

Bisale-i Nur Külliyyatından

Lem'alar

• İNDEKS - DİPNOT - SÖZLÜK - KRONOLOJİK BİLGİ

Müellifi
Bediüzzaman
SAİD NURSÎ

İçindekiler

Takdim	9
Bediüzzaman Said Nursî kimdir?	11
Birinci Lem'a	15
Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın kıssası anlatılarak, her insanın dünya ve ahiret hayatı için nefsiyle karşı karşıya kaldığı mücadeleyi izah eder.	
İkinci Lem'a	20
Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın duasını anlatan âyet-i kerîmenin bir tefsiri olup, musibet ve hastalıklara karşı sabrın ehemmiyetini izah eder, asıl musibetin küfür ve sapıklık olduğunu ispat eder.	
Üçüncü Lem'a	32
Beka için yaratılan ve bekaya âşık olan insan ruhunun, Cenab-ı Hakka karşı hakikî vazifesini bilmekle, hem dünyada, hem de ebedî hayatında huzur ve saadeti kazanacağını izah eden bir tefsirdir.	
Dördüncü Lem'a	40
<i>Ehl-i Sünnet ve Cemaat ile ehl-i Şîa olan Alevîler arasındaki meselelerin hakikati-ni izah eder.</i>	
Beşinci Lem'a	54
On Birinci Lem'a'ya dahil edilip boş kalmış, ayrıca telif edilmemiş.	
Altıncı Lem'a	54
Yirmi Dokuzuncu Lem'ada Arapça olarak telif edilmiş olup, bu Lem'a boş kalmıştır.	
Yedinci Lem'a	55
Fetih Suresinin son üç ayetinin bir tefsiri olup, Kur'ân'ın mu'cizeliğini gösterir şekilde, geleceğe dair verdiği haberleri anlatır.	
Sekizinci Lem'a	72
Hûd Suresi 105 ve 112. ayetlerinin tefsiri mahiyetinde olan bu risale, Gavs-ı Azam Abdülkadir Geylânî'nin keramet-i gaybiyesiyle Kur'ân'ın esrarına ait olan Risale-i Nurların makbuliyetini gösterdiğini ve bu zamanın Kur'ân hizmetkârlarına işaretle beraber, onların kuvve-i maneviyelerini takviye, şevklerini tezyit ve sıkıntılarını iza- le eden hakikattar bir lem'adır.	
Dokuzuncu Lem'a	141
Üç mühim سوالin cevabında ruha ait bir meseleyi, ilm-i cifirle ilgili açıklamaların yalnız bir işaretle bırakılmasının hikmetini ve vahdetülvücut meselesini gayet güzel izah ve ispat eder.	

Onuncu Lem’a	157
Kur’ân hizmetinde bulunan Nur Talebelerinin sehiv ve hatalarına mukabil yedikleri şefkat tokatlarını anlatır.	
On Birinci Lem’a	173
Sünnet-i seniyenin ve ona uymanın ehemmiyetini izah eden bir tefsirdir.	
On İkinci Lem’a	194
İlim ve fen sahiplerince tenkit sebebi olan, astronomi ile ilgili bazı ayetlerin tefsiri.	
On Üçüncü Lem’a	208
Şeytanların ve çirkinliklerin kâinatta yaratılmasının hikmetini ve şeytana karşı Allah’a sığınmanın ehemmiyetini tefsir eden bir risaledir.	
On Dördüncü Lem’a	244
Birinci Makamında inkârına kalkışılan hadislerin mahiyet ve hakikî manalarını, İkinci Makamında ise “Bismillâhirrahmanirrahîm”in altı mühim sırrını izah eder.	
On Beşinci Lem’a	266
Risale-i Nur Külliyyatından Sözler, Mektubat ve Lem’alar’ın On Dördüncü Lem’ası-na kadar olan kısmın fihristesi olup, her eserin sonunda derç edilmiştir.	
On Altıncı Lem’a	267
Mühim ve meraklı bazı meselelere dair suallerin cevaplarıdır.	
On Yedinci Lem’a	287
Notalar suretinde yazılmış muhtelif konuları ihtiva eden mükemmel bir eserdir. Ele alınan konulardan bazıları şunlardır: İnsanın mahiyeti ve dünyaya ait şeylerin kaybolmasına üzülmeyen yersizliği, Allah’tan başkasını büyük görmeme, dünyanın geçiciliği ve ömrün fâniliği, haşirde insanın cismiyle tekrar dirileceği, Avrupa medeniyeti ve fenleri, insanın kıymeti ve buna bağlı olarak kâfirlerin çokluğunun ehemmiyetsizliği, v.s...	
On Sekizinci Lem’a	336
Gizli kalmış mühim bir Peygamber (a.s.m.) mu’cizesini açıklayan ve evliyanın kerametlerinin hak olduğuna kesin bir delil teşkil eden Hazret-i Ali’nin (r.a.) gaybî bir kerametini izah eden Birinci Keramet-i Aleviye Risalesi namında mühim bir lem’adır.	
On Dokuzuncu Lem’a	353
İsraftan menedip, iktisat ve kanaati emreden ayetleri tefsir eden İktisat Risalesidir.	
Yirminci Lem’a	370
İslâmiyette ihlâsın en mühim bir esas olduğunun sırlarını anlatır.	

Yirmi Birinci Lem'a	389
Hayırlı amellerde ve bilhassa uhrevî hizmetlerde sorulan bir kısım suallerin cevabıdır.	
Yirmi İkinci Lem'a	405
Risale-i Nur'lar ve hizmeti üzerine sorulan bir kısım suallerin cevabıdır.	
Yirmi Üçüncü Lem'a	420
Her şeyin Allah tarafından yaratıldığını ikna edici delillerle anlatan Tabiat Risalesidir.	
Yirmi Dördüncü Lem'a	453
Tesettür Risalesi olup, Kur'ân'ın tesettürü emreden hükümlerini izah ve ispat eden önemli bir tefsirdir. Tesettürün insan yaratılışına da son derece uygun olduğunu, kadın fıtratının tesettürü gerektirdiğini, hem aile, hem cemiyet saadetinin bozulmasında tesettürsüzlüğün ne kadar büyük rol oynadığını izah eder.	
Yirmi Beşinci Lem'a	470
Ehl-i imana gelen musibetlerin aslında bir musibet olmadığını, belki Cenab-ı Hakkın bir hatırlatması ve şefkatli bir iltifatı olduğunu gösteren şifa hakkındaki ayetlerin bir tefsiri olan Hastalar Risalesidir.	
Yirmi Altıncı Lem'a	501
Cemiyetin ve insan hayatının önemli bir kısmını teşkil eden ihtiyarlar ve ihtiyarlık hakkında çok lüzumlu ve güzel tesellileri ifade eden ayetlerin bir tefsiri olan İhtiyarlar Risalesidir.	
Yirmi Yedinci Lem'a	582
Eskişehir Mahkemesi müdafaası olup, Tarihçe-i Hayat'ta neşredildiğinden buraya yazılmamıştır.	
Yirmi Sekizinci Lem'a	583
Yirmi Sekiz Nükteden ibaret olup, Birinci Nüktesi İkinci Keramet-i Aleviye Risalesi adını alan bu lem'a, mühim bir kısım suallere cevap mahiyetinde, bazı ayetlerin tefsiridir.	
Yirmi Dokuzuncu Lem'a	673
İmana Medar Âli Bir Tefekkürname, Tevhide Dair Yüksek Bir Marifetname adıyla Arapça telif edilen bu risale, fevkalâde mühim kalbî ve aklî izahlarla Tevhidin delillerini gösterir, akla ve kalbe iman nurunu yerleştirir harika bir lem'adır.	
Otuzuncu Lem'a	868
Altı Nükte ile İsm-i Azamın altı nurunu izah eden harika bir tefsirdir. birinci Nükte Kuddüs isminin, İkinci Nükte Adl isminin, Üçüncü Nükte Hakem isminin, Dördüncü Nükte Ferd isminin, Beşinci Nükte Hayy isminin, Altıncı Nükte Kayyum isminin kâinattaki cilvelerini izah eder.	

Otuz Birinci Lem'a	964
<i>Şualar'da neşredilen On Dördüncü Şua olup, Afyon Mahkemesi müdafaasıdır.</i>	
Otuz İkinci Lem'a	964
<i>Risale-i Nur'un çekirdeği mahiyetinde olan <i>Lemaat</i> adlı risale olup, Sözler mecmuasının sonunda neşredilmiştir. Eski Said döneminin en son telifidir.</i>	
Otuz Üçüncü Lem'a	964
<i>Mesnevî-i Nuriye mecmuasında neşredilen <i>Katre, Habbe, Şemme, Zerre, Hubab, Zühre, Şule</i> ve onların zeyillerinden ibaret olup, muhtelif konuları ihtiva eden tefsirlerdir.</i>	
Münacat	965
<i>Kur'an ve Peygamberimizin eşsiz duası Cevşen'den ilhamen kaleme alınan ve Cenab-ı Hakkın varlığına, birliğine bütün varlık âlemini kuşatan bin bir Esma-i Hüsnasına, ahiret âlemlerine işaret eden sayısız delil ve şahitleri gösteren harika bir eserdir.</i>	
Fihrist	991
EKLER	1123
Lem'aların Telif Tarihleri	1124
Şahıs Bilgileri	1125
Yer Bilgileri	1154
Ayet ve Arapça Metin İndeksi	1169
Hadis İndeksi	1207
Şahıs İndeksi	1215
Yer İndeksi	1223
Genel İndeksi	1225
Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî	1397

Takdim

“Doğrudan doğruya Kur’ân’dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâmı.”

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif’in, Kur’ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyyatı* ile gerçekleşmiş; Kur’ân’ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur’ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*’da bulmak mümkündür. Bu yorum, “ruh-u aslî”yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur’ân’ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda “tecdit” vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, “Zaman iman kurtarmak zamanıdır” formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*’la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatminkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden zaman, iman kurtarmak zamanıdır?

Çünkü çağımızda iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur’ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur’ân’dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanların da bigâne kalamayacağı, “Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?” suallerine doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah’a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte; bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta; ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar püskürtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta; İslâmî dejenere etmek maksadıyla girilen tahrifatçı tahrir teşebbüsleri boşa çıkarılmakta; maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur’ân’ın tevhit ve haşır gibi geniş hakikatlerine dair akli doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte; ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefa-hat ve başıboşluk hâli, Kur’ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur’un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, terör gibi tartışma konularına

küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği; dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmi araştırmalara konu olduğu; hakkındaki peşin hükümlerin sür'atle yıkılmaya yüz tuttuğu; muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yeniliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş; farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslubu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslup ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka; onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallük eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arap alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin "telif tarihi" ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Nurs köyünde doğan Bediüzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına, Tağ Köyünde sekiz yaşında başladı. Sonunda, Doğubayazıt'ta Şeyh Mehmet Celâlî'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayazıt'tan ayrıldı. İlmî münazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mütalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle, zamanın âlimleri ona "Bediüzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediüzzaman, Vali Ömer Paşanın konağında iki yıl kaldıktan sonra Van'a gitti. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilimde derinleştirirken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleri ile din ilimlerinin birlikte okutulacağı, "Medresetüzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Vali konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediüzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir "oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonraki hayatını şekillendiren en önemli iki hedefti.

Üniversite düşüncesini hükümete iletmek isteyen Said Nursî, Van valisi İskodralı Tahir Paşanın teşviki ve referansıya, 1907 yılının başlarında İstanbul'a gitti. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Hümayuna sundu. Ancak, hükümet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hiçbir girişimde bulunmadı. Gelişinden iki ay sonra Fatih'teki Şekerci Handa kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her müşkül hallolunur; fakat sual sorulmaz" şeklinde bir daveti kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükümet tarafından birkaç kere tutuklanan Bediüzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzluğu onu Toptaşı Timarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetimde kalmaya devam etti, sadece yeri değişti; tımarhaneden tekrar hapishaneye gönderildi. Çünkü, hükümet ile uzlaşmamıştı. Zaptiye Nazırı Şefik Paşanın, "ihşan-ı şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti-kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada, elbette, eğitim hakkındaki teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediüzzaman, bu teklifleri sus payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapishaneye gönderilmeyi tercih etti.

23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilân edilmesiyle serbest bırakılan Bediüzzaman Said Nursî, İstanbul'da çok hareketli bir siyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Hürriyete Hitap" adıyla yayınlanan nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mitingde, daha sonra İttihatçıların ileri gelenleriyle birlikte Selânik Meydanında okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte, çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkiyi ortadan kaldırmak için, önemli teşebbüslerde bulundu. Bediüzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu illerindeki nüfuzlu şahıslara telgraflar çekti. İstanbul'un muhtelif yerlerindeki avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmîyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadet'teki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerilimi hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vak'ası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediüzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerleri gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu müdafaaesi, *İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi* veya *Divan-ı Harb-i Örfi* adıyla neşredildi.

1910 yılı baharında Van'a ulaşan Bediüzzaman, birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkâri, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Münazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin daveti üzerine Emeviye Camiinde, sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletme amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen, eşlik etti. Daha sonra, Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Üsküp Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükümetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli, 1913 yılında atıldıysa da, I. Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu illerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce, Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus ihtilâli sırasında firar ederek, Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden, Kasım 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşanın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendinin teklifi ile de, Sultan Vahdettin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüdderris'ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşkünde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli ayet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhât*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı, etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-i Milliye'nin aleyhine, İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad," Kuva-i Milliyecileri de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükümeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet etti.

Bediüzzaman, 25 Kasım 1922'de Ankara'da Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda

bulunmak için 10 maddelik bir beyanname hazırlayarak milletvekillerine dağıttı. Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddi bir tartışmaya yol açtı. Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara'da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan, *Hubab* ve *Zeylû'z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde, savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için TBMM'ne sunulan teklif kabul edilerek kanunlaştı.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vazilîği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılının Mayıs ayı başlarında Van'a gitti.

Bir süre sonra Ereğ Dağında, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşayı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1925 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nurun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arapça olarak yazdığı *Şemme* ve *Şule* risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. Yine hükümetin emriyle, 25 Ocak 1926'da önce Isparta'ya, sonra da ücra bir köy olan, Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan *Haşir Risalesi*, Kur'ân-ı Kerim'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen, *Lem'alar* ise 26. Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arap harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi, tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir hapisanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir hapisanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak *Risale-i Nur*'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye, hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettür Risalesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-i vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münacat Risalesi*, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risalesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Ayetü'l-Kübra* Risalesi burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. *Risale-i Nur* ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için, Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi

tutuldu. Burada, camie gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi, 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla, savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da *Risale-i Nur*'lar teksir edilmeye başlanmış ve 1947 yılında, hacin sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla, Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile teksir edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hristiyan misyonerlere verilmiş ve *Risale-i Nur*'lar Amerika'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve *Risale-i Nur* Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılâpların kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şualları burada yazarak *Risale-i Nur*'ların telifini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay, Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde iskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve ümitle karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişiklikleri teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasi-den yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1943 yılında Denizli mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından, Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerim'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile *Risale-i Nur Külliyyatına* dahil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor, gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü, İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960'daki hükümet darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halilürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan *Risale-i Nur Külliyyatı* ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ¹
 اذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسْنِي الضُّرِّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ² فَإِنْ تَوَلَّوْا
 فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
 الْعَظِيمِ ³ حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ⁴ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ
 الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ⁵ يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِيَ ⁶ يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِيَ ⁷
 لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءً

Otuz Birinci Mektubun Birinci Kısımı, her zaman, hususan mağrip ve işâ ortasında otuz üçer defa okunması çok faziletli bulunan mezkûr kelimat-ı mübarekenin her birinin çok envarından birer nurunu gösterecek Altı Lem'adır.

Birinci Lem'a

HAZRET-i YUNUS ibni Mettâ Alâ Nebiyyinâ ve Aleyhissalâtü Vesselâmin münacatı, en azîm bir münacattır ve en mühim bir vesile-i icabe-i duadır.

Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın kıssa-i meşhuresinin hülâsası:

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Karanlıklar içinde kaldığında niyaz etti: "Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum." (Enbiya Suresi: 87.)

2. Rabbine şöyle niyaz etmişti: "Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhametlilerin en merhametlisin." (Enbiya Suresi: 83.)

3. Eğer insanlar senden yüz çevirirse de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâıyk hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi: 129.)

4. Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

5. Kötülüklerden uzaklaşmak ve iyiliğe yönelmek ancak Allah'ın yardımıyladır.

6. Ey Bâkî olan Allah, Bâkî ancak Sensin! Ey Bâkî olan Allah, Bâkî ancak Sensin!

7. O [Kur'an], iman edenler için bir hidayet rehberi ve bir şifadır. (Fussilet Suresi: 44.)

* Birinci Lem'a, Barla'da 1932'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

Alâ Nebiyyinâ Aleyhissalâtü Vesselâm: Peygamberimize ve ona salât ve selâm olsun.

azîm: büyük, yüksek.

Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatiyla var olacak tek varlık Allah.

envar: nurlar, ışıklar.

faziletli: değerli, sevaplı.

hidayet: doğru olan, hak olan, ıslâmiyet.

hususan: özellikle.

hülâsa: kısaca, sözün kıyası, özet.

ibadet: kulluk etme, Allah'ın emirlerini yerine getirme, yasaklarından kaçınma.

ibni: oğlu, oğul.

işâ: yatısı namazı vakti.

kelimat-ı mübareke: mübarek, hayırlı, ilim dolu kelimeler.

kıssa-i meşhure: meşhur kıssa, hikâye.

lem'a: parıltı.

mağrip: güneşin batma vakti, akşam.

merhamet: acıma, şefkat etme.

Mettâ: Hz. Yunus'un (a.s.) annesinin adı.

mezkûr: adı geçen.

mühim: önemli.

münacat: Allah'a yalvarış, dua.

niyaz: dua.

noksan: eksik, kusur.

nur: parıltı, ışık.

Rab: her bir şeye muhtaç olduğu şeyleri veren, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulunduran Allah.

Rahim: çok merhamet eden, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.

Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

şifa: beden veya ruh hastalıklarından kurtulma.

tenzih etme: eksik ve kusurundan uzak tutma, temiz bilme.

tevekkül etme: gerekeni yaptıktan sonra sonucu Allah'a bırakma, Ona güvenip işlerinde Onu vekil etme.

vesile-i icabe-i dua: duanın kabul olması veya duaya cevap verilmesine vesile olması.

zulüm: haksızlık, eziyet.

Denize atılmış, büyük bir balık onu yutmuş. Deniz fırtınalı ve gece dağdağalı ve karanlık ve her taraftan ümit kesik bir vaziyette,

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ¹

münacatı, ona sür'aten vasıta-i necat olmuştur.

Şu münacatın sırr-ı azîmi şudur ki:

O vaziyette esbap bilkülliye sukut etti. Çünkü, o hâlde ona necat verecek öyle bir Zat lâzım ki, hükmü hem ba-
lığa, hem denize, hem geceye, hem cevvi semaya geçe-
bilsin. Çünkü, onun aleyhinde gece, deniz ve hut ittifak
etmişler. Bu üçünü birden emrine musahhar eden bir Zat
onu sahil-i selâmete çıkarabilir. Eğer bütün halk onun
hizmetkârı ve yardımcısı olsa idiler, yine beş para fayda-
ları olmazdı.² Demek esbabın tesiri yok. Müsebbibü'l-Es-
bap'tan başka bir melce olamadığını aynelyakîn gördü-
ğünden, sırr-ı ehadiyet, nur-i tevhid içinde inkişaf ettiği
için, şu münacat birden bire geceyi, denizi ve hutu mu-
sahhar etmiştir. O nur-i tevhid ile hutun karnını bir tah-
telbahir gemisi hükmüne getirip ve zelzeleli dağvari em-
vaç dehşeti içinde, denizi, o nur-i tevhid ile emniyetli bir
sahra, bir meydan-ı cevelân ve tenezzühgâhı olarak o
nur ile sema yüzünü bulutlardan süpürüp, kameri bir lâmba
gibi başı üstünde bulundurdu. Her taraftan onu tehdit
ve tazyik eden o mahlûkat, her cihette ona dostluk yüzü-
nünü gösterdiler. Tâ sahil-i selâmete çıktı, Şecere-i Yaktîn³
altında o lütf-i Rabbanîyi müşahade etti.

aleyh: karşı.
aynelyakîn: bir şeyi görerek ve seyredererek bilme.
bilkülliye: bütünü, tamamen.
cevvi-sema: gökyüzü, hava boşluğu.
cihet: yön, taraf.
dağdağa: gürültü.
dağvari: dağ gibi.
dehşet: büyük korku hâli.
emir: buyruk.
emniyet: eminlik, güvenlik.
emvaç: dalgalar.
esbap: sebepler.
hâl: durum.
halk: millet, topluluk.
hizmetkâr: hizmetçi.
hut: büyük balık.
hüküm: emir.
inkişaf etme: ortaya çıkma, görünme.
ittifak etme: birleşme, birlik.
kamer: ay.
lâzım: gerekli.
lütf-i Rabbanî: bütün âlemleri tedbir ve terbiye eden Allah'ın lütfü ve bağışı.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
melce: sığınılacak yer.
meydan-ı cevelân: hareket ve faaliyet meydanı.
musahhar etme: boyun eğdirmeye, emre itaat ettirme.
münacat: Allah'a yalvarış, dua.
Müsebbibü'l-Esbap: bütün sebeplere sahip olan onları meydana getiren Allah.
müşahade etme: şahit olma, gözlemleme.
necat: kurtuluş.
nur: aydınlık, ışıık.
nur-i tevhid: Allah'ın birliğini gösteren nur, ışıık.
sahil-i selâmet: kurtuluş sahil, korku ve endişenin olmadığı, güvenli kıyı.
sahra: çöl, geniş saha.
sema: gökyüzü.
sırr-ı azîm: büyük sır.
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik yansımala-

1. Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi: 87.)
2. En'am Suresi: 17; Yunus Suresi: 107; Fâtır Suresi: 2.
3. Saffat Suresi: 146.

nının sırrı, hakikati.

sukut etme: durma.

sür'aten: sür'at bakımından, hız yönünden.

Şecere-i Yaktîn: kavun, kar-puz veya kabak ağacı.

tahtelbahir: denizaltı.

taraf: yön, yan.

tazyik etme: zorlama, baskı yapma; zorlayıp sıkıştırma.

tehdit etme: korku verme.

tenezzühgâh: seyir ve gezinti yeri.

tenzih etme: uzak tutma,

temiz görme, yüce tutma.

tesir: etki.

vasıta-i necat: kurtuluş aracı.

vaziyet: durum.

zat: kişi, şahıs; azamet ve ululuk sahibi olan Allah.

zelzele: sarsıntı.

İşte, Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın birinci vaziyetinden yüz derece daha müthiş bir vaziyetteyiz. Gecemiz istikbaldır. İstikbalimiz, nazar-ı gafletle, onun gecesinden yüz derece daha karanlık ve dehşetlidir. Denizimiz, şu sergerdan küre-i zeminimizdir. Bu denizin her mevcinde binler cenaze bulunuyor; onun denizinden bin derece daha korkuludur. Bizim heva-i nefsimiz hutumuzdur; hayat-ı ebediyemizi sıkıp mahvına çalışıyor. ¹ Bu hut, onun hutundan bin derece daha muzırdır. Çünkü, onun hutu yüz senelik bir hayatı mahveder. Bizim hutumuz ise yüz milyon seneler hayatın mahvına çalışıyor.

Madem hakikî vaziyetimiz budur; biz de, Hazret-i Yunus Aleyhisselâma iktidaen, umum esbaptan yüzümüzü çevirip, doğrudan doğruya Müsebbibü'l-Esbap olan Rab-bimize iltica edip, **لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ** ² demeliyiz ve aynelyakîn anlamalıyız ki, gaflet ve dalâletimiz sebebiyle aleyhimize ittifak eden istikbal, dünya ve heva-i nefsin zararlarını defedecek yalnız o Zat olabilir ki, istikbal taht-ı emrinde, dünya taht-ı hükmünde, nefsimiz taht-ı idaresindedir. Acaba Hâlık-ı Semavat ve Arz'dan başka hangi sebep var ki, en ince ve en gizli hatırat-ı kalbimizi bilecek? Ve bizim için istikbali, ahiretin icadıyla ışıklandıracak ve dünyanın yüz bin boğucu emvacından kurtaracak —hâşâ— Zat-ı Vacibü'l-Vücut'dan başka hiçbir şey, hiçbir cihette, Onun izni ve iradesi olmadan imdat edemez ve halâşkâr olamaz. ³

1. Yusuf Suresi: 53.

2. Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi: 87.)

3. Kehf Suresi: 23-24; İnsan Suresi: 30; Tekvir Suresi: 29; Hac Suresi: 65.

ahiret: öldükten sonraki sonsuz hayat.

aleyhisselâm: Allah'ın selâmı, rahmet ve esenliği onun üzerine olsun.

aynelyakîn: bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.

cihet: yön, taraf.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak; sapkınlık.

def etmek: uzaklaştırmak.

dehşet: büyük korku hâli.

derece: mertebe, kademe.

emvac: dalgalar.

esbap: sebepler.

gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak; umursamazlık, dikkatsizlik.

hakikî: gerçek.

halâşkâr: kurtarıcı.

Hâlık-ı Semavat ve Arz: gök-

lerin ve yerin yaratıcısı olan Allah.

hâşâ: asla, hiçbir vakit.

hatırat-ı kalp: kalbe gelen hatıralar.

hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.

heva-i nefis: nefsin zararlı ve günahtan olan istekleri.

hut: büyük balık.

icad: vücuda getirme, yaratma.

iktidaen: uyarak, tâbi olarak.

iltica: sığınma.

imdat: yardım.

irade: dileme, isteme.

istikbal: gelecek zaman.

ittifak etme: birleşme.

küre-i zemin: yeryüzü, dünya.

mahv: yok etme, yıkma.

mevc: dalga.

muzır: zararlı.

Müsebbibü'l-Esbap: bütün sebepleri ve sebeplerin sonucunu yaratan Allah.

müthiş: dehşet veren, korkutan.

nazar-ı gaflet: bir şeyin manasını anlamadan bakmak.

nefis: ruh, can.

Rab: her şeyin sahibi, yaratan, terbiye eden Allah.

sergerdan: şaşkın; başı dönmüş.

taht-ı emir: hükmü ve emri altında olma.

taht-ı hüküm: hüküm ve idare altında.

taht-ı idare: yönetim altında.

tenzih etme: uzak tutma, temiz görme, yüce tutma.

umum: bütün, cümle.

vaziyet: durum, hâl.

zat: kişi, şahıs; azamet ve ululuk sahibi olan Allah.

Zat-ı Vacibü'l-Vücut: varlığı mutlaka zorunlu olan ve varlığının devamı için hiç bir sebebe bağlı olmayan Zat, Allah.

adem: yokluk.

aleyhisselâm: Allah'ın selâmı, rahmet ve esenliği onun üzerine olsun.

arz: yer, dünya.

camiiyet: toplayıcı, genel, kapsayıcı oluş.

celp etmek: çekmek.

dehşet: büyük korku hâli.

elhâsıl: sözün kısası, özeti.

emvac: dalgalar.

fıkra: bend; kısım, bölüm.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat-i hâl: durumun gerçek yönü.

hakikat-i İslâmiyet: İslâmın doğruları, gerçekleri.

hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.

hut: büyük balık.

hükmüne geçmek: yerinde olmak, yerine geçmek.

inkılâp etme: değişme, dönüşme.

istikbal: gelecek zaman.

itibarıyla: -bakımından, sayılmak üzere.

keyif: hoşlanma, memnunluk.

Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve surisinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.

lâtif: hoş, güzel.

mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü.

manzara: genel görünüm.

mehtap: ay ışığı.

merkûb: binek aracı.

mevt: ölüm.

münacat: Allah'a yalvarış, dua.

müteallim olmak: acı duymak.

mütemadiyen: devamlı olarak.

nazar-ı ibret: ibret alınacak bakış.

nazar-ı merhamet: şefkat ve merhametle bakış.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç; ruh, can, kişinin kendisi.

netice: sonuç.

nur-i iman: imandan gelen nur, ışık.

sahil-i selâmet: kurtuluş sahili, korku ve endişenin olmadığı, güvenilir kıyı.

sefine-i maneviye: manevî bir gemi.

selâmet: kötülüklerden kurtulma, esenlik.

sır: gizli hakikat, bir şeyin, dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince en zor yanı.

sırr-ı Kur'an: Kur'an'ın sırrı.

sıtma: ateşli bir hastalık.

suret: biçim, görünüş.

tahtelbahir: denizaltı.

tefekür: derin düşünme.

tenevvür etme: nurlanma, ay-

Madem hakikat-i hâl böyledir; nasıl ki Hazret-i Yunus Aleyhisselâma o münacatın neticesinde hutu ona bir merkûb, bir tahtelbahir ve denizi bir güzel sahra ve gece mehtaplı bir lâtif suret aldı; biz dahi o münacatın sırrıyla, ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ demeliyiz.

² سُبْحَانَكَ keli-cümlesiyle istikbalimize, ³ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ cümlesiyle istikbalimize, ⁴ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ fıkrasıyla nef-

simize nazar-ı merhametini celp etmeliyiz. ⁵ Tâ ki nur-i iman ile ve Kur'an'ın mehtabıyla istikbalimiz tenevvür etsin ve o gecemizin dehşet ve vahşeti, ünsiyet ve tenez-zühe inkılâp etsin. Ve mütemadiyen mevt ve hayatın değişmesiyle seneler ve karnlar emvacı üstünde hadsiz cenazeler binip ademe atılan dünyamız ve zeminimizde, Kur'an-ı Hakîm'in tezgâhında yapılan bir sefine-i maneviye hükmüne geçen hakikat-i İslâmiyet içine girip, selâmetle o denizin üstünde gezip, tâ sahil-i selâmete çıkarak hayatımızın vazifesi bitsin. O denizin fırtınaları ve zelzeleleri, sinema perdeleri gibi tenezzühün manzaralarını tazelandirmekle, vahşet ve dehşet yerine, nazar-ı ibret ve tefekkürü keyiflendirerek okşayıp ışıklandırsın. Hem o sırr-ı Kur'an'la, o terbiye-i Furkaniye ile, nefsimiz bize binmeyecek, merkûbumuz olup, bizi ona bindirip, hayat-ı ebediyemizin kazanmasına kuvvetli bir vasıtamız olsun.

Elhâsıl: Madem insan, mahiyetinin camiiyeti itibarıyla, sıtmadan müteallim olduğu gibi, arzın zelzele ve

1. Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi: 87.)

2. Senden başka hiçbir ilâh yoktur. (Enbiya Suresi: 87.)

3. Seni her türlü noksan sıfatları tenzih ederim. (Enbiya Suresi: 87.)

4. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi: 87.)

5. *Buhârî*, Ezan: 149, Tevhid: 9; *Müslim*, Zikir: 47-48, Hudûd: 23.

dınlanma.

tenezzüh: seyr, gezinti.

tenzih etme: uzak tutma,

temiz görme, yüce tutma.

terbiye-i Furkaniye: doğru

ile yanlış birbirinden ayıran

Kur'an'ın terbiyesi, eğitimi.

tezgâh: sergi.

ünsiyet: cana yakınlık, dost-

luk.

vahşet: ıssız, ürkütücü.

vasıta: araç, vesile.

vazife: görev.

zelzele: sarsıntı.

zemin: yeryüzü.

ihtizazatından ve kâinatın kıyamet hengâmında zelzele-i kübrasından müteallim oluyor. Ve nasıl ki hurdebinî bir mikroptan korkar; ecream-ı ulviyeden zuhur eden kuyruklu yıldızdan dahi korkar. Hem nasıl ki hanesini sever; koca dünyayı da öyle sever. Hem nasıl ki küçük bahçesini sever; öyle de, hadsiz ebedî Cenneti dahi müştakane sever. Elbette, böyle bir insanın Ma'bud'u, Rabbi, melcei, halâskârı, maksudu öyle bir Zat olabilir ki, umum kâinat Onun kabza-i tasarrufunda, zerrat ve seyyarat dahi taht-ı emrindedir. ¹ Elbette öyle bir insan daima Yunusvari (a.s.) ² لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ³ demeye muhtaçtır.

³ سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1. Âl-i İmran Suresi: 180; Zümer Suresi: 63; Şûra Suresi: 12; Hadid Suresi: 10.
2. Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi: 87.)
3. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

ebedi: sonsuz, sürekli.
ecram-ı ulviye: yıldızlar ve gezegenler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, asıl.
halâskâr: kurtarıcı.
hane: ev, mesken.

hengâm: zaman, an, sıra.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.
hurdebinî: gözle görülemeyecek kadar küçük, mikroskobik.
ihtizazat: hafif titremeler, sal-

lanmalar, sarsıntılar.
kabza-i tasarruf: hüküm ve idare eden el; yönetimi altında olma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kıyamet: son derece büyük

yıkım, dünyanın eceli, sonu.
Ma'bud: kendisine kulluk edilen Allah.
maksut: istenilen şey, gaye.
melce: sığınılacak yer.
mikrop: çıplak gözle görülmesi mümkün olmayan küçük canlı.
müştakane: şevkle, çok isteyecek.
müteallim olmak: elem, acı duymak.
noksan: eksiklik, kusur.
Rab: her şeyin maliki, yaratan, besleyen, terbiye eden Allah.
seyyarat: gezegenler.
sıfât: hâller, özellikler, vasıflar.
taht-ı emir: emir altında.
tenzih etme: uzak tutma, temiz görme, yüce tutma.
umum: bütün, genel.
Yunusvari: Hz. Yunus gibi.
zat: kişi, şahıs; azamet ve ululuk sahibi olan Allah.
zelzele-i kübra: en büyük sarsıntı.
zerrat: zerrelere, atomlar.
zuhur: meydana çıkma, görünme.
zulüm: kötülük, eziyet, haksızlık.

* İkinci Lem'a, Barla'da 1932'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

İkinci Lem'a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اِذْ نَادَى رَبَّهُ اَنِيْ مَسْنِي الضَّرَّ وَانْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِيْنَ¹

aleyhisselâm: Allah'ın selâmı, rahmet ve esenliği onun üzerine olsun.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

azîm: büyük, yüce.

Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan, şeref ve büyüklük sahibi Allah.

enva-ı merhamet: merhamet türleri, çeşitleri.

epey müddet: uzun süre, çokça zaman.

garaz: kötü kasıt.

gayet: son derece.

halel: zarar.

halis: samimî, içten.

harika: olağanüstü.

hulâsa: kısaca, özetle.

ihsan: bağış, lütuf.

iktibas: alıntı.

istirahat: rahatlama.

kalben: kalp ile.

kemal-i afiyet: tam ve mükemmel sağlıklı olma.

kemal-i sabır: tam ve mükemmel bir sabır.

kıssa: baştan geçen ibret verici gerçek hikâye, olay.

lem'a: panlıt.

lillâh: Allah için.

lisan: dil.

lisanen: sözle.

mahal: yer.

marifet-i İlâhiye: Allah'ı tanıma, bilme, öğrenme.

mazhar etme: kavuşturma, eriş-tirme.

merhamet: acıma, şefkat etme, iyilik.

mücerrep: tecrübe edilmiş, denemiş.

müddet: zaman, süre.

mükâfat: ödül, hediye.

münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.

niyaz etme: dua etme, yalvarma, dileme.

Rab: her bir varlığa muhtaç olan şeyleri veren, onları terbiye edip idaresi altında bulunduran Allah.

Rahîm: merhamet ve şefkati sonsuz olan Allah.

Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların

ŞABIR KAHRAMANI Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın şu münacatı, hem mücerrep, hem tesirlidir.² Fakat ayeten iktibas suretinde, bizler, münacatımızda

رَبِّ اِنِيْ مَسْنِي الضَّرَّ وَانْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِيْنَ³ demeliyiz.

Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın meşhur kıssasının hulâsası şudur ki:

Pek çok yara bere içinde epey müddet kaldığı hâlde, o hastalığın azîm mükâfatını düşünerek, kemal-i sabırla tahammül edip kalmış. Sonra, yaralarından tevellüt eden kurtlar kalbine ve diline iliştiği zaman, zikir ve marifet-i İlâhiyenin mahalleri olan kalp ve lisanına iliştikleri için, o vazife-i ubudiyete halel gelir düşüncesiyle, kendi istirahati için değil, belki ubudiyet-i İlâhiye için demiş: “Yâ Rab, zarar bana dokundu. Lisanen zikrime ve kalben ubudiyetime halel veriyor” diye münacat edip, Cenab-ı Hak o halis ve safî, garazsız, lillâh için o münacatı gayet harika bir surette kabul etmiş, kemal-i afiyetini ihsan edip enva-ı merhametine mazhar eylemiş.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

[Eyyub'u da hatırla ki,] Rabbine şöyle niyaz etmişti: “Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhametilerin en merhametlisisin.” (Enbiya Suresi: 83.)

2. Bkz. Enbiya Suresi: 84.

3. Ey Rabbim! Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhametilerin en merhametlisisin.

rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

safî: samimî, saf.

suret: biçim, şekil, tarz.

tahammül etme: zora da-

yanma, sabretme.

tesir: etki.

tevellüt etme: doğma, kay-naklanma.

ubudiyet: kulluk.

ubudiyet-i İlâhiye: Allah için

yapılan kulluk.

vazife-i ubudiyet: kulluk görevi.

zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme.

İşte bu Lem’ada Beş Nükte var.

BİRİNCİ NÜKTE

Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın zahirî yara hastalıklarının mukabili, bizim bâtinî ve ruhî ve kalbî hastalıklarımız vardır. İç dışa, dış içe bir çevrilsek, Hazret-i Eyyub’dan daha ziyade yaralı ve hastalıklı görüneceğiz. Çünkü işlediğimiz her bir günah, kafamıza giren her bir şüphe, kalp ve ruhumuza yaralar açar.

Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın yaraları, kısacık hayat-ı dünyeviyesini tehdit ediyordu. Bizim manevî yaralarımız, pek uzun olan hayat-ı ebediyemizi tehdit ediyor. O münacat-ı Eyyubiyeye, o hazretten bin defa daha ziyade muhtacız.

Bahusus, nasıl ki o hazretin yaralarından neş’et eden kurtlar kalp ve lisanına ilişmişler. Öyle de, bizleri, günahlardan gelen yaralar ve yaralardan hâsıl olan vesveseler, şüpheler —neuzü billâh— mahall-i iman olan bâtın-ı kalbe ilişip imanı zedeler ve imanın tercümanı olan lisanın zevk-i ruhanîsine ilişip, zikirden nefretkârâne uzaklaştırarak susturuyorlar. ¹

Evet, günah kalbe işleyip, siyahlandıra siyahlandıra, tâ nur-i imanı çıkarıncaya kadar katılaştırıyor. *Her bir günah içinde küfre gidecek bir yol var.* O günah, istiğfar ile çabuk imha edilmezse, kurt değil, belki küçük bir manevî yılan olarak kalbi ısırıyor.

1. Taha Suresi: 124; Zuhur Suresi: 43.

aleyhisselâm: Allah’ın selâmı, rahmet ve esenliği onun üzerine olsun.
bahusus: özellikle.
bâtın-ı kalp: kalbin içi, manevî tarafı.
bâtını: görünmeyen, gizli.
günah: Allah’ın emirlerine aykırı davranış.
hâsıl: meydana gelen, ortaya çıkan.

hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hazret: büyük birisinin ismi anılırken saygı sözü olarak ismin önünde kullanılır.
iman: inanma, inanç.
imha: yok etme, ortadan kaldırma.
istiğfar: Allah’tan af dileme,

tevbe etme.
kalbî: kalple ilgili.
küfür: müşriklik, imansızlık, dinsizlik.
Lem’a: parlı.
lisan: dil.
mahall-i iman: imanın bulunduğu yer, kalp.
manevî: manaca, manevî bakımdan.
muhtaç: ihtiyacı olan.

mukabil: karşılık.
münacat-ı Eyyubiyeye: Hz. Eyyub peygamberin duası.
nefretkârâne: nefret edencesine.
neş’et etme: oluşma, ortaya çıkma.
neuzü billâh: Allah korusun, Allah’a sığınınız.
nur-i iman: imandan gelen nur, aydınlık.
nükte: derin ve ince manalı söz.
ruh: insandaki canlılığın ve diriliğin, kaynağı, manevî güç.
ruhi: ruhla ilgili.
tehdit etme: korku verme, ürkütme.
tercüman olmak: dile getirmek, anlatmak.
vesvese: kalbe gelen şüphe, asılsız kötü ve sinsî düşünce.
zahiri: görünen, görünürdeki.
zevk-i ruhanî: ruha ait zevk.
zikir: Allah’ın adlarını anarak dua etme.
ziyade: çok, fazla.

Meselâ, utandıracak bir günahı gizli işleyen bir adam, başkasının ıtlâından çok hicap ettiği zaman, melâike ve ruhaniyatın vücudu ona çok ağır geliyor. Küçük bir emare ile onları inkâr etmek arzu ediyor.

Hem meselâ, Cehennem azabını intaç eden büyük bir günahı işleyen bir adam, Cehennemin tehdidatını işittikçe istiğfar ile ona karşı siper almazsa, bütün ruhuyla Cehennemin ademini arzu ettiğinden, küçük bir emare ve bir şüphe, Cehennemin inkârına cesaret veriyor.

Hem meselâ, farz namazını kılmayan ve vazife-i ubudiyeti yerine getirmeyen bir adamın, küçük bir amirinden küçük bir vazifesizlik yüzünden aldığı tekdirden müteessir olan o adam, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in mükerrer emirlerine karşı farzında yaptığı bir tembellik, büyük bir sıkıntı veriyor. Ve o sıkıntıdan arzu ediyor ve manen diyor ki: "Keşke o vazife-i ubudiyeti bulunmasa idi!" Ve bu arzudan, bir manevî adavet-i İlâhiyeyi işmam eden bir inkâr arzusu uyanır. Bir şüphe, vücud-i İlâhiyeye dair kalbe gelse, kat'î bir delil gibi ona yapışmaya meyleder; büyük bir helâket kapısı ona açılır. O bedbaht bilmiyor ki, inkâr vasıtasıyla, gayet cüz'î bir sıkıntı vazife-i ubudiyetten gelmeye mukabil, inkârda milyonlarla o sıkıntıdan daha müthiş manevî sıkıntılara kendini hedef eder. Sineğin ısırmasından kaçıp, yılanın ısırmasını kabul eder.

Ve hakeza, bu üç misale kıyas edilsin ki,

¹ بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ sırrı anlaşılın.

1. Kalplerini karartmıştır. (Mutaffifin Suresi: 14.) Ayetin tamamının meali ise şöyledir: "Doğrusu onların kazandıkları günahlar, birike birike kalplerini kaplayıp karartmıştır."

adavet-i İlâhiye: Allah'a karşı düşmanlık.
adem: yokluk.
amir: yönetici, iş buyuran.
arzu: istek, heves.
azap: ceza.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
cesaret verme: yüreklendirme.
cüz'î: az, küçük.
dair: alâkalı, ilgili.
delil: kanıt, yol gösterici, rehber.
emare: alâmet, belirti.
emir: buyruk.
gayet: son derece, çok.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış.
hakeza: böylece, bunun gibi.
helâket: yıkılma, mahvolma.
hicap etme: utanma, mahcup olma.
ıtlâ: öğrenme, bilme.
inkâr etme: reddetme, inanmama.
intaç etme: netice verme, sonuç verme.
istiğfar: Allah'tan af dileme, tevbe etme.
işmam etme: hissettirme, duyurma.
kat'î: kesin.
kıyas: karşılaştırma.
manen: manaca, manevî bakımından.
manevî: mana ile ilgili, ruhanî.
melâike: melekler.
meselâ: örnek olarak; söz geliş.
meyletme: yönelme.
misal: örnek.
mukabil: karşılık.
mükerrer: tekrarlanan.
müteessir olma: üzülme, mahzun olma, hüzünlenme.

müthiş: dehşet veren, korkunç.
ruh: insandaki canlılığın ve diriliğin kaynağı, manevî kuvvet.
ruhaniyat: maddî yapısı olmayan, ruhlar âleminde yaşayan varlıklar.
sır: bir şeyin dikkat, yetenek,

tecrübe ve sezgi ile kavranabilen en ince gizli yanı.
siper alma: kendini koruma.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: başlangıcı ve sonu olmayan, hüküm ve saltanatı ezelden ebede devam eden Sultan; Allah.
şüphe: tereddüt, kuşku.

tehdidat: tehditler; korkutmalar, gözdağı vermeler.
tekdîr: azarlama, ikaz.
vasıta: araç, aracı.
vazife: görev.
vazife-i ubudiyet: kulluk görevi.
vücud-i İlâhiye: Allah'ın varlığı.

İKİNCİ NÜKTE

Yirmi Altıncı Sözde sırr-ı kadere dair beyan edildiği gibi, musibet ve hastalıklarda, insanların şekvaya üç vecihle hakları yoktur.

BİRİNCİ VECİH: Cenab-ı Hak, insana giydirdiği vücut libasını sanatına mazhar ediyor. İnsanı bir model yapmış; o vücut libasını o model üstünde keser, biçer, tebdil eder, tağyir eder, muhtelif esmasının cilvesini gösterir. Şâfi ismi hastalığı istediği gibi, Rezzak ismi de açlığı iktiza ediyor ve hakeza...

¹ **مَالِكُ الْمَلِكِ يَتَصَرَّفُ فِي مَلِكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ**

İKİNCİ VECİH: Hayat musibetlerle, hastalıklarla tasaffi eder, ² kemal bulur, kuvvet bulur, terakki eder, netice verir, tekemmül eder, vazife-i hayatiyeyi yapar. ³ Yeknesak istirahat döşegindeki hayat, hayr-ı mahz olan vücuttan ziyade, şerr-i mahz olan ademe yakındır ve ona gider.

ÜÇÜNCÜ VECİH: Şu dâr-ı dünya, meydan-ı imtihandır ve dâr-ı hizmettir. ⁴ Lezzet ve ücret ve mükâfat yeri değildir. Madem dâr-ı hizmettir ve mahall-i ubudiyettir; ⁵ hastalıklar ve musibetler, dinî olmamak ve sabretmek şartıyla, o hizmete ve o ubudiye çok muvafık oluyor ve kuvvet veriyor. Ve her bir saati bir gün ibadet hükmüne getirdiğinden, ⁶ şekva değil, şükretmek gerektir.

Evet, ibadet iki kısımdır: bir kısmı müspet, diğeri menfi. Müspet kısmı malûmdur. Menfi kısmı ise, hastalıklar ve musibetlerle, musibettede zaafını ve aczini hissedip,

hakeza: böylece, bunun gibi.
hayr-ı mahz: mutlak hayır; hayrın ta kendisi.
hizmet: bir uğurda çalışma.
hükmüne getirmek: kıymetinde, değerinde yapmak.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
iktiza etme: gerektirme.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kısım: tür, çeşit.
libas: elbise.
mahall-i ubudiyet: kulluğun yapılacağı yer.
malûm: bilinen, belli.
mazhar etmek: eriştirmek.
menfi: olumsuz.
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı.
model: örnek.
muhtelif: çeşitli, farklı.
musibet: felâket, belâ, sıkıntı.
musibettede: hastalık veya başka dertlere uğrayan.
muvafık: uygun, münasip.
mükâfat: ödül.
müspet: olumlu.
netice: sonuç.
nükte: derin ve ince manalı söz.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızasını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
sabretmek: sıkıntılara karşı telâş göstermeden göğüs germek, dayanmak.
sanat: ustalık, marifet.
sırr-ı kader: kader sırrı.
Şâfi: yarattıklarına şifa verip iyileştiren Allah.
şekva: şikâyet, yakınma.
şerr-i mahz: tamamıyla şer ve kötülük.
şükretmek: minnettarlık ifade etmek, teşekkür etmek.
tağyir etmek: değiştirmek.
tasaffi etmek: saf hale gelmek, temizlenmek.
tasarruf etme: sahip olma, kullanma, sevk ve idare etme.
tebdil: değiştirme.
tekemmül etme: mükemmelleşme.
terakki etme: gelişme, ilerleme.
ubudiyet: kulluk.
vazife-i hayat: hayat görevi.
vecih: yön, taraf.
vücut: cisim, ceset.
yeknesak: hep aynı, tekdüze, monoton.
zaaf: zayıflık.
ziyade: çok, fazla.

1. Mülk sahibi, mülkünde istediği gibi tasarruf eder.
2. Müslim, Birr: 52; Ebu Davud, Cenaiz: 1; Hâkim, Müstedrek, 1:1500.
3. Müslim, Birr: 52; Buhârî, Merdâ: 1; Tirmizî, Züht: 57.
4. Bakara Suresi: 155; Âl-i İmran Suresi: 154, 186; Mâide Suresi: 48; En'am Suresi: 165; Tevbe Suresi: 105; Necm Suresi: 39.
5. Bakara Suresi: 21; Necm Suresi: 36.
6. Tirmizî, Daavat: 79; Neseî, Sünenü'l-Kübra, 6:106; Darimî, Rikak: 56; Müsned, 2:159, 194, 198, 3:148, 238, 258.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem: yokluk.
beyan etme: açıklama, izah.
Cenab-ı Hak: hakkın ta ken-

disi şeref ve büyüklük sahibi Allah.
cilve: görüntü, yansıma.
dair: alâkalı, ilgili.

dâr-ı dünya: dünya yurdu.
dâr-ı hizmet: hizmet yeri, dünya.
esma: isimler.

Rabb-i Rahîm'ine ilticakârâne teveccüh edip, Onu düşünüp, Ona yalvarıp halis bir ubudiyet yapar. Bu ubudiye- te riya giremez, halistir. Eğer sabretse, musibetin mükâ- fatını düşünse, şükretse, o vakit her bir saati bir gün ibadet hükmüne geçer. Kısacık ömrü uzun bir ömür olur. Hatta bir kısmı var ki, bir dakikası bir gün ibadet hükmü- ne geçer. Hatta bir ahiret kardeşim, Muhacir Hafız Ah- med isminde bir zatın müthiş bir hastalığına ziyade me- rak ettim. Kalbime ihtar edildi: “Onu tebrik et. Her bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçiyor.” Zaten o zat sabır içinde şükrediyordu.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Bir iki Sözde beyan ettiğimiz gibi, her insan geçmiş hayatını düşünse, kalbine ve lisanına ya “ah” veya “oh” gelir. Yani, ya teessüf eder, ya “Elhamdülillâh” der.

Teessüfü dedirten, eski zamanın lezaizinin zeval ve fi- rakından neş’et eden manevî elemelerdir. Çünkü, zeval-i lezzet elemidir. Bazen muvakkat bir lezzet daimî elem ve- rir. Düşünmek ise o elemi deşiyor, teessüf akıtıyor.

Eski hayatında geçirdiği muvakkat âlâmın zevalinden neş’et eden manevî ve daimî lezzet, “Elhamdülillâh” de- dirdir. Bu fitrî hâletle beraber, musibetlerin neticesi olan sevap ve mükâfat-ı uhreviye ve kısa ömrü musibet vası- tasıyla uzun bir ömür hükmüne geçmesini düşünse, sa- bırdan ziyade, şükreder,

¹ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ سِوَى الْكُفْرِ وَالضَّلَالِ

1. Küfür ve dalâletin dışında her türlü hâl için Allah'a hamd olsun. (Feyzû'l-Kadir, 1:368, 662.)

ahiret: kıyametten sonraki son- suz hayat yurdu.

âlâm: elemeler, acılar.

beyan etmek: açıklamak, izah etmek.

daimî: sürekli, devamlı.

dalâlet: iman ve Islâmiyetten ay- rılma, doğru yoldan sapma; sap- kınlık.

elem: üzüntü, maddî-manevî ızdı- rap.

elhamdülillâh: hamd ve şükür yalnızca Allah'a mahsustur.

fitrî: tabîî.

firak: ayrılık.

hâlet: hâl, durum.

halis: samimî, temiz, içten.

hükmüne geçmek: değerine, ye- rine geçmek.

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazi- fesini yapma.

ihtar: hatırlatma, uyarı.

iktiza etme: gerektirme.

ilticakârâne: sığınarak.

küfür: Allah'ın varlık ve birliğine inanmama, inançsızlık.

lezaiz: zevkler, lezzetler.

lezzet: zevk, haz.

lisan: dil.

manevî: madde dışı olan; ruh ve kalp noktasından; mana ile ilgili.

meşhur: ünlü, bilinen.

musibet: felâket, büyük sıkıntı.

muvakkat: geçici.

mükâfat: ödül.

mükâfat-ı uhreviye: ahirette ve-

riyecek olan ödül.

müthiş: dehşetli, korkunç.

neş'et etme: meydana gel-

me, oluşma.

netice: sonuç.

nükte: derin ve ince manalı söz.

ömür: hayat.

Rabb-i Rahîm: yarattıklarına karşı şefkat ve merhamet sa- hibi olan Allah.

riya: yalandan gösteriş, iki yüzlülük.

sabır: sabır, telâş gösterme- den Allah'a güvenip, sıkıntıla- ra göğüs germe.

sabretme: sıkıntılara karşı te- lâş göstermeden göğüs ger- me, dayanma.

sevap: mükâfat, ödül.

şükür: minnettarlık ifade et- me, teşekkür.

tebrik: kutlama.

teessüf: üzülmeye, acı duyma.

teveccüh etme: yönelme.

ubudiyet: kulluk.

vasıta: aracılık.

zat: şahıs, kişi.

zeval: sona erme, yok olma.

zeval-i lezzet: lezzetin sona

ermesi.

ziyade: çok, fazla.

demesi iktiza eder. Meşhur bir söz var ki, “*Musibet zamanı uzundur.*” Evet, musibet zamanı uzundur. Fakat örf-i nâsta zannedildiği gibi sıkıntılı olduğundan uzun değil, belki uzun bir ömür gibi hayatî neticeler verdiği için uzundur.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Yirmi Birinci Sözün Birinci Makamında beyan edildiği gibi, Cenab-ı Hakkın insana verdiği sabır kuvvetini evham yolunda dağıtmazsa, her musibete karşı kâfi gelebilir. Fakat vehmin tahakkümüyle ve insanın gafletiyle ve fânî hayatı bâkî tevehhüm etmesiyle, sabır kuvvetini mâzî ve müstakbele dağıtıp, hâl-i hazırda musibete karşı sabrı kâfi gelmez, şekvaya başlar. Âdeta —hâşâ— Cenab-ı Hakkı insanlara şekva eder. Hem çok haksız bir surette ve divanecesine şekva edip sabırsızlık gösterir.

Çünkü, geçmiş her bir gün, musibet ise zahmeti gitmiş, rahatı kalmış; elemi gitmiş, zevalindeki lezzet kalmış; sıkıntısı geçmiş, sevabı kalmış. Bundan şekva değil, belki mütelezzizâne şükretmek lâzım gelir. Onlara küsmek değil, bilâkis muhabbet etmek gerektir. Onun o geçmiş fânî ömrü, musibet vasıtasıyla bâkî ve mes’ut bir nevi ömür hükmüne geçer. Onlardaki âlâmı vehimle düşünüp, bir kısım sabrını onlara karşı dağıtmak divaneliktir.

Amma gelecek günler ise, madem daha gelmemişler; içlerinde çekeceği hastalık veya musibeti şimdiden düşünüp sabırsızlık göstermek, şekva etmek, ahmaklıktır. “Yarın, öbür gün aç olacağım, susuz olacağım” diye bugün mütemadiyen su içmek, etmek yemek ne kadar

mütelezzizâne: lezzet alarak.

mütemadiyen: devamlı olarak.

netice: sonuç.

nev: çeşit, tür.

nükte: derin ve ince manalı söz.

örf-i nâs: insanlar arasında kabul görmüş, gelenek hâline gelmiş konular.

sabır: dayanma gücü; telâş göstermeden Allah’a güvenip sıkıntılara göğüs germe.

sabırsız: sabır göstermeme; dayanamama.

sevap: mükâfat, ödül.

suret: biçim, şekil.

şekva: şikâyet.

şükretmek: teşekkür etmek; nimet ve iyiliğin sahibini tanımak, ona karşı minnet duymak.

tahakküm: hükmü altına alma; baskı kurma, zorbalık etme.

tasarruf etmek: bir malın sahibi olmak, istediği gibi onu kullanmak.

tevehhüm etme: olmadığı halde kabullenme, zannetme.

vasıta: aracılık.

vehim: kuruntu, zan.

zahmet: sıkıntı, zorluk.

zeval: sona erme, yok olma.

âdeta: sanki; aynen öyle, onun gibi.

âlâm: elemeler, acılar.

bâkî: ebedî, sonsuz, devamlı.

beyan etme: açıklama, izah etme.

bilâkis: aksine, tersine.

Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi şeref ve büyüklük sahibi olan Allah.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak.

divane: deli.

elem: üzüntü, maddî-manevî

ızdırıp.

evham: şüpheler, kuskular.

fânî: ölümlü, geçici.

gaflet: dikkatsizlik, umursamazlık, ahirete ve Allah’ın emir ve yasaklarına duyarsızlık hâli.

hâl-i hazır: şimdiki zaman.

hamd: övgü, şükür ve minnet.

hâşâ: Allah göstermesin, asla.

hayatî: hayatla alakalı, değerli.

hükmüne geçme: değerine,

yerine geçme.

iktiza etme: gerektirme.

kâfi: yeterli.

kûfûr: Allah’ın varlığına birliğine inanmama, imansızlık

lâzım: gerekli.

makam: kısım, bölüm.

mâzî: geçmiş zaman.

mes’ut: saadetli, mutlu.

meşhur: ünlü, bilinen.

muhabbet: sevgi.

musibet: felâket, büyük sıkıntı.

müstakbel: gelecek.

ahmakçasına bir divaneliktir; öyle de, gelecek günlerdeki şimdi adem olan musibet ve hastalıkları düşünüp, şimdiden onlardan müteallim olmak, sabırsızlık göstermek, hiçbir mecburiyet olmadan kendi kendine zulmetmek öyle bir belâhattir ki, hakkında şefkat ve merhamet liyakatini selp ediyor. Elhâsıl, *nasıl şükür nimeti ziyadeleştiriyor; ¹ öyle de, şekva, musibeti ziyadeleştirir. Hem, merhamete liyakati selp eder.*

Birinci Harb-i Umumînin birinci senesinde, Erzurum'da mübarek bir zat müthiş bir hastalığa giriftar olmuştu. Yanına gittim. Bana dedi:

“Yüz gecedir ben başımı yastığa koyup yatamadım” diye acı bir şikâyet etti.

Ben çok acıdım. Birden hatırıma geldi ve dedim:

“Kardeşim, geçmiş sıkıntılı yüz günün şimdi sürurlu yüz gün hükmündedir. Onları düşünüp şekva etme. Onlara bakıp şükret. Gelecek günler ise, madem daha gelmemişler; Rabbin olan Rahmanırrahîm'in rahmetine itimat edip, dövülmeden ağlama, hiçten korkma, ademe vücut rengi verme. Bu saati düşün, sendeki sabır kuvveti bu saate kâfi gelir. Divane bir kumandan gibi yapma ki, sol cenah düşman kuvveti onun sağ cenahına iltihak edip ona taze bir kuvvet olduğu hâlde, sol cenahındaki düşmanın sağ cenahı daha gelmediği vakitte, o tutar, merkez kuvvetini sağa sola dağıtıp, merkezi zayıf bırakıp, düşman edna bir kuvvetle merkezi harap eder.”

adem: yokluk.
ahmak: sersem, budala.
belâhat: aptallık.
cenah: kanat, taraf.
divane: deli.
divanelik: kaçıklık, delilik.
edna: az, küçük.
elhâsıl: sonuç olarak, özet.
giriftar olmak: tutulmak, yakalanmak.
harap etmek: yıkmak.
Harb-i Umumî: Birinci Dünya Savaşı (1914-1918).
hatırına gelmek: hatırlamak, aklına gelmek.
hükmünde: yerinde, değerinde.
iltihak etmek: katılmak.
itimât: güvenme.
kâfi: yeterli.
kumandan: komutan.
liyakat: lâyık olma, uygun oluş.
mecburiyet: mecbur olma, zorunluluk.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, iyilik etmek.
musibet: belâ, büyük sıkıntı.

1. İbrahim Suresi: 7.

mübarek zat: çok saygı duyulan kişi.
müteallim: elem duyan, acı çeken.
müthiş: korkunç.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
Rab: yaratan, her bir varlığa muhtaç olduğu şeyleri veren, onları, terbiye edip idare ve egemenliği altında bulunduran Allah.

Rahmanırrahîm: Allah'ın yarattıklarını şefkatiyle beslemesi, koruması ve merhamet etme vasfı.
rahmet: acıma, şefkat gösterme, iyilik.
sabır kuvveti: dayanma gücü.
sabırsız: telâşlı, aceleci.
selp etmek: ortadan kaldırmak; engellemek.

sürur: sevinç, mutluluk.
şefkat: içten ve karşılıksız sevgi.
şekva: şikâyet.
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür.
vakit: an, zaman.
ziyade: çoğalma, artma.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Dedim: “Kardeşim, sen bunun gibi yapma. Bütün kuvvetini bu saate karşı tahşit et. Rahmet-i İlâhiyeyi ve mükâfat-ı uhreviyeyi ve fânî ve kısa ömrünü uzun ve bâ-kî bir surete çevirdiğini düşün. Bu acı şekva yerinde ferahlı bir şükret.”

O da tamamıyla bir ferah alarak, “Elhamdülillâh,” dedi, “hastalığım ondan bire indi.”

BEŞİNCİ NÜKTE

Üç Meseledir.

Birinci Mesele: Asıl musibet ve muzır musibet, dine gelen musibettir. Musibet-i diniyeden her vakit dergâh-ı İlâhiyeye iltica edip feryat etmek gerektir. ¹

Fakat dinî olmayan musibetler, hakikat noktasında musibet değildirler. Bir kısmı ihtar-ı Rahmanîdir. Nasıl ki çoban, gayrin tarlasına tecavüz eden koyunlarına taş atıp, onlar o taştan hissederler ki, zararlı işten kurtarmak için bir ihtardır, memnunâne dönerler. Öyle de, çok zahirî musibetler var ki, İlâhî birer ihtar, birer ikazdır. Ve bir kısmı kefaretü’z-zünüptur. ² Ve bir kısmı gafleti dağıtıp, beşerî olan aczini ve zaafını bildirerek bir nevi huzur vermektir. Musibetin hastalık olan nev’i, sabıkan geçtiği gibi, o kısım, musibet değil, belki bir iltifat-ı Rabbanîdir, bir tathirdir. ³

Rivayette vardır ki, “Ermiş bir ağacı silkmekle nasıl meyveleri düşüyor; sıtmanın titremesinden günahlar öyle dökülüyor.” ⁴

ihtar: hatırlatma, uyarı.

ihtar-ı Rahmani: Allah’ın şefkat ve merhametle yaptığı uyarı ve ikazlar.

ikaz: uyarma.

ilâhî: Allah tarafından gelen ve ona ait olan.

iltica: sığınma.

iltifat-ı Rabbanî: Allah’ın bir lütfu.

kefaretüzzünup: günahların bağışlanmasına vesile.

kısım: parça, çeşit.

memnunâne: memnun bir şekilde.

mesele: problem, ehemmiyetli konu.

musibet: belâ, büyük sıkıntı.

musibet-i diniye: dine gelen belâlar; dinî hayatı engelleyen ve ona zarar veren sıkıntılar.

muzır: zararlı.

mükâfat-ı uhreviye: ahirette verilecek olan mükâfat.

nevi: çeşit, tür.

nükte: derin ve ince manalı söz.

ömür: hayat.

rahmet-i İlâhiye: Allah’ın sonsuz merhamet ve şefkat etmesi.

rivayet: peygamber efendimizden nakledilen bir haber, söz veya olay.

sabıkan: önceden.

sıtma: titreme, ateşli bir hastalık.

suret: biçim, görünüş.

şekva: şikâyet.

şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür.

tahşit etmek: yığmak, biriktirmek, desteklemek.

tathir: temizlenme.

tecavüz eden: had veya sınırı aşan.

vakit: zaman.

zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.

zahiri: görünen, görünürdeki.

1. Tirmizî, Daavat: 79; Neseî, Sünenü'l-Kübra, 6:106.

2. Buharî, İman: 39, Büyü: 2; Müslim, Müsakat: 107; Tirmizî, Tefsiru Sure, 4:24; Müsned, 2:303, 335, 402.

3. Müslim, Birr: 52; Ebu Davud, Cenaiz: 1; Deylemî, Müsned, 1:123.

4. Buharî, Merdâ: 3, 13, 16.; Müslim, Birr: 45; İbni Mâce, Edep: 56; Darimî, Rikak: 57; Müsned, 1:381, 441, 455, 3:152.

acz: zayıflık, güçsüzlük.

bâki: ebedî, devamlı, sonsuz.

beşerî: insana ait.

dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın huzuru.

elhamdülillâh: hamd ve şü-

kür yalnızca Allah’a mahsus-

tur.

fânî: ölümlü, geçici.

ferah: iç, açıklığı, sevinç.

feryat: sızlanma, şikâyet.

gaflet: dikkatsizlik, umursa-

mazlık; Allah’tan uzaklaşp
nefsinin arzularına dalmak.

gayrin: başkasının.

günah: Allah’ın emirlerine ay-
kırı davranış.

hakikat: gerçek.

aleyhisselâm: Allah'ın selâmı, rahmet ve esenliği onun üzerine olsun.

başını örse vurmak: kendini kötü duruma düşürmek, başını sıkıntıya sokmak.

ceset: vücut, beden.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

ehemmiyet: önem.

gıriptar olma: tutulma, yakalanma, içine düşme, iç içe girme.

günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış.

hayal: insanın zihninde tasarlayıp, canlandırdığı şey.

hazret: saygı değer, kıymetli değerli, hürmete lâyık.

hücum etme: saldırma.

iltica etmek: sığınmak.

intikam: öç alma.

istimal etmek: kullanmak.

istimdatkârâne: yardım edene yakışır hâlde.

istinat etme: dayanma.

istirahat-i nefis: vücudun istirahatı; kendini dinlendirme, rahat ettirme.

ışmam: hafif olarak duyurma.

itiraz: kabul etmediğini belirtme.

itirazkârâne: itiraz eder gibi.

ittiham etmek: suçlamak.

izale etme: giderme.

kader: Allah'ın ezeli ilmi ile kâinatta olmuş veya olacak her şeyin vasıflarını ve özelliklerini bilip takdir etmesi.

kaza: olacağı Allah tarafından bilinen ve takdir edilenlerin zamanı gelince meydana gelmesi.

lâkayt: kayıtsız, ilgisiz.

lâzım: gerekli.

maddî musibet: din ve inançla ilgili olmayan, maddî belâ, sıkıntı.

maddî: madde ile ilgili.

mahrum: nasipsız, yoksun.

maksat: gaye, hedef.

manevî: iç ve kalbe yönelik, manaya ait, dine ve inanca dair.

mâni: engel olan.

meselâ: söz gelişi, örnek.

mesele: problem, ehemmiyetli konu.

musibet: belâ, büyük sıkıntı.

muterizâne: itiraz edercesine.

münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.

Hazret-i Eyyub Aleyhisselâm, münacatında, istirahat-i nefis için dua etmemiş. Belki zikir-i lisanî ve tefekkür-i kalbîye mâni olduğu zaman, ubudiyet için şifa talep etmiş. Biz, o münacatla birinci maksadımız, günahlardan gelen manevî, ruhî yaralarımızın şifasını niyet etmeliyiz. Maddî hastalıklar için, ubudiyete mâni olduğu zaman iltica edebiliriz. Fakat muterizâne, müştekiyâne bir surette değil, belki mütezellilâne ve istimdatkârâne iltica edilmeli. Madem Onun rububiyetine razıyız; o rububiyeti noktasında verdiği şeye rıza lâzım. Kaza ve kaderine itirazı ışmam eder bir tarzda ah, of edip şekva etmek, bir nevi kaderi tenkittir, rahîmiyetini ittihamdır. Kaderi tenkit eden, başını örse vurur, kırar. Rahmeti ittiham eden, rahmetten mahrum kalır. Kırılmış el ile intikam almak için o eli istimal etmek, nasıl kırılmasını tezyit ediyor; öyle de, musibete gıriptar olan adam, itirazkârâne şekva ve merakla onu karşılamak, musibeti ikileştiriyor.

İkinci Mesele: Maddî musibetleri büyük gördükçe büyür, küçük gördükçe küçülür. Meselâ, gecelerde insanın gözüne bir hayal ilişir. Ona ehemmiyet verdikçe şişer, ehemmiyet verilmezse kaybolur. Hücum eden arılara iliştikçe fazla tehacüm göstermeleri, lâkayt kaldıkça dağılmaları gibi, maddî musibetlere de büyük nazarıyla, ehemmiyetle baktıkça büyür. Merak vasıtasıyla o musibet cesetten geçerek kalpte de kökleşir, bir manevî musibet dahi netice verir, ona istinat eder, devam eder. Ne vakit o merakı, kazaya rıza ve tevekkül vasıtasıyla izale etse, bir ağacın kökü kesilmesi gibi, maddî musibet

müştekiyâne: şikâyet edercesine.

mütezellilâne: kendi hiçliğini bilir surette, kusur ve acizni anlarcasına.

nazar: bakış, görüş.

nevi: çeşit, tür.

rahîmiyet: Allah'ın her bir varlığa rahmetiyle özel tecelli ediciliği.

rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.

razi: boyun eğen, kabul eden, hoşnut olan.

rıza: razı olma, hoşnutluk.

rububiyet: Allah'ın bütün varlık dünyalarını kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, terbiye edip yönetmesi.

ruhi: ruha ait.

suret: biçim, tarz.

şekva: şikâyet.

şifa: iyileşme, sağlığına kavuşma.

talep: isteme.

tarz: biçim, suret.

tefekkür-i kalbî: kalbe ait tefekkür, düşünme.

tehacüm: hücum etme, saldırma.

tenkit: eleştirme.

tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme.

tezyit etme: arttırma, çoğaltma.

ubudiyet: kulluk.

vakit: zaman.

vasıta: araç, aracı.

zikr-i lisanî: Allah'ı dille anmak.

hafifleşe hafifleşe, kökü kesilmiş ağaç gibi kurur, gider.
Bu hakikati ifade için bir vakit böyle demiştim:

Bırak, ey bıçare, feryadı belâdan; kıl tevekkül!

Zira feryat, belâ ender, hata ender belâdır bil.

Eğer belâ vereni buldunsa, safâ ender, atâ ender belâdır bil.

Eğer bulmazsan, bütün dünya cefa ender, fenâ ender belâdır bil.

Cihan dolu belâ başında varken, ne bağırırsın küçük bir belâdan? Gel, tevekkül kıl.

Tevekkül ile belâ yüzünde gül, tâ o da gülsün. O güldükçe küçülür, eder tebeddül.

Nasıl ki mübareze müthiş bir hasma karşı gülmekle, adavet musalâhaya, husumet şakaya döner, adavet küçülür mahvolur; ¹ tevekkül ile musibete karşı çıkmak dahi öyledir.

Üçüncü Mesele: Her zamanın bir hükmü var. Şu gaflet zamanında musibet şeklini değiştirmiş. Bazı zamanda ve bazı eşhasta belâ, belâ değil, belki bir lütf-i İlâhîdir. Ben şu zamandaki hastalıklı sair musibetzedeleri —fakat musibet dine dokunmamak şartıyla— bahtiyar gördüğümünden, hastalık ve musibet aleyhtarı bulunmak hususunda bana bir fikir vermiyor. Ve bana, onlara acı-mak hissini iras etmiyor. Çünkü, hangi bir genç hasta ya-nıma gelmiş ise, görüyorum, emsallerine nispeten bir derece vazife-i diniyeye ve ahirete karşı merbutiyeti var. Ondan anlıyorum ki, öyleler hakkında o nevi hastalıklar

ma.

kılma: yapma, yerine getirme.

lütf-i İlâhî: Allah'ın lütfu, bağışı.

mahv: yok, etme, ortadan kaldırma.

merbutiyet: bağlılık.

mesele: problem, önemli konu.

musalâha: barışma, uzlaşma.

musibet: felâket, belâ, sıkıntı.

musibetzede: belâya uğrayan, sıkıntıya düşen.

mübareze: kavga, dövüşme.

müthiş: korkunç.

nevi: çeşit, tür.

nispeten: kıyaslayarak.

safa ender: safa içinde, gönül rahatlığı içinde.

sair: diğer, öteki.

tebeddül: başkalaşma, değişme.

tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme.

vazife-i diniye: dini görevler, sorumluluk.

1. Fussilet Suresi: 34.

adavet: düşmanlık.

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan sonsuz hayat yurdu.

aleyhtar: karşı olan.

atâ ender: lütf içinde, bağış içinde.

bahtiyar: bahtlı, mutlu.

belâ ender: belâ, sıkıntı içinde.

belâ: musibet, sıkıntı.

bıçare: çaresiz.

cefa ender: eziyet, sıkıntı içinde.

cihan: dünya.

derece: miktar, ölçü.

emsal: eş, benzer.

eşhas: şahıslar.

fenâ ender: fenâ, yokluk içinde.

feryat: sızlanma, şikâyet.

fikir: düşünme.

gaflet: dikkatsizlik, umursamazlık; Allah'tan uzaklaşıp

nefsinin arzularına dalmak.

hakikat: gerçek.

hasım: karşı taraf, düşman.

hata ender: hata içinde.

hiss: duygu.

husumet: düşmanlık.

husus: konu.

ifade: anlatma.

iras etme: verme, sebep ol-

musibet değil, bir nevi nimet-i İlâhiyedir. Çünkü, çendan o hastalık onun dünyevî, fânî, kısacık hayatına bir zahmet iras ediyor, fakat onun ebedî hayatına faydası dokunuyor. Bir nevi ibadet hükmüne geçiyor. Eğer sıhhat bulsa, gençlik sarhoşluğuyla ve zamanın sefahatiyle, elbette hastalık hâletini muhafaza edemeyecek, belki sefahate atılacak.

Hatime

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âdeta: sanki.
afiyet: sağlık, esenlik.
âlâm: aklar, elemeler.
âlem: cihan, bütün yaratılmışlar.
âlem-i asgar: en küçük âlem; insan.
alet: organ, uzuv.
arıza: bozukluk, sakatlık.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi Allah.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görüntü.
çendan: gerçi; her ne kadar.
derç etme: toplama, yerleştirme.
dünyevî: dünya ile ilgili.
ebedî: sonsuz, sürekli.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
elem: üzüntü, maddî-manevî ızdırap.
emir: buyruk.
esma: isimler.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
fânî: ölümlü, geçici.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlet: hâl, durum.
halk: yaratma
hatime: son söz, sonuç.
hükmünde: yerinde, değerinde.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
insan-ı ekber: en büyük olan insan.
iras etme: verme, sebep olma.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
lezaiz: zevkler, lezzetler.
makine-i insaniye: insan bedeninin işleyiş düzen ve sistemi.
muhafaza: koruma.
muharrik: harekete getiren.
musibet: felâket, belâ; acı ve sı-

Cenab-ı Hak, hadsiz kudret ve nihayetsiz rahmetini göstermek için, insanda hadsiz bir acz, nihayetsiz bir fakr derç eylemiştir. Hem, hadsiz nukuş-i esmasını göstermek için, insanı öyle bir surette halk etmiş ki, hadsiz cihetlerle elemeler aldığı gibi, hadsiz cihetlerle de lezzetler alabilir bir makine hükmünde yaratmış.

Ve o makine-i insaniyede yüzer alet var. Her birinin elemi ayrı, lezzeti ayrı, vazifesi ayrı, mükâfatı ayrıdır. Âdeta insan-ı ekber olan âlemde tecelli eden bütün esma-i İlâhiye, bir âlem-i asgar olan insanda dahi o esmanın umumiyetle cilveleri var. Bunda sıhhat ve afiyet ve lezaiz gibi nafi emirler nasıl şükür dedirtir, o makineyi çok cihetlerle vazifelerine sevk eder, insan da bir şükür fabrikası gibi olur. Öyle de, musibetlerle, hastalıklarla, âlâm ile, sair müheyyiç ve muharrik arızalar ile, o makinenin

kını verici durum..
müheyyiç: heyecanlandıran.
mükâfat: ödül.
nafi emirler: faydalı işler, hâller.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, ikramı.
nukuş-i esma: Cenab-ı Hak-

kın isimlerinin sanatlı ve süslü görüntüleri.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
sair: diğer, öteki.
sefahat: yasak olan zevk ve eğlenceye düşkünlük.
sevk etme: gönderme, yönlendirme.
sıhhat: sağlık, esenlik.

suret: biçim, görünüş.
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tecelli eden: yansıyan, görünen; İlâhî kudret ve sırların insanlarda ve nesnelerde görünmesi.
umumiyetle: genellikle.
vazife: görev.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.

diğer çarhlarını harekete getirir, tehyiç eder. Mahiyet-i insaniyede münderiç olan acz ve zaaf ve fakr madenini işlettiriyor. Bir lisan ile değil, belki her bir azanın lisanıyla bir iltica, bir istimdat vaziyeti verir. Güya insan o arızalar ile, ayrı ayrı binler kalemi tazammun eden müteharrik bir kalem olur, sahife-i hayatında veyahut levh-i misalîde mukadderat-ı hayatını yazar, esma-i İlâhiyeye bir ilânname yapar ve bir kaside-i manzume-i Sübhaniye hükmüne geçip, vazife-i fitratını ifa eder.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
arıza: bozukluk, sakatlık.
aza: organ, uzuv.
çarh: çark.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
güya: sanki.
hükmüne geçmek: yerine geçmek.

ifa etme: yerine getirme.
ilânname: ilân panosu, duyuru.
iltica: sığınma.
istimdat: medet dileme, yardımına sığınma.
kaside-i manzume-i Sübhaniye: bütün noksanlıklardan uzak olan Cenab-ı Hakkın hassas ölçülerle düzenli bir

şekilde yazdığı kaside.
levh-i misali: dünyada yapılanların kayıt edildiği görünümlendiği yer.
lisan: dil.
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü.
mukadderat-ı hayat: Allah'ın takdir ettiği hayat programı; kader.

münderiç: içinde bulunan.
müteharrik: hareket eden.
sahife-i hayat: hayat sayfası.
tazammun eden: içeren, içine alan.
tehyiç etme: heyecanlandırma.
vazife-i fitrat: fitrat vazifesi, yaratılıştan gelen görev.
vaziyet: durum, hâl.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.

* Üçüncü Lem'a, Barla'da 1932'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

Üçüncü Lem'a

Bu Lem'aya bir derece his ve zevk karışmış. His ve zevkin coşkunlukları ise, aklın düsturlarını, fikrin mizanlarını çok dinlemediklerinden ve müraat etmediklerinden, bu Üçüncü Lem'a mantık mizanlarıyla tartılmamalı.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

¹ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ayetinin

mealini ifade eden ² يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِيَّ يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِيَّ

iki cümlesi, mühim iki hakikati ifade ediyorlar. Ondandır ki, Nakşilerin rüesasından bir kısım, bu iki cümle ile kendilerine bir hatme-i mahsus yapıp muhtasar bir hatme-i Nakşiye hükmünde tutuyorlar. Madem o azîm ayetin mealini bu iki cümle ifade ediyor; biz bu iki cümlede ettiği iki hakikat-i mühimmenin birkaç nüktesini beyan edeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE

Birinci defa ¹ يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِيَّ bir ameliyat-ı cerrahiye hükmünde kalbi masivadan tecrit ediyor, kesiyor. Şöyle ki:

İnsan, mahiyet-i camiiyeti itibarıyla, mevcudatın hem ekserîsiyle alâkadardır. Hem insanın mahiyet-i camiasında hadsiz bir istidad-ı muhabbet derç edilmiştir. Onun için, insan da umum mevcudata karşı bir muhabbet

alâkadar: ilgili, münasebetli.
ameliyat-ı cerrahiye: cerrahî operasyon, ameliyat.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azîm: büyük yüce.
Bâkî: yok olmayan, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatiyla var olacak tek varlık; Allah.
beyan etme: açıklama, izah etme.
derç edilmek: yerleştirilmek, kaydedilmek.
düstur: kaide, prensip, kural.
ekserî: çoğunluk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
hakikat-i mühimme: önemli gerçek, doğru.
hatme-i mahsus: Kur'ân'dan veya hadisten alınan belirli duaları özel ders olarak okuyup bitirme.
hatme-i Nakşiye: Nakşi tarikatine mensup olanların bir araya gelerek yaptıkları zikir seansı.
helâk olmak: yok olmak, ölmek.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüküm: karar, emir.
hükümrânlık: egemenlik, hâkimiyet.
ifade etme: açıklama, anlatma.
istidad-ı muhabbet: sevmeye kabiliyeti, yeteneği.
lem'a: parlıt.
mahiyet-i camia: pek çok özelliği üzerinde toplayan kapsamlı yapı; kapsamlı özellik.
mahiyet-i camiiyet: pek çok özelliği üzerinde toplayan kapsamlı yapı; kapsayıcı özellik.
masiva: Allah'tan başka bütün varlıklar.
mesail: meseleler, konular.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.
mizan: terazi, ölçü.
muhabbet: sevmeye.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Her şey helâk olup gidiçidir –Ona bakan yüzü müstesna. Hüküm ve hükümrânlık Onundur; siz de Ona döndürüleceksiniz. (Kasas Suresi: 88.)

2. Ey Bâkî olan Allah, bâkî ancak Sensin! Ey Bâkî olan Allah, bâkî ancak Sensin!

muhtasar: kısaltılmış, özet.
mühim: önemli.
müraat etme: uyma.
müstesna: hariç, dışındaki.
Nakşi: Hz. Şah-ı Nakşibendî'nin kurduğu tarikat ve bu tarikate mensup olan.

nükte: derin ve ince manalı söz.
Rahim: merhamet eden, çok merhametli olan, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratıl-

mışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rüesa: reisler, önde gelenler.
tecrit etme: soyutlama, ayırma.
umum: bütün, genel, cümle.

besliyor. Koca dünyayı bir hanesi gibi seviyor. Ebedî Cennete bahçesi gibi muhabbet ediyor. Hâlbuki, muhabbet ettiği mevcudat durmuyorlar, gidiyorlar; firaktan da-ima azap çekiyor. Onun o hadsiz muhabbeti, hadsiz bir manevî azaba medar oluyor.

O azabı çekmekte kabahat, kusur ona aittir. Çünkü kalbindeki hadsiz istidad-ı muhabbet, hadsiz bir cema-i bâkîye malik bir Zata tevcih etmek için verilmiş. O insan, suiistimal ederek, o muhabbeti fânî mevcudata sarf ettiği cihetle kusur ediyor, kusurunun cezasını firakın azabıyla çekiyor.

İşte bu kusurdan teberri edip o fânî mahbubattan kat-ı alâka etmek, o mahbuplar onu terk etmeden evvel o onları terk etmek cihetiyle Mahbub-i Bâkî'ye hasr-ı muhabbeti ifade eden **يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي** olan birinci cümlesi, “Bâkî-i Hakikî yalnız Sensin. Masiva fânîdir. Fânî olan, elbette bâkî bir muhabbete ve ezeli ve ebedî bir aşka ve ebed için yaratılan bir kalbin alâkasına medar olamaz” manasını ifade ediyor. “Madem o hadsiz mahbubat fânîdirler, beni bırakıp gidiyorlar; onlar beni bırakmadan evvel ben onları **يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي** demekle bırakıyorum. Yalnız Sen bâkîsin ve Senin ibkan ile mevcudat beka bulabildiğini bilip itikat ederim. Öyle ise, Senin muhabbetinle onlar sevilir. Yoksa alâka-i kalbe lâayık değiller” demektir.

İşte bu hâlette kalp hadsiz mahbubâtından vazgeçiyor. Hüsün ve cemalleri üstünde fânîlik damgasını görür,

alâka: ilgi, bağ.
alâka-i kalp: kalp bağlılığı, ilgisi, kalben bağlanma, ilgilenme.
aşk: şiddetli sevgi.
azap: acı, sıkıntı, ceza.
bâkî: ebedî, kalıcı.
Bâkî-i Hakikî: gerçek sonsuzluğun sahibi olan Allah.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
cemal: güzellik.
cemal-i bâkî: devamlı ve sonsuz güzellik.

cihet: yön, taraf.
ebed: sonsuzluk.
ebedî: sonsuz, sürekli.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
evvel: önce.
ezeli: öncesiz, başlangıçsız.
fânî: ölümlü, geçici.
firak: ayrılık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlet: hâl, durum.
hane: ev, mesken.
hasr-ı muhabbet: sevgiyi bir şeyde toplama, odaklama.
hüsün: güzellik.

ibka: devamlı, sürekli; sürekli-lik kazandırma.
ifade etmek: anlatmak, açıklamak.
istidad-ı muhabbet: sevmek kabiliyeti, yeteneği.
itikat etmek: inanmak.
kabahat: kusur, suç.
kat-ı alâka: alâkayı, ilgiyi kesmek.
lâyık: uygun, yaraşır.
mahbubat: sevilenler.
Mahbub-i Bâkî: daimî, ölümsüz, sevgili, kalıcı sevgili olan

Allah.
mahbup: sevilen.
malik: sahip.
mana: anlam.
manevi: manaya ait, maddî olmayan; ruhî.
masiva: Allah'tan başka bütün varlıklar.
medar: sebep, vesile, kaynak.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.
sarf etme: harcama, kullanma.
suiistimal: kötüye kullanma.
teberri etme: uzak durma, kaçınma.
terk etmek: bırakmak.
tevcih etmek: yönleltmek.
zat: kişi, şahıs.

alâka-i kalbi keser. Eğer kesmezse, mahbupları adedince manevî cerihalar oluyor.

İkinci cümle olan **يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِي** o hadsiz cerihalara hem merhem, hem tiryak oluyor. Yani, “Yâ Bâkî, madem Sen bâkîsin; yeter, her şeye bedelsin. Madem Sen varsın; her şey var.”

Evet, mevcudatta sebep-i muhabbet olan hüsün ve ih-san ve kemal, umumiyetle Bâkî-i Hakikî'nin hüsün ve ih-san ve kemalâtının işaretleri ve çok perdelerden geçmiş za-yıf gölgeleridir, belki cilve-i Esmâ-i Hüsnanın gölgelerinin gölgeleridir.

İKİNCİ NÜKTE

İnsanın fıtratında bekaya karşı gayet şedit bir aşk var. Hatta her sevdiği şeyde kuvve-i vahime cihetiyle bir nevi beka tevehhüm eder, sonra sever. Ne vakit zevalini düşünse veya görse, derinden derine feryat eder. Bütün fi-raklardan gelen feryatlar, aşk-ı bekadan gelen ağlamaların tercümanlarıdır. Eğer tevehhüm-i beka olmazsa muhabbet edemez. Hatta denilebilir ki, âlem-i bekanın ve ebedî Cennetin bir sebep-i vücudu, şu mahiyet-i insani-yedeki o şiddetli aşk-ı bekadan çıkan gayet kuvvetli arzu-yu beka ve beka için fîtrî, umumî duadır ki, Bâkî-i Zülce-lâl, o şedit, sarsılmaz, fîtrî arzuyu, o tesirli, kuvvetli, umu-mî duayı kabul etmiştir ki, fânî insanlar için bâkî bir âle-mi halk etmiş.

Hem hiç mümkün müdür ki, Fâtır-ı Kerîm, Hâlık-ı Ra-hîm, küçük midenin cüz'î arzusunu ve muvakkat bir

alâka-i kalp: kalp bağlılığı, ilgisi, kalben bağlanma, ilgilenme.
âlem: cihan, dünya.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret yurdu.
arzu: istek, heves.
aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, sonsuzluk aşkı.
bâkî: ebedî, kalıcı.
Bâkî-i Hakikî: gerçekte manada varlığı sonsuz olan Allah.
Bâkî-i Zülcelâl: kendi varlığı son-suza kadar devam eden, heybet, büyüklük ve haşmet sahibi olan Allah.
bedel: değer.
beka: bâkîlik, devamlılık.
ceriha: yara.
cihet: yön.
cilve-i Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki cilveleri, yansıma ve görüntüleri.
cüz'î: küçük.
ebedî: sonsuz, sürekli.
fânî: ölümlü, geçici.
Fâtır-ı Kerîm: sonsuz ikram ve lütuf sahibi olan ve varlıkları ben-zersiz olarak yaratan Allah.
feryat: sızlanma, şikâyet.
fıtrat: yaratılış, mizac, karakter.
fîtrî: yaratılıştan gelen, doğal.
fırak: ayrılık.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
halk etmek: yaratmak.

hüsün: güzellik.
ih-san: bağışlama, ikram et-me, lütuf.
işarat: işaretler, belirtiler.
kemal: olgunluk, mükem-mellik.
kemalât: kusursuz özellikler, mükemmellikler.
kuvve-i vahime: vehim ve hayal duygusu.
mahbup: sevilen, sevgili.
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü, aslı.
manevî: manaya ait, maddî

olmayan, ruhî.
merhem: yaraya sürülen ilâç.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.
muhabbet: sevgi, sevmek.
muvakkat: geçici.
nevi: çeşit, tür.
nükte: derin ve ince manalı söz.
perde: örtü.
sebeb-i muhabbet: muhab-betin, sevginin sebebi.
sebeb-i vücut: varlık sebebi.
şedit: şiddetli.

tercüman: çeşitli durum, maksat veya duyguları ifade etme vasıtası.
tesir: etki.
tevehhüm: vehimlenme, ku-runtuya kapılma, zannetme, şüphelenme.
tevehhüm-i beka: sonsuza kadar yaşayacağını sanmak.
tiryak: en iyi çare, derman, ilâç.
umumî: genel.
umumiyetle: genellikle.
zeval: sona erme, yok olma.

beka için lisan-ı hâl ile duasını hadsiz enva-ı mat'umat-ı leziziyenin icadıyla kabul etsin de, umum nev-i beşerin pek büyük bir ihtiyac-ı fitrîden gelen pek şiddetli bir arzusunun ve küllî ve daimî ve haklı ve hakikatli, kâlli, hâlli, bekaya dair gayet kuvvetli duasını kabul etmesin? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ! Kabul etmemek mümkün değildir. Hem hikmet ve adaletine ve rahmet ve kudretine hiçbir cihetle yakışmaz.

Madem insan bekaya âşıktır; elbette bütün kemalâtı, lezzetleri, bekaya tâbidir. Ve madem beka *Bâkî-i Zülcelâl'e* mahsustur. Ve madem *Bâkî'nin* esması bâkiyedir. Ve madem *Bâkî'nin* âyineleri *Bâkî'nin* rengini, hükmünü alır ve bir nevi bekaya mazhar olur. Elbette insana en lâzım iş, en mühim vazife, o *Bâkî'ye* karşı alâka peyda etmektir ve esmasına yapışmaktır. Çünkü *Bâkî* yoluna sarf olunan her şey, bir nevi bekaya mazhar olur.

İşte ikinci **يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِي** cümlesi, bu hakikati ifade ediyor. İnsanın hadsiz manevî yaralarını tedavi etmekle beraber, fıtratındaki gayet şiddetli arzu-yu bekayı onunla tatmin ediyor.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Şu dünyada zamanın fenâ ve zeval-i eşyadaki tesirati gayet muhtelifdir. Ve mevcudat ise, mütedahil daireler gibi birbiri içinde iken, hükümleri zeval noktasında ayrı ayrı oluyor.

Nasıl ki saatin saniyelerini sayan dairesi, dakikayı ve saati ve günleri sayan daireleri zahiren birbirine benzer,

adalet: hakkı gözetme, doğruluk.
alâka: ilgi, bağ.
arzu: istek, heves.
âyine: ayna.
Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, varlıklar yok olduktan sonra da zatiyla var olacak tek varlık olan Allah.
Bâkî-i Zülcelâl: kendi varlığı sonsuza kadar devam eden heybet, büyüklük ve haşmet sahibi olan Allah.
beka: bakiilik, devamlılık, son-

suzluk.
cihet: yön, taraf.
daimî: devamlı.
dair: alâkalı, ilgili.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
enva-ı mat'umat-ı leziziyeye: lezzetli, çeşit çeşit yiyecekler.
esma: isimler.
fenâ: yokluk, son bulma.
fitrat: yaratılış, mizaç.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
hâl: davranış; hâlli; hâl ile.

hâşâ: asla, öyle değil.
hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.
hükmünü almak: değerini almak, yerini almak.
hüküm: karar, değer.
icat: vücuda getirme, yaratma.
ifade etme: anlatmak.
ihtiyac-ı fitrî: yaratılışın gereği olan ihtiyaç.
kâl: söz; kâlli; sözle.
kemalât: faziletler, mükemmellikler.

kudret: güç, kuvvet, iktidar.
küllî: genel, geniş ve kapsamlı.
lâzım: gerekli.
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi, hâl dili.
mahsus: has, özel.
manevi: manaya ait, maddî olmayan, ruhî, ruha ait.
mazhar olmak: ermek, kavuşmak.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.
muhtelif: çeşitli, farklı.
mühim: önemli.
mütedahil: iç içe, birbirine geçmiş.
nev-i beşer: insanlık.
nevi: çeşit, tür.
nükte: derin ve ince manalı söz.
peyda etmek: ortaya çıkarmak, edinmek.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama.
sarf olunan: harcanan, kullanılan.
tâbi: boyun eğen, uyan.
tatmin etme: kalbe güven verme, doyurma, şüpheleri giderme.
tesirat: tesirler, etkiler.
umum: bütün, genel.
vazife: görev.
zahiren: görünüşteki, görünen.
zeval: sona erme, yok olma.
zeval-i eşya: varlıkların yok olup gitmesi.

fakat sür'atte birbirine muhaliftir; öyle de, insandaki cisim, nefis, kalp, ruh daireleri öyle mütefavittir. Meselâ, cismin bekası, hayatı, vücudu, bulunduğu bir gün, belki bir saat olduğu ve mazi ve müstakbeli madum ve meyyit bulunduğu hâlde, kalbin hazır günden çok gün evvel, çok gün sonraki zamana kadar daire-i vücudu ve hayatı geniştir. Ruhun hazır günden seneler evvel ve seneler sonraki bir daire-i azîme, daire-i hayatına ve vücuduna dahilidir.

İşte bu istidada binaen, hayat-ı kalbî ve ruhîye medar olan marifet-i İlâhiye ve muhabbet-i Rabbaniye ve ubudiyet-i Sübhaniye ve marziyat-ı Rahmaniye cihetiyle, bu dünyadaki fânî ömür, bâkî bir ömrü tazammun eder ve ebedî ve bâkî bir ömrü intaç eder ve bâkî ve lâyemut bir ömür hükmüne geçer.

Evet, Bâkî-i Hakikî'nin muhabbet, marifet, rızası yolunda bir saniye, bir senedir. Eğer Onun yolunda olmazsa, bir sene bir saniyedir. Belki Onun yolunda bir saniye lâyemuttur, çok senelerdir. Ve dünya cihetinde ehl-i gafletin yüz senesi bir saniye hükmüne geçer

Meşhur böyle bir söz var ki:

سَنَةُ الْفِرَاقِ سَنَةٌ وَسَنَةُ الْوَصَالِ سَنَةٌ Yani, “Fırakın bir saniyesi bir sene kadar uzundur ve visalin bir senesi bir saniye kadar kısadır.”

Ben bu fıkranın bütün bütün aksine diyorum ki:

Visal, yani, Bâkî-i Zülcelâl'in rızası dairesinde livechillâh bir saniye visal, değil yalnız böyle bir sene, belki

aksi: ters, zıt.

bâkî: ebedî, devamlı, sonsuz.

Bâkî-i Hakikî: gerçek sonsuzluğun sahibi olan Allah.

Bâkî-i Zülcelâl: heybet ve celâl sahibi olan Allah.

beka: sonsuzluk, devamlılık.

binaen: dayanarak, -den dolayı.

cihet: yön, taraf.

dahil: iç, içinde olmak üzere, -ile birlikte.

daire-i azîm: büyük ve geniş daire.

daire-i hayat: hayat dairesi, sahası.

daire-i vücud: varlık sahası, alanı.

ebedî: sonsuz, sürekli.

ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı, ahirete ve Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsız davranan.

evvel: önce.

fânî: ölümlü, geçici.

fıkra: bend, madde.

fırak: ayrılık.

hayat-ı kalbî ve ruhî: kalbin ve ruhun hayatı.

hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerini almak.

intaç etme: sonuç verme, netice.

istidat: kabiliyet, yaratılıştan olup veya sonradan edinilmiş yetenek.

lâyemut: devamlı, ölümsüz.

livechillâh: Allah için, Allah namına.

madum: yok, hiç olmuş.

marifet: bilme, ilim; Allah'ı tanıma ve bilme.

marifet-i İlâhiye: Allah'ı bilme ve tanıma.

marziyat-ı Rahmaniye: Allah'ın rızasına uygun olan şeyler.

mazi: geçmiş zaman.

medar: dayanak noktası, kaynak, vesile.

meselâ: misal olarak.

meyyit: ölü.

muhabbet-i Rabbaniye: ter-

biye edici Allah'ı sevmeye.

muhalif: karşıt, zıt.

müstakbel: gelecek zaman.

mütefavit: birbirinden farklı.

nefis: maddî lezzetlere düşkün olan duygu.

rıza: razı olma, hoşnutluk.

tazammun etme: içermeye, içine alma, kapsama.

ubudiyet-i Sübhaniye: bütün kusur ve noksanlıklardan münezzeh olan Allah'a edilen kulluk.

visal: kavuşma, ulaşma.

daimî bir pencere-i visaldir. Gaflet ve dalâlet firakı içinde, değil bir sene, belki bin sene bir saniye hükmündedir. O sözden daha meşhur şu söz var:

أَرْضُ الْفَلَاتِ مَعَ الْأَعْدَاءِ فَنَجَانٌ سَمُّ الْخِيَاطِ مَعَ الْأَحْبَابِ مِيدَانٌ¹

hükmümüzü teyit ediyor.

Meşhur evvelki sözün sahih bir manası budur ki: Fânî mevcudatın visali madem fânîdir; ne kadar uzun da olsa yine kısa hükmündedir. Senesi bir saniye gibi geçer, hasretli bir hayal ve esefli bir rüya olur. Bekayı isteyen kalb-i insanî bir sene visalde, yalnız bir saniyecikte ancak zerre gibi bir zevkini alabilir. Firak ise, saniyesi bir sene değil, senelerdir. Çünkü firakın meydanı geniştir. Bekayı isteyen bir kalbe, firak, çendan bir saniye de olsa, seneler kadar tahribat yapar. Çünkü hadsiz firakları ihtar eder. Maddî ve süflî muhabbetler için bütün mazi ve müstakbel firakla doludur.

Şu mesele münasebetiyle deriz: Ey insanlar! Fânî, kısa, faydasız ömrünüzü bâkî, uzun, faydalı, meyvedar yapmak ister misiniz? Madem istemek insaniyetin iktizasıdır; Bâkî-i Hakikî'nin yoluna sarf ediniz. Çünkü Bâkîye müteveccih olan şey, bekanın cilvesine mazhar olur.

Madem her insan gayet şiddetli bir surette uzun bir ömür ister, bekaya âşıktır. Ve madem bu fânî ömrü bâkî ömre tebdil eden bir çare var ve manen çok uzun bir ömür hükmüne geçirmek mümkündür. Elbette, insaniyeti sukut etmemiş bir insan, o çareyi arayacak ve o imkânı bilfiile çevirmeye çalışacak ve tevfik-i hareket edecek.

1. Sahra, düşmanla beraber bir fincan kadar dar; iğne deliği, dostlarla beraber bir meydan kadar geniştir. (Acîlünî, Keşfü'l-Hafâ, 2:246; İbnü'l-Cevzî, el-Müdhiş, 1:385.)

bâkî: ebedî, devamlı.
Bâkî-i Hakikî: gerçek sonsuzluğun sahibi olan Allah.
beka: bâkîlik, sonsuzluk, devamlılık.
bilfiil: fiilen, gerçek iş olarak.
cilve: tecelli, yansıma.
çendan: gerçi.
daimî: sürekli, devamlı.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten

aynılamak, azmak.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
esefli: üzüntü ve acı verici.
evvel: önce.
fânî: ölümlü, geçici.
firak: ayrılık.
gaflet: sorumsuzluk, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece, çok.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hükmü teyit etmek: bir konuyu hakkındaki görüşü doğrulamak, kuvvet vermek.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
ihtar etme: hatırlatma.
imkân: olabilirlik.

insaniyet: insanlık mahiyeti.
insaniyetin iktizası: insanlığın gereği.
kalb-i insanî: insan kalbi.
mana: anlam.
manen: manaca, manevî yönden.
mazhar olmak: erişmek, kavuşmak; bir şeyin görüldüğü yer olmak.
mazi: geçmiş zaman.
mesele: problem, ehemmiyetli konu.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.
meyvedar: meyveli.
münasebet: vesile.
müstakbel: gelecek.
müteveccih: yönelen.
pencere-i visal: kavuşmayı sağlayan pencere.
sahih: gerçek, doğru.
sahra: çöl.
sarf etme: harcamak, kullanmak.
sukut etmek: alçalmak, değerden düşmek.
suret: biçim, görünüş.
süflî: aşağılık, bayağı.
tahribat: tahripler, yıkip bozmalardan.
tebdil etmek: değiştirme.
tevfik-i hareket: uygun hareket.
visal: kavuşma, ulaşma.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom.

âlem: dünya, kâinat.
bâki: ebedî, sonsuz.
bast-ı zaman: az bir zamanda içinde çok uzun bir zaman yaşamak gibi olmak.
beka: bâkîlik, sonsuzluk.
beynelevliya: velîler arasında.
bilfiil: fiilen, gerçek iş olarak.
daim: devamlı.
düstur-i muhakkak: kesinlik kazanmış bir düstur, bir prensip.
ehl-i hak: iman, İslâmîyet ve hak yolunda olan.
ehl-i velâyet: velî olanlar; Allah'ın dostluğunu kazananlar.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
evliya: velîler, Allah dostları.
ezelî ve ebedî: geçmiş ve geleceği aynı anda gören, öncesiz ve sonsuz olan Allah.
hâdis: olay.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikate bina etmek: gerçeğe dayandırmak, doğru bir düşünce üzerine kurmak.
haşiye: dipnot.
hatme-i Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerim'i baştan sona okuyup bitirme.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hükümünde: değerinde, yerinde.
hükümüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
ibaret: meydana gelen.
ihata: kuşatma.
ihbar etmek: haber vermek, bildirmek.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
kesret: çokluk.
kizb: yalan söyleme.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi.
liecillâh: Allah rızası için.
lillâh: Allah için.
livechillâh: Allah için.
ma'bud: kendisine ibadet edilen.
mahbup: sevilen.
maksut: kastedilen, istenilen.
matlûp: talep edilen, istenilen.
medar-ı şüphe: şüphe sebebi, kaynağı.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s.m.) Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mu'cizesi.
müşahede: bir şeyi gözle görme.
nass-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerim'in kesin hükmü, emri.
Rab: yaratan, büyüten, besleyen, verdiği nimetlerle varlıkları ıslah ve terbiye eden Allah.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
rivayet: nakledilen bir haber, söz veya olay.
sermedi: sürekli, ölümsüz.
sıdk: samimîlik, doğruluk.
sır: bir şeyin dikkat, yetenek, tec-

İşte o çare budur: Allah için işleyiniz, Allah için görünüşünüz, Allah için çalışınız. Lillâh, livechillâh, liecillâh rızası dairesinde hareket ediniz. ¹ O vakit sizin ömrünüzün dakikaları seneler hükmüne geçer.

Bu hakikate işaretten, Leyle-i Kadir gibi bir tek gece, seksen küsur seneden ibaret olan bin ay hükmünde olduğunu, nass-ı Kur'ân gösteriyor. ² Hem bu hakikate işaret eden, ehl-i velâyet ve hakikat beyrinde bir düstur-i muhakkak olan "bast-ı zaman" sırrıyla, çok seneler hükmünde olan birkaç dakikalık zaman-ı Miraç, bu hakikatin vücudunu ispat eder ve bilfiil vukuunu gösteriyor. Miracın birkaç saat müddeti, binler seneler hükmünde vüs'ati ve ihatası ve uzunluğu vardır. Çünkü, o, Miraç yoluyla beka âlemine girdi. Beka âleminin birkaç dakikası, şu dünyanın binler senesini tazammun etmiştir.

Hem şu hakikate bina edilen, beynelevliya kesretle vuku bulmuş olan "bast-ı zaman" hâdiseleridir. Bazı evliya bir dakikada bir günlük işi görmüş, bazıları bir saatte bir sene vazifesini yapmış, bazıları bir dakikada bir hatme-i Kur'âniyeyi okumuş olduklarını rivayet edip ihbar ediyorlar. Böyle ehl-i hak ve sıdk, bilerek kizbe elbette tenezzül etmezler. Hem o derece hadsiz ve kesretli bir tevatürle bast-ı zaman ^(HAŞİYE) hakikatini aynen müşahade ettikleri medar-ı şüphe olamaz.

HAŞİYE: ³ قَالَ قَاتِلْ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ayetiyle
⁴ وَلَيُّوْا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا ayeti tayy-ı zamanı gösterdiği
⁵ وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ayeti de bast-ı zamanı gösterir.

1. Tirmizî, Sünnet: 15; Ebu Davud, Kıyamet: 60; Müsned, 3:438, 440.

2. Kadir Suresi: 3.

3. İçlerinden söze başlayan biri, "Bu hâlde ne kadar kaldık?" diye sordu. "Bir gün, yahut daha da az" dediler. (Kehf Suresi: 19.)

4. Onlar mağaralarında üç yüz yıl kaldılar, buna dokuz yıl daha kattılar. (Kehf Suresi: 25.)

5. Rabbinin katında bir gün, sizin hesabınıza göre bin yıl gibidir. (Hac Suresi: 47.)

rûbe, ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor en ince yanı.

tazammun etmek: içine alma, kapsama.

tenezzül etmek: aşağı seviyeye düşmek, alçalmak.

tenzih etmek: Allah'ın bütün

kusurlardan uzak olduğuna inanmak.

tevatür: bir haberin yalan söylemelerini aklın kabullemeyeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından rivayet edilmesi.

vazife: görev.

vuku: olma, meydana gelme.

vüs'at: genişlik.

zaman-ı Miraç: Peygamberimizin Miraç hâdisesinin gerçekleşme zamanı.

Şu bast-ı zaman, herkesçe musaddak bir nev'i, rüyada görünüyor. Bazen bir dakikada insanın gördüğü rüyayı, geçirdiği ahvalı, konuştuğu sözleri, gördüğü lezzetleri veya çektiği elemeleri görmek için, yakaza âleminde bir gün, belki günler lâzımdır.

Elhâsıl: İnsan çendan fânîdir; fakat beka için halk edilmiş ve bâkî bir Zatın âyinesi olarak yaratılmış ve bâkî meyveleri verecek işleri görmekle tavzif edilmiş ve bâkî bir Zatın bâkî esmasının cilverlerine ve nakışlarına medar olacak bir suret verilmiştir. Öyle ise, böyle bir insanın hakikî vazifesi ve saadeti, bütün cihazatı ve bütün istidadatıyla o Bâkî-i Sermedî'nin daire-i marziyatında esmasına yapışıp, ebed yolunda o Bâkiye müteveccih olup gitmektir. Lisanı ¹ **يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي** dediği gibi, kalbi, ruhu, akli, bütün letaifi

هُوَ الْبَاقِي * هُوَ الْأَزَلِيُّ الْأَبَدِيُّ * هُوَ السَّرْمَدِيُّ * هُوَ الدَّائِمُ *
هُوَ الْمَطْلُوبُ * هُوَ الْمَحْبُوبُ * هُوَ الْمَقْصُودُ * هُوَ الْمَعْبُودُ ²

demeli.

³ **سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ**
⁴ **رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا**

1. Ey Bâkî olan Allah, bâkî ancak Sensin!
2. Odur bâkî, Odur ezeli ve ebedî, Odur sermedî, Odur daim, Odur matlûp, Odur mahbup, Odur maksut, Odur ma'bud.
3. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)
4. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi: 286.)

ahval: hâller, durumlar.
âyine: ayna.
Bâkî: ebedî, sonsuz; varlığı devamlı olan, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla

var olacak tek varlık, Allah.
Bâkî-i Sermedî: ezel ve ebedî kuşatan sonsuzluk sahibi Allah.
bast-ı zaman: az bir zaman-

da içinde çok uzun bir zaman yaşamış gibi olmak.
beka: sonsuzluk, devamlılık.
cihazat: cihazlar, azalar.
cilve: tecellî, belirme, görün-

me.
çendan: gerçi; her ne kadar.
daire-i marziyat: Allah'ın rızası dairesindeki işler.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman.
elem: üzüntü, maddî-manevî ızdırıp.
elhâsıl: sonuç, özet olarak.
esma: isimler.
fânî: ölümlü, geçici.
hakiki: gerçek, doğru.
halk edilmek: yaratılmak.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki lâhî gaye, fayda.
istidadat: kabiliyetler, potansiyel yetenekler.
lâzım: gerekli.
letaif: duygular, hisler.
lisan: dil.
medar: dayanak noktası, vesile.
musaddak: doğrulanmış, gerçekliği kabul edilmiş.
müteveccih olmak: yönelmek.
nakış: süs.
Rab: yaratan, besleyen, eğiten, verdiği nimetlerle varlıkları yaşatan Allah.
saadet: mutluluk.
suret: biçim, görünüş.
tavzif etmek: görevlendirmek, sorumlu tutmak.
vazife: görev.
yakaza âlemi: kişinin uyanık hâl-deki dünyası.
zat: kişi, şahıs.

* Dördüncü Lem'a, Bar-la'da 1932'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

Dördüncü Lem'a

"Minhacü's-Sünne" bu risaleye lâıyk görülmüştür.

Mesele-i imamet bir mesele-i fer'iye olduğu hâlde, ziyade ehemmiyet verildiğinden, bir mesail-i imaniye sırasına girip, ilm-i kelâmda ve usulü'd-dinde medar-ı nazar olduğu cihetle,¹ Kur'ân'a ve imana ait hizmet-i esasiyemize münasebeti bulunduğundan cüz'î bahsedildi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ * فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ *² قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ³

ŞU ÂYET-İ AZÎMENİN çok hakaik-ı azîmesinden bir iki hakikatine İki Makam ile işaret edeceğiz.

Birinci Makam

Dört Nüktedir.

BİRİNCİ NÜKTE

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ümmetine karşı kemal-i şefkat ve merhametini ifade ediyor.

aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'e dua (a.s.m.).

arş: İlâhî kudret ve saltanatının belirip görünme yeri, arş, yaratılan en büyük varlıktır.

âyet-i azîme: büyük ve yüce âyet.

cihet: yön, taraf.

cüz'i: az, sınırlı.

ehemmiyet: önem.

Ehl-i Beyt: Hz. Peygamberimizin soyundan gelenler.

hakaik-ı azîme: büyük hakikatler.

hakikat: gerçek, doğru.

hizmet-i esasiye: asıl hizmet.

ifade etme: anlatma.

ilm-i kelâm: kelâm ilmi, iman esaslarını açıklayıp ispat eden ilim dalı.

iman: inanma, itikat, inan.

kemal-i şefkat: tam ve eksiksiz şefkat.

lâıyk: uygun, münasip.

makam: kısım, aşama.

medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.

merhamet: acımak, şefkat etmek, korumak, iyilik etmek.

mesail-i imaniye: imanla ilgili konular.

mesele-i fer'iye: asılla ilgili olmayıp ayrıntılarla ilgili konu.

mesele-i imamet: halifelik, ümete imamlık meselesi.

minhacü's-sünne: sünnet yolu, peygamber efendimizin gittiği, şeriat yolu.

mü'min: iman eden, inanan; Müslüman.

münasebet: ilgi, yakınlık.

nükte: derin ve ince manalı söz.

peygamber: Allah'ın elçisi, Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara bildiren haberci, nebî.

Rab: yaratan, besleyen, varıkları ıslah ve terbiye eden Allah.

Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.

tevekkül: Allah'a dayanma ve

güvenme; bir işte elinden geleni yaptıktan sonra işi Allah'a bırakma.

usulüddin: dinin temel prensipleri, iman ve itikat esasları.

ümmet: Müslümanların ta-

mamı.

vazife: görev.

ziyade: çok, fazla.

Evet, rivayet-i sahiha ile, mahşerin dehşetinden herkes, hatta enbiya dahi “nefsî, nefsi” dedikleri zaman, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm “ümmeî, ümmetî”¹ diye re’fet ve şefkatini göstereceği gibi,² yeni dünyaya geldiği zaman, ehl-i keşfin tasdikiyle, validesi onun münacatından “ümmeî, ümmetî”³ işitmiş. Hem bütün tarih-i hayatı ve neşrettiği şefkatkârâne mekârim-i ahlâk, kemal-i şefkat ve re’fetini gösterdiği gibi, ümmetinin hadsiz salâvatına hadsiz ihtiyaç göstermekle,⁴ ümmetinin bütün saadetleriyle kemal-i şefkatinden alâkadar olduğunu göstermekle hadsiz bir şefkatini göstermiş.

İşte bu derece şefkatli ve merhametli bir rehberin sünnet-i seniyesine muraat etmemek ne derece nankörlük ve vicdansızlık olduğunu kıyas eyle.

İKİNCİ NÜKTE

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, küllî ve umumî vazife-i nübüvvet içinde bazı hususî, cüz’î maddelere karşı azîm bir şefkat göstermiştir. Zahir hale göre o azîm şefkati o hususî, cüz’î maddelere sarf etmesi, vazife-i nübüvvetin fevkalâde ehemmiyetine uygun gelmiyor. Fakat hakikatte o cüz’î madde küllî, umumî bir vazife-i nübüvvetin medarı olabilecek bir silsilenin ucu ve mümessili olduğundan, o silsile-i azîmenin hesabına, onun mümessiline fevkalâde ehemmiyet verilmiş.

Meselâ, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Hasan ve Hüseyin’e karşı küçüklüklerinde gösterdikleri fevkalâde şefkat ve ehemmiyet-i azîme,⁵ yalnız

ler.

fevkalâde: olağanüstü, çok üstün.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat: gerçek, bir şeyin aslı esası.

hususî: özel.

kemal-i şefkat: tam ve eksiksiz şefkat.

kıyas: karşılaştırma.

külli: bütüne ve genele ilişkin, tümel.

mahşer: kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer.

medar: dayanak noktası, sebep, vesile.

mekârim-i ahlâk: ahlâkın güzel ve üstün olması.

merhamet: acımak, şefkat göstermek.

mümessil: temsilci.

münacat: Allah’a dua etme, yalvarma.

muraat: uymak.

nefsî : nefsim, ben.

nefsî, nefsi: “benim nefsim, benim nefsim” manasında, sadece kendini düşünmeyi ifade eden bir söz.

neşir: yayma, herkese duyurma.

nükte: derin ve ince manalı söz.

re’fet: esirgeme, merhamet, şefkat etme.

rehber: kılavuz.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

rivayet-i sahiha: senet ve delillerle sabit, doğru olarak aktarılan haber, hadis.

saadet: mutluluk.

salâvat: Hz. Muhammed’e (a.s.m.) rahmet ve esenlik dileme, ona salât ve selâm etme, dua.

sarf etme: harcaması.

silsile: zincirleme sırası.

silsile-i azîme: büyük silsile.

sünnet-i seniye: Peygamberimizin (a.s.m.) sözlerine, emirlerine ve hareketlerine dair en yüksek ve kıymetli hâller, hareket düşünceleri.

şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmeye; içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.

şefkatkârâne: şefkatli bir şekilde.

tarih-i hayat: hayat tarihçesi, biyografi.

tasdik: doğrulama.

umumî: genel, herkesle alakalı.

ümmeî: Müslümanların tamamı.

valide: ana.

vazife-i nübüvvet: peygamberlik görevi.

vicdansızlık: vicdansız, insafsız olma durumu, haksız davranış.

zahir: görünen, dış görünüş.

1. Buhârî, Tevhid: 36, Tefsir: 17, Sure 5, Fiten: 1; Müslim, İman: 326, 327; Tirmizî, Kıyamet: 10; Darimî, Mukaddime: 8.

2. Buhârî, Tevhid: 32; Müslim, İman: 326.

3. Süyutî, *Hasaisü'l-Kübra*, 1:80, 85, 91; Nebhanî, Hüccetullâhi ale'l-Âlemîn: 224, 227-228.

4. Ahzab Suresi: 56; Tirmizî, Kıyamet: 24.

5. Buhârî, Fezailü'l-Ashab: 22; Müslim, Fezailü's-Sahabe, 50:60.

alâkadar: ilgili, münasebetli.
aleyhissalâtü vesselâm: “salât ve selâm onun üzerine olsun,” anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed’in (a.s.m.) ismi anılınca okunan dua.

azîm: büyük, yüce.

cüz’î: az, küçük.

dehşet: büyük korku hâli, ürküntü veren.

ehemmiyet: önem, değer.

ehemmiyet-i azîme: büyük

öneme sahip.

ehl-i keşif: dış duygularla bilinmeyen hakikatleri Allah’ın lütuf ve ilham edip bağışlamasıyla bilen velîler.

enbiya: nebîler, peygamber-

alâmet: belirti, işaret.
aleyhissalâtü vesselâm: "salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'e dua.

Asr-ı Saadet: Peygamberimiz (a.s.m) ve dört halifenin yaşadığı devire verilen ad.

cemaat: topluluk.

cibillî: yaratılıştan gelen soy yakınlığıyla ilgili.

cihet: yan, yön, sebep.

çeşm-i istikbalbinî: geleceği gören göz.

din-i İslâm: İslâm dinî.

ebed: sonsuzluk.

ehemmiyet: önem.

eimme-i âlişan: çok yüksek mertebesi ve büyük kıymeti olan imamlar.

elbette: şüphesiz, her hâlde.

fevkalâde: olağanüstü.

fihrîste: öz, özet liste.

gavs-ı azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî hazretlerinin namı.

gaybaşına: gaybı bilen, görünmeyenden haber veren.

gayet: pek çok, son derece.

hâdisat: hâdiseler, olaylar.

hamele-i seriat-i Ahmediye: peygamber efendimizin getirdiği dinî nesilden nesle taşıyanlar, temsil edenler.

hayt-ı nuranî: nurlu, bağlantı.

hiss-i karabet: yakınlık, akrabalık hissi.

hizmet-i kudsiye: mukaddes, temiz hizmet.

istihsan etme: güzel bulma, beğenme.

istikbal: gelecek.

kemal-i şefkat: mükemmel şefkat, merhamet.

mazhar olan: nail olan, erişen, kavuşan.

mazi: geçmiş zaman.

mehdimisal: mehdî gibi.

melâike: melekler.

menşe: esas, kök.

meydan-ı haşir: haşir meydanı.

muhabbet: sevgi.

mümessil: temsilci.

müşahade eden: seyreden, gözlemleyen.

namına: adına.

nazar-ı nuranî: nurlu, aydınlık bakış.

nazar-ı nübüvvet: peygamberlik, peygamber bakışı.

nesl-i mübarek: mübarek ve temiz nesil.

nuranî: nurlu, ışık saçan.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

rü'yet: Allah'ı ve tecellilerini kalp gözü ile seyretme.

cibillî şefkat ve hiss-i karabetten gelen bir muhabbet de-
ğil, belki vazife-i nübüvvetin bir hayt-ı nuranîsinin bir ucu
ve veraset-i Nebeviyenin gayet ehemmiyetli bir cemaati-
nin menşei, mümessili, fihrîstesı cihetiyledir.

Evet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Hasan'ı (r.a.) kemal-i şefkatinden kucağına alarak başını öpmesiyle,¹ Hazret-i Hasan'dan (r.a.) teselsül eden nura-nî nesl-i mübareğinden, Gavs-ı Azam olan Şah-ı Geylânî gibi, çok mehdî-misal verese-i Nübüvvet ve hamele-i şeri-at-ı Ahmediye (a.s.m.) olan zatların hesabına Hazret-i Hasan'ın (r.a.) başını öpmüş. Ve o zatların istikbalde ede-cekleri hizmet-i kudsiyelerini nazar-ı nübüvvetle görüp takdir ve istihsan etmiş. Ve takdir ve teşvike alâmet ola-rak Hazret-i Hasan'ın (r.a.) başını öpmüş.

Hem, Hazret-i Hüseyin'e karşı gösterdikleri fevkalâde ehemmiyet ve şefkat, Hazret-i Hüseyin'in (r.a.) silsile-i nuraniyesinden gelen Zeynelabidin, Cafer-i Sadık gibi eimme-i âlişan ve hakikî verese-i Nebeviye gibi pek çok mehdî-misal zevat-ı nuraniyenin namına ve din-i İslâm ve vazife-i risalet hesabına boynunu öpmüş,² kemal-i şefkat ve ehemmiyetini göstermiştir.

Evet, zat-ı Ahmediyenin (a.s.m.) gaybaşına kalbiyle, dünyada Asr-ı Saadetten ebed tarafında olan meydan-ı haşri temaşa eden ve yerden Cenneti gören ve zemin-den gökteki melâikeleri müşahade eden ve zaman-ı Âdem'den beri mazi zulûmatının perdeleri içinde gizlen-miş hâdisatı gören, hatta Zat-ı Zülcelâl'in rü'yetine maz-har olan nazar-ı nuranîsi, çeşm-i istikbalbinîsi, elbette

1. Müsned, 5:47; Taberânî, Mu'cemü'l-Kebir, 3:32, 22:274.

2. İbni Mâce, Mukaddime: 11; Müsned, 4:172.

silsile-i nuraniye: nurlu nesil.

Şah-ı Geylânî: Şeyh Abdülka-dir Geylânî.

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.

takdir: beğenme, değer ver-me.

temaşa etmek: bakmak sey-retmek.

teselsül: zincirleme.

teşvik: şevklendirmek, cesa-

ret vermek.

vazife-i nübüvvet: peygam-berlik görevi.

vazife-i risalet: peygamber-lük görevi.

veraset-i nebeviye: peygam-ber vârisliği, vekillliği.

verese-i Nebeviye: Peygam-berimizin vârisleri, mirasçıları.

verese-i Nübüvvet: peygam-berlik vârisliği.

zaman-ı Âdem: Hz. Âdem za-manı.

zat: kişi, şahıs.

zat-ı Ahmediye: Hz. Peygam-berin zatı, kişiliği.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyük-lük sahibi zat, Allah.

zemin: yeryüzü.

zevat-ı nuraniye: nurlu, ay-dın kimseler.

zulûmat: karanlıklar.

Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in arkalarında teselsül eden aktap ve eimme-i verese ve mehdileri görmüş ve onların umumu namına başlarını öpmüş. Evet, Hazret-i Hasan'ın (r.a.) başını öpmesinden Şah-ı Geylânî'nin hisse-i azîmesi var.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

¹ **الْأُمُودَةُ فِي الْقُرْبَى** ayetinin bir kavle göre manası:

“Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, vazife-i risaletin icrasına mukabil ücret istemez; yalnız Âl-i Beytine meveddeti istiyor.”

Eğer denilse: “Bu manaya göre, karabet-i nesliye ci-hetinden gelen bir fayda gözetilmiş görünüyor. Hâlbuki, ² **إِنْ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقِيكُمْ** sırrına binaen, karabet-i nesliye değil, belki kurbiyet-i İlâhiye noktasında vazife-i risalet cereyan ediyor.”

Elcevap: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, gaybaşına nazarıyla görmüş ki, Âl-i Beyti âlem-i İslâm içinde bir şecere-i nuraniye hükmüne geçecek. Âlem-i İslâmın bütün tabakatında, kemalât-ı insaniye dersinde rehberlik ve mürşitlik vazifesini görecek zatlar, ekseriyet-i mutlaka ile, Âl-i Beytten çıkacak.

Teşehhütteki, ümmetin âl hakkındaki duası ki:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ ³ 'dir, makbul

1. Şûra Suresi: 23.

2. Allah katında en şerefliiniz, en ziyade takva sahibi olanınızdır. (Hucurat Suresi: 13.)

3. Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e ve Efendimiz Muhammed'in Ehl-i Beytine, Hz. İbrahim ve Hz. İbrahim'in âline salât ettiğin gibi salât eyle. Muhakkak ki Sen çok övülen Hamid ve sonsuz büyüklük sahibi Mecid'sin.

aktap: kutuplar, büyük velîlerden zamanın mürşidi olan kimseler.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, dünyası.

aleyhissalâtü vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun

üzerine olsun, anlamında Peygamberimize dua.

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ailesinden olan, hayırlı temiz soyu.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

binaen: dayanarak, -den dolayı.

cerayan etmek: meydana gelmek.

cihet: yön, vesile.

ehl-i Beyt: Hz. Muhammed'in nesli, soyu.

eimme-i verese: Resul-i Ekrem'in manevî vârisi olan büyük zatlar, imamlar.

ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.

gaybaşına: gaybı bilen, görünmeyenlerden haber veren.

hâlbuki: oysa ki.

Hamid: dünya ve ahirette hamde lâayık, övgüye değer olan Allah.

hisse-i azîme: büyük pay, hisse.

hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.

icra etme: yerine getirme, uygulamak.

karabet-i nesliye: soy yakınlığı.

kavil: söz, haber.

kemalât-i insaniye: insana ait mükemmellikler.

kurbiyet-i İlâhiye: Allah'a yakınlık.

makbul: kabul edilmiş olan, geçerli.

mana: anlam.

Mecid: şan ve şeref, yüce büyüklük sahibi Allah'ın isimlerinden.

mehdi: hidayete vesile olan, insanları İslâma ulaştıran.

meveddet: sevgi, muhabbet.

muhakkak: şüphesiz, mutlak.

mukabil: karşılık.

mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren.

nazar: bakış.

nükte: derin ve ince manalı söz.

rehber: kılavuz, delil.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

sır: -rı (giz); bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek, ve sezgi yardımıyla kavranabilen ince ve zor yanı.

Şah-ı Geylânî: Şeyh Abdülkadir Geylânî.

şecere-i nuraniye: nurlu, ışıklı ağaç.

tabakat: tabakalar, dereceler.

takva: Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, emirlerine titizlikle uyma.

teselsül eden: kesintisiz zincirleme sürüp giden.

teşehhüt: namazda her oturuşta tahiyat duasını okuma.

umum: bütün, cümle.

ümmet: bütün Müslümanlar.

vazife: görev.

vazife-i risalet: peygamberlik vazifesi.

zat: kişi.

aktab-ı Âl-i Beyt-i Muhammediye: Hz Muhammed (a.s.m.) neslinden gelen ve bulunduğu yerdeki evliyaların başı değerinde büyük velîler.

âl: aile, soy.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, dünya-Si.

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ailesinden ve soyundan olan.

arzu: istek.

cemaat-i mütesanide: dayanışma içindeki topluluk, birbiri için büyük kuvvet teşkil eden topluluk.

cihet: yön, taraf.

ekser: pek çok, daha.

ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.

enbiya: nebîler, peygamberler.

enbiya-i Beniisrail: İsrailoğullarından olan peygamberler.

ferman: emir, buyruk.

gayet: çok, son derece.

hakikat-i hadisiye: hadisin hakikatî, esas manası.

hakikî: gerçek.

iltizam: taraftarlık.

İslâmiyet: Müslümanlık.

ittiba etmek: tâbi olma, uyma.

izn-i ilâhî: Allah'ın izni.

kesret: çokluk, kalabalık.

keşif: bir sırrı öğrenme, kalp gözüyle görme.

kitabullah: Allah'ın kitabı, Kur'ân-ı Kerîm.

Kitap: Kur'ân-ı kerîm.

lâzım: gerekli.

medar: sebep, vesile.

menba: kaynak.

mesalik: meslekler.

meveddet: sevgi, muhabbet.

millet-i İbrahimiye: İbrahim'in (a.s.) milleti.

muhafız: koruyan.

murat: maksat, gaye.

mükellef: sorumlu, görevli.

necat: kurtuluş.

nesli: soyu.

nuranî: nurlu, ışık saçan.

rehber: kılavuz, delil.

rivayet: nakledilen bir haber, söz veya olay.

sırta binaen: kavranması zor olan gizemli gerçeğe dayanarak, -den dolayı.

Sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Kur'ân dışında, Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri, kabulleri veya dersleri.

Sünnet-i Seniye: Peygamberimizin (a.s.m.) sözlerine, emirlerine ve hareketlerine dair en yüksek ve kıymetli hâller, davranış prensipleri.

tekessür: çoğalma.

olacağını keşfetmiş. Yani, nasıl ki millet-i İbrahimiyyede ekseriyet-i mutlaka ile nuranî rehberler Hazret-i İbrahim'in (a.s.) âlinden, neslinden olan enbiya olduğu gibi; ümmet-i Muhammediyyede de (a.s.m.), vezaif-i azîme-i İslâmiyyette ve ekser turuk ve mesalikinde, enbiya-i Benîisrail gibi,¹ akitab-ı Âl-i Beyt-i Muhammediyyeyi (a.s.m.) görmüş. Onun için,² **قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ**

demesiyle emrolunarak, Âl-i Beyte karşı ümmetin meveddetini istemiş.

Bu hakikati teyit eden diğer rivayetlerde ferman etmiş: “Size iki şey bırakıyorum; onlara temessük etseniz necat bulursunuz: biri kitabullah, biri Âl-i Beytim.”³ Çünkü, sünnet-i seniye'nin menbaı ve muhafızı ve her cihetle iltizam etmesiyle mükellef olan, Âl-i Beyttir.

İşte bu sırta binaendir ki, Kitap ve Sünnete ittiba ünvaniyle bu hakikat-i hadisiye bildirilmiştir. Demek, Âl-i Beytten, vazife-i risaletçe muradı, sünnet-i seniyesidir. sünnet-i seniye'ye ittibai terk eden, hakikî Âl-i Beytten olmadığı gibi, Âl-i Beyte hakikî dost da olamaz.⁴

Hem ümmetini Âl-i Beytin etrafında toplamak arzusunun⁵ sırrı şudur ki: Zaman geçtikçe Âl-i Beyt çok tekesür edeceğini izn-i İlâhî ile bilmiş ve İslâmiyet zaafa düşeceğini anlamış. O hâlde, gayet kuvvetli ve kesretli bir cemaat-i mütesanide lâzım ki, âlem-i İslâmın terakkiyat-ı maneviyesinde medar ve merkez olabilsin. İzn-i İlâhî ile düşünmüş ve ümmetini Âl-i Beyti etrafına toplamasını arzu etmiş.

1. Münavî, Feyzü'l-Kadir, 4:384; Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 2:83.

2. Dedi ki: Vazifem karşılığında sizden bir ücret istemiyorum; sizden istediğim ancak akrabaya sevgi ve ehl-i Beytime muhabbetir. (Şûra Suresi: 23.)

3. Tirmizî, Menakıb: 31; Müsned, 3:14, 17, 26.

4. Taberanî, Mu'cemü'l-Evsâd, 3:14, 17, 26; Ebu Davud, Fiten: 2; Müsned, 2:133.

5. Taberanî, Mu'cemü'l-Kebir, 3:45-46, 12:34.

temessük etme: sarılma, tutunma.

terakkiyat-ı maneviye: manevî yükselmeler, ilerlemeler.

teyit eden: doğrulayan, destekleyen.

turuk: yollar, tarikat meslekleri.

ümme: bütün Müslümanlar.

ümme-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in ümmeti.

ünvan: ad, nam.

vazife-i risalet: Peygamberlik vazifesi.

vezaif-i azîme-i İslâmiyyet: İslâm dininin büyük hizmeti.

zaafa düşmek: zayıf, güçsüz düşmek.

Evet, Âl-i Beytin efradı ise, itikat ve iman hususunda sairlerden çok ileri olmasa da, yine teslim, iltizam ve taraftarlıkta çok ileridedirler. Çünkü İslâmiyete fıtraten, neslen ve cibilliyeten taraftardır. Cibilli taraftarlık zayıf ve şansız, hatta haksız da olsa bırakılmaz. Nerede kaldı ki, gayet kuvvetli, gayet hakikatli, gayet şanlı bütün silsile-i ecdadı bağlandığı ve şeref kazandığı ve canlarını feda ettikleri bir hakikate taraftarlık, ne kadar esaslî ve fıtrî olduğunu bilbedahe hisseden bir zat, hiç taraftarlığı bırakır mı? Ehl-i Beyt, işte bu şiddet-i iltizam ve fıtrî İslâmiyet cihetiyle din-i İslâm lehinde edna bir emareyi kuvvetli bir bürhan gibi kabul eder. Çünkü fıtrî taraftardır. Başkası ise, kuvvetli bir bürhan ile sonra iltizam eder.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Üçüncü Nükte münasebetiyle, Şialarla Ehl-i Sünnet ve Cemaatin medar-ı nizaı, hatta akaid-i imaniye kitaplarına ve esasat-ı imaniye sırasına girecek derecede büyütülmüş bir meseleye ¹ kısaca bir işaret edeceğiz. Mesele şudur:

Ehl-i Sünnet ve Cemaat der ki: “Hazret-i Ali (r.a.) Hulefa-i Erbaanın dördüncüsüdür. Hazret-i Sıddık (r.a.) daha efdaldır ve hilâfete daha müstahak idi ki, en evvel o geçti.” ²

Şialar derler ki: “Hak Hazret-i Ali’nin (r.a.) idi. Ona haksızlık edildi. Umumundan en efdal Hazret-i Ali’dir.” Davalarına getirdikleri delillerin hulâsası:

Derler ki: Hazret-i Ali (r.a.) hakkında varit ehadis-i Nebeviye ³ ve Hazret-i Ali’nin (r.a.) “Şah-ı Velâyet”

onun neslinden olanlar.

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâmın ilk günkü safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.

emare: alâmet, belirti.

esasat-ı imaniye: iman esasları.

feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.

fıtraten: yaratılış bakımından.

fıtrî: tabii, yaratılıştaki.

gayet: çok, son derece.

hakikat: gerçek, esas.

Hazret-i Ali: Peygamberin damadı olan İslâmiyetin dördüncü halifesi.

Hazret-i Sıddık: Hz. Ebu Bekir.

hilâfet: Hz. Peygambere vekil olarak Müslümanları ve İslâmı koruma görevi.

hulâsa: özetle, kısaca.

Hulefa-i Erbaa: dört büyük halife.

iltizam: sıkıca sarılma, taraftarlık yapma.

iman: inanma, itikat.

İslâmiyet: Müslümanlık.

itikat: Allah’a inanma, iman.

leh: onun için. lehinde; onun faydasına, tarafına.

medar-ı niza: kavga, çekişme sebebi.

mesele: önemli konu, problem.

müstahak: hak eden, uygun olan.

neslen: soy zinciri açısından.

nükte: derin ve ince manalı söz.

sair: diğer, öteki.

silsile-i ecdat: atalar silsilesi, soy zinciri.

Şah-ı Velâyet: evliyâlık yolunun şahı, sultanı manasında olan Hz. Ali’nin lâkabı.

şan: şöhret, ün.

şeref: seçkinlik, onur.

Şia: Hz. Ali’nin taraftarlığını esas alan topluluk.

şiddet-i iltizam: şiddetli bağlılık, taraftarlık.

taraftarlık: taraf tutma.

umum: genel, bütün.

varit: ulaşan, söylenen.

zat: kişi, şahıs.

1. Taftazânî, Şerhü’l-Akaid, Terc.: Süleyman Uludağ, s 321.

2. Ahmed İbni Hanbel, Akide, 1:123.

3. Tirmizî, Menakıb: 19; İbni Mâce, Mukaddime: 11; Müsned, 1:84, 4:281.

akaid-i imaniye: imanî esaslar, imanla ilgili hükümler.

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed’in (a.s.m.) ailesinden olan.

bilbedahe: açıkça, aşikâr olarak.

bürhan: hüccet, delil.

cibilli: yaratılıştan gelen, ge-

netik olan.

cibilliyet: yaratılıştan olan, genetik, soy oluş.

cihet: yön, taraf.

dava: iddia.

delil: bir davayı ispata yarayan şey, bürhan.

din-i İslâm: İslâm dinî.

edna: çok küçük.

efdal: en faziletli, üstün.

efrat: fertler, bireyler.

ehadis-i Nebeviye: Hz. Peygamber tarafından söylenen, hadisler, sözler.

Ehl-i Beyt: Peygamberimizin (a.s.m.) soyundan olan ve

aleyhissalâtü vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun, anlamında Peygamberimize dua.

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ailesinden olan.

cerh etmek: herhangi bir meseleyi doğru ve gerçek delilleriyle çürütmek, iptal etmek.

cihet: yön, taraf.

dava: takip edilen fikir, iddia.

efdal: en faziletli, üstün.

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâmın ilk günkü safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.

ehl-i turuk: tarikatlere mensup olanlar.

ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.

evliya: velîler, Allah dostları.

fütuhât-ı İslâmiye: İslâmın fetihleri.

garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.

gasp etmek: zorla, izinsiz almak.

hâdis: olay.

hak: doğru, gerçek.

hâlbuki: oysa ki.

harikulâde: olağanüstü.

Hazret-i Ali: Peygamberin damadı olan İslâmiyetin dördüncü halifesi.

hilâfet: Hz. Peygambere vekil olarak Müslümanları ve İslâmlığı koruma görevi.

hilâfet-i İslâmiye: İslâm halifeliği.

hulefa-i selâse: Hz. Ali'den önceki üç büyük halife: Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman.

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.

ikrar: tasdik ve kabul etme.

ilim: ilim, bilgi.

iltihak etmek: karışmak, katılmak.

ittiba etmek: tâbi olma, itaat etme.

kemalât: faziletler, mükemmelikler.

mahiyet: bir şeyin aslı esası, iç yüzü.

makamında bulunmak: büyük görev ve sorumluluk yerinde olmak.

merci: kaynak.

mertebe: derece, basamak.

mücadebe-i a'dâ: düşmanlarla savaşma, düşmanlarla uğraşma.

mükerreren: tekrar tekrar.

nevi: çeşit, tür.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-rim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

sıfât: nitelikler, özellikler.

ünvanıyla, ekseriyet-i mutlaka ile evliyanın ve tariklerin mercii ve ilim ve şecaat ve ibadette harikulâde sıfatları ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm ona ve ondan teselsül eden Âl-i Beyte karşı şiddet-i alâkası gösteriyor ki, en efdal odur. Daima hilâfet onun hakkı idi, ondan gasp edildi.

Elcevap: Hazret-i Ali (r.a.) mükerreren, kendi ikrarı¹ ve yirmi seneden ziyade o hulefa-i selâseye ittiba ederek onların şeyhülislâmlığı makamında bulunması, Şiaların bu davalarını cerh ediyor. Hem hulefa-i selâsenin zaman-ı hilâfetlerinde fütuhât-ı İslâmiye ve mücadebe-i a'dâ hâdiseleri ve Hazret-i Ali'nin (r.a.) zamanındaki vakıalar, yine hilâfet-i İslâmiye noktasında Şiaların davalarını cerh ediyor. Demek Ehl-i Sünnet ve Cemaatin davası haklıdır.

Eğer denilse: Şia ikidir. Biri Şia-i Velâyettir, diğeri Şia-i Hilâfettir. Haydi, bu ikinci kısım garaz ve siyaset karıştırmasıyla haksız olsun. Fakat birinci kısımda garaz ve siyaset yok. Hâlbuki Şia-i Velâyet, Şia-i Hilâfete iltihak etmiş. Yani, ehl-i turuktaki evliyanın bir kısmı Hazret-i Ali'yi (r.a.) efdal görüyorlar. Siyaset cihetinde olan Şia-i Hilâfetin davalarını tasdik ediyorlar.

Elcevap: Hazret-i Ali'ye (r.a.) iki cihetle bakılmak gerktir. Bir ciheti şahsî kemalât ve mertebesi noktasından, ikinci cihet Âl-i Beytin şahs-ı manevîsini temsil ettiği noktasındandır. Âl-i Beytin şahs-ı manevîsi ise, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bir nevi mahiyetini gösteriyor.

1. Buharî, Fezailü'l-Ashab: 5; Ebu Davud, Sünne: 7; Müsned, 1:108.

siyaset: politika, yönetme düşüncesi.

şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.

şahsî: özel, şahsa ait.

şecaat: yiğitlik, cesaret, kahramanlık.

şeyhülislâm: din işlerine bakan en yüksek vazifeli şahıs.

Şia: Hz. Ali'nin taraftarlığını

esas alanlar topluluğu.

Şia-i Hilâfet: Hz. Ali'nin hakkı olan ilk halifelüğün elinden alındığını ileri süren Şiilik.

Şia-i Velâyet: Hz. Ali'nin velî ve manevî makamının yüceliğini ön plânda tutan Şiilik.

şiddet-i alâka: kuvvetli ilgi alâka.

tarik: yol, meslek, tarikat.

tasdik etmek: onaylamak,

doğrulamak.

temsil etme: bir topluluğun adına hareket etme.

teselsül eden: sırayla gelen soy zinciri.

ünvan: ad, lâkap.

vakia: meydana gelen olaylar, savaşlar.

zaman-ı hilâfet: halifelik zamanı.

ziyade: fazla.

İşte, birinci nokta itibarıyla, Hazret-i Ali (r.a.) başta olarak bütün ehl-i hakikat, Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer'i (r.a.) takdim ediyorlar. ¹ Hizmet-i İslâmiyette ve kurbîyet-i İlâhiyede makamlarını daha yüksek görmüşler.

İkinci nokta cihetinde Hazret-i Ali (r.a.) şahs-ı manevî-i Âl-i Beytin mümessili ve şahs-ı manevî-i Âl-i Beyt bir hakikat-i Muhammediyeyi (a.s.m.) temsil ettiği cihetle, muvazeneye gelmez. İşte, Hazret-i Ali (r.a.) hakkında fevkalâde senakârâne ehadis-i Nebeviye, ² bu ikinci noktaya bakıyorlar. Bu hakikati teyit eden bir rivayet-i sahiha var ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş: “Her nebînin nesli kendindendir. Benim neslim Ali'nin (r.a.) neslidir.” ³

Hazret-i Ali'nin (r.a.) şahsı hakkında sair hulefadan ziyade senakârâne ehadisın kesretle intişarının sırrı şudur ki: Emevîler ile Haricîler ona haksız hücum ve tenkis ettiklerine mukabil, Ehl-i Sünnet ve Cemaat olan ehl-i hak, onun hakkında rivayâtı çok neşrettiler. Sair Hulefa-i Raşidîn ise öyle tenkit ve tenkise çok maruz kalmadıkları için, onlar hakkındaki ehadisın intişarına ihtiyaç görülmedi.

Hem istikbalde Hazret-i Ali (r.a.) elîm hâdisata ve dahilî fitnelere maruz kalacağını nazar-ı nübüvvetle görmüş, Hazret-i Ali'yi (r.a.) me'yusiyetten ve ümmetini onun hakkında suizandan kurtarmak için,

⁴ **مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ** gibi mühim hadislerle Hazret-i Ali'yi (r.a.) teselli ve ümmeti irşat etmiştir.

1. Gazalî, *Kavaidü'l-Akaid*, 1:228.

2. *Tirmizî*, Menakıb: 19; *İbni Mâce*, Mukaddime: 11; *Müsned*, 1:84, 118, 4:281.

3. Taberânî, *Mecmaü'l-Kebir*, no: 2630; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevaid*, 10:333; Münavi, *Feyzü'l-Kadir*, s. 223, no: 1717.

4. Ben kimin dostuysam, Ali de onun dostudur. (*Tirmizî*, Menakıb: 19; *İbni Mâce*, Mukaddime: 11; *Müsned*, 1:84, 118, 119, 152, 331, 4:281, 368, 370, 382, 5:347, 366, 419; Münavi, *Feyzü'l-Kadir*, 6:218.)

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Peygamberimize dua.

cihet: yön, taraf.

dahilî: iç işlere ait.

ehadis: Hz. Peygamberimizin sözleri, hadisler.

ehadis-i Nebeviye: Hz. Peygamber tarafından söylenen sözler, hadisler.

ehl-i hak: hak ve doğru yolda

olanlar; ehl-i sünnet.

ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler.

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâmın ilk günkü safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin

sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.

elim: acıklı, şiddetli.

Emevîler: Dört Halifeden sonra 661-750 yılları arasında hüküm süren ilk İslâm hanedan devleti.

fevkalâde: olağanüstü.

fitne: karışıklık, fesat.

hadis: Hz. Peygamberin sözü.

hâdisat: olaylar.

hakikat-i Muhammediye: Peygamberimizin (a.s.m.) mesleğinin aslı esası, vazifesinin yüksekliği.

Haricîler: Hz. Ali'ye (r.a.) karşı isyan eden bir dalâlet fırkası.

Hazret-i Ali: Peygamberin damadı olan İslâmiyetin dördüncü halifesi.

Hizmet-i İslâmiyet: İslâm dininin hizmeti.

hulefa: halifeler.

Hulefa-i Raşidîn: doğru yolda olan dört büyük halife.

intişar: yayılma, neşrolunma.

irşat: doğru yolu gösterme.

istikbal: gelecek zaman.

itibarıyla: bakımından, - sayılmak üzere.

kesret: çokluk.

kurbîyet-i İlâhiye: Allah'a yakınlık.

makam: sorumluluk yeri, manevî mevki.

maruz kalmak: bir şeyin karşısında hedef olma ve uğrama.

me'yusiyet: ümitsizlik.

mukabil: karşılık.

muvazene: karşılaştırma.

mümessil: temsilci.

nazar-ı nübüvvet: peygamber bakışı.

nebî: Allah'ın elçisi, peygamber.

neşretme: yayma, duyurma.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-rim olan peygamber, Hz. Muham-med.

rivayat: nakledilen hadisler.

rivayet-i sahiha: senet ve delillerle sabit olan doğru rivayet, hadis.

sair: diğer, öteki.

senakârâne: överek, sena ederek.

suizan: kötü düşünce.

şahs-ı manevî-i Âl-i Beyt: Âl-i Beytin manevî şahsı; seyyidler cemaatinin, Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatma ile devam eden manevî şahsiyeti.

takdim etme: öne geçirme.

temsil etme: bir topluluğun adını hareket etme.

tenkis etme: noksanlaştırma.

teselli: avutma, rahatlatma.

teyit eden: doğrulayan, pekiştiren.

ümmet: bütün Müslümanlar.

ziyade: fazla, çok.

adavet: düşmanlık.

ağraz-ı siyaset: siyasi taraftarlığın doğurduğu kin ve düşmanlıklar.

arzu: istek.

ceriha almak: yara almak.

cihet: yön, taraf.

ehl-i hak: hak ve doğru yolda olan.

ehl-i hâl: ilâhî aşka bağlanmış manevî coşkunluk ve heyecan, sahibi.

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâmın ilk günkü safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.

Ehl-i Sünnet: İslâmın ilk günkü safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.

ehl-i velâyet: velî olanlar; Allah'ın dostluğunu kazananlar.

feci: dehşetli, korkunç.

garaz: kötü niyet, kasıt.

gayz: hiddet, öfke.

hadis: Hz. Peygamberin sözü.

haric: dış.

hubb-i Ali: Hz. Ali sevgisi.

Hulefa-i Raşidin: doğru yolda olan dört büyük halife.

huruc: ayaklanma, isyan.

ifrat: aşırı gitme.

ifrat-ı muhabbet: sevgide aşırı gitme.

ifratkârâne: aşırı giderek, aşırı derecede.

intikam: öç alma.

istikametli muhabbet: yerinde, doğru ve ölçülü olan sevgi.

itizar: özür dileme.

mahbup: sevilen, sevgili.

makam: derece, mevki.

mâsadak olmak: doğrulayıcı olmak, onaylamak.

mazur: özürlü olma, mazeretli

meslek itibarıyla: gidilen, tutulan yol bakımından.

mes'ul etmek: sorumlu tutmak.

milliyet: millet.

muhabbetin şe'ni: sevginin özelliği.

muharebe: savaşma.

mürşit: doğru yolu gösteren, rehber.

sena-i Nebevi: Peygamberin senası, övgüsü.

suret: biçim, görünüş.

şe'n: gerek. icap.

Şia: Hz. Ali'nin taraftarlığını esas alan topluluk.

Şia-i Hilâfet: Hz. Ali'nin hakkı

Hazret-i Ali'ye (r.a.) karşı Şia-i Velâyetin ifratkârâne muhabbetleri ve tarikat cihetinden gelen tafdilleri, kendilerini Şia-i Hilâfet derecesinde mes'ul etmez. Çünkü, ehl-i velâyet, meslek itibarıyla, muhabbet ile mürşitlerine bakarlar. Muhabbetin şe'ni ifratır.¹ Mahbubunu makamından fazla görmek arzu ediyor. Ve öyle de görüyor. Muhabbetin taşkınlıklarında ehl-i hâl mazur olabilirler. Fakat onların muhabbetten gelen tafdili, Hulefa-i Raşidinin zemmine ve adavetine gitmemek şartıyla ve usul-i İslâmîyenin haricine çıkmamak kaydıyla mazur olabilirler.

Şia-i Hilâfet ise, ağraz-ı siyaset içine girdiği için, garazdan, tecavüzden kurtulamıyorlar, itizar hakkını kaybediyorlar. Hatta ² لَا حُبَّ عَلِيٍّ بَلْ بُغْضٌ عُمَرُ cümlesine mâsadak olarak, Hazret-i Ömer'in (r.a.) eliyle İran milliyeti ceriha aldığı için,³ intikamlarını hubb-i Ali suretinde gösterdikleri gibi, Amr İbnü'l-Âs'ın Hazret-i Ali'ye (r.a.) karşı hurucu ve Ömer ibni Sa'd'ın Hazret-i Hüseyin'e (r.a.) karşı feci muharebesi,⁴ Ömer ismine karşı şiddetli bir gayz ve adaveti Şialara vermiş.

Ehl-i Sünnet ve Cemaate karşı Şia-i Velâyetin hakkı yoktur ki, Ehl-i Sünneti tenkit etsin. Çünkü Ehl-i Sünnet, Hazret-i Ali'yi (r.a.) tenkis etmedikleri gibi, ciddi severler. Fakat hadisçe tehlikeli sayılan ifrat-ı muhabbetten⁵ çekmiyorlar. Hadisçe Hazret-i Ali'nin (r.a.) şiası hakkındaki sena-i Nebevi,⁶ Ehl-i Sünnete aittir. Çünkü istikametli muhabbetle Hazret-i Ali'nin (r.a.) şiaları, ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaattir. Hazret-i İsa Aleyhisselâm

1. Ebu Davud, Edep: 113; Müsned, 5:194, 6:450.

2. Maksat Hz. Ali'ye duyulan sevgi değil, Hz. Ömer'e duyulan kindir.

3. İbni Sa'd, Tabakatü'l-Kübra, 6: 12, 21; Taberî, Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk, 3:283, 289.

4. Taberî, Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk, 3:298; İbni Kesir, el-Bidâye ve'n-Nihaye, 8:193.

5. Müsned, 1:160; Neseî, Sünenü'l-Kübra, 5:137; Hâkim, Müstedrek, 3:132.

6. Taberânî, Mu'cemü'l-Evsad, 6:354, 355, 7:343.

olan ilk halifelğin elinden alındığını ileri süren Şiilik.

Şia-i Velâyet: Hz. Ali'nin velî ve manevî makamının yüceltildiği ön plânda tutan Şiilik.

tafdil: üstün tutma.

tarikat: yol, manevî yol.

tecavüz: haddini aşma, saldıрма.

tenkit etmek: eleştirmek.

tenkis: noksanlaştırma, kusurlu hâle getirme.

usul-i İslâmîye: İslâmın kaide, prensipleri.

zem: kötüleme, kınama.

hakkındaki ifrat-ı muhabbet Nasarâ için tehlikeli olduğu gibi, Hazret-i Ali (r.a.) hakkında da o tarzda ifrat-ı muhabbet, hadis-i sahihte tehlikeli olduğu tasrih edilmiş.¹

Şia-i Velâyet eğer dese ki: “Hazret-i Ali’nin (r.a.) kemalât-ı fevkalâdesi kabul olunduktan sonra Hazret-i Sıddık’ı (r.a.) ona tercih etmek kabil olmuyor.”

Elcevap: Hazret-i Sıddık-ı Ekber’in ve Faruk-ı Azam’ın (r.a.) şahsî kemalâtıyla ve veraset-i nübüvvet vazifesiyle zaman-ı hilâfetteki kemalâtıyla beraber bir mizanın kefesine; Hazret-i Ali’nin (r.a.) şahsî kemalât-ı harikasıyla hilâfet zamanındaki dahili, bilmeceburiye girdiği elîm vakıalardan gelen ve suizanlara maruz olan hilâfet mücahedeleri beraber mizanın diğer kefesine bırakılsa, elbette Hazret-i Sıddık’ın (r.a.) veyahut Faruk’un (r.a.) veyahut Zinnureyn’in (r.a.) kefesi ağır geldiğini Ehl-i Sünnet görmüş, tercih etmiş.

Hem, On İkinci ve Yirmi Dördüncü Sözlerde ispat edildiği gibi, nübüvvet, velâyete nispeten derecesi o kadar yüksektir ki, nübüvvetin bir dirhem kadar cilvesi, bir batman kadar velâyetin cilvesine müreccahtır. Bu nokta-i nazardan, Hazret-i Sıddık-ı Ekber’in (r.a.) ve Faruk-ı Azam’ın (r.a.) veraset-i Nübüvvet ve tesis-i ahkâm-ı risalet noktasında² hisseleri taraf-ı İlâhiden ziyade verildiğine, hilâfetleri zamanlarındaki muvaffakiyetleri Ehl-i Sünnet ve Cemaatçe delil olmuş. Hazret-i Ali’nin (r.a.) kemalât-ı şahsiyesi, o veraset-i nübüvvetten gelen o ziyade hisseyi hükümden ıskat edemediği için, Hazret-i Ali (r.a.),

yanlışı birbirinden ayıran mana-sında Hz. Ömer’in (r.a.) bir ismi.

hadis-i sahih: doğruluğu senet ve delillerle ispatlanmış hadis.

Hazret-i Sıddık-ı Ekber: doğruluktan asla taviz vermeyen en büyük insan, Hz. Ebu Bekir’in lâkabi.

hilâfet: Hz. Peygamberin vekilliği, halifelik.

hisse: pay.

hükümden ıskat etmek: değerden düşürmek.

ifrat-ı muhabbet: sevgide, sevmeye aşın gitme.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

kabil: olabilir, mümkün.

kemalât: mükemmel ve üstün özellikler.

kemalât-ı fevkalâde: olağan üstü mükemmel özellikler.

kemalât-ı harika: olağanüstü üstünlük ve mükemmellikler.

kemalât-ı şahsiye: şahsî olan mükemmel özellikler.

maruz: bir şeyin karşısında hedef olma, muhataplık.

mizan: terazi.

muvaffakiyet: muvaffak olma, başarma.

mücahede: cihad etme, mücadele.

müreccah: tercih edilen, seçilen.

nasarâ: Hristiyanlar.

nispeten: nispetle, kıyaslayarak, oranla.

nokta-i nazar: bakış açısı.

nübüvvet: peygamberlik.

suizan: birisi hakkında kötü düşünme.

şahsî: kendine ait, özel.

Şia-i Velâyet: Hz. Ali’nin velî ve manevî makamının yüceliğini ön plânda tutan şîilik.

taraf-ı İlâhiden: Allah tarafından.

tarz: biçim, suret.

tasrih etme: açıkça söyleme.

tercih: seçme.

tesis-i ahkâm-ı risalet: peygamberlik hükümlerinin tesisi, kurulması, uygulanması.

vakia: olay.

vazife: görev.

velâyet: velîlik, Allah dostluğu.

veraset-i Nübüvvet: Peygamber vârisliği, vekilliği.

zaman-ı hilâfet: hilâfet zamanı, halifelik devri.

Zinnureyn: iki nurun sahibi. Hz. Osman’ın bir lâkabi.

ziyade: çok, fazla.

1. Buharî, *Tarihü'l-Kebir*, 1:257; Ahmed İbni Hanbel, *Fezailü's-Sahabe*, h.no: 1087, 1221, 1222; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevaid*, 9:122; İbnü'l-Cevzî, *İlel-i'l-Mütenahiye*, 1:223.

2. Buharî, *Fezailü'l-Ashab*: 6; Müslim, *Fezailü's-Sahabe*: 15-16; *Timizi*, Rûya: 9.

batman: iki kilo ile sekiz kilo

arasında değişen eski bir ağırlık ölçüsü.

bilmeceburiye: mecburen, zorunlu olarak.

cilve: görünme, ortaya çıkma, yansıma.

dahili: içe ait.

delil: bir meseleyi ispatlayan

şey, bürhan.

dirhem: yaklaşık üç grama denk olan bir ağırlık ölçüsü.

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâmın ilk günü safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.

Ehl-i Sünnet: İslâmın ilk gün-

kü safiyetiyle kabul ederek

Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.

elbette: şüphesiz, her hâlde.

elîm: elem acı veren, üzücü.

Faruk: Hz. Ömer için kullanılmış bir sıfat.

Faruk-ı Azam: gerçek ile

ahir: sonraki.

aleyhissalâtu vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun," anlamında Peygamberimize dua.

batman: iki kilo ile sekiz kilo arasında değişen eski bir ağırlık ölçüsü.

cevher: esas, öz.

ciddi: gerçek.

cihet: yön.

çendan: gerçi, her ne kadar.

Ehl-i Hak ve Sünnet: hak mezhepte ve Hz. Peygamberin sünneti dairesinde olan.

ehl-i sünnet ve cemaat: İslâmın ilk günkü safiyyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.

elbette: şüphesiz, her hâlde.

evlât: vevletler, çocuklar.

galip: üstün gelen.

gayet: çok, son derece.

hakikat: gerçek, doğru.

hakikat-i akrebiyet-i İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın insana yakın olduğu gerçeği.

hakikat-i Muhammediye: Peygamberimizin (a.s.m.) manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.

hisse: pay.

hürmet: saygı.

irsiyet: soydan gelen.

izah: açıklama yapma.

kemalât-ı şahsiye: şahsa ait mükemmel üstün özellikler.

kemalât-ı velâyet: velîliğin mükemmel özellikleri.

kemiyeten: nicelik, sayıca.

keyfiyeten: nitelik ve özellik bakımından.

kurbîyet: yakınlık.

kurbîyet-i İlâhiye: İlâhî yakınlık; Allah'a yakın olma.

mahcubîyet: utangaçlık.

meselâ: misal olarak.

misal: örnek olarak.

muavazene etme: karşılaştırma.

nazara almak: göz önüne almak, önemsemek.

neş'et etme: meydana gelme, çıkma.

peygamber: Allah'ın elçisi.

sırr-ı azim: büyük sır.

suret: biçim, görünüş.

şahs-ı manevî-i Âl-i Beyt: Hazret-i Muhammed'in soyu olan Âl-i Beytin manevî kişiliği.

şahsî: hususî, özel.

şahsiyet-i manevîye: manevî şahsiyet, kişilik.

secaat: yiğitlik, cesaret, kahramanlık.

Şeyheyn-i Mükerreremeynin zaman-ı hilâfetlerinde onlara şeyhülislâm olmuş ve onlara hürmet etmiş. Acaba Hazret-i Ali'yi (r.a.) seven ve hürmet eden ehl-i hak ve sünnet, Hazret-i Ali'nin (r.a.) sevdiği ve ciddî hürmet ettiği Şeyheyni nasıl sevmesin ve hürmet etmesin?

Bu hakikati bir misal ile izah edelim: Meselâ, gayet zengin bir zatın irsiyetinden, evlâtlarının birine yirmi batman gümüş ile dört batman altın veriliyor. Diğerine beş batman gümüş ile beş batman altın veriliyor. Öbürüne de üç batman gümüş ile beş batman altın verilse, elbette ahirdeki ikisi çendan kemiyeten az alıyorlar, fakat keyfiyeten ziyade alıyorlar. İşte, bu misal gibi, Şeyheynin veraset-i nübüvvet ve tesis-i ahkâm-ı risaletinde tecelli eden hakikat-i akrebiyet-i İlâhiye altınından hisselerinin az bir fazlalığı, kemalât-ı şahsiye ve velâyet cevherinden neş'et eden kurbîyet-i İlâhiyenin ve kemalât-ı velâyetin ve kurbîyetin çoğuna galip gelir. Muavazenede bu noktaları nazara almak gerektir. ¹ Yoksa şahsî secaati ve ilmi ve velâyeti noktasında birbiri ile muavazene edilse, hakikatin sureti değişir.

Hem Hazret-i Ali'nin (r.a.) zatında temessül eden şahs-ı manevî-i Âl-i Beyt ve o şahsiyet-i manevîyede veraset-i mutlaka cihetiyle tecelli eden hakikat-i Muhammediye (a.s.m.) noktasında muavazene edilmez. Çünkü orada Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâmın sırr-ı azîmi var.

Amma Şia-i Hilâfet ise, Ehl-i Sünnet ve Cemaate karıştı mahcubîyetinden başka hiçbir hakları yoktur. Çünkü

1. Tirmizî, Rûya: 10; Ebu Davud, Sünnet: 8; Müsned, 5:44.

Şeyheyn: üstün şeref sahibi olan iki zat; Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer.

Şeyheyn-i Mükerreremeyn: saygıdeğer ve üstün şeref sahibi olan iki zat; Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer.

şeyhülislâm: din işlerine bakan en yüksek vazifeli âlim, imam.

Şia-i Hilâfet: Hz. Ali'nin hakkı

olan ilk halifelğin elinden alındığını ileri süren Şîlik.

tecelli: görünme, belirme.

temessül eden: bir şekilde görünen.

tesis-i ahkâm-ı risalet: peygamberlik hükümlerinin tesisi, kurulması, uygulanması.

velâyet: velîlik, Allah dostluğu.

veraset-i mutlaka: mutlak

vârislik, kesinleşmiş temsilcilik.

veraset-i Nübüvvet: Peygamber vârisliği.

zaman-ı hilâfet: halifelik devri.

zat: kişi.

zatında: şahsında.

ziyade: çok, fazla.

bunlar Hazret-i Ali'yi (r.a.) fevkalâde sevmek davasında oldukları hâlde tenkis ediyorlar ve suiahlâkta bulunduğunu onların mezhepleri iktiza ediyor. Çünkü diyorlar ki, “Hazret-i Sıddık (r.a.) ile Hazret-i Ömer (r.a.) haksız oldukları hâlde Hazret-i Ali (r.a.) onlara mûmâşat etmiş, Şia ıstılahınca takiyye etmiş, yani onlardan korkmuş, ri-yakârlık etmiş.”¹ Acaba böyle kahraman-ı İslâm ve “Ese-dullah” ünvanını kazanan² ve sıddıkların kumandanı ve rehberi olan bir zatı riyakâr ve korkaklıkla ve sevmediği zatlara tasannukârâne muhabbet göstermekle ve yirmi seneden ziyade havf altında mûmâşat etmekle, haksızlara tebaiyeti kabul etmekle muttasıf görmek, ona muhabbet değildir. O çeşit muhabbetten Hazret-i Ali (r.a.) teberri eder.

İşte, ehl-i hakkın mezhebi hiçbir cihetle Hazret-i Ali'yi (r.a.) tenkis etmez, suiahlâk ile itham etmez, öyle bir harika-i şecaate korkaklık isnat etmez ve derler ki: “Hazret-i Ali (r.a.) Hulefa-i Raşidini hak görmeseydi, bir dakika tanımaz ve itaat etmezdi. Demek ki, onları haklı ve racih gördüğü için, gayret ve şecaatini hakperestlik yoluna teslim etmiş.”³

Elhâsıl: Her şeyin ifrat ve tefriti iyi değildir. İstikamet ise, hadd-i vasattır ki,⁴ Ehl-i Sünnet ve Cemaat onu ihtiyar etmiş. Fakat, maatteessüf, Ehl-i Sünnet ve Cemaat perdesi altına Vehhabilik ve Haricilik fikri kısmen girdiği gibi, siyaset meftunları ve bir kısım mülhitler, Hazret-i Ali'yi (r.a.) tenkit ediyorlar. Hâşâ, siyaseti bilmediğinden hilâfete tam liyakat göstermemiş, idare edememiş

Harici: Siffin Savaşında hakem olayını kabul etmeyerek, Hz. Ali'nin ordusundan ayrılıp isyan eden topluluk.

harika-i şecaat: yigittik harikası, cesaret ve yüreklilikte benzersiz olan.

hâşâ: Allah göstermesin, uzak olsun.

havf: korku.

hilâfet: Hz. Peygamberin vekilliği.

Hulefa-i Raşidin: doğru yolda olan dört büyük halife.

ıstılah: bilinen genel anlamının dışında özel bir anlamda kullanılan kelime, kavram.

idare etmek: yönetmek, bir işi yürütmek.

ifrat: aşırı gitme.

ihtiyar etmek: seçmek, tercih etmek.

iktiza etme: gerektirme.

isnat etme: dayandırma, nispet etme.

istikamet: doğruluk, adaletli hareket.

itaat etme: boyun eğme, uyma.

itham etme: suçlama.

kahraman-ı İslâm: İslâm kahramanı.

liyakat: değerlilik, ehliyet.

maatteessüf: üzüntüyle ifade etmek gerekir ki.

meftun: müptelâ, düşkün.

mezhep: dinde tutulan yol.

muttasıf: nitelenmiş, belirgin özelliğe sahip.

mülhit: İslâm dininden ayrılan, dinsiz.

mûmâşat etme: bir kimsenin fikrine katılıyormuş gibi görünme.

racih görmek: daha üstün görmek.

riyakâr: gösterişçi.

sıddık: çok doğru, çok bağlı.

suiahlâk: kötü ahlâk, ahlâksızlık.

şecaat: yigittik, cesurluk.

Şia: Hz. Ali'nin taraftarlığını esas alan topluluk.

takiyye etmek: çekinme, gerçek fikrini söylememek, korkup iki yüzlülük etmek.

tasannukârâne: riya ve gösteriş için.

tebaiyet: tâbi olma, uyma.

teberri etme: yüz çevirme, sakınma.

tefrit: tersine aşırılık, ilgisizlik.

tenkis etme: kusurlu görme, değerini düşürme, noksanlaştırma.

tenkit etme: eleştirme.

ünvan: lâkap.

Vehhabilik: Muhammed bin Abdülvehhab'ın sebep olduğu, İslâmî bazı konularda aşırılıkları olan Müslüman bir akım.

zat: kişi.

ziyade: fazla.

1. Razî, İtikadatü' Fırak'ı'l-Müslimîn ve'l-Müşrikîn, 1:60, 61; İbni Teymiye, Minhacü's-Sünne, 6:320.

2. Ahmed bin Abdullah Taberî, Riyazu'n-Nâzıra, 1:245, Zehairu'l-Ukba, 1:92.

3. İbni Ebî'l-Hadîd, Şerhu Nehci'l-Belâga, 1:130-132.

4. Beyhakî, Şuabü'l-İman, 3:402, 5:261; Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 1:470.

cihet: yön, taraf.

dava: iddia.

ehl-i hak: doğru ve hak yolda olan kimseler.

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâmın ilk günkü safiyetile ka-

bul ederek Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.

elhâsıl: sonuç olarak, özetle.

esedullah: Allah'ın aslanı, Hz. Ali'nin (r.a.) lâkabı.

fevkalâde: olağanüstü.

gayret: çalışma, çabalama.

hadd-i vasat: orta derece.

hak: doğru.

hakperest: doğruluktan ve haktan ayrılmayan.

adavet: düşmanlık.

alet: vasıta, araç.

Alevi: Şii mezhebinden olan, Hz. Ali'ye özel ilgi gösteren, ona taraftar olan.

aleyh: karşıt.

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ailesinden olan.

asfiya: Hz. Peygamberin yolundan giden ilim ve takva sahibi büyük zatlar.

cephe almak: bir fikre karşı olmak, direnmek.

cerayan: düşünce akımı.

cüz'î: küçük, önemsiz.

düstur: kaide, kural, prensip.

ehl-i hak: doğru ve hak yolda olan kimseler.

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.

Ehl-i Sünnet: Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.

ehl-i tevhit: Allah'ın birliğine inan kimseler.

ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.

elzem: daha (en, pek) lüzumlu.

evliya: velîler, Allah dostları.

hakikat: gerçek, doğru.

hâlbuki: oysa ki.

Harici: Siffin Savaşında hakem olayını kabul etmeyerek, Hz. Ali'nin ordusundan ayrılıp isyan eden topluluk.

hususan: özellikle.

hutbe: Cuma ve bayram namazlarında, hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan ilâhî emirleri hatırlatan konuşma ve dualar.

hükmeylemek: egemen ve hâkim olmak.

iftirak: ayrılma.

iktiza: gerektirme.

ispat etme: doğruyu delillerle gösterme.

istihkak: hak kazanma.

istimal etme: kullanma.

itham: suçlama.

ittihat: birlik oluşturma.

ittihaz etme: kabul etme, edinme.

kesb: kazanma.

lâyık: uygun, münasip.

mabeyn: ara.

mağlûp etme: yenilgiye uğratma.

mahkûm: hükümlü, suçlu.

mana: anlam.

medar-ı bahis: bahis veya söz konusu.

mesale: konu, problem.

mezhep: dinde tutulan yol.

mülhit: İslâm dininden ayrılan, dinsiz.

mürşit: doğru yol gösteren.

niza: kavga, anlaşmazlık.

diyorlar. İşte bunların bu haksız ithamlarından, Alevîler Ehl-i Sünnete karşı küsmek vaziyetini alıyorlar. Hâlbuki, Ehl-i Sünnetin düsturları ve esas mezhepleri, bu fikirleri iktiza etmiyor, belki aksini ispat ediyorlar. Haricîlerin ve mülhitlerin tarafından gelen böyle fikirlerle Ehl-i Sünnet mahkûm olamaz. Belki Ehl-i Sünnet, Alevîlerden ziyade Hazret-i Ali'nin (r.a.) taraftarıdır. Bütün hutbelerinde, dualarında Hazret-i Ali'yi (r.a.) lââyık olduğu sena ile zikrediyorlar. Hususan, ekseriyet-i mutlaka ile Ehl-i Sünnet ve Cemaat mezhebinde olan evliya ve asfiya, onu mürşit ve şah-ı velâyet biliyorlar. ¹ Alevîler, hem Alevîlerin, hem Ehl-i Sünnetin adavetine istihkak kesb eden Haricîleri ve mülhitleri bırakıp ehl-i hakka karşı cephe almamalıdır. Hatta bir kısım Alevîler, Ehl-i Sünnetin inadına sünneti terk ediyorlar. Her ne ise, bu meselede fazla söyledik; çünkü ulemanın beyninde ziyade medar-ı bahsolmuştur.

Ey ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaat! Ve ey Âl-i Beytin muhabbetini meslek ittihaz eden Alevîler! Çabuk bu manasız ve hakikatsiz, haksız, zararlı olan nizayı aranızdan kaldırınız. Yoksa, şimdiki kuvvetli bir surette hükmeyleyen zındıka cereyanı, birinizi diğeri aleyhinde alet edip, ezmesinde istimal edecek. Bunu mağlûp ettikten sonra, o aleti de kıracak. Siz ehl-i tevhit olduğunuzdan, uhuvveti ve ittihadı emreden yüzer esaslı rabita-i kudsiye mabeyninizde varken, iftirakı iktiza eden cüz'î meseleleri bırakmak elzemdir.

1. İmam-ı Rabbanî, *Mektubat*, 1:134 (251. Mektup).

rabita-i kudsiye: mukaddes, bağ.

sena: övgü, överek söz etme.

suret: biçim, tarz.

sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) söz, fiil ve emirleri.

şah-ı velâyet: velîliğin şahı olan Hz. Ali.

terk etme: ayrılma, bırakma.

uhuvvet: din kardeşliği.

ulema: âlimler.

vaziyet almak: belli bir duru-

mu benimsemek, tavır takınmak.

zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

zikretme: anma.

ziyade: çok, fazla.

İkinci Makam

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ
وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ¹

ayetinin ikinci hakikatine dair olacak. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Bu İkinci Makam On Birinci Lem'a olarak telif edilmiştir.

1. Ey Peygamber, eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi: 129.)

arş: İlâhî kudret ve saltanatın belirip görünme yeri, arş, yaratılan en büyük varlıktır.

ayet: Kur'an'ın her bir cümle-

si.

dair: alâkalı, ilgili.

hakikat: gerçek.

hasiye: dipnot.

ibadet: kulluk.

lem'a: parıltı.

makam: konu.

peygamber: Allah'ın elçisi.

Rab: yaratan, besleyen, varlıkları ıslah ve terbiye eden Allah.

telif edilme: yazılma, yazılmış olma.

tevekkül etmek: Allah'a dayanmak, güvenmek.

Beşinci Lem'a

(*) 1 حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetinin gayet mühim bir ha-

katitini on beş mertebe ile beyan edecek bir risale olacaktı. Fakat hakikat ve ilimden ziyade, zikir ve tefekkürle münasebettar olduğundan, şimdilik tehir edildi. Çendan On Birinci Lem'a olan "Mirkatü's-Sünnet ve Tirya-ku Marazı'l-Bid'a" namındaki gayet mühim bir risale Beşinci Lem'a namıyla, bidayeten yazılmıştı. Fakat o risale, on bir nükte-i mühimmeye inkısam ettiğinden, On Birinci Lem'aya girdi. Beşinci Lem'a açıkta kaldı.

Altıncı Lem'a

(**) 2 لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ cümlesinin ifade

ettiği çok âyâtın mühim hakikatini yine on beş, yirmi mertebe-i fikriye ile beyan edecek bir risale olacaktı. Bu lem'a da, Beşinci Lem'a gibi, nefsimde hissettiğim ve harekât-ı ruhiyemde zikir ve tefekkürle müşahede ettiğim mertebeler olduğundan, ilim ve hakikatten ziyade zevk ve hâle medar olmak cihetiyle, hakikat lem'aları içinde değil, belki ahirlerinde yazılması münasip görüldü.

• • •

(*, **) Hazret-i Üstadımız Yirmi Dokuzuncu Arabî Lem'anın Beşinci Babının haşiyesinde bu iki cümle hakkında, "Bu iki mübarek kelâmın meratibi ilimden ziyade fikir ve zikir olduğundan, Arabî zikredildi" diye beyanda bulunmaktadır. حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetinin hakikatine dair Dördüncü Şua olarak Hasbiye Risalesi namıyla sonradan Türkçe telif edilmiştir.

Hız. Üstadın Hizmetkârları

ahir: son.

Arabi: Arapça.

ayat: Kur'an ayetleri.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

bab: bölüm, kısım.

beyan etme: açıklama, izah etme.

bidayeten: önce, ilk olarak.

cihet: yön.

çendan: gerçi, her ne kadar.

dair: ait, ilgili.

gayet: çok, son derece.

hakikat: gerçek, doğru.

hâl: manevî zevk durumu.

harekât-ı ruhiye: ruhen yapılan hareket ve faaliyet.

haşiye: dipnot.

hissetme: anlama, sezme, gönülde meydana gelen yankı.

ifade: anlatma, anlatım, anlatış.

ilim: bilgi, marifet.

inkısam: kısımlara ayrılma.

kelâm: söz.

lem'a: parlı; bu Lem'alar eserindeki her bir bölümün adı.

medar olmak: sebep, vesile olmak.

meratip: mertebe, derece.

mertebe: derece, aşama.

mertebe-i fikriye: fikir ve düşüncenin dereceleri, mertebeleri.

mirkatü's-sünnet: Peygamberimizin (a.s.m.) sünnetine uymanın dereceleri, basamakları.

mübarek: hayırlı, sevaplı.

mühim: önemli.

münasebettar: ilgili, alakalı.

münasip: uygun.

müşahede: ilâhî sırları ve tecellileri seyretme.

nam: isim, şan, ün.

nefis: insanın kendisi, ruhu.

nükte-i mühimme: çok önemli bölüm.

tefekür: derin düşünme.

tehir etme: erteleme.

telif: yazılmış kitap.

tiryaku marazı'l-bid'a: Islâ-

miyetin aslından olmayıp, sonradan ortaya dine sokulan, Kur'an ve sünnete muhalif hastalıkların ilâcı.

zevk: tatma, lezzet, haz.

zikir: anma, hatıra getirme.

ziyade: çok, fazla.

Yedinci Lem'a

* Yedinci Lem'a, Barla'da 1932'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

Sure-i Fethin ahirindeki ayetin yedi nevi ihbar-ı gaybîsine dairdir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ۝ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ۝ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْئَهُ فَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيُغَيِّظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ۝¹

1. And olsun ki Allah, Resulünün gördüğü rüyanın hak olduğunu tasdik etti. İnşaallah hepiniz emniyet içinde ve saçlarınızı tıraş etmiş veya kısaltmış olarak Mescid-i Harama gireceksiniz. Allah sizin bilmediğinizi bilir, onun için, Mekke'nin fethinden önce size yakın bir fetih daha ihsan etti. • Bütün dinlere üstün kılmak üzere Resulünü hidayet ve hak din ile gönderen Odur. Buna şahit olarak Allah yeter. • Muhammed Allah'ın resulüdür. Onunla beraber olanlar da kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında ise pek merhametlidirler. Sen onların rükû ve secde ettiklerini görürsün. Onlar, Allah'ın lütfunu ve rızasını ararlar. Yüzlerinde ise secde izi vardır. Onların Tevrat'taki vasıfları budur. İncil'deki vasıfları ise şöyledir: Onlar filizini çıkarmış, sonra git gide kuvvet bulmuş, kalınlaşmış ve gövdesi üzerinde yükselmiş bir ekine benzerler ki, ekincilerin pek hoşuna gider. Allah'ın onları böylece çoğaltıp kuvvetlendirmesi, kâfirleri öfkeye boğmak içindir. Onlardan iman eden ve güzel işler yapanlara Allah mağfiret ve büyük bir mükâfat vaat etmiştir. (Fetih Suresi: 27-29.)

ahir: son.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
dair: alâkalı, ilgili.
ihbar-ı gaybî: bilinmeyen, görünmeyen âlemden gelen haberler.
nevi: çeşit, tür.
Sure-i Fetih: Fetih Suresi.

SURE-i FETHİN bu üç ayetinin çok vücuh-i i'cazı vardır. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın on vücuh-i külliye-i i'caziyesinden ihbar-ı bilgayp vechi, şu üç ayette, yedi sekiz vecihle görünüyor.

BİRİNCİSİ

¹ **لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا** ilâahir. Feth-i Mekke'yi vukuundan evvel kat'iyetle haber veriyor. İki sene sonra, haber verdiği tarzda vuku bulmuştur.

İKİNCİSİ

² **فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا** ifade ediyor ki: Sulh-i Hudeybiye, çendan zahirî İslâm aleyhinde görülmüş ve Kureyşîler bir derece galip görünmüş olduğu hâlde, manen, Sulh-ı Hudeybiye manevî büyük bir fetih hükmünde olacak ve sair fütuhatın da anahtarı olacak diye ihbar ediyor.

Filhakika, Sulh-ı Hudeybiye ile, çendan maddî kılıç kılfına muvakkaten konuldu. Fakat Kur'ân-ı Hakîm'in bârikaâsâ elmas kılıcı çıktı; kalpleri, akılları fethetti. Musalâha münasebetiyle birbiriyle ihtilât ettiler. Mehasin-i İslâmiyet, envâr-ı Kur'âniye, inat ve taassubat-ı kavmiye perdelerini yırtarak, hükmünü icra ettiler. Meselâ, bir dâhiye-i harp olan Halid bin Velid ve bir dâhiye-i siyaset olan Amr İbnü'l-Âs gibi, mağlûbiyeti kabul etmeyen zatlar, Sulh-ı Hudeybiye ile cilvesini gösteren seyf-i Kur'ânî

akılları fethetmek: akılları ikna ile açıp, inandırmak.
aleyh: karşı, karşıt.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bârikaâsâ: şimşek gibi.
cilve: tecelli, belirme.
çendan: gerçi, her ne kadar.
dâhiye-i harp: çok becerikli büyük komutan.
dâhiye-i siyaset: siyaset konusunda üstün dehası olan.
derece: ölçü, mertebe.
elmas: çok değerli.
envâr-ı Kur'âniye: Kur'ân nurları.
evvel: önce.
Feth-i Mekke: Mekke'nin Peygamber Efendimiz tarafından fethi.
fetih: zafer, galebe.
filhakika: gerçekte, işin doğrusu.
fütuhat: zaferler, fetihler.
galip: üstün gelen.
hak: doğru, gerçek.
hükümünde olmak: değerinde, yerinde olmak.
hüküm: karar, emir.
icra: yürütme, file geçirme.
ifade etme: anlatma, söyleme.
ihbar etme: haber verme, bildirme.
ihbar-ı bilgayp: bilinmeyen, görünmeyen âlemden gelen haberler.
ihsan: bağış, lütuf, yardım.
ihtilât: karışma.
ilâahir: sonuna doğru.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve Suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yaptıktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
Kureyşi: Kureyşli olanlar.
mağlûbiyet: yenilme, yenilgi.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, manevî yünden.

1. And olsun ki Allah, Resulünün gördüğü rüyanın hak olduğunu tasdik etti. (Fetih Suresi: 27.)
2. Bundan önce size yakın bir fetih daha ihsan etti. (Fetih Suresi: 27.)

mehasin-i İslâmiyet: İslâmiyetin güzellikleri.
meselâ: misal olarak.
musalâha: barışma, sulh.
muvakkaten: geçici olarak.
münasebet: alâka, yakınlık.
Resul: Allah'ın elçisi, peygamber.
sair: diğer, öteki.
seyf-i Kur'ânî: Kur'ân'ın kılıcı.

Sulh-i Hudeybiye: Hudeybiye Barışı.
Sure-i Fetih: Fetih Suresi.
taassubat-ı kavmiye: kendi kavmini, ırkını üstün tutma.
tarz: biçim, suret.
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak.
vecih: cihet, yön.
vuku: olma, meydana gelme.

vücuh-i i'caz: mu'cizelik yönleri.
vücuh-i külliye-i i'caziye: pek çok yönleriyle mu'cize oluşu.
zahiri: görünürde, görünen.
zat: kişi.

onları mağlûp edip, Medine-i Münevvere'ye kemal-i inkıyat ile İslâmiyete gerdendâde-i teslim olduktan sonra, Hazret-i Halid, bir “seyfullah” şekline girdi ve fütuhât-ı İslâmiyenin bir kılıcı oldu.

Mühim Bir Sual: Fahrülâlemîn ve Habib-i Rabbülâlemîn Hazret-i Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın Sahabelerinin, müşrikîne karşı Uhud'un nihayetinde ve Huneyn'in bidayetinde mağlûbiyetinin hikmeti nedir?

Elcevap: Müşrikler içinde, o zamanda saff-ı Sahabe de bulunan ekâbir-i Sahabeye istikbalde mukabil gelecek Hazret-i Halid gibi çok zatlar bulunduğundan, şanlı ve şerefli olan istikballeri nokta-i nazarında bütün bütün izzetlerini kırmamak için, hikmet-i İlâhiye, hasenat-ı istikbaliyelerinin bir mükâfat-ı muaccesesi olarak mazide onlara vermiş, bütün bütün izzetlerini kırmamış. Demek mazideki Sahabeler, müstakbeldeki Sahabelere karşı mağlûp olmuşlar; tâ o müstakbel Sahabeler, berk-i süyuf korkusuyla değil, belki barika-i hakikat şevkiyle İslâmiyete girsın ve o şehamet-i fitriyeleri çok zillet çekmesin.

ÜÇÜNCÜSÜ

¹ لَا تَخَافُونَ kaydıyla ihbar ediyor ki: “Sizler emniyet-i

mutlaka içinde Kâbe'yi tavaf edeceksiniz.” Hâlbuki, CeziRETÜ'l-Arab'taki bedevî akvam, çoğu düşman olmakla beraber, Mekke etrafı ve Kureys kabilesi kısm-ı azamı düşman iken, “Yakın bir zamanda, hiç havf hissedilmezken

nesinde meydana gelen ve Müslümanların zaferiyle sonuçlanan savaş.

ihbar etme: haber verme, bildirme.

İslâmiyet: Müslümanlık.

istikbal: gelecek zaman.

izzet: itibar, şeref, yücelik.

kabile: boy, aşiret.

kayıt: bir şartı bildirme.

kemal-i inkıyat: tam itaat.

kısm-ı azam: büyük kısım.

Kureys: kökü Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meshur Arap kabilesi.

mağlûbiyet: yenilme.

mağlûp: yenilmiş olma.

mazi: geçmiş zaman.

Medine-i Münevvere: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) kabrinin bulunduğu nurlu, nurlanmış şehir; Medine şehri.

mukabil: karşılık.

mühim: önemli.

mükâfat-ı muaccele: önceden verilen mükâfat, ödül.

müstakbel: gelecek.

müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan.

nihayet: son.

nokta-i nazar: bakış açısı.

saff-ı Sahabe: Sahabelerin safında, yanında.

Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.

Seyfullah: Allah'ın kılıcı.

sual: soru.

şanlı: tanınmış, büyük, ünlü.

şehamet-i fitriye: yaratılıştan gelen yiğitlik.

şeref: başkalarının gösterdiği saygının dayandığı onur, haysiyet.

şevk: şiddetli arzu ve istek.

tavaf etme: hacıların Kâbe etrafında yedi defa dönmesi, ziyaret etmesi.

Uhud: Medineli Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında, hicretin üçüncü yılında meydana gelen savaşın adı.

zat: kişi.

zillet: hor görülme, alçalma.

1. Emniyetle, korkusuzca.

akvam: kavimler, milletler.
barika-i hakikat: hakikat ışı-
ğı, gerçeğin parlaklığı, aydınlı-
ğı.
Bedevî: göçebe, çölde yaşa-
yan.
berk-i süyuf: kılıçların parlıtı-
sı.
bidayet: başlangıç.
Ceziretü'l-Arab: Arap Yarın-
madası.

ekâbir-i Sahabe: Sahabelerin
büyükleri.
emniyet-i mutlaka: mutlak
emniyet, tam güvenlik.
Fahrül-Âlemîn: bütün âlem-
lerin iftihar vesilesi olan Hz.
Muhammed
fütuhât-ı İslâmiye: İslâmın
zaferleri, fetihleri.
gerdendâde-i teslim: tam
teslim olmak.

Habib-i Rabbülâlemîn:
Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın
sevgili kulu, Hz. Muhammed.
hasenat-ı istikbaliye: gelece-
ğe ait olan güzellikler.
havf: korkma.
hikmet: gizli sebep.
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hik-
meti, varlıkların yaratılışların-
da Allah'ın gayeleri.
Huneyn: Hicretin sekizinci se-

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

Bahr-i Muhit-i Garbi: batıdaki Atlas okyanusu.

Bahr-i Muhit-i Şarki: doğudaki Büyük Okyanus.

cihangir devletler: meşhur, dünyayı elde etmek isteyen savaşçı devletler.

delâlet: delil olma, gösterme.

edyan-ı resmi: devletlerin resmi olarak kabul ettikleri dinler.

emniyet-i tamme: tam bir güvenlik.

enbiya: nebiler, peygamberler.

galebe calma: üstün gelme.

galebe etme: üstün gelme.

gayet: çok, son derece.

haber-i gaybi: görünmeyen, âlemle ilgili verilen haber.

hidayet: doğru olan, hak olan, İslâmiyet.

hükûmet: yönetim.

ihbar etme: haber verme, bildirme.

ihbar: haber verme, bildirme.

ilâahir: sonuna doğru.

İslâmiyet: Müslümanlık.

istikbal: gelecek.

itaat: boyun eğme, uyma.

kabile: boy, aşiret.

kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.

kemal-i kat'iyet: tam bir kesinlik.

Mecusi: ateşe tapan, Zerdüşt dinini benimseyen.

merhametli: acıması olan, sevgi gösteren.

mezâyâ-i galiye: yüksek meziyetler, huy ve ahlâklar.

Muhammed-i Arabi: Arap milletinin içinden seçilen Peygamberimiz.

muzaffer: üstün gelmiş, zafer kazanmış.

mümtaz: ayrıcalıklı, üstün tutulmuş.

Nasarâ: Hristiyanlar.

nev-i beşer: bütün insanlar.

Resul: Allah'ın elçisi, peygamber.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm:

rûkû: namazda, baş dik durumda iken yere paralel şekilde öne doğru eğilme hareketi.

Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü

Kâbe'yi tavaf edeceksiniz” ihbarıyla, Ceziretü'l-Arab'ı itaat altına ve bütün Kureyşî İslâmiyet içine ve emniyet-i tamme vaz edilmesine delâlet ve ihbar eder. Aynen haber verdiği gibi vukua gelmiştir.

DÖRDÜNCÜSÜ

¹ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

kemal-i kat'iyetle ihbar ediyor ki, “Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın getirdiği din, umum dinlere galebe çalacak.” Hâlbuki, o zamanda yüzer milyon tebaası bulunan Nasarâ ve Yahudî ve Mecusî dinleri ve Roma, Çin ve İran hükûmeti gibi yüzer milyon tebaası bulunan cihangir devletlerin edyan-ı resimleri iken, kendi küçük kabilesine karşı tam galebe edemeyen bir vaziyette bulunan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın getirdiği din, umum dinlere galip ve umum devletlere muzaffer olacağını ihbar ediyor. Hem gayet vuzuh ve kat'iyetle ihbar ediyor. İstikbal, o haber-i gaybîyi, Bahr-i Muhit-i Şarkîden Bahr-i Muhit-i Garbîye kadar İslâm kılıcının uzamasıyla tasdik etmiştir.

BEŞİNCİSİ

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءَ بَيْنَهُمْ

² تَرِيَهُمْ رُكْعًا سُجَّدًا ilâahir. Şu ayetin başı, Sahabelerin

enbiyadan sonra nev-i beşer içinde en mümtaz olduklarına sebep olan secâyâ-i âliye ve mezâyâ-i galiyeyi haber

1. Bütün dinlere üstün kılmak üzere Resulünü hidayet ve hak din ile gönderen Odur. (Fetih Suresi: 28.)

2. Muhammed Allah'ın Resulüdür. Onunla beraber olanlar da kâfilere karşı şiddetli, kendi aralarında ise pek merhametlidirler. Sen onların rûkû ve secde ettiklerini görürsün. (Fetih Suresi: 29.)

görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.

secaya-i âliye: yüksek seviyeler, üstün ahlâkî değerler.

secde etmek: namaz kılmak; namazda, alınla beraber bur-

nu yere koyma hareketi.

tasdik etme: doğrulama, gerçekliğini kabul etme.

tebaa: halk, ahali.

umum: bütün, genel.

vazetme: koyma, yerleştirme.

vaziyet: durum.

vukua gelme: olma, meydana gelme.

vuzuh: açıklık.

Yahudî: İbrani ve İsrailî denilen, Samî kavimlerinden ırk ve bağlı olduğu dinî inanç.

vermekle, mana-i sarihiyle, tabakat-ı Sahabenin istikbalde muttasıf oldukları ayrı ayrı mümtaz has sıfatlarını ifade etmekle beraber, mana-i işarîsiyle, ehl-i tahkikçe vefat-ı Nebevîden sonra makamına geçecek Hulefa-i Raşîdîne hilâfet tertibiyle işaret edip, her birisinin en meşhur medar-ı imtiyazları olan sıfat-ı hassayı dahi haber veriyor. Şöyle ki:

¹ **وَالَّذِينَ مَعَهُ** maiyet-i mahsusa ve sohbet-i hassa ile ve en evvel vefat ederek yine maiyetine girmekle meşhur ve mümtaz olan Hazret-i Sıddık'ı (r.a.) gösterdiği gibi, ² **أَشَدَّاءَ عَلَى الْكُفَّارِ** ile, istikbalde küre-i arzın devletlerini fütuhatıyla titretecek ve adaletiyle zalimlere saika gibi şiddet gösterecek olan Hazret-i Ömer'i (r.a.) gösterir. Ve ³ **رَحَمَاءَ بَيْنَهُمْ** ile, istikbalde en mühim bir fitnenin vukuu hazırlanırken, kemal-i merhamet ve şefkatinden, İslâmlar içinde kan dökülmemek için ruhunu feda edip teslim-i nefis ederek Kur'ân okurken mazlumen şehit olmasını tercih eden Hazret-i Osman'ı da (r.a.) haber verdiği gibi; ⁴ **تَرْبِيَهُمْ رُكْعًا سَجْدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا** saltanat ve hilâfete kemal-i liyakat ve kahramanlıkla girdiği hâlde ve kemal-i züht ve ibadet ve fakr ve iktisadı ihtiyar eden ve rükû ve sücutta devamı ve kesreti herkesçe musaddak olan Hazret-i Ali'nin (r.a.) istikbaldeki vaziyetini ve o fitneler içindeki harpleriyle mes'ul olmadığını ve niyeti ve matlûbu fazl-ı İlâhî olduğunu haber veriyor.

1. Onunla beraber olanlar. (Fetih Suresi: 29.)

2. Kâfirlere karşı şiddetli. (Fetih Suresi: 29.)

3. Kendi aralarında merhametli. (Fetih Suresi: 29.)

4. Sen onların rükû ve secde ettiklerini görürsün. Onlar Allah'ın lütfunu ve rızasını ararlar. (Fetih Suresi: 29.)

adalet: hak ve hukuka uy-

gunluk, doğruluk.

ehl-i tahkik: gerçeği delille-

riyle araştıran âlimler.

fakr: fakirlik, Allah'ın sonsuz

zenginliğine karşı muhtaçlık.

fazl-ı İlâhî: Allah'ın lütfu, ih-

sanı.

feda etmek: uğruna vermek.

fitne: karışıklık, fesat.

fütuhât: zaferler, fetihler.

has: hususî, özel.

Hazret-i Sıddık: doğruluğu iç-

ten olan Ebu Bekir (r.a.)

hilâfet: Hz. Peygamberin ve-

killiği.

Hulefa-i Raşidin: doğru yolda

olan dört büyük halife.

ibadet: Allah'a karşı kulluk

vazifesini yapma.

ifade etmek: anlatmak.

ihtiyar etme: seçme, tercih et-

me.

iktisat: aşırı davranmama, tu-

tumluluk üzere bulunma.

istikbal: gelecek.

işaret: belirtme, bildirme.

kemal-i liyakat: mükemmel bir

şekilde lâiyık oluş.

kemal-i merhamet: tam bir mer-

hamet.

kemal-i züht: dünyevî istek ve

arzulardan tam sıynılarak.

kesret: çokluk.

küre-i arz: dünya, yer küre.

maiyet-i mahsusa: bir kişinin ya-

nında bulunan özel kimseler.

maiyetine girmek: bir kimsenin

yanında bulunmak.

makam: yer, mevki.

mana-i işarî: işaretlerle ifade edi-

len mana.

mana-i sarihi: açıkça anlatılan

mana.

matlûp: talep edilen, istenen.

mazlumen: zulme uğrayarak.

medar-ı imtiyaz: farklı, üstünlük

sebebi.

merhamet: acıma, iyilik, yardım.

mes'ul: sorumlu.

meşhur: tanınmış, şöhretli.

musaddak: tasdik edici, doğrula-

yıcı.

muttasıf: vasıflandırılan, özellik-

lere sahip.

mümtaz: ayrıcalıklı, üstün tutul-

muş.

ruh: can, öz varlık.

rükû: namazda, baş dik durumda

iken yere paralel şekilde öne

doğru eğilme hareketi.

saika: yıldırım ateşi.

saltanat: birinin bir işte, bir yerde

bulunan kimseler üzerindeki ege-

menliği, otoritesi.

secde etmek: namaz kılmak; na-

mazda, alınla beraber burnu yere

koyma hareketi.

sıfat: nitelikler, özellikler, vasıflar.

sıfat-ı hassa: şahsa ait özel sıfat-

lar.

sohbet-i hassa: özel sohbet ve

yakınlık.

şefkat: içten ve karşılıksız mer-

hamet, sevgi.

şehit: Allah'ın ve yüce dininin

adını yüceltme uğrunda canını fe-

da eden.

tabakat-ı Sahabe: Sahabelerin

dereceleri.

tercih: seçme.

tertip: sıra düzeni.

teslim-i nefis etme: kendini tes-

lim etme, canını verme.

vaziyet: durum.

vefat-ı Nebevî: Peygamberimizin

vefatı.

vuku: olma, meydana gelme.

zalim: zulmeden, haksızlık eden.

ALTINCISI

¹ **ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ** fıkrası, iki cihetle ihbar-ı gaybîdir.

Birincisi: Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm gibi ümmî bir zata nispeten gayp hükmünde olan Tevrat'taki evsaf-ı Sahabeyi haber veriyor.

Evet, Tevrat'ta, On Dokuzuncu Mektupta beyan edildiği gibi, ahir zamanda gelecek Peygamberin Sahabeleri hakkında Tevrat'ta bu fıkra var: “*Kudsilerin bayrakları beraberlerindedir.*” ² Yani, onun Sahabeleri ehl-i taat ve ibadet ve ehl-i salâhat ve velâyetler ki, o vasıfları “kudsiler,” yani “mukaddes” tabiriyle ifade etmiştir. Tevrat'ın pek çok ayrı ayrı lisanlara tercüme edilmesi vasıtasıyla o kadar tahrifat olduğu hâlde, şu Sure-i Fethin **ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ** hükmünü müteaddit ayatıyla tasdik ediyor.

İkinci cihet ihbar-ı gaybî şudur ki: **مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ** fıkrasıyla ihbar ediyor ki, “Sahabeler ve Tabiînler, ibadette öyle bir dereceye gelecekler ki, ruhlarındaki nuraniyet yüzlerinde parlayacak ve cephelerinde kesret-i sücuttan hâsıl olan bir hatem-i velâyet nev'inde, alınlarında sikkeler görünecek.”

Evet, istikbal bunu vuzuhla ve kat'iyetle parlak bir surette ispat etmiştir. Evet, o kadar acip fitneler ve dağdağa-i siyaset içinde, gece ve gündüzde Zeynelabidin gibi

acip: hayret uyandıran şey, garip.
ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi.
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
ayat: Kur'ân ayetleri.
beyan: açıklama, anlatma, izah.
ceph: ön taraf.
cihet: yön, taraf.
dağdağa-i siyaset: siyasi kargaşa ve çalkantılar.
derece: mertebe.
ehl-i salâhat: Allah'ın emirlerini eksiksiz yerine getirenler; salih kimseler.
ehl-i taat: Allah'ın emirlerini yerine getirenler, ibadete düşkün olanlar.
evsaf-ı Sahabe: Sahabelerin övülmeye lâyık özellikleri, vasıfları.
fıkra: bend, madde.
fitne: karışıklık, fesat.
gayp: görünmeyen, gizli olan.
hâsıl olan: meydana gelen, ortaya çıkan.
hatem-i velâyet: velîlik mührü, işareti.
hüküm: emri.
hükümünde olan: yerinde, değeri olan.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ifade: anlatma.
ihbar: haber verme.
ihbar-ı gaybi: bilinmeyen ve görünmeyen şeyler hakkında haber verme.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
istikbal: gelecek.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
kesret-i sücud: namazın, secdenin çokluğu.
kudsi: mukaddes, temiz.
lisan: dil.
mukaddes: kutsal olan, temiz, pak.
müteaddit: çeşitli, farklı.
nev: çeşit, tür.
nispeten: kıyasla, göre, nispetle.
nuranîyet: nur saçan parlıdayış.

1. Onların Tevrat'taki vasıfları budur. (Fetih Suresi: 29.)

2. *Kitab-ı Mukaddes* (Türkçe Tercüme), Eski Ahid, Tesniye, Bab: 33, Ayet: 2.

peygamber: Allah'ın elçisi.

ruh: can, hayatın temeli olan manevî varlık.

Sahabe: Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekte şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.

sikke: taklit edilmez âlâmet, nişan.

Sure-i Fetih: Fetih Suresi.

Suret: biçim, tarz.

Tabiîn: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ashabıyla görüşmüş, onlardan hadis dinlemiş ve ders almış olan Müslümanlar.

tabir: ifade, söz.

tahrifat: tahrifler, bozulmalar.

tasdik etme: onaylamak, doğrulamak.

tercüme: çeviri.

Tevrat: Hz. Mûsa'ya indirilmiş olan İlâhî kitap.

ümmi: okuma yazması olmayan.

vasıf: özellik, sîfat.

vasıta: aracılık.

velâyet: velîlik, Allah dostluğu.

vuzuh: açıklık.

zat: kişi.

bin rekât namaz kılan ve Tâûs-i Yemenî gibi kırk sene yatsı abdestiyle sabah namazını eda eden çok mühim pek çok zatlar ¹ ذَٰلِكَ مِثْلَهُمْ فِي التَّوْرَةِ sırrını göstermişlerdir.

YEDİNCİSİ

وَمِثْلَهُمْ فِي الْأَنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْئَهُ فَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ
عَلَىٰ سُوْقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيُغَيِّظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ ²

fıkrası, iki cihetle ihbar-ı gaybîdir.

Birincisi: Nebî-i Ümmîye nispeten gayp hükmünde olan İncil'in Sahabeler hakkındaki ihbarını ihbardır.

Evet, İncil'de, ahir zamanda gelecek Peygamberin (a.s.m.) vasfında ³ مَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ حَدِيدٍ وَأَمَّتَهُ كَذَٰلِكَ gibi ayetler var. Yani, Hazret-i İsa (a.s.) gibi kılıcsız değil, belki sahibü's-seyf bir peygamber gelecek, cihada memur olacak ve onun sahabeleri dahi kılıçlı ve cihada memur olacaklardır. O kadîb-i hadid sahibi, reis-i âlem olacak. Çünkü İncil'in bir yerinde der: “Ben gidiyorum, tâ Âlemin Reisi (a.s.m.) gelsin.” ⁴ Yani, Âlemin Reisi geliyor.

Demek oluyor ki: İncil'in bu iki fıkrasından anlaşılıyor ki, Sahabeler çendan mebdede az ve zayıf görünecekler; fakat çekirdekler gibi neşvünema bularak yükselip, kalınlaşıp kuvvetleşerek, küffarın gayzlarını onlara yutkundurup boğduracak vakitte, kılıçlarıyla nev-i beşeri kendilerine musahhar edip, reisleri olan Peygamberin (a.s.m.) ise âleme reis olduğunu ispat edecekler. Aynen şu Sure-i Fethin ayetinin mealini ifade ediyor.

gayz: hiddet, öfke.
hükmünde olmak: değerinde, yerinde olmak.
ifade: anlatma.
ihbar: haber verme, bildirme.
ihbar-ı gaybi: bilinmeyen ve görünmeyen şeyler hakkında haber verme.
İncil: Hazret-i İsa'ya gönderilmiş olan ilâhî kitap.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
küffar: kâfirler.
meal: mana, mefhum.
mebde: başlangıç.
musahhar etmek: boyun eğdirmek.
mühim: önemli.
namaz: İslâmın beş şartından biri olan salât.
Nebî-i Ümmî: okur yazarlığı olmayan peygamber, Hz. Muhammed.
neşvünema: gelişme, yayılma, olgunlaşma.
nev-i beşer: bütün insanlar.
nispeten: kıyasla, göre, nispetle.
peygamber: Allah'ın elçisi.
reis: başkan.
Reis-i Âlem: bütün dünyanın reisi; Hz. Muhammed (a.s.m.)
rekât: namazda bir kıyam, bir rükû, iki secdeden oluşan bölüm.
Sahabe: Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sahibü's-seyf: kılıç sahibi; maddî cihad ile vazifeli olan.
sır: gizli hakikat.
Sure-i Fethi: Fethi Suresi.
vakit: zaman.
vasif: nitelik, özellik.
zat: kişi.

1. Onların Tevrat'taki vasıfları budur. (Fetih Suresi: 29.)

2. İncil'deki vasıfları ise şöyledir: Onlar filizini çıkarmış, sonra git gide kuvvet bulmuş, kalınlaşmış ve gövdesi üzerinde yükselmış bir ekine benzer ki, ekincilerin pek hoşuna gider. Allah'ın onları böylece çoğaltıp kuvvetlendirmesi, kâfirleri öfkeye boğmak içindir. (Fetih Suresi: 29.)

3. Onun demirden bir asası, yani kılıcı olacak ve onunla savaşıcak. Ümmeti de onun gibi olacak. (İncil ayeti. Nebhanî, Hücetü'llah ale'l-Âlemin, 99:114.)

4. Kitab-ı Mukaddes (Türkçe Tercüme), Yeni Ahid, Yuhanna, Bab: 16, Ayet: 7.

ahir zaman: dünyanın son si.

zamanı ve son devresi.

âlem: dünya, cihan.

ayet: Kur'an'ın her bir cümle-

cihad: din yolunda hizmet;

düşmanla savaşma.

cihet: yön.

çendan: gerçi.

eda eden: yerine getiren.

fıkra: bend, madde.

gayp: gizli olan, görünmeyen.

af: bağışlama, affetme.
bereketli: bol, verimli, hayırlı.
bereketsiz: kendisinden beklenen yararlığı sağlamayan, hayırsız.
cihet: yön, taraf.
çendan: gerçi, her ne kadar.
delâlet etme: delil olma, gösterme.
dest-i kudret: Allah'ın kudret eli.
fıkra: bend, madde.
fitne: karışıklık, fesat.
gaflet: gafillik; Allah'ın emir ve yasaklarına duyarısız davranma hâli.
gayet: çok, son derece.
gayz: kin, öfke.
gıpta: imrenme.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
hafi: gizli.
hakiki: gerçek.
haset: kıskançlık.
haşmetli: görkemli, büyük, gösterişli.
hükûmet: yönetim, devlet.
ihbar: haber verme, bildirme.
ihbar-ı gaybî: bilinmeyen ve görünmeyen şeyler hakkında haber verme.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ihtişam: büyük gösteriş, görkem.
ima: işaret, belirti.
inkışaf: açılma, gelişme.
ismet: günahsızlık.
istikbal: gelecek.
kesb etme: kazanma.
kusur: eksiklik, özür.
lâtif: hoş, güzel.
lâyık: uygun, münasip.
mağfiret olmak: Allah tarafından bağışlanmak.
mağfiret: Allah'ın, kullarının günahlarını bağışlaması, affetmesi.
makamca: yerine göre.
makam-ı Nübüvvet: Peygamberlik makamı.
mana: anlam.
matlûp: talep edilen, istenilen.
meyvedar: meyveli.
mûcazat etmemek: ceza vermemek.

İkinci Vecih: Şu fıkra ihbar ediyor ki, Sahabeler çendan azlığından ve zaafından Sulh-ı Hudeybiye'yi kabul etmişler; elbette, her hâlde az bir zamandan sonra sür'aten öyle bir inkişaf ve ihtişam ve kuvvet kesb edecekler ki, rûy-i zemin tarlasında dest-i kudretle ekilen, nev-i beşerin o zamanda gafletleri cihetiyle kısa, kuvvetsiz, nakıs, bereketsiz sümbüllerine nispeten gayet yüksek ve kuvvetli ve meyvedar ve bereketli bir surette çoğalacaklar ve kuvvet bulacaklar ve haşmetli hükûmetleri gıptadan, hasetten ve kıskançlıktan gelen bir gayz içinde bırakacaklar. Evet, istikbal bu ihbar-ı gaybîyi çok parlak bir surette göstermiştir.

Şu ihbarda hafî bir ima daha var ki: Sahabeyi tavsiyat-ı mühimme ile sena ederken, en büyük bir mükâfâtın vaadi makamca lâzım geldiği hâlde ¹ **مَغْفَرَةً** kelimesiyle işaret ediyor ki, istikbalde Sahabeler içinde fitneler vasıtasıyla mühim kusurlar olacak. Çünkü mağfiret kusurun vukuuna delâlet eder. Ve o zamanda Sahabeler nazarında en mühim matlûp ve en yüksek ihsan, mağfiret olacak. Ve en büyük mükâfat ise, af ile, mücazat etmemektir.

مَغْفَرَةً kelimesi nasıl bu lâtif imayı gösteriyor; öyle de, surenin başındaki ² **لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ** cümlesiyle münasebettardır. Surenin başı —hakikî günahlardan mağfiret değil; çünkü ismet var, günah yok— belki makam-ı Nübüvvete lâyık bir mana ile Peygambere

1. Mağfiret olarak... (Fetih Suresi: 29.)

2. Tâ ki Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın. (Fetih Suresi: 2.)

mühim: önemli.

mükâfat: ödül.

münasebettar: ilgili, alâkalı.

nakıs: noksan, eksik.

nazar: bakış, dikkat.

nev-i beşer: bütün insanlar.

nispeten: nispetle, kıyaslaya;

bir dereceye kadar.

rûy-i zemin: yeryüzü.

Sahabe: Hz. Muhammed'in

mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetine katılan mü'min kimse.

sena etme: överek bahsetme.

Sulh-ı Hudeybiye: Hudeybiye Barışı.

Sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.

suret: biçim, şekil, tarz.

sür'aten: sür'at, hız bakımından.

tavsiyat-ı mühimme: önemli özelliklerini güzel bir şekilde söyleme.

vaat: söz.

vasıta: aracılık.

vecih: yön.

vuku: olma, meydana gelme.

zaaf: zayıflık.

müjde-i mağfiret ve ahirinde Sahabelere mağfiret ile müjde etmekle, o imaya bir letafet daha katar.

İşte ahir-i Fethin mezkûr üç ayeti, on vücuh-i i'cazından yalnız ihbar-ı gaybî vechinin çok vücuhundan yalnız yedi vechini bahsettik. Cüz-i ihtiyarî ve kadere dair Yirmi Altıncı Sözün ahirinde, şu ahirki ayetin hurufatının vaziyetindeki mühim bir lem'a-i i'caza işaret edilmiştir. Bu ahirki ayet, cümleleriyle Sahabeye baktığı gibi, kayıtlarıyla dahi yine Sahabenin ahvaline bakıyor. Ve elfazıyla Sahabenin evsafını ifade ettikleri gibi, hurufatıyla ve o ayetteki hurufatın tekerrür-i adediyle yine Ashab-ı Bedir, Uhud, Huneyn, Suffe, Rıdvan gibi tabakat-ı meşhure-i Sahabede bulunan zatlara işaret ettikleri gibi, ilm-i cifrin bir nev'i ve bir anahtarı olan tevafuk cihetiyle ve ebceet hesabıyla daha çok esrarı ifade ediyor.

1 مُسْجَانَاكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

ahir: son.
ahir-i Fethi: Fetih Suresinin son kısmı.
ahval: hâller, durumlar.
Ashab-ı Bedir, Uhud: Bedir ve Uhud, Savaşında bulunan Sahabeler.
Ashab-ı Huneyn: Huneyn Savaşında bulunan Sahabeler.
Ashab-ı Suffe: İşleri ilim ve

hadis öğrenmek olan, Peygamberimizin mescidinin avlusunda kalan Sahabeler. 2) Hayatları boyunca Peygamberimizin yanında bulunan, Peygamberimizin mescidine bitişik bir yerde oturan ve orada yaşayan, Peygamber Efendimizden ders alan Sahabeler.

setmek: bir konu üzerinde konuşmak.
cihet: yön.
cüz-i ihtiyarî: insanda bulunan sınırlı irade; tercih ve arz serbestliği, cüz'î irade.
dair: alâkalı, ilgili.
elfaz: kelimeler, sözler.
esrar: sırlar.
evsaf: vasıflar, özellikler.

hak: gerçek, doğru.

hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.

hurufat: harfler.

ifade etmek: anlatmak, açıklamak.

ihbar-ı gaybî: bilinmeyen ve görünmeyen şeyler hakkında haber verme.

ilm-i cifir: harflerin sayı değerlerinden mana çıkarak elde edilen ilim.

ima: işaret, belirti.

kader: Cenab-ı hakkın takdir ve tayin etmesi.

lem'a-i i'caz: mu'cizelik parıltısı.

letafet: lâtiflik, hoşluk.

mağfiret: Allah'ın, kullarının günahlarını bağışlaması, affetmesi.

mezkûr: zikredilen, adı geçen.

mühim: önemli.

müjde-i mağfiret: Allah'ın affetme müjdesi.

nevi: çeşit, tür.

Rıdvan: kendilerinden memnun ve razı olunan Sahabeler.

Sahabe: Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.

tabakat-ı meşhure-i Sahabe: meşhur Sahabelerin kendi aralarındaki dereceleri.

tekerrür-i adet: peş peşe gelen tekrarlar.

tenzih etmek: Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğuna inanmak.

tevafuk: uygunluk.

vaziyet: durum.

vech: yön, taraf.

vücuh: yönler.

vücuh-i i'caz: mu'cizelik yönleri.

zat: kişi.

Sure-i Fethin ahirindeki ayetin mana-i işarısiyle verdiği ihbar-ı gaybî münasebetiyle, gelecek ayette aynı haber, aynı mana-i işarı ile verdiği münasebetle, bir nebze ondan bahsedilecek.

Bir Tetimme

وَلَهْدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۝ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ
مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ
وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا¹

Bu ayetin beyanında binler nüktelerden iki nükteye işaret edeceğiz.

Birinci Nükte

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, mefahimiyle, mana-i sarihiyle ifade-i hakaik ettiği gibi, üslûplarıyla, hey'atıyla çok mana-i işariyeyi dahi ifade ediyor. Her bir ayetin çok tabaka-i manaları var. Kur'ân ilm-i muhitten geldiği için, bütün manaları murat olabilir. İnsanın cüz'î fikri ve şahsî iradesiyle olan kelâmlar gibi bir iki manaya inhisar etmez.

İşte bu sırra binaen, ayat-ı Kur'âniyenin ehl-i tefsir tarafından hadsiz hakaikı beyan edilmiş. Müfessirînin beyan etmediği daha çok hakaikı var. Ve bilhassa hurufatında ve mana-i sarihinden başka işaretatında çok ulûm-i mühimme vardır.

1. Ve muhakkak onları doğru yola ilertirdik. • Her kim Allah'a ve Peygambere itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine pek büyük nimetler bağışladığı peygamberler, sıddıklar, şehitler ve salih kimselerle beraberdirler. Onlar ise güzel arkadaşlardır! (Nisâ Suresi: 68-69.)

ahir: son.

ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

beyan etmek: açıklamak, izah etmek.

beyan: anlatma.

bilhassa: özellikle.

binaen: dayanarak -den dolayı.

cüz'î: küçük.

ehl-i tefsir: tefsir ve yorum yapanlar.

fikir: düşünce.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakaik: hakikatler, gerçekler.

hey'at: hey'etler.

hurufat: harfler.

ifade-i hakaik: hakikatin ifade edilmesi.

ihbar-ı gaybî: görünmeyen âlem-den gelen haber.

ilm-i muhit: kuşatıcı ilim.

inhisar etmek: sınırlandırmak.

irade: bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.

işarat: işaretler.

itaat etme: uyma, tâbi olma.

kelâm: söz.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akıllan benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.

mana: anlam.

mana-i işarı: işaretlerle ifade edilen mana.

mana-i sarîh: açık ifade edilen

anlaşılan mana.

mefahim: mefhumlar, kavramlar.

muhakkak: kesinlikle.

murat: istek, maksat.

müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'i tefsir eden, yorumlayan âlim.

münasebet: alâka, ilgi.

nebze: bir parça.

nimet: ikram, bağış.

nükte: derin ve ince manalı söz.

sıddık: doğrulukta üstün olan.

sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve en ince yanı.

Sure-i Fethi: Fethi Suresi.

şahsî: özel, kendine ait.

tabaka-i mana: mana dereceleri.

tetimme: bir konuyu tamamlamak için eklenen kısım.

ulûm-i mühimme: mühim ve değerli ilimler.

üslûp: ifade tarzı.

İkinci Nükte

İşte bu ayet-i kerîme, **مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ**

¹ **وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا** tabiriyle, sırat-ı müstakimmin ehli ve hakikî niam-ı İlâhiyeye mazhar nev-i beşerdeki taife-i enbiya ve kabile-i siddîkîn ve cemaat-i şüheda ve esnaf-ı salihîn ve enva-ı Tabiînin bulunduklarını ifade etmekle beraber, âlem-i İslâmiyette o beş kısmın en mükemmeli dahi ayrıca sarahaten gösterdikten sonra, o beş kısmının imamı ve baştaki rüesalarını sıfât-ı meşhureleriyle zikretmekle onlara delâlet edip ifade ettiği gibi, ihbar-ı gayp nev'inden bir lem'a-i i'caz ile o taifelerin istikbaldeki reislerinin vaziyetlerini bir vecihle tayin ediyor.

Evet, **مِنَ النَّبِيِّينَ** nasıl ki sarahatle Hazret-i Peygamber

Aleyhissalâtü Vesselâma bakıyor; **وَالصِّدِّيقِينَ** fıkrasıyla Ebu Bekri's-Siddîk'a bakıyor. Hem Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmdan sonra ikinci olduğuna ve en evvel yerine geçeceğine ve "Siddîk" ismi ümmetçe ona ünvan-ı mahsus ve siddîkînlerin başında görüneceğine işaret ettiği gibi, **وَالشُّهَدَاءِ** kelimesiyle Hazret-i Ömer, Hazret-i Osman, Hazret-i Ali Rıdvanullahi Aleyhim Ecmaini, üçünü beraber ifade ediyor. Hem üçü Siddîk'tan sonra Nübüvvetin hilâfetine mazhar olacaklarını ve üçü de şehit olacaklarını, fazilet-i şehadetleri de sair fezaillerine

şeyler hakkında, gayptan gelen haber.
istikbal: gelecek.
kabile-i siddîkîn: sadık ve doğru kimseler grubu.
lem'a-i i'caz: mu'cizelik parıltısı.
mazhar olmak: sahip olmak, şereflemek.
mazhar: nail olma, kavuşma.
nev: çeşit, tür.
nev-i beşer: bütün insanlar.
niam-ı İlâhî: Allah'ın nimetleri.
Nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
nükte: derin ve ince manalı söz.
reis: başkan.
rıdvanullahi aleyhim ecmain: Allah onların hepsinden razı olsun.
rüesa: reisler, başkanlar.
sair: diğer, öteki.
sarahat: açıklık.
sarahaten: açıkça.
siddîk: hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen, Hz. Ebu Bekir'in lâkabı.
siddîkîn: her zaman doğruluk üzere ve Allah'a ve peygambere bağlılıkta en ileride olanlar.
sıfât-ı meşhure: bilinen meşhur özellikler.
sırat-ı müstakim: hak yol.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek ölen Müslüman.
tabir: ifade, anlatım.
taife: takım, guruh.
taife-i enbiya: peygamberler taifesi, gurubu.
tayin etme: yerini belirleme, gösterme.
ümmet: bütün Müslümanlar.
ünvan-ı mahsus: bir kişiye özel olarak kullanılan ünvan, .
vaziyet: durum.
vecih: yön.
zikir: anma.

1. Peygamberler, siddîklar, şehitler ve salih kimselerle beraberdirler. Onlar ise ne güzel arkadaşlardır! (Nisâ Suresi: 69.)

âlem-i İslâmiyet: İslâm dünyası.
Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun.
ayet-i kerîme: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cemaat-i şüheda: şehitler topluluğu, cemaati.
delâlet: delil olma, gösterme.

ehil: sahip, yetki sahibi olan.
enva-ı Tabiîn: Hz. Muhammed'in Sahabeleri ile görüşmüş olanların oluşturduğu topluluk.
esnaf-i salihîn: dini emirlere uyup yasaklardan kaçınan insanların sınıfı.
fazilet-i şehadet: şehitlik mertebesinin yüksekliği.

fezail: faziletler, üstün özellikler.
fıkra: bend, madde.
hakikî: gerçek.
Hazret-i Peygamber: Hz. Muhammed.
hilâfet: Hz. Peygamberin vekilliği.
ifade: anlatım.
ihbar-ı gayp: bilinmeyen

ahir: son.

Ashab-ı Bedir: Bedir Savaşında bulunan Sahabeler.

Ashab-ı Rıdvan: Allah'ın rızasını, hoşnutluğunu kazanan Sahabeler.

Ashab-ı Suffe: Peygamber efendimizin mescidinin bitişiğinde yaşıyan, ve ondan ders alan Sahabeler.

ayat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

azîm: büyük, yüce.

Ehl-i zahir: sadece dış görünüşe göre karar ve hüküm verenler.

elhâsıl: özetle, sonuç olarak.

enva-i i'caz: mu'cizeliğinin çeşitleri.

gaybî: gayba ait.

hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.

hakikat: gerçek, doğru.

hasretme: bir şeye özel kılma, sınırlandırma.

hesaba çekmek: bir kişiden, bir kuruldand yaptığı işlerden sormak, savunma istemek, sorgulamak.

hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye ve fayda.

hilâfet: halifelik, peygamber vekilliği.

Hulefa-i Erbaa: dört büyük halife: Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali.

hüküm: karar, emir.

ifade: anlatım.

ihbar-ı gaybî: bilinmeyen ve görünmeyen şeyler hakkında haber verme.

ilâve: ekleme.

istikbal: gelecek.

ittiba: tâbi olma, uyma.

kısmen: bazı yünden, bir kısmı.

kıymet: değer.

lemaat-ı i'caziye: mu'cizelik parıltıları.

mana-i işari: işaretlerle ifade edilen mana.

mana-i sarîh: açık ifade edilen anlaşılman mana.

müddet-i hilâfet: halifelik süresi.

mümtaz: üstün tutulmuş, seçkin.

müşerref: şerefli, yüce.

nazar-ı zahiri: dış görünüşü dik-kate alan bakış açısı.

nev: çeşit, tür.

nevân: kusur, eksiklik.

Rab: yaratan, besleyen, yaratılanları ıslah ve terbiye eden Allah.

ilâve edileceğini işaret ve gaybî bir surette ifade ediyor.

وَالصَّالِحِينَ kelimesiyle Ashab-ı Suffe, Bedir, Rıdvan gibi

mümtaz zevata işaret ederek, **وَحَسَنَ أَوْلِيَّكَ رَفِيقًا** cümle-

siyle, mana-i sarîhiyle onların ittibainı teşvik ve Tabiînlerdeki tebaiyeti çok müşerref ve güzel göstermekle, mana-i işariyle Hulefa-i Erbaanın beşincisi olarak ve

1 **إِنَّ الْخِلَافَةَ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً** hadis-i şerifin hükmünü tas-

dik ettiren, müddet-i hilâfeti, azlığıyla beraber kıymetini azîm göstermek için o mana-i işariyle Hazret-i Hasan Radiyallahü Anhı gösterir.

Elhâsıl, Sure-i Fethin ahirki ayeti Hulefa-i Erbaaya baktığı gibi, bu ayet dahi, teyiden, ihbar-ı gayp nev'inden onların istikbaldeki vaziyetlerine kısmen işaret suretiyle bakar. İşte, Kur'an'ın enva-i i'cazından olan ihbar-ı gayp nev'inin lemaat-ı i'caziyesi ayat-ı Kur'âniyede o kadar çoktur ki, hasra gelmez. Ehl-i zahirin kırk elli ayete hasretmeleri, nazar-ı zahiri ileler. Hakikatte ise binden geçer. Bazen bir ayette dört beş vecihle ihbar-ı gaybî bulunur.

2 **رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا**

3 **سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ**

1. Süphesiz hilâfet benden sonra otuz sene sürecektir. (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, 3:509; *Fethu'r-Rabbânî*, 23:10; *Tirmizî*, Fiten: 48; *Müsned*, 5:220, 221; Elbânî, *Sahihu Camiü's-Sağir*, no: 3336.)
2. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi: 286.)
3. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

Sure-i Fethi: Feth Suresi.

suret: biçim, tarz.

Tâbiin: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ashabıyla görüşmüş, onlardan hadis dinlemiş ve ders almış olan Müslümanlar.

tasdik ettiren: onaylayan, doğrulayan.

tebaiyet: tâbi olma, uyma.

tenzih etme: Allah'ı kusurdan ve eksiklikten uzak ol-du-guna inanma.

teşvik: şevklendirmek.

teyiden: teyit ederek, des-tekleyerek.

vaziyet: durum.

vecih: yön, cihet.

zevat: zatlar, şahıslar.

Bu Tetimmeye İkinci Bir İzah (HAŞİYE)

Şu ahir-i Fethin işaret-i gaybiyesini teyit eden, hem Fatiha-i Şerifedeki sırat-ı müstakim ehli ve

¹ **صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ** ayetindeki murat kimler oldu-

ğunu beyan eden, hem ebedülâbâdın pek uzun yolunda en nuranî, ünsiyetli, kesretli, cazibedar bir kafil-i rüfeka-yı gösteren ve ehl-i iman ve ashab-ı şuuru şiddetle o kafil-iye tebaiyet noktasında iltihak ve refakate mu'cizâne sevk eden şu ayet **فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ**

² **وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا** yine

ahir-i Fethin ahirki ayeti gibi, ilm-i belâgatte “*maarizu'l-kelâm*” ve “*müstetbeatü't-terakip*” tabir edilen mana-i maksuttan başka, işarî ve remzî manalarla Hulefa-i Erbaa ve beşinci halife olan Hazret-i Hasan'a (r.a.) işaret ediyor, gaybî umurdan birkaç cihette haber veriyor. Şöyle ki:

Nasıl ki şu ayet, mana-i sarihi ile nev-i beşerde niam-ı âliye-i İlâhiyeye mazhar olan, ehl-i sırat-ı müstakim olan kafil-i enbiya ve taife-i siddîkîn ve cemaat-i şüheda ve enva-ı salihîn ve sınıf-ı Tâbiîn, muhsinîn olduğunu ifade ettiği gibi; âlem-i İslâm'da dahi o taifelerin en ekmeli ve en efdali bulunduğunu ve Nebî-i Ahir Zamanın sırr-ı veraset-i nübüvvetten teselsül eden taife-i verese-i enbiya

HAŞİYE: Kardeşlerim, her ikisini faydalı bulmasından, iki izahı beraber kaydetmişler. Yoksa biri kâfi idi.

1. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduklarının yoluna... (Fatiha Suresi: 7.)

2. İşte onlar, Allah'ın kendilerine pek büyük nimetler bağışladığı peygamberler, siddıklar, şehitler ve salih kimselerle beraberdirler. Onlar ise ne güzel arkadaşlardır! (Nisâ Suresi: 69.)

ahir: son.
ahir-i Fethi: Fetiş Suresinin sonu.
âlem-i İslâm: İslâm dünyası.
ashab-ı şuur: şuurlu kimseler.
ayet: her bir Kur'an cümlesi.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cemaat-i şüheda: şehitler topluluğu.

cihet: yön.
ebedülâbâd: ahiret, ebedî hayat.
efdal: en faziletli, en üstün.
ehl-i iman: inanan, iman ve inanc sahibi kimseler.
ehl-i sırat-ı müstakim: doğru yolda olanlar.
ekmel: en mükemmel.
enva-i salihîn: dinin emir ve

yasaklarını eksiksiz olarak yerine getirenler.
Fatiha-i Şerife: Fatiha Suresi.
gaybi: görünmeyenle ilgili, gayba ait.
halife: Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların yöneticisi olan kimse.
haşiye: dipnot.
Hulefa-i Erbaa: dört büyük

halife: Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali.

ilm-i belâgat: belâgat ilmi, sözü yerinde ve güzel söylemenin kurallarını konu eden ilim.

iltihak: katılma.

işaret-i gaybiye: geleceğe ve bilinmeyen bir olaya işaret.

işarî: işaret eden, gösteren.

kafil-iye: topluluk, zümre.

kafil-i enbiya: peygamberlerin meydana getirdiği topluluk.

kafil-i rüfeka: arkadaşlar kafil-iye.

kesretli: çok sayıda.

maarizu'l-kelâm: bir sözün asıl manası dışında, gizli başka manayı ifade etmesi, başka manaların istenmesi.

mana-i maksut: kastedilen, hedeflenen mana.

mana-i sarihi: açık ifade edilen anlaşılan mana.

mazhar: nail olma, kavuşma.

mu'cizâne: mu'cizeli şekilde.

muhsinin: muhsinler, iyilik yapanlar.

murat: maksat.

müstetbeatü't-terakip: bir sözdeki doğrudan kastedilen mana yerine dolaylı manaların dikkate alınması.

Nebî-i Ahir Zaman: kıyametten önce gönderilen en son Peygamber Hz. Muhammed (a.s.m.)

nev-i beşer: bütün insanlar.

niam-ı âliye-i İlâhiye: Allah'ın yüce ve âli nimetleri.

nurani: nurlu.

refakat: arkadaşlık.

remzî: işaretle, dolaylı olarak.

sevk: gönderme, yönlendirme.

sınıf-ı Tâbiîn: Hz. peygamberin Sahabeleriyle görüşmüş, onlardan ders almış olan Müslümanların topluluğu.

sırat-ı müstakim: doğru yol.

sırr-ı veraset-i nübüvvet: Peygamberlik vârisliği sırrı, hikmeti, aslı esası.

tabir etmek: yorumlamak.

taife: takım, güruh.

taife-i siddîkîn: daima doğruluk üzere, Allah'a ve peygambere çok sadık olanların oluşturduğu topluluk.

taife-i verese-i enbiya: Peygamberlerin vârisleri olan âlimler topluluğu.

tebaiyet: tâbi olma, uyma.

teselsül eden: birbirini takip eden, peş peşe zincirleme gelen.

tetimme: bir konuyu tamamlamak için eklenen kısım.

teyit: kuvvetlendirme.

umur: işler, gelişmeler, hususlar.

ünsiyetli: dost cana yakın.

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun, anlamında Peygamberimize dua.

cem: çokluk bildiren kelime.

cemaat-i salihîn: salihler cemaatı.

cihet: yön.

ehl-i salâhat: takva sahipleri, salih kimseler.

Ehli Suffe: Peygamber camiinin avlusunda bulunup onun ders ve sohbetinde eğitim görenler.

ekal: en az.

esnaf-ı Tabiîn: Hz. peygamberin Sahabeleriyle görüşmüş, onlardan ders almış olan Müslümanların topluluğu.

haber-i gaybî: bilinmeyen gayp âlemiyle ilgili haber.

halife: Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların yöneticisi olan kimse.

Hulefa-i Raşidin: insanlara doğru yolu gösteren dört büyük halife, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali.

hulefa-i selâse: Hz. Ali'den önceki üç büyük halife.

ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme kulluk.

ihbar etmek: haber vermek, bildirmek.

ihbar-ı gaybî: bilinmeyen ve görülmeyen şeyler hakkında gelen.

imtisal: emre tamamen uyma.

istikbal: gelecek.

kafile: topluluk.

kafile-i siddikîn: sadık ve doğru kimseler grubu.

kafile-i şüheda: şehitler kafilesi, topluluğu.

kayıt: şart, not; sınırlandırma.

kesret: çokluk.

maden-i siddikiyet: özü, sözü doğru olmanın, sadakatın kaynağı.

makam: mevki, yer.

mana-i işari: işaretlerle ifade edilen mana.

mazhar olmak: erişme, kavuşma.

merbut: bağlı.

nev: çeşit, tür.

Radiyallahü Anhüm: Allah onlardan razı olsun.

refakat: arkadaşlık, eşlik.

reis: başkan.

Resul-i Ekrem: çok cömert, Kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

riyaset-i İslâmiyet: İslâmî idarenin başı.

Sahabe: Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.

sena: övme.

ve Sıddık-ı Ekber'in maden-i siddikiyetinden teselsül eden kafile-i siddikîn ve hulefa-i selâsenin şehadet mer-tebesiyle merbut bulunan kafile-i şüheda,

¹ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

salihîn ve ² قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

imtisal eden ve Sahabelerin ve Hulefa-i Raşidînin refaka-tinde giden esnaf-ı Tabiîni ihbar-ı gaybî nev'inden gös-terdiği gibi, وَالصَّادِقِينَ kelimesiyle, mana-i işarî cihetin-

de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan sonra ma-kamına geçecek ve halifesi olacak ve ümmetçe "Sıddık" ünvanıyla şöhet bulacak ve siddikîn kafilesinin reisi ola-cak Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık'ı ihbar ediyor.

وَالشَّهَدَاءِ kelimesiyle, Hulefa-i Raşidînden üçünün şe-

hadetini haber veriyor. Ve Sıddık'tan sonra üç şehit hali-fe olacaklar. Çünkü شَهِدَاءٍ cemdir; cem'in ekalli üçtür.

Demek Hazret-i Ömer, Hazret-i Osman, Hazret-i Ali (ra-dıyallahü anhüm), Sıddık'tan sonra riyaset-i İslâmiyete geçecekler ve şehit olacaklar. Aynı haber-i gaybî vuku bulmuştur.

Hem وَالصَّالِحِينَ kaydıyla, Ehl-i Suffe gibi taat ve iba-dette Tevrat'ın senasına mazhar olmuş ehl-i salâhat ve takva ve ibadet, istikbalde kesretle bulunacağını ihbar et-mekle beraber, وَحَسَنَ أَوْلَئِكَ رَفِيقًا cümlesi, Sahabeye

1. İman eden ve güzel işler yapanlar. (Bakara Suresi: 82.)

2. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi: 31.)

Sıddık: Hz. Ebu Bekir'in lâkabı.

Sıddık-ı Ekber: en büyük doğrulayıcı; Hz. Ebu Bekir.

siddikîn: samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereği-ne tam olarak uyanlar.

sır: bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor en ince yanı.

şehadet mertebesi: şehitlik derecesi.

şehadet: şehitlik.

şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canı-nı feda ederek ölen Müslü-man.

taat: Allah'ın emirlerini yerine getirme, itaat etme.

takva: Allah'ın emirlerini tu-

tup, günahlardan sakınma.

teselsül eden: birbirini takip eden, peş peşe zincirleme ge-len.

Tevrat: Hz. Mûsa'ya indirilmiş olan ilâhî kitap.

ümmet: bütün Müslümanlar.

ünvan: ad, isim.

vuku bulma: olma, meydana gelme.

ilim ve amelde refakat ve tebaiyet eden Tabiînlerin tebaiyetini tahsin etmekle, ebed yolunda o dört kafilenin refakatlerini hasen ve güzel göstermekle beraber; Hazret-i Hasan'ın (r.a.) birkaç ay gibi kısacık müddet-i hilâfeti çendan az idi, fakat ¹ **إِنَّ الْخِلَافَةَ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً**

hükmüyle ve ihbar-ı gaybiye-i Nebeviyenin tasdikiyle ve ² **أَبْنِي حَسَنٌ هَذَا سَيِّدٌ سَيُصْلِحُ اللَّهُ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ** hadisindeki mu'cizâne ihbar-ı gaybî-i Nebevîyi tasdik eden ve iki büyük ordu, iki cemaat-i azîme-i İslâmiyenin musalâhasını temin eden ve nizaı ortalarından kaldıran Hazret-i Hasan'ın (r.a.) kısacık müddet-i hilâfetini ehemmiyetli gösterip Hulefa-i Erbaaya bir beşinci halife göstermek için, ihbar-ı gaybî nev'inden mana-i işarîsiyle ve **وَحَسُنَ أَوْلَئِكَ رَفِيقًا** kelimesinde beşinci halifenin ismine, ilm-i belâgatte “müstetbeatü't-terakip” tabir edilen bir sır ile işaret ediyor.

İşte, mezkûr işarî ihbarlar gibi daha çok sırlar var. Sadedimize gelmediği için şimdilik kapı açılmadı. Kur'ân-ı Hakîm'in çok ayatı var ki, her bir ayet çok vecihlerle ihbar-ı gaybî nev'indendir. Bu nevi ihbarat-ı gaybiye-i Kur'âniye binlerdir.

³ **رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا**

⁴ **سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ**

1. Süphesiz hilâfet benden sonra otuz sene sürecektir. (Münavî, Feyzü'l-Kadir, 3:509; Fethu'r-Rabbanî, 23:10; Tirmizî, Fiten: 48; Müsned, 5:220, 221; Elbânî, Sahihu Camiü's-Sağîr, no: 3336.)
2. Şu benim oğlum Hasan, seyyididir. Allah onun vasıtasıyla Müslümanların iki büyük ordusu-nu barıştıracaktır. (Buharî, Fiten: 20, Sulh: 9, Fezailü Ashabı'n-Nebî: 22, Menakıb: 25; Darimî, Sünnet: 12; Tirmizî, Menakıb: 25; Neseî, Cuma: 27; Müsned, 5:38, 44, 49, 51.)
3. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi: 286.)
4. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

amel: dinin emirlerini yerine getirme işi.
ayat: Kur'ân ayetleri.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cemaat-i azîme-i İslâmiye:

İslâmın büyük ve kalabalık cemaatı.
çendan: gerçi.

ebed: sonsuzluk.
ehemmiyet: önemli.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir veya fiiller.
halife: Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların yöneticisi olan kimse.
hasen: güzel.
Hulefa-i Erbaa: dört büyük halife.
hüküm: karar.
ihbar: haber verme, bildirme.
ihbarat-ı gaybiye-i Kur'âniye: Kur'ân'ın gaybî olarak verdiği haberler.
ihbar-ı gaybî: bilinmeyen ve görünmeyen şeyler hakkında haber verme.
ihbar-ı gaybî-i Nebevî: Hz. Peygamberin görünmeyen âlemlerden verdiği haberler.
ilim: bilgi.
ilm-i belâgat: sözün düzgün, kususuz, yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi öğreten ilim.
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci derecede işaret yolu ile yapılan açıklama.
kafîle: topluluk, grup.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve Suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mana-i işarî: işaretlerle ifade edilen anlam.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.
mu'cizâne: mu'cize gibi.
musalâha: barışma, sulh.
müddet-i hilâfet: halifelik süresi.
müstetbeatü't-terakip: bir sözdeki doğrudan kastedilen mana yerine dolaylı anlamların dikkate alınması.
nev: çeşit, tür.
niza: kavga, uyuşmazlık.
refakat: arkadaşlık.
sadet: asıl konu.
sır: bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince en zor yanı.
Tâbiîn: Hz. Muhammed'in ashabıyla görüşmüş, onlardan hadis dinlemiş ve ders almış olan Müslümanlar.
tabir: ifade, söz.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tebaiyet: tâbi olma, uyma.
temin: sağlama.
vecih: cihet, yön.

Hatime

Kur'an-ı Hakîm'in tevafuk cihetinden tezahür eden i'cazî nüktelerinden bir nüktesi şudur ki:

Kur'an-ı Hakîm'de ism-i Allah, Rahman, Rahîm, Rab ve İsm-i Celâl yerindeki **هُوَ** 'nin mecmuu dört bin küsur-

dur. **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ**, hesab-ı ebcedin ikinci nev'i ki, huruf-i hecâ tertibiyledir, o da dört bin küsur eder. Büyük adetlerde küçük kesirler tevafuku bozmadığından, küçük kesirlerden kat-ı nazar edildi. Hem **آم** tazammun ettiği

iki vav-ı atıf ile beraber iki yüz seksen küsur eder. Aynen Sure-i el-Bakara'nın iki yüz seksen küsur *İsm-i Celâl*'ine ve hem iki yüz seksen küsur ayatın adedine tevafuk etmekle beraber, ebcedin hecâî tarzındaki ikinci hesabıyla, yine dört bin küsur eder. O da, yukarıda zikri geçmiş beş esma-i meşhurenin adedine tevafuk etmekle beraber,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ 'in kesirlerinden kat-ı nazar, adedine tevafuk ediyor. Demek, bu sırr-ı tevafuka binaen, **آم** hem

müsemmasını tazammun eden bir isimdir, hem el-Bakara'ya isim, hem Kur'an'a isim, hem ikisine muhtasar bir fihriste, hem ikisinin enmuzeci ve hulâsası ve çekirdeği, hem **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** 'in mücmelidir. Ebcedin meşhur hesabıyla **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** ism-i Rab adedine müsavi olmakla

adet: sayı.

ayat: Kur'an ayetleri.

binaen: -den dolayı.

cihet: yön.

ebcet: Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemi.

el-Bakara: bakara Suresi.

enmuzec: numune, örnek.

esma-i meşhure: meşhur ve çok bilinen isimler.

fihriste: bir kitapta içindekileri gösteren özet liste.

hatime: son söz.

hecâî: Arap alfabesinde harflerin dizilişiyle ilgili.

hesab-ı ebcet: Arap alfabesindeki her bir harfe sayısal değerler verilerek yapılan bir yorum şekli.

hulâsa: öz, kıscacası.

huruf-i hecâ: alfabeye sırasına göre dizili harfler.

i'cazî nükte: bir benzerini yapmada başkalarını âciz bırakan mu'cizeli ince ve derin anlam.

ism-i Allah: Allah ismi.

İsm-i Celâl: Cenab-ı Hakkın tüm isimlerini kapsayan "ALLAH" ismine verilen ad.

ism-i Rab: yaratan, besleyip büyüten, ıslah ve terbiye eden anlamında Allah'ın bir ismi.

kat-ı nazar: dikkate almak.

kesirler: küsurlu sayılar.

Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve Suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.

küsur: bir şeyden artan bölüm, üst.

mecmu: toplam.

meşhur: ünlü, bilinen.

muhtasar: kısaltılmış, özet.

mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, özet.

müsavi: eşit, denk.

müsemma: isimlendirilmiş.

nevi: çeşit, tür.

nükte: ince ve derin manalı söz.

Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.

Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah.

Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

sırr-ı tevafuk: tevafuk sırrı.

Sure-i el-Bakara: Bakara Suresi.

tarz: biçim, şekil.

tazammun etme: ihtiva etme, kapsama.

tertip: düzen.

tevafuk: uygunluk.

tezahür eden: ortaya çıkan, belirlenen.

vav-ı atıf: atıf edatı, kelimeyi veya cümleyi birbirine bağlayan Arapçaki vav harfi.

zikri geçmek: anılmak, adı geçmek.

beraber, الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ 'deki müşeddet ر iki ر sayılsa, o vakit dokuz yüz doksan olup, pek çok esrar-ı mühimme-ye medar olup, on dokuz harfiyle on dokuz bin âlemin miftahıdır.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'da, Lâfza-i Celâlin tevafukat-ı lâtifesindendir ki, bütün Kur'ân'da sahifenin ahirki satırın yukarı kısmında seksen Lâfza-i Celâl birbirine tevafukla baktığı gibi, aşağıki kısımda da aynen seksen Lâfza-i Celâl birbirine tevafukla bakar. Tam o ahirki satırın ortasında yine elli beş Lâfza-i Celâl birbiri üstüne düşüp ittihat ederek, güya elli beş Lâfza-i Celâlden terekküp etmiş bir tek Lâfza-i Celâldir. Ahirki satırın başında yalnız ve bazı üç harfli kısa bir kelime, fasıla ile yirmi beş tam tevafukla tam ortadaki elli beşin tam tevafukuna zammedilince, seksen tevafuk olup, o satırın nısf-ı evvelindeki seksen tevafuka ve nısf-ı ahirdeki yine seksen tevafuka tevafuk ediyor. Acaba böyle lâtif, zarif, muntazam, mevzun, i'cazlı bu tevafukat nüktesiz, hikmetsiz olur mu? Hâşâ, olamaz. Belki o tevafukatın ucuyla mühim bir define açılabilir.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Said Nursi

1. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi: 286.)

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

ahir: son.
âlem: cihan, dünya.
define: hazine.
esrar-ı mühimme: önemli sırlar.
fasıla: aralık.
güya: sanki.

hakkıyla bilmek: her şeyi aslı ve esasıyla, en doğrusuyla bilmek.
hâşâ: asla, öyle değildir.
hikmetle yapmak: bir gaye ve faydaya yönelik olarak yapmak.

hikmetsiz olmak: gayesiz, faydasız olmak.
i'caz: mu'cize oluş, bir benzerini yapmakta insanları âciz bırakma.
ittihat: birleşme.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: a-

çıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.

Lâfza-i Celâl: "Allah" lâfzi, kelimesi.

lâtif: hoş, güzel.

medar: dayanak noktası, vesile.

mevzun: vezinli, ölçülü.

miftah: anahtar.

muntazam: intizamlı, düzenli.

mühim: önemli.

müşeddet: iki defa yan yana okunan harf, şeddeli harf.

nısf-i ahir: son yarı.

nısf-i evvel: ilk yarı.

noksan: eksiklik.

nükte: ince ve derin manalı söz.

Rab: yaratan, besleyen, varlıkları ıslah ve terbiye eden yüce Allah.

shahife: sayfa.

tenzih etmek: Allah'ı eksik ve kusurdan uzak olduğuna inanma.

terekküp etme: meydana gelme, karışıp birleşme.

tevafuk: uygunluk.

tevafukat: tevafuklar, uygunluklar.

tevafukat-ı lâtife: ince ve güzel uygunluklar.

vakit: zaman.

zammetme: katma, ekleme.

zarif: ince, nükteli, hoş.

* Sekizinci Lem'a, Barla'da 1933'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

Sekizinci Lem'a⁽¹⁾

Gavs-ı Azamın Hizbü'l-Kur'ân'a Dair

Keramet-i Gaybiyesidir. (HAŞİYE)

ŞU RİSALE içindeki imzalarla gösterildiği gibi, hizmet-i Kur'âniyedeki arkadaşlarıma iştirakim var. Bir kısmı, benim imzam iledir. Bir kısmı onların tasvip ve istihracıyla ve tasdikleriyle olduğundan, bana ait haddimden fazla hisseyi, onların hatırı için sükût ile kabul ettim. Yoksa, bu risalenin başında söylediğim gibi, bunda öyle bir hisse-i şerefe hakkım yoktur. On sene mukaddem, o kaside-i gaybiyeyi gördükçe bana manevî bir ihtar gibi "Dikkat et!" diye kalbime geliyordu. O hatırayı iki cihetle dinlemiyordum:

Birincisi: Benim gibi, ehemmiyetli ömrü şan ve şeref perdesi altında hubb-i câh zehriyle zehirlenip öldüğü için yeniden bu suretle nefis-i emmareye diğer bir şeref kapısı açmak istememekti.

HAŞİYE: Üstadımızın şahsına sarihan işaret eden bu gibi gaybî keramet ve işaretin neşrini Üstadımız Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri arzu etmiyor. Fakat bizler düşündük ki, bu gibi delâlet derecesinde olan gaybî işaretlerin ehl-i imanca bilinmesine bu zamanda kat'î lüzum ve ihtiyaç var. Buna binaen neşrediyoruz.

Naşirler

1. Ekseriyeti Sikke-i Tasdik-i Gaybî'de ve bazı kısımları Barla Lâhikası'nda neşredilen bu lem'a Osmanlıca teksir Lem'alar'daki münderecatına uygun olarak buraya da derç edilmiştir. (Naşirler)

binaen: dayanarak, -den ötürü.
cihet: yön; sebep.
dair: alâkalı, ilgili.
delâlet: delil olma, gösterme.
derç etmek: yerleştirmek, koymak, katmak.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ekseriyet: büyük kısım, çoğunluk.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
gaybî: gayba ait ve onunla ilgili; hazırda olmayan, görünmeyenlere ait.
hak: pay.
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.
hatıra: anı.
hisse: pay.
hisse-i şeref: şeref hissesi, payı.
hizbü'l-Kur'ân: Kur'ân hizmetkârı, Kur'ân'a talebe olanlar, hizmet edenler.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, gayret gösterme.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.
hubb-i câh: makam, mevki sevgisi.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
istihrac: bir şeyden bir mana çıkarma.
işarat: işaretler.
iştirak: ortak olma, katılma.
kaside-i gaybiye: içinde gelecekle ilgili bilgiler bulunan manzum yazı.
kat'i: kesin.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.
keramet-i gaybiye: ileriye dönük, istikbal ile alâkalı keramet.
lüzum: ihtiyaç, gerek.

manevî: manaya ait.
mukaddem: önce.
münderecat: bir kitabın içinde bulunan şeyler, içindekiler.
naşir: eser neşreden, yayınlayan.
nefs-i emmare: insanı kötü-lüğe sürükleyen nefis.

neşir: yayılma, herkese duyurulma.
neşredilme: yayınlanma.
neşretmek: yaymak, herkese duyurmak.
ömür: hayat.
sarihan: açıkça, açık olarak.
suret: şekil, biçim, tarz.
sükût: susma.

şan: şöhret, ün.
şeref: iyi ün.
tasdik: onaylama, doğrulama.
tasvip: uygun bulma, münasip görme.
teksir: çoğaltma.
üstat: öğretici, öğretmen, bir ilimde üstün olan kimse.

İkinci cihet: Bu muannit zamanda, bedihî davaları ve zahirî hüccetleri kabul etmeyenlere karşı, böyle işarat-ı gaybiye nev'inden hodfüruşâne bir tarzda izhar etmek hoşuma gitmemekti.

En nihayet, esaretimin sekizinci senesinde, en işken-celi ve en sıkıntılı bir zamanda, gayet kuvvetli bir teselli ve teşvike muhtaç olduğumuzdan bana ihtar edildi ki, bunu, tahdis-i nimet ve bir şükr-i manevî nev'inden izhar et. Hem korkma, kanaat verecek derecede kuvvetlidir.

Bu izharda en mühim maksadım, esrar-ı Kur'âniyeye ait olan risalelerin makbuliyetine Gavs-ı Azamın imza basması nev'inden olduğudur.

İkinci maksadım, o kudsi üstadımın kerametini izhar etmekle, keramat-ı evliyai inkâr eden mülhitleri iskât edip, hizmet-i Kur'âniyeye fütur verecek çok esbaba maruz ve çok avaike hedef olan arkadaşlarımın kuvve-i maneviyesini takviye ve şevklerini tezyit ve füturlarını izale etmek idi.

Benim için bir nevi hodfüruşluk nev'inden olduğu için ehemmiyetli zarardır. Fakat o zararımı, o kudsi üstadım ve arkadaşlarım hatırı için kabul ettim.

Şu “Keramet-i Gavsîye Risalesi” tedricen istihraç edildiği için, birkaç parça ve tetimmelere inkısam etti. Gittikçe, birbirini tenvir ve teyit ettikçe vuzuh peyda ediyor. İşaretin bazısında zaaf varsa da, sair arkadaşlarının ittifa-kından aldığı kuvvet o zaafı izale eder.

avaik: engeller, zorluklar.
bedihî: apaçık.
cihet: yön; sebep.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehemmiyetli: önemli.
esaret: esirlik.
esbap: sebepler.
esrar-ı Kur'âniye: Kur'an'ın bilgi ve tecrübe ile anlaşılabilir gizlilikleri.
fütur: gevşeklik, bezginlik, usanç.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazret-

lerinin namı.
gayet: son derece, çok.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmeti.
hodfüruşâne: övünerek, kendini beğendirmeye çalışarak.
hodfüruşluk: kendini beğendirmeye çalışma.
hüccet: delil.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
inkâr etmek: kabul etmemek, inanmamak.
inkısam etmek: kısımlara ayrılmak.

iskât etmek: susturmak, cevap veremeyecek hâle getirmek.
istihraç etmek: bir şeyden bir mana çıkarmak.
işarat-ı gaybiye: bilinmeyen veya gelecekte olacak bir hâdiseye yapılan işaret.
ışkence: eziyet.
ittifak: birleşme, birlik.
izale etmek: gidermek, ortadan kaldırmak.
izhar etmek: açığa vurmak, göstermek.

kanaat: fikir, görüş.
keramat-ı evliya: velîlerin kerametleri, olağanüstü hâlleri.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.
Keramet-i Gavsîye Risalesi: Lem'alar'dan Sekizinci Lem'a risalesidir.
kudsi: Allah'a bağlı, mukaddes, aziz.
kuvve-i manevîye: manevî kuvvet, moral.
makbuliyet: beğenilmeye, kabul olunmaya lâyık olma.
maksat: gaye, amaç.
maruz: bir şeyin karşısında, etkisi altında bulunan.
muannit: inatçı.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mühim: önemli.
mülhit: Allah'ı inkâr eden, dinsiz.
nevi: tür, çeşit.
nihayet: son.
peyda etmek: meydana gelmek.
sair: diğer, öteki.
şevk: şiddetli arzu, istek ve heves.
şükr-i manevî: manevî şükür.
tahdis-i nimet: Cenab-ı Hakkın verdiği nimeti şükrederek anlatma, söyleme.
takviye: kuvvetlendirme.
tarz: hareket şekli, yol.
tedricen: derece derece, azar azar.
tenvir: nurlandırma, ışıklandırma.
teselli: avutma, güzel sözler söyleyerek rahatlatma.
teşvik: şevklendirme, istek ve arzu uyandırma.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım.
teyit etmek: kuvvetlendirmek.
tezyit: arttırma.
üstat: öğretici, öğretmen, bir ilim-de üstün olan kimse.
vuzuh: açıklık, kolay anlaşılabilirlik.
zaaf: zayıflık.
zahiri: görünen, açık.

ŞAYAN-I HAYRET BİR TEFEÜL ve MÜHİM BİR İHBAR-I GAYBÎ

Sabri, Süleyman, Bekir, Galip ve Tevfik'in fıkrasıdır. Hem Hüsrev, Hafız Ali, Re'fet ve Asım'ın ve Kuleönü'nden Mustafa'ların fıkrasıdır.

Lâtif ve Müjdeli Bir Tefeül

Üstat, Galip ve Süleyman, Ümmî Sinan Divanında mesleğimize ve Sözlere dair tefeül edildi, şu beyitler çıktı. Baktık, “Sözler” lâfzı, bütün divanında yalnız bu kafiyelerde görünüyor. Demek Sözler “hak söz,” hem “nur söz” oluyor.

Derim ki: Yardımcım Allah,
Şefaatchim Resulullah;
Ki bürhanım kitabullah.
Budur bendeki hak söz.
Senin kapında kul çoktur.
Hesabı, haddi hiç yoktur.
Velâkin bir dahi yoktur.
Sinan-ı Ümmî gibi nur söz.

• • •

Mühim Bir İhbar-ı Gaybî

Şeyh-i Geylânî'nin (Kuddise Sirruhu) kendinden sekiz yüz sene sonra gaybâşına gözüyle haber verdiği bir hâdise-i Kur'âniyedir.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hizmetindeki kudsiyete, kerametkârâne sekiz yüz küsur sene evvel “Gavs-ı Azam”

beyit: iki mısradan oluşan şiir.
bürhan: delil.
dair: ilgili, alâkalı.
divan: Divan Edebiyatı şairlerinin şiirlerinin toplandığı kitap.
evvel: önce.
fıkra: paragraf, kısım bölüm.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Ab-

dükkadir-i Geylânî Hazretleri-nin namı.
gaybâşına: görünmeyen âlemi gören, gelecekte haber veren.
hâdise-i Kur'âniye: Kur'ân'la ilgili hâdise.
hak: doğru, gerçek.
ihbar-ı gaybî: gelecek zamanla ilgili haber.
kafiye: şiirde mısra sonunda yer alan kelimelerin ses benzerliği.
kerametkârâne: kerametli,

olağanüstü bir şekilde.
kitabullah: Allah'ın kitabı.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik.
kul: Allah'ın yarattığı mahlûk.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân.
lâf(ı)z: kelime.
lâkin: ama, fakat.
lâtif: hoş, güzel.
meslek: tutulan yol, tarz.
mühim: önemli.

müjdeli: sevindirici, iyi haber içeren.
nur: aydınlık, ışıık.
şayan-ı hayret: hayret edilecek, şaşılacak şey.
şefaât: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların, bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.
tefeül: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yeri okuma.
üstât: öğretici, öğretmen, bir ilimde veya sanatta üstün olan kimse.

ünvanıyla bihakkın iştihar eden Kutb-i Azam Şeyh-i Gey-lânî,

¹ نَزَرْتُ بَعَيْنِ الْفَكْرِ فِي حَانَ حَضْرَتِي * جَلِيلًا تَجَلَّى لِلْقُلُوبِ فَجَنَّتْ

fıkrasıyla başlayan kasidesinin ahirinde, *Mecmuatü'l-Ahzab*'ın birinci cildinin 562. sayfasında, beş satırla şu zamanda hizmet-i Kur'âniyedeki heyete ve başında bulunan üstadımıza beş vecihle bakıyor ve gösteriyor.

İşte o beş satır şudur:

تَوَسَّلْ بِنَا فِي كُلِّ هَوَلٍ وَشِدَّةٍ * أَغِيثُكَ فِي الْأَشْيَاءِ دَهْرًا بِهَمَّتِي
أَنَا لِمُرِيدِي حَافِظًا مَا يَخَافُهُ * وَأَحْرُسُهُ فِي كُلِّ شَرٍّ وَفِتْنَةٍ
مُرِيدِي إِذَا مَا كَانَ شَرْقًا وَمَغْرِبًا * أَغْنِيهِ إِذَا مَا سَارَ فِي أَى بَلَدَةٍ
فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ * فَإِنَّكَ مُحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ
² وَكُنْ قَادِرِي الْوَقْتِ لِلَّهِ مُخْلِصًا * تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا بِمَحَبَّتِي

Beşinci satırdan sonra gelen hatime-i kaside:

³ وَجَدَيْ رَسُولَ اللَّهِ أَغْنَى مُحَمَّدًا * أَنَا عَبْدُ الْقَادِرِ دَامَ عَزِيٌّ وَرَفَعْتِي

İşte evvelki beş satırda, beş vecihle ve beş tevafukla şimdi hizmet-i Kur'âniyenin başında bulunanı gösteriyor.

Birinci Vecih: Ahirdeki satırda ⁴ تَعِيشُ سَعِيدًا ismini

sarahatle haber vermekle beraber, *maişet hususunda izzet ve saadetle geçineceğini* haber veriyor.

ahir: son.

bihakkın: hakkıyla.

evvel: önce.

fıkra: paragraf, kısım bölüm.

hatime-i kaside: kasidenin sonu.

Hey'et: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.

husus: konu.

iştihar etme: meşhur olma, şöret bulma.

izzet: itibar, şeref.

kaside: büyük kimseleri ya da herhangi bir şeyi övmek için kaleme alınmış övgü şiiri.

kutb-i azam: en büyük kutup, bir çok Müslümanın kendisine bağlandığı büyük evliyadan zamanın en büyük mürsidi.

maişet: yaşayış, geçim.

Mecmuatü'l-Ahzab: Şeyh Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi'nin üç ciltlik dua kitabı.

saadet: mutluluk.

sarahat: açıklık.

tevafuk: uygunluk.

ünvan: ad, nam.

üstad: öğretici, öğretmen, bir ilim-de üstün olan kimse.

vecih: yön.

1. Baktım akıl gözüyle hazretimin anında. Tecelli etti Cennet, kalplerde parlak bir şekilde.

2. Ahir zamanın fitnelerine yetişip düştüğün zaman, benim dua ve himmetimi kendine vesile ve şefa'atçı yap. Allah'ın izniyle ve kuvvetiyle senin imdadına yetişeceğim.

Ben müridimin muhafızıyım korktuğu şeylerden. Korurum havl ve izn-i İlâhî ile onu her fitne ve şerden.

Müridim şark ve garbın ne zaman neresinde bulursa; hangi beldeye seyr ü seyahate mecbur olsa havl ve kuvvet-i Rabbanî ile ona imdat ve istimdat ederim.

Ey benim nazmımı okuyan, korkma söyle onu! Muhakkak ki, sen inayet-i İlâhiyenin hifzındasın.

Vaktin Abdülkadir'i ol, lillâh için ihlâs-ı etemmi kazan. Muhabbetimde sadık ve çalışman-da muhlis isen, maişetinde de mes'ut olursun.

3. Ceddîm Resulullah, yani Muhammeddir (a.s.m.); Ben Abdülkadir'im, devam eder izzetim ve yüceliğim.

4. Maişette de saadetle geçirin.

Evet, hocamız, küçüklüğünden beri fakr-ı hâliyle istiğ-na-i tam ile beraber, maişet hususunda en mes'ut bir zattır.

İkinci Vecih: Aynı satırın başında **وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتُ**

fıkrasıyla o müridine diyor ki: “Vaktin Abdülkadirîsi ol.”

Bu **قَادِرِيَّ** kelimesi, hesab-ı ebcedî ile üç yüz yirmi beş eder. Üstadımızın lâkabı “Nursî” olduğu cihetle, Nursî'nin makam-ı ebcedîsi üç yüz yirmi altı ediyor. Bir tek fark var; o tek, *elif*'tir. Bin manasında *elf*'e remzeder. Demek bin üç yüz yirmi beşte Şeyh-i Geylânî'ye mensup bir zat, Şeyh-i Geylânî tarzında hakikat-i Kur'âniyeyi müdafaa etmeye çalışacak, hakikaten Üstadımız, bin üç yüz yirmi altı senesinde —Hürriyetin ikinci senesi— mücadele-i maneviyeye atılmıştır.

Üçüncü Vecih: Onun iki ismi var: Said, Bediüzzaman. Bu iki ismin mecmuunun makam-ı ebcedîsi, *ez-zaman*'daki şedde sayılmazsa, üç yüz yirmi dokuz ediyor; iki *dal* bir sayılsa üç yüz yirmi beş. Aynen **كُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتُ**'deki muhatap o olmasına işaret ediyor, belki delâlet ediyor. Eğer *ez-zaman*'daki okunmayan *elif-lam* sayılsa, ka-ideten **قَادِرِيَّ**'ye dahi bir *elif-lam* dahil olmak lâzım gelir. Çünkü tarif için, *muzafünileyh* kalktıktan sonra, *elif-lam* lâzım gelir; o hâlde dahi müsavi olurlar.

cihet: yön.

dahil: içinde.

delâlet etmek: işaret etmek, göstermek.

elf: bin.

ez-zaman: zaman.

fakr-ı hâl: fakir olma hâli.

fıkra: paragraf, kısım, bölüm.

hakikaten: gerçekten.

hakikat-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikati.

hesab-ı ebced: ebced hesabı; Arapça eski Samî alfabesindeki harf sırasının harf sayısı değerine göre tertiplenmesinden meydana gelen birinci kelime, bu tertipte bütün harflerin 1'den 1000'e kadar rakam değeri vardır.

hürriyet: 1908 de II. Meşrutî-yetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.

istiğna-i tam: tam bir gönül tokluğu.

kaideten: kaide gereğince, kurala göre.

kelimat: kelimeler, sözler.

lâkap: takma ad, ünvan.

lâzım: gerek.

maişet: yaşayış, geçim.

makam-ı ebcedî: ebcedî mana, ebcedî hesap.

mana: anlam.

mecmu: toplam.

mes'ut: saadetli, mutlu.

muhatap: hitap olunan, konuşulan kimse.

muzafün-ileyh: isim tamlaması.

mücadele-i manevîye: manevî olarak yapılan cihad.

müdafaa etmek: savunmak.

mürîr: isteyen, arzu eden; seyhine ve mürsidine ve onun iradesine bağlı olan kişi.

müsavi: denk, eşit.

remiz: işaret.

şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.

tarif: bir şeyi bütün özelliklerini içine alacak şekilde anlatma.

tarz: hareket şekli, usul, yol.

üstaz: öğretici, öğretmen, bir ilimde üstün olan kimse.

vakit: zaman.

vecih: yön, cihet.

zat: kişi.

Dördüncü Vecih: Bu beş satırda Hazret-i Şeyh, istikbalde bir müridine teminat veriyor, **قُلْ وَلَا تَخَفْ** “Korkma, sözlerini söyle!” diyor. “Sen şark ve garba gideceksin; çok fitnelere ve şerlere girip, umumunda esbab-ı adiyenin fevkinde bir tarzla kurtularak mahfuz kalacaksın.”

Evet, bu hizmet-i Kur’âniye içindeki zat, hakikaten esaretle şarka gitti. Ve yine acip bir esaretle Asya’nın garbında on dokuz sene kaldı. Hazret-i Şeyhin dediği gibi, çok şehirleri gezdi. Mücahadesi Sözler’ledir. **قُلْ وَلَا تَخَفْ** hükmüyle, çekinmeyerek, Hazret-i Şeyhin dediği gibi yapmış. Yirmi sene zarfında yirmi fitne ve mehalik-i azîmeye düştüğü hâlde, bir hıfz-ı gaybî ile Hazret-i Şeyhin dediği gibi mahfuz kalmış.

Hem, fevka’l-me’mul, bir gurbet diyarında fevkalâde inayete mazhariyeti o dereceye gelmiş ki, bir risale sırf o inayatın tâdâdında yazılmıştır. Hazret-i Gavs’ın dediği gibi, biz onun etrafında **مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ**¹ fıkrasının meali ni gözümüzle görüyoruz.

Beşinci Vecih: Üstadımız kendisi söylüyor ki: “Ben sekiz-dokuz yaşında iken, bütün nahiymiz ve etrafında ahali Nakşî tarikatinde ve oraca meşhur Gavs-ı Hizan namıyla bir zattan istimdat ederken, ben akrabama ve umum ahaliye muhalif olarak ‘Yâ Gavs-ı Geylânî!’ dedim. Çocukluk itibarıyla elimden bir ceviz gibi ehemmiyetsiz bir şey kaybolsa, ‘Yâ Şeyh! Sana bir Fatıha, sen

meal: mana; sonuç, netice.
mehalik-i azime: büyük tehlikeler, helâketler.
meşhur: tanınmış.
muhalif: karşı, zıt.
mücahede: cihad etme, savaşma, mücadele.
mürit: isteyen, arzu eden; şeyhi-ne ve mürişidine ve onun iradesi-ne bağlı olan kişi.
nahiye: idarî teşkilâtlanmada ilçe ile köy arasındaki kademe, bu-cak.
nam: ad.
risale : belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sırf: sadece.
şark: doğu.
şer: kötülük.
tadat: sayma.
tarz: şekil, biçim.
teminat vermek: güvence vermek.
umum: bütün.
üstat: öğretici, öğretmen, bir ilim-de üstün olan kimse.
vecih: yön.
zarfında: içinde.
zat: kişi, şahıs.

1. Sen inayet-i ilâhiyenin hıfzındasın.

acip: hayret uyandıran, hayrette bırakan.
ahali: halk.
diyar: memleket.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
esaret: esirlik.
esbab-ı adiy: basit sebepler.
fevkalâde: olağanüstü.
fevkalme’mul: umulanın üstünde.
fevkinde: üstünde.

fıkra: paragraf, bölüm.
fitne: karışıklık, fesat.
garb: batı.
Gavs-ı Hizan: Üstat Bediüzzaman’ın doğduğu Nurs nahiyesinin bağlı olduğu Bitlis’in Hizan ilçesinden velî bir zat.
gurbet: yabancı yer.
hakikaten: gerçekten.
hıfz-ı gaybî: gizli koruma.
hizmet-i Kur’âniye: Kur’an’ın

hizmeti.
hüküm: emir.
inayat: yardımlar.
inayet: yardım.
istikbal: gelecek.
istimdat etme: yardım isteme.
mahfuz: korunmuş, gözetilmiş.
mazhariyet: nail olma, kavuşma, şereflenme.

benim bu şeyimi buldur.’ Acayıptır ve yemin ediyorum ki, bin defa böyle Hazret-i Şeyh, himmet ve duasıyla imdadıma yetişmiş. Onun için bütün hayatımda umumiyetle Fatıha ve ezkâr ne kadar okumuşsam, zat-ı Risaletten (a.s.m.) sonra Şeyh-i Geylânî’ye hediye ediliyordu. Ben üç-dört cihetle Nakşî iken, Kadirî meşrebi ve muhabbeti bende ihtiyarsız hükmediyordu. Fakat tarikatle iştigale ilmin meşguliyeti mâni oluyordu.

“Sonra bir inayet-i İlâhiye imdadıma yetişip gafleti dağıttığı bir zamanda, Hazret-i Şeyhin *Fütuhü’l-Gayb* namındaki kitabı hüsnütesadûf ile elime geçmiş. Yirmi Sekizinci Mektupta beyan edildiği gibi, Hazret-i Şeyhin himmet ve irşadiyle eski Said (r.a.) yeni Said’e inkılâp etmiş. O *Fütuhü’l-Gayb*’ın tefeülünde en evvel şu fıkra çıktı: **أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِي قَلْبَكَ** Yani, ‘Ey

bîçare! Sen Dârülhikmeti’l-İslâmiyede bir aza olmak cihetiyle güya bir hekimsin, ehl-i İslâmın manevî hastalıklarını tedavi ediyorsun. Hâlbuki, en ziyade hasta sensin. Sen, evvel kendine tabip ara, şifa bul; sonra başkasının şifasına çalış.’ İşte o vakit, o tefeül sırrıyla, maddî hastalığım gibi manevî hastalığımı da kat’iyen anladım. O şeyhime dedim: ‘Sen tabibim ol.’ Elhak, o tabibim oldu. Fakat pek şiddetli ameliyat-ı cerrahiye yaptı. *Fütuhü’l-Gayb* kitabında ‘Yâ gulâm!’ tabir ettiği bir talebesine pek müthiş ameliyat-ı cerrahiye yapıyor. Ben kendimi o gulâm yerine vazettim. Fakat pek şiddetli hitap ediyordu. ‘Eyyühe’l-münafık!’ ‘Ey dinini dünyaya satan riyakâr!’ diye diye yarısını ancak okuyabildim. Sonra o risaleyi terk

acayıp: şaşırtıcı ve hayret verici.
ameliyat-ı cerrahiye: cerrahî ameliyat.
aza: üye.
beyan: anlatma, izah.
bîçare: çaresiz.
cihet: yön, taraf.
Dârülhikmeti’l-İslâmiye: İslâm Âleminde ortaya çıkan dinî meseleleri çözmek gayesiyle 1918-1922 yılları arasında büyük hizmetler yapmış olan Yüksek İslâm Şûrası manasındaki dinî müessesesi.
dua: Allah’a yalvarma, niyaz.
ehl-i İslâm: Müslümanlar.
elhak: doğru, gerçek.
evvel: önce.
eyyühe’l-münafık: ey münafık.
ezkâr: zikirler.
fıkra: paragraf, bölüm.
gaflet: dalgınlık, dikkatsizlik.
gulâm: genç, delikanlı.
güya: sanki.
hekim: doktor.
himmet: yardım.
hitap etmek: söz söylemek.
hükmetmek: hâkim olmak.
hüsn-i tesadûf: güzel tesadûf, güzel rastgelme.

ihtiyarsız: elinde olmadan.
ilim: okuyarak öğrenilen bilgi.
imdat: yardım, yardım isteği.
inayet-i İlâhiye: Allah’ın yardımı.
inkılâp etmek: dönmek, değişmek.
irşat: doğru yolu gösterme.
iştigal: bir işle uğraşmak, meşgul olmak.
kat’iyen: kesinlikle.
maddi: cismanî, bedene ait.
manevî: fikrî, hissi.
mâni: engel.

meşguliyet: meşgul olma, uğraşma.
muhabbet: sevgi.
müthiş: dehşet veren.
nam: ad.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
riyakâr: gösterişçi.
sır: gizli hakikat; sebep.
şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme.
tabip: doktor.
tabir: ifade.
talebe: öğrenci.

tarikat: Allah’a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tefeül: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yeri okuma.
umumiyet: genellik.
vakit: zaman.
vazetmek: koymak.
zat-ı Risalet: Peygamberlik makamında bulunan zat, Peygamberimiz Hz. Muhammed.
ziyade: çok, fazla.

ettim. Bir hafta bakamadım. Fakat ameliyat-ı cerrahiye-
nin arkasından bir lezzet geldi; iştıyakla o mübarek eseri
acı tiryak gibi veya sülfato gibi içtim. Elhamdülillâh, ka-
bahatlerimi anladım, yaralarımı hissettim, gurur bir dere-
ce kırıldı.” Hocamızın sözü bitti.

İşte hocamızın bu macera-i hayatiyesi gösteriyor ki,
Hazret-i Şeyhin müteveccih olduğu ve ehemmiyetle bah-
settiği ve istikbalde gelecek müridi bu olmak için kuvvet-
li bir ihtimaldir. Hazret-i Şeyhin vefatından sonra hayat-
ta oldukları gibi tasarrufu ehl-i velâyetçe kabul edilen üç
evliya-i azîmenin en azamı o Hazret-i Gavs-ı Geylânî’dir.
Ve demiş:

أَفَلْتَ شُمُوسَ الْأَوَّلِينَ وَشَمْسُنَا أَبَدًا عَلَى فَلَكِ الْعُلَى لَا تَغْرُبُ¹

fıkrasıyla, ba’delmemat dua ve himmetiyle müritlerinin
arkasında ve önünde bulunmasıyla, böyle harika kera-
met-i acibe ile meşhur bir zat, elbette böyle bir zamanda
kıymettar bir hizmet-i Kur’âniye bir müridinin vasıtasıyla
olacağını onun görmesi ve göstermesi şe’nindendir. Şey-
hin bahsettiği ehemmiyetli müridi ve talebesi ve himaye-
gerdesi olan şahıs, binden sonra, on dördüncü asırda ge-
leceğine bir imadır.

Süleyman, Sabri, Zekâi, Asım, Re’fet, Ali, Ahmed,
Hüsrev, Mustafa Efendi, Rüştü, Lütü, Şamlı Tevfik,
Ahmed Galip, Zühtü, Bekir Bey, Lütü, Mustafa, Mus-
tafa, Mes’ut, Mustafa Çavuş, Hafız Ahmed, Hacı Ha-
fız, Mehmed Efendi, Ali Rıza.

1. Tüm öncekilerin güneşleri battı, ancak bizim güneşimiz yüce felek üzerinde batmamak-
tadır.

ameliyat-ı cerrahiye: cerrahî
ameliyat.
azam: en büyük.
ba’delmemat: ölümden son-
ra.
bahsetmek: sözünü etmek.
dua: Allah’a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem.
ehl-i velâyet: velî olanlar.
elhamdülillâh: Allah’a hamd

olsun.
evliya-i azîme: büyük velîler,
Allah dostları.
fıkra: paragraf, bölüm.
gurur: boş şeylere güvenerek
aldanma.
harika: olağanüstü.
himayegerde: koruması al-
tında olan.
himmet: manevî yardım.

hizmet-i Kur’âniye: Kur’ân’ın
hizmeti.
ihhtimal: olabirlik.
ima: işaret.
istikbal: gelecek.
iştıyak: aşırı istek ve arzu.
kabahat: kusur, hata.
keramet-i acibe: hayret veri-
ci keramet.
kıymettar: kıymetli.

lezzet: zevk, haz.
macera-i hayatiye: hayat mace-
rası.
meşhur: bilinen, tanınan.
mübarek: bereketli, hayırlı.
mürit: isteyen, arzu eden; şeyhi-
ne ve mürsidine ve onun iradesi-
ne bağlı olan kişi.
müteveccih: yönelen, dönen.
sülfato: sıtma hapi.
şahıs: kişi.
şe’n: özellik, iş.
talebe: öğrenci.
tasarruf: velîlerin Allah’ın izni da-
iresinde eşya ve varlıklar üzerin-
deki manevî tesirleri.
terk etmek: bırakmak.
tiryak: zehirlenmelerde veya
hastalıklarda kullanılan çok etkili
bir ilaç.
vasıta: aracılık.
vefat: ölüm.
zat: kişi, şahıs.

Şeyh-i Geylânî'nin Fıkrasıyla Kerametkârâne Verdiği Haber-i Gaybînin Tetimmesidir

¹ **مُرِيدِي** fıkrasında **مُرِيدِي** “Molla Said” kelimesine tam tevafuk ediyor; yalnız bir *elif* fark var. *Elif* ise, kaide-i sarfiyece “*elfün*” okunur. *Elfün* ise, bindir. Demek bin iki yüz doksan dörtte dünyaya gelecek bir müridi, bu **مُرِيدِي** lâfzında murattır. Çünkü **مُرِيدِي** 'de *lam* sayılsa iki yüz doksan dört eder ki, bir tek fark ile Sa-id'in tarih-i velâdetine tevafuk eder. Esas Arabî sayılsa fark yoktur. *Lâm*'sız, **مُرِيدِي** ise iki yüz altmış dört eder. “Molla Said” dahi iki yüz altmış beş eder. *Molla*'daki *elif* bine işaret olduğu için, mütebakisi iki yüz altmış dört kalır.

Elhâsıl: Şu zamanda dellâl-ı Kur'ân ve hadim-i Furkan olan o adamın iki ismi ve iki lâkabı var. *el-Kürdî* lâkabı ile *Molla Said* ismi, **مُرِيدِي** fıkrasında zahir görünüyor. *Nursî* lâkabıyla *Bediüzzaman Said* ismi, ² **كُنْ قَادِرِي الْوَقْتُ** fıkrasında aşikâr görünüyor. Hatta hizmet-i Kur'âniyede en mühim bir arkadaşı ve halis bir talebesi olan Hulûsî Beye **لِلَّهِ مُخْلِصًا ❀ تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا**

1. Benim müridimdir.

2. Vaktin Abdülkadirîsi ol.

Arabi: Arapça.
aşikâr: açık.
dellâl-ı Kur'ân: Kur'ân'ı ilân eden, tanıtan.
elfün: bin
elhâsıl: sonuç olarak.

esas: asıl.

fıkra: paragraf, bölüm.

Haber-i Gaybî: gayba ait haber; gelecekle ilgili haber.

hadim-i Furkan: hak ile batılı birbirinden ayıran Kur'ân'a hizmet eden.

halis: samimî, her amelini Allah rızası için işleyen.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.

kaide-i sarfiye: sarf, dil bilgisi kuralı.

kerametkârâne: kerametli bir şekilde, olağanüstü olarak.

lâfız: kelime.

lâkap: takma ad.

murat: maksat.

mühim: önemli.

müridi: müridim.

mütebaki: geri kalan.

talebe: öğrenci.

tarih-i velâdet: doğum tarihi.

tetimme: ek.

tevafuk etmek: uygun gelmek.
zahir: açık.

1 بِمَحَبَّتِي fıkrasında işaret olduğu gibi, diğer bir kısım talebelerine işaretler var.

Risale-i Nur Talebeleri namına
Rüştü, Hüsrev

• • •

Said kendi söylüyor:

Hazret-i Şeyh-i Geylânî, hizmet-i Kur'âniyeye nazar-ı dikkati celp etmek ve o hizmet-i Kur'âniye, ahir zamanda dağ gibi büyük bir hâdise olduğuna işaret için, kerametkârâne şu hizmette istidat ve liyakatimin pek fevkinde bulunması ve fedakâr, çalışkan kardeşlerimle çalıştığımızı fazilet noktasından değil, belki sebkatiyet noktasından ismimi bir derece göstermesi beni epey zamandır düşündürüyordu. Acaba bunun izharında manevî bir zarar bana terettüp eder, bir gurur, bir hodfüruşluk getirir diye, sekiz-on senedir tevakkuf ettim. Bugünlerde izhara bir ihtar hissettim.

Hem kalbime geldi ki: Hazret-i Şeyh bana bir paye vermedi. Belki Said isminde bir müridim mühim bir hizmette bulunacak, fitne ve belâlardan izn-i İlâhî ile ve Şeyhin duasıyla ve himmetiyle mahfuz kalacak.

Hem uzak yerde taşlar görünmez, dağlar görünür. Demek, sekiz yüz sene bir mesafede görünen, hizmet-i Kur'âniyenin şahıkasıdır; yoksa Said gibi karıncalar değil. Madem bu keramet-i Gavsiyeyi ilân ve izharından, Kur'ân şakirtlerinin ve hizmetkârlarının şevki artıyor;

1. Allah için ihlâs-ı etemmi kazan. Muhabbetimde sadık ve çalışmada muhlis isen, maişetinde de mes'ut olursun.

ahir zaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devri.
celp etmek: çekmek.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden.
fevkinde: üstünde.
fıkra: paragraf, bölüm.

fitne: karışıklık, fesat.
hâdise: olay.
himmet: manevî yardım.
hizmet: bir şey için çalışma, gayret gösterme.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.
hizmetkâr: hizmetçi.
hodfüruş: kendini begendir-

meye çalışan.
ihtar: uyarı, hatırlatma.
ilân: açıklamak, herkese duyurmak.
istidat: kabiliyet, yetenek.
izhar: açığa vurma, gösterme.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
keramet-i Gavsiye: Abdülkadir Geylânî Hazretlerinin kera-

meti.

kerametkârâne: kerametli bir şekilde, olağanüstü olarak.

liyakat: lâyık olma.

mahfuz: korunmuş.

manevî: fikri, hissi.

mesafe: uzaklık.

mühim: önemli.

mürit: isteyen, arzu eden; şeyhine ve müridine ve onun iradesine bağlı olan kişi.

namına: adına.

nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.

paye: rütbe, mertebe.

sebkatiyet: ileride olma, önce bulunma.

şahika: zirve, doruk.

şakirt: öğrenci, talebe.

şevk: şiddetli arzu, istek ve heves.

talebe: öğrenci.

terettüp etmek: netice olarak çıkmak.

tevakkuf etmek: durmak.

elbette arkalarında Şeyh-i Geylânî gibi kahramanlar kahramanı zatlar himmet ve dualarıyla ve izn-i İlâhî ile himaye ettiklerini bilseler, şevk ve gayretleri daha artar.

Elhâsıl: Bunu, kardeşlerimi fazla şevke ve ziyade gayrete getirmek için izhar ettim. Eğer kusur etmişsem, Cenab-ı Hak affetsin. ¹ **إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ**

• • •

Şu ahirki beyit, **وَكُنْ قَادِرِي الْوَقْتِ لِلَّهِ مُخْلِصًا** ² Said Nursî'yi iki üç vecihle gösterdiği gibi, medar-ı imtiyazı olan *ihlâs* ima ederek ve hizmette ikinci olmak cihetiyle iki farkla **مُخْلِصًا** kelimesi

Hulûsî Beye tevafukla işaret ediyor. **قَادِرِ الْوَقْتِ** 'de **قَادِر** kelimesi üç fark ile üçüncü arkadaşı, takdir ve istihsan ile Hulûsî-i Sani olan Sabri'ye ^(HAŞİYE 2) tevafukla işaret ediyor. **صَادِقًا** kelimesiyle harika bir *sadakatle* mümtaz

HAŞİYE 1: **صَادِقًا بِمَحَبَّتِي** fıkrasında nasıl ki sadık iki kardeşimize işaret ediyor; öyle de **بِمَحَبَّتِي** kelimesiyle de Said'in birinci ve en mühim talebesi ve *İşaratü'l-İ'caz*'ın telifinde muhatap, müsevvit, mübeyyiz olan şehit merhum Molla Habib'e (r.h.) imadan hâli değildir.

HAŞİYE 2: Sabri'nin hakikî ismi Muhammed Sabri'dir. Bu isim hesab-ı ebcedle tek bir fark ile Abdülkadirî olur. Demek ikinci Hulûsî, birinci Hulûsî gibi birincidir. Hem Hafız Ali (r.h.) ve Kuleönü'ndeki Mustafalar, hem de Zekâî ve Küçük Lütfü, onlar gibi işaret-ı Gavsîyede zahirdir.

1. Ameller niyetlere göredir. (Buharî, Bed'ü'l-Vahiy: 1, İman: 41, Nikâh: 5, Talâk: 11, Menakı-bü'l-Ensar: 45, İtk: 6, Eymân: 33, Hiyel: 1; Müslim, İmare: 155; Ebu Davud, Talâk: 11; Tirmizî, Fezailü'l-Cihad: 16; Neseî, Tahara: 59, Talâk: 24, Eymân: 19; İbni Mâce, Zührt: 26; Müsned, 1:25, 43.)
2. Vaktin Abdülkadir'i ol, lillâh için ihlâs-ı etemmi kazan. Muhabbetimde sadık ve çalışmında muhlis isen, maişetinde de mes'ut olursun.

niyet: maksat; kalbin bir şeye karar vermesi.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sadık: doğru, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
sehit: din, vatan, bayrak gibi

yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse.
şevk: şiddetli arzu, istek ve heves.
takdir: kıymet vermek.
telif: kitap yazma, eser orta-

ya koyma.
tevafuk: uygunluk.
vecih: yön.
zahir: açık, belli.
zat: kişi.
ziyade: çok, fazla.

af: bağışlama.

ahir: son.

amel: bir insanın dini emirler ve yasaklara göre yaptığı iş.

beyit: iki mısradan oluşan şiir.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-
kın tâ kendisi olan, şeref ve aza-
met sahibi yüce Allah.

cihet: yön.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

elhâsıl: netice itibarıyla.

fıkra: paragraf, bölüm.

gayret: çalışma, çabalama.

hakiki: gerçek.

hâli: uzak.

harika: olağanüstü.

haşiy: açıklayıcı yazı, dipnot.

hesab-ı ebced: ebced hesabı; Arapça eski Samî alfabesindeki harf sırasının harf sayısı değerine göre dizilmesinden meydana ge-
len birinci kelime, bu dizilimde bütün harflerin 1'den 1000'e ka-
dar rakam değeri vardır.

himaye: koruma.

himmet: manevî yardım.

hizmet: bir şey için çalışma, gay-
ret gösterme.

Hulûsî-i Sani: ikinci Hulûsî.

ihlâs: bir işi, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sadece Al-
lah rızası için yapma.

ima: işaretle anlatma, üstü kapa-
lı ifade etme.

istihsan: güzel bulma, beğenme.

işarat-ı Gavsîye: Abdülkadir Gey-
lânî Hazretlerinin işaretleri.

izhar: açığa vurma, gösterme.

izn-i ilâhî: Allah'ın izni.

medar-ı imtiyaz: farklı ve üstün olma sebebi.

merhum: ölmüş, kendisine rah-
met edilmiş.

muhatap: kendisine söz söyleni-
len

mübeyyiz: müsveddeleri temize
çeken.

mühim: önemli.

mümtaz: üstün özellikleriyle baş-
kalarından ayrılan, seçkin.

müsevvit: başkasının temize çe-
keceği müsveddeyi yazan.

dördüncü arkadaşı olan Süleyman'a dört fark ile tevafuk cihetiyle işaret ediyor. kelimesindeki tenvin dahil edilse, hizmet-i sadıkanede mümtaz olan Bekir Ağa'ya Bekir Bey ünvanıyla bir fark ile işaret eder. Madem bu beyt-i ahir, bu heyetin efradına bakar, bazılarına sarahate yakın işaret var; ötekilere edna bir ima dahi kanaat verir ki, onlar dahi murattır.

Elhâsıl: Bu dört zat, bu fakirle beraber hizmette sebkat edip Hulûsî ihlâsıyla, Sabri takdiriyle, Süleyman sadakatiyle, Bekir hizmet ve gayretiyle, hizmet-i Kur'âniyede bulundular. Hem mertebelerine ima suretinde, bu beyit ihbar ediyor. Elbette denilebilir ki, Hazret-i Şeyh onları izn-i İlâhî ile Said'in etrafında görmüş, haber vermiş. Daha sair arkadaşlara işaretler var. **(HAŞİYE)** Şimdi izhara mezun olmadığımдан, bana tam görünmüyor.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ¹

فِيَا مُنْشِدًا نَظْمِي fıkrasında dahi Hazret-i Şeyhin (r.a.) muhatıbı şüphesiz Bediüzzaman Molla Said'dir (r.a.).

Elhâsıl: Şu acip kasidesinin ahirindeki şu beş beyitte beş kelime, medar-ı nazar-ı Şeyh ve mahall-i hitab-ı Gavsîdir. Ve o beş kelime ise, **مُنْشِدًا** ve **مُرِيدِي** ve **لِمُرِيدِي**

HAŞİYE: Süleyman üç fark ile "Said"e dahil olduğu gibi, Abdullah **(HAŞİYE-CİK)** isminde birkaç mühim kardeşlerimiz ve Mes'ut ile beraber "Said"ın içindedirler.

Haşieci: Bilhassa İslâmköylü ve Atabeyli Abdullahlar.

1. Gaybı Allah'tan başka hiç kimse bilemez. (Neml Suresi, 65'ten muktebes.)

acip: hayret uyandıran, hayrette bırakan.
ahir: son.
Bediüzzaman: zamanın, çağın eşsiz güzelliği.
beyit: iki mısradan oluşan şiir.
beyt-i ahir: son beyit.
cihet: yön.
dahil etmek: katmak.
edna: az, pek az.

efrat: fertler.
elhâsıl: sonuç olarak, netice itibarıyla.
fıkra: paragraf, bölüm.
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.
hey'et: komite.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmeti.
hizmet-i sadıkan: içten ve samimî olarak yapılan hizmet.

ihbar etme: haber verme.
ihlâs: bir işi, bir ameli başka bir karşılık belemeksizin, sadece Allah rızası için yapma.
ima: işaretlerle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
izhar: açığa vurma, gösterme.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kanaat: fikir, görüş.
kaside: büyük kimseleri ya da herhangi bir şeyi övmek

için kaleme alınmış övgü şiiri.
mahall-i hitab-ı Gavsî: Geylânî Hazretlerinin hitap ettiği, muhatap alıp söz söylediği yer.
medar-ı nazar-ı Şeyh: şeyhin ilgi gösterip bakmasının sebebi, Abdulkadir Geylânî Hazretlerinin bakıp dikkat etmesinin sebebi.
mertebe: derece.
mezun: izinli.
muhatap: kendisine söz söylenilen.
murat: maksat.
mümtaz: üstün özellikleriyle başkalarından ayrılan, seçkin.
sadakat: dostluk, içten bağlılık, doğruluk.
sair: diğer, öteki.
sarahat: açıklık.
sebkat etme: geçme, ilerleme.
suret: şekil, biçim, tarz.
takdir: beğenme, önemini, değerini, gerekliliğini anlamak.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi için konulan işaret.
tevafuk: uygunluk.
ünvan: ad.
zat: kişi, şahıs.

سَعِيدًا ve قَادِرِي lâfızlarıdır. Said'in dahi, iki lâkabı olan Nursî, el-Kürdî; iki ismi Molla Said, Bediüzzaman bu beş kelime de bulunur. Hazret-i Gavs'ın medar-ı teveccüh ve hitabı olan şu beş kelimesinde, aşikâr bir surette, mezkûr iki isim ve lâkap, ilm-i cifir kaidesinde makam-ı ebced ile görünmesi şüphe bırakmıyor ki, Hazret-i Şeyh kasidesinin ahirinde onunla konuşuyor, ona teselli verip teşci ediyor, ¹ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمَتَّقِينَ ² لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ veriyor.

فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي fıkrasında, makam-ı ebcedîsi bin olup; رِسَالَةُ النُّورِ iki farkla, رِسَائِلُ كِتَابِ النُّورِ 'un —iki medde sayılmazsa ve şedde de lâm sayılsa— makam-ı ebcedîsi yine bindir. Demek فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ fıkrasının meal-i gaybîsi şudur ki: يَا مُؤَلِّفَ رِسَالَةِ النُّورِ جَاهِدْ بِهَا فَقُلْ وَلَا تَخَفْ Yani, ³ وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ “Korkma, sözlerini söyle, neşrine çalış!”

Amma فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ fıkrasında şayan-ı hayret bir tevafuk var ki, ilm-i cifir kaidesiyle makam-ı ebcedîsi bin üç yüz otuz iki eder. Şu hâlde, فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ meal-i gaybîsi “Yâ Risaletü'n-Nur ve Sözler sahibi! Bana bak. Gafil davranma. Bin üç yüz otuz ikide mücahedeye

ahir: son.

aşikâr: açık.

Bediüzzaman: zamanın, çağın eşsiz güzelliği.

fıkra: paragraf, bölüm.

ilm-i cifir: harflere verilen sayı değerleri ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi.

kaide: kural.

kaside: büyük kimseleri ya da herhangi bir şeyi övmek için kaleme alınmış övgü şiiri.

lâfız: kelime.

lâkap: takma ad.

lâkap: ünvan.

makam-ı ebcedî: ebcedî mana, ebcedî hesap.

1. Akıbet ise, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlarındır. (A'raf Suresi: 128.)

2. En doğrusunu ancak Allah bilir.

3. Gerçek bilgi Allah katındadır.

meal-i gaybî: gizli meal, gizli anlam.

medar-ı teveccüh ve hitap: iltifat etme, ilgi gösterme ve söz söyleme vesilesi.

medde: üzerine konduğu elif harfini uzatarak okutan med işaretli.

mezkûr: adı geçen.

muvaffakiyet: başarılı olma. neşir: yayma, herkese duyurma.

sır: gizli hakikat.

suret: şekil, biçim, tarz.

şayan-ı hayret: hayret edilecek, hayret verici.

şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir

harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.

teminat: garanti, güvence.

teselli vermek: güzel sözler söyleyerek rahatlatmak.

teşci etmek: cesaretlendirmek.

tevafuk: uygunluk.

başla. Sözleri, korkma yaz, söyle.” Filhakika Said (r.a.) Hürriyetten sonra az bir zamanda mücahedesinde tevak-
kuf etmiş ise, bin üç yüz otuz ikide *İşaratü'l-İ'caz*'ı telif ile
beraber Eski Said'den sıyrılmak niyet edip Yeni Said su-
retinde bütün kuvvetiyle mücahede-i maneviyeye başla-
yıp, iki-üç sene sonra da Dârülhikmet-i İslâmiyede bir-iki
sene Hazret-i Gavs-ı Geylânî'nin şu vasiyetini ve emrini
imtisal ederek envar-ı Kur'âniyeyi neşretmiş. Lillâhil-
hamd, şimdiye kadar devam ediyor.

Bu şayan-ı hayret fıkrada cây-ı dikkat şu nokta var ki,
Hazret-i Gavs, doğrudan doğruya altıncı asırdan şu asrı-
mıza bakıyor. O altıncı asrın ahirlerinde Hülâgû felâketi
gibi feci, dehşetli meşhur fitnenin çok elîm ve feci ve ku-
burdaki emvatı ağılattırarak derecede dehşetli bir nev'i,
şu on dördüncü asırda bulunuyor. Bu iki asır birbirine te-
vafuk ediyor ki, Hazret-i Şeyh ondan buna bakıyor.

Risale-i Nur Talebeleri namına

*Re'fet (r.h.), Hüsrev (r.h.), Hafız Ali (r.h.),
Sabri (r.h.)*

• • •

Şu keramet-i Gavsîye münasebetiyle Üç Nokta beyan edilecek.

BİRİNCİ NOKTA: Hazret-i Gavs'ın kasidesinin başın-
da bu beş satırdan evvel, acip, pek garip, çok belîğ, naz-
darâne tahdis-i nimet suretinde bir dava-i iftiharkârâne
ifade eden iki sayfalık kasidesindeki harika davasına de-
lil olarak bir keramet-i bâhireyi âdeta mu'cizeye yakın bir

acip: hayret uyandıran, hay-
rette bırakan.
âdeta: sanki.
ahir: son.
asır: yüzyıl, çağ.
belîğ: belâgatle, düzgün ola-
rak anlatılan.
beyan etmek: anlatmak, izah
etmek.
cây-ı dikkat: dikkat edilecek,
dikkate değer.
Dârülhikmet-i İslâmiye: İs-
lâm Âleminde ortaya çıkan
dinî meseleleri çözmek gaye-

siyle 1918-1922 yılları arasın-
da büyük hizmetler yapmış
olan Yüksek İslâm Şûrası ma-
nasındaki dinî müessese.
dava: iddia, takip edilen fikir.
dava-i iftiharkârâne: övünü-
lecek dava.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
delil: bürhan.
elîm: çok acı verici, acıklı.
emvat: ölümler.
envar-ı Kur'âniye: Kur'an
nurları.
evvel: önce.

feci: korkunç.
felâket: çok büyük zarar ve
sıkıntı doğuran durum.
fıkra: paragraf, bölüm.
filhakika: hakikatte, işin doğ-
rusu.
fitne: karışıklık, fesat.
gafil: gaflette bulunan, ihmal
eden.
garip: hayret verici.
harika: olağanüstü.
hürriyet: 1908 de II. Meşruti-
yetin ilânı ile birlikte gerçek-
leşen yeni sistemin halk ara-

sındaki adı.

ifade etme: anlatma.

imtisal etmek: emre tamamen
uymak.

İşaratü'l-İ'caz: Bediüzzaman Said
Nursî'nin, Risale-i Nur Külliyyatında
yer alan bir eseri.

kaside: büyük kimseleri ya da
herhangi bir şeyi övmek için ka-
leme alınmış övgü şiiri.

keramet-i bâhire: apaçık kera-
met.

keramet-i Gavsîye: Abdülkadir
Geylânî Hazretlerinin kerameti.

kubur: kabirler, mezarlar.

Lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun
ki.

meşhur: bilinen.

mu'cize: peygamberler tarafın-
dan ortaya konulmuş olağanüstü
hâl ve hareket.

mücahede: savaşıma, mücadele.

mücahede-i manevîye: manevî
olarak yapılan cihad.

münasebet: vesile; ilgi, alâka.

namına: adına.

nazdarâne: nazlı bir şekilde.

neşir: yayma, herkese duyurma.

nevi: tür, çeşit.

niyet: kalbin bir şeye karar ver-
mesi.

suret: şekil, biçim, tarz.

şayan-ı hayret: hayret edilecek,
hayret verici.

tahdis-i nimet: İlâhî nimeti şük-
rederek anlatma.

telif: kitap yazma.

tevafuk etmek: uygun gelmek,
denk gelmek.

tevakkuf: duraklama, durma.

vasiyet: bir kimsenin öldükten
sonra yapılmasını istediği şeyler
için sağlığını verdiği emir ve is-
marlama.

âciz: zayıf, güçsüz.

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in ailesinden olan, Hz. Muhammed'in ev halkı.

bâhir: açık, apaçık.

bürhan: delil.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

dava: iddia, takip edilen fikir.

ecza: cüzler, parçalar.

ehl-i hakikat: hakikat ve gerçekleri bulan kimseler.

ehl-i tarikat ve hakikat: tarikat ve hakikat ehli kimseler.

enaniyet: kendini beğenme, benlik, gurur.

esas: bir işin temel usul ve kuralı.

ezvak-ı fevkalâde: olağanüstü zevkler.

fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.

fenâfillâh: Allah'ın varlığında yok olma, kulun zat ve sıfatının Hakkın zat ve sıfatında fânî olması.

fenâfirresul: bütün varlığını Hz. Muhammed'in manevî şahsiyetinde yok etmek.

fenâfişseyh: bütün varlığını şeyhinin manevî şahsiyetinde yok etmek.

gayet: son derece.

hakeza: bunun gibi, benzeri.

hakikat-i Muhammediye: Peygamberimizin mahiyetinin hakikatı.

hakkanîyet: doğruluk.

harika: olağanüstü.

hasr-ı nazar: sadece bir şeye bakıp ona dikkat etme.

hissiyat: hisler, duygular.

hizmetkâr: hizmetçi.

hüccet-i kâtia: kesin delil.

hükmüne: değerine, yerine.

ihbar-ı gaybi: gelecek zamanla ilgili haber.

ilâm: bildirme, haber verme.

irsiyet: soydan gelen bedeni ya da ruhî yapı.

izhar etmek: açığa vurmak, göstermek.

kaside: büyük kimseleri ya da herhangi bir şeyi övmek için kaleme alınmış övgü şiiri.

keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.

lâyık: yakışır, münasip.

makam: manevî mevki, memurluk.

mertebe: derece, rütbe.

meselâ: örnek olarak.

müttefeku'n-aleyh: üzerinde birleşilen mesele.

nazar: bakış.

nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe

harikayı göstermek lâzım geliyordu. İşte o akılları hayrette bırakan mertebeye lâyık olduğunu gösterir bir keramet izhar etti ki, sekiz yüz sene bir mesafede Cenab-ı Hakkın izniyle, ilâmıyla zamanımızı tafsilâtıyla görür tarzında, bizim gibi âciz, zayıf talebelerine ders verip teşvik eder. İşte Hazret-i Gavs'ın davasına bu ihbar-ı gaybîsi en bâhir bürhan olduğu gibi, Risale-i Nur'un eczalarının hakkaniyet ve ulviyetine bir hüccet-i kâtia hükmündedir. Evet, Hazret-i Şeyh, bu kasidesiyle Sözlerin hakkaniyetini imza ediyor.

İKİNCİ NOKTA: Ehl-i tarikat ve hakikatçe müttefeku-naleyh bir esas var ki, tarik-ı hakta sülûk eden bir insan, nefs-i emmaresinin enaniyetini ve serkeşliğini kırmak için, lâzım gelir ki, nazarını nefsinden kaldırıp şeyhine hasr-ı nazar ede ede tâ fenâfişseyh hükmüne gelir. “Ben” dediği vakit, şeyhinin hissiyatıyla konuşur. Ve hakeza, tâ fenâfirresul, fenâfillaha kadar gider.

Meselâ, nasıl ki, gayet fedakâr ve sadık bir hizmetkâr, bir yaver, efendisinin hissiyatıyla güya kendisi kendisinin efendisidir ve padişahıdır gibi konuşur. “Ben böyle istiyorum” der, yani “Benim seyyidim, üstadım, sultanım böyle istiyor.” Çünkü kendini unutmuş, yalnız onu düşünüyor. “Böyle emrediyor,” der.

Öyle de, Gavs-ı Geylânî, o harika kasidesinin tazammun ettiği ezvak-ı fevkalâde Hazret-i Şeyhin sırr-ı azîm-i Ehl-i Beytin irsiyetiyle Âl-i Beytin şahs-ı manevîsinin makamı noktasında ve zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın verasetiyle hakikat-i Muhammediyesinde (a.s.m.)

sevk eden hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis.

sadık: sadakatlı, dostluğu ve bağlılığı içten olan.

serkeş: isyan eden, başıbozuk.

seyyid: efendi.

sırr-ı azîm-i Ehl-i Beyt: Ehl-i Beytin büyük sırrı.

sülûk etmek: nefsi düzeltmek ve vuslata ermek amacıyla tasavvuf yoluna girme,

bu yolun gerektirdiği şartları yerine getirmeye başlama; herhangi bir tarikate girerek şeyhin manevî işaretleriyle manevî yolculuğa çıkma ve bu yolda mesafe katetme.

şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.

tafsilât: tafsiller, ayrıntılar.

tarik-ı hak: hak ve hakikat yolu.

tarz: şekil, biçim.

tazammun etmek: içinde

bulundurma, içine alma.

teşvik etmek: şevklendirmek, istek ve arzu uyandırmak.

ulviyet: ulvîlik, yücelik.

üstat: öğretmen, öğretici, usta.

veraset: vârislik, ölen birisinin mirasına sahip olma hakkı.

yaver: yardımcı.

zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm: Peygamber Efendimizin zatı.

kendini gördüğü gibi, fenâ-i mutlak ile Cenab-ı Hakkın tecelli-i zatısına mazhariyet noktasında, kasidesinde o sözleri söylemiş. Onun gibi olmayan ve o makama yetişmeyen onu söyleyemez; söylese mes'uldür.

Hazret-i Şeyh, veraset-i mutlaka noktasında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın kadem-i mübareğini omzunda gördüğü için, kendi kademini evliyanın omzuna o sırdan bırakıyor. Kasidesinde zahir görünen, temeddüh ve iftihar değil, belki tahdis-i nimet ve âlî bir şükürdür. Yalnız bu kadar var ki, muhibbiyet makamı olan makam-ı niyazdan mahbubiyet makamı olan nazdarlık makamına çıkmış. Yani tarik-ı acz ve fakrdan, meşreb-i aşk ve istiğraka girmiş. Ve kendine olan niam-ı azîme-i İlâhiyeyi yâd edip, bihakkın müftehirâne şükretmiştir.

ÜÇÜNCÜ NOKTA: Keramet, mu'cize gibi Cenab-ı Hakkın fiilidir, hediyesidir, ihsanıdır ve ikramıdır; beşerin fiili değildir. O keramete mazhar olan zat ise, bazen biliyor; bazen bilmiyor, vukuundan sonra bilir. Keramete mazhariyetini kablelvuku bilen ve ikram-ı İlâhiye ihtiyarıyla tevfik-i hareket eden kısım, eğer enaniyetten bütün bütün tecerrüt etmişse ve Hazret-i Gavs gibi kudsiyet kesb etmişse, Cenab-ı Hakkın izniyle, o kerametın her tarafını bilerek kendisi sahip çıkar, bilir ve bildirir. Fakat bununla beraber, madem o keramet ikramıdır; bütün tafsilâtıyla keramet sahibine de meşhut olmak lâzım değildir. Bu sırra binaen, Hazret-i Şeyh, ilâm-ı Rabbanî ve izn-i İlâhî ile bu asrı görmüş ve hizmet-i Kur'âniyenin etrafında bizleri müşahede edip nazar-ı şefkatiyle bakmış.

Aleyhissalâtu Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
âli: yüce, yüksek.
beşer: insan, insanlık.
bihakkın: hakkıyla, tamamiyle.
binaen: -dan dolayı.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
enaniyet: kendini beğenme, benlik, gurur.
evliya: velîler, Allah dostları.

fenâ-i mutlak: mutlak yok oluş; kulun zat ve sıfatını tam manasıyla yok sayması.
Hazret-i Şeyh: Şeyh Abdülkadir Geylânî hazretleri.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmeti.
iftihar: övünme.
ihsan: ikram etme, lütuf, yardım.
ihtiyar: tercih, irade.
ikram: iyi bir şey verme, ihsan, bağış.
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikramı,

ihsanı.
ilâm-ı Rabbanî: Allah'ın bildirmesi.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kablelvuku: olmadan önce.
kadem: ayak.
kadem-i mübarek: mübarek ayağı.
kaside: büyük kimseleri ya da herhangi bir şeyi övmek için kaleme alınmış övgü şiiri.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.

kesb etmek: çalışıp kazanmak.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik.
mahbubiyet makamı: Allah tarafından seçilme makamı.
makam: manevî mevki, yer.
makam-ı niyaz: dua, yakarma, isteme makamı.
mazhar: nail olma, şereflenme; bir şeyin çıktığı, görüldüğü yer.
mazhariyet: kavuşma, şereflenme; görünme yeri olma.
mes'ul: sorumlu.
meşhut: görünen.
meşreb-i aşk ve istiğrak: kulun kalbini dünya alâkalarından temizleyip Allah'a bağlanması, kendinden geçip nihayet derecede İlâhî aşk ve vecd dalgınlığı içinde bulunması hâli.
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri.
muhibbiyet makamı: Allah'ı sevmek makamı.
müftehirâne: iftihar ederek, övünerek.
müşahade etme: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nazar-ı şefkat: şefkat ve merhamet bakışı.
nazdarlık: nazıllık.
niam-ı azîme-i İlâhiye: Allah'ın yüce ve büyük nimetleri.
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim olan peygamber, Hz. Muhammed.
sır: gizli hakikat.
şükretmek: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duymak.
tafsilât: tafsiller, ayrıntılar.
tahdis-i nimet: İlâhî nimeti şükrederek anlatma.
tarik-ı acz ve fakr: Cenab-ı Hakkı karşı âcizliğini ve fakirliğini hissetme ve bunu bildirme yolu.
tecelli-i zatı: Allah'ın zatının tecelli etmesi ve görünmesi.
tecerrüt etmek: soyutlanmak, sıyrılmak.
temeddüh: kendini methetme, övme.
tevfik-i hareket: uygun davranışta bulunma.
veraset-i mutlaka: mutlak manada vârislik, temsilcilik.
vuku: olma, meydana gelme.
yâd etmek: anma, hatıra getirme.
zahir: açık.
zat: kişi, şahıs.

âciz: zayıf, güçsüz.

Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.

asır: yüzyıl, çağ.

barika-i İslâmiyet: İslâmiyet parıltısı.

daimi: sürekli, devamlı.

dekaik-ı harekât: hareketlerin inceliği, derinliği.

dekaik-ı tasavvurat: düşüncelerin inceliği, derinliği.

derece-i celâlet: celâli oluş, heybetlilik derecesi.

derk: anlama, kavrama.

ehl-i tarikat: kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.

evliya: velîler, Allah dostları.

fevkinde: üstünde.

gaybaşına: gaybî bilen, gayptan haberi olan.

hamiyet-i İslâmiye: İslâmî koruma, Müslümanlara sahip çıkma gayreti.

harekât: hareketler.

harika: olağanüstü.

Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî Hazretleri.

ihata etmek: kuşatmak.

ihraz etmek: nail olmak, erişmek, kazanmak.

ihtiyar: tercih, irade.

ikram-ı ilâhî: Allah'ın ikram ve ihسانı.

inkâr etmek: reddetmek, kabul etmemek.

intak: söyletme, söyletilme, konuşturma.

intak-ı bilhak: Cenab-ı Hak'ın konuşturması.

irade: dileme, isteme.

irade-i seyh: seyhin iradesi.

itibarıyla: bakımından.

izhar: açığa vurma, gösterme.

izn-i ilâhî: Allah'ın izni.

kâfir: Allah'ın ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.

kahraman-ı velâyet: velâyet kahramanı.

kemal-i acz ve zaaf: tam bir âcizlik ve zayıflık.

keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.

kudret-i beşer: insan gücü, kuvveti.

kuvve-i kudsiye: Allah'ın sırlanının kendisinde gözüktüğü peygamberlerin, velîlerin kuvveti.

lisan: dil.

makam: manevî mevki, yer.

O beş satır, sırf bir keramet ve intak-ı bilhak ve bir ikram-ı İlâhî ve veraset-i Nebeviye itibarıyla zuhur ettiğinden, mu'cizevari, kudret-i beşer fevkinde bir şekil almış. Sun'î, irade-i şeyh ile olduğu değildir; çünkü intaktır. Ruh-i kudsi hissetmiş, görmüş. İrade ve ihtiyar yetişemiyor. Akıl ise ruhun harekâtını ihata edemez. Lisan, ne kadar aklın dekaik-ı tasavvuratının tercümesinde âciz ise, ihtiyar dahi ruhun dekaik-ı harekâtının derkinde o derece âcizdir.

Hazret-i Gavs, o derece yüksek bir mertebeye malik ve o derece harika bir keramete mazhurdur ki, kâfirlerin bir kısmı demiş: “Biz İslâmiyeti kabul edemiyoruz; fakat Abdülkadir-i Geylânî'yi de inkâr edemiyoruz.” Hem evliyayı inkâr eden Vehhabînin müfrit kısmı dahi Hazret-i Şeyhi inkâr edemiyorlar. Evliya onun derece-i celâletine yetişmediği bütün ehl-i tarikatçe teslim edilmiştir.

İşte böyle güneş gibi bir mu'cize-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm, yüksek ve sönmez bir barika-i İslâmiyet olan bir zat-ı nuranînin, gaybaşına nazarıyla asrımızı görüp, böyle bir keramet izharıyla teselli verip teşci etmek şe'nindendir. Acaba hiç mümkün müdür ki, “Sultanü'l-Evliya” makamını ihraz etmiş ve hamiyet-i İslâmiye ile zamanındaki padişahları titretmiş ve kuvve-i kudsiye ile mazi ve müstakbeli hazır gibi izn-i İlâhî ile görmüş ve mematında dahi hayatındaki gibi daimî tasarrufu bulunduğu tasdik edilmiş olan bir kahraman-ı velâyet, bu asrımıza ve bu asır içindeki kemal-i acz ve zaaf ile

malik: sahip.

mazhar: nail olmuş, şereflemiş, erişmiş.

mazi: geçmiş zaman.

memat: ölüm.

mu'cize-i Muhammediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mu'cizesi.

mu'cizevari: mu'cize gibi.

müfrit: ifrat eden, aşırıya kaçan.

müstakbel: gelecek zaman.

nazar: bakış.

padişah: sultan.

Ruh-i kudsi: mukaddes ruh.

Sultanü'l-Evliya: bütün evliyanın sultanı.

sun'î: tabii olmayan, yapma.

şe'n: hâl, tavır, gerek.

tasarruf: velîlerin Allah'ın izni dairesinde eşya ve varlıklar üzerindeki manevî tesirleri.

tasdik: doğrulama.

tercüme: çeviri.

teselli vermek: güzel sözler söyleyerek rahatlatmak.

teslim etmek: doğrulama, doğru olduğunu kabul etme.

teşci etmek: cesaretlendirmek.

Vehhabi: Muhammed bin Abdülvehab tarafından geçen asırda Arabistan'da meydana getirilen, İslâmî bazı meselelerde aşırı giden mezhep ve bu mezhepten olan kişi.

veraset-i Nebeviye: peygamber vârisliği.

zat-ı nuranî: nurlu zat.

zuhur etmek: meydana çıkmak.

Kur'an'ın hizmetinde çalışan ve insafsız düşmanların hücumuna maruz ve teselli ve temine muhtaç bîçare, Kur'an'ın hadimlerine ve talebelerine lâkayt kalabilir mi? Hiç mümkün müdür ki, bizimle münasebettar olmasın? Sekiz, dokuz, belki on beş kuvvetli delilden kat-ı nazar, edna bir işaret kelâmında bulunsa, bize baktığına delâlet eder; hafî bir işaret etse kâfidir. Çünkü, makam iktiza ediyor, mutabık-ı mukteza-i hâldir ve münasebet kavidir.

Ey benimle beraber Hazret-i Şeyhin teveccüh ve duasına mazhar kardeşlerim! Şu Üstadımız, bizi istikbalde adem zulûmatı içinde düşünüp bizimle meşgul olurken, biz o mazide mevcut ve nur perdeleri içinde üstadımızı ve üstadımızın üstadı ve cedit olan Fahrülâlemîn Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimizin teveccühlerinden gaflet etmek, onlara istinat etmemek lâyük mıdır? Madem onlar bizi düşünüyorlar; biz de bütün kuvvet ve ruhumuzla onlara itimat edip ve emirlerine bilâkaydüşart itaat etmeliyiz.

Ehl-i dünyanın telsiz, telgraf ve telefonları şarktan garba gittiği gibi, işte ehl-i hakikatin de maziden, dokuz yüz sene mesafe-i azîmeden müstakbele böyle manevî telefonları işleyebilir ve manevî teleskopları görebilir. Malûmdur ki, zayıf emareler, içtima ettikçe kuvvet bulur, delil hükmüne geçer. İncecik ipler, içtima ettikçe kopmaz, halat olur. Küllî, umumî kayıtlar, içtima ettikçe hususiyet peyda edip taayyün eder. Bu sırra binaen, Hazret-i Şeyhin bu beş satırında sekiz-dokuz kuvvetli işaretin içtimasında hiç şek ve şüphe bırakmadı ki, Hazret-i Şeyh,

adem: yokluk.
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
bîçare: çaresiz.
bilâkaydüşart: kayıtsız şart-sız.
binaen: -dan dolayı.
cet: ata, dede.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
delil: bürhan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
edna: en küçük.

ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, ahireti düşünmeyen.
ehl-i hakikat: gerçeği ve doğruyu bulup onun peşinden gidenler.
emare: belirti, işaret.
emir: buyruk.
Fahrül'-Âlemîn: bütün âlemlerin iftihar vesilesi olan Hz. Muhammed.
gaflet: gafillik, ihmal, dikkatsizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.

garb: batı.
hadim: hizmet eden.
hafî: gizli.
halat: kalın ip.
hususiyet: özelliik.
hücum: saldırı.
hükmüne: değerine, yerine.
ic̣tima etmek: toplanmak, bir araya gelmek.
iktiza etmek: gerektirmek.
istikbal: gelecek.
istinat etmek: dayanmak.
işaret: nişan, iz.
itaat etmek: boyun eğmek,

uymak.
itimat etmek: güvenmek, dayanmak.
kâfi: yeter.
kat-ı nazar: dikkate almamak.
kavi: kuvvetli.
kelâm: söz.
küllî: çok fazla, bütüne ait parçalardan meydana gelen.
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz.
lâyık: uygun.
makam: mevki, yer.
malûm: bilinen.
maruz: bir şeyin tesiri altında bulunan.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mazi: geçmiş zaman.
mesafe-i azîme: büyük uzaklık.
meşgul olmak: ilgilenmek.
mevcut: var olan.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mutabık-ı mukteza-i hâl: hâlin gereğine uygun.
münasebet: ilgi, alâka.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
müstakbel: gelecek zaman.
nur: aydınlık, parlaklık, ışık.
perde: örtü.
peyda etmek: meydana çıkmak.
sır: gizli hakikat.
şark: doğu.
şek: şüphe, tereddüt.
taayyün etmek: belirlenmek, belli olmak.
talebe: öğrenci.
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
teselli: güzel sözler söyleyerek rahatlatma.
teveccüh: yönelme, ilgi; şeyhin özel bir himmet ve irade ile müridine yönelmesi.
umumî: umumla ilgili, genel.
zulûmat: karanlıklar.

bâzü'l-eşheb: akdoğan; Hz. Geylânî'nin bir lâkabı.

beyan etmek: anlatmak, açık söylemek.

bihavillâh: Allah'ın kuvveti ile.

biiznillâh: Allah'ın izni ile.

cem-i kutbiyet: velîlik makamlarının en büyüğü olan kutbiyet makamının toplanması.

Cenab-ı Abdülkadir: Pek yüce Abdülkadir

cihet: yön.

esrar: sırlar.

fakr: fakirlik.

ferd-i ferid-i deveran: devirler boyunca benzeri olmayan, seçilmiş, tek şahıs.

ferdiyet: birlik, teklik, evliyalıkta bir makam.

fıkra: paragraf, kısım.

Gavs: velîlerin başında bulunan en büyük velî; Abdülkadir Geylânî.

Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.

gavsîyet: yardım edicilik, evliya arasında ihtiyacı olanlara yardımla görevli olan büyük velînin makamı.

himaye etmek: korumak, esirgemek.

hitab-ı Abdülkadir: Abdülkadir Geylânî Hazretlerinin hitabı, sözü.

hizmetkâr: hizmet eden.

ihbar etme: haber verme.

ihlâs: bir işi, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin Allah rızası için yapmak.

ihlâs-ı tam: tam ve mükemmel ihlâs; bir işi, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak.

ilham-ı Hûda: Allah tarafından kalbe indirilen ilham.

ilm-i cifir: harflere verilen sayı değerleri ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi.

kitab-ı Abdülkadir: Abdülkadir Geylânî Hazretlerinin kitabı.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun.

maîset: geçim.

mana: anlam.

mes'ut: saadetli, mutlu.

minnet: bir iyilik karşısında kendini manevî olarak borçlu hissetme.

muhabbet: sevgi.

muhlis: bir işi, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin Allah rızası için yapan, ihlâslı.

şimdiki Kur'ân-ı Hakîm'in şakirtlerine biiznillah üstatlık ediyor, bihavillallah şefkati altında himaye ediyor.

Cem-i kutbiyet ve ferdiyet ve gavsîyet

İle üç sütun üzerine durur.

Râyet-i ulviyet-i şeyh-i hakkanîdir hitab-ı Abdülkadir.

İlham-ı Huda hitab-ı Abdülkadir.

Bâzü'l-eşheb ferd-i ferid-i deveran.

Gavs-ı Azam Cenab-ı Abdülkadir.

Said Nursî

• • •

Risale-i Nur Şakirtlerinin Bir Fıkrasıdır

1 **وَكُنْ قَادِرِي الْوَقْتِ لِلَّهِ مُخْلِصًا تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا بِمَحَبَّتِي**

İlm-i cifirle manası:

“Ey Said! Sen, zamanın Abdülkadir'i ol, ihlâs-ı tamımı kazan, fakrınla beraber maişetini düşünme, nâstan minnet alma; ismin 'Said' olduğu gibi maişette de mes'ut olacaksın. Muhabbetimde sadık olduğundan ve ihlâsa çalıştığından, *Hulûsî* gibi muhlis talebeler ve yardımcılar ve *Süleyman*, *Bekir* gibi sadık hizmetkârlar ve *Sabri* gibi tam takdir edici ve ciddî müştak talebeler size verilmiş.”

Evet, lillâhilhamd, Gavs'ın sarahat derecesinde ihbar ettiği hâl vuku bulmuştur. Gavs-ı Azam, “Said” namıyla tesmiye ettiği müridinin tarihçe-i hayatında en mühim noktaları beyan etmekle beraber, ilm-i cifir esrarıyla sekiz dokuz cihette, *Said*'in başına parmağını basıyor.

1. Vaktin Abdülkadir'i ol, lillâh için ihlâs-ı etemmi kazan. Muhabbetimde sadık ve çalışmında muhlis isen, maişetinde de mes'ut olursun.

mühim: önemli.

mürît: isteyen, arzu eden;

şeyhine ve müşşidine ve onun iradesine bağlı olan kişi.

müştak: çok istekli, çok arzululu.

nâs: insanlar.

râyet-i ulviyet-i Şeyh-i hak-

kânî: haklı ve doğru olan Abdülkadir-i Geylânî Hazretleri-

nin yüksekliğinin ve yüceliğinin bayrağı.

sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan.

sarahat: açıklık.

sütun: direk.

şakirt: talebe, öğrenci.

şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek.

takdir edici: beğendiğini be-

lirten.

talebe: öğrenci.

tarihçe-i hayat: bir insanın doğumundan ölümüne kadar başından geçen şeyler, biyografî.

tesmiye etmek: isimlendirmek.

vuku bulmak: olmak, meydana gelmek.

Beyitlerin mana-i zahirîsi ile maani-i cifriyesi birbirine çok yakın olmakla dokuz vecihteki işaretler birbirini teyit ettiğinden, sarahat derecesine çıkmış.

¹ أَنَا لِمُرِيدِي حَافِظًا مَا يَخَافُهُ ❀ وَأَحْرُسُهُ فِي كُلِّ شَرِّ وَقْتَةٍ

İlm-i cifirle manası:

“On dördüncü asırda *el-Kürdî* lâkabıyla yâd edilen *Molla Said*, benim müridimdir. O fitne ve belâ asrının her şer ve fitnesinden, Allah’ın izniyle ve *havl-i kuvvetiyle* onun muhafızıyım.”

Evet, Hürriyetten yirmi otuz sene sonraya kadar, yirmi fitne-i azîme içinde fevkalâde bir surette Gavs’ın o müridi mahfuz kalmıştır. Korktuğu şer ve mehalikten bir hıfz-ı gaybî ile kurtulmuştur.

² مُرِيدِي إِذَا مَا كَانَ شَرْقًا وَمَغْرِبًا ❀ أَغْتَهُ إِذَا مَا سَارَ فِي أَيِّ بَلَدَةٍ

İlm-i cifirle manası:

“O Gavs’ın müridi olan *Said el-Kürdî*, Rusya’da esaretle Asya’nın şark-ı şimalîsinde ve ehl-i bid’anın eliyle Asya’nın garbına nefyolunarak kaldığı miktarca ve Sibiryâ taraflarından firar edip fevkalâde çok bilâdi seyrüseyahat etmeye mecbur olduğu zaman, Allah’ın izniyle, *havl* ve *kuvvet-i Rabbanî* ile ona imdat etmişim ve istimdadına yetişmişim.”

Evet, Hazret-i Gavs’ın müridi ünvanıyla irade ettiği *Said* (r.a.), üç sene esaretle Asya’nın şark-ı şimalîsinde

hıfz-ı gaybî: gizli koruma.

ilm-i cifir: harflere verilen sayı değerleri ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi.

imdat: yardım.

irade etmek: dilemek, istemek; mürit olarak kabul etmek.

istimdat: yardım isteme, yardıma çağırma.

kuvvet-i Rabbanî: mahlûkatı yaratan, besleyen, yetiştiren uyum içinde sevk ve idare eden Allah’ın verdiği kuvvet.

lâkap: takma ad.

maani-i cifriye: harflerin sayı değerlerine göre çıkarılan manalar.

mahfuz: korunmuş.

mana: anlam.

mana-i zahiri: açık mana, görünen mana.

mehalik: helâk olunacak yerler, tehlikeler.

molla: büyük âlim.

muhafız: koruyucu.

mürit: isteyen, arzu eden; şeyhi-ne ve mürsidine ve onun iradesi-ne bağlı olan kişi.

nefyolunmak: sürgün edilmek.

sarahat: açıklık.

seyrüseyahat: gezip dolaşmak.

suret: şekil, biçim, tarz.

şark-ı şimali: kuzey doğu.

şer: kötülük.

teyit: kuvvetlendirme.

ünvan: ad.

vecih: yön.

yâd etmek: anmak.

1. Ben müridimin muhafızıyım korktuğu şeylerden. Korurum *havl* ve *izn-i İlâhî* ile onu her fitne ve şerden.

2. Müridim şark ve garbın ne zaman neresinde bulunsun; hangi beldeye seyr ü seyahate mecbur olsa *havl* ve *kuvvet-i Rabbanî* ile ona imdat ve istimdat ederim.

asır: yüzyıl, çağ.

beyit: iki mısradan oluşan şiir.

bilâd: beldeler, memleketler.

ehl-i bid’a: bid’atçılar, dinin aslında olmayan şeyleri dine sokmaya çalışanlar.

esaret: esirlik.

fevkalâde: olağanüstü.

firar etmek: gizlice kaçmak.

fitne: karışıklık.

fitne-i azîme: büyük karışıklık.

garb: batı.

Gavs: velîlerin başında bulunan en büyük velî; Abdülkadîr Geylânî Hazretleri.

havl: güç, kuvvet.

havl-i kuvvet: güç ve kuvvet.

Hazret-i Gavs: Abdülkadîr Geylânî Hazretleri.

mehalik içinde mahfuz kalıp, üç dört aylık mesafeyi firar suretiyle katederek çok şehirleri gezip Gavs'ın dediği gibi mahfuz kalmıştır.

فِيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ ۞ فَإِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ¹

İlm-i cifirle manası:

“Bediüzzaman Molla Said” namıyla yâd olunan ve evrad-ı muntazamasını okuyan müridine der ki: “*Benim nazmımı, yani meslek ve meşrebimi ve mücahedatımı gösteren makalâtımı söyle.*” Yani, nazımından murat, senin risalelerin ve Sözlerin ve Mektubatındır.

فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ: “Bin üç yüz otuz ikide o Sözler ile mücahedeye başla. *Sen inayet-i İlâhiyenin hıfzındasın.*”

Evet, **مُنْشِدًا** ilm-i cifirle “Molla Said”i gösterdiği gibi; **نَظْمِي** zı ile *Risaletü’n-Nur*’u gösterir. Ve *mî* ile hem *Mektubat*’ı, hem **كَلِمَاتُ سَعِيدِ الْكُرْدِي** gösterir. “Kelimat” Sözler demektir.

فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ bin üç yüz otuz ikiyi gösterir. O tarih, mebde-i cihadıdır. O tarihte *İşaratü’l-İ’caz* tefsirinin neşriyle mücahedeye başlamış.

• • •

evrad-ı muntazama: devamlı ve düzenli bir şekilde okunan virtler, dualar.

firar: gizlice kaçmak.

Gavs: velilerin başında bulunan en büyük velî; Abdülkadir Geylânî Hazretleri.

hıfz: koruma, muhafaza.

ilm-i cifir: harflere verilen sayı değerleri ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi.

inayet-i İlâhiye: Allah’ın yardımı.

katetmek: yol almak.

1. Benim nazmımı, yani meslek ve meşrebimi ve mücahedatımı gösteren makalâtımı söyle, korkma! Muhakkak ki sen inayet-i İlâhiyenin hıfzındasın.

kelimat: kelimeler, sözler.

mahfuz: korunmuş.

makalât: sözler.

mana: anlam.

mebde-i cihad: cihadın, mücadelenin başlangıcı.

mehalik: helâk olunacak yerler, tehlikeler.

meslek: tutulan yol, usul.

meşrep: hareket tarzı.

murat: maksat, kastedilen.

mücahede: mücadeleler, dine hizmet etmek için çaba ve gayret göstermeler.

mücahede: mücadele, dine hizmet etmek için çaba ve gayret gösterme.

mürîr: isteyen, arzu eden; seyhine ve mürşidine ve onun iradesine bağlı olan kişi.

nazım: kafiyeli ve vezinli söz, şiir.

neşir: kitap bastırıp yayınlama.

suret: tarzı, şekil, yol.

tefsir: Kur’ân’ı Kerim’i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.

yâd etmek: anmak.

Keramet-i Gaybiye-i Gavsîyenin İşaratını Teyit Eden Üç Remiz

Birinci Remiz: ¹ اَنَا لِمُرِيدِي حَافِظًا ilm-i cifir itibarıyla,

makam-ı ebcedî hesabıyla, bin üç yüz otuz altıyı gösterir. Demek Hazret-i Gavs, “Bu tarihte, istikbalde gelecek müridini emr-i İlahî ile muhafaza edecek” diyor.

Evet, bu biçare Said dahi diyor: Nev-i beşere gelen en büyük bir musibet, Harb-i Umumî hengâmında, çok tehlikelere maruz kaldım. Hazret-i Gavs’ın gösterdiği Arabî tarihte veya az evvel harika bir surette kurtuldum. Hatta bir defa, bir dakikada üç gülle öldürecek yere mukabil bana isabet ettiği hâlde tesir etmediler. Bitlis’in sukutunda, bir miktar talebelerimle Rus askerlerinin bir taburu içine düştük. Bizi sardılar, her tarafta el ele ateş edildi. Dört tanesi müstesna, bütün arkadaşlarım şehit olduktan sonra, taburun dört sıralarını yarıdık; yine onların içinde bir yere girdik. Onlar, üstümüzde, etrafımızda sesimizi, öksürüğümüzü işittikleri hâlde bizi görmüyordular. Otuz saat, o hâlde çamur içinde, ben yaralı iken hıfz-ı İlahî ile istirahat-i kalp içinde muhafaza edildim.

Bunun gibi müteaddit tehlikede Hazret-i Gavs’ın gösterdiği tarih-i Arabî itibarıyla, hakikaten bir hıfz-ı İlahî içinde bulunduğumu hissediyordum. Demek Cenab-ı Hak o kudsi üstadımı, bir melâike-i siyanet gibi bana muhafız kılmış.

1. Ben müridimin muhafızıyım.

Arabî tarih: Hicrî tarih.
biçare: çaresiz.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
emr-i İlahî: Allah’ın emir.
evvel: önce.
gülle: top mermisi.
hakikaten: gerçekten.
Harb-i Umumî: 1914. 1918 yılları arasında meydana ge-

len “Birinci Dünya Savaşı.”
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî Hazretleri.
hengâmında: zamanında, sırasında.
hıfz-ı İlahî: Allah’ın koruması.
ilm-i cifir: harflere verilen sayı değerleri ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi.

istikbal: gelecek zaman.
istirahat-i kalp: kalp rahatlığı.
işarat: işaretler.
itibarıyla: bakımından.
keramet-i Gaybiye-i Gavsîye: Abdülkadir Geylânî Hazretlerinin ileriye dönük gelecek zamanla ilgili kerameti.
kudsi: Allah’a bağlı, mukaddes, aziz.

makam-ı ebcedî: ebcedî mana, ebcedî hesap.
maruz kalmak: bir şeyin karşısında, etkisi altında kalmak.
melâike-i siyanet: koruyucu melekler.
muhafaza edilme: korunma.
muhafaza: koruma.
muhafız: koruyan, koruyucu.
mukabil: karşı.
musibet: felâket, belâ.
mürît: isteyen, arzu eden; şeyhi-ne ve mürsidine ve onun iradesi-ne bağlı olan kişi.
müstesna: hariç, dışında.
müteaddit: birçok, çeşitli.
nev-i beşer: insanlar, insan soyu.
remiz: işaret.
sukut: düşme, bir yerin düşman eline geçmesi.
suret: şekil, biçim.
şehit: din, iman, vatan, bayrak gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse.
tabur: dört bölükten meydana gelen, alaydan küçük askerî birlik.
talebe: öğrenci.
tarih-i Arabî: Hicrî tarih.
tesir: etki.
teyit etme: kuvvetlendirme, doğrulama.
üstât: öğretici, öğretmen, bir ilimde üstün olan kimse.

İşte bu ¹ **أَنَا لِمُرِيدِي حَافِظٌ** fıkrası, bu fakirin mühim ser-
güzeştlerine işaret ettiği gibi, bu fakirin etrafında hiz-
met-i Kur'âniye işinde toplanan arkadaşlarımdan dokuz
talebesini **حَافِظٌ** ismi ile işaret ediyor.

² **وَأَحْرُسُهُ فِي كُلِّ شَرٍّ وَفِتْنَةٍ** fıkrasında iki hüküm var:
Biri şerden, diğeri fitnedendir. Demek ikincisi
وَأَحْرُسُهُ فِي كُلِّ وَفِتْنَةٍ ve bu cümle **كُلِّ** 'deki *şedde* sayılmaz-
sa bin üç yüz kırk dört eder. Evet, bu tarihten şimdiye ka-
dar çok fitne-i mühimmeden bir himayet-i gaybî ile mah-
fuz kaldığımı ³ **تَحْدِيثًا لِلنَّعْمَةِ** ilân ediyorum.

İkinci Remiz:

⁴ **مُرِيدِي إِذَا مَا كَانَ شَرْقًا وَمَغْرِبًا ۞ أَغْنَاهُ إِذَا مَا سَارَ فِي أَيِّ بَلَدَةٍ**
fıkrasında bahsettiği ve konuştuğu müridi ise, şarka esa-
reten gittiği tarihi gösterdiği gibi, garba nefyolduğu tari-
hi de gösterir. Şöyle ki:

Şu fıkranın hakikî tabiri **إِذَا مَا كَانَ مُرِيدِي أَسِيرًا فِي شَرْقٍ**
oluyor. Demek zaman-ı esaret **مَّا كَانَ مُرِيدِي أَسِيرًا فِي شَرْقٍ**
'de çıkıyor ve bin üç yüz otuz yedi ediyor. İşte bu fakir, o
tarih-i Arabîde Rus esaretinde, tek başımla Petroğra'dan

esaret: esirlik.

fıkra: paragraf, bölüm, kısım.

fitne: karsıklık, fesat.

fitne-i mühimme: önemli bir ka-

rışıklık.

garb: batı.

hakiki: gerçek.

himayet-i gaybi: görünmeyen
bir koruyucu tarafından korun-
ma.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hiz-
meti.

hüküm: karar, emir.

mahfuz: korunmuş.

mühim: önemli.

1. Ben müridimin muhafızıyım.

2. Bütün fitne ve şerlerden korurum.

3. Tahdis-i nimet olarak.

4. Müridim şarka ve garpta nerede olursa olsun, koşarım imdadına hangi beldede bulunmak
zorunda olursa olsun.

mürît: isteyen, arzu eden;
şeyhine ve müşsidine ve
onun iradesine bağlı olan kişi.

nefyolma: sürgün edilme.

remiz: işaret.

sergüzeşt: bir kimsenin ba-

şından geçen hâller ve olay-
lar, serüven.

şark: doğu.

şedde: Arapçada üzerinde
bulunduğu tek sessiz harfi iki
defa okutan işaret

şer: kötülük.

tabir: yorum.

talebe: öğrenci.

tarih-i Arabî: Hicrî tarih.

zaman-ı esaret: esirlik döne-
mi.

bir ay şimal-i şark tarafından firar edip, çok enva-ı mehalik varken, Rusça bilemediğim hâlde, bir muhafaza-i gaybiye altında pek çok bilâdı seyrüseyahat ettim. Tâ Varşova, Avusturya tarikiyla İstanbul'a gelip uzun bir daire-i arzda seyahat ettim. Hazret-i Gavs'ın dediği gibi, o esaret-i şarkiye ve o seyr-i bilâd-ı kesîre içinde izn-i İlâhî ile istigase meadet görüyordum. Demek izn-i İlâhî ile Hazret-i Gavs, melek gibi bu vazifeyi duasıyla yapmış.

Amma ¹ مَا كَانَ مَغْرِبًا kaydı, tarih-i Arabî olarak bin üç

yüz elli bir, meşhur Rumî tarihiyle iki sene fark var. İşte, Hazret-i Gavs'ın dediği gibi, bu fakir, tarih-i Arabî ile bin üç yüz elli birde, şair-i İslâm içinde mühim tahavvülât zamanında bütün kuvvetimle şairin muhafazasına hizmetle mükellef olduğum hâlde, o manevî hercümerçteki fırtınalar bizi sarsmadı.

Hem مَغْرِبًا kelimesi, ahirdeki tenvin ile beraber bin iki yüz doksan iki eder ki, bu fakirin dünyaya gelmesinden bir sene evvel; veyahut rahm-ı maderdeki tarihe işaretle beraber, مَا كَانَ مَغْرِبًا bin üç yüz on dört eder. Bin üç yüz on dört senelerinde mevzu-ı bahis olan müridi, mühim vartadan kurtulmasına Gavs (r.a.) işaret ediyor, "Onun imdadına yetiştim" diyor. Hayatta olan eski talebelerim biliyorlar ki, bin üç yüz on dört, bin üç yüz on beş-on altı senelerinde, Van Kalesi ki, iki minare yüksekliğinde sırf dağ gibi bir taştan ibarettir, eskiden kalma oda gibi bir in kapısına gidiyorduk. Ayağımdan kunduralar kaydı,

1. Garpta, yani batıda olduğunda.

ahir: son.
bilâd: beldeler, memlekeler.
daire-i arz: arz dairesi, yeryüzü.
enva-ı mehalik: çeşitli ve birçok tehlikeler.
esaret-i şarkiye: doğudaki esirlik.
firar: gizlice kaçma.
Gavs: velîlerin başında bulunan en büyük velî; Abdülka-

dir Geylânî Hazretleri.
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî Hazretleri.
hercümerç: kanışıklık, alt-üst olma.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
istigase: yardım isteyiş.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
manevî: manaya ait, fikrî.
medet: yardım.

meşhur: bilinen.
mevzu-ı bahis: söz konusu.
muhafaza: korunma.
muhafaza-i gaybiye: görünmeyen bir koruyucunun koruması.
mühim: önemli.
mükellef: vazifeli, görevli.
mürît: isteyen, arzu eden; şeyhine ve mürşidine ve onun iradesine bağlı olan kişi.

rahm-ı mader: anne rahmi.

Rumî tarih: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvimindeki tarih.

seyr-i bilâd-ı kesîre: bir çok ülkeleri gezmek.

seyrüseyahat: gezip dolaşmak.

şair: İslâma sembol olan, bütün Müslümanları ilgilendiren işler ve ibadetler.

şair-i İslâm: İslâma sembol olmuş, bütün Müslümanları ilgilendiren işler ve ibadetler.

şimal-i şark: kuzey doğu.

tahavvülât: değişmeler, dönüşmeler, başkalaşmalar.

talebe: öğrenci.

tarih-i Arabî: Hicrî tarih.

tarik: yol.

tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak için konulan işaret.

varta: uçuşum, büyük tehlike.

vazife: görev.

iki ayağım birden kaydı. Tehlike yüzde yüz... Başkaca nokta-i istinat kalmadığı hâlde, büyük bir istinada basmış gibi üç metrelik bir kavisle o mağaranın kapısına atılmışım. Hem ben, hem beraberimdeki orada hazır arkadaşlarım, ecel gelmediği için, sırf bir hıfz-ı İlâhî, harika bir imdad-ı gaybî telâkki ettik.

İşte Hazret-i Gavs, madem bu kasidesinde sergüzeşt-i hayatımın mühim noktalarına işaret ediyor; elbette bu acip ve en tehlikeli bir sergüzeşt-i hayatıma şu cümlesiyle işaret ediyor denilebilir.

Elhâsıl: Hazret-i Gavs'ın mezkûr kelimatları, bu fakir tarih-i hayatımda geçen en mühim noktaları mana-sıyla ifade ettikleri gibi, hesab-ı ebcet makamıyla mühim noktaların tarih-i vukularına tevafukları, elbette tesadüfî ve tesadüf işi olamaz. Sair işaretatın kuvvet-i kat'iyeti, tesadüfî muhal derecesine getirmiştir. *Madem bu beş satır kasidesi bir keramettir; keramet ise, mu'cize gibi, Cenab-ı Hak tarafındandır, intak-ı bilhak nev'indendir, daha beyan etmediğimiz çok esrarı havidir; ihtiyar-ı beşer yetiştiremez.*

Üçüncü Remiz: Hizmet-i Kur'âniyedeki arkadaşların bir kısmı “hafız” lâkabıyla, bir kısmı “muhtlis” kelimesiyle işaret edildiği gibi, “sadık” kelimesinde Süleyman ve Bekir'e işaret olunmakla beraber, aynen onlar gibi sadakatte mümtaz ve kalemi bir elmas kılıç gibi Asım'a dahi işaret ediyor. Hem makamıyla beraber fedakâr arkadaşların altıncısı olduğuna işaret ediyor. Asım gibi elmas

acip: hayret uyandıran, hayrette bırakan.

beyan etmek: anlatmak, bildirmek.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

ecel: her canlı için Allah tarafından belirlenen ölüm zamanı.

elhâsıl: sonuç olarak.

esrar: sırlar.

fedakâr: kendini ya da şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.

hafız: Kur'an-ı Kerim'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.

harika: olağanüstü.

havi: içine alan, içinde bulundu-ran.

Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî Hazretleri.

hesab-ı ebcet makamı: ebcet hesabıyla elde edilen sayı değeri ya da tarih.

hıfz-ı İlâhî: Allah'ın koruması.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmeti.

ihtiyar-ı beşer: insan iradesi, insanın kendi tercihi ve isteği.

imdad-ı gaybi: Cenab-ı Hakkın çaresiz kalan kullarına yapmış olduğu özel yardımlar.

intak-ı bilhak: Cenab-ı Hakkın konuşturması.

istinat: dayanak.

işarat: işaretler.

kaside: büyük kimseleri ya da herhangi bir şeyi övmek için kaleme alınmış övgü şiiri.

kavisle: yay biçiminde bir yol izleyerek.

kelimat: kelimeler, sözler.

keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.

kuvvet-i kat'iyet: kesinlik kuvveti, kesinlik derecesi.

lâkap: takma ad.

makam: manevî mevki, yer.

mana: anlam.

mezkûr: zikredilen, adı geçen.

mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri.

muhal: imkânsız.

muhtlis: bir işi, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin Allah rızası için yapan, ihlâslı.

mühim: önemli.

mümtaz: seçkin, üstün özellikleriyle başkalarından ayrılan.

nevi: çeşit, tür.

nokta-i istinat: dayanak noktası.

remiz: işaret.

sadakat: bağlılık, doğruluk.

sadık: dostluğu ve bağlılığı iç-

ten olan.

sair: diğer, öteki.

sergüzeşt-i hayat: hayat macerası.

tarih-i hayat: hayat tarihi.

tarih-i vuku: meydana gelme tarihi.

telâkki etmek: kabul etmek.

tesadüf: rastlantı.

tevafuk: uygunluk.

kalemli Ahmed Hüsrev'i ¹ تَعِيشُ سَعِيدًا cümlesi beşinci gösteriyor. Re'fet Bey ² صَادِقًا بِمَحَبَّتِي cümlesiyle makamına işaretle Asım gibi altıncı arkadaş olduğunu altı fark ile göstermiştir. Ve hakeza, sair has arkadaşlar da içinde münderiçtir. Hatta تَعِيشُ سَعِيدًا 'deki "said" kelimesinde beş-altı kardeşlerim dahil olduğu bence kat'î bir surette tahakkuk etmiştir.

Said Nursî

...

Lâtif Bir Tefeül

Şeyh Sadî-i Şîrazî'nin Bostan'ından Sözler hakkında ben, Hafız Halid, Galib, Süleyman niyet edip açtık; tefeül bu çıktı:

نِگَر تَا گِلِسْتَانِ مَعْنَا شُدِ گُفْتِ ۞ بَرُو هِيچْ بُلْبُلْ چُنِينْ خُوشْ نَغَمْتِ
عَجَبْ گَرِ بَمِيرْدِ چُنِينْ بُلْبُلِي ۞ كِه اَزْ اَسْتِخْوَا نَشْ نَرُو يَدِ گُلِي

Meali: Yani, "Gel, bak, güller bağı şeklinde hakikat gülleri açılmış. Böyle hakikat bahçesinde hiçbir bülbül, böyle şirin, hoş nağme etmemiştir. Nasıl oluyor ki, böyle bir bülbül öldükten sonra onun kemiklerinden güller açılmasın."

1. Maişette de saadetle geçinir.
2. Himmetinde sadık ol.

hakeza: bunun gibi, böylece.
hakikat: gerçek, doğru.
kat'î: kesin.
lâtif: hoş, güzel.

makam: manevî mevki, yer.
meal: mana, anlam.
münderiç: içinde yer alması, yerleştirilmiş.

nağme: güzel ses, ezgi.
sair: diğer, öteki.
suret: şekil, biçim, tarz.
tahakkuk etmek: bir şeyin

doğruluğunun meydana çıkması, kesinleşmesi.
tefeül: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yeri okuma ve o kısmı uğurlu sayma.

Bu meal, maksadımıza o kadar yakındır ki, tabire lüzum yoktur. Yalnız gülistanımız, ebedî Kur'ân cennetindendir, ondan gelmiştir.

Mehmed Tevfik, Galip, Süleyman,
Hafız Halid, Said (r.a.)

• • •

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Gavs, meşhur kasidesinde, sarahat derecesinde, bizlerden, yani *hizbü'l-Kur'ân*'dan haber verdiği gibi, daha birkaç yerde, yine işarî bir tarzda haber veriyor. Ezcümle, o kasidenin arkasında *Mecmuatü'l-Ahzab*'ın 563'üncü sayfasında, yine o malûm müridinden bahsediyor ve beytinde diyor ki:

فَمُرِيدِي إِذَا دَعَانِي بِشَرْقٍ أَوْ غَرْبٍ أَوْ غَارٍ فِي بَحْرِ طَامِي أَغْتَهُ¹

“Garpta beni çağırdığı vakit onun imdadına yetişeceğim.”

Evet, doğrudur. Arabî tarihle bin üç yüz otuz dokuzda, müthiş bir buhran-ı ruhî ve dehşetli bir heyecan-ı kalbî ve dağdağalı bir teşevvüş-i fikrî geçirdiğim sıralarda, pek şiddetli bir surette Hazret-i Gavs'tan istimdat eyledim. Bir-iki yerde bahsettiğim gibi, *Fütuhü'l-Gayb* kitabı ile ve dua ve himmetiyle imdadıma yetişti ve o buhranı geçirdim. İşte o müridi ise, bîçare *Saidü'l-Kürdî* olduğunu meşhur kasidesinde kat'î gösterdiği gibi, bu kasidede de

beyit: iki mısradan oluşan şiir.

bîçare: çaresiz.

buhran: bunalım.

buhran-ı ruhî: ruhî bunalım.

dağdağa: sıkıntı, ızdırıp, telâş.

ebedî: sonsuz, sürekli, devamlı.

ezcümle: bu cümleden olarak.

Fütuhü'l-Gayb: Abdülkadir Geylânî Hazretlerinin bir eseri.

garb: batı.

Gavs: Abdülkadir Geylânî Hazretleri.

gülistan: gül bahçesi.

Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî Hazretleri.

heyecan-ı kalbî: kalbî heyecan.

himmet: ermiş bir kimsenin manevî yardımı ile birisini koruması,

yardım etmesi.

hizbü'l-Kur'ân: Kur'ân'a hizmet edenler, Kur'ân taraftarları.

imdat: yardım.

istimdat eylemek: yardım istemek.

işarî: işaretle olan.

kaside: büyük kimseleri ya da herhangi bir şeyi övmek

için kaleme alınmış övgü şiiri.

kat'î: kesin.

lüzum: gerek, ihtiyaç.

maksat: gaye.

malûm: bilinen.

meal: mana, anlam.

Mecmuatü'l-Ahzab: Şeyh

Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî'nin üç ciltlik dua kitabı.

mürît: isteyen, arzu eden;

şeyhine ve mürsidine ve onun iradesine bağlı olan kişi.

sarahat: açıklık.

suret: şekil, biçim, tarz.

tabir: yorumlama, yorum.

tarz: şekil, biçim, suret.

teşevvüş-i fikrî: fikrî karışıklık.

vakit: zaman.

فَمُرِيدِي 'den murat odur. Çünkü دَعَانِي بَغْرَبِ ebcedet hesabıyla bin üç yüz otuz dokuz eder. O zaman, memleketi-me nispeten garb sayılan İstanbul'da idim. دَعَانِي بَغْرَبِ makam-ı ebcedîsi zaman-ı istimdadîma tevafuk ediyor. Hesapta إِذَا lâfzı dahil olmaz. Çünkü إِذَا zamanı gösteriyor; دَعَانِي بَغْرَبِ cümlesi o müphem zamanı tayin ediyor.

Hem ezcümle, Mecmuatü'l-Ahza'ın ikinci cildinin 379'uncu sayfasında Hazret-i Gavs'ın "Virdü'l-İşâ" namındaki münacatında şu fıkra var.

(HAŞİYE 1) فَالْوَأَصِلُ إِلَى سَاحِلِ السَّلَامَةِ هُوَ السَّعِيدُ
(HAŞİYE 2) الْمُقَرَّبُ وَذُو الْهَلَاكِ هُوَ الشَّقِيُّ الْمُبْعَدُ وَالْمُعَذَّبُ

İşte Gavs'ın şu fıkrası, ² اَيَتِيْنِي بِرِزْقِي وَسَعِيدِ ayetinin bir nevi tefsiridir. Şu küllî ayetin bir kısım efradını, altıncı

HAŞİYE 1: فَالْوَأَصِلُ kelimesi, müteaddi olmak cihetiyle, "Sözleriyle selâmete isal edici" demektir.

HAŞİYE 2: الْمُقَرَّبُ müşeddet ra, bir sayılsa, Üstadımızın lâkabı olan en-Nursî kelimesinin aynıdır. Yalnız atıf için vav var. Tam tevafukla mukarrebden murat Nurslu olduğunu gösteriyor. الْمُقَرَّبُ 'de şeddeli ra iki sayılsa, Bediüzzaman Nursî, yâ-i muhaffefle aynıdır, yalnız iki fark var. İki hemze-i vasil sayılsa, tam tamına tevafukla الْمُقَرَّبُ doğrudan doğruya ona işaret ediyor.

Şamlı Tevfik, Süleyman, Ali

1. Sahil-i selâmete isâl edici, Allah'a yakın olan saidler; helâke uğratan ise, azap gören ve Cehennem ateşinde yanan şakilerdir.

2. O gün insanlardan şakiler ve saidler vardır. (Hûd Suresi: 105.)

atıf: bir kelimenin veya cümle-
nin, önceki kelime veya
cümleye bağlanması, bağlaç.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümle-
si.
cihet: yön.
ebced: Arapça eski Sami alfa-
besindeki harf sırasının harf

sayısı değerine göre dizilme-
sinden meydana gelen birinci
kelime, bu dizilimde bütün
harflerin 1'den 1000'e kadar
rakam değeri vardır.
efrat: fertler.
ezcümle: bu cümleden ola-
rak.

fıkra: paragraf, kısım, bölüm.
garb: batı.

Gavs: Abdülkadir Geylânî
Hazretleri.

haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.
Hazret-i Gavs: Abdülkadir
Geylânî Hazretleri.

hemze-i vasil: okunan hem-

ze harfi.

isal edici: ulaştırıcı, eriştirici.

külli: bütüne ait parçalardan ve
fertlerden meydana gelen, umu-
mî.

lâfz: söz, kelime.

lâkap: takma ad.

makam-ı ebcedi: ebcedet hesabı-
yla elde edilen sayı değeri ya da
tarih.

Mecmuatü'l-Ahza: Şeyh Ah-
med Ziyaeddin Gümüşhanevî'nin
üç ciltlik dua kitabı.

mukarrep: yakın, yakınlaştırılmış.
murat: maksat, kastedilen.

münacat: Allah'a dua etmek ve
yalvarmak maksadıyla yazılan şi-
ir.

müphem: belirsiz.

müşeddet: şeddeli, üzerinde
Arapçada tek sessiz harfi iki defa
okutan işaret bulunduran.

müteaddi: geçişli fiil.

nam: ad.

nevi: çeşit, tür.

nispeten: göre, nispetle.

selâmet: hayırlı son, iyi ve güzel
sonuç, kurtuluş.

şedde: Arapçada üzerinde bulun-
duğu tek sessiz harfi iki defa oku-
tan işaret

tayin etmek: belirli kılmak.

tefsir: açıklama, izah.

tevafuk etmek: denk gelmek,
rastlamak.

tevafuk: uygunluk.

virdü'l-ışâ: yatışı vaktinde yapılan
dua.

yâ-i muhaffef: hafifletilmiş ye
harfi.

zaman-ı istimdat: yardım isteme
zamanı.

asır: yüzyıl, çağ.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi.
ebed: sonsuzluk.
efrat-ı mahsusa: seçilmiş fertler.
emare: belirti, işaret.
fazl: iyilik, erdem, lütuf.
felâket: musibet, çok zarar ve sıkıntı doğuran büyük belâ.
fıkra: paragraf.
fıkra-i Gavsîye: Abdülkadir Geylânî Hazretlerinin yazdığı paragraf.
fitne-i ahir zaman: âhir zaman fitnesi.
hafî: gizli.
hakkını eda etmek: karşılığını ödemek.
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî Hazretleri.
helâk:
hisse: pay.
hususî: özel.
ima: dolaylı, üstü kapalı anlatma.
irae etmek: göstermek.
istinaden: dayanarak.
kaside: büyük kimseleri ya da herhangi bir şeyi övmek için kaleme alınmış övgü şiiri.
kasten: kasıtlı olarak, bilerek.
katre: damla.
kerametkârane: kerametli, olağanüstü bir şekilde.
küllî: bütüne ait parçalardan ve fertlerden meydana gelen, umumî.
külliyet: bütünlük, umumiyet.
lâfız: söz, kelime.
mahvetmek: yok etmek, ortadan kaldırmak.
mâsadak: doğrulanan, doğrulayıcı.
mazhariyet: elde etme, kavuşma, şereflenme.
meal: mana, anlam.
meşhur: bilinen.
mezkûr: adı geçen.
muhafaza edilme: korunma.
muhiç: saran, kuşatan.
murat: maksat, kastedilen.
münacat: Allah'a dua etmek ve yalvarmak maksadıyla yazılan şiir.
müteaddit: birçok, çeşitli.
nevi: çeşit, tür.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî şeyler.
niyet: maksat, amaç.

asır ve on dördüncü asırda ayetin külliyyetinde dahil bir kısım efrad-ı mahsusayı irae ettiğine müteaddit emareler var. Ayetin külliyyetinde ^(HAŞİYE) tevafuk sırrıyla ¹ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ

kelimesinde bu zamanın en büyük şakilerinden üçüne cifrice tevafuk etmesi, o küllî ayette bunlar dahi kasten murat olduklarına emaredir, belki işarettir. İşte Hazret-i Gavs, bu ayetteki bu emareden, bu zamana bakmış. Mezkûr fıkrasını küllî ayete bir nevi hususî tefsir yaparak, kasidesinde kerametkârâne bahsettiği fitne-i ahir zaman içindeki şakirtlerini görüp, o zamanın şakilerinin şerrinden muhafaza edildiği ve burada münacatında dahi o kasidenin mealine bakıyor.

Şu fıkra-i Gavsîyede bir ima var. Buradaki “said” lâfzında, meşhur kasidesindeki ² تَعِيشُ سَعِيدًا kelimesine ha-

fî bir işaret olduğu gibi, ³ ذُو الْهَلَاكِ هُوَ الشَّقِيُّ الْمُبْعَدُ fıkra-sıyla, kendisinden sonra vuku bulan ve ulûm-i İslâmiyeyi mahvetmek niyetiyle kütüphaneleri Dicle ve Fırat nehri-ne atan Hülâgû felâketini haber vermekle beraber, Hülâgû gibi ulûm-i İslâmiyeye perde çeken şakileri dahi mezkûr ayete istinaden haber veriyor.

HAŞİYE: Ayetin külliyyetinde, saadet noktasında mazhariyetine mâsadak olmak için, milyarlar dereceden yalnız bir derece murat olduğumuzu anlasak, ebede kadar şükretsek, o nimetlerin hakkını eda edemeyiz. Hazret-i Gavs'ın işaretinden anlaşılıyor ki, o muhit ayetin denizinden bir katre kadar hissemiz var. ⁴ . اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي .

1. İnsanlardan şaki olanlar. (Hûd Suresi: 105.)
2. Maişette de saadetle geçinir.
3. Helâke uğratan ise, Cehennem ateşinde yanan şakilerdir.
4. Allah'a hamd olsun. (Fatiha Suresi: 2.) Bu, Rabbimin fazlındandır. (Neml Suresi: 40.)

saadet: mutluluk; hayra ebedî kurtuluşa ermek için Allah'ın insana yardım etmesi.
said: saadete eren, Allah'ın rızasına ve ahiret mutluluğuna kavuşan, mutlu.
saki: her türlü günahı işleyen

ve kötülüğü yapan, haydut.
sakirt: talebe, öğrenci.
ser: kötülük.
şükûr: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma, ona karşı minnet duyma, dil ile hamd etme.
tefsir: açıklama, izah.

tevafuk etmek: uygun gelmek.
tevafuk: uygunluk.
ulûm-i İslâmiye: İslâmî ilimler.
vuku bulma: olma, meydana gelme.

Evet, ¹ فَالْوَصِلُ إِلَى سَاحِلِ السَّلَامَةِ fıkrasıyla *hizbü'l-Kur'*-

ân'a işaret ettiği gibi, ² ذُو الْهَلَاكِ هُوَ الشَّقِيُّ الْمُبْعَدُ وَالْمُعَذَّبُ

fıkrasıyla ulûm-i İslâmiyeyi imha niyetiyle Hülâgû ve vüzerası gibi davranan bazı malûm insanların isimleri ilm-i cifirce dahi mezkûr ayetin işaretine istinaden tam tevafuk ediyor, gösteriyor.

Malûmdur ki, tevafuk, ilm-i cifrin anahtarlarından mühim bir anahtardır. Eğer bir tevafuk ise, delâlet denilmez; fakat hafî bir ima olur. Eğer, iki cihet ile aynı meseleye tevafuk gelse, imadan remiz derecesine çıkar. Eğer, iki-üç cihetle aynı meseleye gelse işaret olur. Eğer, maani-i el-faz işaret-ı harfiyeye münasip gelse ve işaretle bahsedilen insanların ahvali o manaya mutabık ve muvafık olsa, o işaret o vakit delâlet derecesine çıkar. Eğer altı-yedi ve cihle tevafukla beraber, mana-i kelimat, işaret-i harfiyeye muvafık gelse ve mukteza-i hale de mutabık olsa, o delâlet o vakit sarahat derecesine çıkar. İşte bu düstura binaen, Şeyh-i Geylânî o meşhur kasidesinde sarahat derecesinde *hizbü'l-Kur'ân*'dan bahsettiği gibi, *Virdü'l-İşâ* münacatında dahi mezkûr ayete istinaden *hizbü'l-Kur'ân*'ın bir hadimini tasrihen ve arkadaşlarını da işaret derecesinde haber veriyor.

Gavs-ı Azamın istikbalden haber verdiği nev'inden, meşhur Şeyhülislâm Ahmed Cami dahi İmam-ı Rabbanî (r.a.) olan Ahmed-i Farukî'den haber verdiği gibi, Celâleddin-i Rumî Nakşibendîlerden haber vermiş. Daha bu neviden çok evliyalar, vakıa mutabık haber vermişler;

imha: yok etme, ortadan kaldırma.

isal edici: ulaştırıcı, erıştırıcı.

istikbal: gelecek zaman.

istinaden: dayanarak.

işarat-ı harfiye: harflerin işaretleri.

maani-i elfaz: kelimelerin, sözlerin manaları.

malûm: bilinen.

mana: anlam.

mana-i kelimat: kelimelerin manası.

mesele: önemli konu.

mezkûr: adı geçen, zikredilen.

mukteza-i hâl: hâlin gerektirdiği durum.

muvafık: uygun.

mühim: önemli.

münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.

münasip: uygun.

Nakşibendi: Şeyh Muhammed Bahaüddin Nakşibend tarafından kurulan, gizli zikirle Allah sevgisini kalbe nakşetmeyi esas alan bir Ehl-i Sünnet tarikatı.

nevi: çeşit, tür.

niyet: maksat, amaç.

remiz: işaret.

şaki: her türlü günahı işleyen ve kötülüğü yapan, haydut.

sarahat: açıklık.

Şeyh-i Geylânî: Abdülkadir Geylânî Hazretleri.

tasrihen: açık açık anlatarak.

tevafuk: uygunluk.

ulûm-i İslâmiye: İslâmî ilimler.

vakıa: vuku bulan, olan, mevcut hâdise, olay.

vakit: zaman.

vecih: yön.

virdü'l-îşâ: yatsı vaktinde yapılan dua, zikir.

vüzera: vezirler.

1. Sahil-i selâmete isal edici.

2. Helâke uğratan ise, Cehennem ateşinde yanan şakîlerdir.

ahval: hâller.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

bahsetmek: bir konu hakkında konuşmak, söz söylemek.

binaen: -dan dolayı.

cihet: yön.

delâlet: gösterme, işaret etme; delil olma.

düstur: kural, prensip.

evliya: velîler, Allah dostları.

fıkra: paragraf.

Gavs-ı Azam: Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.

hadim: hizmet eden, hizmet-kâr.

hafî: gizli.

hizbü'l-Kur'ân: Kur'ân'a hiz-

met edenler, Kur'ân taraftarları.

ilm-i cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi.

ima: dolaylı, üstü kapalı anlatma.

fakat onların bir kısmı sarahate yakın haber vermişler. Diğer bir kısmı, haberleri çendan bir derece müphem, mutlaktır; fakat bahsettikleri zatlar makam sahibi ve büyük olduklarından, büyüklükleri ve taayyünleri cihetiyle o müphem ihbar-ı gaybîyi, bilistihkak kendilerine almışlar. Meselâ, Ahmed Cami (k.s.) demiş ki: “Her dört yüz sene başında mühim bir Ahmed gelir. Bin tarihi başındaki Ahmed en mühimdir.” Yani o elfin müceddididir. İşte böyle mutlak bir surette söylediği hâlde, İmam-ı Rabbânî'nin (k.s.) büyüklüğü ve teşahhusu, o haber-i gaybîyi kat'iyen kendine almış. Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumî de (k.s.) Nakşibendîden müphem bir surette bahsetmiş; fakat Nakşîlerin büyüklüğü ve yüksekliği ve teşahhusları o haberi de bilistihkak kendilerine almışlar.

İşte bu kerametkârâne ihbar-ı gaybî nev'inden Gavs-ı Azam (k.s.) dahi, hizbü'l-Kur'ân'dan işarî bir surette haber verdiği gibi, hizbü'l-Kur'ân'ın bir hadimi olan bu bîçare Said'i (r.a.) iki yerde sarahaten haber veriyor. Müphem ve mutlak bırakmadığının sırrı budur ki: Bu bîçare Said, makam sahibi olmamışken ve büyük değilken ve mutlak tabiri teşhis edecek bir teşahhus yokken, lütf-u İlâhî ile, büyük bir makamın hizmetinde bulunmasıdır. Âdeta bir nefer iken, müşiriyet makamı hizmetinde bulunmasıdır. İşte küçüklüğü ve ehemmiyetsizliği içindir ki, Hazret-i Gavs, öteki evliyaya muhalif olarak yalnız işaretle kalmayıp, sarahat derecesinde parmağını onun başına basıyor.

bîçare: çaresiz.

bilistihkak: hak ederek, hakkıyla.

cihet: yön.

çendan: gerçi.

ehemmiyet: önem.

elf: bin.

evliya: velîler, Allah dostları.

haber-i gaybî: gelecek zamanla ilgili haber.

hadim: hizmet eden, hizmetkâr.

hizbü'l-Kur'ân: Kur'ân'a hizmet edenler, Kur'ân taraftarları.

ihbar-ı gaybî: gelecek zamanla ilgili haber verme.

işarî: işaretle olan.

kat'iyen: kesin olarak.

kerametkârâne: kerametli bir

şekilde, olağanüstü.

lütf-u İlâhî: Allah'ın lütfu, ih-sanı, yardımı.

makam: manevî mevki; mevki.

muhalif: zıt, aykırı, uymayan.

mutlak: herhangi bir kayda bağlı olmayan.

müceddit: Hadis-i Şeriflerde her yüz senede bir geleceği bildirilen, dinin hakikatlerini, asrın ihtiyacına göre ders veren peygamber vârisi olan âlim zat.

mühim: önemli.

müphem: belirsiz, örtülü, kapalı.

müşiriyet: maresallik.

Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibend'in kurduğu tarikat ve bu tarikate bağlı olan.

Nakşibendî: Şeyh Muhammed Bahaüddin Nakşibend tarafından kurulan, gizli zikirle Allah sevgisini kalbe naksetmeyi esas alan bir ehl-i sünnet tarikatı, nakşibendilik.

nefer: rütbesiz asker, er.

nevi: çeşit, tür.

sarahat: açıklık.

sarahaten: açıkça.

suret: şekil, biçim, tarz.

taayyün: belli, itibarlı, görünen insanlardan olma.

tabir: yorum.

teşahhus: şahsının belirli hale gelmesi.

teşhis etmek: tanımak, kim olduğunu anlama .

zat: kişi, şahıs.

Sergüzeşt-i hayatımda geçen ve çoğunu gizlediğim çok harika vakıalar vardı. Kendimi hiçbir vecihle keramete lâıyk görmediğim için, onları bazen tesadüfe, bazen da başka esbaba isnat ediyordum. Şimdi kanaatim geliyor ki, o harikalar, Gavs-ı Azamın bir silsile-i kerameti- ni teşkil ederler. Demek onun duasıyla, himmetiyle, ona kerameten ve bize ikram nev'inden, bir nevi inayet-i İlâhiyeye mazhar olmuşuz.

Ezcümle: Ben menfi olarak İstanbul'a getirildiğim vakit, bir zaman Meşihat-ı İslâmiye dairesinde bulunan Dârülhikmeti'l-İslâmiyedeki hizmet-i Kur'âniyeye çalıştığım için, o alâkadarlık cihetinde, "Meşihat dairesi ne hâledir?" diye sordum. Eyvah! Öyle bir cevap aldım ki, ruhum, kalbim ve fikrim titrediler ve ağladılar. Sorduğum adam dedi ki: "Yüzer sene envar-ı şeriatın mazharı olmuş olan o daire, şimdi büyük kızların lisesi ve mel'abegâhıdır." İşte o vakit öyle bir hâlet-i ruhiyeye giriftar oldum ki, dünya başıma yıkılmış gibi oldu. Kuvvetim yok, kerametim yok; kemal-i me'yusiyetle ah vah diyerek dergâh-ı İlâhiyeye müteveccih oldum. Ve bizim gibi kalpleri yanan çok zatların hararetli ahları, benim ahıma iltihak ettiler. Hatırıma gelmiyor ki, acaba Şeyh-i Geylânî'nin duasını ve himmetini, duamıza yardım için istedim mi, istemedim mi? Bilmiyorum. Fakat her hâlde o eskiden beri nurlar yeri olmuş bir yeri zulmetten kurtarmak için, bizim gibilerin ahlarını ateşlendiren onun duasıdır ve himmetidir. İşte o gece Meşihat kısmen yandı. Herkes "Vâ-esefa" dedi; ben ve benim gibi yananlar, "Elhamdülillâh"

ah: beddua; öfke, acı duyulduğunda söylenen bir kelimedir.

alâkadar: ilgili, alâkalı.

cihet: yön.

Dârülhikmeti'l-İslâmiye:

1918-1922 yılları arasında büyük hizmetler yapmış olan İslâm Akademisi veya Yüksek İslâm Şûrası manasındaki dini müessesesi

dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın huzuru.

elhamdülillâh: Allah'a hamd

olsun.

envar-ı şeriat: şeriatın nurları.

esbap: sebepler.

ezcümle: bu cümleden olarak.

Gavs-ı Azam: Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.

giriftar olmak: tutulmak, yalanlanmak.

hâlet-i ruhiye: ruh hâli.

hararetli: ateşli.

himmet: ermiş bir kimsenin manevi yardımı ile birisini ko-

ruması, yardım etmesi; manevi yardım.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.

ikram: lütuf, ihsan, bağış.

iltihak etmek: katılmak.

inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.

isnat etmek: dayandırmak.

kanaat getirmek: aklı yatmak inanmak.

kemal-i me'yusiyet: tam bir ümitsizlik.

keramet: Allah'ın velî kulla-

rında görülen olağanüstü hâller.
kerameten: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü bir hâl olarak.

lâıyk: yakışır, uygun.

mazhar olmak: erişmek, ulaşmak, şereflenmek.

mazhar: bir şeyin çıktığı, görüldüğü yer.

mel'abegâh: oyun yeri.

menfi: sürgün edilmiş.

meşihat: şeyhülislâmlık makamı, Osmanlı devletinde Diyanetin dini ilimlerle ilgili bölümü.

Meşihat-ı İslâmiye: Osmanlı devletinde Diyanetin dini ilimlerle ilgili bölümü, şeyhülislâmlık makamı.

müteveccih olmak: yönelmek, dönmek.

nev: çeşit, tür.

nur: aydınlık, ılık; ilim.

sergüzeşt-i hayat: hayat macerası.

silsile-i keramet: keramet zinciri.

teşkil etmek: meydana getirmek.

vâesefa: eyvah, çok yazık!

vakıa: olay.

vakit: zaman.

vecih: yön.

zat: kişi, şahıs.

zulmet: karanlık.

dedik. Zannederim ki, bu fakir millete iki yüz milyon zarar veren Adliye dairesindeki yangında böyle bir mana var. İnşallah bu da bir ikaz ve intibahı verecektir. Ateş bazen sudan ziyade temizlik yapar.

Hakikatli Bir Lâtime

Sultan Süleyman Kanunî, kesretli kırk çeşme sularını İstanbul'a getirdiği vakit, Şeyhülislâm Zembilli Ali Efendi ona demiş: "Hilâf-ı şeriat kanunları Avrupa'dan getirdiğin cihetle, İstanbul'a öyle bir bok sıçtın ki, o getirdiğin suların cümlesi üzerinden akıp geçse yüz senede temizleyemez."

Sual: Gavs-ı Azam gibi büyük velîler, bazı evkatta, mazi ve müstakbeli hazır gibi müşahede ederler. Neden maziye ait cihette sarahat suretinde haber veriyorlar da, istikbalden hafî remizlerle, gizli işaretlerle bahsediyorlar?

Elcevap: ¹ لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ ayeti ile,

² عَالَمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهَرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ۖ إِلَّا مَنِ الرِّضَىٰ مِنْ رَسُولٍ
ayeti ifade ettikleri kudsi yasağa karşı ubudiyetkârâne bir hüsnüedep takınmak için, tasrihten işaret mesleğine girmişler. Tâ ki işaretlerle, remizle anlaşılın ki, ihtiyarsız, niyetsiz bir surette talim-i İlâhî olmuştur. Çünkü istikbalî olan gaybiyat, niyet ve ihtiyar ile verilmediği gibi, niyetle de müdahale etmek, o yasağa karşı adem-i itaati işlemam ediyor.

adem-i itaat: emre uymamak, itaatsizlik.
adliye: mahkeme, yargılama işle-riyle uğraşan daire.
âlem: dünya.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet: yön.
evkat: vakitler, zamanlar.
gaybiyat: gayba ait olanlar.
gayp: gizli olan, göze görünmeyen şey.
haberdar: haberi olan, haberli.
hafî: gizli.
hakikat: gerçek.
hilâf-ı şeriat: şeriata aykırı.
hüsn-i edep: güzel edep.
ihtiyar: kendi istek ve arzulanna göre hareket etme.
ikaz: uyarı.
inşallah: Allah izin verirse.
intibah: uyanma, uyanış.
istikbal: gelecek zaman.
istikbalî: gelecek zamanla ilgili.
işmam etmek: hafif olarak hissettirmek.
kesretli: çokluğu olan.
kudsi: kutsal, Allah'la ilgili.
lâtime: güldürücü, edep sınırlarını

aşmayan söz.
mana: anlam.
mazi: geçmiş zaman.
müdahale etmek: karışmak.
müstakbel: gelecek zaman.
müstesna: hariç.
müşahede etmek: görmek, seyretmek.

niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
remiz: işaret.
sarahat: açıklık.
sual: soru.
suret: biçim, tarz.
suret: şekil, biçim, tarz.
talim-i İlâhî: Allah'ın öğret-

mesi, bildirmesi.
tasrih: açıkça anlatma, bildir-me.
ubudiyetkârâne: kulluğa ya-kışır bir şekilde.
vakit: zaman.
veli: Allah dostu, evliya.
ziyade: fazla, çok.

Hazret-i Gavs'ın Keramet-i Gaybiyesini Teyit Eden Bir Ayetin İşaratındaki Bir Nükte-i İ'caziyedir

Kur'an'dan tereşşuh eden o Sözler ve risaleler, Kur'an-ı Hakîm'in bir nevi müstakim tefsiri ve hakaik-ı imaniyenin istikametli ve kuvvetli delilleri olduğundan, o risaleler ve sözlere gelen şeref ve takdir ve tahsin, Kur'an'a ve hakaik-ı imana aittir. Madem öyledir; bilâ-perva derim ki: ¹ وَلَا رُطْبَ وَلَا يَابِسَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ sırıy-la, Kur'an'da elbette bu istikametli tefsirinin istikametine işaret var.

Evet, var. Kur'an o tefsirine hususî bakıyor. Çünkü, ayat-ı mühimmeden Sure-i Hûd'daki ² (HÂŞİYE) فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ ayeti bulunan sayfanın karşısında فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتَ ayeti, fâ-i atıf hariç olarak اِسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتَ makam-ı ebcedîsi bin üç yüz ikidir. Demek اِسْتَقِمْ 'deki emr-i has içinde bulunan hitab-ı âmmın hadsiz müstakim efratları içinde, o bin üç yüz iki tarihinde bir ferдин bir cihette istikamet emrinin imtisali bir hususiyet kazanacak. Demek on dördüncü asırda Kur'an'dan iktibas edip, istikametsiz, sakim

HÂŞİYE: Hatta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: ³ شَيْبَتْنِي سُورَةُ هُودٍ Yani, "Sure-i Hûd'daki فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتَ ayeti beni ihtiyarlattırdı." ⁴ Çünkü, ehemmiyeti azîmdir; istikamet-i tammeyi emrediyor.

1. Yaş ve kuru ne varsa, apaçık bir kitapta yazılmıştır. (En'am Suresi: 59.)

2. O gün insanlardan şakiler ve saidler vardır. (Hûd Suresi: 105.)

3. Emrolunduğun gibi dosdoğru ol. (Hûd Suresi: 112.)

4. Tirmizî, Tefsiru Sure 56:6.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.

asır: yüzyıl.

ayat-ı mühimme: önemli ayetler.

ayet: Kur'an'ın her bir cümle-

si.

azim: büyük.

bilâperva: korkusuzca.

cihet: yön.

efrat: fertler.

ehemmiyet: önem, değer.

emr-i has: özel emir.

fâ-i atıf: atıf fâ'sı, bir kelimeyi veya cümleyi biri birine bağlayan harf.

ferman: emir, buyruk.

fert: şahıs, kişi.

hadsiz: sonsuz.

hakaik-ı iman: iman hakikat-

leri.

hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler.

hâşiye: dipnot.

hitab-ı âmm: umumî hitap.

hususî: özel.

hususiyet: hususîlik, ayrıncı özellik.

iktibas: alıntı.

imtisal: emre tamamen uyma.

istikamet: doğrultu, yön; dosdoğru bir yolda olma, doğruluk.

istikamet-i tamme: kusursuz, mükemmel doğruluk.

işarat: işaretler.

keramet-i gaybiye: ileriye dönük, gelecek zamanla ilgili keramet.

Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.

makam-ı ebcedî: ebceyle ilgili, harflere sayı değeri vermek suretiyle bazı manalar bulma ilmi olan ebce hesabına göre elde edilen sonuç.

müstakim: doğru, düz, düzgün.

nevi: çeşit, tür.

nîmet: ikram, lütuf, bağış.

nükte-i i'caziye: olağanüstü olan, herkesin anlayamadığı ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.

Rab: yaratan, besleyen, varlıkları ıslah ve terbiye eden yüce Allah.

Resul-i Ekrem: en kerim en değerli ve cömert olan peygamber Hz. Muhammed.

said: mes'ut, mutlu, yükselen, güzel hâllerinden dolayı Allah tarafından sevilen.

sakim: hasta, sağlam olmayan.

Sure-i Hûd: Hûd suresi.

şaki: haydut, asi, eşkiya.

tahsin: beğenme, güzel bulma.

takdir: bir şeyin değerini, kıymetini, lüzumunu anlama.

tefsir: açıklamak, Kur'an'ın mana bakımından izahı.

tereşşuh etmek: sızmak.

teyit etmek: kuvvetlendirme, doğrulama.

yâd etmek: anmak, hatırlamak.

yollar içinde sırat-ı müstakimi gösterecek âsârı neşreden bir adamı, o hadsiz efrat içinde dahil ediyor.

Hem o istikamet bir hususiyeti var ki, tarihiyle işaret ediyor. Hâlbuki, o asırda şahsen istikamette mümtaz bir hususiyet kesb etmek çok uzaktır. Demek, şahsî istikamet değil. Öyle ise, o adamın teşebbüsüyle neşredilen esrar-ı Kur'âniye, o asırda istikamette imtiyaz kesb edecek. O adam şahsen gayr-i müstakim olduğu hâlde, müstakimler içine idhali, o imtiyaza remzeder. Madem hakikat budur; ben kat'î bir surette itiraf ediyorum ki, hayatım istikametsiz gitmiş, kalbim sakametten kurtulmamış, o kudsî emrin imtisalinden belki yüz derece uzağım. Fakat ¹ **وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ** sırrıyla, o nimete bir şükür

olarak derim ki: O bin üç yüz iki tarihi ise, Arabî tarih itibarıyla olsa, Kur'ân okumaya başladığım aynı tarihe tevafuk eder. Ve Rumî tarihi hesabıyla, ilme başladığım tarihe tevafuk eder. Öyle ise, o ima edilen fert olabiliriz. Hâlbuki şahsen bütün hayatı sakim ve istikametsiz olan bir ferde istikametle ima edilse ve gayr-i müstakim iken müstakimler içine idhal edilse, elbette o ferdin mazhar olacağı âsârın istikametine imadır. Ve o âsârın istikameti, o tarihte başlayıp dalâlet yolları ve zulûmat tarikleri içinde sırat-ı müstakimi gösterecek, ² **اسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ**

emrini imtisal edecek demektir. Evet, lillâhilhamd, Risale-i Nur eczaları Kur'ân'ın bu mu'cizâne ima-i gaybîsini bilfiil göstermiş, meydandadır.

âsâr: eserler.

asır: yüzyıl.

bilfiil: bizzat kendisi.

dalâlet: Islâmiyetten, doğru yoldan ayrılma, batıla yönelme.

ecza: cüzler, kısımlar.

efrat: fertler.

esrar-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın sırları.

fert: şahıs, kişi.

gayr-i müstakim: doğru yolda olmayan.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat: gerçek.

hususiyet: hususilik, ayrıncı özellik.

idhal: dahil olma, girme.

ima: işaret.

ima-i gaybî: gayptan işaretle haber verme.

imtisal etmek: emre tamamen uymak.

imtisal: emre tamamen uyma.

imtiyaz: ayrıcalık.

istikamet: doğrultu, yön; dosdoğru bir yolda olma; doğruluk.

itiraf: söylemek istemediği şeyi gizlemeyip açıklamak.

kat'î: kesin.

kesb: kazanma.

kudsî: mukaddes, kutlu.

lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun; hamd ve övgü, şükür ve minnet Allah'a aittir.

mazhar olmak: erişmek, kavuşmak.

1. Rabbinin nimetini de yâd et. (Duha Suresi: 11.)

2. Emredildiğin gibi dosdoğru ol. (Hûd Suresi: 112.)

mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.

mümtaz: seçkin.

müstakim: doğru yolda olan.

neşir: yayma, tamim.

nimet: lütuf, ihsan.

remiz: işaret.

Risale-i Nur: Nur Risalesi, Be-diüzzaman Said Nursî'nin

eserlerinin adı.

Rumî tarih: Milâdî takvimden 13 gün geri bir güneş takvimi olan Rumî takvim olarak kullanılır.

sakamet: bozukluk, sakatlık.

sakim: hasta, sağlam olmayan.

sırat-ı müstakim: en doğru

yol, islâm yolu.

suret: biçim, tarz.

şahsî: hususî.

şükür: görülen bir iyiliğe karşılık minnettarlık ifade etme.

tarik: yol.

teşebbüs: başlama, girişme.

tevafuk: uygunluk.

zulûmat: karanlıklar.

Şu ayetin gizli imasına ¹ **إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ** ayeti

teyit ediyor. Çünkü **إِنَّ** 'deki şeddeli nun bir sayılsa, tam evvelki ayete tevafuk ile, hizbü'l-Kur'an'ın faaliyetine vasıta olan bir hadiminin Kur'an okumaya başladığı bin üç yüz iki tarihine iki fark ile tevafuk etmekle beraber; şeddeli nun iki nun sayılsa, bin üç yüz elli eder ki, bu tarihte Kur'an'dan muktebes olan Risale-i Nur etrafında toplanan, bütün kuvvetleriyle Kur'an'ın hizmetlerine çalışan, hizbü'l-Kur'an'ın faaliyeti ve dalâlet ve zındıkaya manen galebe ettikleri bir zamana tevafuku ise, istikbalde tam galebelerine bir ima-i gaybîdir.

• • •

Keramet-i Gaybiye-i Gavsîyenin Bir Tetimmesidir

² **تَوَسَّلْ بِنَا فِي كُلِّ هَوْلٍ وَشِدَّةٍ ۞ أَغِيثْكَ فِي الْأَشْيَاءِ دَهْرًا بِهَمَّتِي**

Hazret-i Gavs'ın keramet-i gavsîyesinde beş satırdan bahsedilmişti. O beşten dördü, her biri bir cihette hizbü'l-Kur'an'a işaret ettiğini anlamıştık. Burada yazılan başta **تَوَسَّلْ** ile başlayan satırdan ise hiçbir işaretini anlamamıştık. Onun için onun altında haşiye olarak bir şey yazılmamıştı. Bu defa odamda talik edilen o levhaya baktım. Birden bire kalbime ihtar edildi ki, baştaki satırın size aidiyeti var, ilm-i cifrin kaideleriyle size bakıyor. Ne için dikkat etmiyorsun? Ben dikkat ettim, bir şey anlamadım. Tekrar ihtar edildi ki, bu satır birisine emrediyor,

lânî'nin kerameti.

keramet-i gaybiye-i Gavsîye: "büyük gavs" diye meşhur olan Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin görünüp bilinmeyen gizli kerameti.

manen: mana bakımından, manevî yönden, manaca.

muktebes: alıntı yapılmış.

Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.

talik edilen: (duvara) asılan.

tetimme: ek, ilâve.

tevafuk: uygunluk.

teyit etme: kuvvetlendirip doğrulama, onaylama.

vasıta: aracılık.

zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

1. Şüphesiz Allah'a tâbi olan topluluk gerçek galiplerin tâ kendisidir. (Mâide Suresi: 56.)

2. Ahir zamanın fitnelerine yetişip düştüğün zaman, benim dua ve himmetimi kendine vesile ve şefaathçi yap. Allah'ın izniyle ve kuvvetiyle senin imdadına yetişeceğim.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

cihet: yön.

dalâlet: Islâmiyetten, doğru yoldan ayrılma, batıla yönelme.

faaliyet: icraat, çalışma.

galebe etme: üstün gelme.

galebe: üstün gelme.

hadim: hizmet eden, hizmetkâr.

haşiye: dipnot.

hizbü'l-Kur'an: Kur'an tarafı, Kur'an'a hizmet eden.

ihtar etme: hatırlatma, bildirme.

ihtar: hatırlatma, bildirme.

ilm-i cifri: harflere sayı değeri

ri verilerek tarih düşürme ilmi.

ima: işaret.

ima-i gaybi: gayptan işaretle haber verme.

istikbal: gelecek zaman.

kaide: kural, prensip.

keramet-i Gavsîye: 'büyük gavs' Seyyid Abdülkadir Gey-

nida ediyor. Her hâlde bir adamın ismi yâ-i nida ile beraber örfen ve makamen ve kaideten mana cihetinde mevcut bulunmak lâzım gelir. Bundan sonra gelen beyitlerde medar-ı hitap olan **مُرِيدِي** kelimesinden murat kim ise, burada dahi o murattır. Öyle ise, **تَوَسَّلْ** kelimesinden sonra bir isim, nida ile murat ve mukadderdir. Hem **أَغِيثُكَ** 'deki hitap kime ait olduğu anlaşılmak için, nida ile bir isim zikretmek lâzım geliyor. Madem her hâlde bir isim lâzımdır; elbette o isme delâlet eden bir karine, bir emare vardır. O vakit bir emare aradım. Gördüm ki, ahirdeki satırda **سَعِيد** ismi yâ-i nida ile beraber bu iki yerde murat olduğuna iki delil var:

Birinci delil: Bu beytin dört arkadaşı **سَعِيد** ismine işaretleridir.

İkinci delil: Hem birinci, hem ikinci fıkrada aynı bin iki yüz doksan dört eder ki, müteaddit yerde Cenab-ı Gavs'ın işaret-i gaybiyesinden fitne-i ahir zamanın başlangıcı olan tarihi gösteriyor. O tarih ise, hem bu isim sahibinin Arabî tarih-i velâdetine, hem âlem-i İslâmın başına gelen hâdisat-ı elîmenin havl ve şiddetinin en büyük sebebi olan doksan üç Rus Harbinin şiddet-i tarihine tesadüf ediyor. O vakit hem taun ve veba ve kaht ve galâ ve hem Rusun zulüm ve istilâ zamanına tesadüf ediyor.

ahir: son.
âlem-i İslâm: İslâm dünyası.
beyit: iki mısradan oluşan şiir.

Cenab-ı Gavs: pek saygın, Abdülkadir Geylânî.
cihet: yön.
delâlet: delil olma, ispat.
emare: alâmet, belirti.
fitne-i ahir zaman: ahir zaman fitnesi, dünya ömrünün son zamanlarında ortaya çıkan bozgun, kargaşa, her alanda görülen anarşi.
gala: kıtlıkla gelen pahalılık.
hadisat-ı elime: elem ve acı veren olaylar.
havl: güç, kuvvet.

hitap: söz söyleme.
istilâ: işgal etme, yayılma.
işaret-i gaybiye: gaypla ilgili işaret.
kaht: kıtlık, kuraklık.
kaideten: kaidece, kural gereğince.
karine: işaret, delil.
makamen: makam, yer bakımından.
mana: anlam.
medar-ı hitap: hitap sebebi.
mevcut: var.
mukadder: takdir olunmuş,

belirlenmiş.
müteaddit: çok, bir çok.
nida: çağırma, seslenme.
örfen: örfi olarak.
şiddet-i tarih: tarihin şiddetli olayları.
tarih-i velâdet: doğum tarihi.
taun: salgın veba hastalığı.
veba: bulaşıcı ve öldürücü hastalık, taun.
yâ-i nida: ünlem ifadesi olan 'ya' harfî, 'ey' gibi.
zikir: anma.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Hazret-i Gavs bu beytinde ve bu kasidesinde fitne-i ahir zamana bakıyor. O fitnenin başlangıcı olan bin iki yüz doksan üç ve dört tarihine **تَوَسَّلَ** satırının her fıkrası **يَا سَعِيدُ** kelimesiyle beraber aynı tarihi gösteriyor. Biri bin iki yüz doksan dört, diğeri bin iki yüz doksan beş tarihini gösteriyor. O tarih, Rumî hesap ile olsa Said'in mebde-i tufuliyetine, eğer Arabî tarihiyle olsa velâdet zamanına tevafuk ediyor. Eğer fıkra-i ulâdaki **هَوَّلَ** kelimesinin üstündeki tenvin ve ikinci fıkradaki **دَهْرًا** kelimesindeki tenvin, nun sayılsalar, o vakit her bir fıkranın bin üç yüz kırk dört ve kırk beş tarihini gösterecek, fitne-i ahir zamanın maneviyat cihetinde en elîm zamanına ve izn-i İlâhî ile himaye ve himmet ve dua-i Gavsiyede bulunan Said'in dahi en elîm, en sıkıntılı zaman-ı esaretine tevafuk ediyor.

Bu **تَوَسَّلَ** beytinin işaret-i gaybiyesi çendan zayıf ise de, öteki dört beytin sarahate yakın işaretleri bunun zayıf işaretini takviye ediyor. Çünkü, gayet zayıf ve incecik iplerin içtimasında koparılamayacak bir derecede kuvvet bulunduğundan, elbette, bir zayıf emare kavi işaretlerin işaret ettikleri aynı şeye işaret etse, delâlet derecesinde bir işarettir denilebilir.

beyit: iki mısradan oluşan şiir.
cihet: yön.
çendan: gerçi.
delâlet: delil olma, belirtme.
dua-i Gavsîye: çok saygın olan Gavsın duası.
elim: çok acı verici, acıklı.
emare: alâmet, belirti.
fıkra-i ulâ: birinci fıkra, paragraf.
fitne: fesat, bozgunculuk.
fitne-i ahir zaman: ahir zaman fitnesi, dünya ömrünün

son zamanlarında ortaya çıkan bozgun, kargaşa, her alanda görülen anarşi.
Hazret-i Gavs: pek saygın olan Abdülkadir-i Geylânî.
himaye: koruma, muhafaza etme.
himmet: ermiş bir kimsenin manevî yardımı ile birisini koruması.
ic̣tima: toplanma, birleşme.
işaret-i gaybiye: gaypla ilgili işaret.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.

kaside: belli bir konuda yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
kavi: kuvvetli, güçlü.
maneviyat: manevî olan hususlar, ruha, hisse, inanca ait şeyler.
mebde-i tufuliyet: çocukluk başlangıcı.
Rumî: Milâdî takvimden 13 gün geri bir güneş takvimi Rumî takvim adında kullanılır.
sarahat: sarihlik, açıklık.
takviye: kuvvetlendirme, te-

yt etme.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret.
tevafuk: uygunluk.
velâdet: doğum.
zaman-ı esaret: esirlik, kölelik devri.

Muhtasar Bir Tahlil

Fıkra: ¹ ت شَدَّةٌ تَوَسَّلَ بِنَافِي كُلِّ هَوْلٍ وَشَدَّةٍ , kelimesinin haruf-i asliyesinden olmadığından, vakıf vak-tinde kaideten ه 'ye kalbolduğu cihetle, ت , ه , س sayılır. Baştaki تَوَسَّلَ 'de ت ile شَدَّةٍ 'deki ش yedi yüz, şeddeli س yüz yirmi, ف 'deki ف seksen, mecmuu dokuz yüz; dört yüz yirmi; ل , ن , ب , üç , و , ه , ك , ی ve bir elif yüz on bir; شَدَّةٍ 'deki şeddeli د sekiz; mecmuu bin yüz otuz dokuz; تَوَسَّلَ 'den evvel veyahut sonra يَ سَعِيدٌ kelimesi yüz elli beş ediyor; yekûnu bin iki yüz doksan dört eder.

İkinci Fıkra: ² أَغِيثُكَ فِي الْأَشْيَاءِ دَهْرًا بِهَمَّتِي fıkrasında أَغِيثُكَ kelimesi hesaba dahil değildir. O kelimedeki kâf-ı hitap'tan murat Said olduğundan, elbette يَاسَعِيدٌ kelimesi mukadderdir. Öyle ise, أَغِيثُكَ يَاسَعِيدٌ فِي الْأَشْيَاءِ دَهْرًا بِهَمَّتِي aynen evvelki fıkra gibi bin iki yüz doksan beş eder. Eğer okunmayan hemze-i vasıl sayılmazsa, bin iki yüz doksan dört eder. Çünkü ش ile ت yedi yüz, ر iki yüz, ف iki yüz, ب , د , م seksen; ile beraber yüz; oldu bin. Müşeddet

1. Ahir zamanın fitnelerine yetişip düştüğün zaman, benim dua ve himmetimi kendine vesile ve şefaathçi yap.
2. Allah'ın izniyle ve kuvvetiyle senin imdadına yetişeceğim.

cihet: yön.

elif: Arap alfabesinin ilk harfi.

hemze-i vasıl: Arapçada iki keli-meyi birleştiren 'elif' harfi.

haruf-i asliye: temel harfler.

kâf: Arapça da 'kâf' harfi.

kaideten: kural ve prensibe göre.

lâfız: söz, kelime.

mecmuu: toplamı.

muhtasar: kısa, özet.

mukadder: takdir olunmuş, belirlenmiş.

müşeddet: iki harf kuvvetin-de okunan şeddeli harf.

şedde: Arapçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki

defa okutan işaret.

tahlil: bir meseleyi çözümle-me, analiz etme.

vakıf: Arapça bir kelimenin sonunu harekesiz olarak oku-ma; durak..

yekûn: toplam, bütün.

dört *elif*, bir *ی* ile beraber yirmi, o seksen ile yüz edip, evvelki yekûn ile bin yüz; *ل* otuz, iki *ه* ile beraber kırktır, *يَا سَعِيدُ* 'de olan yüz elli beş ile beraber bin iki yüz doksan beş, eğer sakıt olan *hemze-i vasıl* sayılmazsa bin iki yüz doksan dört eder. Aynen evvelki fıkra ile tam tevafuk edip, her birisi fitne-i ahir zamanın hem başlangıcı tarihine (ki, bin iki yüz doksan dördttür), hem tenvinler ile beraber o fitnenin en karanlıklı zamanı olan bin üç yüz kırk dört tarihine ve fitnelerin içinde mahfuziyetle beraber pek çok çalkanan bîçare Said'in hem tarih-i velâdetine, hem işkenceli tarih-i esaretine tevafuk ediyor. Her hâlde bu acip tevafuk, ittifakî ve tesadüfî bir tevafuk değildir. ¹ *لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ*

Sual: Sen bu zamanın hâdisatına fitne-i ahir zaman diyorsun. Hâlbuki hadiste varit olmuş ki, “*Ahir zamanda Allah Allah (c.c.) denilmeyecek; sonra kıyamet kopacak.*” ²

Elcevap: *Evvelâ*, fitne-i ahir zamanın müddeti uzundur; biz, bir faslındayız.

Saniyen: Yerde Allah Allah (c.c.) denilmeyeceksen murat, Allah'a iman kalkacak demek değildir; **(HAŞİYE)**

HAŞİYE: Çünkü hadiste vardır ki:

³ *لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ*. Bu hadis diğer hadis takyit ediyor.

1. Gaybı Allah'tan başka hiç kimse bilemez. (Neml Suresi, 65'ten muktebes.)

2. Askalanî, *Fethü'l-Bârî*, 6:454; Heysemî, *Mecma'ü'z-Zevaid*, 8:12.

3. Ümmetimden bir taife kıyamet gününe kadar galibâne hak üzerine olacaktır. (Bu hadis kaynaklarda hem bu lâfızlarla, hem de aynı manayı ifade eden farklı lâfızlarla da rivayet edilmiştir. (Buharî, l'tisam: 10; Müslim, İman: 247, İmare: 170, 173, 174; Ebu Davud, Fiten: 1; Tirmizî, Fiten: 27, 51; İbni Mâce, Mukaddime: 1, Fiten: 9; Müsned, 5:34, 269, 278, 279; Hakîm, Müstedrek, 4:449-450, 550.)

acip: şaşılacak ve hayret uyandıran şey.

ahir zaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.

bîçare: çaresiz.

elif: Arap alfabesinin ilk harfi.

fasıl: bölüm.

fitne: fesat, bozgunculuk.

fitne-i ahir zaman: ahir zaman fitnesi, ahir zaman fitne-

si, dünya ömrünün son zamanlarında ortaya çıkan bozgun, kargaşa, her alanda görülen anarşi.

hadis: Hz. Muhammed'e ait

olan söz, emir, iş veya onaylamış olduğu davranış ve haber.

hâdisat: hâdiseler, olaylar.

haşiye: dipnot.

hemze-i vasıl: Arapçada iki kelimeyi birleştiren 'elif' harfi

ittifakî: tesadüfî, rastgele.

kıyamet: dünyanın sonu.

mahfuziyet: korunmak.

murat: istenilen.

sakit: düşen, düşme.

saniyen: ikinci olarak.

sual: soru.

takyit etme: bağlama.

tarih-i esaret: esir olduğu tarih.

tarih-i velâdet: doğum tarihi.

tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret.

tesadüfî: rastgele, tesadüf olarak.

tevafuk: uygun gelme; uygunluk.

varit: ulaşan, gelen, erişen.

yekûn: toplam, bütün.

belki Allah'ın namını değiştirecekler demektir. Nasıl ki yerde Allah Allah (c.c.) denilmezse kıyamet-i kübra kopacak; bir memlekette de Allah Allah (c.c.) denilmezse, bir nevi kıyamet kopmasına işarettir. (HAŞİYE)

تَوَسَّلْ بِنَافِي كُلِّ هَوْلٍ وَشِدَّةٍ ۞ أَغِيثَكَ فِي الْأَشْيَاءِ دَهْرًا بِهِمَّتِي

İlm-i cifirle manası: “Yâ Said! Ahir zamanın fitneleri-ne yetişip düştüğün zaman, benim dua ve himmetimi kendine vesile ve şefaathçi yap. İnşaaallah, senin her şeyinde ve her işinde uzun bir zamanda, yani tufuliyet zamanından, tâ ihtiyarlığın vaktinde işkenceli esaretine kadar, yani bin iki yüz doksan dörtten, tâ bin üç yüz kırk beş, belki altmış dörde, daha ziyade bir zamana kadar, Allah'ın izniyle ve kuvvetiyle senin imdadına yetişeceğim.”

رَبَّنَا لَا تَوَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا¹

Said Nursi

...

Re'fet, Mustafa, Mustafa, Rüştü, Hafız Halid, Mes'ut, Süleyman'ın ve Hüsrev'in bir nüktesidir.

2 فَأَنْتَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ Şöyle ki: Bu fıkra, أَنْتَ

hitabıyla birisiyle konuşuyor. يَا سَعِيدُ 'deki gibi, أَغِيثَكَ

burada dahi mukadderdir. Zaten إِنَّكَ altındaki mübarek

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi.

esaret: esirlik, kölelik.

fitne: fesat, bozgunculuk.

galibâne: üstünlük sağlayarak.

gayp: görünmeyen, gizli.

hadis: Hz. Muhammed'e ait olan söz, emir, iş veya onaylamış olduğu davranış ve haber.

hak: doğruluk.

haşiye: dipnot.

himmet: manevî yardım.

hitap: söz.

ilm-i cifir: harflerin sayı değerlerinden mana çıkararak elde edilen ilim.

inşaaallah: Allah izin verirse manasında bir dua.

işaret-i gaybiye: gayptan, gizli verilen işaret.

kıyamet: dünyanın sonu, eceli.

kıyamet-i kübra: en büyük kıyamet.

lâfız: söz.

HAŞİYE: Yedi sene evvel yazılan bu işaret-i gaybiye aynen vukua geldi. Herkes gördü. Evet bu geçen zelzele, kıyametin zelzele-i kübrasından haber verir gibi sarstı, fakat akılları başlarına gelmedi.

1. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi: 286.)

2. Muhakkak ki, sen inayet-i ilâhiyenin hıfzındasın.

mukadder: takdir olunmuş, olayı nakletme.

belirlenmiş.

mübarek: bereketli, hayırlı, kutlu.

nevi: çeşit, tür.

nükte: ince ve derin manalı söz.

rivayet: bir haber, söz veya

sefaat: günahkâr bir kimse-nin affını Allah'tan niyaz etme.

taife: gurup, takım.

tevafuluk: uygunluk.

tufuliyet: çocukluk, küçüklük.

ümme: bütün Müslümanlar.

vesile: aracı.

vukua gelme: olma, meydana gelme.

zelzele: deprem.

zelzele-i kübra: büyük deprem.

ziyade: çok, fazla.

tevacukun nihayeti görünen Said **أَنَّكَ** 'de görünmeyen

يَا سَعِيدُ 'i gösteriyor. Şu hâlde,

¹ **فَإِنَّكَ يَا سَعِيدُ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ** bin üç yüz on dört eder (eğer şeddeli *nun* bir tek sayılsa); eğer iki *nun* sayılsa, bin üç yüz altmış dört eder. Demek Said elli senelik müddet-te inayete mazhar olacaktır.

Bin üç yüz on dörtte, Van'da tedrise başlaması ve Avrupa'dan gelen efkâr-ı batılaya karşı mücahededesi o tarihte başlıyor. Şimdiye kadar o esas üzerine inayet feyzi altında bin üç yüz elli ikiye kadar devam etmiş. Demek, daha on iki sene, işaret-ı Gavsîye ile, inayete mazhar olmasını rahmet-i İlâhiyeden bekliyoruz. Kendisi bu dünyadan gitse de, onun yerinde onun talebeleri ve âsârı o inayete ilâmaşaallah mazhar olmasına bir imadır.

İcmalen Bir Tahlil

فَإِنَّكَ 'deki şeddeli *nun* iki *nun* sayılsa iki yüz bir, **يَا سَعِيدُ** üç yüz on dört, **بِعَيْنِ** yüz otuz iki, **أَنَّكَ** beş yüz altmış iki, **أَنَّكَ** 'den sonraki **يَا سَعِيدُ** lâfzı yüz elli beş, yekûnu bin üç yüz altmış dört; eğer şeddeli *nun* bir *nun* olup elli tarh edilse, bin üç yüz on dört kalır.

Cây-ı dikkattir ki, Gavs'ın bu beş satırında, üç yerinde **يَا سَعِيدُ** lâfzıyla sırr-ı gaybîsi tezahür ediyor. **يَا سَعِيدُ** yerini

1. Ey Said! Muhakkak ki sen inayet-i İlâhiyenin hıfzındasın.

âsâr: eserler.
cây-ı dikkat: dikkate değer.
efkâr-ı batıl: batıl fikirler.
feyiz: bereket, ihsan.
Gavs: 'büyük velî' Abdülkadir Geylânî Hazretleri.
icmalen: kısaca, özetle.
ilâmaşaallah: Allah'ın istediği gibi, sonuna kadar.
ima: işaret.

inayet: yardım.
işarat-ı Gavsîye: 'büyük gavs' olan Abdülkadir-i Geylânî hazretlerinin işaretleri.
lâfız: söz, kelime.
mazhar olma: erişme, kavuşma.
mücahede: savaşıma, mücadele.
nihayet: son.

rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, merhameti.
sırr-ı gaybî: görünmeyen gayba ait, gizli sır.
tahlil: çözümleme, analiz etme.
tarh etmek: bir sayıyı başka bir sayıdan çıkarmak.
tedris: öğretme, ders verme.
tezahür: ortaya çıkma, gör-

rünme.
yekûn: toplam, bütün.

başkası tutmuyor. Demek bu beş satırında dört “Said” ismi tasrih edilmiş hükmündedir. Medar-ı hayrettir ki, Şeyhin bu beş satırında sekiz on defa şu zamanımızı ve Said’in başına gelen en mühim hâdisatın aynı tarihini gösteriyor.

وَكُنْ قَادِرِي الْوَقْتِ لِلَّهِ¹

Şu fıkrada olan وَكُنْ hitap ediyor. Her hâlde sair fıkraların işaretiyle وَكُنْ يَا مُرِيدِي veyahut وَكُنْ يَا سَعِيدُ كُرْدِي veyahut وَكُنْ يَا نُرْسِي manasında ve takdirinde olacak. Çünkü bu üç isim, üç fıkrada, ikisi sarahaten, birisi zımnen murat olduğundan buradaki emirde de onlardan birisi her hâlde mukadderdir. Belki üçünde beraber murat olabilir. İşte şu fitne-i ahir zamanın üç ehemmiyetli tarihlerine ve şu bıçare Said’in en mühim üç hâdisi-i hayatiyesinin tarihlerine bu üç isimle beraber şu fıkra tam tevafuk ediyor. Şöyle ki:

وَكُنْ يَا مُرِيدِي قَادِرِي الْوَقْتِ لِلَّهِ² müşeddet lâm iki lâm

sayılmak cihetiyle tam bin üç yüz dokuz tarihine tevafuk ediyor ki, o tarih bu asr-ı acibin mebde-i başlangıcı, hem hizmet-i Kur’âniye için yaşayan Said’in dahi on sene medrese usulünce okunan ulûmu üç dört ayda pek harka bir surette tahsil ettiği bir tarihtir.

asr-ı acip: şaşırtıcı ve dehşetli olaylarıyla hayrete düşüren devir.
bıçare: çaresiz.
cihet: yön.
ehemmiyet: önem.
fitne-i ahir zaman: ahir zaman fitnesi, dünya ömrünün son zamanlarında ortaya çıkan bozgun, kargaşa, her alanda görülen anarşi.
hâdisat: hâdiseler, olaylar.
hâdisi-i hayatiye: önemli hayat olayları.
hizmet-i Kur’âniye: Kur’ân’ın hiz-

1. Vaktin Abdülkadir’i ol.

2. Ey talebem, vaktin Abdülkadir’i ol!

meti.
hükmünde: değerinde.
mana: anlam.
mebde-i başlangıç: başlangıcın kaynağı, ilk basamağı.
medar-ı hayret: hayret sebebi.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu,

mektep.
mukadder: takdir olunmuş, belirlenmiş.
mühim: önemli.
müşeddet: iki harf kuvvetinde okunan şeddeli harf.
sair: diğer, öteki.
sarahaten: açıkça.
suret: biçim, tarz.

seyh: tarikat büyüğü, reisi.
tahsil etmek: ilim öğrenmek.
takdir: değer verme.
tasrih: açıkça ifade etme.
tevafuk etme: uygun gelme.
ulûm: ilimler.
usul: metot, tarz.
zımnen: kapalı bir şekilde.

Elhâsıl: **وَكَنْ** emrinden sonra nida ile isim manen var.

Hem bu üç ismin bu üç tarihe tevafuku kat'iyen tesadûf olamaz. Hem onların yerinde başka bir isim bulunmak hiç münasebet, hiçbir emare, hiçbir netice görünmüyor veyahut görmüyoruz. Demek kastî bir tevfiiktir. Hem sair fıkralarda bulunan on beş işaretle teeyyüt eden bir işaret-i gaybiyedir. Hem de Said'in en sıkıntılı ve işkenceli olan şimdiki bu musibet zamanında Gavs'ın bu işaret-i gaybiyesinin zuhuru ve anlaşılması, kudsî ve en mühim bir tesellidir.

وَكَنْ يَا سَعِيدُ كُرْدِي قَادِرِي الْوَقْتِ cifir ve ebcet hesabıy-

la tam bin üç yüz yirmi yedi tarih-i meşhuresine ve inkılâb-ı azîmine ve Said'in mebd-i mücahedesine tevafuk ettiği gibi; **وَكَنْ يَا نُزْبِي قَادِرِي الْوَقْتِ لِلَّهِ** müşeddet lâm bir sayılmak şartıyla, şu bin üç yüz elli bir tarih-i acibesine ve Said'in bir cihette münteha-i mücahedesine tevafuk ediyor. Bu surette **لِلَّهِ** kelimesi var. Onunla işaret ediyor ki, inşaallah bidayette olduğu gibi vakit ve zamana uymak değil, belki lillâh için mücahede edecek ve ediyor. Hem keramet-i Gavsîye işaretleri ve bu işaret-i gaybiyesi aynen bu musibetli tarihte ve en sıkıntılı bir zamanda anlaşılması ve intişar etmesi bir lütf-u İlâhîdir. Ve Kur'ân hizmetkârlarına kuvvetli ve kat'î bir tesellidir. Yoksa bu çok sıkıntılı musibet ise çekilir belâlardan değildir. Tam Gavs

bidayet: önce, başlangıç.
cifir: harflerin sayı değerlerinden mana çıkarak elde edilen ilim.
cihet: yön.
ebcet: Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemi.
elhâsıl: özetle, sonuç olarak.
emare: alâmet, belirti.
fazl: iyilik, lütuf, yardım.
Gavs: büyük velî, Abdülkadir Geylânî Hazretleri.

hizmetkâr: hizmet yapan kimse.
inkılâb-ı azîm: büyük inkılâp, değişim.
inşaallah: Allah izin verirse manasında bir dua.
intişar: yayılma, neşrolunma.
işaret-i gaybiye: gaypla ilgili işaret.
kastî: istenilen, kasıtlı olarak.
kat'iyen: kesin olarak.
kat'i: kesin.
keramet-i Gavsîye: Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin kera-

meti.
kudsî: mukaddes, temiz, kutlu.
lillâh: Allah için.
lütf-u İlâhî: Allah'ın lütfu, ih-sanı.
mebd-i mücahede: müca-delenin başlangıcı.
musibet: felâket, belâ.
mücahede: savaşıma, müca-dele.
mühim: önemli.
münasebet: uygunluk.
münteha-i mücahede: din

düşmanlarına karşı Islâmiyet uğruna hizmet çalışmasında üst noktada olmak.
müşeddet: iki harf kuvvetinde okunan şeddeli.
nida: ses, çağrı.
Rab: yaratan, besleyen, varlıkları ıslah ve terbiye eden Allah.
sair: diğer, öteki.
suret: biçim, tarz.
tarih-i acibe: acayip, hayret verici tarih.
tarih-i meshure: meşhur olan tarih.
teeyyüt etme: kuvvet bulma, sağlamlaşma.
teselli: avunma.
tevafuk: uygun gelme.
tevfiik: Allah'ın yardımı.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

kendi müridinin ve o müridin arkadaşlarının imdadına bu suretle yetişip teselli etti. ¹ الْحَمْدُ لِلَّهِ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Abdullah, Mustafa, Mustafa, Rüştü,
Hüsrev, Re'fet, Mustafa Çavuş, Abdullah
Çavuş, Daimî Hizmetkârı Süleyman

Risale-i Nur'un tesvî ve tebyizinde çok hizmeti sebkât eden Şamlı Hafız Tevfik'in, Risale-i Nur'un hakkaniyetine dair istihracî bir fıkrasıdır.

³ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ² وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ

Malûm olsun ki, Zübdetü'r-Resail Umdetü'l-Vesail namında, kutbü'l-arifîn Ziyaeddin Hazret-i Mevlâna Halid Kuddise Sirruhunun mektubat ve resail-i şerifelerinden muktebes nasayih-i kudsiyenin tercümesine dair bir risaleyi on üç sene mukaddem Bursa'da Hoca Hasan Efendiden almıştım. Nasılsa mütalâasına muvaffak olamamıştım. Tâ bugünlerde, kitaplarımın arasında bir şey ararken elime geçti. Dedim: "Bu Hazret-i Mevlâna Halid, Üstadımın hemşehrisidir. Hem İmam-ı Rabbanî'den sonra, tarik-ı Nakşînin en mühim kahramanıdır. Hem tarik-ı Halidiye-i Nakşîyenin piridir." Risaleyi mütalâa ederken, Hazret-i Mevlâna'nın tercüme-i hâinden şu fıkrayı gördüm:

"Ashab-ı Kütüb-i Sitteden İmam-ı Hâkim Müstedrek'inde ve Ebu Davud Kitab-ı Sünen'inde, Beyhakî

ashab-ı Kütüb-i Sitte: altı adet hadis kitaplarının sahipleri.

hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.

istihracî: bir şeyden anlam çıkarma.

kuddise sirruhu: sırrı mukaddes olsun, sırrı aziz olsun.

kutbü'l-ârifîn: ariflerin en büyüğü.

malûm: bilinen.

mukaddem: önce.

muktebes: iktibas edilmiş, alıntı yapılmış.

muvaffak: başarmış, başanlı.

mühim: önemli.

mürîr: isteyen, arzu eden; şeyhine ve müşşidine ve onun iradesine bağlı olan kişi.

mütalâa: dikkatli okuma, tetkik.

nasayih-i kudsiye: mukaddes

1. Allah'a hamd olsun. (Fatiha Suresi: 2.) Bu, Rabbimin fazlındandır. (Neml Suresi: 40.)

2. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

3. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)

nasihatler, temiz ve değeri yüksek öğütler.

pir: bir tarikatın ilk kurucusu, şeyh.

resail-i şerife: mübarek ve şerefli risaleler, kitaplar.

risale: mektup, kitap.

sebkât: geçme, ilerleme.

suret: biçim, tarz.

tarik-ı Halidiye-i Nakşiye: Nakşibendî tarikatının Halidiye kolu, yolu.

tarik-ı Nakşi: Nakşibendî'nin kurduğu tarikat yolu.

tebyiz: temize çekme.

tenzih etme: Allah'ın, bütün

kusurlardan uzak olduğuna inanmak.

tercüme-i hâl: hâl tercümesi, biyografi, hayat hikâyesi.

tesbih etmek: Allah'ı şanına layık ifadelerle anmak.

teselli: avunma.

tesvî: yazı taslağı.

Şuâb-ı İman'da tahric buyurdıkları, **اِنَّ لِلّٰهِ يَبْعَثُ لِهٰذِهِ الْاُمَّةَ**

عَلٰى رَاسِ كُلِّ مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لَهَا دِيْنَهَا¹ yani, 'Her yüz senede Cenab-ı Hak bir müceddid-i din gönderiyor' hadis-i şeriflerine mazhar ve mâsadak ve müzhir-i tam olan Mevlâna eş-Şehîr, kutbü'l-arifîn, gavsü'l-vasılîn, vâris-i Muhammedî, kâmilü't-tarikati'l-âliye ve'l-müceddidiye Halid-i Zülcenaheyn Kuddise Sirruhu..." (ilh.)

Sonra tarihçe-i hayatında gördüm ki, tevellüdü 1193 tarihindedir. Sonra gördüm ki, 1224 tarihinde Saltanat-ı Hind'in payitahtı olan Cihanâbâd'a dahil olmuş, tarik-ı Nakşî silsilesine girip müceddidiyete başlamış.

Sonra 1238'de, ehl-i siyasetin nazar-ı dikkatini celp edip, vatanını terk ederek diyar-ı Şam'a hicretle gitmiştir. Hem içinde gördüm ki, Hazret-i Mevlâna'nın nesli, Hazret-i Osman bin Affan'a (radiyallahü anh) mensup tur.

Sonra gördüm ki, tercüme-i hâlinde istidad-ı fıtrî ve kabiliyet-i harika ile, sinni yirmiye baliğ olmadan evvel a'lem-i ulema-i asır ve allâme-i vakit olmuş. Süleymaniye kasabasında tedris-i ulûm ile iştigal eylemiştir.

Sonra Üstadımın tarihçe-i hayatını düşündüm. Bak- tım, dört mühim noktada tevafuk ediyorlar:

• **Birincisi:** Hazret-i Mevlâna 1193'te dünyaya gelmiş; Üstadım ise 1293'te, tam Mevlâna Halid'in yüz senesi hitam bulduktan sonra dünyaya gelmiş.

müceddidiye: yüce tarikatın ol- gun rehberi ve yenileyicisi.

kuddise sirruhu: sırrı mukaddes olsun, sırrı aziz olsun.

kutbü'l-arifîn: ariflerin yani Al- lah'ı güzelce tanıyanların başı.

mâsadak: bir sözü gerek dil ge- rekse hâl ile onaylaıp doğrulayan.

mazhar: erişme, kavuşma, şeref- lenme.

mensup: bir kimseye nispeti olan.

Mevlâna eş-Şehîr: meşhur Mev- lâna'lardan biri olan.

müceddid-i din: Hadis-i sahih ile her yüz senede bir geleceği bildi- rilen, dinin hakikatlerini, asrın ih- tiyacına göre ders veren peygam- ber vârisi âlim zat.

müceddidiyet: mücedditlik, ye- nileyicilik.

mühim: önemli.

müzhir-i tam: tamamıyla göste- ren, ortaya koyan.

nazar-ı dikkat: ilgili, dikkatli ba- kış.

nesil: soy-sop, nesil.

payitaht: başkent, yüce makam.

Saltanat-ı Hind: Hindistan salta- natı.

silsile: zincir.

sin: yaş.

tahric: hadisleri ilk rivayet edeni- ni ortaya çıkarma.

tarihçe-i hayat: biyografi, hayat tarihi.

tarik-ı Nakşî: Nakşibendî tarikatı, yolu.

tedris-i ulûm: ilimlerin öğrenimi ve öğretilmesi.

tercüme-i hâl: hâl tercümesi, bi- yografi, hayat hikâyesi.

tevafuk etme: uygun gelme.

tevellüt: doğma, doğum.

vâris-i Muhammedî: Hz. Muham- med'in (a.s.m.) vârisi, mirasçısı.

1. Hakîm, Müstedrek, 4:522; Münavi, Feyzü'l-Kadir, 2:281, hadis no: 1845.

a'lem-i ulema-i asır: asrının en bilgili âlimi.
allâme-i vakit: zamanın her ilme aşına en büyük âlimi.
baliğ olmak: ermiş olmak.
celp etmek: kendine çek- mek.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ ken- disî olan Allah.
diyar-ı Şam: Şam diyarı, böl- gesi.

ehl-i siyaset: siyaset adamları, politikacılar.
gavsü'l-vasılîn: hakka kavuşanların yardımcısı, büyük evliyası.
hadis-i şerif: Peygamber Efendimizin söz, emri, hâl ve hareketini anlatan söz veya yazı.
Halid-i Zülcenaheyn: iki taraflı, iki kanatlı olan, Mevlâna

Halid.
hicret: göç.
hitam bulma: sona erme, tamamlanma.
istidad-ı fıtrî: yaratılıştan gelen kabiliyet.
iştigal etmek: bir işle uğraşmak.
kabiliyet-i harika: olağanüstü kabiliyet, yetenek.
kâmilü't-tarikati'l-âliye ve'l-

• **İkincisi:** Hazret-i Mevlâna'nın (k.s.) tecdid-i din mücahedesine başlangıcı ve mukaddemesi, Hindistan'ın payitahtına 1224'te girmiş. Üstadım ise, aynen yüz sene sonra, 1324'te Osmanlı Saltanatının payitahtına girmiş, mücahede-i maneviyesine hazırlanmış.

• **Üçüncüsü:** Ehl-i siyaset, Hazret-i Mevlâna'nın (k.s.) fevkalâde şöhretinden tevehhüm ederek diyar-ı Şam'a nakl-i mekân ettirilmesi, 1238'de vaki olmuştur. Üstadım ise, aynen yüz sene sonra 1338'de Ankara'ya gidip, onlarla uyuşamayıp, onları reddederek, küserek tekrar Van'a gidip, bir dağda inziva ederken 1338 senesini müteakip, Şeyh Said hâdisesinin vukuu münasebetiyle ehl-i siyasetin vehmine dokunmuş. Üstadımızdan korkarak, Burdur ve Isparta, Kastamonu, Afyon vilâyetlerinde, sekiz sene, yirmi beş sene ikamet ettirilmiştir.

• **Dördüncüsü:** Hazret-i Mevlâna, yaşı yirmiye baliğ olmadan evvel, allâme-i zaman hükmünde, fuhûl-i ulema'nın üstünde görünmüş, ders okutmuş. Üstadım ise, tarihçe-i hayatını görenlere ve bilenlere malûmdur ki, on dört yaşında icazet alıp a'lem-i ulema-i zamana karşı muarazaya girişmiş, on dört yaşında iken, icazet almaya yakkın talebeleri tedris etmiştir.

Hem Hazret-i Mevlâna (k.s.), neslen Osmanî olduğu ve sünnet-i seniyyeye bütün kuvvetiyle çalıştığı gibi; Üstadım Kur'ân-ı Hakîm'e hizmet noktasında, meşreben Hazret-i Osman-ı Zinnureyn'in (r.a.) arkasından gidip, Hazret-i Mevlâna (k.s.) gibi, Risale-i Nur eczalarıyla, bütün kuvvetiyle sünnet-i seniyyenin ihyasına çalıştı.

a'lem-i ulema-i zaman: zamanın en bilgili âlimi.

allâme-i zaman: zamanın ilmi seviyesi en yüksek olan büyük âlim.

baliğ: ermiş.

diyar-ı Şam: Şam diyarı, bölgesi.

ecza: cüzler, kısımlar.

ehl-i siyaset: siyaset adamları, politikacılar.

fevkalâde: olağanüstü.

fuhûl-i ulema: büyük âlimlerin ileri gelenleri.

hâdis: olay.

hükmünde: değerinde, yerinde.

icazet: diploma, ruhsat.

ihya: canlandırma, kuvvet ve tazelik verme.

ikamet: bir yerde oturma.

inziva: tek başına yaşama, yalnızlığa çekilme.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

malûm: bilinen.

meşreben: gidişatça, meşrep olarak.

muaraza: söz mücadelesi.

mukaddeme: önce, başlangıç.

mücahede: din hizmetinde çalışma, mücadele etme.

mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihad.

münasebet: vesile, ilgi.

müteakip: sonra, ardı sıra.

nakl-i mekân: yer değiştirmek.

neslen: nesil, soy bakımından.

payitaht: başkent, başşehir.

saltanat: sultanlık, hükümdarlık.

sünnet-i seniye: Peygamberimizin sözlerine, emirlerine ve hareketlerine dair en yüksek ve kıymetli hâller.

talebe: öğrenci.

tarihçe-i hayat: biyografi, hayat tarihi.

tecdid-i din: dinin esaslarına dokunmadan, asrın şartlarına

göre yeni izah ve ispatlarla, insanların anlayışına en uygun bir şekilde ortaya koyma, yorumlama.

tedris: okutma, ders verme.

tevehhüm etme: kuruntuya düşme, şüphelenme.

vaki: vuku bulma, olma.

vehim: kuruntu, manasız korku.

vilâyet: il.

vukuu: olma, meydana gelme.

İşte bu dört noktadaki tevafukat, tam yüz sene fasıla ile Risale-i Nur'un takviye-i din hususundaki tesirâtı, Hazret-i Mevlâna'nın (k.s.) tarik-ı Nakşîye vasıtasıyla hizmeti gibi azîm görünüyor. **(HAŞİYE)**

Üstadım kendine ait methüsenayı kabul etmiyor. Fakat, Risale-i Nur Kur'an'a ait olup, methüsenâ Kur'an'ın esrarına aittir.

Yalnız, Üstadımla Hazret-i Mevlâna'nın (k.s.) birkaç farkı var:

Birincisi: Hazret-i Mevlâna (k.s.), zülcenaheyndir. Yani, hem Kadirî, hem Nakşî tarikat sahibi iken, Nakşîlik tarikatı onda daha galiptir. Üstadım, bilâkis, Kadirî meşrebi ve Şazeli mesleği daha ziyade onda hükmediyor.

Ben Üstadımdan işittim ki:

“Hazret-i Mevlâna (k.s.) Hindistan'dan tarik-ı Nakşîyi getirdiği vakit, Bağdat dairesi, Şah-ı Geylânî'nin (k.s.), ba'delmemat, hayatta olduğu gibi taht-ı tasarrufunda idi. Hazret-i Mevlâna'nın (k.s.) manen tasarrufu, bidayeten cây-ı kabul göremedi. Şah-ı Nakşibend (k.s.) ile İmam-ı Rabbanî'nin (k.s.) ruhaniyetleri Bağdat'a gelip Şah-ı Geylânî'nin (k.s.) ziyaretine giderek rica etmişler ki, 'Mevlâna Halid senin evlâdındır, kabul et.' Şah-ı Geylânî, onların

HAŞİYE: Hazret-i Mevlâna (k.s.), milyonlar etbalarının ittifaklarıyla müceddittir ve baştaki hadis-i şerifin bir mâsadakıdır. Ve madem tam yüz sene sonra, dört mühim cihet-i tevafukla beraber Risale-i Nur aynı vazifeyi görüyor; demek, nass-ı hadis ile, ¹ Risale-i Nur eczaları tecdit ve takviye-i din vazifesini görüyorlar.

1. Hakîm, Müstedrek, 4:522; Münavi, Feyzü'l-Kadir, 2:281, hadis no: 1845.

azîm: büyük, yüce.
ba'delmemat: ölümden sonra.
bidayeten: başlangıçta.
bilâkis: tersine olarak, aksine.
cây-ı kabul: kabule değer.
cihet-i tevafuk: uyan, benzer yönler.
ecza: cüzler, parçalar.
esrar: sırlar.

etba: tâbi olan, uyan.
fasıla: ara.
hadis-i şerif: Peygamberimizin şerefli sözleri.
haşiye: dipnot.
husus: konu.
hükmetmek: hâkim olmak, etkilemek.
iltimas: kayırma, koruma.
ittifakla: söz birliğiyle.

Kadirî: Abdülkadir-i Geylânî hazretlerinin yolunda olan.
manen: ruhça, manevî yünden.
mâsadak: bir sözü gerek dil gerekse hâl ile onaylayıp doğrulayan.
meşrep: gidiş yolu, meslek.
methüsenâ: övgüyle söz etmek.

müceddit: Hadis-i şerif ile her yüz senede bir geleceği bildirilen, dinin hakikatlerini, asrın ihtiyacına göre ders veren peygamber varisi olan âlim zat.

Nakşî: Nakşibendî tarikatine mensup olan.

nass-ı hadis: hadisin nassı, peygamber efendimizin bize ulaşan kesin, kuşkudan uzak sözleri.

ruhaniyet: ölmüş bir kimsenin devam etmekte olan manevî kuvvet ve kudreti.

Şazeli: Şazeli tarikatinden olan, bu tarikate mensup kimse.

taht-ı tasarruf: idare altında.

takviye-i din: dinin kuvvetlenmesi, desteklenmesi.

tarik-ı Nakşî: Nakşibendî tarikatı, yolu.

tarik-ı Nakşiye: Nakşibendî tarikatı.

tecdit: yenileme, tazeleme.

tesirat: etkiler.

tevafukat: tevafuklar, uygunluklar.

ziyade: çok, fazla.

zülcenaheyn: iki taraflı, iki kanatlı.

iltimaslarını kabul ederek Mevlâna Halid'i kabul etmiş. Ondan sonra Mevlâna Halid (k.s.) birden parlamış. Bu vakia, ehl-i keşifçe vaki ve meşhut olmuştur. O hâdise-i ruhaniyeyi, o zaman ehl-i velâyetin bir kısmı müşahede etmiş, bazı da rüya ile görmüşler.”

Üstadımın sözü burada hitam buldu.

İkinci fark şudur ki: Üstadım kendi şahsiyetini merciiyetten azlediyor, yalnız Risale-i Nur'u merci gösteriyor. Hazret-i Mevlâna'nın (k.s.) şahsiyeti ise, kutbü'l-irşat, mercii'l-has ve'l-âmm olmuştur.

Üçüncü fark: Hazret-i Mevlâna (k.s.), zülcenaheyn-dir. Fakat, zamanın muktezasıyla, sünnet-i seniyeye çok kuvvet vermekle beraber, ilm-i tarikati esas tutmak cihe-tiyle, tarikati daha ziyade tutmuş. O noktada sarf-ı him-met etmiş. Üstadım ise, şu dehşetli zamanın muktezasıyla, ilm-i hakikati ve hakaik-ı imaniye cihetini iltizam ede-rek, tarikate üçüncü derecede bakmışlar.

Elhâsıl: Baştaki hadis-i şerifin, “*Her yüz sene başın-da dini tecdit edecek bir müceddidi gönderiyor*”¹ vaad-i İlâhîsine binaen, Hazret-i Mevlâna Halid, ekser ehl-i ha-kikatçe, 1200 senesinin, yani on ikinci asrın müceddidi-dir. Madem tam yüz sene sonra, aynen dört cihette te-vafuk ederek, Risale-i Nur eczaları aynı vazifeyi görmüş-tür; kanaat verir ki, nass-ı hadis ile, Risale-i Nur tecdid-i din hususunda bir müceddit hükmündedir.

Benim Üstadım daima diyor ki:

1. Hakîm, Müstedrek, 4:522; Münavi, Feyzü'l-Kadir, 2:281, hadis no: 1845.

asır: yüzyıl.
azletmek: vazifesine son ver-mek.
binaen: -den dolayı, dayanarak.
cihet: yön.
ecza: cüzler, parçalar.
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler; Allah adamı.
ehl-i keşif: bazı sırları, bilinme-yen hakikatleri, Allah'ın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler.
ehl-i velâyet: velî olanlar; Allah'ın dostluğunu kazananlar.
ekser: pek çok.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle.
hâdise-i ruhaniye: ruhen yaşa-nan olay.
hadis-i şerif: Hz. Peygamberimi-zin şerefli sözleri.
hakaik-ı imaniye: iman hakikat-leri.
hitam: son.
husus: mevzu, konu.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ilm-i hakikat: hakikat ilmi.
ilm-i tarikat: tarikat, tasavvuf il-mi.
iltimas: kayırma, koruma.
iltizam: kendisi için gerekli gör-me, taraftarlık.
kanaat vermek: inanmak konu-sunda fikir vermek.
kutbü'l-irşat: insanları iman yo-luna davet eden büyük evliya.
merci: başvurulacak yer, merkez.
mercii'l-has ve'l-âmm: halkın ve idarecilerin, genel başvuru mer-kezi.
merciiyet: merkezilik, kaynak olan yer.
meşhut: görünen, şahadet edi-len.
mukteza: gereken.
müceddit: Hadis-i şerif ile her yüz senede bir geleceği bildirilen, di-nin hakikatlerini, asrın ihtiyacına

göre ders veren peygamber vârisi olan âlim zat.
müşahede: bir şeyi gözle gör-me, seyretme.
nass-ı hadis: hadisin açık ve kesin hükmü.
sarf-ı himmet: emek verme, önem verdiği şeyleri kayırma, koruma, geliştirme konusun-da çalışma.
sünnet-i seniye: Peygambe-

rimizin sözlerine, emirlerine ve hareketlerine dair en yük-sek ve kıymetli hâller.
şahsiyet: kişilik.
tecdid-i din: dinin esaslarına dokunmadan, asrın şartlarına göre yeni izah ve ispatlarla, insanların anlayışına en uy-gun bir şekilde ortaya koyma, yorumlama.
tecdit: yenileme, tazeleme.

tevacuk: uygun gelme.
vaad-i ilâhî: Allah'ın verdiği söz.
vakia: olay.
vaki: vuku bulan, olan.
vazife: görev.
zaman: vakit.
ziyade: çok, fazla.
zülcenaheyn: iki taraflı, iki kanatlı.

“Ben bir neferim, fakat müşir hizmetini görüyorum. Yani kıymet bende değil, belki Kur’ân-ı Hakîm’in feyzinden tereşşuh eden Risale-i Nur eczaları bir müşiriyet-i maneviye hizmetini görüyor.”

Üstadımı kızdırmamak için şahsını sena etmiyorum.
Şamlı Hafız Tevfik

• • •

Re’fet Bey ve Hüsrev ve Rüştü gibi Risale-i Nur şakirtlerinin Risale-i Nur bereketine işaret eden buldukları bir tevafuk-ı lâtiftir.

Risale-i Nur’un Isparta’ya ne derece rahmet olduğuna delâlet eden bir tevafukat-ı acibe:

Risale-i Nur’un mazhar olduğu inayatın külliyetinden mühim bir ferdi de şudur ki: Isparta vilâyeti sekiz sene-den beri Risale-i Nur’un müellifini sinesinde saklamıştı ve Barla gibi şirin bir nahiyesinde, Cenab-ı Hakkın lütuf ve keremiyle muhafaza etmişti. Bu müddet zarfında yavaş yavaş intişar eden Risale-i Nur’dan, binler adam Isparta’da imanlarını takviye ettiler. Bilhassa gençler pek çok istifade ve istifaza ettiler.

Vakta ki, Üstadımızın Barla gibi lâtif ve şirin bir mahaldeki sıkıntılı ve pek acıklı ve en katı kalpleri ağlatan işkenceli esareti bitti; Risale-i Nur’un müellifi olan Üstadımızın nazarı Cenab-ı Hakkın inayetiyle Isparta’ya müteveccih oldu. Evhama düşen bazı zalim ehl-i dünyanın teşebbüskârâne harekât-ı zahiriyesi bir sebep-i adî olarak Üstadımız Isparta’ya getirildi.

bilhassa: özellikle.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan yüce Allah.
delâlet: delil olma.
ecza: cüzler, parçalar.
ehl-i dünya: dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
esaret: esirlik, tutsaklık.
evham: vehimler, kuruntu ve zanlar.
fert: tek, benzersiz, ap ayrı olan.
feyiz: ilim bolluğu, bereket.
harekât-ı zahiri: görünüşteki

davranışlar.
inayat: lütuflar, ihsanlar, yardımlar.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
intişar: yayılma, neşrolunma.
istifade: faydalanma.
istifaza etmek: feyizlenmek, iman, ilmini elde edip aydınlamak.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan.
Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur’ân.

külliyet: bütünlük.
lâtif: hoş, güzel.
lütuf: ihsan, kerem.
mahal: yer.
mazhar: erişme, kavuşma.
muhafaza: koruma.
müellif: kitap telif eden, yazar.
mühim: önemli.
müşir: mareşal, en yüksek askeri ünvan.
müşiriyet-i maneviye: manevî mareşallık, en üst komutanlık.

müteveccih olmak: bir tarafa yönelmek.
nahiye: ilçelere bağlı olarak bir müdürle yönetilen küçük yerlerin her biri.
nazar: bakış, yönelme.
nefer: tek kişi, er.
rahmet: koruma, şefkat gösterme, merhamet etme.
sebeb-i âdi: basit sebep.
sena: övme.
sinesinde: içinde, bağrında.
şakirt: talebe, öğrenci.
tereşşuh eden: sızan.
teşebbüskârâne: bir işe girişerek.
tevafukat-ı acibe: acayip uygunluklar, dikkat çeken benzerlikler.
tevafuk-ı lâtif: güzel münasebet, uyumluluk.
vakta ki: ne zaman ki.
vilâyet: il.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
zarfında: süresince.

Fakat Üstadımızın teşrif ettiği zaman, yaz mevsiminin en hararetili zamanı idi. Yağmurlar kesilmiş, Isparta'yı iska eden sular azalmış, bir kısım-ı mühimminin menbaı kesilmiş, ağaçlar sararmaya, otlar kurumaya, çiçekler buruşmaya başlamıştı.

Risale-i Nur'un en ziyade intişar ettiği mahal Isparta vilâyeti olduğu için, Risale-i Nur hakkındaki inayat-ı Rab-baniyeyi pek yakından müşahede eden Risale-i Nur'un şakirtleri olan bizler, acip bir vakıya daha şahit olduk.

Bu hâdise ise, Risale-i Nur müellifinin Isparta'ya teşri-fini müteakip, bir asır içinde bir veya iki defa vukua ge-len, bu yaz mevsimindeki yağmurun kesretli yağması ol-muştur. Pek harika bir surette yağan bu yağmur, Ispar-ta'nın her tarafını tamamen iska etmiş; nebatata yeniden hayat bahş edilmiş; bağlar, bahçeler başka bir letafet kesb etmiş; ekserîsi hemen hemen ziraatle iştigal eden halkın yüzleri, Risale-i Nur'un nail olduğu inayatından ve bereketinden olan bu yağmurdan istifade ederek gülmüş, ruhları inbisat etmişti. Cenab-ı Hak, kemal-i rahmetiyle, bu yaz mevsiminin bu şiddetli ve hararetili vaziyetini, ba-harın en letafetli, en şirin ve en hoş vaziyetine tebdil et-ti. Güya Risale-i Nur, yüz on dokuz parçasıyla, müellifi olan Üstadımıza bir taraftan hoşamedî etmek ve mahzun olan kalbine teselli vermek ve gamnâk ruhunu tatyib et-mek; ve diğer taraftan da, sekiz seneden beri yaşadığı Barla'yı unutturmak ve o muhteşem çınar ağacını ve dostlarını ve alâkadar olduğu şeylerden gelen firak hü-zününü hatırlatmamak için, Cenab-ı Haktan yüz on dokuz

acip: şaşılان ve hayret uyandıran şey.

alâkadar olmak: bağlı olmak, il-gililenmek.

asır: yüzyıl.

bereket: bolluk, mübareklik.

Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan yüce Allah.

ekseri: çoğunlukla.

firak: ayrılık.

gamnâk: gamlı, üzüntülü.

güya: sanki.

hâdise: olay, meydana gelen du-rum.

hararet: sıcaklık.

hayat bahşedilmek: canlandırıl-mak.

hoşamedî: hoş geldin deme, kar-sılama.

inayat: lütuflar, ihsanlar, yardım-lar.

inayat-ı Rabbanîye: her şeyi ter-biye ve idare eden Allah'ın yar-dımları.

inbisat etme: yayılma, açılma.

intişar: yayılma, neşrolunma.

iska: sulama.

istifade etme: faydalanma.

iştigal etmek: bir işle uğraşmak.

kemal-i rahmet: rahmetin, mer-hamet ve şefkatin mükemmelliği.

kesb etme: kazanma.

kesretli: çok fazla.

kısım-ı mühim: önemli kısım.

letafet: lâtiflik, güzelliik.

mahal: yer.

mahzun: hüznünlü, üzgün.

menba: kaynak.

müellif: telif eden, yazar.

müşahede: ilâhî sırları ve tecelli-leri seyretme.

müteakip: takip eden,...den sonra.

nail: erişmek, kavuşmak.

nebatat: bitkiler.

suret: biçim, tarz.

şakirt: talebe, öğrenci.

tatyib etmek: gönlünü hoş

etmek.

tebdil: değişme, dönüşme.

teselli vermek: avutmak,

avundurmak.

teşrif etmek: şeref vermek,

onurlandırmak.

vakia: vuku bulan, olan, ge-

çen şey.

vaziyet: durum, hâl.

vilâyet: il.

vukua gelmek: meydana

gelmek.

ziyade: çok, fazla.

risalenin eliyle, yüz on dokuz bin kelimeleri diliyle dua etti, yağmur istedi. Cenab-ı Hak, öyle bereketli bir yağmur ihsan etti ki, bir misli doksan üç tarihinde yağdığını ihtiyarlarımızdan işitiyoruz ki, bu tarih, Üstadımızın tarih-i velâdetine tesadüf etmekle beraber, bu umumî hâdise-i rahmet olan kesretli yağmur, hususî bir surette Risale-i Nur'a baktığına bir delili de şudur ki:

Risale-i Nur'un neşrine vasıta olan Üstadımız, geldiği gün Isparta'yı gayet hararetli ve yağmursuzluktan toz toprak içinde görmüş. "Barla gibi bir yayladan gelip böyle bir yerde dayanamayacağım" diye telâş ediyordu. Üçüncü ve dördüncü günü bahçeleri kısmen gezdiği vakit, sebze ve ot ve çiçeklerin susuzluktan buruştuklarını görerek gayet müteessirâne su istiyor, yağmur talep ediyordu. Arkadaşımız olan Bekir Beyden, değirmenleri çeviren suyu göstererek "Isparta'nın suyu bu kadar mıdır?" diye sormuştu. Bekir Bey cevap verdi: "Gölcük'ün suyu kesilmiş, gelmiyor. Isparta'nın dörtte birini sulayan bu sudan başka yoktur" dedi.

Üstadımızın Isparta'da çok talebesi bulunduğundan, ruhen yağmurun gelmesini istiyordu. Aynı günde öyle bir yağmur geldi ki, elli seneden beri Isparta böyle bir hâdiseyi görmemiş. O yağmur yüzde doksan dokuz menfaat vermiştir. Bundan anlaşılıyor ki, o tevafuk tesadüfî değil; bu rahmet, Isparta'ya rahmet olan Risale-i Nur'a bakıyor. Lillâhilhamd!

bereket: bolluk, hayırlı, uğurlu oluş.

Cenab-ı hak: hakkın tâ kendisi olan yüce Allah.

hâdise: olay.

hâdise-i rahmet: İlâhî rahmet ve merhamet eseri ola-

rak gelişen olaylar.

hararet: sıcaklık.

hususî: özel.

ihsan etmek: ikram etmek, bağışlamak.

kesretli: çok fazla.

lillâhilhamd: Allah'a hamd ol-

sun.

menfaat: fayda.

müteessirâne: müteessir olarak, üzülerek.

neşir: yayma, tamim.

rahmet: faydalı yağmur, bereket.

suret: biçim, tarz.

talebe: öğrenci.

talep: isteme.

tarih-i velâdet: doğum tarihi.

tesadüfî: tesadüf olarak.

tevafuk: uygunluk.

umumî: herkesle alâkalı, genel.

vasıta: aracı.

Bu kerem-i İlâhî neticesi olarak Üstadımız diyor ki: “İsparta bana Barla’yı unutturdu. Unutamayacağım bir şey varsa, o da, her yerde olduğu gibi, Barla’da bulunan ciddî dost ve talebelerimdir.”

Mustafa, Lütfü, Rüştü, Hüsrev, Bekir Bey, Re’fet

Risale-i Nur bereketine ait yağmur hâdisesini teyit eden Muhacir Hafız Ahmed, Süleyman, Mustafa Çavuş ve Bekir Bey ve Şem’i’nin bir fıkrasıdır. Isparta’daki kardeşlerimizin fıkrasındaki davayı ispat eden kuvvetli iki delili gösteriyor.

Evet, Re’fet Bey ve Hüsrev gibi kardeşlerimizin, hari-ka bir surette yağın umumî yağmur içinde Risale-i Nur bereketine hususiyetle baktığına, bizim de kanaatimiz geliyor. Çünkü, gözümüzle yağmur hâdisesinin hususî bir şekilde hizmet-i Kur’ân ve Risale-i Nur’a baktığını iki suretle gördük.

Birinci Suret: Risale-i Nur’un vasıta-i neşri olan Üstadımızın camii, Barla’da seddedildi. Risale-i Nur’u yazacak hariçteki talebelerinin yanına gelmeleri men edildiği hengâmda kuraklık başladı. Yağmura ihtiyacı şedit oldu. Sonra yağmur başladı, her tarafta yağdı. Yalnız Karaca Ahmed Sultandan itibaren, bir daire içinde kalan Barla mıntıkasına yağmur gelmedi. Üstadımız bundan pek müteessir olarak dua ediyordu.

Sonra dedi ki: “Kur’ân’ın hizmetine set çekildi, bu köydeki mescidimiz kapandı. Bunda bir eser-i itap var ki, yağmur gelmiyor. Öyle ise, madem Kur’ân’ın itabı var; Yâsin Suresini şefaathî yapıp, Kur’ân’ın feyzini ve bereketini isteyeceğiz.”

bereket: bolluk, hayırlı, uğurlu oluş.

daire: alan, saha.

dava: iddia.

eser-i itap: azarlama, darılma belirtisi.

feyiz: bolluk, bereket.

hâdis: olay.

hengâm: zaman, sıra.

hizmet-i Kur’ân: Kur’ân hizmeti.

hususî: özel.

hususiyet: ayıncı özellik.

ihtiyacı şedit: şiddetli ihtiyaç.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

itap: azarlama, tersleme.

itibaren: sayılmak üzere.

kanaat: inanma, görüş.

kerem-i İlâhî: İlâhî lütuf ve ikramlar.

men: mâni olma, engelleme.

mintika: bölge.

müteessir: hüzünlü, üzgün.

netice: sonuç.

seddedilmek: kapatılmak, engel olmak.

set çekmek: engel olmak.

suret: biçim, tarz.

şefaathî: bir ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.

talebe: öğrenci.

teyit etmek: doğrulamak, onaylamak.

umumî: genel.

vasıta-i neşir: yayma, neşretme vasıtası.

Üstadımız, Muhacir Hafız Ahmed Efendiye dedi ki: “Sen kırk bir Yâsin-i Şerif oku.”

Muhacir Hafız Ahmed Efendi bir kamışa okudu. O kamış suya koydular. Daha yağmur alâmeti görünmezken, ikinci namazı vaktinde, Üstadımız, daima itimat ettiği bir hatırasına binaen Muhacir Hafız Ahmed Efendiye söyledi ki: “Yâsin-i Şerifler tılsımı açtı; yağmur gelecek.”

Aynı gecede, evvelce yağmadığı Barla dairesi içine öyle yağdı ki, Üstadımızın odasının altındaki Çoban Ahmed’in bahçesindeki duvar yağmurdan yıkıldı. Hâlbuki Karaca Ahmed Sultanın arkasında ve deniz kenarında balık avlamakla meşgul olan Şem’i ile arkadaşları bir damla yağmur görmediler.

İşte bu hâdisе kat’iyen delâlet ediyor ki, o yağmur, hizmet-i Kur’ân’la münasebettardır. O rahmet-i amme içinde bir hususiyet var. Sure-i Yâsin anahtar ve şefaatçi oldu ve yağmur kâfi miktarda yağdı.

İkinci Suret: Kuraklık zamanında, yirmi otuz gün içinde yağmur Barla’ya yağmamışken, Yokuşbaşı Çeşmesi yapıldığı bir zamanda, menbaina yakın, Üstadımız ve biz (yani, Süleyman, Mustafa Çavuş, Ahmed Çavuş, Abbas Mehmed ve sair kardeşlerimiz) beraber cemaatle namaz kıldık. Tesbihattan sonra dua için elimizi kaldırdık; Üstadımız yağmur duası etti. Kur’ân’ı şefaatçi yaptı. Birden, o güneş altında, her birimizin ellerine yedi-sekiz damla yağmur düştü. Elimizi indirdik, yağmur kesildi. Cümlemiz bu hale hayret ettik. O vakte kadar yirmi otuz

alâmet: belirti, iz.
binaen: -den dolayı, dayana-
rak.
cemaat: topluluk.
delâlet: delil olma, gösterme.
hâdisе: olay.
hizmet-i Kur’ân: Kur’ân hiz-

meti.
hususiyet: hususîlik, özellik.
itimat etme: güvenme.
kâfi: yeterli.
kat’iyen: kat’î olarak, kesin
olarak.
Kur’ân’ı şefaatçi yapmak:

Kur’ân-ı Kerim’in bağışlanma-
ya vesile ve sebep olmasını
istemek.
menba: kaynak.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
rahmet-i amme: umumî, ge-
nel rahmet.

sair: diğer, öteki.
suret: biçim, tarz.
şefaat: bir ihtiyaç sahibinin af ve
iyiliğe kavuşması için yapılan ara-
cılık.
tesbihat: Allah’ın bütün noksan
sıfatlardan uzak ve bütün kemal
sıfatlara sahip olduğunu ifade
eden sözler.
tılsım: gizli sır.
Yâsin-i Şerif: şerefli Yâsin Suresi.

gündür yağmur gelmemiştir. Yalnız o yağmur duası anında, dua eden her ele yedi-sekiz damla düşmesi gösteriyor ki, bunda bir sır var. Üstadımız dedi ki: “Bu bir işaret-i İlâhiyedir. Cenab-ı Hak manen diyor ki: Ben duayı kabul ediyorum, fakat şimdi yağmur vermiyorum.” Demek, sonra Sure-i Yâsin şefaata edecek. Ve nitekim de böyle olmuştur.

Elhâsıl: Isparta’daki kardeşlerimizin umumî rahmet içindeki Risale-i Nur’un bereketine dair dava ettikleri hususiyeti, bu iki kuvvetli delille tasdik ediyoruz.

Şem’i, Mustafa Çavuş, Bekir Bey, Süleyman, Muhacir Hafız Ahmed (rahmetullahi aleyhim.)

• • •

Sadakatte meşhur olan Barlalı Süleyman’ın vazife-i sadakatini tamamıyla yapan Ispartalı Süleyman Rüş-tü’nün bir fıkrasıdır.

Aziz Üstadım,

Kardeşlerimin Yirmi Yedinci Mektuba giren fıkralarını, kendi fikrime ve hissiyatıma muvafık bulduğumdan, onlar bu nokta-i nazardan kendi fıkralarımdır diye başka fıkra yazmaya lüzum görmedim. Fakat bu ahirlerde Risale-i Nur’un kerametine temas eden bazı hâdiseler benimle de münasebettar olarak vücuda geldiğinden, ondan bir ihtar hükmünde idi ki, onlar münasebetiyle, benim de bir hususî fıkram kardeşlerimin hususî fıkraları içine girsin diye, o hâdiselerden bazı lâtif tevafukatı ve bazı rüya-i sadıkayı ve birkaç hâdiseyi yazıyorum.

ahir: son.

aziz: muhterem, değerli.

bereket: bolluk, hayırlı ve uğurlu oluş.

dava etmek: iddia etmek.

elhâsıl: özetle, sonuç olarak.

hâdis: olay, olan geçen.

hissiyat: hisler, duygular.

hususî: özel.

hususiyet: özellik.

hükmünde: değerinde, yerinde.

ihtar: hatırlatma, uyarı.

işaret-i İlâhiye: ilâhî olan işaret, ihtar.

keramet: kerem, lütuf, ihsan.

lâtif: hoş, güzel.

lüzum: gerekme.

manen: mana bakımından, manevî yönden, manaca.

muvafık: uygun.

münasebet: vesile, bağ.

münasebettar: alâkalı, ilgili.

nokta-i nazar: bakış açısı.

rahmet: esirgeme, sefkat gösterme, faydalı yağmur.

rahmetullahi aleyhim: Allah onlara rahmet eylesin.

rüya-i sadıka: doğru olan rü-

ya.

sadakat: bağlılık, doğruluk.

sefaat: bir ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.

sefaatçi: Allah’ın bağışına vasıta, aracı olan.

tasdik etme: doğruluğunu kabul etme.

tevafukat: tevafuklar, uygunluklar.

umumî: genel.

vazife-i sadakat: bağlılık, doğruluk görevi.

Bu rüyalar, birbirine yakın ve birkaç gün zarfında görülmüş ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm içinde bulunduğu cihetle, rüya-i sadıkadır. Çünkü, hadisçe sabittir ki, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm görülen rüyada, şeytan o rüyaya karışmıyor. Bu rüya-i sadıkadan her biri, gerçi rüyadır, delil ve hüccet olamaz; fakat her birinin aynı mealde ittifakları bir müjde veriyor ve Risale-i Nur'un makbuliyetine ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın daire-i rızasında bulunduğu bizlere kanaat veriyor. Ezcümle:

• **Birincisi:** Risale-i Nur Şakirtlerinden Rıza görüyor. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, camide Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık Radiyallahü Anha emrediyor: "Çık, hutbe oku." Ebu Bekri's-Sıddık koşarak minberin en yukarı basamağına kadar çıkar, hutbe okur. Hutbe içinde cemaate der ki: "Bu söylediğim hakikatlerin izahatı Yirmi Dokuzuncu Sözdedir."

• **İkincisi:** Risale-i Nur'un şakirtlerinden Osman Nuri diyor ki: Rüyamda, Şemail-i Şerife muvafık, gayet nuranî bir surette Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı oturduğu yere dayanmış bir vaziyette gördüm. Bu anda bir seda geldi ki, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın bir yaveri geliyor. Kapılar birden bire kendi kendine açıldı. Risale-i Nur naşirlerinin Üstadı olan zat içeriye girdi. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, Üstadımıza şefkatkârâne bir iltifat göstererek, dayandığı vaziyetten doğruldu. Ben de ağlayarak uyandım.

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun.

cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.

cihet: yön.

daire-i rıza: memnunluk ve hoşnutluk ölçüsü içinde.

ezcümle: bu cümleden olarak.

hadis: Hz. Peygamberin sözü, emri, hâl ve hareketini anlatan söz veya yazı.

hakikat: gerçek, asıl.

Hazret-i Peygamber: Allah'ın elçisi Hz. Muhammed.

hutbe: Cuma veya bayram namazlarında hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan ilâhî emirleri hatırlatan ko-

nuşma ve dualar.

hüccet: delil, bürhan.

iltifat: ilgilenmek, sevgi saygı göstermek.

ittifak: fikir birliği etme.

izahat: açıklamalar.

kanaat vermek: inanmak, fikir vermek.

makbuliyet: makbüllük, geçerlilik.

meal: mana, anlam.

minber: camide hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü.

muvafık: uygun.

naşir: yayan, neşreden.

nuranî: nurlu.

rüya-i sadıka: doğru olan rüya.

seda: ses.

suret: biçim, görünüş.

şakirt: talebe, öğrenci.

şefkatkârâne: şefkatli bir şekilde.

Şemail-i Şerif: şerefli nur saçan şekil, dış görünüş.

vaziyet: durum, hâl.

yaver: yardımcı.

zarfında: süresinde.

zat: kişi, şahıs.

• **Üçüncüsü:** Risale-i Nur Şakirtlerine köşkünü tahsis eden Şükrü Efendidir. Rüyada ona diyorlar ki: “Senin o köşküne Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm gelmiş.” O da koşarak gidip, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı çok nuranî ve sürurlu bir hâlde bulup ziyaret etmiş.

• **Dördüncüsü:** Risale-i Nur Şakirtlerinden Nazmî’dir. Rüyasında ona diyorlar ki: “Risale-i Nur Şakirtleri imansız ölmezler; kabre imanla girerler.”

Bu rüyalar Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm ile münasebettar olmak cihetiyle, o rüyalar zamanında *Mu’cizat-ı Ahmediye Risalesi* münasebetiyle lâtif ve küçük bir iki tevafukun letaifini zikredeceğim. Şöyle ki:

Risale-i Nur eczalarından birkaç vecihle kerameti görülen mu’cizat-ı Ahmediyeye (a.s.m.) dair On Dokuzuncu Mektubun tashihi zamanında, yedi mu’cizat-ı Ahmediyeye (a.s.m.) mazhar yedi çocuğun bahsine geldiği vakitte, Meliha isminde yedi yaşındaki kızım, umulmadık bir vakitte hanemden çıkıp Üstadımın oturduğu köşke geldi, o yedi çocuk bahsini masumâne çocukçasına dinlemeye başladı. Çay içmesini çok sevdiği hâlde, kendine verildi, çocukların bahsi bitinceye kadar içmedi.

O saatten on dakika evvel, hem On Dokuzuncu Mektup, hem Miraç Risalesi ayrı ayrı tashih ediliyordu. On Dokuzuncu Mektubun yüz elli sahifesi içinde bir tek sahifede kuru direğin ağlamasından bahis var. Miraç Risalesinde altı yüz satırdan bir tek satır ondan bahseder.

cihet: yön.

ecza: cüzler, parçalar.

keramet: kerem, lütuf.

lâtif: hoş, güzel.

letaif: lâtifeler, güzel ve hoş hisler.

masumâne: günahsızca, suçsuz olarak.

mazhar: nail olmuş, kavuşmuş.

Miraç Risalesi: 31. Söz.

Mu’cizat-ı Ahmediye Risalesi: Peygamber Efendimizin mu’cizelerini konu eden 19. mektup.

mu’cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.)

gösterdiği mu’cizeler.

münasebetiyle: dolayısıyla.

münasebettar: alâkalı, ilgili.

nuranî: nurlu, ılık saçan.

sürur: sevinç, mutluluk.

şakirt: talebe, öğrenci.

tahsis etmek: ayırmak.

tashih: düzeltme, kusursuz hale getirme.

tevafuk: uygunluk.

vecih: yön.

zikir: anma.

Muhtelif tarzlarda, muhtelif vakitte, muhtelif adamlar, muhtelif kitaplarda birden bir tek sözü söylediklerini ben işittim.

O da kuru direğin ağlaması idi. Her biri iki kişiden ibaret iki kısım tashihçiler, aynı kelime üstündedirler, o kelimeyi söylüyorlardı.

Ben hayretle dedim: “İki taraf da bir kelimeyi söylüyorsunuz.”

Sonra baktık, Miracın tashihi aynı kelimeye geldiği gibi, On Dokuzuncu Mektubun tashihi de aynı kelime üzerindedir. Biz hazır olanlar şüphemiz kalmadı ki, yedi yaşında Meliha’nın yedi çocuk bahsine tevafuku ve bu iki kısım musahhihlerin aynı kelimede ittifakları, o mu’cizat-ı Ahmediye bahsinin bir kerametinin bir şuaıdır.

Yine Hazret-i Peygamberin (a.s.m.) mektubuyla münasebettar üçüncü bir tevafuk:

Milas’tan gelen ve oraya gönderilen kitapların listesini bir sebebe binaen saklamak lâzım gelmişti. Üstadım bu listeyi saklamak için bana verdiğini biliyormuş. Bir gün o listeye lüzum olacağını düşünerek benden isteyecekti. Fakat istememişti. O gece kalkar o listeyi seccadesinin yanında görür, hayret eder. “Bu, saklandığı yerden çıkıp, nasıl burada bulunsun?” Sabahleyin benden soruyor. “Ben getirmedim, haberim yok” dedim. Zaten gece yanına çıkmamıştım. “Bunda bir mana var,” biz düşündük. Aynı gün Milas’tan listeye göre kitap istemeye bir hak

binaen: -den dolayı.

ibaret: meydana gelen, oluşan.

ittifak: fikir birliği etme.

keramet: kerem, lütuf, ihsan.

lüzum: gerekme.

Mirac: peygamber efendimi-

zin Allah’ın huzuruna yükselişi ve bütün kâinat âlemlerini gezdiği yolculuk.

mu’cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) gösterdiği mu’cizeler.

muhtelif: çeşitli.

musahhih: tashih eden, düzeltmeyi yapan.

münasebettar: alakalı.

şua: ışıq huzmesi.

tashih: düzeltme, kusursuz hale getirme.

tevafuk: uygun gelme.

kazanmak için, Hazret-i Peygamberin (a.s.m.) Mısır azizi Mukavkıs'a yazdığı mektup, eski Mısırlılara ait kitaplar içinde bulunarak İstanbul'a gönderilmiş. Bu mektubun fotoğrafla alınan aynının bir sureti, o gecenin gündüzünde bize geldi, o geceki liste hâdisesine tevafuk etti. Bunda şüphemiz kalmadı ki, saklı olan o listenin kendi kendine orada bulunması, bu mektub-i Nebeviyenin gelmesine bir istikbal ve bir işaret idi.

İşte o günlerde Hazret-i Peygamber (a.s.m.) rüyada Risale-i Nur'la münasebettar görülmesi ve mektup da aynı vakitte gelmesi, o günlerde telif edilen hastalara ait yirmi beş devâ-i maneviyeyi beyan eden Yirmi Beşinci Lem'a ve iktisada ait On Dokuzuncu Lem'a ve onların akabinde ihtiyarlara ait yirmi altı ricayı beyan eden Yirmi Altıncı Lem'anın telif zamanlarına tevafuk etmesi şüphe bırakmıyor ki, bu üç Risale, Hazret-i Peygamberin (a.s.m.) makbuliyetine mazhar olmuş.

Yine Risale-i Nur'la münasebeti tahakkuk eden hâdiselerden birisi de şudur ki:

Risale-i Nur'un Isparta'ya medar-ı bereket olduğunu çok emarelerle gördük ve görüyoruz. Ezcümle, Şükrü Efendi hem kendi köşkünü, hem merhum kardeşi Nuri Efendinin köşkünü Risale-i Nur'un ders ve telifine verdiği zaman, onun şehirdeki evine muttasıl büyük bir halîçe binası ateş aldı. Bütün o büyük bina yandığı hâlde, Şükrü Efendinin evine sirayet etmedi. Hatta yanan halîçe binasının müstemilâtından olup, halîçe binası ile Şükrü Efendinin hanesine bitişik olan ahşap odunluk dahi

akabinde: peşi sıra, ardı sıra.

aziz: vali; Mısır valisi

beyan eden: açıklayan, izah eden.

deva-i maneviye: manevî bir ilâç.

emare: alâmet, belirti.

ezcümle: bu cümleden olarak.

hâdis: olay.

halîçe binası: halı fabrikası binası.

iktisat: tutumluluk, tasarruf.

istikbal: karşılama; gelecek zaman.

lem'a: panlı.

makbuliyet: kabul görmüş, geçerlilik.

mazhar olmak: erişmek, kavuşmak.

medar-ı bereket: bereket sebebi, bolluk vesilesi.

mektub-i Nebeviye: Hz. Peygamberin (a.s.m.) mektubu.

merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş.

muttasıl: bitişik.

münasebet: alâka, yakınlık.

münasebettar: alâkalı, ilgili.

müstemilât: bir şeyin içine aldığı şeyler.

Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.

sirayet etme: bulaşma, yayılma.

suret: nüsha, kopya.

tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme.

telif edilen: yazılan kitap.

telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.

tevafuk: uygun gelme.

yanmadı. Bu vaziyeti gören herkes hayret içinde kaldı. Fakat Risale-i Nur ile alâkaları olanların şüpheleri kalmadı ki, Şükrü Efendi Risale-i Nur'un telifine bu iki köşkü verdiği için, onun bereketiyle, harika bir surette, hem kendi hanesi, hem merhum kardeşinin hanesi o müthiş yangından kurtuldu.

Hem Risale-i Nur yazın nasıl ki büyük bir yağmur ve rahmete sebep olduğu delillerle beyan edilip Gavs-ı Geylânî'nin (k.s.) kerametine dair risalede kaydedilen hâdise Risale-i Nur'un bir kerameti olduğu gibi, bu seneki kışta Risale-i Nur'un merkez-i faaliyeti, Barla'dan Isparta'nın bağlarına nakledilmişti. Bağlarda soğuk ve fırtına şehirden çok şiddetli oluyordu. Bu şiddetli kışta Risale-i Nur'un dersi tatil olmamak ve naşiri de dayanabilmek için, bir eser-i rahmet olarak bu senenin kışı gayet mutedil geçti. Evet, herkes biliyor ki, şimdiye kadar böyle mutedil ve bazı günleri yaza benzer tarzda bir kış, bu yakın zamanlarda görülmemişti. İşte bugün, yeni Mart on iki, eski Şubat yirmi yedidir. Sitte-i Sevr denilen fırtınalı altı meşhur günün üçüncü günü olan bugün, Nevruz Günü gibi açıktır, güzeldir. Nasıl ki Risale-i Nur'un bereketi yüzünden rahmet-i İlâhiye yaz ortasında bir bahar getirdiğini kanaat verecek emareler ile görmüştük; öyle de, bu kış ortasında Risale-i Nur'un bereketi yüzünden bir güz mevsimi olmasına bir vesile olduğuna kanaat ettik.

Hem Risale-i Nur eczasından *İktisat Risalesi*'nin telifine çok yakın bir zamanda, Üstadımın maişetindeki iktisadi ifrat derecesine girmişti. Ben ve Hüsrev ve daha

ler; ikram, lütuf, ihsan.

maişet: yaşayış, geçinme.

merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş.

merkez-i faaliyet: faaliyet, çalışma merkezi.

mutedil: itidalli, orta hâlde bulunan.

naşir: neşreden, kitap yazan, yayın.

Nevruz: bahar.

rahmet: Allah'ın kullanna maddî ve manevî nimetler vermesi, faydalı yağmur.

rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.

Sitte-i Sevr: Güneş'in boğa burcunda bulunduğu Nisan ayındaki altı günlük fırtına.

suret: biçim, tarz.

telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.

vesile: vasıta.

alâka: ilgi, ilişkisi.

bereket: feyiz, hayırlı ve uğurlu şeylerin çokluğu.

beyan: açıklama, izah.

ecza: cüzler, parçalar.

emare: alâmet, belirti.

eser-i rahmet: İlâhî merha-

metin eseri, belirtisi.

Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir-i Geylânî.

gayet: çok, son derece.

hâdise: olay.

ifrat: aşırılık.

İktisat Risalesi: 19. Lem'a.

iktisat: tutum, tasarruf.

kanaat etmek: inanmak, fikir sahibi olmak.

kanaat vermek: fikir vermek, inandırmak.

keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâl-

diğer arkadaşlarımız bütün biliyoruz ki, Üstadımızın hasta olmadığı hâlde bütün Ramazan'da yediği gıdayı hesap ettik; bir tek francala ekmeği, yarım okka kese yoğurdu, yüz elli dirhem pirinç idi. Biz tahmin ettik ki, yirmi dört saatte üç hurma tanesi kadar gıda ile külfetsiz idare etti. Fazlaya iştihası olmadığı için yemiyordu. Bu hâl, güya Ramazan'dan sonra ona yazdırılacak olan *İktisat Risale-si*'nin bereketine ve mübarekiyetine ve kerametine bir işaret idi.

Ve bir de Risale-i Nur'un takviye-i din hakkında hizmetine işaret eden bir diğer hâdise şudur ki: Isparta'nın mühim bir âliminin, takriben otuz-kırk sene evvel yazdığı istikbale dair kasidesinin fıkraları, Risale-i Nur'a tam tevafuk ediyor ve Risale-i Nur'u gösteriyor. Şöyle ki:

Allah rahmet etsin ve kabri pürnur olsun, Topal Şük-rü Efendi namında ehl-i kalp ve Isparta'nın bir medar-ı fahri olan zatın kerametkârâne buraca meşhur bir şiirini gördüm, getirip arkadaşlarıma gösterdim. Dedim: Bu zat, bu dalâletli zamanımızdan bahsettiği gibi, bir fıkrası da Harb-i Umumîden bahsediyor gibi görünüyor. Çünkü bu şiirinde diyor:

Aferin çarha ki, çattırdı kuduzu kuduza.

Yani, bütün dünya kâfirlerini birbirine musallat ettirdi. Ve iki satır sonra yine diyor:

Sûk-ı asr içre bütün dâd ü sited, küfr ü dalâl;

Müşteri kalmadı, din indi ucuzdan ucuza.

aferin: bravo, yaşasın, alkış.

âlim: çok bilgili, ilim adamı.

bereket: hayırlı ve uğurlu şeyle-rin çokluğu.

çarh: çark, dönen şey, sistem, fe-lek.

dâd ü sited: alış veriş.

dalâlet: dinsizlik, doğru yoldan ayrılma, azma.

dirhem: üç gramlık ağırlık ölçüsü.

ehl-i kalp: kalbi uyanık basiretli olan.

francala: kaliteli undan yapılmış ince uzun ekmek.

hâdise: olay.

Harb-i Umumî: genel harp, Birin-ci Dünya Savaşı.

istikbal: gelecek.

iştihâ: açlıktan gelen istek, arzu.

kâfir: Allah'a inanmayan, dinsiz.

kaside: belli bir konuda yazılmış olan şiir.

keramet: ikram, lütuf, bağış.

kerametkârâne: kerametli bir şekilde.

küfr-i dalâl: kâfirlik, sapıklık, dîn-sizlik.

külfetsiz: zahmetsiz, zorluksuz.

medar-ı fahir: iftihar, övün-me sebebi.

Musallat etmek: birini bir başkasının başına belâ et-mek.

mübarekiyet: bereketlilik, kutluluk.

mühim: önemli.

müşteri: alıcı.

okka: 1200 gr. ağırlık.

pürnur: çok nurlu.

rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama.

sûk-ı asr: asrın çarşısı, şimdi-

ki zamanın çarşısı.

takriben: tahminen, yaklaşık olarak.

takviye-i din: dini inancın kuvvetlenmesi.

tevafuk: uygunluk.

zat: kişi, şahıs.

Yani, o asrın çarşısında alışveriş dinsizlik elinde olacak, dinsizlik hükmedecek, din gayet ucuza düşecek ve İslâmın şeairi gizlenecek. Sonra diyor:

Şükür, ya bilmezem esrar-ı gaybdan amma,
Ya ileri, ya geri, takrîb ederim üç otuza.

Kendi tefsir ediyor. Yani, “otuz üç”e, şiddetli kafiyesi-ni mûraat için, “otuz üç” yerine “üç otuz” demiştir. Hem Harb-i Umumîye işaret ettiği fıkrasıyla, “dinsizlik düsturları, kanunları, o asır çarşısında hükmettiği...” fıkrasının ortasında şöyle diyor:

Eriş ey avn-i şeriat, **(HAŞİYE 1)** eriş ey muhyi'd-din!
Elem-i rîş-i **(HAŞİYE 2)** cefasından erişti o zere.

Şimdi benim kanaatim geliyor ki, bu zat, otuz üç senesinden sonra Risale-i Nur'u Isparta'nın imdadına çağırıyor. “Ey avn-i şeriat, ey muhyi'd-din yetiş!” diyor. Yani vefatından takriben otuz üç sene sonra şeriate ve dinin şeairine, Isparta'ya yetişecek bir nuru çağırıyor. Cenab-ı Hak duasını kabul etmiş ki, vefatından otuz-kırk sene sonra Risale-i Nur o vazifeyi görmüş.

Talebeniz ve hizmetkârınız
Süleyman Rüşti

• • •

HAŞİYE 1: Şeriat, cifirle dokuz yüz seksen eder. *Risaletü'n-Nur* dahi **اَلنُّوْرُ** 'daki *lam*, asl-ı *lam* olsa, cifirle dokuz yüz yetmiş sekiz edip, iki farkla tevafuk eder.

HAŞİYE 2: Riş: Ceriha, yara demektir.

asır: yüzyıl.

avn-i şeriat: şeriatın yardımı.

cifir: harflere verilen sayı değerleri ile geleceğe veya geçen hâdiselere, cümlelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi.

düstur: kaide, kural, esas.

elem-i rîş-i cefa: eziyet görmekten dolayı olan yaranın acısı.

esrar-ı gayp: gizli, görünmeyen âlemlere ait sırlar.

Harb-i Umumî: genel harp,

birinci Dünya savaşı.

haşiye: dipnot.

hizmetkâr: hizmet yapan kimse.

hükmetmek: hâkim, egemen olmak.

kafiye: ses uyumu, uyak.

kanaat: inanma, fikir.

mûraat: uymak.

nur: aydınlık, ışık.

şeair: dinin alâmetleri, işaretleri.

şeriat: İslâm dini, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.

takriben: yaklaşık olarak.

takrip: yaklaştırma, tahmin etme.

talebe: öğrenci.

tefsir: bir manayı açıklamak, yorum.

tevafuk etmek: uygun gelmek.

vazife: görev.

vefat: ölüm.

zat: kişi, şahıs.

zer: çile.

*Risale-i Nur'un müsadere hâdisesi münasebetiyle Is-
parta Süleyman'ı Rüştü'nün, evvelki fıkrasına zeyil
olarak yazdığı bir fıkrasıdır.*

Risale-i Nur Şakirtlerinin merkezi olan Şükrü Efendi-
nin köşkünün komşusu seksen yaşında muhterem Alil
Osman Çavuş namında bir zat, Risale-i Nur naşirlerine
hücum zamanından bir gün sonra rüyasında görüyor ki,
güneş ile kamer, beraber olarak köşkün içine girip parlı-
yorlar.

Diğer bir rüyada Keçeci Mustafa Efendinin hafidi Be-
kir yine hâdise-i elîmeden bir iki gün sonra görüyor ki,
güneş kible tarafından çıkıyor. Şuaatı içinde, güneş yü-
zünde Risale-i Nur naşirinin sureti temessül edip, aynen
güneşin kursunda görünüyor.

Hem, mütedeyyin bir kadın yine hâdiseden sonra gö-
rüyor ki, semavattan mübarek kâğıtlar yağıyor. Soruyor-
lar: “Bu nedir?” Rüyada demişler: “Risale-i Nur'un say-
falarıdır.” Yani, tabirce, Risale-i Nur, Kur'ân'ın tefsiri ol-
duğu cihetle, vahy-i semavî olan Kur'ân'ın semavî ve il-
hamî bir tefsiridir. Hem yağmur gibi, insanlara kesretli
bir rahmettir.

Hâdisenin vukuundan evvel, Risale-i Nur Şakirtlerinin
her biri bir cesedin azaları gibi, bir cihette o cesede ge-
len müessir bir arızayı bütün azanın hissetmesi nev'in-
den, bu hâdiseyi Risale-i Nur'un dört şakirdi, vukuundan
bir iki gün evvel şöyle gördüler: Üçü, yani Mehmed Züh-
dü, Halil Ruhi, Mehmed Niyazi, Risale-i Nur naşirlerinin

aza: organ.
cihet: yön, taraf; sebep.
fıkra: yazılmış bir haber.
hâdise: olay.
hâdise-i elime: elem, acı veren
olay.
hafit: torun.
ilhâmî: ilhamla ulaşılan, ilham so-
nucu olan.
kamer: ay.
kesretli: çokça, bolca.
kible: namazda dönülen yön,
Mekke şehrinde Kâbe'nin bulun-
duğu taraf.
güneşin kursu: güneşin uzaktan
görünen yüzü.
muhterem: saygı değer, aziz.
mübarek: feyizli, bereketli.
müessir: tesirli, etkili.
münasebetiyle: dolayısıyla.
müsadere: toplatma, elde olma.
mütedeyyin: dindar, dine bağlı.
nam: ad, isim.
naşir: kitap yazan, neşreden, ya-

yan.
nevi: çeşit, tür.
rahmet: ilâhî merhamet ve
şefkat olarak gelen.
semavat: semalar, gökler.
semavî: Allah tarafından
olan, ilâhî.

suret: biçim, görünüş.
şakirt: talebe, öğrenci.
suaat: şualar, parıltılar.
tabir: açıklama, yorumlama.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakı-
mından izahı, yorumu.
temessül: bir şekil ve surete

girme, cisimlenme.
vahy-i semavî: Allah tarafın-
dan melekle Peygambere ge-
len vahiy.
vuku: olma, meydana gelme.
zat: kişi, şahıs.
zeyil: ek, ilâve.

üstadını vefat etmiş görüyorlar ki, vefat ise tabirce Risale-i Nur'un tatilini haber veriyor. Dördüncüsü Fazıl Bey görüyor ki, hâdiseden bir gün evvel rafta kitapları karıştırır, bazı kitapları düşürür. Üstat bana hiddet ediyor, ben de diyorum: "Re'fet düşürdü." Birden haneye polisler doluyorlar, her şeyi alıyorlar.

Hem bundan yedi buçuk ay evvel Risale-i Nur naşirlerine gelen elîm polishaneye çağırma meselesinde Risale-i Nur'un şakirtlerinin dört tanesi (aynı hâdiseyi bir ikisi, yani Rüştü ile Lütfü aynen görüyorlar, ikisi de az bir tabirle) aynı hâdiseyi görmeleri ve bu defaki hâdiseyi, yine dört tane şakirtler aynen görmesi gösteriyor ki, Risale-i Nur Şakirtleri, bir cesedin azaları gibidirler ki, Risale-i Nur'a gelen hâdiseyi, bir cesedin azaları gibi hissediyorlar.

Hem Risale-i Nur Şakirtlerinden Bekir'e o musibet gününden bir gün evvel biri demiş: "Üstadın seni çağırıyor." Bir hiss-i kablelvuku ile ikinci gün Üstadının başına gelen ve rahmet-i İlâhiye ile hafif geçen müthiş musibeti, düşmanların plânları derecesinde büyük, ağır hissetmiş tarzında, ağlayarak gayet korkaklık ve heyecan ile koşup geldi. O halecan ve ağlamasına hiç sebep-i zahîrî yokken, yine heyecanını, ağlamasını teskin edemiyordu. Demek Risale-i Nur'a gelen musibet, şakirtlerini kerametkârâne ikaz ediyordu.

Hem musibetin aynı gününde Üstadımız gezmekten dönerken -Hüsrev ve Mehmed'in ihbarıyla- birdenbire sebepsiz ehl-i dünyaya karşı hiddete başladı. Yirmi beş

aza: organ.
ehl-i dünya: dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
elîm: acı veren, sıkıntılı durum.
hâdis: olay.
halecan: heyecan.

hiddet etmek: kızmak, öfkelenmek.
hiddet: öfke, gazap.
hiss-i kablelvuku: bir olay olmadan önce onu hissetmek, ön sezi.
ihbar: haber verme, bildirme.

ikaz etme: uyarma.
kerametkârâne: kerametli bir şekilde.
meşale: konu.
musibet: felâketi belâ.
naşir: kitap yazan, neşreden, yayan,

polishane: karakol.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet.
sebeb-i zahîrî: görünürdeki sebep.
şakirt: talebe, öğrenci.
tabir: açıklama, yorumlama.
tatil: çalışmaya ara verme.
teskin: sakinleştirme, yatıştırma.
vefat: ölüm.

sene evvel Divan-ı Harb-i Örfide kendi idam kararını beklerken, sebepsiz, kalpsiz, rütbeli iki adam, mahpus olduğu koğuşa tahkir için geldikleri zaman gayet acip bir surette söylediği o hale mahsus meşhur bir şetmi üç defa zalim ve garazkâr ehl-i dünyaya karşı sarf ediyor, “Benden ne istiyorsunuz?” diye bağırarak tekrar ediyor, sonra susuyor. Aynı dakikada, zabıta, köşkü basmak için yedi-sekiz polis köşkün etrafına girdikleri zamana tevafuk ediyor.

Medar-ı İbret Bir Hâdis: Risale-i Nur naşirlerinin tazyiki yüzünden amirlerinin yanında yüz bulmak niyetiyle Risale-i Nur naşirlerine ilişenlerin, aksi maksadıyla tokat yediklerinin yüz hâdiseden bir hâdisesi şudur ki:

Sebepsiz, sırf bazı garazkârların keyifleri için Risale-i Nur naşirlerine bir kulp takıp mahkemelerde süründürmek ve belki mahvetmek için sureten kendini dost gösterip gayet hainâne bir riyakârlıkla dairemize sokulup, birtakım yalanlarla âmirlerini iğfal edip Risale-i Nur naşirlerine müthiş darbe gelmesine vesile olan bir adam, teveccüh ve makam kazanmak değil, bilâkis öyle bir tokat yedi ki, dünyada kaldıkça, vicdanı varsa vicdan azabı çektirecek. Hem o kolay vazifesinden müşkül bir vazifeye tahvil ettiler ve hem de ona yalancı nazarıyla baktılar. Ve hem nefret-i ammeyi kazandı. Ve hem taharri hâdisesinden iki gün sonra bir ihtiyar adamı hanesinden çıkarıp yolda getirirken o ihtiyar zat füc’eten vefat edip, hem mes’uliyet-i maddiyeye ve maneviyeye maruz kalmıştır.

acip: şaşılان ve hayret uyandıran şey.
amir: idareci, yönetici.
azap: aci.
bilâkis: aksine, tersine.
Divan-ı Harb-i Örfi: Sıkıyönetim Mahkemesi.
ehl-i dünya: dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
füc’eten: birdenbire, ansızın.
garazkâr: kinli, düşmanlık güden.
hâdis: olay.
hainâne: haince, kötü bir niyet taşıyarak, zarar vermektan hoşlanan.
iğfal etmek: yanıltmak, aldatmak.
kulp takmak: birini sebepsiz suçlu göstermek için uydurma baha-ne bulmak.
mahpus: hapsedilmiş.
mahsus: has, özel.
mahvetmek: yok etmek, zarar vermek.
makam: mevki.
maksat: gaye, hedef.
maruz: tesir altında kalma.
medar-ı ibret: ibret sebebi, vesilesi.
mes’uliyet-i maddiye manevi-

ye: maddî ve manevî sorumluluk.
müşkül: güç, zor.
naşir: kitap yazan, neşreden, yayan.
nazar: bakış.
nefret-i amme: herkesin, genelın nefreti.
riyakâr: iki yüzlü, sahtekâr.
suret: biçim, tarz.
sureten: dış görünüş baki-

mindan.
setim: kötü söz söyleme, yeme
taharri: araştırma, inceleme.
tahkir: hakaret etme.
tahvil: bir hâlden bir hale getirme, değıştirme.
tazyik: sıkıştırma, baskı.
tevafuk: uygun gelme.
teveccüh kazanmak: ilgi, iltifat, sevgi kazanmak.

vazife: görev.
vefat: ölmeye.
vesile: sebep, araç.
vicdan: iyiyi kötütan, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zabıta: şehirlerde güvenliğı sağlamakla görevli yönetim
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
zat: kişi, şahıs.

Evet, Risale-i Nur'a hücum edenler, vaktiyle kefenini boynuna takınmalı ve rezalete bürünmeli ve manevî cehennemde dünyada girmeyi göze almalı.

Hem o musibet hâdisesinden iki gün evvel, Risale-i Nur Şakirtlerinden olmayan ve hiç bizimle zihnen meşgul olmayan biri rüyada görüyor ki: Isparta'nın altındaki ovada çok ormanlar bulunuyor. Kuvvetli bir sel geliyor, bu ormanın çok ağaçlarını deviriyor. Birden bire bir zelzele-i arz oluyor, Risale-i Nur naşiri, elbisesiyle heybetli bir surette yer yarılıp çıkıyor. (HAŞİYE) O da korkusundan uyanıyor. İki gün sonra Risale-i Nur'u tatil ve manen toprağa defnetmek niyetiyle küre-i arzı titretecek derecede bir hata ile Risale-i Nur'un eczalarını evrak-ı muzırıra nev'inden taharri edip, toplayıp merkez-i hükümete, tâ Dahiliye Vekâletine gönderir. Hiçbir daire kanunca mucib-i muaheze ve mes'uliyet bir şey Risale-i Nur'da bula madığından, o manevî zelzele içinde öldürdük, defnettik zannettikleri Risale-i Nur, dirilip, yer yarılıp meydana çıktığı gibi; yine o rüya işaret ediyor ki, bir zelzele-i azîme ve bir sel içinde Risale-i Nur bu vatan ve millete bir halâskâr, bir münci suretinde musibetzedelerin imdadına yetişecek.

Risale-i Nur Şakirtlerinden (Yıldırım) Süleyman Rüştü

HAŞİYE: Demek bu geçen seneki zelzele, yani İzmir zelzelesi, Risale-i Nur'un dirilmesine ve meydana çıkmasına bir emaredir ve o rüyayı tabir ediyor. Evet, o zelzeleden evvel Risale-i Nur defnolunmuş gibi gayet gizli perde altında intişar ediyordu. Zelzele başladıktan sonra eski elbise-i fâhiresiyle meydan-ı zuhura ve intişara çıktı.

Dahiliye Vekâleti: İç işleri Bakanlığı.
defnetmek: gömmek, gömülme.
ecza: cüzler, parçalar.
elbise-ı fahire: kendisiyle övünülen süslü, gösterişli elbise.
emare: belirti, iz.
evrak-ı muzırıra: zararlı evrak, kâğıtlar.

hâdis: olay.
halâskâr: kurtarıcı.
haşiye: dipnot.
heybetli: görünüşü korku ve sevgi uyandıran, büyüklük.
intişar etmek: yayılmak, dağılmak.
kefeni boynuna takmak: her an ölümü gözlemek.
küre-i arz: dünya, yer küre.
manen: mana bakımından,

manevî yönden.
manevi: manaya ait, maddi olmayan, ruhi.
merkez-i hükümet: hükümet merkezi.
mes'uliyet: sorumluluk.
meydan-ı zuhur: görünen meydan, alan.
mucib-i muaheze: sorgulamayı gerektiren sebep.
musibet: felâket, belâ.

musibetzede: musibete uğrayan.
münci: necat verici, kurtarıcı.
naşir: kitap yazan, yayan, neşreden.
nev: çeşit, tür.
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi.
rezalet: rezillik, alçaklık.
suret: biçim, görünüş.
şakirt: talebe, öğrenci.
tabir etmek: açıklamak, yorumlamak.
taharri: araştırma, inceleme.
tatil: çalışmaya ara verme.
zan: sanma.
zelzele: deprem.
zelzele-i arz: yer sarsıntısı.
zelzele-i azîme: büyük sarsıntı, deprem.

Hüsrev ve Rüştü kardeşlerimizin fıkraları-
na küçük bir haşiyedir.

Haşiye: Emirdağ'ında yağmursuzluk zamanında Üstadımıza ara sıra benimle hizmet eden Mehmed, Ali, İsmail ve ben, Üstadımızdan yağmur duasını köylülerin ricasıyla istedik. Üstadım, bizleri masum çocuklar deyip, hatırımızı kırmamak için söz verdi. Hem dedi: "Böyle musibet-i ammeden hususî dua mukabil gelemiyor. Bunun çaresi Risale-i Nur'u serbest bırakıp okusunlar ki, bu belâyı def'e vesile olur."

İkindiden sonra camie gittiği vakit hiçbir bulut yoktu. Bizim ricamız hatırına geldi. *Hizbü'n-Nuriye*'nin İkinci Mertebesindeki

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الَّذِي دَلَّ عَلَىٰ وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ وَعَلَىٰ غَايَةِ
وُسْعَةِ رَحْمَتِهِ فِي سُرْعَةِ فَعَالِيَّتِ قُدْرَتِهِ الْجَوُّ الشَّاهِدُ بِكَلِمَاتِ
السَّحَابِ وَالرِّيَّاحِ وَالرُّعُودِ وَالْبُرُوقِ وَالْأَمْطَارِ¹

okurken² *وَيَسْبِحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ* ayetini okudu. Aynı kelime-

de iki aydan beri iştmediği kuvvetli ra'd sedası olan gök gürültüsü başladı. O kelimeden bir miktar sonra, yağmur alâmeti yokken, bize verdiği söz için³ *اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مَغِيثًا*

dediği aynı kelimede yağmurun seslerini işitti. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Güzel bir tevafuktur ki, Üstadımız, bu yazdığımızı, içinde ismi geçen İsmail'e, bana tekrar ederken, *اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مَغِيثًا* kelimesini okurken, aynen camideki gibi yağmur şiddetli ses vererek geldiğini gördük. Üstadımız o gün fazla yağmur duasını ettiğini anladık. **Ceylân, İsmail**

alâmet: belirti, iz, işaret.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

cevv-i sema: gökyüzü.

def: uzaklaştırma.

delâlet etme: delil yani kanıt olma, işaret etme.

faaliyeti kudret: kudretin faaliyeti, ilâhî gücün sürekli çalışıp iş yapması.

gayet: pek çok.

hamd etmek: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek, bildirmek.

haşiye: dipnot.

Hizbü'n-Nuriye: Nura özgü hizip, bazı ayet ve hadislerden oluşan dua kitabı.

hususî: özel.

kelimat: kelimeler.

masum: suçsuz.

mertebe: derece, basamak.

mukabil: karşılık.

musibet-i amme: umumî musibet, belâ.

nihayet: son derece, çok

ra'd: gök gürültüsü.

seda: ses.

sür'atli: hızlı.

şahadet: şahit olma.

tesbih etmek: Allah'ı şanına uygun ifadelerle anmak, ibadet etmek.

tevfuk: uygunluk.

vahdet: birlik.

vesile olmak: vasıta aracı olmak.

vücub-i vücud: varlığın zarurî olması, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyaç olmaması.

vüs'at-i rahmet: rahmetin vüs'atı, ilâhî merhametin geniş ve kapsamlı olması.

1. Bulutlar, rüzgârlar, gök gürültüleri, şimşekler, yağmurlar kelimatının şahadetiyle vahdet içindeki vücub-u vücuduna ve nihayet derecede sür'atli faaliyet-i kudreti içindeki gayet derecedeki vüs'at-i rahmetine cev-v-i semanın delâlet ettiği Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.

2. Gök gürültüsü hamd ederek tesbih eder. (Ra'd Suresi: 13.)

3. Allah'ım, rahmetinle bereklenmiş olan yağmurdan bize içir.

Sonra sabahleyin bana kimseye söyleme diye hikâye etti. Ben dedim: Aynen gök gürültüsünden yarım dakika evvel *Hizb-i Nuriye*'nin o makamın tercümesini *Hüccetüllâhi'l-Bâliğa*'da babamla beraber hanemizde okurken bulutların ordu gibi toplanması, ra'dın bağırması kelimesinde camideki Üstadımın aynı kelimesine tevafuku ve melek-i ra'dın bağırmasına tam tetabuku bize kanaat verdi ki, *Risale-i Nur*'la yağmur alâkadardır. Okunmasına, yazılmasına mânialar olduğu zaman kuraklık başlar. Ve intişarı rahmet olduğu için, rahmetin gelmesine vesile olduğuna inandık. Hem Isparta'daki kardeşlerimizin fıkralarını tasdik ettik. Evet, geçen kışın başında burada *Risale-i Nur* serbest okunduğu için, yaz gibi geçti. Ne vakit *Risale-i Nur*'a iliştiler; birden görülmemiş bir kış başladı. Bu iki aydır bütün bütün tazyik neticesinde bu kuraklık başladı. Demek *Risale-i Nur* ayn-ı rahmettir.

Mehmed, Ceylân

• • •

Barla'daki kardeşlerimizin dedikleri gibi, kuraklık *Risale-i Nur*'un tatiliyle münasebettar olduğunu tasdik ediyoruz. Çünkü iki aydan beri taharri ile okumaktan men edildi; kuraklık da başladı. Bugünlerde ben babamla beraber dört beş kardeşlerimiz, *Risale-i Nur*'u yazmaya başladığı hâlde, yağmur daha gelmeden Ankara'ya giden istidanın tesiri olarak, iki memur Üstadımın bir derece hatırını almak için yanına geldiler. “Madem iaşeyi kabul etmiyorsun, hiç olmazsa ev kirası için bakî kalan senin

alâkadar: ilgili, münasebetli.
ayn-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi.
baki kalan: artan, geri kalan.
Hizb-i Nuriye: Nura özgü hîz, bazı ayet ve hadislerden oluşan dua kitabı.

Hüccetüllâhi'l-Bâliğa: Allah'ın açık delili; *Risale-i Nur* külliyyatından Asa-yı Mûsa'nın ikinci kısmı.
iaşe: yedirip içirme, geçindirme.
intişar: yayılma, neşrolunma.

istida: dilekçe.
kanaat vermek: inandırmak, fikir vermek.
makam: durak.
mânia: mâni, engel.
melek-i ra'd: gök gürültüsü ile görevli melek.

men edilmek: yasak edilmek, önüne geçilmek.
münasebettar: alâkalı.
ra'd: gök gürültüsü.
rahmet: Allah'ın kullarını koruması acıma, merhamet ve şefkat etme; faydalı yağmur.
Risale-i Nur: Nur Risalesi.
taharri: arama; araştırılmak, takip edilmek.
tasdik etme: doğruluğunu kabul etme.
tasdik: doğruluğunu kabul etme.
tazyik: zorlama, baskı.
tesir: etki.
tetabuk: uygunluk, mutabık olma.
tevafuk: birbirine uyma, uygun gelme.
vesile: vasıta.

harcırahından kırk banknotu kabul et” dediler, hem de ısrar ettiler. Üstadım da o gün yüz doksan kuruş bir hayra sarf ettiği münasebetiyle, (Yani bana, kese yağurdu yemediği için, “Haydi Ceylân, sen bu medresenin talebesisin; teberrük olarak bunu yiyeceksiniz.”) iki üç saat sonra ümidin hilâfında o kırk banknot ısrarıyla verilmesi, demek bu yağurdun hayrı bire on değil, yirmiye çıktı diye o hatıra için kabul etti. O iki memur gittikten dört beş saat sonra Üstadım camie gitti. Aynı duayı

¹ **اَللّٰهُمَّ اَسْقِنَا عَيْشًا مُّغِيثًا** okurken, beş dakika fasıla ile aynen o iki defaki gibi gürültülü yağmurun tatlı şırıltıları fazlaca başladı. Demek tazyik kuraklığa ve tatyîb ise rahmete vesiledir.

Mehmed, Ceylân

banknot: kâğıt para.

fasıla: ara.

harcırah: yolluk gideri, masrafı.

hilâf: ters, zıt, karşı.

medrese: ders okutulan yer.

münasebet: ilgi, vesile.

1. Allah'ım, rahmetinle bereketlenmiş olan yağmurdan bize içir.

rahmet: merhamet etme,

esirgeme, bağışlama.

talebe: öğrenci.

tatyîb: iyi davranma.

tazyik: sıkıntı verme, zor-

lama, baskı.

teberrük: bereket ve hayır

ummak.

vesile: vasıta, aracı, sebep.

Dokuzuncu Lem'a¹

Bu Lem'ayı herkes okumasın. Vahdetülvücudun
ince kusurlarını herkes göremez ve muhtaç değil.

بِسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ ۝
الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

Aziz, sıddık, muhlis, halis kardeşim,

Kardeşimiz Abdülmecid'e ayrı mektup yazmadığının sebebi, size yazdığım mektupları kâfi gördüğümdendir ki, Abdülmecid, Hulûsî'den sonra kıymettar bir kardeşim, bir talebemdir. Her sabah akşam Hulûsî ile beraber, bazen daha evvel duamda ismiyle hazır oluyor. Size yazdığım mektuplardan, evvel Sabri, sonra Hakkı Efendi istifade ediyorlar. Onlara da ayrı mektup yazmıyorum. Cenab-ı Hak seni onlara mübarek büyük bir kardeş yapmış. Sen benim yerime Abdülmecid ile muhabere et, merak etmesin, Hulûsî'den sonra onu düşünüyorum. Fakat talebeliğini hakkıyla ifa etmiyor. Onun için bizzat onunla muhabere etmiyorum.

Birinci Sualiniz: Cetlerinizden birisinin imzası “es-Seyyid Muhammed”e dair mahrem sualiniz var.

* Dokuzuncu Lem'a, Barla'da 1932'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

aziz: muhterem, saygın.

bereket: Allah'ın bol nimet vermesi, çok fayda, ilim, hayırlı, uğurlu şeylerin değişmemesi.

Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi şeref ve büyüklük sahibi olan Allah.

cet: ata, dede.

dair: ait, ilgili.

derç edilmek: yerleştirilmek.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

evvel: önce.

halis: hilesiz, temiz, samimî, her işini yalnız Allah nzası için yapan.

ifa etmek: yerine getirmek.

ihsan: ikram, bağış.

istifade: faydalanma.

kabiliyet: dışarıdan gelen etkiye açık olma özelliği, yetenek.

kâfi: yeter, yeterli.

kıymettar: değerli, kıymetli.

lem'a: parılı.

mahrem: gizli, herkesçe bilinmemesi gereken.

muhabere: haberleşme.

muhlis: ihlâslı, samimî, dostluğu temiz, her hâli içten ve gönülden olan.

muhtaç: ihtiyaç sahibi.

müteakip: sonra, ardı sıra.

naşir: kitap yayımlayan.

neşir: kitap yayım ve dağıtım.

rahmet: acıma, koruma, merhamet ve şefkat etme.

sıddık: çok doğru, çok dürüst, hakkı ve hakikati şüphesiz kabul lenen.

sual: soru.

talebe: öğrenci.

teksir: çoğaltma.

tenzih etmek: Allah'ın bütün kusurlardan uzak ve temiz olduğuna inanmak.

tesbih etmek: Allah'ı şanına lâyık ifadelerle anmak.

vahdetülvücüt: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufi görüş.

1. Osmanlıca teksir Lem'alar'da bulunan bu lem'a, *Lâtif Nûkteler*'de neşirini müteakip aslı yerli olan buraya da derç edilmiştir. (Naşirler)

2. Allah'ın adıyla.

3. Hiç bir şey yoktur ki, Onu övüp, tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)

4. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Kardeşim, buna ilmî ve tahkikî ve keşfî cevap vermek elimde değil. Fakat ben arkadaşlarıma derdim ki: “Hulûsî ne şimdiki Türklere ve ne de Kürtlere benzemiyor. Bunda başka bir hasiyet görüyorum.” Arkadaşlarım da beni tasdik ediyordular. ¹ **دادِ حقِّ را قابلیتِ شرطِ نیست** sırrıyla, “Hulûsî’de büyük bir asalet tezahürü bir dâd-ı Hak’tır” derdik. Hem kat’iyen bil ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın iki âli var: Biri nesebî âldir, biri de şahs-ı manevîsi ve nuranîsinin Risalet noktasındaki âli var. Bu ikinci âlde kat’iyen sen dahil olmakla beraber, birinci âlde dahi delilsiz bir kanaatim var ki, ceddinin imzası sebep-siz değildir.

Arzî kardeşim,

Senin ikinci sualinin hulâsası: Muhyiddin-i Arabî demiş: “Ruhun mahlûkiyeti, inkişafından ibarettir.” O sual ile, benim gibi zayıf bir bîçareyi Muhyiddin-i Arabî gibi müthiş bir harika-i hakikat, bir dâhiye-i ilm-i esrara karşı mübarezeyle mecbur ediyorsun. Fakat madem nusûs-i Kur’ân’a istinaden bahse girişeceğim; ben sinek dahi olsam, o kartaldan daha yüksek uçabilirim.

Bil ki, Hazret-i Muhyiddin aldatmaz, fakat aldanır. Hâdîdir, fakat her kitabında muhdî olamıyor. Gördüğü doğrudur, fakat hakikat değildir. Yirmi Dokuzuncu Sözde, ruh bahsinde, medar-ı sualiniz olan o hakikat izah edilmiştir.

âl: aile, soy.

Aleyhissalâtü vesselâm: Allah’ın salât ve selâmı onun üzerine olsun.

asalet: asillik, soyluluk.

aziz: muhterem, saygın.

bahse girismek: konuşmaya başlamak.

bîçare: caresiz, zavallı.

ced: ata, dede.

dad-ı Hak: Allah vergisi.

dâhiye-i ilm-i esrar: manevî sırlarla ilgili ilim alanında deha sahibi olan.

delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.

hâdî: hidayet eden, doğru yolu gösteren.

hakikat: asıl, esas, gerçek mahiyet.

harika-i hakikat: hakikat harikası, varlıkların ardındaki gerçeğe ulaşmada harika olan.

hasiyet: bir şeyin özelliği.

hulâsa: özetle, kısacası.

ibaret: meydana gelen, oluşan.

ilmî: ilimle ilgili, bilgiye dayalı.

inkişaf: açığa çıkma, keşfolunma.

istinaden: bir görüşe dayanarak, güvenerek.

izah etmek: açıklamak.

kanaat: inanç, görüş, fikir.

kat’iyen: kat’î olarak, kesinlikle.

keşfî: keşfe ait, gizli olanı ortaya çıkarıp bilini hale getirme.

1. Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsan ettiğinde kabiliyet aranmaz.

mahlûkiyet: yaratılmışlık.

mecbur: zorunlu kılma.

medar-ı sual: soru sebebi.

muhdî: doğru ve hak yola ulaştıran.

mûbareze: mücadele, karşı karşıya gelme.

müthiş: dehşet veren, korkunç.

nesebi: soy yönünden, nesil

ile ilgili.

nurani: nurlu, ışıltı saçan.

nusûs-i Kur’ân: Kur’ân’ın açık hüküm ve emirleri.

Resul-i Ekrem: çok cömert kerim olan peygamber, Hz. Muhammed.

risalet: peygamberlik.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor yanı.

sual: soru.

şahs-ı manevî: manevî şahıs. **tahkikî:** gerçeği bulmaya çalışarak, araştırmak.

tasdik etmek: doğrulamak.

tezahür: görünme, belirme.

Evet, *ruh mahiyeti itibarıyla bir kanun-ı emrîdir; fakat, vücud-i haricî giydirilmiş bir namus-ı zîhayattır ve vücud-i haricî sahibi bir kanundur.* Hazret-i Muhyiddin, yalnız mahiyeti noktasında düşünmüştür. Vahdetülvücüt meşrebince, eşyanın vücudunu hayal görüyor. O zat, harika keşfiyatıyla ve müşahedatıyla ve mühim bir meşrep sahibi ve müstakil bir meslek ihtiyar ettiğinden, bilmeceburiye, zayıf tevilâtla, tekellüflü bir surette, bazı âyâtı meşrebine, meşhudatına tatbik ediyor; âyâtın sarahatını incitiyor. Sair risalelerde cadde-i müstakime-i Kur'âniye ve minhac-ı kavim-i ehl-i sünnet beyan edilmiştir.

O zat-ı kudsînin kendine mahsus bir makamı var. Hem, makbulündendir; fakat mizansız keşfiyatında hudutları çiğnemiş ve cumhur-i muhakkikîne çok meselelerde muhalefet etmiş. İşte bu sır içindir ki, o kadar yüksek ve harika bir kutup, bir ferid-i devran olduğu hâlde, kendine mahsus tarikati gayet kısacık, Sadreddin-i Konevî'ye münhasır kalıyor gibidir ve âsârından istikamet-kârâne istifade nadir oluyor. Hatta çok muhakkikîn-i asfiya, o kıymettar âsârını mütalâa etmeye revaç göstermiyorlar; hatta bazıları menediyorlar.

Hazret-i Muhyiddin'in meşrebiyle ehl-i tahkikin meşrebinin mabeynindeki esaslı fark ve onların me hazlarını göstermek, çok uzun tetkikata ve çok yüksek ve geniş nazarlara muhtaçtır. Evet, fark o kadar dakik ve derin ve me haz o kadar yüksek ve geniştir ki, Hazret-i Muhyiddin hatasından muaheze edilmemiş, makbul olarak kalmış. Yoksa, eğer ilmen, fikren ve keşfen o fark, o me haz

âsâr: eserler.
âyât: Kur'an ayetleri.
beyan etme: açıklama, izah etme.
bilmeceburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cadde-i müstakime-i Kur'âniye: Kur'an'ın çizdiği, insanları doğru yola ulaştıran cadde.
cumhur-i muhakkikin: hakikat araştırıp bulan kişilerden oluşan seçkin topluluk.
dakik: ince.

ehl-i tahkik: hakikat ehli, doğruları delilleri ile araştırın âlimler.
esas: asıl, temel.
ferid-i devran: bir dönemin en önemli benzersiz tek şahsiyeti.
fikren: fikir ile.
gayet: çok, son derece.
hudut: had, sınır.
ihtiyar etmek: seçmek, tercih etmek.
istikametkârâne: doğru bir şekilde.

itibarıyla: -bakımından.
kanun-ı emrî: işlere, fiillere ait kanunlar; Allah'ın bir şeyi yaratmak için "Ol!" diye emretmesi.
keşfen: keşif ile, keşfederek.
keşfiyat: keşfiyat, Allah'ın ilham etmesiyle gösterdikleri gizli âlemlerle ilgili sırlar, buluşlar.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kutup: Allah dostlarının (velilerin) en büyüğü, manevî önder olan kişi.

mabeyninde: iki şeyin arasında.
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü.
mahsus: özel, kişiye has olan.
makam: manevî mevki, derece, yer.
makbul: geçerli, muteber.
makbulin: kabul görmüş olanlar.
mehaz: bir şeyin alındığı, çıkarıldığı yer, kaynak.
menetmek: yasaklamak.
mesele: konu.
meslek: tutulan yol, ekol, çığır.
meşhudat: müşahade edilen, görülen şeyler.
meşrep: hareket tarzı, metot, meslek.
minhac-ı kavim-i Ehl-i Sünnet: doğru esaslar üzerine kurulmuş Ehl-i Sünnet topluluğunun yolu.
mizan: ölçü, tartı.
muaheze: bir meseleyi alıp sorgulamak.
muhakkikin-i asfiya: asfiyanın muhakkik olanları, her şeyin gerçeğini araştırıp bulan büyük İslâm âlimleri.
muhalefet etme: karşı olma, aykırı davranma.
münhasır: özellikle bir kimse ile ayrılmış olan, sınırlanmış.
müstakil: kendi başına, bağımsız.
müşahadat: müşahade edilen, görülen şeyler.
mütalâa etme: okuma.
nadir: seyrek, az.
namus-ı zîhayat: canlı, yaşayan kanun.
nazar: bakış, görüş.
revaç: geçerli, değer, sürüm.
risale: Risale-i Nur'dan kısımlar.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sair: diğer, öteki.
sarahat: sarıhlık, açıklık, belirlilik.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi ile kavranabilen en zor ve ince yanı.
sukut: değerden düşme.
suret: biçim, tarz, şekil.
tarikat: manevî yönden olgunlaşma ve ilerlemeye götüren yol.
tatbik etme: uygulama.
tekellûf: külfetli, zahmetli iş görme.
temsil: misal getirme, örnek.
tetkikat: inceleme, araştırma.
tevilât: teviller, yorumlamalar.
Vahdetülvücüt: varlıkta birlik, gerçek vücut sahibi olarak sadece Allah'ı bilmek ve diğer varlıklara önem vermemek.
vücud-i haricî: maddî varlık, beden, varlığı ortaya çıkan.
vücüt: varlık.
zat: kendi, şahıs, fert; sayılan kişi.
zat-ı kudsî: kudsî zat, yüksek değer ve derecelere ulaşan sayılan kişi.

görünseydi, onun için gayet büyük bir sukut ve ağır bir hata olurdu. Madem fark o kadar derindir; bir temsil ile o farkı ve o me hazları, Hazret-i Muhyiddin'in o meselede yan lışını göstermeye muhtasaran çalışacağız. Şöyle ki:

Meselâ, bir âyinede güneş görünüyor. Şu âyine, güneşin hem zarfı, hem mevsufudur. Yani, güneş bir cihette onun içinde bulunur ve bir cihette âyineyi ziynetlendirip parlak bir boyası, bir sıfatı olur. Eğer o âyine, fotoğraf âyinesi ise, güneşin misalini sabit bir surette kâğıda alıyor. Şu hâlde, âyinede görünen güneş, fotoğrafın resim kâğıdındaki görünen mahiyeti, hem âyineyi süslendirip sıfatı hükmüne geçtiği cihette, hakikî güneşin gayrıdır. Güneş değil, belki güneşin cilvesi başka bir vücuda girmesidir. Âyine içinde görünen güneşin vücudu ise, hariçteki görünen güneşin ayn-ı vücudu değilse de, ona irtibatı ve ona işaret ettiği için, onun ayn-ı vücudu zannedilmiş.

İşte bu temsile binaen, “Âyinede hakikî güneşten başka bir şey yoktur” denilmek ve âyineyi zarf ve içindeki güneşin vücut-i haricîsi murat olmak cihetiyle denilebilir. Fakat âyinenin sıfatı hükmüne geçmiş münbasit aksi ve fotoğraf kâğıdına intikal eden resim cihetiyle “Güneştir” denilse hatadır; “Güneşten başka içinde bir şey yoktur” demek yan lıştır. Çünkü, âyinenin parlak yüzündeki akis ve arkasında teşekkül eden resim var. Bunların da ayrı ayrı birer vücudu var. Çendan o vücutlar güneşin cilvesindendir, fakat güneş değ iller. İnsanın zihni, hayali, bu âyine misaline benzer. Şöyle ki:

akis: yansıma.
ayn-ı vücut: bir varlığın aynı, vücudunun ta kendisi.
binaen: den dolayı, dayanarak.
cihet: yön.
cilve: görüntü, yansıma.
çendan: gerçi, her ne kadar.

gayr: başkası.
hakikî: gerçek.
hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
intikal etme: bir yerden geçme, başka bir yere ulaşma.
irtibat: bağlantı, ilgi.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.
mehaz: bir şeyin alındığı, çıkarıldığı yer, kaynak.

mesele: konu, önemli iş.
mevsuf: özelliği ve niteliği belirlenen.
misal: benzer, numune, örnek.
muhtasaran: özet olarak.
murat: maksat, amaç, gaye.
münbasit: yayılan, genişleyen.
sıfât: nitelik, vasıf, özellik.
suret: biçim, görünüş, şekil.

temsil: benzetme, misal getirme.
teşekkül eden: şekillenip meydana gelen.
vücut-i haricî: dış âleme çıkmış varlık, maddî varlık.
vücut: var olma, varlık.
zan: sanma.
zarf: kılıf, mahfaza.
zihin: bellek, hafıza.
ziynetlendirmek: süslemek.

İnsanın âyine-i fikrindeki malûmatın dahi iki vechi var: Bir vecihle ilimdir, bir vecihle malûmdur. Eğer zihni o malûma zarf yapsak, o vakit o malûm, mevcud-i zihni bir malûm olur; vücudu ayrı bir şeydir. Eğer zihni o şeyin husulüyle mevsuf yapsak, zihne sıfat olur; o şey o vakit ilim olur, bir vücud-i haricîsi vardır. O malûmun vücudu ve cevheri dahi olsa, bunun gibi arazî bir vücud-i haricîsi olur.

İşte bu iki temsile göre, kâinat bir âyinedir, her bir mevcudatın mahiyeti de bir âyinedir; kudret-i Ezeliye ile icad-ı İlâhiye maruzdurlar. Her bir mevcut, bir cihetle Şems-i Ezeli'nin bir isminin bir nevi âyinesi olup, bir nakşını gösterir. Hazret-i Muhyiddin meşrebinde olanlar, yalnız âyinelik ve zarfiyet cihetinde ve âyinedeki vücud-i misali, nefiy noktasında ve akis ayn-ı mün'akıs olmak üzere keşfedip, başka mertebeyi düşünmeyerek, ¹ لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ diyerek, yanlış etmişler, ² حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ kaide-i esasiyeyi inkâr etmek derecesine düşmüşler.

Amma ehl-i hakikat ise, veraset-i Nübüvvetin sırrıyla ve Kur'an'ın kat'i ifadatıyla görmüşler ki, âyine-i mevcudatta kudret ve irade-i İlâhiye ile vücut bulan nakışlar Onun eserleridir. "Heme ezost"tur; (HAŞİYE 1) "Heme ost" (HAŞİYE 2) değil. Eşyanın bir vücudu vardır ve o vücut bir

HAŞİYE 1: Yani her şey Ondandır. O icat eder.

HAŞİYE 2: Her şey O değil ki; "Lâ mevcûde illâ Hû" denilsin.

1. Ondan başka mevcut yoktur.

2. Eşyanın hakikati sabittir.

akis: yansıma, görünme.
arazi: kendi başına var olma-
yan varlığı bir cevhere bağlı
olan, sonradan ortaya çıkan.
âyine-i fikir: düşünce aynası.
âyine-i mevcudat: bir ayna

şeklinde olan varlıklar.

ayn-ı mün'akis: aynaya vur-
up oradan ziyası, şekli gelen
veya görünen şeyin kendisi.

cevher: esas, öz.
cihet: yön.

ehl-i hakikat: gerçeği bulup
onun peşinden giden âlimler.

haşiye: dipnot.

heme ezost: her şey ondan-
dır.

heme ost: herşey odur.

husul: hâsıl olma, meydana gel-
me.

icad-ı ilâhi: Cenab-ı Hakkın var
etmesi, yoktan yaratması.

icat: vücuda getirme, yoktan var
etme.

ifadat: ifadeler, açıklamalar.

ilim: ilim; bilgi, okuyarak öğreni-
len bilgi.

inkâr etmek: kabul ve tasdik et-
meme, reddetme.

irade-i ilâhiye: Allah'ın iradesi,
dilediğini yapabilme gücü.

kaide-i esasiye: temel prensip.

kâinat: yaratılmış bütün âlemler,
varlıklar, evren.

kat'i: kesin.

keşfetmek: gizli bir şeyi meyda-
na çıkarmak.

kudret: kuvvet, iktidar.

Kudret-i Ezeliye: Cenab-ı Hakkın
geçmiş ve geleceği kuşatmış son-
suz kudreti, kuvveti.

mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç
yüzü.

malûm: bilinen şey.

malûmat: bilgiler.

maruz: bir şeyin etkisi altında
bulunan.

mertebe: derece, basamak.

meşrep: hareket tarzı, meslek,
metot.

mevcudat: var olan her şey, ya-
ratılan varlıklar.

mevcud-i zihni: insanın zihninde,
hafızasında var olan.

mevcut: var olan.

mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş.

nakış: süs.

nefiy: yok sayma, reddetme.

nevi: çeşit, tür.

sıfat: nitelik, vasıf, özellik.

sırrıyla: bir şeyin dikkat, tecrübe,
yetenek ve sezgi yardımıyla kav-
ranabilen en zor yanı.

Şems-i Ezeli: varlığının başlangıcı
olmayan, nurların, hayırların, ha-
kikatlerin kaynağı olan Cenab-ı
Hak.

temsil: örnek, benzetme.

vakit: zaman, an.

vecih: yön.

veraset-i Nübüvvet: Peygamberi-
mizin vârisi durumunda olan,
büyük âlim ve velîlerin yolu.

vücud-i harici: gözle görülebilen
maddî varlık.

vücud-i misali: benzer, yansıma-
ya dayalı varlık.

vücut: varlık.

zarf: kap, kılıf, mahfaza.

zarfiyet: zarf olma, bir şeyin bir
başka şeyi içine alması, kuşatma-
sı.

zihin: bilinc, dimağ.

akis: yansıma, görüntü.
âlem-i emir: Cenab-ı Hakkın değişmeyen sabit hakikatler şeklindeki devam eden kanunları âlemi.
arazi: kendi başına var olmayan varlığı bir cevhere bağlı olan.
Beka-i vücud: varlığın ebediliği, sonsuzluğu.
binaen: -den dolayı, dayanarak.
cilve: görüntü, yansıma.
çendan: gerçi, her ne kadar.
esma: isimler.
Esmâ-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
esma-i kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın mukaddes güzel isimleri.
fenâ: yokluk.
hâdis: sonradan olan şey, yaratılan.
hakikat: gerçek.
hakikat-i hariciye: dışa yansıyan gerçeklik.
hakikî: asıl, gerçek.
Hâlik: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
Hallâk: sürekli olarak yaratan, her şeyi halk eden, Allah.
hâsil olan: meydana gelen, ortaya çıkan.
hayalî: gerçek olmayan, hayal ile ilgili.
hükümünde: değerinde.
ibka: bakileştirme, devamlı ve kalıcı hale getirme.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihtiyar: tercih, irade.
iltibas: birbirine benzeyen şeyleri karıştırma.
intikaş: nakışlanma, nakışlı olma.
irade: dileme, isteme.
irtibat: bağ, ilgi, münasebet.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
Kadîr-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının öncesi olmayan, Allah.
kudret: kuvvet, iktidar.
Kudret-i Ezeli: Allah'ın ezeli kudreti, başlangıcı olmayan kuvveti.
mahiyat-ı esya: esyanın aslı, esası, iç yüzü.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış varlık, yaratık.
mazhar: yansıma ve görünme yeri.
mezkûr: adı geçen, anılan.
muhallif: karşıt, zıt, ters.
münbasit: yayılan, genişleyen.
nîspet: kıyas, ölçü.
nukuş-i masnuat: sanatla yapılmış mahlûkların nakışları.
nûsûs: Kur'an-ı Kerim ve hadisın açık hükümleri.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızasını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
ruh: hayatın temeli ve sebebi

derece sabittir. Çendan o vücut, vücut-i Vacib'e nispeten vehmî ve hayalî hükmünde zayıftır; fakat, Kadîr-i Ezelî'nin icat ve irade ve kudretiyle vardır.

Nasıl ki, temsilde âyine içindeki güneşin hakikî vücut-i haricîsinden başka bir vücut-i misalîsi var; ve âyineyi ziynetli boyalayan münbasit aksinin dahi arazî ve ayrı bir vücut-i haricîsi var; ve âyinenin arkasındaki fotoğrafın resim kâğıdına intikaş eden suret-i şemsiyenin dahi ayrı ve arazî bir vücut-i haricîsi vardır, hem bir derece sabit bir vücuttur. Öyle de, kâinat âyinesinde ve mahiyat-ı eşya âyinelerinde esma-i kudsiye-i İlâhiyenin irade ve ihtiyar ve kudret ile hâsıl olan cilveleriyle tezahür eden nukuş-i masnuatın, vücut-i Vacib'den ayrı, hâdis bir vücutu var. Hem o vücuda Kudret-i Ezeliye ile sebat verilmiş. Fakat eğer irtibat kesilse, bütün eşya birden fenâyâ gider. Beka-i vücut için her an, her şey, Hâlik'ının ibkasına muhtaçtır. Çendan ¹ **حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ** 'dür; fakat

Onun ispat ve tespitiyle sabittir.

İşte, Hazret-i Muhyiddin, "Ruh mahlûk değil, âlem-i emirden ve sıfat-ı iradeden gelmiş bir hakikattir" demesi, çok nusûsun zahirine muhalif olduğu gibi; mezkûr tahkikata binaen iltibas etmiş, aldanmış, zayıf vücutları görmemiş.

Esmâ-i İlâhiyeden *Hallâk*, *Rezzak* gibi çok isimlerin mazharları vehmî ve hayalî şeyler olamaz. Madem o esma hakikatlidirler; elbette mazharlarının da hakikat-i hariciyeleri vardır.

1. Eşyanın hakikati sabittir.

olan manevî varlık.

sebat: sabit durma, kalıcı olma.

sıfat-ı irade: Cenab-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren, gösteren tercih ve seçme özelliği.

suret-i şemsiye: güneşin sureti, görüntüsü.

tahkikat: araştırmalar, soruş-

turmalar.

temsîl: benzetme, misal.

tespit: sağlam şekilde yerleştirme, sabitleştirme.

tezahür: ortaya çıkma, görünme.

vehmî: gerçekte olmayıp fakat sanılan kuruntu.

vücut-i haricî: vücutu ve varlığı ortaya çıkan, bilinen.

vücut-i misalî: yansımaya dayalı varlık.

vücut-i Vacib: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah'ın varlığı.

vücut: varlık.

zahir: açık, görünen, anlaşılabilir.

ziynet: süs.

Üçüncü Sualiniz: İlm-i cifre anahtar olacak bir ders istiyorsunuz.

Elcevap: Biz kendi arzu ve tedbirimizle bu hizmette bulunmuyoruz. İhtiyarımızın fevkinde, bize, daha hayırlı bir ihtiyar, işimize hâkimdir. *İlm-i cifir, meraklı ve zevkli bir meşgale olduğundan, vazife-i hakikiyeden alıkoyup meşgul ediyor.* Hatta, kaç defadır esrar-ı Kur'âniyeye karşı o anahtar ile bazı sırlar açılıyordu; kemal-i iştîyak ve zevk ile müteveccih olduğum vakit kapanıyordu. Bunda iki hikmet buldum:

Birisi, ¹ لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ yasağına karşı hilâf-ı edep-te bulunmak ihtimali var.

İkincisi, hakaik-ı esasiye-i imaniye ve Kur'âniyenin berahin-i kat'îye ile ümmete ders vermek hizmeti ise, ilm-i cifir gibi ulûm-i hafiye'nin yüz derece daha fevkinde bir meziyet ve kıymeti vardır. Bu vazife-i kudsiyede kat'î hüccetler ve muhkem deliller suiistimale meydan vermiyorlar. Fakat cifir gibi, muhkem kaidelere merbut olmayan ulûm-i hafiyede suiistimal girip şarlatanların istifade etmeleri ihtimalidir. Zaten hakikatlerin hizmetine ne vakit ihtiyaç görülse, ihtiyaca göre bir nebze ihsan edilir.

İşte, ilm-i cifrin anahtarları içinde en kolayı ve belki en safisi ve belki en güzeli, ism-i *Bedî*'den gelen ve Kur'ân'-da Lâfza-i Celâlde cilvesini gösteren ve bizim neşrettiğimiz âsârı ziynetlendiren tevafukun envalarıdır. Keramet-i Gavsienin birkaç yerinde bir nebze gösterilmiş.

1. Gaybı Allah'tan başkası bilemez (Neml Suresi 65. ayetten muktebes.)

âsâr: eserler, kitaplar.

âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

berahin-i kat'îye: kat'î bürhanlar, kesin deliller.

cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.

cilve: tecelli, görüntü, yansıma.

delil: insanı aradığı gerçeğe ulaştıran iz, kanıt.

enva: çeşitler, türler.

esrar-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın sırları.

fevkinde: üstünde.

gayb: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve iç yüzü

Allah tarafından bilinen başka âlemler.

hakaik-ı esasiye-i imaniye ve Kur'âniye: iman ve Kur'ân esaslarının hakikati, doğruluğu.

hakikat: gerçek, doğru.

hâkim: hükmeden, sözünü geçiren, egemen.

hikmet: gaye, gizli nokta;

yerli yerinde ve faydalı oluş..

hilâf-ı edep: edep dışı, inceliğe aykırı.

hüccet: delil, tanıtan şahit.

ihsan: bağış, ikram etme, lütuf.

ihtimal: bir şeyin olabilmesi durumu, olabilirlik.

ihtimal: bir şeyin olabilmesi durumu, olabilirlik.

ihtiyar: istek, tercih; buyruk.

ilm-i cifir: harflerin sayı değerlerinden mana çıkarak elde edilen ilim.

ism-i Bedî: Allah'ın varlıklarla eşsiz ve benzersiz olarak yarattığını ifade eden ismi.

istifade etme: faydalanma.

kaide: esas, temel prensip.

kat'i: kesin.

kemal-i iştîyak: tam bir istek ve arzu.

Keramet-i Gavsîye: Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin kerameti.

kıymet: değer.

Lâfza-i Celâl: Allah lâfzı, Allah kelimesi.

merbut: bağlı.

meşgale: iş, uğraş.

meziyet: değerli, üstün özellik.

muhkem: sağlam.

muktebes: iktibas edilen, alıntı.

müteveccih olmak: yönelmek.

nebze: bir parça.

neşretme: yayma.

safî: saf, anılmış, temiz olan.

sır: gizli hakikat.

sual: soru.

su-i istimal: bir şeyi kötüye kullanma.

şarlatan: yalancı.

tedbir: önlem; önceden düşünerek, hazırlıklı bir biçimde.

tevafuk: uygunluk.

ulûm-i hafiye: gizli ilimler.

vakit: zaman.

vazife-i hakikiye: asıl vazife, esas görev.

vazife-i kudsiye: kutsal vazife.

zîynet: süs.

Ezcümle, tevafuk bir kaç cihette bir şeyi gösterse, delâlet derecesinde bir işarettir. Bazen bir tek tevafuk, bazı karâinle delâlet hükmüne geçer. Her ne ise, şimdilik bu kadar yeter. Ciddî ihtiyaç olsa size bildirilecektir.

Dördüncü Sualiniz: Yani sizin değil, İmam Ömer Efendinin suali ki, bedbaht bir doktor, Hazret-i İsa Aley-hisselâmin pederi varmış diye, ^(HAŞİYE) divanecesine bir tevil ile bir ayetten kendine güya şahit gösteriyor...

Aleyhisselâm: ona selâm olsun.
arz: yeryüzü.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
beyhude: boşuna.
bîçare: çaresiz, zavallı.
ciddî: önemli, gerçek olarak.
cihet: yön, taraf.
delâlet: delil olma, işaret etme.
derece: mertebe.
divane: deli.
edna: çok aşağı, en alt düzeyde.
esasat-ı İslâmiye: İslâm esasları, asıllar.
ezcümle: bu cümleden olarak, özetle.
ferd-i insan: insanlardan tek bir şahıs.
gayr-ı fitrî: yaratılıştan olmayan.
güya: sanki.
hararetili: coşkun, ateşli, canlı.
haşiye: dipnot.
hat: yazı.
hurufat-ı İslâmiye: İslâm harfleri.
huruf-i mukattaa: sure başlarında bulunan ve birer ilâhî şifre mahiyetini taşıyan harfler (Yâ Sin, Elif Lam Mim. vb).
hücum: saldırı.
hükmüne geçmek: yerine geçmek.
icadına çalışmak: meydana getirmeye çalışmak.
iktiza etmek: gerektirmek, icap etmek.
intikal eden: bir yerden başka bir yere ulaşan.
kanun-ı cinsiyet-i melek: meleklerin cinsiyet kanunu.
kanun-ı sarahat-ı Kur'âniye: Kur'ân'daki açıkça belirtilen kanun, hüküm.
kanun-ı tenasül: üreme kanunu.
karain: karineler, ip uçları.
manasız: anlamsız.
meçhul: bilinmeyen.
mesele: konu.
musalâha: barışma, uzlaşma.
müthiş: korkunç, dehşetli.
nev-i beşer: insanoglu.

O bîçare adam bir zaman huruf-i mukattaa ile bir hat icadına çalışıyordu. Hem pek çok hararetili çalışıyordu. O vakit anladım ki, o adam zındıkların tavrından hissetmiş ki, hurufat-ı İslâmiyenin kaldırılmasına teşebbüs edecekler. O adam güya o sele karşı, hizmet edeceğim diye, çok beyhude çalışmış. Şimdi bu meselede ve hem ikinci meselesinde yine zındıkların esasat-ı İslâmiyeye karşı müthiş hücumunu hissetmiş ki, böyle manasız tevilât ile bir musalâha yolunu açmak istediğini zannediyorum.
¹ **إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ** gibi nusûs-i kat'îye ile

HAŞİYE: Nev-i beşerin bir rub'unun başına reis olarak geçen ve nev-i beşerden nev-i melâikeye bir cihette intikal eden ve arzı bırakıp semavatı vatan ittiha eden harika bir ferd-i insanın bu harika vaziyetleri kanun-u tenasülün harika bir suretini iktiza ederken, kanun-u tenasülün şüpheli, meçhul, gayr-ı fitrî, belki edna bir tarzıyla o kanun içine almak, hiç yakışmadığı gibi, hiç mecburiyet de yoktur. Hem, sarahat-ı Kur'âniye tevil kalmaz. Yüz cihette zedelenen kanun-u tenasülün tamiri hesabına, hiçbir cihette zedelenmeyen ve tenasülün haricinde bulunan kanun-u cinsiyet-i melek, hem kanun-u sarahat-ı Kur'âniye gibi kuvvetli kanunlar nasıl tahrir edilir?

1. Allah katında İsa'nın hâli Âdem'in yaratılışı gibidir. (Âl-i İmran Suresi: 59.)

nev-i melâike: melek türleri.
nusûs-i kat'îye: kesin naslar, Kur'ân'ın hükmü ve emri kesin olan ayetleri.
peder: baba.
reis: baş, başkan, manevî lider.
rub'u: dörtte biri.
sarahat-ı Kur'âniye: Kur'ân ayetlerinin açık olan ifadeleri.

semavat: gökler.
sual: soru.
suret: şekil, biçim, görünüş.
tahrip etmek: bozmak, yıkmak.
tenasül: üreme, çoğalma.
teşebbüs etmek: başvurmak, girişmek.
tevafuk: uygunluk.
tevil: yorumlama, yorum.

tevilât: teviller, yorumlar.
vakit: zaman.
vatan ittiha etmek: yurt edinmek, mekân tutmak.
vaziyetler: durumlar, hâller.
zannetme: sanma, düşünme.
zedelenme: ezilme, zarar görme.
zındık: Allah'ı inkâr eden, imansız.

Hazret-i İsa Aleyhisselâm pedersiz olduğu kat'iyeti varken, tenasüldeki bir kanunun muhalefetini gayr-i mümkün telâkki etmekle, vâhî tevilât ile bu metin ve esaslı hakikati değiştirmeye teşebbüs edenlerin sözüne ehemmiyet verilmez ve ehemmiyete değmez.

Çünkü hiçbir kanun yoktur ki, şüzuzları ve nadirleri bulunmasın ve haricine çıkmış fertleri bulunmasın. Ve hiçbir kaide-i külliye yoktur ki, harika fertler ile tahsis edilmesin. Zaman-ı Âdem'den beri bir kanundan hiçbir fert şüzuz etmemek ve haricine çıkmamak olamaz.

Evvelâ, bu kanun-ı tenasül, mebde itibarıyla, iki yüz bin enva-ı hayvanatın mebdeleriyle hark edilmiş ve nihayet verilmiş. Yani, en evvelki pederleri âdetâ Âdem'leri hükmünde, iki yüz bin o evvelki pederleri, kanun-ı tenasülü hark etmişler. Peder ve valideden gelmemişler ve o kanun haricinde vücut verilmiş.

Hem her baharda gözümüzle gördüğümüz, yüz bin envain kısm-ı azamı, hadsiz efratları, kanun-ı tenasül haricinde —yaprakların yüzünde, taaffün etmiş maddelerde— o kanun haricinde icat edilir. Acaba mebdeinde ve hatta her senede bu kadar şazlarla yırtılmış, zedelenmiş bir kanunu, bin dokuz yüz senede bir ferdin şüzuzunu akla sığdıramayan ve nusûs-i Kur'âniyeye karşı bir teville yapışan bir akıl, kaç derece akılsızlık ettiğini kıyas et.

O bedbahtların kanun-ı tabîî tabir ettiği şeyler, emr-i İlâhî ve irade-i Rabbaniyenin küllî bir cilvesi olan âdetullah kanunlarıdır ki, Cenab-ı Hak, o âdâtını bazı hikmet

âdât: âdetler.

Âdem: Cenab-ı Allah'ın yarat-tığı ilk insan ve insanlığın ilk atasıdır.

âdetâ: sanki.

Âdetullah: Allah'ın kâinatta uyguladığı kanun ve prensip-ler.

Aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun.

bedbaht: kötü bahtlı, talihsiz, zavallı, nasipsiz.

Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi şeref ve azamet sahibi

olan Allah.

cilve: yansıma, görüntü.

efrat: fertler, şahıslar.

ehemmiyet: önem.

emr-i ilâhî: Allah'ın emri.

enva: çeşitler, türler.

enva-ı hayvanat: hayvan ve canlı türleri.

evvel: önce.

evvelâ: ilk olarak.

fert: tek, şahıs, kişi.

gayr-i mümkün: mümkün

olmayan, imkânsız.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat: gerçek, asıl, esas.

hariç: dış, dışarı, dışta kalan.

harika: olağanüstü.

hark etme: yıkma, parçala-ma, kesme.

hikmet: kâinattaki ve yaratı-lıştaki ilâhî gaye, fayda.

hükmünde: değerinde, yerin-de.

icat edilmek: yaratılmak, yoktan var edilmek.

irade-i Rabbanîye: Cenab-ı Hakkın mahlûkatın terbiye, tedbir ve idaresi konusundaki

yapabilme gücü, kudreti.

itibarıyla: sayılmak üzere, baki-mından.

kaide-i külliye: her şeyde tatbik edilebilen prensip.

kanun: kural, kaide, prensip.

kanun-ı tabîî: tabiat, doğa kanu-nu.

kanun-ı tenasül: üreme kanunu.

kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.

kısm-ı azam: büyük kısım.

kıyas etme: karşılaştırma.

külli: bütüne ait, büyük, kapsam-lı.

mebde: başlangıç.

metin: sağlam.

muhalefet: zıtlık, muhaliflik.

nadir: az, ender, bulunan.

nihayet: son.

nusûs-i Kur'âniye: Kur'ân'ın nas-ları, hükümleri.

peder: baba, ata.

şaz: kural dışı olan.

şüzuz etme: kural dışı kalma.

şüzuz: kural dışı kalanlar.

taaffün etme: çürüme, kokuşma, pis kokma.

tabir etme: ifade etme, isimlen-dirme.

tahsis etme: kişiye özel uygula-ma yapma.

telâkki etmek: düşünmek, kabul etmek.

tenasül: üreme, çoğalma.

teşebbüs etmek: başvurmak, gi-rişmek.

tevil: yorumlama.

tevilât: tevil, yorumlar.

vâhî: boş, faydasız.

valide: ana, anne.

vücut: varlık.

Zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zama-nı.

zedelenme: hasar, zarar görme.

için değiştirir; her şeyde ve her kanunda irade ve ihtiyarının hükmettiğini gösterir. Harikulâde bazı fertlerde hark-ı âdât eder. ¹ **إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ** fermanıyla bu hakikati gösterir.

Ömer Efendinin o doktora dair ikinci sualı:

O doktor, o meselede o kadar eblehâne hareket ediyor ki, sözlerini dinlemek yahut ehemmiyet verip cevap vermekten çok aşağıdır. Bu biçare, küfür ve iman ortasını bulmak istiyor. Onun ehemmiyetsiz bahsine karşı değil, belki yalnız Ömer Efendinin istifsarına göre derim:

Memurat ve menhiyat-ı şer'iyede illet, emr-i İlâhîdir ve nehy-i İlâhîdir. Maslahatlar ve hikmetler ise, müreccihler; emir ve nehyin taallûklarına ism-i Hakîm noktasında sebep olabilir.

Meselâ, sefer eden, namazını kasreder. Bu namazın kasrına bir illet ve bir hikmet var. İlet, seferdir; hikmet, meşakkattir. Sefer bulunsa, meşakkat olmasa da, namaz kasredilir. Sefer olmasa, hanesinde yüz meşakkat görse, yine namaz kasredilmez. Çünkü meşakkat filcümle bazen seferde bulunması, kasr-ı namaza hikmet olmasına kâfidir ve seferi illet yapmasına da yine kâfidir.

İşte, bu kaide-i şer'iyeye binaen, ahkâm-ı şer'ie hikmetlere göre tagayyür etmiyor, hakikî illetlere bakar. Meselâ, o doktorun bahsettiği gibi, hınzırın etinden bildiği zarardan, hastalıktan başka, “Hınzır eti yiyen bir cihette

ahkâm-ı şer'ie: şeriatın, dinin hüküm ve emirleri.
bahis: konuşulan şey, mevzu.
biçare: çaresiz, zavallı.
binaen: -dayanarak.
cihet: yön, taraf.
dair: alâkalı, ilgili.
eblehâne: akılsızcasına, budalaca.
ehemmiyet: önem.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
fermanıyla: emriyle, buyurmasıyla.
fert: tek, şahıs, kişi.
filcümle: özetle; hepsinde, bütünüyle.
hakikî: gerçek.
hane: ev.
harikulâde: fevkalâde, olağanüstü.
hark-ı âdât: âdetleri ve kanunları devre dışı bırakarak var etme.
hikmet: ilâhî gaye; gizli sebep, bir faydaya yönelik olarak tam yerli yerinde oluş.
hınzır: domuz.
hükmetme: hâkimiyeti altına alma, emretme.
ihtiyar: tercih, irade.
illet: esas sebep, gaye.
iman: inanma, itikat, Islâmın gerekli olan esaslarına iman etmek.
irade: dileme, tercih.
ism-i Hakîm: Hakîm ismi, Cenab-

1. Allah katında İsa'nın hâli Âdem'in yaratılışı gibidir. (Âl-i İmran Suresi: 59.)

ı Hakkın hikmetle, faydaları gözeterek iş gören manasındaki ismi.
istifsar: ifade isteme, sorup anlama.
kâfi: yeterli.
kaide-i şer'ie: şer'i kaide, Islâmiyetin ortaya koyduğu kural.
kasır: kasretme; kısaltma.
kasretme: kısaltma.

kasr-ı namaz: namazın kısaltılması.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
maslahat: fayda, maksat, gaye.
menhiyat-ı şer'ie: Islâmiyetin yapılmasını yasakladığı şeyler.
meselâ: örnek olarak.
mesele: önemli konu.
meşakkat: zahmet, sıkıntı.

müreccih: tercih ettiren sebep, üstün tutan.
nehiy: yasaklama, menetme.
nehy-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın men etmesi.
sual: soru.
taallûk: ilgili ve bağlantılı olma.
tagayyür etmek: değişmek, başkalaşmak.

hınzırlaşır” (**HASİYE**) kaidesiyle ve o hayvan, sair hayvanat-ı ehliye gibi zararsız yapılmıyor. Etinden gelen menfaatten ziyade, çok zarar iras etmekle beraber, etindeki kuvvetli yağ, kuvvetli soğuk memleketi olan Frengistan’dan başka tıbben muzır olduğu gibi manen ve hakikaten çok zararlı olduğu tahakkuk etmiş.

İşte bu gibi hikmetler, onun haram olmasına ve nehy-i İlâhî taallûkuna da bir hikmet olmuştur. Hikmet her ferte ve her vakitte bulunmak lâzım değildir. O hikmetin tebeddülü ile illet değişmez. İlet değişmezse hüküm değişmez. İşte bu kaideye göre, o biçare adamın ne kadar şeriatın ruhundan uzak konuştuğu anlaşılın. Şeriat namına onun sözüne ehemmiyet verilmez. Hâlık’ın çok akılsız filozoflar suretinde hayvanları vardır!

Muhyiddin-i Arabî Hakkındaki Sualin Cevabına Zeyildir

Sual: Muhyiddin-i Arab, vahdetülvücut meselesini en yüksek bir mertebe telâkki ettiği gibi, ehl-i aşk bir kısım evliya-i azîme dahi ona ittiba etmişler. Sen bu meselenin en yüksek mertebe olmadığını, hem hakikî olmadığını,

HASİYE: Acaba Frengistanın bu kadar harika terakkiyat-ı medeniyetiyle ve kemalât-ı fenniyesiyle ve insaniyetperverâne ulûmuyla ileri gittiği hâlde, o terakkiyat ve kemalâta ve o ulûma bütün bütün zıt olan maddiyyunluk ve tabiiyyunluk zulûmatında hınzırcasına saplanmalarında, hınzır etinin yemesinin medhali yok mudur? Soruyorum. İnsan, beslendiği şeyle mızacı müteessir olduğuna delil, "kırk günde her gün et yiye kasavet-i kalbiyeye duçar olduğu" darbimesel hükmüne geçmesidir.

biçare: çaresiz, zavallı.
darb-i mesel: ata sözü.
delil: iz, emare, kanıt.
duçar olmak: bir şeye uğramak, yakalanmak.
ehemmiyet: önem.
ehl-i aşk: kalpleri Allah sevgisiyle dolu olanlar.
evliya-i azîme: büyük veliler.
fert: tek, şahıs, kişi.
filozof: felsefe ile uğraşan kimse.
Frengistan: Avrupa.
hakikat: gerçek, asıl.

hakikî: gerçek, doğru.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
haşiye: dipnot.
hayvanat-ı ehliye: insanlara alışık hayvanlar, evcil hayvanlar.
hikmet olmak: sebep ve gaye olmak.
hikmetin tebeddülü: sebep, gaye ve faydaların değişmesi.
hikmetler: sebepler, faydalar,

sırlar.
hınzır: domuz.
hınzırca: domuzca.
hükmüne geçme: yerine geçme.
hüküm: karar, emir.
illet: esas sebep, maksat.
iras etmek: vermek, sebep olmak.
ittiba: tâbi olma, uyma.
kaide: kural, prensip.
kasavet-i kalbiye: sertlik, kalp katılığı, acımasızlık, sıkıntı, gâflet, üzüntü.

kemalât-ı fenniye: ilim ve sanat alanlarındaki gelişmeler.
lâzım: gerekli.
maddiyyun: maddecilik, materyalizm.
manen: manaca, manevî yönden.
medhal: katkı.
menfaat: fayda, yarar.
mertebe: derece, basamak.
meşale: konu.
mizac: yaratılış, karakter.
muzır: zararlı.
müteessir olmak: tesirinde kalmak, etkilenmek.
nehy-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın men etmesi, yasaklaması.
sair: diğer, öteki.
sual: soru.
suret: biçim, görünüş.
şeriat: Allah tarafından bildirilen emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
taallûk: alâkalı oluş, münasebet.
tabiiyyun: tabiatçılar, 'her şeyi tabiat yapıyor' diyen maddeye dalmış, Allah'tan manen uzaklaşmış kişiler.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme.
telâkki etme: anlama, kabul etme.
terakkiyat-i medenî: medeniyet alanındaki ilerlemeler.
tıbben: tıbbi olarak, tıba göre.
ulûm: ilimler.
Vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi; her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş.
vakit: zaman.
zeyil: zeyil, ek.
ziyade: çok, fazla.
zulûmat: karanlıklar.

belki bir derece ehl-i sekir ve istiğrakın ve ashab-ı şevk ve aşkın meşrebi olduğunu söylüyorsun. Öyle ise, muhtasar sır-ı veraset-i Nübüvvetle ve Kur'ân'ın sarahatiyle gösterilen tevhidin yüksek mertebesi hangisidir? Göster.

Elcevap: Benim gibi hiç ender hiç, âciz bir biçarenin kısa fikriyle bu yüksek mertebeleri muhakeme etmek, yüz derece haddimin fevkindedir. Yalnız, Kur'ân-ı Hakîm'in feyzinden gelen gayet muhtasar bir iki nükteyi söyleyeceğim; belki bu meselede faydası olacak.

Birinci Nükte: Vahdetülvücudun meşrebine ve saplanmasına çok esbap var. Onlardan bir ikisi kısaca beyan edilecek.

Birinci Sebep: Mertebe-i rububiyetin hallâkiyetini azamî derecede zihinlerine sığdıramadıklarından ve sır-ı ehadiyet ile her şeyi bizzat kabza-i rububiyetinde tuttuğunu ve her şey kudret ve ihtiyar ve iradesiyle vücut bulduğunu kalplerine tam yerleştiremediklerinden, “Her şey Odur” veyahut “yoktur” veya “hayaldir” veya “tezahüriyetidir” veya “cilveleridir” demeye kendilerini mecbur bilmişler.

İkinci Sebep: Firakı hiç istemeyen ve firaktan şiddetle kaçan ve ayrılıktan titreyen ve bu'diyetten Cehennem gibi korkan ve zevalden gayet derece nefret eden ve visali ruhu ve canı gibi seven ve kurbiyeti Cennet gibi hadsiz bir iştîyak ile arzulayan aşk sıfatı, her şeydeki akrebiyet-i İlâhiyenin bir cilvesine yapışmakla, firak ve bu'diyeti hiçe

âciz: zayıf, güçsüz.

ashab-ı şevk: manevî zevkleri tadıp şevke gelen kişiler.

azamî: nihayet derecede.

beyan etme: açıklama, izah etme.

biçare: çaresiz, zavallı.

bu'diyet: uzaklık.

cilve: tecelli, görüntü.

derece: mertebe.

ehl-i sekir: aklıyla hareket edemeyip hissi ve zevki ile hareket eden, manevî âlemlere girip gördükleri şeyler karşısında kendinden geçmesi hâli.

elcevap: cevap.

esbap: nedenler, sebepler.

fevkinde: üstünde, üzerinde.

feyiz: manevî bereket, ilim, irfan.

fikir: düşünce.

firak: ayrılık.

gayet: son derece.

had: hak ve yetki.

hallâkiyet: yaratıcılık.

hiç ender hiç: hiçbir şey.

ihtiyar: tercih, irade.

irade: dileme, isteme.

istiğrak: kulun kendinden geçip son derecede ilâhî aşk ve coşkunluk içinde bulunması hâli.

kabza-i Rububiyet: Cenab-ı Hak-
kın bütün varlıklara hükmeden terbiye eli.

kalp: insanın manevî bünyesindeki hislerin ve duyguların mer-

kezi.

kudret: kuvvet, iktidar.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

mecbur: zorunlu olarak.

mertebe: derece.

Mertebe-i Rububiyet: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, idare etme derecesi.

mesele: konu.

mesrep: hareket tarzı, gidilen yol, metot, meslek.

muhakeme etmek: düşünmek, akıl süzgecinden geçirip hüküm vermek.

muhtasar: kısaltılmış, özet.

muhtasarın: özet olarak, kısaltılmış.

nükte: derin ve ince manalı söz.

sarahat: açıklık.

sırr-ı Ehadiyet: Allah'ın birliğinin ve isimlerinin her bir varlıkta ayrı ayrı görülen tecellisinin sırrı.

sırr-ı veraset-i Nübüvvet:

Peygamberlik makamının vârisi, mirasçısı olmanın sırrı.

tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma.

tezahüriyet: belirme, ortaya çıkma.

Vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi; her şeyin bir olan Allah'ın değişik görüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş.

vücut: varlık.

zihin: bilinç, dimağ.

sayıp, lika ve visali daimî zannederek ¹ لَا مَوْجُودَ الْاَهُْوُ di-

ye, aşkın sekriyle ve o şevk-i beka ve lika ve visalin muktezasiyla, gayet zevkli bir meşreb-i hâli vahdetülvücutta bulunduğunu tasavvur ederek, müthiş firaklardan kurtulmak için, o vahdetülvücut meselesini melce ittihaz etmişler.

Demek, birinci sebebin menşei, aklın gayet geniş ve gayet yüksek olan bazı hakaik-ı imaniyeye yetişmediğinden ve ihata edemediğinden ve aklın iman noktasında tamamıyla inkişaf etmediğindendir; ikinci sebebin menşei, kalbin aşk noktasında fevkalâde inkişafından ve harikulâde inbisatından ve genişliğinden ileri gelmiştir.

Amma sarahat-i Kur'âniye ile veraset-i Nübüvvetin evliya-i azîmesi ve ehl-i sahv olan asfiyanın gördükleri mer-tebe-i uzma-i tevhid ise, hem çok yüksektir, hem rububiyet ve hallâkiyet-i İlâhiyenin mertebe-i uzmasını, hem bütün esma-i İlâhiyenin hakikî olduklarını ifade ediyor. Ve esasatı muhafaza edip, ahkâm-ı rububiyetin muvazenesini bozmuyor. Çünkü derler:

Cenab-ı Hakkın ehadiyet-i zatiyesiyle ve mekândan münezzehiyetiyle beraber, her şey bütün şuunatiyla, doğrudan doğruya ilmiyle ihata ve teşhis edilmiş ve iradesiyle tercih ve tahsis edilmiş ve kudretiyle ispat ve icat edilmiştir. Bütün kâinatı bir tek mevcut gibi icat ve tedbir ediyor. Bir çiçeği kolaylıkla halk ettiği gibi, koca baharı dahi o sühuletle halk eder. Bir şey bir şeye mâni olmaz.

1. Allah'tan başka mevcut yoktur.

ahkâm-ı rububiyet: rububiyet hükümleri; Allah'ın, mah-lûkatı terbiye, sevk ve idare ediciliği ile ilgili emirleri.
akrebiyet-i İlâhiye: Allah'ın kula olan yakınlığı.
asfiya: Peygamberimin (asm) vârisi yerinde, onun yolundan giden ilim ve takva sahibi âlim şahıslar.
bu'diyet: uzaklık.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ ken-

disi, şeref ve azamet sahibi olan Allah.
clive: tecelli, görüntü.
ehadiyet-i zatiye: Allah'ın zatına ait birlik, her şeyde Allah'ın birliğinin tecellisi ve her şeyin dizgininin Cenab-ı Hakkın kudret elinde oluşu.
ehl-i sahv: uyanık, aklı başında iken, hakikatlere görerek ulaşan Allah dostları.
esasat: asıllar, temeller.

esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
evliya-i azîme: büyük velîler.
firak: ayrılık.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.
halk etme: yaratma.
hallâkiyet-i İlâhiye: Allah'ın kendi zatına ait yaratıcılık.
harikulâde: eşi görülmemiş,

çok güzel, şaşırtıcı.

icat etme: yaratma, vücuda getirme, yoktan var etme.

ihata etme: içine alma, kuşatma, bütününü kavrama.

ihata: içine alma, kapsama.

inbisat: genişleme, yayılma.

inkişaf: açılma, gelişme.

irade: dileme, isteme.

ıştiyak: çok arzu ve istek.

ittihaz etme: kabul etme, edinme.

kâinat: yaratılmış bütün âlemler, varlıklar, evren.

kudret: kuvvet, iktidar.

kurbiyet: yakınlık.

lika: buluşma, görüşme kavuşmak.

melce: sığınılacak yer, dayanak.

menşe: bir şeyin çıktığı yer, kaynak.

mer-tebe-i uzma: en büyük mer-tebe, derece.

mer-tebe-i uzma-i tevhid: tevhid hakikatlerine ulaşmak için varılacak olan en büyük derece.

meşreb-i hâl: manevî haz ve fe-yiz almayı hedef kabul eden tasavvufî bir yöntem.

muhafaza etme: koruma, saklama.

mukteza: gereken, lâzım gelen.

muvaazene: denklik, denge, ölçü.

münezzehiyet: kusur ve eksikliklerden arınmış ve yüce olma.

rububiyet: Rablik, Allah'ın bütün varlık âlemlerini kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, tedbir, idare ve terbiye ediciliği.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

sarahat-i Kur'âniye: Kur'an'ın açık bir şekilde ortaya koyduğu hükümler.

sekir: manevî sarhoşluk.

sühulet: kolaylık.

şevk-i beka: sonsuzluk, ebediyet arzusu.

şuunat: olaylar, işler, hâller, özellikler.

tahsis: özel olarak belirleme.

tasavvur etme: bir şeyi düşünme, hayal etme.

tedbir etme: idare etme, yönetme, çekip çevirme.

tercih: seçme, irade.

teşhis: suret ve şekillendirme.

vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi; her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünümleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş.

veraset-i Nübüvvet: Peygamberimizin vârisi durumunda olan, büyük velîlerin yolu.

visal: kavuşma.

zeval: sona erme, yok olma.

âli: yüce, yüksek.
aşk: şiddetli sevgi.
cenup: güney.
dâhiyâne: dâhice, çok güzel.
dakik: ince, ölçülü.
derç edilme: yerleştirilme.
ehadiyet-i zatî: zatının yani kendisinin tek olması.
emsal: benzerler, örnekler.
farz etme: öyle kabul etme, var sayma.
garb: batı.
gayet: çok, son derece.
hallâkiyet-i külliye: her şeyi kuşatan yaratıcılık.
harika: çok güzel, olağanüstü.
harikulâde: çok üstün güzelliğe, olağanüstü.
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak, kanıtlamak.
itikât: bir fikre inanma, inanç.
izah: açıklama yapma.
kaide: kural, prensip.
kısmen: bütün olarak değil, bazı yünden.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
mahbup: sevgili.
maksat: istenilen; gaye, hedef.
malik: sahip.
mertebe: rütbe, basamak, derece.
meşrep: hareket tarzı, metot, meslek.
mevkîf: durak, kısım, bölüm.
müttehit: birleşmiş, birleşik.
nakış: süs.
nakkas: nakış yapan, süsleyen.
nakş-ı sanat: sanatlı nakış.
perestîş: tapar derecede sevmek.
rububiyet-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız terbiye edicilik.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık, canlılık.
sânî: sanatlı bir şekilde yapan usta.
sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardı-

Teveccühünde tecezzi yoktur. Aynı anda, her yerde, kudret ve ilmiyle tasarruf noktasında bulunuyor. Tasarrufunda tevzi ve inkısam yok. On Altıncı Söz ve Otuz İkinci Sözü'nün İkinci Mevkîfının İkinci Maksadında bu sır tamamıyla izah ve ispat edilmiştir. ¹ **لَا مُشَاحَّةَ فِي التَّمَثِيلِ** kaidesiyle temsildeki kusura bakılmadığından, gayet kusurlu bir temsil söyleyeceğim; tâ iki meşrebin bir derece farkı anlaşılsın.

Meselâ, harika ve emsalsiz, gayet büyük ve gayet zîynetli, şark ve garba bir anda uçacak ve şimalden cenuba ulaşan kanatlarını kapayıp açacak, yüz binler nakışlarla tezyin edilmiş ve kanadının her bir tüyünde gayet dâhiyâne sanatlar derç edilmiş bir tavus kuşu farz ediyoruz. Şimdi seyirci iki adam var. Akıl ve kalp kanatlarıyla bu kuşun yüksek mertebelerine ve harika zîynetlerine uçmak istiyorlar.

Birisi, bu tavus kuşunun vaziyetine ve heykeline ve harikulâde her bir tüyündeki kudret nakışlarına bakar ve gayet aşk ve şevk ile sever. Dakik tefekkürü kısmen bırakır ve aşka yapışır. Fakat görür ki, her gün o sevimli nakışlar tahavvül ve tebeddül eder. Sevdiği ve perestîş ettiği o mahbuplar kayboluyor, zeval buluyor. O adam kendine teselli vermek ve aklına sığdıramadığı vahdet-i hakîki ile rububiyet-i mutlaka ve ehadiyet-i zatî ile hallâkiyet-i külliye malik bir nakkaşın bir nakş-ı sanatıdır demek lâzım gelirken, o itikât yerine, "Bu tavus kuşundaki ruh o kadar âlîdir ki, onun sâniî onun içindedir veya o olmuş. Hem o ruh, vücuduyla müttehit; ve vücudu ise,

1. Temsilde hata olmaz.

mayla kavranabilen en zor en ince yanı.
şark: doğu.
şevk: şiddetli arzu ve istek.
şimal: kuzey.
tahavvül: değişme, dönüşme.
tasarruf: dilediği gibi kullanma ve yönetme, icraat.
tavus: tüyleri uzun, kuyruğu parlak, güzel renkli, bir kuş.

tebeddül etme: başkalaşma, değişme.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme.
tefekür: derinlemesine düşünme.
temsil: misal, örnek, benzetme.
teselli vermek: avutmak, avundurmak.
teveccüh: ilgi, yönelme.

tevzi: dağıtma, paylaştırma.
tezyin edilme: süslenme.
vahdet-i hakîki: Allah'ın gerçek anlamda tek oluşu.
vaziyet: durum, hâl.
vücüt: varlık.
zeval bulma: sona erme, yok olma.
zîynet: süs, bezek.
zîynetli: süslü, bezenmiş.

suret-i zahiriye ile mümteziç olduğundan, o ruhun kemali ve o vücudun yüksekliği, bu cilveleri böyle gösterir, her dakika başka bir nakş-ı ve ayrı bir hüsnü izhar eder. Hakikî ihtiyar ile bir icat değil, belki bir cilvedir, bir tezahürdür” der.

Diğer adam der ki: “Bu mizanlı ve nizamlı, gayet sanat-kârâne nakışlar, kat’î bir surette, bir irade ve ihtiyar ve kasıt ve meşieti iktiza eder. İradesiz bir cilve, ihtiyarsız bir tezahür olamaz. Evet, tavusun mahiyeti güzel ve yüksektir; fakat onun mahiyeti fail olamaz. Belki münfaildir; faili ile hiçbir cihette ittihat edemez. Ruhu güzel ve âlîdir, fakat mucit ve mutasarrıf değil, belki ancak mazhar ve medardır. Çünkü her bir tüyünde, bilbedahe, nihayetsiz bir hikmetle bir sanat ve nihayetsiz bir kudretle bir nakş-ı ziynet görünüyor. Bu ise iradesiz, ihtiyarsız olamaz. Bu kemal-i kudret içinde kemal-i hikmeti ve kemal-i ihtiyar içinde kemal-i rububiyeti ve merhameti gösteren sanatlar, cilve milve işi değil. Bu yaldızlı defteri yazan kâtip onun içinde olamaz, onunla ittihat edemez. Belki, yalnız o defter, o kâtibin yazı kaleminin ucuyla teması var. Öyle ise, o kâinat denilen misalî tavusun harikulâde ziynetleri, Tavus Hâlık’ının yaldızlı bir mektubudur.”

İşte şimdi o kâinat tavusuna bak, o mektubu oku, Kâtibine “maşaallah, tebârekâllah, sübhanallah” de. Mektubu kâtip zanneden veya kâtibi mektup içinde tahayyül eden veya mektubu hayal tevehhüm eden, elbette aşk perdesinde aklını saklamış, hakikatin hakikî suretini görmemiş.

âli: yüce, yüksek.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cihet: yön, taraf.
cilve: tecelli, görüntü, yansıma.
fail: fiili, işi yapan.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hakiki: gerçek, doğru.
Hâlık: yoktan yaratan, yaratıcı; Allah.
harikulâde: çok güzel, olağanüstü.

hikmet: yaratılıştaki lâhî gaye, fayda.
hüsün: güzellik.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihtiyar: seçme, tercih.
ihtiyarsız: iradesiz.
iktiza etme: gerektirme.
irade: dileme, isteme.
ittihat etme: birleşme.
izhar etme: açığa vurma, gösterme.
kâinat: yaratılmış bütün âlemler, varlıklar, evren.

kâinat: yaratılmış bütün âlemler, varlıklar, evren.
kast: hedef, maksat.
kat’î suret: kesin biçim, tarz.
kâtip: yazan, yazıcı.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemal-i hikmet: faydalı, gayeli, yerli yerinde iş yapmadaki mükemmellik.
kemal-i ihtiyar: Allah’ın kursosuz iradesi, istediği şeyi istediği gibi eksiksiz idare etmesi.

kemal-i kudret: kudretin kemali, lâhî gücün mükemmelliği.
kemal-i rububiyet: Allah’ın bütün varlık âlemini kuşatan malikiyet, yaratıcılık, ve terbiye etme-sindeki mükemmelliği.
kudret: kuvvet, iktidar.
mahiyet: bir şeyin aslı esası, nitelik.
maşaallah: Allah dilemiş ve ne güzel yaratmış.
mazhar: bir şeyin zuhur ettiği, görüldüğü yer.
medar: dayanak noktası, sebep.
meşiet: dileme, irade.
misalî: örnek olarak verilen
mizanlı: ölçülü, dengeli.
mucit: yaratan, yoktan var eden.
mutasarrıf: tasarruf eden, dilediği gibi idare eden.
mümteziç: birleşik, iç içe, bitişik, kaynaşmış.
münfail: fiilden etkilenen, yapılan.
nakış: süs.
nakş-ı ziynet: nakışlı, süslü işleme.
nihayetsiz: sonsuz.
nizam: düzen, düzgünlük.
ruh: hayata etkinlik ve canlılık kazandıran, öz.
sanat-kârâne: sanatlı bir şekilde.
suret: biçim, görünüş.
suret-i zahiriye: dış görünüş.
sübhanallah: ‘Allah her türlü eksiklikten uzaktır ve bütün mükemmel sıfatların sahibidir’ manasında bir tabir.
tahayyül etme: hayale getirme, düşünme.
tavus: tüyleri uzun, kuyruğu parlak, güzel renkli, bir kuş.
tebarekallah: Allah mübarek etsin, bereket versin.
temas: değme, dokunma, bağlantı.
tevehhüm etme: vehmetme, zannetme.
tezahür: zuhur etme, görünme, belirme, oluşma.
vücut: varlık.
yaldız: yaldızlı yaldızla süslenmiş, parlak.
zannetme: sanma.
ziynet: süs.

âşık: çok aşırı seven, şiddetli muhabbet besleyen.

aşk: şiddetli sevgi.

aşk-ı dünya: dünya ile ilgili şeylere karşı gösterilen aşırı sevgi.

aşk-ı hakikî: gerçek aşk, ilâhî aşk.

âyine-i cemal: güzelliği gösteren ayna.

beka: bâkîlik, sürekli olarak var olma, sonsuzluk.

cihet: yön, taraf.

daimî: sürekli, devamlı.

ehl-i sahv: uyanık iken hakikatleri görerek onlara ulaşan Allah dostları.

emsal: misaller, benzerler.

enva: çeşitler, neviler.

esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar.

fenâ: yok olma, ölümlülük.

fırak: ayrılık.

gayet: çok, son derece.

hak: doğru, gerçek.

hakikat: gerçek, doğru.

hakıyla bilmek: her şeyin en doğrusunu bilmek.

hey'et-i mecmua: bütünün gösterdiği hâl ve manzara.

hikmetle yapmak: her şeyi bir gaye ve faydaya yönelik olarak yapmak.

iltica etme: sığınma.

iman: inanç, Allah'a inanma, itikat.

inkılâp etme: değişme, dönüşme.

ittiba etmek: uymak, tâbi olup bağlanmak.

ittihaz etme: alma, kabullenme, edinme.

kâinat: yaratılan bütün âlemler, varlıklar, evren.

Ma'bud: kendisine ibadet olunan, kulluk edilen Allah.

maddiyat: maddî ve elle tutulur cismanî şeyler.

Mahbub-i Hakikî: sevilen ve gerçek anlamda sevilmeğe lâyık olan Allah.

mahbup: sevilen, sevgili.

makbul: kabul gören, geçerli.

mecazî: mecaz niteliğinde olup, gerçek olmayan.

mertebe: derece, basamak.

meşrep: hareket tarzı, meslek, metot.

muhabbet-i acibe: hayret verici ilgi, şaşırtıcı, ve garip sevgi.

muhabbet-i hakikî: gerçek sevgi.

muhabbet-i mecazî: Allah'ın dışındaki dünyevî varlıklara yönelik olan sevgi.

mühim: önemli.

nuranî: nurlu, ışık saçan.

rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek şey-

Vahdetülvücudun meşrebine sebebiyet veren aşkın en-
vandan en mühim ciheti, aşk-ı dünyadır. Mecazî olan
aşk-ı dünya, aşk-ı hakikîye inkılâp ettiği zaman, vahde-
tülvücuda inkılâp eder. Nasıl ki insandan şahsî bir mah-
bubu muhabbet-i mecazî ile seven, sonra zeval ve fenâ-
sını kalbine yerleştiremeyen bir âşık, mahbubuna aşk-ı
hakikî ile bir beka kazandırmak için “Ma'bud ve Mah-
bub-i Hakikî'nin bir âyine-i cemalidir” diye kendini teselli
eder, bir hakikate yapışır. Öyle de, koca dünyayı ve kâ-
inatı heyet-i mecmuasıyla mahbup ittihaz eden, sonra o
muhabbet-i acibe daimî zeval ve firak kamçılarıyla mu-
habbet-i hakikîye inkılâp ettiği vakit, o çok büyük mah-
bubunu zeval ve firaktan kurtarmak için vahdetülvücud
meşrebine iltica eder. Eğer gayet yüksek ve kuvvetli
iman sahibi ise, Muhyiddin-i Arab'ın emsali gibi zatlara
zevklî, nuranî, makbul bir mertebe olur. Yoksa, vartala-
ra, maddiyata girmek, esbapta boğulmak ihtimali var.

Vahdetüşşuhut ise, o zararsızdır, ehl-i sahvın da yük-
sek bir meşrebidir.

اللَّهُمَّ ارْنَا الْحَقَّ حَقًّا وَارْزُقْنَا اتِّبَاعَهُ¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

1. Allah'ım, bize hakkı hak olarak göster ve ona ittibâ etmekle bizi rızıklandır.

2. Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiç-
bir bilginiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

ler.

sebebiyet: sebep olma.

şahsî: kişiye has olan, özel.

tenzih etmek: Allah'ı eksik ve kusurdan uzak olduğuna inanmak.

teselli etmek: avundurmak, avutmak.

Vahdetülvücud: vücudun bir-
liği, varlığın bir ve tek olduğun-
u, her şeyin bir olan Allah'ın
değişik görünüşleri olduğuna
inanma temeline dayanan ta-
savvufî görüş.

Vahdetü's-Şuhud: kulun her
şeyi bir olarak görmesi, Allah'

tan başka bir şeyin görülme-
mesi hâli; Allah'tan başka her
şeyin unutkanlık perdesiyle
örtülmesi.

varta: tehlike.

zat: kişi, şahıs.

zeval: sona erme, yok olma.

zevk: tat, manevî haz.

* Onuncu Lem'a, Isparta'-
da 1934'te Türkçe ola-
rak telif edilmiştir.

Onuncu Lem'a

Şefkat Tokatları Risalesi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ
مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيَحْذَرُكَمُ اللَّهُ
نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ¹

ayetinin bir sırrını hizmet-i Kur'âniyede arkadaşlarının beşeriyet muktezası olarak sehiv ve hatalarının neticesinde yedikleri şefkat tokatlarını² beyan etmekle tefsir ediyor. Hizmet-i Kur'âniyenin bir silsile-i kerameti ve o hizmet-i kudsiyenin etrafında izn-i İlâhî ile nezaret eden ve himmet ve duasıyla yardım eden Gavs-ı Azamın bir nevi kerameti beyan edilecek. Tâ ki, bu hizmet-i kudsiyede bulunanlar, ciddiyetlerinde, hizmetlerinde sebat etsinler.

Bu hizmet-i kudsiyenin kerameti üç nevidir.

Birinci Nevi: O hizmeti ihzar etmek ve hadimlerini o hizmete sevk etmek cihetidir.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Herkes hayır olarak ne işlemiş, kötülük olarak ne işlemişse, kıyamet gününde hepsini önünde hazır bulur. O zaman ister ki, işlediği kötülüklerle kendisi arasında büyük bir mesafe bulunsun ve onu görmesin. Allah sizi Kendisinden gelecek bir azaptan sakındırıyor. Çünkü Allah kullarına çok şefkatlidir. (Âl-i İmran Suresi: 30.)

2. Şûra Suresi: 30.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

beşeriyet: insanlık.

beyan: açıklama, anlatma.

ciddiyet: ciddilik.

cihet: yön.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.

hadim: hizmet eden.

himmet: yardım, manevî yar-

dım.

hizmet-i kudsiye: mukaddes hizmet.

Hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın

hizmeti.

ihzar: hazırlama, huzura ge-

tirme.

izn-i İlâhî: Allah'ın izni.

keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.

mukteza: gereken.

netice: sonuç.

nevi: çeşit, tür.

nezaret: gözetme.

sebat: kararlı olma, dayanma.

sehiv: hata, kusur.

sevk etme: yönlendirme, idare.

silsile-i keramet: zincirleme ke-

ramet.

sır: gizli hakikat.

tefsir: açıklama, izah.

İkinci Kısım: Mânileri bertaraf etmek ve muzırların şerrini def edip, onları tokatlamaktır.

Bu iki kısmın hâdiseleri çoktur, hem çok uzundur. **(HA-ŞİYE)** Başka vakte talikan, en hafif olan üçüncü bir kısımdan bahsedeceğiz.

Üçüncü Kısım şudur ki: Hizmette halisen çalışanlara fütur geldiği vakit şefkatli bir tokat yerler, intibaha gelerek yine o hizmete girerler. Bu kısmın hâdisatı, yüzden fazladır. Yalnız yirmi hâdiseden on üç-on dördü şefkatli tokat yemişler, altı yedisi zecir tokadı görmüşler.

BİRİNCİSİ

Bu bîçare Said'dir. Her ne vakit hizmete fütur verir, neme lâzım deyip hususî, nefsim'e ait işlerle meşgul olduğum zaman tokat yemişim. Hem de kanaatim geliyor ki, ihmalimden tokat yedim. Çünkü, hangi maksadım beni iğfale sevk etmiş ise, onun aksiyle tokat yedim. Sair halis arkadaşlarımın da yedikleri şefkat tokatları, dikkat ede ede, benim gibi, hangi maksat için ihmal etmişse, onun aksiyle şefkat tokatlarını yediklerinden kanaatimiz gelmiş ki, o hâdiseler, hizmet-i Kur'âniyenin kerametindendir.

Meselâ, bu bîçare Said, Van'da ders-i hakaik-ı Kur'âniye ile meşgul olduğum miktarca Şeyh Said hâdisatı zamanında vesveseli hükümet, hiçbir cihette bana ilişmedi ve ilişemedi. Vakta ki neme lâzım dedim, kendi

HAŞİYE: Meselâ din muhaliflerinin, Nur Talebelerine verdikleri azap ve sıkıntı ve ihanetlerden, kendileri dünyada daha ziyade cezasını çektiler, aynını gördüler.

aksi: ters, zıt.

bahsetme: bir konu üzerinde konuşma.

bertaraf: bir tarafa atmak, ortadan kaldırmak.

bîçare: caresiz.

def: ortadan kaldırma, yok etme.

ders-i hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân hakikatleri dersi.

fütur: gevşeklik, usanç.

hâdisat: hâdiseler, olaylar.

hâdis: olay.

halis: samimî, saf.

halisen: halis olarak, samimî.

haşiye: dipnot.

hususî: özel, şahsî.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'a hizmet etme.

iğfal: yanıltma; gaflete, dikkatsizliğe düşürerek kandırma, aldatma.

ihamet: arkadan vurma, hainlik etme.

ihmal: ehemmiyet vermeme.

intibah: uyanma.

kanaat: inanma, görüş.

keramet: Allah'ın ihsanıyla

ve yardımıyla görülen olağanüstü hâller.

kısım: bölüm.

maksat: gaye, hedef, kast edilen.

mâni: engel.

muhalif: karşı, zıt, aykırı.

muzır: zararlı.

neme lâzım: bana ne gerek.

sair: diğer, başka.

sevk etme: yöneltme.

şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek.

şer: kötülük.

talik: geciktirmek, başka zamana bırakmak, askıya alma.

vakit: zaman.

vesvese: şüphe, bazı meselelerden dolayı tereddüde ve şüphey'e düşmek.

zecir: menetme, yasaklama.

ziyade: çok.

nefsimi düşündüm, ahiretimi kurtarmak için Erek Dağında harabe mağara gibi bir yere çekildim. O vakit sebep-siz beni aldılar, nefyetteler; Burdur'a getirildim.

Orada yine hizmet-i Kur'âniyede bulunduğum miktarca —o vakit menfilere çok dikkat ediliyordu; her akşam ispat-ı vücut etmekle mükellef oldukları hâlde— ben ve halis talebelerim müstesna kaldık. Ben hiçbir vakit ispat-ı vücuda gitmedim, hükûmeti tanımadım. Oranın valisi, oraya gelen Fevzi Paşaya şikâyet etmiş. Fevzi Paşa demiş: “Ona ilişmeyiniz, hürmet ediniz.” Bu sözü ona söylediren, hizmet-i Kur'âniyenin kudsietidir. Ne vakit nefsimi kurtarmak, yalnız ahiretimi düşünmek fikri bana galebe etti, hizmet-i Kur'âniyede muvakkat fütur geldi; aksi maksadıyla tokat yedim. Yani, bir menfâdan diğerine, Isparta'ya gönderildim.

Isparta'da yine hizmet başına geçtim. Yirmi gün geçtikten sonra bazı korkak insanların ihtarlarıyla, “Belki bu vaziyeti hükûmet hoş görmeyecek, bir parça teenni et-sen, daha iyi olur” dediler. Bende tekrar yalnız kendimi düşünmek hatırası kuvvet buldu. “Aman, halklar gelmesin” dedim. Yine o menfâdan dahi üçüncü nefiy olarak Barla'ya verildim.

Barla'da ne vakit bana fütur gelmişse, yalnız kendimi düşünmek hatırası kuvvet bulmuşsa, bu ehl-i dünyanın yılanlarından, münafıklarından birisi bana musallat olmuş. Bu sekiz senede seksen hâdiseyi, kendi başımdan geçtiği için hikâye edebilirim. Usandırmamak için kısa kesiyorum.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aksi: ters, zıt.
biçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön.
ders-i hakaik-ı Kur'âniye: Kur'an hakikatleri dersi.
ehl-i dünya: dünyaya bağlanıp ahireti düşünmeyenler.
fikir: düşünce.

fütur: gevşeklik, usanç.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hâdisat: hâdiseler, olaylar.
hâdis: olay.
halis: samimî, saf.
halk: topluluk.
harabe: çok eski, yıkılmaya yüz tutmuş.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmeti.

hükûmet: yönetim.
hürmet: ihtiram, saygı.
iğfal: gaflete düşürerek kandırma.
ihmal: ehemmiyet vermeme, önemsememe.
ihtar: uyarı.
ispat-ı vücut: varlığını gösterme.
kanaat: inanma, görüş.
keramet: Allah'ın ihsanıyla

görülen olağanüstü hâller.
kudsiet: kutsallık, mukaddeslik.
maksat: gaye.
menfa: sürgün yeri.
menfi: sürgün edilmiş.
meselâ: misal olarak.
meşgul: ilgilenen, uğraşan.
musallat: rahatsız eden.
muvakkat: geçici.
mükellef: mecbur olan, vazifeli.
münafık: ikiyüzlülük eden.
müstesna: istisna olan, hariç.
nefis: kendi, şahıs.
nefiy: sürgün etme.
nefyetme: sürgün etme.
sair: diğer, öteki.
sevk etme: yöneltme.
teenni: öğrenci.
teenni: temkinli davranma, dik-katli davranma.
vakit: zaman.
vaziyet: durum.
vesvese: kuruntu, işkil.

Ey kardeşlerim, başıma gelen şefkat tokatlarını söyle-dim. Sizlerin de başınıza gelen şefkat tokatlarını, izin ver-seniz ve helâl etseniz, söyleyeceğim. Gücenmeyiniz. Gü-cenen olursa ismini tasrih etmeyeceğim.

İKİNCİSİ

Öz kardeşim ve en birinci ve yüksek ve fedakâr bir ta-lebem olan Abdülmecid'in Van'da güzel bir evi vardı. İdaresi yerinde, hem muallim idi. Hizmet-i Kur'âniyenin daha revaçlı bir yeri olan hududa gitmekliğim için arzu-mun hilâfına olarak teşebbüs edenlere, içtihadınca, güya menfaatim için iştirak etmedi, rey vermedi. Güya, ben hududa gitseydim, hem hizmet-i Kur'âniye siyaset-siz, sa-fî olmayacak, hem onu Van'dan çıkaracak idiler diye iş-tirak etmedi. Maksadının aksiyle şefkatli bir tokat yedi. Hem Van'dan, hem o güzel evinden, hem memleketin-den ayrıldı. Ergani'ye gitmeye mecbur kaldı.

ÜÇÜNCÜSÜ

Hizmet-i Kur'âniyenin pek mühim bir azası olan Hu-lûsî Bey, Eğirdir'den memlekete gittiği vakit, saadet-i dünyeviyeyi tam zevk ettirecek ve temin edecek esbap bulunduğundan, bir derece sırf uhrevî olan hizmet-i Kur'âniyede fütura yüz göstermeye dair esbap hazırlandı. Çünkü, hem çoktan görmediği peder ve validesine ka-vuştu, hem vatanını gördü, hem şerefli, rütbeli bir suret-te gittiği için dünya ona güldü, güzel göründü. Hâlbuki hizmet-i Kur'âniyede bulunana, yâ dünya ona küsmeli

aksi: ters, zıt.
arzu: istek.
âza: üye.
dair: alâkalı, ilgili.
esbap: sebepler.
fedakâr: feda eden.
fütur: gevşeklik, usanç.
güya: sanki.
helâl: İslâmî ölçüler içinde kaza-nılmış şey.
hilâf: ters, zıt.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmeti.
hudut: sınırlar.
ıctihat: fikir, kanaat.
idare: tutum, yeter olma.
iştirak: ortak olma.
maksat: gaye.
mecbur: zorunda kalma.
memleket: bir insanın doğup büyüdüğü yer.
menfaat: fayda.

muallim: öğretmen.
mühim: önemli.
peder: baba.
revaç: rağbet, değer.
rey: oy.
saadet-i dünyeviyeye: dünya saadeti, dünya mutluluğu.
safi: saf olan, samimî.
sırf: sadece.
siyaset: politika.
suret: biçim, tarz.

şeref: manevî büyüklük, yü-celik.
talebe: öğrenci.
tasrih: açık açık söyleme.
temin: sağlama.
teşebbüs: bir işi yapmak için harekete geçme, girişme.
uhrevî: ahirete dair.
valide: ana.
zevk: tat, lezzet, haz.

veya o dünyaya küsmeli; tâ ihlâsla, ciddiyetle hizmet-i Kur'âniyede bulunsun.

İşte, Hulûsî'nin kalbi çendan lâyetzelzel idi. Fakat bu vaziyet onu fütura sevk ettiğinden, şefkatli tokat yedi. Tam bir iki sene bazı münafıklar ona musallat oldular. Dünyanın lezzetini de kaçırdılar. Hem dünyayı ondan, hem onu dünyadan küstürdüler. O vakit vazife-i maneviyesindeki ciddiyete tam manasıyla sarıldı.

DÖRDÜNCÜSÜ

Muhacir Hafız Ahmed'dir. O kendisi söylüyor:

Evet, ben itiraf ediyorum ki, hizmet-i Kur'âniyede ahiretim nokta-i nazarında içtihadımda hata ettim. Hizmete fütur verecek bir arzuda bulundum. Şefkatli, fakat şiddetli ve kefaretili bir tokat yedim. Şöyle ki:

Üstadım yeni icatlara **(HAŞİYE)** taraftar olmadığı için —benim camiim onun komşusudur; Şuhur-i Selâse geliyor— camiimi terk etsem, hem ben çok sevap kaybediyorum, hem mahalle namazsızlığa alışacak. Yeni usul yapmazsam, menedileceğim. İşte bu içtihadı göre ruhum kadar sevdiğim Üstadımın muvakkaten başka bir köye gitmesini arzu ettim. Bilmedim ki, o yerini değiştirse, başka bir memlekete gitse, hizmet-i Kur'âniyeye muvakkaten fütur gelir. Tam o sıralarda ben tokat yedim. Şefkatli, fakat öyle dehşetli bir tokat yedim ki, üç aydır

HAŞİYE: Yani, Türkçe ezan gibi şair-i İslâmiyeye muhalif bid'atlarıdır.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arzu: istek, heves.
bid'at: sonradan dine konulan şeyler.
ciddiyetle: gerçek olarak, samimi şekilde.
çendan: gerçi.
dehşet: korkunç.
fütur: gevşeklik, usanç.

haşiye: dipnot.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmeti.
icat: sonradan vücuda getirilen.
icthâat: fikir, kanaat.
ihlâs: samimiyet.
itiraf: kabahatini gizlemeyip söylemek.
kefaret: dinî bir suçu affettirmek ümidiyle Allah rızası yo-

lunda yapılan amel.
lâyetzelzel: sarsılmaz.
mana: anlam.
memleket: diyar.
men: yasak etme, engelleme.
muhalif: zıt, karşıt.
musallat: rahatsız eden.
muvakkaten: geçici olarak.
münafık: ikiyüzlülük eden.
nokta-i: nazar: bakış açısı.
ruh: can.

sevap: mükâfat.
sevk: yöneltme.
şair-i İslâmiye: islâm dini esasları.
Şuhur-i Selâse: üç aylar.
terk etme: bırakma.
usul: esaslar, kaideler.
vakit: zaman.
vazife-i maneviye: manevî vazife.
vaziyet: durum.

daha aklım başıma gelmedi. Fakat, lillâhilhamd, Üstadımın kat'î ihbarıyla, ona ihtar edilmiş ki, o musibetin her dakikası bir gün ibadet hükmünde olduğunu rahmet-i İlâhiyeden ümitvar olabiliriz. Çünkü, o hata bir garaza binaen değildi. Sırf ahiretimi düşünmek noktasında o arzu geldi.

BEŞİNCİSİ

Hakkı Efendidir. Şimdi burada olmadığı için Hulûsî'ye vekâlet ettiğim gibi, ona da vekâleten derim ki:

Hakkı Efendi talebelik vazifesini hakkıyla ifa ederken, ahlâksız bir kaymakam geldi. Hem Üstadına, hem de kendine zarar gelmemek için, yazdıklarını sakladı. Muvakkaten hizmet-i Nuriyeyi terk etti. Birden, bir şefkat tokadı manasında bin lirayı vermeye mükellef olacak bir dava başına açıldı. Bir sene o tehdit altında kaldı. Tâ geldi, burada görüştük, avdetinde hizmet-i Kur'âniyeye talebelik vazifesine girdi. Şefkat tokadının hükmü kalktı, tebrie etti.

Sonra Kur'ân'ı yeni bir tarzda ^(HAŞİYE) yazmak hususunda talebelere bir vazife açıldı. Hakkı Efendiye de hisse verildi. Elhak, o hissesine sahip çıktı. Bir cüz'ü güzel yazdı. Fakat derd-i maişet zaruretiyle kendini mecbur bilip, gizli dava vekâletine teşebbüs etti. Birden bir şefkat tokadı daha yedi. Kalemi tutan parmağı muvakkaten kırıldı. “Bu parmakla hem dava vekâleti yapmak, hem Kur'ân'ı yazmak olmayacak” diye, lisan-ı mana ile ihtar

HAŞİYE: Tevafuk mu'cizesini gösterir bir surette demektir.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arzu: istek, heves.
avdet: geri gelme, dönme.
binaen: -den dolayı.
cüz: parça, kısım.
dava vekâleti: avukatlık.
dava: duruşma, celse.
cüz: parça, kısım.
derd-i maişet: geçim sıkıntısı.
elhak: doğru, gerçek.
garaz: kötü niyet ve kin.
haşiye: dipnot.
hisse: pay.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti; Risale-i Nur'lar ile iman ve Kur'ân'a hizmet ve Risale-i Nur için çalışıp çabalama.
husus: mevzu, konu.
hükümüne: değerine.
hüküm: karar.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
ifa: yerine getirme.
ihbar: haber verme, bildirme.
ihtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma, dikkatini çekme, tembih, uyarma.
kat'i: kesin.
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...

lisan-ı mana: mana dili, mana lisanı.
mana: anlam.
mecbur: zorunda kalmış.
mu'cize: peygamberlere has olan olağanüstü harikulâde hâller.
musibet: felâket, belâ.
muvakkaten: geçici olarak.
mükellef: bir şeyi ödemeye

mecbur olan.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.
sırf: sadece.
suret: biçim.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, suret.
tebrie: borçtan kurtarma, be-
raat ettirme.
terk: bırakma, vazgeçme.

teşebbüs: harekete geçme, girişme.
tevafuk: uygun gelme, rastlantı.
ümitvar: ümitli oluş.
vazife: görev.
vekâlet: vekillik.
vekâleten: vekâlet yoluyla.
zaruret: yoksulluk, şiddetli ihtiyaç.

edildi. Dava vekâletine teşebbüsünü bilmediğimiz için, parmağına hayret ediyorduk. Sonra anlaşıldı ki, kudsi, safi hizmet-i Kur'âniye, gayet temiz, kendine mahsus parmakları başka işe karıştırmak istemiyor. Her ne ise... Hulûsî Beyi kendim gibi bildim, ona bedel konuştum. Hakkı Efendi de aynen onun gibidir. Eğer benim vekâletime razı olmazsa, kendi tokadını kendi yazsın.

ALTINCISI

Bekir Efendidir. Şimdi hazır olmadığı için, ben, kardeşim Abdülmecid'e vekâlet ettiğim gibi, onun itimat ve sadakatine itimadım ve Şamlı Hafız ve Süleyman Efendi gibi bütün has dostlarımla hükümlerine, bildiklerine istinaden diyorum ki:

Bekir Efendi Onuncu Sözü tab etti. İ'caz-ı Kur'ân'a dair Yirmi Beşinci Sözü yeni huruf çıkmadan tab etmek için ona gönderdik. Onuncu Sözü'nün matbaa fiyatını gönderdiğimiz gibi, onu da göndereceğiz diye yazdık. Bekir Efendi, benim fakr-ı hâlimi düşünüp matbaa fiyatı dört yüz banknot kadar olduğunu mülâhaza ederek ve kendi kesesinden vermek, belki Hoca razı olmaz diye, onun nefsi onu aldattı. Tab edilmedi. Hizmet-i Kur'âniyeye mühim bir zarar oldu. İki ay sonra dokuz yüz lira hırsızların eline geçti. Şefkatli ve şiddetli bir tokat yedi. İnşaalâh, zıyaa giden dokuz yüz lira, sadaka hükmüne geçti.

YEDİNCİSİ

Şamlı Hafız Tevfik'tir. O kendisi diyor:

Evet, itiraf ediyorum ki, ben bilmeyerek ve yanlış düşünerek hizmet-i Kur'âniyede fütur verecek harekâtım

banknot: kâğıt para.
bedel: karşılık.
dava vekâleti: Avukatlık.
fakr-ı hâl: fakir olma hâli.
fütur: gevşeklik, usanç.
gayet: son derece.
harekât: hareketler.
has: özel.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.

huruf: harfler.
hükmüne: değerine, yerine.
hüküm: karar.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın yüsek ve erişilmez ifadesi.
inşaalâh: Allah izin verirse manasında bir dua.
istinaden: dayanarak, güvenerek.
itimât: güvenme.

itiraf: kabahatini gizlemeyip söylemek.
kudsi: mukaddes, kutlu.
mahsus: has.
matbaa: basımevi.
mühim: önemli.
mülâhaza: düşünme.
nefis: maddî arzuların kaynağı olan duygu.
sadaka: Allah rızası için ihtiya-

yaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
safi: halis, samimi.
tab: kitap basma.
teşebbüs: harekete geçme, girişme.
vekâlet: vekillik.
ziya: zarar, ziyan, kaybolma.

sebebiyle iki şefkatli tokat yedim. Şüphem de kalmadı ki, bu tokat o cihetten geldi.

Birincisi: Lillâhilhamd, benim hatt-ı Arabiyem Kur'ân'a bir derece uygun bir tarzda ihsan edilmişti. Üstadım en evvel üç cüz bana yazdırmakla sair arkadaşlarına taksim etti. Kur'ân yazmak iştiyakı, Risalelerin tebyiz ve tesvidindeki hizmetime arzumu kırdı. Hem Arabî hattı bulunmayan sair arkadaşlara tefevvuk edeceğim diye, gururkârâne bir tavırda bulundum. Hatta Üstadım yazıya ait bir tedbir bana söylediği vakit, "Bu iş bana aittir," o vakit dedim. "Ben bunu biliyorum, ders almaya ihtiyacım yoktur" gibi mağrurâne söyledim. İşte bu hatama göre, fevkalâde hiç hatıra gelmeyen bir tokat yedim. En az Arabî hattı olan bir kardeşime (Hüsrev'e) yetişemedim. Bizler bütün hayret ettik. Şimdi anladık ki; o bir tokattır.

İkincisi: Ben itiraf ediyorum ki, hizmet-i Kur'âniye-deki kemal-i ihlâs ve sırf livechillâh için hizmeti, iki vaziyetim ihlâl ediyordu. Şiddetli bir tokat yedim. Çünkü ben bu memlekette garip hükmündeyim, garibim. Hem, şekva olmasın, Üstadımın en mühim bir düsturu olan iktisada ve kanaate riayet etmediğimden, fakr-ı hâl maruzum. Hodbin, mağrur insanlarla ihtilâta mecbur olduğumdan —Cenab-ı Hak affetsin— mürüvvetkârâne bir surette riya ve tabasbusa da mecbur oluyordum. Üstadım çok defa beni ikaz ve ihtar ve takdir ediyordu. Maatteessüf, kendimi kurtaramıyordum. Hâlbuki, Kur'ân-ı Hakîm'in ruh-i hizmetine zıt olan bu vaziyetimden

af: bağışlama.

Arabi: Arapçaya ait.

arzu: istek, heves.

Cenab-ı Hak: Allah.

cihet: yön.

cüz: kısım, parça.

düstur: kaide, prensip.

evvel: önce, ilk.

fakr-ı hâl: fakir olma hâli.

fevkalâde: olağanüstü.

garip: kimsesiz, yabancı.

gururkârâne: gururlu bir şekilde.

hat: yazı.

hatt-ı Arabiye: Arap harfleriyle yazılan yazı.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.

hodbin: enaniyetli, bencil.

hükmünde: yerinde.

ihlâl: halel getirme, bozma.

ihsan: ikram etme, lütuf.

ihtar: tembih, uyarı.

ihtilât: karışma, beraber yaşama.

ikaz: uyarma.

iktisat: tasarruf, aşırı davranmama.

iştiyak: aşırı istek.

kanaat: elindekiyle yetinme, göz

tolluğu.

kemal-i ihlâs: mükemmel ve kusursuz samimiyet, ihlâs.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...

livechillâh: Allah için.

maatteessüf: üzülerek.

mağrur: gururlu.

mağrurâne: gururlanarak.

maruz: bir şeyin tesiri altında

bulunan.

mecbur: zorunda kalmış.

memleket: vatan, diyar.

mühim: önemli.

mürüvvetkârâne: cömertçe, iyilikseverlikle.

riayet: uyma.

riya: iki yüzlülük.

ruh-i hizmet: hizmetin ruhu, özü.

sair: diğer, öteki.

sırf: sadece.

suret: biçim, görünüş.

sekva: şikâyet, yakınma.

tabasbus: riyakârlık etme.

taksim: bölme, paylaşırma.

tarz: biçim, suret.

tavir: tutum, durum.

tebyiz: müsveddeyi temize çekme.

tedbir: önlem.

tefevvuk: üstünlük.

tekdîr: azarlama, uyarma.

tesvit: müsvedde yapma.

vaziyet: durum.

zıt: ters.

şeytan-ı cinnî ve insî istifade etmekle beraber, hizmetimi-
ze de bir soğukluk, bir fütur veriyordu.

İşte ben bu kusuruma karşı şiddetli -fakat inşaallah şef-
katli- bir tokat yedim. Şüphemiz kalmadı ki, bu tokat, o
kusura binaen gelmiş. O tokat da şudur:

Sekiz senedir ben Üstadımın hem muhatabı, hem mü-
sevvidi, hem mübeyyizi olduğum hâlde, sekiz ay kadar
Nurlardan istifade edemedim. Bu hale hayret ettik. Ben
de ve Üstadım da, “Bu neden böyle oluyor?” diye esbap
arıyorduk. Şimdi kat’î kanaatimiz geldi ki, o hakaik-ı
Kur’âniye nurdur, ziyadır. Tasannu, temellük, tezellül zul-
metleriyle birleşemiyor. Onun için, bu nurların hakikatle-
rinin meali benden uzaklaşıyor tarzında bulunarak bana
yabanî görünüyor, yabanî kalıyordu. Cenab-ı Hak’tan ni-
yaz ediyorum ki, bundan sonra Cenab-ı Hak bana o hiz-
mete lâıyk ihlâs ihsan etsin, ehl-i dünyaya tasannu ve ri-
yadan kurtarsın. Başta Üstadım olarak kardeşlerimden
dua rica ediyorum.

Pürkusur
Şamlı Hafız Tevfik

SEKİZİNCİSİ

Seyranî’dir. Bu zat, Hüsrev gibi Nura müştak ve dira-
yetli bir talebemdi. Esrar-ı Kur’âniyenin bir anahtarı ve
ilm-i cifrın mühim bir miftahı olan tevafukata dair İspar-
ta’daki talebelerin fikirlerini istimzaç ettim. Ondandır
başkaları, kemal-i şevkle iştirak ettiler. O zat başka bir
fikirde ve başka bir merakta bulunduğu için, iştirak

binaen: -den dolayı.
Cenab-ı Hak: Allah.
dair: alâkalı, ilgili.
dirayet: incelikleri kavrayış,
beceriklilik.
dua: Allah’a yalvarma, niyaz.
ehl-i dünya: dünya adamı,
ahireti düşünmeyen.
esbap: sebepler.
esrar-ı Kur’âniye: Kur’ân’ın
sırları.
fikir: düşünce.
fütur: gevşeklik, usanç.

hakaik-ı Kur’âniye: Kur’ân
ait olan ve ondan gelen ger-
çekler.
hakikat: gerçek.
hâl: durum.
hayret: şaşkınlık.
ihlâs: samimiyet.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ilm-i cifr: harflerin sayı de-
ğerlerinden mana çıkararak
elde edilen ilim.
insî: insan cinsinden.
inşaallah: Allah izin verirse

manasında bir dua.
istifade: faydalanma.
istimzaç: fikir öğrenmeye ça-
lışma, nabız yoklama.
iştirak: ortak olma, katılma.
kanaat: inanma, görüş.
kat’î: kesin.
kemal-i şevk: tam ve kusur-
suz bir istek.
kusur: özür, kabahat.
meal: mana, mefhum.
miftah: anahtar.
muhatap: kendisine söz söy-

lenilen.
mübeyyiz: müsveddeleri temize
çeken.
mühim: önemli.
müsevvit: müsveddeyi yazan.
müştak: iştiaqlı, arzulu.
niyaz: yalvarma, dua.
nur: Risale-i Nur.
pürkusur: çok kusurlu.
rica: niyaz etme.
riya: iki yüzlülük.
şeytan-ı cinnî: görünmeyen, cin-
nî şeytan.
şiddet: sertlik, katılık.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, suret.
tasannu: yapmacık.
temellük: dalkavukluk, yaltak-
lanma.
tevafukat: tevafuklar, uygunluk-
lar.
tezellül: aşağılanma.
yabanî: vahşî, yabancı.
zat: kişi, şahıs.
ziya: ışık, nur.
zulüm: eziyet.

etmemekle beraber, beni de kat'î bildiğim hakikatten vazgeçirmek istedi. Cidden bana dokunmuş bir mektup yazdı. "Eyvah!" dedim. "Bu talebemi kaybettim." Çendan fikrini tenvir etmek istedim; başka bir mana daha karıştı. Bir şefkat tokadını yedi. Bir seneye karip, bir halvethanede (yani hapiste) bekledi.

DOKUZUNCUSU

Büyük Hafız Zühtü'dür. Bu zat, Ağrus'taki Nur Talebelerinin başında nazırları hükmünde olduğu bir zaman, sünnet-i seniyeye ittiba ve bid'alardan içtinabı meslek ittihaz eden talebelerin manevî şerefini kâfi görmeyerek ve ehl-i dünyanın nazarında bir mevki kazanmak emeliyle mühim bir bid'anın muallimliğini deruhte etti. Tamamıyla mesleğimize zıt bir hata işledi. Pek müthiş bir şefkat tokadını yedi. Hanedanının şerefini zirüzeber edecek bir hâdiseye maruz kaldı. Fakat, maatteessüf, Küçük Hafız Zühtü, hiç tokada istihkakı yokken, o elîm hâdiseye ona da temas etti. Belki, inşaallah, o hâdiseye onun kalbini dünyadan kurtarıp tamamıyla Kur'ân'a vermek için bir ameliyat-ı cerrahiye-i nafia hükmüne geçer.

ONUNCUSU

Hafız Ahmed (r.h.) namında bir adamdır. Bu zat, Risalelerin yazmasında iki-üç sene teşvikkârâne bir surette bulunuyordu ve istifade ediyordu. Sonra ehl-i dünya zayıf bir damarından istifade etti. O şevk zedeleni. Ehl-i dünyaya temas etti; belki o cihetle ehl-i dünyanın zararını görmesin, hem onlara sözünü geçirsin ve bir nevi

ameliyat-ı cerrahiye-i nafia: faydalı cerrahî ameliyat.

bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.

cidden: gerçekten, ciddi olarak.

cihet: yön.

çendan: gerçi.

deruhte: üstüne alma, yüklenme.

ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahi-reti düşünmeyen.

elîm: elem verici.

emel: ümit, şiddetli arzu.

fikir: düşünce.

hâdis: olay.

hakikat: gerçek.

halvethane: çile doldurma yeri,

hücre, çilehane (hapishane).

hanedan: kökten asil ve büyük aile.

hükmünde: yerinde.

hükmüne: değerine, yerine.

içtinap: çekinme, kaçınma.

inşaallah: Allah izin verirse manasında bir dua.

istifade: faydalanma.

istihkak: hak etme.

ittiba: tâbi olma, uyma.

ittihaz: edinme.

kâfi: yeterli.

karip: yakın.

kat'i: kesin.

maatteessüf: üzülerek.

mana: anlam.

manevî: manaya ait.

maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan, uğrama.

meslek: gidiş, tutulan yol.

mevki: makam.

muallim: öğretmen, öğretici.

mühim: önemli.

müthiş: dehşet veren.

nam: ad.

nazar: bakış, düşünce.

nazır: nezaret eden, bakan.

nevi: çeşit, tür.

suret: biçim, tarz.

sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.

seref: manevî büyüklük.

sevk: şiddetli arzu.

talebe: öğrenci.

temas etmek: değmek.

temas: değmek.

tenvir: nurlandırma, bir konu hakkında başkalarını aydınlatma.

teşvikkârâne: teşvik ederek.

zat: kişi.

zedelenme: vurulma, çarpılma.

zirüzeber: paramparça.

zıt: ters.

mevki kazansın ve dar olan maişetine bir sühulet olsun. İşte, hizmet-i Kur'âniyeye o suretle, o yüzden gelen fütur ve zarara mukabil iki tokat yedi. *Biri*: Dar maişetiyle beraber beş nüfus daha ilâve edildi; perişanlığı ehemmiyet kesb etti. *İkinci tokat*: Şeref ve haysiyet noktasında hassas ve hatta bir tek adamın tenkit ve itirazını çekemeyen o zat, bilmeyerek bazı dıkkatli insanlar onu öyle bir surette kendilerine perde ettiler ki, şerefi zirüzeber oldu, yüzde doksanını kaybetti ve yüzde doksan adamı aleyhine çevirdi. Her ne ise, Allah affetsin, belki inşaallah bundan intibaha gelir, yine kısmen vazifesine döner.

ON BİRİNCİSİ

Belki rızası yok diye yazılmadı.

ON İKİNCİSİ

Muallim Galib'dir (r.h.). Evet, bu zat, sadıkane ve takdîr-kârâne Risalelerin tebyizinde çok hizmet etti ve her müşkülât karşısında zaaf göstermedi. Ekser günlerde geliyordu, kemal-i şevkle dinliyordu ve istinsah ediyordu. Sonra kendine, otuz lira ücret mukabilinde umum Sözler'i ve Mektubat'ı yazdırdı. Onun maksadı, memleketinde neşretmek ve hem hemşehrilerini tenvir etmektir. Sonra bazı düşünceler neticesinde Risaleleri tasavvur ettiği gibi neşretmedi, sandığa bıraktı. Birden elîm bir hâdise yüzünden bir sene gam ve gussa çekti. Risalelerin neşri ile ona adavet edecek resmî birkaç düşmanlara bedel, zalim, insafsız çok düşmanları buldu, bir kısım dostlarını kaybetti.

adavet: düşmanlık.
af: bağışlama, affetme.
aleyh: karşı.
bedel: karşılık.
dessas: desise eden, hileci.
ehemmiyet: önem.
ekser: pek çok.
elîm: çok acı verici, elemli.
fütur: gevşeklik, usanç.
gam: keder, üzüntü.
gussa: keder, gam.
hâdise: olay.
hassas: çabuk tesir alan.

haysiyet: şeref.
hemşehri: aynı memlekette olan.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmeti.
inşaallah: Allah izin verirse manasında bir dua.
intibah: uyanma.
istinsah: nüshasını yazma.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.

kesb: kazanma.
kısım: parça, takım.
kısmen: kısmi olarak.
maişet: geçim.
maksat: gaye.
memleket: yurt, vatan.
mevki: makam.
mukabil: karşılık.
müşkülât: zorluklar.
neşir: yayma, tamim.
netice: sonuç.
perde: örtü.
perişanlık: perişanlık.

resmî: devlet adına olan.
rıza: razı olma.
Risale: Risale-i Nur külliyyatının herbir eseri.
sadıkane: doğruluk üzerine.
suret: biçim, tarz.
sühulet: kolaylık.
şeref: manevî büyüklük.
takdîr-kârâne: takdir ederek.
tasavvur: tasarlama, yapılmasını düşünme.
tebyiz: müsveddeyi temize çekme.
tenkit: eleştiri.
tenvir: nurlandırma.
umum: bütün.
vazife: görev.
zaaf: zayıflık.
zalim: zulmeden.
zat: kişi.
zirüzeber: paramparça.

ON ÜÇÜNCÜSÜ

Hafız Halid'dir (r.h.). Kendisi der:

Evet itiraf ediyorum, Üstadımın hizmet-i Kur'âniyede neşrettiği âsârın tesvidinde hararetle bir surette bulunduğum zaman, mahallemizde bir cami imamlığı vardı. Eski kisve-i ilmiyemi, sarığı bağlamak niyetiyle muvakkaten o hizmete fütur verip, bilmeyerek çekildim. Maksadımın aksiyle şefkatli bir tokat yedim. Sekiz dokuz ay imamlık ettiğim hâlde, müftünün çok vaatlerine rağmen, fevkalâde bir surette, sarığı saramadım. Şüphemiz kalmadı ki, o kusurdan bu şefkatli tokat geldi. Ben Üstadımın hem bir muhatabı, hem bir müsevvidi idim. Benim çekilmemle tesvit hususunda sıkıntı çekmişti. Her ne ise, yine şükür ki, kusurumuzu anladık ve bu hizmetin de ne kadar kud-sî olduğunu bildik. Ve Şah-ı Geylânî gibi arkamızda melek-i sıyanet gibi bir Üstat bulunduğuna itimat ettik.

Ez'afü'l-ibad Hafız Halid

ON DÖRDÜNCÜSÜ

Üç Mustafa'nın küçücük üç tokat yemeleridir.

Birincisi: Mustafa Çavuş (r.h.) sekiz senedir bizim hususî küçük camie, hem sobasına, hem gaz yağına, hem kibritine kadar hizmet ediyordu. Hatta gaz yağını ve kibritini sekiz senedir kendi kesesinden sarf ettiğini sonra öğrendik. Cemaate, hususan Cuma gecelerinde, gayet zarurî bir iş olmayınca geri kalmıyordu. Sonra ehl-i dünya onun saffet-i kalbinden istifade ederek dediler ki:

aksi: ters, zıt.

âsâr: eserler.

ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahi-reti düşünmeyen.

ez'afü'l-ibad: halkın, kulların en zayıfı.

fevkalâde: olağanüstü.

fütur: gevşeklik, usanma.

gayet: son derece.

hararet: coşkunluk, heyecanlılık.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmet-i.

husus: mevzu, konu.

hususan: bilhassa, özellikle.

hususî: özel.

istifade: faydalanma.

itimat: güvenme.

itiraf: kabahatini gizlemeyip söylemek.

kisve-i ilmiye: ilmî kıyafet.

kudsi: mukaddes, kutlu.

kusur: suç, kabahat.

maksat: gaye.

melek-i sıyanet: koruma meleği.

muhatab: kendisine söz söy-lenilen.

muvakkaten: geçici olarak.

müsevvit: başkasının temize çekeceği müsveddeyi yazan.

neşir: yayma, tamim.

rağmen: olduğu hâlde.

saffet-i kalp: kalbin saflığı.

sarf: harcama.

suret: biçim, tarz.

Şah-ı Geylânî: Seyh Abdülkadir Geylânî. (bkz. Geylânî.)

şükür: minnettarlık ifade et-me, teşekkür.

tesvit: müsvedde yapma.

vaad: söz verme.

zarurî: mecburî, zorunlu.

“Sözler’in bir kâtibi olan Hafızın sarığına ilişecekler. Hem gizli ezan muvakkaten terk edilsin. Sen kâtibe söyle, cebir görmeden evvel sarığı çıkarsın.”

O bilmiyordu ki; hizmet-i Kur’âniyede bulunan birisinin sarığını çıkarmaya dair sözü tebliğ etmek, Mustafa Çavuş gibi yüksek ruhlulara pek ağırdır. Onların sözlerini tebliğ etmiş. O gece rüyada ben görüyordum ki, Mustafa Çavuş’un elleri kirli, kaymakam arkasında olarak odama geldi. İkinci gün ona dedim:

“Mustafa Çavuş, sen bugün kimle görüştün? Seni, elin mülevves bir surette kaymakamın arkasında gördüm.”

Dedi: “Eyvah! Bana böyle bir söz, muhtar söyledi, ‘Kâtibe söyle.’ Ben arkasında ne olduğunu bilmedim.”

Hem aynı gün bir okkaya yakın gaz yağını camie getirmiş. Hiç vuku bulmayan, o gün kapı açık kalmış, bir keçi yavrusu içeriye girmiş, büyük bir adam gelmiş, keçi yavrusunun seccademe yakın bıraktığı müzahrefatı yıkmak için, ibrikteki gaz yağını su zannedip bütün o gaz yağını, temizlik yapıyorum diye, camiin her tarafına serpmiş. Acaiptir ki, kokusunu duymamış. Demek, o mescit lisan-ı hâl ile Mustafa Çavuş’a diyor: “Senin gaz yağın bize lâzım değil. Ettiğin hata için gaz yağını kabul etmedim” diye işaret vermek için o adama koku işittirmedi. Hatta o hafta içinde, Cuma gecesinde ve birkaç mühim namazda, o kadar çalıştığı hâlde cemaate yetişemiyordu. Sonra ciddi bir nedamet, bir istiğfar ettikten sonra saffet-i asliyesini buldu.

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici.
cebir: zorlama, baskı.
ciddi: gerçek.
dair: alâkalı, ilgili.
evvel: önce.
hizmet-i Kur’âniye: Kur’ân hizmeti.
ibrik: toprak, bakır vs. maddeden yapılan emzikli su kabı.

istiğfar: af dileme.
kâtip: yazar, yazıcı.
lisan-ı hâl: hâl dili.
muvakkaten: geçici olarak.
mühim: önemli.
mülevves: kirli, pis.
müzahrefat: çirkinlikler, pislikler.
namaz: İslâmın beş şartından

biri olan salât.
nedamet: pişmanlık.
okka: dört yüz dirhemden oluşan bir ağırlık ölçüsü birimi.
ruh: insanın kalp boşluğundaki lâtif cisme binen, özü kavranamayan idrak edici sır.
saffet-i asliye: hakikatte olan temizlik, saflık.

suret: biçim, görünüş.
tebliğ: bildirmek.
terk: bırakma.
vuku: olma, meydana gelme.

İkinci Mustafa'lar: Kuleönü'ndeki kıymettar, çalışan mühim bir talebem olan Mustafa ile, onun çok sadık ve fedakâr arkadaşı Hafız Mustafa'dır (r.h.). Ben bayramdan sonra, ehl-i dünya bize sıkıntı verip hizmet-i Kur'âniyeye fütur vermemek için, "Şimdilik gelmesinler," diye haber göndermiştim. "Şayet gelecek olurlarsa birer birer gelsinler." Hâlbuki bunlar, üç adam birden, bir gece geldiler. Fecirden evvel hava müsaitse gitmek niyet edildi. Hiç vuku bulmadığı bir tarzda, hem Mustafa Çavuş, hem Süleyman Efendi, hem ben, hem onlar, zahir bir tedbiri düşünemedik, bize unutturuldu. Her birimiz ötekine bırakıp ihtiyatsızlık etti. Onlar fecirden evvel gittiler. Öyle bir fırtına onları iki saat mütemadiyen tokatladı ki, bu fırtınadan kurtulamayacaklar diye telâş ettim. Şimdiye kadar bu kışta ne öyle bir fırtına olmuş ve ne de bu kadar kimseye acımışım. Sonra Süleyman'ı, ihtiyatsızlığının cezası olarak arkalarından gönderip, sıhhat ve selâmetlerini anlamak için gönderecektim. Mustafa Çavuş dedi: "O gitse, o da kalacak. Ben de onun arkasından gidip aramak lâzım. Benim arkamdan da Abdullah Çavuş gelmek lâzım." Bu hususta "Tevekkelnâ alâllah" dedik, intizar ettik.

Sual: Has dostlarınıza gelen musibetleri, tokat eseri deyip hizmet-i Kur'âniyede füturları cihetinde bir itap telâkki ediyorsun. Hâlbuki size ve hizmet-i Kur'âniyeye hakikî düşmanlık edenler, selâmette kalıyorlar. Neden dostta tokat vuruluyor, düşmana ilişilmiyor?

cihet: yön.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.
evvel: önce.
fecir: sabaha karşı.
fedakâr: feda eden.
fütur: gevşeklik, usanç.
hakiki: gerçek.
has: hususî, özel.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmet-i

meti.
husus: konu.
ihtiyat: tedbirli bulunma.
intizar: ümit ederek beklemek.
itap: azarlama.
kıymettar: değerli, kıymetli.
musibet: felâket, belâ.
mühim: önemli.
müsait: uygun.

mütemadiyen: sürekli olarak.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
sadık: sadakatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
selâmet: salimlik, eminlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
sıhhat: hasta olmama, vücud-
 ça sağlamlık.
sual: soru.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, suret.
tedbir: önlem, çare.
telâkki: anlama.
tevekkelnâ alâllah: biz Allah'a tevekkül ettik.
vuku: olma, meydana gelme.
zahir: görünürde.

Elcevap: ¹ **الظُّلْمُ لَا يَدُومُ وَالْكَفْرُ يَدُومُ** sırınca, dostların

hataları, hizmetimizde bir nevi zulüm hükmüne geçtiği için, çabuk çarpılıyor. Şefkatli tokat yer, akli varsa intibaha gelir.

Düşman ise, hizmet-i Kur'âniyeye zıddiyeti, mümanaatı, dalâlet hesabına geçer. Bilerek veya bilmeyerek hizmetimize tecavüzü, zındıka hesabına geçer. Küfür devam ettiği için, onlar ekseriyetle çabuk tokat yemiyorlar.

Nasıl ki küçük kabahatleri işleyenlerin, nahiyelerde cezaları verilir, büyük kabahatleri de büyük mahkemelere gönderilir; öyle de, ehl-i imanın ve has dostların hükmen küçük hataları, çabuk onları temizlemek için, kısmen dünyada ve sür'aten verilir. Ehl-i dalâletin cinayetleri o kadar büyüktür ki, kısacık hayat-ı dünyeviyeye cezaları sığmadığından, mukteza-i adalet olarak, âlem-i bekadaki Mahkeme-i Kübraya havale edildiği için, ekseriyetle burada cezaya çarpılmıyorlar.

İşte, hadis-i şerifte ² **الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ** mez-

kûr hakikate dahi işaret ediyor. Yani, dünyada şu mü'min, kısmen kusurâtından cezasını gördüğü için, dünya onun hakkında bir dâr-ı cezadır. Dünya, onların saadetli ahiretlerine nispeten bir zindan ve Cehennemdir. Ve kâfirler, madem Cehennemden çıkmayacaklar; ³ hasenatlarının mükâfatlarını kısmen dünyada gördükleri ve büyük seyyiatları tehir edildiği cihetle, onların ahiretine nispeten dünya Cennetleridir. Yoksa, mü'min bu

ayrılmak, azmak.

dâr-ı ceza: iyi veya kötü işlerin karşılığının verildiği ceza ve mü-kâfat yeri.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.

ehl-i iman: inananlar.

ekseriyet: çoğunluk.

hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.

hakikat: gerçek.

has: hususi.

hasenat: güzellikler, iyilikler.

havale: bırakma.

hayat-ı dünyeviyeye: dünyaya ait olan hayat.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.

hükmen: hüküm yoluyla.

hükümne: değerine, yerine.

intibah: uyanma.

kabahat: kusur, suç.

kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.

kismen: kısmî olarak.

kusurat: suçlar, kabahatler.

küfür: imansızlık, dinsizlik.

mahkeme-i kübra: öldükten sonra bütün insanların diriltilerek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme.

mezkûr: zikredilen, adı geçen.

mukteza-i adalet: adaletin gereği, icabı.

mükâfat: ödül.

mümanaat: mâni olma, engel olma.

mü'min: iman eden, inanan.

nahiye: ilçeden küçük olan yerleşim birimi, bucak.

nevi: çeşit, tür.

nispet: ilgi, bağ, münasebet.

nispeten: kıyaslayarak.

saadet: mutluluk.

seyyiat: seyyieler, kötülükler.

sür'at: çabukluk, hızlilik.

tecavüz: saldırma, sataşma.

tehir: erteleme.

zıddiyet: zıtlık, karşıtlık.

zindan: hapisane.

zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

zulüm: eziyet.

1. Zulüm devam etmez, fakat küfür devam eder. (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, 2:107.)

2. Dünya mü'minin zindanı, kâfirin Cennetidir. (Müslim, Züht: 1; Tirmizî, Züht: 16; İbnî Mâce, Züht: 3; Müsned, 2:197, 323, 389, 485.)

3. Bakara Suresi: 39, 81, 217, 257, 275; Nisâ Suresi: 14, 169; Mâide Suresi: 37, 80.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
cihet: yön.

cinayet: cana kıyma derecesinde ağır suç.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten

dünyada dahi kâfirden manen ve hakikat nokta-i nazarda çok ziyade mes'uttur. Âdeta mü'minin imanı, mü'minin ruhunda bir Cennet-i maneviye hükmüne geçiyor; kâfirin küfrü, kâfirin mahiyetinde manevî bir Cehennemî ateşlendiriyor.

¹ سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

âdeta: sanki.

Cennet-i manevi: manevî bir Cennet.

hakikat: gerçek.

hükmüne: değerine, yerine.

iman: inanma, itikat.

kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.

küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, dinsizlik.

manen: mana itibarıyla, ma-

naca.

manevî: manaya ait, maddî olmayan.

mes'ut: saadetli, bahtiyar.

mü'min: iman eden, inanan.

nokta-i nazar: bakış açısı.

ruh: insanın kalp boşluğundaki lâtif cisme binen, özü kavranamayan idrak edici sır.

ziyade: fazla.

On Birinci Lem'a

* On Birinci Lem'a, Bar-la'da 1933'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

Mirkatü's-Sünnet ve Fıryakü Marazı'l-Bid'a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ
عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ¹

ŞU AYETİN birinci makamı Minhacü's-Sünnet, ikinci makamı Mirkatü's-Sünnettir.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ
الْعَرْشِ الْعَظِيمِ² قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ³

Bu iki ayet-i azîmenin yüzer nüktesinden on bir nüktesi icmalen beyan edilecek.

Birinci Nükte

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فُسَادِ أُمَّتِي فَلَهُ أَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ⁴

Yani, “Fesad-ı ümmetim zamanında kim benim sünnetime temessük etse, yüz şehidin ecrini, sevabını kazanabilir.”

aleyhissalâtü vesselâm: “Salât ve selâm onun (Peygamberimizin) üzerine olsun,” anlamında.
ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi.
ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet.
beyan: anlatma, açıklama.
ferman: emir, buyruk.
icmalen: kısaca, özetle.
makam: durak.
Marazı'l-Bid'a: dinin aslına uymayan hastalık, illet.
Minhacü's-Sünnet: Hz. Peygamberin gittiği ve emrettiği şeriat yolu.
Mirkatü's-Sünnet: Peygamberimizin (a.s.m.) sünnetine uymanın dereceleri.
nükte: ince söz ve mana.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan Hz. Muhammed (a.s.m.).
fıryak: panzehir, ilâç.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla. • Ey insanlar, size kendi içinizden öyle bir peygamber geldi ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona pek ağır gelir. O size çok düşkün, mü'minlere çok şefkatli, çok merhametlidir. (Tevbe Suresi: 128.)
2. Ey Peygamber, eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: “Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Ben ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur. (Tevbe Suresi: 129.)
3. De ki: Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi: 31.)
4. Müsnedü'l-Firdevs, 4:198; Cem'ü'l-Fevaid, 1:29; Feyzü'l-Kadîr, hadis no: 9:171; Fethu'l-Kebir, 3:353.

adap: usul, davranış kuralları.
âdât: âdetler, davranışlar.
âdet: alışkanlık, yol.
âdi: bayağı, değersiz.
aleyhissalâtu vesselâm: "Salât ve selâm onun (Peygamberimiz) üzerine olsun," anlamında.
amel: fiil, iş.
bid'a: dinin aslına uymayan âdetler.
binaen: -den dolayı, -dayanarak.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan Allah.
ecir: karşılık, sevap
edep: terbiye, güzel ahlak.
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
emniyet: eminlik, güvenlik.
fesad-ı ümmet: İslâm toplumunun bozulması, imanın zayıflaması, ibadetin terk edilmesi, günahların yaygın biçimde işlenmesi gibi kötü hâllere girmesi.
fitri: tabii, doğuştan olan.
gayet: son derece.
haşmet: ihtişam, gösterişlilik.
hatır: zihin, fikir, hafıza.
hatıra: hatıra gelen, anı.
hususan: bilhassa, özellikle
huzur: gönül ferahlığı, rahat.
huzur-ı İlâhî: Allah'ın huzuru.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yerine getirme.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
iman: inanç, inanma.
inkılâp: dönüşüm, hâl değiştirme.
istilâ: yayılma
ittiba: tâbi olma, uyma.
kat-ı meratip: mertebelerde yükselmek, ilerlemek.
kıymettar: değerli.
letafet: hoşluk, güzellik.
muamele: iş, davranış.
mûraat etme: uymak, tatbik etmek.
mûraat etmek: uymak, tatbik etmek.
müteveccih: teveccüh eden, yönelen.
nev: çeşit, tür.
nükte: ince söz ve mana.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan Hz. Muhammed (a.s.m.).
semereदार: meyveli, neticeli.
sevap: Allah tarafından verilen mükâfat.
sevaptar: sevap kazandıran, sevaplı.
seyr-i ruhanî: ruhanî ve manevî

Evet, sünnet-i seniyeye ittiba, mutlaka gayet kıymettardır. Hususan bid'aların istilâsı zamanında sünnet-i seniyeye ittiba etmek daha ziyade kıymettardır. Hususan fesad-ı ümmet zamanında sünnet-i seniye'nin küçük bir adabına mûraat etmek, ehemmiyetli bir takvayı ve kuvvetli bir imanı ihsas ediyor. Doğrudan doğruya, sünnete ittiba etmek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmı hatıra getiriyor. O ihtardan, o hatıra bir huzur-ı İlâhî hatıra-sına inkılâp eder. Hatta en küçük bir muamelede, hatta yemek, ¹ içmek ² ve yatmak ³ adabında sünnet-i seniye'yi mûraat ettiği dakikada, o adî muamele ve o fitrî amel, sevaplı bir ibadet ve şer'î bir hareket oluyor. Çünkü, o adî hareketiyle Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâma ittibainı düşünüyor ve şeriatın bir edebi olduğunu tasavvur eder. Ve şeriat sahibi o olduğu hatırına gelir. Ve ondan, şâri-i hakikî olan Cenab-ı Hakka kalbi müteveccih olur. Bir nevi huzur ve ibadet kazanır.

İşte bu sırta binaen, sünnet-i seniye'ye ittiba kendine âdet eden, âdâtını ibadete çevirir, bütün ömrünü semeredar ve sevaptar yapabilir.

İkinci Nükte

İmam-ı Rabbanî Ahmed-i Farukî (r.a.) demiş ki: "Ben seyr-i ruhanîde kat-ı meratip ederken, tabakat-ı evliya içinde en parlak, en haşmetli, en letafetli, en emniyetli,

1. Tirmizî, Et'ime: 47; Ebu Davud, Eşribe: 15; İbni Mâce, Et'ime: 7; Müsned, 6:143, 207, 265.
2. Buharî, Eşribe: 26; Müslim, Eşribe: 122-123; Tirmizî, Eşribe: 14.
3. Buharî, Daavat: 8; Tirmizî, Daava: 29; Ebu Davud, Edep: 177.

âlemlerdeki seyr.

sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) mübarek söz, fiil ve emirleri.

Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.

şâri-i hakikî: şeriatın kurucu-

su ve gerçek sahibi olan Allah.

sehit: Allah'ın ve yüce dininin uğrunda mücadele edip öldürülen Müslüman.Ö

ser'i: İslâmiyetin temel kaide-lerine uygun.

seriat: Hak din yolu, İslâm di-

ni.

tabakat-ı evliya: velîlerin tabakaları, mertebeleri.

takva: Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma.

temessük: yapışma, sıkıca tutunma.

ziyade: çok, fazla

sünnet-i seniyeeye ittibai esas-ı tarikat ittihaz edenleri gördüm. Hatta o tabakanın âmî evliyalari, sair tabakatın has velîlerinden daha muhteşem görünüyordu.”¹

Evet, Müceddid-i Elf-i Sani İmam-ı Rabbanî (r.a.) hak söylüyor. *Sünnet-i seniyeeyi esas tutan, Habibullahın zillî altında makam-ı mahbubiyete mazhardır.*

Üçüncü Nükte

Bu fakir Said, Eski Said'den çıkmaya çalıştığı bir zamanda, rehbersizlikten ve nefis-i emmarenin gururundan gayet müthiş ve manevî bir fırtına içinde akıl ve kalbim hakaik içerisinde yuvarlandılar. Kâh Süreyya'dan serâya, kâh serâdan Süreyya'ya kadar bir sukut ve suud içerisinde çalkalanıyorlardı.

İşte, o zaman müşahede ettim ki, sünnet-i seniyenin meseleleri, hatta küçük adapları, gemilerde hatt-ı hareketi gösteren kıblenameli birer pusula gibi, hadsiz zararlı, zulümatlı yollar içinde birer düğme hükmünde görüyordum. Hem o seyahat-i ruhiyede, çok tazyikat altında, gayet ağır yükler yüklenmiş bir vaziyette kendimi gördüğüm zamanda, sünnet-i seniyenin o vaziyete temas eden meselelerine ittiba ettikçe, benim bütün ağırlıklarımı alıyor gibi bir hiffet buluyordum. Bir teslimiyetle, tereddütlerden ve vesveselerden, yani, “Acaba böyle hareket hak mıdır, maslahat mıdır?” diye endişelerden kurtuluyordum. Ne vakit elimi çektiysem, bakıyordum, tazyikat çok. Nereye gittikleri anlaşılmayan çok yollar var. Yük ağır, ben de gayet âcizim. Nazarım da kısa, yol da zulümatlı.

nazar: düşünce, bakış.
nefis-i emmare: kötülüğü emreden nefis.
nükte: ince söz ve mana.
pusula: yön tespit etme aleti.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
sair: diğer, öteki.
serâ: toprak, yeryüzü.
seyahat-i ruhiye: ruhun seyahatı.
sukut: düşüş, aşağı inme.
suud: yukarı çıkma, yükselme.
Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
Süreyya: Ülker yıldızı.
tabaka: topluluk, sınıf.
tabakat: tabakalar.
tazyik : baskı, zorlama.
tazyikat: baskılar, zorlamalar.
temas: değmek.
tereddüt: kararsızlık, şüphe.
teslimiyet: kendini Allah'ın iradesine bırakma.
vaziyet: durum, hâl.
veli: Allah dostu, evliya.
vesvese: kuruntu, şeytandan gelen şüphe.
zill: gölge, koruma
zulûmat: karanlıklar, dinsizlik.

1. İmam-ı Rabbanî, Mektubat, 1:240 (260. Mektup)

âciz: güçsüz.
adap: yol, davranışlar.
âmî: bilgisiz, cahil.
endişe: kaygı, korku.
esas-ı tarikat: tarikatın esası, temeli.
evliya: velîler, Allah dostları.
gayet: fazla, son derece.
Habibullah: Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed
hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hak: gerçek, doğru.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
has: yüksek kalite, seçkin.
hatt-ı hareket: hareket çizgisi.
hiffet: hafiflik.
ittiba: tâbi olma, uyma.
ittihaz: edinme, kabul etme.
kâh: zaman olur, bazen.
kıblename: pusula.
makam-ı mahbubiyet: Al-

lah'ın sevgisini kazanma makamı.
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
maslahat: keyfiyet, fayda.
mazhar: erişmiş, kavuşmuş.
mecele: konu, husus.
Müceddid-i Elf-i Sani: ikinci bin yılın müceddidi
müşahede: seyretme, gözlem.

Ne vakit sünnete yapışsam yol aydınlaşıyor, selâmetli yol görünüyor. Yük hafifleşiyor, tazyikat kalkıyor gibi bir hâlet hissediyordum. İşte o zamanlarımda İmam-ı Rabbânî'nin hükmünü bilmüşahede tasdik ettim.

Dördüncü Nükte

Bir zaman rabita-i mevtten ve ¹ **أَلْمَوْتُ حَقٌّ** kaziyesin-

deki tasdikten ve âlemin zeval ve fenâsından gelen bir hâlet-i ruhiyeden kendimi acip bir âlemde gördüm. Bak-tım ki, ben bir cenazeyim, üç mühim büyük cenazenin başında duruyorum.

• *Birisi:* Benim hayatımla alâkadar ve mazi kabrine giren zihayat mahlûkatın heyet-i mecmuasının, cenaze-i maneviyesi başında bir mezar taşı hükmündeyim.

• *İkincisi:* Küre-i arz mezaristanında nev-i beşerin hayatıyla alâkadar enva-ı zihayatın heyet-i mecmuasının mazi mezarına defnedilen azim cenazenin başında bulunan, mezar taşı olan bu asrın yüzünde çabuk silinecek bir nokta ve çabuk ölecek bir karıncayım.

• *Üçüncüsü:* Şu kâinatın kıyamet vaktinde ölmesi, muhakkaku'l-vuku olduğu için, nazarımda vaki hükmüne geçti. O azim cenazenin sekeratından dehşet ve vefatından beht ve hayret içinde kendimi görmekle beraber, istikbalde de muhakkaku'l-vuku olan vefatım o zaman vuku buluyor gibi göründü ve ² **فَإِنْ تَوَلَّوْا** (ilâahir) sırrıyla, bütün mevcudat, bütün mahbubat, benim vefatımla bana

acip: hayret uyandıran, garip.
alâkadar: ilgili, ilişkili.
âlem: dünya, cihan.
asır: yüzyıl.
azim cenaze: büyük cenaze.
azim: büyük.
beht: şaşkınlık.
bilmüşahede: görerek.
cenaze: insan ölüsü.
cenaze-i maneviye: manevî cenaze
enva-ı zihayat: canlı türleri, canlı çeşitleri.
fenâ: geçip gitme, son bulma.
hâlet: hâl, keyfiyet.
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli.
heyet-i mecmua: bir şeyin teferuatına ve parçalarına bakılmaksızın bütünüünün gösterdiği hâl ve manzara.
hükmünde: yerinde.
hükmüne: değerine, yerine.
hüküm: karar, buyruk.
ilâahir: sonuna doğru.
istikbal: gelecek.
kabir: ölüleri defnetmek için kazılan mezar.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kaziye: hüküm, fikir.
kıyamet: dünyanın sonu.
küre-i arz mezaristanı: dünya mezarlığı, yer yüzü mezarlığı.
mahbubat: sevilenler.
mahlûkat: yaratılmışlar.
mazi mezarına defnedilme: geç-

1. Ölüm kesin bir gerçektir.
2. Eğer senden yüz çevirirlerse. (Tevbe Suresi: 129.)

miş zaman içine gömülüp gitme.
mazi: geçmiş zaman.
mevcudat: var olan her şey.
mezar: kabir.
muhakkaku'l-vuku: olması, gerçekleşmesi muhakkak olan.
mühim: önemli.
nazar: bakış, düşünce.

nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar.
nükte: ince söz ve mana.
rabita-i mevt: ölüm bağı.
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi.
selâmet: eminlik, güvenlilik.
sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) mübarek söz, fiil ve emirleri, kabulleri veya takrir-

leri.
tasdik: doğrulama, kabul etme.
tazyikat: baskılar, zorlamalar.
vâki: olmuş.
vefat: ölüm, ölme.
vuku: olma, meydana gelme.
zeval: sona erme, yok olma.
zihayat: hayat sahibi, canlı.

arkalarını çevirip beni terk ettiler, yalnız bıraktılar. Had-siz bir deniz suretini alan ebed tarafındaki istikbale ruhum sevk ediliyordu. O denize ister istemez atılmak lâzım geliyordu. İşte o pek acip ve çok hazin hâlette iken, iman ve Kur'ân'dan gelen bir medetle, **فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ**

حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ¹ ayeti imdadıma yetiştirdi ve gayet emniyetli ve selâmetli bir gemi hükmüne geçti. Ruh kemal-i emniyetle ve sürurla, o ayetin içine girdi.

Evet, anladım ki, ayetin mana-i sarihinden başka bir mana-i işâriyi beni teselli etti ki, sükûnet buldum ve sekînet verdi.

Evet, nasıl ki, mana-i sarihi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma der: “Eğer ehl-i dalâlet arka verip senin şeriat ve sünnetinden i'raz edip Kur'ân'ı dinlemeseler, merak etme. Ve de ki: ‘Cenab-ı Hak bana kâfidir. Ona tevekkül ediyorum. Sizin yerlerinize, ittiba edecekleri yetiştirir. Taht-ı saltanatı her şeyi muhittir; ne asiler hududundan kaçabilirler ve ne de istimdat edenler medetsiz kalırlar!’”

Öyle de, mana-i işâriyle der ki: “Ey insan ve ey insanın reisi ve mürşidi! Eğer bütün mevcudat seni bırakıp fenâ yolunda ademe giderse, eğer zihayatlar senden müfarakat edip ölüm yolunda koşarsa, eğer insanlar seni terk edip mezaristana girerse, eğer ehl-i gaflet ve dalâlet seni dinlemeyip zulûmata düşerse, merak etme. De ki:

1. Eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: “Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâ-yık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur. (Tevbe Suresi: 129.)

acip: hayret uyandıran şey, garip.
adem: yokluk.
aleyhissalâtü vesselâm: “Sa-lât ve selâm onun (Peygam-berimizin) üzerine olsun,” an-lamında.
asi: isyan eden, karşı gelen.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümle-

si.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak
ebed: sonsuzluk, dâimilik.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, az-gın ve sapkın kimseler doğru ve hak yoldan sapanlar.
ehl-i gaflet: dünyaya daldı-ğından dolayı ahiretin farkın-

da olmayan.
emniyet: emniyet, güvenlik.
fenâ: yok olma, son bulma.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlet: hâl, suret.
hazin: hüznü veren, acıklı.
hudut: sınırlar.
hükmüne: yerine.

iman: inanma, itikat, inanç.
imdat: yardıma yetiştirme.
i'raz: yüz çevirme.
istikbal: gelecek.
istimdat: yardım isteme.
ittiba: tâbi olma, uyma.
kâfi: yeter.
kemal-i emniyet: tam bir emni-yet.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mana-i işâri: işaretlerle ifade edi-len mana.
mana-i sarih: açık mana.
medet: yardım.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mezaristan: mezarlık.
muhit: kuşatan.
müfarakat: uzaklaşma, ayrılma.
mürşit: doğru yolu gösteren, kıla-vuz.
reis: başkan.
Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-rim olan peygamber, Hz. Muham-med (a.s.m.).
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sekînet: sükûnet, gönül huzuru.
selâmet: salimlik, korku ve endi-şeden uzak olma.
sevk: yönlendirme.
suret: biçim, görünüş.
sükûnet: rahat, huzur.
sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri.
sûrur: sevinç, mutluluk.
şeriat: Allah tarafından peygam-ber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hü-kümlerin hepsi.
taht-ı saltanat: saltanat tahtı.
teselli: avutma.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme.
zihayat: hayat sahibi, canlı.
zulûmat: dinsizlik, zulüm ve kü-für.

adem: yokluk.

Âdil: haklıyı haksızdan ayıran Allah.

âlem: cihan.

Arş-ı Azîm: Cenab-ı Hak'ın kudret ve saltanatının büyük dairesi.

ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet.

ayet-i kerîme: Kur'an'ın ayeti; azamet ve şerefi olan ayet.

bedel: karşılık.

Cenab-ı Hak: Allah.

cenaze: ölü.

cevelân: dolanma, gezinme.

cünud: askerler.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.

Hâkim: her şeye hükmeden, her şeye galip olan Allah.

hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.

hikmetnûma: hikmetli, hikmet gösteren.

ibretnûma: ibret gösteren, ibretli.

ittiba-ı sünnet: Peygamberimizin (a.s.m.) sünnetine uyma.

Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.

kâfi: yeter.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

kat'i: kesin.

kıyas: iki doğru hükümden üçüncü bir hüküm çıkarma.

kıyasat-ı mantıkiye: mantık ölçüleri.

kıyas-ı istisnâî: neticesi veya tersi bizzat kendi içerisinde zikredilen kıyas şekli.

kul: Allah'ın yarattığı mahlûk.

lâzım: gerekli.

mahv: yok olma, ortadan kalkma.

mana-i işarî: işaretlerle ifade edilen mana.

mezaristan: mezarlık.

misal: örnek.

mutî: itaat eden, uyan.

‘Cenab-ı Hak bana kâfidir. Madem O var, her şey var. Ve o hâlde, o gidenler ademe gitmediler; Onun başka memleketine gidiyorlar. Ve onların bedeline o Arş-ı Azîm Sahibi, nihayetsiz cünud ve askerinden, başkalarını gönderir. Ve mezaristana girenler mahvolmadılar; başka âleme gidiyorlar. Onların bedeline başka vazifedarları gönderir. Ve dalâlete düşenlere bedel, tarik-ı hakki takip edecek mutî kullarını gönderebilir. Madem öyledir; O her şeye bedeldir. Bütün eşya, bir tek teveccühüne bedel olamaz’’ der.

İşte, şu mana-i işarî vasıtasıyla, bana dehşet veren üç müthiş cenaze, başka şekil aldılar. Yani, hem *Hâkim*, hem *Rahîm*, hem *Âdil*, hem *Kadîr* bir Zat-ı Zülcelâl'in taht-ı tedbir ve rububiyetinde ve hikmet ve rahmeti içinde hikmetnûma bir seyeran, ibretnûma bir cevelân, vazifedarâne bir seyahat suretinde bir seyrüseferdir, bir terhis ve tavziftir ki, böylece kâinat çalkalanıyor, gidiyor, geliyor.

Beşinci Nükte

¹ **ayet-i azîme-** **قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ**

si, ittiba-ı sünnet ne kadar mühim ve lâzım olduğunu pek kat'î bir surette ilân ediyor. Evet, şu ayet-i kerîme, kıyasat-ı mantıkiye içinde, kıyas-ı istisnâî kısmının en kuvvetli ve kat'î bir kıyasıdır. Şöyle ki:

Nasıl mantıkça kıyas-ı istisnâî misali olarak deniliyor: “Eğer güneş çıksa, gündüz olacak.” Müspet netice için denilir: “Güneş çıktı. Öyle ise netice veriyor ki, şimdi

1. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi: 31.)

mühim: önemli.

müspet: olumlu.

müthiş: dehşetli.

netice: sonuç.

nihayetsiz: sonsuz.

nükte: ince söz ve mana.

Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.

rahmet: merhamet etme, esirgeme, şefkat gösterme.

rububiyet: Cenab-ı Allah'ın

terbiye, tedbir ve malikiyeti ve besleyiciliği durumu.

seyeran: bakıp seyretme, temâşa.

seyrüsefer: bir hedefe doğru gidiş.

suret: biçim, tarz.

taht-ı tedbir: yönetimi, idaresi altında.

tarik-ı hak: hak ve hakikat yolu.

tavzif: vazifelendirme.

terhis: izin verme, serbest bırakma.

teveccüh: hoşlanma, güler yüz gösterme, iltifat etme.

vasıta: aracı.

vazifedar: vazifeli.

vazifedarâne: vazifeli olarak.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

gündüzdür.” Menfi netice için deniliyor: “Gündüz yok. Öyle ise netice veriyor ki, güneş çıkmamış.” Mantıkça, bu müspet ve menfi iki netice kat’idirler.

Aynen böyle de, şu ayet-i kerîme der ki: “Eğer Allah’a muhabbetiniz varsa, Habibullaha ittiba edilecek. İttiba edilmezse, netice veriyor ki, Allah’a muhabbetiniz yoktur. Muhabbetullah varsa, netice verir ki, Habibullahın sünnet-i seniyesine ittibâ intaç eder.”

Evet, *Cenab-ı Hakka iman eden, elbette Ona itaat edecek. Ve itaat yolları içinde en makbulü ve en müstakimi ve en kısası, bilâşüphe, Habibullahın gösterdiği ve takip ettiği yoldur.*

Evet, bu kâinatı bu derece in’amat ile dolduran Zat-ı Kerîm-i Zülcemal, zîşuurlardan o nimetlere karşı şükür istemesi, zarurî ve bedihîdir. Hem bu kâinatı bu kadar mu’cizat-ı sanatla tezyin eden o Zat-ı Hakîm-i Zülcelâl, elbette bilbedahe, zîşuurlar içinde en mümtaz birisini Kendine muhatap ve tercüman ve ibadına mübellîğ ve imam yapacaktır. Hem bu kâinatı had ve hesaba gelmez tecelliyat-ı cemal ve kemalâtına mazhar eden o Zat-ı Cemîl-i Zülkernal, elbette bilbedahe, sevdiği ve izharını istediği cemal ve kemal ve esma ve sanatının en camî’ ve en mükemmel mikyas ve medarı olan bir zata, her hâlde en ekmel bir vaziyet-i ubudiyeti verecek ve onun vaziyetini sairlerine numune-i imtisal edip, herkesi onun ittibâna sevk edecek. Tâ ki, o güzel vaziyeti başkalarında da görünsün.

ayet-i kerîme: Kur’ân’ın ayeti; azamet ve şerefi olan ayet.
bedihî: açık, aşikâr.
bilâşüphe: şüphesiz.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
camî: toplayan, içine alan.
cemal: güzellik.
Cenab-ı Hak: Allah.
ekmel: en mükemmel ve kulsursuz olan.
esma: isimler.
Habibullah: Allah’ın sevgilisi, Hz. Muhammed.

had: sınır.
ibad: kullar.
imam: önder.
iman: inanma, itikat, inanç.
in’amat: yardımlar, nimet vermeler.
intaç: netice verme.
itaat: boyun eğme, uyma.
ittiba: tâbi olma, uyma.
izhar: açığa vurma, gösterme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kat’î: kesin.
kemal: olgunluk, mükem-

mellik.
kemalât: kemaller, mükemmellikler.
makbul: kabul edilmiş olan, geçerli.
mazhar: nail olma.
medar: eksen, kaynak.
menfi: olumsuz.
mikyas: ölçü.
mu’cizat-ı sanat: sanat mu’cizeleri.
Muhabbetullah: Allah sevgisi.
muhatap: hitap olunan.

mübellîğ: tebliğ eden, bildiren.
mükemmel: tam, olgun.
mümtaz: seçkin.
müspet: olumlu.
müstakim: doğru.
netice: sonuç.
nimet: lütuf, ihsan.
numune-i imtisal: örnek alınacak model.
sair: diğer, öteki.
sevk etme: yönlendirme.
Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed’in (a.s.m.) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
şükür: nimetin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tecelliyat-ı cemal: İlâhî güzelliklerin tecellileri, görüntüleri.
tecelliyat-ı kemalât: kemaller, mükemmellikler.
tercüman: tercüme eden.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
vaziyet: durum, hâl.
vaziyet-i ubudiyet: kulluk, ibadet vaziyeti.
zarurî: zorunlu.
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi.
Zat-ı Cemîl-i Zülkernal: sonsuz güzellik ve olgunluk, mükemmellik sahibi olan Allah.
Zat-ı Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve celâl sahibi ve her işi hikmetle yapan zat.
Zat-ı Kerîm-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi, kerîm ve cömert olan zat.
zîşuur: şuur sahibi.

adab-ı Nebeviye: Hz. Peygamberin edebi hâl ve davranışları.

adap: davranış kaideleri, ahlâk ve terbiyenin gerektirdiği hareket tarzı.

âdât: âdetler, görenekler.

aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun (Peygamberimizin) üzerine olsun," anlamında.

beyan: anlatma, açıklanma, izah etme.

bid'a(t): dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler.

cihet: yön.

dalâlet: doğru yoldan ayrılma, batıla yönelme.

desatir-i Sünnet-i Seniyye: Hz. Peygamberin sünnetinin kaidele-ri, prensipleri.

düstur: kaide, prensip.

edep: iyi ahlâk, güzel terbiye.

elhâsıl: netice itibarıyla.

ferman: emir, buyruk.

harekât: davranışlar, tutumlar.

hâşâ ve kellâ: Allah korusun, as-
la.

hisse: pay, nasip.

ibadet: Allah'ın emrettiklerini ye-
rine getirme.

icat: sonradan ortaya çıkma.

intaç: netice verme.

istifade: faydalanma.

istilzam: gerektirme.

ittiba: tâbi olma, uyma.

kavaid-i Şeriat-ı Garra: parlak ve
nurlu İslâm şeriatının kaideleri,
prensipleri.

kemal: olgunluk, yetkinlik, mü-
kemellik.

malûm: bilinen.

meratip: mertebeler, basamak-
lar.

meselâ: misal olarak.

muamelât-ı fitriye: doğuştan ge-
len muameleler.

muhabbetullah: Allah sevgisi.

muhalefet: aykırılık, muhaliflik.

muhkemat: hüküm ihtiva eden
ayetler.

nakıs: noksan, kusurlu.

nevafile: nafileler.

nevi: çeşit, tür.

nur: aydınlık, ışık.

nükte: ince söz ve mana.

örf: zamanın gereğine ve yöre
âdetlerine uyan uygulama biçimi,
gelenek.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-
rîm olan peygamber, Hz. Muham-
med (a.s.m.).

Siyer-i Seniyye: Hz. Peygamberin
(a.s.m.) yüksek ahlâk ve vasıfları-
na dair yazılan kitap.

Sünnet-i Seniyye: Hz. Muham-
med'in (a.s.m.) yüksek hâl, söz,
tavır ve tasvipleri.

seriat: Allah tarafından peygam-
ber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî

*Elhâsıl: Muhabbetullah, sünnet-i seniyyenin ittibainı
istilzam edip intaç ediyor. Ne mutlu o kimseye ki, sün-
net-i seniyyeye ittibainından hissesi ziyade ola. Veyl o kim-
seye ki, sünnet-i seniyyeyi takdir etmeyip bid'alara giriyor.*

Altıncı Nükte

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

¹ **كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ** Yani,

² **أَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ** sırrı ile, kavaid-i Şeriat-ı Gar-

ra ve desatir-i sünnet-i seniyye tamam ve kemalini bulduk-
tan sonra, yeni icatlarla o düsturları beğenmemek veya-
hut —hâşâ ve kellâ— nakıs görmek hissini veren bid'ala-
rı icat etmek dalâlettir, ateştir.

Sünnet-i seniyyenin meratibi var. Bir kısmı vaciptir,
terk edilmez. O kısım, Şeriat-ı Garrada tafsilâtıyla beyan
edilmiş. Onlar muhkemattır, hiçbir cihette tebeddül et-
mez. Bir kısmı da nevafile nev'indendir. Nevafile kısmı da
iki kısımdır:

Bir kısmı, ibadete tâbi sünnet-i seniyye kısımlarıdır. On-
lar dahi şeriat kitaplarında beyan edilmiş; onların tağyiri
bid'attır. Diğer kısmı, "adap" tabir ediliyor ki, Siyer-i Se-
niyye kitaplarında zikredilmiş. Onlara muhalefete bid'a
denilmez; fakat adab-ı Nebeviye bir nevi muhalefettir ve
onların nurundan ve o hakikî edepten istifade etmemek-
tir. Bu kısım ise, örf ve âdât, muamelât-ı fitriyede Resul-i
Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın tevatürle malûm olan
harekâtına ittiba etmektir. Meselâ, söylemek adabını

1. Her bid'at dalâlettir ve her dalâlet Cehennem ateşindedir. (Müslim, Cuma: 43; Ebu Davud, Sünnet: 5; Neseî, l'deyn: 22; İbni Mâce, Mukaddime: 6, 7; Darimî, Mukaddime: 16, 23; Müs-
ned, 3:310, 371, 4:126, 127; Beyhakî, Sünen: 3:213, 214.)

2. Bugün sizin dininizi kemale erdirdim. (Mâide Suresi: 3.)

emir ve yasaklara dayanan
hükümlerin hepsi.

Şeriat-ı Garra: parlak din; İs-
lâmiyet.

tâbi: uyan, itaat eden.

tabir: ifade.

tafsilât: tafsiller, açıklamalar.
tağyir: değiştirme.

takdir: beğenme, kıymetini
anlama.

tebeddül: değişme.

tevatür: bir hadis-i şerifin, ya-
lan söylemeleri kabullenilme-
si mümkün olmayan bir top-
luluk tarafından aktarılması,
rivayet edilmesi.

vacip: dinî bakımdan yapıl-
ması şart olan, terki caiz ol-
mayan.

veyl: yazıklar olsun.

zikir: anma.

ziyade: fazla.

gösteren ve yemek ve içmek ve yatmak gibi hâlâtın adabının düsturlarını beyan eden ve muaşerete taallûk eden çok sünnet-i seniyeler var. Bu nevi sünnetlere “adap” tabir edilir. Fakat o adaba ittiba eden, âdâtını ibadete çevirir. O adaptan mühim bir feyiz alır. En küçük bir adabın mûraatı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı tahattur ettiriyor, kalbe bir nur veriyor.

Sünnet-i seniyeenin içinde en mühimi, İslâmiyet âlâmetleri olan ve şeaire de taallûk eden sünnetlerdir. *Şeair, âdeta hukuk-ı umumiye nev'inden, cemiyete ait bir ubudiyettir.* Birisinin yapmasıyla o cemiyet umumen istifade ettiği gibi, onun terkiyle de umum cemaat mes'ul olur. Bu nevi şeaire riya giremez ve ilân edilir. Nafile nev'inden de olsa, şahsî farzlardan daha ehemmiyetlidir.

Yedinci Nükte

Sünnet-i seniye edeptir. Hiçbir meselesi yoktur ki, altında bir nur, bir edep bulunmasın. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

1 **أَدَّبَنِي رَبِّي فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِي**

Yani, “Rabbim bana edebi güzel bir surette ihsan etmiş, edeplendirmiş.”

Evet, Siyer-i Nebeviyeye dikkat eden ve sünnet-i seniyei bilen, kat'iyen anlar ki, edebin envanını, Cenab-ı Hak, Habibinde cem etmiştir.² Onun sünnet-i seniyesini terk eden, edebi terk eder. **بِيْ اَدَبٍ مَّحْرُومٌ بِاَشَدِّ اَزْ لُطْفِ رَبِّ**

kaidesine mâsadak olur, hasaretle bir edepsizliğe düşer.

hasaret: hasar, zarar.
hukuk-ı umumiye: umumun hak ve hukuku.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ilân: açıktan yapılma.
istifade: faydalanma.
ittiba: tâbi olma, uyma.
kaide: kural, prensip.
kat'iyen: kesin olarak.
mâsadak: doğrulayıcı.
mesele: önemli konu.
mes'ul: sorumlu, yükümlü.
muâşeret: birlikte yaşayıp iyi geçinme, muâşeret.
mühim: önemli.
mûraat: uymak.
nafile: farz ve vacip olmayan ibadet.
nev: çeşit, tür.
nevi: çeşit, tür.
nur: aydınlık, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
Rab: her şeyin maliki, yaratan, büyüyen, terbiye eden Allah.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş.
siyer-i nebeviye: Peygamberimizin hayatı ve ahlâkı ve gayesinden bahseden kitap.
suret: biçim, tarz.
sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yapmayı âdet edindiği ibadetler.
Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
şahsî: şahsa ait, hususî.
şeair: dinin âlâmetleri, işaretleri.
taallûk: ilgi, münasebet.
tabir: ifade.
tahattur: hatıra getirme.
ubudiyet: kulluk.
umum: bütün, herkes.
umumen: umumî olarak, genel olarak.

1. Aclûni, Keşfü'l-Hafa, 1:70; Münavi, Feyzü'l-Kadîr, 1:224.

2. Bkz. Kalem Suresi: 4.

3. Edepsiz, Allah'ın lütfundan mahrum kalır.

adap: davranış kaideleri, ahlâk ve terbiyenin gerektirdiği hareket tarzı.
âdât: âdetler, örnekler.
âdeta: sanki.
âlâmet: belirti, nişan.
aleyhissalâtü vesselâm: “Salât ve selâm onun (Peygamberimizin) üzerine olsun,” an-

lamında.
beyan: anlatma, açıklama, izah etme.
cem: toplama.
cemaat: topluluk.
cemiyet: topluluk.
Cenab-ı Hak: Allah.
düstur: kaide, prensip.
edep: iyi ahlâk, güzel terbiye.

ehemmiyet: önem.
enva: çeşitler, türler.
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
ferman: emir, buyruk.
feyiz: bolluk, bereket.
Habip: sevgili, Hz. Muhammed (a.s.m.).
hâlât: hâller, durumlar.

Sual: Her şeyi bilen ve gören ve hiçbir şey Ondan gizlenemeyen Allâmü'l-Guyûb'a ¹ karşı edep nasıl olur? Sebeb-i hacalet olan hâletler Ondan gizlenemez. Edebin bir nev'i tesettürdür, mucib-i istikrah hâlâtı setretmektir. Allâmü'l-Guyûb'a karşı tesettür olamaz.

Allâmü'l-Guyûb: görünmeyen şeyleri bilen, Allah.
celp: çekme, çekiş.
Cemil: sonsuz güzelliği sahibi olan Allah.
cihet: yön.
cilve: tecelli.
edeb-i tıp: doktorluk terbiyesi.
edep: iyi ahlâk, güzel terbiye.
esma: isimler.
esma-i cemaliye ve kemaliye: Cenab-ı Hakkın güzelliği ve mükemmellik isimleri.
fetva: izin.
Gaffar: kulların günahlarını örten, bağışlayan, bağışlaması bol olan Allah.
günah: dinî suç.
Hakim: her şeyi hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
hâlât: hâller.
hâlet: hâl.
hayâ: ahlâk kurallarına bağlı olma; edep.
hilâf-ı edep: edebe zıt.
hudut: sınırlar.
ibad: kullar.
iktiza: gerektirme.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik.
kemal-i ehemmiyet: son derece önemli olma.
Kerim: ikram ve ihsanı bol olan Allah.
kusurat: kusurlar, noksanlıklar.
Lâtif: Allah'ın güzel isimlerinden yarattığı varlıklara çok lütuf ve ih-sanda bulunan Allah.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mahz-ı edep: terbiyenin en güzeli.
meselâ: misal olarak.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mucib-i istikrah: nefret sebebi.
müstekreh: istikrah edilmiş, tiksindirici.
Müzeyyin: her şeyi en güzel biçimde süsleyen Cenab-ı Hak.
namahrem: mahrem olmayan yabancı, nikâhlanmanın haram olmadığı kişi.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nev: çeşit, tür.
nimet: lütuf, ihsan.
perde: örtü.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi

Elcevap: *Evvelâ*, Sâni-i Zülcelâl nasıl ki kemal-i ehemmiyetle sanatını güzel göstermek istiyor ve müstekreh şeyleri perdeler altına alıyor ve nimetlerine, o nimetleri süslendirmek cihetiyle nazar-ı dikkati celp ediyor. Öyle de, mahlûkatını ve ibadını sair zîşuurlara güzel göstermek istiyor. Çirkin vaziyetlerde görünmeleri, *Cemil* ve *Müzeyyin* ve *Lâtif* ve *Hakim* gibi isimlerine karşı bir nevi isyan ve hilâf-ı edep oluyor. İşte, sünnet-i seniyedeki edep, o Sâni-i Zülcelâl'in esmalarının hudutları içinde bir mahz-ı edep vaziyetini takınmaktır.

Saniyen: Nasıl ki bir tabip, doktorluk noktasında, bir namahremın en namahrem uzvuna bakar ve zaruret olduğu vakit ona gösterilir, hilâf-ı edep denilmez. Belki, edeb-i tıp öyle iktiza eder denilir. Fakat o tabip, reculiyet ünvanıyla yahut vaiz ismiyle yahut hoca sıfatıyla o namahremlere bakamaz, ona gösterilmesini edep fetva veremez. Ve o cihette ona göstermek hayâsızlıktır. Öyle de, Sâni-i Zülcelâl'in çok esması var; her bir ismin ayrı bir cilvesi var. Meselâ, *Gaffar* ismi günahların vücudunu ve *Settar* ismi kusurâtın bulunmasını iktiza ettikleri gibi, *Cemil* ismi de çirkinliği görmek istemez. *Lâtif*, *Kerim*, *Hakim*, *Rahim* gibi esma-i cemaliye ve kemaliye, mevcudatın güzel bir surette ve mümkün vaziyetlerin en

1. Bkz. Mâide Suresi: 106, 109; Tevbe Suresi: 78; Sebe Suresi: 48.

olan Allah.

reculiyet: erkeklik.

sair: diğer, öteki.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.

saniyen: ikinci olarak.

sebeb-i hacalet: utanç sebebi.

setr: örtme, gizleme.

Settar: kullarının bütün kusurlarını örten, ayıplarını en çok gizleyen Allah.

sîfât: vasıf.

sual: soru.

suret: biçim, tarz.

Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.

tabip: doktor.

tesettür: örtünme, gizlenme.

uzuv: organ.

ünvan: nam.

vaiz: dinî meseleler üzerinde öğüt vererek irşat eden.

vaziyet: durum, hâl.

vücut: varlık.

zaruret: mecburiyet, zorunluluk.

zîşuur: şuur sahibi.

iyisinde bulunmalarını iktiza ederler. Ve o esma-i cemaliye ve kemaliye ise, melâike ve ruhanî ve cin ve insin nazarında güzelliklerini, mevcudatın güzel vaziyetleriyle ve hüsn-i edepleriyle göstermek isterler. İşte, sünnet-i seniye'deki adab, bu ulvî adabın işaretidir ve düsturlarıdır ve numuneleridir

Sekizinci Nükte

¹ **فَانْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ** 'dan evvelki olan

² **لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ** ilâahir ayeti, Resul-i Ekrem Aley-hissalâtü Vesselâmın ümmetine karşı kemal-i şefkat ve nihayet re'fetini gösterdikten sonra, şu **فَانْ تَوَلَّوْا** ayetiyle der ki:

“Ey insanlar, ey Müslümanlar! Böyle hadsiz bir şefkatle sizi irşat eden ve sizin menfaatiniz için bütün kuvvetini sarf eden ve manevî yaralarınız için, kemal-i şefkatle, getirdiği ahkâm ve sünnet-i seniyesiyle tedavi edip merhem vuran şefkatperver bir zatın bedihî şefkatini inkâr etmek ve gözle görünen re'fetini itham etmek derecesinde onun sünnetinden ve tebliğ ettiği ahkâmdan yüzlerinizi çevirmek ne kadar vicdansızlık, ne kadar akılsızlık olduğunu biliniz.

“Ve ey şefkatli Resul ve ey re'fetli Nebî! Eğer senin bu azîm şefkatini ve büyük re'fetini tanımayıp akılsızlıklarından sana arka verip dinlemeseler, merak etme. Semavat

itham: suçlama.

kemal-i şefkat: tam ve mükemmel şefkat.

manevî: manaya ait.

melâike: melekler.

menfaat: fayda.

merhem: ilâç.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

nazar: bakış.

Nebî: Allah'ın elçisi, peygamber.

nihayet: son derece.

nükte: ince söz ve mana.

re'fet: esirgeme, merhamet, şefkat etme.

Resul: Allah'ın elçisi, peygamber.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

ruhani: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.

sarf: harcama.

semavat: semalar, gökler.

sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri.

Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvirleri.

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.

şefkatperver: şefkat etmeyi seven.

tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.

ulvî: yüksek, yüce.

ümmet: Müslümanların tamamı.

vaziyet: durum, hâl.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

zat: kişi, şahıs.

1. Eğer yüz çevirirlerse, de ki: Allah bana yeter. (Tevbe Suresi: 129.)

2. Ey insanlar, size kendi içinizden bir peygamber geldi. (Tevbe Suresi: 128.)

adap: davranış kaideleri, ah-lâk ve terbiyenin gerektirdiği hareket tarzı.

ahkâm: emirler, hükümler.

aleyhissalâtü vesselâm: “Salât ve selâm onun (Peygamberimizin) üzerine olsun,” anlamında.

ayet: Kur'an'ın her bir cümle-

si.

azîm: büyük, yüce.

bedihî: açık, aşikâr.

cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.

düstur: kaide, prensip.

esma-i cemaliye ve kemaliye: Cenab-ı Hakkın güzelli-

ci ve mükemmellik isimleri.

evvel: önce.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hüsn-i edep: güzelce terbiye edilmiş.

iktiza: gerektirme.

ilâahir: sonuna kadar.

inkâr: reddetme, inanmama.

ins: insan.

irşat: doğru yolu gösterme.

ve arzın cünudu taht-ı emrinde olan, Arş-ı Azîm-i Muhi-
tin tahtında saltanat-ı rububiyeti hükmeden Zat-ı Zülcelâl
sana kâfidir. Hakikî mutî taifeleri senin etrafında toplat-
tırır, seni onlara dinlettirir, senin ahkâmını onlara kabul
ettirir!”

Evet, *şeriat-ı Muhammediye ve sünnet-i Ahmediye*
hiçbir mesele yoktur ki, müteaddit hikmetleri bulunma-
sın. Bu fakir, bütün kusur ve aczimle beraber bunu iddia
ediyorum ve bu davanın ispatına da hazırım. Hem şim-
diye kadar yazılan yetmiş seksen Risale-i Nuriye, sün-
net-i Ahmediyenin ve şeriat-ı Muhammediyenin (a.s.m.)
meseleleri ne kadar hikmetli ve hakikatlı olduğuna yet-
miş seksen şahid-i sadık hükmüne geçmiştir. Eğer bu
mevzua dair iktidar olsa, yazılsa, yetmiş değil, belki yedi
bin risale, o hikmetleri bitiremeyecek.

Hem ben şahsımda bilmüşahede ve zevken, belki bin
tecrübatım var ki, mesail-i şeriatla sünnet-i seniye düstur-
ları, emraz-ı ruhaniyede ve aklıyede ve kalbiyede, husu-
san emraz-ı içtimaiyede gayet nafi birer devadır bildiğimi
ve onların yerini başka felsefi ve hikmetli meseleler tuta-
madığını, bilmüşahede kendim hissettiğimi ve başkaları-
na da bir derece risalelerde ihsas ettiğimi ilân ediyorum.
Bu davamda tereddüt edenler, Risale-i Nur eczalarına
müracaat edip baksınlar.

İşte böyle bir zatın sünnet-i seniyesine elden geldiği
kadar ittibaa çalışmak ne kadar kârlı ve hayat-ı ebediye
için ne kadar saadetli ve hayat-ı dünyeviye için ne kadar
menfaatli olduğu kıyas edilsin.

acz: zayıflık, güçsüzlük.

ahkâm: emirler, hükümler.

Arş-ı Azîm-i Muhit: Cenab-ı Al-
lah'ın izzet, kudret ve saltanatının
geniş dairesi, makamı.

arz: yer, dünya.

bilmüşahede: görerek, bizzat şa-
hit olarak.

bilmüşahede: görerek, bizzat şa-
hit olarak.

cünud: askerler.

dair: alâkalı.

dava: takip edilen fikir, ülkü, id-
dia.

deva: ilâç, çare.

düstur: kaide, prensip.

ecza: cüzler, kısımlar.

emraz-ı içtimaiye: sosyal hasta-
lıklar.

emraz-ı ruhaniye ve aklıye: ruh
ve akıl hastalıkları.

felsefi: felsefe ile ilgili.

gayet: son derece.

hakikat: gerçek, asıl.

hakiki: gerçek.

hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait
olan hayat.

hayat-ı ebediye: ebedî ve son-
suz hayat.

hikmet: gizli sebep, gaye.

hususan: özellikle.

hükmeden: hâkim olan.

hükmüne: değerine.

iddia: bir fikri ısrarla savun-
ma.

ihsas: hissettirme.

iktidar: kuvvet, kabiliyet.

ispat: doğruyu delillerle gös-
terme.

ittiba: tâbi olma, uyma.

kâfi: yeter.

kıyas: karşılaştırma.

kusur: eksiklik, noksan.

menfaat: fayda.

mesail-i şeriat: şeriatın me-

seleleri, kaideleri.

mesele: problem, önemli ko-
nu.

mevzu: konu.

mutî: itaat eden, uyan.

müracaat: başvurma.

müteaddit: birçok.

nafi: faydalı.

saadet: mutluluk.

saltanat-ı rububiyet: kâinatı
terbiye ve idare edici olan Al-
lah'ın saltanatı.

Sünnet-i Seniyye: Hz. Mu-
hammed'in (a.s.m.) yüksek

hâl, söz, tavır ve tasvipleri.

şahid-i sadık: doğru sözlü şa-
hit.

Şeriat-ı Muhammediye: Hz.
Muhammed'in Allah'tan ge-
tirdiği İslâm dini.

taht-ı emir: emir ve idare al-
tında.

taife: takım, guruh.

tecrübat: tecrübeler.

tereddüt: kararsızlık.

zat: kişi, şahıs.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyük-
lük sahibi zat, Allah.

Dokuzuncu Nükte

Sünnet-i seniye'nin her bir nev'ine tamamen bilfiil ittibâ etmek, ehass-ı havassa dahi ancak müyesser olur. Ona bilfiil olmasa da, binniyet, bilkasıt, taraftarâne ve iltizamkârâne talip olmak, herkesin elinden gelir. Farz ve vacip kısımlara zaten ittibaa mecburiyet var. Ve ubudiyetteki müstehap olan sünnet-i seniye'nin terkinde, günah olmasa dahi, büyük sevabın zayıyatı var. Tağyirinde ise büyük hata vardır. Âdât ve muamelât'taki sünnet-i seniye ise, ittibâ ettikçe, o âdât, ibadet olur. Etmese itap yok; fakat Habibullahın adab-ı hayatiyesinin nurundan istifadesi azalır.

Ahkâm-ı ubudiyette yeni icatlar bid'attır. Bid'atlar ise, **1** **الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ** sırrına münafi olduğu için, merduttur. **2** Fakat, tarikatte evrat ve ezkâr ve meşrepler nev'inden olsa ve asılları Kitap ve sünnetten ahzedilmek şartıyla, ayrı ayrı tarzda, ayrı ayrı surette olmakla beraber, mukarrer olan usul ve esasat, sünnet-i seniye'ye muhalefet ve tağyir etmemek şartıyla, bid'a değillerdir. Lâkin bir kısım ehl-i ilim, bunlardan bir kısmını bid'a'ya dahil edip, fakat "bid'a-i hasene" namını vermiş. İmam-ı Rabbanî Müceddid-i Elf-i Sani (r.a.) diyor ki:

"Ben seyr-i sülûk-i ruhanîde görüyordum ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan mervi olan kelimat nurludur, sünnet-i seniye şua' ile parlıyor. Ondan mervi olmayan parlak ve kuvvetli virtleri ve hâlleri gördüğüm

ezkâr: zikirler.

farz: İslâmiyette kesin olarak yapılmaması gereken emir.

günah: dinî suç.

Habibullah: Allah'ın sevgilisi.

ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.

icat: sonradan ortaya çıkan.

iltizamkârâne: taraftar olma.

istifade: faydalanma.

itap: azarlama.

ittibâ: tâbi olma, uyma.

kelimat: kelimeler.

lâkin: fakat.

mecburiyet: zorunluluk.

merdut: reddolunmuş, geri çevrilmiş.

mervi: rivayet edilen, nakledilen.

meşrep: hareket tarzı, tutum, meslek.

muamelât: fıkıhta şahıs ve aile hukuku, aynı haklar, miras, ticaret, borçlar ve iç hukukuyla ilgili konular.

muhalefet: aykırılık, zıtlık.

mukarrer: kararlaştırılmış.

Müceddid-i Elf-i Sani: ikinci bin yılın müceddidi.

münafi: zıt, aykırı.

müstehap: sevap olan, fakat terkinde de günah olmayan sünnetler.

müyesser: kolay olan.

nev: çeşit, tür.

nur: aydınlık, ışıık.

nur: aydınlık, ışıık.

nükte: ince söz ve mana.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-rim olan peygamber, Hz. Muham-med (a.s.m.).

sevap: mükâfat.

seyr-i sülûk-i ruhanî: manevî ve ruhanî makamlarda seyr ve se-yahat.

suret: biçim, tarz.

sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fil ve emirleri.

Sünnet-i Seniyye: Hz. Muham-med'in (a.s.m.) yüce sünneti; yük-sek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.

şua: ışın.

tağyir: değiştirme.

tağyir: değiştirme.

talip: istekli.

taraftarâne: taraf tutarak.

tarikat: Allah'a ulaşmak için, se-yir ü sülûk sırasında tutulan yol.

ubudiyet: kulluk.

usul: esaslar, kaideler.

vacip: dinî bakımdan yapılması şart olan, terki caiz olmayan.

virt: zikir; belli zamanlarda, belli sayıda, belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması.

zayıyat: kayıplar, zararlar.

1. Bugün sizin dininizi kemale erdirdim. (Mâide Suresi: 3.)

2. Buhârî, İ'tisam: 5, Büyü: 60, Sulh: 5; Müslim, Akdiye: 18; Ebu Davud, Sünnet: 6.

adab-ı hayatiye: hayata ilişkin kaideler, kurallar.

âdât: âdetler, görenekler.

ahkâm-ı ubudiyet: kulluğun hükümleri.

ahz edilme: alma.

aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun (Peygamberimizin) üzerine olsun," anlamında.

bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar, sonradan ortaya çıkan.

bid'a-i hasene: Hz. Peygamberden sonra ortaya çıkan fakat Kur'an ve sünnete aykırı olmayan.

bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler.

bilfiil: sırf kendisi, gerçek ola-

rak.

bilkasıt: kasıtlı olarak.

binniyet: niyet ederek.

dahil: içine grime.

ehass-ı havas: seçkinlerin en seçkini.

ehl-i ilim: ilim sahipleri.

esasat: esaslar.

evrat: virtler, okunması âdet olan dinî dualar.

vakit, üstünde o nur yoktu. Bu kısmın en parlağı, evvel-kinin en azına mukabil gelmiyordu. Bundan anladım ki, sünnet-i seniye'nin şuaı bir iksirdir. Hem o sünnet, nur is-teyenlere kâfidir; hariçte nur aramaya ihtiyaç yoktur.”

İşte, böyle hakikat ve şeriatın bir kahramanı olan bir zatın bu hükmü gösteriyor ki, *sünnet-i seniye, saadet-i dâreynin temel taşıdır ve kemalâtın madeni ve menba-ıdır.*

اللَّهُمَّ الرَّزْقَنَا اتَّبِعِ السُّنَّةَ السَّيِّئَةَ¹
رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ²

Onuncu Nükte

ayetinde i'caz³ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

lı bir icaz vardır. Çünkü çok cümleler bu üç cümle'nin içinde derç edilmiştir. Şöyle ki:

Şu ayet diyor ki: “Allah’a (celle celâlühü) imanınız var-sa, elbette Allah’ı seveceksiniz. Madem Allah’ı seversiniz; Allah’ın sevdiği tarzı yapacaksınız. Ve o sevdiği tarz ise: Allah’ın sevdiği zata benzemelisiniz. Ona benzemek ise, ona ittiba etmektir. Ne vakit ona ittiba etseniz, Allah da sizi sevecek. Zaten siz Allah’ı seversiniz, tâ ki Allah da sizi sevsin.”

İşte bütün bu cümleler, şu ayetin yalnız mücmel ve kı-sa bir mealidir. Demek oluyor ki, insan için en mühim, âlî maksat, Cenab-ı Hakkın muhabbetine mazhar olma-sıdır. Bu ayetin nassıyla gösteriyor ki, o matlâb-ı âlânın

âli: yüce.
ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi.
celle celâlühü: şanı yüce olan.
Cenab-ı Hak: Allah.
derç: içine girme.
evvel: önce.
hakikat: gerçek.
hariç: dışarı.
hüküm: emir.
icaz: az sözle çok mana ifade et-me.
i'caz: mu'cizeli oluş.
iksir: bir şeyin kuvvetli, esas maddesi.
iman: itikat, inanç, inanma.
ittiba: tâbi olma, uyma.
kâfi: yeter.
kemalât: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
maden: asıl, kaynak.
maksat: gaye.
matlab-ı âlâ: en yüksek talep ve arzu.
mazhar: nail olma, şereflenme.
meal: mana, mefhum.
menba: kaynak.
mukabil: karşılık.

1. Allah'ım, bize sünnet-i seniye'ye uymayı nasip eyle.
2. Ey Rabbimiz! Biz indirdiğin kitaba inandık ve peygambere uyduk. sen de bizi, Senin birli-gine ve peygamberinin doğruluğuna şahitlik edenlerle beraber yaz. (Âl-i İmran Suresi: 53.)
3. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi: 31.)

mücmel: kısa ve az sözle ifa-de edilmiş.	ahiret mutluluğu.	hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
mühim: önemli.	sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri.	seriat: Allah tarafından pey-gamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara daya-nan hükümlerin hepsi.
nas: kesin hüküm.	Sünnet-i Seniyye: Hz. Mu-hammed'in (a.s.m.) yüksek	şua: ışın.
nur: aydınlık, ışık.		zat: kişi, şahıs.
nükte: ince söz ve mana.		
saadet-i dâreyn: dünya ve		

yolu Habibullah'a ittibadır ve sünnet-i seniyesine iktidadır. Bu makamda üç nokta ispat edilse, mezkûr hakikat tamamıyla tezahür eder.

• **Birinci Nokta:** Beşer, fıtraten, şu kâinatın Hâlık'ına karşı hadsiz bir muhabbet üzerine yaratılmıştır. Çünkü fıtrat-ı beşeriyede cemal karşı bir muhabbet ve kemal karşı perestiş etmek ve ihsana karşı sevmek vardır. Cemal ve kemal ve ihsan derecatına göre, o muhabbet tezayüt eder, aşkın en münteha derecesine kadar gider.

Hem bu küçük insanın küçücük kalbinde kâinat kadar bir aşk yerleşir. Evet, kalbin mercimek kadar bir sandukçası olan kuvve-i hafıza, bir kütüphane hükmünde binler kitap kadar yazı, içinde yazılması gösteriyor ki, kalb-i insan, kâinatı içine alabilir ve o kadar muhabbet taşıyabilir.

Madem fıtrat-ı beşeriyede ihsan ve cemal ve kemal karşı böyle hadsiz bir istidad-ı muhabbet vardır. Ve madem bu kâinatın Hâlık'ı, kâinata tezahür eden âsârıyla bilbedahe tahakkuku sabit olan hadsiz cemal-i mukaddesi, bu mevcudatta tezahür eden nukuş-i sanatıyla bizzat rure sübutu tahakkuk eden hadsiz kemal-i kudsi ve bütün zîhayatlarda tezahür eden hadsiz enva-ı ihsan ve in'amatıyla bilyakîn ve belki bilmüşahede vücudu tahakkuk eden hadsiz ihsanatı vardır. Elbette, zîşuurların en camii ve en muhtacı ve en mütefekkir ve en müştakı olan beşerden, hadsiz bir muhabbeti iktiza ediyor.

âsâr: eserler.
beşer: insanlık.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
bilyakîn: delil ve bürhan ile, şüphesiz.
bizzat: ister istemez, mecburen.
camii: kapsayıcı, ihtiva edici olan.
cemal: güzellik.
cemal-i mukaddes: mukad-

des ve kusurdan uzak olan güzellik.
derecat: dereceler, basamaklar.
enva-ı ihsan: nimet ve ihsanın çeşitleri.
fıtraten: yaratılıştan.
fıtrat-ı beşeriye: insanın tabiatı.
Habibullah: Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed.(a.s.m.)
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
Hâlık: her şeyi yoktan var

eden, Allah.
hükmünde: değerinde.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ihsanat: ihsanlar, lütuflar.
iktida: birini örnek alarak ona benzemeye çalışma, ittiba etme.
iktiza: gerektirme.
in'amat: nimetler.
ispat: delil göstererek doğruyu ortaya koyma.
istidad-ı muhabbet: sevgi kabiliyeti.
ittiba: tâbi olma, uyma.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kalb-i insan: insanlığın kalbi.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kemal-i kudsi: mukaddes mükemmellik.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
makam: durak.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.
muhabbet: sevgi.
muhtaç: ihtiyaç içinde bulunan.
münteha: son.
müştak: istiyaklı, arzulu.
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen.
nukuş-i sanat: sanat nakışları.
perestiş: aşın sevgi, meftunluk.
sandukça: küçük sandık.
sübut: sabit olma, meydana çıkma.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme.
tezahür: zuhur etme, görünme, ortaya çıkma.
tezayüt: artma, çoğalma.
zîhayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuurlu.

Evet, her bir insan o Hâlık-ı Zülcelâl'e karşı hadsiz bir muhabbete müstait olduğu gibi, o Hâlık dahi herkesten ziyade cemel ve kemal ve ihsanına karşı hadsiz bir mahbubiyete müstahaktır. Hatta insan-ı mü'minde, hayatına ve bekasına ve vücuduna ve dünyasına ve nefesine ve mevcudata karşı türlü türlü muhabbetleri ve şedit alâkaları, o istidad-ı muhabbet-i İlâhiyenin tereşşuhatıdır. Hatta insanın mütenevvi hissiyat-ı şedidesi, o istidad-ı muhabbetin istihaleleridir ve başka şekillere girmiş reşhalardır.

Malûmdur ki, insan kendi saadetiyle mütelezziz olduğu gibi, alâkadar olduğu zatların saadetleriyle dahi mütelezziz oluyor. Ve kendini belâdan kurtaranı sevdiği gibi, sevdiklerini de kurtaranı öyle sever. İşte, bu hâlet-i ruhiyeye binaen, insan, eğer her insana ait enva-ı ihsanat-ı İlâhiyeden yalnız bunu düşünse ki: "Benim Hâlık'ım beni zulûmat-ı ebediye olan ademden kurtarıp bu dünyada güzel bir dünyayı bana verdiği gibi, ecelim geldiği zaman beni idam-ı ebedî olan ademden ve mahvdan yine kurtarıp bâkî bir âlemde ebedî ve çok şaşaalı bir âlemi bana ihsan ve o âlemin umum enva-ı lezaiz ve mehasininden istifade edecek ve cevelân edip tenezzüh edecek zahiri ve batini hasseleri, duyguları bana in'am ettiği gibi, çok sevdiğim ve çok alâkadar olduğum bütün akarip ve ahbap ve ebna-i cinsimi dahi öyle hadsiz ihsanlara mazhar ediyor ve o ihsanlar bir cihette bana ait oluyor. Zira onların saadetleriyle mes'ut ve mütelezziz oluyorum. Madem ¹ **الْأَنْسَانُ عَبِيدُ الْإِحْسَانِ** sırrıyla, herkeste ihsana

adem: yokluk.
ahbap: dostlar.
akarip: akrabalar, yakınlar.
alâka: ilgi.
alâkadar: ilgili.
âlem: cihan.
bâkî: ebedî, daimî.
bâtını: içe ait, görünmeyen.
beka: bâkîlik, ebedîlik.
belâ: musibet.
binaen: -den dolayı.
cemal: güzellik.
cevelân eden: dolaşan, gezen.
cihet: yön.
ebedi: sonsuz, daimî.
ebna-i cins: aynı cinsten olanlar.
ecel: ölüm vakti.
enva-ı ihsanat-ı İlâhiye: İlâhî ihsan çeşitleri.
enva-ı lezaiz: lezzetlerin çeşitleri.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, Allah.
Hâlık-ı Zülcelâl: "celâl, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sıfâtı.
hasse: duygu.
hissiyat-ı şedit: şiddetli arzular, duygular.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş.
ihsan: ikram etme, lütuf.
in'am: nimetlendirme.
insan-ı mü'min: imanlı insan.
istidad-ı muhabbet: sevgi kabiliyeti.
istidad-ı muhabbet-i İlâhiye: İlâhî muhabbetin mahiyetinde olan.
istifade: faydalanma.
istihale: bir hâlden başka bir hâle geçiş, dönüşme.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.

1. İnsanda ihsan edene karşı bir muhabbet vardır.

mahbubiyet: sevilecek hâlde bulunma.
mahv: yok olma.
malûm: bilinen.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mehasin: güzellikler.
mes'ut: saadetli, bahtiyar.
mevcudat: var olan her şey.
muhabbet: sevgi.

müstait: kabiliyetli kimse.
müstehak: hak etmiş.
mütelezziz: lezzet alan, hoşlanan.
mütenevvi: çeşit çeşit.
nefis: can, kendi.
reşha: sızıntı, damla.
saadet: mutluluk.
şaşaalı: parlak.
şedit: şiddetli.

tenezzüh etmek: gezinti yapmak.
tereşşuhat: sızıntılar.
umum: bütün.
vücut: varlık, var olma.
zahiri: görünen.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: çok, fazla.
zulûmat-ı ebediye: ebedî, sonsuz karanlıklar.

karşı perestîş var; elbette, böyle hadsiz ebedî ihsanata karşı, kâinat kadar bir kalbim olsa, o ihsana karşı muhabbetle dolmak iktiza eder ve doldurmak isterim. Ben bilfiil o muhabbeti etmezsem de, bilistidat, biliman, binniyet, bilkabul, bittakdir, biliştıyak, bililtizam, bilirade suretinde ediyorum” diyecek. Ve hakeza, cemal ve kemalle karşı insanın göstereceği muhabbet ise, icmalen işaret ettiğimiz ihsana karşı muhabbete kıyas edilsin.

Kâfir ise, küfür cihetiyle, hadsiz bir adavet eder. Hatta kâinata ve mevcudata karşı zalimâne ve tahkirkârâne bir adavet taşıyor

• **İkinci Nokta:** Muhabbetullah, ittiba-ı sünnet-i Muhammediye Aleyhissalâtu Vesselâmu istilzam eder. Çünkü Allah'ı sevmek, Onun marziyatını yapmaktır. Marziyatı ise, en mükemmel bir surette zat-ı Muhammediyede (a.s.m.) tezahür ediyor. Zat-ı Ahmediyeye (a.s.m.) harekât ve ef'alde benzemek iki cihettir:

Birisi: Cenab-ı Hak sevmek cihetinde emrine itaat ve marziyatı dairesinde hareket etmek, o ittibai iktiza ediyor. Çünkü bu işte en mükemmel imam, zat-ı Muhammediyedir (a.s.m.).¹

İkincisi: Madem zat-ı Ahmediye (a.s.m.) insanlara olan hadsiz ihsanat-ı İlâhiyenin en mühim bir vesilesidir; elbette Cenab-ı Hak hesabına hadsiz bir muhabbete lâyıktır. İnsan, sevdiği zata eğer benzemek kabilsen, fıtraten benzemek ister. İşte, Habibullahı sevenlerin, sünnet-i seniyesine ittiba ile ona benzemeye çalışmaları kat'iyen iktiza eder.²

1. Bkz. Ahzab Suresi: 21.

2. Bkz. Enbiya Suresi: 107.

adavet: düşmanlık.
aleyhissalâtu vesselâm: “Salât ve selâm onun (Peygamberimizin) üzerine olsun,” anlamında.
bilfiil: fiilen, uygulamalı olarak.
bililtizam: özel surette kast ü niyetle, sıkıca sanılarak.

biliman: iman ile, inanarak.
bilirade: irade ile, isteyerek.
bilistidat: kabiliyetlerle.
biliştıyak: iştıyakla; özlem duyarak, arzu duyarak.
bilkabul: kabul ederek.
binniyet: kastederek, niyetle.
bittakdir: takdir ederek.
cemal: güzelliik.

Cenab-ı Hak: Allah.
cihet: yön.
ebedi: zevalsiz, sonsuz.
ef'al: fiiller, işler.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan.
Habibullah: Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed
hadsiz: sonsuz.

hakeza: böylece, bunun gibi.
harekât: davranışlar, tutumlar.
icmalen: kısaca, özetle.
ihsan: ikram etme, lütuf, iyilik.
ihsanat: ihsanlar, nimetler, lütf-ler, iyilikler.
ihsanat-ı İlâhiye: Allah'ın iyilikleri, bağışları.
iktiza: gerektirme.
imam: önder.
istilzam: gerekli görme, lüzumlu görme.
itaat: boyun eğme, uyma.
ittiba: tâbi olma, uyma.
ittiba-ı Sünnet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) sünnetine uymak, tatbik etmek.
kabil: mümkün.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kat'iyen: kat'î olarak, kesinlikle.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kıyas: karşılaştırma.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama.
lâyık: uygun, yakışır.
marziyat: Allah'ın rızasına mazhar olacak hâl ve hareketler.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muhabbet: sevgi.
Muhabbetullah: Allah sevgisi.
mühim: önemli.
perestîş: aşın sevgi, meftunluk, aşın derecede sevmek, düşkünlük.
suret: biçim, tarz.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
tahkirkârâne: hakaret edercesine.
tezahür: zuhur etme, meydana çıkma.
vesile: vasıta.
zalimâne: zulmeder surette, zalimce.
zat: kişi, şahıs.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.
zat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in şahsiyeti.

âdât-ı hasene: güzel ve sevaplı âdetler.

ahval: hâller, durumlar.

akval: sözler.

aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun (Peygamberimiz) üzerine olsun," anlamında.

âli: yüce.

azap: ceza.

azîm: büyük, yüce.

bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.

bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.

celp: çekme.

Cenab-ı Hak: Allah.

cilve-i rahmet: Cenab-ı Hakkın merhamet, şefkat ve lütfunun görüntüsü.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, azmak.

ef'al: fiiller, işler.

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.

emr-i istihbabî: bir şeyi veya bir işi mübah kılan emir.

farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.

feraiz: farzlar.

fiil: iş.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hususan: özellikle.

ikap: azap, ceza, eziyet.

ittiba: tâbi olma, uyma.

ittiba-ı Sünnet-i Ahmediye: Peygamberimizin (a.s.m.) sünnetine uyma.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

letaif: güzel ve hoş şeyler.

lezaiz: zevkler, lezzetler.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

maksad-ı insani: insanın gayesi, maksadı.

maksat: gaye.

masnuat: sanatla yapılmış şeyler.

mazhar: nail olma, şereflenme.

mecburiyet: mecburluk, zorunluluk.

mehasin: güzellikler, hüsünler.

menba: kaynak.

merhamet: şefkat göstermek, esirgemek.

mesele: problem, önemli konu.

muhabbet: sevgi.

• **Üçüncü Nokta:** Cenab-ı Hakkın hadsiz merhameti olduğu gibi, hadsiz bir muhabbeti de vardır. Bütün kâinatı masnuatın mehasini ile ve süslendirmesi ile Kendini hadsiz bir surette sevdirdiği gibi; masnuatını, hususan sevdirmesine sevmekle mukabele eden zîşuur mahlûkatı sever. Cennetin bütün letaif ve mehasini ve lezaizi ve niamatı bir cilve-i rahmeti olan bir Zatın nazar-ı muhabbetini kendine celbe çalışmak ne kadar mühim ve âli bir maksat olduğu bilbedahe anlaşılır. Madem, nass-ı kelâmıyla, Onun muhabbetine yalnız ittiba-ı sünnet-i Ahmediye (a.s.m.) ile mazhar olunur; ¹ elbette ittiba-ı sünnet-i Ahmediye (a.s.m.) en büyük bir maksad-ı insanî ve en mühim bir vazife-i beşeriye olduğu tahakkuk eder.

On Birinci Nükte

Üç Meseledir.

Birinci Mesele: *Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın sünnet-i seniyesinin menbaı üçtür: akvali, ef'ali, ahvalidir. Bu üç kısım dahi üç kısımdır: feraiz, nevafl, âdât-ı hasenesidir.*

Farz ve vacip kısmında ittibaa mecburiyet var; terkinde azap ve ikap vardır. Herkes ona ittibaa mükelleftir.

Nevafil kısmında, emr-i istihbabî ile, yine ehl-i iman mükelleftir; fakat terkinde azap ve ikap yoktur. Fiilinde ve ittibaında azîm sevaplar var. Ve tağyir ve tebdili bid'a ve dalâlettir ve büyük hatadır.

1. Bkz. Âl-i İmran Suresi: 31.

mukabele: karşılık.

mühim: önemli.

mükellef: vazifeli.

nass-ı kelâm: kesin ve doğru olan söz.

nazar-ı muhabbet: muhabbetli, sevgili bakış.

nevafl: nafileler; farz ve vacipler dışındaki ibadetler.

niamat: nimetler.

nükte: ince söz ve mana.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

sevap: mükâfat.

suret: biçim, tarz.

sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüksek hâl, söz, tavir ve tasvipleri.

tağyir: değiştirme.

tahakkuk: delil ile ispat edilme, kesinleşme.

tebdil: değiştirme, dönüştürme.

vacip: dinî bakımdan yapılması şart olan, terki caiz olmayan.

vazife-i beşeriye: insanlık vazifesi.

Zat: azamet ve ululuk sahibi olan Allah.

zîşuur: şuur sahibi.

Âdât-ı seniyesi ve harekât-ı müstahsenesi ise, hikmeten, maslahaten, hayat-ı şahsiye ve nev'iye ve içtimaiye itibarıyla onu taklit ve ittiba etmek gayet müstahsendir. Çünkü her bir hareket-i adiyesinde çok menfaat-i hayatiye bulunduğu gibi, mütabaat etmekle o adap ve âdetler ibadet hükmüne geçer.

Evet, madem dost ve düşmanın ittifakıyla, zat-ı Ahmediye (a.s.m.) mehasin-i ahlâkın en yüksek mertebelerine mazhurdur. Ve madem bilittifak nev-i beşer içinde en meşhur ve mümtaz bir şahsiyettir. Ve madem, binler mu'cizatın delâletiyle ve teşkil ettiği âlem-i İslâmiyetin ve kemalâtının şahadetiyle ve mübelliğ ve tercüman olduğu Kur'ân-ı Hakîm'in hakaikının tasdikiyle, en mükemmel bir insan-ı kâmil ve bir mürşid-i ekmeldir. Ve madem semere-i ittibayıyla milyonlar ehl-i kemal, meratib-i kemalâtta terakki edip saadet-i dâreyne vasil olmuşlardır. Elbette o zatın sünneti, harekâtı, iktida edilecek en güzel numunelerdir ve takip edilecek en sağlam rehberlerdir ve düstur ittihaz edilecek en muhkem kanunlardır. Bahtiyar odur ki, bu ittiba-ı sünnette hissesi ziyade ola. *Sünnete ittiba etmeyen, tembellik ederse hasaret-i azîme, ehemmiyetsiz görürse cinayet-i azîme, tekzibini işmam eden tenkit ise dalâlet-i azîmedir.*¹

İkinci Mesele: Cenab-ı Hak, Kur'ân-ı Hakîm'de ² **وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ** ferman eder. Rivayat-ı sahiha ile Hazret-i Aîşe-i Sıddika (r.a.) gibi Sahabe-i Güzin, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı tarif ettikleri

1. Bkz. Buhârî, İ'tisam: 2, Ahkâm: 1, Cihad: 109; Müslim, İmaret: 33; Neseî, Bey'at: 27; Müsned, 2:361.

2. Hiç şüphesiz sen pek büyük bir ahlâk üzerindesin. (Kalem Suresi: 4.)

adap: davranış kaideleri, ahlâk ve terbiyenin gerektirdiği hareket tarzı.
Âdât-ı Seniyye: Peygamberimizin güzel ahlâkı.
âdet: görenek, alışkanlık.
âlem-i İslâmiyet: İslâm dünyası.
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun (Peygam-

berimizin) üzerine olsun anlamında.
bahtiyar: mes'ut, mutlu.
bilittifak: birlikte, beraber.
Cenab-ı Hak: Allah.
cinayet-i azime: büyük cinayet.
dalâlet-i azime: en büyük dalâlet, sapkınlık.
delâlet: delil olma, gösterme.

düstur: kaide, kural.
ehl-i kemal: olgun ve değerli kişiler.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
harekât-ı müstahsene: herkesin beğendiği güzel hareketler, davranışlar.
hareket-i adiyeye: basit gibi görünen hareketler.
hasaret-i azime: büyük zarar

ve ziyan.

hayat-ı nev'iye: aile hayatı.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.

hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, kişisel yaşam.

hikmeten: hikmet açısından.

hisse: pay, nasip.

hükmüne: değerine.

ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.

iktida: tâbi olma, uyma.

insan-ı kâmil: mükemmel insan.

işmam: koklatma, çılatma.

itibar: değeriyle.

ittiba: tâbi olma, uyma.

ittiba-ı Sünnet: Peygamberimizin (a.s.m.) sünnetine uyma.

ittifak: fikir birliği etme.

ittihaz: edinme.

kemalât: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.

maslahaten: maslahat, fayda açısından.

mazhar: nail olma, şereflenme.

mehasin-i ahlâk: ahlâkı güzelliğler.

menfaat-i hayatiye: hayata faydalı şeyler.

meratib-i kemalât: yükselme, yücelme yolu.

mertebe: derece, basamak.

meşhur: şöhretli, şanlı, şerefli.

mu'cizat: mu'cizeler.

muhkem: sağlam.

mübelliğ: tebliğ eden, bildiren.

mümtaz: seçkin.

mürşid-i ekmel: en mükemmel ve kusursuz doğru yol gösterici.

müstahsen: herkesin güzel bulup beğendiği, makbul.

mütabaat: ittiba etme, birine tâbi olma.

nev-i beşer: insanlık, insanoglu.

rivayat-ı sahiha: doğru nakiller, doğru hadisler.

saadet-i dâreyn: dünya ve ahiret mutluluğu.

Sahabe-i Güzin: seçkin Sahabeler; Hz Muhammed' in (a.s.m.) en yakın dört Sahabesi, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali.

semere-i ittiba: uymanın vermiş olduğu netice ve verimlilik.

sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri.

şahadet: şahitlik.

tasdik: doğruluğunu kabul etme.

tekzip: yalanlama.

terakki: yükselme, ilerleme.

teşkil: şekillendirme.

vasıl: ulaşan, kavuşan.

zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.

ziyade: fazla.

ahval: hâller, durumlar.
akval: sözler.
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun (Peygamberimiz) üzerine olsun," anlamında.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
beyan: açıklama, anlatma, izah etme.
cerbeze: aldatıcı sözlerle kurnazlık.
daima: sürekli, her zaman.
divane: deli.
ef'al: fiiller.
ehemmiyet: önem.
fesat: bozukluk, fitne.
fitraten: yaratılış itibarıyla.
gabavet: kalın kafalılık, ahmaklık.
gafil: gaflette bulunan, ihmâl eden.
hadd-i vasat: orta derece.
halk: yaratma.
harekât: davranışlar.
hikmet: lâhî gaye, yüksek bilgi.
hilkaten: yaratılıştan, fitraten.
hükmünde: değerinde.
hükmüne: değerine, yerine.
ıçtinap: çekinme, sakınma.
ifrat: aşırı gitme, aşırılık.
iman: inanma.
imtisal: bir örneğe uygun şekilde hareket etme.
istikamet: doğruluk.
itidal: aşırı olmama, orta hâlde olma.
kat'i: kesin.
kuvve-i aklıye: akıl duygusu.
kuvve-i gadabiye: hiddet, öfke duygusu.
lâyık: uygun, münasip.
medar-ı istikamet: istikamet sebebi.
mehasin: güzellikler, hüsünler.
mehasin: güzellikler, hüsünler.
mehasin-i ahlâk: ahlâkî güzellikler.
meselâ: misal olarak.
mesale: önemli konu.
misal: örnek, numune.
mutedil: itidalli, aşırıya kaçmayan, ölçülü.
müberra: aklanmış, müstesna.
mükemmel: kâmil, noksansız, tam.
münezzeh: tenzih edilmiş, uzak.
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar.

zaman, ¹ خَلَقَهُ الْقُرْآن diye tarif ediyorlardı. Yani,

"Kur'an'ın beyan ettiği mehasin-i ahlâkın misali, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır. Ve o mehasini en ziyade imtisal eden ve fitraten o mehasin üstünde yaratılan odur."

İşte böyle bir zatın ef'al, ahval, akval ve harekâtının her birisi nev-i beşere birer model hükmüne geçmeye lâ-yık iken, ona iman eden ve ümmetinden olan gafillerin (sünnetine ehemmiyet vermeyen veyahut tağyir etmek isteyen) ne kadar bedbaht olduğunu divaneler de anlar.

Üçüncü Mesele: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hilkaten en mutedil bir vaziyette ve en mükemmel bir surette halk edildiğinden, harekât ve sekenatı itidal ve istikamet üzerine gitmiştir. Siyer-i seniyesi, kat'î bir surette gösterir ki, her hareketinde istikamet ve itidal üzere gitmiş, ifrat ve tefritten ıçtinap etmiştir.

Evet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, ² فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ emrini tamamıyla imtisal ettiği için,

bütün ef'al ve akval ve ahvalinde istikamet, kat'î bir surette görünüyor. Meselâ, kuvve-i aklıyenin fesat ve zulmeti hükmündeki ifrat ve tefriti olan gabavet ve cerbeze-den müberra olarak, hadd-i vasat ve medar-ı istikamet olan hikmet noktasında kuvve-i aklıyesi daima hareket ettiği gibi; kuvve-i gadabiyenin fesadı ve ifrat ve tefriti olan korkaklık ve tehevürden münezze olarak, kuvve-i gadabiyenin medar-ı istikameti ve hadd-i vasatı olan

1. Kur'an ahlâkı. Müslim, Salâtü'l-Müsafirîn: 139; Ebu Davud, Tatavvu: 26; Neseî, Tatavvu: 2; Müsned, 6:54, 91, 163, 188, 216; Münavi, Fezû'l-Kadir, 5:170.

2. Emrolunduğu gibi dosdoğru ol. (Hûd Suresi: 112.)

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
sekenat: durmalar.
Siyer-i Seniye: Hz. Peygamberin (a.s.m.) yüksek ahlâk ve vasıflarına dair yazılan kitap.
suret: biçim, tarz, görünüş.

sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri.
tağyir: değiştirme.
tefrit: normalin altında kalma, ifratın zıddı.
tehevür: öfkelenme, aşırı

hiddet.
ümme: Müslümanların tamamı; bütün Müslümanlar.
vaziyet: durum, hâl.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: çok, fazla.
zulmet: Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

şecaat-i kudsiye ile kuvve-i gadabiyesi hareket etmekle beraber; kuvve-i şeheviyenin fesadı ve ifrat ve tefriti olan humud ve fücürdan musaffa olarak, o kuvvenin medar-ı istikameti olan iffette, kuvve-i şeheviyesi daima iffeti, azamî masumiyet derecesinde rehber ittihaz etmiştir. Ve hakeza, bütün sünen-i seniyesinde, ahval-i fitriyesinde ve ahkâm-ı şer'iyesinde, hadd-i istikameti ihtiyar edip, zulüm ve zulümat olan ifrat ve tefritten, israf ve tebzirden içtinap etmiştir. Hatta tekellümünde ve ekl ve şürbünde iktisadı rehber ve israftan kat'iyen içtinap etmiştir. Bu hakikatin tafsilâtına dair binler cilt kitap telif edilmiştir.

¹ **الْعَارِفُ تَكْفِيهِ الْإِشَارَةُ** sınıncı, bu denizden bu katre ile iktifa edip, kıssayı kısa keseriz.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى جَامِعِ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ وَمَظْهَرِ سِرِّ «وَأَنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ» الَّذِي قَالَ: «مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فُسَادِ أُمَّتِي فَلَهُ أَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ» ² وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لَنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ³ سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ⁴

1. Arife bir işaret yeter.

2. Allah'ım, bütün güzel huyları kendisinde toplayan ve "Hiç şüphesiz sen pek büyük bir ahlâk üzerindesin" (Kalem Suresi: 4.) ayetinin sırrına mazhar olan ve "Ümmetimin fesadı zamanında benim sünnetime uyanlara yüz şehit sevabı vardır" buyuran zata salât eyle.

3. Dediler: "Bizi bu saadete erıştiren Allah'a hamd olsun. Yoksa Allah hidayet etmeseydi biz kendiliğimizden buna erişemezdik. Gerçekten Rabbimizin peygamberleri bize hakkı getirdiler." (A'raf Suresi: 43.)

4. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

ahkâm-ı şer'iye: şeriatın esas ve kanunları.
ahval-i fitriye: doğuştan gelen, fitrî hâller.
azamî: en fazla.
dair: alâkalı.

ekl: yeme.
fesat: bozukluk, fitne.
fücür: isret, ahlâka aykırı du-

rum.

hadd-i istikamet: istikamet sınırı, hududu.

hakeza: böylece, bunun gibi.

hakikat: gerçek, esas.

humud: helâle de, harama da iş-tahsızlık.

içtinap: çekinme, sakınma.

iffet: ahlâkî temizlik, helâle razı olup haramdan kaçınma.

ifrat: aşırı gitme, aşırılık.

ihtiyar: seçme, tercih.

iktifa: yeterli bulma, kâfi görme.

iktisat: aşırı davranmama, uygun hareket.

israf: savurganlık.

ittihaz: edinme.

kat'iyen: kat'î olarak, kesinlikle.

katre: damla.

kıssa: anlatılan, ibret verici hikâye.

kuvve: kuvvet, meleke.

kuvve-i gadabiy: hiddet, öfke duygusu.

kuvve-i şeheviy: cinsî istek duygusu, dünya zevklerine istek duygusu.

kuvve-i şeheviy: dünya zevklerine istek duygusu.

masumiyet: suçsuzluk.

medar-ı istikamet: doğruluk ve silesi.

musaffa: saflaşmış, arınmış.

rehber: yol gösteren, kılavuz.

sünen-i Seniyye: Hz. Peygamberin sünneti, ahlâk ve yaşayışı.

şecaat-i kudsiye: kusursuz ve noksansız cesaret.

şürb: içme.

tafsilât: tafsiller, açıklamalar.

tebzir: israf.

tefrit: normalin altında kalma, ifratın zıddı.

tekellüm: konuşma.

telif: kitap yazma; eser, kitap.

zulüm: haksızlık, eziyet.

zulûmat: dinsizlik, zulüm ve küfür.

* On İkinci Lem'a, Isparta'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

On İkinci Lem'a

Re'fet Beyin iki cüz'î suali münasebetiyle, iki nükte-i Kur'âniyenin beyanına daırdır.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ۝
الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلَىٰ إِخْوَانِكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

Aziz, sıddık kardeşim Re'fet Bey,

Senin, bu müsaadesiz zamanımda suallerin, beni müşkül bir mevkide bulunduruyor. Bu defaki iki sualin çendan cüz'idir, fakat iki nükte-i Kur'âniyeye münasebettar olduklarından ve küre-i arza dair sualiniz coğrafya ve kozmoğrafyanın yedi kat zemin ve yedi tabaka semavata tenkitlerine temas ettiğinden, bana ehemmiyetli geldi. Onun için, sualin cüz'iyetine bakmayarak, ilmî ve küllî bir surette, iki ayet-i kerîmeye dair İki Nükte icmalen beyan edilecek. Sen de cüz'î sualine karşı ondan hisse alırsın.

BİRİNCİ NÜKTE

İki Noktadır.

Sirinci Nokta:

وَكَايِنَ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ ۝
إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينِ ۝

ayetlerinin sırrınca,
rızkı doğrudan doğruya Kadîr-i Zülcelâl'in elindedir ve

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti; azamet ve şerefi olan ayet.
aziz: muhterem, değerli.
bereket: bolluk, saadet, mutluluk.
beyan: açıklama, anlatma, izah etme.
coğrafya: yeryüzünün tabii, beşerî, iktisadî, zirai durumlarını, yer yüzü şekillerini, iklim vb. yönlerini inceleyen ilim dalı.
cüz'î: küçük.
cüz'iyet: cüz'î oluş, küçüklük.
çendan: gerçi.
dair: alâkalı, ilgili.
ehemmiyet: önem.
hisse: pay.
icmalen: kısaca, özetle.
ilmî: ilim ile ilgili.
Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kat: tabaka.
kozmoğrafya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim, astronomi.
kudret: güç, kuvvet, takat.
küllî: umumî, genel.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mekki: durum, vaziyet.
mutlak: kayıtsız, şartsız.
münasebet: vesile.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
müsaade: elverişli, uygun olma durumu.
müşkül: zor, güç.
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm.
nükte: ince söz ve mana.
nükte-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait nükte.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
rızkı: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi sizin ve kardeşlerimizin üzerine olsun.
4. Yeryüzünde yürüyen ve kendi rızkını yüklenemeyen nice canlının ve sizin rızkınızı Allah verir. (Ankebut Suresi: 60.)
5. Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zariyat Suresi: 58.)

semavat: semalar, gökler.
sıddık: hiçbir zaman yalan söylemeyen, sözünde duran, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen.
sır: gizli hakikat.

sual: soru.
suret: biçim, tarz.
tabaka: kat, katman.
temas: değmek.
tenkit: eleştiri.
tenzih: her türlü eksik ve

noksandan uzak ve yüce tutma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
zemin: yer.

hazine-i rahmetinden çıkar. Her bir zîhayatın rızıkı taahhüd-i Rabbanîsi altında olduğundan, açlıktan ölmek olmamak lâzım gelir. Hâlbuki, zahiren açlıktan ve rıziksızlıktan ölenler çok görünüyor. Şu hakikatin ve şu sırrın hâlli şudur ki:

Taahhüd-i Rabbanî hakikattir; rıziksızlık yüzünden ölenler yoktur. Çünkü o Hakîm-i Zülcelâl, zîhayatın bedenine gönderdiği rızkın bir kısmını ihtiyat için şahm ve iç yağı suretinde iddihar eder. Hatta bedeninin her hücre-sine gönderdiği rızkın bir kısmını, yine o hücrenin bir köşesinde iddihar eder; istikbalde, hariçten rızık gelmediği zaman sarf edilmek üzere bir ihtiyat zahiresi hükmünde bulundurur. İşte, bu iddihar edilmiş ihtiyat rızık bitmeden evvel ölüyorlar. Demek o ölmek rıziksızlıktan değildir. Belki sû-i ihtiyardan tevellüt eden bir âdet ve o sû-i ihtiyardan ve âdetin terkinden neş'et eden bir marazla ölüyorlar.

Evvel, zîhayatın bedeninde şahm suretinde iddihar edilen rızık-ı fitrî, hadd-i vasat olarak kırk gün mükemmelen devam eder. Hatta bir marazın veya bir istiğrak-ı ruhanî neticesinde iki kırkı geçer. Hatta bir adam şedit bir inat yüzünden, Londra mahpushanesinde yetmiş gün, sıhhat ve selâmetle, hiçbir şey yemeden hayatı devam ettiğini on üç (şimdi otuz dokuz) sene evvel gazeteler yazmışlar.

Madem kırk günden yetmiş seksen güne kadar rızık-ı fitrî devam ediyor. Ve madem *Rezzak* ismi, gayet geniş bir surette rûy-i zeminde cilvesi görünüyor. Ve madem hiç ümit edilmediği bir tarzda, memeden ve odundan

âdet: usul, alışkanlık.

cilve: tecelli.

evvel: önce.

gayet: son derece.

hadd-i vasat: orta derece.

hakikat: gerçek.

Hakîm-i Zülcelâl: "sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi hikmetle yaratan" anlamında Allah'ın bir ismi.

hâl: durum.

hariç: dışarı.

hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.

hükmünde: yerinde.

iddihar: toplama, saklama.

ihtiyat: tedbirli hareket etme.

istiğrak-i ruhanî: tasavvufta Allah aşkından dolayı ruhen kendinden geçme hâli.

istikbal: gelecek.

kısım: bölüm, parça.

mahpushane: hapis yeri.

maraz: hastalık.

mükemmelen: mükemmel

bir şekilde.

neş'et: meydana gelme, ol-

ma.

netice: sonuç.

rezzak: bütün yaratılmışların rızıkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.

rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.

rızık-ı fitrî: yaratılışa birlikte verilen rızık, gıda.

rûy-i zemin: yeryüzü.

sarf: harcama.

selâmet: salımlık, esenlik.

sıhhat: hasta olmama, vücut-

ça sağlamlık.

sır: gizli hakikat.

su-i ihtiyar: kötü seçim.

suret: biçim, tarz.

şahm: etler arasında bulunan yağ.

şedit: şiddetli.

taahhüd-i Rabbanî: Allah'ın idaresi ve taahhüdü altında.

tarz: biçim, şekil.

terk: bırakma.

tevellüt: doğma.

zahire: gerektiği zaman harcanmak üzere saklanan yiyecek.

zahiren: görünüşte.

zîhayat: hayat sahibi, canlı olan insan veya hayvan.

rızıklar akıyor, baş gösteriyor. Eğer pürşer beşer sû-i ihtiyarıyla müdahale edip karışmazsa, her hâlde rızık-ı fitrî bitmeden evvel o zihayatın imdadına o isim yetişiyor, açlıkla ölüme yol vermiyor. Öyle ise, açlıktan ölenler, eğer kırk günden evvel ölseler, kat'iyen rıziksızlıktan değildir. Belki “*Terkü'l-âdat mine'l-mühlikât*”¹ sırrıyla, sû-i ihtiyardan gelen bir âdet ve terk-i âdetten neş'et eden bir illetten, bir marazdan ileri gelmiştir. Öyle ise, “Açlıktan ölmek olmaz” denilebilir.

Evet, bilmüşahede görünüyor ki, *rızık iktidar ve ihtiyar ile makusen mütenasiptir*. Meselâ, daha dünyaya gelmeden evvel, bir yavru, rahm-ı maderde ihtiyar ve iktidar-dan bütün bütün mahrum olduğu bir zamanda, ağzını kımlatacak kadar muhtaç olmayacak bir surette rızık veriliyor.

Sonra, dünyaya geldiği vakit, iktidar ve ihtiyar yok, fakat bir derece istidadı ve bilkuvve bir hissi olduğundan, yalnız ağzını yapıştırmak kadar bir harekete ihtiyaç ile en mükemmel ve en mugaddi ve hazmı en kolay ve en lâtif bir surette ve en acip bir fitratta, memeler musluğundan ağzına veriliyor.

Sonra, iktidar ve ihtiyara bir derece alâka peyda ettikçe, o kolay ve güzel rızık, bir derece çocuğa karşı nazlanmaya başlar. O memeler çeşmeleri kesilir, başka yerlerden rızık gönderilir. Fakat iktidar ve ihtiyarı rızık takip etmeye müsait olmadığı için, *Rezzak-ı Kerîm*, peder ve validesinin şefkat ve merhametlerini, iktidar ve ihtiyarına yardımcı gönderiyor. Her ne vakit iktidar ve ihtiyar

acip: şaşılın ve hayret uyandıran şey.
âdet: usul, alışkanlık.
alâka: ilgi, bağ.
beşer: âdemoğlu.
bilkuvve: potansiyel olarak.
bilmüşahede: görerek.
derece: miktar.
evvel: önce.
fitrat: yaratılış, tabiat.
hazım: sindirim.
his: duygu.
ihtiyar: kendi istek ve arzulanna göre hareket etme; seçme, tercih etme.
iktidar: güç yetme, yapabilme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
illet: hastalık.
imdat: yardıma yetişme.
istidat: kabiliyet.
kat'iyen: kesinlikle.
lâtif: güzel, narin.
mahrum: yoksun.
makusen: aksine olan; zıt, ters.
makusen mütenasip: ters orantılı, birbirine ters olarak bağlanan, biri arttıkça, diğerinin azalması.
maraz: hastalık.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak.
meselâ: misal olarak.

1. Âdetlerin terki, helâketin sebeplerindendir.

mugaddi: gıdalı, besleyici.
muhtaç: ihtiyacı olan.
müdahale: karışma.
müsait: uygun.
mütenasip: birbirine uyumlu, uygun, münasip.
naz: cilve.
neş'et: meydana gelme, olma.
peder: baba.
peyda: meydana çıkma.

pürşer: kötülük dolu.
rahm-i mader: ana rahmi.
Rezzak-ı Kerîm: ikram sahibi olan rızık verici; Cenab-ı Hak.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.
rızık-ı fitrî: yaratılışla birlikte verilen rızık.
sır: gizli hakikat.
su-i ihtiyar: kötü seçim.

suret: biçim, tarz.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.
terk-i âdet: âdetin terki.
terkü'l-âdat mine'l-mühlikât: âdetlerin terki, helâketin sebeplerindendir.
valide: ana, anne.
ziyahat: hayat sahibi.

tekemmül eder; o vakit rızık ona koşmaz ve koşturulmaz. Rızık yerinde durur, der: “Gel, beni ara ve bul ve al!” Demek rızık, iktidar ve ihtiyar ile makusen mütenasiptir. Hatta çok risalelerde beyan etmişiz ki, en ihtiyarsız ve iktidarsız hayvanlar daha iyi yaşıyorlar, daha iyi besleniyorlar.

İkinci Nokta:

İmkânın envai var. İmkân-ı aklî, imkân-ı örfî, imkân-ı adî gibi kısımları vardır. Bir hâdise, eğer imkân-ı aklî dairesinde olmazsa reddedilir; imkân-ı örfî dairesinde olmazsa dahi mu’cize olur; fakat kolayca keramet olamaz. Eğer örfen ve kaideten naziri bulunmazsa, şuhut derecesinde bir bürhan-ı kat’î ile ancak kabul edilir.

İşte, bu sırta binaen, kırk gün ekmek yemeyen Seyyid Ahmed-i Bedevî’nin harikulâde hâlleri imkân-ı örfî dairesindedir. Hem keramet olur, hem harikulâde bir âdeti de olabilir. Evet, Seyyid Ahmed-i Bedevî’nin acip ve istiğrakkârâne hâllerde bulunduğu, tevatür derecesinde naklediliyor. Kırk günde bir defa yemek yemesi vaki olmuştur. Fakat her vakit öyle değil; keramet nev’inden bazı defa olmuştur. Bir ihtimal var ki, hâlet-i istiğrakıyesi yemeye ihtiyaç görmediği için, ona nispeten âdet hükmüne girmiştir. Seyyid Ahmed-i Bedevî nev’inden çok evliyalarından bu tarz harikalar mevsukan rivayet edilmiş. Madem Birinci Nuktada ispat ettiğimiz gibi, müddehar rızık kırk günden fazla devam eder ve o miktar yememek âdeten mümkündür ve mevsukan harika adamlardan o hâl rivayet edilmiştir; elbette inkâr edilmeyecektir.

acip: şaşılma ve hayret uyanıran şey.
âdet: usul, alışkanlık.
beyan: açıklama, anlatma, izah etme.
binaen: -den dolayı.
bürhan-ı kat’î: kat’î, kesin delil.
derece: mertebe.
enva: çeşitler, türler.
evliya: velîler, Allah dostları.
hâdise: olay.
hâl: durum.
hâlet-i istiğrakıye: kendin-

den geçip dünyayı unutma, manevî bir sarhoşluk hâline girme.
harika: olağanüstü.
harikulâde: olağanüstü.
hükmüne: değerine.
ihhtimal: olabirliklik.
ihhtiyaç: gereklilik.
ihhtiyarsız: elinde olmadan.
ihhtidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
ihhtân: olabirliklik.
ihhtân-ı âdi: her zaman ola-

bilen.
ihhtân-ı aklî: aklın mümkün olma.
ihhtân-ı örfî: bir şeyin olabirliğinin genel kabul görmesi.
ihhtâr: reddetme, inanmama.
ihhtat: doğruyu delil göstere rek meydana koyma.
ihhtagrakkârâne: vecd içinde, ilâhî aşka dalmış gibi.
ihhtaideten: kural olarak.
ihhteramet: Allah’ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.

kısım: bölüm, parça.
makusen: birbirine ters olarak.
mevsukan: güvenilir ve sağlam şekilde.
mu’cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
müddehar: biriktirilmiş, toplanıp saklanmış.
mümkün: olabilir.
mütenasip: münasip, uygun olan.
nakl: anlatma, söyleme.
nazir: bakan.
nev: çeşit, tür.
nispeten: nispetle, göre.
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm.
örfen: örfî olarak.
ret: reddetme, kabul etmeme.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.
sır: gizli hakikat.
şuhut: şahit olma, müşahade etme.
tarz: biçim, şekil.
tekemmül: olgunlaşma.
tevatür derecesi: yalanda birleşmeleri imkânsız olan insanların verdiği kesin haber.
vâki: vuku bulan, olan.

İkinci sual münasebetiyle iki mesele-i mühimme beyan edilecek.

Çünkü coğrafya ve kozmoğrafya fenlerinin kısacık kanunlarıyla ve daracık düsturlarıyla ve küçücük mizanlarıyla Kur'ân'ın semavatına çıkamadıklarından ve âyâtın yıldızlarındaki yedi kat manaları keşfemediklerinden, ayeti tenkit, belki inkârına divanecesine çalışmışlar.

Birinci Mesele-i Mühimme: Semavat gibi arzın da yedi tabaka olmasına dairdir. Şu mesele, yeni zamanın feylesoflarına hakikatsiz görünüyor; onların arza ve semavata dair olan fenleri kabul etmiyor. Bunu vasıta ederek bazı hakaik-ı Kur'âniyeye itiraz ediyorlar. Buna dair muhtasaran birkaç işaret yazacağız.

Birincisi: Evvelâ, ayetin manası ayrıdır ve o manaların efradı ve mâsadaıkları ayrıdır. İşte o küllî mananın müteaddit efradından bir ferdi bulunmazsa, o mana inkâr edilmez. Semavatın yedi tabakasına ve arzın yedi katına dair mana-i küllîsinin çok efradından yedi mâsadak zahiren görünüyor.

Saniyen, ayetin sarahatinde “yedi kat arz” dememiş. ¹ **اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ** ilâahir. Ayetin zahiri diyor ki: “Arzı da o seb'a semavat gibi halk etmiş. Ve mahlûkatına mesken itti haz etmiş.” Yedi tabaka olarak halk ettim, demiyor. Misliyet ise, mahlûkiyet ve mahlûkata meskeniyet cihetiyle bir teşbihtir.

İkincisi: Küre-i arz her ne kadar semavata nispeten çok küçüktür; fakat hadsiz masnuat-ı İlâhiyenin meşheri,

arz: yer, dünya.
âyât: Kur'ân ayetleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan: açıklama, anlatma, izah etme.
cihet: yön.
coğrafya: yeryüzünün tabii, beşerî, iktisadî, ziraî durumlarını, yer yüzü şekillerini, iklim vb. yönlerini inceleyen ilim dalı.
dair: alâkalı, ilgili.
divane: deli.
düstur: kanun, kaide.
efrat: fertler.
evvelâ: her şeyden önce.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
hakaik-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatleri, gerçekleri.
hakikat: gerçek, asıl.
halk: yaratma.
ilâahir: sonuna doğru.
inkâr: reddetme, inanmama.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
ittihaz: edinme.
kanun: bir ilmin düzenlenmiş ka-ideleri.
kat: tabaka.
keşf: açma, gizli bir şeyi bulup meydana çıkarma.
kozmoğrafya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim.
Kur'ân'ın semavatı: Kur'ân'ın yüce makam ve manaları.
küllî: umumî, genel.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

1. O Allah ki, yedi göğü yarattı ve yeryüzünü de onlar gibi yaratarak mahlûklarına mesken yaptı. (Talâk Suresi: 12.)

mahlûkiyet: yaratılmışlık.
mana: anlam.
mana-i küllî: geniş ve etraflı manasıyla.
mâsadak: doğrulayıcı.
mesele: problem, önemli konu.
mesele-i mühimme: önemli mesele.
mesken: oturulacak yer.

meskeniyet: mesken oluş.
misliyet: benzeri ve misli olmak.
mizan: terazi, ölçü.
muhtasaran: muhtasar olarak, özet olarak.
münasebet: vesile.
müteaddit: çeşit çeşit.
saniyen: ikinci olarak.
sarahat: sarıhlik, açıklık.

seb'a: yedi.
semavat: semalar, gökler.
sual: soru.
tabaka: kat, katman.
tenkit: eleştiri.
teşbih: benzetme.
vasıta: aracı.
zahir: görünen, açık anlam.
zahiren: görünüşte.

mazharı, mahşeri, merkezi hükmünde olduğundan, kalp cesede mukabil geldiği gibi, küre-i arz dahi koca, hadsiz semavata karşı bir kalp ve manevî bir merkez hükmünde olarak mukabil gelir. Onun için,

- zeminin küçük mikyasta eskiden beri yedi (HAŞİYE) iklimi,
- hem Avrupa, Afrika, Okyanusya, iki Asya, iki Amerika namlarıyla maruf yedi kıt'ası,
- hem denizle beraber Şark, Garb, Şimal, Cenup, bu yüzdeki ve yeni dünya yüzündeki malûm yedi kıt'ası,
- hem merkezinden tâ kısr-ı zahiriye kadar hikmeten, fennen sabit olan muttasıl ve mütenevvi yedi tabakası,
- hem zîhayat için medar-ı hayat olmuş yetmiş basit ve cüz'î unsurları tazammun edip ve "yedi kat" tabir edilen meşhur yedi nevi küllî unsuru,
- hem "dört unsur" denilen su, hava, nâr, toprak (türap) ile beraber, "mevalid-i selâse" denilen maadin, nebatat ve hayvanatın yedi tabakaları ve yedi kat âlemleri,
- hem cin ve ifrit ve sair muhtelif zîşuur ve zîhayat mahlûkların âlemleri ve meskenleri olduğu, çok kesretli ehl-i keşif ve ashab-ı şuhudun şahadetiyle sabit yedi kat arzın âlemleri; hem küre-i arzımıza benzeyen yedi küre-i uhra dahi bulunmasına, zîhayata makar ve mesken olmasına işareten yedi tabaka, yani, yedi küre-i arziye bulunmasına işareten, küre-i arz dahi, yedi tabaka, âyât-ı Kur'âniyeden fehmedilmiştir.

HAŞİYE: Seb'a ile beraber, yedi kelimesi yedi kere tevafuku pek güzel düşmüş.

âlem: varlık sınıflarından her biri.
arz: yer, dünya.
ashab-ı şuhut: her şeyi görür gibi inanan itikat sahibi velîler.
âyât-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri.
cenup: güney.
ceset: vücut, beden.
cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en mühim sakini.
cüz'î: parçaya ait olan, küçük.

ehl-i keşif: bazı sırları Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen velîler.
fehmetme: anlama.
fennen: fence.
garp: batı.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
haşiye: dipnot.
hayvanat: hayvanlar.
hikmeten: hikmet açısından.
hükmünde: değerinde.
ifrit: cin taifesinden çok zararlı, kötü ve korkunç bir cins.
işareten: işaret ederek.

kesretli: çokluklu.
kısr-ı zahiri: dış görünüş.
kıt'a: dünyanın kara parçalarından her biri.
küllî: umumî, tümel.
küre-i arz: dünya, yer küre.
küre-i arziye: yer küresi, dünya.
küre-i uhra: diğer dünyalar.
maadin: madenler.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.
mahşer: toplanılacak yer.
makar: oturlan yer, mes-

ken.

malûm: bilinen.

manevî: manaya ait.

maruf kıt'a: bilinen kıt'a.

masnuat-ı ilâhiye: Allah tarafından sanatla yaratılanlar.

mazhar: görüldüğü yer

medar-ı hayat: hayat sebebi.

mesken: oturulacak yer.

meşher: teşhir yeri, sergi yeri.

mevalid-i selâse: nebat, hayvan ve madde olmak üzere tabiatın üç âleminden bahseden ilim, tabiat ilmi.

mikyâs: ölçü.

muhtelif: çeşitli.

mukabil: karşılık.

muttasıl: bitişik, yapışık.

mütenevvi: çeşit çeşit.

nam: ad.

nâr: ateş.

nebatat: bitkiler.

nevi: çeşit, tür.

nispeten: kıyaslayarak, nispetle.

sabit: ispatlanmış.

sair: diğer, öteki.

seb'a: yedi sayısı.

semavat: semalar, gökler.

şahadet: şahitlik

şark: doğu.

şimal: kuzey.

tabaka: kat, katman.

tabir: ifade.

tazammun: ihtiva etme, içine alma.

tevafuk: uygun gelme.

türap: toprak.

unsur: birleşik bir şeyi meydana getiren elemanlardan her biri.

zemin: yeryüzü.

zîhayat: hayat sahibi.

zîşuur: şuurlu.

İşte, yedi nevi ile yedi tarzda arzın yedi tabakası mevcut olduğu tahakkuk ediyor. Sekizincisi olan ahirki mana başka nokta-i nazarda ehemmiyetlidir; o yedide dahil değildir.

Üçüncüsü: Madem Hakîm-i Mutlak israf etmiyor, abes şeyleri yaratmıyor. Ve madem mahlûkatın vücutları zîşuur içindir ve zîşuurla kemalini bulur ve zîşuurla şenlenir ve zîşuurla abesiyetten kurtulur. Ve madem bilmüşahede o Hakîm-i Mutlak, o Kadîr-i Zülcelâl, hava unsurunu, su âlemini, toprak tabakasını hadsiz zîhayatlarla şenlendiriyor. Ve madem hava ve su, hayvanatın cevelânına mâni olmadığı gibi; toprak, taş gibi kesif maddeler elektrik ve röntgen gibi maddelerin seyrine mâni olmuyorlar. Elbette o Hakîm-i Zülkernal, o Sâni-i Bizeval, küre-i arzımızın merkezinden tut, tâ meskenimiz ve merkezimiz olan bu kısr-ı zahiriye kadar birbirine muttasıl yedi külli tabakayı ve geniş meydanlarını ve âlemlerini ve mağaralarını boş ve hâlî bırakmaz. Elbette onları şenlendirmiş, o âlemlerin şenlenmesine münasip ve muvafık zîşuur mahlûkları halk edip orada iskân etmiştir. O zîşuur mahlûklar, madem ki melâike ecnasından ve ruhanî envalarından olmak lâzım gelir; elbette, en kesif ve en sert tabaka, onlara nispeten, balığa nispeten deniz ve kuşa nispeten hava gibidir. Hatta zeminin merkezindeki müthiş ateş dahi, o zîşuur mahlûklara nispeti, bizlere nispeten güneşin harareti gibi olmak iktiza eder. O zîşuur ruhanîler nurdan oldukları için, nâr onlara nur gibi olur.

abes: boş, lüzumsuz şey.

abesiyet: faydasız lüzumsuz ve boş olma.

ahir: sonraki.

âlem: varlık sınıflarından her biri, dünya.

arz: yer, dünya.

bilmüşahede: gözle görerek.

cevelân: gezinme, hareketlilik.

ecnas: cinsler, türler.

ehemmiyet: önem.

enva: çeşitler.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.

Hakîm-i Zülkernal: kemal sahibi, her şeyi faydalı ve hikmetli yaratan Allah.

hâlî: تنها, boş.

halk: yaratma.

hararet: sıcaklık.

hayvanat: hayvanlar.

iktiza: lâzım gelme, gerekme.

iskân: yerleştirme.

israf: savurganlık.

Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.

kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.

kesif: kaba, şeffaf olmayan.

kısr-ı zahiri: dış görünüş.

külli: umumî, tümel.

küre-i arz: dünya, yer küre.

lâzım: gerekli.

mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

mana: anlam.

mâni: engel.

melâike: melekler.

merkez: bir şeyin ortası.

mesken: oturulacak yer.

mevcut: var olan.

muttasıl: bitişik.

muvafık: uygun, münasip.

münasip: uygun, lâyık.

müthiş: dehşet veren, korkutan.

nâr: ateş.

nevi: çeşit, tür.

nispet: kıyas, oran.

nispeten: kıyaslayarak, nispetle.

nokta-i nazar: bakış açısı.

nur: aydınlık, ışık.

ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.

Sâni-i Bizeval: sonsuz ve tükenmez sanat sahibi olan Allah.

seyr: ilerleyiş, gidiş.

tabaka: kat, katman.

tahakkuk: kesinleşme.

tarz: biçim, şekil.

unsur: birleşik bir şeyi meydana getiren elemanlardan her biri.

vücut: varlık.

zemin: yeryüzü.

zihayat: hayat sahibi.

zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

Dördüncüsü: On Sekizinci Mektupta tabakat-ı arzın acaibine dair ehl-i keşfin tavr-ı akıl haricinde beyan ettikleri tasvirata dair bir temsil zikredilmiştir. Hulâsası şudur ki:

Küre-i arz, âlem-i şahadette bir çekirdektir; âlem-i misaliye ve berzahiyede bir büyük ağaç gibi, semavata omuz omuza vuracak bir azamettedir. Ehl-i keşfin küre-i arzda ifritlere mahsus tabakasını bin senelik bir mesafe görmeleri, âlem-i şahadete ait küre-i arzın çekirdeğinde değil, belki âlem-i misalîdeki dallarının ve tabakalarının tezahürüdür. Madem küre-i arzın zahiren ehemmiyetsiz bir tabakasının böyle başka âlemde azametli tezahüratı var; elbette yedi kat semavata mukabil yedi kat denilebilir. Ve mezkûr noktaları ihtar için, icaz ile i'caz-kârâne bir tarzda âyât-ı Kur'âniye, semavatın yedi tabakasına karşı bu küçük arzu mukabil göstermekle işaret ediyor.

İkinci Mesele-i Mühimmedir:

1 تَسْبِيحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ilâahir.
2 ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّيْنَهَا سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Şu ayet-i kerîme gibi müteaddit ayetler, semavatı yedi sema olarak beyan ediyor. *İşaratü'l-l'caz* tefsirinde, eski Harb-i Umumînin birinci senesinde cephe-i harpte ihtisar mecburiyetiyle gayet mücmel beyan ettiğimiz o meselenin yalnız bir hulâsasını yazmak münasıptır. Şöyle ki:

Eski hikmet, semavatı dokuz tasavvur edip, lisan-ı şer'ide Arş ve Kürs'ü yedi semavat ile beraber kabul edip

dair: alâkalı, ilgili.
ehemmiyet: önem.
ehl-i keşif: bazı sırları, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler.
gayet: son derece.
Harb-i Umumi: umumî savaş; 1914. 1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı."
hariç: bir şeyin dışı.
hikmet: felsefe.
hulâsa: kısaca, özet.
icaz: az sözle çok mana ifade etme.
i'caz-kârâne: mu'cizeli bir şekilde.
ifrit: cin taifesinden çok zararlı, kötü ve korkunç bir cins.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
ihtisar: kısaltma, özetleme.
ilâahir: sonuna doğru.
irade: dileme isteme.
İşaratü'l-l'caz: Bediüzzaman Said Nursî'nin, Risale-i Nur külliyyatında yer alan bir eseri.
küre-i arz: dünya, yer küre.
Kürs: arşın altındaki gök tabakası.
lisan-ı şer'i: şer'î lisan, dinî literatür.
mahsus: has.
meburiyet: zorunluluk.
mesafe: uzaklık.
mesele: önemli konu.
mesele-i mühimme: önemli mesele.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.
mukabil: karşılık.
mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, özet.
münasip: uygun.
müteaddit: birçok, çeşitli.
sema: gökyüzü.
semavat: semalar, gökler.
tabaka: kat, katman.
tabakat-ı arz: yerin tabakaları.
tanzim: düzene koyma.
tarz: biçim, şekil.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme.
tasvirat: tasvirler, suretlendirme-ler.
tavr-ı akıl: akıl ölçüleri.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı.
temsil: benzetme.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tezahür: zuhur etme, görünme.
tezahürat: görünüşler, belirme-ler.
zahiren: görünüşte.
zikir: anma.

1. Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. (İsra Suresi: 44.)
2. Bundan başka semaya da iradesini yöneltti ve gökleri yedi tabaka olarak tanzim etti. (Bakara Suresi: 29.)

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
âlem-i berzahiyeye: ruhların kıyamete kadar bekledikleri âlem.
âlem-i misalî: görüntülere ait âlem.

âlem-i misaliye: bütün varlıkların ve olayların görüntülerinin yansıdığı görüntüler âlemine ait.
âlem-i şahadet: şahadet âlemi, gözle gördüğümüz âlem.
Arş: göğün en yüksek katı.
arz: yer, dünya.
âyât-ı Kur'âniye: Kur'an'ın

ayetleri.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'an'ın ayeti.
azamet: büyüklük, yücelik.
beyan: açıklama, anlatma, izah etme.
cephe-i harp: harp cephesi.

acip: hayret veren, garip.
âdeta: sanki.
asır: yüzyıl.
âyât: Kur'an ayetleri.
cazibe: çekim.
dafia: itme
dâhi: olağanüstü zekâyâ sahip.
ecram-ı ulviye: yıldızlar ve gezegenler.
ehl-i tefsir: Kur'an-ı Kerim'in manasını açıklayanlar.
emvac: dalgalar.
esir: kâinattaki boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher.
evvel: önce.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fennen: fence, fen vasıtası ile.
feza-i âlem: gökyüzü.
gayet: son derece.
had: sınır.
hadd-i vasat: orta derece.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.
hakikat: gerçek.
hakikat-i Kur'âniye: Kur'an'ın ifade ettiği hakikat.
halk: yaratma.
hararet: sıcaklık.
hark (حَرْق): yarma, yırtma; • suyun aktığı yarı.
hark ve iltiyam: yarma ve yapıştıma; yırtılma ve iyileşme.
hikmet: felsefe.
hikmeten: felsefece.
hikmet-i cedide: yeni fenler, müspet ilimler.
hikmet-i kudsiye: kusursuz ve eksiksiz hikmet.
hükema: hâkimler, filozoflar.
i'caz: mu'cizeli oluş.
ifade: anlatma, deyiş.
ifrat: aşırı gitme.
ihtiyar: seçme, tercih.
iltiyam: yaranın kapanıp iyi olması.
inkâr: reddetme, inanmama.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
kabil: olabilir, mümkün.
kaide: kural, esas.
kanun: kaide.
karardâde: kararı verilmiş.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
mana: anlam.
mecbur: zorunda kalma.
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her biri.
muhtasar: kısa, özet.
mukabil: karşılık.
müddet: süre.
mürur: bitme, sona erme.

acip bir suretle semavatı tasvir etmiştiler. O eski hikmetin dâhî hükemasının şaşaalı ifadeleri, nev-i beşeri çok asırlar müddetince tahakkümleri altında tutmuşlar. Hatta, çok ehl-i tefsir, âyâtın zahirlerini onların mezhebine göre tevfiik etmeye mecbur kalmışlar. O suretle Kur'an-ı Hakîm'in i'cazına bir derece perde çekilmişti.

Ve hikmet-i cedide namı verilen yeni felsefe ise, eski felsefenin mürur ve ubura ve hark ve iltiyama kabil olmayan, semavat hakkındaki ifratına mukabil tefrit edip, semavatın vücudunu âdeta inkâr ediyorlar. Evvelkiler ifrat, sonrakiler tefrit edip, hakikati tamamıyla gösterememişler.

Kur'an-ı Hakîm'in hikmet-i kudsiyesi ise, o ifrat ve tefriti bırakıp, hadd-i vasatı ihtiyar edip, der ki: Sâni-i Zülcelâl yedi kat semavatı halk etmiştir. Hareket eden yıldızlar ise, balıklar gibi sema içinde gezerler ve tesbih ederler. Hadiste **السَّمَاءُ مَوْجٌ مَكْفُوفٌ** denilmiş. Yani, "Sema, emvacı karardâde olmuş bir denizdir."

İşte bu hakikat-i Kur'âniyeyi yedi kaide ve yedi vecih mana ile gayet muhtasar bir surette ispat edeceğiz.

Birinci kaide: Fennen ve hikmeten sabittir ki, bu had-di yok feza-i âlem, nihayetsiz bir boşluk değil, belki "esîr" dedikleri madde ile doludur.

İkincisi: Fennen ve aklen, belki müşahedeten sabittir ki, ecram-ı ulviyenin cazibe ve dafia gibi kanunlarının rabıtası ve ziya ve hararet ve elektrik gibi maddelerdeki

1. Müsned, 2:370; Tirmizî, 58. Surenin tefsiri: 1; Heysemî, Mecma'ü'z-Zevaid, 8:132.

müşahedeten: müşahade yoluyla, gözle görünür şekilded.
nam: ad.
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar.
nihayetsiz: sonsuz.
perde: örtü.
rabıta: bağ.
sabit: ispat edilmiş.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
sema: gökyüzü.
semavat: semalar, gökler.
suret: biçim, tarz.
şaşaa: zahiri parlak görünüş.
tahakküm: zorla hükmetme.
tasvir: bir şeyin özelliklerini anlatarak göz önünde canlandırma.
tefrit: normalin altında kal-

ma, ifratın zıddı.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tevfiik: uygun düşürme, bir şeyi uygun duruma getirme.
ubur: geçme, atlama.
vecih: yön.
vücut: varlık.
zahir: açık anlam.
ziya: ılık, aydınlık.

kuvvetlerin naşiri ve nâkili, o fezaı dolduran bir madde mevcuttur.

Üçüncüsü: Madde-i esîriye, esîr kalmakla beraber, sair maddeler gibi muhtelif teşekkülâta ve ayrı ayrı suretlerde bulunduğu tecrübeten sabittir. Evet, nasıl ki buhar, su, buz gibi havaî, mayi, camit üç nevi eşya aynı madde-den oluyor. Öyle de, madde-i esîriye den dahi yedi nevi tabakat olmasına hiçbir mâni-i aklî olmadığı gibi, hiçbir itiraza medar olmaz.

Dördüncüsü: Ecram-ı ulviyeye dikkat edilse görünüyor ki, o ulvî âlemlerin tabakatında muhalefet var. Meselâ, Nehrussema ve Kehkeşan namıyla maruf, Türkçe Samanyolu tabir olunan, bulut şeklindeki daire-i azîmenin bulunduğu tabaka, elbette sevabit yıldızların tabakasına benzemiyor. Güya tabaka-i sevabit yıldızları, yaz meyveleri gibi yetişmiş, ermişler. Ve o Kehkeşandaki bulut şeklinde görülen hadsiz yıldızlar ise, yeniden yeniye çıkıp ermeye başlıyorlar. Tabaka-i sevabit dahi, sadık bir hads ile, Manzume-i Şemsiyenin tabakasına muhalefeti görünüyor. Ve hakeza, yedi manzumat ve yedi tabaka birbirine muhalif bulunması, his ve hads ile derk olunur

Beşincisi: Hadsen ve hissên ve istikraen ve tecrübeten sabit olmuştur ki, bir maddede tanzim ve teşkil düşse ve o maddeden başka masnuat yapılsa, elbette muhtelif tabaka ve şekillerde olur. Meselâ, elmas madeninde teşkilât başladığı vakit, o maddeden hem ramat, yani hem kül, hem kömür, hem elmas neveleri tevellüt ediyor. Hem

âlem: varlık sınıflarından her biri.
camit: katı madde.
daire-i azîme: arzın merkezinden geçerek sema küresini kesen her hangi bir düzlemin kestiği ara kesit.
derk etme: anlama, kavrama.
ecram-ı ulviye: yıldızlar ve gezegenler.
esîr: kâinattaki boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher.

feza: uzay.
güya: sanki.
hads: zan, sezgi.
hadsen: sezmekle.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: böylece, bunun gibi.
havaî: gaz hâlinde.
hiss: duygu.
hissen: hissî olarak.
istikraen: etraflı bilgi edinecek.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
Kehkeşan: samanyolu.

madde-i esîriye: esir maddesi.
mânî-i aklî: aklî imkânsızlık.
manzumat: sıralanmalar.
manzume-i şemsiye: güneş sistemi.
maruf: bilinen.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mayi: su hâlinde bulunan şey, sıvı.
medar: dayanak noktası, sebep.
meselâ: misal olarak.

mevcut: var olan.
muhalefet: zıtlık, muhaliflik.
muhalif: zıt.
muhtelif: çeşitli.
nâkil: nakleden, taşıyan
nam: ad.
naşir: yayan.
Nehrussema: samanyolu.
nevi: cins, çeşit, tür.
remat: ateş külü.
sabit: ispat edilmiş.
sadık: doğru, gerçek.
sair: diğer, öteki.
samanyolu: açık gecelerde gök yüzünde boydan boya görülen uzun yıldız kümesi.
sevabit: sabit olanlar.
suret: biçim, görünüş.
şekil: görünüş, biçim.
tabaka: kat, katman.
tabaka-i sevabit: sabit bilinen yıldızlar tabakası.
tabakat: tabakalar.
tabir: ifade.
tanzim: düzenleme.
tecrübeten: tecrübe ederek, tecrübe olarak.
teşekkülât: teşekküller, oluşumlar.
teşkil: şekillendirme, vücut verme.
teşkilât: düzen verişler.
tevellüt: doğma.
ulvî: yüce, semavî.

meselâ ateş teşekküle başladığı vakit, hem alev, hem du-man, hem kor tabakalarına ayrılıyor. Hem meselâ müvellidülmâ, müvellidülhumuza ile mezç edildiği vakit, o mezçten hem su, hem buz, hem buhar gibi tabakalar teşekkül ediyor. Demek anlaşılıyor ki, bir madde-i vahitte teşkilât düşse, tabakata ayrılıyor. Öyle ise, madde-i esîriyede kudret-i fâtıra teşkilâta başladığı için, elbette ayrı ayrı tabaka olarak, ¹ فَسَوَّيْنَهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ sırrıyla yedi ne-vi semavatı ondan halk etmiştir.

Altıncısı: Şu mezkûr emareler, bizzarure, semavatın hem vücuduna, hem taaddüdüne delâlet ederler. Madem kat'iyen semavat müteaddittir; ve Muhbir-i Sadık, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın lisanıyla yedidir der; elbette yedidir.

Yedincisi: Yedi, yetmiş, yedi yüz gibi tabirat, üslûb-i Arabîde kesreti ifade ettiği için, o külli yedi tabaka çok kesretli tabakaları havi olabilir.

Elhâsıl: Kadîr-i Zülcelâl, esîr maddesinden yedi kat se-mavatı halk edip tesviye ederek, gayet dakik ve acip bir nizamla tanzim etmiş ve yıldızları içinde zer' edip ekmiş-tir. Madem Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan umum ins ve cinnin umum tabakalarına karşı konuşan bir hutbe-i ezeliyedir; elbette nev-i beşerin her bir tabakası, her bir âyât-ı Kur'âniyeden hissesini alacak ve âyât-ı Kur'âniye, her ta-bakanın fehmini tatmin edecek surette, ayrı ayrı ve mü-teaddit manaları zımnen ve işareten bulunacaktır.

1. Gökleri yedi kat olarak tanzim etti. (Bakara Suresi: 29.)

acip: hayrette bırakan, şaşılacak şey.
alev: ateş.
âyât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayet-leri.
bizzarure: zarurî olarak, mecbu-ren.
cin: gözle görünmez, lâtif cisim-lerden ibaret bir yaratık.
dakik: ince, düzenli işleyen.
delâlet: delil olma, gösterme.
elhâsıl: netice itibarıyla.
emare: alâmet, belirti.
esir: kâinattaki boşlukları doldu-ran, havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher.
fehmetme: anlama, kavrayış.
gayet: son derece.
halk: yaratma.
havi: içine alan, kapsayan.
hisseye: pay.
hutbe-i ezeliye: varlığının baş-langıcı olmayan Allah'ın insanlara ve cinlere bir hutbesi olan Kur'ân.
ifade: anlatma.
ins: insan.
işareten: işaret ederek.
Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kat: tabaka.
kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle.
kesret: çokluk.
kesretli: çok.
kudret-i fâtıra: yaratıcı kudret, kuvvet.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıkla-malarıyla akıllan benzerini yap-maktan âciz bırakan Kur'ân-ı Ke-rîm.
külli: kapsamlı, tümel.
lisan: dil.
madde-i esiriye: esir maddesi.
madde-i vahit: bir tek çeşit mad-de.
mana: anlam.
meselâ: misal olarak.
mezcetme: karıştırma.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.
Muhbir-i Sadık: doğru haberci; Allah ve ahiretle ilgili doğru ha-berler veren Peygamberimiz

(a.s.m.) ve diğer peygamber-ler.
müteaddit: çeşitli.
müvellidülhumuza: oksijen.
müvellidülmâ: hidrojen.
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar.
nevi: cins, tür.
nizam: düzen.
semavat: semalar, gökler.
sır: gizli hakikat.

suret: biçim, tarz.
taaddüt: birden çok olma.
tabaka: kat, katman.
tabakat: tabakalar.
tabirat: tabirler, deyimler, sözler.
tanzim: düzenleme.
tatmin: kalbe emniyet ver-me, şüpheleri giderme.
tesviye: aynı düzeye getir-me.

teşekkül: şekillenme, olu-şum.
teşkilât: düzen verişler.
umum: bütün.
üslûb-i Arabî: Arapça dil üs-lûbu.
vücut: varlık.
zer: ekme.
zımnen: dolayısıyla, kapalı bir şekilde.

Evet, hitabat-ı Kur'âniyenin vüs'ati ve maani ve işarâtındaki genişliği ve en âmî bir avamdan en has bir havas-kadar derecat-ı fehimlerini mûraat ve mûmâşat etmesi gösterir ki, her bir ayetin her bir tabakaya bir vechi var, bakıyor. İşte bu sırra binaen, “yedi semavat” mana-i küllisinde yedi tabaka-i beşeriye, muhtelif yedi kat mana-yı fehmetmişler. Şöyle ki:

¹ **فَسَوِّيهِنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ** ayetinde, kısa nazarlı ve dar fikirli bir tabaka-i insaniye, hava-i nesiminin tabakatını fehmeder.

Ve kozmoğrafya ile sersemleşmiş diğer bir tabaka-i insaniye dahi, elsine-i enâmda “seb'a-i seyyare” ile meşhur yıldızları ve medarlarını fehmeder.

Daha bir kısım insanlar, küremize benzer zevi'l-hayatın makarını olmuş semavî yedi küre-i âharı fehmeder.

Diğer bir taife-i beşeriye, manzume-i şemsiyenin yedi tabakaya ayrılmasını, hem manzume-i şemsiyemizle beraber yedi manzumat-ı şumusiye-yi fehmeder.

Daha diğer bir taife-i beşeriye, madde-i esîriyenin teşekkülâtı yedi tabakaya ayrılmasını fehmeder.

Daha geniş fikirli bir tabaka-i beşeriye, yıldızlarla yaldızlanıp bütün görünen gökleri bir sema sayıp, onu bu dünyanın semasıdır diyerek, bundan başka altı tabaka-i semavat var olduğunu fehmeder.

mana: anlam.

mana-i külli: geniş ve etraflı manasıyla.

manzumat-ı şumusiye: yıldızların sistemleri, galaksiler.

manzume-i şemsiye: güneş sistemi.

medar: yörünge.

muhtelif: çeşitli, farklı.

mûmâşat: uygun hareket etmek.

mûraat: uymak, tatbik etmek.

nazar: bakış, düşünce.

seb'a-i seyyare: yedi gezegen.

sema: gökyüzü.

semavat: semalar, gökler.

semavi: gökyüzünde bulunan.

sersem: budala.

sır: gizli hakikat.

tabaka: kat, katman.

tabaka-i beşeriye: insan sınıfları.

tabaka-i insaniye: insan toplulukları, insana ait sınıflar.

tabaka-i semavat: gökteki tabakalar.

tabakat: tabakalar.

taife-i beşeriye: insan taifesi.

teşekkülât: teşekküller, oluşumlar.

vecih: yön.

vüs'at: genişlik, bolluk.

yaldız: süsleme.

zevilhayat: hayat sahipleri.

1. Gökleri yedi kat olarak tanzim etti. (Bakara Suresi: 29.)

âmî: bilgisiz, cahil.

avam: cahil halk tabakası, halkın büyük kısmı.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

binaen: -den dolayı.

dahi: son derece zeki.

derecat-ı fehim: anlayış dereceleri.

elsine-i en'am: canlı varlıkların dilleri.

fehmetme: anlama, kavrayış.

fikir: düşünce.

has: seçkin.

hava-i nesimi: temiz hava.

havas: marifet ve yaşayışça üstün olan, üst tabaka.

hitabat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın hitapları.

îşarat: işaretler.

kat: tabaka.

kısım: takım.

kozmoğrafya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim, astronomi.

küre: Dünya, yeryüzü.

küre-i âhar: başka, diğer küre.

maani: manalar, anlamlar.

madde-i esiriye: esir madde-si.

makar: oturulacak yer, mesken.

Ve nev-i beşerin yedinci tabakası ve en yüksek taifesi ise, semavat-ı seb'ayı âlem-i şahadete münhasır görmüyor; belki avalim-i uhreviye ve gaybiye ve dünyeviye ve misaliyenin birer muhit zarfı ve ihatalı birer sakfı olan yedi semavatın var olduğunu fehmeder.

Ve hakeza, bu ayetin külliyyetinde, mezkûr yedi kat tabakanın yedi kat manaları gibi daha çok cüz'î manaları vardır. Herkes fehmine göre hissesini alır ve o mâide-i semaviyeden herkes rızkını bulur.

Madem o ayetin böyle pek çok sadık mâsadağları var. Şimdiki akılsız feylesofların ve serseri kozmoğrafyalarının, inkâr-ı semavat bahanesiyle böyle ayete taarruz etmesi, haylaz ahmak çocukların semavattaki yıldızlara bir yıldızı düşürmek niyetiyle taş atmasına benzer. Çünkü ayetin mana-i küllîsinden bir tek mâsadak sadıksa, o külli mana sadık ve hak olur. Hatta vakide bulunmayan, fakat umurun lisanında mütedavil bulunan bir ferdi, umurun efkârını mûraat için o küllîde dahil olabilir. Hâlbuki, hak ve hakikî çok efradını gördük. Ve şimdi bu insafsız ve haksız coğrafyaya ve sersem ve sermest ve sarhoş kozmoğrafyaya bak: Nasıl bu iki fen hata ederek, hak ve hakikat ve sadık olan külli manadan gözlerini yumup ve çok sadık olan mâsadağları görmeyerek hayalî bir acip ferdi, mana-i ayet tevehhüm ederek ayete taş attılar, kendi başlarını kırdılar, imanlarını uçurdular!

Elhâsıl: Kıraat-i seb'a, vücuh-i seb'a ve mu'cizat-ı seb'a ve hakaik-ı seb'a ve erkân-ı seb'a üzerine nazil

acip: hayrette bırakan, şaşılacak şey.
ahmak: sersem, budala.
âlem-i şahadet: şahadet âlemi, gözle gördüğümüz âlem.
avalim-i dünyeviye: dünyadaki âlemler.
avalim-i gaybiye: gaybî, görünmeyen âlemler.
avalim-i misaliye: misalî âlemler.
avalim-i uhreviye: ahiret âlemleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahane: yalandan sebep.
coğrafya: yeryüzünün tabii, beşerî, iktisadî, zirai durumlarını, yer yüzü şekillerini, iklim vb. yönlerini inceleyen ilim dalı.
cüz'i: teferruat, dar kapsamlı.
efkâr: düşünceler, fikirler.
efrat: fertler.
elhâsıl : netice itibarıyla.
erkân-ı seb'a: yedi esas.
fehmetme: anlama, kavrayış.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
fert: şahıs, kişi.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
hak: gerçek, hakikatlı.
hakaik-i seb'a: yedi hakikat, gerçek.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hayalî: hayalle ilgili.
haylaz: serseri.
hisse: pay.
ihata: kuşatma.
iman: inanma, inanç.
inkâr-ı semavat: gökleri inkâr etme.
kat: tabaka.
kıraat-ı seb'a: yedi kıraat şekli.
kozmoğrafya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim, astronomi.
külli: bütüne ait, umumî, genel.
külliyyet: bütünlük, genellik.
lisan: dil.
maide-i semaviye: semavî sofra.

mana: anlam.

mana-i ayet: ayetin manası.

mana-i külli: geniş ve etraflı manasıyla.

mâsadak: doğrulayıcı.

mezkûr: zikredilen, adı geçen.

mu'cizat-i seb'a: yedi mu'cize.

muhit: ihata eden, kuşatan.

münhasır: bir şeye mahsus, sınırlı.

mûraat: uymak.

mütedavil: dönen.

nazil: nüzul eden, inen.

nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar.

niyet: maksat.

rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.

sadık: bağlı, sözünü dinleyen, uyan, doğru, gerçek.

sakf: tavan, çatı.

semavat: semalar, gökler.

semavat-ı seb'a: yedi kat sema.

sermest: başı dönmüş, ken-

dinden geçmiş.

sersem: budala, akılsız.

serseri: budala.

taarruz: şiddetle saldıрма.

tabaka: kat, katman.

taife: bölük, takım.

tevehhüm: vehimlenme, zannetme.

umum: bütün, herkes.

vaki: olma, meydana gelme.

vücuh-i seb'a: Kur'ân'ın yedi tarzda okunuşu.

zarf: kılıf, mahfaza.

olan Kur'ân semasının o yedişer tabakalarına cin ve şeyatin hükmündeki itikatsız maddî fikirler çıkamadıklarından, âyâtın nücumunda ne var, ne yok bilmeyip, yalan ve yanlış haber verirler. Ve onların başlarına o âyâtın nücumundan mezkûr tahkikat gibi şahaplar inerler ve onları yakarlar.

Evet, cin fikirli feylesofların felsefesiyle o semavat-ı Kur'âniyeye çıkılmaz. Belki, âyâtın yıldızlarına, hikmet-i hakikiyenin miracıyla ve iman ve İslâmiyetin kanatlarıyla çıkılabilir.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى شَمْسِ سَمَاءِ الرِّسَالَةِ وَقَمَرِ فَلَكِ التُّبُوَّةِ وَعَلَى آلِهِ
وَصَحْبِهِ نُجُومِ الْهُدَى لِمَنْ اهْتَدَى¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

اللَّهُمَّ يَا رَبَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ زَيِّنْ قُلُوبَ كَاتِبِ هَذِهِ الرِّسَالَةِ
وَرَفِّقَائِهِ بِنُجُومِ حَقَائِقِ الْقُرْآنِ وَالْإِيمَانِ آمِينَ³

1. Allah'ım, risalet semasının güneşi, nübüvvet feleğinin ayı olan zata ve onun doğru yolu bulanlar için hidayet yıldızları olan âl ve ashabına salât eyle.
2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)
3. Ey göklerin ve yerin Rabbi olan Allah'ım! Bu risaleyi yazanın ve arkadaşlarının kalplerini Kur'ân ve iman hakikatlerinin yıldızlarıyla süsle. Âmin.

âl: Peygamberimizin evlât ve ailesi.

âmin: "kabul eyle" anlamında.

Ashap: Müslüman olarak

Peygamberi görüp ona iman eden kimseler.

âyât: Kur'ân ayetleri.

cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.

felek: gök, sema.

felsefe: düşünce.

feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.

fikir: düşünce.

hakikat: gerçek.

hidayet: kurtuluş

hikmet: ilâhî gaye, fayda.

hikmet-i hakikiye: gerçek hikmet.

hükmünde: değerinde.

iman: inanma, inanç.

itikad: inanma, inanç.

maddî: madde ile alâkalı, cismanî.

mezkûr: zikredilen, adı geçen.

miraç: en yüksek makam.

nübüvvet: peygamberlik.

nücum: yıldızlar.

Rab: eğiten, büyüten ve terbiye eden Allah.

risale: mektup.

risalet: peygamberlik.

salât: dua.

sema: gökyüzü.

semavat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın yüce makam ve manaları.

şahap: yıldızlardan fırladığı kabul edilen atmosfere girdiğinde kaybolan göktaş.

şeyatin: şeytanlar.

tabaka: kat, katman.

tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.

tenzih: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.

zat: kişi.

On Üçüncü Lem'a

Hikmetü'l-İstiaze

¹ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ sırrına dairdir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

² وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ
³ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ

Şeytandan istiaze sırrına dairdir. On Üç İşaret yazılacak. O işaretlerin bir kısmı müteferrik bir surette Yirmi Altıncı Söz gibi bir kısım risalelerde beyan ve ispat edildiğinden, burada yalnız icmalen bahsedilecek.

BİRİNCİ İŞARET

Sual: Şeytanların kâinatta icat cihetinde hiçbir medhalleri olmadığı, hem Cenab-ı Hak rahmet ve inayetiyle ehl-i hakka taraftar olduğu, hem hak ve hakikatin cazibedar güzellikleri ve mehasinleri ehl-i hakka müeyyit ve

beyan etmek: anlatmak, açıklamak.

cazibedar: çekici.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-
kın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.

cihet: yön.

dair: ilgili, alâkalı.

ehl-i hak: iman, Islâmiyet ve hak yolunda olan kimseler.

hak: doğru, gerçek.

hakikat: gerçek.

Hikmetü'l-İstiaze: Allah'a sığınmanın sebepleri ve faydaları.

icat: yoktan var etme, yaratma.

icmalen: kısaca, özet olarak.

1. Allah'ın rahmetinden kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım.

2. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

De ki: "Ey Rabbim, şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım. (Mü'minin Suresi: 97.)

3. Onların yanımda bulunmalarından da, yâ Rabbi, Sana sığınırım. (Mü'minin Suresi: 98.)

inayet: yardım.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek ortaya koymak.

istiaze: Allah'a sığınma.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

medhal: katkı, etki, karışma.

mehasin: güzellikler, iyilikler.

müeyyit: kuvvetlendiren; doğrulayan; yardım eden.

müteferrik: ayrı ayrı, dağınık.

rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışla-

ması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.

sır: bir şeyin ve işin dikkat, tecrübe ve yetenekle anlaşılabilen en zor ve en ince yanı.

sual: soru.

suret: şekil, biçim, tarz.

müşevvik bulunduğu, hem dalâletin müstekreh çirkinlikleri ehl-i dalâleti tenfir ettikleri hâlde, hizbü's-şeytanın çok defa galebe etmesinin hikmeti nedir? Ve ehl-i hak, her vakit şeytanın şerrinden Cenab-ı Hakka sığınmasının sırrı nedir?

Elcevap: Hikmeti ve sırrı şudur ki: Ekseriyet-i mutlaka ile dalâlet ve şer, menfidir ve tahriptir ve ademîdir ve bozmaktır. Ve ekseriyet-i mutlaka ile hidayet ve hayır, müspettir ve vücudîdir ve imar ve tamirdir. Herkesçe malûmdur ki, yirmi adamın yirmi günde yaptığı bir binayı, bir adam bir günde tahrip eder. Evet, bütün aza-i esasiyenin ve şerait-i hayatiyenin vücuduyla vücudu devam eden hayat-ı insan Hâlık-ı Zülcelâl'in kudretine mahsus olduğu hâlde, bir zalim, bir uzvu kesmesiyle, hayata nispeten ademî olan mevte o insanı mazhar eder. Onun için, ¹ **التَّخْرِيبُ أَسْهَلُ** durub-i emsal hükmüne geçmiş.

İşte bu sırdandır ki, ehl-i dalâlet, hakikaten zayıf bir kuvvetle pek kuvvetli ehl-i hakka bazen galip oluyor. Fakat ehl-i hakkın öyle muhkem bir kalesi var ki, onda tahassun ettikleri vakit, o müthiş düşmanlar yaşanamazlar, bir halt edemezler. Eğer muvakkat bir zarar verseler, ² **وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ** sırrıyla, ebedî bir sevap ve menfaatle o zarar telâfi edilir. O kal'a-i metin, o hısn-ı hasin ise, şeriat-ı Muhammediye (a.s.m.) ve sünnet-i Ahmediyedir (a.s.m.).

1. Tahrip çok kolaydır.

2. Akıbet, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlarındır. (A'raf Suresi: 128.)

ademî: yokluğa ait, yoklukla ilgili.
âzâ-i esasiye: varlığı gerekli temel organlar.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
dalâlet: doğru yoldan, iman ve Islâmiyetten ayrılmak.
durub-i emsal: atasözleri,

meşhur sözler.
ebedî: sonsuz.
ehl-i dalâlet: doğru yoldan, iman ve Islâmiyetten çıkmış olanlar.
ehl-i hak: iman, Islâmiyet ve hak yolunda olan kimseler.
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.
galebe etmek: galip gelmek,

üstün gelmek.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz celâl, haşmet ve azamet sahibi olan ve her şeyi yaratan Allah.
halt etmek: uygunsuz fiil veya davranışta bulunmak.
hayat-ı insan: insan hayatı.
hidayet: iyi, doğru ve hak olan; Islâmiyet.

hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep; gizli, bilinmeyen nokta.
hısn-ı hasin: çok sağlam kale.
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları.
hükmüne: yerine, değerine.
imar: yapma, tamir etme.
kal'a-i metin: sağlam kale.
kudret: güç, kuvvet.
mahsus: başkasında bulunmayan, bir şeye veya kişiye has olan.
malûm: bilinen, belli.
mazhar etme: kavuşturmak, erişirmek.
menfaat: fayda.
menfi: olumsuz.
mevt: ölüm.
muhkem: sağlam, kuvvetli.
muvakkat: geçici.
müspet: olumlu.
müstekreh: tiksinti uyandıran,
müşevvik: istek arttıran, teşvik eden.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
nispeten: kıyasla, göre.
Rab: yaratan besleyen, yetiştiren, varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi, acıyan, esirgeyen Allah.
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
sevap: yapılan iyi ve güzel işlere karşılık olarak Allah'ın verdiği mükâfat.
sır: bir şeyin ve işin dikkat, tecrübe ve yetenekle anlaşılabilen en zor ve en ince yanı.
sünnet-i Ahmediyeye: Hz. Muhammed'in sözleri, hareketleri, tavırları ve başkalarının yapıp da hoş karşıladığı davranışlar.
şer: kötülük.
şerait-ı hayatiye: hayat şartları.
şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'e Allah tarafından bildirilen, emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tahassun etmek: kapanmak, sığınmak.
tahrip: yıkmak, bozma.
tamir: onarma, düzeltme.
telâfi edilme: zararı karşılanma.
tenfir: nefret ettirmek.
uzuv: organ.
vesvese: kalbe gelen asılsız, kötü ve sinsî düşünce, kuruntu, şüphe.
vücudî: vücutla, var olan şey ile ilgili.
vücut: var oluş, varlık.
zalim: haksızlık ve kötülük yapan, zarar veren.

İKİNCİ İŞARET

Sual: Şerr-i mahz olan şeytanların icadı ve ehl-i imana taslitleri ve onların yüzünden çok insanlar küfre girip Cehenneme girmeleri, gayet müthiş ve çirkin görünüyor. Acaba *Cemil-i Alelîtlak* ve *Rahim-i Mutlak* ve *Rahman-ı Bilhak*'kın rahmet ve cemali, bu hadsiz çirkinliğin ve dehşetli musibetin husulüne nasıl müsaade ediyor ve nasıl cevaz gösteriyor? Şu meseleyi çoklar sormuşlar ve çocukların hatırına geliyor.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi.

cemal: güzellik.

Cemil-i Alelîtlak: sonsuz, sınırsız ve kusursuz güzellik sahibi olan Allah.

cevaz: izin, müsaade.

cüz'i: az, sınırlı.

cendan: gerçi.

dalâlet: doğru yoldan, iman ve islâmiyetten ayrılmak.

dehşetli: korkunç.

ehemmiyet: önem.

ehl-i iman: Allah'a inananlar, iman sahipleri.

ekser: pek çok.

ekseriyet: çoğunluk.

enva: türler, cinsler.

gayet: son derece, çok.

hadsiz: sınırsız.

hatır: zihin.

hayır: iyilik, fayda.

hikmet: ilâhî gaye; faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.

husul: meydana gelme.

hükmünde: yerinde, değerinde.

icat: yoktan var etme, yaratma.

iktiza etmek: gerektirmek.

inkışafat: açılmalar, gelişmeler.

istidat: kabiliyet, yetenek.

işaret: nişan, alâmet.

kemalât-ı insaniye: insana ait mükemmellikler.

kemiyet: sayıca çokluk, nicelik.

keyfiyet: kalite, nitelik.

kıymet: değer.

küfür: inançsızlık, dinsizlik, inkâr.

mahiyet-i insaniye: insanın maddî ve manevî yapısını meydana getiren özellikler.

makam: manevî mevki, derece, yer.

makasid-i hayriye-i külliye: büyük hayırlı maksatlar, gayeler.

mazhar etmek: eriştirmek.

melâike: melekler.

meratip: mertebeler, dereceler.

mertebe: derece, kademe.

mesele: önemli konu; sorulup cevabı istenen soru.

muamele: davranış, iş.

Elcevap: Şeytanın vücudunda cüz'î şerlerle beraber birçok makasid-i hayriye-i külliye ve kemalât-ı insaniye vardır. Evet, bir çekirdekten koca bir ağaca kadar ne kadar mertebeler var; mahiyet-i insaniyedeki istidatta dahi ondan daha ziyade meratip var. Belki zerreden şemse kadar dereceleri var. Bu istidadatın inkışafatı, elbette bir hareket ister, bir muamele iktiza eder. Ve o muameledeki terakki zembereğinin hareketi, mücahede ile olur. O mücahede ise, şeytanların ve muzır şeylerin vücuduyla olur. Yoksa, melâikeler gibi, insanların da makamı sabit kalırdı. O hâlde insan nev'inde binler enva hükmünde sınıflar bulunmayacak... Bir şerr-i cüz'î gelmemek için bin hayrı terk etmek, hikmet ve adaletle münafidir.

Çendan, şeytan yüzünden ekser insanlar dalâlete giderler. Fakat ehemmiyet ve kıymet, ekseriyetle keyfiyete bakar; kemiyete az bakar veya bakmaz. Nasıl ki, bin ve on çekirdeği bulunan bir zat, o çekirdekleri toprak altında bir muamele-i kimyeviyeye mazhar etse, ondan on

muamele-i kimyeviye: kimyasal işlem.

musibet: felâket, belâ, sıkıntı doğuran durum.

muzır: zararlı.

mücahede: mücadele etme, savaşıma.

münafî: zıt, aykırı, ters.

müsaade etmek: izin vermek.

müthiş: dehşet verici, korkutucu.

nev: tür, cins.

Rahim-i Mutlak: sonsuz şef-

kat ve merhamet sahibi olan Allah.

Rahman-ı Bilhak: hakkıyla, çok çok merhametli olan Allah.

rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.

sınıf: insan grubu, tabaka, kısım

sual: soru.

şems: güneş.

şer: kötülük.

şer-i cüz'î: az ve sınırlı kötülük.

şer-i mahz: tamamıyla şer ve kötü, iyi tarafı hiç olmayan.

taslit: birinin başka birine sataşması, başına belâ olması.

terakki: yükselme, gelişme.

terk: bırakma, bakmama.

vücut: var oluş, varlık.

zat: şahıs, kişi.

zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı.

zerre: en küçük parça; atom.

ziyade: fazla, çok.

tanesi ağaç olmuş, bini bozulmuş. O on ağaç olmuş çekirdeklerin o adama verdiği menfaat, elbette, bin bozulmuş çekirdeğin verdiği zararı hiçe indirir. Öyle de, nefis ve şeytanlara karşı mücahede ile, yıldızlar gibi nev-i insanı şereflendiren ve tenvir eden on insan-ı kâmil yüzünden o nev'e gelen menfaat ve şeref ve kıymet, elbette, haşarat nev'inden sayılacak derecede süflî ehl-i dalâletin küfre girmesiyle insan nev'ine vereceği zararı hiçe indirip göze göstermediği için, rahmet ve hikmet ve adalet-i İlâhiye, şeytanın vücuduna müsaade edip tasallutlarına meydan vermiş.

Ey ehl-i iman! Bu müthiş düşmanlarınıza karşı zırhınız, Kur'an tezgâhında yapılan takvadır. Ve siperiniz, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin sünnet-i seniyesidir. Ve silâhınız, istiaze ve istiğfar ve hıfz-ı İlâhiyeye ilticadır.

ÜÇÜNCÜ İŞARET

Sual: Kur'an-ı Hakîm'de ehl-i dalâlete karşı azîm şekvaları ve kesretli tahşidatı ve çok şiddetli tehdidatı, ¹ aklın zahirine göre, adaletli ve münasebetli belâgatine ve üslûbundaki itidaline ve istikametine münasip düşmüyor. Âdeta âciz bir adama karşı, orduları tahşit ediyor. Ve onun cüz'î bir hareketi için, binler cinayet etmiş gibi tehdit ediyor. Ve müflis ve mülkte hiç hissesi olmadığı hâlde, mütecaviz bir şerik gibi mevki verip ondan şekva ediyor. Bunun sırrı ve hikmeti nedir?

Elcevap: Onun sır ve hikmeti şudur ki: Şeytanlar ve şeytanlara uyanlar, dalâlete sülûk ettikleri için, küçük bir

deriliş maksadını anlamış, Cenab-ı Hakkin emirlerine göre ve Onun rızası dairesinde hareket eden güzel ahlâk sahibi kimse.

istiaze: Allah'a sığınma.

istiğfar: Allah'tan af dileme, tevbe etme.

istikamet: doğruluk, doğru yolu takip etme.

itidal: dengeli ve ölçülü olma, aşırıya kaçmama.

kesretli: çoklukla, pek çok.

kıymet: değer.

Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.

menfaat: fayda.

mevki: yer.

mücahede: mücadele etme, savaşma.

müflis: iflâs etmiş, her şeyini kaybetmiş.

mülk: sahip olunan, üzerinde kullanım hakkı bulunan şey.

münasebet: iki şey arasındaki uygunluk.

münasip: uygun.

müsaade etmek: izin vermek.

mütecaviz: tecavüz eden, saldırgan.

nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıkoymayan güç.

nev-i insan: insan türü, insanlık.

nevi: tür, cins.

rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.

siper: koruyucu engel, kalkan.

sır: bir şeyin ve işin dikkat, tecrübe ve yetenekle anlaşılabilen en zor ve en ince yanı.

süflî: aşağılık, alçak, adî.

sülûk etmek: bir yola girmek, bir yol tutmak.

Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüce sünneti; yüksek hâl, söz, tavır ve davranışları.

şekva: şikâyet, yakınma.

şerik: ortak.

tahşidat: bir şeyin üzerinde fazlaca durmalar.

tahşit etmek: toplamak, yığınak yapmak.

takva: Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.

tasallut: son derece rahatsız etme, satasma.

tehdidat: tehditler.

tehdit: hiddet etme, korkutma.

tenvir: nurlandırma, aydınlatma.

üslûp: ifade tarzı, anlatım şekli.

vücut: var oluş, varlık.

zahir: görünür, açık.

1. Bkz. Bakara Suresi: 85; Âl-i İmran Suresi: 88; Nisâ Suresi: 173; A'raf Suresi: 18; Meryem Suresi: 88-95; Sad Suresi: 85; Talâk Suresi: 8; Gâsiye Suresi: 23-24; Fecr Suresi: 25.

âciz: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi; dengeli davranma.
adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti.
âdeta: sanki.
azîm: büyük.
belâgat: sözün düzgün, kusesuz, yerinde, hâlin ve makamın icabına göre söylen-

mesi.

cüz'î: küçük, az.

dalâlet: doğru yoldan, iman ve Islâmiyetten ayrılmak.

ehl-i dalâlet: doğru yoldan, iman ve Islâmiyetten çıkmış olanlar.

ehl-i iman: Allah'a inanmayanlar, iman sahipleri.

ehl-i küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmayan inançsız

insanlar.

haşerat: zararlı böcekler.

hıfz-ı İlâhiye: Allah'ın koruması.

hikmet: ilâhî gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, anlamlı, faydalı ve yerli

yerinde yaratılması.

iltica: sığınma.

insan-ı kâmil: olgun, mukemmel insan; dünyaya gön-

hareketle çok tahribat yapabilirler. Ve çok mahlûkâtın hukukuna, az bir fiil ile çok hasaret veriyorlar.

Nasıl ki, bir sultanın büyük bir ticaret gemisinde, bir adam az bir hareketle, belki küçük bir vazifeyi terk etmekle, o gemiyle alâkadar bütün vazifedarların semere-i sa'ylerinin ve netice-i amellerinin mahvına ve iptaline sebebiyet verdiği için, o geminin sahib-i zîşanı, o asiden, o gemiyle alâkadar olan bütün raiyetinin hesabına azîm şikâyetler edip dehşetli tehdit ediyor. Ve onun o cüz'î hareketini değil, belki o hareketin müthiş neticelerini nazara alarak ve sahib-i zîşanın zatına değil, belki raiyetinin hukuku namına dehşetli bir cezaya çarpar.

Öyle de, *Sultan-ı Ezel ve Ebed* dahi, küre-i arz gemisinde ehl-i hidayetle beraber bulunan, ehl-i dalâlet olan hizbü'ş-şeytanın zahiren cüz'î hatiatlarıyla ve isyanlarıyla pek çok mahlûkâtın hukukuna tecavüz ettikleri ve mevcudatın vezaif-i âliyelerinin neticelerini iptal etmesine sebebiyet verdikleri için, onlardan azîm şikâyet ve dehşetli tehdit, ve tahribatlarına karşı mühim tahşidat etmek, ayn-ı belâgat içinde mahz-ı hikmettir ve gayet münasip ve muvafıktır. Ve mutabık-ı mukteza-i hâldir ki, belâgatın tarifidir ve esasıdır. Ve israf-ı kelâm olan mübalâğadan münezzehtir.

Malûmdur ki, böyle az bir hareketle çok tahribat yapan dehşetli düşmanlara karşı gayet metin bir kaleye iltica etmeyen, çok perişan olur. İşte, ey ehl-i iman, o çeklik ve semavî kale, Kur'ân'dır; içine gir, kurtul.

alâkadar: alâkalı, ilgili.

asi: isyan eden, karşı gelen.

ayn-ı belâgat: belâgatın tâ kendisi; sözün düzgün, kusursuz, yerli yerinde hâlin ve durumun gereğine göre söylenmesinin tâ kendisi.

azîm: büyük.

belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi.

cüz'î: küçük, basit.

dehşetli: korkunç, korkutucu.

ehl-i dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmiyetten çıkanlar.

ehl-i hidayet: doğru yolda olanlar, Allah'a iman edenler.

ehl-i iman: Allah'a inananlar, iman sahipleri.

esas: asıl, temel.

fiil: iş, davranış.

gayet: son derece, çok.

hasaret: zarar.

hatiat: hatalar, yanlışlar.

hesabına: adına.

hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları.

hukuk: haklar.

iltica etmek: Allah'a sığınmak.

iptal etmek: geçersiz kılmak.

israf-ı kelâm: sözü israf etmek, fazla lâf etmek.

isyan: itaatsizlik, emre karşı gelme.

küre-i arz: dünya, yer küre.

mahlûkât: Allah tarafından yaratılanlar, varlıklar.

mahv: yok olma, ortadan kalkma.

mahz-ı hikmet: hikmetin tâ kendisi; faydalı, anlamlı, yerli yerinde olmanın tâ kendisi.

malûm: bilinen, belli.

metin: sağlam ve dayanıklı.

mevcudat: var olan her şey, varlıklar.

mutabık-ı mukteza-i hâl: hâlin gereğine uygun.

muvafilek: uygun, yerinde.

mübalâğa: abartma, aşırı büyütme.

mühim: önemli.

münasip: uygun.

münezzeh: uzak, temiz.

müthiş: dehşet veren, korkutan.

namına: adına.

nazar: dikkat.

netice: sonuç.

netice-i amel: amelin, yapmanın işin neticesi.

raiyyet: halk, vatandaş.

sahib-i zîşan: şanlı sahip.

sebebiyyet vermek: sebep olmak.

semavî: Allah tarafından olan, ilâhî.

semere-i sa'y: çalışma sonucu elde edilen meyve, netice.

sultan: padişah, hükümdar.

Sultan-ı Ezel ve Ebed: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, kudret ve hâkimiyetiyle ezel ve ebede hükmeden Allah.

tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.

tahşidat: bir şeyin üzerinde fazlaca durmalar.

tarif: tanım; bir şeyin ne olduğunun anlatılması.

tecavüz: saldıрма, sataşma.

tehdidat: tehditler, hiddet etmeler, korkutmalar.

tehdit: hiddet etme, korkutma.

terk: bırakma.

vazife: görev.

vazifedar: vazifeli.

vezaif-i âliye: yüce vazifeler.

zahiren: görünüşte.

zat: azamet ve ululuk sahibi kişi.

DÖRDÜNCÜ İŞARET

Adem şerr-i mahz, ve vücut hayr-ı mahz olduğunu, ehl-i tahkik ve ashab-ı keşif ittifak etmişler. Evet, ekseriyet-i mutlaka ile, hayır ve mehasin ve kemalât, vücuda istinat eder ve ona raci olur. Sureten menfi ve ademî de olsa, esası sübutîdir ve vücudîdir. Dalâlet ve şer ve musibetler ve masiyetler ve belâlar gibi bütün çirkinliklerin esası, mâyesi ademdir, nefiydir. Onlardaki fenalık ve çirkinlik, ademden geliyor. Çendan suret-i zahîrde müspet ve vücudî de görünseler, esası ademdir, nefiydir.

Hem bilmüşahede sabittir ki, bina gibi bir şeyin vücudu, bütün eczasının mevcudiyetiyle takarrür eder. Hâlbuki onun harabiyeti ve ademi ve in'idamı, bir rüknün ademiyle hâsıl olur. Hem vücut, her hâlde mevcut bir illet ister, muhakkak bir sebebe istinat eder. Adem ise, ademî şeylere istinat edebilir; ademî bir şey, madum bir şeye illet olur.

İşte bu iki kaideye binaendir ki, şeytan-ı ins ve cinnin kâinattaki müthiş âsâr-ı tahripkârâneleri ve enva-ı küfür ve dalâlet ve şer ve mehaliki yaptıkları hâlde zerre miktar icada ve hilkate müdahaleleri olmadığı gibi, mülk-i İlâhîde bir hisse-i iştirakleri olamıyor. Ve bir iktidar ve bir kudretle o işleri yapmıyorlar; belki çok işlerinde iktidar ve fiil değil, belki terk ve atalettir. Hayrı yaptırmamakla şerleri yapıyorlar, yani şerler oluyorlar. Çünkü mehalik ve şer, tahribat nev'inden olduğu için, illetleri, mevcut bir iktidar ve fail bir icat olmak lâzım değildir. Belki bir

ortaklık payı.

icat: yoktan var etme, yaratma.

iktidar: bir işi gerçekleştirmek için gereken güç ve kuvvet.

illet: bir şeye yol açan, bir şeyi gerektiren durum; esas sebep.

in'idam: yok olma.

istinat etmek: dayanmak.

ittifak etmek: fikir ve söz birliği etmek.

kaide: kural, prensip.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kemalât: mükemmellikler.

kudret: kuvvet, güç.

madum: yok olan, yokluğa ve hiçliğe düşen.

masiyet: itaatsizlik, isyan, günah.

mâye: asıl ve gerekli madde, esas, öz.

mehalik: helâk edici şeyler.

mehasin: güzellikler.

menfi: olumsuz.

mevcudiyet: var olma hâli, varlık.

mevcut: var olan.

muhakkak: kesin.

musibet: felâket, belâ, sıkıntı doğuran durum.

müdahale: karışma.

mülk-i ilâhî: Allah'a ait mülk; kâinat.

müspet: olumlu.

müthiş: dehşetli, korkunç.

nefiy: olumsuzluk; inkâr.

nevi: çeşit, tür.

raci: dönen, ait olan, ilgisi olan.

rûkûn: bir şeyi meydana getiren esas parçalardan her biri.

sabit: ispatlanmış; değişmeyen.

sureten: görünüşte.

suret-i zahîri: dış görünüş.

sübutî: olumlu, bir şeyin sabit oluşuyla ilgili.

şer: kötülük.

şer-i mahz: tamamen kötülük, iyi tarafı hiç olmayan.

şeytan-ı ins ve cin: insan ve cinlerden olan şeytanlar.

tahribat: tahripler, yıkip bozma-lar.

takarrür etmek: sağlamca yerleşmek, kararlı hâle gelmek.

terk: bırakma, vazgeçme.

vücudî: vücutla ilgili, varlığa dair.

vücut: var oluş, varlık.

zerre: çok küçük parça.

adem: yokluk.

ademî: yoklukla ilgili, yokluğa ait.

âsâr-ı tahripkârâne: tahrip edici davranış ve hareketler.

ashab-ı keşif: iman hakikatlerine ve sırlarına, manevî terakki ile ulaşan kimseler.

atalet: hareketsizlik, durgunluk.

bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.

binaen: -den dolayı.

cin: bir cins atesten yaratıl-

mış olup dünyanın insandan sonra en mühim sakini.

çendan: gerçi.

dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmiyetten ayrılmak.

ecza: cüzler, parçalar.

ehl-i tahkik: gerçeği ve doğruyu araştıranlar ve sahibi olanlar.

ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.

enva-ı küfür ve dalâlet ve şer ve mehalik: dinsizliğin, doğru ve hak yoldan çıkma-

nın, kötülüklerin ve helâk edici şeylerin çeşitleri, türleri.

esas: asıl, temel.

fail: işi yapan, fiili işleyen.

fiil: iş, davranış.

harabiyet: harap olma, yıkılma, dağılma.

hâsıl olmak: meydana gelmek.

hayır: iyilik, iyi iş.

hayr-ı mahz: tamamen hayır, hayrın tâ kendisi.

hilkat: yaratılış.

hisse-i iştirak: katılma payı,

azim: büyük.
beşer: insanlık.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-
 kın tâ kendisi olan şeref ve aza-
 met sahibi Allah.
cihazat-ı tamiriye: tamir ve ona-
 rım aletleri.
cüz-i ihtiyar: sınırlı irade, arzu
 serbestliği.
dehşetli: korkunç, ürkütücü.
desise: hile, aldatmaca.
ehemmiyet: önem.
ehl-i iman: Allah'a inananlar,
 iman sahipleri.
Ehrimen: Mecusî dininde kötü-
 lükleri ve karanlıkları yarattığına
 inanılan ilâh.
emr-i ademî: yokluğa sebep olan
 iş.
esbab-ı hidayet ve istikamet:
 hidayet ve doğru yola götüren
 sebepler, imana ve doğruluğa gö-
 türen yollar.
gayet: son derece, çok.
hakikat: gerçek; doğruluk.
hâlık-ı hayır: hayırların yaratıcısı.
hâlık-ı şer: kötülüklerin yaratıcısı.
hizbü's-şeytan: şeytanın taraf-
 tarları.
icât: yoktan var etme, yaratma.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ikaz: dikkat çekme, uyarma.
ilâh-ı şer: kötülüklerin ilâhı, tanrı-
 sı.
iltica: sığınma.
iman: inanma, inanç, itikat.
inkışaf etmek: açılmak, ortaya
 çıkmak; manevî bir sırrın görün-
 mesi.
irşat: doğru yolu göstermek.
istiğfar: af dileme, Allah'tan gü-
 nahlarının bağışlanmasını isteme.
isyan etmek: emre karşı gelmek,
 itaatsizlik.
işaret: nişan, alâmet.
itikat etmek: inanmak.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin
 tamamı, bütün âlemler, varlıklar,
 evren.
kesb: kazanma.
kütüb-i semaviye: semavî kitap-
 lar.
mağlûp olmak: yenilmek.
malûm: bilinen, belli.
Mecusî: ateşe tapan, Zerdüşt di-
 nini benimseyen.
mevhum: gerçekte olmadığı hâl-
 de var sayılan.
mücazat: bir suçta karşı verilen
 ceza, karşılık.
mühim: önemli.
mükâfat: ödül.

emr-i ademî ile ve bir şartın bozulmasıyla koca bir tahri-
 bat olur.

İşte bu sır Mecusîlerde inkişaf etmediği içindir ki, kâ-
 inatta “Yezdan” namıyla bir hâlık-ı hayır, diğeri “Ehri-
 man” namıyla bir hâlık-ı şer itikat etmişlerdir. Hâlbuki
 onların “Ehriman” dedikleri mevhum ilâh-ı şer, bir cüz-i
 ihtiyarıyla ve icatsız bir kesble şerlere sebebiyet veren
 malûm şeytandır.

İşte, ey ehl-i iman! Şeytanların bu müthiş tahribatına
 karşı en mühim silâhınız ve cihazat-ı tamiriyeniz istiğfar-
 dır ve ¹ **أَعُوذُ بِاللَّهِ** demekle Cenab-ı Hakka ilticadır. Ve
 kal'anız sünnet-i seniye'dir.

BEŞİNCİ İŞARET

Cenab-ı Hak, kütüb-i semaviyede beşere karşı Cennet
 gibi azim mükâfat ve Cehennem gibi dehşetli mücazâtı
 göstermekle beraber, çok irşat, ikaz, ihtar, tehdit ve teş-
 vik ettiği hâlde; ehl-i iman, bu kadar esbab-ı hidayet ve
 istikamet varken, hizbü's-şeytanın mükâfatsız, çirkin, za-
 yıf desiselerine karşı mağlûp olmaları, bir zaman beni çok
 düşündürüyordu. Acaba, iman varken, Cenab-ı Hakkın
 o kadar şiddetli tehdidatına ehemmiyet vermemek nasıl
 oluyor? Nasıl, iman gitmiyor? ² **إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا**
 sırrıyla şeytanın gayet zayıf desiselerine kapılıp Allah'a
 isyan ediyor? Hatta benim arkadaşlarımdan bazıları, yüz
 hakikat dersini kalben tasdik ile beraber, benden işittiği

1. Allah'a sığınırım.

2. Muhakkak ki şeytanın hilesi pek zayıftır. (Nisâ Suresi: 76.)

müthiş: dehşetli, korkunç.

namıyla: adıyla.

sebebiyet vermek: sebep ol-
 mak.

sır: bir şeyin ve işin dikkat,
 tecrübe ve yetenekle anlaşı-
 labilen en zor ve en ince yanı,
 gizli hakikat.

Sünnet-i Seniye: Hz. Mu-

hammed'in (a.s.m.) yüce sün-
 neti; yüksek hâl, söz, tavır ve
 davranışları
şer: kötülük.

şiddetli: sert.

tahribat: tahripler, yıkıp boz-
 malar.

tasdik: doğruluğunu kabul
 etme.

tehdidat: tehditler, hiddet et-
 meler, korkutmalar.

tehdit: hiddet etme, korkut-
 ma.

teşvik: şevklendirmek, cesa-
 ret vermek.

Yezdan: Mecusî dininde iyi-
 likleri ve hayırları yarattığı ka-
 bul edilen ilâh.

ve bana karşı da fazla hüsn-i zannı ve irtibatı varken, kalpsiz ve bozuk bir adamın ehemmiyetsiz ve riyakârâne iltifatına kapıldı, onun lehinde, benim aleyhimde bir vaziyete geldi. “Fesühbanallah!” dedim. “İnsanda bu derece sukut olabilir mi? Ne kadar hakikatsiz bir insan idi!” diye o biçareyi gıybet ettim, günaha girdim.

Sonra, sabık işaretlerdeki hakikat inkişaf etti, karanlık- lı çok noktaları aydınlattı. O nur ile, lillâhilhamd, hem Kur’ân-ı Hakîm’in azîm terğibat ve teşvikatı tam yerinde olduğunu; hem ehl-i imanin desais-i şeytaniyeye kapıl- maları imansızlıktan ve imanin zayıflığından olmadığını; hem günah-ı kebairi işleyen küfre girmedığını; hem Mu- tezile mezhebi ve bir kısım Hariciye mezhebi “Günah-ı kebairi irtikâp eden kâfir olur veya iman ve küfür orta- sında kalır” diye hükümlerinde hata ettiklerini; hem be- nim o biçare arkadaşım da yüz ders-i hakikati bir herifin iltifatına feda etmesi, düşündüğüm gibi çok sukut ve deh- şetli alçaklık olmadığını anladım, Cenab-ı Hakka şükret- tim, o vartadan kurtuldum. Çünkü, sabıkan dediğimiz gi- bi, şeytan, cüz’î bir emr-i ademî ile insanı mühim tehli- kelere atar. Hem insandaki nefis ise, şeytanı her vakit dinler. Kuvve-i şehviye ve gadabiye ise, şeytanın desise- lerine hem kabile, hem nâkile iki cihaz hükmündedirler.

İşte bunun içindir ki, Cenab-ı Hakkın *Gafur, Rahîm* gi- bi iki ismi, tecelli-i azamla ehl-i imana teveccüh ediyor. Ve Kur’ân-ı Hakîm’de peygamberlere en mühim ihsanı mağfiret olduğunu gösteriyor ve onları istiğfar etmeye davet ediyor.¹ **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** kelime-i kudsiyesini

kırı davranış.

günah-ı kebair: büyük günahlar.

hakikat: gerçek, esas.

hakikatsiz: doğru olmayan, asıl- sız.

herif: adam.

hükümde: değerinde.

hüküm: bir konu hakkında veri- len karar.

hüsn-i zan: bir kimse veya mese- le hakkında iyi ve güzel düşünce- ye sahip olma.

ihsan: ikram etme, lütuf, bağış.

iltifat: güzel sözler söyleyerek bi- rini övmek, gönlünü hoş etmek.

iman: inanma, inanç, itikat.

inkişaf etmek: açılmak, ortaya çıkmak; manevî bir sırrın görün- mesi.

irtibat: bağlantı, bağ, ilişki.

irtikâp etmek: yapmak, işlemek.

istiğfar: af dileme, Allah’tan gü- nahlarının bağışlanmasını isteme.

kabile: kabul edici, alıcı.

kâfir: Allah’ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.

kelime-i kudsiye: kutsal ve yüce söz.

Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve su- resinde sayısız hikmet ve fayda- lar bulunan Kur’ân.

kuvve-i şehviye ve gadabiye: öfke ve şehvet duygusu.

küfür: imansızlık, inançsızlık, din- sizlik.

leh: onun tarafına, ondan yana.

lillâhilhamd: Allah’a hamd olsun.

mağfiret: Allah’ın, kullanının gü- nahlarının bağışlaması, affetmesi.

nakile: nakledici, taşıyıcı.

nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıko- yan güç.

nur: ışık, aydınlık, bilgi.

peygamber: Allah’ın elçisi.

Rahîm: sonsuz merhamet ve şef- kat sahibi olan Allah.

riyakârâne: riyakârca, ikiyüzlü- lükle.

sabık: geçen, önceki.

sabıkan: bundan önce.

sukut: değerden düşme, alçalış.

şükretmek: Allah’ın verdiği ni- metler karşısında elhamdülillâh deme, Allah’a dil ile hamd etme.

tecelli-i azam: en büyük tecelli.

terğibat: râğbet uyandırmalar, is- teklendirmeler.

teşvikat: teşvikler, istek ve arzu uyandırmalar.

teveccüh etmek: yönelmek.

vakit: zaman.

varta: tehlike.

vaziyet: durum.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla. (Neml Suresi: 30.)

aleyh: karşı, karşıt.

azîm: büyük, yüce.

biçare: çaresiz, zavallı.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.

cihaz: alet; organ.

cüz’î: küçük, az.

davet: çağırma.

dehşetli: korkunç, korkutucu.

derece: ölçü.

ders-i hakikat: hakikat dersi, doğruluk ve gerçek dersi.

desais-i şeytaniye: şeytana ait gizli hileler, aldatmacalar.

desise: hile, aldatmaca.

ehemmiyetsiz: önemsiz.

ehl-i iman: Allah’a inanana, iman sahipleri.

emr-i ademî: yokluğa sebep olan iş.

feda etmek: uğruna vermek.

Fesühbanallah: “Allah’ı her türlü kusur, ayıp ve eksikler- den tenzih ederim” manasın- da olup şaşkınlığı anlatmak için kullanılır.

Gafur: günahları bağışlayan Allah.

gybet etmek: hazırda olma- yan birisinin arkasından ko- nuşmak.

günah: Allah’ın emirlerine ay-

akis: yansıma.
bahsetme: bir konu hakkında konuşma, anlatma.
beyan: anlatma, açıklamak.
biçare: çaresiz, zavallı.
dalâlet: doğru yoldan, iman ve islâmiyetten çıkmak.
desise: hile, aldatmaca.
divane: deli.
esassız: asılsız, temelsiz.
gayet: son derece, çok.
hassas: duyarlı, alingan, kolay ve çabuk etkilenen.
hatıra: hatıra gelen şey.
her-çibâd-âbâd: 'Battı balık yan gider,' 'Her ne olursa olsun fark etmez' manasında kullanılan bir deyim.
icmalen: kısaca, özet olarak.
ihata etmek: kuşatmak, sarmak.
iltibas ettirmek: birbirine karıştırmak.
iltibas: birbirine karıştırma.
iman: inanma, inanç, itikat.
imkân-ı akli: aklen mümkün ve olabilir olma.
imkân-ı zati: bir şeyin aslında mümkün ve olabilir olması.
itikad: inanç.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
küfriyat: kâfirliğe, küfre sebep olan işler, sözler.
küfür: inançsızlık, dinsizlik.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati, iç yüzü.
maskara olmak: herkesi kendine güldürmek.
melce: sığınılacak yer.
misal: görüntü, yansıma.
mukaddes: kutsal, yüce.
murdar: pis, kirlî, iğrenç şey.
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.
münafi: zıt, aykırı.
münezzeh: temiz, kusur ve eksiklikten uzak.
rahmet-i vâsia: Allah'ın bütün yaratılmışları içine alan geniş rahmeti.
saî kalp: kalbi temiz.
siper: koruyucu engel, kalkan.
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: şekil, biçim, görünüş, görüntü.
şek: şüphe, tereddüt.
şetim: kötü ve çirkin söz söyleme, sövme.
şirk: Allah'a ortak koşma.
tahassungâh: sığınak, korunma yeri.

her sure başında tekrar ile ve her mübarek işlerde zikrine emretmesiyle, kâinatı ihata eden rahmet-i vâsiasını melce ve tahassungâh gösteriyor ve ¹ فَاسْتَعِذْ emriyle

² اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ kelimesini siper yapıyor.

ALTINCI İŞARET

Şeytanın en tehlikeli bir desisesi şudur ki: Bazı hassas ve safikalp insanlara, tahayyül-i küfriyi tasdik-i küfürle iltibas ettiriyor. Tasavvur-i dalâleti, dalâletin tasdiki suretinde gösteriyor. Ve mukaddes zatlar ve münezzeh şeyler hakkında gayet çirkin hatıraları hayaline gösteriyor. Ve imkân-ı zatîyi imkân-ı akli şeklinde gösterip, imandaki yakînine münafi bir şek tarzını veriyor. Ve o vakit o biçare hassas adam, kendini dalâlet ve küfür içine düştüğünü tevehhüm edip imandaki yakîninin zail olduğunu zanneder, ye'se düşer, o yeisle şeytana maskara olur. Şeytan hem ye'sini, hem o zayıf damarını, hem o iltibasını çok işlettirir; yâ divane olur, yahut "Her çi bad âbâd" der, dalâlete gider.

Şeytanın bu desisesinin mahiyeti ne kadar esassız olduğunu, bazı risalelerde beyan ettiğimiz gibi, burada icmalen bahsedeceğiz. Şöyle ki:

Nasıl ki âyinede yılanın sureti ısırılmaz ve ateşin misali yandırmaz ve murdarın aksi telvis etmez; öyle de, hayal veya fikir âyinesinde küfriyatın ve şirkin akisleri ve dalâletin gölgeleri ve şetimli çirkin sözlerin hayalleri itikadı

1. Euzü çek! Allah'a sığın! (Fussilet Suresi: 36.)

2. Allah'ın rahmetinden kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım.

tahayyül-i küfri: küfür ve inkârla ilgili meseleleri hayal etme.

tarz: şekil, biçim.

tasavvur-i dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkmış olmayı akıldan geçirmek, düşünmek.

tasdik: doğrulamak, gerçekliğini kabul etmek.

tasdik-i küfür: küfür ve inkârı doğrulamak, kabul etmek.

telvis etmek: kirlilemek, bulamak.

tevehhüm etmek: aslında olmayan bir şeyi var kabul ederek ümitsizliğe ve korkuya düşme.

vakit: zaman.

yakin: kesin ve doğru bir şekilde bilme.

yeis: ümitsizlik.

zail olmak: sona ermek, yok olmak.

zannetme: sanmak.

zat: kişi, şahıs.

zikir: Allah'ın adını anma, söyleme.

bozmaz, imanı tağyir etmez, hürmetli edebi kırmaz. Çünkü meşhur kaidedir ki, “Tahayyül-i şetim, şetim olmadı gibi; tahayyül-i küfür dahi küfür değil ve tasavvur-i dalâlet de dalâlet değil.”

İmandaki şek meselesi ise, imkân-ı zatîden gelen ihtimaller, o yakîne münafi değil ve o yakîni bozmaz. İlmi usul-i dinde kavaid-i mukarrerendedir ki:

اِنَّ الْاِمْكَانَ الذَّاتِيَّ لَا يُنَافِي الْيَقِيْنَ الْعِلْمِيَّ¹

Meselâ, Barla Denizi su olarak yerinde bulunduğuna yakînımız var. Hâlbuki, zatında mümkündür ki, o deniz, bu dakikada batmış olsun. Ve batması mümkünattandır. Bu imkân-ı zatî, madem bir emareden neş’et etmiyor; zihnî bir imkân olamaz ki, şek olsun. Çünkü, yine ilm-i usul-i dinde bir kaide-i mukarreredir ki,

لَا عِبْرَةَ لِلْاِحْتِمَالِ غَيْرِ النَّاشِئِ عَنْ دَلِيلٍ

Yani, “Bir emareden gelmeyen bir ihtimal-i zatî ise, bir imkân-ı zihnî olmaz ki, şüphe verip ehemmiyeti olsun.”

İşte bu desise-i şeytaniyeye maruz olan bîçare adam, hakaik-ı imaniyeye yakînini böyle zatî imkânlarla kaybediyor zanneder. Meselâ, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında, beşeriyet itibarıyla çok imkân-ı zatiye hatırına geliyor ki, imanının cezim ve yakînine zarar vermez. Fakat o zarar verdi zanneder, zarara düşer.

Hem bazen şeytan, kalp üstündeki lümmesi cihetinde, Cenab-ı Hak hakkında fena sözler söyler. O adam zanneder ki, onun kalbi bozulmuş ki böyle söylüyor; titriyor.

1. “İmkân-ı zatî, yakîn-i ilmiye zıt değildir.” Yani, bir şeyin zatında mümkün olabilen birçok ihtimalin bulunması, o şeyin mahiyeti hakkındaki kesin bilgiye zarar vermez.

Barla Denizi: Eğirdir Gölü.
beşeriyet: insanlık.
bîçare: çaresiz, zavallı.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
cezim: kesin karar, niyet.
cihet: yön.
dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmiyetten çıkmak.

desise-i şeytaniye: şeytanın hilesi.
edep: iyi ve güzel ahlâk, terbiye.
ehemmiyet: önem.
emare: belirti, işaret.
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.
hatır: zihin, fikir.
hürmetli: saygılı.

ihhtimal: olabilirlik.
ihhtimal-i zatî: bir şeyin zatında olabileceği ihtimali.
ilm-i usul-i din: Allah’ın zat ve sıfatlarından, peygamberlikten ve inançla ilgili diğer meselelerden İslâmî esaslar dairesinde bahseden ilim.
iman: inanma, inanç.
imkân: olabilirlik, mümkün

olma.

imkân-ı zatî: bir şeyin, aslında mümkün ve olabilir olması.

imkân-ı zihnî: bir şeyin zihnen mümkün ve olabilir olması.

itibarıyla: yönüyle, açısından.

kaide: kural, prensip.

kaide-i mukarrere: kesinleşmiş, yerleşmiş kaide, kural, prensip.

kavaid-i mukarrere: yerleşmiş kaideler, kurallar, prensipler.

küfür: inkâr, inançsızlık, dinsizlik.

lümme: insanın kalbinde bulunan, şeytanın vesvese verdiği nokta.

maruz olmak: bir şeyin etkisinde, tesiri altında kalmak.

meselâ: örnek olarak.

meşhur: önemli konu.

meşhur: yaygın kazanmış, bilinen.

mümkinat: gerçekleşmesi mümkün olan şeyler.

münafi: ters, zıt, aykırı.

neş’et etmek: kaynaklanmak, meydana gelmek.

şek: şüphe, tereddüt.

şetim: kötü ve çirkin söz söyleme, sövme.

tağyir etmek: bozmak.

tahayyül-i küfür: küfrü, inançsızlığı, inkâr etmeyi hayal etmek.

tahayyül-i şetim: kötü ve çirkin söz söylemeyi, sövmeyi hayal etmek.

tasavvur-i dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkmış olmayı aklından geçirmek, düşünmek.

yakîn: kesin ve doğru olarak bilme, kesin bilgi.

zannetmek: sanmak.

zatî imkân: bir şeyin zatında, aslında mümkün ve olabilir olması.

zatında: bizzat kendisinde.

zihnî: zihinle ilgili, zihne ait.

adem-i rıza: razı olmama, hoşnutsuzluk, memnun olmama.

ahir: son.

batıl: dinde yeri olmayan, dini hükümlere zıt.

beşer: insan.

bîçare: çaresiz, zavallı.

celp: kendine çekmek.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-ın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.

dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmîyetten çıkmak.

delil: bir şeyin doğruluğunu ispat eden.

desise: hile, aldatmaca.

düstur: kural, prensip.

ef'al: fiiller.

ehemmiyet: önem.

evvelki: önceki.

günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.

günah-ı kebir: büyük günah.

güya: sanki.

hak: doğru, gerçek.

hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.

hâlık: yaratan, var eden.

helâket: yıkılma, mahvolma.

hilkat: yaratılış.

hudut: sınırlar.

hükmetme: yönetme, idare etme.

icat: yoktan var etme, yaratma.

ihtar: hatırlatma.

ihtiyar: kendi istek ve arzularına göre hareket etme.

imam: mezheple ilgili konularda kendisine uyulan ve önder olan kimse.

iman: inanma, inanç, itikat.

irade: bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.

istiaze: Allah'a sığınma.

istidat: kabiliyet, yetenek.

itikat: inanmak, inanç.

kabil-i tevfi: uygun olabilir, uyar, bağdaştırılabilir.

kader: Cenab-ı Hak'ın takdir ve tayin etmesi, ilâhî hüküm.

küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.

lâtife: hassas, ince ve manevî duygu.

letaifi: lâtifeler, manevî duygular.

lümme-i şeytaniye: insanın kalbinde bulunan, şeytanın vesvese verdiği nokta.

mahkûm: hükümlü, mecbur.

manevî: manaya ait, maddî ol-

Hâlbuki onun titremesi ve korkması ve adem-i rızası delildir ki, o sözler kalbinden gelmiyor, belki lümme-i şeytaniyeden geliyor veya şeytan tarafından ihtar ve tahayyül ediliyor.

Hem insanın letaifi içinde teşhis edemediğim bir iki lâtife var ki, ihtiyar ve iradeyi dinlemezler, belki de mes'uliyet altına da giremezler. Bazen o lâtifeler hükmediyorlar, hakkı dinlemiyorlar, yanlış şeylere giriyorlar. O vakit şeytan o adama telkin eder ki: "Senin istidadın hakka ve imana muvafık değil ki, böyle ihtiyarsız batıl şeylere giriyorsun. Demek senin kaderin seni şekavete mahkûm etmiştir." O bîçare adam ye'se düşüp helâkete gider.

İşte, şeytanın evvelki desiselerine karşı mü'minin tahassungâhı, muhakkikîn-i asfiyanın düsturlarıyla hudutları taayyün eden hakaik-ı imaniye ve muhkemat-ı Kur'âniyedir. Ve ahirdeki desiselerine karşı, istiaze ile, ehemmiyet vermemektir. Çünkü ehemmiyet verdikçe, nazar-ı dikkati celp ettirip büyür, şişer. Mü'minin böyle manevî yaralarına tiryak ve merhem, sünnet-i seniye'dir.

YEDİNCİ İŞARET

Sual: Mutezile imamları, şerrin icadını şer telâkki ettikleri için, küfür ve dalâletin hilkatini Allah'a vermiyorlar. Güya onunla Allah'ı takdis ediyorlar! "Beşer kendi ef'alinin hâlıkıdır" diye dalâlete gidiyorlar. Hem derler: "Bir günah-ı kebirîyi işleyen bir mü'minin imanı gider. Çünkü Cenab-ı Hakka itikat ve Cehennemi tasdik etmek, öyle günahı işlemekle kabil-i tevfi olamaz. Çünkü

mayan.

merhem: yaraya sürülen ilâç.

mes'uliyet: mes'ullük, sorumluluk.

muhakkikîn-i asfiya: her şeyin gerçeğini araştırıp bulan büyük İslâm âlimleri.

muhkemat-ı Kur'âniye: manası gayet açık ve net olan Kur'ân ayetleri.

muvafık: uygun.

mü'min: Allah'a iman eden, inanan.

nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.

sual: soru.

Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüce sünneti; yüksek hâl, söz, tavır ve davranışları.

şekavet: bahtı karalık, sıkıntı, mutsuzluk.

ser: kötülük.

şer: kötülük.

taayyün etmek: belirlenmek.

tahassungâh: sığınma yeri, sığınak.

tahayyül: hayale getirme.

takdis etmek: Allah'ın her türlü kusur ve noksandan uzak olduğunu belirtmek.

tasdik etmek: gerçekliğini kabul etmek.

telâkki etmek: anlamak, kabul etmek.

telkin etmek: fikir aşılama.

teşhis etmek: fark etmek, ne olduğunu anlamak.

tiryak: ilâç, çare.

vakit: zaman.

yeis: ümitsizlik.

dünyada gayet cüz'î bir hapis korkusuyla kendini hilâf-ı kanun her şeyden muhafaza eden adam, ebedî bir azab-ı Cehennemi ve Hâlık'ın gazabını nazar-ı ehemmiyete almayacak derecede büyük günahları işlerse, elbette iman-sızlığa delâlet eder.”

Elcevap: Birinci şıkkın cevabı şudur ki:

Kader Risalesinde izah edildiği gibi, *halk-ı şer, şer de-ğil; belki kesb-i şer, şerdir*. Çünkü, halk ve icat umum neticelere bakar. Bir şerrin vücudu çok hayırlı neticelere mukaddeme olduğu için, o şerrin icadı, neticeler itibarıyla hayır olur, hayır hükmüne geçer. Meselâ ateşin yüz hayırlı neticeleri var. Fakat bazı insanlar, sû-i ihtiyarıyla ateşi kendilerine şer yapmakla, “Ateşin icadı şerdir” diyemezler. Öyle de, şeytanların icadı, terakkiyat-ı insaniye gibi çok hikmetli neticeleri olmakla beraber, sû-i ihtiyarıyla ve yanlış kesbiyle şeytanlara mağlûp olmakla, “Şeytanın hilkatı şerdir” diyemez. Belki o, kendi kesbiyle kendine şer yaptı.

Evet, kesb ise, mübaşeret-i cüz'îye olduğu için, hususî bir netice-i şerriyenin mazharı olur; o kesb-i şer, şer olur. Fakat icat umum neticelere baktığı için, icad-ı şer, şer de-ğil, belki hayırdır. İşte Mutezile bu sırrı anlamadıkları için, “Halk-ı şer, şerdir; ve çirkinin icadı çirkindir” diye, Cenab-ı Hakkı takdis için, şerrin icadını ona vermemişler, dalâlete düşmüşler, ¹ **وَبِالْقَدَرِ خَيْرُهُ وَشَرُّهُ** olan bir rûkn-i imaniyeyi tevil etmişler.

1. Hayrı ve şerri ile kadere iman ettim.

azab-ı Cehennem: Cehennem azabı.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
cüz'î: az, küçük.
dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkmak.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
derece: ölçü.

ebedî: sonsuz, devamlı.
gayet: son derece, çok.
gazap: hiddet, öfke.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
halk: yaratma.
halk-ı şer: şerrin, kötülüğün, yaratılması, var edilmesi.
hikmet: fayda, gaye.

hilâf-ı kanun: kanuna aykırı, kanun dışı.
hilkat: yaratılış.
hususî: özel.
hükmüne: yerine, değerine.
icat-ı şer: şerri, kötülüğü yaratmak.
icat: yoktan var etme, yaratma.
iman: inanma, inanç, itikat.
itibarıyla: açısından, yönün-

den.

izah etmek: bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koymak, eksiksiz anlatmak.

kesb: kazanma; işleme.

kesb-i şer: şerri, kötülüğü işleme.

mağlûp olmak: yenilmek.

mazhar: bir şeyin çıktığı yer, görüldüğü yer.

meselâ: örnek olarak.

muhafaza etmek: korumak.

mukaddeme: başlangıç.

mübaşeret-i cüz'îye: az ve sınırlı bir temas.

nazar-ı ehemmiyet: önem vererek bakma.

netice: sonuç.

netice-i şer'îye: şerli netice, kötü sonuç.

rûkn-i imaniye: imanın şartı, esası.

sır: gizli hakikat.

su-i ihtiyar: kötü seçim, kötü tercih.

şer: kötülük.

takdis: Allah'ın her türlü kusur ve noksandan uzak olduğunu belirtmek.

terakkiyat-ı insaniye: insanlığın yükselmesi, ilerlemesi, gelişmesi.

tevil etmek: yorumlamak.

umum: bütün.

vücut: varlık.

âlem-i beka: sonsuzluk âlemi; ahiret.
azab-ı müeccele: ertelenmiş, sonraya bırakılmış azap.
azap: ceza.
bâki: sonsuz, devamlı olan.
batman: miktânî bölgelere ve tarılacak şeylere göre değişen, çoğunlukla 2 ile 8 kğ. olan bir ağırlık ölçüsü birimi.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cây-ı hayret: hayrete verici.
dirhem: şimdiki 3 grama denk olan eski bir ağırlık ölçüsü birimi.
ebedi: sonsuz, devamlı.
ehemmiyet: önem.
fânî: ölümlü, geçici.
gaip: görünmeyen, hazır olmayan.
galebe: galip gelme, üstün gelme.
galip olmak: üstün gelmek.
gayet: son derece, çok.
günah-ı kebir: büyük günah.
hacet: ihtiyaç, lüzum.
hâl: durum.
heves: nefsin hoşuna giden gelip geçici istekler ve arzular.
his: duygu.
hissiyat: hisler, duygular.
hükmetme: hâkim olma, üstün gelme.
iman: inanma, inanç, itikat.
inkâr etmek: kabul etmemek, inanmamak.
kat'î: kesin.
kebair: büyük günahlar.
lezzet-i hâzıra: peşin lezzet.
mağlûbiyet: yenilgi.
mağlûp olmak: yenilmek.
mahall-i iman: imanın bulunduğu yer.
muaccel: peşin, hemen verilen.
muhakeme: bir konuyu akıl süzgecinden geçirme, tartma, değerlendirmek.
mukabil: karşılık.
müddet-i ömür: ömür müddeti, yaşama süresi.
müeccel: sonraya bırakılmış, ertelenmiş.
mükâfat: ödül.
mü'min: Allah'a iman eden, inanan.
nass-ı hadis: hadisin kesin ve açık bir hükme veya manaya işaret etmesi.
nefis: insanda bulunan kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i insaniye: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıkoyan güç.

İkinci şık ki, “Günah-ı kebiriyi işleyen nasıl mü'min kalabilir?” diye suallerine cevap ise:

Evvelâ, sabık İşaretlerde onların hatası kat'î bir surette anlaşılmıştır ki, tekrara hacet kalmamıştır. Saniyen, nefs-i insaniye, muaccel ve hazır bir dirhem lezzeti, müeccel, gaip bir batman lezzete tercih ettiği gibi, hazır bir tokat korkusundan, ileride bir sene azaptan daha ziyade çekinir.

Hem insanda hissiyat galip olsa, aklın muhakemesini dinlemez. Heves ve vehmi hükmedip, en az ve ehemmiyetsiz bir lezzet-i hâzırayı ileride gayet büyük bir mükâfata tercih eder. Ve az bir hazır sıkıntıdan, ileride büyük bir azab-ı müeccelede ziyade çekinir. Çünkü tevehhüm ve heves ve his, ileriye görmüyor, belki inkâr ediyorlar. Nefis dahi yardım etse, mahall-i iman olan kalp ve akıl susarlar, mağlûp oluyorlar. Şu hâlde, kebairi işlemek imansızlıktan gelmiyor, belki his ve hevesin ve vehmin galebesiyle akıl ve kalbin mağlûbiyetinden ileri gelir.

Hem sabık İşaretlerde anlaşıldığı gibi, fenalık ve hevesat yolu, tahribat olduğu için, gayet kolaydır. Şeytan-ı ins ve cinnî, çabuk insanları o yola sevk ediyor. Gayet cây-ı hayret bir hâldir ki, âlem-i bekanın —nass-ı hadisle— sinek kanadı kadar ¹ bir nuru, ebedî olduğu için, bir insanın müddet-i ömründe dünyadan aldığı lezzet ve nimete mukabil geldiği ² hâlde, bazı bîçare insanlar, bir sinek kanadı kadar bu fânî dünyanın lezzetini, o bâkî âlemin bu fânî dünyasına değer lezzetlerine tercih edip şeytanın arkasında gider.

1. Dünyanın Allah katında sinek kanadı kadar bir değeri olsa idi, kâfirler ondan bir yudum su bile içemezlerdi. (Tirmizî, Züht: 13; İbnî Mâce, Züht: 3; Müsned, 5:154, 177.

2. Bkz. Kurtubî, Camii'l-Ahkâmî'l-Kur'ân, 13:7.

nimet: Allah'ın insana bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.

nur: parıltı, ışık, aydınlık.

sabık: geçen.

saniyen: ikinci olarak.

sevk etmek: yönlendirmek.

suret: şekil, biçim.

seytan-ı ins ve cinnî: cinlerden ve insanlardan olan şeytanlar.

tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.

tercih etmek: üstün tutmak, seçmek.

tevehhüm: vehimlenme, ger-

çekte var olmayı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya kapılma.

vehim: bir şeyi olmadığı hâlde var zannetme.

vehim: bir şeyi olmadığı hâlde var zannetme.

ziyade: fazla.

İşte bu sırlar içindir ki, Kur'ân-ı Hakîm, mü'minleri pek çok tekrar ve ısrar ile, tehdit ve teşvik ile, günahattan zecir ve hayra sevk ediyor.¹

Bir zaman Kur'ân-ı Hakîm'in bu tekrar ile şiddetli ırşadâtı bana bu fikri verdi ki, bu kadar mütemadî ihtarlar ve ikazlar, mü'min insanları sebatsız ve hakikatsiz gösteriyorlar. İnsanın şerefine yakışmayacak bir vaziyet veriyorlar. Çünkü, bir memur, amirinden aldığı bir tek emri itaatine kâfi iken, aynı emri on defa söylese, o memur cidden gücenecek. "Beni itham ediyorsun; ben hain değilim" der. Hâlbuki, en halis mü'minlere Kur'ân-ı Hakîm musırrâne, mükerrer emrediyor.

Bu fikir benim zihnimi kurcaladığı bir zamanda, iki üç sadık arkadaşlarım vardı. Onları şeytan-ı insânın desiselelerine kapılmamak için pek çok defa ihtar ve ikaz ediyordum. "Bizi itham ediyorsun" diye gücenmiyorlardı. Fakat ben kalben diyordum ki: "Bu mütemadiyen ihtarlarım ile bunları gücendiriyorum, sadakatsizlikle ve sebatsızlıkla itham ediyorum."

Sonra, birden, sabık İşaretlerde izah ve ispat edilen hakikat inkişaf etti. O vakit, o hakikatle hem Kur'ân-ı Hakîm'in tam mutabık-ı mukteza-i hâl ve yerinde ve israfsız ve hikmetli ve ithamsız bir surette ısrar ve tekrarı yaptığını ve ayn-ı hikmet ve mahz-ı belâgat olduğunu bildim. Ve o sadık arkadaşlarımın gücenmediklerinin sırrını anladım. O hakikatin hulâsas-ı şudur ki:

1. Bkz. Nahl Suresi: 90.

âmîr: emreden, iş buyuran.
ayn-ı hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde olmanın tâ kendisi.
cidden: gerçekten, ciddi olarak.
desise: hile, aldatmaca.
emîr: buyruk.
fikir: düşünce.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.

hakikat: asıl, esas, gerçek.
halis: samimî, içten.
hayır: iyilik.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olma.
hulâsa: bir şeyin özü, özeti.
ihtar: uyarma, hatırlatma.
ikaz: dikkat çekme, uyarma.
inkişaf etmek: açılmak, ortaya çıkmak.

irşadat: doğru yolu göstermeler, uyarılar.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
israf: gereksiz yere harcama.
itaat: uyma, alınan emre göre hareket etme.
itham etmek: suçlamak.
itham: suçlama.
izah: bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma, eksiksiz anlat-

ma.

kâfi: yeterli.

kalben: kalpten, samimî.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

mahz-ı belâgat: tam olarak mak-sada ve hâle uygun söz söyleme.

memur: bir amirin emri ile hareket eden kimse.

musırrâne: ısrarla.

mutabık-ı mukteza-i hâl: hâlin gereğine uygun.

mükerrer: tekrarlar, bir çok kere.

mü'min: Allah'a iman eden, inanan.

mütemadî: sürekli, devamlı.

mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.

sabık: geçen.

sadakatsizlik: içten bağlı olma-ma.

sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan.

sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme, azimlilik.

sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme, sözünde durma.

sevk etmek: yönlendirmek.

sır: gizli hakikat.

suret: şekil, biçim, tarz.

şeref: onur.

şeytan-ı insî: şeytan gibi olan insanlar.

şiddetli

tehdit: hiddet etme, korkutma.

tekrarat: tekrarlar.

teşvik: şevklendirmek, istek ve arzu uyandırmak.

vakit: zaman.

vaziyet: durum.

zecir: yasaklama.

adem: yokluk, hiçlik.
adem-i kabul: kabul etmeme.
amel: iş.
ameli: uygulama ile ilgili, pratik.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-
 kın tâ kendisi olan şeref ve aza-
 met sahibi Allah.
cihet: yön.
dalâlet: doğru yoldan, iman ve Is-
 lâmiyetten ayrılmak.
delil: bir meseleyi ispat etmeye
 yarayan şey.
desise: hile, aldatmaca.
ehl-i hak: iman, İslâmiyet ve hak
 yolunda olan.
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru
 yolda olanlar.
ehl-i iman: Allah'a inananlar,
 iman sahipleri.
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâmî
 ilk günkü saflığıyla kabul ederek
 dinden olmayan şeyleri karıştır-
 mayıp, Hz. Peygamberin sünne-
 tinden ve yolundan ayrılmayan-
 lar.
fer'i: asılla ilgili olmayan, ayrıntı.
hak: doğru, gerçek.
hidayet: iyi, doğru ve hak olan;
 İslâmiyet.
hüküm: emir, esas.
ihtarât: ihtarlar, hatırlatmalar,
 uyarılar.
ihtiyat: geleceği düşünerek dik-
 katlı hareket etme.
iman: inanma, inanç, itikat.
imdat: yardım.
inkâr etmek: kabul ve tasdik et-
 memek, inanmamak.
ispat etmek: doğruyu delil göste-
 rerek ortaya koymak.
kabil-i sülûk: yürünebilir, gidile-
 bilir.
karargâh: durulan yer, merkez.
kat'i: kesin.
kesretli: pek çok.
kıymet: değer.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıkla-
 malarıyla insanların benzerini
 yapmaktan âcz bırakan Kur'ân-ı
 Kerim.
küfür: imansızlık, inançsızlık, din-
 sizlik.
merhamet: acımak, şefkat gös-
 termek, yardımda bulunmak.
mezhep: dinde tutulan yol.
mezkûr: adı geçen, anılan.
muavenet: yardım.

Şeytanlar, tahribat cihetinde sevk ettikleri için, az bir amel ile çok şerleri yaparlar. Onun için, tarik-ı hakta ve hidayette gidenler, pek çok ihtiyat ve şiddetli sakınmaya ve mükerrer ihtarata ve kesretli muavenete muhtaç olduklarından ki, Cenab-ı Hak, o tekrarat cihetinde bin bir ismiyle ehl-i imana muavenetini takdim ediyor ve binler merhamet ellerini imdadına uzatıyor. Şerefini kırmıyor, belki vikaye ediyor. İnsanın kıymetini küçük düşürmüyor, belki şeytanın şerrini büyük gösteriyor.

İşte, ey ehl-i hak ve ehl-i hidayet! Şeytan-ı ins ve cin-
 nînin mezkûr desiselerinden kurtulmak çaresi: Ehl-i Sün-
 net ve Cemaat olan ehl-i hak mezhebinin karargâhı yap ve
 Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın muhkemat kalesine gir ve
 sünnet-i seniye rehber yap, selâmeti bul.

SEKİZİNCİ İŞARET

Sual: Sabık İşaretlerde ispat ettiniz ki, dalâlet yolu ko-
 lay ve tahrip ve tecavüz olduğu için, çoklar o yola sülûk
 ediyorlar. Hâlbuki sair risalelerde kat'î delillerle ispat et-
 mişsiniz ki, küfür ve dalâlet yolu o kadar müşkülâtlı ve
 suubetlidir ki, hiç kimse ona girmemek gerekti ve kabil-i
 sülûk değil. Ve iman ve hidayet yolu o kadar kolay ve za-
 hirdir ki, herkes ona girmeliydi.

Elcevap: Küfür ve dalâlet iki kısımdır. Bir kısmı,
 amelî ve fer'î olmakla beraber, iman hükümlerini nefyet-
 mek ve inkâr etmektir ki, bu tarz dalâlet kolaydır. Hakkı
 kabul etmemektir; bir terktir, bir ademdir, bir adem-i ka-
 buldür. İşte bu kısımdır ki, risalelerde kolay gösterilmiş.

muhkemat: sağlam ve kuv-
 vetli olanlar.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mükerrer: tekrarlanmış.
müşkülât: zorluklar.
nefyetmek: inkâr etmek, yok
 saymak.
rehber: yol gösterici, kılavuz.
sabık: geçen.
sair: diğer, öteki.
selâmet: korku ve endişeden
 uzak olma, kurtuluş.
sevk etmek: yönlendirmek.
sual: soru.

suubet: zorluk, güçlük.
sülûk etmek: bir yola gir-
 mek, bir yol tutmak.
Sünnet-i Seniye: Hz. Mu-
 hammed'in (a.s.m.) yüce sün-
 neti; yüksek hâl, söz, tavır ve
 davranışları.
şer: kötülük.
şeref: onur.
şeytan-ı insi ve cinni: cinler-
 den ve insanlardan olan şey-
 tanlar.
tahribat: tahripler, yıkıp boz-
 malar.

tahrip: harap etme, yıkmak,
 bozma.
takdim etmek: sunmak.
tarik-ı hak ve hidayet: hak
 ve hakikat yolu.
tarz: şekil, biçim.
tecavüz: haddi aşma, saldır-
 ma, başkasının hakkına do-
 kunma.
tekrarat: tekrarlar.
terk: bırakma, vazgeçme.
vikaye etmek: korumak.
zahir: açık.

İkinci kısım ise, amelî ve fer'î olmayıp, belki itikadî ve fikrî bir hükümdür. Yalnız imanın nefyini değil, belki iman-ın zıddına gidip bir yol açmaktır. Bu ise batılı kabuldür, hakkın aksini ispattır. Bu kısım, imanın yalnız nefyi ve nakzı değil, imanın zıddıdır. Adem-i kabul değil ki, kolay olsun. Belki kabul-i ademdir ve o ademi ispat etmekle kabul edilebilir. ¹ **الْعَدَمُ لَا يُثَبَّتُ** kaidesiyle, ademin ispatı elbette kolay değildir.

İşte, sair risalelerde imtina derecesinde suubetli ve müşkülâtli gösterilen küfür ve dalâlet bu kısımdır ki, zerre miktar şuuru bulunan, bu yola salık olmamak lâzımdır. Hem bu yol, risalelerde kat'î ispat edildiği gibi, o kadar dehşetli elemeleri var ve boğucu karanlıkları var ki, zerre miktar aklı bulunan, o yola talip olmaz.

Eğer denilse: Bu kadar elim ve karanlıklı, müşkülâtli yola nasıl ekser insanlar gidiyorlar?

Elcevap: İçine düşmüş bulunuyorlar, çıkamıyorlar. Hem insandaki nebatî ve hayvanî kuvveleri, akıbeti görmedikleri, düşünemedikleri ve o insandaki letaif-i insaniyeye galebe ettikleri için, çıkmak istemiyorlar ve hazır muvakkat bir lezzetle müteselli oluyorlar. ²

Sual: Eğer denilse: Dalâlette öyle dehşetli bir elem ve bir korku var ki, kâfir, değil hayattan lezzet alması, hiç yaşamaması lâzım geliyor. Belki o elemden ezilmeli ve o korkudan ödü patlamalıydı. Çünkü insaniyet itibarıyla hadsiz eşyaya müştak ve hayata âşık olduğu hâlde, küfür vasıtasıyla, mevtini bir idam-ı ebedî ve bir firak-ı lâyezalî ve zeval-i mevcudatı ve ahabının vefatlarını ve bütün

hayvanî: hayvana ait.

hüküm: karar.

idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş.

iman: inanma, inanç, itikat.

imtina: imkânsızlık, olamayış.

insaniyet: insanlık.

ispat: doğruyu delil göstererek meydana koymaya çalışma.

itibarıyla: değerliyle, yönüyle.

itikadî: inançla ilgili.

kabul-i adem: yokluğu kabul etme.

kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz, inançsız.

kaide: kural, prensip, esas.

kat'î: kesin.

kuvve: kuvvet, güç.

küfür: imansızlık, inançsızlık, dinsizlik.

letaif-i insaniye: insanı insan yapan manevî duygular, hisler.

mevt: ölüm.

miktar: kadar; ölçü.

muvakkat: geçici.

müşkülât: zorluklar.

müştak: aşırı isteyen, arzu eden.

müteselli olmak: teselli bulmak, avunmak.

nakiz: bozan, bozucu.

nebatî ve hayvanî kuvveler: insanı insan yapan duyguların dışında yine insanda bulunan hayvanî ve bitkisel özellikler taşıyan duygular.

nebatî: bitkisel özellik taşıyan.

nefiy: inkâr etme, yok sayma.

sair: diğer, öteki.

salık olmak: bir yola girmek, bir yolda gitmek.

sual: soru.

suubet: zorluk, güçlük.

şuur: bilinç, anlayış, idrak.

talip olmak: istemek.

vefat: ölüm.

zerre: çok küçük parça.

zeval-i mevcudat: varlıkların yok olması.

zıt: aksi, ters.

1. Yokluk ispat edilemez.

2. Bkz. Kıyamet Suresi: 20-21; İnsan Suresi: 27.

adem: yokluk, hiçlik.

adem-i kabul: kabul etme-me.

ahbap: dostlar.

akıbet: son.

aksi: tersi, zıddı.

amelî: uygulama ile ilgili, pratik.

âşık: çok aşırı seven, tutkun.

batıl: doğru ve hak olmayan, dinde yeri olmayan.

dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmiyetten ayrılmak.

dehşetli: korkunç, ürkütücü.

derece: ölçü.

ekser: çok.

elem: kaygı, acı, ızdırap.

elîm: çok acı veren, elemli.

fer'î: asılla ilgili olmayan, ayırntı.

fikrî: fikre, düşünceye ait.

firak-ı lâyezalî: bitmeyen ayrılık, ebedî ayrılık.

galebe etmek: galip gelmek, üstün olmak.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hak: doğru, gerçek, Allah.

sevdiklerini idam ve müfarakat-ı ebediye suretinde, gözü önünde, daima küfür vasıtasıyla gören insan nasıl yaşayabilir? Nasıl hayattan lezzet alabilir?

Elcevap: Acip bir mağlâta-i şeytaniye ile kendini aldatır, yaşar. Sûrî bir lezzet alır zanneder. Meşhur bir temsille onun mahiyetine işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Deniliyor: Devekuşuna demişler, “Kanatların var, uç.” O da kanatlarını kısıp “Ben deveyim” demiş, uçmamış. Fakat avcının tuzağına düşmüş. Avcı beni görmesin diye başını kuma sokmuş. Hâlbuki koca gövdesini dışarıda bırakmış, avcıya hedef etmiş. Sonra ona demişler, “Madem deveyim diyorsun, yük götür.” O zaman kanatlarını açivermiş, “Ben kuşum” demiş, yükün zahmetinden kurtulmuş. Fakat hamîsiz ve yemsiz olarak avcılarının hücumuna hedef olmuş.

Aynen onun gibi, kâfir, Kur’ân’ın semavî ilânatına karşı küfr-i mutlakı bırakıp meşkûk bir küfre inmiş. Ona denilse: “Madem mevt ve zevali bir idam-ı ebedî biliyorsun. Kendini asacak olan darağacı göz önünde. Ona her vakit bakan nasıl yaşar, nasıl lezzet alır?” O adam, Kur’ân’ın umumî vech-i rahmet ve şümüllü nurundan aldığı bir hisse ile der: “Mevt idam değil; ihtimal beka var.” Veyahut, devekuşu gibi başını gaflet kumuna sokar -tâ ki ecel onu görmesin ve kabir ona bakmasın ve zeval-i eşya ona ok atmasın!

Elhâsıl, o meşkûk küfür vasıtasıyla, devekuşu gibi mevt ve zevali idam manasında gördüğü vakit, Kur’ân ve semavî kitapların “*imanün bilahiret*”e dair kat’î ihbaratı

acip: şaşılın ve hayret uyandıran şey.

beka: kalıcılık, devamlılık, ebedî hayata ulaşma.

daima: sürekli, her zaman.

dair: alâkalı, ait.

darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa.

ecel: her canlının Allah tarafından belirlenen ölüm anı.

elhâsıl: sonuç olarak.

gaflet: Allah’tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak, emir ve yasaklarına karşı duyarsız davranmak.

hamî: himaye eden, koruyan.

hisse: pay.

hücum: saldırı.

idam: yok oluş.

idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş.

ihbarat: haber vermeler, bildirmeler.

ihtimal: olabilirlik.

ilânât: ilânlar, duyurular.

imanün bi’l-ahiret: ahirete iman.

işaret etmek: göstermek, bildirmek.

kabir: mezar.

kâfir: Allah’ı ve İslâmîyeti inkâr eden, dinsiz, inançsız.

kat’î: kesin.

küfr-i mutlak: kesin ve tam bir inkâr, inançsızlık.

küfür: inançsızlık, imansızlık, dinsizlik.

mağlâta-i şeytaniye: şeytanın insanları aldatmak ve şaşırtmak için telkin ettiği, söylediği sözler.

mahiyet: bir şeyin hakikati, iç yüzü, ne olduğu.

meşhur: herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.

meşkûk: şüpheli, şüphe edilen.

mevt: ölüm.

mufarakat-i ebediye: sonsuz ayrılık.

nur: parıltı, ışık, aydınlık.

semavî: Allah tarafından olan.

suret: şekil, biçim, tarz.

sûrî: görünüşte.

şümüllü: kapsamlı, kuşatıcı.

temsil: benzetme, misal getirme.

umumî: herkesle alâkalı, genel.

vakit: zaman.

vasıta: aracılık.

vech-i rahmet: rahmet yönü.

zahmet: sıkıntı, meşakkat.

zannetmek: sanmak.

zeval: sona erme, yok olma.

zeval-i eşya: eşyanın, varlıkların yok olması.

ona bir ihtimal verir; o kâfir o ihtimale yapışır, o dehşetli elemi üzerine almaz. O vakit ona denilse, “Madem bâ-kî bir âleme gidilecek; o âlemde güzel yaşamak için tekâlîf-i diniye meşakkatini çekmek gerektir.” O adam şekk-i küfrî cihetiyle der: “Belki yoktur. Yok için neden çalışayım?” Yani, vakta ki o hükm-i Kur’ân’ın verdiği ihtimal-i beka cihetiyle idam-ı ebedî âlâmından kurtulur ve meşkûk küfrün verdiği ihtimal-i adem cihetiyle tekâlîf-i diniye meşakkatini ona müteveccih olur; ona karşı küfür ihtimaline yapışır, o zahmetten kurtulur. Demek, bu noktada-i nazarda, mü’minden ziyade bu hayatta lezzet alır zannediyor. Çünkü tekâlîf-i diniyenin zahmetinden ihtimal-i küfrî ile kurtuluyor. Ve âlâm-ı ebediyeden ise ihtimal-i imanî cihetiyle kendi üzerine almaz. Hâlbuki bu mağlâta-i şeytaniyenin hükmü gayet sathî ve faydasız ve muvakkattır.

İşte, Kur’ân-ı Hakîm’in küffarlar hakkında da bir nevi cihet-i rahmeti vardır ki, hayat-ı dünyeviyeyi onlara Cehennem olmaktan bir derece kurtarıp bir nevi şek verecek, şek ile yaşıyorlar. Yoksa, ahiret Cehennemini andıracak, bu dünyada dahi manevî bir Cehennem azabı çekeceklerdi ve intihara mecbur olacaklardı.

İşte, ey ehl-i iman! Sizi idam-ı ebedîden ve dünyevî ve uhrevî Cehennemlerden kurtaran Kur’ân’ın himayeti altına mü’minâne ve mutemidâne giriniz ve sünnet-i seniyesinin dairesine teslimkârâne ve müstahsinâne dahil olunuz, dünya şekavetinden ve ahirette azaptan kurtulunuz.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlâm: elemeler, acılar, kederler.
âlâm-ı ebediye: ebedî elemeler, sürekli acılar.
âlem: dünya.
azap: ceza, acı, sıkıntı.
bâkî: devamlı olan, sonsuz.
cihet-i rahmet: rahmet yönü.
cihetiyle: yönüyle, açısından.
dahil olmak: girmek.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü.

cü: derece; ölçü.
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i iman: Allah’a inananlar, iman sahipleri.
elem: acı, ızdırap, kaygı.
gayet: son derece, çok.
hayat-ı dünyevîye: dünya hayatı.
himayet: koruma.
hük-m-i Kur’ân: Kur’ân’ın hükmü, emri.
hüküm: karar; kumanda, nüfuz.

idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş.
ihtimal: olabilirlik.
ihtimal-i adem: yokluk ihtimali.
ihtimal-i beka: sonsuzluk ihtimali.
ihtimal-i imanî: imandan kaynaklanan bir ihtimal.
ihtimal-i küfrî: inkârdan kaynaklanan bir ihtimal.
intihar: kendini öldürme, canına kıyma.
kâfir: Allah’ı ve İslâmiyeti in-

kâr eden, dinsiz, inançsız.

Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur’ân.

küffar: kâfirler, inkârcılar, dinsizler.

küfür: Allah’ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.

küfür: inançsızlık, imansızlık, dinsizlik.

mağlata-i şeytaniye: şeytanın insanları aldatmak ve şaşırtmak için telkin ettiği, söylediği sözler.

manevî: kalbî, ruhî, aklî, hisî; maddî olmayan.

mecbur olmak: zorunda kalmak.

meşakkat: sıkıntı, zahmet.

meşkûk: şüpheli, şüphe edilen.

mutemidâne: güvenerek, itimat ederek.

muvakkat: geçici.

mü’minâne: mü’min olan kişiye yakışır şekilde.

mü’min: iman eden, inanan.

müstahsinâne: beğenerek, güzelliğini kabul ederek; severek.

müteveccih: yönelmiş.

nevi: çeşit, tür.

nokta-i nazar: bakış açısı.

sathî: derine inmeyen, yüzeysel.

Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed’in (a.s.m.) yüce sünneti; yüksek hâl, söz, tavır ve davranışları.

şek: şüphe, tereddüt.

şekavet: mutsuzluk, sıkıntı.

şekk-i küfrî: inkârdan kaynaklanan şüphe.

tekâlîf-i diniye: dinin emrettiği görevler, sorumluluklar.

teslimkârâne: teslim olarak.

uhrevî: ahirete ait.

vakit: zaman.

vakta ki: ne zaman ki, ne vakit ki.

zahmet: sıkıntı, meşakkat.

zan: sanmak.

ziyade: fazlasıyla.

acip: hayret uyandıran, şaşırtıcı.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, izah etmek.
camî: birçok özelliği kendinde toplayan.
cazibedar: çekici.
cazibe-i umumiye-i kâinat: kâinatın her yerde bulunan genel çekim.
celâlî: Allah'ın haşmetini, büyüklüğünü ve kahrını gösteren.
cilve: görünme, yansıma.
dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmîyetten ayrılmak.
düstur-i terakki ve tekâmül: gelişme ve mükemmelleşme kanunu.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar.
enbiya: nebîler, peygamberler.
esas: asıl, temel.
esma: isimler.
ezdat: zıtlar, tezatlar.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'an ait olan ve ondan gelen gerçekler.
Hâlık-ı Zülcelâl: celâl, azamet ve kibriya sahibi olan her şeyi yaratan Allah.
hâlli: çözümü.
Hatemü'l-Enbiya: peygamberlerin en sonuncusu Hz. Muhammed (a.s.m.).
hidayet: doğru ve hak olan.
hikmet: gizli sebep.
hikmetli: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde olan.
hizbullah: Allah'a bağlı olan topluluk.
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları.
hudut: sınırlar.
hüküm: karar, emir.
i'caz-ı Kur'ânî: Kur'an'ın mu'ceze-iği, olağanüstülüğü.
ihtilâfat: anlaşmazlıklar, uyuşmazlıklar.
iksir-i azam: en büyük, en tesirli ilaç.
iktiza etmek: gerektirmek.
imdad-ı Sübhaniye: bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak olan Cenab-ı Hakkın yardımı.
inayet: yardım.
irşat: doğru yolu gösterme.
ısrar: direnme, ayak direme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kanun-ı mübareze: mücadele, çarpışma, vuruşma kanunu.
kanun-ı tagayyür ve tahavvül: hâl değiştirme ve bozulup başkalaşma kanunu.
lâzım: gerekli.
mağlûp olmak: yenilmek.

DOKUZUNCU İŞARET

Sual: Hizbullah olan ehl-i hidayet, başta enbiya ve onların başında Fahr-i Âlem Aleyhissalâtu Vesselâm, o kadar inayet ve rahmet-i İlâhiye ve imdad-ı Sübhaniyeye mazhar oldukları hâlde, neden çok defa, hizbü'ş-şeytan olan ehl-i dalâlete mağlûp olmuşlar? Hem, Hatemü'l-Enbiyanın güneş gibi parlak nübüvvet ve risaleti ve iksir-i azam gibi tesirli i'caz-ı Kur'ânî vasıtasıyla irşadı ve cazibe-i umumiye-i kâinattan daha cazibedar hakaik-ı Kur'âniyenin komşuluğunda ve yakınında olan Medine münafıklarının dalâlette ısrarları ve hidayete girmemeleleri niçindir ve hikmeti nedir?

Elcevap: Bu iki şık müthiş sualin hâlli için, derince bir esas beyan etmek lâzım gelir. Şöyle ki:

Şu kâinat Hâlık-ı Zülcelâl'inin hem cemalî, hem celâlî iki kısım esması bulunduğu ve o cemalî ve celâlî isimler, hükümlerini ayrı ayrı cilvelerle göstermek iktiza ettiklerinden, Hâlık-ı Zülcelâl, kâinatta ezdadı birbirine mezç edip, birbirine mukabil getirip ve birbirine mütecaviz ve müdafî bir vaziyet verip, hikmetli ve menfaatlar bir nevi mübareze suretine getirip, ondan, zıtları birbirinin hududuna geçirip ihtilâfat ve tagayyürat meydana getirmekle, kâinatı kanun-ı tagayyür ve tahavvül ve düstur-i terakki ve tekâmüle tâbi kıldığı için; o şecere-i hilkatın cami bir semeresi olan insan nev'inde o kanun-ı mübarezeyi daha acip bir şekilde getirip, bütün terakkiyat-ı insaniyeye medar bir mücadele kapısını açıp, hizbullaha

mazhar olmak: erişmek, ulaşmak, şereflenmek.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
menfaatlar: menfaatlı, faydalı.
mezcetmek: karıştırmak.
mukabil: karşı, karşılık.
mübareze: kavga, vuruşma, çatışma.
mücadele: cihad etme, çarpışma.
müdafî: müdafaa eden, savunan.

münafık: kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
mütecaviz: tecavüz eden, haddi aşan, saldıran.
müthiş: dehşetli.
nev: cins, tür.
nevi: çeşit, tür.
nübüvvet: peygamberlik, habercilik.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.
risalet: peygamberlik, elçilik.
semere: meyve; netice.

sual: soru.
suret: şekil, biçim.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
şekil: biçim, tarz.
tâbi: bağlı, uyan.
tagayyürat: başkalaşmalar, değişimler.
terakkiyat-ı insaniye: insanların ilerlemeleri ve gelişmeleri.
tesir: etki.
vasıta: aracılık.
vaziyet: durum.

karşı meydana çıkabilmek için hizbü's-şeytana bazı cihazat vermiş.

İşte bu sır-ı dakik içindir ki, enbiyalar çok defa ehl-i dalâlete karşı mağlûp oluyor. Ve gayet zaaf ve aczde olan dalâlet ehli, manen gayet kuvvetli olan ehl-i hakka muvakkaten galip oluyorlar ve mukavemet ediyorlar. Bu acip mukavemetin sır-ı hikmeti şudur ki:

Dalâlette ve küfürde hem adem ve terk var ki, pek kolaydır, hareket istemez. Hem tahrip var ki, çok sehildir ve asandır, az bir hareket yeter. Hem tecavüz var ki, az bir amel ile çoklarına zarar verip, ihafe noktasında ve firavuniyet cihetinden onlara bir makam kazandırır. Hem akıbeti görmeyen ve hazır zevke müptelâ olan insanda ki nebatî ve hayvanî kuvvelerin tatmini, telezzüzü, hürriyeti vardır ki, akıl ve kalp gibi letaif-i insaniyeyi insaniyet-kârâne ve akıbetendişâne olan vazifelerinden vazgeçiriyorlar.

Ehl-i hidayet ve başta ehl-i nübüvvet ve başta Habib-i Rabbülâlemîn olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın meslek-i kudsi, hem vücudî, hem sübutî, hem tamir, hem hareket, hem hudutta istikamet, hem akıbeti düşünmek, hem ubudiyet, hem nefis-i emmarenin firavuniyetini, serbestliğini kırmak gibi esasat-ı mühimme bulunduğundandır ki, Medine-i Münnevver'e de bulunan o zamanın münafıkları, o parlak güneşe karşı yarasa kuşu gibi gözlerini yumup, o cazibe-i azîmeye karşı şeytanî bir kuvve-i dafiaya kapılıp dalâlette kalmışlar.

acip: şaşılacak ve hayret uyandıran şey.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem: yokluk, hiçlik.
akıbet: son, netice.
akıbetendişâne: bir şeyin neticesini, sonucunu düşünerek.
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
amel: iş, davranış.
âsân: kolay.
cazibe-i azîme: büyük çekim gücü.

cihazat: cihazlar, aletler.
dalâlet ehli: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
ehl-i dalâlet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hak: iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan.
ehl-i hidayet: hidayetle ve doğru yolda olanlar.
ehl-i nübüvvet: peygamber-

ler.
enbiya: nebîler, peygamberler.
esasat-ı mühimme: önemli esaslar, prensipler.
firavuniyet: nefsin, enaniyetini ve benliğini Firavun gibi lâh seviyesine çıkartacak dercede büyük görme.
gayet: son derece, çok.
Habib-i Rabbü'l-Âlemîn: âlemlerin Rabbi olan Allah'ın habibi, sevgili kulu Hz. Muhammed (a.s.m.).

hizbü'sşeytan: şeytanın taraftarları.
hudut: sınırlar.
hürriyet: serbestlik, hür oluş.
ihafe: korkutma.
insaniyetkârâne: insanlığa yakışır tarzda.
istikamet: doğruluk.
kuvve-i dafia: defetme kuvveti, itici güç.
küfür: inançsızlık, imansızlık, dinsizlik.
letaif-i insaniye: insanı insan yapan manevî duygular, hisler.
mağlûp olmak: yenilmek.
makam: yer, mevki.
manen: inanç bakımından.
Medine-i Münnevver: Nurlu Medine şehri.
meslek-i kudsi: kutsal yol.
mukavemet etmek: karşı koymak, dayanmak.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme.
muvakkaten: geçici olarak.
münafık: kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
müptelâ: tutkun, düşkün.
nebatî ve hayvanî kuvveler: insanı insan yapan duyguların dışında yine insanda bulunan hayvanî ve bitkisel özellikler taşıyan duygular.
nefis-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
Resul-i Ekrem: çok cömert ve çok kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.)
sehil: kolay.
sırr-ı dakik: ince sır.
sırr-ı hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep.
sübuti: gerçek, doğru; olumlu.
şeytanî: şeytanca.
tahrip: yıkmak, bozma.
tamir: onarma, düzeltme.
tatmin: doyurulma.
tecavüz: haddini aşma, saldırma.
telezzüz: lezzet, tad alma.
ubudiyet: kulluk.
vazife: görev.
vücudi: vücutla ilgili, varlığa dair.
zaaf: zayıflık.

âdetullah: Allah'ın varlık âleminde koyduğu yaratılışa kanunlar.

Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.

bidayet: başlangıç.

daima: sürekli, her zaman.

dava: takip edilen fikir, iddia.

desatir-i hikmet: hikmet düsturları, prensipleri.

düstur: kural, prensip.

evamir-i İllâhiye: Allah'ın emirleri.

Habib-i Rabbü'l-Âlemîn: âlemlerin Rabbi olan Allah'ın habibi, sevgili kulu olan Peygamberimiz.

Hakim-i Zülkernal: sonsuz mükemmellikler sahibi, her şeyi belirlirli gayelere yönelik faydalı, anlamlı, yerli yerinde yaratan Allah.

harikulâdelere: fevkalâde, olağanüstü olaylar.

hayat-ı içtimaiye ve şahsiye: sosyal ve şahsî hayat.

hikmet-i Rabbaniye: her şeyi uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde iş gören hikmeti.

Huneyn: Hicretin sekizinci senesinde meydana gelen ve Müslümanların zaferiyle sonuçlanan savaş.

imam: önder, rehber, kendisine uyulan kimse.

imam-ı mutlak: her yönüyle kendisine uyulan, rehber, önder.

indelhace: ihtiyaca göre, ihtiyaç duyulduğunda.

inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.

istinat etmek: dayanmak.

itaat etme: uyma, boyun eğme.

kavanin: kanunlar.

kavanin-i meşiet: Cenab-ı Hak'ın irade ve hikmetinden çıkan kanunlar.

kumandan-ı Rabbani: bütün varlıkları yaratan, besleyen, büyüten uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın seçtiği kumandan, Peygamberimiz, Hz. Muhammed (a.s.m.).

küffar: kâfirler, Müslüman olmayanlar.

lisan: dil.

mağlûp olmak: yenilmek.

melâike: melekler.

meşiet-i Sübhaniye: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Cenab-ı Hak'ın dilek, arzu ve istekleri.

mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilir, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri harika işler.

mu'cize: Allah tarafından yalnız peygamberlere verilen, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldığı şey.

mukteda: örnek alınan, kendisine uyulan.

münkir: inkâr eden, İslâmiyeti

Eğer denilirse: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm madem Habib-i Rabbülâlemin'dir. Hem elindeki hak ve lisanındaki hakikattir. Ve ordusundaki askerlerin bir kısmı melâikedir. Ve bir avuç su ile bir orduyu sular. Ve dört avuç buğday ve bir oğlağın etiyle bin adamı doyuracak bir ziyafet verir. Ve küffar ordusunun gözlerine bir avuç toprak atmakla, o bir avuç topraktan her küffarın gözüne bir avuç toprak girmesiyle onları kaçırr. Ve daha bunun gibi bin mu'cizat sahibi olan bir kumandan-ı Rabbanî, nasıl oluyor Uhud'un nihayetinde ve Huneyn'in bidayetinde mağlûp oluyor?

Elcevap: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, nev-i beşere mukteda ve imam ve rehber olarak gönderilmiştir. Tâ ki, o nev-i insanî, hayat-ı içtimaiye ve şahsiyedeki düsturları ondan öğreysin ve Hakim-i Zülkernal'ın kavanin-i meşietine itaate alışsınlar ve desatir-i hikmetine tevfik-i hareket etsinler. Eğer Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hayat-ı içtimaiye ve şahsiyesinde daima harikulâdelere ve mu'cizelere istinat etseydi, o vakit imam-ı mutlak ve rehber-i ekber olamazdı.

İşte bu sır içindir ki, yalnız davasını tasdik ettirmek için, ara sıra, indelhace, münkirlerin inkârını kırmak için mu'cizeler gösterirdi. Sair vakitlerde nasıl ki herkesten ziyade evamir-i İllâhiyeye itaat etmiştir; öyle de, hikmet-i Rabbaniye ile ve meşiet-i Sübhaniye ile tesis edilen âdetullah kavaninine herkesten ziyade müraat ve itaat ederdi. Düşmana karşı zırh giyerdi, ¹ “Sipere giriniz” emrederdi, ² yara alırdı, zahmet çekerdi; ³ tâ, tamamıyla

1. Ebu Davud, Cihad: 75; İbni Mâce, Cihad: 18; Müsned, 3:449.

2. Buharî, Megazi: 29, Cihad: 34, 161; Müslim, Cihad: 125.

3. Buharî, Cihad: 80, 85, 163, Megazi: 24; Müslim, Cihad: 101; Tirmizî, Tıb: 34; İbni Mâce, Tıb: 15.

kabul etmeyenler.

müraat etmek: uymak.

nev-i beşer: insan türü, insanlar.

nev-i insanî: insan türü.

nihayet: son.

rehber-i ekber: en büyük kılavuz, yol gösterici, rehber.

Resul-i Ekrem: çok cömert ve çok kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.)

sair: diğer, başka.

siper: savasta düşmana hedef olmamak ve vurulmamak için sığınılan yer.

sır: gizli hakikat.

tasdik ettirmek: doğrulamak, gerçekliğini kabul ettirmek.

tesis edilme: kurulma, meydana getirilme.

tevfik-i hareket: uygun ha-

reket.

Uhud: Medineli Müslümanlarla Mekke müşrikleri arasında, hicretin üçüncü yılında meydana gelen savaşın adı.

zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

zırh: savaşlarda korunmak için giyilen, demir ve tel levhalarla yapılmış giysi.

ziyade: fazla, çok.

hikmet-i İlâhiye kanununa ve kâinattaki şeriat-ı fitriye-i kübraya mûraat ve itaati göstereyin.

ONUNCU İŞARET

İblisin en mühim bir desisesi, kendini, kendine tâbi olanlara inkâr ettirmektir. Şu zamanda, hususan maddiyyunların felsefeleriyle zihni bulanalar bu bedihî meselede tereddüt gösterdikleri için, şeytanın bu desisesine karşı bir iki söz söyleyeceğiz. Şöyle ki:

İnsanlarda şeytan vazifesini gören cesetli ervah-ı habise bilmüşahede bulunduğu gibi, cinnîden cesetsiz ervah-ı habise dahi bulunduğu, o kat'iyettir. Eğer onlar maddî ceset giyseydiler, bu şerir insanların aynı olacaktılar. Hem eğer bu insan suretindeki insî şeytanlar cesetlerini çıkarabilseydiler, o cinnî iblisler olacaktılar. Hatta bu şiddetli münasebete binaendir ki, bir mezheb-i batıl hükmetmiş ki, “İnsan suretindeki gayet şerir ervah-ı habise, öldükten sonra şeytan olur.”

Malûmdur ki, âlâ bir şey bozulsa, edna bir şeyin bozulmasından daha ziyade bozuk olur. Meselâ, nasıl ki süt ve yoğurt bozulsalar yine yenilebilir. Yağ bozulsa yenilmez, bazen zehir gibi olur. Öyle de, mahlûkatın en mükerremi, belki en âlâsı olan insan, eğer bozulsa, bozuk hayvandan daha ziyade bozuk olur. Müteaffin maddelerin kokusuyla telezzüz eden haşarat gibi ve ısırmakla zehirlendirmekten lezzet alan yılanlar gibi, dalâlet bataklığındaki şerler ve habis ahlâklarla telezzüz ve iftihar eder ve zulmün zulûmatındaki zararlardan ve cinayetlerden

ahlâk: huylar.

âlâ: en iyi, en güzel, en yüksek.

bedihî: açık, besbelli.

bilmüşahede: görme derecesinde, görür şekilde.

binaen: -den dolayı.

ceset: vücut, beden.

cinayet: öldürme derecesinde ağır suç.

cinnî: cin cinsinden olan.

dalâlet: doğru yoldan, iman ve Islâmiyetten ayrılmak.

desise: hile, aldatmaca.

edna: en aşağı, en bayağı.

ervah-ı habise: habis, kötü ruhlar.

felsefe: görüş, düşünce.

gayet: son derece, çok.

habis: kötü, pis.

haşarat: zararlı böcek, akrep vb. hayvanlar

hikmet-i İlâhiye: Allah'ın belirlir gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde iş gören hikmeti.

hükmetme: karar verme.

iblis: şeytan.

iftihar etmek: övünmek.

inkâr: reddetme, inanmama, kabul etmeme.

insî: insan cinsinden olan.

itaat: boyun eğme, uyma.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.

maddî: cismanî; gözle görülebilir, elle tutulabilen.

maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğu

inanmalar, materyalistler.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

malûm: bilinen, belli.

meselâ: örnek olarak.

mesele: önemli konu.

mezheb-i batıl: hak olmayan, batıl mezhep.

mühim: önemli.

mükerrem: ikram edilen, şerefli, saygı değer.

münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.

mûraat: uyma, tatbik etme.

müteaffin: bozulmuş, çürüyüp kokmuş.

suret: görünüş, şekil.

şer: kötülük.

şeriat-ı fitriye-i kübra: Allah'ın tabiata koyduğu büyük kanun.

şerir: şer işleyen, kötülük yapan.

tâbi olan: boyun eğen, uyan.

telezzüz etmek: lezzet almak.

tereddüt: kararsızlık, bir konuda şüphede kalma.

vazife: görev.

zihin: anlayış, kavrayış, dimağ.

ziyade: çok, fazla.

zulûm: haksızlık, kötülük, eziyet etmek.

zulûmat: karanlıklar.

âdeta: sanki.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-
kın tâ kendisi olan şeref ve aza-
met sahibi Allah.

cihet: yön.

cinni: cin cinsinden olan.

delil: bir meseleyi ispata yarayan
sey.

delil-i kat'î: kesin delil.

ecel: her canlının Allah tarafından
belirlenen ölüm anı.

ervah-ı habise ve şeytaniye:
şeytan ve kötü yaratıkların ruhla-
rı.

hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve
esası.

Hakim-i Mutlak: sonsuz hikmet
sahibi ve her şeyi gayeli, faydalı
ve yerli yerinde yaratan Allah.

hâlet: hâl.

Hâlık-ı Kerim: sonsuz cömertlik
ve ihsan sahibi olan yaratıcı, Al-
lah.

Hâlık-ı Zülcelâl: celâl, azamet ve
kibriya sahibi olan her şeyi yara-
tan Allah.

havale etmek: bir işi veya bir şe-
yi başka birine bırakmak, gönder-
mek.

hikmet: ilâhî gaye; faydalı, an-
lamlı, yerli yerinde olma.

hükümünde: değerinde, yerinde.

hüsn-i hakiki: gerçek güzelliik.

ibad: kullar.

insi: insan cinsinden olan.

ispat etmek: doğruyu delil göste-
rerek meydana koymak.

itham etmek: suçlu görmek, suç-
lamak.

itiraz: kabul etmediğini belirtme,
karşı çıkma.

ittifak-ı edyan: dinlerin ittifakı;
bir konuda birleşmeleri, aynı şeyi
söylemeleri.

kabz-ı ervah: ruhların bedenler-
den alınması.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin
tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kat'î: kesin.

kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.

kavanin: kanunlar.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

lezzet: zevk, haz.

mahiyete girmek: nitelik, özellik

kazanmak.

medar: dayanak noktası, sebep,

vesile.

lezzet alırlar, âdeta şeytanın mahiyetine girerler. Evet,
cinnî şeytanın vücuduna kat'î bir delili, insî şeytanın vü-
cududur.

Saniyen: Yirmi Dokuzuncu Sözde yüzer delil-i kat'î
ile ruhanî ve meleklerin vücudunu ispat eden umum o
deliller, şeytanların dahi vücudunu ispat ederler. Bu cihe-
ti o Söze havale ediyoruz.

Salisen: Kâinattaki umur-i hayriyedeki kanunların
mümessili, nazırı hükmünde olan meleklerin vücudu, it-
tifak-ı edyan ile sabit olduğu gibi, umur-i şerriyenin mü-
messilleri ve mübaşirleri ve o umurdaki kavaninin me-
darları olan ervah-ı habise ve şeytaniye bulunması, hik-
met ve hakikat noktasında kat'idir. Belki umur-i şerriye-
de zîşuur bir perdenin bulunması daha ziyade lâzımdır.
Çünkü, Yirmi İkinci Sözün başında denildiği gibi, herkes,
her şeyin hüsn-i hakikisini göremediği için, zahirî şerri-
yet ve noksaniyet cihetinde Hâlık-ı Zülcelâl'e karşı itiraz
etmemek ve rahmetini itham etmemek ve hikmetini ten-
kit etmemek ve haksız şekva etmemek için, zahirî bir va-
sitayı perde ederek, tâ itiraz ve tenkit ve şekva o perde-
lere gidip, Hâlık-ı Kerim ve Hakim-i Mutlak'a teveccüh
etmesin. Nasıl ki, vefat eden ibadın küsmesinden Haz-
ret-i Azrail'i kurtarmak için hastalıkları ecele perde et-
miş; öyle de, Hazret-i Azrail'i (a.s.) kabz-ı ervaha perde
edip, tâ merhametsiz tevehhüm edilen o hâletlerden ge-
len şekvalar Cenab-ı Hakka teveccüh etmesin. Öyle de,
daha ziyade bir kat'iyetle, şerlerden ve fenalıklardan ge-
len itiraz ve tenkit Hâlık-ı Zülcelâl'e teveccüh etmemek

merhamet: acıma, şefkat
gösterme, esirgeme.

mübaşir: musallat olan; çağı-
ran; geçici görevli.

mümessil: temsilci.

nazır: nezaret eden, bakan,
gözetken.

noksaniyet: eksiklik, noksan-
lık.

perde: örtü.

rahmet: acıma, merhamet
etme, şefkat gösterme.

ruhanî: gözle görülmeyen,
cismi olmayan, elle tutulama-

yan varlıklar.

sabit: ispat edilmiş, ispatlan-
mış, değişmeyen.

salisen: üçüncü olarak.

saniyen: ikinci olarak.

şekva etmek: şikâyet etmek,
yakınmak.

şekva: şikâyet, yakınma.

ser: kötülük.

şerriyet: şerlilik, bir şeyin kö-
tü olması.

tenkit etmek: eleştirmek.

tenkit: eleştiri.

teveccüh etmek: yönelmek.

tevehhüm etmek: gerçekte
var olmayanı var kabul et-
mek.

umum: bütün.

umur: işler.

umur-i hayriye: hayırlı işler.

umur-i şer'iye: kötü işler.

vasıta: aracı.

vefat etmek: ölmek.

vücut: varlık, var oluş.

zahiri: görünürdeki, görünüş-
teki.

zîşuur: şuurlu, bilinçli.

ziyade: fazla, çok.

için, hikmet-i Rabbaniye, şeytanın vücudunu iktiza etmiştir.

Rabian: İnsan küçük bir âlem olduğu gibi, âlem dahi büyük bir insandır. Bu küçük insan o büyük insanın bir fihristesi ve hulâsasıdır. İnsanda bulunan numunelerin büyük asılları, insan-ı ekberde bizzarure bulunacaktır. Meselâ, nasıl ki insanda kuvve-i hafızanın vücudu, âlemde Levh-i Mahfuzun vücuduna kat'î delildir; öyle de, insanda kalbin bir köşesinde lümme-i şeytaniye denilen bir alet-i vesvese ve kuvve-i vahimenin telkinatıyla konuşan bir şeytanî lisan ve ifsat edilen kuvve-i vahime küçük bir şeytan hükmüne geçtiğini ve sahiplerinin ihtiyarına zıt ve arzusuna muhalif hareket ettiklerini, hissen ve hadsen herkes nefsinde görmesi, âlemde büyük şeytanların vücuduna kat'î bir delildir. Ve bu lümme-i şeytaniye ve şu kuvve-i vahime bir kulak ve bir dil olduklarından, ona üfleyen ve bunu konuşturan haricî bir şahs-ı şerirenin vücudunu ihsas ederler.

ON BİRİNCİ İŞARET

Ehl-i dalâletin şerrinden kâinatın kızdıklarını ve anasır-ı külliye'nin hiddet ettiklerini ve umum mevcudatın galeyana geldiklerini, Kur'ân-ı Hakîm, mu'cizâne ifade ediyor. Yani, kavm-i Nuh'un başına gelen tufan ile semavat ve arzın hücumunu ve kavm-i Semud ve Âd'ın inkârından hava unsurunun hiddetini ve kavm-i Firavuna karşı su unsurunun ve denizin galeyanını ve Karun'a karşı toprak unsurunun gayzını ve ehl-i küfre karşı ahirette

Âd: tarihte Yemen taraflarında bulunduğu bildirilen Hûd Peygambere isyan edip iman etmeyen ve bu yüzden Allah'ın gazabına uğrayıp helâk olan kavim.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem: kâinat, dünya.
âlet-i vesvese: vesvese aracı.
anasır-ı külliye: dünyanın her tarafına yayılmış olan unsurlar.

arz: yer, yeryüzü.
arzu: istek, heves.
asil: gerçek, bir şeyin örneği değil kendisi.
bizzarure: zorunlu olarak, mecburen.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey.
ehl-i dalâlet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i küfür: kâfirler, Allah'ı inkâr edenler.
fihriste: bir şeyin içindekileri

sayıyla gösteren özet liste.
galeyan: çalkalanma, kaynama.
gayz: hiddet, öfke.
hadsen: sezmeyle, sezerek; sür'atle anlayarak.
haricî: dışarıya ait, dışta bulunan.
hikmet-i Rabbaniye: her şeyi uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde iş gören hikmeti.
hissen: hissî olarak, duygularak.

olarak.

hulâsa: bir şeyin özü, özeti.

hükmüne: yerine.

ifade etmek: anlatmak.

ifsat etmek: fesada uğratmak, bozmak.

ihsas etmek: hissettirmek.

ihtiyar: tercih, irade, seçim.

iktiza etmek: gerektirmek.

inkâr: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul etmeme.

insan-ı ekber: en büyük insan, kâinat.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

Karun: Hz. Mûsa döneminde hırsı, cimriliği ve kıskançlığı ile tanınmış çok zengin bir Yahudî.

kat'i: kesin.

kavm-i Firavun: Firavun'un kavmi.

kavm-i Nuh: Hz. Nuh'un peygamber olarak gönderildiği kavim.

kavm-i Semud: Hz. Salih'in peygamber gönderildiği fakat azgınlıklarından dolayı Allah'ın helâk ettiği kavim.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.

kuvve-i hafıza: hafıza gücü, öğrenilen bilgileri unutmama kuvveti.

kuvve-i vahime: vehim ve hayal duygusu; şüphe etme duygusu.

Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezeli ilmiyle kâinata olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.

lisan: dil.

lümme-i şeytaniye: insanın kalbinde bulunan, şeytanın vesvese verdiği nokta.

mevcudat: var olan her şey, varlıklar.

mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde; olağanüstü ve harika bir şekilde.

muhalif: aykırı, zıt, uymayan.

nefis: kişinin kendisi.

numune: örnek.

rabian: dördüncü olarak.

semavat: semalar, gökler.

şahs-ı şerir: kötülük yapan, kötü şahıs.

şer: kötülük.

şeytanî: şeytana ait, şeytandan gelen.

telkinat: telkinler, fikir aşılama-lar.

tufan: Hz. Nuh zamanında, Hz. Nuh'a inanmayarak yoldan çıkmış olanları cezalandırmak için Allah tarafından hem gökten yağdırılan, hem de yerden kaynak-larak bütün dünyayı kaplayan su.

unsur: bir şeyin parçası, madde, esas.

vücut: varlık.

alâkadar: ilgili, alâkalı.
âli: yüce, yüksek.
amel: iş, davranış.
âyine: ayna.
âyinedarlık: ayna olma.
camit: cansız.
celp etmek: çekmek.
cihet: yön.
cilve: görüntü, yansıma, tecelli.
cinayet: öldürme derecesinde ağır suç.
dalâlet: doğru yoldan, iman ve Islâmîyetten ayrılmak.
ehemmiyet: önem.
ehl-i dalâlet ve ehl-i isyan: doğru yoldan çıkan azgın kimseler ve isyan edenler.
ehl-i küfür ve dalâlet: Allah'ın inkâr eden kâfirler ve doğru yoldan çıkan azgın kimseler.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
esma-i kudsiye: Allah'ın kutsal ve yüce isimleri.
fânî: ölümlü, geçici.
gayet: son derece, çok.
gayz: hiddet, öfke.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hilkat-i kâinat: kâinatın, bütün varlıkların yaratılışı.
hukuk: haklar.
i'caz-kârâne: mu'cizeli bir şekilde, benzerini yapmaktan insanları âciz bırakarak.
ilân etmek: herkese duyurmak, bildirmek.
ille-i gaye: varılmak istenen temel gaye, maksat ve netice.
iman: inanma, itikat.
inkâr: reddetme, inanmama.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek ortaya koymak.
itaat: boyun eğme, uyma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmamak, imansızlık, dinsizlik.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar, varlıklar.
mana: anlam.
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler.
memur-i Rabbanî: bütün varlıkların yaratan, besleyen, büyüten, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın emriyle hareket eden memur.
menzil: yer.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
mukabele: karşılık verme.
muvaazzaf: vazifeli, görevli.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
netice-i azam: en büyük netice.
nevi: çeşit, tür.

¹ تَكَادُ تَمِيزَ مِنَ الْغَيْظِ sırrıyla Cehennemin gayzını ve öfkesini ve sair mevcudatın ehl-i küfür ve dalâlete karşı hid-detini gösterip ilân ederek gayet müthiş bir tarzda ve i'caz-kârâne ehl-i dalâlet ve isyanı zecrediyor.

Sual: Ne için böyle ehemmiyetsiz insanların ehemmiyetsiz amelleri ve şahsî günahları, kâinatın hiddetini celp ediyor?

Elcevap: Bazı risalelerde ve sabık İşaretlerde ispat edildiği gibi, küfür ve dalâlet, müthiş bir tecavüzdür ve umum mevcudatı alâkadar edecek bir cinayettir. Çünkü hilkat-i kâinatın bir netice-i azamı, ubudiyet-i insaniyedir ve rububiyet-i İlâhiyeye karşı iman ve itaatle mukabeledir. Hâlbuki ehl-i küfür ve dalâlet ise, küfürdeki inkârıyla, mevcudatın ille-i gayeleri ve sebeb-i bekaları olan o netice-i azamı reddettikleri için, umum mahlûkatın hukukuna bir nevi tecavüz olduğu gibi, umum masnuatın âyine-lerinde cilveleri tezahür eden ve masnuatın kıymetlerini âyinedarlık ciyetinde âli eden esma-i İlâhiyenin cilvelerini inkâr ettikleri için, o esma-i kudsiyeye karşı bir tezyif olduğu gibi, umum masnuatın kıymetini tenzil ile, o masnuata karşı bir tahkir-i azîmdir. Hem umum mevcudatın her biri birer vazife-i âliye ile muvazzaf birer memur-i Rabbanî derecesinde iken, küfür vasıtasıyla sukut ettirip, camit, fânî, manasız bir mahlûk menzilesinde gösterdiğinden, umum mahlûkatın hukukuna karşı bir nevi tahkirdir.

1. Neredeyse öfkeden parçalanacak. (Mülk Suresi: 8.)

rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın bütün varlıkları yaratması, beslemesi, büyütmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sabık: geçen.
sair: diğer, öteki.
sebeb-i beka: var olan şeylerin varlıklarının devam etme sebebi.
sır: gizli hakikat.
sukut ettirmek: değerden

düşürmek.
şahsî: şahsa, kişiye ait.
tahkir: hakaret etme, aşağılama.
tahkir-i azim: büyük hakaret, aşırı şekilde aşağılama.
tarz: şekil, biçim.
tecavüz: haddini aşma, söz ve harekette ileri gitme, saldırma.
tenzil: indirme, düşürme.

tezahür etme: görünme, ortaya çıkma.
tezyif: alay etme, küçük düşürme.
ubudiyet-i insaniye: insanın kulluğu.
umum: bütün.
vasıta: aracılık.
vazife-i âliye: yüce vazife.
zecretmek: sakındırmak, yasaklamak, engel olmak.

İşte, enva-ı dalâlet, derecatına göre az çok kâinatın yaratılmasındaki hikmet-i Rabbaniyeye ve dünyanın beka-sındaki makasid-ı Sübhaniyeye zarar verdiği için, ehl-i isyana ve ehl-i dalâlete karşı kâinat hiddete geliyor, mevcudat kızıyor, mahlûkat öfkeleniyor.

Ey cirmi ve cismi küçük ve cürmü ve zulmü büyük ve ayb ve zenbi azîm biçare insan! Kâinatın hiddetinden, mahlûkatın nefretinden, mevcudatın öfkesinden kurtulmak istersen, işte, kurtulmanın çaresi Kur'ân-ı Hakîm'in daire-i kudsiyesine girmektir ve Kur'ân'ın mübelliği olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın sünnet-i seniyesine ittibadır. Gir ve tâbi ol!

ON İKİNCİ İŞARET

Dört sual ve cevaptır.

Birinci sual: Mahdut bir hayatta, mahdut günahlara mukabil hadsiz bir azap ve nihayetsiz bir Cehennem nasıl adalet olur?

Elcevap: Sabık işaretlerde, hususan bundan evvelki On Birinci İşarete kat'iyen anlaşıldı ki, küfür ve dalâlet cinayeti, nihayetsiz bir cinayettir ve hadsiz bir hukuka tecavüzdür.

İkinci sual: Şeriatta denilmiştir ki, "Cehennem, ceza-i ameldir, fakat Cennet fazl-ı İlâhî iledir." Bunun sırr-ı hikmeti nedir?

Elcevap: Sabık İşaretlerde tebeyyün etti ki, insan, icatsız bir cüz-i ihtiyarî ile ve cüz'î bir kesb ile, bir emr-i ademî veya bir emr-i itibarî teşkil ile ve sübut vermekle

adalet: her hak sahibine hakkının tam eksiksiz olarak verilmesi, âdillik.

Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.

ayb: utanılacak şey, kusur.

azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza.

azîm: büyük.

beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.

biçare: çaresiz, zavallı.

ceza-i amel: yapılan işin kar-

şılığı.

cinayet: adam öldürme derecesinde ağır suç.

cirim: vücut, cüsse; hacim.

cisim: beden.

cürüm: kusur, hata, günah.

cüz'i: az, küçük.

cüz-i ihtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği; dilediği gibi hareket edebilme kuvveti.

daire-i kudsiye: kutsal daire.

dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmiyetten ayrılmak.

derecat: dereceler.

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.

ehl-i isyan: isyan edenler.

emr-i ademî: yokluğa sebep olan iş.

emr-i itibarî: gerçekte olmadığı hâlde var olduğu kabul edilen iş.

enva-ı dalâlet: doğru ve hak yoldan sapmanın çeşitleri.

evvelki: önceki.

fazl-ı İlâhî: Allah'ın lütfu, ih-

sanı.

günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hiddet: öfke, kızgınlık.

hikmet-i Rabbaniye: her şeyi uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde iş gören hikmeti.

hukuk: haklar.

hususan: özellikle.

icatsız: yoktan var edemeyen, yaratamayan.

ittiba: tâbi olma, uyma.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kat'iyen: kesin olarak.

kesb: çalışmak, işlemek.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.

mahdut: sınırlı, belirli.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

makasid-ı Sübhaniye: her türlü kusur ve noksanlıklardan uzak olan Cenab-ı Hakkın kâinatı yaratmadaki maksatları.

mevcudat: var olan her şey, varlıklar.

mukabil: karşılık.

mübelliğ: tebliğ eden, bildiren.

nefret: bir şeyden veya kimse- den iğrenme, tikslenme.

nihayetsiz: sonsuz.

nihayetsiz: sonsuz.

Resul-i Ekrem: çok cömert ve çok kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.)

sabık: geçen.

sırr-ı hikmeti: hikmetinin gizli hakikati, sebebi.

sual: soru.

sübut: gerçekleşme, meydana gelme; sabit bir şekilde var olduğunu kabul etme.

Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüce sünneti; yüksek hâl, söz, tavır ve davranışları.

şeriat: Allah tarafından peygamber vastasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.

tâbi: uyan, itaat eden.

tebeyyün etmek: belli olmak, meydana çıkmak, anlaşılacak.

tecavüz: saldırma, başkasının hakkına dokunma.

teşkil: meydana getirme, yapma.

zenb: günah, suç, kabahat.

zulüm: haksızlık, eziyet.

abd: kul.

ademi: yokluğa ait, yoklulukla ilgili.

amma: ama, lâkin.

azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza.

beyanat-ı sabıka: geçmiş açıklamalar; yapılan izahlar.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-ın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.

cinayet: adam öldürme derecesinde ağır suç.

cüz-i ihtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği; dilediği gibi hareket edebilme kuvveti.

evvelce: önceden.

fail: fiili işleyen, yapan.

fazl: ikram, ihsan, cömertlik.

fazl-ı Rahmani: sonsuz merhamet sahibi Cenab-ı Allah'ın ikramı, ihsanı.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hak: her şeyi hakkıyla yaratan, varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Cenab-ı Hak.

hakikat: gerçek, asıl.

hakiki: gerçek.

halk etmek: yaratmak.

hasenat: iyilikler, iyi ve güzel işler.

hasene: iyilik, güzel ve hayırlı iş.

hâsil olan: meydana gelen, ortaya çıkan.

hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah rızası için yapılan iyilikler.

heva: istek, arzu, nefsin zararlı ve günah olan arzuları.

icat etmek: yoktan var etmek, yaratmak.

icat: yoktan var etme, yaratma.

illet: bir şeye yol açan ve gerektiren esas sebep.

illet-i mucide: var edici bir sebep.

iman: inanma, inanç, itikat.

intişar: yayılma.

kesb: çalışma, işleme.

kesb-i insani: insanın çalışması.

kudret-i Rabbaniye: varlıkları yaratan, besleyen, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın sonsuz güç ve kuvveti.

maddeten: maddî olarak.

mes'uliyet: sorumluluk.

meyyal: çok meyilli, eğilimli; çok istekli, arzulu.

mücazat: bir suça karşı verilen ceza.

mükâfat: ödül.

müstehak: hak eden, hak etmiş.

müthiş: dehşet veren, korkutan.

nefis: insanda bulunan kötü vasıfı, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı

müthiş tahribata ve şerlere sebebiyet verdiği gibi, nefsi ve hevası daima şerlere ve zararlara meyyal olduğu için, o küçük kesbin neticesinden hâsıl olan seyyiatın mes'uliyetini o çeker. Çünkü onun nefsi istedi ve kendi kesbiyle sebebiyet verdi. Ve şer, ademî olduğu için, abd ona fail oldu, Cenab-ı Hak da halk etti. Elbette o hadsiz cinayetinin mes'uliyetini, nihayetsiz bir azap ile çekmeye müstahak olur.

Amma hasenat ve hayrat ise, madem ki vücudîdirler, kesb-i insanî ve cüz-i ihtiyarî onlara illet-i mucide olamaz. İnsan onda hakikî fail olamaz. Ve nefs-i emmaresi de hasenata taraftar değildir. Belki rahmet-i İlâhiye onları ister ve kudret-i Rabbaniye icat eder. Yalnız, insan, iman ile, arzu ile, niyet ile sahip olabilir. Ve sahip olduktan sonra, o hasenat ise, ona evvelce verilmiş olan vücut ve iman nimetleri gibi sabık hadsiz niam-ı İlâhiyeye bir şükürdür, geçmiş nimetlere bakar. Vaad-i İlâhî ile verilecek Cennet ise, fazl-ı Rahmanî ile verilir. Zahirde bir mükâfattır, hakikatte fazldır.

Demek seyyiatta sebep nefistir, mücazata bizzat müstahaktır. Hasenatta ise, sebep Hak'tandır, illet de Hak'tandır. Yalnız, insan iman ile tesahub eder. "Mükâfatını isterim" diyemez, "Fazlını beklerim" diyebilir.

Üçüncü sual: Beyanat-ı sabıkadan da anlaşılıyor ki, seyyiat, intişar ve tecavüz ile taaddüt ettiğinden, bir seyyie bin yazılmalı; hasene ise, vücudî olduğu için, madde-ten taaddüt etmediğinden ve abdin icadıyla ve nefsin

işlerden alıkoyan güç.

nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.

netice: sonuç.

niam-ı İlâhiye: Cenab-ı Hak-ın nimetleri.

nihayetsiz: sonsuz.

nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.

niyet: kalbin bir şeye karar vermesi.

rahmet-i İlâhiye: Allah'ın

sonsuz rahmeti.

sabık: geçen.

sebebiyet vermek: sebep olmak.

seyyiat: kötülükler, fenalıklar.

seyyie: fenalık, kötülük.

sual: soru.

şer: kötülük.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

taaddüt etmek: çoğalmak, bir şeyin sayısının artması.

tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.

tecavüz: söz ve harekette iletir gitme, saldıрма, başkasının hakkına dokunma.

tesahub etmek: sahip çıkmak, sahiplenmek.

teveccüh etmek: yönelmek.

vaad-i İlâhî: Allah'ın verdiği söz.

vücudî: vücutla ilgili, varlığa dair.

vücut: var olma, varlık.

zahirde: görünüşte.

arzusuyla olmadığından, hiç yazılmamalı veya bir yazılmalı idi. Neden seyyie bir yazılır, hasene on ve bazen bin yazılır?

Elcevap: Cenab-ı Hak, kemal-i rahmet ve cemel-i rahîmîyetini o suretle gösteriyor.

Dördüncü sual: Ehl-i dalâletin kazandıkları muvaffakiyet ve gösterdikleri kuvvet ve ehl-i hidayete galebele-ri gösteriyor ki, onlar bir kuvvete ve bir hakikate istinat ediyorlar. Demek yâ ehl-i hidayette zaaf var, yâ onlarda bir hakikat var?

Elcevap: Hâşâ! Ne onlarda hakikat var, ne ehl-i hakta zaaf vardır. Fakat, maatteessüf, kâsıru'n-nazar, muhakemesiz bir kısım avam tereddüde düşüp vesvese ediyorlar, akidelerine hâlel geliyor.

Çünkü diyorlar: "Eğer ehl-i hakta tam hak ve hakikat olsaydı, bu derece mağlûbiyet ve zillet olmamak gerekirdi. Çünkü hakikat kuvvetlidir. ¹ الْحَقُّ يَعْلُو وَلَا يُعْلَى عَلَيْهِ"

olan kaide-i esasiye ile, kuvvet haktır. Eğer o ehl-i hakka mukabil, galibâne gelen ehl-i dalâletin hakikî bir kuvveti ve bir nokta-i istinatı olmasaydı bu derece galibiyet ve muvaffakiyet olmamak lâzım gelecekti?"

Elcevap: Ehl-i hakkın mağlûbiyeti kuvvetsizlikten, hakikatsizlikten gelmediği, sabık işaretlerle kat'î ispat edildiği gibi; ehl-i dalâletin galebesi kuvvetlerinden ve iktidarlarından ve nokta-i istinat bulmalarından gelmediği, yine o işaretlerle kat'î ispat edildiğinden, bu sualın cevabı, sabık işaretlerin heyet-i mecmuasıdır. Yalnız burada

göstererek ortaya koymak.

istinat etmek: dayanmak, itimat etme.

kaide-i esasiye: temel prensip, temel kural.

kâsıru'n-nazar: dar görüşlü.

kat'i: kesin.

kemal-i rahmet: Allah'ın rahmetinin, şefkat ve merhametinin mükemmelliği; .

lâzım: gerekli, lüzumlu.

maatteessüf: üzüntüyle ifade etmek gerekir ki...; ne yazık ki...

mağlûbiyet: yenilme, yenilgi.

muhakeme: düşünme, akıl yürütüp doğru bir netice elde edebilme.

mukabil: karşılık.

muvaffakiyet: başarı, başarılı olma.

nokta-i istinat: dayanak noktası.

sabık: geçen.

seyyie: fenalık, kötülük.

sual: soru.

suret: şekil, biçim, tarz.

tereddüt: kararsızlık, bir meselede karar veremeyerek şüphede kalmak.

vesvese: şüphe, tereddüt.

zaaf: zayıflık.

zillet: alçalma, hor ve hakir duruma düşme.

1. Hak daima üstün gelir; ona karşı galebe edilmez. (Keşfü'l-Hafa, 1:127, hadis no: 362.)

akide: inanılan ve itikat edilen esas; iman.

avam: halk tabakası.

cemal-i rahîmîyet: Allah'ın sonsuz merhamet ediciliğinin güzelliği.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.

ehl-i dalâlet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kim-

seler.

ehl-i hak: iman, Islâmîyet ve hak yolunda olan.

ehl-i hidayet: hidayette, doğru ve hak yolda olanlar.

galebe: galip gelme, üstünlük.

galibâne: üstün bir şekilde.

galibiyet: üstünlük, üstün gelme.

hak: doğru.

hakikat: gerçek, doğru.

hakikî: gerçek.

hâlel: bozukluk, eksiklik.

hasene: iyilik, güzel ve hayırlı iş.

hâşâ: asla.

heyet-i mecmua: bir şeyin bütününe gösterdiği hâl ve manzara.

iktidar: güç, kuvvet.

ispat etmek: doğruyu delil

agraz-ı şahsiye: şahsi kinler, garazlar.

atalet: tembellik.

celp olunmak: çekilmek.

cihet: yön.

dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmiyetten ayrılmak, sapkınlık, azgınlık.

desise: hile, aldatmaca.

düstur: kanun, prensip.

ehemmiyetsiz: önemsiz.

ehl-i fesat: bozguncular, bozanlar.

ehl-i hak: iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan.

ehl-i salâh: salih, doğru, adaletli olan kimseler.

fenâ: kötü.

fesat: bozgunculuk.

firavuniyet: nefsin, benliğini ve enaniyetini Firavun gibi İlâh seviyesine çıkartacak derecede büyük görme.

galebe etmek: galip gelmek, üstün gelmek.

galebe: galip gelme, üstün gelme, yenme.

hayret: şaşkınlık, şaşımak.

hissiyat-ı nefsiye: nefse ait duygular.

hodfûs: kendini beğendirmeye çalışan, övünen.

hükümünde: değerinde, yerinde.

ihafe: korkutma.

ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, ayrılık.

iktidar: güç, kuvvet.

istidat: kabiliyet, yetenek.

istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak.

istimal etmek: kullanmak.

ızzar: zarara sokma.

kat'iyen: kesinlikle, kesin olarak.

kudret: güç, kuvvet, iktidar.

maden: kaynak.

mağlûp etmek: yenmek, yenik duruma düşürmek.

mahiyet: nitelik, özellik.

menfaat: fayda.

mevki: yer, makam.

misillü: gibi, benzeri.

muhalefet: zıt düşüncede bulunma, aykırı davranma; düşmanlık.

muktedir: iktidar sahibi, güçlü yeten.

muvaqqat: geçici.

muvaqqaten: geçici olarak.

muzır: zararlı.

mükerreren: tekrarlar, defalarca.

müşahede etmek: görmek, şahit olmak.

namıyla: adıyla.

nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.

nefis: insanda bulunan kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıkoyan güç.

riyakâr: iki yüzlü, sahtekâr.

desiselerinde istimal ettikleri bir kısım silâhlarına işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Ben kendim mükerreren müşahede etmişim ki, yüzde on ehl-i fesat, yüzde doksan ehl-i salâhı mağlûp ediyordu. Hayretle merak ettim. Tetkik ederek kat'iyen anladım ki, o galebe kuvvetten, kudretten gelmiyor, belki fesattan ve alçaklıktan ve tahripten ve ehl-i hakkın ihtilâfından istifade etmesinden ve içlerine ihtilâf atmaktan ve zayıf damarları tutmaktan ve aşlamaktan ve hissiyat-ı nefsiyeyi ve agraz-ı şahsiyeyi tahrik etmekten ve insanın mahiyetinde muzır madenler hükmünde bulunan fena istidatları işlettmekten ve şan ve şeref namıyla, riyakârâne nefsin firavuniyetini okşamaktan ve vicdansızca tahribatlarından herkes korkmasından geliyor. Ve o misillü şeytanî desiseler vasıtasıyla, muvaqqaten ehl-i hakka galebe ederler. Fakat ¹ **وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ** sırrıyla,

² **الْحَقُّ يَعْلُو وَلَا يُعْلَى عَلَيْهِ** düsturuyla, onların o muvaqqat galebeleri, menfaat cihetinde onlar için ehemmiyetsiz olmakla beraber, Cehennemi kendilerine ve Cenneti ehl-i hakka kazandırmalarına sebeptir.

İşte, dalâlette, iktidarsızlar muktedir görünmeleri ve ehemmiyetsizler şöhret kazanmaları içindir ki, hodfûş, şöhretperest, riyakâr insanlar ve az bir şeyle iktidarlarını göstermek ve ihafe ve ızzar cihetinden bir mevki kazanmak için ehl-i hakka muhalefet vaziyetine girerler. Tâ görünsün ve nazar-ı dikkat ona celp olunsun. Ve iktidar ve kudretle değil, belki terk ve ataletle sebebiyet verdiği

1. Akıbet takva sahiplerininidir. (A'raf Suresi: 128.)

2. Hak daima üstün gelir; ona karşı galebe edilmez. (Kesfü'l-Hafa, 1:127, hadis no: 362.)

riyakârâne: riyakârca, ikiyüzlülükle.

sebebiyet vermek: sebep olmak.

sır: gizli hakikat.

şan: şöret, ün.

şeref: övünülecek şey; üstünlük, seçkinlik.

şeytani: şeytanca, şeytana ait.

şöhret: herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün.

şöhretperest: şöret düşkünü, şöreti her şeyin üstünde tutan.

tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.

tahrik etmek: harekete geçirmek.

tahrip: harap etme, yıkmak.

bozma.

terk: bırakma, yapmama.

tetkik etmek: incelemek.

vasıta: aracılık.

vaziyet: durum.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâki duygu.

tahribat ona isnat edilip, ondan bahsedilsin. Nasıl ki böyle şöhret divanelerinden birisi namazgâhı telvis etmiş, tâ herkes ondan bahsetsin... Hatta ondan lânetle de bahsedilmiş de, şöhretperestlik damarı kendisine bu lânetli şöhrati hoş göstermiş diye darbimesel olmuş.

Ey âlem-i beka için yaratılan ve fânî âleme müptelâ olan biçare insan! ¹ **فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ** ayetinin sırrına dikkat et, kulak ver! Bak, ne diyor:

Mefhum-i sarihiyle ferman ediyor ki, ehl-i dalâletin ölmesiyle, insan ile alâkadar olan semavat ve arz, onların cenazeleri üstünde ağlamıyorlar, yani, onların ölmesiyle memnun oluyorlar.

Ve mefhum-i işariyle ifade ediyor ki, ehl-i hidayetin ölmesiyle semavat ve arz, onların cenazeleri üstünde ağlıyorlar, firaklarını istemiyorlar. Çünkü ehl-i iman ile bütün kâinat alâkadardır, ondan memnundur. Zira iman ile Hâlık-ı Kâinat'ı bildikleri için, kâinatın kıymetini takdir edip hürmet ve muhabbet ederler. Ehl-i dalâlet gibi tahkir ve zimnî adavet etmezler.

Ey insan, düşün! Sen alâküllihâl öleceksin. Eğer nefis ve şeytana tâbi isen, senin komşuların, belki akrabaların senin şerrinden kurtulmak için mesrur olacaklar.

Eğer, ² **أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ** deyip, Kur'ân'a ve Habib-i Rahman'a tâbi isen, o vakit semavat ve arz ve mevcudat, herkesin derecesine nispeten, senin derecene

lah'ın sevgili peygamberi; Hz. Muhammed (a.s.m.).

Hâlık-ı Kâinat: kâinatın yaratıcısı; bütün âlemlerin ve bütün varlıkların yaratıcısı olan Allah.

hürmet etmek: saygı göstermek.

ifade etmek: anlatmak.

iman: inanma, inanç, itikat.

isnat edilmek: dayandırılmak.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kıymet: değer.

lânet: beddua; kötülük, fenalık.

mefhum-i işari: işaret edilen mana.

mefhum-i sarih: açık anlam, açık ifade.

mesrur: sevinçli, memnun.

mevcudat: var olan her şey, varlıklar.

muhabbet etmek: sevgi göstermek.

müptelâ: tutkun, düşkün.

namazgâh: namaz kılınan yer.

nefis: insanda bulunan kötü vasıflar, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nispeten: kıyasla; göre.

semavat: semalar, gökler.

sır: gizli hakikat.

şer: kötülük.

şöhret: herkes tarafından bilinme, tanınma, ün.

şöhretperestlik: şöhret düşkünlüğü, şöhrati her şeyin üstünde tutma.

tâbi: boyun eğen, uyan.

tahkir: hakaret etme, hor ve aşağı görme.

tahribat: tahripler, yıkip bozmalar.

takdir etmek: değer vermek.

telvis etmek: kirletmek, pisletmek.

vakit: zaman.

zimnî: gizli, üstü kapalı, örtülü.

1. Gök ve yer onlara ağlamadı. (Duhan Suresi: 29.)

2. Allah'ın rahmetinden kovulmuş olan şeytandan Allah'a sığınırım.

adavet: düşmanlık.

alâkadar: alâkalı, ilgili.

alâküllihâl: ister istemez, her durumda.

âlem: dünya.

âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.

arz: yer, yeryüzü.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

bahsedilmek: söz edilmek, anlatılmak.

bahsetmek: söz etmek, anlatmak.

biçare: çaresiz, zavallı.

cenaze: ölü.

darbimesel: atasözü.

divane: deli.

ehl-i dalâlet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kim-

seler.

ehl-i hidayet: hidayette, doğru ve hak yolda olanlar.

ehl-i iman: Allah'a inanana, iman sahipleri.

fânî: ölümlü, geçici.

ferman: emir, buyruk.

firak: ayrılık.

Habib-i Rahman: rahmet ve merhamet sahibi olan Al-

göre senin firakından müteessir olup manen ağlarlar. Ulvî bir matem ile ve haşmetli bir teşyi ile, kabir kapısıyla girdiğin beka âleminde senin derecene nispeten senin için bir hüsn-i istikbal var olduğuna işaret ederler.

ON ÜÇÜNCÜ İŞARET

Üç Noktadır.

Birinci Nokta: Şeytanın en büyük bir desisesi, hakaik-ı imaniyenin azameti cihetinde dar kalpli ve kısa akıllı ve kasır fikirli insanları aldatır, der ki: “Bir tek zat, umum zerrat ve seyyarat ve nücumu ve sair mevcudatı bütün ahvaliyle tedbir-i rububiyetinde çeviriyor, idare ediyor deniliyor. Böyle hadsiz acip, büyük meseleye nasıl inanılabilir? Nasıl kalbe yerleşir? Nasıl fikir kabul edebilir?” der. Acz-i insanî noktasında bir hiss-i inkârî uyandırıyor.

Elcevap: Şeytanın bu desisesini susturan sır ¹ **الله أكبر**

'dir. Ve cevap-ı hakikisi de, **الله أكبر** 'dir. Evet, **الله أكبر** 'in ziyade kesretle şair-i İslâmiyede tekrarı, bu desiseyi mahvetmek içindir. Çünkü, insanın âciz kuvveti ve zayıf kudreti ve dar fikri, böyle hadsiz büyük hakikatleri **الله أكبر** nuruyla görüp tasdik ediyor ve **الله أكبر** kuvvetiyle o hakikatleri taşıyor ve **الله أكبر** dairesinde yerleştiriyor ve vesveseye düşen kalbine diyor ki:

acip: hayret veren.

âciz: zayıf, güçsüz.

acz-i insanî: insanın güçsüzlüğü.

ahval: hâller, durumlar.

azamet: büyüklük, yücelik.

bekâ âlemi: sonsuzluk âlemi, ahiret hayatı.

cevab-ı hakiki: gerçek cevap.

cihet: yön.

desise: hile, aldatmaca.

firak: ayrılık.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.

hakikat: gerçek.

haşmet: ihtişam, heybet.

hiss-i inkârî: inkâr hissi, kabul etmeme duygusu.

hüsn-i istikbal: güzel ve iyi karşılama.

idare etmek: yönetmek, bir işi yürütmek, çekip çevirmek.

kabir: mezar.

kasır: kısa.

kesret: çokluk, fazlalık.

kudret: kuvvet, güç.

mahvetmek: yok, etmek, ortadan kaldırmak.

manen: mana itibarıyla, manaca.

matem: hüznün, keder ve musibet karşısındaki ağlama, yas.

mesele: önemli konu.

mevcudat: var olan her şey, varlıklar.

müteessir olmak: üzülmek.

nispeten: oranla, göre.

nur: parıltı, ışık, aydınlık.

nücum: yıldızlar.

sair: diğer, başka.

seyyarat: gezegenler.

sır: gizli hakikat.

şair-i İslâmiye: İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler.

tasdik etmek: bir şeyin doğruluğunu kabul etmek.

tedbir-i rububiyet: her şeyi

idare ve terbiye eden Cenab-ı Hakkın kâinat ve mahlûkat üzerindeki hikmetli faaliyeti, tasarrufu, idaresi.

teşyi: uğurlama.

ulvî: yüksek, yüce.

umum: bütün.

zat: şahıs, kişi.

zerrat: zerreler.

ziyade: fazlasıyla.

1. Allah en yücedir, en büyüktür.

Bu kâinatın gayet muntazamca tedbir ve tedviri bilmüşahede görünüyor. Bunda iki yol var:

Birinci yol: Mümkündür. Fakat gayet azîmdir ve harikadır. Zaten böyle harika bir eser, bir harika sanat ile, çok acip bir yol ile olur. O yol ise, mevcudat, belki zer-rat adedince vücudunun şahitleri bulunan bir Zat-ı Ehad ve Samed'in rububiyetiyle ve irade ve kudretiyle olmasıdır.

İkinci yol: Hiçbir cihet-i imkânı olmayan ve imtina derecesinde müşkülâtlı ve hiçbir cihette makul olmayan şirk ve küfür yoludur. Çünkü, Yirminci Mektup ve Yirmi İkinci Söz gibi çok risalelerde gayet kat'î ispat edildiği üzere, o vakit kâinatın her bir mevcudunda ve hatta her bir zerresinde bir ulûhiyet-i mutlaka ve bir ilm-i muhit ve hadsiz bir kudret bulunmak lâzım geliyor. Tâ ki, mevcudatta bilmüşahede görünen nihayet derecede nizam ve intizam ve gayet hassas mizan ve imtiyaz ile mükemmel ve müzeyyen olan nukuş-i sanat vücut bulabilsin.

Elhâsıl: Eğer tam lâıyk ve tam yerinde olan azametli ve kibriyalı rububiyet olmazsa, o vakit her cihette gayr-i makul ve mümteni bir yol takip etmek lâzım gelecek. Lâıyk ve lâzım olan azametden kaçmakla, muhal ve imtinaa girmeyi şeytan dahi teklif edemez.

İkinci Nokta: Şeytanın mühim bir desisesi, insana kusurunu itiraf ettirmemektir, tâ ki istiğfar ve istiaze yolunu kapasın. Hem, nefs-i insaniyenin enaniyetini tahrik edip,

acip: hayrette bırakan.
adedince: sayısınca.
azamet: büyüklük, yücelik.
azîm: büyük.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cihet: yön.
cihet-i imkân: bir şeyin olablirlik yönü.
desise: hile, aldatmaca.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle.
enaniyet: benlik, gurur.
gayet: son derece, çok.
gayr-i makul: akıl dışı, akla

uygun olmayan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harika: olağanüstü.
hassas: incelikli.
ilm-i muhit: her şeyi ihata eden, kuşatan ilim.
imtina: imkânsız olma, imkânsızlık.
imtiyaz: farklılık, başkalarından ayrılma.
intizam: düzgünlük, düzenlilik.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konu-

sunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek ortaya koymak.
istiaze: Allah'a sığınma.
istiğfar: af dileme, tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme.
itiraf etmek: kabahatini gizlemeyip söylemek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'i: kesin.

kibriya: azamet, büyüklük, yücelik.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
lâıyk: uygun, yakışır.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
makul: akla uygun.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
mevcut: varlık, var olan.
mizan: denge, ölçü.
muhal: imkânsız.
muntazam: düzgün, düzenli.
mühim: önemli.
mükemmel: kusursuz, tam ve eksiksiz olan.
mümkün: olabilir.
mümteni: mümkün olmayan, imkânsız.
müşkülât: zorluklar.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş.
nefs-i insaniye: insanda bulunan ve onu kötülüğe sevk eden duygu.
nihayet: son.
nizam: düzen.
nukuş-i sanat: sanat nakışları, işlemeleri.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın bütün varlıkları, yaratması, beslemesi, yetiştirmesi uyum içinde sevk ve idare etmesi.
şirk: Allah'a ortak koşma.
tahrik etmek: harekete geçirmek, kıskırtmak.
tedbir: bir işi belirli gayeleri gözeterek ve neticelerini düşünerek idare etme.
tedvir: çekip çevirme, idare etme.
ulûhiyet-i mutlaka: hiçbir kayda ve şarta bağlı olmaksızın ilâh olma.
vakit: zaman.
vesvese: şüphe, tereddüt.
vücut bulmak: var olmak, meydana gelmek.
vücut: varlık.
Zat-ı Ehad ve Samed: tek olan ve hiçbir şeye muhtaç olmayıp her şey kendisine muhtaç olan Allah.
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, atom.

tâ ki nefis kendini avukat gibi müdafaa etsin, âdeta tak-sirattan takdis etsin.

Evet, şeytanı dinleyen bir nefis, kusurunu görmek is-temez; görse de, yüz tevîl ile tevîl ettirir.

¹ وَعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ sırrıyla, nefisine nazar-ı rıza ile baktığı için ayıbını görmez. Ayıbını görmediği için itiraf etmez, istiğfar etmez, istiaze etmez, şeytana maskara olur. Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm gibi bir peygamber-i âlişan ² وَمَا أَبْرَىٰ نَفْسِي إِنْ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّ dediği hâlde, nasıl nefse itimat edilebilir?

Nefsini ittiham eden, kusurunu görür. Kusurunu itiraf eden, istiğfar eder. İstiğfar eden, istiaze eder. İstiaze eden, şeytanın şerrinden kurtulur. Kusurunu görmemek, o kusurdan daha büyük bir kusurdur. Ve kusurunu itiraf etmemek, büyük bir noksanlıktır. Ve kusurunu görse, o kusur kusurluktan çıkar. İtiraf etse, affa müstahak olur.

Üçüncü Nokta: İnsanın hayat-ı içtimaiyesini ifsat eden bir desise-i şeytaniye şudur ki: Bir mü'minin bir tek seyyiesiyle bütün hasenatını örter. Şeytanın bu desisesi-ni dinleyen insafsızlar, o mü'mine adavet ederler. Hâlbuki, Cenab-ı Hak, haşirde adalet-i mutlaka ile mizan-ı ekberinde, a'mal-i mükellefini tarttığı zaman, hasenatı seyyiata galibiyeti-mağlûbiyeti noktasında hükmeyleyler. Hem seyyiatın esbabı çok ve vücutları kolay olduğundan, bazen bir tek hasene ile çok seyyiatını örter.

adalet-i mutlaka: tam adalet, sonsuz adalet.

adavet: düşmanlık.

âdeta: sanki.

a'mal-i mükellefin: dinin emirle-rini yerine getirmekle yükümlü olanların amelleri, işleri.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-kın tâ kendisi olan şeref ve aza-met sahibi Allah.

desise: gizli hile, aldatmaca.

desise-i şeytaniye: şeytanın hile-si, aldatmacası.

esbab: sebepler.

hasene: iyi amel, güzel ve hayırlı iş.

haşir: öldükten sonra tekrar diril-tilip Allah'ın huzurunda toplan-ma.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.

hükmeylemek: karar vermek.

ifsat etmek: bozmak.

istiaze etmek: Allah'a sığınmak.

istiğfar etmek: af dilemek, tevbe etmek, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını istemek.

itimât etmek: güvenmek.

itiraf etmek: kabahatini gizleme-yip söylemek.

ittiham etmek: suçlamak.

kusur: eksiklik, noksan.

maskara: herkesi kendine güldü-ren, soytarı.

mizan-ı ekber: mahşer günü amellerin ölçüleceği, hakiki mahi-yeti ancak ahirette bilinebilecek olan büyük terazi.

1. Tarafgirlikle bakan hiçbir kusuru göremez.

2. Ben nefsimi temize çıkarmam; çünkü nefis daima kötülüğe sevk eder-ancak Rabbim rah-met ederse, o başka. (Yusuf Suresi: 53.)

müdafaa etmek: savunmak.

mü'min: iman eden, Allah'a inanan.

müstehak: hak etmiş, hak eden.

nazar-ı rıza: razı olarak, hoş-görü ile bakma.

nefis: insanda bulunan, hayır-lı işlerden alıkoyan ve onu

kötülüğe sevk eden duygu.

noksan: eksiklik, kusurlu oluş.

peygamber-i âlişan: şanı yü-ce Peygamber.

seyyiat: fenalıklar, kötülük-ler; günahlar.

seyyie: fenalık, kötülük; gü-nah.

sır: gizli hakikat.

şer: kötülük.

takdis etmek: her türlü ku-sur ve noksanlıklardan uzak tutmak, yüceltmek.

taksirat: kusurlar, suçlar, gü-nahlar.

tevîl etmek: yorumlamak.

vücut: varlık.

Demek bu dünyada o adalet-i İlâhiye noktasında muamele gerektir. Eğer bir adamın iyilikleri fenalıklarına kemiyeten veya keyfiyeten ziyade gelse, o adam muhabbete ve hürmete müstahaktır. Belki, kıymettar bir tek hasene ile çok seyyiatına nazar-ı af ile bakmak lâzımdır. Hâlbuki, insan, fıtratındaki zulüm damarıyla, şeytanın telkiniyle, bir zatın yüz hasenatını bir tek seyyie yüzünden unuttur, mü'min kardeşine adavet eder, günahlara girer. Nasıl bir sinek kanadı göz üstüne bırakılsa bir dağ setreder, göstermez. Öyle de, insan, garaz damarıyla, sinek kanadı kadar bir seyyie ile dağ gibi hasenatı örter, unuttur, mü'min kardeşine adavet eder, insanların hayat-ı içtimaiyesinde bir fesat aleti olur.

Şeytanın bu desisesine benzer diğer bir desise ile, insanın selâmet-i fikrini ifsat ediyor. Hakaik-ı imaniyeye karşı sıhhat-i muhakemeyi bozuyor ve istikamet-i fikriyeyi ihlâl ediyor. Şöyle ki:

Bir hakikat-i imaniyeye dair yüzer delâil-i ispatiyenin hükmünü, nefyine delâlet eden bir emare ile kırmak ister. Hâlbuki, kaide-i mukarreredir ki, "Bir ispat edici, çok nefyedıcilere tereccüh ediyor." Bir davaya müsbet bir şahidin hükmü, yüz nafilere racih olur. Bu hakikate bu temsil ile bak. Şöyle ki:

Bir saray, yüzer kapalı kapıları var. Bir tek kapı açılmasıyla o saraya girilebilir, öteki kapılar da açılır. Eğer bütün kapılar açık olsa, bir iki tanesi kapansa, o saraya girilemeyeceği söylenemez.

adalet-i İlâhî: İlâhî adalet, Allah'ın adaleti.
adavet: düşmanlık.
dair: ait, ilgili.
dava: takip edilen fikir, iddia.
delâil-i ispatiyeye: ispat delilleri, bir şeyin varlığını ya da doğruluğunu ortaya koyan deliller.
delâlet etmek: delil olmak, işaret etmek.
desise: hile, aldatmaca.
emare: belirti, işaret.
fenalık: kötülük.

fesat: bozgunculuk, fitne.
fıtrat: yaratılış, mizaç.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i imaniye: iman hakikati.
hasenat: iyi ameller, güzel ve hayırlı işler.
hasene: iyi amel, güzel ve ha-

yırlı iş.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hüküm: karar.
hürmet: saygı.
ifsat etmek: fesada uğratmak, bozmak.
ihlâl etmek: bozmak.
ispat: doğruyu delil göstererek ortaya koyma.
istikamet-i fikriye: fikirdeki doğruluk, istikamet.
kaide-i mukarrere: kesinleşmiş, üzerinde karar kılınmış,

yerleşmiş kural.
kemiyet: nicelik, sayı çokluğu.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, kalite, nitelik.
kıymettar: kıymetli, değerli.
muamele etmek: davranmak.
muhabbet: sevgi.
mü'min: iman eden, Allah'a inanan.
müsbet: ispat eden, bir şeyin doğruluğunu delil göstererek ortaya koyan.
müstehak: hak eden, hak etmiş.
nafi: bir şeyin yokluğunu savunan, inkâr eden.
nazar-ı af: affedici bakış.
nefiy: yokluk, yok sayma, inkâr.
nefyedici: bir şeyin yokluğunu savunan, inkâr eden.
racih olmak: daha üstün tutulmak, tercih edilmek.
selâmet-i fikir: fikirdeki doğruluk, doğru düşünce.
setretmek: örtmek.
seyyiat: fenalıklar, kötülükler, günahlar.
seyyie: fenalık, kötülük, günah.
sıhhat-i muhakeme: sağlıklı akıl yürütme, değerlendirme, hüküm verme.
şahit: şahitlik yapan.
telkin: fikir aşılama.
temsil: örnek, benzetme.
tereccüh etmek: üstün gelmek.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazla.

İşte, hakaik-ı imaniye o saraydır. Her bir delil, bir anahtardır; ispat ediyor, kapıyı açıyor. Bir tek kapının kapalı kalmasıyla o hakaik-ı imaniyeden vazgeçilmez ve inkâr edilemez. Şeytan ise, bazı esbaba binaen, yâ gaflet veya cehalet vasıtasıyla kapalı kalmış olan bir kapıyı gösterir; ispat edici bütün delilleri nazardan ıskat ediyor. “İşte bu saraya girilmez. Belki saray değildir, içinde bir şey yoktur” der, kandırır.

İşte, ey şeytanın desiselerine müptelâ olan bîçare insan! Hayat-ı diniye, hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyenin selâmetini dilersen ve sıhhat-i fikir ve istikamet-i nazar ve selâmet-i kalp istersen, muhkemat-ı Kur’âniyenin mizanlarıyla ve sünnet-i seniyenin terazileriyle a’mal ve hatıratını tart. Ve Kur’ân’ı ve sünnet-i seniyei daima rehber yap. Ve ¹ **أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ** de, Cenab-ı Hakka ilticada bulun.

İşte, bu On Üç İşaret, on üç anahtardır. Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan’ın en ahirki suresi ve

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ’in mufasssalı ve madeni olan

²

أَسْتَعِذُّ بِاللَّهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ * مَلِكِ النَّاسِ * إِلَهِ النَّاسِ *
مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ * الَّذِي يُوَسْوِسُ
فِي صُدُورِ النَّاسِ * مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ³

1. Allah’ın rahmetinden kovulmuş şeytanın şerrinden Allah’a sığınırım.

2. Allah’a sığınırım, Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla başlarım.

3. De ki: Sığınırım insanların Rabbine • İnsanların Melik’ine • İnsanların ilâhına • İnsanların kalbine sinsice vesvese verenlerin şerrinden • Cinden ve insanlardan olan şeytanların şerrinden (Nâs Suresi: 1- 6.)

ahir: son.

a’mal: ameller, işler.

bîçare: çaresiz, zavallı.

binaen: -den dolayı.

cehalet: cahillik, bilgisizlik, ilâhî hakikatlerden habersiz olma.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-
kın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.

delil: bir meseleyi ispata yarayan şey.

desise: hile, aldatmaca.

esbap: sebepler.

gaflet: dikkatsizlik, Allah’tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.

hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.

hatırat: hatıra gelenler, düşünceler.

hayat-ı diniye: dinî hayat.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.

hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, kişisel hayat.

iltica: sığınma.

inkâr etmek: kabul ve tasdik etmemek, inanmamak.

ıskat etmek: düşürmek.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek ortaya koymak.

istikamet-i nazar: doğru görüş.

Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur’ân-ı Kerim.

maden: kaynak.

mizan: terazi, ölçü.

mufasssal: ayrıntılı olarak açıklayıp anlatan.

muhkemat-ı Kur’âniye: manası gayet açık, net ve sağlam olan Kur’ân hükümleri, ayetleri.

müptelâ: tutulmuş, düşkün.

nazar: bakış, fikir, düşünce; kınıttan uzak olma.

itibar, değer.

rehber: yol gösterici, birinin doğruyu bulması için yardımcı olan.

selâmet: kurtuluş, dert ve si-

gıntıdan uzak olma.

selâmet-i kalp: kalbin korku ve endişeden uzak olması.

sıhhat-i fikir: fikrin sağlamlığı, sağlıklı düşünce.

sure: Kur’ân-ı Kerim’in ayridi-

ği 114 bölümden her biri.

Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed’in (a.s.m.) yüce sünneti; yüksek hâl, söz, tavır ve davranışları.

vasıta: aracılık.

suuresinin hısn-ı hasini ve kal'a-i metnini kapısını o on üç anahtarla aç, gir, selâmeti bul!

¹ سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
² وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ
³ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ

-
1. Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)
 2. De ki: Ey Rabbim, şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım.
 3. Onların yanımda bulunmalarından da Sana sığınırım. (Mü'minun Suresi: 97-98.)
-

hak: doğru, gerçek.

hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.

hısn-ı hasin: çok sağlam kale.

ilâh: tanrı, kendisine ibadet edilen; Allah.

kal'a-i metin: sağlam kale.

Melik: bütün varlıkların sahibi ve hâkimi olan Allah.

Rab: yaratan besleyen, yetiştiren, varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah.

Rahim: sonsuz merhamet sa-

hibi, acıyan, esirgeyen Allah.

Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları n- zıklandıran Allah.

rahmet: Allah'ın kullarını esir- gemesi, onlara acıyıp bağışla- ması, onlara maddî ve mane-

vî nimetler vermesi.

selâmet: kurtuluş, dert ve sıkıntı- dan uzak olma.

sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.

şer: fenalık, kötülük.

tenzih etmek: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü ek- sik ve noksandan uzak ve yüce tutmak.

vesvese: kalbe gelen asılsız, kötü ve sinsi düşünce, kuruntu, şüphe.

* On Dördüncü Lem'a, Is-
parta'da 1934'te Türkçe
olarak telif edilmiştir.

On Dördüncü Lem'a

İki Makamdır.

Birinci Makamı

İki sualin cevabıdır.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِغُ بِحَمْدِهِ ۝
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

Aziz, sıddık kardeşim Re'fet Bey,

Sevr ve hut'a dair sorduğun sualin bazı risalelerde ce-
vabı vardır. O nevi suallere göre cevap, Yirmi Dördüncü
Sözün Üçüncü Dalında "On İki Asıl" namıyla on iki ka-
ide-i mühimme beyan edilmiştir. O kaideler ehadis-i Ne-
beviyeye dair muhtelif tevilâta dair birer mihenktirler ve
ehadise gelen evhamı defedecek mühim esaslardır. Ma-
atteessüf şimdilik sünuhattan başka ilmî mesail ile iştiga-
lime mâni bazı hâller var. Onun için sualinize göre cevap
veremiyorum. Eğer sünuhat-ı kalbiye olsa, bilmeceburiye
meşgul oluyorum. Bazen suallere sünuhat tevafuk ettiği
için cevap verilir, gücenmeyiniz. Onun için her bir suali-
nize lâyıkınca cevap veremiyorum. Haydi bu defaki su-
alinize kısa bir cevap vereyim.

asıl: esas, kaide.

aziz: muhterem, değerli.

beyan edilme: açıklanma.

bilmeceburiye: mecburiyetle, zo-
runlu olarak.

dair: alâkalı, ilgili.

def: savmak, uzaklaştırma.

ehadis: Hz. Peygamberimizin söz-
leri.

ehadis-i nebeviye: Hz. Peygam-
ber tarafından söylenen sözler,
hadis-i şerifler.

esas: asıl, temel.

evham: vehimler, zanlar.

hut: balık.

ıştığal: bir işle uğraşmak, meşgul
olma.

kaide: esas, temel.

kaide-i mühimme: mühim,
önemli kaide, ölçü.

lâyık: gerektiğince.

maatteessüf: ne yazık ki...

makam: durak.

mâni: engel olan.

mesail: meseleler.

meşgul: bir işle uğraşan, ilgi-
lenen.

mihenk: ölçü.

muhtelif: çeşitli.

mühim: önemli.

nam: isim, ad.

nevi: çeşit, tür.

Sevr: öküz.

sıddık: çok doğru, çok dürüst.

sual: soru.

sünuhat: akla, hatıra gelen,
içe doğan şeyler.

sünuhat-i kalbiye: kalbe do-
ğan manalar.

tevafuk: uygun gelme.

tevilât: teviller, yorumlar.

Bu defaki sualinizde diyorsunuz ki: “Hocalar diyorlar: ‘Arz öküz ve balık üstünde duruyor.’ Hâlbuki arz, muallâkta bir yıldız gibi gezdiğini coğrafya görüyor. Ne öküz var, ne de balık?”

Elcevap: İbni Abbas (r.a.) gibi zatlara isnat edilen sahih bir rivayet var ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Ves-selâm dan sormuşlar: “Dünya ne üstündedir?” Ferman etmiş: ¹ **عَلَى الثَّوْرِ وَالْحُوتِ**

Bir rivayette, bir defa ² **عَلَى الثَّوْرِ** demiş, diğer defada ³ **عَلَى الْحُوتِ** demiştir. Muhaddislerin bir kısmı, İsrailiyattan alınma ve eskiden beri nakledilen hurafevari hikâyelere bu hadisi tatbik etmişler. Hususan Benîsrail âlimlerinin Müslüman olanlarından bir kısmı, kütüb-i sabıkada *sevr* ve *hut* hakkında gördükleri hikâyeleri hadise tatbik edip, hadisin manasını acip bir tarza çevirmişler. Şimdilik bu sualinize dair gayet mücmel Üç Esas ve Üç Vecih söyle-necek.

Birinci Esas: Benîsrail ulemasının bir kısmı Müslüman olduktan sonra, eski malûmatları dahi onlarla beraber Müslüman olmuş, İslâmiyete mal olmuş. Hâlbuki o eski malûmatlarında yanlışlar var. O yanlışlar elbette onlara aittir, İslâmiyete ait değildir.

İkinci Esas: Teşbih ve temsiller, havastan avama geçtikçe, yani, ilmin elinden cehlin eline düştükçe, mürur-ı zamanla hakikat telâkki edilir.

1. Dünya öküz ve balık üzerindedir. (Hâkim, *Müstedrek*, 4:636; Münzirî, *Tergip ve Terhip*, 4:257; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevaid*, 8:131; İbni Hacer, *Metelibü'l-Âliye*, 3:391; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, 1:172).

2. Balık üzerinde.

3. Öküz üzerinde.

acip: garip, tuhaf.

Aleyhissalâtu Vesselâm: “Salât ve selâm onun üzerine olsun,” anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed’in (a.s.m.)

âlim: bilgin.

arz: yer, dünya.

avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, normal halk tabakası.

Beni İsrail: İsrail oğulları.

cehil: cahillik, bilmezlik, ilimden mahrum olma.

coğrafya: yeryüzünün tabii, beşerî, iktisadî, ziraî durumları, yer yüzü şekillerini, iklim vb. yönlerini inceleyen ilim

dalı.

dair: alâkalı, ilgili.

esas: asıl, temel.

Ferman: emir, buyruk.

gayet: son derece.

hadis: Hz. Muhammed’e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.

hakikat: gerçek, doğru.

hâlbuki: oysa ki.

havas: okumuşlar, bilginler, âlimler.

hikâye: öykü, olmuş veya olması mümkün olayları yazılı veya sözlü olarak anlatma.

hurafevari: uydurulmuş hikâye gibi.

hususan: bilhassa, özellikle.

hut: balık.

İslâmiyet: Müslümanlık.

isnat: dayandırma.

İsrailiyat: zamanla hurafeye dönüşmüş. Yahudilikten kalma hikâyeler, hâdiseler. İsrailoğullarına mahsus hikâyeler.

kütüb-ü sabika: (Kur’ân’dan evvel) geçmişteki kitaplar.

malûmat: bilgiler.

mana: anlam.

muallâk: boşluk, feza.

muhaddis: hadis ilmiyle uğraşan âlim.

mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz.

mürur-u zaman: zamanın geçmesi, zamanla.

Müslüman: İslâm dinine girmiş, Müslim.

nakledilme: taşıma, bir yerden bir yere taşıma, ulaştırma.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-rim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

rivayet: Peygamberimizden işitilenleri veya Sahâbeden duyulanların nakledilmesi, hadis.

sahih: doğru.

sevr: öküz.

sual: soru.

tarz: biçim.

tatbik: uygulama.

telâkki: anlama, kabul etme.

temsîl: örnek getirme.

teşbih: benzetme sanatı.

ulema: âlimler, bilginler.

vecih: cihet, yön, yüz.

zat: kişi, şahıs.

Meselâ, küçüklüğümde kamer tutuldu. Ben valideme dedim:

“Neden ay böyle oldu?”

Dedi: “Yılan yutmuş.”

Dedim: “Daha görünüyor?”

Dedi: “Yukarıda yılanlar cam gibi olup içlerinde bulunan şeyi gösterirler.”

Bu çocukluk hatırasını çok zaman tahattur ediyordum. Ve der idim ki: “Bu kadar hakikatsiz bir hurafe, validem gibi ciddî zatların lisanında nasıl geziyor?” diye düşündüm. Tâ, felekiyat fennini mütalâa ettiğim vakit gördüm ki, validem gibi öyle diyenler, bir teşbihi hakikat telâkki etmişler. Çünkü, derecat-ı şemsiyenin medarı olan “mıntakatü'l-büruc” tabir ettikleri daire-i azîme, menazil-i kameriyenin medarı bulunan mail-i kamer dairesi birbiri üstüne geçmekle, o iki daire, her biri iki kavis şeklini vermiş. O iki kavse felekiyyun uleması lâtif bir teşbih ile büyük iki yılan namı olan “tinnîneyn” namını vermişler. İşte, o iki dairenin tekatu noktasına, “baş” manasına “re's,” diğerine “kuyruk” manasına “zenep” demişler. Kamer re'se ve şems zenebe geldiği vakit, felekiyyun ıstılâhınca “haylûlet-i arz” vuku bulur. Yani, küre-i arz, tam ikisinin ortasına düşer. O vakit kamer hasfolur. Sabık teşbih ile “Kamer tinnînin ağzına girdi” denilir. İşte bu ulvî ve ilmî teşbih, avamın lisanına girdikçe, mürur-ı zamanla, kameri yutacak koca bir yılan şeklini almış.

avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, âlim olmayan sıradan halk tabakası.

ciddi: ağırbaşlı, gerçekçi.

daire-i azîme: arzın merkezinden geçerek sema küresini kesen her hangi bir düzlemin kestiği ara kesit.

derecat-ı şemsiye: güneşin girdiği burçlar dairesi.

felekiyat: astronomi ilmi, gök bilimi.

felekiyyun: astronomlar, uzay bilginleri.

fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.

hakikat: gerçek, doğru.

hakikatsiz: esassız.

hasf: ayın tutulması.

hatıra: anı.

haylûlet-i arz: ay tutulması.

hurafe: dinin aslına uymayan, uydurma, batıl inanış.

ilmî: ilme dair.

ıstılâh: her hangi bir ilim, fen veya sanat alanında, o alana ait bir kavramı ifade etmek amacıyla kullanılan ve sözlük anlamından farklı bir anlam taşıyan kelime.

kamer: ay.

kavis: yay şeklinde, daire eğmi.

küre-i arz: dünya, yer küre.

lâtif: hoş, güzel.

lisan: dil.

mail-i kamer: ayın yörüngesi.

mana: anlam.

medar: yörünge.

menazil-i kameriye: ayın girdiği, gezdiği menziller.

meselâ: örneğin.

mıntakatü'l-büruc: on iki burcun bulunduğu tutulma dairesi.

mürur-u zaman: zamanın geçmesi, zamanla.

mütalâa: tetkik, araştırma.

re's: baş.

sabık: geçen, geçmiş.

sems: güneş.

tabir: ifade.

tahattur: hatıra getirme.

tekatu: kesişme.

telâkki: anlama, kabul etme.

teşbih: benzetme sanatı.

tinnîn: büyük yılan.

tinnîneyn: iki yılan şeklinde.

ulema: âlimler, bilginler.

ulvî: yüksek, yüce.

valide: ana, anne.

vuku: olma, meydana gelme.

zat: kişi, şahıs.

zenep: kuyruk.

İşte, *Sevr* ve *Hut* namıyla iki büyük melek, bir teşbih-i lâtif-i kudî ile ve manidar bir işaretle, sevr ve hut namıyla tesmiye edilmişler. Kudî, ulvî lisan-ı Nübüvvetten umumun lisanına girdikçe, o teşbih hakikate inkılâp etmiş, âdeta gayet büyük bir öküz ve dehşetli bir balık suretini almışlar.

Üçüncü Esas: Nasıl ki Kur’ân’ın müteşabihatı var; gayet derin meseleleri temsilât ile ve teşbihatla avama ders veriyor. Öyle de, hadisın müteşabihatı var; gayet derin hakikatleri me’nus teşbihatla ifade eder.

Meselâ, bir iki risalede beyan ettiğimiz gibi, bir vakit huzur-ı Nebvîde gayet derin bir gürültü işitildi. Ferman etti ki: “Yetmiş senedir yuvarlanıp, bu dakikada Cehen-nemin dibine düşen bir taşın gürültüsüdür.” Birkaç dakika sonra birisi geldi, dedi: “Yetmiş yaşındaki meşhur münafık öldü.”¹ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın gayet belîğ temsiline hakikatini ilân etti.

Senin سوالın cevabına şimdilik Üç Vecih söylenecek.

BİRİNCİSİ: Hamele-i Arş ve Semavat denilen melâike-nin birinin ismi “*Nesir*” ve diğerinin ismi “*Sevr*”² olarak dört melâikeyi Cenab-ı Hak arş ve semavata, saltanat-ı rububiyetine nezaret etmek için tayin ettiği gibi, semavatın bir küçük kardeşi ve seyyarelerin bir arkadaşı olan küre-i arza dahi iki melek, nazır ve hamele olarak tayin etmiştir. O meleklerin birinin ismi “*Sevr*” ve diğerinin ismi “*Hut*”tur. Ve o namı vermesinin sırrı şudur ki:

1. Müslim, Cennet: 12; Müsned, 3:315, 341, 346.

2. Beyhakî, Şuabü'l-İman: 433; Zehebî, Mizanü'l-İtidal, 4:352; Süyutî, Dürrü'l-Mensur, 1:329.

âdeta: sanki.

aleyhissalâtü vesselâm: “Salât ve selâm onun üzerine olsun,” anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed’in (a.s.m.)

arş: göğün en yüksek katı.

avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, âlim olmayan sıradan halk tabakası.

belîğ: belâgatla anlatılan, düzgün ve sanatlı.

beyan: açıklama.

Cenab-ı Hak: Allah.

esas: asıl, temel.

ferman: emir, buyruk.

gayet: son derece.

hadis: Hz. Muhammed’e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.

hakikat: gerçek, esas.

hakikat: gerçek.

hamele: taşıyanlar, kaldıranlar.

hamele-i arş: arşı taşıyan dört büyük melek. (İsrafil, Cebrail, Mikâil, Azrail.)

hut: büyük balık.

huzur-u nebevî: Peygamber-

rin huzuru, sohbeti.

ifade: anlatma.

inkılâp: değişim, dönüşüm.

Kudî: mukaddes, yüce.

küre-i arz: dünya, yer küre.

lisan: dil.

lisan-ı nübüvvet: Peygamberimizin dilinden söylenen.

manidar: nükteli, ince manalı.

melâike: melekler.

me’nus: alışılmış.

meselâ: örneğin.

mesele: önemli konu.

meşhur: şöhretli, adı yaygınlık kazanmış.

münafık: kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.

müteşabihat: Kur’ân-ı Kerim’in manası açık olmayan ayetleri, müteşabih ayetler.

nazır: nezaret eden, bakan, gözetmen.

nesir: arş ve semavata memur edilmiş dört melekten biri.

nezaret: gözetme, nazırlık.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah’ın saltanatı.

semavat: semalar, gökler.

sevr: öküz, boğa.

seyyare: gezegen.

sual: soru.

suret: biçim, görünüş.

tayin: yerini belli etme, belirli kılma.

temsil: benzetme.

temsilât: temsiller, örneklendirmeler.

tesmiye: isimlendirme.

teşbih: benzetme.

teşbihat: benzetmeler, teşbihler.

teşbih-i lâtif-i kudî: kusursuz ve güzel bir benzetme.

ulvî: yüksek, yüce.

umum: bütün.

vecih: yön, cihet.

adalet: hakkaniyet, âdillik.
ahiret: öteki dünya.
âlem-i melekût: melekût âlemi, ruhlar ve melekler âlemi.
âlem-i misal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözleendiği, ruhların bulunduğu âlem.
arz: yer, dünya.
bahr-ı muhit-i havaî: geniş hava denizi, atmosfer.
camit: cansız.
cihet-i münasebet: münasebet sebebi, alâka vesilesi.
dirayet: zekâ, akıl, kabiliyet.
emr-i ilâhî: Allah'ın emri, buyruğu.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
haşiye: dipnot.
havi: içine alan, kaplayan.
hikmet: ilâhî bir gayeye yönelik olarak.
hut: balık.
hut: büyük balık.
ifade: anlatma.
imaen: ima ile, işaret ederek.
intizam: düzen, tertip.
istinat: dayanma, itimat etme.
işareten: işaret ederek.
izn-i ilâhî: Allah'ın izni ile.
kumandan: komutan.
kuvvet: fizikî güç, kudret.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
Lisan-ı Mu'cizülbeyan-i Nebevî: Peygamberimizin lisanından çıkan mu'cizeli anlatım delili.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
medar-ı hayat: hayat sebebi, hayat kaynağı.
memur: emir ile hareket eden, vazifeli.
meselâ: örneğin.
mesale: önemli konu.
mesken: yer.
mezra: tarla.
müekkel: vekil tayin edilmiş, müvekkel.
mühim: önemli.
münasebet: vesile, bağ.
nam: isim, ad.
nass-ı hadis: kesin hüküm ifade eden hadis-i şerif.
nazır: nezaret eden, bakan, gözetmen.
nev: çeşit, tür.
nevi: çeşit, tür.
nezaret: gözetme, idare.
sahife: sayfa.
saltnat: sultanlık, hükümdarlık.
sefine-i Rabbaniye: Rabbimize ait gemi, dünya.
sevr: öküz, boğa.
suret: biçim, görüntü.
şecaat: yiğitlik, kahramanlık.
şuursuz: akılsız.

Arz iki kısımdır: biri su, biri toprak. Su kısmını şenlendiren balıktır. Toprak kısmını şenlendiren, insanların medar-ı hayatı olan ziraat, öküz ile ve öküzün omzundadır. Küre-i arza müekkel iki melek, hem kumandan, hem nazır olduklarından, elbette balık taifesine ve öküz nev'ine bir cihet-i münasebetleri bulunmak lâzımdır. Belki, ¹ وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ o iki meleğin âlem-i melekût ve âlem-i misal sevr ve hut suretinde temessülleri var. **(HAŞİYE)** İşte bu münasebete ve o nezarete işareten ve küre-i arzın o iki mühim nevi mahlûkatına imaen, lisan-ı mu'cizülbeyan-ı Nebevî, ³ الْأَرْضُ عَلَى الثَّوْرِ وَالْحَوْتِ demiş, gayet derin ve geniş bir sahife kadar meseleleri havi olan bir hakikatı gayet güzel ve kısa bir tek cümle ile ifade etmiş.

İKİNCİ VECİH: Meselâ, nasıl ki, denilse: “Bu devlet ve saltnat hangi şey üzerinde duruyor?” Cevabında ⁴ عَلَى السَّيْفِ وَالْقَلَمِ denilir. Yani, “Asker kılıcının şecaatine, kuvvetine ve memur kaleminin dirayetine ve adaletine istinat eder.” Öyle de, küre-i arz madem zihayattın meskenidir ve zihayattın kumandanları da insandır ve

HAŞİYE: Evet, küre-i arz, bahr-i muhit-i havaîde bir sefine-i Rabbaniye ve —nass-ı hadisle— ahiretin bir mezraası, ² yani, fidanlıklar tarlası olduğundan, o camit ve şuursuz büyük gemiyi o denizde emr-i ilâhî ile, intizamla, hikmetle yüzdüren, kaptanlık eden melâikeye “*Hut*” namı ve o tarlaya izn-i ilâhî ile nezaret eden melâikeye “*Sevr*” ismi ne kadar yakıştığı zahirdir.

1. Gerçek bilgi Allah katındadır.

2. Geylânî, *Fethu'r-Rabbânî*, s. 19; Zebidî, *İthafü's-Sâde*, 5:413, 8:82.

3. Dünya öküz ve balık üzerindedir. (Hâkim, *Müstedrek*, 4:636; Münzirî, *Tergip ve Terhip*, 4:257; Heysemî, *Mecma'ü'z-Zevaid*, 8:131; İbnî Hacer, *Metelibü'l-Âliye*, 3:391; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, 1:172.

4. Kılıç ve kalem üzerindedir.

sevr: öküz, boğa.

suret: biçim, görüntü.

şecaat: yiğitlik, kahramanlık.

şuursuz: akılsız.

taife: bölük, grup.

temessül: bir şekil ve surete

girme, cisimlenme.

vecih: yön.

zahir: görünen, apaçık.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

ziraat: ekinlik, çiftçilik, tarım.

insanın ehl-i sevahil kısmının kısm-ı azamının medar-ı taayyüşleri balıktır ve ehl-i sevahil olmayan kısmının medar-ı taayyüşleri, ziraatle, öküzün omzundadır ve mühim bir medar-ı ticareti de balıktır; elbette, devlet seyf ve kalem üstünde durduğu gibi, küre-i arz da öküz ve balık üstünde duruyor, denilir. Zira, ne vakit öküz çalışmazsa ve balık milyon yumurtayı birden doğurmazsa, o vakit insan yaşayamaz, hayat sukut eder, Hâlık-ı Hakîm de arzı harap eder.

İşte, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, gayet mu'cizâne ve gayet ulvî ve gayet hikmetli bir cevap ile, ¹ **الْأَرْضُ عَلَى الثَّورِ وَالْحُوتِ** demiş. Nev-i insanînin hayatı, ne kadar cins-i hayvanînin hayatıyla alâkadar olduğuna dair geniş bir hakikati iki kelimeyle ders vermiş.

ÜÇÜNCÜ VECİH: Eski kozmoğrafya nazarında güneş gezer. Güneşin her otuz derecesini bir burç tabir etmişler. O burçlardaki yıldızların aralarında birbirine raptedecek farazî hatlar çekilse, bir tek vaziyet hâsıl olduğu vakit, bazı esed (yani aslan) suretini, bazı terazi manasına olarak mizan suretini, bazı öküz manasına sevr suretini, bazı balık manasına hut suretini göstermişler. O münasebete binaen o burçlara o isimler verilmiş. Şu asrın kozmoğrafyası nazarında ise, güneş gezmiyor. O burçlar boş ve muattal ve işsiz kalmışlar. Güneşin bedeline küre-i arz geziyor. Öyle ise, o boş, işsiz burçlar ve yukarıdaki muattal daireler yerine, yerde arzın medar-ı senevîsinde, küçük mikyasta o daireleri teşkil etmek gerektir. Şu hâlde,

gayet: son derece.
hakikat: gerçek.
Hâlık-ı Hakîm: hikmetle yaratan, yarattıklarında hikmetli olduğunu gösteren yaratıcı, Allah.
harap: yıkık, viran, alt üst olmuş.
hâsıl olma: meydana gelme, ortaya çıkma.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hut: balık.
kısm-ı azam: büyük bir bölüm.
kozmoğrafya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim, astronomi.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mana: anlam.
medar-ı senevî: dünyamızın bir senede döndüğü yörünge.
medar-ı taayyüş: yaşama sebebi; geçinme vesilesi.
medar-ı ticaret: ticaret şekli.
mikyas: ölçek.
mizan: terazi.
muattal: kullanılmaz, boş.
mu'cizâne: mu'cize gibi.
mühim: önemli.
münasebet: uygunluk, ilgi.
nazarında: bakışında, -e göre.
nev-i insani: insan cinsi.
rapt: bağlama.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
sevr: öküz.
seyf: kılıç.
sukut: değerini yitirme.
suret: biçim, görünüş.
tabir: ifade.
teşkil: vücut verme, meydana getirme.
ulvî: yüksek, yüce.
vaziyet: durum.
vecih: yön.
ziraat: ekincilik, çiftçilik, tarım.

1. Dünya öküz ve balık üzerindedir. (Hâkim, Müstedrek, 4:636; Münzirî, Tergip ve Terhip, 4:257; Heysemî, Mecmaü'z-Zevaid, 8:131; İbni Hacer, Metalibü'l-Âliye, 3:391; İbnü'l-Cevzî, el-Muntazam, 1:172.)

alâkadar: ilgili, münasebetli.
aleyhissalâtu vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.)
arz: yer, dünya.
asır: yüzyıl.

bedeline: yerine.
binaen: -den dolayı.
burç: güneş sisteminde yer alan on iki takım yıldızdan her biri.
cins-i hayvani: hayvan cinsi, hayvan çeşidi, türü.

dair: alâkalı, ait, ilgili.
ehl-i sevahil: sahilde, deniz veya göl kenarında yaşayanlar.
esed: aslan.
farazi: farz, takdir ve tahmin usulüne dayanan, var sayılı.

büruc-i semaviye, arzın medar-ı senevîsinden temessül edecek. Ve o hâlde küre-i arz her ayda büruc-i semaviyenin birinin gölgesinde ve misalindedir. Güya arzın medar-ı senevîsi bir âyine hükmünde olarak, semavî burçlar onda temessül ediyor.

İşte bu vecihle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, sabıkan zikrettiğimiz gibi, bir defa ¹ عَلَى الثَّوْرِ bir defa ² عَلَى الْحَوْتِ demiş. Evet, mu'cizülbeyan olan lisan-ı Nübüvve'e yakışır bir tarzda gayet derin ve çok asır sonra anlaşılacak bir hakikate işareten bir defa عَلَى الثَّوْرِ demiş. Çünkü, küre-i arz, o sualin zamanında Sevr Burcunun misalinde idi. Bir ay sonra yine sorulmuş, عَلَى الْحَوْتِ demiş. Çünkü, o vakit küre-i arz Hut Burcunun gölgesinde imiş.

İşte, istikbalde anlaşılacak bu ulvî hakikate işareten ve küre-i arzın vazifesindeki hareketine ve seyahatine imanen ve semavî burçlar, güneş itibarıyla muattal ve misafirsiz olduklarına ve hakikî işleyen burçlar ise küre-i arzın medar-ı senevîsinde bulunduğu ve o burçlarda vazife gören ve seyahat eden küre-i arz olduğuna remzen, ³ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ ⁴ عَلَى الثَّوْرِ وَالْحَوْتِ demiştir.

Bazı kütüb-i İslâmiyede sevr ve huta dair acip ve haric-i akıl hikâyeler, yâ İsrailiyattır veya temsilâttır veya bazı muhaddislerin tevîlâtıdır ki, bazı dikkatsizler tarafından

acip: şaşılın ve hayret uyandıran şey, garip.

aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.)

arz: yer, dünya.

asır: yüzyıl.

âyine: ayna.

burc: güneş sisteminde yer alan on iki takım yıldızdan her biri.

büruc-u semaviye: gökteki yıldız burçları.

dair: alâkalı, ait.

gayet: son derece.

güya: sanki.

hakikat: gerçek, esas.

hakiki: gerçek.

haric-i akıl: akıl dışı.

Hut Burcu: balık burcu.

hut: balık.

hükmünde: yerinde, değerinde.

imaen: ima ile, işaret ederek.

İsrailiyat: zamanla hurafeye dönüşmüş. Yahudilikten kalma hikâyeler, hâdiseler. İsrailoğullanna mahsus hikâyeler.

istikbal: gelecek.

işareten: işaret ederek.

küre-i arz: dünya, yer küre.

kütüb-ü İslâmiye: İslâmî kitaplar.

lisan-ı nübüvvet: nübüvvet, peygamberlik dili.

medar-ı senevî: dünyamızın bir senede döndüğü yörünge.

misal: benzer, örnek.

misal: yerinde, görüntü.

Mu'cizülbeyan: açıklama ve izahları mu'cize olan, beyanı herkesi âciz bırakan.

muattal: kullanılmaz, boş.

muhaddis: hadis ilmiyle uğraşan âlim, hadis âlimi.

remzen: işaret ederek, işaret yoluyla.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-rîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

1. Öküz üzerindedir.

2. Balık üzerindedir.

3. Öküz ve balık üzerindedir.

4. Allah doğrusunu daha iyi bilir

sabıkan: evvelce, bundan önce.

semavî: gök ile ilgili.

Sevr Burcu: Boğa Burcu.

sevr: boğa.

seyahat: yolculuk.

sual: soru.

tarz: biçim, şekil.

temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.

temsilât: temsiller, örneklen-dirmeler.

tevîlât: teviller, yorumlar.

ulvî: yüksek, yüce.

vazife: görev.

vecih: yön, cihet.

zikir: anma, bildirme.

hadis zannedilerek Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma isnat edilmiş.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

• • •

İKİNCİ SUAL: Âl-i Aba hakkındadır.

Kardeşim, Âl-i Aba hakkındaki cevapsız kalan سوالini zin çok hikmetlerinden yalnız bir tek hikmeti söylenecek. Şöyle ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, giydiği mübarek abasını, Hazret-i Ali ve Hazret-i Fatıma ve Hazret-i Hasan ve Hz. Hüseyin'in üstlerine örtmesi ve onlara bu suretle³ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا⁴ ayetiyle dua etmesinin⁴ esrarı ve hikmetleri var. Sırlarından bahsetmeyeceğiz. Yalnız, vazife-i Risalet taallûk eden bir hikmeti şudur ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, gaybaşına ve istikbalbin nazar-ı Nübüvvetle, otuz kırk sene sonra Sahabeler ve Tâbiînler içinde mühim fitneler olup kan döküleceğini görmüş; içinde en mümtaz şahsiyetler, abası altında olan o üç şahsiyet olduğunu müşahade etmiş.

Âl-i Aba: Hz. Peygamber ve yakın akrabası.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

esrar: sırlar.

fitne: karışıklık, fesat.

gaybaşına: gaybı bilen, görünmeyen âlemi gören.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.)

ait söz, emir, fiiller.

hikmet: gizli sebep, gaye.

isnat: dayandırma.

istikbalbin: geleceği gören.

mübarek: değerli.

mühim: önemli.

mümtaz: seçkin.

müşahade: görme.

nazar-ı nübüvvet: Peygamberlik bakışı, görüşü.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.

sual: soru.

suret: biçim, tarz.

şahsiyet: kişi, kimse.

taallûk: ilgili, alâkalı.

Tâbiîn: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ashabıyla görüşmüş, onlardan hadis dinlemiş ve ders almış olan Müslümanlar.

vazife-i Risalet: Peygamberlik vazifesi.

zan: sanma.

1. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek, bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi: 286.)

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

3. Ey Peygamber ailesi, Allah günahlarınızı giderip sizi tertemiz yapmak istiyor. (Ahzab Suresi: 33.)

4. Müslim, Fezailü's-Sahabe: 61; Tirmizî, Menakıb: 60; Müsned, 1:330, 4:107, 6:292, 296, 298, 304; Hâkim, Müstedrek, 2:416, 3:147; Heysemî, Mecmaü'z-Zevaid, 9:166, 169; Süyutî, Dürrü'l-Mensur, 5:197; Kandelevî, Hayatü's-Sahabe, 4:105.

aba: yünden yapılmış kaba kumaştan üstlük, hırka. **aleyhissalâtü vesselâm:** "Sa- sun," anlamında Peygamberi- lât ve selâm onun üzerine ol- miz Hz. Muhammed'in (a.s.m.)

aba: yünden yapılmış kaba ku-
maştan üstlük, hırka.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm
dünyası.

aleyhissalâtü vesselâm: "Salât
ve selâm onun üzerine olsun,"
anlamında Peygamberimiz Hz.
Muhammed'in (a.s.m.)

azîm: büyük, yüce.

bağış: bağışlayan, veren.

beraat: fazilet, erdem, olgunluk.

bid'a: sonradan ortaya çıkan ve
dinin aslına uymayan âdet ve uy-
gulamalar.

ciğersuz: ciğeri yakan, çok acı.

çendan: gerçi.

davet: çağırma.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

ehemmiyetli: önemli.

Ehl-i Beyit: Peygamberimizin
(a.s.m.) evine mensup ve onun
neslinden olanlar.

ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müs-
lûmanlar.

Emeviler: Hulefa-yı Raşidinden
sonra 661. 750 yılları arasında hü-
küm süren ilk İslâm hanedanı.

faide: fayda.

feci: elem veren, dehşetli, kor-
kunc.

fitne: karışıklık, fesat.

gayet: son derece.

hâdis: vakia, olay.

halife-i bilhak: asıl ve gerçek ha-
life.

Hamse-i Âl-i Aba: Hz. Peygam-
berimizle birlikte kızı Fatıma, da-
madı Hz. Ali, torunları Hz. Hasan
ve Hz. Hüseyin.

Harici: Sıffin Savaşında hakem
olayını kabul etmeyerek 'Hüküm
Allah'ındır' diyerek Hz. Ali'nin or-
dusundan ayrılan asi topluluk.

hasebiyle: cihetince, dolayısıyla.

ifrat: aşırı gitme, haddi, sınırı aş-
ma.

ittihâm: suç altında bulunma,
töhmetsiz olma.

lâyık: uygun, yakışır, münasip.

mes'uliyet: mes'ullük, sorumlu-
luk.

musalâha: barışma, uzlaşma.

müfrit: ifrat eden, aşırıya kaçan.

mühim: önemli.

müşerref: şereflendirilmiş, yücel-
tilmiş.

mütecaviz: saldırgan.

Hazret-i Ali'yi (r.a.) ümmet nazarında tathir ve tebrie et-
mek ve Hazret-i Hüseyin'i (r.a.) taziye ve teselli etmek ve
Hazret-i Hasan'ı (r.a.) tebrik etmek ve musalâha ile mü-
him bir fitneyi kaldırmakla şerefini ve ümmete azîm fay-
dasını ilân etmek ve Hazret-i Fatıma'nın zürriyetinin ta-
hir ve müşerref olacağını ve Ehl-i Beyt ünvan-ı âlisine lâ-
yık olacaklarını ilân etmek için, o dört şahsa, kendiyile
beraber "Hamse-i Âl-i Aba" ünvanını bahşeden o abayı
ötmüştür.

Evet, çendan Hazret-i Ali (r.a.) halife-i bilhak idi. Fakat
dökülen kanlar çok ehemmiyetli olduğundan, ümmet na-
zarında tebriesi ve beraati vazife-i Risalet hasebiyle
ehemmiyetli olduğundan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü
Vesselâm, o suretle onu tebrie ediyor. Onu tenkit ve tah-
tie ve tatlil eden Haricileri ve Emevîlerin mütecaviz ta-
raftarlarını sükûta davet ediyor. Evet, Hariciler ve Eme-
vîlerin müfrit taraftarları Hazret-i Ali (r.a.) hakkındaki tef-
ritleri ve tatlilleri ve Hazret-i Hüseyin'in (r.a.) gayet feci,
ciğersuz hâdisesiyle Şiaların ifratları ve bid'aları ve Şey-
heynden teberrileri, ehl-i İslâma çok zararlı düşmüştür.

İşte bu aba ve dua ile, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü
Vesselâm, Hazret-i Ali (r.a.) ve Hazret-i Hüseyin'i (r.a.)
mes'uliyetten ve ittihâmdan ve ümmetini onlar hakkında
sû-i zandan kurtardığı gibi, Hazret-i Hasan'ı (r.a.), yaptığı
musalâha ile ümmete ettiği iyiliğini vazife-i risalet nokta-
sında tebrik ediyor ve Hazret-i Fatıma'nın (r.a.) zürriyeti-
nin nesl-i mübareği, âlem-i İslâmda Ehl-i Beyt ünvanını

nazar: itibar.

nesl-i mübarek: mübarek ve
temiz nesil.

Resul-i Ekrem: çok cömert,
kerim olan peygamber, Hz.
Muhammed (a.s.m.).

su-i zan: bir kimse hakkında
kötü düşünceye sahip olma.

suret: biçim, tarz.

sükût: suskunluk.

şeref: onur, haysiyet.

Şeyheyn: iki şeyh manasında
Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer.

Şia: Hz. Ali (r.a.) tarafıslı olan-
lar, Hz. Ali'nin taraftarlığını
esas alanlar topluluğu, Alevî,
Şii.

tadlil: doğru yoldan çıkartma,
dalâlete düşürme.

tahir: temiz, pak.

tahtie: yanlışını göstermek.

tathir: temizlenme, paklama.

taziye: baş sağlığı, teselli.

teberri: sevmeyip yüz çevir-
me, uzaklaşma.

tebrie: bir kimseyi şüpheden

ve zan altından kurtarma, bi-
rini temize çıkarma.

tefrit: tersine aşırılık, ifratın
zıddı.

tenkit: eleştirme.

teselli: avunma.

ümmet: bütün Müslûmanlar.

ünvan: ad, lâkap.

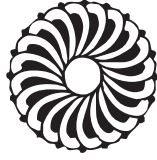
ünvan-ı âli: yüce ünvan, yük-
sek, kudsi ünvan.

vazife-i risalet: peygamber-
lik vazifesi.

zürriyet: soy, nesil.

arak âlî bir şeref kazanacaklarını ve Hazret-i Fatıma (r.a.)¹ **وَإِنِّي أُعِيدُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ** diyen Hazret-i Meryem'in validesi gibi zürriyetçe çok müşerref olacağını ilân ediyor.

**اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ
الْأَبْرَارِ وَعَلَى أَصْحَابِهِ الْمَجَاهِدِينَ الْمُكْرَمِينَ الْأَخْيَارِ آمِينَ**²

1. Onun ve neslinin, kovulmuş şeytanın şerrinden korunması için Sana sığındım. (Âl-i İmran Suresi: 36.)

2. Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e, onun tayyip ve temiz ve ebrar olan Âline ve mücahit ve İlâhî ikrama mazhar ve hayırlı olan Ashabına salât eyle. Âmin.

âli: yüce, yüksek.

Ashap: Sahabeler; Peygamber Efendimizi (a.s.m.) gören ve onunla konuşan Müslümanlar.

ebrar: özü, sözü doğru olan-

lar, iyiler.

mazhar: erdirmeye, ulaştırma, şereflenme.

mücahit: cihad eden; din uğruna, din düşmanlarıyla Allah nızası için, Allah'ın adını yü-

celtmek gayesiyle savaşan; din için çalışan, hizmet eden.

müşerref: şerefendirilmiş, yüceltilmiş.

nesil: soy, sop.

salât: Peygamber Efendimize

(a.s.m.) dua. Peygamberimiz ve Ashabına, ailesine Allah'ım şefkat, merhamet ve bağışını, meleklerin ve Müslümanların dualarını dilemek.

şer: kötülük, fenalık.

şeref: manevî büyüklük, yücelik.

tayyip: iyi, güzel, helâl.

valide: Ana, anne.

zürriyet: soy.

İkinci Makam

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ 'in binler esrarından altı sırrına dairdir.

İHTAR: Bismelenin rahmet noktasında parlak bir nuru, sö-nük aklıma uzaktan göründü. Onu kendi nefsim için nota suretin-de kaydetmek istedim ve yirmi otuz kadar sırlar ile, o nurun etra-fında bir daire çevirmek ile avlamak ve zaptetmek arzu ettim. Fa-kat, maatteessüf, şimdilik o arzuma tam muvaffak olmadım; yir-mi otuzdan beş altıya indi. "Ey insan!" dediğim vakit, nefsimi mu-rat ediyorum. Bu ders kendi nefsimde has iken, ruhen benimle mü-nasebettar ve nefsi nefsimden daha hüşyar zatlara, belki medar-ı istifade olur niyetiyle, On Dördüncü Lem'anın İkinci Makamı ola-rak, müdakkik kardeşlerimin tasviplerine havale ediyorum. Bu ders akıldan ziyade kalbe bakar; delilden ziyade zevke nazırdır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1 قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْاْ اِنِّیْ اَلْقِیْ اِلَیَّ کِتَابٌ کَرِیْمٌ

2 اِنَّهُ مِنْ سُلَیْمٰنٍ وَّ اِنَّهُ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

arz: yer, dünya.
arzu: aşırı istek, heves.
besmele: Bismillâhırrahmanır-ra-hîm (Rahman ve Rahîm olan Al-lah'ın adıyla.) cümlesinin adı.
cilve: görüntü, tecelli.
dair: alâkalı, ait, ilgili.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
esrar: sırlar.
has: mahsus.
havale: bırakma.
hüşyar: uyanık, akıllı, zeki.
ihtar: uyarı.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
lem'a: parıltı.
maatteessüf: ne yazık ki...
makam: durak.
medar-ı istifade: faydalanma va-sıtası.
murat: arzu.
muvaffak: başarılı.
müdakkik: inceden inceye dik-katle araştıran.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
nazır: yönelik.
nefis: kendi, şahıs.
niyet: maksat.
nota: özlü düşünce.
numune: örnek, misal.
nur: parıltı, ışıık.

Şu makamda birkaç sır zikredilecektir.

BİRİNCİ SIR: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ 'in bir cilvesini şöyle gördüm ki:

Kâinat simasında, arz simasında ve insan simasında birbirini içinde, birbirinin numunesini gösteren üç sikke-i rububiyet var.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Mektubu alan Belkıs, "Ey kavmimin ileri gelenleri," dedi. "Bana mühim bir mektup bırakıldı.

2. Süleyman'dan geliyor ve Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla başlıyor." (Neml Suresi: 29-30.)

rahmet: Allah'ın kullarını esir-gemesi, onlara acıyıp bağışla-ması, onlara maddî ve mane-vî nimet vermesi.

ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden.

sikke-i rububiyet: Rububiyet

sikkesi; Cenab-ı Hakkın her mahlûka muhtaç olduğu şey-leri vermesi, onları terbiye ve idare etmesi.

sima: yüz.

sır: herkesin bilmediği gizli şey.

suret: biçim, görünüş.

tasvip: münasip görme, uy-gun bulma.

zapt: kaydetme.

zat: kişi, şahıs.

zikir: anma.

ziyade: çok, fazla.

• **Biri:** Kâinatın heyet-i mecmuasındaki teavün, tesanüt, teanuk, tecavüpten tezahür eden sikke-i kübra-i ulûhiyettir ki, ¹ بِسْمِ اللَّهِ ona bakıyor.

• **İkincisi:** Küre-i arz simasında nebatat ve hayvanatın tedbir ve terbiye ve idaresindeki teşabüh, tenasüp, intizam, insicam, lütuf ve merhametten tezahür eden sikke-i kübra-i rahmaniyettir ki, ² بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ ona bakıyor.

• **Sonra,** insanın mahiyet-i camiasının simasındaki letaif-i re'fet ve dekaik-ı şefkat ve şuaat-ı merhamet-i İlâhiyeden tezahür eden sikke-i ulya-i rahîmiyettir ki,

³ 'deki بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ona bakıyor.

Demek, بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ sahife-i âlemde bir satır-ı nuranî teşkil eden üç sikke-i ehadiyetin kudsî ünvanıdır ve kuvvetli bir haytıdır ve parlak bir hattıdır. Yani, بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ yukarıdan nüzul ile, semere-i kâinat ve âlemin nüsha-i musağğarası olan insana ucu dayanıyor. Ferşi arşa bağlar; insanî arşa çıkmaya bir yol olur.

İKİNCİ SIR: Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, hadsiz kesret-i mahlûkatta tezahür eden vahidiyet içinde ukulü boğmak için, daima o vahidiyet içinde ehadiyet cilvesini gösteriyor. Yani, meselâ, nasıl ki güneş, ziyasıyla hadsiz eşyayı ihata ediyor. Mecmu-ı zıyasındaki güneşin zatını

intizam: düzgünlük, tertipli olma.
kesret-i mahlûkat: yaratılmışların çokluğu.

kudsi: mukaddes, yüce.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.

küre-i arz: dünya, yer küre.

letaif-i re'fet: şefkat ve merhametin güzelliği, incelikleri.

lütuf: iyilik, ihsan.

mahiyet-i camia: çok manaları, vasıfları içinde toplanan mahiyet, kabiliyet.

mecmu-u ziya: ışığın toplamı, ışığın hepsi.

merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.

meselâ: örneğin.

nebatat: bitkiler.

nüsha-i musağğara: küçültülmüş nüsha.

nüzul: yukarıdan inme, iniş.

sahife-i âlem: âlem sayfası.

satır-ı nuranî: parlak ve nurlu satır.

semere-i kâinat: kâinatın semeresi, neticesi, meyvesi.

sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfatını gösteren hususî işaret, alâmet.

sikke-i kübra-i rahmaniyet: Allah'ın, "çok merhametli ve her şeyin münasip rızasını verme" manasındaki sıfatını gösteren en büyük mühür.

sikke-i kübra-i ulûhiyet: Allah'ın, her şeyin ilâhî olduğunu gösteren en büyük mühür.

sikke-i ulya-i rahîmiyet: Allah'ın rahmet edici sıfatının yüce mühürü.

sima: yüz.

şuaat-i merhamet-i İlâhiye: Allah'ın merhametinin şuaları, parlıları.

teanuk: birbirine sarılma.

teavün: yardımlaşma.

tecavüp: karşılıklı cevap verme.

tedbir: idare etme, çekip çevirme.

tenasüp: uygunluk.

terbiye: besleme, yetiştirme, büyültme.

tesanüt: dayanışma.

teşabüh: birbirine benzeme, benzeşme.

teşkil: meydana getirme.

tezahür: ortaya çıkma, belirme, görünme.

ukul: akıllar, zihinler, uslar.

ünvan: ad, isim.

vahidiyet: birlik, teklik.

zat: kendi.

ziya: ışık.

1. Allah'ın adıyla.

2. Dünyada mü'min ve kâfir ayırt etmeden rızık verici Rahman olan Allah'ın adıyla.

3. Yaratıklarına karşı pek merhametli ve şefkatli olan Rahîm.

âlem: dünya, cihan.

Arş: göğün en yüksek katı.

cilve: görüntü, tecelli.

daima: her vakit, sürekli.

dekaik-i şefkat: şefkat incelikleri, derinlikleri.

ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, Al-

lah'ın birliği.

Ferş: yeryüzü, zemin.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hayt: iplik.

hayvanat: hayvanlar.

hey'et-i mecmua: bir şeyin tefferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününe göre

terdiği hâl ve manzara.

idare: bir işi yürütmek, çekip çevirme.

ihata: kuşatma.

insani arş: insanların ulaşabileceği en yüksek derece.

insicam: birbiriyle uyuma, uygunluk.

akis: yansıma.
alâkadâr: ilgili, münasebetli.
bilbedahe: apaçık, aşikâr olarak.
bilmüşahede: görür şekilde, görme derecesinde.
cihet: yön.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i zatî: zatın tecellisi, zatın görüntüsü.
daima: sürekli, her zaman.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, Allah'ın birliği.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
esma: isimler.
feza: uzay.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hararet: sıcaklık.
hassa: özellik.
hey'et: şekil, suret, görüntü, dal ve budaklar.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihata: kuşatma.
ihatalı: kuşatıcı.
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler.
irae: gösterme.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
keyfiyat: nitelikler.
lâzım: gerekli.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muavenet: yardım.
mukabil: karşılık.
mühim: önemli.
mülâhaza: dikkatle ve teferruatıyla, inceden inceye bakma, düşünme.
müteveccih: yönelen.
nazar: bakış, dikkat.
nazar: dikkat.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
samediyet-i ilâhiye: Allah'ın hiçbir şeye muhtaç olmayıp, her şeyin Ona muhtaç olması sıfâtı.
sıfât: nitelik, vasıf.
sikke: Allah'ın, kendi mübarek isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı mahlûkları üzerindeki, kendini tanıtan ve gösteren, tak-

mülâhaza etmek için, gayet geniş bir tasavvur ve ihatalı bir nazar lâzım olduğundan, güneşin zatını unutturmak için, her bir parlak şeyde güneşin zatını, aksi vasıtasıyla gösteriyor. Ve her parlak şey, kendi kabiliyetince güneşin cilve-i zatîsiyle beraber ziyası, harareti gibi has-salarını gösteriyor. Ve her parlak şey, güneşi bütün sıfâtıyla, kabiliyetine göre gösterdiği gibi; güneşin ziya ve hararet ve ziyadaki elvan-ı seb'a gibi keyfiyatlarının her birisi dahi, umum mukabilindeki şeyleri ihata ediyor. Öyle de, **وَلِلَّهِ امْتِلَالُ الْأَعْلَى**¹ temsilde hata olmasın, ehadiyet ve

samediyet-i İlâhiye, her bir şeyde, hususan zîhayatta, hususan insanın mahiyet âyinesinde bütün esmasıyla bir cilvesi olduğu gibi; vahdet ve vahidiyet cihetiyle dahi, mevcudatla alâkadâr her bir ismi, bütün mevcudatı ihata ediyor.

İşte vahidiyet içinde ukulü boğmamak ve kalpler Zat-ı Akdes'i unutmamak için, daima vahidiyetteki sikke-i ehadiyeti nazara veriyor ki, o sikkenin üç mühim ukdesini irae eden **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** 'dir.

ÜÇÜNCÜ SIR: Şu hadsiz kâinatı şenlendiren, bilmüşahede, rahmettir. Ve bu karanlıklı mevcudatı ışıktandıran, bilbedahe, yine rahmettir. Ve bu hadsiz ihtiyacat içinde yuvarlanan mahlûkatı terbiye eden, bilbedahe, yine rahmettir. Ve bir ağacın bütün hey'etiyle meyvesine müteveccih olduğu gibi, bütün kâinatı insana müteveccih eden ve her tarafta ona baktıran ve muavenetine koşturan, bilbedahe, rahmettir. Ve bu hadsiz fezaı ve boş ve

1. En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi: 60.)

lit edilmez alâmeti, işareti.

sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfâtını gösteren hususî işaret, alâmet.

tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama.

temsil: benzetme, misal.

terbiye: besleme, yetiştirme, büyütmeye.

ukde: düğüm, bağ.

ukul: akıllar, zihinler.

umum: bütün, hepsi.

vahdet: birlik, yalnızlık, bir ve tek olma.

vahidiyet: Cenab-ı Hakkın

isim ve sıfatlarının birliği ve kâinatı kuşatması.

vasıta: aracılık.

zat: kendi.

Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan Zat, Allah.

zihayat: hayat sahibi.

ziya: ışıq.

hâlî âlemi dolduran, nurlandıran ve şenlendiren, bilmüşahede, rahmettir. Ve bu fânî insanı ebede namzet eden ve ezeli ve ebedî bir zata muhatap ve dost yapan, bilbedahe, rahmettir.

Ey insan! Madem rahmet böyle kuvvetli ve cazibedar ve sevimli ve medetkâr bir hakikat-i mahbubedir;

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ de, o hakikate yapış ve vahşet-i mutlakadan ve hadsiz ihtiyacatın elemlerinden kurtul. Ve o Sultan-ı Ezel ve Ebed'in tahtına yanaş ve o rahmetin şefkatiyle ve şefaatiyle ve şuaatıyla o Sultana muhatap ve halil ve dost ol.

Evet, kâinatın envaini hikmet dairesinde insanın etrafında toplayıp bütün hacatına kemal-i intizam ve inayet ile koşturmak, bilbedahe, iki hâletten birisidir:

• Ya kâinatın her bir nev'i kendi kendine insanı tanıyor, ona itaat ediyor, muavenetine koşuyor —bu ise, yüz derece akıldan uzak olduğu gibi, çok muhalâtı intaç ediyor— ya insan gibi bir âciz-i mutlakta, en kuvvetli bir sultan-ı mutlakın kudreti bulunmak lâzım geliyor.

• Veyahut, bu kâinatın perdesi arkasında bir Kadîr-i Mutlak'ın ilmi ile bu muavenet oluyor. Demek kâinatın envai insanı tanıyor değil; belki, insanı bilen ve tanıyan, merhamet eden bir Zâtın tanımmasının ve bilmesinin delilleridir.

Ey insan, aklını başına al! Hiç mümkün müdür ki, bütün enva-ı mahlûkatı sana müteveccihen muavenet

âciz-i mutlak: tam âciz, her bakımdan güçsüz, zayıf.
âlem: dünya, cihan.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cazibedar: çekici, cazibeli.
delil: nişan, emare, bürhan.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ebedi: sonsuz, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
elem: dert, üzüntü, maddî

manevî ızdırap.
enva: çeşitler, türler, neviler.
enva-i mahlûkat: yaratıkların çeşitleri, cinsleri.
ezeli: öncesiz, başlangıçsız.
fânî: ölümlü, geçici.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hakikat-i mahbube: sevimli hakikat, sevilen gerçek.
hâlet: hâl, keyfiyet.
hâlî: tenha, boş.

halil: dost, yâr.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler.
intaç: netice verme, sonuçlanma.
itaat: boyun eğme, uyma.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbî olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kudret: kuvvet, iktidar.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
medetkâr: medet eden, yardımcı.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.
muavenet: yardım.
muhalât: muhaller, olması mümkün olmayanlar.
muhatap: hitap olunan.
müteveccihen: yönelerek.
namzet: aday.
nev': çeşit, tür.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
perde: örtü.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
sultan: hükümdar.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmadığı hâlde bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Cenab-ı Hak.
sultan-ı mutlak: hâkimiyeti sınırsız sultan, Allah.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme.
şuaat: şualar, ışınlar, nurlar.
vahşet-i mutlaka: sınırsız tam bir yalnızlık, vahşet.
zat: azamet ve ululuk sahibi, Allah.

ellerini uzattıran ve senin hacetlerine “Lebbeyk!” dedirten Zat-ı Zülcelâl seni bilmesin, tanımasın, görmesin?

Madem seni biliyor, rahmetiyle bildiğini bildiriyor; sen de Onu bil, hürmetle bildiğini bildir. Ve kat’iyyen anla ki, senin gibi zaif-i mutlak, âciz-i mutlak, fakir-i mutlak, fânî, küçük bir mahlûka bu koca kâinatı musahhar etmek ve onun imdadına göndermek, elbette hikmet ve inayet ve ilim ve kudreti tazammun eden hakikat-i rahmettir.

Elbette böyle bir rahmet, senden külli ve halis bir şükür ve ciddî ve safî bir hürmet ister. İşte o halis şükrün ve o safî hürmetin tercümanı ve ünvanı olan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ 'i de; o rahmetin vusulüne vesile ve o Rahman'ın dergâhında şefaataçı yap.

Evet, rahmetin vücudu ve tahakkuku, güneş kadar zahirdir. Çünkü, nasıl merkezî bir nakış, her taraftan gelen atkı ve iplerin intizamından ve vaziyetlerinden hâsıl oluyor; öyle de, bu kâinatın daire-i kübrasında bin bir ism-i İlâhînin cilvesinden uzanan nuranî atkılar, kâinat simasında öyle bir sikke-i rahmet içinde bir hatem-i rahîmiyeti ve bir nakş-ı şefkati dokuyor ve öyle bir hatem-i inayeti nesç ediyor ki, güneşten daha parlak kendini akıllara gösteriyor.

Evet, şems ve kameri, anasır ve maadini, nebatat ve hayvanatı bir nakş-ı azamın atkı ipleri gibi, o bin bir isimlerin şualarıyla tanzim eden ve hayata hadim eden ve

âciz-i mutlak: her bakımdan güçsüz, zayıf.
anasır: unsurlar, kısımlar, parçalar.
ciddî: gerçek.
cilve: görüntü, tecelli.
daire-i kübra: en büyük daire.
dergâh: kapı, makam.
fakir-i mutlak: sonsuz ihtiyaç içinde olan.
fânî: ölümlü, geçici.
hacet: ihtiyaç.
hadim: hizmet eden, hizmetçi.
hakikat-i rahmet: rahmet ve şefkat içinde gizli olan gerçek.
halis: saf, samimî.
hâsıl olma: meydana gelme, ortaya çıkma.
hatem-i inayet: yardım mührü.
hatem-i rahimiyet: Allah'ın rahmet ve merhametini gösteren mühür.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hürmet: riayet, ihtiram.
ilim: bilgi.
imdat: yardım.
inayet: yardım.
intizam: düzensizlik, nizam.
ism-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın İlâh olduğunu ifade eden Allah lâfzı.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kamer: ay.
kat'iyen: kat'î olarak, kesin olarak.
kudret: kuvvet, iktidar.
külli: umumî, genel.
Lebbeyk: buyurun, emredin, efendim!
maadin: madenler.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
merkezi: merkezde bulunan.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
nakış: süs.
nakş-i azam: işlenmiş, dokunmuş büyük nakış.
nakş-i şefkat: şefkat nakışları, işlemeleri.
nebatat: bitkiler.

nesc: örme, dokuma.

nuranî: nurlu, ışıklı.

Rahman: rahmeti bütün her-kese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme.

safî: saf olan, halis, samimî.

sikke-i rahmet: Allah'ın rahmet, acıma, esirgeme âlâme-

ti.

sima: yüz.

sefaat: bir kimsenin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.

sems: güneş.

sua: ışın.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tahakkuk: gerçekleşme,

meydana gelme.
tanzim: düzenleme.

tazammun: ihtiva etme, içine.

tercüman: tercüme eden, çeviren.

ünvan: ad, lâkap.

vaziyet: durum.

vesile: aracı, vasıta.

vusul: kavuşma, ulaşma.

zahir: açık.

zaif-i mutlak: sonsuz derecede zayıf.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyük-lük sahibi zat, Allah.

nebatî ve hayvanî olan umum validelerin gayet şirin ve fedakârâne şefkatleriyle şefkatini gösteren ve zevi'l-hayatı, hayat-ı insaniyeye musahhar eden ve ondan rububiyet-i İlâhiyenin gayet güzel ve şirin bir nakş-ı azamını ve insanın ehemmiyetini gösteren ve en parlak rahmetini izhar eden o Rahman-ı Zülcemal, elbette kendi istiğna-i mutlakına karşı rahmetini, ihtiyac-ı mutlak içindeki zihayata ve insana makbul bir şefaathçi yapmış. Ey insan!

Eğer insan isen, **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** de, o şefaathçiyi bul.

Evet, rûy-i zeminde dört yüz bin muhtelif ayrı ayrı nebatatın ve hayvanatın taifelerini, hiçbirini unutmaya-rak, şaşırmayarak, vakti vaktine, kemal-i intizam ile, hikmet ve inayet ile terbiye ve idare eden ve küre-i arzın simasında hatem-i ehadiyeti vazeden, bilbedahe, belki bilmüşahede, rahmettir. Ve o rahmetin vücudu, bu küre-i arzın simasındaki mevcudatın vücutları kadar kat'î olduğu gibi, o mevcudat adedince, tahakkukunun delilleri var.

Evet, zeminin yüzünde öyle bir hatem-i rahmet ve sikke-i ehadiyet bulunduğu gibi, insanın mahiyet-i maneviyesinin simasında dahi öyle bir sikke-i rahmet vardır ki, küre-i arz simasındaki sikke-i merhamet ve kâinat simasındaki sikke-i uzma-i rahmetten daha aşağı değil. Âdeta bin bir ismin cilvesinin bir nokta-i mihrakiyesi hükmünde bir camiiyeti var.

âdeta: sanki.

bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.

bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.

camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik.

cilve: görüntü, tecelli.

delil: nişan, emare, bürhan.

ehemmiyet: önem.

fedakârâne: fedakâr olana yakışacak surette, fedakârca.

gayet: son derece.

hatem-i ehadiyet: Allah'ın birliğini gösteren mühür.

hatem-i rahmet: rahmet mühürü.

hayat-ı insaniye: insan hayatı, insana ait olan hayat.

hayvanat: hayvanlar.

hayvanî: hayvana ait.

hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.

hükmünde: yerinde, değerinde.

idare: bir işi yürütme, çekip

çevirme.

ihtiyac-ı mutlak: sınırsız ihtiyaç, her şeye muhtaç olma.

inayet: yardım.

istiğna-i mutlak: Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip olması, hiç bir şeye muhtaç olmaması.

izhar: gösterme.

kâinat: bütün âlemler, varlıkla evren.

kat'i: kesin.

kemal-i intizam: tam ve ek-

siksiz düzen.

küre-i arz: dünya, yer küre.

mahiyet-i manevîye: her hangi bir şeyi meydana getiren manevî unsurlar.

makbul: geçerli, muteber.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit.

musahhar: boyun eğen, emir altına giren.

nakş-i azam: işlenmiş, dokunmuş büyük nakış.

nebatat: bitkiler.

nokta-i mihrakiye: odak noktası.

Rahman-ı Zülcemal: cemal ve güzellik sahibi ve her şeye merhamet edip münasip rızkını veren Cenab-ı Hak.

rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, şefkat gösterme.

rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye ediciliği.

rûy-i zemin: yeryüzü.

sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfatını gösteren hususî işaret, alâmet, damga.

sikke-i merhamet: merhamet sikkesi, şefkat gösterildiğini, acımanın olduğunu gösteren işaret.

sikke-i rahmet: Allah'ın rahmet, acıma, esirgeme alâmeti.

sikke-i uzma-i rahmet: Allah'ın rahmetinin en büyük damgası.

sima: yüz.

şefaath: bir kimsenin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme.

tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme.

taife: bölük, guruh, familya.

terbiye: besleme, yetiştirme, büyütmeye; besleyip büyütmeye.

umum: bütün.

valide: ana, anne.

vaz' etme: koyma.

zemin: yeryüzü.

zevî'l-hayat: hayat sahipleri, canlılar.

zihayat: hayat sahibi.

abes: boş, lüzumsuz ve gayesiz.
arş: göğün en yüksek katı.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamet-i kadir: kıymetin büyük-
 lüğü.
besmele: Bismillâhırrahmanır-
 hîm (Rahman ve Rahîm olan Al-
 lah'ın adıyla.) cümlesinin adı.
binaen: -den dolayı.
cihet: yön, vecih.
cüz'iyat: ufak tefek şeyler.
ehemmiyet: önem.
ehemmiyetli: önemli.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâsâ: asla.
hatem-i ehadiyet: ehadiyet
 mührü, Allah'ın birliğini gösteren
 mühür.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.
hikâc: yaratılış.
hitap: birine söz söyleme, nutuk.
hüccet: delil, bürhan.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme,
 inanmama.
iptida: başlangıç.
kâfi: yeter.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar,
 evren.
kat'î: kesin.
kesret: çokluk.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıkla-
 malarıyla akılları benzerini yap-
 maktan âciz bırakan Kur'an-ı Ke-
 rîm.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mebde: başlangıç.
mecmu: toplam.
miraç: merdiven.
mübarek: feyizli, bereketli.
müctehit: içtihat eden.
mülâhaza: dikkatle ve teferru-
 atıyla, inceden inceye bakma,
 düşünme.
müteveccih: yönelen.
nazil: nüzul eden, inîci.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
rahmet: acıma, merhamet etme,
 bağışlama, şefkat gösterme.
sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimle-
 rine mazhar olmakla değerli kıldı-
 ğı her bir şeyde birliğinin tecelli
 etmesi manasındaki sıfatını gös-
 teren hususî işaret, âlâmet, dam-
 ga.
sikke-i rahmet: rahmet sikkesi,
 Allah'ın rahmet, acıma, esirgeme
 âlâmeti.

Ey insan! Hiç mümkün müdür ki, sana bu simayı ve-
 ren ve o simada böyle bir sikke-i rahmeti ve bir hatem-i
 ehadiyeti vazeden Zat, seni başıboş bıraksın; sana ehem-
 miyet vermesin, senin harekâtına dikkat etmesin, sana
 müteveccih olan bütün kâinatı abes yapsın, hilkat şece-
 resini meyvesi çürük, bozuk, ehemmiyetsiz bir ağaç yap-
 sın, hem hiçbir cihetle şüphe kabul etmeyen ve hiçbir ve-
 cihle noksaniyeti olmayan, güneş gibi zahir olan rahme-
 tini ve ziya gibi görünen hikmetini inkâr ettirsin? Hâşâ!

Ey insan! Bil ki, o rahmetin arşına yetişmek için bir
 miraç var. O miraç ise, بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ 'dir. Ve bu
 miraç ne kadar ehemmiyetli olduğunu anlamak istersen,
 Kur'an-ı Mu'cizülbeyan'ın yüz on dört surelerinin başla-
 rına ve hem bütün mübarek kitapların iptidalarına ve
 umum mübarek işlerin mebdelerine bak. Ve besmelenin
 azamet-i kadrine en kat'î bir hüccet şudur ki, İmam-ı
 Şafîî (r.a.) gibi çok büyük müctehitler demişler: "Besme-
 le tek bir ayet olduğu hâlde, Kur'an'da yüz on dört defa
 nazil olmuştur." ¹

DÖRDÜNCÜ SIR: Hadsiz kesret içinde vahidiyet tecel-
 lisi, hitab-ı ² **أَيَّاكَ نَعْبُدُ** demekle herkese kâfi gelmiyor; fi-
 kir dağılıyor. Mecmuundaki vahdet arkasında Zat-ı Eha-
 diyeti mülâhaza edip, ³ **أَيَّاكَ نَعْبُدُ وَأَيَّاكَ نَسْتَعِينُ** demeye kü-
 re-i arz vüs'atinde bir kalp bulunmak lâzım geliyor. Ve bu
 sırta binaen, cüz'iyatta zahir bir surette sikke-i ehadiyeti

1. Şafîî, el-Ümm, 1:208; Gazalî, Müstasfâ, 1:82; Cevzî, Tahkik fî Ehadisi'l-Hilâf, 1:345-347.
2. Ancak Sana kulluk ederiz... (Fatiha Suresi: 5.)
3. Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz. (Fatiha Suresi: 5.)

sima: yüz.
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldı-
 ğı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, tarz.
secere: ağaç.
tecelli: görüntü, cilve.
umum: bütün.

vahdet: birlik.
vahidiyet: Cenab-ı Hakkın
 isim ve sıfatlarının birliği ve
 kâinatı kuşatması.
vaz' etme: koyma.
vecih: yön, cihet.
vüs'at: genişlik, bolluk.

zahir: açık.
zat: azamet ve ululuk sahibi
 kişi.
Zat-i Ehadiyet: Allah'ın her
 bir eserindeki birlik yansıma-
 sı, birlik sahibi olan Allah.
ziya: ışıık.

gösterdiği gibi, her bir nevide sikke-i ehadiyeti göstermek ve Zat-ı Ehadi mülâhaza ettirmek için, hatem-i Rahmaniyyet içinde bir sikke-i ehadiyeti gösteriyor. Tâ, külfetsiz, herkes her mertebede ¹ **أَيَّاكَ نَعْبُدُ وَأَيَّاكَ نَسْتَعِينُ** deyip, doğrudan doğruya Zat-ı Akdes'e hitap ederek müteveccih olsun.

İşte Kur'an-ı Hakîm bu sırr-ı azîmi ifade içindir ki, kâinatın daire-i azamında, meselâ semavat ve arzın hilkatinden bahsettiği vakit, birden, en küçük bir daireden ve en dakik bir cüz'iden bahseder; tâ ki, zahir bir surette hatem-i ehadiyeti gösterebilir. Meselâ, hilkat-i semavat ve arzdan bahsi içinde, hilkat-i insandan ve insanın sesinden ve simasındaki dekaik-ı nimet ve hikmetten bahis açar; tâ ki fikir dağılmasın, kalp boğulmasın, ruh Ma'budunu doğrudan doğruya bulsun. Meselâ,

**وَمِنْ آيَاتِهِ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَاخْتَلَفَ
الْأَلْسِنَتِمْ وَالْوَأَنَ كُمْ**²

ayeti mezkûr hakikati mu'cizâne bir surette gösteriyor.

Evvel, hadsiz mahlûkatta ve nihayetsiz bir kesrette vahdet sikkeleri, mütedahil daireler gibi, en büyüğünden en küçük sikkeye kadar envayı ve mertebeleri vardır. Fakat, o vahdet, ne kadar olsa, yine kesret içinde bir vahdettir; hakikî hitabı tam temin edemiyor. Onun için, vahdet arkasında ehadiyet sikkesi bulunmak lâzımdır; tâ ki, kesreti hatıra getirmesin, doğrudan doğruya Zat-ı Akdes'e karşı kalbe yol açsın.

hatır: zihin.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hilkat: yaratılış.
hilkat-i insan: insanın yaratılışı.
hilkat-i semavat: göklerin yaratılması.
hitap: konuşma, nutuk.
ifade: anlatma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kesret: çokluk.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
külfet: zahmet, sıkıntı.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
ma'bud: kendisine ibadet olunan, kulluk edilen.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mertebe: derece, basamak.
meselâ: örneğin.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.
mu'cizâne: mu'cize gibi.
mülâhaza: dikkatle ve teferruatıyla, inceden inceye bakma, düşünme.
mütedahil: birbirini içine geçen.
müteveccih: yönelen.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz.
semavat: semalar, gökler.
sikke: Allah'ın, kendi mübarek isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı mahlûkları üzerindeki, kendini tanıtan ve gösteren, taklit edilmez alâmeti, işareti.
sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfatını gösteren hususî işaret, alâmet, damga.
sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfatını gösteren hususî işaret, alâmet, damga.
sima: yüz.
sırr-ı azîm: büyük sır.
suret: biçim, tarz.
temin: sağlama, karşılama.
vahdet: birlik.
zahir: açık.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat; Allah.
Zat-ı Ehad: ortağı olmayan, tek ve yalnız olan Zat. Allah.

1. Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz. (Fatiha Suresi: 5.)

2. Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin, seslerinizin ve simalarınizin farklılığı da yine Onun varlık ve birliğinin delillerindendir. (Rum Suresi: 22.)

arz: yer, dünya.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cüz'i: küçük, az.
daire-i azam: en büyük derece ve daire.
dakik: ince ve derin.

dekaik-i nimet: nimetin incelikleri.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, Allah'ın birliği.
enva: çeşitler, türler, neviler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hatem-i ehadiyet: ehadiyet mührü, Allah'ın birliğini gösteren mühür.
hatem-i rahmaniyyet: Rahman olan Allah'ın mührü.

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey, garip.

akaid-i imaniye: imanî esaslar, imanla ilgili hükümler.

cazibedar: çekici, cazibeli.

celp: kendine çekmek.

cemal: güzellik.

cihet: yön.

ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, Allah'ın birliği.

ehl-i aşk: Allah Teâlâya bütün varlıklarıyla bağlı olanlar, Allah âşıkları.

ehl-i tarikat: kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.

ekser: pek çok.

envar-i rahimiyet: Allah'ın her bir mahlûka merhamet ve şefkatinin nurları, parlamaları.

esas-ı akait: inanç esası.

esrar-ı rahmet: rahmet sırları.

ev kemâ kâl: söylenildiği gibi.

Fatiha: Kur'an-ı Kerim'in birinci suresi.

fihriste: özet.

gayet: son derece.

hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.

hakiki: gerçek.

halâvet: tatlılık.

hatem: mühür, damga.

hitap: konuşma, nutuk.

hulâsa: kısaca, özet.

iltibas: birbirine benzeyen şeyleri şaşırp karıştırma.

îsâl: ulaştırma, vardırma.

istiğrak: kulun kalbini dünya âlâkalarından temizleyip Allah'a bağlanması, kendinden geçip nihayet derecede İlâhî aşk ve vecd dalgınlığı içinde bulunması hâli.

mazhar: nail olma, şereflenme.

mazur: özürülü olma, mazeretli.

mezkûr: zikredilen, adı geçen.

muhalif: zıt.

mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.

mülâhaza: dikkatle ve teferruatiyla, inceden inceye bakma, düşünme.

münafi: zıt, aykırı.

münasip: uygun.

nakış: süs.

nazar: bakış, düşünce.

rahimiyet: merhamet edicilik.

rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme.

sekir: sarhoşluk, kendinden geçiş.

sikke: Allah'ın, kendi mübarek isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı mahlûklar üzerindeki, kendini tanıtan ve gösteren, taklit edilmez âlâmeti, işareti.

sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kildi-

Hem, sikke-i ehadiyete nazarları çevirmek ve kalpleri celp etmek için, o sikke-i ehadiyet üstünde gayet cazibedar bir nakış ve gayet parlak bir nur ve gayet şirin bir halâvet ve gayet sevimli bir cemal ve gayet kuvvetli bir hakikat olan rahmet sikkesini ve rahîmiyet hatemini koymuştur. Evet, o rahmetin kuvvetidir ki, zîşuurun nazarlarını celp eder, kendine çeker ve ehadiyet sikkesine îsâl eder. Ve Zat-ı Ehadiye'yi mülâhaza ettirir ve ondan, ¹ **اَيَّاكَ نَعْبُدُ وَاَيَّاكَ نَسْتَعِينُ** 'deki hakikî hitaba mazhar eder.

İşte **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** Fatiha'nın fihristesi ve Kur'an'ın mücmel bir hulâsası olduğu cihetle, bu mezkûr sırr-ı azîmin ünvanı ve tercümanı olmuş. Bu ünvanı eline alan, rahmetin tabakatında gezebilir. Ve bu tercümanı konuşturan, esrar-ı rahmeti öğrenir ve envar-ı rahîmiyeti ve şefkati görür.

BEŞİNCİ SIR: Bir hadis-i şerifte varit olmuş ki:

² **إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ عَلَى صُورَةِ الرَّحْمَنِ** (ev kemâ kâl).

Bu hadis-i şerifi, bir kısım ehl-i tarikat, akaid-i imaniye yeye münasip düşmeyen acip bir tarzda tefsir etmişler. Hatta onlardan bir kısım ehl-i aşk, insanın sima-i manevîsine bir suret-i Rahman nazarıyla bakmışlar. Ehl-i tarikatin ekserinde sekir ve ehl-i aşkın çoğunda istiğrak ve iltibas olduğundan, hakikate muhalif telâkkilerinde belki mazurdurlar. Fakat, akı başında olanlar, fikren, onların esas-ı akaide münafi olan manalarını kabul edemez. Etse, hata eder..

1. Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz. (Fatiha Suresi: 5.)

2. Allah, insanı Rahman ismini tamamiyle gösterir bir surette yaratmıştır. (Buharî, İstî'zan: 1; Müslim, Birr: 115, Cennet: 28; Müsned, 2:244, 251, 315, 323, 434, 463, 519. Kaynaklarda "Kendisini tamamiyle gösterir bir surette" şeklinde geçmektedir.)

ğı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfatını gösteren hususî işaret, âlâmet.

sima-i manevî: manevî yüz, manevî şekil.

sırr-ı azîm: büyük sır.

Suret-i Rahman: her canlıya,

mü'min, kâfir ayırt etmeksizin herkese merhamet eden Allah'ın tarzı.

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme.

tabakat: tabakalar.

tarz: biçim, suret.

tefsir: açıklama.

telâkki: anlayış.

tercüman: tercüme eden, çeviren.

varit: erişen, gelen, ulaşan.

Zat-ı Ehadiye: birlik sahibi olan Zat, Allah.

zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

Evet, bütün kâinatı bir saray, bir ev gibi muntazam idare eden ve yıldızları zerreler gibi hikmetli ve kolay çeviren ve gezdiren ve zerratı muntazam memurlar gibi istihdam eden Zat-ı Akdes-i İlâhînin şeriki, naziri, zıddı, niddi olmadığı gibi, ¹ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ² sırrıyla, sureti, misli, misali, şebihî dahi olamaz. Fakat, ² وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ sırrıyla, mesel ve temsil ile şuunatına ve sıfât ve esmasına bakılır. Demek, mesel ve temsil, şuunat nokta-i nazarında vardır.

Şu mezkûr hadis-i şerifin çok makasından birisi şudur ki:

İnsan, ism-i *Rahman*'ı tamamıyla gösterir bir surettedir. Evet, sabıkan beyan ettiğimiz gibi, kâinatın simasında bin bir ismin şualarından tezahür eden ism-i *Rahman* görüldüğü gibi ve zemin yüzünün simasında rububiyet-i mutlaka-i İlâhiyenin hadsiz cilveleriyle tezahür eden ism-i *Rahman* gösterildiği gibi, insanın suret-i camiasında, küçük bir mikyasta, zeminin siması ve kâinatın siması gibi yine o ism-i *Rahman*'ın cilve-i etemmini gösterir demek-tir.

Hem işarettir ki, Zat-ı Rahmanirrahîm'in delilleri ve âyineleri olan zîhayat ve insan gibi mazharlar, o kadar o Zat-ı Vacibü'l-Vücut'a delâletleri kat'î ve vazih ve zahirdir ki, güneşin timsalini ve aksini tutan parlak bir âyine parlaklığına ve delâletinin vuzuhuna işareten, "O âyine

meden herkese her türlü ihşanda bulunan manasında Cenab-ı Hak-ka ait isim.

istihdam: bir hizmette kullanma, hizmete alma.

işareten: işaret ederek.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

kat'i: kesin.

makasid: maksatlar, gayeler.

mazhar: görünme yeri.

mesel: örnek, benzer, numune.

mezkûr: zikredilen, adı geçen.

mikyas: ölçek.

misal: eş, benzer.

misil: benzer, eş.

muntazam: intizamı, düzgün.

nazir: benzer olan.

nit: benzer, eş, nazir.

nokta-i nazar: bakış açısı.

rububiyet-i mutlaka-i İlâhiye: her şeyin ilâhî ve ma'budu olan

Allah'ın terbiye ediciliği.

sabıkan: bundan önce, az önce.

sıfât: nitelik, vasıf.

sima: yüz.

suret: biçim, görünüş, şekil.

suret: biçim, görünüş.

suret-i camia: çok şeylerle alâkalı ve çok mana ve özellikleri kendinde toplayan suret.

şebih: benzer.

şerik: ortak.

şua: ışın.

şuunat: işler.

tecelli: görünme, yansıma.

temsil: misal, örnek.

tezahür: ortaya çıkma, görünme.

timsal: örnek.

vazih: açık, aşikâr.

vuzuh: vazih olma hâli, açıklık.

zahir: açık.

Zat-ı Akdes-i İlâhî: en kudsi ve en mübarek sıfatların sahibi olan Allah.

Zat-ı Rahmanirrahîm: yardım, ihşan ve merhamet sahibi olan Allah.

Zat-ı Vacibü'l-Vücut: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.

zemin: yeryüzü.

zerrat: zerreler.

zerre: pek ufak parça.

zîhayat: hayat sahibi.

1. Onun hiçbir benzeri yoktur. O her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkıyla görendir. (Şûra Suresi: 11.)

2. Göklerde ve yerde tecelli eden en yüce sıfatlar Onundur. Onun kudreti her şeye galiptir; O her şeyi hikmetle yapar. (Rum Suresi: 27.)

akis: yansıma.

âyine: ayna.

beyan: anlatma, izah.

cilve: görüntü, tecelli.

cilve-i etem: tam ve mükemmel tecelli.

delâlet: delil olma, gösterme.

delil: nişan, emare, bürhan.

esma: isimler.

hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hikmet: ilâhî gaye, yüksek

bilgi.

idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.

ism-i Rahman: bütün mahlûkatı rahmet ve merhametle kuşatan ve kendisine itaat eden-etmeyen diye ayırt et-

abd: kul.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
bîçare: çaresiz.
bînaen: -den dolayı.
celâl: sonsuz büyüklük, ululuk, haşmet, yücelik sahibi olan Allah.
cihet: yön.
delâlet: delil olma, gösterme.
ehl-i Vahdetü'l-Vücut: "Allah'tan başka mevcut yoktur" diyenler.
fakr: fakirlik.
Gani-i Alelîtlak: her cihetle sonsuz zenginlik sahibi Allah.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
heybet: korkuyla birlikte hürmet, saygı ve hayranlık uyandıran ululuk, yücelik, haşmet.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
istiğna-i mutlak: mutlak istiğna, Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip olması, hiç bir şeye muhtaç olmaması.
istiğna-i zatî: Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması.
işareten: işaret ederek.
itaat: boyun eğme, uyma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kemal-i münasebet: tam bir münasebet.
kıymettar: değerli, kıymetli.
makbul: geçerli, muteber.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muhatap: hitap olunan, konuşulan kimse.
mutedil: itidalli, orta hâlde bulunan.
münasebet: münasiplik, uygunluk.
Müstağni-i Alelîtlak: her cihetle zengin olan ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah.
nihayet: son derece.
nihayetsiz: sonsuz.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme.
Sultan-i Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmadığı hâlde bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Cenab-ı Hak.
Sultan-i Sermedi: saltanatı zaman ve mekânla sınırlı olmayan ve daima devam eden Cenab-ı Hak.
Sultan-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi sultan.
suret-i Rahman: her canlıya,

güneştir" denildiği gibi, "İnsanda suret-i Rahman var" vuzuh-ı delâletine ve kemal-i münasebetine işareten denilmiş ve denilir. Ve ehl-i vahdetülvücudun mutedil kısmı,

¹ لَا مَوْجُودَ الْآهْوُ , bu sırta binaen, bu delâletin vuzuhuna

ve bu münasebetin kemaline bir ünvan olarak demişler.

اللَّهُمَّ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ بِحَقِّ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اِرْحَمْنَا
 كَمَا يَلِيقُ بِرَحِمَتِكَ وَفَهَمْنَا اسْرَارَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
² كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَانِيَّتِكَ آمِينَ

ALTINCI SIR: Ey hadsiz acz ve nihayetsiz fakr içinde yuvarlanan bîçare insan! Rahmet ne kadar kıymettar bir vesile ve ne kadar makbul bir şefaataçı olduğunu bununla anla ki: O rahmet, öyle bir Sultan-ı Zülcelâl'e vesiledir ki, yıldızlarla zerrat beraber olarak kemal-i intizam ve itaatle, beraber, ordusunda hizmet ediyorlar. Ve o Zat-ı Zülcelâl'in ve o Sultan-ı Ezel ve Ebed'in istiğna-i zatîsi var; ve istiğna-i mutlak içindedir. Hiçbir cihetle kâinata ve mevcudata ihtiyacı olmayan bir Ganî-i Alelîtlak'tır. Ve bütün kâinat taht-ı emir ve idaresinde ve heybet ve azameti altında nihayet itaatte, celâline karşı tezellüldedir.

İşte, rahmet seni, ey insan, o Müstağni-i Alelîtlak'ın ve Sultan-ı Sermedi'nin huzuruna çıkarır ve Ona dost yapar ve Ona muhatap eder ve sevgili bir abd vaziyetini verir. Fakat, nasıl sen güneşe yetişemiyorsun, çok uzaksın, hiçbir cihetle yanaşamıyorsun; fakat güneşin ziyası,

1. Ondan başka hiçbir şey mevcut değildir.

2. Ey dünyada Rahman ve ahirette Rahîm olan Allah'ım! "Bismillâhirrahmanirrahîm" hürmetine bize merhamet et! Rahman oluşuna yakışır şekilde, bize "Bismillâhirrahmanirrahîm"ın sırlarını anlamayı nasip eyle! Âmin.

mü'min, kâfir ayırt etmeksizin herkese merhamet eden Allah'ın tarzı.

şefaata: bir kimsenin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.

taht-i emir: Cenab-ı Hakkın

zatına özel emri altında olma.

tezellül: alçalma, küçülme.

ünvan: isim, lâkap.

vaziyet: durum.

vesile: vasıta, aracılık.

vuzuh: vazih olma hâli, açık-

lık.

vuzuh-u delâlet: delillerdeki açıklık ve kesinlik.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi olan Cenab-ı Hak.

zerrat: zerreler.

ziya: ışık, aydınlık.

güneşin aksini, cilvesini senin âyinen vasıtasıyla senin eline verir. Öyle de, o Zat-ı Akdes'e ve o Şems-i Ezel ve Ebed'e biz çendan nihayetsiz uzağız, yanaşamayız; fakat Onun ziya-i rahmeti Onu bize yakın ediyor.

İşte, ey insan! Bu rahmeti bulan, ebedî tükenmez bir hazine-i nur buluyor. O hazineyi bulmanın çaresi, rahmetin en parlak bir misali ve mümessili ve o rahmetin en belîğ bir lisanı ve dellâlı olan ve "Rahmeten Lilâlemîn" ünvanıyla Kur'ân'da tesmiye edilen ¹ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın sünnetidir ve tebaiyetidir. Ve bu Rahmeten Lilâlemîn olan rahmet-i mücessemeye vesile ise, salâvattır. ²

Evet, salâvatın manası rahmettir. Ve o zihayat mücessem rahmete rahmet duası olan salâvat ise, o Rahmeten Lilâlemînin vusulüne vesiledir. Öyle ise, sen, salâvatı kendine o Rahmeten Lilâlemîne ulaşmak için vesile yap ve o zatı da rahmet-i Rahman'a vesile ittihaz et. Umum ümmetin, Rahmeten Lilâlemîn olan Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında, hadsiz bir kesretle rahmet manasıyla salâvat getirmeleri, rahmet ne kadar kıymettar bir hediye-i İlâhiye ve ne kadar geniş bir dairesi olduğunu parlak bir surette ispat eder.

Elhâsıl: Hazine-i rahmetin en kıymettar pırlantası ve kapıcısı zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm olduğu gibi, en birinci anahtarı dahi بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ 'dir. Ve en kolay bir anahtarı da salâvattır.

1. Bkz. Enbiya Suresi, 107: "Seni de ancak âlemlere bir rahmet olarak gönderdik."

2. Bkz. Ahzab Suresi, 56: "Peygambere Allah rahmet eder, melekler de dua eder. Ey iman edenler, siz de teslimiyetle ona salât ve selâm getirin."

akis: yansıma.

aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.)

âyine: ayna.

belîğ: belâğatla anlatılan, düzgün ve sanatlı.

cilve: görüntü, tecelli.

çendan: gerçi.

dellâl: ilân edici.

ebedi: zevalsiz, sonsuz, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.

elhâsıl: netice itibarıyla, sonuç olarak.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hazine-i nur: nur hazinesi.

hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.

hediye-i İlâhiye: İlâhî armağan.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

ittihaz: edinme.

kesret: çokluk.

kıymettar: değerli, kıymetli.

lisan: dil.

mana: anlam.

misal: örnek, numune.

mücessem: cisimlenmiş.

mümessil: temsilci.

nihayetsiz: sonsuz.

pırlanta: parlak, kıymetli elmas.

rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme.

Rahmeten li'l-Âlemin: âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed (a.s.m.)

rahmet-i mücessem: cisimleşmiş rahmet, yağmur gibi maddî vücut giymiş rahmet.

rahmet-i Rahman: Rahman olan Allah'ın rahmeti, mahlûkata sonsuz şefkat ve merhametle muamele eden Allah'ın rahmeti.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke- rîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

salâvat: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) rahmet ve esenlik dileme, ona salât ve selâm etme.

suret: biçim, tarz.

sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri.

Şems-i Ezel ve Ebed: bütün zamanlar ve mekânları isimleriyle aydınlatan, zaman ve mekânla da kayıtlı olmayan Cenab-ı Hak.

tebaiyet: tâbîlik, tâbî olma, uy- ma.

tesmiye: isimlendirme.

umum: bütün.

ümme: bütün Müslümanlar.

ünvan: ad.

vasıta: aracılık.

vesile: vasıta, aracılık.

vusul: kavuşma, ulaşma.

zat: azamet ve ululuk sahibi kişi.

zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.

Zat-ı Akdes en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat; Allah.

zihayat: hayat sahibi.

ziya-i rahmet: ilâhî rahmet ışı- ğı.

اَللّٰهُمَّ بِحَقِّ اَسْرَارِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى
مَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِيْنَ كَمَا يَلِيْقُ بِرَحْمَتِكَ وَبِحُرْمَتِهِ وَعَلٰى
اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ اَجْمَعِيْنَ وَاَرْحَمٰنَا رَحْمَةً تُغْنِيْنَا بِهَا عَنْ رَحْمَتِ
مَنْ سِوَاكَ مِنْ خَلْقِكَ اٰمِيْن ¹
² سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ

On Beşinci Lem'a

Risale-i Nur Külliyyatının *Sözler*, *Mektubat* ve On Dördüncü Lem'aya kadar olan kısmının fihristesidir. Her kısmın fihristesi, yani, *Sözler* kısmının fihristesi *Sözler* mecmuasında bulunduğundan, *Mektubat* ve *Lem'alar*'ın da kendilerine ait fihristeleri o mecmuaların ahirlerine ilhak edildiğinden burada yazılmadı.

ahir: son.

Âl ve Ashap: Peygamberimizin (a.s.m.) ailesi ve kendisiyle görüşen Müslümanlar.

âlem: dünya, evren, bütün yaratılmışlar.

fihriste: özet.

hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, ilim.

ilhak: ilâve etme, ekleme.

lem'a: panlı, parlayış, parlama.

mecmua: derlenip bir araya getirilen kitap.

Mektubat: Risale-i Nur Külliyyatının dört büyük kitabından birinin adı.

rahmet: merhamet, bağış, ikram.

1. Allah'ım! "Bismillâhırrahmanırrahîm"ın sırları hürmetine, âlemlere rahmet olarak gönderdiğin zata, onun bütün Âl ve Ashabına, Senin rahmetine ve onun şanına yaraşır şekilde salât ve selâm eyle. Bize de, Senden gayrisinin merhametine ihtiyaç bırakmayacak bir merhamet ve şefkatle rahmet eyle. Âmin. (Dua)

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

Risale-i Nur Külliyyatı: Bedi-üzzaman Said Nursî'nin yüz otuz parça risaleden oluşan külliyyatı.

salât ve selâm: Hz. Muham-

med'e (a.s.m.) rahmet ve esenlik dileme, ona saygı gösterme, ona memnuniyet ve bağlılık için dua etme.

sefkat: karşılık beklemeden

sevme.

tenzih etmek: Allah'ı şanına uygun olmayan şeylerden, her türlü eksiklik ve noksanlıktan uzak ve yüce tutmak.

On Altıncı Lem'a

بِسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ الْإِسْبَاحُ بِحَمْدِهِ ۝
الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

* On Altıncı Lem'a, Isparta'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

Aziz, siddik kardeşlerim Hoca Sabri, Hafız Ali, Mes'ut, Mustafa'lar, Hüsrev, Re'fet, Bekir Bey, Rüştü, Lütfi'ler, Hafız Ahmed, Şeyh Mustafa ve saire,

Sizlere, meraklı ve medar-ı sual olmuş dört küçük meseleyi malûmat kabilinden muhtasar bir surette beyan etmekliğe, kalbimde bir hatıra hissettim.

BİRİNCİSİ

Kardeşlerimizden Çaprazzade Abdullah Efendi gibi bazı adamlar, ehl-i keşiften rivayeten, bu geçen Ramazan'da Ehl-i Sünnet ve Cemaat için bir fereç, bir fütuhât olacağını haber verdikleri hâlde, zuhur etmedi. Böyle ehl-i velâyet ve keşif neden hilâf-ı vaki haber veriyorlar? Benden sordular. Ben de, birden, sünühat kabilinden olarak verdiğim cevabın muhtasarı şudur:

Hadis-i şerifte varit olmuştur ki: “Bazen belâ nazil oluyor; gelirken karşısına sadaka çıkar, geri çevirir.”⁴ Şu hadisin sırrı gösteriyor ki, mukadderat, bazı şeraitle vukua

hatıra: anı.
hilâf-ı vaki: gerçeğe zıt, vuku bulana aykırı.
hissetme: algılama.
kabil: tür, gibi.
malûmat: bir konu hakkındaki bilgiler, haberler.
medar-ı sual: soru sebebi.
merak: çok siddetli arzu.
mesele: önemli konu.
muhtasar: kısaltılmış, kısa, özet.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ileride meydana gelecek hâller ve olaylar.
nazil: nüzul eden, inen.
rivayeten: rivayet yoluyla, nakil yoluyla.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
sair: diğer, öteki.
siddik: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabulleyen.
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, tarz.
sünühat: hatıra gelen, içe doğan şeyler.
şerait: şartlar.
tenzih: Allah'ı şanına uygun olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Allah'ı şanına uygun ifadelerle anma, Allah'a söz, iş, davranış ve kalbe içten ibadet etme.
varit: gelen, ulaşan.
vuku: meydana gelme.
zuhur: meydana çıkma.

1. Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)
3. Allah'ın selâmi ve rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.
4. Hâkim, Müstedrek, 1:492.

aziz: muhterem, değerli.

beyan: açıklama, izah etme.

ehl-i keşif: keşif ehli; bazı sıraları, bilinmeyen hakikatleri, Cenab-ı Hak'ın lütuf ve ihsanı ile bilen velîler.

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz.

Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.

ehl-i velâyet: velî olanlar; erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar.

fereç: tasa ve sıkıntıdan kurtulma, kederden darlıktan

sonra gelen sevinç, zafer.

fütuhât: zaferler, fetihler.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.

hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.

alâkadar: ilgili, münasebetli.
belâ: musibet, sıkıntı.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
bilâkis: aksine, tersine.
binaen: -den dolayı.
cezp: kendine doğru çekme.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecel-i muallâk: Levh-i Mahv-ı İspat'ta kayıtlı olarak yazılı, bazı şartlara bağlı olan ecel.
ehemmiyet: önem.
ehl-i dünya: dünya adamı, ahiret-i düşünmeyen.
ehl-i keşif: keşif ehli, bazı sırları, bilinmeyen hakikatleri, Cenab-ı Hak'ın lütuf ve ihsanı ile bilen velîler.
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
ekser: pek çok.
ekseriyet: büyük kısım, çoğunluk.
ferah: gönül açıklığı, sıkıntısız olma.
ferec-i umumî: umumî ferahlık, genel ferahlık.
fereç: ferahlık, sevinç.
fütuhât: zaferler, fetihler.
gayet: son derece.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.
hâdis: vakia, olay.
halis: samimî.
hükümünde: değerinde, yerinde.
ihhtimal: olabirlik.
istihrac: bazı işaretleri beliren şeylerden ileriye ait olacak şeyleri çıkarmak.
kavi: kuvvetli, güçlü.
keşfiyat: evliyanın, Allah'ın ilham etmesiyle gösterdikleri gaypla ilgili sırlar, manevî sırlar, keşifler.
keşif: bir şeyin olacağını önceden bilme, olup biteceği önceden öğrenme.
kuvve-i cazibe: çekme kuvveti, cezp etme kuvveti.
leh: onun tarafına, ondan yana.
Levh-i Ezeli: ezeli levha, Cenab-ı Hak'ın olmuş ve olacak her şeyin üzerinde yazılı olduğu ezeli levhası.
Levh-i Mahv-ı İspat: Cenab-ı Hak'ın yazar, ifade eder, sonra da bozar tahtası hükümünde olan işleri.
maalesef: ne yazık ki.
muallâk: bağlı, alâkalı, ilgili.
mukadder: takdir olunmuş, alın yazısı.
mukadderat: Allah tarafından

gelirken geri kalır. Demek, ehl-i keşfin muttali olduğu mukadderat mutlak olmadığını, belki bazı şeraitle mukayyet bulunduğunu ve o şeraitin vuku bulmamasıyla o hâdis de vukua gelmiyor. Fakat o hâdis, ecel-i muallâk gibi, Levh-i Ezelînin bir nevi defteri hükmünde olan Levh-i Mahv-ı İspat'ta mukadder olarak yazılmıştır. ¹ Gayet nadir olarak Levh-i Ezelîye kadar keşif çıkar. Ekseri oraya çıkamıyor.

İşte bu sırta binaen, geçen Ramazan-ı Şerifte ve Kurban Bayramında ve daha başka vakitlerde, istihraca binaen veya keşfiyat nev'inden verilen haberler, muallâk oldukları şeraiti bulamadıkları için vukua gelmemişler ve haber verenleri tekzip etmiyorlar. Çünkü mukadder imiş, fakat şartı gelmeden o da vukua gelmemiş.

Evet, Ramazan-ı Şerifte bid'aların ref'ine Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ekseriyetle halis duası bir şart ve bir sebep-i mühim idi. Maalesef camilere Ramazan-ı Şerifte bid'alar girdiğinden, duaların kabulüne set çekip fereç gelmedi. Nasıl ki, sabık hadisin sırrıyla, sadaka belâyı ref eder; ekseriyetin halis duası dahi ferec-i umumîyi cezbeder. Kuvve-i cazibe vücuda gelmediğinden, fütuhât da verilmedi.

İKİNCİ MERAKLI SUAL

Bu iki ay zarfında heyecanlı bir vaziyet-i siyasiye karşısında bana, hem alâkadar olduğum çok kardeşlerime kavi bir ihtimalle fereç verecek bir teşebbüs etmek lâzımken, o vaziyete hiç ehemmiyet vermeyerek, bilâkis, beni tazyik eden ehl-i dünyanın lehinde olarak bir fikirde

1. Bkz. Nevevî, *Şerhu Sahih-i Müslim*, 16:114; İbni Hacer, *Fethu'l-Bâri*, 10415-416.

ezelde takdir olunmuş şeyler, ileride meydana gelecek hâller ve olaylar.
mukayyet: kayıtlı.
muttali: bir işten haberli, haberdar.
nadir: seyrek.
nevi: çeşit, tür.
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
ref: kaldırma.

sabık: geçen.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
sebeb-i mühim: önemli sebep.
set: tıkmak, kapamak, mâni olmak.
sır: gizli hakikat.
sual: soru.
serait: şartlar.

tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme.
tekzip: yalanlama.
teşebbüs: girişme.
vakit: zaman.
vaziyet: durum.
vaziyet-i siyasiye: siyasî durum, vaziyet.
vuku: olma, meydana gelme.
vücut: var olma.
zarfında: süresince.

bulundum. Bazı zatlar hayret içinde hayrette kaldılar. Dediler ki: “Sana işkence eden bu müptedi ve kısmen münafık baştaki insanların takip ettikleri siyaseti nasıl görüyorsun ki ilişmiyorsun?” Verdiğim cevabın muhtasarı şudur ki:

Bu zamanda ehl-i İslâmın en mühim tehlikesi, fen ve felsefeden gelen bir dalâletle kalplerin bozulması ve imanın zedelenmesidir. Bunun çare-i yegânesi nurdur, nur göstermektir ki, kalpler ıslah olsun, imanlar kurtulsun. Eğer siyaset topuzuyla hareket edilse, galebe çalınsa, o kâfirler münafık derecesine iner. Münafık, kâfirden daha fenadır. Demek, topuz böyle bir zamanda kalbi ıslah etmez. O vakit küfür kalbe girer, saklanır, nifaka inkılâp eder. Hem nur, hem topuz; ikisini, bu zamanda benim gibi bir âciz yapamaz. Onun için, bütün kuvvetimle nura sarılmaya mecbur olduğumdan, siyaset topuzu ne şekilde olursa olsun bakmamak lâzım geliyor.

Amma maddî cihadın muktezası ise, o vazife şimdilik bizde değildir. Evet, ehline göre kâfirin veya mürtedin tecavüzatına set çekmek için topuz lâzımdır. Fakat iki elimiz var. Eğer yüz elimiz de olsa, ancak nura kâfi gelir. Topuzu tutacak elimiz yok.

ÜÇÜNCÜ MERAKLI SUAL

Bu yakında İngiliz ve İtalya gibi ecnebilerin bu hükûmete ilişmesiyle, eskiden beri bu vatandaki hükûmetin hakikî nokta-i istinadı ve kuvve-i maneviyesinin menbâi olan hamiyet-i İslâmiyeyi tehyic etmekle şeair-i İslâmiyenin bir

âciz: zayıf, güçsüz.
çare-i yegâne: tek çare.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılmak.
ecnebi: yabancı, başka ülke.
ehil: işi bilen kimse, kişi.
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müslümanlar.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fen: ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.

fenâ: kötü.
galebe: galip olma, üstün gelme.
hakiki: gerçek.
hamiyet-i İslâmiye: İslâmiyet için İslâmî gayeler uğruna fedakârlıkta bulunma, çalışma.
hayret: şaşkınlık, şaşırma.
hükümet: yönetim.
ıslah: iyi duruma getirme, düzeltme.
iman: inanç, itikat.
inkılâp: değişme, dönüşme.

ışkence: eziyet, maddî manevî sıkıntı, zulüm.
kâfi: yeter.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kismen: kısmî olarak.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
maddî cihad: düşmanla savaşmak.

mecbur: zorunda kalma.
menba: kaynak.
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısacası, özet.
mukteza: iktiza eden, gereken.
mühim: önemli.
münafık: kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
müptedi: itikatta ehli sünnet yolumdan ayrılan, bid'at yolunu tutan kimse.
mürtet: Müslüman olduğu hâlde dinden dönen.
nifak: görünüşte Müslüman gibi davranıp aslında kâfir olma, münafıklık.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
nur: din ilmi, iman ilmi, ilim.
set: tıkamak, mâni olmak.
siyaset: politika.
siyaset topuzu: siyaset, politika.
sual: soru.
şeair-i İslâmiye: İslâma ait işaretler, İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler.
tecavüzat: saldırılar, tecavüzler.
tehyic: heyecana getirme, coşkunluk verme.
vakit: zaman.
vazife: görev.
zat: kişi, şahıs.

derece ihyasına ve bid'aların bir derece def'ine medar olacağı hâlde, neden şiddetle harp aleyhinde çıktın ve bu meselenin asayişle halledilmesini dua ettin ve şiddetli bir surette müptedilerin hükûmetleri lehinde taraftar çıktın? Bu ise, dolayısıyla bid'alara tarafgirliktir.

Elcevap: Biz fereç ve ferah ve sürur ve fütuhât isteriz, fakat kâfirlerin kılıcıyla değil! Kâfirlerin kılıçları başlarını yesin; kılıçlarından gelen fayda bize lâzım değil. Zaten o mütemerrit ecnebilere ki, münafıkları ehl-i imana musallat ettiler ve zındıkları yetiştirdiler.

Hem harp belâsı ise, hizmet-i Kur'âniyemize mühim bir zarardır. Bizim en fedakâr ve en kıymettar kardeşlerimiz ekserîsi kırk beşten aşağı olduğundan, harp vasıtasıyla vazife-i kudsiye-i Kur'âniyeyi bırakıp askere gitmeye mecbur olacaktılar. Benim param olsa, hüsn-i rızamla, böyle kıymettar kardeşlerimin her birisini askerlikten kurtarmak için, bedel-i nakdiye bin lira kadar da olsa verirdim. Böyle yüzer kıymettar kardeşlerimizin hizmet-i Kur'âniye-i Nuriyeyi bırakıp maddî cihad topuzuna el atmakta, yüz bin lira kendi zararımızı hissediyordum. Hatta Zekâi'nin bu iki sene askerliği, belki bin lira kadar manevî faydasını kaybettirdi.

Her neyse... Kadîr-i Külli Şey, bir dakikada, bulutlarla dolmuş cev-v-i havayı süpürüp temizleyerek semanın berak yüzünde ziyadar güneşi gösterdiği gibi, bu zulûmatlı ve rahmetsiz bulutları da izale edip hakaik-ı şeriatı güneş gibi gösterir ve ucuz ve dağdağsız verebilir. Onun rahmetinden bekleriz ki, bize pahalı satmasın. Baştakilerin

aleyh: karşıt.
asayiş: kanun ve nizam hâkimi-yetinin sağlanması.
bedel-i nakdiye: nakit karşılık, peşin ödeme.
berrak: nurlu, pek parlak, açık.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
cev-v-i hava: hava boşluğu.
dağdağ: gürültü, beyhude telâş ve ızdırâp.
def: ortadan kaldırma, uzaklaştırma.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ekseri: çoğunluk, bir çoğu.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
ferah: gönül açıklığı, sevinme.
fereç: ferahlık, sevinç.
fütuhât: zaferler, fetihler.
hakaik-ı şeriat: şeriata ait olan gerçekler.
halledilme: bir problemin çözülmesi.
harp: savaş.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmeti.
hizmet-i Kur'âniye-i Nuriye: Risale-i Nur'un, Kur'an'ın hizmeti.
hükûmet: yönetim.
hüsn-i rıza: gönül rızası.
ihya: hayat verme, yeniden kuvvetlendirme.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
Kadîr-i Külli Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi olan Allah.
kâfir: Allah'ı ve İslâmîyeti inkâr

eden, dinsiz.
kıymettar: değerli, kıymetli.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
leh: onun tarafına, ondan yana.
maddî cihad: düşmanla direk silâhlı mücadele yapmak.
manevî: manevî olan, maddî olmayan.
meccur: zorunda kalma.
medar: sebep, vesile.
mecele: önemli konu.
musallat: fazlasıyla üzerine giden, aşırı derecede sataşan.

mühim: önemli.
münafık: kalbinde küfür gizlediği hâlde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
müptedi: itikatta ehli sünnet yolundan ayrılan, bid'at yolunu tutan kimse.
mütemerrit: dik başlı, kötü fiilinde inatlaşan.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.

sema: gökyüzü.
suret: biçim, tarz.
sürur: sevinç, mutluluk.
tarafgir: taraf tutan.
taraftar: taraf olan.
vasita: aracılık.
vazife-i kudsiye-i Kur'âniye: mukaddes Kur'an hizmeti vazifesi.
zındık: Allah'a ve ahirete inananmayan, imansız, münkir.
ziyadar: ışıklı, parlak.
zulûmat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür.

başlarına akıl ve kalplerine iman versin, yeter. O vakit kendi kendine iş düzelir.

DÖRDÜNCÜ MERAKLI SUAL

Diyorlar ki: “Madem sizin elinizdeki nurdur, topuz değildir. Nura karşı muaraza edilmez ve nurdan kaçılmaz ve nurun izharından zarar gelmez. Neden arkadaşlarınıza ihtiyatı tavsiye ediyorsunuz, çok nurlu risaleleri halklara gösterilmesini men ediyorsunuz?”

Bu suale karşı cevabın muhtasar meali şudur ki:

Başlardaki başların çoğu sarhoş, okumaz. Okusa da anlamaz, yanlış mana verip ilişir. İlişmemesi için, aklı başına gelinceye kadar göstermemek lâzım geliyor. Hem çok vicdansız insanlar var ki, garaz veya tamâ veyahut havf cihetiyle nuru inkâr eder veya gözünü kapar. Onun için, kardeşlerime de tavsiye ediyorum ki, ihtiyat etsinler, naehillerin eline hakikatleri vermesinler. ¹ Hem ehl-i dünyanın evhamını tahrik edecek işlerde bulunmasınlar.

(HAŞİYE)

• • •

HAŞİYE: Ciddî bir meseleye vesile olabilecek bir lâtife:

Dünkü gün sabahleyin bir dostumun damadı Mehmed yanıma geldi. Mesrurâne, beşaretkârâne dedi ki: “Senin bir kitabını Isparta’da tab etmişler, çoklar okuyorlar.” Ben dedim: “O, yasak olan tab değil; belki müstensihle bazı nüshalar alınmış ki, hükûmet ona bir şey demez.” Hem dedim: “Sakin bunu senin dostun olan iki münafığa söyleme. Onlar böyle bir şey arıyorlar ki bahane etsinler.” İşte, kardeşlerim, bu adam çendan bir dostumun damadıdır; o münasebetle benim de ahbabım sayılır. Fakat berberlik münasebetiyle, vicdansız muallim ve münafık müdürün dostudur. Orada kardeşlerimizden birisi bilmeyerek öyle söylemiş. İyi oldu ki, en evvel geldi, bana haber verdi. Ben de tembih ettim, fenalığın önü alındı. Ve teksir makinesi binler nüshaları bu perde altında neşretti.

1. İbni Mâce, Mukaddime: 17.

beşaretkârâne: müjdelerce-sine.
ciddî: gerçek, hakikat.
cihet: yön.
çendan: gerçi.
ehl-i dünya: dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
evham: vehimler, zanlar, esassız şeyler.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet.

hakikat: gerçek.
halk: topluluk, insanlar.
haşiye: dipnot.
havf: korku.
ihtiyat: tedbirli hareket etme.
iman: inanç, itikat.
inkâr: reddetme, kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
izhar: açığa vurma, gösterme.
lâtife: hoş ve güzel.

lâzım: gerekli, lüzumlu.
mana: anlam.
meal: mana, mefhum.
men: yasak etme, engelleme.
mesele: konu.
mesrurâne: sevinçli bir şekilde.
muallim: öğretmen.
muaraza: birbirine karşı gelme, kavga, çekişme.
muhtasar: ihtisar edilmiş, kı-

saca.

münafık: iki yüzlülük eden.

münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.

müstensih: bir yazının suretini çıkaran, kopya eden.

naehil: ehil olmayan, liyakatsiz.

neşretme: yayma, basma.

nur: din ilmi, iman ilmi, ilim.

nüsha: yazılı bir metin.

sual: soru.

tab: basma, kitap basımı.

tahrik: harekete geçirme.

tamâ: hırsla isteme, aç gözlülük.

tavsiye: öğütme.

teksir makinesi: fotokopi makinesi, çoğaltma makinesi.

vakit: zaman.

vesile: sebep.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

Halime

Bugün Re'fet Beyin bir mektubunu aldım. Lihye-i Şerife hakkındaki suali münasebetiyle diyorum ki:

Hadisçe sabittir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın lihye-i saadetinden düşen saçların taneleri mahduttur. Otuz kırk tane veya elli altmış tane gibi az bir miktarda iken, binler yerde Lihye-i Saadetin saçları bulunması, beni bir zaman çok düşündürdü. O vakit hatırıma gelmiş ki, Lihye-i Saadet, yalnız Lihye-i Şerifin saçlarından ibaret değil. Belki re's-i mübareğinin tıraş oldukça hiçbir şeyini kaybetmeyen Sahabeler,¹ o nurlu ve mübarek ve daimî yaşayacak saçları muhafaza etmişler. Onlar, binlerdir; şimdiki mevcuda müsavi gelebilirler.

Yine o vakit hatırıma geldi ki: Acaba her camide bulunan, sened-i sahih ile bu saç Hazret-i Risaletin saçı olduğu sabit midir ki, ona karşı ziyaret makbul olabilsin?

Birden hatıra geldi ki, o saçların ziyareti vesiledir. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma karşı salâvat getirmeye sebep ve bir hürmet ve muhabbete medardır.² Vesilelik ciheti o şeyin zatına bakmaz, vesilelik cihetine bakar. Onun için, eğer bir saç hakikî olarak Lihye-i Saadetten olmazsa, madem zahir hâle göre öyle telâkki edilmiş ve o vesilelik vazifesini yapıyor ve hürmete ve teveccühe ve salâvata vesile oluyor; kat'î senetle o saçın zatını

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.

cihet: yön.

daimi: sürekli, devamlı.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.

hakiki: gerçek.

hatime: son söz.

hatir: zihin.

Hazret-i Risalet: Peygamberimiz Hz. Muhammed.

hürmet: riayet, ihtiram.

ibaret: meydana gelen, oluşan.

kat'i: kesin.

Lihye-i Saadet: Hz. Peygamberin sakalı, sakal-ı şerif.

Lihye-i Şerife: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in sakalları veya şerefli sakal

mahdut: sınırlı, belirli.

makbul: kabul edilmiş olan, geçerli.

medar: sebep, vesile.

mevcut: var olan, bulunan.

muhabbet: sevgi.

mübarek: feyizli, bereketli.

münasebet: vesile.

müsavi: eşit.

nur: aydınlık, parlaklık, ışık.

re's-i mübarek: mübarek olan baş.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan Hz. Muhammed (a.s.m.).

sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.

Sahabe: Peygamberimiz Hz. Mu-

1. Bkz. *Buharî*, Vudû: 33; *Müslim*, Hac: 311, 326; *Müsned*, 3:133, 137.

2. Bkz. *Ahzab Suresi*: 56; *Müslim*, Salât: 11, 70; *Tirmizî*, Vitir: 21; *Ebu Davud*, Salât: 36; *Neseî*, Cuma: 5, Ezan: 37, Sehv: 55; *İbni Mâce*, *İkametü's-Salât*: 79; *Darimî*, Salât: 206; *Müsned*, 2:168, 375, 485, 3:102, 445, 4:8.

ammed'in mübarek yüzünü görmekte şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.

salâvat: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) rahmet ve esenlik dileme, ona saygı gösterme, salât ve selâm etme.

sened-i sahih: ravileri doğru, sözüne inanılır kişilerden meydana gelen sağlam hadis senedi.

senet: kuvvetli delil olabilecek söz.

sual: soru.

telâkki: anlama.

teveccüh: yönelme, iltifat etme.

vakit: zaman.

vazife: görev.

vesile: vasıta, bahane, sebep.

zahir: açık.

zat: kendi, öz.

teşhis ve tayin lâzım değildir. Yalnız, aksine kat'î delil olmasın, yeter. Çünkü telâkkiyat-ı amme ve kabul-i ümmet, bir nevi hüccet hükmüne geçer.

Bazı ehl-i takva, böyle işlerde, yâ takva veya ihtiyat veya azimet noktasında ilişkeler de, hususî ilişirler. Bid'a da deseler, bid'a-i hasene nev'inde dahildir. Çünkü vesile-i salâvattır.

Re'fet Bey mektubunda diyor: “Bu mesele ihvanlar beyninde medar-ı münakaşa olmuş.” Kardeşlerime tavsiye ediyorum ki, inşıkaka ve iftiraka sebebiyet veren münakaşa etmesinler. Yalnız müdavele-i efkâr suretinde, nizasız mübahaseye alışsınlar.

aksine: tersine.
azimet: kulların, Allah tarafından kendilerine yüklenen görevlere tam bir kararlılıkla uymaları.
beyninde: arasında.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
bid'a-i hasene: güzel bid'a, Hz. Peygamberden sonra ortaya çıkan fakat Kur'ân ve sünnete aykırı olmayan.
dahil: içine girmiş.
delil: bir meseleyi ispata ya-

rayan şey, bürhan.
ehl-i takva: Allah'tan korkan, emirlerine bağlı olan dindar kimseler.
hususî: özel.
hüccet: delil, bürhan.
hükümne: değerine, yerine.
iftirak: ayrılma, dağılma.
ihtiyat: tedbirli hareket etme.
ihvan: kardeşler.
inşıkak: yanılma, bölünme.
 kabul-i ümmet: ümmetin kabul etmesi.

kat'î: kesin.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
medar-ı münakaşa: münakaşaya, tartışmaya sebep olan.
mesele: önemli konu.
mübahase: bir şey hakkında iki veya daha çok kişi arasındaki konuşma.
müdavele-i efkâr: karşılıklı fikir alış verişinde bulunma.
münakaşa: tartışma, karşılıklı sözle çekişme.
nevi: çeşit, tür.

niza: çekişme, kavga.
sebebiyet: sebep olma.
suret: biçim, tarz.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.
tavsiye: bir işin yapılıp yapılması hakkında kanaat belirtme, öğütleme.
tayin: belirli kılma.
telâkkiyat-ı amme: genel düşünce; umumî anlayış.
teşhis: şekil ve suret verme, şekillendirme.
vesile-i salâvat: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) salâvat getirmeye vesile olan.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۝۱ وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ ۝۲
الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ۝۳

Aziz, sıddık Senirkentli kardeşlerim İbrahim, Şükrü, Hafız Bekir, Hafız Hüseyin, Hafız Recep Efendiler,

Hafız Tefvîk ile gönderdiğiniz üç meseleye mülhitler eskiden beri ilişiyorlar.

BİRİNCİSİ:

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ ۝۴

Ayetin ifade ettiği zahir manasına göre, “Güneşin hararetli ve çamurlu bir çeşme suyunda gurup ettiğini görmüş” diyor.

İKİNCİSİ: Sedd-i Zülkarneyn nerededir?

ÜÇÜNCÜSÜ: Ahir zamanda Hazret-i İsa'nın (a.s.) geleceğine ⁵ ve Deccali öldüreceğine dairdir.

Bu suallerin cevapları uzundur. Yalnız muhtasar bir işaretlerle deriz ki:

Âyât-ı Kur'âniye, üslûb-i Arabiye üzerine ve zahir nazara göre umumun anlayacağı bir tarzda ifade ettiği için, çok defa teşbih ve temsil suretinde beyan ediyor.

İşte, ⁶ تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ Yani, güneşin, hararetli ve çamurlu bir çeşme gibi görünen Bahr-i Muhit-i Garbînin

ahir zaman: dünyanın son zamanı, kıyamete yakın son devresi.

âyât-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

aziz: muhterem, değerli.

Bahr-i Muhit-i Garbi: Atlas Okyanusu.

beyan etme: anlatma, izah etme, açıklama.

dair: alâkalı, ait.

deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı, İslâmî şairi tahrip edeceği, tarihte görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı Hadis-i şeriflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.

gurup: batma, batış.

hararet: sıcaklık.

ifade: anlatma, söyleme.

işaret: nişan, alâmet.

mana: anlam.

mesele: önemli konu.

muhtasar: kısa, özet.

mülhit: İslâm dininden ayrılan, Allah'a ve dine inananmayan, dinsiz.

nazar: bakış.

Sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn'in Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale.

sıddık: çok doğru, çok dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz ka-bullenen.

sual: soru.

suret: biçim, tarz.

tarz: biçim, şekil.

temsil: benzetme, misal getirme.

1. Allah'ın adıyla Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)

3. Allah'ın selâmı ve rahmeti ve bereketi üzerine olsun.

4. Nihayet gün batısına vardı ve güneşin hararetli ve çamurlu bir çeşme suyunda gurup ettiğini gördü. (Kehf Suresi: 86.)

5. Bkz. Müslim, Fiten: 110; Tirmizî, Fiten: 59, 62; Ebu Davud, Melâhim: 14; İbni Mâce, Fiten: 33; Müsned, 3:420, 4:181, 226, 390, 6:75.

6. Hararetli ve çamurlu bir çeşme suyunda battığını gördü. (Kehf Suresi: 86.)

tenzih: Allah'ı şanına uygun olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.

teşbih: aralarında maddî ve manevî bir münasebet bulunan iki şeyi birbirine benzetme sanatı.

umum: bütün.

üslûb-i Arabiye: Arapça ifade tarzı.

zahir: görünürdeki.

sahilinde veya volkanlı, alevli, dumanlı dağın gözünde gurup ettiğini Zülkarneyn görmüş. Yani, zahir nazarda, Bahr-i Muhit-i Garbînin sevahilinde, yazın şiddet-i hararetiyle etrafındaki bataklık hararetlenmiş, tebahhur ettiği bir zamanda, o buhar arkasında büyük bir çeşme havzası suretinde uzaktan Zülkarneyn'e görünen Bahr-i Muhitin bir kısmında, güneşin zahîr gurubunu görmüş. Veya volkanlı, taş ve toprak ve maden sularını karıştırarak fışkıran bir dağın başında, yeni açılmış ateşli gözünde, semavatın gözü olan güneşin gizlendiğini görmüş.

Evet, Kur'ân-ı Hakîm'in mu'cizâne belâgat-i ifadesi bu cümle ile çok mesaili ders veriyor. Evvelâ, Zülkarneyn'in mağrip tarafına seyahati, şiddet-i hararet zamanında ve bataklık tarafına ve güneşin gurup âvânına ve volkanlı bir dağın fışkırması vaktine tesadüf ettiğini beyan etmekle, Afrika'nın tamam istilâsı gibi çok ibretli meselelere işaret eder.

Malûmdur ki, görünen hareket-i şems zahîrîdir ve küre-i arzın mahfî hareketine delildir; onu haber veriyor. Hakikat-i gurup murat değildir.

Hem çeşme, teşbihtir. Uzaktan, büyük bir deniz, küçük bir havuz gibi görünür. Hararetten çıkan sis ve buharlar ve bataklıklar arkasında görünen bir denizi, çamur içinde bir çeşmeye teşbihi ve Arapça hem çeşme, hem güneş, hem göz manasında olan **عَيْن** kelimesi,

âvân: vakit, zaman.
Bahr-i Muhit: Büyük Okyanus.
Bahr-i Muhit-i Garbi: Atlas Okyanusu.
belâgat-i ifade: ifadede, anlatma ve beyan etmedeki belâgat.
beyan: izah etme, açıklama.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
evvelâ: birinci olarak, ilk önce.
gurup: batma, batış.

hakikat-i gurup: güneşin batışı.
hararet: sıcaklık.
hareket-i şems: güneşin hareketi.
havza: açık ve düz deniz kıyısı.
ibret: bir hâdiseden alınan ders.
istilâ: kaplama, yayılma.
işaret: gösterme, bildirme.
kısım: parça.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve

faydalar bulunan Kur'ân.
küre-i arz: dünya, yer küre.
maden: kaynak.
mağrip: garp, batı.
mahfî: gizli, saklı.
malûmdur ki: bilinir ki.
mana: anlam.
mesail: meseleler, önemli konular.
meşale: önemli konu.
mu'cizâne: mu'cize gibi.
murat: arzu edilen.
nazar: bakış.
sahil: kıyı.

semavat: semalar, gökler.
sevahil: sahiller.
seyahat: yolculuk.
suret: biçim, görünüş.
şiddet-i hararet: sıcaklığın, hararetin şiddeti.
tebahhur: buharlaşma.
tesadüf: rastgelme.
teşbih: benzetme.
vakit: zaman.
volkan: yanar dağ.
zahir: görünürde.
zahîrî: görünürde, görünürdeki, görünür.
Zülkarneyn: Doğudan Batıya hükmeden büyük bir hükümdar, Yemen padişahı.

Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın arşı.

ayn: göz.

azamet: büyüklük, yücelik.

azamet-i İlâhiye: Allah'ın büyüklüğü, azameti, güç ve kuvveti.

azamet-i ulviyet: Kur'an'ın ulvîliğindeki, yüceliğindeki büyüklük.

Bahr-i Muhit-i Atlas-ı Garbi: Atlas okyanusu.

Bahr-i Muhit-i Garbi: Atlas Okyanusu.

belâgat: sözün düzgün, kusursuz, güzel ve muhatabın durumuna uygun söylenmesi.

cemal-i rahmet: İlâhî merhametin güzelliği.

cihet: yön.

çeşme-i Rabbanî: Rabbanî çeşme, pınar, su kaynağı.

ecram-ı semaviye: gök cisimleri.

Elhâsıl: hâsılı, netice itibarıyla.

esrar-ı belâgat: belâgatin sırları.

galat-ı his: his yanılması, yanlış duygu.

gayet: son derece.

hararet: sıcaklık.

haşiye: dipnot.

hitab-ı Kur'ânî: Kur'an'ın insanlara olan hitabı, seslenişi.

ihtar: uyarma.

işaret: gösterme.

kâh: zaman olur, bazen.

kumanda: komuta.

küre-i arz: dünya, yer küre.

lâtif: hoş, güzel.

mana: anlam.

manidar: nükteli, ince manalı.

misafirhane-i Rahmaniye: Rahman olan Allah'ın kullarını geçici olarak bulundurduğu misafirhane olan dünya.

mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde, mu'cize gibi.

musahhar: boyun eğen, emir altına giren.

münasip: uygun, yerinde.

müteakip: takiben, hemen arkasından.

nazar: bakış.

nevi: çeşit, tür.

nispeten: nispetle, kıyaslayarak.

esrar-ı belâgatçe gayet manidar ve münasiptir. ^(HAŞİYE) Zülkarneyn'in nazarında uzaklık cihetiyle öyle göründüğü gibi, Arş-ı Azamdan gelen ve ecram-ı semaviyeye kumanda eden semavî hitab-ı Kur'ânî, bir misafirhane-i Rahmaniyede sıraç vazifesini gören musahhar güneşi Bahr-i Muhit-i Garbî gibi bir çeşme-i Rabbanîde gizleniyor demesi, azametine ve ulviyetine yakışıyor ve mu'cizâne üslûbuyla denizi hararetle bir çeşme ve dumanlı bir göz gösterir; ve semavî gözlere öyle görünür.

Elhâsıl: Bahr-i Muhit-i Garbîye “çamurlu bir çeşme” tabiri, Zülkarneyn'e nispeten uzaklık noktasında o büyük denizi bir çeşme gibi görmüş. Kur'an'ın nazarı ise her şeye yakın olduğu cihetle, Zülkarneyn'in galat-ı his nev'indeki nazarına göre bakamaz. Belki Kur'an semavata bakarak geldiğinden, küre-i arzı kâh bir meydan, kâh bir saray, bazen bir beşik, bazen bir sahife gibi gördüğünden, sisli, buharlı, koca Bahr-i Muhit-i Atlas-ı Garbîyi bir çeşme tabir etmesi, azamet-i ulviyetini gösteriyor.

İKİNCİ SUALİNİZ

Sedd-i Zülkarneyn nerededir? Ye'cüc, Me'cüc kimlerdir? ¹

HAŞİYE: **تَغْرُبُ فِي عَيْنِ حَمَّةٍ** 'deki **عَيْنٍ** tabiri, esrar-ı belâgatçe lâtif bir manayı remzen ihtar ediyor. Şöyle ki:

“Sema yüzü, güneş gözüyle zeminin yüzündeki cemal-i rahmeti seyirden sonra, zemin dahi deniz gözüyle yukarıdaki azamet-i İlâhiyeyi temaşayı müteakip o iki göz birbiri içine kapanırken, rûy-i zemindeki gözleri kapıyor” diye, mu'cizâne bir kelime ile hatırlatıyor ve gözler vazifesine paydos işaretine işaret ediyor.

1. Bkz. Enbiya Suresi: 95-96.

paydos: iş sonrası verilen dinlenme, tatil.

remzen: işaretlen.

rûy-i zemin: yeryüzü.

saray: görkemli, iyi, zevkli döşenmiş yapı.

Sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn'in Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük

yük ve sağlam set, kale.

sema: gök yüzü.

semavat: semalar, gökler.

semavî: İlâhî, gökyüzü ile ilgili olma.

seyir: bakınma.

sıraç: lâmba.

sual: soru.

tabir: ifade, söz, lâfız.

temaşa: bakma, seyretme.

ulviyet: ulvîlik, yücelik.

üslûp: ifade tarzı.

vazife: görev.

Ye'cüc Me'cüc: Kur'an'da bahsi geçen ve kısa boylu olacakları, ortalığı fitne, fesat ve anarşiye boğacakları bildirilen bir kavim.

zemin: yer yüzü.

Elcevap: Eskiden bu meseleye dair bir risale yazmış-tım. O vaktin mülhitleri onunla mülzem olmuşlardı. Şim-dilik hem o risale yanımda yoktur, hem kuvve-i hafızam tatil-i eşgal etmiş, yardım etmiyor. Hem Yirmi Dördün-cü Sözün Üçüncü Dalında bir nebze bu meseleden bah-sedilmiş. Onun için, bu meselenin yalnız iki üç nüktesi-ne gayet muhtasar bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Ehl-i tahkikin beyanına göre, hem Zülkarneyn ünvanı-nın işaretiyle, Yemen padişahlarından, Zülyezen gibi zü kelimesiyle başlayan isimleri bulunduğundan, bu Zülkar-neyn, İskender-i Rumî değildir. Belki Yemen padişahla-rından birisidir ki, Hazret-i İbrahim'in zamanında bulun-muş ve Hazret-i Hızır'dan ders almış. İskender-i Rumî ise, Milâttan takriben üç yüz sene evvel gelmiş, Aris-to'dan ders almış.

Tarih-i beşerî, muntazam surette üç bin seneye kadar gidiyor. Bu nakıs ve kısa tarih nazarı, Hazret-i İbrahim'in zamanından evvel doğru olarak hükmedemiyor. Ya hu-rafevari, yâ münkirâne, yâ gayet muhtasar gidiyor.

Bu Yemenî Zülkarneyn, tefsirlerde eskiden beri İsken-der namıyla iştiharının sebebi, yâ o Zülkarneyn'in bir is-mi İskender'dir ki, İskender-i Kebir ve Eski İskender'dir. Veyahut, âyât-ı Kur'âniyenin zikrettiği hâdisat-ı cüz'iyeler, külli hâdisatın uçları olduğu cihetle, Zülkarneyn olan İskender-i Kebirin mürüvvetkârâne irşadıyla akvam-ı zalime ile milel-i mazlume ortasında hail ve gaddarların garetlerine mâni olacak meşhur Sedd-i Çin'in binasını

akvam-ı zalime: zalim ka-vimler.
âyât-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri.
bahsetme: üzerinde konuş-ma, anlatma.
beyan: anlatma, izah etme, açıklama.
cihet: yön.
dair: alâkalı, ait.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıp peşinden gidenler.
evvel: önce.
gaddar: zulüm, haksızlık,

merhametsizlik eden.
garet: hücum, yağma.
gayet: son derece.
hâdisat: hâdiseler, olaylar.
hâdisat-ı cüz'iy: küçük ve basit hâdiseler.
hail: korku ve dehşet veren.
hurafevari: saçma-sapan.
hükmetme: karar verme.
irşadat: irşatlar, doğru yolu göstermeler.
işaret: gösterme, bildirme.
iştihar: meşhur olma, şöhrat bulma, tanınma.

kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
külli: umumî, genel.
mâni: engel olan.
mesele: önemli konu.
meşhur: şöhratlı, adı yaygın-lık kazanmış.
milel-i mazlume: mazlum milletler.
muhtasar: kısa, özet.
muntazam: intizamlı, düz-gün.
mülhit: İslâm dininden ayrı-lan, Allah'a ve dine inanma-yan, dinsiz.

mülzem: ilzam edilen, susturu-lan.
münkirâne: inkâr edercesine.
nakıs: noksan, eksik.
nam: ad.
nazar: bakış.
nebze: bir parça.
nübüvvetkârâne: peygamberlik tarzında.
nükte: ince söz ve mana.
padişah: hükümdar.
Sedd-i Çin: Çin seddi.
suret: biçim, tarz.
takriben: tahminen, yaklaşık ola-rak.
tarih-i beşerî: insanlık tarihi.
tatil-i eşgal: boş durma.
tefsir: Kur'an-ı Kerim'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.
ünvan: ad, lâkap.
vakit: zaman.
zikir: anma.
zû: sahip, malik.

aktap: kutuplar; belli bir yer veya memleketteki evliyanın başı olan en büyük vefî.

akvam-ı mazlume: zulme uğramış kavimler, milletler.

akvam-ı Tatarîye: Tatarlar, Tatar milletleri.

akvam-ı vahşiye: vahşî, medenîleşmemiş kavimler.

âlem-i beşeriyet: insanlık âlemi.

âlem-i insaniyet: insanlık âlemi

cihangir: dünyayı, cihani zapt eden.

cihet: yön.

cinsi: ırkî yakınlıklan olan millet.

çapulcu: yağmacı.

diritnavt: büyük harp gemisi gibi olan.

enbiya: nebîler, peygamberler.

garb: batı.

garetkir: yağmacı, talancı.

garetkâr: işi gücü yağmacılık, talancılık olan.

harap etme: yıkma, alt üst etme.

haşiye: dipnot.

himmet: çabalama, gayret gösterme.

hücum: saldırma.

iktida: tâbi olma, uyma.

irşadi: irşatla ilgili, doğru yolu göstermekle ilgili.

irşat: doğru yolu gösterme; gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme.

kal'a-i seyyar: hareket kabiliyeti olan kale.

kesretli: çokça.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

lisan: dil.

maddî: madde ile âlâkalı, cismanî.

manevî: manevî olan, maddî olmayan.

kurduğu gibi; İskender-i Rumî misillü müteaddit cihangirler ve kuvvetli padişahlar maddî cihetinde ve manevî âlem-i insaniyetin padişahları olan bir kısım enbiya ve bazı aktap dahi manevî ve irşadî cihetinde, o Zülkarneyn'in arkasında gidip, iktida edip, mazlumları zalimlerden kurtaracak çarelerin mühimlerinden olan dağlar ortalarından setleri, **(HAŞİYE)** sonra dağlar başlarında kaleleri kurmuşlar. Yâ bizzat maddî kuvvetleriyle veyahut irşat ve tedbirleriyle tesis etmişler. Sonra, şehirlerin etrafında surları ve ortalarında kaleleri, tâ son çare olan kırk ikilik topları ve kal'a-i seyyar gibi diritnavtları yapmışlar. Hatta rûy-i zeminin en meşhur seddi ve kaç günlük uzak bir mesafe tutan Sedd-i Çin'i, Kur'ân lisanıyla Ye'cüc ve Me'cüc'ün ve tabir-i diğerle tarih lisanında Mançur ve Moğol denilen ve âlem-i beşeriyeti kaç defa zirüzeber eden ve Himalaya Dağlarının arkasından çıkan ve şarktan garba kadar harap eden akvam-ı vahşiye ve garetkâr milletlerin Hint ve Çin'deki akvam-ı mazlumeye tecavüzlerini durdurmak için, o Himalaya silsilelerine yakın iki dağ ortasında uzun bir set yaptığı ve o akvam-ı vahşiye'nin kesretle hücumlarına çok zaman mâni olduğu gibi, Kafkas dağlarında, Derbent cihetinde yine çapulcu, garetkir akvam-ı Tatarîyenin hücumunu durdurmak için, Zülkarneyn-misal eski İran padişahlarının himmetiyle setler yapılmıştır. Bu neviden çok setler var. Kur'ân-ı Hakîm, umum nev-i beşerle konuştuğu için, zahiren bir

HAŞİYE: Rûy-i zeminde mürur-u zamanla dağ şeklini almış, tanınmayacak bir surete gelmiş çok sun'î setler vardır.

mâni: engel.

mazlum: zulüm görmüş, zulme uğramış.

mesafe: uzunluk, ara.

meşhur: şöhretli, adı yaygınlık kazanmış.

misillü: gibi, benzeri.

mühim: önemli.

mürur-i zaman: zamanın geçmesiyle.

müteaddit: çeşitli.

nev-i beşer: insanlık.

nevi: çeşit, tür.

padişah: hükümdar.

rûy-i zemin: yer yüzü.

rûy-i zemin: yeryüzü.

Sedd-i Çin: Çin seddi.

set: engel, sur.

sun'î: yapay.

sur: şehrin etrafına çekilen kalın ve yüksek kale duvanı.

suret: şekil.

şark: doğu.

tabir-i diğer: diğer tabirle, başka bir ifadeyle.

tecavüz: saldırma.

tedbir: idare etme.

tesis: kurmak, meydana ge-

tirmek.

umum: bütün.

Ye'cüc Me'cüc: Kur'ân'da bahsi geçen ve kısa boylu olabilecekleri, ortalığı fitne, fesat ve anarşiye boğacakları bildirilen bir kavim.

zahiren: görünüşte.

zalim: zulmeden, haksızlık eden.

zirüzeber: paramparça.

Zülkarneyn-misal: Zülkarneyn gibi, ona benzer.

hâdis-e-i cüz'iyeyi zikredip, umum o hâdiseye benzer hâdisatı ihtar ederek konuşuyor. İşte bu nokta-i nazardandır ki, Sedde ve Ye'cüc ve Me'cüc'e dair rivayetler ve akval-i müfessirîn ayrı ayrı gidiyor.

Hem Kur'ân-ı Hakîm, münasebat-ı kelâmiye cihetinde, bir hâdiseden uzak bir hâdiseye intikal eder. Bu münasebatı düşünmeyen zanneder ki, iki hâdisenin zamanları birbirine yakındır. İşte, Seddin harabiyetinden kıyametin kopmasını Kur'ân'ın haber vermesi, kurbiyet-i zaman cihetiyle değil, belki münasebat-ı kelâmiye cihetinde iki nükte içindir.

Yani, "Bu set nasıl harap olacak; öyle de dünya harap olacaktır. Hem nasıl ki fitrî ve İlâhî setler olan dağlar metindir, ancak kıyametin kopmasıyla harap olurlar; öyle de, bu set dahi dağ gibi metindir, ancak dünyanın harap olmasıyla hâk ile yeksan olabilir. İnkılâbat-ı zaman tahribatı yapsa da çoğu sağlam kalır" demektir. Evet, Sedd-i Zülkarneyn'in külliyyetinden bir ferdi olan Sedd-i Çini binler sene yaşadığı hâlde daha meydanda duruyor. İnsanın eliyle zemin sayfasında yazılan mücessem, müte-haccir, manidar, tarih-i kadimden uzun bir satır olarak okunuyor.

ÜÇÜNCÜ SUALİNİZ

Hazret-i İsa Aleyhisselâmın Deccali öldürmesi, hem Birinci Mektupta ve hem On Beşinci Mektupta gayet muhtasar ve size kâfi bir cevap vardır.

akval-i müfessirîn: tefsircilerin ifadeleri.

cihet: yön.

dair: alâkalı, ait.

deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı, İslâmî şairi tahrir edeceği, tarihte görülmemiş zulümleri nefakla aldatarak yapacağı hâdis-i şeriflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.

fert: tek.

fitrî: tabîi, yaratılıştaki.

gayet: son derece.

hadisat: hâdiseler, olaylar.

hâdis-e: vakia, olay.

hâdis-e-i cüz'iyeye: küçük ve basit hâdis-e.

hâk: toprak.

harabiyet: haraplık, yıkılma.

harap olma: yıkılma, alt üst olma.

ihtar: hatırlatma, uyarma.

ilâhî: Allah'a dair.

inkılâbat-ı zaman: zamana, çağlara bağlı olarak meydana gelen değişimler.

intikal: konu değiştirme, bir bahisten başka bir bahse geçme.

kâfi: yeter.

kıyamet: dünyanın sonu.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

kurbiyet-i zaman: zaman yakınlığı.

külliyyet: bütünlük.

manidar: nükteli, ince manalı.

metin: sağlam ve dayanıklı.

muhtasar: ihtisar edilmiş, kısa, özet.

mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş.

münasebat: münasebetler, ilgiler, yakınlıklar.

münasebat-ı kelâmiye: kelimelerin birbirine uygunluğu ve yakınlığı.

müte-haccir: taşlaşmış.

nokta-i nazar: bakış açısı.

nükte: ince söz ve mana.

rivayet: nakil.

Sedd-i Çin: Çin Seddi.

set: engel.

sual: soru.

tahrifat: tahripler, yıkip bozma-lar.

tarih-i kadim: eski tarih.

umum: bütün.

yeksan: dümdüz, yerle bir olma.

zan: sanmak.

zikir: anma.

بِسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِغْ بِحَمْدِهِ ۚ
الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

Aziz, fedakâr, siddîk, vefadar kardeşlerim Hoca Sabri (r.h.) ve Hafız Ali (r.h.),

Mugayyebat-ı Hamseye dair Sure-i Lokman'ın ahirindeki ayetin⁴ hakkında mühim sualiniz gayet mühim bir cevap isterken, maatteessüf, şimdiki hâlet-i ruhiyem ve ahval-i maddiyem o cevaba müsait değildir. Yalnız, sualinizin temas ettiği bir iki noktaya gayet mücmel işaret edeceğiz.

Şu sualinizin meali gösteriyor ki, ehl-i ilhad tarafından tenkit suretinde, Mugayyebat-ı Hamseden yağmurun gelmek vaktine ve rahm-ı maderdeki ceninin keyfiyetine itiraz edilmiş.

Demişler ki: “Rasathanelerde bir aletle yağmurun vakt-i nüzulü keşfediliyor. Onu da, Allah'tan başkası da biliyor. Hem röntgen şuaıyla rahm-ı maderdeki ceninin müzekker, müennes olduğu anlaşılıyor. Demek Mugayyebat-ı Hamseye ıtlîlâ kabildir.”

Elcevap: Yağmurun vakt-i nüzulü bir kaideye merbut olmadığı için, doğrudan doğruya meşiet-i hassa-i İlâhiye ile bağlı ve hazine-i rahmetten hususî iradeye tâbi olduğunun bir sırr-ı hikmeti şudur ki:

ahir: son.

ahval-i maddiye: maddî durumlar.

alet: bir iş yapmada kullanılan araç, aygıt.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

aziz: muhterem, değerli.

cenin: döl, ana rahmindeki çocuk.

dair: alâkalı, ait.

ehl-i ilhad: hak yolundan çıkıp batıl yola sapan imansızlar, dinsizler.

fedakâr: feda eden.

gayet: son derece.

hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli, psikolojik durum.

hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.

hususî: özel.

irade: dileme, isteme.

işaret: gösterme, bildirme.

itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.

ıtlîlâ: öğrenme, bilme.

kabil: mümkün.

kaide: kural, esas.

keşif: bir şeyin olacağını önceden öğrenme.

keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hâl, durum.

maatteessüf: ne yazık ki...

meal: mana, mefhum.

merbut: bağlı.

meşiet-i hassa-i İlâhiye: Allah'ın kendine özgü dilemesi.

Mugayyebat-ı Hamse: beş bilinmeyen şey, kıyametin ne zaman kopacağı, yağmurun ne zaman yağacağı, rahimlerde olanı, kişinin yarın ne kazanacağı ve kişinin nerede, ne zaman öleceği.

mücmel: öz olarak anlatılmış.

müennes: dişi.

mühim: önemli.

müsait: elverişli, uygun.

müzekker: erkek.

nokta: konu ile ilgili husus.

rahm-ı mader: anne rahmi.

rasathane: gözlem evi.

röntgen: gözle görülmeyen fakat

vücudun et kısmından geçerek filme tesir eden, hastalıkların teşhisinde kullanılan cihaz.

siddîk: çok doğru, çok dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen.

sırr-ı hikmet: hikmet sırrı, herkesin bilmediği gizli se-

bep.

sual: soru.

suret: biçim, tarz.

şua: ışın.

tâbi: boyun eğen, uyan.

temas: değmek.

tenkit: eleştiri.

tenzih: Allah'ın şanına uygun

olmayan şeylerden, her türlü

eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.

vakit: zaman.

vakt-i nüzul: nüzul vakti, yağma, gelme vakti, iniş vakti.

vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı, dost.

Kâinatta en mühim hakikat ve en kıymettar mahiyet vücut, hayat, nur, rahmettir ki, bu dört şey perdesiz, vasıtasız, doğrudan doğruya kudret-i İlâhiye ve meşiet-i hassa-i İlâhiyeye bakar. Sair masnuatta zahiri esbap kudretin tasarrufuna perde oluyorlar. Ve muttarı kanunlar ve kaideler, bir derece irade ve meşiete hicap oluyor. Fakat vücut, hayat, nur ve rahmette o perdeler konulmamış. Çünkü perdelerin sırr-ı hikmeti o işte cereyan etmiyor.

Madem vücutta en mühim hakikat rahmet ve hayattır. Yağmur, hayata menşe ve medar-ı rahmet, belki ayn-ı rahmettir. Elbette vesait perde olmayacak, kaide ve yeknesaklık dahi meşiet-i hassa-i İlâhiyeyi setretmeyecek. Tâ ki, her vakit, herkes, her şeyde şükür ve ubudiyete ve sual ve duaya mecbur olsun. Eğer bir kaide dâhilinde ol saydı, o kaideye güvenip, şükür ve rica kapısı kapanırdı.

Güneşin tulûunda ne kadar menfaatler olduğu malûmdur. Hâlbuki muttarı bir kaideye tâbi olduğundan, güneşin çıkması için dua edilmiyor ve çıkmasına dair şükür yapılmıyor. Ve ilm-i beşerî, o kaidenin yoluyla yarın güneşin çıkacağını bildiği için, gaipten sayılmıyor. Fakat yağmurun cüz'iyatı bir kaideye tâbi olmadığı için, her vakit insanlar rica ve dua ile dergâh-ı İlâhiyeye ilticaya mecbur oluyorlar. Ve ilm-i beşerî vakt-i nüzulünü tayin edemediği için, sırf hazine-i rahmetten bir nimet-i hassa telâkki edip hakikî şükrediyorlar. İşte bu ayet, bu nokta-i nazardan yağmurun vakt-i nüzulünü Mugayyebat-ı Hamseye ithal ediyor.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayn-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi.
cereyan etme: olma, meydana gelme.
cüz'iyat: tekler, küçük parçacıklar.
dâhil: iç.
dair: alâkalı, ait.
dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dergâhı, kapısı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esbap: nedenler, sebepler.

gaip: görünmeyen.
hakikat: gerçek, esas.
hakiki: gerçek.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hicap: perde, örtü.
ilm-i beşerî: insanî ilimler.
iltica: sığınma.
irade: dileme, isteme.
ithal: içine alma, içine girdirme.
kaide: kural.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kıymettar: değerli, kıymetli.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati.
malûm: bilinen, belli.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mecbur: zorunda kalma.
medar-ı rahmet: rahmete vesile, rahmetin icabı.
menfaat: fayda.
menşe: kaynak.

meşiet: dileme, irade.
meşiet-i hassa-i İlâhiye: Allah'ın kendine özgü dilemesi.
Mugayyebat-ı Hamse: beş bilinmeyen şey, kıyametin ne zaman kopacağı, yağmurun ne zaman yağacağı, rahimlerde olanı, kişinin yarın ne kazanacağı ve kişinin nerede, ne zaman öleceği.
muttarı: düzgün, intizamlı, muntazam.
mühim: önemli.
nimet-i hassa: hususî, özel nimet.
nokta-i nazar: bakış açısı.
nur: aydınlık.
nur: ışık.
perde: örtü, engel.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rica: yalvarma, niyaz etme.
sair: diğer, başka.
setr: örtme, gizleme.
sırf: sadece.
sırr-ı hikmet: hikmet sırrı, herkesin bilmediği gizli sebep.
sual: soru.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tâbi: boyun eğen, uyan.
tasarruf: güzel idare etme, yönetme.
tayin: belirli kılma.
telâkki: anlama, kabul etme.
tulû: doğma.
ubudiyet: kulluk.
vakit: zaman.
vakt-i nüzul: nüzul vakti, yağma vakti.
vasıta: aracı.
vesait: vasıtalar.
vücut: varlık, var olma.
yeknesak: tek düzen.
zahiri: görünürde.

acip: tuhaf, hayrette bırakan, şaşılacak şey.
âlem-i şâhadet: şahadet âlemi, gözle gördüğümüz âlem.
alet: bir iş yapmada kullanılan araç, aygıt.
asap: sinirler ve damarlar.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet: yön.
efrad-ı beşeriye: insan fertleri.
fıkr-i beşeri: insanların fikir ve düşünceleri.
gaip: görünmeyen.
gayp: gizli olan.
hafî: gizli.
hassasiyet: hassaslık, ihtimamlılık, dikkatlilik.
hiss-i kablelvuku: bir hâdisenin meydana gelmeden önce hissedilmesi.
ilm-i Allâmü'l-Guyûb: ezelden ebede kadar olmuş ve olacak her şeyi bilen, her şeyi kuşatan Cenab-ı Hakkın ilmi.
ilm-i beşer: insanların çabalarıyla buldukları ilimler.
istidad-ı hususî: hususî ve gizli kabiliyet.
istikbal: gelecek zaman.
ittilâ: öğrenme, bilme.
kaide: kural.
kesb: kazanma.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hâl, durum.
mahsus: has.
meal-i gaybî: gayba ait mana.
mebadî: başlangıçlar.
medar: sebep, vesile.
mesale: önemli konu.
meşiet-i hassa: hususî makam ve emir dairesi.
mevcut: var olan.
mukaddemat: başlangıçlar, önceler.
mukadderat-ı hayatiye: kader kalemiyle yazılmış hayatın programı.
mukarrebü'l-vücut: olması yakın, vücuda gelmeye yakınlık.
murat: arzu dilek.
münafi: zıt.
nevi: çeşit, tür.
rahmet-i hassa: Allah'ın hususî rahmeti.
rahm-i mader: ana rahmi.
rasathane: gözlem evi.
röntgen: gözle görülmeyen fakat vücudun et kısmından geçerek filme tesir eden, hastalıkların teşhisinde kullanılan cihaz.
röntgen-misal: röntgen gibi.
rutubet: nemlilik.

Rasathanelerdeki aletle bir yağmurun mukaddematını hissedip vaktini tayin etmek gaibi bilmek değil, belki gayıptan çıkıp âlem-i şâhadete takarrübü vaktinde bazı mukaddematına ittılâ suretinde bilmektir. Nasıl en hafî umur-ı gaybiye vukua geldikte, veyahut vukua yakın olduktan sonra, hiss-i kablelvukuun bir nev'iyle bilinir. O gaybı bilmek değil, belki o, mevcudu veya mukarrebü'l-vücutu bilmektir. Hatta ben kendi asabımda bir hassasiyet cihetiyle, yirmi dört saat evvel, gelecek yağmuru bazen hissediyorum. Demek yağmurun mukaddematı, mebadileri var. O mebadiler, rutubet nev'inden kendini gösteriyor, arkasından yağmurun geldiğini bildiriyor. Bu hâl, aynen kaide gibi, ilm-i beşerin gayıptan çıkıp daha şâhadete girmeyen umura vusule bir vesile olur. Fakat daha âlem-i şâhadete ayak basmayan ve meşiet-i hassa ile rahmet-i hassadan çıkmayan yağmurun vakt-i nüzulünü bilmek, ilm-i Allâmü'l-Guyûb'a mahsustur.

Kaldı ikinci mesele: Röntgen şuaıyla rahm-ı maderdeki çocuğun erkek ve dişisini bilmekle ¹ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ

ayetinin meal-i gaybisine münafi olamaz. Çünkü, ayet yalnız zükûret ve ünûset keyfiyetine değil, belki o çocuğun acip istidad-ı hususîsi ve istikbalde kesb edeceği vaziyetine medar olan mukadderat-ı hayatiyesinin mebadileri, hatta simasındaki gayet acip olan sikk-i samediyet murattır ki, çocuğun o tarzda bilinmesi, ilm-i Allâmü'l-Guyûb'a mahsustur. Yüz bin röntgen-misal fıkr-i beşerî birleşse, yine o çocuğun umum efrad-ı beşeriye karşı

1. Rahimlerde olanı O bilir. (Lokman Suresi: 34.)

sikke-i samediyet: samediyet sikkisi; her şeyin Ona muhtaç olup, hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah'ın mahlûklar üzerindeki âlâmeti.
sima: yüz
suret: biçim, tarz.
şâhadet: görünen âlem.
sua: bir ışık kaynağından uza-

nan ışık huzmesi.
takarrüp: yaklaşma, yaklaşma.
tarz: biçim, şekil.
tayin: belirli kılma.
umum: bütün.
umur: işler.
umur-ı gaybiye: gaybî işler, Allah ve Onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmedi-

ği işler.
ünûset: dişilik.
vakit: zaman.
vakt-i nüzul: nüzul vakti, yağma vakti.
vaziyet: durum.
vesile: vasıta.
vuku: olma, meydana gelme.
vusul: ulaşma.
zükûret: erkeklik.

birer alâmet-i farikası bulunan yalnız hakikî sima-i vechiyesini keşfedemez. Nerede kaldı ki, sima-i vechîsinden yüz defa daha harika olan, istidadındaki sima-i manevîyi keşfedebilsin!

Başta dedik ki: Vücut ve hayat ve rahmet, bu kâinat-ta en mühim hakikatlerdir ve en mühim makam onların-dır. İşte onun için, o cami hakikat-i hayatiye, bütün ince-likleri ve dekaikıyla irade-i hassaya ve rahmet-i hassa-ya ve meşiet-i hassaya bakmalarının bir sırrı şudur ki:

Hayat, bütün cihazatıyla ve cihatıyla şükür ve ubudiyet ve tesbihin menşe ve medarı olduğundandır ki, irade-i hassaya hicap olan yeknesaklık ve kaidelik ve rahmet-i hassaya perde olan vesait-i zahiriye konulmamıştır.

Cenab-ı Hakkın, rahm-ı maderdeki çocukların sima-i maddî ve manevîlerinde iki cilvesi var:

Birisi: Vahdetini ve ehadiyetini ve samediyetini gösterir ki, o çocuk aza-i esasîde ve cihazat-ı insaniyenin en-vainda sair insanlarla muvafık ve mutabık olduğu cihetle, Hâlık ve Sâniinin vahdetine şahadet ediyor. O cenin bu lisanla bağıyor ki: “Bana bu sima ve azayı veren kim ise, bütün esasat-ı azada bana benzeyen bütün insanla-rın sâniî dahi Odur. Ve hem bütün zîhayatın sâniî Odur.”

İşte, rahm-ı maderdeki ceninin bu lisanı, gaybî değil, kaideye ve ittırada ve nev’ine tâbi olduğu için malûmdur, bilinebilir. Âlem-i şahadetten âlem-i gayba girmiş bir dal-dır ve bir dildir.

alâmet-i farika: farklılık belir-tisi.
âlem-i gapp: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tara-fından bilinen, görünmeyen başka dünyalar.
âlem-i şahadet: şahadet âle-mi, gözle gördüğümüz âlem.
aza: organ.
aza-i esasî: esas, temel or-gan.
camî: kapsayıcı, ihtiva eden.
Cenab-ı Hak: Allah.
cenin: döl, ana rahmindeki

çocuk.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, or-ganlar.
cihazat-ı insaniye: insandaki maddî ve manevî cihazlar, or-ganlar.
cihet: yön.
cilve: görünme, tecelli.
dekaik: incelikler, derinlikler.
ehadiyet: Allah’ın her bir şey-de birliğinin tecelli etmesi, Al-lah’ın birliği.
enva: çeşitler, türler.
esasat-ı aza: organın esasları,

ve mahiyetleri.
gaybî: gayba ait, göze görün-meyenlere ait.
hakikat: gerçek.
hakikat-i hayatiye: hayatın hakikati, gerçeği.
hakikî: gerçek.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
harika: olağanüstü.
hicap: perde, örtü.
irade-i hassa: hususî, özel manadaki lâhî irade,
istidat: kabiliyet, yetenek.

ittırat: intizamlı, uygun bir şekil-de hareket.
kaide: kural.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
keşif: bir şeyin olacağını önceden bilme.
lisan: dil.
makam: mevki.
malûm: bilinen.
medar: sebep, vesile.
menşe: esas, kaynak.
meşiet-i hassa: özel arzu ve is-tekler.
mutabık: birbirine uyan.
muvafık: uygun.
mühim: önemli.
nevi: çeşit, tür.
perde: örtü, engel.
rahmet: Allah’ın kullarını esirge-mesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rahmet-i hassa: Allah’ın hususî rahmeti.
rahm-ı mader: anne rahmi.
sair: diğer, başka.
samediyet: her şeyin Allah’a muhtaç olması, Allah’ın hiç bir şe-ye muhtaç olmaması; Cenab-ı Hakkın Rab ve Kayyum olması.
sâni: her şeyi sanatlı olarak yara-tan Allah.
sima: yüz, çehre.
sima-i maddî: maddî yüz, sima-nın görünüşü.
sima-i manevî: manevî yüz.
sima-i vechî: yüz hatları.
sır: gizli hakikat.
şahadet: şahitlik, Allah tarafından Peygamberimize bildirilen her şe-yi kabul ve tasdik etme.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duy-ma.
tâbi: boyun eğen, uyan.
tesbih: Allah’ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
ubudiyet: kulluk.
vahdet: birlik.
vesait-i zahiriye: zahiri sebepler, görünüşteki vasıtalar.
vücut: varlık.
yeknesak: tek düzen.
zîhayat: hayat sahibi.

İkinci cihet: Sima-i istidadiye-i hususiyesi ve sima-i vechiye-i şahsiyesi lisanıyla Sâniinin ihtiyarını, iradesini ve meşietini ve rahmet-i hassasını ve hiçbir kayıt altında olmadığını, bağırıp gösteriyor. Fakat bu lisan gaybû'l-gayptan geliyor. İlm-i Ezeli'den başkası, kablelvücut bunu göremiyor ve ihata edemiyor. Rahm-ı maderde iken bu simanın binde bir cihazatı, görünmekle bilinmiyor!

aziz: muhterem, değerli.

Cenab-ı Hak: Allah.

cenin: döl, ana rahmindeki çocuk.

cihazat: azalar, organlar.

cihet: yön.

dair: alâkalı, ait.

delil-i vahdaniyet: Allah'ın birliğinin delili.

El-Bâki: ebedî olan, bâkî olan.

elhâsıl: hâsılı, netice itibarıyla.

gaybû'l-gayp: kalpte olmayan şey, ortada eseri, varlığının ve geleceğinin izi ve nişanı olmayan.

hâl: durum, vaziyet.

hatime: son, nihayet.

hüccet: delil, bürhan.

Hüvelbâki: Bâkî olan Odur. (Allah)

ihata: kuşatma.

ihtiyar: tercih, irade.

İlm-i Ezeli: ezeli ilim, Cenab-ı Hakkın sonsuz ezeli ilmi.

irade: dileme, isteme.

irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi, Cenab-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti.

kablelvücut: vücuda gelmeden önce, var olmadan evvel.

Letaif-i Aşere: on lâtif duygu.

lisan: dil.

meşiet: dileme, irade.

Mugayyebat-ı Hamse: beş bilinmeyen şey, kıyametin ne zaman kopacağı, yağmurun ne zaman yağacağı, rahimlerde olanı, kişinin yarın ne kazanacağı ve kişinin nerede, ne zaman öleceği.

muḥakkik: gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.

Muvaffak etme: başarılı kılma.

müsaade: izin, uygun olma durumu.

nükte: ince söz ve mana.

rahmet-i hassa: Allah'ın hususî rahmeti.

Rahm-ı mader: anne rahmi.

Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.

sıddık: çok doğru, çok dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen.

sima: yüz.

sima-i istidadi: simadaki farklı ve gizli özellikler.

Elhâsıl: Ceninin sima-i istidadisinde ve sima-i vechisinde hem delil-i vahdaniyet var, hem ihtiyar ve irade-i İlâhiyenin hücceti vardır. Eğer Cenab-ı Hak muvaffak etse, Mugayyebat-ı Hamseye dair bazı nükteler yazılacaktır. Şimdilik bundan fazla vaktim ve hâlim müsaade etmedi; hatime veriyorum.

¹ **الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي**

Said Nursi

...

² **بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۖ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِغُ بِحَمْدِهِ**

³ **الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ**

⁵ *Aziz, sıddık, meraklı kardeşim Re'fet Bey,*

Mektubunda Letaif-i Aşereyi sual ediyorsun. Şimdi tarikati ders vermek zamanı olmadığından; tarik-ı Nakşî muḥakkiklerinin Letaif-i Aşereye dair eserleri var, şimdilik

1. Bâkî olan yalnız Allah'tır.

2. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

3. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)

4. Allah'ın selâmı ve rahmeti ve bereketi üzerine olsun.

5. Osmanlıca teksir *Lem'alar*'da bulunan bu lâhika, *Lâtif Nükteler*'de neşrini müteakip, aslı yeri olan buraya da derç edilmiştir. (Naşirler)

sima-i istidadiye-i hususiye: simadaki ayrıcalıklı ve hususî özellikler.

sima-i vechiye: yüz hatları.

sima-i şahsiye: kiş-

şinin kendine özgü olan yüzü.

sual: soru.

tarikât: Allah'a ulaşmak için,

seyhin gözetiminde müridin

takip edeceği terbiye usul ve

yolu.

tarik-ı Nakşî: Şeyh Bahaüddin Nakşibendî'nin kurduğu

tarikatin yolu.

vakit: zaman.

vazifemiz ise istihrac-ı esrar-ı Kur'âniye olduğundan, mevcut mesaili nakil değildir; güvenme, tafsîlât veremiyorum.

Yalnız bu kadar derim ki:

Letaif-i Aşereyi İmam-ı Rabbanî (r.a.) kalp, ruh, sır, hafî, ahfa, insanda anasır-ı erbaanın her bir unsurdan o unsura münasip bir lâtife-i insaniye tabir ederek seyr-i sülûkta her mertebede bir lâtifinin terakkiyat ve ahvalinden icmalen bahsetmiş.

Ben kendimce görüyorum ki, insanın mahiyet-i camiasında ve istidad-ı hayatiyesinde çok letaif var; onlardan on tanesi iştihar etmiş. Hatta hükema ve ulema-i zahiriye dahi, o Letaif-i Aşerenin pencereleri veya numunele-ri olan havass-ı hamse-i zahire ve havass-ı hamse-i bâtinâ ile o Letaif-i Aşereyi başka bir surette hikmetlerine esas tutmuşlar.

Hatta avam ve havas beyrinde tearûf etmiş olan insanın letaif-i aşeresi, ehl-i tarikin letaif-i aşeresiyle münasebettardır. Meselâ, vicdan, asap, his, akıl, heva, kuvve-i şeheviye, kuvve-i gadabiye gibi letaif kalp, ruh ve sırra ilâve edilse, Letaif-i Aşereyi başka bir surette gösterir. Daha bu letaiften başka, saika ve şaika ve hiss-i kablelvukuu gibi çok letaif var. Bu meseleye dair hakikat yazılsa, çok uzun olur. Vaktim de kısa olduğundan, kısa kesmeye mecbur oldum.

Senin ikinci sualin olan mana-i ismî ile mana-i harfînin bahsi ise, ilm-i nahvin umum kitapları başlarında o mesele izah edildiği gibi ilm-i hakikatin Sözlere ve Mektuplara

ahfa: çok gizli, ruhun derinliklerinde olan bir his, ahfa lâtifesi mertebelerin en sonunda ve en yüksek mertebede olanıdır.

ahval: hâller, durumlar.

anasır-ı erbaa: dört temel unsur; hava, su, toprak, ışıık.

asap: sinirler ve damarlar.

avam: yüksek tabakadan olmayan; normal sıradan halk üst tabakası.

bahis: mevzu, konu.

bahsetme: üzerinde konuş-

ma.

dair: alâkalı, ait.

ehl-i tarik: tarikat ehli, kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.

esas: asıl, temel.

hafî: gizli.

hakikat: gerçek.

havas: marifet ve yaşayışça üstün olan, üst tabaka.

havass-ı hamse-i bâtinâ: kalbe bağlı beş duygu:

havass-ı hamse-i zahire: za-

hirî beş duygu:

heva: nefsin zararlı ve günah olan arzulan.

hikmet: gizli sebep, ilâhî gaye.

hiss-i kablelvuku: bir şeyin meydana gelmeden önce hissedilmesi.

hükema: âlimler, filozoflar.

icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle.

ilâve: ekleme, katma.

ilm-i hakikat: hakikat ilmi.

ilm-i nahiv: Arapça dil bilgisi.

istidad-ı hayatiye: hayatî kabiliyetler.

istihrac-ı esrar-ı Kur'âniye: Kur'an'ın sırlarından çıkarımlar.

iştihar: şöret bulma.

izah: bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma.

kuvve-i gadabiye: hiddet, öfke duygusu.

kuvve-i şeheviye: dünya zevklerine istek duygusu; yeme, içme, konuşma, uyuma istek ve hissi gibi kabiliyetler.

lâtife: kalbe bağlı hassas bir duygu.

lâtife-i insaniye: insanî duygular, lâtifeler.

letaif: manevî duygular.

letaif-i aşere: on lâtif duygu.

mahiyet-i camia: çok manaları, vasıfları içinde toplanan mahiyet.

mana-i harfî: bir şeyin yaratıcısına bakan, onu tarif eden ve tanıtan manası.

mana-i ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası.

mecbur: zorunda kalma.

mertebe: derece, basamak.

mesail: meseleler.

meselâ: örneğin.

mesele: önemli konu.

mevcut: var olan.

münasebettar: ilgili, alâkalı.

münasip: uygun.

nakil: nakletme.

numune: örnek, misal.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

saika: sevk eden, sürükleyen, sebeb.

seyr-i sülûk: ruhun manevî makamlardaki seyr ve seyahati.

sır: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarına ait gizli hakikatlerin görüldüğü kalpteki duygu, gizli hakikat.

sual: soru.

suret: biçim, tarz.

şaika: istek uyandırıcı.

tabir: ifade.

tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar.

tearûf: bir şeyin herkes tarafından bilinmesi.

terakkiyat: terakkiler, yükselişler.

ulema-i zahiriye: Kur'an'ın zahir manalarına göre hakikatleri değerlendiren âlimler.

umum: bütün.

unsur: esas, asıl, madde.

vakit: zaman.

vazife: görev.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

namındaki risalelerinde temsilâtla kâfi beyanat var. Senin gibi zeki ve müdakkik bir zata karşı fazla izahat fazla oluyor. Sen âyineye baksan, eğer âyineye şişe için baksan, şişeyi kasten görürsün; içinde Re'fet tebeî, dolayısıyla nazara ilişir. Eğer maksat, mübarek simanıza bakmak için âyineye baksan, sevimli Re'fet'i kasten görürsün, ¹ **فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ** dersin; âyine şişesi tebeî, dolayısıyla nazara ilişir.

İşte birinci surette âyine şişesi mana-i ismîdir. Re'fet mana-i harfî oluyor. İkinci surette âyine şişesi mana-i harfidir, yani kendi için ona bakılmıyor, başka mana için bakılır ki, içinde olan akistir. Akis ise mana-i ismîdir, yani ² **دَلَّ عَلَى مَعْنَى فِي نَفْسِهِ** olan tarif-i isimde bir cihette da-

hildir. Ve âyine ise ³ **دَلَّ عَلَى مَعْنَى فِي غَيْرِهِ** olan harfin tarifi fine mâsadağ olur. Kâinat nazar-ı Kur'ânî ile bütün mevcudatı huruftur, mana-i harfî ile başkasının manasını ifade ediyorlar. Yani, esmasını, sıfâtını bildiriyorlar. Ruhsuz felsefe, ekseriya mana-i ismiyle bakıyor, tabiat bataklığına saplanıyor.

Her ne ise... Şimdi çok konuşmaya vaktim yoktur. Hatta *Fihriste*'nin en mühim, en kolay, en ahir parçasını dahi yazamıyorum.

⁴ **الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي**

Said Nursî

ahir: son.
akis: yansıma.
âyine: ayna.
beyanat: açıklamalar, izahlar.
cihet: yön.
dahil: içine girmiş.
ekseriya: pek çok zaman, sık sık, çok defa olarak.
esma: isimler.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fihriste: özet.
huruf: harfler.
ifade: anlatma.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kâfi: yeter.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kasten: bile bile, isteyerek.
maksat: kastedilen, istenilen şey.
mana: anlam.
mana-i harfî: bir şeyin yaratıcısına bakan, onu tarif eden ve tanıtan manası.
mana-i ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası.
mâsadağ: doğrulayıcı.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mübarek: feyizli, bereketli.
müdakkik: inceden inceye dik-

1. Yaratıcılık mertebelerinin en güzelinde olan Allah'ın şanı ne yücedir! (Mü'minin Suresi: 14.)
2. Manası kendi içindedir ve kendine işaret eder.
3. Tek başına bir manası yoktur; ancak başkasının manasını gösterir.
4. Bâkî olan yalnız Allah'tır.

katle araştırın.

mühim: önemli.

nam: ad.

nazar: bakış.

nazar-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın nazarı, bakış tarzı.

ruh: hayatın temeli ve sebebi

olan manevî varlık.

sıfât: nitelik, vasıf.

sima: yüz.

suret: biçim, tarz.

suret: biçim, tarz.

tabiat: maddî âlem.

tarif: bir şeyi belli noktalar ve

işaretlerle inceden inceye anlatıp tanıtmak; tanım.

tarif-i isim: isim tanıtımı.

tebeî: asıl olmayan, dolaylı.

temsilât: temsiller, örnekler.

vakit: zaman.

zat: kişi.

On Yedinci Lem'a

Zühre'den gelmiş "On Beş Nota"dan ¹ ibarettir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Mukaddime

BU LEM'ANIN telifinden on iki sene evvel, **(HAŞİYE)**

inayet-i Rabbaniye ile, marifet-i İlâhiyede bir hareket-i fikriye ve bir seyahat-i kalbiye ve bir inkişafat-ı ruhiyede tezahür eden bazı lemaat-ı tevhidiyeyi, Arabî olarak, Notalar suretinde Zühre, Şule, Habbe, Şemme, Zerre, Katre gibi risalelerde kaydetmiştim. Uzun bir hakikatin yalnız bir ucunu göstermek ve parlak bir nurun yalnız bir şuaını irae etmek tarzında yazıldığından, yalnız kendi kendime birer hatıra ve birer ihtar şeklinde olduğundan, başkalarının istifadesi mahdud kalmıştı. Hususan, en mümtaz ve en has kardeşlerimin kısm-ı azamı Arabî okumamışlar. Bunların ısrarı ve ilhahıyla, o Notaların, o Lem'aların kısmen izahlı ve kısmen kısa bir mealini Türkçe olarak yazmaya mecbur oldum. Şu Notalar ve Arabî risaleler, Yeni Said'in en evvel hakikat ilminden bir derece şuhut suretinde gördüğü için, tağyir edilmeden, mealleri yazıldı. Onun için, bazı cümleler sair Sözlerde de zikredilmekle beraber, burada da zikrediliyor. Ve bir kısmı, ga-

HAŞİYE: On iki sene evvel denilen tarih, Hicrî 1340, Milâdî 1921 seneleridir.

1. Zühre'nin tamamı On Yedi Nota olup, On Altıncı Nota *Tabiat Risalesi* olan Yirmi Üçüncü Lem'a olarak neşredilmiştir. On Yedinci Nota ise, Yedi Mesele olup, İkinci ve Dördüncü Meseleleri *İhlâs Risaleleri* olan Yirmi ve Yirmi Birinci Lem'alar, Üçüncü Meselesi de Yirmi İkinci Lem'a gibi muhtelif risalelere inkısam ederek Nur Külliyyatının değişik yerlerinde derç edilmiştir. (Naşirler)

Arabi: Arapça.
derç: içine alma, katma.
evvel: ilk.
evvel: önce.
habbe: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevi-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.

hakikat: gerçek.
hareket-i fikriye: düşünülerek yapılan hareket.
has: hususî, özel.
haşiye: dipnot.
hatıra: anı.
hususan: bilhassa, özellikle.
ibaret: meydana gelen, olu-

şan, müteşekkil.
ihhtar: hatırlatma, uyarı.
ilhah: zorlama, ısrar etme.
ilim: bilgi.
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın yardımı, Cenab-ı Hak'ın yapmış olduğu lütuflar, yardımlar.

* On Yedinci Lem'a, Barla'da 1933'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

inkısam: kısım, parça.
inkişafat-ı ruhiye: ruhî gelişmeler, ruhi ferahlık ve genişleme.
irae: gösterme.
istifade: faydalanma.
izah: açıklama yapma.
Katre: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevi-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
kismen: kısmî olarak.
kısm-ı azam: büyük kısım, çoğunluk.
Lem'a: Lem'alar kitabın her bir parçası..
Lem'a: parıltı, On Yedinci Lem'a.
lemaat-ı tevhidiye: Allah'ın birliğini gösteren parıltılar.
mahdud: sınırlı.
marifet-i İlâhiye: Allah'a mahsus ilim.
meal: mana, mefhum.
mecbur: zorunda kalma.
muhtelif: çeşitli.
mukaddime: giriş, ön söz.
mümtaz: seçkin.
neşredilme: yayınlama.
nota: işaret.
nur: parıltı, ışık.
risale: küçük kitapçık.
seyahat-i kalbiye: kalben seyahat.
suret: biçim, tarz.
şemme: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevi-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
şua: ışın.
şuhut: şahit olma, müşahade etme.
şule: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevi-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
tağyir: değiştirme, başkalaştırma.
tarz: biçim, suret.
telif: kitap yazma.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma.
Zerre: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevi-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
zühre: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevi-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale, çoban yıldızı.

yet mücmel olmakla beraber, izah edilmiyor, tâ letafet-i asliyesini kaybetmesin.

BİRİNCİ NOTA

Kendi nefsimi hitaben demiştim: Ey gafil Said! Bil ki, şu âlemin fenâsından sonra sana refakat etmeyen ve dünyanın harabıyla senden müfarakat eden bir şeye kalbini bağlamak sana lâıyk değildir. Hususan senin asrının inkırazıyla seni terk edip arka çeviren ve bahusus berzah seferinde arkadaşlık etmeyen ve hususan seni kabir kapısına kadar teşyi etmeyen, hususan bir iki sene zarfında ebedî bir firakla senden ayrılıp günahını senin boynuna takan, hususan senin rağmına olarak husulü anında seni terk eden fânî şeylerle kalbini bağlamak kâr-ı akıl değildir.

Eğer aklın varsa, uhrevî inkılâbatında, berzahî etvarında ve dünyevî inkılâbatının müsadematı altında ezilen, bozulan ve ebedî seferde sana arkadaşlığa muktedir olmayan işleri bırak, ehemmiyet verme, onların zevalinden kederlenme.

Sen kendi mahiyetine bak ki: Senin lâtifelerin içinde öyle bir lâtife var ki, ebedden ve Ebedî Zat'tan başkasına razı olamaz. Ondan başkasına teveccüh edemiyor. Masivasına tenezzül etmez. Bütün dünyayı ona versen, o fıtrî ihtiyacı tatmin edemez. O şey ise, senin duygularının ve

âlem: dünya, cihan.

asır: yüzyıl.

bahusus: hususiyetle, en çok.

berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer.

berzahî: kabir hayatıyla ilgili, berzah âlemi ile ilgili.

dünyevî: dünyaya ile ilgili.

ebed: sonsuzluk, daimilik.

ebedî: sonsuzluk, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.

ehemmiyet: önem.

etvar: hâl ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar.

fânî: ölümlü, geçici.

fenâ: yok olma, son bulma.

firak: ayrılık.

fıtrî: tabii, yaratılıştaki.

gafil: gaflette bulunan, dikkatsiz, ihtiyatsız.

gayet: son derece.

günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.

harap: yıkılma, alt üst olma.

hitaben: hitap ederek, söyleyerek.

husul: hâsıl olma, meydana gelme.

hususan: bilhassa, özellikle.

inkılâbat: inkılaplar, değişmeler.

inkıraz: yok olma, bitme.

izah: açıklama yapma.

kabir: mezar.

kâr-ı akıl: akıl işi, akla uygun.

keder: tasa, gam, acı, hüzn.

lâtfite: kalbe bağlı hassas bir duygu.

lâyık: uygun, yakışır.

letafet-i asliye: aslı güzelliği.

ler.

mahiyet: bir şeyin aslı, esası,

hakikati.

masiva: Allah'tan başka bütün varlıklar.

muktedir: iktidarlı, güçlü.

mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.

müfarakat: uzaklaşma, ayrılma.

müsademat: müsademeler, çarpışmalar.

nefis: kendisi.

nota: işaret.

rağmına: ona rağmen.

razi: hoşnut, memnun.

refakat: arkadaşlık, yoldaşlık.

sair: diğer, başka.

sefer: yolculuk.

tatmin: doyma, doyunluk.

tenezzül: inme, alçalma.

teşyi: uğurlama.

teveccüh: yönelme.

uhrevî: ahirete dair.

zarfında: süresince.

zat: azamet ve ululuk sahibi kişi.

zeval: zail olma, sona erme, yok olma.

zikir: anma, anılma.

lâtifelerinin sultanıdır. Fâtır-ı Hakîm'in emrine mutî olan o sultanına itaat et, kurtul.

İKİNCİ NOTA

Hakikattar bir rüyada gördüm ki, insanlara diyordum:

*“Ey insan! Kur’ân’ın desatirindendir ki, Cenab-ı Hak-
kın masivasından hiçbir şeyi, ona taabbüt edecek bir de-
recede kendinden büyük zannetme. Hem, sen kendini
hiçbir şeyden tekebbür edecek derecede büyük tutma.
Çünkü mahlûkat ma’budiyetten uzaklık noktasında mü-
savi oldukları gibi, mahlûkiyet nispetinde de birdirler.”*

ÜÇÜNCÜ NOTA

Ey gafil Said! Bil ki, galat-ı his nev’inden, gayet mu-
vakkat dünyayı lâyemut ve daimî görüyorsun. Etrafına ve
dünyaya baktığın zaman bir derece sabit ve müstemir
gördüğünden, fânî nefisini de o nazarla sabit telâkki etti-
ğinden, yalnız kıyametin kopacağından dehşet alıyor-
sun. Güya kıyametin kopmasına kadar yaşayacaksın gi-
bi, yalnız ondan korkuyorsun.

Aklını başına al. Sen ve hususî dünyanın, daimî zeval ve
fenâ darbesine maruzsunuz. Senin bu galat-ı hissin ve
mağlatan şu misale benzer ki: Bir adam, elinde olan âyi-
nesini bir hane veya bir şehre veya bir bahçeye karşı tut-
sa, misalî bir hane, bir şehir, bir bahçe, o âyinede görü-
nür. Edna bir hareket ve küçük bir tagayyür âyinenin
başına gelse, o hayalî hane ve şehir ve bahçede hercü-
merç ve karışıklık düşer. Hariçteki hakikî hane, şehir ve

âyine: ayna.

Cenab-ı Hak: Allah.

daimî: sürekli, devamlı.

desatir: düsturlar, kaideler.

edna: pek aşağı, bayağı.

fânî: ölümlü, geçici.

Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.).

fenâ: yok olma, son bulma, ölümlülük.

gafil: gâflette bulunan, dik-
katsiz, ihtiyatsız.

galat-ı his: his yanılgısı, duygu.

yanlış duygu.

gayet: son derece.

güya: sanki.

hakikattar: gerçekçi.

hakikî: gerçek.

hane: ev, mesken.

hariç: bir şeyin dışı, dışarı.

hercümerç: darmadağın, kar-
makarışık.

hususî: özel.

itaat: boyun eğme, uyma.

kiyamet: dünyanın sonu.

lâtife: kalbe bağlı hassas bir

duygu.

lâyemut: devamlı, ölmez.

ma’budiyet: ma’bud oluş,

ibadet edilmeye lâyık olma.

mağlâta: yanıltmak için yan-
lış doğru gösterme.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

mahlûkiyet: Allah tarafından halk edilmiş, yaratılmış ol-
mak.

maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan, uğ-
rama.

masiva: Allah’tan başka bütün varlıklar.

misal: örnek.

misalî: misale ait, numuneye ait.

mutî: itaat eden, boyun eğen.

muvaakkat: geçici.

müsavi: birbirine denk, aynı sevi-
yede olan

müstemir: yerleşmiş devamlı.

nazar: bakış.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nevi: çeşit, tür.

nispet: ölçü.

nota: işaret.

sultan: hükümdar, mutlak iktidar

sahibi olan.

taabbüt: ibadet etme, kulluk et-
me.

tagayyür: değişme, başkalaşma.

tekebbür: kibirlenme, kendini büyük sayma.

telâkki: kabul etme.

zan: sanma.

zeval: zail olma, sona erme, yok olma.

bahçenin devam ve bekası sana fayda vermez. Çünkü, senin elindeki âyinedeki hane ve sana ait şehir ve bahçe, yalnız âyinenin sana verdiği mikyasa ve mizan iledir.

Senin hayatın ve ömrün âyinedir. Senin dünyanın direği ve âyinesi ve merkezi, senin ömrün ve hayatındır. Her dakikada o hane ve şehir ve bahçenin ölmesi mümkün ve harap olması muhtemel olduğundan, her dakika senin başına yıkılacak ve senin kıyametin kopacak bir vaziyettedir. Madem öyledir; sen bu hayatına ve dünyana, çekemedikleri ve kaldıramadıkları yükleri yükletme!

DÖRDÜNCÜ NOTA

Bil ki, ekseriyetle Fâtır-ı Hakîmin âdetidir: Ehemmiyetli ve kıymettar şeyleri aynıyla iade ediyor. Yani, ekser eşyanın misliyle tazelenmesi, mevsimlerin tebeddülünde, asırların değişmesinde o kıymettar, ehemmiyetli şeyleri aynıyla iade ediyor. Yevmî ve senevî ve asrî haşirlerin umumunda, şu kaide-i âdetullah ekseriyetle muttarıt görünüyor.

İşte bu sabit kaideye binaen deriz: *Madem, fününun ittifakıyla ve ulûmun şahadetiyle, hilkat şeceresinin en mükemmel meyvesi insandır; ve mahlûkat içinde en ehemmiyetli insandır; ve mevcudat içinde en kıymettar insandır; ve insanın bir ferdi, sair hayvanatın bir nev'i hükmündedir; elbette, kat'î bir hads ile hükmedilir ki, haşır ve neşr-i ekberde, beşerin her bir ferdi aynıyla, cismiyle, ismiyle, resmiyle iade edilecektir.*

âdet: kanun.
asır: yüzyıl.
asrî: yüzyıllık.
âyine: ayna.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
beşer: insanlık.
binaen: -den dolayı.
ehemmiyetli: önemli.
ekser: pek çok.
ekseriyet: çoğunluk.
faide: fayda.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir makhada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.).
fert: birey.
fünun: fenler.
hads: zan, sezgi.
harap olma: yıkılma, alt üst olma.
haşır: toplanma.
haşr-i ekber: en büyük diriliş ve toplanma.

hayvanat: hayvanlar.
hilkat: yaratılış.
hükmetme: karar verme.
hükümünde: değerinde, yerinde.
iade: geri gönderme, gönderilme.
ittifak: fikir birliği etme.
kaide: kural.
kaide-i âdetullah: Cenab-ı Allah'ın yaratmasındaki âdet prensibi.
kat'î: kesin.
kıyamet: dünyanın sonu.

kıymettar: değerli, kıymetli.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mikyasa: ölçü, nispet.
misil: benzer.
mizan: ölçü.
muhtemel: ihtimal dahilinde olan.
muttarıt: düzgün, intizamlı, düzenli.
neşr-i ekber: en büyük neşir, mahşerde insanların diriltilmesi.

mesî:
nevi: çeşit, tür.
nota: işaret.
ömür: hayat.
sair: diğer, başka.
senevî: senelik, yıllık.
şahadet: şahit olma, şahitlik.
şecere: ağaç.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
ulûm: ilimler.
umum: hepsi, bütün.
vaziyet: durum.
yevmî: günlük.

BEŞİNCİ NOTA

Şu Notada, Avrupa fûnunu ve medeniyeti, Eski Said'in fikrinde bir derece yerleştiği için, Yeni Said harekât-ı fikriyede seyrettiği zaman, Avrupa'nın fûnun ve medeniyeti o seyahat-i kalbiyede emraz-ı kalbiyeye inkılâp ederek ziyade müşkülâta medar olduğundan, bilmecburiye, Yeni Said zihnini silkeleyip, müzahref felsefeyi ve sefih medeniyeti atmak isterken, kendi ruhunda Avrupa'nın lehinde şahadet eden hissiyat-ı nefsanîyeyi susturmak için, Avrupa'nın şahs-ı manevîsi ile bir cihette gayet kısa, bir cihette uzun, gelecek muhavereye mecbur olmuştur.

Yanlış anlaşılmasın, Avrupa ikidir. Birisi, İsevîlik din-i hakikîsinden aldığı feyizle hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye nafi sanatları ve adalet ve hakkaniyete hizmet eden fûnunları takip eden bu birinci Avrupa'ya hitap etmiyorum. Belki, felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyyiatını mehasin zannederek beşeri sefahate ve dalâlete sevk eden bozulmuş ikinci Avrupa'ya hitap ediyorum. Şöyle ki:

O zaman, o seyahat-i ruhiyede, mehasin-i medeniyet ve fûnun-i nafiadan başka olan malâyani ve muzır felsefeyi ve muzır ve sefih medeniyeti elinde tutan Avrupa'nın şahs-ı manevîsine karşı demiştim:

Bil, ey ikinci Avrupa! Sen sağ elinle sakîm ve dalâletli bir felsefeyi ve sol elinle sefih ve muzır bir medeniyeti tutup dava edersin ki, "Beşerin saadeti bu ikisiyledir."

adalet: hakkaniyet, âdillik.
beşer: insanlık.
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
dava: takip edilen fikir, iddia.
din-i hakikî: hakikî din, gerçek din.
emraz-ı kalbiye: kalp hastalıkları, kalp ile ilgili hastalıklar.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımın-

dan inceleyen ilim.
felsefe-i tabiiye: her şeyi tabiata dayandıran felsefe.
feyiz: bolluk, bereket.
fûnun: fenler.
fûnekât-ı fikriye: faydalı fenler.
gayet: son derece.
hakkaniyet: hak ve adaletle uygunluk.
harekât-ı fikriye: fikrî hareketler, faaliyetler.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.

hissiyat-ı nefsanîye: nefse ait duygular.
hitap: bir gruba veya bir topluluğa karşı söz söyleme.
inkılâp: değişme, dönüşme.
İsevîlik: Hz. İsa'nın dini; Hristiyanlık.
leh: onun tarafına, ondan yana.
malâyani: manasız, faydasız ve boş şey.
mecbur: zorunda kalma.
medar: sebep, vesile.
medeniyet: uygarlık.

mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler.
mehasin-i medeniyet: medeniyetin güzellikleri.
muhavere: konuşma.
muzır: zararlı.
müşkülât: müşküller, güçlükler, zorluklar.
müzahref: süprüntü, pislik.
nafi: faydalı, menfaat sağlayıcı.
nota: işaret.
saadet: mutluluk.
sakîm: hastalıklı, doğru ve sağlam olmayan.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sefih: zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olan, rezil, adî, bayağı.
sevk: yönlendirme.
seyahat-i kalbiye: kalp yolculuğu, kalben seyahat.
seyahat-i ruhiye: ruhun seyahatı, ruhen seyahat.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler.
şahadet: şahit olma, şahitlik.
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
zan: sanma.
zihin: bilinç, dimağ.
ziyade: fazlasıyla.
zulmet: karanlık.

Senin bu iki elin kırılsın ve şu iki pis hediyen senin başını yesin ve yiyecek!

Ey küfür ve küfranı dağıtıp neşreden bedbaht ruh! Acaba, hem ruhunda, hem vicdanında, hem aklında, hem kalbinde dehşetli musibetlerle musibettede olmuş ve azaba düşmüş bir adamın, cismiyle zahiri bir surette, aldatici bir ziynet ve servet içinde bulunmasıyla saadeti mümkün olabilir mi? Ona mes'ut denilebilir mi?

Âyâ, görmüyor musun ki, bir adamın cüz'î bir emirden me'yus olması ve vehmî bir emelden ümidi kesilmesi ve ehemmiyetsiz bir işten inkisar-ı hayale uğraması sebebiyle, tatlı hayaller ona acılaşıyor, şirin vaziyetler onu tazip ediyor, dünya ona dar geliyor, zindan oluyor. Hâlbuki, senin şeametinle kalbinin en derin köşelerinde ve ruhunun tâ esasında dalâlet darbesini yiyen ve o dalâlet cihetiyle bütün emelleri inkıtaa uğrayan ve bütün elemeleri ondan neş'et eden bir bîçare insana hangi saadeti temin ediyorsun? Acaba, zail, yalancı bir Cennette cismi bulunan ve kalbi, ruhu Cehennemde azap çeken bir insana mes'ut denilebilir mi? İşte, sen bîçare beşeri böyle baştan çıkardın; yalancı bir Cennet içinde Cehennemî bir azap çektiriyorsun.

Ey beşerin nefsi emmaresi! Bu temsile bak, beşeri ne-reye sevk ettiğini bil. Meselâ bizim önümüzde iki yol var. Birisinden gidiyoruz. Görüyoruz ki, her adım başında bîçare, âciz bir adam bulunur. Zâlimler hücum edip malını, eşyasını gasp ederek kulübeciğini harap ediyorlar.

âciz: zayıf, güçsüz.

âyâ: 'acaba, nasıl oluyor' gibi şaşkınlık bildiren bir edat.

azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.

bedbaht: bahtsız, zavallı.

beşer: insan.

bîçare: çaresiz.

cihet: yön.

cüz'î: küçük.

dalâlet: doğru yoldan ayrılma, azma.

ehemmiyet: önem.

elem: üzüntü, kaygı, maddî-manevî ızdırıp.

emel: ümit, umma, şiddetli arzu.

gasp: zorla alma, zaptetme.

hâlbuki: oysa ki.

Harap etme: yıkma, alt üst etme.

hücum: saldırma.

inkisar-ı hayal: hayal kırıklığı.

inkıta: kesilme, arkası gelmeme.

küfran: görülen iyiliği unutmama, nankörlük.

küfür: Allah'ın varlığına, birliğine

inanmama, imansızlık, dinsizlik.

meselâ: örneğin.

mes'ut: saadetli, bahtiyar, kutlu.

me'yus: ümitsiz, kederli.

musibet: felâket, belâ.

musibettede: belâya uğrayan, hastalık veya başka dertlere uğrayan.

nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.

neş'et: meydana gelme, ileri

gelme.

neşir: yayma.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

saadet: mutluluk.

servet: zenginlik.

sevk: yönlendirme.

suret: biçim, tarz.

şeamet: uğursuzluk, meymenetsizlik.

tazip: sıkıntı verme, azap çekirme.

temin: sağlama, karşılama.

temsil: benzetme, örnek.

vaziyet: durum.

vehmî: vehimle ilgili; gerçekte olmayıp fakat sanılan kuruuntu.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

zahiri: görünürde.

zail: zeval bulan, sona eren, yok olan.

zâlim: zulmeden, haksızlık eden.

zindan: hapishane.

zîynet: süs.

Bazen da yaralıyorlar. Öyle bir tarzda ki, acınacak hâline sema açılıyor. Nereye bakılsa, hâl bu minval üzere gidiyor. O yolda işitilen sesler zalimlerin gürültüleri, mazlumların ağlayışları olduğundan, umumî bir matem o yolu kaplıyor. İnsan, insaniyet cihetiyle gayrin elemiyle müteellim olduğundan, hadsiz bir eleme giriftar oluyor. Hâlbuki vicdan bu derece teellüme tahammül edemediğinden, o yolda giden, iki şeyden birisine mecbur olur: Yâ insaniyetten tecerrüt edip ve nihayetsiz vahşeti iltizam ederek öyle bir kalbi taşıyacak ki, kendi selâmetiyle beraber umurun helâketi onu müteessir etmesin; veyahut kalp ve aklın muktezasını iptal etsin.

Ey sefahat ve dalâletle bozulmuş ve İsevî dininden uzaklaşmış Avrupa! Deccal gibi bir tek gözü taşıyan ¹ kör dehan ile ruh-i beşere bu Cehennemî hâleti hediye ettin. Sonra anladın ki, bu öyle ilâçsız bir illettir ki, insanı âlâyı illiyyinden esfel-i safiline atar, hayvanatın en bedbaht derecesine indirir. Bu illete karşı bulduğun ilâç, muvakkaten iptal-i his hizmeti gören cazibedar oyuncakların ve uyutucu hevesat ve fanteziyelerindir. Senin bu ilâcın, senin başını yesin ve yiyecek! İşte, beşere açtığın yol ve verdiği saadet bu misale benzer.

İkinci yol ki, Kur'ân-ı Hakîm hidayetiyle beşere hediye etmiştir, şöyledir:

Görüyoruz ki, o yolun her menzilinde, her mekânında, her şehrinde bir sultan-ı âdilin müstakim askerleri her tarafta bulunuyorlar, geziyorlar. Ara sıra o sultanın

illet: hastalık.

iltizam: gerekli görme, taraftarlık yapma.

insaniyet: insanlık.

iptal-i his: hisleri uyuşturma; hisleri, vazifelerini yapamaz hâle koyma.

İsevî: Hz. İsa'nın dininden olanlar; Hristiyan.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

matem: hüzn, keder ve musibet karşısındaki ağlama, yas.

mazlum: zulüm görmüş, zulme uğramış.

mecbur: zorunda kalma.

mekân: yer, mahal.

menzil: yer, ev.

minval: hareket tarzı.

misal: örnek.

mukteza: iktiza eden, gereken.

muvakkaten: geçici olarak.

müstakim: doğru.

müteellim: elemli, kederli, hüznü.

müteessir: teessüre kapılan, üzülmüş, hüznü.

nihayetsiz: sonsuz.

ruh-i beşer: insan ruhu, insan varlığı.

saadet: mutluluk.

sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.

selâmet: salımlık, eminlik, dert, sıkıntı, kusur, noksanlık ile korku ve endişeden uzak olma.

sema: gökyüzü.

sultan: hükümdar.

sultan-ı âdil: adil hükümdar.

tahammül: yüklenme.

tarz: biçim, suret.

tecerrüt: soyutlanma.

teellüm: elemlenme, tasalanma, üzüntü duyma.

umum: bütün.

umumî: genel.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâki duygu.

zalim: zulmeden, haksızlık eden.

1. Bkz. Buhârî, Enbiya: 48, Libas: 68, Tabir: 11, 13, Fiten: 26; Müslim, İman: 273-276.

âlâyilliyin: Allah katında en iyilerin derecesi, en yüksek mertebe.

bedbaht: bahtsız, zavallı.

beşer: insan.

cazibedar: çekici, cazibeli.

Cehennemî: Cehenneme benzer.

cihet: yön.

dalâlet: doğru yoldan ayrıma, azma.

deccal: kıyamet zamanına

yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı, İslâmî şeahiri tahrip edeceği, tarihte görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şeriflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.

deha: üstün zekâ.

elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ızdırab.

esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı.

fanteziye: bol gösteriş, debede.

gayr: başka.

giriftar: tutkun, müptelâ.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hâlbuki: oysa ki.

hâlet: hâl.

hayvanat: hayvanlar.

helâket: yıkılma, mahvolma.

hevesat: hevesler.

hidayet: doğru olan, hak olan.

emriyle o askerlerin bir kısmını terhis ediyorlar. Silâhlarını, atlarını ve mirî levazımatlarını alıyorlar, onlara izin tezkeresini veriyorlar. O terhis olunan neferler, çendan ünsiyet ettikleri at ve silâhların teslim alınmasından zahiren mahzun oluyorlar; fakat hakikat noktasında, terhisle müferrah olup, sultanın ziyaretine ve padişahın payitahtına dönmesi ve padişahı ziyaret etmesi cihetinde gayet memnun oluyorlar.

Bazen terhis memurları acemi bir nefere rast geliyorlar. Nefer onları tanımıyor. “Silâhını teslim et” diyorlar. Nefer diyor: “Ben padişahın askeriyim, onun hizmetindeyim. Sonra onun yanına gideceğim. Siz neci oluyorsunuz? Eğer onun izin ve rızasıyla gelmişseniz, göz ve baş üstüne geldiniz. Emrini gösteriniz. Yoksa çekiliniz, benden uzak olunuz. Ben tek başımla kalsam, sizler binler dahi olsanız, yine sizinle dövüşeceğim. Kendi nefsim için değil, çünkü nefsim benim değil, benim sultanımdır. Belki bende ki nefsim ve silâhım, malikimin emanetidir. Emaneti muhafaza ve sultanımın haysiyetini himaye ve izzetini vikaye için size baş eğmeyeceğim!”

İşte, o ikinci yoldaki medar-ı sürur ve saadet olan binler ahvalden bu hâl bir numunedir. Sair ahvali sen kıyas et. Bütün o ikinci yolun seferinde, tevellüdat namında, sevinç ve şenlikle bir tahşidat ve sevkıyat-ı askeriye vardır ve vefiyat namında sürur ve mızıka ile terhisat-ı askeriye görünüyorlar. İşte, Kur’ân-ı Hakîm beşere bu yolu hediye etmiştir. Bu hediyeyi kim tam kabul etse, böyle iki

ahval: hâller, durumlar.
beşer: insanlık.
cihet: yön.
çendan: gerçi.
emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hediye: armağan.
himaye: koruma.
izzet: değer, itibar, şeref.
kıyas: karşılaştırma.
Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve fayda-

lar bulunan Kur’ân.
levazımat: lüzumlu madde-ler.
mahzun: hüznü, kederli.
malik: sahip.
medar-ı sürur: sevinç ve neşe vesilesi, sebebi.
memnun: hoşnut, razı.
mirî: devlete, hazineye ait.
mızıka: bando, armonika.
muhafaza: koruma.
müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna kavuşmuş.
namında: adında.

nefer: er.
nefis: kendi, şahıs.
numune: örnek.
padişah: hükümdar.
payitaht: yüce divan.
rıza: razı olma, kabul etme.
saadet: mutluluk.
sair: diğer, başka.
sefer: yolculuk.
sevkıyat-ı askeriye: asker sevkıyatı.
sultan: padişah, hükümdar.
sürur: sevinç, mutluluk.
tahşidat: toplamalar, yığma-

lar.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
terhisat-ı askeriye: asker terhisleri.
teslim: bir emaneti yerine verme.
tevellüdat: tevellütler, doğumlar.
tezkere: resmî izin kâğıdı.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet.
vefiyat: ölümler, vefatlar.
vikaye: ayakta tutma.
zahiren: görünüşte.

cihanın saadetine giden bu ikinci yoldan gider. Ne geçmiş şeyden mahzun ve ne de gelecek şeyden havf eder.

Ey ikinci, bozuk Avrupa! Senin çürük ve esassız esaslarının bir kısmı şunlardır ki: “En büyük melekten en küçük semeğe kadar her bir zîhayat kendi nefesine maliktir ve kendi zatı için çalışır ve kendi lezzeti için çabalar. Onun bir hakk-ı hayatı var. Gaye-i himmeti ve hedef-i maksadı yaşamak ve bekasını temin etmektir” diyorsun. Ve Hâlık-ı Kerîm’in kerem düsturlarından ve erkân-ı kâinatta kemal-i itaatle imtisal edilen düstur-i teavünle, nebatat hayvanatın imdadına ve hayvanat insanların yardımına koşmasından tezahür eden o umumî kanunun rahîmâne, kerîmâne civelerini cidal zannedip, “Hayat bir cidaldır” diye, ahmakane hükmetmişsin.

Acaba, o düstur-i teavünün cilvesinden olan, zerrat-ı taamiyenin kemal-i şevkle beden hücrelerinin gıdalandırılması için koşmaları nasıl cidaldır? Nasıl bir çarpışma mıdır? Belki o imdat ve o koşmak, Kerîm bir Rabbin emriyle bir teavündür.

Hem çürük bir esasın, “Her şey kendi nefesine maliktir” diyorsun. Hiçbir şey kendi nefesine malik olmadığına kat’î bir delil şudur ki:

Esbabın içinde en eşrefi ve ihtiyar noktasında en geniş iradelisi, insandır. Hâlbuki bu insanın düşünmek, söylemek ve yemek gibi en zahir ef’al-i ihtiyariyesinden yüz cüz’ünden onun dest-i ihtiyarına verilen ve daire-i iktidarına giren, yalnız meşkûk tek bir cüz’üdür. Böyle en

ahmakane: ahmakçasına.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
cidal: muharebe, kavga, çarpışma.
cihan: dünya, âlem.
cilve: görünme, tecelli.
cüz: kısım, parça.
daire-i iktidar: iktidar dairesi, yönetim dairesi.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
dest-i ihtiyar: irade eli, güç, kudret, kuvvet eli.

düstur: kanun, kaide.
düstur-i teavün: yardımlaşma prensibi.
ef’al-i ihtiyariye: kişinin kendi isteğiyle yaptığı işler.
erkân-ı kâinat: kâinatın direkleri.
esas: asıl, temel.
esbab: sebepler.
eşref: en şerefli.
gaye-i himmet: gayret ve çabanın gayesi, çalışmanın amacı.
hakk-ı hayat: yaşama hakkı.

hâlbuki: oysa ki.
Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanî bol olan yaratıcı, Allah.
havf: korku.
hayvanat: hayvanlar.
hedef-i maksat: maksat ve hedef.
hücre: canlı varlıkların en küçük yapısı.
hükmetmek: karar vermek, inanca varmak.
ihtiyar: tercih, irade.
imtisal: emre tamamen uy-

ma.
irade: dileme, isteme.
kat’î: kesin.
kemal-i itaat: tam ve mükemmel itaat.
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.
Kerîm: “ikram ve ihsanı bol olan” anlamında Allah’ın bir ismi.
kerîmâne: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile.
mahzun: hüznünlü, kederli.
malik: sahip.
meşkûk: şüpheli, şüphe edilen.
nebatat: bitkiler.
nefis: kendi, şahıs.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
rahîmâne: şefkat ve merhametli bir şekilde.
saadet: mutluluk.
semek: balık.
teavün: yardımlaşma.
temin: sağlama, karşılama.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma.
umumî: genel.
zahir: açık.
zan: sanma.
zat: kişi, fert.
zerrat-ı taamiye: yiyecek zerreleri, yemek tanecikleri.
zîhayat: hayat sahibi.

zahir fiilin yüz cüz'ünden bir cüz'üne malik olmayan, na-sıl kendine maliktir denilir?

Böyle en eşref ve ihtiyarı en geniş, bu derece hakikî tasarruftan ve temellükten eli bağlanmış bulunsa, “Sair hayvanat ve cematat kendi kendine maliktir” diyen, hayvandan daha ziyade hayvan ve cematattan daha zi-yade camit ve şuursuz olduğunu ispat eder.

Seni bu hataya atıp bu vartaya düşüren, bir gözlü de-handır. Yani, harika, menhus zekândır. O kör dehan ile, her şeyin hâlıkı olan Rabbini unuttun, mevhum bir tabi-ata isnat ettin, âsârını esbaba verdin, o Hâlık'ın malını batıl ma'bud olan tağutlara taksim ettin. Şu noktada ve o dehan nazarında, her zihayat, her bir insan, tek başıy-la hadsiz a'dâya karşı mukavemet etmek ve nihayetsiz hacatın tahsiline çabalamak lâzım geliyor. Ve zerre gibi bir iktidar, ince tel gibi bir ihtiyar, zail lem'a gibi bir suur, çabuk söner şule gibi bir hayat, çabuk geçer dakika gibi bir ömürle, o hadsiz a'dâya ve hacata karşı dayanmaya mecbur oluyor. Hâlbuki, o bîçare zihayatın sermayesi, binler matlûplarından birisine kâfi gelmiyor. Musibete gi-riftar olduğu zaman, sağır, kör esbaptan başka derdine derman beklemiyor. ¹ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ sırrı-na mazhar oluyor.

Senin karanlıklı dehan, nev-i beşerin gündüzünü gece-ye kalp etmiş. Yalnız o sıkıntılı, zulümlü ve zulmetli gece-ye ısındırmak için, yalancı, muvakkat lâmbalarla tenvi-rettin. O lâmbalar sürurla beşerin yüzüne tebessüm

a'dâ: zalim, çok düşmanlık eden.
âsâr: eserler.
batıl: boş, çürük, hurafe.
beşer: insanlık.
bîçare: çaresiz.
camit: ruhsuz, sert, cansız mad-de.
cemadat: cansız yaratıklar.
cüz: kısım, parça.
deha: üstün zekâ.
derman: ilâç, çare.
esbap: nedenler, sebepler.
eşref: en şerefli.
fiil: iş.
giriftar: tutkun, müptelâ.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakiki: gerçek.
hâlbuki: oysa ki.
hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hayvanat: hayvanlar.
ihtiyar: tercih, irade.
iktidar: güç yetme, bir işi gerçek-leştirmek için gereken kuvvet.
isnat: dayandırma.
ispat: doğruyu delillerle göster-me.
kâfi: yeter.
kalbetmek: bir hâlden diğer bir hale çevirmek.
lâzım: gerekli.
lem'a: panlı.
ma'bud: kudusine ibadet edilen.
malik: sahip.
matlûp: istenilen, aranan şey.
mazhar: nail olma, erişme.
mecbur: zorunda kalma.
menhus: uğursuz, kötü, meş'um.
mevhum: evham ürünü olan, ha-kikatte olmayan, vehim.
mukavemet: karşı koyma, diren-me.
musibet: felâket, belâ.
muvakkat: geçici.
nazar: itibar.
nev-i beşer: insanlık.

1. Kâfirlerin duası boşa gitmekten başka bir şeye yaramaz. (Ra'd Suresi: 14.)

nihayetsiz: sonsuz.

Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.

sair: diğer, başka.

sermaye: ana para.

sûrur: sevinç, mutluluk.

şule: alev.

suur: idrak, bilinç.

tabiat: maddî âlem, kâinat; âlem ve içindekiler.

tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankâr, her batıl ma'bud.

tahsil: elde etme, kazanma.

taksim: bölme.

tasarruf: kullanma hakkı, idareli kullanma.

tebessüm: gülümseme.

temellük: sahiplenme, mülk edinme.

tenvir: nurlandırma, ışıklan-dırma.

var: tehlike.

zahir: açık.

zail: zeval bulan, sona eren, yok olan.

zerre: pek küçük parça.

zihayat: hayat sahibi.

ziyade: fazla.

zulmet: karanlık.

zulüm: haksızlık, eziyet.

etmiyorlar. Belki beşerin ağlanacak acı hâllerindeki eblehâne gülmesine, o ışıklar müstehziyâne gülüp eğleniyor.

Her bir zihayat, senin şakirtlerin nazarında, zalimlerin hücumuna maruz, miskin birer musibetzededirler. Dünya bir matemhane-i umumiyedir. Dünyadaki sedalar ölüm-lerden, elemelerden gelen vaveylâlardır. Senden tam ders alan şakirdin, bir firavun olur. Fakat en hasis şeye ibadet eden ve menfaat gördüğü her şeyi kendine rab telâkki eden bir firavun-ı zelildir.

Hem senin şakirdin mütemerrittir. Fakat bir lezzeti için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerrittir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper derecede alçaklık gösterir.

Hem cebbardır. Fakat kalbinde bir nokta-i istinat bulamadığı için, zatında gayet âciz bir cebbar-ı hodfûruştur.

O şakirdin gaye-i himmeti hevesat-ı nefsanıyeyi tatmin ve hamiyet ve fedakârlık perdesi altında kendi menfaat-i nefsinı arayan ve hırs ve gururunu teskin etmeye çalışan bir dessastır. Nefsinden başka ciddî olarak hiçbir şeyi sevmiyor, her şeyi nefesine feda ediyor.

Amma Kur'an'ın halis ve tam şakirdi ise, bir abddir. Fakat âzam-ı mahlûkata karşı da ubudiyete tenezzül etmez ve Cennet gibi en büyük ve azam bir menfaati gaye-i ubudiyet yapmaz bir abd-i azizdir.

Hem halim selimdir. Fakat Fâtır-ı Zülcelâl'inden başkasına, izni ve emri olmadan tezellüle tenezzül etmez bir halim-i âlihimmettir.

abd: kul.
abd-i aziz: izzetli ve şerefli kul.
âciz: zayıf, güçsüz.
azam: en büyük.
azam-ı mahlûkat: yaratıkların en büyüğü.
beşer: insanlık.
cebbar: zorba.
cebbar-ı hodfûrus: devamlı kendini beğendirmeye çalışan, zalim ve gaddar zorba.
dessas: desise eden, aldatıcı, hileci.

eblehâne: akılsızcasına, ahmakcasına.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ızdırap.
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakâr: feda eden.
firavun: imansız, kâfir.
firavun-ı zelil: aşağılık firavun.
gaye-i himmet: gayret ve ça-

banın gayesi, çalışmanın amacı.
gaye-i ubudiyet: kulluk gayesi.
gayet: son derece.
gurur: boş şeylerle böbürlenme, kibir.
halim: yumuşak huylu, uysal.
halim-i âlihimmet: yüce gayretli, yumuşak huylu ve ağırbaşlı.
halis: samimi, saf, her amelinin, yalnız Allah rızası için işleyen.

hamiyet: gayret.
hasis: adi, alçak, bayağı.
hevesat-ı nefsanıye: nefsin gelip geçici olan çirkin arzu ve istekleri.
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
hücum: saldırma.
ibadet: tapma, kulluk.
maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan, uğrama.
matemhane-i umumıye: herkesin yas tuttuğu bir yer.
menfaat: fayda.
menfaat-i nefis: nefsin menfaati.
miskin: zavallı.
musibetzede: belâya uğrayan, hastalık veya başka dertlere uğrayan.
müstehziyâne: istihza edercesine, alay ederek.
mütemerrit: temerrüt eden, dik başlı, inatçı.
nazar: bakış, itibar.
nefis: kendi, kötülüğü isteyen ve teşvik eden kötü nefis.
nihayet: sonsuz.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
perde: örtü, engel.
rab: sahip, efendi.
seda: ses.
selim: temiz, samimi.
şakirt: talebe, öğrenci.
tatmin: doyma, doyunluluk.
telâkki: kabul etme.
tenezzül: alçalma.
teskin: sakinleştirme.
tezellül: kendini hor ve hakir gösterme, alçalma.
ubudiyet: kulluk.
vaveylâ: çılgın, feryat.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
zat: asıl, öz.
zihayat: hayat sahibi.
zillet: hakirlik, aşağılık, bayağılık.

Hem fakirdir. Fakat onun Malik-i Kerîm'i ona ileride iddihar ettiği mükâfatla bir fakir-i müstağnidir.

Hem zayıftır. Fakat kudreti nihayetsiz olan Seyyidinin kuvvetine istinat eden bir zaif-i kavidir ki, Kur'ân hakikî bir şakirdine Cennet-i ebediyyeyi dahi gaye-i maksat yaptırmadığı hâlde, ¹ bu zail, fânî dünyayı ona gaye-i maksat hiç yapar mı?

İşte iki şakirdin himmetlerinin ne derece birbirinden farklı olduğunu anla!

Hem felsefe-i sakîmenin şakirtleriyle Kur'ân-ı Hakîmin tilmizlerinin hamiyetkârlık ve fedakârlıklarını bununla muvazene edebilirsiniz; şöyle ki:

Felsefenin şakirdi, kendi nefsi için kardeşinden kaçır, onun aleyhinde dava açar. Kur'ân'ın şakirdi ise, semavat ve arzdaki umum salih ibadî kendine kardeş telâkki ederek, gayet samimî bir surette onlara dua eder. ² Ve saadetleriyle mes'ut oluyor. Ve ruhunda şedit bir alâkayı onlara karşı hisseder ki, duasında ³ **اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ** der. Hem en büyük şey olan Arş ve şemsi musahhar birer memur ve kendi gibi bir abd, bir mahlûk telâkki eder.

Hem iki şakirdin ulviyet ve inbisat-ı ruhlarını bundan kıyas et ki:

Kur'ân, kendi şakirtlerinin ruhuna öyle bir inbisat ve ulviyet verir ki, doksan dokuz taneli tesbihe bedel, doksan dokuz esma-i İlâhiyenin cilvelerini gösteren doksan

abd: kul.
alâka: ilgi, bağ.
aleyh: karşı, karşıt.
arş: göğün en yüksek katı.
arz: yer, dünya.
bedel: karşılık.
Cennet-i ebediye: ebedî, sonsuz Cennet hayatı.
cilve: görüntü, tecelli.
dava: şikâyetçi olma, davacı olma.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
fakir-i müstağni: başkalarına ihtiyac duymayan fakir.
fânî: ölümlü, geçici.
fedakâr: feda eden.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımında inceleyen ilim.
felsefe-i sakîme: yanlış yoldaki felsefe, sakat felsefe.
gaye-i maksat: asıl gaye.
gayet: son derece.
hakiki: gerçek.
hamiyetkâr: hamiyet ve gayret gösteren.
himmet: çabalama, gayret gösterme.
ibad: abdlar, kullar.
iddihar: biriktirme, toplama.
inbisat: yayılma, açılma, ferahlatma.
inbisat-ı ruh: ruh genişlemesi, ruh ferahlığı.
istinat: dayanma, güvenme.
kıyas: karşılaştırma.
kudret: kuvvet, iktidar.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
Malik-i Kerîm: bol ihsan ve ikram sahibi olan, her şeyin gerçek sahibi Allah.
mes'ut: saadetli, bahtiyar.
musahhar: boyun eğen, emir al-

1. Tevbe Suresi: 72.

2. Bakara Suresi: 286; Âl-i İmran Suresi: 16, 147, 193; Neml Suresi: 19; Nuh Suresi: 28; İbrahim Suresi: 41.

3. Allah'ım! Mü'min erkek ve kadınları bağışla.

tına giren.

muvazene: mukayese.

mükâfat: ödül.

nefis: kendi, şahıs.

nihayetsiz: sonsuz.

saadet: mutluluk.

salih: itikatlı, dindar, dinin emirlerine uyan.

semavat: semalar, gökler.

Seyyid: efendi.

suret: biçim, tarz.

şakirt: talebe, öğrenci.

şedit: şiddetli.

şems: güneş.

telâkki: kabul etme.

tilmiz: talebe.

ulviyet: ulvîlik, yücelik, yükseklik.

umum: bütün.

zaif-i kavi: zayıflığı ile Cenab-ı Hakkin sonsuz kuvvetine dayanarak güç kazanan.

zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan.

dokuz âlemlerin zerratını, birer tesbih taneleri olarak şakirtlerinin ellerine verir, “Evratlarınızı bununla okuyunuz” der. İşte, Kur’ân’ın tilmizlerinden Şah-ı Geylânî, Rufâî, Şazeli (r.a.) gibi şakirtleri, virtlerini okudukları vakit dinle, bak! Ellerinde silsile-i zerratı, katarat adetlerini, mahlûkatın aded-i enfasını tutmuşlar, onunla evratlarını okuyorlar, Cenab-ı Hakkı zikir ve tesbih ediyorlar.

İşte, Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan’ın mu’cizâne terbiyesine bak ki, nasıl edna bir kederle ve küçük bir gamla başı dönüp sersemleşen ve küçük bir mikroba mağlûp olan bu küçük insan, terbiye-i Kur’ân ile ne kadar teâlî ediyor. Ve ne derece letaifi inbisat eder ki, koca dünya mevcudatını virdine tesbih olmakta kısa görüyor. Ve Cenneti zikir ve virdine gaye olmakta az gördüğü hâlde, kendi nefsinin Cenab-ı Hakkın edna bir mahlûkunun üstünde büyük tutmuyor.¹ Nihayet izzet içinde nihayet tevazuu cem ediyor. Felsefe şakirtlerinin buna nispeten ne derece pest ve aşağı olduğunu kıyas edebilirsin.

İşte, felsefe-i sakîme-i Avrupayeden yekçeşm olan dehasının yanlış gördüğü hakikatleri, iki cihana bakan, gaybaşına parlak iki gözüyle iki âleme nazar eden, beşer için iki saadete iki eliyle işaret eden hüda-i Kur’ânî der ki: Ey insan! Senin elinde bulunan nefis ve malın senin mülkün değil, belki sana emanettir. O emanetin maliki her şeye kadîr, her şeyi bilir bir Rahîm-i Kerîmdir. O senin yanındaki mülkünü senden satın almak istiyor; tâ senin için muhafaza etsin, zayi olmasın. İleride mühim bir fiyat sana verecek. Sen muvazzaf ve memur bir askersin.

1. Bkz. Tirmizî, Züht: 9; İbnî Mâce: 19.

aded-i enfa: en faydalı sayı, miktar.
adet: sayı, miktar.
âlem: dünya, cihan.
beşer: insanlık.
cem: toplama.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihan: dünya, âlem.
deha: çok akıllılık, zekiliğin son derecesi.
edna: pek aşağı, en bayağı.

emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey.
evrat: virtler, okunması âdet olan dinî dualar.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
felsefe-i sakîme-i Avrupa-îye: Avrupa’nın sakat ve karanlılık felsefesi.
gam: keder, tasa.

gaybaşına: gaybı bilen, görürmeyen âlemi gören.
gaye: maksat.
hakikat: gerçek.
hüda-i Kur’ânî: Kur’ân’ın gösterdiği doğru yol.
inbisat: yayılma, açılma.
işaret: gösterme.
izzet: itibar, şeref.
kadîr: her şeye gücü yeten.
katarat: katreler, damlalar.

keder: tasa, kaygı, hüzn.

kıyas: karşılaştırma.

Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur’ân-ı Kerîm.

letaif: lâtifeler, manevî duygular.

mağlûp: yenilme, yenilmiş olma.

mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

malik: sahip.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

mu’cizâne: mu’cize gibi.

muhafaza: koruma.

muvazzaf: vazifeli.

mühim: önemli.

mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.

nazar: göz atma, bakma.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nihayet: son derece.

nispeten: nispetle, kıyaslayarak.

pest: alçak, aşağı.

Rahîm-i Kerîm: ikramı bol olan ve kullarına çok çok merhamet eden Allah.

saadet: mutluluk.

silsile-i zerrat: atomlar zinciri.

şakirt: talebe, öğrenci.

teâlî: yükselme, yücelme.

terbiye: besleme, yetiştirme, büyütmeye; besleyip büyütmeye.

terbiye-i Kur’ân: Kur’ân’ın tarif ettiği ve verdiği terbiye.

tesbih: Allah’ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.

tevazu: alçak gönüllülük.

tilmiz: talebe.

virt: belli zamanlarda okunması manevî bir vazife olarak kabul edilen Kur’ân cüzleri, Esma-i Hüсна ve dualar.

yekçeşm: tek gözülü.

zayi: elden çıkmış, telef olmuş.

zerrat: zerreler.

zikir: Allah’ın adlarını anarak dua etme.

Onun namıyla çalış ve hesabıyla amel et. Odur ki, muhtaç olduğun şeyleri sana rızık olarak gönderiyor ve senin takatin yetmediği şeylerden seni muhafaza eder. Senin şu hayatının gayesi, neticesi, o Malik'in esmasına ve şunatına bir mazhariyettir. Sana bir musibet geldiği vakit, de: ¹ **أَنَا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** Yani, “Ben Malik'imın hizmetindeyim, ey musibet! Eğer Onun izin ve rızasıyla geldinse, merhaba, safa geldin. Çünkü, elbette bir vakit Ona döneceğiz ve Onun huzuruna gideceğiz ve Ona müştakız. Madem her hâlde bir zaman bizi hayatın tekâlifinden azat edecektir; haydi, ey musibet, o terhis ve o azat etmek senin elinle olsun, razıyım. Eğer benim emanet muhafazasında ve vazifeperverliğimi tecrübe suretinde sana emir ve irade etmiş, fakat sana teslim olmaklığıma izin ve rızası olmazsa, benim takatim yettikçe, emin olmayana, Malik'imın emanetini teslim etmem” der.

İşte, binden bir numune olarak, deha-i felsefinin ve hüda-i Kur'anînin verdikleri derslerin derecelerine bak. Evet, iki tarafın hakikat-i hâli, sabıkan beyan edilen tarzla gidiyor. Fakat hidayet ve dalâlette insanların dereceleri mütefavittir, gafletin mertebeleri muhtelif. Herkes her mertebede bu hakikati tamamıyla hissedemez. Çünkü gaflet, hissi iptal ediyor. Ve bu zamanda öyle bir derecede iptal-i his etmiş ki, bu elîm elemin acısını ehl-i medeniyet hissetmiyorlar. Fakat hassasiyet-i ilmiyenin tezayüdüyle ve her günde otuz bin cenazeyi gösteren mevtin ikazatıyla o gaflet perdesi parçalanıyor. Ecnebilerin tağutlarıyla ve fûnun-i tabiiyeleriyle dalâlete gidenlere

amel: fiil, iş.
azat: serbest bırakma.
beyan: anlatma, izah.
cenaze: ölü.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma, azma.
deha-i felsefi: felsefî kuvvet, felsefeyle ilgili deha.
ecnebi: yabancı.
ehl-i medeniyet: şehirli, uygar, görgülü, kibar ve nazık insanlar.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ızdırap.
elim: çok acı verici, elemli.
emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey.
emin: güvenilir.
esma: isimler.
fûnun-i tabiiye: tabiat fenleri; tabiatçılık.
gaflet: gafillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık.
gaye: maksat, amaç.
hakikat: gerçek.
hakikat-i hâl: durumun gerçek yönü, işin iç yüzü.
hassasiyet-i ilmiye: ilme ait olan dikkat ve ihtimam.
hayat: yaşama, canlılık, dirilik.
hidayet: doğru olan.
hüda-i Kur'ânî: Kur'an'ın gösterdiği doğru yol.
ikazat: ikazlar, uyarılar.
iptal-i his: hisleri, vazifelerini yapamaz hâle koyma.
irade: dileme, isteme.
Malik: mülkü veren Allah.
mazhariyet: elde etme, nail olma, kavuşma.
mertebe: derece, basamak.
mevt: ölüm, vefat.

1. Hiç şüphesiz biz Allah'ın kullarını ve sonunda yine Ona döneceğiz. (Bakara Suresi: 156.)

muhafaza: koruma.
muhtac: ihtiyacı olan.
muhtelif: çeşitli.
musibet: felâket, belâ.
müştak: iştiaqlı, arzulu, âşık.
mütefavit: birbirinden farklı.
nam: isim.
netice: sonuç.
numune: örnek.
rıza: hoşnut olma.
rızâ: razı olma, kabul etme.

rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
sabıkan: evvelce, bundan önce.
safa: rahat ve huzurlu olma, gönül şenliği.
suret: biçim, tarz.
suunat: işler.
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, her batıl ma'bud.

takat: bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü.
tarz: biçim, suret.
tecrûbe: deneyim.
tekâlif: teklifler.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
teslim: bir emaneti yerine verme.
tezayüt: artma, ziyadeleşme.
vazifeperver: vazife sever.

ve onları körü körüne taklit edip ittiba edenlere binler nefrin ve teessüfler! ¹

Ey bu vatan gençleri! Frenkleri taklide çalışmayınız. Âyâ, Avrupa'nın size ettikleri hadsiz zulüm ve adavetten sonra, hangi akıl ile onların sefahat ve batıl efkârlarına ittiba edip emniyet ediyorsunuz? Yok, yok! Sefihâne taklit edenler, ittiba değil, belki şuursuz olarak onların safına iltihak edip kendi kendinizi ve kardeşlerinizi idam ediyorsunuz. Ağâh olunuz ki, siz ahlâksızcasına ittiba ettikçe, hamiyet davasında yalancılık ediyorsunuz. Çünkü şu surette ittibanız, milliyetinize karşı bir istihfaftır ve millette bir istihzadır.

² هَدَيْنَا اللَّهَ وَإِيَّاكُمْ إِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ

ALTINCI NOTA

Ey kâfirlerin çokluklarından ve onların bazı hakaik-i imaniyenin inkârındaki ittifaklarından telâşa düşen ve itikadını bozan bîçare insan! Bil ki, kıymet ve ehemmiyet, kemiyette ve adet çokluğunda değil. Çünkü, insan eğer insan olmazsa, şeytan bir hayvana inkılâp eder. İnsan, bazı Frenkler ve Frenkmeşrepler gibi ihtirasat-ı hayvaniyede terakki ettikçe, daha şiddetli bir hayvaniyet mertebesini alır. Sen görüyorsun ki, hayvanatın kemiyet ve adet itibarıyla hadsiz bir çokluğu varken, ona nispeten insan gayet az iken, umum enva-ı hayvanat üstünde sultan ve halife ve hâkim olmuştur.

İşte, muzır kâfirler ve kâfirlerin yolunda giden sefipler, Cenab-ı Hakkın hayvanatından bir nevi habislerdir ki,

hamiyet: gayret.
hayvanat: hayvanlar.
hayvaniyet: hayvanlık.
idam: yok etme, öldürme.
ihtirasat-ı hayvaniye: hayvanî hislerin teminine; yeme, içme ve nefsin diğer arzularını yerine getirme gibi konularda gösterilen aşırı arzu ve istekler.
iltihak: katılma.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
inkılâp: değişme, dönüşme.
istihfaf: küçümseme, hafife alma.
istihza: alaya alma.
itibarıyla: ehemmiyetiyle, değeriyle.
itikad: bir inanca, bağlanma, inanma.
ittiba: tâbi olma, uyma.
ittifak: fikir birliği etme.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kemiyet: sayı çokluğu.
kıymet: değer.
körü körüne: sonucunu düşünmeme.
mertebe: derece, basamak.
muzır: zararlı.
nefrin: lânet, beddua.
nevi: çeşit, tür.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nota: işaret.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sefiş: zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olan, aşağılık, bayağı.
sefihâne: helâl olmayan zevk ve eğlencelere düşkün olarak.
sultan: padişah, hükümdar.
suret: biçim, tarz.
şuur: idrak, bilinç.
taklit: başkasının fikir ve görüşlerine körü körüne uyma, onun gibi hareket etme.
taklit: başkasının fikir ve görüşlerine körü körüne uyma.
teessüf: üzülmeye, eseflenmeye, acı duyma.
telâş: endişe, kaygı.
terakki: yükselme, ilerleme.
umum: bütün.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

1. Bkz. Âl-i İmran Suresi: 100.

2. Allah bizi ve sizi sırat-ı müstakimde eylesin.

adavet: düşmanlık.
agâh: uyanık.
âyâ: 'acaba, nasıl oluyor' gibi şaşkınlık bildiren bir edat.
batıl: boş, beyhude, çürük, hurafe.
bîçare: çaresiz.
Cenab-ı Hak: Allah.
dava: takip edilen fikir, iddia.
efkâr: düşünceler, fikirler, gö-

rüşler.
ehemmiyet: önem.
emniyet: emin olma, güvenme.
enva-ı hayvanat: hayvanların türleri, çeşitleri.
Frenk: Avrupalı.
Frenkmeşrep: Batılıları taklit eden, onlar gibi yaşayan.
gayet: son derece.

habis: hilekâr, alçak, kötü, pis, soysuz.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hâkim: her şeye hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan.
halife: Allah adına ve Onun izniyle hareket eden, yöneten, idare eden.

Fâtır-ı Hakîm onları dünyanın imareti için halk etmiştir. Mü'min ibadına ettiği nimetlerin derecelerini bildirmek için, onları bir vahid-i kıyasî yapıp, akıbetinde, müstahak oldukları Cehenneme teslim eder.

İşte, küffarın ve ehl-i dalâletin bir hakikat-i imaniyeyi inkâr ve nefyetmelerinde kuvvet yoktur. Çünkü, nefiy sırrıyla, ittifakları kuvvetsizdir. Bin nefyedeciler, bir tek hükümündedir. Meselâ, bütün İstanbul ahalisi, Ramazan'ın başında ayı görmediğinden nefyetse, iki şahidin ispatıyla o cemm-i gafîrin nefiy ve ittifakı sukut eder. Madem küfrün ve dalâletin mahiyeti nefiydir ve inkârdır, cehildir ve ademdir; küffarın kesretle ittifakı ehemmiyetsizdir. Ehl-i hakkın, hak ve sabit ve sübutu ispat olunan mesail-i imaniyede, şuhuda istinat eden iki mü'minin hükmü, hadsiz o ehl-i dalâletin ittifakına racih olur, galebe eder.

Bu hakikatin sırrı şudur ki: Nefyedenlerin davaları sureten bir iken, müteaddittir; birbirleriyle ittihat edemez ki kuvvetlensin. İspat edicilerin davaları ittihat ediyor, birbirinden kuvvet alır. Çünkü gökteki hilâl-i Ramazan'ı görmeyen der ki: "Benim nazarımda ay yoktur; benim yanımda görünmüyor." Başkası da "Nazarımda yoktur" der. Daha başkası da öyle der. Her biri kendi nazarında yoktur der. Her birinin nazarları ayrı ayrı ve nazara perde olan esbap dahi ayrı ayrı olabildiği için, davaları da ayrı ayrı olur, birbirine kuvvet veremez.

Fakat ispat edenler demiyor ki, "Benim nazarımda ve gözümde hilâl var." Belki "Nefsülemirde, göğün yüzünde hilâl vardır, görünür" der. Görenler bütün aynı davayı ve

adem: yokluk.
ahali: halk.
akıbet: son.
cehil: bilgisizlik, cehalet.
cemm-i gafir: ekseriyet, çoğunluk
dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılma, azmak.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehemmiyet: önem.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hak: Hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan.
esbap: nedenler, sebepler.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.).
galebe: galip gelme, üstünlük.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek.
hakikat-i imaniye: imana ait hakikat.
halk: yaratma.
hilâl: yeni ay.
hilâl-i Ramazan: Ramazan ayına girdiğini gösteren hilâl.

hükümünde: değerinde, yerinde.
hüküm: karar.
ibad: abdler, kullar.
imaret: bayındır hale getirme, mamurluk.
inkâr: kabul ve tasdik etme, inanmama.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istinat: dayanma.
ittifak: fikir birliği etme.
ittihat: fikir birliği etme.
kesretle: çoklukla.

küffar: kâfirler.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati, iç yüzü.
mesail-i imaniye: imanî meseleler.
meselâ: örneğin.
mü'min: iman eden, inanan.
müstahak: hak etmiş.
müteaddit: çeşit çeşit.
nazar: bakış.
nefiy: olumsuzlama, inkâr et-

me.
nefsülemir: aslında, hakikatin kendisi.
nimet: lütuf, ihsan.
perde: örtü, engel.
racih: daha daha üstün.
sukut: düşme.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla.
sübut: sabit olma.
şahit: şahitlik yapan.
şuhut: şahit olma, müşahade etme.
vahid-i kıyasî: ölçü birimi.

“Nefsülemirde vardır” der. Demek bütün davalar birdir. Nefyedenlerin nazarları ayrı ayrı olduğundan, davaları da ayrı ayrı olur. Nefsülemre hükmedemiyorlar. Çünkü nef-sülemirde nefiy ispat edilmez. Çünkü ihata lâzımdır.

¹ وَالْعَدَمُ الْمَطْلُوقُ لَا يُثَبِّتُ إِلَّا بِمُشْكَلَاتٍ عَظِيمَةٍ bir kaide-i usul-dür. Evet, bir şeyi dünyada var desen, yalnız o şeyi gös-termek kâfi gelir. Eğer yok deyip nefyetsen, bütün dün-yayı eleyip göstermek lâzım gelir ki, tâ o nefiy ispat edil-sin.

İşte bu sırra binaen, ehl-i küfrün bir hakikati nefyetme-si ise, bir meseleyi halletmek veyahut dar bir delikten geçmek veyahut bir hendekten atlamak misalindedir ki, bin de, bir de, birdir. Çünkü birbirine yardımcı olamaz. Fakat ispat edenler nefsülemirde hakikat-i hâle baktıkla-rı için, müddeaları ittihat ediyor. Kuvvetleri birbirine yar-dım eder. Büyük bir taşın kaldırmasına benzer ki, ne ka-dar eller yapışsa daha ziyade kaldırması kolay olur ve bir-birinden kuvvet alır.

YEDİNCİ NOTA

Ey Müslümanları dünyaya şiddetle teşvik eden ve sa-nat ve terakkiyat-ı ecnebiyeye cebirle sevk eden bedbaht hamiyetfuruş! Dikkat et, bu milletin bazılarının din ile bağlandıkları rabitaları kopmasın. Eğer böyle ahmakane, körü körüne topuzların altında bazılarının dinden rabitala-rı kopsa, o vakit hayat-ı içtimaiyede bir semm-i kâtil hük-münde o dinsizler zarar verecekler. Çünkü mürtedin vic-danı tamam bozulduğundan, hayat-ı içtimaiyeye zehir

çıkan.

nazar: bakış.

nefiy: olumsuzlama, inkâr etme.

nefsülemir: aslında, hakikatin kendisi, işin hakikati.

nota: işaret.

rabita: bağ.

semm-i kâtil: öldürücü zehir.

sevk: önüne katıp sürme.

terakkiyat-ı ecnebiye: yabancı-ların sağladığı gelişmeler, ilerle-meler.

teşvik: şevklendirmek, cesaret vermek.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şer-den ayırt etmeye yardımcı olan ahlâki duygu.

ziyade: çok, fazla.

1. Adem-i mutlak (mutlak yokluk), pek büyük zorluklarla dahi olsa ispat edilemez.

ahmakane: ahmakçasına, akılsızca.

bedbaht: bahtsız, zavallı.

binaen: -den dolayı.

cebir: zorlama.

dava: takip edilen fikir, iddia.

ehl-i küfür: küfür ehli, kâfir-ler.

hakikat: gerçek.

hakikat-i hâl: bir şeyin aslı, esası ve hakikati.

hamiyetfuruş: gayretkeş, ha-miyetli görünmeye çalışan.

hayat-ı içtimaiye: sosyal ha-yat, toplum hayatı.

hendek: derince çukur.

hükmetme: karar verme.

hükümünde: değerinde, yerin-de.

ihata: kuşatma.

ispat: doğruyu delillerle gös-terme.

ittihat: fikir birliği etme.

kâfi: yeter.

kaide-i usul: usul kaidesi, te-mel kural.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

mesele: önemli konu.

misal: örnek.

müddea: iddia olunan, iddia edilen şey.

mürtet: Müslüman olduğu hâlde dinden dönen, dinden

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

amir: emreden, iş buyuran.

bâki: ebedî, daimî.

bedbaht: bahtsız, zavallı.

bizzat: kendisi, şahsen.

dâî: davet eden, çağırın.

davet: çağırma.

divane: deli.

durub-i emsal: atasözleri.

düstur: kaide, kural.

efkâr: düşünceler, fikirler.

ehl-i zimme: İslâm ülkesinde yaşayan gayrimüslimler.

ekseriyet: çoğunluk.

eliyazübillâh: Allah'a sığınırım,

Allah korusun !

esbap: nedenler, sebepler.

fakr-ı hâl: fakir olma hâli, fakirlik.

fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket eden, günahkâr.

fısk: Hak yoldan veya hak yolundan çıkma, Allah'a karşı isyan etme.

hain: hıyanet eden.

hakk-ı hayat: yaşama hakkı.

hâlbuki: oysa ki.

havas: hasseler, duyular, duygular.

hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.

heva: heves, nefsin arzusu.

hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.

hisseye: pay, nasip.

hükümüne: değerine, yerine.

ikaz: uyarı.

ilm-i usul: usul ilmi, bir işin nasıl yapılması gerektiğini gösteren, o işin nasıl yapılırsa geçerli olacağını açıklayan ilim, metodoloji.

irtidat: İslâm dininden çıkma.

kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.

kesret: çokluk.

makbul: geçerli, muteber.

merdudü's-şahadet: şahitlikleri kabul edilmeyenler.

mezheb-i Hanefiye: Hanefî mezhebi.

muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan.

musalâha: karşılıklı anlaşma, barışma.

mü'min: iman eden, inanan.

mürtet: Müslüman olduğu hâlde dinden dönen.

Müslüman: İslâm dininden olan, Müslim.

mütedeyyin: dinin emirlerini ek-

olur. Ondandır ki, ilm-i usulde “Mürtedin hakk-ı hayatı yoktur. Kâfir eğer zimmi olsa veya musalâha etse hakk-ı hayatı var” diye usul-i şeriatın bir düsturudur. Hem mezheb-i Hanefiyede, ehl-i zimmeden olan bir kâfirin şahadeti makbuldür; fakat, fasık merdudü's-şahadettir. Çünkü haindir.

Ey bedbaht, fasık adam! Fasıkların kesretine bakıp aldanma ve “Ekseriyetin efkârı benimle beraberdir” deme. Çünkü fasık adam, fıskı isteyerek ve bizzat talep edip girmemiş; belki içine düşmüş, çıkamıyor. Hiçbir fasık yoktur ki, salih olmasını temenni etmesin ve amirini ve reisini mütedeyyin görmek istemesin. İllâ ki, eliyazübillâh, irtidat ile vicdanı tefessüh edip, yılan gibi zehirlemekten lezzet alsın!

Ey divane baş ve bozuk kalp! Zanneder misin ki Müslümanlar dünyayı sevmiyorlar veyahut düşünmüyorlar ki fakr-ı hâl düşmüşler; ve ikaza muhtaçtırlar, tâ ki dünyadan hissesini unutmasınlar?

Zannın yanlıştır, tahminin hatadır. Belki hırs şiddetlenmiş; onun için fakr-ı hâl düşüyorlar. Çünkü *mü'minde hırs sebeb-i hasarettir ve sefalettir.* ¹ **الْخَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ**

durub-i emsal hükmüne geçmiştir. Evet, insanı dünyaya çağırın ve sevk eden esbap çoktur. Başta nefis ve hevası ve ihtiyaç ve havassı ve duyguları ve şeytanı ve dünyanın sûrî tatlılığı ve senin gibi kötü arkadaşları gibi çok dâîleri var. Hâlbuki bâkî olan ahirete ve uzun hayat-ı ebediye davet eden azdır. Eğer sende zerre miktar bu

1. Hırs gösteren kişi umduğunu bulamaz ve zarara uğrar.

siksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.

reis: başkan.

salih: itikatlı, dindar, dinin emirlerine uyan.

sebeb-i hasaret: hasara, zarara, ziyana uğrama nedeni.

sefalet: sefillik, düşkünlük,

maddî ve manevî yoksulluk sonucu meydana gelen düşkünlük.

sevk: önüne katıp sürme.

sûrî: görünüşte olan.

şahadet: şahit olma, şahitlik.

talep: isteme.

tefessüh: çürüme, bozulma.

temenni: olmasını veya ol-

mamasını isteme.

usul-i şeriat: dinin kural ve

kaideleri.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

zan: sanma.

zerre: pek küçük parça.

zimmi: İslâm devleti tebaasından olan ve cizye denilen vergiyi ödeyen gayrimüslimler.

bîçare millete karşı hamiyet varsa ve ulüvv-i himmetten dem vurduğun yalan olmazsa, hayat-ı bâkiyeye davet eden azlara imdat etmek lâzım gelir. Yoksa, o az dâileri susturup çoklara yardım etsen, şeytana arkadaş olursun.

Âyâ, zanneder misin, bu milletin fakr-ı hâli dinden gelen bir züht ve terk-i dünyadan gelen bir tembellikten neş'et ediyor? Bu zanda hata ediyorsun. Acaba görmüyor musun ki, Çin ve Hint'teki Mecusî ve Berahime ve Afrika'daki zenciler gibi, Avrupa'nın tasallutu altına giren milletler bizden daha fakirdirler? Hem görmüyor musun ki, zarurî kuttan ziyade Müslümanların elinde bırakılmıyor? Ya Avrupa kâfir zalimleri veya Asya münafıkları, desiseleriyle ya çalar veya gasp ediyor.

Sizin cebren böyle ehl-i imanı *mim'siz* medeniyete sevk etmekteki maksadınız, eğer memlekette asayiş ve emniyet ve kolayca idare etmek ise, kat'iyen biliniz ki, hata ediyorsunuz, yanlış yola sevk ediyorsunuz. Çünkü itikadı sarsılmış, ahlâkı bozulmuş yüz fasıkın idaresi ve onlar içinde asayiş temini, binler ehl-i salâhatin idaresinden daha müşküldür.

İşte bu esaslara binaen, ehl-i İslâm dünyaya ve hırsa sevk etmeye ve teşvik etmeye muhtaç değildirler. Terakkiyat ve asayişler bununla temin edilmez. Belki mesaile-rinin tanzimine ve mabeynlerindeki emniyetin tesisine ve teavün düsturunun teshiline muhtaçtırlar. Bu ihtiyaç da, dinin evamir-i kudsiyesiyle ve takva ve salâbet-i diniye ile olur.

asayiş: emniyet; korku ve endişeden uzak olma, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması.
âyâ: 'acaba, nasıl oluyor' gibi şaşkınlık bildiren bir edat.
Berahime: Brahmanizm dinine bağlı olanlar.
bîçare: caresiz, zavallı.
binaen: -den dolayı.
cebren: zorla, cebirle.
dâi: davet eden, çağırın.
desise: hile, aldatmaca.
düstur: kaide, kural.

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müslümanlar.
ehl-i salâhat: iyi ve güzel ahlâklı olanlar, barıştırdı kimse-ler.
emniyet: emnilik, güvenlik, korkusuzluk.
esas: bir işin aslı usul ve ka-ideleri.
evamir-i kudsiye: kudsi emirler.
fakr-ı hâl: fakir olma hâli, fa-

kirlik.
fasık: Allah'ın emirlerine ay-kırı hareket eden, günahkâr.
gasp: zorla alma, el koyma.
hamiyet: gayret.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen, sonsuz hayat, ahiret hayatı.
hırs: aç gözlülük, tamahkâr-lık.
idare: yönetme, bir işi yürüt-me.
itikât: Allah'a inanma, kesin inanış; iman.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti in-

kâr eden, dinsiz.
kat'iyen: kat'î olarak, kesin ola-rak.
kut: yaşatacak gıda, yaşamak için yenen şey.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mabeyn: ara.
maksat: amaç, gaye.
Mecusi: ateşe tapan, Zerdüş-t di-nini benimseyen.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
mesail: meseleler.
muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan.
münafık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden.
müşkül: zor, güç.
neş'et: meydana gelme, ortaya çıkma.
salâbet-i diniye: dinini ve dinin emirlerini korumak ve tatbik et-medeki ciddiyet ve sağlamlık.
sevk: önüne katıp sürme.
takva: Allah korkusuyla dinin ya-sak ettiği şeylerden kaçınma.
tanzim: düzenleme, düzeltme, iyileştirme.
tasallut: musallat olma, tahak-küm.
teavün: yardımlaşma.
temin: sağlama, karşılama.
terakkiyat: terakkiler, yükseliş-ler, ilerlemeler.
terk-i dünya: dünyayı terk etme, dünyadan vazgeçip bir köşeye çekilme.
teshil: kolaylaştırma.
tesis: kurmak, meydana getir-mek.
teşvik: sevklendirmek, cesaret vermek.
ulüvv-i himmet: yüce himmet ve gayretlilik.
zalim: zulmeden, haksızlık eden, gaddar.
zan: sanma.
zarurî: mecburî, zorunlu.
ziyade: çok, fazla.
zühât: dünyaya karşı kalpte duyulan soğukluk ve isteksizlik, nefsi ve dünyevî arzuları terk etme.

SEKİZİNCİ NOTA

Ey sa'y ve ameldeki lezzet ve saadeti bilmeyen tembel insan! Bil ki, Cenab-ı Hak, kemal-i kereminden, hizmetin mükâfatını hizmet içinde derç etmiştir. Amelin ücretini nefis-i amel içine koymuştur. İşte bu sır içindir ki, mevcudat, hatta bir nokta-i nazarda camidat dahi, evamir-i tekviniye tabir edilen hususî vazifelerinde, kemal-i şevkle ve bir çeşit lezzetle evamir-i Rabbaniyeyi imtisal ederler. Arıdan, sinekten, tavuktan tut, tâ şems ve kame-re kadar her şey kemal-i lezzetle vazifesine çalışıyorlar. Demek hizmetlerinde bir lezzet var ki, akılları olmadığından akıbeti ve neticeleri düşünmeden, mükemmel vazifelerini ifa ediyorlar.

Eğer desen: “Zihayatta lezzet kabildir. Cemadatta nasıl şevk ve lezzet olabilir?”

Elcevap: Cemadat kendi hesaplarına değil, onlarda tecelli eden esma-i İlâhiye hesabına bir şeref, bir makam, bir kemal, bir güzellik, bir intizam isterler, arıyorlar. O vazife-i fitriyelerinin imtisalinde, Nurü'l-Envar'ın isimlerine birer makes, birer âyine hükmüne geçtiğinden, tenevvür eder, terakki eder. Meselâ, nasıl ki bir katre su, bir zerrecik cam parçası, zatında zıyasız, ehemmiyetsiz iken, safi kalbiyle güneşe yüzünü çevirse, o vakit o ehemmiyetsiz, zıyasız katre ve cam parçası, güneşin bir nevi arışı olup, senin yüzüne de tebessüm eder. İşte bu misal gibi, zerrat ve mevcudat, cema-i mutlak ve kemal-i mutlak sahibi olan Zat-ı Zülcelâl'in isimlerine vazifeperverlik

akıbet: sonuç, netice.

amel: fill, iş.

arş: taht.

âyine: ayna.

camidat: camit varlıklar, cansızlar.

cemadat: cansızlar, cansız yaratıklar.

cema-i mutlak: sonsuz ve kusursuz güzellik.

derç: sokma.

ehemmiyet: önem.

ehemmiyetsiz: önemsiz.

esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.

evamir-i Rabbaniyeye: Rabbimizin emirleri, terbiye ve idare edici kanunları.

evamir-i tekviniye: Allah'ın tabiatı geçerli olan emir ve kanunları.

hususî: özel.

hükmüne: değerine, yerine.

ifa: yerine getirme.

imtisal: emre tamamen uyma.

intizam: düzensizlik, nizam.

kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.

kamer: ay.

katre: damla.

kemal: olgunluk, tam ve eksiksiz olma, mükemmellik.

kemal-i kerem: ihsanın mükemmeli, tam bir ikram edicilik.

kemal-i lezzet: lezzetin mükemmelliği, tam ve mükemmel lezzet.

kemal-i mutlak: her yönüyle mükemmel olan.

kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.

makam: manevî mevki.

ma'kes: bir şeyin yansıdığı yer, ayna.

meselâ: örneğin.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

misal: örnek.

mükâfat: ödül.

mükemmel: kemal bulmuş, noksansız, tam.

nefs-i amel: amelin kendisi, amelin ta kendisi.

netice: sonuç.

nevi: çeşit, tür

nokta-i nazar: bakış açısı.

nota: işaret.

Nurü'l-Envar: nurların nuru,

nurların aydınlığı.

saadet: mutluluk.

safi: saf olan, temiz.

sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme.

sems: güneş.

şeref: manevî büyüklük, yücelik.

şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.

tabir: ifade.

tebessüm: gülümseme.

tecelli: belirme, görünme.

tenevvür: nurlanma, parla-

ma.

terakki: yükselme, ilerleme.

vazife: görev.

vazife-i fitriye: yaratılışa ait vazife.

vazifeperver: vazife sever, çalışmayı sever.

zat: kendi, öz.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

zerrat: zerreler.

zihayat: hayat sahibi.

ziya: ışıık.

cihetinde âyine olmalarıyla, o katre ve zerrecik şişe gibi gayet aşâğı bir dereceden gayet yüksek bir derece-i zuhura ve tenevvüre çıkıyorlar. Madem vazife cihetinde gayet nuranî ve yüksek bir makam alıyorlar; lezzet mümkün ve kabilse, yani hayat-ı ammeden hissedar iseler, gayet lezzetle o vazifeleri görüyorlar denilebilir.

Vazifede lezzet bulunduğu en zahir bir delil: Sen kendi âzâ ve duygularının hizmetlerine bak. Her biri, beka-i şahsî ve beka-i nev'î için ettikleri hizmetlerinde ayrı ayrı lezzetleri var. Nefs-i hizmet, onlara bir telezzüz hükmüne geçiyor. Hatta hizmeti terk etmek, o uzvun bir nevi azabıdır.

Hem en zahir bir delil dahi, horoz ve yavrulu tavuk gibi hayvanatın vazifelerinde gösterdikleri fedakârâne ve merdane vaziyetleridir ki, horoz aç olduğu hâlde tavukları nefisine tercih edip, bulduğu rızka onları çağırır; yemez, onlara yedirir. Ve bir şevk ve iftihar ve telezzüzle o vazifeyi gördüğü görünür. Demek o hizmette, yemekten fazla bir lezzet alır. Hem küçük yavrularına çobanlık eden tavuk dahi, yavrularının hatırı için ruhunu feda eder, ite atılır. Kendini aç bırakıp onları doyurur. Demek o hizmette öyle bir lezzet alır ki, açlık acısına ve ölmek elemine tereccüh eder, ziyade gelir.

Hayvanî valideler, yavrularını, küçükken vazifeleri bulunduğundan, lezzetle himayeye çalışır. Büyük olduktan sonra vazife kalkar, lezzet de gider. Yavrusunu döver, elinden daneyi alır. Yalnız, insan nev'indeki validelerin vazifeleri bir derece devam eder. Çünkü insanlarda, zaaf

âyine: ayna.
aza: organlar, uzuvlar.
azap: ceza.
beke-i nev'î: bir canlı türün, bir cinsin devamlılığı.
beke-i şahsî: bir şahsın devamlılığı, bekası.
cihet: yön.
dane: tane, tohum.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
derece-i zuhur: ortaya çıkma derecesi, görünme, meydana çıkma derecesi.

elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ızdırap.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakârâne: fedakârca, fedakârlıkla.
gayet: son derece.
hatır: zihin.
hayat-ı amme: umuma ait olan ve herkesin paylaştığı yaşam tarzı.
hayvanat: hayvanlar.
hayvanî: hayvana ait.
himaye: koruma.

hissedar: hisse sahibi.
hükmüne: değerine, yerine.
iftihar: övünme.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
katre: damla.
makam: manevî mevki.
merdane: erkekçesine, mertçesine.
mümkün: ihtimal dairesinde, olabilir.
nefis: kendi, şahıs.
nefs-i hizmet: hizmetin ta kendisi.

nevi: çeşit, tür.
nuranî: nurlu, ışıklı.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
telezzüz: lezzet, tad alma.
tenevvür: nurlanma, parlaması.
tereccüh: üstün gelme, galip üstünlük.
terk: bırakma, vazgeçme.
uzuv: organ.
valide: ana, anne.
vazife: görev.
vaziyet: durum.
zaaf: zayıflık, âcizlik.
zahir: açık.
ziyade: fazla.

ve acz itibarıyla, daima bir nevi çocukluk var; her vakit de şefkate muhtaçtır.

İşte umum hayvanatın, horoz gibi çobanlık eden erkeklerine ve tavuk gibi validelerine bak, anla ki, bunlar kendi hesabına ve kendileri namına, kendi kemalleri için o vazifeyi görmüyorlar. Çünkü hayatını, vazifede lâzım gelse feda ediyorlar. Belki vazifeleri, onları o vazifeyle tavgif eden ve o vazife içinde rahmetiyle bir lezzet derç eden Mün'im-i Kerim'in hesabına ve Fâtır-ı Zülcelâl'in namına görüyorlar.

Hem nefis-i hizmette ücret bulunduğuna bir delil de şudur ki: Nebatat ve eşcar, bir şevk ve lezzeti ihsas eden bir tavırla Fâtır-ı Zülcelâl'in emirlerini imtisal ediyorlar. Çünkü, dağıttığı güzel kokular ve müşterilerin nazarını celp edecek ziynetlerle süslenmeleri ve sümbülleri ve meyveleri için çürüyünceye kadar kendilerini feda etmeleri, ehl-i dikkate gösterir ki, onların, emr-i İlâhînin imtisalinden öyle bir lezzetleri var ki, nefisini mahvedip çürütüyor.

Bak, başında çok süt konserveleri taşıyan Hindistan cevizi ve incir gibi meyvedar ağaçlar, rahmet hazinesinden lisan-ı hâl ile süt gibi en güzel bir gıdayı ister, alır, meyvelerine yedirir, kendi bir çamur yer. Nar ağacı safî bir şarabı hazine-i rahmetten alıp meyvesine yedirir, kendisi çamurlu ve bulanık bir suya kanaat eder.

Hatta hububatta dahi sümbüllenmek vazifesinde zahir bir iştîyak görünür. Nasıl ki dar bir yerde hapsedilen bir zat, bir bostana, geniş bir yere çıkmayı müştakane ister;

acz: zayıflık, güçsüzlük.
bostan: sebze bahçesi.
celp: kendi tarafına çekmek.
daima: her vakit, sürekli.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
derç: sokma.
ehl-i dikkat: dikkat sahipleri.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
eşcar: ağaçlar.
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeyle-ri yaratan Allah.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
gıda: insanı besleyen şeyler, besi.
hayvanat: hayvanlar.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hububat: taneli bitkiler, buğday, arpa v.b. tahıl.
ihsas: hissettirme.
imtisal: emre tamamen uyma.
iştîyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
itibarıyla: ehemmiyetiyle, değeriyle.
kanaat: kismete razı olma, elindekiyle yetinme.

kemal: olgunluk.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahv: yok, etme, ortadan kaldırma.
meyvedar: meyveli.
muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan.
Mün'im-i Kerim: kerem sahibi nimet veren, yedirip içiren, nimetlerin hakikî sahibi olan Cenab-ı Hak.

müştakane: şevkle, çok isteyecek.
nazar: bakış, dikkat.
nebatat: bitkiler.
nefis: kulun kötü ve günah olan hâl ve huyları, süffî arzuları.
nefs-i hizmet: hizmetin ta kendisi.
nevi: çeşit, tür.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
safî: saf olan, duru, temiz.
şarap: içilecek şey, içki.

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
tavgif: vazifelendirme, görevlendirme.
umum: bütün.
valide: ana, anne.
vazife: görev.
zahir: açık.
zat: kişi, fert.
ziynet: süs.

öyle de, hububatta, sümbülllenmek vazifesinde öyle sürurlu bir vaziyet, bir iştiyak görünüyör.

İşte “sünnetullah” tabir edilen, kâinatta cereyan eden bu sırlı uzun düsturdandır ki, işsiz, tembel, istirahatle yaşıyan ve rahat döşeginde uzananlar, ekseriyetle, sa’y eden, çalışanlardan daha ziyade zahmet ve sıkıntı çeker. Çünkü, daima işsizler ömründen şikâyet eder, eğlence ile çabuk geçmesini ister. Sa’y eden ve çalışan ise şakirdir, hamd eder, ömrünün geçmesini istemez.

1 **الْمُسْتَرِيحُ الْعَاطِلُ شَاكٍ مِنْ عُمْرِهِ وَالسَّاعِي الْعَامِلُ شَاكِرٌ** külli düsturdur. Hem o sırladır ki, “Rahat zahmette, zahmet rahattadır” cümlesi darbimesel olmuştur.

Evet, cemadata dikkatle nazar edilse, bilkuvve yalnız istidat ve kabiliyet cihetinde nakıs kalıp inkişaf etmeyenlerin, gayet bir içtihat ve sa’y ile inbisat edip bilkuvveden bilfiil suretine geçmesinde, mezkûr sünnet-i İlâhiye düsturuyla bir tavır görünüyor. Ve o tavır işaret eder ki, o vazife-i fitriyede bir şevk ve o meselede bir lezzet vardır. Eğer o camidin umumî hayattan hissesi varsa, şevk kendisinin olur; yoksa, o camidi temsil eden, nezaret eden şeye aittir. Hatta bu sırra binaen denilebilir: Lâtif, nazik su, incimat emrini aldığı vakit, öyle şiddetli bir şevkle o emre imtisal eder ki, demiri şak eder, parçalar. Demek bürudet ve tahte’s-sıfır soğuşun lisaniyla, ağzı kapalı demir kaptaki suya “Genişlen” emr-i Rabbanîsini tebliğinde, şiddet-i şevkle kabını parçalar. Demiri bozar, kendisi buz olur.

1. Rahat içinde ve boş olan kimse ömründen şikâyet eder; çalışıp iş gören kimse ise hâline şükreder.

bilfiil: fiilen, çalışarak.
bilkuvve: tasavvurî olarak, düşünce hâlinde.
binaen: -den dolayı.
bürudet: soğukluk.
camit: ruhsuz, sert, cansız.
cemadat: cansız yaratıklar.
cereyan: olma, meydana gelme.
cihet: yön.

daima: her vakit, sürekli.
darbimesel: atasözü.
düstur: kanun, kural, prensip.
ekseriyet: çoğunluk.
emr-i Rabbanî: Allah’ın emri.
gayet: son derece.
hamd: Allah’a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
hisse: pay.

hububat: taneli bitkiler, buğday, arpa v.b. tahıl.
içtihat: anlayış, kanaat.
imtisal: emre tamamen uyma.
inbisat: yayılma, açılma.
incimat: donma, buz hâline girme.
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, keşfolunma.

istidat: kabiliyet, yetenek.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
işaret: gösterme, bildirme.
istiyaq: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
külli: umumî, genel.
lâtif: yumuşak, hoş, güzel.
lisan: dil.
mesele: önemli konu.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
nakıs: noksan, eksik.
nazar: bakış, dikkat.
nazik: narin, ince.
nezaret: gözetme, idare.
sa’y: çalışma, çabalama, gayret etme.
suret: biçim, tarz.
sünnet-i İlâhiye: kâinatta cereyan eden ilâhî kanunlar.
sünnetullah: Allah’ın kâinatı idare etmedeki âdeti, ilâhî kanunları.
sûrur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şiddet-i şevk: şevkin şiddeti; aşırı arzusun daha da şiddetlisi.
tabir: ifade.
tahte’s-sıfır: sıfırın altı.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
temsil: benzeme, bir şeyin yerine geçme.
umumî: genel.
vazife: görev.
vazife-i fitriye: yaratılışa ait vazife.
vaziyet: durum.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla.

Ve hakeza, her şeyi buna kıyas et ki, güneşlerin deve-
ranından ve seyrüseyahatlerinden tut, tâ zerrelerin Mev-
levî gibi devir etmelerine ve dönmelerine ve ihtizazlarına
kadar kâinattaki bütün sa'y ve hareket, kanun-ı kader-i
Îlâhî üzerine cereyan ediyor ve dest-i kudret-i Îlâhîden su-
dûr eden ve irade ve emir ve ilmi tazammun eden emr-i
tekvinî ile zuhur eder.

Hatta her bir zerre, her bir mevcut, her bir zîhayat, bir
nefer askere benzer ki, orduda muhtelif dairelerde, o ne-
ferin ayrı ayrı nispetleri, vazifeleri olduğu gibi, her bir
zerre, her bir zîhayatın dahi öyledir. Meselâ senin gözün-
de bir zerre, gözün hücrelerinde ve gözde ve asab-ı vechi-
yede ve bedeninin şerayın tabir edilen damarlarında birer
nispeti ve o nispete göre birer vazifesi ve o vazifeye gö-
re birer faydası vardır. Ve hakeza, her şeyi ona kıyas et.

Buna binaen her bir şey, bir Kadîr-i Ezeli'nin vücub-i
vücuduna iki cihetle şehadet eder:

Biri: Takatinin binler derece fevkünde vazifeleri gör-
mekteki acz-i mutlak lisanıyla o Kadîr'in vücuduna şeha-
det eder.

İkincisi: Her bir şey, nizam-ı âlemi teşkil eden düs-
turlara ve muvazene-i mevcudatı idame eden kanunlara
tatbik-i hareket etmekle o Âlîm-i Kadîr'e şehadet eder.
Çünkü zerre gibi bir camit, arı gibi küçük bir hayvan, *Ki-
tab-ı Mübin*'in mühim ve ince meseleleri olan nizam ve
mizanı bilmez. Camit bir zerre, arı gibi küçük bir hayvan
nerede? Semavat tabakalarını bir defter sayfası gibi açıp,

acz-i mutlak: sonsuz ve sınırsız
güçsüzlük, âcizlik.
Âlim-i Kadîr: her şeye gücü ye-
ten ve her şeyi bilen Allah.
asab-ı vechiye: yüzdeki sinir ve
damarlar.
binaen: -den dolayı.
camit: ruhsuz, sert, cansız mad-
de.
cereyan: olma, meydana gelme.
cihet: yön.
dest-i kudret-i Îlâhî: Allah'ın
kudret eli.
deveran: dönüp dolaşma, dön-
me, dolaşım.
devir: dolanma, daire çizerek do-
lanma.
düstur: kanun, kaide, prensip.
emr-i tekvinî: kâinata yaratılış-
tan konulan Îlâhî emir ve kanun-
lar.
fevk: üst.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hücre: canlılarda dokuları mey-
dana getiren en küçük unsur.
idame: devam ettirme, sürdür-
me.
ihtizaz: haz duyma, şevk ile me-
yil ve hareket.
ilim: bilgi.
irade: dileme, isteme.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her
şeye gücü yeten Allah.
Kadîr-i Ezeli: her şeye gücü ye-
ten, varlığının evveli olmayan, Al-
lah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar,
evren.
kanun-ı kader-i Îlâhî: Allah'ın ka-
der kanunu.
Kitab-ı Mübin: kâinattaki olayları
cereyan ettiren Allah'ın kudretine
ait nizam ve intizam esasatlarını,
kanunlarını ihtiva eden manevî
kitap; kudret kitabı.
kıyas: karşılaştırma.
lisan: dil.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.

mevcut: var olan.
Mevlevî: Mevlevîlik tarikatine
mensup kimse.
mizan: ölçü.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
muvazene-i mevcudat: var-
lıklardaki denge, kâinattaki
ölçü ve denge.
mühim: önemli.
nefer: er.
nispet: münasebet, yakınlık.
nizam: düzen.
nizam-ı âlem: Cenab-ı Hak-
kın kâinata koymuş olduğu

düzen, dünya düzeni.
sa'y: çalışma, çabalama, gay-
ret etme.
Semavat: semalar, gökler.
seyr-i seyahat: gezip dolaş-
mak ve ibret alarak bakmak.
sudûr: sâdır olma, meydana
çıkma, olma.
şahadet: şahitlik etme.
şerayın: atardamarlar.
tabaka: kat, katman.
tabir: ifade.
takat: bir şeyi yapabilme, ba-
sarabilme gücü.

tatbik-i hareket: uygun ha-
reket etmek.
tazammun: ihtiva etme, içine
alma.
teşkil: şekillendirme, meyda-
na getirme.
vazife: görev.
vücub-i vücüt: varlığı gerekli
olmak, varlığı zarurî ve vacip
olmak.
zerre: pek küçük parça.
zihayat: hayat sahibi.
zuhur: meydana çıkma.

kapayıp toplayan Zat-ı Zülcelâl'in elindeki *Kitab-ı Mübin*'in mühim, ince meselelerini okumak nerede? Eğer sen divanelik edip zerrede o kitabın ince hurufatını okuyacak kadar bir göz bulunduğunu tevehhüm etsen, o vakit o zerrenin şahadetini redde çalışabilirsin!

Evet, Fâtır-ı Hakîm, *Kitab-ı Mübin*'in düsturlarını gayet güzel bir surette ve muhtasar bir tarzda ve has bir lezzette ve mahsus bir ihtiyaçla icmal edip derç eder. Her şey öyle has bir lezzet ve mahsus bir ihtiyaçla amel etse, o *Kitab-ı Mübin*'in düsturlarını bilmeyerek imtisal eder. Mese-lâ, hortumlu sivrisinek dünyaya geldiği dakikada hanesinden çıkar, durmayarak insanın yüzüne hücum eder, uzun asasıyla vurur, âb-ı hayat fışkırtır, içer. Hücumdan kaçmakta, erkân-ı harp gibi maharet gösterir. Acaba bu küçük, tecrübesiz, yeni dünyaya gelen mahlûka bu sanatı ve bu fenn-i harbi ve su çıkarmak sanatını kim öğretmiş? Ve nerede öğrenmiş? Ben, yani bu bîçare Said, itiraf ediyorum ki, eğer ben o hortumlu sineğin yerinde olsaydım, bu sanatı, bu kerrüfer harbini ve su çıkarmak hizmetini, çok uzun dersler ve çok müteaddit tecrübelerle ancak öğrenebilirdim. İşte, ilhama mazhar olan arı, örümcek ve yuvasını çorap gibi yapan bülbül gibi hayvanatı bu sineğe kıyas et. Hatta nebatatı da aynen hayvanata kıyas edebilirsin.

Evet, Cevâd-ı Mutlak (celle celâlühü), her ferd-i zihayatın eline lezzet midadıylı ve ihtiyaç mürekkebiyle yazılmış bir tezkereyi vermiş, onunla evamir-i tekvinienin programını ve hizmetlerinin fihristesini tevdi etmiştir.

âb-ı hayat: hayat suyu.
amel: fiil, iş.
asa: değnek, sopa.
bîçare: çaresiz, zavallı.
celle celâlühü: şanı yüce olan.
Cevâd-ı Mutlak: sonsuz cömertlik ve iyilik sahibi Cenab-ı Hak.
derç: sokma.
divane: deli.
düstur: kanun, kaide, prensip.
erkân-ı harp: harp erkânı, as-

kerlik ilminde ihtisas yapmış kimse.
evamir-i tekvinie: Allah'ın tabiatıta geçerli olan emir ve kanunları.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (C.C.).
fenn-i harp: harp ilmi, harp sanatı.
ferd-i zihayat: hayat sahibi fert, kişi.
fihriste: özet.

gayet: son derece.
hane: ev, mesken.
harp: savaş.
hayvanat: hayvanlar.
hurufat: harfler.
hücum: saldırma.
icmal: ihtisar etme, kısaltma, özetleme.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmada Allah tarafından kalbe ihsan edilen feyiz ve hakikatler.
imtisal: emre tamamen uyma.

itiraf: kabahatini gizlemeyip söylemek.
kerrüfer: vur-kaç.
Kitab-ı Mübin: kâinattaki olayları cereyan ettiren Allah'ın kudretine ait nizam ve intizam esasatlarını, kanunlarını ihtiva eden manevî kitap; kudret kitabı.
kıyas: karşılaştırma.
maharet: mahirlik, ustalık.
mahlûk: yaratık.
mahsus: müstakil, hususî olarak.
mazhar: nail olma, kavuşma.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
midâd: yazı mürekkebi.
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısa, özet.
mühim: önemli.
müteaddit: çeşit çeşit.
nebatat: bitkiler.
red: reddetme, kabul etmeme, inkâr etme.
suret: biçim, tarz.
şahadet: şahitlik etme.
tarz: biçim, suret.
tecrübe: deneyim.
tevdi: emanet etme, bırakma.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma.
tezkere: kısa yazı, pusula.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.
zerre: pek küçük parça.

âlem: dünya, cihan.
aleyhisselâm: selâm Onun üzeri-
 ne olsun.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beşer: insan, insanlık.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cemaat: bir imama uyup namaz
 kılan Müslümanlar topluluğu.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ay-
 rılmak, azmak.
Din-i Hak: Hak din, İslâmiyet.
düstur: kanun, kaide, prensip.
esas: asıl, temel.
faik: üstün, seçkin, yüksek.
feyiz: bolluk, bereket.
fezleke: hulâsa, özet.
fihriste: özet.
hads-i imani: iman yoluyla tam
 ve kesin bilme.
hak: gerçek, doğru.
hakikat: gerçek.
Hakîm-i Zülcelâl: "sonsuz büyük-
 lük sahibi ve her şeyi hikmete
 yaratan" anlamında Allah'ın bir
 ismi.
hasaret: zarar, ziyan.
hüsn-i mücerret: saf, anılmış gü-
 zellik.
hüsn-i munezzeh: yaratıklarınki-
 ne hiç benzemeyen lâhî güzelliği,
 Allah'ın kendine özgü güzelliği.
hüsün: güzellik.
ıyd: bayram günü.
ilham: bir kimsenin kalbine bıra-
 kılan mana.
iman: inanmak, itikat.
ittihat: birleşme, birlik oluşturu-
 ma.
izhar: meydana çıkarma, göster-
 me.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mü-
 kemmellik.
kemalât: faziletler, kemaller, ol-
 gunluklar, mükemmellikler.
Kitab-ı Mübin: kâinattaki olayları
 cereyan ettiren Allah'ın kudretine
 ait nizam ve intizam esasatlarını,
 kanunlarını ihtiva eden manevî
 kitap; kudret kitabı.
mehasin-i ubudiyet: ibadetin ka-
 zandırdığı iyilik ve güzelliğler.
muhalif: karşıt, zıt.
murat: isteme, dileme.
muvaahhidin: tevhid edenler, Al-
 lah'ın varlığına ve birliğine ina-
 nanlar.
nebi: Allah'ın elçisi, peygamber.
nev-i beşer: insan nev'i, insanlık.
nota: işaret.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
nükte: ince söz ve mana.
rahmet: şefkat etme, merhamet
 etme, acıma, esirgeme.

Bak o Hakîm-i Zülcelâl'e, nasıl *Kitab-ı Mübin*'in düstur-
 larından, arı vazifesine ait miktarını bir tezkerede yazmış,
 arının başındaki sandukçaya koymuştur. O sandukçanın
 anahtarı da, vazifeperver arıya has bir lezzettir. Onunla
 sandukçayı açar, programını okur, emri anlar, hareket
 eder, ¹ وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ

İşte, eğer bu Sekizinci Notayı tamam işittin ve tam an-
 ladınsa, bir hads-i imanî ile ² رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ 'in bir
 sırrını, ³ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ 'nin bir hakikatini,
⁴ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ 'nun bir düsturu-
 nu, ⁵ فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ 'un
 bir nüktesini anlarsın.

DOKUZUNCU NOTA

*Bil ki, nev-i beşerde nübüvvet, beşerdeki hayır ve ke-
 malâtın fezlekesi ve esasıdır. Din-i Hak, saadetin fihriste-
 sidir. İman, bir hüsn-i munezzeh ve mücerrettir. Madem
 şu âlemde parlak bir hüsün, geniş ve yüksek bir hayır, za-
 hir bir hak, faik bir kemal görünüyor; bilbedahe, hak ve
 hakikat, nübüvvet içindedir ve nebîler elindedir. Dalâlet,
 şer ve hasaret, onun muhalifindedir.*

Mehasin-i ubudiyetin binlerinden yalnız buna bak ki:

Nebî Aleyhisselâm, ubudiyet cihetiyle muvaahhidînin
 kalplerini ıyd ve Cuma ve cemaat namazlarında ittihat

1. Rabbin arıya ilham etti. (Nahl Suresi: 68.)
2. Rahmetim ise her şeyi kaplamıştır. (A'raf Suresi: 156.)
3. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)
4. Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi sadece "Ol!" demektir; o da olur. (Yâsin Suresi: 82.)
5. Şanı ne yücedir Onun, her şeyin hüküm ve tasarrufu elindedir. Siz de Ona döneceksiniz. (Yâsin Suresi: 83.)

saadet: mutluluk.

yetkisi.

ubudiyet: kulluk.

sandukça: küçük sandık.

tesbih: Allah'ı her türlü nok-
 san ve eksik sıfatlardan uzak
 tutma.

vazife: görev.

şan: ün, ad.

tezker: kısa yazı, pusula.

vazifeperver: vazife sever,
 çalışmayı sever.

şer: kötü.

zahir: açık.

tasarruf: kullanma hakkı ve

ettiriyor ve dillerini bir kelimede cem ediyor. Öyle bir surette ki, şu insan, Ma'bud-ı Ezeli'nin azamet-i hitabına, hadsiz kalplerden ve dillerden çıkan sesler, dualar, zikirlerle mukabele ediyor. O sesler, dualar, zikirler birbirine tesanüt ederek ve birbirine yardım edip ittifak ederek öyle geniş bir surette Ma'bud-ı Ezeli'nin ulûhiyetine karşı bir ubudiyet gösteriyor ki, güya küre-i arz kendisi o zikri söylüyor, o duayı ediyor ve aktârıyla namaz kılıyor ve etrafıyla, semavatın fevkinde izzet ve azametle nazil olan ¹ **أَقِيمُوا الصَّلَاةَ** emrini, küre-i arz imtisal ediyor. Bu sırr-ı it-

tihat ile, kâinat içinde bir zerre gibi zayıf, küçük bir mahlûk olan şu insan, ubudiyetin azameti cihetiyle Hâlık-ı Arz ve Semavatın mahbup bir abdi ve arzın halifesi, sultanı ve hayvanatın reisi ve hilkat-i kâinatın neticesi ve gayesi oluyor.

Evet, eğer namazların arkasında, hususan bayram namazlarında, bir anda ² **اللَّهُ أَكْبَرُ** diyen yüzer milyon insanların sesleri, âlem-i gaypta ittihat ettikleri gibi, âlem-i şâhadette dahi birbiriyle ittihat edip içtima etse, küre-i arz tamamıyla büyük bir insan olup, azametine nispeten büyük bir seda ile söylediği **اللَّهُ أَكْبَرُ** 'e müsavi geldiğinden, o muvahhidinin ittihadıyla bir anda **اللَّهُ أَكْبَرُ** demeleri, küre-i arzın büyük bir **اللَّهُ أَكْبَرُ** 'i hükmüne geçiyor. Âdeta bayram namazlarında âlem-i İslâmın zikir ve tesbihiyle

Hâlık-ı Arz: yeryüzünün yaratıcısı, Allah.

hayvanat: hayvanlar.

hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılışı.

hususan: bilhassa, özellikle.

hükmüne: değerine, yerine.

içtima: toplanma.

imtisal: emre tamamen uyma, emre boyun eğme.

ittihat: birleşme, birlik oluşturma.

izzet: şeref, yücelik.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

küre-i arz: dünya, yer küre.

Ma'bud-ı Ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve ibadete lâyık olan Allah.

mahbup: muhabbet olunmuş, sevilen.

mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.

mukabele: karşılık verme.

muvahhidin: tevhid edenler, Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar.

müsavi: birbirine denk, aynı seviyede olan

nazil: nüzul eden, inen.

netice: sonuç.

nispeten: nispetle, kıyaslayarak.

reis: başkan.

seda: ses.

semavat: semalar, gökler.

sırr-ı ittihat: ittihat sırrı, kâinattaki birlik hakikati.

sultan: padişah.

suret: biçim, tarz.

tesanüt: birbirine dayanma.

tesbih: Cenab-ı Hak (c.c.) şanına lâyık ifadelerle anma, Allah'a söz, iş, davranış ve kalple içten ibadet etme.

ubudiyet: kulluk.

ulûhiyet: ilâhlık, Allahlık.

zerre: pek ufak parça.

zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme.

1. Namaz dosdoğru kılınız! (Bakara Suresi: 43, 83, 110; Nisâ Suresi: 77, 103; En'am Suresi: 72; Yunus Suresi: 87; Hac suresi: 78; Nur Suresi: 56; Rum Suresi: 31; Mücadele Suresi: 13...)

2. Allah en büyüktür, en yücedir.

abd: kul.

âdeta: sanki.

aktâr: taraflar, yanlar.

âlem-i gayp: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, görünmeyen başka dünyalar.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.

âlem-i şâhadet: şâhadet âlemi, gözle gördüğümüz âlem.

arz: dünya, yeryüzü.

azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.

azamet-i hitap: Cenab-ı Hakkın kullarına olan büyük hitabı.

cem: toplama.

cihet: yön.

fevk: üst.

gaye: maksat, amaç.

güya: sanki.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

halife: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına yine Allah'ın izniyle hareket eden mahlûk.

âbid: ibadet eden, kulluk eden.
aks-i seda: ses yankılanması.
aktâr: taraflar, yanlar.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.)
arz: dünya, yerküre.
âyât: Kur'an ayetleri.
âyine: ayna.
berahin: bürhanlar, deliller.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer.
Cenab-ı Hak: Allah.
cilve: görüntü, tecelli.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
esbap: nedenler, sebepler.
etraf-ı arz: yer küresinin etrafı.
gafil: gaflette bulunan, dikkatsiz, ihtiyatsız.
gaflet: gafillik, ihtiyatsızlık, dikkatsizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme, Allah'ın yüceliğini övme.
ibad: abdler, kullar.
iktiza: lâzım gelme, gerekme.
kible: namaza başlarken yönelinen taraf; Kâbe-i Muazzamanın bulunduğu Mekke-i Mükerreme.
mağara-misal: mağara gibi.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
makbul: geçerli.
mazhar: nail olma, kavuşma.
mesamat: gözenekler.
mescit: ibadet edilecek yer.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mükebbir: tekbir getiren, "Allahü ekber" diyen.
mü'min: iman eden, inanan.
müsebbih: tesbih çeken.
müşevves: teşevvüşe uğramış, karmakarışık.
müteveccih: teveccüh eden, bir tarafa, bir cihete yönelen.
nevi: çeşit, tür.
niyet: ibadetlere başlamadan evvel bunlarla ilgili dua okuma.
nota: işaret.
nur: parıltı, ışık.
nur-i marifet: Allah'ı tanımanın meydana getirdiği nur, ışık.

zemin zelzele-i kübraya mazhar olup, aktâr ve etrafıyla **الله أكبر** deyip, kiblesi olan Kâbe-i Mükerreme'nin samimî kalbiyle niyet edip, Mekke ağzıyla, Cebel-i Arafе di-
 liyle **الله أكبر** diyerek, o tek kelime, etraf-ı arzdaki umum
 mü'minlerin mağara-misal ağızlarındaki havada temessül
 ediyor. Bir tek **الله أكبر** kelimesinin aks-i sedasıyla hadsiz
الله أكبر vuku bulduğu gibi, o makbul zikir ve tekbir, se-
 mavatı dahi çınlatıp berzah âlemlerine de temevvüç ede-
 rek seda veriyor.

İşte, bu arzı böyle kendine sacit ve âbid ve ibadına
 mescit ve mahlûklarına beşik ve kendine müsebbih ve
 mükebbir eden Zat-ı Zülcelâl'e, yerin zerratı adedince
 hamd ve tesbih ve tekbir edip ve mevcudatı adedince
 hamd ediyoruz ki, bize bu nevi ubudiyeti ders veren Re-
 sul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmina ümmet eylemiş.

ONUNCU NOTA

Bil, ey gafil, müşevves Said! Cenab-ı Hakkın nur-i ma-
 rifetine yetişmek ve bakmak ve âyât ve şahitlerin âyine-
 lerinde cilvelerini görmek ve berahin ve deliller mesama-
 tıyla temaşa etmek iktiza ediyor ki, senin üstünden ge-
 çen, kalbine gelen ve aklına görünen her bir nuru tenkit
 parmaklarıyla yoklama ve tereddüt eliyle tenkit etme.
 Sana ışıqlanan bir nuru tutmak için elini uzatma. Belki
 gaflet esbabından tecerrüt et, onlara müteveccih ol, dur.

1. Allah en büyüktür, en yücedir.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
sacit: secde eden.
seda: ses.
semavat: semalar, gökler.
şahit: şahitlik eden.
tecerrüt: soyutlanma.
tekbir: Allah'ı ululama, Allahü Ekber sözünü söyleme.
temaşa: bakma, bakıp sey-

retme.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
temevvüç: dalgalanma, dalga dalga olma.
tenkit: eleştiri.
tereddüt: kararsızlık.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Sübhanallah deme.
ubudiyet: kulluk.

umum: bütün.
ümme: bütün Müslümanlar.
vuku: olma, meydana gelme.
temevvüç: dalgalanma, dalga dalga olma.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyü-
 lük sahibi zat, Allah.
zelzele-i kübra: en büyük
 zelzele.
zemin: yeryüzü.
zerrat: zerreler.
zikir: Allah'ı anma.

Çünkü, ben müşahede ettim ki, marifetullahın şahitleri, bürhanları üç çeşittir:

- *Bir kısmı* su gibidir. Görünür, hissedilir, lâkin parmaklarla tutulmaz. Bu kısımda hayalâtta tecerrüt etmek, külliyyetle ona dalmak gerektir. Tenkit parmaklarıyla tecessüs edilmez; edilse akar, kaçır. O âb-ı hayat, parmağı mekân ittihaz etmez.

- *İkinci kısım*, hava gibidir. Hissedilir, fakat ne görünür, ne de tutulur. Ona karşı sen, yüzün, ağzın, ruhunla o rahmet nesimine karşı teveccüh et, kendini mukabil tut. Tenkit elini uzatma, tutamazsın. Ruhunla teneffüs et. Tereddüt eliyle baksan, tenkitle el atsan, o yürür, gider. Senin elini mesken ittihaz etmez, ona razı olmaz.

- *Üçüncü kısım ise*, nur gibidir. Görünür, fakat ne hissedilir, ne de tutulur. Öyle ise, sen kalbinin gözüyle, ruhunun nazarıyla kendini ona mukabil tut ve gözünü ona tevcih et, bekle. Belki kendi kendine gelir. Çünkü nur, elle tutulmaz, parmaklarla avlanmaz. Belki o nur ancak basiret nuruyla avlanır. Eğer haris ve maddî elini uzatsan ve maddî mizanlarla tartsan, sönmese de gizlenir. Çünkü öyle nur, maddîde hapse razı olmadığı gibi, kayda gizlemez, kesifi kendine malik ve seyyid kabul etmez.

ON BİRİNCİ NOTA

Bil ki, Kur'an-ı Mu'cizülbeyan'ın ifadesinde çok şefkat ve merhamet var. Çünkü, muhatapların ekserîsi, cumhur-i avamdır. Onların zihinleri basittir. Nazarları dahi dakik şeyleri görmediğinden, onların besatet-i efkârını

âb-ı hayat: hayat suyu.

basiret: gerçeği hissedip kalple anlama, kalp gözüyle görme.

besatet-i efkâr: fikir ve düşüncelerin basitliği.

bürhan: delil, hüccet.

cumhur-i avam: halkın çoğunluğu.

dakik: ince ve derin.

ekserî: çoğu.

haris: çok hırslı olan.

hayalât: hayaller.

ifade: söz, anlatım.

ittihaz: edinme.

kesif: şeffaf olmayan.

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerim.

külliyyet: bütünlük.

maddî: madde ile alâkalı, cismanî.

malik: sahip.

marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.

mekân: yer, mahal.

merhamet: acımak, şefkat

göstermek, esirgemek.

mesken: oturulacak yer, ikamet olunan yer.

mizan: terazi, ölçü.

muhatap: hitap olunan, kendisine söz söylenilen.

mukabil: karşılık.

müşahede: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama.

nazar: bakış.

nesim: hafif lâtif rüzgâr, esinti.

nota: işaret.

nur: parıltı, ışık.

rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.

ruh: insanın kalp boşluğundaki lâtif cisme binen, özü kavranamayan idrak edici sir.

seyyid: efendi.

şahit: şahitlik yapan.

şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek, içten ve karşılıksız merhamet.

tecerrüt: soyutlanma.

tecassüs: bir insanın bilinmesini istemediği bir kusurunu, ayıbını veya özel durumunu araştırıp öğrenme arzusu.

teneffüs: nefes alma, soluklanma.

tenkit: eleştiri.

tereddüt: kararsızlık.

tevcih: belirli bir yöne döndürme, çevirme.

teveccüh: yüzünü bir yöne çevirme, yönelme.

zihin: anlayış, kavrayış.

arz: yer, dünya.
âyât: Kur'ân ayetleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedel: karşılık.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cezalet: telâffuzu sert veya yumuşak olan kelimeleri mevzu ve makama uygun olarak söyleme hâli, güzel anlatım.
cezalet-i beyaniye: ifadede ve beyanda mevzu ve makamın durumuna göre sert veya yumuşak lâfızlar kullanmak.
daim: devamlı, sürekli.
evvel: önce.
ferman: emir, buyruk.
fiil: iş.
fitri: tabîî.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
güya: sanki.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafız: hıfzeden, koruyan, ezberleyen.
hakiki: gerçek.
haşiye: dipnot.
hilâf-ı âdet: âdete aykırı.
hilkat: yaratılış.
huruf-i kebire: büyük harfler.
hüşyar: uyanık, akıllı, zeki.
kâfi: yeterli.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kefare: karşılık.
kıraat: devamlı ve düzgün okuma.
kudret kalemi: her şeyi yaratan Allah'ın akıl sahiplerine kitap yazmasına yoktan var eden kudretli.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
lisan: dil.
meselâ: örneğin.
muvakkat: geçici.
müdakkik: tetkik eden, inceleyen, araştıran.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.
nadiren: ender olarak, az olarak.
Nakkaş-ı Ezeli: ezeli nakkaş; her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah (c.c.).
nazar: bakış, dikkat.

okşamak için, tekrarlar, semavat ve arzın yüzlerine yazılan ayetleri tekrar ediyor, o büyük harfleri kolaylıkla okuturuyor. Meselâ, semavat ve arzın hilkati ve semadan yağmurun yağdırılması ve arzın dirilmesi gibi bilbedahe okunan ve görünen ayetleri ders veriyor. O huruf-i kebi-re içinde küçük harflerle yazılan ince âyâta nazarı nadiren çevirir, tâ zahmet çekmesinler.

Hem üslûb-i Kur'ânîde öyle bir cezalet ve selâset ve fitrîlik var ki, güya Kur'ân bir hafızdır, kudret kalemiyle kâinat sayfalarında yazılan âyâtı okuyor. Güya Kur'ân, kâinat kitabının kıraatidir ve nizamının tilâvetidir ve Nakkaş-ı Ezeli'sinin şununatını okuyor ve fiillerini yazıyor. Bu cezalet-i beyaniyeyi görmek istersen, hüşyar ve müdakkik bir kalple, Sure-i Amme ve **قُلْ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ** ayetleri gibi fermanları dinle.

ON İKİNCİ NOTA

Ey bu Notaları dinleyen dostlarım! Biliniz ki, ben hilâf-ı âdet olarak, gizlemesi lâzım gelen, Rabbime karşı kalbimin tazarru ve niyaz ve münacatını bazen yazdığımın sebebi; ölüm, dilimi susturduğu zamanlarda, dilime bedel kitabımın söylemesinin kabulünü rahmet-i İlâhiyeden rica etmektir. Evet, kısa bir ömürde, hadsiz günahlarım kefarete olacak, muvakkat lisanımın tevbe ve nedametleri kâfi gelmiyor. Sabit ve bir derece daim olan kitabın lisanı daha ziyade o işe yarar. İşte, on üç sene **(HAŞİYE)**

HAŞİYE: Bu risalenin telifinden on üç sene evvel.

1. De ki: "Ey mülkün hakiki sahibi olan Allah'ım!.." (Âl-i İmran Suresi: 26.)

nedamet: nadim olma, pişmanlık.
niyaz: yalvarma, yakarma, dua.
nizam: nizamlar, düzenler.
nota: işaret.
ömür: yaşayış, hayat.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın

sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
rica: yalvarma, niyaz etme.
risale: küçük kitapçık.
selâset: sözün akıcı olma hâli, ifadedeki ahenk, açıklık, kolaylık ve akıcılık.
sema: gökyüzü.
semavat: semalar, gökler.
şununat: hâdiseler, olaylar, işler.
tazarru: yalvarma, Allah'a

huşû içinde yalvarma.
telif: basım, yayım.
tevbe: günah işlemekten ve kötülük yapmaktan vaz geçme ve Allah'tan af dileme.
tilâvet: okumak.
üslûb-i Kur'ânî: Kur'ân'ın üslûbu.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla.

evvel, dağdağalı bir fırtına-i ruhiye neticesinde, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in ağlamalarına inkılâp edeceği hengâmda, gençliğin gaflet uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım bir anda, şu münacat ve niyaz, Arabî yazılmıştır. Bir kısmının Türkçe meali şudur ki:

Ey Rabb-i Rahîm'im ve ey Hâlık-ı Kerîm'im!

Benim sû-i ihtiyarım ile ömrüm ve gençliğim zayi olup gitti. Ve o ömür ve gençliğin meyvelerinden elimde kalan, elem verici günahlar, zillet verici elemeler, dalâlet verici vesveseler kalmıştır. Ve bu ağır yük ve hastalıklı kalp ve hacaletli yüzümle kabre yakınlaşıyorum. Bilmüşahede, göre göre, gayet sür'atle, sağa ve sola inhiraf etmeyerek, ihtiyarsız bir tarzda, vefat eden ahbab ve akran ve akaribim gibi, kabir kapısına yanaşıyorum.

O kabir, bu dar-i fânîden firak-ı ebedî ile ebedülâbâd yolunda kurulmuş, açılmış evvelki menzil ve birinci kapıdır. Ve bu bağlandığım ve meftun olduğum şu dâr-ı dünya da, kat'î bir yakîn ile anladım ki, hâliktir gider ve fânîdir ölür. Ve bilmüşahede, içindeki mevcudat dahi, birbiri arkasından kafil kafil göçüp gider, kaybolur. Hususan benim gibi nefis-i emmareyi taşıyanlara şu dünya çok gaddardır, mekkârdır. Bir lezzet verse, bin elem takar, çektirir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur.

Ey Rabb-i Rahîm'im ve ey Hâlık-ı Kerîm'im!

¹ **كُلُّ أَتٍ قَرِيبٌ** sırrıyla, ben şimdiden görüyorum ki, ya-

kın bir zamanda, ben kefenimi giydim, tabutuma bindim,

gayet: son derece.

günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.

hacalet: utanma, utanç.

hâlık: helâk olan, fenâya giden, fânî.

Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah.

hengâm: zaman, sıra.

hususan: bilhassa, özellikle.

ihtiyarsız: elinde olmadan.

inhiraf: doğru yoldan sapma, dönme.

inkılâp: değişme, dönüşme.

kabir: mezar.

kafil: sıra sıra gönderilen şeylerin her parçası.

kat'î: kesin.

kefen: gömülmeden önce ölünün sandığı beyaz bez, kefin.

meal: mana, mefhum.

meftun: gönül vermiş, müptelâ, tutkun.

mekkâr: hilekâr, düzenbaz, hileci.

menzil: yer, durak.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.

nefis-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.

netice: sonuç.

niyaz: yalvarma, yakarma, dua.

ömür: yaşayış, hayat.

Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.

sû-i ihtiyar: kötü seçim.

sür'at: çabukluk.

tabut: içine ölü konulan sandık.

tarz: biçim, şekil.

vefat: öleme.

vesvese: şüphe, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.

zayi: elden çıkan, ziyan.

zillet: hakirlik, horluk, aşağılık.

1. Gelmesi muhakkak olan her şey, uzak da olsa yakındır. (Hadis-i şerif: İbni Mâce, Mukaddime: 7/46; Feyzü'l-Kadîr, 2:178.)

ahbab: dostlar.

akarip: yakınlar, akrabalar.

akran: eşler.

Arabî: Arapça.

bilmüşahede: görerek, bizzat

şahit olarak.

dağdağa: gürültü, ıztırap.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.

dâr-ı dünya: dünya kapısı,

dünya.

dâr-ı fânî: ölümlü, muvakkat,

yok olup giden.

ebedülâbâd: sonsuzlukların

sonsuzluğu, ahiret, ebedî ha-

yat.

elem: dert, üzüntü, maddî-

manevî ıztırap.

evvelki: önceki.

fânî: ölümlü, geçici.

firak-ı ebedî: ebedî, sonsuz

ayrılık.

fırtına-i ruhiye: ruhta mey-

dana gelen fırtına, çalkantı.

gaddar: çok fazla gadreden,

zulüm, haksızlık, merhamet-

sizlik eden.

gaflet: gafillik, dikkatsizlik,

uyanık olmayan, olup biteni

sezmemek.

dostlarımla veda eyledim. Kabrime teveccüh edip giderken, Senin dergâh-ı rahmetinde, cenazemin lisan-ı hâliyle, ruhumun lisan-ı kâliyle bağırarak derim:

“El-aman, el-aman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Beni günahlarımın hacaletinden kurtar!”

İşte kabrimin başına ulaştım, boynuma kefenimi takıp kabrimin başında uzanan cismimin üzerine durdum. Başımı dergâh-ı rahmetine kaldırıp bütün kuvvetimle feryat edip nida ediyorum:

“El-aman, el-aman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Beni günahlarımın ağır yüklerinden halâs eyle!”

İşte, kabrime girdim, kefenime sarıldım. Teşyiciler beni bırakıp gittiler. Senin af ve rahmetini intizar ediyorum. Ve bilmüşahede gördüm ki, Senden başka melce ve mence yok. Günahların çirkin yüzünden ve masiyetin vahşî şeklinden ve o mekânın darlığından, bütün kuvvetimle nida edip diyorum:

“El-aman, el-aman! Ya Rahman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Yâ Deyyan! Beni çirkin günahlarımın arkadaşlıklarından kurtar! Yerimi genişlettir! İlâhî, Senin rahmetin melceimdir ve rahmeten lilâlemîn olan Habibin, Senin rahmetine yetişmek için vesilemdir. Senden şekva değil, belki nefsimi ve hâlimi Sana şekva ediyorum.

“Ey Hâlık-ı Kerîm'im ve ey Rabb-i Rahîm'im! Senin Said ismindeki mahlûkun ve masnuun ve abdin, hem âsi, hem âciz, hem gafil, hem cahil, hem alil, hem zelil, hem müsî, hem müsîn, hem şakî, hem seyyidinden kaçmış bir

abd: kul.

âciz: zayıf, güçsüz.

alil: hasta, hastalıklı.

asi: günah işlemiş, günahkâr.

bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.

cahil: Allah'ı tanımayan, ilâhî hakikatlerden habersiz, hak bilgisinden yoksun.

cenaze: insan ölüsü.

dergâh-ı rahmet: Allah'ın rahmet kapısı, dergâhi.

el-aman: medet, imdat. Allah'ın yaratıklara güven veren ve yardım eden ismi.

eleman: medet, imdat. Allah'ın yaratıklara güven veren ve yardım eden ismi.

feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, çağırma.

gafil: gaflette bulunan, dikkatsiz, ihtiyatsız.

günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil.

Habip: sevgili Hz. Muhammed.

hacalet: utanç.

halâs: kurtulma, selâmete erme.

Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah.

Hannan: çok acıyan, çok merhametli olan, Allah.

İlâhî: Ey Allah'ım!

intizar: ümit ederek bekleme.

kabir: mezar.

kefen: gömülmeden önce ölünün sarıldığı beyaz bez, kefin.

lisan-ı kâl: söz ile anlatılan mana, konuşma dili.

mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.

masiyet: itaatsizlik, isyan, günah.

masnu: sanatla yapılmış olan.

mekân: yer, mahal.

melce: sığınacak yer, iltica edilecek yer.

mence: kurtulacak yer, kurtulma.

Mennan: ihsanı bol olan çok çok nimet veren Allah.

müsî: itaatsiz, isyankâr.

müsîn: yaşlı, ihtiyar, kocamış.

nefis: kulun kötü ve günah olan hâl ve huyları, süflî arzuları.

nida: bağırma, çağırma, seslenme.

Rabb-i Rahim: sefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.

rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışla-

ması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.

rahmeten lilâlemîn: âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed (a.s.m)

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

seyyid: efendi.

şakî: bahtsız, tâlî'siz.

şekva: şikâyet, yakınma.

teşyi: uğurlama.

teveccüh: yüzünü bir yöne çevirme, yönelme.

vahşi: yabani.

veda: ayrılma.

vesile: vasıta, aracı.

yâ Deyyan: Ey herkesin hakkını ve hesabını en iyi bilen ve gören Allah.

yâ Mennan: Ey ihsanı bol olan çok çok nimet veren Allah.

yâ Rahman: Ey sonsuz merhamet ve sefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.

zelil: zillete uğramış, hakir, aşağılanmış.

köle olduğu hâlde, kırk sene sonra nedamet edip Senin dergâhına avdet etmek istiyor. Senin rahmetine iltica ediyor. Hadsiz günah ve hatiatlarını itiraf ediyor. Evham ve türlü türlü illetlerle müptelâ olmuş, Sana tazarru ve niyaz eder. Eğer kemal-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfiret edip rahmet etsen, zaten o Senin şanıdır; çünkü Erhamürrâhimîn'sin. Eğer kabul etmezsen, Senin kapından başka hangi kapıya gideyim? Hangi kapı var? Senden başka Rab yok ki dergâhına gidilsin. Senden başka hak ma'bud yoktur ki ona iltica edilsin.”

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ آخِرُ الْكَلَامِ فِي الدُّنْيَا وَآوَّلُ
الْكَلَامِ فِي الْآخِرَةِ وَفِي الْقَبْرِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ
أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ¹

ON ÜÇÜNCÜ NOTA

Medar-ı iltibas olmuş olan beş meseledir.

BİRİNCİSİ: Tarik-ı hakta çalışan ve mücahede edenler, yalnız kendi vazifelerini düşünmek lâzım gelirken, Cenab-ı Hakka ait vazifeyi düşünüp, harekâtını ona bina ederek hataya düşerler. *Edebüddin ve'd-Dünya* risalesinde vardır ki:

Bir zaman şeytan, Hazret-i İsa Aleyhisselâma itiraz edip demiş ki: “Madem eccl ve her şey kader-i İlâhî iledir; sen kendini bu yüksek yerden at, bak nasıl öleceksin.”

1. Senden başka ilâh yoktur. Sen teksin, ortağın yoktur. Dünyada son söz, ahirette ve kabirde ilk kelâm “Şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur ve Muhammed, Allah'ın resulüdür.” Allah ona salât ve selâm eylesin. (Dua)

avdet: geri gelme, dönme.
bina: yapma, kurma.
dergâh: büyük bir huzura girecek kapı, sığınılacak yer.
eccl: her mahlûkun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
Edebüddin ve'd-Dünya: Ma-verdî'nin bir eseri.

Erhamürrâhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah.
evham: vehimler, zanlar.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, gerçek.
harekât: hareketler.

hata: yanlışlık.
hatiat: hatalar, yanlışlıklar.
illet: hastalık.
iltica: sığınma.
itiraf: kabahatini gizlemeyip söylemek.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Al-

lah'ın kader kanunu.

kemal-i rahmet: rahmetin mü-kemmelliği.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

ma'bud: kendisine ibadet edilen, ibadete lâyık olan.

mağfiret: Allah'ın, kullarının günahlarını bağışlaması, affetmesi.

medar-ı iltibas: kanştırma sebebi.

mesele: önemli konu.

mücahede: mücadele, uğraşma, çaba, gayret.

müptelâ: düşkün, hasta, başı sıkıntılı.

nedamet: nadim olma, pişmanlık.

niyaz: yalvarma, yakarma, dua.

nota: işaret.

Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren ve terbiye eden Allah.

rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.

şan: yücelik, büyüklük, şerefliklik.

tarik-ı hak: hak ve hakikat yolu.

tazarru: yalvarma, Allah'a huşu içinde yalvarma.

vazife: görev.

Hazret-i İsa Aleyhisselâm demiş ki:

اِنَّ اللّٰهَ اَنْ يَخْتَبِرَ عَبْدَهُ وَّلَيْسَ لِلْعَبْدِ اَنْ يَخْتَبِرَ رَبَّهُ

Yani, “Cenab-ı Hak abdini tecrübe eder ve der ki: ‘Sen böyle yapsan, sana böyle yaparım. Göreyim seni, yapabilir misin?’ diye tecrübe eder. Fakat abdin hakkı yok ve haddi değil ki, Cenab-ı Hakkı tecrübe etsin ve desin: ‘Ben böyle işlesem, Sen böyle işler misin?’ diye tecrübevari bir surette Cenab-ı Hakkın rububiyetine karşı imtihan tarzı, sû-i edeptir, ubudiyete münafidir.”

Madem hakikat budur; insan kendi vazifesini yapıp Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmamalı.

Meşhurdur ki, bir zaman İslâm kahramanlarından ve Cengiz’in ordusunu müteaddit defa mağlûp eden Celâleddin-i Harzemşah harbe giderken, vüzerası ve etbaı ona demişler:

“Sen muzaffer olacaksın. Cenab-ı Hak seni galip edecek.”

O demiş:

“Ben Allah’ın emriyle, cihad yolunda hareket etmeye vazifedarım. Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmam. Muzaffer etmek veya mağlûp etmek Onun vazifesidir.”

İşte o zat bu sırr-ı teslimiyeti anlamasıyla, harika bir surette çok defa muzaffer olmuştur.

Evet, insanın elindeki cüz-i ihtiyarî ile işledikleri ef’allerinde, Cenab-ı Hakka ait netaici düşünmemek gerektir.

abd: kul.

Cenab-ı Hak: Allah.

cihad: cihetler, taraflar, yönler.

cüz-i ihtiyarî: icattan mahrum, kışbden başka hiçbir şeye gücü yetmeyen az bir arzu serbestliği, cüz’î irade.

efal: fiiller, işler.

etba: birinin idaresinde olanlar, yönetilenler.

hakikat: gerçek.

harika: olağanüstü.

harp: savaş.

imtihan: deneme sinama.

mağlûp: yenilme.

muzaffer: üstün gelmiş, zafer kazanmış, yenmiş.

münafi: zıt, aykırı.

müteaddit: çok, birçok.

netaic: neticeler, sonuçlar.

rububiyet: Cenab-ı Allah’ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve malikiyeti ve besleyiciliği.

sırr-ı teslimiyet: teşebbüsten sonra Allah’a olan tevekkül ve teslimiyet.

sû-i edep: edep dışı, edebe

aykırı.

suret: biçim, tarz.

tarz: biçim, suret.

tecrübe: deneyim, sinama.

tecrübevari: tecrübeli olarak.

ubudiyet: kulluk.

vazife: görev.

vazifedar: vazifeli, iş gören.

vüzerâ: vezirler, bakanlar,

milletvekilleri.

zat: kişi, şahıs.

Meselâ, kardeşlerimizden bir kısım zatlar, halkların Risale-i Nur'a iltihakları şevklerini ziyadeleştiriyor, gayrete getiriyor. Dinlemedikleri vakit, zayıfların kuvve-i maneviye-leri kırılıyor, şevkleri bir derece sönüyor. Hâlbuki, üstad-ı mutlak, mukteda-i küll, rehberi ekmel olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, ¹ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ olan

ferman-ı İlâhîyi kendine rehber-i mutlak ederek, insanların çekilmesiyle ve dinlememesiyle daha ziyade sa'y ve gayret ve ciddiyetle tebliğ etmiş.

Çünkü ² إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

sırrıyla anlamış ki, insanlara dinlettirmek ve hidayet vermek, Cenab-ı Hakkın vazifesidir; Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmazdı.

Öyle ise, işte ey kardeşlerim! Siz de, size ait olmayan vazifeye harekâtınızı bina etmekle karışmayınız ve Hâlık'ınıza karşı tecrübe vaziyetini almayınız.

İKİNCİ MESELE: Ubudiyet, emr-i İlâhîye ve rıza-i İlâhîye bakar. Ubudiyetin dâîsi emr-i İlâhî ve neticesi rıza-i Haktır. Semeratı ve fevaidi uhreviyedir. Fakat ille-i gaiye olmamak, hem kasten istenilmemek şartıyla, dünyaya ait faydalar ve kendi kendine terettüp eden ve istenilmeyerek verilen semereler, ubudiyyete münafi olmaz. Belki zayıflar için müşevvik ve müreccih hükmüne geçerler. Eğer o dünyaya ait faydalar ve menfaatler o ubudiyyete, o virde veya o zikre illet veya illetin bir cüz'ü olsa,

eden, yaratıcı; Allah.
harekât: hareketler.
hidayet: doğru ve hak olan.
hükmüne: değerine, yerine.
ille-i gaiye: asıl sebep, elde edilmeye çalışılan asıl gaye ve netice.
illet: sebep, gaye.
iltihak: katılma.
kasten: kasıtlı olarak.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
menfaat: fayda.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
mukteda-i küll: her şeyde herkesin uyması gereken kimse olan Hz. Peygamber (a.s.m.).
münafi: zıt, muhalif.
müreccih: tercih eden, üstün tutan.
müşevvik: teşvik eden.
netice: sonuç.
rehber-i ekmel: en mükemmel rehber, yol gösterici.
rehber-i mutlak: her bakımdan rehber, tam rehber.
Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-rim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
rıza-i Hak: Cenab-ı Hakkın rızası, hoşnutluk.
rıza-i ilâhî: Allah'ın rızası.
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme.
semerat: semereler, meyveler.
semere: meyve.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tecrübe: sinama, imtihan.
terettüp: sıralanma.
ubudiyet: kulluk.
uhreviye: ahirete ait.
üstad-ı mutlak: ilimde üstünlüğü ve öğreticiliği tartışmasız olan üstat.
vazife: görev.
vaziyet: durum.
virt: belli zamanlarda okunması manevî bir vazife olarak kabul edilen Kur'an cüzleri, esma-i hüсна ve dualar.
zat: kişi, şahıs.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme.
ziyade: fazla.

1. Peygambere düşen ancak tebliğ etmektir. (Mâide Suresi: 99.)

2. Sen sevdiğin kimseyi hidayete erdiremezsin. Ancak Allah dilediğine hidayet verir. (Kasas Suresi: 56.)

aleyhissalâtü vesselâm: "salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında. (Peygamberimiz Hz. Muhammed(a.s.m.) bina etmek: yapma, tesis et-

me, kurma.

cüz: kısım, parça.

dâî: sebep, illet.

emr-i ilâhî: Allah'ın emri.

ferman-ı ilâhî: Cenab-ı Hak-

kın emir ve buyruğu.

fevaid: menfaatler, faydalar.

gayret: çalışma, çabalama.

hâlbuki: oysa ki.

hâlık: her şeyi yoktan var

o ubudiyeti kısmen iptal eder. Belki o hasiyetli virdi akim bırakır, netice vermez.

İşte bu sırrı anlamayanlar, meselâ yüz hasiyeti ve faydası bulunan Evrad-ı Kudsiye-i Şah-ı Nakşibendîyi veya bin hasiyeti bulunan *Cevşenü'l-Kebir*'i, o faydaların bazılarını maksud-i bizzat niyet ederek okuyorlar. O faydaları göremiyorlar ve göremeyecekler ve görmeye de hakları yoktur. Çünkü o faydalar, o evratların illeti olamaz ve ondan, onlar kasten ve bizzat istenilmeyecek. Çünkü onlar fazlî bir surette, o halis virde talepsiz terettüp eder. Onları niyet etse, ihlâsı bir derece bozulur. Belki ubudiyetten çıkar ve kıymetten düşer.

Yalnız bu kadar var ki: Böyle hasiyetli evradı okumak için, zayıf insanlar bir müşevvik ve müreccihe muhtaçtırlar. O faydaları düşünüp, şevke gelip, o evradı sırf rıza-i İlâhî için, ahiret için okusa zarar vermez. Hem de makbuldür. Bu hikmet anlaşılmadığından, çoklar, aktaptan ve Selef-i Salihînden mervi olan faydaları görmediklerinden şüpheye düşer, hatta inkâr da eder.

ÜÇÜNCÜ MESELE:

¹ طُوبَى لِمَنْ عَرَفَ حَدَّهُ وَلَمْ يَتَجَاوَزْ طَوْرَهُ Yani, “Ne mutlu

o adama ki, kendini bilip haddinden tecavüz etmez.”

Nasıl bir zerre camdan, bir katre sudan, bir havuzdan, denizden, kamerden seyyarelere kadar güneşin cilveleri var. Her birisi kabiliyetine göre güneşin aksini, misalini tutuyor ve haddini biliyor. Bir katre su, kendi kabiliyetine göre “Güneşin bir aksi bende vardır” der; fakat “Ben

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

akim: neticesiz, beyhude, boş.

akis: yansıma.

aktap: kutuplar, büyük zatlar.

bizzat: kendisi, şahsen.

Cevşenü'l-Kebir: Peygamberimize gelen büyük ve mühim bir dua.

cilve: görüntü, tecelli.

Evrad-ı Kudsiye-i Şah-ı Nakşibendi: Nakşibendî'nin kutsal virtüleri, zikirleri.

evrat: virtüer, okunması âdet olan dinî dualar. 2. Her vakit dilde ve ağızda dolaşan sözler.

fazlî: iütuf olarak.

halis: saf, samimi.

hasiyet: hususî fayda.

hikmet: gizli sebep, İlâhî gaye.

ihlâs: samimiyet, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.

illet: sebep, gaye.

inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.

iptal: geçersiz kılma.

kabiliyet: istidat, yetenek.

kamer: ay.

kasten: kasıtlı olarak

katre: damla.

kısmen: kısmî olarak.

kıymet: değer.

makbul: geçerli.

maksud-i bizzat: bizzat kast edilen.

mervi: rivayet edilen.

meselâ: örneğin.

mesale: önemli konu.

misal: benzer, örnek.

1. Kesf'ül-Hafa, 2:46; Tergip ve Terhip, 3:555; İs'af'ül-Râgibîn, s. 178 gibi kaynaklardaki hadiselerle bakılırsa hadis-i bilmana denilebilir. Hazret-i Ali'nin de böyle bir sözü bulunmaktadır.

muhtaç: ihtiyacı olan.

müreccih: tercih eden, üstün tutan.

müşevvik: teşvik eden, arzu ve hevesini arttıran.

netice: sonuç.

niyet: kalbin bir şeye karar vermesi, bir işin ne için yapılacağını bilmesi.

rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası.

Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ilk rehberleri ve Ashab ile Tabiîn'in ileri gelenleri ile tebe-i Tabiînden olan Müslümanlar.

seyyare: gezegen, yıldız.

sırf: sadece.

suret: biçim, tarz.

şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.

talep: isteme, dileme.

tecavüz: haddini aşma, söz ve hareketle ileri gitme.

terettüp: sıralanma.

ubudiyet: kulluk.

virt: belli zamanlarda okunması manevî bir vazife olarak kabul edilen Kur'an cüzleri, esma-i hüsnâ ve dualar.

zerre: pek ufak parça.

de deniz gibi bir âyineyim” diyemez. Öyle de, esma-i İlâhiyenin cilvesinin tenevvüüne göre, makamât-ı evliyada öyle meratip var. Esmâ-i İlâhiyenin her birisinin, bir güneş gibi, kalpten Arşa kadar cilveleri var. Kalp de bir arştır. Fakat “Ben de Arş gibiyim” diyemez.

İşte, ubudiyetin esası olan, acz ve fakr ve kusur ve naksını bilmek ve niyaz ile dergâh-ı ulûhiyete karşı secde etmeye bedel naz ve fahir suretinde gidenler, zerrecik kalbini Arşa müsavi tutar. Katre gibi makamını, deniz gibi evliyanın makamâtıyla iltibas eder. Kendini o büyük makamata yakıştırmak ve o makamda kendini muhafaza etmek için, tasannuata, tekellüfata, manasız hodfûruşluğa ve birçok müşkülâta düşer.

Elhâsıl, hadiste vardır ki:

هَلَكَ النَّاسُ إِلَّا الْعَامِلُونَ وَهَلَكَ الْعَامِلُونَ إِلَّا الْعَامِلُونَ وَهَلَكَ
الْعَامِلُونَ إِلَّا الْمُخْلِصُونَ وَالْمُخْلِصُونَ عَلَى خَطَرٍ عَظِيمٍ¹

Yani, medar-ı necat ve halâs, yalnız ihlâstır. İhlâsı kazanmak çok mühimdir. Bir zerre ihlâslı amel, batmanlarla halis olmayana müreccahtır. İhlâsı kazandıran, hareketindeki sebebi sırf bir emr-i İlâhî ve neticesi rıza-i İlâhî olduğunu düşünmeli ve vazife-i İlâhiyeye karışmamalı.

Her şeyde bir ihlâs var. Hatta muhabbetin de ihlâsla bir zerresi, batmanlarla resmî ve ücretli muhabbete tereccüh eder. İşte bir zat bu ihlâslı muhabbeti böyle tabir etmiş:

ye çalışan, övünen.
ihlâs: halis, içten, samimi.
iltibas: karıştırma.
katre: damla.
kusur: eksiklik, özür.
makam: yer, mevki.
makamat: makamlar.
makamat-ı evliya: evliyalının, velilerin makamları.
mana: anlam.
medar-ı necat: kurtuluş vesilesi.
meratip: mertebeler, dereceler, rütbelere.
muhabbet: sevgi.
muhafaza: koruma.
mühim: önemli.
müreccah: tercih edilen, üstün tutulan.
müsavi: birbirine denk, aynı seviyede olan.
müşkülât: zorluklar.
naks: noksan, eksiklik.
naz: kendini beğendirmek için takılan yapmacıklık, cilve.
netice: sonuç.
niyaz: yalvarma, yakarma, dua.
nûsha: bir eserin kopyalarından her biri.
resmî: alayla, merasimle olan.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası.
secde: baş eğme, başı yere koyma.
suret: biçim, tarz.
tabir: ifade.
tasannuat: tasannular, yapmacık hareketler.
tekellüfat: tekellüfler, güçlükler, zorluklara katlanmalar.
tenevvü: çeşitlenme, çeşit çeşit olma.
tereccüh: üstün gelme, galip üstünlük, tercih etme.
ubudiyet: kulluk.
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah'a ait olan iş ve vazife.
zat: kişi, şahıs.
zerre: pek ufak parça.

1. İnsanlar helâk olur, ancak bilenler kurtulur. Bilenler de helâk olur, ancak bildiklerini yaşayanlar kurtulur. Bildiklerini yaşayanlar da helâk olur, ancak ihlâslı olanlar kurtulur. İhlâslı olanlar da her an onu kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. (Keşfü'l-Hafa, 2: 312.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.

adem: yokluk.

amel: fiil, iş.

arş: göğün en yüksek katı.

âyine: ayna.

batman: iki ile sekiz kilo arasında değişen ağırlık ölçüsü.

bedel: karşılık.

cilve: görüntü, tecelli.

dergâh-ı ulûhiyet: Allah'ın huzuru.

elhâsıl: hâsıl, netice itibarıyla.

emr-i İlâhî: Allah'ın emri.

esas: asıl, temel.

Esmâ-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.

evliya: velîler, Allah dostları.

fahir: övünme, böbürlenme.

fakr: fakirlik.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.

halis: samimi, içten.

harekât: hareketler.

haşiye: ek, ilave, dipnot.

hodfûruş: sadece nefsinin beğenen, kendini beğendirmeye

وَمَا أَنَا بِالْبَاقِي عَلَى الْحُبِّ رِشْوَةً ۖ ضَعِيفٌ هَوًى يُغْنِي عَلَيْهِ ثَوَابٌ

Yani, “Ben muhabbet üzerine bir rüşvet, bir ücret, bir mukabele, bir mükâfat istemiyorum.” Çünkü, mukabilinde bir mükâfat, bir sevap istenilen muhabbet zayıftır, devamsızdır. Hatta halis muhabbet, fıtrat-ı insaniyede ve umum validelerde derç edilmiştir. İşte bu halis muhabbet tam manasıyla validelerin şefkatleri mazhardır. Valideler, o sırr-ı şefkatle, evlâtlarına karşı muhabbetlerine bir mükâfat, bir rüşvet istemediklerine ve talep etmediklerine delil; ruhunu, belki saadet-i uhreviyesini de onlar için feda etmeleridir. Tavuğun bütün sermayesi kendi hayatı iken, yavrusunu itin ağzından kurtarmak için, Hüsrev’in müşahadesiyle, kafasını ite kaptırır.

DÖRDÜNCÜ MESELE: Esbab-ı zahiriye eliyle gelen nimetleri o esbap hesabına almamak gerektir. Eğer o sebep ihtiyar sahibi değilse (meselâ hayvan ve ağaç gibi), doğrudan doğruya o nimeti Cenab-ı Hak hesabına verir. Madem o lisan-ı hâl ile “Bismillâh” der, sana verir; sen de Allah hesabına olarak “Bismillâh” de, al. Eğer o sebep ihtiyar sahibi ise, o “Bismillâh” demeli; sonra ondan al, yoksa alma. Çünkü ¹ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ

ayetinin mana-i sarihinden başka bir mana-i işarisi şudur ki: “Mün'im-i Hakikî'yi hatıra getirmeyen ve Onun namıyla verilmeyen nimeti yemeyiniz” demektir.

O hâlde, hem veren “Bismillâh” demeli, hem alan “Bismillâh” demeli. Eğer o “Bismillâh” demiyor, fakat sen de almaya muhtaç isen, sen “Bismillâh” de, onun

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

Bismillâh: Besmele, Allah namına, Allah için, Allah'ın adı ve izni ile.

delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.

derç: sokma.

esbab-ı zahir: açık, belli, apaçık, görünen.

esbap: nedenler, sebepler.

evlât: veletler, çocuklar.

feda: gözden çıkarma, uğruna verme.

fıtrat-ı insaniye: insanın fıtratı, insanın tabiatı, huyu.

halis: samimi, içten.

ihtiyar: tercih, irade.

lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.

mana: anlam.

mana-i işari: tam bir açıklıkla olmasa da, işaretlerle ifade edilen mana.

mana-i sarih: açık mana.

mazhar: nail olma, görünme, erişme.

meselâ: örneğin.

mesele: önemli konu.

muhabbet: sevgi.

muhtaç: ihtiyacı olan.

mukabele: karşılık.

1. Allah'ın adı anılmadan kesilen hayvanın etini yemeyin. (En'am Suresi: 121.)

mukabil: karşılık.

mükâfat: ödül.

Mün'im-i Hakikî: hakikî nimet verici olan Allah.

müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.

nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

rüşvet: bir hakkın iptali ya da bir batılın revacı için verilen şeydir, hakkı olmadığı hâlde bir başkasından bir iş için alınan haram şey.

saadet-i uhreviye: ahiretteki mutluluk.

sermaye: ana para.

sevap: mükâfat.

sırr-ı şefkat: şefkat sırrı.

şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.

talep: istek.

umum: bütün.

valide: ana, anne.

başı üstünde rahmet-i İlâhiyenin elini gör, şükürle öp, ondan al. Yani, nimetten in'ama bak, in'amdan Mün'im-i Hakikî'yi düşün. Bu düşünmek bir şükürdür. Sonra o zahirî vasıtaya istersen dua et; çünkü o nimet onun eliyle size gönderildi.

Esbab-ı zahiriye'yi perestiş edenleri aldatan, iki şeyin beraber gelmesi veya bulunmasıdır ki, iktiran tabir edilir, birbirine illet zannetmeleridir. Hem bir şeyin ademi, bir nimetin madum olmasına illet olduğundan, tevehhüm eder ki, o şeyin vücudu dahi o nimetin vücuduna iletir. Şükrünü, minnettarlığını o şeye verir, hataya düşer. Çünkü bir nimetin vücudu, o nimetin umum mukaddematına ve şeraitine terettüp eder. Hâlbuki o nimetin ademi, bir tek şartın ademiyle oluyor.

Meselâ, bir bahçeyi sulayan cetvelin deliğini açmayan adam, o bahçenin kurumasına ve o nimetlerin ademine sebep ve illet oluyor. Fakat o bahçenin nimetlerinin vücudu, o adamın hizmetinden başka, yüzer şeraitin vücuduna tevakkufla beraber, illet-i hakikî olan kudret ve irade-i Rabbaniye ile vücuda gelir. İşte bu mağlâtanın ne kadar hatası zahir olduğunu anla ve esbapperestlerin de ne kadar hata ettiklerini bil!

Evet, iktiran ayrıdır, illet ayrıdır. Bir nimet sana geliyor. Fakat bir insanın sana karşı ihsan niyeti o nimete mukarin olmuş. Fakat illet olmamış. İlet rahmet-i İlâhiyedir. Evet, o adam ihsan etmeyi niyet etmeseydi o nimet sana gelmezdi, nimetin ademine illet olurdu. Fakat,

adem: yokluk.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

esbab-ı zahiri: görünüşteki sebepler.

hakikî: gerçek.

hâlbuki: oysa ki.

iktiran: iki şeyin beraber gelmesi.

illet: sebep.

in'am: nimet verme, nimetlendirme.

madum: mevcut olmayan, yok olan.

mağlâta: boş ve manasız söz; saçma sapan söz.

meselâ: örneğin.

minnettar: iyilik yapan birisi için teşekkür duygusu içinde olan.

mukaddemat: başlangıçlar.

mün'im: nimet veren, Allah.

nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.

perestîş: tapma.

rahmet-i İlâhiye: Allah'ın

sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.

şerait: şartlar.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tabir etme: ifade etme.

terettüp: sonuç olarak çıkma, sonucuna bağlı olma.

tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümit-

sizliğe ve korkuya düşme.

umum: bütün.

vasıta: aracı.

vücut: var olma, varlık.

zahiri: görünürdeki.

zannetme: sanma.

mezkûr kaideye binaen, o meyl-i ihsan, o nimete illet olamaz. Ancak yüzer şeraitin bir şartı olabilir.

Meselâ, Risale-i Nur'un şakirtleri içinde Cenab-ı Hakkın nimetlerine mazhar bazı zatlar (Hüsrev, Re'fet gibi), iktiranı illetle iltibas etmişler, Üstadına fazla minnettarlık gösteriyorlardı. Hâlbuki, Cenab-ı Hak onlara ders-i Kur'ânîde verdiği nimet-i istifade ile, Üstadlarına ihsan ettiği nimet-i ifadeyi beraber kılmış, mukarenet vermiş.

Onlar derler ki: "Eğer Üstadımız buraya gelmeseydi biz bu dersi alamazdık. Öyle ise onun ifadesi, istifademize ilettiler."

Ben de derim: Ey kardeşlerim! Cenab-ı Hakkın bana da, sizlere de ettiği nimet beraber gelmiş. İki nimetin illeti de rahmet-i İlâhiyedir. Ben de sizin gibi, iktiranı illetle iltibas ederek, bir vakit Risale-i Nur'un sizler gibi elmas kalemli yüzer şakirdlerine çok minnettarlık hissediyordum. Ve diyordum ki: "Bunlar olmasaydı, benim gibi yarım ümmî bir biçare nasıl hizmet edecekti?" Sonra anladım ki, sizlere kalem vasıtasıyla olan kudsî nimetten sonra, bana da bu hizmete muvaffakiyet ihsan etmiş. Birbirine iktiran etmiş; birbirinin illeti olamaz. Ben size teşekkür değil, belki sizi tebrik ediyorum. Siz de bana minnettarlığa bedel, dua ve tebrik ediniz.

Bu Dördüncü Meselede gafletin ne kadar dereceleri bulunduğu anlaşılır.

adem: yokluk.
bedel: karşılık.
biçare: çaresiz, zavallı.
binaen: -den dolayı.
Cenab-ı Hak: Allah.
ders-i Kur'ânî: Kur'ân dersi, Kur'ân'a ait ders.
elmas: çok değerli.
esbapperest: Allah'ı unutup sebeplere haddinden fazla değer veren, her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden veya Ona kıymet vermek istemeyen.
gaflet: gafilik, dikkatsizlik, endişesizlik, nefsi arzulara dalma.
hâlbuki: oysa ki.
ihsan: ikram etme, lütuf, bağış.
iktiran: iki şeyin beraber gelmesi.
illet: sebep.
illet-i hakikî: hakikî sebep.
iltibas: karıştırma.
irade-i Rabbanîye: Cenab-ı Hakkın mahlûkâtın terbiye, tedbir ve idaresi konusundaki yapabilme gücü, kudreti.
istifade: faydalanma.
kaide: kural.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudsî: mukaddes, yüce.
mağlâta: boş ve manasız söz, karşısındakini yanıltmak için söy-

lenen boş lâkırdı.
mazhar: nail olma, kavuşma.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
meyl-i ihsan: iyilik, lütuf meylî, bağışlama arzusu.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.
minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mukarenet: bitişme, bitişiktir, iki şeyin beraberce gelmesi.

mukarin: bitişik.
muvaaffakiyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
nimet-i ifade: ifade etme, söyleyebilme nimeti.
nimet-i istifade: faydalanma nimeti.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın

sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet.
şakirt: talebe.
şerait: şartlar.
tevakkuf: ilgili olma, bağlı olma.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
vasıta: aracılık.
vücut: varlık.
zahir: açık.
zat: kişi.

BEŞİNCİ MESELE: Nasıl ki bir cemaatin malı bir adama verilse zulüm olur. Veya cemaate ait vakıfları bir adam zaptetse zulmeder. Öyle de, cemaatin sa'yleriyle hâsıl olan bir neticeyi veya cemaatin haseneleriyle terettüp eden bir şerefi, bir fazileti o cemaatin reisine veya üstadına vermek hem cemaate, hem de o üstat veya reise zulümdür. Çünkü enaniyeti okşar, gurura sevk eder. Kendini kapıcı iken padişah zannettirir. Hem kendi nefesine de zulmeder. Belki bir nevi şirk-i hafîye yol açar.

Evet, bir kaleyi fetheden bir taburun ganimetini ve muzafferiyet ve şerefini, binbaşısı alamaz. Evet, üstat ve mürşit, mastar ve menba telâkki edilmemek gerektir. Belki mazhar ve makes olduklarını bilmek lâzımdır. Meselâ, hararet ve ziya sana bir âyine vasıtasıyla gelir. Sen de, güneşe karşı minnettar olmaya bedel, âyineyi mastar telâkki edip, güneşi unutup, ona minnettar olmak divaneliktir.

Evet, âyine muhafaza edilmeli, çünkü mazhardır. İşte mürşidin ruhu ve kalbi bir âyinedir, Cenab-ı Hak'tan gelen feyze makes olur, müridine aksedilmesine de vesile olur. Vesilelikten fazla, feyiz noktasında makam verilmemek lâzımdır.

Hatta bazı olur ki, mastar telâkki edilen bir üstad, ne mazhardır, ne mastardır. Belki müridinin saffet-i ihlâsıyla ve kuvvet-i irtibatıyla ve ona hasr-ı nazarla, o mürit, başka yolda aldığı füyuzatı, üstadının mir'at-ı ruhundan gelmiş görüyor. Nasıl ki bazı adam, manyetizma vasıtasıyla bir cama dikkat ede ede âlem-i misale karşı hayalinde bir

ne karşı tesekkür duygusu içinde olan.

mir'at-ı ruh: ruhun aynası.

muhafaza: koruma.

muzafferiyet: muzafferlik, düşmana üstün gelme, galibiyet.

mürit: bir şeyhe bağlı kişi.

mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber.

nefis: kendi, şahıs.

netice: sonuç.

nevi: çeşit, tür.

padişah: hükümdar.

reis: başkan.

saffet-i ihlâs: ihlâsın doğru, halis, temiz oluşu.

sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme, emek sarf etme.

sevk: önüne katıp sürme.

şeref: manevî büyüklük, yükseklik, yücelik.

şirk-i hafî: gizli şirk.

tabur: dört bölükten meydana gelen, bölük veya bataryadan büyük, alaydan küçük askerî birlik.

telâkki: kabul etme.

terettüp: sonuç olarak çıkma, sonucuna bağlı olma.

üstat: hoca, öğretmen.

vakıf: sahibi tarafından dini şartlara uygun olmak kaydıyla hayırlı bir işe, hayır ve hasenata bırakılan mal veya mülk.

vasıta: aracılık.

vesile: vasıta, aracı.

zannetme: sanma.

zapt: idaresi altına alma, kendine mal etme.

ziya: ışık, aydınlık.

zulmetme: haksızlık etme, eziyet etme.

zulüm: haksızlık, eziyet.

aksedilme: yansıma.

âlem-i misal: görünümler âlemi.

âyine: ayna.

bedel: karşılık.

cemaat: topluluk.

divane: deli.

enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.

fazilet: değer, meziyet.

fethetmek: zaptetme, bir ülkeyi veya yeri ele geçirme.

feyiz: bereket, verimlilik.

füyuzat: feyizler, manevî bol-

luk ve bereketler, inayetler.

ganimet: savaşta düşmandan alınan mallar.

gurur: kibir, kendini yüksek ve değerli tutma hissi.

hararet: sıcaklık.

hasene: güzel ve hayırlı iş.

hâsıl: meydana gelen, ortaya çıkan.

hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dikme.

kuvvet-i irtibat: bağlılıktaki kuvvet, irtibatla bulunan güç.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

makam: manevî mevki.

makes: bir şeyin yansıdığı yer.

manyetizma: telkin ve hipnoz yolu ile birini tesir altına alma.

mastar: bir şeyin çıktığı yer, kaynak, temel.

mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği yer.

menba: kaynak, herhangi bir şeyin çıktığı yer.

meselâ: örneğin.

minnettar: iyilik yapan birisi-

pencere açılır, o âyinede çok garaibi müşahede eder. Hâlbuki âyinede değil, belki âyineye olan dikkat-i nazar vasıtasıyla, âyinenin haricinde hayaline bir pencere açılmış, görüyor. Onun içindir ki, bazen nakıs bir şeyhin halis müridi, şeyhinden daha ziyade kâmil olabilir. Ve döner, şeyhini irşat eder ve şeyhinin şeyhi olur.

ON DÖRDÜNCÜ NOTA

Tevhide dair dört küçük remizdir.

BİRİNCİ REMİZ: Ey esbapperest insan! Acaba, garip cevherlerden yapılmış bir acip kasrı görsen ki, yapıyor. Onun binasında sarf edilen cevherlerin bir kısmı yalnız Çin’de bulunuyor. Diğer kısmı Endülüs’te, bir kısmı Yemen’de, bir kısmı Sibiryâ’dan başka yerde bulunmuyor. Binanın yapılması zamanında, aynı günde şark, şimal, garb, cenuptan o cevherli taşlar kolaylıkla celp olup yapıldığını görsen, hiç şüphən kalır mı ki, o kasrı yapan usta, bütün küre-i arza hükmeden bir hâkim-i mu’cizekârdır?

İşte, her bir hayvan, öyle bir kasr-ı İlâhîdir. Hususan insan, o kasırların en güzeli ve o sarayların en acibidir. Ve bu insan denilen sarayın cevherleri, bir kısmı âlem-i ervahtan, bir kısmı âlem-i misalden ve Levh-i Mahfuz’dan ve diğer bir kısmı da hava âleminden, nur âleminden, anasır âleminden geldiği gibi; hacatı ebede uzanmış, emelleri semavat ve arzın aktârında intişar etmiş, rabitaları, alâkaları dünya ve ahiret edvarında dağılmış bir saray-ı acip ve bir kasr-ı gariptir.

acip: garip, şaşılın ve hayret uyandıran şey.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aktâr: taraflar, yanlar.
alâka: ilgi, ilişki. Bağ.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
âlem-i misal: görüntüler âlemi.
anasır: unsurlar.
arz: yer, dünya.
âyine: ayna.
celp: kendi tarafına çekmek.
cenup: güney.
cevher: esas, maya, öz.
dair: alâkalı, ait.
dikkat-i nazar: inceden inceye düşünme ve bakma, bakış inceliği.
ebed: sonsuzluk, dâimilik.
edvar: devirler, zamanlar, asırlar.
emel: ümit.
esbapperest: Allah’ı unutup sebeplere haddinden fazla değer veren, her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah’ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden veya Ona kıymet vermek istemeyen.
garaip: tuhaf, şaşılacak, hayret edilecek şeyler.
garb: batı.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar.
hâkim-i mu’cizekâr: mu’cize gösteren hâkim, Allah.
hâlbuki: oysa ki.
halis: samimi, içten.
hariç: bir şeyin dışı, dışarı.

hususan: bilhassa, özellikle.
hükmeden: hükmü altına alan, hâkim olan.
intişar: yayılma, neşrolunma.
irşat: doğru yolu gösterme; gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme.
kâmil: mükemmel, kemale ermiş, olgun.
kasır: saray.
kasr-ı garip: garip ve harika kasır, saray.
kasr-ı ilâhî: ilâhî köşk, saray.
küre-i arz: dünya, yer küre.

Levh-i Mahfuz: Allah’ın ezeli ilmiyle kâinata olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
mürit: bir şeyhe bağlı kişi.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama.
nakıs: noksan, eksik.
nota: işaret.
nur: parıltı, ışıık.
rabita: bağ.
remiz: işaret.
saray-ı acip: şaşırtıcı olan ve hayranlık uyandıran saray.

sarf: harcama.
semavat: semalar, gökler.
şark: doğu.
şeyh: bir tarikatte en üst mertebeye ulaşmış kimse; bir tekke veya zaviyede ders veren ve müritleri bulunan kimse.
şimal: kuzey.
tevhid: Allah’ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme.
vasıta: aracılık.
ziyade: çok, fazla.

İşte, ey kendini insan zanneden insan! Madem mahiyetin böyledir; seni yapan ancak o Zat olabilir ki, dünya ve ahiret birer menzil, arz ve sema birer sahife, ezel ve ebed, dün ve yarın hükmünde olarak tasarruf eden bir Zat olabilir. Öyle ise, insanın ma'budu ve melcei ve halâskârı O olabilir ki, arz ve semaya hükmeder, dünya ve ukba dizginlerine maliktir.

İKİNCİ REMİZ: Bazı eblehler var ki, güneşi tanımadıkları için, bir âyinede güneşi görse, âyineyi sevmeye başlar. Şedit bir hisle onun muhafazasına çalışır; tâ ki içindeki güneşi kaybolmasın. Ne vakit o ebleh, güneş, âyinenin ölmesiyle ölmediğini ve kırılmasıyla fenâ bulmadığını derk etse, bütün muhabbetini gökteki güneşe çevirir. O vakit anlar ki, âyinede görülen güneş, âyineye tâbi değil, bekası ona mütevakıf değil. Belki güneştir ki, o âyineyi o tarzda tutuyor ve onun parlamasına ve nuruna medet veriyor. Güneşin bekası onunla değil; belki âyinenin hayattar parlamasının bekası, güneşin cilvesine tâbidir.

Ey insan! Senin kalbin ve hüviyet ve mahiyetin bir âyinedir. Senin fitratında ve kalbinde bulunan şedit bir muhabbet-i beka, o âyine için değil ve o kalbin ve mahiyetin için değil. Belki o âyinede istidada göre cilvesi bulunan Bâkî-i Zülcelâl'in cilvesine karşı muhabbetindir ki, belâhat yüzünden, o muhabbetin yüzü başka yere dönmüş. Madem öyledir; ¹ **يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي** de. Yani, madem

edilen, ibadete lâyık olan.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati, iç yüzü.
malik: sahip.
medet: inayet, yardım.
melce: sığınılacak yer, iltica edilecek yer.
menzil: yer.
muhabbet: sevgi.
muhabbet-i beka: beka sevgisi, sonsuz yaşamayı sevme, arzu etme.
muhafaza: koruma.
mütevakkıf: tevakkuf eden, duran.
nur: parlı, ışı. **remiz:** işaret.
sema: gökyüzü.
şedit: şiddetli.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
tarz: biçim, suret.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup, idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
ukba: ahiret, öbür dünya.
zannetme: sanma.
Zat: azamet ve ululuk sahibi olan Allah.

1. Ey Bâkî olan Allah! Bâkî ancak Sensin.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arz: yer, dünya.
âyine: ayna.
Bâkî-i Zülcelâl: heybet ve celâl sahibi olan Allah.
beka: bâkîlik, ebedîlik.
belâhat: ahmaklık, düşüncesizlik, ne yaptığını iyi bilememek.

cilve: görüntü, tecelli.
derk: anlama.
dizgin: idare ve yönetim, atın ağzına takılan kayıştan gem, yular.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimilik.
ebleh: ahmak, budala.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fenâ: yok olma.

fitrat: yaratılış, tabiat.
halâskâr: kurtarıcı.
hayattar: canlı, yaşayan.
hükmetmek: emri altında tutmak, nüfuzunda bulundurmak.
hükümünde: değerinde, yerinde.
hüviyet: asıl, mahiyet.
istidat: kabiliyet, yetenek.
ma'bud: kendisine ibadet

Sen varsın ve bâkîsin; fenâ ve adem ne isterse bize yap-sın, ehemmiyeti yok!

ÜÇÜNCÜ REMİZ: Ey insan! Fâtır-ı Hakîmin senin mahiyetine koyduğu en garip bir hâlet şudur ki:

Bazen dünyaya yerleşemiyorsun, zindanda boğazı sı-kılmış adam gibi “of, of” deyip dünyadan daha geniş bir yer istediğin hâlde; bir zerrecik, bir iş, bir hatıra, bir da-kika içine girip yerleşiyorsun. Koca dünyaya yerleşeme-yen kalp ve fikrin o zerrecikte yerleşir. En şiddetli hissi-yatınla o dakikacık, o hatıracıkta dolaşıyorsun.

Hem senin mahiyetine öyle manevî cihazat ve lâtife-ler vermiş ki, bazıları dünyayı yutsa tok olmaz; bazıları bir zerreyi kendinde yerleştiremiyor. Baş bir batman taşı kaldırdığı hâlde, göz bir saçı kaldıramadığı gibi; o lâtife, bir saç kadar bir sıkleti, yani, gaflet ve dalâletten gelen küçük bir hâlete dayanamıyor. Hatta bazen söner ve ölür.

Madem öyledir; hazer et, dikkatle bas, batmaktan kork. Bir lokma, bir kelime, bir dane, bir lem’a, bir işa-rette, bir öpmekte batma. Dünyayı yutan büyük letaifle-rini onda batırma. Çünkü çok küçük şeyler var, çok bü-yükleri bir cihette yutar. Nasıl küçük bir cam parçasında gök, yıldızlarıyla beraber içine girip gark oluyor. Hardal gibi küçük kuvve-i hafızanda, senin sahife-i a’malin ekse-ri ve sahaif-i ömrün ağılebi içine girdiği gibi, çok cüz’î kü-çük şeyler var, öyle büyük eşyayı bir cihette yutar, istiap eder.

adem: yokluk.
ağleb: ekseriya, çok defa.
bâki: ebedî, daimî, sonsuz.
batman: iki ile sekiz kilo arasın-daki bir ağırlık ölçüsü.
cihazat: cihazlar.
cihet: yön.

cüz’î: küçük.
dalâlet: iman ve Islâmiyetten ayrılmak, azmak.
dane: tane, tohum.
ekser: pek çok.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.).
fenâ: yok olma, son bulma, ölümlülük.
gaflet: gafilik, ihtiyatsızlık, dikkatsizlik, nefsinin arzuları-na dalmak.

gark: batma.
hâlet: hâl.
hardal: küçük tohumlu, yap-rakları yenen ve tıpta da kul-lanılan, tadı acı bir bitki.
hazer: sakınma, korunma.
hissiyat: hisler, duygular.
istiap: içine alma, yutma.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
lâtife: kalbe bağlı hassas bir duygu.
lem’a: parıltı.
letaif: güzel, hoş ve ruhla ilgi-li manevî duygular.

mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati, iç yüzü.
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
remiz: işaret.
sahaif-i ömür: ömür sayfala-rı.
sahife-i a’mal: amellerin say-fası.
sıklet: ağırlık.
zerre: pek ufak parça.
zindan: hapishane.

DÖRDÜNCÜ REMİZ: Ey dünyaperest insan! Çok

geniş tasavvur ettiğin senin dünyan, dar bir kabir hükmündedir. Fakat o dar kabir gibi menzilin duvarları şişeden olduğu için, birbiri içinde in'ikâs edip, göz görünceye kadar genişliyor. Kabir gibi darken, bir şehir kadar geniş görünür. Çünkü o dünyanın sağ duvarı olan geçmiş zaman ve sol duvarı olan gelecek zaman, ikisi madum ve gayr-i mevcut oldukları hâlde, birbiri içinde in'ikâs edip gayet kısa ve dar olan hazır zamanın kanatlarını açarlar. Hakikat hayale karışır; madum bir dünyayı mevcut zannedersin.

Nasıl bir hat, sür'at-i hareketle bir satıh gibi geniş görünürken, hakikat-i vücudu ince bir hat olduğu gibi, senin de dünyan hakikatçe dar, fakat senin gaflet ve vehim ve hayalinle duvarları çok genişlemiş. O dar dünyada, bir musibetin tahrikiyle kımıldansan, başını çok uzak zannettiğin duvara çarparsın. Başındaki hayali uçurur, uykunu kaçırır. O vakit görürsün ki, o geniş dünyanın kabirden daha dar, köprüden daha müsaadesiz. Senin zamanın ve ömrün, berkten daha çabuk geçer; hayatın, çaydan daha sür'atli akar.

Madem dünya hayatı ve cismanî yaşayış ve hayvanî hayat böyledir. Hayvaniyetten çık, cismaniyeti bırak, kalp ve ruhun derece-i hayatına gir. Tevehhüm ettiğin geniş dünyadan daha geniş bir daire-i hayat, bir âlem-i nur bulursun. İşte o âlemin anahtarı, marifetullah ve vahdaniyet sırlarını ifade eden ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ kelime-i kudsiyesiyle kalbi söyllettirmek, ruhu işlettirmektir.

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. (Muhammed Suresi: 19.)

âlem: varlık sınıflarından her biri.
âlem-i nur: nur âlemi.
berk: şimşek.
cismanî: bedene mensup, vücutla alakalı.
cismaniyet: cismanî oluş, cismle ilgili olma.
daire-i hayat: hayat dairesi.
derece-i hayat: hayat sıralanması, hayatın dereceleri.

dünyaperest: dünyaya tapan, dünyaya düşkün.
gaflet: gafillik, dikkatsizlik, nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece.
gayr-i mevcut: mevcut olmayan.
hakikat: gerçek.
hakikat-i vücut: vücut gerçekliği.
hat: çizgi.

hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hayvaniyet: hayvanlık.
hükümünde: değerinde, yerinde.
in'ikâs: aksetme, yansıma.
kabir: mezar.
kelime-i kudsiye: yüce, kudsi söz.
madum: mevcut olmayan, yok olan, ölü.

marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
menzil: yer, kalınan yer.
mevcut: var olan, bulunan.
musibet: felâket, belâ.
müsaade: izin.
remiz: işaret.
satıh: yüzey.
sür'at-i hareket: sür'atli hareket.
tahrik: harekete geçirme; kışkırtma.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama, kurma.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vehim: sebepsiz korku, yanlış ve esassız düşünce.
zannetme: sanma.

ON BEŞİNCİ NOTA

Üç meseledir.

BİRİNCİ MESELE:

İsm-i Hafız'ın tecelli-i etemmine işaret eden
فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۖ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ¹

ayetidir. Kur'ân-ı Hakîm'in bu hakikatine delil istersen, *Kitab-ı Mübin*'in mistarı üstünde yazılan şu kâinat kitabının sahifelerine baksan, ism-i Hafız'ın cilve-i azamını ve bu ayet-i kerîmenin bir hakikat-i kübrasının naziresini çok cihetlerle görebilirsin.

Ezcümle: Ağaç, çiçek ve otların muhtelif tohumlarından bir kabza al. O muhtelif ve birbirine muhalif tohumların cinsleri birbirinden ayrı, nevileri birbirinden başka olan çiçek ve ağaç ve otların sandukçaları hükmünde olan o kabzayı, karanlıkta ve karanlık ve basit ve camit bir toprak içinde defnet, serp. Sonra, mizansız ve eşyayı fark etmeyen ve nereye yüzünü çevirsen oraya giden basit suyla sula.

Sonra, senevî haşrin meydanı olan bahar mevsiminde gel, bak. İsrâfilvarî melek-i ra'd, baharda, nefh-i Sur nev'inden yağmura bağırması, yer altında defnedilen çekirdeklere nefh-i ruhla müjdelemesi zamanına dikkat et ki, o nihayet derece karışık ve karışmış ve birbirine benzeyen o tohumcuklar, ism-i Hafız'ın tecellisi altında, kemal-i imtisalle, hatasız olarak, Fâtır-ı Hakîm'den gelen evamir-i tekviniyeyi imtisal ediyorlar. Ve öyle tevfik-i hareket ediyorlar ki, onların o hareketlerinde bir şuur, bir

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
camit: ruhsuz, cansız.
cihet: yön.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
cins: nevi'.
defin: gömme.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
evamir-i tekviniye: Allah'ın tabiatıta geçerli olan emir ve kanunları.
ezcümle: bu cümleden olarak.

Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir mak-sada uygun ve hikmetle benzer-siz bir şekilde yaratan Allah (c.c.).
hakikat: gerçek.
hakikat-i kübra: en büyük gerçek.
haşir meydanı: insanların öldük-ten sonra tekrar dirilip toplanacakları yer.
hükümünde: değerinde, yerinde.
imtisal: emre tamamen uyma, emre boyun eğme.
ism-i Hafız: Cenab-ı Hakkın muhafaza eden, koruyan manasına gelen ismi.
İsrâfilvari: Mahşer Günü Sur bo-rusunu üflemekle görevli İsrâfil (a.s.) gibi.

kabza: tutam, bir avucun alabile-ceği miktar.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemali-i imtisal: mükemmel uyumluluk.
Kitab-ı Mübin: kâinataki olayları cereyan ettiren Allah'ın kudretine ait nizam ve intizam esasatlarını, kanunlarını ihtiva eden manevî kitap.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sü-resinde sayısız hikmet ve fayda-lar bulunan Kur'ân.

1. Kim zerre kadar iyilik yaparsa, onun mükâfatını görür. • Kim zerre kadar kötülük yaparsa, onun cezasını görür. (Zilzal Suresi: 7-8.)

melek-i ra'd: gök gürültüsü ile vazifeli, görevli melek.
mesele: önemli konu.
mistar: cetvel.
mizan: ölçü.
muhalif: karşı, zıt, aykırı.
muhtelif: çeşitli.
müjde: sevindirici haber.
nazire: örnek, misil.
nefh-i ruh: ruhun üflenmesi;

Cebraîl (a.s.)'in, Hz. Meryem'e nefesiyle üflemesi sonucu, Cenab-ı Hakkın kudretiyle Hz. Meryem'in hamile kalması.
nefh-i Sur: Sur'un üflenmesi, İsrâfil (a.s.)'in kıyamet günün-de Sur adı verilen boruyu üf-lemesiyle kıyametın kopma-sı.
nevi: çeşit, tür.

nihayet: son derece.
nota: işaret.
sandukça: küçük sandık.
senevi: senelik, yıllık.
şuur: idrak, bilinç.
tecelli: görünme.
tecelli-i etem: noksansız te-celli, tam tecelli.
tevfik-i hareket: uygun ha-reket.

basiret, bir kasıt, bir irade, bir ilim, bir kemal, bir hikmet parladığı görünüyor. Çünkü, görüyorsun ki, o birbirine benzeyen tohumcuklar, birbirinden temayüz ediyor, ayrılıyor.

Meselâ bu tohumcuk bir incir ağacı oldu, Fâtır-ı Hakîmin nimetlerini başlarımız üstünde neşre başladı. Serpiyor, dallarının elleriyle bizlere uzatıyor. İşte bu, ona sureten benzeyen bu iki tohumcuk ise, gün âşığı namındaki çiçekle, hercai menekşe gibi çiçekleri verdi. Bizler için süslendi. Yüzümüze gülüyorlar, kendilerini bizlere sevdiriyorlar.

Daha buradaki bir kısım tohumcuklar, bu güzel meyveleri verdi. Ve sümbül ve ağaç oldular. Güzel tat ve koku ve şekilleriyle iştihamızı açıp, kendi nefislerine bizim nefislerimizi davet ediyorlar. Ve kendilerini müşterilerine feda ediyorlar. Tâ nebatî hayat mertebesinde, hayvanî hayat mertebesine terakki etsinler.

Ve hakeza, kıyas et. Öyle bir surette o tohumcuklar inkişaf ettiler ki, o tek kabza, muhtelif ağaçlarla ve mütenevvi çiçeklerle dolu bir bahçe hükmüne geçti. İçinde hiçbir galat, kusur yok. **فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ** sırrını gösterir. Her bir tohum, ism-i Hafız'ın cilvesiyle ve ihsanıyla, ona pederinin ve aslının malından verdiği irsiyeti, iltibassız, noksansız muhafaza edip gösteriyor.

1. Haydi, çevir gözünü: En küçük bir kusur görüyor musun? (Mülk Suresi: 3.)

basiret: sezis, kavrayış, feraset.
cilve: görünme, tecelli.
davet: çağırma.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.).
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
galat: yanlış.

hakeza: böylece, bunun gibi.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hercai menekşe: menekşenin bir cinsi.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.
hükümüne: yerine.
ihsan: ikram etme, lütuf, bağış.
ilim: bilgi.

iltibas: karıştırma.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
irade: dileme, isteme.
irsiyet: soydan gelen, soya çekim.
ism-i Hafız: Cenab-ı Hakkın muhafaza eden, koruyan manasına gelen ismi.
istiha: istek, arzu, iştah.
kabza: tutam, bir avucun ala-

bileceği miktar.
kasıt: niyet, istek, asıl anlam.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kıyas: karşılaştırma.
kusur: eksiklik, noksan.
mertebe: derece, basamak.
meselâ: örneğin.
muhafaza: koruma.
muhtelif: çeşitli.
mükâfat: ödül.
müşteri: bir şeyi satın alan veya satın almaya talip olan kimse, alıcı.
mütenevvi: çeşit çeşit, cins cins.
namında: adında.
nebatî: bitkisel.
nefis: insandaki bedenî canlılık; yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabii istek.
neşir: yayma, serpmek.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
noksan: eksiklik, kusurlu oluş.
peder: baba, ata.
suret: biçim, tarz.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla.
temayüz: seçkin hâle gelme, farklı ve yüksek vasfı olma.
terakki: yükselme.
zerre: en küçük madde.

âciz: zayıf, güçsüz.

akval: sözler.

amel: fiil, iş.

arz: yer, dünya.

âsâr: eserler.

âyâ: şaşkınlık ve sorma ile karışık, "acaba mümkün mü?" manasında, şüphe ve tereddüt bildiren ünlem edatı.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

aza: organlar, uzuvlar.

azim: büyük, yüce, ulu.

Cenab-ı Hak: Allah.

cilve: görünme, tecelli.

cilve-i kübra: en büyük cilve.

ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimilik.

ebedi: zevalsiz, sonu olmayan, sürekli.

ef'al: fiiller, işler.

ehemmiyet: önem.

emanet-i kübra: en büyük emanet.

fânî: ölümlü, geçici.

galat: yanlış.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hafiziyet: Allah'ın her şeyi muhafaza ve kaydedici sıfatı.

halife: yeryüzünde bazı hususlarda Allah'ın adına ve Allah'ın izniyle hareket eden.

hamele: taşıyanlar, yüklenenler.

hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.

hâşâ: asla, kat'iyen.

haşır: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın, ölüleri diriltip mahşere çıkarması.

hayvanat: hayvanlar.

hüccet-i kâtia: kesin delil.

ibahe: bir şeyin haram olmaktan çıkarak serbest bırakılması; mübah kılma.

idare: yönetme, bir işi yürütme, kullanma.

in'am: nimet verme, nimetlendirmek.

istifade: faydalanma.

kat'i: kesin.

katre: damla, risale.

kemal-i dikkat: tam ve mükemmel bir dikkat.

kıyamet: bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanması, varlığın bozulup dağılması.

mebus: gönderilen, yollanan, seçilen.

mezkûr: zikredilen, anılan.

muhafaza: koruma.

muhasebe: hesaplaşma, karşılıklı hesap görme.

mülk: sahip olunan, üzerinde ta-

İşte bu hadsiz harika muhafazayı yapan Zat-ı Hafız, kıyamet ve haşırde, hafiziyetin tecelli-i ekberini göstereceğine kat'î bir işarettir.

Evet, bu ehemmiyetsiz, zail, fânî tavırlarda bu derece kusursuz, galatsız hafiziyet cilvesi bir hüccet-i kâtia'dır ki, ebedî tesiri ve azim ehemmiyeti bulunan, emanet-i kübra hamelesi ve arzın halifesi olan insanların ef'al ve âsâr ve akvalleri ve hasenat ve seyyiatları, kemal-i dikkatle muhafaza edilir ve muhasebesi görülecek.

Âyâ, bu insan zanneder mi ki, başıboş kalacak? Hâşâ! Belki insan ebede mebustur ve saadet-i ebediyeye ve şekavet-i daimeye namzettir. Küçük büyük, az çok, her amelinden muhasebe görece; yâ taltif veya tokat yiyecek.

İşte, hafiziyetin cilve-i kübrasına ve mezkûr ayetin hakikatine şahitler had ve hesaba gelmez. Bu meseledeki gösterdiğimiz şahit, denizden bir katre, dağdan bir zerredir.

İKİNCİ MESELE: ¹

ÜÇÜNCÜ MESELE: ² Ey insan ve ey nefsim! Muhakkak bil ki, Cenab-ı Hakkın sana in'am ettiği vücudun, cismin, âzâların, malın ve hayvanatın ibahedir, temlik değildir. Yani, istifaden için kendi mülkünü senin eline vermiş, istifade et diye ibahe etmiş. Senin gibi idare etmekten hakikaten âciz ve tedbirden cidden cahil bir şahsa temlik etmemiş. Çünkü, mülk olarak verseydi, idaresini sana bırakmak lâzım gelirdi.

1. Yirmi Dördüncü Lem'a içinde yer aldığı için orada neşredilmiştir. (Naşirler)

2. Bir kısmı Yirmi Dördüncü Lem'a olup, orada derç edilmiştir. Barla Lâhikası'nda yer alan bu kısım ise, buraya da derç edilmiştir. (Naşirler)

sarruf hakkı bulunan şey.

namzet: aday.

nefis: kulun kötü ve günah olan hâl ve huyları, süflî arzuları.

saadet-i ebediye: zevalsiz, sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.

seyyiat: seyyieler, fenalıklar,

kötülükler.

şahit: şahitlik yapan.

şekavet-i daime: sürekli bedbahtlık, sonsuz sıkıntı.

taltif: iltifat etme, mükâfalandırma.

tecelli-i ekber: en büyük tecelli, görünme, bilinme.

tedbir: idare etme, çekip çe-

virme.

temlik: malik olma, mal sahibi olma.

zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan.

Zat-ı Hafız: her şeyi noksan-sız bir şekilde muhafaza eden Cenab-ı Hak.

zerre: pek ufak parça.

Acaba en kolay, en zahir ve daire-i ihtiyar ve şuurda dahil olan bir midenin idaresini yapamadığın hâlde, nasıl göz ve kulak gibi daire-i ihtiyar ve şuurun haricinde idare isteyen şeylere malik olabilirsin?

Madem sana verilen hayat ve hayatın levazımatı temlik değil, ibahedir; elbette ibahenin düsturuyla hareket etmek lâzımdır. Yani, nasıl bir zat ziyafete misafirleri davet eder. Onlara meclis ziyafetindeki eşyadan ve ziyafetten istifadeyi ibahe ediyor, temlik etmiyor. İbaha ve ziyafetin kaidesi ise, mihmandarın rızası dahilinde tasarruf etmektir. Öyle ise israf edemez, başkasına ikram edemez, sofradan kaldırıp başkasına sadaka veremez, dökemez, zayi edemez. Eğer temlik olsaydı, yapabilirdi ve kendi arzusuyla hareket edebilirdi.

Aynen bunun gibi, Cenab-ı Hak sana ibahe suretinde verdiği hayatı intihar ile hatime çekemezsin, gözünü çıkaramazsın ve manen gözü kör etmek demek olan gözü verenin rızası haricinde harama sarf edemezsin. Ve hakeza, kulağı ve dili ve bunlar gibi cihazatı harama sarf etmekle manen öldüremezsin. Ve eti yenilmeyen hayvanını lüzumsuz tazip edip katledemezsin. Ve hakeza, bütün sana verilen nimetler, bu misafirhane-i dünyanın sahibi olan Mihmandar-ı Kerîm-i Zülcelâl'in kavanin-i şeriatı dairesinde tasarruf etmek gerektir.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

• • •

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her şeyi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

arzu: aşırı istek, heves.

Cenab-ı Hak: Allah.

cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler.

dahil: içinde.

daire-i ihtiyar: seçme, isteme, tercih etme dairesi.

davet: çağırma.

düstur: kanun, kaide, kural, prensip.

hakeza: böylece, bunun gibi.

haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.

haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.

hariç: bir şeyin dışı.

hatime: son, nihayet.

ibahe: bir şeyin haram olmaktan çıkarak serbest bırakılması; mübah kılma.

idare: yönetme, bir işi yürütme, kullanma.

israf: ihtiyaçtan fazlasını harcamaya, savurganlık.

istifade: faydalanma.

kaide: kural, esas.

katli: öldürme.

kavanin-i şeriat: şeriat kanunları.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

levazımat: lüzumlu maddeler, lâzım olan şeyler.

lüzumsuz: gereksiz.

malik: sahip.

manen: mana itibarıyla, manaca.

mihmandar: ev, hane, mülk sahibi.

Mihmandar-ı Kerîm-i Zülcelâl: şu dünya misafirhanesinde kullarına yardım edip rızıklandıran celâl sahibi Rabbimiz.

misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi.

nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.

rıza: razı olma, hoşnutluk.

sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.

sarf: harcamaya.

suret: biçim, tarz.

şuur: idrak, bilinç.

tasarruf: bir şeyin sahibi olup, mülkünü istediği şekilde kullanma.

tazip: acı çekirme, sıkıntı verme, azap çekirme.

temlik: malik olma, mal sahibi olma.

zahir: açık.

zat: kişi.

zayi: elden çıkan, ziyan.

ziyafet: misafire yedirip içirme, ikram için verilen yemek.

* On Sekizinci Lem'a, Is-
parta'da 1934'te Türkçe
olarak telif edilmiştir.

On Sekizinci Lem'a

Mahremdir, herkese gösterilmez.¹

OTUZ BİRİNCİ MEKTUBUN ON SEKİZİNCİ LEM'ASI

*Risale-i Nur Şakirtlerine işaret eden Hazret-i Ali'nin (r.a.)
bir keramet-i gaybiyesidir.*

CÂY-I DİKKAT: Şu acip Lem'anın ehemmiyeti üç nokta-
dan geliyor.

• *Birincisi ve en mühimi:* Gizli kalmış gaybî mühim
bir mu'cize-i Ahmediyeyi (a.s.m.) **(HAŞİYE)** beyan eder ki,
cevamiü'l-kelim nev'inden iki cümleden ibaret bir ha-
dis-i şerifi iki sahife kadar hakaik-ı tarihiyeyi ve iki dev-
let-i azîme-i İslâmiyenin hatimelerini ifade ediyor.

• *İkincisi:* Keramet-i evliya hak olduğuna kat'î bir
bürhan gösteren Hazret-i Ali'nin (r.a.), Lâtin harfinin ka-
bulünü tam tarihiyle ve tarz-ı tatbikini iki kelimeyle gös-
termesidir.

• *Üçüncüsü:* Risale-i Nur Şakirtlerine ve naşirlerine
karşı Hazret-i Ali'nin (r.a.) irşatkârâne ve teveccühkârâ-
ne bakması ve işaret etmesidir.

acayıp: tuhaf, hayret veren, hay-
rette bırakan, şaşılacak sey.
beyan: anlatma, izah etme, açık-
lama.
bürhan: delil, hüccet.
cây-ı dikkat: dikkat edilecek
nokta, dikkate değer.
cevamiü'l-kelim: özlü sözler, ve-
cizeler.
cüz-i evvel: birinci parça.
devlet-i azime-i İslâmiye: İslâ-
mın büyük devleti, İslâmî büyük
devlet.
ehemmiyet: önem.
gaybi: gayba ait, gelecekle ilgili.
hadis-i şerif: Peygamberimizden
aktarılan sözlerin genel adı.
hadsiz: sınırsız.
hak: doğru, gerçek.
hakaik-ı tarihiye: tarihi hakikat-
lar.
haşiye: dipnot.
hatime: son, nihayet.
ibaret: meydana gelen, oluşan,
müteşekkil.
ifade: anlatma.
ihbarat-ı gaybiye-i Ahmediye:
Peygamber Efendimizin gelecekle

HAŞİYE: Mu'cizat-ı Ahmediyeye (a.s.m.) dair olan On Dokuzuncu Mek-
tubun cüz-i evvelinde zikredilen hadsiz ihbarat-ı gaybiye-i Ahmediye
(a.s.m.) nev'inden seksen mu'cize-i Ahmediye (a.s.m.) bununla seksen bir
olur.

1. Tamamı Osmanlıca teksir Lem'alar'da neşredilen bu lem'a, Risale-i Nur Külliyyatından
Sikke-i Tasdik-ı Gaybî'de de yer alıp, aslı yeri olan buraya da derç edilmiştir. (Naşirler)

ilgili verdiği haberler.

işaret etme: dolayı göster-
me.

irşatkârâne: irşat ederek.

kat'i: kesin.

keramet-i evliya: velîlerin,
Allah dostlarının kerametleri.

keramet-i gaybiye: gelecek
ile ilgili keramet.

lem'a: parlıt; Lem'alar kita-
bından bir bölüm.

mahrem: gizli sır vasfı olan,
herkesçe bilinmemesi gere-
ken.

mu'cize-i Ahmediye (a.s.m.):
Hz. Peygamberin mu'cizesi.

mühim: önemli.

naşir: yayan, neşreden.

nevi: çeşit, tür.

nokta: konu ile ilgili önemli
bölüm.

şakirt: talebe.

tarz-ı tatbik: uygulama tarzı,
şekli.

teveccühkârâne: ilgi duya-
rak, yönelerek.

zikretme: anma.

Hazret-i Gavs-ı Âzam Şeyh-i Geylânî'nin (r.a.), sarahat derecesindeki keramet-i gaybiyesini teyit ve takviye eden Hazret-i Esedullahi'l-Galib Ali İbni Ebu Talip (r.a.) ve kerremallahü vechehu, Kaside-i Ercûze-i meşhuresinde aynen ihbarat-ı gavsıyeyi tasdik edip işaret ediyor.

*Mecmuatü'l-Ahza*b'ın 582. sahifesinden, 597. sahifesine kadar o *Ercûze*'dir. O *Ercûze*'nin mevzuu ve içindeki maksad-ı aslı İsm-i Âzamı tazammun eden altı ismin ehemmiyetini beyan etmek, hem o münasebetle istikbaldeki bir kısım umur-ı gaybiyeye ve tesis-i İslâmiyette bir kısım mücahedatına işaret etmektir.

Evet, Hazret-i İmam (r.a.), üstadı olan Habibullah Aleyhissalâtü Vesselâmdan aldığı dersin bir kısmını işaret bir surette zikrediyor. Feth-i Hayber'deki hem mu'cize-i Nebeviye, hem keramet-i Aleviye olan harika vakıayı bahsettiği gibi, tesis-i İslâmiyete temas eden mühim noktaları da bahsediyor. Sonra istikbale bakıyor. Peygamber-i Zîşandan (a.s.m.) aldığı dersle, bir kısım Arabin ona karşı isyanlarından hiddet ederek demiş:

فِي عِلْمِ تَسْعِينَ حِسَابِ الْفَارِسِيِّ ❀ مِنْ بَعْدِ قَرْنٍ تَاسِعِ الْمَعَاصِي
سَتَظْهَرُ الْفُرْسُ عَلَى الْأَعْرَابِ ❀ تَقْتُلُهُمْ كَقَتْلَةِ الدَّوَابِ
تَكُونُ مَبْدَأَ فِتْنٍ عَوَائِسِ ❀ مُظْلَمَةً كَظْلَمَةِ الْخَنَارِسِ

bahsetme: üzerinde konuşma.

beyan: anlatma, izah.

ehemmiyet: önem.

Ercûze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside.

Feth-i Hayber: Hayber'in fethi.

harika: olağanüstü.

hiddet: öfke, kızgınlık.

ihbarat-ı Gavsıye: Hz. Gavs'ın haber vermeleri.

İsm-i Âzam: Cenab-ı Hakkın

bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

istikbal: gelecek zaman.

isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelip ayaklanma.

işaret etme: dolaylı gösterme.

işari: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama.

kısım: parça, takım.

kaside-i Ercûze-i meşhure: Hz. İmam Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren meşhur kaside.

keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağan üstü, fevkalâde hâl.

keramet-i gaybiye: gelecek ile ilgili keramet.

maksad-ı aslı: asıl maksat, asıl gaye.

Mecmuatü'l-Ahzab: Şeyh Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî'nin üç ciltlik dua kitabı.

mevzu: ele alınan, üzerinde durulan bahis, konu.

mu'cize-i Nebeviye: Peygambere ait mu'cizesi.

mücahedat: mücahedeler, savaşmalar.

mühim: önemli.

münasebet: münasiplik, ilgi, alâka.

nokta: konu ile ilgili önemli bölüm.

Peygamber-i Zîşan: şanlı Peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m)

sarahat: açıklık.

suret: biçim, tarz.

takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.

tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.

tazammun: ihtiva etme, içine alma.

temas: değme, dokunma.

tesis-i İslâmiyet: İslâmiyetin doğuşu, kuruluşu ve yayılışı, kökleşmesi.

tesis-i İslâmiyet: İslâmiyetin doğuşu, kuruluşu ve yayılışı, kökleşmesi.

teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.

umur-ı gaybiye: gaybî işler, Allah ve Onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler.

vakıa: vuku bulmuş, var olan olay.

zikir: anmak, Allah'ı zikretmek.

Yani, “Dokuz karn sonra Furs, yani akvam-ı Şarkıye, Arap üzerine hücum edecek, galebe edip hayvan gibi Arabı kesecek. Öyle müthiş fitneler, karanlıklı musibetler ki, en karanlıklı geceden daha ziyade karanlık olacak.”

İşte Hazret-i Ali'nin (r.a.) bir keramet-i bâhiresi ki, kendinden beş yüz sene sonra gelen ve Arap Devlet-i Abbasiyesini mahveden ve hadsiz kütüb-i İslâmiyeyi nehr-i Fırat'a döken ve Arabı gayet zalimâne katleden Hülâgû vakıa-i meşhuresini haber veriyor. Çünkü meşhur olan, karn kırk sene değil, o zaman ıstılahınca ağleb-i ömür olan altmış seneden ibarettir. Çünkü, bir devir altmış senede değişir. Bu surette İmam-ı Ali'nin (r.a.) hicretten otuz sene sonra Kûfe'de yazdığı bu *Ercûze*'deki dokuz defa altmış, otuza ilâve edilse, beş yüz yetmiş oluyor ki, Cengiz'in ve Hülâgû'nun hücum ve tahribat zamanıdır. Sonra Hazret-i Cebrail'in, Âlâ Nebiyyinâ ve Aleyhissalâtü Vesselâm huzur-i Nebevîde getirip Hazret-i Ali'ye *Sekîne* namıyla bir sahifede yazılı İsm-i Âzam, Hazret-i Ali'nin (r.a.) kucağına düşmüş. Hazret-i Ali diyor: “Ben Cebrail'in şahsını yalnız alâimisema suretinde gördüm. Sesini işittim, sahifeyi aldım, bu isimleri içinde buldum” diyerek, bu İsm-i Âzamdan bahisle bazı hâdisatı zikirden sonra tahdis-i nimet suretinde diyor ki:

فَكُلُّ مَعْنَا مِنْ عُلُومٍ فَاحِرَةٍ ❀ مِنْ مَبْدَأِ الدُّنْيَا بِيَوْمِ الْآخِرَةِ
قَدْ صَارَ كَشْفًا عِنْدَنَا عَيَانًا ❀ فَكُلُّ ذِي شَكٍّ غَدًا مُهَانًا

ağleb-i ömür: ömrün çoğu.

akvam-ı şarkıye: doğu kavimleri.

alâ nebiyyinâ: “Peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s.m.) üzerine olsun” manasında.

alâimisema: gök kuşağı, al yeşil kuşak.

aleyhissalâtü vesselâm: “Salât ve selâm onun üzerine olsun,” anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.)

bahis: üzerinde konuşma.

devir: zaman, süresi belli zaman parçası.

devlet-i Abbasiye: Abbasi devleti, Emevîlerden sonra kurulan devlet. (750-1258).

Ercûze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside.

fitne: karışıklık, fesat.

Furs: Farslar, Farsça konuşanlar, Fars milleti.

galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.

hadisat: hâdiseler, olaylar.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hicret: göç; Peygamberimizin Mekke'den Medine'ye göç etmesi.

huzur-i Nebevî: Peygamberin huzuru, sohbeti.

hücum: saldırma.

ıstılah: her hangi bir ilim, fen veya sanat alanında veya her hangi bir zamanda, o alana ait bir kavramı ifade etmek amacıyla kullanılan ve sözlük anlamından farklı

bir anlam taşıyan kelime, tamlama veya terim.

ibaret: meydana gelen, oluş, müteşekkil.

ilâve: ekleme, katma.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

karn: yüzyıl, asır.

katl: öldürme, katletme.

keramet-i bâhire: apaçık keramet.

kütüb-i İslâmiye: İslâmî ki-

taplar.

mahv: yok, etme, ortadan kaldırma.

meşhur: herkesin bildiği, şöretli, ünlü, namlı.

musibet: felâket, belâ.

namıyla: adıyla.

nehr-i Fırat: Fırat nehri.

sahife: sayfa.

Sekîne: içerisinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok mühim, sükûnet ve emniyet veren bir dua.

suret: biçim, görünüş, tarz.

tahdis-i nimet: İlâhî nimeti şükrederek anlatma, Cenab-ı Hakka karşı şükrunü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla nail olduğu nimeti anma.

tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.

vakıa-i meshure: meşhur hâdis.

zalimâne: zulmeder surette, zalimce.

zikir: anma.

ziyade: çok, fazla.

Yani, “Evvel-i dünyadan kıyamete kadar ulûm-i esrar-ı mühimme bize meşhut derecesinde inkişaf etmiş; kim ne isterse sorsun, sözümüze şüphe edenler zelil olur.”

Sonra, yine İsm-i Âzam içinde bulunan o altı Esmâ-i Hüsnadan bahsedip, birden bire, aynen Gavs-ı Geylânî'nin ihbar-ı gaybisi gibi, Hülâgû asrından bu asrımıza bakıyor. İkinci bir keramet-i gaybiyeyi izhar ediyor. Ve diyor ki:

اَحْرَفُ عَجْمٍ سَطَرَتْ تَسْطِيرًا ﴿٢٠﴾ بِتَّ بِهَا الْأَمِيرُ وَالْفَقِيرُ (HAŞİYE)

Yani, on dördüncü asr-ı Muhammedîde (a.s.m.) bin üç yüz kırk dokuz ve Rumîce bin üç yüz kırk yedide Arabî harufunu terk edip, ecnebi ve acemi harufuna İslâmlar içinde başlanacak. Hem umum, hem fakir ve zengin, emîr ve işçi, çoluk ve çocuk gece dersleriyle o harufu cebren öğrenecekler. Çünkü bir nüshada **بَات** 'dir. **بَات**

ise gece çalışmasıdır. **بَات** ise kat'îyi ve cebri ifade ediyor.

HAŞİYE: Hazret-i Ali'nin (r.a.) şu kerameti pek zahirdir. Çünkü, haruf-u ecnebiyenin İslâm içinde cebren kabul ettirildiği zamanı **سَطَرَتْ تَسْطِيرًا** cümlesiyle tamı tamına aynı tarihini gösteriyor. Cifirle ve hesab-ı ebcetle fıkranın manasını takviye ediyor. Şöyle ki: İki **س** yüz yirmi (120), iki **ط** on sekiz (18), iki **ت** sekiz yüz (800), iki **ر** dört yüz (400), bir **ی** on (10), bir **elif** bir (1), bin üç yüz kırk dokuzdur (1349). Şimdi Arabî bin üç yüz elli üçtür (1353). Bu harufun cebren kabulü ve Ramazan gecelerinde çoluk ve çocuk ve kadınlara okutturulması dört sene evveldir.

acemi: Arap olmayan, Araptan başkası.

Arabi: Arapçaya ait, Arap dili ile ilgili.

asır: yüzyıl, asır.

asr-ı Muhammedi a.s.m.: Hz. Peygamberin yaşadığı asır.

bahsetme: üzerinde konuşma, söz söyleme.

cebir: zorlama, baskı.

cebren: zorla, zoraki, zor kulanarak.

cifir: harflere verilen sayılarla sözden anlam çıkarma ilmi.

ebcet.

derece: mertebe.

ecnebi: yabancı.

emir: büyük bir soydan gelen.

Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.

evvel-i dünya: dünyanın başlangıcı.

fıkra: kısa yazı.

haşiye: dipnot.

hesab-ı ebcet: Arap harflerinin diziliş sırası, bu harflerin rakam olarak değerlerinden

yola çıkılarak yapılan hesap.

haruf: harfler.

haruf-i ecnebiye: yabancı harfler.

ifade: anlatma.

ihbar-ı gaybi: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber.

inkişaf: keşfolunma, manevî bir sırrın veya hâlin görünmesi.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşat-

mış olanı.

izhar: açığa vurma, gösterme.

kıyamet: dünyanın sonu, bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanması.

kat'i: kesin.

keramet: harikulâde görülen hâller.

keramet-i gaybiye: gaypla ilgili keramet, istikbal ile alâkalı keramet.

meşhut: görünen, şahadet edilen.

nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.

Rumî: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvimi.

takviye: destekleme, kuvvetlendirme.

terk: bırakma, vazgeçme.

ulûm-i esrar-ı mühimme: önemli sırlı ilimler.

umum: bütün.

zahir: apaçık, gözle görülen.

zelil: aşağı, alçak, zillete düşen.

عَجْمِ اَحْرَفُ عَجْمِ fıkrasındaki ise, o zamanın ıstılahınca Arabın gayrı Lâtince ve Frengî huruf demektir.

Sonra diyor:

فَمَنْ ارَادَ اللّٰهُ اَنْ يُعِيْنَهُ ﴿١﴾ اَتَحَفُّهُ بِهٰذِهِ السَّكِيْنَةِ

Yani, “Kim inayet-i İlâhiyeye mazhar ise, Hazret-i Cebrail’in tabiri ile bu Sekîne-i Kudsiye olan İsm-i Âzamı Cenab-ı Hak ona hediye eder. Onunla o zamanın şer ve fitnelerinden kurtarır.”

Bu sözden dört sahife evvel yine demiş:

فَكُلُّ مَنْ لَّاحَتْ لَهُ السَّعَادَةُ ﴿٢﴾ كَانَ لَهُ فِي الْجَيْدِ كَالْقِلَادَةِ

Yani, “Kim saadete mazhar ise, said ise, şaki değilse, o İsm-i Âzam onun boynunda mübarek bir gerdanlık hükmünde bir nüsha olur.”

Sonra diyor:

ثُمَّ اَعْلَمُوا مَعَاشِرَ الْاِخْوَانِ ﴿٣﴾ اَنَّ غَوَادَةَ اٰخِرِ الزَّمَانِ
هُمْ عُلَمَاءٌ زَوْقُوا اَفْوَاهِهِمْ ﴿٤﴾ ثُمَّ اَنْشَنُوا وَاتَّبَعُوا اَهْوَاءَهُمْ

Yani, “O bid’alar ve Acemî ve ecnebi hurufunun intişarı zamanı olan o ahir zamanın fena adamları bir kısım ulemaüssûdur ki, hırs sebebiyle bâtınlarını haramla doldurmak için bid’alara yardım ve fetva verenlerdir.”

Sonra bir kısım ulemaüssûu tokatlamak için de birisiyle konuşuyor. Der:

Cenab-ı Hak: Allah.

ecnebi: yabancı.

fıkra: bent, madde.

fitne: karışıklık, fesat.

Frengi: Avrupalı.

gayr: dış.

huruf: harfler.

hükmünde: yerinde, değerinde.

ıstılah: her hangi bir ilim, fen veya sanat alanında, o alana ait bir kavramı ifade etmek amacıyla kullanılan ve sözlük anlamından farklı bir anlam

taşıyan kelime, tamlama veya terim.

inayet-i İlâhiye: Allah’ın yardımı.

intişar: yayılma, neşrolunma.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

mazhar: nail olma, kavuşma.

mübarek: feyizli, bereketli.

nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.

saadet: mutluluk.

said: saadete eren, Allah’ın rızasına ve ahiret mutluluğuna kavuşan.

Sekine-i kudsiye: kudsi Sekine; kutsal, yüce olan gönül ferahlatıcı.

şaki: Allah’ın rızasından ve ahiret mutluluğundan yoksun kimse.

ser: kötülük.

tabir: ifade.

ulemaüssû: kötü âlimler, dünyayı dine tercih eden âlimler.

Acemî: Arap olmayan, Araptan başkası.

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.

bid’a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.

فَاسْأَلْ لِمَوْلَاكَ الْعَظِيمِ الشَّانِ ❁ يَأْمُدِرْكَ لَذَلِكَ الزَّمَانِ
بَانَ يَقِيكَ شَرَّ تِلْكَ الْفِتْنَةِ ❁ وَشَرَّ كُلِّ كُرْبَةٍ وَمِحْنَةٍ

Yani, “Yâ o zamana yetişen ve âlimlerden olan insan!
Cenab-ı Haktan o fitnenin şerrinden muhafaza için sana
ders verdiğim İsm-i Âzam ile dua et.”

فَإِنَّمَا نَحْنُ عَلَى التَّحْقِيقِ ❁ غَوْتُ لِكُلِّ كُرْبَةٍ وَضِيقٍ

Yani, “Biz Âl-i Beytten her kürbet ve şiddet zamanın-
da birer gavs çıkıp imdat ediyor.”

Esedullahi'l-Galib Hazret-i Ali (r.a.) İbni Ebu Talip Ker-
remallahü Vechehu, ihbarat-ı gaybiyeye ait şu kasidesi-
nin bir kısmında Risale-i Nur Şakirtlerine bilhassa baktı-
ğına müteaddit emareler var. O da, Gavs-ı Geylânî gibi,
Risale-i Nur'un makbuliyetini imza ediyor ve alkışlıyor.

Birinci Emare: Latin harufunun İslâmlar içinde
cebren kabul ettirildiğini teessüfle bahsedip ve ulemaüs-
sûu tokatladığı yerde birden bire birisiyle irşatkârâne ko-
nuşuyor ve diyor ki: **يَأْمُدِرْكَ لَذَلِكَ الزَّمَانِ** “Sana verdiğim
ders ile hıfz duasını et.” İşte bu **مُدْرِكٌ** aynen Hazret-i
Gavs'ın kaside-i meşhuresinde **مُرِيدِي** dediği adamın ay-
nıdır. Çünkü ikisi de aynı fitneden bahsedip, umum için-
de hususî bir adama iltifat gösteriyorlar.

Âl-i Beyit: Hz. Muhammed'in
(a.s.m.) ailesinden olan.
âlim: çok okumuş, bilgin.
bahsetme: üzerinde konu-
şma, söz söyleme.
bâtın: karnı.
bid'a: dinin aslına uymayan
âdet ve uygulamalar.
bilhassa: özellikle.
cebren: zorla, cebirle.
Cenab-ı Hak: Allah.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
emare: alâmet, belirti.
Esedullahi'l-Galib: galip ge-

len Allah'ın aslanı Hz. Ali (r.a.).
fetva: İslâm'da, bir mesele
hakkında dinî meselelere tam
vâkıf kimseler tarafından ve-
rilen şer'î hüküm veya karar.
fitne: karışıklık, fesat.
gavs: yardımcı, imdada yeti-
şen.
Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir-i
Geylânî.
haram: İslâmiyetçe yasakla-
nan işler.
Hazret-i Gavs: Abdülkadir
Geylânî Hazretleri.

hıfz: koruma.
hırs: aç gözlülük, tamahkâr-
lık.
huruf: harfler.
ihbarat-ı gaybiye: geçmiş
veya gelecek zamana ait ve-
rilen haberler.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ik-
ram.
irşatkârâne: irşat ederek.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın
bin bir isminden en büyük ve
manaca diğer isimleri kuşat-
mış olanı.

kısım: parça, takım.
kaside: belli bir amaçla yazılmış
divan şiiri ve bu şiirin nazım şek-
li.
kaside-i meshure: meşhur kasi-
de.
kürbet: sıkıntı, belâ, musibet.
makbuliyet: makbüllük, geçerli-
lik.
muhafaza: koruma.
müteaddit: çeşitli.
şer: kötülük.
teessüf: üzülmeye, eseflenme.
ulemaüssû: kötü âlimler, dünya-
yı dine tercih eden âlimler.
umum: bütün.

Kaside-i Gavsiyede مُرِيدِي ilm-i cifir ve on yedi emare ile مُلَّا سَعِيدٌ , hem اَلْكُرْدِي olduğu tahakkuk etmiş. Risale-i Nur'un bir vasıta-i naşiri olan Üstadımızın hem ismi, hem lâkabı مُرِيدِي lâfzında olduğu gibi aynen Hazret-i Ali'nin (r.a.) (HAŞİYE) يَامُدْرِكَا لَذَلِكَ الزَّمَانِ ilm-i cifirle ve hesab-ı ebcetle aynen hem مُلَّا سَعِيدٌ , hem اَلْكُرْدِي oluyor. Her birisi iki yüz altmış beş ediyor. مُدْرِكَا üstündeki tenvin vakıfta elif'e inkılâp ettiği için elfün oluyor. مُدْرِكَا lâfzı, mim'siz yukarıdan okunmasıyla "kürd" olduğu gibi اَلذَّمَّانِ lâfzı da بَدِيعُ الزَّمَانِ 'ın bir parçasını okumakla bu emareyi letafetlendiriyor. Demek o zamana yetişenlerin arasında Hazret-i Ali'nin (r.a.) hitabına mazhar çok efrat içinde Risale-i Nur naşirine hususî bir iltifatı var.

İkinci Emare: Hazret-i Ali (r.a.) hırs ve tamâ yolunda bid'alara tâbi olan bir kısım ulemaüssûu tokatladığı

HAŞİYE: يَا مُدْرِكَا tenvin nun sayılmak şartıyla üç yüz yirmi beş olup, نُورِنِي bir farkla üç yüz yirmi altı ediyor. O fazla elif bine işaret ettiği için, üç yüz yirmi beş kalıp, hem يَا مُدْرِكَا 'e tam tevafuk ediyor, hem fitnelerin başlangıcı ve o نُورِنِي 'nin mücahadesinin başlangıcı tarihini gösteriyor.

aynen: tıpkı tıpkısına, olduğu gibi.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
efrat: fertler.
emare: alâmet, belirti.
fitne: bozgunculuk.
haşiye: dipnot.
hesab-ı ebcet: harflere verilen sayı değerleriyle ibarelerden geç-

mişe ve geleceğe ait işaretler çıkarmak, tarih düşürmek.
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
hitap: birine karşı konuşma, nutuk.
hususî: özel.
ilm-i cifir: cifir ilmi, harflerin sayı değerlerinden mana çıkarak elde edilen ilim.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram.
inkılâp: değişme, dönüşme.
Kaside-i Gavsîye: Hz. Gavs'ın

kasidesi.
lâfız: kelime.
lâkap: bir kimseye, asıl adından ayrı olarak, vasfına dayanarak daha sonra takılan ad.
letafet: lâtiflik, hoşluk, güzellik.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mücadele: çarpışma, uğraşma.
naşir: yayan, neşreden.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.

tahakkuk: delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tamâ: hırs, aç gözlülük.
tenvin: nunlama; iki üstün, iki esre, iki ötre.
tevafuk: uygun gelme.
ulemaüssû: ilmi kötüye kullanan, dünyevî menfaat için ilmi alet ve vasıta yapan âlimler.
vâkîf: durak.
vasıta-i naşir: yayma, neşretme vasıtası.

vakit, ulema içinde birisiyle merhametkârâne konuşmaya başladı. Üstadımızı bilenlere malûmdur ki, Ankara rüesası İstanbul'da onun İngilizlere karşı mücahedatını takdir ederek, onu istediler. Ankara'ya gitti. Van'da Medresetüzzehra namında kendi dârülfünununa yüz elli bin banknot, iki yüz mebustan yüz altmış üçünün imzasıyla itâsı kararlaştırılan lâyiha-i kanuniye kabul edilmekle beraber, Şeyh Sünusi makamında vilâyat-ı şarkıye vaiz-i umumîliği; ve hem Dârülhikmetin azaları orada Diyanet Riyasetinin azaları olmakla, o da içinde bulunmakla beraber, mebus olmak ve daha ne isterse yapılacak diye teklif ettikleri hâlde, sırf sünnet-i seniye muhalif hareket etmemek için, o teklifleri kabul etmeyip şimdi yirmi beş sene işkenceli bir esareti kabul eden Üstadımıza, elbette, Hazret-i Ali'nin, (r.a.) ulemaüssûa hiddet ettiği zaman ona karşı hususî iltifatı olacak ve o manevî mecliste onu okşayacak. Onun için bu hâl bir emaredir ki, Hazret-i Ali (r.a.), Hazret-i Gavs-ı Geylânî (r.a.) gibi umum muhatapları içinde bu Risale-i Nur'un bir vasıtası olan Hocamıza işaretten iltifat ediyor.

نَحْنُ عَلَى التَّحْقِيقِ غَوْتُ لِكُلِّ كَرْبَةٍ وَضِيقٍ

fıkrasında, “gavs” lâfzıyla Gavs-ı Geylânî'nin müridine şefkatle bakmasına, Hazret-i Ali'nin (r.a.) baktığını ima ediyor.

Üçüncü Emare: Ulema bahsinin evvelki satırında diyor:

aza: üyeler.
bahis: üzerinde konuşulan mesele.
dârülfünun: üniversite.
Dârülhikmet: Osmanlının en büyük din şurası.
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı.
emare: âlâmet, belirti.
esaret: esirlik.
evvelki: önceki.
fıkra: bent, madde.
gavs: yardımcı, imdada yetişen.

Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir-i Geylânî.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hususî: özel.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ıkrâm.
ima: işaret etmek.
işareten: işaret ederek.
işkence: eziyet, bir kimseye verilen maddî manevî sıkıntı.
itâ: verme.
lâfız: kelime.
lâyiha-i kanuniye: henüz tasdik edilmemiş kanun tasarı.

rısı:
makam: mevki.
malûm: bilinen.
manevî: manaya ait.
mebus: milletvekili.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda (Van) yapılışını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleri ile din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
merhametkârâne: acıyarak, merhamet göstererek.
muhaliif: karşıt, zıt.

muhatap: konuşulan kimse, konuyla ilgili sayılan kimse.
mücahedat: mücahedeler, savaşmalar.
mürît: tarikatte bir şeyh ve müridi bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufî hakikatleri öğrenen kimse.
namında: adında.
rüesa: reisler.
Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüce sünneti; yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek, içten ve karşılıksız merhamet.
takdir: beğendiğini belirtme.
ulema: âlimler, bilginler.
ulemaüssû: ilmi kötüye kullanan, dünyevî menfaat için ilmi alet ve vasıta yapan âlimler.
umum: bütün.
vaiz-i umumi: umumî vaiz, genel vaiz.
vakit: zaman.
vasıta: aracı.
vilâyat-ı şarkıye: şark, doğu vilâyetleri.

(HAŞİYE 2)

فَمَنْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يُعِينَهُ ﴿١﴾ أَتَحَفَّهُ بِهَذِهِ السَّكِينَةِ

(HAŞİYE 1)

İsm-i Azam bahsinde,

فَكُلُّ مَنْ لَاحَتْ لَهُ السَّعَادَةُ ﴿٢﴾ كَانَ لَهُ فِي الْجِيدِ كَالْقِلَادَةِ

HAŞİYE 1: Bu satırda Gavs'ın نَعِيشُ سَعِيدًا fıkrasındaki سَعِيدُ lâfzı, يُعِينُهُ dahi aynen, سَكِينَةً yine aynen gösteriyorlar. Her birisi سَعِيدًا oluyor. Demek, Gavs gibi, bu fıkra Said ile konuşuyor. ه harfi beştir. Dördü د 'dır. Biri د üstündeki tenvidinden gelen vakıf için elif'e mukabildir.

HAŞİYE 2: Câ-yı dikkattir ki, bu iki satır mana itibarıyla doğrudan doğruya Risale-i Nur naşirine baktığı gibi, cifir ve ebce hesabıyla yine bakıyor. Çünkü أَتَحَفَّهُ بِهَذِهِ السَّكِينَةِ cifir ve ebce hesabıyla bin üç yüz kırk dokuz tarihini gösteriyor ki, Risale-i Nur'un galibâne intişar ve tekemmül tarihidir. İkinci satır, كَانَ لَهُ فِي الْجِيدِ كَالْقِلَادَةِ yine cifir ve ebce hesabıyla bin üç yüz yirmi dokuz ediyor ki, Risale-i Nur naşirinin hakikî mebd-i mücahede tarihidir. Yalnız bu السَّعَادَةُ ve الْقِلَادَةُ'deki iki ة vakfa rast geldikleri için kaideten ه sayılırlar.

Elhâsıl, bu iki satır üç cihet ile Risale-i Nur naşirine bakıyor. *Birincisi:* İsm-i Azamı tazammun eden altı ismin ona hediye edildiğini ve onunla muhafaza edilmesi aynen vakfa olmuş ve olmaktadır.

İkincisi: يُعِينُهُ cifirce Said, السَّكِينَةِ cifirce yine Said, السَّعَادَةُ mana ve lâfız yine Said oluyor.

Üçüncüsü: Evvelki satır Risale-i Nur'la mücahedenin bugünü, ikinci satır mücahedenin mebdini tamı tamına tarihiyle gösteriyor.

İşte bu iki satır, Risale-i Nur naşirinin yirmi senelik mücahadeatının, biri mebd-i, diğeri müntehasını göstermesi, elbette tesadüf olamaz. Belki mücahadenin makbuliyetine bir işaret-i gaybiyedir. Ve Hazret-i Ali'nin (r.a.) bir sikke-i tasdikidir.

Süleyman Rüştü, Hüsrev

bahis: üzerinde konuşulan mesele.

cây-ı dikkat: dikkat edilecek nokta.

cifir: harflere verilen sayılarla sözden anlam çıkarma ilmi. ebce.

ebcet: Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemince. elhâsıl: sonuç olarak.

elif: Arapça alfabedeki ilk harf.

fıkra: bent, paragraf.

galibâne: üstün gelmiş gibi, galip gelmiş gibi.

Gavs: yardımcı; Abdülkadir Geylânî.

haşıye: dipnot.

hakikî: gerçek.

intişar: yayılma.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hak bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

işaret-i gaybiye: gaypla ilgili haber, gelecekle ilgili haber.

kaideten: kurala uygun olarak, kaide gereğince.

lâfız: söz, kelime, ağızdan çı-

kan cümlece.

makbuliyet: beğenilmişlik, geçerlilik.

mebd-i: başlangıç.

mebd-i mücahede: uğraşma, çaba, gayretin başlangıcı. mukabil: karşılık, karşılığında.

mücahede: uğraşmalar, gayretler, çabalar.

mücahede: uğraşma, çaba, gayret.

münteha: son, sonuç.

naşir: neşreden, yayımlayan, yayan.

rastgelme: karşılaşma.

satır: yan yana dizilmiş kelimeler; yazı sırası.

sikke-i tasdik: tasdik sikkesi, doğrulama mührü.

tazammun: içine alma, içinde bulundurma.

tekemmül: olgun, mükemmel.

tenvin: nunlama; iki üstün, iki esre, iki ötre.

tesadüf: tevaful, rastgele.

vakia: olan, olmuş bir iş, olay. vâkıf: durak.

yani, “*Kim inayete ve saadete mazhar ise, o ahir zaman fitnelerinden bu altı ismi verdiği ders tarzında virt edenler mahfuz kalırlar.*”

Hazret-i Ali (r.a.) huruf-i ecnebiyi İslâmlar içinde cehren kabul ettirmek hâdisesi ile ulemaüssûun bid’alara yardımlarından teessüfle bahsedip, bu iki hâdisi ortasında irşatkârâne bazılarında bahsediyor ki, o Sekîne olan İsm-i Âzamla ecnebi hurufuna karşı mukabele ediyor. Ve hem ulemaüssûa muhalefet ediyor. İşte bu zamanda o adamların Risale-i Nur Şakirtleri ve naşirleri oldukları şüphesizdir. Çünkü, onlardır ki hatt-ı Kur’ân’ı muhafaza ediyorlar ve bid’akâr bir kısım ulemalara karşı da mukavemet ediyorlar.

Evet biz Hocamızdan anlamışız ki, on üç sene evvel Hazret-i Ali’nin (r.a.) bu kasidesinin sırrını bilmeden yedi sene evvel bu altı ismi İmam-ı Gazali’den ders alarak ve kendine daima virt ederek, bütün evratları tebeddül ve tahavvül ettiği hâlde, bu *Sekîne* tabir edilen, altı isme Hazret-i Ali’nin (r.a.) verdiği ders tarzında, mütemadiyen terk etmeden devam etmiş. Bu tarzda devam edenleri iştmemişiz. Hem hilâf-ı âdet bir tarzda, yirmi sene zarfında yirmi fitne-i azîmeye düştüğü gibi ve tesirli bir surette hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeye karıştığı hâlde harika bir mahfuziyet altında olduğunu gözümüzle gördüğümüzden Hazret-i Ali’nin (r.a.) ahir zamandaki hitap ettiği dostları içinde bilhassa ona rûy-i iltifatı olduğunu hissediyoruz.

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
bid’a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
bid’akâr: dinde olmayana dine sokmaya çalışan, bid’atçı.
bilhassa: özellikle.
cehren: zorla, cebirle.
ecnebi: yabancı.
evrat: virtler, okunması âdet olan dinî dualar.
evvel: önce.

fitne: fesat, karıştırıcı dinsizlik.
fitne-i azîme: büyük fitne.
hâdisi: vakia, olay.
harika: olağanüstü.
hatt-ı Kur’ân: Kur’ân yazısı.
hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye: İslâmın sosyal hayatı.
hilâf-ı âdet: âdete aykırı.
hitap: birine söz söyleme.
huruf: harfler.
huruf-i ecnebi: yabancı harfler.
inayet: yardım, ihsan.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hak bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
irşatkârâne: irşat ederek.
kısım: parça, takım.
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
mahfuz: hıfz olunmuş, gizlenmiş.
mahfuziyet: korunmuş olma.
mazhar: nail olma, şereflenme.
inayet: yardım, ihsan.

muhafaza: koruma.
muhalefet: uygun olmama, zıtlık.
mukabele: karşılık verme.
mukavemet: karşı koyma.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı olarak.
naşir: yayan, neşreden.
rûy-i iltifat: güzel ve yumuşak davranma yüzü.
sır: gizli hakikat.
saadet: mutluluk.
Sekîne: içerisinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok mühim, sükûnet ve emniyet veren bir dua.
suret: biçim, tarz.
tabir: ifade.
tahavvül: değişme, dönüşme.
tarz: biçim, suret.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
teessüf: üzülmeye, eseflenmeye.
terk: bırakma.
tesirli: etkili.
ulema: âlimler, bilginler.
ulemaüssû: kötü âlimler, dünyayı dine tercih eden âlimler.
virt: belli zamanlarda okunması manevî bir vazife olarak kabul edilen Kur’ân cüzleri, esma-i hüсна ve dualar.

Hem **لَا حَتَّ لَهُ السَّعَادَةُ** lâfzıyla, yani, said olmak ve ule-

ma bahsine muttasıl birisine inayete mazhar olduğunu ve **يَا مُدْرِكَ لَذَلِكَ الزَّمان** fıkrası hesab-ı ebceyle on üçüncü asr-ı gösterip, o asırda dünyaya gelen ulemadan Said (r.a.) isminde birisine lâtifâne bir ima, bu emareyi ziynetlendiriyor. **(HAŞİYE)**

Âl-i Beyit: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ailesinden olan.

asır: yüzyıl.

bahis: üzerinde konuşulan mesele.

cet: dede, ata.

cihet: yön.

dehşetli: korkunç.

ecdad: dedeler, büyük atalar.

emare: alâmet, belirti.

Esedullah: Allah'ın aslanı.

esrar-ı Kur'âniye: Kur'an'ın sırları, Kur'an'a ait gizlilikler.

fıkra: bent, madde.

fitne: bozgunculuk.

fitne-i ahir zaman: ahir zaman fitnesi.

Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.

Haremeyn-i Şerifeyn: Mekke'deki Kâbe ile Medine'deki Ravza-i Mutahhara.

Hariciler: Hz. Ali'ye (r.a.) karşı isyan eden bir dalâlet fırkası.

haşiye: dipnot.

Hazret-i Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir Geylânî Hazretleri.

hengâm: zaman, sıra.

hesab-ı ebce: harflere verilen sayı değerleriyle ibarelerden geçmiş ve geleceğe ait işaretler çıkarmak, tarih düşürmek.

hilâfet: halifelik.

hilâfet-i İslâmiye: İslâm halifelîği.

iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram.

ima: işaret etme.

inayet: yardım, ihsan, lütuf.

istilâ: kaplama, ele geçirme.

iştihar: meşhur olma, şöhrat bulma.

kısım: parça, takım.

keramat-i harika: harika kerametler.

lâfız: kelime.

lâtifâne: lâtif bir şekilde, hoş ve güzel bir şekilde.

mazhar: nail olma, şereflenme.

muhafaza: koruma, saklama.

muhalefet: bir düşünce, fiil veya harekete karşı durma.

muttasıl: bitişik.

mürîr: tarikatte bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufi hakikatleri

Dördüncü Emare: Hazret-i Gavs-ı Geylânî fitne-i

ahir zamanda sünnet-i seniye'yi ve esrar-ı Kur'âniye'yi muhafazaya ve neşre çalışan bir müridine on beş emare ile iltifat eder ve onunla konuşursa, elbette İslâmiyetin tesisinde *Esedullah* ünvanını alan ve ulûm-i esrariyede

¹ **أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلَى بَابِهَا** hadisine mazhar bulunan ve ke-

ramat-ı harika ile iştihar eden ve Vehhabîlerin ecdadı olan Haricîleri kılıçtan geçiren ve Gavs-ı Âzam'ın ceddi ve üstadı olan Hazret-i Ali (r.a.) elbette Âl-i Beytine bir cihette düşman olan Vehhabîlerin Haremeyn-i Şerifeyni istilâsı hengâmında ve Haricîlerden daha berbat bir tarzda sünnet-i seniye'ye muhalefet eden bir kısım ulemaü's-sû ve zalimlerin istilâsı zamanında Risale-i Nur vasıtası ile Risale-i Nur Şakirtleri bütün kuvvetleriyle sünnet-i seniyenin

HAŞİYE: **يَا مُدْرِكَ**, tenvin *nun* sayılmak şartıyla bin üç yüz yirmi beş tari-

hi olan Hürriyetin ikinci ve üçüncü senelerinde hilâfet-i İslâmiye'yi kaldırmaya teşebbüsle o hilâfetin kırılmasından fitnelerin kapısı açıldığını zamanıdır. Hazret-i Ali (r.a.) o zamana dehşetli bakıyor.

1. Ben ilmin şehriyim, Ali ise onun kapısıdır. (Tirmizî, Menakıb: 20; Hakîm, Müstedrek, 3:126.)

öğrenen kimse.

neşir: yayma, herkese duyurma, tamim.

said: saadete eren, Allah'ın rızasına ve ahiret mutluluğuna kavuşan.

sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüce sünneti; yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.

tarz: biçim, suret.

tenvin: nunlama; iki üstün, iki esre, iki ötre.

tesis: kurma, meydana getirme.

teşebbüs: girişim, bir işe girişme.

ulema: âlimler, bilginler.

ulemaüssû: kötü âlimler, dünyayı dine tercih eden âlimler.

ulûm-i esrariye: gizli ilimler.

ünvan: ad, lâkap.

vasıta: aracılık.

Vehhabî: Muhammed bin Abdülvehhab tarafından geçen asırda Arabistan'da meydana getirilen İslâmî bazı meselelerde ifrat eden mezhep.

zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan, gaddar.

ziynet: süs.

muhafazasına ve Âl-i Beytin hürmetine ve meveddetine çalışmaları ve o müthiş mehalike karşı sarsılmadıkları hâlde imdad-ı ruhaniye ve kuvve-i maneviyyenin takviyesine pek çok muhtaç oldukları bir zamanda, o ulûm-i evvelîn ve ahîrîni bildiğini müftehirâne iddia eden Hazret-i Ali (r.a.), mümkün müdür ki, evlâdından olan Gavs-ı Geylânî'den geri kalsın. Şeceat-i Haydarânesiyle Risale-i Nur Şakirtlerinin imdadına yetişmesin. Elbette bu suretle yetişir ve yetişti.

Malûmdur ki, meselâ umum bir cemaat içinde biri hareket etse, biri dese “Ey insan bana bak”; o *insan* lâfz-ı umumîsinde, karine-i hâl ile o muayyen adama hitaptır. Madem mukteza-i hâl ve karine-i hâl ile Hazret-i Ali'nin (r.a.) umum muhatapları içinde en ziyade muhtaç ve en ziyade Hazret-i Ali'nin (r.a.) maksadı lehinde hareket eden Risale-i Nur Şakirtleridir; elbette, o zat istikbale bakıp ¹ **يَا أَيُّهَا الْإِخْوَانُ** tabiriyle konuştuğu cemaat içinde en ziyade müteharrik ve kuvve-i maneviyyenin takviyesine muhtaç olanlara hususiyetle bakar.

Beşinci Emare: Ecnebi hurufatını ehl-i İslâmın en mühim hükûmeti resmî bir surette kabul ve neşir ve cebrettiği hâlde, Risale-i Nur Şakirtleri bütün kuvvetleriyle hatt-ı Kur'âniyeyi harika bir surette neşir ve tamim ile muhafazasına çalıştıkları bir zamanda, Hazret-i Ali (r.a.), aynı tarihiyle ondan haber vermekle gaybî kerametini beyan ettiği yerde, ulema içinde birisine iltifat

güç.
lâfz-ı umumî: genel söz, umumî lâfız.
leh: onun tarafına, ondan yana.
maksat: gaye, amaç.
malûm: bilinen, belli.
mehalik: tehlikeler, helâketler.
meselâ: örneğin.
meveddet: sevgi, muhabbet.
muayyen: belirli.
muhafaza: koruma.
muhatap: hitap olunan, kendisine söz söylenen.
muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan.
mukteza-i hâl: durumun gereği.
müftehirâne: iftihar ederek, gururla.
mühim: önemli.
mümkün: olabilir.
müteharrik: hareket eden, hareketli.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
neşir: yayma.
suret: biçim, tarz.
şecaat-i Haydarâne: aslanca güç ve kuvveti, Hz. Ali gibi.
tabir: ifade.
takviye: kuvvetlendirme.
tamim: umumileştirme, herkese duyurma.
ulema: âlimler, bilginler.
ulûm-i evvelîn ve ahîrîn: önceki ve sonraki ilimler.
umum: bütün.
zat: kişi.
ziyade: çok, fazla.

1. Ey aziz kardeşler!

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ailesinden olan.
beyan: anlatma, izah.
cebir: zorlama, baskı yapma.
cemaat: topluluk.
ecnebi: yabancı.
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müslümanlar.
emare: alâmet, karine.
evlât: vevletler, çocuklar.
Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir-i

Geylânî.
gaybî keramet: gayba ait keramet.
harika: olağanüstü.
hatt-ı Kur'âniye: Kur'an yazısı.
hitap: birine söz söyleme.
hurufat: harfler.
hususiyet: hususilik, ayıncı özellik.
hürmet: riayet, ihtiram.

iddia: bir fikri ısrarla savunma.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram.
imdat-ı ruhaniye: gözle görülmeyen yardımlar.
imdat: yardım.
istikbal: gelecek zaman.
karine-i hâl: durumun işaret ve delili.
kuvve-i maneviye: manevî

gösteriyor. Elbette bu iltifatın gerçi çok efradı olabilir; fakat, bu karine-i hâl gösteriyor ki, Risale-i Nur Şakirtleri bir hususiyet kesb etmiş ki, Hazret-i Ali (r.a.) iltifatla Risale-i Nur'u alkışlıyor.

Altıncı Emare: ... Kuvvetlidir, fakat yazamayız.

Yedinci Emare: ... Zahirdir, fakat gösteremiyoruz.

Elhâsıl: Hazret-i Ali (r.a.) Kerremallahü Vechehu ec-nebi hurufuna karşı şiddetli teessüf ve hiddet ettiği ve bid'aya taraftarlık eden bir kısım ulemaüssûa karşı şiddetli nefret ve hiddet ettiği yerde irşatkârâne bazılarıyla konuşuyor. Ve Hazret-i Cibril'in tabiriyle *Sekîne* ismi verilen ve İsm-i Âzam sandukçası olan Esma-i Sitteye devam edeni irşat ediyor, taltif ediyor. İşte o Esma-i Sittenin devamından tereşsuh eden ve o Esmanın lemaatı olan Risale-i Nur ve o Risale-i Nur kendi şakirtleri ile lâakal yüzzer kalemle yüz parça Risale-i Nur'un eczalarıyla ve intişar eden yirmi bin nüshasıyla lâakal yüz bin adamı huruf-i Kur'âniye lehine ve sünnet-i seniyeyle ittibaa ve imanlarının takviyesine ve Hazret-i Ali'nin (r.a.) hiddet ettiği iki cereyana karşı tamamıyla mukavemet ettiklerinden, elbette Hazret-i Ali'nin (r.a.) ¹ **يَا أَيُّهَا الْإِخْوَانُ** tabir ettiği ihvanları içinde hususî bir surette onlara bakıyor.

Evet, Hazret-i Ali'nin (r.a.) bu zahir keramat-ı gaybiyesi, Hz. Peygamberin (a.s.m.) irşadiyla olduğu için, başka şekilde bir mu'cize-i Peygamberiye olduğu münasebetiyle, aynı keramet-i Gavsıye ve işaret-ı harika-i Aleviye gibi beşinci asırla, on dördüncü asrın fitnelerine işaret

asır: yüzyıl.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
cereyan: akım.
ecnebi harufu: yabancı harfleri.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
efrat: fertler.
elhâsıl: hâsıl, netice itibarıyla.
emare: alâmet, belirti.
esma: isimler.
Esma-i Sitte: Cenab-ı Hakkın altı büyük ismi.
fitne: karışıklık, fesat.
hiddet: öfke, kızgınlık, gadap.
huruf-i Kur'âniye: Kur'an harfleri.
hususî: özel.
hususiyet: hususilik, ayrıncı özellik.
işarat-ı harika-i Aleviye: Hz. Ali'nin olağanüstü işaretleri.
ihvan: kardeşler.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram.
iman: inanç, itikat.
intişar: yayılma, neşrolunma.
irşat: doğru yolu gösterme.
irşatkârâne: irşat ederek.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
işaret etme: dolaylı gösterme.
ittiba: tâbi olma, uyma.
kısım: parça, takım.
karine-i hâl: durumun gösterdiği, işareti.
keramat-ı gaybiye: gaybî kerametler.
keramet-i Gavsıye: Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin kerameti.
kesb: kazanma.
lâakal: en az.
leh: onun tarafına, ondan yana.
lemaat: lem'alar, parıltılar.

1. Ey aziz kardeşler!

mu'cize-i Peygamberiye: Hz. Peygamberin mu'cizesi.
mukavemet: karşı koyma, direnme.
münasebet: vesile, bağ.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
sandukça: küçük sandık.
Sekîne: içerisinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok mühim, sükûnet ve em-

niyet veren bir dua.
suret: biçim, tarz.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüce sünneti; yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
şakirt: talebe, öğrenci.
tabir: ifade.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
taltif: iltifat etme, gönül ok-

sama.
taraftar: taraf olan.
teessüf: üzülmeye, eseflenmeye, acı duyma.
tereşsuh: sızma, sızıntı yapma.
ulemaüssû: ilmi kötüye kullanan, dünyevî menfaat için ilmi alet ve vasıta yapan âlimler.
zahir: açık.

eden ve gizli kalıp manası anlaşılmayan bir mu'cize-i gaybiye-i Nebeviyeyi beyan etmeye münasebet geliyor. Şöyle ki:

Hadis-i sahihte vardır ki, Resul-i Ekrem (a.s.m.) ferman etmiş: ¹ **إِنْ اسْتَقَامَتْ أُمَّتِي فَلَهُمْ يَوْمٌ وَلَا فَنَصْفُ يَوْمٍ** ev kemâ kâl...

Şu hadis-i şerife her nasılsa kıyamete işaret suretinde mana verilmiş; mu'cize-i Nebeviye gizlenmiş, anlaşılmamış. Hem Şeyh-i Geylânî, hem Hazret-i Ali'nin (r.a.) irşad-ı Nebvî ile beşinci ve altıncı ve on dördüncü asırların fitnelerinden kerametkârâne bahisleri gösteriyor ki, bu hadis-i şerif, onların bu zamana bakmak için bir teleskoplarıdır ki, bu iki asra bakıyorlar. Evet, hadiste **يَوْمٌ** ta-biri, ² **إِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ** ayetinin delâletiyle, bin seneden ibarettir. Hilâfet-i İslâmiye ve hükümet-i Arabiye, hadis mucibince tam istikametle gitmediği için, tam nısf-ı yevm olan beş yüz küsur senede **(HAŞİYE)** Hülâgû hücumuyla hatime verildi. Üç-dört asır zaman-ı fetretten sonra ³ **يَا أَيُّهَا اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ** ayetinin

HAŞİYE: Hadisin hükmüyle, hükümet-i Arabiye beş yüz sene yaşayacak. Hâlbuki beş yüzden bir miktar geçer. Bunun sırrı şudur ki: Yezit, Velid, Haccac-ı Zalim gibi zaleminin ve Ebu Müslim-i Horasanî'nin tahakkümü ve Emevîlerin inkırazından sonra Abbasîlerin tam takarrürüne kadar olan zaman hükümet-i Arabiye'nin fetret zamanı sayıldığından bu fetret zamanı tayyedilmekle tam beş yüz kalır.

1. Eğer ümmetimin istikamet üzere giderse, ona tam bir gün vardır. Aksi hâlde ancak yarım gündür. (Kaynaklarda hem mana itibarıyla aynı, hem de mana ve lâfızla aynı geçiyor. İbnî Kesîr, 1:13; Mu'cemü't-Taberânî, el-Kebir, 22:573, 576.)
2. Lâkin Rabbinin katında bir gün, sizin hesabınıza göre bin yıl gibidir. (Hac Suresi: 47.)
3. Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı sever. (Mâide Suresi: 54.)

asır: yüzyıl.
bahis: üzerinde söz söylenen mesele.
beyan: anlatma, açıklama, izah etme.
delâlet: delil olma, gösterme.

ev kemâ kâl: söylediği gibi.
ferman: emir, buyruk.
fetret: iki olay arasındaki kesinti zamanı.
fitne: karışıklık, fesat.
hadis: Hz. Muhammed'e

(a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.
hadis-i sahih: sahih hadis, hakkında şüphe edilemeyen ve doğru senetlere ve ravilere isnat edilerek müspet alarak kesin bilinen hadis-i ne-

bevîdir.

haşiye: dipnot.

hatime: son.

hilâfet-i İslâmiye: İslâm halifeliği.

hücum: saldırma.

hükümet-i Arabiye: Arap hükümeti.

ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.

inkıraz: sönme, tükenme, son bulma.

irşad-ı Nebvî: Hz. Peygambere ait irşat, Hz. Peygamberin doğru yolu, hidayet yolunu gösteren uyanları, öğütleri.

istikamet: doğruluk, dürüstlük.

işaret: gösterme, alâmet.

kıyamet: dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanması.

kerametkârâne: kerametli bir şekilde.

mana: anlam.

mucibince: gereğince.

mu'cize-i gaybiye-i Nebeviye: Hz. Peygamber tarafından gaybî olarak haber verilen mu'cize.

mu'cize-i Nebeviye: Peygambere ait mu'cizesi.

münasebet: vesile.

nısf-ı yevm: günün yarısı.

suret: biçim, tarz.

tabir: ifade.

tahakküm: zorbalık etme.

takarrür: yakınlaşma.

tayyedilme: silmek, kaldırmak, çıkarmak.

teleskop: gök cisimlerini görmekte ve incelemekte kullanılan çok güçlü dürbün.

zaleme: zulmeden.

zaman-ı fetret: fetret zamanı, fetret devri.

sırrına mazhar olan Osmanlı âdil padişahları hadis-i şerifteki istikameti yerine getirmeye çalıştıklarından, hadisin hükmüyle ümmet için bin sene hilâfet-i İslâmiyeyi ve şer-i şerif üzerinde giden hükûmetin idamesine vasıta oldular.

Hadisin ikinci ciheti ki, ¹ **فَلَهُمْ يَوْمَ** 'de tahakkuk ediyor.

Ve İstanbul'un fethinden takriben yirmi sene evvel, yine hilâfet-i İslâmiyeye zemin ihzar ve tam umum âlem-i İslâmın merkez-i hükûmeti olacak bir vaziyet almaya ve müjde ve sena-i Nebeviye mazhar olan Sultan Fatih'in vasıtasıyla İstanbul'un fethi tarihinden fetret zamanını tayyedip Abbasiler nereden bırakmışlarsa oradan başlayarak âlem-i İslâmın bilistihkak başına geçtiler. Yine hadis-i şerifin hükmüyle, eğer istikametle gitse bin seneden ibaret bir gün, yoksa yarım gün devam edecek. İşte ay-nen Abbasiler gibi, tam yarım gün, yani beş yüz sene devam etti.

âdil: adaletli olan.

ahir: son.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

aynen: tıpkı tıpkısına, olduğu gibi.

bilistihkak: lâıyıklı, liyakati olarak, hakkıyla.

cihet: yön.

ecnebi: yabancı.

evvel: önce.

fetih: zaptetme, bir ülkeyi veya yeri ele geçirme.

fetret: iki olay arasındaki kesinti zamanı.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.

hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.

hilâfet-i İslâmiye: İslâm halifeliği.

hilâfet-i Arabiye: Arap devletlerinin hilâfet devresi.

hüküm: karar, emir.

ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşkil.

idame: devam ettirme, sürdürme.

ihzar: hazır etme, hazırlama.

istikamet: doğruluk, dürüstlük.

ittihat: birleşme, birlik oluşturma.

mazhar: nail olma, kavuşma.

Bu mu'cize-i Nebeviye pek parlak bir surette tezahür ediyor. İşte hilâfet-i Arabiye tam istikamete mazhar olmadığından yalnız yarım günü aldı. Osmanlı devleti dahi tek başıyla âhirlerinde ecnebilerin ve münafıkların müdahaleleri yüzünden tam istikameti muhafaza edemediği için, o da yarım gün olan beş yüz seneyi aldı. Bu iki kardeş olan iki unsurun ittihatlarından tam istikamete mahariyet sırrı vardır ki, bin sene olan bir günü tamam aldılar.

1. Onlar için bir gün vardır. (İbni Kesîr, 1:13.)

mazhariyet sırrı: görünme hakikati.

merkez-i hükûmet: hükûmet merkezi.

mu'cize-i Nebeviye: Peygambere ait mu'cizesi.

muhafaza: koruma.

müdahale: karışma.

müjde: sevindirici haber.

münafık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden, ara bozucu.

padişah: hükümdar, sultan.

sır: gizli hakikat.

sena-i Nebeviye: Hz. Peygamberin övgüsü.

suret: biçim, tarz.

ser-i şerif: şerefli, yüce din, İslâm dini.

tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.

takriben: tahminen, yaklaşık olarak.

tayyetmek: atlamak, üzerinden geçmek.

tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, görünme.

umum: bütün.

unsur: bir şeyin parçası, esas, kök.

ümmet: bütün Müslümanlar.

vasıta: aracılık.

vaziyet: durum.

zemin: yeryüzü.

Sual: Rüya-i sadıka vasıtasıyla veya hakikî keşif cihetiyle, Hazret-i Ali (r.a.) ve Gavs-ı Âzam (r.a.) gibi zevat-ı kudsiye cüz'î işlere dair âmî adamlarla da temas edebilirler ve bazı şeyleri haber veriyorlar. Nedendir ki bunların bir işaret-i gaybiyelerini gayet ehemmiyetle bin keşif ve binler rüya-i sadıka kadar tutuyorsunuz, ehemmiyet veriyorsunuz?

Elcevap: Sekiz yüz ve bin üç yüz sene mesafede, veraset-i Nübüvvet makamında, âlem-i İslâmın istikbali nokta-i nazarında, külli bir nazara o uzun mesafede görünen hâdisatın, elbette çok ehemmiyeti olacak, dağ gibi bir büyüklüğü olacak ki; o uzun mesafede ve o külli nazarda, âlem-i İslâmın menfaati nokta-i nazarında, uzakta görünsün ve ona dikkat edilsin ve vücuda gelmeden evvel ondan haber verilsin. Rüya-i sadıka ve keşif ise, cüz'î ve hususîdir ve vücuda geldikten sonra yakından bakmaktır. Elbette böyle keşif cihetinde ruhanî temessül itibarıyla yakından bakıldığı vakit, zerreler dahi görünebilir. Âmî adamlar da onların ruhanî misalleriyle görüşebilirler. Ve gayet ehemmiyetsiz şeyler de medar-ı nazar olabilir.

Evet, bir âyinede misalî güneşle münasebettar olmak ve sohbet etmek nerede, hakikî semadaki güneşle münasebettar olmak nerede? Âyinedeki güneşi herkes eline alabilir, iltifatına mazhar olabilir, konuşabilse belki konuşturabilir. Fakat, semadaki güneşin iltifatını celp eden ve kendisiyle konuşturan kimse kamere çıkmalı veya makamı kamerde olmalı veya kamer gibi bir vazife görmeli,

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
âmî: bilgisiz, cahil.
âyine: ayna.
celp: kendine çekmek.
cihet: yön.
cüz'î: küçük.
dair: alâkalı, ilgili.
ehemmiyet: önem.
ehemmiyetli: önemli.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
evvel: önce.
gayet: son derece.
hâdisat: hâdiseler, olaylar.

hakikî: gerçek.
hususî: özel.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ıkrar.
işaret-i gaybiye: gaypla ilgili işaret; Hz. Peygamber, müctehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar.
istikbal: gelecek zaman.
itibarıyla: değeriyle.
kamer: ay.
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme.

külli: umumî, genel.
makam: yer, mevki.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
menfaat: fayda.
mesafe: uzaklık, ara.
misalî: misal hâlinde.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
nazar: bakış.
nokta-i nazar: bakış açısı.
ruhanî: ruhlar âlemine mensup, ruhlar âlemine ait.
rüya-i sadıka: doğru olan rüya. Peygamberimizin (a.s.m.)

gördüğü rüya.
sema: gökyüzü.
sual: soru.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
vasıta: aracılık.
vazife: görev.
veraset-i Nübüvvet: Peygamberimizin vârisi durumunda olan, büyük âlim ve velîlerin yolu.
vücut: varlık.
zerre: pek ufak parça.
zevat-ı kudsiye: mukaddes zatlar.

yoksa o Sultan-ı Semavî'nin haşmetli nazarı altında hiç görünmeyecek derecede gizlenecektir.

Risale-i Nur Şakirtleri namına

Hüsrev, Hafız Ali, Galip, Re'fet, Süleyman, Sabri, Hulûsî, Mes'ut, Zekâî, Küçük Zühtü, Süleyman Rüştü, Keçeci Mustafa, Mustafa, Mustafa, Küçük Ali, Kürt Bekir, Şamlı Tevfik, Asım, Babacan, Yakup Cermal, Hüseyin, Küçük Lütfi, Abdülbâkî

haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.

namına: adına.

nazar: bakış.

Sultan-ı Semavî: göklerin sultanı olan Allah.

On Dokuzuncu Lem'a

İktisat Risalesi

İktisat ve kanaate, israf ve tebzire dairdir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1 كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا

ŞU AYET-İ KERİME, iktisada kat'î emir ve israftan nehy-i sarîh suretinde gayet mühim bir ders-i hikmet veriyor. Şu meselede Yedi Nükte var.

BİRİNCİ NÜKTE

Hâlık-ı Rahîm, nev-i beşere verdiği nimetlerin mukabilinde şükür istiyor. ² *İsraf ise şükre zıttır, nimete karşı hasaretili bir istihfaftır. İktisat ise, nimete karşı ticaretili bir ihtiramdır.*

Evet, iktisat hem bir şükür-i manevî, hem nimetlerdeki rahmet-i İlâhiyeye karşı bir hürmet, hem kat'î bir surette sebab-i bereket, hem bedene perhiz gibi bir medar-ı sıhhat, hem manevî dilencilik zilletinden kurtaracak bir sebab-i izzet, hem nimet içindeki lezzeti hissetmesine ve

* On Dokuzuncu Lem'a, Isparta'da 1935'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

sebebi.

mesele: önemli konu.

mukabilinde: karşılığında.

mühim: önemli.

nehy-i sarîh: yasak olduğu açık belli olan.

nev-i beşer: insan nevi, bütün insanlar.

nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar, yiyecek ve içecek şeyler.

nükte: ince manalı söz.

perhiz: sağlığı korumak veya düzeltmek için uygulanan beslenme düzeni, diyet.

Rahim: merhamet eden, çok merhametli olan, bağışlayan, acıyan, koruyan Allah.

Rahman: rahmeti herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi olan Allah.

rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, şefkat ve merhameti.

risale: mektup, küçük kitap.

sebeb-i bereket: bereket sebebi, bolluk ve saadet nedeni.

sebeb-i izzet: izzet sebebi, olgunluk ve şeref vesilesi.

suret: biçim, tarz.

şükür-i manevî: manevî şükür, insanın duygu ve azalarıyla ettiği şükür.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tebzir: boş yere malını saçıp savurma, israf.

zahiren: dış görünüş bakımından.

zillet: hakirlik, horluk, aşağılık.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Yiye, için, fakat israf etmeyin. (A'raf Suresi: 31.)

2. Bkz. İbrahim Suresi: 7.

ayet-i kerîme: Kur'an'ın ayeti.

dair: alâkalı, ait.

ders-i hikmet: hikmet dersi, faydalı bir ders.

emir: emir, buyruk.

gayet: son derece.

Hâlık-ı Rahim: bütün varlıkların yaratıcı olan, sonsuz merhamet ve şefkat sahibi

Allah.

hasaret: hasar, zarar.

hürmet: saygı, ihtiram.

ihiram: hürmet etme, saygı gösterme.

iktisat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma.

israf etme: saçıp savurma, savurganlık.

israf: ihtiyaçtan fazlasını harcamaya, savurganlık.

istihfaf: küçümseme, hafife alma.

kanaat: göz tokluğu, elindeki ile yetinme.

kat'i: kesin.

manevî: maddî olmayan, manaya ait.

medar-ı sıhhat: sağlık, afiyet

zahiren lezzetsiz görünen nimetlerdeki lezzeti tatmasına kuvvetli bir sebeptir. İsrâf ise, mezkûr hikmetlere muhalif olduğundan, vahim neticeleri vardır.

İKİNCİ NÜKTE

Fâtır-ı Hakîm, insanın vücudunu mükemmel bir saray suretinde ve muntazam bir şehir misalinde yaratmış. Ağızdaki kuvve-i zaikayı bir kapıcı, asap ve damarları telefon ve telgraf telleri gibi, kuvve-i zaika ile merkez-i vücuttaki mide ile bir medar-ı muhabereleridir ki, ağza gelen maddeyi o damarlarla haber verir. Bedene, mideye lüzumu yoksa “Yasaktır” der, dışarı atar. Bazen de, bedene menfaati olmamakla beraber, zararlı ve acı ise, hemen dışarı atar, yüzüne tükürür.

İşte, madem ağızdaki kuvve-i zaika bir kapıcıdır; mide, cesedin idaresi noktasında bir efendi ve bir hâkimdir. O saraya veyahut o şehre gelen ve sarayın hâkimine verilen hediyenin yüz derece kıymeti varsa, kapıcıya bahşiş nev'inden ancak beş derecesi muvafık olur, fazla olamaz. Tâ ki, kapıcı gururlanıp, baştan çıkıp, vazifeyi unutup, fazla bahşiş veren ihtilâlcileri saray dahiline sokmasın.

İşte, bu sırra binaen, şimdi iki lokma farz ediyoruz: Bir lokma, peynir ve yumurta gibi mugaddi maddeden kırk para, diğer lokma en âlâ baklavadan on kuruş olsa; bu iki lokma, ağza girmeden, beden itibarıyla farkları yoktur, müsavidirler. Boğazdan geçtikten sonra, ceset beslemesinde yine müsavidirler. Belki, bazen kırk paralık peynir daha iyi besler. Yalnız ağızdaki kuvve-i zaikayı okşamak

âlâ: üstün, yüce.

asap: sınır.

bahşis: bir hizmet görene hak-kından ayrı olarak verilen ücret, hediye.

bahşis: bir hizmet görene hak-kından ayrı olarak verilen ücret, hediye.

binaen: -den ötürü, dayanarak.

ceset: vücut, beden.

dahil: iç, içeri.

farz etmek: var saymak, öyle kabul etmek.

Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir mak-sada uygun ve hikmetle benzer-siz bir şekilde yaratan yüce Allah. **hâkim:** hükmeden, emir ve ida-

resi altında tutan, yöneten.

hikmet: gaye, fayda, sebep.

idare: yönetme, çekip çevir-me.

ihtilâl: düzensizlik, karışıklık.

israf: ihtiyaçtan fazlasını har-cama, savurganlık.

itibarıyla: sayılmak üzere, bakımından.

kıymet: değer.

kuvve-i zaika: tat alma duy-gusu.

lüzum: ihtiyaç, gerekli olan.

medar-ı muhabere: haber-

leşme vasıtası.

menfaat: fayda.

merkez-i vücut: vücudun merkezi.

mezkûr: zikredilen, anılan.

misal: örnek, gibi, benzer.

mugaddi: gıdalı, besleyici.

muhallif: karşıt, zıt.

muntazam: intizamlı, düz-gün.

muvafık: yerinde, uygun.

müsavi: eşit, denk.

netice: sonuç.

nevi: çeşit, tür.

nimet: iyilik, ihsan, bağış.

nükte: ince ve derin manalı söz.

sır: bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor en ince yanı.

suret: biçim, tarz.

vahim: ağır, sonu tehlikeli ve korkulu, dehşet verici.

vazife: görev.

zahiren: görünüşte, görünüşe göre.

noktasında yarım dakika bir fark var. Yarım dakika hatırı için kırk paradan on kuruşa çıkmak ne kadar manasız ve zararlı bir israf olduğu kıyas edilsin.

Şimdi, saray hâkimine gelen hediye kırk para olmakla beraber, kapıcıya dokuz defa fazla bahşış vermek, kapıcıyı baştan çıkarır. “Hâkim benim” der. Kim fazla bahşış ve lezzet verse onu içeriye sokacak, ihtilâl verecek, yangın çıkaracak. “Aman, doktor gelsin, hararetimi teskin etsin, ateşimi söndürsün” dedirmeye mecbur edecek.

İşte, iktisat ve kanaat, hikmet-i İlâhiyeye tevfik-i harekettir; kuvve-i zaikayı kapıcı hükmünde tutup, ona göre bahşış verir. İsrâf ise, o hikmete zıt hareket ettiği için çabuk tokat yer, mideyi karıştırır, iştiha-i hakikîyi kaybeder. Tenevvü-i et’imeden gelen sun’î bir iştiha-i kâzibe ile yedirir, hazımsızlığa sebebiyet verir, hasta eder.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Sabık İkinci Nüktede, “Kuvve-i zaika kapıcıdır” dedik. Evet, ehl-i gaflet ve ruhen terakki etmeyen ve şükür mesleğinde ileri gitmeyen insanlar için bir kapıcı hükmündedir. Onun telezzüzü hatırı için israfata ve bir dereceden on derece fiyata çıkmamak gerektir.

Fakat, hakikî ehl-i şükrün ve ehl-i hakikatin ve ehl-i kalbin kuvve-i zaikası, Altıncı Sözdeki muvazenede beyan edildiği gibi, kuvve-i zaikası rahmet-i İlâhiyenin matbahlarına bir nazır ve bir müfettiş hükmündedir. Ve o

bahşış: bir hizmet görene hakından ayrı olarak verilen, ücret hediye.
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı, ahirete ve Allah’ın emir ve yasaklarına karşı duyarsız olanlar.
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler; Allah adamı.
ehl-i kalp: kalp ehli, manevî derecelere ulaşanlar.

ehl-i şükür: şükredenler, Allah’a karşı minnet duyanlar.
hakiki: gerçek.
Hâkim: hükmü altında tutan, idare eden, yönetici.
hararet: ısı, sıcaklık, ateş.
hazım: sindirim.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hikmet-i İlâhiye: Allah’ın hikmeti; bütün âlemde ve her şeyde gözettiği gaye, fayda.
hükümde: değerinde, yerinde.

ihtilâl vermek: düzensizlik ve karışıklığa sebep olmak.
iktisat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma.
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcamaya, savurganlık.
israfat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar.
iştiha-i hakiki: gerçek iştah özelliği.
iştiha-i kâzibe: yalancı, aldatıcı iştah.
kanaat: göz tokluğu, elindeki

ile yetinme.
kıyas etme: karşılaştırma.
kuvve-i zaika: tat alma duygusu.
mana: anlam.
matbah: mutfak.
muvazene: denge, kıyas.
müfettiş: teftişçi; denetleyici memur.
nazır: nezaret eden, gözeten.
nükte: ince ve derin manalı söz.
rahmet-i İlâhiye: Allah’ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden.
sabık: geçen.
sun’î: uydurma, yapmacık.
şükür: kulun Allah’a karşı minnet duyması, teşekkür etmesi.
telezzüz: lezzet alma, tat alma.
tenevvü-i et’ime: nimetlerin, yemelerin çeşitliliği.
terakki etme: yükselme, gelişme, ilerleme.
teskin etme: sakinleştirme, rahatlatma.
tevfik-i hareket: uygun hareket ve davranışta bulunma.

kuvve-i zaikada taamlar adedince mizancıklarla nimet-i İlâhiyenin envainı tartmak ve tanımak, bir şükür-i manevî suretinde cesede, mideye haber vermektir. İşte, bu surette kuvve-i zaika yalnız maddî cesede bakmıyor. Belki kalbe, ruha, akla dahi baktığı cihetle, midenin fevkinde hüküm var, makamı var. İsrâf etmemek şartıyla ve sırf vazife-i şükranıyeyi yerine getirmek ve enva-ı niam-ı İlâhiyeyi hissedip tanımak kaydıyla ve meşru olmak ve zillet ve dilencilığe vesile olmamak şartıyla, lezzetini takip edebilir. Ve o kuvve-i zaikayı taşıyan lisanı şükürde istimal etmek için leziz taamları tercih edebilir.

Bu hakikate işaret eden bir hâdis ve bir keramet-i Gavsîye:

Bir zaman, Hazret-i Gavs-ı Azam (k.s.) Şeyh Geylânî'nin terbiyesinde, nazdar ve ihtiyare bir hanımın bir tek evlâdı bulunuyormuş. O muhterem ihtiyare, gitmiş oğlunun hücreğine, bakıyor ki, oğlu bir parça kuru ve siyah ekmek yiyor. O riyazattan zaafiyetiyle, validesinin şefkatini celp etmiş. Ona acımış. Sonra Hazret-i Gavs'ın yanına şekva için gitmiş. Bakmış ki, Hazret-i Gavs, kızartılmış bir tavuk yiyor. Nazdarlığından demiş:

“Yâ Üstat! Benim oğlum açlıktan ölüyor; sen tavuk yersin!”

Hazret-i Gavs tavuğa demiş:

“Kum biiznillah!”

O pişmiş tavuğun kemikleri toplanıp tavuk olarak yemek kabından dışarı atıldığını, mutemet ve mevsuk çok

adet: sayı.
celp etmek: kendine çekmek.
ceset: vücut, beden.
cihet: yön, taraf.
enva: neviler, çeşitler.
enva-ı niam-ı İlâhiye: İlâhî nimetlerin çeşitleri, türleri.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
Gavs-ı Azam: Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı. En büyük Gavs, evliya.
hâdis: vakıa, olay.
hakikat: gerçek, doğru.
hücre: oda.
hüküm: hâkim olma, emir, değer, geçerlilik.
ihtiyare: yaşlı, ihtiyar kadın.
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcar, savurganlık.
istimal etmek: kullanmak.
keramet-i Gavsîye: Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin kerameti.
kum biiznillah: Allah'ın izniyle kalk (diril)!
kuvve-i zaika: tat alma duy-gusu.
lisan: dil.
maddi: madde, cisim.
makam: yer, mevki.
meşru: helâl olan, dine uygun.
mevsuk: vesikaya, belgeye dayanan, sağlam inanılır.
mizan: terazi, ölçü.
mutemet: güvenilir, emin kimse.
nazdar: nazlı.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın ni-

meti, Allah'ın bahşettiği her türlü rızık.
riyazat: riyazetler, manevî ilerleme için nefsi eğitime, perhizle az gıda ile yetinerek yaşamak.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık, canlılığın öz kaynağı.
sırf: sadece.
suret: biçim, tarz.
sefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.
sekva: şikâyet, yakınma.

şükür-i manevî: manevî şükür, insanın aza ve duygularıyla ettiği şükür.
şükür: Allah'a karşı minnet duyma, teşekkür etme.
taam: yemek, yiyecek.
terbiye: eğitim.
valide: ana, anne.
vazife-i şükranıye: şükür vazifesi, görevi.
vesile: vasıta, sebep.
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük.
zillet: hakirlik, horluk, aşağılık.

şükür-i manevî: manevî şükür, insanın aza ve duygularıyla ettiği şükür.
şükür: Allah'a karşı minnet duyma, teşekkür etme.
taam: yemek, yiyecek.
terbiye: eğitim.
valide: ana, anne.
vazife-i şükranıye: şükür vazifesi, görevi.
vesile: vasıta, sebep.
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük.
zillet: hakirlik, horluk, aşağılık.

zatlardan, Hazret-i Gavs gibi keramat-ı harikaya mazhariyeti dünyaca meşhur bir zatın bir kerameti olarak, manevî tevatürle nakledilmiş.

Hazret-i Gavs demiş:

“Ne vakit senin oğlun da bu dereceye gelirse, o zaman o da tavuk yesin.”

İşte, Hazret-i Gavs'ın bu emrinin manası şudur ki: Ne vakit senin oğlun da ruhu cesedine, kalbi nefesine, aklı midesine hâkim olsa ve lezzeti şükür için istese, o vakit leziz şeyleri yiyebilir.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

“İktisat eden, maişetçe aile belâsını çekmez” mealindeki ¹ لَا يَعُولُ مَنْ اقْتَصَدَ hadis-i şerifi sırrıyla, iktisat eden, maişetçe aile zahmet ve meşakkatini çok çekmez.

Evet, iktisat kat'î bir sebep-i bereket ve medar-ı hüsn-i maişet olduğuna o kadar kat'î deliller var ki, had ve hesaba gelmez. Ezcümle, ben kendi şahsımda gördüğüm ve bana hizmet ve arkadaşlık eden zatların şahadetleriyle diyorum ki:

İktisat vasıtasıyla bazen bire on bereket gördüm ve arkadaşlarım gördüler. Hatta dokuz sene (şimdi otuz sene) evvel benimle beraber Burdur'a nefyedilen reislerden bir kısmı, parasızlıktan zillet ve sefaletle düşmemekliği için, zekâtlarını bana kabul ettirmeye çok çalıştılar. O zengin reislere dedim: “Gerçi param pek azdır. Fakat iktisadım

maişet: geçim, yaşayış.

mana: anlam.

manevî: maddî olmayan, manaya ait.

mazhariyet: kavuşma, elde edip üzerinde gösterme.

meal: mana, anlam.

medar-ı hüsn-i maişet: kolay ve güzelce geçimne kaynağı.

meşakkat: zahmet, sıkıntı.

meşhur: tanınmış, ünlü.

nakil: anlatma, aktarma.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nefyedilmek: sürülen, sürgün edilmek.

nükte: ince ve derin manalı söz.

reis: başkan, lider.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık, insandaki canlılığın ve diriliğin kaynağı.

sebeb-i bereket: bolluk ve sadet nedeni.

sefalet: sefillik, maddî ve manevî yoksulluk sonucu meydana gelen düşkünlük.

sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor en ince yanı.

şahadet: şahitlik.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tevatür: yalan üzerine birleşmeleri mümkün olmayan toplulukların bir haberi aktarması, veya aktarılmış susmak suretiyle doğruluğunu tasdik etmesi.

vakit: zaman.

vasıta: araçlık, vesile.

zat: kişi, şahıs.

zekât: İslâmın beş şartından biri olan, mal veya paradan kırkta birinin muhtaçlara verilmesi.

zillet: hakirlik, horluk, aşağılık.

1. Müsned, 1:447; Münavi, Feyzü'l-Kadîr, 5:454, no: 7939; Hindî, Kenzü'l-Ummal, 3:36, 6:49, 56, 57.

belâ: musibet, sıkıntı.

bereket: bolluk, hayır.

ceset: vücut, beden.

delil: ispatlayıcı kanıt, şahit, bürhan.

emr: emir, buyruk.

ezcümle: bu cümleden olarak, özetle.

had hesaba gelme: sınırsız ve sonsuz bir şekilde.

hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.

Hâkim olma: hükmü altında tutma, idare etme.

Hazret-i Gavs: pek saygı değer, en büyük velî olan Abdülkadir-i Geylânî.

iktisat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamak-

tan kaçınma.

kat'î: kesin.

keramat-ı harika: harika kerametler, Allah'ın ikramı olan olağanüstü şeyler.

keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü olaylar.

leziz: lezzetli, tatlı.

maişet: geçim, yaşayış.

arz-ı hacet: ihtiyacı bildirme.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bereket: bolluk, hayır.
beşer: insanlık.
cây-ı dikkat: dikkat çekici, ilginç.
düstur: kaide, kural, prensip.
feda etme: gözden çıkarma, uğruna verme.
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar, gerekli ihtiyaçlar.
hakiki: gerçek.
halk: insanlar.
hasretmek: bir şeyi içine almak, yalnız bir şeye has kılmak.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hüküm: emir; hükmüyle; emriyle.
ihtisar: kısaltma, özetleme, gereksiz kısımları çıkarma.
iktisar: sınırlandırma, kısma.
iktisat etmek: tutumlu olmak, saçıp savurmaktan kaçınmak.
iktisat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma.
israfat: israflar, saçıp savurma, gereksizce harcamalar.
istiğna: tok gözlülük, Cenab-ı Haktan başka kimsenin minneti altına girmeme, Ondan başkasına ihtiyacı arz etmeme.
izzet: değer, itibar, şeref.
kâfi: yeten, yeterli.
kanaat: göz tokluğu, elindeki ile yetinme
Lillâhilhamd: hamd Allah'a mahsustur, övgü, medih, minnet şükür yalnız onadır.
maddi: para, mal vb. şeylerle ilgili.
manen: mana bakımından, manâca, manevî yönden.
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
mecbur etme: zorlama.
medar: sebep, kaynak, vesile.
menhus: uğursuz, kötü.
meslek: tutulan yol, davranış tarzı.
mukabil: karşılık.
mukabilinde: karşılığında.
mukaddesat-ı diniye: dince kutsal ve mübarek sayılan şeyler.
musırrâne: ısrarla, ısrar ederek.
mükerrer: tekrarlı, tekrarlanan.
namus: şeref, iffet, ahlâk, doğruluk gibi olan yüksek değerlerde özellikler.
namzet: aday.
nâs: insanlar.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş

var, kanaate alışmışım. Ben sizden daha zenginim.” Mükerrer ve musırrâne tekliflerini reddettim. Cây-ı dikkattir ki, iki sene sonra, bana zekâtlarını teklif edenlerin bir kısmı, iktisatsızlık yüzünden borçlandılar. Lillâhilhamd, onlardan yedi sene sonra, o az para, iktisat bereketiyle bana kâfi geldi, benim yüz suyumu döktürmedi, beni halklara arz-ı hacete mecbur etmedi. Hayatımın bir düsturu olan “nâstan istiğna” mesleğini bozmadı.

Evet, iktisat etmeyen, zillete ve manen dilencilige ve sefaletle düşmeye namzettir. Bu zamanda israfata medar olacak para çok pahalıdır. Mukabilinde bazen haysiyet, namus rüşvet alınıyor. Bazen mukaddesat-ı diniye mukabil alınıyor, sonra menhus bir para veriliyor. Demek, manevî yüz lira zararla maddî yüz paralık bir mal alınır.

Eğer iktisat edip hacat-ı zaruriyeye iktisar ve ihtisar ve hasretse, **اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِّينُ** ¹ sırrıyla, **وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْاَرْضِ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقَهَا** ² sarahatiyle, ummadığı tarzda, yaşayacak kadar rızıkını bulacak. Çünkü şu ayet taahhüt ediyor.

Evet, rızık ikidir:

Biri hakikî rızıktır ki, onunla yaşayacak. Bu ayetin hükmü ile, o rızık taahhüd-i Rabbanî altındadır. Beşerin sû-i ihtiyarı karışmazsa, o zarurî rızık her hâlde bulabilir. Ne dinini, ne namusunu, ne izzetini feda etmeye mecbur olmaz.

1. Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zariyat Suresi: 58.)
2. Yeryüzünde hareket eden hiçbir canlı yoktur ki, onun rızıkını vermek Allah'a ait olmasın. (Hûd Suresi: 6.)

olan nimet, yiyecek içecek ve yiyecek ile ilgili şeyler.
rüşvet: doğru ve hak olmanın geçerli olması için verilen şey, değer.
sarahat: sarıhlik, açıklık.
sefalet: sefillik, yoksulluk, penârsanlık, düşkünlük.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dik-

kat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor yanı.
sû-i ihtiyar: kötü seçim.
taahhüd-i Rabbanî: Allah'ın bütün varlıkların ihtiyaçlarını kendi idaresi altında alma garantisi.
taahhüt etmek: garanti ver-

me, üzerine alma.
umma: ümit etme, bekleme.
zarurî: mecburî, zorunlu.
zekât: İslâmın beş şartından biri olan, mal veya paradan kırkta birinin muhtaçlara verilmesi.
zillet: hakirlik, horluk, aşağılanmak.

İkincisi, rızk-ı mecazîdir ki, sû-i istimalâtla hacat-ı gayr-i zaruriye hacat-ı zaruriye hükmüne geçip, görenek belâsıyla tiryaki olup, terk edemiyor. İşte bu rızık taahhüd-i Rabbanî altında olmadığı için, bu rızık tahsil etmek, hususan bu zamanda çok pahalıdır. Başta izzetini feda edip zilleti kabul etmek, bazen alçak insanların ayaklarını öpmek kadar manen bir dilencilik vaziyetine düşmek, bazen hayat-ı ebediyesinin nuru olan mukaddesat-ı diniyesini feda etmek suretiyle o bereketsiz, menhus malı alır.

Hem bu fakr u zaruret zamanında, aç ve muhtaç olanların elemelerinden ehl-i vicdana rikkat-i cinsiye vasıtasıyla gelen teellüm, o gayr-i meşru bir surette kazandığı parayla aldığı lezzeti, vicdanı varsa acılaştırıyor. Böyle acip bir zamanda, şüpheli mallarda, zaruret derecesinde iktifa etmek lâzımdır. Çünkü **اِنَّ الضَّرُورَةَ تُقَدِّرُ بِقَدْرِهَا** sırrıyla, *haram maldan, mecburiyetle zaruret derecesini alabilir, fazlasını alamaz.* Evet, muztar adam, murdar etten tok oluncaya kadar yiyemez. Belki ölmeyecek kadar yiyebilir. Hem, yüz aç adamın huzurunda kemal-i lezzetle fazla yenilmez.

İktisat, sebep-i izzet ve kemal olduğuna delâlet eden bir vakıa:

Bir zaman, dünyaca sahavetle meşhur Hatem-i Tai, mühim bir ziyafet veriyor. Misafirlerine gayet fazla hediyeler verdiği vakit, çölde gezmeye çıkıyor. Bakar ki, bir

muhtaç olmak: ihtiyaç duymak, ihtiyaç sahibi olmak.

mukaddesat-ı diniye: dini bakımdan kutsal ve mübarek sayılan şeyler.

murdar: pis, kirli, haram, dine uygun kesilmemiş hayvan.

muztar: çaresiz, zorda kalan, mecbur.

mühim: önemli.

nur: parıltı, ışık.

rikkat-i cinsiye: hem cinsine şefkat, insanın kendi cinsinden olana acıması.

rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek içecek ile ilgili şeyler.

rızk-ı mecazî: asıl, gerçek olmayan rızık, gıda.

sahavet: el açıklığı, cömertlik.

sebeb-i izzet ve kemal: üstünlük, olgunluk, saygı değer ve şeref sahibi olma sebebi.

sû-i istimalât: kötüye kullanmalar.

suret: biçim, görüntü, tarz.

taahhüd-i Rabbanî: Allah'ın bütün varlıkların ihtiyaçlarını kendi idaresi altında alma garantis.

tahsil etmek: elde etmek, kazanmak.

teellüm: üzüntü duyma, tasalanma.

terk: bırakma.

vakıa: vuku bulan, oluşan olay.

vakit: zaman.

vasıta: aracı, sebep, vesile.

vaziyet: durum, hâl.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

zaruret: zorunluluk, yoksulluk.

zillet: hakirlik, horluk, aşağılanma.

acip: tuhaf, hayret veren, şaşılaçak şey.

bereketsiz: hayırsız, yararsız, sıkıntılı olan.

delâlet eden: delil olma, işaret etme.

derece: ölçü.

ehl-i vicdan: vicdan ve merhamet sahibi olanlar.

elem: dert, üzüntü, maddî manevî ızdırıp.

feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.

feda: gözden çıkarma, uğru-

na verme.

gayr-i meşru: helâl olmayan, dine aykırı.

hacat-ı gayr-i zaruriye: zorunlu ve mecburî olmayan ihtiyaçlar.

hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar, gerekli ihtiyaçlar.

haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.

hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.

hususan: bilhassa, özellikle.

hükmüne geçmek: yerine

geçmek, değerinde olmak.

iktifa etmek: yeterli bulmak, kâfi görmek.

iktisat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma.

izzet: değer, itibar, şeref.

kemal-i lezzet: tam ve mükemmel lezzet olarak.

manen: mana bakımından, manevî yönden, manaca.

mejburiyet: zorunluluk.

menhus: uğursuz, kötü.

meşhur: tanınmış, ünlü.

ihtiyar fakir adam, bir yük dikenli çalı ve gevenleri beline yüklemiş, cesedine batıyor, kanatıyor. Hatem ona dedi:

“Hatem-i Tai, hediyelerle beraber mühim bir ziyafet veriyor. Sen de oraya git; beş kuruşluk çalı yüküne bedel beş yüz kuruş alırsın.”

O muktesit ihtiyar demiş ki: “Ben bu dikenli yükümü izzetimle çekerim, kaldırıyorum; Hatem-i Tâî’nin minnetini almam.”

Sonra Hatem-i Tâî’den sormuşlar: “Sen kendinden daha civanmert, aziz kimi bulmuşsun?”

Demiş: “İşte o sahrada rast geldiğim o muktesit ihtiyar benden daha aziz, daha yüksek, daha civanmert gördüm.”

BEŞİNCİ NÜKTE

Cenab-ı Hak, kemal-i kereminden, en fakir adama en zengin adam gibi ve gedaya, yani fakire, padişah gibi, lezzet-i nimetini ihsas ettiriyor. Evet, bir fakirin, kuru bir parça siyah ekmekten açlık ve iktisat vasıtasıyla aldığı lezzet, bir padişahın ve bir zenginın israftan gelen usanç ve iştahsızlıkla yediği en âlâ baklavadan aldığı lezzetten daha ziyade lezzetlidir.

Cây-ı hayrettir ki, bazı müsrif ve mübezzir insanlar, böyle iktisatçıları hisset ile itham ediyorlar. Hâşâ! İktisat, izzet ve cömertliktir. Hisset ve zillet, ehl-i israf ve tebzirin zahirî merdane keyfiyetlerinin iç yüzüdür. Bu hakikati teyit

âlâ: en üstün.

aziz: değerli, saygın, aşağılığa tenezzül etmeyen.

cây-ı hayret: hayret edilen, hayret uyandıran şey.

Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi, şeref ve büyüklük sahibi olan yüce Allah.

ceset: vücut, beden.

civanmert: yiğit, özü, sözü sağlam, iyilik sever.

cömert: mert, eli açık, ikram eden.

ehl-i israf ve tebzir: israf edenler, saçıp savuran kişiler.

geda: dilenci, yoksul.

geven: dikenli bir çeşit çalımsı bitki.

hakikat: gerçek, doğru.

hâşâ: “asla, kesinlikle, olamaz, imkânsız” anlamında, bir düşüncüyü reddetmek için söylenir.

hisset: hasislik, cimrilik, pintilik.

ihsas ettirmek: hissettirmek.

iktisat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma.

israf: ihtiyaçtan fazlasını harcamaya, savurganlık.

itham etmek: suçlu görmek, suçlamak.

izzet: değer, şeref.

kemal-i kerem: tam bir ikram edicilik, kusursuz cömertlik.

keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, özellik, hâl, durum.

lezzet-i nimet: nimetin lezzeti.

merdane: mertçe, yiğitçesine.

minnet: bir iyilik karşısında kendini manevî olarak borçlu hissetmek.

muktesit: tutumlu, iktisada uygun davranan.

mübezzir: lüzumsuz, gereksiz, yersiz harcayan.

mühim: önemli.

müsrif: israf eden, malını lüzumsuz yere harcayan.

nükte: ince ve derin anlamlı söz.

sahra: çöl.

teyit eden: destekleyen, doğrulayıp kuvvet veren.

vasıta: araç, vesile, sebep.

zahiri: açıkça görünen, dış görünüş bakımından.

zillet: hakirlik, horluk, aşağılık.

ziya: ışıık.

ziyafet: ikram için verilen yemek, yemekli davet.

eden, bu risalenin telifi senesinde Isparta'da hücremde cereyan eden bir vakia var. Şöyle ki:

Kaideme ve düstur-i hayatıma muhalif bir surette, bir talebem iki buçuk okkaya yakın bir balı, bana hediye kabul ettirmeye ısrar etti. Ne kadar kaidemi ileri sürdüm, kanmadı. Bilmeceburiye, yanımdaki üç kardeşime yedirmek ve Şaban-ı Şerif ve Ramazan'da o baldan iktisatla otuz kırk gün üç adam yesin ve getiren de sevap kazan-sın ve kendileri de tatlısız kalmasın diyerek, "Alınız" dedim. Bir okka bal da benim vardı. O üç arkadaşım, ger-çi müstakim ve iktisadî takdir edenlerdendi. Fakat, her ne ise, birbirine ikram etmek ve her biri ötekinin nefsin-i okşamak ve kendi nefesine tercih etmek olan, bir cihette ulvî bir hasletle iktisadî unuttular. Üç gecede iki buçuk okka balı bitirdiler. Ben gülererek dedim: "Sizi otuz kırk gün o bal ile tatlandıracaktım. Siz otuz günü üçe indirdi-niz. Afiyet olsun!" dedim. Fakat ben, kendi o bir okka balımı iktisatla sarf ettim. Bütün Şaban ve Ramazan'da hem ben yedim, hem, lillâhilhamd, o kardeşlerimin her birisine iftar vaktinde birer kaşık **(HAŞİYE)** verip, mühim se- vaba medar oldu.

Benim hâlimi görenler, o vaziyetimi belki hisset telâk-ki etmişlerdir. Öteki kardeşlerimin üç gecelik vaziyetleri-ni bir civanmertlik telâkki edebilirler. Fakat, hakikat nok- tasında, o zahîrî hisset altında ulvî bir izzet ve büyük bir bereket ve yüksek bir sevap gizlendiğini gördük. Ve o

HAŞİYE: Yani, büyükçe bir çay kaşığı iledir.

bereket: bolluk, çokluk, feyiz, fayda.

bilmeceburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.

cereyan: olma, meydana gel-me.

cihet: yön, taraf.

civanmert: mert, özü sözü sağlam, iyilik sever.

düstur-i hayat: hayat düstu-ru, hayatta umulan faydaların elde edilmesi için uyulan ilke, prensip.

hakikat: gerçek, doğru.

haslet: güzel huy, iyi özellik.

haşıye: dipnot.

hisset: hasislik, cimrilik, pinti-lik.

hücre: oda.

iftar vakti: akşam vakti, oruç açma zamanı.

ikram etmek: ağırlamak, bir şey sunmak.

iktisat: tutumluluk, gereğin-den fazla veya az harcamak-tan kaçınma.

izzet: değer, itibar, şeref.

kaide: kural.

lillâhilhamd: hamd Allah'a mahsustur, övgü, medih, minnet ve şükür yalnız ona-dır.

medar olmak: dayanak; yar-dıma, yararlığa, vesile, olmak.

muhalif: zıt.

mühim: önemli.

müstakim: dosdoğru olan, is-tikamet sahibi.

nefis: nefis, bir insanın kendi-si.

okka: 1.283 grama denk ge-len ağırlık ölçüsü.

sarf etme: harcama.

sevap kazanmak: hayırlı bir dav-ranısta bulunmak, Allah'ın rızasını kazandıran işler yapmak.

sevap: yararlı, hayırlı bir davra-nısta bulunma, Allah'ın rızasını ve mükâfatını kazandıran işler yap-mak.

suret: biçim, tarz.

Şaban-ı Şerif: Hicrî ayların seki-zincisi ve mübarek Üç Aylardan mübarek Şaban ayı.

takdir etmek: beğenmek, bir şe-yin değerini, önemini, gereğini anlamak.

talebe: öğrenci.

telâkki etmek: anlamak, algıla-mak.

telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.

tercih etmek: öne almak, yeğle-mek, öncelik vermek.

ulvî: yüksek, üstün, yüce.

vakia: olay, hâdise.

vaziyet: durum.

zahîrî: açıkça görünen, dış görü-nüşteki.

civanmertlik ve israf altında, eğer vazgeçilmeseydi, bir dilencilik ve gayrin eline tamahkârâne ve muntazîrâne bakmak gibi, hissetten çok aşağı bir hâleti netice verirdi.

ALTINCI NÜKTE

İktisat ve hissetin çok farkı var. Tevazu, nasıl ki ahlâk-ı seyyieden olan tezellûlden manen ayrı ve sureten benzer bir haslet-i memduhadır. Ve vakar, nasıl ki kötü hasletlerden olan tekebbürden manen ayrı ve sureten benzer bir haslet-i memduhadır. Öyle de, ahlâk-ı âliye-i Peygamberiyeden olan ve belki kâinattaki nizam-ı hikmet-i İlâhiyenin medarlarından olan iktisat ise, sefillik ve bahillik ve tamahkârlık ve hırsın bir halitası olan hisset ile hiç münasebeti yok. Yalnız sureten bir benzeyiş var. Bu hakikati teyit eden bir vakıa:

Sahabenin Abâdile-i Seb'a-i meşhuresinden olan Abdullah ibni Ömer Hazretleri ki, Halife-i Resulullah olan Faruk-ı Azam Hazret-i Ömer'in (r.a.) en mühim ve büyük mahdumu ve Sahabe âlimlerinin içinde en mümtazlarından olan o zat-ı mübarek çarşı içinde, alış verişte, kırk paralık bir meseleden, iktisat için ve ticaretin medarı olan emniyet ve istikameti muhafaza için şiddetli münakaşa etmiş. Bir Sahabe ona bakmış. Rûy-i zeminin halife-i zîşanı olan Hazret-i Ömer'in mahdumunun kırk para için münakaşasını acip bir hisset tevehhüm ederek, o imamın arkasına düşüp, ahvalini anlamak ister.

Baktı ki, Hazret-i Abdullah hane-i mübareğine girdi. Kapıda bir fakir adam gördü. Bir parça eğlendi, ayrıldı,

Abâdile-i Seb'a-i meşhure: yedi Abdullah'lar ismiyle meşhur olan Sahabeler.

acip: tuhaf, hayret veren, şaşılacak şey.

ahlâk-ı âliye-i Peygamberiye: Peygambere ait üstün ahlâk, Peygamberimizin üstün ahlâkı.

ahlâk-ı seyyie: çirkin ahlâk, kötü huylar.

ahval: hâller, durumlar.

âlim: bilgin.

bahillik: cimrilik, hayırlı işlere malını harcamamak.

civanmert: mert, özü sözü sağlam, iyilik sever.

emniyet: eminlik, güvenlik.

Faruk-ı Azam: hak ile batılı birbirinden ayıran manasında Hz. Ömer'in bir ismi.

gayr: başka, öteki.

hakikat: gerçek, doğru.

hâlet: hâl, durum.

Halife-i Resulullah: Allah'ın Resulünün halifesi.

halife-i zîşan: şan ve şeref sahibi olan halife.

halita: karma olan, karışım.

hane-i mübarek: hayırlı, mübarek ev.

haslet: güzel huy, iyi özellik.

haslet-i memduha: övülmüş ahlâk, methedilmiş huy ve özellik.

hırs: sonu gelmeyen istek, aşırı tutku.

hisset: hasislik, cimrilik, pintilik.

iktisat: tutumluluk, gereğinden fazla, ya da noksan harcamaktan kaçınma.

imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.

israf: ihtiyaçtan fazlasını harcamak, savurganlık.

istikamet: doğruluk, dürüstlük.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

mahdum: oğul, evlât.

manen: mana bakımından, manevî yönden, manaca.

medar: dayanak noktası, kaynak, vesile.

mesele: konu.

muhafaza: koruma.

muntazîrâne: bekleyerek, bek-

lenti içinde.

mühim: önemli.

mümtaz: seçkin.

münakaşa etmek: sözlü olarak karşılıklı tartışmak.

münakaşa: sözlü tartışma.

münasebet: alâka, ilgi, yakınlık.

nizam-ı hikmet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın hikmetiyle bu âleme yerleştirdiği faydalı düzen.

nükte: ince ve derin manalı söz.

rûy-i zemin: yeryüzü.

Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.

sefillik: sefalet çekme, aşırı yoksulluk, düşkünlük.

sureten: suret olarak, görünüş bakımından.

tamahkârâne: cimrice, aç gözlülük yaparak.

tamahkârlık: aç gözlülük.

tekebbür: kibirlenme, kendi-

ni büyük sayma.

tevazu: alçak gönüllülük.

tevehhüm etmek: evham, kuşku ve kuruntuya kapılmak.

teyit eden: destekleyen, kuvvet veren, doğrulayan.

tezellül: zillete katlanma, aşağılanma.

vakar: ağırbaşlılık; değer, saygınlık, ve şerefi koruma.

vakia: olay, hâdise.

zat-ı mübarek: mübarek kişi, hayırlı insan.

gitti. Sonra hanesinin ikinci kapısından çıktı, diğer bir fakiri orada da gördü. Onun yanında da bir parça eğlendi, ayrıldı, gitti.

Uzaktan bakan o Sahabe merak etti. Gitti, o fakirlere sordu: “İmam sizin yanınızda durdu, ne yaptı?”

Her birisi dedi: “Bana bir altın verdi.”

O Sahabe dedi: “Fesübhanallah! Çarşı içinde kırk para için böyle münakaşa etsin de, sonra hanesinde iki yüz kuruşu kimseye sezdirmeden, kemal-i rıza-i nefisle versin!” diye düşündü. Gitti, Hazret-i Abdullah ibni Ömer’i gördü, dedi:

“Yâ imam, bu müşkülümü hallet. Sen çarşıda böyle yaptın, hanende de şöyle yapmışsın.”

Ona cevaben dedi ki: “Çarşıdaki vaziyet iktisattan ve kemal-i akıldan ve alış verişin esası ve ruhu olan emniyetin, sadakatin muhafazasından gelmiş bir hâlettir, hisset değildir. Hanemdeki vaziyet, kalbin şefkatinden ve ruhun kemalinden gelmiş bir hâlettir. Ne o hissettir ve ne de bu israftır.”

İmam-ı Azam, bu sırra bir işaret olarak

لَا إِسْرَافَ فِي الْخَيْرِ كَمَا لَا خَيْرَ فِي الْإِسْرَافِ demiş. Yani, “Hayırda ve ihsanda —fakat müstahak olanlara— israf olmadiğı gibi, israfta da hiçbir hayır yoktur.”

cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.

emniyet: emnilik, güvenme.

esas: asıl, temel.

Fesübhanallah: Allah (c.c.) ne güzel yaratmış; Allah bütün kusur ve noksanlıklardan münezzehtir, her şey kendine tesbih eder anlamında olup hayret ve şaşkınlığı ifade için söylenir.

hâlet: hâl, durum.

halletme: çözme.

hane: ev, mesken.

hayır: iyilik, faydalı iş.

hırs: aç gözlülük, cimrilik.

hisset: hasıslık, cimrilik, pintilik.

ihsan: iyilik etme, ikram etme, lütuf.

iktisat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma.

imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.

israf: ihtiyaçtan fazlasını har-

cama, savurganlık.

işaret: nişan, alâmet.

kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.

kemal-i akıl: aklın olgunluğu, aklın mükemmelliği.

kemal-i rıza-i nefis: nefsin tam rıza göstermesi.

muhafaza: koruma.

münakaşa: tartışma, karşılıklı sözle çekişme.

müstahak: hak eden, muhtaç.

müşkül: zor, anlaşılması güç

konu.

netice: sonuç.

nükte: ince ve derin manalı söz.

ruh: insandaki canlılığın ve diriliğin, iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve anlayış kabiliyetinin kaynağı, özü.

sadakat: bağlılık, doğruluk.

Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed’in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü’min kimse.

sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince en zor yanı .

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.

vaziyet: durum.

YEDİNCİ NÜKTE

İsraf, hırsı intaç eder. Hırs üç neticeyi verir:

BİRİNCİSİ: Kanaatsizliktir. Kanaatsizlik ise sa'ye, çalışmaya şevki kırar. Şükür yerine şekva ettirir, tembelliğe atar. Ve meşru, helâl az malı **(HAŞİYE)** terk edip, p gayri-meşru, külfetsiz bir malı arar. Ve o yolda izzetini, belki haysiyetini feda eder.

HİRSİN İKİNCİ NETİCESİ: Haybet ve hasarettir. Maksudunu kaçırmak ve istiskale maruz kalıp teshilât ve muavenetten mahrum kalmak, hatta **الْخَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ** yani, “Hırs, hasaret ve muvaffakiyetsizliğin sebebidir” olan darbimesele mâsadak olur.

Hırs ve kanaatin tesirâtı, zîhayat âleminde gayet geniş bir düsturla cereyan ediyor. Ezcümle, rızka muhtaç ağaçların fitrî kanaatleri, onların rızkını onlara koşturduğu gibi, hayvanatın hırsla meşakkat ve noksaniyet içinde rızka koşmaları, hırsın büyük zararını ve kanaatin azîm menfaatini gösterir.

Hem zayıf umum yavruların lisan-ı hâlleriyile kanaatleri, süt gibi lâtif bir gıdanın, ummadığı bir yerden onlara akması ve canavarların hırsla noksan ve mülevves rızıklarına saldırması, davamızı parlak bir surette ispat ediyor.

HAŞİYE: İktisatsızlık yüzünden müstehlikler çoğalır, müstahsiller azalır. Herkes gözünü hükûmet kapısına diker. O vakit hayat-ı içtimaiyenin medarı olan sanat, ticaret, ziraat tenakus eder. O millet de tedenni edip sukut eder, fakir düşer.

âlem: varlık sınıflarından her biri, canlılar dünyası.
azîm: büyük.
cereyan etme: oluşma, meydana gelme.
darbimesel: atasözü.
dava: takip edilen fikir, iddia.
düstur: kaide, kural, prensip.
ezcümle: bu cümleden olarak, özetle.
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
fitrî: tabii, yaratılıştaki.
gayri-meşru: meşru olmayan, dine aykırı, haram.
gıda: besleyici özelliği olan.
hasaret: hasar, zarar, ziyan.
haşiye: dipnot.
hayat-i içtimaiye: toplum hayatı, sosyal hayat.
haybet: umduğunu bulamama, yoksun kalma.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hayvanat: hayvanlar.
helâl: İslâmî ölçüler içinde kazanılmış şey.
hırs: aç gözlülük, cimrilik.
iktisatsızlık: tutumlu olmamak, savurganlık.
intaç etme: netice verme, sonuçlanma.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcar, savurganlık.
istiskal: yüz vermeme, hor görme, küçümseme.
izzet: değer, itibar, şeref.
kanaat: göz tokluğu, elindeki ile yetinme, kismetine razı olma.
külfetsiz: zahmetsiz, sıkıntısız.
lâtif: hoş, güzel.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahrum kalmak: yoksun kalmak, istediğini elde edememek.
maksut: istek, arzu, gaye.
maruz kalma: uğrama, etkilenme, hedef olma.
mâsadak olan: tasdik olunan, doğrulanan, uygun.
medar: dayanak noktası, kaynak.
menfaat: fayda, yarar.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük.

meşru: şeriata, dine uygun, helâl.
muavenet: yardım, yardım-laşma.
muhtaç: ihtiyacı olan.
muvaffakiyet: başarı, başarılı olma.
mülevves: kirli, pis.
müstahsil: üreten, üretici.
müstehlik: tüketici, tüketen.
netice: sonuç.
noksan: eksiklik.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.

rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek içecek.
sa'y: çalışma, çabalama, emek harcaması.
sukut etmek: aşağı inmek, düşmek, .
suret: biçim, tarz.
şekva etmek: şikâyet etmek, yakınmak.
şevk: aşırı istek ve heves.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olan Allah'ı tanıma ve ona

karşı minnet duyma, teşekkür.
tedenni etmek: gerilemek, düşmek.
tenakus etmek: eksilmek, noksan kalmak.
terk etme: bırakma, vazgeçme.
teshilât: kolaylık sağlamalar.
tesirat: tesirler, etkiler.
umum: bütün, genel.
zihayat: hayat sahibi, canlı.
ziraat: tarım.

Hem semiz balıkların vaziyet-i kanaatkârânesi, mü-kemmel rızıklarına medar olması ve tilki ve maymun gibi zeki hayvanların hırsla rızıkları peşinde dolaşmakla beraber kâfi derecede bulmamalarından cılız ve zayıf kalmaları, yine hırs ne derece sebab-i meşakkat ve kanaat ne derece medar-ı rahat olduğunu gösterir.

Hem Yahudî milleti hırs ile, riba ile, hile dolabı ile rızıklarını zilletli ve sefaletli, gayrimeşru ve ancak yaşayacak kadar rızıklarını bulması ve sahranişinlerin, yani bedvîlerin, kanaatkârâne vaziyetleri, izzetle yaşaması ve kâfi rızık bulması, yine mezkûr davamızı kat'î ispat eder.

Hem çok âlimlerin **(HAŞİYE 1)** ve ediplerin **(HAŞİYE 2)** zekâvetlerinin verdiği bir hırs sebebiyle fakr-ı hale düşmeleri ve çok aptal ve iktidarsızların, fitrî kanaatkârâne vaziyetleriyle zenginleşmeleri kat'î bir surette ispat eder ki, rızık-ı helâl, acz ve iftikara göre gelir, iktidar ve ihtiyar ile değil.

HAŞİYE 1: İran'ın âdil padişahlarından Nuşirevan-ı Âdil'in veziri, akılca meşhur âlim olan Büzürçmeh'r'den (Büzürg-Mihr) sormuşlar: “Neden ulema, ümera kapısında görünüyor da, ümera ulema kapısında görünmüyor? Hâlbuki, ilim, emaretin fevkindedir.” Cevaben demiş ki: “Ulemanın ilminden, ümeranın cehlindendir.” Yani, ümera cehlinden ilmin kıymetini bilmiyorlar ki, ulemanın kapısına gidip ilmi arasınlar. Ulema ise, marifetlerinden, mallarının kıymetini dahi bildikleri için, ümera kapısında arıyorlar. İşte Büzürçmeh'r, ulemanın arasında fakr ve zilletlerine sebep olan zekâvetlerinin neticesi bulunan hırslarını zarif bir surette tevîl ederek nazikâne cevap vermiştir.

Hüsrev

HAŞİYE 2: Bunu teyit eden bir hâdise: Fransa'da ediplere, iyi dilencilik yaptıkları için dilencilik vesikası veriliyor.

Süleyman Rüştü

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âdil: adaletli.
âlim: ilim sahibi, bilgin.
bedevî: göçebe, şehirden uzak, dağda, kırdan yaşayan.
cehlinden: cahillik, bilgisizlik.
dava: takip edilen fikir, iddia.
edip: edebiyatçı, güzel ve sanatlı söz söyleyen veya yazan kimse.
emaret: amirler, yöneticiler.
fakr: fakirlik, yoksulluk.
fakr-ı hâl: fakir olma hâli,

yoksulluk.
fevkinde: üstünde.
fitrî: tabii, yaratılıştaki.
gayr-i meşru: helâl olmayan, dinen yasaklanmış olan, haram.
hâdise: olmuş, olay.
haşiye: dipnot.
hile: aldatmaya, kandırmaya yönelik tertip, düzen, desise.
hırs: aç gözlülük, kanaatsizlik, gözü doymazlık.
iftikar: fakirliğini gösterme, açığa vurma, kulun Allah'a

karşı ne derece fakir, muhtaç olduğunu göstermesi.
ihtiyar: tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme, hür irade.
iktidar: güç yetme, bir işi yapabilme gücü.
iktidarsız: güçsüz, kuvvetsiz.
ispat etme: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
izzet: değer, itibar, şeref.
kâfi: yeterli, yeten.
kanaat: kismetine razı olma, elindekiyle yetinme, tok göz-

lülük.

kanaat: kismetine razı olma, göz tokluğu.

kanaatkârâne: tok gözlülükle kismetine razı bir şekilde.

kat'i: kesin.

marifet: bilgi, hüner, yetenek.

medar: dayanak nokta, kaynak, vesile.

medar-ı rahat: rahatlatma sebebi.

mezkûr: zikredilen, anılan.

mükemmel: kusursuz, tam, eksiksiz.

nazikâne: nezaketle, ince ve hoş bir şekilde.

Nuşirevan-ı Adil: adaletiyle ün salmış eski bir İran Sasanî hükümdarı.

riba: faiz.

rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek içecek.

rızık-ı helâl: helâl, temiz rızık.

sahranişin: göçebe, çölde, çadırda yaşayan.

sebeb-i meşakkat: meşakkat, sıkıntı ve zorluk sebebi.

sefalet: sefillik, hakirlik, maddî ve manevî yoksulluk, perişanlık.

semiz: iri, büyük, yağlı, etine dolgun.

suret: tarz, şekil, biçim.

tevîl etme: izah etme, yorumlama.

teyit eden: destekleyen, doğrulayan.

ulema: âlimler, bilginler.

ümera: amirler, padişahlar.

vaziyet: durum, hâl.

vaziyet-i kanaatkârâne: kanaatkârâne vaziyet, kismetine razı bir şekilde.

vesika: belge, ruhsat.

vezir: padişaha bakanlık, valilik yapan kimse.

zarif: zerafetli, güzel, şık.

zekâvet: zekilik, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti.

zeki: zekâ varlığı bulunan.

zillet: hor görülme.

amel-i uhreviye: ahirete ait fiil, iş, amel, ibadet.

azîz: değerli, şerefli.

cây-ı dikkat: dikkate değer, ilgi çekici.

cüz'î: az, küçük, sınırlı.

define-i hüsn-i maişet: iyi geçinme kaynağı, hazinesi.

ehemmiyetli: önemli.

ehl-i takva: Allah korkusuyla günahlardan sakınan, emirlerine titizlikle bağlı olan kimseler.

elhâsıl: hâsılı, sonuç olarak.

hadîs: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, ve fiiller, veya onun onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.

haşiye: dipnot.

hırs: aç gözlülük, cimrilik.

ihlâs: samimiyet, içtenlik, doğruluk; bir işi, bir ameli, başka bir karşılık belemeksizin sırf Allah rızası için yapmak.

ihlâs-ı tam: tam ihlâs, içtenlik, doğruluk; ibadet ve davranışlarda sırf Allah rızasını gözetmek.

ihtiyar: tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme, hür irade.

iktidar: güç yetme, bir işi yapabilme gücü.

iktisat: tutumluluk, tasarruf, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma.

intaç etme: netice, sonuç verme.

intaç: netice verme, sonuçlanma.

israf: ihtiyaçtan fazlasını harcamak, savurganlık.

izzet: değer, itibar, şeref.

kanaat sırrıyla: kanaat esasına uyularak.

kanaat: göz tokluğu, elindeki yeterli görüp fazlasını istememe.

kanaatkâr: kanaat eden, kısmetine razı olan, elindeki ile yetinen.

kanaatsizlik: gözü doymazlık, elindeki ile yetinmeme.

maden-i hasaret: kaybetmenin sebebi, kaynağı.

makusen mütenasip: ters orantılı.

meselâ: örneğin.

mûraat etmek: uygulamak, uygulamak, tatbik etmek.

müsrif: israf eden, saçıp savuran.

mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı olarak.

netice: sonuç.

rahat-ı hayat: hayatın rahatı, huzur ve esenlik üzere yaşama durumu.

riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, insanlar görsünler diye ibadet yapmak, samimi olmamak.

rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek içecek.

rızık-ı helâl: helâl rızık.

Belki o rızık-ı helâl, iktidar ve ihtiyar ile makusen mütenasiptir. Çünkü, çocukların iktidar ve ihtiyarı geldikçe rızık azalır, uzaklaşır, sakilleşir. ¹ **الْفَنَاءَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنَى** hadisi-

nin sırrıyla, kanaat bir define-i hüsn-i maişet ve rahat-ı hayattır. Hırs ise, bir maden-i hasaret ve sefalettir.

ÜÇÜNCÜ NETİCE: Hırs, ihlâsı kırar, amel-i uhreviyeyi zedeler. Çünkü, bir ehl-i takvanın hırsı varsa, teveccüh-i nâsı ister. Teveccüh-i nâsı mûraat eden, ihlâs-ı tamını bulamaz. Bu netice çok ehemmiyetli, çok cây-ı dikkattir.

Elhâsıl, israf, kanaatsizliği intaç eder. Kanaatsizlik ise, çalışmanın şevkini kırar, tembelliğe atar, hayatından şekva kapısını açar, mütemadiyen şekva ettirir. **(HAŞİYE)** Hem ihlâsı kırar, riya kapısını açar. Hem izzetini kırar, dilencilik yolunu gösterir.

عَزَّ مَنْ قَنَعَ ذَلَّ مَنْ طَمَعَ ² İktisat ise, kanaati intaç eder.

hadisin sırrıyla, kanaat, izzeti intaç eder. Hem sa'ye ve çalışmaya teşci eder. Şevkini ziyadeleştirir, çalıştırır. Çünkü, meselâ bir gün çalıştı. Akşamda aldığı cüz'î bir ücrette kanaat sırrıyla, ikinci gün yine çalışır. Müsrif ise, kanaat etmediği için, ikinci gün daha çalışmaz. Çalışsa da şevksiz çalışır.

HAŞİYE: Evet, hangi müsrifle götüşsen, şekvalar işiteceksin. Ne kadar zengin olsa da, yine dili şekva edecektir. En fakir, fakat kanaatkâr bir adamla götüşsen, şükür işiteceksin.

1. Kanaat tükenmez bir hazinedir. (Beyhakî, Zühre: 2:88; Adûnî, Keşfü'l-Hafa, 2:133; Fethu'l-Kebir, 2:309.)

2. Kanaat eden aziz olur; tamahkâr (açgözlü olan) aşağılanır. (İbnü'l-Esir, en-Nihaye fi Garibi'l-Hadis, 4:114; Zebîdî, Tâcü'l-Arûs, 22:90.)

sakil: ağır, zor, sıkıntılı.

sa'y: çalışma, çabalama, emek harcamak.

sefalet: sefillik, hakirlik, madî ve manevî yoksulluk.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ile anlaşılabilen en zor ve en ince

yanı.

şekva etmek: şikâyet etmek, yakınmak.

şekva: şikâyet, yakınma.

şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.

şükür: Allah' a karşı minnet duyma, bütün nimetlerin sa-

hibi olduğunu bilme, teşekkür etme.

teşci etmek: cesaret vermek.

teveccüh-i nâs: insanların teveccühü, ilgi ile yönelmesi.

ziyade: artma, çoğalma.

Hem iktisattan gelen kanaat, şükür kapısını açar, şekva kapısını kapatır. Hayatında daima şakir olur.

Hem kanaat vasıtasıyla insanlardan istiğna etmek cihetinde, teveccühlerini aramaz. İhlâs kapısı açılır, riya kapısı kapanır.

İktisatsızlık ve israfın dehşetli zararlarını geniş bir dairede müşahede ettim. Şöyle ki:

Ben, dokuz sene evvel mübarek bir şehre geldim. Kış münasebetiyle o şehrin menabi-i servetini göremedim. Allah rahmet etsin, oranın müftüsü birkaç defa bana dedi: “Ahalimiz fakirdir.” Bu söz benim rikkatime dokundu. Beş altı sene sonraya kadar, daima o şehir ahalisine acıyordum.

Sekiz sene sonra yazın yine o şehre geldim. Bağlarına baktım. Merhum müftünün sözü hatırıma geldi. “Fesühhanallah,” dedim. “Bu bağların mahsulâtı, şehrin hacetinin pek fevkindedir. Bu şehir ahalisi pek çok zengin olmak lâzım gelir.” Hayret ettim. Beni aldatmayan ve hakikatlerin derkinde bir rehberim olan bir hatıra-i hakikatle anladım: İktisatsızlık ve israf yüzünden bereket kalkmış ki, o kadar menabi-i servetle beraber, o merhum müftü “Ahalimiz fakirdir” diyordu.

Evet, zekât vermek ve iktisat etmek, malda bittecrübe sebeb-i bereket olduğu gibi, israf etmekle zekât vermek, sebeb-i ref-i bereket¹ olduğuna hadsiz vakıat vardır.

1. Taberanî, Mu'cemü'l-Kebir, 10:128, Mu'cemü'l-Evsat, 2:161, 274; Beyhakî, Sünenü'l-Kübra, 3:382, 4:84.

ahali: halk.
bereket: bolluk, gürlük.
bittecrübe: tecrübe ile, deneyimle.
cihet: yön, taraf.
daima: devamlı, sürekli.
dehşetli: korkunç.
derk: derkinde; anlaşılma, kavranma.
evvel: önce.

fesühhanallah: şaşkınlığı anlatmak için kullanılır. Allah (c.c.) ne güzel yaratmış; Allah'ı her türlü ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim" anlamında bir hayret ifadesi.
fevkinde: üstünde.
hacet: ihtiyaç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.

hatıra-i hakikat: hakikatin hatırası, kalbe gelen gerçek bir hatıra.
Hicri: Peygamber Efendimizin Mekke'den Medine'ye göçüyle başlayan takvime göre olan; Hicrete göre olan.
ihlâs: samimiyet, doğruluk; ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme.

iktisat etmek: tutumlu olmak, tasarruf etmek, savurganlıktan kaçınmak.

iktisat: tutumluluk, tasarruf, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma.

iktisatsızlık: saçıp savurmak, israf etmek.

israf: ihtiyaçtan fazlasını harcamak, savurganlık.

istiğna etmek: aza kanaat etmek, eldekini yeterli bulup başkasına ihtiyaç duymamak, tok gözlülük.

kanaat: göz tokluğu, elindeki ile yetinme, kısmetine razı olma.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

mahsulât: toprak ürünleri.

menabi-i servet: servet kaynakları.

merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş.

mübarek: feyizli, bereketli, hayırlı.

münasebetiyle: ilgisi bakımından, dolayısıyla.

müşahede etme: bir şeyi gözle görme, seyretme.

rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması.

rehber: kılavuz, delil.

rikkat: merhamet, acıma, incelik, başkalarının düştüğü durumdan dolayı üzüntü duyma özelliği.

riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyezsizlik.

sebeb-i bereket: bereket sebebi, bolluk ve saadet nedeni.

sebeb-i ref-i bereket: bereketin kalkma sebebi.

şakir: şükreden, teşekkür eden.

şekva: şikâyet, yakınma.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olarak Allah'ı tanıma ve ona teşekkür etme.

teveccüh: yönelme; ilgi, alâka

vakıat: olaylar.

vasıta: aracılık, vesile.

zekât: İslâmın beş şartından biri, zenginlerin, malın kırkta birini muhtaçlara vermesi.

İslâm hükemasının Eflâtun'u ve hekimlerin şeyhi ve feylesofların üstadı, dâhî-i meşhur Ebu Ali ibni Sina, yalnız tıp noktasında, ¹ **كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا** ayetini şöyle tefsir etmiş. Demiş:

جَمَعْتُ الطَّبَّ فِي الْبَيْتَيْنِ جَمْعًا * وَحَسْنُ الْقَوْلِ فِي قَصْرِ الْكَلَامِ
فَقَلِيلٌ إِنْ أَكَلْتَ وَبَعْدَ أَكْلِ تَجَنَّبُ * وَالشِّفَاءُ فِي الْإِنْهَاضِ
وَلَيْسَ عَلَى النُّفُوسِ أَشَدُّ حَالًا * مِنْ إِدْخَالِ الطَّعَامِ عَلَى الطَّعَامِ

Yani, “İlm-i tıbbî iki satırla topluyorum. Sözün güzelliği kısalığındadır. Yediğin vakit az ye. Yedikten sonra dört beş saat kadar daha yeme. Şifa hazımdadır. Yani, kolayca hazmedeceğin miktarı ye, nefse ve mideye en ağır ve yorucu hâl, taam taam üstüne yemekdir.” (HAŞİYE)

² **سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ**

HAŞİYE: Yani, vücuda en muzır, dört beş saat fasıla vermeden yemek yemek, veyahut telezzüz için mütenevvi yemekleri birbiri üstüne mideye doldurmaktır.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
dahi-i meşhur: meşhur dahi, dehasıyla meşhur olmuş kişi.
fasıla vermek: ara vermek.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.

haşiye: dipnot.
hazım: sindirim.
hekim: doktor.
hikmet: gaye, fayda.
ilm-i tıp: tıp ilmi.
İslâm hükeması: İslâm filozofları.
israf: saçıp savurma, savurganlık.

1. Yiyin, için, fakat israf etmeyin. (A'raf Suresi, 31.)

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

muzır: zararlı.

mütenevvi: çeşit çeşit, türlü.

nefis: bir kimsenin kendisi,

ruh, can.

seyh: büyük.

şifa: iyileşme, vücut veya ruh açısından sağlıklı olma.

taam: yemek.

tefsir: açıklama, yorumlama, izah.

telezzüz: lezzet alma.

tenzih etmek: Allah'ı bütün kusur ve eksikliklerden uzak olduğunu bilmek, inanmak.

vakit: zaman.

CÂY-I HAYRET VE MEDAR-I İBRET BİR TEVAFUK

İktisat Risalesini, üçü acemi olarak, beş altı ayrı ayrı müstensih, ayrı ayrı yerde, ayrı ayrı nüshadan yazıp, birbirinden uzak, hatları birbirinden ayrı, hiç *elif*leri düşünmeyerek yazdıkları her bir nüshanın *elif*leri, duasız 51, dua ile beraber 53'te tevafuk etmekle beraber, İktisat Risalesinin tarih-i telif ve istinsahı olan Rumîce '51 ve Arabî '53 tarihinde tevafuku ise, şüphesiz tesadüf olmaz. İktisattaki bereketin keramet derecesine çıktığına bir işarettir. Ve bu seneye "Sene-i İktisat" tesmiyesi lâyaktır.

Evet, zaman, iki sene sonra bu keramet-i iktisadiyeyi, İkinci Harb-i Umumiyyede her taraftaki açlık ve tahribat ve israfatla ve nev-i beşer ve herkes iktisada mecbur olmasıyla ispat etti.

• • •

Arabî tarih: Hicrî tarih.

bereket: bolluk, bereket, gür-lük.

cây-i hayret: hayrete değer, dikkat çekici.

derece: mertebe, basamak.

dua: yalvarış bölümü

harb-i umumi: dünya savaşı.

hat: yazı.

iktisat: tutumluluk, tasarruf, gereğinden fazla veya az har-

camaktan kaçınma.

ispat etme: doğruyu delil göstererek meydana koyma.

israfat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar.

istinsah: nüshasını yazma, kopya etme.

keramet: Allah'ın bir ikramı olarak görülen olağanüstü hâl ve hareketler.

keramet-i iktisadiye: iktisa-

dın kerameti, eldeki malları ve imkânları yerinde, dengeli kullanmanın harika sonucu.

mecbur: zorunlu.

medar-ı ibret: ibret sebebi, vesilesi.

müstensih: istinsah eden, bir yazının suretini, kopyasını çıkaran.

nev-i beşer: insan nev'i, insanlık.

nüsha: yazılı olan metinlerden her biri.

Rumî: Rumî tarih ve sene.

sene-i iktisat: iktisat, tutumluluk yılı.

tahribat: tahripler, yıkıp bozma-lar.

tarih-i telif: yazılış tarihi.

tesadüf: rastlantı.

tesmiye edilen: isimlendirilen.

tevafuk etmek: uygunluk, denk gelmek.

tevafuk: uygunluk.

* Yirminci Lem'a, Barla'da
1934'te Türkçe olarak
telif edilmiştir.

Yirminci Lem'a

İhlâs Hakkında

On Yedinci Lem'anın On Yedinci Notasının Yedi
Meselesinden, Beş Noktadan ibaret olan İkinci
Meselesinin Birinci Noktası iken, ehemmiyetine
binaen Yirminci Lem'a oldu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿١﴾
أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ

ayetiyle ve

هَلَكَ النَّاسُ إِلَّا الْعَالَمُونَ وَهَلَكَ الْعَالَمُونَ إِلَّا الْعَالَمُونَ وَهَلَكَ
الْعَالَمُونَ إِلَّا الْمُخْلِصُونَ وَالْمُخْلِصُونَ عَلَى خَطَرٍ عَظِيمٍ ﴿٢﴾

(ev kemâ kâl) hadis-i şerifi, ikisi de ihlâs ne kadar İslâmi-
yette mühim bir esas olduğunu gösteriyorlar. Bu ihlâs
meselesinin hadsiz nüktelerinden yalnız Beş Noktayı
muhtasaran beyan ederiz.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
binaen: dayanarak-den dolayı.
ehemmiyet: değer, önem.
esas: asıl, temel.
ev kemâ kâl: söylediği gibi veya buna benzer buyurmuşlardır.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hadsiz: sınırsız.
hak: doğru, esas, asıl.
halis: temiz, saf, duru, gerçek.
helâk olmak: yok olmak, yıkılmaktan kaynaklanan azap.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, Allah'a karşı kulluk görevini yapma.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık bekleme-kisinin, sırf Allah rızası için yapma.
ihlâslı olmak: samimi, dürüst, dosdoğru olmak.
lem'a: parıltı, güneş gibi parlayan.
mesele: önemli konu.
muhtakkak: doğruluğu kesinlik kazanmış, şüphesiz.
muhtasaran: kısa olarak, özet olarak.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Muhakkak ki Biz sana kitabı hak ile indirdik. İbadetini ihlâs ile Ona yönelterek sadece Allah'a kulluk et. • Bilin ki, şirkten ve riyadan uzak halis din Allah'a mahsustur. (Zümer Suresi: 2, 3.)

2. İnsanlar helâk olur; ancak, bilenler hariç. Bilenler de helâk olur; ancak, bildiklerini yaşayanlar hariç. Bildiklerini yaşayanlar da helâk olur; ancak, ihlâslı olanlar hariç. İhlâslı olanlar da her an onu kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. (Keşfü'l-Hafa, 2:312.)

mühim: önemli.

nokta: konu ile ilgili bölüm.

nota: bildiri, özlü düşünce.

nükte: ince ve derin manalı söz.

Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.

Rahman: rahmeti bütün her-kese yayılan ve bütün yaratıl-

mışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

riya: gösteriş, desinler.

şirk: Allah'a ortak koşma.

TEMBİH: Bu mübarek Isparta'nın medar-ı şükran bir hüsn-i tâliidir ki, ondaki ehl-i takva ve ehl-i tarikat ve ehl-i ilmin, sair yerlere nispeten, rekabetkârâne ihtilâfları görünmüyor. Gerçi lâzım olan hakikî muhabbet ve ittifak yoksa da, zararlı muhalefet ve rekabet de başka yerlere nispeten yoktur.

Birinci Nokta

Mühim ve müthiş bir sual: Neden ehl-i dünya, ehl-i gaflet, hatta ehl-i dalâlet ve ehl-i nifak rekabetsiz ittifak ettikleri hâlde, ehl-i hak ve ehl-i vifak olan ashab-ı diyanet ve ehl-i ilim ve ehl-i tarikat, neden rekabetli ihtilâf ediyorlar? İttifak ehl-i vifakın hakkı iken ve hilâf ehl-i nifakın lâzımı iken, neden bu hak oraya geçti ve şu hak-sızlık şuraya geldi?

Elcevap: Bu elîm ve feci ve ehl-i hamiyeti ağılttıracak hâdise-i müthişenin pek çok esbabından, yedi sebe-bini beyan edeceğiz.

BİRİNCİSİ

Ehl-i hakkın ihtilâfı hakikatsizlikten gelmediği gibi, ehl-i gafletin ittifakı dahi hakikattarlıktan değildir. Belki ehl-i dünyanın ve ehl-i siyasetin ve ehl-i mektep gibi hayat-ı içtimaiyenin tabakatına dair birer muayyen vazife ile ve has bir hizmet ile meşgul taifelerin, cemaatlerin ve cemiyetlerin vazifeleri taayyün edip ayrılmış. Ve o vezaif

ashab-ı diyanet: dindarlar, dinine titizlikle bağlı olanlar.
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
cemaat: topluluk.
cemiyet: topluluk, birlik.
dair: alakalı, ilgili.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yol-dan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.
ehl-i gaflet: dünyaya daldı-ğından dolayı ahirete, Allah'ın

emir ve yasaklarına karşı du-yarsız olan kimseler.
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâ-miyet ve hak yolunda olan.
ehl-i hamiyet: hamiyetli, onurlu, namuslu olanlar, gay-ret sahipleri.
ehl-i ilim: ilim sahipleri, âlim-ler.
ehl-i mektep: eğitimciler, okula gidenler, okuyanlar.
ehl-i nifak: iki yüzlü kimseler, münafıklar, ara bozucular.
ehl-i siyaset: siyaset adamları,

ni, yöneticiler, politikacılar.
ehl-i takva: Allah'tan korkan, emirlerine bağlı olan dindar kimseler.
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kal-bini dünyanın fânî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağla-yan kimseler.
ehl-i vifak: uyum gösteren-ler, aynı görüşü paylaşanlar, barışçı davrananlar.
elcevap: sorulan şeye verilen karşılık.
elim: çok acı verici, üzüntü

veren.

esbap: nedenler, sebepler.

feci: elem, keder ve ızdırap veren, acıklı.

hâdise-i müthişe: müthiş hâdise; üzücü olay.

hakikat: gerçek.

hakikattar: doğruluk; bir gerçeğe dayanan.

hakiki: gerçek.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.

hilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık.

hüsn-i tâli': güzel bir kısmet, baht.

ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, fikir ayrılığı.

ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, birleşme.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

medar-ı şükran: şükrü gerekti-ren, şükür sebebi.

meşgul: bir işle uğraşan kimse.

muayyen: belirli, kararlaştırılmış olan.

muhalefet: karşı gelme.

mübarek: feyizli, bereketli, hayır-lı.

mühim: önemli.

müthiş: dehşetli, ürkütücü.

nispeten: oranla, kıyaslayarak.

nokta: konu ile ilgili bölüm.

rekabet: rakip olma hâli, kıskan-ma, çekişme.

rekabetkârâne: rakip olarak, re-kabet ederek.

sair: diğer, başka.

sual: soru.

taayyün etme: belli olma, belir-lenme.

tabakat: tabakalar, dereceler, gruplar.

taife: takım, grup, topluluk.

tembih: uyarı, ikaz.

vazife: görev.

vezaif: vazifeler, işler.

amel-i salih: Allah için yapılan iyi işler; emir doğrultusunda hareket etmek, maddî ve manevî kul haklarını yerine getirmek.

ashab-ı ilim: ilim sahipleri, âlimler.

azab-ı kabir: kabir azabı, şiddetli elem.

ehl-i din: dindar, dinine bağlı olanlar.

enaniyet: kendini beğenme, bencillik, gurur.

erbab-ı tarikat: kendini tarikate, tasavvufa verenler.

fena: kötü, zararlı.

galip gelmek: üstün gelmek, yenmek.

hakkın hatırı: doğrunun, asıl ve esas olanın değeri.

hakperest: doğruluktan ve haktan ayrılmayan, hak ve doğruluğu ciddi seven.

haşiye: dipnot.

hubb-i câh: makam, mevki sevgisi.

hüsn-i kabul: güzel bir kabul görmek.

ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.

ihlâssızlık: samimiyetsizlik, bir işte Allah rızasını gözetmemek.

ihtilâf: uyuşmazlık, fikir ayrılığı.

intaç etme: netice verme, sonuçlandırma.

iştirak: ortaklık etme.

itap: paylama, azarlama.

ittifak: fikir birliği, uyuşma, birleşme.

kulakları çınlasın: düşünsünler, ders alsınlar; anılan kimse için söylenir.

lezzet-i cüz'î: cüz'î lezzet, pek az bir lezzet.

maddî: madde ile alakalı, para, mal v.b. şeylerle ilgili.

maîşet: yaşama, geçim kaynağı.

makam: mevki, yer, derece.

makam-ı içtimai: sosyal hayattaki mevki, makam.

manevî: manaya ait, mana yönünden.

maraz: hastalık.

mazhar olmak: ulaşmak, elde etmek, şereflenmek.

muaccel: peşin hemen verilen.

mukabil: karşılık.

muvakkat: geçici, fânî.

mücazat: cezalandırma.

münakaşa: tartışma, atışma, karşılıklı sözle çekişme.

müthiş: dehşetli, ürkütücü, korkunc.

müzaheme: birbirine zahmet ve sıkıntı vererek hareket etme.

nahış: kötü, hoş olmayan.

namzet: aday.

nâs: insanlar.

mukabilindeki alacakları maîşet noktasındaki maddî ücret ve hubb-i câh ve şân ve şeref noktasında teveccüh-i nâstan alacakları ^(HAŞİYE) manevî ücret taayyün etmiş, ayrılmış. Müzaheme ve münakaşayı ve rekabeti intaç edecek derecede bir iştirak yok. Onun için, bunlar ne kadar fena bir meslekte de gitseler, birbiriyle ittifak edebilirler.

Amma ehl-i din ve ashab-ı ilim ve erbab-ı tarikat ise, bunların her birisinin vazifesi umuma baktığı gibi, muaccel ücretleri de taayyün ve tahassüs etmediği ve her birinin makam-ı içtimai'de ve teveccüh-i nasta ve hüsn-i kabuldeki hissesi tahassüs etmiyor. Bir makama çoklar namzet olur. Maddî ve manevî her bir ücrete çok eller uzanabilir. O noktadan müzaheme ve rekabet tevellüt edip vifakı nifaka, ittifakı ihtilâfa tebdil eder.

İşte bu müthiş marazın merhemi, ilâci, ihlâstır. Yani, hakperestliği nefisperestliğe tercih etmekle ve hakkın hatırı, nefsin ve enaniyetin hatırına galip gelmekle,

¹ اِنْ اَجْرِيَ اِلَّا عَلَى اللَّهِ

sırrına mazhar olup, nâstan

HAŞİYE: *İhtar:* Teveccüh-i nâs istenilmez, belki verilir. Verilse de onunla hoşlanılmaz. Hoşlansa ihlâsı kaybeder, riyaya girer. Şân ve şeref arzusuyla teveccüh-i nâs ise, ücret ve mükâfat değil, belki ihlâssızlık yüzünden gelen bir itap ve bir mücazattır. Evet, amel-i salihin hayatı olan ihlâsın zarfına teveccüh-i nâs ve şân ve şeref, kabir kapısına kadar muvakkat olan bir lezzet-i cüz'iyeye mukabil, kabrin öbür tarafında azab-ı kabir gibi nahış bir şekil aldığından, teveccüh-i nâsı arzu etmek değil, belki ondan ürkmek ve kaçmak lâzımdır. Şöhretperestlerin ve şân ve şeref peşinde koşanların kulakları çınlasın!

1. Benim mükâfatımı ancak Allah verir. (Yunus Suresi: 72; Hüd Suresi: 29; Sebe' Suresi: 47.)

nefis: kulun kötü ve günah olan hâl ve huyları, maddî lezzetlere yönlendiren aşağılık istekleri.

nefisperest: nefsin arzularına aşın derecede uyan.

nifak: iki yüzlülük, münafıklık.

rekabet: rakip olma hâli, yarışma, çekişme.

riya: gösteriş, desinler için ya-

pılan.

şân ve şeref: tanınma, ünlenme, başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer.

şöhretperest: şöhret düşkünü, tanınmayı seven.

taayyün: belli olma, belirlenme.

tahassüs etmek: hususî, özel olarak belirlenmek.

tebdil etme: değiştirme, dönüştürme.

teveccüh-i nâs: insanların ilgisi, insanların insana değer vermesi, insanların ilgisi, yönelişi.

tevellüt etme: ortaya çıkma, doğmak.

vifak: aynı düşüncede olmaktan gelen uyum, uygunluk, birliktelik.

gelen maddî ve manevî ücretten istiğna etmekle (HAŞİYE)

² وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ² sırrına mazhar olup, hüsn-i kabul ve hüsn-i tesir ve teveccüh-i nâsı kazanmak noktalarının Cenab-ı Hakkın vazifesi ve ihsanı olduğunu ve kendi vazifesi olan tebliğde dahil olmadığını ve lâzım da olmadığını ve onunla mükellef olmadığını bilmekle ihlâsa muvaffak olur. Yoksa ihlâsı kaçırır.

İKİNCİ SEBEP

Ehl-i dalâletin zilletindendir ittifakları; ehl-i hidayetin izzetindendir ihtilâfları. Yani, ehl-i gaflet olan ehl-i dünya ve ehl-i dalâlet, hak ve hakikate istinat etmedikleri için, zayıf ve zelildirler. Tezellül için, kuvvet almaya muhtaçtırlar. Bu ihtiyaçtan, başkasının muavenet ve ittifakına samimî yapışırlar. Hatta, meslekleri dalâlet ise de, yine ittifakı muhafaza ederler. Âdeta o haksızlıkta bir hakperestlik, o

HAŞİYE: Sahabelerin sena-i Kur'âniyeye mazhar olan *isar hasletini* kendine rehber etmek, yani, hediye ve sadakanın kabulünde başkasını kendine tercih etmek ve hizmet-i diniyenin mukabilinde gelen menfaat-i maddiyeyi istemeden ve kalben talep etmeden, sırf bir ihsan-ı İlâhî bilecek, nâstan minnet almayarak ve hizmet-i diniyenin mukabilinde de almamaktır. Çünkü, hizmet-i diniyenin mukabilinde dünyada bir şey istenilmemesi ki, ihlâs kaçması. Çendan hakları var ki, ümmet onların maişetlerini temin etsin. Hem zekâta da müstahaktırlar. Fakat bu istenilmez, belki verilir. Verildiği vakit de "Hizmetimin ücretidir" denilmez. Mümkün olduğu kadar kanaatkârâne, başka ehil ve daha müstahak olanların nefsinin kendi nefsinin tercih etmek, ¹ وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ¹ sırrına mazhariyetle, bu müthiş tehlikeden kurtulup ihlâsı kazanabilir.

1. Kendileri ihtiyaç hâlinde olsalar bile onları kendi nefislerine tercih ederler. (Haşir Suresi: 9.)

2. Peygambere düşen ancak tebliğ etmektir. (Mâide Suresi: 99; Nur Suresi: 54; Ankebut Suresi: 18.)

âdeta: sanki.

Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi, şeref ve üstün büyüklük sahibi Allah.

çendan: gerçi, her ne kadar.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.

ehil: sahip, ihtiyaç sahibi.

ehl-i dalâlet: doğru ve hak

yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kimseler.

ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.

ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahirete, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsız olanlar.

ehl-i hidayet: doğru yolda

olanlar, iman edip hidayete ulaşmış kimseler.

hakperest: hak ve doğruluğu savunma.

haşiye: dipnot.

hizmet-i diniye: din hizmeti.

hüsn-i kabul: güzel bir kabul.

hüsn-i tesir: güzel tesir, etki.

ihlâs: samimiyet, doğruluk,

bir işte ve ibadette sadece Allah'ın rızasını gözeterek davranma.

ihsan: ikram etmek, lütuf, bağış.

ihsan-ı İlâhî: Allah'ın ihsanı, bağışı, ikramı.

ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, fikir ayrılığı.

isar hasleti: kendisi muhtaç olduğu hâlde başkasını düşünüp verme ahlâkı.

istiğna etmek: var olanla yetinmek, aza kanaat etmek, başkasına ihtiyaç duymamak.

istinat: dayanma, güvenme.

ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, birleşme.

izzet: değer, itibar, şeref, yücelik.

kanaatkârâne: kısmetine razı olarak, gönlü, gözü tok bir şekilde.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

maddî: madde, para, mal v.b. şeylerle ilgili.

maîset: geçim kaynağı.

manevî: maddî olmayan, manevî yünden, soyut.

mazhar olmak: ulaşmak, elde etmek, şereflenmek.

mazhariyet: elde etme, edinme, ayna olma.

menfaat-i maddiye: maddî menfaat, fayda.

minnet: birinin iyiliği karşısında kendini borçlu saymak.

muavenet: yardım.

muhafaza etmek: korumak.

muhtaç: bir şeye ihtiyaç duyan.

mukabil: karşı, karşılık.

muvaffak olmak: başarılı olmak.

mükellef: vazifeli, yükümlü.

müstahak: hak eden, lâyık.

nâstan: insanlardan.

nefsine tercih etmek: kendine tercih etmek, kendisi muhtaç olduğu hâlde başkasına vermek.

rehber etmek: kılavuz, delil yapmak, örnek almak.

Sahabe: Hz. Peygamberi (a.s.m.) hayattayken görüp Müslüman olanlar.

sena-i Kur'âniye: Kur'an'ın övgüsü, methetmesi.

sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenekle anlaşılabilen en zor, en ince yanı, manevî hakikat.

talep etme: arzulama, isteme.

tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.

temin: sağlama, hazırlama.

teveccüh-i nâs: insanların âlâkası, yönelmesi.

tezellül: zillete katlanma, aşağılanma.

ümmet: bütün Müslümanlar.

zekât: İslâmın beş şartından birisi.

zelil: hor, hakir, aşağılanmış.

zillet: hakirlik, horluk, aşağılık.

adavet: düşmanlık, husumet.
bizzat: kendisi.
daire-i İslâmiyet: İslâmiyet da-
 iresi, alanı.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ay-
 rılmak, sapkınlık.
dinsizdarâne: dinsizcesine.
düstur-i hakikat: doğruluk kura-
 lı, gerçek prensip.
ehl-i diyanet: dindar olanlar, di-
 nine titizlikle bağlı olanlar.
ehl-i hidayet: hak ve doğru yol-
 da olanlar, iman etmiş kimseler.
ehl-i ilim: ilim sahipleri, âlimler.
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini
 Allah sevgisi ile bağlayan kimse-
 ler.
enaniyet: kendini beğenme,
 benlik, gurur.
gayret: çalışma; kutsal şeyleri
 koruma kayırma duygusu, çaba.
hak: doğru olan, gerçek.
hakikat: gerçek, doğru.
haşiye: dipnot.
hodgâm: kendini düşünen, ben-
 cillik.
ihlâs: samimiyet, doğruluk, bir iş-
 te, bir ibadette başka bir karşılık
 beklemeksizin sadece Allah'ın rı-
 zasını gözeterek davranma.
ihtilâf: ayrılık, anlaşmazlık, uyus-
 mazlık.
ilim: ilim; bilgi, bilim.
istinat etme: dayanma, güven-
 me.
ictimat etmek: dayanmak, güven-
 mek.
ittifak: fikir birliği etme, uyuşma,
 birleşme.
izzet: değer, itibar, şeref.
külliyet: genellik, kapsamlı oluş.
manen: mana bakımından, manevî
 olarak, manaca.
medar-ı muhabbet: muhabbete,
 sevgiye sebep olan.
medet: inayet, yardım.
meşgul olmak: uğraşmak.
meşrep: meslek, metot; yaratılış,
 huy, mizaç.
muavenet: yardım.
muhaliif: zıt, aykırı.
muvaffak olmak: başarılı olmak.
müdahale etmek: karışmak, ara-
 ya girmek.
müracaat etmek: başvurmak.
müşpet: olumlu, uygun, pozitif.
netice: sonuç.
nifak: iki yüzlülük, münafıklık.

dalâlette bir ihlâs, o dinsizlikte dinsizdarâne bir taassup
 ve o nifakta bir vıfak yaparlar, muvaffak olurlar. Çünkü
 samimî bir ihlâs, şerde dahi olsa, neticesiz kalmaz. Evet,
 ihlâs ile kim ne isterse Allah verir. (HAŞİYE)

Amma ehl-i hidayet ve diyanet ve ehl-i ilim ve tarikat,
 hak ve hakikate istinat ettikleri için ve her biri bizzat ta-
 rik-ı hakta yalnız Rabbini düşünüp tevfigine itimat ede-
 rek gittiklerinden, manen o meslekten gelen izzetleri var.
 Zaaf hissettiği vakit, insanların yerine Rabbine müracaat
 eder, medet Ondan ister. Meşreplerin ihtilâfıyla, zahir-i
 meşrebine muhalif olana karşı muavenet ihtiyacını tam
 hissetmiyor, ittifaka ihtiyacını göremiyor. Belki hodgâm-
 lık ve enaniyet varsa, kendini haklı ve muhalifini haksız
 tevehhüm ederek, ittifak ve muhabbet yerine, ihtilâf ve
 rekabet ortaya girer. İhlâsı kaçırır, vazifesi zirüzeber olur.

İşte bu müthiş sebebin verdiği vahim neticeleri görme-
 menin yegâne çaresi, Dokuz Emirdir:

❶ *Müşpet hareket etmektir ki, yani, kendi mesleğinin
 muhabbetiyle hareket etmek. Başka mesleklerin adaveti
 ve başkalarının tenkisi, onun fikrine ve ilmine müdahale
 etmesin, onlarla meşgul olmasın.*

❷ *Belki, daire-i İslâmiyet içinde, hangi meşrepte olur-
 sa olsun, medar-ı muhabbet ve uhuvvet ve ittifak olacak
 çok rabta-i vahdet bulunduğunu düşünüp ittifak ederek,*

HAŞİYE: Evet, ¹ مَنْ طَلَبَ وَجَدَ وَجَدَ bir düstur-i hakikattir. Külliyyeti geniş
 ve genişliği mesleğimize de şamil olabilir.

1. Kim ihlâs ile istediği şeyde gayret gösterirse, elde eder.

Rab: yaratan, besleyen, yetiştir-
 tir, verdiği nimetlerle her
 bir varlığı ıslah ve terbiye
 eden Allah.
rabta-i vahdet: birlik bağı.
rekabet: rakip olma hâli, ya-
 rış, çekişme.
şamil olma: kapsama, içine
 alma.
şer: kötülük.
taassup: aşırı bağlılık, körü

körüne taraftarlık.
tarik-ı hak: hak ve doğru
 olan yol.
tenkis etme: değerini düşür-
 me, eksik görme.
tevehhüm: evham etme, ku-
 runtuuya kapılma.
tevfig: Allah'ın yardımı, başa-
 rılı kılması.
uhuvvet: kardeşlik.
vahim: ağır, dehşet verici.

vazife: görev.
vıfak: dayanışma, uyum içi-
 de hareket etme.
yegâne: biricik, tek.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zahir-i meşrep: hareket tarzı
 ve yöntemin dışı yansıyan
 görünümü.
zirüzeber: karmakarışık, dar-
 madâğınlık.

❸ *Ve haklı her meslek sahibinin, başkasının mesleğine ilişmemek cihetinde hakkı ise, “Mesleğim haktır,” yahut “daha güzeldir” diyebilir. Yoksa, başkasının mesleğinin haksızlığını veya çirkinliğini ima eden “Hak yalnız benim mesleğimdir” veyahut “Güzel benim meşrebimdir” diyemez olan insaf düsturunu rehber etmek,*

❹ *Ve ehl-i hakla ittifak, tevfik-i İlâhînin bir sebebi ve diyanetteki izzetin bir medarı olduğunu düşünmekle,*

❺ *Hem ehl-i dalâlet ve haksızlık, tesanüt sebebiyle, cemaat suretindeki kuvvetli bir şahs-ı manevînin dehasıyla hücumu zamanında, o şahs-ı manevîye karşı, en kuvvetli ferdî olan mukavemetin mağlûp düştüğünü anlayıp, ehl-i hak tarafındaki ittifak ile bir şahs-ı manevî çıkarıp, o müthiş şahs-ı manevî-i dalâlete karşı hakkaniyeti muhafaza ettirmek,*

❻ *Ve hakkı, batılın savletinden kurtarmak için,*

❼ *Nefsini ve enaniyetini,*

❽ *Ve yanlış düşündüğü izzetini,*

❾ *Ve ehemmiyetsiz, rekabetkârâne hissiyatını terk etmekle ihlâsı kazanır, vazifesini hakkıyla ifa eder. (HAŞİYE)*

HAŞİYE: Hatta, hadis-i sahihler, ahir zamanda İsevîlerin hakikî dindarları ehl-i Kur’ân ile ittifak edip, ¹ müşterek düşmanları olan zındıkaya karşı dayanacakları gibi; şu zamanda dahi ehl-i diyanet ve ehl-i hakikat, değil yalnız dindaşı, meslektaş, kardeşi olanlarla samimî ittifak etmek, belki Hristiyanların hakikî dindar ruhanîleriyle dahi, medar-ı ihtilâf noktaları muvakkaten medar-ı münakaşa ve niza etmeyerek, müşterek düşmanları olan mütecaviz dinsizlere karşı ittifaka muhtaçtırlar.

1. Buharî, 4:205; Müslim, 1:136; Fethu'l-Kebir, 2:335.

ahir zaman: kıyamete en yakın zaman dilimi.
batıl: gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan.
cemaat: insan topluluğu.
cihet: yön, taraf.
deha: son derece zekâ ve anlayış sahibi olan.
dindar: dini inançları güçlü, dine bağlı kimse.
dindaş: aynı dinden olan.

diyanet: dindarlık, dine bağlılık.
düstur: kaide, kural, prensip.
ehemmiyetsiz: önemsiz, basit.
ehl-i dalâlet: hak yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kimseler.
ehl-i diyanet: dindar kişiler, dinine bağlı kişiler.
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâ-

miyet ve hak yolunda olan.
ehl-i hakikat: doğru ve hak yolda olan kimseler.
ehl-i Kur’ân: Kur’ân’ın yolundan gidenler.
enaniyet: kendini beğenme, benlik, gurur.
ferdî: bireysel, fertle ilgili olan, tek şey.
hadis-i sahih: hakkında şüphe edilmeyen ve doğruluğu

kesin olan Hz. Peygamberimizin mübarek sözleri.

hak: doğru, gerçek.

hakikî: gerçek.

hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk; hakka doğruluğa taraftar olma.

haşiye: dipnot.

hissiyat: hisler, duygular.

hücum: saldırı, saldıрма.

ifa etmek: yapmak, yerine getirmek.

ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ibadeti, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.

ima eden: işaret eden, dolaylı olarak ifade eden.

İsevîler: Hristiyanlar.

ittifak: fikir birliği; anlaşma, birleşme.

izzet: değer, itibar, şeref.

mağlûp düşmek: yenilmek.

medar olmak: dayanak noktası, kaynak, vesile.

medar-ı ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık sebebi.

medar-ı münakaşa: tartışmaya sebep olan.

meşrep: hareket tarzı, metot, meslek.

muhafaza: koruma.

mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme.

muvakkaten: geçici olarak.

müşterek: ortak.

mütecaviz: saldırgan, haddi aşan.

müthiş: dehşetli, ürkütücü, korkunç.

nefis: kulun kötü ve günah olan hâl ve huyları, maddî zevk ve isteklere sürükleyen duygu.

niza: kavga, geçimsizlik.

rehber etmek: kılavuz edinmek, örnek almak.

rekabetkârâne: rakip olarak, rekabet ederek.

ruhani: ruh ile ilgili, İslâm dışındaki dinlerde din adamı, rahip.

samimî: içten, ciddi.

savlet: şiddetli hücum, saldırı.

suret: biçim, görünüş.

şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî kişilik.

şahs-ı manevî-i dalâlet: inkârcılığı, imansızlığı temsil edip yaymaya çalışan manevî kişilik.

terk etmek: bırakmak, vazgeçmek.

tesanüt: dayanışma.

tevfik-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın insanı doğru yola lütfu ile sevk etmesi, başarılı kılması.

vazife: görev.

zındika: dinsiz.

ÜÇÜNCÜ SEBEP

Ehl-i hakkın ihtilâfı himmetsizlikten ve aşağılıktan ve ehl-i dalâletin ittifakı ulüvv-i himmetten değildir. Belki ehl-i hidayetin ihtilâfı, ulüvv-i himmetin sû-i istimalinden ve ehl-i dalâletin ittifakı, himmetsizlikten gelen zaaf ve aczdendir.

Ehl-i hidayeti, ulüvv-i himmetten sû-i istimale ve dolaşısıyla ihtilâfa ve rekabete sevk eden, ahiret nokta-i nazarında bir haslet-i memduha sayılan hırs-ı sevap ve vazife-i uhreviyede kanaatsizlik cihetinden ileri geliyor. Yani, “Bu sevabı ben kazanayım, bu insanları ben irşat edeyim, benim sözümü dinlesinler” diye, karşısındaki hakikî kardeşi ve cidden muhabbet ve muavenetine ve uhuvvetine ve yardımına muhtaç bir zata karşı rekabetkârâne vaziyet alır. “Şakirtlerim niçin onun yanına gidiyorlar? Niçin onun kadar şakirtlerim bulunmuyor?” diye, enaniyeti oradan fırsat bulup, mezmum bir haslet olan hubb-i câha temayül ettirir, ihlâsı kaçırır, riya kapısını açar.

İşte bu hatanın ve bu yaranın ve bu müthiş maraz-ı ruhanînin ilâcı şudur ki:

Cenab-ı Hakkın rızası ihlâs ile kazanılır; kesret-i etba' ile ve fazla muvaffakiyetle değildir. Çünkü onlar, vazife-i İlâhiyeye ait olduğu için, istenilmez, belki bazen verilir. Evet, bazen bir tek kelime sebab-i necat ve medar-ı rıza olur. Kemiyetin ehemmiyeti o kadar medar-ı nazar olmalıdır. Çünkü bazen bir tek adamın irşadı, bin adamın irşadı kadar rıza-i İlâhîye medar olur.

acz: güç yetmezlik, yetersizlik.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi yüce Allah.
cihet: yön.
ehemmiyet: önem.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kimseler.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kimseler.
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan.
ehl-i hidayet: doğru yolda olanlar, iman etmiş kimseler.
enaniyet: kendini beğenme, bencilik, benlik, gurur.
hakiki: gerçek, doğru.
haslet: insanın yaratılışından gelen huy ve karakter, mizaç, huy, özellik.
haslet-i memduha: övülmüş ahlâk, methedilmeye layık huy ve özellik.
himmət: kayırma, koruma, daha iyiye götürmek için çalışma gayreti; zıddı ise gayretsizliktir.
hırs-ı sevap: daha çok sevap kazanma hırsı.
hubb-i câh: makam, mevki sevgisi.
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ibadeti, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihtilâf: uyumsuzluk, anlaşmazlık.
irşat etmek: doğru yolu göstermek.
irşat: doğru yolu gösterme.
ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, birleşme.
kanaatsizlik: yetinmeme, açgözlülük.
kemiyet: nicelik, sayı çokluğu.
kesret-i etba: taraftar veya tâbi olanların sayı çokluğu.
maraz-ı ruhani: ruhî, psikolojik hastalık.
medar olmak: dayanak noktası, kaynak, vesile.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.

medar-ı rıza: razı olma sebebi.
mezmum: kötülenmiş, aşağılanmış.
muavenet: yardım.
muhabbet: sevgi, dostluk.
muhtaç: ihtiyacı olan.
muvaffakiyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma.
nokta-i nazar: bakış açısı.
rekabet: rakip olma hâli, çekişme, yarışma.
rekabetkârâne: rakip olarak,

yanşır gibi.
riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiysizlik.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası.
sebeb-i necat: kurtuluş nedeni, kurtuluş sebebi.
sevap: hayırlı işlerin karşılığı, ödül.
sevk eden: yönlendiren, sürükleyen.
sû-i istimal: bir şeyi kötüye kullanma.
sakirt: talebe, öğrenci.

temayül: bir tarafa doğru eğilme, meyletme, yönelme.
uhuvvet: kardeşlik.
ulüvv-i himmet: yüksek himmet sahibi olmak, çok gayretli olmak.
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah'a ait olan iş ve vazife.
vazife-i uhreviye: ahirete ait vazifeler.
vaziyet: durum.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zat: kişi.

Hem ihlâs ve hakperestlik ise, Müslümanların nereden ve kimden olursa olsun istifadelerine taraftar olmaktadır. Yoksa, “Benden ders alıp sevap kazandırsınlar” düşüncesi, nefsin ve enaniyetin bir hilesidir.

Ey sevaba hırslı ve a'mal-i uhreviyeye kanaatsiz insan! Bazı peygamberler gelmişler ki, mahdut bir kaç kişiden başka ittiba edenler olmadığı hâlde, yine o peygamberlik vazife-i kudsiyesinin hadsiz ücretini almışlar. Demek hüner, kesret-i etba' ile değildir. Belki hüner, rıza-i İlâhîyi kazanmaktır. Sen neci oluyorsun ki, böyle hırsla “Herkes beni dinlesin?” diye, vazifeni unutup vazife-i İlâhiyeye karışyorsun? Kabul ettirmek, senin etrafına halkı toplamak Cenab-ı Hakkın vazifesidir. Vazifeni yap, Allah'ın vazifesine karışma.

Hem hak ve hakikati dinleyen ve söyleyene sevap kazandıranlar yalnız insanlar değildir. Cenab-ı Hakkın zîşuur mahlûkları ve ruhanîleri ve melâikeleri kâinatı doldurmuş, her tarafı şenlendirmişler. Madem çok sevap istersin; ihlâsı esas tut ve yalnız rıza-i İlâhîyi düşün. Tâ ki senin ağzından çıkan mübarek kelimelerin havadaki efratları, ihlâs ile ve niyet-i sadıka ile hayatlınsın, canlınsın, hadsiz zîşuurun kulaklarına gidip onları nurlandırısın, sana da sevap kazandırsın. Çünkü, meselâ sen “Elhamdülillâh” dedin. Bu kelâm, milyonlarla büyük küçük *Elhamdülillâh* kelimeleri, havada izn-i İlâhî ile yazılır. Nakkaş-ı Hâkim abes ve israf yapmadığı için, o kesretli mübarek kelimeleri dinleyecek kadar hadsiz kulakları halk etmiş.

abes: lüzumsuz ve gayesiz iş.
a'mal-i uhreviye: ahirete ait iş, hareket ve ibadetler.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi Allah.
efrat: fertler.
Elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, ezelden ebede her türlü övgü şükür ve minnet Allah'a aittir.
enaniyet: kendini beğenme, bencilik, benlik, gurur.
esas: asıl, temel.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek.
hakperestlik: hak ve doğruluğu ciddi sevmek, savunma.
hile: oyun, tuzak, aldatma.
hırs: aç gözlülük; öfke.
hüner: marifet, bilgi, beceri.
ihlâs: samimiyyet, bir işi, bir ibadeti, başka bir karşılık beklemezsizin, sırf Allah rızası için yapma.
israf: gereksiz yere harcama, savurganlık.

istifade: faydalanma, yararlanma.
ittiba etme: tâbi olma, uyuma.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kanaatsizlik: göz doymazlık, elindeki ile yetinmemek.
kelâm: söz.
kesret-i etba: taraftarların çokluğu.
kesretli: çokça, çoğunluk.
mahdut: sınırlı.
mahlûk: Allah tarafından ya-

ratılmış, yaratık.
melâike: melekler.
meselâ: misal, örneğin.
mübarek: feyizli, bereketli.
Nakkaş-ı Hakîm: varlıkları sanatlı nakışlarla donatan ve her şeyi hikmetle yerli yerinde yaratan Allah.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
niyet-i sadıka: doğru, gerçek ve içten olan iyi niyet.
nur: parıltı, ışık saçan.
peygamber: Allah'ın elçisi, nebi.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
ruhani: gözle görülmeyen, cismi olmayan, maddî varlıklar.
sevap: mükâfat, hayırlı işlerin karşılığı, ödül.
vazife: görev.
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah'a ait olan iş, görev.
vazife-i kudsiye: kutsal vazife, temiz görev.
zîşuur: şuurlu, bilinçli, bilinç sahibi.

Eğer ihlâs ile, niyet-i sadıka ile o havadaki kelimeler hayatlınsalar, lezzetli birer meyve gibi ruhanîlerin kulaklarına girer. Eğer rıza-i İlâhî ve ihlâs o havadaki kelimelere hayat vermezse, dinlenilmez. Sevap da yalnız ağızdaki kelimeye münhasır kalır. Seslerinin ziyade güzel olmadığından, dinleyenlerin azlığından sıkılan hafızların kulakları çınlasın!

DÖRDÜNCÜ SEBEP

Ehl-i hidayetın rekabetkârâne ihtilâfı, akıbeti düşünmemekten ve kasr-ı nazardan olmadığı gibi; ehl-i dalâletin samimâne ittifakları, akıbetendişlikten ve yüksek nazardan değildir. Belki ehl-i hidayet, hak ve hakikatin tesiriyle, nefsin kör hissiyatına kapılmayarak, kalbin ve aklın dürendişâne temayülâtına tâbi olmakla beraber, istikameti ve ihlâsı muhafaza edemediklerinden, o yüksek makamı muhafaza edemeyip ihtilâfa düşüyorlar. Ehl-i dalâlet ise, nefsin ve hevanın tesiriyle, kör ve akıbeti görmeyen ve bir dirhem hazır lezzeti bir batman ilerideki lezzete tercih eden hissiyatın mukteziyatıyla, birbirine samimî olarak, muaccel bir menfaat ve hazır bir lezzet için şiddetli ittifak ediyorlar.

Evet, dünyevî ve hazır lezzet ve menfaat etrafında aşağı, kalpsiz nefisperestler samimî ittifak ve ittihat ediyorlar. Ehl-i hidayet, ahirete ait ve ileriye müteallik semerat-ı uhreviye ve kemalâta, kalp ve aklın yüksek düsturlarıyla müteveccih oldukları için, esaslı bir istikamet ve tam bir ihlâs ve gayet fedakârâne bir ittihat ve

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuz devam edecek olan ikinci hayat.

akıbet: nihayet, sonuç.

akıbetendişlik: gelecekle ilgili endişeye kapılmak.

batman: 8 kg. karşılığında bir ağırlık ölçüsü.

dirhem: üç gramlık eski bir ağırlık ölçü birimi.

dürendişâne: ilerisi için kaygılanırcasına.

dünyevî: dünyaya ait, dünya ile ilgili.

düstur: kaide, kural, prensip.

ehl-i dalâlet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inancsız kimseler.

ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, iman etmiş kimseler.

esas: asıl, temel prensip.

fedakârâne: fedakârca, özverili bir biçimde.

gayet: son derece, çok.

hafız: Kur'ân-ı Kerim'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.

hak: doğru, gerçek.

hakikat: gerçek, bir şeyin aslı esası, iç yüzü.

heva: istek, nefsin zararlı arzuları.

hissiyat: hisler, duygular.

ihlâs: samimiyet, bir işi, veya ibadeti başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.

ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, fikir ayrılığı.

istikamet: doğruluk, dürüstlük.

ittifak: anlaşma, uyuşma, birleşme.

ittihat etme: birleşme, birlik oluşturma.

kasr-ı nazar: kısa ve dar görüşlü olma.

kemalât: faziletler, mükemmel özellikler.

makam: mevki, derece.

menfaat: fayda.

muaccel: peşin, hemen verilene.

muhafaza: koruma.

mukteziyat: bir şeyi gerekli kılan, iktiza eden şeyler.

münhasır: bir şeyle sınırlanmış; kişiye özel.

müteallik: alâkalı, bağlı.

müteveccih olmak: bir tarafa yönelmek, teveccüh etmek.

nazar: bakış, fikir, görüş.

nefis: insanı kötü ve yasak olan zevklere yönelten istek ve duyguları.

nefisperest: nefsin arzu ve isteklerine aşırı derecede uyan.

niyet-i sadıka: doğru, gerçek ve içten olan iyi niyet.

rekabetkârâne: rakip olarak, yarışır gibi.

rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.

ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, manevî varlıklar.

samimâne: içten, gönülden gelerek.

semerat-ı uhreviye: ahirete ait meyveler, neticeler.

sevap: hayırlı işlerin karşılığı, ödül.

tâbi olmak: uymak, boyun eğmek.

temayülât: meyiller, istekler.

tesir: etki; iz bırakma.

ziyade: daha çok, fazla.

ittifak olabilirken, enaniyetten tecerrüt edemedikleri için, ifrat ve tefrit yüzünden, ulvî bir menba-ı kuvvet olan ittifakı kaybedip, ihlâs da kınılır. Ve vazife-i uhreviye de zedelenir. Kolayca rıza-i İlâhî de elde edilmez.

Bu mühim marazın merhemi ve ilâcı, **الْحُبُّ فِي اللَّهِ** ¹

sırıyla, tarik-ı hakta gidenlere refakatle iftihar etmek; ve arkalarından gitmek; ve imamlık şerefini onlara bırakmak; ve o hak yolunda kim olursa olsun kendinden daha iyi olduğunun ihtimaliyle enaniyetinden vazgeçip ihlâsı kazanmak; ve ihlâsla bir dirhem amel, ihlâssız batmanlarla amellere racih olduğunu bilmekle ve tâbiyeti dahi, sebab-i mes'uliyet ve hatarlı olan metbuiyete tercih etmekle o marazdan kurtulur ve ihlâsı kazanır, vazife-i uhreviyesini hakkıyla yapabilir.

BEŞİNCİ SEBEP

Ehl-i hidayetin ihtilâfı ve adem-i ittifakı zaaflarından olmadığı gibi, ehl-i dalâletin kuvvetli ittifakı da kuvvetlerinden değildir. Belki ehl-i hidayetin ittifaksızlığı, iman-ı kâminden gelen nokta-i istinat ve nokta-i istinattan neş'et eden kuvvetten ileri geldiği gibi; ehl-i gaflet ve ehl-i dalâletin ittifakları, kalben nokta-i istinat bulmadıkları itibarıyla zaaf ve aczlerinden ileri gelmiştir. Çünkü zayıflar ittifaka muhtaç oldukları için kuvvetli ittifak ederler. Kaviler, ihtiyacı tam hissetmediklerinden, ittifakları zayıftır. Aslanlar, tilkiler gibi ittifaka muhtaç olmadıkları için ferdi yaşıyorlar. Yabanî keçiler, kurtlardan muhafaza için, bir sürü teşkil ederler.

1. Allah için sevmek. (Feyzü'l-Kadîr, 2:28, hadis no: 1241.)

acz: güçsüzlük, yetersizlik.
adem-i ittifak: ittifaksızlık, birlik oluşturmamak.
amel: fiil, iş; dinin emirlerini yerine getirme.
batman: yaklaşık 8 kilo ağırlığında bir ağırlık ölçüsü.
dirhem: eskiden kullanılan 3 gramlık ağırlığa karşılık gelen ölçü birimi.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak

yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kimseler.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahirete, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarız olanlar.
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, iman etmiş kimseler.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, gurur.

ferdi: tek, birey, fert olarak.
hak: doğru, gerçek.
hatar: tehlike.
ifrat: aşırı gitme, haddi, sınırı, ölçüyü aşma.
iftihar etmek: övünmek.
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ibadeti, başka bir karşılık beklemezsizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihtilâf: uyumsuzluk, anlaş-

mazlık.

ihimal: mümkün, olabilirlik.

imam: önder, rehber.

iman-ı kâmil: imanın mükemmel hâle gelmesi.

itibarıyla: ...sayılmak üzere, -bakımından.

ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, birleşme.

kalben: kalp ile, kalpten, içten.

kavi: kuvvetli, güçlü.

maraz: hastalık.

menba-ı kuvvet: güç ve kuvvet kaynağı.

metbuiyet: kendisine uyulan, tâbi olunan kimse.

muhafaza: koruma.

muhtaç: ihtiyacı olan.

mühim: önemli.

neş'et etme: ileri gelme, kaynaklanma.

nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.

racih: daha üstün tutulan, tercih edilen.

refakat: refiklik, arkadaşlık.

rıza-i ilâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.

sebeb-i mes'uliyet: sorumluluk nedeni.

sırriyla: bir amaca ulaşmak için başvurulan yöneme uyularak.

şeref: manevî büyüklük, onur, erdem.

tâbiyet: bir başkasına uymak, tâbi olmak.

tarik-ı hak: hakikat yolu, doğru-luğa götüren yol.

tecerrüt etmek: soyutlanmak, ayrılmak.

tefrit: ifratın zıddı; bir şeye aşırı derece ilgisiz kalma.

teşkil etme: meydana getirme.

ulvî: yüksek, yüce.

vazife-i uhreviye: ahirete ait vazifeler.

yabanî: vahşî, doğal ortamlarda yaşayan.

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

arz-ı ihtiyaç: ihtiyacı bildirme.
bedevî: göçebe, çölde yaşayan.
cemaat: topluluk, grup.
cemiyet: topluluk, birlik.
cihet: yön.
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan.
fedakârâne: fedakârca, özverili bir şekilde.
ferman etme: emretme, buyurma.
fiil: olumlu veya olumsuz zaman kavramı taşıyan veya zaman kavramı ile birlikte şahıs kavramı veren kelime.
gayet: son derece, çok.
halim: yumuşak huylu, uysal.
hasiyet: özellik.
haşiye: dipnot.
hukuk ve hürriyet-i nisvan komitesi: kadın hak ve özgürlükleri kurulu, meclisi.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihhtiyatkâr: sakıngan, ihtiyatlı bir biçimde.
iktiza etme: lâzım gelme, gerekme.
iktiza: lâzım gelme, gerekme.
iman-ı billâh: Allah'a iman.
işaret-i lâtife: güzel ve hoş işaret.
kavi: kuvvetli, güçlü.
kavilerin cemiyeti: güçlü, kuvvetli olanların topluluğu.
kesb etme: kazanma.
komite: bir maksat çerçevesinde oluşan kurul ve topluluklar.
lâtifâne: lâtif, hoş ve güzel bir şekilde.
muavenet: yardım.
müddea: iddia edilen, savunulan fikir.
müennes fiili: dişilik fiili.
müennes: diş, dişilik.
müzekker fiili: erkeklik fiili.
müzekker: erkek.
nevi: çeşit, tür.

Demek zayıfların cemiyeti ve şahs-ı manevîsi kavi olduğu gibi, ^(HAŞİYE) kavilerin cemiyeti ve şahs-ı manevîsi ise zayıftır. Bu sırta bir işaret-i lâtife ve zarif bir nükte-i Kur'âniyedir ki, ferman etmiş: ¹ وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ Müenneslerin cemaatine, iki katlı müennes olduğu hâlde, müzekker fiili olan ² قَالَتْ buyurması; hem ³ قَالَتْ الْأَعْرَابُ buyurmakla, müzekkerlerin cemaatine, müennes fiili olan ⁴ قَالَتْ tabiriyle, lâtifâne işaret ediyor ki: Zayıf ve halim ve yumuşak kadınların cemiyeti kuvvetleşir, sertlik ve şiddet kesb edip bir nevi reculiyet kazanır. Müzekker fiilini iktiza ettiğinden, ⁵ وَقَالَ نِسْوَةٌ tabiriyle, gayet güzel düşmüş. Erkekler ise, hususan bedevî Arap olsa, kuvvetlerine güvendikleri için, cemiyetleri zayıf olup, hem ihtiyat-kârlık, hem yumuşaklık vaziyetini aldığından, bir nevi kadınlık hasiyeti takındıkları için, müennes fiilini iktiza ettiğinden, ⁶ قَالَتْ الْأَعْرَابُ müennes fiiliyle tabiri tam yerindedir.

Evet, ehl-i hak, gayet kuvvetli bir nokta-i istinat olan iman-ı billâhtan gelen tevekkül ve teslimle, başkalara arz-ı ihtiyaç edip muavenet ve yardımlarını istemez. İstese de

HAŞİYE: Avrupa komiteleri içinde en şiddetlisi ve en tesirlisi ve bir cihette en kuvvetlisi, cins-i lâtif ve zayıf ve nazik olan kadınların Amerika'daki Hukuk ve Hürriyet-i Nisvan Komitesi olduğu, hem milletler içinde az ve zayıf olan Ermenilerin komitesi, gösterdikleri kuvvetli fedakârâne vaziyetle bu müddeamızı teyit ediyor.

1. Şehirdeki birtakım kadınlar dedi... (Yusuf Suresi: 30.)

2. Dedi. (erkekler için)

3. "Bedevilerden bazıları, 'iman ettik' dediler" meali ile başlayan, Hucurat Suresinin, 30. ayeti.

4. Dedi. (kadınlar için)

nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.

nükte-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait nükte, derin, ince ve zarif mana.

reculiyet: erkeklik.

şahs-ı manevî: belli bir kişi

olmayıp bir topluluktan oluşan manevî kişilik.

tabir: ifade.

tesirli: etkili.

teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma, tam bir güven hâlinde olma, kaderin hükümüne boyun eğme.

tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme, gücünün yetmediği yerde Allah'tan beklemeye.

teyit etmek: doğrulamak, desteklemek.

vaziyet: durum.

zarif: zerafetli, güzel.

gayet fedakârâne yapışmaz. Ehl-i dünya, dünya işlerinde hakikî nokta-i istinatlarından gaflet ettiklerinden, zaaf ve acze düşüp, şiddetli bir surette yardımcıları ihtiyacını his-seder; samimâne, belki fedakârâne ittifak ederler.

İşte, ehl-i hak, ittifaktaki hak kuvvetini düşünmedikle-rinden ve aramadıklarından, haksız ve muzır bir netice olan ihtilâfa düşerler. Haksız ehl-i dalâlet ise, ittifaktaki kuvveti, aczleri vasıtasıyla hissettiklerinden, gayet mü-him bir vesile-i makasîd olan ittifakı elde etmişler.

İşte, ehl-i hakkın bu haksız ihtilâf marazının merhemi ve ilâcı, ¹ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ² ayetindeki şid-detli nehy-i İlâhî, ² وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى² ayetinde, ha-yat-ı içtimaiyece gayet hikmetli emr-i İlâhîyi düstur-i ha-reket etmek; ve ihtilâfın İslâmiyete ne derece zararlı ol-duğunu ve ehl-i dalâletin ehl-i hakka galebesini ne derece teshil ettiğini düşünüp, kemal-i zaaf ve acz ile, o ehl-i hakkın kafilisine fedakârâne, samimâne iltihak etmektir, şahsiyetini unutmakla riya ve tasannudan kurtulup ihlâsı elde etmektir.

ALTINCI SEBEP

Ehl-i hakkın ihtilâfı namertliklerinden, himmetsizlikle-rinden, hamiyetsizliklerinden olmadığı gibi; gafletli ehl-i dünyanın ve ehl-i dalâletin hayat-ı dünyeviyeye ait işler-de samimâne ittifakları dahi mertlikten, hamiyetten,

1. İhtilâfa düşmeyin; sonra cesaretiniz kınır, kuvvetiniz de elden gider. (Enfal Suresi: 46.)

2. Birbirinizle iyilik ve takvada yardımlaşın... (Mâide Suresi: 2.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ayet: Kur'an'ın her bir cümle-si.
bedevî: çölde yaşayan, göçe-be.
düstur-i hareket: hareket, davranış prensibi.
ehl-i dalâlet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın, inançsız kimseler.

ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.
ehl-i hak: hak ehli, iman, Islâ-miyet ve hak yolunda olan.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
fedakârâne: canını feda edercesine, fedakârca.
gaflet: gafillik, umursamazlık, dikkatsizlik, Allah'tan uzakla-sıp nefsinin arzularına dal-

mak.
galebe: galip gelme, üstün-lük.
gayet: son derece, çok.
hak: doğru, gerçek.
hakiki: gerçek, doğru.
hamiyet: mukaddes değerle-ri koruma duygusu ve gayre-ti.
hayat-ı dünyevîye: dünya

hayatı.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.

hikmet: kâinatta ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.

himmet: çalışma, ciddi gayret gösterme.

ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ibade-ti, başka bir karşılık beklemeksi-zin, sırf Allah rızası için yapma.

ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, fikir ayrılığı.

iltihak etmek: katılmak, beraber olmak.

iman etmek: Allah'a iman et-mek, inanmak.

ittifak: fikir birliği etme, anlaşma, birleşme.

ittifakı elde etmek: birlik ve be-raberliği sağlamak.

kafîle: topluluk, insan topluluğu.

kemal-i zaaf: tam bir zaaf, zayıf-lık.

maraz: hastalık.

meal: mana, anlam.

muzır: ziyan veren, zararlı.

namert: mert olmayan, alçak, aşağılık.

nehy-i İlâhî: Allah'ın yasaklama-sı.

netice: sonuç.

nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.

riya: iki yüzlülük, yalandan gös-teriş, samimiyetsizlik.

samimâne: samimî bir tavırla, iç-tenlikle.

suret: biçim, tarz.

şahsiyetini unutmak: benlik, gu-rur, bencilliği bırakmak, cemaatin ruhu olan manevî kişiliğe kuvvet vermek.

takva: Allah'ı duyulan saygı se-bebiyle günahlardan sakınma, Al-lah'tan uzaklaştıran şeylerden kaçma, nefsin hazlarını terk edip yasaklardan kaçınma.

tasannu: yapmacık hareket, ta-vır.

teshil etme: kolaylaştırma.

vasıta: aracı, vesile, sebep.

vesile-i makasîd: asıl maksada, istenilen hedefe götüren vesile, vasıta.

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan.

dahili: içe ait, iç ile ilgili.

dalkavuk: kendisine çıkar ve yarar sağlayacak olan kimselere aşırı saygı ve hayranlık göstererek yaranmak isteyen kimse.

divane olmak: deli, bir şeye çok düşkün olmak.

edeb-i Furkanî: doğru ile yanlış ayıran Kur'an'ın ortaya koyduğu ahlâk kuralı, eğitim dersi.

edeplenmek: uslanmak, ince ve terbiyeli, nezaket, sahibi olmak.

ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.

ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmîyet ve hak yolunda olan.

ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler.

ehl-i şariat: Allah'ın emrinden ayrılmayan, doğru yoldan giden.

ehl-i tarikat: tarikat ehli, tarikate bağlı kimseler.

ekseriyet: çoğunluk.

gaflet: gafilik, boş bulunma, umursamazlık Allah'tan uzaklaşmış nefsinin arzularına dalmak.

galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.

hakperest: doğruluktan ve haktan ayrılmayan, hak ve doğruluğu ciddi seven.

hamiyet: mukaddes değerleri koruma gayreti.

hamiyetsizlik: hamiyetsiz olma durumu, mukaddes değerleri koruma duygusu ve gayreti içinde olmama.

hasretmek: bir şeyin bütününi birine, bir şeye ayırmak, vermek.

hayat-ı dünyevîye: dünya hayatı.

himmet: çalışma, ciddi gayret gösterme.

himmetsiz: gayretsiz, çalışmaya çaba göstermeyen.

hissiyat: hisler, duygular.

hücum: saldırı, saldırma.

ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ibadeti, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.

inkısam etme: bölünme, parçalanma.

ittifak: fikir birliği etme, anlaşma, birleşme.

izzet: onur, değer, itibar.

kesretli: çok sayıda olan.

kıymet verme: değer verme, önemseme.

mahkûmiyet: mahkûmluk, kısıtlılık; özgürlükten yoksun oluş.

maraz-ı ihtilâf: ayrılığa, anlaşmazlığa sebep olan hastalık.

himmetten değildir. Belki, ehl-i hakkın, ekseriyetle ahirete ait olan faydaları düşünmekle, o ehemmiyetli ve kesretli meselelere hamiyeti, himmeti, mertliği inkısam eder. Hakikî sermaye olan vaktini bir meseleye sarf etmediği için, meslektaşlarıyla ittifakı muhkemleşmiyor. Çünkü meseleler çok, daire dahi geniştir.

Gafletli ehl-i dünya ise, yalnız hayat-ı dünyeviyeyi düşündüklerinden, bütün hissiyatıyla ve ruh ve kalbiyle, şiddetli bir surette hayat-ı dünyeviyeye ait meselelere sarılır. Ve o meselede ona yardım edene kuvvetli yapışır. Ve hakikat nokta-i nazarında beş paraya değmeyen ve ehl-i hak ona on para kıymet vermeyen meselelere, divane olmuş elmasçı bir Yahudînin beş paralık cam parçasına beş lira fiyat verdiği gibi, beş yüz lira kıymetindeki vaktini o meseleye hasreder. Elbette bu kadar fiyat verip ve şiddetli hissiyatla sarılmak, batıl yolunda dahi olsa, samimî bir ihlâs olduğundan, o meselede muvaffak olur ve ehl-i hakka galebe eder. Bu galebe neticesinde ehl-i hak zillete ve mahkûmiyete ve tasannua ve riyaya düşüp ihlâsı kaybeder. O namert, himmetsiz, hamiyetsiz bir kısım ehl-i dünyaya dalkavukluk etmeye mecbur olur.

Ey ehl-i hak! Ey hakperest ehl-i şariat ve ehl-i hakikat ve ehl-i tarikat! Bu müthiş maraz-ı ihtilâfa karşı birbirinizden kusurunu görmeyerek, yekdiğerinizin ayıbına karşı gözünüzü yumunuz. ¹ **وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا** edeb-i

Furkanî ile edepleniniz. Ve harcı düşmanın hücumunda dahilî münakaşatı terk etmek ve ehl-i hakkı sukuttan

1. Boş sözlerle, çirkin davranışlarla karşılaştıkları zaman, izzet ve şereflerini muhafaza ederek oradan geçip giderler. (Furkan Suresi: 72.)

meslektaş: kişinin kendi yapısına uygun bulup yürüdüğü manevî yolda, aynı meslek-

nokta-i nazar: bakış, görüş açısı.

riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiysizlik.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık, can.

sarf etme: harcama, kullanma.

sermaye: ana para, varlık, değer, konu.

sukut: düşme, sukuttan; de-

ğerden düşmekten.

suret: biçim, tarz, şekil.

tasannu: yapmacık hareket.

Yahudi: İbrani ve İsrailî denilen, Samî kavimlerinden bir ırk ve bu ırkın bağlı olduğu dinî inanç, Yahudilik.

yekdiğer: bir diğer.

zillet: hakirlik, horluk; aşağılanma.

gerden düşmekten.

suret: biçim, tarz, şekil.

tasannu: yapmacık hareket.

Yahudi: İbrani ve İsrailî denilen, Samî kavimlerinden bir ırk ve bu ırkın bağlı olduğu dinî inanç, Yahudilik.

yekdiğer: bir diğer.

zillet: hakirlik, horluk; aşağılanma.

ve zilletten kurtarmayı en birinci ve en mühim bir vazife-i uhreviye telâkki edip, yüzer âyât ve ehadis-i Nebeviyenin şiddetle emrettikleri uhuvvet, muhabbet ve teavünü yapıp, bütün hissiyatınızla, ehl-i dünyadan daha şiddetli bir surette meslektaşlarınızla ve dindaşlarınızla ittifak ediniz, yani, ihtilâfa düşmeyiniz. “Böyle küçük meseleler için kıymettar vaktimi sarf etmektense, o çok kıymetli vaktimi zikir ve fikir gibi kıymettar şeylere sarf edeceğim” deyip çekilerek ittifakı zayıflaştırmayınız. Çünkü bu manevî cihadda küçük mesele zannettiğiniz, çok büyük olabilir. Bir neferin, bir saatte, mühim ve hususî şerait dahilindeki nöbeti bir sene ibadet hükmüne bazen geçmesi gibi, bu ehl-i hakkın mağlûbiyeti zamanında, manevî mücadelede mesailinde, küçük bir meseleye sarf olunan senin kıymettar bir günün, o neferin o saati gibi bin derece kıymet alabilir, bir günün bin gün olabilir. Madem livechillâhtır, o işin küçüğüne, büyüğüne, kıymetli ve kıymetsizliğine bakılmaz. İhlâs ve rıza-i İlâhî yolunda zerre, yıldız gibi olur. Vesilenin mahiyetine bakılmaz, neticesine bakılır. Madem neticesi rıza-i İlâhîdir ve mâyesini ihlâstır; o küçük değildir, büyüktür.

YEDİNCİ SEBEP

Ehl-i hak ve hakikatin ihtilâf ve rekabetleri kıskançlıktan ve hırs-ı dünyadan gelmediği gibi, ehl-i dünyanın ve ehl-i gafletin ittifakları dahi civanmertlikten ve ulüvv-i cenaptan değildir. Belki ehl-i hakikat, hakikatten gelen ulüvv-i cenap ve ulüvv-i himmet ve tarik-ı hakta memduh

âyât: Kur'an ayetleri.
civanmert: sözünde sağlam, iyilik sever, mert.
dindas: aynı dinden olan, din kardeşi.
ehadis-i nebeviye: Hz. Peygamber tarafından söylenen sözler, hadis-i şerifler.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahirete ve Allah'ın emirlerine karşı duyar-sız davrananlar.

ehl-i hak ve hakikat: gerçeği bulan, doğru ve hak olan iman, İslâmiyet yolunda olanlar.
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan.
ehl-i hakikat: hakikati, gerçeği bulup onun peşinden gidenler.
hakikat: gerçek, doğru.
hırs-ı dünya: dünya hırsı, dünya nimetlerine karşı gösterilen açgözlülük.
hissiyat: hisler, duygular.

hususî: özel.
hükmüne geçme: yerine geçme, değerinde olma.
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ibadeti, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihtilâf: uyuşmazlık, anlaşmazlık, fikir ayrılığı.
kıymet: değer.
kıymettar: değerli.
livechillâh: Allah için, Allah nazmasına uygun.
mağlûbiyet: yenilme, yenilgi.

mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.
manevî cihad: manevî yönden, nefis ve şeytanla olan cihad, mücadele; din hizmeti için çalışma.
manevî mücadele: manevî yönden, nefis ve şeytanla olan cihad, mücadele; din hizmeti için çalışma.
mâye: maya, asıl ve gerekli madde, öz.
memduh: beğenilmiş, övülmüş.
mesail: meseleler, konular.
mesele: konu, önemli konu.
meslektaş: kişinin kendi yapısına uygun bulup yürüdüğü manevî yolda, aynı meslekten olanlardan her biri.
mühim: önemli.
nefer: er, rütbesiz asker.
netice: sonuç.
rekabet: yarışma, rakip olma hâli, çekişme, birbirini çekememe, kıskanma.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
sarf etmek: harcamak, kullanmak.
sukut: düşme, sukuttan; değerden düşmekten.
suret: biçim, tarz.
şerait: şartlar.
tarik-ı hak: hak ve hakikat yolu.
teavün: yardımlaşma.
telâkki etmek: anlamak, kabul etmek.
uhuvvet: kardeşlik.
ulüvv-i cenap: büyüklük, cömertlik, yiğitlik.
ulüvv-i himmet: gayretin yüceliği; 'kayırma, koruma, daha iyiye götürme isteği, bu uğurda harcanan emek' anlamında.
vazife-i uhreviye: ahirete ait vazifeler.
vesile: vasıta.
zannetme: sanma.
zerre: maddenin en küçük parça, atom.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme.
zillet: hakirlik, horluk, aşağılanma.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

arzu: aşırı istek, heves.

ashab-ı hakikat: doğruları bilen hak ve hakikat sahipleri.

cemaat-i İslâmiye: İslâm cemaati, İslâm topluluğu, Müslümanlar.

deni: ahlâksız, alçak.

ehemmiyet: önem.

ehl-i dalâlet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kimseler.

ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahirete ve Allah'ın emirlerine karşı duyarsız olanlar.

ehl-i hak: doğru ve hak olan, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olanlar.

gaye-i maksat: asıl gaye, ulaşmak istenen hedef.

gıpta: imrenme, özentî, aynı hâlî şiddetle arzu etme.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hain: hıyanet eden, zarar vermektен, kötülük yapmaktan hoşlanan.

hakikat: gerçek, doğru.

halisâne: samimî, ihlâsa uygun bir şekilde, içtenlikle.

hamiyetsizlik: mukaddes değerleri koruma duygusu ve gayreti içinde olmama.

haset: haset, çekememezlik, kıskançlık.

ihlâs: samimiyyet, bir işi, bir ibadeti, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.

ihtilâf: uyumsuzluk, anlaşmazlık, fikir ayrılığı.

istifade etme: faydalanma.

ittifak: fikir birliği etme, anlaşma, birleşme.

ittihat: birleşme, birlik oluşturma.

mağlûbiyet: yenilgi, yenilme.

makam: mevki, yer, konum.

meftun: gönül vermiş, müptelâ, tutkun.

menfaat: fayda.

muhafaza: koruma.

musibet: felâket, belâ, sıkıntı.

musibetzedede: belâyâ uğrayan, hastalık veya başka dertlere uğrayan.

mutlak: salt, kesin, serbest, sınırsız.

muvaakkat: geçici.

olan müsabakayı tam muhafaza edemediklerinden ve naehillerin girmesi yüzünden bir derece sû-i istimal ettiklerinden, rekabetkârâne ihtilâfa düşüp, hem kendine, hem cemaat-i İslâmiyeye ehemmiyetli zarar olmuş.

Ehl-i gaflet ve ehl-i dalâlet ise, meftun oldukları menfaatlerini kaçırmamak ve menfaat için perestîş ettikleri reislerini ve arkadaşlarını küstürmemek için, zilletlerinden ve namertliklerinden, hamiyetsizliklerinden, mutlak arkadaşlarıyla —hatta denî ve hain ve muzır olsalar dahi— halisâne ittihât, hem menfaat etrafında toplanan —ne şekilde olursa olsun— şerikleriyle samimâne ittifak ederler, samimiyyet neticesi olarak istifade ederler.

İşte, ey musibetzedede ve ihtilâfa düşmüş ehl-i hak ve ashab-ı hakikat! Bu musibet zamanında ihlâsı kaçırdığınızdan ve rıza-i İllâhîyi münhasıran gaye-i maksat yapmadığınızdan, ehl-i hakkın bu zillet ve mağlûbiyetine sebebiyet verdiniz.

Umur-ı diniye ve uhreviyede rekabet, gıpta, haset ve kıskançlık olmamalı. Ve hakikat nokta-i nazarında olmaz. Çünkü kıskançlık ve hasedin sebebi: Bir tek şeye çok eller uzanmasından ve bir tek makama çok gözler dikilmesinden ve bir tek ekmeği çok mideler istemesinden, müzaheme, münakaşa, müsabaka sebebiyle gıptaya, sonra kıskançlığa düşerler. Dünyada bir şey-i vahide çoklar talip olduğundan ve dünya dar ve muvaqqat olması sebebiyle insanın hadsiz arzularını tatmin edemediği için, rekabete düşüyorlar. Fakat, ahirette tek bir adama beş

muzır: zararlı.

münakaşa: tartışma, atışma, karşılıklı sözle çekişme.

münhasıran: özel olarak, sadece, yalnız olarak.

müsabaka: yarış, yarışma.

müzaheme: birbirine zahmet verme.

naehil: işin adamı olmayan, ehliyyetsiz.

namertlik: mertçe olmayan, alçaklık.

netice: sonuç.

nokta-i nazar: bakış açısı.

perestîş: tapma, aşırı derecede sevmek.

reis: başkan, amir.

rekabet: rakip olma hâli, çekişme, kıskanma.

rekabetkârâne: rakip olarak, yarışır gibi.

rıza-i İllâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.

samimâne: samimî bir tavırla, içten, ciddi.

samimiyyet: içten ve kalpten olan sevgi ve bağlılık.

sebebiyyet: sebep olma.

sû-i istimal: bir şeyi kötüye kullanma.

şerik: ortak.

şey-i vahit: bir şey, tek şey, bir konu.

talip olmak: istemek, istekli olmak.

tatmin etmek: güven verecek hoşnut etmek, doyurmak.

umur-ı diniye ve uhreviye: dine ve ahirete ait işler.

zillet: hakirlik, horluk, aşağılanma.

yüz sene ^(HAŞİYE) mesafelik bir Cennet ihsan edilmesi ve yetmiş bin kasır ve huriler verilmesi ve ehl-i Cennetten herkes kendi hissesinden kemal-i rıza ile memnun olması işaretiyle gösteriliyor ki, ahirette medar-ı rekabet bir şey yoktur ve rekabet de olamaz. Öyle ise, ahirete ait olan a'mal-i salihada dahi rekabet olamaz; kıskançlık yeri değildir. Kıskançlık eden ya riyakârdır; a'mal-i salih

HAŞİYE: *Mühim bir taraftan ehemmiyetli bir sual:* Rivayette gelmiş ki, Cennette bir adama beş yüz senelik bir Cennet verilir. Bu hakikat akl-ı dünyevînin havsalasında nasıl yerleşir?

Elcevap: Nasıl ki bu dünyada herkesin dünya kadar hususî ve muvakkat bir dünyası var. Ve o dünyanın direği onun hayatıdır. Ve zahiri ve bâtinî duygularıyla o dünyasından istifade eder. “Güneş bir lâmbam, yıldızlar mumlarımdır” der. Başka mahlûkat ve zîruhlar bulunmaları, o adamın malikiyetine mâni olmadıkları gibi, bilâkis, onun hususî dünyasını şenlendiriyorlar, ziynetlendiriyorlar.

Aynen öyle de—fakat binler derece yüksek—her bir mü'min için binler kasır ve hurileri ihtiva eden has bahçesinden başka, umumî Cennetten, beş yüz sene genişliğinde birer hususî Cenneti vardır. Derecesi nispetinde inkişaf eden hissiyatıyla, duygularıyla, Cennete ve ebediyete lâ-yık bir surette istifade eder. Başkaların iştiraki, onun malikiyetine ve istifadesine noksan vermedikleri gibi, kuvvet verirler. Ve hususî ve geniş Cennetini ziynetlendiriyorlar.

Evet, bu dünyada bir adam, bir saatlik bir bahçeden ve bir günlük bir seyrangâhtan ve bir aylık bir memleketten ve bir senelik bir mesiregâhta seyahatinden ağızyla, kulağıyla, gözüyle, zevkiyle, zaikasıyla, sair duygularıyla istifade ettiği gibi; aynen öyle de, fakat bir saatlik bir bahçeden ancak istifade eden bu fânî memleketteki kuvve-i şamme ve kuvve-i zaika, o bâkî memlekette bir senelik bahçeden aynı istifadeyi eder. Ve burada bir senelik mesiregâhtan ancak istifade edebilen bir kuvve-i bâsıra ve kuvve-i sâmia, orada beş yüz senelik mesiregâhındaki seyahatten, o haşmetli, baştan başa ziynetli memlekete lâ-yık bir tarzda istifade eder. Her mü'min derecesine ve dünyada kazandığı sevaplar, haseneler nispetinde inbisat ve inkişaf eden duygularıyla zevk alır, telezüz eder, müstefit olur.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akl-ı dünyevî: dünya işlerin yatkın akıl, ahiret işlerini, meselelerini anlamaktan uzak duran akıl.
a'mal-i salih: salih ameller, Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler, imandan sonra dinin davranışlarla ilgili olan önemli ikinci kısmıdır.
bâkî memleket: sonsuz ha-

yat yurdu, Cennet.
bâtinî: görünmeyen, içe ait, içle ilgili.
bilâkis: aksine, tersine.
ebediyete lâ-yık: sonsuzluğa uygun bir şekilde.
ehemmiyet: önem, önemlilik.
ehl-i Cennet: Cennet ehli, Cennetlikler.
fânî: geçici, ölümlü.
hakikat: gerçek, doğru.
has bahçe: özel bahçe.
hasene: iyilik, güzel iş, Al-

lah'ın emrini yapmak ve yasaklarından kaçınmakla ilgili her iş bir hasenedir.
haşıye: dipnot.
haşmetli: ihtişamlı, büyük, görkemli.
havsala: idrak, anlama, kavrama gücü.
hisse: pay, nasip.
hissiyat: hisler, duygular.
huri: Cennet kızı.
hususî: şahsa ait, özel.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.

ih-tiva eden: içeren, kapsayan.
inkişaf eden: ortaya çıkan, gelişen.
istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak.
istirak: ortak olma, katılma.
kasır: saray, köşk.
kemal-i rıza: tam bir memnuniyet, hoşnutluk.
kuvve-i bâsıra: görme duygusu, göz.
kuvve-i sâmia: işitme duygusu.
kuvve-i şamme: koku alma duygusu.
kuvve-i zaika: tat alma duygusu.
lâyık: uygun.
mahlûkat: varlıklar, yaratılmışlar.
malikiyet: sahip olma, sahiplik.
mâni olmak: engel olmak.
medar-ı rekabet: rekabet sebebi, vesilesi.
mesafe: uzaklık, ara.
mesiregâh: seyr ve gezinti yeri.
mu-vakkat: geçici.
mü'min: iman eden, iman esaslarına; Allah'a, onun birliğine, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahirete ve kadere iman edip itaat eden kimse,
müstefit olma: istifade etmek, faydalanmak.
nispet: oran, ölçü, kıyas.
rivayet: Hz. Peygamber Efendimizden (a.s.m.) nakledilen hadisler, sözler.
riyakâr: riyacı, gösteriş meraklısı, iki yüzlü.
sair: diğer, başka.
sevap: mükâfat, hayırlı işlerin karşılığı, ödül.
seyrangâh: gezi ve seyr yeri.
sual: soru.
telezüz etme: lezzet alma.
zahiri: dış görünüşte.
zaika: tat alma duygusu.
zîruh: ruh sahipleri.
ziynetlendirmek: süslendirmek, süslemek
ziynetli: süslü, nakışlı.

suretiyle dünyevî neticeleri arıyor. Veyahut sadık cahildir ki, a'mal-i salihâ nereye baktığını bilmiyor ve a'mal-i salihanın ruhu, esası, ihlâs olduğunu derk etmiyor. Rekabet suretiyle evliyaullah'a karşı bir nevi adavet taşımakla, vûs'at-i rahmet-i İlâhiyeyi itham ediyor.

Bu hakikati teyit eden bir vakia:

Eski arkadaşlarımızdan bir adamın, bir adama karşı adaveti vardı. O adamın yanında senakârâne onun düşmanı amel-i salihle, hatta velâyetle tavsif edildi. O adam kıskanmadı, sıkılmadı. Sonra birisi dedi:

“Senin o düşmanın cesurdur, kuvvetlidir.”

Baktık ki, o adamda şiddetli bir kıskançlık ve bir rekabet damarı uyandı. Ona dedik:

“Velâyet ve salâhat hadsiz bir hayat-ı ebediyenin pırlantası gibi bir kuvvet ve bir yüksekliktir. Sen buna bu cihette kıskanmadın. Dünyevî kuvvet öküizde ve cesaret canavarda dahi bulunmakla beraber, velâyet ve salâhate nispeten, bir adî cam parçasının elmasa nispeti gibidir.”

O adam dedi ki:

“Bir noktaya, bir makama ikimiz bu dünyada gözümüzü dikmiştik. Oraya çıkmak için basamaklarımız da kuvvet ve cesaret gibi şeylerdir. Onun için kıskandım. Ahiret makamâtı hadsizdir. O, burada benim düşmanım iken, orada benim samimî ve sevgili kardeşim olabilir.”

adavet taşımak: düşmanlık yapmak, kin beslemek.

adavet: düşmanlık, kin.

adi: basit, sıradan, değersiz.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

amel-i salih: salih ameller, Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler; imandan sonra dinin davranışlarla ilgili ikinci önemli kısmıdır.

cahil: bilgisiz.

cesaret: cesurluk, yiğitlik.

cesur: cesaretti, yiğit.

cihet: yön, taraf.

derk etme: anlama, kavrama.

dünyevi: dünyaya ait, dünya ile ilgili.

elmas: çok kıymetli bir mücevher.

esas: asıl, temel.

evliyaullah: Allah'ın velî kulları,

Allah dostları.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat: gerçek, doğru.

hayat-ı ebediye: ebedî, sonsuz hayat, ahiret hayatı.

ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ibadeti, başka bir karşılık beklemezsizin, sırf Allah rızası için yapma.

itham etmek: itham etmek; suçlamak.

makam: mevki, yer, derece, basamak.

makamat: makamlar, dere-

celer.

netice: sonuç.

nevi: çeşit, tür.

nispet: kıyas, oran.

nispeten: bir dereceye kadar, oranla, kıyaslayarak.

rekabet: rakip olma hâli, kıskançlık, birbirini çekememezlik.

sadık cahil: cahil olmakla birlikte bağlılığı samimî, içten olan.

salâhat: dindarlıkta çok ileri olma hâli, günahsız ve temiz

oluş.

senakârâne: överek, sena ederek.

suret: biçim, tarz, şekil.

tavsif etmek: vasıflarını, özelliklerini sıralamak.

teyit eden: kuvvet veren, destekleyen.

vakia: olay, hâdis.

velâyet: velîlik, Allah dostluğu.

vûs'at-i rahmet-i İlâhiye: İlâhî rahmetin büyüklüğü, genişliği.

Ey ehl-i hakikat ve tarikat! Hakka hizmet, büyük ve ağır bir defineyi taşımak ve muhafaza etmek gibidir. O defineyi omzunda taşıyanlara ne kadar kuvvetli eller yardımı koşullar daha ziyade sevinir, memnun olurlar. Kıs-kanmak şöyle dursun, gayet samimî bir muhabbetle o gelenlerin kendilerinden daha ziyade olan kuvvetlerini ve daha ziyade tesirlerini ve yardımlarını müftehirâne alkış-lamak lâzım gelirken, nedendir ki rekabetkârâne o haki-kî kardeşlere ve fedakâr yardımcıları bakılıyor ve o hâl ile ihlâs kaçıyor? Vazifenizde müttehem olup, ehl-i dalâ-letin nazarında, sizden ve sizin mesleğinizden yüz dere-ce aşağı olan, “din ile dünyayı kazanmak ve ilm-i haki-katle maişeti temin etmek, tamah ve hırs yolunda reka-bet etmek” gibi müthiş ithamlara maruz kalıyorsunuz?

Bu marazın çare-i yegânesi: Nefsini itham etmek ve nefesine değil, daima karşısındaki meslektaşına taraftar olmak...

Fenn-i adap ve ilm-i münazaranın uleması mabeynin-deki hakperestlik ve insaf düsturu olan şu:

“Eğer bir meselenin münazarasında kendi sözünün haklı çıktığına taraftar olup ve kendi haklı çıktığına sevin-se ve hasmının haksız ve yanlış olduğuna memnun olsa, insafsızdır.” Hem zarar eder. Çünkü haklı çıktığı vakit, o münazarada bilmediği bir şeyi öğrenmiyor. Belki gurur ih-timaliyle zarar edebilir. Eğer hak hasmının elinde çıksa, zararsız, bilmediği bir meseleyi öğrenip menfaattar olur, nefsin gururundan kurtulur. Demek insafli hakperest,

çare-i yegâne: tek çare, tek çıkar yol.

daima: her vakit, sürekli.

define: değerli gizli hakikat-ler, değeri yüksek olan eşya.

düstur: kaide, kural, prensip.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kimseler.

ehl-i hakikat: doğru ve hak yolda olan kimseler, Müslü-manlar.

ehl-i tarikat: Allah'ın rızasına ulaşmak için, tasavvuf yolu-y-

la manevî mertebeleri aşan kişiler.

fedakâr: feda eden, özveride bulunan, bir şey uğrunda sı-kıntılara göğüs geren.

fenn-i adap: terbiye bilgisi, ahlâk eğitimi.

gayet: son derece, çok.

Hak: Hakka hizmet etmek; din, iman, gerçek ve doğruya hizmet etmek.

hakiki: gerçek.

hakperest: doğruluktan ve haktan ayrılmayan, hak ve

doğruluğu ciddi seven.

hasım: düşman.

hırs: aç gözlülük, doymazlık.

ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ibadeti, başka bir karşılık beklemezsizin, sırf Allah rıza-sı için yapma.

ihtimal: mümkün, olabilirlik.

ilm-i hakikat: hakikat ilmi, gerçekleri inceleyen bilim.

ilm-i münazara: münazara il-mi, ileri sürülen delilleri ve fi-kirleri inceleyerek, bir mese-le-yi tartışarak çözümleme il-

mi.

insafsızlık: acımasızlık, vicdansız-lık.

itham etmek: suçlu görmek, suç-lamak.

itham: suçlu görme, suçlama.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

mabeyn: bir topluluğun içinde ve arasında olan.

maişet: yaşama, geçim kaynağı.

maruz: bir şeyin karşısında ve te-siri altında bulunan, uğrama.

menfaattar: menfaatli, faydalı.

mesele: konu, önemli konu.

meslektaş: aynı meslekten olan-lardan her biri.

muhafaza etmek: korumak.

müftehirâne: iftihar ederek, övü-nerek, sevinçe.

münazara: bir konu üzerinde ya-pılan tartışma.

müthiş: dehşet veren, korkunç.

müttehem: ittiham olunan, suç-lanan.

nazar: bakış, itibar.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.

rekabet: rakip olma hâli, kıskan-ma, birbirini çekememe.

rekabetkârâne: rakip olarak, re-kabet ederek.

tamah: hırs, açgözlülük.

temin etmek: sağlamak, karşıla-mak.

tesir: etki; iz bırakma.

ulema: âlimler, bilginler.

vazife: görev.

ziyade: çok, fazla.

hakkın hatırı için nefsin hatırını kırıyor. Hasminin elinde hakkı görse, yine rıza ile kabul edip taraftar çıkar, memnun olur.

İşte bu düsturu ehl-i din, ehl-i hakikat, ehl-i tarikat, ehl-i ilim kendilerine rehber ittihaz etseler, ihlâsı kazanırlar. Ve vazife-i uhreviyelerinde muvaffak olurlar. Ve bu feci sukut ve musibet-i hâzıradan rahmet-i İlâhiye ile kurtulurlar.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

düstur: kaide, kural, prensip.

ehl-i din: dindar olanlar, dinine bağlı insanlar.

ehl-i hakikat: doğru ve hak yolda olanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler.

ehl-i ilim: ilim sahipleri.

ehl-i tarikat: tarikate bağlı kimseler.

feci: dehşetli, korkunç.

hakkıyla bilmek: her şeyin en doğrusunu bilmek, Allah'a hasır.

hasım: düşman.

hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye ve fayda.

ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ibadeti, başka bir karşılık beklemezsizin, sırf Allah rızası için yapma.

ittihaz etmek: edinmek, ka-bullenmek.

memnun: hoşnut, razı.

musibet-i hâzıra: şimdiki belâ ve musibet.

muvaffak olmak: başarılı olmak, başarmak.

rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet.

rıza: razı olma, hoşnutluk,

memnurluk.

sukut: alçalış, düşme, değerden düşme.

tenzih etme: Allah'ı bütün kusur ve eksikliklerden uzak bilme, inanma.

vazife-i uhreviye: ahirete ait görevler.

Yirmi Birinci Lem'a

İhlâs Hakkında

On Yedinci Lem'anın On Yedinci Notasının Yedi Meselesinden Dördüncü Meselesi iken, ihlâs münasebetiyle Yirminci Lem'anın İkinci Noktası oldu. Nuraniyetine binaen Yirmi Birinci Lem'a olarak Lemaata girdi.

Bu Lem'a lâakal her on beş günde bir defa okunmalı.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ ۚ ۲ وَقَوْمُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ۚ ۳ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا ۚ ۴ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا ۚ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا ۚ

☞ **Y AHİRET KARDEŞLERİM** ve ey hizmet-i Kur'âniye-de arkadaşlarım! Bilirsiniz ve biliniz:

Bu dünyada, hususan uhrevî hizmetlerde en mühim bir esas, en büyük bir kuvvet, en makbul bir şefaâtçi, en

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. İhtilâfa düşmeyin; sonra cesaretiniz kırılır, kuvvetiniz elden gider. (Enfal Suresi: 46.)
2. Allah için namaza durup kıyamda bulunun. (Bakara Suresi: 238.)
3. Nefsini günahlardan arındıran, kurtuluşa ermiştir. • Nefsini günaha daldıran ise hüsrana düşmüştür. (Şems Suresi: 9-10.)
4. Benim ayetlerimi, az bir dünya menfaatıyla değiştirmeyin. (Bakara Suresi: 41.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
binaen: -den dolayı.
esas: asıl, temel.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın

hizmeti.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.

ihtilâf: ayrılık, uyuşmazlık, anlaşmazlık.
lâakal: en azından.
lem'a: parıltı.
lemaat: lem'alar.
makbul: geçerli, muteber.

* Yirmi Birinci Lem'a, Barla'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

menfaat: fayda, çıkar, yarar.
mesale: önemli konu.
mühim: önemli.
münasebet: vesile.
nefis: her türlü kötülüğü emreden ve insanı bütün kötülöklere sevk eden duygu.
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm.
nota: işaret.
nuraniyet: nurluluk, parlaklık.
Rahman: sonsuz merhametiyle acıyan, esirgeyen, bütün varlıkların ilâhî olması sebebiyle hepsine genel anlamda merhametini yөнelten, merhametiyle bütün yaratıkları kuşatan Allah.
Rahîm: merhametli, acıyıp esirgeyen, özellikle mü'minlere rahmet eden, yaratıklarına hususi merhameti olan Allah.
şefaât: bir ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aralık.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, azmak.
dehşetli: korkunç.
dua-i manevî: manevî dua.
esbap: nedenler, sebepler.
gayet: son derece.
hadim: hademe, hizmetçi, hizmet eden.
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.
haslet: doğuştan gelen özellik, mizaç, tabiat, meziyet.
hassa: bir şeye özel olan nitelik.
hissiyat-ı süflîye: nefse ait aşağılık duygular.
hizmet-i kudsiye: mukaddes hizmet, kutsal hizmet.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.
hodfüruşâne: övünerek, kendini beğendirmeye çalışarak.
hukuk: haklar.
hürmet: riayet, ihtiram.
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihsan-ı ilâhî: ilâhî ihsan, Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar, hediyeler, bağışlar.
keder: tasa, kaygı, acı, hüznün.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz.
kısmen: kısmi olarak.
kudsi: mukaddes, yüce.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
lüzum: lâzım olma hâli, gerekme.
makbul: geçerli, muteber.
mana: anlam.
mâni: engel.
mazhar: nail olma, kavuşma.
menafi-i cüz'îye: cüz'î, küçük menfaatler.
mes'ul: sorumlu.
metin: sağlam ve dayanıklı, kuvvetli.
mezkûr: zikredilen, anılan.
mukabil: karşılık.
muzır: zararlı, zarara sokan.
mühim: önemli.
mükellef: mecbur olan, vazifeli.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
nehy-i ilâhî: Allah'ın yasaklaması.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
nur: parlaklık, ışık.
riyakârâne: riyakârca, riyakârlıkla, ikiyüzlülükle.
saadet-i ebediye: sonu olmayan

metin bir nokta-i istinat, en kısa bir tarik-ı hakikat, en makbul bir dua-i manevî, en kerametli bir vesile-i makasid, en yüksek bir haslet, en safi bir ubudiyet, ihlâstır.

Madem ihlâsta mezkûr hassalar gibi çok nurlar var ve çok kuvvetler var. Ve madem bu müthiş zamanda ve dehşetli düşmanlar mukabilinde ve şiddetli tazyikat karşısında ve savletli bid'alar, dalâletler içerisinde bizler gayet az ve zayıf ve fakir ve kuvvetsiz olduğumuz hâlde, gayet ağır ve büyük ve umumî ve kudsi bir vazife-i imaniye ve hizmet-i Kur'âniye omzumuzu ihsan-ı İlâhî tarafından konulmuş. Elbette, herkesten ziyade, bütün kuvvetimizle ihlâsı kazanmaya mecbur ve mükellefiz. Ve ihlâsın sırrını kendimizde yerleştirmek için gayet derecede muhtacız. Yoksa, hem şimdiye kadar kazandığımız hizmet-i kudsiye kısmen zayi olur, devam etmez; hem şiddetli mes'ul oluruz. ¹ **وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا** ayetindeki şiddetli tehditkârâne nehy-i İlâhîye mazhar olup, saadet-i ebediye zararına, manasız, lüzumsuz, zararlı, kederli, hodfüruşâne, sakil, riyakârâne bazı hissiyat-ı süflîye ve menafi-i cüz'iyenin hatırı için ihlâsı kırmakla, hem bu hizmetteki umum kardeşlerimizin hukukuna tecavüz, hem hizmet-i Kur'âniyenin hürmetine taarruz, hem hakaik-ı imaniyenin kudsiyetine hürmetsizlik etmiş oluruz.

detli tehditkârâne nehy-i İlâhîye mazhar olup, saadet-i ebediye zararına, manasız, lüzumsuz, zararlı, kederli, hodfüruşâne, sakil, riyakârâne bazı hissiyat-ı süflîye ve menafi-i cüz'iyenin hatırı için ihlâsı kırmakla, hem bu hizmetteki umum kardeşlerimizin hukukuna tecavüz, hem hizmet-i Kur'âniyenin hürmetine taarruz, hem hakaik-ı imaniyenin kudsiyetine hürmetsizlik etmiş oluruz.

Ey kardeşlerim! Mühim ve büyük bir umur-ı hayriyenin çok muzır mânileri olur. Şeytanlar o hizmetin hadimleri ile çok uğraşır. Bu mânilere ve bu şeytanlara karşı ihlâs kuvvetine dayanmak gerektir. İhlâsı kırarak esbaptan

1. Benim ayetlerimi, az bir dünya menfaatıyla değiştirmeyin. (Bakara Suresi: 41.) [Ayetin devamı, "Ve yalnız benden korkun, yasaklarıma karşı gelmekten sakının" mealinde biter.]

mutluluk, sonsuz mutluluk.
safi: saf olan, halis, samimî.
sakil: ağır, sıkıntı veren, sıkıntılı.
savlet: şiddetli hücum, saldırma, hücum.
sır: gizli hakikat.
taarruz: bir şeyin ve kimsenin üzerine şiddetle saldırma, hücum.

tarik-ı hakikat: hakikat yolu.
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar.
tecavüz: haddini aşma, söz ve hareketle ileri gitme, saldırma.
tehditkârâne: tehdit savurarak.
ubudiyet: kulluk.
umum: bütün.

umumî: herkesle alâkalı, genel.
umur-ı hayriye: hayırlı işler.
vazife-i imaniye: imanla ilgili vazife.
vesile-i makasid: asıl maksada götüren vesile, vasıta.
zayi: elden çıkan, ziyan olan.
ziyade: çok, fazla.

ylandan, akrepten çekindiğiniz gibi çekininiz. Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm ¹ **إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالشَّوْءِ أَلَّا مَّا رَحِمَ رَبِّي**

demesiyle, nefis-i emmareye itimat edilmez. Enaniyet ve nefis-i emmare sizi aldatmasın. İhlâsı kazanmak ve muhafaza etmek ve mânileri def etmek için, gelecek düsturlar rehberiniz olsun.

BİRİNCİ DÜSTURUNUZ

Amelinizde rıza-i İllâhî olmalı.

Eğer O razı olsa, bütün dünya küsse ehemmiyeti yok. Eğer O kabul etse, bütün halk reddetse tesiri yok. O razı olduktan ve kabul ettikten sonra, isterse ve hikmeti iktiza ederse, sizler istemek talebinde olmadığınız hâlde, halklara da kabul ettirir, onları da razı eder. Onun için, bu hizmette, doğrudan doğruya, yalnız Cenab-ı Hakkın rızasını esas maksat yapmak gerektir.

İKİNCİ DÜSTURUNUZ

Bu hizmet-i Kur'âniyede bulunan kardeşlerinizi tenkit etmemek ve onların üstünde fazilet-furuşluk nev'inden gıpta damarını tahrik etmemektir.

Çünkü nasıl insanın bir eli diğer eline rekabet etmez, bir gözü bir gözünü tenkit etmez, dili kulağına itiraz etmez, kalp ruhun ayıbını görmez. Belki birbirinin noksanını ikmal eder, kusurunu örter, ihtiyacına yardım eder, vazifesine muavenet eder. Yoksa o vücut-i insanın hayatı söner, ruhu kaçar, cismi de dağılır.

nefis-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.

nevi: çeşit, tür.

noksan: eksiklik.

razı: hoşnut.

red: geri verme.

rehber: kılavuz.

rekabet: rakip olma hâli, birbirini çekememe.

rıza: razı olma, hoşnutluk.

rıza-i İllâhî: Allah'ın rızası.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

tahrik: harekete geçirme.

talep: istek, arzu.

tenkit: eleştirir.

tesir: etki.

vazife: görev.

vücut-i insan: insanın bedeni.

1. Şüphesiz nefis daima kötülüğe sevk eder-ancak Rabbim rahmet ederse o başka. (Yusuf Suresi: 53.)

amel: fiil, iş.

def: ortadan kaldırma, yok etme, uzaklaştırma.

düstur: kaide, kural, prensip.

ehemmiyet: önem.

enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.

esas: asıl.

fazilet-furuş: kendini faziletli göstermeye çalışan, fazilet

satan.

gıpta: imrenme.

halk: insan topluluğu, insanlar.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.

İhlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemezsiniz, sırf Allah rızası için yapma.

ihtiyaç: gereklilik, muhtaç oluş.

ikmal: tamamlama.

iktiza: gerekme.

itimat: güvenme.

kusur: eksiklik, noksan.

maksat: gaye, amaç.

mâni: engel.

muavenet: yardım.

muhafaza: koruma.

Hem nasıl ki bir fabrikanın çarkları birbiriyle rekabet-kârâne uğraşmaz, birbirinin önüne takaddüm edip tahakküm etmez, birbirinin kusurunu görerek tenkit edip, sa'ye şevkini kırıp ataletle uğratmaz. Belki bütün istidatlarıyla birbirinin hareketini umumî maksada tevcih etmek için yardım ederler; hakikî bir tesanüt, bir ittifakla gaye-i hilkatlerine yürürler. Eğer zerre miktar bir taarruz, bir tahakküm karışsa, o fabrikayı karıştıracak, neticesiz, akim bırakacak. Fabrika sahibi de o fabrikayı bütün bütün kırıp dağıtacak.

İşte, ey Risale-i Nur Şakirtleri ve Kur'an'ın hizmetkârları! Sizler ve bizler öyle bir insan-ı kâmil ismine lâyık bir şahs-ı manevînin azalarıyız. Ve hayat-ı ebediye içindeki saadet-i ebediyeyi netice veren bir fabrikanın çarkları hükmündeyiz. Ve sahil-i selâmet olan dârüsselâma ümmet-i Muhammediyeyi (a.s.m.) çıkaran bir sefine-i Rabbaniyede çalışan hademeleriz. Elbette, dört fertten bin yüz on bir kuvvet-i maneviyeyi temin eden sırr-ı ihlâsı kazanmakla tesanüt ve ittihad-ı hakikîye muhtacız ve mecburuz.

Evet, üç elif ittihat etmezse, üç kıymeti var. Sırr-ı adediyet ile ittihat etse, yüz on bir kıymet alır. Dört kere dört ayrı ayrı olsa, on altı kıymeti var. Eğer sırr-ı uhuvvet ve ittihad-ı maksat ve ittifak-ı vazife ile tevafuk edip bir çizgi üstünde omuz omuza verseler, o vakit dört bin dört yüz kırk dört kuvvetinde ve kıymetinde olduğu gibi, hakikî sırr-ı ihlâs ile, on altı fedakâr kardeşlerin kıymet ve

akim: neticesiz.
atalet: tembellik.
aza: organlar, üyeler.
Dârüsselâm: Cennet, mutluluk ve rahatlık yeri olan ahiret âlemi.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fert: kişi.
gaye-i hilkat: yaratılış gayesi.
hademe: hizmetçiler, hadimler.
hakikî: gerçek.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hizmetkâr: hizmetçi.
hükmünde: değerinde, yerinde.
insan-ı kâmil: kâmil insan, dünyaya gönderiliş maksadını anlamış, Cenab-ı Hakkın emirlerine göre ve Onun rızası dairesinde hareket eden güzel ahlâk sahibi kimse.
istidat: kabiliyet, yetenek.
ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, birleşme.
ittifak-ı vazife: görev birliği.
ittihad-ı hakikî: hakikî, gerçek birlik ve beraberlik.
ittihad-ı maksat: amaçlardaki birlik, aynı hedefi gaye edinme.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
kıymet: değer.
kusur: eksiklik, noksanlık.
kuvvet-i manevîye: manevî kuvvet.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
maksat: gaye, amaç.
mecbur: zorunlu olma.
muhtaç: ihtiyacı olan.
netice: sonuç.
rekabetkârâne: rakip olarak, rekabet ederek.

saadet-i ebediye: zevalsız, sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.
sahil-i selâmet: selâmet sahili, korku ve endişenin olmadığı, güvenilir, emin kıyı.
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme.
sefine-i Rabbanîye: Rabbin gemisi.
sırr-ı adediyet: adet itibarıyla, sayıca.
sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı.
sırr-ı uhuvvet: kardeşlik sırrı.
saahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
sakirt: talebe.
sevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
taarruz: şiddetle saldıрма, hücum, sataşma.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme.
takaddüm: öne geçmek, ilerlemek.
temin: sağlama.
tenkit etme: eleştiride bulunma.

tesanüt: dayanışma.
tevafuk: uygun gelme.
tevcih: belirli bir yöne döndürme, yönlendirme.
umumî: herkesle alâkalı, genel.
ümme-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in ümmeti.
vakit: zaman.
zerre: en küçük parça.

kuvvet-i maneviyesi dört binden geçtiğine, pek çok vukuat-ı tarihiye şahadet ediyor.

Bu sırrın sırrı şudur ki: Hakikî, samimî bir ittifakta her bir fert, sair kardeşlerin gözüyle de bakabilir ve kulaklarıyla da işitebilir. Güya on hakikî müttehit adamın her biri yirmi gözle bakıyor, on akılla düşünüyor, yirmi kulakla işitiyor, yirmi elle çalışıyor bir tarzda manevî kıymeti ve kuvvetleri vardır. **(HAŞİYE)**

ÜÇÜNCÜ DÜSTURUNUZ

Bütün kuvvetinizi ihlâsta ve hakta bilmelisiniz.

Evet, kuvvet haktır ve ihlâstadır. Haksızlar dahi, haksızlıkları içinde gösterdikleri ihlâs ve samimiyet yüzünden kuvvet kazanıyorlar.

Evet, kuvvet hakta ve ihlâsta olduğuna bir delil, şu hizmetimizdir. Bu hizmetimizde bir parça ihlâs, bu davayı ispat eder ve kendi kendine delil olur. Çünkü, yirmi seneden fazla kendi memleketimde ve İstanbul'da ettiğimiz hizmet-i ilmiye ve diniyeye mukabil, burada, sizinle yedi

HAŞİYE: Evet, sırr-ı ihlâs ile samimî tesanüt ve ittihat, hadsiz menfaate medar olduğu gibi, korkulara, hatta ölüme karşı en mühim bir siper, bir nokta-i istinattır. Çünkü ölüm gelse, bir ruhu alır. Sırr-ı uhuvvet-i hakikîye ile, rıza-i ilâhî yolunda, ahirete müteallik işlerde kardeşleri adedince ruhları olduğundan, biri ölse, "Diğer ruhlarım sağlam kalsınlar. Zira o ruhlar her vakit sevapları bana kazandırmakla manevî bir hayatı idame ettiklerinden, ben ölmüyorum" diyerek, ölümü gülerek karşılar. Ve "O ruhlar vasıtasıyla sevap cihetinde yaşıyorum, yalnız günah cihetinde ölüyorum" der, rahatla yatar.

ahiret: öteki âlem.
cihet: yön.
dava: takip edilen fikir, iddia.
delil: bir meseleyi ispata yayan şey, bürhan.
düstur: kural, prensip.
fert: kişi.
güya: sanki.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, gerçek.
hakikî: gerçek.
haşiye: dipnot.
hizmet-i ilmiye ve diniye: ilim ve din hizmeti.

idame: devam ettirme.
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ispat: doğruyu delil gösterek meydana koyma.
ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, birleşme.
ittihat: birleşme.
kıymet: değer.
kuvvet-i manevîye: manevî kuvvet.
manevî: manaya ait.

medar: kaynak.
menfaat: fayda, yararlanılan şey.
mukabil: karşılık.
mühim: önemli.
müteallik: ilgili, alâkalı.
müttehit: ittihat eden, birleşmiş, birlik olmuş.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
rıza-i ilâhî: Allah rızası, Allah'ın hoşnutluğu.
sair: diğer, başka.
samimî: içten, candan, gönül-

den.
samimiyet: samimîlik, içtenlik.
siper: sığınak, korunak.
sır: gizli hakikat.
sırr-ı ihlâs: Allah rızası için iş yapma hakikati.
sırr-ı uhuvvet-i hakikîye: hakikî kardeşlik sırrı.
şahadet: şahitlik.
tarz: biçim, suret.
tesanüt: dayanışma.
vasıta: aracı.
vukuat-ı tarihiye: tarihî hâdise-ler.
zira: fakat.

sekiz senede yüz derece fazla edildi. Hâlbuki, kendi memleketimde ve İstanbul'da, burada benimle çalışan kardeşlerimden yüz, belki bin derece fazla yardımcılarım varken, burada ben yalnız, kimsesiz, garip, yarım ümmî; insafsız memurların tarassudat ve tazyikatları altında, yedi sekiz sene sizinle ettiğim hizmet, yüz derece eski hizmetten fazla muvaffakiyeti gösteren manevî kuvvet, sizlerdeki ihlâstan geldiğine kat'iyen şüphem kalmadı.

Hem itiraf ediyorum ki, samimî ihlâsınızla, şan ve şeref perdesi altında nefsimi okşayan riyadan beni bir derece kurtardınız. İnşallah tam ihlâsa muvaffak olursunuz, beni de tam ihlâsa sokarsınız.

Bilirsiniz ki, Hazret-i Ali (r.a.), o mu'cizevari kerame-tiyle ve Hazret-i Gavs-ı Azam (k.s.) o harika keramet-i gaybiyesiyle, sizlere bu sır-ı ihlâsa binaen iltifat ediyorlar. Ve himayetkârâne teselli verip hizmetinizi manen alkışlıyorlar. Evet, hiç şüphe etmeyiniz ki, bu teveccühleri ihlâsa binaen gelir. Eğer bilerek bu ihlâsı kırsanız, onların tokadını yersiniz. Onuncu Lem'adaki şefkat tokatlarını tahattur ediniz.

Böyle manevî kahramanları arkanızda zahîr, başınızda üstat bulmak isterseniz, ¹ وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ sırrıyla ihlâs-ı tamını kazanınız. *Kardeşlerinizin nefislerini nefsinize şerefte, makamda, teveccühte, hatta menfaat-i maddiye gibi nefsin hoşuna giden şeylerde tercih ediniz. Hatta, en lâtif ve güzel bir hakikat-i imaniyeyi muhtaç bir mü'mine*

1. Onları kendi nefislerine tercih ederler. (Haşır Suresi: 9.)

binaen: -den dolayı.

Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.

hakikat-i imaniye: imana ait hakikat.

harika: olağanüstü.

himayetkârâne: korumaya çalışarak, himaye ederek.

ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık bekleme-kis-zin, sırf Allah rızası için yapma.

ihlâs-ı tam: tam ihlâs.

iltifat: ilgi gösterme, gönülü hoş etme, teveccüh etme.

insafsız: hakkı kabul etmeme, adaletsizlik.

İnşallah: Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.

itiraf: kabahatini gizlemeyip söylemek.

kat'iyen: kesin olarak.

keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler.

keramet-i gaybiye: gaypla ilgili keramet, istikbal ile alakalı keramet.

lâtif: hoş, güzel.

lem'a: parlı.

makam: mevki, yer.

manen: mana itibarıyla, manaca.

manevî: manaya ait.

menfaat-i maddiye: maddî menfaat.

mu'cizevari: mu'cize gibi.

muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç

çinde bulunan.

muvaffak: başarılı.

muvaffakiyet: başarı, başarılı olma.

mü'min: iman eden, inanan.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.

riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.

samimî: içten, candan, gönül-

den.

sır: gizli hakikat.

sır-ı ihlâs: ihlâs sırrı.

şan: şöret, ün.

şeref: manevî büyüklük, yü-
seklik, yücelik.

şüphe: tereddüt, kuşku.

tahattur: hatırlama, hatıra
getirme.

tarassudat: gözlemeler, gö-
zetmeler.

tazyikat: tazyikler, baskılar,
zorlamalar.

tercih: bir şeyi diğerlerinden
üstün tutma, öne alma.

teselli: avutma, güzel sözler
söyleyerek rahatlatma.

teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi

ümmî: okuma yazma bilme-
yen, tahsil görmemiş.

zahîr: yardımcı.

bildirmek ki, en masumâne, zararsız bir menfaattir; mümkünse, nefsinize bir hodgâmlık gelmemek için, istemeyen bir arkadaş ile yaptırması hoşunuza gitsin. Eğer “Ben sevap kazanayım, bu güzel meseleyi ben söyleyeyim” arzunuz varsa, çendan onda bir günah ve zarar yoktur; fakat mabeyninizdeki sırr-ı ihlâsa zarar gelebilir.

DÖRDÜNCÜ DÜSTURUNUZ

Kardeşlerinizin meziyetlerini şahıslarınızda ve faziletlerini kendinizde tasavvur edip, onların şerefleriyle şakirâne iftihar etmektir.

Ehl-i tasavvufun mabeyninde *fenâfişşeyh*, *fenâfirresul* ıstılahatı var. Ben sofi değilim. Fakat onların bu düsturu, bizim meslekte *fenâfilihvan* suretinde güzel bir düsturdur. Kardeşler arasında buna *tefânî* denilir. Yani, birbirinde fânî olmaktır. Yani, kendi hissiyat-ı nefsanîyesini unutup, kardeşlerinin meziyyat ve hissiyatıyla fikren yaşamaktır.

Zaten *mesleğimizin esası uhuvvettir*. Peder ile evlât, şeyh ile mürit mabeynindeki vasıta değildir. Belki hakikî kardeşlik vasıtalarıdır. Olsa olsa bir üstatlık ortaya girer. *Mesleğimiz haliliye olduğu için, meşrebimiz hıllettir*. Hıllet ise, en yakın dost ve en fedakâr arkadaş ve en güzel takdir edici yoldaş ve en civanmert kardeş olmak iktiza eder. Bu hilletin üssülesası, samimî ihlâstır. Samimî ihlâsı kıran adam, bu hilletin gayet yüksek kulesinin başından sukut eder. Gayet derin bir çukura düşmek ihtimali var; ortada tutunacak yer bulamaz.

arzu: aşırı istek, heves.
civanmert: sözünde sağlam, iyilik sever, kahraman.
çendan: gerçi.
düstur: kaide, kural, prensip.
ehl-i tasavvuf: kalbini dünyanın geçici heveslerinden arındırıp Allah'ın sevgisiyle yaşayan kimseler.
esas: asıl, temel.
evlât: çocuklar.
fânî: yok olma.
fazilet: kişiyi ahlâklı, iyi hareket etmeye yöneltten manevî

kuvvet, erdem.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fenâfilihvan: kardeşlerinde fânî olmak, kardeşlerinin sevinçleriyle sevinip acılarıyla üzülmek derecesinde onlarla bütünleşmek.
fenâfirresul: bütün varlığını Hz. Peygamberin şahsiyetine feda etmek, fenâ etmek.
fenâfişşeyh: bütün manevî kemalâtını şeyhin manevî

şahsiyetinden almak manasındaki tabir.
fikren: fikir ile, düşünerek.
gayet: son derece.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
hakikî: gerçek.
haliliye: samimî dostluk ve kardeşlik.
hillet: samimî dostluk.
hissiyat: hisler, duygular.
hissiyat-ı nefsanîye: nefse ait duygular.
hodgâm: kendi keyfini düşü-

nen, bencil.
iftihar: övünme.
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihhtimal: olabilirlik.
iktiza: lâzım gelme, gerekme.
ıstılahat: ıstılahlar, her hangi bir ilim dalına ait kelimeler, tabirler.
mabeyn: ara.
masumâne: günahsızca, suçsuz olarak.
menfaat: fayda, çıkar, yarar.
mesele: önemli konu.
meslek: tutulan yol.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır.
meziyet: bir kişiyi başkalarından ayıran veya yücelten vasıf, üstünlük vasfı.
meziyyat: meziyetler, güzel ahlâk ve huylar.
mürit: tarikat öğrencisi, bir şeyhe bağlı kişi.
nefis: insanın içinde bulunan ve kötülüğü isteyen hayvanî bir duygu.
peder: baba.
samimî: içten, candan, gönülden.
sevap: mükâfat.
sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı.
sofi: tasavvuf erbabı, mutasavvıf.
sukut: aşağı düşme.
suret: biçim, tarz.
şahıs: insanın kendi varlığı, nefis, zat.
şakirâne: şükür edercesine, şükretmek suretiyle.
şeref: manevî büyüklük, yükseklik, yücelik.
şeyh: bir tarikatte en üst mertebeye ulaşmış kimse, bir tekke veya zaviyede ders veren ve müntleri bulunan kimse.
takdir: değer verme.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama.
tefânî: birbirinde fânî olma, fikren arkadaşının meziyet ve hissiyatı ile yaşama.
uhuvvet: kardeşlik.
üssülesas: hakikî sağlam temel.
vasıta: araç, aracı.
yoldaş: yol arkadaşı.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
Cadde-i kübra-i Kur'âniye: Kur'an'ın büyük ve geniş, sağlam caddesi.

daima: her vakit, sürekli.

daire-i kudsiye: mukaddes, muazzaz daire.

desise: hile, oyun.

ehl-i hakikat: hakikati arzular, gerçeği bulup onun peşinden gidenler; Allah adamı.

ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kişiler.

emel: ümit, arzu.

esas: asıl, temel.

Ev kemâ kâl: söylediği gibi.

fânî: geçici.

farazi: var sayılarak.

farz: saymak, öyle kabul etmek.

fevaid: menfaatler, faydalar.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.

hayali: hayalle ilgili, gerçek olmayan.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmet-i.

ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.

ihimal: olabirlik.

iman: inanma, itikat.

İnşaallah: Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.

izale: giderme.

kabir: mezar.

Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerim.

menşe: esas, kaynak.

meslek: gidiş, tutulan yol.

muhafaza: koruma.

müessir: tesir eden, tesirli.

mülâhaza: düşünme, tefekkür.

müteessir: teessüre kapılan, hüznü, kederli.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.

nur: parıltı, ışıık.

rabta: bağlılık.

rabta-i mev: ölümünü düşünme-

Evet, yol iki görünüyor. Cadde-i kübra-i Kur'âniye olan şu mesleğimizden şimdi ayrılanlar, bize düşman olan dinsizlik kuvvetine bilmeyerek yardım etmek ihtimali var. İnşaallah, Risale-i Nur yoluyla Kur'an-ı Mu'cizülbeyan'ın daire-i kudsiyesine girenler, daima nura, ihlâsa, imana kuvvet verecekler ve öyle çukurlara sukut etmeyeceklerdir.

Ey hizmet-i Kur'âniyede arkadaşlarım!

İhlâsı kazanmanın ve muhafaza etmenin en müessir bir sebebi, rabta-i mevttir. Evet, ihlâsı zedeleyen ve riyaya ve dünyaya sevk eden tûl-i emel olduğu gibi, riyadan nefret veren ve ihlâsı kazandıran, rabta-i mevttir. Yani, ölümünü düşünüp, dünyanın fânî olduğunu mülâhaza edip, nefsin desiselerinden kurtulmaktır.

Evet, ehl-i tarikat ve ehl-i hakikat, Kur'an-ı Hakîmin ² **كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ۖ إِنَّكَ مَيِّتٌ وَأَنْتُمْ مَيِّتُونَ** ¹ gibi ayet-

lerinden aldığı dersle, rabta-i mevti sülûklarında esas tutmuşlar; tûl-i emelin menşei olan tevehhüm-i ebediyeti o rabta ile izale etmişler. Onlar farazî ve hayalî bir surette kendilerini ölmüş tasavvur ve tahayyül edip ve yıkanıyor, kabre konuyor farz edip, düşünme düşünme, nefsi emmare o tahayyül ve tasavvurdan müteessir olup, uzun emellerinden bir derece vazgeçer. Bu rabitanın fevaidi pek çoktur. Hadiste ³ **أَكْثَرُوا ذِكْرَ هَادِمِ اللَّذَاتِ** (ev kemâ kâl) yani,

“Lezzetleri tahrip edip acılaştıran ölümü çok zikrediniz” diye bu rabıtayı ders veriyor.

1. Her nefis ölümü tadıcıdır. (Âl-i İmran Suresi: 185; Enbiya Suresi: 35; Ankebut Suresi: 57.)

2. Muhakkak ki sen de öleceksin, onlar da ölecekler. (Zümer Suresi: 30.)

3. Tirmizî, Züht: 4, Kıyamet: 26; Neseî, Cenaiz: 3; İbni Mâce, Züht: 31.)

rek dünyanın fânî olduğunu mülâhaza etmekle nefsin desiselerinden kurtulma.

riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyezsizlik.

sevk: önüne katıp sürme.

sukut: aşağı düşme.

suret: biçim, görünüş.

sülûk: nefsi düzeltmek ve

vuslata ermek amacıyla tasavvuf yoluna girme, bu yolun gerektirdiği şartları, edep ve rükünleri yerine getirmeye başlama.

tahayyül: hayale getirme, zihinde canlandırma.

tahrip: harap etme, yıkma.

tasavvur: bir şeyi zihinde se-

killendirme, tasarlama.

tevehhüm-i ebediyet: ebedî zannetme, sonsuz yaşama zannı.

tûl-i emel: dünya hayatının kısa ve geçiciliğine rağmen dünyaya ait işlere karşı gösterilen aşırı arzu, istek.

zikir: anma, hatıra getirme.

Fakat mesleğimiz tarikat olmadığı, belki hakikat olduğu için, bu rabıtayı, ehl-i tarikat gibi farazî ve hayalî suretinde yapmaya mecbur değiliz. Hem meslek-i hakikate uygun gelmiyor. Belki, akıbeti düşünmek suretinde müstakbeli zaman-ı hâzıra getirmek değil, belki hakikat noktasında zaman-ı hâzırdan istikbale fikren gitmek, nazaran bakmaktır. Evet, hiç hayale, faraza lüzum kalmadan, bu kısa ömür ağacının başındaki tek meyvesi olan kendi cenazesine bakabilir. Onunla yalnız kendi şahsının mevtini gördüğü gibi, bir parça öbür tarafa gitse asrının ölümünü de görür; daha bir parça öbür tarafa gitse dünyanın ölümünü de müşahade eder, ihlâs-ı etemme yol açar.

İkinci sebep, iman-ı tahkikînin kuvvetiyle ve marifet-i Sâniî netice veren masnuattaki tefekkür-i imanîden gelen lemaat ile bir nevi huzur kazanıp, Hâlık-ı Rahîm'in hazır, nazır olduğunu düşünüp, Ondan başkasının teveccühünü aramayıp, huzurunda başkalarına bakmak, medet aramak o huzurun edebine muhalif olduğunu düşünmekle o riyadan kurtulup ihlâsı kazanır.

Her ne ise, bunda çok derecat, meratip var. Herkes kendi hissesine göre ne kadar istifade edebilse o kadar kârdır. Risale-i Nur'da riyadan kurtaracak, ihlâsı kazandıracak çok hakaik zikredildiğinden, ona havale edip burada kısa kesiyoruz.

İhlâsı kıran ve riyaya sevk eden pek çok esbaptan iki üçünü muhtasaran beyan edeceğiz.

akıbet: son.
asır: yüzyıl.
beyan: anlatma, izah.
cenaze: insan ölüsü.
derecat: dereceler.
edep: terbiye, güzel ahlâk.
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.
esbap: nedenler, sebepler.
faraza: farz etme, var sayma.
farazî: farz etme esasına dayanan, zan ve tahmin edilen.

fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakikat: gerçek.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
havale: başka yere bırakma.
hayali: hayalle ilgili, gerçek olmayan.
hâzır: huzurda olan.
hisse: pay.
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir

ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihlâs-ı etem: tam ve mükemmel ihlâs.
iman-ı tahkikî: inandığı şeylerin aslını, esasını bilerek inanma.
istifade: faydalanma.
istikbal: gelecek zaman.
lemaat: panlıtlar, parlayışlar.
lüzum: gerekme, gereklilik.
marifet-i Sâni: eşyayı tam bir hüner ve sanatla vücuda geti-

ren sanatkârın marifeti.

masnuat: sanatla yapılmış şeyler.

meccur: zorunlu.

medet: inayet, yardım.

meratip: mertebeler.

meslek: gidiş, tutulan yol.

meslek-i hakikat: hak ve hakikat

mesleği, yolu.

mevt: ölüm.

muhalif: karşıt, zıt.

muhtasaran: muhtasar olarak, kısa olarak, özet olarak.

müstakbel: gelecek zaman.

müşahade: bir şeyi gözle görme, seyretme.

nazaran: bakarak.

nazır: nezaret eden, bakan, .

netice: sonuç.

nevi: çeşit, tür.

rabıta: bağlılık.

riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.

sevk: sürme.

suret: biçim, tarz.

şahıs: kendi varlığı, nefis, zat.

tarikat: Allah'a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde müridin takip

edeceği terbiye usul ve yolu, seyyir ü sülûk sırasında tutulan yol.

tefekkür-i imani: iman gözlüğüyle bakıp tefekkür etmek.

teveccüh: yönelme.

zaman-ı hâzıra: şimdiki zaman.

zikir: anma.

BİRİNCİSİ: Menfaat-i maddiye cihetinden gelen rekabet, yavaş yavaş ihlâsı kırar. Hem netice-i hizmeti de zedeler. Hem o maddî menfaati de kaçıır.

Evet, hakikat ve ahiret için çalışanlara karşı bu millet bir hürmet ve bir muavenet fikrini daima beslemiş. Ve bilfiil onların hakikat-i ihlâslarına ve sadıkane olan hizmetlerine bir cihette iştirak etmek niyetiyle, onların hacat-ı maddiyelerinin tedarikiyle meşgul olup vakitlerini zayi etmemek için, sadaka ve hediye gibi maddî menfaatlerle yardım edip hürmet etmişler. Fakat bu muavenet ve menfaat istenilmez, belki verilir. Hem kalben arzu edip muntazır kalmakla, lisan-ı hâl ile dahi istenilmez. Belki ummadığı bir hâlde verilir. Yoksa ihlâsı zedelenir.

Hem ¹ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا¹ ayetinin nehyine yanaşır, ameli kısmen yarar.

İşte bu maddî menfaati arzu edip muntazır kalmak, sonra nefis-i emmare, hodgâmlık cihetiyle, o menfaati başkasına kaptırmamak için, hakikî bir kardeşine ve o hususî hizmette arkadaşına karşı bir rekabet damarı uyandırır. İhlâsı zedelenir, hizmette kudsiyeti kaybeder, ehl-i hakikat nazarında sakil bir vaziyet alır. Ve maddî menfaati de kaybeder.

Her ne ise, bu hamur çok su götürür. Kısa kesip, yalnız, hakikî kardeşlerimin içinde sırr-ı ihlâsı ve samimî ittifakı kuvvetleştirecek iki misal söyleyeceğim.

Birinci Misal: Ehl-i dünya, büyük bir servet ve şiddetli bir kuvvet elde etmek için, hatta bir kısım ehl-i siyaset

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

amel: fiil, iş.

arzu: aşırı istek, heves.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

bilfiil: kendi çalışması ile.

cihet: yön.

daima: sürekli, her zaman.

ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.

ehl-i hakikat: hakikati arzulanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler.

ehl-i siyaset: siyaset adamları, politikaçılar.

hacat-ı maddiye: maddî ihtiyaçlar.

hakikat: gerçek.

hakikat-i ihlâs: ihlâsın gerçeği, özü, hakikati.

hakiki: gerçek.

hediye: karşılıksız olarak verilen şey, armağan.

hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil.

hususî: özel.

hürmet: riayet, ihtiram.

ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.

iştirak: ortak olma.

ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, birleşme.

kalben: kalp ile, kalpten, samimî, içten.

kısım: parça, takım.

kısmen: kısmî olarak.

kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, yücelik.

lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.

maddî: madde ile alakalı, para, mal v.b. şeylerle ilgili.

1. Benim ayetlerimi az bir dünya menfaatıyla değiştirmeyin. (Bakara Suresi: 41.)

menfaat: fayda.

menfaat-i maddiye: maddî menfaat.

meşgul: ilgilenme, uğraşma.

misal: örnek.

muavenet: yardım.

muntazır: bekleyen, gözeten.

nazar: bakış, dikkat.

nefis-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.

nehiy: yasaklama, menetme.

netice-i hizmet: yapılan bir hizmetin neticesi.

rekabet: rakip olma hâli, aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma, yarış.

sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.

sadıkane: sadık olarak, doğru bir şekilde.

sakil: ağır, sıkıntı veren, sıkıntılı.

samimî: içten, candan, gönülden, kalbî.

sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı.

tedarik: hazırlama, elde bulundurma, sağlama.

vakit: zaman.

vaziyet: durum.

zayi: elden çıkma, ziyan olma.

ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyenin mühim amilleri ve komiteleri, iştirak-i emval düsturunu kendilerine rehber etmişler. Bütün sû-i istimalât ve zararlarıyla beraber, harika bir kuvvet, bir menfaat elde ediyorlar. Hâlbuki, iştirak-i emvalin, çok zararlarıyla beraber, iştirakle mahiyeti değişmez. Her birisi umuma gerçi bir cihette ve nezarete malik hükmündedir; fakat istifade edemez.

Her ne ise, bu iştirak-i emval düsturu a'mal-i uhreviye ye girse, zararsız azîm menfaate medardır. Çünkü bütün emval, o iştirak eden her bir ferдин eline tamamen geçmesinin sırrını taşıyor. Çünkü, nasıl ki dört beş adamdan, iştirak niyetiyle biri gaz yağı, biri fitil, biri lâmba, biri şişe, biri kibrit getirip lâmbayı yaktılar. Her biri tam bir lâmbaya malik oluyor. O iştirak edenlerin her birinin bir duvarda büyük bir âyinesi varsa, her birinin noksansız, parçalanmadan, birer lâmba, oda ile beraber âyinesine girer. Aynen öyle de, emval-i uhreviyede sırr-ı ihlâs ile iştirak ve sırr-ı uhuvvet ile tesanüt ve sırr-ı ittihat ile teşrikü'l-mesai, o iştirak-i a'malden hâsıl olan umum yekûn ve umum nur her birinin defter-i a'maline bitamamiha gireceği, ehl-i hakikat mabeyninde meşhut ve vakidir. Ve vüs'at-i rahmet ve kerem-i İlâhînin muktezasıdır.

İşte, ey kardeşlerim! Sizleri inşaallah menfaat-i maddiye rekabete sevk etmeyecek. Fakat menfaat-i uhreviye noktasında bir kısım ehl-i tarikat aldandıkları gibi, sizin de aldanmanız mümkündür. Fakat şahsî, cüz'î bir sevap nerede, mezkûr misal hükmündeki iştirak-i a'mal noktasında tezahür eden sevap ve nur nerede?

a'mal-i uhreviye: ahirete ait iş, hareket ve ibadetler.
amil: idareci, vali.
azîm: büyük, yüce.
bitamamiha: tamamen, bütünüyle.
cihet: yön.
cüz'i: az, küçük.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydıldığı defter.
düstur: kaide, kural, prensip.
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun

peşinden gidenler.

ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.
emval: mallar.
emval-i uhreviye: uhrevî mal ve servet.
fert: birey.
fitil: mum, kandil ve lâmbada yağı emerek yanmayı sağlayan bükülmüş ip veya bez parçası.
harika: olağanüstü.

hâsıl: meydana gelen, ortaya çıkan.

hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.

hükümünde: değerinde, yerinde.

istifade: faydalanma.

iştirak: ortak olma.

iştirak-i a'mal: aynı işe, çalışmaya iştirak etmek, katılmak.

iştirak-i emval: mal ortaklığı.

kerem-i İlâhî: İlâhî lütuf ve ikramlar.

kısım: parça, takım.

komite: encümen, hey'et.

kuvvet: güç, kudret.

mabeyn: ara.

mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati, iç yüzü, nitelik.

malik: sahip.

medar: sebep, vesile.

menfaat: fayda.

menfaat-i maddiye: maddî menfaat.

menfaat-i uhreviye: ahirete ait menfaat, fayda.

meşhut: görünen, şahadet edilen

mezkûr: zikredilen, anılan.

misal: örnek.

mukteza: ihtiza eden, gereken, lâzım gelen.

mühim: önemli.

mümkün: olabilir.

nezaret: gözetme.

noksan: eksiklik.

nokta: yön, cihet.

nur: aydınlık, parlıtı, ışık.

rehber: kılavuz.

rekabet: rakip olma hâli, birbirini çekememe.

sevap: mükâfat.

sevk: sürme.

sır: gizli hakikat.

sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı.

sırr-ı ittihat: ittihat sırrı, birleşme sırrı.

sırr-ı uhuvvet: kardeşlik sırrı.

sû-i istimalât: kötü kullanmalar.

şahsî: şahısla ilgili, hususî.

tamamen: bütünü.

tesanüt: dayanışma.

teşrikü'l-mesai: ortak beraber çalışma.

tezahür: ortaya çıkma, meydana çıkma.

umum: bütün.

vaki: vukua gelen, olan.

vüs'at-i rahmet: İlâhî rahmet ve merhametin genişliği, büyüklüğü.

yekûn: toplam.

âyine: ayna.
azîm: büyük, yüce.
bedel: karşılık.
cihet: yön.
cüz'î: az, küçük.
destan: dillerde dolaşan ünlü öykü.
düstur: kaide, kural, prensip.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.
ehl-i sanat: sanatla uğraşanlar.
fazl-ı ilâhî: Allah'ın lütfu, ihsanı.
ferdî: şahsî.
gayet: son derece.
hâdis: olay.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hubb-i câh: makam mevki sevgisi.
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
in'ikâs: aksetme, yansıma.
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.
iştigal: bir iş işleme, bir işle uğraşmak.
iştirak-i sanat: bir sanat eserinin iş bölümü yapılarak ortaya konulması.
ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, birleşme.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
kesif: şeffaf olmayan.
kıyas: karşılaştırma.
malik: sahip.
mâni: engel.
meleke: bir işi uzun süre tekrarlayarak elde edilen el alışkanlığı ve ustalık, yatkınlık.
meşgul: ilgilenme, uğraşma.
misal: örnek.

İkinci Misal: Ehl-i sanat, netice-i sanatı ziyade kazanmak için, iştirak-i sanat cihetinde mühim bir servet elde ediyorlar. Hatta dikiş iğneleri yapan on adam, ayrı ayrı yapmaya çalışmışlar. O ferdî çalışmanın, her günde yalnız üç iğne, o ferdî sanatın meyvesi olmuş. Sonra, teşri-kü'l-mesai düsturuyla on adam birleşmişler. Biri demir getirip, biri ocak yandırıp, biri delik açar, biri ocağa sokar, biri ucunu sivriltilir, ve hakeza... Her birisi iğne yapmak sanatında yalnız cüz'î bir işle meşgul olup, iştigal ettiği hizmet basit olduğundan vakit zayi olmayıp, o hizmette meleke kazanarak, gayet sür'atle işini görmüş. Sonra, o teşrik-i mesai ve taksimü'l-a'mal düsturuyla olan sanatın semeresini taksim etmişler. Her birisine bir günde üç iğneye bedel üç yüz iğne düştüğünü görmüşler. Bu hâdis, ehl-i dünyanın sanatkârları arasında, onları teşrik-i mesaiye sevk etmek için dillerinde destan olmuştur.

İşte, ey kardeşlerim! Madem umur-ı dünyeviyede, ke-sif maddelerde böyle ittihat, ittifak ile neticeler, böyle azîm yekûn faydalar verir. Acaba, uhrevî ve nuranî ve te-cezzi ve inkısama muhtaç olmayarak ve fazl-ı ilâhî ile her birisinin âyinesine umum nur in'ikâs etmek ve her biri umumun kazandığı misil sevaba malik olmak, ne kadar büyük bir kâr olduğunu kıyas edebilirsiniz. Bu azîm kâr, rekabetle ve ihlâssızlıkla kaçınılmaz!

İHLÂSİ KIRAN İKİNCİ MÂNÎ: Hubb-i câhtan gelen şöhretperestlik saikasıyla ve şan ve şeref perdesi altında teveccüh-i ammeyi kazanmak, nazar-ı dikkati

misil: kat.
muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan.
mühim: önemli.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
netice: sonuç.
netice-i sanat: sanatın neticesi.
nur: parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı.
rekabet: rakip olma hâli, aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma.
saika: sevk eden, sürükleyen,

sebep.
sanatkâr: sanatla uğraşan.
semere: meyve, netice.
sevap: mükâfat.
sevk etme: sürme, yönlendirme.
sür'at: çabukluk, hızlilik.
şan: şöret, ün.
şeref: manevî büyüklük, yücelik, yücelik.
şöhretperest: şöret düşkü-nü, şörete çok önem veren.
taksim: bölme, paylaşırma.
taksimü'l-a'mal: iş bölümü.

tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme.
teşrikü'l-mesai: ortak beraber çalışma, birlikte çalışmak.
teveccüh-i amme: herkesin ilgisi ve sevgisi.
uhrevî: ahirete dair.
umum: bütün.
umur-ı dünyevîye: dünyevî işler, emirler.
yekûn: toplam.
zayi: elden çıkma, ziyan olma.
ziyade: fazlasıyla.

kendine celp etmekle enaniyeti okşamak ve nefs-i emmareye bir makam vermektir ki, en mühim bir maraz-ı ruhî olduğu gibi, “şirk-i hafî” tabir edilen riyakârlığa, hodfuruşluğa kapı açar, ihlâsı zedeler.

Ey kardeşlerim! Kur’ân-ı Hakîm’in hizmetindeki mesleğimiz hakikat ve uhuvvet olduğu ve uhuvvetin sırrı, şahsiyetini kardeşler içinde fânî edip **(HAŞİYE)** onların nefislerini kendi nefsine tercih etmek olduğundan, mabeynimizde bu nevi hubb-i câhtan gelen rekabet tesir etmemek gerektir. Çünkü mesleğimize bütün bütün münafidir. Madem kardeşlerin şerefi umumiyetle her ferde ait olabilir; o büyük şeref-i manevîyi şahsî, hodfuruşâne, rekabetkârâne, cüz’î bir şerefe ve şöhrete feda etmek, Risale-i Nur şakirtlerinden yüz derece uzak olduğu ümidindeyim.

Evet, Risale-i Nur Şakirtlerinin kalbi, akli, ruhu böyle aşağı, zararlı, süflî şeylere tenezzül etmez. Fakat herkeste nefs-i emmare bulunur. Bazı da hissiyat-ı nefsiye damarlara ilişir, bir derece hükmünü kalp, akıl ve ruhun rağmına olarak icra eder. Sizlerin kalp ve ruh ve aklınızı ittiham etmem. Risale-i Nur’un verdiği tesire binaen itimat ediyorum. Fakat nefis ve heva ve his ve vehim bazen aldatıyorlar. Onun için bazen şiddetli ikaz olunuyorsunuz. Bu şiddet, nefis ve heva ve his ve vehme bakıyor; ihtiyatlı davranınız.

HAŞİYE: Evet, bahtiyar odur ki, kevser-i Kur’ânîden süzülen tatlı, büyük bir havuzu kazanmak için, bir buz parçası nev’indeki şahsiyetini ve enaniyetini o havuz içine atıp eritendir.

bahtiyar: tâlî’li, mutlu.
binaen: -den dolayı.
celp: çekme, kendine çekmek.
cüz’î: az, küçük.
enaniyet: kendini beğenme, bencilik, egoistlik.
fânî: ölümlü, geçici.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fert: şahıs, kişi.
hakikat: gerçek.
haşîye: dipnot.
heva: arzu, nefsin zararlı ve

günah olan arzuları.
hissiyat-ı nefsiye: nefsanî his ve duygular.
hodfuruşâne: övünerek, kendini beğendirmeye çalışarak.
hodfuruşluk: kendini beğendirmeye çalışma, övünme.
hubb-i câh: makam mevki sevgisi.
hüküm: karar, emir.
icra: yürütmeye, yapma.
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası

için yapma.
ihtiyât: tedbirli hareket etme.
ikaz: uyarma.
itimat: güvenme.
ittihâm: suç altında bulunma, töhmetli olma.
kevser-i Kur’ânî: Kur’ân pînanı.
Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur’ân.
mabeyn: ara.
makam: mevki.

maraz-i ruhî: ruhî, psikolojik rahatsızlık.
meslek: gidiş, tutulan yol.
mühim: önemli.
münafi: zıt, muhalif.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
nevi: çeşit, tür.
rağm: zıddına, tersine.
rekabet: rakip olma hâli, aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma.
rekabetkârâne: rekabet ederek.
riyakârlık: iki yüzlülük, sahtekârlık.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sır: gizli hakikat.
süflî: aşağılık, bayağı, adı.
şahsi: hususî.
şahsiyet: kişilik.
şakirt: talebe.
şeref: manevî büyüklük, yükseklik, yücelik.
şeref-i manevî: manevî şeref.
şirk-i hafî: gizli şirk, gizli küfür.
şöhret: ün, şan.
tabir: ifade.
tenezzül: inme, alçalma.
tercih: üstün tutma, öne alma.
tesir: etki.
uhuvvet: kardeşlik.
umumiyyet: umumîlik, genellik.
ümit: umut.
vehim: yanlış ve esassız düşünce, kuruntu.

âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.

azîm: büyük, yüce.

bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.

Cenab-ı Erhamürrahîmin: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.).

cihet: yön.

delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.

ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kişiler.

Esma-i Hüсна: Allah'ın güzel isimleri.

ğıptakârâne: ğıpta ederek, imrenerek.

hatar: tehlike.

havale: başka birine bırakma.

hırs-ı sevap: daha çok sevap kazanma hırsı.

hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil.

Hücumat-ı Site: altı hücum; şeytanın altı hücum ve desisesini alt üst eden bir Nur Risalesi.

ihlâs-ı tam: tam ihlâs.

ihtilâfât: ayrılıklar, anlaşmazlıklar.

istidat: kabiliyet, yetenek.

izah: açıklama yapma, bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma.

kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.

kudsî: mukaddes, kutlu, yüce.

mahdut: sınırlı.

makam: manevî mevki.

mâni: engel.

medar: sebep, vesile.

menfaat: fayda.

meslek: gidiş, tutulan yol.

muavin: yardımcı.

muvaffak: başarılı.

mühim: önemli.

mürşidâne: hakkı, hakikati, doğru yolu göstererek, mürşit gibi.

mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren.

müteaddit: çeşitli.

müzaheme: birbirine zahmet, sıkıntı verme.

namzet: aday.

netice: sonuç.

niyaz: yalvarma, yakarma, rica, dua.

peder: baba.

pederâne: babaya uygun şekilde, babaca.

Evet, eğer mesleğimiz şeyhlik olsaydı, makam bir olurdu veya mahdut makamlar bulunurdu. O makama müteaddit istidatlar namzet olurdu. ğıptakârâne bir hodgâmlık olabilirdi. Fakat mesleğimiz uhuvvettir. Kardeş kardeşe peder olamaz, mürşit vaziyetini takinamaz. Uhuvvetteki makam geniştir; ğıptakârâne müzahemeye medar olamaz. Olsa olsa, kardeş kardeşe muavin ve zahir olur, hizmetini tekmil eder. Pederâne, mürşidâne mesleklerdeki ğıptakârâne hırs-ı sevap ve ulüvv-i himmet cihetiyle çok zararlı ve hatarlı neticeler vücuda geldiğine delil, ehl-i tarikatin o kadar mühim ve azîm kemalâtları ve menfaatleri içindeki ihtilâfatın ve rekabetin verdiği vahim neticelerdir ki, onların o azîm, kudsî kuvvetleri bid'a rüzgârlarına karşı dayanamıyor.

ÜÇÜNCÜ MÂNİ: Korku ve tamâdır. Bu mâni diğer bir kısım mânilerle beraber Hücumat-ı Sittede tamamıyla izah edildiğinden, ona havale edip, Cenab-ı Erhamürrahîmîn'den bütün Esma-i Hüsnasını şefaatchi yapıp niyaz ediyoruz ki, bizleri ihlâs-ı tamme muvaffak eylesin. Âmin.

اللَّهُمَّ بِحَقِّ سُورَةِ الْإِخْلَاصِ اجْعَلْنَا مِنْ عِبَادِكَ الْمُخْلِصِينَ

1 الْمُخْلِصِينَ آمِينَ آمِينَ

2 سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

• • •

1. Allah'ım, Ihlâs Suresinin hakkı için bizi kendi iradesiyle ihlâslı olan ve Senin ihlâslı kıldığın kullarından eyle, âmin.

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

rekabet: rakip olma hâli, aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma.

şefaât: bir ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.

şeyh: bir tarikatte en üst

mertebeye ulaşmış kimse; bir tekke veya zaviyede ders veren ve müritleri bulunan kimse.

tamâ: hırs, aç gözlülük.

tekmil: tamamlama.

uhuvvet: kardeşlik.

ulüvv-i himmet: gayretin yüceliği.

vahim: ağır, sonu tehlikeli ve korkulu, dehşet verici.

vaziyet: durum.

vücut: varlık.

zahir: yardımcı, arka çıkan.

BİR KISIM KARDEŞLERİME HUSUSÎ BİR MEKTUPTUR

Yazıda usanan ve ibadet ayları olan Şuhur-i Selâsede sair evradı, beş cihetle ibadet sayılan ^(HAŞİYE) Risale-i Nur yazısına tercih eden kardeşlerime iki hadis-i şerifin bir nüktesini söyleyeceğim.

BİRİNCİSİ: ¹ يُوزَنُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ بِدِمَاءِ الشُّهَدَاءِ (ev kemâ

kâl). Yani, “Mahşerde ulema-i hakikatin sarf ettikleri mürekkep şehitlerin kanıyla muvazene edilir, o kıymette olur.”

İKİNCİSİ: ² مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فُسَادِ أُمَّتِي فَلَهُ أَجْرُ مَاءٍ شَهِيدٍ (ev kemâ kâl).

Yani, “Bid’aların ve dalâletlerin istilâsı zamanında sünnet-i seniye ve hakikat-i Kur’âniye temessük edip hizmet eden, yüz şehit sevabını kazanabilir.”

Ey tembellik damarıyla yazıdan usanan ve ey sofî meşrep kardeşler! Bu iki hadisin mecmuu gösterir ki, böyle zamanda hakaik-ı imaniye ve esrar-ı şeriat ve sünnet-i seniye hizmet eden mübarek, halis kalemlerden akan

HAŞİYE: Bu kıymetli mektupta Üstadımızın işaret ettiği beş nevi ibadetin kendilerinden izahını talep ettik. Aldığımız izah aşağıya yazılmıştır:

1. En mühim bir mücadele olan ehl-i dalâlete karşı manen mücadele etmektir.
2. Üstadına neşr-i hakikat cihetinde yardım suretiyle hizmet etmektir.
3. Müslümanlara iman cihetinde hizmet etmektir.
4. Kalemle ilmi tahsil etmektir.
5. Bazen bir saati bir sene ibadet hükmüne geçen tefekkürî olan ibadeti yapmaktır.

Rüşti, Hüsrev, Re’fet

1. İbni Hacer, 4:427; Müsnedü'l-Firdevs, 5:519; Gazalî, İhyau Ulûmiddin, 1:6; Münavi, Feyzü'l-Kadir, 6:466; Aclûnî, Keşfü'l-Hafa, 2:561; Süyutî, Camiü's-Sağir, no: 10026.
2. Müsnedü'l-Firdevs, 4:198; Cem'ü'l-Fevaid, 1:29; Feyzü'l-Kadir, h. No: 9171; Fethu'l-Kebir, 3:253; Münzirî, Tergip ve Terhip, 1:41; Taberânî, Mecmeu'l-Kebir, 1394; Ali bin Hüsamüddin, Müntehabatü Kenzü'l-Ummal, 1:100; Heysemî, Mecmaü'z-Zevaid, 7:282.

bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
ehl-i dalâlet: dinsizler.
esrar-ı Şeriat: şeriatın sırları.

ev kemâ kâl: söylediği gibi.
evrat: virtler, okunması âdet olan dinî dualar.
hadis: Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.
hadis-i şerif: Peygamberimiz-

den aktarılan sözlerin genel adı.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hakikat-i Kur'âniye: Kur'-ân'ın ifade ettiği hakikat.
halis: saf, samimî, her ameli-

ni, yalnız Allah rızası için işleyen.
haşiye: dipnot.
hususî: özel.
ibadet: kulluk.
istilâ: kaplama, yayılma.
izah: açıklama.
kısım: parça, takım.
kıymet: değer.
mahser: kıyamette ölümlerin dirilip toplanacakları yer.
manen: manevî olarak.
mecmu: toplam.
muvazene: mukayese, karşılaştırma.
mübarek: feyizli, bereketli.
mücadele: din için çalışma.
mühim: önemli.
mürekkep: yazı yazmada kullanılan sıvı madde.
neşr-i hakikat: hakikatin yayılması.
nevi: çeşit.
nükte: ince söz ve mana.
sair: diğer, başka.
sarf: harcama.
sevap: mükâfat.
sofimesrep: tasavvuf ehli, riyazet ve nefisle mücadele ile hakikate ermeye çalışan.
suret: biçim.
Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüce sünneti; yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
Şuhur-ı Selâse: Üç Aylar.
tahsil: ilim elde etme.
talep: istek.
tefekkürî: düşünceli olan.
temessük: yapışma, sanılma.
ulema-i hakikat: hakikat âlimleri.
Üstat: Bediüzzaman Said Nursî.

siyah nur veya âb-ı hayat hükmünde olan mürekkeplerin bir dirhemi, şühedanın yüz dirhem kanı hükmünde yevm-i mahşerde size fayda verebilir. Öyleyse onu kazanmaya çalışınız.

Eğer deseniz: “Hadiste âlim tabiri var. Bir kısmımız yalnız kâtibiz.”

Elcevap: Bir sene bu risaleleri ve bu dersleri anlayarak ve kabul ederek okuyan, bu zamanın mühim, hakikatli bir âlimi olabilir. Eğer anlamasa da, madem Risale-i Nur şakirtlerinin bir şahs-ı manevîsi var; şüphesiz o şahs-ı manevî bu zamanın bir âlimidir. Sizin kalemlerinizi ise, o şahs-ı manevînin parmaklarıdır. Kendi nokta-i nazarımda liyakatsiz olduğum hâlde, haydi, hüsn-i zannınıza binaen bu fakire bir üstatlık ve tebaiyet noktasında bir âlim vaziyetini verdiğinizden bağlanmışsınız. Ben ümmî ve kalemli olduğum için, sizin kalemlerinizi benim kalemim sayılır; hadiste gösterilen ecir alırsınız.

Said Nursî

âb-ı hayat: hayat suyu.

âlim: bilgin, ilim ile uğraşan.

binaen: -den dolayı.

dirhem: iki ile sekiz kilo arasında-ki bir ağırlık birimi.

ecir: sevap.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.

hakikat: gerçek.

hükmünde: değerinde, yerinde.

hüsn-i zan: bir kimse veya mesele hakkında güzel düşünceye sa-

hip olma.

kâtip: yazan, yazıcı.

liyakat: lâyık olma, ehliyet.

mühim: önemli.

mürekkep: yazı yazmada kullanılan sıvı madde.

nokta: yön, cihet.

nokta-i nazar: bakış açısı.

şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.

şakirt: talebe.

şüheda: şehitler.

tabir: ifade.

tebaiyet: tâbîlik, tâbi olma, uyma.

ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.

vaziyet: durum.

yevm-i mahşer: mahşer günü.

Yirmi İkinci Lem'a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Isparta'nın âdil valisine ve adliyesine ve zabıtasına, en mahrem ve en has ve halis kardeşlerime mahsus olarak, yirmi iki sene evvel Isparta'nın Barla nahiyesinde iken yazdığım gayet mahrem bu risaleciğimi, Isparta milletiyle ve hükûmetiyle alâkadarlığımı gösterdiği için takdim ediyorum. Eğer münasip görülse, yâ yeni veya eski harfle daktilo ile birkaç nüsha yazılsın ki, yirmi beş otuz senedir esrarımı arayanlar ve tarassut edenler de anlasınlar ki, gizli hiçbir sırrımız yok. Ve en gizli bir sırrımız işte bu risaledir, bilsinler.

Said Nursi

İşarat-ı Selâse

On Yedinci Lem'anın On Yedinci Notasının Üçüncü Meselesi iken, suallerinin şiddet ve şümulüne ve cevaplarının kuvvet ve parlaklığına binaen, Otuz Birinci Mektubun Yirmi İkinci Lem'ası olarak Lemaat'a karıştı. Lem'alar bu Lem'aya yer vermelidirler. Mahremdir, en has ve halis ve sadık kardeşlerimize mahsustur.

* Yirmi İkinci Lem'a, Isparta'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

lem'a: parlıt.
lemaat: lem'alar.
mahrem: gizli olan, herkesçe bilinmemesi gereken.
mahsus: bir kişiye has olan.
mesele: önemli konu.
millet: halk.
münasip: uygun.
nahiye: ilçeden küçük yerleşim birimi.
nota: işaret.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
risale: belli bir konuda yazılan kitap, kitapçık.
sadık: sadâkatlı, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
sual: soru.
şümul: kapsamlı olma.
takdim: arz etme, sunma.
tarassut: gözetme, takip etme.
tenzih etmek: kusur kondurmak, eksik ve noksandan uzak tutmak.
vali: bir ili idare eden birinci derecedeki mülki amir.
zabita: üniformalı kontrol ve güvenlik görevlisi.

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

âdil: adaletli olan.

adliye: mahkeme.

alâkadar: ilgili, münasebetli.

binaen: -den dolayı.

daktilo: yazı makinesi.

esrar: sırlar.

evvel: önce.

gayet: son derece.

halis: saf, samimi.

has: özel.

hükûmet: devlet.

işarat-ı selâse: üç işaret.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ

لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا¹

Bu mesele “Üç İşaret” tir.

BİRİNCİ İŞARET

Şahsıma ve Risale-i Nur’a ait mühim bir sual: Çoklar tarafından deniliyor ki, “Sen ehl-i dünyanın dünyasına karışmadığın hâlde, nedendir ki, her fırsatta onlar senin ahiretine karışıyorlar? Hâlbuki hiçbir hükümetin kanunu, târikü’l-dünya ve münzevilere karışmıyor.”

Elcevap: Yeni Said’in bu suale karşı cevabı sükûttur. Yeni Said, “Benim cevabımı kader-i İlâhî versin” der. Bununla beraber, mecburiyetle, emaneten istiare ettiği Eski Said’in kafası diyor ki:

Bu suale cevap verecek, Isparta vilâyetinin hükûmetidir ve şu vilâyetin milletidir. Çünkü bu hükümet ve şu millet, benden çok ziyade bu sualin altındaki mana ile alâkadardırlar. Madem binler efradı bulunan bir hükümet ve yüz binler efradı bulunan bir millet benim bedelime düşünmeye ve müdafaa etmeye mecburdur; ben neden lüzumsuz olarak müddeilerle konuşup müdafaa edeyim?

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

alâkadar: ilgili, alâkalı.

bedel: karşılık.

efrat: fertler.

ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahi-reti düşünmeyen.

emaneten: emanet olarak.

hâlbuki: oysa ki.

hükümet: devlet, yönetim.

istiare: bir kelimeyi konulduğu manada kullanmanın da caiz olmasıyla beraber, başka bir manada kullanma sanatı.

işaret: nişan, alâmet.

kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah’ın kader kanunu.

lüzumsuz: gereksiz.

mana: anlam.

mecbur: zorunlu olma.

mecburiyet: mecbur olma, zarurilik durumu, zorunluluk.

mesele: önemli konu.

müdafaa: savunma.

müddei: dava eden, iddia sahibi.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla.

Allah’a tevekkül edene Allah kâfidir. Allah emrini mutlaka gerçekleştirir. Allah her şeye bir ölçü takdir etmiştir. (Talâk Suresi: 3.)

mühim: önemli.

münzevi: inzivaya çekilen, herkesten uzaklaşıp yalnız yaşayan.

Rahman: sonsuz merhametle acıyan, esirgeyen, bütün varlıkların ilâhî olması sebebiyle hepsine genel anlamda merhametini yönelten, mer-

hametle bütün yaratıkları kuşatan Allah.

Rahîm: merhametli, acıyıp esirgeyen, özellikle mü’minlere rahmet eden, yaratıklarına hususi merhameti olan Allah.

sual: soru.

sükût: susma, konuşmama.

takdir: tayin etme, miktarı belirleme.

târikü’l-dünya: dünya işlerini bırakan.

tevekkül: Allah’a bırakma, Allah’a güvenme.

vilâyet: il.

ziyade: fazla.

Çünkü dokuz senedir ben bu vilâyetteyim, gittikçe daha ziyade dünyalarına arkamı çeviriyorum. Hiçbir hâlîm de mestur kalmamış. En gizli, en mahrem risalelerim dahi hükümetin ve bazı mebusların ellerine geçmiş. Eğer ehl-i dünyayı telâşa ve endişeye düşürecek dünyevî bir karışmak hâlîm ve karıştırmak teşebbüsüm ve fikrim ol saydı, bu vilâyet ve kazalardaki hükümet, dokuz sene dikkat ve tecessüs ettikleri hâlde ve ben de çekinmeyecek yanıma gelenlere esrarımı beyan ettiğim hâlde, hükümet bana karşı sükût edip ilişmediler. Eğer milletin ve vatanın saadetine ve istikbaline zarar verecek bir kabahatim varsa, dokuz seneden beri valisinden tut, köy karakol kumandanına kadar kendilerini mes'ul eder. Onlar kendilerini mes'uliyetten kurtarmak için, hakkımda habbe kubbe yapanlara karşı kubbeyi habbe yapıp beni müdafaa etmeye mecburdurlar. Öyle ise bu sualin cevabını onlara havale ediyorum.

Amma şu vilâyetin milleti, umumiyetle benden ziyade beni müdafaa etmek mecburiyetleri şundandır ki, bu dokuz senedir hem kardeş, hem dost, hem mübarek olan bu milletin hayat-ı ebediyesine ve kuvvet-i imaniyesine ve saadet-i hayatiyesine bilfiil ve maddeten tesirini gösteren yüzer risalelerle çalıştığımızı ve hiçbir dağdağa ve zarar, hiç kimseye o risaleler yüzünden gelmediği ve hiçbir garazkârâne tereşşuhât-ı siyasiye ve dünyeviye görülmediği ve lillâhilhamd şu Isparta vilâyeti, eski zamanın Şam-ı Şerifinin mübarekiyeti ve âlem-i İslâmın medrese-i umumîsi olan Mısır'ın Camiü'l-Ezher'i mübarekiyeti

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
beyan: anlatma, izah.
bilfiil: kendi çalışması ile.
Camiü'l-Ezher: Mısır'daki Ezher üniversitenin adı.
dağdağa: güdültü, patırtı.
dünyevî: dünyaya ait, dünya ile ilgili.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.
endişe: kaygı.
esrar: sırlar.
garazkârâne: garazkârlıklı,

düşmancasına.
habbe: tane.
havale: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hükümet: devlet, yönetim.
istikbal: gelecek zaman.
kabahat: çirkin hareket, uygunsuz iş.
kaza: ilçe.
kumandan: komutan.
kuvvet-i imaniye: iman kuvveti.

lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...
maddeten: maddî olarak.
mahrem: gizli olan, herkesçe bilinmemesi gereken.
mebus: milletvekili.
mecbur: zorunda kalma.
mecburiyet: zorunluluk.
medrese-i umumî: umuma ve her tarafa açık olan medrese.
mestur: gizli, perdeli.
mes'ul: sorumlu.
mes'uliyet: sorumluluk.

mübarek: feyizli, bereketli.
mübarekiyet: feyizlilik, bereketlilik.
müdafaa: savunma.
saadet: mutluluk.
saadet-i hayatiye: hayattaki mutluluk.
sual: soru.
sükût: susma, konuşmama.
Şam-ı Şerif: şerefli Şam şehri.
tecessüs: iç yüzünü araştırma, araştıncılık.
tereşşuhât-ı siyasiye ve dünyeviye: siyasi ve dünyevî belirtiler, arzular.
tesir: etki; iz bırakma.
teşebbüs: girişim.
umumiyet: umumîlik, genellik.
vilâyet: il.
ziyade: çok, fazla.

nev'inden, kuvve-i imaniye ve salâbet-i diniye cihetinde bir mübarekiyet makamını Risale-i Nur vasıtasıyla kazanarak bu vilâyette, imanın kuvveti lâkaytlığa ve ibadetin iştıyaki, sefahate hâkim olmasını ve umum vilâyetlerin fevkinde bir mezîyet-i dindarâneyi Risale-i Nur bu vilâyette kazandırdığından, elbette bu vilâyetteki umum insanlar, hatta faraza dinsizi de olsa, beni ve Risale-i Nur'u müdafaaya mecburdur. Onların çok ehemmiyetli müdafa hakları içinde, benim gibi vazifesini bitirmiş ve lillâhilhamd binlerle şakirtler, benim gibi bir âcizin yerinde çalışmış ve çalıştığı hengâmda, ehemmiyetsiz cüz'i hak-kım beni müdafaaya sevk etmiyor. Bu kadar binlerle dava vekilleri bulunan bir adam, kendi davasını kendi müdafa etmez.

İKİNCİ İŞARET

Tenkitkârâne bir suale cevaptır.

Ehl-i dünya tarafından deniliyor ki: “Sen neden bize küstün? Bir defa olsun hiç müracaat etmeyip sükût ettin. Bizden şiddetli şekva edip ‘Bana zulmediyorsunuz’ diyorsun. Hâlbuki bizim bir prensibimiz var, bu asrın muktezası olarak hususî düsturlarımız var. Bunların tatbikini sen kendine kabul etmiyorsun. Kanunu tatbik eden zalim olmaz. Kabul etmeyen isyan eder. Ezcümle, bu asr-ı hürriyette ve bu yeni başladığımız cumhuriyetler devrinde, müsavat esası üzerine tahakküm ve tagallübü kaldırmak düsturu bizim bir kanun-ı esasîmiz hükmüne geçtiği hâlde, sen kâh hocalık, kâh zahitlik suretinde teveccüh-i ammeyi

âciz: zayıf, güçsüz.

asır: yüzyıl.

asr-ı hürriyet: hürriyet asrı.

cihet: yön.

cumhuriyet: siyasî mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.

cüz'i: küçük.

dava: mahkeme.

düstur: kaide, kural, prensip.

ehemmiyet: önem.

ehemmiyetli: önemli.

ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.

esas: temel.

ezcümle: bu cümleden olarak.

faraza: farz edelim ki.

fevk: üst.

hâkim: hükmeden, hükmü altında tutan.

hengâm: zaman, sıra.

hususî: özel.

hükmüne: yerine.

iman: inanma, itikat.

isyan: başkaldırma, itaatsizlik.

iştıyak: şevklenme, çok fazla arz etme.

kâh: zaman olur, bazen.

kanun: yasa.

kanun-u esasî: ana yasa.

kuvve-i imaniye: imanın kuvveti.

lâkayt: ilgisiz.

lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...

makam: yer, mevki.

mecbur: zorunlu.

mezîyet-i dindarâne: dindarlık duygu ve vasıfları.

mukteza: iktiza eden, gereken.

mübarekiyet: feyizlilik, bereketlilik.

müdafa: savunma.

müracaat: başvurma.

müsavat: eşitlik.

nevi: çeşit, tür.

prensip: temel fikir, esas.

salâbet-i diniye: dinini ve dinin emirlerini korumak ve tatbik etmedeki ciddiyet ve sağlamlık.

sefahat: zevk, eğlence ve ya-

sak şeylere düşkünlük, sefihlik.

sevk: sürme, yönlendirme.

sual: soru.

suret: biçim, görünüş.

sükût: susma.

şakirt: talebe.

şekva: şikâyet, yakınma.

tagallüp: zorbalık, üstün gelme.

tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme.

tatbik: uygulama.

tenkitkârâne: tenkit ederce-

sine.

teveccüh-i amme: herkesin ilgisi ve sevgisi.

umum: bütün.

vasıta: aracılık.

vazife: görev.

vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden.

vilâyet: il.

zahit: dünyadan el etek çekmek.

zalim: zulmeden, haksızlık eden.

zulüm: haksızlık, eziyet.

kazanarak, nazar-ı dikkati kendine celp ederek, hükümetin nüfuzu haricinde bir kuvvet, bir makam-ı içtimai elde etmeye çalıştığın, zahir hâlin ve eski zamandaki macera-i hayatının delâletiyle anlaşılıyor. Bu hâl ise, şimdiki tabirle, burjuvaların müstebidâne tahakkümleri içinde hoş görünebilir. Fakat bizim tabaka-i avamın intibahıyla ve galebesiyle tezahür eden tam sosyalizm ve bolşevizm düsturları bizim daha ziyade işimize yaradığı için o sosyalizm düsturlarını kabul ettiğimiz hâlde, senin vaziyetin bize ağır geliyor. Prensiplerimize muhalif düşüyor. Onun için sana verdiğimiz sıkıntıdan şekvaya ve küsmeye hakkın yoktur.”

Elcevap: Hayatı içtimaiye-i beşeriyede bir çığır açan, eğer kâinattaki kanun-ı fıtrata muvafık hareket etmezse, hayırlı işlerde ve terakkide muvaffak olamaz. Bütün hareketi şer ve tahrip hesabına geçer. Madem kanun-ı fıtrata tatbik-i harekete mecburiyet var; elbette fıtrat-ı beşeriyeyi değiştirmek ve nev-i beşerin hilkatindeki hikmet-i esasiyeyi kaldırmakla mutlak müsavat kanunu tatbik edilebilir.

Evet, ben neseben ve hayatça avam tabakasındayım. Ve meşreben ve fikren müsavat-ı hukuk mesleğini kabul edenlerdenim. Ve şefkaten ve İslâmiyetten gelen sırr-ı adalet ile, burjuva denilen tabaka-i havassın istibdat ve tahakkümlerine karşı eskiden beri muhalefetle çalışanlardayım. Onun için, bütün kuvvetimle adalet-i tamme lehinde, zulüm ve tagallübün ve tahakküm ve istibdadın aleyhindeyim.

adalet-i tamme: tam ve eksiksiz olan adalet.
aleyh: karşı, karşıt.
avam: halk.
bolşevizm: Lenin tarafından geliştirilen komünist nazariye ve uygulama, ihtilâl yoluyla proletarya iktidarı kurma taraftarlığı.
burjuva: zengin, şehirli, soylu.
celp: kendi tarafına çekmek.
delâlet: delil olma, gösterme.
düstur: kanun, kaide, kural.
fikren: fikir ile, düşünerek,

zihnen.
fıtrat-ı beşeriye: insanın yaratılışı, insanın tabiatı.
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
hariç: bir şeyin dışı, dışarı.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanların sosyal hayatı.
hikmet-i esasiye: yaratılıştaki hikmet.
hilkat: yaratılış.
hükümet: yönetim.
intibah: uyanma.
istibdat: despotluk, hak ve

hukuku tanımama, zorbalık.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kanun: yasa.
kanun-u fıtrat: yaratılış kanunu.
leh: onun tarafına, ondan yana.
macera-i hayat: hayat macerası, hayat seyrî.
makam-ı içtimai: sosyal hayattaki mevki, makam.
mecburiyet: zorunluluk.
meşreben: meşrepçe, meş-

rep olarak.
muhalefet: birinin düşüncesine zıt düşüncede bulunma.
muhalif: karşıt, zıt.
mutlak: kesin.
muvaffak: başarılı.
muvafık: uygun.
müsavat: eşitlik.
müsavat-ı hukuk: hukuktaki eşitlik.
müstebidâne: diktatöresine.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
neseben: nesepçe, soy bakımından.
nev-i beşer: insan nev'i, insanlık.
nüfuz: emir ve hükümlerin işlemesi, geçerli olması.
prensip: esas, ilke.
sırr-ı adalet: adalet sırrı.
sosyalizm: üretim araçlarının ferdi olmaktan çıkıp kamuya mal edilmesi ve gelir paylaşımının düzenlenmesi esaslarına dayanan doktrin, toplumculuk.
şefkaten: şefkat göstermek ve acımak suretiyle.
şekva: şikâyet, yakınma.
şer: kötülük.
tabaka-i avam: avam tabakası, halk.
tabaka-i havas: havas tabakası, yaşayışça üstün ve zengin olan sosyal sınıf.
tabir: ifade.
tagallüp: zorbalık, üstün gelme.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme.
tahrip: harap etme, yıkma.
tatbik: uygulama.
tatbik-i hareket: uygun hareket etmek.
terakki: yükselme, ilerleme.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma.
vaziyet: durum.
zahir: görünen.
ziyade: çok, fazla.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Fakat *nev-i beşerin fıtratı ve sırr-ı hikmeti, müsavat-ı mutlaka kanununa zıttır*. Çünkü Fâtır-ı Hakîm, kemal-i kudret ve hikmetini göstermek için az bir şeyden çok mahsulât aldırır ve bir sahifede çok kitapları yazdırır ve bir şey ile çok vazifeleri yaptırdığı gibi, beşer nev'i ile de binler nev'in vazifelerini gördürür. İşte o sırr-ı azîmdendir ki, *Cenab-ı Hak, insan nev'ini, binler nevileri sümbul verecek ve hayvanatın sair binler nevileri kadar tabakat gösterecek bir fıtratta yaratmıştır*. Sair hayvanat gibi kuvalarına, lâtifelerine, duygularına had konulmamış; serbest bırakıp, hadsiz makamatta gezecek istidat verdiğinden, bir nevi iken, binler nevi hükmüne geçtiği içindir ki, arzın halifesi ve kâinatın neticesi ve zihayatın sultanı hükmüne geçmiştir.

İşte, *nev-i insanın tenevvünün en mühim mâyesi ve zembereği, müsabaka ile, hakikî imanlı fazilettir*. Fazileti kaldırmak, mahiyet-i beşeriyenin tebdiliyle, aklın söndürülmesiyle, kalbin öldürülmesiyle, ruhun mahvedilmesiyle olabilir. Evet, şu hürriyet perdesi altında müthiş bir istibdadı taşıyan şu asrın gaddar yüzüne çarpılmaya lâayık iken ve hâlbuki o tokada müstahak olmayan gayet mühim bir zatın yanlış olarak yüzüne savrulan kâmilâne şu sözün,

*Ne mümkün zulüm ile, bîdâd ile imha-i hürriyet?
Çalış, idraki kaldır, muktedirsən âdemiyetten!*

sözünün yerine, bu asrın yüzüne çarpmak için ben de derim:

âdemiyet: insanlık.
arz: yer, dünya.
asır: yüzyıl.
beşer: insan.
bîd'at: zulüm, işkence.
Cenab-ı Hak: Allah.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir mak-sada uygun ve hikmetle benzer-siz bir şekilde yaratan Allah (C.C.).
fazilet: değer; meziyet, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek dere-ce.
fıtrat: yaratılış, tabiat.
gaddar: çok fazla gadreden, zu-lüm, haksızlık, merhametsizlik eden.
gayet: son derece.
had: sınır.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakiki: gerçek.
hâlbuki: oysa ki.
halife: yeryüzünde bazı hususlar-da Allah adına ve Allah'ın izniyle hareket eden.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.
hükmüne: değerine, yerine.
idrak: anlayış, kavrayış.
iman: inanç, itikat.
imha-i hürriyet: hürriyeti orta-dan kaldırmak.
istibdat: despotluk, hak ve huku-ku tanımama, zorbalık.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kâmilâne: olgunluk ve mükem-mellik içinde.
kemal-i kudret: kudretin mü-kemmelliği.
kuva: hisler, duygular, kuvvetler.

lâtife: kalbe bağlı hassas bir duygu.
lâyık: uygun, yakışır.
mahiyet-i beşeriye: insanlı-ğın mahiyeti, özelliği, vazifesi.
mahsulât: elde edilen şeyler, ürünler.
mahv: yok, etme, ortadan kaldırma.
makamat: makamlar.
mâye: maya.
muktedir: iktidarlı, kuvvetli.
mühim: önemli.
müsabaka: yarışma.

müsavat-ı mutlaka: mutlak eşitlik, kayda şarta bağlı ol-mayan eşitlik.
müstahak: hak etmiş.
müthiş: dehşetli, korkunç.
netice: sonuç.
nev-i beşer: insan nev'i, in-sanlık.
nev-i insan: insan cinsi.
nevi: çeşit, tür.
sahife: sayfa.
sair: diğer, başka.
sırr-ı azim: büyük sır.
sırr-ı hikmet: hikmet sırrı.

sultan: hükümdar.
tabakat: tabakalar.
tebdil: değiştirme, dönüştür-me.
tenevvü: çeşitlenme, çeşit çeşit olma.
vazife: görev.
zat: kişi, şahıs.
zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı, hareket yaptıran alet.
zihayat: hayat sahibi.
zulüm: haksızlık, eziyet.

*Ne mümkün zulüm ile, bîdâd ile imha-i hakikat?
Çalış, kalbi kaldır, muktedirsен âdemiyetten!*

Veyahut,

*Ne mümkün zulüm ile, bîdâd ile imha-i fazilet?
Çalış, vicdanı kaldır, muktedirsен âdemiyetten!*

Evet, imanlı fazilet medar-ı tahakküm olmadığı gibi, *sebeb-i istibdat da olamaz*. Tahakküm ve tagallüp etmek faziletsizliktir. Ve bilhassa ehl-i faziletin en mühim meşrebi acz ve fakr ve tevazu ile hayat-ı içtimaiyeye karışmak tarzındadır. Lillâhilhamd, bu meşrep üstünde hayatımız gitmiş ve gidiyor. Ben kendimde fazilet var diye fahir suretinde dava etmiyorum. Fakat, nimet-i İlâhiyeyi tahdis suretinde şükür etmek niyetiyle diyorum ki:

Cenab-ı Hak, fazl ve keremiyle, ulûm-i imaniye ve Kur'âniyeye çalışmak ve fehmetmek faziletini ihsan etmiştir. Bu ihsan-ı İlâhîyi bütün hayatımda, lillâhilhamd, tevfik-i İlâhî ile şu millet-i İslâmiyenin menfaatine, saadetine sarf ederek, hiçbir vakit vasıta-i tahakküm ve tagallüp olmadığı gibi, ekser ehl-i gafletçe matlûp olan teveccüh-i nâs ve hüsn-i kabul-i halk dahi, mühim bir sırra binaen benim menfurumdur; onlardan kaçıyorum. Yirmi sene eski hayatımı zayi ettiği için onları kendime muzır görüyorum. Fakat Risale-i Nur'u beğenmelerine bir emare biliyorum, onları küstürmüyorum.

İşte ey ehl-i dünya! Dünyanıza hiç karışmadığım ve prensiplerinize hiçbir cihet-i temasım bulunmadığı ve

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âdemiyet: insanlık.
bid'at: zulüm, işkence.
bilhassa: özellikle.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihet-i temas: bağlantı yönü, temas yönü.
dava: iddia.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
ehl-i fazilet: faziletli kimseler, fazilet sahipleri.
ehl-i gaflet: dünyaya daldı-

ğından dolayı ahiretin farkında olmayan.
ekser: pek çok.
emare: alâmet, belirti.
fahir: övünme.
fakr: fakirlik.
fazilet: değer; meziyet, ilim, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.
fazl: alicenaplık, ihsan, cömertlik.
fehîm: anlama, kavrama.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.

hüsn-i kabul-i halk: halkın güzel alâkası.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ihsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan; Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar.
iman: inanç, itikat.
imha-i fazilet: fazileti yok etmek.
imha-i hakikat: hakikati susturmak, gerçeği ortadan kaldırmak.

kerem: cömertlik, lütuf, ihsan.
Lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...
matlûp: talep edilen, istenilen.
medar-ı tahakküm: zorbalık sebebi, tahakküm vesilesi.
menfaat: fayda.
menfur: kendisinden nefret edilen.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır.
millet-i İslâmiye: İslâm milleti.
muktedir: iktidarlı, kuvvetli.
muzır: zararlı.
mühim: önemli.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti.
niyet: maksat.
prensip: esas.
saadet: mutluluk.
sarf: harcama.
sebeb-i istibdat: istibdadın sebebi; baskı, zorlama nedeni.
sırra binaen: sırdan dolayı.
suret: biçim, tarz.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tagallüp: zorbalık, üstün gelme.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme.
tahdis: nimete karşı şükretme.
tarz: biçim, suret.
tevazu: alçak gönüllülük.
teveccüh-i nâs: insanların alâkası, yönelmesi.
tevfik-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın insanı doğru yola lütûf ile sevk etmesi, başarılı kılması.
ulûm-i imaniye ve Kur'âniye: iman ve Kur'an ilimleri.
vakit: zaman.
vasıta-i tahakküm: baskı ve zorbalık vasıtası.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zayi: ziyan.
zulüm: haksızlık, eziyet.

dokuz sene esaretteki bu hayatımın şahadetiyle, yeniden dünyaya karışmaya hiçbir niyet ve arzum yokken, bana eski bir mütegalip ve daima fırsatı bekleyen ve fikr-i istibdat ve tahakkümü taşıyan bir adam gibi yapılan bunca tarassut ve tazyikiniz hangi kanunladır? Hangi maslahat iledir? Dünyada hiçbir hükümet böyle fevkalkanun ve hiçbir ferdin tasvibine mazhar olmayan bir muameleyle müsaade etmediği hâlde, bana karşı yapılan bu kadar bed muamelelere, yalnız değil benim küsmem, belki eğer bilse nev-i beşer küser, belki kâinat küsüyor!

ÜÇÜNCÜ İŞARET

Mağlatalı, divanecesine bir sual.

Bir kısım ehl-i hüküm diyorlar ki: “Madem sen bu memlekette duruyorsun; şu memleketin cumhurî kanunlarına inkıyat etmek lâzım gelirken, sen neden inziva perdesi altında kendini o kanunlardan kurtarıyorsun? Ezcümle, şimdiki hükümetin kanununda, vazife haricinde bir meziyeti, bir fazileti kendine takıp, onunla bir kısım millete tahakküm edip nüfuzunu icra etmek, müsavat esasına istinat eden cumhuriyetin bir düsturuna münafidir. Sen neden vazifesiz olduğun hâlde, elini öptürüyorsun? Halk beni dinlesin diye hodfüruşâne bir vaziyet tatbik ediyorsun?”

Elcevap: Kanunu tatbik edenler, evvelâ kendilerine tatbik ettikten sonra başkasına tatbik edebilirler. Siz kendinize tatbik etmediğiniz bir düsturu, başkasına tatbik

arzu: aşırı istek, heves.

bed: fenâ, kötü, çirkin.

cumhuri: halkın çoğunluğuyla alâkalı.

cumhuriyet: siyasî mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.

divanecce: deliler gibi, delice.

düstur: kanun, kaide, kural.

ehl-i hüküm: hükmedenler, hüküm verenler.

esaret: esirlik.

esas: asıl, temel.

evvelâ: birinci olarak, ilk önce.

ezcümle: bu cümleden olarak.

fazilet: değer, meziyet, ilim, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.

fert: kişi.

fevkalkanun: kanun haricî, kanunun dışı.

fikr-i istibdat: baskı düşüncesi, kanuna bağlı olmaksızın, keyfî idare sistemi fikri.

haric: bir şeyin dışı, dışırası.

hodfüruşâne: övünerek, kendini beğendirmeye çalışarak.

hükümet: yönetim.

icra: yürütme.

inkıyat: boyun eğme, uyma.

inziva: bir köşeye çekilme, dünya işlerinden vazgeçme.

istinat: dayanma, güvenme.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kanun: yasa.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

mağlata: mugalâta, zihin karıştıracak saçma söz, karşısındakini yanıltmak için söylenen boş lâkırdı.

maslahat: iş, emir, keyfiyet.

mazhar: nail olma, erişme.

meziyet: üstünlük vasfı, değerlilik, yüksek karakter, fazileti.

let.

muamele: davranış.

münafi: zıt, aykırı.

müsaade: izin.

müsavat: eşitlik.

mütegalip: Hak ve hukuka hürmet etmeden sahiplenen, kuvvet kullanarak sahip olmaya çalışan, zorba.

nev-i beşer: insan nev'i, insanlık.

niyet: kalbin bir şeye karar vermesi.

nüfuz: emir ve hükümlerinin işlemesi, geçerli olması.

sual: soru.

şahadet: şahit olma, şahitlik.

tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme.

tarassut: gözetme.

tasvip: münasip görme, uygun bulma.

tatbik: uygulama.

tazyik: zorlama, baskı.

vazife: görev.

vaziyet: durum.

etmekle, herkesten evvel siz düsturunuzu, kanununuzu kırıyorsunuz ve karşı geliyorsunuz. Çünkü bu müsavat-ı mutlaka kanununun bana tatbikini istiyorsunuz. Ben de derim:

Ne vakit bir nefer, bir müşirin makam-ı içtimaiyesine çıkarsa ve milletin o müşire karşı gösterdikleri hürmet ve teveccühe iştirak ederse ve onun gibi, o teveccühe ve hürmete mazhar olursa veyahut o müşir, o nefer gibi adileşirse ve o neferin sönük vaziyetini alırsa ve o müşirin vazife haricinde hiçbir ehemmiyeti kalmazsa; hem eğer en zeki ve bir ordunun muzafferiyetine sebebiyet veren bir erkân-ı harp reisi, en aptal bir neferle teveccüh-i ammede ve hürmet ve muhabbette müsavata girerse, o vakit sizin bu müsavat kanununuz hükmünce bana şöyle diyebilirsiniz: “Kendine hoca deme! Hürmeti kabul etme! Faziletini inkâr et! Hizmetçine hizmet et! Dilencilere arkadaş ol!”

Eğer deseniz: “Bu hürmet ve makam ve teveccüh, vazife başında olduğu vakte mahsustur ve vazifedarlara hastrır. Sen vazifesiz bir adamsın; vazifedarlar gibi milletin hürmetini kabul edemezsin.”

Elcevap: Eğer insan yalnız bir cesetten ibaret olsa ve insan dünyada lâyemutâne daimî kalsa ve kabir kapısı kapansa ve ölüm öldürülse, o vakit vazife yalnız askerlik ve idare memurlarına mahsus kalırsa; sözünüzde dahi bir mana olurdu.

adi: bayağı, basit.
ceset: vücut, beden.
daimi: sürekli, devamlı.
düstur: kanun, kaide, kural.
ehemmiyet: önem.
erkân-ı harp: harp erkânı, askerlik ilminde ihtisas yapmış kimse, kurmay.
evvel: önce.
fazilet: değer, meziyet, ilim, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.
haric: bir şeyin dışı, dışarı.

hükmünce: kararınca.
hürmet: riayet, ihtiram, saygı.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
iştirak: ortak olma.
kabir: mezar.
kanun: yasa.
lâyemutâne: ölmeyecekmişçesine, ölümsüz olarak.
mahsus: bir şeye has olan.
makam: mevki.

makam-ı içtimai: sosyal makam, toplum hayatında sahip olunan konum.
mana: anlam.
mazhar: nail olma, erişme.
muzafferiyet: muzafferlik, üstünlük, galibiyet.
müsavat: eşitlik.
müsavat-ı mutlaka: mutlak eşitlik, kayda şarta bağlı olmayan eşitlik.
müşir: en yüksek askerî derece, mareşal.

nefer: er.
reis: başkan.
sebebiyet: sebep olma.
tatbik: uygulama.
teveccüh: yönelme, ilgi.
teveccüh-i amme: herkesin ilgisi ve sevgisi.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli, iş gören.
vaziyet: durum.
zeki: akıllı.

Fakat madem insan yalnız cesetten ibaret değil; cesedi beslemek için kalp, dil, akıl, dimağ koparılıp o cesede yedirilmez. Onlar imha edilmez; onlar da idare ister. Ve madem kabir kapısı kapanmıyor ve madem kabrin öbür tarafındaki endişe-i istikbal her ferdin en mühim meselesidir; elbette milletin itaat ve hürmetine istinat eden vazifeler yalnız milletin hayat-ı dünyeviyesine ait içtimaî ve siyasî ve askerî vazifelere münhasır değildir.

askerî: askere veya askerliğe ait.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
cenaze: insan ölüsü.
ceset: vücut, beden.
dava: fikir, iddia.
dimağ: akıl, şuur.
ebet: sonsuzluk, daîmilik.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i marifet: bilim, hüner ve sanat sahibi kişiler; usta ve mahir olanlar.
endişe-i istikbal: gelecek düşüncesi, gelecek kaygısı.
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket eden, günahkâr.
fazilet-i imaniye: imanın fazileti, imanın kazandırdığı güzellikler.
fert: şahıs, kişi.
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar, gerekli ihtiyaçlar.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hürmet: saygı.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
içtimaî: toplumsal.
iman: inanç, itikat.
imha: yok etme, ortadan kaldırma.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vazgeçme.
istinat: dayanma, güvenme.
itaat: boyun eğme, uyma.
kabir: mezar.
küfran-ı nimet: Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek, hürmetsizlikte bulunmak, nimetlere şükürsüzlük.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
makam: mevki.
manevî: manaya ait.
mesele: önemli konu.
mühim: önemli.
mühür: damga.
münhasır: ait kılınmış, bir şeye

Evet, yolculara seyahat için vesika vermek bir vazife olduğu gibi, ebed tarafına giden yolculara da hem vesika, hem o zulümatlı yolda nur vermek öyle bir vazifedir ki, hiçbir vazife o vazife kadar ehemmiyetli değildir. Böyle bir vazifenin inkârı, ölümün inkârı ile ve her gün **1. الْمَوْتُ حَقٌّ** davasını cenazelerinin mührü ile imza edip tasdik eden otuz bin şahidin şahadetini tekzip ve inkâr etmekle olur.

Madem manevî hacat-ı zaruriyeye istinat eden manevî vazifeler var. Ve o vazifelerin en mühimmi, ebed yolunda seyahat için pasaport varakası ve berzah zulûmatında kalbin cep feneri ve saadet-i ebediyenin anahtarı olan imandır ve imanın ders ve takviyesidir. Elbette o vazifeyi gören ehl-i marifet, her hâlde küfran-ı nimet suretinde kendine edilen nimet-i İlâhiyeyi ve fazilet-i imaniyeyi hiçe sayıp, sefihler ve fasıkların makamına sukut etmeyecektir. Kendini aşağıların bid'alarıyla ve sefahatleriyle bulaştırmayacaktır! İşte beğenmediğiniz ve müsavatsızlık zannettiğiniz inziva bunun içindir.

1. Ölüm kesin bir gerçektir.

özel hâle getirilmiş.

müşavat: eşitlik.

nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti.

nur: aydınlık, ılık.

saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.

sefahat: zevk, eğlence ve yasadışı şeylere düşkünlük, sefihlilik.

sefih: zevk ve eğlenceye aşırı

düşkün olan, aşağılık, bayağı.

seyahat: yolculuk.

siyasi: politik.

sukut: düşme, değerden düşme.

suret: biçim, tarz.

şahadet: şahitlik.

şahit: şahitlik yapan.

takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.

tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama.

tekzip: yalanlama.

varaka: yazılı kâğıt.

vazife: görev.

vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, belge.

zannetme: sanma.

zulûmat: karanlıklar.

İşte bu hakikatle beraber, beni işkence ile taciz eden ve sizin gibi enaniyette ve bu kanun-ı müsavâtı kırmakta firavunluk derecesinde ileri giden mütekebbirlere karşı demiyorum. Çünkü mütekebbirlere karşı tevazu, tezellül zannedildiğinden, tevazu etmemek gerektir. Belki ehl-i insaf ve mütevazi ve âdil kısmına derim ki:

Ben, felillâhilhamd, kendi kusurumu, aczimi biliyorum. Değil Müslümanlar üstünde mütekebbirâne bir makam-ı ihtiram istemek, belki her vakit nihayetsiz kusurlarımı, hiçliğimi görüp, istiğfar ile teselli bulup, halklardan ihtiram değil, dua istiyorum. Hem zannederim, benim bu mesleğimi benim bütün arkadaşlarım biliyorlar. Yalnız bu kadar var ki, Kur'ân-ı Hakîmin hizmeti esnasında ve hakaik-ı imaniyenin dersi vaktinde, o hakaik hesabına ve Kur'ân şerefine, o makamın iktiza ettiği izzet ve vakar-ı ilmiyeyi ders vaktinde muhafaza edip, başımı ehl-i dalâlete eğmemek için, o izzetli vaziyeti muvakkaten takınıyorum. Zannederim, ehl-i dünyanın kanunlarının haddi yoktur ki, bu noktalara karşı çıkabilsin.

CÂY-I HAYRET BİR TARZ-I MUÂMELE:

Malûmdur ki, her yerde ehl-i maarif, marifet ve ilim noktasında muhakeme eder. Nerede ve kimde marifet ve ilmi görse, meslek itibarıyla ona karşı bir dostluk ve bir hürmet besler. Hatta düşman bir hükümetin bir profesörü, bu memlekete gelse, ehl-i maarif, onun ilim ve marifetine hürmeten onu ziyaret ederler ve ona hürmet ederler.

acz: zayıflık, güçsüzlük.

âdil: adaletli olan.

cây-ı hayret: hayrete değer.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.

ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.

ehl-i insaf: insaf sahipleri, merhametli olanlar.

ehl-i maarif: ilim, irfan sahipleri, bilgili ve kültürlü kişiler.

enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.

esna: sıra.

felillâhilhamd: Allah'a hamd olsun, şükürler olsun.

firavun: zalim, merhametsiz.

had: yetki.

hakaik: hakikatlar, gerçekler.

hakaik-ı imaniye: iman hakikatları.

hakikat: gerçek.

hükümet: yönetim.

hürmet: saygı.

hürmeten: hürmet, saygı ve

ikram maksadıyla.

ihtiram: hürmet etme, saygı

gösterme.

iktiza: lâzım gelme, gerekme.

ilim: okuyarak öğrenilen bilgi.

istiğfar: af dileme, tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme.

ışkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî manevî sıkıntı.

itibarıyla: değeriyle.

izzet: değer, itibar, şeref, yücelik.

kanun: yasa.

kanun-u müsavât: eşitlik ka-

nunu.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

kusur: eksiklik, noksan, özür.

makam: mevki.

makam-ı ihtiram: hürmet edilecek makam, karşısındakine değer verme makamı.

malûm: bilinen.

marifet: bilgi.

muhafaza: koruma.

muhakeme: düşünme, akıl yürütme.

muvakkaten: geçici olarak.

mütekebbir: tekebbür eden, kibirlenen, kendini beğenmiş.

mütekebbirâne: büyüklük taslayarak.

mütevazi: gururlu olmayan, alçak gönüllü.

nihayetsiz: sonsuz.

şeref: manevî büyüklük, yükseklik, yücelik.

taciz: rahatsızlık verme, incitme.

tarz-ı muamele: muamele şekli, davranış tarzı.

teselli: avutma, güzel sözler söyleyerek rahatlatma.

tevazu: alçak gönüllülük, kibirsizlik.

tezellül: zilletle katlanma, kendini hor ve hakir gösterme.

vakar-ı ilmiye: ilimden gelen onurluluk, ilmi izzet.

vaziyet: durum.

zannetme: sanma.

Hâlbuki, İngilizin en yüksek meclis-i ilmiyesinin Meşihat-ı İslâmiyeden sorduğu altı سوالın cevabını altı yüz kelime ile Meşihat-ı İslâmiyeden istedikleri zaman, bura Maarifinin hürmetsizliğine uğrayan bir ehl-i marifet, o altı suale altı kelime ile mazhar-ı takdir olmuş bir cevap veren ve ecnebilerin en mühim ve hükemaların en esaslı düsturlarına hakikî ilim ve marifetle muaraza edip galebe çalan ve Kur'ân'dan aldığı kuvvet-i marifet ve ilme istinaden Avrupa feylesoflarına meydan okuyan ve hürriyetten altı ay evvel İstanbul'da hem ulemayı ve hem de mekteplileri münazaraya davet edip kendisi hiç sual sormadan suallerine noksansız olarak doğru cevap veren (HAŞİYE) ve bütün hayatını bu milletin saadetine hasreden ve yüzer risale, o milletin Türkçe olan lisanıyla neşredip o milleti tenvir eden; hem vatandaş, hem dindaş, hem dost, hem kardeş bir ehl-i marifete karşı en ziyade sıkıntı veren ve hakkında adavet besleyen ve belki hürmetsizlik eden bir kısım maarif dairesine mensup olanlarla az bir kısım resmî hocalardır.

İşte, gel, bu hale ne diyeceksin? Medeniyet midir? Maarifperverlik midir? Vatanperverlik midir? Milliyetperverlik midir? Cumhuriyetperverlik midir? Hâşâ, hâşâ! Hiç, hiçbir şey değil; belki bir kader-i İlâhîdir ki, o kader-i İlâhî, o ehl-i marifet adamın dostluk ümit ettiği yerden

HAŞİYE: Yeni Said diyor ki: Şu makamda Eski Said'in iftiharkârâne söylediği şu sözlere ben iştirak etmiyorum. Bu risalede sözü ona verdiğim için susturamıyorum. Enaniyetlilere karşı bir parça enaniyetini göstereyim diye sükût ediyorum.

adavet: düşmanlık.
cumhuriyetperver: cumhuriyetçi, cumhuriyet taraftarı.
davet: çağırma.
dindaş: din kardeşi.
düstur: kaide, kural, prensip.
ecnebi: yabancı.
ehl-i marifet: bilim, hüner ve sanat sahibi kişiler; usta ve mahir olanlar.
enaniyet: benlik.
esas: asıl, temel.
evvel: önce.
feylesof: filozof.
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
hakikî: gerçek.
hâlbuki: oysa ki.
hasretmek: yalnız bir şeye mahsus kılmak.
hâşâ: asla, kat'iyyen.
haşiye: dipnot.
hükema: âlimler, filozoflar.
hürmet: saygı.
hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
iftiharkârâne: övünürcesine.
ilim: okuyarak öğrenilen bilgi.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
iştirak: katılma.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kuvvet-i marifet: ilim ve irfan kuvveti.
lisan: dil.

maarif vekâleti: eğitim bakanlığı.
maarif: Eğitim Bakanlığı.
maarifperver: ilmin yayılmasına çalışan ve hizmeti severek yapan, ilme düşkün.
makam: mevki.
marifet: bilgi.
mazhar-ı takdir: takdire şayan olmuş.
meclis-i ilmiye: ilim meclisi, âlimler parlamentosu.
medeniyet: medenîlik, uy-

garlık.
mektepli: eğitim ve öğretim görmüş kişi.
mensup: alâkası bulunan, bağlı.
Meşihat-ı İslâmiye: İslâmın ilmi meseleleri ile uğraşan devlet dairesi.
milliyetperver: milliyetini seven.
muaraza: birbirine karşı gelme, kavgâ, çekişme.
mühim: önemli.

münazara: tartışma.
neşretme: yayma, herkese duyurma, tamim.
noksan: eksiklik.
resmî: devlet adına olan.
saadet: mutluluk.
sual: soru.
sukut: susma.
tenvir etme: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
ulema: âlimler, bilginler.
vatanperver: vatan sever.
ziyade: çok, fazla.

adavet gösterdi ki, hürmet yüzünden ilmî riyaya girmesin ve ihlâsı kazansın.

Haime

Kendimce câ-yı hayret ve medar-ı şükran bir taarruz:

Bu fevkalâde enaniyetli ehl-i dünyanın enaniyet işinde o kadar hassasiyet var ki, eğer şuuren olsa idi, keramet derecesinde veyahut büyük bir deha derecesinde bir muamele olurdu. O muamele de şudur:

Kendi nefsim ve aklım bende hissetmedikleri bir parça riyakârâne enaniyet vaziyetini, onlar enaniyetlerinin hassasiyet mizanıyla hissediyorlar gibi, şiddetli bir surette, ben hissetmediğim enaniyetimin karşısına çıkıyorlar. Bu sekiz dokuz senede, sekiz dokuz defa tecrübem var ki, onların zalimâne bana karşı muamelelerinin vukuundan sonra, kader-i İlâhîyi düşünüp, “Ne için bunları bana musallat etti?” diye nefsimin desiselerini arıyordum. Her defada, yâ nefsim şuursuz olarak enaniyete fitrî meyletmiş, veyahut bilerek beni aldatmış anlıyorum. O vakit, “Kader-i İlâhî, o zalimlerin zulmü içerisinde hakıkmda adalet etmiş” derdim.

adavet: düşmanlık, husumet.
cây-ı hayret: hayrete değer.
deha: zekiliğin ve anlayışlılığın son derecesi.
desise: gizli hile, oyun.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
fevkalâde: olağanüstü.
fitrî: tabii, yaratılıştan.
hassasiyet: ihtimamlılık, dikkatlilik.

hatime: son söz.
hürmet: saygı.
ihlâs: samimiyet.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
medar-ı şükran: şükrü gerektiren, şükre sebep.
meyletme: bir tarafa doğru eğilme, yönelme.
mizan: ölçü.

muamele: davranış.
musallat: aşırı derecede satan, sık sık rahatsızlık veren.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimi-yetsizlik.
riyakârâne: gösteriş yaparcasına
suret: biçim, tarz.
şuur: anlayış, idrak.
şuuren: şuurla, idrakle.

taarruz: saldırı, hücum.
tecrübe: deneyim, sinama.
vaziyet: durum.
vuku: olma, meydana gelme.
zalimâne: zulmeder surette, zalimce.

adalet: hakkaniyet, âdillik.

Âl: Peygamberimizin aile fertleri.
Âl-i Beyt: Peygamberimizin evlât ve torunları.

azletme: vazifesine son verme.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahi-reti düşünmeyen.

ehl-i vukuf: iyi bilenler, bilir kişiler.

enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.

evliya: velîler, ermişler.

ezcümle: bu cümleden olarak.

fert: kişi.

fethetme: bir yeri savaş yoluyla elde etme.

fıkra: bent.

Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir Geylânî.

gaybî: gayba ait, göze görünmeyenlere ait.

gayet: son derece.

güya: sanki.

harika: hayranlık uyandıran şey.

hasiye: dipnot.

hodfuruşâne: övünerek, kendini beğendirmeye çalışarak.

hususan: özellikle.

hürmet: saygı.

hüsn-i zan: bir kimse veya mesele hakkında güzel düşünceye sahip olma.

ihlâs: samimiyet.

iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram.

imam: önder.

irsiyet: soydan gelen, soya çekim.

iştîha: istek, arzu, iştah.

izhar etmek: açığa çıkarmak, göstermek.

kadem: ayak.

kader-i ilâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.

keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller ve tabiatüstü hâdiseler, ermişcesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.

kudsi: mukaddes, kutlu, yüce.

mahkeme: davaların görüldüğü yer, yargılama yeri.

mahlûk: yaratık.

Mehdi: hadislerle göre ahir zamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyeti hurafe-lerden ve bid'âlardan anndırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.

muhakkik: gerçeği araştıran, gerçeği bulan.
muhalif: aykırı, zıt.
muvafık: uygun.
mübarek: hayırlı, uğurlu.
müceddit: her asır başında geleceği müjdelenen dinin yüksek hizmetkârı; dine yeni bir tarzda yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim.

müellif: yazar, kitap yazar.

Ezcümle, bu yazın arkadaşlarım güzel bir ata beni bindirdiler. Bir seyrangâha gittim. Şuursuz olarak nefsimde hodfuruşâne bir keyif arzusu uyanmakla, ehl-i dünya öyle şiddetli o arzusun karşısına çıktılar ki, yalnız o gizli arzuyu değil, belki çok iştihalarımı kestiler. Hatta, ezcümle, bu defa Ramazan'dan sonra, eski zamanda manevî gayet büyük, kudsî bir imamın, **(HAŞİYE)** bize karşı gaybî kerametiyle iltifatından sonra kardeşlerimin takva ve ihlâsları ve ziyaretçilerin hürmet ve hüsn-i zanları içinde—ben bilmeyerek—nefsim müftehirâne, güya müteşekkîrâne perdesi altında riyakârâne bir enaniyet vaziyetini

HAŞİYE: İmam-ı Ali Radiyallahü Anh, On Sekizinci Lem'ada, Sekizinci Şua ile Yedinci Şuada ¹ **أَمِّي مِنَ الْفَجْتِ** fıkrasıyla kerametini Hayber Kalesinin fethi gibi, Eskişehir ve Denizli Mahkemesinden harika bir tarzda kurtulacağımızı kerametiyle ² **لَا تَخْشَ , لَا تَخْشَ** kelimeleriyle zahir ediyor. Çünkü evlâdından olan Gavs-ı Geylânî (r.a.) kendi omzunda Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin kademini gördüğü gibi, evlâdından olan ve her sırda Âl-i Beytten gelen mehdî ve müceddit verese-i enbiya olan muhakkikleri, fertleri görüp, kendi kademini o mübarek gelecek zatlara basmış. Hususan Risale-i Nur'un müellifi, zamanın Abdülkadir'i üstadımız Said Nursî Hazretlerine sair evliyaya muhalif olarak müphem değil, sarıhan haber vermesi bizce birinci âlden olduğu kat'îdir. Çünkü, sinek gibi bir mahlûkun Üstadımızı taciz etmemesi neslinden olan Abdülkadir-i Geylânî'den irsiyet almıştır. Gerçi Üstadımız mahkemelerde ehl-i vukufa karşı ikinci Âl-i Beytten olduğunu onlara ispat etti, fakat maksadı tam ihlâsa muvafık olduğu için, kendi şahsını azlediyor. Kur'an'ın bir elmas kılıcı olan Risale-i Nur'u gösteriyor.

Küçük Ali

1. Beni kurtar, emân ve emniyet ver.

2. Çekinme.

müftehirâne: iftihar ederek, gurur duyarak.

müphem: kapalı, örtülü, anlaşılmaz.

müteşekkîrâne: şükrederek.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nesil: soy.

Ramazan: kamerî ayların dokuzuncusu ve üç ayların so-

nuncusu, oruç ayı.

riyakârâne: gösteriş yaparcasına

sair: diğer.

sarihan: açık olarak.

seyrangâh: gezinti yeri, gezilecek yer, muhteşem manzaralı yerler.

suur: anlayış, idrak.

taciz: rahatsız etme.

takva: Allah korkusuyla dinin

yasak ettiği şeylerden kaçınma.

tarz: biçim.

üstâ: muallim, öğretmen, hoca.

vaziyet: durum.

verese-i enbiya: peygamberlerin vârisleri, mirasçıları.

zahir: apaçık.

zalim: zulmeden.

zulûm: haksızlık, eziyet.

almak istedi. Birden bu ehl-i dünyanın hadsiz hassasiyetle ve hatta riyakârlığın zerrelerini de hissedebilir bir tarzda, birden bana iliştiler. Ben Cenab-ı Hakka şükrediyorum ki, bunların zulmü bana bir vasıta-i ihlâs oldu.

وَقُلْ رَبِّ اعُوْذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ❀

¹ وَأَعُوْذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُوْا

اللَّهُمَّ يَا حَافِظُ يَا حَفِيطُ يَا خَيْرَ الْحَافِظِينَ ❀ احْفَظْنِي وَاحْفَظْ

رَفَقَائِي مِنْ شَرِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ ❀ وَمِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَالْإِنْسَانِ

² وَمِنْ شَرِّ أَهْلِ الضَّلَالَةِ وَأَهْلِ الطُّغْيَانِ آمِينَ آمِينَ آمِينَ

³ سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1. De ki: "Ey Rabbim, şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım. • Onların yanımda bulunmalarından da, yâ Rabbi, Sana sığınırım." (Mü'minun Suresi: 97-98.)

2. Ey koruyan ve muhafaza eden, ey koruyucuların en hayırlısı olan Allah'ım! Beni ve arkadaşlarımı nefis ve şeytanın şerrinden, insanların ve cinlerin şerrinden, ehl-i dalâlet ve tuğyanın şerrinden muhafaza eyle. Âmin, âmin, âmin.

3. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

Cenab-ı Hak: Allah.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.
ehl-i dalâlet: İslâmdan sapanlar, sapkınlar, iman ve is-

lâmiyetten ayrılanlar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hassasiyet: ihtimamlılık, dikkatlilik.
hikmet: İlâhî gaye.

riyakâr: gösterişçi, içi dışı başka olan.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tarz: biçim, suret.

tenzih: noksan sıfatlardan uzak tutma.

tuğyan: azgınlık, sapkınlık, isyandan sınırı aşanlar.

vasıta-i ihlâs: ihlâs vasıtası.

vesvese: kuruntu, gereksiz kaygı.

zerre: pek ufak parça.

zulüm: haksızlık, eziyet.

* Yirmi Üçüncü Lem'a önce Ankara'da Arabî olarak 1921'de (Bkz. On Yedinci Lem'anın başı), sonra da Barla'da 1933'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

Yirmi Üçüncü Lem'a

Tabiat Risalesi

On Yedinci Lem'anın On Altıncı Notası iken, ehemmiyetine binaen, Yirmi Üçüncü Lem'a olmuştur. Tabiattan gelen fikr-i küfrîyi dirilmeyecek bir surette öldürüyor, küfrün temel taşını zirüzeber ediyor.

İHTAR

Şu Notada, tabiiyyunun münkir kısmının gittikleri yolun iç yüzü ne kadar akıldan uzak ve ne kadar çirkin ve ne derece hurafe olduğu, lâakal doksan muhali tazammun eden Dokuz Muhal ile beyan edilmiş. Sair risalelerde o muhaller kısmen izah edildiğinden; burada gayet muhtasar olmak haysiyetiyle, bazı basamaklar tayyedilmiştir. Onun için, birden bire, "Bu kadar zahir ve aşikâre bir hurafeyi nasıl bu meşhur âkil feylesoflar kabul etmişler, o yolda gidiyorlar?" hatıra geliyor.

Evet, onlar mesleklerinin iç yüzünü görememişler. Hem, hakikat-i meslekleri ve mesleklerinin lâzımı ve muktezası odur ki, yazılmış her bir muhalin ucunda beyan edilen o çirkin ve müstekreh ve gayrimakul (HAŞİYE) hulâsa-i mezhepleri ve

HAŞİYE: Bu risalenin sebeb-i telifi, gayet mütecevizâne ve gayet çirkin bir tarz ile, hakaik-i imaniyeyi tezyif edip, bozulmuş aklı yetişmediği şeye hurafe deyip, dinsizliği tabiata bağlayarak, Kur'an'a hücum edilmesidir. O hücum ise şiddetli bir hiddeti kalbe ve kaleme verdi ki, şiddetli ve galiz tokatları o mülhitlere ve haktan yüz çeviren batıl mezheplilere yedirdi. Yoksa, Risale-i Nur'un mesleği, nezihâne ve nazikâne ve kavli-i leyvindir.

âkil: akıllı olan.
aşikâr: apaçık, belli.
batıl: boş, saçma, gerçeğe, akla ve bilime aykırı.
beyan edilen: açıklanan, izah edilen.
beyan etmek: açıklama, izah etmek.
binaen: -den dolayı, - dayanarak.
derece: ölçü.
ehemmiyet: önem.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
fikr-i küfrî: inançsızlıktan gelen inkâr düşüncesi.
galiz: sert, incitici.
gayet: son derece, çok.
gayr-i makul: aklın kabul etmediği, akla uymayan.
hak: gerçek, doğru.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri, imana ait gerçekler.
hakikat-i meslek: bir mesleğin, bir görüşün iç yüzü.
haşiyeye: dipnot.
hatıra gelmek: hatırlamak, aklına gelmek.
haysiyetiyle: özelliği bakımından.
hiddet: kızgınlık, öfke.
hulâsa-i mezhep: bir fikir, görüş veya mezhebin özü, ana hatları.
hurafe: uydurma, düzme, dine, bilime uymayan sözler, işler.
hücum etme: saldırma, saldırıya geçme.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
izah etmek: bir konuyu ayrıntılarıyla açıklamak.
kavli-i leyvin: yumuşak söz ya da söyleyiş.
kısmen: bir kısım, bazı yönden.
küfür: küfür; Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
lâakal: en az.
lem'a: parlıt, güneş gibi parlayan.

meslek: gidiş, metot, tutulan yol.
meslek: tarz, metot, usul.
meşhur: şöretli, ünlü.
mezhep: gidilen yol, görüş.
muhâl: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen.
muhtasar: kısa, özet.
mukteza: iktiza eden, gereken.
mülhit: dinsiz, Allah'a inandırmayan.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, iman-

sız, dinsiz.
müstekreh: kerih görülmüş, tiksindirici, çirkin.
mütecevizâne: saldıran, had-dini aşan.
nazikâne: nezaketle, incelikle.
nezihâne: temiz, güzel, hoş bir biçimde.
nota: konu.
risale: Risale-i Nur'u oluşturan kitaplardan her birisi.
sair: diğer, başka.
sebeb-i telif: telif sebebi, ya-

zılış vesilesi.
suret: biçim, tarz.
tabiiyyun: tabiatçılar, Allah'ın sanatı ve kanunu olan doğayı ilâh sananlar.
tayyetmek: geçmek, atlamak.
tazammun etme: ihtiva etme, içine alma, içirme.
tezyif etme: aşağılamak, alay etmek.
zahir: açık, dış görünen.
zirüzeber: param parça, dar-madağın.

mesleklerinin lâzımı ve zarurî muktezası olduğunu gayet bedi-
hî ve kat'î bürhanlarla, şüphesi olanlara tafsilen beyan ve ispat
etmeye hazırım.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1 قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِى اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

ŞU AYET-İ KERÎME, istifham-ı inkârî ile, “Cenab-ı Hak
hakkında şek olmaz ve olmamalı” demekle, vücut ve vah-
daniyet-i İlâhiye bedahet derecesinde olduğunu gösteriyor.

ŞU SIRRÎ İZAHTAN EVVEL BİR İHTAR

Bin üç yüz otuz sekizde Ankara'ya gittim. İslâm or-
dusunun Yunana galebesinden neşe alan ehl-i ima-
nın kuvvetli efkârı içinde, gayet müthiş bir zındıka
fikri, içine girmek ve bozmak ve zehirlemek için
dessasâne çalıştığını gördüm. “Eyvah,” dedim. “Bu
ejderha imanın erkânına ilişecek!” O vakit, şu ayet-i
kerime bedahet derecesinde vücut ve vahdaniyeti
ifhâm ettiği cihetle, ondan istimdat edip, o zındıka-
nın başını dağıtacak derecede Kur’ân-ı Hakîm’den
alınan kuvvetli bir bürhanı, Nurun Arabî risalesinde
yazdım. Ankara’da, Yeni Gün Matbaasında tabettir-
miştim. Fakat maatteessûf Arabî bilen az ve ehemmi-
yetle bakanlar da nadir olmakla beraber, gayet
muhtasar ve mücmel bir surette o kuvvetli bürhan te-
sirini göstermedi. Maatteessûf, o dinsizlik fikri hem
inkışaf etti, hem kuvvet buldu. Bilmeceburiye, o bür-
hanı Türkçe olarak bir derece beyan edeceğim. O
bürhanın bazı parçaları bazı risalelerde tam izah

erkân: rükünler, esaslar, şartlar.
evvel: ilk önce.
galebe: galip gelme, zafer, yen-
me.
gayet: son derece, çok.
ifhâm: anlatma, bildirme.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iman: inanç, inanma.
inkışaf etme: ortaya çıkma, aç-
lım.
ispat etme: doğruyu delil göste-
rerek meydana koyma.
istifham-ı inkârî: bir sözü söyler-
ken, inkâr ederek sorma, içinde
inanmama bulunan soru sorma
biçimi, “Hiç böyle olur mu?”
istimdat etmek: imdat isteme,
yardım isteme.
izah: ayrıntılı açıklama.
kat’î: kesin.
Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve su-
resinde sayısız hikmet ve fayda-
lar bulunan Kur’ân.
maatteessûf: ne yazık ki... üzüle-
rek.
meslek: gidiş, tutulan yol, metot.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
mukteza: iktiza eden, gereklilik.
mücmel: kısaca ifade edilmiş,
özet hâlinde.
müthiş: dehşet veren, korkunç.
nadir olmak: seyrek, az olmak.
neşe almak: dışa vuran bir se-
vinçle keyif almak.
Nurun Arabî risalesi: Risale-i Nu-
run Arapça yazılan kısımlarından.
Peygamber: Allah’ın elçisi, nebî,
resul.
Rahim: merhamet eden, acıyan
çok merhametli olan, esirgeyen
Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese
yayılan ve bütün yaratılmışların
rızkılarını ve geçim şekillerini içi-
ne alan rahmetin sahibi olan Al-
lah.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tec-
rübe yetenek, ve sezgi yardımıy-
la kavranabilen en zor ve en ince
yanı, manevî hakikat ve bilgi.
suret: biçim, tarz.
tabetmek: kitap basmak.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, ayrıntı-
lı olarak.
tesir: etki.
vahdaniyet: Allah’ın birliği ve
varlığı, benzersiz oluşu.
vakit: vakit, zaman.
vücut ve vahdaniyet-i İlâhiye:
Allah’ın varlığı, bir, tek ve benzer-
siz oluşu.
vücut: var olma, varlık.
zarurî: mecburî, zorunlu olarak.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla.

Peygamberleri onlara, “Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah hakkında şüphe olur mu?”
dedi. (İbrahim Suresi: 10.)

Arabî: Arapça.
ayet-i kerime: Kur’ân’ın aye-
ti; değerli ve şerefli olan ayet.
bedahet: açık, açıklık.
bedihi: açık, son derece açık
ve ortada olan.
beyan etme: açıklama, izah
etme.
beyan: açıklama, izah.

bilmeceburiye: mecburiyetle,
zorunlu olarak.
bürhan: delil, ispatlayıcı şahit,
kanıt.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ ken-
disi, şeref ve büyüklük sahibi
olan Allah.
cihet: yön.
derece: mertebe, basamak,

ölçü.
dessasâne: aldatıcı bir şekil-
de, hileyle iş yaparak.
efkâr: düşünceler, fikirler.
ehemmiyet: önem.
ehl-i iman: inananlar, iman
sahipleri, Müslümanlar.
ejderha: büyük canavar, kor-
kunc manzara.

edildiğinden, burada icmalen yazılacaktır. Sair risalelerde inkısam etmiş olan müteaddit bürhanlar, bu bürhanda kısmen ittihat ediyor, her biri bunun bir cüz'ü hükmüne geçiyor.

Mukaddime

Ey insan! Bil ki, insanların ağzından çıkan ve dinsizliği işmam eden dehşetli kelimeler var; ehl-i iman bilme-yerek istimal ediyorlar. Mühimlerinden üç tanesini beyan edeceğiz.

• **Birincisi:** *Evcedethü'l-esbap*, yani, “Esbap bu şeyi icat ediyor.”

• **İkincisi:** *Teşekkele binefsihî*, yani, “Kendi kendine teşekkül ediyor, oluyor, bitiyor.”

• **Üçüncüsü:** *İktezathü't-tabiât*, yani, “Tabiîdir, tabiat iktiza edip icat ediyor.”

Evet, madem mevcudat var ve inkâr edilmez. Hem, her mevcut sanatlı ve hikmetli vücuda geliyor. Hem madem kadim değil, yeniden oluyor. Her hâlde, ey mülhit, bu mevcudu, meselâ bu hayvanı, yâ diyeceksin ki, esbab-ı âlem onu icat ediyor, yani esbabın içtimasında o mevcut vücut buluyor; veyahut o kendi kendine teşekkül ediyor; veyahut, tabiat muktezası olarak, tabiatın tesiriyle vücuda geliyor; veyahut bir Kadîr-i Zülcelâl'in kudretiyle icat edilir.

beyan etme: açıklama, izah etme.

bürhan: delil, ispatlayıcı kesin kanıt.

cüz': kısım, parça.

dehşetli: ürkütücü, korkunç.

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, Müslümanlar.

esbab-ı âlem: varlığın nedenleri, âlemin sebepleri.

esbap: nedenler, sebepler.

evcedethü'l-esbap: sebepler, şartlar icat ediyor, yapıyor, yaratıyor, meydana getiriyor.

hikmetli: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, belli hedeflere yönelik olma.

hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.

icat etme: vücuda getirme, yaratma.

icmalen: kısaca, özetle.

ictima: toplanma.

iktezathü't-tabiât: tabiat, doğa böyle gerektiriyor.

iktiza etme: gerektirme.

inkâr etme: kabul ve tasdik etmeme, reddetme.

inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.

istimal etme: kullanma.

ışmam etme: ışıltı, hissettirme.

ittihat etme: birleşme, birlik oluşturma.

kadim: eski, çok eski zamanlara ait.

Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.

kısmen: bütün değil, bir kısım.

kudret: kuvvet, iktidar.

meselâ: örneğin.

mevcudat: var olan her şey, varlıklar.

mevcut: varlık, bulunan.

mukaddime: giriş, başlangıç, ön söz.

mukteza: iktiza eden, gereken.

mühim: önemli.

mülhit: Allah'a ve dine inanan, Allah'ı inkâr eden,

dinsiz, imansız.

müteaddit: bir çok, çeşitli sayıda.

sair: diğer, öteki.

sanatlı: ustalıkla, bilgiyle yapılmış.

tabiî: doğa, tabiat gereği.

tesir: etki.

teşekkele binefsihî: kendi kendine meydana gelme, oluşma.

teşekkül: şekillenme, meydana gelme.

vücut: var olma, varlık.

Madem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur. Evvel-ki üç yol muhal, battal, mümteni, gayr-i kabil oldukları kat'î ispat edilse, bizzarure ve bilbedahe, dördüncü yol olan tarik-ı vahdaniyet şeksiz, şüphesiz sabit olur.

AMMA BİRİNCİ YOL ki, esbab-ı âlemin içtima-ıyla teşkil-i eşya ve vücud-i mahlûkattır. Pek çok muhalâtından yalnız üç tanesini zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ

Bir eczahanede, gayet muhtelif maddelerle dolu, yüzer kavanoz şişeler bulunuyor. O edviyelerden, zihayat bir macun istenildi. Hem hayattar, harika bir tiryak, onlardan yapılmak icap etti. Geldik, o eczahanede, o zihayat macunun ve hayattar tiryakın çoklukla efradını gördük. O macunlardan her birisini tetkik ettik.

Görüyoruz ki, o kavanoz şişelerden her birisinden, bir mizan-ı mahsusla, bir iki dirhem bundan, üç dört dirhem ötekenden, altı yedi dirhem başkasından, ve hakeza, muhtelif miktarlarda eczalar alınmış. Eğer birinden, bir dirhem ya noksan veya fazla alınsa, o macun zihayat olamaz, hasiyetini gösteremez. Hem o hayattar tiryakı da tetkik ettik. Her bir kavanozdan bir mizan-ı mahsusla bir madde alınmış ki, zerre miktarı noksan veya ziyade olsa, tiryak hassasını kaybeder. O kavanozlar elliden ziyade iken, her birisinden ayrı bir mizanla alınmış gibi, ayrı ayrı miktarda eczaları alınmış.

aklen: akla uygun olarak, akıl yoluyla.
battal: batıl, boş, hükümsüz, geçersiz.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bizzarure: zarurî olarak, mecburen.
dirhem: eskiden kullanılan 3 gr. ağırlığa denk gelen ölçü birimi.
ecza: parçalar, ilaç ham maddeleri.
eczahane: ilaç dükkânı.

edviye: ilâçlar, devalar.
efrat: fertler, tek olanlar, bireyler.
esbab-ı âlem: varlığın nedenleri, âlemin sebepleri.
gayet: son derece, çok.
gayr-i kabil: imkânsız, gerçekleşmesi mümkün olmayan.
hakeza: böylece, bunun gibi.
harika: olağanüstü.
hasiyet: özellik, tesir.
hassa: özellik, nitelik.
hayattar: canlı, yaşayan.

icap etme: gerekme.
içtima: toplanma.
kat'î: kesin.
macun: hamur, karışım hâlindeki, ilâç.
miktar: ölçü.
mizan: terazi, ölçü.
mizan-ı mahsus: özel ölçü; hassas terazi.
muhal: imkânsız, olabilmesi, bulunabilmesi düşünülemeyen.
muhalât: imkânsızlıklar, olması mümkün olmayanlar.

muhtelif: çeşitli, farklı.
mümteni: mümkün olmayan, imkânsız.
noksan: eksik.
şek: şüphe, tereddüt.
tarik-ı vahdaniyet: bir, benzersiz ve tek olan Allah'a götüren yol.
teşkil-i eşya: esyanın şekillendirilmesi, var edilmesi, meydana getirilmesi.
tetkik etme: inceleme, araştırma.
tetkik: inceleme, araştırma.
tiryak: ilâç.
vücud-i mahlûkat: yaratılmışların varlığı.
zerre: pek ufak parça, atom.
zihayat: hayat sahibi.
zikretme: anma, bildirme.
ziyade: fazla.

Acaba hiçbir cihette imkân ve ihtimal var mı ki, o şişlerden alınan muhtelif miktarlar, şişelerin garip bir tesadüf veya fırtınalı bir havanın çarpmasıyla devrilmesinden, her birisinden alınan miktar kadar, yalnız o miktar aksın, beraber gitsinler ve toplanıp o macunu teşkil etsinler? Acaba bundan daha hurafe, muhal, batıl bir şey var mı? Eşek muzaaf bir eşekliğe girse, sonra insan olsa, “Bu fikri kabul etmem” diye kaçacaktır.

İşte bu misal gibi, her bir zihayat, elbette zihayat bir macundur. Ve her bir nebat, hayattar bir tiryak gibidir ki, çok müteaddit eczalardan, çok muhtelif maddelerden, gayet hassas bir ölçüyle alınan maddelerden terkip edilmiştir. Eğer esbaba, anasıra isnat edilse ve “Esbap icat etti” denilse, aynen eczahanedeki macunun, şişelerin devrilmesinden vücut bulması gibi, yüz derece akıldan uzak, muhal ve batıldır.

Elhâsıl, şu eczahane-i kübra-i âlemde, Hakîm-i Ezeli'nin mizan-ı kaza ve kaderiyle alınan mevadd-ı hayatiye, hadsiz bir hikmet ve nihayetsiz bir ilim ve her şeye şamil bir irade ile vücut bulabilir. “Kör, sağır, hudutsuz, sel gibi akan küllî anasır ve tabâyî ve esbabın işidir” diyen bedbaht, “O tiryak-ı acip, kendi kendine, şişelerin devrilmesinden çıkıp olmuştur” diyen divane bir hezeyancı, sarhoş bulunan bir ahmaktan daha ziyade ahmaktır. Evet, o küfür ahmakane, sarhoşâne, divanece bir hezeyandır.

ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
ahmakane: ahmakçasına, akılsızca.
anasır: unsurlar, elementler.
batıl: boş, beyhude, manasız olan, gerçeğe uymayan.
batıl: boş, yalan, geçersiz.
bedbaht: zavallı.
cihet: yön.
divane: deli, akılsız.
divanece: deliler gibi, delice.
ecza: eczacılıkta, ilaç yapmada kullanılan çeşitli maddeler.
eczahane-i kübra-i âlem: kâinatın (evrenin) büyük eczahanesi.
elhâsıl: özetle, sonuç olarak.
esbap: nedenler, sebepler.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hakim-i Ezeli: her işini hikmetle yapan ve varlığının başlangıcı olmayan zamanla sınırlı olmayan Allah.
hassas: incelikli, yapımı ve bakımını özen isteyen.
hayattar: canlı, yaşayan.
hezeyan: saçma, anlamsız konuşma.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda, manevî hakikat.
hudut: sınırlar.
hurafe: uydurma, düzme, dine ve akla aykırı.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
ihtimal: mümkün, olabilirlik.
ilim: ilim; bilgi.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.

irade: dileme, isteme, tercih etme.
isnat: dayandırma.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
macun: hamur, karışım hâlindeki ilaç.
mevadd-ı hayatiye: hayat, yaşamak için gerekli olan maddeler.
miktar: ölçü.
misal: örnek, temsil.
mizan-ı kaza ve kader: kaza

ve kader terazisi, kaderde olanın tam da olması gerektiği gibi gerçekleşmesi ölçüsü.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muhtelif: çeşitli.
muzaaf: kat kat.
müteaddit: adetli, bir çok.
nebat: bitki.
nihayetsiz: sonsuz.
sarhoşâne: sarhoşçasına.
şamil: şümulü bulunan, kapsayan, içeren.
tabâyî: tabiattaki temel un-

surlar, özellikler.
terkip: birkaç şeyin birleşerek meydana getirdikleri yeni şey, sentez.
tesadüf: rastlantı.
teşkil etmek: şekillendirmek, meydana getirmek, oluşmak.
tiryak: ilaç.
tiryak-ı acip: acayip, şaşırtıcı, hayret verici ilaç.
vücut: var olma, varlık.
zihayat: hayat sahibi.
ziyade: çok, fazla.

İKİNCİ MUHAL

Eğer her şey, Vahid-i Ehad olan Kadîr-i Zülcelâl'e verilmezse, belki esbaba isnat edilse, lâzım gelir ki, âlemin pek çok anasır ve esbabı, her bir zîhayatın vücudunda müdahalesi bulunsun. Hâlbuki, sinek gibi bir küçük mahlûkun vücudunda, kemal-i intizamla, gayet hassas bir mizan ve tamam bir ittifakla, muhtelif ve birbirine zıt, mübayin esbabın içtimalı o kadar zahir bir muhaldır ki, sinek kanadı kadar şuuru bulunan, "Bu muhaldır, olamaz" diyecektir.

Evvel, bir sineğin küçücük cismi, kâinatın ekser anasır ve esbabıyla alâkadardır, belki bir hulâsasıdır. Eğer Kadîr-i Ezeli'ye verilmezse, o esbab-ı maddiye, onun vücudu yanında bizzat hazır bulunmak lâzım; belki onun küçücük cisminde girmek gerektir. Belki, cisminin küçük bir numunesi olan gözündeki bir hücre sine girmeleri icap ediyor. Çünkü, sebep maddî ise, müsebbebin yanında ve içinde bulunması lâzım geliyor. Şu hâlde, iki sineğin iğne ucu gibi parmakları yerleşmeyen o hücreciğe, erkân-ı âlem ve anasır ve tabâyiî'nin, maddeten içinde bulunup, usta gibi içinde çalıştıklarını kabul etmek lâzım geliyor. İşte, Sofestâin en eblehleri dahi böyle bir meslekten utanıyor.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

الْوَحِيدُ لَا يَصْدُرُ الْأَعْنَ الْوَحِيدِ kaide-i mukarreresiyle, "Bir

mevcudun vahdeti varsa, elbette bir vahitten, bir elden sudûr edebilir." Hususan o mevcut, gayet mükemmel bir

alâkadar: ilgili, münasebetli.
âlem: dünya, evren.
anasır: unsurlar, elementler.
cisim: beden, gövde.
ebleh: pek akılsız, ahmak.
ekser: pek çok.
erkân-ı âlem: maddî âlemin temel esasları.
esbab-ı maddiye: maddî sebepler.
esbap: nedenler, sebepler.
gayet: son derece, çok.
hassas: incelikli, ölçülü, yapımı ve bakımı özen isteyen.

hulâsa: bir şeyin özü.
hususan: bilhassa, özellikle.
hücre: canlı varlıkların en küçük yapısı.
icap etmek: gerekli olmak.
içtima: cem olma, toplanma.
isnat etmek: dayandırmak.
ittifak: birleşme, birlik.
Kadîr-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan, Allah.
Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.

kaide-i mukarrere: kesinleşmiş, üzerinde karar kılınmış, yerleşmiş kural.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
maddeten: madde ve cisim olarak.
maddî: madde ile ilgili, cisim.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
meslek: gidiş, tutulan yol,

metot.

mevcut: var olan, varlık.

mizan: terazi, ölçü.

muhâl: imkânsızlık, olabilmesi, düşünülmemeyen.

muhtelif: değişik, çeşitli.

mübayin: başka türlü, ayrı.

müdahale: karışma.

mükemmel: kusursuz, olgun, tam.

müsebbep: sebebin sonucu olarak meydana getirilen.

numune: örnek.

Sofestâi: safsatacı, olumlu veya olumsuz hiç bir hükme varmayan, kâinatın yaratıcısını kabul etmeyen hatta kendilerini de inkâr eden kuşku filozof.

sudûr etme: sâdır olma, meydana çıkma, olma.

şuur: idrak, anlayış, bilinc, varlıkların farkına varma.

tabâyi: tabiattaki temel unsurlar, özellikler.

vahdet: birlik.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (C.C.).

vahit: bir.

vücüt: var olma, varlık.

zahir: açık, görünen.

zîhayat: hayat sahibi.

intizam ve hassas bir mizan içinde ve cami' bir hayata mazhar ise, bilbedahe, sebep-i ihtilâf ve keşmekeş olan müteaddit ellerden çıkmadığını, belki gayet kadîr, hakîm olan bir tek elden çıktığını gösterdiği hâlde; hadsiz ve camit ve cahil, mütecaviz, şuursuz, karma karışıklık içinde, kör, sağır esbab-ı tabiiyenin karma karışık ellerine —hadsiz imkânât yolları içinde ve içtima ve ihtilâla o esbabın körlüğü, sağırlığı ziyadeleştiği hâlde— o muntazam ve mevzun ve vahit bir mevcudu onlara isnat etmek, yüz muhali birden kabul etmek gibi akıldan uzaktır.

Haydi, bu muhalden kat-ı nazar, esbab-ı maddiyenin elbette tesirleri, mübaşeretle ve temasla olur. Hâlbuki, o esbab-ı tabiiyenin temasları, zîhayat mevcutların zahirleriyedir. Hâlbuki görüyoruz ki, o esbab-ı maddiyenin elleri yetişmediği ve temas edemedikleri o zîhayatın bâtını, on defa zahirinden daha muntazam, daha lâtif, sanatça daha mükemmeldir. Esbab-ı maddiyenin elleri ve aletleriyle hiçbir cihetle yerleşemedikleri, belki tam zahirine de temas edemedikleri küçücük zîhayat, küçücük hayvancıklar, en büyük mahlûklardan daha ziyade sanatça acip, hilkatçe bedî bir surette oldukları hâlde, o camit, cahil, kaba, uzak, büyük ve birbirine zıt olan sağır, kör esbaba isnat etmek, yüz derece kör, bin derece sağır olmakla olur!

AMMA İKİNCİ MESELE teşekkele binefsihî'dir. Yani, "Kendi kendine teşekkül ediyor." İşte bu cümlelerin dahi çok muhalâtı var; çok cihetle batıldır, muhaldır. Numune için, muhalâtından üç tanesini beyan ederiz.

acip: şaşılın ve hayret verici şey; garip.
alet: vasıta, araç, sebep.
batıl: gerçek dışı, boş, düzme, anlamsız olan.
bâtın: iç yüz.
bedî: eşsiz güzel.
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cahil: bilgisiz.
camî: toplayan, geniş, kapsamlı.
camit: ruhsuz, sert, cansız.
cihet: yön, taraf.
esbab-ı maddiye: maddî sebepler.
esbab-ı tabiiye: tabîi, doğal sebepler.
esbap: nedenler, sebepler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakim: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan.
hassas: incelikli, ölçülü, yapımı ve bakımı özen isteyen.
hilkat: yaratılış.
içtima: toplanma, bir araya gelme.
ihtilâf: karışıklık.
imkânât: olabilirlikler, ihtimaller.
intizam: düzgünlük, nizam.
isnat etmek: dayandırmak.
kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten.
kat-ı nazar: dikkate almamak, nazara almamak.

keşmekeş: karışıklık.
lâtif: hoş, güzel, narin.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, görüldüğü yer.
mesale: önemli konu.
mevcut: var olan, varlık.
mevzun: dengeli, ölçülü.
mizan: terazi, ölçü.
muhâl: imkânsız, olabilmesi, düşünülmemeyen.
muhâlât: imkânsızlıklar, olması mümkün olmayanlar.

muntazam: nizamlı, düzgün.
mübaşeret: doğrudan bağlantıya geçme, girişme.
mükemmel: kemal bulmuş, kusursuz, tam.
müteaddit: değişik, çeşitli.
mütecaviz: saldırgan, sınırları ve haddi aşan.
numune: örnek.
sebeb-i ihtilâf: anlaşmazlık, ayrılık nedeni.
suret: biçim, tarz, şekil.
şuursuz: bilinçsiz, anlayıştan yoksun.

temas etme: değmek; ulaşma, bağlantı kurma.
temas: değmek; ulaşım, bağlantı.
tesir: etki, iz.
teşekkele binefsihî: kendine kendine şekilleniyor, oluşuyor, olup bitiyor.
teşekkül etme: şekillenme, meydana gelme, olma.
vahit: bir.
zahir: görünen, dış görünüş.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar.
ziyade: fazla.

BİRİNCİSİ

Ey muannit münkir! Senin enaniyetin seni o kadar ahmaklaştırmış ki, yüz muhali birden kabul etmeyi bir derece hükmediyorsun. Çünkü sen mevcutsun. Ve basit bir madde ve camit ve tagayyürsüz değilsin. Belki, daima teceddütte olarak, gayet muntazam bir makine ve harika ve daima tahavvülde bir saray gibisin. Senin vücudunda her vakit zerreler çalışıyorlar. Senin vücudun kâinatla, hususan rızık münasebetiyle, hususan beka-i nev'î itibarıyla alâkadar ve alış verişi vardır. Senin vücudunda çalışan zerreler, o münasebatı bozmamak ve o alâkadarlığı kırmamak için dikkat ediyorlar, öylece ihtiyatla ayaklarını atıyorlar. Güya bütün kâinata bakıyorlar, senin münasebatını kâinatta görüp öyle vaziyet alıyorlar. Sen zahirî ve bâtinî duygularınla, o zerrelerin o harika vaziyetine göre istifade edersin.

Eğer sen vücudundaki zerreleri, Kadîr-i Ezeli'nin kanunıyla hareket eden küçücük memurları veya bir ordusu veya kalem-i kaderin uçları (her bir zerre bir kalem ucu) veya kalem-i kudretin noktaları (her bir zerre bir nokta) olduğunu kabul etmezsen, o vakit senin gözünde çalışan her bir zerreye öyle bir göz lâzım ki, senin mecmu-ı cesedinin her tarafını görmekle beraber, münasebettar olduğun bütün kâinatı dahi görecek bir gözü ve bütün senin mazi ve müstakbel ve nesil ve aslın ve anasının menbalarını ve rızkının madenlerini bilecek, tanıyacak, yüz dahi kadar bir akıl vermek lâzım geliyor. Senin gibi bu meselelerde zerre kadar akli olmayanın bir zerresine

ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
alâkadar: ilgili, münasebetli.
anasır: unsurlar, elementler.
asıl: kök, temel, köken, kaynak olarak.
bâtinî: içe ait, dahilî, görünmeyen.
beke-i nev'î: bir canlı türün, bir cinsin devamlılığı.
camit: ruhsuz, sert, cansız.
daima: sürekli, her zaman.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, gurur.

güya: sanki.
harika: olağanüstü.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmetmek: karar vermek, düşüncede bir kaniya varmak.
ihhtiyat: tedbirli hareket etme.
istifade: faydalanma.
itibarıyla: bakımından, değeriyle.
Kadîr-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının öncesi, evveli olmayan, Allah.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kalem-i kader: kader kalemi, Allah'ın olacak hâdiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi.
kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması.
kanun: tabiat olaylarının bağlı bulunduğu değişmez kaide.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
maden: asıl, esas, kaynak.
mazi: geçmiş zaman.

mecmu-ı ceset: ceset, vücut bir bütün olarak.
menba: kaynak.
mesale: önemli konu.
mevcut: var olan, varlık.
muannit: inatçı.
muhali: imkânsız, olabilmesi, düşünölemeyen.
muntazam: nizamlı, düzgün, ölçülü.
münasebet: vesile, ilgi.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
müstakbel: gelecek zaman
nesil: soy-sop, zürriyet.
nokta: işaret, yer, konu, sınır, derece.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
tagayyür: hâlden hâle geçme, değişme, başkalaşma.
tahavvül: bir hâlden başka hâle geçme, değişme.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
vakit: zaman.
vaziyet: durum, hâl.
vücut: var olma, varlık.
zahiri: dış görünüşteki.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zerreler: atomlar, moleküller.

bin Eflâtun kadar bir ilim ve şuur vermek, bin derece divanece bir hurafeciliktir.

İKİNCİ MUHAL

Senin vücudun bin kubbeli harika bir saraya benzer ki, her kubbesinde taşlar, direksiz birbirine baş başa verip muallâkta durdurulmuş. Belki senin vücudun, bin defa bu saraydan daha acıptır. Çünkü, o saray-ı vücudun, daima kemal-i intizamla tazelenmektedir. Gayet harika olan ruh, kalp ve manevî letaiften kat-ı nazar, yalnız cesedindeki her bir aza, bir kubbeli menzil hükmündedir. Zerrelere, o kubbedeki taşlar gibi birbirleriyle kemal-i muvazene ve intizamla baş başa verip, harika bir bina, fevkalâde bir sanat, göz ve dil gibi acip birer mu'cize-i kudret gösteriyorlar.

Eğer bu zerrelere, şu âlemin ustasının emrine tâbi birer memur olmasalar, o vakit her bir zerre, umum o cesetdeki zerrelere hem hâkim-i mutlak, hem her birisine mahkûm-i mutlak, hem her birisine misil, hem hâkimiyet noktasında zıt, hem yalnız Vacibü'l-Vücut'a mahsus olan ekser sıfâtın mastarı, menbaı, hem gayet mukayyet, hem gayet mutlak bir surette olmakla beraber, sırr-ı vahdetle yalnız bir Vahid-i Ehad'in eseri olabilen gayet muntazam bir masnu-i vahidi o hadsiz zerrata isnat etmek —zerre kadar şuuru olan, bunun pek zahir bir muhal, belki yüz muhal olduğunu derk eder.

acip: şaşıl原因 ve hayret verici şey.
âlem: dünya, kâinat, evren.
aza: organlar, uzuvlar.
ceset: vücut, beden.
daima: sürekli, her zaman.
divanece: deliller gibi, delice.
ekser: pek çok.
emir: emir, buyruk.
eser: nişan, iz, ortaya koyulan şey.
fevkalâde: olağanüstü, çok iyi, çok güzel.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkim-i mutlak: hiçbir şekilde hâkimiyetine, egemenliğine sınır konmayan tam hüküm sahibi.
hâkimiyet: hâkim olma, egemenlik, hükümlanlık.
harika: olağanüstü.
hurafe: uydurma, düzmece, dine, akla ve gerçeğe aykırı olan.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ilim: bilgi.
intizam: düzgünlük, nizam.
isnat etmek: dayandırmak.
kat-ı nazar: dikkate almamak, nazara almamak, göz ardı etme.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kemal-i muvazene: tam bir denge, ölçü.
letaif: manevî duygular, kalp, ruh, akıl, sır gibi ince duygular, güzellikler.
mahkûm-i mutlak: tam anlamıyla mahkûm, hüküm altında, emredilene yapmak zorunda.
mahsus: bir kişiye has olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut.
masnu-i vahit: bir tek sanatkârın elinden çıkmış olan harika sanat.
mastar: bir şeyin çıktığı yer, kaynak.
memur: emir ile hareket eden, görevli.
menba: kaynak.
menzil: ev, bina.
misil: benzer, eş.
muallâk: boşlukta asılı.

mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
muhal: imkânsız, olabilmemesi, bulunabilmesi düşünülmemeyen, mümteni.
mukayyet: kayıtlı, bağlı.
muntazam: düzenli, intizamlı.
mutlak bir surette: sınırsız bir biçimde, her hangi bir kayda bağlı olmayan, kayıtsız, şartsız bir şekilde.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saray-ı vücut: insan veya hayvan gövdesi.
sıfât: nitelik, vasıf, özellik.
sırr-ı vahdet: Cenab-ı Allah'ın umum eşyada birden tecelli eden birliğinin sırrı.
şuur: bir şeyi anlama kavramı gücü, idrak, bilinç.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden, bağlı.
umum: bütün.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zarurî

ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vakit: zaman.
vücut: var olma, varlık.
zahir: açık, görünen.
zerrat: zerrelere, moleküller, atomlar.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

Eğer senin vücudun, Vahid-i Ehad olan Kadîr-i Ezelî'nin kalemîyle mektup olmazsa ve tabiata, esbaba mensup matbu ise, o vakit senin vücudundaki bir hüceyre-i bedenden tut, birbiri içinde daireler misillü, binler mürekkepler adedince tabiat kalıplarının bulunması lâzım gelir. Çünkü, meselâ bu elimizdeki kitap eğer mektup olsa, bir tek kalem, kâtibinin ilmine istinat edip bütün onları yazar. Eğer o mektup olmazsa ve onun kalemine verilmese, “Kendi kendine olmuş” denilse veya tabiata verilse, o vakit matbu kitap gibi her bir harfi için ayrı bir demir kalem lâzımdır ki, tab edilsin.

Nasıl ki, matbaada hurufat adedince demir harfler bulunur, sonra o harfler vücut bulur. O vakit bir tek kaleme bedel, o hurufat adedince kalemler bulunması lâzım gelir. Belki o hurufat içinde -bazen olduğu gibi- küçük kalemle bir büyük harfte bir sahife ince hatla yazılmış ise, binler kalem bir tek harf için lâzım geliyor. Belki, birbirinin içine girip muntazam bir vaziyetle senin cesedin gibi bir şekil alıyorsa, o vakit her bir dairede, her bir cüz' için, o mürekkebat adedince kalıplar lâzım geliyor. Haydi, yüz muhal içinde bulunan bu tarzı mümkün desen dahi, bu muntazam sanatlı demir harfleri ve mükemmel kalıpları ve kalemleri yapmak için, yine bir tek kaleme verilmezse, o kalemler, o kalıplar, o demir harflerin yapılması için, onların adetlerince yine kalemler, kalıplar ve harfler lâzım. Çünkü onlar da yapılmışlar ve onlar da muntazam sanatlıdırlar. Ve hakeza, müteselsilen gittikçe gidecek.

adedince: sayısınca.

bedel: karşılık.

ceset: vücut, beden.

cüz: kısım, parça.

esbap: nedenler, sebepler.

hakeza: böylece, bunun gibi.

hat: yazı.

hurufat: harfler.

hüceyre-i beden: vücuttaki hücrecikler.

ilim: ilim, bilgi.

istinat: dayanma.

Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olma-

yan, Allah.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

matbaa: basım evi.

matbu: tabedilmiş, basılmış.

mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, ilgili.

meselâ: örneğin.

misillü: gibi, benzeri.

muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen.

muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.

mükemmel: kusursuz, olgun, tam.

mümkün: imkân dairesinde, olabilir.

mürekkebat: terkip edilmiş şeyler, bileşikler.

mürekkep: iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen, birleşmiş, birleşik.

müteselsilen: bir biri peşi sıra, zincirleme olarak.

sahife: sayfa.

tab: basılmış olan kitap.

tarz: biçim, suret, şekil.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden

Allah (c.c.).

vakit: zaman.

vaziyet: durum, hâl.

vücut: var olma, varlık.

İşte, sen de anla, bu öyle bir fikirdir ki, senin zerratin adedince muhalât ve hurafeler, içinde bulunuyor. Ey muannit muattıl! Sen de utan, bu dalâletten vazgeç.

ÜÇÜNCÜ KELİME: *İktezathu't-tabiat*, yani, “Tabiat iktiza ediyor, tabiat yapıyor.” İşte bu hükmün çok muhalâtı var. Numune için üçünü zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ

Eğer mevcudatta, hususan zihayatta görünen, basîrâne, hakîmâne olan sanat ve icat Şems-i Ezeli'nin kalem-i kader ve kudretine verilmezse, belki kör, sağır, düşüncesiz olan tabiata ve kuvvete isnat edilse, lâzım gelir ki, tabiat, icat için her şeyde hadsiz manevî makine ve matbaları bulundursun; veyahut her şeyde kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet derç etsin. Çünkü, nasıl şemsin cilveleri ve akisleri, zemin yüzündeki zerrecik cam parçalarında ve katrelerde görünüyor. Eğer o misalî ve aksî güneşçikler semadaki tek güneşe isnat edilmezse, lâzım gelir ki, bir kibrit başı yerleşmeyen bir zerrecik cam parçasında tabîî, fıtrî ve güneşin hasiyetlerine malik, zahiren küçük, manen çok derin bir güneşin haricî vücudunu kabul ederek, zerrat-ı zücaciye adedince tabîî güneşleri kabul etmek lâzım geldiği gibi; aynen bu misal gibi, mevcudat ve zihayat doğrudan doğruya Şems-i Ezeli'nin cilve-i esmasına verilmezse, her bir mevcutta, hususan her bir zihayatta, hadsiz bir kudret ve irade ve nihayetsiz bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı, bir kuvveti, âdeta bir ilâhı, içinde kabul etmek lâzım gelir.

adedince: sayısınca.

âdeta: sanki.

akis: yansıma.

aksî: akseden, yansıyan

basîrâne: görerek, bilerek.

cilve: görüntü, tecelli.

cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki eseri, görüntüsü.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.

derç etme: yerleştirme, arasına koyma.

fıtrî: tabîî, yaratılıştaki, doğuştan olan.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakîmâne: hikmetli bir şekilde, gayeli, faydalı.

halk etmek: yaratmak.

haricî: dışarıya ait.

hasiyet: bir şeye has vasıf, özellik.

hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, yüksek bilgi.

hurafe: düzme, uydurma, delile dayanmayan.

hususan: bilhassa, özellikle.

hüküm: karar, emir, bir konu, iş veya kimse hakkında verilen karar.

icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.

idare etmek: yönetmek, bir işi yürütmek, çekip çevirmek.

iktezathu't-tabiat: tabiat gereği.

iktiza: gereklilik, gerektirme.

ilâh: tanrı, ma'bud.

ilim: bilgi.

irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.

isnat etme: dayandırma.

kâinat: bütün âlemler, yaratılmış varlıklar, evren.

kalem-i kader: kader kalemi, Allah'ın olacak hâdiseleri olmadan

önce bilip yazması, takdir etmesi.

katre: damla.

kudret: kuvvet, iktidar.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

malik: sahip.

manen: mana bakımından, manaca, manevî yönden.

manevî: manaya ait, manevî yönden, soyut.

matbaa: basım evi.

mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, varlıklar.

mevcut: var olan, varlık.

misal: örnek.

misalî: yansıyan, benzer.

muannit: inatçı.

muattıl: işe yaramaz hâle getiren.

muhalât: muhaller, olması mümkün olmayanlar.

nihayetsiz: sonsuz.

numune: örnek.

sema: gökyüzü.

sems: güneş.

Şems-i Ezeli: ezeli güneş; varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı

Hak.

tabîî: normal, tabiatının gereği.

vücut: var olma, varlık.

zahiren: dış, görünüşte olan.

zemin: yeryüzü.

zerrat: zerreler, atomlar, moleküller.

zerrat-ı zücaciye: parlak, parlayan, ısıldayan zerreler.

zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

zikir: anma.

Bu tarz-ı fikir ise, kâinattaki muhalâtın en batılı, en hura fesidir. Hâlık-ı Kâinat'ın sanatını mevhum, ehemmiyetsiz, şuursuz bir tabiata veren insan, elbette yüz defa hayvandan daha hayvan, daha şuursuz olduğunu gösterir.

İKİNCİ MUHAL

Eğer gayet intizamlı, mizanlı, sanatlı, hikmetli şu mevcudat, nihayetsiz kadîr, hakîm bir zata verilmezse, belki tabiata isnat edilse, lâzım gelir ki, tabiat, her bir parça toprakta Avrupa'nın umum matbaaları ve fabrikaları adedince makineleri, matbaaları bulundursun; tâ o parça toprak, menşe' ve tezgâh olduğu hadsiz çiçekler ve meyvelerin yetişmelerine ve teşkillerine medar olabilsin. Çünkü, çiçekler için saksılık vazifesini gören bir kâse toprak, içine tohumları nöbetle atılan umum çiçeklerin birbirinden çok ayrı olan şekil ve hey'etlerini teşkil ve tasvir edebilir bir kabiliyeti, bilfiil görülüyor. Eğer Kadîr-i Zülcelâl'e verilmezse, o vakit, o kâsedeki toprakta, her bir çiçek için manevî, ayrı, tabîi bir makinesi bulunmazsa, bu hâl vücuda gelemes. Çünkü tohumlar ise, nutfeler ve yumurtalar gibi, maddeleri birdir. Yani, müvellidülmâ, müvellidülhumuza, karbon, azotun intizamsız, şekilsiz, hamur gibi halitasından ibaret olmakla beraber; hava, su, hararet, ziya dahi, her biri basit ve şuursuz ve her şeye karşı sel gibi bir tarzda gittiğinden, o hadsiz çiçeklerin teşkilleri ayrı ayrı ve gayet muntazam ve sanatlı olarak o topraktan çıkması, bilbedahe ve bizzarure iktiza ediyor ki, o kâsede bulunan toprakta, manen Avrupa kadar, manevî ve küçük mikyasta matbaaları ve fabrikaları

adedince: sayısınca.
azot: havada beşte dört oranında bulunan renksiz, koksuz ve basit gaz.
batıl: boş, haklı ve gerçeğe uymayan.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilfiil: fiili olarak.
bizzarure: zarurî olarak, mecburen.
ehemmiyet: önem.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan.
hâl: durum.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
halita: karışım.
hararet: sıcaklık.
hey'et: yapı, şekil, suret.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.
hurafe: düzme, uydurma, dine, akla ve bilime aykırı.
ibaret: meydana gelen, olu-

şan, müteşekkil.
iktiza etme: lâzım gelme, gerekme.
intizam: düzgünlük, nizam.
isnat etme: dayandırma.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten.
Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
karbon: tabiatla elmas, linyit

maden kömürü, antrasit gibi şekilsiz olarak bulunan element.
kâse: çiniden yapılmış derince çanak, saksı.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
manen: mana bakımından, manevî yönden, manaca.
manevî: manaya ait, manevî olarak, soyut.
matbaa: basım evi.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
menşe': esas, kök, kaynak.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, varlıklar.
mevhum: evham ürünü olan, gerçekte olmadığı hâlde var sayılan.
mikyas: ölçü.
mizan: ölçü, denge.
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen.
muhalât: muhaller, olması mümkün olmayanlar.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
müvellidülhumuza: oksijen.
müvellidülmâ: hidrojen.
nihayetsiz: sonsuz.
nutf: döl suyu, tohum.
şekil: dış görünüş, biçim.
şuur: bir şeyi anlama, kavrama gücü, idrak, bilinç.
şuursuz: anlayışsız, bilinçsiz.
tabîi: doğal, tabiatla ilgili.
tarz: biçim, suret.
tarz-ı fikir: düşünce tarzı.
tasvir: çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma.
teşkil: şekillendirme, meydana getirme, yapma.
umum: bütün, genel.
vakit: zaman.
vazife: görev.
vücut: var olma, varlık.
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi.
ziya: ışık.

bulunsun. Tâ ki, bu kadar hayattar kumaşları ve binler ayrı ayrı nakışlı mensucatları dokuyabilsin.

İşte, tabiiyyunların fikr-i küfrîleri ne derece daire-i akıldan hariç saptığını kıyas et. Ve tabiatı mucit zanneden insan suretindeki ahmak sarhoşlar, “Mütefennin ve akıllıyız” diye dava ettikleri hâlde, akıl ve fenden ne kadar uzak düştüklerini ve mümteni ve hiçbir cihetle mümkün olmayan bir hurafeyi kendilerine meslek ittihaz ettiklerini gör, gül ve tükür!

Eğer desen: Mevcudat tabiata isnat edilse böyle acip muhaller olur, imtina derecesinde müşkülât olur. Acaba Zat-ı Ehad ve Samed’e verildiği vakit o müşkülât nasıl kalkıyor? Ve o suubetli imtina, o sühuletli vücuba nasıl inkılâp eder?

Elcevap: Birinci Muhalde, nasıl ki güneşin cilve-i in’ikâsı kemal-i sühuletle, külfetsiz, en küçük zerrecik camdan tut, tâ en büyük bir denizin yüzüne kadar feyzini ve tesirini misalî güneşçiklerle gayet kolaylıkla gösterdikleri hâlde, eğer güneşten nispeti kesilse, o vakit her bir zerrecikte tabîi ve bizzat bir güneşin haricî vücudu, imtina derecesinde bir suubetle olabilmesi kabul edilmek lâzım gelir. Öyle de, her bir mevcut, doğrudan doğruya Zat-ı Ehad ve Samed’e verilse, vücup derecesinde bir sühulet, bir kolaylıkla ve bir intisap ve cilve ile, her bir mevcuda lâzım her bir şey ona yetiştirilebilir.

Eğer o intisap kesilse ve o memuriyet başıbozukluğa dönse ve her bir mevcut kendi başına ve tabiata bırakılsa, o vakit imtina derecesinde yüz bin müşkülât ve

acip: şaşılma ve hayret uyandıran şey; garip.

ahmak: pek akılsız, sersem, budala.

bizzat: kendisi, şahsen.

cihet: yön, taraf.

cilve: görünme, yansıma, tecelli.
cilve-i in’ikâs: yansıyan görüntü, yansıma yoluyla görünüp belirme.

daire-i akıl: akıl dairesi, akıl alanı.

dava etmek: iddia etmek, savunmak.

derece: ölçü.

fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad; fizik, kimya, matematik.

feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.

fikr-i küfrî: küfür ve inkâr fikri, imansızlık.

gayet: son derece, çok.

haricî: dışarıya ait, afakî.

haric: bir şeyin dışı, dışarı.

hayattar: canlı, yaşayan.

hurafe: düzme, uydurma, dine ve akla aykırı olan.

imtina: imkânsızlık, olamayış.

inkılâp: değişme, dönüşme.

intisap: mensup olma, aidiyet, bağlanma, iman ile Allah’a bağlanma.

isnat etmek: dayandırmak.

ittihaz etme: edinme, kabul etme.

kemal-i sühulet: son derece, tam bir kolaylık.

kıyas: karşılaştırma.

külfet: zahmet.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

memuriyet: memur, görevli olma hâli.

mensucat: dokunmuş şeyler, do-

kumalar.

meslek: gidiş, tutulan yol, metot.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

mevcut: var olan, varlık.

misalî: yansıyan, benzer.

mucit: icat eden, yaratan, yoktan var eden.

muhâl: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen.

mümkün: olabilir.

mümteni: mümkün olma-
yan, imkânsız.

müşkülât: zorluklar.

mütefennin: fen bilimleri ile uğraşan.

nakış: süs.

nispet: oran, bağlılık, ilgi.

suret: biçim, görünüş.

suubet: güçlük, zorluk.

sühulet: kolaylık.

tabîi: tabiatla ilgili, doğa gereği.

tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar.

tesir: etki.

vakit: zaman.

vücup: vacip ve lüzumlu olma, varlığı gerekli olma.

vücüt: var olma, varlık.

zan: sanmak.

Zat-ı Ehad ve Samed: Samed ve Ehad olan zat. Samed her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde, kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan zat; Ehad, bir, tek, benzersiz olan ve her bir eserini isimlerine ayna yapan Allah.

zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

suubetle, sinek gibi bir zihayatin, kâinatın küçük bir fihristesi olan gayet harika makine-i vücudunu icat eden, içindeki kör tabiatın, kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet sahibi olduğunu farz etmek lâzım gelir. Bu ise bir muhal değil, belki binler muhaldir.

Elhâsıl, nasıl ki Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un şerik ve naziri mümteni ve muhaldir; öyle de rububiyetinde ve icad-ı eşyada başkalarının müdahalesi, şerik-i zatî gibi mümteni ve muhaldir.

Amma İkinci Muhaldeki müşkülât ise: Müteaddit risalelerde ispat edildiği gibi, eğer bütün eşya Vahid-i Ehade verilse, bütün eşya bir tek şey gibi sühuletli ve kolay olur. Eğer esbaba ve tabiata verilse, bir tek şey umum eşya kadar müşkülâtlı olduğu, müteaddit ve kat'î bürhanlarla ispat edilmiş. Bir bürhanın hulâsası şudur ki:

Nasıl ki bir adam, bir padişaha askerlik veya memuriyet cihetiyle intisap etse, o memur ve o asker, o intisap kuvvetiyle, yüz bin defa kuvvet-i şahsiyesinden fazla işlere medar olabilir. Ve padişahı namına, bazen bir şahı esir eder. Çünkü gördüğü işlerin ve yaptığı eserlerin cihazatını ve kuvvetini kendi taşıyor ve taşımaya mecbur olmuyor. O intisap münasebetiyle, padişahın hazineleri ve arkasındaki nokta-i istinadı olan ordu, o kuvveti, o cihazatı taşıyor. Demek gördüğü işler, şahane olarak bir padişahın işi gibi ve gösterdiği eserler bir ordu eseri misillü harika olabilir.

bürhan: delil, hüccet, kanıt.
cihazat: cihazlar, aletler, aza-
lar.
cihet: yön, taraf, sebep.
elhâsıl: özet, sonuç olarak.
esbap: nedenler, sebepler.
eser: bir kimsenin meydana
getirdiği, ortaya koyduğu
ürün.
esir: tutsak.
farz etmek: saymak, öyle ka-
bul etmek.
fihriste: özet.
gayet: son derece, çok.

halk etme: yaratma, vücuda
getirme.
harika: hayret uyandıran, ek-
siksiz, mükemmel.
hikmet: kâinattaki ve yaratı-
lıştaki ilâhî gaye, fayda.
hulâsa: kısaca, özet.
icad-ı eşya: eşyanın vücuda
getirilmesi.
icad: vücuda getirme, yoktan
var etme, yaratma.
idare: yönetme, bir işi yürüt-
me, çekip çevirme.
intisap: mensup olma, bağ-

lanma.
ispat: doğruyu delil göstere-
rek meydana koyma.
ispat: doğruyu delil göstere-
rek meydana koyma.
kâinat: bütün âlemler, varlık-
lar, evren.
kat'i: kesin.
kudret: kuvvet, iktidar.
kuvvet-i şahsiye: şahsa ait
kuvvet, şahsın kendi kuvveti.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
makine-i vücut: kâinatın kü-
çük bir misali olan vücut ma-

kinesi.
mecbur: zorunluluk.
medar: dayanak noktası, sebep,
vesile.
memuriyet: memurluk, görevli
olma.
misillü: gibi, benzeri.
muhal: imkânsız, olabilmesi, bu-
lunabilmesi düşünilemeyen.
müdahale: karışma.
mümteni: olamaz, mümkün ol-
mayan, imkânsız.
münasebet: ilgi, vesile.
müşkülât: zorluklar, güçlükler.
müteaddit: bir çok, çeşitli.
namına: adına.
nazir: benzer olan.
nokta-i istinat: dayanak noktası,
güvenme ve itimat noktası.
rububiyet: rablık, Allah'ın bütün
varlık âlemlerin kuşatan ege-
menliği, yaratıcılığı, idare ve ter-
biye etmesi.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şah: bir yere hâkim olan, sahip.
şahane: mükemmel, görkemli.
şerik: ortak.
şerik-i zatî: eşyanın icadında
doğrudan Allah'a ortak olma, ya-
ratmada iddia edilen asılsız or-
taklık.
umum: bütün, genel.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği
her bir şeyde tecelli eden Allah
(c.c.).
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı ve
vücudu vacip olan, var olmak için
hiç bir sebebe muhtaç olmayan
Allah.
zihayat: hayat sahibi, canlı.

Nasıl ki karınca o memuriyet cihetiyle Firavunun sarayını harap ediyor. Sinek o intisapla Nemrut'u gebertiyor. Ve o intisapla, buğday tanesi gibi bir çam çekirdeği, koca çam ağacının bütün cihazatını yetiştiriyor. **(HAŞİYE)** Eğer o intisap kesilse, o memuriyetten terhis edilse, yapacağı işlerin cihazatını ve kuvvetini, belinde ve bileğinde taşımaya mecburdur. O vakit, o küçükçük bileğindeki kuvvet miktarınca ve belindeki cephanedince iş görebilir. Evvelki vaziyette gayet kolaylıkla gördüğü işleri bu vaziyette ondan istenilse, elbette bileğinde bir ordu kuvvetini ve belinde bir padişahın cihazat-ı harbiye fabrikasını yüklemek lâzım gelir ki, güldürmek için acip hurafeleri ve masalları hikâye eden maskaralar dahi bu hayalden utanıyorlar.

Elhâsıl, Vacibü'l-Vücut'a her mevcudu vermek, vücut derecesinde bir sühuleti var. Ve tabiata icat cihetinde vermek, imtina derecesinde müşkül ve haric-i daire-i akliye'dir.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

Bu Muhali izah edecek, bazı risalelerde beyan edilen iki misal:

HAŞİYE: Evet, eğer intisap olsa, o çekirdek, kader-i ilâhiden bir emir alır, o harika işlere mazhar olur. Eğer o intisap kesilse, o çekirdeğin hilkatı, koca çam ağacının hilkatinden daha ziyade cihazat ve iktidar ve sanatı iktiza eder. Çünkü, dağdaki, kudret eseri olan mücessem çam ağacının, bütün azaları ve cihazatıyla, o çekirdekteki kader eseri olan manevî ağaçta mevcut bulunması lâzım gelir. Çünkü o koca ağacın fabrikası o çekirdektir. İçindeki kaderî ağaç, kudretle hariçte tezahür eder, cismanî çam ağacı olur.

acip: şaşılma ve hayret uyandıran şey; garip.
adedince: sayısınınca.
azalar: organlar, parçalar.
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
cephane: savunma, direnme gücü, silâhlık.
cihazat: cihazlar, aletler.
cihazat-ı harbiye: savaş aletleri, harp teçizatı.
cihet: yön, taraf.
elhâsıl: özetle, sonuç olarak.
harap etme: yıkmak, viran etme, alt üst etme.
haric-i daire-i akliye: akıl dairesinin dışı, mantık kurallarına ters düşen.
harika: mükemmel, kusursuz.
haşiye: dipnot.
hilkat: yaratılış.
hurafe: düzme, uydurma, dine ve akla aykırı olan.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
iktidar: güç, kuvvet.
iktiza etme: gerektirme, icap etme.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
intisap: mensup olma, bağlanma.
izah etmek: açıklama yapmak.
kader: Allah'ın her şeyi önceden bilip takdir etmesi, plânlaması.

kader-i ilâhî: ilâhî kader, Allah'ın bütün varlıkların ve olayların yerini ve zamanını bilmesi, yazması, belirlemesi.
kaderî: kadere ait olan, kaderle belirlenen.
kudret eseri: ilâhî güç kuvvet eseri olan sanatlı varlıklar.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
manevî: manevî yönden, manâ, soyut.
masal: doğa üstü, olağan dışı olayları anlatan hikâye, boş ve yalan söz.

maskara: herkesi kendine güldüren, soytan.
mazhar olmak: iyi bir şeye ermek, ulaşmak.
mecbur: zorunda kalma.
memuriyet: memurluk, görevli.
mevcut: var olan, varlık.
misal: örnek, temsil.
muhâl: imkânsız, olabilmemesi, düşünülmemeyen.
mücessem: cisim durumunda olan, somut, maddî.
müşkül: zor, güç.

saray: köşk, büyük yapı.
sühulet: kolaylık.
terhis: serbest bırakma.
tezahür etme: ortaya çıkma, belirme, görünme.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah (c.c.).
vaziyet: durum.
vücut: vacip ve lüzumlu olma.
ziyade: fazla, çok.

Birinci Misal: Bütün âsâr-ı medeniyetle tekmil ve tezyin edilmiş, hâlî bir sahrada kurulmuş, yapılmış bir saraya gayet vahşî bir adam girmiş, içine bakmış. Binlerle muntazam sanatlı eşyayı görmüş. Vahşetinden, ahmaklığından, “Hariçten kimse müdahale etmeyip, o saray içinde o eşyadan birisi o sarayı müstemilâtıyla beraber yapmıştır” diye taharriye başlıyor. Hangi şeye bakıyor, o vahşetli aklı dahi kabil görmüyor ki, o şey bunları yap-sın. Sonra, o sarayın teşkilât programını ve mevcudat fihristesini ve idare kanunları içinde yazılı olan bir defteri görür. Çendan, elsiz ve gözsüz ve çekiçsiz olan o defter dahi, sair içindeki şeyler gibi, hiçbir kabiliyeti yoktur ki, o sarayı teşkil ve tezyin etsin. Fakat muztar kalarak, bilmeceburiye, eşya-i âhara nispeten, kavanin-i ilmiyenin bir ünvanı olmak cihetiyle, o sarayın mecmuuna bu defteri münasebettar gördüğünden, “İşte bu defterdir ki, o sarayı teşkil, tanzim ve tezyin edip bu eşyayı yapmış, takmış, yerleştirmiş” diyerek, vahşetini ahmakların, sarhoşların hezeyanına çevirmiş.

İşte, aynen bu misal gibi, hadsiz derecede misaldeki saraydan daha muntazam, daha mükemmel ve bütün etrafı mu’cizâne hikmetle dolu şu saray-ı âlemin içine, inkâr-ı ulûhiyete giden tabiiyyun fikrini taşıyan vahşî bir insan girer. Daire-i mümkinat haricinde olan Zat-ı Vacibü'l-Vücut'un eser-i sanatı olduğunu düşünmeyerek ve Ondandır'ı raz ederek, daire-i mümkinat içinde, kader-i İlâhînin yazar bozar bir levhası hükmünde ve kudret-i İlâhiyenin kavanin-i icraatına tebeddül ve tagayyür eden

ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
âsâr-ı medeniyet: medeniyet eserleri.
aynen: tıpkı tıpkısına, olduğu gibi.
bilmeceburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cihet: yön, taraf.
çendan: gerçi, her ne kadar.
daire-i mümkinat: kâinat, imkân âlemi, yaratılanların oluşturduğu âlem.
eser-i sanat: sanat eseri, sa-

nat değeri olan eser.
eşya-i âhar: diğer eşyalar.
fihriste: özet.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlî: تنها, boş, ıssız.
haricinde: dışında, bir şeyin dışı.
hezeyan: saçmalama, boş konuşma.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hükmünde: değerinde, yerinde.

idare: yönetme, bir işi yürütme, çekip çevirme.
inkâr-ı ulûhiyet: Allah'ın varlığını reddederek yokluğunu kabul ve iddia etme.
i'raz: yüz çevirme.
kabil: olabilir, mümkün, ihtimal dairesinde.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kanun: kural, yasa, prensip.
kavanin-i icraat: işleri yürüten uygulan kanunlar.

kavanin-i ilmiye: ilmin kanunları, ilimle ilgili kanunlar.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
levha: tablo, resim.
mecmu: toplam.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
misal: örnek, temsil.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
muztar: çaresiz, zorunluluk.
müdahale etme: kanışma.
mükemmel: kemal bulmuş, kâmil, tam.
münasebettar: ilgili, alakalı.
müstemilât: bir yapıda ayrı ayrı işlevi bulunan, bölümler, içindekiler.
nispeten: kıyaslayarak, nispetle.
program: tasarı, plân, proje.
sahra: geniş ve susuz arazi, çöl.
sair: diğer, başka.
saray: köşk, büyük yapı.
saray-ı âlem: âlem sarayı, dünya sarayı.
tabiiyyun: tabiatçılar, her şeyin tabiatın etkisiyle meydana geldiğini iddia edenler.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
taharri: araştırma, inceleme, tahkik etme.
tanzim: düzenleme.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
tekmil: tamamlama, mükemmelleştirme.
teşkil etmek: şekillendirmek, meydana getirmek.
teşkil: şekillendirme, meydana getirme.
teşkilât: meydana gelme, oluşma, kuruluş.
tezyin etmek: süslemek.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ünvan: isim, sıfat.
vahşet: yabaniilik, vahşilik.
vahşî: yabani; ilkel, yabanc.
Zat-ı Vacibü'l-Vücut: varlığı mutlaka gerekli olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı olmayan zat, Allah.

ahmak: pek akılsız, sersem, bu-
dala.
ahmaku'l-humaka: düşüncesiz-
lerin en düşüncesizi.
cihet: yön, taraf.
cilve: görüntü, yansıma, tecelli.
çendan: gerçi, her ne kadar.
emir: buyruk.
ferman: emir, buyruk.
fihriste-i sanat-i Rabbaniye: her
şeyi terbiye ve idare eden Al-
lah'ın sanatının fihristesi, özeti.
fırka: tümen.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harika: olağanüstü, hayret uyan-
dıran mükemmellik.
hayali: hayalle ilgili, gerçek olma-
yan.
hezeyan: saçmalama.
icat: vücuda getirme, yoktan var
etme, yaratma.
iktiza: lâzım gelme, gerekme.
inkâr: reddetme, tanımama, ka-
bul ve tasdik etmeme.
işaret: gösterme, bildirme.
kanun-ı padişahî: padişahlık ka-
nununu.
kudret: kuvvet, iktidar.
kumanda: askeri idare etme, yö-
netme.
kumandan: komutan.
lisan: dil.
mecmua-i kavanin-i âdât-ı ilâhî:
Allah'ın âdetlerini yani evrende
neyi nasıl yaptığını ifade eden ka-
nunların bir arada bulunduğu yer,
yanlışlıkla (tabiat) denilen ilâhî
kanunlar topluluğu.
mevcudat: var olan her şey,
mahlûklar.
misal: örnek.

bir defteri olabilen ve pek yanlış ve hata olarak “tabiat” namı verilen bir mecmua-i kavanin-i âdât-ı ilâhiye ve bir fihriste-i sanat-ı Rabbaniyeyi görür. Ve der ki: “Madem bu eşya bir sebep ister. Hiçbir şeyin bu defter gibi münasebeti görünmüyor. Çendan hiçbir cihetle akıl kabul etmez ki, gözsüz, şuursuz, kudretsiz bu defter, rububiyet-i mutlakının işi olan ve hadsiz bir kudreti iktiza eden ica-dı yapamaz. Fakat madem Sâni-i Kadim'i kabul etmiyo-rum; öyle ise, en münasibi, ‘Bu defter bunu yapmış ve yapar’ diyeceğim” der. Biz de deriz:

Ey ahmaku'l-humakadan tahammuk etmiş sarhoş ah-mak! Başını tabiat bataklığından çıkar, arkana bak. Zer-rattan seyyarata kadar bütün mevcudat, ayrı ayrı lisan-larla şahadet ettikleri ve parmaklarıyla işaret ettikleri bir Sâni-i Zülcelâl'i gör. Ve o sarayı yapan ve o defterde sa-rayın programını yazan Nakkaş-ı Ezeli'nin cilvesini gör, fermanına bak, Kur'ân'ını dinle, o hezeyanlardan kurtul!

İkinci Misal: Gayet vahşî bir adam, muhteşem bir kışla dairesine girer. Gayet muntazam bir ordunun umu-mî, beraber talimlerini, muntazam hareketlerini görür. Bir neferin hareketiyle bir tabur, bir alay, bir fırka kalkar, oturur, gider. Bir “Ateş!” emriyle ateş ettiklerini müşahe-de eder. Onun kaba, vahşî akli, bir kumandanın, devle-tin nizamatıyla ve kanun-ı padişahî ile o kumandanın emrini, kumandasını anlamayıp inkâr ettiğinden, o as-kerlerin iplerle birbiriyle bağlı olduklarını tahayyül eder. O hayalî ip ne kadar harikalı bir ip olduğunu düşünür, hayrette kalır.

muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
münasebet: ilgi, vesile, bağ.
münasip: uygun.
müşahede: bir şeyi gözle gör-me, seyretme.
Nakkaş-ı Ezeli: ezeli nakkaş; her şeyi zatına has olarak na-kış nakış işleyen, evveli olma-yan Allah (c.c.).
nam: ad, isim.
nefer: er.
nizamat: düzenler, düzenlilik.
program: belirli şartlara göre

yapımı ön görülen işlerin bü-tünü, tasar, plân.
rububiyet-i mutlaka: Allah'ın her şeyi kuşatan ve emri al-tında bulunduran egemenliği, kayıtsız şartsız terbiye edicili-ği.
Sâni-i Kadim: kudreti yani gücü sonsuz olan sanatkâr, Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz bü-yüklük sahibi, her şeyi sanat-la yaratan Allah.
seyyarat: gezegenler.

şahadet: şahitlik.
şuur: bir şeyi anlama ve kav-rama gücü, bilinç.
tabur: alaydan küçük askerî birlik.
tahammuk etmek: akılsız bi-ri gibi davranmak.
tahayyül: hayalinde canlan-dırma.
talim: öğretme, yetiştirme, eğitime.
umumî: genel.
vahşî: yabani, ilkel.
zerrat: zerreler, atomlar.

Sonra gider, Ayasofya gibi gayet muazzam bir camie, Cuma gününde dahil olur. O cemaat-i Müslimînin, bir adamın sesiyle kalkar, eğilir, secde ederek oturduklarını müşahade eder. Manevî ve semavî kanunların mecmu-undan ibaret olan şeriatı ve Şeriat Sahibi'nin emirlerinden gelen manevî düsturlarını anlamadığından, o cemaatin maddî iplerle bağlandığını ve o acip ipler onları esir edip oynattığını tahayyül ederek, en vahşî, insan suretindeki canavar hayvanları dahi güldürecek derecede mas-karalı bir fikirle çıkar, gider.

İşte, aynı bu misal gibi, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in had-siz cünudunun muhteşem bir kışlası olan şu âleme ve o Ma'bud-ı Ezeli'nin muntazam bir mescidi olan şu kâina-ta, mahz-ı vahşet olan inkârî fikr-i tabiatı taşıyan bir münkir giriyor. O Sultan-ı Ezeli'nin hikmetinden gelen nizam-ı kâinatın manevî kanunlarını birer maddî mad-de tasavvur ederek ve saltanat-ı rububiyetin kavanin-i iti-bariyesi ve o Ma'bud-ı Ezeli'nin şeriat-ı fitriye-i kübrası-nın, manevî ve yalnız vücud-i ilmîsi bulunan ahkâmlarını ve düsturlarını, birer mevcud-i haricî ve maddî birer mad-de tahayyül ederek, kudret-i İlâhiyenin yerine, o ilim ve kelâmdan gelen ve yalnız vücud-i ilmîsi bulunan o kanun-ları ikame etmek ve ellerine icat vermek, sonra da onla-ra “tabiat” namını takmak ve yalnız bir cilve-i kudret-i Rabbaniye olan kuvveti, bir zîkudret ve müstakil bir ka-dîr telâkki etmek, misaldeki vahşîden bin defa aşağı bir vahşettir.

acip: şaşılın ve hayret uyan-dıran şey; garip.
ahkâm: emirler, hükümler, buyruklar.
âlem: dünya, cihan.
cemaat: bir imama uyup na-maz kılan Müslümanlar top-luluğu.
cemaat-i Müslimîn: Müslü-man topluluğu, Müslüman cemaati.
cilve-i kudret-i Rabbaniye: Rabbânî kudret ve iradenin yansıması, görünmesi.

cünud: askerler.
dahil olmak: katılmak.
düstur: kanun, kural, esas.
emir: buyruk.
esir: tutsak.
fikr-i tabiat: her şeyi tabiat yapıyor fikri, düşüncesi.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hikmet: kâinattaki ve yaratı-lıştaki ilâhî gaye, fayda.
ibaret: meydana gelen, olu-şan.
icat: yaratıcılık, yaratma.

ikame etme: yerine koyma.
ilim: bilgi.
inkâr: kabul ve tasdik etme-me, inanmama.
kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten.
kâinat: bütün âlemler, varlık-lar, evren.
kanun: yasa, kural.
kavanin-i itibariye: görün-meyen, varlığı neticelerinden anlaşılan kanunlar.
kelâm: Allah'ın konuşma sıfâ-tı, özelliği.

kışla: askerlerin topluca barındığı büyük yapı.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fi-iller, tasarruflar.
Ma'bud-ı Ezeli: varlığının başlan-gıcı olmayan ve ibadete lâyık olan Allah.
maddî: madde ile alâkalı, cisimle ilgili.
mahz-ı vahşet: vahşetin tâ ken-disi, korkunç ilkelik.
manevî: manaya ait, maddî ol-mayan, soyut.
mecmu: toplam.
mevcud-i haricî: vücudu belli ve müşahhas olan.
muazzam: çok büyük, görkemli.
muhteşem: ihtişamlı, haşmetli, görkemli.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
münkir: inkâr eden, reddeden.
müstakil: bağımsız, başlı başına.
müşahade: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nam takmak: adlandırmak, isim vermek.
nizam-ı kâinat: kâinattaki dü-zenler, nizamlar.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı ter-biye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
secde: baş eğme; namazda, alın-la beraber burnu yere koyma şeklindeki ibadet hâli.
semavi: Allah tarafından olan, ilâ-hî.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmadığı hâlde, bütün zamanlar ve mekânlar ta-sarrufu altında olan Allah.
Sultan-ı Ezeli: ezeli sultan; kud-ret, kuvvet ve hükümranlılığının başlangıcı olmayan Allah.
suret: biçim, tarz.
şeriat: Allah tarafından peygam-ber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hü-kümlerin hepsi.
şeriat-ı fitriye-i kübra: Allah'ın tabiatı koyduğu büyük kanun.
tahayyül: hayalde, zihinde can-landırma.
tasavvur etmek: bir şeyi düşün-mek, tasarlamak.
telâkki etmek: anlamak, kabul etmek.
vahşet: vahşilik, ilkelik.
vahşi: yabanî, ilkel.
vücud-i ilmi: varlığı ilim yoluyla sabit olan.
zîkudret: kudretli, güç, kuvvet sahibi.

âciz: zayıf, güçsüz.
ahkâm: hükümler, kanunlar.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bedahet: açık, açıklık.
bicare: çaresiz, zavallı.
bilbedahe: ağıktan, aşıkâr olarak.
bizzarure: zorunlu olarak, mecburen.
butlan: batıl, geçersizlik, hüküm-süzlük.
cihazat: cihazlar, aletler, azalar.
cihet: yön, taraf.
dest-i kudret: kudret eli, Allah'ın ezeli gücünün kuvvet eli.
elhâsıl: özetle, sonuç olarak.
esbapperest: her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden.
fail: işi yapan, fiili işleyen, yapan, tesir eden.
fâtır: yaratan, yaratıcı.
fitrat: yaratılış, tabiat, mizaç.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikat-i hariciye: dış âlemde var olan, gözle görülen gerçek.
hâkim: her şeye hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan, kanun uygulayan.
hâlik: yaratıcı.
halk etmek: yaratmak.
hâsâ: asla.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
ispat: kanıtlama.
kabza-i tasarruf: idare eli, tasarrufu altında olma.
kadir: güç, kudret sahibi olan.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kat'î: kesin.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
mahlûk: halk edilmiş, yaratılmış.
masnu: sanatla yapılmış.
mastar: bir şeyin çıktığı yer, kaynak, temel.
mevcudat: varlıklar, yaratılmışlar.
mevcut: var olan, varlık.
mevhum: evham ürünü olan, gerçekte olmadığı hâlde var sayılan.
mistar: her hangi bir şeyin kaynağından çıkmasına yarayan alet.
muhal: imkânsız, olabilmesi düşünülemeyen.
münfail: teşir ile harekete geçen, yapılan fiilden etkilenen.
müsebbep: sebep olunarak meydana getirilen.
nakkas: nakış işi ustası.
perde-i izzet: izzet, yani üstünlük, değerlilik, saygınlık perdesi.
rububiyet: ilâhi terbiye, Allah'ın bütün varlıkları eksik bir hâlden mükemmel bir hâle doğru götürmesi, bu esnada her türlü ihtiyaç

Elhâsıl, *tabiiyyunların, mevhum ve hakikatsiz, tabiat dedikleri şey, olsa olsa ve hakikat-i hariciye sahibi ise, ancak bir sanat olabilir, sâni olamaz. Bir nakıştır, nakkaş olamaz. Ahkâmdır, hâkim olamaz. Bir şeriat-ı fitriyedir, şari' olamaz. Mahlûk bir perde-i izzettir, hâlik olamaz. Münfail bir fitrattır, fâtır bir fail olamaz. Kanundur, kudret değildir, kadîr olamaz. Mistardır, mastar olamaz.*

Elhâsıl: Madem mevcudat var. Madem On Altıncı Notanın başında denildiği gibi, mevcudun vücuduna, taksim-i aklî ile, dört yoldan başka yol tahayyül edilmez. O dört cihetten üçünün —her birinin üç zahir muhallerle— butlanı kat'î bir surette ispat edildi. Elbette, bizzarure ve bilbedahe, dördüncü yol olan vahdet yolu, kat'î bir surette ispat olunuyor. O dördüncü yol ise, baştaki

¹ **أَفِي اللَّهِ شَكُّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** ayeti, şeksiz ve şüphesiz, bedahet derecesinde, Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un ulûhiyetini ve her şey doğrudan doğruya dest-i kudretinden çıktığını ve semavat ve arz kabza-i tasarrufunda bulunduğunu gösteriyor.

Ey esbapperest ve tabiata tapan bicare adam! Madem her şeyin tabiatı, her şey gibi mahlûktur; çünkü sanatlıdır ve yeni oluyor. Hem her müsebbep gibi, zahirî sebebi dahi masnuudur. Ve madem her şeyin vücudu pek çok cihazat ve aletlere muhtaçtır. O hâlde, o tabiatı icat eden ve o sebebi halk eden bir Kadîr-i Mutlak var. Ve o Kadîr-i Mutlak'ın ne ihtiyacı var ki, âciz vesaiti rububiyetine ve icadına teşrik etsin? Hâsâ! Belki doğrudan doğruya,

1. Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah hakkında şüphe olur mu? (İbrahim Suresi: 10.)

larını vermesi, tehlikelerden koruması ve onları emrine itaat ettirmesi.
sâni: sanatlı yapan, işleyen.
semavat: semalar, gökler.
suret: biçim, tarz.
şari: şeriat koyan, kanun koyucu.
şek: şüphe.
şeriat-ı fitriye: Allah'ın yaratılışa koyduğu, kâinata düzeni ve ahengi sağlayan, bütün

varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı.
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar.
tahayyül etmek: hayal etmek, düşünmek.
taksim-i aklî: akıl ve fikir yürütülebilecek yollar, bölümler, kısımlar.
teşrik etmek: ortak etmek.
ulûhiyet: ilâhlık, "ibadet edil-

meye lâyık olan yegâne ma'bud bütün varlıkları yaratan" Allah'tır diye ifade edilen hakikat.
vahdet: birlik, teklik.
vesait: vasıtalar, araçlar.
zahir: açık, görünen.
zahirî: açık, dış görünüşteki.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan, var olmak için hiç bir sebebe muhtaç olmayan zat, Allah.

müsebbebi sebep ile beraber halk ederek, cilve-i esması-
nı ve hikmetini göstermek için, bir tertip ve tanzim ile
zahirî bir sebebiyet, bir mukarenet vermekle, eşyadaki
zahirî kusurlara, merhametsizliklere ve noksaniyetlere
merci olmak için, esbap ve tabiatı dest-i kudretine perde
etmiş, izzetini o suretle muhafaza etmiş.

Acaba bir saatçi, saatin çarklarını yapsın, sonra saati
çarklarla tertip edip tanzim etsin, daha mı kolaydır? Yok-
sa harika bir makineyi o çarklar içinde yapsın, sonra sa-
atin yapılmasını o makinenin camit ellerine versin, tâ sa-
ati yapsın, daha mı kolaydır? Acaba imkân haricinde de-
ğil midir? Haydi, o insafsız aklınla sen söyle, sen hâkim
ol.

Veyahut bir kâtip mürekkep, kalem, kâğıdı getirdi.
Onunla kendi bizzat o kitabı yazsa daha mı kolaydır?
Yoksa o kâğıt, mürekkep, kalem içinde, o kitaptan daha
sanatlı, daha zahmetli, yalnız o tek kitaba mahsus olarak
bir yazı makinesi icat etsin, sonra o şuursuz makineye
“Haydi, sen yaz” desin de kendi karışmasın, daha mı ko-
laydır? Acaba yüz defa yazıdan daha müşkül değil midir?

Eğer desen: Evet, bir kitabı yazan makinenin icadı
o kitaptan yüz defa daha müşküldür. Fakat o makine, ay-
nı kitabın birçok nüshalarını yazmasına vasıta olmak ci-
hetiyle, belki bir kolaylık var.

Elcevap: Nakkaş-ı Ezeli, hadsiz kudretiyle, nihayet-
siz cilve-i esmasını her vakit tazelandirmekle ayrı ayrı şe-
kilde göstermek için, eşyadaki teşahhusları ve hususî

camit: ruhsuz, sert, cansız.
cihetiyle: yönüyle, tarafıyla.
cilve-i esma: Allah'ın isimleri-
nin varlıklardaki eseri, görün-
tüsü.
çark: bir eksenin döndürdüğü
tekerlek biçimindeki makine
parçası.
dest-i kudret: kudret eli, Al-
lah'ın ezeli gücünün eli.
esbap: nedenler, sebepler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkim: yargıç, bir konuda ka-
rar veren.

halk etmek: yaratmak.
hariç: bir şeyin dışı.
harika: olağanüstü, mükem-
mel.
hikmet: kâinattaki ve yaratı-
lıştaki ilâhî gaye, fayda.
hususî: bir kişiye has olan,
özel.
icat: vücuda getirme, yoktan
var etme, yaratma.
imkân: mümkün olma, olabi-
lirlik.
izzet: değer, itibar, şeref, üs-
tünlük.

kâtip: yazan, yazıcı.
kudret: kuvvet, iktidar.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
merci: başvurulacak yer, kay-
nak.
merhamet: acımak, şefkat
göstermek.
muhafaza: koruma.
mukarenet: bitişiklik.
müsebbep: sebep olunarak
meydana getirilen, sonuç.
müşkül: zor, güç.
Nakkaş-ı Ezeli: ezeli nakkaş;
her şeyi zatına has olarak na-

kış nakış işleyen, evveli olmayan
Allah (c.c.).
nihayetsiz: sonsuz.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
nüşa: birbirinin aynı olan yazılı
metinlerden her biri, kopya.
perde: örtü, engel.
sebebiyet: sebep olma, gerektir-
me.
suret: biçim, tarz.
şuur: bir şeyi anlama, kavrama
gücü, bilinç.
tanzim: düzenleme.
tertip: düzene koyma, düzen.
teşahhus: belirlenme, maddî ya-
pıya sahip olma, cisimlenme.
vakit: zaman.
vasıta olmak: aracı olmak.
zahiri: dış görünüşteki.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşak-
kat.

sımaları öyle bir surette halk etmiştir ki, hiçbir mektub-i Samedanî ve hiçbir kitab-ı Rabbanî, diğer kitapların aynı aynına olamıyor. Alâküllihâl, ayrı manaları ifade etmek için, ayrı bir siması bulunacak.

Eğer gözün varsa, insanın simasına bak, gör ki: Zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar, belki ebede kadar, bu küçük simada, aza-i esasîde ittifakla beraber, her bir sima, umum sımalara nispeten, her birisine karşı birer alâmet-i farikası var olduğu kat'iyen sabittir. Bunun için, her bir sima ayrı bir kitaptır. Yalnız sanatın tanzimi için ayrı bir yazı takımı ve ayrı bir tertip ve telif ister. Ve maddelerini hem getirmek, hem yerleştirmek ve hem de vücudâ lâzım olan her şeyi derç etmek için, bütün bütün başka bir tezgâh ister.

Haydi, farz-ı muhal olarak, tabiata bir matbaa nazarıyla baktık. Fakat bir matbaaya ait olan tanzim ve basmak, yani, muayyen intizamını kalıba sokmaktan başka, o tanzimin icadından, icatları yüz derece daha müşkül bir zîhayatın cismindeki maddeleri aktâr-ı âlemden mizan-ı mahsusla ve has bir intizamla icat etmek ve getirmek ve matbaa eline vermek için, yine o matbaayı icat eden Kadîr-i Mutlak'ın kudret ve iradesine muhtaçtır. Demek bu matbaalık ihtimali ve farzı, bütün bütün manasız bir huraferidir.

İşte bu saat ve kitap misalleri gibi, Sâni-i Zülcelâl, Kadîr-i Külli Şey, esbabı halk etmiş, müsebbebatı da halk ediyor. Hikmetiyle, müsebbebatı esbaba bağlıyor. Kâinatın harekâtının tanzimine dair kavanin-i âdetullahtan

aktâr-ı âlem: âlemin her tarafı, âlemin dört bir yanı.
Alâküllihâl: her hâl ve durumda.
alâmet-i farika: farklılık belirtisi.
âzâ-i esasî: esas, temel organlar.
cisim: beden, madde.
derç etmek: yerleştirmek.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman.
esbap: nedenler, sebepler.
farz: saymak, öyle kabul etmek.
farz-ı muhal: imkânsız farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme.
halk etmek: yaratmak.
harekât: hareketler, hâller.
has: özel olan, mahsus.
hikmetiyle: ilmiyle ilâhî gaye ve faydalar gözeterek.
hurafe: düzme, uydurma dine ve akla aykırı.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
ifade etmek: açıklamak, anlatmak.
ihtimal: mümkün, olabilirlik.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
ittifak: birleşme, birlik.
Kadîr-i Külli Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi olan Allah.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'iyen: kesin olarak.

kavanin-i âdetullah: âdetullah kanunları, kâinatta işleyen ilâhî kanunlar, yaratılış kanunları.
kitab-ı Rabbanî: ilâhî kitap, Cenab-ı Hakka ait her şey.
kudret: kuvvet, iktidar.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mana: anlam.
matbaa: basım evi.
mektub-i Samedanî: bir mektuba benzeyen varlıkların Allah tarafından noksansız yaratılması.

misal: örnek, temsil.
mizan-ı mahsus: hassas terazî, özel ölçü.
muayyen: belirli.
muhtaç: ihtiyacı olan.
müsebbabat: bir sebeple meydana çıkanlar, neticeler.
müşkül: zor, güç.
nazar: bakış.
nispeten: nispetle, oranla, kıyaslayarak.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz bü-

yüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
sima: yüz, çehre.
suret: biçim, tarz, şekil.
tanzim: sıraya koyma, düzenleme.
telif: yazma, kaleme alıp düzenleme.
tertip: düzene koyma, düzen.
umum: bütün.
vücut: varlık.
zaman-ı Adem: Hz. Adem zamanı, insanlığın ilk devresi.
zihayat: hayat sahibi.

ibaret olan şeriat-ı fitriye-i kübra-i İlâhiyenin bir cilvesini ve eşyadaki o cilvesine yalnız bir âyine ve bir makes olan tabiat-ı eşyayı, iradesiyle tayin etmiştir. Ve o tabiatın vücud-i haricîye mazhar olan vechini, kudretiyle icat etmiş ve eşyayı o tabiat üzerinde halk etmiş, birbirine mezç etmiş. Acaba gayet derecede makul ve hadsiz bürhanların neticesi olan bu hakikatin kabulü mü daha kolaydır? Acaba vücup derecesinde lâzım değil midir? Yoksa camit, şuursuz, mahlûk, masnu, basit olan o sebep ve tabiat dediğiniz maddelere, her bir şeyin vücuduna lâzım hadsiz cihazat ve âlâtı verip hakîmâne, basîrâne olan işleri kendi kendilerine yaptırmak mı daha kolaydır? Acaba imtina derecesinde imkân haricinde değil midir? Senin o insafsız aklının insafına havale ediyoruz.

Münkir ve tabiatperest diyor ki: “Madem beni insafa davet ediyorsun.”

Ben de diyorum ki: Şimdiye kadar yanlış gittiğimiz yol hem yüz derece muhal, hem gayet zararlı ve nihayet derecede çirkin bir meslek olduğunu itiraf ediyorum. Sabık tahkikatınızdan, zerre miktar şuuru bulunan anlayacak ki, esbaba, tabiata icat vermek mümtenidir, muhaldir. Ve her şeyi doğrudan doğruya Vacibü'l-Vücud'a vermek vaciptir, zarurîdir. ¹ **الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْإِيمَانِ** deyip iman ediyorum.

“Yalnız bir şüphem var: Cenab-ı Hakkın Hâlık olduğunu kabul ediyorum. Fakat bazı cüz'î esbabın ehemmiyetsiz şeylerde icada müdahaleleri ve bir parça methüsena

icat vermek: yaratma gücü olduğunu düşünmek.
icat: var etme, yaratma.
iman: inanma, itikat.
imkân haricinde: olması mümkün olmayan.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
insafsız: haksız, adalete uygun davranmayan.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
itiraf etmek: gerçeği gizlemekten vazgeçip söylemek, açıklamak, bildirmek.
kudret: kuvvet, iktidar.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.
makes: akseden yer, yansıma yeri.
makul: akla uygun.
masnu: sanatla yapılmış olan.
mazhar: sahip, bir şeyin görüldüğü yer.
meslek: gidiş, tutulan yol.
methüsena: methedip övmek, yüceltme.
mezç etme: katma, karıştırma.
muhâl: imkânsız, olabilmesi, düşünülmemesi.
müdahale: karışma.
mümteni: olamaz, imkânsız.
münkir: Allah'a inanmayan, inkâr eden, kabul etmeyen.
nihayet: son derece.
nîmet: ikram, lütuf, bağış.
sabık: önceki, geçen, geçmiş.
şeriat-ı fitriye-i kübra-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın bütün kâinatı kuşatan büyük yaratılış kanunları.
şuur: insanda bir şeyi anlama, kavrama gücü idrak, bilinç.
tabiat-ı eşya: eşyanın mahiyeti, tabiatı, karakteri.
tabiatperest: her şeyin, varlıkların ve olayların faili olarak tabiatı kabul eden, Allah'a inanmayan, tabiatçı.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.
tayin etmek: belirlemek.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gerekli olan; varlığı başkasının varlığına bağlı olmayan Allah.
vacip: sart, zorunluluk.
vechî: yüzü.
vücud-i haricîye: vücudu ve varlığı ortaya çıkan, bilinen.
vücup: vacip ve gerekli olma.
vücut: varlık.
zarurî: mecburî, zorunlu.
zerre: pek ufak parça.

1. İman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.

âlât: aletler, vasıtalar.
âyine: ayna.
basîrâne: görerek, bilerek.
basiret sahibine yakışır şekilde.
bürhan: delil, hüccet, kanıt.
camit: ruhsuz, sert, cansız.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan büyüklük ve şeref sahibi yüce Allah.
cihazat: cihazlar, aletler, aza-

lar.
cilve: görüntü, tecelli, yansıma.
cüz'î: küçük.
davet: çağırma.
ehemmiyet: önem.
esbap: nedenler, sebepler.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
hakîmâne: hikmetli, faydalı

bir şekilde.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
halk etmek: yaratmak.
havale etmek: göndermek, bir işin yapılması için başkasına yollamak.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
icat etmek: vücuda getirmek, yaratma.

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey; benzeri görülmeyen; garip.
âciz: zayıf, güçsüz.
amiriyet: amirlik, yöneticilik.
amiriyet-i mutlaka: sınırsız ve tam emredicilik, yöneticilik.
cüz'iyat: ehemmiyetsiz, değersiz, ufak tefek şeyler.
daire-i hâkimiyet: hâkimiyet sahası.
dindar: dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
edna: en aşağı, bayağı.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin görünmesi.
esas: asıl, temel.
esbap: nedenler, sebepler.
evlât: vevletler, çocuklar.
gayet: son derece, çok.
hâkim: her şeye hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan.
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmediş, hâkimlik.
hâkimiyet-i mutlaka: mutlak hâkimiyet, sınırsız kayıtsız bağımsızlık.
halife: Müslümanların dinî reisi, başkanı.
hercümerç: karmakarışık, dar-madağınık.
hükmetme: hâkim olma, ege-menliği altında bulundurma.
iktiza: lâzım gelme, gerekme.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
istiğna-i mutlak: Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip olması, hiç bir şeye muhtaç olmaması.
istiklâliyet: hür ve özel olma, bağımsızlık.
istiklâliyet-i mutlaka: kesin ve sınırsız bir bağımsızlık.
iştirak: ortak.
kadiriye-i mutlaka: Cenab-ı Hak'ın gücünün her şeye mutlak manada üstünlüğü.
kanun: yasa, kural.
kat'i: kesin.
katl: öldürme, katletme.
kiyas etmek: karşılaştırmak.
Ma'bud-ı Mutlak: mutlak ibadet edilecek ve ibadet edilmeye lâyık olan Allah.
masum: suçsuz, günahsız.
memur: emir ile hareket eden.
men etme: mâni olma, engelleme.
men-i iştirak: ortaklığı kabul etmemek.
merci olmak: başvurulacak yer, merkez, kaynak.
muavenete muhtaç: yardıma ih-

kazanmaları, saltanat-ı rububiyetine ne zarar verir? Saltanatına noksanîyet gelir mi?"

Elcevap: Bazı risalelerde gayet kat'î ispat ettiğimiz gibi, hâkimiyetin şe'ni, müdahaleyi reddetmektir. Hatta, en edna bir hâkim, bir memur, daire-i hâkimiyetinde öğ-lunun müdahalesini kabul etmiyor. Hatta, hâkimiyetine müdahale tevehhümüyle, bazı dindar padişahlar, halife oldukları hâlde masum evlâtlarını katletmeleri, bu redd-i müdahale kanununun hâkimiyette ne kadar esaslı hük-mettiğini gösteriyor. Bir nahiyede iki müdürden tut, tâ bir memlekette iki padişaha kadar, hâkimiyetteki istiklâ-liyetin iktiza ettiği men-i iştirak kanunu, tarih-i beşerde çok acip hercümerç ile kuvvetini göstermiş.

Acaba âciz ve muavenete muhtaç insanlardaki amiri-yet ve hâkimiyetin bir gölgesi bu derece müdahaleyi red-detmeyi ve başkasının müdahalesini men etmeyi ve hâ-kimiyetinde iştirak kabul etmemeyi ve makamında istik-lâliyetini nihayet taassupla muhafazaya çalışmayı gör; sonra, hâkimiyet-i mutlaka rububiyet derecesinde; ve amiriyet-i mutlaka ulûhiyet derecesinde; ve istiklâliyet-i mutlaka ehadiyet derecesinde; ve istiğna-i mutlak kadiri-yet-i mutlaka derecesinde bir Zat-ı Zülcelâl'de, bu redd-i müdahale ve men-i iştirak ve tard-ı şerik, ne derece o hâ-kimiyetin zarurî bir lâzımı ve vacip bir muktezası olduğu-nu, kıyas edebilirsen et.

Amma ikinci şık şüphen ki: Bazı esbap, bazı cüz'iya-tın bazı ubudiyetlerine merci olsa, o Ma'bud-ı Mutlak

tiyacı olan.

muhafaza: koruma.

mukteza: iktiza eden, gere-ken.

müdahale: karışma.

nahiye: bölge, belde, eskiden müdürlikle yönetilen küçük yer.

nihayet: son derece, çok.

noksaniyet: eksiklik, noksan-lık.

redd-i müdahale: başkaları-nın müdahalesini, karışmasını reddetme.

rububiyet: rablık, ilâhî terbi-ye, Allah'ın bütün varlık âle-mini kuşatan egemenliği ve yönetimi.

saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.

saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Al-lah'ın saltanatı.

se'n: keyfiyet, temel özellik.

taassup: aşırı bağlılık, aşırı ta-raftarlık.

tard-ı şerik: şeriki, ortağı red-detme.

tarih-i beşer: insanlığın geç-mişi, insanlık tarihi.

tevehhüm: vehimlenme, ku-runtuya kapılma.

ubudiyet: kulluk.

ulûhiyet: ilâhîlik, "ibadet edil-meye lâyık olan yegâne ma'bud bütün varlıkları yara-tan" Allah'tır diye ifade edilen hakikat.

vacip: şart, zorunlu.

zarurî: mecburî, zorunlu.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyü-klük sahibi zat, Allah.

olan Zat-ı Vacibü'l-Vücut'a müteveccih, zerrattan seyyara kadar mahlûkatın ubudiyetlerinden ne noksan gelir?

Elcevap: Şu kâinatın Hâlık-ı Hakîm'i, kâinatı bir ağaç hükmünde halk edip, en mükemmel meyvesini zîşuur, ve zîşuurun içinde en cami' meyvesini insan yapmıştır. Ve insanın en ehemmiyetli, belki insanın netice-i hilkatı ve gaye-i fitratı ve semere-i hayatı olan şükür ve ibadeti, o Hâkim-i Mutlak ve Amir-i Müstakil, kendini sevdirmek ve tanıttırmak için kâinatı halk eden o Vahid-i Ehad, bütün kâinatın meyvesi olan insanı ve insanın en yüksek meyvesi olan şükür ve ibadetini başka ellere verir mi? Bütün bütün hikmetine zıt olarak, netice-i hilkatı ve semere-i kâinatı abes eder mi? Hâşâ ve kellâ! Hem hikmetini ve rububiyetini inkâr ettirecek bir tarzda, mahlûkatın ibadetlerini başkalarına vermeye rıza gösterir mi? Hiç müsaade eder mi? Ve hem hadsiz bir derecede kendini sevdirmeyi ve tanıttırmayı ef'aliyle gösterdiği hâlde, en mükemmel mahlûkatının şükür ve minnettarlıklarını, tahabbüp ve ubudiyetlerini başka esbaba vermekle kendini unutturup, kâinattaki makasid-ı âliyesini inkâr ettirir mi? Ey tabiatperestlikten vazgeçen arkadaş, haydi sen söyle!

O diyor: "Elhamdülillâh, bu iki şüphem hallolmakla beraber, vahdaniyet-i İlâhiyeye dair ve Ma'bud-ı Bilhak O olduğuna ve Ondan başkaları ibadete lâayık olmadığına o kadar parlak ve kuvvetli iki delil gösterdin ki, onları inkâr etmek, güneşi ve gündüzü inkâr etmek gibi bir mükâberedir."

abes: boş, saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş.

Amir-i Müstakil: bağımsız, tek başına hareket eden, hiç bir ortağı olmayan amir, idareci.

camî: ihtiva eden, kapsamlı.

dair: ait, ilgili.

delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, kanıt, bürhan.

ef'al: fiiller, işler, hareketler.

ehemmiyet: önem.

elhamdülillâh: hamd ve şükür sadece Allah'a mahsus-

tur.

esbab: nedenler, sebepler.

gaye-i fitrat: yaratılışın gayesi, maksadı.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hâkim-i Mutlak: hiçbir şekilde hâkimiyetine sınır konmayan tam hüküm sahibi; kayıtsız şartsız her şeye hükmeden, Allah.

Hâlık-ı Hakîm: her varlığı belli bir gaye ve faydalara yönelik olarak yaratan Allah.

halk eden: yaratan.

halk etmek: yaratmak.

hallolmak: çözümlenmek.

hâşâ: asla, kesinlikle.

hikmet: ilâhî gaye, fayda, maksat, ilim.

hükümünde: değerinde ve yerinde olarak.

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapmak.

inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kellâ: hiç bir zaman, asla.

lâyık olmak: uygun ve yakışır olmak.

Ma'bud-ı Bilhak: "asıl ibadet edilecek, hakkıyla ibadete lâyık olan" anlamında Allah'ın bir sıfâtı.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılan, var olan her şey.

makasid-i âliye: yüce gayeler, yüksek maksatlar.

minnettarlık: iyilik yapan birisine teşekkür duygusu içinde olmak.

mükâbere: gerçeği bildiği hâlde büyüklük taslayarak kabul etmemek.

mükemmel: olgun, kusursuz, tam.

müsaade etmek: izin vermek.

müteveccih: teveccüh eden, yönelen.

netice-i hilkat: insanın ve varlıkların yaratılış, neticesi, amacı.

netice-i hilkat: yaratılışın, yaratılmanın neticesi, amacı.

noksan: eksiklik, kusur.

rıza göstermek: razı olmak, onanmak, uygun bulmak.

rububiyet: rablik, Allah'ın bütün varlık âlemlerin kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, idare ve terbiye etmesi.

semere-i hayat: hayatın netice ve faydaları.

semere-i kâinat: kâinatın meyvesi, neticesi.

seyyarat: gezegenler.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tabiatperest: kâinattaki varlıkların ve olayların faili olarak tabiatı kabul eden, Allah'a inanmayan, tabiatçı.

tahabbüp: sevgi gösterme, muhabbet etme.

tarz: biçim, şekil.

ubudiyet: kulluk.

vahdaniyet-i ilâhiye: ilâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden, görünen Allah (c.c.).

Zat-ı Vacibü'l-Vücut: varlığı mutlaka gerekli olan, var olmak için hiç bir sebebe muhtaç olmayan zat, Allah.

zerrat: zerreler, atomlar.

zîşuur: şuurlu, bilinç sahibi.

Tabiat fikr-i küfrîsini terk eden ve imana gelen zat diyor ki: Elhamdülillâh, benim şüphelerim kalmadı. Yalnız merakımı mucip olan birkaç sualim var.

BİRİNCİ SUAL: Çok tembellerden ve târikü's-salât-lardan işitiyoruz. Diyorlar ki: “Cenab-ı Hakkın bizim ibadetimize ne ihtiyacı var ki, Kur’ân’da çok şiddet ve ısrarla, ibadeti terk edeni zecredip Cehennem gibi dehşetli bir ceza ile tehdit ediyor? İtidalli ve istikametli ve adaletli olan ifade-i Kur’âniyeye nasıl yaklaşıyor ki, ehemmiyet-siz bir cüz’î hataya karşı nihayet şiddeti gösteriyor?”

Elcevap: Evet, Cenab-ı Hak senin ibadetine, belki hiçbir şeye muhtaç değil. Fakat sen ibadete muhtaçsın; manen hastasın. İbadet ise, manevî yaralarına tiryaklar hükmünde olduğunu çok risalelerde ispat etmişiz. Acaba bir hasta, o hastalık hakkında, şefkatli bir hekimin ona nafi’ ilâçları içirmek hususunda ettiği ısrara mukabil, hekime dese: “Senin ne ihtiyacın var, bana böyle ısrar ediyorsun?” Ne kadar manasız olduğunu anlarsın.

Amma Kur’ân’ın, terk-i ibadet hakkında şiddetli tehdidatı ve dehşetli cezaları ise: Nasıl ki bir padişah, raiyetinin hukukunu muhafaza etmek için, adî bir adamın, raiyetinin hukukuna zarar veren bir hatasına göre, şiddetli cezaya çarpar. Öyle de, ibadeti ve namazı terk eden adam, Sultan-ı Ezel ve Ebed’in raiyeti hükmünde

adaletli: gerçekçi, âdil.

adi: basit, sıradan.

Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi yüce Allah.

cüz’î: az, küçük.

dehşetli: korkunç, ürkütücü.

ehemmiyet: önem.

elhamdülillâh: hamd ve şükür Allah’a mahsustur.

fikr-i küfrî: küfür ve inkâr fikri, düşüncesi.

hatime: sonuç, konunun özet kısmı.

hekim: doktor.

hukuk: haklar.

hükmünde olmak: değerinde ve yerinde olmak.

hükümünde: değerinde ve yerinde olduğunu.

ibadet: Allah’ın emrettiklerini yerine getirmek.

ifade-i Kur’âniye: Kur’ân’ın ifadesi.

iman: inanç, itikat.

ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma, kanıt.

ısrar etme: üstünde durma, ısrar etme.

ısrar: üstünde durma, isteme.

ısrara mukabil: üstünde durma-sına karşın, karşılık.

istikamet: doğruluk, dürüstlük.

itidal: denge, her konuda orta yolu tutma aşırıya kaçmama.

mana: anlam.

manen: mana bakımından, manaca.

manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut.

mucip olan: icap eden, gerektiren.

muhafaza etmek: korumak.

muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç

içinde bulunan.

nafi: faydalı.

namaz: İslâmın beş şartından biri olan salât.

nihayet: son derece, çok.

raiyet: halk, tâbi olanlar.

sual: soru.

Sultan-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmadığı hâlde bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Cenab-ı Hak.

şefkatli: merhametli, acıyarak seven, sevecen davranan.

târikü's-salât: namaz kılmayı terk etmiş olan kimse, namaz kılmayan.

tehdidat: tehditler.

tehdit etmek: korkutmak, gözdağı vermek.

terk etme: bırakma.

terk: bırakma.

terk-i ibadet: ibadetin terki, ibadet etmemek.

tiryak: ilâç.

zat: kişi.

zecretmek: yasaklamak, sakındırmak.

olan mevcudatın hukukuna ehemmiyetli bir tecavüz ve manevî bir zulüm eder. Çünkü, mevcudatın kemalleri, Sânia müteveccih yüzlerinde tesbih ve ibadetle tezahür eder. İbadeti terk eden, mevcudatın ibadetini görmez ve göremez. Belki de inkâr eder. O vakit, ibadet ve tesbih noktasında yüksek makamda bulunan ve her biri birer mektub-i Samedanî ve birer âyine-i esma-i Rabbaniye olan mevcudatı âlî makamlarından tenzil ettiğinden ve ehemmiyetsiz, vazifesiz, camit, perişan bir vaziyette telâkki ettiğinden, mevcudatı tahkir eder, kemalâtını inkâr ve tecavüz eder.

Evet, herkes kâinatı kendi âyinesiyle görür. Cenab-ı Hak, insanı kâinat için bir mikyasa, bir mizan suretinde yaratmıştır. Her insan için, bu âlemden hususî bir âlem vermiş; o âlemin rengini, o insanın itikad-ı kalbîsine göre gösteriyor. Meselâ, gayet me'yus ve matemli olarak ağlayan bir insan, mevcudatı ağlar ve me'yus suretinde görür. Gayet sürurlu ve neşeli, müjdeli ve kemal-i neşesinden gülen bir adam, kâinatı neşeli, güler gördüğü gibi; mütefekkirâne ve ciddî bir surette ibadet ve tesbih eden adam, mevcudatın hakikaten mevcut ve muhakkak olan ibadet ve tesbihatlarını bir derece keşfeder ve görür. Gafletle veya inkârla ibadeti terk eden adam, mevcudatı, hakikat-i kemalâtına tamamıyla zıt ve muhalif ve hata bir surette tevehhüm eder ve manen onların hukukuna tecavüz eder.

Hem o târikü's-salât, kendi kendine malik olmadığı için, kendi malikinin bir abdi olan kendi nefesine zulmeder.

abd: kul.
âlem: dünya.
âli: yüce, yüksek.
âyine: ayna.
âyine-i esma-i Rabbaniye: bütün varlıkların idare, tedbir ve terbiye eden Allah'ın isimlerinin aynası.
camit: ruhsuz, sert, cansız.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi Allah.
ciddî ağırbaşlı.
ehemmiyet: önem.

gaflet: gafillik, dikkatsizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece, çok.
hakikaten: hakikat olarak, gerçekten.
hakikat-i kemalât: mükemmelliklerin hakikati, iç yüzü, esası.
hukuk: haklar.
hususî: özel.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
inkâr etmek: reddetmek, ka-

bul etmemek.
inkâr: kabul ve tasdik etmemek, inanmama.
itikad-ı kalbî: kalben inanmak.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemalât: mükemmellik, kusursuzluk.
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kemal-i neşe: kusursuz ve mükemmel özellikler.
kemal-i neşe: tam bir sevinç ve neşe hâli.
keşfetmek: gizli bir şeyi

meydana çıkarmak.
makam: mevki, yer, konum.
malik: sahip.
manen: manevî yönden, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut.
matemli: hüznü, kederli, yaslı.
mektub-i Samedanî: bir mektuba benzeyen varlıkların Allah tarafından eksiksiz, mükemmel yaratılması.
mevcudat: var olan, yaratılan her şey.
mevcut: var olan, varlık.
me'yus: ümitsiz, ye'se düşmüş.
mikyasa: ölçü aracı, kıyas aleti.
mizan: denge, ölçü.
muhakkak: gerçekleşmiş, şüphesiz.
muhalif: zıt, aykırılık gösteren, karşıt.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
mütefekkirâne: tefekkür ederek, Allah'ı düşünerek.
müteveccih: teveccüh eden, yönelen.
nefsine zulmetmek: kişinin kendisine haksızlık ve eziyet etmesi.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
suret: biçim, tarz, görüntü.
sürur: sevinç.
tahkir etmek: küçük ve basit görmek, aşağılamak.
târikü's-salât: namaz kılmayı terk etmiş olan kimse, namaz kılmayan.
tecavüz etmek: saldırmak, haddini aşmak.
tecavüz: saldırı, haddini aşma.
telâkki etmek: kabul etmek, anlamak.
tenzil etme: indirmek, aşağı düşürmek.
terk etme: bırakma, uzaklaşma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutarak, şanına uygun ifadelerle anma.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma.
tezahür etmek: meydana, ortaya çıkmak, görünmek.
vakit: zaman.
vazife: görev.
vaziyet: durum, hâl.
zulüm: haksızlık, eziyet.

abd: kul.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

azamet: büyüklük, yücelik.

azîm: büyük, yüce.

beyan etme: açıklama, anlatma, izah.

bürhan: delil, hüccet, kanıt.

Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi, şeref ve büyüklük sahibi Allah.

elhâsıl: özetle, sonuç olarak.

gaye-i fitrat: yaratılışın gayesi, maksadı.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat-i belâgat: güzel ifadelerle anlatma gerçeği.

hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri.

hilkat: yaratılış.

hukuk-ı kemalât: mükemmelliklerin takdir edilme hakkı, hukuku.

hükümne geçmek: değerinde olmak, yerine geçmek.

icad-ı eşya: esyanın vücuda getirilmesi, yaratılması.

ifade etme: açıklama, anlatma.

ihtiyar etme: seçme, tercih etme.

iman: inanç, tasdik.

inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.

istihkak: hak etme, hak kazanma.

kemalât: kusursuz mükemmellikler.

kiyamet: kâinatın yıkılıp son bulması, bütün canlıların ölmesi, sonra yine bütün ölülerin diriltilmesi gibi büyük olayların tamamı.

kudret-i Rabbanîye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerim.

küfür: imansızlık, dinsizlik, inkârcılık.

malik: sahip.

mebzuliyet: bolluk, çokluk.

memlûk: köle, birinin mülkû olan.

meşiet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakka ait, Onun bilgisi, arzusu, isteği ve iradesi altında olan; Allah'ın varlıklar üzerindeki iradesi.

meşiet-i Rabbanîye: her varlığı terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın istek, arzu ve muradı.

mevcudat: varlıklar.

mezkûr: zikredilen, adı geçen.

mu'cizâne: mu'cize gibi.

mutabakat: uygunluk, uyum.

mutabık-ı mukteza-i hâl: hâlin gereğine uygun olarak.

müstahak: hak etmiş.

nass-ı Kur'an: Kur'an-ı Kerim'in

Onun maliki, o abdinin hakkını onun nefis-i emmaresinden almak için, dehşetli tehdit eder. Hem netice-i hilka-ti ve gaye-i fitratı olan ibadeti terk ettiğinden, hikmet-i İlâhiye ve meşiet-i Rabbanîyeye karşı bir tecavüz hükmüne geçer. Onun için cezaya çarpılır.

Elhâsıl, ibadeti terk eden hem kendi nefesine zulmeder —nefis ise Cenab-ı Hakkın abdi ve memlûküdür— hem kâinatın hukuk-ı kemalâtına karşı bir tecavüz, bir zulümdür. Evet, nasıl ki küfür, mevcudata karşı bir tahkirdir; terk-i ibadet dahi, kâinatın kemalâtını bir inkârdır. Hem hikmet-i İlâhiyeye karşı bir tecavüz olduğundan, dehşetli tehdide, şiddetli cezaya müstahak olur.

İşte bu istihkakı ve mezkûr hakikati ifade etmek için, Kur'an-ı Mu'cizülbeyan, mu'cizâne bir surette o şiddetli tarz-ı ifadeyi ihtiyar ederek, tam tamına hakikat-i belâgat olan mutabık-ı mukteza-i hâl mutabakat ediyor.

İKİNCİ SUAL: Tabiatı vazgeçen ve imana gelen zat diyor ki: “Her mevcut, her cihette, her işinde ve her şeyinde ve her şe’inde meşiet-i İlâhiyeye ve kudret-i Rabbanîyeye tâbi olması, çok azîm bir hakikattir. Azameti cihetinde dar zihinlerimize sığışmıyor. Hâlbuki gözümüzle gördüğümüz bu nihayet derecede mebzuliyet, hem hilkat ve icad-ı eşyadaki hadsiz sühulet, hem sabık bürhanlarınızla tahakkuk eden, vahdet yolundaki icad-ı eşyada nihayet derecede kolaylık ve sühulet, hem nass-ı Kur'an ile beyan edilen ¹ مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَعْثُبُكُمْ إِلَّا كَنْفَسٍ وَاحِدَةٍ ﴿١﴾

² وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ ﴿٢﴾ gibi ayetlerin

1. Sizin yaratılmanız da, diriltilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir. (Lokman Suresi: 28.)

2. Kiyamet'in gerçekleşmesi göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Suresi: 77.)

kesin ve açık hükmü.

nefis-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.

nefsine zulmetmek: kişinin kendisine haksızlık ve eziyet etmesi.

netice-i hilkat: yaratılışın, yaratılmanın neticesi, amacı.

sabık: geçen, geçmiş.

suret: biçim, tarz.

sühulet: kolaylık.

şe'n: iş, fiil, hâl.

tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.

tahakkuk eden: delil ile ispat edilen, doğruluğu kesinleşen.

tahkir: hakaret etme, hor

görme, aşağılama.

tarz-ı ifade: ifade tarzı, açıklama şekli.

tehdit: hiddet etme, korkutma.

terk-i ibadet: ibadetin terk etme, yapmama.

vahdet: birlik, teklik.

zulüm: haksızlık, eziyet.

sarahaten gösterdikleri nihayet derecede kolaylık, o hakikat-i azîmeyi, en makbul ve en makul bir mesele olduğunu gösteriyorlar. Bu kolaylığın sırrı ve hikmeti nedir?”

Elcevap: Yirminci Mektubun Onuncu Kelimesi olan

¹ **وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** beyanında, o sır gayet vazîh ve kat’î

ve mukni bir tarzda beyan edilmiş. Hususan o mektubun zeylinde daha ziyade vuzuhla ispat edilmiş ki, bütün mevcudat, Sâni-i Vahid’e isnat edildiği vakit, bir tek mevcut hükmünde kolaylaşır. Eğer Vahid-i Ehad’e verilmezse, bir tek mahlûkun icadı bütün mevcudat kadar müşkülleşir. Ve bir çekirdek, bir ağaç kadar suubetli olur.

Eğer Sâni-i Hakikî’sine verilse, kâinat bir ağaç gibi ve ağaç bir çekirdek gibi ve Cennet bir bahar gibi ve bahar bir çiçek gibi kolaylaşır, sühulet peyda eder. Ve bilmüşahede görünen hadsiz mebzuliyet ve ucuzluğun ve her nev’in sühuletle kesret-i efradı bulunmasının ve kesret-i sühulet ve sür’atle muntazam, sanatlı, kıymetli mevcudatın kolayca vücuda gelmesinin sırlarına medar olan ve hikmetlerini gösteren yüzer delillerinden ve başka risalelerde tafsilen beyan edilen bir ikisine muhtasar bir işaret ederiz.

Meselâ, nasıl ki yüz nefer bir zabitin idaresine verilse, bir neferin yüz zabitin idarelerine verilmesinden yüz derece daha kolay olduğu gibi; bir ordunun teçhizat-ı askeriyesi bir merkez, bir kanun, bir fabrika ve bir padişahın emrine verildiği vakit, âdeta kemiyeten bir neferin teçhizatı kadar kolaylaştığı gibi, bir neferin teçhizat-ı askeriyesi müteaddit merkezlere, müteaddit fabrikalara, müteaddit

kıymetli: değerli.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
makbul: geçerli.
makul: akla uygun.
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk.
medar olan: dayanak noktası olan, kaynak, vesile.
merkez: emir veren yönetim yeri, makamı.
merkez: yönetim yeri, emir komuta makamı.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
mevcudat: mevcutlar, var olan, yaratılan her şey.
mevcut: var olan.
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısaltılmış, özet.
mukni: ikna eden, inandırıcı.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
müşkül: zor, güç.
müteaddit: bir çok, çeşitli.
nefer: er, rütbesiz asker.
nevi: çeşit, tür.
nihayet: son derece, çok.
peyda etme: ortaya çıkarma, meydana getirme.
Sâni-i Hakikî: sanatın gerçek yaratıcısı olan Allah.
Sâni-i Vahid: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
sarahat: sarıhlik, açıklık.
sır: gizli hakikat, gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranıp anlaşılmasında en ince ve en zor yanı.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
sür’at: çabukluk, hızlilik.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, ayrıntılı olarak.
tarz: biçim, metot.
teçhizat: teçhizler, donatılar.
teçhizat-ı askeriyeye: askerî donatım.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (C.C.).
vakit: zaman.
vazîh: açık, net, aşikâr.
vuzuh: vazîh olma hâli, açıklık.
vücut: var olma, varlık.
zabit: subay.
zeyil: ek, ilâve.
ziyade: çok, fazla.

1. O her şeye kadirdir. (Mülk Suresinin 1. ayeti gibi pek çok ayette geçer.)

âdeta: sanki.
beyan: açıklama, izah etme, anlatma.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
emir: emir, komut, buyurmak.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat-i azîme: en büyük hakikat, doğru.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye yüksek ilim.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
idare: yönetme, bir işi yürütme, çekip çevirme.

isnat: dayandırma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kanun: yasa.
kat’î: kesin ve doğru.
kemiyeten: sayıca, çoğunluk olarak.
kesret-i efrat: fertlerin, çokluğu.
kesret-i sühulet: oldukça kolay, çok kolay bir şekilde.

kumandanlara havalesi de, âdeta bir ordunun teçhizatı kadar kemiyeten müşkülâtlı oluyor. Çünkü bir tek nefe-
rin teçhizatı için, bütün orduya lâzım olan fabrikaların bulunması gerektir.

Hem bir ağacın, sırr-ı vahdet cihetiyle, bir kökte, bir merkezde, bir kanunla mevadd-ı hayatiyesi verildiğinden, binler meyve veren o ağaç, bir meyve kadar sühuletli olduğu bilmüşahede görünür. Eğer vahdetten kesrette gidilse, her bir meyveye lâzım mevadd-ı hayatiye başka yerden verilse, her bir meyve bir ağaç kadar müşkülât peyda eder. Belki ağacın bir enmuzeci ve fihristesi olan bir tek çekirdek dahi, o ağaç kadar suubetli olur. Çünkü bir ağacın hayatına lâzım olan bütün mevadd-ı hayatiye bir tek çekirdek için de lâzım oluyor.

İşte bu misaller gibi yüzler misaller var, gösteriyorlar ki, vahdette nihayet derecede sühuletle vücuda gelen binler mevcut, şirkte ve kesrette bir tek mevcuttan daha ziyade kolay olur. Sair risalelerde bu hakikat iki kere iki dört eder derecede ispat edildiğinden, onlara havale edip, burada yalnız bu sühulet ve kolaylığın ilim ve kader-i İlâhî ve kudret-i Rabbaniye nokta-i nazarında gayet mühim bir sırrını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Sen bir mevcutsun. Eğer Kadir-i Ezeli'ye kendini ver-
sen, bir kibrit çakar gibi, hiçten, yoktan, bir emirle, had-
siz kudretiyle, seni bir anda halk eder. Eğer sen kendini
Ona vermezsen, belki esbab-ı maddiye ve tabiata isnat etsen, o vakit sen, kâinatın muntazam bir hulâsası,

beyan etme: açıklama, izah etme.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cihet: yön, taraf.
emir: emirle; komutla, "ol" emriyle.
enmuzec: numune, misal, model.
esbab-ı maddiye: maddî sebepler.
fihriste: özet, içindekiler.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
halk etmek: yaratmak.
havale: yollama, gönderme, üstüne bırakma.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özet.
ilim: bilgi.
isnat etme: dayandırma.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
Kadir-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan, Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kanun: yasa, kural.
kemiyeten: sayıca, çoğunluk olarak.
kesret: çokluk.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
kumandan: komutan.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mevadd-ı hayatiye: hayat için gerekli ve zorunlu olan maddeler.
mevcut: var olan.

misal: örnek, temsil.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
mühim: önemli.
müşkülât: zorluklar, güçlükler.
nefer: er, rütbesiz asker.
nihayet: son derece, çok.
nokta-i nazar: bakış açısı.
peyda etme: çıkarma, edinme, ortaya çıkarma.
sair: diğer, başka.
sır: gizli hakikat, gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, ye-

tenek ve sezgi yardımıyla kavranıp anlaşılmasında en ince ve en zor yanı.
sırr-ı vahdet: birlik sırrı.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şirk: Allah'a ortak koşma, müşriklik.
teçhizat: teçhizler, donatılar.
vahdet: birlik.
vakit: zaman.
vücut: var olma, varlık.
ziyade: çok, fazla.

meyvesi ve küçük bir fihristesi ve listesi olduğundan; seni yapmak için kâinatı ve anasını ince elekle eleyip hassas ölçülerle aktâr-ı âlemden senin vücudundaki maddeleri toplamak lâzım gelir. Çünkü esbab-ı maddiye yalnız terkip eder, toplar. Kendilerinde bulunmayanı hiçten, yoktan yapamadıkları, bütün ehl-i akıl yanında musadaktır. Öyle ise, küçük bir zîhayatın cismini aktâr-ı âlemden toplamaya mecbur olurlar. İşte vahdette ve tevhidde ne kadar kolaylık ve şirkte ve dalâlette ne kadar müşkülât var olduğunu anla.

İkincisi: İlim noktasında hadsiz bir sühulet vardır. Şöyle ki:

Kader, ilmin bir nev'idir ki, her şeyin manevî ve mahsus kalıbı hükmünde bir miktar tayin eder. Ve o miktar-ı kaderî, o şeyin vücuduna bir plân, bir model hükmüne geçer. Kudret icat ettiği vakit, gayet sühuletle, o kaderî miktar üstünde icat eder. Eğer o şey muhit ve hadsiz ve ezeli bir ilmin sahibi olan Kadîr-i Zülcelâl'e verilmezse, sabıkan geçtiği gibi, binler müşkülât değil, belki yüz muhalât ortaya düşer. Çünkü o miktar-ı kaderî ve miktar-ı ilmi olmazsa, binler haricî ve maddî kalıplar, küçücük bir hayvanın cesedinde istimal edilmek lâzım gelir.

İşte vahdette nihayetsiz kolaylık ve dalâlette ve şirkte hadsiz müşkülâtın bir sırrını anla,

1 وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ ayeti ne kadar hakikatli ve doğru ve yüksek bir hakikati ifade ettiğini bil.

1. Kiyametnin gerçekleşmesi göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Suresi: 77.)

aktâr-ı âlem: âlemin dört bir yanı, her tarafı.
anasır: unsurlar, temel elemanlar.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ceset: vücut, beden.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
ehl-i akıl: akıllı olanlar, akıl

sahipleri.
esbab-ı maddiye: maddî sebepler.
ezeli: öncesi ve başlangıcı olmayan, sonsuz.
fihriste: özet, içindekiler.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
haricî: dışarıya ait, dışla ilgili.

hassas: incelikli, ölçü aleti.
hükmünde: değerinde ve yerinde.
hükmüne geçme: değerine olma, yerine geçme.
icat: yoktan var etme, yaratma.
ilim: ilim, bilgi.
istimal: kullanma.
kader: Allah'ın sonsuz ilmi ile,

kâinata olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir etmesi, plânlaması.

kaderî: kader ile alâkalı, ilgili.

Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kudret: güç, kuvvet, iktidar.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

mahsus: bir şeye has olan, özel.

manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut.

mecbur: zorunluluk.

miktar-ı ilmi: ilâhî ilim ile belirlenen ölçü.

miktar-ı kaderî: ilâhî kader ile takdir edilmiş, belirlenmiş miktar, ölçü.

model: örnek, numune.

muhalât: muhaller, olması mümkün olmayanlar.

muhit: ihata eden, kuşatan.

musaddak: tasdik olunmuş, doğrulanmış.

müşkülât: zorluklar.

nevi: çeşit, tür.

nihayetsiz: sonsuz.

plân: program, proje.

sabıkan: biraz önce.

sır: gizli hakikat.

sühulet: kolaylık.

şirk: Allah'a ortak koşma, müşriklik.

tayin etme: belirleme.

terkip etme: düzenleme, bir araya getirme, sentez.

tevhid: birleme, Allah'ın bir olduğuna inanmak.

vahdet: Allah'ın birliğinin bütün varlıklarda görülmesi.

vakit: zaman.

vücut: var olma, varlık.

zîhayat: hayat sahibi, canlı.

ÜÇÜNCÜ SUAL: Eskiden düşman, şimdi dost olan mühtedi diyor ki: “Şu zamanda çok ileri giden feylesoflar diyorlar ki: ‘Hiçten, hiçbir şey icat edilmiyor ve hiçbir şey idam edilmiyor; yalnız bir terkip, bir tahlildir ki, kâinat fabrikasını işlettiriyor.’”

Elcevap: Nur-i Kur’ân ile mevcudata bakmayan feylesofların en ileri gidenleri bakmışlar ki, tabiat ve esbap vasıtasıyla bu mevcudatın teşekkülât ve vücutlarını —sabıkan ispat ettiğimiz tarzda— imtina derecesinde müşkülâtı gördüklerinden, iki kısma ayrıldılar.

Bir kısmı Sofestaî olup, insanın hassası olan akıldan istifa ederek, ahmak hayvanlardan daha aşağı düşerek, kâinatın vücudunu inkâr etmeyi, hatta kendilerinin vücutlarını dahi inkâr etmesini, dalâlet mesleğinde esbap ve tabiatın icat sahibi olmalarından daha ziyade kolay gördüklerinden, hem kendilerini, hem kâinatı inkâr edip cehl-i mutlaka düşmüşler.

İkinci grup bakmışlar ki, dalâlette, esbap ve tabiat mucit olmak noktasında, bir sinek ve bir çekirdeğin icadı, hadsiz müşkülâtı var. Ve tavr-ı aklın haricinde bir iktidar iktiza ediyor. Onun için, bilmeceburiye, icadı inkâr ediyorlar, “Yoktan var olmaz” diyorlar. Ve idamı da muhal görüyorlar, “Var yok olmaz” hükmediyorlar. Yalnız, harekât-ı zerrat ile, tesadüf rüzgârlarıyla bir terkip ve tahlil ve dağılmak ve toplanmak suretinde bir vaziyet-i itibariye tahayyül ediyorlar.

İşte, sen gel, ahmaklığın ve cehaletin en aşağı derecesinde, en yüksek akıllı kendini zanneden adamları gör!

ahmak: pek akılsız, sersem, budala.

bilmeceburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.

cehalet: bilgisizlik, cahillik.

cehl-i mutlak: kara cahillik, aşırı derecede bilgisizlik, cehalet.

dalâlet: iman ve Islâmiyetten ayrılmak, azmak.

esbap: nedenler, sebepler.

feylesof: filozof, felsefe ile uğraşan.

güruh: cemaat, topluluk, kısım.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

harekât-ı zerrat: zerrelerin, atomların hareketleri.

haricinde: dış, dışında.

hassa: özellik, nitelik.

hükmetme: karar verme, düşünüp değerlendirerek bir kaniya varma.

icat: yoktan var etme, yaratma.

idam: yok olma.

iktidar: güç yetme, yapabilme kuvveti.

iktiza etme: lâzım gelme, gerekme.

imtina: imkânsızlık, olamayış.

inkâr: kabul ve tasdik etmeme,

inanmama.

ispat: doğruyu delil gösterek meydana koyma.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

meslek: gidiş, tutulan yol.

mevcudat: mevcutlar, var olan, yaratılan her şey.

mucit: yaratan, yoktan var eden.

muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülmemeyen, mümteni.

mühtedi: ihtida eden, hida-yete eren.

müşkülât: zorluklar.

nur-i Kur’ân: Kur’ân nuru, aydınlatıcı ışığı.

sabıkan: az önce geçtiği gibi.

Sofestaî: Allah’ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkâr eden.

sual: soru.

suret: biçim, tarz.

tahayyül etme: hayal etme, zihinde canlandırma.

tahlil: unsurlarına ayırma, çözümleme, analiz.

tarz: biçim, suret.

tavr-ı akıl: akli metotlar, aklın alabileceği kapasite.

terkip: düzenleme, bir araya getirme.

teşekkülât: teşekküller, oluşumlar, meydana gelişler.

vasıta: aracılık.

vaziyet-i itibariye: kabul edilen, var sayılan durum, var olması bir başkasına bağlı olan iş, hâl.

vücut: var olma, varlık.

zan: sanma.

ziyade: çok, fazla.

Ve dalâlet, insanı ne kadar maskara ve süflî ve echel yaptığını bil, ibret al.

Acaba her senede dört yüz bin envai birden zemin yüzünde icat eden; ve semavat ve arzı altı günde halk eden; ve altı haftada, her baharda, kâinattan daha sanatlı, hikmetli, zihayat bir kâinatı inşa eden bir kudret-i ezeliye, bir ilm-i ezelinin dairesinde plânları ve miktarları taayyün eden mevcudat-ı ilmiyeyi, göze göstermeyen bir ecza ile yazılan ve görünmeyen bir yazıyı göstermek için sürülen bir ecza misillü, gayet kolay o madumat-ı hariciye olan mevcudat-ı ilmiyeye vücud-i haricî vermeyi o Kudret-i Ezeliye'den uzak görmek ve icadı inkâr etmek, evvelki guruh olan Sofestailerden daha ziyade ahmakane ve cahilânedir.

Bu bedbahtlar, âciz-i mutlak ve yalnız bir cüz-i ihtiya-riden başka ellerinde olmayan, firavunlaşmış kendi nefisleri hiçbir şeyi idam ve yok edemediklerinden ve hiçbir zerreyi, bir maddeyi hiçten, yoktan icat edemediklerinden ve güvendikleri esbap ve tabiatın ellerinde hiçten icat gelmediği cihetle, ahmaklıklarından diyorlar: “Yoktan var olmaz, var da yok olmaz” deyip, bu batıl ve hata düsturu Kadîr-i Mutlak'a teşmil etmek istiyorlar.

Evet, Kadîr-i Zülcelâl'in iki tarzda icadı var:

Biri ihtira ve ibda iledir. Yani hiçten, yoktan vücut veriyor ve ona lâzım her şeyi de hiçten icat edip eline veriyor.

âciz-i mutlak: her bakımdan güçsüz, zayıf.
ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
ahmakane: ahmakçasına, akılsızca.
arz: yer, dünya.
batıl: boş, saçma, uydurma.
bedbaht: zavallı, bahtsız, kismetsiz.
cahilâne: cahilce, bilgisiz bir şekilde.
cihet: yön.
cüz-i ihtiyari: azıcık bir seç-

me hürriyeti, irade ve dilemeye bağlı tercih fiili.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
düstur: kaide, prensip, esas.
echel: en cahil, bilgisiz.
ecza: ilâç yapmaya yarayan veya sanayide kullanılan maddelerin genel adı.
enva: çeşitler, türler, nevirler.
esbap: nedenler, sebepler.
evvel: önce.
firavunlaşmak: kötü, acımasız bir insan olmak.

gayet: son derece, çok.
guruh: cemaat, topluluk, takım.
halk eden: yaratan, meydana getiren.
hikmetli: bilgiye dayalı, gayeli, faydalı.
ibda: örneksiz olarak, eşsiz bir şekilde yaratma.
icat: yoktan var etme, yaratma.
idam: yok olma.
ihtira: benzeri görülmemiş bir şey icat etme, hiçten ya-

ratma.

ilm-i ezeli: ezeli ilim, Cenab-ı Hakkın sonsuz ezeli ilmi.

inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.

inşa: vücuda getirme, yaratma.

Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.

Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

Kudret-i Ezeliye: Ezeli kudret, başlangıcı olmayan sonsuz lâhî güç, kuvvet.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

madumat-ı hariciye: hariçten, başkası tarafından görünmeyen. lâhî ilim dairesinde olan.

maskara: herkesi kendine güldüren, soytarı.

mevcudat-ı ilmiye: başkası tarafından görülmeyen, Allah'ın sonsuz ilmi dairesindeki mevcudata ait ilim ve plânlara.

misillü: gibi, benzeri.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.

plân: program.

semavat: semalar, gökler.

Sofestai: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkâr eden.

süflî: aşağılık, bayağı, adi.

taayyün: belli olma.

tarz: biçim, şekil.

teşmil etmek: içine alma, genel-leştirme.

vücud-i haricî: vücudu ve varlığı ortaya çıkan, bilinen.

vücut: varlık.

zemin: yeryüzü.

zerre: en küçük parça, atom.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

ziyade: çok, fazla.

Diğeri inşa ile, sanat iledir. Yani, kemal-i hikmetini ve çok esmasının cilvelerini göstermek gibi çok dakik hikmetler için, kâinatın anasırından bir kısım mevcudatı inşa ediyor; her emrine tâbi olan zerratları ve maddeleri, rezzakîyet kanunuyla onlara gönderir ve onlarda çalıştırır.

Evet, Kadîr-i Mutlak'ın iki tarzda, hem ibda, hem inşa suretinde icadı var. Varı yok etmek ve yoğu var etmek en kolay, en sühuletlî, belki daimî, umumî bir kanunudur. Bir baharda, üç yüz bin enva-ı zîhayat mahlûkatın şekillerini, sıfatlarını, belki zerratlarından başka bütün keyfiyat ve ahvallerini hiçten var eden bir kudrete karşı “Yoğu var edemez” diyen adam, yok olmalı!

Tabiatı bırakan ve hakikate geçen zat diyor ki:

“Cenab-ı Hakka zerrat adedince şükür ve hamd ve sena ediyorum ki, kemal-i imanı kazandım, evham ve dalâletlerden kurtuldum ve hiçbir şüphem de kalmadı.

1 الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى دِينِ الْإِسْلَامِ وَكَمَالِ الْإِيمَانِ ”

2 سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

adedince: sayısınca.

ahval: hâller, durumlar.

anasır: unsurlar, temel elementler.

Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi Allah.

cilve: görüntü, tecelli.

daimi: sürekli, devamlı.

dakik: ince, nazik.

dalâlet: iman ve Islâmiyetten ayrılma, azmak.

Elhamdülillâhi alâ dinilislâm kemali'l-iman: Islâm dininden ve mükemmel olan iman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.

emir: emir, komut, buyruk.

enva-ı zîhayat: canlı türleri.

esma: isimler.

evham: vehimler, zanlar, kuşku-lar.

hakikat: gerçek, doğru, asıl, esas.

hakıyla bilmek: her şeyin iç yüzünü, gerçek aslını bilmek.

hamd: methetme, övme, şükretme.

hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.

ibda: örneksiz olarak, eşsiz bir şekilde yaratma.

icat: yoktan var etme, yaratma.

inşa: vücuda getirme, yaratma.

Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kanun: yasa, kural.

kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye.

kemal-i iman: imanın mükem-

1. Islâm dini ve kâmil imandan dolayı Allah'a hamd olsun.

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32)

melliği ve sağlamlığı.

keyfiyat: nitelikler, özellikler.

kısım: parça, takım.

kudret: kuvvet, iktidar.

mahlûkat: yaratılmışlar, Allah tarafından yaratılanlar.

mevcudat: mevcutlar, var olan, yaratılan her şey.

rezzakîyet: her canlıya uy-

gun rızık vericilik.

sena: övme, medih.

sîfât: nitelik, vasıf.

suret: biçim, tarz.

sühulet: kolaylık.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tâbi: boyun eğen, uyan, itaat

eden.

tarz: biçim, suret.

tenzih etme: Allah'ın bütün eksikliklerden uzak olduğuna inanmak.

umumi: genel.

zat: kişi, şahıs.

zerrat: zerreler, atomlar.

Yirmi Dördüncü Lem'a

Tesettür Hakkındadır

On Beşinci Notanın İkinci ve Üçüncü Meseleleri iken, ehemmiyetine binaen Yirmi Dördüncü Lem'a olmuştur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ
1 مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ

(ilâahir) ayeti, tesettürü emrediyor. Medeniyet-i sefihe ise, Kur'an'ın bu hükmüne karşı muhalif gidiyor. Tesettürü fitrî görmüyor, bir esarettir diyor. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Mahkemeye karşı ve mahkemeyi susturan Lâyiha-i Temyizin müdafaatından bir parça:

“Ben de Adliyenin mahkemesine derim ki: Bin üç yüz elli senede ve her asırda üç yüz elli milyon insanların hayat-ı içtimaiyesinde en kudsi ve hakikî ve hakikatlı bir düstur-i İlahîyi, üç yüz elli bin tefsirin tasdiklerine ve ittifaklarına istinaden ve bin üç yüz elli sene zarfında geçmiş ecdadımızın itikatlarına iktidaen tefsir eden bir adamı mahkûm eden haksız bir kararı, elbette rûy-i zeminde adalet varsa, o kararı red ve bu hükmü nakzedecektir.”

1. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin hanımlarına söyle, evlerinden çıktıklarında dış örtülerini üzerlerine alsınlar. (Ahzab Suresi: 59.)

adalet: doğruluk, eşitlik.

adliye: adalet yeri, mahkeme yeri.

asır: yüzyıl.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

binaen: dayanarak, -den dolayı.

düstur-i İlahî: İlahî prensip,

Allah'ın emri, kuralı.

ecdad: cetler, atalar.

ehemmiyet: önem.

esaret: esirlik, tutsaklık.

fitrî: tabii, yaratılıştan.

hakikatli: gerçekçi, asıl, esas olan.

haşiye: dipnot.

hayat-i içtimaiye: sosyal hayat,

yat, toplum hayatı.

hükûm: emir, buyruk; karar.

iktidaen: uyarak, uyularak.

ilâ âhir: sonuna kadar.

istinaden: dayanarak.

itikat: iman, inanç.

ittifak: birlik hâlinde, beraberlik.

kudsi: kutsal, temiz, arınmış,

* Yirmi Dördüncü Lem'a, Isparta'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

yüce.

Kur'an'ın hükümü: Kur'an'ın emri, buyruğu.

lâyiha-i temyiz: yerel mahkemenin yargısını denetleyebilen yüksek mahkemeye gönderilen yazı.

lem'a: parlıt, Güneş gibi parlayan.

mahkûm etmek: ceza vermek, kötü bir duruma sürüklemek.

medeniyet-i sefihe: zevk ve eğlenceye sevk edici Batı medeniyeti.

mesele: önemli konu.

muhalif: karşıt, zıt.

müdafaat: savunmalar.

mü'min: Allah'a iman eden, inanan.

nakzetmek: bozmak, yok saymak.

nota: bildiri, özlü düşünce.

Peygamber: Allah'ın elçisi, nebi, resul.

Rahîm: çok merhametli olan, koruyan, acıyan, şefkat eden Allah.

Rahman: rahmeti herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

red: geri çevirme.

rûy-i zemin: yeryüzü.

tasdik: doğruluğunu kabul etme, onaylama.

tefsir: yorum, açıklama.

tesettür: örtünme.

zarfında: içinde.

Elcevap: Kur'ân-ı Hakîmin bu hükmü tam fitrî olduğu-na ve muhalifi gayr-i fitrî olduğuna delâlet eden çok hik-metlerinden yalnız dört hikmetini beyan ederiz.

BİRİNCİ HİKMET

Tesettür, kadınlar için fitrîdir ve fıtratları iktiza ediyor. Çünkü kadınlar hilkaten zaife ve nazik olduklarından, kendilerini ve hayatından ziyade sevdiği yavrularını hi-maye edecek bir erkeğin himaye ve yardımına muhtaç bulunduğundan, kendini sevdirmek ve nefret ettirme-mek ve istiskale maruz kalmamak için fitrî bir meyli var.

Hem kadınların on adetten altı yedisi, yâ ihtiyardır, yâ çirkindir ki, ihtiyarlığını ve çirkinliğini herkese göstermek istemezler. Yâ kıskançtır, kendinden daha güzellere nis-peten çirkin düşmemek veya tecavüzden ve ittihamdan korkar; taarruza maruz kalmamak ve kocası nazarında hıyanetle müttehem olmamak için, fıtraten tesettür ister-ler. Hatta dikkat edilse, en ziyade kendini saklayan, ihti-yarlardır. Ve on adetten ancak iki üç tanesi bulunabilir ki, hem genç olsun, hem güzel olsun, hem kendini göster-mekten sıkılmasın.

Malûmdur ki, insan sevmediği ve istiskal ettiği adam-ların nazarından sıkılır, müteessir olur. Elbette açık sa-çıklık kıyafetine giren güzel bir kadın, bakmasına hoşlan-dığı namahrem erkeklerden onda iki üçü varsa, yedi sekizinden istiskal eder. Hem tefahuş ve tefessüh etme-yen bir güzel kadın, nazik ve seriütteessür olduğundan, maddeten tesiri tecrübe edilen, belki semlendiren pis

adet: sayı.

beyan etme: açıklama, anlatma, izah.

delâlet: delil olma, gösterme.

elcevap: cevap.

fıtrat: yaratılış, mizaç, huy.

fıtraten: fitrî olarak, yaratılış açı-sından.

fitrî: tabii, yaratılıştan.

gayr-i fitrî: fıtrata, yaratılış gaye-sine aykırı.

hikmet: ilâhî gaye, fayda, yüksek bilgi.

hilkaten: yaratılıştan, fıtraten.

himaye etme: koruma, esirge-me, muhafaza etme.

hiyanet: ihanet, hainlik, vefasız-lık, kendine olan güveni kötüye kullanma.

hüküm: emir, buyruk.

iktiza etme: gerektirme.

istiskal: hoşlanmama, yüz ver-meme, küçümseme.

ittihamdan korkmak: suç altın-da olma bulunmaktan korkmak.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

maddeten: maddî olarak.

malûm: bilinen.

maruz: bir kişi ya da olayla karşı karşıya kalan, etkilenen.

meyl: bir tarafa doğru eğilim, istek.

muhallif: karışıt, zıt.

müteessir olmak: duygula-nıp üzülmek, etkilenmek.

müttehem: suçlanma, zan al-tında kalma.

namahrem: evlenmeleri ha-ram olmayan, nikâh düşen kişi, yabancı.

nazar: bakış.

nazik: narin, ince.

nefret: bir şeyden veya kim-seden iğrenme, tikslenme.

nispeten: nispetle, oranla, kı-yaslayarak.

semlendirmek: zehirletmek, kirletmek.

seriütteessür: çabuk tesir gören, çabuk üzülen.

taarruz: şiddetli saldırı, sataş-

ma.

tecavüz: saldırı, sataşma.

tecrübe etmek: denemek, sı-namak.

tefahuş: fuhş girme, ahlâk-sızlık.

tefessüh etmek: bozulmak, çürümek.

tesettür: örtünme.

tesir: etki; iz bırakma.

zaife: güçsüz, kuvvetsiz ha-nım.

ziyade: fazlasıyla.

nazarlardan elbette sıkılır. Hatta işitiyoruz, açık saçıklık yeri olan Avrupa'da çok kadınlar, bu dikkat-i nazardan sıkılarak, "Bu alçaklar bizi göz hapsine alıp sıkıyorlar" diye polislerle şekva ediyorlar. Demek, medeniyetin ref-i tesettürü hilâf-ı fıtrattır. Kur'ân'ın tesettür emri fıtrî olmakla beraber, o maden-i şefkat ve kıymettar birer refika-i ebediye olabilen kadınları, tesettür ile sukuttan, zilletten ve manevî esaretten ve sefaletten kurtarıyor.

Hem kadınlarda ecnebi erkeklere karşı, fıtraten korkaklık, tahavvûf var. Tahavvûf ise, fıtraten, tesettürü iktiza ediyor. Çünkü, sekiz dokuz dakika bir zevki cidden acılaştıracak sekiz dokuz ay ağır bir velet yükünü zahmetle çekmekle beraber, hamîsiz bir veledin terbiyesiyle, sekiz dokuz sene, o sekiz dokuz dakika gayrimeşru zevkin belâsını çekmek ihtimali var. Ve kesretle vaki olduğundan, cidden şiddetle namahremlerden fıtratı korkar ve cibilliyeti sakınmak ister. Ve tesettür ile, namahremi iştihasını açmamak ve tecavüzüne meydan vermemek, zayıf hilkatî emreder ve kuvvetli ihtar eder. Ve bir siperi ve kalesi, çarşafı olduğunu gösteriyor.

Mesmuatıma göre, merkez ve payitaht-ı hükûmette, çarşı içinde, gündüzde, ahalinin gözleri önünde, gayet adî bir kundura boyacısı, dünyaca rütbeten büyük bir adamın açık bacaklı karısına bilfiil sarkıntılık etmesi, tesettür aleyhinde olanların hayâsız yüzlerine bir şamar vuruyor!

âdi: sıradan.
ahali: halk.
aleyhinde: karşısında.
belâ: sıkıntı, zorluk.
bilfiil: fiilen çalışarak, uygulamak.
cibilliyet: yaratılıştan olan, huy, tabiat, karakter.
dikkat-i nazar: dikkatli bakmak, bakış.
ecnebi: yabancı.
fıtrat: yaratılış, mizaç, huy.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılış açısından.

fıtrî: doğal, yaratılıştan gelen, mizaca uygun.
gayet: son derece, çok.
gayrimeşru: helâl olmayan, dine aykırı.
hamîsiz: koruyucusuz, himaye eden olmayan.
hayâsız: utanmaz, sıkılmaz.
hilâf-ı fıtrat: yaratılış maksadına zıt.
hilkat: yaratılış.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
ihtimal: mümkün, olabirlik.
iktiza etme: gerektirme.

iştiha: istek, iştah, ilgi, meyil.
kesret: çokluk.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kundura: ayakkabı.
maden-i şefkat: şefkat kaynağı.
manevî esaret: manevî esirlik, psikolojik baskı ve tutsaklık.
medeniyet: Avrupa medeniyeti, kültürü.
mesmuat: işitilenler.
namahrem: evlenmeleri haram olmayan, nikâh düşen

kişi, yabancı.
nazar: bakış.
payitaht-ı hükûmet: hükûmetin merkezi, başkent.
ref-i tesettür: örtünmeyi ortadan kaldırma, hanımların örtüsünü yok etme.
refika-i ebediye: sonsuz hayatta da eş, hayat arkadaşı olan kadın.
rütbeten: rütbece, makam mevki bakımından.
sefalet: sefillik, hakirlik, aşağılık, düşkünlük.
siper: arkasına saklanılacak sığınak, koruyucu. mesmuat: işitilen, duyulan, haber alınan şeyler.
sukut: değerden düşme, değerini yitirme.
şamar: tokat.
şekva: şikâyet, yakınma.
tahavvûf: korkuya düşme, korkma, çekinme.
tecavüz: saldırı, satasma.
terbiye: besleme, yetiştirme, iyi ahlâklî eğitime.
tesettür: örtünme.
vaki: vuku bulma, olma, meydana gelme.
velet: çocuk, evlât.
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zillet: hor ve küçük görülme, aşağılanma.

İKİNCİ HİKMET

Kadın ve erkek ortasında gayet esaslı ve şiddetli münasebet, muhabbet ve alâka, yalnız dünyevî hayatın ihtiyacından ileri gelmiyor. Evet, bir kadın, kocasına yalnız hayat-ı dünyeviyeye mahsus bir refika-i hayat değildir. Belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-i hayattır.

Madem hayat-ı ebediyede dahi kocasına refika-i hayattır; elbette, ebedî arkadaşı ve dostu olan kocasının nazarından gayri, başkasının nazarını kendi mehasinine celp etmemek ve onu darıltmamak ve kıskandırmamak lâzım gelir. Madem mü'min olan kocası, sırr-ı imana binaen, onunla alâkası hayat-ı dünyeviyeye münhasır ve yalnız hayvanî ve güzellik vaktine mahsus, muvakkat bir muhabbet değil, belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-i hayat noktasında esaslı ve ciddî bir muhabbetle, bir hürmetle alâkadardır. Hem yalnız gençliğinde ve güzellik zamanında değil, belki ihtiyarlık ve çirkinlik vaktinde dahi o ciddî hürmet ve muhabbeti taşıyor. Elbette ona mukabil, o da kendi mehasinini onun nazarına tahsis ve muhabbetini ona hasretmesi, mukteza-i insaniyettir. Yoksa pek az kazanır, fakat pek çok kaybeder.

Şer'an koca, karıya küfüv olmalı, yani, birbirine müsânip olmalı. Bu küfüv ve denk olmak, en mühimi, diyanet noktasındadır.

Ne mutlu o kocaya ki, kadınının diyanetine bakıp taklit eder; refikasını hayat-ı ebediyede kaybetmemek için mütedeyyin olur.

alâka: ilgi, bağlılık.
alâkadar: ilgili, bağlılık gösteren.
binaen: dayanarak, -den dolayı.
celp etmek: çekmek, getirmek.
ciddî: gerçek, içten, samimî.
diyanet: dini emirlere bağlılık, dindarlık.
dünyevî: dünya hayatı ile ilgili.
ebedî: sonsuz, sürekli, daimî.
esas: asıl, temel.
gayet: son derece, çok.
gayr: başka.

hasretme: yalnız bir şeye özel tutma, bir şeyin bütünü-nü birine ayırmak, vermek.
hayat-ı dünyevîye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebedîye: sonsuz hayat, ahiret hayatı.
hayvanî: hayvanca.
hikmet: ilâhî gaye, fayda, ilim.
hürmet: riayet, saygı.
küfüv: denk, uygun.
lâzım: gerekli, lüzumlu.

mahsus: bir şeye veya kişiye has olan, özel.
mehasin: güzellik.
mukabil: karşılık.
mukteza-i insaniyet: insanlığın gereği.
muvakkat: geçici.
mühim: önemli.
mü'min: iman eden, inanan.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
münasip: uygun.
münhasır: bir şeye veya kim-

seye, ait, sınırlı.
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar.
nazar: bakış, dikkat.
refika: kadın eş, zevce.
refika-i hayat: hayat arkadaşı, eş.
sırr-ı iman: iman sırrı, iman hakikati, gerçeği.
şer'an: şeriat bakımından, dini hükümlere göre.
tahsis: has kılma, özel tutma.

*Bahtiyardır o kadın ki, kocasının diyanetine bakıp
“Ebedî arkadaşımı kaybetmeyeyim” diye takvaya girer.*

*Veyl o erkeğe ki, salih kadınını ebedî kaybettirecek
olan sefahate girer.*

*Ne bedbahttır o kadın ki, müttakî kocasını taklit et-
mez, o mübarek ebedî arkadaşını kaybeder.*

*Binler veyl o iki bedbaht zevç ve zevceye ki, birbirinin
fiskını ve sefahatini taklit ediyorlar, birbirine ateşe atıl-
masında yardım ediyorlar.*

ÜÇÜNCÜ HİKMET

Bir ailenin saadet-i hayatiyesi, koca ve karı mabeynin-
de bir emniyet-i müteakabile ve samimî bir hürmet ve mu-
habbetle devam eder. Tesettürsüzlük ve açık saçıklık, o
emniyeti bozar, o müteakabil hürmet ve muhabbeti de kı-
rar. Çünkü, açık saçıklık kılığına giren on kadından an-
cak bir tanesi bulunur ki, kocasından daha güzeli görme-
diğinden, kendini ecnebiye sevdirmeye çalışmaz. Doku-
zu, kocasından daha iyisini görür. Ve yirmi adamdan an-
cak bir tanesi, karısından daha güzelini görmüyor. O va-
kit o samimî muhabbet ve hürmet-i müteakabile gitmekle
beraber, gayet çirkin ve gayet alçakça bir his uyandırma-
ya sebebiyet verebilir. Şöyle ki:

İnsan, hemşire misillü mahremlerine karşı fitraten şe-
hevanî his taşıyamıyor. Çünkü mahremlerin simaları, ka-
rabet ve mahremiyet cihetindeki şefkat ve muhabbet-i
meşruayı ihsas ettiği cihetle, nefsi, şehevanî temayülâtı

sahibi dindar kadın.

sebebiyet: sebep olma, gerektir-
me.

sefahat: zevk, eğlence ve yasak
şeylere düşkünlük, sefihlik.

sima: yüz, cehre.

şefkat: acıyarak ve esirgeyerek
sevme, içten ve karşılıksız mer-
hamet.

şehevanî: şehvetle ilgili, nefsanî
arzularla ilgili.

taklit etmek: bir kimseye benze-
meye çalışmak.

takva: Allah korkusuyla dinin ya-
sak ettiği şeylerden kaçınma.

temayülât: temayüller, meyiller,
eğilimler.

tesettür: örtünme.

veyl: yazıklar olsun!

zevce: nikâhlı kadın, hanım, eş.

zevç: koca, eş.

bahtiyar: bahtlı, tâlî'li, mutlu.
bedbaht: bahtı kara, kötü tâ-
lî'li, zavallı.

cihet: yön.

diyanet: dini emirlere bağlı-
lık, dindarlık.

ebedî: sonsuz, sürekli, daimî.

ecnebi: yabancı.

emniyet: eminlik, güvenlik.

emniyet-i müteakabile: karşı-
lıklı güven, emniyet.

fisk: hak yolundan çıkma, gü-
naha dalma.

fitraten: fitrî olarak, yaratılış-
tan.

gayet: son derece, çok.

hürmet: riayet, saygı.

hürmet-i müteakabile: karşı-
lıklı saygı, hürmet.

ihsas: hissettirme.

karabet: yakınlık, hısımlık,
akrabalık.

mabeyn: ara.

mahrem: nikâh düşmeyen,
evlenilmesi haram ve yasak
edilen.

mahremiyet: mahremlik.

misillü: gibi, benzeri.

muhabbet-i mesrua: helâl
muhabbet, dine uygun sevgi.

mübarek: hayırlı, mutlu.

müteakabil: karşılıklı.

müttakî: günah ve haramdan
uzak duran, takva sahibi.

nefsi: kulun kötü ve günah
olan hâl ve huyları.

saadet-i hayatiye: hayatın
saadeti, mutluluğu.

salih: iyi amel işleyen, takva

kırar. Fakat bacaklar gibi şer'an mahremlere de göstermesi caiz olmayan yerlerini açık saçık bırakmak, süflî nefislere göre, gayet çirkin bir hissin uyanmasına sebebiyet verebilir. Çünkü mahremim siması mahremiyetten haber verir ve namahreme benzemez. Fakat meselâ açık bacak, mahremim gayri ile müsavidir. Mahremiyeti haber verecek bir alâmet-i farikası olmadığından, hayvanî bir nazar-ı hevesi, bir kısım süflî mahremlerde uyandırmak mümkündür. Böyle nazar ise, tüyleri ürpertecek bir sukut-ı insaniyettir!

DÖRDÜNCÜ HİKMET

Malûmdur ki, kesret-i nesil, herkesçe matlûptur. Hiç bir millet ve hükümet yoktur ki, kesret-i tenasüle taraftar olmasın. Hatta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş: ¹ **تَنَاحُوا تَكَثَّرُوا فَإِنَّ أَبَاهِي بِكُمْ الْأَمَمَ** (ev kemâ kâl). Yani, "İzdivaç ediniz, çoğalınız. Ben kıyamette sizin kesretinizle iftihar edeceğim."

Hâlbuki tesettürün ref'i, izdivacı teksir etmeyip çok azaltıyor. Çünkü, en serseri ve asrî bir genç dahi refika-i hayatını namuslu ister. Kendi gibi asrî, yani açık saçık olmasını istemediğinden bekâr kalır, belki de fuhşa sülûk eder.

Kadın öyle değil; o derece kocasını inhisar altına almaz. Çünkü kadının —aile hayatında müdür-i dahilî olmak haysiyetiyle kocasının bütün malına, evlâdına ve her şeyine muhafaza memuru olduğundan— en esaslî

alâmet-i farika: farklılık belirtisi.
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında Peygamberimize dua. ferman: emir, buyruk.

asrî: modern, son çağda yaşayan.
caiz olmayan: dince izin verilmeyen, yapılması sakınca olan.

esas: asıl, temel.

ev kemâ kâl: veya söylediği gibi.
evlât: vevletler, çocuklar.

fuhşa sülûk etme: helâl dairesini terk edip haram yola girme.

gayet: son derece, çok.

gayri: başkası, diğeri, yabancı.

haysiyetiyle: "bakımından, dolaşmayı, sayılmak üzere" anlamında bir söz.

hayvanî: hayvanca.

hikmet: ilâhî gaye, fayda, yüksek bilgi, ince sır.

hükümet: devlet, yönetim.

iftihar etme: övünme.

inhisar: hasredilme, tahsis olunma.

izdivaç: evlilik, nikâh.

kesret: çokluk.

kesret-i nesil: neslin çokluğu, neslin çoğalması.

kesret-i tenasül: neslin çoğaltması.

kıyamet: kâinatın yıkılıp son bulması, bütün canlıların ölmesi ve sonra

mahrem: nikâh düşmeyen, evlenilmesi yasak olan.

mahremiyet: mahremlik, nikâh düşmeme özelliği, yasak olan.

malûm: bilinen.

matlûp: talep edilen, istenilen.

meselâ: örneğin.

muhafaza: koruma.

1. Aclûni, *Keşfü'l-Hafa*, 1:318; Münavi, *Feyzü'l-Kadîr*, 3:269, hadis no: 3366.

müdür-i dahilî: iç işleri idare eden, dahilî müdür.

namâvi: eşit, denk.

namahrem: mahrem, yasak olmayan, nikâh düşen, evlenmeleri şer'an mümkün olan.

namuslu: ahlâk kurallarına uygun olarak davranan, değer taşıyan özelliklere gereği gibi uyan.

nazar: bakış.

nazar-ı heves: his ve hevesle bakmak.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.

refika-i hayat: hayat arkadaşısı, eş.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

sebebiyet: sebep olma, ge-

rektirme.

sima: yüz, çehre.

sukut-ı insaniyet: insanlığın yok olması, alçalması.

süflî: aşağılık, alçak.

şer'an: dine göre, şeriat bakımından.

teksir etme: çoğaltma, arttırma.

tesettürün refi: örtünmenin ortadan kaldırılması.

hasleti sadâkattir, emniyetdir. Açık saçıklık ise, bu sadâ-kati kırar, kocası nazarında emniyeti kaybeder, ona vic-dan azabı çektirir. Hatta erkeklerde iki güzel haslet olan cesaret ve sahavet kadınlarda bulunsa, bu emniyete ve sadâkate zarar olduğu için, ahlâk-ı seyyiedendir, kötü haslet sayılırlar. Fakat kocasının vazifesi, ona hazinedarlık ve sadâkat değil, belki himayet ve merhamet ve hür-mettir. Onun için, o erkek inhisar altına alınmaz, başka kadınları da nikâh edebilir.

Memleketimiz Avrupa'ya kıyas edilmez. Çünkü orada, düello gibi çok şiddetli vasıtalarla, açık saçıklık içinde namus bir derece muhafaza edilir. İzzet-i nefis sahibi birisinin karısına pis nazarla bakan, boynuna kefenini takar, sonra bakar. Hem memalik-i bâride olan Avrupa'daki tabiatlar, o memleket gibi bârid ve camittirler. Bu Asya, yani âlem-i İslâm kıt'ası, ona nispeten memalik-i harredir. Malûmdur ki, muhitin, insanın ahlâkı üzerinde tesiri vardır. O bârid memlekette, soğuk insanlarda hevesat-ı hayvaniyeyi tahrik etmek ve iştihayı açmak için açık saçıklık belki çok sû-i istimalâta ve israfata medar olmaz. Fakat seriütteessür ve hassas olan memalik-i harredeki insanların hevesat-ı nefsanîyesini mütemadiyen tehyic edecek açık saçıklık, elbette çok sû-i istimalâta ve israfata ve neslin zaafiyetine ve sukut-ı kuvvete sebeptir. Bir ayda veya yirmi günde ihtiyacı fitriye mukabil, her birkaç günde kendini bir israfa mecbur zanneder. O vakit, her ayda on beş gün kadar hayız gibi arızalar münasebetiyle

namuslu, ahlâklı kimselerin karakterinde bulunan tavizsiz duygu.

kıt'a: arazi, memleket, ülke.

kıyas etme: karşılaştırma.

malûm: bilinen.

mecbur: zorunluluk.

medar: sebep, vesile.

memalik-i bâride: soğuk iklimli memleketler.

memalik-i harre: sıcak memleketler.

merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak.

muhafaza: koruma.

muhit: çevre.

mukabil: karşılık.

münasebet: vesile.

mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.

namus: edep, hayâ, ahlâk, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan özellik.

nazar: bakış, niyet.

nesil: soy-sop, zürriyet.

nikâh etme: evlenme.

nispeten: nispetle, kıyaslayarak.

sadâkat: bağlılık.

sahavet: el açıklığı, cömertlik.

seriütteessür: çabuk tesir gören, çabuk üzülen.

sû-i istimalât: kötüye kullanmalar.

sukut-ı kuvvet: kuvvetten düşme.

tabiat: huy, karakter, mizaç.

tahrik etmek: hareketlendirme, duyguları, uyandırma, kışkırtma.

tehyic etme: heyecana getirme.

tesir: etki; iz bırakma.

vasıta: araçlık.

vazife: görev.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük.

zan: sanma.

ahlâk: huylar, tabiatlar.

ahlâk-ı seyyie: çirkin ahlâk, kötü huylar.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.

arıza: aksama, aksaklık.

azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.

bârid: soğuk.

camit: ruhsuz, sert, katı.

düello: iki kişi arasında şahitler yanında olan çarpışma, kavg.

emniyet: eminlik, inanma,

güvenme.

haslet: insanın yaratılışından gelen huy ve karakter, doğuştan gelen özellik, mizaç.

hassas: duyarlı, içi.

hayız: kadınlara ait özel ay hâli, âdet.

hazinedar: malı muhafazaya memur olan.

hevesat-ı hayvaniye: hayvanca arzular, hayvanî his ve arzular.

hevesat-ı nefsanîye: nefse ait istekler, nefsin gelip geçici

olan çirkin arzu ve istekleri.

himayet: koruma.

hürmet: riayet, ihtiram.

ihtiyacı fitriye: doğuştan gelen bir duygu ve ihtiyaç.

inhisar altına almak: tekeline almak, özel olarak sınırlandırmak.

israf: ihtiyaçtan fazlasını harcamak.

israfat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar.

istiha: fazla istek, arzu.

izzet-i nefis: şahsiyet, şerefli,

kadından tecennüp etmeye mecbur olduğundan, nefsine mağlûp ise fuhşiyata da meyleder.

Şehirliler, köylülere, bedevîlere bakıp tesettürü kaldıramaz. Çünkü köylerde, bedevîlerde, derd-i maişet meşgalesiyle ve bedenlen çalışmak ve yorulmak münasebetiyle, hem şehirlilere nispeten nazar-ı dikkati az celp eden, masume işçi ve bir derece kaba kadınların kısmen açık olmaları, hevesat-ı nefsanîyeyi tehyice medar oldığı gibi, serseri ve işsiz adamlar az bulunduğundan, şehirdeki mefasidin onda biri onlarda bulunmaz. Öyle ise onlara kıyas edilmez.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

EHL-İ İMAN AHİRET HEMŞİRELERİM OLAN KADINLAR TAİFESİ İLE BİR MUHAVEREDİR

Bazı vilâyetlerde taife-i nisâdan samimî ve hararetili bir surette Nurlara karşı alâkalarını gördüğüm ve haddimden pek ziyade, onların Nurlara ait derslerime itimatlarını bildiğim sıralarda, mübarek Isparta'ya ve manevî Medresetüzzehra'ya üçüncü defa geldiğim zaman işittim ki, o mübarek ahiret hemşirelerim olan taife-i nisâ, benden bir ders bekliyorlarmış. Güya vaaz suretinde camilerde onlara bir dersim olacak. Hâlbuki, ben dört beş vecihle hastayım. Ve hem perişan, hatta konuşmaya ve

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

alâka: ilgi, bağ.

bedevî: göçebe, çölde yaşayan.

celp etmek: çekmek, kendi tarafına çekmek.

dird-i maişet: geçim sıkıntısı.

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.

fuhşiyat: fuhuşlar, çok çirkin, helâl olmayan işler.

güya: sanki.

hâlbuki: oysa ki.

hararet: coşkunluk, heyecanlılık.

hevesat-ı nefsanîye: nefse ait istekler, nefsin gelip geçici olan çirkin arzu ve istekleri.

itimat: güvenme.

kısmen: kısmî olarak, bir kısım.

kıyas: karşılaştırma.

mağlûp: yenilmiş, yenilen kimse.

manevî: manaya ait, maddî olmayan.

masume: masum, suçsuz ve günahsız olan.

medar olmak: dayanak olmak, sebep, vesile olmak.

Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.

mefasit: fesatlıklar, bozgunculuk-

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

lar.

meşgale: iş, uğraş, meşguliyet.

meyletmek: bir tarafa doğru eğilme, yönelme.

muhavere: konuşma.

mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu.

münasebetiyle: dolayısıyla, sebebiyle.

nazar-ı dikkat: dikkatli bak-

ma, dikkatli bakış.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nispeten: nispetle, kıyaslayarak.

suret: biçim, tarz.

taife: takım.

taife-i nisâ: kadınlar topluluğu.

tecennüp etme: çekinme,

sakinme.

tehyic: heyecana getirme.

tenzih etmek: Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğuna inanmak.

tesettür: örtünme.

vaaz: dini meseleleri konuşup hitap etme.

vecih: yön, cihet.

vilâyet: il.

ziyade: çok, fazla.

düşünmeye iktidarsız bulunduğum hâlde, bu gece şiddetli bir ihtarla kalbime geldi ki:

“Madem on beş sene evvel gençlerin istemeleriyle *Gençlik Rehberi*’ni onlar için yazdın ve pek çok istifade edildi. Hâlbuki hanımlar taifesi, gençlerden daha ziyade bu zamanda öyle bir rehbera muhtaçtırlar.”

Ben de bu ihtarla karşı gayet perişan ve zaaf ve aczimle beraber, Üç Nükte ile, gayet muhtasar bazı lüzumlu maddeleri, o mübarek hemşirelerime ve manevî genç evlâtlarıma beyan ediyorum.

BİRİNCİ NÜKTE

Risale-i Nur’un en mühim bir esası şefkat olmasından, nisâ taifesi şefkat kahramanları bulunmaları cihetiyle daha ziyade Risale-i Nur’la fitraten alâkadarlırlar. *Ve lillâhilhamd* bu fitrî alâkadarlık çok yerlerde hissediliyor. Bu şefkatteki fedakârlık, hakikî bir ihlâs ve mukabelesiz bir fedakârlık manasını ifade ettiğinden, şimdi bu zamanda pek çok ehemmiyeti var.

Evet, bir valide veledini tehlikeden kurtarmak için hiçbir ücret istemeden ruhunu feda etmesi ve hakikî bir ihlâs ile vazife-i fitriyesi itibarıyla kendini evlâdına kurban etmesi gösteriyor ki, hanımlarda gayet yüksek bir kahramanlık var. Bu kahramanlığın inkişafı ile hem hayat-ı dünyeviyesini, hem hayat-ı ebediyesini onunla kurtarabilir. Fakat bazı fena cereyanlarla, o kuvvetli ve kıymettar seciye inkişaf etmez. Veyahut sû-i istimal edilir. Yüzer numunelerinden bir küçük numunesi şudur:

acz: zayıflık, güçsüzlük.
alâkadar: ilgili, münasebetli.
beyan: açıklama, anlatma, izah.
cereyan: akım, aynı görüş ve fikir eğiliminde olanların oluşturduğu hareket.
cihet: yön.
ehemmiyet: önem.
esas: asıl, temel.
evlât: vevletler, çocuklar.
evvel: önce.
feda: gözden çıkarma, uğru-na verme.

fedakârlık: feda etme, bir şey uğrunda sıkıntıya katlanma, güçlüğü dayanma.
fena: kötü.
fitraten: fitrî olarak, yaratılıştan.
fitrî: tabii, yaratılıştan.
gayet: son derece, çok.
Gençlik Rehberi: Risale-i Nur içinde bulunan ve gençlere nasihatte bulunulan kitapçık.
hakiki: gerçek, doğru.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.

hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
ifade: söz anlatma.
ihlâs: samimiyet, bir işi bir ibadeti başka bir maksat gözetmeden sırf Allah rızası için yapmak.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iktidar: güç yetme, yapabilme.
inkışaf: ortaya çıkma, görölme, meydana çıkma.
istifade: faydalanma.
itibarıyla: sayılmak üzere,

bakımından.

kıymettar: değerli, kıymetli.

kurban etmek: bir kimse veya bir şey için kendini feda etmek.

lillâhilhamd: Allah'a şükür ve hamd olsun ki.

lüzumlu: gerekli.

mana: anlam.

manevi: manaya ait, maddî olmayan.

muhtaç: ihtiyacı olan.

muhtasar: ihtisar edilmiş, kısa, özet.

mukabelesiz: karşılıksız.

mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu.

mühim: önemli.

nisâ: kadın.

numune: örnek.

nükte: ince söz ve mana.

rehber: kılavuz.

Risale-i Nur: Nur Risalesi.

seciye: yaratılış, huy, karakter.

sû-i istimal: bir şeyi kötüye kullanma.

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.

taife: takım, kısım.

valide: ana, anne.

vazife-i fitriye: yaratılışa ait vazife.

velet: çocuk, evlât.

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

ziyade: çok, fazla, fazlasıyla..

O şefkatli valide, çocuğunun hayat-ı dünyeviyede tehlikeye girmemesi, istifade ve fayda görmesi için her fedakârlığı nazara alır, onu öyle terbiye eder. “Oğlum paşa olsun” diye bütün malını verir, hafız mektebinden alır, Avrupa’ya gönderir. Fakat o çocuğun hayat-ı ebediyesi tehlikeye girdiğini düşünmüyor. Ve dünya hapsinden kurtarmaya çalışıyor; Cehennem hapsine düşmesini nazara almıyor. Fitrî şefkatin tam zıddı olarak, o masum çocuğunu, ahirette şefaathçi olmak lâzım gelirken, davacı ediyor. O çocuk, “Niçin benim imanımı takviye etmeden bu helâketime sebebiyet verdin?” diye şekva edecek. Dünyada da, terbiye-i İslâmiyeyi tam almadığı için, validesinin harika şefkatinin hakkına karşı lâyıkiyle mukabele edemez, belki de çok kusur eder.

Eğer hakikî şefkat sû-i istimal edilmeyerek, bîçare veledini haps-i ebedî olan Cehennemden ve idam-ı ebedî olan dalâlet içinde ölmekten kurtarmaya o şefkat sırnıyla çalışsa, o veledin bütün ettiği hasenâtının bir misli, validesinin defter-i a’maline geçeceğinden, validesinin vefatından sonra her vakit hasenatlarıyla ruhuna nurlar yetiştirdiği gibi, ahirette de, değil davacı olmak, bütün ruhucanı ile şefaathçi olup ebedî hayatta ona mübarek bir evlât olur.

Evet, insanın en birinci üstadı ve tesirli muallimi, onun validesidir. Bu münasebetle, ben kendi şahsımda kat’î ve daima hissettiğim bu manayı beyan ediyorum:

Ben bu seksen sene ömrümde, seksen bin zatlardan ders aldığım hâlde, kasem ediyorum ki, en esaslı ve sarsılmaz ve her vakit bana dersini tazeler gibi, merhum

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

beyan etme: açıklama, izah etme, anlatma.

bîçare: çaresiz, zavallı.

daima: sürekli, devamlı.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.

davacı: dava eden, iddia eden, şikâyetçi.

defter-i a’mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter.

ebedî hayat: sonsuz, daimî hayat, ahiret hayatı.

esas: asıl, temel.

evlât: vevletler, çocuklar.

fedakârlık: feda etme, kıymet ve ehemmiyet verilen bir şey uğrunda her şeyi gözden çıkarma.

fitri: tabii, yaratılıştan.

hafız mektebi: Kur’ân kursu.

hakiki: gerçek.

haps-i ebedi: sonsuza dek kalıncak hapis.

hasenat: iyi işler, davranışlar, hayırlar.

hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.

hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.

helâket: yıkılma, mahvolma.

idam-e ebedi: sonsuz yok oluş.

iman: inanç, itikat.

istifade: faydalanma.

kasem etme: yemin etme, and.

kat’i: kesin.

kusur: eksiklik, noksan.

lâyıkıyla: hakkıyla, gereğiyle.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

mana: anlam.

masum: günahı, kötülüğü olmayan, suçsuz.

merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş.

misil: eş, benzer, kat, miktar.

muallim: öğretici, öğretmen.

mukabele etme: karşılık verme.

mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu.

münasebet: sebep, vesile, dolayı.

nazar: dikkat.

nazara almak: dikkate almak, önemsemek.

ruhucan: ruh ve can.

sebebiyet: sebep olma, gerektirme.

sû-i istimal: bir şeyi kötüye kullanma.

sefaathçi olmak: bir ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için aracı olmak.

şefkat: içten ve karşılıksız

merhamet, sevmek.

şekva etme: şikâyet etme, yakınma.

takviye etme: kuvvetlendirme, destekleme.

terbiye etme: besleme, yetiştirme, eğitme.

terbiye-i İslâmiye: İslâm terbiyesi.

tesir: etki; iz bırakma.

valide: ana, anne.

vefat: ölüm.

velet: çocuk, oğul.

zat: kişi, şahıs.

validemden aldığım telkinat ve manevî derslerdir ki, o dersler fitratımda, âdeta maddî vücudumda çekirdekler hükmünde yerleşmiş. Sair derslerimin o çekirdekler üzerine bina edildiğini aynen görüyorum. Demek, bir yaşım-daki fitratıma ve ruhuma merhum validemin ders ve telkinatını, şimdi bu seksen yaşımıdaki gördüğüm büyük hakikatler içinde birer çekirdek-i esasiye müşahede ediyorum.

Ezcümle: Meslek ve meşrebimin dört esasından en mühimi olan şefkat etmek ve Risale-i Nur'un da en büyük hakikati olan acımak ve merhamet etmeyi, o validemin şefkatli fiil ve hâlinde ve o manevî derslerinden aldığımı yakînen görüyorum.

Evet, bu hakikî ihlâs ile hakikî bir fedakârlık taşıyan validelik şefkati sû-i istimal edilip, masum çocuğunun el-mas hazinesi hükmünde olan ahiretini düşünmeyerek, muvakkat fânî şişeler hükmünde olan dünyaya o çocuğun masum yüzünü çevirmek ve bu şekilde ona şefkat göstermek, o şefkati sû-i istimal etmektir.

Evet, kadınların şefkat cihetiyle bu kahramanlıklarını hiçbir ücret ve hiçbir mukabele istemeyerek, hiçbir fayda-i şahsiye, hiçbir gösteriş manası olmayarak ruhunu feda ettiklerine, o şefkatin küçük bir numunesini taşıyan bir tavuğun yavrusunu kurtarmak için aslana saldırması ve ruhunu feda etmesi ispat ediyor.

Şimdi terbiye-i İslâmiyeden ve a'mal-i uhreviyeden en kıymetli ve en lüzumlu esas, ihlâstır. Bu çeşit şefkatteki kahramanlıkta o hakikî ihlâs bulunuyor. Eğer bu iki nokta

âdeta: sanki.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
a'mal-i uhreviye: ahirete ait iş, hareket ve ibadetler.
cihet: yön, taraf.
çekirdek-i esasiye: öz, asıl, esas çekirdek.
esas: asıl, temel.
ezcümle: bu cümleden olarak.
faide-i şahsiye: şahsî fayda, şahsî menfaat.

fânî: ölümlü, geçici.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakârlık: feda etme, bir şey uğrunda güçlüğe katlanma, sıkıntıya dayanma.
fitrat: yaratılış, mizaç, huy.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hükümünde: değerinde, yerinde.
ihlâs: samimiyet, bir işi bir ibadeti başka bir maksat gözetmeden sırf Allah rızası için

yapmak.
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıt.
kıymet: değer.
lüzumlu: gerekli.
maddî vücut: maddî varlık, beden, insan vücudu.
mana: anlam.
manevî ders: maddî olmayan; ahlâk ve moral dersi.
masum: günahı, kötülüğü olmayan, suçsuz.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak.

merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tutum, metot.
mukabele: karşılık.
muvakkat: geçici.
mühim: önemli.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
numune: örnek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi.
sair: diğer, başka.
sû-i istimal: bir şeyi kötüye kullanma.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.
şefkatli fiil: sevgi ve içtenlikle olan davranış.
telkinat: telkinler, aşlamalar.
terbiye-i İslâmiye: İslâmî terbiye, eğitim.
valide: ana, anne.
validelik: annelik.
yakinen: yakın olarak, hiç şüphe edilecek bir tarafı bulunmaksızın, şüpheyi düşmeden.

o mübarek taifede inkişafa başlasa, daire-i İslâmiyede pek büyük bir saadete medar olur. Hâlbuki erkeklerin kahramanlıkları mukabelesiz olamıyor; belki yüz cihette mukabele istiyorlar. Hiç olmazsa şan ve şeref istiyorlar. Fakat maatteessüf bîçare mübarek taife-i nisâiye, zalim erkeklerinin şerlerinden ve tahakkümlerinden kurtulmak için, başka bir tarzda, zaafiyetten ve aczden gelen başka bir nevide riyakârlığa giriyorlar.

İKİNCİ NÜKTE

Bu sene inzivada iken ve hayat-ı içtimaiyeden çekildiğim hâlde, bazı Nurcu kardeşlerimin ve hemşirelerimin hatırları için dünyaya baktım. Benimle görüşen ekserî dostlardan, kendi ailevî hayatlarından şekvalar işittim. “Eyvah!” dedim. “İnsanın, hususan Müslümanın tahassungâhı ve bir nevi Cenneti ve küçük bir dünyası aile hayatıdır. Bu da mı bozulmaya başlamış?” dedim. Sebebini aradım. Bildim ki, nasıl İslâmiyetin hayat-ı içtimaiyesine ve dolayısıyla din-i İslâma zarar vermek için, gençleri yoldan çıkarmak ve gençlik hevesatıyla sefahate sevk etmek için bir iki komite çalışıyormuş. Aynen öyle de, bîçare nisâ taifesinin gafil kısmını dahi yanlış yollara sevk etmek için bir iki komitenin tesirli bir surette perde altında çalıştığını hissettim. Ve bildim ki, bu millet-i İslâma bir dehşetli darbe, o cihetten geliyor. Ben de siz hemşirelerime ve gençleriniz olan manevî evlâtlarıma kat’iyen beyan ediyorum ki:

Kadınların saadet-i uhreviyesi gibi saadet-i dünyeviye-leri de ve fıtratlarındaki ulvî seciyeleri de, bozulmaktan

acz: zayıflık, güçsüzlük.

ailevi: aileye mensup, aile ile ilgili.

beyan etmek: açıklama, izah etme.

bîçare: çaresiz, zavallı.

cihet: yön.

daire-i İslâmiye: İslâm dairesi, din sahası.

darbe: kötü duruma düşüren, sarsan olay.

din-i İslâm: İslâm dini.

ekseri: çok, çoğunluğu.

fıtrat: yaratılış, mizaç, huy.

gafil: gaflette bulunan, dikkatsiz, Allah’a ve ahirete karşı duyarız davranan.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.

hevesat: gelip geçici istek ve hevesler.

hususan: bilhassa, özellikle.

inkişaf: ortaya çıkma, görölme, meydana çıkma.

inziva: tek başına yaşama.

İslâmiyet: Müslümanlık.

kat’iyen: kat’î olarak, kesinlikle.

komite: bir maksat için oluşan hey’et, topluluk.

maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek.

manevî evlât: bir kimsenin evlât edindiği kişi veya kişiler.

medar: sebep, vesile.

millet-i İslâm: İslâm milleti, Müslümanlar.

mukabele: karşılık.

mübarek: hayırlı, mutlu.

Müslüman: İslâm dininden olan, Müslim.

nevi: çeşit, tür.

nisâ: kadınlar.

nükte: ince söz ve mana.

riyakârlığa girmek: inandığı, düşündüğü gibi olmayıp iki yüzlü davranmak.

saadet: mutluluk.

saadet-i dünyeviye: dünya

hayatındaki mutluluk, huzur.

saadet-i uhreviye: Ahiretle ilgili saadet, mutluluk.

seciye: yaratılış, huy, karakter.

sefahat: zevk, eğlence ve yasadışı şeylere düşkünlük, sefihlik.

sevk etmek: sürüklemek.

suret: biçim, görüntü, tarz.

şan: şöhrat.

şekva: şikâyet, yakınma.

ser: kötülük.

seref: büyüklük, yükseklik,

yücelik.

tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme.

tahassungâh: sığınak, huzur duyulan, korunma yeri.

taife: topluluk, gurup, takım.

taife-i nisâiye: kadınlar topluluğu, kadın kısmı.

tesir: etki; iz bırakma.

ulvi: yüksek, yüce.

zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük.

zalim: zulmeden, haksızlık eden.

kurtulmanın çare-i yegânesi, daire-i İslâmiyedeki terbiye-i diniyeden başka yoktur. Rusya'da o biçare taifenin ne hale girdiğini işitiyorsunuz.

Risale-i Nur'un bir parçasında denilmiş ki:

Aklı başında olan bir adam, refikasına muhabbetini ve sevgisini, beş on senelik fânî ve zahirî hüsn-i cemaline bina etmez. Belki, kadınların hüsn-i cemalinin en güzeli ve daimîsi, onun şefkatine ve kadınlığa mahsus hüsn-i sîretine sevgisini bina etmeli; tâ ki, o biçare ihtiyarladıkça, kocasının muhabbeti ona devam etsin. Çünkü onun refikası, yalnız dünya hayatındaki muvakkat bir yardımcı refika değil, belki hayat-ı ebediyesinde ebedî ve sevimli bir refika-i hayat olduğundan, ihtiyarlandıkça daha ziyade hürmet ve merhametle birbirine muhabbet etmek lâzım geliyor. Şimdiki terbiye-i medeniye perdesi altındaki hayvancasına muvakkat bir refakatten sonra ebedî bir müfarakata maruz kalan o aile hayatı, esasıyla bozuluyor.

Hem Risale-i Nur'un bir cüz'ünde denilmiş ki:

Bahtiyardır o adam ki, refika-i ebediyesini kaybetmek için salih zevcesini taklit eder, o da salih olur.

Hem bahtiyardır o kadın ki, kocasını mütedeyyin görür, ebedî dostunu ve arkadaşını kaybetmemek için o da tam mütedeyyin olur, saadet-i dünyeviyesi içinde saadet-i uhreviyesini kazanır.

Bedbahttır o adam ki, sefahate girmiş zevcesine ittiba eder, vazgeçirmeye çalışmaz, kendisi de iştirak eder.

bahtiyar: mutlu, mes'ut.
bedbaht: bahtı kara, zavallı.
biçare: çaresiz, zavallı.
cüz: kısım.
çare-i yegâne: tek çare.
daimî: sürekli, devamlı.
daire-i İslâmiye: İslâm daire-si, alanı.
ebedî: sonsuz, sürekli, daimî.
esas: asıl, temel.
fânî: ölümlü, geçici.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hürmet: saygı, ihtiram.

hüsn-i cemel: yüz güzelliği, güzellik.
hüsn-i sîret: hâl, gidiş, hareket ve ahlâk güzelliği, iç güzellik.
iştirak: ortak olma.
ittiba: tâbi olma, uyma.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
maruz kalma: bir olay ve durumla karşı karşıya kalmak, uğramak.
merhamet: acımak, şefkat

göstermek, korumak.
muvakkat: geçici.
müfarakat: uzaklaşma, ayrılma.
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, din-dar.
perde: örtü, engel.
refakat: arkadaşlık, yoldaşlık.
refika: eş, hanım.
refika-i ebediye: sonsuza kadar arkadaş olarak kalacak eş, hanım.
refika-i hayat: hayat arkada-

şı, eş.

saadet-i dünyeviyeye: dünya hayatındaki mutluluk.

saadet-i uhreviyeye: ahiretteki mutluluk.

salih: dindar, dinin emirlerine uyan.

salih: iyi amel işleyen, dinin emir ve yasaklarına uyan hanım.

sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.

taife: topluluk, takım.

terbiye-i diniye: dinî ve ahlâk eğitimi.

terbiye-i medeniye: medenî terbiye, eğitim.

zahiri: dış görünüşteki.

zevce: hanım, eş.

ziyade: çok, fazla.

Bedbahttır o kadın ki, zevcinin fışkına bakar, onu başka bir surette taklit eder.

Veyl o zevç ve zevceye ki, birbirini ateşe atmakta yardım eder. Yani, medeniyet fantezilerine birbirini teşvik eder.

İşte, Risale-i Nur'un bu mealdeki cümlelerinin manası budur ki:

Bu zamanda aile hayatının ve dünyevî ve uhrevî sadetinin ve kadınlarda ulvî seciyelerin inkişafının sebebi, yalnız daire-i şeriatteki adab-ı İslâmiyetle olabilir.

Şimdi aile hayatında en mühim nokta budur ki:

Kadın, kocasından fenalık ve sadâkatsizlik görse, o da kocasının inadına, kadının vazife-i ailevîsi olan sadâkat ve emniyeti bozsa, aynen askeriyedeki itaatin bozulması gibi, o aile hayatının fabrikası zirûzeber olur. Belki o kadın, elinden geldiği kadar kocasının kusurunu ıslaha çalışmalıdır ki, ebedî arkadaşını kurtarsın. Yoksa, o da kendini açıklık ve saçıklıkla başkalara göstermeye ve sevdirmeye çalışsa, her cihetle zarar eder. *Çünkü hakikî sadâkati bırakan, dünyada da cezasını görür.* Çünkü namahremlerin nazarından fıtratı korkar, sıkılır, çekilir. Namahrem yirmi erkeğin on sekizinin nazarından istiskal eder. Erkek ise, namahrem yüz kadından, ancak birisinden istiskal eder, bakmasından sıkılır. Kadın o cihette azap çektiği gibi, sadâkatsizlik ittihamı altına girer; zaafiyetiyle beraber, hukukunu muhafaza edemez.

adab-ı İslâmiyet: İslâma ait örf ve ahlâk; edep, terbiye.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
cihet: yön, taraf.
daire-i şeriat: şeriat dairesi, alanı.
dünyevi: dünyaya ait, dünya ile ilgili.
ebedî: sonsuz, daimî.
emniyet: eminlik, güvenme.
fanteziye: yalandan gösteriş, debdebe.

fenâ: kötü.
fışk: hak yolundan çıkma, günaha dalma, ahlâksızlık.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç.
hakikî: gerçek, doğru.
hukuk: haklar.
inkişaf: ortaya çıkma, görülme, meydana çıkma.
ıslah: iyileştirme, düzeltme.
istiskal etmek: ağır bulmak, hoşlanmamak, sıkılmak.
itaat: boyun eğme, uyma.
ittiham: suçlama.

meal: mana, anlam.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
muhafaza: koruma.
mühim: önemli.
namahrem: nikâh düşen, evlenmeleri haram olmayan kişi, yabancı kişi.
nazar: bakış.
saadet: mutluluk.
sadakat: bağlılık.
seciye: yaratılış, huy, karakter.

suret: biçim, tarz.
teşvik etmek: özendirmek, yönlendirmek.
uhrevî: ahirete ait.
ulvî: yüksek, yüce.
vazife-i ailevi: aile ile ilgili görev.
veyl: yazıklar olsun.
zaafiyet: zayıflık, âcizlik.
zevce: hanım, eş.
zevç: erkek eş, koca.
zirûzeber: karma karışık, dar-madağınık.

Elhâsıl: Nasıl ki kadınlar kahramanlıkta, ihlâsta, şefkat itibarıyla erkeklere benzemedikleri gibi, erkekler de o kahramanlıkta onlara yetişemiyorlar; öyle de, o masum hanımlar dahi, sefahatte hiçbir vecihle erkeklere yetişemezler. Onun için, fıtratlarıyla ve zayıf hilkatleriyle namahremlerden şiddetli korkarlar ve çarşaf altında saklanmaya kendilerini mecbur bilirler. Çünkü, erkek sekiz dakika zevk ve lezzet için sefahate girse, ancak sekiz lira kadar bir şey zarar eder. Fakat kadın sekiz dakika sefahatteki zevkin cezası olarak, dünyada dahi sekiz ay ağır bir yükü karnında taşır ve sekiz sene de o hamîsiz çocuğun terbiyesinin meşakkatine girdiği için, sefahatte erkeklere yetişemez, yüz derece fazla cezasını çeker.

Az olmayan bu nevi vukuat da gösteriyor ki, mübarek taife-i nisâiye, fıtraten yüksek ahlâka menşe' olduğu gibi, fısk ve sefahatte dünya zevki için kabiliyetleri yok hükümündedir. Demek onlar daire-i terbiye-i İslâmiye içinde mes'ut bir aile hayatını geçirmeye mahsus bir nevi mübarek mahlûkturlar. Bu mübarekleri ifsat eden komiteler kahrolsunlar! Allah, bu hemşirelerimi de bu serserilerin şerlerinden muhafaza eylesin. Âmin.

Hemşirelerim, mahremce bu sözümü size söylüyorum:

Maişet derdi için, serseri, ahlâksız, Frenkmeşrep bir kocanın tahakkümü altına girmektense, fıtratınızdaki iktisat ve kanaatle, köylü masum kadınların nafakalarını kendileri çıkarmak için çalışmaları nev'inden kendinizi

ahlâk: huylar, tabiatlar.

Âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.

daire-i terbiye-i İslâmiye: İslâmın terbiye dairesi, dini eğitim alanı.

elhâsıl: özetle, sonuç olarak.

fısk: hak yolundan çıkma, günaha dalma.

fıtrat: yaratılış, mizaç.

fıtraten: fitrî olarak, yaratılış itibarıyla.

Frenkmeşrep: Avrupalılar gibi yaşamak isteyen.

hamî: koruyan, himaye eden.

hilkat: yaratılış.

hükümünde: değerinde, yerinde.

ifsat: fesada uğratma, bozma.

ihlâs: samimiyet, bir işi bir ibadeti başka bir maksat gözetmeden sırf Allah rızası için yapmak.

iktisat: tutumlu olma, tasarruf.

kabiliyet: istidat, yetenek.

kanaat: göz tokluğu, Allah'ın nasip ettiği rızka razı olma, yetinme.

komite: hey'et, komisyon.

mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.

mahrem: gizli özelliği olan.

mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.

maişet: geçim, yaşayış.

masum: günahı, kötülüğü olmayan, suçsuz.

menşe': esas, kaynak.

mes'ut: saadetli, bahtlı, bahtiyar, kutlu.

meşakkat: zahmet, sıkıntı.

muhafaza: koruma.

mübarek: hayırlı, mutlu.

nafaka: geçinmek için gerekli olan, yiyecek, içecek parası.

namahrem: nikâh düşen, evlenmeleri haram olmayan kişi, yabancı.

nevi: çeşit, tür.

sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük.

şefkat itibarıyla: sevgi, merhamet bakımından.

şer: kötülük.

tahakküm: baskı, zorbalık.

taife-i nisâ: kadınlar topluluğu.

terbiye: besleme, yetiştirme, büyüme, yetiştirme.

vecih: yön, taraf.

vukuat: vak'alar, hâdiseler.

idareye çalışınız, satmaya çalışmayınız. Şayet size münasip olmayan bir erkek kısmet olsa, siz kısmetinize razı olunuz ve kanaat ediniz. İnşallah, rızanız ve kanaatinizle o da ıslah olur. Yoksa, şimdiki işittiğim gibi, mahkemelere boşanmak için müracaat edeceksiniz. Bu da, haysiyet-i İslâmiye ve şeref-i milliyemize yakışmaz.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Aziz hemşirelerim,

Kat'iyen biliniz ki, daire-i meşruanın haricindeki zevklerde, lezzetlerde, on derece onlardan ziyade elemeler ve zahmetler bulunduğunu, Risale-i Nur yüzer kuvvetli delillerle, hâdisatlarla ispat etmiştir. Uzun tafsîlatı Risale-i Nur'da bulabilirsiniz.

Ezcümle, *Küçük Sözler*'den Altıncı, Yedinci, Sekizinci Sözler ve *Gençlik Rehberi* benim bedelime sizlere tam bu hakikati gösterecek. Onun için, *daire-i meşruadaki keyfe iktifa ediniz ve kanaat getiriniz*. Sizin, hanenizdeki masum evlâtlarınızla masumâne sohbet, yüzer sinemadan daha ziyade zevklidir.

Hem kat'iyen biliniz ki, bu hayat-ı dünyeviyede hakikî lezzet iman dairesindedir ve imandadır. Ve a'mal-i salihanın her birisinde bir manevî lezzet var. Ve dalâlet ve sefahatte, bu dünyada dahi gayet acı ve çirkin elemeler bulunduğunu Risale-i Nur yüzer kat'î delillerle ispat etmiştir. Âdeta imanda bir Cennet çekirdeği ve dalâlette ve sefahatte bir Cehennem çekirdeği bulunduğunu, ben kendim çok tecrübelerle ve hâdiselerle aynelyakîn görmüşüm ve

âdeta: sanki.

a'mal-i salih: salih ameller, Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler.

aynelyakîn: göz ile görür derecede kesin olarak bilme veya bu derecede inanma.

aziz: muhterem, değerli.

bedel: karşılık.

daire-i meşrua: dinin uygun görüldüğü helâl daire.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.

delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.

elem: üzüntü, maddî manevî ızdırap.

evlât: vâletler, çocuklar.

ezcümle: bu cümleden olarak.

gayet: son derece, çok.

hâdisat: hâdiseler, olaylar.

hâdis: olay.

hakikat: gerçek.

hakikî: gerçek.

hane: ev, mesken.

hayat-ı dünyevîye: dünya hayatı.

haysiyet-i İslâmiye: İslâmî-yetin değeri, itibarı, şerefi.

idare: yönetme, çekip çevirme.

iktifa etmek: yeterli bulmak, kâfi görmek.

iman: inanç, itikat.

İnşallah: Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.

ıslah: iyi duruma getirme, düzeltme.

ispat: doğruyu delillerle gösterme, bürhan, kanıt.

kanaat: göz tokluğu, Allah'ın nasip ettiği rızaya razı olma, yetinme.

kanaat getirmek: göz tokluğu, elindeki ile yetinmek.

kat'i: kesin.

kat'iyen: kat'î olarak, kesinlikle.

manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhanî.

masumâne: masumca, kötülüğü olmayan, iyi bir şekilde.

münasip: uygun.

müracaat etmek: başvur-

mak.

nükte: ince söz ve mana.

razı: hoşnut olma, memnunkluk.

rıza: razı olma, hoşnutluk.

sefahat: yasak olan zevk ve eğlencelere düşkünlük, sefihlik.

şeref-i millîye: dine ve millete ait şeref.

tafsîlat: tafsiller, izahlar, etraflı olarak bildirmeler.

tecrübe: deneyim, sinama.

ziyade: fazlasıyla.

Risale-i Nur'da bu hakikat tekrar ile yazılmış. En şedit muannit ve muterizlerin eline girip, hem resmî ehl-i vukuf- lar ve mahkemeler o hakikati cerh edememişler. Şimdi sizin gibi mübarek ve masum hemşirelerime ve evlâtla- rım hükmünde küçüklerinize, başta *Tesettür Risalesi* ve *Gençlik Rehberi* ve *Küçük Sözler* benim bedelime sizle- re ders versin.

Ben işittim ki, benim size camide ders vermekliğimi arzu ediyorsunuz. Fakat benim perişaniyetimle beraber hastalığım ve çok esbap, bu vaziyete müsaade etmiyor. Ben de sizin için yazdığım bu dersimi okuyan ve kabul eden bütün hemşirelerimi, bütün manevî kazançlarıma ve dualarıma Nur Şakirtleri gibi dahil etmeye karar ver- dim. Eğer siz benim bedelime Risale-i Nur'u kısmen el- de edip okusanız veya dinleseniz, o vakit, kaidemiz mu- cibince, bütün kardeşleriniz olan Nur şakirtlerinin mane- vî kazançlarına ve dualarına da hissedar oluyorsunuz.

Ben şimdi daha ziyade yazacaktım. Fakat çok hasta ve çok zayıf ve çok ihtiyar ve tashihat gibi çok vazifelerim bulunduğundan, şimdilik bu kadarla iktifa ettim.

1 **الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي**

Duanıza muhtaç kardeşiniz
Said Nursî

1. Bâkî olan yalnız Allah'tır.

arzu: aşırı istek, heves.

Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan, ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatiyla var olan tek varlık, Allah.

bedel: karşılık.

cerh etmek: bir iddiayı, bir fikri çürütmek.

ehl-i vukuf: bilir kişiler.

esbap: nedenler, sebepler.

evlât: vevletler, çocuklar.

hakikat: gerçek.

hissedar: hisse, pay sahibi.

hükmünde: değerinde, yerin- de.

iktifa etmek: yeterli bulmak, kâfi görmek.

kaide: kural, esas, prensip.

kismen: kısmî olarak, bir kı- sım.

manevî: manaya ait, maddî olmayan.

masum: günahı, kötülüğü ol- mayan, suçsuz.

muannit: inatçı.

mucibince: gereğince.

muhtaç: ihtiyacı olan.

muteriz: itiraz eden, karşı çı- kan.

mübarek: hayırlı, mutlu.

müsaade: izin.

perişaniyet: perişanlık, düzenin bozulması, iyi olmayan durum.

resmî: devletin olan, devlete ait.

şakirt: talebe.

şedit: şiddetli.

tashihat: bir kitap üzerinde yan- lışları düzeltmek için yapılan ça- lışma.

tesettür: örtünme.

vazife: görev.

vaziyet: durum, hâl.

ziyade: fazla.

* Yirmi Beşinci Lem'a, İsparta'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

Yirmi Beşinci Lem'a

YİRMİ BEŞ DEVADIR

Hastalara bir merhem, bir teselli, manevî bir reçete, bir iyadetü'l-mariz ve geçmiş olsun makamında yazılmıştır.

İhtar ve İtizar

Bu manevî reçete, bütün yazdıklarımızın fevkinde bir sür'atle (HAŞİYE) telif edildiği gibi, hem umuma muhalif olarak, tashihata ve dikkate vakit bulmayarak, telifi gibi gayet sür'atle, ancak bir defa nazardan geçirildi. Demek, müsvedde-i evvel hükmünde müşevveş kalmıştır. Kalbe fitrî bir surette gelen hatıratı sanatla ve dikkatle bozmak için, yeniden tetkikata lüzum görmedik. Okuyan zatlar, hususan hastalar, bazı nahoş ibarelerden veyahut ağır kelimelerden ve ifadelerden sıkılıp gücenmesinler, bana da dua etsinler.

HAŞİYE: Bu risale dört buçuk saat zarfında telif edilmiştir.

Evet	Evet	Evet	Evet
Rüştü	Re'fet	Hüsrev	Said

deva: ilâç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fevk: üst.
fitrî: tabîî, doğal.
gayet: son derece, çok.
haşîye: dipnot.
hatırat: hatıralar, hatırdaki kalan şeyler.
hususan: bilhassa, özellikle.

hükmünde: değerinde, yerinde.
ibare: söz, cümle.
ifade: anlatım, deyiş.
ihzar: hatırlatma, uyarı.
itizar: özür dileme.
iyadetü'l-mariz: hasta ziyaret etme, hâl ve hatırını sormak.
lem'a: parıltı, güneş gibi parlayan.
lüzum görmek: gerekli görmek.

makamında: yerinde.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî.
merhem: ilâç, acıyı gideren şey.
muhalif: zıt, karşıt.
müsvedde-i evvel: acele ile yazılan yazının temize çekilmeyen hâli, ilk nüshası.
müşevveş kalma: karışık ve düzensiz olma.
nahoş: hoş olmayan.
nazar: bakış.

suret: biçim, tarz.
sür'at: çabukluk, hızlilik.
tashihat: bir eser üzerinde yanlışları gidermek amacıyla yapılan düzeltmeler, tashihler.
telif: kitap yazma.
teselli: avutma, acısını dindirme.
tetkikat: incelemeler.
umum: herkes.
vakit: zaman.
zatlar: kişiler, şahıslar.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1 **الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ**
2 **وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ**

ŞU LEM'ADA, nev-i beşerin on kısmından bir kısmını teşkil eden musibettede ve hastalara hakikî bir teselli ve nafi bir merhem olabilecek Yirmi Beş Devayı icmalen beyan ediyoruz.

BİRİNCİ DEVA

Ey bîçare hasta! Merak etme, sabret. Senin hastalığın sana dert değil, belki bir nevi dermandır. Çünkü ömür bir sermayedir, gidiyor. Meyvesi bulunmazsa zayi olur. Hem rahat ve gafletle olsa, pek çabuk gidiyor. Hastalık, senin o sermayeni büyük kârlarla meyvedar ediyor. Hem, ömrün çabuk geçmesine meydan vermiyor, tutuyor, uzun ediyor; tâ meyveleri verdikten sonra bırakıp gitsin. İşte, ömrün hastalıkla uzun olmasına işareten bu darbimesel dillerde destandır ki, “Musibet zamanı çok uzundur; safa zamanı pek kısa oluyor.”

İKİNCİ DEVA

Ey sabırsız hasta! Sabret, belki şükret. Senin bu hastalığın, ömür dakikalarını birer saat ibadet hükmüne getirebilir. Çünkü ibadet iki kısımdır. Biri müspet ibadettir ki, namaz, niyaz gibi malûm ibadetlerdir. Diğeri menfi

işareten: işaret ederek, belirterek.

kâr: kazanç.

kısım: çeşit, tür parça.

lem'a: parıltı, güneş gibi parıldayan.

malûm: bilinen.

menfi: olumsuz, negatif.

merhem: ilâç, acıyı gideren şey.

meyvedar: meyveli, meyve veren.

musibet: felâket, belâ, dert, sıkıntı.

musibettede: musibet görmüş, belâya, kazaya uğrayan.

müspet: belâ, büyük sıkıntı.

nafi: faydalı.

nev-i beşer: insan nev'i, insanlık.

nevi: çeşit, tür.

niyaz: yalvarma, yakarma, dua.

ömür: yaşayış, hayat.

Rahîm: merhamet eden çok merhamet eden, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.

Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

sabır: başa gelen üzücü olaylara, katlanma, dayanma, Allah'a güvenip sıkıntılara göğüs germe.

safa: sağlıklı, rahat ve huzurlu olma.

sermaye: servet, varlık.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

teselli: avutma, acısını dindirme.

teşkil eden: oluşturan.

zayi: elden çıkan, ziyan.

1. O sabredenler ki, başlarına bir musibet geldiğinde, “Biz Allah'ın kullarıyız; sonunda yine Ona döneceğiz” derler. (Bakara Suresi: 156.)

2. Beni yediren ve içiren Odur. • Hastalandığımda bana şifa veren de Odur. (Şuara Suresi: 79-80.)

beyan etmek: açıklamak, deva: ilâç, çare.

izah etmek.

bîçare: çaresiz, zavallı.

darbimesel: atasözü.

derman: ilâç, çare.

dert: tasa, kaygı.

dillere destan: çok bilinen, yaygın olan.

gaflet: gafillik, dikkatsizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzulanına dalmak.

hakikî: gerçek.

hükmüne getirmek: yerine getirmek, değerinde olmak.

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.

icmalen: kısaca, özetle.

ibadetlerdir ki, hastalıklar, musibetler vasıtasıyla musibet-zede aczini, zaafını hisseder, Hâlık-ı Rahîm'ine iltica eder, yalvarır. Halis, riyasız, manevî bir ibadete mazhar olur.

Evet, hastalıkla geçen bir ömür, Allah'tan şekva etmemek şartıyla, mü'min için ibadet sayıldığına rivayat-ı sahiha vardır.¹ Hatta bazı sebîr ve şakîr hastaların bir dakikalık hastalığı, bir saat ibadet hükmüne geçtiği ve bazı kâmillerin bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçtiği, rivayat-ı sahiha ve keşfiyat-ı sadıka ile sabittir. Senin bir dakika ömrünü bin dakika hükmüne getirip, sana uzun ömrü kazandıran hastalıktan teşekki değil, teşekkür et.

ÜÇÜNCÜ DEVA

Ey tahammülsüz hasta! İnsan bu dünyaya keyif sürmek ve lezzet almak için gelmediğine, mütemadiyen gelenlerin gitmesi ve gençlerin ihtiyarlaşması ve mütemadiyen zeval ve firakta yuvarlanması şahittir. Hem insan, zihayatın en mükemmeli, en yükseği ve cihazatça en zengini, belki zihayatların sultanı hükmünde iken, geçmiş lezzetleri ve gelecek belâları düşünmek vasıtasıyla, hayvana nispeten en edna bir derecede, ancak kederli, meşakkatli bir hayat geçiriyor. Demek insan bu dünyaya yalnız güzel yaşamak için ve rahatla ve safa ile ömür geçirmek için gelmemiştir. Belki azîm bir sermaye elinde bulunan insan, burada ticaret ile, ebedî, daimî bir hayatın saadetine çalışmak için gelmiştir. Onun eline verilen sermaye de ömürdür.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
azîm sermaye: büyük servet, zenginlik.
belâ: musibet, sıkıntı.
cihazat: cihazlar, donanımlar, organlar.
daimî: sürekli, devamlı.
deva: ilaç, çare.
ebedî: sonsuz.
edna: en aşağı.
firak: ayrılık.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
hâlis: samimî, safî, temiz.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükmüne: değerine, yerine.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
iltica etme: sığınma.
kâmil: kemale ermiş, olgun.
keder: tasa, kaygı, hüzn.
keşfiyat-ı sadıka: doğru keşifler.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî.
mazhar olmak: erişmek, sahip olmak.

1. Elbânî, *Sahihu Camiü's-Sağîr*, 256.

meşakkat: zahmet, sıkıntı.
musibet: belâ, dert, sıkıntı.
musibet-zede: musibet görmüş, belâya, kazaya uğrayan.
mükemmel: olgun, güzel.
mü'min: iman eden, inanan.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
ömür: yaşayış, hayat.

rivayat-ı sahiha: sahih rivayetler, Peygamberimizden dosdoğru olarak, sahih olarak nakledilmiş hadis, haber.
riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyezsizlik.
saadet: mutluluk.
sâbîr: sabreden.
safa: sağlıklı, rahat ve huzurlu olma.
sultan: padişah, hükümdar.

şakîr: şükreden.
şekva: şikâyet, yakınma.
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.
teşekki etmek: şikâyet etmek, sitem etmek.
vasıta: aracılık, vesile.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zeval: sona erme, yok olma.
zihayat: hayat sahibi, canlı.

Eğer hastalık olmazsa, sıhhat ve afiyet gaflet verir, dünyayı hoş gösterir, ahireti unutturur. Kabri ve ölümü hatırına getirmek istemiyor. Sermaye-i ömrünü badihe-va boş yere sarf ettiriyor. Hastalık ise, birden gözünü açtırır. Vücuduna ve cesedine der ki: “Lâyemut değilsin, başıboş değilsin, bir vazifen var. Gururu bırak, seni yaratı düşün, kabre gideceğini bil, öyle hazırlan.”

İşte hastalık bu nokta-i nazardan hiç aldatmaz bir nasih ve ikaz edici bir mürşittir. Ondan şekva değil, belki bu cihette ona teşekkür etmek, eğer fazla ağır gelse sabır istemek gerektir.

DÖRDÜNCÜ DEVA

Ey şekvacı hasta! Senin hakkın şekva değil, şükürdür, sabırdır. Çünkü senin vücudun ve aza ve cihazatın, senin mülkün değildir. Sen onları yapmamışsın, başka tezgâhlardan satın almamışsın. Demek başkasının mülküdür. Onların maliki, mülkünde istediği gibi tasarruf eder.

Yirmi Altıncı Sözde denildiği gibi, meselâ gayet zengin, gayet mahir bir sanatkâr, güzel sanatını, kıymettar servetini göstermek için, miskin bir adama modellik vazifesini gördürmek maksadıyla, bir ücrete mukabil, bir saatçik zamanda, murassa ve gayet sanatlı diktığı bir gömleği, bir hulleyi o fakire giydirir. Onun üstünde işler ve vaziyetler verir. Harika enva-ı sanatını göstermek için keser, değiştirir, uzaltır, kısaltır. Acaba şu ücretli miskin adam, o zata dese: “Bana zahmet veriyorsun, eğilip kalkmakla verdiğin vaziyetten bana sıkıntı veriyorsun.

afiyet: hasta olmama hâli, sağlamlık olmak.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aza: organlar, uzuvlar.
badiheva: boşu boşuna, bedava.
ceset: vücut, beden.
cihazat: cihazlar, donanımlar, organlar.
cihet: yön.
deva: ilâç, çare.
enva-ı sanat: çeşitli sanatlar.

gaflet: gafililik, endişesizlik, ahirete ve Allah'ın emirlerine karşı duyarsız olma.
gayet: son derece, çok.
harika: olağanüstü, çok güzel.
hatırına getirmek: hatırlamak, aklına getirmek.
hulle: elbise.
ikaz: uyarma.
kabir: mezar.
kıymettar: değerli, kıymetli.
lâyemut: ölümsüz.
mahir: maharetli, hünerli, be-

cerikli.
malik: sahip.
meselâ: örneğin.
miskin: kendi kendini idare edemeyen, fakir, zavallı.
mukabil: karşılık.
murassa: kıymetli taşlarla, sırmalarla süslenmiş.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren.
nasih: nasihat eden, öğüt veren.

nokta-i nazar: bakış açısı.

sabır istemek: başa gelen üzücü olaylara, belâ ve sıkıntılara karşı Allah'tan dayanma gücü istemek
sabır: başa gelen üzücü olaylara katlanma, dayanma Allah'a güvenip sıkıntılara göğüs germe.

sanatkâr: sanat eseri ortaya koyan.

sarf etmek: harcamak, kullanmak.

sermaye-i ömür: ömür sermayesi.

sıhhat: sağlık, esenlik.

şekva: şikâyet, yakınma.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tasarruf: kullanma hakkı.

vazife: görev.

vaziyet: durum, hâl.

vücut: var olma, varlık.

zahmet: sıkıntı, eziyet.

zat: kişi.

Beni güzelleştiren bu gömleği kesip kısaltmakla güzelliği mi bozuyorsun” demeye hak kazanabilir mi? “Merhametsizlik, insafsızlık ettin” diyebilir mi?

İşte, aynen bu misal gibi, Sâni-i Zülcelâl sana, ey hasta, göz, kulak, akıl, kalp gibi nuranî duygularla murassa olarak giydirdiği cisim gömleğini, Esmâ-i Hüsnâsının nakışlarını göstermek için, çok hâlât içinde seni çevirir ve çok vaziyetlerde seni değiştirir. Sen açlıkla onun Rezzak ismini tanıdığın gibi, Şâfi ismini de hastalığınla bil. Elementler, musibetler bir kısım esmasının ahkâmını gösterdikleri için, onlarda hikmetten lem’alar ve rahmetten şualar ve o şuaat içinde çok güzellikler bulunuyor. Eğer perde açılrsa, tevahhuş ve nefret ettiğin hastalık perdesi arkasında sevimli, güzel manaları bulursun.

BEŞİNCİ DEVA

Ey maraza müptelâ hasta! Bu zamanda tecrübemle kanaatim gelmiştir ki, hastalık bazılara bir ihsan-ı İlâhîdir, bir hediye-i Rahmanîdir. Bu sekiz dokuz senedir, liyakatsiz olduğum hâlde, bazı genç zatlar hastalık münasebetiyle dua için benimle görüştüler. Dikkat ettim ki: Hangi hastalıklı genci gördüm; sair gençlere nispeten ahiretini düşünmeye başlıyor. Gençlik sarhoşluğu yok. Gaflet içindeki hayvanî hevesattan bir derece kendini kurtarıyor. Ben de bakıyordum, onların tahammül dahilindeki hastalıklarını bir ihsan-ı İlâhî olduğunu ihtar ederdim. Derdim ki:

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

ahkâm: kanunlar, esaslar.

cisim: beden.

deva: ilâç, çare.

dua: Allah’a yalvarma, niyaz.

elem: dert, üzüntü, maddî manevî ızdırıp.

esma: isimler.

Esmâ-i Hüsnâ: Allah’ın güzel isimleri.

gaflet: gafilik, sorumsuzluk, ahiretten ve Allah’ın emir ve yasaklarına karşı duyarsız davranma.

hâlât: hâller, durumlar, özellikler.

hayvanî hevesat: hayvanca heves ve arzular.

hediye-i Rahmani: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah’ın kullarına hediye olarak verdiği nimetler.

hikmet: kâinattaki, ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda ve ilim.

ihsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan; Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar, hediyeler, bağışlar.

ihtar: hatırlatma, uyarma.

insafsızlık: adaletsizlik.

kanaat: göz tokluğu, elindeki ile

yetinme.

lem’a: parıltı, güneş gibi parlayan.

liyakat: lâyıq, olma, uygunluk.

mana: anlam.

maraz: hastalık, dert, belâ, dayanılması güç durum.

merhametsizlik: acımasızlık.

misal: örnek, temsil.

murassa: süslü, sanatlı.

musibet: felâket, belâ.

münasebetiyle: dolayısıyla.

müptelâ: bağımlı, düşkün.

nakış (nakış): süs.

nefret etmek: iğrenmek, tiksirmek.

nispeten: nispetle, kıyaslayarak.

nuranî: nurlu, ışık saçan.

perde: örtü, engel.

rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme.

Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.

sair: diğer, öteki.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz bü-

yüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.

Şâfi: şifa veren, iyileştiren Allah.

sua: ısın, parıltı.

şuaat: şualar, ışınlar.

tahammül dahilinde: katlanılabilir olma.

tecrübe: deneyim, sınama.

tevahhuş etmek: korkmak, ürkmek.

vaziyet: durum.

zatlar: kişiler, şahıslar.

“Kardeşim, senin bu hastalığının aleyhinde değilim. Hastalık için sana karşı bir şefkat hissedip acımıyorum ki, dua edeyim. Hastalık seni tam uyandırıncaya kadar sabra çalış. Ve hastalık vazifesini bitirdikten sonra, Hâlık-ı Rahîm inşaallah sana şifa verir.”

Hem derdim: “Senin bir kısım emsalin, sıhhat belâsıyla gaflete düşüp, namazı terk edip, kabri düşünmeyip, Allah’ı unutup, bir saatlik hayat-ı dünyeviye’nin zahîrî keyfiyle hadsiz bir hayat-ı ebediyesini sarsar, zedeler, belki de harap eder. Sen hastalık gözüyle, her hâlde gideceğin bir menzilin olan kabrini ve daha arkasında uhrevî menzilleri görürsün ve onlara göre davranıyorsun. Demek, senin için hastalık bir sıhhattır; bir kısım emsalin-deki sıhhat bir hastalıktır.”

ALTINCI DEVA

Ey elemden teşekki eden hasta! Senden soruyorum: Geçmiş ömrünü düşün ve o ömürde geçmiş lezzetli safa günleri ve belâ ve elemli vakitlerini tahattur et. Her hâlde yâ “Oh,” yâ “Ah” diyeceksin. Yani, yâ “Elhamdülillâh, şükür,” veyahut “Vâhasretâ, vâesefâ!” kalbin veya lisanın diyecek.

Dikkat et, sana “Oh, elhamdülillâh, şükür” dediren, senin başından geçmiş elemeler, musibetlerin düşünmesi, bir manevî lezzeti değiştiriyor ki, senin kalbin şükreder. Çünkü elemnin zevali lezzettir. O elemeler, o musibetler, zevaliyle ruhta bir lezzet irsiyet bırakmış ki, düşünmekle deşilse, ruhtan bir lezzet akıyor, şükürler takattur ediyor.

aleyhinde: karşısında.
belâ: musibet, sıkıntı.
deva: ilaç, çare.
dua: Allah’a yalvarma, niyaz.
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ızdırıp.
elhamdülillâh: Allah’a hamd olsun.
emsal: benzerler, yaşitlar.
emsal: benzerler, yaşitlar.
gaflet: gafilik, sorumsuzluk, Allah’tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
harap etme: yıkma, alt üst etme.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
inşaallah: Allah dilerse, Allah izin verirse anlamında bir dua.
irsiyet: soydan gelen, soya çekim.

kabir: mezar.
keyif: neşe.
lisan: dil.
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
menzil: yer.
musibet: felâket, belâ, sıkıntı.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sabır: başa gelen üzücü olaylara, katlanma, dayanma, Allah’a güvenip sıkıntılara göğüs germe.
safa: sağlıklı, rahat ve huzurlu

olma.

sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.

şefkat hissetmek: acımak.

şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma.

şükür: nimet ve iyiliklerin sahibi olarak Allah’ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tahattur etmek: hatırlamak.

takattur etmek: damlalar hâlinde süzülme.

teşekki: şikâyet etme, sızlanma.

uhrevî: ahiretle ilgili, ahirete ait.

vâhasretâ vâesefâ: eyvah, yazık, hasret kaldım manasında.

vazife: görev.

zahîrî: dış görünüşteki.

zeval: sona erme, yok olma.

Sana “Vâesefâ, vâhasretâ!” dedirten, eski zamanda geçirdiğin lezzetli ve safalı o hâllerdir ki, zevalleriyle senin ruhunda daimî bir elem irsiyet bırakıp, ne vakit düşünsen o elem yine deşiliyor, esef ve hasret akıtıyor.

Madem bir günlük gayrimeşru lezzet bazen bir sene manevî elem çektiriyor. Ve muvakkat bir günlük hastalıkla gelen elem, çok günler manevî lezzet-i sevapla beraber, zevalindeki halâs ve kurtulmaktan gelen manevî lezzet vardır. Senin başındaki şimdilik bu muvakkat hastalığın neticesi ve iç yüzündeki sevabı düşün. “Bu da geçer, yâ Hû” de, şekva yerinde şükret.

ALTINCI DEVÂ (HAŞİYE)

Ey dünya zevkini düşünüp hastalıktan ıztırap çeken kardeşim! Bu dünya eğer daimî olsaydı ve yolumuzda ölüm olmasaydı ve firak ve zevalin rüzgârları esmeseydi ve musibetli, fırtınalı istikbalde manevî kış mevsimleri olmasaydı, ben de seninle beraber senin hâline acıyacaktım. Fakat madem dünya bir gün bize “Haydi, dışarı” diyecek, feryadımızdan kulağını kapayacak. O bizi dışarı koymadan, biz bu hastalıklar ikazatıyla şimdiden onun aşkından vazgeçmeliyiz. O bizi terk etmeden, kalben onu terke çalışmalıyız.

Evet, hastalık bu manayı bize ihtar edip der ki: “Senin vücudun taştan, demirden değildir. Belki daima ayrılmaya

HAŞİYE: Fitrî bir surette bu Lem’a tahattur ettiğinden, altıncı mertebede iki deva yazılmış. Fitrlığıne ilişmemek için öylece bıraktık; belki bir sır vardır diye değıştirmedik.

daima: sürekli, her zaman.
daimî: sürekli, devamlı.
deva: ilâç.
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ıztırap.
esef: üzüntü, hüzn, acı.
feryat: sızlanma, haykırma, çığlık.
firak: ayrılık, ayrılma.
fitrî: yaratılıştan.

gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, haram.
halâs: kurtulma.
hasret: özlem, üzülop yanma, iç çekme.
haşîye: dipnot.
Hû: O, Allah.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
ikazat: ikazlar, uyarılar.
irsiyet: soydan gelen, soya çekim.
istikbal: gelecek zaman.
ıztırap: kuvvetli acı, aşın elem, azap.
lem’a: panlî.
lezzet-i sevap: sevap lezzeti, sevap kazanmanın lezzet.
mana: anlam.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî.
mertebe: derece, basamak.
musibet: felâket, belâ, sıkıntı.
muvakkat: geçici.
netice: sonuç.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
safa: sağlıklı, rahat ve huzurlu olma.

sevap: Allah tarafından verilen mükâfat, hayırlar.
şekva: şikâyet, yakınma.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olarak Allah’ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahattur etme: hatırlama.
terk: bırakma.
vâhasretâ vâesefâ: eyvah, yazık hasret kaldım.
vakit: zaman.
vücut: varlık, beden.
zeval: sona erme, yok olma.

müsait muhtelif maddelerden terkip edilmiştir. Gururu bırak, aczini anla. Malikini tanı, vazifeni bil, dünyaya niçin geldiğini öğren.” Kalbin kulağına gizli ihtar ediyor.

Hem madem dünyanın zevki, lezzeti devam etmiyor, hususan meşru olmazsa, hem devamsız, hem elemli, hem günahlı oluyor; o zevki kaybettiğinden hastalık bahanesiyle ağlama, bilâkis hastalıktaki manevî ibadet ve uhrevî sevap cihetini düşün, zevk almaya çalış.

YEDİNCİ DEVÂ

Ey sıhhatinin lezzetini kaybeden hasta! Senin hastalığın sıhhatteki nimet-i İlâhiyenin lezzetini kaçırmıyor, bilâkis tattırıyor, ziyadeleştiriyor. Çünkü bir şey devam etse tesirini kaybeder. Hatta ehl-i hakikat müttefikan diyorlar ki: **إِنَّمَا الْأَشْيَاءُ تُعَرَفُ بِأَضْدَادِهَا** Yani, “Her şey zıddıyla bilinir.” Meselâ, karanlık olmazsa ışık bilinmez, lezzetsiz kalır. Soğuk olmazsa hararet anlaşılmaz, zevksiz kalır. Açlık olmazsa yemek lezzet vermez. Mide harareti olmazsa, su içmesi zevk vermez. İllet olmazsa afiyet zevksizdir. Maraz olmazsa sıhhat lezzetsizdir.

Madem Fâtır-ı Hakîm insana her çeşit ihsanını ihsas etmek ve her bir nevi nimetini tattırmak ve insanı daima şükre sevk etmek istediğini, şu kâinatta çeşit çeşit, hadsiz enva-ı nimeti tadacak, tanıyacak derecede, gayet çok cihazatla insanı teçhiz etmesi gösteriyor ki, elbette sıhhat ve afiyeti verdiği gibi, hastalıkları, illetleri, dertleri de verecektir. Senden soruyorum: “Bu hastalık senin başında

acz: zayıflık, güçsüzlük.
afiyet: sağlık, hasta olmama hâli.
bahane: vesile, sebep.
bilâkis: aksine, tersine.
cihazat: cihazlar, donanımlar.
cihet: yön.
daima: sürekli, her zaman.
deva: ilâç, care.
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler.
elem: dert, üzüntü, acı.
enva-ı nimet: nimet çeşitleri,

türleri.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (C.C.).
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hararet: sıcaklık.
hususan: bilhassa, özellikle.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ihsas etmek: hissettirmek,

sezdirmek.
ihtar etme: hatırlatma, uyarma.
illet: hastalık.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
Malikini tanımak: gerçek mal ve mülkün sahibi olan Allah'ı tanımak.
manevi: manaya ait, maddi olmayan, ruhî.
maraz: hastalık, dert, belâ, dayanılması güç durum.
mesru: seriata uygun, helâl.

muhtelif: çeşitli, farklı.

müsait: uygun.

müttefikan: müttetik olarak, hep beraber.

nevi: çeşit, tür.

nimet: lütuf, ihsan, bağış, ikram.

nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, Allah'ın bahsettiği her türlü rızık.

sevap: hayırlı davranışların karşılığı olarak, Allah tarafından verilen mükâfat.

sevk etmek: göndermek, yönlendirmek.

sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olarak Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.

teçhiz etme: donatma.

terkip edilmek: oluşturulmak, meydana getirilmeler.

tesir: etki.

uhrevî: ahiretle ilgili.

vazife: görev.

zevk: lezzet, haz.

ziyade: artma, çoğalma.

veya elinde veya midende olmasaydı, sen başın, elin, midenin sıhhatindeki lezzetli, zevkli nimet-i İlâhiyeyi hissedip şükreder miydin?” Elbette şükür değil, belki düşünmeyecektin; şuursuz, o sıhhati, gafletle belki sefahate sarf ederdin.

SEKİZİNCİ DEVA

Ey ahiretini düşünen hasta! Hastalık, sabun gibi, günahların kirlerini yıkar, temizler. Hastalıklar kefaretü’z-zünup olduğu hadis-i sahihle sabittir. ¹ Hem hadiste vardır ki, “Ermiş ağacı silkmekle nasıl meyveleri düşer; imanlı bir hastanın titremesi de öyle günahları silker.” ²

Günahlar, hayat-ı ebediyede daimî hastalıklardır; bu hayat-ı dünyeviyede dahi kalp, vicdan, ruh için manevî hastalıklardır. Sen eğer sabredip şekva etmezsen, şu muvakkat bir hastalıkla daimî pek çok hastalıklardan kurtuluyorsun. Eğer günahları düşünmüyorsan, yahut ahireti bilmiyorsan veya Allah’ı tanımıyorsan, sende öyle dehşetli bir hastalık var ki, milyon defa sendeki bu küçük hastalıktan daha büyüktür; ondan feryat et. Çünkü, bütün dünyanın mevcudatıyla kalbin, ruhun ve nefsin alâkadarıdır. Mütemediyen firak ve zeval ile o alâkalar kesilip, sende hadsiz yaralar açılır. Bahusus ahireti bilmediğin için, ölümü idam-ı ebedî tahayyül ettiğinden, âdetâ, güya yara bere içinde, dünya kadar hastalıklı bir vücudun var. İşte en evvel, hadsiz yaralı ve hastalıklı bu büyük manevî vücudun hadsiz hastalıklarına kat’î ilâç ve kat’î şifa verici bir tiryak olan iman ilâcını aramak ve itikadını

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâka: ilgi, bağ.
alâkadar: ilgili, münasebetli.
bahusus: özellikle, en çok.
daimî: sürekli, devamlı.
dehşetli: korkunç.
deva: ilâç, care.
feryat: bağırma, sızlanma, çığlık.
firak: ayrılık, ayrılma.
gaflet: sorumsuzluk, Allah’tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
günah: Allah’ın emirlerine aykırı davranış.
güya: sanki.
hadis-i sahih: sahih hadis, doğruluğu kesin olan hades.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayat-ı dünyevîye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebedîye: ebedî ve sonsuz hayat.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş.
iman: inanç, itikat.
itikad: inanma, inanç.
kat’î: kesin.
kefaretü’z-zünup: günahların affı için vesile.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
muvakkat: geçici.
mütemediyen: sürekli olarak, devamlı.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nimet-i İlâhiye: Allah’ın nimeti, Allah’ın bahşettiği her türlü rızık.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sabır: başa gelen üzücü olaylara, katlanma, dayanma, Allah’a gü-

1. *Sahih-i Müslim*, 4:1991, 1992, 1993; *Sahih-i İbni Hibban*, 4:256; *Tergip ve Terhip*, 4:280.
2. *Ramuzü'l-Ehadis*, s. 234, hadis no: 3; *Buhârî*, Merda: 1, 2, 13, 16; *Müslim*, Birr: 45; *Darimî*, Rikak: 57; *Müsned*, 1:371, 441, 2:303, 335, 3:4, 18, 38, 48, 61, 81.

venip sıkıntılara karşı Ondan yardım isteme.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
sarf: harcaması.
sefahat: zevk, eğlence ve yasadışı şeylere düşkünlük, sefihlik.
sihhat: hasta olmama, sağlık,

esenlik.
sekva: şikâyet, yakınma.
şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma.
suur: bir şeyi anlama ve kavrama gücü, idrak, bilinç.
şükûr: nimet ve iyiliğin sahibi olarak Allah’ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tahayyül: hayale getirme, zihinde canlandırma.
tiryak: ilâç, care.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırdan ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
vücut: var olma, varlık.
zeval: sona erme, yok olma.
zevk: lezzet, haz.

düzeltilmek gerektir ki, o ilâcı bulmakta en kısa yol, bu maddî hastalığın yırttığı gaflet perdesinin altında sana gösterdiği aczin ve zaafın penceresiyle, bir Kadîr-i Zülcelâl'in kudretini ve rahmetini tanımaktır.

Evet, Allah'ı tanımayanın, dünya dolusu belâ başında vardır. Allah'ı tanıyanın dünyası nurla ve manevî sürurla doludur; derecesine göre, iman kuvvetiyle hisseder. Bu imandan gelen manevî sürur ve şifa ve lezzet altında, cüz'î maddî hastalıkların elemi erir, ezilir.

DOKUZUNCU DEVA

Ey Hâlık'ını tanıyan hasta! Hastalıklardaki elem ve tevhhuş ve korkmak ise, hastalık bazen ölüme vesile olduğu cihetindendir. Ölüm, nazar-ı gaflet ve zahirî cihetinde dehşetli olduğundan, ona vesile olabilen hastalıklar korkutuyor, telâş veriyor.

Evvelâ: Bil ve kat'î iman et ki, *ecel mukadderdir, tagayyür etmez.* Çok ağır hastaların başında ağlayanlar ve sıhhatleri yerinde olanlar ölmüşler, o ağır hastalar şifa bulup yaşamışlar.

Saniyen: Ölüm, sureten görüldüğü gibi dehşetli değil. Çok risalelerde gayet kat'î, şeksiz, şüphesiz bir surette, Kur'an-ı Hakîmin verdiği nurla ispat etmişiz ki, ehl-i iman için ölüm, vazife-i hayat külfetinden bir terhistir. Hem dünya meydanındaki imtihanda, talim ve talimat olan ubudiyetten bir paydostur. Hem öteki âleme gitmiş yüzde doksan dokuz ahabap ve akrabasına kavuşmak için bir

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahbab: dostlar.
akraba: yakınlar, hısımlar.
belâ: musibet, sıkıntı.
cihet: yön.
cüz'î: küçük.
dehşetli: korkunç, ürkütücü.
deva: ilâç, çare.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan insanlar, iman sahipleri,

mü'minler.
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ızdırap.
evvelâ: birinci olarak, ilk önce.
gaflet: gafillik, sorumsuzluk, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzulanına dalmak.
gayet: son derece, çok.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
iman: inanç, itikat.
imtihan: sınav, sinama, Allah'ın sıkıntı, hastalık, fakirlik

gibi çeşitli şekillerde kullarını denemesi.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve büyüklük sahibi, her şeye gücü yeten Allah.
kat'î: kesin.
kudret: kuvvet, iktidar.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
külfet: zahmet, sıkıntı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mukadder: Allah tarafından

ezelde takdir olunmuş, belirlenmiş.

nazar-ı gaflet: gaflet nazarı, Allah'ı, ahireti ve kendisinin kul olduğunu unutarak bakma.

nur: parıltı, ışık.

paydos: ara verme, istirahat.

rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme.

saniyen: ikinci olarak.

sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.

suret: biçim, tarz.

sureten: suretçe, biçimce, görünüşte.

sürur: sevinç, mutluluk.

şeksiz: şüphesiz.

şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma.

tagayyür: değişme, baskalaşma.

talim: öğretme, yetiştirme.

talimat: talimler, eğitimler.

telâş: şaşkınlıktan doğan kanşıklık.

terhis: serbest bırakma.

tevhhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma.

ubudiyet: kulluk.

vazife-i hayat: hayat vazifesi.

vesile: vasıta, aracı.

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

zahiri: dış görünüşteki, görünen.

vesiledir. Hem hakikî vatanına ve ebedî makam-ı saadetine girmeye bir vasıta. Hem zindan-ı dünyadan, bostan-ı cinana bir davettir. Hem Hâlık-ı Rahîm'inin fazlından, kendi hizmetine mukabil ahz-ı ücret etmeye bir nöbettir. Madem ölümün mahiyeti hakikat noktasında budur; ona dehşetli bakmak değil, bilâkis rahmet ve saadetin bir mukaddemesi nazarıyla bakmak gerektir.

Hem ehlullahın bir kısmının ölümünden korkmaları, ölümün dehşetinden değildir. Belki daha fazla hayır kazanacağı diye, vazife-i hayatın idamesinden kazanacakları hayrat içindir.

Evet, *ehl-i iman için ölüm rahmet kapısıdır, ehl-i dalâlet için zulûmat-ı ebediye kuyusudur.*

ONUNCU DEVA

Ey lüzumsuz merak eden hasta! Sen hastalığın ağırlığından merak ediyorsun. O merakın senin hastalığını ağırlaştırır. Hastalığın hafifleşmesini istersen, merak etmemeye çalış. Yani, hastalığın faydalarını, sevabını ve çabuk geçeceğini düşün, merakı kaldır, hastalığın kökünü kes.

Evet, merak hastalığı ikileştirir. Maddî hastalığın altında, merak ile manevî bir hastalığı kalbine verir; maddî hastalık ona dayanır, devam eder. Eğer teslimiyetle, rıza ile, hastalığın hikmetini düşünmekle o merak gitse, o maddî hastalığın mühim bir kökü kesilir, hafifleşir, kısmen gider. Hususan evhamla bir dirhem maddî hastalık,

ahz-ı ücret: ücret alma.
bilâkis: aksine, tersine.
bostan-ı cinan: Cennet bahçeleri.
davet: çağrı.
dehşetli: korkunç.
deva: ilâç, çare.
dirhem: eskiden kullanılan ve yaklaşık 3 gramlık bir ağırlık ölçüsü.
ebedî: sonsuz, sürekli, daimî.
ehl-i dalâlet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kimseler.
ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan insanlar, iman sahipleri, mü'minler.
ehlullah: Allah adamı, velî, evliya, Allah dostu.
evham: vehimler, kuşku, şüphe ve kuruntular.
fazl: iyilik, fazilet, erdem, lütuf.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikî: gerçek.
Hâlık-ı Rahim: sonsuz merhamet

ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah rızası için yapılan iyilikler.
hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, yüksek bilgi.
hususan: bilhassa, özellikle.
idame: devam ettirme, sürdürme.
kismen: bütün değil, bir kısım.
lüzum: gerekme.
maddî: madde ile alâkalı, cis-

manî.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati, iç yüzü.
makam-ı saadet: saadet yeri, insanın bütün duygularının tatmin edildiği ebedî Cennet hayatı.
mukabil: karşılık.
mukaddeme: başlangıç, ön söz.
mühim: önemli.
nazar: bakış, görüş.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme.

rıza: razı olma, hoşnutluk.
saadet: mutluluk.
sevap: iyi davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat.
teslimiyet: teslim olma, boyun eğiş.
vasıta: aracı.
vazife-i hayat: hayat vazifesi.
vesile: vasıta, aracı.
zindan-ı dünya: dünya zindanı.
zulûmat-ı ebediye: ebedî, sonsuz karanlıklar.

bazen merak vasıtasıyla on dirhem kadar büyür. Merak kesilmesiyle, o hastalığın onda dokuzu gider.

Merak, hastalığı ziyade ettiği gibi, hikmet-i İlâhiyeyi it-ham ve rahmet-i İlâhiyeyi tenkit ve Hâlık-ı Rahîm'inden şekva hükmünde olduğu için, aksi maksadıyla tokat yer, hastalığını ziyadeleştirir. Evet, nasıl ki şükür, nimeti ziya-deleştirir; öyle de, şekva, hastalığı, musibeti tezyit eder.

Hem merakın kendisi de bir hastalıktır. Onun ilâcı, hastalığın hikmetini bilmektir. Madem hikmetini, fayda-sını bildin; o merhemi meraka sür, kurtul. Ah yerine oh de; “Vâesefâ” yerine ¹ **أَلْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ** söyle.

ON BİRİNCİ DEVA

Ey sabırsız hasta kardeş! Hastalık, hazır bir eleme sa-na vermekle beraber, evvelki hastalığından bugüne ka-dar, o hastalığın zevalindeki bir lezzet-i maneviye ve se-vabındaki bir lezzet-i ruhiye veriyor. Bugünden, belki bu saatten sonraki zamanda hastalık yok; elbette yoktan elem yok. Elem olmazsa teessür olamaz. Sen yanlış bir surette tevehhüm ettiğin için sabırsızlık geliyor. Çünkü, bugünden evvel bütün hastalık zamanının maddîsi git-mekle eleme de beraber gitmiş, kendindeki sevabı ve ze-valindeki lezzet kalmış. Sana kâr ve sürur vermek lâzım gelirken, onları düşünüp müteallim olmak ve sabırsızlık etmek divaneliktir. Gelecek günler daha gelmemişler. Onları şimdiden düşünüp, yok bir günde, yok olan bir hastalıktan, yok olan bir elemden tevehhüm ile düşünüp

sabır: başa gelen üzücü olaylara, katlanma, tahammül göstererek Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe.

sabırsızlık: dayanmaz, katlanmaz duruma gelmek.

sevap: hayırlı iyi davranışlara kar-sılık, Allah tarafından verilen mü-kâfat.

suret: biçim, tarz.

sürur vermek: huzur, sevinç ve mutluluk vermek.

şekva: şikâyet, yakınma.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olan Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.

teessür: kederlenme, üzülmeye, acı, keder duyma.

tenkit: eleştirme, kusurlu bulma.

tevehhüm: vehimlenme, kurun-tuya kapılma.

tezyit: arttırma, çoğaltma.

vâesefâ: evvah, yazık.

vasıta: aracılık.

zeval: sona erme, yok olma.

ziyade: artma, çoğaltma.

1. Her hâl üzere Allah'a hamd olsun. (Feyzü'l-Kadîr, 1:368, hadis no: 662.)

aksi: tersi, zıddı.

deva: ilâç, çare.

dirhem: eskiden kullanılan ve yaklaşık 3 gramlık bir ağırlık ölçüsü.

divane: deli.

elem: dert, üzüntü.

Hâlık-ı Rahîm: sonsuz mer-hamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.

hikmet: gizli sebep, gaye,

fayda.

hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hik-meti, bütün canlı cansız mah-lûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri.

hükmünde olmak: yerine geçmek, değerinde olmak.

itham: töhmetlendirme, suç-lu görme.

lezzet-i maneviye: manevî lezzet.

lezzet-i ruhiye: ruha ait lez-zet ve zevk.

maddi: madde ve cisimle alâ-kalı.

maksat: gaye, amaç.

musibet: felâket, belâ, sıkıntı.

müteallim: elemli, kederli, hüznü.

nimet: lütuf, ihsan, bağış.

rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.

müteallim olmak, sabırsızlık göstermekle, üç mertebe yok yoğa vücut rengi vermek, divanelik değil de nedir?

Madem bu saatten evvelki hastalık zamanları ise sürur veriyor. Ve madem, yine bu saatten sonraki zaman madum, hastalık madum, elem madumdur. Sen, Cenab-ı Hakkın sana verdiği bütün sabır kuvvetini böyle sağa sola dağıtma, bu saatteki eleme karşı tahşit et, “Yâ Sabûr!” de, dayan.

ON İKİNCİ DEVA

Ey hastalık sebebiyle ibadet ve evradından mahrum kalan ve o mahrumiyetten teessüf eden hasta! Bil ki, hadişçe sabittir ki, “*Müttakî bir mü'min, hastalık sebebiyle yapamadığı daimî virdinin sevabını, hastalık zamanında yine kazanır.*”¹ Farzı mümkün olduğu kadar yerine getiren bir hasta, sabır ve tevekkül ile ve farzlarını yerine getirmekle, o ağır hastalık zamanında sair sünnetlerin yerini, hem halis bir surette, hastalık tutar.

Hem hastalık, insandaki aczini, zaafını ihsas eder. O aczin lisaniyla ve zaafın diliyle, hâlen ve kâlen bir dua ettirir. Cenab-ı Hak insana hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir zaaf vermiş; tâ ki daimî bir surette dergâh-ı İlâhiyeye iltica edip niyaz etsin, dua etsin.

² **قُلْ مَا يَعْبُؤْكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ** Yani, “Eğer duanız olmasa ne ehemmiyetiniz var?” Ayetin sırrıyla, insanın hikmet-i hilkati ve sebeb-i kıymeti olan samimî dua ve niyazın bir sebebi hastalık olduğundan, bu nokta-i nazardan

acz: zayıflık, güçsüzlük.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi yüce Allah.

daimî: sürekli, devamlı.

dergâh-ı İlâhiye: Allah'ın yüce katı, dergâhı, huzuru.

deva: ilaç, çare.

divane: deli.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

ehemmiyet: önem.

elem: dert, üzüntü.

evrat: virtler, devamlı okunan dualar, zikirler.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir ve fiiller.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hâlen: hareket ve davranış olarak.

halis: samimî, saf.

hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti, ve gayesi.

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.

ihsas etmek: hissettirmek.

iltica etme: sığınma.

kâlen: sözle, söyleyerek.

lisan: dil.

madum: yok olan, mevcut olmayan.

mahrum: yoksun.

mahrumiyet: yoksunluk, istediğini elde edememe.

mü'min: iman eden, inanan.

mümkün: olabilir.

müteallim olmak: üzülme, hüznlenmek.

müttakî: Allah'tan korkan ve emirlerine titizlikle uyan takva sahibi.

nihayetsiz: sonsuz.

niyaz: yalvarma, yakarma, dua.

nokta-i nazar: bakış açısı.

sabır: başa gelen üzücü olaylara, katlanma, Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe.

sabırsızlık: dayanmaz, katlanmaz, hâle gelmek.

sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.

sair: diğer, öteki.

samimî: içten, candan, gönülden, riyasız.

1. Buharî, 6:95; Ebu Davud, hadis no: 3091; Müsned, 4:410, 418; Ramuzü'l-Ehadis, hadis no: 5.

2. Furkan Suresi: 77.

sebeb-i kıymet: kıymetli, değerli oluş sebebi.

sevap: hayırlı iyi davranışlara Allah tarafından verilen mü-kâfat.

sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla anlaşılabilen en zor ve en ince yanı.

suret: biçim, tarz.

sünnet: farz ibadetler dışında, Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yapmayı âdet edindiği ibadetler.

sürur: sevinç, mutluluk.

tahşit etmek: yığmak, biriktirmek.

teessüf eden: üzülen, acı duyan.

tevekkül: Allah'a dayanma

ve güvenme, gücünün yetmediği yerde Allah'tan beklemeye.

virt: her gün düzenli şekilde okunan zikir.

vücut: varlık.

yâ Sabûr: ey sabır ve tahammülün kaynağı olan Allah!

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

şekva değil, Allah’a şükretmek ve hastalığın açtığı dua musluğunu, afiyeti kesb etmekle kapamamak gerektir.

ON ÜÇÜNCÜ DEVA

Ey hastalıktan şekva eden biçare adam! Hastalık bazı-
lara ehemmiyetli bir definedir, gayet kıymettar bir hedi-
ye-i İlâhiyedir. Her hasta, kendi hastalığını o neviden ta-
savvur edebilir.

Madem ecel vakti muayyen değil; Cenab-ı Hak, insa-
nı ye’s-i mutlak ve gaflet-i mutlakdan kurtarmak için, havf
ve reca ortasında ve hem dünya ve hem ahireti muhafa-
za etmek noktasında tutmak için, hikmetiyle eceli gizle-
miş. Madem her vakit ecel gelebilir; eğer insanı gaflet
içinde yakalasa, ebedî hayatına çok zarar verebilir. Has-
talık, gafleti dağıtır, ahireti düşündürür, ölümü tahattur
ettirir; öylece hazırlanır. Bazı öyle bir kazancı olur ki, yir-
mi senede kazanamadığı bir mertebeyi yirmi günde ka-
zanıyor.

Ezcümle, arkadaşlarımızdan —Allah rahmet etsin—
iki genç vardı: biri İlâmalı Sabri, diğeri İslâmköylü Vezir-
zade Mustafa. Bu iki zat, talebelerim içinde kalemsiz ol-
dukları hâlde, samimiyette ve iman hizmetinde en ileri
safta olduklarını hayretle görüyordum. Hikmetini bilme-
dim. Vefatlarından sonra anladım ki, her ikisinde de
ehemmiyetli bir hastalık vardı. O hastalık irşadiyla, sair
gafil ve feraizi terk eden gençlere bedel, en mühim bir
takva ve en kıymettar bir hizmette ve ahirete nafi bir va-
ziyette bulundular. İnşallah, iki senelik hastalık zahmeti,

afiyet: sağlık, esenlik hâli.
ahiret: dünya hayatından
sonra başlayıp ebediyen de-
vam edecek olan ikinci hayat.
bedel: karşılık.
biçare: çaresiz, zavallı.
define: gizli hazine.
deva: ilâç, çare.
dua: Allah’a yalvarma, niyaz.
ebedi: sonsuz, sürekli, daimî.
ecel: her canlının Allah tara-
fından takdir edilen ölüm anı.
ehemmiyetli: önemli.
ezcümle: bu cümleden ola-

rak, özetle.

feraiz: farzlar, iman İslâmın
şartları.

gafil: gaflette bulunan, ahire-
te ve Allah’ın emirlerine karşı
dikkatsiz, sorumsuz davra-
nan.

gaflet-i mutlak: kesin umur-
samazlık, tam anlamıyla gaf-
let, Allah’a kul olduğunu
unutma, olup biteni sezme-
me, başına gelecekleri önce-
den hiç düşünmeme, iman ve
İslâm gerçeklerinden uzaklaş-

ma.

gayet: son derece, çok.

havf ve reca: korku ve ümit
hâli.

hediye-i İlâhiye: Allah’ın he-
diyesi, ilâhî armağan.

hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye
ve faydalara yönelik, ilim
gereği olarak.

hikmetini bilmek: gizli sebe-
bini bilmek.

iman: inanmak, itikat.

İnşallah: Allah izin verirse
anlamında bir dua.

irşat: doğru yolu gösterme, uyar-
ma.

kesb etmek: kazanmak, elde et-
mek.

kıymettar: değerli, kıymetli.

muayyen: belirli, belirlenmiş.

muhafaza etmek: korumak.

mühim: önemli.

nafi: faydalı.

nevi: çeşit, tür.

nokta: yön, cihet.

rahmet: acıma, merhamet etme,
koruma, şefkat gösterme.

sair: diğer, başka.

samimiyet: içtenlik, kalpten olan
sevgi ve bağlılık.

şekva: şikâyet, yakınma.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini
tanıma ve ona karşı minnet duy-
ma.

tahattur etme: hatırlama, dü-
şünme.

takva: Allah korkusuyla dinin ya-
sak ettiği şeylerden kaçınma, Al-
lah’ın emirlerini titizlikle uyma.

tasavvur etme: bir şeyi düşün-
me, tasarlama, hayal etme.

terk etme: bırakma.

vakit: zaman.

vaziyet: durum.

vefat: ölüm.

ye’s-i mutlak: tam ümitsizlik.

zahmet: sıkıntı, eziyet, meşak-
kat.
zat: kişi, şahıs.

milyonlar sene hayat-ı ebediyenin saadetine medar oldu. Ben onların sıhhati için bazı ettiğim duayı, şimdi anlıyorum, dünya itibarıyla beddua olmuş. İnşaaallah, o duam, sıhhat-i uhreviye için kabul olunmuştur.

İşte bu iki zat, benim itikadımca, on senelik bir takva ile elde edilecek bir kazanç kadar bir kâr buldular. Eğer ikisi, bir kısım gençler gibi sıhhat ve gençliğine güvenip gaflet ve sefahate atılsaydılar, ölüm de onları tarassut edip tam günahlarının pislikleri içinde yakalasaydı, o nurlar definesi yerine, kabirlerini akrepler ve yılanlar yuvası yapacaklardı.

Madem hastalıkların böyle menfaati var. Ondan şekva değil, tevekkül, sabır ile, belki şükredip rahmet-i İlâhiye ye itimat etmektir.

ON DÖRDÜNCÜ DEVA

Ey gözüne perde gelen hasta! Eğer ehl-i imanın gözüne gelen perdenin altında nasıl bir nur ve manevî bir göz olduğunu bilsen, “Yüz bin şükür Rabb-i Rahîm’ime” dersin. Bu merhemi izah için bir hâdise söyleyeceğim. Şöyle ki:

Bana sekiz sene kemal-i sadâkatle, hiç gücendirmeden hizmet eden Barlalı Süleyman’ın halasının bir vakit gözü kapandı. O salih kadın, bana karşı haddimden yüz derece fazla hüsn-i zan ederek, “Gözümün açılması için dua et” diyerek, cami kapısında beni yakaladı. Ben de, o mübarek ve meczube kadının salâhatini duama şefaatchi yapıp, “Yâ Rabbi, onun salâhati hürmetine onun

beddua: kötü dua.

deva: ilâç, çare.

dua: Allah’a yalvarma, niyaz.

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.

gaflet: sorumsuzluk, ahiretten habersiz davranma, Allah’tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.

günah: Allah’ın emirlerine aykırı davranış, haram.

hâdise: olay.

hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.

hürmet: riayet, saygı.

hüsn-i zan: bir kimse veya mesele hakkında güzel düşünceye sahip olma; olumlu düşünme.

İnşaaallah: Allah izin verirse anlamında bir dua.

itibarıyla: açısından, bakımından.

itikad: inanma, inanç.

itimat etmek: güvenmek.

kemal-i sadâkat: tam bağlılık, kusursuz sadâkat.

manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî.

mezczube: cezbeyle tutulmuş, İlâhî aşkla aklı dengesi değişmiş kadın, mecnun.

medar olmak: dayanak noktası; sebep, vesile.

menfaat: fayda, yarar.

mübarek: hayırlı, uğurlu, mutlu.

nur: parıltı, ışık.

nurlar: parıltılar, manevî ışıklar.

Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.

Rabb-i Rahim: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.

rahmet-i İlâhiye: Allah’ın sonsuz rahmeti, merhameti.

saadet: mutluluk.

sabır: başa gelen üzücü olaylara, katlanma, dayanma, Allah’a tevekkül edip sıkıntılara

göğüs germe.

salâhat: dindarlıkta çok ileri olma hâli, günahsız ve temiz oluş.

sefahat: yasak olan zevk, eğlencelere düşkünlük, sefihlik.

sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.

sıhhat-i uhreviye: ahiret hayatında sağlıklı, esenlikli olma.

sefaat: bir ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan araçlık.

sekva: şikâyet, yakınma.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olan Allah’ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.

takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah’ın emirlerine titizlikle uyma.

tarassut etmek: gözetleme, takip etme.

tevekkül: Allah’a dayanma ve güvenme.

vakit: zaman.

zat: kişi, şahıs.

gözünü aç” diye yalvardım. İkinci gün Burdurlu bir göz hekimi geldi, gözünü açtı. Kırk gün sonra yine gözü kapandı. Ben çok müteessir oldum, çok dua ettim. İnşallah o dua ahireti için kabul olmuştur. Yoksa benim o duam, onun hakkında gayet yanlış bir beddua olurdu. Çünkü eceli kırk gün kalmıştı. Kırk gün sonra —Allah rahmet etsin— vefat eyledi.

İşte o merhume, kırk gün Barla'nın hazinâne bağlarına rikkatli ihtiyarlık gözüyle bakmasına bedel, kabrinde, Cennet bağlarını kırk bin günlerde seyredeceğini kazandı. Çünkü imanı kuvvetli, salâhati şiddetli idi.

Evet, bir mü'min, gözüne perde çekilse ve gözü kapalı kabre girse, derecesine göre, ehl-i kuburdan çok ziyade o âlem-i nuru temaşa edebilir. ¹ Bu dünyada nasıl çok şeyleri biz görüyoruz, kör olan mü'minler görmüyorlar. Kabirde o körler, imanla gitmişse, o derece ehl-i kuburdan ziyade görür. En uzak gösteren dürbünlerle bakar nev'inde, kabrinde, derecesine göre, Cennet bağlarını sinema gibi görüp temaşa ederler.

İşte böyle gayet nurlu ve toprak altında iken göklerin üstündeki Cenneti görecek ve seyredecek bir gözü, bu gözündeki perde altında, şükürle, sabırla bulabilirsin. İşte o perdeyi senin gözünden kaldıracak, o gözle seni baktıracak göz hekimi, Kur'ân-ı Hakîm'dir.

1. Hadislerden iktibas: *Sahih-i Buharî*, 7:151; *Fethu'l-Kebir*, 1:327, 2:121, 281, 284; *Kenzü'l-Ummal*, 3: 276

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i nur: nur âlemi, aydınlık âlemi.
beddua: kötü dua.
bedel: karşılık.
deva: ilaç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecel: her canlının Allah tara-

findan takdir edilen ölüm anı.
ehl-i kubur: kabir ehli.
gayet: son derece, çok.
hazinâne: keder veren, acı uyandıran görünüşte.
hekim: doktor.
iman: inanç, itikat.
İnşallah: Allah izin verirse anlamında bir dua.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve

suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın.
mü'min: iman eden, inanan.
müteessir olmak: üzülmek.
nevi: çeşit, tür.
rikkatli: incelik, merhamet ve acıma hissi uyandıracak bir şekilde.

sabır: başa gelen üzücü olaylara, katlanma, dayanma.
salâhat: dindarlıkta çok ileri olma hâli, günahsız ve temiz oluş.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olan Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.
temaşa: bakıp seyretme.
vefat: ölme.
ziyade: fazla.

ON BEŞİNCİ DEVA

Ey ahüenin eden hasta! Hastalığın suretine bakıp ah eyleme; manasına bak, oh de. Eğer hastalığın manası güzel bir şey olmasaydı, Hâlık-ı Rahîm en sevdiği ibadına hastalıkları vermezdi. Hâlbuki, hadis-i sahihte vardır ki, **أَشَدُّ النَّاسِ بَلَاءَ الْأَنْبِيَاءِ ثُمَّ الْأَوْلِيَاءِ الْأَمْثَلُ فَأَلَمْثَلُ**¹ (ev kemâ kâl). Yani, “En ziyade musibet ve meşakkate giriftar olanlar, insanların en iyisi, en kâmilleridirler.” Başta Hazret-i Eyüp Aleyhisselâm, enbiyalar, sonra evliyalar ve sonra ehl-i salâhat, çektikleri hastalıklara birer ibadet-i halise, birer hediye-i Rahmaniye nazarıyla bakmışlar, sabır içinde şükretmişler, Hâlık-ı Rahîm’in rahmetinden gelen bir ameliyat-ı cerrahiye nev’inden görmüşler.

Sen, ey ahüfizar eden hasta! Bu nuranî kafilere iltihak etmek istersen, sabır içinde şükret. Yoksa şekva etsen, onlar seni kafilelerine almayacaklar. Ehl-i gafletin çukurlarına düşersin. Karanlıkları bir yolda gideceksin.

Evet, hastalıkların bir kısmı var ki, eğer ölümle neticelense, manevî şehit hükmünde, şehadet gibi bir velâyet derecesine sebebiyet verir.² Ezcümle, çocuk doğurmak-tan gelen hastalıklar **(HAŞİYE)** ve karın sancısıyla, gark ve hark ve taun ile vefat eden şehid-i manevî olduğu gibi, çok mübarek hastalıklar var ki, velâyet derecesini ölümle kazandırır. Hem hastalık, dünya aşkını ve alâkasını

HAŞİYE: Bu hastalığın manevî şehadeti kazandırması, lohusa zamanı olan kırk güne kadardır.

1. İnsanların en çok belâ ve musibete maruz kalanları peygamberlerdir. Sonra evliyalar, sonra da derecelerine göre diğer salih insanlar gelir. (Kenzü'l-Ummal, 3:326/6780; Münavi, Feyzü'l-Kadîr, 1:519, no: 1056; Hâkim, Müstedrek, 3:343; Buharî, Merda: 3; Tirmizî, Züht: 57; İbni Mâce, Fiten: 23; Darimî, Rikak: 67; Müsned, 1:172, 174, 180, 185, 6:369.)
2. Hadislerden ıktibas: Buharî, 1:167; Müslim, 4:1521.

sabır: başa gelen üzücü olaylara, katlanma, Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe.
sebebiyet vermek: sebep olmak, gerektirmek.
suret: biçim, görünüş.

şehadet: şehitlik.
şehid-i manevi: manevî olarak şehit sayılan.
şehit: Allah yolunda canını veren Müslüman.
şekva: şikâyet, yakınma.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi

olan Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.
taun: veba hastalığı.
velâyet: velîlik, Allah dostluğu.
ziyade: çok, fazla.

ahüenin etmek: ah çekip inlemek.
ahüfizar etmek: ah edip ağlamak.
ameliyat-ı cerrahiye: cerrahi ameliyat, cerrahi operasyon.
ehl-i gaflet: gaflete dalanlar, Allah'a emir ve yasaklarına duyar-sız, sorumsuz davrananlar.
ehl-i salâhat: güzel ahlâklı, din-darlıkta ileri olan temiz insanlar.
enbiya: nebîler, peygamberler.
ev kemâ kâl: söylendiği, denildiği gibi.
evliya: velîler, Allah dostları.
ezcümle: bu cümleden olarak, özetle.
gark: suda boğulma.
giriftar olan: tutulan, tutkun ve düşkün olan.
hadis-i sahih: sahih hadis; peygamber efendimize ait olduğu kesin bilinen sağlam ve doğru se-netle bildirilen haber.
Hâlık-ı Rahim: yüce yaratıcı, sonsuz merhamet ve şefkat sahibi Allah.
hark: yanma.
haşiye: dipnot.
hediye-i Rahmaniye: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah'ın, kullanna hediye olarak verdiği nimetler.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ibad: abdler, kullar.
ibadet-i halise: içtenlikle, sırf Allah rızası için yapılan ibadet.
iltihak etmek: katılmak.
kafile: takım, grup, topluluk.
kâmil: kemale ermiş, olgun.
mana: anlam.
manevî şehadet: manevî şehitlik.
meşakkat: zahmet, sıkıntı.
musibet: dert, sıkıntı.
nazar: bakış, niyet.
netice: sonuç.
nevi': çeşit, tür.
nuranî kafil: nurlu, ışık saçan topluluk, grup.
rahmet: ilâhî şefkat, merhamet, bağış.

hafifleştirdiğinden, vefat ile dünyadan, ehl-i dünya için gayet elîm ve acı olan müfarakatı tahfif eder, bazen de sevdendir.

ON ALTINCI DEVA

Ey sıkıntıdan şekva eden hasta! Hastalık, hayat-ı içti-maie-i insaniyede en mühim ve gayet güzel olan hür-met ve merhameti telkin eder. Çünkü insanı vahşete ve merhametsizliğe sevk eden istiğnadan kurtarıyor. Çün-kü, ¹ **إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ** ² **أَن رَّاهُ اسْتَغْنَى** ³ **سِرِّي**yla, sıhhat ve afiyetten gelen istiğnada bulunan bir nefis-i emmare, şa-yan-ı hürmet çok uhuvvetlere karşı hürmeti hissetmez. Ve şayan-ı merhamet ve şefkat olan musibetzedelere ve hastalıklılara merhameti duymaz. Ne vakit hasta olsa, o hastalıkta aczini ve fakrını anlar, lâıyk-ı hürmet olan ih-vanlarına ihtiram eder. Ziyaretine gelen veya ona yardım eden mü'min kardeşlerine karşı hürmeti hisseder. Ve rik-kat-i cinsiyeden gelen şefkat-i insaniye ve en mühim bir haslet-i İslâmiye olan, musibetzedelere karşı merhameti hissedip, onları nefisine kıyas ederek, onlara tam mana-sıyla acır, şefkat eder, elinden gelse muavenet eder, hiç olmazsa dua eder, hiç olmazsa şer'an sünnet olan keyfi-ni sormak için ziyaretine gider, sevap kazanır.

ON YEDİNCİ DEVA

Ey hastalık vasıtasıyla hayrat yapamamaktan şekva eden hasta! Şükret. Hayratın en halisinin kapısını sana açan, hastalıktır. *Hastalık mütemadiyen hastaya ve lillâh*

1. Şüphesiz ki insan, kendisini ihtiyaçtan uzak görünce azgınlaşır. (Alâk Suresi: 6-7.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
afiyet: sağlık, esenlik.
deva: ilâç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i dünya: sadece dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen ki-siler.
elim: çok dert ve keder ve-ren, acıklı.
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
gayet: son derece, çok.

halis: samimî, içten.
haslet-i İslâmiye: İslâmî nite-lik, İslâm dinince güzel olan özellik.
hayrat: hayırlar, Allah rızası için yapılan iyilikler.
hürmet: riayet, saygı.
ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme.

ihvan: kardeşler.
istiğna: ihtiyaç duymama, kaçınma.
keyif sormak: birine hatır so-rup sağlığı hakkında bilgi al-mak, saygı göstermek.
kıyas etmek: karşılaştırmak.
lâyık-ı hürmet: hürmete lâ-yık, saygı değer.
lillâh: Allah için.
mana: anlam.

merhamet: acılamak, şefkat gös-termek, korumak.
muavenet: yardım.
musibetzede: belâya, kazaya uğ-rayan, sıkıntıya düşmüş kimse.
musibetzede: musibet görmüş, belâya, kazaya uğrayan.
müfarakat: ayrılma, ayrılık.
mühim: önemli.
mü'min: iman eden, inanan.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nefis (nefis): insanın kendisi, şa-hıs.
nefis-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
rikkat-i cinsiye: insanın kendi cinsinden olana ince duygular hissetmesi, sevmesi, acıması.
sevap: Allah tarafından verilen mükâfat.
sevk eden: yöneltmek.
sıhhat: hasta olmama hâli, sağlık, esenlik.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek, ve sezgi yardı-mıyla anlaşılabilen en ince ve en gizli yanı.
sünnet: farz ibadetler dışında, Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yapmayı âdet edindiği ibadetler.
şayan-ı hürmet: saygı değer, hürmete lâyık.
şayan-ı merhamet: sevgi ve aci-maya, şefkate değer.
şefkat: içten ve karşılıksız mer-hamet, sevgi.
şefkat-i insaniye: insana ait şef-kat hissi.
şekva: şikâyet, yakınma.
şer'an: şeriata göre, dini açıdan.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olan Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahfif etme: hafifletme.
telkin etmek: fikir aşılamak, öğüt vermek.
uhuvvet: kardeşlik.
vahşet: yalnızlık, ilkelik.
vakit: zaman.
vasıta: aracılık.

için hastaya bakıcılara sevap kazandırmakla beraber, duanın makbuliyetine en mühim bir vesiledir.

Evet, hastalara bakmak, ehl-i iman için mühim sevabı vardır. Hastaların keyfini sormak, fakat hastayı sıkma-mak şartıyla ziyaret etmek, sünnet-i seniye'dir, ¹ kefare-tü'z-zünup olur. ² Hadiste vardır ki, “Hastaların duasını alınız; onların duası makbuldür.” ³

Bahusus hasta, akrabadan olsa, hususan peder ve va-lide olsa, onlara hizmet mühim bir ibadettir, mühim bir sevaptır. Hastaların kalbini hoşnut etmek, teselli vermek, mühim bir sadaka hükmüne geçer. *Bahtiyardır o evlât ki, peder ve validesinin hastalık zamanında, onların seriüt-teessür olan kalplerini memnun edip hayır dualarını alır.*

Evet, hayat-ı içtimaiyede en muhterem bir hakikat olan peder ve validesinin şefkatlerine mukabil, hastalık-ları zamanında kemal-i hürmet ve şefkat-i ferzendâne ile mukabele eden o iyi evlâdın vaziyetini ve insaniyetin ul-viyetini gösteren o vefadar levhaya karşı, hatta melâike-ler dahi “Maşaallah, bârekâllah” deyip alkışlıyorlar.

Evet, hastalık zamanında, hastalık elemi ni hiçe indire-cek gayet hoş ve ferahlı, etrafında tezahür eden şefkat-lerden ve acımak ve merhametlerden gelen lezzetler var.

Hastanın duasının makbuliyeti ehemmiyetli bir mese-ledir. Ben otuz kırk seneden beri, bendeki kulunç deni-len bir hastalıktan şifa için dua ederdim. Ben anladım ki, hastalık dua için verilmiş. Dua ile duayı, yani, dua kendi

bahtiyar: bahtlı, tâlî'li, mes'ut, mutlu.

bahusus: özellikle, en çok.

bârekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

ehemmiyet: önem.

ehl-i iman: inananlar, Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye iman edenler.

elem: dert, üzüntü, maddî mane-vî ızdırap.

evlât: veletler, çocuklar.

evlât: veletler, çocuklar.

ferah: gönül açıklığı, rahat, iç açıcı.

gayet: son derece, çok.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir ve davranışlar.

hakikat: gerçek.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.

hususan: bilhassa, özellikle.

hükmüne geçmek: yerine geç-mek, değerinde olmak.

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazi-fesini yapma.

kefaretü'z-zünup: günahların af-ı için vesile olan.

kemal-i hürmet: kusursuz mü-kemmel hürmet, saygı.

levha: manzara, tablo.

makbul: geçerli.

makbuliyet: kabul edilmişlik, ge-çerlilik.

Maşaallah: Allah nazardan sakla-sın, ne güzel, Allah korusun.

melâike: melekler.

merhamet: acımak, şefkat gös-termek, korumak.

mesele: önemli konu.

muhterem: saygı değer, aziz.

mukabele: karşılık verme.

mukabil: karşılık.

mühim: önemli.

peder: baba.

sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.

1. Feyzü'l-Kadîr, 2:45, no: 1285.

2. Hadislerden ıktibas: Riyazü's-Salihîn, s. 368-370; Feyzü'l-Kadîr, 6:177.

3. Feyzü'l-Kadîr, 1:341, 595; İbni Mâce, Cenaiz: 1; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, 1:280.

seriütteessür: çabuk etkile-nen, çabuk üzülen.

sevap: iyiliklerin karşılığında Allah tarafından verilen mü-kâfat.

sünnet-i seniye: Hz. Muham-med'in (a.s.m.) yüce sünneti; yüksek hâl, söz, tavır ve tas-vipleri.

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.

şefkat-i ferzendâne: evlâda yakışacak şekildeki şefkat, muhabbet, sevgi.

şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma.

teselli: avutma, acısını dindir-me.

tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, görünme.

ulviyet: ulvîlik, yücelik.

valide: ana, anne.

vaziyet: durum.

vefadar: vefalı, dost olan, sevgisi geçici olmayan.

vesile: vasıta, aracı.

kendini kaldırmadığından, anladım ki, duanın neticesi uhrevîdir, **(HAŞİYE)** kendisi de bir nevi ibadettir ve hastalıkla aczini anlayıp dergâh-ı İlâhiyeye iltica eder. Onun için, otuz senedir şifa duasını ettiğim hâlde, duam zahirî kabul olmadığından, duayı terk etmek kalbime gelmedi. Zira hastalık duanın vaktidir; şifa duanın neticesi değil. Belki Cenab-ı Hakîm-i Rahîm şifa verse, fazlından verir.

Hem dua istediğimiz tarzda kabul olmazsa, makbul olmadı denilmez. Hâlık-ı Hakîm daha iyi biliyor; menfaatimize hayırlı ne ise, onu verir. Bazen dünyaya ait dualarımızı, menfaatimiz için ahiretimize çevirir, öyle kabul eder.

Her ne ise, hastalık sırrıyla hulûsiyet kazanan, hususan zaaf ve aczden ve tezellül ve ihtiyaçtan gelen bir dua, kabule çok yakındır. Hastalık böyle halis bir duanın medardır. Hem dindar olan hasta, hem hastaya bakan mü'minler de bu duadan istifade etmelidirler.

ON SEKİZİNCİ DEVA

Ey şükrü bırakıp şekvaya giren hasta! Şekva bir haktan gelir. Senin bir hakkın zayi olmamış ki şekva ediyorsun. Belki senin üstünde hak olan çok şükürler var, yapmadın. Cenab-ı Hakkın hakkını vermeden, haksız bir surette hak istiyorsun gibi şekva ediyorsun. Sen, kendinden yukarı mertebelerdeki sıhhatli olanlara bakıp şekva

HAŞİYE: Evet, bir kısım hastalık duanın sebep-i vücudu iken, dua hastalığın ademine sebep olsa, duanın vücudu kendi ademine sebep olur; bu da olamaz.

acz: zayıflık, güçsüzlük.

adem: yokluk.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan büyüklük ve yücelik sahibi Allah.

Cenab-ı Hakîm-i Rahîm: sonsuz merhamet edeni ve her şeyi hikmetli yapan, şeref ve azamet sahibi Allah.

dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın yüce katı, huzuru, ka-

pısı.

deva: ilâç, care.

dindar: dininin emirlerini yerine getiren.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

fazl: cömertlik, fazladan lütfetme, nimet verme.

hak: emek, kazanç, doğruluk.

hakkı zayi olmamak: hakkı, emeği ve alacağı olmamak.

Hâlık-ı Hakîm: yarattıklarını hikmetli yaratan, her varlığı sayısız faydalarla yaratan Allah.

halis: samimî, içten, temiz.

haşiye: dipnot.

hulûsiyet: halislik, saflık, içtenlik.

hususan: bilhassa, özellikle.

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.

iltica etme: sığınma.

istifade: faydalanma.

makbul: kabul gören, geçerli.

medar: sebep, vesile.

menfaat: fayda.

mertebe: derece, basamak.

mü'min: iman eden, inanan.

netice: sonuç.

nevi: çeşit, tür.

sebeb-i vücudu: varlık sebebi.

sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.

sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranıp anlaşılabilen en ince ve en zor yanı.

suret: biçim, şekil, tarz.

şekva: şikâyet, yakınma.

şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olan Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma, ona teşekkür etme.

tarz: biçim, suret.

terk etmek: bırakmak.

tezellül: zillete katlanma, aşağılanma, küçülme.

uhrevî: Ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.

vakit: zaman.

vücut: varlık.

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

zahiri: dış görünüşteki.

edemezsin. Belki sen, kendinden sıhhat noktasında aşağı derecelerde bulunan biçare hastalara bakıp şükretmekle mükellefsin. ¹ Senin elin kırık ise, kesilmiş ellere bak. Bir gözün yoksa, iki gözü de olmayan âmâlara bak, Allah’a şükret.

Evet, nimette kendinden yukarıya bakıp şekva etmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Ve musibette herkesin hakkı, kendinden musibet noktasında daha yukarı olanlara bakmaktır ki, şükretsin. Bu sır bazı risalelerde bir temsil ile izah edilmiş. İcmali şudur ki:

Bir zat, bir biçareyi bir minarenin başına çıkartıyor. Minarenin her basamağında ayrı ayrı birer ihsan, birer hediye veriyor. Tam minarenin başında da en büyük bir hediyeyi veriyor. O mütenevvi hediyelere karşı ondan teşekkür ve minnettarlık istediği hâlde, o hırçın adam, bütün o basamaklarda gördüğü hediyeleri unutup veyahut hiçe sayıp, şükretmeyerek, yukarıya bakar. “Keşke bu minare daha uzun olsaydı, daha yukarıya çıksaydım! Niçin o dağ gibi veyahut öteki minare gibi çok yüksek değil?” deyip şekvaya başlarsa, ne kadar bir küfran-ı nimettir, bir haksızlıktır. Öyle de, bir insan hiçlikten vücuda gelip, taş olmayarak, ağaç olmayıp, hayvan kalmayarak, insan olup, Müslüman olarak, çok zaman sıhhat ve afiyet görüp yüksek bir derece-i nimet kazandığı hâlde, bazı arızalarla, sıhhat ve afiyet gibi bazı nimetlere lâyık olmadığı veya sû-i ihtiyarıyla veya sû-i istimaliyle elinden çıkardığı veyahut eli yetişmediği için şekva etmek, sabırsızlık göstermek, “Aman, ne yaptım böyle başıma geldi?” diye

afiyet: sağlık, esenlik, hastalığı olmama hâli.

âmâ: kör.

biçare: çaresiz, zavallı.

derece-i nimet: nimet derecesi.

hiçlik: yokluk.

icmal: kısaca, özet.

ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.

izah: açıklama yapma, anlatma.

küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme, Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek ve şükür etmeyip saygısızlık etmek.

lâyık: uygun, münasip.

minnettarlık: iyilik yapan birisine

1. Hadislerden ictibas: Müslim, 4:2275; Tirmizî, hadis no: 2515; İbni Mâce, hadis no: 4142.

karşı teşekkür duygusu içinde olma, gönül borcu.

musibet: belâ, dert, sıkıntı.

mükellef: vazifeli, sorumlu.

mütenevvi: çeşit çeşit.

nimet: lütuf, ihsan, bağış.

sabırsızlık göstermek: katlanmaz, dayanmaz duruma gelmek.

sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.

sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat tecrübe, yetenek, kabiliyet ve sevgi yardımıyla kavranılan en ince ve en gizli yanı.

sû-i ihtiyar: kötü seçim, tercih.

sû-i istimal: bir şeyi kötüye kullanma.

şekva etmek: şikâyet etmek, yakınmak.

şekva: şikâyet, yakınma.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olan Allah’ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.

temsil: benzetme, örnek.

teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme.

vücut: varlık.

zat: kişi, şahıs.

rububiyet-i İlâhiyeyi tenkit etmek gibi bir hâlet, maddî hastalıktan daha musibetli, manevî bir hastalıktır. Kırılmış elle dövüşmek gibi, şikâyetiyle hastalığını ziyadeleştirir. Âkıl odur ki,

¹ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

sırrıyla teslim olup sabretsin; tâ o hastalık vazifesini bitirsin, gitsin.

ON DOKUZUNCU DEVA

Cemil-i Zülcelâl'in bütün isimleri, "Esmâü'l-Hüsna" tabir-i Samedanîsiyle gösteriyor ki, güzeldirler. Mevcudat içinde en lâtif, en güzel, en cami âyine-i Samediyet de hayattır. Güzelin âyinesi güzeldir. Güzelin mehasinlerini gösteren âyine güzelleşir. O âyinenin başına o güzelden ne gelse güzel olduğu gibi, hayatın başına dahi ne gelse, hakikat noktasında güzeldir. Çünkü, güzel olan o Esmâü'l-Hüsna'nın güzel nakışlarını gösterir.

Hayat, daima sıhhat ve afiyette yeknesak gitse, nakıs bir âyine olur. Belki bir cihette adem ve yokluğu ve hiçliği ihsas edip sıkıntı verir, hayatın kıymetini tenzil eder, ömrün lezzetini sıkıntıya kalbeder. Çabuk vaktimi geçireceğim diye, sıkıntıdan ya sefahate, ya eğlenceye atılır. Hapis müddeti gibi, kıymettar ömrüne adavet edip, çabuk öldürüp geçirmek istiyor.

Fakat tahavvülde ve harekette ve ayrı ayrı tavırlar içinde yuvarlanmakta olan bir hayat, kıymetini ihsas ediyor, ömrün ehemmiyetini ve lezzetini bildiriyor. Meşakkatte ve musibette dahi olsa, ömrün geçmesini istemiyor.

1. O sabredenler ki, başlarına bir musibet geldiğinde, "Biz Allah'ın kullarıyız; sonunda yine Ona döneceğiz" derler. (Bakara Suresi: 156.)

adavet: düşmanlık.
adem: yokluk.
afiyet: sağlık, esenlik, hastalık olmama hâli.
âkıl: akıllı.
âyine: ayna.
âyine-i Samediyet: samediyet aynası, hiçbir şeye muhtaç olmayan ve bütün muhtaçlara yardım eden Allah'ın

isim ve sıfatlarını gösteren ayna.
camî: içine alan, kuşatıcı.
Cemil-i Zülcelâl: sınırsız heybeti ve büyüklüğüyle beraber sonsuz güzellik sahibi Allah.
cihet: yön.
daima: sürekli, her zaman.
deva: ilaç, cure.
ehemmiyet: önem.

Esmâü'l-Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
hâlet: hâl, durum.
ihsas etme: hissettirme, sezdirme.
kalbetme: değiştirme, dönüştürme.
kıymet: değer.
kıymettar: değerli, kıymetli.
lâtif: hoş, güzel, narin.

mehasin: güzellikler, hüsünler.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, yaratıklar.
musibet: felâket, belâ, dert, sıkıntı.
müddet: süre, zaman.
nakıs: noksan, eksik.
nakıs: süs.
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan hâkimiyeti, yaratıcılığı ve terbiye ediciliği.
sabretme: başa gelen üzücü olaylara, katlanma, dayanma.
sefahat: yasak olan zevk ve eğlencelere düşkünlük, sefihlik.
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek, kabiliyet ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince yanı.
tabir-i Samedani: kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan, ama her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın yüce ifadesi, tabiri.
tahavvül: değişme, dönüşme.
tenkit etmek: eleştirmek.
tenzil etme: indirme, düşürme.
teslim olmak: emre boyun eğmek, razı olmak.
vakit: zaman.
vazife: görev.
yeknesak: tek düzen, monoton.
ziyade: artma, çoğalma.

“Aman güneş batmadı, ya gece bitmedi” diye sıkıntısından of, of etmiyor.

Evet, gayet zengin ve işsiz, istirahat döşeginde her şeyi mükemmel bir efendiden sor, “Ne hâldesin?” Elbette, “Aman vakit geçmiyor; gel bir şey beş oynayalım. Veyahut vakti geçirmek için bir eğlence bulalım” gibi müteellimâne sözleri ondan işiteceksin. Veyahut tûl-i emelden gelen, “Bu şeyim eksik; keşke şu işi yapsaydım” gibi şekvaları işiteceksin.

Sen bir musibettede veya işçi ve meşakkatli bir hâlde olan bir fakirden sor, “Ne hâldesin?” Aklı başında ise diyecek ki: “Şükürler olsun Rabbime, iyiyim, çalışıyorum. Keşke çabuk güneş gitmeseydi, bu işi de bitirseydim. Vakit çabuk geçiyor, ömür durmuyor, gidiyor. Vakıa, zahmet çekiyorum; fakat bu da geçer. Her şey böyle çabuk geçiyor” diye, manen ömür ne kadar kıymettar olduğunu, geçmesindeki teessüfle bildiriyor. Demek, meşakkat ve çalışmakla, ömrün lezzetini ve hayatın kıymetini anlıyor. İstirahat ve sıhhat ise, ömrü acılaştırıyor ki, geçmesini arzu ediyor.

Ey hasta kardeş! Bil ki, başka risalelerde tafsilâtıyla kat’î bir surette ispat edildiği gibi, musibetlerin, şerlerin, hatta günahların aslı ve mayası ademdir. Adem ise şerdir, karanlıktır. Yeknesak istirahat, sükût, sükûnet, tevakkuf gibi hâletler, ademe, hiçliğe yakınlığı içindir ki, ademdeki karanlığı ihsas edip sıkıntı veriyor. Hareket ve tahavvül ise, vücuttur, vücudu ihsas eder. Vücut ise halis hayırdır, nurdur.

adem: yokluk.

arzu: aşırı istek, heves.

fakr: fakirlik.

gayet: son derece, çok.

hâlet: hâl, gelip geçici durum.

halis: katışıksız, saf, temiz.

hayır: iyilik.

ihsas etme: hissettirme, sezdirme.

ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.

istirahat: dinlenme, rahatlama.

kat’î: kesin.

kıymet: değer.

kıymettar: değerli, kıymetli.

manen: mana itibarıyla, manaca, ruh ve kalbe ait.

meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük.

meşakkatli: zahmetli, sıkıntılı.

musibet: felâket, belâ, dert, sıkıntı.

musibettede: musibet görmüş, belâyâ, kazaya uğrayan.

mükemmel: tam, kusursuz, çok güzel.

müteellimâne: acı duyarak, elemli bir şekilde.

nur: aydınlık, parlak, ışık.

ömür: yaşayış, hayat.

Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.

sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.

suret: biçim, tarz.

sükûnet: durgunluk, dینگinlik.

sükût: sessizlik.

şekva: şikâyet, yakınma.

şer: kötülük, fenalık.

şey beş: oyun, tavlâ.

sükûr: Allah’ın verdiği nimetler karşısında minnet duyma, Allah’a dil ile hamd etme.

tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar.

tahavvül: değişme, dönüşme.

teessüf: üzülmeye, eseflenmeye, etkilenme.

tevakkuf: duraklama, durma.

tûl-i emel: dünya hayatının kısa ve geçiciliğine rağmen dünyaya ait işlere karşı gösterilen aşırı arzu, istek.

vakıa: yaşanan, olan.

vakit: zaman.

vücut: varlık.

yeknesak: tekdüzelik, monotonluk.

Madem hakikat budur; sendeki hastalık, kıymettar hayatı safileştirmek, kuvvetleştirmek, terakki ettirmek ve vücudundaki sair cihazat-ı insaniyeyi o hastalıklı uzvun etrafına muavenettarâne müteveccih etmek ve Sâni-i Hakîm'in ayrı ayrı isimlerinin nakışlarını göstermek gibi çok vazifeler için, o hastalık senin vücuduna misafir olarak gönderilmiştir. İnşaallah çabuk vazifesini bitirir, gider. Ve afiyete der ki: "Sen gel, benim yerimde daimî kal, vazifeni gör. Bu hane senindir, afiyetle kal."

YİRMİNCİ DEVA

Ey derdine derman arayan hasta! Hastalık iki kısımdır: bir kısmı hakikî, bir kısmı vehmîdir. Hakikî kısmı ise, Şâfi-i Hakîm-i Zülcelâl, küre-i arz olan eczahane-i kübrasında, her derde bir deva istif etmiş. O devalar ise dertleri isterler. Her derde bir derman halk etmiştir. Tedavi için ilâçları almak, istimal etmek meşrudur; fakat tesiri ve şifayı Cenab-ı Hak'tan bilmek gerektir. Dermanı O verdiği gibi, şifayı da O veriyor.

Hazık, mütedeyyin hekimlerin tavsiyelerini tutmak, ehemmiyetli bir ilâçtır. Çünkü ekser hastalıklar sû-i istimalâtтан, perhizsizlikten ve israftan ve hatiattan ve sefahatten ve dikkatsizlikten geliyor. Mütedeyyin hekim, elbette meşru bir dairede nasihat eder ve vesâyâda bulunur. Sû-i istimalâtтан, israfattan men eder, teselli verir. Hasta o vesâyâ ve o teselliye itimat edip hastalığı hafifleşir; sıkıntı yerinde bir ferahlık verir.

afiyet: sağlık, esenlik.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi yüce Allah.
cihazat-ı insaniye: insandaki maddî ve manevî cihazlar, organlar.
daimî: sürekli, devamlı.
derman: ilâç, çare.
dert: tasa, keder, gam.
deva: ilâç, çare.
eczahane-i kübra: en büyük eczahane.
ehemmiyet: önem.

ekser: pek çok.
hakikat: asıl, gerçek.
hakiki: asıl, gerçek.
halk etme: yaratma.
hane: ev, mesken.
hاتیat: hatalar.
hazık: işinin ehli, mesleğinde uzmanlık sahibi.
hekim: doktor.
İnşaallah: Allah izin verirse anlamında kullanılan bir dua.
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcamaya, savurganlık.
israfat: israflar, lüzumsuz ye-

re harcamalar.
istif: düzgün şekilde sıralama ve yığma.
itimat: güvenme.
kıymettar: değerli, kıymetli.
küre-i arz: dünya, yer küre, yeryüzü.
men etme: mâni olma, engelleme.
meşru: dine uygun.
muavenettarâne: yardımcı olarak.
mütedeyyin: dinin emirlerini tam yerine getiren, dindar.

müteveccih etmek: teveccüh ettirmek, yöneltmek.

nakış: süs.

perhiz: sağlığı korumak, düzeltmek için uyulan beslenme düzeni, rejim.

safileştirmek: temizlemek, durulamak.

sair: diğer, başka.

Sâni-i Hakim: her şeyi sanatla ve hikmetle, faydalı bir şekilde yaratan Allah.

sefahat: yasak olan zevk ve eğlencelere düşkünlük, sefihlik.

sû-i istimalât: kötüye kullanmalar.

Şâfi-i Hakîm-i Zülcelâl: hastalıklara şifa veren, her şeyi hikmetle ve belli bir gaye ile yaratan son-suz haşmet sahibi olan Allah.

şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma.

tavsiye: öğütme.

terakki ettirmek: geliştirmek, ilerletmek.

teselli vermek: avutmak, acısını dindirmek.

tesir: etki.

uzuv: organ.

vazife: görev.

vehmi: gerçekte olmayıp fakat var sanılan kuruntu, hayal ürünü.

vesâyâ: öğütler, nasihatler.

vücut: varlık.

Amma vehmî hastalık kısmı ise, onun en müessir ilâcı, ehemmiyet vermemektir. Ehemmiyet verdikçe o büyür, şişer. Ehemmiyet vermezse küçülür, dağılır. Nasıl ki arılara iliştikçe insanın başına üşüşürler; aldırmazsın dağılır. Hem karanlıkta gözüne sallanan bir ipten gelen bir hayale ehemmiyet verdikçe büyür, hatta bazen onu divane gibi kaçıır. Ehemmiyet vermezse, adı bir ipin yılan olmadığını görür, başındaki telâşına güler.

Bu vehmî hastalık çok devam etse, hakikate inkılâp eder. Vehham ve asabî insanlarda fenâ bir hastalıktır; habbeyi kubbe yapar, kuvve-i maneviyesi kırılır. Hususan merhametsiz yarım hekimlere veyahut insafsız doktorlara rast gelse, evhamını daha ziyade tahrik eder. Zengin ise malı gider; yoksa ya akli gider veya sıhhati gider.

YIRMİ BİRİNCİ DEVA

Ey hasta kardeş! Senin hastalığında maddî elem var. Fakat o maddî elemin tesirini izale edecek ehemmiyetli bir manevî lezzet seni ihata ediyor.

Çünkü, peder ve validen ve akrabalar varsa, çoktan beri unuttuğun gayet lezzetli o şefkatleri senin etrafında yenden uyanıp, çocukluk zamanında gördüğün o şirin nazları yine görmekle beraber; çok gizli, perdeli kalan etrafındaki dostluklar, hastalığın cazibesıyla yine sana karşı muhabbetarâne baktıklarından, elbette onlara karşı senin bu maddî elemin pek ucuz düşer.

adi: sıradan, bayağı.
akraba: yakınlar, hısımlar.
asabi: sinirli, öfkeli.
cazibe: cezp edicilik, çekicilik.
deva: ilâç, çare.
divane: deli, akılsız.
ehemmiyet: önem.
ehemmiyetli: önemli.

elem: dert, üzüntü, maddî manevî ızdırap.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
fena: kötü.
habbeyi kubbe yapmak: en küçük meseleleri olduğundan büyük göstermek.
hakikat: asıl, gerçek.
hekim: doktor.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihata: kuşatma.
inkılâp etme: değişme, dönüşme.

izale etme: giderme.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
maddî: madde ve cisimle ilgili.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî ve kalbi olan.
merhametsiz: acımasız.
muhabbettarâne: sevgi besleyerek, muhabbetle.
müessir: tesir eden, etkili.
nazar: bakış.
peder: baba.
sıhhat: hasta olmama, sağlık,

esenlik.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.
şirin: tatlı.
tahrik etmek: harekete geçirmek.
tesir: etki.
valide: ana, anne.
vehham: çok şüphe ve vesvese eden, çok kuruntulu.
vehmî: vehimle ilgili; gerçekte olmayıp fakat var sanılan kuruntu, hayal ürünü.
ziyade: çok, fazla.

Hem, sen müftehirâne hizmet ettiğin ve iltifatlarını kazanmasına çalıştığın zatlar, hastalığın hükmüyle sana merhametkârâne hizmetkârlık ettiklerinden, efendilerine efendi oldun.

Hem, insanlardaki rikkat-i cinsiyeyi ve şefkat-i nev'iyeyi kendine celp ettiğinden, hiçten, çok yardımcı ahbab ve şefkatli dost buldun.

Hem, çok meşakkatli hizmetlerden paydos emrini yine hastalıktan aldın, istirahat ediyorsun.

Elbette senin cüz'î elemin, bu manevî lezzetlere karşı seni şekvaya değil, teşekküre sevk etmelidir.

YİRMİ İKİNCİ DEVA

Ey nüzul gibi ağır hastalıklara müptelâ olan kardeş! Evvelâ sana müjde ediyorum ki, mü'min için nüzul mübarek sayılıyor. Bunu çoktan ehl-i velâyetten işitiyordum, sırrını bilmezdim. Bir sırrı şöyle kalbime geliyor ki:

Ehlullah, Cenab-ı Hakka vasil olmak ve dünyanın azîm manevî tehlikelerinden kurtulmak ve saadet-i ebediyeyi temin etmek için, iki esası ihtiyaren takip etmişler.

Birisi: Rabîta-i mevttir. Yani, dünya fânî olduğu gibi, kendisi de içinde vazifedar fânî bir misafir olduğunu düşünmekle, hayat-ı ebedîsine o suretle çalışmışlar.

İkincisi: Nefs-i emmarenin ve kör hissiyatın tehlikelerinden kurtulmak için, çilelerle, riyazetlerle nefsi emmarenin öldürülmesine çalışmışlar.

ahbab: dostlar.
azîm: büyük, yüce.
celp etme: çekme.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah.
cüz'î: küçük.
çile: nefsi ıslah için bir yere çekilerek kırk gün ibadet etmek.
deva: ilâç, care.
ehl-i velâyet: velî olanlar; Allah'ın dostluğunu kazananlar.

Ehlullah: Allah adamı, velî, evliya.
elem: dert, üzüntü.
esas: asıl, temel.
evvelâ: birinci olarak.
fânî: ölümlü, geçici.
hayat-ı ebedî: ebedî, sonsuz hayat, ahiret hayatı.
hissiyat: hisler, duygular.
hizmetkâr: hizmetçi.
ihtiyaren: seçerek, tercih ederek.
iltifat: ilgi gösterme, iyi davranıp hatır sorma.

istirahat: dinlenme, rahatlatma.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî ve kalbi olan.
merhametkârâne: acıyarak, merhamet göstererek.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük.
mübarek: hayırlı, uğurlu.
müftehirâne: iftihar ederek, övünerek.
müjde: sevindirici haber.
mü'min: iman eden, inanan.

müptelâ: düşkün, dertli, hasta.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
nüzul: vücudun tamamının veya bir kısmının tutulması, inme, felç.
rabîta-i mevt: ölümü ve dünyanın fânî olduğunu düşünerek nefsin aldatmacalarından kurtulma.
rikkat-i cinsiyeyi: insanın kendi cinsinden olana acıması, sevmesi.
riyazet: nefsi terbiye, dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınma; perhizle, kanaatle yaşama.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sevk etme: yöneltme, ulaştırma.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek, kabiliyet ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve en ince yanı.
suret: biçim, tarz.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.
şefkat-i nev'iyeyi: kendi cinsine karşı duyulan şefkat, merhamet ve sevmeye hissi.
şekva: şikâyet, yakınma.
temin etmek: elde etmek, sağlamak.
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme.
vasıl olmak: erişmek, ulaşmak.
vazifedar: vazifeli, görevli.
zat: kişi, şahıs.

Sizler, ey yarı vücudunun sıhhatini kaybeden kardeş! Sen ihtiyarsız, kısa ve kolay ve sebeb-i saadet olan iki esas sana verilmiş ki, daima senin vücudunun vaziyeti, dünyanın zevalini ve insanın fânî olduğunu ihtar ediyor. Daha dünya seni boğamıyor, gaflet senin gözünü kapayamıyor. Ve yarım insan vaziyetinde bir zata, nefsi emmare, elbette hevesat-ı rezile ile ve nefsanî müştehiyatla onu aldatamaz; çabuk o nefsin belâsından kurtulur.

İşte, mü'min sırr-ı imanla ve teslimiyet ve tevekkülle, o ağır nüzul gibi hastalıktan, az bir zamanda, ehl-i velâyetin çileleri gibi istifade edebilir. O vakit o ağır hastalık çok ucuz düşer.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ DEVA

Ey kimsesiz, garip, biçare hasta! Hastalığınla beraber kimsesizlik ve gurbet, sana karşı en katı kalpleri rikkate getirirse ve nazar-ı şefkati celp ederse, acaba Kur'ân'ın bütün surelerinin başlarında kendini "Rahmanürrahîm" sıfâtıyla bize takdim eden ve bir lem'a-i şefkatiyle umum yavrulara karşı umum valideleri, o harika şefkatiyle terbiye ettiren ve her baharda bir cilve-i rahmetiyle zemin yüzünü nimetlerle dolduran ve ebedî bir hayattaki Cennet, bütün mehasiniyle bir cilve-i rahmeti olan senin Hâlık-ı Rahîm'ine imanla intisabın ve Onu tanıyıp hastalığın lisan-ı acziyle niyazın, elbette senin bu gurbetteki kimsesizlik hastalığın, her şeye bedel Onun nazar-ı rahmetini sana celp eder.

bedel: karşılık.

biçare: çaresiz, zavallı.

celp etmek: kendi tarafına çekmek.

cilve-i rahmet: Cenab-ı Hakkın merhamet, şefkat ve lütfunun görüntüsü, rahmetin yansıması.

çile: nefsi ıslah için bir yere çekilerek kırk gün ibadet etmek.

daima: sürekli, her zaman.

deva: ilâç, çare.

ebedi: sonsuz, sürekli.

ehl-i velâyet: velî olanlar; Allah'ın dostluğunu kazananlar.

esas: asıl, temel.

fânî: ölümlü, geçici.

gaflet: gafillik, sorumsuzluk, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.

garip: kimsesiz, zavallı.

gurbet: gariplik, yabancılık, yalnızlık.

Hâlık-ı Rahîm: her bir varlıkta merhamet ve şefkati yansıyan, sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.

harika: mükemmel, çok güzel.

hevesat-ı nefsanî: nefisle ilgili hevesler, nefsin arzularına ait istekler.

hevesat-ı rezile: rezilce hevesler, günah ve çirkin olan arzular.

ihtar etme: hatırlatma, uyarı.

ihtiyarsız: elinde olmadan, istemeden.

iman: inanç, itikat.

intisap: bağlanma, mensup olma.

istifade etme: faydalanma.

lem'a-i şefkat: şefkat parıltısı, merhamet parıltısı.

lisan-ı acz: zayıflık ve güçsüzlüğün dili.

mehasin: güzellikler, hüsünler.

mü'min: iman eden, inanan.

müştehiyat: nefsin hoşuna giden şeyler.

nazar-ı rahmet: şefkat ve rahmetlice bakmak.

nazar-ı şefkat: sevgi ve merhametle bakmak.

nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.

nimet: lütuf, ihsan, bağış.

niyaz: yalvarma, yakarma, dua.

nüzul: felç hastalığı.

Rahmanürrahîm: dünya ve ahirette yarattıklarına çok şefkatli, çok merhametli olan Allah.

rikkat: başkalarının düştüğü durumdan dolayı acıma etkilene, yufka yüreklilik.

sebeb-i saadet: mutluluk nedeni, mutluluk vesilesi.

sıfât: vasıf, özellik.

sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.

sırr-ı iman: iman sırrı, imanın, inanmanın hakikati, aslı.

sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.

takdim etmek: sunmak.

terbiye: besleme, eğitime, büyütme; yetiştirme.

teslimiyet: teslim olma, boyun eğiş.

tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme, gücünün yetmediği yerde Allah'tan beklemeye.

umum: bütün, genel.

vakit: zaman.

valide: ana, anne.

vaziyet: durum.

vücut: varlık, beden.

zat: kişi, şahıs.

zemin: yeryüzü.

zeval: sona erme, yok olma.

Madem O var, sana bakar; sana her şey var. Asıl gurbette, kimsesizlikte kalan odur ki, iman ve teslimiyette Ona intisap etmesin veya intisabına ehemmiyet vermesin.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ DEVA

Ey masum hasta çocuklara ve masum çocuklar hükümünde olan ihtiyarlara hizmet eden hasta bakıcılar! Sizin önünüzde mühim bir ticaret-i uhreviye var. Şevk ve gayretle o ticareti kazanınız.

Masum çocukların hastalıklarını, o nazik vücutlara bir idman, bir riyazet ve ileride dünyanın dağdağalarına mukavemet verdirmek için bir şırınga ve bir terbiye-i Rab-baniye gibi, çocuğun hayat-ı dünyeviyesine ait çok hikmetlerle beraber ve hayat-ı ruhiyesine ve tasaffi-i hayatına medar olacak büyüklerdeki kefaretü'z-zünup yerine, manevî ve ileride veyahut ahirette terakkiyat-ı maneviyesine medar şırıngalar nev'indeki hastalıklardan gelen sevap, peder ve validelerinin defter-i a'maline, bilhassa sırr-ı şefkatle çocuğun sıhhatini kendi sıhhatine tercih eden validesinin sahife-i hasenatına girdiği, ehl-i hakikatçe sabittir.

İhtiyarlara bakmak ise, hem azîm sevap almakla beraber, o ihtiyarların —ve bilhassa peder ve valide ise— dualarını almak ve kalplerini hoşnut etmek ve vefakârâne hizmet etmek, hem bu dünyadaki saadete, hem ahiretin saadetine medar olduğu, rivayat-ı sahiha ile ve çok vukuat-ı tarihiye ile sabittir. İhtiyar peder ve validesine

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azîm: büyük, yüce.
bilhassa: hususan, özellikle.
dağdağa: telâş, sıkıntı, gürültü.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter; amellerin defteri.
deva: ilâç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem.

ehl-i hakikat: varlıkların ve olayların ardındaki gerçeği bulan ve onunla meşgul olan kişiler.
gayret: çalışma, çabalama.
gurbet: gariplik, yabancılık, yalnızlık.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hayat-ı ruhiye: ruha ait olan hayat, ruhun hayatı.
hikmet: gizli sebep; yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.
hükümünde: değerinde, yerin-

de olan.
idman: beden eğitimi, antrenman.
iman: inanç, itikat.
intisap etme: bağlanma, mensup olma.
kefaretü'z-zünup: mü'minlere, işledikleri günahların affı için vesile olan, sabretmek şartıyla gelen hastalık ve müsibetler.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî.
masum: suçsuz, günahsız.

medar olmak: dayanak noktası, sebep, vesile.
medar: sebep, vesile.
mukavemet: dayanma, karşı koyma, direnç.
mühim: önemli.
nazik: narin, ince.
nevi: çeşit, tür.
peder: baba.
riyayat-ı sahiha: sahih rivayetler, Peygamberimizden dosdoğru olarak, sahih olarak nakledilmiş rivayetler, sözler.
riyazet: ahlâkî düzeltmek ve nefsi ıslah etmek için eğitime.
saadet: mutluluk.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
sahife-i hasenat: yapılan iyiliklerin, iyi hâllerin ve hayırlı işlerin yazılmış olduğu sayfa.
sevap: iyi davranışlara karşılık Allah tarafından verilen mükâfat.
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
sırr-ı şefkat: şefkatin içinde gizli olan sır.
şevk: aşırı istek ve arzu, heves.
tasaffi-i hayat: hayatın günahlardan temizlenmesi.
terakkiyat-ı maneviye: manevî yükselmeler.
terbiye-i Rabbanîye: her şeyi yaratan, sevk ve idare eden Allah'ın terbiye etmesi.
teslimiyet: Allah'ın iradesine teslim olma, bağlanma, güvenme, boyun eğme.
ticaret-i uhreviye: ahiret hayatı için yapılan ticaret.
valide: ana, anne.
vefakârâne: vefalı olarak.
vukuat-ı tarihiye: tarihî olaylar.
vücut: varlık, beden.

tam itaat eden bahtiyar bir velet, evlâdından aynı vaziyeti gördüğü gibi; bedbaht bir velet, eğer ebeveynini rencide etse, azab-ı uhrevîden başka, dünyada çok felâketlerle cezasını gördüğü, çok vukuatla sabittir.

Evet, ihtiyarlara, masumlara, yalnız akrabasına bakmak değil, belki ehl-i iman —madem sırrı imanla uhuvvet-i hakikiye var— onlara rast gelse, muhterem hasta ihtiyar ona muhtaç olsa, ruhucanla ona hizmet etmek İslâmiyetin muktezasıdır.

YIRMİ BEŞİNCİ DEVA

Ey hasta kardeşler! Siz gayet nafi ve her derde deva ve hakikî lezzetli kudsî bir tiryak isterseniz, imanınızı inkişaf ettiriniz. Yani, tevbe ve istiğfar ile ve namaz ve ubudiyetle, o tiryak-ı kudsî olan imanı ve imandan gelen ilâcı istimal ediniz.

Evet, dünyaya muhabbet ve alâka yüzünden, güya, âdeta ehl-i gafletin dünya gibi büyük, hasta, manevî bir vücudu vardır. İman ise, o dünya gibi zeval ve firak darbelerine, yara ve bere içinde olan o manevî vücuduna birden şifa verip, yaralardan kurtarıp hakikî şifa verdiğini pek çok risalelerde kat'î ispat etmişiz. Başınızı ağrıtmamak için kısa kesiyorum.

İman ilâcı ise, feraizi mümkün oldukça yerine getirmekle tesirini gösteriyor. Gaflet ve sefahat ve hevesat-ı nefسانيye ve lehviyat-ı gayrimeşrua, o tiryakın tesirini men eder. Hastalık madem gafleti kaldırıyor, iştihayı

âdeta: sanki.

alâka: ilgi, bağ.

azab-ı uhrevî: ahirete ait azap.

bahtiyar: bahtlı, tâlî'li, mes'ut.

bedbaht: bahtsız, zavallı.

deva: ilâç, çare.

ebeveyn: anne-baba.

ehl-i gaflet: dünyaya daldığından

dolayı ahirete ve Allah'ın emirle-

rine karşı duyarsız davrananlar.

ehl-i iman: Allah'a ve Ondan gelen her şeye inananlar, mü'minler.

evlât: veletler, çocuklar.

felâket: musibet, büyük dert, belâ.

feraiz: farzlar, yapılması zorunlu olan dini emirler.

firak: ayrılık.

gaflet: gafillik, sorumsuzluk, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.

gayet: çok, son derece.

hakiki: gerçek, doğru.

hevesat-ı nefسانيye: nefsin gelip geçici olan çirkin arzu ve istekleri.

iman: iman, inanç ve itikat.

inkişaf ettirmek: geliştirmek, açmak.

ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.

istiğfar: af dileme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme.

istimal etme: kullanma.

iştihâ: fazla istek, arzu.

itaat: boyun eğme, uyma.

kat'i: kesin.

kudsî: mukaddes, yüce, temiz.

lehviyat-ı gayrimeşrua: nefsin arzu ettiği kötülükler.

manevî: maddî olmayan, anlam yönüyle, ruhanî.

masum: suçsuz, günahsız.

men etme: mâni olma, engelleme.

muhabbet: sevgi.

muhtaç: ihtiyacı olan.

muhterem: saygı değer.

mukteza: gereken.

nafi: faydalı, kârlı.

namaz: İslâmın beş şartından biri olan salât.

rencide etmek: incitmek, üzme.

ruhucan: ruh ve canla, içtenlikle.

sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.

sefahat: yasak olan zevk ve eğlencelere düşkünlük, sefihlik.

sırr-ı iman: iman sırrı, iman hakikati.

şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma.

tesir: etki; iz bırakma.

tevbe: günah işlemekten ve kötülük yapmaktan vazgeçme ve Allah'tan af dileme.

tiryak: ilâç, çare.

tiryak-ı kudsî: kutsal, manevî şifa, ilâç.

ubudiyet: kulluk.

uhuvvet-i hakikiye: hakikî, gerçek kardeşlik.

vaziyet: durum, hâl.

velet: çocuk.

vukuat: vak'alar, olaylar.

vücut: varlık, cisim.

zeval: sona erme, yok olma.

kesiyor, gayrimeşru keyiflere gitmeye mâni oluyor; ondan istifade ediniz. Hakikî imanın kudsî ilâçlarından ve nurlarından, tevbe ve istiğfarla, dua ve niyazla istimal ediniz.

Cenab-ı Hak sizlere şifa versin, hastalıklarınızı kefare-tü'z-zünup yapsın. Âmin, âmin, âmin.

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ
هَدَيْنَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ طِبِّ الْقُلُوبِ وَدَوَائِهَا وَعَافِيَةِ الْأَبْدَانِ
وَشِفَائِهَا وَنُورِ الْأَبْصَارِ وَضِيَائِهَا وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ³

⁴ وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ Meali: “Bu kitap her derde der-
mandır.” Tevafukat-ı lâtifedendir ki, Re’fet Beyin birinci
tesvitten gayet sür’atle yazdığı nüsha ile beraber, Hüs-
rev’in yazdığı diğer bir nüshada, ihtiyarsız, hiç düşünme-
den satır başlarında gelen elifleri saydık. Aynen bu
cümlesine tevafuk ediyor. (HAŞİYE) Hem

HAŞİYE: Sonradan yazılan İhtarın iki elif’i bu hesaba dahil olamayacağı için dahil edilmemiştir.

1. “Bizi buna erıştiren Allah’a hamd olsun” dediler. “Yoksa Allah hidayet etmeseydi, biz kendiliğimizden buna erişemezdik. Gerçekten Rabbimizin peygamberleri bize hakkı getirdiler.” (A’raf Suresi: 43.)
2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bil-gimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)
3. Allah’ım! Kalplerin tabibi ve ilâç, bedenlerin afiyeti ve şifası, gözlerin nuru ve ziyası olan Efendimiz Muhammed’e, onun Âl ve Ashabına salât ve selâm eyle.
4. Müslim, 4:1729; Feyzül-Kadîr, hadis no: 7306.

afiyet: sağlık, esenlik.

Âl ve Ashap: peygamber efendimizin aile ve Sahabî ar-kadaşları.

âmin: “Yâ Rabbi! öylece ka-bul eyle!” anlamında duanın sonunda söylenir.

Cenab-ı Hak: hakkın tâ ken-

disi olan şeref ve büyüklük sahibi yüce Allah.

dua: Allah’a yalvarma, niyaz.

gayet: çok, son derece.

gayrimeşru: meşru olmayan, ha-ram.

hak: doğru, gerçek.

hakikî: gerçek.

haşiye: dipnot.

hidayet: doğru olan iman yoluna girme.

hikmet: gaye, fayda.

ihtiyarsız: irade dışı, elinde olma-dan, seçmeden.

iman: inanç, itikat.

istifade: faydalanma.

istiğfar: af dileme, Allah’tan gü-nahlarının bağışlanmasını isteme.

istimal: kullanma.

kefaretü’z-zünup: mü’minlere, işledikleri günahların affına vesile.

kudsî: mukaddes, yüce, temiz.

mâni olma: engelleme.

meal: mana, anlam.

niyaz: yalvarma, yakarma, dua.

nur: aydınlık, parıltı, ışık.

nüsha: yazılı sayfa, kopya.

Peygamber: Allah’ın elçisi, haber-cisi, nebî.

Rab: yaratan, besleyen, varlıkları ıslah ve terbiye eden Allah.

salât ve selâm: peygamber efen-dimize rahmet duası etme ve kendisine bağlılığımızı yenileme.

sür’at: çabukluk, hızılık.

şifa: iyileşme, sağlığa kavuşma.

tabip: doktor.

tenzih etmek: Allah’ın her türlü kusur ve eksiklikten uzak oldu-ğuna inanmak.

tesvit: bir yazıda henüz düzeltil-memiş ilk örnek, müsvedde yap-ma.

tevacuk: uygunluk.

tevafukat-ı lâtife: hoş ve tatlı uygunluklar, rast gelmeler.

tevbe: günah işlemekten ve kö-tülük yapmaktan vazgeçme ve Allah’tan af dileme.

ziya: ışık, aydınlık.

bu risalenin müellifinin Said ismine, bir tek fark ile yine tevafuk ediyor. **(HAŞİYE)** Yalnız, risalenin ünvanına ait yazıdaki bir *elif* hesaba dahil edilmemiştir.

Cây-ı hayrettir ki, Süleyman Rüştü'nün yazdığı nüsha, hiç *elif* hatıra gelmeden ve düşünmeden, yüz on dört *elif*, yüz on dört şifa-i kudsiyeyi tazammun eden yüz on dört suver-i Kur'âniyenin adedine tevafukla beraber, ¹ **وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ** şeddeli lâm bir sayılmak cihetiyle, yüz on dört harfine tam tamına tevafuk ediyor.

Yirmi Beşinci Lem'anın Zeyli

On Yedinci Mektup olup, Mektubat mecmuasına idhal edildiğinden buraya derç edilmedi.

HAŞİYE: Madem keramet-i Aleviyede ve Gavsiyede, Said'in ahirinde nida için vaz edilmiş bir *elif* var, Saidâ olmuş; belki fazla olan bu *elif* o *elif'e* bakıyor.

Re'fet, Hüsrev

ahir: son, sonunda.

cây-ı hayret: hayret edilen, hayret uyandıran.

cihet: yön, taraf.

dahil etme: katma, içine alma.

derç etme: yerleştirme.

elif: Arap alfabesinin ilk harfi.

haşiye: dipnot.

idhal etme: dahil etme, içine alma, katma.

ihtar: ikaz, uyarı.

1. Bu kitap her derde demandır. (Müslim, 4:1729; Feyzü'l-Kadîr, hadis no: 7306.)

**Keramet-i Aleviye ve Gavs-
ye:** Hz. Ali ve Abdülkadir Gey-
lânî'nin kerameti.

Lem'a: parıltı.

Mektubat: Risale-i Nur Külli-
yatının dört büyük kitabın-
dan birinin adı.

müellif: telif eden, yazar.

nida: sesleniş.

nüsha: yazılı sayfa, kopya.

suver-i Kur'âniye: Kur'an'ın
sureleri.

şifa-i kudsiye: mukaddes, te-
miz bir kaynaktan gelen iyi-

leştirci şifa.

tazammun: ihtiva etme, içine
alma.

tevafuk: uygun gelme.

vazedilmek: konulmak, yer-
leştirmek.

zeyil: ek, ilâve.

Yirmi Altıncı Lem'a

İhtiyarlar Lem'ası

Yirmi altı rica ve ziya ve teselliye camidir. (HAŞİYE)

İHTAR: Her bir Ricanın başında, manevî derdimi gayet elîm ve sizi müteessir edecek derecede yazdığım sebebi, Kur'ân-ı Hakîm'den gelen ilâcın fevkalâde tesirini göstermek içindir. İhtiyarlara ait bu Lem'a, üç dört cihetle hüsn-i ifadeyi muhafaza edememiş.

Birincisi: Sergüzeşt-i hayatıma ait olduğu için, o zamanlara hayalen gidip o hâlette yazıldığından, ifade, intizamını muhafaza edemedi.

İkincisi: Sabah namazından sonra, gayet yorgunluk hissettiğim bir zamanda, hem sür'ate mecburiyet tahhüründe yazıldığından, ifadede müşevveşiyet düşmüş.

Üçüncüsü: Yanımda daim yazacak bulunmadığından, yanımda bulunan kâtibin de Risale-i Nur'a ait dört beş vazifesi olmakla tashihatına tam vakit bulamadığımızdan intizamsız kaldı.

Dördüncüsü: Telifin akabinde ikimiz de yorgun olarak, manayı dikkatle düşünmeyerek, gayet sathî bir tashihle iktifa edildiğinden, tarz-ı ifadede elbette kusurlar bulunacak. Âlicenap ihtiyarlardan, ifadedeki kusurlarıma

HAŞİYE: Müellif-i muhtereminin tashihinden geçen yazma bir nüshada, (İlgazlı İsmail merhumun defterinde) bu lem'a hakkında, "Mütebaki kalan on dörtten tâ yirmi altıya kadar olan ricalar, malûm musibet [Eskişehir hapsi] yüzünden yazılmadı; onun mevsimi geçtiği için noksan kaldı" denilmektedir.

akabinde: ardından.
âlicenap: iyilik sahibi, yüksek ahlâklı.
camî: toplayan, içine alan.
cihet: yön.
daim: devamlı, sürekli.
elîm: çok acı verici, elemli.
fevkalâde: olağanüstü.
gayet: son derece.
hâlet: hâl, keyfiyet.
haşîye: dipnot.

hayalen: zihin olarak, akıl olarak.
hissetmek: algılamak.
hüsn-i ifade: ifadenin güzelliği.
ifade: anlatım, söyleyiş.
ihtar: hatırlatma, ikaz.
ihtiyar: yaşlı.
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme.
intizam: düzgün olma.

kâtip: yazıcı.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kusur: eksiklik, noksan.
lem'a: parlıt.
malûm: bilinen.
mana: anlam.
manevî: manaya ait.
mecburiyet: zorunluluk.
muhafaza: koruma.

* Yirmi Altıncı Lem'a'nın çoğu Ricaları Isparta'da olmak üzere 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

musibet: belâ, sıkıntı.
müellif-i muhterem: muhterem yazar.
müşevveşiyet: karışıklık.
mütebaki: geri kalan kısım.
müteessir: hüznünlü, kederli.
nüsha: kopya.
rica: istek, ümit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sathî: y-üzeyssel.
sergüzeşt-i hayat: hayat hikâyesi.
sür'at: hızlı, çabuk.
tahtında: altında.
tarz-ı ifade: ifade tarzı, anlatış şekli.
tashih: düzeltme.
tashihat: düzeltmeler, tashihler.
telif: kitap yazma.
teselli: acısını dindirme, avunma.
tesir: etki.
vazife: görev.
ziya: ışık, nur.

nazar-ı müsamaha ile bakmak ve rahmet-i İlâhiye boş olarak döndürmediği mübarek ihtiyarlar ellerini dergâh-ı İlâhiyeye açtıkları vakit, bizi de dualarında dahil etsinler.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
كَهَيْعَصَ ۞ ذَكَرْتُ رَحْمَتَ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ۞ اِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً
خَفِيًّا ۞ قَالَ رَبِّ اِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ
اَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا¹

Şu Lem'a Yirmi Altı Ricadır.

BİRİNCİ RİCA

Ey sinn-i kemale gelen muhterem ihtiyar kardeşler ve ihtiyare hemşireler!

Ben de sizin gibi ihtiyarım. İhtiyarlık zamanında ara sıra bulduğum ricaları ve o ricalardaki teselli nuruna sizi de teşrik etmek arzusuyla, başımdan geçen bazı hâlâtı yazacağım. Gördüğüm ziya ve rast geldiğim rica kapıları, elbette benim nakıs ve müşevveş istidadıma göre görülmüş, açılmış. İnşaallah sizlerin safî ve halis istidatlarınız, gördüğüm ziyayı parlattıracak, bulduğum ricayı daha ziyade kuvvetleştirecek.

İşte, gelecek o ricaların ve ziyaların menbaı, madeni, çeşmesi, imandır.

İKİNCİ RİCA

İhtiyarlığa girdiğim zaman, bir gün güz mevsiminde, ikinci vaktinde, yüksek bir dağda dünyaya baktım. Birden,

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Kâf hâ yâ ayn sâd. • Bu ayetler, kulu Zekeriya'ya Rabbinin rahmetini zikirdir. • Hani o Rabbine gizlice niyaz etmişti. • Ve demişti ki: "Ey Rab-bim, artık benim kemiklerim yıprandı, başım ihtiyarlıkla tutuşup saçlarım aklandı. Sana ettiğim dualarımda da, ey Rabbim, ben hiç mahrum kalmadım." (Meryem Suresi: 1-4.)

arzu: aşırı istek, heves.

dahil: içine alma.

dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dergâhı, kapısı.

dua: yalvarış, niyaz.

güz: sonbahar.

hâlât: hâller, durumlar.

halis: saf, samimî.

hemşire: bacı, kız kardeş.

ihtiyare: yaşlı hanım.

iman: inanma, itikat.

İnşaallah: Allah izin verirse.

istidat: kabiliyet, yetenek.

lem'a: parıltı.

maden: asıl, kaynak.

menba: kaynak.

muhterem: saygı değer, aziz.

mübarek: feyizli, bereketli,

kutlu.

müşevveş: karışık.

nakıs: noksan, eksik.

nazar-ı müsamaha: hoş gö-

ren nazar.

nur: aydınlık, ışık.

rahmet-i İlâhiye: Allah'ın

sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet.

rica: ümit.

safî: saf olan, halis, samimî.

sinn-i kemal: olgunluk yaşı.

teselli: avutma.

teşrik: ortak etme.

ziya: ışık, nur.

ziyade: daha fazla, daha çok.

gayet rikkatli ve hazin ve bir cihette karanlıklı bir hâlet bana geldi. Gördüm ki, ben ihtiyarlandım, gündüz de ihtiyarlanmış, sene de ihtiyarlanmış, dünya da ihtiyarlanmış. Bu ihtiyarlıklar içinde dünyadan firak ve sevdiklerimden iftirak zamanı yakınlaştığından, ihtiyarlık beni ziyade sarstı.

Birden, rahmet-i İlâhiye öyle bir surette inkişaf etti ki, o rikkatli hüznün ve firakı, kuvvetli bir rica ve parlak bir teselli nuruna çevirdi.

Evet, ey benim gibi ihtiyarlar!

Kur'ân-ı Hakîm'de yüz yerde "Er-Rahmanü'r-Rahîm" sıfatlarıyla kendini bizlere takdim eden ve daima zeminin yüzünde merhamet isteyen zihayatların imdadına rahmetini gönderen ve gayptan her sene baharı hadsiz nimet ve hediyeleriyle doldurup rızka muhtaç bizlere yetiştiren ve zaaf ve acz derecesi nispetinde rahmetinin cilvesini ziyade gösteren bir Hâlîk-ı Rahîm'imizin rahmeti, bu ihtiyarlığımızda en büyük bir rica ve en kuvvetli bir ziyadır. Bu rahmeti bulmak, iman ile o Rahman'a intisap etmek ve feraizi kılmakla Ona itaat etmektir.

ÜÇÜNCÜ RICA

Bir zaman gençlik gecesinin uykusundan ihtiyarlık sa-
bahıyla uyandığım vakit kendime baktım, vücudum kabir
tarafına bir inişten koşar gibi gidiyor. Niyazi-i Mısri'nin

*Günde bir taşı binayı ömrümün düştü yere,
Can yatar gafil, binası oldu viran bîhaber*

acz: zayıflık, güçsüzlük.
bîhaber: habersiz.
bina-i ömür: ömür binası.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görünme, yansıma.
Er-Rahmanü'r-Rahîm: Cenab-ı Hakkın yarattıklarını şefkatle beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı.
feraiz: farzlar.
firak: ayrılık.
gafil: gaflette bulunan.

gayet: son derece.
gayp: his ve aklın ötesinde kalan, insan tarafından kavranamayan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlet: hâl, keyfiyet.
Hâlîk-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
hazîn: hüznün veren, acıklı.
hüzün: keder, tasa.
iftirak: ayrılma, hicran.
iman: inanma, itikat.
imdat: yardım.

inkişaf: açılma, görülmeye.
intisap: bağlanma.
itaat: boyun eğme, uyma.
kabir: mezar.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
muhtaç: ihtiyacı olan.
nimet: lütuf, ihsan.
nispet: ölçü.
nur: aydınlık, ışıık.
Rahman: rahmeti bütün her-

kese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.

rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.

rica: istek, arzu, ümit.

rikkat: acıma, müteessir olma hasleti.

rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.

sîfât: vasıf.

suret: biçim, tarz.

takdim: sunma.

teselli: avunma.

viran: yıkık, harap.

zaaf: zayıflık, âcizlik.

zemin: yeryüzü.

zihayat: hayat sahibi.

ziya: ışıık, nur.

ziyade: fazlasıyla.

dediği gibi, ruhumun hanesi olan cismimin de her gün bir taşı düşmekle yıpranıyor. Ve dünya ile beni kuvvetli bağlayan ümitlerim, emellerim kopmaya başladılar. Hadsiz dostlarımdan ve sevdiklerimden müfarakat zamanının yakınlaştığını hissettim. O manevî ve çok derin ve devasız görünen yaranın merhemini aradım, bulamadım. Yi-ne Niyazi-i Mısıri gibi dedim ki:

*Dil bekası, Hak fenâsı istedi mülk-i tenim,
Bir devasız derde düştüm, ah ki Lokman bîhaber.* **(HAŞİYE)**

O vakit birden merhamet-i İlâhiyenin lisanı, misali, timsali, dellâli, mümessili olan Peygamber-i Zîşan Aleyhissalâtü Vesselâmin nuru ve şefaati ve beşere getirdiği hediye-i hidayeti, o dermansız, hadsiz zannettiğim yara-ya güzel bir merhem ve tiryak oldu. Karanlıklı ye'simi, nurlu bir ricaya çevirdi.

Evet, ey benim gibi ihtiyarlığını hisseden muhterem ihtiyar ve ihtiyareler!

Biz gidiyoruz, aldanmakta fayda yok. Gözümüzü kapamakla bizi burada durdurmazlar; sevkiyat var. Fakat gafletten ve kısmen de ehl-i dalâletten gelen zulûmat evhamlarıyla bize firaklı ve karanlıklı görünen berzah memleketi, ahabpların mecmadır. Başta şefiimiz olan Habibullah Aleyhissalâtü Vesselâm ile bütün dostlarımızı kavuşmak âlemidir.

HAŞİYE: Yani, benim kalbim bütün kuvvetiyle beka istediği hâlde, hikmet-i İlâhiye cesedimin harabiyetini iktiza ediyor. Hekim-i Lokman da çaresini bulamadığı, dermansız bir derde düştüm.

ahbap: dostlar.
âlem: dünya.
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed.
beka: bâkîlik, ebedîlik.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer.
beşer: insanlık.
bîhaber: habersiz.
ceset: beden, vücut.
cisim: beden, gövde.
dellâl: ilân edici; hakka davet eden.
derman: ilâç, çare, tedavi.
deva: ilâç, çare.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.
emel: ümit, şiddetli arzu.
evham: vehimler, esassız şeyler.
fenâ: insanın maddî varlığından sıyrılarak Hakka ulaşması.
firak: ayrılık.
gaflet: gafillik.
Habibullah: Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan.
hane: ev, mesken.
harabiyet: yıkılma harap olma.

haşîye: dipnot.
hediye-i hidayet: Peygamberimizin (a.s.m.) insanları hidayete sevk edilişi.
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın her şeyi belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve yerli yerinde yaratması.
iktiza: gerektirme.
kısmen: kısmî olarak.
lisan: dil.
manevi: manaya ait.
mecma: toplanma yeri.
merhamet-i İlâhiye: Allah'ın

rahmeti, merhameti.
merhem: yaraya sürülen ilâç.
misal: benzer, örnek.
muhterem: saygı değer, aziz.
müfarakat: ayrılık.
mülk-i tenim: vücut, beden mülkü.
mümessil: temsilci.
nur: aydınlık, ışık.
Peygamber-i Zîşan: şanlı Peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
rica: istek, arzu, ümit.
ruh: hayatın temeli ve sebebi

olan manevî varlık.
sevkiyat: yollamak, göndermek.
sefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların, bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.
sefi: sefaat eden.
timsal: suret, örnek.
tiryak: çare, ilâç.
yeis: ümitsizlik.
zannetme: sanma.
zulûmat: dinsizlik, zulüm ve küfür.

Evet, bin üç yüz elli senede, her sene üç yüz elli milyon insanların sultanı ve onların ruhlarının mürebbîsi ve akıllarının muallimi ve kalplerinin mahbubu ve her günde, ¹ **السَّبَبُ كَالْفَاعِلِ** sırınca, bütün o ümmetinin işlediği hasenatın bir misli sahife-i hasenatına ilâve edilen ve şu kâinattaki makasid-i âliye-i İlâhiyenin medarı ve mevcudatın kıymetlerinin teâlîsinin sebebi olan o zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, dünyaya geldiği dakikada “Ümmeti, ümmeti” rivayet-i sahiha ile ve keşf-i sadıkla dediği gibi, mahşerde herkes “Nefsî, nefsi” dediği zaman, yine “Ümmeti, ümmeti” diyerek en kudsî ve en yüksek bir fedakârlıkla, yine şefaatiyle ümmetinin imdadına koşan bir zatın gittiği âleme gidiyoruz. Ve o güneşin etrafında hadsiz asfiya ve evliya yıldızlarıyla ışıklanan öyle bir âleme gidiyoruz.

İşte o zatın şefaati altına girip ve nurundan istifade etmenin ve zulûmat-ı berzahiyeden kurtulmanın çaresi, sünnet-i seniyesine ittibadır.

DÖRDÜNCÜ RİCA

Bir zaman, ihtiyarlığa ayak bastığımdan, gafleti idame ettiren sıhhat-i bedenim de bozulmuştu. İhtiyarlıkla hastalık müttefikana bana hücum etti. Başıma vura vura uyukumu kaçırdılar. Çoluk çocuk, mal gibi beni dünya ile bağlayacak alâkalar da yoktu. Gençlik sersemliğiyle zayı ettiğim sermaye-i ömrümün meyvelerini, bütün günahlar, hatiatlar gördüm. Niyazi-i Mısri gibi feryat eyleyerek dedim:

1. Bir şeye sebep olan, onu yapan gibidir.

alâka: ilgi, bağ.
âlem: cihan.
aleyhissalâtü vesselâm: “salât ve selâm onun üzerine olsun,” anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed.
asfiya: Hz. Peygamberin (a.s.m.) meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan âlim zatlar.
evliya: velîler, Allah dostları.

fedakâr: özverili.
feryat: yüksek sesle bağırma.
gaflet: Allah’tan uzaklaşp nefsinin arzularına dalmak.
günah: dinî suç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hasenat: iyi ameller, hayırlar.
hatiat: hatalar, yanlışlar.
hücum: saldırma.
idame: devam ettirme.
imdat: yardım.

istifade: faydalanma.
ittiba: tâbi olma, uyma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
keşf-i sadık: olacak veya gizli bir şeyi önceden doğruca bilmek.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, yüce.
mahbup: sevgili.
mahşer: kıyamette ölülerin

dirilip toplanacakları yer.

makasid-i âliye-i İlâhiye: Allah’ın kâinatı yaratmasındaki yüce maksatlar.

medar: sebep, dayanak, vesile.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

misli: benzer, kat.

muallim: öğretmen.

mürebbi: terbiye eden, yetiştiren.

müttefikan: ittifak ederek, birleşerek.

nefsi: nefsim!

nur: aydınlık, ışık.

rica: istek, arzu, ümit.

rivayet-i sahiha: sahih olan rivayet, doğru haberler, hadisler.

sahife-i hasenat: iyiliklerin melekler tarafından yazıldığı sayfa.

sermaye-i ömür: ömür sermayesi.

sersem: düşünmeden hareket eden.

sıhhat-i beden: vücut sağlığı.

sır: bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sevgi yardımıyla kavranılabilen en zor ve en ince yanı.

sultan: padişah, hükümdar.

sünnet-i seniye: Hz. Muhammed’in (a.s.m.) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.

sefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların, bazı günahkâr mü’minleri bağışlamasını Allah’tan dilemeleri.

teâli: yükselme, yücelme.

ümmet: bütün Müslümanlar.

ümmeti: ümmetim!

zat: kişi, şahıs, Hz. Muhammed.

zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.

zayı: elden çıkan, zarar.

zulûmat-ı berzahiyeye: kabir karanlığı.

*Bir ticaret yapmadım, nakd-i ömür oldu heba,
Yola geldim, lâkin göçmüş cümle kervan bîhaber.
Ağlayıp, nâlân edip, düştüm yola تنها, garip,
Dide giryan, sine bîryan, akıl hayran, bîhaber.*

O vakit gurbetteydim. Me'yusâne bir hüzn ve nedametkârâne bir teessüf ve istimdatkârâne bir hasret hissettim.

Birden, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan imdada yetişti. Bana o kadar kuvvetli bir rica kapısını açtı ve öyle hakikî bir teselli ziyasını verdi ki, o vaziyetimin yüz derece fevkindeki ye'si dahi izale eder ve o karanlıkları dağıtabilirdi.

Evet, ey benim gibi dünya ile alâkaları kesilmeye başlayan ve dünya ile bağlanan ipleri kopmaya yüz tutan muhterem ihtiyar ve ihtiyareler!

Bu dünyayı en mükemmel ve muntazam bir şehir, bir saray hükmünde halk eden bir Sâni-i Zülcelâl, mümkün müdür ki, o şehirde, o sarayda, en ehemmiyetli misafirleriyle ve dostlarıyla konuşmasın, görüşmesin? Madem bile-rek bu sarayı yapmış ve irade ve ihtiyar ile tanzim ve tezyin etmiş; elbette nasıl ki yapan bilir, öyle de bilen konuşur. Madem bu sarayı, bu şehri bize güzel bir misafirhane ve ticaretgâh yapmış; elbette bize karşı münasebatını ve bizden arzularını gösterecek bir defteri, bir kitabı buluncaktır.

İşte o kudsi defterin en mükemmeli, kırk vecihle mu'cize ve her dakikada hiç olmazsa yüz milyonun dillerinde gezen, nur serpen ve her bir harfinde asgarî olarak on

alâka: ilişki. Bağ.
arzu: aşırı istek.
asgarî: en az.
bîhaber: habersiz.
bîryan: püryan, kavrulmuş.
dide: göz.
ehemmiyet: önem.
fevk: üst.
giryân: gözyaşı döken, ağlayan.
gurbet: yabancı memleket.
hakiki: gerçek.
halk: yaratma.
hasret: özlem.
heba: harcama, boşa gitme.
hissetmek: algılamak.
hükmünde: yerinde.
hüzün: keder, tasa.
ihtiyar: isteme, dileme.
ihtiyare: yaşlı kadın.
imdat: yardım.
irade: dileme, isteme.

istimdatkârâne: yardım edercesine.
izale: giderme.
kudsi: mukaddes, yüce.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
lâkin: ama, fakat.
me'yusâne: ümitsizce, üzüle-rek.
mu'cize: benzerini yapmak-tan insanların âciz kaldığı şey.
muhterem: saygı değer, aziz.

muntazam: nizamlı, düzenli.
mükemmel: en olgun, en kâ-mil.
münasebat: münasebetler, ilişkiler.
nakd-i ömür: ömür sermaye-si.
nâlân: inleyen, feryat eden.
nedametkârâne: pişmanlık duyarak.
nur: aydınlık, ışık.
rica: istek, arzu, ümit.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz bü-yüklük sahibi, her şeyi sanat-

la yaratan Allah.
sine: kalp, gönül.
tanzim: sıralama, düzenleme.
teessüf: üzülmeye, acı duyma.
tenha: yalnız, tek.
teselli: avunma.
tezyin: süsleme.
ticaretgâh: ticaret yapılan yer.
vaziyet: durum, hâl.
vecih: yön.
yeis: ümitsizlik.
zîya: ışık, nur.

sevap ve on hasene ve bazen on bin ve bazen —Leyle-i Kadir sırrıyla— bir harfine otuz bin hasene ve meyve-i Cennet ve nur-i berzah veren Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan’dır. Bu makamda ona rekabet edecek, kâinatta hiçbir kitap yoktur ve hiçbir kimse gösteremez. Madem bu elimizdeki Kur’ân, semavat ve arzın Hâlık-ı Zülcelâl’inin rububiyet-i mutlakası noktasından ve azamet-i ulûhiyeti cihetinden ve ihata-i rahmeti canibinden gelen kelâmıdır, fermanıdır, bir maden-i rahmetidir. Ona yapış; her derde bir deva, her zulmete bir ziya, her ye’s’e bir rica, içinde vardır.

İşte bu ebedî hazinenin anahtarı imandır ve teslimdir ve onu dinleyip kabul etmektir ve okumaktır.

BEŞİNCİ RICA

Bir zaman, ihtiyarlığımın mebdeinde, bir inziva arzusuyla, İstanbul’un Boğaz tarafındaki Yûşa Tepesinde, yalnızlıkla ruhum bir istirahat aradı. Bir gün o yüksek tepede, daire-i ufka, etrafa baktım. Gayet hazin ve rikkatli bir levha-i zeval ve firakı, ihtiyarlığın ihtarıyla gördüm. Şecere-i ömrümün kırk beşinci senesi olan kırk beşinci dalındaki yüksek makamından, tâ hayatımın aşağı tabakalarına nazar gezdirdim. Gördüm ki, o aşağıda, her bir dalında, her bir senenin zarfında sevdiklerimden ve âlâ-kadarlarımdan ve tanıştıklarımdan hadsiz cenazeler var. Ve o firak ve iftiraktan gelen gayet rikkatli bir manevî teessürat içinde, Fuzulî-i Bağdadî gibi müfarakat eden dostları düşünerek enin edip,

alâkadar: ilişkili, münasebetli.
arz: yer, dünya.
arzu: aşırı istek.
azamet-i ulûhiyet: Cenab-ı Allah’ın ilâhlığının büyüklüğü.
canip: yön.
cenaze: insan ölüsü.
cihet: yön.
daire-i ufuk: görüş alanı.
deva: ilaç, çare.
ebedi: sonsuz, daimî.
enin: inleme, inleyiş.
ferman: emir, buyruk.

firak: ayrılık.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Zülcelâl: “celâl, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı” anlamında Allah’ın bir sıfâtı.
hasene: hayırlı amel, sevap.
hazin: hüznün veren, acıklı.
iftirak: ayrılma.
ihata-i rahmet: rahmetin kuşatıcılığı.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iman: inanma, itikat.
inziva: bir köşeye çekilme,

dünyadan el-etek çekme.
istirahat: dinlenme, rahatlatma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kelâm: söz.
Kur’ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed’e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur’ân-ı Kerîm.

levha-i zeval: bir şeyin yıkılışını gösteren levha.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi.
maden-i rahmet: rahmet kaynağı.
makam: durak, mevki.
manevî: manaya ait.
mebde: başlangıç.
mevve-i Cennet: Cennet meyvesi.
müfarakat: ayrılma.
nazar: bakış.
nur-i berzah: kabir hayatındaki aydınlık.
rekabet: rakip olma hâli.
rica: istek, arzu, ümit.
rikkat: merhamet, acıma, müteessir olma hasleti.
rububiyet-i mutlaka: her şeyi kuşatan ve emri altında bulunduran, terbiye eden Allah’ın kayıtsız, şartsız terbiye ediciliği.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
semavat: semalar, gökler.
sevap: Allah tarafından verilen mükâfat.
şecere-i ömür: ömür ağacı.
tabaka: kat, katman.
teessürat: kederler, üzüntüler, elemeler.
teslim: kendini Allah’ın emrine bırakma.
yeis: ümitsizlik.
zarfında: süresinde.
ziya: ışık, aydınlık.
zulmet: karanlık.

ağaç cenazesi: dal budak, yaprak.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
alâmet: belirti, nişan.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
âlem-i rahmet: Cenab-ı Allah'ın sonsuz rahmet dünyası.
bâki: ebedî, daimî.
ba'sû ba'delmevt: öldükten sonra dirilme.
bilâkis: aksine, tersine.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görünme, yansıma.
cisim: beden.
delâlet: delil olma, gösterme.
enbiya: nebîler, peygamberler.
esma: isimler.
evliya: velîler, Allah dostları.
feryat: yüksek sesle bağırma, sızlanma.
had hesaba gelmemek: sınırsız ve sayısız olmak.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, Allah.
hakkalyakin: yaşayarak bilme, bilginin en kesin hâli.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hemşire: bacı.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
icma: fikir birliği.
ihtiyare: yaşlı kadın.
iHYA: hayat verme.
iktiza: gerektirme.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilmek.
iman: inanma, itikat.
imdat: yardım.
istinaden: dayanarak.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kat'i: kesin.
keşif: açma, Allah tarafından ilham edilme.
kısmen: kısmî olarak.
mazhar: erişirme.
mümtaz: seçkin.
müttefikan: birlikte, ittifak ederek.
nass-ı hadis: hadisin delil olması.
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar.
nur: aydınlık, ışık.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
rica: ümit.
rûy-i zemin: yeryüzü.

Vaslını yâd eyledikçe ağlarım,

Tâ nefes varsa kuru cismimde feryat eylerim

diyerek bir teselli, bir nur, bir rica kapısını aradım. Birden, ahirete iman nuru imdada yetiştirdi; hiç sönmez bir nur, hiç kırılmaz bir rica verdi.

Evet, ey benim gibi ihtiyar kardeşler ve ihtiyare hemşireler!

Madem ahiret var ve madem bâkîdir ve madem dünyadan daha güzeldir. Ve madem bizi yaratan Zat hem Hakîm, hem Rahîm'dir. İhtiyarlıktan şekva ve teessüf etmemeliyiz. Bilâkis, ihtiyarlık, iman ile ibadet içinde sinn-i kemale gelip, vazife-i hayattan terhis ve âlem-i rahmete istirahat için gitmeye bir alâmet olduğu cihetle, ondan memnun olmalıyız.

Evet, nass-ı hadis ile, nev-i beşerin en mümtaz şahsiyetleri olan yüz yirmi dört bin enbiyanın ¹ icma ve tevâtürle, kısmen şuhuda ve kısmen hakkalyakîne istinaden, müttefikan ahiretin vücudundan ve insanların oraya sevk edileceğinden ve bu kâinatın Hâlık'ının kat'i vadettiği ahireti getireceğinden haber verdikleri gibi; onların verdikleri haberi keşif ve şuhut ile, ilmelyakin suretinde tasdik eden yüz yirmi dört milyon evliyanın o ahiretin vücuduna şahadetleriyle ve bu kâinatın Sâni-i Hakîm'inin bütün esması bu dünyada gösterdikleri cilveleriyle bir âlem-i bekayı bilbedahe iktiza ettiklerinden, yine ahiretin vücuduna delâletiyle; ve her sene, baharda, rûy-i zeminde ayakta duran had ve hesaba gelmez ölmüş ağaçların cenazelerini emr-i ² **كُنْ فَيَكُونُ** ile ihya edip *ba'sû ba'delmevte* mazhar

1. Müsned, 5:266; Veliyyüddin Tebrizî, *Mışkâtü'l-Mesabih*, 3:122; İbnü'l-Kayyım el-Cevzî, *Zâdü'l-Meâd*, (Tahkik: el-Arnâvud), 1:43-44.)

2. "Ol!" der; olurur. (Yâsin Suresi: 82.)

Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
sevk: gönderme, yollama.
sinn-i kemal: olgunluk yaşı.
suret: biçim, tarz.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şahsiyet: kişilik.
şekva: şikâyet, yakınma.
shuhut: şahit olma, müşahade

etme.
tasdik: doğrulama.
teessüf: üzülme, eseflenme.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
teselli: avunma.
tevatür: bir haberin yalan söylemelerini aklın kabullemeyeceği kadar sayı ve

sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması.
vadetmek: söz vermek.
vasıl: kavuşma, visal.
vazife-i hayat: hayat vazifesi.
vücut: varlık, var olma.
yâd: hatırlama.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.

eden ve haşir ve neşrin yüz binler numunesi olarak nebatat taifelerinden ve hayvanat milletlerinden üç yüz bin nevileri haşir ve neşreden hadsiz bir kudret-i ezeliye ve hesapsız ve israfsız bir hikmet-i ebediye ve rızka muhtaç bütün zıruhları kemal-i şefkatle gayet harika bir tarzda iâşe ettiren ve her baharda az bir zamanda had ve hesaba gelmez enva-ı ziynet ve mehasini gösteren bir rahmet-i bâkîye ve bir inayet-i daimenin bilbedahe ahiretin vücudunu istilzam ile ve şu kâinatın en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinat'ın en sevdiği masnuu ve kâinatın mevcudatıyla en ziyade alâkadar olan insandaki şedit, sarsılmaz, daimî olan aşk-ı beka ve şevk-i ebediyet ve âmâl-i sermediyet, bilbedahe işaret ve delâletiyle, bu âlem-i fânîden sonra bir âlem-i bâkî ve bir dâr-ı ahiret ve bir dâr-ı saadet bulunduğunu o derece kat'î bir surette ispat ederler ki, dünyanın vücudu kadar, bilbedahe ahiretin vücudunu kabul etmeyi istilzam ederler. **(HAŞİYE)**

HAŞİYE: Evet, sübutî bir emri ihbar etmenin kolaylığı ve inkâr ve nefyetmenin gayet müşkül olduğu bu temsilden görünür. Şöyle ki:

Biri dese, "Meyveleri süt konserveleri olan gayet harika bir bahçe küre-i arz üzerinde vardır"; diğeri dese, "Yoktur." İspat eden, yalnız onun yerini veyahut bazı meyvelerini göstermekle, kolayca davasını ispat eder. İnkâr eden adam, nefyini ispat etmek için bütün küre-i arzı görmek ve göstermekle davasını ispat edebilir.

Aynen öyle de, Cenneti ihbar edenler, yüz binler tereşşuhatını, meyvelerini, âsârını gösterdiklerinden kat-ı nazar, iki şahid-i sadıkın sübutuna şahadetleri kâfi gelirken; onu inkâr eden, hadsiz bir kâinatı, hadsiz ebedî zamanı temaşa etmek ve görmek ve eledikten sonra inkârını ispat edebilir, ademini gösterebilir.

İşte, ey ihtiyar kardeşler, iman-ı ahiretin ne kadar kuvvetli olduğunu anlayınız.

adem: yokluk.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
alâkadar: ilişkili, münasebetli.
âlem-i bâkî: sonsuz olan ahiret âlemi.
âlem-i fânî: gelip geçici dünya, dünya hayatı.
âmâl-i sermediyet: sonsuzluk arzuları ve istekleri.
âsâr: eserler.
aşk-ı beka: sonsuzluk aşkı.
bilbedahe: açıktan, aşikâr

olarak.
daimî: sürekli, devamlı.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri.
delâlet: delil olma, gösterme.
ebedî: daimî, sonu olmayan, sonsuz.
enva-ı mehasin: güzellikler, hüsünlerin çeşitleri.
enva-ı ziynet: süs çeşitleri.
gayet: son derece.
had hesaba gelmemek: sınırsız ve sayısız olmak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
harika: hayret verici, şaşırtıcı, harikulâde.
haşir ve neşir: Allah'ın, ölüleri diriltip, mahşere çıkarması ve yayması.
haşîye: dipnot.
hayvanat: hayvanlar.
hesapsız: sayısız.
hikmet-i ebediye: Allah'ın sonsuz gayeleri.
iâşe: yaşatma, besleme.

ihbar: haber verme.
inayet-i daime: devamlı olan yardım.
inkâr etme: inanmamak.
inkâr: inanmama.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
israf: savurganlık.
istilzam: gerektirme.
işaret: gösterme.
kâfi: yeterli.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kat-ı nazar: göz ardı etme.
kat'î: kesin.
kemal-i şefkat: tam ve eksiksiz şefkat.
kudret-i ezeliye: Cenab-ı Hakkın başlangıcı olmayan sonsuz kudreti.
küre-i arz: dünya, yer küresi.
masnu: sanatla yapılmış olan.
mehasin: güzellikler.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mükemmel: olgun, tam.
müşkül: zor.
nebatat: bitkiler.
nefyetmek: inkâr etmek.
nevi: çeşit, tür.
numune: örnek.
rahmet-i bâkîye: ebedî, sonsuz rahmet.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.
suret: biçim, tarz.
sübut: gerçek ve kesin.
sübutî: gerçek ve kesin olan.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şahid-i sadık: doğru sözlü şahit.
şedit: şiddetli.
şevk-i ebediyet: ebedî, sonsuz sevinç, mutluluk.
taife: güruh, familya.
tarz: biçim, suret.
temaşa: seyretme, gözlemleme.
temsil: kıyaslama tarzında benzetme.
tereşşuhat: sızıntılar, izler.
vücut: varlık, var olma.
zıruh: ruh sahibi.
ziyade: çok, fazla.

Madem Kur'ân-ı Hakîm'in bize verdiği en mühim bir ders, iman-ı bilahirettir; ve o iman da bu derece kuvvetlidir; ve o imanda öyle bir rica ve bir teselli var ki, yüz bin ihtiyarlık bir tek şahsa gelse, bu imandan gelen teselli mukabil gelebilir. Elbette biz ihtiyarlar

¹ **الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كَمَالِ الْإِيمَانِ** deyip ihtiyarlığımıza sevinmeliyiz.

ALTINCI RİCA

Bir zaman, elîm bir esaretimde, insanlardan tevahhuş edip Barla Yaylasında, Çam Dağı'nın tepesinde yalnız kaldım. Yalnızlıkta bir nur arıyordum. Bir gece, o yüksek tepenin başındaki yüksek bir çam ağacının üstündeki üstü açık odacıkta idim. Üç dört gurbeti birbiri içinde ihtiyarlık bana ihtar etti. Altıncı Mektupta izah edildiği gibi, o gece, ıssız, sessiz, yalnız, ağaçların hışırtılarından ve hemhemelerinden gelen hazin bir seda, bir ses, rikkatime, ihtiyarlığıma, gurbetime ziyade dokundu. İhtiyarlık bana ihtar etti ki: Gündüz nasıl şu siyah bir kabre tebeddül etti, dünya siyah kefenini giydi; öyle de, senin ömrünün gündüzü de geceye ve dünya gündüzü de berzah gesine ve hayatın yazı dahi ölümün kış gecesine inkılâp edeceğini kalbimin kulağına söyledi. Nefsim bilmeceburiye dedi:

Evet, ben vatanımdan garip olduğum gibi, bu elli sene zarfındaki ömrümde zeval bulan sevdiklerimden ayrı düştüğümünden ve arkalarında onlara ağlayarak kaldığımdan, bu vatan gurbetinden daha ziyade hazin ve elîm bir

1. Mükemmel iman nimeti için Allah'a hamd olsun.

berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer.
bilmeceburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
Çam Dağı: Isparta'nın Barla ilçesinin birkaç saatlik yakınında bulunan dağın adı. Bediüzzaman Said Nursi'nin Barla'da kaldığı yıllarda uğrak yerlerindendir.
elîm: çok dert ve keder veren, elemli.
esaret: esirlik.

gece kefeni: gece karanlığı.
gurbet: gariplik, yabancılık.
hazin: hüznü veren, acıklı.
hemheme: rüzgârın esmesi ile ağaç yapraklarından çıkan sesler.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
iman: inanma, itikat.
iman-ı bilahiret: ahirette iman.
inkılâp: değişme, dönüşme.

izah: anlatma, açıklama yapma.
kabir: mezar.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mukabil: karşılık.
mühim: önemli.
nefis: ruh, can.
nur: aydınlık, ışık.
ömür: yaşama, hayat.

rica: ümit.
rikkat: acıma, müteessir olma hasleti.
seda: ses.
tebeddül: değişme.
teselli: avutma.
tevahhuş: yabancılaşma.
zarfında: süresinde.
zeval: sona erme.
ziyade: fazlasıyla.

gurbettir. Ve bu gece ve dağın garibâne vaziyetindeki hazin gurbetten daha ziyade hazin ve elîm bir gurbete yakınlaşıyorum ki, bütün dünyadan birden müfarakat zamanı yakınlaştığını ihtiyarlık bana haber veriyor. Bu gurbet gurbet içinde ve bu hüznün hüznü içindeki vaziyetten bir rica, bir nur aradım.

Birden, iman-ı billâh imdada yetişti. Öyle bir ünsiyet verdi ki, bulunduğum muzaaf vahşet bin defa tezauf etseydi, yine o teselli kâfi gelirdi.

Evet, ey ihtiyar ve ihtiyareler! Madem Rahîm bir Hâlık'ımız var; bizim için gurbet olamaz. Madem O var; bizim için her şey var. Madem O var; melâikeleri de var. Öyle ise bu dünya boş değil; hâlî dağlar, boş sahralar Cenab-ı Hakkın ibadıyla doludur. Zîşuur ibadından başka, Onun nuruyla, Onun hesabıyla taşı da, ağacı da birer munis arkadaş hükmüne geçer, lisan-ı hâl ile bizimle konuşabilirler ve eğlendirirler.

Evet, bu kâinatın mevcudatı adedince ve bu büyük kitab-ı âlemin harfleri sayısınca, vücuduna şahadet eden; ve zîruhların medar-ı şefkat ve rahmet ve inayet olabilen cihazatı ve mat'umatı ve nimetleri adedince rahmetini gösteren deliller, şahitler, bize Rahîm, Kerîm, Enis, Vedûd olan Hâlık'ımızın, Sâniimizin, Hamî'mizin dergâhını gösteriyorlar. O dergâhta en makbul bir şefaathî, acz ve zaafıdır. Ve acz ve zaafın tam zamanı da ihtiyarlıktır. Böyle bir dergâha makbul bir şefaathî olan ihtiyarlıktan küsmek değil, sevmek lâzımdır.

acz: zayıflık, güçsüzlük.

adet: sayı.

Cenab-ı Hak: Hz. Allah.

cihazat: cihazlar, organlar.

delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.

dergâh: sığınılacak yer, makam.

elîm: çok dert ve keder veren, elemli.

Enis: yarattığı varlıklara çok yakın, dost olan Allah.

garibâne: garipçe, garip olarak.

gurbet: gariplik, yabancılık.

hâli: تنها, ıssız.

Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.

Hamî: himaye eden, koruyucu, koruyan, gözeten Allah.

hazin: hüznü veren, acıklı.

hükmüne: yerine.

hüzün: keder, tasa.

ibad: kullar.

ihtiyare: yaşlı kadın.

iman-ı billâh: Allah'a iman.

inayet: yardım.

kâfi: yeter.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

Kerîm: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah'ın bir ismi.

kitab-ı âlem: bir kitap hüviyetinde olan âlem, kâinat.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

lisan-ı hâl: bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.

makbul: reddedilmeyen, geçerli.

mat'umat: yenecek şeyler.

medar-ı şefkat: şefkat vesilesi.

melâike: melekler.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

munis: cana yakın, dost.

muzaaf: kat kat.

müfarakat: ayrılık.

nimet: lütuf, ihsan.

nur: aydınlık, ışıık.

Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.

Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.

rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.

rica: ümit.

sahra: geniş ve susuz arazi, çöl.

Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.

şahadet: şahitlik etme.

şahit: tanık.

şefaathî: bir suçlu veya ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.

teselli: avunma.

tezauf: kat kat artma.

ünsiyet: dostluk, alışkanlık.

vaziyet: durum, hâl.

Vedûd: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah.

zaaf: zayıflık, âcizlik.

zîruh: ruh sahibi, canlı.

zîşuur: şuur sahibi.

ziyade: çok, fazla.

YEDİNCİ RİCA

Bir zaman, ihtiyarlığın başlangıcında, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in a lamalarına inkıl p ettiği heng m-
da, Ankara'daki ehl-i dünya beni Eski Said zannedip ora-
ya istediler, gittim. G z mevsiminin ahirlerinde Anka-
ra'nın benden çok ziyade ihtiyarlanmış, yıpranmış, eski-
miş kalesinin başına  ıktım. O kale, tahaccür etmiş h di-
sat-ı tarihiye suretinde bana göründü. Senenin ihtiyarlık
mevsimiyle benim ihtiyarlığım, kalenin ihtiyarlığı, be e-
rin ihtiyarlığı,  anlı Osmanlı Devletinin ihtiyarlığı ve Hi-
l fet Saltanatının vefatı ve dünyanın ihtiyarlığı, bana ga-
yet hazin ve rikkatli ve firkatli bir h let içinde, o yüksek
kalede geçmiş zamanın derelerine ve gelecek zamanın
da larına baktırdı ve baktım. Birbiri içinde beni ihata
eden dört be  ihtiyarlık karanlıkları içinde, Ankara'da en
kara bir h let-i ruhiye hissetti imden, **(HAŞİYE)** bir nur, bir
teselli, bir rica aradım.

Sa a, yani, mazi olan geçmiş zamana bakıp teselli
ararken, bana mazi, pederimin ve ecdadımın ve nev'imin
bir mezar-ı ekberi suretinde göründü. Teselli yerine vah-
 et verdi.

Sol tarafım olan istikbale, derman ararken baktım.
Gördüm ki, benim ve emsalimin ve nesl-i atinin büyük ve
karanlıklı bir kabri suretinde göründü, ünsiyet yerine
dehşet verdi.

HAŞİYE: O zaman bu h let-i ruhiye Faris  bir m nacet suretinde kalbe
geldi, yazdım. Ankara'da Hubab risalesinde tab edilmiştir.

ahir: son.
beşer: insanlık,  demo lu.
derman: il  , çare.
ecdat: dedeler, atalar.
ehl-i dünya: dünya adamı, ahire-
ti düşünmeyen.
emsal: benzerler.
Faris : Farsça.
firkat: ayrılık.
gayet: son derece.
g z: sonbahar.
hadisat-ı tarihiye: tarih  h dise-
ler.
h let: h l.
h let-i ruhiye: insanın ruh h li.
haşiye: dipnot.
hazin: hüzün veren, acıklı.
heng m: zaman, sıra.
hil fet: halifelik, Isl mlı ı koruma
görevi; Isl m devlet reisli i.
Hubab: Bediüzzaman Hazretleri-
nin bir eserinin adı.
ihata: kuşatma.
inkıl p: de i me, dönüşme.
istikbal: gelecek zaman.
kabir: mezar.
mazi: geçmiş zaman.
mezar-ı ekber: Çok büyük me-

zar.
m nacet: Allah' a dua etme,
yalvarma.
nesl-i ati: gelecek nesil.
nevi: cins, tür.
nur: aydınlık, ışık.
peder: baba.
rica: Ümit.

rikkat: acıma, müteessir ol-
ma.
risale: bir konu hakkında ya-
zılan küçük bir eser, mektup.
saltanat: sultanlık.
suret: biçim.
 anlı:   hretli,  nl .
tab edilme: basılma.

tahaccür: ta laşma.
teselli: avunma.
 nsiyet: dostluk, yakınlık.
vah et: dehşet, ürküntü.
vefat:  lme, yok olma.
zan: sanma.
ziyade: fazla.

Sağ ile soldan tevahhuş edip hazır gününe baktım. O gafletli ve tarihvari nazarıma o hazır gün, yarım ölmekte ve hareket-i mezbuhanedeki ıztırap çeken cismimin cenazesini taşıyan bir tabut suretinde göründü.

Sonra bu cihetten dahi me'yus olunca, başımı kaldırıp, ömrümün ağacının başına baktım. Gördüm ki, o ağacın tek bir meyvesi var; o da benim cenazemdir, o ağaç üstünde duruyor, bana bakıyor.

O cihetten dahi tevahhuş edip başımı aşağıya eğdim, o ömür ağacının aşağısına, köküne baktım. Gördüm ki, o aşağıda olan toprak, kemiklerimin toprağıyla mebde-i hilkatimin toprağı birbirine karışmış bir surette, ayaklar altında çiğneniyor gördüm. O da derman değil, belki derdime dert kattı.

Sonra mecburiyetle arkama baktım. Gördüm ki, esas-sız, fânî olan dünya, hiçlik derelerinde ve yokluk zulûmatında yuvarlanıp gidiyor. Derdime merhem ararken, zehir ilâve etti.

O cihette dahi hayır göremediğimden, ön tarafıma baktım, ileriye nazarımı gönderdim. Gördüm ki, kabir kapısı tam yolumun üstünde açık görünüp, ağzını açmış, bana bakıyor. Onun arkasında, ebed tarafına giden caddede ve o caddede giden kabileler uzaktan uzağa nazara çarpıyor.

Ve bu altı cihetten gelen dehşetlere karşı bana nokta-i istinat ve silâh-ı müdafaa olacak, cüz'î bir cüz-i ihtiyariden

cenaze: insan ölüsü.
cihet: yön.
cüz-i ihtiyarî: kışbden başka hiçbir şeye gücü yetmeyen az bir arzu serbestliği.
cüz'i: küçük.
derman: ilâç, çare.
ebed: sonsuzluk, daimilik.

esas: asıl.
fânî: ölümlü, geçici.
gaflet: gafillik, endişesizlik.
hareket-i mezbuhan: son ümit ile yapılan çırpınma hareketi.
ıztırap: aşırı elem, azap.
kafîle: topluluk.

mebde-i hilkat: yaratılışın başlangıcı.
mecburiyet: zorunluluk.
merhem: yaraya sürülen ilâç.
me'yus: ümitsiz.
nazar: bakış.
nokta-i istinat: dayanak noktası.

ömür: yaşama, hayat.
silâh-ı müdafaa: savunma, karşı koyma silâhi.
suret: biçim, görünüş.
tabut: içine ölü konulan sandık.
tarihvari: tarihe benzer.
tevahhuş etmek: korkmak, ürkmek.
zulûmat: karanlıklar.

başka bir şey elimde yok. O hadsiz a'dâ ve hesapsız mu-
zır şeylere karşı tek bir silâh-ı insanî olan o cüz-i ihtiyarî,
hem nakıs, hem kısa, hem âciz, hem icatsız olduğundan,
kesbden başka bir şey elinden gelmez. Ne geçmiş zama-
na geçebilir, tâ ondan bana gelen hüznüleri sustursun; ve
ne de istikbale hulûl edebilir, tâ ondan gelen korkuları
men etsin. Geçmiş ve geleceklere ait emellerime ve
elemlerime faydası olmadığını gördüm.

Bu altı cihetten gelen dehşet ve vahşet ve karanlık ve
me'yusiyet içinde çırpındığım hengâmda, birden Kur'ân-ı
Mu'cizülbeyan'ın semasında parlayan iman nurları imda-
da yetişti. O altı ciheti o kadar tenvir edip ışıklandırdı ki,
gördüğüm o vahşetler ve karanlıklar yüz derece tezauf
etseydi, yine o nur onlara karşı kâfi ve vâfi idi. Bütün o
dehşetleri birer birer teselliye ve o vahşetleri birer birer
ünsiyete çevirdi. Şöyle ki:

İman, o vahşetli geçmiş zamanın mezar-ı ekber sureti-
ni yırtıp, ünsiyetli bir meclis-i münevver ve bir mecma-ı
ahbap olduğunu biaynelyakîn, bihakkalyakîn gösterdi.

Hem iman, bir kabir-i ekber suretinde nazar-ı gaflete
görünen gelecek zamanı, sevimli saadet saraylarında bir
ziyafet-i Rahmaniye meclisi suretinde biilmelyakîn gös-
terdi.

Hem iman, nazar-ı gaflete bir tabut vaziyetinde görü-
nen hazır zamanı ve o hazır günün tabutiyyet şeklini kırıp,
o hazır gün uhrevî bir ticaretgâh dükkânı ve şaşaalı bir
misafirhane-i Rahmanî suretinde bilmüşahede gösterdi.

âciz: zayıf, güçsüz.

a'dâ: düşmanlar.

biaynelyakîn: görür derecede kesin olarak bilme.

bihakkalyakîn: hakikati kesin bir şekilde bilerek, yaşar gibi kesin bilircesine.

biilmelyakîn: bir şeyi ilimle ve bazı işaretleriyle bilme.

bilmüşahede: görerek, görür şekilde.

cihet: yön.

cüz-i ihtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği.

dehşet: büyük korku hâli, korkma, şaşır kalma. :

elem: üzüntü, maddî manevî ızdırap.

emel: ümit, şiddetli arzu.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hengâm: zaman, sıra.

hulûl: girme, dahil olma.

hüzün: keder, tasa.

icâz: vücuda getirme, yaratma.

iman: inanma, itikat.

istikbal: gelecek zaman.

kabr-i ekber: en büyük kabir.

kâfi: yeter.

kesb: çalışıp, kazanma.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklama-
malarıyla akılları benzerini yap-

maktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.

meclis-i münevver: nurlu meclis.

mecma-ı ahabap: dostların toplandığı yer.

men etmek: mâni olmak, engellemek.

me'yusiyet: ümitsizlik.

mezar-ı ekber: çok büyük mezar.

misafirhane-i Rahmanî: Rahman'a ait misafirhane.

muzır: zararlı.

nakıs: noksan.

nazar-ı gaflet: gaflet bakışı, bir şeyin manasını anlamadan bakmak.

nur: aydınlık, ışık.

saadet: mutluluk.

sema: gökyüzü.

silâh-ı insanî: insana ait silâh.

suret: biçim, görünüş.

şaşaa: parlama.

tabut: içine ölü konulan sandık.

tabutiyyet: tabut gibi.

tenvir: nurlandırma, aydınlat-

ma.

teselli: avunma.

tezauf: kat kat artma.

ticaretgâh: ticaret yapılan yer.

uhrevî: ahiret âlemiyle ilgili.

ünsiyet: alışkanlık, ülfet.

vâfi: yeter, tam.

vahşet: ürküntü.

vaziyet: durum, hâl.

ziyafet-i Rahmaniye: çok çok merhametli olan Allah'ın mü'min kulları için hazırladığı ziyafet.

Hem iman, nazar-ı gaflete ömür ağacının başında cenaze şeklinde görünen tek meyvesi cenaze olmadığını, belki ebedî bir hayata mazhar ve ebedî bir saadete namzet olan ruhumun, eskimiş yuvasından, yıldızlarda gezmek için çıktığını biilmelyakîn gösterdi.

Hem iman, kemiklerimle mebde-i hilkatimin toprağı, ayak altında ehemmiyetsiz mahvolmuş kemikler olmadığını, belki o toprak, rahmet kapısı ve Cennet salonunun bir perdesi olduğunu sırrı imanla gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gafletle arkamda, hiçlikte, yokluk karanlığında yuvarlanan dünyanın vaziyetini sırr-ı Kur'ân'la gösterdi ki, o zahirî zulümatta yuvarlanan dünya ise, vazifesi bitmiş, manasını ifade etmiş, neticelerini kendine bedel vücutta bırakmış bir kısım mektubat-ı Samedâniye ve sahaif-i nukuş-i Sübhaniye olduğunu gösterdi. Dünyanın mahiyeti ne olduğunu biilmelyakîn bildirdi.

Hem iman, ileride gözünü açıp bana bakan kabri ve kabrin arkasında ebede giden caddeyi, nur-i Kur'ân ile gösterdi ki, o kabir, kuyu kapısı değil, belki âlem-i nurun kapısıdır. Ve o yol ise, hiçliğe ve ademistana değil, belki vücuda, nuristana ve saadet-i ebediyeye giden yol olduğunu, tam kanaat verecek bir derecede gösterdiğinden, dertlerime hem derman, hem merhem oldu.

Hem iman, o elinde pek cüz'î bir kesb bulunan cüz'î bir cüz-i ihtiyarî yerine, o hadsiz düşman ve zulmetlere karşı, gayrimütenahi bir kudrete istinat etmek ve hadsiz

nur-i Kur'ân: Kur'ân nuru.

ömür: yaşama, hayat.

rahmet: ilâhî şefkat ve merhamet.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

saadet: mutluluk.

saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.

sahaif-i nukuş-i Sübhaniye: bütün noksanlıkta münezzeh olan Allah'ın nukuşlarını gösterdiği sayfalar.

sırr-ı Kur'ân: Kur'ân'ın sırrı.

vazife: görev.

vaziyet: durum, hâl.

zahiri: görünen.

zulmet: karanlık.

zulûmat: karanlıklar.

ademistan: yokluk ülkesi.

âlem-i nur: nur âlemi.

bedel: karşılık.

biilmelyakîn: bir şeyi ilimle ve bazı işaretleriyle bilme.

cenaze: insan ölüsü.

cüz-i ihtiyarî: kışbden başka hiçbir şeye gücü yetmeyen az bir arzu serbestliği.

cüz'i: az.

derman: ilâç, çare.

ebed: sonsuzluk, daimilik.

ebedî: sonsuz, daimî.

ehemmiyet: önem.

gayrimütenahi: sonsuz, niha-

yetsiz.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

ifade: anlatma, söyleyiş.

iman: inanma, itikat.

istinat: dayanma.

kabir: mezar.

kanaat: kanma, inanma.

kesb: kazanma.

kudret: kuvvet, iktidar.

mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.

mahv: yok olma, harap olma.

mana: anlam.

mazhar: nail olma, kavuşma.

mebde-i hilkat: yaratılışın başlangıcı.

mektubat-ı Samedâniye: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar.

merhem: yaraya sürülen ilâç.

namzet: aday.

nazar-ı gaflet: mana ve mahiyetten yoksun, idrak edemeyen bakış.

netice: sonuç.

nuristan: nur ülkesi.

bir rahmete intisap etmek için o cüz-i ihtiyarînin eline bir vesika veriyor; belki de iman, o cüz-i ihtiyarînin elinde bir vesika oluyor. Hem o cüz-i ihtiyarî olan silâh-ı insanî, gerçî zatında hem kısa, hem âciz, hem noksandır. Fakat, nasıl ki bir asker, cüz'î kuvvetini devlet hesabına istimal ettiği vakit, binler derece kuvvetinden fazla işler görür; öyle de, sırr-ı imanla o cüz'î cüz-i ihtiyarî, Cenab-ı Hak namına, Onun yolunda istimal edilse, beş yüz sene genişliğinde bir Cenneti dahi kazanabilir.

Hem iman, geçmiş ve gelecek zamana nüfuz edemeyen o cüz-i ihtiyarînin dizginini cismin elinden alıp kalbe ve ruha teslim eder. Ruh ve kalbin daire-i hayatı ise cisim gibi hazır zamana münhasır olmadığından, pek çok seneler maziden, pek çok seneler istikbalden daire-i hayatına dahil olduğundan; o cüz-i ihtiyarî, cüz'iyetten çıkıp külliyyet kesb eder. Zaman-ı mazinin en derin derelerine kuvvet-i imanla girebildiği ve hüzünlerin zulmetlerini def edebildiği gibi, nur-i imanla istikbalin en uzak dağlarına kadar çıkar, korkuları izale eder.

İşte, ey benim gibi ihtiyarlık zahmetini çeken ihtiyar ve hemşire ihtiyareler!

Madem, elhamdülillâh, biz ehl-i iman; ve madem imanda bu kadar nurlu, lezzetli, sevimli, şirin defineler var; ve madem ihtiyarlığımız bizi bu definenin içine daha ziyade sevk ediyor; elbette imanlı ihtiyarlıktan şekva değil, belki binler teşekkür etmeliyiz.

âciz: zayıf, güçsüz.

Cenab-ı Hak: Allah.

cisim: beden.

cüz-i ihtiyarî: kisbden başka hiç bir şeye gücü yetmeyen az bir arzu serbestliği.

cüz'î: az.

cüz'iyet: azlık, cüz'î oluş.

daire-i hayat: hayat dairesi.

def: yok etme, kaldırma.

define: hazine.

dizgin: idaresi, yönetimi.

ehl-i iman: inananlar.

elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun.

hemşire: kız kardeş.

hüzün: keder, tasa.

iman: inanma, itikat.

intisap: bağlanma.

istikbal: gelecek zaman.

külliyyet: bütünlük, tümlük.

izale: giderme.

kesb: çalışıp, kazanma.

kuvvet-i iman: iman kuvveti.

münhasır: sınırlı.

mazi: geçmiş zaman.

münhasır: sınırlı.

namına: adına

noksan: eksik.

nur: aydınlık, ışık.

nur-i iman: imandan gelen nur.

nüfuz etmek: etkilemek.

rahmet: merhamet etme,

esirgeme, bağışlama.

ruh: emir âleminden inerek

insanın kalp boşluğundaki lâ-

tîf cisme binen, özü kavran-

mayan idrak edici sır.

sevk: gönderme, yollama.

silâh-ı insanî: insana ait silâh.

sırr-ı iman: iman sırrı.

sekva: şikâyet.

teslim: bir emaneti birine verme.

teşekkür etmek: yapılan iyilikten memnun kaldığını bildirmek için söylenen şükür ifadesi.

vesika: sağlam delil, belge.

zahmet: sıkıntı, eziyet.

zaman-ı mazi: geçmiş zaman.

zatında: şahsında.

ziyade: fazla.

zulmet: karanlık.

SEKİZİNCİ RİCA

İhtiyarlığın alâmeti olan beyaz kıllar saçıma düştüğü bir zamanda, gençliğin derin uykusunu daha ziyade kalınlaştıran Harb-i Umumînin dağdağaları ve esaretimin keşmekeşlikleri ve sonra İstanbul'a geldiğim vakit, ehemmiyetli bir şan ve şeref vaziyeti, hatta Halifeden, Şeyhülislâmdan, Başkumandandan tut, tâ medrese talebelerine kadar, haddimden çok ziyade bir hüsni-i teveccüh ve iltifat gösterdikleri cihetle, gençlik sarhoşluğu ve o vaziyetin verdiği hâlet-i ruhiye, o uykuyu o derece kalınlaştırmıştı ki, âdeta dünyayı daimî, kendimi de lâyemutâne dünyaya yapışmış bir vaziyet-i acibede görüyordum.

İşte o zamanda, İstanbul'un Bayezit Cami-i mübareğine, Ramazan-ı Şerifte ihlâslı hafızları dinlemeye gittim. Kur'an-ı Mu'cizülbeyan, semavî yüksek hitabıyla beşerin fenâsını ve zihayâtın vefatını haber veren gayet kuvvetli bir surette ¹ **كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ** fermanını, hafızların lisanıyla ilân etti. Kulağıma girip, tâ kalbimin içine yerleşip, o pek kalın gaflet ve uyku ve sarhoşluk tabakalarını parça parça etti. Camiden çıktım. Daha çoktan beri başımda yerleşen o eski uykunun sersemliğiyle birkaç gün başımda bir fırtına, dumanlı bir ateş ve pusulasını şaşırmış gemi gibi kendimi gördüm. Âyinede saçıma baktıkça, beyaz kıllar bana diyorlar: "Dikkat et!"

İşte o beyaz kılların ihtarıyla vaziyet tavazzuh etti. Bak-tım ki, çok güvendiğim ve ezvakına meftun olduğum

ve sevmeye.

ihlâs: samimiyet.

ihtar: hatırlatma, uyarma.

iltifat: güler yüzle muamele, teveccüh etme.

keşmekeş: karışıklık, mücadele.

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerim.

lâyemutâne: ölmeyecekmişçesine.

lisan: dil.

medrese: ders okutulan yer.

meftun: müptelâ, düşkün.

mübarek: bereketli, kutlu.

pusula: yön.

Ramazan-ı Şerif: mübarek Ramazan ayı.

rica: ümit.

semavî: ilâhî.

suret: biçim, tarz.

şan: şöhret, ün.

şeref: yücelik, iyi ün.

Şeyhülislâm: Osmanlılar zamanında din işlerine bakan ve sadrazamdan sonra en yüksek vazifeli şahıs.

tabaka: katman.

talebe: öğrenci.

tavazzuh: açıklanma, aydınlanma.

vaziyet: durum, hâl.

vaziyet-i acibe: acip ve şaşırtıcı bir hâl.

zihayat: hayat sahibi.

ziyade: fazla.

1. Her nefis ölümü tadıcıdır. (Âl-i İmran Suresi: 185; Enbiya Suresi: 35; Ankebut Suresi: 57.)

âdeta: sanki.

alâmet: belirti, nişan.

başkumandan: bir devletin silâhlı kuvvetlerinin en yüksek rütbelisi.

beşer: insanlık.

cihet: yön.

dağdağa: gürültü, kargaşa.

daimi: sürekli, devamlı.

ehemmiyet: önem.

esaret: esirlik.

ezvak: zevkler, hazlar.

fenâ: yok olma, ölümlülük.

ferman: emir, buyruk.

gaflet: gafillik, dikkatsizlik, dalgalık.

gayet: son derece.

had: derece, mertebe.

hafız: Kur'an-ı Kerim'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.

hafız: Kur'an-ı Kerim'i tama-

men ezberleyen ve okuyan kimse.

hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli.

halife: hükümdar.

Harb-i Umumi: genel harp, 1914. 1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı."

hitap: nutuk.

hüsni-i teveccüh: güzel alâka

gençlik elveda diyor. Ve muhabbetiyle pek çok alâkadar olduğum hayat-ı dünyeviye sönmeye başlıyor ve pek çok alâkadar ve âdeta âşık olduğum dünya bana uğurlar olsun deyip, misafirhaneden gideceğimi ihtar ediyor. Kendisi de Allah'ısmarladık deyip, o da gitmeye hazırlanıyor. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan ¹ **كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ** ayeti-

nin külliyyetinde, “Nev-i insanî bir nefistir; dirilmek üzere ölecek. Ve küre-i arz dahi bir nefistir; bâkî bir surete girmek için o da ölecek. Dünya dahi bir nefistir; ahiret suretine girmek için o da ölecek” manası, ayetin işaretinden kalbe açıliyordu.

İşte bu hâlette vaziyetime baktım ki, medar-ı ezvak olan gençlik gidiyor; menşe-i ahzan olan ihtiyarlık, yerine geliyor. Ve gayet parlak ve nuranî hayat gidiyor; zahirî karanlıklı, dehşetli ölüm, yerine gelmeye hazırlanıyor. Ve o çok sevimli ve daimî zannedilen ve gafillerin maşukası olan dünya, pek sür'atle zevale kavuşuyor gördüm. Kendi kendimi aldatmak ve yine başımı gaflete sokmak için, İstanbul'da haddimden çok fazla gördüğüm makam-ı içtimaînin ezvakına baktım, hiçbir faydası olmadı. Bütün onların teveccühü, iltifatı, tesellileri, yakınımında olan kabir kapısına kadar gelebilir, orada söner. Ve şöhretperestlerin bir gaye-i hayali olan şan ve şerefın süslü perdesi altında sakil bir riya, soğuk bir hodfüruşluk, muvakkat bir sersemlik suretinde gördüğümden, anladım ki, beni şimdiye kadar aldatan bu işler, hiçbir teselli veremez ve onlarda hiçbir nur yok.

âdeta: sanki.

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.

alâkadar: ilişkili, münasebetli.

âşık: çok aşırı seven.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

bâkî: ebedî, daimî.

daimî: sürekli, devamlı.

elveda: Allah'a ısmarladık.

ezvak: zevkler, hazlar.

gafil: gaflette bulunan.

gaflet: gafillik.

gaye-i hayal: hayal edilen gaye, ideal.

gayet: son derece.

had: yetki, seviye.

hâlet: hâl.

hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.

hodfüruş: sadece nefsinin beğen.

ihtar: hatırlatma, uyarma.

iltifat: güler yüzle muamele, teveccüh etme.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akıllan benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.

1. Her nefis ölümü tadıcıdır. (Âl-i İmran Suresi: 185; Enbiya Suresi: 35; Ankebut Suresi: 57.)

külliyyet: bütünlük, umumi-yet.

küre-i arz: dünya, yer küre.

makam-ı içtimai: sosyal hayatındaki makam.

mana: anlam.

mâşuka: sevgili.

medar-ı ezvak: zevklerin sebebi.

menşe-i ahzan: hüznlerin kaynağı.

misafirhane: geçici bekleme yeri.

muhabbet: sevgi.

muvakkat: geçici.

nefis: varlık, kişi.

nev-i insanî: insan cinsi.

nur: aydınlık, ışık.

nurani: nurlu, parlak.

riya: iki yüzlülük.

sakil: ağır, sıkıntı veren.

suret: biçim, hâl.

şeref: iyi ün.

şöhretperest: şöhret düşkünü.

teselli: avunma.

teveccüh: güler yüz gösterme, iltifat etme.

vaziyet: durum, hâl.

zahiri: görünürdeki.

zan: sanma.

zeval: sona erme, yok olma.

Yine tam uyanmak için, Kur'ân'ın semavî dersini işitmek üzere, yine Bayezit Camiindeki hafızları dinlemeye başladım. O vakit, o semavî dersten ¹ **وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا**

(ilâahir) nev'inden kudsi fermanlarla müjdeler işittim. Kur'ân'dan aldığım feyiz ile hariçten teselli aramak değil, belki dehşet ve vahşet ve me'yusiyet aldığım noktalar içinde teselliyi, ricayı, nuru aradım. Cenab-ı Hakka yüz bin şükür olsun ki, ayn-ı dert içinde dermanı buldum, ayn-ı zulmet içinde nuru buldum, ayn-ı dehşet içinde teselliyi buldum.

En evvel, herkesi korkutan, en korkunç tevehhüm edilen ölümün yüzüne baktım. Nur-i Kur'ân ile gördüm ki, ölümün peçesi gerçi karanlık, siyah, çirkin ise de, fakat mü'min için asıl siması nuranîdir, güzeldir gördüm. Ve çok risalelerde bu hakikati kat'î bir surette ispat etmişiz. Sekizinci Söz ve Yirminci Mektup gibi çok risalelerde izah ettiğimiz gibi, ölüm, idam değil, firak değil, belki hayat-ı ebediyenin mukaddimesidir, mebdeidir ve vazife-i hayat külfetinden bir paydostur, bir terhistir, bir tebdil-i mekândır, berzah âlemine göçmüş kafil-i ahabba kavuşmaktır. Ve hakeza, bunlar gibi hakikatlerle ölümün hakikî güzel simasını gördüm. Korkarak değil, belki bir cihetle müştakane mevtin yüzüne baktım. Ehl-i tarikatçe rabıta-i mevtin bir sırrını anladım.

Sonra, herkesi zevaliyle ağlatan ve herkesi kendine meftun ve müştak eden ve günah ve gafletle geçen ve geçmiş gençliğime baktım. O güzel, süslü çarşafı (elbisesi)

kimse.

hakeza: böylece, bunun gibi.

hakikat: gerçek.

hakiki: gerçek, doğru.

hariç: dışandaki.

hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.

idam: yok olma, hiçlik.

ilâahir: sonuna kadar.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

izah: açıklama yapma.

kafil-i ahab: dostların topluluğu.

kat'î: kesin.

kudsi: mukaddes, yüce.

Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.

külfet: zahmet, sıkıntı.

mebde: başlangıç.

meftun: müptelâ, düşkün.

mevt: ölüm.

me'yusiyet: ümitsizlik.

mukaddeme: başlangıç.

müjde: sevindirici haber.

mü'min: iman eden, inanan.

müştak: istiyaklı, çok arzulu.

müştakane: şevkle, çok isteyecek.

nevi: çeşit, tür.

nur: aydınlık, ışık.

nurani: nurlu, parlak.

nur-i Kur'ân: Kur'ân nuru.

paydos: istirahat.

peçe: örtü.

rabıta-i mevt: ölümünü düşünerek dünyanın fânî olduğunu mü-lâhaza etmekle nefsin desiselelerinden kurtulma.

semavî: ilâhî.

sima: yüz, çehre.

suret: biçim, tarz.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tebdil-i mekân: mekân değişikliği.

terhis: izin verme, serbest bırakma.

teselli: avunma.

tevehhüm: vehimlenme, zannetme.

vazife-i hayat: hayat vazifesi.

zeval: sona erme, yok olma.

1. İman edenleri ve güzel işler yapanları müjdele... (Bakara Suresi: 25.) Ayetin devamı şöyledir: "Altılarından ırmaklar akan Cennetler onlarındır. O Cennetlerden rızık olarak bir meyve yediklerinde, 'Bu daha önce yediğimiz rızıktandır' derler. Rızıkları dünyadakine benzer şekilde kendilerine sunulur. Orada onlar için tertemiz kadınlar vardır. Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır."

ayn-ı dehşet: dehşetin kendisi.

ayn-ı dert: derdin kendisi.

ayn-ı zulmet: zulmetin kendisi.

berzah âlemi: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği âlem.

Cenab-ı Hak: Allah.

cihet: yön.

derman: ilâç, çare.

ehl-i tarikat: kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.

evvel: önce, ilk.

ferman: emir, buyruk.

feyiz: bolluk, bereket.

firak: ayrılık.

gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.

günah: dinî suç.

hafız: Kur'ân-ı Kerim'i tamamen ezberleyen ve okuyan

çinde gayet çirkin, sarhoş, sersem bir yüz gördüm. Eğer mahiyetini bilmeseydim birkaç sene beni sarhoş edip güldürmesine bedel, yüz sene dünyada kalsam beni ağlattıracaktı. Nasıl ki öylelerden birisi ağlayarak demiş:

لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا فَأَخْبِرَهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ

Yani, “Keşke gençliğim bir gün dönseydi, ihtiyarlık benim başıma ne kadar hazin hâller getirdiğini ona şekva edip söyleyecektim.”

Evet, bu zat gibi gençliğin mahiyetini bilmeyen ihtiyarlar, gençliklerini düşünüp teessüf ve tahassürle ağlıyorlar. Hâlbuki gençlik, eğer ehl-i kalp, ehl-i huzur ve akli başında ve kalbi yerinde bulunan mü'minlerde olsa, ibadete ve hayrata ve ticaret-i uhreviye sarf edilse, en kuvvetli bir vesile-i ticaret ve güzel ve şirin bir vasıta-i hayrattır. Ve o gençlik, vazife-i diniyesini bilip sû-i istimal etmeyenlere, kıymettar, zevkli bir nimet-i İlâhiyedir. Eğer istikamet, iffet, takva beraber olmazsa, çok tehlikeleri var; taşkınlıklarıyla saadet-i ebediyesini ve hayat-ı uhreviyesini zedeleder. Belki hayat-ı dünyeviyesini de berbat eder. Belki bir iki sene gençlik zevkine bedel, ihtiyarlıkta çok seneler gam ve keder çeker.

Madem ekser insanlarda gençlik zararlı düşüyor. Biz ihtiyarlar Allah'a şükretmeliyiz ki, gençlik tehlikelerinden ve zararlarından kurtulduk. Her şey gibi, elbette gençliğin dahi lezzetleri gidecek. Eğer ibadete ve hayra sarf edilmişse, o gençliğin meyveleri onun yerinde bâkî kalıp, hayat-ı ebediyede bir gençlik kazanmasına vesile olur.

bâkî: ebedî, daimî.
bedel: karşılık.
berbat: harap, perişan.
ehl-i huzur: huzur sahibi.
ehl-i kalp: kalbiyle manevî terakide bulunanlar.
ekser: pek çok.
gam: tasa, keder.
gayet: son derece.
hâl: durum.
hâlbuki: oysa ki.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebediye: ebedî ve son-

suз hayat.
hayat-ı uhreviye: ahirete ait olan hayat.
hayır: iyilik, hayırlı şeyler.
hayrat: hayırlar.
hazin: hüznü veren, elemli.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
iffet: temizlik, ahlâkî temizlik.
istikamet: doğruluk.
keder: tasa, kaygı.
kıymettar: değerli, kıymetli.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.

mü'min: iman eden, inanan.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sarf: harcama.
sû-i istimal: bir şeyi kötüye kullanma.
şekva: şikâyet.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahassür: özlem, elde edilemeyen şeye üzülmeye.

takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.
teessüf: üzülmeye, eseflenmeye.
ticaret-i uhreviye: ahiret hayatı için yapılan ticaret.
vasıta-i hayrat: hayırlara vasıta olan.
vazife-i diniye: dinî vazifeler.
vesile: vasıta.
vesile-i ticaret: uhrevî ticaret vesilesi, sebebi.
zat: kişi, şahıs.
zedelemek: zarar vermek.

Sonra, ekser nâsın âşık ve müptelâ olduğu dünyaya baktım. Nur-i Kur'ân ile gördüm ki, birbiri içinde üç küllî dünya var: Birisi esma-i İlâhiyeye bakar, onların âyine-sidir. İkinci yüzü ahirete bakar, onun mezraasıdır. Üçüncü yüzü ehl-i dünyaya bakar, ehl-i gafletin mel'abegâhıdır.

Hem herkesin bu dünyada koca bir dünyası var. Âdetta insanlar adedince dünyalar birbiri içine girmiş. Fakat herkesin hususî dünyasının direği, kendi hayatıdır. Ne vakit cismi kırılrsa, dünyası başına yıkılır, kıyameti kopar. Ehl-i gaflet, kendi dünyasının böyle çabuk yıkılacak vaziyetini bilmediklerinden, umumî dünya gibi daimî zannedip perestîş eder.

Başkalarının dünyası gibi çabuk yıkılır, bozulur, benim de hususî bir dünyam var. “Bu hususî dünyam, bu kısacık ömrümle ne faydası var?” diye düşündüm. Nur-i Kur'ân ile gördüm ki:

Hem benim, hem herkes için, şu dünya, muvakkat bir ticaretgâh; ve her gün dolar boşalır bir misafirhane; ve gelen geçenlerin alış verîşi için yol üstünde kurulmuş bir pazar; ve Nakkaş-ı Ezeli'nin teceddüt eden, hikmetle yazar bozar bir defteri; ve her bahar, bir yaldızlı mektubu; ve her bir yaz, bir manzum kasidesi; ve o Sâni-i Zülcelâl'in cilve-i esmasını tazelandiren, gösteren âyineleri; ve ahiretin fidanlık bir bahçesi; ve rahmet-i İlâhiyenin bir çiçekdanlığı; ve âlem-i bekada gösterilecek olan levhaları yetiştirmeye mahsus muvakkat bir tezgâhı mahiyetinde

adet: sayı.
âdetta: sanki.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
âşık: çok aşırı seven.
âyine: ayna.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki tecellileri, yansımaları.
çiçekdanlık: çiçek bahçesi.
daimî: sürekli, devamlı.
ehl-i dünya: dünya adamı,

ahireti düşünmeyen.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan.
ekser: pek çok.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hususî: özel.
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
kiyamet: dünyanın sonu.

küllî: umumî.
levha: manzara, görünüş.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati.
mahsus: has.
manzum: düzenlenmiş, sıralanmış.
mel'abegâh: oyun yeri.
mezraa: tarla.
misafirhane: geçici bekleme yeri.
muvakkat: geçici.
müptelâ: düşkün, tutkun.
Nakkaş-ı Ezeli: her şeyi zatı-

na has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah.
nâs: insanlar.
nur-i Kur'ân: Kur'ân nuru.
ömür: yaşama, hayat.
perestîş: tapma.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
tezgâh: dokuma aleti.
ticaretgâh: ticaret yapılan yer.
umumi: herkese ait.
vaziyet: durum, hâl.
yaldız: süs.
zannetmek: sanmak.

gördüm. Bu dünyayı bu surette yaratan Hâlık-ı Zülcelâl'e yüz bin şükrettim. Ve anladım ki, dünyanın, ahirete ve esma-i İlâhiyeye bakan güzel iç yüzlerine karşı nev-i insana muhabbet verilmişken, o muhabbeti sû-i istimal ederek fânî, çirkin, zararlı, gafletli yüzüne karşı sarf ettiğinden, ¹ **حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ** hadis-i şerifinin sırrına mazhar olmuşlar.

İşte, ey ihtiyar ve ihtiyareler! Ben Kur'ân-ı Hakîm'in nuruyla ve ihtiyarlığımın ihtarıyla ve iman dahi gözümü açmasıyla bu hakikati gördüm. Ve çok risalelerde kat'î bürhanlarla ispat ettim. Kendime hakikî bir teselli ve kuvvetli bir rica ve parlak bir ziya gördüm. Ve ihtiyarlığım memnun oldum ve gençliğin gitmesinden mesrur oldum. Siz de ağlamayınız ve şükrediniz. Madem iman var ve hakikat böyledir; ehl-i gaflet ağlasın, ehl-i dalâlet ağlasın.

DOKUZUNCU RİCA

Harb-i Umumîde, esaretle, Rusya'nın şark-ı şimalîsinde, çok uzak olan Kosturma vilâyetinde bulunuyordum. Orada Tatarların küçük bir camii, meşhur Volga Nehrinin kenarında bulunuyordu. Oradaki arkadaşlarım olan esir zabitler içinde sıkılıyordum. Yalnızlık istedim. Dışarıda izinsiz gezemiyordum. Tatar mahallesi, kefaletle beni o Volga Nehrinin kenarındaki küçük camie aldılar.

Ben yalnız olarak camide yatıyordum. Bahar da yaktın. O şimal kıt'asının pek çok uzun gecelerinde çok

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.

bürhan: delil, hüccet.

ehl-i dalâlet: azgın ve sapkın kimseler.

ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan.

esaret: esirlik.

esir: savaşta düşman eline düşen kimse.

esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.

fânî: ölümlü, geçici.

gaflet: gafillik, endişesizlik.

hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.

hakikat: gerçek.

hakiki: gerçek.

Hâlık-ı Zülcelâl: "celâl, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sıfâtı.

Harb-i Umumî: genel harp, 1914.

1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı."

ihtar: hatırlatma, uyarma.

ihtiyare: yaşlı kadın.

iman: inanma, itikat.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

kat'î: kesin.

kefalet: kefillik.

kıt'a: memleket, ana kara.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve surisinde sayısız hikmet ve fayda-

lar bulunan Kur'ân.

mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma.

mesrur: sevinçli.

muhabbet: sevgi.

nev-i insan: insan cinsi.

nur: aydınlık, ışıık.

rica: ümit.

risale: Risale-i Nur külliyyatın-

dan her bir mektup.

sarf: harcama.

sû-i istimal: bir şeyi kötüye kullanma.

suret: biçim, görünüş.

şark-ı şimalî: kuzey doğu.

şimal: kuzey.

şükûr: nimet ve iyiliğin sahibi-

ni tanıma ve ona karşı min-

net duyma.

Tatar: Müslüman Türk boylarından birinin adı.

teselli: avunma.

vilâyet: il.

zabit: subay.

ziya: ışıık, aydınlık.

uyanık kalıyordum. O karanlık gecelerde ve karanlıklı gurbette, Volga Nehrinin hazin şırıltıları ve yağmurun rikkatli şırıltıları ve rüzgârın firkatli esmesi, beni derin gaflet uykusundan muvakkaten uyandırdı. Gerçi daha kendimi ihtiyar bilmiyordum; fakat Harb-i Umumîyi gören ihtiyardır. Güya ¹ **يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا** sırrına maz-

har olarak, öyle günlerdir ki, çocukları ihtiyarlandırıdığı cihetle, kırk yaşında iken, kendimi seksen yaşında bir vaziyette buldum. O karanlıklı, uzun gece ve hazin gurbet ve hazin vaziyet içinde hayattan ve vatandan bir me'yusiyet geldi. Aczime, yalnızlığıma baktım, ümidim kesildi. O hâlette iken, Kur'ân-ı Hakîm'den imdat geldi. Dilim ² **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** dedi. Kalbim de ağlayarak dedi:

**غَرِيبٌ بِيَكْتَمُ ضَعِيفٌ نَأْتُوَانِمُ الْإِمَانُ كَوَيْمُ
عَفْوُ جَوِيمٍ مَدَدْ خَوَاهِمُ زِدْ رَغَاهَتُ إِلَهِي** ³

Ruhum dahi vatanımdaki eski dostları düşünüp o gurbette vefatını tahayyül ederek, Niyazi-i Mısırî gibi dedim:

*Dünya gamından geçip, yokluğa kanat açıp,
Şevk ile her dem uçup, çağırırım dost, dost!*

diye dostları arıyordu.

Her ne ise... O hüznünlü, rikkatli, firkatli, uzun gurbet gecesinde, dergâh-ı İlâhîde zaaf ve aczim o kadar büyük bir şefaathî ve vesile oldu ki, şimdi de hayrettayim. Çünkü birkaç gün sonra, gayet hilâf-ı me'mul bir surette,

fadalar bulunan Kur'ân.

mazhar: nail olma.

me'yusiyet: ümitsizlik.

muvakkaten: geçici olarak.

rikkat: müteessir olma hâleti.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

suret: biçim, tarz.

şefaathî: bir suçlu veya ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.

şevk: şiddetli arzu, aşın istek.

tahayyül: hayale getirme.

vaziyet: durum, hâl.

vaziyet: durum.

vefat: ölüm.

vesile: vasıta.

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

1. Çocukları ihtiyarlatan gün. (Müzzemmil Suresi: 17.)

2. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

3. Garibim, kimsesizim, zayıfım, güçsüzüm; imdat derim.

Affını istiyorum, yardımını diliyorum dergâhından, ey Allah'ım!

acz: zayıflık, güçsüzlük.

cihet: yön.

dem: an, vakit.

dergâh-ı İlâhî: İlâhî dergâh.

firkat: ayrılık.

gaflet: gafillik, endişesizlik.

gam: keder, tasa.

gayet: son derece.

gurbet: gariplik, yabancılık.

güya: sanki.

hâlet: hâl.

Harb-i Umumî: genel harp,

1914. 1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Sa-

vaşı."

hazin: hüznü veren, elemli.

hilâf-ı me'mul: beklenenin aksine.

hüzün: keder, tasa.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve

yayan gidilse bir senelik mesafede, tek başımla, Rusça bilmediğim hâlde firar ettim. Zaaf ve aczime binaen gelen inayet-i İlâhiye ile harika bir surette kurtuldum. Tâ Varşova ve Avusturya'ya uğrayarak İstanbul'a kadar geldim ki, bu surette kolaylıkla kurtulmak pek harika olmuştu. Rusça bilen en cesur ve en kurnaz adamların muvaffak olamadıkları çok teshilât ve çok kolaylıkla, o uzun firarî seyahati bitirdim.

Fakat o Volga Nehri kenarındaki camideki mezkûr gecenin vaziyeti bana bu kararı verdirmiş ki, bakiye-i ömrümü mağaralarda geçireceğim. Bu insanların hayat-ı içtimâisine karışmak artık yeter. Madem sonunda yalnız kabre gideceğim; yalnızlığa alışmak için şimdiden yalnızlığı ihtiyar edeceğim, demiştim.

Fakat, maatteessüf, İstanbul'daki ciddî ve çok ahabap ve İstanbul'un şaşaalı hayat-ı dünyeviyesi, hususan hadimden çok fazla bana teveccüh eden şan ve şeref gibi neticesiz şeyler, o kararımı muvakkaten bana unutturdular. Güya o gurbet gecesi, hayatımın gözünde nurlu siyahlıktı. Ve İstanbul'un beyaz, şaşaalı gündüzü, o hayat gözümün nursuz beyazıydı ki, ileriye göremedi, yine yatı. Tâ iki sene sonra Gavs-ı Geylânî, *Fütuhu'l-Gayb* kitabıyla tekrar gözümü açtırdı.

İşte ey ihtiyar ve ihtiyareler! Biliniz ki, ihtiyarlıktaki zaaf ve acz, rahmet ve inayet-i İlâhiyenin celbine vesiledir. Ben kendi şahsımda çok hâdiselerle müşahade ettiğim gibi, zeminin yüzündeki rahmetin cilvesi de gayet zahir

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahbap: dostlar.
bakiye-i ömür: ömrün geri kalanı.
binaen: -den dolayı.
celp: çekme.
cilve: tecelli.
firar: kaçma.
firarî: kaçak.
Fütuhu'l-Gayb: Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin bir eseri.
Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir-i Geylânî.

gayet: son derece.
gurbet: gariplik, yabancılik.
güya: sanki.
had: derece, mertebe.
hâdis: olay.
hayat-ı dünyeviy: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı içtimâî: sosyal hayat.
husus: özellikle.
ihtiyar: seçme, tercih.
ihtiyare: yaşlı kadın.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.

kabir: mezar.
maatteessüf: üzüntüyle ifade etmek gerekir ki.
mesafe: uzaklık.
mezkûr: zikredilen.
muvaaffak: başarma.
muvakkaten: geçici olarak.
müşahade: görme, seyrederek anlama.
netice: sonuç.
nur: aydınlık, ışık.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama,

şefkat gösterme.
suret: biçim, tarz.
şan: şöhret, ün.
şasaa: zahiri parlak görünüş.
şeref: iyi ün.
teshilât: kolaylaştırmalar.
teveccüh: güler yüz gösterme, iltifat etme.
vaziyet: durum.
vesile: vasıta.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zahir: açık.
zemin: yeryüzü.

bir tarzda bu hakikati gösteriyor. Çünkü hayvanatın en âciz ve en zayıfı, yavrulardır. Hâlbuki, rahmetin en şirin ve en güzel cilvesine mazhar, yine onlardır. Bir ağacın başındaki yuvada bir yavrunun aczi, annesini en mutî bir nefer gibi, rahmetin cilvesi istihdam ediyor. Etrafı gezer, rızkını getirir. Ne vakit o yavru, kanatlarının kuvvetlenmesiyle aczini unutsa, validesi ona “Sen git, rızkını ara” der, daha onu dinlemez.

İşte bu sırr-ı rahmet yavruların hakkında cereyan ettiği gibi, zaaf ve acz noktasında yavrular hükmüne geçen ihtiyarlar hakkında da caridir. Bana kanaat-i kat’iye verecek derecede tecrübeler vardır ki, nasıl çocukların aczlerine binaen, rahmet tarafından, rızıkları harika bir surette memeler musluklarından gönderiliyor ve akıttırılıyor; öyle de, masumiyet kesb eden imanlı ihtiyarların rızıkları da bereket suretinde gönderiliyor. Hem bir hane-nin bereket direği, o hanedeki ihtiyarlar olduğu; hem bir haneyi belâlardan muhafaza edici, içindeki beli bükülmüş masum ihtiyarlar ve ihtiyareler bulunduğu, **(HAŞİYE)** hadis-i şerifin bir parçası olan

² وَلَوْ لَا الشُّيُوخُ الرَّثَعُ لَصَبَّ عَلَيْكُمُ الْبَلَاءُ صَبًّا² yani, “Beli bükülmüş ihtiyarlarınız olmasaydı, belâlar sel gibi üzerinize dökülecekti” diye ferman etmekle, bu hakikati ispat ediyor.

HAŞİYE: Hadisin tamamı ¹ وَلَوْ لَا الْبَهَائِمُ الرَّثَعُ وَالصَّيَّانُ الرَّضَعُ¹ ilâahir (ev kemâ kâl).

1. Dilsiz hayvanlar, süt emen masum yavrular olmasaydı... (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 2:163 hadis no: 2119; Münavî, Feyzü'l-Kadîr, 5:344, hadis no: 7523; Beyhakî, Sünenü'l-Kübra, 3:345.)
2. Hadisin tam meali: Dilsiz hayvanlar, süt emen masum yavrular ve beli bükülmüş ihtiyarların olmasaydı, belâlar sel gibi üzerinize dökülecekti.

âciz: zayıf, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
belâ: musibet.
bereket: bolluk.
binaen: -den dolayı.
cari: geçerli.
cereyan: olma, meydana gel-

me.
cilve: tecelli.
ev kemâ kâl: veya dediği gibi.
ferman: emir, buyruk.
hadis: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.

hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakikat: gerçek.
hâlbuki: oysa ki.
hane: ev, mesken.
haşıye: dipnot.

hayvanat: hayvanlar.
hükmüne: yerine.
ilâahir: sonuna kadar.
iman: inanma, itikat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istihdam: bir hizmette kullanma.
kanaat-i kat’iye: kesin kanaat.
kesb: kazanma.
masum: günahı olmayan, suçsuz.
masumiyet: suçsuzluk.
mazhar: nail olma.
muhafaza: koruma.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
nefer: şahıs, er.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.
sırr-ı rahmet: rahmet sırrı.
suret: biçim, tarz.
tarz: biçim, suret.
tecrübe: deneyim.
valide: anne.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

İşte, madem ihtiyarlıktaki zaaf ve acz, bu derece rahmet-i İlâhiyenin celbine medardır. Ve madem Kur'ân-ı Hakîm,

أَمَّا يَلْبَغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ
وَلَا تَنْهَرَهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ۖ وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ
الدُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا¹

ayetiyle, beş cihetle gayet mu'cizâne bir surette ihtiyar peder ve valideye karşı hürmete ve şefkate evlâtları davet ediyor. Ve madem İslâmiyet dini, ihtiyarlara hürmet ve merhameti emrediyor. Ve madem insaniyet fıtratı, ihtiyarlara karşı hürmet ve merhameti iktiza ediyor. Elbette biz ihtiyarlar, gençlik iştihasıyla olan muvakkat bir zevk-i maddî yerine, manevî ve daimî ve mühim inayet-i İlâhiyeden ve rikkat-i cinsiyeden gelen rahmet ve hürmet, ve rahmet ve hürmetten neş'et eden ezvak-ı ruhaniyeyi alıyoruz. O hâlde biz bu ihtiyarlığımızı yüz gençliğe değişmemeliyiz. Evet, ben kendim sizi temin ediyorum ki, Eski Said'in on senelik gençliğini bana verseler, ben şimdi Yeni Said'in bir senelik ihtiyarlığını vermeyeceğim. Ben ihtiyarlığımdan razıyım; siz de razı olmalısınız.

ONUNCU RİCA

Bir zaman, esaretten geldikten sonra, İstanbul'da bir iki sene yine gaflet galebe etti. Siyaset havası, nazarımı nefsimden kaldırıp afaka dağıtmışken, bir gün İstanbul'un Eyüp Sultan kabristanının dereye bakan yüksek bir yerinde oturuyordum. İstanbul etrafındaki afaka

acz: zayıflık, güçsüzlük.
afak: kişiyi ilgilendirmeyen dışarıdaki şeyler.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
celp: çekme.
cihet: yön.
daimî: sürekli, devamlı.
davet: çağırma.
esaret: esirlik.
evlât: çocuklar.
ezvak-ı ruhaniye: ruhen duyulan zevkler.
fıtrat: yaratılış.
gaflet: dalgınlık, dünya ile ilgili işlere dalmak.
galebe: galip gelme.
gayet: son derece.
hürmet: riayet, saygı, şefkat ve merhamet.
iktiza: gerektirme.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
insaniyet: insanlık mahiyeti.
İslâmiyet: Müslümanlık.
iştiha: istek, arzu.
kabristan: mezarlık.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
manevî: manaya ait.
medar: sebep, vesile.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mu'cizâne: mu'cize gibi.
muvakkat: geçici.
mühim: önemli.
nazar: bakış.
nefis: kendi, şahıs.
neş'et: meydana gelme, çıkma.
peder: baba.
rahmet: acıma, merhamet etme.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.
rica: ümit.
rikkat-i cinsiye: insanın kendi cinsinden olana acıması.
siyaset: politika.
suret: biçim, tarz.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek.
temin etmek: güvenlik, emniyet hissi vermek.

1. Anne ve babadan biri veya her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına erişecek olursa, onlara sakın "Öf" bile deme, onları azarlama; onlara güzel söz söyle. • Onlara merhamet ve tevazu kanadını ger ve de ki: "Ey Rabbim, nasıl onlar beni küçükken besleyip büyüttülerse, Sen de onlara öylece merhamet buyur." (İsra Suresi: 23-24.)

tevazu: alçak gönüllülük, kimseyi küçük görmemek.
valide: anne.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

zevk-i maddî: maddî olarak duyulan zevk.

baktım. Birden, bakıyorum, benim hususî dünyam vefat ediyor, bazı cihette ruh çekiliyor gibi bir hâlet-i hayaliye bana geldi. Dedim: “Acaba bu kabristanın mezar taşlarındaki yazıları mıdır ki, bana böyle hayal veriyor?” diye nazarımı çektim. Uzağa değil, o kabristana baktım.

Kalbime ihtar edildi ki: “Bu senin etrafındaki kabristanın, yüz İstanbul, içinde vardır. Çünkü yüz defa İstanbul buraya boşalmış. Bütün İstanbul’un halkını buraya boşaltan bir Hâkim-i Kadîr’in hükmünden kurtulup müstesna kalamazsın; sen de gideceksin.”

Ben kabristandan çıkıp, bu dehşetli hayal ile Sultan Eyüp Camiinin mahfelindeki küçük bir odaya, çok defa girdiğim gibi, bu defa da girdim. Düşündüm ki, ben üç cihette misafirim. Bu menzilikte misafir olduğum gibi, İstanbul’da da misafirim, dünyada da misafirim. Misafir, yolunu düşünmeli. Nasıl ki bu odadan çıkacağım; bir gün de İstanbul’dan da çıkacağım, diğer bir gün de dünyadan çıkacağım.

İşte bu hâlette, gayet rikkatli ve firkatli, elemli bir hüznün ve gam, kalbime, başıma çöktü. Çünkü ben yalnız bir iki dostu kaybetmiyorum. İstanbul’da binler sevdiğim dostlarımdan müfarakat gibi, çok sevdiğim İstanbul’dan da ayrılacağım. Dünyada yüz binler dostlarımdan iftirak gibi, çok sevdiğim ve müptelâ olduğum o güzel dünyadan da ayrılacağım diye düşünürken, yine kabristanın o yüksek yerine gittim. Ara sıra sinemaya ibret için gittiğimden, bana, İstanbul içindeki insanlar, o dakikada,

cihet: yön.
elem: üzüntü, maddî manevî ızdırab.
firkat: ayrılık.
gam: keder, tasa.
gayet: son derece.
Hâkim-i Kadîr: her şeyi hikmetle yaratan ve kudret sahi-

bi olan Allah.
hâlet: hâl.
hâlet-i hayaliye: hayal hâli.
hususî: özel.
hüküm: karar.
hüzün: keder, gam.
ibret: ders çıkarma.
iftirak: ayrılma.

ihtar: hatırlatma, uyarma.
kabristan: mezarlık.
mahfel: kapalı bölme.
menzil: yer, ev.
müfarakat: ayrılma.
müptelâ: tutkun, düşkün.
müstesna: ayrı.
nazar: bakış.

rikkat: müteessir olma hâleti.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
vefat: ölme.

sinemada geçmiş zamanın gölgelerini hazır zamana getirmek cihetiyle, ölmüş olanları ayakta gezer suretinde gösterdikleri gibi, aynen ben de, o vakit gördüğüm insanları, ayakta gezen cenazeler vaziyetinde gördüm. Hayalim dedi ki: Madem bu kabristanda olanlardan bir kısmı, sinemada, gezer gibi görülüyor; ileride kat'iyen bu kabristana girecekleri, girmiş gibi gör. Onlar da cenazelerdir, geziyorlar.

Birden, Kur'ân-ı Hakîm'in nuruyla ve Gavs-ı Azam Şeyh Geylânî Hazretlerinin irşadıyla, o hazin hâlet, sürurlu ve neşeli bir vaziyete inkılâp etti. Şöyle ki:

O hazin hale karşı Kur'ân'dan gelen nur böyle ihtar etti ki: Senin, şimal-i şarkîde, Kosturma'daki gurbetinde bir iki esir zabıt dostun vardı. Bu dostların her hâlde İstanbul'a gideceklerini biliyordun. Sana birisi dese idi, "Sen İstanbul'a mı gideceksin, yoksa burada mı kalacaksın?" Elbette, zerre miktar aklın varsa, İstanbul'a ferah ve sürurla gitmesini kabul edecektin. Çünkü bin birden, dokuz yüz doksan dokuz ahababın İstanbul'dadırlar. Burada bir iki tane kalmış; onlar da oraya gidecekler. Senin için İstanbul'a gitmek hazin bir firak, elim bir iftirak değil. Hem de geldin, memnun olmadın mı? O düşman memleketindeki pek karanlık, uzun gecelerinden ve pek soğuk fırtına kışlarından kurtuldun. Bu güzel, dünya Cenneti gibi İstanbul'a geldin.

Aynen öyle de, senin küçüklüğünden bu yaşına kadar, sevdiklerinden yüzde doksan dokuzu, sana dehşet veren kabristana göçmüşler. Bu dünyada kalan bir iki dostun

ahbap: dostlar.
cenaze: insan ölüsü.
cihet: yön.
elim: çok acı verici, elemli.

esir: savaşta düşman eline düşen kimse.
ferah: sevinç, sevinme.
firak: ayrılık.
gurbet: gariplik, yabancılik.
hâl: durum.
hâlet: hâl.
hazin: hüznü veren, elemli.
iftirak: ayrılma.
ihtar: hatırlatma, uyarı.

inkılâp: değişme, dönüşme.
irşat: doğru yolu gösterme.
kabristan: mezarlık.
kat'iyen: kesin olarak.
Kosturma: 1916 yılında Bediüzzaman Said Nursî'nin esir olarak iki yıl kaldığı Sibirya'nın Kosturma kasabası.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve

faydalar bulunan Kur'ân.
nur: aydınlık, ılık.
suret: biçim, görünüş.
sürur: sevinç, mutluluk.
şimal-i şarkî: kuzey doğu.
vaziyet: durum.
zabıt: subay.
zerre: pek ufak parça.

var; onlar da oraya gidecekler. Dünyada vefatın firak de-
ğil, visaldir, o ahbaplara kavuşmaktır. Onlar, yani o er-
vah-ı bâkiye, eskimiş yuvalarını toprak altında bırakıp,
bir kısmı yıldızlarda, bir kısmı âlem-i berzah tabakatında
geziyorlar diye ihtar edildi.

Evet, bu hakikati Kur'ân ve iman o derece kat'î bir su-
rette ispat etmiştir ki, bütün bütün kalpsiz, ruhsuz olmaz-
sa veyahut dalâlet kalbini boğmamışsa, görüyor gibi
inanmak gerektir. Çünkü bu dünyayı hadsiz enva-ı lütuf
ve ihsanıyla böyle tezyin edip mükrimâne ve şefikâne ru-
bubiyetini gösteren ve tohumlar gibi en ehemmiyetsiz
cüz'î şeyleri dahi muhafaza eden bir Sâni-i Kerîm ve Ra-
hîm, masnuatı içinde en mükemmel ve en cami', en
ehemmiyetli ve en çok sevdiği masnuu olan insanı, el-
bette ve bilbedahe, sureten görüldüğü gibi böyle merha-
metsiz, akıbetsiz idam etmez, mahvetmez, zayi etmez.
Belki bir çiftçinin toprağa serptiği tohumlar gibi, başka
bir hayatta sümbül vermek için, Hâlık-ı Rahîm o sevgili
masnuunu, bir rahmet kapısı olan toprak altına muvak-
katen atar. (HASİYE)

İşte bu ihtar-ı Kur'ânîyi aldıktan sonra, o kabristan, İs-
tanbul'dan ziyade bana ünsiyetli oldu. Halvet ve uzlet,
bana sohbet ve muaşeretten daha ziyade hoş geldi. Ben
de Boğaz tarafındaki Sarıyer'de, bir halvethane kendime
buldum. Gavs-ı Azam (r.a.) *Fütuhu'l-Gayb*'ıyla bana bir

HASİYE: Bu hakikat, iki kere iki dört eder derecesinde, sair risalelerde,
hususan Onuncu ve Yirmi Dokuzuncu Sözlerde ispat edilmiştir.

ahbap: dostlar.
akıbet: nihayet, son.
âlem-i berzah: ruhların kıya-
mete kadar kalacakları âlem.
bilbedahe: açıktan, aşikâr
olarak.
camî: ihtiva eden, kaplayan.
cüz'î: az, önemsiz.
dalâlet: iman ve Islâmiyetten
ayrılmak, azmak.

ehemmiyet: önem.
enva-ı lütuf: lütuf türleri.
ervah-ı bâkiye: ebedî ruhlar.
firak: ayrılık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz mer-
hamet ve şefkat sahibi yara-
tıcı, Allah.
halvet: yalnız ve تنها kal-

ma.
halvethane: gizli ibadet yeri.
hasiye: dipnot.
hususan: özellikle.
idam: yok olma.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ihtar: hatırlatma, uyan.
ihtar-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın ha-
tırlatması, uyarması.
iman: inanma, itikat.

ispat: doğruluğunu delillendirme.
ispat: doğruyu delillerle göster-
me.
kabristan: mezarlık.
kat'î: kesin.
mahv: yok etme, ortadan kaldır-
ma.
masnu: sanatla yapılmış.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
merhamet: şefkat göstermek,
korumak.
muaşeret: birlikte yaşayıp iyi ge-
çinme.
muhafaza: koruma.
muvaakkaten: geçici olarak.
mükrimâne: ikram ederek.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi
olan Allah.
risale: küçük mektup.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her
zaman, her yerde, her mahlûka
muhtaç olduğu şeyleri vermesi,
terbiye, tedbir ve malikiyeti ve
besleyiciliği.
sair: diğer, başka.
Sâni-i Kerîm: ikramı bol olan ve
her şeyi sanatlı yaratan Allah.
suret: biçim, tarz.
sureten: görünüş itibarıyla.
şefikâne: şefkat ederek, merha-
metlice.
tabakat: tabakalar.
tezyin: süslemek.
uzlet: insanlardan uzak durma.
ünsiyet: arkadaş, dost.
vefat: ölüm.
visal: kavuşma.
zayi: elden çıkan.
ziyade: fazla.

üstat ve tabip ve mürşit olduğu gibi, İmam-ı Rabbanî de (r.a.) Mektubat'ıyla bir enis, bir müşfik, bir hoca hükmüne geçti. O vakit, ihtiyarlığa girdiğimden ve medeniyetin ezvakından çekildiğimden ve hayat-ı içtimaiyeden sıyrıldığımın pek çok memnun oldum, Allah'a şükrettim.

İşte, ey benim gibi ihtiyarlık içine giren ve ihtiyarlığın ihtarıyla vefatı çok tahattur eden zatlar! Kur'ân'ın verdiği ders-i iman nuruyla, ihtiyarlığı ve vefatı ve hastalığı hoş görmeliyiz, belki bir cihette sevmeliyiz. Madem iman gibi hadsiz derecede kıymettar bir nimet bizde vardır; ihtiyarlık da hoştur, hastalık da hoştur, vefat da hoştur. Nahoş bir şey varsa, o da günahdır, sefahattir, bid'atlardır, dalâlettir.

ON BİRİNCİ RİCA

Esaretten geldikten sonra, İstanbul'da Çamlıca tepesinde bir köşkte, merhum biraderzadem Abdurrahman ile beraber oturuyorduk. Bu hayatım, hayat-ı dünyeviye cihetinde bizim gibilere en mes'udâne bir hayat sayılabılırdi. Çünkü esaretten kurtulmuştum; Dârülhikmette, meslek-i ilmiyeme münasip, en âlî bir tarzda neşr-i ilme muvaffakiyet vardı. Bana teveccüh eden haysiyet ve şeref, haddimden çok fazla idi. Mevkice İstanbul'un en güzel yeri olan Çamlıca'da oturuyordum. Hem her şeyim mükemmeldi. Merhum biraderzadem Abdurrahman gibi gayet zeki, fedakâr, hem bir talebe, hem hizmetkâr, hem kâtip, hem evlâd-ı maneviyem beraberdi. Dünyada herkesten ziyade kendimi mes'ut bilirken, âyineye baktım, saçımda, sakalımda beyaz kılları gördüm.

âli: yüce, yüksek.

bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler.

biraderzade: yeğen.

cihet: yön.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.

Dârülhikmet: Osmanlının en büyük din şûrası.

ders-i iman: iman dersi.

enis: dost.

esaret: esirlik.

evlâd-ı maneviye: manevî evlât durumunda olan.

ezvak: zevkler, lezzetler.

fedakâr: feda eden.

gayet: son derece.

günah: dinî suç.

had: derece, mertebe.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.

haysiyet: şeref, itibar.

hizmetkâr: hizmetçi.

hükmüne: değerine.

ihtar: hatırlatma, uyarı.

iman: inanma, itikat.

kâtip: yazıcı.

kıymettar: değerli, kıymetli.

medeniyet: medenilik, uygarlık.

merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş.

meslek-i ilmiye: ilim mesleği.

mes'udâne: mutluca.

mes'ut: bahtiyar.

mekki: yer.

muvaffakiyet: başarı.

münasip: uygun.

mürşit: doğru yolu gösteren.

müşfik: şefkatli, sevgi ve ilgi gösteren.

nahoş: hoş olmayan.

neşr-i ilim: ilmin neşri.

nimet: lütuf, ihsan.

nur: aydınlık, ışık.

rica: ümit.

sefahat: yasak şeylere düş-

künlük, sefihlik.

şeref: haysiyet, iyi ün.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tabip: hekim, doktor.

tahattur: hatıra getirme.

talebe: öğrenci.

tarz: biçim, suret.

teveccüh: güler yüz gösterme, iltifat etme.

vefat: ölüm.

zat: kişi, şahıs.

ziyade: fazla.

Birden, esarete, Kosturma'daki camideki intibah-ı ru-hî yine başladı. Onun eseri olarak, kalben merbut olduğum ve medar-ı saadet-i dünyeviye zannettiğim hâlâtı, esbabı tetkike başladım. Hangisini tetkik ettimse, baktım ki, çürüktür, alâkaya değmiyor, aldatıyor. O sıralarda, en sadâkatli zannettiğim bir arkadaşımda, umulmadık bir sadâkatsizlik ve hatıra gelmez bir vefasızlık gördüm. Hayat-ı dünyeviye'den bir ürkmek geldi. Kalbime dedim: "Acaba ben bütün bütün aldanmış mıyım? Görüyorum ki, hakikat noktasında acınacak hâlimize, pek çok insanlar gıpta ile bakıyorlar. Bütün bu insanlar divane mi olmuşlar? Yoksa şimdi ben divane mi oluyorum ki, bu dünyaperest insanları divane görüyorum?"

Her ne ise... Ben, ihtiyarlığın verdiği şiddetli intibah cihetinde, en evvel, alâkadar olduğum fânî şeylerin fânîliğini gördüm. Kendime de baktım, nihayet-i aczde gördüm. O vakit, beka isteyen ve beka tevehhümüyle fânîlere müptelâ olan ruhum bütün kuvvetiyle dedi ki: "Madem cismen fânîyim; bu fânîlerden bana ne hayır gelebilir? Madem ben âcizim; bu âcizlerden ne bekleyebilirim? Benim derdime çare bulacak bir Bâkî-i Sermedî, bir Kadîr-i Ezeli lâzım" diyerek taharriye başladım.

O vakit, her şeyden evvel, eskiden beri tahsil ettiğim ilme müracaat edip, bir teselli, bir rica aramaya başladım. Maatteessüf, o vakte kadar ulûm-i felsefeyi ulûm-i İslâmiye ile beraber havsalama doldurup, o ulûm-i felsefeyi, pek yanlış olarak, maden-i tekemmül ve medar-ı tenevvür zannetmiştim. Hâlbuki, o felsefî meseleler

âciz: zayıf, güçsüz.
alâka: ilgi, bağ.
alâkadar: ilişkili, bağlı.
Bâkî-i Sermedî: varlığı sonsuz ve sürekli olan Allah.
beka: bâkîlik, ebedîlik.
cihet: yön.
divane: deli.
dünyaperest: dünyaya tapan.
esaret: esirlik.
esbap: sebepler.
evvel: önce.
fânî: ölümlü, geçici.

felsefî: ile ilgili.
gıpta: imrenme.
hakikat: gerçek.
hâlât: hâller, durumlar.
hâlbuki: oysa ki.
hatır: zihin.
havsala: anlama gücü.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
ilim: bilgi.
intibah: uyanıklık.
intibah-ı ruhi: ruhi uyanış.
Kadîr-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olma-

yan, Allah.
lâzım: gerekli.
maatteessüf: ne yazık ki...
maden-i tekemmül: gelişme, ilerlemenin madeni.
medar-ı saadet-i dünyeviye: dünyadaki mutluluğun sebebi.
medar-ı tenevvür: aydınlanma, nurlanma sebebi.
merbut: bağlı.
mesele: problem, önemli konu.
müptelâ: düşkün, tutkun.

müracaat: başvurma.
nihayet-i acz: aczin sonu.
rica: ümit.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
taharri: dikkatlice araştırma.
tahsil: ilim öğrenme, öğrenim.
teselli: avunma.
tetkik: dikkatle araştırma.
tevehhüm: vehimlenme, zannetme.
ulûm-i felsefe: felsefî ilimler.
ulûm-i İslâmiye: İslâmî ilimler.
vefasız: sözünde durmayan.
zannetme: sanma.

ruhumu çok fazla kirletmiş ve terakkiyat-ı maneviyemde engel olmuştu.

Birden, Cenab-ı Hakkın rahmet ve keremiyle, Kur'ân-ı Hakîm'deki hikmet-i kudsiye imdada yetişti. Çok risalelerde beyan edildiği gibi, o felsefî meselelerin kirlerini yıkadı, temizlettirdi.

Ezcümle, fûnun-i hikmetten gelen zulûmat-ı ruhiye, ruhumu kâinata boğduruyordu. Hangi cihete baktım, nur aradım; o meselelerde nur bulamadım, teneffüs edemedim. Tâ, Kur'ân-ı Hakîm'den gelen ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ cümlesiyle

ders verilen tevhid, gayet parlak bir nur olarak, bütün o zulûmatı dağıttı; rahatla nefes aldım. Fakat nefis ve şeytan, ehl-i dalâlet ve ehl-i felsefeden aldıkları derse istinat ederek akıl ve kalbe hücum ettiler. Bu hücumdaki münazarat-ı nefsiye, lillâhilhamd, kalbin muzafferiyetiyle neticelendi. Çok risalelerde kısmen o münazaralar yazılmış. Onlara iktifa edip, burada yalnız binde bir muzafferiyet-i kalbiyeyi göstermek için, binler bürhandan bir tek bürhan beyan edeceğim. Tâ ki, gençliğinde hikmet-i ecnebiye veya fûnun-i medeniye namı altındaki kısmen dalâlet, kısmen malâyaniyat meseleleriyle ruhunu kirletmiş, kalbini hasta etmiş, nefsinin şımartmış bir kısım ihtiyarların ruhunda temizlik yapsın; tevhid hakkında şeytan ve nefsin şerrinden kurtulsun. Şöyle ki:

Ulûm-i felsefiyenin vekâleti namına nefsim dedi ki: "Bu kâinattaki esbanın tabiatıyla bu mevcudata müdahaleleri var. Her şey bir sebebe bakar. Meyveyi ağaçtan,

beyan: anlatma, izah.

bürhan: delil, hüccet.

Cenab-ı Hak: Allah.

cihet: yön.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.

ehl-i felsefe: filozoflar, felsefeye taraftar olanlar.

esbap: sebepler.

ezcümle: bu cümleden olarak.

felsefi: felsefe ile ilgili.

fûnun-i hikmet: yaratıklardaki hikmet ve faydaları ortaya koyan fenler.

fûnun-i medeniye: medeniyetin ortaya çıkardığı fenler.

gayet: son derece.

hikmet-i ecnebiye: batı felsefesi ve bilimi.

hikmet-i kudsiye: kusursuz ve eksiksiz hikmet.

hücum: saldırma.

iktifa: yeterli bulma, kâfi görme.

istinat: dayanma.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

kerem: cömertlik, lütuf.

kismen: kısmî olarak.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...

malâyaniyat: faydasız, boş şeyler veya sözler.

mesele: problem, önemli konu.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

muzafferiyet: üstünlük, galibiyet.

muzafferiyet-i kalbiye: kalbî

1. Ondan başka ilâh yoktur. (Haşır Suresi: 22, 23; Bakara Suresi: 255; v.d.)

duyguların üstün gelmesi.

müdahale: karışma.

münazara: tartışma.

münazarat-ı nefsiye: insanın kendi kendisiyle yaptığı münazaralar.

nam: ad.

namına: adına.

nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehvî istekleri

kamçılıyıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.

netice: sonuç.

nur: aydınlık, ışık.

rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

şer: kötülük.

tabiat: yaratılış.

teneffüs: nefes alma.

terakkiyat-ı maneviye: manevî yükselmeler.

tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma.

ulûm-i felsefiye: felsefî ilimler.

vekâlet: vekillik, yerini tutma.

zulûmat: karanlıklar.

zulûmat-ı ruhiye: ruha ait karanlıklar.

hububatı topraktan istemeli. En cüz'î, en küçük bir şeyi de Allah'tan istemek ve Allah'a yalvarmak ne demektir?"

O vakit, nur-i Kur'ân ile, sırr-ı tevhid, şu gelecek surette inkişaf etti. Kalbim, o mütefelsif nefsim dedi: En cüz'î ve en küçük şey, en büyük şey gibi, doğrudan doğruya bütün bu kâinat Hâlık'ının kudretinden gelir ve hazinesinden çıkar. Başka surette olamaz. Esbap ise bir perdedir. Çünkü en ehemmiyetsiz ve en küçük zannettiğimiz mahlûklar, bazen sanat ve hilkat cihetinde en büyüğünden daha büyük olur. Sinek, tavuktan sanatça ileri geçmezse de, geri de kalmaz. Öyle ise, büyük küçük tefrik edilmeyecek. Yâ bütün esbab-ı maddiyeye taksim edilecek, veyahut bütünü birden bir tek zata verilecektir. Birinci şık muhal olduğu gibi, bu şık vaciptir, zarurîdir. Çünkü bir tek zata, yani, bir Kadîr-i Ezeli'ye verilse, madem bütün mevcudatın intizamat ve hikmetleriyle vücudu kat'î tahakkuk eden ilmi her şeyi ihata ediyor; ve madem ilminde her şeyin miktarı taayyün ediyor; ve madem, bilmüşahede, her vakit hiçten, nihayetsiz sühuletle, nihayetsiz sanatlı masnular vücuda geliyor; ve madem o Kadîr-i Âlîm'in, bir kibrit çakar gibi, emr-i **كُنْ فَيَكُونُ** ¹

ile, hangi şey olursa olsun icat edebildiğini, hadsiz kuvvetli deliller ile çok risalelerde beyan ettiğimiz ve hususan Yirminci Mektup ve Yirmi Üçüncü Lem'anın ahirinde ispat edildiği gibi, hadsiz bir kudreti var; elbette, bilmüşahede görülen harikulâde sühulet ve kolaylık, o ihata-i ilmiyeden ve azamet-i kudretten geliyor.

1. "Ol!" der; olurur. (Yâsin Suresi: 82.)

ahir: son.
beyan: anlatma, izah.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cihet: yön.
cüz'î: az, basit.
delil: bir meseleyi ispata yaran şey, bürhan.
ehemmiyet: önem.
esbab-ı maddiye: maddî sebepler.

esbap: sebepler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, Allah.
harikulâde: olağanüstü.
hazine: define.
hikmet: lâhî gaye, yüksek bilgi.
hilkat: yaratılış.
hububat: taneli bitkiler.
hususan: özellikle.

icat: yaratma, yoktan var etme.
ihata: kuşatma.
ihata-i ilmiye: ilmin kuşatıcılığı.
ilim: bilgi.
inkişaf: açılma, keşfolunma.
intizamat: düzenlemeler, düzenler.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.

Kadîr-i Âlîm: her şeyi hakkıyla bilen ve her şeye gücü yeten, Allah.

Kadîr-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan, Allah.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin.

kudret: kuvvet, iktidar.

lem'a: parıltı.

mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.

masnu: sanatla yapılmış.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

muhal: imkânsız.

mütefelsif: felsefe yapan.

nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı.

nihayetsiz: sonsuz.

nur-i Kur'ân: Kur'ân nuru.

sırr-ı tevhid: Allah'ın birliği sırrı.

suret: biçim, tarz.

sühulet: kolaylık.

taayyün: belirlenme.

tahakkuk: delil ile ispat edilme, kesinleşme.

taksim: bölme.

tefrik: birbirinden ayırma.

vacip: zorunlu.

zan: sanma.

zarurî: mecburî, zorunlu.

zat: azamet ve ululuk sahibi kişi.

Meselâ, nasıl ki göze görülmeyen eczalı bir mürekkep-
le yazılan bir kitaba, o yazıyı göstermeye mahsus bir ec-
za sürülse, o koca kitap birden her bir göze vücudunu
gösterip kendini okutturur. Aynen öyle de, o Kadîr-i Eze-
lî'nin ilm-i muhitinde, her şeyin suret-i mahsusası, bir
miktar-ı muayyenle taayyün ediyor. O Kadîr-i Mutlak,
emr-i ¹ كُنْ فَيَكُونُ ile, o hadsiz kudretiyle ve nazif iradesiy-
le, o yazıya sürülen ecza gibi, gayet kolay ve sühuletle,
kudretin bir cilvesi olan kuvvetini o mahiyet-i ilmiyeye
sürer, o şeye vücud-i haricî verir, göze gösterir, nukuş-i hik-
metini okutturur.

Eğer bütün eşya birden o Kadîr-i Ezelî'ye ve Alîm-i Kül-
lî Şey'e verilmezse, o vakit sinek gibi en küçük bir şeyin
vücudunu, dünyanın ekser nevilerinden hususî bir mizan-
la toplamak lâzım gelmekle beraber; o küçük sineğin vü-
cudunda çalışan zerreler, o sineğin sırr-ı hilkatini ve ke-
mal-i sanatını bütün dekaikıyla bilmekle olabilir. Çünkü
esbab-ı tabiiye ile esbab-ı maddiye, bilbedahe ve umum
ehl-i aklın ittifakıyla, hiçten icat edemez. Öyleyse, her
hâlde, onlar icat etse, elbette toplayacak. Madem toplaya-
cak; hangi zîhayat olursa olsun, ekser anasır ve envaından
numuneler, içinde vardır. Âdeta kâinatın bir hulâsası, bir
çekirdeği hükmündedir. Elbette, o hâlde bir çekirdeği bü-
tün bir ağaçtan, bir zîhayatı bütün rûy-i zeminden ince
eleklerle eleyip ve en hassas bir mizanla ölçüp toplattırmak
lâzım geliyor. Ve madem esbab-ı tabiiye cahildir, camit-
tir; bir ilmi yoktur ki bir plân, bir fihriste, bir model, bir

âdeta: sanki.

Alîm-i Külli şey: her şeyi bilen ve
her şey ilmi dahilinde olan Allah.

anasır: unsurlar, asıllar.

azamet-i kudret: kudretin bü-

yüklüğü.

bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.

cahil: bilgisiz.

camit: ruhsuz, cansız.

cilve: tecelli, görünme, yansıma.

dekaik: incelikler.

ecza: kimyevî özelliği olan mad-

de.

ehl-i akıl: akıl sahipleri.

ekser: pek çok.

enva: çeşitler, türler.

esbab-ı maddiye: maddî sebep-

ler.

esbab-ı tabiiye: tabiî sebepler,

doğal sebepler.

fihriste: özet, liste.

gayet: son derece.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hassas: incelikli.

hulâsa: öz, esas.

hususî: özel.

hükmünde: değerinde.

icat: vücuda getirme, yaratma.

ilim: bilgi.

ilm-i muhit: kuşatıcı ilim.

irade: dileme, isteme.

ittifak: fikir birliği etme.

Kadîr-i Ezelî: varlığının başlangıcı

ve sonu olmayıp zamanla sınırlı

olmayan ve her şeye gücü yeten

Allah

Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve

şarta tâbi olmaksızın her şeye

gücü yeten sonsuz kudret sahibi,

1. "Ol!" der; olur verir. (Yâsin Suresi: 82.)

Allah.

kâinat: bütün âlemler, varlık-

lar.

kemal-i sanat: sanattaki mü-

kemmellik.

kudret: kuvvet, iktidar.

lâzım: gerekli.

mahiyet-i ilmiye: bir şeyin il-

mî mahiyeti.

mahsus: has.

meselâ: misal olarak.

miktar-ı muayyen: belirli

miktar.

mizan: terazi, ölçü.

model: aynı yapılmak üzere

örnek alınan şey.

nafiz: tesir eden, nüfuzlu.

nevi: çeşit, tür.

nukuş-i hikmet: hikmetle iş-

lenen nakışlar.

numune: örnek.

plân: program.

rûy-i zemin: yeryüzü.

sırr-ı hilkat: yaratılış sırrı.

suret-i mahsusa: özel, hususî

tarz.

sühulet: kolaylık.

taayyün: belirlenme.

umum: bütün.

vücud-i haricî: maddî vücut,

beden.

zerre: pek ufak parça.

zîhayat: hayat sahibi.

program takdir etsin, ona göre manevî kalıba gelen zerrati eritip döksün, tâ dağılmasın, intizamını bozmasın. Hâlbuki her şeyin şekli, hey'eti hadsiz tarzlarda olabildiği için, hadsiz had ve hesaba gelmez eşkâller, miktarlar içinde bir tek şekil ve miktarda, sel gibi akan anasırın zerreleri dağılmayarak, muntazaman, miktarsız, kalıpsız, birbiri üstünde kitle hâlinde durdurmak ve zihayata muntazam bir vücut vermek, ne derece imkândan, ihtimalden, akıldan uzak olduğu görünüyor. Elbette kimin kalbinde körlük yoksa görür.

Evet, bu hakikate binaen,

¹ **اِنَّ الَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ لَنْ يَخْلُقُوْا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوْا لَهُ**

bu ayet-i azîmenin sırrıyla, **(HAŞİYE)** bütün esbab-ı maddiye toplansa, onların ihtiyarları da olsa, bir tek sineğin vücudunu ve o vücudun cihazatını mizan-ı mahsusla toplayamazlar. Toplasalar da, o vücudun miktar-ı muayyenesinde durduramazlar. Durdursalar da, daima tazelenmekte olan ve o vücuda gelip çalışan zerrati, muntazaman çalıştıramazlar. Öyle ise, bilbedahe, esbap bu eşyaya sahip çıkamazlar. Demek Sahib-i Hakikîleri başkadır.

Evet, öyle bir Sahib-i Hakikîleri var ki,

² **مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَبْعَثْكُمْ إِلَّا كَنْفَسٍ وَاحِدَةٍ** ayetinin sırrıyla, bütün zeminin yüzündeki zihayati, bir sineğin ihyası kadar kolay yapar. Bir baharı, bir tek çiçek kolaylığında icat

HAŞİYE: Yani, “Allah’tan başka bütün çağırdığınız ve ibadet ettiğiniz şeyler toplansalar, bir sineği halk edemezler.”

1. Hac Suresi: 73.

2. Sizin yaratılmanız da, diriltmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp diriltmesi gibidir. (Lokman Suresi: 28.)

anasır: unsurlar, asıllar.

ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi.

ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet.

bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.

binaen: -den dolayı.

cihazat: azalar, organlar.

esbab-ı maddiye: maddî sebepler.

esbap: sebepler.

eşkâl: suretler, şekiller.

had hesaba gelmemek: sınırsız ve sayısız olmak.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat: gerçek.

hâlbuki: oysa ki.

haşiye: dipnot.

hey’et: şekil, suret.

icat: yoktan var etme.

ihtimal: olabilirlik.

ihtiyar: tercih, irade

ihya: hayat verme, diriltme.

imkân: mümkün olma, olabilirlik.

intizam: düzgünlük, nizam.

kitle: kütle.

manevî: manaya ait.

miktar-ı muayyen: belirlenmiş,

biçilmiş ölçüler.

mizan-ı mahsus: hassas terazi.

muntazam: intizamlı, düzgün.

muntazaman: düzenli olarak.

Sahib-i Hakikî: eşyanın gerçek

sahibi olan Allah.

takdir: değer biçme.

tarz: biçim, suret.

zemin: yeryüzü.

zerrat: insanın bedenine gelen

zerreler.

zerre: pek ufak parça.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

eder. Çünkü toplamaya muhtaç değil. Emr-i ¹ كُنْ فَيَكُونُ

'e malik olduğundan; ve her baharda hadsiz mevcudat-ı bahariyenin madde-i unsuriyesinden başka hadsiz sıfat ve ahval ve eşkâllerini hiçten icat ettiğinden; ve ilminde her şeyin plânı, modeli, fihristesi ve programı taayyün ettiğinden; ve bütün zerrat Onun ilim ve kudreti dairesinde hareket ettiklerinden, kibrit çakar gibi her şeyi nihayet kolaylıkla icat eder. Ve hiçbir şey, zerre miktar hareketini şaşırmaz. Seyyarat mutî bir ordusu olduğu gibi, zerrat dahi muntazam bir ordusu hükmüne geçer. Madem o kudret-i ezeliyeye istinaden hareket ediyorlar ve o ilm-i ezelinin düsturuyla çalışıyorlar; işte o eserler, o kudrete göre vücuda gelir. Yoksa o küçük, ehemmiyetsiz şahsiyetlerine bakmakla o eserler küçülmez. O kudrete intisap kuvvetiyle bir sinek, bir Nemrut'u gebertir. Karınca, Firavun'un sarayını harap eder. Zerre gibi küçük çam tohumu, dağ gibi koca bir çam ağacının yükünü omzunda taşıyor. Bu hakikati çok risalelerde ispat ettiğimiz gibi, nasıl ki bir nefer, askerlik vesikasıyla padişaha intisap noktasında, yüz bin defa kendi kuvvetinden fazla, bir şahı esir etmek gibi eserlere mazhar olur. Öyle de, her şey, o kudret-i ezeliyeye intisabıyla, yüz bin defa esbab-ı tabiiyenin fevkinde mu'cizat-ı sanata mazhar olabilir.

Elhâsıl, her şeyin nihayet derecede hem sanatlı, hem sühuletli vücudu gösteriyor ki, muhit bir ilim sahibi olan bir Kadîr-i Ezeli'nin eseridir. Yoksa, yüz bin muhal içinde, değil vücuda gelmek, belki imkân dairesinden çıkıp imtina dairesine girecek ve mümkün suretinden çıkıp

ahval: hâller, oluşlar.
düstur: kanun, kaide.
ehemmiyet: önem.
elhâsıl: netice itibarıyla.
emr-i "kûn feyekûn": "ol deyin-
ce olurur" emri.
esbab-ı tabiiye: tabii sebepler.
esir: savaşta düşman eline düşen
kimse.
eşkâl: biçimler, şekiller.
fevk: üst.
fihriste: özet, liste.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hükmüne: değerine.
icat: yoktan var etme.
ilim: bilgi.
ilm-i ezeli: Cenab-ı Hakkın son-
suz ezeli ilmi.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
intisap: bağlanma.
ispat: doğruyu delillerle göster-
me.
istinaden: dayanarak.
Kadîr-i Ezeli: her şeye gücü ye-
ten, varlığının evveli olmayan, Al-
lah.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudret-i ezeliye: başı, sonu ol-
mayan sonsuz ilâhî kudret, kuv-
vet.
madde-i unsuriye: kimyevî mad-
deler.
malik: sahip.

1. "Ol!" der; olurur. (Yâsin Suresi: 82.)

mazhar: nail olma.
mevcudat-ı bahariye: bahar
mevsiminde ortaya çıkan
varlıklar.
model: aynısı yapılmak üzere
örnek alınan şey.
mu'cizat-ı sanat: sanat
mu'cizeleri.
muhal: imkânsız.
muhit: her şeyi kuşatan.
muhtaç: ihtiyacı olan.

muntazam: nizamlı, düzgün.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
nefer: er.
nihayet: son derece.
padişah: hükümdar.
plân: program.
risale: mektup.
seyyarat: gezegenler.
sıfat: vasıf.
suret: biçim, görünüş.
sühulet: kolaylık.

sah: padişah, hükümdar.
şahsiyet: kişi özelliği.
taayyün: belirlenme.
vesika: belge.
vücut: var olma.
zerrat: zerreler.
zerre: en küçük parça.

mümteni mahiyetine girecek ve hiçbir şey vücuda gelmeyecek, belki de vücuda gelmesi muhal olacaktır.

İşte bu gayet ince ve gayet kuvvetli ve gayet derin ve gayet zahir bir bürhanla, şeytanın muvakkat bir şakirdi ve ehl-i dalâletin ve ehl-i felsefenin bir vekili olan nefsim sustu. Ve, lillâhilhamd, tam imana geldi. Ve dedi ki:

Evet, bana öyle bir Hâlık ve Rab lâzım ki, en küçük hatırat-ı kalbimi ve en hafî niyazımı bilecek; ve en gizli ihtiyac-ı ruhumu yerine getirdiği gibi, bana saadet-i ebediyeyi vermek için, koca dünyayı ahirete tebdil edecek ve bu dünyayı kaldırıp ahireti yerine kuracak; hem sineği halk ettiği gibi, semavatı da icat edecek; hem güneşi semanın yüzüne bir göz olarak çaktığı gibi, bir zerreyi de göz bebeğimde yerleştirecek bir kudrete malik olsun. Yoksa, sineği halk edemeyen, hatırat-ı kalbime müdahale edemez, niyaz-ı ruhumu işitemez. Semavatı halk edemeyen, saadet-i ebediyeyi bana veremez. Öyle ise, benim Rabbim Odur ki, hem hatırat-ı kalbimi ıslah eder, hem cev-v-i havayı bulutlarla bir saatte doldurup boşalttığı gibi dünyayı ahirete tebdil edip, Cenneti yapıp, kapısını bana açar, “Haydi, gir!” der.

İşte, ey nefsim gibi bedbahtlık neticesinde bir kısım ömrünü nursuz felsefi ve ecnebi fûnununa sarf eden ihtiyar kardeşlerim! Kur’ân’ın lisanındaki mütemadiyen ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ferman-ı kudsiyesinden ne kadar kuvvetli ve ne kadar hakikatli ve hiçbir cihette sarsılmaz ve zedelenmez ve tagayyür etmez kudsî bir rûkn-i imanîyi anlayınız

1. Ondan başka ilâh yoktur. (Haşır Suresi: 22, 23; Bakara Suresi: 255; v.d.)

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
bürhan: delil, hüccet.
cev-v-i hava: hava boşluğu.
cihet: yön.
ecnebi: yabancı.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i felsefe: filozoflar, felsefeye taraftar olanlar.

felsefi: felsefe ile ilgili.
ferman-ı kudsiye: Kur’ân’ın lisanındaki mukaddes ferman.
fûnun: fenler.
gayet: son derece.
hafî: gizli.
hakikat: gerçek.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
halk etmek: yaratmak.

hatırat-ı kalp: kalbe gelen hatıralar.
icat: yoktan var etme.
ihtiyac-ı ruh: ruhun ihtiyacı.
iman: inanma, itikat.
ıslah: iyileştirme, düzeltme.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudsî: mukaddes, yüce.
lâzım: gerekli.
lillâhilhamd: Allah’a hamd olsun ki...

lisan: dil.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati.
malik: sahip.
muhal: imkânsız, mümkün olmayan.
muvakkat: geçici.
müdahale: kanışma.
mümteni: mümkün olmayan, imkânsız.
mütemadiyen: devamlı olarak, sürekli.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
netice: sonuç.
niyaz: Allah’a yalvarma, dua.
niyaz-ı ruh: ruhun duası.
nur: aydınlık, ışık.
ömür: yaşayış, hayat.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten ve terbiye eden Allah.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
rûkn-i imanî: imanın esası.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sarf: harcama.
sema: gökyüzü.
semavat: semalar, gökler.
şakirt: talebe, öğrenci.
tagayyür: değişme.
tebdil: dönüştürme.
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden.
zahir: açık.
zedelemek: zarara sokmak.
zerre: en küçük parça.

ki, nasıl bütün manevî zulûmatı dağıtır ve manevî yaraları tedavi eder!

Bu uzun macerayı —ihtiyarlığımın rica kapıları içinde derci, âdeta ihtiyarımın olmadığı— istemiyordum, belki usandıracak diye çekiniyordum. Fakat bana yazdırıldı diyebilirim. Her ne ise, sadede dönüyorum.

Saç ve sakalımdaki beyaz kılların ve bir vefadarın sadâkatsizliği neticesinde o şaşaalı ve zahiren tatlı ve süslü İstanbul'un hayat-ı dünyeviyesinin ezvakından bana bir nefret geldi. Nefis, meftun olduğu ezvakın yerinde manevî ezvak aradı. Bu ehl-i gafletin nazarında soğuk ve ağır ve nahoş görünen ihtiyarlıkta bir teselli, bir nur istedi. Felillâhilhamd, Cenab-ı Hakka yüz bin şükür olsun, bütün o hakikatsiz, tatsız, akıbitsiz ezvak-ı dünyeviye yerine, hakikî, daimî ve tatlı ezvak-ı imaniyeyi ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

'da ve nur-i tevhidde bulduğum gibi, ehl-i gafletin nazarında soğuk ve sakil görünen ihtiyarlığı, o nur-i tevhidle çok hafif ve hararetili ve nurlu gördüm.

Ey ihtiyar ve ihtiyareler! Madem sizlerde iman var ve madem iman ışıklandıran ve inkişaf ettiren namaz ve niyaz var; ihtiyarlığınıza ebedî bir gençlik nazarıyla bakabilirsiniz. Çünkü onunla ebedî bir gençlik kazanabilirsiniz. Hakikî soğuk ve sakil ve çirkin ve zulmetli ve elemli olan ihtiyarlık ise, ehl-i dalâletin ihtiyarlıklarıdır, belki de onların gençlikleridir; onlar ağlamalı, onlar “Vâesefâ, vâhasretâ!” demeli. Sizler, ey muhterem imanlı ihtiyarlar, ² اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ deyip mesrurâne şükretmelisiniz.

1. Ondan başka hiçbir ilâ yoktur. (Haşır Suresi: 22, 23.)

2. Her hâl üzere Allah'a hamd olsun. (Feyzü'l-Kadîr, 1:368, hadis no: 662.)

âdeta: sanki.
akıbet: sonuç.
Cenab-ı Hak: Allah.
daimî: sürekli, devamlı.
derç: sokma.
ebedî: sonsuz, daimî.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan.
elem: üzüntü, maddî manevî ızdırap.
ezvak: zevkler, hazlar.
ezvak-ı dünyeviye: dünyevî, geçici zevkler.
ezvak-ı imaniye: imanın verdiği zevk ve manevî lezzetler.
felillâhilhamd: Allah'a hamd olsun.
hakikat: asıl, esas.
hakikî: gerçek.
hararet: sıcaklık, heyecanlılık.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
ihtiyar: kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
ihtiyare: yaşlı kadın.
iman: inanma, itikat.
inkisaf: açılma, keşfolunma.
macera: baştan geçen tehlikeli ve heyecanlı olay, serüven.
manevi: manaya ait.
meftun: müptelâ, tutkun.
mesrurâne: sevinçli bir şekilde.
muhterem: saygı değer, aziz.
nahoş: hoş olmayan.

nazar: bakış.

nefis: kötülüğe sevk eden nefsanî istekleri kamçılıyıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nefret: tikslenme.

netice: sonuç.

niyaz: Allah'a yalvarma, dua.

nur: aydınlık, ışıq.

nur-i tevhid: Allah'ın birliğini kabul etmekle elde edilen

nur.

rica: ümit.

sadâkat: bağlılık, doğruluk.

sadet: asıl konu.

sakil: ağır, sıkıntı veren.

şaşaa: zahiri parlak görünüş.

şükretmek: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

şükûr: görülen bir iyiliğe kar-

şı minnettarlık duyma.

teselli: avunma.

vâesefâ: Eyvah, çok yazık.

vâhasretâ: Eyvah, hasret olsun.

vefadar: vefalı, dost.

zahiren: görünüşte.

zulmet: Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

zulûmat: karanlıklar.

ON İKİNCİ RİCA

Bir zaman, Isparta vilâyetinin Barla nahiyesinde, nefiy namı altında işkenceli bir esaretle, yalnız ve kimsesiz, bir köyde ihtilâttan ve muhabereden men edilmiş bir vaziyette, hem hastalık, hem ihtiyarlık, hem de gurbet içinde gayet perişan bir hâlde iken, Cenab-ı Hak kemal-i merhametinden, Kur'ân-ı Hakîm'in nüktelerine, sırlarına dair benim için medar-ı teselli bir nur ihsan etmişti. Onunla o acı, elîm, hazin vaziyetimi unutmaya çalışıyordum.

Vatanımı, ahabbımı, akaribimi unutabiliyordum. Fakat, vâhasretâ, birisini unutamıyordum. O da hem biraderzadem, hem manevî evlâdım, hem en fedakâr talebem, hem en cesur bir arkadaşım olan merhum Abdurrahman idi. Altı yedi sene evvel benden ayrılmıştı. Ne o benim yerimi biliyor ki yardıma koşsun, teselli versin; ve ne de ben onun vaziyetini biliyordum ki onunla muhabere edeyim, dertleşeyim. Benim bu ihtiyarlık vaziyeti zamanımda öyle fedakâr, sadık birisi bana lâzımdı.

Sonra, birden, birisi bana bir mektup verdi. Mektubu açtım, gördüm ki, Abdurrahman'ın mahiyetini tam gösterir bir tarzda bir mektup ki, o mektubun bir kısmı Yirmi Yedinci Mektubun fıkraları içinde, üç zahir kerameti gösterir bir tarzda derç edilmiştir. O mektup beni çok ağılattırılmış ve el'an da ağlattırıyor. Merhum Abdurrahman, o mektupla, pek ciddî ve samimî bir surette, dünyanın ezvakından nefret ettiğini ve en büyük maksadı, bana yetişip, küçüklüğünde benim ona baktığım gibi o da ihtiyarlığında bana hizmet etmektir. Hem, dünyada benim

ahbab: dostlar.
akarip: akrabalar, yakınlar.
biraderzade: yeğen.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah.
dair: alâkalı, ilgili.
derç: sokma.
el'an: şimdi, hâlâ.
elîm: çok acı verici, elemli.
esaret: esirlik, hüküm altında bulunma.
evlât: çocuklar.
ezvak: zevkler, hazlar.

fedakâr: feda eden.
fıkra: bend, paragraf.
gayet: son derece.
gurbet: gariplik, yabancılık.
hazin: hüüzün veren, elîm.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ihtilât: karışık görüşme.
kemal-i merhamet: tam bir merhamet ile.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve

faydalar bulunan Kur'ân.
lâzım: gerekli.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati.
maksat: gaye.
manevî: manaya ait.
medar-ı teselli: teselli kaynağı.
men etme: engelleme.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş.
muhabere: haberleşme.
nam: ad.
nefiy: sürgün etme.

nefret: iğrenme, tikslenme.
nur: aydınlık, ışıık.
nükte: ince söz ve mana.
rica: ümit.
sadık: sadâkatlı, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
suret: biçim, tarz.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
teselli: avutma, acısını dindirme.
vâhasretâ: eyvah, hasret olsun.
vaziyet: durum, hâl.
vilâyet: il.
zahir: açık.

hakikî vazifem olan neşr-i esrar-ı Kur'âniyede, muktedir kalemîyle bana yardım etmekte. Hatta mektubunda yazıyordu: "Yirmi otuz risaleyi bana gönder; her birisinden yirmi otuz nüsha yazıp ve yazdıracağım" diyordu.

O mektup, bana, dünyaya karşı kuvvetli bir ümit verdi. Deha derecesinde zekâyâ malik ve hakikî evlâdın çok fevkinde bir sadâkat ve irtibatla bana hizmet edecek böyle cesur bir talebemi buldum diye, o işkenceli esareti, o kimsesizliği, o gurbeti, o ihtiyarlığı unuttum.

O mektuptan evvel, iman-ı bilahirete dair tab ettirdiğim Onuncu Sözün bir nüshası eline geçmişti. Güya o risale ona bir tiryak idi ki, altı yedi sene zarfında aldığı bütün manevî yaralarını tedavi etti. Gayet kuvvetli ve parlak bir imanla ecelini bekliyor gibi, bana o mektubu yazmış. Bir iki ay sonra Abdurrahman vasıtasıyla yine mes'udâne bir hayat-ı dünyeviye geçirmek tasavvurunda iken, vâhasretâ, birden onun vefat haberini aldım. Bu haber o derece beni sarstı ki, beş senedir daha o tesir altındayım. O vakit bulunduğum işkenceli esaret ve yalnızlık ve gurbet ve ihtiyarlık ve hastalığım, on derece onların fevkinde bana bir firkat, bir rikkat, bir hüznün verdi. Benim merhume validemin vefatıyla hususî dünyamın yarısı, onun vefatıyla vefat etmiş diyordum. Abdurrahman'ın vefatıyla da, bâkî kalan öteki yarı dünyam da vefat etti gördüm. Dünyadan bütün bütün alâkam kesildi. Çünkü o dünyada kalsaydı, hem dünyadaki vazife-i uhreviyemin kuvvetli bir medarı ve benden sonra tam yerime geçecek bir hayrû'l-halef ve hem de bu dünyada en

alâka: ilgi, bağ.
bâki: ebedî, daimî.
dair: alâkalı, ilgili.
deha: olağanüstü zekâ sahibi kimse.
ecel: ölüm vakti.
esaret: esirlik, hüküm altında bulunma.
evlât: çocuklar.
evvel: önce.
fevk: üst.
firkat: ayrılık.
gayet: son derece.
gurbet: gariplik, yabancılık.
güya: sanki.
hakikî: gerçek.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait

olan hayat.
hayrû'l-halef: hayırlı takipçi.
hususî: özel, şahsî.
hüzün: keder, gam.
iman: inanma, itikat.
iman-ı bilahiret: ahirete iman.
irtibat: bağlantı, münasebet.
malik: sahip.
manevi: manaya ait.
medar: sebep, vesile.
merhume: rahmete kavuşmuş kadın.
mes'udâne: mutluca, mutlu

olarak geçen.
muktedir: iktidarlı, güçlü yeten.
neşr-i esrar-ı Kur'âniye: Kur'an'ın sırlarını neşretmek, yaymak.
nüsha: yazılı bir şeyden çıkarılan suret.
rikkat: müteessir olma hâleti.
sadâkat: bağlılık.
tab: kitap basma.
talebe: öğrenci.
tasavvur: bir şeyi zihinde tasarlama, kurma.

tedavi: tıbbî tedavi, iyileştirme.
tesir: etki.
tiryak: ilâç, care.
vâhasretâ: eyvah, hasret olsun.
valide: anne.
vasıta: aracılık.
vazife: görev.
vazife-i uhreviye: ahirete ait vazifeler.
vefat: ölüm.
zarfında: süresinde.

fedakâr bir medar-ı teselli, bir arkadaşım olabilirdi; ve en zeki bir talebem, bir muhatap ve Risale-i Nur eczalarının en emin bir sahibi ve muhafızı olurdu.

Evet, insaniyet itibarıyla böyle bir zayıat, benim gibi insanlara çok hırkatlıdır, yandırıyor. Gerçi zahiren tahammüle çalışıyordum, fakat ruhumda şiddetli fırtına vardı. Eğer ara sıra Kur'ân'ın nurundan gelen teselli teskin etmeseydi, benim için dayanmak mümkün olamayacaktı. O zaman Barla derelerine, dağlarına yalnız gidip geziyordum. Hâlî yerlerde oturup o teessürat-ı hazine içinde, eski zamanda Abdurrahman gibi sadık talebele-rimle geçirdiğim mes'udâne hayat levhaları sinema gibi hayalimden geçtikçe, ihtiyarlık ve gurbetin verdiği sür'at-i teessür, mukavemetimi kırıyordu.

Birden, ¹ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ayet-i kudsiyesinin sırrı inkişaf etti. Bana

² يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي ❀ dedirtti ve onunla hakikî teselli verdi.

Evet, ben o hâlî dereye, o hazin hâlette, bu ayet-i kudsiyenin sırrıyla, Mirkatü's-Sünnet Risalesinde işaret edildiği gibi, kendimi üç büyük cenaze başında gördüm:

• Biri, elli beş yaşıma kadar elli beş ölmüş ve hayat-ı ömrümde defnedilmiş Said'lerin kabri üstünde bir mezar taşı olarak kendimi gördüm.

• İkinci cenaze, zaman-ı Âdem'den (a.s.) beri, benim hemcinsim ve nev'im vefat edip mazi kabrinde defnedilmiş olan o büyük cenazenin başında, mezar taşı

1. Her şey helâk olup gidiçidir-Ona bakan yüzü müstesna. Hüküm ve hükümlanlık Onundur; siz de Ona döndürüleceksiniz. (Kasas Suresi: 88.)

2. Ey Bâkî olan Allah! Ancak Sen bâkisin. • Ey Bâkî olan Allah! Ancak Sen bâkisin.

ayet-i kudsiye: Kur'ân'ın kudsi ayeti.

bâkî: ebedî, sürekli, daimî.

cenaze: ölü.

defnedilme: mezara koyma, gömme.

ecza: cüzler, kısımlar.

emin: güvenilir.

fedakâr: feda eden.

gurbet: gariplik, yabancılık.

hakiki: gerçek.

hâlet: hâl.

hâlî: boş, ıssız.

hayat-ı ömür: yaşanan hayat.

hazin: hüznün veren, elemli.

helâk: yok etme.

hemcins: aynı cinsten olan.

hırkat: yanma.

hüküm: hükmetme, hükümlanlık.

hükümlanlık: hâkimiyet, saltanat.

inkışaf: açılma, keşfolunma.

insaniyet: insanlık mahiyeti.

itibarıyla: değeriyle.

kabir: mezar.

levha: tablo, manzara.

mazi: geçmiş zaman.

medar-ı teselli: teselli kaynağı.

mes'udâne: mutluca, mutlu olarak geçen.

Mirkatü's-Sünnet Risalesi: Risale-i Nur'da bulunan ve sünnet-i seniyeyle bağlılığın önemini anlatıldığı risale.

muhafız: koruyan.

muhatap: konuşulan kimse.

mukavemet: karşı koyma, dayanma.

mümkün: imkân dahilinde.

müstesna: ayrı tutulan.

nevi: tür, cins.

nur: aydınlık, ışıık.

Risale-i Nur: Nur Risalesi.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

sadık: sadâkatlı, dostluğu ve bağlılığı içten olan.

sür'at-i teessür: ızdırabın, teessürün artması.

tahammül: zora dayanma, sabretme.

talebe: öğrenci.

teessürat-ı hazine: hazin bir üzüntü, keder.

teselli: avutma.

teskin: sakinleştirme.

vefat: ölüm.

zahiren: görünüşte.

zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı.

zayıat: kayıplar, zararlar.

hükümünde olan bu asrın yüzünde gezer, karınca gibi küçük bir zihayat suretinde kendimi gördüm.

• Üçüncü cenaze ise, insanlar gibi her sene dünya yüzünde seyyar bir dünyanın vefatıyla, büyük dünya da bu ayetin sırrıyla vefat edeceği, hayalimin önünde tecessüm etti.

İşte, Abdurrahman'ın vefatını hüznünden gelen bu dehşetli manayı bütün bütün aydınlatıracak ve hakikî teselli ve sönmez nur verecek bu ayet-i kerîme, mana-i işarıyla imdada yetişti:

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ
الْعَرْشِ الْعَظِيمِ¹

Evet, bu ayet bildirdi ki: Madem Cenab-ı Hak var; O her şeye bedeldir. Madem O bâkîdir; elbette O kâfidir. Bir tek cilve-i inayeti, bütün dünya yerini tutar. Ve bir cilve-i nuru, mezkûr üç büyük cenazeye manevî hayat verir; cenazeler olmadığını, belki vazifelerini bitirmiş, başka âlemlere gitmiş olduklarını gösteriyor. Üçüncü Lem'a-da bu sırrın izahı geçtiğinden, ona iktifaen burada yalnız derim ki: ² كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ (ilâahir) ayetinin mealini

gösteren, iki defa ³ يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِي (ilâahir) ayetinin mealini beni gayet elîm o hazin hâletten kurtardı. Şöyle ki:

Birinci defa ³ يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِي dedim; dünya ve dünyadaki Abdurrahman gibi hadsiz alâkadar olduğum ahabpların

alâkadar: ilişkili, münasebetli.

âlem: cihan.

asır: yüzyıl.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

ayet-i kerîme: Kur'an'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.

bâki: ebedî, daimî.

bedel: karşılık.

Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah.

cenaze: ölü.

cilve-i inayet: ilâhî yardım cilvesi.

cilve-i nur: ilâhî nurun cilvesi.

elîm: çok acı verici, elemli.

gayet: son derece.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakiki: gerçek.

hâlet: hâl.

hazin: hüznü veren, elemli.

hükümünde: değerinde.

hüzün: keder, gam.

iktifaen: yeterli görerek.

ilâahir: sonuna kadar.

imdat: yardım.

izah: açıkça anlatma.

kâfi: yeter.

lem'a: parıltı.

mana: anlam.

mana-i işarı: işaretlerle ifade edilen mana.

manevî: manaya ait.

meal: mana, mefhum.

mezkûr: zikredilen, anılan.

nur: aydınlık, ışık.

seyyar: hareket eden, gezen.

suret: biçim, görünüş.

tecessüm: cisimleşme.

teselli: avunma.

vazife: görev.

vefat: ölüm.

zihayat: hayat sahibi.

zevalinden ve rabitaların kopmasından neş'et eden hadsiz manevî yaralar içinde bir ameliyat-ı cerrahiye nev'inde bir tedavi başladı.

İkinci defa ¹ يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي cümlesi, bütün o hadsiz

manevî yaralara hem merhem, hem tiryak oldu. Yani, “Sen bâkisin. Giden gitsin, Sen yetersin. Madem Sen bâkisin; zeval bulan her şeye bedel bir cilve-i rahmetin kâfidir. Madem Sen varsın; Senin varlığına iman ile intisabını bilen ve sırr-ı İslâmiyetle o intisaba göre hareket eden insana her şey var. Fenâ ve zeval, mevt ve adem bir perdedir, bir tazelenmektir, ayrı ayrı menzillerde gezmek hükmündedir” diye düşünüp, tamamıyla o hırkatlı, firkatli, hazin, elîm, karanlıklı, dehşetli hâlet-i ruhaniye, sürurlu, neşeli, lezzetli, nurlu, sevimli, ünsiyetli bir hâlete inkılâp etti. Lisanım ve kalbim, belki lisan-ı hâl ile bütün zerrat-ı vücudum “Elhamdülillâh” dediler.

İşte, o cilve-i rahmetin binden bir cüz'ü şudur ki:

Ben o hüzüngâhım olan dereden ve o hüznengiz hâletten, Barla'ya döndüm. Baktım ki, Kuleönülü Mustafa namında bir genç, benden ilmi hale ait, abdest ve namaza dair birkaç meseleyi sormak için gelmiş. O vakit misafirleri kabul etmediğim hâlde, onun ruhundaki ihlâs ve ileride Risale-i Nur'a edeceği kıymettar hizmeti ^(HAŞİYE) güya hiss-i kablelvuku ile ruhum o gencin ruhunda okudu; onu

HAŞİYE: İşte o Mustafa'nın küçük kardeşi olan Küçük Ali, kendi güzel, sıhhatli kalemıyla yedi yüzden ziyade Nur Risalelerini yazmakla, tamamıyla bilfiil bir Abdurrahman olduğu gibi, müteaddit Abdurrahmanları da yetiştirdi.

1. Ey Bâkî olan Allah! Ancak Sen bâkisin.

adem: yokluk.

ahbap: dostlar.

ameliyat-ı cerrahiye: cerrahî ameliyat.

bâkî: ebedî, daimî.

bedel: karşılık.

cilve-i rahmet: Cenab-ı Hak'ın merhamet, şefkat ve lütfunun tecellileri.

cüz': parça.

dair: alâkalı.

elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun.

elîm: çok acı verici, elemli.

fenâ: yok olma, son bulma.

firkat: ayrılık.

güya: sanki.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hâlet: hâl.

hâlet-i ruhani: ruh hâli, ruh durumu.

haşiye: dipnot.

hazin: hüznü veren, elemli.

hırkatli: yakıcı.

hiss-i kablelvuku: bir şeyi ol-

madan önce hissetmek.

hükmünde: değerinde.

hüznengiz: hüznü dolu.

hüzüngâh: hüznü yeri.

ihlâs: samimiyet.

ilmihal: din kurallarını içeren bilgiler.

iman: inanma, itikat.

inkılâp: değişme, dönüşme.

intisap: bağlanma.

kâfi: yeter.

kıymettar: değerli, kıymetli.

lisan: dil.

lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.

manevî: manaya ait.

menzil: yer.

merhem: ilâç, çare.

mesele: problem, önemli konu.

mevt: ölüm.

müteaddit: çok, birçok.

namında: adında.

neş'et: meydana gelme, oluşma.

nevi: çeşit, tür.

nur: aydınlık, ışıık.

perde: örtü.

rabıta: bağ.

Risale-i Nur: Nur Risalesi.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

sırr-ı İslâmiyet: İslâmiyetin sırrı.

sürur: sevinç, mutluluk.

tiryak: ilâç, çare.

ünsiyet: dostluk, cana yakınlık.

zerrat-ı vücut: vücudun zerrelere.

zeval: sona erme, yok olma.

geriye çevirmedim, kabul ettim. ^(HAŞİYE) Sonra tebeyyün etti ki, Risale-i Nur hizmetinde ve benden sonra hayrû'l-halef olarak, bir vâris-i hakikî vazifesini tam yerine getirecek olan Abdurrahman yerine, Cenab-ı Hak Mustafa'ya numune olarak bana göndermiş ki, "Senden bir Abdurrahman aldım; mukabilinde, bu gördüğün Mustafa gibi otuz Abdurrahman, o vazife-i diniyede sana hem talebe, hem biraderzade, hem evlâd-ı manevî, hem kardeş, hem fedakâr arkadaş vereceğim."

Evet, *lillâhilhamd*, otuz Abdurrahman'ı verdi. O vakit dedim: "Ey ağlayan kalbim! Madem bu numuneyi gördün

HAŞİYE: Elhak, o yalnız kabule değil, belki istikbale lâayk ^(HAŞİYECİK) olduğunu gösterdi.

HAŞİYECİK: Risale-i Nur'un birinci şakirdi Mustafa'nın istikbale liyakatine dair Üstadımın hükmünü tasdik eden bir hâdise:

Kurban arefesinden bir gün evvel Üstadım gezmeye gidecekti. At getirmek üzere beni gönderdiği zaman, Üstadıma dedim: "Sen aşağıya inme. Ben kapıyı arkasından örtüp odunluktan çıkacağım." Üstadım "Hayır," dedi. "Sen kapıdan çık" diyerek aşağıya indi. Ben kapıdan çıktıktan sonra kapıyı arkasından sürgüledi. Ben gittim, kendisi de yukarıya çıktı. Sonra yatmış. Bir müddet sonra Kuleönülü Mustafa, Hacı Osman'la beraber gelmişler. Üstadım hiç kimseyi kabul etmiyordu ve etmeyecekti. Hususan o vakit iki adamı beraber hiç yanına almaz, geri çevirirdi. Hâlbuki, bu makamda bahsedilen kardeşimiz Kuleönülü Mustafa, Hacı Osman'la gelince, kapı güya lisan-ı hâl ile ona demiş ki: "Üstadın seni kabul etmeyecek; fakat ben sana açılacağım" diyerek, arkasından sürgülenmiş kapı kendi kendine Mustafa'ya açılmış. Demek Üstadımın onun hakkında "Mustafa istikbale lâayktır" diye söylediği sözü istikbal gösterdiği gibi, kapı da buna şahit olmuştur.

Hüsrev

Evet, Hüsrev'in yazdığı doğrudur, tasdik ediyorum. Kapı bu mübarek Mustafa'yı benim bedelime hem istikbal etti, hem de kabul etti.

Said Nursi

biraderzade: yeğen.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah.
dair: ilgili, bağlı.
elhak: doğrusu ya.
evlâd-ı manevî: manevî evlât.

fedakâr: feda eden.
hâdise: olay.
haşıye: dipnot.
haşıyecik: küçük dipnot.
hayrû'l-halef: hayırlı takipçi, bir kimsenin yerini alan ve ona lâayk hareket eden kimse.
hususan: özellikle.
istikbal etmek: karşılamak.

bir kimseyi ikramla karşılamak.
istikbal: gelecek zaman.
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...
liyakat: lâayk olma, uygunluk.
mukabil: karşılık.
müddet: zaman dilimi.
numune: örnek, misal.
Risale-i Nur: Nur Risalesi.

şahit: tanık.
şakirt: talebe, öğrenci.
talebe: öğrenci.
tasdik: doğrulamak.
tebeyyün: anlaşıma.
Üstat: Bediüzzaman Hazretleri.
vâris-i hakikî: gerçek mirasçı.
vazife: görev.
vazife-i diniye: dinî vazifeler.

ve onunla o manevî yaraların en mühimmini tedavi etti; sair bütün seni müteessir eden yaraları da tedavi edeceğine kanaatin gelmelidir.”

İşte, ey benim gibi ihtiyarlık zamanında gayet sevdiği evlâdını veya akrabasını kaybeden ve beline yüklenmiş ihtiyarlığın ağır yüküyle beraber firaktan gelen ağır gamları da başına yüklenen ihtiyar kardeşler ve ihtiyare hemşireler! Benim vaziyetimi, anladınız ki, sizinkinden çok şiddetli iken, madem böyle bir ayet-i kerîme tedavi etti, şifa verdi; elbette, Kur’ân-ı Hakîm’in eczahane-i kudsiyesinde, umum dertlerinize şifa verecek ilâçları vardır. Eğer iman ile ona müracaat edip ve ibadetle o ilâçları istimal etseniz, belinizde ve başınızdaki o ihtiyarlığın ve gamların ağır yükleri gayet hafifleşecektir.

Bu mebhasın uzun yazılmasının sırrı ise, merhum Abdurrahman’a ziyade dua-i rahmet ettirmek düşüncesidir; sizi usandırmasın. Hem sizi belki ziyade müteallim edecek en acıklı ve nefret verip ürkütecek en dehşetli yarımı gayet nahoş, elîm bir surette size göstermekten maksadım, Kur’ân-ı Hakîm’in kudsî tiryakı ne derece harikulâde bir ilâç ve parlak bir nur olduğunu göstermektir.

ON ÜÇÜNCÜ RİCA (HAŞİYE)

Bu Ricada, sergüzeşt-i hayatımın mühim bir levhasından bahsedeceğimden, her hâlde bir derece uzun olacak; usanmamanızı ve gücenmemenizi arzu ediyorum.

HAŞİYE: Lâtif bir tevafuktur ki, bu On Üçüncü Ricanın bahsettiği medrese hâdisesi on üç sene evvel oldu.

akraba: yakınlar, hısımlar.
arzu: aşırı istek, heves.
ayet-i kerîme: Kur’ân’ın ayeti.
dua-i rahmet: rahmetle dua okumak.
eczahane-i kudsiye: ilâhî, kudsî eczahane.
elim: çok acı verici, elemli.
evlât: çocuklar.

firak: ayrılık.
gam: keder, hüzn.
gayet: son derece.
harikulâde: olağanüstü.
haşiye: dipnot.
hemşire: bacı.
ibadet: Allah’ın emrettiklerini yerine getirme.
iman: inanma, itikat.
istimal: kullanma.

kanaat: kanma, inanma.
kudsi: mukaddes, yüce.
Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur’ân.
levha: tablo, manzara.
maksat: gaye.
manevî: manaya ait.
mebhas: kısım, bölüm.
merhum: rahmete kavuş-

muş, ölmüş.
mühim: önemli.
müracaat: başvurma.
müteallim: elemli, hüzünlü.
müteessir: hüzünlü, kederli.
nahoş: hoş olmayan.
nefret: ürküp kaçma.
nur: aydınlık, ışıık.
rica: ümit, konu başlığı madde.
sair: diğer, öteki.
sergüzeşt-i hayat: hayat hikâyesi.
suret: biçim, tarz.
şifa: hastalıktan kurtulma.
tiryak: ilâç, çare.
umum: bütün.
vaziyet: durum.
ziyade: fazlasıyla.

Harb-i Umumîde Rusun esaretinden kurtulduktan sonra, İstanbul'da, iki üç sene Dârûlhikmette, hizmet-i diniye beni orada durdurdu. Sonra, Kur'ân-ı Hakîm'in irşadıyla ve Gavs-ı Azam'ın himmetiyle ve ihtiyarlığın intibahıyla, İstanbul'daki hayat-ı medeniyeden usanç ve şaşaalı hayat-ı içtimaiyeden bir nefret geldi. Dâüssıla tabir edilen iştiyak-ı vatan hissi beni vatanıma sevk etti. Madem öleceğim, vatanımda öleyim diye Van'a gittim.

Her şeyden evvel, Van'da Horhor denilen medresemin ziyaretine gittim. Baktım ki, sair Van haneleri gibi onu da Rus istilâsında Ermeniler yakmışlardı. Van'ın meşhur kalesi ki, dağ gibi yekpare taştan ibarettir; benim medresem onun tam altında ve ona tam bitişiktir. Benim terk ettiğim yedi sekiz sene evvel, o medresemdeki hakikaten dost, kardeş, enis talebelerimin hayalleri gözümün önüne geldi. O fedakâr arkadaşlarımin bir kısmı hakikî şehit, diğer bir kısmı da o musibet yüzünden manevî şehit olarak vefat etmişlerdi.

Ben ağlamaktan kendimi tutamadım. Ve kalenin, tâ medresenin üstündeki, iki minare yüksekliğinde, medreseye nazır tepesine çıktım, oturdum. Yedi sekiz sene evvelki zamana hayalen gittim. Benim hayalim kuvvetli olduğu için, beni o zamanda hayli gezdirdi. Etrafta kimse yoktu ki, beni o hayalden çevirsin ve o zamandan çeksin. Çünkü yalnızdım. Yedi sekiz sene zarfında, gözümü açtıkça, bir asır zaman geçmiş kadar bir tahavvülât görüyordum.

asır: yüzyıl.

Dârûlhikmet: Osmanlının en büyük din şûrası.

dâüssıla: vatan özlemi.

enis: dost.

Ermeni: Kafkasya'nın güneyindeki bir millet.

esaret: esirlik.

evvel: önce.

fedakâr: feda eden.

hakikaten: gerçekten.

hakiki: gerçek.

hane: ev, mesken.

Harb-i Umumi: genel harp, 1914.

1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı."

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.

hayat-ı medeniye: medenî hayat.

himmet: manevî yardım.

hizmet-i diniye: dinî hizmet.

Horhor Medresesi: Bediüzzaman Hazretlerinin Van'daki medresesinin adı.

ibaret: meydana gelen, oluşan.

intibah: gaffletten uyanma.

irşat: gaffletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme.

istilâ: işgal, ele geçirme.

iştiyak-ı vatan: vatan sevgisi, arzusu.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

manevi: manaya ait.

medrese: İslâm dünyasında

düzenli öğretim kuruluşu.

minare: camilerde ezan okumak için yapılmış kule şeklindeki yüksek yer.

musibet: felâket, belâ.

nazır: bakan.

sair: diğer, öteki.

sevk: gönderme, yollama.

şaşaa: zahîrî parlak görünüş.

sehit: Allah'ın ve yüce dininin

adını yüceltme uğrunda ölen Müslüman.

tabir: ifade.

tahavvülât: değişimler.

talebe: öğrenci.

usanç: bıkmak.

vefat: ölme.

yekpare: tek parça.

zarfında: süresinde.

Baktım ki, benim medresemin etrafındaki şehir içi, kale dibi mevkii, bütün baştan aşağıya kadar yandırılmış, tahrip edilmiş. Evvelki gördüğümünden şimdiki gördüğüm, güya iki yüz sene sonra dünyaya gelip öyle hazin nazarla baktım. O hanelerdeki adamların çoğuyla dost ve ahbap idim. Kısım-ı azamı, Allah rahmet etsin, muhaceret ile vefat etmişler, gurbette perişan olmuşlardı. Hem Ermeni mahallesinden başka, Van'ın bütün Müslümanlarının haneleri tahrip edilmiş gördüm. Benim kalbim en derinden sızladı. O kadar rikkatime dokundu ki, binler gözüm olsaydı, beraber ağlayacaktı. Ben gurbetten vatanıma döndüm, gurbetten kurtuldum zannediyordum. Vâ-esefâ, gurbetin en dehşetlisini vatanımda gördüm. On İkinci Ricada bahsi geçen Abdurrahman gibi ruhumla pek âlâkadar yüzer talebelerimi, dostlarımı kabirde ve o ahbapların yerlerini harabezar gördüm.

Eskiden beri hatırımda olan bir zatın bir fıkrası vardı; tam manasını göremiyordum. O hazin levha karşısında tam manasını gördüm. Fıkra budur:

لَوْلَا مُفَارَقَةُ الْأَحْبَابِ مَا وَجَدَتْ لَهَا الْمُنَايَا إِلَى أَرْوَاحِنَا سُبُلًا

Yani, “Eğer dostlardan müfarakat olmasaydı, ölüm ruhlarımıza yol bulamazdı ki, gelsin, alsın.”

Demek, en ziyade insanı öldüren, ahbaptan müfarkattir. Evet, hiçbir şey beni o vaziyet kadar yandırmamış, ağlatmamış. Eğer Kur'ân'dan, imandan medet gelmeseydi, o gam, o keder, o hüznün, ruhumu uçuracak gibi tesirat yapacaktı.

ahbap: dostlar.
evvel: önce.
fıkra: bend, paragraf.
gam: keder, tasa.
gurbet: gariplik, yabancılık.
güya: sanki.
hane: ev.
harabezar: viranelik, yıkıntı yeri.
hatır: zihin.

hazin: hüznün veren, elemli.
hüzün: keder, tasa.
iman: inanma, itikat.
keder: gam, hüznün.
kısım-ı azam: büyük kısım.
levha: tablo, manzara.
mana: anlam.
medet: inayet, yardım.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu.

mekkii: yer.
muhaceret: göç etme.
müfarakat: ayrılma.
nazar: bakış.
perişan: dağınık, karışık.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
rikkat: müteessir olma hâleti.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

tahrip: harap etme.
talebe: öğrenci.
tesirat: etkiler.
vâ-esefâ: esefler olsun.
vaziyet: durum, hâl.
vefat: ölme.
zan: sanma.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazla.

Eskiden beri şairler şiirlerinde, ahiblarıyla görüştükleri menzillerin mürur-i zamanla harabegâhlarına ağlamışlar. Bunun en firkatli levhasını da ben gözümle gördüm. İki yüz sene sonra, gayet sevdiği dostların mahall-i ikametine uğrayan bir adamın hüznüyle, hem ruhum, hem kalbim, gözüme yardım edip ağladılar. O vakit, gözümün önünde harabezara dönmüş yerlerin, gayet mamur ve şenlikli ve neşeli ve sürurlu bir surette bulunduğu zaman, yirmi seneye yakın, en tatlı bir hayatta, tedris ile, kıymettar talebelerimle geçirdiğim hayatımın o şirin safahatı, birer birer, sinema levhaları gibi canlanıp görünerek, sonra vefat edip gider tarzında hayali gözümün önünde epey zaman devam etti.

O vakit, ehl-i dünyanın hâline çok taaccüp ettim: Nasıl kendilerini aldatıyorlar? Çünkü o vaziyet dünyanın tam fânî olduğunu ve insanlar da içinde misafir bulunduğunu bilbedahe gösterdi. Ehl-i hakikatin mütemadiyen “Dünya gaddardır, mekkârdır, fenadır; aldanmayınız” demeleri ne kadar doğru olduğunu gözümle gördüm. Hem insan nasıl cismiyle, hanesiyle alâkadardır; öyle de, kasabasıyla, memleketiyle, belki dünyasıyla alâkadar olduğunu kendim de gördüm. Çünkü, ben vücudum itibarıyla ihtiyarlık rikkatinden iki gözümle ağlarken, medresemin yalnız ihtiyarlığı değil, belki vefatından dolayı on gözle ağlamak istiyordum. Ve o şirin vatanımın yarı ölmesiyle, yüz gözle ağlamaya ihtiyacım vardı.

Rivayet-i hadiste vardır ki, her sabah bir melâike çağırıyor:

ahbap: dostlar.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cisim: beden.
ehl-i dünya: dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler.
fânî: ölümlü, geçici.
fenâ: geçici, ölümlü.

firkat: ayrılık.
gaddar: çok fazla zulüm, haksızlık eden.
gayet: son derece.
hane: ev, mesken.
harabegâh: harabeye dönmüş yer.
harabazar: yıkılmış, harabe olmuş.
hüzün: keder, tasa.
kıymettar: değerli, kıymetli.
levha: tablo, manzara.
mahall-i ikamet: ikamet yeri.

mamur: imar edilmiş.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu.
mekkâr: düzenbaz, hileci.
melâike: melekler.
menzil: yer.
mürur-i zaman: zamanın geçmesi.
mütemadiyen: sürekli, devamlı olarak.
rikkat: acıma, müteessir olma hâleti.
rivayet-i hadis: hadis rivaye-

ti, Hz. Peygamberden aktarılan söz, fiil ve hâller.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
safahat: safhalar, devreler.
suret: biçim, görünüş.
sürur: sevinç, mutluluk.
taaccüp: şaşma, hayret etme.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, suret.
tedris: okutma, öğretme.
vaziyet: durum, hâl.
vefat: ölüm.

¹ **لِدُوا لِّلْمَوْتِ وَأَبْنُوا لِّلْخَرَابِ** Yani, “Ölmek için tevellüt

edip dünyaya gelirsiniz; harap olmak için binalar yapıyorsunuz” diyor. İşte bu hakikati kulağımla değil, gözümle işitiyordum!

Evet, o vaziyetim o vakit beni nasıl ağlattırmış; on senedir hayalim o vaziyete uğradıkça yine ağlıyor. Evet, binler sene yaşamış o ihtiyar kalenin başındaki menzillerin harap olması ve onun altındaki şehrin sekiz sene zarfında sekiz yüz sene kadar ihtiyarlanması ve kale altındaki gayet hayattar ve mecma-ı ahabap olan medresemin vefatı, umum Osmanlı Devletinde bütün medreselerin vefatını gösteren cenazesinin manevî azametini işareten, koca Van Kalesinin yekpare taşı ona bir mezar taşı olmuş. Âdeta o medresedeki, sekiz sene evvel benimle beraber bulunan merhum talebelerim, kabirlerinde benimle beraber ağlıyorlar. Belki o kasabanın harabe duvarları, dağılmış taşları benimle beraber ağlıyorlar. Ve onları ağlıyor gibi gördüm.

Ben o vakit anladım ki, vatanımdaki bu gurbete dayanamayacağım. Yâ ben de kabre, onların yanına gitmeliyim; veyahut dağda bir mağaraya çekilip ecelimi orada beklemeliyim diye düşündüm. Dedim: “Madem dünyada böyle tahammül edilmez, sabırsızken, mukavemetsüz, yandırıncı firkatler var; elbette mevt, hayata racihtir. Hayatın bu ağır vaziyeti çekilir dertlerden değildir.”

O vakit cihat-ı sitte denilen altı cihete nazar gezdirdim, karanlıklı gördüm. O şiddet-i teessürden gelen gaflet,

1. Keşfü'l-Hafa, 2:140, hadis no: 2041; Feyzü'l-Kadîr, 5:483, no: 8053; Mecmeu'z-Zevaid, 1:94.

âdeta: sanki.
azamet: büyüklük.
cenaze: ölü.
cihat-ı sitte: altı taraf (sağ, sol, ön, arka, alt, üst).
cihet: yön, taraf.
ecel: ölüm vakti.
firkat: ayrılık.
gaflet: gafillik, duyarsızlık, nefsinin tembelliğine dalmak.

gayet: son derece.
gurbet: gariplik, yabancılık.
hakikat: gerçek.
harabe: yıkılmaya yüz tutmuş.
harap: yıkılmış, viran olmak.
hayattar: canlı.
işareten: işaret ederek.
kabir: mezar.
manevî: manaya ait.

mecma-ı ahabap: dostların toplandığı yer.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu.
menzil: yer.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş.
mukavemetsüz: mukavemeti yok eden, dayanılmaz hâle getiren.

nazar: bakış.
racih: daha daha üstün.
sabırsızken: sabrı bozan, sabrı kıran.
şiddet-i teessür: üzüntü ve ızdırabın şiddeti.
tahammül: katlanma, sabretme.
talebe: öğrenci.
tevellüt: doğma, doğum.
umum: bütün.
vaziyet: durum, hâl.
vefat: ölüm.
yekpare: tek parça.
zarfında: süresince.

bana dünyayı korkunç, boş, hâlî, başıma yıkılacak bir tarzda gösterdi. Ruhum ise, düşman vaziyetini alan hadsiz belâlara karşı bir nokta-i istinat ararken; ve ruhta ebede kadar uzanan hadsiz arzuları tatmin edecek bir nokta-i istimdat taharri ederken; ve o hadsiz firak ve iftiraktan ve tahrip ve vefattan gelen hüznün ve gama karşı teselli beklerken, birden, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ¹

ayetinin hakikati tecelli etti. O rikkatli, firkatli, dehşetli, hüznünlü hayalden beni kurtardı, gözümü açtırdı.

Baktım ki, meyvedar ağaçların başlarındaki meyveleri tebessüm eder bir tarzda bana bakıyorlar, “Bize de dikkat et; yalnız harabezara bakıp durma” diyorlardı. Bu ayet-i kerîmenin hakikati böyle ihtar ediyordu ki:

“Van sahrasının sahifesinde misafir olan insanların eliyle yazılan ve şehir suretini alan sun'î bir mektubun, Rus istilâsı denilen dehşetli bir sel belâsına düşüp silinmesi neden seni bu kadar müteessir ediyor? Asıl Malik-i Hakikî ve her şeyin Sahibi ve Rabbi olan Nakkaş-ı Ezelî'ye bak ki, bu Van sahifesinde, mektubatı kemal-i şaşaa ile, eski zamanda gördüğün vaziyeti yine devam edip yazılıyorlar. O yerler boş, harap, hâlî kalmış diye ağlamaların, Malik-i Hakikîsinden gaflet ve insanları misafir tasavvur etmemekten ve malik tevehhüm etmek yanlışından ileri geliyor.”

arzu: aşırı istek, heves.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti.
belâ: musibet.
ebed: sonsuzluk, dâimilik.
firak: ayrılık.
firkat: ayrılık.
gaflet: gafillik, habersizlik, duyar-sızlık.
gam: keder, tasa.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hâlî: boş, ıssız.
harabezar: harabe olmuş, viranelik.
harap: yıkık, vîran.
hüznün: keder, gam.
iftirak: ayrılmak.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
istilâ: yayılma, ele geçirme.
kemal-i şaşaa: oldukça şaşaalı, debdebeli, görkemli.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
malik: sahip.
Malik-i Hakikî: her şeyin hakikî sahibi ve maliki olan Allah.
mektubat: mektuplar, yazılı şeyler.
meyvedar: meyveli.
müteessir: üzülmüş, kederli.
Nakkaş-ı Ezelî: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah.
nokta-i istimdat: insanın kalbindeki nihaysiz emel ve arzuların yerine getirilmesine olan ihtiyaç.

1. Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih eder. Onun kudreti her şeye galiptir ve hikmeti her şeyi kuşatır. • Göklerin ve yerin mülkü Onundur. Dirilten de Odur, öldüren de. O her şeye hakkıyla kadirdir. (Hadid Suresi: 1-2.)

nokta-i istinat: dayanak noktası.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
rikkat: acıma, müteessir olma hâleti.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sahife: sayfa.
sun'î: yapmacık.
suret: biçim, görünüş.
taharri: arama.
tahrip: harap etme, yıkkma.
tarz: biçim, suret.
tasavvur: düşünme.
tatmin: doyunluluk.
tebessüm: gülümseme.
tecelli: açılıp belirme.

teselli: acısını dindirme, avunma.
tevehhüm: vehimlenme, zannetme.
Van sahrası: Van düzlüğü, ovası..
vaziyet: durum, hâl.
vefat: ölüm.

Fakat o yanlışlıktan ve o yakıcı vaziyetten bir hakikat kapısı açıldı. Ve o hakikati tam kabul etmeye nefis hazırlandı. Evet, nasıl ki bir demir ateşe sokulur, tâ yumuşasın, güzel ve menfaattar bir şekil verilsin; öyle de, o hüznengiz hâlet ve o dehşetli vaziyet ateş oldu, nefsimi yumuşattı. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, mezkûr ayetin hakika-tiyle, hakaik-i imaniyenin feyzini tam ona gösterdi, kabul ettirdi.

Evet, *lillâhilhamd*, şu ayetin hakikati, iman feyziyle, Yirminci Mektup gibi risalelerde kat'î ispat ettiğimiz gibi, herkesin kuvvet-i imaniyesi nispetinde inkişaf eden öyle bir nokta-i istinat ruha ve kalbe verdi ki, o vaziyetin dehşetinden yüz derece ziyade korkunç, zararlı musibetlere karşı gelebilir bir kuvveti, iman-ı billâhtan verdi. Ve şöyle ihtar etti ki: “Senin Hâlık'ın olan şu memleketin Malik-i Hakikî'sinin emrine her şey musahhardır. Her şeyin dizgini Onun elindedir. Ona intisabın yeter.”

O Hâlık'ıma dayanıp tanıdıktan sonra, düşman sureti-ni alan bütün şeyler düşmanlıklarını terk ettiler, ağlattıran hazin hâller beni neşelendirmeye başladılar.

Hem çok risalelerde kat'î bürhanlarla da ispat ettiğimiz gibi, o hadsiz arzulara karşı iman-ı bilahiretten gelen nur ile öyle bir nokta-i istimdat verdi ki, değil küçücük ve muvakkat, kısa dünyevî ahbaplara karşı arzu ve rabitalarına, belki ebedülâbâdda, âlem-i bekada, saadet-i ebediyede hadsiz uzun arzularıma kâfi gelebilir bir nokta-i istimdat verdi. Çünkü bir cilve-i rahmetiyle, muvakkat bir misafirhanesi olan bu dünyanın bir menzili olan şu

ahbap: dostlar.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
arzu: aşırı istek, heves.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bürhan: delil, hüccet.
cilve-i rahmet: Cenab-ı Hak'ın merhamet, şefkat ve lütfunun görüntüsü, rahmet tecellileri.
dizgin: yönetimi, idaresi.
dünyevi: dünya ile ilgili.
ebedülâbâd: sonsuzlukların

sonsuzluğu, ahiret.
feyiz: bolluk, bereket.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hakikat: gerçek, esas.
hâlet: hâl.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, Allah.
hazin: hüznün veren, elemli.
hüznengiz: hüznün veren.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
iman: inanma, itikat.
iman-ı bilahiret: ahirete

iman.
iman-ı billâh: Allah'a iman.
inkışaf: açılma, keşfolunma.
intisap: bağlanma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kâfi: yeter, kâfi gelen.
kat'i: kesin.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
kuvvet-i imaniye: iman kuvveti.

lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...
Malik-i Hakiki: her şeyin hakiki sahibi ve maliki olan Allah.
menfaattar: menfaatli, faydalı.
menzil: yer.
mezkûr: zikredilen, anılan.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
musibet: felâket, belâ.
muvakkat: geçici.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nispet: ölçü, oran.
nokta-i istimdat: yardım dileme noktası.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
nur: aydınlık, ışıık.
rabita: bağ.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
suret: biçim, görünüş.
vaziyet: durum, hâl.
ziyade: fazla.

zeminin yüzünde, o misafirlerini bir iki saat sevindirmek için, bahar sofrasında had ve hesaba gelmez, sanatlı, şirin nimetlerini her baharda ihsan edip bir kahvaltı hükümünde o misafirlere yedirdikten sonra, mesken-i ebedîlerinde sekiz daimî Cenneti hadsiz bir zamanda hadsiz enva-ı nimetiyle doldurup ibadına ihzar eden bir Rahmanü'r-Rahîm'in rahmetine iman ile istinat edip intisabını bilen, elbette öyle bir nokta-i istimdat bulur ki, en edna derecesi, hadsiz ebedî emellere medet verip idame eder.

Hem o ayetin hakikatiyle, imanın ziyasından gelen nur öyle parlak bir surette tecelli etti ki, o zulümatlı olan cihat-ı sitteyi gündüz gibi aydınlattırdı. Çünkü bu medresem ve bu şehirde talebe ve dostlarımin arkalarında kalıp ağlamak vaziyetini şöyle aydınlattırdı ki, "Ahababın gittikleri âlem karanlıklı değil. Yalnız yerlerini değiştirdiler; yine görüşeceksiniz" diye ihtar etti. Ağlamayı tamamen kestirdi. Ve dünyada onların yerine geçecek ve benzeyecek olanları bulacağımı ifhâm etti.

Evet, lillâhilhamd, hem vefat eden Van medresesini Isparta medresesiyle ihya edip, oradaki ahbabları dahi, daha çok, daha kıymettar talebeler ve ahbablarla manen ihya etti. Hem bildirdi ki, dünya boş, hâlî olmadığını ve harap olmuş bir memleket suretini yanlış tasavvur ettiğimi, belki Malik-i Hakikî, hikmetinin iktizasıyla, sun'î insanların levhasını değiştiriyor, mektubunu tazelandiriyor. Bir ağacın bir kısım meyvelerini kopardıkça yerine yine başka meyvelerin geldiği gibi, nev-i beşerde bu zeval ve firak dahi bir teceddüttür, tazelenmektir. İman noktasında,

ahbap: dostlar.
âlem: cihan.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cihat-ı sitte: altı taraf (sağ, sol, ön, arka, alt, üst).
ebedi: sonsuz, daimî
edna: en küçük.
emel: ümit.
enva-ı nimet: nimet çeşitleri, türleri.
firak: ayrılık.
had hesaba gelmemek: sınırsız ve sayısız olmak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
harap: yıkık, viran olmuş.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.
hükümünde: değerinde.
ibad: kullar.
idame: devamlı ve daimî kılma.
ifhâm: anlatma, bildirme.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
ihya: hayat verme.
ihzar: hazırlama.
iktiza: gerekme.
iman: inanma, itikat.

intisap: bağlanma.
istinat: dayanma.
kıymettar: değerli, kıymetli.
levha: tablo, manzara.
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...
Malik-i Hakikî: her şeyin hakikî sahibi ve malikî olan Allah.
manen: ruhça, mana itibarıyla.
medet: yardım.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu.

mesken-i ebedî: ebedî mesken.
nev-i beşer: insanlık.
nimet: lütuf, ihsan.
nokta-i istimdat: yardım dileme noktası.
nur: aydınlık, ışık.
Rahmanü'r-Rahîm: dünya ve ahirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
sun'î: el yapımı.

suret: biçim, görünüş.
talebe: öğrenci.
tasavvur: düşünme.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
tecelli: açılıp belirme, ortaya çıkma.
vaziyet: durum, hâl.
vefat: öleme.
zemin: yeryüzü.
zeval: sona erme, yok olma.
ziya: ışık, nur.
zulûmat: karanlıklar.

ahbapsızlıktan gelen elîmâne bir hüznün değil, belki başka, güzel bir yerde görüşmek üzere ayrılmaktan gelen lezizâne bir hüznün veren bir tazelenmektir.

Hem o dehşetli vaziyetten, kâinatın mevcudatının karanlıklı görünen yüzünü aydınlattı. Ben de o vakit o hâlete şükretmek istedim. Arabî şu fıkra geldi, tam o haki kati tasvir etti. Şöyle ki, dedim:

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ الْمُصَوِّرِ مَا يَتَوَهَّمُ أَجَانِبُ أَعْدَاءِ أَمْوَاتٍ
مُوحِّشِينَ آيَتًا بَاكِينَ أَوْدَاءِ إِخْوَانًا أَحْيَاءَ مُوَسِّسِينَ مَرْحُومِينَ
مَسْرُورِينَ ذَاكِرِينَ مُسَبِّحِينَ

Yani, “O şiddetli hâletin tesirinden gelen gafletle, kâinatın mevcudatı, bir kısmı düşman ve ecnebi, ^(HAŞİYE) bir kısmı müthiş cenazeler, diğer kısmı ise kimsesizlikten ağlayan yetimler suretinde, gafil nefsimce tevehhümle gösterilen bu korkunç levhayı, nur-i imanla aynelyakîn gördüm ki: O ecnebi, düşman görünenler birer dost, kardeşirler. Ve o müthiş cenazeler ise, kısmen hayattar ve ünsiyetkâr ve kısmen vazifeden terhis edilenlerdir. Ve o ağlayan yetimlerin vaveylâları ise, zikir ve tesbihin zemzemeleri olduğunu nur-i imanla gördüğümünden, o hadsiz nimetlerin menbaı olan imanı bana veren Hâlık-ı Zülcelâl’e hadsiz hamd ediyorum. Ve bu dünyada, bu dünya kadar büyük, hususî dünyamdaki bütün mevcudatı, hamd ve tesbihat-ı İlâhiyede tasavvur ve niyetimle istimal etmek bir hakkım olduğu nokta-i nazarından, bütün o

HAŞİYE: Yani zelzele, fırtına, tufan, taun, ateş gibi.

ahbap: dostlar.
Arabî: Arapça.
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma.
cenaze: ölü.
ecnebi: yabancı.
elîmâne: acı, elem çekerek.
fıkra: bend, paragraf.
gafil: gaflette bulunan.
gaflet: gafillik, tembellik, duyarsızlık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hâlet: hâl.

Hâlık-ı Zülcelâl: “celâl, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı” anlamında Allah’ın bir sıfâtı.
hamd: Allah’a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
haşiye: dipnot.
hayattar: canlı, yaşayan.
hususî: özel, şahsî.
hüzün: keder, gam.
iman: inanma, itikat.
istimal: kullanma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

kısmen: kısmî olarak.
levha: tablo, manzara.
lezizâne: lezzet alarak.
menba: kaynak.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
müthiş: dehşetli, korkunç.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nimet: lütuf, ihsan.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
nokta-i nazar: bakış açısı.

nur-i iman: imandan gelen nur.
suret: biçim, görünüş.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tasavvur: düşünme, zihinde tasarlama.
tasvir: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tesbih: Allah’ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tesbihat-ı İlâhiye: Allah’ı zikir ve tesbih etmek.
tesir: etki.
tevehhüm: vehimlenme, zannetme.
ünsiyetkâr: ahabplık, yakınlık gösterir.
vaveylâ: çığlık, feryat.
vazife: görev.
vaziyet: durum, hâl.
yetim: babası ölmüş çocuk, kimsesiz.
zemzeme: ezgili, nağmeli ses.
zikir: Allah’ın adlarını anarak dua etme.

mevcudatın her birisinin ve umumunun lisan-ı hâlleriyle beraber, ¹ **الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ** deriz” demektir.

Hem o gafletkârâne hâlet-i müthişeden hiçe inen ezvak-ı hayat ve bütün bütün çekilip kuruyan emeller ve en dar bir daire içinde sıkışıp kalan, belki mahvolan şahsıma ait nimetler, lezzetler, birden —başka risalelerde kat’î bir surette ispat ettiğimiz gibi— nur-i imanla, kalbin etrafındaki o dar daireyi öyle genişlettirdi ki, kâinatı içine aldı ve o Horhor bahçesinde kurumuş ve lezzetini kaçırmış nimetler yerinde, dâr-ı dünya ve dâr-ı ahireti birer sofraya nimet ve birer tabla-i rahmet şekline getirdi. Göz, kulak, kalp gibi on değil, yüz cihazat-ı insaniyenin her birini, gayet uzun bir el suretinde, her mü’minin derecesi nispetinde o iki sofraya Rahman’a uzatıp, her tarafından nimetleri toplayacak bir tarzda gösterdiğinden, hem bu ulvî hakikati ifade, hem o hadsiz nimete şükür için, o vakit böyle demiştim:

**الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ الْمَصَوِّرِ لِلدَّارَيْنِ مَمْلُوءَتَيْنِ مِنَ النِّعْمَةِ
وَالرَّحْمَةِ لِكُلِّ مُؤْمِنٍ حَقًّا يَسْتَفِيدُ مِنْهُمَا بِحَوَاسِهِ الْكَثِيرَةِ
الْمُنْكَشِفَةِ بِأَذْنِ خَالِقِهِ**

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
cihazat-ı insaniye: insandaki maddî ve manevî cihazlar, organlar.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
dâr-ı dünya: dünya kapısı, dünya.
emel: ümit.
ezvak-ı hayat: hayatın zevkleri.
gafletkârâne: gafletli bir şekilde.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hâlet-i müthişe: müthiş hâlde bulunmak.
hasse: duyu.
ifade: anlatma, söyleyiş.
iman: inanma, itikat.
inbisat: yayılma, genişleme.
inkışaf: açılma, keşfolunma.
İslâmiyet: Müslümanlık.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istifade: faydalanma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

Yani, “Dünya ve ahireti nimet ve rahmetle doldurmuş bir surette, hakikî mü’minlerin nur-i iman ve İslâmiyetle inkışaf ve inbisat etmiş bütün hasselerinin elleriyle o iki muazzam sofradan istifadeyi temin eden ve gösteren nur-i iman nimetinin mukabiline, o imanı bana veren

1. İman nurundan dolayı Allah’a hamd olsun.

kat’î: kesin.

lisan-ı hâl: bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.

mahv: yok etme, ortadan kaldırma.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

muazzam: çok büyük.

mukabil: karşılık.

mü’min: iman eden, inanan.

nimet: lütuf, ihsan.

nispet: ölçü.

nur-i iman: imandan gelen nur.

rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.

sofra-i nimet: nimet sofrası.

sofra-i Rahman: Allah’ın ihsan ettiği sofraya, sonsuz nimetler.

suret: biçim, tarz.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tabla-i rahmet: rahmet tezgâhi.

temin: sağlama, karşılama.

ulvî: yüksek, yüce.

umum: bütün, herkes.

Hâlık'ıma, bütün zerrat-ı vücudumla, dünya ve ahiret dolusu hamd ve şükür, elimden gelse yaparım” demektir.

Madem iman bu âlemde bu tesirat-ı azîmeyi yapar; elbette dâr-ı bekada öyle semerat ve füyuzatı olacak ki, bu dünyadaki akılla onlar ihata edilmez ve tarif edilmez.

İşte, ey benim gibi ihtiyarlık münasebetiyle pek çok dostların firak acılarını çeken ihtiyar ve ihtiyareler! Sizin en ihtiyarınız her ne kadar zahiren benden yaşlı ise de, manen ben onlardan daha ziyade ihtiyarlığımı tahmin ediyorum. Çünkü fıtratımda rikkat-i cinsiye ile acımak hissi ziyade bulunduğundan, kendi elemimden başka, binler kardeşlerimin elemelerini de o şefkat sırrıyla çektiğimden, yüzler sene yaşamış gibi ihtiyarım. Ve siz ne kadar firak belâsını çekmişseniz, benim kadar o belâyâ maruz kalmamışsınız. Çünkü oğlum yoktur ki yalnız oğlumu düşüneyim. Bende ki fitrî olan bu ziyade acıma ve şefkat, binler Müslüman evlâtlarının, hatta masum hayvanların teellümüne karşı dahi bir rikkat, bir elem, o sırr-ı şefkatle hissediyordum. Hususî bir hanem yoktur ki fikrimi yalnız ona hasredeyim. Belki bu memleketle ve belki âlem-i İslâmın kıt'asıyla, hanem gibi, hamiyet-i İslâmiye noktasında alâkadarım. Ve o iki büyük hanedeki dindeşlerimin elemleriyle müteallim ve firaklarıyla mahzun oluyorum.

İşte bütün ihtiyarlığımdan ve firak belâlarından gelen teessüratıma, bana nur-i iman tam kâfi geldi; kırılmaz bir rica, kopmaz bir ümit, sönmez bir ziya, bitmez bir teselli verdi. Elbette sizlere ihtiyarlıktan gelen karanlık ve

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
alâkadar: ilişkili, münasebetli.
âlem: dünya.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi.
belâ: musibet, gam.
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya, ahiret.
dindaş: din kardeşi.
elem: üzüntü, maddî manevî ızdırab.
evlât: çocuklar.
firak: ayrılık.

fıtrat: yaratılış, tabiat.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki.
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, Allah.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
hamiyet-i İslâmiye: İslâmî gayeler uğruna fedakârlıkta bulunma.
hane: ev, mesken.
hasr: mahsus kılma.

hususî: özel, şahsî.
ihata: kuşatılma.
iman: inanma, itikat.
kâfi: yeter.
kıt'a: memleket.
mahzun: hüznü, kederli.
manen: ruhça, mana itibarıyla.
maruz: bir şeyin tesiri altında bulunan, uğrama.
masum: günahı olmayan, suçsuz.
münasebet: vesile, bağ.
Müslüman: İslâm dininden

olan.
müteallim: elemli, hüznü.
nur-i iman: imandan gelen nur.
rikkat: acıma, müteessir olma hâleti.
rikkat-i cinsiye: insanın kendi cinsinden olana acıması.
semerat: semereler, meyveler.
sırr-ı şefkat: şefkatin sırrı ve hakikati.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
teellüm: elemleme, üzümlenme.
teessürat: teessürler, elemeler.
teselli: avunma.
tesirat-ı azîme: büyük tesir.
zahiren: görünüşte.
zerrat-ı vücut: vücudun zerrelere.
ziya: ışık, nur.
ziyade: fazla.

gaflet ve teessürat ve teellümata, iman kâfi ve vâfidir. Asıl en karanlıklı ve en nursuz ve tesellisiz ihtiyarlık ve en elim ve müthiş firak, ehl-i dalâletin ve ehl-i sefahatin ihtiyarlıklarıdır ve firaklarıdır. O rica ve ziya ve teselli veren imanı zevk etmek ve tesiratını hissetmek için, ihtiyarlığa lâayık ve İslâmiyete muvafık ubudiyetkârâne bir tavrı şuurdarâne takınmakla olur. Yoksa, gençlere benzemeye çalışmak ve onların sarhoşça gafletlerine başını sokup ihtiyarlığını unutmakla değildir.

خَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُهُولِكُمْ وَشَرُّ كُهُولِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكُمْ¹

(ev kemâ kâl) mealindeki hadisi düşününüz. Yani, “Gençlerinizin en iyisi, temkinde ve sefahatlerden çekilmekte ihtiyarlara benzeyenleridir. Ve ihtiyarlarınızın en fenâsı, sefahatte ve başını gaflete sokmakta gençlere benzeyenlerdir.”

Ey kardeşlerim ihtiyarlar ve hemşire ihtiyareler! Hadis-i şerifte vardır ki, “Altmış yetmiş yaşlarında ihtiyar bir mü'min dergâh-ı İlâhiyeye elini kaldırıp dua ederken, rahmet-i İlâhiye onun elini boş döndürmeye hicap ediyor.”² Madem rahmet size karşı böyle hürmet ediyor; siz de rahmetin bu hürmetini, ubudiyetinizle ihtiram ediniz.

ON DÖRDÜNCÜ RİCA

Dördüncü Şua olan Ayet-i Nuriye-i Hasbiyenin başının hulâsası diyor ki:

Bir zaman, ehl-i dünya beni her şeyden tecrit ettiklerinden, beş çeşit gurbetlere düşmüştüm. Sıkıntıdan gelen

Ayet-i Nuriye-i Hasbiye: karşılık-sız ve doğrudan doğruya Allah'a dayanmayı, Ona sığınmayı ifade eden nurlu ayet.

dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dergâhı, kapısı.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.

ehl-i dünya: dünya adamı, ahireti düşünmeyen.

ehl-i sefahat: sefihler, nefsi zevk ve lezzeti için çok masraf yapanlar.

elim: çok acı verici, elemli.

ev kemâ kâl: 'söylendiği gibi' manasındadır.

fena: kötü.

firak: ayrılık.

gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.

gurbet: gariplik, yabancılık.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.

Hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.

hemşire: bacı.

hicap: perde, örtü.

hulâsa: öz, özet.

hürmet: riayet, ihtiram.

ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme.

iman: inanma, itikat.

İslâmiyet: Müslümanlık.

kâfi: yeter.

lâyık: uygun, münasip.

meal: mana, mefhum.

muvafık: uygun.

mü'min: iman eden, inanan.

nur: aydınlık, ışık.

rahmet: merhamet etme, şefkat

gösterme.

rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet.

rica: ümit; konu başlığı.

sefahat: zevk, eğlence ve yasadışı şeylere düşkünlük.

tavr-ı şuurdarâne: şuurlu yapılan hareket.

tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme, yalnız bırakma.

teellumat: teellümler, acı duymalar.

teessürat: teessürler, elemeler.

temkin: ihtiyatlı hareket et-

me, tedbir.

teselli: avunma.

tesirat: etkiler.

ubudiyet: kulluk.

ubudiyetkârâne: kulluğa ya-

kışır tarzda.

vâfi: yeter.

ziya: ışık, nur.

bir gafletle, Risale-i Nur'un teselli verici ve medet edici nurlarına bakmayarak, doğrudan doğruya kalbime baktım ve ruhumu aradım. Gördüm ki, gayet kuvvetli bir aşk-ı beka ve şedit bir muhabbet-i vücut ve büyük bir iş-tiyak-ı hayat ve hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir fakr, ben-de hükmediyordu. Hâlbuki müthiş bir fenâ, o bekayı söndürüyor. O hâletimde, yanık bir şairin dediği gibi dedim:

*Dil bekası, Hak fenâsı istedi mülk-i tenim,
Bir devasız derde düştüm, ah, ki Lokman bihaber.*

Me'yusâne başımı eğdim. Birden,

¹ **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** imdadıma geldi, "Beni dikkatle oku" dedi. Ben de günde beş yüz defa okudum. Okudukça, yalnız ilmelyakîn ile değil, aynelyakîn ile çok kıymet-tar envarından dokuz mertebe-i hasbiye bana inkişaf etti.

• **BİRİNCİ MERTEBE-İ NURIYE-İ HASBİYE:** Bende ki aşk-ı beka, bende ki bekaya değil, belki sebepsiz ve bizzat mah-bup olan kemal-i mutlak sahibi Zat-ı Zülkema'l'in ve Zül-celâl'in bir isminin bir cilvesinin, mahiyetimde bir gölge-si bulunduğundan, fitratımda o Kâmil-i Mutlak'ın varlığı-na ve kemaline ve bekasına müteveccih olan muhabbet-i fitriye, gaflet yüzünden yolunu şaşırmış, gölgeye yapış-mış, âyinenin bekasına âşık olmuştu. **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ**

geldi, perdeyi kaldırdı. Gördüm ve hissettim ve hakkal-yakîn zevk ettim ki, bekamın lezzeti ve saadeti, aynen ve daha mükemmel bir tarzda Bâkî-i Zülkema'l'in bekasına

olarak bilmek.

imdat: yardım.

inkişaf: açılma, keşfolunma.

ıştiyak-ı hayat: hayatı aşk dere-cesinde sevmek.

Kâmil-i Mutlak: tam, noksansız, eksiksiz, tam mükemmel.

kemal: olgunluk, yetkinlik, mü-kemmellik.

kemal-i mutlak: her yönüyle mükemmel olan.

kıymettar: değerli, kıymetli.

Lokman: peygamber olup olma-dığı kesin olmayan, öğütleri, ahlâ-kî ve tıbbî sözleri ile tanınan bü-yük bir zat.

mahbup: sevgili.

mahiyet: bir şeyin aslı, esası, ha-kikati.

medet: inayet, yardım.

mertebe-i hasbiye: "Hasbünalla-hü ve ni'me'l-vekil" ayetinin mer-tebeleri, dereceleri.

mertebe-i nuriye-i hasbiye: Has-bünallahü ve ni'me'l-vekil (Allah bize yeter, o ne güzel vekildir) ayetinin mertebesi, derecesi.

me'yusâne: ümitsizce, üzüler.

muhabbet-i fitriye: yaratılıştan var olan sevgi.

muhabbet-i vücut: var olma sev-gisi.

mülk-i tenim: vücut, beden mül-kü.

müteveccih: yönelen.

nihayetsiz: sonsuz.

nur: aydınlık, ışıık.

perde: örtü.

Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.

Risale-i Nur: : Nur Risalesi, Bedi-üzzaman Said Nursî'nin eserleri-nin adı.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

saadet: mutluluk.

şedit: şiddetli.

tarz: biçim, suret.

teselli: avunma.

Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah'ın bir ismi.

Zat-ı Zülkema'l: sonsuz kemal ve olgunluk sahibi olan Zat.

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.

aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, sonsuzluk aşkı.

âyine: ayna.

aynelyakîn: gözle görür de-recede inanma.

Bâkî-i Zülkema'l: sonsuz olan ve sınırsız mükemmellik sahi-bi olan Allah.

beke: bâkîlik, ebedîlik.

bihaber: habersiz.

bizzat: şahsen.

cilve: tecelli.

deva: ilâç, çare.

envar: nurlar, ışıklar.

fakr: fakirlik, muhtaçlık.

fenâ: insanın maddî varlığı-nan sıyrılarak Hakka ulaşma-sı.

fenâ: son bulma, ölümlülük.

fitrat: yaratılış, tabiat.

gaflet: gafilik, duyarsızlık,

tembellik.

gayet: son derece.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah.

hakkalyakîn: bizzat yaşar derecesinde bilme, inanma.

hâlbuki: oysa ki.

hâlet: hâl.

hükmetmek: hâkim olma.

ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan: anlatma, izah.
cihazat: cihazlar, organlar.
dair: alâkalı.
desise: gizli hile.
edille: deliller.
ehl-i dünya: dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
erzak: yiyecek, içecek.
fitrat: yaratılış, tabiat.
gayet: son derece.
gurbet: gariplik, yabancılık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlik: her şeyi yoktan var eden, Allah.
hayvanat: hayvanlar.
hemheme: rûzgârın esmesi ile ağaç yapraklarından çıkan sesler.
hengâm: zaman, sıra.
hulâsa: öz.
hücum: saldırma.
icat: vücuda getirilme, yaratma
İlâh: ma'bud.
iman: inanma, itikat.
inbisat: yayılma, genişleme.
intisab-ı imânî: iman ederek bir şeye dahil olmak.
intisap: bağlanma.
iz'an: inanç, gönülden inanma.
kaderî: kader ile alâkalı.
kadîr-i mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
keşif: meydana çıkarma, bulma.
kûn: ol manasında emirdir.
medenî: uygar, modern.
mertebe-i nurîye-i hasbiye: Hasbünallahü ve ni'me'l-vekil (Allah bize yeter, o ne güzel vekildir) ayetinin mertebesi, derecesi.
muazzam: çok büyük.
muhafaza: koruma.
mükemmel: kâmil, noksansız, tam.
müracaat: başvurma.

ve benim Rabbim ve İlâhım olduğuna tasdik ve imanım-da ve iz'anımda vardır. Bunun edillesi, zevi'l-ihsası hayrette bırakacak gayet derin ve dakik on iki hemhemeler ve şuur-i imanlarla Risale-i Hasbiyede beyan edilmiştir.

• **İKİNCİ MERTEBE-İ NURİYE-İ HASBİYE:** Fitratımdaki hadsiz acizimle beraber, ihtiyarlık ve gurbet ve kimsesizlik ve tecridim içinde, ehl-i dünya desiseleriyle, casuslarıyla bana hücum ettikleri hengâmda kalbime dedim: “Elleri bağlı, zayıf ve hasta bir tek adama ordular taarruz ediyor. Benim için bir nokta-i istinat yok mu?” diye,

¹ **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** ayetine müracaat ettim. Bana o ayet bildirdi ki:

İntisab-ı imânî vesikasıyla, kadîr-i mutlak öyle bir Sultana intisap edersin ki, zemin yüzünde, her baharda dört yüz bin milletten mürekkep nebatat ve hayvanat ordularının bütün cihazatlarını kemal-i intizamla vermekle beraber, başta insan olarak, hayvanatın muazzam ordusunun bütün erzaklarını, değil medenî insanların son zamanlarda keşfettikleri et ve şeker ve sair taamların hulâsaları gibi, belki yüz derece o medenî hulâsalardan daha mükemmel ve bütün taamların her nev'inden tohum ve çekirdek denilen Rahmanî hulâsalara koyup ve o hulâsaları dahi, onların pişirmelerine ve inbisatlarına dair kade-rî tarifeler içinde sarıp, muhafaza için küçük sandukçalara koyup tevdi eder. O sandukçaların icadı, *kûn* emrinde bulunan *kâf-nun* fabrikasından o kadar çabuk ve kolay ve çoklukla olur ki, Kur'ân der: “Hâlik emreder,

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

nebatat: bitkiler.

nevi: çeşit, tür.

nokta-i istinat: dayanak noktası.

Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.

Rahmanî: Allah'tan gelen hayırlı şeyler.

Risale-i Hasbiye: “Hasbünallahü ve ni'me'l-vekil” ayetinin sırlarını ve mertebelerini an-

latan risale.

sair: diğer, öteki.

sandukça: küçük sandık.

sultan: mutlak iktidar sahibi olan, Allah.

şuur-ı iman: iman şuurı, bilinci.

taam: yemek.

taarruz: şiddetle saldırma.

tarife: bir işlemin nasıl gerçekleştirileceğini gösteren

belge.

tasdik: doğrulama.

tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme, yalnız bırakma.

tevdi: emanet etme.

vesika: dayanılacak, güvenilecek sağlam delil.

zemin: yeryüzü.

zevî'l-ihsas: his sahipleri.

meydana gelir.” Madem sen intisab-ı imanî tezkeresiyle böyle bir nokta-i istinat bulabildiğinden, hadsiz bir kuvvete ve kudrete dayanabilirsin; ben de ayetten bu dersimi aldıkça öyle bir kuvve-i maneviye buldum ki, değil şimdiki düşmanlarıma, belki dünyaya meydan okuyabilir bir iktidar-ı imanî hissederek, bütün ruhumla beraber

¹ حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ dedim.

• **ÜÇÜNCÜ MERTEBE-İ NURİYE-İ HASBİYE:** Ben o gurbetler ve hastalıklar ve mazlumiyetlerin tazyikiyle dünyadan alâkamı kesilmiş bularak, ebedî bir dünyada ve bâkî bir memlekette daimî bir saadete namzet olduğumu iman telkin ettiği hengâmda, tahassür akıtan “Of, of!”tan vazgeçip, beşâset izhar eden “Oh, oh!” dedim. Fakat bu gaye-i hayal ve hedef-i ruh ve netice-i fıtratın tahakkuku, ancak ve ancak bütün mahlûkatının bütün harekâtlarını ve sekenatlarını ve ahval ve a’mallerini kavlen ve fiilen bilen ve kaydeden ve bu küçücük ve âciz-i mutlak nev-i insanı kendine dost ve muhatap eden ve bütün mahlûkat üstünde bir makam veren bir Kadîr-i Mutlak’ın hadsiz kudretiyle ve insana nihayetsiz inayet ve ehemmiyet vermesiyle olabilir diye düşünürken, bu iki noktada, yani, böyle bir kudretin faaliyeti ve zahiren bu ehemmiyetsiz insanın hakikatli ehemmiyeti hakkında imanının inkişafını ve kalbin itminanını veren bir izah istedim. Yine o ayete müracaat ettim. Dedi ki: ² حَسْبُنَا

izah: açıklama, anlatma.

izhar: gösterme.

Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.

kavil: söz.

kudret: kuvvet, iktidar.

kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

makam: manevî mevki.

mazlumiyet: mazlumluk, zulüm görmüslük.

mertebe-i nuriye-i hasbiye: Hasbünallahü ve ni'me'l-vekîl (Allah bize yeter, o ne güzel vekildir) ayetinin mertebesi, derecesi.

muhatap: kendisine söz söylenen kimse.

müracaat: başvurma.

namzet: aday.

netice-i fıtrat: yaratılışın gaye ve neticesi.

nev-i insan: insan cinsi.

nihayetsiz: sonsuz.

nokta-i istinat: dayanak noktası.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

saadet: mutluluk.

sekenat: durma, hareket etme-me.

tahakkuk: gerçekleşme.

tahassür: hasret çekme, üzülm.

tazyik: zorlama, baskı.

telkin: fikir aşılama.

tezkere: belge, pusula.

zahiren: görünüste.

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

2. Bize yeter.

âciz-i mutlak: her bakımdan güçsüz, zayıf.
ahval: hâller, durumlar.
alâka: ilgi, bağ.
a'mal: ameller, işler.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bâkî: ebedî, daimî.
beşâset: güler yüzlülük.
daimî: sürekli, devamlı.

ebedî: sonsuz, daimî
ehemmiyet: önem.
faaliyet: icraat, işler.
fiilen: yaparak, işleyerek.
gaye-i hayal: hayal edilen gaye.
gurbet: gariplik, yabancılık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
harekât: hareketler.

hedef-i ruh: ruhun hedefi.
hengâm: zaman, sıra.
iktidar-ı imanî: imandaki kuvvet ve iktidar.
iman: inanma, itikat.
inayet: yardım, ihsan.
inkişaf: açılma, keşfolunma.
intisab-ı imanî: iman ederek bir şeye dahil olmak.
itminan: tatmin olma.

¹ نَا 'ya dikkat edip, seninle beraber lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ile حَسْبًا 'yı kimler söylüyorlar, dinle" emretti.

Birden baktım ki, hadsiz kuşlar ve kuşçuklar olan si-nekler ve hesapsız hayvanlar ve nihayetsiz nebatlar ve gayetsiz ağaçlar dahi benim gibi lisan-ı hâl ile

² حَسْبَ اللَّهِ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ manasını yâd ediyorlar. Ve herke-sin yâdına getiriyorlar ki, bütün şerait-i hayatiyelerini te-keffül eden öyle bir vekilleri var ki, birbirine benzeyen ve maddeleri bir olan yumurtalar ve birbirinin misli gibi kat-reler ve birbirinin aynı gibi habbeler ve birbirine müşabih çekirdeklerden, kuşların yüz bin çeşitlerini, hayvanların yüz bin tarzlarını, nebatatın yüz bin nev'ini ve ağaçların yüz bin sınıfını yanlışsız, noksansız, iltibassız, süslü, mi-zanlı, intizamlı, birbirinden ayrı farikalı bir surette, gözü-müz önünde, hususan her baharda, gayet çok, gayet ko-lay, gayet geniş bir dairede, gayet çoklukla halk eder, ya-par bir kudretin azamet ve haşmeti içinde, beraberlik ve benzeyişlik ve birbiri içinde ve bir tarzda yapılmalarıyla vahdetini ve ehadiyetini bize gösterir. Ve böyle hadsiz mu'cizatı ibraz eden bir fiil-i rububiyete, bir tasarruf-i hal-lâkiyete müdahale ve iştirak mümkün olmadığını bildirir diye anladım. Her mü'min gibi benim hüviyet-i şah-siyemi ve mahiyet-i insaniyemi anlamak isteyenler ve be-nim gibi olmak arzu edenler, حَسْبًا 'daki نَا cemiyetinde bulunan ene'nin, yani nefsimin tefsirine baksınlar.

arzu: aşırı istek, heves.
azamet: büyüklük, yücelik.
cemiyet: topluluk.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi.
ene: ben.
farika: fark eden, ayıran.
fiil-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın tedbir, terbiye ve idareye ait işle-ri.
gayet: son derece.
gayetsiz: nihayetsiz, sonsuz.
habbe: tane.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halk: yaratma.
haşmet: ihtişam, heybet.
hususan: özellikle
hüviyet-i şahsiye: kişinin şahsı hüviyeti.
ibraz: ortaya koyma, gösterme.
iltibas: yanlışlık, karışıklık.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
iştirak: ortaklık etme.
katre: damla.
kudret: kuvvet, iktidar.
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade et-mesi.
lisan-ı kâl: söz ile anlatılan mana, konuşma dili.
mahiyet-i insaniye: insanın esa-

1. Biz.

2. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

si, iç yüzü.
mana: anlam.
misil: benzer, eş.
mizan: terazi, ölçü.
mu'cizat: mu'cizeler.
müdahale: karışma.
mü'min: iman eden, inanan.
müşabih: benzeyen.
nebat: topraktan biten, bitki.
nebatat: bitkiler.

nefis: kendi, şahıs.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz.
noksan: eksik.
suret: biçim, görünüş.
şerait-i hayatiye: hayat şart-ları.
tarz: biçim, şekil.
tasarruf-i hallâkiyet: her şe-yi yaratan Allah'ın kendi mül-

kündeki tasarrufu.
tefsir: açıklama, izah.
tekeffül: birine kefil olma.
vahdet: birlik, teklik.
vekil: kullarının işlerine ve rızkına kefil olan, her şeyi ida-resi altında bulunduran göze-ten, şahit ve koruyucu Allah.
yâd: hatırlama, anma.

Ehemmiyetsiz, hakir ve fakir görünen vücudum —her mü'minin vücudu gibi— ne imiş, hayat ne imiş, insaniyet ne imiş, İslâmiyet ne imiş, iman-ı tahkikî ne imiş, marifetullah ne imiş, muhabbet nasıl olacakmış, anlasınlar, dersini alsınlar.

• **DÖRDÜNCÜ MERTEBE-İ NURİYE-İ HASBİYE:** Bir vakit ihtiyarlık, gurbet, hastalık, mağlûbiyet gibi vücudumu sarsan arızalar, bir gaflet zamanıma rast gelip, şiddetle alâkadar ve meftun olduğum vücudum, belki mahlûkatın vücutları, “Ademe gidiyor” diye elîm bir endişe verirken, yine bu ayet-i hasbiyeye müracaat ettim. Dedi: “Mana dikkat et ve iman dürbünüyle bak.”

Ben de baktım ve iman gözüyle gördüm ki, bu zerrecik vücudum, her mü'minin vücudu gibi, hadsiz bir vücudun âyinesi ve nihayetsiz bir inbisatla hadsiz vücutları kazanmasına bir vesile ve kendinden daha kıymettar, bâkî, müteaddit vücutları meyve veren bir kelime-i hikmet bulunduğunu ve mensubiyet cihetiyle bir an yaşaması, ebedî bir vücut kadar kıymettar olduğunu ilmelyakîn ile bildim. Çünkü, şuur-i iman ile bu vücudum Vacibü'l-Vücud'un eseri ve sanatı ve cilvesi olduğunu anlamakla, vahşî evhamdan ve hadsiz firaklardan ve hadsiz müfarakat ve firakların elemelerinden kurtulup, mevcudata, hussusan zihayatlara taallûk eden ef'al ve esma-i İlâhiye adedince uhuvvet rabitalarıyla münasebet peyda eylediğim, bütün sevdiğim mevcudata, muvakkat bir firak içinde daimî bir visal var olduğunu bildim. İşte, iman ile ve

adem: yokluk.
alâkadar: ilişkili, münasebetli.
arıza: isabet eden belâ ve keder.
ayet-i hasbiye: “Allah bize yeter; O ne güzel vekildir.” manasındaki “Hasbünallahü ve ni'me'l-vekil” ayeti.
âyine: ayna.
bâkî: ebedî, daimî
cihet: yön.
cilve: tecelli.
daimî: sürekli, devamlı.

ebedî: sonsuz, daimî.
ef'al: fiiller, işler.
ehemmiyet: önem.
elem: üzüntü, maddî manevî ızdırab.
elîm: çok acı verici, elemli.
endişe: kaygı.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
evham: vehimler, kuruntular.
firak: ayrılık.
gaflet: dalgınlık, umursamazlık.
gurbet: gariplik, yabancılık.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakir: adî, bayağı, kıymetsiz.
hususan: özellikle.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilmek.
iman: inanma, itikat.
iman-ı tahkikî: şuurlu ve tahkikî iman.
inbisat: yayılma, açılma.
insaniyet: insanlık mahiyeti.
İslâmiyet: Müslümanlık.
kelime-i hikmet: hikmetli, manidar kelime.
kıymettar: değerli, kıymetli.

mağlûbiyet: yenilgi.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mana: anlam.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
meftun: müptelâ, tutkun.
mensubiyet: ilgili olmak, bağlı oluş.
mertebe-i nuriye-i hasbiye: hasbünallahü ve ni'me'l-vekil (Allah bize yeter, o ne güzel vekildir) ayetinin mertebesi, derecesi.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muvakkat: geçici.
müfarakat: ayrılık.
mü'min: iman eden, inanan.
münasebet: ilgi, bağ.
müracaat: başvurma.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.
nihayetsiz: sonsuz.
peyda etme: ortaya çıkma.
rabita: bağ.
şuur-i iman: iman şuurı.
taallûk: ilgi, alâkalı oluş.
uhuvvet: kardeşlik.
Vacibü'l-Vücud: varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.
vahşî: korkutucu, ilkel.
vesile: vasıta.
visal: kavuşma.
vücut: beden, cisim.
zerrecik: maddenin en küçük parçası.
zihayat: hayat sahibi.

imandaki intisap ile, her mü'min gibi, bu vücudum dahi hadsiz vücutların firaksız envarını kazanır. Kendi gitse de onlar arkada kaldığından, kendisi kalmış gibi memnun olur.

Hulâsa, ölüm firak değil, visaldir, tebdil-i mekândır, bâ-kî bir meyveyi sümbül vermektir.

• **BEŞİNCİ MERTEBE-İ NURIYE-İ HASBİYE:** Yine bir vakit hayatım çok ağır şeraitle sarsıldı ve nazar-ı dikkatimi ömre ve hayata çevirdi. Gördüm ki, ömrüm koşarak gidiyor, ahirete yakınlaşmış; hayatım dahi tazyikat altında sönmeye yüz tutmuş. Hâlbuki, Hayy ismine dair risalede izah edilen hayatın mühim vazifeleri ve büyük meziyetleri ve kıymettar faydaları böyle çabuk sönmeye değil, belki uzun yaşamaya lâyıktır diye müteellimâne düşündüm. Yine üstadım olan ¹ **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** ayetine müracaat ettim. Dedi: “Sana hayatı veren Hayy-ı Kayyum’a göre hayata bak.”

Ben de baktım, gördüm ki, hayatımın bana bakması bir ise, Zat-ı Hayy-ı Kayyum’a bakması yüzdür; ve bana ait neticesi bir ise, Hâlık’ıma ait bindir. Şu hâlde, marzî-i İlâhî dairesinde bir an yaşaması kâfidir, uzun zaman istemez.

Bu hakikat dört mesele ile beyan ediliyor. Ölü olmayanlar veyahut diri olmak isteyenler, hayatın mahiyetini ve hakikatini ve hakikî hukukunu o dört mesele içinde arasinlar, bulsunlar ve dirilsinler. Hulâsası şudur ki:

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.

ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi.

bâki: ebedî, daimî.

beyan: anlatma, izah.

dair: alâkalı, ilgili.

envar: nurlar, ışıklar.

firak: ayrılık.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat: gerçek, esas.

hakiki: gerçek.

hâlbuki: oysa ki.

Hâlık: her şeyi yoktan var eden, Allah.

Hayy: gerçek hayat sahibi olan, Allah.

Hayy-ı Kayyum: her hususta iktidarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan, Allah.

hukuk: haklar.

hulâsa: öz, özet, sözün kısası.

intisap: bağlanma.

izah: açıklama, anlatma.

kâfi: yeter.

kıymettar: değerli, kıymetli.

lâyık: uygun, münasip.

mahiyet: bir şeyin aslı, esası, ha-

kiyeti.

marzî-i İlâhî: Allah’ın rızasına uygun işler.

meretebe-i nuriye-i hasbiye: Hasbünallahü ve ni’mel-vekil (Allah bize yeter, o ne güzel vekildir) ayetinin mertebesi, derecesi.

mesele: problem, önemli konu.

meziyet: üstünlük vasfı, fazileti.

let.

mühim: önemli.

mü'min: iman eden, inanan.

müracaat: başvurma.

müteellimâne: elem duyarak, kederlenerek.

nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.

netice: sonuç.

risale: Risale-i Nurdan bir mektup.

serait: şartlar.

tazyikat: baskılar, zorlamalar.

tebdil-i mekân: mekân değişikliği.

üstat: öğretici, muallim.

vazife: görev.

visal: kavuşma.

Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

Hayat, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'a baktıkça ve iman dahi hayata hayat ve ruh oldukça beka bulur, hem bâkî meyveler verir. Hem öyle yükseklendir ki, sermediyet cilvesini alır; daha ömrün kısalığına ve uzunluğuna bakılmaz.

• **ALTINCI MERTEBE-İ NURIYE-İ HASBİYE:** Müfarakat-i umumiye hengâmında olan harab-ı dünyadan haber veren ahir zaman hâdisatı içinde müfarakat-i hususiyemi ihtar eden ihtiyarlık ve ahir ömrümde bir hassasiyet-i fevkalâde ile fıtratımdaki cemalperestlik ve güzellik sevdası ve kemalâta meftuniyet hisleri inkişaf ettikleri bir zamanda, daimî tahribatçı olan zeval ve fenâ ve mütemadî tefrik edici olan mevt ve adem, dehşetli bir surette bu güzel dünyayı ve bu güzel mahlûkatı hırpaladığını, parça parça edip güzelliklerini bozduğunu, fevkalâde bir şuur ve teessürle gördüm. Fıtratımdaki aşk-ı mecazî bu hale karşı şiddetli galeyan ve isyan ettiği zamanda bir medar-ı teselli bulmak için, yine bu ayet-i hasbiyeye müracaat ettim.

Dedi: “Beni oku ve dikkatle manama bak!”

Ben de Sure-i Nur'daki ¹ **اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** (ilâ-ahir) ayetinin rasathanesine girip, imanın dürbünüyle bu ayet-i hasbiyenin en uzak tabakalarına ve şuur-i imânî hurdebinî ile en ince esrarına baktım, gördüm:

Nasıl ki âyineler, şişeler, şeffaf şeyler, hatta kabarcıklar, güneş ziyasının gizli ve çeşit çeşit cemalini ve o ziyanın elvan-ı seb'a denilen yedi renginin mütenevvi

1. Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi: 35.)

adem: yokluk.
ahir zaman: dünyanın son devresi.
ahir: son.
aşk-ı mecazî: nefis ve şehvet üzerine bina edilmiş aşk.
ayet-i hasbiye: Hasbünallahü ve ni'me'l-vekîl (Allah bize yeter, o ne güzel vekildir) ayeti.
âyine: ayna.
bâkî: ebedî, daimî.

beka: bâkîlik, ebedîlik.
cemal: güzellik.
cemalperest: güzellik düşkü-nü.
cilve: tecelli.
daimî: sürekli, devamlı.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
esrar: sırlar.
fenâ: yok olma, ölümlülük.
fevkalâde: olağanüstü.
fıtrat: yaratılış, tabiat.

galeyan: coşma, kaynama.
hâdisat: hâdiseler, olaylar.
harab-ı dünya: dünyanın yıkılması.
hassasiyet-i fevkalâde: fevkalâde hassasiyet.
hengâm: zaman, sıra.
hurdebin: mikroskop.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
ilâahir: sonuna kadar.
iman: inanma, itikat.

inkişaf: açılma, keşfolunma.

kemalât: faziletler, kemaller, mü-kemmellikler.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

mana: anlam.

medar-ı teselli: teselli kaynağı.

meftuniyet: meftun olma hâli, tutkunluk.

mertebe-i nuriye-i hasbiye: Hasbünallahü ve ni'me'l-vekîl (Allah bize yeter, o ne güzel vekildir) ayetinin mertebesi, derecesi.

mevt: ölüm.

müfarakat-i hususiye: bir ferden ayrılışı, ölümü.

müfarakat-i umumiye: kıyamet vakti.

müracaat: başvurma.

mütemadî: sürekli, devamlı.

mütenevvi: türlü türlü, çeşitli.

rasathane: gözlem evi.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

sermediyet: daimîlik, süreklilik.

sevda: şiddetli aşk.

suret: biçim, tarz.

şeffaf: saydam, parlak.

şuur: anlayış, idrak.

şuur-ı imânî: imandan gelen şuur.

tabaka: kat, katman.

tahribat: yıkımlar, bozulmalar.

teessür: kederlenme, üzülmeye.

tefrik: birbirinden ayırma.

Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.

zeval: sona erme, yok olma.

zîya: ışık, nur.

güzelliklerini gösteriyorlar; ve teceddüt ve taharrükleriyle ve ayrı ayrı kabiliyetleriyle ve inkisaratlarıyla o cemal ve o güzellikleri tazeleştiriyorlar; ve inkisaratlarıyla güneşin ve ziyasının ve elvan-ı seb'asının gizli güzelliklerini güzel izhar ediyorlar.

Aynen öyle de, Şems-i Ezel ve Ebed olan Cemil-i Zülcelâl'in cemal-i kudîsine ve nihayetsiz güzel Esmâ-i Hüsnâsının sermediği güzelliklerine âyinedarlık edip cilvelerinin tazelenmesi için, bu güzel masnular, bu tatlı mahlûklar, bu cemalli mevcudat, hiç durmayarak gelip gidiyorlar. Kendilerinde görünen güzellikler ve cemaller kendilerinin malı olmadığını, belki tezahür etmek isteyen sermedi ve mukaddes bir cemalin ve daimî tecelli eden ve görünmek isteyen mücerret ve münezzeh bir hüsnün işaretleri ve âlâmetleri ve lem'aları ve cilveleri olduğunun pek çok kuvvetli delilleri Risale-i Nur'da tafsilen izah edilmiştir. Burada o bürhanlardan üç tanesi, kısaca, gayet makul bir surette zikredilmiştir diye beyana başlar. Bu risaleyi gören her bir zevk-i selim ashabı hayrette kalmakla beraber, kendilerinin istifadelerinden başka, gayrilerinin de istifadelerine çalışmayı lâzım buluyorlar. Hususan İkinci Bürhanda beş nokta beyan ediliyor. Aklı çürük, kalbi bozuk olmayan, her hâlde takdir ve tahsin ve tasvipile "Maşaallah, fetebârekâllah" diyecek; fakir, hakir görünen vücudunu teâlî ettirecek harika bir mu'cize olduğunu derk ve tasdik edecek.

âlâmet: belirti, işaret.
ashap: sahipler, malik olanlar.
âyinedar: ayna tutan.
beyan: anlatma, izah.
bürhan: delil, hüccet.
cemal: güzellik.
cemal-i kudîs: Cenab-ı Allah'ın mukaddes güzelliği.
Cemil-i Zülcelâl: büyüklük ve sonsuz güzellik sahibi Allah.
cilve: tecelli.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
derk: anlama, kavrama.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
fetebârekâllah: Allah mübarek etsin.
gayet: son derece.
gayr: öteki, diğer.
hakir: adî, bayağı, ehemmiyetsiz.
hususan: özellikle.
hüsün: güzellik.
inkisarat: kırılmalar, bozulmalar.
istifade: faydalanma.
izah: açıklama, eksiksiz anlatma.
izhar: açığa vurma, gösterme.
kabiliyet: istidat, yetenek.
lâzım: gerek.
lem'a: parıltı.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
makul: akla uygun.

masnu: sanatla yapılmış olan.
maşaallah: Allah korusun.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
mukaddes: takdis edilmiş, yüce.
mücerret: soyutlanmış.
münezzeh: tenzih edilmiş, uzak.
nihayetsiz: sonsuz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Be-diüzzaman Said Nursî'nin

eserlerinin adı.
sermedi: ebedî, daimî.
suret: biçim, tarz.
Şems-i Ezel ve Ebed: ezel ve ebed güneşi, ezelden ebede bütün varlık âlemini aydınlatan Cenab-ı Hak için bir benzetme.
tafsilen: ayrıntılı olarak.
taharrük: hareketlenme, kılmılama.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: beğendini belirtme,

lüzumunu anlama.
tasdik: doğruluğunu kabul etme.
tasvip: uygun bulma.
teâlî: yüceltme.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
tecelli: belirme, görünme.
tezahür: zuhur etme, görünme.
zevk-i selim: en temiz, en yüksek derecedeki zevk.
zikir: anma, bildirme.
ziya: ışıık, nur.

ON BEŞİNCİ RİCA (HAŞİYE)

Bir zaman Emirdağ'ında ikamete memur ve tek başıma, menzilde âdeta bir haps-i münferit ve bana çok ağır gelen tarassutlar ve tahakkümlerle bana işkence vermelerinden, hayattan usandım, hapisten çıktığıma teessüf ettim. Ruhucanımla Denizli hapsini arzuladım ve kabre girmeyi istedim. Ve “Hapis ve kabir bu tarz-ı hayata müreccaktır” diye, yâ hapse veya kabre girmeye karar verirken, inayet-i İlâhiye imdada yetişti, kalemleri teksir makinesi olan Medresetüzzezhra şakirtlerinin ellerine yeni çıkan teksir makinesini verdi. Birden, Nurun kıymet-tar mecmualarından her tanesi, bir kalemle beş yüz nüsha meydana geldi. Fütuhata başlamaları, o sıkıntılı hayatı bana sevdirdi, “Hadsiz şükür olsun” dedirtti.

Bir miktar sonra, Risale-i Nur'un gizli düşmanları, fütuhat-ı Nuriyeyi çekemediler, hükümeti aleyhimize sevk ettiler. Yine hayat bana ağır gelmeye başladı. Birden inayet-i Rabbaniye tecelli etti. En ziyade Nurlara muhtaç olan alâkadar memurlar, vazifeleri itibarıyla, müsadere edilen Nur Risalelerini kemal-i merak ve dikkatle mütalâa ettiler. Fakat Nurlar onların kalplerini kendine taraf-tar eyledi. Tenkit yerine takdire başlamalarıyla Nur Dershanesi çok genişlendi, maddî zararımızdan yüz derece ziyade menfaat verdi, sıkıntılı telâşımızı hiçe indirdi.

HAŞİYE: Nurun telif zamanı üç sene evvel bitmiş olmasından, bu On Beşinci Rica, ileride bir Nurcu tarafından İhtiyarlar Lem'asının tekmine, telifine me haz olmak üzere yazıldı.

âdeta: sanki.
alâkadar: ilgili, münasebetli.
aleyh: onun üzerine.
arzu: aşırı istek, heves.
fütuhât: fetihler, zaferler.
fütuhât-ı Nuriye: Risale-i Nur ile yapılan iman ve Kur'ân hizmetinin akıl ve kalpleri fet-hetmesi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
haps-i münferit: hücre hapsi.
haşıye: dipnot.
hükümet: yönetim.
ikamet: oturma.

inayet-i İlâhiye: Allah'ın yar-dımı.
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın inayeti, yardımı.
işkence: eziyet, maddî mane-vî sıkıntı, zulüm.
itibarıyla: değeriyle.
kabir: mezar.
kemal-i merak: tam bir me-rak.
kıymettar: değerli, kıymetli.
maddî: maddeye ait, para, mal vb. şeylerle ilgili.
mecmua: toplanıp biriktiril-

miş şeylerin hepsi, koleksi-yon.
Medresetüzzezhra: Bediüzza-man'ın Doğuda (Van) yapıl-masını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşün-düğü üniversite.
menfaat: fayda.
menzil: yer, ev.
muhtaç: ihtiyacı olan.
müreccah: tercih edilen.
müsadere: el konulma.
mütalâa: dikkatli okuma, tet-

kik.

Nurlar: Risale-i Nur eserleri.

Nur Dershanesi: Risale-i Nur'ların okunduğu, ve karşılıklı etütlerin yapıldığı evler; Medrese-i Nuriye.

nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.

Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.

ruh-i can: bütün benliğiyle.

sevk: gönderme, yollama.

şakirt: talebe.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duy-ma.

tahakküm: zorla hükmetme, hükmü altına alma.

takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.

tarassut: gözetme.

tarz-ı hayat: hayat tarzı.

tecelli: belirme, görünme.

teessüf: üzülme, eseflenme.

teksir makinesi: baskı, çoğaltma makinesi.

teksir: çoğaltma.

telâş: endişe, kaygı.

tenkit: eleştiri.

vazife: görev.

ziyade: fazla.

Sonra, gizli düşman münafıklar, hükümetin nazar-ı dikkatini benim şahsıma çevirdiler. Eski siyasî hayatımı hatırlattırdılar. Hem adliyeyi, hem maarif dairesini, hem zabıtayı, hem Dahiliye Vekâletini evhamlandırdılar. Partilerin cereyanları ve komünistlerin perdesinde anarşistlerin tahrikâtıyla o evham genişlendi. Bizi tazyik ve tevkif ve ellerine geçen risaleleri müsadereye başladılar. Nur şakirtlerinin faaliyetine tevakkuf geldi. Benim şahsımı çürütmek fikriyle, bir kısım resmî memurlar, hiç kimsenin inanmayacağı isnatlarda bulundular, pek acip iftiraları işaaya çalıştılar. Fakat kimseyi inandıramadılar.

Sonra, pek adî bahanelerle, zemheririn en şiddetli soğuk günlerinde beni tevkif ederek, büyük ve gayet soğuk ve iki gün sobasız bir koğuşta, tecrid-i mutlak içinde hapsedtiler. Ben küçük odamda günde kaç defa soba yakar ve daima mangalımda ateş varken, zaafiyet ve hastalığımın zor dayanabilirdim. Şimdi, bu vaziyette, hem soğuktan bir sıtma, hem dehşetli bir sıkıntı ve hiddet içinde çırpınırken, bir inayet-i İlâhiye ile bir hakikat kalbimde inkişaf etti.

Manen, “Sen hapse medrese-i Yusufiye namı vermişsin. Hem Denizli’de, sıkıntınızdan bin derece ziyade hem ferah, hem manevî kâr, hem oradaki mahpusların Nurlardan istifadeleri, hem büyük dairelerde Nurların fütuhâtı gibi neticeler, size şekva yerinde binler şükrettirdi. Her bir saat hapsinizi ve sıkıntınızı on saat ibadet hükmüne getirdi, o fânî saatleri bâkileştirdi. İnşaaallah, bu üçüncü medrese-i Yusufiyedeki musibetzedelerin Nurlardan

acip: şaşılın ve hayret uyandıran şey.
adi: bayağı, basit.
adliye: mahkeme.
anarşist: yıkıcı, tahripkâr.
bahane: uydurma sebep.
bâki: ebedî, daimî.
cereyan: siyaset hareketi.
dahiliye vekâleti: İç işleri Bakanlığı.
daima: sürekli, her zaman.
evham: vehimler, esassız şeyler.
faaliyet: icraat.
fânî: geçici.
ferah: gönül açıklığı, sevinç.
fütuhât: zaferler, fetihler.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hükmüne: değerine.
hükümet: yönetim.
ibadet: Allah’ın emrettiklerini yerine getirme.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme.
inayet-i İlâhiye: Allah’ın yardımı.
inkişaf: açılma, keşf olunma.
İnşaaallah: Allah izin verirse.
isnat: dayandırma.
istifade: faydalanma.
ışaa: herkese duyurma.
koğuş: hapishane gibi umumî binalarda çok sayıda kişinin oturmasına veya yatmasına mahsus büyük oda.
komünist: komünizm yanlısı.
maarif: Eğitim Bakanlığı.
mahpus: hapsedilen kişi.
manen: ruhça, mana itibarıyla.

manevî: manaya ait.
medrese-i Yusufiye: iman ve Kur’ân’a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
musibetzede: belâya uğrayan.
münafık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden.
müsadere: el konulma.
nam: ad.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
notice: sonuç.
nur: aydınlık, ışık.

perde: örtü, himaye.
resmî: devlet adına olan.
sıtma: titreme, ateş ve ter nöbetleriyle kendini gösteren bir hastalık.
siyasi: politik.
şakirt: talebe.
şekva: şikâyet.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahrîkât: ayaklandırma, kıskırtma.
tazyik: zorlama, baskı.

tecrîd-i mutlak: hücre hapsinde bulundurma.
tevakkuf: duraklama.
tevkif: tutuklama.
vaziyet: durum, hâl.
zaafiyet: zayıflık, âcizlik.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare.
zemherir: 22 Aralık’tan 31 Ocak’a kadar olan şiddetli kış dönemi.
ziyade: fazla.

istifadeleri ve teselli bulmaları, senin bu soğuk ve ağır sıkıntını hararetlendirip sevinçlere çevirecek. Ve hiddet ettiğin adamlar, eğer aldanmışlarsa, bilmeyerek sana zulmediyorlar; onlar hiddete lâıyk değiller. Eğer bilerek ve garazla ve dalâlet hesabına seni incitiyorlar ve işkence yapıyorlarsa, onlar pek yakın bir zamanda ölümün idam-ı ebedîsiyle kabrin haps-i münferidine girip daimî sıkıntılı azap çekecekler. Sen onların zulmü yüzünden hem sevap, hem fânî saatlerini bâkileştirmeyi, hem manevî lezzetleri, hem vazife-i ilmiye ve diniyeyi ihlâsla yapmasını kazanıyorsun” diye ruhuma ihtar edildi.

Ben de bütün kuvvetimle “Elhamdülillâh” dedim. İnsaniyet damarıyla o zalimlere acıdım, “Yâ Rabbi, onları ıslah eyle” diye dua ettim. Bu yeni hâdisede, ifademde Dahiliye Vekâletine yazdığım gibi, on vecihle kanunsuz olduğu ve kanun namına kanunsuzluk eden o zâlimler, asıl suçlu onlar olması gibi, öyle bahaneleri aradılar, işitenleri güldürecek ve hakperestleri ağlattıracak iftiraları ve uydurmalarıyla ehl-i insafa gösterdiler ki, Risale-i Nur’a ve şakirtlerine ilişmeye, kanun ve hak cihetinde imkân bulamıyorlar, divaneliğe sapıyorlar.

Ezcümle, bir ay bizi tecessüs eden memurlar bir şey bahane bulamadıklarından, bir pusula yazıp; ki, “Said’in hizmetkârı bir dükkândan rakı almış, ona götürmüş,” o pusulayı imza ettirmek için hiç kimseyi bulamayıp; sonra yabanî ve sarhoş bir adamı yakalamışlar, tehditkârâne “Gel bunu imza et” demişler. O da demiş: “Tevbeler

kanunsuz: kuralsız.
lâyık: yakışır, uygun.
manevî: manaya ait.
namına: adına.
pusula: küçük not kâğıdı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî’nin eserlerinin adı.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sevap: mükâfat.
şakirt: talebe, öğrenci.
tecessüs: ayrıntısını öğrenme, araştırma merakı.
tehditkârâne: tehdit savurarak.
teselli: avunma.
tevbe: pişmanlık duyarak günah-tan dönüş.
vazife-i ilmiye ve diniye: ilimle ve dinle uğraşma hizmeti.
vecih: yön.
Yâ Rab: Ey Rabbim.
yabanî: vahşi.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
zulüm: haksızlık, eziyet.

azap: eziyet, işkence.
bahane: yalandan özür, uydurma sebep.
bâkî: ebedî, daimî.
cihet: yön, taraf.
dahiliye vekâleti: İç işleri Bakanlığı.
daimî: sürekli, devamlı.
dalâlet: iman ve Islâmiyetten ayrılmak, azmak.
divane: deli.
ehl-i insaf: insaf sahipleri, merhametli olanlar.
elhamdülillâh: Allah’a hamd

olsun.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fânî: geçici.
garaz: kötü kasıt, kin.
hâdis: olay.
hakperest: doğruluktan ve haktan ayrılmayan.
haps-i münferit: hücre hapsi.
hararet: ateşlilik, heyecanlılık.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hizmetkâr: hizmetçi.

idam-ı ebedî: dirilmemek üzere sonsuz yok oluş.
ifade: anlatma, söyleyiş.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme.
ihlâs: samimiyet.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
imkân: mümkün olma, olabirlik.
insaniyet: insanlık mahiyeti.
ıslah: iyileştirme, düzeltme.
istifade: faydalanma.
kabir: mezar.
kanun: kaide, yasa.

tevbesi olsun, bu acip yalanı kim imza edebilir?” Onları, pusulayı yırtmaya mecbur etmiş.

İkinci bir numune: Bilmediğim ve şimdi dahi tanımadığım bir zat, atını, beni gezdirmek için vermiş. Ben de, rahatsızlığım için, teneffüs kastı ile, ekser günlerde, yazda bir iki saat gezerdim. O at ve araba sahibine elli lira-lık kitap vermeye söz vermiştim; tâ kaidem bozulmasın ve minnet altına girmeyeyim.

Acaba bu işte hiçbir zarar ihtimali var mı? Hâlbuki, “O at kimindir?” diye, elli defa bizlerden hem vali, hem adliyeciler, hem zabıta ve polisler sordular. Güya büyük bir hâdise-i siyasiye ve asayişe temas eden bir vakıadır! Hatta, bu manasız soruşların kesilmesi için, iki zat, hamiyetten, biri “At benimdir,” diğeri “Araba benimdir” dedikleri için, ikisini de benimle beraber tevkif ettiler.

Bu numunelere kıyasen, çok çocuk oyuncaklarına se-yirci olup gülerek ağladık ve anladık ki, Risale-i Nur’a ve şakirtlerine işenler maskara olurlar.

O numunelerden lâtif bir muhavere: Benim tevkif kâ-ğdımında sebep “emniyeti ihlâl” suçu yazıldığından, ben daha o pusulayı görmeden müddeiumuma dedim: “Seni geçen gece giybet ettim. Emniyet müdürü hesabına be-ni konuşturan bir polise, ‘Eğer bin müddeiumumî ve bin emniyet müdürü kadar bu memlekette emniyet-i umumi-yeye hizmet etmemişsem —üç defa— Allah beni kahret-sin’ dedim.”

Sonra, bu sırada, bu soğukta, en ziyade istirahat ve üşümemeye ve dünyayı düşünmemeye muhtaç olduğum

acip: şaşılın ve hayret uyandıran şey.
asayiş: kanun ve nizam hâkimi-yetinin sağlanması.
ekser: pek çok.
emniyet: güvenlik.
emniyet-i umumiye: genel gü-venlik.
giybet: hazırda olmayan birisinin aleyhinde konuşma.
güya: sanki.

hâdise-i siyasiye: siyasi hâdi-se.
hâlbuki: oysa ki.
hamiyeten: mukaddes de-ğerleri koruma gayreti ile.
ihlâl: bozma.
ihtimal: olabilirlik, mümkün olma.
istirahat: dinlenme, rahatla-ma.
kâide: kural.
kıyasen: kıyas yoluyla.
lâtif: hoş, güzel.

mana: anlam.
maskara: gülünç, soytarı.
mecbur: zorunda kalmış.
minnet: bir iyilik karşısında yük altında kalma.
muhavere: konuşma.
muhtaç: ihtiyacı olan.
müddeiumumî: savcı.
numune: örnek, misal.
pusula: küçük not kâğıdı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Be-diüzzaman Said Nursî’nin eserlerinin adı.

şakirt: talebe, öğrenci.
temas: değmek.
teneffüs: nefes alma, soluk-lanma.
tevkif: tutuklama.
vakia: olay.
vali: bir vilâyeti idare eden en büyük memur.
zabıta: şehir güvenliğini sağ-lamakla vazifeli bulunan ida-re.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazla.

bir hengâmda, garazı ve kastı ihsas eder bir tarzda, beni bu tahammülün fevkinde bu tehcir ve tecrit ve tevkif ve tazyike sevk edenlere, fevkalâde iğbirar ve kızmak geldi.

Bir inayet, imdada yetişti. Manen kalbe ihtar edildi ki:

“İnsanların sana ettikleri ayn-ı zulümlerinde, aynı adalet olan kader-i İlâhînin büyük bir hissesi var.

“Ve bu hapiste yiyecek rızkın var; o rızkın seni buraya çağırdı. Ona karşı rıza ve teslim ile mukabele lâzım.

“Hikmet ve rahmet-i Rabbanîyenin dahi büyük bir hissesi var ki, bu hapistekileri nurlandırmak ve teselli vermek ve size sevap kazandırmaktır. Bu hisseye karşı, sa- bir içinde binler şükretmek lâzımdır.

“Hem senin nefsinin, bilmediğin kusurlarıyla onda bir hissesi var. O hisseye karşı istiğfar ve tevbe ile, nefesine ‘Bu tokada müstahak oldun’ demelisin.

“Hem gizli düşmanların, desiseleriyle bazı safdil ve vehham memurları iğfal ile o zulme sevk etmek cihetiyle, onların da bir hissesi var. Ona karşı Risale-i Nur’un o münafıklara vurduğu dehşetli manevî tokatlar, senin intikamını tamamen onlardan almış. O, onlara yeter.

“En son hisse, bilfiil vasıta olan resmî memurlardır. Bu hisseye karşı, onların Nurlara tenkit niyetiyle bakmalarında, ister istemez, şüphesiz, iman cihetinde istifadele- rinin hatırı için, ¹ **وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ** düs- turuyla onları affetmek bir ulüvvücenaplık.”

kusur: eksiklik, noksan.

lâzım: gerekli.

manen: ruhça, mana itibarıyla.

manevî: manaya ait.

mukabele: karşılık verme.

münafık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden.

müstahak: hak eden.

nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı.

niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.

nur: aydınlık, ılık.

resmî: devlet adına olan.

Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.

rıza: razı olma, hoşnutluk.

rızık: yiyecek içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.

sabır: zorluklara dayanma gücü.

safdil: saf kalplilik.

sevap: mükâfat.

sevk: gönderme, yollama.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duy- ma.

tahammül: zora dayanma, sab- retme.

tarz: biçim, suret.

tazyik: zorlama, baskı.

tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kes- me, yalnız bırakma.

tehcir: göç ettirme, sürme.

tenkit: eleştiri.

teselli: avunma.

teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma.

tevbe: Allah'tan af dileme.

tevkif: tutuklama.

ulüvvücenap: büyüklük.

vasıta: araç.

vehham: çok şüphe ve vesvese eden.

zulüm: haksızlık, eziyet.

1. [O takva sahipleri ki,] öfkelerini yutanlar ve insanları affedenlerdir. (Âl-i İmran Suresi: 134.)

ayn-ı adalet: adaletin ta ken- dişi.
ayn-ı zulüm: zulmün ta ken- dişi.
bilfiil: fiilen, uygulamalı ola- rak.
cihet: yön.
desise: gizli hile.
düstur: kaide, kural.
fevk: üst.

fevkalâde: olağanüstü.
garaz: kötü kasıt, kin.
hengâm: zaman, sıra.
hikmet ve rahmet-i Rabba- niye: Cenab-ı Hakkın her şey- de İlâhî gayesi oluşu ve rah- meti ve merhameti.
hisse: pay.
iğbirar: güvenme, kınılma.
iğfal: yarınlma.

ihsas: hissettirme, sezdirme.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
iman: inanma, itikat.
inayet: yardım.
intikam: öç alma.
istifade: faydalanma.
istiğfar: af dileme.
kader-i İlâhî: İlâhî kader.
kasıt: bilerek yapılan hare- ket.

Ben de bu hakikatli ihtardan kemal-i ferah ve şükür ile, bu yeni medrese-i Yusufiyede durmaya, hatta aleyhimde olanlara yardım etmek için, kendime mucib-i ceza, zararsız bir suç yapmaya karar verdim. Hem, benim gibi yetmiş beş yaşında ve alâkasız ve dünyada sevdiği dostlarından, yetmişten ancak hayatta beşi kalmış ve onun vazife-i Nuriyesini görecektir yetmiş bin Nur nüshaları bâkî kalıp serbest geziyorlar. Ve bir dile bedel binler dille hizmet-i imaniyeyi yapacak kardeşleri, vârisleri bulunan benim gibi bir adama, kabir bu hapisten yüz derece ziyade hayırlıdır. Ve bu hapis dahi, haricinde hürriyetsiz tahakkümler altındaki serbestiyetten yüz derece daha rahat, daha faydalıdır. Çünkü, haricinde, tek başıyla yüzer alâkadar memurların tahakkümlerini çekmeye mukabil, hapiste yüzer mahpuslarla beraber, yalnız müdür ve başgardiyan gibi bir iki zatın, maslahata binaen hafif tahakkümlerini çekmeye mecbur olur. Ona mukabil, hapiste çok dostlardan kardeşâne taltifler, teselliler görür. Hem, İslâmiyet şefkati ve insaniyet fıtratı bu vaziyette ihtiyarlara merhamete gelmesi, hapis zahmetini rahmete çeviriyor diye, hapse razı oldum.

Bu üçüncü mahkemeye geldiğim sırada, zaafiyet ve ihtiyarlık ve rahatsızlıktan ayakta durmaya sıklığımdan, mahkeme kapısının haricinde, bir iskemlede oturdum. Birden bir hâkim geldi, hiddet etti, “Neden ayakta beklemiyor?” ihanetkârâne dedi. Ben de ihtiyarlık cihetinden bu merhametsizliğe kızdım. Birden baktım, pek çok Müslümanlar, kemal-i şefkat ve uhuvvetle, merhametkârâne

alâka: ilgi, bağ.
alâkadar: ilişkili, münasebetli.
aleyh: karşıt.
bâkî: ebedî, daimî
başgardiyan: gardiyanların başı olan kimse.
bedel: karşılık.
binaen: -den dolayı.
cihet: yön.
faide: fayda.
fıtrat: yaratılış, tabiat.
hakikat: gerçek, esas.
hâkim: yargıç.
haric: dışarı.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet.
hürriyet: serbestlik, hür oluş.
ihanetkârâne: ihanet ederek.
ihtar: uyarı.
insaniyet: insanlık mahiyeti.
İslâmiyet: Müslümanlık.
kabir: mezar.
kemal-i ferah: mükemmel bir ferahlık.

kemal-i şefkat ve uhuvvet: tam ve eksiksiz şefkat ve kardeşlik.
mahpus: hapsedilen kişi.
maslahat: fayda, gaye.
mecbur: zorunda kalmış.
medrese-i Yusufiye: iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
merhametkârâne: acıyarak, merhamet göstererek.

mucib-i ceza: ceza gerektiren.
mukabil: karşılık.
nur: aydınlık, ışık.
nüsha: bir kiptan veya yazılı bir şeyden çıkarılan suret.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
razi: hoşnut olma.
serbestiyet: rahat ve serbest olma hâli.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.
şükür: nimet ve iyiliğin sahi-

bini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahakküm: zorbalık etme.
taltif: iltifat etme, gönül okşama.
teselli: avutma.
vâris: mirasçı.
vazife-i nuriye: Risale-i Nur hizmeti.
vaziyet: durum, hâl.
zaafiyet: zayıflık, âcizlik.
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazla.

bakıp etrafımızda toplanmışlar, dağıtılmıyorlar. Birden iki hakikat ihtar edildi:

Birincisi: Benim ve Nurların gizli düşmanlarımız, benim istemediğim hâlde hakkımdaki teveccüh-i ammeyi kırmakla Nurun fütuhatına set çekilir diye, bazı safdil resmî memurları kandırıp, şahsımı millet nazarında çürütmek fikriyle, ihanetkârâne böyle muameleye sevk etmişler. Buna karşı inayet-i İlâhiye, Nurların iman hizmetine mukabil, bir ikram olarak, o bir tek adamın ihanetine bedel bu yüz adama bak, hizmetinizi takdirle şefkatkârâne, acıyarak, alâkadarâne sizi istikbal ve teşyi ediyorlar. Hatta, ikinci gün, ben müstantık dairesinde müddeiumumun suallerine cevap verirken, hükümet avlusunda, mahkeme pencerelerine karşı bin kadar ahali kemal-i alâka ile toplanıp lisan-ı hâl ile “Bunları sıkmayınız” dediklerini, vaziyetleriyle ifade ediyorlar gibi göründüler. Polisler onları dağıtamıyorlardı.

Kalbime ihtar edildi ki: Bu ahali, bu tehlikeli asırda tam bir teselli ve söndürülmez bir nur ve kuvvetli bir iman ve saadet-i bâkiyeye bir doğru müjde istiyorlar ve fıtraten arıyorlar ve Nur Risalelerinde aradıkları bulunuyor diye işitmişler ki, benim ehemmiyetsiz şahsıma, imana bir parça hizmetkârlığım için, haddimden çok ziyade iltifat gösteriyorlar.

İkinci hakikat: Emniyeti ihlâl vehmiyle bize ihanet etmek ve teveccüh-i ammeyi kırmak kastıyla tahkirkârâne, aldanmış mahdut adamların bed muamelelerine

ahali: halk.
alâkadarâne: ilgilenerek, alâka göstererek.
asır: yüzyıl.
bed: kötü, çirkin.
bedel: karşılık.
ehemmiyet: önem.
fıtraten: fitrî olarak, yaratılıştan.
fütuhât: zaferler, fetihler.
had: derece, mertebe.
hakikat: gerçek, esas.
hizmetkâr: hizmetçi.
hükümet: yönetim.

ifade: anlatma.
ihanet: haksızlık etme.
ihanetkârâne: ihanet ederek.
ihlâl: halel getirme, bozma.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
ikram: bağış, ihsan.
iltifat: teveccüh etme, ilgilenmek.
iman: inanma, itikat.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
istikbal: gelecek zaman.
kasıt: bilerek yapılan hareket.

kemal-i alâka: ciddi bir alâka, ilgi.
lisan-ı hâl: bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahdut: sınırlı.
muamele: davranma.
mukabil: karşılık.
müddeiumum: savcı.
müjde: sevindirici haber.
müstantık: sorguya çeken.
nazar: bakış.
nur: aydınlık, ışık.
resmî: devlet adına olan.

saadet-i bâkiye: sonsuz mutluluk.
safdil: saf kalplilik.
set: engel olma.
sevk: gönderme, yollama.
sual: soru.
şefkatkârâne: şefkatli bir şekilde.
tahkirkârâne: hakaret edercesine.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.
teselli: avunma.
teşyi: uğurlama.
teveccüh-i amme: herkesin ilgisi ve sevgisi.
vaziyet: durum.
vehim: zan, esassız şey.
ziyade: fazla.

mukabil, hadsiz ehl-i hakikatin ve nesl-i atinin takdirkârâne alkışlamaları var diye ihtar edildi.

Evet, komünist perdesi altında anarşistliğin emniyet-i umumiye-yi bozmaya dehşetli çalışmasına karşı, Risale-i Nur ve şakirtleri, iman-ı tahkikî kuvvetiyle bu vatanın her tarafında o müthiş ifsadı durduruyor ve kırıyor, emniyeti ve asayiş-i temine çalışıyor ki, pek çok bir kesrette ve memleketin her tarafında bulunan Nur Talebelerinden, bu yirmi senede alâkadar üç dört mahkeme ve on vilâyetin zabıtalrı, emniyeti ihlâlê dair bir vukuatlarını bulmamış ve kaydetmemiş. Ve üç vilâyetin insaflı bir kısım zabıtalrı demişler: “Nur Talebeleri manevî bir zabıtabdır. Asayiş-i muhafazada bize yardım ediyorlar. İman-ı tahkiki ile, Nuru okuyan her adamın kafasında bir yasakçıyı bırakıyorlar, emniyeti temine çalışıyorlar.”

Bunun bir numunesi Denizli Hapishanesidir. Oraya Nurlar ve mahpuslar için yazılan Meyve Risalesi girmesiyle, üç dört ay zarfında iki yüzden ziyade o mahpuslar öyle fevkalâde itaatli, dindarâne bir salâh-ı hâl aldılar ki, üç dört adamı öldüren bir adam, tahta bitlerini öldürmekten çekiniyordu. Tam merhametli, zararsız, vatana nafi bir uzuv olmaya başladı. Hatta resmî memurlar bu hale hayretle ve takdirle bakıyorlardı. Hem, daha hüküm almadan, bir kısım gençler dediler: “Nurcular hapis-te kalsalar, biz kendimizi mahkûm ettireceğiz ve ceza almaya çalışacağız; tâ onlardan ders alıp onlar gibi olacağız, onların dersiyle kendimizi ıslah edeceğiz.”

alâkadar: ilgili, münasebetli.

anarşist: yıkıcı, tahripkâr.

asayiş: kanun ve nizam hâkimi-yetinin sağlanması.

asayiş: kanun ve nizam hâkimi-yetinin sağlanması.

dair: alâkalı, ilgili.

dindarâne: dindar bir kimseye bütün meseleleri inceleyip

ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler.

emniyet: güvenlik, polis teşkilâtı.

emniyet-i umumiye: genel güvenlik.

fevkalâde: olağanüstü.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hayret: şaşkınlık.

hüküm: bir kimse hakkında verilen karar.

ifsat: fesada uğratma, bozma.

ihlâl: halel getirme, bozma.

ihtar: hatırlatma, uyarma.

iman-ı tahkiki: imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve bürhan ile inanma.

ıslah: iyileştirme, düzeltme.

itaat: boyun eğme, uyuma.

kesret: çokluk.

komünist: komünizm akımını benimseyen kişi.

mahkeme: hüküm yeri.

mahkûm: hükümlü.

mahpus: hapsedilen kişi.

manevi: manaya ait.

merhamet: acıma, şefkat göstermek.

Meyve Risalesi: Risale-i Nur külliyyatından bir parça.

muhafaza: koruma.

mukabil: karşılık.

müthiş: dehşet veren.

nafi: faydalı.

nesl-i ati: gelecek nesil.

numune: örnek, misal.

nur: aydınlık, ışık.

resmî: devlet adına olan.

Risale-i Nur: Nur Risalesi, Be-diüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.

salâh-ı hâl: hâlin, durumun

düzelməsi.

şakirt: talebe, öğrenci.

takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.

takdirkârâne: takdir ederek.

temin: sağlama.

uzuv: organ.

vilâyet: il.

vukuat: vak'alar, hâdiseler

zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare.

zarfında: süresince.

ziyade: fazla.

İşte bu mahiyette bulunan Nur Talebelerini emniyeti ihlâl ile itham edenler, her hâlde ve gayet fenâ bir surette aldanmış veya aldatılmış veya bilerek veya bilmeyerek anarşistlik hesabına hükümeti iğfal edip bizleri eziyetlerle ezmeye çalışıyorlar.

Biz bunlara karşı deriz:

“Madem ölüm öldürülüyor ve kabir kapanmıyor ve dünya misafirhanesinde yolcular gayet sür’at ve telâşla, kabile kabile arkasında toprak arkasına girip kayboluyorlar; elbette pek yakında birbirimizden ayrılacağız. Siz zulmünüzün cezasını dehşetli bir surette göreceksiniz. Hiç olmazsa mazlum ehl-i iman hakkında terhis tezkeresi olan ölümün, idam-ı ebedî darağacına çıkacaksınız. Sizin dünyada tevehhüm-i ebediyetle aldığınız fânî zevkler bâ-kî ve elîm elemelere dönecek.”

Maatteessüf gizli münafık düşmanlarımız, bu dindar milletin yüzer milyon velî makamında olan şehitlerinin, kahraman gazilerinin kaniyla ve kılıcıyla kazanılan ve muhafaza edilen hakikat-i İslâmiyete bazen tarikat namını takıp ve o güneşin tek bir şuaı olan tarikat meşrebini o güneşin aynı gösterip, hükümetin bazı dikkatsiz memurlarını aldatıp, hakikat-i Kur’âniyeye ve hakaik-ı imaniyeye tesirli bir surette çalışan Nur Talebelerine “tarikatçı” ve “siyasî cemiyetçi” namını vererek aleyhimize sevk etmek istiyorlar. Biz, hem onlara, hem onları aleyhimizde dinleyenlere, Denizli mahkeme-i âdilesinde dediğimiz gibi deriz:

aleyh: karşı.
anarşist: yıkıcı, tahripkâr.
bâkî: ebedî, daimî.
cemiyet: topluluk.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa.
dindar: dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
ehl-i iman: inananlar.
elem: üzüntü, maddî manevî ızdırıp.
elim: çok acı verici, elemli.
emniyet: güvenlikle ilgili birim, polisiye teşkilâtı.

eziyet: sıkıntı, zahmet.
fânî: geçici.
fena: kötü.
gayet: son derece.
gazi: savaş sırasında yaralanan kimse.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hakikat-i İslâmiyet: İslâmîyetin hakikati.
hakikat-i Kur’âniye: Kur’ân’ın hakikati.
hesabına: namına.
hükûmet: yönetim.

idam-ı ebedî: dirilmemek üzere sonsuz yok oluş.
iğfal: yanılma.
ihlâl: hâlel getirme, bozma.
itham: suçlama, suç isnat etme.
kabir: mezar.
kabile: topluluk; fırka.
maatteessüf: ne yazık ki...
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.
mahkeme-i âdil: adaletle hükmeden mahkeme.
makam: manevî mevki.

mazlum: zulme uğramış.
meşrep: hareket tarzı, tavır, meslek.
muhafaza: koruma.
münafık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden.
nam: ad.
sevk etmek: göndermek, yollamak.
siyasî: politik.
suret: biçim, görünüş.
şehit: Allah’ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda ölen Müslüman.
şua: ışın.
tarikat: Allah’a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu, seyyir ü sülûk sırasında tutulan yol.
telâş: endişe, kaygı.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tesir: etki.
tevehhüm-i ebediyet: sonsuz yaşama zannı.
tezker: belge.
velî: Allah dostu.
zulüm: haksızlık, eziyet.

“Yüzer milyon başların feda oldukları bir kudsi hakikate başımız dahi feda olsun. Dünyayı başımıza ateş yap-sanız, hakikat-i Kur’âniyeye feda olan başlar, zındıkaya teslim-i silâh etmeyecek ve vazife-i kudsiyesinden vaz-geçmeyecekler inşaallah!”

İşte, ihtiyarlığımın sezgüzeştiğinden gelen ağırlara ve me’yusiyetlere, imandan ve Kur’ân’dan imdada yetişen kudsi tesellilerle bu ihtiyarlığımın en sıkıntılı bir senesini, gençliğimin en ferahlı on senesine değiştirmem. Husu-san hapiste farz namazını kılan ve tevbe edenin her bir saati on saat ibadet hükmüne geçmesiyle ve hastalıkta ve mazlumiyetle dahi her bir fânî gün, sevap cihetinde on gün bâkî bir ömrü kazandırmasıyla, benim gibi kabir kapısında nöbetini bekleyen bir adama ne kadar medar-ı şükrandır, o manevî ihtardan bildim, “Hadsiz şükür Rab-bime” dedim, ihtiyarlığıma sevindim ve hapsime razı ol-dum. Çünkü ömür durmuyor, çabuk gidiyor. Lezzetle, fe-rahla gitse, lezzetin zevali elem olmasından, hem tees-süf, hem şükürsüzlükle, gafletle, bazı günahları yerinde bırakır, fânî olur, gider. Eğer hapis ve zahmetli gitse, ze-val-i elem bir manevî lezzet olmasından, hem bir nevi ibadet sayıldığından, bir cihette bâkî kalır ve hayırlı mey-veleriyle bâkî bir ömrü kazandırır. Geçmiş günahlara ve hapse sebebiyet veren hatalara kefarete olur, onları temizler. Bu nokta-i nazardan, mahpuslardan farzı kılanlar, sabır içinde şükretmelidirler.

bâkî: ebedî, daimî
cihet: yön.
elem: üzüntü, maddî manevî ıztı-
rap.
fânî: geçici.
farz: İslâmiyette kesin olarak ya-
pılması gereken emir.
feda: uğruna verme.
ferah: gönül açıklığı, sevinç.
gaflet: gafillik, endişesizlik.
günah: Allah’ın emirlerine aykırı
davranış.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hakikat-i Kur’âniye: Kur’ân’ın
hakikati.
hususan: özellikle.
hükmüne: değerine.
ibadet: Allah’ın emrettiklerini ye-
rine getirme.
ihhtar: hatırlatma, uyarı.
iman: inanma, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse.
kabir: mezar.
kefarete: karşılık.
kudsi: mukaddes, yüce.
mahpus: hapsedilen kişi.
manevî: manaya ait.
mazlumiyet: mazlumluk.
medar-ı şükran: şükür gerekti-
ren.
me’yusiyet: ümitsizlik.

nevi: çeşit, tür.
nokta-i nazar: bakış açısı.
ömür: yaşama, hayat.
Rab: yaratan, büyüten, terbi-
ye eden Allah.
razi: hoşnutluk.
sebebiyet: sebep olma.
sergüzeşt: bir kimsenin ba-
şından geçen hâl ve olaylar.
sevap: mükâfat.

şükretmek: nimet ve iyiliğin
sahibini tanıma ve ona karşı
minnet duymak.
şükür: nimet ve iyiliğin sahi-
bini tanıma ve ona karşı min-
net duyma.
teessüf: üzülmeye, eseflenme.
teselli: avunma.
teslim-i silâh: silâhı teslim et-
mek.

tevbe: işlenmiş bir günahın
pişmanlık duyup bir daha iş-
lememek üzere söz verme.
vazife-i kudsiye: mukaddes
vazife.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.
zeval: sona erme.
zeval-i elem: elemnin, sıkıntı-
nın sona ermesi.
zındık: dinsizlik, inançsızlık.

ON ALTINCI RİCA

Bir zaman, ihtiyarlık vaktinde, Eskişehir hapsinden, bir sene cezayı çekip çıktım. Beni Kastamonu'ya nefyettiler. Polis karakolunda iki üç ay misafir ettiler. Benim gibi, sadık dostlarıyla görüşmekten sıkılan bir münzevi ve kıyafetinin tebdiline tahammül etmeyen bir adam, böyle yerlerde ne kadar azap çeker, anlaşılır. İşte ben bu me'yusiyette iken, birden, inayet-i İlâhiye ihtiyarlığımın imdadına geldi. O karakoldaki komiser, polislerle beraber, sadık dost hükmüne geçtiler. Hiçbir vakit şapkayı başıma koymayı ihtar etmedikleri gibi, benim hizmetçilerim misillü, istediğim zaman beni şehrin etrafında gezdiriyordular.

Sonra, o karakolun karşısında, Kastamonu'nun medrese-i Nuriyesine girdim, Nurların telifine başladım. Feyzi, Emin, Hilmi, Sadık, Nazif, Salâhaddin gibi Nurun kahraman şakirtleri, Nurların neşri, teksiri için o medreseye devam ettiler. Gençlikte eski talebelerimle geçirdiğim kıymettar müzakere-i ilmiyeyi daha parlak bir surette gösterdiler.

Sonra gizli düşmanlarımız bazı memurları ve bir kısım enaniyetli hocalar ve şeyhleri aleyhimize evhamlandırdılar. Bizi Denizli hapsine, beş altı vilâyetlerden gelen Nur Talebelerini, o medrese-i Yusufiyede toplanmaya vesile oldular.

Bu On Altıncı Ricanın tafsilâtı, Kastamonu'dan gönderip lâhikaya geçen ve Denizli hapsinde, oradaki

aleyh: karşıt.
azap: eziyet, büyük sıkıntı.
enaniyet: bencillik, egoistlik.
evham: vehimler, esassız şeyler.
hükmüne: değerine.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
kıymettar: değerli, kıymetli.

lâhika: ek, ilâve.
medrese: ders okutulan yer.
medrese-i nuriye: nur medresesi; Risale-i Nur'ların okunduğu yerler.
medrese-i Yusufiye: iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkiif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
me'yusiyet: ümitsizlik.

misillü: gibi, benzeri.
münzevi: inzivaya çekilen, yalnız yaşayan.
müzakere-i ilmiye: ilmi müzakere.
nefiy: sürgün etme.
neşir: yayma, tamim.
nur: aydınlık, ışıık.
sadık: sadâkatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan.

suret: biçim, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
tafsilât: açıklamalar, etraflı olarak bildirmeler.
tahammül: zora dayanma.
talebe: öğrenci.
tebdil: değiştirme.
teksir: çoğaltma.
telif: kitap yazma.
vesile: vasıta.
vilâyet: il.

kardeşlerime gizli gönderdiğim küçük mektuplar ve mahkemesindeki *Müdafaa Risalesi*'dir ki, bu Ricanın hakikatini parlak gösteriyorlar. Tafsilâtını lâhikaya, müdafaama havale edip, gayet kısa işaret edeceğiz.

Ben, mahrem ve mühim mecmuaları, hususan Süfyan'a ve Nurun kerametlerine dair risaleleri kömür ve odunlar altında sakladım, tâ benim vefatımdan veya baştaki başlar hakikati dinleyip akıllarını başlarına aldıktan sonra neşredilsinler diye müsterihâne dururken, birden taharri memurları ve müddeiumumun muavini, menzilimi bastılar. O gizli ve ehemmiyetli risaleleri odunların altından çıkardılar. Hem beni tevkif edip Isparta Hapishanesine, sıhhatim muhtel bir hâlde gönderdiler. Ben pek çok müteellim ve Nurlara gelen o zarardan dehşetli müteessir iken, bir inayet-i İlâhiye imdadımıza yetişti. O gizlenmiş ve ehl-i hükümet onları okumaya çok muhtaç olan o ehemmiyetli risaleleri kemal-i merak ve dikkatle okumaya başlayıp, büyük resmî daireler âdeta bir derslane-i Nuriye hükmüne geçti. Tenkit fikriyle takdire başladılar. Hatta Denizli'de, hiç haberimiz yokken, fevkalâde perde altında, matbu *Ayetü'l-Kübra*'yı resmî ve gayriresmî pek çok adamlar okudular, imanlarını kuvvetlendirdiler, bizim hapis musibetimizi hiçe indirdiler.

Sonra bizi Denizli hapsine aldılar. Beni tecrid-i mutlak içinde ufunetli, rutubetli, soğuk bir koğuşa soktular. İhtiyarlık, hastalık ve benim yüzümden masum arkadaşlarımla zahmetlerinden bana gelen çok teellüm ve Nurların tatil ve müsaderesinden gelen çok teessüf ve sıkıntı

âdeta: sanki.

Ayetü'l-Kübra: Tevhid ve Marifetullah hakkında bir Risale.

dair: alâkalı, ilgili.

derslane-i Nuriye: Nur dershanesi, Risale-i Nur okunan ve okutulan yerler.

ehemmiyet: önem.

ehl-i hükümet: hükûmette olanlar.

fevkalâde: olağanüstü.

gayet: son derece.

gayriresmî: resmî olmayan, sivil.

hakikat: gerçek, esas.

havale: üstüne bırakma.

hususan: özellikle.

hükmüne: yerine.

iman: inanma, itikat.

inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.

kemal-i merak: tam bir merak.

keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.

koğuş: hapishane gibi umumî binalarda çok sayıda kişinin oturmasına veya yatmasına mahsus büyük oda.

lâhika: ek, ilâve.

mahrem: gizli olan.

masum: günahı olmayan, suçsuz.

matbu: basılmış

mecmua: çeşitli konularla ilgili yazılardan meydana gelen kitap.

menzil: yer, ev.

muavin: yardımcı.

muhtaç: ihtiyacı olan.

muhtel: bozuk, karışık.

musibet: felâket, belâ.

Müdafaa Risalesi: Bediüzzaman Hazretleri ve Nur Talebelerinin çeşitli mahkemelere sunduğu savunmaların yer aldığı risale.

müdafa: savunma.

müddeiumumî: savcı.

mühim: önemli.

müsadere: el konulma.

müsterihâne: gönül rahatlığı ile.

müteellim: elemli, hüznü.

müteessir: teessüre kapılan, hüznü.

neşir: yayma, tamim.

nur: aydınlık, ışıık.

perde: örtü.

resmî: devlete ait.

rutubet: nemlilik, ıslaklık.

sıhhat: sahilik, doğruluk.

Süfyan: ahir zamanda geleceği ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahil hadislerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve münafık şahıs.

tafsilât: tafsiller, açıklamalar.

taharri: inceleme, tahkik et-

me.

takdir: kıymet verme, beğendiğini belirtme.

tecrid-i mutlak: tek başına, hücre hapsinde bulundurma.

teellüm: elemleme, tasalanma.

teessüf: üzüleme, eseflenme.

tenkit: eleştiri.

tevkif: tutuklama.

ufunet: kötü ve pis koku.

vefat: ölüm.

zahmet: sıkıntı, meşakkat.

içinde çırpınırken, birden inayet-i Rabbaniye imdada yetişti. Birden o koca hapishaneyi bir derslane-i Nuriyeye çevirip bir medrese-i Yusufiye (a.s.) olduğunu ispat ederek, Medresetüzzehra kahramanlarının elmas kalemleleriyle Nurlar intişara başladı. Hatta o ağır şerait içinde Nurun kahramanı, üç dört ay zarfında yirmiden ziyade Meyve ve Müdafaat Risalesinden yazdı. Hem hapiste, hem hariçte fütuhata başladılar. O musibetteki zararımızı büyük menfaatlara ve sıkıntılarımızı sevinçlere çevirdi.

¹ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ

sırrını tekrar gösterdi.

Sonra birinci ehl-i vukufun, yanlış ve sathî zabıtlara binaen aleyhimizde şiddetli tenkitleri ve Maarif Vekilinin dehşetli hücumuyla beraber, aleyhimizde bir beyanname neşretmesiyle, hatta bazı haberlerle bir kısmımızın idamına çalışıldığı hengâmda, bir inayet-i Rabbaniye imdadımıza yetişti. Başta Ankara ehl-i vukufunun şiddetli tenkitlerini beklerken, takdirkârâne raporları, hatta beş sandık Nur Risalelerinde beş on sehiv buldukları hâlde, mahkemede onların sehiv ve yanlış gösterdikleri noktalar ayn-ı hakikat olduğunu ve onların sehiv ve yanlış dedikleri maddelerde kendileri sehiv ettiklerini ispat ettiğimiz gibi, beş yaprak raporlarında beş on sehiv ve yanlışlarını gösterdik. Ve yedi makamata gönderdiğimiz Meyve ve Müdafaaname Risaleleri ve Adliye Vekâletine gönderilen Nurun umum risaleleri, hususan mahremlerin dokunaklı ve şiddetli tokatlarına mukabil tehditkârâne şiddetli emirler beklerken, gayet mülâyimâne, hatta tesellikârâne Başvekilin bize gönderdiği mektubu gibi,

man'ın Doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.

menfaat: fayda.

mukabil: karşılık.

musibet: felâket, belâ.

Müdafaaname Risaleleri: Bediüzzaman Hazretleri ve Nur Talebelerinin çeşitli mahkemelere sunduğu savunmaların yer aldığı risale.

Müdafaat Risalesi: Bediüzzaman Hazretleri ve Nur Talebelerinin çeşitli mahkemelere sunduğu savunmaların yer aldığı risale.

mülâyimâne: yumuşak ve uslu bir şekilde.

nesir: yayma, tamim.

nur: aydınlık, ışıık.

sathî: yüzeysel.

sehiv: hata, yanlışlık.

şerait: şartlar.

takdirkârâne: takdir ederek.

tehditkârâne: tehdit savurarak.

tenkit: eleştiri.

tesellikârâne: teselli ederek.

umum: bütün.

zabit: tutanak.

zarfında: süresince.

ziyade: fazla.

1. Bazen de sevmediğiniz bir şey, hakkınızda hayırlı olur. (Bakara Suresi: 216.)

adliye vekâleti: adalet bakanlığı.
aleyh: karşı.
ayn-ı hakikat: gerçeğin tâ kendisi.
başvekil: başbakan.
beyanname: bildirme, tebliğ.
binaen: -den dolayı.
dershane-i Nuriye: Nur dershanesi, Risale-i Nur okunan ve okutulan yerler.
ehl-i vukuf: bir mesele hak-

kında bilgi ve yetki sahibi olanlar.
fütuhât: zaferler, fetihler.
gayet: son derece.
hariç: dışarı.
hengâm: zaman, sıra.
hususân: özellikle.
hücum: saldırma.
idam: yok olma.
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın inayeti.
intişar: yayılma, neşrolünme.

ispat: doğruluğu delillerle gösterme.
ispat: doğruluğu delillerle gösterme.
maarif vekili: eğitim bakanı.
mahrem: gizli olan.
makamat: makamlar.
medrese-i Yusufiye: iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkiif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
Medresetüzzehra: Bediüzza-

musalâha tarzında ilişmemeleri kat'î ispat etti ki, Risale-i Nur'un hakikatleri, inayet-i İlâhiye kerametiyle onları mağlûp edip kendini onlara irşatkârâne okutturmuş, o geniş daireleri bir nevi derslane yapmış, çok mütereddit ve mütehayyirlerin imanlarını kurtarmış ve bizim sıkıntılarımızdan yüz derece ziyade manevî ferah ve fayda verdi.

Sonra gizli düşmanlar beni zehirlediler. Ve Nurun şehit kahramanı merhum Hafız Ali benim bedelime hastahaneye gitti ve benim yerimde berzah âlemine seyahat eyledi, bizi me'yusâne ağılattırdı. Ben bu musibetten evvel Kastamonu'nun dağında bağırarak mükerrer defa dedim:

“Kardeşlerim, ata et, aslana ot atmayınız.” Yani, “Her risaleyi herkese vermeyiniz, tâ bize taarruz edilmesin.”

Yaya gidilse yedi gün uzaklıkta Hafız Ali (rahmetullâhi aleyh), manevî telefonuyla işitiyor gibi, aynı vakit bana yazıyor ki: “Evet, Üstadım, Risale-i Nur'un bir kerameti- dir ki, ata et, aslana ot atmaz. Belki ata ot, aslana et atar ki, o aslan hocaya İhlâs Risalesini verdi.” Yedi gün sonra mektubunu aldık. Hesap ettik; aynı zamanda, ben dağda bağırırken, o da garip sözleri mektubunda yazıyormuş.

İşte, Nurun böyle bir manevî kahramanının vefatı ve gizli münafıkların aleyhimizde desiselerle bizi cezalandırmaya çalışmaları ve benim zehirli hastalığımın dolaylı beni de hastahaneye resmî emirle mecbur etmek endişesi bizi sıkarken, birden inayet-i İlâhiye imdada geldi.

âlem: dünya.
aleyh: karşıt.
bedel: karşılık.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer.
desise: gizli hile.
endişe: kaygı.

evvel: önce.
ferah: gönül açıklığı, sevinç.
hakikat: gerçek.
iman: inanma, itikat.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
irşatkârâne: irşat ederek.
ispat: delil, bürhan.
kat'î: kesin.
keramet: kerem, ihsan.
mağlûp: yenilme.
manevi: manaya ait.
mecbur: zorunlu.

merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş.
me'yusâne: ümitsizce.
musalâha:
musibet: felâket, belâ.
mükerrer: tekrar tekrar.
münafık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden.
mütehayyir: hayrette kalan, şaşkın.
mütereddit: kararsız olan, tereddütte kalan.
nevi: çeşit, tür.

Rahmetullâhi aleyh: Allah ona rahmet eylesin.
resmî: devlete ait.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda ölen Müslüman.
taarruz: şiddetle saldırma.
tarz: biçim, suret.
vefat: ölüm.
ziyade: fazla.

Mübarek kardeşlerimin halis dualarıyla zehirin tehlikesi geçmiş ve o merhum şehidin, kuvvetli emarelerle, kabrinde Nurlarla meşgul olması ve sual meleklerine Nurlarla cevap vermesi; ve onun bedeline ve onun sisteminde Nurlara çalışacak Denizli kahramanı Hasan Feyzi (rahmetullâhi aleyh) ve arkadaşları perde altında tesirli bir surette hizmetler; ve düşmanlarımızın dahi, mahpusların birden Nurlarla ıslah olmaları cihetinde, hapisten çıkmamıza taraftar olması; ve Ashab-ı Kehf misillü Nur Şakirtleri o sıkıntılı çilehaneyi Ashab-ı Kehf ve eski zaman ehl-i riyazatının mağaralarına çevirmesi; ve istirahat-i kalple Nurların neşrine ve yazmasına sa'yleriyle, inayet-i Rabbaniyenin imdadımıza yetiştiğini ispat etti.

Hem kalbime geldi ki: Madem İmam-ı Azam gibi eazım-ı müçtehidin hapis çekmiş ve İmam-ı Ahmed ibni Hanbel gibi bir mücahid-i ekber, Kur'ân'ın bir tek meselesi için hapiste pek çok azap verilmiş ve şekva etmeyecek kemal-i sabırla sebat edip o meselelerde sükût etmemiş. Ve pek çok imamlar ve allâmeler, sizlerden pek çok ziyade azap verildiği hâlde, kemal-i sabır içinde şükredip sarsılmamışlar. Elbette sizler, Kur'ân'ın müteaddit hakikatleri için pek büyük sevap ve kazanç aldığınız hâlde pek az zahmet çektiğinize binler teşekkür etmek borcunuzdur.

Evet, zulm-i beşer içinde bir cilve-i inayet-i Rabbaniye-yi kısaca beyan edeceğim:

allâme: ilmi seviyesi çok yüksek olan ilim.

Ashab-ı Kehf: Kur'ân-ı Kerim'de anlatılan, devirlerinde ki zulümden kaçıp, bir mağarada Allah'a sığınan ve 300 küsur sene uyuduktan sonra uyanarak bir müddet daha yaşadıkları sonra ölen yedi kişi.

azap: eziyet, işkence.

bedel: karşılık.

beyan: anlatma, izah.

cihet: yön.

cilve-i inayet-i Rabbaniye: Rabbimizin görünen yardımları.

çilehane: çile çekilen yer.

ehl-i riyazat: az gıda ile nefsi-ni kırarak, ilim ve ibadetle meşgul olanlar.

emare: alâmet, belirti.

hakikat: gerçek, esas.

halis: samimi

imam: mezheple ilgili konularda kendisine uyulan ve ön-

der olan kimse.

inayet-i Rabbaniye: Allah'ın inyeti.

ıslah: iyi bir hâle koyma, düzeltme.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

istirahat-i kalp: kalben rahatlamak.

kabir: mezar.

kemal-i sabır: tam ve mükemmel bir sabır.

mahpus: hapsedilen kişi.

merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş.

mesele: problem, önemli konu.

meşgul: ilgilenen, uğraşan.

misillü: gibi, benzeri.

mübarek: feyizli, bereketli.

mücahid-i ekber: en büyük mücahit.

müteaddit: türlü türlü, çeşitli.

neşir: yayma, tamim.

nur: aydınlık, ışık.

rahmetullâhi aleyh: Allah ona rahmet eylesin.

sa'y: çalışma, gayret etme.

sebat: sözünde durma, kararından vazgeçmeme.

sevap: mükâfat

sual: soru.

suret: biçim, tarz.

sükût: susma.

şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda ölen Müslüman.

şekva: şikâyet.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tesir: etki, iz bırakma.

zahmet: sıkıntı, eziyet.

ziyade: fazla.

zulm-i beşer: insanların yaptıkları zulüm.

Ben yirmi yaşında iken tekrarlar derdim: “Eski zaman-
da mağaralara çekilen târikü'd-dünyalar gibi, ahir öm-
rümde ben de bir mağaraya, bir dağa çekilip insanların
hayat-ı içtimaiyesinden çıkacağım.” Hem eski Harb-i
Umumîde, şark-ı şimalîdeki esaretimde karar vermiştim
ki, “Bundan sonra ömrümü mağaralarda geçireceğim.
Hayat-ı siyasiyeden ve içtimaiyeden sıyrılacağım. Artık
karışmak yeter” derken, inayet-i Rabbanîye, hem adalet-i
kaderiye tecelli ettiler. Kararımdan ve arzumdan çok zi-
yade hayırlı bir surette, ihtiyarlığıma merhameten, o mu-
tasavver mağaralarımı hapishanelere ve inzivalara ve
yalnızlık içinde çilehanelere ve tecrid-i mutlak menzilleri-
ne çevirdi. Ehl-i riyazet ve münzevilerin dağlardaki ma-
ğaralarının çok fevkinde Yusufiye medreseleri ve vakti-
mizi zayi etmemek için tecrithaneleri verdi. Hem mağa-
ra faide-i uhreviyesini, hem hakaik-ı imaniye ve Kur’âni-
yenin mücahidâne hizmetini verdi. Hatta ben azmetmiş-
tim ki, arkadaşlarımla beraatlerinden sonra, bir suç gös-
terip hapiste kalacağım. Hüsrev ve Feyzi gibi mücerret-
ler benim yanımda kalsın ve bir bahane ile, insanlarla
görüşmemek ve vaktimi lüzumsuz sohbetlerle ve tasannu
ve hodfüruşlukla geçirmemek için tecrit koğuşunda bulu-
nacağım. Fakat kader-i İlâhî ve kısmetimiz bizi başka çi-
lehaneye sevk ettiler. **الْخَيْرُ فِيمَا اخْتَارَهُ اللَّهُ¹ وَعَسَى أَنْ**
تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ² sırrıyla, ihtiyarlığıma merhame-
ten ve hizmet-i imaniyede daha ziyade çalıştırmak için,

adalet-i kaderiye: kaderin ada-
letle iş görmesi.

ahir ömür: ömrün sonu.

arzu: aşırı istek, heves.

azmetmek: gayret sarf etmek.

bahane: yalandan sebep.

beraat: bir dava sonucunda te-
miz ve suçsuz olduğu anlaşılmak.
çilehane: çile çekilen yer, çile ye-
ri.

ehl-i münzevi: inzivaya çekilen-
ler, herkesten uzaklaşıp yalnız
yaşayanlar.

ehl-i riyazet: fânî şeylerden nef-
sini çekenler.

esaret: esirlik.

faide-i uhreviye: ahiret için fay-
dalı olan.

fevk: üst.

hakaik-ı imaniye ve Kur’âniye:
iman ve Kur’ân hakikatleri.

Harb-i Umumî: 1914-1918 yılları
arasındaki Birinci Dünya Savaşı.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.

hayat-ı siyasiye ve içtimaiye:
sosyal ve siyaset hayatı.

hizmet-i imaniye: iman ve
Kur’ân hakikatlerinin ikna edici
ve ilmi delillerle anlaşılmasına
hizmet etme.

hodfürus: kendini begendirmeye
çalışan.

inayet-i Rabbanîye: Allah’ın ina-
yeti.

inziva: yalnız başına bir yere çe-
kilip dünya işleriyle uğraşmama.

kader-i ilâhî: Allah’ın kader ka-
nunu.

kismet: nasip, kader.

1. Hayır, Allah’ın seçtiğindedir.

2. Bazen da sevmediğiniz bir şey, hakkınızda hayırlı olur. (Bakara Suresi: 216.)

lüzumsuz: boş, gereksiz.

menzil: yer, mekân.

merhameten: acıyarak, mer-
hamet ederek.

mutasavver: hayal edilen.

mücahidâne: cihad ederek.

mücerret: tecrit edilmiş, yal-
nız, tek.

ömür: yaşayış, hayat.

sevk: gönderme, yollama.

suret: biçim, tarz.

şark-ı şimalî: kuzey doğu.

târikü'd-dünya: dünya işleri-
ni bırakan.

tasannu: yapmacık.

tecelli: açılma, belirme.

tecrid-i mutlak: tam bir yal-
nızlık.

tecrit: hücre hapsi.

tecrithane: tek başına kalı-
nan yer, hücre yeri.

zayi: boşa geçirmek, kaybet-
mek.

ziyade: çok, fazla.

ihtiyar ve kudretimizin haricinde bu üçüncü medrese-i Yusufiyede vazife verildi.

Evet, inayet-i İlâhiye, ihtiyarlığıma merhameten, kuvvetli ve gizli düşmanı bulunmayan gençliğime mahsus olan mağaralarımı, hapishanenin tecrid-i münferit menzillerine çevirmesinde üç hikmet ve hizmet-i Nuriyeye üç ehemmiyetli faydası var:

Birinci hikmet ve fayda: Nur Talebelerinin bu zamanda toplanmaları, zararsız olarak, medrese-i Yusufiyede olur. Ve birbirini görüp sohbet etmek, hariçte masraflı ve şüpheli olur. Hatta benimle görüşmek için bazıları kırk elli lirayı sarf ederek gelip, yâ yirmi dakika veya hiç görüşmeden döner, giderdi. Ben bazı kardeşlerimi yakından görmek için hapsin zahmetini severek kabul ederdim. Demek hapis bizim için bir nimettir, bir rahmettir.

İkinci hikmet ve fayda: Bu zamanda Nurlarla hizmet-i imaniye, her tarafta ilânatla ve muhtaç olanların nazar-ı dikkatlerini celp etmekle olur. İşte, hapsimizle, Nurlara nazar-ı dikkat celp olunur, bir ilânat hükmüne geçer. En ziyade muannit veya muhtaç olanlar onu bulur, imanını kurtarır ve inadı kırılır, tehlikeden kurtulur ve Nurun dershanesi genişlenir.

Üçüncü hikmet ve fayda: Hapse giren Nur Talebeleri birbirinin hâllerinden, seciyelerinden, ihlâs ve fedakârlıklarından ders almalarıyla beraber, Nurlar hizmetinde dünyevî menfaatleri daha aramazlar.

celp: kendi tarafına çekmek.
dünyevi: dünya ile ilgili.
ehemmiyet: önem.
fedakârlık: kıymet ve ehemmiyet verilen bir şey uğrunda her şeyi gözden çıkarma.
hariç: bir şeyin dışı dışında.
hikmet: gizli sebep, gaye.
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti.
hükümüne: yerine, değerine.
ihlâs: samimiyet.

ilânât: ilânlar.
iman: inanma, itikat.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
kudret: kuvvet, iktidar.
mahsus: bir şeye has olan.
masraf: harcama.
medrese-i Yusufiye: iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
menfaat: fayda.
menzil: yer, mekân.

merhameten: acıyarak, merhamet ederek.
muannit: inatçı.
muhtaç: ihtiyacı olan.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nimet: lütuf, ihsan.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
sarf: harcama.
seciye: yaratılış, tabiat.
tecrid-i münferit: tek kişilik hücre hapsi.
vazife: görev.

zahmet: sıkıntı, meşakkat.
ziyade: çok, fazla.

Evet, medrese-i Yusufiyede, çok emarelerle, her sıkıntı ve zahmetin on, belki yüz misli maddî ve manevî faydalar ve güzel neticeler ve imana geniş ve halis hizmetler, gözleriyle gördüklerinden, tam ihlâsa muvaffak olurlar, daha cüz'î ve hususî menfaatlara tenezzül etmezler.

Bu çilehanelerin bana mahsus bir letafeti ve hazin, fakat tatlı bir vaziyeti var. Şöyle ki:

Ben gençlik zamanında bizim memlekette gördüğüm eski medresenin aynı vaziyetini görüyorum. Çünkü, vilâ-yât-ı şarkiyede eski âdet medrese talebelerinin bir kısmının tayinatları dışarıdan geliyordu. Ve bazı medreseler, içinde pişiriyorlardı. Ve daha kaç cihette bu çilehaneye benziyorlardı. Ben de lezzetli bir tahassür içinde buraya baktıkça, o eski gençlik ve şirin zamana hayalen gidiyorum ve ihtiyarlık vaziyetlerini unutuyorum.

Yirmi Altıncı Lem'anın Zeyli

Yirmi Birinci Mektup olup, Mektubat mecmuasına idhal edildiğinden buraya derç edilmedi.

Yirmi Yedinci Lem'a

* Yirmi Yedinci Lem'a, Eskişehir Hapsinde 1935-36 yıllarında Türkçe olarak telif edilmiştir.

Eskişehir Mahkeme Müdafaası olup, teksir Lemalar mecmuasında ve kısmen Tarihçe-i Hayat'ta neşredilmiştir.

cihet: yön.
cüz'î: az.
çilehane: çile yeri.
derç: yerleştirme.
emare: alâmet, belirti.
halis: saf, samimî.
hazin: hüzün veren, elemli.
hususî: özel.
idhal edilme: dahil edilme, içeri alınma.
ihlâs: samimiyet.
iman: inanma, itikat.
lem'a: parlı.

letafet: hoşluk, güzellik.
maddî: maddeye ait, para, mal vb. şeylerle ilgili.
mahsus: has, özel.
manevî: manaya ait.
mecmua: çeşitli konularla ilgili yazıların toplanmasından meydana gelen kitap.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu.
medrese-i Yusufiye: iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği

yer manasında, hapisane.
Mektubat: Risale-i Nur Külliyyatının dört büyük kitabından birinin adı.
menfaat: fayda.
misli: katı.
muvaffak olmak: başarılı olmak.
müdafa: savunma.
neşir: yayma, tamim.
netice: sonuç.
tahassür: hasret çekme, özlem.

talebe: öğrenci.
Tarihçe-i Hayat: Risale-i Nur müellifinin hayat hikâyesini anlatan eser.
tayinat: erzak, yiyecekler.
tenezzül etme: inme, alçalma.
vaziyet: durum.
vilâyat-ı şarkîye: doğu vilâyetleri.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.
zeyil: ek, ilâve.

Yirmi İltıncı Lem'anın Zeyli

*Yirmi Birinci Mektup olup, Mektubat mecmuasına
idhal edildiğinden buraya derç edilmedi.*

Yirmi Yedinci Lem'a

*Eskişehir Mahkeme Müdafaası olup, teksir Lemalar
mecmuasında ve kısmen Tarihçe-i Hayat'ta
neşredilmiştir.*

* Yirmi Yedinci Lem'a, Eskişehir Hapsinde 1935-36 yıllarında Türkçe olarak telif edilmiştir.

cihet: yön.
cüz'i: az.
çilehane: çile yeri.
derç: yerleştirme.
emare: alâmet, belirti.
halis: saf, samimi.
hazin: hüzün veren, elemli.
hususî: özel.
idhal edilmek: dahil edilme, içeri alınma.
ihlâs: samimiyet.
iman: inanma, itikat.
lem'a: parlıt.

letafet: hoşluk, güzellik.
maddî: maddeye ait, para, mal vb. şeylerle ilgili.
mahsus: has, özel.
manevi: manaya ait.
mecmua: çeşitli konularla ilgili yazıların toplanmasından meydana gelen kitap.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu.
medrese-i Yusufiye: iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği

yer manasında, hapisane.
Mektubat: Risale-i Nur Külliyyatının dört büyük kitabından birinin adı.
menfaat: fayda.
misli: katı.
muvaffak olmak: başarılı olmak.
müdafaa: savunma.
neşir: yayma, tamim.
netice: sonuç.
tahassür: hasret çekme, özlem.

talebe: öğrenci.
Tarihçe-i Hayat: Risale-i Nur müellifinin hayat hikâyesini anlatan eser.
tayinat: erzak, yiyecekler.
tenezzül etme: inme, alçalma.
vaziyet: durum.
vilâyat-ı şarkiye: doğu vilâyetleri.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.
zeyil: ek, ilâve.

Yirmi Sekizinci Lem'a

* Yirmi Sekizinci Lem'a,
Eskişehir Hapsinde
1935-36'da Türkçe
olarak telif edilmiştir.

Eskişehir Hapishanesinde ihtilâttan ve konuşmaktan
memnu olduğum zamanda karşımdaki kardeşlerime
teselli için yazdığım kısacık fıkraların bir kısmıdır. ¹

Birinci Nükte

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Hapsin bir lâtif hatırasıdır ki:

RİSALE-İ NUR gizlenir, fakat sönmez ve söndürül-
mez. Bir âlem-i manada Hazret-i İmam-ı Ali'nin (r.a.) il-
minden sordum:

“ أَحْرَفُ عَجْمٍ سَطَرَتْ تَسْطِيرًا ” demişsin, muradın ne-
dir?”

Dedi: “ **عَجْم** ” yani hecevari terkipsiz ve vakıflarda ra-
kamvari şekilsiz harflerdir ki, Lâtinî hurufudur; lâdinî za-
manında taammüm eder.”

Sonra sordum: “*Ercûze*’nde benden bahisle ‘Kendini
muhafaza et’ demişsin. Hem tam vaktinde emrinizi gör-
dük. Fakat, maatteessüf, kendimizi muhafaza edemedik,

1. Yirmi Sekiz Nükte olan bu risale, telifattaki duruma göre karışık iken, Fihrist Risalesi nazara alınarak yeniden tanzim edilmiştir. (Naşirler)

âlem-i mana: maneviyat bü-
yüklerince bilinen âlem.
bahis: bahsetme, konu yap-
ma.
emir: buyruk.
Ercûze: Hz. Ali tarafından ya-
zılan ve istikbalen haber ve-
ren vezinli kaside.

fıkra: bent, kısım.
hatıra: anı.
hecevari: hecece, hece siste-
mine göre.
ihtilât: insanların arasına ka-
rışıp görüşme.
ilim: bilgi, bilme.
kısım: parça, bölüm.

lâdini: din dışı.
lâtif: hoş, güzel.
Lâtinî huruf: Lâtince harfler.
maatteessüf: ne yazık ki..
memnu: yasaklanmış, mene-
dilmiş.
muhafaza: koruma.
murat: maksat, meram.

nükte: ince söz ve mana, konu,
durak.
rakamvari: rakamca, rakam gibi.
taammüm: umumileşme, yay-
gınlaşma.
terkip: tamlama, birleştirme.
teselli: avunma.
vakıf: durak.
vakit: zaman.

bu belâya düştük. Şahsımdan binler defa daha ehemmiyetli olan Risale-i Nur'dan bahis ve işaretin yok mu?" dedim.

Dedi: "Yalnız işaret değil, belki *Celcelûtiye*'mde tasrih ediyorum."

Ben bu cevaptan sonra kasaid-i Aleviyeden en meşhur ve en ziyade esrarlı olan *Celcelûtiye* kasidesinde bu fıkra'yı gördüm:

تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً ۞ تُقَادُ سِرَاجُ الشُّرَحِ سِرًّا تَنْوَرَتْ¹

Dikkat ettim, sarahat derecesinde Risale-i Nur'a bakar.

Ezcümle: *Siracünnur* bir tek fark ile tam ve aynen Risale-i Nur'dur. Çünkü *Siracünnur*'da *elif*, *lâm*, *cim* ile beraber otuz dört eder. Risalede *lâm* ve *he* otuz beş eder ki, bir tek fark var. O tek fark *elif*'tir. O da bine işaret eder. Hem birinci fıkra *cifir* ve *ebcet* hesabıyla, şedde sayılmaz, bin üç yüz elli iki veya elli eder ki, bu tarih Risale-i Nur'un gizlenmesine ve gizli parlamasına ve iştialine tam tevafuk eder.

Eğer *بَيَانَةً* kelimesi sayılmazsa ^(HAŞİYE) *سِرًّا* o vakit kelimesinin ahirindeki tenvin, nun sayılır; bin üç yüz otuz üç veya otuz beş olur ki, bu tarih Risale-i Nur'un mebde-i intişarındır.

HAŞİYE: *بَيَانَةً* kelimesindeki te vakfa rast geldiğinden he olur.

ahir: son.

aynen: tıpkı tıpkısına, aynıyla.

bahis: bahsetme, konu yapma.

belâ: musibet.

Celcelûtiye: ebce cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.

cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.

cim: C harfinin Arapça adı olup ebce hesabında üç sayısının karşılığıdır.

ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiseleri kaydetme ilmi.

ehemmiyetli: önemli.

1. Nurun kandili gizli olarak yakılıp aydınlatılır. Kandiller kandili gizli olarak tutuşturulur; o da tenevvür eder.

elif: ebce hesabında değeri bir olan harf.

esrar: sırlar.

ezcümle: bu cümleden olarak.

fıkra: bent, fasıl.

haşiye: dipnot.

işaret: gösterme, dolaylı bildirme.

iştial: parlama, alevlenme.

kasaid-i Aleviye: Alevî kasideleri.

lâm: Osmanlı alfabesinde yirmi altıncı harf olup, ebcedi değeri otuzdur.

mebde-i intişar: yayılma, neşrolunmanın başlangıcı.

meşhur: şöhrətli.

sarahat: açıklık.

Siracünnur: Nurun lâmbası.

Nur külliyyatında bir kitabın adı.

tasrih: açık açık söyleme.

tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret.

tevafuk: uygun gelme.

vakit: zaman.

ziyade: fazla.

İkinci fıkra olan **سِرَّاجُ الشَّرْحِ** 'da **تُقَادُ سِرَّاجُ الشَّرْحِ سِرًّا** yine on farkla *Risaletü'n-Nur'a* ve farksız *Risale-i Nur'a* tevafuk etmekle beraber, tamam fıkra cifir ve ebce hesabıyla, şedde sayılmaz, bin iki yüz doksan üç (1293) eder ki, *Risale-i Nur* müellifinin tarih-i velâdetidir. Ve **سِرًّا** 'daki tenvin, *nun* olsa, bin üç yüz kırk üç olur ki, *Risale-i Nur*'dan Onuncu Sözün intişarı ile parlaması zamanıdır. Eğer **سِرَّاجُ الشَّرْحِ** 'deki şeddeli *sin*, iki *sin* sayılsa ve tenvin *nun* sayılmazsa bin üç yüz elli üç eder ki, bu tarih, *Risale-i Nur*'un bir musibet neticesinde muvakkat gizlenmesine ve gizli perde altında parlamasına ve tenvirine tam tevafuk eder.

Acaba Hazret-i Ali Radıyallahü Anh gibi esrar-ı huruf ve cifir ilminde üstad-ı mutlak ve *Celcelûtiye* gibi cifirli, ebce, sırlı bir kasidesinde bu mana cihetiyle ve cifir itibarıyla ve hakikat noktasında ve vakıa mutabık haysiyetiyle ve mukteza-i hale muvafık olan müteaddit ve manidar tevafukat-ı acibesi tesadûf olabilir mi? Hâşâ, olamaz. Belki, Hazret-i Ali'nin Radıyallahü Anhın bir kerametidir. *Ercûze*'deki çok zahir olan meşhur kerametini teyit ve onunla teyyüt eder.

Celcelûtiye'nin *Risale-i Nur'a* işaretini teyit eden cây-ı dikkat bir tevafuk var. Şöyle ki:

Bu sırlı ve cifirli kasidenin cifrî, hesabı rakamları her satırın altında matbu olarak yazılmış; o rakamlar ayrı

cây-ı dikkat: dikkate değer.
Celcelûtiye: ebce cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
cifrî: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak.
ebcet: Arap alfabesinde yirmi

sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiseleri kaydetme ilmi.
Ercûze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalde haber veren vezinli kaside.
esrar-ı huruf: harflerin sırları.
fıkra: bent, fasıl.
hakikat: gerçek.
hâşâ: asla, kat'iyen.
haysiyet: kıymet.
hesabi: hesaba dayalı.
ilim: bilgi.
intişar: yayılma, neşrolunma.

işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
itibarıyla: değeriyle.
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.
mana ciheti: manevî yön.
manidar: ince manalı.
meşhur: şöhretli.
mukteza-i hâl: durumun gerektirmesi.

musibet: felâket, belâ.
mutabık: uygun.
muvafilek: uygun, münasip.
muvafilek: geçici.
müellif: yazar.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.
netice: sonuç.
perde: örtü.
sır: gizli hakikat.
tarih-i velâdet: doğum tarihi.
teyyüt: kuvvet bulma, doğru çıkma.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu *nun* gibi okutmak üzere konulan işaret.
tenvir: nurlandırma, ışıklandırma.
tesadûf: rastgelme.
tevafuk: uygun gelme, uygunluk.
tevafukat-ı acibe: şaşılacak tevafuklar, uygunluklar.
teyit: kuvvetlendirme, doğrultma.
üstad-ı mutlak: ilimde üstünlüğü ve öğreticiliği tartışmasız olan üstat.
vakıa: hâdise.
zahir: açık.

ayrıdırlar. Fakat Risale-i Nur'dan bahsettiği yerde o cifrî rakamlar resmen kabul edilen Milâdî tarihine tevafuk ediyor. Ve o tarihin tarih-i kabulünü ve Risale-i Nur'un perde altında tenvirinin tarihini gösteriyor. Bin dokuz yüz yirmi dokuzdan tâ otuz dokuza, tâ kırk dörde kadar gösterir. Otuz iki sahifeden ibaret olan o kasidenin yalnız bir iki yerde bu zamanın Milâdî tarihini gösterir. Zannederim ki, öteki yerde dahi bu zamandan bahsediyor. Daha tam anlamamışım.

Hem, başta Sure-i İhlâs ile işaret edilen vefk-ı müselles bin üç yüz elli bir eder.

Hem, bu işaret-i Aleviyeye bu da ima eder ki: O kasidenin nısf-ı evvelinde yetmiş fıkrada on yedi defa *nur* kelimesini **(HAŞİYE)** tekrar ediyor. Ve müteaddit defa Süryanîce *bedî* manasında olan *Celcelûtiye* kelimesini öyle ehemmiyetle zikreder ki, kasidenin ismi *Celcelûtiye* olmuştur. Risale-i Nur, Esmâ-i Hüsnâ içinde ism-i *Nur*, ism-i *Hakîm* ve ism-i *Bedîin* mazharıdır. Zahirinde, tarz-ı beyanında ism-i *Bedîin* cilvesi görünüyor.

Hem **تَقَادُّ سِرَاجِ النُّورِ** fıkrasından iki satır evvel bu fıkrâ-i rânâ, belki en ehemmiyetli ve en parlak fıkra olan, **أَقْدُ كَوْكَبِي بِالْإِسْمِ نُورًا وَبَهْجَةً مَدَى الدَّهْرِ وَالْآيَامِ يَا نُورُ**

HAŞİYE: Risale-i Nur'un sebep-i tesmiyesi, on yedi cihetle nur ile alâkadar olduğundan ve on adetten ziyade, *Risale-i Kader*'in mesail-i müteferrikasının ahirinde zikredilmiştir. Elbette bu lâtif tevafuk manasız olamaz.

ahir: son.
alâkadar: ilgili.
bahis: üzerinde konuşulan mesele.
bedî: eşsiz güzel.
Celcelûtiye: ebcet cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.
cifrî: cifir hesabına ait.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görünme.
ehemmiyet: önem.
ehemmiyetli: önemli.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
evvel: önce.
fıkra: bent, fasıl.
fıkra-i rânâ: güzel ve lâtif fıkra.
haşiye: dipnot.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ima: işaret etmek.
ism-i Bedî: eşi benzeri olmayan hayret verici güzellikte olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
ism-i Hakîm: Hakîm ismi; Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip

ederek iş gören manasındaki ismi.
ism-i Nur: Allah'ın Nur ismi.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
işaret-i Aleviye: Hz. Ali'nin işaret ettiği.
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
lâtif: hoş, güzel.
mana: anlam.
matbu: basılmış
mazhar: görüldüğü yer.

mesail-i müteferrika: birbirinden ayrı meseleler, ayrı, ayrı sorunlar.
Milâdî: bir takvim yılı adı.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.
nısf-ı evvel: ilk yarısı.
nur: parıltı, ışık.
resmen: resmî olarak.
Risale-i Kader: Kader Risalesi.
sahife: sayfa.
sebeb-i tesmiye: isimlendirme sebebi.
Sure-i İhlâs: İhlâs suresi.

tarih-i kabul: kabul tarihi.
tarz-ı beyan: açıklama ve söyleme şekli.
tenvir: aydınlatma, ışıklandırma.
tevafuk: uygunluk.
vefk-ı müselles: üçleştirilen üst.
zahir: açık, dış.
zan: sanma.
zikir: anma, bildirme.
zikredilme: söylenme.
ziyade: daha fazla.

جَلَجَلَتْ yani, “Yâ Rab! Benim yıldızımı nur eyle. Ahir zamana kadar bedî bir surette ışıktandır, şulelendir...”

Evet, İmam-ı Ali'nin Radiyallahü Anhın şu duası bu zamanda Risale-i Nur ile kabul olduğunu ve Risale-i Nur'u irade ettiğini şu bedî, acip tevafukat ispat eder. Şöyle ki:

أَقْدُ كَوَكَبِي بِالْأِسْمِ نُورًا tam tamına aynen cifir ve ebcet hesabıyla Risale-i Nur oluyor. Çünkü *nur* kelimesi her ikisinde de var. **أَقْدُ كَوَكَبِي بِالْأِسْمِ** İki yüz doksan altı eder. Risale-i Nur'daki “risale” kelimesi aynen iki yüz doksan altıdır. Demek İmam-ı Ali Radiyallahü Anh bütün ulûmunun hazinesi olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın bir şule-i i'cazı olan Risale-i Nur'u Cenab-ı Hak'tan ahir zamanda Kur'ân'a çelik bir sur ve parlak bir yıldız olarak istemiş **(HAŞİYE)** ve duası kabul olmuş.

HAŞİYE: **تَقَادُ سِرَاجُ السُّرُجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ** 'den sonra muttasıl olarak gelen şu satır **يُنُورُ بِنُورٍ جَلَالٍ بَادِخٍ وَشَرَنْطَخٍ** **بِقُدُوسٍ بَرْكَوَتْ بِهِنَّ النَّارُ أُخْمِدَتْ** yine Risale-i Nur'a pek zahir bir surette bakar. Çünkü manası şudur:

Risale-i Nur, ahir zamanda perde altında gizlice tenevvür edip, nurlu isim **يُنُورُ بِنُورٍ جَلَالٍ بَادِخٍ وَشَرَنْطَخٍ** yani *Raûf* ve *Rahîm*'den ve İsm-i Azamın tesiri altında *Celâl* ve *Kibriya*'nın azametli nurundan iktibas ederek dalâlet ve ilhad ateşini söndürecek.

Evet, bu mana *Risale-i Nur*'a tam tamına mutabıktır. Çünkü *Risale-i Nur*'u mütalâa edenler bilirler ki, onun iki menbaı var: *Biri* İsm-i Azamın kibriyalı ve azametli cilvesi, *diğeri* ism-i *Rahîm*'in şefkatli ve re'fetli tecellisidir. Ve onun nuruyla fitne-i diniye nârı ve zındıka ateşi sönmüyor ve sönecek.

acip: şaşılın ve hayret uyanıran şey.
ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi.
azamet: büyüklük.
bedî: eşsiz güzel.
Celâl: sonsuz büyüklük, yücelik, azamet, her şeye hükmedebilme.
Cenab-ı Hak: Allah.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.

cilve: görünme, yansıma.
dalâlet: sapkınlık, iman ve İslâmîyetten ayrılma.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiseleri kaydetme ilmi.
fitne-i diniye: dine gelen fitne, insanın dini duygularını ve hayatını bozan gelişmeler, kanştırıcı durumlar.
haşiye: dipnot.
iktibas: alıntı.

ilhad: dinden çıkma, dinsizlik.
irade: dileme.
İsm-i Azam: Allah'ın en büyük ismi.
İsm-i Rahîm: Allah'ın Rahîm ismi.
ispat: sağlam ve dayanıklı hâle getirme.
kibriya: Allah'ın her bakımdan büyük olması.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.

mana: anlam.
menba: kaynak.
mutabık: uygun, iki şeyin birbirine uyması.
muttasıl: bitişik, yapışık.
mütalâa: okuma, inceleme, düşünme.
nâr: ateş.
nur: parıltı, ışık.
Rab: besleyen, büyüten, terbiye eden ve her şeyin sahibi olan Allah.
Rahîm: merhametli, acıyan, esirgeyen, merhameti her şeye olan Allah.
Raûf: çok esirgeyen, ileri derecede şefkat ve merhamet sahibi Allah.
re'fet: merhamet, acıma.
suret: biçim.
şefkat: acıma, merhamet etme.
şule: alev.
şule-i i'caz: mu'cize derecesindeki parıltı, ışık.
tecelli: görölme, belirme.
tenevvür: parlamak, nurlanmak.
tesir: etki.
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar.
ulûm hazinesi: ilimler hazinesi.
zahir: açık, görünen.
zındıka: dinsizlik.

Daha *Celcelûtiye*'de bu zamana ve Risale-i Nur'a ima eden müteaddit emareler var. Hatta, hayretimi mucip bir rüya: Eskişehir hapsinde istintakımdan bir gece evvel görüyorum ki, *Celcelûtiye*'nin Süryanî şu fıkrası,

بِهَالِ أَهْيَلٍ شَلَعٍ شَلْعُوبٍ شَالَعٍ ۞ طَهِيَّ طَهُوبٍ طَيْطُهُوبٍ طَيْطَهَتْ

imdadıma yetişmiş. Beni sıkıntıdan kurtarmış. Ben birkaç defa tekrar edip okuyorum. Uyandım, yattım; yine onunla meşgulüm. Sabahleyin fevkalme'mul istintaka çağrıldım. Hem fevkalâde cevap verdim. Müdafaatımın en mühim ve memurları hayrette bırakan parçası tekellüfsüz tezahür etti. Fakat o parçayı ben kaleme alamadım. Onlar yazdılar. Her ne ise... Bundan, bu *Celcelûtiye* bize bakar.

Bir hatıra geldi. Baktım ki, o Süryanî fıkranın tam arkasında, bir satır evvel Hazret-i İmam-ı Ali'nin (r.a.) Risale-i Nur'u tasrih etmişim diye başta yazdığım

تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً

ve iki satır evvel

أَقْدُ كَوَكْبِي بِالْأَسْمِ نُورًا

manidar, müjdeli, kerametkâr fıkraları bulunuyor. Anladım ki, gecedeki meşguliyet bunun için imiş. Elhâsıl, *Celcelûtiye* bu işaretiyle kaside-i *Ercûziye*'deki zahir keramat-ı Aleviye'yi hem teyit eder, hem onunla teeyyüt edip sarahat derecesine takarrüp ediyor.

Cây-ı dikkattir ki, ben Üveysî bir tarzda bir kısım ilm-i hakikati *Hüccetü'lislâm* olan İmam-ı Gazalî'den (k.s.) almıştım. Şimdi anlıyorum ki, İmam-ı Gazalî (k.s.) aynı derisi Üveysî bir tarzda İmam-ı Ali'den (r.a.) almıştır. Demek

cây-ı dikkat: dikkate değer.

Celcelûtiye: ebceci cifer hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.

derece: basamak.

elhâsıl: netice itibarıyla.

emare: alâmet, belirti.

evvel: önce.

fevkalâde: olağanüstü.

fevkalme'mul: umulanın üstünde.

fıkra: bend, fasıl.

hatıra: anı.

hüccetü'lislâm: İslâmın delili, hücceti.

ilm-i hakikat: hakikat ilmi.

ima: işaret etme.

imdat: yardım.

istintak: söyletme.

işaret: gösterme, dolaylı bildirme.

kaside-i Ercûziye: Hz. Ali tarafından kaleme alınan ve istikbalden haber veren meşhur kaside.

keramat-ı Aleviye: Hz. Ali'nin (r.a.) kerametleri, harika halleri.

kerametkâr: kerametli.

kısım: parça, bölüm.

manidar: nükteli, ince manalı.

meşgul: ilgilenen, uğraşan.

meşguliyet: uğraşılan şey.

mucip: sebep, vesile.

müdafaat: savunmalar.

mühim: önemli.

müjde: sevindirici haber.

müteaddit: türlü türlü, çeşitli.

sarahat: sarihlik, açıklık.

Süryanî: Samî ırkından bir Hristiyan topluluğu.

takarrüp: yaklaşma.

tarz: biçim, suret.

tasrih: açıkça ifade etme.

teeyyüt: kuvvet bulma, sağlamlaşma.

tekellûf: zahmetli iş görme.

teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.

tezahür: ortaya çıkma, belirme.

Üveysî: Üveysî tarzı, kendisine bağlı olduğu zatı görmeden, gaybî olan sevgi ve bağlılık.

zahir: açık.

Hazret-i İmam-ı Ali'nin Radıyallahü Anhü mühim bir şakirdi olan İmam-ı Gazalî'nin (k.s.) başı üstünde bu biçare talebesine şefkatkârâne, tesellidarâne en sıkıntılı bir zamanda bakması acip değil, belki lâzımdır ve öyle olmak gerektir. Risale-i Nur'a üç fıkrasında kuvvetli işaret eden Hazret-i Ali'nin (r.a.) kaside-i *Celcelûtiye*'sinin hiçbir cihetle tesadüfe hamledilemez tevafuklu bir kerametini beyan etmeye mecbur oldum. Şöyle ki:

Üç aydan beri her gün o kasideyi okuyorum. Yalnız, sekiz sahifeyi halledemediğim bir vefka dair olduğu cihetle, okumuyordum. Fakat ahirinde **وَصَلِّ إِلَهِي** 'den başlayan ahirki iki sahifeyi ötekilerle beraber okurdum. Yetmiş defa kat'î, belki tahminime göre yüze yakın defalarda, her defa istisnasız, ne vakit elime alıp baştan okuduktan sonra ahirîni açarken **فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ** ile başlayan sahife açılıyordu. Ben hayret ediyordum. Onu okumayarak iki sahife sonra **وَصَلِّ إِلَهِي** ile başlayan iki sahife ahirîni okuduklarıma zammederdim. Her ne vakit baştan okuduğum ve terk ettiğim sekiz sahifeye gelirken, kitabın bâkî kalan yüze yakın sahifeleri içinde, açtıkça yine **فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ** sahifesi açılıyordu. Hayret içinde hayret ediyordum. Elli defadan sonra dedim: “Acaba bu sahife neden açılıyor? Onu da okusam ne olur?” Baktım ki, *kaside-i Celcelûtiye*'yi okuduğum maksadın neticesini o sahife gösteriyor. Ben terk ettiğimden hata ettiğimi

acip: garip.
ahir: son.
bâkî: geride kalan.
beyan: anlatma, bildirme.
biçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön.
dair: alâkalı.
fıkra: bend, fasil.
haml: yüklenme, isnat.
hata: yanılma.
hayret: şaşkınlık.
istisna: kaide dışı bırakma.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.

kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamberin derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebce hesabı ile alâkalı olarak telif edilen Süryanice kaside.
kat'î: kesin.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.
lâzım: gerekli.

maksat: kastedilen, istenen.
mühim: önemli.
netice: sonuç.
sahife: sayfa.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefkatkârâne: şefkatli bir şekilde.
tahmin: aşağı yukarı belirleme, hemen hemen bilme.
talebe: öğrenci.
terk: bırakma, bakmama.
tesadûf: rastlantı.
tesellidarâne: teselli ederek.
tevafuk: uygunluk.

vakit: zaman.
vefk: uygunluk.
zammetme: katma, ekleme, ziyade etme.

bildim. Ondan sonra okumaya başladım. Ondan sonra, belki kırk defadan fazla ele aldıkça, yine o sahife açılıyordu. Nihayet arkadaşlarıma hikâye ettim. Onlar da hayret içinde hayrette kaldılar. Dedim: “Bu, *Celcelûtiye*’nin bir kerametidir. Sizleri değil, başkalarını ikna edecek maddî delil elimde yok, yalnız benim müşahedatım var. Benim müşahedatım başkasına hüccet olamaz. Ben de şimdiye kadar delilsiz davaları yazmak âdetim değildi. Fakat madem şu tevafuk aciptir; elbette işarettir ki, ‘Beni yaz!’ İnanmayana kendini inandıracak ki, yazdırmak istiyor.”

Cenab-ı Hakka yüz bin şükrediyorum ki, bana hem büyük bir teselli, hem davama büyük bir delil gösterdi. Ve tevafukun beş altı nev’i bize ve mesleğimize medar-ı imtiyaz ve vesile-i teşvik olarak verilmiş. Ve her me’yusiyet ve gevşeklik zamanımızda bir kamçı-i teşvik ve bir keramet-i hizmet-i Kur’âniyeye medar bir tevafuk-ı lâtife imdadımıza yetiştiği gibi, bu defa da yetişti. Evet, kalben gayet alâkadar olduğum kardeşlerimin müfarakat zamanının pek yakın olduğu bir zamanda ve hapiste yalnız kalacağım bir anda ve üç ayda yetmiş defa acip bir tarzda bana açılan bir sahifenin kerametini dava ettiğim ve delilsiz kaldığım bir hengâmda Hz. Ali’nin (r.a.) *Celcelûtiye* kasidesinin yetmiş defa bilâistisna bana açılan

acip: şaşılın ve hayret uyandıran, garip.

âdet: usul, alışkanlık.

alâkadar: ilgili, münasebetli.

bilâistisna: istisnasız.

Celcelûtiye: ebce cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.

Cenab-ı Hak: Allah.

dava: takip edilen fikir, iddia.

delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.

emare: alâmet, belirti.

gayet: son derece.

hayret: şaşkınlık.

hengâm: zaman, sıra.

hikâye: anlatma.

hitab-ı umumî: genel, herkese hitap.

hususî: özel.

hüccet: delil, bürhan.

ikna: bir fikri, düşüncüyü kabul ettirme, inandırma.

imdat: yardım.

¹ **فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ** ’den başlayan üç-dört satırda üç-dört kuvvetli emare ve delil vardır ki,

² **فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ** hitab-ı umumîsinde bize hususî bakıyor.

1. Ey ismiyle müsemma kadri yüce zat!

2. Ey ismiyle müsemma olan.

işaret: dolaylı gösterme, alâmet.

kalben: kalp ile, gönülden.

kamçı-i teşvik: teşvik kamçısı.

kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.

keramet: Allah’ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.

keramet-i hizmet-i Kur’âni-

ye: Kur’ân hizmetinin kerameti.

maddî: somut.

medar: sebep, vesile.

medar-ı imtiyaz: farklı ve üstün olma sebebi.

me’yusiyet: ümitsizlik.

müfarakat: ayrılık.

müşahadat: gözlemler.

nevi: tür, çeşit.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tarz: biçim, suret.

teselli: avunma.

tevafuk: uygunluk.

tevafuk-ı lâtife: güzel münasebet, uyumluluk.

vesile-i teşvik: istek uyandırma sebebi, vesilesi.

BİRİNCİ EMARE:

¹ **فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ** fıkrası, hem makam,

hem mana, hem cifir ve ebcet hesabıyla, bu nida-i umumi-i Alevîde hususî bir tarzda bu zamana ve Risale-i Nur'a ve Risale-i Nur'un müellifine bakıyor.

Çünkü **فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ** cifir ve ebcet hesabıyla bin üç yüz elli üç senesi zamanını tam gösterdiği; ve o zamanda da Risale-i Nur ve şakirtlerinin en korkulu bir zamanıdır ki, altı satırda yedi defa **لَا تَخْشَ** kelimelerini tekrar ediyor,

فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ fıkrasındaki **فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ** Molla Said (r.a.), **فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ** Molla Kürt ve Molla Said Bedî (r.a.) yalnız üç farkla tevafuk sırrıyla gösteriyor ve bu isim sahibi bu hitapta hususî murat olduğuna işaret ediyor. Ve manasıyla da, “Ey bin üç yüz elli üç senesinin tarihinde bu İsm-i Azamın hamili, yani İsm-i Azamı kendine muhafız ittihaz eden şahıs” demekle, o umumî hitapta böyle hususî bize bakıyor. Çünkü, *lillâhil-hamd*, bin üç yüz elli üç tarihinde, her yirmi dört saatte yüz yetmiş bir defa **فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ** olan İsm-i Azamı okuyorum ve kendimi onunla muhafazaya çalışıyorum.

Evet, kaside-i *Ercûziye*'sinde *Sekîne* tabir ettiği İsm-i Azam ve *Celcelûtiye*'sinde Süryanî ve Arabî olarak yine

1. Ey ismiyle müsemma kadri yüce zat!

Arabi: Arapçaya ait.

Celcelûtiye: ebcet cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.

cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.

ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek ta-

rih ve hâdiseleri kaydetme ilmi.

emare: alâmet, belirtti.

fıkra: bend, fasıl.

hamil: taşıyan.

hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme.

hususî: özel.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşat-

mış olanı.

işaret: gösterme, dolaylı bildirme.

ittihaz: edinme.

kaside-i Ercûziye: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren meşhur kaside.

lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...

makam: mevki.

mana: anlam.

muhafaza: koruma.

muhafız: koruyucu.

murat: maksat, meram.

müellif: telif eden, yazar.

nida-i umumi-i Alevî: Hz. Ali'nin herkese seslenişi.

Sekîne: içerisinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok mühim, sükûnet ve emniyet veren bir dua.

Süryanî: Samî ırkından bir Hristiyan topluluğu.

şahıs: kişi.

tabir: ifade.

tarz: biçim, suret.

tevafuk: uygun gelme.

umumi: herkesle alâkalı, genel.

müteaddit tarzda **الْأَسْمُ الْمَعْظَمُ قَدْرُهُ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ** gibi ta-

birlerle beyan ettiği esma-i sitte-i meşhure ki, İsm-i Azam-
dır; gösterdiği bin üç yüz elli üç tarihinde **(HAŞİYE)** yüz yet-
miş bir defa esma-i sittesi Risale-i Nur müellifinin daimî
virdidir. Ve o yüz yetmiş bir defa okuduğum esma-i sitte
ile beraber yetmiş bir ayeti yirmi dört saatte on dokuz de-
fa okuyarak, yekûnu bin üç yüz elli üç, hem bir cihette bin
üç yüz kırk bir eder ki, bu İsm-i Azama bin üç yüz kırk-
tan beri devam ettiğimin tarihine tevafuk ediyor. Hem
bir defasında on dokuz ayet İsm-i Azam ile beraber on
dokuz defa daimî okunur. Ve ayetlerin tekrarının huru-
fatının adedi altı bin altı yüz altmış altı âyât-ı Kur'âniye-
ye tevafuk ediyor. Sure-i İhlâs'ın üç, Fatıha-i Şerifenin te-
kerrür-i nüzulü için iki olsa, yine tam tamına tevafuk edi-
yor.

HAŞİYE: Belki **حَامِلِ الْأَسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ** nida ile çağırıldığı hesab-ı
ebcet ve cifir ile bin üç yüz elli dört eder ki, bu Arabî tarihte Risale-i
Nur'un kırktan fazla şakirtlerini ve müellifini imha etmek plânı ile hapis-
haneye attıkları zamandır ve tevkif ettikleri tarihtir. Bu tarihte bu hitaba
tam muhatap olacak yalnız bunlar görünüyorlar. Çünkü vaziyetleri gayet
korkulu idi. Hâlbuki harika olarak selâmete çıktılar.

Bu fıkrada Hazret-i Ali (r.a.) diyor: **تَوَقَّى بِهٖ كُلَّ الْأُمُورِ تَسَلَّمَ** Yani "İsm-i
Azamın bereketiyle her bir tehlikeden selâmetle kurtulacaksınız." Evet,
şükür kurtulduk.

Eğer **الَّذِي جَلَّ** 'deki iki şeddeli lâm'lar birer sayılsa, bin iki yüz doksan
dört eder ki, o zaman Risale-i Nur müellifinin dünyaya geldiği tarihtir. Ve
Doksan Üç müthiş harbinden tâ Harb-i Umumîye kadar ve bin üç yüz elli
dörde kadar olan tehlikeli bir zamanda yaşayacaksınız ve çok tehlikelere
düşeceksin; fakat korkma, kurtulacaksın diye işaret ediyor.

adet: sayı.

âyât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayet-
leri.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

bereket: çokluk, bolluk.

beyan: anlatma, bildirme.

cihet: yön.

daimî: sürekli, devamlı.

esma-i sitte: Cenab-ı Hakkın
altı büyük ismi: Fert, Hayy,
Kayyum, Hakem, Adl, Kuddûs
isimleri.

esma-i sitte-i meşhure: Ce-
nab-ı Hakkın meşhur olmuş
altı ismi.

fıkra: bent.

Harb-i Umumi: Birinci Cihan
Savaşı.

harika: olağanüstü, hayret
verici.

haşiye: dipnot.

hesab-ı ebce ve cifir: harfle-
re sayı değeri vererek tarih
düşürme hesabı.

hitap: konuşma.

hurufat: harfler.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın
bin bir isminden en büyük ve
manaca diğer isimleri kuşat-
mış olanı.

muhatap: kendisine konu-
şulan kimse, karşısındaki kimse.

müellif: yazar, kitap yazar.

müteaddit: türlü türlü, çeşitli.

nida: seslenme, ses.

selâmet: esenlik, kurtuluş.

şakirt: talebe.

tabir: ifade.

tarz: biçim, şekil.

tekerrür-i nüzul: tekrar tekrar
inme, iniş tekrarı.

tekrarat: tekrarlar.

tevafuk: uygun gelme.

tevkif: hapsedme.

virt: belli zamanlarda okun-
ması manevî bir vazife olarak
kabul edilen Kur'ân cüzleri,
Esmâ-i Hüсна ve dualar.

yekûn: toplam.

İKİNCİ EMARE:

فَيَا حَامِلَ الْأَسْمِ الَّذِي

satırından sonra

فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ وَحَارِبْ وَلَا تَخَفْ fıkrası pek zahir ve kat'î

bir surette Harb-i Umumîyi gösterdiği gibi, Harb-i Umumîde gayet tehlikeli bir surette harbe iştirak eden bu fakirin en korkunç zamanına bakar ve teselli eder ve “Korkma!” der. Ve bu umumî hitapta hususî Risale-i Nur’un başlangıcı olan *İşaratü'l-İ'caz*’ın mebde-i telifi ile ve âlem-i İslâmın en müthiş ve korkulu musibet zamanını manasıyla gösterdiği gibi cifir ve ebcet hesabıyla da gösterir. Mana ile cifir hesabı ittifak ettiği yerde, ima kuv-

vetlenip işaret derecesine çıkar. Çünkü *وَلَا تَخْشَ* Hicrî bin

üç yüz otuz yedi; Rumî iki küsur fark eder, o hâlde bin üç yüz otuz dörde iniyor ki, o tarihte yalnız, tek başıyla Rusya’nın şimalinde en korkulu bir vaziyette esaretten firar ettiğimin zamanıdır. *فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ* beraber olsa, bin

dokuz yüz kırk küsur oluyor ki, bunda, *Allahü a’lem*, o tarihte diğer bir harb-i umumî çıkmasına ve iştirakimize işaret etmekle beraber, böyle büyük yekûnlarda üç dört farkın ehemmiyeti olmadığından; hem Rumî yerine, Arabî bu Milâdî tarihine girse, beş altı sene fark ediyor; yine otuz yedi tarihi, evvelki hesaba tevafuk edip, en korkulu vaziyetimizde teselli veriyor. *وَحَارِبْ وَلَا تَخَفْ* ise pek sa-

rih bir surette Harb-i Umumîyi gösteriyor. Çünkü

âlem-i İslâm: İslâm dünyası.

Allahü a’lem: Allah bilir.

Arabî: Hicrî tarih.

cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.

derece: basamak, mertebe.

ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiseleri kaydetme ilmi.

ehemmiyet: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan

güneş takvimi.

emare: alâmet, belirti.

esaret: esirlik.

evvel: önce.

fıkra: bend, fasıl.

fırar: kaçma, gizlice gitme.

gayet: son derece.

Harb-i Umumî: genel harp, 1914. 1918 yılları arasında cereyan eden “Birinci Dünya Savaşı.”

harp: savaş.

Hicrî: tarih başlangıcı olarak Hz. Muhammed’in hicretini

esas alan takvim.

hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme.

hususî: özel.

ima: dolaylı olarak göstermek.

İşaratü'l-İ'caz: Bediüzzaman Said Nursî’nin, Risale-i Nur Külliyyatında yer alan bir eseri.

işaret: gösterme, dolaylı bildirme.

iştirak: katılma.

ittifak: birleşme.

kat’î: kesin.

küsur: fazlalar.

mana: anlam.

mebde-i telif: kitap yazmanın başlangıcı.

Milâdî: Hz. İsa’nın doğumunu

başlangıç olarak alan takvim.

musibet: felâket, belâ.

müthiş: dehşet veren

Rumî: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvimi.

sarih: açık.

suret: biçim, tarz.

şimal: kuzey.

teselli: avunma.

tevafuk: uygun gelme.

umumi: genel.

vaziyet: durum.

yekûn: toplam.

zahir: açık.

وَلَا تَخَفْ وَحَارِبٌ manası “Dehşetli bir harb-i ahir zaman-

dan korkma” demekle beraber, cifir ve ebce hesabıyla bin üç yüz otuz bir veyahut bin üç yüz otuz üç ettiğinden; ve umumî hitaptan hususî bize baktığı sair emarelerle göründüğü gibi, o tarihte harb-i umumîde en müthiş bir vaziyete giriftar olmuşum. İşaratü'l-İ'caz'ın müsvedde-i evveliyesi düşmanın elinde parça parça olmuştu. Ben de bir defada dört mermi vücuduma isabet ederek, birisinde yaralı ayağım kırık, su ve çamur içinde otuz dört saat ölüme muntazır ve etrafımda düşman askerleri muhasara ettiği bir hengâmdır ki, en korkulu ve en me'yusiyetli zamanıma bakıyor. Öyle ise, o umum içinde hususî bize işaret ediyor, (HAŞİYE) denilebilir.

HAŞİYE: فَيَا حَامِلَ الْأَسْمِ الذِّبَى (ilh.) dört satırda beş altı vecihle Risale-i Nur'a ve müellifine işaret ettiği gibi, hayatındaki vukuat-ı mühimmeye parmak basıyor.

Ezcümle: Dördüncü satırda فَلَا حَيَّةٌ تَخْشَى fıkrasıyla bin üç yüz kırk sekiz raddelerinde ve Rûmî ise bin üç yüz kırk beşte Hocam, dağdaki cesim bir karaağaca dayandığı esnada yarım saat bir gürültü işitip bakmadı. Sonra baktı ki, gayet müthiş ejderha gibi bir yılan arkasında ağzını açmış, bekliyor; hücum edemiyor. Birden Hocam o yılanın önünden tarla içine çekildi; yılan ise çöreklenmiş ve bir metre de ayağa kalkmış vaziyette iken, onun hücumuna intizar ediyordu. Hâlbuki, harika olarak, o müthiş hayvan kımıldanamadı. Çünkü Hocamın o gün çok defa okuduğu Ayetel-Kürsî himayeti, o hayvana gem vurmuş gibi, üç metre mesafede durdurdurdu. En nihayet çekildi, gitti.

Bu manayı teyit eden cifirce حَيَّةٌ 'deki te müennes alâmeti olduğu için sayılmaz. Çünkü o yılan dehşetine göre müzekker imiş. Tabir-i hakki

Ayete'l-Kürsî: Bakara Suresinin 255. ayeti.

cesim: büyük.

cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.

dehşet: büyük korku hâli.

ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiseleri kaydetme ilmi.

emare: alâmet, belirti.

ezcümle: bunun gibi, bu cümleden olarak.

fıkra: bend, fasıl.

giriftar: tutkun, müptelâ.

harb-i ahir zaman: ahir zamanda

çıkacak olan savaşı.

Harb-i Umumi: genel harp, 1914-1918 yılları arasında cereyan eden “Birinci Dünya Savaşı.”

harika: hayret verici.

haşıye: dipnot.

hengâm: zaman, sıra.

himaye: koruma.

hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme.

hususî: özel.

intizar: bekleme.

İşaratü'l-İ'caz: Bediüzzaman

Said Nursî'nin, Risale-i Nur Külliyyatında yer alan bir eseri.

mana: anlam.

me'yusiyet: ümitsizlik.

muhasara: kuşatma.

muntazır: bekleyen, gözetin.

müellif: yazar, kitap yazar.

müennes: dişi.

müsvedde-i evveliyeye: acele ile temiz yazılmayan yazı, ilk müsvedde.

müthiş: dehşetli, korkunç.

müzekker: erkek.

radde: tahmin edilen zaman;

civarında, derecesinde.

Rumî: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvimi.

sair: diğer, öteki.

tabir-i hak: doğru bir deyiş, tabir.

teyit: doğrulama.

umum: genel olma, herkes.

umumî: genel.

vaziyet: durum.

vecih: yön.

vukuat-ı mühimme: önemli olaylar.

ÜÇÜNCÜ EMARE:

Bu üç güz mevsimidir; aynı zamanda medar-ı teselli üç kerameti görüyoruz.

Birincisi: Gavs-ı Azam (r.a.) **يَا مُرِيدِي كُنْ قَادِرِي الْوَقْتِ** tabiriyle on beş emare-i kaviye ile bize baktığı ve teselli verdiği gibi, **فَقُلْ وَلَا تَخَفْ** emriyle korkumuzu izale etmiş.

İkinci güzde: Aynı mevsimde Hazret-i Ali (r.a.) aynen o kudsî hafidinin başı üstünde bize bakıp korkulu, me'yusiyetli vaziyetimizden ve yakında başımıza gelecek

حَيِّ 'dür. **حَيِّ** olsa, o vakit **فَلَا حَيَّةَ تَخْشَى** Arabî bin üç yüz kırk sekiz eder ki, aynı tarihte bu hâdise vaki olmuştur.

Hem üçüncü satırda **وَحَاصِمٌ مِّنْ تَشَاءُ** fıkrasında cifrice Hocamın husumet ettiği bu adamların aynı isimlerinin adedine muvafık geliyor. İzahata izin vermediği için bu kadar yazdınldı. **وَحَارِبٌ وَلَا تَخَفْ** 'den sonra,

دُسْ كُلَّ أَرْضٍ (HAŞİYECİK) yani arza bastığın zaman ki, cifrice bin iki yüz doksan beş Arabî, doksan üç Rumî tarihidir ki, tarih-i velâdetine ve Rus Harb-i müthişine tevafukla beraber; **بِالْوُحُوشِ تَعْمَرْتُ** fıkrası işaret ediyor ki, yere bastığın zaman zemin, yer vahşilerle şenleniyor, yani vahşi Ruslar âlem-i İslâmı hırpalıyor. Kırk sene sonra o vahşilerin elinde esir olup onların en vahşi memleketine gideceksin; haber veriyor.

Elhâsıl, **دُسْ كُلَّ أَرْضٍ بِالْوُحُوشِ تَعْمَرْتُ** ve **فَقَاتِلِ وَلَا تَخْشَى وَحَارِبٌ وَلَا تَخَفْ** bu satırda dört kelime ile başa gelen dört vukuat-ı mühimmeyi sarahate yakın işaret ediyor.

HAŞİYECİK: **كُلَّ أَرْضٍ** 'deki *tenvin*, *nun* sayılır.

Hafız Tevfik

âlem-i islâm: islâm âlemi.

Arabî: Hicrî tarih.

arz: dünya, yer küre.

aynen: hiç değişmeden, aynı şekilde.

cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.

elhâsıl: sonuç olarak.

emare: alâmet, belirti.

emare-i kaviye: kuvvetli emare, belirti.

emir: buyruk.

fıkra: bend, fasıl.

Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.

güz: sonbahar.

hâdise: olay.

hafit: torun.

haşıyecik: küçük dipnot.

husumet: düşmanlık.

izahat: açıklamalar.

izale: giderme.

keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.

kudsî: mukaddes, kutlu.

medar-ı teselli: ferahlık sebebi.

me'yusiyet: ümitsizlik.

muvafık: uygun.

Rumî: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvimi.

Rus Harb-i müthiş: Rusun meşhur 93 Harbi.

sarahat: apaçık.

tabir: ifade.

tarih-i velâdet: doğum tarihi.

tenvin: iki üstün, iki ötre, iki

esreye denir.

teselli: avunma.

tevafuk: uygun gelme.

vaki: meydana gelen.

vaziyet: durum.

vukuat-ı mühimme: mühim olaylar, vakıalar.

musibete karşı tahaffuz için İsm-i Azamı ders verip, **وَيَا مُدْرِكَا لَذَلِكَ الزَّمَانِ** tabiriyle beş kuvvetli delillerle o umumî hitaptan bize hususî baktığını gördük.

Bu üçüncü güzde: Bizi ikaz ettiği musibet başımıza geldiği ve hapse düştüğümüz ve bütün ruhumla ünsiyet ettiğim arkadaşlarımın müfarakat zamanında yine **فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ** diye kerametkârâne bize teselli ve korkumuzu izale eder bir tarzda beyanatı görüldü.

Lâtif bir tevafuktandır ki, üç güz mevsiminde, aynı zamanda Sekizinci ve On Sekizinci ve Yirmi Sekizinci Lem'alar da bu üç keramat-ı azîmeye dair olduğundan, ihtiyarımız olmadan onar fasıla ile, sekiz, on sekiz, yirmi sekize tevafuk ediyor. Bu altı satırda yedi defa Hazret-i İmam-ı Ali'nin (r.a.) **لَا تَخْشَ** diyerek bin üç yüz otuz yedi-

den sonraki senelere, korkulu seneler olduğundan, en ziyade Kur'ân hesabına perişanîyet ve havfa düşmüş olanlara teselli ve teşci etmesi bu umumî hitapta her bir seneye bir **لَا تَخْشَ** kelimesiyle bakıp kırk ikiye ve daha

sonrasına kadar, Risale-i Nur'un mebde-i intişarı ve telifi ve bu fakir, arkadaşlarımla beraber zamanın en dehşetli darbesine maruz olduğumuzdan, bu umumî hitapta bize hususî baktığına kuvvetli bir emaredir. Eğer **لَا تَخْشَ** ma-

nasında bulunan **لَا تَخَفْ لَا تَخْرَبْ، وَخَاصِمٌ مَنْ تَشَاءُ** gibi

beyanat: açıklamalar, izahlar.

dair: alâkalı, ilgili.

delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.

emare: alâmet, belirti.

fasıla: aralık.

güz: sonbahar.

güz: sonbahar.

havf: korku.

hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme.

hususî: özel.

ihtiyar: terçih, irade.

ikaz: uyarma.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

izale: giderme.

keramat-ı azîme: büyük kerametler.

kerametkârâne: kerametli bir şekilde.

lâtif: hoş, güzel.

lem'a: parıltı.

mana: anlam.

maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan, uğrama.

mebde-i intişar: nesrolmanın, yayılmanın başlangıcı.

musibet: felâket, belâ.

müfarakat: ayrılık.

perişanîyet: perişanlık.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

satır: yazı sırası.

tabir: ifade.

tahaffuz: korunma.

tarz: biçim, suret.

telif: kitap yazma.

teselli: avutma.

teşci: cesaretlendirme.

tevafuk: uygunluk.

umumî: genel.

ünsiyet: alışkanlık, ülfet.

ziyade: çok, fazla.

dört-beş kelime daha ilâve olsa, bizim ve Risale-i Nur'un intişarıyla beraber en korkulu bir zamanda olduğumuzdan, yine sair emaratın işaretıyla bu fıkralar umumî hitap içinde hususî bir surette Risale-i Nur şakirtlerine bakar. Ve bilhassa, "Birbirine mukabil meliklerin ve reislerin tecavüzünden ve tevkifinden ve ihatasından korkma!" mealinde olan **وَلَا تَخْشَ مِنْ بَأْسِ الْمُلُوكِ وَلَوْ طَغَتْ ❀ وَلَا تَخْشَ**

بَأْسًا لِلْمُلُوكِ وَلَوْ حَوَتْ iki fıkrayı şimdi tam izah edemediğim müteaddit emareler ile "Hâkimler, padişahlar, reislerin sana karşı hücumlarından ve esaretlerinden ve yakalamalarından korkma!" diye olan hitab-ı umumîsinde hususî bize bakıyor. Hem manaca, hem cifirce hakikî ve lâ-yık muhatap olacak, musibetzedeler içinde tam bizim gibi bu zamanda hiçbir kimse görülüyor. Demek hususî bu iki fıkra bize bakar.

Hem **فِيَا حَامِلِ الْأِسْمِ** (ilh.) fıkrasının altındaki fıkra olan **تَوَقَّى بِهِ كُلَّ الْأُمُورِ تَسَلَّمَ** manasıyla, yine cifir ve ebcet hesabıyla **(HAŞİYE) تَوَقَّى بِهِ كُلَّ الْأُمُورِ تَسَلَّمَ** bin üç yüz elli dört

HAŞİYE: **تَوَقَّى بِهِ كُلَّ الْأُمُورِ تَسَلَّمَ** bin üç yüz yirmi beştir, bu tarihte o **حَامِلِ الْأِسْمِ** Divan-ı Harbin darağacına asılmaktan me'mulün hilâfına olarak selâmetle kurtulduğu gibi; **حَامِلِ الْأِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ** bin üç yüz elli dörtlüdür, bu tarihte bu müthiş musibetten harika olarak selâmetle çıktık.

bilhassa: özellikle.

cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.

divan-ı harp: askeri mahkeme.

ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiseleri kaydetme ilmi.

emarat: emareler, alâmetler.

emare: alâmet, belirti.

esaret: esirlik.

fıkra: bend, fasıl.

hakiki: gerçek.

hâkim: memleketi idare eden, hükümdar.

harika: olağanüstü, hayret veren.

haşiye: dipnot.

hilâf: zıddına olan.

hitab-ı umumî: genel hitap.

hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme.

hususî: özel.

hücum: saldırma.

ihata: kuşatılma.

ilâve: ekleme.

intişar: yayılma, neşrolunma.

işarat: işaretler, belirtiler.

mana: anlam.

meal: mana, mefhum.

melik: hükümdar.

me'mul: umulan, emel hissiyle gelmesi ya da olması beklenen.

muhatap: kendisine söz söylenilen.

mukabil: karşılık.

musibetzedede: musibet görmüş, felâkete uğramış.

müteaddit: türlü türlü, çeşitli.

müthiş: dehşetli.

padişah: sultan, melik.

reis: başkan.

sair: diğer, öteki.

selâmet: esenlik, kurtuluş.

suret: biçim, tarz.

şakirt: talebe.

tecavüz: saldırma.

tevkif: durdurma.

umumî: genel.

Arabî tarihinde en sevdiğim kardeşlerimle hapiste ve me'yusiyetli bir vakitte, günde yüz yetmiş bir defa **الْإِسْمُ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ** tabir edilen İsm-i Azamı okuduğum

bir zamanda, elbette bu teselli-i selâmet *Celcelûtiye*'nin umumî müjdesinde hususî bize baktığını ehl-i insaf tereddüt etmemeli. Çünkü hakkımızdaki düşman plânından selâmete çıkmak harikadır ki, onu gösteriyor. Kasidenin ortasında en mühim ve en parlak yerde en mühim duasının neticesinde üç fıkrasının her birinde sarahate yakın Risale-i Nur'u manasıyla ve cifirce göstermesi, burada **فَيَا حَامِلَ الْإِسْمِ** fıkrasında dahi Risale-i Nur şakirtlerine teselli ve teminat vermekle hususî bir surette baktığını kuvvetli teyit ediyor.

Bu emareleri teyit eden şu noktadır ki: Kaside-i *Celcelûtiye*, umumiyeti itibarıyla Süryanî, İbranî, esma-i İlâhiyeyi ve suver-i Kur'âniyeyi şefaathî yapıp, hususî münacat olduğu hâlde, başta **بَدَأْتُ بِبِسْمِ اللَّهِ رُوحِي بِهِ اهْتَدَيْتُ**

إِلَى كَشْفِ أَسْرَارِ بَاطِنِهِ انْطَوَتْ fıkrasıyla gösteriyor ki, bazı esrar-ı gaybiyenin keşfinden bahsedecek. Yalnız bir iki yerde hususî münacat ve duadan istikbale bakar tarzı var ki; birisi, **أَقْدَ كَوْكَبِي بِالْإِسْمِ نُورًا** 'den başlıyor, üç satırda üç defa kuvvetli işaretle mana ve cifirle Risale-i Nur'u gösteriyor. İkinci yer ise **فَيَا حَامِلَ الْإِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ**

Arabi: Arapçaya ait.

bahsetme: söz etme.

Celcelûtiye: ebcet cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.

cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

ehl-i insaf: insaf sahipleri.

emare: alâmet, belirti.

esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.

esrar-ı gaybiye: gaybın sırları.

fıkra: bend, fasıl.

harika: olağanüstü.

hususî: özel.

İbranî: Yahudî sülâlesi, Yahudî sülâlesinden olan kimse.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

istikbal: gelecek zaman.

işaret: gösterme, dolaylı bildirme.

kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.

Kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamberin derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak telif edilen Süryanice kaside.

keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme.

mana: anlam.

me'yusiyet: ümitsizlik.

mühim: önemli.

müjde: sevindirici haber.

münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.

netice: sonuç.

nokta: konu, cihet.

sarahat: sarihlik, açıklık.

selâmet: salimlik, kurtuluş, eminlik.

suret: biçim, tarz.

suver-i Kur'âniye: Kur'an'ın sureleri.

Süryanî: Samî ırkından bir Hristiyan topluluğu.

şakirt: talebe, öğrenci.

sefaat: bir ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.

tabir: ifade.

tarz: biçim, suret.

teminat: inandırarak ve gü-

vendirerek emanet alıp vermek.

tereddüt: kararsızlık.

teselli: avunma.

teselli-i selâmet: kurtuluş tesellisi.

teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.

umumî: genel.

umumiyet: genellik

vakit: zaman.

ile başlayan üç satırında üç kuvvetli işaretle Risale-i Nur şakirtlerine bakıyor. Yetmiş defa, yüz ihtimal içinde bir sahifenin açılması tesadüf olmadığı gibi, bu tarzdaki imalar, emareler, işaretler elbette tesadüfî olamaz. Belki bir keramet-i gaybiyedir, Kur'ân-ı Hakîm'in hizmetkârlarına bir ikramdır.

Said Nursî

• • •

Hafız Tevfik'in Fıkrasına Tetimme

Re'fet, Hüsrev, Rüştü'ye hediye dir.

فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ (ilh.) bu beş altı satırda, yedi fıkrasıyla yedi cihetle de Risale-i Nur müellifine işaret ettiği gibi; diğer üç fıkra da, gerçi öteki fıkralar gibi kavi bir işaret değil, fakat bir hafî imadan hâlî değildir. Madem bütün fıkralar işaret ediyorlar; bu üç fıkra dahi onlar gibi işaret etmek gerektir.

Ezcümle: **أَقْبِلْ وَلَا تَهَرَّبْ** fıkrası, belki altı satırdaki on üç fıkroda istikbalde gelen ve müthiş korkulara düşen birisine hitap ediyor ki, “Karşıla, kaçma!” deyip teşci ediyorlar. Sair fıkraların delâletiyle, bu umumî hitapta hususî bir muhatap ‘Said Nursî’dir. O hâlde **يَا سَعِيدَ الثَّوْرِي**

cihet: yön.
delâlet: delil olma, gösterme.
emare: alâmet, belirti.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fıkra: bend, fasıl.
hafî: gizli.
hâlî: bir şeyden uzak.
hediye: armağan.
hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme.

hizmetkâr: hizmetçi.
hususî: özel.
ihtimal: olabilirlik.
ikram: bağış, ihsan.
ima: işaret etmek, dolaylı bildirme.
istikbal: gelecek zaman.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
kavi: kuvvetli, güçlü.
keramet-i gaybiye: gaypla il-

gili keramet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
muhatap: kendisine söz söylenilen.
müellif: telif eden, yazar.
müthiş: dehşet veren.
sahife: sayfa.
sair: diğer, öteki.
şakirt: talebe.

tarz: biçim, suret.
tesadüfî: rastgele, tesadüf olarak.
teşci: cesaretlendirme.
tetimme: ek.
umumi: genel.

zammıyla, bin üç yüz yirmi beş eder. Çünkü şeddeli *nun* iki *nun* ve *النُّورِي* 'deki şeddeli *ye* iki *ye*'dir. İşte o tarihte, 31 Mart Hâdisesi münasebetiyle, İstanbul'dan kaçarak muvakkat bir zaman mücahede-i maneviyeyi bırakmak niyetiyle, Hareket Ordusundan firar edip İzmit'e geldiği tarihe tevafuk ediyor.

لَا عَقْرَبَ تَرَى fıkrasında dahi muhatap, hususî o "Nur-sî" olduğundan, *يَا نُورِي* izhar edilerek ilâve edilse, bin üç yüz kırk bir eder. İşte o tarihte, ben Barla'da menfî olarak insan suretindeki akreplerin tacizleri altında azap çekerken, harap ve hususî küçük mescidimde otururken, seccademın altında yeri bulunan ve emsalini görmediğim büyük bir akrep çıktı. Bir zat onu öldürdü. Daha ondan sonra, on senedir dağlarda akrepli yerlerde kaldığım hâlde, hiçbir akrebi görmedim. Bu fıkranın tam manasına mazhar oldum. Eğer *يَا نُورِي* 'deki *ye* şeddeli olsa, o vakit bin üç yüz elli bir eder ki, o tarihte, insan akreplerinin o *نُورِي* 'nin mahvına ve idamına çalıştıkları, fakat muvaffak olamadıkları zamanına tam tevafuk eder.

وَلَا أَسَدٌ يَأْتِي إِلَيْكَ بِهَمَمَتٍ fıkrasının muhatabı, müteaddit emarelerle *يَا كَرْدِي* 'dir. Çünkü Hazret-i İmam-ı Ali (ra)

akrep: zararlı ve öldürücü bir yaratık.
azap: eziyet, büyük sıkıntı.
emare: alâmet, belirti.
emsal: örnekler, benzerler.
fıkra: bend, fasıl.

firar: kaçma.
harap: yıkık, viran.
hususî: özel.
idam: yok etme.
ilâve: ekleme.
izhar: gösterme, belirtme.
mahv: yok etme, harap etme.
mana: anlam.
mazhar: nail olma, kavuşma.

menfî: sürgün edilmiş.
mescit: cami.
muhatap: kendisine söz söylenilen.
muvaffak: başarma.
muvakkat: geçici.
mücahede-i manevîye: manevî olarak yapılan cihad.
münasebet: vesile.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.

niyet: maksat, meram.
seccade: namaz bezi.
suret: biçim, tarz.
taciz: rahatsızlık verme, incitme.
tevafuk: uygun gelme.
vakit: zaman.
zammetme: ekleme, ziyade etme.
zat: kişi, şahıs.

kaside-i Ercûze'sinde **يَا مُدْرِكَ لِدَلِكَ الزَّمَانِ** fıkrasında lâf-

zen ve manen "Kürdi" namını veriyor. O hâlde **يَا كُرْدِي**

'deki ye şeddesiz olsa, o vakit bin üç yüz yirmi bir eder. O tarihte, o "Kürdi," Başit namındaki meşhur dağın başında bir taş üstünde akşam namazını kıldıktan sonra yalnız olarak otururken, o dağın esedi ve aslanı hükmünde olan bir canavar kurt yanına geldi. Bir arkadaş gibi ona ilişmedi. Eğer **يَا كُرْدِي** 'deki ye şeddeli olsa, bin üç yüz

otuz bir eder ki, o tarihte Ermeni-Rus komitesinin canavarları her tarafta o "Kürdi"yi sardıkları ve katline çalıştıkları ve fakat muvaffak olamadıkları tarihe tam tamına tevafuk eder.

İşte, bin üç yüz otuz bir tarihine ve o dehşetli Harb-i Umumînin şiddetli zamanına ve Said-i Kürdi'nin en musibetli ve en korkulu zamanına Hazret-i İmam-ı Ali (r.a.) bu altı satırda altı defa **لَا تَخْشَ**, **لَا تَخْشَ**, **لَا تَخْشَ** diye

mükerreren o tarihe işaret etmek, elbette hiçbir cihetle tesadûf olmaz. Ve ilm-i esrar ve cifirde allâme-i ümmet olan Hazret-i Ali (r.a.) sırlı ve kerametli olan meşhur kaside-i *Celcelûtiye*'sinde istikbale bakan altı satırda altı defa mükerreren aynı tarihe ve aynı korkulu vaktine **لَا تَخْشَ**

kelimesinde cifir hesabıyla ve manasıyla göstermesi, şeksiz şüphesiz bir keramet-i gaybiyesidir. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan almış, ümmete ders vermiş.

allâme-i ümmet: ümmetin en büyük âlimi.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
cihet: yön.
dehşet: büyük korku hâli.
esed: aslan.
fıkra: bend, fasıl.

Harb-i Umumi: genel harp, 1914. 1918 yılları arasında ceyran eden "Birinci Dünya Savaşı."
hükmünde: değerinde.
ilm-i cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
ilm-i esrar: harflerin sırlarını

ve hikmetlerini mevzu alan ilim.
istikbal: gelecek zaman.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamberin derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebced hesabı ile alâkalı olarak telif

edilen Süryanice kaside.

kaside-i Ercûze: Hazret-i İmam-ı Ali tarafından yazılan ve istikbal-den haber veren meşhur kaside.

katl: öldürme, katletme.

keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.

keramet-i gaybiye: gaypla ilgili keramet.

lâfzen: sözlü olarak.

mana: anlam.

manen: mana itibarıyla.

meşhur: şöhretli.

musibet: felâket, belâ.

muvaffak: başarılı.

mükerreren: tekrar be tekrar.

nam: ad.

namaz: İslâmın beş şartından biri olan salât.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

sır: gizli hakikat.

şek: şüphe.

taraf: yer, yöre.

tesadûf: rastlantı.

tevafuk: uygun gelme.

ümmet: bütün Müslümanlar.

vakit: zaman.

Evet **لَا تَخْشَ** cifir ve ebcet hesabıyla bin üç yüz otuz bir eder. Çünkü **لَا تَخْشَ** 'deki *hı* altı yüz, *te* dört yüz, *şın* üç yüz, *lâm* elif otuz bir eder; mecmuu bin üç yüz otuz bir eder. **وَلَا تَخْشَ مِنْ سَيْفٍ وَلَا طَعْنٍ خَنْجَرٍ** fıkrasındaki **وَلَا تَخْشَ مِنْ سَيْفٍ وَلَا طَعْنٍ خَنْجَرٍ** cümlesi, **سَيْفٍ** ahirindeki tenvin *nun* sayılmak şartıyla, bin üç yüz dokuz eder. İşte o tarih ise, **لَا تَخْشَ** hitabına mazhar olan Risale-i Nur müellifini âdet-i mahalliye ve silâh-ı millî olan seyf ve hançerin hücumuna hedef olduğu, seyf ve hançeri beraberinde taşımaya mecbur olduğu ve kıskançlık sebebiyle Siirt'te âlimler ve talebelerin büyük bir münazaa ve kavgalarına maruz bulunduğu hengâma tam tamına tevafuk eder. Bu tevafuk ise sair fıkraların ittifakıyla kuvvetleniyor, imadan işaret, belki delâlet derecesine çıkıyor.

وَلَا تَخْشَ مِنْ رُمْحٍ وَلَا شَرِّ أَسْهَمَتٍ fıkrasındaki **وَلَا تَخْشَ مِنْ رُمْحٍ وَلَا شَرِّ أَسْهَمَتٍ** cümlesinde şeddeli *rı* iki *rı* ve üstündeki tenvin *nun* sayılmak şartıyla bin iki yüz doksan üç eder. İşte bu tarih, Rusun âlem-i İslâmın felâketine sebep olan Doksan Üç dehşetli harbin zamanına ve Risale-i Nur müellifinin tarih-i velâdetine tam tamına tevafuku, şüphesiz kastî bir işaret-i gaybiyedir. Eğer şeddeli *rı* bir sayılsa ve

âdet-i mahalliye: bölge âdeti.

ahir: son.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi.

âlim: bilgin.

cifir: harflere verilen sayı kıymeti

ile ibarelerden tarih veya isme

dair işaretler çıkarmak ilmi.

dehşet: büyük korku hâli.

delâlet: delil olma, gösterme.

derece: basamak, mertebe.

ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiseleri kaydetme ilmi.

felâket: musibet, belâ.

fıkra: bend, fasıl.

hançer: iki tarafı keskin, sivri uçlu büyük bıçak.

harp: savaş.

hedef: nişangâh.

hengâm: zaman, sıra.

hitap: bir topluluğa karşı söz

söyleme.

hücum: saldırma.

ima: işaret etme, dolaylı bildirme.

işaret: gösterme, dolaylı bildirme.

işaret-i gaybiye: gaypla ilgili işaret.

ittifak: birleşme.

kastî: kasıtlı.

maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan, uğrama.

mazhar: nail olma, şereflenme.

me.

mecbur: zorunlu.

mecmu: toplam.

müellif: telif eden, yazar.

münazaa: ağız kavgası, münakaşa.

sair: diğer, öteki.

seyf: kılıç.

silâh-ı millî: geleneksel olan millî silâh.

talebe: öğrenci.

tarih-i velâdet: doğum tarihi.

tevafuk: uygun gelme.

ümmet: bütün Müslümanlar.

tenvin sayılmazsa, o vakit **وَلَا تَخْشَ مِنْ رُمَحٍ وَلَا شَرِّ أَسْهَمَتٍ** satırındaki **رُمَحٍ وَلَا شَرِّ أَسْهَمَتٍ** fıkrası bin iki yüz doksan bir eder. Yalnız iki fark ile aynı tarihi gösterir.

Bu fıkranın cifrî işaretine manası kuvvet verdiği gibi, suret-i mana dahi letafetlendiriyor. Çünkü **رُمَحٍ** mızrak, **سَهْمٍ** oktur. Mızrak ve oku harpte istimal eden, Arap ile eski zaman bedevî adamlarıdır. Doksan Üç Harbi ise asr-ı bedeviyete yakın olmakla beraber mıntika-i harre ehli olan mızraklı ve oklu Araplar o dehşetli harpte memalik-i bâride kışta çarpıştıkları hâlde, devlet-i İslâmiyenin mağlûbiyetiyle neticelenmesi ve o harpte Arabın acınacak vaziyetlerini Seyyidü'l-Arap olan Hz. İmam-ı Ali (r.a.) görmüş gibi ifade ediyor. Evet, Üstad-ı Kudsi ona göstermiş, o da görmüş. Ve kahramanlık damarına dokunmuş, şiddetle “Korkma!” diye teşci etmiş.

Keramet-i Aleviyyenin Neticesi

Madem Hazret-i Ali (r.a.) **أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلَيٌّ أَبُهَا**¹ hadisine mazhardır.

Hem madem “Şah-ı Velâyet” ünvanını alarak harika kerametleri göstermiştir.

1. Ben ilmin şehriyim, Ali ise onun kapısıdır. (Tirmizî, Menakıb: 20; Hâkim, Müstedrek, 3:126.)

asr-ı bedeviyet: bedeviyet asrı, ilk asır.
bedevî: iptidâî tarzda yaşayan, medenî olmayan.
cifrî: cifir hesabına ait.
dehşet: büyük korku hâli.
devlet-i İslâmiye: İslâm devleti.
fıkra: bend, fasıl.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil.

harika: olağanüstü.
harp: savaş.
ifade: anlatma.
istimal: kullanma.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.
Keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağan üstü, fev-

kalâde hâl.
letafet: lâtîflik, hoşluk.
mağlûbiyet: yenilgi.
mana: anlam.
mazhar: nail olma, şereflenme.
memalik-i bâride: soğuk memleketler.
mintika-i harre: sıcak memleket.
mızrak: uzun saplı, ucu sivri

demirli harp aleti.
netice: sonuç.
Seyyid-i Arap: Arapların efendisi Hz. Ali.
suret-i mana: mananın sureti, anlam biçimi.
Şah-ı Velâyet: velîliğin şahı olan Hz. Ali (r.a.).
teşci: cesaretlendirme.
ünvan: ad, nam.
Üstad-ı Kudsi: kutsal üstat, Hz. Muhammed.
vakit: zaman.
vaziyet: durum.

Hem madem ahir zamanda gelen hâdiselere karşı, Kur'ân ve Âl-i Beyt cihetinde, herkesten ziyade alâkadardır.

Hem madem esrarlı kaside-i Ercûze'de ve meşhur kaside-i Celcelûtiye'sinde vakıat-ı istikbaliyeden haber veriyor. Ve "Esrar-ı gaybiyeyi benden sorunuz" diye iddia ederek kısmen davasını ihbarat-ı sadıka-i gaybiye ile ispat etmiştir.

Hem madem o iki kasidesinde takip ettiği en mühim esas ve en büyük ders İsm-i Azamdır. Ve İsm-i Azam ile meşgul olanlar ile konuşur, teselli ve teşci eder.

Hem madem o kasideler istikbale baktıkları vakit çok emareler ve işaretler ile hem manalarıyla, hem cifri hesabıyla şu zamanımızı ve şu zamandaki hadisat-ı acibeye parmak basıyor ve aynı hâdiseyi mükerreren işaretlerle gösteriyor.

Hem madem Risale-i Nur bu zamanda iman ve Kur'ân hizmetinde Hazret-i Ali'nin (r.a.) nazarına çarpacak en ehemmiyetli bir hâdisedir. Ve Hazret-i Ali (r.a.) tesisinde harika ilmiyle ve harikulâde şecaatıyla cihanpesendâne hizmet ettiği ve üstünde titredığı hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyeyi harika bir tarzda kat'î bürhanlarıyla ispat eden Risale-i Nur, o kudsî hakikatleri güneş gibi göstermiştir.

Hem madem Hazret-i Ali'nin (r.a.) Kudsî Üstadından (a.s.m.) aldığı ve bu ümmete verdiği en mühim dersi ve

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi.
alâkadar: ilgili, münasebetli.
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ailesinden olan, Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ev halkı.
bürhan: delil, hüccet.
cifri: cifir hesabına ait.
cihanpesendâne: cihan beğenircesine.
cihet: yön.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehemmiyet: önem.
emare: alâmet, belirti.
esrar: sırlar.
esrar-ı gaybiye: gaybın sırları.
fevkalâde: olağanüstü.
hadisat-ı acibe: acip ve garip hâdiseler.
hâdis: olay.
hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye: iman ve Kur'ân hakikatleri.
hakikat: gerçek.
harika: olağanüstü.
hizmet: bir uğurda çalışma, gayret gösterme.
iddia: bir fikri ısrarla savunma.
ihbarat-ı sadıka-i gaybiye: geçmiş veya gelecek zamana ait doğru açıklamalar, doğru haber vermeler.
ilim: bilgi.
iman: inanma, itikat.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istikbal: gelecek zaman.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
Kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamberin derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebced hesabı ile alâkalı olarak telif edilen Süryanice kaside.

Kaside-i Ercûze: Hazret-i İmam-ı Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren meşhur kaside.
kat'î: kesin.
kısmen: kısmi olarak.
Kudsî Üstat: Hz. Muhammed (a.s.m.)
kudsi: mukaddes, kutlu.
mana: anlam.
meşgul: uğraşan.
meşhur: şöhrətli.
mühim: önemli.
mükerreren: tekrar be tekrar.

nazar: bakış, dikkat.
şecaat: yiğitlik, cesurluk.
tarz: biçim, suret.
teselli: avunma.
tesis: kurmak, meydana getirmek.
teşci: cesaretlendirme.
ümme: bütün Müslümanlar.
vakıat-ı istikbaliye: gelecekte meydana gelecek olaylar.
vakit: zaman.
ziyade: çok, fazla.

bu iki kaside-i gaybiyesinin mevzuu ve esası ve ruhu olan *Sekîne*'yi ve İsm-i Azamı bu zamanda herkesten ziyade kendine virt eden; ve on üç seneden beri İsm-i Azamla beraber bin bir esma-i İlâhiye içinde bulunan *Cevşenü'l-Kebir*'i ile ve o esma ile ulûm-i Kur'âniyenin hazinesini açan yüz yirmi risaleyi o esmanın feyzi ile Kur'ân'a tefsir yapan; ve yirmi dört saatte yüz yetmiş bir defa *Sekîne* ve İsm-i Azam denilen esma-i sitte-i meşhureyi bin üç yüz mükerrer ayetle okuyan; ve Âl-i Beytin manevî ve gayet mühim bir mirası ve bir maden-i feyzi olan *Cevşenü'l-Kebir*'i kendine üstat eden ve bidayette her günde bir defa, bazen iki-üç defa tamamını okuyan ve talebelelerine tavsiye eden adam, Risale-i Nur müellifidir.

Hem madem iki kasidenin sarahate yakın altı yerinde ondan haber veriyor. Hatta yalnız

فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ makamında dahi, altı satırda altı defa لَا تَخْشَ ile bu zamanın en müthiş hâdisesi olan

Harb-i Umumîyi gösterip, o harpte ilimce ve şeriatça ve şahısça korkulara düşen bir şakirdini teşci eden bu altı satır, bilâistisna, on üç cümlesiyle on üç defa aynı şakirdinin başına parmak basıyor. Ve on üç seneden beri İsm-i Azama devam eden o şakirdin tarih-i hayatının on üç vakıat-ı mühimmesine on üç surette işaret; ve umum işaretler birbirine kuvvet verip ittifak ettikleri adam, Risale-i Nur müellifidir.

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ailesinden olan.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bidayet: başlangıç.
bilâistisna: istisnasız.
Cevşenü'l-Kebir: Peygamberimize gelen büyük ve mühim bir dua.
esas: asıl, temel.
esma: isimler.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
esma-i sitte-i meşhure: Ce-

nab-ı Hakkın meşhur olmuş altı ismi.
feyiz: bolluk, bereket.
hâdis: olay.
Harb-i Umumî: genel harp, 1914. 1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı."
harp: savaş.
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer.
ilim: bilgi.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve

manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
ittifak: birleşme.
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
kaside-i gaybiye: gayba ait kaside.
maden-i feyiz: bereket, bolluk madeni.
makam: mevki, yer.
manevi: manaya ait.

mevzu: konu.
müellif: telif eden, yazar.
mühim: önemli.
mükerrer: tekrarlanmış.
müthiş: dehşet veren.
ruh: öz.
sarahat: sarıhlik, açıklık.
Sekine: içerisinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok mühim, sükûnet ve emniyet veren bir dua.
suret: biçim, tarz.
şahıs: kişi.
şakirt: talebe, öğrenci.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
talebe: öğrenci.
tarih-i hayat: hayat tarihi.
tavsiye: öğütlemeye.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı.
teşci: cesaretlendirme.
ulûm-i Kur'âniye: Kur'ân ilimleri.
umum: hepsi, bütün.
vakıat-ı mühimme: önemli olaylar.
virt: zikir.
ziyade: fazla.

Elbette, bu mezkûr dokuz hakikat, gayet kat'î bir surette netice verir ki, Hazret-i Ali (r.a.) *Ercûze ve Celcelûtiye*'sinde Risale-i Nur'u alkışlıyor, haber veriyor. Ve müellifi ile konuşuyor, teselli ediyor.

(HAŞİYE) 1

الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ ﷻ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ

İkinci Nükte

Hakikatli Bir Teselli

Eskişehir'de, tevkifhanede Risale-i Nur Şakirtleri-ne yazılan fıkralardır.

Aziz kardeşlerim,

Sizin için pek çok müteessirdim. Elem beni eziyordu. Fakat bana ihtar edildi ki, kader ve kısmetinizde beraber bu hapishanenin suyunu içmek ve ekmeğini yemek vardı. Bir eser-i rahmet-i İlâhiye ve bir cilve-i inayet-i Rab-baniye olarak bu suyu ve bu ekmeği beraber yememizin

HAŞİYE: Bu keramet-i Aleviye, ya tafsilâtıyla ona gösterilmiş, o da ihbar etmiştir —ki, zahir de budur— veyahut icmalî bildirilmiş, tafsilâtı bildirilmemiş, belki intak-ı bilhak nev'inden Cenab-ı Hak ona söylettirmiş. O hâlde, ona bir keramet ve Risale-i Nur'a bir ikram-ı İlâhî olarak, kelâmında bu ihbar-ı gaybî bulunmuş.

Evet keramet iki kısımdır: Elinde zahir olan zat bazen bilir, bazen tafsilen bildirilmez. İkisi de keramettir. Belki, bildirilmezse daha selâmetlidir.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ قَالَ ﴿أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلَى بَابِهَا﴾ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ آمِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ²

1. Gerçek bilgi Allah katındadır, ancak O bilir. Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır.

2. Allah'ım, "Ben ilmin şehriyim. Ali ise onun kapısıdır" diyen zata ve onun bütün âl ve ashabına salât ve selâm eyle. Âmin. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

aziz: muhterem, değerli.

Celcelûtiye: ebcet cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanîce bir kaside.

cilve-i inayet-i Rabbanîye: Rab-bimizin görünen yardımları.

elem: üzüntü, maddî manevî ızdırap.

Ercûze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside.

eser-i rahmet-i İlâhiye: Allah'ın

rahmet eseri.

fıkra: bend, fasıl.

gayet: son derece.

hakikat: gerçek, esas.

haşiye: dipnot.

ihtar: hatırlatma, uyarma.

kader: Cenab-ı hakkın takdiri

ve tayin etmesi.

kat'î: kesin.

kismet: nasip, kader.

mezkûr: zikredilen, adı geçen.

müellif: telif eden, yazar.

müteessir: hüznünlü, kederli.

netice: sonuç.

nükte: ince söz ve mana.

suret: biçim, tarz.

şakirt: talebe.

teselli: avunma.

tevkifhane: tevkif yeri, hapis-hane.

ve içmemizin en kolayı ve en hafifi ve en hayırlı ve sevaplı ve Risale-i Nur Şakirtlerinin en menfaatli bir ders-haneleri ve en feyizli bir çilehaneleri ve düşmanlarına karşı ne derece ihtiyatlı davranmak lâzım geldiğini talim eden en hassas bir imtihan meydanı ve her birinde ayrı ayrı güzel meziyetleri bulunan bu arkadaşların birbirinin âli meziyetlerinden ve güzel hasletlerinden ve birbiriyle tesis ve tecdid-i uhuvvetlerinden istifade etmek ve ders almak için en nurlu bir dersane, bir tekve suretinde gördüğümünden, bu vaziyetten değil şekva, belki bütün ruhla şükür ettim.

Evet, mesleğimiz şükürdür ve her şeyde bir vech-i rahmeti, bir cihet-i nimeti görmektir.

Umumunuzun elemleriyle müteallim kardeşiniz

Said Nursî

Üçüncü Nükte

SADÂKATTE NAMDAR, SAFFET-İ KALPTE MÜMTAZ SÜLEYMAN RÜŞTÜ İLE
BİR MUHAVERE-İ LÂTİFE MÜNASEBETİYLE

BÜYÜK BİR AYETİN KÜÇÜK BİR NÜKTESİDİR

Şöyle ki:

Güz mevsiminde, sineklerin terhisat zamanına yakın bir vakitte, hodgâm insanlar, cüz'î tacizleri için sinekleri

âli: yüce, yüksek.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cihet-i nimet: nimet yönü.
cüz'î: küçük.
çilehane: çile yeri.
derece: miktar, ölçü.
dershane: ders yeri.
elem: üzüntü, maddî manevî ızdırıp.
feyiz: bolluk, bereket.
güz: sonbahar.
haslet: güzel huy, iyi özellik.
hassas: incelikli.
hodgâm: kendini düşünen.

ihtiyat: tedbiri hareket etme, uzak görüşlülük.
imtihan: deneme.
istifade: faydalanma.
menfaat: fayda.
meslek: tutulan yol.
meziyet: üstünlük vasfı, fazilet.
muhavere-i lâtife: hoş, güzel konuşma.
mümtaz: seçkin.
münasebet: vesile.
müteallim: elemli, kederli.
namdar: nam sahibi.
nur: parıltı, ışıq.

nükte: ince söz ve mana.
ruh: can.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
saffet-i kalp: kalbin saflığı, temizliği.
sevap: mükâfat.
suret: biçim, tarz.
şakirt: talebe.
şekva: şikâyet.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
taciz: rahatsız etme, huzursuz kılma.

talim: öğretme.
teccid-i uhuvvet: kardeşliğin yenilenmesi, tazelenmesi.
tekye: zikirlerin, dervişlerin zikir ve ders için toplandıkları yer.
terhisat: terhisler.
tesis: kurma, meydana getirme.
umum: hep, bütün.
vakit: zaman.
vaziyet: durum.
vech-i rahmet: işin rahmet yönü.

itilâf etmek üzere hapishanedeki odamızda bir ilâç istimal ettiler. Benim fazla rikkatime dokunmuştu. Odamda çamaşır ipi vardı. Bilâhere, o insanların inadına, sinekler daha ziyade çoğaldılar. Akşam vaktinde, o küçücük kuşlar, o ip üstünde gayet muntazam diziliyorlardı. Çamaşır-ları sermek için Rüştü'ye dedim: “Bu küçücük kuşlara ilişme; başka yere ser.” O da, kemal-i ciddiyetle, dedi ki: “Bu ip bize lâzımdır; sinekler başka yerde kendilerine yer bulsun.”

Her ne ise... Bu lâtife münasebetiyle, seher vaktinde, sinek ve karınca gibi kesretli küçük hayvanlardan bahis açıldı. Ona dedim ki:

Böyle nüshaları çoğalan nevilerin ehemmiyetli vazifeleri ve kıymetleri vardır. Evet, bir kitap, kıymeti nispetinde nüshaları teksir edilir. Demek, sinek cinsi de ehemmiyetli vazifesi ve büyük kıymeti var ki, Fâtır-ı Hakîm, o küçücük kaderî mektupları ve kudret kelimelerinin nüshalarını çok teksir etmiş. Evet, Kur’ân-ı Hakîm’in,

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبٌ مِّثْلُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ جِئْتُمُوهُمْ يُسَلِّبُهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ¹

yani, “Cenab-ı Haktan başka, bütün esbap ve ulûhiyetleri ehl-i dalâlet tarafından dava edilen âliheler içtima etse, bir sineği halk edemezler. Yani, sineğin hilkati öyle bir mu’cize-i Rabbaniyedir ve bir ayet-i tekviniyedir ki, bütün

âlihe: batıl ilâhlar, tanrılar.

ayet-i tekviniye: kâinatta geçerli, işleyen ilâhî kanunlar.

bahis: konu.

bilâhere: daha sonra, sonradan.

Cenab-ı Hak: Allah.

dava: takip edilen fikir, iddia.

ehemmiyet: önem.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.

esbap: sebepler.

Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir mak-sada uygun ve hikmetle benzer-siz bir şekilde yaratan Allah (c.c.).

gayet: son derece.

halk: yaratma.

hilkat: yaratılış.

1. Hac Suresi: 73.

ic̣tima: toplanma.

istimal: kullanma.

itlâf: telef etme, öldürme.

kaderî: kader ile alâkalı.

kemal-i ciddiyet: tam bir ciddiyet.

kesret: çokluk, fazlalık.

kıymet: değer.

kudret: kuvvet, iktidar.

Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve

faydalar bulunan Kur’ân.

lâtife: güldürücü, ince şaka.

lâzım: gerekli.

mu’cize-i Rabbaniye: Rabbe

mensup mu’cize.

muntazam: intizamlı, düzgün.

münasebet: vesile.

nevi: çeşit, tür.

nispet: ölçü, oran.

nüsha: birbirinin benzeri

olanlardan her biri, yazılı sayfa.

rikkat: merhamet, acıma.

seher: tan yeri ağarmadan önceki vakit.

teksir: çoğaltma.

ulûhiyet: ilâhlık, Allahlık.

vakit: zaman.

vazife: görev.

ziyade: çok, fazla.

esbap toplansa, onun mislini yapamazlar, o ayet-i Rab-baniyeye muaraza edemezler, taklidini yapamazlar” me-alindeki ayetine ehemmiyetli bir mevzu teşkil eden ve Nemrut’u mağlûp eden; ve Hazret-i Mûsa (a.s.) onların tacizlerine karşı müştekiyâne, “Yâ Rab, bu muacciz mahlûkları ne için bu kadar çoğaltmışsın?” deyince, ilha-men cevap gelmiş ki: “Sen bir defa sineklere itiraz ettin. Bu sinekler çok defa sual ediyorlar ki: ‘Yâ Rab, bu koca kafalı beşer Seni yalnız bir lisan ile zikrediyor. Bazı da gaflet ediyor. Eğer yalnız kafasından bizleri halk etsey-din, binler lisan ile Sana zikredecek bizim gibi mahlûklar olurlardı’” diye, Hazret-i Mûsa’nın (a.s.) şekvasına bin iti-raz kuvvetinde hikmet-i hilkatini müdafaa eden sineğin; hem gayet nezafetperver, her vakit abdest alır gibi yüzü-nü, gözünü, kanatlarını temizleyen bu taifenin elbette mühim bir vazifesi vardır. Hikmet-i beşeriyenin nazarı ka-sırdır; daha o vazifeyi ihata edememiş.

Evet, Cenab-ı Hak, nasıl ki deniz yüzünü temizlemek ve her günde milyarlarla vefiyat bulunan hayvanat-ı bah-riye cenazelerini **(HAŞİYE)** toplamak ve deniz yüzünü cena-zelerle âlûde, müstekreh manzaradan kurtarmak için,

HAŞİYE: Evet, bir balık, binler yumurta, binler yavru ve bazen bir mil-yon yumurtadan ibaret olan havyardan çıkan tevellûdat-ı semekiyeye nis-peten vefiyatları bulunacak; tâ ki muvazene-i bahriye muhafaza edilebilsin. Rahîmiyet-i İlâhiyenin lâtif cilvelerindendir ki, valide balıkların yavrularıyla nispetli bir tefavüt-i cismîde bulunduklarından, yavrulara valideleri kumandanlık edemiyorlar. Sokuldukları yere giremedikleri için, *Hakîm ve Rahîm*, yavrular içinde onlara küçük bir kumandan çıkarıp, validelik vazifesini o küçük kumandancılara gördürür.

âlûde: bulaşmış.
ayet: Kur’ân’ın her bir cümle-si.
ayet-i Rabbaniye: Rabbe ait mu’cize, Allah’ın varlığına ve birliğine en büyük delil.
beşer: insanlık.
Cenab-ı Hak: Allah.
cenaze: ölü.
cilve: görünme, akis, yansı-ma.
ehemmiyet: önem.
esbap: sebepler.
gaflet: Allah’tan uzaklaşp

nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece.
Hakîm: “hak ve adalet üzere hükmeden, başkasını müda-hale ettirmeden idare eden” manasında İlâhî isim.
halk: yaratma.
haşiye: dipnot.
hayvanat-ı bahriye: denizde yaşayan hayvanlar.
hikmet-i beşeriye: insanların anlayışı, bilgisi.
hikmet-i hilkat: yaratılış hik-meti.

ihata: kuşatma.
ilhamen: ilham yoluyla.
itiraz: karşı çıkma.
kasır: kısa.
lâtif: hoş, güzel.
lisan: dil.
mağlûp: yenilmiş.
mahlûk: Allah tarafından ya-ratılmış olan.
manzara: genel görünüş.
meal: mana, mefhum.
mevzu: konu.
misil: benzer.
muacciz: taciz eden, sıkıntı

veren.

muaraza: birbirine karşı gelme, mücadele.

muhafaza: koruma.

muvazene-i bahriye: denizin dengesi.

müdafaa: savunma.

mühim: önemli.

müstekreh: tiksindirici.

müştekiyâne: şikâyet edercesi-ne.

nazar: bakış, düşünme.

Nemrut: Cenab-ı Hakka karşı ki-bir taslayarak isyan eden ve Hz. İbrahim’i ateşe attıran kâfir hü-kümdar.

nezafetperver: temizlik seven.

nispet: oran.

nispeten: oranla.

Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.

Rahîm: “acıyan, esirgeyen, özel-likle mü’minlere rahmet eden, yaratıklarına hususî merhameti olan, güneşin her saydam şeyde yansıması gibi ehadiyet sırnıyla her ferde özel olarak merhameti-ni yöneltten” manasında İlâhî isim.

rahîmiyet-i İlâhiye: Allah’ın mer-hamet edici olması.

sual: soru.

şekva: şikâyet.

taciz: rahatsız etme, huzursuz kıl-ma.

taife: grup, familya.

taklit: benzetmeye çalışma.

tefavüt-i cismi: vücut farklılıkları.

teşkil: şekillendirme.

tevellûdat-ı semekiyeye: balıkların üremesi.

vakit: zaman.

valide: anne.

vazife: görev.

vefiyat: ölümler, vefatlar.

zikir: Allah’ın adlarını anarak dua etme.

sıhhiye memurları nev'inden gayet muntazam âkilüllâhm bir kısım hayvanatı halk etmiş. Eğer o bahriye sıhhiye memurları gayet muntazam vazifelerini ifa etmeseydiler, deniz yüzü âyine gibi parlamayacaktı. Belki hazin ve elîm bir bulanıklık gösterecekti.

Hem her günde milyarlarla yabanî hayvanlar ve kuşların cenazelerini toplamakla rûy-i zemini o taaffünattan temizlemek ve zîhayatları o elîm, hazin manzaralardan kurtarmak için, nezafet ve sıhhiye memurları hükmünde olan kartallar misillü, kerametkârâne, gizli ve uzak, beş altı saat mesafeden bir sevk-i Rabbanî ile o cenazenin yerini hisseden, giden ve kaldıran âkilüllâhm kuşları ve vahşî hayvanları halk etmiş. Eğer bu berriye sıhhiyeleri gayet mükemmel, intizamperver ve vazifedar olmasa idiler, zemin yüzü ağlanacak bir şekil alacaktı.

Evet, âkilüllâhm hayvanların helâl rızıkları, vefat etmiş hayvanların etleridir. Hayatta olan hayvanların etleri onlara haramdır. Eğer yeseler, ceza görürler.

¹ **حَتَّى يَقْتَضِ الْجَمَاءُ مِنَ الْقَرْنَاءِ** (ev kemâ kâl). Yani, “Boynuzsuz olan hayvanın kisası kıyamette boynuzludan alınır” diye ifade-i hadisiye gösteriyor ki: Gerçi cesetleri fenâ bulur; fakat ervahları bâkî kalan hayvanat mabeyninde dahi, onlara münasip bir tarzda, dâr-ı bekada mücazat ve mükâfatları vardır. Ona binaen, canavarlara sağ hayvanların etleri haramdır, denilebilir.

Hem küçücük hayvanların cenazelerini ve nimetin küçücük parçalarını ve tanelerini toplamak vazifesiyle

âkilüllâhm: et yiyen, etçil.
bahriye: deniz işleriyle ilgili.
bâkî: ebedî, daimî.
berriye: karaya ait.
binaen: -den dolayı.
cenaze: ölü.
ceset: ölü vücut.
ceza: azap.
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya; ahiret.
elîm: keder veren, acıklı.
ervah: ruhlar.
ev kemâ kâl: söylediği gibi...
fenâ: yok olma.
gayet: son derece.
halk: yaratma.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
hayvanat: hayvanlar.
hazin: hüznü veren, elemli.
helâl: din bakımından günah olmayan şey.
ifa: yerine getirme.
ifade-i hadisiye: hadis sözü.
intizamperver: tertip ve düzeni çok seven.
kerametkârâne: kerametli bir şekilde.
kisas: öldüreni öldürme, yarala-

1. Müsned, 1:72; 2: 235, 323, 363, 442.

yanı yaralama gibi ceza verme.
kısım: takım.
kıyamet: kâinatın ölümünden sonra, bütün ölümlerin dirilip ayağa kalkmaları.
mabeyn: arası.
manzara: genel görünüş.
memur: emir altında olan.
mesafe: uzaklık, ara.
misillü: gibi, benzeri.
muntazam: intizamlı, düzen-

li.
mücazat: bir suçla karşı verilen ceza, karşılık.
mükâfat: iyi bir işten dolayı verilen ödül.
mükemmel: kâmil, tam.
münasip: uygun.
nevi: çeşit, tür.
nezafet: temizlik.
nimet: lütuf, ihsan.
rızık: yiyecek, içecek şey.
rûy-i zemin: yeryüzü.

sevk-i Rabbanî: Rabbin sevk etmesi.
sıhhiye: sağlık memuru.
şekil: dış görünüş, biçim.
taaffünat: fena, pis kokular.
tarz: biçim, suret.
vahşî: yabanî.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli.
vefat: ölüm.
zemin: yeryüzü.
zihayat: hayat sahibi.

karıncaları nezafet memurları olarak, hem nimet-i İlâhiyenin küçücük parçalarını teleften ve çiğnemekten ve hakarettten ve abesiyetten sıyanet etmekle ve küçücük hayvanatın cenazelerini toplamakla, sıhhiye memurları gibi tavzif olunmuşlar.

Aynen onlardan daha mühim, sinekleri dahi, insanın gözüne görünmeyen, hastalıkların mikroplarını ve madde-i semmiyeyi temizlemekle, sinekler muvazzaftırlar. Değil mikropların nakileleri, bilâkis, muzır mikroplarını mass, yani emmek ve yemekle o mikropları imha, o madde-i semmiyeyi istihaleye uğratırlar, çok sari hastalıkların önünü alırlar. Hem sıhhiye neferleri, hem tanzifat memurları, hem kimyager olduklarına ve geniş bir hikmete mazhar bulunduklarına delil ise, onların gayet kesretidir. Çünkü kıymettar, menfaattar şeyler teksir edilir. (HAŞİYE)

Ey hodgâm insan! Sineklerin binler hikmet-i hayatiyesinden başka, sana ait bu küçücük faydasına bak, sinek düşmanlığını bırak: Çünkü, gurbette, kimsesiz, yalnızlıkta sana ünsiyet verdiği gibi, gaflete dalıp fikrini dağıtmaktan seni ikaz eder. Ve lâtif vaziyeti ve abdest alması gibi yüzünü, gözünü temizlemesiyle, sana abdest ve namaz, hareket ve nezafet gibi vazife-i insaniyeti ihtar eden ve ders veren sineği görüyorsun.

HAŞİYE: Bir sineğin kanadı ve vücudu ne kadar harika bir sanat-ı Rabbaniye olduğuna lâtifâne bir işaret olarak, meşhur Yunus Emre'nin bu fıkrası ne güzel bildirir: "Bir sineğin kanadını kırk kağnya yüklettim / Kırkı da çekemedi, kaldı şöyle yazılı."

abesiyet: faydasız ve boş olma.
bilâkis: aksine.
cenaze: ölü.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
fıkra: bent, fasıl.
gaflet: gafillik, ihtiyatsızlık.
gayet: son derece.
gurbet: gariplik, yabancılık.
hakaret: hakirlik, küçük düşürme.
harika: hayret veren.
haşıye: dipnot.

hayvanat: hayvanlar.
hikmet: yüksek ve derin bilgi.
hikmet-i hayatiye: hayatın hikmeti.
hodgâm: kendini düşünen.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
ikaz: uyarma.
imha: yok etme, mahvetme.
istihale: hâl değiştirme, dönüşüm.
kesret: çokluk, fazlalık.
kimyager: kimyacı.
kiymettar: değerli, kıymetli.

lâtif: hoş, güzel.
lâtifâne: hoşça, güzelce.
madde-i semmiye: zehirli madde.
mass: emme, soğurma, yutma.
mazhar: nail olma, kavuşma.
menfaattar: menfaatli, faydalı.
muvazzaf: vazifeli.
muzır: zararlı.
mühim: önemli.
nâkile: nakleden, ileten.
nefer: er.

nezafet: temizlik.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti.
sanat-ı Rabbaniye: Rabbimize özgü olan eşsiz sanat.
sari: sirayet eden, bulaşan.
sıhhiye: sağlık memuru.
sıyanet: koruma, muhafaza etme.
tanzifat: temizlik işleri.
tavzif: görevlendirme.
teksir: çoğaltma.
telef: yok etme.
ünsiyet: ülfet, dostluk.
vazife-i insaniyet: insanlık vazifesi.
vaziyet: durum.

Hem sineğin bir sınıfı olan arılar, nimetlerin en tatlısı, en lâtifî olan balı sana yedirdikleri gibi, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'da, vahy-i Rabbanîye mazhariyetle serfiraz olduğundan, onları sevmek lâzım gelirken, sinek düşmanlığı, belki insana daima muavenete dostâne koşan ve her belâsını çeken o hayvanata düşmanlığı gadirdir, haksızlıktır. Muzırların yalnız zararlarını def için mücadele olabilir. Meselâ koyunları kurtların tecavüzünden korumak için onlara mukabele edilir. Acaba hararet zamanından vücudun idaresinden fazla olan kanın çoğalmasa ve bulaşık ve bazı mevadd-ı muzırırayı hamil evridede cereyan eden mülevves kana musallat, belki memur olan sivrisinek ve pireler fitrî haccamlar olmasınlar mı? Muhtemel...

سُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِي صُنْعِهِ الْعُقُولُ¹

Nefsimle mücadele ettiğim bir zamanda, nefsim kendinde gördüğü nimet-i İlâhiyeyi kendi malı tevehhüm ederek gurura, iftihara, temeddühe başladı. Ben ona dedim ki: “Bu mülk senin değil, emanettir.” O vakit nefis gurur ve iftihar bıraktı, fakat tembelliğe başladı. “Benim malım olmayana ne bakayım? Zayi olsun, bana ne?” dedi. Birden gördüm: Bir sinek, elime kondu, emanetullah olan gözünü, yüzünü, kanatlarını güzelce temizlemeye başladı. Bir neferin mirî silâhını, elbisesini güzelce temizlediği gibi, sinek de temizliyordu. Nefsime dedim: “Bak!” Baktı, tam ders aldı. Sinek ise, mağrur ve tembel nefsim hoca ve muallim oldu.

cereyan: akım.
daima: her vakit, sürekli.
def: mâni' olma, uzaklaştırma.
dostâne: dostça.
emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey.
emanetullah: Allah'ın emaneti.
evride: toplardamarlar.
fitri: tabii, doğuştan olan.
gadir: zulüm, haksızlık.
gurur: böbürlenme, kibir.
haccam: kan alan.
hamil: taşıyan.
hararet: sıcaklık.
hayvanat: hayvanlar.
iftihar: övünme.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
lâtif: hoş, güzel.
lâzım: gerekli.
mağrur: gururlu.
mazhariyet: nail olma, kavuşma.
meselâ: misal olarak.
mevadd-ı muzır: zararlı maddeler.
mirî: hükûmete, hazineye ait.
muallim: öğretmen.
muavenet: yardım.

1. Sanatında akılların hayrete düştüğü Allah, her türlü kusur ve noksandan uzaktır.

muhtemel: ihtimal dahilinde olan.
mukabele: karşılık verme.
musallat: rahatsızlık veren.
muzır: zararlı.
mücadele: savaşıma, karşı koyma.
mülevves: kirli, pis.
mülk: sahip olunan, üzerinde

tasarruf hakkı bulunan şey.
nefer: er.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nimet: lütuf, ihsan.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, ihsanı.
serfiraz: baş üstünde.

tecavüz: saldıрма.
temeddüh: kendini methetme.
tevehhüm: vehimlenme, zannetme.
vahy-i Rabbanî: Rabbe ait vahiy.
vakit: zaman.
zayi: elden çıkmış, ziyan.

Sinek pislği, tıp cihetiyle zararı yok bir maddedir ki, bazen tatlı bir şuruptur. Fakat sinek, yediğı binler muhtelif muzır maddelerin ve mikropların ve semlerin menşei olmakla, sinekler küçücük istihale ve tasfiye makineleri hükmüne geçmeleri hikmet-i Rabbaniyeden uzak değildir, belki şe'nindendir.

Evet, arıdan başka sineklerin bazı taifeleri var ki, **(HAŞİYE)** muhtelif ve müteaffin maddeleri yerler, mütemadiyen pislik yerine katre katre şurup damlatırlar.

O semli, müteaffin maddeleri ağaçların yapraklarına yağan kudret helvası gibi tatlı, şifalı bir şuruba tebdil ederek, bir istihale makinesi olduklarını ispat ederler. Bu küçücük fertlerin ne kadar büyük bir milleti, bir taifesi olduğunu göze gösterirler. “Küçüklüğümüze bakma.

HAŞİYE: Evet, sineğin küçücük bir taifesi baharın ahirinde, badem ve zerdali ağaçlarının dallarında, siyah bir kütle hâlinde halk olunup, dala yapışık olup kalırlar. Mütemadiyen, pislik yerine damlacıklar onlardan akıyor. O katreler bal gibi, sair sinekler etrafına toplanırlar, emerler. Diğer bir başka taifesi de nebatatın çiçeklerinin ve incir gibi bir kısım ağaçların telkiğinde istihdam olunuyorlar. Sinek taifelerinden yıldızlı, mumlu, ışıklı olan yıldız böceğı şayan-ı temaşa olduğı gibi, sinek taifelerinden yaldızlı, altın gibi parlak kısmı da şayan-ı dikkattir. Mızraklı sinek eşkıyaları hükmünde olan yabanî arıları da unutmamalıyız. Eğer Hâlık-ı Rahman onların dizginini çekmeseydi, bu mızraklı taifeler, pireler gibi insanlara hücum etseydiler, Nemrut'u öldürdükleri gibi, nev-i insanı da hırpalayacaklardı; ¹ **وَأَن يَسْلُبَهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَّا يَسْتَنْقِذُوهُ** ayetinin mana-i işarîsini tefsir ederdi.

İşte, bunlar gibi yüz namdar hasiyetli taifeleri bulunan sinek cinsinin büyük bir ehemmiyeti vardır ki, mezkûr azîm ayet onu mevzu yapmış; ² **يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبٌ مِّثْلُ** (ilâahir) demiş.

1. Sinek onlardan birşey kapacak olsa, onu da geri alamazlar. (Hac Suresi: 73.)

2. Ey insanlar, bir misal getirildi... (Hac Suresi: 73.)

ahir: son.

bazen: zaman zaman.

cihet: yön.

fert: yalnız olan şey.

halk: yaratma, yaratılma.

haşîye: dipnot.

hikmet-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın hikmet dairesindeki

tedbir, terbiye ve idaresi.

hükmüne: yerine.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

istihale: bir hâlden başka bir hâle dönüştürme.

istihdam: kullanma.

katre: damla.

menşe: bir şeyin çıktığı yer.

millet: benzer özellikleri olan topluluk.

muhtelif: çeşitli.

müteaffin: kokuşmuş.

mütemadiyen: sürekli, devamlı olarak.

nebatat: bitkiler.

sair: diğer.

sem: zehir.

şe'n: iş.

şifa: bedenî veya ruhî bir hastalığın son bulması.

taife: nevi, tür, çeşit, güruh, familya.

tasfiye: arıtma, temizleme.

tebdil: dönüştürme.

telkih: dölleme, aşılama.

Taifemizin azametine bak, ‘Sübhanallah’ de!” diye lisan-ı hâl ile söylerler.

Dördüncü Nükte

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

¹ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ

ayetine dair gayet ehemmiyet kesb etmiş, mühim ve mütefennin bir adam bu sual ile bazı hocaları ilzam ettiği bir suale muhtasar bir cevaptır.

SUAL: Deniliyor ki: “Demir yerden çıkıyor; yukarıdan inmiyor ki ² أَنْزَلْنَا denilsin. Neden ³ أَخْرَجْنَا demiş; zahiren muvafık görülmeyen أَنْزَلْنَا demiş?”

ELCEVAP: Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan, أَنْزَلْنَا kelimesiyle, demirdeki azîm ve çok ehemmiyetli nimet cihetini ihtar etmek için أَنْزَلْنَا demiş. Çünkü yalnız demirin zatını nazara vermiyor ki, “ihraç” desin. Belki demirdeki nimet-i azîmeyi ve nev-i beşerin demire ne derece muhtaç olduğunu ihtar içindir. Nimet ciheti ise aşağıdan yukarıya çıkmıyor, belki rahmet hazinesinden geliyor. Rahmet hazinesi elbette âlî, yukarı ve manen yüksek mertebededir.

âli: yüce, yüksek.

ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi.

azamet: büyüklük, yücelik.

azîm: büyük, yüce.

cihet: yön.

dair: alâkalı, ilgili.

derece: miktar, ölçü.

ehemmiyet: önem.

gayet: son derece.

hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer.

ihraç: maden v.b. kazarak çıkarma.

ihtar: hatırlatma, uyarma.

ilzam: susturma.

kesb: kazanma.

Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur’ân-ı Kerîm.

lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.

manen: manaca.

mertebe: derece.

muhtaç: ihtiyacı olan.

muhtasar: kısa, özet.

muvafık: uygun.

mühim: önemli.

mütefennin: fen öğrenimi gören.

nazar: bakış, dikkat.

nev-i beşer: insanlık.

nimet: Allah’ın bağışladığı maddî ve manevî lütf ve ik-

ramlar.

nimet-i azîme: büyük nimet.

nükte: ince söz ve mana.

rahmet: Allah’ın kullarını acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.

sual: soru.

Sübhanallah: Allah’ı her türlü eksiklikten, ayıp ve kusurlardan tenzih ederim manasına gelen zikir ve tesbih sözü.

taife: grup, familya.

zahiren: görünüşte.

zat: kendi, öz.

Elbette nimet yukarıdan aşağıyadır ve muhtaç olan beşerin mertebesi aşağıdadır. Elbette in'am, ihtiyacın mafevkindedir. Onun için, nimetin hazine-i rahmetten beşerin ihtiyacına imdat için gelmesinin hak tabiri, **أَنْزَلْنَا** 'dır, "ihraç" değildir.

Hem tedricî ihracat beşerin eliyle olduğu için, "ihraç" kelimesi ihsan cihetini nazar-ı gaflete hissettirmez.

Evet, demirin maddesi murat olunsa, mekân-ı maddî itibarıyla ihraçtır. Fakat demirin menfaati ve burada mana-i maksudu olan "nimet" ise, manevîdir. Bu mana-i maddî, mekâna bakmıyor, belki manevî mertebeye bakar. Rahman'ın hadsiz mertebe-i ulviyetinin bir tecellisi olan hazine-i rahmetten gelen nimet, elbette en yüksek makamdan en aşağı mertebeye gönderiliyor. Hak tabiri **أَنْزَلْنَا** 'dır. Bu tabirle nev-i beşere ihtar eder ki, demir en büyük bir nimet-i İlâhiyedir.

Evet, nev-i beşerin bütün sanatlarının madeni ve terakkiyatının menbaı ve kuvvetinin medarı demirdir. İşte bu azîm nimeti ihtar için, makam-ı imtinan ve in'amda, kemal-i haşmetle **وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ**¹ ferman ediyor. Nasıl ki Hazret-i Davud'a (a.s.) en mühim bir mu'cize olarak **وَاللَّاتِلُ الْحَدِيدِ**² ferman ediyor, yani büyük bir peygambere büyük bir mu'cize ve büyük bir nimet olarak demiri yumuşatmasını gösteriyor.

1. Biz demiri de indirdik ki, onda hem kuvvet ve şiddet, hem de insanlar için faydalar vardır. (Hadid Suresi: 25.)

2. Demiri de onun için yumuşattık. (Sebe Suresi: 10.)

azîm: büyük, yüce.
beşer: insanlık.
cihet: yön.
ferman: emir, buyruk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
ihracat: çıkarmalar.

ihraç: çıkarma.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
ihtiyaç: gereklilik hâli, muhtaç oluş.
imdat: yardım.
in'am: nimetlendirme.
kemal-i haşmet: mükemmel büyüklük ve heybet.
maden: asıl, kaynak.

mâ-fevk: bir şeyin üstü.
makam: mevki.
makam-ı imtinan: minnet etme mekânı.
mana-i maddî: maddî mana.
mana-i maksut: hedeflenen mana.
manevi: manaya ait.
medar: sebep.

mekân: yer, mahal.
mekân-ı maddî: maddî mekân.
menbaı: kaynak.
menfaat: fayda.
mertebe: derece, basamak.
mertebe-i ulviyet: yüksek, yüce mertebe.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
muhtaç: ihtiyacı olan.
murat: maksat.
mühim: önemli.
nazar-ı gaflet: mana ve mahiyet-ten yoksun olan bakış.
nev-i beşer: insanlık.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
nimet-i ilâhiye: Allah'ın nimeti.
peygamber: Allah'ın elçisi, nebi.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
tabir: ifade.
tecelli: açılıp belirme, görünme.
tedricî: derece derece, yavaş yavaş.
terakkiyat: terakkiler, ilerlemeler, yükselmeler.

Saniyen: “Yukarı,” “aşağı” nisbîdir. Küre-i arzın merkezine göre yukarı ve aşağı oluyor. Hatta bize nispeten aşağı olan bir şey, Amerika kıt’asına nazaran yukarı oluyor. Demek, merkezden sath-ı arz tarafına gelen maddeler, sath-ı arzda olanlara göre vaziyeti değişir.

Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan i’caz lisanı ile ifade ediyor ki: Demirin o kadar çok menafii, o kadar geniş fevaidi vardır ki, insanın hanesi olan küre-i arzın mahzeninden çıkarılacak adı bir madde değildir. Ve rastgele hacatta istimal edilmiş fitrî bir maden değildir. Belki Hâlık-ı Kâinat’ın tarafından rahmet hazinesinde ve kâinatın büyük tezgâhından ihzar edilmiş bir nimet olarak, “Rabbüssemavati velarz” ünvan-ı haşmetiyle küre-i arz sekenesinin hacatına medar olmak için demiri inzal etmiş, indirmiş diye, demirdeki umumî menfaati ifade için, güya demirin gökten gelen rahmet, hararet ve ziya gibi öyle şümülû faydaları var ki, kâinat tezgâhından gönderiliyor, küre-i arzın dar ambarından değil. Belki kâinat sarayındaki büyük hazine-i rahmetten ihzar edilerek gönderilip, küre-i arzın ambarında yerleştirilmiş; o ambardan asırların ihtiyacına nispeten parça parça ihraç ediliyor.

Kur’ân-ı Azîmüştan, bu küçük ambardaki parça parça çıkarılan demiri, yalnız “sarf etmek” manasını ifade etmek istemiyor. Belki Hazine-i Kübradan o nimet-i azîmeyi küre-i arz ile beraber indirdiğini ifade etmek için; yani, bu küre-i arz hanesine en lâzım şey demirdir ki, Hâlık-ı Zülcelâl, güya küre-i arzı güneşten ayırıp insanlar için indirdiği zaman, demiri de beraber inzal etmiş ve

adi: bayağı, basit.

ambar: eşya saklanan yer.

asır: yüzyıl.

fevaid: menfaatler, faydalar.

fitrî: tabîî, yaratılıştaki.

güya: sanki.

hacat: hacetler, ihtiyaçlar.

Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.

Hâlık-ı Zülcelâl: “celâl, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı” anlamında Allah’ın bir sıfatı.

hane: ev, mesken.

hararet: sıcaklık.

Hazine-i Kübra: en büyük hazine.

hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.

i’caz: mu’cizeli oluş.

ifade: anlatma.

ihraç: çıkarma.

ihzar: hazırlama.

inzal: indirme, indirilme.

istimal: kullanma.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

kıt’a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri.

Kur’ân-ı Azîmüştan: şan ve şerefi yüce olan Kur’ân.

Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur’ân-ı Kerîm.

küre-i arz: dünya, yer küre.

lisan: dil.

mahzen: içinde eşya saklanacak yer.

mana: anlam.

medar: sebep, vesile.

menafi: menfaatler, faydalar.

menfaat: fayda.

merkez: bir şeyin ortası.

nazaran: nispeten, kıyasen.

nimet: lütuf, ihsan.

nimet-i azîme: büyük nimet.

nisbi: diğerine göre, göreceli,

görelî, izafî.

nispeten: nispetle, oranla.

Rabbü’s-Semavati ve’l-Arz: göklerin ve yerin Rabbi.

rahmet: Allah’ın kullarına acıyıp bağışlaması maddî ve manevî nimetler vermesi.

saniyen: ikinci olarak.

sarf: harcama.

sath-ı arz: yeryüzü.

seken: ikamet edenler, oturanlar.

şümül: kaplama, ihata etme.

umumî: genel.

ünvan-ı haşmet: yücelik ve haşmet ünvanı.

vaziyet: durum.

ziya: ısı, aydınlık.

ekser ihtiyacı beşer onunla temin edilmiştir. Kur'ân-ı Hakîm, “Bu demirle işlerinizi görünüz ve onu çıkarmaya çalışarak istifade ediniz” diye, mu'cizâne ferman ediyor.

Bu ayette hem def-i a'dâya, hem celb-i menafie medar iki nimet beyan ediyor. Nüzul-i Kur'ân'dan evvel demirle ehemmiyetli menafi-i beşeriye temin edildiği görülmüş. Fakat istikbalde demirin gayet harika ve muhayyirü'l-ukul bir surette, denizde, havada ve karada gezerek küre-i arzı musahhar edip, mevtâlûd bir harika kuvveti gösterdiğini ifade için, ¹ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ kelimesiyle, ihbar-ı gaybî nev'inden bir lem'a-i i'caz gösteriyor.

Beşinci Nükte

Geçmiş nükteden bahsederken Hüd-hüd-i Süleymanîden bahis açıldı. Israrcı ve sualci bir kardeşimiz, ^(HAŞİYE) “Hüd-hüd'ün, Cenab-ı Hakkı tavsifte, ² يُخْرِجُ الْخَبَاءَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ diyerek en mühim makamda, mühim evsaf-ı İlâhiye içinde, nispeten hafif bu vasfın zikrine sebep nedir?”

HAŞİYE: Sual etmekte çalışkan, yazmakta tembellik eden Re'fet'tir.

1. Onda kuvvet ve şiddet vardır. (Hadid Suresi: 25.)

2. Göklerde ve yerdeki bütün gizlilikleri meydana çıkaran. (Neml Suresi: 25.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahis: mevzu, konu.
bahsetmek: konuşmak
beyan: anlatma, izah.
celb-i menafi: menfaatleri, faydalan çekmek.
Cenab-ı Hak: Allah.
def-i a'dâ: düşmanın def edilmesi.

ehemmiyet: önem.
ekser: pek çok.
evsaf-ı İlâhiye: Allah'ın vasıfları.
evvel: önce.
gayet: son derece.
harika: olağanüstü.
haşiye: dipnot.
Hüd-hüd: Belkis ile Süleyman Aleyhisselâm arasında muha-

bereye vesile olan kuşun ismi.
Hüd-hüd-i Süleymani: Belkis ile Hz. Süleyman (a.s.) arasındaki haberleşmede aracılık eden kuşun ismi.
ifade: anlatma, söyleyiş.
ihbar-ı gaybi: gayba ait haber.
ihtiyacı beşer: insanlığın ih-

tiyacı.

istifade: faydalanma.

istikbal: gelecek zaman.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve surelerinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

kuvvet: güç, kudret.

küre-i arz: dünya, yer küre.

lem'a-i i'caz: mu'cizelik parıltısı.

makam: mevki.

medar: sebep, vesile.

menafi-i beşeriye: insanlığın menfaati, faydası.

mevtâlûd: ölüm gibi.

mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.

muhayyirü'l-ukul: akıllara hayret verip hayranlık uyandıran.

musahhar: boyun eğen, emir altına giren.

mühim: önemli.

nevi: çeşit, tür.

nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.

nispeten: nispetle, kıyaslayarak.

nükte: ince söz ve mana.

nüzul-i Kur'ân: Kur'ân'ın indirilmesi.

sual: soru.

suret: biçim, tarz.

tavsif: vasıflarını söyleme.

temin: sağlama.

vasıf: nitelik, hususiyet.

zikir: anmak.

Elcevap: Belîğ bir kelâmın bir meziyeti şudur ki, söyleyenin ziyade meşgul olduğu sanatını, meşgalesini ihsas etsin. Hüdhüd-i Süleymanî ise, suyu az olan sahra-i Ceziretü'l-Arab'da gizli su yerlerini ferasetle, kerametvari keşfeden bedevî arifleri gibi, nev-i hayvan ve tuyurun arifi olarak ve Hazret-i Süleyman Aleyhisselâma küngânlık eden ve su buldurup çıkarttıran mübarek ve vazifedar bir kuş olmakla, kendi sanatının mikyasçıyla Cenab-ı Hak- kın semavat ve arzdeki mahfiyatı çıkarmakla ma'budiye- tini ve mescudiyetini ispat ettiğini, kendi sanatçıyla bi- lip ifade ediyor.

Evet, Hüdhüd pek güzel görmüş. Çünkü, toprak altın- daki had ve hesaba gelmeyen tohumların, çekirdeklerin, madenlerin mukteza-i fitrîsi, aşağıdan yukarıya çıkmak değildir. Çünkü ecsam-ı sakile ihtiyarsız, ruhsuz olduğu için, kendi yukarıya çıkamaz; yukarıdan kendi kendine aşağıya düşebilir. Aşağıdan, hususan toprak sıklığı altın- da gizlenen bir cism-i camit, omzundaki ağır yükü silkip çıkmak, kat'iyen kendi kendine olamaz. Demek bir kud- ret-i harika ile çıkarılıyor.

İşte, Hüdhüd, berahin-i ma'budiyet ve mescudiyetin en gizlisini ve en mühimmini kendi arifliğiyle bilmiş, bulmuş; Kur'ân-ı Hakîm onun hakkındaki ifadesine bir i'caz ver- miştir.

arif: çok bilgi sahibi olan.

ariflik: bilgelik.

arz: yer, dünya.

bedevî: çölde yaşayan.

belîğ: belâgatle anlatılan, sanatlı.

berahin-i ma'budiyet: kulluğun bürhanları, delilleri.

camit: ruhsuz, katı madde.

Cenab-ı Hak: Allah.

cism-i camit: cansız cisim, cansız varlık.

ecsam-ı sakile: ağır cisimler.

feraset: anlayışlılık, çabuk sezis.

had ve hesaba gelmez: sınırsız

ve sayısız şekilde.

hususan: özellikle.

Hüdhüd: Belkis ile Süleyman Aleyhisselâm arasında muhabe- reye vesile olan kuşun adı.

Hüdhüd-i Süleymanî: Belkis ile Hz. Süleyman (a.s.) arasındaki ha- berleşmede aracılık eden kuşun ismi.

i'caz: mu'cizelik.

ifade: söyleyiş, söyleyiş tarzı.

ihsas: hissettirme, sezdirme.

ihtiyar: irade.

ispat: doğruyu delillerle gös- terme.

kat'iyen: kesin olarak.

kelâm: söz, lâfız.

kerametvari: keramet gibi.

keşif: manevî bir sırrın kalp

gözüyle görülmesi.

kudret-i harika: olağanüstü

kuvvet, iktidar.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve

suresinde sayısız hikmet ve

fadalar bulunan Kur'ân.

küngân: su borusu.

ma'budiyet: ma'budluk, ilâh- lık.

mahfiyat: gizliler, saklılar.

mescudiyet: secde edicilik,

Allah'a secde eden.

meşgale: uğraş, meşguliyet.

meşgul olmak: uğraşmak.

meziyet: üstünlük vasfı, de- ğerlilik.

mikyas: ölçü.

mukteza-i fitrî: fitratın, yara-

tılışın gereği.

mübarek: feyizli, bereketli.

mühim: önemli.

nev-i hayvan: hayvan cinsi.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

sahra-i Ceziretü'l-Arab: Arap

Yarımadasının büyük çölü.

semavat: semalar, gökler.

sıklet: ağırlık.

tuyur: Kuşlar.

vazifedar: vazifeli.

ziyade: fazlasıyla.

İkinci Nükte

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا لَكَلِمَاتُ رَبِّي لَنَفَذَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَذَ
كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا¹

Şu ayet-i azîme çok büyük ve çok âli ve çok geniş bir denizdir. Onun cevherlerini beyan etmek için koca bir cilt kitap yazmak lâzım gelir. Onun o kıymettar cevahiri-ni başka zamana talikan, şimdilik yalnız birkaç gün evvel tahattur-i hakaik noktasında, benim için ehemmiyetli bir zaman olan namaz tesbihatında, uzaktan uzağa fikrin nazarına ilişen bir nüktenin şuaı göründü. O zamanda kaydedemedik; gittikçe tebaud ediyordu. Bütün bütün kaybolmadan evvel o nüktenin bir cilvesini aulamak için, etrafında dairevari birkaç kelime söyleyeceğiz.

BİRİNCİ KELİME: Kelâm-ı ezeli, ilim, kudret gibi bir sıfat-ı İlâhiye olduğu cihetle, gayrimütenahidir. Nihayetsiz olan bir şeye denizler mürekkep olsa, elbette bitiremezler.

İKİNCİ KELİME: Bir zatın vücudunu ihsas eden en zahir, en kuvvetli eser, tekellümüdür. Bir zatın kelâmını işitmek, bin delil kadar vücudunu, belki şuhut derecesinde, ispat ettiği nokta-i nazarda, bu ayet-i kerîme mana-i işârîsiyle diyor ki: “Rabb-i Zülcelâl’in vücudunu gösteren kelâm-ı İlâhînin adedini, denizler mürekkep olsa, ağaçlar

1. De ki: Rabbimin sözlerini yazmak için bütün denizler mürekkep olsa, hatta bir o kadarını daha getirip ilâve etsek, Rabbimin sözleri tükenmeden o denizler tükenirdi. (Kehf Suresi: 109.)

âli: yüce, yüksek.
ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet.
ayet-i kerîme: Kur’ân’ın aye-ti.
beyan: anlatma.
cevahir: cevherler, elmaslar.
cevher: öz.

cihet: yön.
cilve: tecelli, görünme.
dairevari: daire gibi
delil: bir meseleyi ispata yayan şey, bürhan.
derece: ölçü.
ehemmiyet: önem.
eser: nişan, âlâmet.

evvel: önce.
gayr-i mütenahi: sonsuz, nihayetsiz.
ihlas: hissettirme.
ilim: bilgi.
kelâm: söz.
Kelâm-ı Ezeli: varlığına başlangıç olmayan Allah’ın sözü;

Kur’ân-ı Kerîm ayetleri.
kelâm-ı İlâhî: Allah kelâmı.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kudret: kuvvet, iktidar.
lâzım: gerekli.
mana-i işârî: işaretlerle ifade edilen mana.
nazar: bakış.
nihayetsiz: sonsuz.
nokta-i nazar: bakış açısı.
nükte: ince söz ve mana.
Rab-i Zülcelâl: büyüklük sahibi Rab.
sıfat-ı İlâhiye: Allah’ın sıfatları.
şua: ışın.
şuhut: şahit olma.
tahattur-i hakaik: hakikatleri hatırlamak.
talikan: geciktirerek, bekleterek, askıya alarak.
tebaud: uzaklaşma.
tekellüm: konuşma.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
vücut: varlık.
zahir: açık.
zat: kişi, şahıs.

âlem-i gayp: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, görünmeyen dünyalar.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem.

Aleyhissalâtü Vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.)

avam: kaba ve cahil halk tabakası.
Ayet-i kerime: azamet ve şerefi olan ayet.

bedel: karşılık.

bilhassa: özellikle.

cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.

delâlet: delil olma, gösterme.

derece: ölçü.

ehl-i ilim: ilim sahipleri.

ehl-i kitap: kitap ehli.

erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.

fert: şahıs, kişi.

gayet: son derece.

had ve hesaba gelmez: sınırsız ve sonsuz bir şekilde.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hak: adalet.

hakaik: hakikatler, gerçekler.

hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.

hakikat: gerçek, esas.

hasr-ı kelâmî: konuşmanın yalnız belli şeyler üzerinde yoğunlaştırılması.

hazine-i ezeliye-i kelâm-ı ilâhî: ilâhî konuşma sıfatının başlangıcı ve sonu olmayan hazinesi.

hikmet: gizli sebep, ilâhî gaye.

ihsas: hissettirme.

ikna: bir kanaati, fikri, düşüncayı inanmasını sağlama.

ins: insan.

kâtip: yazıcı.

kelâm: söz.

kelâm-ı ezeli: varlığına başlangıcı olmayan Allah'ın sözü.

kelimat: kelimeler, sözler.

kifayet: kâfi miktarda olma, yeterlilik.

killet-i ilim: ilmin azlığı.

kiymet: değer.

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akıllan benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerim.

kusur-ı zihni: zihin ve düşünce açısından kusurlu olma.

malûm: bilinen.

manen: mana itibarıyla, manaca.

melek: Allah'ın nurdan yarattığı, her zaman görülemeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk.

menba: kaynak.

mesail: meseleler.

mesele: problem, önemli konu.

mu'cizâne: mu'cize gibi.

müteaddit: türlü türlü, çeşitli.

mütেকellim: konuşan.

kalem olsa, yazsalar, bitiremezler. Yani, bir zatın böyle bir kelâmı, vücuduna şuhut derecesinde delâlet ettiğine bedel; Zat-ı Ehad-i Samed'e, kelâmın mütেকellime delâleti ve ihsası gibi had ve hesaba gelmeyen hadsizdir ki, umum denizlerin suyu mürekkep olsa, yazmasına kifayet etmez" demektir.

ÜÇÜNCÜ KELİME: Kur'an-ı Mu'cizülbeyan hakaik-ı imaniyeyi umum tabakat-ı beşere ders verdiği için, tespit ve tahkik ve ikna etmek hikmetiyle, bir hakikati zahiren tekrar ettiği için, ehl-i ilim ve ehl-i kitap bulunan o zaman ulema-i Yehud, Peygamber-i Zîşan Aleyhissalâtü Vesselâmın ümmiliğine ve killet-i ilmine gayet haksız bir taarruz ettiklerine manen bir cevaptır. Şöyle ki:

Ayet-i kerîme der: "Tahkik ve ikna gibi pek çok hikmetler için ayrı ayrı faydalar nokta-i nazarında çok müteaddit neticeleri bulunan bir hakikati, umurun, bilhassa avamın kalbinde yerleştirmek için, erkân-ı imaniye gibi her bir meselesi bin mesail kıymetinde ve binler hakaikı tazammun eden meseleleri ayrı ayrı, mu'cizâne tarzlarda tekrarını, hasr-ı kelâmî ve kusur-ı zihni ve sermayenin noksaniyetinden değildir. Belki hadsiz, nihayetsiz hazine-i ezeliye-i kelâm-ı ilâhîden alınan ve âlem-i gayp hesabına âlem-i şahadete müteveccih olup, cin, ins, ruh, meleklerle konuşan ve her ferdin kulağında taninendaz olan Kur'an'ın menbaı bulunan kelâm-ı ezelinin kelimatını saymak için denizler mürekkep olsa, zîşuurlar kâtip, nebatatlar kalem, belki zerratlar kalem ucu olsalar, yine bitiremezler. Çünkü bunlar mütenahi, o ise nihayetsizdir."

mütenahi: sonlu, sona eren,

biten.

müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.

nebatat: bitkiler.

netice: sonuç.

nihayetsiz: sonsuz.

noksaniyet: eksiklik, noksanlık.

nokta-i nazar: bakış açısı.

Peygamber-i Zîşan: şanlı Peygamber, Hz. Muhammed

(a.s.m.).

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

sermaye: ana para.

şuhut: şahit olma.

taarruz: saldıрма.

tabakat-ı beşer: insan tabakaları.

tahkik: doğruluğunu, hakikatini araştırma.

taninendaz: cınlayan.

tarz: biçim, suret.

tazammun: ihtiva etme, içine alma.

ulema-i Yehud: Yahudî âlimleri.

umum: herkes.

ümmî: okuma yazması olmayan, cahil.

vücut: varlık.

zahiren: görünüşte.

zat: azamet ve ululuk sahibi kişi.

Zat-ı Ehad-i Samed: her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde, kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.

zerrat: zerreler.

zîşuur: şuur sahibi.

DÖRDÜNCÜ KELİME: Malûmdur ki, umulmadık bir şeyden kelâmın sudûru, kelâmı ehemmiyetleştirir; kendini dinlettiriyor. Hususan cevî-i sema ve bulutlar gibi büyük cirimlerde tekellûmvari sedalar dahi ehemmiyetle herkese kendini dinlettiriyor. Hususan dağ cesametinde bir fonografin nağamatı daha fazla kulağın nazar-ı dikkatini celp eder. Hususan semavat tabakalarını plâklar ittihaz edip küre-i arzın kafasına işittirmek için sudûr eden seda-i semavî-i Kur'ânîyi, radyo kuvvetiyle, zerrat-ı havaiye o hurufata ahize ve nâkile oldukları gibi, elbette bu kudsî hurufat-ı Kur'âniyeye birer âyine, birer lisan, birer ibre ucu, birer kulak hükmüne geçtiğine remzen, Kur'ân-ı Hakîm'in hurufatının ne derece ehemmiyetli, kıymetli, hasiyetli, hayattar olduğuna işareten, ayet mana-i işarîsiyle diyor ki: "Kelâmullah olan Kur'ân o kadar hayattar ve kıymettardır ki, onu dinleyen, işiten kulakların adedini ve o kulaklara giren o kudsî kelimelerin sayısını, bütün denizler mürekkep ve melâikeler kâtip ve zerreler, nutfeler ve nebatlar ve kıllar kalemler olsa, bitiremezler."

Evet, bitiremezler. Çünkü Cenab-ı Hak beşerin zayıf, ruhsuz kelâmının adedini havada milyonlar kadar teksir etse, elbette arz ve semavatın Padişah-ı Bîmisalinin arz ve semavata bakan ve arz ve semavatta umum zîşuurlara hitap eden kelâmının her bir kelimesi zerrat-ı havaiye adedince kelimeler olur.

BEŞİNCİ KELİME: İki Harftir.

Birinci Harf: Nasıl ki sıfat-ı *Kelâm*'ın kelimeleri var. Öyle de, *Kudret*'in de mücessem kelimeleri var; İlmin de

ahize: alıcı, nakledici alet.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
âyine: ayna.
beşer: insanlık.
celp: çekme.
Cenab-ı Hak: Allah.
cesamet: büyüklük, irilik.
cevî-i sema: gökyüzü.
cirim: vücut.
derece: miktar, ölçü.
ehemmiyet: önem.
fonograf: sesleri kaydeden

ve kaydedilmiş sesleri çalan cihaz.
hasiyet: bir şeye has vasıf.
hayattar: canlı, yaşayan.
hitap: konuşma, nutuk.
hurufat: harfler.
Kur'âniye: Kur'ân'ın harfleri.
hususan: özellikle.
ibre: derece belirten iğne şeklindeki ince gösterge.
ilim: bilgi.
işareten: işaret ederek.
ittihaz: edinme.

kâtip: yazıcı.
kelâm: söz, konuşma.
Kelâmullah: Allah'ın kelâmı, Kur'ân-ı Kerîm.
kıymet: değer.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lisan: dil.
mana-i işarî: işaretlerle ifade

edilen mana.
melâike: melekler.
mücessem: cisimlenmiş.
nağamat: nağmeler, güzel sesler.
nâkil: taşıyan, nakleden.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nebat: bitki.
nutfe: döl suyu, meni.
Padişah-ı Bîmisal: benzersiz padişah.
remzen: işaret ederek.
seda: ses.
seda-i semavî-i Kur'ânî: Kur'ân'ın semavî sedası.
semavat: semalar, gökler.
sıfat-ı Kelâm: Cenab-ı Hak'ın kendi zatına mahsus olarak konuşma sıfatı.
sudûr: sâdır olma, çıkma.
tabaka: kat, katman.
tekellûmvari: konuşur gibi.
teksir: çoğaltma.
umum: bütün.
zerrat-ı havaiye: hava zerreleri.
zerre: pek ufak parça.
zîşuur: şuur sahibi.

hikmetli kaderî kelimeleri var ki, bütün mevcudattır. Hususan zihayatlar, hususan küçük mahlûklar, her biri birer kelime-i Rabbaniyedir ki, Mütেকellim-i Ezeli'ye kelâmdan daha kuvvetli bir surette işaret eder. Ve onların adedini, denizler mürekkep olsa bitiremezler, demek olduğu manasına dahi şu ayet-i kerîme remzen bakıyor.

İkinci Harf: Bütün melâikelere ve insanlara, hatta hayvanlara gelen umum ilhamlar, bir nevi kelâm-ı İlâhîdir. Bu kelâmın kelimatı elbette gayrimütenahidir. Saltanat-ı mutlakının nihayetsiz cünudunun mütemadiyen aldıkları ilham ve o evamir-i İlâhiyenin kelimatı ne derece çok ve nihayetsiz olduğunu ayet bize haber veriyor demektir.

أَلْعَلُّمُ عِنْدَ اللَّهِ ۞ لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ¹

Yedinci Nükte

Aziz kardeşim,

Vahdetülvücuda dair, bir parça izahat istiyorsunuz. Bu meseleye dair Otuz Birinci Mektubun bir lem'asında, Hazret-i Muhyiddin'in bu meseledeki fikrine karşı gayet kuvvetli ve izahlı bir cevap vardır. Şimdilik bu kadar deriz ki:

Bu mesele-i vahdetülvücudu şimdiki insanlara telkin etmek, ciddî zarar verir. Nasıl ki teşbihat ve temsiller, havassın elinden avamın eline ve ilmin elinden cehlin

avam: kaba ve cahil halk tabakası.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'an'ın ayeti.
aziz: muhterem, değerli.
cehil: cahillik, bilmezlik.
ciddi: hakiki.
cünud: askerler.
dair: alâkalı, ilgili.
derece: miktar, ölçü.
evamir-i İlâhiye: Allah'ın emirleri.
gayr-i mütenahi: sonsuz, nihayetsiz.
havas: bilginler, âlimler.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
husussan: özellikle.
ilham: Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
ilim: bilgi.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
izah: bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kaderi: kader ile alâkalı.
kelâm: söz.
kelâm-ı İlâhî: Allah kelâmı.
kelimat: kelimeler.
kelime-i Rabbanîye: bütün mahlûkata muhtaç olduğu şeyleri veren, onları terbiye edip idaresi altına alan Allah'ın sözü.
lem'a: parıltı.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.

1. Gerçek bilgi Allah katındadır. Gaybı Allah'tan başka hiç kimse bilemez.

mana: anlam.
melâike: melekler.
mesele: problem, önemli konu.
mesele-i vahdetülvücut: varlıkta birlik, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, "Yalnız Allah var gerisi hayal" diyen anlayış meselesi.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
Mütেকellim-i Ezeli: ezelden

beri konuşma sıfatına sahip olan Allah.
mütemadiyen: sürekli, devamlı olarak.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz.
nükte: ince söz ve mana.
remzen: işaret ederek.
Saltanat-ı mutlaka: kainatta hükümferma olan Cenab-ı Hakkin tek ve mutlak saltanatı.

suret: biçim, tarz.
telkin: zihinde yer ettirme, anlatma.
temsîl: misal getirme.
teşbihat: benzetmeler, teşbihler.
umum: bütün.
vahdetülvücut: varlıkta birlik, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, "Yalnız Allah var gerisi hayal" diyen anlayış.
zihayat: hayat sahibi.

eline girse, hakikat telâkki edilir. **(HAŞİYE)** Öyle de, vahdetülvücut meselesi gibi hakaik-ı ulviye, ehl-i gaflet ve esbap içine dalan avamlara girse, tabiat telâkki edilir ve üç mühim zarar verir:

Birincisi: Vahdetülvücutun meşrebi, Cenab-ı Hak he-sabına kâinatı âdeta inkâr etmek iken, avama girdikçe, gafil avamlara, hususan maddiyyun fikirleriyle âlûde olan fikirlere girdikçe, kâinat ve maddiyat hesabına ulûhiyeti inkâr yoluna gider.

İkincisi: Vahdetülvücut meşrebi, masiva-i İlâhînin rububiyetini o derece şiddetle reddeder ki, masivayı inkâr ve ikiliği ref ediyor. Değil nüfus-i emmarenin, belki her bir şeyin müstakil vücudunu görmemek iken, bu zamanda fikr-i tabiatın istilâsıyla ve gurur ve enaniyetin nefis-i emmareyi şişirmesiyle ve ahireti ve Hâlık'ı bir derece unutmak cihetiyle bazı nüfus-i emmare küçük birer firavun, âdeta nefisini ma'bud ittihaz etmek istidadında bulunan insanlara vahdetülvücutu telkin etmek, nefis-i emmareyi, eliyazübillâh, öyle şımartır ki, ele avuca sığmaz.

Üçüncüsü: Tagayyür, tebeddül, tecezzi, tahayyüzden mukaddes, münezzeh, müberra, muallâ olan Zat-ı Zülcelâl'in vücub-i vücuduna ve takaddüs ve tenezzühüne muvafık düşmeyen tasavvurata sebebiyet verir ve telkinat-ı batılaya medar olur.

HAŞİYE: Nasıl ki iki melâike (teşbihin sırrı münasebetiyle Sevr ve Hut tesmiye edilen), avamca koca bir öküz ve koca bir balık telâkki edilmiştir.

âdeta: sanki.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlûde: bulaşmış.
avam: kaba ve cahil halk tabakası.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihet: yön, sebep.
derece: ölçü.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan.
eliyazübillâh: Allah muhafa-

za etsin.
enaniyet: bencillik, egoistlik.
esbap: sebepler.
fikir: düşünce.
fikr-i tabiat: her şeyi tabiat yapıyor fikri.
firavun: zalim, kibirli, gururlu.
gafil: gaflette bulunan.
hakaik-ı ulviye: yüce ve yüksek hakikatler.
hakikat: gerçek.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
haşiye: dipnot.

hususan: özellikle.
hut: balık.
inkâr: reddetme.
istidat: kabiliyet.
istilâ: kaplama, yayılma.
ittihaz: edinme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
ma'bud: kendisine ibadet olunan.
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler.
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan

yaratılmamış bulunduğuna inan-
nanlar.
masiva: Allah'tan başka bütün varlıklar.
masiva-i İlâhî: Cenab-ı Hakkin dışındaki bütün mahlûkat.
medar: sebep, vesile.
mesele: problem, önemli konu.
meşrep: hareket tarzı, meslek.
muallâ: yüce, yüksek.
mukaddes: mübarek, kutsal.
muvafık: uygun.
müberra: temize çıkmış, aklanmış.
mühim: önemli.
münasebet: iki şey arasındaki uyum.
münezzeh: anırmış, uzak, berî.
müstakil: bağımsız.
nefis (nefis): kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefis-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis.
nüfus-i emmare: kötülüğü emreden nefisler.
red: reddetme.
ref: kaldırma, giderme.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve malikiyeti.
sebebiyet: sebep olma.
sevr: öküz.
sır: gizlilik, gizli bilgi.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
tahayyüz: yer tutma.
takaddüs: kudsî kılma, temiz ve mukaddes olma.
tasavvurat: tasavvurlar, düşünceler.
tebeddül: başkalaşma.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme.
telâkki: anlama, kabul etme.
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme.
telkinat-ı batıl: batıl olan zihne yer ettirme.
tenezzüh: kusur ve noksandan uzak olma.
tesmiye: isimlendirme.
teşbih: benzetme.
ulûhiyet: ilâhlık, Allahlık.
vahdetülvücut: varlıkta birlik, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, "Yalnız Allah var gerisi hayal" diyen anlayış.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak.
vücut: varlık.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

Evet, vahdetülvücuttan bahsederek, fikren serâdan Süreyya'ya çıkarak, kâinatı arkasında bırakıp nazarını Arş-ı Âlâya diken, istiğrakî bir surette kâinatı madum sayıp her şeyi doğrudan doğruya kuvvet-i imanla Vahid-i Ehad'den görebilir. Yoksa, kâinatın arkasında durup kâinata bakan ve önünde esbabı gören ve ferşten nazar eden, elbette esbap içinde boğulup tabiat bataklığına düşmek ihtimali var. Fikren Arşa çıkan, Celâleddin-i Rûmî gibi diyebilir: “Kulağını aç! Herkesten işittiğin sözleri, fitrî fonograflar gibi, Cenab-ı Hak'tan işitebilirsin.” Yoksa, Celâleddin gibi bu derece yükseğe çıkamayan ve ferşten Arşa kadar mevcudatı âyine şeklinde görmeyen adama “Kulak ver, herkesten kelâmullahı işitirsin” desen, manen Arştan ferşe sukut eder gibi, hilâf-ı hakikat tasavvurat-ı batıluya giriftar olur.

قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ﴿١﴾ مَا لِلتُّرَابِ وَلِرَبِّ الْأَرْبَابِ ﴿٢﴾
سُبْحَانَ مَنْ تَقَدَّسَ عَنِ الْأَشْبَاهِ ذَاتُهُ وَتَنَزَّهَتْ عَنْ مُشَابَهَاتِ الْأَمْثَالِ
صِفَاتُهُ وَشَهِدَ عَلَى رُبُوبِيَّتِهِ آيَاتُهُ جَلَّ جَلَالُهُ وَلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ﴿٣﴾

Said Nursî

Bir Suale Cevap

Mustafa Sabri ile Mûsa Bekûf'un efkârlarını muvazene etmek için vaktim müsait değildir. Yalnız bu kadar derim ki:

Birisi ifrat etmiş, diğeri tefrit ediyor. Mustafa Sabri gerçi müdafaatında Mûsa Bekûf'a nispeten haklıdır;

arş: göğün en yüksek katı.

Arş-ı Âlâ: en yüce ilâhî makam.

âyine: ayna.

Cenab-ı Hak: Allah.

derece: ölçü.

efkâr: düşünceler, fikirler.

esbap: sebepler.

ferş: yeryüzü, dünya.

fikren: fikir ile, düşünerek.

fitrî: tabii, yaratılıştaki.

fonograf: sesleri kaydeden ve kaydedilmiş sesleri çalan cihaz.

giriftar: tutulmuş, düşkün.

hilâf-ı hakikat: gerçeğe zıt.

ifrat: aşırı gitme.

ihtimal: olabilirlik.

istiğrakî: Allah aşkıyla dünyayı unutup bütün bütün kendinden geçme hâli.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

kelâmullah: Allah'ın kelâmı.

kuvvet-i iman: iman kuvveti.

madum: yok.

manen: mana itibarıyla, manaca.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

muvazene: mukayese.

müdafaat: savunmalar.

müsait: uygun.

nazar: bakma.

nispeten: nispetle, kıyaslayarak.

serâ: Arz, yeryüzü.

sual: soru.

1. De ki: "Kitabı indiren Allah'tır. Sonra da onları daldıkları bataktan bırak, oyalanadursunlar. (En'am Suresi: 91.)
2. Rabbü'l-Erbab olan Allah'ı anlatmak, topraktan halk olunan insanın haddine mi düşmüştür?
3. Zatı benzerlerden mukaddes ve sıfatları başkalarının mümaseletinden münezzehtir olan, ayetleri rububiyetine delâlet eden, şanı yüce olan ve Kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayan Zatı her türlü noksan sıfattan ve kusurdan tenzih ederiz.

sukut: düşme.

suret: biçim, tarz.

Süreyya: Ülker yıldızı.

tasavvurat-ı batıla: batıl ve sapık düşünceler.

tefrit: tersine aşırılık, ifratın zıddı.

Vahdetülvücut: varlıkta birlik, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, "Yalnız Allah var

gerisi hayal" diyen anlayış.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (C.C.).

vakit: zaman.

fakat Muhyiddin gibi ulûm-i İslâmiyenin bir mu'cizesi bulunan bir zatı tezyifte haksızdır.

Evet, Muhyiddin, kendisi hâdî ve makbuldür. Fakat her kitabında muhdî ve mürşit olamıyor. Hakaikte çok zaman mizansız gittiğinden, kavaid-i Ehl-i Sünnete muhalefet ediyor ve bazı kelâmları, zahirî dalâlet ifade ediyor. Fakat kendisi dalâletten müberradır. Bazen kelâm küfür görünür, fakat sahibi kâfir olamaz. Mustafa Sabri bu noktaları nazara almamış, kavaid-i Ehl-i Sünnete taassup cihetiyle bazı noktalarda tefrit etmiş.

Mûsa Bekûf ise, ziyade teceddüde taraftar ve asriliğe mümâşatkâr efkârıyla çok yanlış gidiyor. Bazı hakaik-ı İslâmiyeyi yanlış tevillerle tahrif ediyor. Ebu'l-Âlâ-i Maarî gibi merdut bir adamı muhakkikînin fevkinde tuttuğundan ve kendi efkârına uygun gelen Muhyiddin'in Ehl-i Sünnete muhalefet eden meselelerine ziyade tarafdarlığından, ziyade ifrat ediyor.

قَالَ مُحْيِي الدِّينِ: تَحْرُمُ مَطَالَعَةُ كُتُبِنَا عَلَى مَنْ لَيْسَ مِنَّا

Yani, “Bizden olmayan ve makamımızı bilmeyen, kitaplarımızı okumasın, zarar görür.”

Evet, bu zamanda Muhyiddin'in kitapları, hususan vahdetülvücuda dair meselelerini okumak zararlıdır.

Saîd Nursî

asrî: zamana uygun, çağdas.
cihet: yön.
dair: alâkalı, ilgili.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma, azma.
Ebu'l-Alâ-i Maarî: kör olmasına rağmen fevkalâde hafızasıyla tanınmış, ümitsizlik kötümserlikle ilgili kasideleriyle meşhur olmuş büyük bir Arap şairi (M: 973-1057).
efkâr: düşünceler, fikirler.
Ehl-i Sünnet: İslâmiyetin ilk günkü safiyetiyle kabul ede-

rek, Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
fevk: üst.
hâdî: hidayet veren, doğru yola ulaştırıcı.
hakaik: hakikatler, doğrular.
hakaik-ı İslâmiye: İslâmiyetin gerçekleri.
hususan: özellikle.
ifrat: aşırı gitme.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kavaid-i Ehl-i Sünnet: Ehl-i

Sünnetin kaide ve prensipleri.
kelâm: söz.
küfür: Allah'ı inkâr etme, inanmama.
makam: mevki.
makbul: kabul edilmiş olan.
merdut: reddolunmuş, kovulmuş, geri çevrilmiş.
mesele: problem, önemli konu.
mizan: ölçü.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
muhakkikîn: muhakkikler,

hakikati bulup meydana çıkaranlar.

muhalefet: uygun olmama, zıtlık.
muhdî: hidayete getiren, iman yolunu bulmakta birine vesile olan.

müberra: aklanmış, müstesna
mümâşatkâr: uyumlu.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren.

nazar: dikkat.
taassup: siddetli ve aşırı bağlılık.
tahrif: bozmak.

taraftar: taraf tutma.
teceddüt: yenilik.
tefrit: tersine aşırılık, ifratın zıddı.
tevil: yorumlama.
tezyif: küçük düşürme.

ulûm-i İslâmiye: İslâmi ilimler.
Vahdetülvücud: varlıkta birlik, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, “Yalnız Allah var gerisi hayal” diyen anlayış.

zahiri: görünen

zat: kişi, şahıs.

ziyade: fazlaca.

Sekizinci Nükte

BU DA GÜZELDİR

أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَأَلْفُ أَلْفِ سَلَامٍ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ¹

cümlesi namaz tesbihatında okunurken inkişaf eden lâtif bir nükteyi uzaktan uzağa gördüm. Tamamını tutamadım, fakat işaret nev'inden bir iki cümlesini söyleyeceğim.

Gördüm ki, gece âlemi, dünyanın yeni açılmış bir menzili gibidir. Yatsı namazında o âleme girdim. Hayalin fevkalâde inbisatından ve mahiyet-i insaniyenin bütün dünya ile alâkadarlığından, koca dünyayı, o gecede bir menzil gibi gördüm. Zihayatlar ve insanlar o derece küçüldüler, görünmeyecek derecede küçüldüler. Yalnız o menzili şenlendiren ve ünsiyetlendiren ve nurlandıran tek şahsiyet-i maneviye-i Muhammediyeyi (a.s.m.) hayalen müşahede ettim. Bir adam yeni bir menzile girdiği zaman menzildeki zatlara selâm ettiği gibi, “Binler selâm sana, yâ Resulallah” (HAŞİYE) demeye bir arzuyu içimde

alâkadar: ilgili, münasebetli.
âlem: dünya.
derece: ölçü.
ebedi: sonsuz, başlangıcsız, sürekli olan.
enis: kendisine alışılmış arkadaş.
ferah: rahatlık, mutluluk.
fevkalâde: olağanüstü.
gaflet: gafillik, umursamazlık.
gayrimütenahi: sonsuz.
habip: sevgili.
hâli: boş.
hane: ev, mesken.
haşiye: dipnot.
hayalen: hayal olarak.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
inbisat: yayılma, genişleme.
inkişaf: görülmeye, keşfolunma.
işaret: gösterme, alâmet.
kıyas: karşılaştırma.
lâtif: hoş, güzel.
mahbup: sevilen.
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü.
Malik-i Rahim-i Kerim: sonsuz merhametiyle bol bol ikram eden ve bütün varlıkların sahibi olan Allah.
menzil: yer, mesken.
munis: kendisine alışılmış, sevimli,
müşahede: gözle görme, seyretme.
namaz: İslâmın beş şartından biri olan salât.
nevi: çeşit, tür.
nur: aydınlık, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
rahmet: merhamet etme, acıyı esirgeme.
sadr: ön, baş, ileri.
salât: dua.
selâm: selâmet, esenlik.
sürur: sevinç.
şahsiyet-i maneviye-i Muham-

HAŞİYE: Zat-ı Ahmediyeye (a.s.m.) gelen rahmet, umum ümmetin ebedi zamandaki ihtiyacatına bakıyor. Onun için, gayr-i mütenahi salât yerindedir. Acaba, dünya gibi koca, büyük ve gafletle karanlıklı, vahsetli ve hâli bir haneye birisi girse, ne kadar tedehhüş, tevahhuş, telâş eder. Ve birden o haneyi tenvir ederek enis, munis, habip, mahbup bir yaver-i ekrem (a.s.m), sâdırda görünüp, o hanenin Malik-i Rahim-i Kerim'ini, o hanenin her eşyasıyla tarif edip tanıtırırsa, ne kadar sevinç, ünsiyet, sürur, ışık, ferah verdiğini kıyas ediniz, Zat-ı Risaletteki salâvatın kıymetini ve lezzetini takdir ediniz.

1. Milyonlar salât ve milyonlar selâm olsun sana, ey Allah'ın Resulü!

mediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) manevî şahsiyeti.
şen: göze ve gönüle hoş görünen hâl.
takdir: bir şeyi kendi sınırları içinde belirleme.
tarif: tanıtm.
tedehhüş: dehşete düşme, korkma, irkilme.
telâş: kaygılı hâl.
tenvir: aydınlatma.

tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tevahhuş: korkuya ve ürküntüye kapılma.
umum: bütün.
ümme: İslâmiyet milliyetine mensup olanlar.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet.

vahset: korkunç, dehşet veren.
yaver-i ekrem: en değerli memur.
zat: kişi, şahıs.
Zat-ı Ahmediyeye: Hz. Muhammed'in zâtı.
Zat-ı Risalet: peygamber olan zat, Hz. Muhammed.
zihayat: hayat sahibi.

çoşar buldum. Güya bütün ins ve cinnin adedince selâm ediyorum. Yani, sana tecdid-i biat edip, memuriyetini kabul ve getirdiğin kanunlarına itaat ve evamirine teslim ve taarruzumuzdan selâmet bulacağını selâmla ifade edip, benim dünyamın eczaları ve zîşuur mahlûkları olan umum cin ve insi konuşturup, her birerlerinin namına bir selâmi, mezkûr manalarla takdim ettim.

Hem o getirdiği nur ve hediye ile benim bu dünyamı tenvir ettiği gibi, herkesin bu dünyadaki dünyalarını tenvir ediyor, nimetlendiriyor diye, o hediyesine şakirâne bir mukabele nev'inden, "Binler salâvat sana insin" dedim. Yani, "Senin bu iyiliğine karşı biz mukabele edemiyoruz. Belki Hâlık'ımızın hazine-i rahmetinden gelen ve semavat ehlinin adedince rahmetler sana gelmesini niyaz ile şükranımızı izhar ediyoruz" manasını hayalen hissettim.

O zat-ı Ahmediye (a.s.m.), ubudiyeti cihetiyle, halktan Hakka teveccühü hasebiyle, rahmet manasındaki salâtı ister. Risaleti cihetiyle, Hak'tan halka elçiliği haysiyetiyile, selâm ister. Nasıl ki cin ve ins adedince selâma lâyük ve cin ve ins adedince umumî tecdid-i biatı takdim ediyoruz; öyle de, semavat ehli adedince, hazine-i rahmetten, her birinin namına bir salâta lâyıktır. Çünkü, getirdiği nurla her bir şeyin kemali görünür ve her bir mevcudun kıymeti tezahür eder ve her bir mahlûkun vazife-i Rabbanîyesi müşahede olunur ve her bir masnudaki makasid-ı İlâhiye tecelli eder. Onun için, her bir şey, lisan-ı hâl ile olduğu gibi, lisan-ı kâli de olsaydı,

arzu: aşırı istek, heves.
cihet: yön.
cin: gözle görünmez, lâtif cinsimlerden ibaret bir yaratık.
ecza: cüzler, parçalar.
evamir: emirler, buyruklar.
güya: sanki.
Hak: Cenab-ı Hak.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
halk: insanlar.
haseb: dolayı.
hayalen: hayalî bir şekilde.
haysiyet: şeref, itibar.

hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hediye: armağan.
ifade: anlatma, söyleyiş.
ins: insan.
itaat: boyun eğme, uyma.
izhar: gösterme.
kanun: kaide, usul.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kıymet: değer.
lâyık: yakışır, münasip.
lisan-ı hâl: bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifa-

de etmesi.
lisan-ı kâl: söz ile anlatılan mana, konuşma dili.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
makasid-ı İlâhiye: Allah'ın maksatları, yaratıcının gayeleri.
mana: anlam.
masnu: sanatla yapılmış.
memuriyet: memurluk.
mevcut: var olan.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.

mukabele: karşılık verme.
müşahede: gözle görme, seyretme.
nam: ad.
namına: adına, isim.
nevi: çeşit, tür.
nimet: lütuf, ihsan.
niyaz: yalvarma, dua.
nur: aydınlık, ışıık.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
Risalet: nebîlik, peygamberlik.
salât: Hz. Peygambere dua, namaz.
salâvat: namazlar, ibadetler.
selâm: selâmet, esenlik.
selâmet: salımlık, emnlik.
semavat: semalar, gökler.
şakirâne: şükrederek.
şükran: teşekkür etme, minnettarlık.
taarruz: saldıрма.
takdim: arz etme, sunma.
tecdid-i biat: bağlılığı yenileme.
tecelli: belirme, görünme.
tenvir: nurlandırma, ışııklandırma.
teslim: boyun eğme, emrine uyma.
teveccüh: yönelme.
tezahür: ortaya çıkma, görünme.
ubudiyet: kulluk.
umum: bütün.
umumî: genel.
vazife-i Rabbanîye: mahlûkatın yapmış olduğu fitrî ve ilâhî hizmet ve tesbihat.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.
zîşuur: şuur sahibi.

¹ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ diyecekleri kat'î

olduğundan, biz umum onların namına,

أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَأَلْفُ أَلْفِ سَلَامٍ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ بِعَدَدِ الْجِنِّ

² وَالْإِنْسِ وَبِعَدَدِ الْمَلِكِ وَالنُّجُومِ manen deriz.

³ فَيَكْفِيكَ أَنَّ اللَّهَ صَلَّى بِنَفْسِهِ وَأَمْلَأَهُ صَلَاتٍ عَلَيْهِ وَسَلَّمَتْ

Said Nursi

Dokuzuncu Nükte

⁴ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ • أَوْهُمْ قَائِلُونَ

Re'fet, قَائِلُونَ ayet-i celilesindeki

nin manasını merak edip sorması münasebetiyle ve hâpiste sabah namazından sonra sairler gibi yatmasından gelen rehavet dolayısıyla, elmas gibi kalemini atalete uğratmamak için yazılmıştır.

Uyku üç nevidir.

BİRİNCİSİ: Gaylûle'dir ki, fecirden sonra, tâ vakt-i kerahet bitinceye kadardır. Bu uyku, rızkın noksaniyetine ve bereketsizliğine hadisçe sebebiyet verdiği için, hilâf-ı sünnettir. Çünkü rızık için sa'y etmenin mukaddematını ihzar etmenin en münasip zamanı, serinlik vaktidir. Bu vakit geçtikten sonra bir rehavet arız olur. O günkü sa'ye

arız: sonradan gelme.

atalet: tembellik.

ayet-i celile: azim ve yüce manaları ihtiva eden ayet.

bereket: bolluk, gürlük.

fecir: sabaha karşı, tan yerinin ağarması.

gaylûle: fecirden sonra, kerahet vakti bitinceye kadar olan, sünnete aykırı uyku vakti.

hadis: Hz. Peygamberin sözü.

hilâf-ı sünnet: peygamberin sünnetine aykırı.

ihzar: hazırlama.

kat'î: kesin.

mana: anlam.

manen: mana itibarıyla.

mukaddemat: başlangıçlar.

1. Salât ve selâm olsun sana, ey Allah'ın Resulü!

2. Cinler, insanlar, melekler ve yıldızlar adedince milyonlar salât milyonlar selâm sana, ey Allah'ın Resulü!

3. Allah'ın ve meleklerinin bizzat sana salât ve selâm etmeleri sana yeter.

4. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Veya gündüz uykusunda iken. (A'raf Suresi: 4.)

münasebet: vesile.

münasip: uygun.

namına: adına.

nevi: çeşit, tür.

noksaniyet: eksiklik, noksanlık.

nükte: ince söz ve mana.

rehavet: tembellik, uyuşukluk.

rızık: nimet, yiyecek içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.

sair: diğer, öteki.

sa'y: çalışma.

sebebiyet: sebep olma.

umum: bütün.

vakit: zaman.

vakt-i kerahet: güneşin doğuş, batış ve zeval vakti.

ve dolayısıyla da rızka zarar verdiği gibi, bereketsizliğe de sebebiyet verdiği, çok tecrübelerle sabit olmuştur.

İKİNCİSİ: Feylûle'dir ki, ikinci namazından sonra, mağrıbe kadardır. Bu uyku ömrün noksaniyetine, yani, uykudan gelen sersemlik cihetiyle, o günkü ömrü nevmâlûd, yarı uyku kısacık bir şekil aldığından, maddî bir noksaniyet gösterdiği gibi, manevî cihetiyle de, o gün hayatının maddî ve manevî neticesi ekseriya ikindiden sonra tezahür ettiğinden, o vakti uykuyla geçirmek, o neticeyi görmemek hükmüne geçtiğinden, güya o günü yaşamamış gibi oluyor.

ÜÇÜNCÜSÜ: Kaylûle'dir ki, bu uyku sünnet-i seniye-dir. ¹ Duha vaktinden, öğleden biraz sonraya kadardır. Bu uyku, gece kıyamına sebebiyet verdiği için sünnet olmakla beraber, Ceziretü'l-Arab'da, vaktüzzuhur denilen şiddet-i hararet zamanında bir tatil-i eşgal, âdet-i kavmiye ve muhiyye olduğundan, o sünnet-i seniye'yi daha ziyade kuvvetlendirmiştir. Bu uyku hem ömrü, hem rızık tezyide medardır. Çünkü yarım saat kaylûle, iki saat gece uykusuna muadil gelir. Demek, ömrüne her gün bir buçuk saat ilâve ediyor. Rızık için çalışmak müddetine, yine bir buçuk saati, ölümün kardeşi olan uykunun elinden kurtarıp yaşıyor ve çalışmak zamanına ilâve ediyor.

Said Nursî

1. İbni Mâce, Sıyam: 22; Feyzü'l-Kadîr, 4: 531; Keşfü'l-Hafa, 330.

âdet-i kavmiye ve muhiyye: millî ve örfî âdetler.
bereket: bolluk, gürlük.
Ceziretü'l-Arab: Arap Yarımadası.
cihet: yön.
duha: kuşluk vakti.
ekseriya: çoğu zaman.
feylûle: ikindiden akşama kadar olan ve mekruh addedilen uyku.

güya: sanki.
hükmüne: yerine.
ilâve: ekleme, katma.
kaylûle: öğle uykusu.
kıyam: kalkma.
maddi: maddeye ait.
mağrip: güneşin batma vakti, akşam.
manevî: manaya ait.
medar: sebep, vesile.
muadil: denk, eşit.

müddet: zaman, süre.
namaz: İslâmın beş şartından biri olan salât.
netice: sonuç.
nevmâlûd: uykulu.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
ömür: yaşayış, hayat.
rızık: nimet, yiyecek içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.
sabit: ispatlanmış.

sebebiyet: sebep olma.

sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri.

sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.

şiddet-i hararet: sıcaklığın, hararetin şiddeti.

tatil-i eşgal: işlere son verme.

tecrübe: deneyim.

tezahür: görünme.

tezyit: arttırma, çoğaltma.

vakit: zaman.

vaktüzzuhur: öğle vakti.

zyade: fazla.

Onuncu Nûkte

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Nev-i beşerin ağlanacak gülmelerine, endişe-i istikbal ve akıbetbinlik adesesıyla, gayet şaşıalı bir gece bayramında, hapishane penceresinden bakarken, nazar-ı ha-yalime inkişaf eden bir vaziyeti beyan ediyorum.

Sinemada, eski zamanda mezaristanda yatanların va-ziyet-i hayatiyeleri görüldüğü gibi, yakın bir istikbalde mezaristan ehli olanların müteharrik cenazelerini görmüş gibi oldum. O gülünlere ağladım. Birden bir tevah-huş, bir acımak hissi geldi. Aklıma döndüm, hakikatten sordum: “Bu hayal nedir?” Hakikat dedi ki:

Elli sene sonra, bu kemal-i neşe ile gülen ve eğlenen zavallılardan elliden beşi, belı bükülmüş, yetmiş yaşlı ih-tiyarlar gibi; kırk beşi, mezaristanda çürümüş bulunacak-lar. O güzel simalar, o neşeli gülmeler, zıtlarına inkılâp etmiş olacaklar. ¹ **كُلُّ أَتٍ قَرِيبٌ** kadesiyle, madem yakın-da gelecek şeylerin gelmiş gibi görülmesi bir derece ha-kikattir; elbette gördüğün hayal değildir.

Madem dünyanın gafletkârâne gülmeleri, böyle ağla-nacak acı hâllerin perdesidir ve muvakkat ve zevale ma-ruzdur; elbette biçare insanların ebedperest kalbini ve aşk-ı bekaya meftun olan ruhunu güldürecek, sevindire-cek, meşru dairesinde ve müteşekkirâne, huzurkârâne,

1. Gelmesi muhakkak olan her şey, yakındır. (İbni Mâce, Mukaddime: 7/46; Feyzû'l-Kadîr, 2:178.)

adese: bakış açısı.

akıbetbinlik: bir işin sonunu gör-mek.

aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı.

beyan: anlatma.

biçare: çaresiz.

cenaze: insan cesedi.

ebedperest: sonsuz olana tapan.

endişe-i istikbal: gelecek kaygısı.

gafletkârâne: gafletli bir şekilde.

gayet: son derece.

hakikat: gerçek, asıl.

hâl: durum.

huzurkârâne: huzurlu bir şe-kilde.

inkılâp: değişim, dönüşüm.

inkişaf: açılma, görülme.

istikbal: gelecek.

kaide: kural, esas.

kemal-i neş'e: tam bir neş'e.

maruz: uğrama.

meftun: müptelâ, tutkun.

meşru: şeriata uygun.

mezaristan: mezarlık.

muvakkat: geçici.

müteharrik: hareketli.

müteşekkirâne: şükrederek.

nazar-ı hayal: hayalî tasav-vur ve düşünce.

nev-i beşer: insanlık.

nükte: ince söz ve mana.

perde: örtü.

ruh: insanın kalp boşluğun-daki lâtif cisme binen, özü kavranamayan idrak edici sır.

simâ: yüz, çehre.

şaşıalı: parlak görünümlü.

tevahhuş: korkma, ürkme.

vaziyet: durum, hâl.

vaziyet-i hayatiye: yaşayış tarzları.

zeval: sona erme, yok olma.

gafletsiz, masumâne eğlencelerdir ve sevap cihetiyle bâ-kî kalan sevinçlerdir. Bunun içindir ki, bayramlarda gaflet istilâ edip gayrimeşru daireye sapmamak için, rivayetlerde, zikrullahı ve şükre çok azîm tergibat vardır. Tâ ki, bayramlarda o sevinç ve sürur nimetlerini şükre çevirip, o nimeti idame ve ziyadeleştirsın. Çünkü şükür nimeti ziyadeleştirir, gaflet ise kaçırır.

Said Nursî

On Birinci Nükte

Bir Düstur

Risale-i Nur Talebeleri, Risale-i Nur'un dairesi haricinde nur aramamalı ve aramaz. Eğer ararsa, Risale-i Nur'un penceresinden ışık veren manevî güneşe bedel, bir lâmbayı bulur; belki güneşi kaybeder.

Hem, Risale-i Nur'un dairesindeki halis, pek kuvvetli ve her ferdine çok ruhları kazandıran ve Sahabenin sırrı veraset-i Nübüvvetle meşreb-i uhuvvetkârânesini gösteren “meşreb-i hillet ve meslek-i uhuvvet” ise, hariç dairelerde o pedere ve o mürşide üç cihetle zarar vermek suretiyle, bir pederi aramaya ihtiyaç bırakmaz; bir tek peder yerine, pek çok ağabeyi buldurur. Elbette büyük kardeşlerin müteaddit şefkatleri, bir pederin şefkatini hiçe indirir.

azîm: büyük, yüce.

bâkî: ebedî, daimî.

bedel: karşılık.

cihet: yön.

düstur: kanun, kaide.

fert: şahıs, kişi.

gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.

gayr-i meşru: dinen uygun olmayan.

halis: samimî, saf.

hariç: dışarı, dışta kalan.

idame: devam ettirme.

ihtiyaç: gereklilik, lüzum.

istilâ: kaplama, basma.

manevî: manaya ait.

masumâne: günahsızca, suçsuz olarak.

meslek-i uhuvvet: kardeşlik yolu, mesleği.

meşreb-i hillet: candan arkadaşlık tarzı, gidişatı.

meşreb-i uhuvvetkârâne: kardeşlik hareket tarzı.

mürşit: doğru yolu gösteren, rehber.

müteaddit: türlü türlü, çeşitli.

nimet: lütuf, ihsan.

nur: aydınlık, ışık.

nükte: ince söz ve mana.

peder: baba, ata.

rivayet: nakil.

ruh: insanın kalp boşluğundaki lâtif cisme binen, özü kavranamayan idrak edici sır.

Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.

sevap: mükâfat.

sırr-ı veraset-i Nübüvvet:

Peygamber vârisliğinin sırrı.

suret: biçim, tarz.

sürur: sevinç, mutluluk.

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, yürekte muhabbet besleme.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tergibat: teşvikler, isteklendirme.

zikrullah: Allah'ı zikretme.

ziyade: artma, çoğalma.

Daireye girmeden evvel bulduğu şeyhi, her fert o şeyhini, mürşidini, dairede dahi muhafaza edebilir. Fakat şeyhi olmayan, daireye girdikten sonra, ancak daire içinde mürşit arayabilir. Hem Risale-i Nur'un velâyet-i kübra olan sırr-ı veraset-i Nübüvvet feyzini veren ders-i hakaik dairesindeki ilm-i hakikat dahi daire haricindeki tarikatlere ihtiyaç bırakmaz. Meğer tarikati yanlış anlayıp, güzel rüyalar, hayaller, nurlara ve zevklere müptelâ ve ahiret faziletinden ayrı olan dünyevî ve hevesî zevkleri arzulayan ve merciiyet makamını isteyen nefisperestler ola...

Bu dünya dârülhizmettir; külfet ve meşakkat ile ücret ölçülür; dârülmükâfat değil. Onun içindir ki, ehl-i hakikat keşif ve kerametteki ezvak ve envara ehemmiyet vermiyorlar. Belki bazen kaçıyorlar, setrini istiyorlar.

Hem Risale-i Nur'un dairesi çok geniştir; şakirtleri pek çoktur. Harice kaçanları aramaz, ehemmiyet vermez, belki daha içine almaz. Her insanda bir kalp var. Bir kalp ise, hem dairede, hem hariçte olamaz.

Hem hariçteki irşada hevesli zatlar, Risale-i Nur'un şakirtleriyle meşgul olmamalı. Çünkü üç cihetle zarar görmeleri muhtemeldir. Takva dairesindeki talebeler irşada muhtaç olmadıkları gibi, hariçte kesretli namazsızlar var. Onları bırakıp bunlarla meşgul olmak irşat değildir. Eğer bu şakirtleri severse, evvelâ daire içine girsin, o şakirtlere peder değil, belki kardeş olsun; fazileti ziyade ise, ağabeyleri olsun.

Hem bu hâdisede göründü ki, Risale-i Nur'a intisabın çok ehemmiyeti var ve çok pahalı düştü. Ve buna bu

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arzu: istek, heves.
cihet: yön.
dârülhizmet: hizmet yeri.
dârülmükâfat: mükâfat yeri, Cennet.
ders-i hakaik: hakikatler dersi.
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyet: önem.
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler.
envar: nurlar, ışıklar.
evvelâ: birinci olarak.
ezvak: zevkler, lezzetler.
fazilet: değer, meziyet.
fert: şahıs, kişi.
feyiz (feyiz): bolluk, bereket.
hâdise: olay.
hariç: bir şeyin dışı, dışta kalan.
heves: istek, arzu.
hevesî: zevk ve hevese göre.
ihtiyaç: gereklilik, lüzum.
ilm-i hakikat: hakikat ilmi.
intisap: bağlanma, girme.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.
kesretli: fazlaca.
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme.
külfet: zahmet, sıkıntı.
makam: mevki.
merciiyet: merkezilik, kaynak olan yer.
meşakkat: zahmet, sıkıntı.
meşgul: uğraşma.
muhafaza: koruma.
muhtaç: ihtiyacı olan.
muhtemel: ihtimal dahilinde

olan.
müptelâ: tutkun.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren.
namaz: İslâmın beş şartından biri olan salât.
nefisperest: nefsin arzularına aşın derecede uyan.
nur: aydınlık, ışık.
peder: baba.

setr: örtme, kapama.
sırr-ı veraset-i Nübüvvet: Peygamber vârisliğinin sırrı, hikmeti.
şakirt: talebe, öğrenci.
seyh: bir tarikatte en üst mertebeye ulaşmış kimse.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.

talebe: öğrenci.
tarikât: Allah'a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
velâyet-i kübra: en büyük velîlik.
zat: kişi, şahıs.
zevk: lezzet, haz.
ziyade: fazla.

fiyatı veren ve o yolda bütün âlem-i İslâm namına dinsizliğe karşı mücadelede vaziyetini alan akli başında bir adam, o elmas gibi mesleğini terk edip başka mesleklerle giremez.

Saîd Nursî

On İkinci Nükte

Aziz kardeşlerim,

Gücenmemek şartıyla bu defa takdîrkârâne değil, belki tenkitkârâne iki küçük meseleyi beyan edeceğim.

Birincisi: Ben sizleri ve Risale-i Nur'u müdafaa için çok davalarda bulundum. O davalardaki şahitlerimin birinci sınıfı sizlerdiniz. Hâlbuki, inkârınızla hem beni şahitsiz bıraktınız, hem de hakkımdaki ithamı takviye ettiniz. Çünkü, sizin kaçmanız ve inkârınız, “Demek bir şey var ki, bunlar yanaşmıyorlar” diye fikir verdi. Hem ben sizlerin nasıl tebrikenize çalıştım; sizden çoluk çocukları olmayan kısmı beni yalnız bırakmamak için merdane yanaşmak lâzımdı. Fakat, iş işten geçti; yeniden yanaşmaya lüzum yok.

İkinci mesele: Seciye-i âliye-i Sahabeyi ve meşreb-i nuranî-i Peygamberîyi beyan eden Risale-i Nur dairesindeki feyze kanaat etmeyip, bir kısım kardeşlerimiz, tarikat hevesiyle, üstadının ve kardeşlerinin şahs-ı manevîsinin rızasını ve iznini almadan başka yerde o hevesle, hem

âlem-i İslâm: İslâm âlemi.
aziz: muhterem, değerli.
beyan: anlatma, izah.
dava: duruşma, celse.
feyiz (feyiz): bolluk, bereket.
fikir: düşünce.
heves: istek, arzu.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme.
itham: suç isnat etme.

izin (izin): müsaade.
kısım: takım.
lüzum: gerekme.
merdane: mertçesine.
mesele: problem, önemli konu.
meslek: tutulan yol, sistem.
meşreb-i nurani-i Peygamberî: Peygamberin nurlu yolu.
mücadele: savaşıma, müca-

dele.
müdafaa: savunma.
nam: ad.
nükte: ince söz ve mana.
rıza: razı olma.
seciye-i âliye-i Sahabe: Sahabenin yüce seciyesi, huyu.
şahs-ı manevî: manevî şahıs.
takdîrkârâne: takdir ederek.
takviye: kuvvetlendirme, te-

yit etme.
tarikât: Allah'a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tebrie: beraat ettirme.
tenkitkârâne: tenkit edercesine.
terk: bırakma.
üstâd: öğretici; muallim.
vaziyet: durum.

kendine faydası olmayarak, hem bizlere, hem Risale-i Nur'a, hem musibettede arkadaşlarımıza, Risale-i Nur'a girmeyen rüfekamıza zarar ve müteaddit ve dikkatle bizi tecessüs eden adamların nazar-ı dikkatini celbe medar bir heveste bulundular. Ben ki her birinizi yüz hemşehri-me değiştirmedigimi resmen mahkemede iddia ettim ve beni ziyaret edenlere karşı iddia etmişim ki, Risale-i Nur Talebelerinin en küçüğünü, hariç bir veliden daha ehemmiyetli gördüğümü; ve Kuleönülü Ali ve Lutfi gibi genç ve halis Risale-i Nur Talebelerini hariçteki büyükçe bir velîye tercih ettiğimi çok emarelerle benden anladığınız hâlde, nasıl oluyor ki menfaatsiz, belki zararlı bir heves yolunda arkadaşların şahs-ı manevîsinin malûm ve âlî makamını ve üstadınızın müselleme size karşı hayırhahlığını düşünmeyip, hariçte makamı sizce meçhul ve hem o biçareye zararlı bir surette şeyhlik damarını tahrik etmek suretinde sohbet etmek muvafık değildir. Bu tenkit, hâşâ, sizin umumunuza ve ekserinize ait değil, yalnız bir, iki, üç zâtın kusurlarına da değil, kalplerinin fazla saffetinden ve tarikate ziyade heveslerindendir. Hem Isparta'nın en zayıf damarı, sebep-i ithamımız olan tarikati en kuvvetli sebep göstermeleri, zannederim bu manasız tarikat hevesi sebebiyet vermiştir. Burada bu tevkifimizin en kuvvetli sebebi, bu bazı safdillerin hevesinden ve benimle de münasebetleri tarikat süsü verdiğiinden tahmin ederim. Pek çok rica ederim, benim bu tenkidimden gücenmeyiniz.

Said Nursî

âli makam: yüce mertebe, mevki.
biçare: çaresiz.
celp: kendi tarafına çekmek.
ehemmiyet: önem.
ekseri: çoğu.
emare: belirti.
halis: samimî, saf.
hariç: dışarı, dışta kalan.
hâşâ: asla.
hayırhahlık: iyilik istemek.
hemşehri: aynı memleketten olan.

heves: istek, arzu.
iddia: bir fikri ısrarla savunma.
kusur: eksiklik, noksan.
mahkeme: hüküm yeri.
makam: mevki.
malûm: bilinen.
mana: anlam.
meçhul: bilinmeyen.
medar: sebep, vesile.
menfaat: fayda.
musibettede: belâya uğrayan.
muavafık: uygun, münasip.
münasebet: yakınlık, bağ.
müselleme: doğruluğu herkes-

çe kabul edilmiş olan, aşikâr.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
resmen: resmî olarak.
rüfeka: arkadaşlar, refikler.
safdil: saf kalplilik, saflık.
saffet: saflık, halislik.
sebebiyet: sebep olma.
sebeb-i itham: suçlama sebebi.
suret: biçim, tarz.
şahs-ı manevî: manevî şahıs.
tahrik sureti: kışkırtma biçimi.
tarikât: Allah'a ulaşmak için,

şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tecassüs: iç yüzünü araştırma.
tenkit: eleştiri.
tercih: seçme.
tevkif: tutuklama.
umum: hep, bütün.
veli: ermiş kimseler, Allah dostu.
zan: sanma.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazlasıyla.

On Üçüncü Nükte

Kardeşlerim,

Risale-i Nur'u müdafaa ve muhafazasında herkes, hat-
ta ben de çekilsem, beş kardeşimizin çekilmemeleri ge-
rektir. Bu arkadaşlarımız Hüseyin Usta, Halil İbrahim,
Re'fet Bey, Hüsrev ve Hakkı Efendilerdir. Üç evvelkile-
rin ihtiyarsız ihtiyatsızlığı, diğer ikisinin zahiri düşmanla-
rının şahsi garazları yüzünden Risale-i Nur'a karşı çok
fazla zarar yapılmak istenilmesine göre, Risale-i Nur
ehemmiyetli bir surette iştirar ve intişar etmesi gibi bir
nimet-i uzmayı netice vermese idi, bu kadar mazur ve
masum Risale-i Nur Şakirtlerinin teellümatına sebebiyet
verdiklerinden dolayı bu kardeşlerimizin ruhları pek çok
sıkılacaktı. İşte herkesten ziyade bu beş kardeşimizin ih-
tiyat edip, yekvücut bulunmaları lâzımdır.

Said Nursî

On Dördüncü Nükte

Kardeşlerim,

Kalbime ihtar edildi ki: Nasıl ki, *Mesnevî-i Şerif* şems-i
Kur'ân'dan tezahür eden yedi hakikatinden bir hakikatin
âyinesi olmuş, kudsî bir şerafet almış, Mevlevîlerden baş-
ka daha çok ehl-i kalbin lâyemut bir mürşidi olmuş; öyle

âyine: ayna.

ehemmiyet: önem.

ehl-i kalp: kalbiyle manevî
terakkide bulunanlar.

evvel: önce.

garaz: düşmanca niyet, kin.

hakikat: gerçek, asıl.

ihtar: hatırlatma, uyarı.

ihtiyar: irade.

ihtiyat: tedbirli hareket et-
me.

intişar: yayılma, nesrolunma.

iştirar: meşhur olma, tanın-
ma.

kudsî: mukaddes, kutlu.

lâyemut: ölmez, hayatı sön-
mez.

lâzım: gerekli.

masum: günahsız, suçsuz.

mazur: özürlü olma, maze-
retli

Mesnevî-i Şerif: Mevlâna'nın
her beyti kendi aralarında ka-
fiyeli olan, içinde dinî ve ahlâ-
kî nasihatler bulunan Farsça
eseri.

Mevlevî: Mevlevîlik tarikatine
mensup kimse.

muhafaza: koruma.

müdafaa: savunma.

mürşit: doğru yolu gösteren,
rehber.

netice: sonuç.

nimet-i uzma: en büyük ni-
met.

nükte: ince söz ve mana.

ruh: insanın kalp boşluğun-
daki lâtif cisme binen, özü
kavranamayan idrak edici sır.

suret: biçim, tarz.

şahsî: hususî, kişisel.

şakirt: talebe.

şems-i Kur'ân: Kur'ân güneşi.

şerafet: şereflielik.

teellümat: elemeler, acı duymalar.

tezahür: ortaya çıkma, görünme.

yekvücut: tek vücut.

zahiri: görünürdeki.

ziyade: fazla.

de, Risale-i Nur, şems-i Kur'âniyenin ziyasındaki elvan-ı seb'âyı ve o güneşteki renk renk, çeşit çeşit yedi nuru birden âyinesinde temessül ettirdiğinden, inşaallah, yedi cihetle şerif ve kudsî ve yedi Mesnevî kadar ehl-i hakikate bâkî bir rehber ve bir mürşit olacak.

Said Nursî

On Beşinci Nükte

Kardeşlerim,

Hafız-i Zülcelâl'in hıfz ve himayetine bakınız ki, meselemiz münasebetiyle Risale-i Nur'un risaleleri adedine muvafık olarak yüz yirmi küsur adamın mahrem evraklarıyla istintakta oldukları hâlde ve ecnebilerin entrikalarıyla ve muhalif komitecilerin dolaplarıyla mevcut ve müteaddit cemiyetlerin hiç biriyle Risale-i Nur'un hiçbir şakirdinin münasebettarlığını gösterecek hiçbir madde bulunmaması, gayet zahir ve parlak bir himaye-i Rabbaniye ve bir muhafaza-i İlâhiye ve İmam-ı Ali (r.a.) ve Gavs-ı Azamın (r.a.) Risale-i Nur'a ait keramet-i gaybiyelerini cidden teyit eden bir inayet-i Rahmaniyedir. Kırk ikilik bir top güllesini, kırk iki masum ve mazlum kardeşlerimizin dergâh-ı İlâhiyeye açılan elleriyle durdurup, geri çevirip, atanların başlarında manen patlattırdı. Bizlere zararı yalnız ehemmiyetsiz ve sevaplı hafif birkaç yara bereden başka olmadı. Böyle, bir seneden beri doldurulan bir

âyine: ayna.
bâkî: ebedî, daimî.
bere: yara, küçük darbe.
cemiyet: topluluk, hey'et.
cidden: ciddi olarak.
cihet: yön.
dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dergâhı, kapısı.
ecnebi: yabancı.
ehemmiyet: önem.
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
entrika: hile, desise.
evrak: kâğıtlar.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
gayet: son derece.
gülle: top mermisi.
Hafız-i Zülcelâl: yaratıklarını belâlardan, tehlikelerden koruyan büyüklük sahibi Allah.
hâl: durum.
hıfz: koruma, muhafaza.
himaye-i Rabbaniye: Rab olan Allah'ın himayesi.
himayet: koruma, muhafaza etme.
inayet-i Rahmaniye: Rahman olan Allah'ın yardımı.
inşaallah: Allah izin verirse.
istintak: sorguya çekme.
keramet-i gaybiye: gaypla ilgili keramet.
kudsî: mukaddes, kutlu.
küsur: fazlalar.
mahrem: gizli olan, herkese söylenmeyen.
manen: mana itibarıyla, manaca.

masum: günahsız, suçsuz.
mazlum: zulme uğramış.
meşale: problem, önemli konu.
Mesnevî: Mevlâna'nın 26000 beyitlik meşhur tasavvufî eseri.
mevcut: var olan.
muhafaza-i İlâhiye: Allah'ın koruması.
muhalif: muhalefet eden,

karşıt.
muvafık: uygun.
münasebet: vesile.
münasebettar: alâkalı.
mürşit: doğru yolu gösteren, rehber.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.
nur: parıltı, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
rehber: kılavuz.

sevap: mükâfat.
şakirt: talebe.
şems-i Kur'âniye: Kur'an güneşi.
şerif: şerefli, yüce.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
teyit: kuvvetlendirme.
zahir: açık.
ziya: ışık, nur.

toptan, böyle pek az bir zararla kurtulmak harikadır. Böyle pek büyük bir nimete karşı şükür ve sürur ve sevinçle mukabele etmek gerektir. Bundan sonraki hayatımız bize ait olamaz, çünkü müfsitlerin plânına göre yüzde yüz mahv idik. Demek, bundan sonraki bu hayatı kendimize değil, belki hak ve hakikate vakfetmeliyiz. Şekva değil, belki daima şükrettirecek her şeyde rahmetin izini, yüzünü, özünü görmeye çalışmalıyız.

Said Nursi

On Altıncı Nükte

Kardeşlerimden rica ederim ki: Sıkıntı veya ruh darlığından veya titizlikten veya nefis ve şeytanın desiselerine kapılmaktan veya şuarsuzluktan arkadaşlardan sudûr eden fena ve çirkin sözleriyle birbirine küsmesinler ve “Haysiyetime dokundu” demesinler. Ben, o fena sözleri kendime alıyorum. Damarınıza dokunmasın. Bin haysiyetim olsa, kardeşlerimin mabeynindeki muhabbete ve samimiyete feda ederim.

Said Nursi

desise: gizli hile, aldatmaca hareketler.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fena: kötü.
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek.
harika: olağanüstü.
haysiyet: onur, itibar.

mabeyn: ara, arası.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma.
muhabbet: sevgi, dostluk.
mukabele: karşılık verme.
müfsit: ifsat eden, bozguncu.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nimet: lütuf, ihsan.
nükte: ince söz ve mana.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
rica: dileme, isteme.
samimiyet: içten ve kalpten olan sevgi ve bağlılık.
sudûr: meydana çıkma.
sürur: sevinç, mutluluk.

şekva: şikâyet.
şeytan: ilâhî emre uymadığı için semadan kovulan ve o zamandan beri âdemoğullarını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lânetlenmiş varlık.
şuur: idrak, bilinç.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
vakıf: bağışlama.

On Üçüncü Nükte

Kardeşlerim,

Maatteessüf, başımıza gelen bir şefkat tokadını iki üç gündür, kat'î bir kanaatle anladım, hatta ehl-i isyan hakkında gelen bir ayetin çok işaretinden bir işareti bize bakıyor gibi fehmettim. O da şudur:

¹ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا... أَخَذْنَاهُمْ Yani, “Onlara ihtar etti-

ğimiz ders ve nasihati unuttukları ve amel etmedikleri vakit, onları tutup musibet altına aldık.”

Evet, en ahirde sırr-ı ihlâsa dair bir risale bize yazdırıldı. Elhak, gayet âlî ve nuranî bir düstur-ı uhuvvet idi. Ve on binler kuvvetle ancak mukabele edilir hâdiselere ve musibetlere karşı, o sırr-ı ihlâs ile on adamla mukavemet ettirebilir bir düstur-ı kudsî idi. Fakat, maatteessüf, başta ben, biz o ihtar-ı manevî ile amel edemedik. Bu ayetin mana-i işaretisiyle, أَخَذْنَاهُمْ cifrî tarihiyle bin üç yüz elli iki eder; aynı tarihiyle tutturulduk. Bir kısmımız şefkat tokadına giriftar olduk. Bir kısmımız hakkında tokat değil, belki tokada maruz olan kardeşlerimize medar-ı teselli ve kendilerine medar-ı sevap ve istifade olmak için bu musibetin içine alındı.

Evet, ihtilâttan men olduğum için üç aydan beri yeniden üç gündür ben, kardeşlerimin dahilî ahvaline de muttali oldum. Hiç hatır ve hayalime gelmez en halis

ahir: son.

ahval: hâller, durumlar.

âli: yüce, yüksek, ulu.

amel: uygulama, meydana çıkarma.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

cifrî tarih: cifir hesabına dayalı tarih.

dahilî: içe dönük.

dair: alâkalı, ilgili.

düstur-i kudsî: mukaddes düstur, prensip.

düstur-i uhuvvet: kardeşlik düsturu.

ehl-i isyan: isyan edenler.

elhak: doğru, gerçek.

fehîm: anlama.

gayet: son derece.

giriftar: tutulmuş, yakalanmış.

hâdis: olay.

1. En'am Suresi: 44.

halis: samimî.

hatur: zihin.

ihtar: hatırlatma, uyarma.

ihtar-ı manevî: manevî uyarı.

ihtilât: karışıp görüşme.

istifade: faydalanma.

işaret: işaretler.

işaret: nişan, alâmet.

kanaat: inanma.

kat'î: kesin.

maatteessüf: üzülerek ifade

etmek gerekir ki, ne yazık ki...

mana-i işaret: işaretlerle ifade edilen mana.

maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan, uğrama.

medar-ı sevap: hayırlar, faydalar, mükâfat.

medar-ı teselli: teselli kaynağı.

men: mâni olma, engelleme.

mukabele: karşılık verme.

mukavemet: karşı koyma.

musibet: felâket, belâ.

muttali: haberdar.

nasihat: öğüt.

nuranî: nurlu.

nükte: ince söz ve mana.

sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı.

vakit: zaman.

zannettiğim kardeşlerimde sırr-ı ihlâsa münafi hareket vukua gelmişti. Ondan anladım ki:

1 فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا... أَخَذْنَاهُمْ¹ ayetinin uzaktan uzağa bir mana-i işarısi bize de bakıyor. Ehl-i dalâlet için nazil olan bu ayet onlara azaptır. Fakat bizim için terbiye-i nüfus ve kefaretü’z-zünup ve tezyid-i derecat için şefkat tokadadır. Biz elimizdeki kıymettar nimet-i İlâhiyeyi tam takdir etmediğimizden, tokat yediğimize bir delil şudur ki:

En kudsi bir mücadele-i maneviyeyi tazammun eden ve sırr-ı veraset-i nübüvvetle velâyet-i kübranın feyzine mazhar ve Sahabenin sırr-ı meşrebine medar olan Risale-i Nur ile hizmet-i kudsiye-i Kur’âniyemize kanaat etmeyip, menfaati şimdilik bize pek az ve bu vaziyetimize mühim zararı muhtemel tarikat hevesinin birkaç defa şiddetle ihtarım ile önü alınmasıdır. Yoksa, hem vahdetimizi bozacaktı, hem dört elifin tesanüdüyle bin yüz on birden dört kıymetine tenzil eden teşettüt-i efkâr ve bu gayet ağır hâdiseye karşı kuvvetimizi hiçe indiren tenafür-i kulûba uğrayacaktı.

Gülistan sahibi Şeyh Sadi-i Şirazi naklediyor. Der: “Ben bir ehl-i kalbi, tekkede seyr-i sülûk ile meşgul iken görmüştüm. Birkaç gün sonra onu talebeler içinde, medresede gördüm. ‘Ne için o feyizli tekkeyi terk edip, bu medreseye geldin?’ dedim. O da dedi ki: ‘Orada, yalnız herkes kendi nefsinin —eğer muvaffak olursa— kurabilir. Burada ise, bu âlihimmeth şahıslar, kendileriyle

muhtemel: ihtimal dahilinde olan.

muvaffak: başarılı.

mücadele-i maneviy: manevî olarak yapılan cihad.

mühim: önemli.

münafi: zıt, ters.

nakil: rivayet etme, anlatma.

nazil: nüzul eden, inen.

nefis: ruh, can.

nimet-i İlâhiye: Allah’ın nimeti.

Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed’in mübarek yüzünü görmekle şereflenmiş ve onun sohbetlerine katılan mü’min kimse.

seyr-i sülûk: ruhun manevî makamlardaki seyr ve seyahati.

sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı.

sırr-ı meşrep: gidişat sırrı.

sırr-ı veraset-i nübüvvet: peygamber varisliğinin sırrı, hikmeti.

şahıs: zat, kişi.

takdir: kıymet verme, değerini anlama.

talebe: öğrenci.

tarikat: Allah’a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.

tazammun: ihtiva etme, içine alma.

tekye: dervişlerin zikir ve ders için toplandıkları yer, tekke.

tenafür-i kulûp: kalplerin nefret etmesi.

tenzil: kıymetten düşürme.

terbiye-i nüfus: nefislerin terbiyesi.

terk: bırakma.

tesanüt: dayanışma.

teşettüt-i efkâr: fikirlerin dağılık olması.

tezyid-i derecat: derecelerin artırılması.

vahdet: birlik.

vaziyet: durum, hâl.

velâyet-i kübra: en büyük velâyet.

vuku: meydana gelme.

zan: sanma.

1. En’am Suresi: 44.

âlihimmeth: himmeti yüksek, gayretli.
ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi.
azap: ceza, işkence.
delil: emare, belirti.
ehl-i dalâlet: azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i kalp: kalbiyle manevî terakkide bulunanlar.
feyiz: bereket, ilim irfanı bol.
gayet: son derece.

Gülistan: Şirazi Şeyh Sadi’nin meşhur eseri.
hâdis: olay.
heves: istek, arzu.
hizmet-i kudsiye-i Kur’âniye: Kur’ân’ın mukaddes, yüce hizmeti.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
kanaat: elindekiyle yetinme.
kefaretü’z-zünup: günahların kefareti.

kıymet: değer.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kudsi: mukaddes, yüce.
mana-i işari: işaretlerle ifade edilen mana.
mazhar: nail olma, kavuşma.
medar: sebep, vesile.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu.
menfaat: fayda.
meşgul: bir işle uğraşma.

beraber çoklarını kurtarmaya çalışıyorlar. Ulüvv-i cenap, ulüvv-i himmet bunlardadır. Fazilet ve himmet bunlardadır. Onun için buraya geldim.”

Şeyh Sadi bu vakıyı, kısaca hulâsasını *Gülüstan*’ında yazmıştır.

Acaba, talebelerin **نَصْرًا، نَصْرًا، نَصْرًا ... نَصَرْتُ** gibi sarf ve nahvin küçük meseleleri tekkelerdeki virtilere racih gelirse, Risale-i Nur’un **أَمْنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ** ¹ **وَرُسُلِهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ**’deki hakaik-ı kudsiye-i imaniyeyi en kat’î ve vazih bir surette ders verip, en muannit zındıkları ve en mütemerrit feylesofları susturup ders verirken, onu bırakıp, yahut sekteye uğratıp, veyahut kanaat etmeyip, tarikat hevesiyle Risale-i Nur’dan izin almayarak kapanmış hangâhlara girmek, ne derece yanlış olduğunu ve bizim bu şefkat tokadına ne derece istihkak kesb ettiğimizi gösteriyor.

Said Nursî

TEMBİH: İKİ KÜÇÜK HİKÂYE

Birincisi: Bundan on beş sene evvel Rusya’nın şimalinde esir olduğum zaman doksan esir zabitlerimizle beraber büyük bir fabrika koğuşunda bulunuyorduk. Sıkıntı ve ruh darlığından çok münakaşalar, gürültüler oluyordu.

derece: ölçü.

esir: savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak.

fazilet: değer; meziyet.

feylesof: felsefe ile uğraşan.

Gülüstan: Şirazlı Şeyh Sadi’nin meşhur eseri.

hakaik-ı kudsiye-i imaniye: imanın mukaddes, yüce hakikatleri.

hangâh: Allah rızası için ihlâs ile fakir ve dervişlere ve talebelere yemek verilen ve misafir edilen yer, tekke.

heves: istek, arzu.

hikâye: anlatılan olay, kıssa.

1. Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe iman ettim.

himmet: gayret gösterme.

hulâsa: sözün kısısı, özet.

istihkak: hak etme.

kanaat: elindekiyle yetinme.

kat’î: kesin.

kesb: kazanma.

mesele: problem, konu.

muannit: inatçı.

münakaşa: tartışma.

mütemerrit: inatçı.

nahiv: cümle bilimi, sentaks.

racih: diğerinden üstün.

sekte: durgunluk.

suret: biçim, tarz.

şefkat tokadı: uyan tokadı.

şimal: kuzey.

talebe: öğrenci.

tarikât: Allah’a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.

tekke: zikirhane, tarikat evi, sofilerin usullerini uygulamak için toplandıkları yer.

tembih: uyarı.

ulüvv-i cenap: mertlik, cömertlik, büyüklük.

ulüvv-i himmet: yüce himmet ve gayretlilik.

vakia: mevcut hâdise, olay.

vazih: açık, aşikâr.

virt: zikir.

zabit: subay.

zındık: Allah’ı inkâr eden, imansız.

Umumun bana karşı ziyade hürmetleri olduğundan teskin ediyordum. Sonra, sükûneti muhafaza için dört-beş zabiti tayin ettim. Ve dedim: “Hangi köşede bir gürültü işittiniz, hemen yetişiniz. Hangi taraf haksız ise ona yardım ediniz.” Hakikaten bu tedbir ile gürültünün önü alındı. Benden soruldu: “Ne için ‘Haksıza yardım ediniz’ diyorsun?” Cevaben, o zaman demiştim ki: “Haksız insafsızdır; bir dirhem menfaatini kırk dirhem istirahat-i umumiye için bırakmaz. Haklı adam ise insaflı olur; bir dirhem hakkını, sükûnet-i umumiyedeki kırk dirhem arkadaşının menfaatine feda eder, bırakır. Gürültü kalkar, sükûnet iade edilir. Bu koğuştaki doksan zat istirahat eder. Eğer, haklıya muavenet edilse, gürültü daha ziyadeleşecek. Bu nevi hayat-ı içtimaiyede menfaat-i umumiyenin ehemmiyeti nazara alınır.”

İşte ey kardeşlerim! Bu hayatın bu içtimamızda, “Bu kardeşim bana haksızlık etti,” diye, “küstüm” demeyiniz. Bu pek hatadır. O arkadaşın sana bir dirhem zarar vermiş ise, sen küsmekle kırk dirhem bizlere zarar veriyorsun. Belki kırk lira Risale-i Nur’a zarar vermek muhtemeldir. Fakat, lillâhilhamd, pek haklı ve kuvvetli müdafatımız, arkadaşların mükerrer isticvaba gitmelerinin önünü aldığından, fesadın önü alındı. Yoksa, birbirinden küsmüş kardeşler, bir sinek kanadı kadar küçük bir çöpün göze girmesi gibi veyahut bir kıvılcımın baruta düşmesi gibi, az bir garazla büyük bir zarar verebilirdi.

İkinci hikâye: Bir vakit ihtiyar bir kadının sekiz oğlu varmış. Her birisine mevcut sekiz ekmekten birer ekmek

dirhem: yaklaşık üç gram ağırlık.
ehemmiyet: önem.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fesat: bozukluk, nifak.
garaz: düşmanca niyet, kin.
hakikaten: gerçekten.
hata: yanlış.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
hikâye: anlatılan olay, kıssa.
hürmet: riayet, ihtiram.
iade: geri verme.

içtima: toplanma.
insaf: merhamet ve adalet dairesinde hareket.
insaf: merhamet ve adalet dairesinde hareket.
isticvap: cevap isteme.
istirahat: dinlenme.
istirahat-i umumiye: umumi rahatlık ve huzur.
koğuş: umumî binalarda çok sayıda kişinin yatmasına mahsus büyük oda.
lillâhilhamd: Allah’a hamd olsun ki...

menfaat: fayda.
menfaat-i umumiye: genel menfaat.
mevcut: var olan.
muavenet: yardım.
muhafaza: koruma.
muhtemel: ihtimal dahilinde olan.
müdafaat: savunmalar.
mükerrer: tekrarlanmış.
nazar: dikkat.
nevi: çeşit, tür.
sükûnet: sakinlik, huzur.
sükûnet-i umumiye: genel

sakinlik, rahatlık, huzur.
tayin: belirli kılma.
tedbir: önlem, çare.
teskin: sakinleştirme, yatıştırma.
umum: herkes.
vakit: zaman.
zabit: subay.
zat: kişi.
ziyade: artma, fazlalaşma.

verdi; kendine kalmadı. Sonra, her birisi ekmeğinin yarısını ona verdi. Onun ekmeği dört oldu; ötekiler yarıya indi.

Kardeşlerim, ben de kırkınızın her birinin musibet hissesinin manevî eleminin yarısını kendimde hissediyorum. Kendi şahsıma ait elemi, aldırıyorum. Bir gün fazla muhtar bulundum, “Acaba hatamın cezası mıdır çekiyorum?” diye geçmiş hâleti tetkik ettim. Gördüm ki, bu musibeti kaynatmaya ve tahrik etmeye hiçbir cihette müdahalem olmadığını ve bilâkis kaçmak için mümkün tedbirleri istimal ediyordum. Demek, bu bir kaza-i İlâhîdir. Ve bililtizam, bir seneden beri müfsitler tarafından aleyhimize ihzar ediliyordu. Kaçınmak kabil değildi. Alâkülli-hâl başımıza geçirecek idiler. Cenab-ı Hakka yüz bin şükür ki, musibeti yüzden bire indirdi.

İşte bu hakikate binaen “Senin yüzünden bu belâyı çektik” diye minnet etmeyiniz. Belki beni helâl ediniz. Ve bana dua ediniz. Hem birbirinizi tenkit etmeyiniz. Demeyiniz ki: “Sen böyle yapmasaydın, böyle olmayacaktı.” Meselâ, bir kardeşimiz iki üç imza sahibini söylemesiyle, müfsitlerin pek çok zatlari belâyâ atmak için düşündükleri plânı küçültüp, çoklarını kurtarmış. Değil zarar, belki büyük menfaat olmuş. Çok masumların bu belâdan kurtulmasına bir vesile oldu.

Said Nursî

alâkülli-hâl: ister istemez.

aleyh: karşı.

belâ: musibet.

bilâkis: aksine.

bililtizam: özel surette kasıt ve niyetle.

binaen: -den dolayı.

Cenab-ı Hak: Allah.

cihet: yön.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

elem: üzüntü, maddî manevî ızdırap.

hakikat: gerçek.

hâlet: hâl.

helâl: İslâmî ölçüler içinde kazanılmış şey.

hisse: pay.

ihzar: huzura getirme.

istimal: kullanma.

kabil: olabilir, mümkün.

kaza-i İlâhî: Allah'ın emrinin, takdirinin yerine gelmesi.

manevî: manaya ait.

masum: günahsız, suçsuz.

menfaat: fayda.

meselâ: söz gelişi.

minnet: yük altında kalma.

musibet: felâket, belâ.

muhtar: zaruret içinde, zorlanmış, mecbur.

müdahale: karışma.

müfsit: ifsat eden, bozguncu.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tahrik: harekete geçirme, kıskırtma.

tedbir: önlem, çare.

tenkit: eleştirme.

tetkik: inceleme, araştırma.

vesile: vasıta, bahane.

zat: kişi, şahıs.

On Sekizinci Nükte

Eskişehir Hapishanesinde Yazılmış Bir Parça

Kardeşlerim,

Müteaddit defa Risale-i Nur'un şakirtlerini lâayık oldukları tarzda müdafaa etmişim. İnşallah mahkemede bağırarak derim. Hem Risale-i Nur'u, hem şakirtlerinin kıymetlerini dünyaya işittireceğim.

Yalnız size bunu ihtar ederim ki: "Bu müdafaamdaki kıymeti muhafaza etmenin şartı, bu hâdisedeki ağız yamasıyla Risale-i Nur'dan küsmemek ve Üstadından darılmamak ve kardeşlerinden —sıkıntıdan gelen bahanelerle— nefret etmemek ve birbirine kusur bulmamak ve isnat etmemektir."

Yalnız, tahattur edersiniz ki, Risale-i Kader'de ispat etmişiz ki: "Başa gelen zulümlerde iki cihet var ve iki hüküm vardır: biri insanın, biri kader-i İlâhînin. Aynı hâdisede insan zulmeder, fakat kader âdildir, adalet eder. Bu meselemizde, insanın zulmünden ziyade, kaderin adaleti ve hikmet-i İlâhiyenin sırrını düşünmeliyiz."

Evet, kader, Risale-i Nur Talebelerini bu meclise çağırdı. Ve mücadele-i maneviye inkişaf etmesinin hikmeti, onları bu hakikaten çok sıkıntılı olan medrese-i Yusufiye'ye sevk etti. İnsan zulmü ve bahanesi bir vesile oldu. Onun için sakınınız; birbirinize "Böyle yapmasaydın, ben tevkiif olmazdım" demeyiniz.

Said Nursî

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, âdillik.
âdil: adaletli olan.
bahane: yalandan sebep.
cihet: yön.
hâdis: olay.
hakikaten: gerçekten.
hikmet: gizli sebep, İlâhî gaye.
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hik-

meti.
hüküm: karar, emir.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
inkişaf: açığa çıkma, keşfolunma.
inşallah: Allah izin verirse.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kader: İlâhî hüküm.
kader-i İlâhî: Allah'ın kader

kanunu.
kıymet: değer.
mahkeme: hüküm yeri.
meclis: topluluk.
medrese-i Yusufiye: iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkiif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
mesele: problem, önemli konu.

muhafaza: koruma.
mücadele-i maneviye: manevî olarak yapılan cihad.
müdafaa: savunma.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.
nükte: ince söz ve mana.
Risale-i Kader: Kader Risalesi.
sevk: sürme, gönderme.
tahattur: hatırlama.
tarz: biçim, suret.
tevkiif: tutuklama.
vesile: vasıta, sebep.
ziyade: fazla.
zulüm: haksızlık, eziyet.

*Bu parça mahkeme müdafaasının bir parçasıdır.
Her nasılsa buraya girmiş; çıkarılmamış, kalmış.*

Mahkemenin reisi ve azalarından ehemmiyetli bir hakımı talep ederim. Şöyle ki:

Bu meselede yalnız şahsım medar-ı bahis değil ki, siz beni tebrie etmekle ve hakikat-i hale muttali olmanızla halledilmiş olsun. Çünkü, ehl-i ilim ve ehl-i takvanın şahs-ı manevîsi bu meselede nazar-ı millette ittiham altına girdiği ve hükûmette dahi ehl-i takva ve ehl-i ilme karşı bir emniyetsizlik geldiği ve ehl-i takva ve ehl-i ilim tehlikeli ve zararlı teşebbüslerden nasıl sakınacağını bilmesi lâzım olduğu için, benim müdafaatımın kendim kaleme aldığım bu son kısmını, her hâlde yeni hurufla matbaa vasıtasıyla intişarını isterim. Tâ ki ehl-i takva ve ehl-i ilim, entrikalara kapılmayıp, zararlı ve tehlikeli teşebbüslere yanaşmasınlar ve şahs-ı manevîsi nazar-ı millette ittihamdan kurtulsun. Ve hükûmet dahi ehl-i ilim hakkında emniyet etsin. Ve bu anlaşılamazlık ortadan kalksın. Ve hükûmete ve millete ve vatana pek çok zararlı düşen bu gibi hâdiseler ve anlaşılamazlıklar daha tekrar etmesin.

Said Nursi

aza: üye.
ehemmiyet: önem.
ehl-i ilim: ilim sahipleri.
ehl-i takva: Allah'tan korkan, dindar kimseler.
emniyet: eminlik, güvenlik.
entrika: birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile.

hâdis: olay.
hakikat-i hâl: işin iç yüzü.
huruf: harfler.
hükûmet: yönetim.
intişar: yayılma, neşrolunma.
ittiham: suç altında bulunma.
lâzım: gerekli.
mahkeme: hüküm yeri.
matbaa: basım evi.
medar-ı bahis: söz konusu.

mesele: problem, önemli konu.
millet: din, dil, duygu, ortak tarih, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu.
muttali: haberdar.
müdafaa: savunma.
müdafaat: savunmalar.
nazar-ı millet: milletin görüşü.

şü: başkan.
reis: başkan.
şahis: kişi.
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
talap: isteme.
tebrie: birini temize çıkarma.
teşebbüs: girişim.
vasıta: aracılık.

On Dokuzuncu Nükte

Sual: Kısa bir zamandaki küfre mukabil, hadsiz bir zaman Cehennemde hapis nasıl adalet olur?

Elcevap: Sene üç yüz altmış beş gün hesabıyla, bir dakika katl, yedi milyon sekiz yüz seksen dört bin dakika hapis iktizası kanun-ı adalet iken, bir dakika küfür bin katl hükmünde olduğundan, yirmi sene ömrünü küfürle geçiren ve küfürle ölen bir adam, kanun-ı adaletle, elli yedi trilyon iki yüz bir milyar iki yüz milyon sene, beşerin kanun-ı adaletiyle hapse müstahak olur. Elbette

¹ **خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا** adalet-i İlâhî ile vech-i muvafakati bundan anlaşıyor.

Birbirinden gayet uzak iki adedin sırr-ı münasebeti şudur ki:

Katl ve küfür, tahrip ve tecavüz olduğu için, gayre tesirat yapar. Bir dakikada katl, lâakal, zahiri âdete göre, on beş sene maktulün hayatını selp eder, onun yerine hapse girer. Bir dakika küfür, bin bir esma-i İlâhîyi inkâr ve nukuşlarını tezyif ve kâinatın hukukuna tecavüz ve kemalâtını inkâr ve hadsiz delâil-i vahdaniyeti tekzip ve şahadetlerini reddetmek olduğundan, kâfiri, bin seneden ziyade esfel-i safiline atar, **خَالِدِينَ** 'de hapseder.

1. Orada ebedî olarak kalacaklardır. (Nisâ Suresi: 169.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, âdillik.

adalet-i İlâhî: Allah'ın şaşmaz adaleti.

âdet: görenek, usul.

beşer: insanlık.

delâil-i vahdaniyet: Cenab-ı Allah'ın umum eşyada birden görünen birlik tecellisinin delilleri.

esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı, Cehennem'in en aşağı tabakası.

esma-i İlâhî: Allah'ın isimleri.

gayet: son derece.

gayr: başka, diğer.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hukuk: haklar.

hükmünde: değerinde.

iktiza: gerekme.

inkâr: reddetme, inanmama.

kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

kanun-ı adalet: adalet kanunu.

katl: öldürme, katletme.

kemalât: faziletler, kemaller, mü-kemmellikler.

küfür: imansızlık, dinsizlik.

lâakal: en azından.

maktul: öldürülmüş kimse.

mukabil: karşılık.

müstahak: hak eden.

nukuş: nakışlar.

nükte: ince söz ve mana.

ömür: yaşayış, hayat.

selp: zorla alma, rızasız alma.

sırr-ı münasebet: münasebet sırrı.

sual: soru.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

tahrip: harap etme, yıkmak.

tecavüz: saldırma.

tekzip: yalanlama.

tesir: etkiler.

tezyif: çürütme, küçük görme.

vech-i muvafakat: uyumluluk yönü.

zahiri: görünen.

ziyade: fazla.

Yirminci Nûkte

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ¹

arş: göğün en yüksek katı; Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarının tecelli ettiği ilâhî makam, taht.
arş-ı ilâhî: Allah'ın arşı; Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarının hükmettiği ilâhî makam, taht.

asır: yüzyıl.

ayet-i kerime: azamet ve şerefi olan ayet.

dair: alâkalı, ilgili.

emir: buyruk.

fazl: fazilet, ihsan, cömertlik.

fezail: faziletler.

hacat-ı hayvaniye ve insani: hayvanî ve insanî ihtiyaçlar.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hasiyet: bir şeye has vasıf, özellik.

hıfz: koruma, muhafaza etme.

hikmet: ilâhî gaye, yüksek ve derin bilgi.

huruf-i Kur'ân: Kur'ân harfleri.

hususan: özellikle.

hükümünde: değerinde.

icat: yaratma, yoktan var etme.

ilim: bilme.

irade: dileme, isteme.

ism-i Hafız: Allah'ın her şeyin hayatında yaptıklarını tek tek kaydeden, muhafaza eden ismi.

ism-i Muhyi: Allah'ın her şeye hayat veren ve her şeyi diriltten anlamındaki ismi

işaret: gösterme, bildirme.

kâf: Arapçada bir harf; bazen sure başlarında "huruf-i mukattaa" olarak bilinen birer ilâhî şifre mahiyetini taşıyan harfler.

kible-i kâinat: kâinatın kiblesi; bütün kâinatın yöneldiği kible.

kudret: kuvvet, iktidar.

küre-i arz: dünya, yer küre.

maadin: madenler.

maddi: madde ile alâkalı, cismanî.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

manevi: manaya ait.

mazhar: zuhur ettiği, görüldüğü yer.

medar: vesile.

merkez-i âlem: bütün varlıklar âleminin merkezi.

misal: örnek.

muhtelif: çeşitli.

mukattaa-i huruf: sure başlarında bulunan ve birer ilâhî şifre mahiyetini taşıyan harfler.

nazar-ı maddi: maddî bakış, olayları ve varlıkları sadece dış görünüşüne göre değerlendirme.

Ayet-i kerîmenin işaretleriyle, emir ile icat oluyor. Ve Kudret hazineleri *kâf-nun*'dadır. Bu sır-ı dakikin vücuh-i kesîresinden birkaç vechi risalelerde zikredilmiştir. Burada, huruf-i Kur'ân'ın, hususan surelerin başlarındaki mukattaa-i hurufun hasiyetlerine ve fezaillerine ve tesirat-ı maddiyelerine dair vürut eden hadisleri, şu asrın nazar-ı maddisine takrip etmek için, maddî bir misal üzerinde o sırrın tefhimine çalışacağız. Şöyle ki:

Zat-ı Zülcelâl olan Sahib-i Arş-ı Azam'ın, manevî bir merkez-i âlem ve kalp ve kible-i kâinat hükmünde olan küre-i arzdeki mahlûkatın tedbirine medar, dört arş-ı ilâhîsi var:

- *Biri*, hıfz ve hayat arşıdır ki, topraktır. İsm-i *Hafız*'in ve *Muhyi*'nin mazharıdır.
- *İkincisi*; arş, fazl ve rahmet arşıdır ki, su unsurudur.
- *Üçüncüsü*, ilim ve hikmet arşıdır ki, unsur-i nurdur.
- *Dördüncüsü*, emir ve iradenin arşıdır ki, unsur-i havadır.

Basit topraktan, hadsiz hacat-ı hayvaniye ve insaniye-medar olan maadin ve hadsiz muhtelif nebatatın

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi sadece 'Ol' demektir; o da olur. (Yâsin Suresi: 82.)

nebatat: bitkiler.

nun: Arapçada bir harf; bazen sure başlarında "huruf-i mukattaa" olarak bilinen birer ilâhî şifre mahiyetini taşıyan harfler.

nûkte: ince söz ve mana.

rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.

Sahib-i Arş-ı Azam: kâinatın

payitahtı ve merkezi olan büyük arşın sahibi.

sırr-ı dakik: ince ve derin sır.

sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.

takrip: yaklaşıma.

tedbir: önlem.

tefhim: anlatma.

tesirat-ı maddiye: maddî tesirler, etkiler.

unsur-i hava: hava unsuru.

unsur-i nur: nur unsuru.

vech: yön.

vücuh-i kesîre: pek çok yönler.

vürut: gelme.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

zikir: anma.

basit bir unsurdan, kemal-i intizam ile, vahdetten hadsiz kesret, basitten nihayetsiz muhtelif enva, sade bir sahife-de hadsiz muntazam nukuş gözümüzle gördüğümüz gibi; suyun, hususan hayvanat nutfelerinin su gibi basit bir madde iken hadsiz mu'cizat-ı sanatın muhtelif zihayatlar-da o su ile tezahürü gösteriyor ki, bu iki arş misillü, nur ve hava dahi, besatetleriyle beraber, Nakkaş-ı Ezeli'nin ve Alim-i Zülcelâl'in kalem-i ilim ve emir ve iradesine, evvelki iki arş gibi, acaib-i mu'cizatının mazharlarıdır.

Nur unsurunu şimdilik bırakıp, meselemiz münasebe-tiyle, küre-i arza göre emir ve irade arşı olan unsur-i ha-vanın içinde emir ve iradenin acaibini ve garaibini örten perdenin bir derece keşfine çalışacağız. Şöyle ki:

Biz nasıl ki ağızımızdaki hava ile hurufat ve kelimatı ekiyoruz, birden sümbülleniyorlar. Yani, havada, âdetâ zamansız, bir anda, bir kelime bir habbe olup, haric-i ha-vada sümbüllenir; küçük-büyük hadsiz aynı kelimeyi cam-i bir havayı sümbül veriyor.

Unsur-i havaiyeye bakıyoruz ki:

O derece emr-i ¹ كُنْ فَيَكُونُ 'a mutî ve musahhar ve emirberdir ki, güya her bir zerresi bir nefer gibi, munta-zam bir ordunun her dakika emrini bekler; zamansız, en uzak zerreden, emr-i ² كُنْ 'den cilveger olan bir iradenin imtisalini, itaatini gösterir.

Meselâ, ahize ve nâkile radyo makineleri vasıtasıyla, havanın hangi yerinde olursa olsun, bir nutk-ı beşerî bütün küre-i arzın her tarafından —radyo ahizeleri

lecek şeyler.

güya: sanki.

habbe: tane.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

haric-i hava: hava dışında, dış hava.

hayvanat: hayvanlar.

hurufat: harfler.

husussan: özellikle.

imtisal: emre tamamen uyma.

irade: dileme, isteme.

itaat: boyun eğme, uyma.

kalem-i ilim: Cenab-ı Hakkın ilim sıfatının tecellilerini kâinata ya-zan manevî kalem.

kelimat: kelimeler.

kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.

kesret: çokluk.

keşif (keşif): açma, gizli bir şeyi meydana çıkarma.

küre-i arz: dünya, yer küre.

mazhar: zuhur ettiği, görüldüğü yer.

meselâ: misal olarak.

mesele: problem, önemli konu.

misillü: gibi, benzeri.

mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cize-leri.

muhtelif: çeşit çeşit.

muhtelif: çeşitli.

muntazam: intizamlı, düzgün.

musahhar: boyun eğen, emir al-tına giren.

mutî: itaat eden, boyun eğen.

münasebet: vesile.

nâkile: nakledici, taşıyıcı alet.

Nakkaş-ı Ezeli: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah (c.c.).

nefer: er.

nihayetsiz: sonsuz.

nukuş: nakışlar.

nur: parıltı, ışık.

nutfe: döl suyu.

nutk-ı beşerî: beşerin, insanoğlu-nun konuşması.

sade: basit, karmaşık olmayan.

sümbüllenmek: başak vermek

tezahür: zuhur etme, görünme.

unsur: bir şeyin parçası, madde.

unsur-i hava: hava unsuru.

unsur-i havaiye: havaya ait olan unsur.

vahdet: birlik.

vasıta: aracılık.

zerre: en küçük parça.

zihayat: hayat sahibi.

1. "Ol!" der; o da olur. (Yasin Suresi: 82.)

2. Ol.

acaaib-i mu'cizat: Allah'ın in-sanları hayrette bırakan mu'cizeleri.

acayip: şaşılacak ve hayret verici şeyler.

âdetâ: sanki.

ahize: alıcı, nakledici alet.

ahize: alıcı, nakledici alet.

Alim-i Zülcelâl: celâl ve son-suz ilim sahibi Allah.

arş: göğün en yüksek katı; Cenab-ı Hakkın isim ve sıfat-larının tecelli ettiği ilâhî ma-kam, taht.

basit: yalın, tek unsurdan oluşan.

besatet: basitlik, sadelik.

camî: toplayan, içine alan.

cilveger: cilveli.

derece: miktar.

emirber: emir alan.

emr-i kün feyekün: Cenab-ı Hakkın bir şeye "Ol" deyince onu hemen meydana getiren emri.

emr-i kün: Cenab-ı Hakkın verdiği "Ol" manasına gelen emri.

enva: türler, neviler.

garaip: şaşılacak, hayret edi-

âdeta: sanki.
ayn-ı emir: emrin kendisi.
ayn-ı irade: iradenin, dilemenin ta kendisi.
ayn-ı kudret: kudretin ta kendisi.
binaen: -den dolayı.
cilve: lâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi.
emare: âlâmet, belirti.
emr-i kün feyekûn: Cenab-ı Hakkın bir şeye "Ol" deyince onu hemen meydana getiren emri.
emr-i tekvin: yaratma emri.
emr-i tekvinî: yaratma emri, kâinata yaratılıştan konulan lâhî kanun ve nizamlar.
evail-i sure: sure başlangıçları.
fazilet: değer; meziyet.
gayet: son derece.
gayp: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan başka âlemler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafî: gizli.
harika: olağanüstü.
hasiyat-ı maddiye: maddî özellikler.
hasiyet: özellik.
hassa: bir şeye özel olan nitelik.
hurufat: harfler.
huruf-i kudsiye ve Kur'âniye: mukaddes ve Kur'ânî harfler.
hususan: özellikle.
hükmetmek: emri altında tutmak, nüfuzunda bulundurmak.
hükümünde: yerinde.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
inkiyad-ı eşya: eşyanın itaat altına girmesi.
irade: dileme, isteme.
irade-i ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın iradesi.
itaat: uyma, dinleme, alınan emre göre hareket etme.
kemal-i imtisal: mükemmel uyumluluk.
keyfiyet: bir şeyin iç yüzü.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
kuvvet: güç, kudret.
maddî: maddeye ait.
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, manevî varlıklar.
mazhar: zuhur ettiği, görüldüğü yer.
mervi: rivayet edilen.
mevcudat-ı havaîye: havaya ait var olanlar.
muntazam: intizamlı, düzgün.
musahhariyet-i mevcudat: var-

bulunmak şartıyla— zamansız, aynı nutuk, aynı anda, her bir yerde işitilmesi, emr-i ¹ **كُنْ فَيَكُونُ** 'un cilvesine ne

derece kemal-i imtisal ile her bir zerre-i havaiyede itaat ettiğini gösterdiği gibi; havada sebatsız vücutları bulunan hurufatın, kudsiyet keyfiyetiyle, bu sırr-ı imtisale göre, çok tesirat-ı hariciyeye ve hasiyat-ı maddiye mazhar olabilirler. Âdeta maneviyatı maddiyata inkılâp ve gaybı şahadete tahavvül ettirir bir hasiyet onlarda görünüyor.

İşte bunun gibi, hadsiz emarelerle gösteriyor ki, mevcudat-ı havaîye olan hurufun, hususan huruf-i kudsiyenin ve Kur'âniyenin, hususan evail-i suredeki şifre-i lâhiyenin hurufatı, muntazam ve nihayetsiz hassas ve zamansız emirleri dinler ve yapar gibi görüldüğünden, zerret-ı havaîyede kudsiyet noktasında emr-i ¹ **كُنْ فَيَكُونُ** 'un cilvesine ve İrade-i Ezeliyenin tecellisine mazhar hurufatın maddî hassalarını ve harika ve mervi faziletlerini teslim ettirir.

İşte bu sırta binaendir ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'da bazen kudret eserini, sıfat-ı irade ve sıfat-ı kelâmdan gelir gibi tabirâtı, gayet derecede sür'at-ı icat ve gayet derecede inkiyad-ı eşya ve musahhariyet-i mevcudattan başka, ayn-ı emir, kudret gibi hükmediyor demektir. Yani, emr-i tekvinden gelen hurufat, maddî kuvvet hükümünde vücut-i eşyada hükmeder. Ve emr-i tekvinî, âdeta, ayn-ı kudret, ayn-ı irade olarak tezahür eder.

Evet, emir ve iradenin bu gayet hafî ve vücut-i maddîleri gayet gizli ve havayı âdeta nimmanevî, nimmaddî

1. "Ol!" der; o da olur. (Yasin Suresi: 82.)

lıkların boyun eğişleri.
nihayetsiz: sonsuz.
nimmaddî: yarı maddî olma.
nimmanevî: yarı manevî olma.
nutuk: konuşma.
sebat: sabit durma.
sıfat-ı irade: Cenab-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren, gösteren hâl ve keyfiyet.
sıfat-ı kelâm: Cenab-ı Hakkın

kendi zatına mahsus olarak konuşma sıfatı.
sırr: gizli hakikat.
sırr-ı imtisal: emre uyma sırrı.
sür'at-ı icat: çok hızlı bir şekilde yoktan var etme.
şahadet: şahit olma, görme.
şifre-i lâhiye: lâhî şifre.
tabirat: tabirler, deyimler.
tahavvül: dönüşme.

tecelli: görünme.
tesirat-ı hariciye: dış tesirler.
tezahür: zuhur etme, görünme.
vücut-i eşya: eşyanın varlığı, vücutu.
vücut-i maddî: maddî vücut, maddî olarak var olma.
zerrat-ı havaîye: havaya ait zerreler, atomlar.
zerre-i havaîye: hava zerresi.

nev'indeki mevcudatta, emr-i tekvinî, ayn-ı kudret gibi âsârı görünüyor; belki aynı kudret olur. Âdeta maneviyat ile maddiyatın mabeyninde berzahî olan mevcudata nazar-ı dikkati celp etmek için, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan ¹ **إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ** ferman ediyor.

İşte, evail-i suredeki **حَمَّ طَسَّ.. طَسَّ** gibi huruf-i kudsiye-i şifre-i İlâhiye hava zerratı içinde, zamansız münasebat-ı dakika-i hafiye tellerini ihtizaza getirecek birer düğüm ve birer düğme harfi olduklarını ve ferşten Arşa manevî telsiz telefon muhaberat-ı kudsiyeyi ifa etmeleri, o şifre-i kudsiye-i İlâhiyenin şe'nindendir ve vazifesidir ve gayet makuldür.

Evet, havanın her bir zerresi ve bütün zerratı, telsiz, telefon, telgraflar gibi aktâr-ı âlemdede münteşir zerreler, emirleri imtisal ettiklerini ve elektrik ve seyyalât-ı lâtifeye ahize ve nâkilelik vazifesi gibi sair vezaif-i havaiyeden başka bir vazifesini bir hads-i kat'î ile, belki müşahede ile ben kendim badem çiçeklerinde gördüm. Ağaçların rûy-i zeminde muntazam bir ordu hükmünde, hava-i nesiminin dokunmasıyla, bir anda aynı emri o ahizeler hükmündeki zerrelerden aldığı vaziyet-i meşhudesi bana iki kere iki dört eder derecesinde kat'î bir kanaat vermiş.

Demek havanın rûy-i zeminde çevik ve çalâk bir hizmetkâr olması ve rûy-i zemindeki Rahman-ı Rahîm'in misafirlerine hizmet ettiği gibi; o Rahman'ın emirlerini tebliğ etmek için bütün zerratı telsiz telefonun ahizeleri

hizmetkâr: hizmetçi.
huruf-i kudsiye-i şifre-i İlâhiye: Allah'ın şifresinin mukaddes harfleri.
hükmünde: değerinde.
ifa: yerine getirme.
ihtizaz: haz duyma, şevk ile meyl ve hareket.
imtisal: emre tamamen uyma.
kanaat: inanma, fikir.
kat'î: kesin.
kudret: kuvvet, iktidar.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
mabeyn: iki şeyin arası.
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler.
makul: akla uygun.
manevî: manaya ait.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muhaberat-ı kudsiye: mukaddes haberleşmeler.
muntazam: intizamlı, düzenli.
münasebat-ı dakika-i hafiye: gizli ve ince münasebetler.
müntehir: yayılmış.
müşahede: gözle görme, seyretme.
nâkile: ileten.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nebatat: bitkiler.
nefer: er.
nevi: tür.
nûfus: nefisler, canlar.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
Rahman-ı Rahîm: dünya ve ahirette yaratıklara sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle davranan Cenab-ı Hak.
rûy-i zemin: yeryüzü.
sair: diğer, başka.
seyyalât-ı lâtife: hava, ışık ve elektrik gibi akıp giden güzel, hoş ve şeffaf maddeler.
şe'n: iş.
şifre-i kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın mukaddes şifresi.
tebliğ: bildirme.
vaziyet-i meşhude: görünen durumlar.
vezaif-i havaie: hava âlemine mensup vazifeler, görevler.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: en küçük parça.

1. Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi sadece 'Ol' demektir; o da olur. (Yâsin Suresi: 82.)

âdeta: sanki.
ahize: alıcı, nakledici.
aktâr-ı âlem: âlemin her tarafı.
arş: göğün en yüksek katı; Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarının tecelli ettiği İlâhî makam, taht.
âsâr: eserler.
ayn-ı kudret: kudretin ta kendisi.

badem: meyveli bir ağaç.
berzahî: iki şey arasındaki geçiş yeri.
celp: kendi tarafına çekmek.
çalâk: daima çalışan.
çevik: çabuk hareket edebilen.
emirber: emre göre hareket eden.
emr-i tekvinî: yaratma emri, kâinata yaratılıştan konulan

İlâhî kanun ve nizamlar.
evail-i sure: surelerin başlangıçları.
evamir-i kudsiye: kudsî emirler.
ferman: emir, buyruk.
ferş: yeryüzü, zemin.
gayet: son derece.
hads-i kat'î: kesin bilgi.
hava-i nesimî: temiz hava.
hayvanat: hayvanlar.

gibi emirber nefer hükmünde evamir-i kudsiyeyi nebata-ta ve hayvanata tebliğ eder. Nefeslere yelpaze, nüfusa nefes, yani, âb-ı hayat olan kanı tasfiye ve nâr-ı hayatî olan hararet-i garîzeyi iş'al vazifesini yaptıktan sonra, çıkıp, ağızda hurufatın teşekkülüne medar olduğu gibi; pek çok muntazam vazifeleri emr-i ¹كُنْ فَيَكُونُ ile icra eder.

İşte, havanın bu hasiyetine binaendir ki, mevcudat-ı havaîye olan hurufat, kudsiyet kesb ettikçe, yani, ahizelik vaziyetini aldıkça, yani, Kur'ân hurufatı olduğundan ahizelik vaziyetini aldığı ve düğmeler hükmüne geçtiği ve surelerin başlarındaki hurufat daha ziyade o münasebat-ı hafiyyenin uçlarının merkezî ukdeleri, düğümleri ve hassas düğmeleri hükmünde olduğundan, vücud-i havaîleri bu hasiyete malik olduğu gibi, vücud-i zihnîleri dahi, hatta vücud-i nakşiyeleri de bu hasiyetten hassaları ve hisse-leri var. Demek o harflerin okunmasıyla ve yazılmasıyla, maddî ilâç gibi şifa ve başka maksatlar hâsıl olabilir.

Said Nursî

Yirmi Birinci Nükte

Manidar Bir Tevafuk-ı Lâtife

Risale-i Nur Şakirtlerini itham ettikleri ve cezalarını istedikleri yüz altmış üçüncü maddesi, Risale-i Nur

âb-ı hayat: hayat suyu.
ahize: alıcı, nakledici.
binaen: -den dolayı.
hararet-i garîze: ateşlilik, vücudun normal sıcaklığı.
hâsıl: meydana gelen, ortaya çıkan.
hasiyet: özellik.
hassa: bir şeye mahsus özellik.
hassas: incelikli.
hisse: pay.
hurufat: harfler.
hükmünde: değerinde.
hükmüne: değerine.
icra: yürütme, yerine getirme.
iş'al: yakma, alevlendirme.
itham: suç isnat etme.
kesb: kazanma.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
maddî: maddeye ait.
maksat: gaye.
malik: sahip.
manidar: nükteli, ince manalı.
medar: sebep, vesile.
mevcudat-ı havaîye: havadan oluşan varlıklar.
muntazam: intizamlı, düzenli.
münasebat-ı hafiye: gizli münase-

1. "Ol!" der; olurverir. (Yâsin Suresi: 82.)

sebetler.

nâr-ı hayatî: hayatın ateşi ve sıcaklığı.

nefes: soluk.

nükte: ince söz ve mana.

sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.

sakirt: talebe, öğrenci.

tasfiye: saf kılma, temizleme.

teşekkül: şekillenme.

tevafuk-ı lâtife: güzel münasebet.

ukde: düğüm, bağ.

vazife: görev.

vaziyet: durum.

vücud-i havaî: havadan meydana gelen.

vücud-i nakşiye: nakış hâlinde var olan.

vücud-i zihnî: zihinde var olan.

ziyade: çok, fazla.

Müellifinin medresesine yüz elli bin lira verilmesine dair lâyihanın, iki yüz mebustan yüz altmış üç mebusun adedine tevafuk edip, manen o tevafuk diyor ki: Hükûmet-i cumhuriyenin 163 mebusun takdîr-kârâne imzaları, yüz altmış üçüncü madde-i kanuniyenin hükmünü, onun hakkında iptal ediyor.

Hem yine manidar tevafukat-ı lâtifedendir ki, Risale-i Nur'un yüz yirmi sekiz parçası, yüz on beş parça kitap ediyor. Risale-i Nur'un şakirtlerinin ve müellifinin mebd-i tevkifi olan 27 Nisan 1935 tarihi ile, mahkemenin karar ve hüküm tarihi olan 19 Ağustos 1935 tarihi olmasına nazaran, yüz on beş gün olup, Risale-i Nur kitapları adedine tevafuk etmekle beraber, istintak edilen, yüz on beş suçlu gösterilen eşhasın da adedine tam tamına tevafuk ettiği gibi, gösteriyor ki, Risale-i Nur Müellifinin ve Şakirtlerinin başına gelen musibet, bir dest-i inayetle tanzim ediliyor. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Cây-ı dikkattir ki, Risale-i Nur Şakirtlerinin tevkiflerinin bir kısmı 25 Nisan 1935 tarihinde başlamış olup, kararnamede suçlu gösterilen yüz on yedi kimse ise de, ikisinin ismi mükerrer olmasına nazaran, bu suretle şakirtlerin adedi yüz on yedi adedine o kısmın tevkifinden hüküm tarihine kadar yüz on yedi gün olmakla tevafuk edip, evvelki tevafukata bir letafet daha katmıştır.

Said Nursi

adet: sayı.
cây-ı dikkat: dikkat çekici, ilginç.
dest-i inayet: inayet eli.
eşhas: şahıslar.
haşıye: dipnot.
hükûmet-i cumhuriye: cumhuriyet hükûmeti, cumhuriyet idaresi.
hüküm: karar.

istintak: sorguya çekme.
lâyiha: mütalâaname.
letafet: hoşluk, güzellik.
madde-i kanuniye: kanun maddesi.
manen: mana itibarıyla.
manidar: nükteli, ince manalı.
mebde-i tevkif: tutuklamanın başlangıcı.

mebus: milletvekili.
medrese: ders okutulan yer, ilim ve irfan yerleri.
musibet: felâket, belâ.
müellif: telif eden, yazar.
mükerrer: tekrarlanan.
nazaran: bakımından, göre.
suret: şekil, biçim.
şakirt: talebe, öğrenci.
takdîr-kârâne: takdir ederek.

tanzim: düzenleme.
tevafuk etmek: denk düşmek, uygun gelmek.
tevafuk: uygun gelme.
tevafukat-ı lâtife: hoş ve tatlı uygunluklar.
tevkif: tutuklama, hapsedilme.

Yirmi İkinci Nükte

Bu parça çok kıymetlidir; tâ “İkinci Nükte”ye kadar herkese faydası var.

Eskişehir Hapishanesinde, sû-i ahlâktan değil, belki sıkıntıdan gelen nahoş bazı hâller münasebetiyle, ahlâka dair bir nükte ile meşhur bir ayetin mestur kalmış bir nüktesine dairdir.

BİRİNCİ NÜKTE

Cenab-ı Hak kemal-i kereminden ve merhametinden ve adaletinden, iyilik içinde muaccel bir mükâfat ve fenalıklar içinde muaccel bir mücazat derç etmiştir. Hasenata içinde, ahiretin sevabını andıracak manevî lezzetler, seyyiatın içinde, ahiretin azabını ihsas edecek manevî cezalar derç etmiş.

Meselâ, mü'minler mabeyninde muhabbet, ehl-i iman için güzel bir hasenedir. O hasene içinde, ahiretin maddî sevabını andıracak manevî bir lezzet, bir zevk, bir inşirah-ı kalp derç edilmiştir. Herkes kalbine müracaat etse bu zevki hisseder.

Meselâ, mü'minler mabeyninde husumet ve adavet bir seyyiedir. O seyyie içinde, kalp ve ruhu sıkıntılarla boğacak bir azab-ı vicdanîyi, âlicenap ruhlara hissettirir. Ben kendim, belki yüz defadan fazla tecrübe etmişim ki, bir mü'min kardeşe adavetim vaktinde, o adavetten öyle bir

adalet: hakkaniyet, âdillik.
adavet: düşmanlık.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlicenap: cömert, iyilik sahibi.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azab-ı vicdanî: vicdan azabı.
azap: günahlara karşı ahirette çe-

kilecek ceza.

Cenab-ı Hak: Allah.

derç: sokma.

ehl-i iman: inananlar.

hasenat: iyi ameller, hayırlar.

hasene: güzel ve hayırlı iş.

husumet: düşmanlık.

ihsas: hissettirme, sezdirme.

inşirah-ı kalp: kalben rahat olma.

kemal-i kerem: tam bir ikrâm edicilik.

kıymet: değer.

mabeyninde: arasında.

maddî: maddeye ait.

manevî: manaya ait.

merhamet: acımak, şefkat

göstermek, esirgemek.

meselâ: misal olarak.

mestur: kapalı, gizli.

meşhur: herkesin bildiği, şö-

retli.

muaccel: acele olunmuş.

mücazat: kötülüğe karşılık

verilen ceza.

mükâfat: ödül.

mü'min: inanan.

münasebet: vesile.

müracaat: başvurma.

nahoş: hoş olmayan.

nükte: ince söz ve mana.

ruh: hayatın temeli ve sebebi

olan manevî varlık.

sevap: mükâfat.

seyyiat: fenalıklar, kötülük-

ler.

seyyie: günah.

sû-i ahlâk: kötü ahlâk.

tecrübe: deneyim.

azap çekiyordum, şüphe bırakmıyordu ki, bu seyyieme muaccel bir cezadır; çektiriliyor.

Meselâ, hürmete lââyık zatlara hürmet ve merhamete lââyık olanlara merhamet ve hizmet, bir hasenedir, bir iyiliktir. Bu iyilikte sevab-ı uhrevîyi ihsas eder derecede öyle bir zevk, lezzet vardır ki, hayatını feda etmek derecesine o hürmeti, o merhameti ileri getirir. Validenin çocuğa merhametindeki şefkat vasıtasıyla kazandığı zevk ve mükâfat için hayatını o merhamet yolunda feda eder dereceye gider. Yavrusunu kurtarmak için aslana saldıran bir tavuk, hayvanat milletinde bu hakikate bir misaldir. Demek, merhamet ve hürmette muaccel bir mükâfat var; âlihimmî ve âlicenap insanlar onları hisseder ki, kahramanâne bir vaziyet alıyorlar.

Hem, meselâ, hırs ve israfta öyle bir ceza var ki, şekvalı, meraklı, manevî ve kalbî bir ceza insanı sersem eder. Ve haset ve kıskançlıkta öyle bir muaccel ceza var ki, o haset, haset edeni yakar. Hem tevekkül ve kanaatte öyle bir mükâfat var ki, o lezzetli muaccel sevap, fakr ve hacatın belâsını ve elemiini izale eder.

Hem, meselâ, gurur ve kibirde öyle bir ağır yük var ki, mağrur adam herkesten hürmet ister; ve istemek sebebiyle istiskal gördüğünden, daima azap çeker. Evet, hürmet verilir, istenilmez.

Hem, meselâ, tevazuda ve terk-i enaniyette öyle lezzetli bir mükâfat var ki, ağır bir yükten ve kendini soğuk beğendirmekten kurtarır.

âlicenap: cömert, iyilik sahibi.
âlihimmî: himmeti yüksek, gayreti çok olan.
azap: ceza.
belâ: musibet.
elem: üzüntü, maddî manevî ızdırıp.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar.
hakikat: gerçek.
hasene: güzel ve hayırlı iş.
haset: kıskançlık.

hayvanat: hayvanlar.
hırs: aç gözlülük, tamahkarlık.
hürmet: ihtiram, saygı.
ihsas: hissettirme.
israf: savurganlık.
istiskal: soğuk davranışlarla hoşlanmadığını belli etme.
izale: giderme.
kahramanâne: kahramançasına.
kanaat: kismete razı olma, elindekiyle yetinme.

kibir: büyüklük taslama.
lâyık: yakışır, münasip.
mağrur: gururlu.
manevî: manaya ait.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.
meselâ: misal olarak.
misal: örnek, numune.
muaccel: acele olunmuş, peşin.
mükâfat: ödül.
sevab-ı uhrevî: ahirete ait sevap.

sevap: mükâfat.
seyyie: kötülük, günah.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.
şekva: şikâyet, yakınma.
terk-i enaniyet: benlik ve enaniyetten vazgeçme.
tevazu: alçak gönüllülük.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme.
valide: ana.
vasıta: aracılık.
vaziyet: durum.
zat: kişi, şahıs.

Hem, meselâ, sû-i zan ve sû-i tevilde, bu dünyada muaccel bir ceza var. “Men dakika dukka” kaidesiyle, sû-i zan eden, sû-i zanna maruz olur. Mü'min kardeşinin harekâtını sû-i tevil edenlerin harekâtı, yakın bir zamanda sû-i teville uğrar, cezasını çeker.

Ve hakeza, bütün ahlâk-ı hasene ve seyyie bu mikyas göre ölçülmeli. Ben rahmet-i İlâhiyeden ümit ederim ki, Risale-i Nur'dan bu zamanda tezahür eden manevî i'caz-ı Kur'ânîyi zevk eden zatlar, bu manevî ezvakı hissederler; sû-i ahlâka müptelâ olmayacaklar, inşaallah.

İKİNCİ NÜKTE

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿١﴾ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ
وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ ﴿٢﴾ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ¹

Şu ayet-i kerîmenin zahir manası çok tefsirlerin beyanına göre yüksek ifade-i i'caz-ı Kur'ânîyi göstermediğinden, çok zaman zihnime ilişiyordu. Kur'ân'ın feyzinden gelen gayet güzel ve yüksek manalarından üç vechini icmalen beyan edeceğiz.

BİRİNCİSİ: Cenab-ı Hak, Resulüne ait olabilecek bazı hâlleri, Resulünü tekrim ve teşrif noktasında bazen kendine isnat eder. İşte, burada da, “Resulüm sizden vazife-i risalet ve tebliğ-i ubudiyet hizmetine mukabil, sizden bir ecir ve ücret ve mükâfat, bir it'am istemez” manasında, “Ben sizi ibadet için halk etmişim, Bana rızık vermek ve it'am etmek için değil” mealindeki ayet,

ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk.
ahlâk-ı seyyie: kötü ahlâk.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti.
beyan: anlatma, izah.
Cenab-ı Hak: Allah.
ecir: sevap.
ezvak: zevkler, hazlar.
feyiz (feyiz): bereket, verimlilik.
gayet: son derece.
hakeza: böylece, bunun gibi.
halk: yaratma.
harekât: hareketler.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
i'caz-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın mu'cizeliği.
icmalen: kısaca, özetle.
ifade-i i'caz-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın mu'cizeliğinin ifadesi.
inşaallah: Allah izin verirse.
isnat: dayandırma.
it'am: doyurma.
kaide: kural, düstur.
mana: anlam.
manevî: manaya ait.
maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan, uğrama.
meal: mana, mefhum.
men dakika dukka: “çalma kapıyı, çalarlar kapını” anlamında Arapça bir söz.
meselâ: misal olarak.
mikyas: ölçek.
muaccel: acele olunmuş, peşin.
mukabil: karşılık.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Cinleri ve insanları ancak Bana iman ve ibadet etsinler diye yarattım. • Ben onlardan bir rızık istemiyorum; Beni doyurmalarını da istemiyorum. • Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zariyat Suresi: 56-58.)

mükâfat: ödül.
mü'min: inanan.
müptelâ: düşkün, bağımlı.
nükte: ince söz ve mana.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.
Resul: Allah'ın elçisi, peygamber.
rızık: yiyecek, içecek şey.

sû-i ahlâk: kötü ahlâk.
sû-i tevil: kötü yorumlama.
sû-i zan: bir kimse hakkında kötü düşünceye sahip olma.
tebliğ-i ubudiyet: Allah'a kulluk vazifesinin anlatılması.
tefsir: açıklama, izah.
tekrim: hürmet, yüceltme.
teşrif: şereflendirme.

tezahür: zuhur etme, görünme.
vazife-i risalet: peygamberlik vazifesi.
vecih: yön.
zahir: açık.
zat: kişi, şahıs.
zihin: biliş, dimağ.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma ait it'am ve irza-
kı murat etmek gerektir. Yoksa, gayet bedihî bir malûmu
ilâm kabilinden olur, i'caz-ı Kur'ân'ın belâgatine uygun
gelmez.

İKİNCİ VECİH: İnsan rızka çok müptelâ olduğu
için, rızka çalışmak bahanesi, ubudiyete mâni tevehhüm
edip kendine bir özür bulmamak için, ayet-i kerîme diyor
ki:

“Siz ubudiyet için halk olunmuşsunuz. Netice-i hilkatini
z ubudiyettir. Rızka çalışmak, emr-i İlâhî noktasında bir
nevi ubudiyettir. Benim mahlûkatım ve rızıklarını deruhte
ettiğim nefisleriniz ve ıyaliniz ve hayvanatınızın rızkını
tedarik etmek, âdeta Bana ait rızık ve it'amı ihzar etmek
için yaratılmamışsınız. Çünkü Rezzak Benim. Sizin mü-
teallikatiniz olan ibadımın rızkını Ben veriyorum. Siz bu-
nu bahane edip ubudiyeti terk etmeyiniz.”

Eğer bu mana olmazsa, Cenab-ı Hakka rızık vermek
ve it'am etmek muhaliyeti bedihî ve malûm olduğundan,
ilâm-ı malûm kabilinden olur. İlm-i belâgatte bir kaide-i
mukarreredir ki, bir kelâmın manası malûm ve bedihî
ise, o mana murat değil, onun bir lâzımı, bir tabîî murat-
tır. Meselâ, sen birisine desen, “Sen hafızsın”; o, malû-
mu ilâm kabilinden olur. Demek maksut manası budur
ki: “Ben senin hafız olduğumu biliyorum.” Bildiğimi bil-
mediği için ona bildiriyorum.

âdeta: sanki.

Aleyhissalâtü vesselâm: “Sa-
lât ve selâm onun üzerine ol-
sun,” anlamında Peygamberi-
miz Hz. Muhammed'in (a.s.m.)
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti.

bahane: yalandan özür.

bedihî: açık olan, aşîkâr.

belâgat: sözün düzgün, ku-
sursuz, yerinde ve hâlin ve
makâmın icabına göre söy-
lenmesi.

Cenab-ı Hak: Allah.

deruhte: yapma, yerine getir-

me.

emr-i İlâhî: Allah'ın emri.

gayet: son derece.

hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tama-
men ezberleyen kimse.

halk: yaratma.

hayvanat: hayvanlar.

ibad: kullar.

i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'ci-
zeliği.

ihzar: hazırlama.

ilâm: bildirmek.

ilâm-ı malûm: bilineni açıkla-
mak.

İlm-i belâgat: belâgat ilmi.

irzak: rızıklandırma.

it'am: yemek verme.

ıyal: bir adamın, geçimini üst-
lendiği kimseler; aile fertleri
eş ve çocuklar.

kabil: tür.

kaide-i mukarrere: kesinleş-
miş kaideler.

kelâm: söz.

lâzım: gerek.

mahlûkat: Allah tarafından

yaratılanlar.

maksut: kastedilen şey.

malûm: bilinen.

mana: anlam.

mâni: engel.

meselâ: misal olarak.

muhaliyet: imkânsızlık.

murat: maksat.

müptelâ: düşün, tutkun.

müteallikat: yakın kimseler, ak-
raba.

nefis (nefis): şehvet, gazap, fazi-
let gibi şeylerin kaynağı.

netice-i hilkat: yaratılışın neticesi.

nevi: çeşit, tür.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-
rîm olan peygamber, Hz. Muham-
med (a.s.m.).

Rezzak: bütün yaratılmışların rız-
kını veren ve ihtiyaçlarını karşıla-
yan Allah.

rızık (rızık): yiyecek içecek ve gi-
yecek ile ilgili şeyler.

tabîî: doğal, kendiliğinden olan.

tedarik: sağlama.

tevehhüm: vehimlenme, kurun-
tuya kapılma.

ubudiyet: kulluk.

vecih: yön.

İşte, bu kaideye binaen, şu ayet, Cenab-ı Hakka rızık vermeyi ve it'am etmeyi nefyetmekten kinaye olan mana şudur:

“Bana ait olup ve rızıklarını taahhüt ettiğim mahlûkâtıma rızık yetiştirmek için halk olunmamışsınız. Belki asıl vazifeniz ubudiyettir. Evamirime göre rızka çabalamak da bir nevi ibadettir.”

ÜÇÜNCÜ VECİH: Sure-i İhlâs'ta, nasıl ki

¹ **لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ** zahir manası malûm ve bedihî olduğun-

dan, o mananın bir lâzımı murattır. Yani, “Valide ve vededi bulunanlar ilâh olamazlar” manasında ve Hazret-i İsa (a.s.) ve Üzeyir (a.s.) ve melâike ve nücumların ve gayri-hak ma'budların ulûhiyetlerini nefyetmek kastıyla, “ezeli ve ebedi” manasında, Cenab-ı Hakkın **لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ**

gayet bedihî ve malûm hükmettiği gibi, aynen onun gibi, bu misalimizde de “Rızık ve it'am kabiliyeti olan eşya, ilâh ve ma'bud olamazlar” manasında, “Ma'budunuz olan Rezzak-ı Zülcelâl, sizden kendine rızık istemez ve siz Onu it'am için yaratılmamışsınız” mealindeki ayet, “Rızka muhtaç ve it'am edilen mevcudat, ma'budiye lâıyk değiller” demektir.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedihi: açık olan, aşıkâr.
binaen: -den dolayı.
Cenab-ı Hak: Allah.
ebedi: sonsuz, hiç son bulmayacak şekilde süren.
evamir: emirler, buyruklar.
ezeli: öncesiz, başlangıcsız.
gayet: son derece.
gayr-i hak: hak olmayan. batıl olan.
halk: yaratma.
hükmetmek: emri altında tutmak.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ilâh: ma'bud.
it'am: yemek verme.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kaide: kural.
kasıt: maksat.
kinaye: dolaylı olarak söylenen söz.
lâyık: yakışır, uygun.
lâzım: gerek.
ma'bud: kendisine ibadet olunan, kulluk edilen Allah.
ma'budiye: ma'budluk, ilâhlık.

Said Nursi

1. O doğmamış ve doğurulmamıştır. (İhlâs Suresi: 3.)

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
malûm: bilinen.
mana: anlam.
meal: mana, mefhum.
melâike: melekler.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
misal: örnek.
muhtaç: ihtiyacı olan.
murat: maksat.

nefyetme: olumsuzlama..
nevi: çeşit, tür.
nücum: yıldızlar.
Rezzak-ı Zülcelâl: her bir mahlûkunun rızıkını veren celâl sahibi Allah.
rızık: yiyecek içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.
sure-i ihlâs: İhlâs suresi.
taahhüt: üzerine alma, yüklenme.

ubudiyet: kulluk.
ulûhiyet: ilâhlık, Allahlık.
Üzeyir: Kur'ân-ı Kerim'de ismi bulunan fakat peygamber olup olmadığı kesin olarak belirtilmeyen zat.
valide: ana.
vazife: görev.
vecih: yön.
velet: çocuk.
zahir: açık.

Yirmi Üçüncü Nükte

*Tarafgirâne ve Risale-i Nur'a
rakibâne söylenen sözlerle mukabildir.*

Ger methetmekse tefahurla kendinizi maksadın,
Risale-i Nur'un en sönük yıldızının peykisiniz.
Zinhar seyyare zannetme kardeşim, Risale-i Nur'un
Arz değil, afitap dahi peykidir onun.
Pek yakında parlayacaktır âlemde Risale-i Nur,
Sönmez, belki gizlenir, zira odur nurun âlâ nur.
Bir nur ki, bahr-i hakikat ve mahz-ı hidayettir o.

¹ 'مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى' yı oku.

Haktan olmaz şikâyet, belki maksat hikâyet.
Şer'in üzere giderken Hakka malûm,
Risale-i Nur'a ki, eylemiştim hem de hizmet,
Risale-i Nur ki, Aliyyü'l-Murtaza ve Gavs-ı Azam,
Celcelûtiye'de ve bazı kasaidde etmişler işaret.
Risale-i Nur ki, urvetü'l-vüska, lenfisam,
Temessük etmiştim, zira hem hidayet ve ayn-ı hakikat,
Koydular bizleri ki, orada durmuştu Yusuf Aleyhisselâm
Hem beraberimizde idi Hazret-i Üstat.

Halil İbrahim

1. Dosdoğru yolun yolcusu olan ve hidayete eren kimmiş. (Taha Suresi: 135.)

afitap: güneş.
âlem: dünya, cihan.
Aliyyü'l-Murtaza: Hz. Ali'nin bir ünvanı.
arz: yer, dünya.
ayn-ı hakikat: gerçeğin tâ kendisi.
bahr-i hakikat: hakikat denizi.
Celcelûtiye: Peygamberimizin derslerine dayanarak eb-cet ve cifir hesabıyla alâkalı

Hiz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
ger: eğer.
Hak: Allah.
hidayet: doğru olan, hak olan.
hikâyet: hikâye.
kasaid: kasideler.

lenfisam: asla kınılmaz, kopmaz.
mahz-ı hidayet: hidayetin en güzeli.
maksat: gaye.
malûm: bilinen.
methetmek: övmek.
mukabil: karşılık.
nurun ala nur: nur üzerine nur.
nükte: ince söz ve mana.

peyk: uydu.
rakibâne: rakip olarak.
seyyare: gezegen, yıldız.
şer: ilâhî emir ve yasaklar; İslâm dini.
tarafgirâne: taraftarlık gösterecek.
tefahur: iftihar, övünme.
temessük: sıkıca tutunma.
urvetü'l-vüska: kopmaz ve sağlam kulp.
zan: sanma.
zinhâr: sakın, asla.
zira: ondan ki.

Yirmi Dördüncü Nükte

Zekâi'nin Rüyası

Bu sabah rüyamda, İstanbul'un Tophane sahiline benzer, saf ve berrak bir deniz kenarındayım. Kuşluk zamanında olduğunu zannettiğim güneşin ziyası, o derya-i azîmin üzerinde hoş parıltılar husule getiriyor. Ben deryaya müteveccihim. Denizin orta cenubu tarafından yüze yüze sahile gelen bir genç, omzundaki bir sabanı sahile çıkardı. Orada bütün kardeşlerimize tahliyeden sonra istikbal edilmekteler iken, sahil boyunu takiben, garptan dolu dizgin iki atlı geliyor. "Üstat geliyor" dediler. Bu izdiham yarıldı. Hiç durmaksızın, bu mühib yağız atlı ve esmer çehreli iki zat, şarka doğru uzaklaştılar. Ben o deryaya dalmak üzere iken uyandım.

Zekâi

Yirmi Beşinci Nükte

Bu Lem'anın başında İmam-ı Ali (r.a.) Risale-i Nur'a işaret ettiğinden, bir kardeşimiz heyecanlı bir ıstıyakla Risale-i Nur'a "Elmas, Cevher, Nur" ismini takıp tekrar ederek yazmıştı. Bu Lem'anın ahirinde derci münasip görüldü.

Takva dairesinde bulunan talebe, deli de olsa, acaba Risale-i Nur'un ve kıymetli elmasın nurundan ayrılabilir

ahir: son.
berrak: duru, açık.
cenup: Güney.
cevher: elmas, değerli taş.
derç: sokma.
derya: deniz.
derya-i azim: büyük deniz.
dolu dizgin: hızlıca, koşar adım.
elmas: çok değerli.

garb: batı.
husul: meydana gelme.
istikbal: gelecek zaman.
ıstıyak: şevklenme, aşın isteme.
izdiham: aşırı kalabalık.
kıymetli: değerli.
lem'a: parıltı.
mühîb: heybetli.
münasip: uygun.

müteveccih: yönelen.
nur: ziya, ışıık.
nükte: ince söz ve mana.
saban: hayvanla tarla sürmede kullanılan alet.
saf: temiz.
şark: doğu.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma.

takiben: takibinde, peşinden.
takva: Allah'tan korkma, yasaklarından kaçınmada azamî titizlik gösterme.
talebe: öğrenci.
zan: sanma.
zat: kişi, şahıs.
ziya: ışıık.

mi? Öyle tahmin ederim ki, Risale-i Nur'un, bu âciz talebeniz kadar mu'cizesini, kerametini, faziletini, lezzetini gören ve yiyen, tatlı meyvesinden koparan nadirdir. Hem bu kadar âcizliğimle beraber, Risale-i Nur'a hizmet edemediğim hâlde göstermiş olduğunuz teveccühe medyun-i şükranım. Binaenaleyh, Risale-i Nur'dan bendeniz değil, hiçbir talebeniz o mübarek Elmastan ve lezzetten ayrılamaz.

Affınıza mağruren, Risale-i Nur'un bu defaki taharriyatında iki kerameti meydana aynen çıkmıştır. Hapishane içerisinde polis, jandarma ve gardiyanlar müthiş arama yaparken, o esnada hiç kimse görmeden, yedi sekiz yaşında, hemşiremin mahdumu, mektep çantasının içerisine Risale-i Nur'un nüshalarını koyarak alıp gitmiştir. Arama, bendenizin odasındaydı. Çocuk odaya geldi; odada telâş görünce, odanın bir tarafında ayrıca duran Risale-i Nur'ları çantasına koydu ve içerideki memurların hiçbirisi farkına varmadı, çocuğa da bir şey demediler.

Fedakâr çocuk doğruca validesine gidiyor, "Dayımın da-ima bize okuduğu Risale-i Nur'ları getirdim. Bunları alacaklarmış. Ben onların haberi olmadan, onlar başka mektup, kitap karıştırırlarken aldım, çantama koydum. Bunları iyice bir yere koyunuz, muhafaza ediniz. Ben bunların okunmasını çok seviyorum. Dayım bize bunları okuyordu. O okurken ben başka bir hâlet kesb ediyordum" diye validesine söylüyor ve mektebine avdet ediyor. Bu sayede Elmas, Cevher, Nurlar ele geçmemiş oluyor.

âciz: zayıf, güçsüz.
avdet: geri dönme.
binaenaleyh: bundan dolayı.
cevher: elmas, değerli taş.
daima: sürekli, her zaman.
elmas: çok değerli.
esna: sıra.
fazilet: değer, meziyet.
fedakâr: feda eden.

gardiyan: hapishane nöbetçisi, muhafız.
hâlet: hâl.
hemşire: kız kardeş.
keramet: ermişçesine yapılan hareket veya söylenen söz.
kesb: kazanma.
mağruren: gururlanarak.

mahdum: oğul.
medyun-i şükran: şükran ve teşekkür borçlu.
mektep: okul.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
muhafaza: koruma, saklama.
mübarek: feyizli, bereketli.
nadir: az, eşi benzeri az

bulunan.
nur: ziya, ışıık.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
taharriyat: araştırmalar.
talebe: öğrenci.
telâş: endişe, kaygı.
teveccüh: yönelme.
valide: ana.

Bu keramet değil de nedir? Kur'ânî bir mu'cize değil de nedir? Acaba bu fazilet, acaba bu lezzet, acaba bu Elmas, Cevher hangi telifatta vardır ki, bu Elmas, Cevher, Nurlar şimdiye kadar hangi zatın ağzından dökülmüştür? Ben de, hapis değil, bu Elmas, Cevher, Nurlar için, her an, her dakika, her fedakârlığı memnuniyetle kabul ederim. Benden sonra bu Elmas, Cevher, Nurlar yoluna evlâdım Emin de bütün hayatını sarf etmeye hazırdır.

İşte bu Elmas, Cevher, Nurun ikinci kerametini ispat ile, üç yaşından sekiz yaşına kadar akrabalarım ve evlâdım, bu Elmas, Cevher, Nurlar için fedakârâne ve bu yolda hayatlarını hiç düşünmeden feda edeceklerini ispat ederim. Çünkü bu Elmas, Cevher, Nuru okurken hepsi başıma toplandı. Onları sevdim ve birer çay verdim, bu Elmas, Cevher, Nuru okumaya devam ettim. Hepsi birden “Bu nedir, bu yazı nasıl yazıdır?” sordular. Ben dedim: “Bu Elmas, Cevher, Nurdur” diye bunlara okumaya başladım.

Onuncu Sözü okurken saatler geçmiş. Çocuklar, merakından, anlayamadıkları zaman hemen bendenize soruyorlardı. Ben de bu Elmas, Cevher, Nuru onların anlayabileceği şekilde izah ederken, çocukların renkleri, renk renk oluyordu ve güzelleşiyordu. Bendeniz de çocukların yüzlerine baktıkça, hepsinde ayrı ayrı nurlu Said görüyordum.

Suallerinde “Nur hangisi, Cevher hangisi ve Elmas hangisi?” diye sorduklarında, “Evet, Nur bunu okumaktır.

akraba: yakınlar, hısımlar.
cevher: elmas, değerli taş.
elmas: çok değerli.
evlât: çocuklar.
fazilet: değer, meziyet.

feda: gözden çıkarma, uğruna verme.

fedakâr: feda eden.

fedakârâne: fedakârcıca.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

izah: anlatma, ayrıntılarıyla

ortaya koyma.

keramet: ermişçesine yapılan hareket veya söylenen söz.

Kur'ânî mu'cize: Kur'ân'a ait olan mu'cize.

lezzet: zevk, haz.

memnuniyet: memnunluk,

sevinçli oluş.

nur: ziya, ışıık.

sarf: harcama.

sual: soru.

telifat: telifler, kaleme alınan eserler.

zat: kişi, şahıs.

Bak, sizde bir güzellik meydana geldi.” Onlar da birbirinin yüzüne baktılar ve tasdik ettiler.

“Ya Elmas nedir?”

“Bu Sözleri yazmaktır. O zaman, yani yazdığınız zaman sizin yazılarınız elmas gibi kıymetli olur.” Tasdik ettiler.

“Ya Cevher nedir?”

“İşte o da bu kitaptan aldığınız imandır.” Hepsi birden şahadet getirdiler.

Bu sohbette üç dört saat geçmiş; bendeniz farkına varmadım. “İşte Elmas, Cevher, Nur budur” dedim. Tasdik ettiler. Hepsi birden bana bakıyorlardı ve “Bunu kim yazdı?” diyorlardı.

Âciz talebeniz Şefik

Yirmi Altıncı Nükte

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقْكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ

1 خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ

ayeti, ² وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ² ayetinde beyan ettiğimiz nüktenin

aynını tazammun edip, hem onu teyit ediyor, hem onunla teeyyüt ediyor.

elmas: çok değerli.
iman: inanma, itikat.
kıymetli: değerli.
nur: ziya, ışıık.
nükte: ince söz ve mana.
şahadet: kelime-i şahadet getirme.
şefik: şefkatli, merhametli.
talebe: öğrenci.
tasdik: doğrulama.
tazammun: ihtiva etme, içine alma.
teeyyüt: kuvvet bulma, sağlamlaşma.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Sizin için erkekli dişili sekiz çift ehlî hayvan indirdi. Annelerinizin karnında sizi üç karanlık içinde, bir yaratılıştan diğerine çevirerek yaratıyor. (Zümer Suresi: 6.)

2. Demiri indirdik. (Hadid Suresi: 25.)

âciz: zayıf, güçsüz.

si.

cevher: elmas, değerli taş.

ayet: Kur'an'ın her bir cümle-

beyan: anlatma, bildirme.

ehlî: evcil.

Evet, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan Sure-i Zümer'de

¹ وَخَلَقَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ demeyip,

² وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ demesiyle ifade ediyor

kî: “Sekiz nevi hayvanat-ı mübarekeyi size hazine-i rahmetinden, güya Cennetten nimet olarak indirilmiş, gönderilmiş.” Çünkü o mübarek hayvanlar, bütün cihetleriyle, bütün beşere nimet olduğundan, saçından bedevilere seyyar haneler, elbiseler, etinden güzel yemekler, sütünden güzel, leziz taamlar ve derilerinden pabuçlar vesaire, hatta gübreleri mezruatın erzakı ve insanların mahrukâtı hükmünde olup, güya o mübarek hayvanlar, tecessüm etmiş ayn-ı nimet ve rahmettirler.

Onun içindir ki, yağmura “rahmet” namı verildiği gibi, bu mübarek hayvanlara da “en'am” namı verilmiş. Güya, nasıl ki rahmet tecessüm etmiş, yağmur olmuş; öyle de nimet dahi tecessüm etmiş, keçi, koyun, öküz ile manda ve deve şekillerini almış. Çendan cismanî maddeleri yerde halk olunuyor; fakat nimetiyet sıfâtı ve rahmetiyet manası, maddesine tamamıyla galebe ettiğinden, ³ أَنْزَلْنَا ta-

biriyle, doğrudan doğruya bu mübarek hayvanları hazine-i rahmetin birer hediyesi olarak, Hâlık-ı Rahîm, yüksek mertebe-i rahmetinden ve manevî, âli Cennetinden yer-yüzüne indirmiş.

Evet, nasıl ki bazen beş paralık bir maddede beş liralık bir sanat derç edilir; o zaman o şeyin maddesi nazara alınmıyor, sanat noktasında kıymet veriliyor —sineğin

âli Cennet: yüksek, yüce Cennet.

ayn-ı nimet: nimetin kendisi.

bedevî: göçebe.

beşer: insanlık.

cihet: yön.

cismanî: bedene mensup.

çendan: gerçi.

derç: sokma.

en'am: deve, sığır, koyun gibi hayvanlar.

erzak: yenilecek, içilecek şeyler.

galebe: galip gelme, üstünlük.

güya: sanki.

Hâlık-ı Rahim: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.

halk: yaratma.

hane: ev, mesken.

hayvanat-ı mübareke: bereketli hayvanlar.

hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.

hükmünde: değerinde.

ifade: anlatma, söyleme.

kıymet: değer.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.

mahrukât: odun kömür gibi yakılacak şeyler.

mana: anlam.

manevî: manaya ait.

mertebe-i rahmet: rahmetinin derecesi.

mezruat: ekili olan şeyler.

mübarek: feyizli, bereketli.

nam: ad.

nazar: itibar, dikkat.

nevi: çeşit, tür.

nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ıktırlar.

nimetiyet: nimetlilik.

pabuç: ayakkabı.

rahmet: merhamet etme, esirgeme, şefkat gösterme.

rahmetiyet: rahmet oluş.

seyyar: sabit olamayan, hareket eden.

sıfat: vasıf.

taam: yemek.

tabir: siz, ifade.

tecessüm: cisimleşme.

vesaire: bunun gibi.

küçücük maddesi ve içindeki pek büyük sanat-ı Rabbaniye gibi. Bazen beş liralık bir maddede beş kuruşluk bir sanat bulunur; o vakit hüküm maddenindir. Aynen onun gibi, bazen cismanî bir maddede o kadar nimet ve rahmet manası bulunur ki, yüz defa maddesinden ziyade ehemmiyetli oluyor. Âdeta cismanî maddesi gizlenir; hüküm, nimetiyet cihetine bakar.

İşte, demirin pek azîm menafii ve çok semereleri, onun maddî maddesini gizlediği gibi, mezkûr mübarek hayvanların dahi her cüz'ünde nimet bulunması, onların cismanî maddelerini güya nimete kalbettirmiş. Onun içindir ki, cismanî maddelerin hükmü nazara alınmadan manevî sıfatları nazara alınmış, ¹ وَأَنْزَلْنَا , وَأَنْزَلْنَا tabir edilmiştir.

Evet, وَأَنْزَلْنَا , وَأَنْزَلْنَا hakikat itibarıyla sabık nükteyi ifade ettikleri gibi, belâgat noktasında da ehemmiyetli bir manayı mu'cizâne ifade ediyorlar. Şöyle ki:

Demir gayet sert fıtratıyla ve gizliliği ve derinliğiyle beraber, her yerde hazır bulunmak ve hamur gibi yumuşatmak hasiyetini ihsan ettiğinden, herkes, her yerde, her işte kolayca elde etmesini ifade etmek için, ² وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ tabiriyle, güya fıtrî ve semavî nimetler gibi, demir aletlerini yukarı bir tezgâhtan indirip beşerin ellerine verilmiş gibi, kolaylıkla elde ediliyor.

Hem hayvanat cinsinden, sıvrisinekten tut, tâ yılan, akrep, kurt, aslana kadar insanlara zararlı vaziyetleriyle

çen.

mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.

mübarek: bereketli.

nazar: itibar, dikkat.

nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.

nimetiyet: nimetlik; bağış, ikram, nimet oluş.

nükte: ince söz ve mana.

rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.

sabık: geçen.

sanat-ı Rabbaniye: Cenab-ı Hak-
kın sanatı.

semavî: Allah tarafından olan, ilâhî.

semere: meyve, fayda.

sıfat: vasıf.

tabir: ifade.

vaziyet: durum.

ziyade: fazlasıyla.

1. Indirdik.

2. Demiri indirdik. (Hadid Suresi: 25.)

âdeta: sanki.

azîm: büyük, yüce.

belâgat: sözün düzgün, kuruşuz, yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi.

beşer: insanlık.

cihet: yön.

cismanî: maddî ve cisimli olma.

cüz: parça.

ehemmiyet: önem.

fıtrat: tabiat, mizaç.

fıtrî: tabii, yaratılıştaki.

gayet: son derece.

güya: sanki.

hakikat: gerçek.

hasiyet: özellik.

hayvanat: hayvanlar.

hüküm: karar.

ifade: anlatma.

ihsan: ikram etme, lütuf.

itibarıyla: değeriyle.

kalbettirmek: başka bir hâlde çevirmek, dönüştürmek.

maddi: maddeye ait.

mana: anlam.

manevî: manaya ait.

menafi: menfaatler, faydalar.

mezkûr: zikredilen, adı ge-

beraber, hayvanatın mühimlerinden olan koca manda ve öküz ve deve gibi büyük mahlûkat gayet derece musahhar, mutî; hatta zayıf bir çocuğa da yularını verip itaat etmek manasını ifade için, ¹ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ tabiriyle, güya bu mübarek hayvanlar dünya hayvanları değil ki, içinde tevahhuş ve zarar bulunsun. Belki manevi bir Cennetin hayvanları gibi menfaattar, zararsızdırlar. Yukarıdan, yani rahmet hazinesinden indirilmiştir, diye ifade ediyor.

Muhtemeldir ki, bazı müfessirlerin bu hayvanlar hakkında “Cennetten indirilmiştir” dedikleri, bu manadan ileri gelmiştir. ^(HAŞİYE) Kur’ân-ı Hakîm’in bir harfi için bir sahife yazılsa, uzun olmuş denilmemeli. Çünkü kelâmullah tır. Onun için ² أَنْزَلَ tabiri için iki üç sahife yazılmakla israf edilmiş olmaz. Bazen Kur’ân’ın bir harfi, bir hazine-i maneviye’nin anahtarı olur.

Said Nursî

HAŞİYE: Bazı müfessirler, “Mebdeleri semavattan gelmişler” demelerinden muratları şudur ki:

Bu en’am denilen hayvanatın bekaları rızık iledir ve rızıkları ottur; onların rızık da yağmurdur. Yağmur ki, âb-ı hayattır ve rahmettir; ve rızık da semavattan gelir. ² وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ ayeti buna işaret eder. Madem o hayvanların devam eden müteceddit vücutları semavattan gelen yağmur içindedir; semadan indirilmiş manasını ifade eden ³ أَنْزَلَ tabiri yerindedir.

âb-ı hayat: hayat suyu.

ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi.

beka: ebedilik, devamlılık.

en’am: nimetler.

gayet: son derece.

güya: sanki.

haşiye: dipnot.

hayvanat: hayvanlar.

hazine-i maneviye: manevi hazine.

ifade: anlatma.

israf: savurganlık.

işaret: gösterme, belirtme.

itaat: boyun eğme, uyma.

kelâmullah: Allah’ın kelâmı, Kur’ân-ı Kerim.

Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur’ân.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

mana: anlam.

manevi: manaya ait.

mebde: başlangıç.

menfaat: fayda.

muhtemel: ihtimal dahilinde olan.

murat: maksat.

musahhar: boyun eğen, emir altına giren.

mutî: itaat eden, boyun eğen.

mübarek: feyizli, bereketli.

müfessir: tefsir eden.

mühim: önemli.

müteceddit: yenilenen.

rahmet hazinesi: Cenab-ı Allah’ın hazinesindeki nimetler.

rahmet: ilâhî şefkat, merhamet.

rızık: yiyecek ve içecek nimetleri.

sahife: sayfa.

sema: gök.

semavat: gökler.

tabir: ifade, söz.

tevahhuş: vahşileşme.

vücut: beden.

Yirmi Üçüncü Nükte

Bu parçanın herkese faydası var.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2 إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ Meali: “Nefis daima kötü şey-

lere sevk eder” ayetinin; hem de

3 أَعْدَىٰ عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنَيْتِكَ mana-i şerifi: “Senin en zararlı düşmanın, nefisindir” hadisinin bir nüktesidir.

Tezkiyesiz nefis-i emmaresi bulunmak şartıyla, kendi nefisini beğenen ve seven adam başkasını sevmez. Eğer zahirî sevse de samimî sevmez; belki ondaki menfaatini ve lezzetini sever. Daima kendini beğendirmeye ve sevdirmeye çalışır. Ve kusurunu nefsine almaz, belki avukat gibi kendini müdafaa ve tebrîe eyler. Mübalâğalarla, belki yalanlarla nefisini medih ve tenzih ederek, âdeta takdis eder ve derecesine göre, 4 مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوًىٰ ayetinin bir tokadını yer.

Temeddühü ve sevdirmesi ise, aksülamelle istiskali celp eder, soğuk düşürtür. Hem amel-i uhrevîde ihlâsı kaybeder, rıyayı karıştırır. Akıbeti görmeyen ve neticeleri düşünmeyen ve lezzet-i hâzıraya müptelâ olan hisse ve heva-i nefse mağlûp olup, yolunu şaşırmış hissîn fetvasıyla, bir saat lezzet için bir sene hapiste yatar. Bir dakika gurur veya intikam yüzünden on sene ceza görür.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

2. Yusuf Suresi: 53.

3. Keşfü'l-Hafa, 1:143; Gazalî, İhya-yi Ulûmiddin, 3:4.

4. Heves ve zevklerini ilâh edinen kimseyi gördün mü?.. (Casiye Suresi: 23) Ayetin devamı şöyledir: “Onun bu hâlini bildiği için Allah onu saptırmış, kulağını ve kalbini mühürlemiş, gözüne de perde çekmiştir. Allah'tan sonra artık onu doğru yola iletecek kimse yoktur. Hâlâ düşünmez misiniz?”

âdeta: sanki.

akıbet: son.

aksülamel: tepki.

amel-i uhrevî: neticesi ahirette görülecek amel.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

celp: kendine çekme.

faide: fayda.

fetva: izin.

hadis: Hz. Muhammed'e

(a.s.m.) ait söz, emir, fiiller.

heva-i nefis: nefsin zararlı ve günah olan arzuları.

hisse: pay, nasip.

ihlâs: samimiyet.

istiskal: soğuk davranışlarla hoşlanmadığını belli etme.

kusur: eksiklik, noksan.

lezzet-i hâzıra: peşin lezzet.

mağlûp: yenilmiş.

mana-i şerif: şerefli mana.

meal: mana, mefhum.

medih: övmeye ve methetmeye sebep olan şey.

menfaat: fayda.

mübalâğa: abartı, küçük bir şeyi büyük gösterme.

müdafaa: savunma.

müptelâ: düşkün, tutkun.

nefis (nefis): kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoymayan güç.

nefis-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis.

netice: sonuç.

nükte: ince söz ve mana.

riya: iki yüzlülük.

samimi: halis, saf.

sevk: yönlendirme, gönderme.

takdis: yüceltme, kudsî ve mübarek sayma.

tebrîe: birini temize çıkarma.

temeddüh: kendi kendini övme.

tenzih: Allah'ı her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.

tezkiye: nefsi kötülüklerden arındırma.

zahiri: görünüşte.

Âdeta, ders aldığı Amme Cüz'ünü bir tek şekerlemeye satan havaî bir çocuk gibi, elmas kıymetinde bulunan hasenatını, hissini okşamak için ve hevasını memnun etmek için ve hevesini tatmin etmek için, ehemmiyetsiz cam parçaları hükmündeki lezzetlere, enaniyetlere vesile edip, kârlı işlerde hasaret eder.

اللَّهُمَّ احْفَظْنَا مِنْ شَرِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ وَمِنْ شَرِّ الْجِنَّ وَالْإِنْسَانِ ¹

Yirmi Sekizinci Lem'anın Yirmi Sekizinci Nüktesi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا يَسْمَعُونَ إِلَى آلِمَا الْأَعْلَى وَيُقَذَّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ۖ دُخُورًا
وَلَهُمْ عَذَابٌ وَأَصِيبٌ ۖ الْأَمِنْ خُطْفَ الْخُطْفَةِ فَآتَبْعُهُ شَهَابٌ ثَاقِبٌ ²
وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ ³

âdeta: sanki.

amme cüz: Kur'an-ı Kerim'in Nebi Suresinden başlayan son otuz sayfası

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

beyan: anlatma, izah.

bidayet: başlangıç.

casus: hafiye, gizli haberleri öğrenerek veya sırları çözerek haber veren.

cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.

ehemmiyet: önem.

ehl-i dalâlet: azgın ve sapkın kimseler.

elmas: çok değerli.

enaniyet: kendini beğenme, bençilik.

gaip: görünmeyen âlem.

gaybi: gaypla ilgili.

hasaret: zarar.

hasenat: güzellikler, iyi işler.

havaî: hoppa, uçan.

heva: gelip geçici istek, nefsin arzusu.

hükmünde: değerinde.

ispiritizma: ölülerin ruhlarıyla bazı şartlar altında haberleşmenin

gibi ayetlerin mühim bir nüktesi, ehl-i dalâletin bir tenkidî münasebetiyle beyan edilecek. Şöyle ki:

Cin ve şeytanın casusları, semavat haberlerine kulak hırsızlığı yapıp, gaybî haberleri getirerek, kâhinler ve maddiyyunlar ve bazı ispiritizmacılar gibi gaipten haber verenlere haber vermelerini, nüzul-i vahyin bidayetinde,

1. Allah'ım! Bizi nefis ve şeytanın şerrinden, cin ve insanların şerrinden muhafaza eyle.

2. Onlar yüce âlemlerdeki melekleri dinleyemezler; her taraftan taşlanıp kovulurlar. Ahirette ise onlar için daimî bir azap vardır. • Kulak hırsızlığı yapıp bir şeyler dinleyenleri ise, delip geçen yakıcı bir yıldız takip eder. (Saffat Suresi: 8-10.)

3. And olsun ki, dünya semasını Biz kandillerle süsledik ve onları şeytanlar için birer taş yaptık. (Mülk Suresi: 5.)

mümkün olduğuna inanan görüş ve bu maksatla yapılan deneyler.

kâhin: gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse.

kıymet: değer.

lem'a: parıltı.

maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğu inananlar.

mühim: önemli.

münasebet: vesile.

nükte: ince söz ve mana.

nüzul-i vahiy: vahyin indirilişi.

semavat: semalar, gökler.

tenkit: eleştiri.

vesile: vasıta, sebep.

vahye bir şüphe getirmemek için onların o daimî casusluğu o zaman daha ziyade şahaplarla recim ve men edil-
diğine dair olan mezkûr ayetler münasebetiyle, gayet
mühim üç başlı bir suale muhtasar bir cevaptır.

Sual: Şu gibi ayetlerden anlaşılıyor ki, cüz'î ve bazen şahsî bir hâdise-i gaybiyeyi de haber almak için, gayet uzak bir mesafe olan semavat memleketine casus şeytanların sokulması ve o çok geniş memleketin her tarafında o cüz'î hâdisenin bahsi varmış gibi, hangi şeytan olsa, hangi yere sokulsa, yarım yamalak o haberi işitecek, getirecek diye bir manayı akıl ve hikmet kabul etmiyor.

Hem, nass-ı ayetle, semavatın üstünde bulunan Cennetin meyvelerini bazı ehl-i risalet ve ehl-i keramet, yakın bir yerden alır gibi alıyormuş, bazen yakından Cenneti temaşa ediyormuş diye, nihayet uzaklık, nihayet yakınlık içinde bir meseledir ki, bu asrın aklına sığmaz.

Hem cüz'î bir şahsın cüz'î bir ahvali, küllî ve geniş olan semavat memleketindeki mele-i âlânın medar-ı bahsi olması, gayet hakîmâne olan tedvir-i kâinatın hikmetine muvafık gelmiyor. Hâlbuki bu üç mesele de hakaik-ı İslâmiyeden sayılıyor.

Elcevap:

Evvelâ: On Beşinci Söz namındaki bir risalede, Yedi Basamak namında yedi kat'î mukaddime ile,

1 وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ

1. And olsun ki, dünya semasını Biz kandillerle süsledik ve onları şeytanlar için birer taş yaptık. (Mülk Suresi: 5.)

ahval: hâller, durumlar.
asır: yüzyıl, devir.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
casus: hafiye, gizli haberleri öğrenerek veya sırları çözerek haber veren.
cüz'î: küçük.
dair: alâkalı, ilgili.
ehl-i keramet: keramet sahipleri.

hipleri:
ehl-i risalet: kitap sahipleri.
evvelâ: ilk olarak.
gayet: son derece.
hâdise: olay.
hâdise-i gaybiye: gaybî, görünmeyen hâdise.
hakaik-ı İslâmiye: İslâma ait hakikatler.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.

de.
hâlbuki: oysa ki.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.
kat'î: kesin.
külli: umumî, genel.
mana: anlam.
medar-ı bahis: söz konusu.
mele-i âlâ: Cenab-ı Hakka daha yakın olan büyük melek-

lerin bulunduğu âlem.
men: mâni olma, engelleme.
mesafe: ara.
mesele: problem, önemli konu.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.
muhtasar: kısa, özet.
mukaddime: ön söz.
muvafık: uygun, münasip.
mühim: önemli.
münasebet: vesile.
namında: adında.
nass-ı ayet: ayetin açık ve kesin hükmü.
nihayet: son derece.
recim: taşlama.
semavat: semalar, gökler.
sual: soru.
şahap: alev, ateş parçası.
şahsî: şahsa ait.
tedvir-i kâinat: kâinatın idaresi.
temaşa: bakıp seyretme.
vahiy: bir emrin Allah (c.c.) tarafından peygamberlere bildirilmesi.
ziyade: fazla.

ayetinin ifade ettiği, yıldızlarla, şeytan casuslarının sema-vattan ref' ve tardı öyle bir surette ispat edilmiş ki, en muannit maddiyyunu dahi ikna eder, susturur ve kabul ettirir.

Saniyen: Bu uzak zannedilen o üç hakikat-i İslâmiye-yi kısa zihinlere yakınlaştırmak için bir temsil ile işaret edeceğiz.

Meselâ, bir hükûmetin daire-i askeriyesi memleketin şarkında ve daire-i adliyesi garbında ve daire-i maarifi şimalinde ve daire-i ilmiyesi cenubunda ve daire-i mülkiyesi ortasında bulunsa; telsiz, telefon, telgrafla, gayet muntazam bir surette, her daire alâkadar olduğu vaziyetleri görse, haber alsın; âdeta umum o memleket, adliye dairesi olduğu hâlde, askerî dairesidir ve mülkiye dairesi olduğu gibi, ilmiye dairesi oluyor.

Hem meselâ, müteaddit devletler ve ayrı ayrı payitahtları bulunan hükûmetlerin, bazen oluyor ki, müstemlekât cihetiyle veya imtiyazat haysiyetiyle veya ticaretler münasebetiyle bir tek memlekette ayrı ayrı hâkimiyetleri bulunur. Raiyet ve millet bir olduğu hâlde, her bir hükûmet, kendi imtiyazı cihetiyle, o raiyetle münasebettardır. Birbirinden çok uzak o hükûmetlerin muamelâtı birbirine temas ediyor, her hanede birbirine yakınlaşıyor ve her adamda iştirakleri oluyor. Cüz'î meseleleri, temas noktalarındaki cüz'î bir dairede görülür. Yoksa, her cüz'î bir mesele, daire-i külliyyeden alınmıyor. Fakat o cüz'î meselelerden bahsedildiği zaman, doğrudan doğruya daire-i külliyyenin kanunuyla olduğu cihetiyle, daire-i külliyyeden

âdeta: sanki.

adliye dairesi: yargılama işlerinin yürütüldüğü daire.

alâkadar: ilgili, münasebetli.

askerî daire: askerî işlerin yürütüldüğü daire.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

casus: hafiye, gizli haberleri öğrenerek veya sırları çözerek haber veren.

cenup: güney.

cihet: yön, vesile.

cüz'î: küçük.

daire-i adliye: adliye dairesi.

daire-i askeriye: askerlik dairesi.

daire-i ilmiye: ilim dairesi.

daire-i külliye: her şeyi kaplayan, bütüne ve umuma ait daire.

daire-i maarif: eğitim-öğretim dairesi.

daire-i mülkiye: devlet idaresiyle meşguliyet dairesi.

garb: batı.

gayet: son derece.

hakikat-i İslâmiye: İslâmiyet hakikati, gerçeği.

hâkimiyet: hâkimlik, egemenlik.

hane: ev, mesken.

haysiyet: itibar.

hükûmet: yönetim.

ifade: anlatma.

ikna: inandırma.

ilmiye dairesi: talim ve terbiye

işlerinin, millî eğitim işlerinin yürütüldüğü daire.

imtiyaz: ayrıcalık, özel izin.

imtiyazat: imtiyazlar, izinler.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

iştirak: ortak olma.

maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış olduğuna inanana.

meselâ: misal olarak.

mesele: problem, önemli konu.

muamelât: muameleler, iç hukukla ilgili konular.

muannit: inatçı.

muntazam: intizamlı, düzenli.

mülkiye dairesi: maliye işlerinin yürütüldüğü daire.

münasebet: vesile.

münasebettar: ilgili, alâkalı.

müstemlekât: müstemleke-ler, sömürgeler.

müteaddit: çeşitli.

payitaht: başkent.

raiye: halk, vatandaş.

ref: kaldırma.

saniyen: ikinci olarak.

semavat: semalar, gökler.

suret: biçim, tarz.

şark: doğu.

şimal: kuzey.

tart: kovma.

temas: değmek, ilişkilenmek.

temsil: benzetme, misal.

umum: bütün.

vaziyet: durum.

zan: sanma.

zihin: bilinç, dimağ.

alınıyor gibi ve o dairede medar-ı bahis olunmuş bir mesele şekli verilir tarzda ifade edilir.

İşte bu iki temsil gibi, semavat memleketi, payitaht ve merkez itibarıyla gayet uzak olduğu hâlde, arz memleketinde insanların kalplerine uzanmış manevî telefonları olduğu gibi, semavat âlemi, yalnız âlem-i cismaniye bakmıyor; belki âlem-i ervahî ve âlem-i melekûtu tazammun ettiğinden, bir cihette perde altında âlem-i şahadeti ihtata etmiştir.

Hem âlem-i bâkiden ve dâr-ı bekadan olan Cennet dahi, hadsiz uzaklığıyla beraber, yine o daire-i tasarrufatı, perde-i şahadet altında, her tarafta nuranî bir surette uzanmış, yayılmış. Sâni-i Hakîm-i Zülcelâl'in hikmetiyle, kudretiyle, nasıl ki insanın başında yerleştiği duygularının merkezleri ayrı ayrı olduğu hâlde, her biri umum o vücuda, o cisme hükmediyor ve daire-i tasarrufuna alabiliyor. Öyle de, bu insan-ı ekber olan kâinat dahi, mütedahil ve birbiri içinde bulunan daireler gibi, binler âlemleri ihtiva ediyor. Onlarda cereyan eden ahvalın ve hâdiselerin küllî ve cüz'iyeti ve hususiyeti ve azameti cihetiyle medar-ı nazar olur, yani, o cüzler cüz'î ve yakın yerlerde ve küllî ve azametliler küllî ve büyük makamlarda görür.

Fakat bazen cüz'î ve hususî bir hâdisi büyük bir âlemi istilâ eder. Hangi köşede dinlenilse, o hâdisi işitilir. Ve bazen de büyük tahşidat, düşmanın kuvvetine karşı değil, belki izhar-ı haşmet için yapılır. Meselâ, hâdisi-i Muhammediye (a.s.m.) ve vahyi-i Kur'ân'ın hâdisi-i kudsiyesi,

ahval: hâller, durumlar.
âlem: dünya, cihan.
âlem-i bâkî: sonsuz olan ahiret âlemi.
âlem-i cismaniye: cisim âlemi.
âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
âlem-i melekût: ruhlar ve melekler âlemi.
âlem-i şahadet: gözle görülen âlem.
arz: yer, dünya.
azamet: büyüklük, yücelik.
azamet: büyüklük, yücelik.

cereyan: bir tarafa doğru akış.
cihet: yön.
cüz: parça.
cüz'î: küçük.
cüz'iyet: cüz'î oluş, küçüklük.
daire-i tasarruf: tasarruf sahası.
daire-i tasarrufat: tasarruflar dairesi.
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya; ahiret.
gayet: son derece.
hâdisi: olay.

hâdisi-i kudsiye: mukaddes, kusursuz hâdiseler.
hâdisi-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği ve mu'cizeleri.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.
hususî: özel.
hususiyet: ayrıncı özellik.
hükmetmek: emri altında tutmak, hâkim olmak.
ifade: anlatma, söyleme.
ihata: kuşatma.

ihativa: içine alma.
insan-ı ekber: büyük ve en makbul olan insan.
istilâ: kaplama.
itibarıyla: degeriyle.
izhar-ı haşmet: haşmet ve heybetin görünmesi.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kudret: kuvvet, iktidar.
külli: umumî, genel oluş.
makam: mevki.
manevî: manaya ait olan.
medar-ı bahis: söz konusu.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
meselâ: misal olarak.
mesale: problem, önemli konu
mütedahil: birbirine geçmiş.
nurani: nurlu.
payitaht: başkent.
perde-i şahadet: görünen eşya (âlem) perdesi.
Sâni-i Hakîm-i Zülcelâl: her şeyi izzet, heybet ve hikmet ile yaratıp, sanat ile donatan Allah.
semavat: semalar, gökler.
suret: biçim, tarz.
tahşidat: toplamalar, yığmalar.
tarz: biçim, suret.
tazammun: ihtiva etme, içine alma.
temsil: benzetme, örnek.
umum: bütün.
vahyi-i Kur'ân: Kur'ân'ın vahiy yoluyla indirilmesi.

umum semavat memleketinde, hatta o memleketin her köşesinde en mühim bir hâdise olduğundan, doğrudan doğruya çok uzak ve çok yüksek olan koca semavatın burçlarına nöbetkarlar dizilip, yıldızlardan mancınıkları atarak casus şeytanları tard ve defediyorlar vaziyetinde göstermek ve ifade etmekle, vahy-i Kur'ânînin derece-i haşmetini ve şaşaa-i saltanatını ve hiçbir cihette şüphe girmeyen derece-i hakkaniyetini ilâna bir işaret-i Rabbanîye olarak, o vakitte ve o asırda daha ziyade yıldızlar dūşürölüyormuş ve atılıyormuş. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan dahi, o ilân-ı tekviniyeyi tercüme edip ilân ediyor ve o işaret-i semaviyeye işaret eder.

Evet, bir melâikenin üfürmesiyle uçurulabilir olan o casus şeytanları böyle işaret-i azîme-i semaviye ile, melâikelerle mübareze ettirmek, elbette o vahy-i Kur'ânînin haşmet-i saltanatını göstermek içindir. Hem bu haşmetli olan beyan-ı Kur'ânî ve azametli tahşidat-ı semaviye ise, cinnîlerin, şeytanların, semavat ehlini mübarezeye ve müdafaaya sevk edecek bir iktidarları, bir müdahaleleri bulunduğunu ifade için değil, belki kalb-i Muhammedîden (a.s.m.) tâ semavat âlemine, tâ Arş-ı Azama kadar olan uzun yolda, hiçbir yerde cin ve şeytanın müdahaleleri olmamasına işaret için, vahy-i Kur'ânî, koca semavatta, umum melâikece medar-ı bahis olan bir hakikattir ki, bir derece ona temas etmek için, şeytanlar tâ semavata kadar çıkmaya mecbur olup, hiçbir şeye muvaffak olamayarak recmedilmesiyle işaret ediyor ki, kalb-i Muhammedîye (a.s.m.) gelen vahiy ve huzur-ı Muhammedîyeye

âlem: dünya, cihan.

Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın arşı.

asır: yüzyıl.

azamet: büyüklük, yücelik.

beyan-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın beyan ve ifadesi.

burç: kale.

casus: hafiye, gizli haberleri öğrenerek veya sırları çözerek haber veren.

cihet: yön.

cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.

cinnî: cin taifesinden olan.

def: savmak, uzaklaştırma.

derece-i hakkaniyet: doğruluk, gerçekçilik derecesi.

derece-i haşmet: ihtişamın derecesi.

ehil: bir yerde oturan.

hâdise: olay.

hakikat: gerçek.

haşmet: ihtişam, heybet.

haşmet-i saltanat: sultanlığın haşmeti, ihtişamı.

huzur-ı Muhammedîye: Hz. Peygamberin huzuru, sohbeti.

ifade: anlatma.

iktidar: bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.

ilân-ı tekviniye: ilâhî yaratılışın ilânı.

işaret-i azîme-i semaviye: semavatın büyük işaret ve hareketleri.

işaret-i Rabbanîye: Cenab-ı Allah'ın işareti.

işaret-i semaviye: semavî, ilâhî işaret.

kalb-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in kalbi.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.

mancınık: ağır taşlar fırlatmak için kullanılan, bir ucunda bir kepeç, öbür ucunda da bir karşı ağırlık bulunan eski bir savaş aleti.

mecbur: zorunlu.

medar-ı bahis: söz konusu.

melâike: melekler.

muvaffak: başarılı.

mübareze: kavgâ, dövüşme.

müdafa: savunma.

müdahale: karışma, ilişme.

mühim: önemli.

nöbetkar: nöbet tutan.

recmedilmek: taşlanmak.

semavat: semalar, gökler.

sevk: yönlendirme, gönderme.

şaşaa-i saltanat: parlak ve gösterişli saltanat.

tahşidat-ı semaviye: gökteki kalabalık ve yığılmalar.

tart: kovma.

temas: değmek.

tercüme: çeviri.

umum: bütün.

vahiy: bir emrin Allah (c.c.) tarafından peygamberlere bildirilmesi.

vahy-i Kur'ânî: Kur'ân'ın vahiy hakikati.

vaziyet: durum.

ziyade: fazlasıyla.

(a.s.m.) gelen Cebrail ve nazar-ı Muhammedîye (a.s.m.) görünen hakaik-ı gaybiye, sağlam ve müstakimdir, hiçbir cihetle şüphe girmez diye, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, mu'cizâne haber veriyor.

Amma Cennetin uzaklığıyla beraber, âlem-i bekadan olduğu hâlde en yakın yerlerde görülmesi ve bazen ondan meyve alınması ise, evvelki iki temsil sırrıyla anlaşıldığı gibi, bu âlem-i fânî ve âlem-i şahadet ise, âlem-i gayba ve dâr-ı bekaya bir perdedir. Cennetin merkez-i kübrası uzakta olmakla beraber, âlem-i misal âyinesi vasıtasıyla her tarafta görünmesi mümkün olduğu gibi, hakkalyakîn derecesindeki imanlar vasıtasıyla, Cennetin bu âlem-i fânîde —temsilde hata olmasın— bir nevi müstemlekeleri ve daireleri bulunabilir. Ve kalp telefonuyla, yüksek ruhlarla muhabereleleri olabilir, hediyeleri gelebilir.

Amma bir daire-i külliye'nin cüz'î bir hâdis-e şahsiye ile meşgul olması, yani, kâhinlere gaybî haberleri getirmek için şeytanlar tâ semavata çıkıp kulak veriyorlar, yarım yamalak yanlış haberler getiriyorlar diye tefsirlerdeki ifadelerin bir hakikati şu olmak gerektir ki:

Semavat memleketinin payitahtına kadar gidip o cüz'î haberi almak değildir. Belki cev-v-i havaya dahi şümülû bulunan semavat memleketinin —teşbihte hata yok— karakolhaneleri hükmünde bazı mevkileri var ki, o mevkilerde arz memleketiyle münasebettarlık oluyor. Cüz'î hâdiseler için, o cüz'î makamlardan kulak hırsızlığı yapıyorlar. Hatta kalb-i insanî dahi o makamlardan birisidir

âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
âlem-i fânî: geçici âlem, dünya.
âlem-i gayp: görülmeyen âlem.
âlem-i misal: görüntüler âlemi.
âlem-i şahadet: gözle görülen âlem.
arz: yer, dünya.
Cebrail: Allah tarafından peygamberlere vahiy götürmekle vazifeli melek.

cev-v-i hava: hava boşluğu.
cihet: yön.
cüz'î: küçük.
daire-i külliye: her şeyi kaplayan, bütüne ve umuma ait daire.
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya; ahiret.
evvel: önce.
gaybi: gayba dair.
hâdis-e: olay.
hâdis-e-i şahsiye: şahsî ve ferdî hâdiseler.
hakaik-ı gaybiye: gizli olan

ve bilinmeyen gerçekler.
hakikat: gerçek.
hakkalyakîn: en kesin bir surette gerçeği görüp yaşamak hâli.
hata: yanlış, galat.
hükmünde: yerinde.
ifade: anlatma.
iman: inanma, itikat.
kâhin: gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse.
kalp-i insanî: insan kalbi.
karakolhane: sorgulama yeri.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.

makam: yer, mevki.

merkez-i kübra: en büyük merkez.

mevki: yer, mekân.

mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.

muhabere: haberleşme.

münasebettar: alâkalı, bağlantılı.

müstakim: doğru, istikamet sahibi.

müstemleke: sömürge.

nazar-ı Muhammedîye: Hz. Muhammed'in nazarı, bakışı.

nevi: çeşit, tür.

payitaht: başkent.

perde: örtü.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

semavat: semalar, gökler.

şümul: içine alma, kaplama.

tefsir: Kur'ân-ı Kerim'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.

temsil: benzetme, örnek.

teşbih: benzetme.

vasıta: aracılık.

ki, melek-i ilham ile şeytan-ı hususî, o mevkide mübareze ediyorlar. Ve hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye ve hadîsat-ı Muhammediye (a.s.m.) ise, ne kadar cüz'î de olsa, en büyük, en küllî bir hâdise-i mühimme hükmünde, en küllî bir daire olan Arş-ı Azamda ve daire-i semavatta —temsilde hata olmasın— mukadderat-ı kâinatın manevî ceridelerinde neşrolunuyor gibi, her köşede medar-ı bahis oluyor diye beyan ile beraber, kalb-i Muhammedîden (a.s.m.) tâ daire-i Arşa varıncaya kadar ise, hiçbir cihetle müdahale imkânı olmadığından, semavatı dinlemekten başka şeytanların çaresi kalmadığını ifade ile, vahy-i Kur'ânî ve nübüvvet-i Ahmediye (a.s.m.) ne derece yüksek bir derece-i hakkaniyette olduğunu ve hiçbir cihetle hilâf ve yanlış ve hile ile ona yanaşmak mümkün olmadığını, gayet belîğâne, belki mu'cizâne ilân etmek ve göstermektir.

Said Nursî

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın arşı.

belîğâne: maksadı tam olarak ve mükemmel bir üslûpla ifade ederek.

beyan: anlatma, izah.

ceride: gazete.

cihet: yön.

cüz'î: küçük.

daire-i Arş: Arş dairesi, ilâhî makam dairesi.

daire-i semavat: gökler âlemi.

derece-i hakkaniyet: doğruluk, gerçekçilik derecesi.

gayet: son derece.

hadîsat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in olayları.

hâdise-i mühimme: önemli olay.

hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye: iman ve Kur'an hakikatleri.

hata: yanlış, galat.

hilâf: zıt.

hile: desise.

hükmünde: değerinde.

ifade: anlatma.

imkân: mümkün olma, olabilirlik.

kalp-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in kalbi.

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen her şeyi hakıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

küllî: umumî, genel.

manevî: mana ile ilgili.

medar-ı bahis: söz konusu

melek-i ilham: insanlara iyi şeyler yapmayı ve kötü şeyleri yapmamayı ilham eden melek.

mekki: yer, makam.

mu'cizâne: mu'cizeli bir şekil-

de.

mukadderat-ı kâinat: kâinatta meydana gelecek hâdiseler, olaylar.

mübareze: vuruşma, çatışma.

müdahale: karışma, ilişme.

neşir: yayma, tamim.

nübüvvet-i Ahmediye: Hz.

Muhammed'in (a.s.m.) peygamberliği.

semavat: semalar, gökler.

şeytan-ı hususî: herkesin şahsına musallat olan özel şeytan.

temsil: benzetme, örnek.

vahy-i Kur'ânî: Kur'an'ın vahiy hakikati.

Yirmi Dokuzuncu Lem'a¹

إِنَّمَا تَقْدِرُ عَلَى تَفَكُّرِنَا فِيهِ تَوَحِيدًا لَا يُؤَكِّدُكَ مَعْرِفَتُنَا بِهِ

İMANA MEDAR ÂLÎ BİR TEFEKKÜRNAME, TEVHİDE DAİR YÜKSEK BİR MARİFETNAME

2
بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Kardeşlerim,

Bu Tefekkürname çok ehemmiyetlidir. İmam-ı Ali'nin (r.a.) ona bir vecihte “Ayetü'l-Kübra” namını vermesi, tam kıymetini gösteriyor. Namaz tesbihatında aynelyakîn derecesinde kalbe gelmiş, çok risaleleri netice vermiş, otuz sene akıl ve fikrin gıda ve ilâcı olmuş bir marifetnamedir. Bunu hem Lem'alar'ın içinde, hem kırk elli adet müstakil makine ile yazılrsa münasiptir.

Said Nursî

Yirmi sene evvel, Eskişehir hapsinde tecrid-i mutlakta iken yazılan bir lem'adır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

3
وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

1. Bu Lem'a, teksir Lem'alar mecmuasında neşredildiği hâli ile tam olarak derç edilmiştir. Arapça Bablar ile Osmanlıca hâşiyeler bir sahifeye, karşısına da ya Risale-i Nur'da mevcut meallerin aynı, ya da muhtelif risalelerdeki cümlelerin tanzimiyle verilen mealleri konulmuştur. (Naşirler)

2. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

3. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Ezelden ebade kadar her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Efendimiz Muhammed'e (a.s.m.) ve onun Âl ve Ashabının tümü üzerine olsun.

âkıl: akıllı, uslu.

akıl: idrak, bilip anlama, fehîm, kavrayış, zekâ.

Âl ve Ashap: Peygamberim-

zin aile fertleri ve onunla görüşen Müslümanlar, Sahabe-

ler.

âli: yüce, yüksek.

Ayetü'l-Kübra: Risale-i Nur

*Yirmi Dokuzuncu Lem'a, 1935'te Eskişehir hapis-hanesinde, Arapça olarak telif edilmiştir.

külliyyatından bir risale.

aynelyakîn: gözle görür derecede inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilime.

bab: kısım, bölüm.

dair: alâkalı, ait, ilgili.

derç edilmeye: arasına konulma, yerleştirilme.

derece: mertebe, kademe.

ebed: sonu olmayan, sonsuzluk.

ehemmiyet: önemli.

evvel: önce.

ezel: başlangıcı olmayan, önce-sizlik.

fikir: akıl, hafıza, düşünme, düşünce.

hâşiye: ek, ilâve, dipnot.

iman: inanma, inanç, itikat.

kıymet: değer.

Lem'a: parıltı, parlayış, parlama.

makine: baskı makinesi.

marifetname: Allah'ı bilmeye, tanımaya dair yazı, eser.

meal: anlam, mana, açıklama.

mecmua: belli konudaki yazıların bir arada bulunduran eser; kitap.

medar: dayanak noktası, sebep, vesile.

muhtelif: çeşitli, farklı, türlü.

münasip: uygun, yerinde.

müstakil: bağımsız, başlı başına.

nam: ad, isim.

namaz tesbihatı: namaz bitiminden sonra okunan tesbih, dua, ve ayetler.

naşir: neşreden, yayan.

neşretmek: yayınlamak.

netice: sonuç, semere.

risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.

salât ve selâm: Peygamber Efendimize rahmet ve esenlik dileme, ona saygı gösterme.

tecrid-i mutlak: kesin tecrit, kimseye görüştürmeme, tam bir soyutlama.

tefekürname: Allah'ı tanımayı sonuç verecek şekilde varlıklar üzerinde düşünmeye sevk edici eser, yazı.

tenzih etme: Allah'ı kusur ve noksanlıklardan uzak tutma, temiz bilme.

tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme.

vecih: yön, taraf.

ahir: son, sonunda, sonra.
akıl: insanda bulunan düşünce, anlama ve tedbir alma, iyiyi ve kötüyü ayırt edebilme hassası, us.

Arabi: Arapçaya ait, Arap dili ile ilgili.

âyât: ayetler, Kur'an ayetleri.

âyât-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

âyine: ayna.

azîm: büyük, yüce, ulu.

beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah.

cihet: yön.

cilve: görüntü, yansıma.

delâlet etmek: delil olma, gösterme.

ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.

emir: buyurma, buyruk.

envar: nurlar, parlak ışıklar.

hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.

halâvet: tatlılık, şirinlik.

hassa: nitelik, özellik.

hükümünde olmak: yerinde olmak, yerine geçmek.

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapmak.

ibare: cümle.

ifade-i meram: dilek ve maksadını anlatma, maksadı ifade etme.

ihtiyac-ı ruhi: ruhen duyulan ihtiyaç.

imtizaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma.

ışarat: işaretler, âlâmetler, belirtiler.

kelimat: kelimeler, sözler.

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamaıyla mu'cize olan, benzerini yapmakta akılları âciz bırakan Kur'an.

lem'a: parıltı, parlayış, parlama.

lemaat: parıltılar, parlamalar.

lisanen: sözle, dil ile söyleyerek.

mecmu: toplam, tüm.

meslek-i tefekkür: tefekkür mesleği, metodu.

muhafaza etmek: korumak, saklamak.

muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme.

nevi: çeşit, tür.

niyet: bir işin yapılmasını önceden düşünme, kalbin bir işe yönelmesi, karar vermesi.

nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, zıya, ışık, süre.

silsile-i tefekkürat: zincirleme tefekkür daireleri, halkaları.

tefekkür: varlıklar üzerinde Allah'ı tanımayı sonuç verecek şekilde düşünme.

tefekkürat: tefekkürler, düşünceler.

temessül: belirlemek, görünmek.

İfade-i Meram

ON ÜÇ SENEDEN BERİ, kalbim aklım ile imtizaç edip

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan'ın

لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ۞ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ۞

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ ۞

لَايَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۞

gibi ayetlerle emrettiği tefekkür mesleğine teşvik ettiği ve

تَفَكَّرُ سَاعَةً خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ hadis-i şerifi, bazen “bir saat

tefekkür bir sene ibadet” hükmünde olduğunu beyan edip, tefekküre azîm teşvikat yaptığı cihetle, ben de bu otuz seneden beri meslek-i tefekkürde akıl ve kalbime tezahür eden büyük nurları ve uzun hakikatleri kendime muhafaza etmek için, işarat nev'inden bazı kelimatı, o envara delâlet etmek için değil, belki vücutlarına işaret ve tefekkürü teshil ve intizamı muhafaza için vazettim. Gayet muhtelif Arabî ibarelerle kendi kendime o tefekkürde gittiğim zaman o kelimatı lisanen zikrediyordum. Bu uzun zamanda ve binler defa tekrarında ne bana usanç geliyordu ve ne de verdiği zevk noksanlaşıyordu ve ne de onlara ihtiyac-ı ruhi zail oluyordu. Çünkü bütün o tefekkürat, âyât-ı Kur'âniyenin lemaatı olduğundan, âyâtın bir hassası olan usandırmamak ve halâvetini muhafaza etmek hassasının bir cilvesi, o tefekkür âyinesinde temessül etmiştir.

Bu ahirde gördüm ki, Risale-i Nur'un eczalarındaki kuvvetli ukde-i hayatiye ve parlak nurlar, o silsile-i tefekküratın lem'alarıdır. Bana ettikleri tesiri başka zatlara da edeceği düşüncesiyle, ahir ömrümde mecmuunu kaleme almak niyet

1. Tâ düşününüz. (Bakara Suresi: 219, 266.)

2. Tâ düşününler. (A'raf Suresi: 176; Nahl Suresi: 44; Haşir Suresi: 21.)

3. Onlar kendi üzerlerindeki ilâhî sanat mu'cizelerini hiç düşünmezler mi? Gökleri ve yeri [ve her ikisi arasındakileri Allah yaratmıştır. (Rum Suresi: 8.)

4. Düşünen bir topluluk için ayetler, deliller vardır. (Yunus Suresi: 24; Ra'd Suresi: 3; v.d.)

5. Bir müddet tefekkür, bir senelik nafilâ ibadetten daha hayırlıdır. (Keşfü'l-Hafa, 1:1004; Mecmaü'z-Zevaid, 1:78; İhya-i Ulûmüddin, 4:409.)

teshil: kolaylaştırma, kolay hâle getirme.

tesir: etki.

teşvik etmek: istek uyandırma, cesaret vermek.

teşvikat: teşvikler, isteklen-

dirmeler.

tezahür: görünmek, ortaya çıkmak.

ukde-i hayatiye: hayat çekirdeği, hayat düğümü.

vazetmek: yerleştirmek,

koymak.

vücut: var olma, var oluş, varlık.

zail: sona eren, devamlı olmayan, yok olan.

zikir: anma.

etmiştim. Gerçi çok mühim parçaları risalelerde derç edilmiştir; fakat heyet-i mecmuasında başka bir kuvvet ve kıymet bulunacaktır.

Ahir-i ömür muayyen olmadığı için, bu Eskişehir hapsindeki mahkûmiyetim ve vaziyetim ölümünden daha beter bir şekil aldığından, ahir-i hayatı beklemeyerek, Nur kardeşlerimin istifade arzularıyla ısrar ve ilhamlarıyla, tağyir etmeyerek, o silsile-i tefekkürat Yedi Bab üstünde yazıldı.

Bu nevi kudî hakikatlerin ekseriyet-i mutlaka namaz tesbihatında hatıra geldiklerinden, *sübhānallah, elhamdülillāh, Allahü ekber, lâ ilāhe illāllāh* kudî kelimelerinin her birisi bir menba hükmüne geçtiğinden, aynen namaz tesbihatındaki tertip gibi yazılmak lâzım gelirken, o zaman tecritteki müşevveşiyet-i hâl o tertibi bozmuş. Şimdi o Lem'anın *Birinci Babı* sübhanallah, *İkincisi* elhamdülillāh, *Üçüncüsü* Allahü ekber, *Dördüncüsü* lâ ilāhe illāllāha dair olacak. Çünkü Şafîilerin namaz tesbihatından ve duadan sonra otuz üç defa aynen *sübhānallah, elhamdülillāh, Allahü ekber* gibi otuz üç defa da *lâ ilāhe illāllāh* çok Şafîiler okuyorlar.

Dördüncü Bab iki fasıldır. Birinci Fasil, Hazret-i Hızır'ın meşhur ve mühim bir virdi mebde ve esas olarak marifetullahıta ve tevhidin meratibinde altmış üç mertebeye işaret ediyor. O altmış üç mertebenin her birisi iki cümledir. *Lâ ilāhe illāllāh* vahdaniyeti ispat ettiği gibi, hüve ile başlayan isimler vücud-i Vacib'i ispat ediyor. Âdetâ birinci cümle vahdaniyeti gösterdiği zaman, bir sual-i mukadder hatıra geliyor. “O *Vahid* kimdir; nasıl bileceğiz?” diye vaki olan suale, meselâ “Hüve'r-rahmanü'r-rahim” ile cevap veriyor. Yani, kâinatı dolduran âsâr-ı şefkat ve merhamet, o *Rahman*'ı tanıttırıyor. Ve hakeza, kıyas et.

Said Nursî

âdetâ: sanki.
ahir-i hayat: hayatın son devresi, hayatın sonu.
ahir-i ömür: ömrün sonu.
Allahü ekber: Allah en büyüğü ve en yücedir.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
asar-ı şefkat: şefkat eserleri; sevgi ve merhamet nişanları, izleri.
bab: kısım, bölüm, konu, kapı, giriş.
dair: alâkalı, ait, ilgili.

derç etmek: almak, kaydetmek, yerleştirmek.
dua: yalvarma, yakanış, niyaz.
ekseriyet-i mutlaka: çoğunluk, çokluk, kesin çoğunluk.
elhamdülillāh: Allah'a hamd olsun, ezelden ebede her türlü hamd, şükür ve minnet Allah'a aittir.
esas: asıl, temel, dip, kök.
fasıl: kısım, bölüm.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hatıra gelme: hatırlama, zihne veya akla gelme.

heyet-i mecmua: bir şeyin bütünü, geneli.
hükmüne geçmek: yerine geçme, yerinde olma.
hüve: O (Allah).
hüverrahmanü'r-rahim: O (Allah) Rahman ve Rahim'dir.
ilham: fazlaca üstüne düşme, zorlama.
ispat etme: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
ısrar: çok isteme.
istifade: faydalanma, yararlanma.

kıyas etme: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme.

kıymet: değer; şeref, onur, itibar.
kudî: mukaddes, kutlu, temiz, değerli.

lâ ilāhe illāllāh: Allah'tan başka ilâh yoktur.

lem'a: parlıtı, parlayış, parlama.
mahkûmiyet: hüküm giyilen süre.

marifetullah: Allah'ı bilime, tanıma.

mebde: başlangıç.

menba: kaynak.

meratip: mertebeler, basamaklar, dereceler.

merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek.

mertebe: derece, basamak.

meşhur: tanınmış, herkesin bildiği, ünlü.

muayyen: belli, belirli.

müşevveşiyet-i hâl: hâl ve durum karışıklığı.

namaz tesbihatı: namazdan sonra yapılan tesbihler.

nevi: çeşit, tür.

Rahman: ister mü'min, ister kâfir; ister iyi isterse kötü olsun; rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların nızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.

silsile-i tefekkürat: zincirleme tefekkür daireleri, halkaları.

sual-i mukadder: gelmesi beklenen soru.

sübhānallah: Allah'ı her türlü eksiklikten, ayıp ve kusurlardan, her çeşit noksan sıfatlardan tenzih eder, bütün mükemmel sıfatlarla muttasıf olduğunu kabul ederim manasına gelen zikir ve tesbih sözü.

tağyir etme: değiştirme, bozma.

tecrit: ayırma, bir tarafta tutma, yalnız başına bırakma.

tertip: düzene koyma, sıralama.

tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme.

vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.

Vahit: bir, tek, biricik; dengi ve ortağı olmayan, eşi, benzeri olmayan Allah

vaki: vuku bulan, olan.

vaziyet: durum.

virt: belli zamanlarda okunması manevî bir vazife olarak kabul edilen Kur'an cüzleri, Esma-i Hüсна ve dualar.

Vücud-i Vacib: varlığı vacip olan Allah'ın vücudu.

الْبَابُ الْأَوَّلُ

فِي «سُبْحَانَ اللَّهِ» ❀ وَهُوَ ثَلَاثَةُ فُصُولٍ

الْفَصْلُ الْأَوَّلُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- فَسُبْحَانَكَ يَا مَنْ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ السَّمَاءُ بِكَلِمَاتٍ نُجُومُهَا وَشُمُوسُهَا وَأَقْمَارُهَا، بِرُمُوزٍ حَكَمُهَا ❀
- وَيُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ «الْجَوُّ» بِكَلِمَاتٍ سَحَابَاتُهَا وَرُعُودُهَا وَبُرُوقُهَا وَأَمْطَارُهَا بِإِشَارَاتٍ فَوَائِدُهَا ❀
- وَيُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ رَأْسُ الْأَرْضِ بِكَلِمَاتٍ مَعَادِنُهَا وَنَبَاتَاتُهَا وَأَشْجَارُهَا وَحَيَوَانَاتُهَا، بِدَلَالَاتٍ انتظاماتها ❀
- وَتُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ النَّبَاتَاتُ وَالْأَشْجَارُ بِكَلِمَاتٍ أَوْرَاقُهَا وَأَزْهَارُهَا وَثَمَرَاتُهَا بِتَصْرِیحاتٍ مَنَافِعُهَا ❀
- وَتُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ الْأَزْهَارُ وَالْأَثْمَارُ بِكَلِمَاتٍ بُذُورُهَا وَأَجْنَحَتُهَا وَنَوَاتَاتُهَا بِعَجَائِبِ صَنَعَتِهَا ❀
- وَتُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ الثَّوَاتَاتُ وَالْبُذُورُ بِالْسِّنَةِ سَنَابِلِهَا وَكَلِمَاتٍ حَبَّاتِهَا بِالْمُشَاهَدَةِ ❀

Birinci Bab

Sübhānallah'a dair Üç Fasıldır.

Birinci Fasil

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Ey semavat ve arzın Hâlık-ı Zülcelâl'i!

- Sema, nihayet derecede sanatlı yıldızlar ve güneşler ve peykler kelimatının hikmetli rumuzatıyla;
- cev-v-i sema ise, bulutlar ve gök gürültüsü ve şimşekler ve yağmurlar kelimelerinin fevaidinin işaretatıyla;
- bir baş misillü küre-i arz ise, maadin ve nebatat ve eşcar ve hayvanat kelimelerinin intizamının delâlatıyla;
- nebatat ve eşcar ise, yapraklar ve çiçekler ve meyveler kelimatının menafiinin tasrihatıyla;
- çiçekler ve meyveler ise, acaib-i sanat olan tohumlarının, kanatçıklarının ve çekirdeklerinin kelimatıyla;
- çekirdekler ve tohumlar ise, bilmüşahede sümbülünün lisanıyla ve habbeciklerinin kelimatıyla;

acaib-i sanat: Cenab-ı Hakkın sanatının harika ve hayret uyandırıcı durumları.
arz: yer, dünya.
bab: kapı, giriş, kısım, konu.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cev-v-i sema: gökyüzü, hava âlemi.
dair: alâkalı, ait, ilgili.
delâlat: işaretler, yol göstermeler, kılavuzluklar.

derece: basamak, aşama, ölçü, mertebe.
eşcar: ağaçlar.
fasıl: kısım, bölüm.
fevaid: faydalar, kârlar, kazançlar.
habbe: tane.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve yücelik sahibi yaratıcı Allah.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: kâinat ve yaratılış-

taki lâhî gaye, fayda.
intizam: düzenlemeler, düzgün oluş.
işarat: işaretler, belirtiler.
kelimat: kelimeler, sözler.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lisan: dil.
maad: dönüp gidilecek yer.
menafi: faydalar, yararlar, çıkarlar.
misillü: gibi, benzeri.
nebatat: bitkiler.

nihayet: son.
peyk: uydu.
rumuzat: işaretler, belirtiler.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, beceri, bilgi.
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler.
Sübhānallah: "Allah'ı her türlü eksiklikten sonsuz derecede yücedir" manasına gelen zikir ve tesbih sözü.
tasrihat: açık açık anlatmalar, izah etmeler.

• وَيَسْبَحُ بِحَمْدِكَ كُلُّ نَبَاتٍ بِغَايَةِ الْوُضُوحِ وَالظُّهُورِ عِنْدَ
 انْكِشَافِ أَكْمَامِهَا وَتَبَسُّمِ بَنَاتِهَا بِأَفْوَاهِ مُزِينَاتِ أَزَاهِيرِهَا
 وَمُنْتَظَمَاتِ سَنَابِلِهَا، بِكَلِمَاتٍ مُوزُونَاتٍ بِذُورِهَا وَمَنْظُومَاتٍ
 حَبَّاتِهَا، بِلِسَانٍ نَظَامِهَا فِي مِيزَانِهَا فِي تَنْظِيمِهَا فِي تَوَازِينِهَا فِي
 صَنِيعَتِهَا فِي صِبْغَتِهَا فِي زِينَتِهَا فِي نُقُوشِهَا فِي رَوَائِحِهَا ﴿حَاشِيَه﴾ فِي
 طُعُومِهَا فِي أَلْوَانِهَا فِي أَشْكَالِهَا ❁

كَمَا تَصِفُ تَجَلِّيَّاتِ صِفَاتِكَ وَتُعَرِّفُ جَلَوَاتِ أَسْمَائِكَ
 وَتُفَسِّرُ تَوَدُّدَكَ وَتُعَرِّفُكُ بِمَا يَتَقَطَّرُ مِنْ ظَرَاةِ عَيُونِ أَزَاهِيرِهَا
 وَمِنْ طَرَاوَةِ أَسْنَانِ سَنَابِلِهَا مِنْ رَشَحَاتِ لَمَعَاتِ جَلَوَاتِ تَوَدُّدِكَ
 وَتُعَرِّفُكَ إِلَى عِبَادِكَ ❁

سُبْحَانَكَ يَا وَدُودُ يَا مَعْرُوفُ مَا أَحْسَنَ صُنْعَكَ وَمَا أَزِينَهُ وَمَا
 أَبِينَهُ وَمَا أَتَقَنَّهُ ❁

﴿حَاشِيَه﴾: اون ایکی پرده پرده اوستنده، برهان برهان ایچنده، دلیل دلیل ایچنده بر
 چیچکدن مختلف نعمات و متنوع لمعات ایله نقاش ازی بی قلبه کوستیریور،
 عقلک کوزینی باقدیریور.

• ve bütün nebatat ise, tomurcuklarının inkişafında müzeyyen çiçeklerinin ve muntazam sümbüllerinin ağzıyla yavrularının tebessümü hengâmında gayet vazih ve zahir bir surette görüldüğü gibi, mevzun tohumlarının ve muntazam habbelerinin kelimatıyla, şekillerinin ve o şekiller içindeki renklerinin ve o renkler içindeki tatlarının ve o tatmaklar içindeki güzel kokularının ve o güzel kokular içindeki **(HAŞİYE)** nakışlarının ve o nakış içindeki ziynetinin ve o ziynet içindeki boyasının ve o boya içindeki sanatın ve o sanat içindeki tevzinin ve o tevzin içindeki tanzimin ve o tanzim içindeki mizanın ve o mizan içindeki nizamatin lisaniyla Sana hamd ederler, Seni bütün kusur ve noksan sıfatlardan tenzih ederek tesbih ve takdis ederler.

Öyle ki; nebatatın her biri, zarif gözler misillü çiçeklerinden ve sümbüllerinin taze yaprakçıklarından takattur eden, Senin kendini kullarına tanıtip sevdiren tearrûf ve teveddüdünün cilvelerindeki lemaatın tereşşuhatının tarifleriyle, Senin tecelliyat-ı sıfatını tavsif, cilve-i esmanî tarif ve teveddüdünü tefsir ederler.

Ey nihayet derecede mükemmel, müzeyyen ve güzel sanatının delilleriyle mahlûkatını seven, kendini onlara sevdiren ve tanıttıran Vedûd ve Maruf, ey bütün kusur ve noksanlardan münezzeh olan Sâni-i Zülcelâl!

HAŞİYE: On iki perde perde üstünde, bürhan bürhan içinde, delil delil içinde, bir çiçekten muhtelif nağamat ve mütenevvi lemaatla Nakkaş-ı Ezeli'yi kalbe gösteriyor, aklın gözünü baktırıyor.

cilve: görünme, yansıma.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki eseri, görüntüsü, Allah'ın isimlerinin tecellileri.
delil: insanı gerçeğe ulaştıran, iz, kanıt, şahit.
habbe: tane.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme, Allah'ın yüceliğini övme.
haşîye: dipnot, derkenar.

hengâm: sıra, vakit.
inkışaf: açılma, görülme, meydana çıkma.
kelimat: kelimeler, sözler.
kul: insan, abd.
kusur: eksiklik, noksan.
lemaat: parlıklar.
lisan: dil.
mahlûkat: yaratılmışlar, varlıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
maruf: bilinen.
mevzun: ölçülü, biçimli, uy-

gun, düzgün.
misillü: gibi, benzeri.
mizan: ölçü.
muntazam: tertipli, düzenli.
mükemmel: noksansız, tam, eksiksiz.
münezzeh: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan.
müzeyyen: süslenmiş, süslü, bezenmiş, donanmış.
nakış: resim, süs, resim, süsleme sanatı.

nebatat: bitkiler.
nihayet derece: sonsuz derece.
nizamat: nizamlar, düzenler.
noksan: eksiklik.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, hüner, bilgi.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
sıfât: hâl, özellik, nitelik, vasıf.
suret: biçim, görünüş.
takattur: damlama, damla damla akma.
takdis: Allah'ın hamde ve övgüye lâyık olduğunu bildirme, Allah'ı her türlü kusur ve noksanlıklardan tenzih etme.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tarif: tanım, bir işin yapıış şeklini açıklama.
tavsif: aslına ve özelliklerini ortaya koyma, etraflıca tarif etme.
tearrûf: karşılıklı anlaşma, tanışma.
tebessüm: gülümseme, gülümseme.
tecelliyat-ı sıfât: ilâhî sıfatların tecellileri.
tefsir: açıklama, yorum, izah.
tenzih etme: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına uygun ifadelerle anma.
teveddüt: sevgi gösterme, dostluk etme.
tevzin: tartma, ölçülü hâle koyma.
vazih: açık, ayan, aşikâr, besbelli, kapalı olmayan.
Vedûd: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah.
zahir: görünen, görünürdeki.
zarîf: zerafetli, güzel, sık.
ziynet: süs, bezek.

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ جَمِيعُ الْأَشْجَارِ بِكَمَالِ
الصَّرَاحَةِ وَالْبَيَانِ عِنْدَ انْفِتَاحِ أَكْمَامِهَا وَانْكِشَافِ أَزْهَارِهَا
وَتَزَايِدِ أَوْرَاقِهَا وَتَكَامُلِ أَثْمَارِهَا وَرَقْصِ بَنَاتِهَا عَلَى أَيْدِي
أَغْصَانِهَا حَامِدَةً بِأَفْوَاهِ أَوْرَاقِهَا الْخَضِرَةِ بِكَرَمِكَ، وَأَزْهَارِهَا
الْمُتَبَسِّمَةِ بِلُطْفِكَ، وَأَثْمَارِهَا الصَّاحِكَةِ بِرَحْمَتِكَ، بِالسَّنَةِ نِظَامِهَا
فِي مِيزَانِهَا فِي تَنْظِيمِهَا فِي تَوْزِينِهَا فِي صَنْعَتِهَا فِي صِبْغَتِهَا فِي زِينَتِهَا
فِي نَقُوشِهَا فِي طُعُومِهَا فِي رَوَائِحِهَا فِي أَلْوَانِهَا فِي أَشْكَالِهَا فِي
اِخْتِلَافِ لِحُومِهَا فِي كَثَرَةِ تَنَوُّعِهَا فِي عَجَائِبِ ﴿حَاشِيَةٍ﴾ خَلْقَتِهَا ❁

كَمَا تَصِفُ صِفَاتِكَ وَتُعَرِّفُ أَسْمَاءَكَ وَتُفَسِّرُ تَحْبِيكَ
وَتَعْهَدُكَ لِمَصْنُوعَاتِكَ بِمَا يَتَرَشَّحُ مِنْ شِفَاهِ ثَمَارِهَا مِنْ قَطْرَاتِ
رَشْحَاتِ لَمَعَاتِ جَلَوَاتِ تَحْبِيكَ وَتَعْهَدُكَ لِمَخْلُوقَاتِكَ ❁

حَتَّى كَانَ الشَّجَرُ الْمُزَهَّرَةَ قَصِيدَةً مَنْظُومَةً مُحَرَّرَةً لِنُتْشِدِ
لِلصَّانِعِ الْمَدَائِحِ الْمُبَهَّرَةَ ❁

﴿حَاشِيَةٍ﴾: بو اون بش دليل دليل إيچنده، برهان برهان إيچنده صانع ذوالجلاله
إشارة ایدیور.

Bütün eşcar; tomurcuklarının çatlaması, çiçeklerinin açması, yapraklarının çoğalması ve meyvelerinin olgunlaşıp dallarının ellerinde masum çocuklar gibi oynaması anında, kereminle yeşillenen yapraklarının ve lütfunla tebessüm eden çiçeklerinin ve rahmetinle gülen meyvelerinin ağızıyla, acaib-i hilkatleriyle ve o acaib-i hilkat içindeki kesret-i tenevvünün ve o kesret-i tenevvü içindeki muhtelif etlerinin ve o muhtelif etlerdeki şekillerinin ve o şekillerdeki renklerinin ve o renkler içindeki güzel kokularının ve o güzel kokular içindeki ayrı ayrı tatlarının ve o tatlar içindeki nakışlarının ve o nakışlar içindeki ziynetlerinin ve o ziynetlerdeki boyalarının ve o boyalar içindeki sanatın ve o sanat içindeki tevzinin ve o tevzin içindeki tanzimin ve o tanzim içindeki mizanın ve o mizan içindeki nizamın lisanıyla, **(HAŞİYE)** kemal-i sarahat ve bedahetle Seni hamd ve tesbih ederler.

Bütün o ağaçlar, Senin kendini mahlûkatına yakından tanıtan ve sevdiren tahabbüp ve taahhüdünün cilvelerindeki lem'alardan tereşsuh eden ve meyvelerinin ağızlarından dökülen katrelerle, Senin sıfâtını tavsif, esmanî tarif ve masnuatına tahabbüp ve taahhüdünü tefsir ederler:

Yani, güya çiçek açmış her bir ağaç, güzel yazılmış manzum bir kasidedir ki, o kaside Fâtır-ı Zülcelâl'in medayih-i bâhiresini inşad edip, şairâne, lisan-ı hâl ile söyler.

HAŞİYE: Bu on beş delil içinde, bürhan bürhan içinde, Sâni-i Zülcelâl'e işaret ediyor.

acaib-i hilkat: şaşırtıcı, hayret verici yaratılış.
bedahet: açıklık, ispata ihtiyac olmayacak derecede açıklık.
bürhan: delil, şahit, kanıt.
cilve: görünme, belirme.
esma: adlar, isimler.
eşcar: ağaçlar.
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah.
güya: sanki, sözde.

hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme, Allah'ın yüceliğini övme.
haşiye: dipnot, derkenar.
inşad: şiir okuma, şiiri kuralına uygun olarak okuma.
kaside: övgü amacıyla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
katre: damla.
kemal-i sarahat: mükemmel açıklıkta.

kerem: cömertlik, lütuf, ihسان, bağış.
kesret-i tenevvü: çeşitlerin çokluğu.
lem'a: parıltı, parlamış, parlamış.
lisan: dil.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lütuf: iyilik, iyi ve dostça davranış.
mahlûkat: yaratılmışlar, ya-

ratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
manzum: dizilmiş, düzenlenmiş, sıralanmış.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
masum: suçsuz, günahsız.
medayih-i bâhire: çok açıktan birisini veya bir şeyi övmek, met-hetmek.
mizan: ölçü.
muhtelif: çeşitli.
nakış: resim, süsleme sanatı.
nizam: düzen, tertip.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet sahibi olan ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, bilgi, hüner.
sıfât: hâl, özellik, nitelik, vasıf.
şairâne: şairce, şair gibi.
taahhüd: bir işin yapılması için söz verme, üzerine alma.
tahabbüp: sevgi gösterme, muhabbet etme.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tarif: tanım, etrafla bildirme, açıklama.
tavsif: aslını ve özelliklerini ortaya koyma, etrafla tarif etme.
tebessüm: gülümseme, gülümseme.
tefsir: açıklama, yorum, izah.
tereşsuh: sızma, sızıntı yapma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına uygun ifadelerle anma.
tevzin: tartma, ölçülü hâle koyma.
ziynet: süs, bezek.

أَوْفَتْحَتْ بِكَثْرَةِ عُيُونِهَا الْمُبْصَرَةَ لَتَنْظُرَ لِلْفَاطِرِ الْعَجَائِبَ
الْمُنْشَرَةَ ❁

أَوْ زَيَّنَتْ لَعِيدِهَا أَعْضَاءَهَا الْمُخَضَّرَةَ لِيَشْهَدَ سُلْطَانُهَا أَثَارَهَا
الْمُنُورَةَ ❁ وَتُشْهِرُ فِي الْمَشْهِرِ مُرْصَعَاتِ الْجَوْهَرِ ❁ وَتُعْلِنُ لِلْبَشَرِ
حِكْمَةَ خَلْقِ الشَّجَرِ ❁

سُبْحَانَكَ مَا أَحْسَنَ أَحْسَانِكَ مَا أَبْيَنَ تَبْيَانِكَ مَا أَبْهَرَ
بُرْهَانَكَ وَمَا أَظْهَرَهُ وَمَا أَنْوَرَهُ ❁ سُبْحَانَكَ مَا أَعْجَبَ صَنْعَتَكَ .

- تَلَأُلُوْهُ الضِّيَاءِ بِدَلَالَةِ حِكْمِهَا مِنْ تَنْوِيرِكَ، تَشْهِيرِكَ ❁
- تَمْوِجُ الْأَعْصَارِ بِسِرِّ وَظَائِفِهَا؛ خُصُوصًا فِي نَقْلِ الْكَلِمَاتِ؛
مِنْ تَصْرِيفِكَ، تَوْظِيفِكَ ❁
- تَفْجَرُ الْأَنْهَارَ بِإِشَارَةِ فَوَائِدِهَا مِنْ تَدْخِيرِكَ، تَسْخِيرِكَ ❁

Veyahut o çiçek açmış her bir ağaç, binler bakar ve baktırır gözlerini açmış; tâ Sâni-i Zülcelâl'in neşir ve teşhir olunan acaib-i sanatını bir iki gözle değil, belki binler gözlerle baksın, tâ ehl-i dikkati öyle baktırsın.

Veyahut o çiçek açan her bir ağaç, umumî bayram olan baharın içindeki hususî bayramında ve resmigeçit-misal bir anda yeşillenmiş azalarını en süslü müzeyyenatla süslemiş. Tâ ki, onun Sultan-ı Zülcelâl'i, ona ih-san ettiği hedâyâyı ve letaifi ve âsâr-ı nuraniyesini müşahede etsin. Hem meşher-i sanat-ı İlâhiye olan zemin yüzünde ve bahar mevsiminde, murassaat-ı rahmetini enzar-ı halka teşhir etsin. Ve şecerin hikmet-i hilkatini beşere ilân etsin.

Sen her kusur ve noksandan münezzehsin ey en güzel ihsan, en aşikâr beyan, en zahir ve bâhir ve münevver bürhan sahibi olan Sâni-i Hakîm-i Zülcelâl!

Senin hikmetin ile vücut bulan acaib-i sanat olan bütün mevcudat, Seni bütün kusur ve noksandan tenzih eder. Zira,

- Hikmetlerinin delâletiyle, ziyanın parlaması Senin tenvirin ve Senin teşhirinledir.
- Hususan kelimatın naklindeki vezaifinin de sırrıyla, rüzgârın dalgalanması Senin tasrifin ve tadvizifinledir.
- Fevaidinin işaretleriyle, nehirlerin çağlaması Senin tedhirin ve teşhirinledir.

acaib-i sanat: Cenab-ı Hakkin sanatının harika ve hayret uyandırıcı durumları.
asar-ı nuraniye: nurlu, ışık saçan eserler.
âşikâr: apaçık, belli, meydana da.
aza: organlar, üyeler.
bâhir: belli, besbelli, açık, apaçık.
bayram: neş'e ve sevinç günü, şenlik.
beşer: insan, insanlık.

beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah.
bürhan: delil, ispat, şahit.
delâlet: delil olma, gösterme.
ehl-i dikkat: dikkat edenler, dikkat sahipleri.
enzar-ı halk: halkın bakışları ve nazarı.
fevaid: faydalar.
hedâyâ: hediyeler, armağanlar, bağışlar.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep; gizli, bilinmeyen

nokta; ilâhî gaye, fayda.
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti, gaye, fayda.
hususan: bilhassa, özellikle.
hususî: özel.
ihsan etme: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama, ikram etme.
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
işarat: işaretler, âlâmetler, belirtiler.
kelimat: kelimeler, sözler.

kusur: eksiklik, noksan.

letaif: lâtifeler, güzellikler.

meşher-i sanat-ı İlâhiye: İlâhî sanatın sergisi.

mevcudat: var olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar.

murassaat-ı rahmet: Allah'ın rahmetinin süslü, sanatlı eserleri.

münevver: nurlanmış, nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış.

münezzeh: bir şeye muhtaç olmayan, arınmış, temiz.

müşahade etme: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama.

müzeyyenat: süslenmiş, süslü şeyler.

nakil: bir yerden başka bir yere götürme, iletme, taşıma aktarım.

neşir: dağıtma, yayma, saçma, serpmeye.

noksan: eksiklik, özür.

resmigeçit-misal: devlete ait geçit töreni gibi, benzeri.

Sâni-i Hakîm-i Zülcelâl: her şeyi bir izzet, heybet ve hikmet ile yaratan, sanat ile donatan Allah.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.

sırrıyla: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sevgi yardımıyla kavranılabilen en zor en ince yanı

Sultan-ı Zülcelâl: sonsuz, haşmet ve büyüklük sahibi sultan, Allah.

şecer: ağaç.

tasrif: istediği şekilde idare etme, kullanma.

tadvizif: görevlendirme.

tedhir: depolama.

tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.

tenzih etme: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, uzak olduğuna inanma.

teşhir: emri altına alma, emrine itaat ettirme, boyun eğdirmeye.

teşhir etmek: sergilemek, göstermek.

teşhir: gösterme, sergileme.

umumî: herkesle âlâkalı, herkese ait.

vezaif: vazifeler, işler, görevler.

vücut: var olma, varlık.

zahir: görünen, apaçık, belli, meydanda.

zemin: yeryüzü.

ziya: ışık, aydınlık, nur.

• وَتَزِينُ الْأَحْجَارَ وَالْحَدِيدَ بِرُمُوزٍ خَوَاصِهَا وَمَنَافِعِهَا؛
خُصُوصًا فِي نَقْلِ الْأَصْوَاتِ وَالْمُخَابَرَاتِ؛ مِنْ تَدْبِيرِكَ، تَصَوِيرِكَ.

• تَبَسُّمُ الْأَزْهَارِ بِعَجَائِبِ حِكْمِهَا؛ مِنْ تَحْسِينِكَ، تَزْيِينِكَ ❁

• تَبَرُّجُ الْأَثْمَارِ بِدَلَالَةِ فَوَائِدِهَا؛ مِنْ أَنْعَامِكَ، إِكْرَامِكَ ❁

• تَسَجُّعُ الْأَطْيَارِ بِإِشَارَةِ انْتِظَامِ شَرَائِطِ حَيَاتِهَا؛ مِنْ انْطِقَاقِ

إِرْفَاقِكَ ❁

• تَهَزُّجُ الْأَمْطَارِ بِشَهَادَةِ فَوَائِدِهَا؛ مِنْ تَنْزِيلِكَ، تَفْضِيلِكَ ❁

• تَحَرُّكُ الْأَقْمَارِ بِشَهَادَةِ حِكْمِ حَرَكَاتِهَا؛ مِنْ تَقْدِيرِكَ،

تَدْبِيرِكَ، تَدْوِيرِكَ، تَنْوِيرِكَ ❁

• سُبْحَانَكَ مَا أَنْوَرَ بُرْهَانِكَ مَا أَبْهَرَ سُلْطَانِكَ ❁

• Bilhassa ses ve muhaberatın naklindeki hassa ve menafiinin de remziyle, taşların ve demir gibi madenlerin süslenmesi, Senin tedbirin ve tasvirinledir.

• Çiçeklerin acaib-i hikmetle tebessümü de Senin tahsinin ve tezyininledir.

• Fevaidinin delâletiyle, meyvelerin süslenmesi Senin in'amın ve ikramınladır.

• Şerait-i hayatlarındaki intizamın işaretiyle, kuşların ötüşmeleri Senin onları birbiriyle anlaştıрман ve konuş-turman ileidir.

• Fevaidinin şahadetiyle, yağmur damlalarının ihtizazı, Senin onları tenzilin ve tafdilinledir.

• Harekâtındaki hikmetlerin şahadetiyle, ayların hareketi Senin takdirin, tedbirin, tedvirin ve tenvirinledir.

Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz, ey nihayet derecede bürhan-ı münevver ve saltanat-ı aşikâr sahibi olan Zat-ı Zülcelâl-i Velcema-i Velikram!

acaib-i hikmet: hayret verici maksat ve gayeler.
bilhassa: özellikle, mahsus.
bürhan-ı münevver: nurlu ve parlak delil.
delâlet: delil olma, gösterme.
fevaid: faydalar, yararlar.
harekât: kimıldanmalar, deprenmeler, hareketler.
hassa: bir kimseye, ya da bir şeye özel olan nitelik.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, maksat.

nokta:
ihtizaz: gönlü ferahlama, haz duyma, ferah, sevinç.
ikram: değer verip ağırlama, saygın bir konuma getirme, karşılık beklemeden gerekli olanı verme.
in'am: nimet verme, ihsan etme, iyilik yapma.
intizam: düzgün olma, düzgün dizilme, düzgünlük, tertipli olma.
işaret: gösterme, bildirme.

menafi: menfaatler, faydalar, yararlar.
muhaberat: haberleşmeler.
nakil: bir yerden başka bir yere götürme, iletme, taşıma, aktarım.
nihayet derece: sonsuz.
noksan: eksiklik, azlık, tam olmayış.
remiz: işaret, belirti.
saltanat-ı aşikâr: apaçık saltanat.
şahadet: şahitlik, tanıklık.

şerait-i hayat: hayat şartları.
tafdil: birisini ötekilerden üstün tutma.
tahsin: güzel yapma, güzelleştirme.
takdir: kader tayin etme, ölçüsünü, miktarını belirleme.
tasvir: ifade etme, anlatma.
tebessüm: gülümseme, gülümseyiş.
tedbir: önlem, yol, çare.
tedvir: idare, yönetme, döndürme.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak olduğuna inanma.
tenzil: indirme, yavaş yavaş indirme.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
Zat-ı Zülcelâli ve'l-Cemali ve'l-İkram: sonsuz büyüklük, güzellik, lütuf ve rahmet, sahibi olan zat, Allah.

الفصل الثاني

سُبْحَانَكَ لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ
فِي فُرْقَانِكَ ❀ وَأَثْنَى عَلَيْكَ حَبِيبُكَ بِإِذْنِكَ ❀ وَأَثْنْتُ عَلَيْكَ
جَمِيعُ مَصْنُوعَاتِكَ بِإِنِّطَاقِكَ ❀

سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ يَا مَعْرُوفُ بِمُعْجَزَاتِ
جَمِيعِ مَصْنُوعَاتِكَ وَبِتَوْصِيفَاتِ جَمِيعِ مَخْلُوقَاتِكَ وَبِتَعْرِيفَاتِ
جَمِيعِ مَوْجُودَاتِكَ ❀

سُبْحَانَكَ وَمَا ذَكَرْنَاكَ حَقَّ ذِكْرِكَ يَا مَذْكُورُ بِالْإِسْنَةِ جَمِيعِ
مَخْلُوقَاتِكَ وَبِإِنْفُسِ جَمِيعِ كَلِمَاتِ كِتَابِ كَائِنَاتِكَ وَبِتَحِيَّاتِ
جَمِيعِ ذَوَى الْحَيَاةِ مِنْ مَخْلُوقَاتِكَ لَكَ وَبِمَوْزُونَاتِ جَمِيعِ
الْأَوْرَاقِ الْمُهْتَرَّةِ الذَّاكِرَةِ فِي جَمِيعِ أَشْجَارِكَ وَنَبَاتَاتِكَ ❀

İkinci Fasıl

Ey bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Zat-ı Akdes!

Biz Seni lâıykıyla sena edemeyiz, kemal sıfatlarını saymakla bitiremeyiz. Sen öyle bir Zat-ı Zülcelâl'sin ki, ancak Furkan'ında kendi zatını senana, Habibinin Seninle Seni senasına ve bütün masnuatının Senin intakıyla Seni senasına lâıyksın.

Ey bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Maruf!

Biz Sana lâıyk bir marifetle Seni tanıyamadık. Sen öyle bir Hakîm-i Zülcelâl'sin ki, bütün masnuatının mu'cizatıyla ve bütün mahlûkatının tavsifatıyla ve bütün mevcudatının tarifatıyla ancak tarif edilebilirsin.

Ey bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Mezkûr!

Biz Sana lâıyk bir zikirle Seni zikredemedik. Sen öyle bir Rabb-i Zülcelâl'sin ki, bütün mahlûkatının hususî lisanslarıyla ve kitab-ı kâinatın kelimatı olan bütün mevcudatının nefisleriyle ve mahlûkatın olan bütün zevi'l-hayatın hayatlarıyla Sana takdim ettikleri tahiyyatıyla, bütün eşcar ve nebatatın da ihtizazla zikreden mevzun yapraklarıyla zikrine lâıyksın.

eşcar: ağaçlar.

fasıl: kısım, bölüm.

Furkan: hak ile batıl, iyi ve kötü; hayır ve şer arasındaki farkı gösteren, Kur'an.

Habip: Allah'ın sevgili kulu; Allah'ın çok sevdiği Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (a.s.m.).

Hakîm-i Zülcelâl: "sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi hikmetle yaratan" anlamında Allah'ın bir ismi.

hususî: özel.

ihtizaz: zevkle titreyip sallanma.

intak: konuşturmak, söyletmek, dile getirmek.

kelimat: kelimeler, sözler.

kemal: olgunluk, mükemmellik.

kitab-ı kâinat: kâinat kitabı.

lâıyk: yakışan, yaraşır, yakışır.

lisan: dil.

mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar.

maruf: bilinen, tanınmış, herkesçe tanınmış, belli.

masnuat: sanatla yapılmış şeyler, varlıklar.

mevcudat: var olan her şey, yaratılmış varlıklar.

mevzun: vezinli, ölçülü, tartılı.

mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.

mu'cizat: mu'cizeler, büyük harika işler.

münezzeh: hiç bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan.

nebatat: bitkiler.

nefis: hayat, ruh, can.

noksan: eksiklik.

Rabb-i Zülcelâl: büyüklük ve yücelik sahibi Allah, terbiye edici.

sena: överek bahsetme, methetme.

sıfât: hâl, özellik, nitelik, vasıf.

tahiyyat: tahiyyeler, selâmlar, dualar.

takdim: arz etme, sunma.

tarif etmek: tanımlamak, açıklamak.

tarifat: tarifler, tanımlar.

tavsifat: tavsifler, birinin ya da bir şeyin sıfatlarını, özelliklerini anlatmalar.

zat: Allah.

Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat; Allah.

Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi zat, Allah.

zevi'l-hayat: canlı, hayat sahibi.

zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getirme, iyilikle anma.

zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getirme.

سُبْحَانَكَ مَا شَكَرْنَاكَ حَقَّ شُكْرِكَ يَا مَشْكُورُ بِأُثْنِيَةِ جَمِيعِ
إِحْسَانَاتِكَ عَلَى إِحْسَانِكَ عَلَى رُؤُسِ الْأَشْهَادِ وَبِإِعْلَانَاتِ جَمِيعِ
نِعَمِكَ عَلَى أَنْعَامِكَ فِي سُوقِ الْكَائِنَاتِ وَبِمَنْظُومَاتِ جَمِيعِ
ثَمَرَاتِ رَحْمَتِكَ وَنِعْمَتِكَ لَدَى أَنْظَارِ الْمَخْلُوقَاتِ وَبِتَحْمِيدَاتِ
جَمِيعِ مَوْزُونَاتِ أَزَاهِيرِكَ وَعَنَاقِيدِكَ الْمُنْظَمَةِ فِي خِيوطِ الْأَشْجَارِ
وَالنَّبَاتَاتِ ❁

سُبْحَانَكَ مَا أَعْظَمَ شَانُكَ وَمَا أَزِينَ بُرْهَانُكَ وَمَا أَظْهَرُهُ وَمَا
أَبْهَرُهُ ❁

سُبْحَانَكَ مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ يَا مَعْبُودَ جَمِيعِ الْمَلَكَةِ
وَجَمِيعِ ذَوِي الْحَيَاةِ وَجَمِيعِ الْعُنَاصِرِ وَالْمَخْلُوقَاتِ، بِكَمَالِ
الْإِطَاعَةِ وَالْأَمْتِنَالِ وَالْإِنْتِظَامِ وَالْإِتِّفَاقِ وَالْإِشْتِيَاقِ ❁

سُبْحَانَكَ مَا سَبَّحْنَاكَ حَقَّ تَسْبِيحِكَ يَا مَنْ ﴿تَسْبِيحُ لَهُ
السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ
بِحَمْدِهِ﴾ ❁

Ey bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Meşkûr!

Biz Sana olan şükürümüzü hakkıyla eda edemedik. Sen öyle bir Rahîm-i Zülcelâl'sin ki, gözler önündeki şahitlerin başları üstündeki ihsan içinde ihsanatının bütün senalarıyla ve kâinat çarşısındaki in'am içindeki bütün nimetlerinin ilânatıyla ve enzar-ı mahlûkat önündeki nimetinin ve rahmetinin bütün meyvelerinin manzumatıyla ve eşcar ve nebatatın ince, nazik dallarında dizilmiş bütün mevzun ve muntazam çiçek ve salkımlarının tahmidatıyla şüküne lââyıksın.

Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz, ey nihayet derecede şe'n-i azam, gayet derecede zahir ve bâhir bürhan-ı müzeyyen sahibi Zat-ı Zülcelâl!

Ey bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Ma'bud!

Biz Sana lââyık bir ibadetle kulluk edemedik. Sen öyle bir Ma'bud-ı Cemîl-i Zülcelâl'sin ki, bütün melâike ve zevî'l-hayatın, bütün anasır ve mahlûkatın kemal-i itaat ve imtisal ve intizam ve ittifak ve iştiyakla ettikleri bütün ibadetlere lââyıksın.

Ey bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Rabbü's-Semavati ve'l-Aradîn!

Biz Sana lââyık bir tesbihat ile Seni hakkıyla tesbih ve tenzih edemedik. Hâlbuki, **تَسْبِيحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ**

۱ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِيحُ بِحَمْدِهِ ayetinin delâletıyla,

1. Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)

anasır: elemanlar, unsurlar, madenler.
ayet: her bir Kur'an cümlesi.
bâhir: belli, besbelli, açık, apaçık.
bürhan-ı müzeyyen: süslenmiş ziynetli deliller.
delâlet: delil olma, gösterme.
eda etme: borcunu ödeme; yapmak, davranış sergileme.
enzar-ı mahlûkat: yaratıl-

mışların bakışları.
eşcar: ağaçlar.
gayet: son derece, çok.
hakkiyla: asıl ve doğruluğun gereğiyle.
hâlbuki: hakikat ve doğrusu şudur ki.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, yasaklarından kaçınma, Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.

ihsan: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama, ikram etme, lütuf, yardım.
ihsanat: iyilikler, bağışlar, yardımlar, nimetler, lütuflar.
ilânât: ilânlar, duyurular.
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
in'am: nimet vermeler, bağışlar, iyilikler.

intizam: düzgünlük, tertipli olma.
istiyaak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
ittifak: birleşme, birlik.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
kemal-i itaat: tam ve mükemmel itaat.
kulluk: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
lâyık: uygun olan, yaraşan, yakışan, yaraşır, yakışır.
Ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan, kulluk edilen, Allah.
Ma'bud-i Cemîl-i Zülcelâl: sonsuz güzel ve her şeyin kendisine ibadet ettiği Allah.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
manzumât: düzenlenmeler, sıralanmalar.
melâike: melekler; nurdan yaratılmış, fitratlan safî, makamları sabit olan, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûklar.
meşkûr: teşekkürle lââyık, teşekkür edilecek.
mevzun: ölçülü, uygun, biçimli.
muntazam: düzgün, tertipli, intizamlı.
münezzeh: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan.
nebatat: bitkiler.
nihayet derece: son derece.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
Rabbüssemavati ve'l-Aradîn: yerlerin ve göklerin sahibi, terbiye edicisi olan Allah.
Rahim-i Zülcelâl: sonsuz şefkatli, merhametli büyüklük sahibi Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
sena: övme, methetme.
sıfat: hâl, özellik, nitelik, vasıf.
şe'n-i azam: büyük neticeler, işler, eserler, hâl ve durumlar.
şükûr: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tahmidat: hamd etmeler, şükredip övmeler.
tenzih etmek: Allah'ı şanına lââyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak olduğuna inanmak.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
zahir: apaçık görünen, belli, meydanda.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi zat, Allah.
zevî'l-hayat: canlı, hayat sahibi.

سُبْحَانَكَ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ
جَمِيعِ مَصْنُوعَاتِكَ وَبِجَمِيعِ تَحْمِيدَاتِ جَمِيعِ مَخْلُوقَاتِكَ لَكَ .

سُبْحَانَكَ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ الْأَرْضُ وَالسَّمَاءُ بِجَمِيعِ
تَسْبِيحَاتِ جَمِيعِ أَنْبِيَائِكَ وَأَوْلِيَّائِكَ وَمَلَائِكَتِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتُكَ
وَتَسْلِيمَاتُكَ ❀

سُبْحَانَكَ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ الْكَائِنَاتُ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ
حَبِيبِكَ الْأَكْرَمِ ﷺ وَبِجَمِيعِ تَحْمِيدَاتِ رَسُولِكَ الْأَعْظَمِ لَكَ،
عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ أَفْضَلُ صَلَوَاتِكَ وَأَتَمُّ تَسْلِيمَاتِكَ ❀

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ هَذِهِ الْكَائِنَاتُ بِأَصْدِيَةِ
تَسْبِيحَاتِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَكَ؛ إِذْ هُوَ الَّذِي
تَتَمَوَّجُ أَصْدِيَةُ تَسْبِيحَاتِهِ لَكَ عَلَى أَمْوَاجِ الْأَعْصَارِ وَأَفْوَاجِ
الْأَجْيَالِ ❀ اللَّهُمَّ فَابْدُ عَلَى صَفَحَاتِ الْكَائِنَاتِ وَأَوْرَاقِ الْأَوْقَاتِ
إِلَى قِيَامِ الْعَرَصَاتِ أَصْدِيَةَ تَسْبِيحَاتِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
وَالتَّسْلِيمَاتُ ❀

bütün semavat ve arz, içindekilerle beraber Seni tesbih eder. Hiçbir şey yoktur ki Seni hamd ile tesbih etmesin! Ben dahi onların bütün tesbihatıyla Seni takdis ederim.

Hem sema ve arz, içindeki bütün masnuatın bütün tesbihatıyla ve bütün mahlûkatının bütün tahmidatıyla Seni tesbih eder. Ben dahi onların bütün tesbihat ve tahmidatıyla Seni takdis ederim.

Hem arz ve sema, Senin bütün peygamberlerinin ve bütün velîlerinin ve bütün meleklerinin –salât ve selâmın onlar üzerine olsun– bütün tesbihatıyla Seni tahmid ile tesbih eder. Ben dahi onların bütün tesbihat ve tahmidatıyla Seni takdis ederim.

Hem kâinat, Habib-i Ekrem'inin (a.s.m.) bütün tesbihatıyla ve Resul-i Azam'ının bütün tahmidatıyla –efdal-i salâvat ve etemm-i teslimatın onun ve Âlinin üzerine olsun– Seni tesbih eder. Ben dahi onun bütün tesbihat ve tahmidatıyla Seni takdis ederim.

Ey Zat-ı Zülcelâl!

Bu kâinat Seni Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın tesbihatının sedalarıyla tahmid ile tesbih eder. Sen bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzehsin.

Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm öyle bir zattır ki, onun tesbihatının sedaları asırlar boyunca milletlerin üzerinde celâl ile temevvûç eder.

âl: Hz. Muhammed'in ailesi ve neslinden gelenler.

arz: yer, dünya.

asır: yüzyıl.

celâl: sonsuz derecede büyüklük, azamet.

efdal-i salâvat: salâvatların en faziletlisi, en üstün olanı.

etemm-i teslimat: en mükemmel ve noksansız selâm, esenlik.

Habib-i Ekrem: Allah'ın en keremli, en saygın habibi, ya-

ni sevgili kulu manasında Hz. Muhammed.

hamd: methetme, övme, yüceltme.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.

masnuat: sanatla yapılmış şeyler.

melek: Allah'ın nurdan yaratığı, iradeleri, cinsiyetleri, yeme ve içmeleri olmayan, çe-

şitli şekillere girebilen, göze her zaman görülemeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk.

münezzeh: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan.

noksan: eksiklik.

peygamber: Allah'ın elçisi, Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, haberci, nebi, resul.

Resul-i Azam: en büyük peygamber, Hz. Muhammed.

salât ve selâm: peygamber efendimize rahmet duası etmek ve kendisine bağlılığımızı yenilemek.

seda: ses.

sema: gökyüzü, gök.

semavat: semalar, gökler.

sıfât: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf.

tahmidat: hamd etmeler, şükretmeler.

tahmid: hamd etme, şükretme.

takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsi ve mübarek sayma.

takdis: yüceltme, mukaddes sayma.

temevvûç: dalgalanma.

tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, ve şanına uygun ifadelerle anma.

tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.

velî: Allah'ın sevgisine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu.

zat: kişi, şahıs.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ الدُّنْيَا بِأَثَارِ شَرِيعَةِ مُحَمَّدٍ
عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ❀ اَللّٰهُمَّ فَزِّينِ الدُّنْيَا بِأَثَارِ دِيَانَةِ مُحَمَّدٍ
عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ ❀

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ الْأَرْضُ سَاجِدَةً تَحْتَ عَرْشِ
عَظَمَةِ قُدْرَتِكَ بِلِسَانِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ❀
اَللّٰهُمَّ فَانْطِقِ الْأَرْضُ بِاقْطَارِهَا بِلِسَانِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ وَالْقِيَامِ ❀

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ جَمِيعُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فِي
جَمِيعِ الْأَمَكْنَةِ وَالْأَوْقَاتِ بِلِسَانِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ.
اَللّٰهُمَّ فَانْطِقِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ بِأَصْدِيَةِ
تَسْبِيحَاتِ مُحَمَّدٍ لَكَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ❀

Allah'ım, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın tesbihatının sedalarını kâinatın sayfaları ve zamanın yaprakları üzerinde kıyamet gününe kadar daim kıl.

Ey Zat-ı Zülcelâl!

Dünya Seni Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın âsâr-ı şeriatıyla tahmid ile tesbih eder. Sen bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzehsin.

Allah'ım, dünyayı kıyamet gününe kadar Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın diyanetiyle müzeyyen kıl.

Ey Zat-ı Zülcelâl!

Küre-i arz, Senin azamet-i kudretinin arşı altında Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın lisaniyla Seni tahmid ile tesbih eder. Sen bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzehsin.

Allah'ım, dünyayı bütün aktâriyle beraber kıyamet ve diriliş gününe kadar Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın lisaniyla intak eyle.

Ey Zat-ı Zülcelâl!

Bütün mü'min ve mü'minat, her yerde ve her zamanda Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın lisaniyla Seni tahmid ile tesbih ederler. Sen bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzehsin.

Allah'ım, bütün mü'min ve mü'minatı kıyamet gününe kadar Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın tesbihatının sedalarını intak eyle.

aktâr: her taraf, her yer.

Aleyhissalâtü vesselâm: "salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in ismi duyulunca söylenmesi sünnet olan dua.

arş: ilâhî kudret ve saltanatın belirip görünme yeri, dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası, göğün en yüksek katı.

âsâr-ı şeriat: dinin bütün işaret ve belirtileri, eserleri.

azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü.

daim: sonsuz; sürekli, devamlı olmak.

diyanet: din; dini emirlere riayet, dindarlık.

intak eylemek: konuşturmak, dile getirmek.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

kıyamet: dünyanın sonu, bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanması, varlığın bozulup dağılması, kâinatın ölümlünden sonra, bütün ölümlerin dirilip ayağa kalkmaları, mahşerde toplanmaları.

Küre-i arz: arz küresi, dünya, yer küre.

lisân: dil.

mü'min: iman eden, inanan.

mü'minat: iman eden kadınlar.

münezzeh: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan; temiz, arı, uzak.

müzeyyen kılmak: süslemek, bezemek.

noksan: eksiklik.

seda: ses.

sıfât: hâl, özellik, nitelik, vasıf.

tahmid: hamd etme, şükretme, güzel ifadelerle anma.

tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.

tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.

Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi zat, Allah.

الفصل الثالث

ذُو الْجَلَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْوَاحِدِ الْوَاحِدِ الْمُتَقَدِّسِ الْمُتَنَزِّهِ عَنِ
الْأَضْدَادِ وَالْأَنْدَادِ وَالشُّرَكَاءِ ❁

ذُو الْجَلَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْقَدِيرِ الْأَزَلِيِّ الْمُتَقَدِّسِ الْمُتَنَزِّهِ عَنِ
الْمُعِينِ وَالْوُزَرَاءِ ❁

ذُو الْجَلَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْقَدِيمِ الْأَزَلِيِّ الْمُتَقَدِّسِ الْمُتَنَزِّهِ عَنِ
مُشَابَهَةِ الْمُحَدَّثَاتِ الزَّائِلَاتِ ❁

ذُو الْجَلَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْوَاجِبِ وَجُودُهُ الْمُتَمَتِّعِ نَظِيرُهُ الْمُمْكِنِ
كُلُّ مَا سِوَاهُ الْمُتَقَدِّسِ الْمُتَنَزِّهِ عَنِ لَوَازِمِ مَا هِيَاتِ الْمُمْكِنَاتِ ❁

ذُو الْجَلَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي « لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ » وَهُوَ
السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْمُتَقَدِّسُ الْمُتَنَزِّهِ عَمَّا تَتَصَوَّرُهُ الْأَوْهَامُ الْقَاصِرَةُ
الْخَاطِئَةُ ❁

Üçüncü Fasıl

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Vahid-i Ehad'dir ki, zıttan, niden ve şerikten münezzehtir ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Kadîr-i Ezelî'dir ki, muin ve vezirlerden münezzehtir ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Kadîm-i Ezelî'dir ki, hâdis ve zail olan her şeye müşabehetten münezzehtir ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Vacibü'l-Vücut'dur ki, Onun naziri mümtenidir. O, daire-i mümkinatın bütün kusur ve noksanlarından münezzehtir ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Semî-i Basîr'dir ki,

¹ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ hakikatinin şahadetiyile kasır ve hatalı vehimlerin her türlü tasavvuratından münezzehtir ve mukaddestir.

1. Onun benzeri hiçbir şey yoktur. O her şeyi hakkıyla işiten Semî ve her şeyi hakkıyla gören Basîr'dir. (Şûra Suresi: 11.)

daire-i mümkinat: kâinat, mümkün olan, şartların hâkim olduğu âlem, olabilme alanı, varlıkların yaratılıp meydana geldiği âlem.

fasıl: kısım, bölüm.

hâdis: sonradan olan şey.

hakikat: gerçek, asıl, esas.

Kadîm-i Ezelî: varlığının baş-

langıcı olmayan Allah.

Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan, Allah.

kasır: kusurlu.

kusur: eksiklik, noksan.

muin: yardımcı, muavin.

mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlar-

dan kurtulmuş.

mümteni: mümkün olmayan, imkânsız.

münezzeht: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan; temiz, arı, uzak.

müşabehet: benzeme, benzeyiş, andırma.

naziri: benzeri.

nidden: bir şeyin misli, dengi, eşiti.

noksan: eksiklik.

Semî-i Basîr: işiten ve gören.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şerik: ortak.

tasavvurat: tasavvurlar, tasarımlar, zihne getirmeler.

Vacibü'l-Vücut: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.

vehim: sebepsiz korku, belirsiz ve manasız korku.

vezir: yardımcı, padişah vekili.

zail: sona eren, devamlı olmayan, yok olan.

Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi zat, Allah.

zidden: bir şeyin zıddı, karşıtı.

ذُو الْجَلَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي ﴿لَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ الْمُتَقَدِّسُ الْمُتَنَزِّهُ عَمَّا تَصِفُهُ الْعُقَاةُ
النَّاقِصَةُ الْبَاطِلَةُ ❀

ذُو الْجَلَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْقَدِيرِ الْمُطْلَقِ الْغَنِيِّ الْمُتَقَدِّسِ الْمُتَنَزِّهُ
عَنِ الْعَجْزِ وَالْإِحْتِيَاجِ ❀

ذُو الْجَلَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْكَامِلِ الْمُطْلَقِ فِي ذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ وَأَفْعَالِهِ
الْمُتَقَدِّسِ الْمُتَنَزِّهُ عَنِ الْقُصُورِ وَالنَّقْصَانِ، بِشَهَادَاتِ كَمَالَاتِ
الْكَائِنَاتِ. إِذْ مَجْمُوعُ مَا فِي الْكَائِنَاتِ مِنَ الْكَمَالِ وَالْجَمَالِ ظِلٌّ
ضَعِيفٌ بِالنِّسْبَةِ إِلَى كَمَالِهِ سُبْحَانَهُ، بِالْحَدْسِ الصَّادِقِ وَبِالْبُرْهَانِ
الْقَاطِعِ وَبِالدَّلِيلِ الْوَاضِحِ. إِذِ التَّنْوِيرُ لَا يَكُونُ إِلَّا مِنَ النُّورَانِيِّ
وَبِدَوَامِ تَجَلِّي الْجَمَالِ وَالْكَمَالِ مَعَ تَفَانِي الْمَرَايَا وَسَيَّالِيَةِ الْمَظَاهِرِ
وَبِاجْمَاعِ وَاتِّفَاقِ جَمَاعَةٍ كَثِيرَةٍ مِنَ الْأَعَاظِمِ الْمُخْتَلِفِينَ فِي
الْمَشَارِبِ وَالْكَشَفِيَّاتِ الْمُتَّفَقِينَ عَلَى ظِلِّيَّةِ كَمَالَاتِ الْكَائِنَاتِ
لِأَنْوَارِ كَمَالِ الذَّاتِ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ ❀

ذُو الْجَلَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْأَزَلِيِّ الْأَبَدِيِّ السَّرْمَدِيِّ الْمُتَقَدِّسِ
الْمُتَنَزِّهُ عَنِ التَّغْيِيرِ وَالتَّبَدُّلِ الْإِلَازِمِينَ لِلْمُحْدَثَاتِ الْمُتَجَدِّدَاتِ
الْمُتَكَامِلَاتِ ❀

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Aziz-i Hakîm'dir ki,

¹ لَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ aye-
tinin de delâletiyle, nakıs ve batıl akidelerin her türlü tav-
sifatından münezzehtir ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Kadîr-i Mutlak'tır ki, aczden ve ihtiyaçtan münezzehtir ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Kâmil-i Mutlak'tır ki, kâinatın kemalâtı Onun zatında ve sıfatında ve e'âlinde bütün kusur ve noksanlardan münezzehtir ve mukaddes olduğuna şahadet eder. Çünkü, hads-i sadık ve bürhan-ı kat'î ve delil-i vazih ile sabittir ki, bütün kâinatın bütün kemalâtı, Onun kusursuz ve noksansız cemel ve kemalinin ancak zayıf bir gölgesidir. Zira, nuranî olmayan bir şey tenvir edemez. Keza, hem âyinelerin fânîliği ve mazharların seyyaliyetine rağmen cemel ve kemalin devamı, hem de eazım-ı beşerin meşrepleri muhtelif pek çok cemaatlerinin müttetik keşfiyatının icma ve ittifakı da, kemalât-ı kâinatın, Zat-ı Vacibü'l-Vücut'un envar-ı kemalinin bir gölgesi olduğunu ispat eder.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Zat-ı Ezeli ve Ebedî olan Bâkî-i Sermedî'dir ki, daimî teceddüt ve tekâmülde olan hâdis mevcudatın hasiyeti tagayyür ve tebeddülünden münezzehtir ve mukaddestir.

1. Göklerde ve yerde en yüce sıfatlar Onundur. O kudreti her şeye galip olan Aziz ve hikmeti her şeyi kuşatan Hakîm'dir. (Rum Suresi: 27.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
akide: inanç, inanılan gerçek.
ayet: her bir Kur'ân cümlesi.
âyine: ayna.
Aziz-i Hakîm: her şeyiyle hikmetli ve izzetli olan Allah.
Bâkî-i Sermedî: ezel ve ebedî kuşatan sonsuzluk sahibi Allah.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve

haklı olmayan.
bürhan-ı kat'î: kat'î, kesin delil; en sağlam, şeksiz delil, her hangi bir şüphe bırakmayan delil.
cemel: güzellik, iç ve dış güzelliği.
daimî: sürekli, devamlı.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil-i vazih: açık delil, belli kanıt.

eazım-ı beşer: insanoğlunun en büyükleri.
ebedî: zevalsiz, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
ef'al: fiiller, işler, ameller.
envar-ı kemal: mükemmellik ışığı, olgunluk nurları.
fânî: ölümlü.
hâdis: sonradan olan şey, ya-
pılan.

hads-i sadık: tam, doğru ve şüphesiz idrak etme, kesin bilme.

hasiyet: bir şeye has vasıf, özellik.

icma: toplama, büyük âlimlerin bir konuda birleşmeleri, İslâm hukukçularının bir konuda söz birliği etmeleri.

ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.

ittifak: birleşme, birlik.

Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.

Kâmil-i Mutlak: sınırsız mükemmellik sahibi, tam, noksansız, eksiksiz.

kemal: olgunluk, mükemmellik.

kemalât: iyilikler, kemaller, olgunluklar.

kemalât-ı kâinat: kâinatın, evrenin mükemmelliği, kusursuzluğu.

keşfiyat: keşifler, açmalar, meydana çıkarılan, şeyler, göstermeler.

keza: böyle, böylece; bu da öyle, öylece.

mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma; nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş.

meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar, yaratılmışlar.

mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, aziz, temiz.

münezzeh: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan.

müttetik: ittifak eden, birleşen, anlaşılan, uyuşan.

nakıs: noksan, eksik, tam olmayan.

nuranî: nurlu, ışık saçan.

seyyaliyet: akıcılık.

sıfat: hâl, özellik, nitelik.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

tagayyür: değişme, başkalaşma.

tavsifat: tavsifler, birinin ya da bir şeyin özelliklerini anlatmalar.

tebeddül: başkalaşma, değişme, başka hâle getirme, başka şekil alma.

teceddüt: tazelenme, yenilenme, yenileşme, yenilik.

tekâmül: kemale erme, olgunlaşma.

tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışılandırma.

Zat-ı Ezeli: başlangıcı olmayan, kendinden önce yokluk geçmemiş Allah'ın zatı.

Zat-ı Vacibü'l-Vücut: varlığı mutlakla gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.

Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi zat, Allah.

ذُو الْجَلَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ الْكَوْنِ وَالْمَكَانِ الْمُتَقَدِّسِ الْمُتَنَزِّهِ
عَنِ التَّحْيِيزِ وَالتَّجْزِئِ اللَّازِمِينَ لِلْمَادِّيَّاتِ وَالْمُمْكِنَاتِ الْكَثِيفَاتِ
الْكَثِيرَاتِ الْمُقَيَّدَاتِ الْمَحْدُودَاتِ ❖

ذُو الْجَلَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْقَدِيمِ الْبَاقِي الْمُتَقَدِّسِ الْمُتَنَزِّهِ عَنِ
الْحُدُوثِ وَالزَّوَالِ ❖

ذُو الْجَلَالِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ الْمُتَقَدِّسِ الْمُتَنَزِّهِ عَنِ
الْوَلَدِ وَالْوَالِدِ وَعَنِ الْخُلُولِ وَالْإِتْحَادِ وَعَنِ الْحَصْرِ وَالتَّحْدِيدِ
وَعَمَّا لَا يَلِيقُ بِجَنَابِهِ وَمَا لَا يَنْسَبُ وَجُوبَ وَجُودِهِ وَعَمَّا
لَا يُوَافِقُ أَزَلَّتُهُ وَأَبَدِيَّتُهُ ❖

جَلَّ جَلَالُهُ ❖ وَلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ❖

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Hâlık-ı Kevn ve Mekân'dır ki, kesafet ve kesretle mukayyet ve mahdud olan mümkün maddiyatın hasiyeti tahayyüz ve tecezziden münezzehtir ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Kadim-i Bâkî'dir ki, hudus ve zevâlden münezzehtir ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, doğurmak ve doğurulmaktan, hulûl ve ittihatın, hasr ve tahditten, kendisine yakışmayan ve vücub-i vücuduna münasip düşmeyen her şeyden ve ezeliyet ve ebediyetine gayr-i muvafık bütün şeylerden münezzehtir ve mukaddestir.

Evet, Onun celâli pek yücedir ve Ondan başka hiçbir ilâh yoktur.

celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
ebediyet: sonsuzluk.
ezeliyet: öncesizlik başlangıcı olmayan.
gayr-i muvafık: uygun olmayan.
Hâlık-ı Kevn: kâinatın yaratıcısı.
hasiyet: bir şeye has vasıf, özellik.
hasr: yalnız bir şeye mahsus kılma, yalnız bir şeye kullan-

ma.
hudus: sonradan çıkma, sonradan meydana gelme.
hulûl: girme, dahil olma, içine sokulma.
ilâh: tanrı, ma'bud.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma, bir olma.
Kadim-i Bâkî: ezeli ve ebedî olan, Allah.
kesafet: kalınlık, yoğunluk, kesiflik, koyuluk, sıklık.
kesret: çokluk.

kusur: eksiklik, noksan.
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler.
mahdud: sınırlanmış, çevrilmiş, belirli.
mekân: yer, mahal.
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, aziz, temiz.
mukayyet: kayıtlı, bağlı.
mümkîn: var edilmiş olan, yaratılan.

münasip: uygun, yerinde.
münezzehtir: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç.
münezzehtir: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan, temiz, arı, uzak.
noksan: eksiklik.
tahayyüz: yer tutma, yer alma.
tahdit: sınırlama, çevreleme.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme, ufalanma, cüzlere ayrılma.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.
vücub-i vücud: varlığı zorunlu ve şart olmak, vazgeçilmez olmak.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi zat, Allah.
zeval: sona erme, yok olma.

﴿حاشیه﴾ أَلْبَابُ الثَّانِي

فِي «الْحَمْدُ لِلَّهِ»

فِي هَذَا أَلْبَابِ تِسْعِ نَقَاطٍ

النُّقْطَةُ الْأُولَى

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نِعْمَةِ الْإِيمَانِ الْمُنْزِلِ عَنَّا ظُلُمَاتِ الْجِهَاتِ

السَّتِ ❁

إِذْ جَهَةُ الْمَاضِي فِي حُكْمِ يَمِينِنَا مُظْلَمَةٌ وَمَوْحِشَةٌ بِكَوْنِهَا
مَزَارًا أَكْبَرَ ❁

﴿حَاشِيَه﴾: رساله نورث فکردن صوگره آن مهم بر اساسی شکر اولدیغندن شکر و حمدن اکثر مراتب و حقیقتلری رسال نورث أجزالرنده کمال ایضاح ایله بیان ایدلدیکندن بوراده اونلره اکتفاء غایت مختصر بر صورتده ایمان نعمتنه مقابل اولان حمدک برقاچ مرتبه لری ذکر ایدیله جکدر. ایمان نعمتنک مرتبه لرینه کوره حمدک مرتبه لری وار.

İkinci Bab (HAŞİYE)

Bu ikinci Bab, “Elhamdülillâh” hakkındadır.

İkinci Bab ile tabir edilen şu risalecikte “Elhamdülillâh” cümlesini insanlara dedirten imanın sonsuz fayda ve nurlarından, yalnız dokuz tane beyan edilecektir.

BİRİNCİ NOKTA:

Evvelâ iki şey ihtar edilecektir.

1. Felsefe, her şeyi çirkin, korkunç gösteren siyah bir gözlüktür. İman ise, her şeyi güzel, ünsiyetli gösteren şeffaf, berrak, nuranî bir gözlüktür.

2. Bütün mahlûkatla alâkadar ve her şeyle bir nevi alış veriş olan ve kendisini abluka eden şeylerle lâfzen ve manen görüşmek, konuşmak, komşuluk etmeye hilkaten mecbur olan insanın sağ, sol, ön, arka, alt, üst olmak üzere altı ciheti vardır.

İnsan, mezkûr iki gözlüğü gözüne takmakla, mezkûr cihetlerde bulunan mahlûkatı, ahvali görebilir.

Sağ cihet: Bu cihetten maksat, geçmiş zamandır. Binaenaleyh, felsefe gözlüğü ile sağ cihete bakıldığı zaman, mazi ülkesinin kıyameti kopmuş, altı üstüne çevrilmiş,

HAŞİYE: Risale-i Nur’un fikirden sonra en mühim bir esasî şükür olduğundan şükür ve hamdin ekser meratip ve hakikatleri Risale-i Nur’un eczalarında kemal-i izah ile beyan edildiğinden burada onlara iktifaen gayet muhtasar bir surette iman nimetine mukabil olan hamdin birkaç mertebeleri zikredilecektir. İman nimetinin mertebelerine göre hamdin mertebeleri var.

abluka: etrafını sarıp dışarı ile alâkasını kesmek; kuşatmak.
ahval: hâller, durumlar, oluşlar.
bab: kısım, bölüm, konu.
berrak: pek parlak, duru, açık.
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı.

cihet: yön, taraf.
elhamdülillâh: Allah’a hamd olsun, ezelden ebede her türlü hamd, şükür ve minnet Allah’a aittir.
felsefe: hikmet bilgisi, her şeyi maddede arayan düşünce.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hilkat: yaratış; yaratılma, yaratılış.
ihtar: hatırlatma, bir konuda

hatırlatma yapma.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
kıyamet: dünyanın sonu.
lâfzen: sözlü olarak.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
maksat: kastedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta.
mazi: geçmiş zaman.
mecbur: zorunluluk.

mezkûr: adı geçen, anılan.
nevi: çeşit.
nokta: işaret.
nur: aydınlık, ışık.
nurani: nurlu, ışık saçan.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
şeffaf: saydam, kapalı veya saklı olmayan, açık.
tabir: ifade, söz.

وَبِنِعْمَةِ الْإِيمَانِ تَزُولُ تِلْكَ الظُّلُمَةُ وَيُنْكَشِفُ الْمَرَارُ الْأَكْبَرُ
عَنْ مَجْلِسِ مُنَوَّرٍ ❁

وَيَسَارُنَا الَّذِي هُوَ الْجِهَةُ الْمُسْتَقْبَلَةُ، مُظْلِمَةٌ وَمَوْحِشَةٌ بِكَوْنِهَا
قَبْرًا عَظِيمًا لَنَا ❁

وَبِنِعْمَةِ الْإِيمَانِ تَنْكَشِفُ عَنْ جَنَّاتٍ مُزَيَّنَةٍ فِيهَا ضِيَّافَاتُ
رَحْمَانِيَّةٍ ❁

وَجِهَةُ الْفَوْقِ وَهُوَ عَالَمُ السَّمَوَاتِ مُوَحِشَةٌ مُدْهِشَةٌ بِنَظَرِ
الْفَلَسَفَةِ ❁

karanlıklı, korkunç, büyük bir mezaristanı andıran bir şekilde görünecektir. Ve bu görünüşte insan pek büyük bir dehşete, vahşete, me'yusiyete maruz kaldığında şüphe yoktur.

Fakat, iman gözlüğü ile o cihete bakıldığı zaman, hakikaten o ülkenin altı üstüne çevrilmiş bir şekilde görünürse de, fakat can telefı yoktur. Mürettebatı, sakinleri daha güzel, nuranî bir âleme nakledilmiş oldukları anlaşıyor. Ve o kabirler, çukurlar da, nuranî bir âleme girmek için kazılan yeraltı tünelleri şeklinde telâkki edilecektir. Demek imanın insanlara verdiği sürur, ferahlık, itminan, inşirah, binlerce "Elhamdülillâh" dedirten bir nimettir.

Sol cihet: Yani, gelecek zamana felsefe gözlüğü ile bakıldığı zaman, bizleri çürütecek, yılan ve akreplere yedip imha edecek, zulûmatlı, korkunç, büyük bir kabir şeklinde görünecektir.

Fakat iman gözlüğü ile bakılırsa, Cenab-ı Hakkın, Hâlık, Rahman, Rahîm'in insanlara ihzar ettiği çeşit çeşit nefis, leziz, me'külât ve meşrubata zarf olan bir mâide ve bir sofrâ-i Rahmanî şeklinde görünecektir. Ve binlerce "Elhamdülillâh" okutturarak tekrar ettirecektir.

Üst cihet: Yani, semavat cihetine felsefe ile bakan bir adam, şu sonsuz boşlukta, milyarlarca yıldız ve kürelerin at koşusu gibi veya askerî bir manevra gibi yaptıkları pek sür'atlı ve muhtelif hareketlerinden büyük bir dehşete, vahşete, korkuya maruz kalacaktır.

âlem: dünya, cihan.

Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

cihet: yön, taraf.

dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.

elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, ezelden ebede her türlü hamd, övgü, şükür ve minnet Allah'a aittir.

felsefe: hikmet bilgisi, her şeyi

yi maddede arayan düşünce.

ferah: gönül açıklığı, sevinç, geniş, rahat, iç açıcı.

hakikaten: doğrusu, gerçekten.

Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.

hamd Allah'a aittir.

ihzar etmek: hazırlamak.

imha etmek: yok etmek, mahvetmek, yıkmak.

inşirah: açılma, genişleme.

itminan: inanma, tam olarak

bilme, tatmin olmuşluk.

kabir: mezar.

küre: dünya, yeryüzü.

leziz: lezzetli, tatlı, tadı güzel, hoş giden şey.

mâide: yemek sofrası.

manevra: eğitim ve deneme için savaş taklidi olarak yapılan hareketler, tatbikat.

maruz kalmak: bir şey veya olayla karşı karşıya kalmak.

me'külât: yiyecekler.

meşrubat: içilecek şeyler,

içecekler, şuruplar.

me'yusiyet: ümitsizlik.

mezaristan: mezarlık.

muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit, farklı.

mürettebat: gemi, uçak gibi taşıtlarda iş başında hazır olan görevli kimseler.

nakil: götürme, taşıma.

nefis: pek hoş, istek uyandırıcı, çok güzel.

nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.

nuranî: nurlu, parlak, ılık saçan.

Rahîm: sonsuz merhamet sahibi Allah.

Rahman: ister mü'min, ister kâfir; ister iyi isterse kötü olsun; rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların nızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

sakin: hareketsiz olan, kımıldanmayan, durgun.

semavat: semalar, gökler.

sofrâ-i Rahmani: Cenab-ı Hakkın rahmet sofrası.

sür'at: çabukluk, hız, acele.

sürur: sevinç.

şekil: dış görünüş, biçim.

telâkki etmek: anlamak, kabul etmek.

telef: yok etme, öldürme.

vahşet: yabanîlik, vahşilik, yalnızlık, ıssız, korkunç yer.

zarf: kap, kılıf, mahfaza.

zulûmat: karanlıklar.

فَبِنِعْمَةِ الْإِيمَانِ تَتَكَشَّفُ تِلْكَ الْجِهَةُ عَنْ مَصَابِيحِ مُتَبَسِّمَةٍ
مُسَخَّرَةٍ بِأَمْرِ مَنْ زَيْنَ وَجْهِ السَّمَاءِ بِهَا يُسْتَأْنَسُ بِهَا وَلَا يُتَوَحَّشُ
مِنْهَا ❁

وَجِهَةُ التَّحْتِ وَهِيَ عَالَمُ الْأَرْضِ مُوحِشَةٌ بِوَضْعِيتِهَا فِي
نَفْسِهَا بِنَظَرِ الْفَلَسَفَةِ الضَّالَّةِ ❁

فَبِنِعْمَةِ الْإِيمَانِ تَتَكَشَّفُ عَنْ سَفِينَةِ رَبَّانِيَّةٍ مُسَخَّرَةٍ وَمَشْحُونَةٍ
بِأَنْوَاعِ اللَّذَائِدِ وَالْمَطْعُومَاتِ قَدْ أَرْكَبَهَا صَانِعُهَا نَوْعَ الْبَشَرِ
وَجِنْسَ الْحَيَوَانِ لِلْسِّيَاحَةِ فِي أَطْرَافِ مَمْلَكَةِ الرَّحْمَنِ ❁

وَجِهَةُ الْأَمَامِ الَّذِي يَتَوَجَّهُ إِلَى تِلْكَ الْجِهَةِ كُلُّ ذَوِي الْحَيَاةِ
مُسْرِعَةً قَافِلَةً خَلْفَ قَافِلَةٍ، تَغِيبُ تِلْكَ الْقَوَافِلُ فِي ظُلُمَاتِ الْعَدَمِ
بِلَا رُجُوعٍ ❁

وَبِنِعْمَةِ الْإِيمَانِ تَتَكَشَّفُ تِلْكَ السِّيَاحَةُ عَنْ انْتِقَالِ ذَوِي الْحَيَاةِ
مِنْ دَارِ الْفَنَاءِ إِلَى دَارِ الْبَقَاءِ، وَمِنْ مَكَانِ الْخِدْمَةِ إِلَى مَوْضِعِ اخْتِ
دَارِ الْفَنَاءِ إِلَى دَارِ الْبَقَاءِ، وَمِنْ مَكَانِ الْخِدْمَةِ إِلَى مَوْضِعِ اخْتِ

Fakat, imanlı bir adam baktığı vakit, o garip, acip manevranın bir kumandanın emri ile, nezareti altında yapıldığı gibi; semavat âlemini tezyin eden ve o yıldızların bize de ziyadar kandiller şeklinde olduklarını görecektir. Âlem-i semavatı şöylece tasvir eden iman nimetine elbette binlerce “Elhamdülillâh” söylemek azdır.

Alt cihet: Yani, arz âlemine felsefe gözü ile bakan insan, küre-i arzı başıboş, yularsız, şemsin etrafında serse-ri gezen bir hayvan gibi veya tahtası kırık, kaptansız bir kayık gibi görür ve dehşete, telâşa düşer.

Fakat iman ile bakarsa, arzın Rahmanî bir sefine olup, Allah'ın kumandası altında bütün me'kulât, meşrubat, melbusatı ile beraber, nev-i beşeri tenezzüh için şemsin etrafında gezdiren bir sefine şeklinde görür. Ve imandan neş'et eden şu büyük nimete büyük büyük elhamdülillâhları söylemeye başlar.

Ön cihet: Felsefeci bir adam bu cihete bakarsa görür ki, bütün canlı mahlûkat –insan olsun, hayvan olsun– kafil be kafil, büyük bir sür'atle o cihete gidip kaybolurlar. Yani, ademe gider, yok olurlar. Kendisinin de o yolun yolcusu olduğunu bildiğinden, teessüründen çıldır-
cak bir hale gelir.

Fakat iman nazarıyla bakan bir mü'min, insanların o cihete gidişleri, seyahatleri adem âlemine değil, göçebe-ler gibi bir yayladan bir yaylaya bir intikaldır. Ve fânî men-
zilden bâkî menzile, hizmet çiftliğinden ücret dairesine,

acip: hayrette bırakan, şaşıl-
cak şey.
adem âlemi: yokluk âlemi.
adem: yokluk.
âlem: dünya, cihan.
âlem-i semavat: gökler âle-
mi.
arz: yeryüzü, dünya.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve
kalıcı olan.
cihet: yön.
dehşet: korkma, ürkme.
Elhamdülillâh: Allah'a hamd

olsun, ezelden ebede her tür-
lü hamd, övgü, şükür ve min-
net Allah'a aittir.
emir: iş buyurma, buyruk,
komut.
fânî: ölümlü.
felsefe: hikmet bilgisi, her şe-
yi maddede arayan düşünce.
iman: inanma, inanç, itikat.
intikal: bir yerden başka bir
yere geçme, yer değiştirme,
göçme.
kafile be-kafile: yolculuk ya-

pan bir topluluktan öbürüne,
kafiler hâlinde.
kafile: birlikte yolculuk eden
topluluk.
kandil: lâmba.
kumanda: emir verme gücü
amirlik, yönetme.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mahlûkat: yaratıklar, Allah
tarafından yaratılanlar.
manevra: hareket kabiliyeti,
eğitim amaçlı tatbikat.
me'kulât: yiyecekler.

melbusat: giyecekler, elbiseler,
esvaplar, libaslar.
menzil: yer, durak, mekân; dün-
ya.
meşrubat: içilecek şeyler.
muhabbet: sevgi, sevmeye, dost-
luk.
mü'min: iman eden, inanan.
neş'et etme: meydana gelme,
ileri gelme.
nev-i beşer: insan nev'i, insanlık,
bütün insanlar.
nezaret: görüş, bakış, etrafı, gör-
me, seyir, manzara.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan.
Rahmanî: Rahman olan Allah'a
ait, merhameti sonsuz olan Allah
tarafından gönderilen.
sefine: gemi, vapur.
semavat âlemi: gökyüzü dünya-
sı; gökyüzünde görünen veya gö-
rünmeyen gök cisimleri, yıldızlar.
serseri: başı boş gezen, sorum-
suz.
seyahat: yolculuk, uzun yolculuk.
sür'at: çabukluk, hız, acele.
şems: güneş.
tasvir: şekillendirme, resmini
yapma.
teessür: üzüntü, içlenme, bir şe-
yin etkisini duyma.
tenezzüh: gezinti, eğlenmek
amacıyla yapılan gezinti.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk,
ahbaplık, arkadaşlık.
ziyadar: ışık veren.

الْأَجْرَةَ، وَمِنْ مَحَلِّ الزَّحْمَةِ إِلَى مَقَامِ الرَّحْمَةِ وَالْإِسْتِرَاحَةِ. وَأَمَّا
سُرْعَةُ ذَوِي الْحَيَاةِ فِي أَمْوَاجِ الْمَوْتِ، فَلَيْسَتْ سُقُوطًا وَمُصِيبَةً،
بَلْ هِيَ صُعُودٌ بِاشْتِيَاقٍ وَتَسَارُعٌ إِلَى سَعَادَاتِهِمْ ❁

وَجِهَةٌ الْخَلْفِ أَيْضًا مُظْلِمَةٌ مُوَحِشَةٌ. فَكُلُّ ذِي شُعُورٍ يَتَحَيَّرُ
مُتَرَدِّدًا وَمُسْتَفْسِرًا بِ«مَنْ أَيْنَ؟ إِلَى أَيْنَ؟». فَلِأَنَّ الْغَفْلَةَ لَا تُعْطَى
لَهُ جَوَابًا، يَصِيرُ التَّرَدُّدُ وَالتَّحْيِيرُ ظُلُمَاتٍ فِي رُوحِهِ ❁

فَبِنِعْمَةِ الْإِيمَانِ تَنْكَشِفُ تِلْكَ الْجِهَةُ عَنْ مَبْدَأِ الْإِنْسَانِ
وَوُضُوعِهِ، وَبِإِنَّ السُّلْطَانَ الْأَزَلِيَّ أَرْسَلَهُمْ مُوظَّفِينَ إِلَى دَارِ
الْإِمْتِحَانِ ❁

zahmetler memleketinden rahmetler memleketine göç etmek olup, adem âlemine gitmek değil diye, bu ciheti memnuniyetle karşılar. Fakat, yol esnasında ölüm, kabir gibi görünen meşakkatler netice itibarıyla saadetlerdir. Çünkü, nuranî âlemlere giden yol kabirden geçer ve en büyük saadetler büyük ve acı felâketlerin neticesidir. Meselâ, Hazret-i Yusuf, Mısır azizliği gibi bir saadete, ancak kardeşleri tarafından atıldığı kuyu ve Zeliha'nın iftirası üzerine konulduğu hapis yoluyla nail olmuştur.

Ve keza, rahm-ı maderden dünyaya gelen çocuk, mahut tünelde çektiği sıkıcı, ezici zahmet neticesinde dünya saadetine nail oluyor.

Arka cihet: Yani geride gelenlere felsefe nazarıyla bakılsa, “Yahu, bunlar nereden nereye gidiyorlar ve niçin dünya memleketine gelmişlerdir?” diye edilen suale bir cevap alınamadığından, tabîî, hayret ve tereddüt azabı içinde kalınır.

Fakat nur-i iman gözlüğü ile bakarsa, insanların kâinat sergisinde teşhir edilen garip, acip kudretin mu'cizelerini görmek ve mütalâa etmek için Sultan-ı Ezelî tarafından gönderilmiş mütalâacı olduklarını anlar. Ve bunlar o mu'cizenin derece-i kıymet ve azametini ve Sultan-ı Ezelî'nin azametini derece-i delâletlerine kesb-i vukuf ettikleri nispetinde derece ve numara aldıktan sonra, yine Sultan-ı Ezelî'nin memleketine dönüp gideceklerini anlar ve bu anlayış nimetini kendisine iras eden iman nimetine “Elhamdülillâh” diyecektir.

acip: hayret veren, hayrette bırakan, şaşılacak şey.
adem âlemi: yokluk âlemi.
âlem: dünya, cihan.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
azap: ceza.
azizlik: üst düzey yöneticilik, bakan.
cihet: yön, taraf.
derece-i delâlet: yol gösterme derecesi.
derece-i kıymet: kıymet de-

recesi, değer düzeyi.
Elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, ezelden ebade her türlü hamd, şükür ve minnet Allah'a aittir.
esna: ara, aralık, sıra, zaman.
felâket: musibet, çok zarar, sıkıntı doğuran durum.
felsefe: hikmet bilgisi, her şeyi madde de arayan düşünce.
hayret: şaşkınlık, şaşımak.
iftira: aslı olmadan birine suç yüklemek.

iman: inanç, itikat.
iras etme: sebep olma.
kâinat sergisi: evren sergisi.
kesb-i vukuf: vukuf kazanma, bir şeyi öğrenme, vâkuf olma.
keza: bunun gibi, böylece.
kudret: güç, kuvvet.
mahut: belli olan; bilinen.
memnuniyet: razılık oluş, hoşnutluk, sevinçli oluş.
mesakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.

mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
mütalâa: bir konuda karar verebilmek için iyice düşünme.
nail olmak: kavuşmak, ulaşmak, elde etmek.
nazar: görüş, bakış.
netice: sonuç.
nimet: iyilik, lütuf, bağış, ikram.
nimet: iyilik, lütuf, bağış.
nispet: oran, ölçü.
nurani: nurlu, ışık saçan.
nur-i iman: imandan gelen nur, aydınlık, parlaklık.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
rahm-i mader: anne rahmi.
saadet: mutluluk.
sual: soru.
Sultan-ı Ezelî: ezeli sultan; kudret, kuvvet ve hükümlerinin başlangıcı olmayan Allah.
tabîî: boyun eğen, uyan, itaat eden, itaatte bulunan, bağlanan.
tereddüt: kararsızlık, bir konuda şüpheye kalma.
teşhir: gösterme.

فَمِنْ هَذِهِ الْحَقِيقَةِ يَكُونُ «الْحَمْدُ» عَلَى نِعْمَةِ الْإِيمَانِ الْمُزِيلِ
لِلظُّلُمَاتِ عَنْ هَذِهِ الْجِهَاتِ السِّتِّ أَيْضًا نِعْمَةٌ عَظِيمَةٌ تَسْتَلْزِمُ
«الْحَمْدَ». اذِ بـ «الْحَمْدُ» يُفْهَمُ دَرَجَةُ هَذِهِ النِّعْمَةِ وَلَذَلِكَ ❁

فَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى «الْحَمْدِ لِلَّهِ فِي تَسْلُسُلٍ يَتَسْلُسَلُ فِي دَوْرٍ دَائِرٍ
بِلَا نِهَآيَةٍ» ❁

النُّقْطَةُ الثَّانِيَّةُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نِعْمَةِ الْإِيمَانِ الْمُنَوِّرِ لَنَا الْجِهَاتِ السِّتِّ. فَكَمَا
أَنَّ الْإِيمَانَ بَارِئًا لِهَذِهِ الظُّلُمَاتِ الْجِهَاتِ السِّتِّ نِعْمَةٌ عَظِيمَةٌ مِنْ جِهَةٍ
دَفَعِ الْبَلَايَا؛ كَذَلِكَ أَنَّ الْإِيمَانَ لَتَنْوِيرِهِ لِلْجِهَاتِ السِّتِّ نِعْمَةٌ عَظِيمَةٌ
أُخْرَى مِنْ جِهَةٍ جَلَبِ الْمَنَافِعِ. فَالْإِنْسَانُ لِعِلَاقَتِهِ بِجَامِعِيَّةِ فِطْرَتِهِ
بِمَا فِي الْجِهَاتِ السِّتِّ مِنَ الْمَوْجُودَاتِ ❁ وَنِعْمَةُ الْإِيمَانِ يُمَكِّنُ
لِلْإِنْسَانِ اسْتِفَادَةً مِنْ جَمِيعِ الْجِهَاتِ السِّتِّ فَإِنَّمَا يَتَوَجَّهُ ❁

فَبَسِّرْ ❁ فَإِنَّمَا تُؤَلُّوا فَتَمَّ وَجْهَ اللَّهِ ❁ يَتَنَوَّرُ لَهُ تِلْكَ الْجِهَةُ
بِمَسَافَتِهَا الطَّوِيلَةِ بِلَا حَدٍّ. حَتَّى كَانَ الْإِنْسَانُ الْمُؤْمِنُ لَهُ عُمْرٌ
مَعْنَوِيٌّ يَمْتَدُّ مِنْ أَوَّلِ الدُّنْيَا إِلَى آخِرِهَا، يَسْتَمِدُّ ذَلِكَ الْعُمْرُ
مِنْ نُورِ حَيَاةٍ مُمْتَدَّةٍ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ ❁

Mezkûr zulmetleri izale eden iman nimetine “Elham-dülillâh” diye edilen hamd dahi bir nimet olduğundan, ona da bir hamd lâzımdır. Bu ikinci hamde de üçüncü bir hamd, üçüncüye dördüncü hamd lâzım. ¹ **وَهَلَّمَ جَرًّا**

Demek, bir hamd-i vahitten doğan hamdlerden ibaret gayr-i mütenahi bir silsile-i hamdiye husule geliyor.

İKİNCİ NOKTA:

Cihat-ı sitteyi tenvir eden iman nimetine de “Elham-dülillâh” demesi lâzımdır. Çünkü, iman cihat-ı sittenin zulûmatını izale etmekle def-i belâ kabîlinden büyük bir nimet sayıldığı gibi, tabîi o cihat-ı sitteyi tenvir ettiği ci-hetle de celbû'l-menafi kabîlinden ikinci bir nimet sayılır. Binaenaleyh insan fıtrî bir medeniyete sahip olduğun-dan, cihat-ı sittede bulunan mahlûkatla âlâkadar olur ve iman nimetiyle de cihat-ı sitteden istifade edebilmesi im-kânı vardır.

Binaenaleyh, ² **فَإِنَّمَا تُؤَلُّوْا فَمَّ وَجْهَ اللَّهِ** ayet-i kerîmesinin

sırrıyla, cihat-ı sitteden herhangi bir cihette olursa insan tenevvür eder. Hatta mü'min olan bir insanın dünyanın kuruluşundan sonuna kadar uzanan manevî bir ömrü vardır. Ve insanın bu manevî ömrü, ezelden ebede uza-nan bir hayat nurundan medet ve yardım alır.

husule gelme: meydana gelme, oluşma.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
iman: inanma, inanç.
imkân: olabilecek hâlde bulunma, olabirlik.
istifade: faydalanma, yararlanma.
izale etmek: yok etmek, gidermek.
izale: yok etme.
kabîlinden: türünden, çeşidinden.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, ruhî, bîatnî.
medeniyet: uygarlık.
medet: inayet, yardım, imdat.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mü'min: iman eden, inanan.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan.
nokta: işaret.
nur: aydınlık, ışık.
silsile-i hamdiye: hamd, şükür silsilesi.
sır: gizli hakikat, bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ile anlaşılan en zor ve en ince yanı.
tenevvür etme: nurlanma, aydınlanma.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
zulmet: karanlık.
zulûmat: karanlıklar.

1. Ve böylece sürüp gider.

2. Her nerede kibleye yönelirseniz Allah'ın rızası oradadır. (Bakara Suresi: 115.)

âlâkadar: ilgili, ilişkili.

ayet-i kerîme: Kur'ân'ın aye-ti.

binaenaleyh: bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.

celbû'l-menafi: faydalı olanın alma, elde etme, çekme.

cihat-ı sitte: altı yön, altı ta-raf.

cihet: yön, taraf.

def-i belâ: belânın def edil-mesi, uzaklaştırılması.

ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimilik.

elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun; ezelden ebede her tür-lü hamd, şükür ve minnet Al-lah'a aittir.

ezel: başlangıcı olmayan geç-miş zaman.

fıtrî: tabîi, yaratılıştaki, do-ğuştan olan.

gayr-i mütenahi: sonsuz.

hamd: methetme, övme, yü-celtme.

hamd-i vahit: bir tek 'hamd' ifadesi.

وَحَتَّى إِنَّ الْإِنْسَانَ بِسِرِّ تَنْوِيرِ الْإِيمَانِ لَجِهَاتِهِ يَخْرُجُ عَنْ مَضِيقِ
الزَّمَانِ الْحَاضِرِ وَالْمَكَانِ الضَّيِّقِ إِلَى سَاحَةِ وَسْعَةِ الْعَالَمِ، وَيَصِيرُ
الْعَالَمُ كَبَيْتِهِ، وَالْمَاضِي وَالْمُسْتَقْبَلُ زَمَانًا حَاضِرًا لِرُوحِهِ وَقَلْبِهِ ❀
وَهَكَذَا فَقَسْ... ❀

النُّقْطَةُ الثَّالِثَةُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْإِيمَانِ الْحَاوِي لِنُقْطَتِي الْإِسْتِنَادِ وَالْإِسْتِمْدَادِ ❀
نَعَمْ، بِسِرِّ غَايَةِ عَجْزِ الْبَشَرِ وَكَثْرَةِ أَعْدَائِهِ يَحْتَاجُ الْبَشَرُ أَشَدَّ
اِحْتِيَاجًا إِلَى نُقْطَةِ اسْتِنَادٍ يَلْتَجِئُ إِلَيْهِ لِدَفْعِ أَعْدَائِهِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ،
وَبَعَايَةِ فَقْرِ الْإِنْسَانِ مَعَ غَايَةِ كَثْرَةِ حَاجَاتِهِ وَأَمَالِهِ يَحْتَاجُ أَشَدَّ
اِحْتِيَاجًا إِلَى نُقْطَةِ اسْتِمْدَادٍ يَسْتَمِدُّ مِنْهَا، وَيَسْأَلُ حَاجَاتِهِ بِهَا ❀

فَالْإِيمَانُ بِاللَّهِ هِيَ نُقْطَةُ اسْتِنَادٍ لِفِطْرَةِ الْبَشَرِ ❀ وَالْإِيمَانُ
بِالْآخِرَةِ هُوَ نُقْطَةُ اسْتِمْدَادٍ لَوْجَدَانِهِ ❀ فَمَنْ لَمْ يَعْرِفْ هَاتَيْنِ
النُّقْطَتَيْنِ يَتَوَحَّشُ عَلَيْهِ قَلْبُهُ وَرُوحُهُ، وَيَعْدِبُهُ وَجْدَانُهُ دَائِمًا ❀
وَمَنْ اسْتَنَدَ بِالْإِيمَانِ إِلَى النُّقْطَةِ الْأُولَى، وَاسْتَمَدَّ مِنَ النُّقْطَةِ الثَّانِيَةِ
أَحْسَنَ مِنْ أَعْمَاقِ رُوحِهِ لَدَائِدِ مَعْنَوِيَّةٍ وَأُنْسِيَّةٍ مُسْلِيَةٍ وَاعْتِمَادًا
يَطْمَئِنُّ بِهَا وَجْدَانُهُ ❀

Ve keza cihat-ı sitteyi tenvir eden iman sayesinde, insanın şu dar zaman ve mekânı geniş ve rahat bir âleme inkılâp eder. Bu büyük âlem bir insanın hanesi gibi olur ve mazi, müstakbel zamanları, insanın ruhuna, kalbine bir zaman-ı hâl hükmünde olur. Aralarında uzaklık kalkıyor.

ÜÇÜNCÜ NOKTA:

İmanın istinat ve istimdat noktalarını havi olmasından, “Elhamdülillâh” demesi iktiza eder.

Evet, nev-i beşer, aczi ve düşmanların kesreti dolayısıyla dayanacak bir nokta-i istinada muhtaçtır ki, düşmanlarını def için o noktaya iltica etsin. Ve keza, kesret-i hacat ve şiddet-i fakr dolayısıyla da istimdat edecek bir nokta-i istimdada muhtaçtır ki, onun yardımıyla ihtiyaçlarını def etsin.

Ey insan! Senin nokta-i istinadın ancak ve ancak Allah’a olan imandır. Ruhuna, vicdanına nokta-i istimdat ise ancak ahirete olan imandır. Binaenaleyh, bu her iki noktadan haberi olmayan bir insanın kalbi, ruhu tevahhuş eder, vicdanı daima muazzep olur. Lâkin, birinci noktaya istinat ve ikincisinden de istimdat eden adam, kalben ve ruhen pek çok zevk ve lezzetleri, ünsiyetleri hisseder ki, hem müteselli, hem vicdanı mutmain olur.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem: dünya, cihan.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı.
cihat-ı sitte: altı cihat, altı taraf.
def: uzaklaştırma, kovma, savma.
elhamdülillâh: Allah’a hamd olsun, ezelden ebede her tür-

lû hamd, şükür ve minnet Allah’a aittir.
hane: ev, mesken.
havi: kapsayan, içine alan.
hiss: duygu.
hükmünde olmak: yerinde olmak, yerine geçmek, değeriinde olmak.
iltica etme: sığınma, barınma.
iman: inanma, inanç, itikat.
inkılâp: bir hâlden diğer hâle geçme, hâl değiştirme, de-ği-

şim, dönüşüm.
istimdat etmek: yardım dilemek, imdat istemek.
istimdat: yardım dileme, imdat isteme.
istinat: dayanma.
kalben: kalpten, samimî, içten, gönülden.
kalp: insanın manevî bünyesindeki hislerin ve duyguların merkezi; gönül, dil.
kesret: çokluk.
kesret-i hacat: ihtiyaçların

çokluğu.

keza: böyle, böylece.

lâkin: ama, fakat.

lezzet: her hangi bir şey karşısında duyulan zevk, haz, keyif.

mazi: geçmiş zaman.

mekân: yer, mahal.

muazzep: azap içinde bulunan, azap çeken, azaplı, sıkıntılı.

muhtaç: ihtiyacı olan, kendisine bir şey lâzım olan.

mutmain: gönlü hoş, içi rahat olmak, emin, şüphesi olmayan.

müstakbel: gelecek zaman, gelecekte olacak olan.

müteselli: teselli bulan, avunan.

nev-i beşer: insan nev’i, insanlık, bütün insanlar.

nokta: konu, derece, işaret, yön.

nokta-i istimdat: yardım dileme noktası.

nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.

ruh: insandaki canlılığın ve diriliğin, iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis.

ruhen: ruh yönünden, ruh olarak.

şiddet-i fakr: fakirliğin şiddetli olması.

tenvir: aydınlatma, ışıklandırma.

tevahhus: korkma, ürkme.

ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk, ahbaplık, arkadaşlık.

vidan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

zaman-ı hâl: şimdiki zaman.

zevk: tatma, tat, lezzet.

النُّقْطَةُ الرَّابِعَةُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ الْمُنْزِيلِ لِلْأَلَامِ عَنِ اللَّذَائِدِ الْمَشْرُوعَةِ
بَارَاءَةِ دَوْرَانِ الْأَمْثَالِ ❁

وَالْمُدِيمِ لِلنَّعَمِ بَارَاءَةِ شَجَرَةِ الْأَنْعَامِ، وَالْمُنْزِيلِ الْأَمِّ الْفِرَاقِ بَارَاءَةِ
لَذَّةِ تَجَدُّدِ الْأَمْثَالِ. يَعْنِي أَنَّ فِي كُلِّ لَذَّةٍ أَلَمًا تَنْشَأُ مِنْ زَوَالِهَا ❁

فَبِنُورِ الْإِيمَانِ يَزُولُ الزَّوَالُ، وَيَنْقَلِبُ إِلَى تَجَدُّدِ الْأَمْثَالِ. وَفِي
التَّجَدُّدِ لَذَّةٌ أُخْرَى ❁

فَكَمَا أَنَّ الثَّمَرَةَ إِذَا لَمْ تُعْرِفْ شَجَرَتَهَا تَنْحَصِرُ النِّعْمَةُ فِي تِلْكَ
الثَّمَرَةِ. فَتَزُولُ بِأَكْلِهَا ❁ وَتُورِثُ تَأْسُفًا عَلَى فَقْدِهَا. وَإِذَا عُرِفَتْ
شَجَرَتُهَا وَشُوهِدَتْ، يَزُولُ الْأَلَمُ فِي زَوَالِهَا لِبَقَاءِ شَجَرَتِهَا
الْحَاضِرَةِ، وَتَبْدِيلِ الثَّمَرَةِ الْفَانِيَةِ بِأَمْثَالِهَا ❁

وَكَذَا إِنَّ مِنْ أَشَدِّ حَالَاتِ رُوحِ الْبَشَرِ هِيَ التَّأَلُّمَاتُ النَّاشِئَةُ
مِنَ الْفِرَاقَاتِ. فَبِنُورِ الْإِيمَانِ تَفْتَرِقُ الْفِرَاقَاتُ وَتَنْعَدِمُ. بَلْ تَنْقَلِبُ
بِتَجَدُّدِ الْأَمْثَالِ الَّذِي فِيهِ لَذَّةٌ أُخْرَى إِذْ «كُلُّ جَدِيدٍ لَذِيذٌ» ❁

DÖRDÜNCÜ NOKTA:

İman nuru, lezaiz-i meşruanın zevale başladıkları zaman hâsıl olan elemeleri, emsalinin vücut ve gelmekte olduklarını göstermekle izale eder.

Ve keza, nimetlerin devam edip tenakus etmemesini, nimetlerin menbainı göstermekle temin eder.

Ve keza, firak ve ayrılımların elemelerini, teceddüd-i emsalinin lezzetini göstermekle izale eder. Yani zeval düşüncesiyle bir lezzette çok elemeler olur ki, iman o elemeleri teceddüd-i emsaliyle ihtar ve izale eder. Maahaza, lezzetlerin teceddüdünde de başka lezzetler vardır.

Evet, bir semerenin şeceresi olmasa, o semerede münhasır kalan lezzet, onun yemesiyle zail olur ve zevali de mucib-i teessür olur. Fakat o semerenin şeceresi maruf ise, o semerenin zevalinden elem hâsıl olmuyor; çünkü yerine gelen var. Ve aynı zamanda, teceddüt hadizatında bir lezzettir.

Ve keza ruh-i beşeri en ziyade sıkın, ayrılımlardan neş'et eden elemelerdir. Nur-i iman o elemeleri teceddüd-i emsal ve tahaddüs-i visal ümidiyle izale eder.

elem: üzüntü, kaygı, tasa, acı, öylece.

emsal: eş, benzer.

firak: ayrılık, ayrılma.

haddizatında: esasında, aslında.

hâsıl: meydana gelen, ortaya

ihbar: dikkatini çekme, tem-

iman: inanma, inanç.

izale: giderme, giderilme.

keza: böylece; bunun gibi,

öylece.

lezaiz-i meşrua: helâl lezzet-

lezzet: her hangi bir şey kar-

maruf: bilinen, tanınmış.

maahaza: böyle iken, bunun-

menba: kaynak.

mucib-i teessür: üzüntü veri-

münhasır: özel, sınırlanmış,

sınırlı.

neş'et etme: meydana gel-

nimet: iyilik, lütuf, bağış.

nokta: konu, derece, işaret,

nur: aydınlık, ışık.

nur-i iman: iman nuru, iman-

ruh-i beşer: insanın ruhu.

semere: meyve, sonuç.

şecere: ağaç.

tahaddüs-i visal: kavuşmayı

tahmin etmek.

teceddüd-i emsal: benzerlerinin yenilenmesi.

teceddüt: tazelenme, yenilenme, yenileşme, yenilik.

temin: sağlama.

tenakus: eksilme, azalma.

vücut: var olma, varlık.

zail: sona eren, devamlı olmayan,

zeval: sona erme, yok olma.

ziyade: çok, fazla.

النقطة الخامسة

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ الَّذِي يَصَوِّرُ مَا يَتَوَهَّمُ أَعْدَاءُ
وَأَجَانِبَ وَأَمْوَاتًا مُوحِشِينَ، وَآيَاتًا بَاكِينَ مِنَ الْمَوْجُودَاتِ،
أَحْبَابًا وَإِخْوَانًا وَأَحْيَاءَ مُؤْنِسِينَ، وَعِبَادًا مُسَبِّحِينَ ذَاكِرِينَ ❀
يَعْنِي أَنَّ نَظَرَ الْعَقْلَةِ يَرَى مَوْجُودَاتِ الْعَالَمِ مُضِرِّينَ كَالْأَعْدَاءِ
وَيَتَوَحَّشُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَيَرَى الْأَشْيَاءَ كَالْأَجَانِبِ. إِذْ فِي نَظَرِ
الضَّلَالَةِ تَنْقَطِعُ عِلَاقَةُ الْأُخُوَّةِ فِي كُلِّ الْأَزْمَنَةِ الْمَاضِيَةِ وَالْأَسْتِقْبَالِيَّةِ.
وَمَا أُخُوَّتُهُ وَعِلَاقَتُهُ إِلَّا فِي زَمَانٍ حَاضِرٍ صَغِيرٍ قَلِيلٍ. فَأُخُوَّةُ أَهْلِ
الضَّلَالَةِ كَدَقِيقَةٍ فِي أُلُوفِ سَنَةٍ مِنَ الْأَجْنِيَّةِ. وَأُخُوَّةُ أَهْلِ الْإِيمَانِ
تَمْتَدُّ مِنْ مَبْدَأِ الْمَاضِي إِلَى مُنْتَهَى الْأَسْتِقْبَالِ ❀
وَأَنَّ نَظَرَ الضَّلَالَةِ يَرَى أَجْرَامَ الْكَائِنَاتِ أَمْوَاتًا مُوحِشِينَ.
وَنَظَرَ الْإِيمَانِ يُشَاهِدُ أَوْلَئِكَ الْأَجْرَامِ أَحْيَاءَ مُؤْنِسِينَ يَتَكَلَّمُ كُلُّ
جَرْمٍ بِلِسَانِ حَالِهِ بِتَسْبِيحَاتٍ فَاطِرِهِ. فَلَهَا رُوحٌ وَحَيَاةٌ مِنْ هَذِهِ
الْجِهَةِ. فَلَا تَكُونُ مُوحِشًا مُدْهِشًا، بَلْ أُنِيسًا مُؤْنَسًا ❀
وَأَنَّ نَظَرَ الضَّلَالَةِ يَرَى ذَوِي الْحَيَاةِ الْعَاجِزِينَ عَنْ مَطَالِبِهِمْ
لَيْسَ لَهُمْ حَامٍ مُتَوَدِّدٍ وَصَاحِبٍ مُتَعَهِّدٍ. كَانَهَا آيَاتٌ يَكُونُ مِنْ
عَجْزِهِمْ وَحُزْنِهِمْ وَيَأْسِهِمْ ❀

BEŞİNCİ NOKTA:

İnsan şu mevcudatta kendisine düşman ve ecnebi tevehhüm ettiği veya ölümler, yetimler gibi hayatsız, perişan vehmettiği şeyleri, nur-i iman ahabap ve kardeş sıfatıyla gösterir ve hayattar tesbihhan (tesbih eden) şeklinde irae eder.

Yani, gafletle bakan adam, âlemin mevcudatını düşman gibi muzır telâkki ederek tevahhuş eder. Ve eşyayı ecnebiler gibi görür. Çünkü, dalâlet nazarında mazi ve istikbal zamanlarındaki eşya arasında uhuvvet, kardeşlik rabıtası ve bağlanış yoktur. Ancak eşya arasında küçük, cüz'î bir alâka olur. Binaenaleyh, ehl-i dalâletin yekdiğetine olan uhuvvetleri, binler senelik uzun bir zamanda bir dakika kadardır.

Ve keza, iman nazarında bütün ecrâmı, hayattar ve birbirine ünsiyetli olduklarını görüyor. Ve her bir cirmin lisan-ı hâliyle Hâlık'ına tesbihat yapmakta olduğunu gösteriyor. İşte, bu itibarla, bütün ecrâmın kendilerine göre bir nevi hayat ve ruhları vardır. Binaenaleyh imanın şu görüşüne nazaran o ecrâmda dehşet, vahşet yoktur, ünsiyet ve muhabbet vardır.

Dalâlet nazarı, matlûplarını tahsil etmekten âciz olan insanların sahipsiz, hamîsiz olduklarını telâkki eder ve hüznün, keder, aczlerinden dolayı ağlayan yetimler gibi zanneder.

âciz: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahbab: dostlar, sevilen dostlar.
alâka: ilgi, ilişki, bağ.
âlem: dünya, cihan.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cirim: vücut, ten, cüsse, hacim, büyüklük.
cüz'î: az, parçaya ait.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten

ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılmak.
dehşet: büyük korku hâli, ürküntü veren.
ecnebi: yabancı, garip.
ecram: gök cisimleri, cansız varlıklar, küteler.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
eşya: şeyler, bir çok amaçla kullanılan, insan yapısı, taşıyabilir, cansız varlıkların hep-

si.
gaflet: sorumsuzluk, ahirete, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsızlık, dikkatsizlik.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hamî: himaye edici, himaye eden, koruyucu.
hayat: canlı olma hâli, dirilik, canlılık.
hayattar: canlı, yaşayan.
hüzün: üzüntü, tasa.
iman: inanma, inanç, itikat.

irae etme: gösterme, göstererek öğretme.

istikbal: gelecek, gelecek zaman.

keder: tasa, kaygı, gam, acı, üzüntü.

keza: böylece, aynı şekilde, öylece.

lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.

matlûp: istenilen, aranan şey.

mazi: geçmiş zaman.

mevcudat: var olan her şey, yaratılmış varlıklar.

muhabbet: sevgi, sevmek, dostluk.

muzır: zararlı, zarara sokan.

nazar: bakma, bakış.

nazaran: göre, oranla, kıyasla, bakımından.

nevi: çeşit, tür.

nokta: konu, işaret, derece, yön.

nur-i iman: imandan gelen nur, ışıık.

rabıta: bağ, ilgi.

ruh: insandaki canlılığın ve diriliğin, iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis.

sıfât: hâller, özellikler, nitelikler.

şekil: biçim.

tahsil etmek: elde etmek, kazanmak.

telâkki etmek: anlamak, bir görüşe varmak.

tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına uygun ifadelerle anma.

tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.

tesbihhan: tesbih eden, zikreden.

tevahhuş: korkma, ürküntü duyma, yabancılaşma.

tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya düşme.

uhuvvet: kardeşlik.

ünsiyet: alışkanlık, arkadaşlık, cana yakınlık, dostluk.

ünsiyet: alışkanlık, arkadaşlık, cana yakınlık, dostluk.

vahşet: yabaniilik, yalnızlık, vahşilik.

vehim: zan, şüphe, kuruntu.

yekdiğeri: bir başkası.

yetim: ana babası veya babası ölmüş çocuk.

zannetmek: sanmak.

وَنَظَرُ الْإِيمَانِ يَقُولُ: إِنَّ ذَوِي الْحَيَاةِ لَيَسُؤُوا آيَتًا بَاكِينَ، بَلْ هُمْ عِبَادٌ مُكَلَّفُونَ وَمَأْمُورُونَ مُوظَّفُونَ وَذَاكِرُونَ مُسَبِّحُونَ ❁

النُّقْطَةُ السَّادِسَةُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ الْمُصَوِّرِ لِلدَّارَيْنِ كَسْفَرَتَيْنِ مَمْلُوءَتَيْنِ مِنَ النِّعَمِ يَسْتَفِيدُ مِنْهُمَا الْمُؤْمِنُ بِيَدِ الْإِيمَانِ بِأَنْوَاعِ حَوَاسِهِ الظَّاهِرَةِ وَالْبَاطِنَةِ، وَأَقْسَامِ لَطَائِفِهِ الْمُعْنَوِيَّةِ وَالرُّوحِيَّةِ الْمُنْكَشِفَةِ بَضِيَاءِ الْإِيمَانِ. نَعَمْ، إِنَّ فِي نَظَرِ الضَّلَالَةِ تَتَصَاغَرُ دَائِرَةُ اسْتِفَادَةِ ذَوِي الْحَيَاةِ إِلَى دَائِرَةِ لَذَائِدِهِ الْمَادِّيَّةِ الْمُنْعَصَةِ بِزَوَالِهَا ❁

وَبِنُورِ الْإِيمَانِ تَتَوَسَّعُ دَائِرَةُ الْأَسْتِفَادَةِ إِلَى دَائِرَةِ تُحِيطُ بِالسَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بَلْ بِالدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. فَالْمُؤْمِنُ يَرَى الشَّمْسَ كَسِرَاجٍ فِي بَيْتِهِ وَرَفِيقًا فِي وَظِيفَتِهِ وَأَنِيسًا فِي سَفَرِهِ؛ وَتَكُونُ الشَّمْسُ نِعْمَةً مِنَ نِعْمَةٍ. وَمَنْ تَكُونُ الشَّمْسُ نِعْمَةً لَهُ؛ تَكُونُ دَائِرَةُ اسْتِفَادَتِهِ وَسَفَرُهُ نِعْمَتِهِ أَوْسَعَ مِنَ السَّمَوَاتِ ❁

فَالْقُرْآنُ الْمُعْجَزُ الْبَيَانُ بِأَمْثَالِ ❁ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ❁ وَسَخَّرَ لَكُمَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ❁ يُشِيرُ بِبَلَاغَتِهِ إِلَى هَذِهِ الْأَحْسَانَاتِ الْخَارِقَةِ النَّاشِئَةِ مِنَ الْإِيمَانِ ❁

İman nazarı ise, canlı mahlûkata, ağlar yetimler gibi değil, ancak mükellef memur, muvazzaf zakir ve tesbih-han ibad sıfâtıyla bakar.

ALTINCI NOKTA:

Nur-i iman, dünya ve ahiret âlemlerini çeşit çeşit nimetlere mazhar iki sofraya tasvir eder ki, mü'min olan kimse iman eliyle ve zahîrî, bâtinî duygularıyla ve manevî, ruhî olan letaifiyle o sofralardan istifade ediyor.

Dalâlet nazarında ise, zevî'l-hayatın daire-i istifadesi küçüldür, maddî lezzetlere münhasırdır.

İman nazarında, semavat ve arzı ihata eden bir daire kadar tevessü eder.

Evet, bir mü'min, güneşi kendi hanesinin damında asılmış bir lüks, kameri bir idare lâmbası addedebilir. Bu itibarla şems, kamer, kendisine bir nimet olur. Binaenaleyh mü'min olan zatın daire-i istifadesi semavattan daha geniş olur.

Evet, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan ¹ **وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ** ² **وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ** ayetlerin belâgati ile, imandan neş'et eden şu harika ihsanlara, in'amlara işaret ediyor.

1. Güneşi ve ayı da sizin hizmetinize verdi. (İbrahim Suresi: 33.)

2. Yer ve denizlerle onların içindekileri de sizin hizmetinize vermiştir. (Ayetlerden muktebes)

addetmek: saymak, kabul etmek.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem: dünya, cihan.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

bâtînî: dahîlî, görünmeyen iç, gizli.
belâgat: maksada ve duruma uygun, iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme.
binaenaleyh: bundan dolayı.
daire: sınır içi, manevî bir hükmün -işin- cari olduğu yer, etki alanı.

daire-i istifade: yararlanma alanı.
dalâlet: dinsizlik, iman ve İslâmîyetten ayrılmak.
hane: ev, mesken.
harika: çok büyük bir hayranlık uyandıran, eksiksiz, tam, kusursuz, mükemmel.
ibad: kullar, ibadet edenler.

idare lâmbası: küçük gaz lâmbası.
ihata etmek: etrafını çevirmek, içine almak, kuşatmak.
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama, ikram etme, yarama.
iman: inanma, inanç, itikat.
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme, iyilik yapma.
istifade: faydalanma, yararlanma.
işaret: gösterme, bildirme.
kamer: ay.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamaları akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân.
letaif: manevî duygular, güzel, hoş ve ruhla ilgili hisler.
lezzet: her hangi bir şey karşısında duyulan zevk, haz, keyif.
lüks: büyük lâmba.
maddî: madde ile alâkalı, cismanî.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
mazhar: zuhur yeri, ortaya çıkıp görünme yeri.
muvazzaf: kendisine görev verilmiş, vazifeli.
mükellef memur: görevli memur, emirle hareket eden kimse.
mü'min: iman eden, inanan.
münhasır: ayrılmış, bir şeye veya kimseye özel.
nazar: bakma, bakış.
neş'et etme: meydana gelme, kaynaklanma.
nimet: iyilik, lütuf, bağış.
nokta: konu, derece, yön, işaret.
nur-i iman: iman nuru, imandan gelen ışık, aydınlık.
ruhi: ruhla ilgili.
semavat: semalar, gökler.
sifât: hâller, özellikler, nitelikler.
şems: güneş.
tasvir etme: anlatma, ifade etme, şekillendirme.
tesbihhan: tesbih eden.
tevessü: genişleme, yayılma.
yetim: ana babası veya babası ölmüş çocuk.
zahîrî: görünen, görünürdeki, görünüşteki.
zakir: zikreden, zikredici.
zat: kişi, şahıs, fert.
zevî'l-hayat: canlı, hayat sahibi.

النُّقْطَةُ السَّابِعَةُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى اللَّهِ. فَوْجُودُ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ نِعْمَةٌ لَيْسَتْ
فَوْقَهَا نِعْمَةٌ لِكُلِّ أَحَدٍ وَلِكُلِّ مَوْجُودٍ. وَهَذِهِ النِّعْمَةُ تَتَضَمَّنُ
أَنْوَاعَ نِعَمٍ لَا نِهَآيَةَ لَهَا، وَأَجْنَاسَ احْسَانَاتٍ لَا غَايَةَ لَهَا،
وَأَصْنَافَ عَطِيَّاتٍ لَا حَدَّ لَهَا. قَدْ أُشِيرَ إِلَى قِسْمٍ مِنْهَا فِي اجْزَاءِ
«رِسَالَةِ النُّورِ» وَبِالْخَاصَّةِ فِي الْمَوْقِفِ الثَّالِثِ مِنَ الرِّسَالَةِ الثَّانِيَةِ
وَالثَّلَاثِينَ. وَكُلُّ الرِّسَائِلِ الْبَاحِثَةِ عَنِ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ مِنْ اجْزَاءِ
رِسَالَةِ النُّورِ تَكْشِفُ الْحِجَابَ عَنْ وَجْهِ هَذِهِ النِّعْمَةِ. فَاكْتَفَأُ
بِهَا نَقْصَرُهَا ❀

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى رَحْمَانِيَّتِهِ تَعَالَى الَّتِي تَتَضَمَّنُ نِعْمًا بَعْدَ مَنْ
تَعَلَّقَ بِهِ الرَّحْمَةُ مِنْ ذَوِي الْحَيَاةِ. اِذْ فِي فِطْرَةِ الْإِنْسَانِ بِسَرٍّ
جَامِعِيَّتِهِ عِلَاقَاتٌ بِكُلِّ ذَوِي الْحَيَاةِ تَحْصُلُ لَهُ سَعَادَةٌ مَعْنَوِيَّةٌ
بِسَبَبِ سَعَادَاتِهِمْ. وَفِي فِطْرَتِهِ تَأَثَّرُ بِالْأَمِهِمْ. فَالنِّعْمَةُ عَلَيْهِمْ تَكُونُ
نَوْعَ نِعْمَةٍ لِدَلِكِ الْإِنْسَانِ ❀

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى رَحِيمِيَّتِهِ تَعَالَى بَعْدَ الْأَطْفَالِ الْمُنْعَمِ عَلَيْهِمْ
بِشَفَقَاتٍ وَالِدَاتِهِمْ. اِذْ كَمَا أَنَّ كُلَّ مَنْ لَهُ فِطْرَةٌ سَلِيمَةٌ يَتَّالَمُ
وَيَتَوَجَّعُ مِنْ بُكَاءِ طِفْلِ جَائِعٍ لَا وَالِدَةَ لَهُ؛ كَذَلِكَ يَتَنَعَّمُ بِتَعَطُّفِ
الْوَالِدَاتِ عَلَى أَطْفَالِهَا ❀

YEDİNCİ NOKTA:

Nur-i iman ile bilinir ki, Allah'ın varlığı bütün nimetlerin fevkinde öyle büyük bir nimettir ki, sonsuz nimetlerin envainı, nihayetsiz ihsanların cinslerini, sayısız atıyyelerin sınıflarını havi bir menba, bir kaynaktır. Binaenaleyh, zerrat-ı âlemin adedince iman nimetlerine hamdüsena etmek bir borçtur. Risale-i Nur'un eczasında bir kısmına işaretler yapılmıştır. Maahaza, iman-ı billâhtan bahseden Risale-i Nur'un cüzleri, bu nimetten perdeyi kaldırarak gösteriyor.

“Elhamdülillâh” lâm-ı istiğrakla işaret ettiği umum hamdlerle hamd edilmesi lâzım olan nimetlerden birisi de, rahmaniyet nimetidir.

Evet, rahmaniyet, zevî'l-hayattan rahmete mazhar olanların sayısınca nimetleri tazammun etmiştir. Çünkü, bilhassa insan, her bir zîhayatla alâkadardır. Bu itibarla insan her zîhayatın saadetiyle saidleşir ve elemliyle müteessir olur. Öyle ise, herhangi bir fertte bulunan bir nimet, arkadaşlarına da bir nimettir.

Ve keza, validelerin şefkatleriyle nimetlenen çocukların sayısınca nimetleri tazammun edip ona göre hamdlerle, senalara kesb-i istihkak edenlerden birisi de rahîmiyettir.

Evet, annesiz aç bir çocuğun ağlamasından müteessir ve acıyan bir vicdan sahibi, elbette validelerin çocuklarına olan şefkatlerinden zevk alır, memnun ve mahzuz olur. İşte, bu gibi zevkler birer nimettir, hamd ve şükürler ister.

adedince: sayısınca.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
atıyye: hediye, bahış.
bahsetme: bir konu hakkında söz söyleme, konuşma.
bilhassa: özellikle.
binaenaleyh: bundan dolayı.
cüz: kısım, parça, bölüm.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
elem: dert, üzüntü, acı.
elhamdülillâh: Allah'a hamd

olsun, her türlü hamd, şükür ve minnet Allah'a aittir.
enva: türler, neviler.
fert: şahıs, kişi.
fevk: üst, fevkinde; üstünde.
hamd ve sena: hamd edip sena etmek, övmek.
hamd: methetme, övme, yüceltme.
havi: kapsayan, içinde bulunduran.
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama.

iman: inanma, inanç, itikat.
iman-ı billâh: Allah'a iman.
işaret: gösterme, bildirme, belirtme.
itibar: itibarla; bu sebepten, böyle sayılmakla, bu açıdan.
kesb-i istihkak: hak etme, hak kazanma.
keza: böylece, aynı şekilde, öylece.
kısım: parçalara ayrılmış bir şeyin her bölümü.
lam-ı istiğrak: Arapça, başına

gelen kelimeyi genelleştiren onları belirli yapan lâm, el takısı.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
maahaza: bununla beraber, böyle olmakla birlikte.
mahzuz: hoşlanmış, hoşnut olmuş, sevinmiş.
mazhar olmak: iyi bir şeye ermek, ulaşmak.
menba: kaynak.
müteessir: üzülmüş, hüznü, kederli, mahzun.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: iyilik, lütf, ihsan, bağış.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm.
nur-i iman: imandan gelen ışık, aydınlık, parlaklık.
perde: örtü.
rahîmiyet: rahmeti her şeyi kuşatan her bir varlığa ayrı ayrı şefkatini gösteren Allah'ın merhamet ediciliği.
rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı.
rahmet: merhamet, bağış, şefkat etme, koruma, iyilik.
saadet: mutluluk.
saidleşme: mutlu olma, huzur bulma.
sena: övme, methetme.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek, içten ve karşılıksız merhamet, yardım etme.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tazammun etme: ihtiva etme, içine alma, kuşatma.
umum: bütün.
valide: ana, anne.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zerrat-ı âlem: âlemde bulunan, evrendeki zerreler.
zevî'l-hayat: canlı, hayat sahibi.
zevk: tatma, tat, lezzet, haz.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى حَكِيمِيَّتِهِ تَعَالَى بِعَدَدِ دَقَائِقِ جَمِيعِ أَنْوَاعِ
حُكْمَتِهِ فِي الْكَائِنَاتِ. اِذْ كَمَا تَتَنَعَّمُ نَفْسُ الْإِنْسَانِ بِجَلَوَاتِ
رَحْمَانِيَّتِهِ، وَيَتَنَعَّمُ قَلْبُ الْإِنْسَانِ بِتَجَلِّيَّاتِ رَحِيمِيَّتِهِ؛ كَذَلِكَ
يَتَلَذَّذُ عَقْلُ الْإِنْسَانِ بِلَطَائِفِ حُكْمَتِهِ ❀

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى حَفِيزِيَّتِهِ تَعَالَى بِعَدَدِ تَجَلِّيَّاتِ اسْمِهِ «الْوَارِثِ»،
وَبِعَدَدِ جَمِيعِ مَا بَقِيَ بَعْدَ فَوَاتِ أَصُولِهَا وَأَبَائِهَا وَصَوَاحِبِهَا،
وَبِعَدَدِ مَوْجُودَاتِ دَارِ الْآخِرَةِ، وَبِعَدَدِ أَمَالِ الْبَشَرِ الْمَحْفُوظَةِ
لِاجْلِ الْمُكَافَأَةِ الْآخِرَوِيَّةِ. اِذْ دَوَامُ النِّعْمَةِ اعْظَمُ نِعْمَةٍ مِنْ نَفْسِ
النِّعْمَةِ؛ وَبَقَاءُ اللَّذَّةِ لَذَّةٌ أَعْلَى لَذَّةٍ مِنْ نَفْسِ اللَّذَّةِ؛ وَالْخُلُودُ
فِي الْجَنَّةِ نِعْمَةٌ فَوْقَ نَفْسِ الْجَنَّةِ. وَهَكَذَا ❀

فَحَفِيزِيَّتُهُ تَعَالَى تَتَضَمَّنُ نِعْمًا أَكْثَرَ وَأَزِيدَ وَأَعْلَى مِنْ جَمِيعِ
النِّعَمِ عَلَى الْمَوْجُودَاتِ فِي جَمِيعِ الْكَائِنَاتِ ❀

وَهَكَذَا، فَقَسَّ عَلَى اسْمِ «الرَّحْمَنِ وَالرَّحِيمِ وَالْحَكِيمِ وَالْحَفِيزِ»
سَائِرَ أَسْمَائِهِ الْحُسْنَى. فَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ اسْمٍ مِنْ أَسْمَائِهِ تَعَالَى
حَمْدًا بِلَا نِهَآيَةٍ. لِمَا أَنَّ فِي كُلِّ اسْمٍ مِنْهَا نِعْمًا بِلَا نِهَآيَةٍ ❀

Ve keza, kâinatta mündemiç hikmetlerin bütün enva ve efradı adedince hamd ve şükürleri iktiza edenlerden birisi de hakîmiyettir. Zira insanın nefsi, rahmaniyetin cilveleriyle, kalbi de rahîmiyetin tecelliyatıyla nimetlendikleri gibi, insanın aklı da hakîmiyetin letaifiyle zevk alır, telezzüz eder. İşte, bu itibarla ağız dolusu ile “Elhamdülillâh” söylemekle hamdüsenaı istilzam eder.

Ve keza, Esmâ-i Hüsnadan “Vâris” isminin tecelliyatı adedince ve babalar gibi usulün zevalinden sonra bakî kalan fûruatın sayısınca ve âlem-i ahiretin mevcudatı adedince ve uhrevî mükâfatları almaya medar olmak üzere hıfzedilen beşerin amelleri sayısınca, sedası ile şu fezayı dolduracak kadar büyük bir “Elhamdülillâh” ile hamd edilecek hafiziyet nimetidir. Çünkü, nimetin devamı, nimetin zatından daha kıymetlidir. Lezzetin bekası, lezzetten daha lezizdir. Cennette devam, Cennetin fevkindir. Ve hakeza...

Binaenaleyh, Cenab-ı Hakkın hafiziyeti tazammun ettiği nimetler, bütün kâinatta mevcut bütün nimetlerden daha çok ve daha üstündedir. Bu itibarla dünya dolusu ile bir “Elhamdülillâh” ister.

Şu zikredilen dört isme, bakî kalan Esmâ-i Hüsnayı kıyas et ki, her bir isimde sonsuz nimetler bulunduğu için sonsuz hamdleri, şükürleri istilzam eder.

Ve keza, bütün nimet hazinelerini açmak salâhiyetinde olan, nimet-i imana vesile olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm dahi öyle bir nimettir ki, nev-i beşer ilelebet o zatı (a.s.m.) methüsena etmeye borçludur.

âlem-i ahiret: ahiret âlemi, sonsuz hayat yurdu.
amel: fiil, iş, emek.
bakî kalan: bir şeyden artan, geride kalan.
beşer: insanlık, âdemoğlu.
binaenaleyh: bundan dolayı, ondan dolayı.
Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cilve: görünme, belirme, yan-

sıma, lâhî isimlerin varlık ay-nalarında görülmesi.
efrat: fertler, tek olanlar, bir-ler.
elhamdülillâh: Allah’a hamd olsun, ezelden ebade her tür-lü hamd, şükür ve minnet Al-lah’a aittir.
enva: türler, neviler, çeşitler.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah’ın güzel isimleri.
fevk: üst, fevkinde; üstünde.
fûruat: ayrıntılar, aynı soy-

dan gelenler, dini hükümler-de ayrıntılar.
hafiziyet: haizlik, koruyucu-luk, Allah’ın bütün varlıkları tehlikelere karşı muhafaza etmesi, gözün ölen canlıların öz bilgilerini tohumlarında ve çekirdeklerinde saklaması, evrende olup biten her olayı yazdırıp sonsuza göndermesi.
hakeza: böylece, yine öyle.
hakîmiyet: hikmetlilik, fay-dalılık, güzel gayelilik.

hamd: methetme, övme, yücelt-me.
hamd ve sena: hamd edip sena etmek, övmek.
hıfz: koruma, muhafaza.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda ve maksatlar.
iktiza: gerekme, ihtiyaç hissedil-me.
ilelebet: sonsuza kadar.
istilzam etme: gerektirme, lü-zumlu görme.
itibar: değer. bu itibarla; bu se-beple, bundan dolayı.
keza: aynı şekilde; böylece.
kıyas: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme.
letaif: kalp, akıl, ruh gibi manevî duygular, güzelliğler, incelikler.
leziz: lezzetli, tatlı, tadı güzel, ho-sa giden şey.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
methüsena: hamd ve sena et-mek, övmek.
mündemiç: kapsayan, içine alan, içine yerleşen.
nefis: her türlü kötülüğün kayna-ğı ve emredicisi olan duygu.
nev-i beşer: insan kısmı, insa-noğlu.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
nimet-i iman: iman nimeti.
rahimiyet: rahmeti her şeyi ku-satan her bir varlığa ayrı ayrı şef-katini gösteren Allah’ın merha-met ediciliği.
rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kul-larını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı.
salâhiyet: yetki.
seda: ses.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk, minnet-tarlık ifade etme; nimetlerin sahi-bi olarak Allah’ı tanıma ve Ona karşı kulluk görevini yerine getir-me.
tazammun etmek: içine almak, içinde bulundurmak, kapsama.
tecelliyat: tecelliler, görünüm-ler, yansımalar, lâhî isimlerin varlık-larda kendini göstermesi.
telezzüz: lezzet, tad alma, hoş-lanma.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
usul: asıllar, ana baba ve onların ana, baba ve dedeleri.
Vâris: baki olan, her şeyin kendi-sine döneceği, vârislerin en hayır-lısı Allah.
vesile: bir şeyle uğraşmayı müm-kün kılan, yol, vasıta; fırsat, elve-rişli durum.
zeval: sona erme, yok olma.
zikir: anma. zikredilen; anılan.

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْقُرْآنِ الَّذِي هُوَ تَرْجُمَانٌ لِكُلِّ مَا مَضَى مِنْ
جَمِيعِ الْأَنْعَامَاتِ الَّتِي يَطْلُوها وَيَقْرُأُها لَا نَهَايَةَ لَهَا حَمْدًا وَلَا
نَهَايَةَ. الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ حَمْدًا وَلَا
نَهَايَةَ. اذْ هُوَ الْوَسِيلَةُ لِلْإِيمَانِ الَّذِي فِيهِ جَمِيعُ الْمَفَاتِيحِ لِجَمِيعِ
خَزَائِنِ النِّعَمِ الَّتِي أَشْرْنَا إِلَيْهَا فِي هَذَا الْبَابِ الثَّانِي أَنْفًا. الْحَمْدُ لِلَّهِ
عَلَى نِعْمَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ الَّتِي هِيَ مَرْضِيَّاتُ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَفَهْرَسْتُهُ
لأنواعِ نِعَمِهِ الْمَادِيَّةِ وَالْمَعْنَوِيَّةِ، حَمْدًا وَلَا نَهَايَةَ ❀

النَّقْطَةُ الثَّامِنَةُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَحْمَدُ لَهُ وَيُشْنِي عَلَيْهِ بَاطْهَارِ أَوْصَافِ جَمَالِهِ
وَكَمَالِهِ، هَذَا الْكِتَابُ الْكَبِيرُ الْمُسَمَّى بِـ«الْكَاثِنَاتِ» بِجَمِيعِ أَبْوَابِهِ
وَفُصُولِهَا، وَبِجَمِيعِ صَحَائِفِهِ وَسُطُورِهَا، وَبِجَمِيعِ كَلِمَاتِهِ
وَحُرُوفِهَا ❀

كُلُّ بَقْدَرٍ نَسَبْتَهُ يَحْمَدُهُ تَعَالَى وَيُسَبِّحُهُ بَاطْهَارِ بَوَارِقِ أَوْصَافِ
جَلَالِ نَقَاشِهِ الْأَحَدِ الصِّمْدِ بِمُظْهَرِيَّةٍ كُلِّ بَقْدَرٍ نَسَبْتَهُ لِأَضْوَاءِ
أَوْصَافِ جَمَالِ كَاتِبِهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، وَبِمُظْهَرِيَّةٍ كُلِّ بَقْدَرٍ لِأَنْوَارِ
أَوْصَافِ كَمَالِ مُنْشِئِهَا وَمُنْشِدِهَا الْقَدِيرِ الْعَلِيمِ الْعَزِيزِ نَسَبْتَهُ
الْحَكِيمِ، وَبِمِرَاتِيَّةٍ كُلِّ بَقْدَرٍ نَسَبْتَهُ لِأَشْعَةِ تَجَلِّيَاتِ أَسْمَاءِ مَنْ لَهُ
الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى. جَلَّ جَلَالُهُ وَلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ❀

Ve keza, maddî ve manevî bütün nimetlerin envainı fihriste ve kaynak olan İslâmiyet ve Kur'ân nimeti de gayr-i mütenahi hamdleri bilistihkak istilzam eder.

SEKİZİNCİ NOKTA:

Öyle bir Allah'a hamd olsun ki, kâinat ile tabir edilen şu kitab-ı kebir ve onun tefsiri olan Kur'ân-ı Azîmüş-şan'ın beyanına göre bütün babları ile fasılları ve bütün sayfaları ile satırları ve bütün kelimatı ile harfleri, o Zat-ı Akdes'e, sıfât-ı cemaliye ve kemaliyesini izhar ile hamdüsenahandır. Şöyle ki:

O kitab-ı kebirin her bir nakşı –küçük olsun büyük olsun– karınca kaderince, Vahid ve Samed olan Nakkaş'ının evsaf-ı celâliyesini izhar ile hamdüsenalar eder.

Ve keza, o kitabın her bir yazısı, Rahman ve Rahîm olan Kâtibinin evsaf-ı cemalini göstermekle senahan oluyor.

Ve keza, o kitabın bütün yazıları, noktaları, nakışları, Esmâ-i Hüsnanın tecelliyat ve cilvelerine makes ve mazhar olmak cihetiyle, o Zat-ı Akdes'i takdis, tahmid, temcit ile senahandır.

Ve keza, o kitabın her bir nazmı, kasidesi, Kadîr, Alîm olan Nazım'ını takdis ile tahmid eyler.

Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
bab: kısım, bölüm, konu.
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah.
bilistihkak: uygun olarak, hakkıyla, hak ederek.
cihet: yön, taraf.
cilve: tecelli, iyi şekilde ortaya çıkma.
enva: çeşitler, türler, neviler.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.

evsaf-ı celâliye: Cenab-ı Hakkın büyüklük, heybet, haşmet vasıfları, Celâl isminin özellikleri.
evsaf-ı cemal: Güzellik vasıfları, Cenab-ı Hakkın sahip olduğu Cemal ismine has vasıfları, özellikleri.
fasıl: kısım, bölüm.
fihriste: kitapta konuları sırayla gösteren liste, kitabın özeti.
gayr-i mütenahi: sonsuz.

hamd: methetme, övme, yüceltme.
hamdüsenâ: hamd ve sena etmek, övmek.
hamdüsenahan: Allah'a şükür ve övgüde bulunan.
istilzam etme: gerekli görme, lüzumlu görme.
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma, aşikâr etme.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kaside: övgü için yazılan di-

van şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
kâtip: yazar, yazıcı.
kelimat: kelimeler, sözler.
keza: böylece; bunun gibi.
kitab-ı kebir: büyük kitap, kâinat, tüm evren.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
maddi: maddeye ait, madde ile alâkalı, cismanî.
makes: yansıma yeri, ayna.
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar olmak: kavuşmak; erişmek, elde etmek.
methüsenâ: medih ve övgü.
nakış: resim, süsleme sanatı.
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse.
nazım: düzenleyen, tanzim eden, düzene koyan.
nimet: iyilik, lütf, ihsan, bağış.
nokta: işaret, belirtir.
Rahîm: rahmeti her şeyi kuşatan, sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah.
Rahman: ister mü'min, ister kâfir; ister iyi isterse kötü olsun; rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların nızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
Samed: ihtiyaçlar için kendisine yönelinen, her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde, kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı ve bekası kendisine bağlı bulunan Allah.
senahan: öven, sena eden.
sıfât-ı cemaliye: Cenab-ı Hakkın cemal ismine ait olan güzellik sıfatları.
sıfât-ı kemaliye: Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğunu ifade eden, olgunluk ve mükemmellik belirtisi olan sıfatları.
tabir: ifade, söz.
tahmid: bütün övgünün ve hamdın yalnız Allah'a ait olduğunu söyleme.
takdis: Allah'ın hamde ve övülmeye lâyık olduğunu bildirme, Allah'ı her türlü kusur ve noksanlıklardan tenzih etme.
tecelliyat: tecelliler.
tefsir: açıklama, yorum, izah.
temcit: yüceltme.
Vahit: bir, tek, biricik; dengi ve ortağı olmayan, eş, benzeri olmayan Allah.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat; Allah.

النُّقْطَةُ التَّاسِعَةُ

الْحَمْدُ - مِنْ اللَّهِ بِاللَّهِ عَلَى اللَّهِ - لِلَّهِ بَعْدَ ضَرْبِ ذَرَّاتِ
الْكَائِنَاتِ مِنْ أَوَّلِ الدُّنْيَا إِلَى آخِرِ الْخَلْقَةِ فِي عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ
الْأَزْمَنِ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ ❁

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى «الْحَمْدُ لِلَّهِ» بِدَوْرٍ دَائِرٍ فِي تَسْلُسٍ ❁
يَتَسْلُسُ إِلَى مَا لَا يَتَنَاهَى ❁

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نِعْمَةِ الْقُرْآنِ وَالْإِيمَانِ عَلَى وَعَلَى إِخْوَانِي بَعْدَ
ضَرْبِ ذَرَّاتِ وَجُودِي فِي عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ عُمْرِي فِي الدُّنْيَا،
وَبَقَائِي وَبَقَائِهِمْ فِي الْآخِرَةِ ❁

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْ لَا أَنْ
هَدَيْنَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾

حاشیه: دور و تسلسل ممکنات دائره سنده محالدرلر. چونکه ايكیسی نهایتسزلک
اقتضا ایتدکلرندن و ممکنات دائره سی متناهی اولدیغندن غیر متناهی یرلشمز. فقط
دائره وجوبه تعلق ایدن حمد ایسه او غیر متناهیذر. دور و تسلسل ایله غیر
متناهی بر دائره یه کیر یرلشیر.

DOKUZUNCU NOKTA: (HAŞİYE 1)

Hamd Allah'tan gelir, Allah ile kaimdir, Allah için ve Onun vücudu sebebiyledir. Dünyanın başlangıcından hil-katin ahirine kadar bütün zerrat-ı kâinatın, ezelden ebe-de bütün zamanlardaki dakikaların aşireleriyle darbı ade-dince, Allah'a hamd olsun.

“Elhamdülillâh” nimeti için dahi, namütenahi bir devir ve teselsül (HAŞİYE 2) ile Allah'a hamd olsun.

Bana ve kardeşlerime ihsan ettiği Kur'ân ve iman ni-meti için de, zerrat-ı vücudumun, dünyadaki ömrümün dakikalarının aşireleriyle ve ahirette benim ve kardeşleri-min bekaları ile darbı adedince hamd olsun.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهُ
لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ²

HAŞİYE 1: Bu gibi şifrelerin anahtarı bende yoktur ki açayım. Maahaza, oruçlu bir kafa, ne o şifreleri açabilir ve o darpları yapabilir. Kusura bak-mayınız, bu kadarı da, ancak müellifinin manevî yardımıyla ve Leyle-i Kadrin bereketiyle ve Mevlâna'nın komşuluğundan istifade ile yapabil-dim.

Mütercim Abdülmecid Nursî

HAŞİYE 2: Devir ve teselsül, mümkinat dairesinde muhaldirlir. Çünkü ikisi nihayetsizlik iktiza ettiklerinden ve mümkinat dairesi mütenahi oldu-ğundan, gayr-i mütenahi yerleşmez. Fakat daire-i vücuba taallük eden hamd ise, o gayr-i mütenahidir. Devir ve teselsülle gayr-i mütenahi bir da-ireye girer, yerleşir.

1. Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiç-bir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)
2. Bizi bu saadete eristiren Allah'a hamd olsun. Yoksa Allah hidayet etmeseydi biz kendiliği-mizden buna erişemezdik. Gerçekten Rabbimizin peygamberleri bize hakkı getirdiler. (A'raf Suresi: 43.)

ahir: son.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen de-vam edecek olan ikinci hayat yurdu.

aşire: onuncu.

beka: ebedîlik, sonsuzluk.

bereket: ilim bolluğu, fayda, Allah'ın bolca nimet vermesi, rahmet, uğur.

daire-i vücup: varlığı zaruri olan, Allah'ın isim ve sıfatların

alanı.

darp: çarpım, çarpma.

devir: zaman, süresi belli za-man parçası.

ebed: sonsuzluk, süreklilik.

elhamdülillâh: ezelden ebe-

de kadar her türlü hamd, şükür ve minnet Allah'a aittir.

ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman.

gayr-i mütenahi: sonsuz, nihaye-ti olmayan.

hamd: methetme, övme, yücelt-me.

haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.

hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.

hilkat: yaratış, yaratılma, yaratı-lış.

ihsan: iyilik ve yardım etme, ba-ğışlama, ikram etme, lütuf.

iktiza etme: gerektirme.

iman: inanma, inanç, itikat, tas-dik.

istifade: yararlanma, fayda.

kaim: mevcut, var olan, ayakta duran.

Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi.

manevî: maddî olmayan, ruhi an-lam yönüyle.

müellif: eser yazan, yazar.

mümkinat dairesi: yaratılan her şeyin varlık sahası, alanı.

mütercim: tercüme eden, çevi-ren.

namütenahi: sonsuz.

nihayetsizlik: sonsuzluk.

nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.

nokta: konu, konu ile ilgili önem-li bölüm.

tenzih: Allah'ın bütün kusurlar-dan uzak olduğuna inanma,

teselsül: ard arda gelme, birbirini takip etme, zincirleme.

vücud: var olma, var oluş, varlık.

zerrat-ı kâinat: kâinat zerrelere, kâinatı atomlar.

zerrat-ı vücud: vücudun zerrelere, atomları.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ حَسَنَاتِ اُمَّتِهِ وَعَلٰى اٰلِهِ
وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ اٰمِيْنَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ ❖❖❖

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ حَسَنَاتِ اُمَّتِهِ وَعَلٰى اٰلِهِ

وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ اٰمِيْنَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ¹

Âl: Peygamber Efendimizin ailesi.

Âlemlerin Rabbi: bütün kâinatın ve dünyaların yaratıcı sahibi, idarecisi olan Allah.

Ashap: Hz.Peygamber Efendimizi görmüş, sohbeti ile şereflenmiş Müslümanlar.

hasenat: iyilikler, hayırlar.

hamd: şükür ve övgü.

salât ve selâm: Hz. Muhammed'e rahmet duası etme ve ona bağlılığımızı bildirme, anlamında "Alla-hümme salli alâ seyyidînâ Muhammed" deme.

1. Allah'ım, ümmetinin hasenatı adedince, Efendimiz Muhammed'e ve onun Âl ve Ashabına salât ve selâm eyle. Âmin. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

اَلْبَابُ الثَّالِثُ

فِي مَرَاتِبِ «اللَّهُ أَكْبَرُ»

اوتوز اوج مرتبه سندن یدی مرتبه بی ذکر ایده جگر. او مرتبه لردن مهم بر قسمی یگرمنجی مکتوبک ایکنجی مقامنده و اوتوز ایکنجی سوزک ایکنجی موقفنک آخرنده و اوچنجی موقفنک اولنده ایضاح ایدیلمشدر. بو مرتبه لرک حقیقتی آکلامق ایسته ینلر او ایکی رساله یه مراجعت ایتسینلر.

الْمَرْتَبَةُ الْأُولَى

﴿وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ وَكِبَرُهُ تَكْبِيرًا﴾

لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ. جَلَّ جَلَالُهُ اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا ❁

• اِذْ هُوَ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الَّذِي صَنَعَ الْإِنْسَانَ بِقُدْرَتِهِ كَالْكَائِنَاتِ،

• وَكَتَبَ الْكَائِنَاتِ بِقَلَمِ قَدَرِهِ كَمَا كَتَبَ الْإِنْسَانَ بِذَلِكَ الْقَلَمِ ❁

Üçüncü Bab

“Allahü ekber”in mertebelerine dairdir.

Otuz üç mertebesinden yedi mertebeyi zikredeceğiz. O mertebelerden mühim bir kısmı Yirminci Mektubun İkinci Makamında ve Otuz İkinci Sözün İkinci Mevkıfının ahirinde ve Üçüncü Mevkıfının evvelinde izah edilmiştir. Şu mertebelerin hakikatini anlamak isteyenler o iki Söze müracaat etsinler.

BİRİNCİ MERTEBE

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ وَكَبِّرَهُ تَكْبِيرًا¹

Lebbeyk ve sa'deyk. Celâli yüce olan Allah, ilmi ve kudretiyle her şeyden nihayet derecede büyüktür. Öyle ki:

• Hâlık ve Bâri ve Musavvir olan o Zat-ı Zülcelâl, insanı kudretinin hangi kalem-i kaderiyle küçük bir kâinat gibi tasnî etmiş ve yazmış ise, kâinatı da aynı o kalem ile yazmıştır.

• Hem nasıl ki şu insan gayet manidar bir mektub-i Rabbanîdir, muntazam bir kaside-i kaderdir; öyle de, şu kâinat dahi aynı o kalem-i kaderle, fakat büyük bir mikyasta yazılmış muntazam bir kaside-i kaderdir.

1. De ki: “Hamd olsun o Allah’a ki, evlât edinmekten münezzehdir, mülkünde ortağı bulunmaz ve hiçbir şeyden de âciz değildir ki yardımcısı ihtiyacı olsun.” Ve hürmet ve taziminde Onun yüceliğini an. (İsra Suresi: 111.)

ahir: son.
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
bab: kısım, bölüm, bahis.
Bâri: “düzgün ve her yeri birbirine uygun yaratan” anlamında ilâhî isim.
celâli: büyüklük ve haşmeti

ifade eden Allah’ın sıfatlarına ait.
dair: alâkalı, müteallik, ait, ilgili.
evvel: başlangıç.
gayet: son derece, çok.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
Hâlık: her şeyi yoktan var

eden, yaratıcı; Allah.
hamd: şükür, övgü, minnet.
ilim: bilme, biliş, bilgi.
izah: bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma, eksiksiz anlatma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler,

varlıklar.

kalem-i kader: kader kalem; her şeyin plân ve programının yazıldığı ilâhî ilim.

kaside-i kader: kader kasidesi; Allah’ın ilminin ve ölçülmesinin aynası olan şiir, yani düzenli, ölçülü, ve güzel yaratılan varlık, özellikle insan, kâinat.

kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar.

Lebbeyk: buyurun, emredin, efendim!

manidar: nükteli, ince manalı.

mektub-i Rabbanî: Rabbimizin mektubu, sanatlı yapıyla ustasını bildiren her bir varlık, ağaç, hayvan ya da insan.

mertebe: derece, basamak.

mevkıf: durak, bölüm.

mikyâs: ölçü.

muntazam: düzgün, tertipli, düzenli.

Musavvir: yarattıklarını istediği sıfat ve seçtiği surette yaratan; Allah.

mühim: önemli.

münezzeh: bir şeye ihtiyacı olmayan, arınmış, temiz, arı, pak, berî.

müracaat: başvurma, danışma; başvuru.

nihayet derece: son derece, en çok.

sa'deyk: buyur, senin emrinle bize ulaşan bütün iyilikler, mutluluklar Sendendir

tasnî etme: düzme, sanatlı bir şekilde yapma, yakıştırma.

tazim: saygı, hürmet.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

zikir: bildirme, anma.

• اِذْ ذَاكَ الْعَالَمُ الْكَبِيرُ كَهَذَا الْعَالَمِ الصَّغِيرِ مَصْنُوعٌ قُدْرَتِهِ
مَكْتُوبٌ قُدْرِهِ ❁ اِبْدَاعُهُ لِذَاكَ صَيَّرَهُ مَسْجِدًا ❁ اِيْجَادُهُ لِهَذَا
صَيَّرَهُ سَاجِدًا ❁

• اِنْشَاؤُهُ لِذَاكَ صَيَّرَ ذَاكَ مُلْكًا. بِنَاؤُهُ لِهَذَا صَيَّرَهُ مَمْلُوكًا ❁

• صَنَعَتْهُ فِي ذَاكَ تَظَاهَرَتْ كِتَابًا ❁

• صَبَّغَتْهُ فِي هَذَا تَزَاهَرَتْ خُطَابًا ❁

• قُدْرَتُهُ فِي ذَاكَ تُظْهِرُ حِشْمَتَهُ. رَحْمَتُهُ فِي هَذَا تَنْظِمُ نِعْمَتَهُ ❁

• Sâni-i Hakîm âlem-i ekberi öyle bedî bir surette halk edip âyât-ı kibriyasını üstünde nakşetmiş ki, kâinatı bir mescid-i kebir şekline döndürmüş. Ve insanı dahi öyle bir tarzda icat edip, ona akıl vererek, onunla o mu'cizat-ı sanatına ve o bedî kudretine karşı secde-i hayret ettirerek, ona âyât-ı kibriyayı okutturup, kemerbeste-i ubudiyet ettirerek, o mescid-i kebirde bir abd-i sacit fîtratında yaratmıştır.

• Şu âlem-i ekberi mülk şeklinde inşa etmekle beraber, şu insanı dahi öyle bir surette halk etmiştir ve ona öyle cihazat ve aletler ve havas ve hissiyatlar ve bilhassa nefis, heva ve ihtiyaç ve iştiha ve hırs ve dava vermiştir ki, o geniş mülkünde bütün mülke muhtaç bir memlûk hükmüne getirmiştir.

• Sâni-i Zülcelâl'in âlem-i ekberdeki sanatı o derece manidardır ki, o sanat, bir kitap suretinde tezahür edip kâinatı bir kitab-ı kebir hükmüne getirmiştir.

• Hem nasıl ki kâinattaki sanatı kemal-i intizamından kitap şekline girdi; insandaki sıbgatı ve nakş-ı hikmeti dahi hitap çiçeğini açtı. Yani, o sanat, o derece manidar ve hassas ve güzeldir ki, o makine-i zihayattaki cihazatı, fonograf gibi nutka geldi, söylettirdi.

• Kudret-i İlâhiye âlem-i ekberde haşmet-i rububiyetini gösteriyor; rahmet-i Rabbaniye ise âlem-i asgar olan insanda nimetleri tanzim ediyor.

abd-i sacit: Allah'a secde eden kul.
âlem-i asgar: en küçük âlem; insan.
âlem-i ekber: en büyük âlem; kâinat.
alet: vasıta.
âyât-ı kibriya: Allah'ın büyüklüğüne, azametine ve celâline işaret eden ayetler, deliller.
bedi': eşi ve benzeri olmayan, eşsiz güzel.

bilhassa: özellikle, mahsus.
cihazat: manevî aletler, lüzumlu aletler, azalar, organlar.
dava: takip edilen fikir, iddia, lükü.
derece: değer, miktar, ölçü, basamak.
fîtrat: yaratılış.
fonograf: sesleri kaydeden ve kaydedilmiş sesleri çalan cihaz.
halk etme: yaratma, yaratış.

hassas: duygulu, incelikli, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
haşmet-i rububiyet: rablığın, idare ve terbiye ediciliğin haşmeti, heybeti, büyüklüğü.
havas: marifet ve yaşayışça üstün olan, üst tabaka
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları.
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık, aşırı istek, şiddetli arzu, fazla isteme.

hissiyat: hisler, duygular.
hükmüne getirmek: yerine getirmek.
icat etme: yoktan var etme, yaratma.
ihtiyaç: gereklilik, lüzumluluk hâli.
inşa etmek: yaratmak, yapmak, bina etmek, kurmak.
istiha: istek, fazla istek, arzu.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar, evren.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
kemerbeste-i ubudiyet: kulluk için el bağlama.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
Kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
makine-i zihayat: hayat sahibi makine, canlı makine, canlılar.
manidar: bir mana ifade eden, nükteli, ince manalı.
memlûk: köle, kul, esir, bende, hizmetkâr.
mescid-i kebir: büyük mescit.
mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cizeleri, harikaları.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mülk: ülke, egemenliği altında olup, sahip olunan.
nakış: resim, süs.
nakş-ı hikmet: her şeyi belli bir maksat ve fayda ile yaratan Allah'ın nakışları, süsleri.
nefis: hayat, ruh, can; kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehvî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
nutuk: bir topluluğa karşı konuşma, ikna maksadıyla bir topluluk önünde yapılan konuşma, hitap, söylev.
rahmet-i Rabbaniye: Allah'ın rahmeti, merhameti, şefkati.
sanat: ustalık ve bilgi ile yapılan bir şey, eser.
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
secde-i hayret: hayret secdesi; şaşmaktan dolayı Allah'a şükür için yapılan secde.
sıbgat: boyalar.
suret: biçim, şekil.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tezahür etme: ortaya çıkma, belirme, görünme.

• حِشْمَتُهُ فِي ذَاكَ تَشْهَدُ هُوَ الْوَاحِدُ. نِعْمَتُهُ فِي هَذَا تُعْلِنُ

هُوَ الْوَاحِدُ ❁

• سَكَّتُهُ فِي ذَاكَ فِي الْكُلِّ وَالْأَجْزَاءِ سَكُونًا حَرَكَةً. خَائِمُهُ فِي

هَذَا فِي الْجِسْمِ وَالْأَعْضَاءِ حُجَيْرَةً ذَرَّةً ❁

• فَانْظُرْ إِلَى أَثَارِهِ الْمُتَسِقَةِ كَيْفَ تَرَى كَالْفَلَقِ سَخَاوَةً مُطْلَقَةً مَعَ

انْتِظَامٍ مُطْلَقٍ، فِي سُرْعَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ اتِّزَانٍ مُطْلَقٍ، فِي سُهُولةٍ مُطْلَقَةٍ

مَعَ اتِّقَانٍ مُطْلَقٍ، فِي وَسْعَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ حُسْنِ صُنْعٍ مُطْلَقٍ، فِي

بُعْدَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ اتِّفَاقٍ مُطْلَقٍ، فِي خِلَاطَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ امْتِيزَانٍ مُطْلَقٍ،

فِي رُخْصَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ غُلُوٍّ مُطْلَقٍ ❁

فَهَذِهِ الْكَيْفِيَّةُ الْمَشْهُودَةُ شَاهِدَةٌ لِلْعَاقِلِ الْمُحَقِّقِ، مُجْبِرَةٌ

لِلْأَحْمَقِ الْمُنَافِقِ عَلَى قَبُولِ الصَّنْعَةِ وَالْوَحْدَةِ لِلْحَقِّ ذِي الْقُدْرَةِ

الْمُطْلَقَةِ، وَهُوَ الْعَلِيمُ الْمُطْلَقُ ❁

• Kâinatın heyet-i mecmuasında tezahür eden haşmet-i rububiyet, vahdaniyet-i İlâhiyeyi ispat edip gösterdiği gibi, zîhayatların cüz'iyatlarına mukannen erzaklarını veren nimet-i Rabbaniye dahi ehadiyet-i İlâhiyeyi ispat edip gösterir.

• Sâni-i Zülcelâl, âlem-i ekberin heyet-i mecmuasında bir sikke-i kübrası olduğu gibi, bütün eczasında ve enva'ında dahi birer sikke-i vahdet koymuştur. Âlem-i asgar olan insanın cisminde ve yüzünde birer hatem-i vahdaniyet bastığı gibi, her bir azasında dahi birer mühr-i vahdeti vardır.

Şimdi o Sâni-i Zülcelâl'in muntazam dizilmiş âsâr-ı sanatına bak ki: Nasıl gün gibi aşikâr bir surette, ruhsat-ı mutlaka ile hadsiz mahlûkatın istifadesine arz edilmiş olarak, nihayet derecede kıymettarlıkla beraber bir mebzuliyet-i mutlaka, o kıymettarlık ile mebzuliyet içinde ihtilât-ı mutlaka ile beraber bir imtiyaz-ı mutlaka, o ihtilât ile imtiyaz içinde bu'd-i mutlaka ile beraber bir ittifak-ı mutlaka, o bu'diyet ile ittifak içinde vüs'ati mutlaka ile beraber bir hüsn-i sanat-ı mutlaka, o vüs'at ile hüsn-i sanat içinde sühulet-i mutlaka ile beraber bir itkan-ı mutlaka, o sühulet ile itkan içinde sür'ati mutlaka ile beraber bir ittizan-ı mutlaka ve o sür'at ile ittizan içinde sahavet-i mutlaka ile beraber bir intizam-ı mutlaka göreceksin.

İşte bu müşahede olunan keyfiyet, ehl-i tahkikin aklına bir şahit olduğu gibi, ahmak bir münafığı dahi bütün bunların Alîm-i Mutlak olan kudret-i mutlaka sahibi bir Vahid'in eser-i sanatı olduğunu kabule icbar eder.

âlem-i asgar: en küçük âlem.
âlem-i ekber: en büyük âlem.
Alîm-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ilim sahibi Allah.
arz etme: sunma, gösterme.
asar-ı sanat: sanat eserleri
aza: organlar, üyeler, uzuvlar.
bu'diyet: uzaklık.
bu'd-i mutlaka: mutlak uzaklık.
cüz'iyat: parçalar, ayrıntılar, bireyler, ufak tefek şeyler.
ecza: parçalar, kısımlar.

ehadiyet-i İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın her bir şeyde birliğinin görünmesi.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler.
enva: türler, neviler.
eser-i sanat: sanat eseri, sanat değeri olan eser.
haşmet-i rububiyet: rablığın, idare ve terbiye ediciliğinin haşmeti, görkemli oluşu.
hatem-i vahdaniyet: Cenab-ı Allah'ın birlik ve benzersizlik

mührü.
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve parçalarına bakılmaksızın bütününe gösterdiği hâl ve manzara.
hüsn-i sanat: sanat güzelliği.
hüsn-i sanat-ı mutlaka: mükemmel sanat güzelliği.
icbar etmek: zorlamak.
ihtilât: karışma, karışıklık.
ihtilât-ı mutlaka: tam bir karışıklık, iç içelik.
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.

imtiyaz-ı mutlaka: mutlak üstünlük, eksiksiz, tam ayrıcalık, farklılık.
intizam-ı mutlaka: tam intizam, her şeyi kuşatmış düzen, tertip.
ispat: kanıtlama.
istifade: faydalanma, yararlanma.
itkan: sağlamlaşma, sağlam ve pürüzsüz yapma.
itkan-ı mutlaka: üstün sağlam ve pürüzsüz yapı.
ittifak-ı mutlaka: tam bir birlikte, birlik hâli.
ittizan: vezinli, ölçülü, tartılı olma.
ittizan-ı mutlaka: üstün ölçülü ve tartılı olma.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hâl, durum, vaziyet, husus, özellik, nitelik, kalite, iç yüz.
kudret-i mutlaka: sonsuz kudret, sınırsız kuvvet.
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk, çokluk.
mebzuliyet-i mutlaka: sınırsız, kesin, kayıtsız ve şartsız çokluk, bolluk, ucuzluk.
mukannen: belirli, şaşmaz, zamanı veya niteliği belli.
mühr-i vahdet: Allah'ın birliğini gösteren mühür ve işaretler.
münafik: inanmadığı halde inandığını söyleyen.
müşahede: görülen, şahit olunan.
nimet-i Rabbaniye: bütün mahlûkatı idare ve terbiye eden Allah'ın nimeti.
ruhsat-ı mutlaka: kesin izin, müsaade, kolaylık.
sahavet-i mutlaka: tam bir cömertlik; sonsuz, kayıtsız, şartsız cömertlik.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
sikke-i kübra: en büyük sikkesi, işareti.
sikke-i vahdet: vahdet mührü, Allah'ın birliğini gösteren kendi zatına has âlâmet ve işaret.
suret: biçim, şekil.
sühulet: kolaylık.
sühulet-i mutlaka: sonsuz ve tam kolaylık.
sür'at-i mutlaka: mutlak bir sür'atilik, hızlilik.
tezahür: ortaya çıkma, meydana çıkma, belirme, görünme.
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhi birlik, Allah'ın bir, tek olması.
Vahid: bir, tek, dengi ve ortağı olmayan, eşi ve benzeri olmayan Allah.
vüs'at: genişlik.
vüs'at-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız genişlik.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

وَفِي الْوَحْدَةِ سُهُولَةٌ مُطْلَقَةٌ، وَفِي الْكَثْرَةِ وَالشَّرَكَةِ صُعُوبَةٌ مُنْغَلَقَةٌ:

إِنْ أُسْنِدَ كُلُّ الْأَشْيَاءِ لِلْوَاحِدِ، فَالْكَائِنَاتُ كَالنَّحْلَةِ، وَالنَّحْلَةُ الثَّمَرَةُ سُهُولَةٌ فِي الْإِبْتِدَاعِ ❁

وَإِنْ أُسْنِدَ لِلْكَثْرَةِ فَالنَّحْلَةُ كَالْكَائِنَاتِ، وَالثَّمَرَةُ كَالشَّجَرَاتِ صُعُوبَةٌ فِي الْأَمْتِنَاعِ. إِذَا الْوَاحِدِ بِالْفَعْلِ الْوَاحِدِ يُحْصِلُ نَتِيجَةً وَوَضْعِيَّةً لِلْكَثِيرِ بِلَا كَلْفَةٍ وَلَا مَبَاشَرَةٍ؛ وَلَوْ أُحِيلَتْ تِلْكَ الْوَضْعِيَّةُ وَالنَّتِيجَةُ إِلَى الْكَثْرَةِ لَا يُمَكِّنُ أَنْ تَصِلَ إِلَيْهَا إِلَّا بِتَكْلُفَاتٍ وَمَبَاشَرَاتٍ وَمُشَاجَرَاتٍ كَالْأَمِيرِ مَعَ النَّفَرَاتِ، وَالْبَانِي مَعَ الْحِجَرَاتِ، وَالْأَرْضِ مَعَ النُّجُومِ السَّيَّارَاتِ، وَالْفَوَّارَةِ مَعَ الْقَطَرَاتِ، وَنُقْطَةِ الْمُرْكَرِ مَعَ النُّقْطِ فِي الدَّائِرَةِ ❁

بَسِيرٌ أَنْ فِي الْوَحْدَةِ يَقُومُ الْإِنْتِسَابُ مَقَامَ قُدْرَةٍ غَيْرِ مَحْدُودَةٍ. وَلَا يَضْطَرُّ السَّبَبُ لِحَمْلِ مَنَابِعِ قُوَّتِهِ وَيَتَعَاضَمُ الْأَثَرُ بِالنِّسْبَةِ إِلَى الْمُسْنَدِ إِلَيْهِ. وَفِي الشَّرَكَةِ يَضْطَرُّ كُلُّ سَبَبٍ لِحَمْلِ مَنَابِعِ قُوَّتِهِ؛

Evet, vahdette bir sühulet-i mutlaka, şirk ve kesrette ise imtina derecesinde bir suubet vardır.

Eğer bütün eşya tek bir zata isnat edilse, kâinatı hiç yoktan icat etmek bir hurma fidanını icat etmek kadar, bir hurma fidanı da bir meyve kadar kolay olur. Kesrete isnat edildiğinde ise, meyveyi ağaç kadar, ağacı ise kâinat kadar zorlaştıran bir imtina ortaya çıkar. Çünkü bir zat-ı vahit, tek bir fiil ile, külfetsiz ve mübaşeretsiz olarak pek çok eşyaya bir vaziyet verir ve bir neticeyi istihsal eder. Eğer o vaziyetin alınması ve o neticenin istihsali o eşya-i kesîreye havale edilse, o vakit pek çok külfetle ve pek çok hareketlerle ancak o vaziyet alınır ve o netice istihsal edilir—bir zabitin vazifesini neferata, ustanın vazifesini binanın taşlarına, arzın kendi etrafındaki dönüşüyle hâsıl olan yıldız ve seyyarelerin mevkilerindeki değişimleri o yıldız ve seyyarelerin hareketlerine, daire merkezinin vazifesini o dairenin çevresindeki noktalara bırakmak gibi...

Vahdette, intisap sırrıyla, gayr-i mahdud bir kudret bulunur. Bir şeyin vahdete intisabı, o şey için hadsiz bir kuvvet hükmüne geçebilir. Zira, bu sır ile, bir sebep bütün menabi-i kuvvetini kendisi çekmediği ve taşımaya mecbur olmadığı için, o intisap ve istinat onun için tükenmez bir kuvvet, bir hazine hükmüne geçtiğinden, o sebep, istinat ettiği şey nispetinde büyük işler görebilir, neticeler verebilir. Şirkte ise, her bir sebep, kendi menabi-i kuvvetini kendi belinde taşımaya mecburdur; eseri de kendi cirmi kadar küçük olur. Bir karınca ve bir sinek,

arz: yer, dünya.
cirim: vücut, hacim, büyüklük.
daire: saha, alan.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ürün, sonuç.
eşya-i kesîre: çok eşya.
fiil: iş, oluş, davranış, hareket.
gayr-ı mahdud: hadsiz, sınırsız, sonsuz.
hâsıl olan: meydana gelen, ortaya çıkan, beliren.
havale: bir işi veya bir şeyi

başka birine bırakma, üstüne bırakma, ısmarlama.
hazine: define, zenginlik, servet.
hükmüne geçmek: yerine geçmek, yerinde olmak.
icat etmek: yaratmak, yoktan var etmek.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
intisap: bağlanma, bir kimseye ait olma, aidiyet.
isnat etmek: dayandırmak, atfetmek.

istihsal: meydana getirme, elde etme, üretme.
istinat etmek: dayanmak.
istinat: dayanma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
kesret: çokluk.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
külfet: zahmet, sıkıntı, zorluk, yorgunluk veren zahmetli iş.
mecbur: zorunluluk.
menabi-i kuvvet: kuvvet kaynağı.

mevki: yer, mekân.

mübaşeretsiz: karıştırmadan, buluşturmaktan; temas etmek ve birlikte bulunmak zorunda olmaksızın.

neferat: neferler, fertler, rütbesiz askerler, erler.

netice: sonuç.

nispet: oran, kıyas, ölçü.

nokta: sınır, yer, işaret.

seyyare: gezegen, yıldız.

sır: bir şeyin dikkat, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve en ince yanı.

suubet: güçlük, zorluk.

sühulet-i mutlak: sonsuz kolaylık.

şirk: Allah'a ortak koşma.

vahdet: birlik, yalnızlık, teklik bir ve tek olma.

vakit: zaman, an.

vazife: ödev, iş, görev.

vaziyet: durum, duruş.

zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker.

zat: Allah.

zat-ı vahit: bir ve tek olan zat, Allah.

فَتَصَاغُرُ الْأَثَرُ بِنِسْبَةِ جَرْمِهِ. وَمِنْ هُنَا غَلَبَتِ النَّمْلَةُ وَالذُّبَابَةُ عَلَى
الْجَبَابِرَةِ، وَحَمَلَتِ النَّوَاةُ الصَّغِيرَةُ شَجَرَةً عَظِيمَةً ❁

وَبَسِّرْ أَنَّ فِي اسْتِنَادِ كُلِّ الْأَشْيَاءِ إِلَى الْوَاحِدِ لَا يَكُونُ الْإِيجَادُ
مِنَ الْعَدَمِ الْمُطْلَقِ. بَلْ يَكُونُ الْإِيجَادُ عَيْنَ نَقْلِ الْمَوْجُودِ الْعِلْمِيِّ إِلَى
الْمَوْجُودِ الْخَارِجِيِّ، كَنَقْلِ الصُّورَةِ الْمُتَمَثِّلَةِ فِي الْمِرَاةِ إِلَى الصَّحِيفَةِ
الْفُوطُوغَرَفِيَّةِ لِتَشْيِيتِ وُجُودٍ خَارِجِيٍّ لَهَا بِكَمَالِ السُّهُولَةِ، أَوْ
إِظْهَارِ الْخَطِّ الْمَكْتُوبِ بِمِدَادٍ لَا يُرَى، بِوَاسِطَةِ مَادَّةٍ مُظْهِرَةٍ لِلْكِتَابَةِ
الْمُسْتَوْرَةِ ❁

وَفِي اسْتِنَادِ الْأَشْيَاءِ إِلَى الْأَسْبَابِ وَالْكَثْرَةِ يَلْزَمُ الْإِيجَادُ مِنَ
الْعَدَمِ الْمُطْلَقِ، وَهُوَ إِنْ لَمْ يَكُنْ مُحَالًا يَكُونُ أَصْعَبَ الْأَشْيَاءِ.
فَالسُّهُولَةُ فِي الْوَحْدَةِ وَاصِلَةٌ إِلَى دَرَجَةِ الْوُجُوبِ، وَالصُّعُوبَةُ فِي
الْكَثْرَةِ وَاصِلَةٌ إِلَى دَرَجَةِ الْأَمْتِنَاعِ ❁

وَبِحِكْمَةٍ أَنَّ فِي الْوَحْدَةِ يُمَكِّنُ الْأَبْدَاعُ وَإِيجَادُ «الْأَيْسِ
مِنَ اللَّيْسِ». ❁^١ يَعْنِي إِبْدَاعُ الْمَوْجُودِ مِنَ الْعَدَمِ الصَّرْفِ بِلَا مُدَّةٍ
وَلَا مَادَّةٍ، وَإِفْرَاغُ الذَّرَاتِ فِي الْقَالْبِ الْعِلْمِيِّ بِلَا كُلْفَةٍ وَلَا خِلْطَةٍ.

❁^١ الْأَيْسِ: موجود ديمكدر. ❁ اللَّيْسِ: عدم صرف ديمكدر.

işte bu intisap kuvvetiyle mütekebbir zalimlere galebe eder; bir küçük çekirdek, bu sırla koca bir ağacı üzerinde taşır.

Bütün eşyanın bir Zat-ı Vahid'e isnadı hâlinde, ibda ve ihtira tabir edilen hiçten icat etmek, "adem-i mutlakdan çıkarmak" manasına gelmez. Zira, ilm-i muhit-i İlâhînin harici olmadığından, adem-i mutlak da yoktur. İşte, Zat-ı Vahid'in eşyayı icadı, tıpkı âyinedeki misalî suretin kemal-i sühuletle fotoğraf kâğıdına aksettirilerek ona bir vücut-i haricî verilmesi, yahut görünmez bir mürekkeple yazılan bir yazının gösterici maddeyi sürmekle görünmesi gibi, Sâniin ilminde plânları ve programları ve manevî miktarları bulunan eşyayı gayet kolay bir surette adem-i zahîrden vücut-i haricîye çıkarmasıdır.

Eşyanın esbaba ve kesrete havale edilmesi hâlinde ise, bir şeye vücut vermek için, o şeyi adem-i mutlakdan çıkarmak gerekir. Bu ise, eğer muhal olmazsa, suubetin en nihayet mertebesi olur. Demek, vahdette vücut derecesinde bir sühulet, kesrette ise imtina derecesinde bir suubet vardır.

Vahdette, maddeye ve zamana ihtiyaç olmadan, bir mevcudu adem-i sıftan ibda ve icat etmek mümkün olur ki, o mevcudun zerrelere külfetsiz bir şekilde ve hiçbir karışıklığa meydan vermeden bir ilmî kalıba dökülür. Şirkte ve kesrette yoktan var etmek ise, bütün ehl-i aklın ittifakıyla, imkân haricidir. Çünkü bir zihayatın vücudu için, yeryüzüne yayılmış zerrelere ve anasırın toplanması

adem-i mutlak: tam bir yokluk, tamamen yok oluş.
adem-i sırf: yokluk, yokluğa mahkûm.
adem-i zahiri: görünürde olmama, dışarıdan gözükme-me.
aksetmek: yansıtmak.
anasır: elemanlar, unsurlar, kısımlar, parçalar.
âyine: ayna.
derece: mertebe, kademe, ölçü.

ehl-i akıl: akıllı olanlar, akıl sahipleri.
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar.
galebe: üstünlük.
hâl: durum.
harici: dışarıya ait, içeriye ait olmayan, dışla ilgili.
havale etmek: gönderme, üstüne bırakma.
ibda: örneksiz olarak, eşsiz şekilde yaratma.
icat etmek: yoktan var et-

mek, yaratmak.
icat: yoktan var etme, yaratma.
ihтира: yeni bir şey bulma, benzeri görülmemiş bir şey icat etme, vücuda getirme.
ihtiyaç: gereklilik.
ilim: bilme, biliş, bilgi.
ilim-i muhit-i İlâhî: Allah'ın bütün varlıkları kuşatıp içine alan ilmi, her şeyi bilir olması.
ilmi: ilim ile ilgili, bilgi olarak.
imkân: mümkün olma, olabi-

lirlik.

imtina: imkânsızlık, olamayış.

intisap: bağlanma, bir kimseye ait olma, aidiet.

isnat: dayanma, dayandırma.

ittifak: birleşme, birlik.

kemal-i sühulet: kolaylığın son derecesi, tam bir kolaylık.

kesret: çokluk.

külfet: sıkıntı, zorluk.

mana: anlam.

manevî miktar: maddî olmayan, ölçülü, sayılı özellik.

meretebe: derece, basamak.

mevcut: var olan.

misali: misale ait, benzer.

muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.

mümkün: olabilir.

mürekkep: terkip edilmiş, iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen, birleşmiş, birleşik.

mütekebbir: kibirlenen, kendini beğenmiş, büyüklük taslayan, büyüklenen.

nihayet: son.

Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.

sır: gizli hakikat, esas, doğru.

suret: biçim, şekil, görüntü.

suubet: güçlük, zorluk.

sühulet: kolaylık.

şekil: biçim, şekil.

şirk: Allah'a ortak koşma.

tabir: ifade, söz.

vahdet: birlik.

vücut-i harici: dış âlemde var olma, sadece ilimde ve zihinde olmayıp, dış dünyada da gerçekleşme.

vücut: şart olma, varlığı gerekli olma.

vücut: var olma, var oluş, varlık.

zalim: haksızlık eden, acımasız ve haksız davranan.

Zat-ı Vahid: bir ve tek olan zat, Allah.

zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

وَفِي الشَّرَكَةِ وَالكَثْرَةِ لَا يُمَكِّنُ الْإِبْدَاعُ مِنَ الْعَدَمِ بِاتِّفَاقِ كُلِّ أَهْلِ الْعَقْلِ. فَلَا بَدَّ لَوْجُودِ ذِي حَيَاةٍ جَمَعَ ذَرَّاتٍ مُنْتَشِرَةٍ فِي الْأَرْضِ وَالْعَنَاصِرِ؛ وَبِعَدَمِ الْقَالِبِ الْعِلْمِيِّ يَلْزَمُ لِمُحَافَظَةِ الذَّرَّاتِ فِي جِسْمِ ذِي الْحَيَاةِ وَجُودَ عِلْمٍ كُلِّيٍّ، وَإِرَادَةَ مُطْلَقَةٍ فِي كُلِّ ذَرَّةٍ. وَمَعَ ذَلِكَ أَنَّ الشُّرَكَاءَ مُسْتَغْنِيَةً عَنْهَا وَمُتَنَعَةً بِالذَّاتِ بِحِمْسَةٍ وَجُوهٍ مُتَدَاخِلَةٍ وَالشُّرَكَاءَ الْمُسْتَغْنِيَةً عَنْهَا وَالْمُتَنَعَةَ بِالذَّاتِ وَتَحْكُمِيَّةً مَحْضَةً، لَا أَمَارَةَ عَلَيْهَا وَلَا إِشَارَةَ إِلَيْهَا فِي شَيْءٍ مِنَ الْمَوْجُودَاتِ ❁ اِذْ خَلَقَةُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ تَسْتَلْزِمُ قُدْرَةً كَامِلَةً غَيْرَ مُتَنَاهِيَةٍ بِالضَّرُورَةِ. فَاسْتُغْنِيَ عَنِ الشُّرَكَاءِ؛ وَالْأَلْزَمَ تَحْدِيدُ وَانْتِهَاءُ قُدْرَةٍ كَامِلَةٍ غَيْرَ مُتَنَاهِيَةٍ فِي وَقْتِ عَدَمِ التَّنَاهِي بِقُوَّةٍ مُتَنَاهِيَةٍ بِلَا ضَرُورَةٍ، مَعَ الضَّرُورَةِ فِي عَكْسِهِ؛ وَهُوَ مُحَالٌ فِي خَمْسَةِ أَوْجُهٍ. فَامْتَنَعَتِ الشُّرَكَاءُ، مَعَ أَنَّ الشُّرَكَاءَ الْمُتَنَعَةَ بِتِلْكَ الْوُجُوهِ لَا إِشَارَةَ إِلَى وُجُودِهَا، وَلَا أَمَارَةَ عَلَى تَحَقُّقِهَا فِي شَيْءٍ مِنَ الْمَوْجُودَاتِ ❁

فَقَدْ اسْتَفْسَرْنَا هَذِهِ الْمَسْأَلَةَ فِي «الْمَوْقِفِ الْأَوَّلِ مِنَ الرِّسَالَةِ الثَّانِيَةِ وَالثَّلَاثِينَ» مِنَ الذَّاتِ إِلَى السِّيَّارَاتِ وَفِي «الْمَوْقِفِ الثَّانِي» مِنَ السَّمَوَاتِ إِلَى التَّشْخِصَاتِ الْوُجْهِيَّةِ فَأَعْطَتْ جَمِيعُهَا جَوَابَ رَدٍّ فَكَمَا لَا شُرَكَاءَ لَهُ؛ كَذَلِكَ لَا مُعِينَ

kaçınılmaz olur; ayrıca, ilmî bir kalıbın mevcut olmayışı sebebiyle, o zîhayatın cismindeki zerrelerin muhafazası için, her zerrede küllî bir ilmin ve bir irade-i mutlakanın bulunması gerekecektir. Bununla beraber, şerikler müstağniyetü'n-anha ve mümteniâtü'n-bizzat, yani hiç onlara ihtiyaç olmadığı gibi ve vücutları muhal oldukları hâlde, onları dava etmek sırf tahakkümîdir ve mevcudattan hiçbir şeyde böyle bir ihtimal için ne bir emare, ne bir işaret mevcut değildir.

Zira kâinatın hilkatı, bizzarure, gayr-i mütenahi bir kudret-i kâmile icap ettirir; şeriklere hiç ihtiyaç yoktur. Eğer şerik bulunsa, mütenahi diğer bir kuvvet, hiçbir zaruret olmadan, hatta zaruret bunun tam aksi iken, o nihayetsiz ve gayet kemaldeki kudreti, nihayetsiz olduğu bir vakitte tahdit edip ona nihayet vermek lâzım gelir ki, bu, beş vecihle muhaldır. İşte, şerikler böylece mümtenidirler; ve kâinatın mevcudatından hiçbir şeyde, mezkûr vecihlerle mümteni bulunan şeriklerin varlığına dair bir işaret yahut tahakkukuna dair bir emare yoktur.

Bu mesele, Otuz İkinci Sözün Birinci Mevkıfında zerrattan seyyarata, İkinci Mevkıfta semavattan teşahhusat-ı vechiye kadar, hepsi de üzerlerindeki sikke-i tevhid göstererek şirki reddeden mevcudatın cevaplarıyla izah edilmiştir.

aksi: ters, zıt.
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen.
cisim: beden, gövde.
dair: alâkalı, ait, ilgili.
dava etmek: takip edilen fikir doğrultusunda iddia etmek.
emare: alâmet, nişan, belirt, karine.
gayet: son derece, çok.
gayr-i mütenahi: sonsuz.
hâl: durum, vaziyet.
hilkat: yaratma, yaratış; yara-

tilma, yaratılış.
icap: gerekme hâli, lâzım, gerekli, lüzum.
ihtimal: olabilirlik.
ihtiyaç: gereklilik.
ilim: bilime, bilis, bilgi.
ilmi: ilim ile ilgili, ilme dair.
irade-i mutlak: mutlak irade, sınırsız seçme özelliği.
işaret: nişan, alâmet, iz.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
kemal: olgunluk.

kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudret-i kâmile: tam ve noksansız kudret, kuvvet.
küllî: bütünü kapsayan, genel, büyük, çok miktarda.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mesele: konu.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmış şeylerin tamamı.
mevcut: var olan, bulunan, olan.
mevkıf: durak, bölüm.
mezkûr: adı geçen, anılan.

muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme.
muhâl: imkânsız, olması mümkün olmayan.
mümteni: imkânsız, olamayış.
mümteniâtü'n-bizzat: kendisi bakımından imkânsız olan, var olmasına mümkün olmayan.
müstağniyetü'n-anha: kendileri-ne hiç ihtiyaç duyulmayanlar.
mütenahi: sonsuz.
nihayet vermek: son vermek.
nihayetsiz: sonsuz.
semavat: semalar, gökler.
seyyarat: gezegenler.
sikke-i tevhid: tevhid mührü, birlik damgası, izi.
sırf: ancak, yalnız.
şerik: ortak.
şirk: Allah'a ortak koşma.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tahakkümü: manasız iddia, delilsiz olarak haklılık dava etme.
tahdit etme: had koyma, sınırlandırma.
teşahhusat-ı vechiye: yüzdeki kişilik, herkesin yüzünde onu diğer insanlardan ayıracak belirtilerin olması.
vakit: zaman, an.
vech: yön, cihet.
vücüt: var olma, varlık.
zaruret: mecburiyet, zorunluluk.
zerrat: çok ufak parçalar, moleküller, atomlar.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zihayat: hayat sahibi, canlı.

فَكَمَا لِشُرَكَاءِ لَهُ؛ كَذَلِكَ لَا مُعِينَ وَلَا وُزَرَءَ لَهُ. وَمَا الْأَسْبَابُ
 إِلَّا حِجَابٌ رَقِيقٌ عَلَى تَصَرُّفِ الْقُدْرَةِ الْأَزَلِيَّةِ، لَيْسَ لَهَا تَأْثِيرٌ
 إِبْجَادِيٌّ فِي نَفْسِ الْأَمْرِ. إِذَا اشْتَرَفُ الْأَسْبَابُ وَأَوْسَعَهَا اخْتِيَارًا
 هُوَ الْإِنْسَانُ؛ مَعَ أَنَّهُ لَيْسَ فِي يَدِهِ مِنْ أَظْهَرِ أَفْعَالِهِ الْأَخْتِيَارِيَّةِ
 كـ«الْأَكْلِ وَالْكَلَامِ وَالْفِكْرِ» مِنْ مِثَالِ أَجْزَاءِ الْأَجْزَاءِ وَاحِدٌ
 مَشْكُوكٌ. فَإِذَا كَانَ السَّبَبُ الْأَشْرَفُ وَالْأَوْسَعُ اخْتِيَارًا مَغْلُولٌ
 الْأَيْدِي عَنْ التَّصَرُّفِ الْحَقِيقِيِّ كَمَا تَرَى؛ فَكَيْفَ يُمَكِّنُ أَنْ تَكُونَ
 الْبَهِيمَاتُ وَالْجَمَادَاتُ شَرِيكَةً فِي الْإِبْجَادِ وَالرُّبُوبِيَّةِ لِخَالِقِ
 الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ. فَكَمَا لَا يُمَكِّنُ أَنْ يَكُونَ الظَّرْفُ الَّذِي
 وَضَعَ السُّلْطَانَ فِيهِ الْهَدِيَّةَ، أَوِ الْمُنْدِيلُ الَّذِي لَفَّ فِيهِ الْعَطِيَّةَ،
 أَوِ النَّفَرُ الَّذِي أَرْسَلَ عَلَى يَدِهِ النِّعْمَةَ إِلَيْكَ، شُرَكَاءَ لِلْسُّلْطَانِ فِي
 سُلْطَنَتِهِ؛ كَذَلِكَ لَا يُمَكِّنُ أَنْ يَكُونَ الْأَسْبَابُ الْمُرْسَلَةُ عَلَى
 أَيْدِيهِمُ النِّعَمِ الْإِنَّا، وَالظُّرُوفُ الَّتِي هِيَ صِنَادِيقُ لِلنِّعَمِ الْمُدْخَرَةِ
 لَنَا، وَالْأَسْبَابُ الَّتِي التَّقَتْ عَلَى عَطَايَا الْهِيَّةِ مُهْدَاةِ الْإِنَّا، شُرَكَاءَ
 أَعْوَانًا أَوْ وَسَائِطَ مُؤَثَّرَةً ❁

الْمَرْتَبَةُ الثَّانِيَّةُ

جَلَّ جَلَالُهُ اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا، إِذْ هُوَ الْخَلَّاقُ
 الْعَلِيمُ الصَّانِعُ الْحَكِيمُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الَّذِي هَذِهِ الْمَوْجُودَاتُ

Onun şeriki olmadığı gibi, muini ve veziri de yoktur. Esbap ise, kudret-i ezeliyenin tasarrufuna ince bir perde-den ibarettir, hakikatte tesir-i icadî sahibi değildir. Zira, esbap içinde en eşref ve ihtiyarı en geniş olan insan olduğu hâlde, yemek ve içmek ve düşünmek gibi en zahir e'f'al-i ihtiyariyesinden onun elinde bulunan, ancak yüz cüzden bir meşkûk cüzdür. En eşref ve en geniş ihtiyar sahibi sebebin eli, böyle gördüğün gibi tasarruf-ı hakikîden bağlanmış olursa, sair hayvanat ve cemadat, Hâlık-ı Arz ve Semavat'a icat ve rububiyette nasıl şerik olabilirler? Nasıl ki bir padişahın içine hediyesini koyduğu zarf yahut hediyesini sardığı mendil yahut hediyesini eline verip sana gönderdiği nefer o padişahın saltanatına şerik olamaz; öyle de, elleriyle bize nimetlerin gönderildiği sebepler ve bizim için iddihar edilen nimetlerin sandukçalarından ibaret olan zarflar ve bize hediye gönderilmiş atâyâ-i İlâhiyenin sarıldığı esbap, şerik veya muin veya müessir birer vasıta olamazlar.

İKİNCİ MERTEBE

Celâli yüce olan Allah, ilmi ve kudretiyle her şeyden nihayet derecede büyüktür. Zira O öyle bir Hallâk-ı Alîm ve Sâni-i Hakîm ve Rahmanü'r-Rahîm'dir ki, kâinat bostanındaki şu mevcudat-ı arziye ve ecrâm-ı ulviye, bilbedahe, o Hallâk-ı Alîm'in mu'cizat-ı kudretidir. Ve şu yer-yüzü bağında serilmiş rengârenk müzeyyen nebatat ve açılıp saçılmış ve yayılmış mütenevvi hayvanat, bizzarure, o Sâni-i Hakîm'in havarik-ı sanatıdır. Ve bu bağın bahçelerindeki şu mütebessim çiçekler ve mütezeyyin

atâyâ-i İlâhiye: İlâhî bağışlar, lütuflar, hediyeler.
bilbedahe: apaçık, aşikâr olarak.
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen.
bostan: bahçe, sebze bahçesi, yeşil alan.
celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
cemadat: cansızlar, cansız yaratıklar, katı cisimler.
cüz: kısım, parça, bölük.

ecrâm-ı ulviye: yüksekteki cirimler, kütleler, yıldızlar ve gezegenler.
e'f'al-i ihtiyariye: kişinin kendi istek ve tercihi ile yaptığı işleri, fiilleri.
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar.
eşref: en şerefli, en iyi, en güzel.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
Hâlık-ı Arz ve Semavat: göklerin ve yeryüzünün yaratıcısı

olan, Allah.
Hallâk-ı Alîm: her şeyi bilen, sonsuz ilim sahibi yaratıcı, Allah.
havarik-ı sanat: sanat harikaları.
hayvanat: hayvanlar.
ibaret: meydana gelen, oluş.
icat: yoktan var etme, yaratma.
iddihar edilen: biriktirilen, toplanan, depolanan.

ihtiyar: seçme, tercih, istek.
ilim: bilme, biliş, bilgi.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar, evren.
kudret: güç, kuvvet.
kudret-i ezeliye: başı sonu olmayan sonsuz ilâhî kudret, kuvvet.
mertebe: derece, basamak.
meşkûk: şüpheli, şüphe edilen.
mevcudat-ı arziye: dünyadaki varlıklar.
mu'cizat-ı kudret: kudretin yani Allah'ın sonsuz gücünün varlıklarda görünen mu'cizeleri.
muin: yardımcı, muavin.
müessir: tesir eden, etkileyen.
mütebessim: tebessüm eden, gülümseyen, güleç.
mütenevvi: türlü, çeşitli, nevileri olan.
mütezeyyin: süslenen, bezenen.
müzeyyen: süslü, bezenmiş, donanmış.
nebatat: bitkiler.
nefer: rütbesiz asker, er.
nihayet: son, son derece.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
Rahmanürrahim: hem bütün varlıklara ayırım yapmaksızın merhamet eden Rahman, hem de âcizlere eli ermez gücü yetmezlere, yavrulara ve Cenneti kazanan mü'minlere özel olarak merhamet eden Rahim, Allah.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları idare edip terbiye etmesi, beslemesi durumu, özelliği.
sair: diğer, başka, gayri, öteki.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sandukça: küçük sandık.
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
şerik: ortak.
tasarruf: güzel idare etme, yönetme.
tasarruf-i hakikî: hakikî tasarruf, gerçek etkileme, kullanma, yönetme, söz sahibi olup istediğini yapma.
tesir-i icadî: icat etme kabiliyeti, yaratmakla ilgili etki.
vasıta: alet, araç.
vezir: padişah yardımcısı, padişahlık zamanında bakan gibi görevli yüksek rütbeli memur.
zahir: görünen, görünücü, açık, belli, meydanda.
zarf: kap, kılıf.

الْأَرْضِيَّةُ وَالْأَجْرَامُ الْعُلْوِيَّةُ فِي بُسْتَانِ الْكَائِنَاتِ مُعْجَزَاتُ قُدْرَةِ خَلَاقٍ عَلِيمٍ بِالْبِدَاهَةِ، وَهَذِهِ النَّبَاتَاتُ الْمُتَلَوِّنَةُ الْمُتَرَيِّنَةُ الْمُنْشُورَةُ، وَهَذِهِ الْحَيَوَانَاتُ الْمُتَنَوِّعَةُ الْمُتَبَرِّجَةُ الْمُنْشُورَةُ فِي حَدِيقَةِ الْأَرْضِ خَوَارِقُ صُنْعَةٍ صَانِعٍ حَكِيمٍ بِالضَّرُورَةِ، وَهَذِهِ الْأَزْهَارُ الْمُتَبَسِّمَةُ وَالْأَثْمَارُ الْمُتَرَيِّنَةُ فِي جَنَّانِ هَذِهِ الْحَدِيقَةِ هَدَايَا رَحْمَةٍ رَحْمَنِ رَحِيمٍ بِالْمُشَاهَدَةِ. تَشْهَدُ هَاتِيكَ وَتُنَادِي تَاكَ وَتُعْلِنُ هَذِهِ بَانَ خَلَاقٍ هَاتِيكَ وَمُصَوِّرٍ تَاكَ وَوَاهِبٍ هَذِهِ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَبِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ قَدْ وَسَّعَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا، تَتَسَاوَى بِالنِّسْبَةِ إِلَى قُدْرَتِهِ الذَّرَّاتُ وَالنُّجُومُ وَالْقَلِيلُ وَالكَثِيرُ وَالصَّغِيرُ وَالْكَبِيرُ وَالْمُنْتَهَايُ وَغَيْرُ الْمُنْتَهَايِ. وَكُلُّ الْوُقُوعَاتِ الْمَاضِيَةِ وَغَرَائِبِهَا مُعْجَزَاتُ صُنْعَةٍ صَانِعٍ حَكِيمٍ تَشْهَدُ عَلَى أَنَّ ذَلِكَ الصَّانِعَ قَدِيرٌ عَلَى كُلِّ الْأَمْكَانَاتِ الْأَسْتِقْبَالِيَّةِ وَعَجَائِبِهَا، إِذْ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ وَالْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ❀

فَسُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ حَدِيقَةَ أَرْضِهِ مَشْهَرًا صُنْعَتِهِ. مَحْشَرًا فِطْرَتِهِ. مَظْهَرًا قُدْرَتِهِ. مَدَارَ حِكْمَتِهِ. مَزْهَرَ رَحْمَتِهِ. مَزْرَعَ جَنَّتِهِ. مَمَرَّ الْمَخْلُوقَاتِ. مَسِيلَ الْمَوْجُودَاتِ. مَكِيلَ الْمَصْنُوعَاتِ. فَمَزِينُ الْحَيَوَانَاتِ. مُنْقَشُ الطُّيُورَاتِ. مُثْمَرُ الشَّجَرَاتِ. مَزْهَرُ النَّبَاتَاتِ. مُعْجَزَاتُ عِلْمِهِ. خَوَارِقُ صُنْعِهِ. هَدَايَا جُودِهِ. بَرَاهِينُ لُطْفِهِ ❀

meyveler, bilmüşahede, o Rahmanirrahîm'in hedâyâ-i rahmetidir. O mu'cizat-ı kudret şöyle şahadet ediyor ve şu havarik-ı sanat nida ediyor ve bu hedâyâ-i rahmet ilân ediyor ki, evvelkinin Hallâk'ı ve diğerinin Musavvir'i ve ahirkinin Vahib'i olan Zat her şeye kadîr, her şeye âlimdir. Onun rahmeti ve ilmi her şeyi kuşatmıştır. Kudretine nispeten zerreler ve yıldızlar, az ve çok, küçük ve büyük, mütenahi ve gayr-i mütenahi, her şey müsavidir. O Sâni-i Hakîm'in mu'cizat-ı sanatı olan mazinin bütün vukuat ve garaibi şahadet eder ki, o Sâni, Hallâk-ı Âlîm ve Aziz-i Hakîm olduğundan, istikbalin bütün imkânât ve acaibine kadirdir.

Her türlü noksandan ve kusurdan münezzehdir o Zat ki, ilminin mu'cizeleri, sanatının harikaları, cûd ve sehasının hediyeleri ve lütfunun bürhanları olan müzeyyen hayvanatı, münakkaş kuşları, meyveli ağaçları ve çiçekli nebatatı ile, yeryüzü bahçesini sanatının meşheri, mahlûkatının mahşeri, kudretinin mazharı, hikmetinin medarı, rahmetinin çiçekliği, Cennetinin tarlası, mahlûkatının resmigeçit meydanı, mevcudatının seyelângâhı, masnukatının ölçeği yapmıştır.

acayıp: acayıp, şaşırtıcı ve hayret verici olaylar şeyler.
ahir: son.
âlim: en çok bilen.
Aziz-i Hakîm: her şeyi faydalı, gayeli yapan ve yaratan sonsuz izzet ve kuvvet sahibi Allah.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak, görür şekilde.
bürhan: delil, ispat, şahit.
cûd: cömertlik, el açıklığı.
garaip: görülmedik olup hayret verici şeyler.

gayr-i mütenahi: sona ermeyen, sonsuz.
Hallâk: yaratan, her şeyi halk eden, Allah.
Hallâk-ı Âlîm: her şeyi bilen, sonsuz ilim sahibi olan yaratıcı Allah.
harika: her zaman rastlanmayan, olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
havarik-ı sanat: sanat harikaları.
hayvanat: hayvanlar.

hedâyâ-i rahmet: rahmet hediyeleri.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, bilgi, ilim.
ilân: ilân etmek, herkese duyurmak.
ilim: bilme, biliş, bilgi.
imkânât: olabilirlikler, olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar.
istikbal: gelecek, gelecek zaman.
kadîr: kudret sahibi olan ve

her şeye gücü yeten.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
mahşer: kıyamet koştuktan sonra ölümlerin diriltilip toplanacakları yer.
masnuat: sanatla yapılmış olan eserler, varlıklar.
mazhar: zuhur yeri, ortaya çıkıp görünme yeri.
mazi: geçmiş zaman.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
meşher: sergi.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmış şeylerin tamamı.
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizeleri, yani Allah'ın sonsuz gücünün varlıklarda görünen mu'cizeleri.
mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cizeleri.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
Musavvir: tasvir eden, şekil veren, biçimlendiren.
münakkaş: nakışlı, resimli, işlemeli.
münezzeh: temiz anılmış, kusur ve eksiklikten uzak, berî.
müsavi: eşit, denk.
mütenahi: nihayete eren, tükenen, biten.
müzeyyen: süslü, bezenmiş, donanmış.
nebatat: bitkiler.
nida: seslenme, çağrı.
nispet: oran, ölçü, kıyas.
noksan: eksiklik.
Rahmanürrahîm: hem bütün varlıklara ayırım yapmaksızın merhamet eden Rahman, hem de âcizlere eli ermez gücü yetmezlere, yavrulara ve Cenneti kazanan mü'minlere özel olarak merhamet eden Rahîm, Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, hüner, bilgi.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sâni-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı ve sanatlı yaratan Allah.
seha: cömertlik, el açıklığı, saha-vet.
seyelângâh: cereyan etme, sel gibi akıp gidilen yer.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
vahip: hibe eden, bağışlayan, bağışlayıcı.
vukuat: vak'alar, hâdiseler, olaylar.
Zat: Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

تَبَسُّمُ الْأَزْهَارِ مِنْ زِينَةِ الْأَثْمَارِ، تَسْجَعُ الْأَطْيَارُ فِي نَسْمَةِ
الْأَسْحَارِ، تَهْزُجُ الْأَمْطَارُ عَلَى خُدُودِ الْأَزْهَارِ، تَرْحُمُ الْوَالِدَاتُ
عَلَى الْأَطْفَالِ الصَّغَارِ، تَعْرِفُ وَدُودُ، تَوَدُّدُ رَحْمَنِ، تَرْحُمُ حَنَّانِ،
تَحْنُنُ مَنَّانِ لِلْجِنِّ وَالْإِنْسَانِ وَالرُّوحِ وَالْحَيَوَانِ وَالْمَلِكِ وَالْجَانِّ ❀

وَالْبُذُورُ وَالْأَثْمَارُ، وَالْحُبُوبُ وَالْأَزْهَارُ، مُعْجَزَاتُ الْحِكْمَةِ،
خَوَارِقُ الصَّنْعَةِ، هَدَايَا الرَّحْمَةِ، بَرَاهِينُ الْوَحْدَةِ، شَوَاهِدُ لُطْفِهِ
فِي دَارِ الْآخِرَةِ. شَوَاهِدُ صَادِقَةٍ بَانَ خَلْقُهَا عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.
وَبِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ. قَدْ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ بِالرَّحْمَةِ وَالْعِلْمِ وَالْخَلْقِ
وَالْتَّدْبِيرِ وَالصَّنْعِ وَالتَّصْوِيرِ. فَالشَّمْسُ كَالْبَذَرَةِ وَالنَّجْمُ كَالزَّهْرَةِ
وَالْأَرْضُ كَالْحَبَّةِ لَا تَثْقُلُ عَلَيْهِ بِالْخَلْقِ وَالتَّدْبِيرِ وَالصَّنْعِ وَالتَّصْوِيرِ ❀

فَالْبُذُورُ وَالْأَثْمَارُ مَرَايَا الْوَحْدَةِ فِي أَقْطَارِ الْكَثَرَةِ. إِشَارَاتُ
الْقَدَرِ. رُمُوزَاتُ الْقُدْرَةِ بَانَ تِلْكَ الْكَثَرَةُ مِنْ مَنَبْعِ الْوَحْدَةِ، تَصْدُرُ
شَاهِدَةً لَوْحَدَةِ الْفَاطِرِ فِي الصَّنْعِ وَالتَّصْوِيرِ. ثُمَّ إِلَى الْوَحْدَةِ نَنْتَهِي
ذَاكِرَةً لِحِكْمَةِ الصَّانِعِ فِي الْخَلْقِ وَالتَّدْبِيرِ ❀

Bu yeryüzü bahçelerinde meyvelerin ziynetiyle gülen çiçeklerin tebessümü, seher yeliyle şakıyan kuşların sec'aları, çiçeklerin yaprakçıklarındaki damlaların şıpıltısı ve validelerin küçük yavrulara olan terahhumu cin ve insana ve hayvanat ve ruhaniyat ve melâikeye bir Vedûd'un kendisini tanıttırması, bir Rahman'ın kendini sevdirmesi, bir Hannan'ın terahhumu, bir Mennan'ın en lâtif rahmet cilvelerini izhar etmesidir.

Bütün meyve ve tohumlar, birer mu'cizat-ı hikmet, birer havarik-ı sanat, birer hedâyâ-i rahmet, birer berahin-i vahdet, dâr-ı ahiretteki eltaf-ı İlâhînin birer şahididir. Onlar birer şahid-i sadık olarak ilân ederler ki, kendilerinin Hallâk'ı her şeye kadîr ve her şeye âlimdir. Onun rahmeti ve ilmi ve halk ve tedbiri ve sun' ve tasviri her şeyi ihata etmiştir. Onun halk ve tedbirine ve sun' ve tasvirine nispetle güneş bir tohumcuk gibi, yıldız bir çiçek gibi, arz bir habbe gibidir; hiçbir şey Ona ağır gelmez.

Meyve ve tohumlar, âlem-i kesretin aktârında vahdetin âyineleri, kaderin işaretleri, kudretin remizleridir ki, bu kesretli mevcudatın menbalarının vahdetini gösterirler. Onlar, bir menbadan sudûrları sırasında Fâtır'larının sun' ve tedbirdeki vahdetine şahadet ettikleri gibi, tekrar vahdette nihayet bulmalarıyla da Sâni'lerinin halk ve tedbirindeki hikmetini zikrederler.

aktâr: her taraf, her yer.
âlem-i kesret: çokluk âlemi.
âlim: çok bilen, en çok bilen.
âyine: ayna.
berahin-i vahdet: birlik delilleri.
cilve: İlâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi.
cin: gözle görünmeyen ruhanî varlık, lâtif cisimlerden ibaret zeki yaratıklardır. Nefis sahibi olup imtihana tâbidirler, Müslümanları da vardır, kâfir-

leri de. Peygamberimiz onların da peygamberidir.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
eltaf-ı İlâhî: İlâhî lütuflar, bağışlar.
Fâtır: yaratıcı, Hâlik, benzersiz ve harika şeyleri yaratan, her şeyi farklı fitratlarda yaratan Allah.
habbe: tane, çekirdek.
halk: yaratma, yaratış.
Hallâk: sürekli olarak yaratan, her şeyi halk eden, Allah.

Hannan: çok merhametli olan, kullarına pek çok acıyan, Allah.
havarik-ı sanat: sanat harikaları.
hayvanat: hayvanlar.
hedâyâ-i rahmet: rahmet hediyeleri.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, maksat, ilim.
ihata etmek: etrafını çevirmek, sarmak, kuşatmak.
ilân: açıklamak, ilân etmek,

herkese duyurmak.
ilim: bilim, biliş, bilgi.
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma.
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile, kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi.
kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten.
kesret: çokluk.
kudret: güç, kuvvet.
lâtif: yumuşak, hoş, güzel, nazik, narin.
melâike: melekler, nurdan yaratılmış, yaratılışları temiz, makamları sabit olan, Allah'ın emirlerine tam itaat eden varlıklar.
menba: kaynak.
Mennan: ihsanı bol, çok çok ihsan eden, en çok nimet veren, (Allah).
mevcudat: yaratılmış, var olan her şey.
mu'cizat-ı hikmet: hikmet mu'cizeleri, maksattaki harikalar.
nihayet: son, uç, bitim, en sonunda.
nispet: oran, ölçü.
Rahman: ister mü'min, ister kâfir; ister iyi isterse kötü olsun; rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların nızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama.
remiz: işaret, belirti.
ruhaniyat: madde âleminde başka bir âlemde, ruhlar âleminde yaşayan varlıklar, cinler ve melekler.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sec'a: kumru, güvercin gibi kuşların nağmelerini tekrarlamak suretiyle ötmeleri.
sudûr: meydana çıkma, çıkma, olma.
sun': yapış, yapma, iş, etki, sanat eseri.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şahid-i sadık: doğru sözlü şahit.
şakıyan: öten.
tasvir: resmini yapma, biçimlendirme.
tebessüm: gülümseme, gülümseme.
tedbir: önlem.
terahhum: merhamet etme, acıma.
vahdet: birlik.
valide: ana, anne.
Vedûd: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah.
zikretme: bildirme, anma.
zyinet: süs.

وَتَلَوِيحَاتُ الْحِكْمَةِ بَانَ خَالِقَ الْكُلِّ بِكُلِّيَّةِ النَّظَرِ إِلَى الْجُزْئِيِّ
يَنْظُرُ، ثُمَّ إِلَى جُزْئِهِ. إِذَا كَانَ ثَمَرًا فَهُوَ الْمَقْصُودُ الْأَظْهَرُ مِنْ خَلْقِ
هَذَا الشَّجَرِ. فَالْبَشَرُ ثَمَرٌ لِهَذِهِ الْكَائِنَاتِ، فَهُوَ الْمَقْصُودُ الْأَظْهَرُ
لِخَالِقِ الْمَوْجُودَاتِ. وَالْقَلْبُ كَالنَّوَاةِ، فَهُوَ الْمِرَاةُ الْأَنْوَرُ لِصَانِعِ
الْمَخْلُوقَاتِ. وَمِنْ هَذِهِ الْحِكْمَةِ فَالْإِنْسَانُ الْأَصْغَرُ فِي هَذِهِ
الْكَائِنَاتِ هُوَ الْمَدَارُ الْأَظْهَرُ لِلنَّشْرِ وَالْمَحْشَرِ فِي هَذِهِ الْمَوْجُودَاتِ،
وَالْتَّخْرِيبِ وَالتَّبْدِيلِ وَالتَّحْوِيلِ وَالتَّجْدِيدِ لِهَذِهِ الْكَائِنَاتِ ❀
اللَّهُ أَكْبَرُ يَا كَبِيرُ أَنْتَ الَّذِي لَا تَهْدِي الْعُقُولُ لِكُنْهٍ عَظَمَتِهِ ❀
كَه لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ بَرَاءُ مِي زَنْدُ هَرَشِي
دِمَادَمْ جُو يَدَنْدُ: «يَا حَقُّ» سَرَّاسَرْ كُو يَدَنْدُ: «يَا حَيُّ»

الْمَرْتَبَةُ الثَّلَاثَةُ ❀ حَاشِيَةٌ ❀

إيضاحها في رَأْسِ «الْمَوْقِفِ الثَّلَاثِ» مِنْ «الرِّسَالَةِ الثَّانِيَةِ
وَالثَّلَاثِينَ» ❀

كوزل بر انسان حکمنده بو مرتبه نڅ کوستردیکی آسمایی صفحاتيله کوستریور.
حوریلر نوعی و روحانیلر طائفه سی و حیوانلر جنسی و انسان صنفی هر بری معنأ
بر چیچک کبی در. او مرتب نڅ مظهرلریدرلر، و عالم کوزل و بویوک بر انسان، و
بر چیچگی و کوزل بر قادینی نظره آلیور. قوجه بهار بر چیچکدر. جنت دخی
حاشیه: بو اوچنچی مرتبه جزوی

Hem o meyve ve tohumlar hikmet-i Rabbaniyenin telvihatıdır ki, Hâlık-ı Külli Şey'in, o cüz'î mevcutlara müteveccih küllî nazarının, onların cüzlerine dahi baktığını gösterir. Çünkü o ağacın halk edilmesinden en zahir maksat, onun meyvesidir. İşte, beşer de şu kâinatın meyvesidir ve Hâlık-ı Kâinat nazarında en zahir maksut odur. Kalp de bir tohumcuk gibidir ve Sâni-i Mahlûkatın en münevver âyinesi odur. İşte şu hikmettendir ki, bu kâinatdaki şu küçücük insan, bu mevcudatta haşır ve neşir gibi muazzam inkılâplara ve kâinatın tahrip ve tebdil ve tahvil ve tecdidine en zahir bir medar olur.

Allahü ekber. Sen, akılların künh-i azametine erişemediği bir Zat-ı Zülcelâl'sin, ey Kebir!

Zira, bütün eşya ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ deyip kâinatın azîm hal-ka-i zikrinde beraber zikrederek çalışıyorlar.

Vakitbevakit lisan-ı istidat ile Cenab-ı Hak'tan hukuk-i hayatını "Yâ Hak!" deyip hazine-i rahmetten istiyorlar. Baştan başa da hayata mazhariyetleri lisanıyla "Yâ Hayy!" ismini zikrediyorlar.

ÜÇÜNCÜ MERTEBE (HAŞİYE)

İzahı Otuz İkinci Sözü'n Üçüncü Mevkıfının başındadır.

HAŞİYE: Bu Üçüncü Mertebe, cüz'î bir çiçeği ve güzel bir kadını nazara alıyor. Koca bahar bir çiçektir. Cennet dahi bir çiçek gibidir. O mertebenin mazharlandılar. Ve âlem, güzel ve büyük bir insan; ve huriler nev'i ve ruhanîler taifesi ve hayvanlar cinsi ve insan sınıfı, her biri manen güzel bir insan hükmünde, bu mertebenin gösterdiği esmayı safahatıyla gösteriyor.

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Haşır Suresi: 22, 23; Bakara Suresi: 255; v.d.)

akıl: insanda bulunan düşünce, anlama ve tedbir alma, iyiyi ve kötüyü ayırt edebilme hassası, us.

Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir.

âyine: ayna.

azîm: büyük, yüce, ulu.

beşer: insanlık, âdemoğlu.

Cenab-ı Hak: Hakkın tâ ken-

disi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

cüz: kısım, parça, bölüm.

cüz'î: pek az, küçük.

Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.

Hâlık-ı Külli Şey: kâinata mevcut olan her şeyin yaratıcısı, Allah.

halk etmek: yaratmak, yaratılış.

halka-i zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma.

haşır: ölümden sonra dirilip toplanma, birleşme, bir araya gelme.

haşîye: dipnot, derkenar.

Hay: gerçek hayat sahibi

olan, Allah.

hayat: yaşayış, yaşama.

hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.

hikmet: kâinatı ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, ilim.

hikmet-i Rabbaniye: Rabbimize özgü hikmet, Rabbimizin varlığını bir gaye ve fayda gözeterek yaratması, terbiye etmesi.

hukuk-ı hayat: yaşama hakkı, hukuku.

inkılâp: değişim, dönüşüm.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

kebir: büyük, ulu, yüce.

külli: umumî, bütün, hepsi.

künh-i azamet: büyüklüğün cevheri, özü, kök ve asılları.

lisan: dil.

lisan-ı istidat: kabiliyet dili.

maksat: istenilen şey, varılmak istenen nokta, hedef, niyet, meram.

maksut: istenen, arzu edilen, kastedilen şey.

mazhariyet: ayna olma, görünme yeri olma.

medar olmak: dayanak noktası, sebep, vesile.

mertebe: derece, basamak.

mevcudat: yaratılan, var olan her şey.

mevcut: var olan.

mevkıf: durak, bölüm.

muazzam: çok büyük, muhteşem.

münevver: nurlandırılmış, parlak, aydınlatılmış.

müteveccih: yönelen.

nazar: göz atma, bakma, bakış.

neşir: dağıtma, yayma, saçma, serpmek.

Sâni-i Mahlûkat: yaratıkların yaratıcısı, sanatkâr olan Allah.

tahrip: yıkmak, kırıp dökme, bozma.

tahvil: bir hâlden bir hâle getirme, değiştirme, döndürme, çevirme.

tebdil: değiştirme, döndürme, dönüştürme.

tecdit: yenileme, yenilenme, yeni hâle getirme.

telvihat: telvihler, açıklamalar.

vakitbevakit: bir vakitten bir vakte.

yâ Hak: yâ Allah.

zahir: görünen, görünücü, açık, belli, meydanda.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

zikir: anma, anılma.

zikretme: anma, hatıra getirme, iyilikle anma.

اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا اذْهُوَ الْقَدِيرُ الْمُقَدِّرُ الْعَلِيمُ
 الْحَكِيمُ الْمُصَوِّرُ الْكَرِيمُ اللَّطِيفُ الْمَزِينُ الْمُنْعِمُ الْوَدُودُ الْمُتَعَرِّفُ
 الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْمُتَحَنِّنُ الْجَمِيلُ ذُو الْجَمَالِ وَالْكَمَالِ الْمُطْلَقِ
 النَّقَاشُ الْأَزَلِيُّ الَّذِي؛ مَا حَقَائِقُ هَذِهِ الْكَائِنَاتِ كُلًّا وَاجْزَاءً
 وَصَحَائِفَ وَطَبَقَاتًا، وَمَا حَقَائِقُ هَذِهِ الْمَوْجُودَاتِ كُلِّيًّا وَجُزْئِيًّا
 وَوُجُودًا وَبَقَاءً: إِلَّا وَهِيَ خُطُوطُ قَلَمِ قَضَائِهِ وَقَدَرِهِ بِتَنْظِيمٍ وَتَقْدِيرٍ
 وَعِلْمٍ وَحِكْمَةٍ وَالْأَنْقُوشُ بِرُكَّارِ عِلْمِهِ وَحِكْمَتِهِ بِصُنْعٍ وَتَصْوِيرٍ
 وَالْأَتْرَافَاتُ يَدِ بِيضَاءِ صُنْعِهِ وَتَصْوِيرِهِ وَتَزْيِينِهِ وَتَنْوِيرِهِ بِلُطْفٍ
 وَكَرَمٍ وَالْأَزَاهِيرُ لَطَائِفُ لُطْفِهِ وَكَرَمِهِ وَتَعَرُّفِهِ وَتَوَدُّدِهِ بِرَحْمَةٍ
 وَنِعْمَةٍ وَالْأَثْمَرَاتُ فَيَاضُ عَيْنِ رَحْمَتِهِ وَنِعْمَتِهِ وَتَرْحُمِهِ وَتَحَنُّنِهِ
 بِجَمَالٍ وَكَمَالٍ وَالْأَلَمَعَاتُ جَمَالِ سِرْمَدِيٍّ وَكَمَالِ دَيْمُومِيٍّ
 بِشَهَادَةِ تَفَانِيَةِ الْمَرَايَا وَسَيَّالِيَةِ الْمَظَاهِرِ، مَعَ دَوَامِ تَجَلِّيِ الْجَمَالِ
 عَلَى مَرِّ الْفُصُولِ وَالْعُصُورِ وَالْأَدْوَارِ، وَمَعَ دَوَامِ الْإِنْعَامِ عَلَى مَرِّ
 الْأَنَامِ وَالْأَيَّامِ وَالْأَعْوَامِ

نَعَمْ تَفَانِي الْمِرَاةِ زَوَالِ الْمَوْجُودَاتِ مَعَ التَّجَلِّيِ الدَّائِمِ مَعَ
 الْفَيْضِ الْمُلَازِمِ مِنْ أَظْهَرِ الظَّوَاهِرِ مِنْ أَبْهَرِ الْبَوَاهِرِ عَلَى أَنَّ الْجَمَالَ

Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.

âyine: ayna.

bâki: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan.

beka: ebedîlik, sonu olmama.

cemal: güzellik, Cenab-ı Hak-
 kın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.

Cemil-i Zülcelâl: büyüklük,
 izzet ve azamet sahibi olan
 ve sonsuz güzellik sahibi Al-
 lah.

cüz: az, parça, küçük.

cüz'iyet: azlık.

dehir: zaman, çok uzun za-
 man, çağ, devir.

fâni: ölümlü, geçici.

feyiz: bolluk, bereket, ihsan,
 bağış, kerem.

füyuzat: manevî bolluk ve
 bereketler, inayetler.

Hakim: her şeyi bir maksatla
 uygun ve hikmetle yaratan,
 hikmet sahibi Allah.

hat: yazı.

hikmet: kâinattaki ve yaratı-
 lıştaki ilâhî gaye, fayda, ilim.

ilim: bilim, bilis, bilgi, bir şeyin

en doğrusunu bilme.

in'amat: yardımlar, inayetler.

kader: Cenab-ı Hakkın ezeli
 ilmi ile, kâinatta olmuş ve
 olacak bütün şeylerin varlık
 ve yokluğunu, geçmiş ve ge-
 leceğini bilmesi.

Kadir: kudret sahibi olan ve
 her şeye gücü yeten Allah.

Kâmil-i Mutlak: sınırsız mü-
 kemmellik sahibi, her bakım-
 dan tam, eksiksiz. her türlü
 kusurdan münezze ve mu-
 kaddes olan Allah.

Allahü Teâlâ ilim ve kudretiyle her şeyden nihayet de-
recede büyüktür. Zira o öyle bir Kadîr, Mukaddir, Âlîm,
Hakîm, Musavvir, Kerîm, Lâtîf, Müzeyyin, Mün'im, Ve-
dûd, mütearîf, Rahman, Rahîm, Mütehannin, Cemîl-i
Zülcemal, Kâmil-i Mutlak ve Nakkaş-ı Ezelî'dir ki, bu kâ-
inatın sahaif ve tabakatıyla, küll ve cüz olarak hakikati ve
bu mevcudatın külliyyet ve cüz'iyet ve vücut ve beka itiba-
rıyla hakikati,

- Onun kaza ve kader kaleminin ilim ve hikmetle tan-
zim ve takdir ettiği hatları;
- ilim ve hikmet pergelinin sun' ile tasvir nakışları;
- sun' ve tasvirinin yed-i beyzasıyla, lütuf ve keremle
tezyin ve tenvir ettiği tezyinatı;
- lütuf ve kereminin ve teveddüt ve tearrüfünün lâtife-
lerinden rahmet ve nimetle tebessüm eden çiçekleri;
- rahmet ve nimetinin ve terahhum ve tahannününün
feyzinden cemal ve kemal ile tezahür eden semereleri;
- ve, âyinelerin fânîliği ve mazharların seyyaliyetiyle
beraber, onlarda tecelli eden o mücerret ve sermedî ce-
malin bâkî kalarak, gelip geçen mevsimler ve asırlar ve
dehirler üzerinde tecelliyat ve zuhuratının ve gelip geçen
mahlûkat ve günler ve seneler üzerindeki in'amatının de-
vam etmesinin şahadetiyle, Onun cemal ve kemalinin te-
celliyat ve lemaatından başka bir şey değildir.

Evet, âyinelerin fânîliği ve mevcudatın zevaliyle bera-
ber tecelliyatın ve füyuzatın devam etmesi, bütün zuhu-
rattan daha zahir bir surette, onlarda görünen cemalin

kaza: olacağı Cenab-ı Hak ta-
rafından bilinen ve takdir olu-
nan şeylerin zamanı gelince
yaratılması.

kemal: kusursuz, tam ve ek-
siksiz olma; erginlik, mükem-
mellik.

kerem: cömertlik, lütuf, ih-
san, bağış; bu vasıflara sahip-
likten doğan yardımseverlik,
hayır ve güzel işler.

Kerîm: "ikram ve ihsanı bol
olan" anlamında Allah'ın bir
ismi.

küll: bütün, çok, genel.

külliyyet: bütünlük, tümlük,
çokluk.

Lâtîf: Allah'ın güzel isimlerin-
den, lütfedicî, iyilik eden, in-
celikle güzel davranan.

lemaat: parlıtılar, parlamalar.

lütuf: hoşluk, güzellik, ikram
ve yardımda bulunma.

mazhar: aynalık yapan, gö-
rüntü yeri olan.

Mukaddir: takdir eden, kıy-
met biçen, belirleyen mana-
sında Allah'ın ismi.

Musavvir: yarattıklarını iste-
diği sıfat ve seçtiği surette ya-
ratan; Allah.

mücerret: maddî varlıklardan
ayrı olarak sadece zihinde
düşünülen soyut kavram, ya-
lın, tek.

Mün'im: nimet veren, ikram
eden, yedirip içiren, nimet-
lendiren Allah.

Mütearîf: araştırarak bilen
Allah.

Mütehannin: yarattıklarına
çok merhametli, çok, düşkün,

bol lütuf, kerem ve bereket sahi-
bi olan Allah.

Müzeyyin: tezyin eden, "her ese-
rini harika zinetlerle ve nakışlar-
la süsleyen" manasında lâhî isim.

nakış: yapılan resim, süs, süsle-
me sanatı.

Nakkaş-ı Ezelî: her şeyi zatına
has olarak nakış nakış işleyen,
evveli olmayan Allah.

nimet: Allah'ın bağışladığı maddî
ve manevî lütuf ve ikramlar.

Rahîm: sonsuz merhamet sahibi,
rahmeti gazabını geçmiş, bütün
kâinatı kuşatan acıması ve şefka-
tı sonsuz olan, Allah.

Rahman: ister mü'min, ister kâfir;
ister iyi isterse kötü olsun; rah-
meti bütün herkese yayılan ve
bütün yaratılmışların nızıklarını ve
geçim şekillerini içine alan rah-
metin sahibi Allah.

rahmet: acıma, merhamet etme,
esirgeme, bağışlama.

sahaif: sahifeler, sayfalar.

semere: meyve, netice, sonuç.

sermedî: sürekli, daimî, ölümsüz.

seyyaliyyet: sel gibi akıcılık.

sun': yapıp, yapma.

suret: biçim, şekil.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

tabakat: tabakalar, sıralamalar.

tahannün: merhamet edip acıya-
rak nimetlendirme.

takdir etme: ölçme, ölçüye vur-
ma, değer biçme.

tanzim: düzenleme, tertipleme.

tasvir: resmini yapma, biçimlen-
dirme.

tearrüf: bilgi, bilme.

tebessüm: gülümseme.

tecelli: belirme, bilinme, görün-
me.

tecelliyat: tecelliler, yansımalar,
görünmeler.

tenvir etme: nurlandırma, aydın-
latma, ışıklandırma.

terahhum: merhamet etme, acı-
ma, şefkat etme.

teveddüt: sevgi gösterme, dost-
luk etme.

tezahür etme: ortaya çıkma,
meydana çıkma, belirme.

tezyin etme: süsleme, ziynetlen-
dirme.

tezyinat: süsler, süslemeler.

Vedûd: çok şefkatli olan ve çok
sevgi beslenen, seven ve sevilen
Allah.

vücut: var olma, varlık.

yed-i beyza: en beyaz, parlak,
nurlu el.

zahîr: görünen, görünürdeki,
açık.

zeval: sona erme, yok olma.

zuhurat: birden oluveren şeyler,
görünen hâller.

الظَّاهِرَ أَنَّ الْكَمَالَ الزَّاهِرَ لَيْسَ مُلْكُ الْمَظَاهِرِ مِنْ أَفْصَحِ تَبْيَانٍ
مِنْ أَوْضَحِ بُرْهَانٍ لِلْجَمَالِ الْمَجْرَدِ لِلْإِحْسَانِ الْمُجَدَّدِ لِلْوَاجِبِ
الْوُجُودِ لِلْبَاقِي الْوُدُودِ ❀

نَعَمْ فَالْأَثَرُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالْبَدَاهَةِ عَلَى الْفِعْلِ الْمُكَمَّلِ، ثُمَّ الْفِعْلُ
الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالضَّرُورَةِ عَلَى الْأِسْمِ الْمُكَمَّلِ وَالْفَاعِلِ الْمُكَمَّلِ ثُمَّ
الْأِسْمُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِلا رَيْبٍ عَلَى الْوَصْفِ الْمُكَمَّلِ ❀ ثُمَّ الْوَصْفُ
الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِلا شَكٍّ عَلَى الشَّانِ الْمُكَمَّلِ ثُمَّ الشَّانُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ
بِالْيَقِينِ عَلَى كَمَالِ الذَّاتِ بِمَا يَلِيْقُ بِالذَّاتِ وَهُوَ الْحَقُّ الْيَقِينُ ❀

الْمَرْتَبَةُ الرَّابِعَةُ:

جَلَّ جَلَالُهُ اللَّهُ أَكْبَرُ إِذْ هُوَ الْعَدْلُ الْعَادِلُ الْحَكَمُ الْحَاكِمُ الْحَكِيمُ
الْأَرْزَلِيُّ الَّذِي أَسَّسَ بُنْيَانَ شَجَرَةِ هَذِهِ الْكَائِنَاتِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ بِأُصُولٍ
مَشِيئَتِهِ وَحُكْمَتِهِ. وَفَصَّلَهَا بِدَسَاتِيرِ قَضَائِهِ وَقَدْرِهِ. وَنَظَّمَهَا
بِقَوَانِينِ عَادَتِهِ وَسُنَّتِهِ. وَزَيَّنَهَا بِنَوَامِيسِ عِنَايَتِهِ وَرَحْمَتِهِ. وَنَوَّرَهَا
بِجَلْوَاتِ أَسْمَائِهِ وَصِفَاتِهِ بِشَهَادَاتِ انْتِظَامَاتِ مَصْنُوعَاتِهِ وَتَزْيِينَاتِ
مَوْجُودَاتِهِ وَتَشَابُهِهَا وَتَنَاسُبِهَا وَتَجَاوُبِهَا وَتَعَاوُنِهَا وَتَعَانُقِهَا،
اتَّقَانَ الصَّنْعَةَ الشَّعُورِيَّةَ فِي كُلِّ شَيْءٍ عَلَى مِقْدَارِ قَامَةِ قَابِلِيَّتِهِ
الْمُقَدَّرَةِ بِتَقْدِيرِ الْقَدَرِ ❀

âdet: âdetullah; Allah'ın tabiata koyduğu yaratılışa ait kural ve kanunlar.

Adl-i Âdil: her zaman adaletle hükmeden adalet sahibi Allah.

akıl: insanda bulunan düşünce, anlama ve tedbir alma, iyiyi ve kötüyü ayırt edebilme hassası, us.

asıl: esas, kök, temel.

Bâki-i Vedûd: çok şefkatli ve kendisine çok sevgi gösterilen ebedî ve daimî olan Allah.

bilâşek: şeksiz, şüphesiz.

bilâşûphe: şüphesiz, kuşkusuz.

bilbedahe: apaçık, açık seçik.

bizzarure: zorunlu olarak, ister istemez, mecburen.

bürhan: doğruyu yanlıştan, ayıran delil, kanıt.

cemal: güzellik.

cilve: ilâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi.

daimi: sürekli, devamlı.

delâlet: delil olma, belirtme, gösterme.

düstur: kaide, kural, prensip, esas.

ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.

eser: iz, belirti, bir eylem sonucu ortaya çıkan yapı, kitap ve benzeri şeyler.

esma: adlar, isimler.

fail: işi yapan.

fasih: güzel, düzgün ve açık konuşan.

fehîm: anlama, anlayış, kavrayış.

fiil: iş.

mazharlara ait olmadığına delâlet eder ve en fasih bir lisanla ve en vazih bir bürhanla gösterir ki, o tecelliyat, *Vacibü'l-Vücut*'un ve *Bâkî-i Vedûd*'un mücerret cemalinin ve mazharlar üzerinde daimî yenilenen ihsanatının cilveleridir.

Evet, eserin mükemmelliği, akıl sahipleri için, bilbedahe fiilin mükemmelliğine; fiilin mükemmelliği, fehim sahipleri için, bizzarure failin ve ismin mükemmelliğine; ismin mükemmelliği, bilâşüphe sıfâtın mükemmelliğine; sıfâtın mükemmelliği, bilâşek şe'nin mükemmelliğine; şe'nin mükemmelliği ise, hakkalyakîn derecesinde bir kat'iyetle ve o zata lâyük bir şekilde, zatın mükemmelliğine delâlet eder.

DÖRDÜNCÜ MERTEBE

Zat-ı Zülcelâl olan Allah, her şeyden nihayet derecede büyüktür. Zira O öyle bir *Adl-i Âdil* ve *Hakem-i Hâkim-i Hakîm-i Ezeli*'dir ki, şu kâinat şeceresinin binasını, meşiet ve hikmetinin asılları üzerinde altı günde tesis etmiş; ve onu kaza ve kaderinin düsturlarıyla tafsil etmiş; ve âdet ve sünnetinin kavaniniyle tanzim etmiş; ve inayet ve rahmetinin nevamisiyle tezyin etmiştir. Ve, masnuatındaki intizamâtın, mevcudatındaki tezyinatın, kâinatın eczasındaki teşabüh, tenasüp, tecavüp, teavün ve teanukun, ve her şeyde o şeyin kamet-i kabiliyetine göre kader tarafından şuurkârâne takdir edilmiş itkan-ı sanatın şahadetiyile sabit olduğu üzere, esma ve sıfâtının cilveleriyle tenvir etmiştir.

Hakem-i Hâkim-i Hakîm-i Ezeli: her şeyi hikmetle yapan ve her şeye hakkıyla hükmeden, her şeyin hakkını yerine bir şeyin aslına kavuşma, bulunmayan Allah.

hakkalyakîn: kendisi yaşayarak ya da yaşamışçasına bilme, bir şeyin aslına kavuşma, özüne erme, bilginin en kesin hâli.

hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, ilim.

ihsanat: ihsanlar, iyilikler, ba-

ğışlar, yardımlar, nimetler, lütuflar.

inayet: yardım.

intizamât: intizamlar, düzenlemeler, düzenlilikler.

itkan-ı sanat: sanatın sağlamlığı, mükemmel ve pürüzsüz oluşu.

kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile, kâinata olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi.

kamet-i kabiliyet: potansiyel

yetenek boyu, mertebesi.

kat'iyet: kesinlik.

kavanin: kanunlar.

kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması.

lisan: dil.

masnuat: sanatla yapılmış şeyler.

mazhar: aynalık eden, görünme yeri.

mertebe: derece, basamak.

meşiet: irade, arzu, murat, is-

tek.

mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.

mücerret: gözle görülmeyen, elle tutulmayan, soyut kavram.

mükemmel: tam, eksiksiz.

nevamis: kanunlar, şeriatlar.

nihayet: son, son derece.

rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama.

sıfat: hâl, özellik, nitelik.

sünnet: sünnettullah; Allah'ın sünneti; Allah'ın kâinatı idare etmedeki âdeti, ilâhî kanunları.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şecere: ağaç.

şe'n: iş, hâl, durum, şan, bir şeyin özelliğinin fiili görünümü, sonucu.

şuurkârâne: şuurlu bir şekilde, bilinçle.

tafsil etmek: ayrıntılarıyla bildirmek, açıklamak.

takdir etmek: değer biçmek, değerlendirmek.

tanzim etmek: düzenlemek, sıralamak, düzen vermek.

teanuk: birbirine sarılma, kucaklaşma.

teavün: yardım etme, yardımlaşma.

tecavüp: cevaplaşma, birbirinin ihtiyaçlarına cevap verme.

tecelliyat: tecelliler, görülmeler.

tenasüp: uyma, uygunluk, birbirini tutma.

tenvir: nurlandırma, aydınlatma.

tesis etme: meydana getirme.

teşabüh: birbirine benzeme, benzeşme.

tezyin etmek: süslemek, ziynetlendirmek.

tezyinat: süsler, süslemeler.

Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.

vazih: açık.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

فَالْحِكْمَةُ الْعَامَّةُ فِي تَنْظِيمَاتِهَا، وَالْعِنَايَةُ التَّامَّةُ فِي تَرْبِيَّاتِهَا،
وَالرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ فِي تَلْطِيفَاتِهَا، وَالْأَرْزَاقُ وَالْأَعَاشَةُ الشَّامِلَةُ فِي
تَرْبِيَّتِهَا، وَالْحَيَاةُ الْعَجِيبَةُ الصَّنْعَةِ بِمَظْهَرِيَّتِهَا لِلشُّنُونِ الدَّائِيَّةِ
لِفَاطِرِهَا، وَالْمَحَاسِنُ الْقَصْدِيَّةُ فِي تَحْسِينَاتِهَا، وَدَوَامُ تَجَلِّي الْجَمَالِ
الْمُنْعَكِسِ مَعَ زَوَالِهَا، وَالْعِشْقُ الصَّادِقُ فِي قَلْبِهَا لِمَعْبُودِهَا،
وَالْأَنْجِدَابُ الظَّاهِرُ فِي جَذْبَتِهَا، وَاتِّفَاقُ كُلِّ كَمَلٍ عَلَى وَحْدَةٍ
فَاطِرِهَا، وَالتَّصَرُّفُ لِمَصَالِحٍ فِي أَجْزَائِهَا، وَالتَّدْبِيرُ الْحَكِيمُ
لِنَبَاتَاتِهَا وَالتَّرْبِيَّةُ الْكَرِيمَةُ لِحَيَوَانَاتِهَا، وَالْإِنْتِظَامُ الْمُكْمَلُ فِي تَغْيِرَاتِ
أَرْكَانِهَا، وَالْغَايَاتُ الْجَسِيمَةُ فِي إِنْتِظَامِ كُلِّيَّتِهَا، وَالْحُدُوثُ دَفْعَةً
مَعَ غَايَةِ كَمَالٍ حُسْنِ صَنْعَتِهَا بِلاَ إْحْتِيَاجٍ إِلَى مُدَّةٍ وَمَادَّةٍ،
وَالْتَشْخِصَاتُ الْحَكِيمَةُ مَعَ عَدَمِ تَجْدِيدِ تَرَدُّدِ امْكَانَاتِهَا، وَقَضَاءُ
حَاجَاتِهَا عَلَى غَايَةِ كَثَرَتِهَا وَتَنَوُّعِهَا فِي أَوْقَاتِهَا اللَّائِقَةِ الْمُنَاسِبَةِ،
مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُ مَعَ قَصْرِ أَيْدِيهَا مِنْ
أَصْغَرِ مَطَالِبِهَا، وَالْقُوَّةُ الْمُطْلَقَةُ فِي مَعْدَنِ ضَعْفِهَا، وَالْقُدْرَةُ الْمُطْلَقَةُ
فِي مَبْنَعِ عَجْزِهَا، وَالْحَيَاةُ الظَّاهِرَةُ فِي جُمُودِهَا، وَالشُّعُورُ الْمُحِيطُ
فِي جَهْلِهَا، وَالْإِنْتِظَامُ الْمُكْمَلُ فِي تَغْيِرَاتِهَا الْمُسْتَلَزِمُ لَوْجُودِ الْمُغْيِرِ
الْغَيْرِ الْمُتَغْيِرِ، وَاتِّفَاقُ فِي تَسْبِيحَاتِهَا كَالدَّوَائِرِ الْمُتَدَاخِلَةِ الْمُتَّحِدَةِ

acip: hayret veren, hayrette bira-
kan, şaşılabacak şey.

acz: güçsüzlük, yetersizlik, gücü
yetmezlik.

aşk: siddetli sevgi, muhabbet.

cehil: cahillik, bilmezlik.

cesim: kocaman, çok büyük.

cezbe: çekme, çekiş.

cümut: cansız, donuk olma, katı,
sert.

def'aten: bir defada, birden.

dua: yalvarma, yakanış, niyaz.

ecz: parçalar, kısımlar.

erkân: esaslar, temeller.

erzak: yiyecek, içecek.

Fâtır: benzersiz ve harika şeyleri
yaratan, her şeyi farklı fitratlarda
yaratan Allah.

gaye: maksat, meram.

gayet: çok, son derece.

hacet: ihtiyaç, lüzum, muh-
taçlık.

hakimâne: hikmetli bir şekil-
de, gayeler ve faydalar göze-
terek, asla abes, yersiz iş yap-
mayarak.

hayat: dirilik, canlılık, yaşayış,
yaşama.

hayvanat: hayvanlar.

hikmet-i amme: umumî hik-
met, Allah'ın her şeyi gaye ve
faydalarını takip ederek yar-
atması.

hüsni-i sanat: sanat güzelliği.

iase-i şamile: bütün canlıla-
rın, yemek, içmek beslenmek
gibi ihtiyaçlarını temin et-
mek.

ibadet: Allah'a karşı kulluk
vazifesini yapma.

icat etmek: yaratmak, yok-
tan var etmek.

ihata etme: sarma, kuşatma.

imkânât: olabirlikler, olması
ve olmaması ihtimal dahilinde
olanlar.

inayet-i tamme: tam ve ek-
siksiz yardım, lütuf.

incizap: cezp edilme, çekil-
me, çekici kuvvet.

in'ikâs: aksetme, yansıma.

intizam: düzgünlük, tertipli
olma.

intizam-ı mükemmel: tam
ve olgun düzen.

istidat: yetenek, yaratılıştan
olan ve zamanla geliştirilen
kabiliyet, bir şeyin kabulüne
ve kazanılmasına olan fitrî
meyil, tohum hâlinde bulu-
nan özellikler.

istilzam etme: gerektirme.

Kâinatın tanzimatındaki hikmet-i amme; tezyinatındaki inayet-i tamme; taltifatındaki rahmet-i vâsia; terbiye-sindeki erzak ve iâşe-i şamile; *Fâtır*'ının şuunat-ı zatiyesine mazhariyetiyle acip bir sanat izhar eden hayatı; tahsinatındaki mehasin-i kastiye; mevcudatının zevaliyle beraber onlarda in'ikâs eden tecelliyat-ı cemaliyenin devamı; kâinatın kalbinde, *Ma'bud*'una karşı sadık aşk; cezbelерinde zahir olan incizap; kâinattaki bütün kâmil-lerin, onun *Fâtır*'ının vahdetine dair ittifakları; eczasında fayda ve maslahatları gözetten tasarrufat; nebatatındaki hakîmâne tedbir; hayvanatındaki kerîmâne terbiye; erkânının tagayyüratındaki mükemmel intizam; külliyyetinin intizamında gözetilen cesim gayeler; maddeye ve zamana muhtaç olmayarak ve gayet kemaldeki bir hüsn-i sanatla def'aten icat edilmesi; sınırsız imkânât içinde mütereddit mevcudatına verilen hakîmâne teşahhusat; gayet kesretli ve mütenevvi hacetlerinin, ellerinin yetişmediği en küçük matlâplarına kadar, umulmadık tarzda ve hesapsız bir şekilde, lâyük ve münasip vakitte kaza edilmesi; zaafında tecelli eden kuvvet-i mutlaka; acinde tecelli eden kudret-i mutlaka; cümudunda tezahür eden hayat; cehline rağmen her şeyi her şe'niyle ihata eden küllî şuur; tagayyürden münezzeh bir tagyir edicinin vücudunu istilzam eden tagayyüratındaki intizam-ı mükemmel; bir merkez etrafındaki mütedahil daireler gibi müttefik tesbihatları; istidat lisaniyla, ihtiyac-ı fitrî lisaniyla ve ıztırar lisaniyla edilen üç nevi duaların makbuliyeti; mevcudatın münacatları ve ibadetleriyle mazhar oldukları

ittifak: birleşme, birlik.
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma.
ıztırar: zorunluluk, çaresizlik, ihtiyaç.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, evren.
kâmil: noksansız, mükemmel.
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması.

kemal: tam ve eksiksiz olma; erginlik, mükemmellik.
kerîmâne: cömertçe, bol ihsan ve ikram ile.
kesretli: çokça, çokluk.
kudret-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız kudret.
kuvvet-i mutlaka: sınırsız, gerçek kuvvet.
küllî: umumî, bütün, hepsi.
külliyyet: bütünlük, tümlük.
lâyık: yakışan, yaraşır, uygun.
lisan: dil.
Ma'bud: kendisine tapınılan,

kulluk edilen Allah.
makbuliyet: beğenilmişlik, geçerlilik.
maslahat: faydalı iş, maksat, güzel davranış.
matlâp: istenilen şey, istek.
mazhar olmak: iyi bir şeye ermek, ulaşmak.
mazhariyet: mazharlık, ayna olma, görünme yeri olma.
mehasin-i kastiye: kastedilendeki güzellikler.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar, yaratılmış şeylerin

tamamı.

mükemmel: tam, eksiksiz.

münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.

münasip: uygun, ilgili, orantılı.

münezzeh: muhtaç olmayan, anılmış, temiz, arı, pak, kusurdan uzak, berî.

mütedahil: birbirine geçen, birbirine geçmiş, karışmış.

mütenevvi: türlü, çeşitli, muhtelif.

mütereddit: kararsız.

müttefik: birleşen, anlaşılan, antlaşma ile bağlanan.

nebatat: bitkiler.

nevi: çeşit.

rahmet-i vâsia: bütün mahlûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet.

sadık: doğru, gerçek.

sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, ustalık, hüner.

şekil: biçim.

şe'n: iş, hâl, durum, şân, bir şeyin özelliğinin fiili görünümü, sonucu.

şuunat-ı zatiye: Allah'ın zatına has işleri ve emir dairesine ait kanunları.

şuur: bir şeyi kavrama gücü; anlayış, idrak, bilinç.

tagayyür: değişme, baskalaşma.

tagayyürat: baskalaşmalar, değişmeler.

tagyir edici: değiştirici.

tahsinat: beğenmeler, güzel bulmalar.

taltifat: taltifler, iltifatlar.

tanzimat: intizamlar, düzenlemeler, düzenlilikler.

tarz: biçim.

tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler, kullanımlar.

tecelli: belirme, bilinme, görüme.

tecelliyat-ı cemaliye: Cenab-ı Hakkın şefkat, merhamet, rahmet ve muhabbet gibi manaları ihtiva eden Cemal isminin tecellileri.

tedbir: önlem.

terbiye: yetiştirme, besleyip büyütmeye, eğitime.

tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.

teşahhusat: şahıs hâline girmeler, şekillenmeler.

tezahür eden: ortaya çıkan, beliren, görünür.

tezyinat: süsler, süslemeler.

vahdet: birlik.

vücut: var olma, varlık.

zaaf: zayıflık, iktidarsızlık, güçsüzlük.

zahir: görünen, görünürdeki.

zeval: sona erme, yok olma.

الْمُرْكَزِ وَالْمَقْبُولِيَّةِ فِي دَعَوَاتِهَا الثَّلَاثِ «بِلِسَانِ اسْتِعْدَادِهَا، وَبِلِسَانِ احْتِيَاجَاتِهَا الْفَطْرِيَّةِ، وَبِلِسَانِ اضْطِرَارِهَا» وَالْمُنْجَاةُ وَالشُّهُودَاتُ وَالْفَيُوضَاتُ فِي عِبَادَاتِهَا، وَالْإِنْتِظَامُ فِي قَدَرِهَا، وَالْإِطْمِئْنَانُ بِذِكْرِ فَاطِرِهَا، وَكَوْنُ الْعِبَادَةِ فِيهَا خَيْطَ الْوُصْلَةِ بَيْنَ مُمْتَنِّهَا وَمُبْدِئِهَا، وَسَبَبُ ظُهُورِ كَمَالِهَا وَلِتَحَقُّقِ مَقَاصِدِ صَانِعِهَا ❀

وَهَكَذَا بِسَائِرِ شُئُونَاتِهَا وَأَحْوَالِهَا وَكَيْفِيَّاتِهَا شَاهِدَاتٌ بِأَنَّهَا كُلُّهَا بِتَدْبِيرِ مُدَبِّرٍ حَكِيمٍ وَاحِدٍ، وَفِي تَرْبِيَةِ مُرَبِّ كَرِيمٍ أَحَدٍ صَمَدٍ، وَكُلُّهَا خُدَامُ سَيِّدٍ وَاحِدٍ، وَتَحْتَ تَصَرُّفٍ مُتَصَرِّفٍ وَاحِدٍ وَمَصْدَرُهُمْ قُدْرَةُ وَاحِدٍ الَّذِي تَظَاهَرَتْ وَتَكَاثَرَتْ خَوَاتِيمُ وَحْدَتِهِ عَلَى كُلِّ مَكْتُوبٍ مِنْ مَكْتُوبَاتِهِ فِي كُلِّ صَفْحَةٍ مِنْ صَفَحَاتِ مَوْجُودَاتِهِ ❀

نَعَمْ: فَكُلُّ زَهْرَةٍ وَثَمَرٍ، وَكُلُّ نَبَاتٍ وَشَجَرٍ، بَلْ كُلُّ حَيَوَانَ وَحَجَرٍ، بَلْ كُلُّ ذَرَّةٍ وَمُدَرٍّ، فِي كُلِّ وَادٍ وَجَبَلٍ وَكُلِّ بَادٍ وَقَفَرٍ خَاتَمٌ؛ بَيْنَ النَّقْشِ وَالْأَثَرِ، يُظْهِرُ لِدَقَّةِ النَّظَرِ بَانَ ذَلِكَ الْأَثَرُ هُوَ كَاتِبُ ذَلِكَ الْمَكَانِ بِالْعَبْرِ، فَهُوَ كَاتِبُ ظَهْرِ الْبَرِّ وَبَطْنِ الْبَحْرِ؛ فَهُوَ نَقَّاشُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ فِي صَحِيفَةِ السَّمَوَاتِ ذَاتِ الْعَبْرِ ❀ جَلَّ جَلَالُ نَقَّاشِهَا اللَّهُ أَكْبَرُ

كَه لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ. بَرَّابِرُ مِي ذَنْدَ عَالَمِ ❀

şuhudat ve füyuzatları; mukadderatındaki intizam; *Fâtır*'ını zikretmekle mutmain oluşları; mevcudatın mebbe ile müntehalarını birleştiren hayt-ı vuslatın ibadet oluşu ve ibadet vasıtasıyla kemalâtlarının zuhur edişi ve *Sânînin* o mevcudu halk etmekteki makasidinin tahakkuk etmesi; ve hakeza, kâinatın sair şuunat ve ahval ve keyfiyatı şahadet eder ki, bütün bunlar bir tek Müdebbir-i Hakîm'in tedbirinde ve *Ehad-i Samed* olan bir *Mürebbi-i Kerîm*'in terbiyesi altındadır. Ve bunların hepsi, bir tek Seyyidin hizmetinde ve bir tek Mutasarrıf'ın tasarrufundadırlar. Ve hepsinin de mastarı öyle bir Vahid'in kudretidir ki, mektubatından her bir mektup üzerinde ve sahaif-i mevcudatından her bir sahife üzerinde vahdet hatemleri kesretle tezahür etmiştir.

Evet, bütün vadilerdeki, dağlardaki, sahralardaki ve ovalardaki her bir çiçek ve meyve, her bir nebat ve ağaç, belki her bir hayvan ve taş, belki her bir zerre ve toprak, nakış ve hatlarıyla öyle bir hatem-i beyyinedir ve nazar-ı dikkatle bakanlara gösterir ki, o eserin sahibi kim ise, ibretimiz ibarelerle yazılan onun içinde bulunduğu mekânın kâtibi de odur. Yeryüzünün ve denizaltının kâtibi da hi O olduğu gibi, semavat sahifesine şems ve kameri ibretle yerleştiren Nakkaş da yine Odur.

Evet, celâliyle her şeyden yüce *Nakkaş-ı Ezeli* olan Allah en yüce ve en büyüktür ki, âlem bütün eczasıyla hep birlikte ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ hakikatini terennüm eder.

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Haşır Suresi: 22, 23; Bakara Suresi: 255; v.d.)

ahval: hâller, durumlar, oluşlar.
âlem: bütün yaratılmışlar, dünya, evren.
celâliyle: büyüklük, azamet ve heybetiyle.
ecza: parçalar, kısımlar.
Ehad-i Samed: her şey kendine muhtaç, fakat kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan tek bir Allah.
Fâtır: benzersiz ve harika

şeyleri yaratan, her şeyi farklı fitratlarda yaratan Allah.
füyuzat: manevî bolluk ve bereketler, hayırlar.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
halk etmek: yaratmak, yaratış, icat.
hat: çizgi.
hatem: mühür, damga, işaret.
hatem-i beyyine: apaçık bir mühür.

hayt-ı vuslat: kavuşma ipi, iki şeyi birleştiren bağlantı.
hizmet: bir kimsenin hesabına veya menfaatine iş görme.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ibare: cümle.
ibretimiz: ibretli, ders verici olay.
intizam: düzgün olma, düzgünlük.
kamer: ay.

kâtip: yazar, yazıcı.
kemalât: olgunluklar, mükemmellikler.
kesretle: çoklukla, çokça.
keyfiyat: nitelikler, özellikler.
kudret: güç, kuvvet.
makasid: maksatlar, gayeler.
mastar: kaynak, temel.
mebbe: başlangıç.
mekân: yer.
mektubat: mektuplar.
mevcudat: yaratılan, var olan her şey.
mevcut: var olan, varlık.
mukadderat: Allah tarafından ezelden takdir olunmuş şeyler.
Mutasarrıf: kendinde kullanma hakkı ve yetkisi bulunan.
mutmain: gönlü hoş, içi rahat, emin.
Müdebbir-i Hakîm: her şeyi hikmet ve tedbirle sevk edip idare eden, yapan; Cenab-ı Hak.
münteha: varılan son yer, en son derece, uç.
Mürebbi-i Kerîm: kerem sahibi, ihsan edici, terbiye eden Allah.
nakış: resim, süs.
nakkaş: süsleme yapan sanatkâr.
Nakkaş-ı Ezeli: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nebat: bitki.
sahaif-i mevcudat: mevcudatın sayfaları.
sahra: çöl. ova.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
semavat: semalar, gökler.
Seyyid: efendi, reis.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şems: güneş.
şuhudat: şahit olunanlar, görünenler.
şuunat: olaylar, hâdiseler.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tasarruf: idare, yönetim, kullanım.
tedbir: idare etme, önlem alma, çekip çevirme.
terbiye: yetiştirme, eğitim.
terennüm etmek: güzel bir sesle söylemek, ötmek, şakıma.
tezahür etme: ortaya çıkma, meydana çıkma, görünme.
vahdet: birlik.
Vahit: bir, tek, biricik; dengi ve ortağı olmayan, eşi, benzeri olmayan Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zikir: anma.
zuhur etme: meydana çıkma, görünme.

المرتبة الخامسة: ﴿حاشيه﴾

اللَّهُ أَكْبَرُ إِذْ هُوَ الْخَلَّاقُ الْقَدِيرُ الْمُصَوِّرُ الْبَصِيرُ الَّذِي هَذِهِ
الْأَجْرَامُ الْعُلُويَّةُ وَالْكَوَاكِبُ الدَّرِّيَّةُ نِيرَاتُ بَرَاهِينِ الْوُهِيتِ
وَعَظَمَتِهِ، وَشُعَاعَاتُ شَوَاهِدِ رُبُوبِيَّتِهِ وَعِزَّتِهِ، تَشْهَدُ وَتُنَادِي
عَلَى شَعَشَعَةِ سُلْطَانَةِ رُبُوبِيَّتِهِ وَتُنَادِي عَلَى وَسْعَةِ حُكْمِهِ وَحِكْمَتِهِ،
وَعَلَى حِشْمَةِ عَظَمَةِ قُدْرَتِهِ ﴿

فَاسْتَمِعْ إِلَى آيَةٍ: ﴿أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ
بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا... الح﴾

ثُمَّ انْظُرْ إِلَى وَجْهِ السَّمَاءِ كَيْفَ تَرَى سُكُوتًا فِي سُكُونَةٍ،
حَرَكَةً فِي حِكْمَةٍ، تَلْئُلًا فِي حِشْمَةٍ، تَبَسُّمًا فِي زِينَةٍ مَعَ انْتِظَامِ
الْخَلْقَةِ مَعَ اتِّزَانِ الصَّنْعَةِ ﴿

تَشْعَشُعُ سَرَاجِهَا لِتَبْدِيلِ الْمَوَاسِمِ، تَهْلُهُلُ مِصْبَاحِهَا لِتَنْوِيرِ
الْمَعَالِمِ، تَلْئُلًا نُجُومِهَا لِتَزِينِ الْعَوَالِمِ، تُعْلِنُ لِأَهْلِ النُّهْيِ سُلْطَانَةَ
بِلَا انْتِهَاءٍ لِتُدِيرَ هَذَا الْعَالَمَ ﴿

﴿حاشيه﴾: اوتوز ايكنجى سوزك برنجى موقفنك ذيلنده ويگرمنجى مكتوبك ايكنجى
مقامنده ايضاح ايديلمشد.

BEŞİNCİ MERTEBE (HAŞİYE)

Allah her şeyden nihayet derecede yücedir, büyüktür. Zira O öyle *Kadîr* bir *Hallâk* ve öyle *Basîr* bir *Musavvir*'dir ki, şu ecrâm-ı ulviye ve inci-misal yıldızlar Onun ulûhiyet ve azametinin berahin-i neyyiresi, rububiyet ve izzetinin şuaat-ı şevahididir. Bütün bunlar, Onun saltanat-ı rububiyetinin şaşaasını nida ile şahadet; ve hikmet ve hakîmiyetinin vüs'atini ve azamet-i kudretinin haşmetini nida edip ilân ederler.

Şimdi şu ayet-i kerîmeyi dinle:

1 **أَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا...**

ilâahir.

Sonra dikkat-i nazar ile semanın yüzüne bak ki: Sema-nın yüzünde fevkalâde sükûnet içinde bir sükûtu, hikmet içinde bir hareketi, haşmet içinde bir parlamayı ve ziynet içinde bir tebessümü, semanın yüzündeki mahlûkatın intizamını ve dakik mizanlar içinde masnuatın mevzuniye-tini göreceksin.

Semanın müzeyyen tavanına güneş gibi ışık verici bir lâmbayı asmak; onun parlamasıyla mevsimleri tebdil et-mek; kandili olan ayı kubbe-i semanın saat-i kübrasına bir akrep yapmak ve her geceyi ayrı bir hilâl ile aydınlat-mak; ve kubbe-i semada parlayan, tebessüm eden yıldız-larla göğün güzel yüzünü yaldızlamak, elbette nihayetsiz

HAŞİYE: Otuz İkinci Sözün Birinci Mevkıfının Zeylinde ve Yirminci Mektubun İkinci Makamında izah edilmiştir.

1. Üstlerindeki göğe bakmazlar mı, onu nasıl bina edip süsledik. (Kaf Suresi: 6.)

akrep: saati gösteren mil.
ayet-i kerîme: Kur'an'ın aye-ti; azamet ve şerefi olan ayet.
azamet: büyüklük.
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü.
Basîr: gören, görücü, her şeyi görüp bilen, tam, eksiksiz ve kusursuz gören Allah (c.c.).
berahin-i neyyire: parlak de-

liller.

dakik: pek ince.

dikkat-i nazar: inceden ince-ye düşünme ve bakma, bakış inceliği.

ecrâm-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler.

fevkalâde: olağanüstü, alışıl-mışın üstünde.

hâkimiyet: hâkimlik, ege-menlik.

Hallâk: sürekli olarak yara-tan, her şeyi halk eden, Allah.

haşıye: dipnot, derkenar.

haşmet: ihtişam, gösterişlilik, heybet, büyüklük.

hikmet: kâinattaki ve yaratı-lıstaki ilâhî gaye, fayda. ilim.

hilâl: yeni ay.

ilâahir: ayetin sonuna kadar.

ilân: açıklamak, ilân etmek.

intizam: düzgünlük yerli yerinde olma, tertipli, sıralı olma.

izzet: değer, itibar, şeref, yücelik.

Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.

kandil: aydınlatma kabı, lâmba.

kubbe-i sema: gökyüzü kubbesi.

mahlûkat: yaratıklar, Allah tara-fından yaratılanlar.

masnuat: sanatla yapılmış şeyler, eserler.

mertebe: derece, basamak.

mevkıf: durak.

mevzuniyet: ölçülülük, düzgün-lük, düzenlilik.

mizan: tartı, ölçü aleti, terazi.

Musavvir: yaratıklarını istediği sıfât ve seçtiği surette yaratan; Allah.

müzeyyen: süslenmiş, süslü.

nida: çağırma, seslenme.

nihayet: son, son derece.

nihayetsiz: sonsuz.

rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve sahipliği ve besleyiciliği özelliği.

saat-i kübra: büyük saat.

saltanat-ı rububiyet: Allah'ın kâ-inatı terbiye ve idare edicilik sıfâ-tının saltanatı.

sema: gökyüzü, gök.

sükûnet: durgunluk, sakinlik, sessizlik.

sükût: susma, sessizlik.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şavaş: gösteriş, debede.

şuaat-ı şevahit: şahitliğin ışıkları, parlakları, nurlu hizmetleri.

tebdil etmek: değiştirmek.

tebessüm: gülümseme.

ulûhiyet: ilâhîlik, Allah'ın zat ve sıfatlarından söz eden bölüm, var olan hakikatlerinin hepsini topla-yan teklîk.

vüs'at: genişlik, bolluk, zenginlik.

yaldızlamak: süslemek.

zeyil: ek, ilâve.

zîynet: süs.

فَذَلِكَ الْخَلَّاقُ الْقَدِيرُ عَلِيمٌ بِكُلِّ شَيْءٍ، وَمُرِيدٌ بِإِرَادَةٍ شَامِلَةٍ
مَا شَاءَ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ. وَهُوَ قَدِيرٌ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ بِقُدْرَةٍ
مُطْلَقَةٍ مُحِيطَةٍ ذَاتِيَّةٍ. وَكَمَا لَا يُمَكِّنُ وَلَا يُتَصَوَّرُ وُجُودُ هَذِهِ
الشَّمْسِ فِي هَذَا الْيَوْمِ بِلَا ضِيَاءٍ وَلَا حَرَارَةٍ؛ كَذَلِكَ لَا يُمَكِّنُ وَلَا
يُتَصَوَّرُ وُجُودُ إِلَهٍ خَالِقٍ لِلْسَّمَوَاتِ بِلَا عِلْمٍ مُحِيطٍ، وَبِلَا قُدْرَةٍ
مُطْلَقَةٍ ❀ فَهُوَ بِالضَّرُورَةِ عَلِيمٌ بِكُلِّ شَيْءٍ بِعِلْمٍ مُحِيطَةٍ لِأَزَمِ ذَاتِيٍّ
لِلذَّاتِ، يَلْزَمُ تَعَلُّقُ ذَلِكَ الْعِلْمِ بِكُلِّ الْأَشْيَاءِ لَا يُمَكِّنُ أَنْ يَنْفَكَ عَنْهُ
شَيْءٌ بِسِرِّ الْحُضُورِ وَالشَّهُودِ وَالْإِحَاطَةِ النُّورَانِيَّةِ ❀

فَمَا يُشَاهَدُ فِي جَمِيعِ الْمَوْجُودَاتِ مِنَ الْأَنْتِظَامَاتِ الْمَوْزُونَةِ،
وَالْأَتِزَانِ الْمُنْظُومَةِ، وَالْحِكْمِ الْعَامَّةِ، وَالْعِنَايَاتِ التَّامَّةِ، وَالْأَقْدَارِ
الْمُنْتَظِمَةِ، وَالْأَفْضِيَةِ الْمُثْمَرَةِ، وَالْأَجَالِ الْمُعَيَّنَةِ، وَالْأَرْزَاقِ الْمُقَنَّنَةِ،
وَالْإِتْقَانَاتِ الْمُفَنَّنَةِ، وَالْإِهْتِمَامَاتِ الْمُزَيَّنَةِ وَغَايَةِ كَمَالِ الْأَمْتِيَّازِ
وَالْأَتِزَانِ وَالْإِنْتِظَامِ وَالْإِتْقَانِ، وَالسُّهُولَةِ الْمُطْلَقَةِ شَاهِدَاتٌ عَلَى
إِحَاطَةِ عِلْمِ عَلَامِ الْغُيُوبِ بِكُلِّ شَيْءٍ ❀

bir saltanat-ı rububiyetin şeairidir, zîşuura onu iş'ar eder muhteşem bir ulûhiyetin işaretidir ki, ehl-i fikri imana ve tevhide davet eder.

İşte o *Hallâk-ı Kadîr*, her şeyi her şe'niyle bilen *Alîm*'dir. O her şeye şamil irade sahibi bir *Mürîd*'dir ki, dilediği olur, dilemediği olmaz. O her şeyi ihata eden zatî kudret-i mutlaka sahibi *Kadîr*'dir ki, her şeye gücü yeter. Nasıl ki gündüzde güneşin ziyasız ve hararetsiz vücudu mümkün değildir ve tasavvur edilemez; aynen öyle de, semavatın hâlıkı olan bir İlâh'ın da ilm-i muhit ve kudret-i mutlaka sahibi olmaması mümkün değildir ve tasavvur olunamaz. Demek, bizzarure, zatının lâzımı olan ve her şeye taallûk eden ve hiçbir şey ondan gizlenemeyen ilm-i muhitiyle O her şeyi her şe'niyle bilir. Zira o ilmin nuraniyetiyle her şeyi ihata eder, ihatasıyla her şey huzurunda olur, nüfuzuyla her şey müşahedesi altındadır.

Bütün mevcudatta müşahade edilen intizam-ı mevzune ve ittizanat-ı manzume, hikmet-i amme ve inayet-i tamme, akdar-ı muntazama ve kaza-i müsmirre, ecel-i muayyene ve erzak-ı mukannene; düsturlarının sağlamlığıyla, kâinattaki fenleri netice veren itkanat ve her şeyi süslendiren ihtimamat ve gayet kemaldeki imtiyaz ve ittizan ve intizam ve itkan ve her şeyin hilkatinde görülen sühulet-i mutlaka namına hiçbir şey yoktur ki, her şeyi bilen bir *Allâmü'l-Guyûb*'un ilminin ihatasına şahit olmasın.

akdar-ı muntazama: muntazam kaderler, mükemmel düzenlenmiş programlar.

Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.

Allâmü'l-Guyûb: 'dış duyular yoluyla bilinmeyenleri en iyi bilen, görünmeyen ve bilinmeyen şeyleri bilen' manasında Allah'ın güzel isimlerinden biridir.

bizzarure: zarurî olarak, ister istemez.

davet: çağırma, çağrı.

düstur: kanun, kural, prensip, esas.

ecel-i muayyen: bilinen ölüm, Allah tarafından belirlenmiş, tayin edilmiş ölüm vakti.

ehl-i fikir: tefekkür sahipleri, düşünen insanlar.

erzak-ı mukannen: düzenli erzak, ölçülü, zaman ve miktarı aşmayan, sıraya dahil olarak kararlaştırılmış rızık.

gayet: çok, son derece.

hâlık: her şeyi yoktan var

eden, yaratıcı; Allah.

Hallâk-ı Kadîr: gücü her şeyi yeten ve her şeyi çokça yaratan yüce Allah.

hararet: ısı, sıcaklık.

hikmet-i amme: genel hikmet, her şeyi kaplayan ilâhî gaye, fayda ve düzen.

hilkat: yaratılma, yaratılış.

huzur: hazır olma, hazır bulunma, mevcut olma.

ihata etmek: sarmak, kuşatmak.

ihata: sarma, kuşatma.

ihimamat: hassasiyetle, özenle iş görmeler, ihtimamlar.

ilâh: tanrı; İslâm geleneğinde kendisine ibadet edilmeye lâyık tek varlık ma'bud, Allah.

ilm: bilim, biliş, bilgi.

ilm-i muhit: kuşatıcı ilim.

iman: inanma, inanç, itikat.

imtiyaz: bir şeyi diğerinden ayıran fark, ayrıcalık, üstünlük.

inayet-i tamme: tam ve eksiksiz yardım etme.

intizam: düzgün olma, düzgünlük.

intizam-ı mevzune: ölçülü düzensizlik.

iş'ar etme: işaretle bildirme, sembollerle haber verme.

işarat: işaretler, belirtiler.

itkan: sağlam ve pürüzsüz sanat eseri.

itkanat: sağlam yapılar.

ittizan: ölçülü, tartılı.

ittizanat-ı manzume: dizgili, sistemli ölçüler.

Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.

kaza-i müsmirre: hayır veren, meyve veren, ortaya çıkmış olan faydalı sonuçlar.

kemal: mükemmellik, kusursuzluk.

kudret-i mutlaka: mutlak kudret, sonsuz ve sınırsız kudret, güç.

muhteşem: ihtişamlı, görkemli, büyük.

mümkîn: olabilir, imkân dahilinde.

Mürîd: irade eden, emreden, buyuran Allah.

müşahade: bir şeyi gözle görme.

nam: ad, isim.

nuraniyet: nurluluk, aydınlık.

nüfuz: içe geçme, işleme.

saltanat-ı rububiyet: kâinata terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.

semavat: semalar, gökler.

sühulet-i mutlaka: sonsuz ve tam kolaylık.

şamil: içine alan, kaplayan.

şeair: İslâma ait işaretler, İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler.

şe'n: iş, durum, hâl, özellik, şan, yapı.

taallûk: bağ, ilgi, alâka.

tasavvur: yapılmasını düşünme.

ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın zat ve sıfatlarından söz eden bölüm. Kısaca 'ibadet edilmeye lâyık olan yegâne ma'bud bütün varlıkları yaratan Allah'tır' diye ifade edilebilen hakikat.

vücut: varlık.

zâtı: zata ait.

zîşuur: şuurlu, şuur sahibi, bilinci olan.

zîya: ışık, nur, parlaklık.

وَأَنَّ آيَةَ ﴿الْأَلَّ يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ تَدُلُّ عَلَى أَنَّ الْوُجُودَ فِي الشَّيْءِ يَسْتَلْزِمُ الْعِلْمَ بِهِ. وَنُورُ الْوُجُودِ فِي الْأَشْيَاءِ يَسْتَلْزِمُ نُورَ الْعِلْمِ فِيهَا ﴿

فَنَسَبَةُ دَلَالَةِ حُسْنِ صَنَعَةِ الْإِنْسَانِ عَلَى شُعُورِهِ، إِلَى نَسَبَةِ دَلَالَةِ خَلْقَةِ الْإِنْسَانِ عَلَى عِلْمِ خَالِقِهِ، كَنَسَبَةِ لُمَيْعَةِ نُجُيْمَةِ الذُّبْيَةِ فِي اللَّيْلَةِ الدَّهْمَاءِ إِلَى شَعْشَعَةِ الشَّمْسِ فِي نِصْفِ النَّهَارِ عَلَى وَجْهِ الْغُبَرَاءِ ﴿

وَكَمَا أَنَّهُ عَلِيمٌ بِكُلِّ شَيْءٍ فَهُوَ مُرِيدٌ لِكُلِّ شَيْءٍ لَا يُمْكِنُ أَنْ يَتَحَقَّقَ شَيْءٌ بَدُونِ مَشِيعَتِهِ. وَكَمَا أَنَّ الْقُدْرَةَ تَوَثَّرُ، وَأَنَّ الْعِلْمَ يُمَيِّزُ؛ كَذَلِكَ أَنَّ الْإِرَادَةَ تُخَصِّصُ، ثُمَّ يَتَحَقَّقُ وُجُودُ الْأَشْيَاءِ ﴿ فَالشَّوَاهِدُ عَلَى وُجُودِ إِرَادَتِهِ تَعَالَى وَاخْتِيَارِهِ سُبْحَانَهُ بَعْدَ كَيْفِيَّاتِ الْأَشْيَاءِ وَأَحْوَالِهَا وَشُؤُونَاتِهَا ﴿

نَعَمْ، فَتَنْظِيمُ الْمَوْجُودَاتِ وَتَخْصِيصُهَا بِصِفَاتِهَا مِنْ بَيْنِ الْأَمْكَانَاتِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ، وَمِنْ بَيْنِ الطَّرُقِ الْعَقِيمَةِ، وَمِنْ بَيْنِ الْأَحْتِمَالَاتِ الْمَشْوَشَةِ، وَتَحْتَ أَيْدِي السُّيُولِ الْمُتَشَاكِسَةِ، بِهَذَا النِّظَامِ الْأَدَقِّ الْأَرَقِّ، وَتَوَازِينِهَا بِهَذَا الْمِيزَانِ الْحَسَّاسِ الْجَسَّاسِ الْمَشْهُودِينَ؛ وَأَنَّ خَلْقَ الْمَوْجُودَاتِ الْمُخْتَلِفَاتِ الْمُتَنَظِّمَاتِ الْحَيَوِيَّةِ مِنَ الْبَسَائِطِ الْجَامِدَةِ - كَالْإِنْسَانِ بِجِهَازَاتِهِ مِنَ النُّطْفَةِ، وَالطَّيْرِ

¹ **أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ** ayetinin delâletiyle,

bir şeyin vücudu, o şeye taallûk eden ilmi istilzam eder. Ve eşyadaki nur-i vücut, eşyaya taallûk eden nur-i ilmi istilzam eder.

İnsanın hüsn-i sanatının onun şuuruna delâleti ile hilkat-i insanın ilm-i *Hâlık*'a delâleti arasındaki nispet, karanlık gecedeki yıldız böceği ışıkcığının gündüzün ortasında yeryüzünde parlayan güneşin şaşaasına nispeti gibidir.

O *Hâlık*'ın ilmi nasıl her şeyi muhit ise, iradesi de öylece her şeyi muhittir. Onun meşiet-i olmadan hiçbir şeyin tahakkuku mümkün değildir. Kudret tesir ettiği ve ilim temyiz ettiği gibi, irade de tahsis eder; ondan sonra eşya vücuda gelir.

Hak Sübhanehü ve Teâlâ'nın irade ve ihtiyarına dair şahitler, eşyanın keyfiyat ve ahval ve şununatı adedince.

Evet, hadsiz imkânât ve akim yollar ve müşevveş ihtimaller arasından ve karma karışık seller altında bu dakik ve rakik nizamla ve bu gözle görünen hassas ve cessas mizanla mevcudatın tanzimi ve muayyen sıfatlarının onlara tahsis edilmesi; ve basit ve camit unsurlardan muntazam ve muhtelif zihayat mevcudatın halk edilmesi –insanın bütün cihazatıyla nutfeden, kuşların bütün azalarıyla yumurtadan, ağacın muhtelif azalarıyla tohumdan halk edilmesi gibi– her şeyin tahsis ve tayini,

hassas: incelikli, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
hilkat-i insan: insanın yaratılışı.
hüsn-i sanat: sanat güzelliği.
ihtimal: mümkün olan, olabilirlik.
ihtiyar: seçme, tercih, irade.
ilim: bilim, biliş, bilgi.
ilm-i Hâlık: yaratan, yaratıcı olan Allah'ın ilmi.
imkânât: imkânlar, olabilirlikler.
irade: dileme, isteme.
istilzam etme: gerektirme.
keyfiyat: keyfiyetler, şekiller, durumlar, hâller, özellikler.
kudret: güç, kuvvet.
meşiet: dileme, irade, istek, arzu, matlûp, murat.
mevcudat: var olan her şey.
mizan: ölçü.
muayyen: belli, belirli.
muhit: kuşatan, saran.
muhtelif: çeşitli, türlü, farklı.
muntazam: düzgün, düzenli.
müşevveş: belirsiz, karışık, düzensiz, karmakarışik.
nispet: oran, ölçü, kıyas
nizam: düzen.
nur-i ilim: ilim nuru, ilmin aydınlığı.
nur-i vücut: varlık nuru.
nutf: döl suyu, sperm; tohum.
nüfuz etmek: bir şeyin içine işlemek, geçmek, etkilemek
rakik: ince, nazik, narin, yufka.
sıfât: keyfiyet, nitelik, özellik.
Sübhanehü: o Sübhan olan Allah. Allah'ın her türlü noksan sıfatlardan, kusurlardan uzak olduğuna inanmak.
şaaa: parlaklık, gösteriş.
şununat: şe'nler, şanlar, işler, olaylar, emir, yetenek ve kabiliyetler.
şuur: bir şeyi anlama- kavrama gücü; idrak, bilinç.
taallûk etmek: ilgili bulunmak, alâkalı olmak.
taallûk: ilgi, bağ, münasebet.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme.
tahsis: bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırma, has kılma, özgülleme.
tanzim: düzenleme, sıralama.
tayin: gösterme, sınırını çizme, belirtme.
teâlâ: namı yüce olan.
temyiz: ayırma, seçme.
tesir: etki.
unsur: madde, esas, kök.
vücuda gelmek: meydana gelmek.
vücut: varlık.
zihayat: hayat sahibi, canlı.

1. Yaratan bilmez olur mu? Onun ilmi her şeyin inceliklerine nüfuz eder ve O her şeyden hakkıyla haberdardır. (Mülk Suresi: 14.)

ahval: hâller, durumlar.
akim: neticesiz, sonu yok, başarısız.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
aza: uzuvlar, organlar, parçalar.
camit: cansız.
cessas: gizli hikmet ve sırlar

açığa çıkaran.
cihazat: cihazlar, azalar, organlar.
dair: alâkalı, ait, ilgili.
dakik: ince.
delâlet: delil olma, işaret etme, gösterme.
eşya: varlıklar, var olan şeyler.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hak: her şeyi hakkıyla yaratan, varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan anlamında Allah'ın ismi.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
halk etmek: yaratmak, icat etmek.

بجوارحه من البَيُضَةِ، وَالشَّجَرِ بِأَعْضَائِهِ الْمُتَنَوِّعَةِ مِنَ النَّوَةِ - تَدُلُّ
عَلَى أَنَّ تَخْصُّصَ كُلِّ شَيْءٍ وَتَعْيْنُهُ بِإِرَادَتِهِ وَاخْتِيَارِهِ وَمَشِيئَتِهِ
سُبْحَانَهُ ❁

فَكَمَا أَنَّ تَوَافُقَ الْأَشْيَاءِ مِنْ جَنْسٍ، وَالْأَفْرَادِ مِنْ نَوْعٍ فِي
أَسَاسَاتِ الْأَعْضَاءِ، يَدُلُّ بِالضَّرُورَةِ عَلَى أَنَّ صَانِعَهَا وَاحِدٌ أَحَدٌ؛
كَذَلِكَ أَنَّ تَمَازُجَهَا فِي التَّشْخِصَاتِ الْحَكِيمَةِ الْمُشْتَمَلَةِ عَلَى
عَلَامَاتٍ فَارِقَةٍ مُنْتَظِمَةٍ، تَدُلُّ عَلَى أَنَّ ذَلِكَ الصَّانِعَ الْوَاحِدَ الْأَحَدَ
هُوَ فَاعِلٌ؛ مُخْتَارٌ مُرِيدٌ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ وَيَحْكُمُ مَا يُرِيدُ جَلَّ جَلَالُهُ ❁
وَكَمَا أَنَّ ذَلِكَ الْخَلَاقَ الْعَلِيمَ الْمُرِيدَ عَلِيمٌ بِكُلِّ شَيْءٍ، وَمُرِيدٌ
لِكُلِّ شَيْءٍ، لَهُ عِلْمٌ مُحِيطٌ، وَإِرَادَةٌ شَامِلَةٌ، وَاخْتِيَارٌ تَامٌ؛ كَذَلِكَ لَهُ
قُدْرَةٌ كَامِلَةٌ ضَرُورِيَّةٌ ذَاتِيَّةٌ نَاشِئَةٌ مِنَ الذَّاتِ وَلَا زِمَةٌ لِلذَّاتِ.
فَمَحَالٌ تَدَاخُلُ ضِدِّهَا وَالْإِلْزِمُ جَمْعُ الضَّدِّينِ الْمَحَالُّ بِالْإِتِّفَاقِ ❁
فَلَا مَرَاتِبَ فِي تِلْكَ الْقُدْرَةِ. فَتَسَاوَى بِالنِّسْبَةِ إِلَيْهَا الذَّرَّاتُ
وَالنُّجُومُ وَالْقَلِيلُ وَالكَثِيرُ وَالصَّغِيرُ وَالْكَبِيرُ وَالْجُزْئِيُّ وَالْكُلِّيُّ
وَالْجُزْءُ وَالْكُلُّ وَالْإِنْسَانُ وَالْعَالَمُ وَالنَّوَةُ وَالشَّجَرُ:
• بِسِرِّ النُّورَانِيَّةِ وَالشَّفَافِيَّةِ وَالْمُقَابَلَةِ وَالْمُوَازَنَةِ وَالْإِنْتِظَامِ
وَالْأَمْتِثَالِ،

Hak Sübhanehü'nün irade ve ihtiyar ve meşietiyile olduğuna delâlet eder.

Nasıl bir cinsten olan eşyanın tevafuku ve bir nev'in efradının aza-i esasiyede tevafukları onların Sâniinin Vahid ve Ehad olduğuna bizzarure delâlet ederse, bütün o efradı şümülüne alan ve muntazam alâmet-i farikalarla tezahür eden hakîmâne teşahhusatlarındaki temayüz de, şanı her şeyden yüce olan o *Sâni-i Vahid-i Ehad*'in *Fail-i Muhtar* ve *Mürîd* olduğuna ve dilediği gibi iş görüp dilediği gibi hükmettiğine delâlet eder.

Hem o *Hallâk-ı Alîm-i Mürîd*, nasıl ki *Alîm-i Külli Şey* ve *Mürîd-i Külli Şey*'dir, yani ilmi her şeyi muhit ve iradesi her şeye şamil ve ihtiyarı tam ve ekmeldir; öyle de, Onun kudreti dahi kâmilidir, zarurîdir, zatîdir, zatından neş'et eder ve zatının lâzımıdır. O kudrete acz tedahül etmesi muhaldir; aksi takdirde bilittifak muhal olan cem-i zıddeyn lâzım gelir.

O kudrette meratip de bulunmaz;

• nuraniyet, şeffafiyet, mukabele, muvazene, intizam ve imtisal sırrıyla,

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
alâmet-i farika: farklılık belirtisi, farklılık işareti.
Alîm-i Külli şey: her şeyi bilen Allah.
âzâ-i esasiye: varlığı gerekli temel organlar.
bilittifak: ittifakla, birleşerek.
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen.
cem-i zıddeyn: iki zıddın bir araya getirilmesi.
delâlet etme: delil olma, işa-

ret etme, gösterme.
delâlet: işaret, delil olma, gösterme.
efrat: fertler, tek olanlar, birler.
Ehad: tek, bir, zatı tek olan Allah.
ekmel: en uygun, en olgun, en eksiksiz.
Fail-i Muhtar: İsteddiğini yapan, kendi iradesiyle faaliyet-te bulunun, hakikî müessir Allah.

Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan anlamında Allah'ın ismi.
hakîmâne: hikmetle bir şekilde, gayeler ve faydalar gözeterek, asla abes iş yapmayarak.
Hallâk-ı Alîm-i Mürîd: istediği ve dilediği gibi bilerek yaratan Allah.
hükmetmek: karar vermek, emir vermek.
ihtiyar: seçme, tercih, istek.

ilim: bilgi.
imtisal: benzemeye çalışma, uyuma, uygun olma.
intizam: düzgün olma, düzgünlük.
irade: dileme, isteme.
kâmil: tam, olgun, eksiksiz, noksansız, mükemmel.
kudret: güç, kuvvet.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
meratip: mertebeler, basamaklar.
meşiet: dileme, irade, istek, arzu, matlûp, murat.
muhal: imkânsız.
muhit: kuşatan, saran.
mukabele: karşılık verme.
muntazam: düzgün, tertipli, düzensiz.
muvazene: denklik, denge.
Mürîd-i Külli şey: her şeyi dileyen ve isteyen Allah.
Mürît: isteyen, dileyen, arzu eden Allah.
neş'et etmek: kaynağını bir yerden almak, doğmak, oluşmak.
nevi: cins, tür, çeşit.
nuraniyet: nurluluk, aydınlık.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sâni-i Vahid-i Ehad: tek ve yarıdıcısız olarak her şeyi sanatla yapan Allah.
sırrıyla: dikkat, yetenek ve tecrübeyle manevî hakikat ve marifetlerin bilinmesi.
Sübhanehü: Allah'ı her türlü noksan sıfatlardan tenzih etmek.
şamil: içine alan, kaplayan.
şan: şan, şöhret, ün.
şeffafiyet: şeffaflık, saydamlık.
şümül: içine alma, kaplama.
tedahül: birbirini içine girme.
temayüz: seçkin hâle gelme, sıvırılma, yükselme, üstün olma.
teşahhusat: şahıs hâline girmeler, cisimlenmeler.
tevfuk: uygunluk, rastlamak, münasebet, birbirine denk gelme.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, meydana çıkma.
Vahit: bir, tek, biricik; dengi ve ortağı olmayan, eşi, benzeri olmayan Allah.
zarurî: zorunlu, ister istemez.
zat: kendi, asıl, öz; Allah.
zati: zata ait.
zatundan: kendinden.

• بِشَهَادَةِ الْإِنْتِظَامِ الْمَطْلُوقِ وَالْإِتْرَانِ الْمَطْلُوقِ وَالْإِمْتِيَازِ الْمَطْلُوقِ فِي
السَّرْعَةِ وَالسَّهُولَةِ وَالْكَثْرَةِ الْمَطْلُوقَاتِ،

• بِسِرِّ امْدَادِ الْوَاحِدِيَّةِ وَيُسْرِ الْوَحْدَةِ وَتَجَلِّي الْأَحَدِيَّةِ،

• وَبِحِكْمَةِ الْوُجُوبِ وَالتَّجَرُّدِ وَمُبَايَنَةِ الْمَاهِيَةِ،

• وَبِسِرِّ عَدَمِ التَّقْيِيدِ وَعَدَمِ التَّحْيِيزِ وَعَدَمِ التَّجَزُّؤِ ❁

• بِحِكْمَةِ انْقِلَابِ الْعَوَائِقِ وَالْمَوَانِعِ إِلَى الْوَسَائِلِ فِي التَّسْهِيلِ إِنَّ
أَحْتِيَاجَ إِلَيْهِ،

• وَالْحَالُ أَنَّهُ لَا احْتِيَاجَ، كَاعْصَابِ الْإِنْسَانِ، وَالْخُطُوطِ
الْحَدِيدِيَّةِ لِنَقْلِ السِّيَّالَاتِ اللَّطِيفَةِ،

• بِحِكْمَةِ أَنَّ الذَّرَّةَ وَالْجُزْءَ وَالْجُزْئِيَّ وَالْقَلِيلَ وَالصَّغِيرَ وَالْإِنْسَانَ
وَالنَّوَاةَ لَيْسَتْ بِأَقْلَ جَزَائِلَ مِنَ النَّجْمِ وَالنَّوْعِ وَالْكُلِّ وَالْكُلِّيِّ
وَالْكَثِيرِ وَالْكَبِيرِ وَالْعَالَمِ وَالشَّجَرِ مَنْ خَلَقَ هَؤُلَاءِ لَا يُسْتَبَعْدُ مِنْهُ
خَلْقُ هَذِهِ ❁

• sür'at ve sühulet ve kesret-i mutlaka içinde müşahade edilen intizam-ı mutlak ve ittizan-ı mutlak ve imtiyaz-ı mutlakın şahadetiyle,

• imdad-ı vahidiyet ve yüs-r-i vahdet ve tecelli-i ehadiyet sırrıyla,

• vücup ve tecerrüt ve mübayenet-i mahiyet hikmetiyle,

• adem-i takayyüt ve adem-i tahayyüz ve adem-i tecezzi sırrıyla, hiç ihtiyaç da yok.

Faraza ihtiyaç olsa,

• avaiik ve mevaniin dahi, insandaki asap gibi yahut seyyalât-ı lâtifeyi nakleden madenî hatlar gibi, bir vesile-i teshile inkılâp etmesi hikmetiyle,

• cezalet itibarıyla zerre yıldızdan, cüz neviden ve külliden, cüz'î külliden, az çoktan, küçük büyükten, insan âleminden ve tohum ağaçtan daha aşağı olmadığı hikmetiyle,

• o kudrete nispeten zerreler ve yıldızlar, az ve çok, küçük ve büyük, cüz'î ve küllî, cüz ve küll, insan ve âlem, tohum ve ağaç müsavidir; onları halk edenin, bunları dahi halk etmesi istib'at olunamaz. Zira ihata olunan mevcudat, o küllî ve muhit mevcudatın misal-i musağğarı olan küçücük mektuplar yahut onlardan sağılmış ve süzülmüş noktalar hükmündedir.

adem-i tahayyüz: hacimsizlik, yer kaplamamak, yer ile bağlı olmama.
adem-i takayyüt: kayıtsızlık, bir şeye bağlı olmayış.
adem-i tecezzi: parçalanmazlık, ayrılmazlık, bölünmez oluş.
âlem: dünya, cihan; kâinat.
asap: damarlar, sinirler.
avaik: engeller, zorluklar, zor işler.
cezalet: sözde kelimelerin

düzgün dizilişinden doğan güzelliik.
cüz: parça, bütünü oluşturan parçalar.
cüz'î: az, parçaya ait.
faraza: farz edelim ki, var sayalım ki.
halk etme: yaratma, yaratış.
hat: yazı, çizgiler.
hikmetiyle: gaye, maksat ve faydalarıyla.
hükmünde: yerinde, değerinde.

ihata: sarma, kuşatma.
ihtiyaç: gereklilik.
imdad-ı Vahidiyet: kâinatadaki bütün mahlûkatın bir elden çıkmış olmasının, kâinata yapılan faaliyetlerde sağladığı kolaylık.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
intizam-ı mutlak: tam intizam, her şeyi kuşatmış düzen.
istib'at: uzak görme, şüphelenme.

ittizan-ı mutlak: mutlak ölçülülük.
kesret-i mutlaka: sınırsız çokluk.
kudret: güç, kuvvet.
küll: tümel, bütün, genel.
küllî: tümel, genel, bütün bireyleri içine alan genel kavram.
madenî: madenle ilgili.
mevani: mânialar, engeller.
mevcudat: var olan her şey.
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek.
muhit: kuşatan, saran.
mübayenet-i mahiyet: mahiyet-teki farklılık, ayrılık, zıtlık, birbirine benzemezlik.
müsavi: eşit, denk.
müşahade: bir şeyi gözle görme.
nakletmek: bir şeyi başka bir yere götürmek, taşımak.
nevi: tür, çeşit.
nispet: oran, ölçü.
seyyalât-ı lâtife: hava, ısı, ışık ve elektrik gibi akıp giden güzel, hoş ve şeffaf varlıklar.
sır: biri şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor yanı.
sühulet: kolaylık.
sür'at: çabukluk.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tecelli-i ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde görünen birliğinin tecellisi.
tecerrüt: soyutlanma, ayrılma.
vesile-i teshil: kolaylaştırma vesilesi.
vücup: varlığı zorunlu olma, gerekme.
yüs-r-i vahdet: bir elde ve bir merkezde bütün işlerin kolaylıkla yapılması.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom, en küçük parça.

اِذْ اَلْمَحَاطَاتُ كَالْاَمْثَلَةِ الْمَكْتُوبَةِ الْمَصْغَرَةِ، اَوْ كَالنَّقْطِ الْمَحْلُوبَةِ الْمَعْصَرَةِ. فَلَا بُدَّ بِالضَّرُورَةِ اَنْ يَكُونَ الْمَحِيطُ فِي قَبْضَةِ تَصَرُّفِ خَالِقِ الْمَحَاطِ، لِيُدرِجَ مِثَالِ الْمَحِيطِ فِي الْمَحَاطَاتِ بِدَسَاتِيرِ عِلْمِهِ، وَاَنْ يَعْصُرَهَا مِنْهُ بِمَوَازِينَ حِكْمَتِهِ. فَالْقُدْرَةُ الَّتِي اَبْرَزْتَ هَاتِيكَ الْجُزْئِيَّاتِ لَا يَتَعَسَّرُ عَلَيْهَا اِبْرَازُ تَاكِ الْكُلِّيَّاتِ ❀

فَكَمَا اَنَّ نُسْخَةَ قُرْآنِ الْحِكْمَةِ الْمَكْتُوبَةِ عَلَى الْجَوْهَرِ الْفَرْدِ بِذَرَّاتِ الْاَثِيرِ لَيْسَتْ بِاَقْلٍ جَزَالَةٍ مِنْ نُسْخَةِ قُرْآنِ الْعِظَمَةِ الْمَكْتُوبَةِ عَلَى صَحَافِ السَّمَوَاتِ بِمَدَادِ النُّجُومِ وَالشَّمُوسِ؛ كَذَلِكَ لَيْسَتْ خَلْقَةُ نَخْلَةٍ وَنَمْلَةٍ بِاَقْلٍ جَزَالَةٍ مِنْ خَلْقَةِ النَّخْلَةِ وَالْفِيلِ، وَلَا صَنْعَةُ وَرْدِ الزَّهْرَةِ بِاَقْلٍ جَزَالَةٍ مِنْ صَنْعَةِ دُرِيِّ نَجْمِ الزُّهْرَةِ. وَهَكَذَا فَفَقَسْ ❀

فَكَمَا اَنَّ غَايَةَ كَمَالِ السُّهُولَةِ فِي اِيجَادِ الْاَشْيَاءِ، اَوْ قَعَتْ اَهْلَ الضَّلَالَةِ فِي اَلْتَّبَاسِ التَّشْكِيلِ بِالتَّشْكِْلِ الْمُسْتَلْزَمِ لِلْمَحَالَّاتِ الْخُرَافِيَّةِ الَّتِي تَمَجُّهَا الْعُقُولُ، بَلْ تَتَنَفَّرُ عَنْهَا الْاَوْهَامُ؛ كَذَلِكَ اُثْبِتَتْ بِالْقَطْعِ وَالضَّرُورَةِ لِاَهْلِ الْحَقِّ وَالْحَقِيقَةِ تَسَاوِي السِّيَّارَاتِ مَعَ الذَّرَّاتِ بِالنِّسْبَةِ اِلَى قُدْرَةِ خَالِقِ الْكَائِنَاتِ ❀
جَلَّ جَلَالُهُ وَعَظُمَ شَأْنُهُ وَلَا اِلَهَ اِلَّا هُوَ ❀

Demek, ihata olunan şeyin Hâlık'ı kim ise, ihata eden dahi, bizzarure, o Hâlık'ın kabza-i tasarrufunda olmak zarureti vardır; tâ ki, ihata edenin küçük misali, Onun ilminin desatiriyle o ihata olunanlarda derç edilsin ve Onun hikmetiyle süzülüp hulâsası çıkarılsın. İşte cüz'iyatta şunu gösteren kudrete, külliyatta dahi bunu göstermek ağır gelmez.

Hem nasıl ki cevahir-i fert üzerine esîr zerratıyla bir Kur'ân-ı hikmet yazmak, semavat sayfaları üzerine yıldızlar ve güneşler mürekkebiyle bir Kur'ân-ı azîm yazmaktan cezalet itibarıyla daha aşağı değildir; öyle de, bir arı veya karınca, hilkatçe ağaçtan veya filden aşağı olmadığı gibi, bir çiçek dahi sanatça bir yıldızdan aşağı değildir. Ve hakeza, kıyas et.

Hem icad-ı eşyada görülen kemal-i sühulet, nasıl ehl-i dalâleti, aklın reddettiği ve hatta vehmin dahi ondan kaçtığı muhalât ve hurafeleri istilzam eden bir iltibasla, teşkili teşekkül zannetmelerine sebep olmuşsa, ehl-i hak ve hakikat nazarında da zerrat ve seyyaratın müsavi şekilde Hâlık-ı Kâinat'ın kudretine nispet edilmesi icap ettiğini kat'î ve zarurî bir şekilde ispat etmiştir.

Onun celâli pek yüce, şanı pek büyüktür ve Ondandır başka ilâh yoktur.

akıl: idrak, bilip anlama, fehîm, kavrayış, zekâ.
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez.
celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
cevahir-i fert: atomlar, zerreler.
cezalet: tutuk olmayan, akıcı ve güzel ifade, düzgün söz.
cüz'iyat: tekler, bireyler, ufak tefek şeyler.
derç etme: yerleştirme, sok-

ma, arasına sıkıştırma.
desatir: düsturlar, kanunlar, prensipler.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar.
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan.
esir: atomdan küçük olup kâinatındaki boşlukları dolduran minicik madde, uzayı dolduran ve yıldızların tarlası olan lâtif varlık.
hakeza: bunun gibi, böylece.

Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatı, evreni yaratan, yaratıcı.
hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
hulâsa: bir şeyin özü, özeti.
hurafe: dinin aslına uymayan, akıl dışı düzmece.
icad-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi.
ihata: sarma, kuşatma.

ilâh: tanrı, kendisine ibadet edilen eşsiz varlık, gerçek ma'bud, Allah.
ilim: bilim, biliş, bilgi.
iltibas: birbirine benzeyen şeyleri şaşınp karıştırma, birisini öteki zannetme.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
istilzam: gerektirme.
itibarıyla: bakımından, -sayılmak üzere.
kabza-i tasarruf: idare eli, yönetimi altında.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kemal-i sühulet: tam bir kolaylık.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı azîm: yüce Kur'ân.
Kur'ân-ı hikmet: hikmetli Kur'ân, faydalarla dolu olan ve muhataplarının ihtiyaçlarına göre faydalı sözler söyleyen Kur'ân-ı Kerîm.
külliyat: bir şeyin tamamı, geneli, hepsi.
misal: örnek, numune.
muhalât: olması mümkün olmayanlar.
mürekkep: birleşmiş, birleşik.
müsavi: eşit, denk.
nispet: oran, ölçü.
red: reddetme, kabul etmeme.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, beceri, bilgi.
semavat: semalar, gökler.
seyyarat: gezegenler.
şan: şan, şöret, ün.
teşekkül: meydana gelme, şekillenme.
teşkil: şekillendirme, oluşturma, şekil verme.
vehim: zan, şüphe.
zan: zannetme, sanma.
zaruret: çaresizlik, zorunluluk.
zarurî: zorunlu, ister istemez.
zerrat: zerreler, molekül, atomlar.

المرتبة السادسة: ﴿حاشية﴾

جَلَّ جَلَالُهُ وَعَظُمَ شَأْنُهُ اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا، اذْهُوَ الْعَادِلُ الْحَكِيمُ الْقَادِرُ الْعَلِيمُ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ السُّلْطَانُ الْأَزَلِيُّ الَّذِي هَذِهِ الْعَوَالِمُ كُلُّهَا فِي تَصَرُّفِ قَبْضَتِي نِظَامِهِ وَمِيزَانِهِ وَتَنْظِيمِهِ وَتَوَازِينِهِ وَعَدْلِهِ وَحُكْمَتِهِ وَعِلْمِهِ وَقُدْرَتِهِ، وَمَظْهَرُ سِرِّ وَاحِدِيَّتِهِ وَاحِدِيَّتِهِ بِالْحُدُسِ الشُّهُودِيِّ بَلْ بِالْمُشَاهَدَةِ. اذْ لَا خَارِجَ فِي الْكُونِ مِنْ دَائِرَةِ النَّظَامِ وَالْمِيزَانِ وَالتَّنْظِيمِ وَالتَّوْزِينِ؛ وَهُمَا بَابَانِ مِنْ «الْأَمَامِ الْمُبِينِ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ». وَهُمَا عُنْوَانَانِ لِعِلْمِ الْعَلِيمِ الْحَكِيمِ وَأَمْرِهِ وَقُدْرَةِ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ وَارَادَتِهِ. فَذَلِكَ النَّظَامُ مَعَ ذَلِكَ الْمِيزَانِ فِي ذَلِكَ الْكِتَابِ مَعَ ذَلِكَ الْأَمَامِ بُرْهَانَانِ نِيرَانٍ لَمْ يَلْهُ فِي رَأْسِهِ اذْعَانٌ فِي وَجْهِهِ الْعَيْنَانِ، أَنْ لَا شَيْءَ مِنَ الْأَشْيَاءِ فِي الْكُونِ وَالزَّمَانِ يَخْرُجُ مِنْ قَبْضَةٍ تَصَرُّفِ رَحْمَنِ، وَتَنْظِيمِ حَنَّانٍ، وَتَوَازِينِ مَنَّانٍ، وَتَوَازِينِ دَيَّانٍ ﴿١﴾

الْحَاصِلُ: اِنَّ تَجَلَّى الْأِسْمِ «الْأَوَّلِ وَالْآخِرِ» فِي الْخَلْقِ، النَّاطِرِينَ إِلَى الْمَبْدَأِ وَالْمُنْتَهَى وَالْأَصْلِ وَالنَّسْلِ وَالْمَاضِي وَالْمُسْتَقْبَلِ

حاشية: بو مرتب سادسه سائر مرتبثلر كبی یازیلسه ایدی پك چوق اوزون اولاجقدی چونكه «امام مبين، كتاب مبين» قيصه افاده ايله بيان ايديله مز. اوتوزنجی سوزده بر نبذه ذكر ايديلدیگندن بوراده كتابه قيصه كسوب درسده ایضاحات ویردك.

ALTINCI MERTEBE (HAŞİYE)

Onun celâli pek yüce, şanı pek büyüktür. Allah ilim ve kudretiyle her şeyden büyüktür. Zira O öyle bir *Âdil-i Hakîm* ve *Kadîr-i Âlîm* ve *Vahid-i Ehad* ve *Sultan-ı Ezelî*'dir ki, bütün bu âlemler Onun nizam ve mizanının, tanzim ve tevzininin, adl ve hikmetinin ve ilim ve kudretinin kabza-i tasarrufundadır; ve şuhut derecesinde bir hads ile, belki bilmüşahede, Onun vahidiyet ve ehadiyet sırrına mazhardır. Çünkü mükevvenatta nizam ve mizan ile tanzim ve tevzin dairesinden hariç hiçbir şey yoktur. Bunlar ise, *İmam-ı Mübin* ve *Kitab-ı Mübin*'den iki babdır. Ve şunlar dahi, biri o *Âlîm-i Hakîm*'in ilim ve emrine, diğeri de o *Aziz-i Rahîm*'in kudret ve iradesine iki ünvandır. Ve şu imam ile beraber şu kitaptaki şu mizanlı nizam, başında iz'an ve yüzünde gözü bulunan kimse için iki parlak bürhandır ki, kâinatta hiçbir şeyin hiçbir zaman o *Rahman*'ın kabza-i tasarrufundan ve o *Hannan*'ın tanziminden ve o *Mennan*'ın tezyininden ve o *Deyyan*'ın tevzininden hariç kalmadığını gösterir.

Elhâsıl: Mevcudatın hilkatinde ism-i *Evvel* ve *Ahir*'in tecellisi mebde ile müntehasıya, asıl ile nesle, mazi ile

HAŞİYE: Bu Mertebe-i Sadise sair mertebeler gibi yazılıysaydı, pek çok uzun olacaktı. Çünkü İmam-ı Mübin, Kitab-ı Mübin, kısa ifade ile beyan edilemez. Otuzuncu Sözde bir nebze zikredildiğinden, burada kitabeten kısa kesip, derste izahat verdik.

Adil-i Hakîm: hikmet ve adaletle iş görüp tasarruf eden.
adl: doğruluk, eşitlik.
ahir: son.
âlem: dünya, cihan.
Âlîm-i Hakîm: hikmetli Âlîm ya da gayeli, faydalı, yerli yerinde iş gören ve her şeyi en iyi bilen.
asıl: esas, kök, temel.
Aziz-i Rahîm: merhametli, acıyıp esirgeyen, her şeye galip olan Allah.

bab: kısım, bölüm, bahis.
beyan etme: açıklama, izah etme.
bilmüşahede: şahit olunarak, görerek.
bürhan: delil, ispat, şahit.
celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
Deyyan: herkesin hesabını ve hakkını en iyi bilen ve veren Allah, Hâkim.
Ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.

elhâsıl: sonuç olarak, özetle.
emir: iş buyurma, buyruk, buyrultu.
hads: sezgi, sezis.
Hannan: çok merhametli olan, Allah.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
ilim: bilim, bilis, bilgi.
imam: delil, rehber.
İmam-ı Mübin: ilâhî ilim ve

emrin bir ünvanı; gayp âlemine bakan, eşyanın geçmiş ve geleceğe ait kaidelerinin yazıldığı kader defteri.

irade: dileme, isteme.

ism-i Evvel: (Allah'ın) her şeyden önce de var olan manasında "Evvel" ismi.

izahat vermek: ayrıntılı bilgi vermek.

iz'an: basiret, feraset, anlayış.

kabza-i tasarruf: idare eli, yönetimi altında olma.

Kadîr-i Âlîm: her şeyi bilen güç ve kudret sahibi Allah.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

kitabeten: yazmakla, yazma bakımından.

Kitab-ı Mübin: geçmiş ve gelecekteki şimdi zamana bakan, Allah'ın kudret ve iradesinin genel bir kanunlar mecmuası, kudret defteri.

kudret: güç, kuvvet.

mazhar: zuhur yeri, görünme yeri, erişme, kavuşma.

mazi: geçmiş zaman.

mebde: başlangıç.

Mennan: çok çok ihsan eden, en çok nimet veren Allah.

mertebe: derece, basamak.

mertebe-i sadise: altıncı mertebeye.

mevcudat: var olan her şey.

mizan: ölçü.

mükevvenat: yaratılmışların tamamı, "kûn" yani "ol" emriyle Allah tarafından var edilen kâinat ve içindekiler.

münteha: en son.

nesil: kuşak, nesil.

nizam: düzen.

Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi isterse kötü olsun; rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların nızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

sır: bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince en zor yani; gizli şey, gizem.

Sultan-ı Ezelî: kudret, kuvvet ve hükümlerinin başlangıcı olan Allah.

şan: şan, şöhret, ün.

şuhut: şahit olma, gözlemlenme.

tanzim: düzenleme, tertipleme.

tecelli: görünme, belirme.

tevzin: vezinleme, tartma, dengeleme.

tezyin: süsleme, ziynetlendirme.

ünvan: ad, isim.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.

Vahidiyet: birlik, Allah'ın bir ve tek oluşu.

وَالْأَمْرَ وَالْعِلْمَ، مُشِيرَانِ إِلَى «الْإِمَامِ الْمُبِينِ» وَتَجَلَّى الْأِسْمُ «الظَّاهِرِ
وَالْبَاطِنِ» عَلَى الْأَشْيَاءِ فِي ضَمَنِ الْخَلَاقِيَّةِ يُشِيرَانِ إِلَى «الْكِتَابِ
الْمُبِينِ» ❀

فَالْكَائِنَاتُ كَشَجَرَةٍ عَظِيمَةٍ، وَكُلُّ عَالَمٍ مِنْهَا أَيْضًا كَالشَّجَرَةِ.
فَنُمِّتْ شَجَرَةً جُزْئِيَّةً لَخَلْقَةِ الْكَائِنَاتِ وَأَنْوَاعِهَا وَعَوَالِمِهَا. وَهَذِهِ
الشَّجَرَةُ الْجُزْئِيَّةُ لَهَا أَصْلٌ وَمَبْدَأٌ وَهُوَ النُّوَاهُ الَّتِي تَنْبُتُ عَلَيْهَا.
وَكَذَا لَهَا نَسْلٌ يُدِيمُ وَظِيفَتَهَا بَعْدَ مَوْتِهَا وَهُوَ النُّوَاهُ فِي ثَمَرَاتِهَا ❀
فَالْمَبْدَأُ وَالْمُنْتَهَى مَظْهَرَانِ لِتَجَلَّى الْأِسْمِ «الْأَوَّلِ وَالْآخِرِ» فَكَانَ
الْمَبْدَأُ وَالنُّوَاهُ الْأَصْلِيَّةُ بِكَمَالِ الْأَنْتِظَامِ وَالْحِكْمَةِ، فَهَرِسْتُهُ وَتَعَرَّفْتُ
مُرَكَّبَةً مِنْ مَجْمُوعِ دَسَاتِيرِ تَشَكُّلِ الشَّجَرَةِ. وَالنُّوَاهُ فِي ثَمَرَاتِهَا
الَّتِي فِي نَهَايَاتِهَا مَظْهَرٌ لِتَجَلَّى الْأِسْمِ الْآخِرِ. فَتِلْكَ النُّوَاهُ فِي
الثَّمَرَاتِ بِكَمَالِ الْحِكْمَةِ، كَأَنَّهَا صُنَيْدَقَاتُ صَغِيرَةٍ أُودِعَتْ فِيهَا
فَهَرِسْتُهُ وَتَعَرَّفْتُ لِتَشَكُّلِ مَا يُشَابِهُ تِلْكَ الشَّجَرَةَ. وَكَأَنَّهَا كُتِبَ فِيهَا
بِقَلَمِ الْقَدَرِ دَسَاتِيرُ تَشَكُّلِ شَجَرَاتِ آتِيَةٍ ❀

وَوَظَاهِرُ الشَّجَرَةِ مَظْهَرٌ لِتَجَلَّى الْأِسْمِ «الظَّاهِرِ» فَظَاهَرُهَا بِكَمَالِ
الْأَنْتِظَامِ وَالتَّزْيِينِ وَالْحِكْمَةِ، كَأَنَّهَا حُلَّةٌ مُنْتَظِمَةٌ مُزَيَّنَةٌ مَرَصَّعَةٌ قَدْ
قُدَّتْ عَلَى مِقْدَارِ قَامَتِهَا بِكَمَالِ الْحِكْمَةِ وَالْعِنَايَةِ ❀

müstakbele, emir ile ilme bakar ve *İmam-ı Mübin*'e işaret eder. Eşyanın hilkatı zımnında tecelli eden ism-i *Zahir* ve *Bâtın* ise, *Kitab-ı Mübin*'e işaret ederler.

Zira kâinat büyük bir ağaç gibidir. Kâinatın her bir âlemi dahi bir ağaca benzer. Binaenaleyh, cüz'î bir ağacı, bütün enva ve âlemleriyle beraber kâinatın hilkatine kıyas edebiliriz. İşte şu cüz'î ağacın bir aslı ve mebdei vardır ki, ağaç o çekirdekten neş'et eder. Ve keza, ağacın ölümünden sonra onun vazifesini idame ettiren bir de nesli vardır ki, o dahi ağacın semeresindeki çekirdektir.

İşte, mebde ile münteha, ism-i *Evvel* ve *Ahir*'in tecellisine mazhardır. Ağacın mebde ve çekirdek-i aslîsi, intizam ve hikmetle, ağacın teşekkülâtına dair bütün düsturları ihtiva eden bir fihriste ve tarife hükmündedir. Ağacın nihayetinde bulunan meyvenin çekirdeği ise, ism-i *Ahir*'in tecellisine mazhardır. Kemal-i hikmetle halk edilen meyvedeki çekirdek, kendisine o ağacın benzerinin teşekkülü için bir fihriste ve tarife tevdi edilmiş bir sandukça hükmündedir. Onda, kalem-i kaderle, gelecek ağacın teşekkülâtına dair düsturlar yazılmıştır.

Ağacın dış yüzü ise, ism-i *Zahir*'in tecellisine mazhardır. Kemal-i intizam ve tezyin ve hikmetle tanzim edilen o ağacın zahiri, sanki o ağacın kametine uygun şekilde kemal-i hikmet ve inayetle biçilmiş muntazam, müzeyyen ve murassa bir elbisedir.

ahir: son.
âlem: dünya, cihan.
âlem: dünya.
asıl: esas.
bâtın: Allah'ın güzel isimlerindendir. İnsanın kendisinden daha yakın, kendisinden daha gizli, sığınacak kimsenin Ondan başka sığınak bulamadığı Allah.
binaenaleyh: bundan dolayı.
cüz'î: az.
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek,

öz:
dair: ait, ilgili.
düstur: kanun, kural, prensip, esas.
emir: iş buyurma, buyruk, buyrultu.
enva: türler, neviler.
fihriste: özet liste.
halk etmek: yaratmak, icat etmek.
hikmet: yaratılıştaki lâhî gaye, fayda.
hilkat: yaratılma, yaratılış.

hükmünde: yerinde.
idame: devam ettirme, sürdürme.
ihtiva: içine alma, içermek.
ilim: bilgi, bilim.
İmam-ı Mübin: lâhî ilim ve emrin bir ünvanı; gayp âlemine bakan, eşyanın geçmiş ve geleceğe ait kaidelerinin yazıldığı kader defteri.
inayet: yardım.
intizam: düzgünlük, sıralı olma.

ism-i Ahir: Allah'ın her şeyden evvel olduğu gibi ahirde de, sonuza kadar var olduğunu gösteren ismi.

ism-i evvel: (Allah'ın) her şeyden önce de var olan manasında "Evvel" ismi.

ism-i Zahir: Esma-yı Hüsnadan Cenab-ı Hakkın varlığının eserleriyle ve delilleriyle aşikâr ve görünür olduğunu ifade eden ismi.

işaret: gösterme, bildirme.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

kalem-i kader: kader kalemî, Allah'ın olacak hâdiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi.

kamet: boy, endam.

kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel fayda ve gaye.

kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.

keza: böylece.

Kitab-ı Mübin: geçmiş ve gelecekteki ziyade şimdiki zamana bakan, Allah'ın kudret ve iradesinin genel bir kanunlar mecmuası, kudret defteri.

kıyas etmek: karşılaştırmak, benzeterek hüküm vermek.

mazhar: görünme yeri, kavuşma; erişme.

mebde: başlangıç.

muntazam: düzgün, düzenli.

murassa: kıymetli taşlarla, mücevherlerle, sırmalarla süslenmiş şeyler.

ümünteha: en son.

müstakbel: gelecek zaman, istikbal.

müzeyyen: süslenmiş, süslü.

nesil: kuşak, nesil, soy.

neş'et: meydana gelme, oluşma.

nihayet: son, netice.

semere: meyve, sonuç.

tanzim: düzenleme, sıralama.

tarif: etrafla bildirme, tanım.

tecelli: görünme, belirme.

teşekkül: şekil alma, meydana gelme.

teşekkülât: teşekküller, oluşumlar, meydana gelişler.

tevdi: teslim etme, bırakma, emanet verme.

tezyin: süsleme, ziynetlendirme.

zahiri: görünen, dış görünüşteki.

zımn: iç taraf, iç, dahil.

وَبَاطِنُ تِلْكَ الشَّجَرَةِ مَظْهَرٌ لِّتَجَلَّى الْأِسْمِ «الْبَاطِنِ». فَبِكَمَالِ
الْإِنْتِظَامِ وَالتَّدْبِيرِ الْمُحِيرِ لِلْعُقُولِ، وَتَوْزِيعِ مَوَادِّ الْحَيَاةِ إِلَى الْأَعْضَاءِ
الْمُخْتَلِفَةِ بِكَمَالِ الْإِنْتِظَامِ، كَانَ بَاطِنُ تِلْكَ الشَّجَرَةِ مَاكِينَةً
خَارِقَةً فِي غَايَةِ الْإِنْتِظَامِ وَالْإِتْرَانِ تُشِيرَانِ إِلَى الْكِتَابِ الْمُبِينِ ❀

فَكَمَا أَنَّ أَوَّلَهَا تَعْرِفَةٌ عَجِيبَةٌ، وَآخِرُهَا فَهْرَسْتَةٌ خَارِقَةٌ تُشِيرَانِ
إِلَى «الْأَمَامِ الْمُبِينِ»؛ كَذَلِكَ أَنَّ ظَاهِرَهَا كَحُلَّةٍ عَجِيبَةٍ الصَّنْعَةِ،
وَبَاطِنُهَا كَمَاكِينَةٍ فِي غَايَةِ الْإِنْتِظَامِ تُشِيرَانِ إِلَى «الْكِتَابِ الْمُبِينِ» ❀

فَكَمَا أَنَّ الْقُوَّاتِ الْحَافِظَاتِ فِي الْإِنْسَانِ تُشِيرُ إِلَى «الْلُّوحِ
الْمَحْفُوظِ» وَتَدُلُّ عَلَيْهِ؛ كَذَلِكَ أَنَّ النَّوَاتَاتِ الْأَصْلِيَّةِ وَالشَّمَرَاتِ
تُشِيرَانِ فِي كُلِّ شَجَرَةٍ إِلَى «الْأَمَامِ الْمُبِينِ». وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ
يَرْمُزَانِ إِلَى «الْكِتَابِ الْمُبِينِ». فَقَسْ عَلَى هَذِهِ الشَّجَرَةِ الْجُزْئِيَّةِ
لِشَجَرَةِ الْأَرْضِ بِمَاضِيهَا وَمُسْتَقْبَلِهَا، وَشَجَرَةِ الْكَائِنَاتِ بِأَوَائِلِهَا
وَأَنْتِهَا، وَشَجَرَةِ الْإِنْسَانِ بِأَجْدَادِهَا وَأَنْسَالِهَا وَهَكَذَا..

جَلَّ جَلَالُ خَالِقِهَا وَلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ❀

يَا كَبِيرُ أَنْتَ الَّذِي لَا تَهْدِي الْعُقُولَ لَوْصَفِ عَظَمَتِهِ وَلَا تَصِلُ
الْأَفْكَارُ إِلَى كُنْهِ جَبَرُوتِهِ ❀

O ağacın bâtını ise, ism-i *Bâtın*'ın tecellisine mazhar-
dır. İntizam ve tedbirindeki kemal ile akılları hayrette bı-
rakan ve hayat için lüzumlu maddeleri muhtelif azalara
kemal-i intizamla tevzi eden o ağacın bâtını, gayet inti-
zam ve ittizanla tanzim edilmiş harika bir makine gibidir.

Nasıl ağacın acip bir tarifesi olan evveli ile harika bir
fihristesi olan ahiri *İmam-ı Mübin*'e işaret ediyorsa, pek
acip bir sanat eseri olan zahiri ile nihayet derecede mun-
tazam bir makine olan bâtını da *Kitab-ı Mübin*'e işaret
eder.

Bunun gibi, insandaki kuvve-i hafızalar dahi *Levh-i
Mahfuz*'a işaret eder ve onun vücuduna delil teşkil eder.
Yine bunun gibi, her bir ağacın çekirdek-i aslısı ve mey-
veleri *İmam-ı Mübin*'e işaret eder, zahir ve bâtını ise *Ki-
tab-ı Mübin*'i gösterir. İşte bu cüz'î ağaca, mazi ve müs-
takbeliyle şecere-i arzı, evveli ve atisiyle şecere-i kâinatı,
ecdadı ve nesliyle şecere-i insanı kıyas et. Ve hakeza...

O şecerenin Hâlık'ının şanı pek yücedir ve Ondan
başka ibadete lâayk hiçbir ilâh yoktur.

Ey *Kebir*! Sen öyle bir *Zat-ı Zülcelâl*'sin ki, azametini
tavsif etmekte akıllar âciz, ceberutunun künhüne eriş-
mekte fikirler çaresiz kalır.

acip: şaşılان ve hayret uyan-
dıran şey.
âciz: gücü yetmez, güçsüz.
ahir: son.
ati: gelecek.
aza: uzuvlar, organlar.
azamet: büyüklük, ululuk,
yücelik.
bâtın: iç, iç yüz.
ceberut: aşırı büyüklük.
cüz'i: az.
çekirdek-i aslısı: asıl çekir-
dek, öz.

delil: doğru yolu gösteren,
belge, şahit.
ecdat: cetler, atalar.
eser: yapıt.
evvel: önce.
fihriste: özet liste.
gayet: çok, son derece.
hakeza: böylece.
Hâlık: her şeyi yoktan var
eden, yaratıcı; Allah.
harika: olağanüstü vasıflar
taşıyan ve hayranlık hissi
uyandıran.

ilâh: tanrı, ibadet edilmeye
lâayk yegâne varlık Allah,
ma'bud.
İmam-ı Mübin: İlâhî ilim ve
emrin bir ünvanı; gayp âlemi-
ne bakan, eşyanın geçmiş ve
geleceğe ait kurallarının yazıl-
dığı kader defteri.
intizam: düzgünlük, sıralı ol-
ma.
ism-i Bâtın: gizli, görünmeye-
ni de bilen Allah'ın "Bâtın" is-
mi.

işaret: gösterme, bildirme.

ittizan: vezinli, ölçülü.

Kebir: büyük; ey Kebir; ey büyük
olan Allah.

kemal: olgunluk, mükemmellik.

kemal-i intizam: intizamın mü-
kemmelleşmesi, tam ve eksiksiz
düzen.

Kitab-ı Mübin: geçmiş ve gele-
cekteki ziyade şimdiki zamana
bakan, Allah'ın kudret ve iradesi-
nin genel bir kanunlar mecmuası,
kudret defteri.

kıyas: benzetme yolu, örnekle-
me.

kuvve-i hafıza: hafıza gücü.

kühn: asıl, kök, öz.

Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezeli il-
miyle kâinatta olmuş ve olacak
şeylerin yazılı olduğu levha.

mazhar: görünme yeri, kavuşma;
erişme.

mazi: geçmiş zaman.

muhtelif: çeşitli, türlü, farklı.

muntazam: düzgün, tertipli, dü-
zenli.

müstakbel: gelecek.

nesil: kuşak, nesil, soy.

nihayet derece: çok, son derece.

sanat: bir şeyi yapmada gösteri-
len ustalık, beceri, bilgi.

şan: şan, şöret, ün.

şecere: ağaç.

şecere-i arz: yeryüzü, dünya
ağacı.

şecere-i insan: insan ağacı.

şecere-i kâinat: kâinat ağacı;
ağaca benzeyen kâinat.

tanzim: düzenleme, tertipleme,
sıralama.

tarife: tanım, tanıtm.

tavsif etmek: özelliklerini ortaya
koymak, etraflıca tarif etmek.

tecelli: görünme, belirme.

tedbir: önlem.

teşkil: şekil verme, biçimlendir-
me.

tevzi etmek: dağıtmak.

vücut: varlık.

zahir: görünen, dış görünüştaki.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük
sahibi zat, Allah.

الْمَرْتَبَةُ السَّابِعَةُ:

جَلَّ جَلَالُهُ اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا. اذْهُوَ الْخَلَّاقُ الْفَتَّاحُ ﴿حَاشِيَهُ﴾ الْفَعَالُ الْعَلَامُ الْوَهَّابُ الْفَيَّاضُ شَمْسُ الْأَزَلِ الَّذِي هَذِهِ الْكَائِنَاتُ بِأَنْوَاعِهَا وَمَوْجُودَاتِهَا ظِلَالُ أَنْوَارِهِ، وَأَثَارُ أَفْعَالِهِ، وَالْوَأْنُ نُقُوشُ أَنْوَاعِ تَجَلِّيَّاتِ أَسْمَائِهِ، وَخُطُوطُ قَلَمِ قَضَائِهِ وَقَدْرِهِ، وَمَرَايَا تَجَلِّيَّاتِ صِفَاتِهِ وَجَمَالِهِ وَجَلَالِهِ وَكَمَالِهِ.

• بِاجْمَاعِ الشَّاهِدِ الْأَزَلِيِّ بِجَمِيعِ كُتُبِهِ وَصُحُفِهِ وَأَيَاتِهِ التَّكْوِينِيَّةِ وَالْقُرْآنِيَّةِ.

• وَبِاجْمَاعِ الْأَرْضِ مَعَ الْعَالَمِ بِإِفْتِقَارَاتِهَا وَاحْتِيَاجَاتِهَا فِي ذَاتِهَا وَذَرَاتِهَا مَعَ تَظَاهِرِ الْغِنَاءِ الْمُطْلَقِ وَالثَّرْوَةِ الْمُطْلَقَةِ عَلَيْهَا.

• وَبِاجْمَاعِ كُلِّ أَهْلِ الشُّهُودِ مِنْ ذَوِي الْأَرْوَاحِ النَّيِّرَةِ وَالْقُلُوبِ الْمُنُورَةِ وَالْعُقُولِ النُّورَانِيَّةِ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ وَالْأَوَّلِيَاءِ وَالْأَصْفِيَاءِ بِجَمِيعِ تَحْقِيقَاتِهِمْ وَكُشُوفَاتِهِمْ وَفَيُوضَاتِهِمْ وَمُنَاجَاتِهِمْ.

﴿حَاشِيَهُ﴾: بُوَ اسْمَاءُ مَبَارَكَةٍ دَوْرِيْنِيْلِهِ مَوْجُودَاتِهِ كِي جَلُوهُ لَرَى آلتَنَدِهِ أَفْعَالِ الْهِيَةِ وَ أَثَارِيْنِهِ بِاقْمَقْلِهِ مَسْمَاءُ ذَوِ الْجَلَالَةِ اِنْتِقَالِ اِيْدِيْلِي.

âlem: dünya, cihan, kâinat.

Allâm: her ilmi bilen, yüce Allah.

arz: yer, dünya.

âsâr: eserler, yapıtlar, icraatlar.

asfiya: samimî, saf içi temiz, olgunluk ve takva sahibi olan, Hz. Peygamberin (a.s.m.) vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan Allah dostları âlim zatlar.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

si.

âyine: ayna.

celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.

cemal: güzelliik.

cilve: yansıma, görünme.

ef'al: fiiller, işler, ameller.

ef'al-i ilâhiye: ilâhî isimlerin fiilleri, işleyişleri, hareketleri.

ehl-i suhut: kâinatta tevhid delillerini aynen seyreden, ilâhî ve gizli sırları, hakikatleri Hakkın izni ile gören şuhut ehli, evliyalar.

enbiya: nebîler, peygamberler.

enva: türler, neviler.

envar: nurlar, aydınlıklar.

ervah-ı neyyire: nur saçan ruhlar.

eser: yapıt.

esma: adlar, isimler.

esma-i mübareke: ilâhî, mübarek isimler, hayırlı isimler.

evliya: erenler, velîler, Allah dostları.

Fa'al: bütün varlıkları yaratan, her an yaratmaya devam

YEDİNCİ MERTEBE

Celâli yüce olan Allah, ilmi ve kudretiyle her şeyden nihayet derecede büyüktür. Zira O öyle bir *Hallâk, Fettah, (HAŞİYE) Fa'al, Allâm, Vehhâb* ve *Feyyaz*'dır ve öyle bir *Şems-i Ezeli*'dir ki, şu kâinat, bütün enva ve mevcudatıyla beraber, Onun envarının gölgeleri, Onun ef'alinin eserleri, Onun esmasının çeşit çeşit tecelliyatının renk renk nakışları, Onun kaza ve kader kaleminin hatları, Onun sıfâtının ve cemal ve celâl ve kemalinin tecelliyatının âyineleridir.

• Bütün kütüp ve suhufuyla ve tekvinî ve Kur'ânî ayetleriyle *Şahid-i Ezeli*'nin icmaı,

• zatında ve zerratındaki iftikar ve ihtiyacıyla beraber üzerinde tezahür eden gınâ-i mutlak ve servet-i mutlaka ile, arz ve âlemin icmaı,

• zevi'l-ervahtan ervah-ı neyyire ve kulûb-i münevvere ve ukul-i nuraniye sahibi olan bütün ehl-i şuhut enbiya ve evliya ve asfiyanın, bütün tahkikat ve keşfiyat ve füyuzat ve münacatlarının icmaı ile,

HAŞİYE: Bu esma-i mübareke dürbünleriyle, mevcudattaki cilveleri altında, ef'al-i İlâhiye ve âsârına bakmakla, Müsemma-i Zülcelâl'e intikal edilir.

eden, çok işleyen, gücün sahibi Allah.

Fettah: fetheden, açan, her şeye lâyük bir şekil açan, görünüş kazandıran" manasında İlâhî isim.

Feyyaz: feyiz, bereket, bolluk veren; Allah.

füyuzat: manevî bolluk ve bereketler, inayetler.

gınâ-i mutlak: mutlak ve sonsuz zenginlik, varlık.

Hallâk: sürekli olarak yaratan, her şeyi halk eden, Allah.

Haşiyeye: dipnot, açıklayıcı yazı.

hat: yazı, çizgi.

icma: dağınık şeyleri bir araya getirme, toplama; Islâm âlimlerinin bir meselede birleşmeleri.

icma: toplama.

iftikar: fakirliğini gösterme.

ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler.

ilim: bilgi, bilim.

intikal etmek: anlamak, kavramak.

kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile, kâinata olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir ve tayin etmesi.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması.

kemal: olgunluk, erginlik, mükemmellik.

keşfiyat: keşifler, bulup meydana çıkarılan şeyler; evliyanın, Allah'ın ilham etmesiyle gösterdikleri gaypla ilgili manevî sırlar.

kudret: güç, kuvvet.

kulûb-i münevvere: nurlu kalpler.

Kur'ânî: Kur'an'a uygun, Kur'an'a ait.

kütüp: kitaplar.

mertebe: derece, basamak.

mevcudat: var olan her şey.

münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.

Müsemma-i Zülcelâl: büyüklük sahibi olan ve en güzel isimlerle isimlendirilen güzel isimlerin sahibi olan.

nakış: resim, süs.

nihayet derece: son derece.

servet-i mutlaka: mutlak zenginlik.

sıfât: hâl, keyfiyet, nitelik.

suhuf: sahifeler, yapraklar.

Şahid-i Ezeli: ezelden ebade her şeyi gören ve her şeyi şahit olan Cenab-ı Hak.

Şems-i Ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.

tahkikat: araştırmalar, oluşturmalar.

tecelliyat: tecelliler, görünümüler.

tekvin: var etme, meydana getirme.

tezahür: meydana çıkma, belirme, görünme.

ukul-ü nuraniye: nurlu akıllar.

Vehhâb: karşılıksız olarak mülkünü başkasına çok çok bağışlayan ve hediye eden Allah.

zat: kendi.

zerrat: zerreler, moleküller, atomlar.

zevî'l-ervah: ruh sahipleri.

• قَدْ اتَّفَقَ الْكُلُّ مِنْهُمْ، وَمِنَ الْأَرْضِ وَالْأَجْرَامِ الْعُلْوِيَّةِ وَالسُّفْلِيَّةِ
بِمَا لَا يَحْدُ مِنْ شَهَادَاتِهِمُ الْقَطْعِيَّةِ وَتَصْدِيقَاتِهِمُ الْيَقِينِيَّةِ بِقَبُولِ
شَهَادَاتِ الْآيَاتِ التَّكْوِينِيَّةِ وَالْقُرْآنِيَّةِ وَشَهَادَاتِ الصُّحُفِ
وَالْكِتَابِ السَّمَائِيِّ الَّتِي هِيَ شَهَادَةُ الْوَاجِبِ الوجودِ عَلَى أَنَّ
هَذِهِ الْمَوْجُودَاتِ أَثَارُ قُدْرَتِهِ وَمَكْتُوبَاتُ قُدْرِهِ وَمَرَايَا أَسْمَائِهِ
وَتَمَثُّلَاتُ أَنْوَارِهِ ❀

جَلَّ جَلَالُهُ وَلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ❀

• arzdan ecrâm-ı ulviye ve süfliyye kadar bütün bunlar, had ve hesaba gelmez kat'î şahadetleri ve yakîne dayanan tasdikleriyle, tekvinî ve Kur'ânî ayetlerin şahadetlerini ve Vacibü'l-Vücut'un bizzat şahadeti demek olan suhuf ve kütüb-i semaviyenin şahadetlerini kabul ile ittifak etmişlerdir ki, bu mevcudat Onun kudretinin âsârı ve kaderinin mektubatı, esmasının aynaları ve envarının temessülâtıdır.

Onun celâli her şeyden yücedir ve Ondan başka ilâh yoktur.

arz: yer, dünya.
âsâr: eserler.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bizzat: kendisi, kendi, şahsen.
celâl: büyüklük, azamet, ululuk.
ecrâm-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler.
envar: nurlar, ışıklar.
esma: isimler.
had: sınır.

ilâh: tanrı, ma'bud.
ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, bağdaşma.
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile, kâinata olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir ve tayin etmesi.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ânî: Kur'ân'a uygun, Kur'ân'a ait.

kütüb-i semaviye: semavî kitaplar.
mektubat: mektuplar.
mevcudat: var olan her şey.
suhuf: sahifeler, yapraklar.
süfliye: aşağıda olan, sıradan.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tasdik: doğrulama, gerçekliğini kabul etme.
tekvinî: var etme, yaratılış ile ilgili.
temessülât: temessüller, bir şekil ve surete girme, benzeş-

me, özümseme.
Vacibü'l-Vücut: varlığının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.
yakîn: hiç bir şekilde şüphe edilmeyecek derecede kesin olan ilim, bilgi.

أَلْبَابُ الرَّابِعِ

فَصْلَانِ

أَلْفَصْلُ الْأَوَّلُ

حضرت خضرؑ مشهور و مهم بر وردی مبدأ و أساس اولارق معرفتُ الله ده و توحیدك مراتبده آتمش اوچ مرتبه یه اشارت ایدیور. او آتمش اوچ مرتبه نك هربریسی اکی جمله در.

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» وحدانیتی اثبات ایتدی کی «هُوَ» ایله باشلايان اسملر وجود واجبی اثبات ایدیور. عادتاً برنجی جمله وحدانیتی کوسُردگی زمان بر سُؤالِ مقدّر حاطره کلیور. «او وحد کیمدر، ناصل بیله جگز؟» دییه واقع اولان سُواله مثلاً «هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ» ایله جواب ویریور. یعنی کائناتی طولدیران آثارِ شفقت و مرحمت اونك در؛ او «رحمانی» طانیتدیریور. وهکذا، قیاس ایت.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اُقَدِّمُ اِلَیْكَ بَیْنَ یَدَیْ كُلِّ نِعْمَةٍ وَرَحْمَةٍ وَحَكْمَةٍ وَعَنَایَةٍ، وَبَیْنَ یَدَیْ كُلِّ حَیَاةٍ وَمَمَاتٍ وَحَیْوانٍ وَنَبَاتٍ، وَبَیْنَ یَدَیْ كُلِّ زَهْرَةٍ وَثَمَرَةٍ وَحَبَّةٍ وَبَذْرَةٍ، وَبَیْنَ یَدَیْ كُلِّ صُنْعَةٍ وَصَبْغَةٍ

Dördüncü Bab

İki Fasıldır.

Birinci Fasil

Hazret-i Hızır'ın meşhur ve mühim bir virdi, mebde ve esas olarak marifetullahta ve tevhidin meratibinde altmış üç mertebeye işaret ediyor. O altmış üç mertebenin her birisi iki cümledir.

Lâ ilâhe illâllah vahdaniyeti ispat ettiği gibi, hüve ile başlayan isimler Vücut-i Vacib'i ispat ediyor. Âdeta birinci cümle vahdaniyeti gösterdiği zaman, bir sual-i mukadder hatıra geliyor. "O Vahid kimdir, nasıl bileceğiz?" diye vaki olan suale, meselâ hüve'r-rahmanü'r-rahîm ile cevap veriyor. Yani, kâinatı dolduran âsâr-ı şefkat ve merhamet Onundur, o Rahman'ı tanıttırıyor. Ve hakeza, kıyas et.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Allah'ım,

Bütün mevcudatta ve zerrat-ı mevcudatta müşahede olunan her bir nimet ve rahmet ve hikmet ve inayetin önünde, her bir hayat ve memat ve hayvan ve nebatın önünde, her bir çiçek ve meyve ve çekirdek ve tohum

âdeta: sanki.

asar-ı şefkat: acıma, merhamet etme eserleri.

bab: kısım, bölüm, bahis.

esas: asıl, temel.

fasıl: kısım, bölüm.

hakeza: böylece, bunun gibi.

hatıra gelme: hatırlama, zihne gelme.

hayat memat: ölüm kalım.

Hazret-i Hızır: İkinci tabaka-i hayat mertebesinde yaşayan ve Kur'an-ı Kerim'de ismi ge-

çen meşhur peygamber.

hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye fayda.

hüve: O, Allah.

hüve'r-rahmanü'r-rahîm: O Rahman ve Rahîm'dir.

inayet: yardım, ihsan, lütuf.

ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.

işaret: gösterme, bildirme.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

kıyas: benzetme yolu, örnek-

leme.

lâ ilâhe illâllah: Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.

marifetullah: Allah'ı bilmek, tanımak.

merhame: başlangıç.

meratip: mertebeler, dereceler.

merhamet: acımak, şefkat göstermek, iyilik.

mertebe: derece, basamak.

meşhur: tanınmış, adı yaygınlik kazanmış, ünlü, namli.

mevcudat: var olan her şey.

mühim: önemli.

müşahede: bir şeyi gözle görme.

nebat: bitki.

nimet: iyilik, lütuf, ihsan.

Rahman: ister mü'min, ister kâfir; ister iyi isterse kötü olsun; rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların nızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat etme, koruma.

sual: soru.

sual-i mukadder: gelmesi beklenen soru.

tevhid: birleme, birlik.

vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.

Vahit: bir, tek, biricik; dengi ve ortağı olmayan, eşi, benzeri olmayan Allah.

vaki: olan, olmuş.

virt: zikir; belli zamanlarda, belli sayıda, belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması.

vücut-i Vacib: varlığı zorunlu olma.

zerrat-ı mevcudat: mevcudat zerreleri.

وَنَظَامٍ وَمِيزَانٍ، وَبَيْنَ يَدَيَّ كُلِّ تَنْظِيمٍ وَتَوَظُّيْنٍ وَتَمَيِّزٍ فِي كُلِّ
الْمَوْجُودَاتِ وَذَرَاتِهَا، شَهَادَةً نَشْهَدُ ﴿حَاشِيه﴾ أَنْ:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْبَاقِي الدَّيْمُومُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْغَفَّارُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ

حاشیه: بو شهادت لده ایکی حکم وار: بری وحدانیتی کو ستر، «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» در.
دیگری او واحدک وجودینی اثبات ایدر که، «هُوَ» ایله باشلايان اسملر در. هریر
«هُوَ» کلدیگی وقت بر سؤال مقدره جوابلر.

کویا دینیلیور که: «او ال واحدی ناصل طانیه جگر؟»
جوب ویریور که: مثلاً «هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ». بونده دیور که: بو موجوداتک
در دلرینی کوروب دیگله ین بریسی وار که، ایستدکلرینی یاپیور. بویله آثار،
افعال الهیه یی؛ و او افعال، سمیع، بصیر کیی اسملری اثبات ایدر. او اسملر
موصوفلرک وجودینی کو ستر لر.

ایشته بوتون بو جمله لر بو طرزده در. آثار ایله افعالی، افعال ایله اسمایی، اسم
ایله وجود واجبی اثبات ایدر لر.

önünde, her bir sanat ve sıbgat ve nizam ve mizan önünde, her bir tanzim ve tevzin ve temyiz önünde, işte bu şahadet Sana takdim ediyorum: **(HAŞİYE)**

Şahadet ederiz ki:

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Hayyü'l-Kayyum*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Bâki'd-Deymûm*.

Allah'tan başka ilâh yok; birdir O, şeriki yok Onun.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Azizü'l-Cebbar*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Hakîmü'l-Gaffar*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Evvel ve Ahir*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Zahir ve Bâtın*.

HAŞİYE: Bu şahadetlerde iki hüküm var. Biri vahdaniyeti gösterir, *lâ ilâhe illâllah*'tır. Diğeri, o *Vahid*'in vücudunu ispat eder ki, *hüve* ile başlayan isimlerdir. Her bir *hüve* geldiği vakit, bir sual-i mukaddere cevaptır.

Güya deniliyor ki: “O İlâh-ı Vahidi nasıl tanıyacağız?”

Cevap veriliyor ki: Meselâ, *hüve's-Semîü'l-Basîr*. Bunda diyor ki: Bu mevcudatın tertlerini görüp dinleyen birisi var ki, istediklerini yapıyor. Böyle âsâr, ef'al-i İlâhiyeyi; ve o ef'al, *Semî*, *Basîr* gibi isimleri ispat eder. O isimler, mevsufların vücudunu gösterirler.

İşte, bütün bu cümleler bu tarzdadır. Âsâr ile ef'ali, ef'al ile esmayı, esma ile vücud-i *Vacib*'i ispat ederler.

âsâr: eserler, sanatlı yapıtlar.

Azizü'l-Cebbar: istediğini mutlaka yapabilen, çok izzet sahibi olan Allah.

Bâki: bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık; Allah.

Basîr: her şeyi gören Allah.

Bâtın ve Zahir: her şeyin içini ve dışını bilen Allah.

Deymum: devamlı, berkarar,

sonu olmayan.

ef'al-i İlâhiye: Allah'ın isim ve sıfatlarına has yaratmaları, yapmaları, fiilleri.

esma: isimler.

Evvel ve Ahir: başlangıcı ve sonu olmayan Allah.

Hakîmü'l-Gaffar: kulların günahlarını çok affeden, bağışlayan hikmet sahibi Allah.

haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.

Hayyü'l-Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup, gökleri,

yerleri her an için tutan, her şeye her konuda gücü yeten, Allah.

hüve's-semîü'l-basîr: O her şeyi hakkıyla gören ve işiten Allah'tır.

ilâh: tanrı, ibadet edilmeye lâyık yegâne varlık, ma'bud. mevcudat: varlıklar, bütün yaratılmışlar.

mizan: ölçü.

nizam: düzen, tertip.

sanat: bir şeyi yapmada gös-

terilen ustalık, beceri, bilgi.

Semî: her şeyi işiten Allah.

sıbgat: boyalar.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şerik: ortak.

takdim: arz etme, sunma.

tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.

temyiz: ayırma, inceleyip seçme, seçilme.

tevzin: ölçülü hâle koyma.

vücud-i Vacib: varlığı gerekli olan Allah'ın var oluşu.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الشَّكُورُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْخَالِقُ الْقَدِيرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمُصَوِّرُ الْبَصِيرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْجَوَادُ الْكَرِيمُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمُحْيِي الْعَلِيمُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمُغْنِي الْكَرِيمُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمُدَبِّرُ الْحَكِيمُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمُرَبِّي الرَّحِيمُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْعَلِيُّ الْقَوِيُّ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ الْغَنِيُّ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الشَّهِيدُ الرَّقِيبُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْقَرِيبُ الْمُجِيبُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Semîü'l-Basîr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Lâtîfû'l-Habîr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Gafurü's-Şekûr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Hallâku'l-Kadîr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Musavvirü'l-Basîr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Cevvâdü'l-Kerîm*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Muhyî'l-Alîm*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Muğni'l-Kerîm*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Müdebbirü'l-Hakîm*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Mürebbi'r-Rahîm*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Azizü'l-Hakîm*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Aliyyü'l-Kavi*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Veliyyü'l-Ganî*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Şehîdü'r-Rakîb*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Karîbü'l-Mucîb*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Fettahü'l-Alîm*.

Aliyyü'l-Kavi: sonsuz güç sahibi ve yüce olan Allah.

Azizü'l-Hakîm: hikmet sahibi aziz olan Allah.

Cevvâdü'l-Kerîm: çok çok ihsan eden, çok cömert ve inayet sahibi Allah.

Fettahü'l-Alîm: en iyi, en çok fetheden, darkıktan kurtaran ve ilmi, ebedî ve ezeli olan Allah.

Gafurü's-Şekûr: bütün günahları bağışlayan, ve şükre-

denlere karşı ikram ve ihsan bol olan Allah.

Hallâku'l-Kadîr: her şeyi en mükemmel şekilde yaratan ve her şeye gücü yeten Allah.

ilâh: tanrı, ma'bud, tanrı, ibadet edilmeye lâyık yegâne varlık, ma'bud, Allah.

Karîbü'l-Mucîb: dualara cevap veren ve her şeye yakın olan Allah.

Lâtîfû'l-Habîr: çok lütfedici olup, iyilik ve ihsan sahibi ve

bütün varlıkların küçük büyük, gizli aşıkâr her hâlden haberdar olan Allah.

Muğni'l-Kerîm: ikramı bol olan zengin; Allah.

Muhyî'l-Alîm: maddî ve manevî hayat veren ilim sahibi Allah.

Musavvirü'l-Basîr: her bir varlığa en uygun şekil ve suret veren, gizli ve açık her şeyi gören ve varlıklara da görme kabiliyeti veren Allah.

Müdebbirü'l-Hakîm: hikmetle ayarlayan, plânlayan, tedbir eden Allah.

Mürebbi'r-Rahîm: çok çok merhametli, terbiye edici Allah.

Semîü'l-Basîr: her şeyi gören ve işiten Allah.

Şehîdü'r-Rakîb: her şeyi daima görüp gözetken, ilminden asla bir şey kaybolmayan ve her şey ilminde hazır bulunan Allah.

Veliyyü'l-Ganî: her şeye sahip ve hiç bir şeye muhtaç olmayan sonsuz ihsan ve ikramda bulunan Allah.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْخَالِقُ الْحَكِيمُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْأَحَدُ الصَّمَدُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْبَاقِي الْأَمَجَدُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْوَدُودُ الْمَجِيدُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْفَعَّالُ لَمَّا يُرِيدُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَلِكُ الْوَارِثُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْبَاقِي الْبَاعِثُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ اللَّطِيفُ الْمُدَبِّرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ السَّيِّدُ الدِّينِ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْخَنَّانُ ﴿حَاشِيهٖ ١﴾ الْمَنَّانُ ﴿حَاشِيهٖ ٢﴾
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ السُّبُّوحُ الْقُدُّوسُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْعَدْلُ الْحَكَمُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْفَرْدُ الصَّمَدُ

حاشیه ١: «خَنَّانُ» رحمتلرک اڭ لطیف جلوه سنی کوسترندر.

حاشیه ٢: «مَنَّانُ» نعمت ویرجی دیمکدر.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Hallâku'l-Hakîm*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Rezzaku Zülkuvveti'l-Metîn*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Ehadü's-Samed*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Bâki'l-Emced*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Vedudü'l-Mecîd*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Fa'alün Lima Yürîd*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Melikü'l-Vâris*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Bâki'l-Bâis*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Bâriü'l-Musavvir*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Lâtîfü'l-Müdebbir*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Seyyidü'd-Deyyan*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Hannanü'l-* **(HAŞİYE 1)**
Mennan. **(HAŞİYE 2)**

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Sübbühü'l-Kuddüs*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Adlü'l-Hakem*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Ferdü's-Samed*.

HAŞİYE 1: *Hannan*, rahmetlerin en lâtif cilvesini gösterendir.

HAŞİYE 2: *Mennan*, nimet verici demektir.

Adlü'l-Hakem: adaletle hüküm veren Allah.

Bâki'l-Bâis: ebedî, daimî, sonsuz ve yeniden yaratan, sebeb olan, gönderen Allah.

Bâki'l-Emced: ebedî, daimî, sonsuz ve şerefi şanı çok yüce, pek büyük olan Allah.

Bâriü'l-Musavvir: bir kalıptan döker gibi, düzgün, tertipli şekil veren, tasvir eden Allah.

Ehadü's-Samed: her şey kendine muhtaç olup, kendisi

hiçbir şeye muhtaç olmayan tek yaratıcı Allah.

Fa'alün Lima Yürîd: kayyumiyet sırrıyla ve faaliyet-i daimesiyle her an istediğini istediği gibi yapan Allah.

Ferdü's-Samed: her şeyin kendine muhtaç olup, kendisi hiç bir kimseye muhtaç olmayan, tek ve benzeri olmayan Allah.

Hallâku'l-Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan Allah.

Hannan: "kullarına pek çok acıyan, merhamet eden" manasında İlâhî isim.

haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.

ilâh: tanrı, ibadet edilmeye layık yegâne varlık, ma'bud, Allah.

Lâtîfü'l-Müdebbir: nazik, güzel, uygun, hoş giden şekilde tedbir eden, düzenleyen Allah.

Melikü'l-Vâris: her şeyin sultanı olan Vâris olan anlamın-

da Cenab-ı Hakkın bir ismi.

Mennan: ihsanı bol, çok çok ih-san eden, en çok nimet veren.

Rezzak: yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.

Seyyidü'd-Deyyan: herkesin he-sabını ve hakkını en iyi bilen ve veren anlamında Cenab-ı Allah.

Sübbühü'l-Kuddüs: noksanlığı gerektirecek şeylerden son derece münezzeh olan, izzet ve kibri-ya sahibi Allah.

Vedudü'l-Mecîd: sonsuz övgüye layık yegâne şeref, azamet ve sonsuz sevgiye layık şefkat sahibi olan Allah.

Zülkuvveti'l-Metîn: yenilmez, sarsılmaz, ve asla galip gelinemez kuvvet sahibi olan Allah.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ النُّورُ الْهَادِي

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَعْرُوفُ لِكُلِّ الْعَارِفِينَ ﴿حَاشِيه﴾

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَعْبُودُ الْحَقُّ لِكُلِّ الْعَابِدِينَ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَشْكُورُ لِكُلِّ الشَّاكِرِينَ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَذْكُورُ لِكُلِّ الذَّاكِرِينَ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَحْمُودُ لِكُلِّ الْحَامِدِينَ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَوْجُودُ لِكُلِّ الطَّالِبِينَ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَوْصُوفُ لِكُلِّ الْمُوَحِّدِينَ

حاشیه ۱: «هُوَ الْمَعْرُوفُ لِكُلِّ الْعَارِفِينَ» فقره سندن صوکره کی فقره لړک منالی شودر

که: او «إِلَهٍ وَاحِدٍ» طانیق ایسته یورسه ک باق: بوتون نوع بشرده گلان عارف لړک آیری آیری یوللرله، دلیلرله طانیق لری بر معروف وار. ایسته او معروف اودر. او «إِلَهٍ وَاحِدٍ» بویله حد و حسابیه کلمز اهل معرفت، حد و حسابیه کلمز آیری آیری طرزده طانیق لری بر ذاتک وجودی کونش کی ظاهر اولور.

هم نوع بشرده کی حد و حسابیه کلمز عابد لړک برتک معبوده عبادت ایتدکلری و او عبادتک قارشوسنده مقابل معنویه کورمه لری و مناجات و فیوضاته مظهر اولمالری کونش کی او معبودک وجودینی مضاعف تواترلرله کوستریورلر. وهکذا اوتیه کی فقره لری قیاس ایت.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Nurü'l-Hâdî*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün arifinin **(HAŞİYE)** *Maruf*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün âbidînin hak *Ma'bud*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün şakirînin *Meş-kûr*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün zakirînin *Mez-kûr*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün hamidînin *Mah-mûd*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün talibînin *Mev-cud*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün muvahhidînin *Mevsuf*'u.

HAŞİYE: *Hüve'l-Ma'rûfû liküllî'l-arifîn* fıkrasından sonraki fıkraların meali şudur ki:

O İlâh-ı Vahidi tanımak istiyorsan, bak: Bütün nev-i beşerde gelen ariflerin ayrı ayrı yollarla, delilleriyle tanıdıkları bir *Maruf* var. İşte o *Maruf* Odur. O İlâh-ı Vahit, böyle had ve hesaba gelmez ehl-i marifet, had ve hesaba gelmez ayrı ayrı tarzda tanıdıkları bir Zatın vücudu güneş gibi zahir olur.

Hem nev-i beşerdeki had ve hesaba gelmez âbidlerin bir tek *Ma'bud*'a ibadet ettikleri ve o ibadetin karşısında mukabele-i maneviye görmeleri ve münacat ve füyuzata mazhar olmaları, güneş gibi, o *Ma'bud*'un vücudunu muzaaf tevatürle gösteriyorlar.

Ve hakeza, öteki fıkraları kıyas et.

âbidin: Allah'a ibadet eden kullar.

arifin: arifler, bilenler, irfan sahipleri.

ehl-i marifet: Allah'ı bilen, tanıyan ve daha fazla tanımak için çaba harcayan mü'minler.

fıkra: kısa, ince ve derin anlamlı söz.

hak: doğru, gerçek.

hakeza: bunun gibi, buna benzer şekilde.

hamidin: hamd edenler, hamidler.

haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.

hüve'l-Ma'rûfû liküllî'l-arifîn: O bütün anlayış sahibi insanlarca bilinen ve tüm varlıkların bildirdiği Ma'rûf olan Allah'tır.

ilâh: tanrı, ibadet edilmeye layık yegâne varlık, ma'bud, Allah.

ilâh-ı Vahid: ortağı olmayıp bir olan ve ibadete layık ye-

gâne varlık olan Allah.

kıyas: karşılaştırma.

ma'bud: kendisine ibadet olunan Allah.

Mahmûd: övülmüş, övülme-ye değer.

Maruf: her şeyi hakkıyla bilen ve yaratıkları tarafından bilinen Allah.

Meşkûr: verdiği bütün nimetlere karşı teşekkürle layık, şükür edilen Allah.

mevcut: var olan.

mevsuf: bir sıfatla tavsif edilen.

Mezkûr: zikredilen, kulları ve mahlûkatı tarafından zikredilip anılan (Allah)..

muvahhidin: Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar.

muzaaf tevatür: birbirine kuvvet veren ve birbirini destekleyen doğru haber.

nev-i beşer: insanlık, insanoğlu.

Nurü'l-Hâdî: hidayet yolunu gösteren, hidayet bahşeden nur olan Allah.

şakirin: şükredenler, gördüğü iyiliğe karşı minnet duyup dua edenler.

talibin: isteyenler, talep edenler.

zakirin: zikredenler, hatırlayıp ananlar.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَحْبُوبُ الْحَقُّ لِكُلِّ الْمُحِبِّينَ
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَرْغُوبُ لِكُلِّ الْمُرِيدِينَ
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَقْصُودُ لِكُلِّ الْمُنِيبِينَ ﴿حَاشِيه ١﴾
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَقْصُودُ لِكُلِّ الْجَنَانِ ﴿حَاشِيه ٢﴾
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَوْجُدُ لِكُلِّ الْأَنَامِ ﴿حَاشِيه ٣﴾
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَوْجُودُ فِي كُلِّ زَمَانٍ
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَعْبُودُ فِي كُلِّ مَكَانٍ
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَذْكُورُ بِكُلِّ لِسَانٍ
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمَشْكُورُ بِكُلِّ أَحْسَانٍ
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هُوَ الْمُنْعَمُ بِلَا أَمْتَنَانِ
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِيْمَانًا بِاللَّهِ ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَمَانًا مِنَ اللَّهِ﴾
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَمَانَةً عِنْدَ اللَّهِ ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَقًّا حَقًّا﴾
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ اذْعَانًا وَصَدَقًا ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَعَبُّدًا وَرَقًّا﴾
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ اَلْمَلِكُ اَلْحَقُّ اَلْمُبِينُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللَّهِ صَادِقُ
 اَلْوَعْدِ اَلْاَمِيْنُ ﴿

حاشيه ١: «مُنِيب» كائناتدن يزينى چويرن و باقى حقيقى يه متوجه اولان كيمسه.

حاشيه ٢: «جَنَان» قلب.

حاشيه ٣: «أَنَام» مخلوقات.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün muhibbînin hak *Mahbub*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün müridinin *Mer-gub*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün münîbînin **(HAŞİYE 1)** *Maksud*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün cenânın **(HAŞİYE 2)** *Maksud*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün enâmın **(HAŞİYE 3)** *Mucid*'i.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur her zamanda *Mevcut*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur her mekânda *Ma'bud*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur her lisanda *Mezkûr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur her ihsan için *Meşkûr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur imtinansız *Mün'im*.

Allah'tan başka ilâh yok; budur Allah'a imanım.

Allah'tan başka ilâh yok; budur Allah'tan emânım.

Allah'tan başka ilâh yok; budur Allah katında emanet.

Allah'tan başka ilâh yok; budur hak ve hakikat.

Allah'tan başka ilâh yok; budur iz'an ve sıdk.

Allah'tan başka ilâh yok; budur ibadet, Onadır kulluk.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Melikü'l-Hakku'l-Mübîn*.

Muhammed (asm) Allah resulü; Odur *Sadıkü'l-Va'di'l-Emin*.

HAŞİYE 1: *münîb*: Kâinattan yüzünü çeviren ve Bâkî-i Hakikî'ye müte-
veccih olan kimse.

HAŞİYE 2: *cenân*: Kalp.

HAŞİYE 3: *enâm*: Mahlûkat.

cenân: gönül, kalp, yürek.

emân: emînlik, güvenlik, kor-
kusuzluk.

emanet: güvenilen kimseye
bırakılan şey.

enâm: bütün yaratıklar, yara-
tılmış olan canlılar.

hak: doğru, gerçek.

hak: doğru, gerçek.

hakikat: gerçek.

haşîye: dipnot, açıklayıcı yazı.

ibadet: Allah'a karşı kulluk
vazifesini yapma.

ihsan: iyilik etme, güzel dav-
ranma, bağışlama.

ilâh: tanrı, ibadet edilmeye
lâyık yegâne varlık, ma'bud,
Allah.

iman: inanma, inanç, itikat.

imtinan: minnet, birisine
yaptığı iyiliği başına kakmak.

iz'an: basiret, feraset, anlayış,
kavrayış, akıl, zekâ.

lisan: dil.

Ma'bud: kendisine ibadet
olunan, kulluk edilen Allah.

mahbup: sevilmiş, sevilen,
sevgili.

maksut: istenilen şey, istek,
arzu, gaye.

mekân: yer, mahal.

Melikü'l-Hakku'l-Mübîn: her
şeyi lâyık olduğu şekilde
açıklayan ve her şeyin sultanı
hak olan Cenab-ı Allah'ın bir
ismi.

mergup: rağbet edilen, beğе-
nilen, istenen, çok değer veri-
len.

meşkûr: teşekkürle lâyık, teşek-
kür edilecek, şükredilen.

mevcut: var olan.

mezkûr: zikredilen, adı geçen,
anılan.

mucit: yaratan, yoktan var eden.

muhibbîn: sevenler, dost olanlar.

münîbîn: günahları terk ile hakka
dönerler.

Mün'im: nimet veren, ikram
eden, yedirip içiren, nimetlendi-
ren Allah.

mürîdîn: isteyenler, talep eden-
ler.

resul: elçi, Allah'ın elçisi, peygam-
ber.

Sadıkü'l-Va'di'l-Emin: verdiği şe-
yi yerine getireceğinden emin
olunan, ahdine sadık olan Cenab-
ı Hak.

sıdk: doğruluk, gerçeklik, hakikat.

الفصل الثانی من الباب الرابع

اکثر اقطابک و بالخاصہ غوث گیلانینک ہر صباح وردلرینک فاتحہ سی حکمنده بش آتی سطر تمجید و تعظیم بنم ایچون اوزون بر سلسل تفکرک چکرده گی حکمنه کجوب طوقسان طوقوز مرتب معرفت و توحیدہ اشارت نوعندن بر سنبل معنوی ویرمش. او طوقسان طوقوز مرتبہ سندن یتمش طوقوز مرتبہ سی بوراده ذکر ایدلدی. او اشاراتک ہر بر فقرہ سنده ایکی جہتلہ ذات اقدسہ بقار. بری حاضر مشہود و ضیعتیلہ شہادت ایدر معناسیلہ «لله شہید» تعبیریلہ افادہ ایدیلیور. و امثاللرینک بربری آرقہ سندن کلوب کچمہ سندن تظاهر ایدن سلسلہ نک اشارتنہ «علی الله دلیل» دیبہ دلالت ایدر معناسنده افادہ ایدیلمشدر.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَصْبَحْنَا ﴿حاشیہ ۱﴾

وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ شَهِيدٌ وَالْكَبرِيَاءُ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ؛
وَالْعَظَمَةُ لِلَّهِ شَهِيدٌ * وَالْهَيْيَةُ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ

حاشیہ ۱: «أَصْبَحْنَا» بز صباحہ کیردک؛ بو صباحک ملکیده اللہ شاهدهدر. بو بابده ایکی نکته وار.

برنجی نکته شودرکه: هرشی حال حاضر وجودیلہ جناب حقک وجودینہ و وحدتنہ شہادت ایتدکلری کبی منتظماً تبدل ایدوب آرقہ سنده امثاللرینہ یر ویرمک ایچون کیمتہ سیلہ بر تجدد صورتی آلتنده عظیم بر سلسلہ بی کوسر مکله جناب حقک وجود و وحدانیتنہ دلیل دیمکدر. الحاصل «شہید» فقرہ سیلہ حال

Dördüncü Babın İkinci Faslı

Ekser aktabın ve bilhassa Gavs-ı Geylânî'nin her sabah virtlerinin fatıhası hükmünde beş altı satır-ı temcit ve tazim, benim için uzun bir silsile-i tefekkürün çekirdeği hükmüne geçip, doksan dokuz mertebe-i marifet ve tevhide işaret nev'inden bir süm-bül-i manevî vermiş. O doksan dokuz mertebesinden yetmiş dokuz mertebesi burada zikredildi. O işaretin her bir fıkrasında iki cihetle Zat-ı Akdes'e bakar:

Biri, "Hazır, meşhut vaziyetiyle şahadet eder" manasıyla, "lillâhi şehîdün" tabiriyle ifade ediliyor. Ve emsallerinin birbiri arkasından gelip geçmesinden tezahür eden silsilenin işaretine, "Alâllahi delîlün diye delâlet eder" manasında ifade edilmiştir.

Asbahnâ. (HAŞİYE)

Sabahın mülkü Allah'a şahit; kibriya ise Allah'a delildir.

Azamet Allah'a şahit; heybet ise Allah'a delildir.

HAŞİYE: asbahnâ: Biz sabaha girdik. Bu sabahın mülkü de Allah'a şahittir.

Bu babda iki nükte var.

Birinci Nükte şudur ki: Her şey, hâl-i hazır vücuduyla Cenab-ı Hakkın vücuduna ve vahdetine şahadet ettikleri gibi, muntazaman tebeddül edip arkasında emsallerine yer vermek için gitmesiyle bir teceddüt sureti altında azim bir silsileyi göstermekle, Cenab-ı Hakkın vücut ve vahdaniyetine delil demektir. Elhâsıl, **شهيد** fıkrasıyla hâl-i hazır vücudunu ve

aktap: kutuplar; belli bir yerde ve memleketteki evliyalara başı olan Allah dostları; büyük zatlar.
alellahi delil: Allah'a delildir.
asbahnâ: biz sabaha girdik.
azamet: büyüklük.
azîm: büyük.
bab: kısım, bölüm, bahis.
bilhassa: özellikle, mahsus.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi, büyüklük ve yücelik sahibi olan Allah.

cihet: yan, yön, taraf.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: doğru yolu gösteren, iz, kanıt.
ekser: en çok, daha ziyade.
elhasıl: özetle, hülâsa olarak.
emsal: eşler, benzerler, misaller.
fasıl: bölüm.
fatiha: başlangıç, giriş.
fıkra: bölüm, paragraf, nükte, anekdot.
hâl-i hazır: şu hal, şimdiki du-

rum.
haşiye: dipnot, açıklayıcı.
heybet: yücelik, haşmet, görkemlilik.
hükümünde: yerinde, değerinde.
ifade: anlatma, açıklama.
işaret: gösterme, bildirme.
kibriya: azamet, büyüklük.
lillâhi şahidün: Allah için şahittir.
mertebe: derece, basamak.
meşhut: görünen, şahadet

edilen.

muntazaman: düzenli olarak.

nevi: çeşit, tür.

satır-ı temcit: Cenab-ı Hakki öven, sena eden cümle, satır.

silsile: birbirini takip eden şeylerin meydana getirdiği sıra.

silsile-i tefekkür: tefekkür daireleri, düşünce halkaları.

suret: şekil, görünüm, biçim.

süm-bül-i manevî: manevî süm-bül çiçeği.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şahit: tanık.

tabir: ifade, söz.

tazim: hürmet, saygı.

tebeddül: değişme, bir şeyi bedel olarak verip başka şey olarak değişiklik yapılması.

teceddüt: yenilenme, yenilik.

tevhit: birlemek, Allah'ın bir olduğuna ve Ondan başka ilâh olmadığına inanmak.

tezahür: ortaya çıkma, meydana çıkma, görünme.

vahdaniyet: birlik; Allah'ın bir oluşu hakikati.

vahdet: birlik.

vaziyet: durum, hâl.

virt: zikir; belli zamanlarda, belli sayıda, belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması.

Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat; Allah.

zikir: anma, hatırlama.

وَالْقُوَّةُ لِلَّهِ شَهِيدٌ ۝ وَالْقُدْرَةُ عَلَى اللَّهِ ذَكِيلٌ وَالْآلَاءُ ۝ حاشیه ۱ ۝ شَهِيدٌ ۝ حاشیه ۲ ۝ وَالْإِنْعَامُ الدَّائِمُ عَلَى اللَّهِ ذَكِيلٌ

حاضر وجودینی و «ذکیل» جمله سیله ده کلوب کچن امثالرینک ترکینندن تشکیل ایدن سلسله سنی کوستر.

ایکنجی نکته: قاعدهء نحویه ایله «الْآلَاءُ لِلَّهِ شَهِيدَةٌ» دیمک لازم کلیرکن «لِلَّهِ شَهِيدٌ» دینلییور. چونکه هریر «الْآء» تک باشیله بر شاهددر. «شَهِيدٌ» مذکور لفظیله هریر فرد شهادت ایدر معناسنی افاده ایدیور. اگر «شَهِيدَةٌ» دیسه ایدی جماعتک معناسنی افاده ایدردی. مثلاً «وَالرُّبُوبِيَّةُ لِلَّهِ شَهِيدٌ» دینلییور. چنکه ربوبیتدن مراد جنابِ حقّ ربوبیتله ایتدیگی تربیه لر، تدبیرلر شهادت ایدیور دیمکدر. نفس ربوبیت کورونمه یور، فقط اونلک اثری اولان تربیه لر و تدبیرلر کورونویورکه کورونن شیلری شاهد یایمق ایچون «شَهِيدٌ» دینلمش. اگر «شَهِيدَةٌ» دینلسه ایدی طوغریدن طوغری یه ربوبیته راجع اولوردی. «إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ» آیتنک دخی رحمة مؤنث ایکن «قَرِيبَةٌ» دینمه یوب «قَرِيبٌ» دینمه سنلک نکته سی کونش حکمنده کی عالی کلی رحمتک یقینلغنی افاده ایتمکدن زیاده او کونشک شعاعلری اولان خصوصی احسانلر مراد ایدیلدیگندن هریر محسنه یقین بر احسان کورولور. احسان لفظی ایسه مُذَكَّرْدر؛ اونلک حقّ «قَرِيبٌ»در. هم جنابِ حقّ محسنلره رحمتیله قریب اولدیغنی افاده ایچوندر که «قَرِيبَةٌ» دینلمدی.

حاشیه ۱: «الْآلَاءُ» نعمت.

حاشیه ۲: بونلک امثالنده «شَهِيدَةٌ» لازم کلیرکن مُذَكَّرْ لفظی بولونماسی «إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ» ده کی «قَرِيبَةٌ» یرینه «قَرِيبٌ» ده کی نکته ایچوندر بعض یرده جماعت کلسه ده «کل واحد» مراد اولدیغندن مذکر لفظی اولان «شَهِيدٌ» ذکر ایدیلمشدر.

Kuvvet Allah'a şahit; kudret ise Allah'a delildir.

Nimetler Allah'a şahit; (HAŞİYE) daimî in'amlar ise Allah'a delildir.

دَلِيلٌ cümlesiyle de gelip geçen emsallerinin terkiibinden teşekkül eden silsilesini gösterir.

İkinci Nükte: Kaide-i nahviye ile, **أَلَّا لِلَّهِ شَهِيدٌ** demek lâzım gelirken, **لِلَّهِ شَهِيدٌ** deniliyor. Çünkü, her bir **أَلَّا** tek başıyla bir şahittir. **شَهِيدٌ** mez-kûr lâfzıyla, her bir fert şahadet eder manasını ifade ediyor. Eğer **شَهِيدٌ** deseydi, cemaatin manasını ifade ederdi. Meselâ, **وَالرُّبُوبِيَّةُ لِلَّهِ شَهِيدٌ** deniliyor. Çünkü rububiyetten murat, Cenab-ı Hakkın rububiyetiyle ettiği terbiyeler, tedbirler şahadet ediyor demektir. Nefs-i rububiyet görünmüyor; fakat onun eseri olan terbiyeler ve tedbirler görünüyor ki, görünen şeyleri şahit yapmak için **شَهِيدٌ** denilmiş. Eğer **شَهِيدٌ** denilseydi, doğrudan doğruya rububiyete raci olurdu.

1 **إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ** ayetinin dahi, rahmet müennes iken **قَرِيبٌ** denmeyip **قَرِيبٌ** denmesinin nüktesi, güneş hükmündeki âlî, küllî rahmetin yakınlığını ifade etmekten ziyade, o güneşin şuaları olan hususî ihsanlar murat edildiğinden, her bir muhsine yakın bir ihsan görülür. İhsan lâfzı ise müzekkerdir; onun hakkı **قَرِيبٌ** 'dür. Hem Cenab-ı Hakkın muhsinlere rahmetiyle karip olduğunu ifade içindir ki, **قَرِيبٌ** denilmedi.

HAŞİYE: Bunun emsalinde **شَهِيدٌ** lâzım gelirken müzekker lâfzı bulunması, **إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ** 'deki **قَرِيبٌ** yerine **قَرِيبٌ** 'deki nükte içindir. Bazı yerde cemaat gelse de, küll-i vahit murat olduğundan, müzekker lâfzı olan **شَهِيدٌ** zikredilmiştir.

1. Allah'ın rahmeti, iyilik yapan ve iyi kullukta bulunanlara muhakkak ki pek yakındır. (A'raf suresi: 56.)

âlî: yüce, yüksek.
delil: doğru yolu gösteren; iz, kanıt.
emsal: eşler, benzerler, misaller.
ihsan: bağış, ikram.
kaide-i nahiv: Arapça dil bilgisi kuralları.
karip: yakın.

kudret: güç, kuvvet.
küllî: bütüne ait olan, genel.
küll-i vahit: tek bir bütün.
lâfız: söz.
mezkûr: zikredilen, söylenen, anılan.
muhsin: ihsan eden, bağış yapan.
murat: istek, dilek, amaç, ga-

ye.
müennes: dişi, kadın.
müzekker: erkek.
nefs-i rububiyet: rububiyetin kendisi; Allah'ın her zaman, her yerde, her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, tedbir ve sahipliği ve besleyiciliğinin aslı, özü.

nükte: ince ve derin manalı söz.
raci: yönelik.
rahmet: merhamet, şefkat, acıma.
silsile: zincir, seri, dizin.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şahit: tanık.
şua: ışın, ışık demeti.
terkip: parçaların bir araya gelip bir bütün oluşturması.
teşekkül: şekilleniş, oluş, kuruluş,
zikretmek: anmak.
ziyade: fazla, çok.

وَالْبَهَاءُ ﴿حَاشِيَهٗ ١﴾ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ﴿ۛ﴾ وَالْجَمَالُ السَّرْمَدُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ
وَالْجَلَالُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ﴿ۛ﴾ وَالْكَمَالُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ
وَالْعَظُمُوتُ ﴿حَاشِيَهٗ ٢﴾ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ﴿ۛ﴾ وَالْجَبْرُوتُ ﴿حَاشِيَهٗ ٣﴾ عَلَى اللّٰهِ
دَلِيلٌ

وَالرُّبُوبِيَّةُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ﴿ۛ﴾ وَالْأُلُوهِيَّةُ الْمُطْلَقَةُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ
وَالسَّلْطَنَةُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ﴿ۛ﴾ وَجُنُودُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ
وَالْأَقْصِيَّةُ ﴿حَاشِيَهٗ ٤﴾ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ﴿ۛ﴾ وَالتَّقْدِيرُ ﴿حَاشِيَهٗ ٥﴾ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ
وَالتَّرْبِيَّةُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ﴿ۛ﴾ وَالتَّدْبِيرُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ
وَالتَّصْوِيرُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ﴿ۛ﴾ وَالتَّنْظِيمُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ

حاشیه ١: «الْبَهَاءُ» حسن.

حاشیه ٢: «الْعَظُمُوتُ» مبالغه لی عظمت.

حاشیه ٣: «الْجَبْرُوتُ» عظموتك داها باطنی و داها دائمیسی.

حاشیه ٤: «الْأَقْصِيَّةُ» حالِ حضر و جزئیاتك مخصوص و منتظم مقدارلری فاطرِ
حكیمك وجودینه شهادت ایتدكلری كبی.

حاشیه ٥: «التَّقْدِيرُ» كلّی شیلرك و جزئیاتك زوالیله باشقه بر تقدیرك و منتظم بر
مقدارك تظاهرینه او فاطرِ حكیمك وجودینه دلالت ایدرلر. عادتاً حیاته كی
انتظاماتِ قضائیه شهادت و حیات و موتك مناوبه لری ایچنده تجلّی قدر و
منتظمانه تقدیره احیا و اماته دلالت ایدیور دیمكدر. مثلاً: تربیه، وجودینی
شرائطی داخلنده اداره ایتمك و تدبیر، اونو دیشدیرمك و هربری، آیری آیری
دلالت ایدر. سائر فقره لری بوڭا قیاس ایت.

Hüsün Allah'a şahit; cemel-i sermedî ise Allah'a delildir.

Celâl Allah'a şahit; kemal ise Allah'a delildir.

Azamût (HAŞİYE 1) Allah'a şahit; ceberut (HAŞİYE 2) ise Allah'a delildir.

Rububiyet Allah'a şahit; ulûhiyet-i mutlaka ise Allah'a delildir.

Saltanat Allah'a şahit; arz ve semavat orduları ise Allah'a delildir.

Kazalar (HAŞİYE 3) Allah'a şahit; takdir (HAŞİYE 4) ise Allah'a delildir.

Terbiye Allah'a şahit; tedbir ise Allah'a delildir.

Tasvir Allah'a şahit; tanzim ise Allah'a delildir.

HAŞİYE 1: *el-azamût*: mübalâğalı azamet.

HAŞİYE 2: *el-ceberut*: azamûtun daha bâtını ve daha daimîsi.

HAŞİYE 3: *el-akziyetü*: hâl-i hazır ve cüz'iyatın mahsus ve muntazam miktarları, Fâtır-ı Hakîm'in vücuduna şahadet ettikleri gibi.

HAŞİYE 4: *et-takdir*: Küllî şeylerin ve cüz'iyatın zevaliyle başka bir takdirin ve muntazam bir miktarın tezahürüne, o Fâtır-ı Hakîm'in vücuduna delâlet ederler. Âdetâ hayattaki intizamât-ı kazaîye şahadet ve hayat ve mevtin münavebeleri içindeki tecelli-i kader ve muntazamâne takdire, ihya ve imate delâlet ediyor demektir. Meselâ, terbiye, vücudunu şeraiti dahilinde idare etmek; ve tedbir, onu değiştirmek; ve her biri ayrı ayrı delâlet eder. sair fıkraları buna kıyas et.

arz: yer, dünya.
azamût: azamet, kibriya, büyüklük.
ceberut: aşırı büyüklük.
celâl: büyüklük, azamet, heybet.
cemal-i sermedî: sonsuz güzellik.
cüz'iyat: az ya da küçük olanlar, tekler.
daimî: sürekli, devamlı.
delâlet: işaret, belirti.
delil: doğru yolu gösteren, iz,

kanıt.
hâl-i hazır: şu hâl, şimdiki durum.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hüsün: güzellik.
in'am: nimet verme, nimetlendirme.
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması, her konuda Allah'ın hükmünün yürümesi.
kemal: olgunluk, erginlik,

mükemmellik.
muntazam: düzenli, tanzim edilmiş.
muntazamâne: düzenli olmaya yaraşır şekilde.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, ikram.
rububiyet: Allah'ın her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve sahipliği ve besleyiciliği keyfiyeti, özelliği.
saltanat: hükümlanlık, ege-

menlik.

semavat: semalar, gökler.

şahit: tanık.

şerait: şartlar.

takdir: ilâhî takdir, kader tayin etme, miktarını belirleme, bir şeyi kendi sınırları içinde ölçüleme.

tanzim: düzenleme, tertipleme, sıralama.

tasvir: resmini yapma, biçimlendirme.

tedbir: önlem, bir işin sonunu düşünüp ona göre davranma.

terbiye: yetiştirme, eğitime; besleyip büyütme.

ulûhiyet-i mutlaka: hiçbir kayda ve şarta bağlı olmaksızın ilâh olma, Allah'ın bütün varlıkların tek ilâhı olması.

zeval: sona erme, bitme, ölme.

وَالْتَّزِينَ لِلَّهِ شَهِيدٌ ﴿١﴾ وَالتَّوْزِينَ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالْأَتْقَانَ ﴿حَاشِيه١﴾ لِلَّهِ شَهِيدٌ ﴿٢﴾ وَالْجُودَ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالْخَلْقَ لِلَّهِ شَهِيدٌ ﴿٣﴾ وَالْإِيحَادُ الدَّائِمُ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالْحُكْمَ لِلَّهِ شَهِيدٌ ﴿٤﴾ وَالْأَمْرَ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالْمَحَاسِنَ لِلَّهِ شَهِيدٌ ﴿٥﴾ وَاللِّطَائِفَ ﴿حَاشِيه٢﴾ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالْمَحَامِدَ ﴿حَاشِيه٣﴾ لِلَّهِ شَهِيدٌ ﴿٦﴾ وَالْمَدَائِحَ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالْعِبَادَاتُ لِلَّهِ شَهِيدٌ ﴿٧﴾ وَالْكَمَالَاتُ ﴿حَاشِيه٤﴾ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالْتَّحِيَّاتُ ﴿حَاشِيه٥﴾ لِلَّهِ شَهِيدٌ ﴿٨﴾ وَالْبَرَكَاتُ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ

حاشیه ۱: «الْأَتْقَانُ» اهمیتلی و صنعتلی یایلماسیدر.

حاشیه ۲: «الْأَلَطَائِفُ» کورونن محاسنک زوالیه معنوی و مثالی صورتلرینه لطائف اراده ایدیلمشدر. و یاخود او کلوب کچن سلسله نث محاسنی مراددر.

حاشیه ۳: «مَحَامِدُ» حاضر حمدلری مراد ایدوب «مدائح» دائمی و ثابت ثنالنر در که گویا حضر حمدلرک ماضی و مستقبلی احاطه ایدن سلسله اُمثالدن تظاهر ایدن ثنالنر.

حاشیه ۴: کمالات، معبودیتی اقتضا ایدن کمالات دیمکدر. یعنی عابدلر عبادتلیله گیتسه ده معبودیتی استسزام ایدن کمالات باقی درلر، بوتون لان سلسله لرک گچنلر یرینه عبادته سوق ایدر.

حاشیه ۵: «وَالْتَّحِيَّاتُ» یعنی بوتون ذی حیاتلرک آثار حیاتلرینی منتظمًا مراد الھی دائره سنده و ستردکلری جهتله صانع ذوالجلالالرینک صنعتنی آلفشلا یورلر. ناصلکه بر ذات خارقه بر ماکینه یاپسه او ماکینه نث باشنده بر فونوغراف بر فطوغراف کبی آیری آیری کندی کندینه ایشلر قونوشور یازار مخابره ایدر جهازات

Tezvin Allah'a şahit; tevzin ise Allah'a delildir.

İtkan ^(HAŞİYE 1) Allah'a şahit; cûd ise Allah'a delildir.

Halk Allah'a şahit; icad-ı daimî ise Allah'a delildir.

Hüküm Allah'a şahit; emir ise Allah'a delildir.

Mehasin Allah'a şahit; letaif ^(HAŞİYE 2) ise Allah'a delildir.

Mehâmid ^(HAŞİYE 3) Allah'a şahit; medâih ise Allah'a delildir.

İbadat Allah'a şahit; kemalât ^(HAŞİYE 4) ise Allah'a delildir.

Tahiyyat ^(HAŞİYE 5) Allah'a şahit; berekât ise Allah'a delildir.

HAŞİYE 1: *el-itkan*, ehemmiyetli ve sanatlı yapılmasıdır.

HAŞİYE 2: *el-letâifü*: görünen mehasinin zevaliyle manevî ve misalî suretlerine "letaif" irade edilmiştir. Veyahut o gelip geçen silsilenin mehasini murattır.

HAŞİYE 3: *mehâmid*, hazır hamdleri murat edip; *medâih*, daimî ve sabit senalardır ki, güya hazır hamdlerin mazi ve müstakbeli ihata eden silsile-i emsalinden tezahür eden senalardır.

HAŞİYE 4: *kemalât*: ma'budiyeti iktiza eden kemalât demektir; yani, âbidler ibadetleriyle gitse de, ma'budiyeti istilzam eden kemalât bâkidirler ve bütün gelen silsilelerin geçenler yerine ibadete sevk eder.

HAŞİYE 5: *ve't-tahiyyatü*: Yani, bütün zihayatların, âsâr-ı hayatlarını muntazaman murad-ı İlâhî dairesinde gösterdikleri cihetle Sâni-i Zülcelâl'lerinin sanatını alkışlıyorlar. Nasıl ki, bir zat harika bir makine yapsa, o makinenin başında bir fonograf, bir fotoğraf gibi ayrı ayrı, kendi kendine işler, konuşur, yazar, muhabere eder cihazat bulunsa, o adamın istediği tarzda işlese, neticelerini güzelce verse, o makineye bakan nasıl ki o

âbid: ibadet ve kulluk eden.
âsâr-ı hayat: hayat belirtileri, işaretleri.
berekât: bolluklar, bereketler.
cihet: yön, taraf.
cûd: cömertlik, el açıklığı.
daimî: sürekli, devamlı.
delil: doğru yolu gösteren, iz, kanıt.
fonograf: ses kayıt cihazı, gramofon.
halk: yaratma, yaratış.

hamd: övme, yüceltme, met-hetme.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hüküm: karar, emir, kumanda, kuvvet, kudret.
ibadat: ibadetler.
icad-ı daimî: devamlı olarak vücuda getirmek, yoktan var etmek.
ihata: kapsama, kuşatma, bir şeyin etrafını sarma.
iktiza: lâzım gelme, gerekme.
irade: istek, buyruk; güç.

istilzam: gerektirme, gerekli görme.
itkan: pürüzsüz ve sağlam yapma.
kemalât: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
letaif: lâtifeler, manevî duygular hoş ve güzel hisler.
manevî: madde dışı olan, ruhî, manaya, içe ait olan.
mazi: geçmiş.
medaih: methetmeler, övmeler.

mehamid: şükür ve hamdler, medihler, sebep-i şükür ve hamd olan hâller.

mehasin: güzellikler.

misali: numuneye ait, örneklik.

muhabere etmek: haberleşmek, yazışmak.

murad-ı ilâhî: Allah'ın dileği, emri.

murat: istek, irade.

müstakbel: gelecek.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.

sena: övgü.

sevk etmek: ulaştırmak.

silsile: silsile, dizin, seri.

suret: biçim, tarz; nüsha, kopya.

tahiyyat: tahiyyeler, hediyeler, selâmlar; canlıların, varlıkların sânatkârlarına hayat hediyelerini sunmaları, ağacın meyve, koyunun süt, güneşin ışık vermesi onların tahiyyesi, hediyesi, armağandır.

tevzin: ölçülü hâle koyma.

tezahür etme: ortaya çıkma, belirme, görümme.

tezvin: süsleme.

zeval: sona erme, kaybolma, batma.

zihayat: hayatlı, canlı.

وَالصَّلَوَاتُ لِلَّهِ شَهِيدٌ ❀ وَالطَّيِّبَاتُ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالْمَخْلُوقَاتُ لِلَّهِ شَهِيدٌ ❀ وَالْخَوَارِقُ الْمَاضِيَةُ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالْمَوْجُودَاتُ لِلَّهِ شَهِيدٌ ❀ وَالْمُعْجَزَاتُ الْآتِيَةُ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالسَّمَوَاتُ لِلَّهِ شَهِيدٌ ❀ وَالْعَرْشُ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالشُّمُوسُ لِلَّهِ شَهِيدٌ ❀ وَالْأَقْمَارُ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالنُّجُومُ لِلَّهِ شَهِيدٌ ❀ وَالسَّيَّارَاتُ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
وَالْجَوُّ بِتَصَرُّفَاتِهِ وَأَمْطَارِهِ لِلَّهِ شَهِيدٌ ❀ وَالْأَرْضُ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ

بولونسه او آدمك ايسته ديكي طرزده ايشله سه نتيجه لريني گوزلجه ويره
او ماكينه يه باقان ناصل كه او آدمي ماشاءالله وبارك الله لر ايله آقيشلار،
معنوي هديه لر ويرر. عينا او ماكينه ده اوندن مقصود اولان نتيجه لر ائرلر
مكمل اظهار ايتكمكه او جهاز اتك لسان حاليله صنعتكاريني تقدير لر و تحسينلر و
معنا ماشاءالله لرله تريك ايدوب آقيشلار تحيه لر و هديه لر ويرر. ايسته بوتون
ذي حياتك هربرسي باشنده پك چوق مختلف فنوGRAFLR فطوGRAFLR تلغراف و
تلفون ماكينه لر گبي چوق ماكينه لر وار. اونلر خلقتلرنده كي نتائجي
مقصدلر نه ايت درجه ده مكمل كوستردكلرندن حياتلرينك تظاهراتيله تحيات
تعبير ايديلان معنوي آقيشلار، هديه لر، تريكلر و تحسينلرله صانع ذوالجلالانك
تسبيحاتني هم كمالات صنعتني اعلان ايدويورلر ديمكدر. بز ايسه «التحيات»
ديمكه كندی لسانلرله او تحياتلر ياد ايدوب كندی حساسلرله دركائ الهيه يه
تقديم ايدره رز. ذاتا لسان او ماكينه لردن بريسيدير. و اوندن مطلوب نتيجه لردن
برنجيسي بر ترجمانلقدر.

Salâvat Allah’a şahit; tayyibat ise Allah’a delildir.

Mahlûkat Allah’a şahit; havarik-ı mazi ise Allah’a delildir.

Mevcudat Allah’a şahit; mu’cizat-ı istikbal ise Allah’a delildir.

Semavat Allah’a şahit; Arş ise Allah’a delildir.

Güneşler Allah’a şahit; aylar ise Allah’a delildir.

Yıldızlar Allah’a şahit; seyyareler ise Allah’a delildir.

Cevv-i sema, ondaki tasarrufat ve yağmurlarıyla Allah’a şahit; arz ise Allah’a delildir.

adamı “Maşaallah,” “Bârekâllah”larla alkışlar, manevî hediyeler verir. Aynen, o makine de, ondan maksut olan neticeleri, eserleri mükemmel izhar etmekle, o cihazatın lisan-ı hâliyle sanatkârını takdirlir ve tahsinler ve manen “Maşaallah”larla tebrik edip alkışlar, tahiyeler ve hediyeler verir.

İşte, bütün zihayatın her birisi, başında pek çok muhtelif fonograflar, fotoğraflar, telgraf ve telefon makineleri gibi çok makineler var. Onlar, hilkatlerindeki netaici, maksatları nihayet derecede mükemmel gösterdiklerinden, hayatlarının tezahüratıyla, “tahiyyat” tabir edilen manevî alkışlar, hediyeler, tebrikler ve tahsinlerle, Sâni-i Zülcelâl’inin tesbihatını, hem kemalât-ı sanatını ilân ediyorlar demektir. Biz ise, et-tahiyatü demekle, kendi lisanımızla o tahiyatları yâd edip, kendi hesabımıza dergâh-ı İlâhîye takdim ederiz. Zaten lisan o makinelerden birisidir ve ondan matlûp neticelerden birincisi, bir tercümanlıktır.

arş: dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası.
arz: yer, dünya.
barekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve berektli kılsın.
cevv-i sema: gökyüzü, gök boşluğu.
cihazat: manevî aletler, lüzumlu aletler, azalar, organlar.
delil: doğru yolu gösteren, iz, kanıt.
fonograf: ses kayıt cihazı,

gramofon.
havarik-ı mazi: geçmişteki acayip ve garip hâdiseler.
hilkat: yaratılış.
ilân etmek: duyurmak.
izhar etmek: açığa vurmak, göstermek.
kemalât-ı sanat: sanat mükemmellikleri.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahlûkat: yaratıklar, Allah

tarafından yaratılanlar.
maksut: istenen, arzu edilen, kastedilen şey.
manen: iç varlık bakımından, duyguca, gönülce, ruhça.
maşaallah: Allah’ın istediği gibi, Allah’ır dediği olur; Allah dilemiş ne güzel yaratmış.
matlûp: talep edilen, istenen.
mevcudat: var olan her şey.
mu’cizat-ı istikbal: gelecek ile ilgili mu’cizeler.
muhtelif: farklı, çeşitli.

netaic: neticeler, sonuçlar.

nihayet: son, bitim,

salâvat: ibadetler, şükürler, dualar; Hazret-i Peygambere rahmet ve esenlik dileme, ona saygı gösterme.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.

semavat: semalar, gökler.

seyyare: gezegen, yıldız.

şahit: şahitlik, tanıklık.

tahsin: güzel yapma, güzelleştirme.

takdim etmek: sunmak.

tasarrufat: tasarruflar, kullanımlar.

tayyibat: iyi ve güzel işler, hareketler.

tahiyye: manevî hediyeler.

takdir: kader tayin etme, ölçüsünü, miktarını belirleme.

tercüman: çevirici, çevirmen.

tesbihat: tesbihler, Allah’ın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel özelliklere sahip olduğunu ifade eden sözler.

tezahürat: görünüşler, belirlemeler, ortaya çıkmalar.

yâd etmek: anmak, hatırlamak.

zihayat: hayatlı, canlı.

يَعْنِي: وَالْقُدْرَةُ الظَّاهِرَةُ فِي الْأَرْضِ، وَالْحِكْمَةُ الْبَاهِرَةُ فِيهَا،
وَالصَّنْعَةُ الْمَكْمَلَةُ فِيهَا، وَالصَّبْغَةُ الْمُتَرَيِّنَةُ فِيهَا، وَالنِّعْمَةُ الْمُتَنَوِّعَةُ
فِيهَا، وَالرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ فِيهَا عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ ❀
وَالْقُرْآنُ بِالْوَفِّ آيَاتِهِ لِلَّهِ شَهِيدٌ ❀ وَمُحَمَّدٌ بِالْآفِ مُعْجَزَاتِهِ
عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ ❀

وَالْبَحَارُ بِعَجَائِبِهَا وَغَرَائِبِهَا لِلَّهِ شَهِيدٌ ❀ وَالنَّبَاتَاتُ بِأُورَاقِهَا
بِأَزْهَارِهَا بِأَثْمَارِهَا عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ ❀
يَعْنِي: فَالنَّبَاتَاتُ الْمُتَرَيِّنَاتُ الْمُتَرْهَرَاتُ الْمُثْمِرَاتُ الْمُسَبِّحَاتُ
بِأُورَاقِهَا، وَالْحَامِدَاتُ بِأَزْهَارِهَا، وَالْمُكَبِّرَاتُ بِأَثْمَارِهَا، عَلَى اللَّهِ
دَلِيلٌ ❀

وَالْأَشْجَارُ بِأُورَاقِهَا الْمُسَبِّحَاتُ وَأَزْهَارِهَا الْحَامِدَاتُ
وَأَثْمَارِهَا الْمُكَبِّرَاتُ لِلَّهِ شَهِيدٌ ❀ وَالْحَيَوَانَاتُ الْمُكَبِّرَاتُ،
وَالْحَوِينَاتُ الْمُسَبِّحَاتُ، وَالطُّوَيْرَاتُ الْحَامِدَاتُ، وَالطُّوَيْرَاتُ
الصَّافَّةُ الْمُهَلَّلَاتُ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ ❀
وَالْإِنْسُ وَالْجِنُّ بِعِبَادَتِهِمْ وَصَلَوَاتِهِمْ فِي مَسْجِدِ الْكَائِنَاتِ
لِلَّهِ شَهِيدٌ ❀ وَالْمَلَكُ وَالرُّوحُ فِي مَسْجِدِ الْعَالَمِ بِتَسْبِيحَاتِهِمْ
وَعِبَادَاتِهِمْ عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ ❀

Yani, arzın yüzündeki kudret-i zahire, hikmet-i bâhire, sanat-ı mükemmele, sıbgat-ı mütezeyyine, nimet-i müte-nevvia ve rahmet-i vâsia Allah’a birer delildir.

Kur’ân binler âyâtıyla Allah’a şahit; Muhammed (a.s.m.) ise binler mu’cizatıyla Allah’a delildir.

Denizler, acayip ve garaibiyle Allah’a şahit; nebatat ise yapraklarıyla, çiçekleriyle ve meyveleriyle Allah’a delildir.

Yani, yapraklarıyla tesbih eden, çiçekleriyle hamd eden, meyveleriyle tekbir getiren o süslendirilmiş, çiçeklerle bezenmiş ve meyvelerle yüklenmiş nebatlar, Allah’a delildir.

Ağaçlar, tesbih eden yapraklarıyla ve hamd eden çiçekleriyle ve tekbir getiren meyveleriyle Allah’a şahit; tekbir getiren hayvanat, tesbih eden huveynat, hamd eden kuşçuklar ve cevvi semada kanat çırpın tehliil edici kuşlar ise Allah’a delildir.

İnsanlar ve cinler, kâinat mescidinde kıldıkları namaz ve ibadetleriyle Allah’a şahit; melâike ve ruhaniyat ise âlem mescidinde yaptıkları ibadat ve tesbihatıyla Allah’a delildir.

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler.
âlem: dünya, cihan, kâinat.
arz: yer, dünya.
ayât: Kur’ân ayetleri.
cevvi-i sema: gökyüzü, hava âlemi, hava boşluğu.
cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en mühim sakini.
delil: doğru yolu gösteren, ispat eden, şahit, tanık.
garaip: tuhaf, şaşılacak, hay-

ret edilecek şeyler.
hamd: methetme, övme, yüceltme.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet-i bâhire: geniş ve büyük hikmet, faydalılık.
huveynat: küçücük hayvanlar mikroplar, hücreler.
ibadat: ibadetler
ibadet: Allah’a karşı kulluk vazifesini yapma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

kudret-i zahire: Cenab-ı Hakkın gözle görülen kudret
melâike: melekler.
mu’cizat: mu’cizeler, olağanüstü hâller.
nebat: bitki.
nebatat: bitkiler.
nimet-i müte-nevvia: iyiliklerin, lütufların, ihsanların çeşitleri, türleri.
rahmet-i vâsia: bütün mahlûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet.

ruhaniyat: ruhlar âleminde yaşayan varlıklar.

sanat-ı mükemmel: mükemmel sanat.

sıbgat-ı mütezeyyin: süslü boya.

tehliil: Allah’tan başka ilâh olmadığını ifade etme; Lâ ilâhe illallah sözünü tekrarlama, lâ ilâhe illallah deme.

tekbir: yüceltme; Allah’ı ululama.

tesbih: Allah’ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına uygun ifadelerle anma.

tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.

وَالصَّنْعَةُ لِلَّهِ فَلَمَدَحُ لِلَّهِ ❀
وَالصَّبْغَةُ لِلَّهِ فَالْتَنَاءُ لِلَّهِ ❀
وَالنَّعْمَةُ لِلَّهِ فَالشُّكْرُ لِلَّهِ ❀
وَالرَّحْمَةُ لِلَّهِ ❀ فَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ❀

Sanat Allah'ındır; öyle ise medih de Allah'a aittir.

Sıbgat Allah'ındır; öyle ise sena da Allah'a aittir.

Nimet Allah'ındır; öyle ise şükür de Allah'a aittir.

Rahmet Allah'ındır; öyle ise hamd de Allah'a mahsus-
tur ki, O bütün Âlemlerin Rabbidir.

ait: bir şeyle ilgili olan.

âlem: dünya, kâinat, evren.

hamd: methetme, övme, yüceltme.

mahsus: özel.

medih: övmeye ve methet-

meye sebep olan şey.

nimet: iyilik, lütuf, ihsan, ikram.

Rab: yaratan, besleyen, terbiye edip eğiten Allah.

rahmet: acıma, merhamet

etme, esirgeme, bağışlama,

şefkat gösterme.

sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık.

sena: överek bahsetme, övme, methetme.

sıbgat: boyalar, renkler.

şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk, teşekkür etme.

فِي شَهَادَةِ:

نُشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

مَقَامَاتُ

الْمَقَامُ الْأَوَّلُ

اَللّٰهُمَّ، يَا رَبَّ مُحَمَّدٍ الْمُخْتَارِ، وَيَا رَبَّ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، وَيَا رَبَّ
النَّبِيِّينَ وَالْأَخْيَارِ، يَا رَبَّ الصِّدِّيقِينَ وَالْأَبْرَارِ، يَا رَبَّ الصَّغَارِ
الْكِبَارِ، يَا رَبَّ الْحُبُوبِ وَالْأَثْمَارِ، يَا رَبَّ الْأَنْهَارِ وَالْأَشْجَارِ،
يَا رَبَّ الصَّحَارَى وَالْقِفَارِ، يَا رَبَّ الْعَبِيدِ وَالْأَحْرَارِ، يَا رَبَّ اللَّيْلِ
وَالنَّهَارِ لِلَّهِ ۞

اَمْسِينَا وَاصْبَحْنَا نُشْهَدُكَ وَنُشْهَدُ جَمِيعَ صِفَاتِكَ الْمُتَقَدِّسَةِ؛
وَنُشْهَدُ جَمِيعَ اَسْمَائِكَ الْحُسْنَى؛ وَنُشْهَدُ جَمِيعَ مَلَائِكَتِكَ
الْعُلْيَا؛ وَنُشْهَدُ جَمِيعَ مَخْلُوقَاتِكَ الشَّتَّى؛ وَنُشْهَدُ جَمِيعَ
اَنْبِيَائِكَ الْعُظْمَى، وَجَمِيعَ اَوْلِيَائِكَ الْكُبْرَى، وَجَمِيعَ اَصْفِيَائِكَ
الْعُلْيَا؛ وَنُشْهَدُ جَمِيعَ اَيَاتِكَ التَّكْوِينِيَّةِ الَّتِي لَا تُعَدُّ وَلَا تُحْصَى؛
وَنُشْهَدُ جَمِيعَ مَصْنُوعَاتِكَ الْمُزَيَّنَاتِ الْمَوْزُونَاتِ الْمَنْظُومَاتِ
الْمُتِمَّاتِلَاتِ؛ وَنُشْهَدُ جَمِيعَ ذَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ الْعَاجِزَاتِ

نَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

CÜMLEŞİNİN ŞAHADETİNE DAİR

İki Makamdır.

BİRİNCİ MAKAM

Ey bu âlemde seçilmiş Muhammed'in (a.s.m.) Rabbi, ey Cennetin ve Cehennemin Rabbi, ey enbiya ve ahya-rın Rabbi, ey siddîkîn ve ebrarın Rabbi, ey âlemlerde kü-çük ve büyük her şeyin Rabbi, ey habbelerin ve meyve-lerin Rabbi, ey enhar ve eşcarın Rabbi, ey sahraların ve ovaların Rabbi, ey kölelerin ve hürlerin Rabbi, ey leyl ve neharın Rabbi olan Allah'ım!

Akşama erdiğimizde ve sabaha girdiğimizde hep Seni şahit tutarız; Senin bütün mukaddes sıfatlarını şahit tuta-rız; Senin bütün Esmâ-i Hüsnanı şahit tutarız; Senin yü-ce âlemlerdeki bütün meleklerini şahit tutarız; Senin muhtelif mahlûkatının hepsini şahit tutarız; Senin büyük peygamberlerinin hepsini şahit tutarız; Senin büyük evli-yalarının hepsini şahit tutarız; Senin bütün yüksek asfi-yalarını şahit tutarız; Senin had ve hesaba gelmeyen tek-vinî ayetlerinin hepsini şahit tutarız; Senin hilkatte birbi-rine benzeyen bütün müzeyyen, mevzun ve manzum masnuatını şahit tutarız; kendileri âciz, camit ve cahil ol-dukları hâlde Senin havl ve kuvvetinle ve emir ve izninle

had ve hesaba gelmemek: pek çok, ölçüsü, sınır olmamak.

hâl: durum, vaziyet.

havl: güç, kuvvet.

hilkat: yaratma, yaratılış.

hür: bağımsız, özgür, köle olma-yan.

köle: hür olmayan, birinin emri altında olan, esir, kul.

leyle: gece.

mahlûkat: yaratılmışlar, yaratık-lar.

makam: durak, bölüm.

manzum: düzenlenmiş, vezinli, ölçülü.

masnuat: sanatla yapılmış şeyler, eserler.

mevzun: vezinli, tartılı, düzgün.

muhtelif: çeşitli, farklı.

mukaddes: mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, temiz.

müzeyyen: süslenmiş, süslü, be-zenmiş, donanmış.

nehar: gündüz.

peygamber: Allah'ın elçisi, Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, haberci, nebi, resul.

Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.

sahra: çöl, ova.

siddîkîn: doğru sözlü olanlar, sö-zünde, işinde doğru olanlar.

sîfât: keyfiyetler, özellikler, nite-likler.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şahit: tanık.

tekvin: var etmek, meydana ge-tirmek, yaratmak.

tekvinî: yaratmakla ilgili, yarat-maya ait.

1. Şahadet ederiz ki, Allah'tan başka ilâh yoktur ve Muhammed (a.s.m.) Onun resulüdür.

âciz: gücü yetmez, güçsüz.

ahyar: hayırlı kimseler, iyiler, iyi işler yapanlar.

âlem: dünya, kâinat, evren.

asfiya: Hz. Peygamberin (a.s.m.) vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan âlim zatlar.

ayet: açık belirti, işaret, Al-

lah'ın varlığına delil olan şey;

Kur'ân'ın her bir cümlesi.

bab: kısım, bölüm, konu.

cahil: bilgisiz, bilmeyen, ha-bersiz.

camit: cansız.

dair: alâkalı, ait, ilgili.

ebrar: iyiler, dindarlar, sözü

özü doğru olanlar.

emir: buyruk.

enbiya: nebîler, peygamber-ler.

enhar: nehirler, ırmaklar, çay-lar.

Esmâ-i Hüсна: Allah'ın güzel isimleri.

eşcar: ağaçlar.

evliya: erenler, velîler, Allah dostları.

habbe: tohum, bitki tanesi.

الْجَامِدَاتِ الْجَاهِلَاتِ وَالْحَامِلَةِ بِحَوْلِكَ وَطَوْلِكَ وَأَمْرِكَ وَادْنِكَ
عَجَائِبِ الْوُظَائِفِ الْمُتَنَظَّمَاتِ؛ وَنُشْهِدُ جَمِيعَ مُرَكَّبَاتِ الذَّرَّاتِ
الْغَيْرِ الْمَحْدُودَاتِ الْمُتَنَوِّعَاتِ الْمُتَنَظَّمَاتِ الْمُتَقَنَّاتِ الْمَصْنُوعَاتِ
مِنَ الْبَسَائِطِ الْجَامِدَاتِ؛ وَنُشْهِدُ جَمِيعَ تَرَكِّبَاتِ الْمَوْجُودَاتِ
النَّامِيَاتِ الْمُخْتَلِطَةِ مَوَادِّ حَيَاتِهَا فِي غَايَةِ الْاِخْتِلَاطِ وَالْمُتَمَيِّزَةِ دَفْعَةً
فِي غَايَةِ الْأَمْتِيَّازِ؛ وَنُشْهِدُ حَبِيبِكَ الْأَكْرَمَ سُلْطَانَ الْأَنْبِيَاءِ وَالْأَوْلِيَاءِ
أَفْضَلَ الْمَخْلُوقَاتِ ذَا الْمُعْجَزَاتِ الْبَاهِرَةِ عَلَيْهِ وَعَلَى إِلَهٍ أَفْضَلَ الصَّلَوَاتِ
وَالْتَسْلِيمَاتِ؛ وَنُشْهِدُ فُرْقَانَكَ الْحَكِيمَ ذَا الْآيَاتِ الْبَيِّنَاتِ
وَالْبَرَاهِينِ النَّيِّرَاتِ وَالِدَلَّالِ الْوَاضِحَاتِ وَالْأَنْوَارِ السَّاطِعَاتِ:

بَإِنَّا كُلَّنَا نَشْهَدُ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ
الْأَحَدُ الْفَرْدُ الصَّمَدُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ الْقَدِيرُ الْمُرِيدُ
السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْعَدْلُ الْحَكَمُ الْمُقْتَدِرُ الْمُتَكَلِّمُ،
لَكَ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى ❁

وَكَذَا نَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَأَنَّكَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَبِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ❁

وَكَذَا نَشْهَدُ بِكُلِّ مَا مَرَّ وَمَعَ كُلِّ مَا مَرَّ بِأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ
وَنَبِيُّكَ وَصَفِيُّكَ وَخَلِيلُكَ؛ وَجَمَالَ مُلْكِكَ؛ وَمَلِكُ صُنْعِكَ؛

pek acip ve muntazam vazifeleri kaldıran bütün zerrat-ı kâinatı şahit tutarız; basit ve camit zerrelere yapılan mütenevvi, muntazam, itkanlı ve sanatlı hadsiz mürekkebatın hepsini şahit tutarız; hayat maddeleri nihayet derecede karışıklık içinde olduğu hâlde nihayet derecede imtiyazla ve def'aten birbirinden ayırt edilerek neşvünema bulan muhtelif mevcudatın bütün terekkebâtını şahit tutarız; enbiya ve evliyanın sultanı, mahlûkatının en efdali ve bâhir mu'cizelerin sahibi olan Habib-i Ekrem'ini –salât ve selâmın en üstünü onun ve Âlinin üzerine olsun– şahit tutarız; âyât-ı beyyine, berahin-i neyyire, delâil-i vazih ve envar-ı sâtiâ sahibi Furkan-ı Hakîm'ini şahit tutarız; ve hepimiz şahadet ederiz ki:

Sen Vacibü'l-Vücut, Vahidü'l-Ehad, Ferdü's-Samed, Hayyü'l-Kayyum, Âlimü'l-Hakîm, Kadîrü'l-Mürîd, Semîü'l-Basîr, Rahmanü'r-Rahîm, Adlû'l-Hakem, Muktedirü'l-Mutekellim olan Allah'sın ve bütün güzel isimler Sana aittir.

Ve keza şahadet ederiz ki, Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Sen birsin ve Senin şerikin yoktur. Sen her şeye kâdirsin ve her şeyi hakkıyla bilirsin.

Ve keza, mezkûr şehadet ve şahitlerin hepsini şahit tatarak ve onların hepsiyle beraber şahadet ederiz ki, Muhammed (a.s.m.) Senin kulun, peygamberin, âlemlerde

yerleri her an için tutan, her şeye her hususta iktidarı yeten, Allah.

ilâh: islâm geleneğinde hakiki ma'bud, ibadet edilmeye lâyık olan yegâne varlık Allah.

itkan: sağlam ve pürüzsüz yapma.

kadir: kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye kudreti yeten.(Allah)

Kadîrü'l-Mürîd: irade sahibi ve gücü her şeye yeten Cenab-ı Allah.

keza: böylece; bu da öyle.

kul: köle, esir.

mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.

mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri.

muhtelif: ihtilâl etmiş, karışmış, karma karışık.

Muktedirü'l-Mutekellim: konuşma iktidarına sahip olan anlamında Allah'ın bir ismi.

muntazam: düzgün, düzenli, derli toplu.

mürekkebat: bileşikler, birleşimler, karışımlar.

mütenevvi: türlü, çeşitli.

neşvünema: gelişme, yayılma, olgunlaşma.

nihayet: çok, son derece.

peygamber: Allah'ın elçisi, Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, haberci, nebî, resul.

Rahmanürrahim: hem bütün varlıklara ayırım yapmaksızın merhamet eden Rahman, hem de âcizlere eli ermez gücü yetmezlere, yavrulara ve Cenneti kazanan mü'minlere özel olarak merhamet eden Rahîm, Allah.

salât selâm: peygamber efendimize rahmet ve esenlik duası etmek kendisine bağlılığımızı yenilemek, salâvat getirmek.

Semîü'l-Basîr: her şeyi işiten ve gören Cenab-ı Allah.

şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.

şehadet: şahadetler, şahitlikler.

şerik: ortak.

terekkûbat: birden fazla şeyin karışıp birleşmesinden oluşma, bileşim.

Vacibü'l-Vücut: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.

Vahidü'l-Ehad: bir olan ve birliği her bir şeye tecelli eden Allah.

zerrat-ı kâinat: kâinat zerrelere.

zerre: en küçük parça.

acip: tuhaf, hayret veren.

Adlû'l-Hakem: adaletle hüküm veren Allah.

ait: ilgili olan.

âl: sülâle, soy.

âlem: dünya, cihan. varlık sıfırlarından her biri.

Âlimü'l-Hakîm: hikmet ve ilim sahibi Allah.

ayat-ı beyyine: her şeyi açıkça, gün gibi aşikâr, apaçık belirten ayetler, deliller.

bâhir: açık, apaçık.

berahin-i neyyire: nurlu par-

lak deliller.

camit: cansız.

def'aten: bir defada, birden.

delâil-i vazih: açık, aşikâr deliller.

efdal: en iyiler, üstün olanlar.

enbiya: nebîler, peygamberler.

envar-ı satia: yükselerek meydana çıkan, yükselerek görünen nurlar.

evliya: erenler, velîler, Allah dostları.

Ferdü's-Samed: her şeyin

kendine muhtaç olup, kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan, tek ve benzeri olmayan Cenab-ı Allah.

Furkan-ı Hakîm: doğruyu yanlıştan ayıran hikmetli Kur'ân.

Habib-i Ekrem: Allah'ın en keremli, en saygın, en şerefli habibi yani sevgili kulu manasında olan Hz. Muhammed.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hayyü'l-Kayyum: varlığı, dirliği her an için olup, gökleri,

وَعَيْنُ عَنَّايَتِكَ؛ وَشَمْسُ هِدَايَتِكَ؛ وَلِسَانُ مُحَبَّتِكَ؛ وَمِثَالُ
 رَحْمَتِكَ وَنُورُ خَلْقِكَ؛ وَشَرَفُ مَوْجُودَاتِكَ؛ ﴿حَاشِيه ١﴾ وَكَشَافُ
 طَلْسِمِ كَائِنَاتِكَ؛ وَدَلَالُ سُلْطَنَةِ رُبُوبِيَّتِكَ؛ وَمَعْرِفُ كُنُوزِ
 أَسْمَائِكَ؛ وَمُعَلِّمُ أَوَامِرِكَ لِعِبَادِكَ وَمُفَسِّرُ آيَاتِ كِتَابِ كَائِنَاتِكَ؛
 وَمَدَارُ شُهُودِكَ وَاشْهَادِكَ؛ وَمَرَاةُ مُحَبَّتِكَ لِحَمَالِكَ وَأَسْمَائِكَ،
 وَمُحَبَّتِكَ لِمَصْنَعَتِكَ وَمَصْنُوعَاتِكَ، وَلِمَحَاسِنِ مَحْلُوقَاتِكَ؛
 وَحَبِيبُكَ وَرَسُولُكَ الَّذِي أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ؛ وَلِبَيَانِ مَحَاسِنِ
 كَمَالَاتِ سُلْطَنَةِ رُبُوبِيَّتِكَ بِحِكْمَةٍ صَنَعَةٍ صَبْغَةٍ نُقُوشِ قَصْرِ
 الْعَالَمِينَ؛ وَلِتَعْرِيفِ كُنُوزِ أَسْمَائِكَ بِإِشَارَاتِ حِكْمِيَّاتِ كَلِمَاتِ
 آيَاتِ سُطُورِ كِتَابِ الْعَالَمِينَ؛ وَلِبَيَانِ مَرْضِيَّاتِكَ ﴿حَاشِيه ٢﴾ يَا رَبَّ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ ﴿﴾ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَآخُوَانِهِ أَلْفُ
 أَلْفِ صَلَاةٍ وَسَلَامٍ فِي كُلِّ أَنْ وَزَمَانٍ ﴿﴾

حاشیه ١: بو ایکنجی شهادتده هر بر کلمه نبوتِ احمدیه نڅ ﷺ بر حق برهانه
 ایما ایتدیگی برر وظیفاً نبوته برر مقاماتِ محمدیه یه ﷺ اشارت ایتدیگی گبی
 برنجی شهادتده هر بر فقره دخی کلی چوق براهین وحدانیتده دلالت ایتدیگندن
 کویا هربری هم بنم شاهدیم و هم بنمله شهادت ایدر. و بن اونلرڅ لسانِ حال ایله
 شهادتلرینی لسانِ قاله نیتمله قلب ایدوب برابر شهادت کتیریوروز دیمکدر.

حاشیه ٢: نسخه: مَرْضِيَّاتِ رَبِّ السَّمَوَاتِ

seçkin kıldığın kulun, halilin, mülkünün cemali, sanatının meliki, inayetinin pınarı, hidayetinin güneşi, muhabbetinin lisanı, rahmetinin misali, mahlûkatının nuru, mevcudatının şerefi, **(HAŞİYE)** tılsım-ı kâinatının keşşafı, saltanat-ı rububiyetinin dellâli, künuz-i esmanın tarif edicisi, kullarına Senin evamirinin muallimi, kitab-ı kâinatının âyâtının müfessiri, mahlûkatındaki tecelliyatını görmek ve zîşuur kullarına göstermek için medar yaptığın zat, kendi cemaline ve esmana olan muhabbetinin ve sanatına ve masnuatına mahlûkatının mehasinine olan muhabbetinin mir'atı; âlemlere rahmet olarak ve bu âlem sarayının nakışlarındaki renk ve sanatların hikmetleriyle saltanat-ı rububiyetinin kemalâtındaki güzellikleri beyan etmek ve kitab-ı âleminin kelimâtındaki, âyâtındaki ve satırlarındaki hikmetlerin işaretıyla Senin isimlerinin hazinelerini tarif etmek ve marziyatını bildirmek üzere gönderdiğin habibin ve resulündür, ey Rabbü's-Semavati ve'l-Aradîn! Ona, onun Âline ve Ashabına ve ihvanına, her anda ve her zamanda milyonlar salât ve selâm olsun.

HAŞİYE: Bu ikinci şahadette her bir kelime nübüvvet-i Ahmediyenin (a.s.m.) birer hak bürhanına ima ettiği, birer vazife-i nübüvveti, birer makam-ı Muhammediyeye (a.s.m.) işaret ettiği gibi, birinci şahadette her bir fıkra dahi küllî çok berahin-i vahdaniyete delâlet ettiğiinden, güya her biri hem benim şahidim ve hem benimle şahadet eder. Ve ben onların lisan-ı hâl ile şahadetlerini lisan-ı kâle niyetimle kalbedip beraber şahadet getiriyoruz demektir.

âl: soy ve sülâle.

âlem: dünya, kâinat, evren.

Ashap: Sahabeler, Hz. Peygamberi (a.s.m.) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.

ayat: işaretler, deliller, Allah'ın varlık ve birliğine işaret eden deliller.

berahin-i vahdaniyet: birlik delilleri.

beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah.

cemal: güzellik.

dellâl: ilân edici; hakka davet eden.

esma: isimler.

evamir: emirler, buyruklar, buyrultular, işler.

fıkra: kısım, bölüm, paragraf.

habib: sevilen; Allah'ın sevgili kulu.

halil: dost, samimî dost.

haşiye: dipnot, açıklayıcı not.

hazine: kaynak, büyük ser-
vet, devlet mali.

hidayet: doğru olan, hak olan.

hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki lâhî gaye, fayda.

ihvan: kardeşler.

inayet: yardım, ihsan, lütuf.

işarat: işaretler, belirtiler.

kelimat: kelimeler, sözler.

kemalât: iyilikler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.

keşşaf: keşfeden, açan, gizli şeyleri bulup ortaya koyan.

kitab-ı âlem: âlem kitabı, bir

kitap hüviyetinde olan âlem, kâinat.

kitab-ı kâinat: kâinat kitabı, bir kitap gibi yazılan, sayısız anlamlar ifade eden, ve her kitap gibi yazarını gösteren kâinat, evren.

kul: köle, esir.

külli: bütüne ait, hepsi; genel.

künuz-i esma: isim, ad hazineleri.

lisan: dil.

lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.

mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar.

makamat-ı Muhammediye: Peygamber Efendimizin makamları.

marziyat: Allah'ın rızasına mazhar olacak hâl ve hareketler.

masnuat: sanatla yapılmış şeyler.

medar: dayanak, yardımcı, vesile.

mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler.

melik: hükümdar, padişah.

mevcudat: var olan her şey, yaratılmış şeylerin tamamı.

mir'at: âyine, ayna.

muallim: öğretici, öğretmen.

muhabbet: sevgi, sevmek, dostluk.

müfessir: açıklayan, şerh ve izah eden.

mülk: sahip olunan mal.

nakış: resim, süs.

nur: aydınlık, ışık.

pınar: yerden kaynayarak çıkan su, memba.

Rabbüsemavati ve'l-Aradîn: yerin ve göğün Rabbi, yaratıcı ve terbiye edicisi.

rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama.

resul: elçi, Allah'ın elçisi, haberci, peygamber.

salât selâm: peygamber efendimize rahmet ve esenlik duası etmek kendisine bağlılığımızı yenilemek, salâvat getirmek.

saltanat-ı rububiyet: Allah'ın kâinatı terbiye ve idare edicilik sıfatının saltanatı.

şahadet: Allah'ın varlığına ve birliğine tanıklık, şahitlik.

şeref: manevî büyüklük, yücelik, ululuk, seçkinlik.

tarif: etrafla anlatma.

tecelliyat: tecelliler, görünmeler, belirmeler.

tılsım-ı kâinat: kâinatın tılsımı, evrenin gizli sırrı.

zat: Hz. Muhammed.

zîşuur: şuurlu, şuur sahibi, bilinçli.

اَللّٰهُمَّ يَا حَفِيْظُ يَا حَافِظُ يَا خَيْرَ الْحَافِظِيْنَ !

نَسْتُوْدِعُ حِفْظَكَ وَحِمَايَتَكَ وَرَحْمَتَكَ هَذِهِ الشَّهَادَاتِ الَّتِي
اَنْعَمْتَهَا عَلَيْنَا ❀ فَاَحْفَظْهَا اِلَى يَوْمِ الْحَشْرِ وَالْمِيزَانِ اٰمِيْنَ ❀
وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ ❀

اَلْمَقَامُ الثَّانِي ﴿حَاشِيَه﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي دَلَّ عَلٰى وُجُوْبِ وُجُوْدِهِ، وَدَلَّ النَّاسَ عَلٰى
اَوْصَافِ جَلَالِهِ وَجَمَالِهِ وَكَمَالِهِ، وَشَهِدَ عَلٰى اَنَّهُ وَاَحَدٌ فَرْدٌ صَدَدٌ:
• اَلشَّاهِدُ الصَّادِقُ وَالْبُرْهَانُ الْمُصَدِّقُ النَّاطِقُ الْمُحَقِّقُ
• سَيِّدُ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِيْنَ ❀ اَلْحَاوِي لِسِرِّ اَجْمَاعِهِمْ وَتَصَدِّيقِهِمْ
وَمُعْجَزَاتِهِمْ ❀

• وَاِمَامُ الْاَوَّلِيَّاءِ وَالصَّدِيقِيْنَ ❀ اَلْحَاوِي لِسِرِّ اتِّفَاقِهِمْ
وَتَحْقِيقِهِمْ وَكِرَامَاتِهِمْ ❀

حاشيه: بو مقامك ايضاحى اون طوقوزنجى مكتوب اولان معجزات احمديه نك
ﷺ آخرنده در . شو مقامك هر بر قيدي هر بر كلمه سى رسالت احمديه نك ﷺ
برر دليلنه اشارت ايدر . وقرآن حكيمك كلام الله اولديغينه دائر اولان برهانله ره
ايملا ايدر . بيغمير عليه الصلاة والسلام ايله قرآن هر ايكسى وحدانيت الهيه يه برر
غايث پرلاق دليل اولارق بوراده ذكر ايدلمشدر .

aleyhissalâtü vesselâm: sa-
lât ve selâm onun üzerine ol-
sun.

âmin: "yâ Rabbi! Öyle olsun,
kabul eyle!" anlamında dua-
nın sonunda söylenir.

asfiya: kemalât ve takva sa-
hibi olan, Hz. Peygamberin
(a.s.m.) vârisi hükmünde,
onun meslek ve gayelerini
hayata geçirmeye ve tatbike
çalışan âlim zatlar.

bürhan-ı natûk-ı sadık: dos-
doğru konuşan delil, bürhan;

Hız Muhammed.

camî: toplanan, içine alan,
kaplayan.

cemal: güzellik.

delâlet: delil olma, gösterme.

ebed: sonu olmayan gelecek
zaman, sonsuzluk, dâimilik.

ehl-i tahkik: hakikatleri delil-
leriyle bilen âlimler; tahkik
ehli.

enbiya: nebîler, peygamber-
ler.

esrar: sırlar, gizlenen ve bi-
linmeyen şeyler.

evliya: erenler, velîler, Allah
dostları.

evsaf-ı celâl: büyüklük, ulu-
luk, yücelik vasıfları.

ezel: başlangıç olmayan geç-
miş zaman.

Ferd: tek, bir, eşi bulunma-
yan Allah.

Hafız: koruyan, saklayan, ko-
ruyucu.

hamd: methetme, övme,
şükretme, yüceltme.

haşiye: dipnot, açıklayıcı.

haşir: diriliş, kıyametten son-

Ey Hafız, ey Hafız, ey Hayrül'l-Hafızîn olan Allah'ım,
Bize ihsan ettiğin bu şahadetleri Senin hıfz ve himaye-
ne ve Senin rahmetine tevdi ediyoruz. Haşir ve mizan
gününe kadar onları hıfzıyla. Âmin. Âlemlerin Rabbi
olan Allah'a hamd olsun.

İKİNCİ MAKAM (HAŞİYE)

Ezelden ebede her türlü hamd, Allah'a mahsustur.
Onun vücub-i vücuduna öyle bir zat delâlet eder, Onun
evsaf-ı celâl ve cemal ve kemalini insanlara öyle bir zat
ilân eder ve Onun Vahid ve Ferd ve Samed olduğuna öy-
le bir zat şahadet eder ki:

- O, bütün kâinatın ve bütün enbiya ve evliyanın ve
bütün ehl-i tahkikin tasdik ve tahkikatiyla, vahdaniyet-i
İlâhiyeye şahit ve bürhan-ı natık-ı sadık ve musaddaktır.

- Hem o zat, bütün enbiya ve mürselînin kuvvet-i
icmai ve tasdik ve mu'cizatlarının da şahadetiyle, bütün
mu'cizat-ı enbiyanın esrarını cami ve umum enbiyanın
reisidir.

- Hem o zat, onun terbiyesi ve irşadı ve nur-i şeriatıy-
la kemal bulan bütün evliya ve asfiya ve sıddıkîne, bütün
onların sırr-ı kerametlerinin ve icmakârâne tasdiklerinin
ve tahkiklerinin kuvvetini cami sultan ve üstattır.

HAŞİYE: Bu makamın izahı On Dokuzuncu Mektup olan Mu'cizat-ı Ah-
mediyenin (a.s.m.) ahirindedir. Şu makamın her bir kaydı ve her bir keli-
mesi risalet-i Ahmediyenin (a.s.m.) birer deliline işaret eder ve Kur'ân-ı
Hakîm'in kelâmullah olduğuna dair olan bürhanlara ima eder. Peygam-
ber Aleyhissalâtü Vesselâm ile Kur'ân, her ikisi vahdaniyet-i İlâhiyeye bi-
rer gayet parlak delil olarak burada zikredilmiştir.

ra bütün insanların bir yere
toplanmaları, Allah'ın, ölüleri
dirilip mahşere çıkarması.

Hayrül'l-Hafızîn: hıfz edenle-
rin, koruyucuların en hayırlısı.

hıfz: saklama, koruma.

himaye: koruma, muhafaza
etme.

icmakârâne: söz birliği eder-
cesine, bir mesele üzerinde
birleşircesine.

ihsan: iyilik etme, güzel dav-
ranma, bağışlama, ikram et-
me, lütuf, bağış, yardım.

irşat: doğru yolu gösterme.

kemal: olgunluk, yetkinlik,
tamlik; kusursuz, tam ve ek-
siksiz olma; erginlik, mükem-
mellik.

kuvvet-i icma: toplanmak-
tan ve fikir birliğinden ortaya
çıkan güç, kuvvet.

mahsus: lâyük.

mizan: ölçü, cetvel.

mu'cizat: mu'cizeler, Allah ta-
rafından verilip, yalnız pey-
gamberlerin gösterebilecek-
leri büyük harika işler.

Mu'cizat-ı Ahmediye: Pey-
gamber Efendimizin mu'cize-
lerinden bahseden Mektubat
eserindeki On Dokuzuncu
Mektup risalesi.

mu'cizat-ı enbiya: peygam-
berlerin (a.s.) mu'cizeleri.

musaddak: tasdik edilmiş,
tasdik olunmuş, doğrulanmış.

mürselin: peygamberler.

nur-i şeriat: şeriatın nuru, ay-
dınlatıcı hükümleri.

rahmet: acıma, merhamet
etme, esirgeme, bağışlama.

risalet-i Ahmediye: Peygamber
Efendimizin risaleti, elçiliği.

Samed: ihtiyaçlar için kendisine
yönelinen, her şey kendisine
muhtaç olduğu hâlde, kimseye
ve hiçbir şeye muhtaç olmayan,
her şeyin varlığı ve bekası kendi-
sine bağlı bulunan Allah.

sıddıkîn: doğru sözlü olanlar, sö-
zünde, işinde doğru olanlar, sami-
miyetle iman etmiş olan ve bu-
nun gereğine tam olarak uyanlar.

sırr-ı keramet: kerametteki sır
ve hakikat.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

tahkik: doğru olup olmadığını
araştırma.

tahkikat: araştırmalar, soruştur-
malar.

tasdik: doğruluğunu kabul etme,
doğrulama, gerçekliğini kabul et-
me.

terbiye: yetiştirme, besleyip bü-
yütme, eğitim.

tevdi etmek: emanet etmek.

üstat: öğretici; muallim, öğret-
men, usta.

vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik,
Allah'ın bir, tek olması.

Vahid: bir, tek; dengi ve ortağı ol-
mayan, eşi, benzeri olmayan Al-
lah

vücub-i vücud: varlığı gerekli ol-
mak, olmaması imkânsız olmak,
varlığı zarurî ve vacip olmak, vaz-
geçilmez olmak.

zikretmek: söylemek, anlatmak.

• ذُو الْأَرِهَاصَاتِ الْخَارِقَةِ وَالْمُعْجَزَاتِ الْبَاهِرَةِ وَالْبَرَاهِينِ الْقَاطِعَةِ الْوَاضِحَةِ ❁

• ذُو الْأَخْلَاقِ الْعَالِيَةِ فِي ذَاتِهِ وَالْخِصَالِ الْغَالِيَةِ فِي وَظِيفَتِهِ وَالسَّجَايَا السَّامِيَةِ فِي شَرِيعَتِهِ ❁

• مَهْبِطُ الْوَحْيِ الرَّبَّانِي بِاجْتِمَاعِ الْمُنْزَلِ بِتَوْفِيقٍ لَهُ ❁ وَالْمُنْزَلِ بِاعْجَازِهِ وَالْمُنْزَلِ عَلَيْهِ بِقُوَّةِ إِيْمَانِهِ وَالْمُنْزَلِ إِلَيْهِمْ بِكُشُوفِهِمْ وَتَحْقِيقَاتِهِمْ ❁

• سَيَّارُ عَالَمِ الْغَيْبِ وَالْمَلَكُوتِ مُشَاهِدُ الْأَرْوَاحِ وَمُصَاحِبُ الْمَلَكَةِ مُرْشِدُ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ ❁

• وَأَنْوَرُ ثَمَرَاتِ شَجَرَةِ الْخَلْقَةِ سِرَاجُ الْحَقِّ بُرْهَانُ الْحَقِيقَةِ، لِسَانُ الْمَحَبَّةِ، مِثَالُ الرَّحْمَةِ، كَاشِفُ طُلُومِ الْكَائِنَاتِ، حَلَّالُ مُعَمَّى الْخَلْقَةِ، دَلَالُ سُلْطَنَةِ الرُّبُوبِيَّةِ، مَدَارُ ظُهُورِ مَقَاصِدِ خَالِقِ الْكَائِنَاتِ فِي خَلْقِ الْمَوْجُودَاتِ ❁ وَوَاسِطَةُ تَظَاهُرِ كَمَالَاتِ الْكَائِنَاتِ الْمُرْمُزُ بِشَخْصِيَّتِهِ الْمَعْنَوِيَّةِ إِلَى أَنَّهُ نَصَبَ عَيْنَ فَاطِرِ الْكُونِ فِي خَلْقِ الْكَائِنَاتِ يَعْنِي «أَنَّ الصَّانِعَ نَظَرَ إِلَيْهِ وَخَلَقَ لِأَجَلِهِ وَلَا مِثَالَهُ هَذَا الْعَالَمُ» ❁

ahlâk-ı âliye: yüce ahlâk, üstün ahlâk.

âlem: dünya, varlık sınıflarından her biri.

âlem-i gayb: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, görünmeyen başka dünyalar.

âlem-i melekût: ruhlar ve melekler âlemi.

bâhir: açık, apaçık.

bürhan: delil, ispat, şahit, hüccet.

camî: toplayan, içine alan,

kaplayan.

camiiyet-i istidat: kabiliyetin bir çok özelliğinin bir arada bulundurulması.

cihet: yön, taraf.

cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en mühim sakini.

delâil-i nübüvvat: peygamberlik delilleri, peygamberliğin hak olduğunu ispatlayan deliller.

dellâl: ilân edici; hakka davet eden.

din: kurallar. Allah tarafından belirlenen ve peygamberler vasıtasıyla insanlara tebliğ edilen, insanlara dünya ve ahirette saadet yollarını gösteren sistem.

ekmel: mükemmel ve kusursuz olan, en uygun.

enmuzeç: numune, misal, örnek.

ervah: ruhlar.

evsaf: sıfatlar, vasıflar, nitelikler, özellikler.

Hâlık: her şeyi yoktan var

• Hem o zat kat'î, yakînî ve bâhir mu'cizat, harika irhasat, şüphesiz ve vazîh delâil-i nübüvvet sahibidir.

• Hem o zat, kendi zat-ı mübareğinde ahlâk-ı âliyenin en nihayet meratibini, vazife-i risaletinde secaya-i samiyenin en yüksek derecesini, tebliğ ettiği şeriat ve dininde hasail-i galiyenin en ekmelini camidir.

• Hem o zat, kendi kendine söylemiyor; belki söyletiriliyor. Zira o, kendisine Kur'ân'ı indiren Zat-ı Zülcelâl'in tevfiği ve Kur'ân'ın i'cazı, kendisinin Kur'ân'ı indiren Zata olan kuvvet-i imanı ve kendisine indirileni dinleyen bütün ümmetinin keşif ve tahkikatının tasdikleriyle, vahy-i Rabbanînin mazharıdır.

• Hem o zat, değil yalnız ins ve cin âlemini, belki âlem-i gayp ve âlem-i melekûtu seyir ve temaşa ediyor. Ervahları görüyor, melâikelerle sohbet ediyor, cin ve inisi de irşat ediyor.

• Hem o zat, şu kâinat ağacının en münevver ve mükemmel meyvesi ve rahmet-i İlâhiyenin timsali ve muhabbet-i Rabbaniyenin misali ve hakkın en münevver bürhanı ve hakikatin en parlak siracı ve tılsım-ı kâinatın miftahı ve muamma-i hilkatın keşşafı ve hikmet-i âlemin şarihi ve saltanat-ı İlâhiyenin dellâli; ve mehasin-i sanat-ı Rabbaniyenin vassafı; ve camiiyet-i istidat cihetiyle, o zat mevcudattaki kemalâtın en mükemmel enmuzecidir. Öyle ki, o zatın şu evsafı ve şahsiyet-i maneviyesi işaret eder, belki gösterir ki, o zat kâinatın illet-i gaiyesidir. Yani, "O zata şu kâinatın Hâlık'ı bakmış, kâinatı halk etmiştir. Eğer onu icat etmeseydi, kâinatı dahi icat etmezdi" denilebilir.

eden, yaratıcı; Allah.

halk etmek: yaratmak, icat etmek, yoktan var etmek.

harika: her zaman rastlanmayan, alışılmıştan üstünde olup hayranlık hissi uyandıran şey.

hasail-i galiye: yaratılıştan olan değerli ve yüksek huylar, tabiatlar, özellikler.

hikmet-i âlem: âlemin hikmeti, kâinatın yaratılmasındaki gaye ve fayda.

icat: yoktan var etme.

i'caz: benzerini yapmada insanı âciz bırakma, âcze düşürme, âciz hâle getirme.

illet-i gaiye: meydana gelmesi için çaba harcanan şey, amaç, ideal.

ins: insan, beşer.

irhasat: Hz. Muhammed'in peygamberliğinden önce meydana gelen harikulâde hâller, onunla ilgili olarak meydana gelen olağanüstü olaylar.

irşat: doğru yolu gösterme;

gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

kat'î: kesin, şüphesiz.

kemalât: iyilikler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.

keşif: olacak bir şeyi evvelden anlama; gizli bir şeyin Allah tarafından birisine ilham edilmesi yoluyla bilinmesi.

keşşaf: keşfeden, keşif sahibi, gizli bir şeyi meydana çıkaran.

kuvvet-i iman: iman kuvveti.

mazhar: bir şeyin zuhur ettiği, görüldüğü yer.

mehasin-i sanat-ı Rabbaniye: Rabbimizin dünyada görünür hâle gelen sanatının güzellikleri.

meratip: mertebeler, dereceler.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

miftah: anahtar.

misal: benzer, örnek, numune.

muamma-i hilkat: yaratılıştaki sır ve gizlilikler.

mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.

muhabbet-i Rabbaniye: yaratan terbiye edici olan rabbimize duyulan sevgi.

mükemmel: noksansız, tam, eksiksiz.

münevver: nurlanmış, nurlandırılmış.

rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet.

saltanat-ı İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın saltanatı.

secaya-i samiyeye: yüksek ve kıymetli seciyeler, ahlâklar.

seyir: görülmeye, seyredilmeye değer şey.

sirac: ısıt, kandil, lâmba.

şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik.

şarih: şerh eden, açıklayan kimse.

şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.

tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.

tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama.

tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.

temaşa: bakma, bakıp seyretme.

tevfik: Allah'ın yardımı, başanlı kılması.

tılsım-ı kâinat: kâinatın tılsımı, evrenin gizli sırrı.

tımsal: resim, suret, şekil.

ümmet: Müslümanların tamamı; bütün Müslümanlar.

vahy-i Rabbani: peygamberlere inmiş ilâhî bilgi, emir ve yasaklar.

vassaf: birinin ya da bir şeyin özelliklerini bildirerek anlatan, tanıtan veya öven.

vazife-i risalet: peygamberlik vazifesi.

vazîh: açık, ayan, aşikâr.

yakîni: kat'î, şüphe edilmeyecek bilgiye ait, onunla ilgili.

zat-ı mübarek: mübarek zat, hayırlı kimse.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

• ذُو الدِّينِ وَالشَّرِيعَةِ وَالْإِسْلَامِيَّةِ الَّتِي هِيَ بِدَسَاتِيرِهَا أَمْوُذُجُ
دَسَاتِيرِ السَّعَادَةِ فِي الدَّارَيْنِ ❀ كَانَ ذَلِكَ الدِّينَ فَهَرِسْتُهُ أُخْرِجَتْ
مِنْ كِتَابِ الْكَائِنَاتِ ❀ فَكَانَ الْقُرْآنُ الْمُنَزَّلُ عَلَيْهِ قِرَاءَةً لِآيَاتِ
الْكَائِنَاتِ الْمُشِيرُ دِينُهُ الْحَقُّ إِلَى أَنَّهُ نِظَامُ نَظْمِ الْكَوْنِ ❀ فَنَظَّمُ
هَذِهِ الْكَائِنَاتِ بِهَذَا النِّظَامِ الْأَتَمِّ الْأَكْمَلِ هُوَ نَظْمُ ذَلِكَ الدِّينِ
الْجَامِعِ بِهَذَا النِّظَامِ الْأَحْسَنِ الْأَجْمَلِ،

سَيِّدُنَا نَحْنُ مَعَاشِرِ بَنِي آدَمَ، وَمُهْدِينَا إِلَى الْإِيمَانِ نَحْنُ مَعَاشِرِ
الْمُؤْمِنِينَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ أَفْضَلُ
الصَّلَوَاتِ وَآتَمُّ التَّسْلِيمَاتِ مَا دَامَتِ الْأَرْضُ وَالسَّمَوَاتُ ❀

فَإِنَّ ذَلِكَ الشَّاهِدَ يَشْهَدُ عَنِ الْغَيْبِ فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ عَلَى
رُؤُسِ الْأَشْهَادِ بِطَوْرِ الْمَشَاهِدِ ❀

نَعَمْ؛ يُشَاهَدُ أَنَّهُ يُشَاهَدُ ثُمَّ يَشْهَدُ مُنَادِيًا لِأَجْيَالِ الْبَشَرِ خَلْفَ
الْأَعْصَارِ وَالْأَقْطَارِ بِأَعْلَى صَوْتِهِ ❀ نَعَمْ؛ فَهَذَا صَدَاءُ صَوْتِهِ يُسْمَعُ
مِنْ أَعْمَاقِ الْمَاضِي إِلَى شَوَاهِقِ الْأَسْتِقْبَالِ وَبِجَمِيعِ قُوَّتِهِ ❀

• Hem o zat, öyle bir din ve şeriat göstermiştir ki, iki cihanın saadetini temin edecek desatiri camidir. Ve cami olmakla beraber, kâinatın hakaikını ve vezaifini ve Hâlık-ı Kâinat'ın esmasını ve sıfatını kemal-i hakkaniyetle beyan etmiştir. İşte o İslâmiyet ve şeriat, öyle bir tarzda muhit ve mükemmeldir ve öyle bir surette kâinatı kendiyle beraber tarif eder ki, onun mahiyetine dikkat eden, elbette anlar ki, o din bu güzel kâinatı yapan Zâtın, o kâinatı kendiyle beraber tarif edecek bir beyanname-sidir ve bir tarifesidir. Ve onun getirdiği din-i hakkın ihata ve ulviyet ve hakkaniyeti, Kur'ân'ın kâinatı halk ve tedbir edenin kaleminden çıktığını gösterir. Ve o kâinatı güzelce tanzim eden kim ise, şu dini güzelce tanzim eden yine Odur. Evet, o nizam-ı ekmel, elbette bu nazm-ı ecmeli ister.

Yer ve gökler var oldukça salâvatın en efdali ve selâmetin en etemmi, biz âdemoğulları topluluğunun efendisi ve biz mü'minler topluluğunun imana hidayet edicisi olan Abdullah ibni Abdülmuttalib oğlu Muhammed'in üzerine olsun.

Evet, işte mezkûr sıfatlarla muttasıf şahid-i vahdaniyet olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, âlem-i şahadete müteveccih olarak, âlem-i gayp namına cin ve insin başları üzerine ilân ederek, kendisi görüp, sonra da gördüğünü istikbalde gelecek asırlar arkasında duran akvama ve milletlere hitap edip öyle bir nida eder ki, umum cin ve inse, umum yerlere, umum asırlara işittiriyor. Evet işitiyoruz. Hem öyle yüksek, kuvvetli hitap ediyor ki, bütün asırlar onu dinler.

akvam: milletler, kavimler, uluslar.
âlem-i gayb: gizli, görünmeyen âlem.
âlem-i şehadet: şahit olunan âlem, gözlemlenebilen dünya.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, Peygamberimizin ismi anılınca söylenir, ona özgü bir rahmet ve esenlik duasıdır.
asır: yüzyıl.

beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
beyanname: bildirge, yazılı açıklama, tebliğ, bildiri.
camî: cem eden, toplayan, içine alan.
cihan: dünya, ahiret.
cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en mühim sakini.
desatir: düsturlar, kaideler.
din: kaideleri Allah tarafından belirlenen ve peygamberler

vasıtasıyla insanlara tebliğ edilen, insanlara dünya ve ahirette saadet yollarını gösteren sistem.
din-i hak: hak din, İslâmiyet.
efdal: en faziletli, daha üstün.
esma: isimler.
etem: daha tam.
hakaik: doğrular, gerçekler.
hakkaniyet: haktan, doğruluk ve adaletten ayrılmama.
Hâlık-ı Kâinat: Kâinatın ve onun içinde olan her şeyin

yaratıcısı, Allah.
halk: yaratma, yaratış.
hidayet: doğru ve hak olan iman yoluna girme.
hitap: bir topluluğa karşı konuşma, nutuk.
ihata: sarma, kuşatma.
ilân: açıklamak, ilân etmek, herkesi duyurmak.
iman: inanma, itikat, Allah'a inanma.
ins: insan, beşer.
istikbal: gelecek, gelecek zaman.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
kemal-i hakkaniyet: hakkını tam vererek, doğruluğun en mükemmeli.
mahiyet: iç yüz, bir şeyi belirleyen aslı unsur, neden ibaret olduğu, özellik.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhit: ihata eden, etrafını çeviren, kuşatan, saran.
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan, özellik kazanan.
mü'min: iman eden, inanan.
müteveccih: yönelen.
nam: ad, isim.
nazm-ı ecmel: en güzel şekilde ölçü ile düzenlenmiş, dizilmiş, sıralanmış.
nida: bağırma, çağırma, seslenme.
nizam-ı ekmel: en mükemmel düzen, sistem, kanun.
saadet: mutluluk, bahtıyarlık.
salâvat: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) rahmet ve esenlik dileme, ona saygı gösterme, salât ve selâm etme.
selâmet: kurtuluş, esenlik, emniyet.
sıfât: keyfiyet, özellik, vasıf.
suret: biçim, şekil, tarz.
şahid-i vahdaniyet: vahdaniyet şahidi; Allah'ın birliğinin şahidi, delili.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tanzim: düzenleme, tertipleme, sıralama.
tarif: etrafiyla anlatma, tanıtmak.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
temin: sağlama, elde etme.
ulviyet: yücelik, ululuk.
umum: bütün, genel.
vezaif: vazifeler, işler.
zat: kimse, kişi, kendi; Hz. Muhammed.

نَعَمْ؛ فَقَدْ اسْتَوَى عَلَى نِصْفِ الْأَرْضِ ❀ وَأَنْصَبَ بِصِبْغِهِ
السَّمَاءَ خُمْسَ بَنِي آدَمَ ❀ وَدَامَتْ سُلْطَنَتُهُ الْمَعْنَوِيَّةُ أَلْفًا وَثَلَاثَ
مِائَةٍ وَخَمْسِينَ سَنَةً فِي كُلِّ زَمَانٍ، يَحْكُمُ ظَاهِرًا وَبَاطِنًا عَلَى ثَلَاثَ
مِائَةٍ وَخَمْسِينَ مَلِيُونًا مِنْ رَعِيَّتِهِ الصَّادِقَةِ الْمُطِيعَةِ بِانْقِيَادِ نَفُوسِهِمْ
وَقُلُوبِهِمْ وَأَرْوَاحِهِمْ وَعُقُولِهِمْ لِأَوَامِرِ سَيِّدِهِمْ وَسُلْطَانِهِمْ ❀

• وَبِغَايَةِ جِدِّيَّتِهِ بِشَهَادَاتِ قُوَّةِ دَسَاتِيرِهِ الْمُسَمَّرَةِ عَلَى صُخُورِ
الدُّهُورِ وَعَلَى جِبَاهِ الْأَقْطَارِ ❀

• وَبِغَايَةِ وُثُوقِهِ بِشَهَادَةِ زُهْدِهِ وَاسْتِغْنَائِهِ عَنِ الدُّنْيَا ❀

• وَبِغَايَةِ اطمئنانه وَوُثُوقِهِ بِشَهَادَةِ سَيِّرِهِ ❀

• وَبِغَايَةِ قُوَّةِ إِيْمَانِهِ بِشَهَادَةِ أَنَّهُ أَعْبَدُ وَاتَّقَى مِنَ الْكُلِّ بِاتِّفَاقِ
الْكُلِّ، شَهَادَةً جَازِمَةً مُكَرَّرَةً بِ«فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» ❀

• الَّذِي دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ، وَصَرَّحَ بِأَوْصَافِ جَلَالِهِ
وَجَمَالِهِ وَكَمَالِهِ، وَشَهِدَ أَنَّهُ وَاحِدٌ أَحَدٌ فَرْدٌ صَمَدٌ، الْفَرَقَانُ

adem-i tenezzül: tenezzül
etmeme, muhatabin düzeyi-
ne inmeme.
ahkâm: emirler, hükümler,
buyruklar.
aks-i sada: ses yankılanması.
aktâr: her taraf, her yer.
asır: yüzyıl.
bâtinen: dahilen, iç yüzünde,
içinden olarak.
cemal: güzellik, Cenab-ı Hak-
kın güzellik sıfatları, cemel is-
mine ait özellikler.
ciddiyet: ciddîlik, içtenlik, sa-

mimîlik.
dava: iddia edilen fikir, iman.
dehr: zaman, çağ, devir.
dellâl: ilân edici.
din: kaideleri Allah tarafından
belirlenen ve peygamberler
vasıtasıyla insanlara tebliğ
edilen, insanlara dünya ve
ahirette saadet yollarını gös-
teren sistem.
düstur: kanun, kural, prensip,
esas.
esas: asıl, temel, bir işin aslı
usul ve kaideleri.

evamir: emirler, buyruklar.
fânî: ölümlü.
fevkalâde: olağanüstü, nor-
malin üstünde.
Furkan-ı Hakîm: doğruyu
yanlıştan ayıran hikmetli olan
Kur'an.
Hâlık: her şeyi yoktan var
eden, yaratıcı; Allah.
hums-i beşer: insanların beş-
te biri.
ilân etmek: açıklamak, her-
kese duyurmak.
istîğa: gönül ve göz tokluğu,

Evet, aks-i sedasını her bir asır işitiyor. Evet, nısf-ı arz onun nur-i hidayetiyle doldu, hums-i beşer sıbga-i sema-vîsiyle sıbgalandı. Ve 1350 seneden beri devam eden saltanat-ı maneviyesinde, her zamanda 350 milyon müntesibi bulunan sadık ve muftı raiyeti üzerinde, nefis ve kalp ve ruh ve akıllarının Seyyid ve Sultanlarının evamirine kemal-i inkiyadıyla, zahiren ve bâtinen hükmediyor.

- Hem öyle bir ciddiyetle davet ve öyle esaslı bir surette terbiye eder ki, düsturlarını asırların cephesinde ve aktârın taşlarında nakşediyor ve dehirlerin yüzlerinde payidar ediyor.

- Hem, fevkalâde zühdü ve istiğnası ve dünyanın fânî müzeyyenatına adem-i tenezzülü şahadet eder ki, tebliğ ettiği ahkâmın sağlamlığına nihayet derecede bir vüsuk ve güvenle söylüyor ve davet ediyor.

- Hem, bütün tarih-i hayatı ve siyer-i seniyesi şahadet eder ki, o nihayet derecede bir itminan ve vüsuk ile dava ediyor.

- Hem, dost düşman herkesin ittifakıyla, getirdiği dine herkesten ziyade itaati ve Hâlık'ına karşı herkesten ziyade ubudiyeti ve menhiyata karşı herkesten ziyade takvası gösterir ki, o, nihayet derecede bir kuvvet-i iman ile, kat'iyetle, mükerreren ve mütemadiyen

¹ **فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** der, vahdaniyeti ilân ediyor.

- Hem elindeki Furkan-ı Hakîm dahi, onun şahadet ettiği Zatın vücub-i vücuduna dellâllık ediyor, o Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un sıfât-ı celâl ve cemal ve kemalini tasrih

raiye: birisinin idaresine bağlı olanlar; halk, millet, vatandaş.

sadık: doğru, bağlılığı içten ve samimi olan.

saltanat-ı maneviye: manevî saltanat, insanların görünen ve görünmeyen yönlerine hükmeden sultan, peygamber efendimizin hem fizikî hem de ruhi bakımından hükmedici olması.

seyyid: efendi, reis, .

sıbga: boya.

sıbga-i semavi: semavî, manevî âlemlerden gelen boya.

sıfât-ı celâl: Cenab-ı Hakkın büyüklük ve heybetlilik manalarında olan celâl sıfâtı.

siyer-i seniye: sena edilen gidişat, Peygamber efendimizin yüksek ahlâk tavır ve hâl, davranış ve uygulamaları.

Sultan: padişah, hükümdar.

suret: biçim.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

takva: Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.

tarih-i hayat: hayat tarihi.

tasrih etmek: bildirmek, açıkça anlatmak.

tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.

terbiye: yetiştirme, besleyip büyütmek, eğitime.

ubudiyet: kulluk, itaat, bağlılık, samimiyet, kul olduğunu bilip Allah'a ibadet etme.

vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir tek ve benzersiz oluşu.

vücub-i vücud: olmaması imkânsız olmak, varlığı zorunlu ve şart olmak, vazgeçilmez olmak.

vüsuk: sağlam inanç, güven, itimat.

zahiren: görünüşte, görünüşe göre.

Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.

Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.

ziyade: artan, çok, bol, fazla.

züh: nefisî ve dünyevî arzuları terk etme, Allah korkusuyla günahlardan kaçınıp vaktini ibadete geçirme, takva.

1. Bilin ki, Allah'tan başka ilâh yoktur. (Muhammed Suresi: 19.)

var olanla yetinme, aza kanaat etme, uzak durma.
itaat: boyun eğme, uyma.
itminan: inanma, tam olarak bilme.
ittifak: birleşme, birlik.
kat'iyet: kesinlik, şüphesizlik.
kemal: mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kemal-i inkiyat: mükemmel ve kusursuz boyun eğme.
kuvvet-i iman: iman kuvveti.

menhiyat: dince yasak edilenler, haramlar.
muftı: itaat eden, boyun eğen, uyan.
mükerreren: tekrar olarak, defalarca.
müntesip: intisap etmiş, bağlanmış.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı olarak.
müzeyyenat: süslenmiş şeyler, süslü şeyler.

nakış: resim, süsleme sanatı.
nefs (nefis): ruh, can, kendi, özellikle maddî arzuların kaynağı olup sınır tanımayan duygu.
nihayet: son, bitim, son derece.
nısf-ı arz: dünyanın yarısı.
nur-i hidayet: doğru, hak ve hakikat ve iman yolunun ışığı.
payidar: sürekli, kalıcı, sabit, devamlı.

الْحَكِيمُ الْحَاوِي لِسِرِّ اجْمَاعِ كُلِّ كُتُبِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْأَوَّلِيَاءِ
وَالْمُوحِدِينَ الْمُخْتَلِفِينَ فِي الْمَشَارِبِ وَالْمَسَالِكِ الْمُتَّفِقَةِ قُلُوبُ هَؤُلَاءِ
وَعُقُولُ أَوْلَئِكَ بِحَقَائِقِ كُتُبِهِمْ عَلَى تَصْدِيقِ آسَاسَاتِ الْقُرْآنِ
الْمُنَوَّرِ جِهَاتُهُ السِّتُ ❀

اِذْ عَلَى ظَهْرِهِ سَكَّةُ الْأَعْجَازِ وَفِي بَطْنِهِ حَقَائِقُ الْإِيمَانِ وَتَحْتَهُ
بَرَاهِينُ الْأَدْعَانِ وَهَدَفُهُ سَعَادَةُ الدَّارَيْنِ وَنُقْطَةُ اسْتِنَادِهِ مَحْضُ
الْوَحْيِ الرَّبَّانِيِّ ❀ بِاجْمَاعِ الْمُنَزَّلِ بِآيَاتِهِ ❀ وَالْمُنَزَّلِ بِاعْجَازِهِ ❀
وَالْمُنَزَّلِ عَلَيْهِ بِقُوَّةِ إِيْمَانِهِ وَأُمْنِيَّتِهِ ❀ ^{حاشيه} ❀ وَكَمَالِ تَسْلِيمِيَّتِهِ
وَصَفْوَتِهِ وَوَضْعِيَّتِهِ الْمَعْلُومَةِ عِنْدَ نَزْوَلِهِ ❀

• مَجْمَعُ الْحَقَائِقِ بِالْيَقِينِ وَمَنْبَعُ أَنْوَارِ الْإِيمَانِ بِالْبِدَاهَةِ الْمُوصِلُ
إِلَى السَّعَادَاتِ بِالْيَقِينِ ❀

• ذُو الْأَثْمَارِ الْكَامِلِينَ بِالْمُشَاهَدَةِ ❀

• مَقْبُولُ الْمَلِكِ وَالْإِنْسِ وَالْجَنِّ بِالْخَدْسِ الصَّادِقِ مِنْ تَفَارِيقِ
الْأَمَارَاتِ ❀

حاشيه: نسخته: وَأُمْنِيَّتِهِ

ahkâm: hükümler, emirler, buyruklar.

arş: dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası, göğün en yüksek katı.

asır: yüzyıl.

berahin-i iz'an: şüphelerden kurtarıp itaat ettiren, idrak ettiren, doğruları bildiren deliller.

bidayet-i vahiy: vahyin başlangıcı.

bilayan: açık olarak, meydana.

bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.

bilyakîn: şüphesiz, kuşkusuz, kabul ederek.

bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen.

camî: toplayan, içine alan, kapsamlı.

cihet: yön, taraf.

cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en mühim sakini.

ehl-i kalp: kalp ehli olanlar, kalbiyle manevî yolda ileri gi-

denler.

enbiya: nebîler, peygamberler.

envar-ı imaniye: iman nurları, imana ait parlaklıklar.

esasat: esaslar, kökler, temeller.

evliya: erenler, velîler, Allah dostları.

ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.

Ferd-i Samed: hiçbir şeye ihtiyaç duymayan fert, Allah.

Furkan-ı Hakîm: doğruyu

ediyor, Onun Vahid-i Ehad ve Ferd-i Samed olduğuna şahadet ediyor. O öyle bir Furkan-ı Hakîm'dir ki, asırları, meşrepleri, meslekleri muhtelif olan bütün enbiyanın, evliyanın muvahhidînin kitaplarının sırr-ı icmâını camidir. Yani bütün o ehl-i kalp ve akıl, altı ciheti münevver olan Kur'ân-ı Hakîm'in mücmel ahkâmını ve esasatını tasdik eder bir surette o esasatı kitaplarında zikredip kabul etmişler.

Evet, Kur'ân'ın üstünde sikke-i i'caz parlıyor. İçinde hakaik-ı iman, altında berahin-i iz'an vardır. Önünde ve hedefinde de saadet-i dâreyn var. Nokta-i istinad ise, mahz-ı vahy-i Rabbanîdir. Çünkü, Kur'ân'ı nazil eden Zat-ı Zülcelâl, mu'cizat-ı Ahmediye ile, Kur'ân vahiy olduğunu gösterir, ispat eder. Ve nazil olan Kur'ân dahi, üstündeki i'caz ile gösterir ki, Arştan geliyor. Ve münzel-i aleyh olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin bida-yet-i vahiydeki telâş ve nüzul-i vahiy vaktindeki vaziyet-i bihuşu ve herkesten ziyade Kur'ân'a karşı ihlâs ve hürmeti gösteriyor ki, vahiy olup, ezelden geliyor, ona mi-safir oluyor.

- Hem Kur'ân, bilyakîn, hakaikın mecmâıdır; bizzaru-re, envar-ı imaniyenin madenidir; bilayan ve şüphesiz, saadet-i dâreyne isal eder.

- Hem Kur'ân'ın verdiği meyveler, bilmüşahede, hem mükemmeldir, hem hayattardır.

- Hem hadsiz müteferrik emarelerden neş'et eden bir hads-i sadık ve kanaatle, Kur'ân, hem ins, hem cin, hem meleğin makbulü ve mergubudur.

yanlıştan ayıran hikmetli Kur'ân.
hads-i sadık: tam, doğru ve şüphesiz kavrama ve bilme.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
hakaik-ı iman: iman hakikatleri.
hayattar: canlı, yaşayan.
hedef: varılmak istenen nokta, ulaşılmak istenen gaye.
hürmet: riayet, ihtiram, saygı.
i'caz: âciz bırakma, acze dü-şürme, âciz hâle getirme; tak-

lidi mümkün olmayacak de-recede düzgün ve kusursuz söz söyleme.
ihlâs: samimi, rıyasız, karşılıksız sevgi ve bağlılık, samimi-yet, dürüstlük, doğruluk.
ins: insan, beşer.
isal etme: ulaştırma, yetiştir-me, eristirme.
kanaat: kısmetini kabullen-me, elindekiyle yetinme, ina-nıp kabul etmek.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve

faydalar bulunan Kur'ân.
mahz-ı vahy-i Rabbanî: Al-lah'ın esas emirleri, yani Rab-bimizin Hz. Peygambere haki-katleri bildirmesi.
makbul: kabul edilmiş olan, alınan, reddedilmeyen.
mecma: toplanılacak yer, toplanma yeri.
mergup: beğenilmiş, çok kıy-met verilen, istenilen, beğeni-len.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, metot, meslek.

mu'cizat-ı Ahmediye: Peygam-ber Efendimizin (a.s.m.) gösterdiği mu'cizeler.

muhtelif: çeşitli, farklı.

muvahhidin: Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar.

mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.

mükemmel: kemal bulmuş, kâ-mil, tamamlanmış, noksansız.

münevver: nurlanmış, aydınlan-mış.

münzel-i aleyh: üzerine indiril-miş olan, kendisine Kur'ân-ı Ke-rim indirilen Peygamberimiz.

müteferrik: ayrılan, dağınık, ayrı ayrı.

nazil: inen, inici.

neş'et etme: meydana gelme, ileri gelme, oluşma.

nokta-i istinat: dayanak noktası.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-rim olan peygamber, Hz. Muham-med.

saadet-i dâreyn: iki cihan saade-ti, dünya ve ahiret mutluluğu.

sikke-i i'caz: mu'cizelik işareti, damgası.

sırr-ı icma: sır ve hakikatlerin toplamı, dağınık şeyleri bir araya getirip toplama sırrı.

suret: biçim, şekil.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama.

telâş: her hangi bir sebeple ace-leclik, tasa, endişe, kaygı. nüzul-ü vahiy: vahyin inışı.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.

vahy: bir hakikatin veya bir em-rin Allah (c.c.) tarafından peygam-berlere bildirilmesi.

vaziyet-i bihuşu: kendinden geç-me hâli.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

zikir: anma, anılma, adını anma.

ziyade: fazla.

• الْمُؤَيَّدُ بِالذَّلَالِ الْعَقْلِيَّةِ بِاتِّفَاقِ الْعُقَلَاءِ الْكَامِلِينَ ❁

• وَالْمُصَدِّقُ بِالْفِطْرَةِ السَّلِيمَةِ بِشَهَادَةِ اِطْمِنَانِ الْوُجْدَانِ بِهِ ❁

• الْمُعْجَزَةُ الْأَبَدِيَّةُ بِالْمُشَاهَدَةِ ❁

• ذُو الْبَصَرِ الْمُطْلَقِ يَرَى الْأَشْيَاءَ بِكَمَالِ الْوُضُوحِ، يَرَى الْغَائِبَ

الْبَعِيدَ كَالْحَاضِرِ الْقَرِيبِ ❁

• ذُو الْإِنْبِسَاطِ الْمُطْلَقِ يُعَلِّمُ الْمَلَائِكَةَ الْأَعْلَى مِنَ الْمُقَرَّبِينَ بِدَرَسٍ

وَيُعَلِّمُ أَطْفَالَ الْبَشَرِ بَعِينَ ذَلِكَ الدَّرْسِ، وَيَشْمَلُ تَعْلِيمُهُ وَتَعْلِيمَاتُهُ،

طَبَقَاتِ ذَوِي الشُّعُورِ مِنْ أَعْلَى الْأَعَالِي إِلَى أَسْفَلِ الْبَسَائِطِ ❁

لِسَانُ الْغَيْبِ فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ، شَهَادَةٌ جَازِمَةٌ مُكَرَّرَةٌ بِ«لَا إِلَهَ

إِلَّا هُوَ» وَ«فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» ❁

• Hem Kur'an vahiy olmakla beraber, ukalâ-i kâmilînin ittifakıyla da sabittir ki, delâil-i aklıye ile teyit ve tahkim edilmiştir.

• Hem Kur'an, fıtrat-ı selime cihetiyle musaddaktır. Vicdanın itminanı şahadetiyle, fıtrat-ı selime onu tasdik ediyor.

• Hem Kur'an, bilmüşahede ve bilbedahe, ebedî ve daimî bir mu'cizedir.

• Hem Kur'an'ın içinde öyle bir göz var ki, bütün kâinatı kemal-i vuzuh ile görür, ihata eder, ve bir kitabın sayfaları gibi kâinatı göz önünde tutar, tabakatını ve âlemlerini beyan eder.

• Hem Kur'an'ın mertebe-i dersinde öyle bir genişlik var ki, bir tek dersinde, mele-i âlâdaki melâike-i mukarrebîninin bir ferdi Hazret-i Cibril (a.s.), bir tıf-ı nevresîde ile omuz omuza o dersi dinler, hisselerini alırlar.

İşte şöyle bir Kur'an-ı Azîmüştan'dır ki, ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

² فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ der, mükerrer ve kat'î şahadetleriyle, âlem-i şahadette âlem-i gaybın lisanı olarak vahdaniyeti ilân eder.

1. Ondan başka ilâh yoktur. (Bakara: 163, 255; Âl-i İmran Suresi: 2, 6, 18; Nisâ Suresi: 87; En'am Suresi: 102, 106; A'raf Suresi: 158; Tevbe Suresi: 31, 129; Hüd Suresi: 14; Ra'd Suresi: 30; Ta-ha Suresi: 8, 98; Mü'minun Suresi: 116; Neml Suresi: 26; Kasas Suresi: 70, 88; Fâtır Suresi: 3; Zümer Suresi: 6; Gafir Suresi: 3, 62, 65; Duhan Suresi: 8; Haşır Suresi: 22, 23; Tegabün Suresi: 13; Müzzemmil Suresi: 9)

2. Bilin ki, Allah'tan başka ilâh yoktur. (Muhammed Suresi: 19.)

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar, varlık sınıflarından her biri.

âlem-i gayb: dış duyuyla gözlemlenemeyen, varlığı keşin olan, aslı Allah tarafından bilinen, görünmeyen başka

dünyalar.

âlem-i şehadet: görülen, şahit olunan âlem, dünya.

beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah.

bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.

bilmüşahede: görerek, bizzat

şahit olarak, görür şekilde.

cihet: yön, taraf.

daimî: sürekli, devamlı.

delâil-i aklıye: akıl ile bulunan deliller, akla ait deliller.

ebedi: sonu olmayan, sürekli,

hiç son bulmayacak şekilde süren.

ferd: tek, kişi.

fıtrat-ı selime: bozulmamış yaratılış, sağlam huy, tabiat.

fıtrat-ı selime: bozulmamış yaratılış, sağlam huy, tabiat.

ihata: sarma, kuşatma.

itminan: inanma, güvenme, gönül rahatlığı içinde şüphesiz kabul etme.

ittifak: bir konuda, ortak bir gayede anlaşma, fikir birliği etme.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

kat'i: kesin.

kemal-i vuzuh: tam bir açıklık.

Kur'an-ı Azîmüştan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an.

melâike-i mukarrebîn: büyük meleklerden bir zümre.

mele-i âlâ: semavatın en yüksek mertebesi.

mertebe-i ders: ders mertebeleri, eğitimde görev basamakları.

mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri, benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.

musaddak: tasdik olunmuş, doğrulanmış, gerçekliği kabul edilmiş, tasdikli.

mükerrer: tekrar ederek, defalarca.

sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

tabakat: tabakalar, dereceler, basamaklar.

tahkim etmek: kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak.

tasdik etme: gerçek ve doğruluğunu kabul etme, onaylama.

teyit: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme.

tıf-ı nevresî: yeni yetişen çocuk, genç çocuk.

ukalâ-i kâmilîn: olgun, mükemmel akıl sahipleri.

vahdaniyet: Allah'ın varlığı ve birliği.

vahiy: bir hakikatin veya bir emrin Allah (c.c.) tarafından peygamberlere bildirilmesi.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

الْبَابُ الْخَامِسُ

فِي مَرَاتِبِ «حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» ﴿حَاشِيه١﴾ وَهِيَ خَمْسُ نَكْتٍ.

الْثَلَاثَةُ (الْأُولَى):

فَهَذَا الْكَلَامُ دَوَاءٌ مُجَرَّبٌ لِمَرَضِ الْعَجْزِ الْبَشَرِيِّ وَسَقَمِ الْفَقْرِ
الْإِنْسَانِيِّ «حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» ﴿حَاشِيه٢﴾ ❁

حاشیه ۱: بن اون اوچ سنه اول یوکسک بریر اولان یوشع تپه سندن دنیایه باقدم. بربری اچنده کی موجودات طبقاتنه و محاسننه، هرکس کی مفتون ایدم. عادتاً شدید بر محبتله علاقه دار ایدم. حالبوکه، یک ظاهر بر صورتده فنا و زوالده یو وارلامالرینی عقلاً مشاهده ایتدم. دهشتلی بر اُلم و فراق، بلکه حدسز فراقلردن کلان بر ظلمت حس ایتدم. بردن «حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» آیتی اوتوز اوچ مرتبه سیله امدادیمه یتیشدی. بن ده کله جک طرزده رمزلی اوقوردم. مغربله یاتسو اورته سنده دوام ایتدیگم یدی جملهء مبارکه نلث هربررسی برر لمعه اولارق اوتوز برنجی مکتوبلث لمعانه کیره جکدی. بش جمله سی کیردی بو ایکسی قالمشدی. اونلث ایچون دردنجی بشنجی لمعه لرک یئرلی آچیق قالمشدی. بری «حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ»، دری «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» مراتبیه دائر اولاجقدی. بو ایکی مبارک کلاملث مراتبی علمدن زیاده فکر و ذکر اولدیغدن، بشنجی باب اولارق عربی ذکر ایدلدی.

حاشیه ۲: بر زمان بو جملهء مبارکه نلث چوق أنوارینی و مقاماتی کوردم. بنی چوق مداهش ظلماتدن و ورطه لردن قورتاردی. بن او احوال و مقاماته اشارت ایچون غایت مختصر برر فقره، بعضاً برر کلمه ایله کندی تخطرم ایچون اشارت لر قویمشلدم. او باشده کی فقره ایسه هرکس کی بنمده بر محبوبم اولان قوجه دنیانک زوالی و فناسی و ایچینده کی ذی حیاتلث اولمه سنی دوشوندی کمندن

Beşinci Bab

(HAŞİYE 1) حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ mertebelerine dair Beş

Nüktedir.

Birinci Nükte

Bu حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ kelâmı, (HAŞİYE 2) acz-i beşer

marazına ve fakr-ı insan hastalığına mücerrep bir devadır. Zira:

HAŞİYE 1: Ben on üç sene evvel yüksek bir yer olan Yûşa Tepesinden dünyaya baktım, birbiri içindeki mevcudat tabakatına ve mehasinine herkes gibi meftun idim. Âdeta şedit bir muhabbetle alâkadar idim. Hâlbuki, pek zahir bir surette fenâ ve zevalde yuvarlanmalarını aklên müşahade ettim. Dehşetli bir elem ve firak, belki hadsiz firaklardan gelen bir zulmet hissettim. Birden ¹ حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayeti otuz üç mertebesiyle imdadına yetişti. Ben de gelecek tarzda remizli okurdum. Mağriple yatısı ortasında devam ettiğim yedi cümle-i mübarekenin her birisi, birer lem'a olarak Otuz Birinci Mektubun Lemaatına girecekti. Beş cümlesi girdi, bu ikisi kalmıştı. Onun için Dördüncü, Beşinci Lem'aların yerleri açık kalmıştı. Biri ² حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ , diğeri لَاحَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ 'in meratibine dair olacaktı. Bu iki mübarek kelâmın meratibi ilimden ziyade fikir ve zikir olduğundan, Beşinci Bab olarak Arabî zikredildi.

HAŞİYE 2: Bir zaman bu cümle-i mübarekenin çok envarını ve makamatını gördüm. Beni çok müthiş zulümattan ve vartalardan kurtardı. Ben o ahval ve makamata işaret için gayet muhtasar birer fıkra, bazen birer kelime ile kendi tahatturum için işaretler koymuştum. O baştaki fıkra ise, herkes gibi benim de bir mahbubum olan koca dünyanın zevalini ve fenâsını ve içindeki zihayatın ölmesini düşündüğümden,

maklar, dereceler.

maraz: hastalık.

meftun: gönül vermiş, beğenmiş, tutulmuş, hayran.

mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler.

mertebe: derece, basamak.

mevcudat: var olan her şey, varlıklar.

muhtasar: özet olarak, kısaca.

mübarek: bereketli, hayırlı.

mücerrep: denenmiş.

müşahade etmek: bir şeyi gözle görmek, seyrederek anlamak.

nükte: ince ve derin manalı söz.

remiz: sembol, işaret.

suret: biçim, tarz.

şedit: şiddetli, tesirli.

tabakat: katmanlar, tabakalar.

varta: uçurum, tehlike.

zahir: açık, aşikâr.

zeval: sona eriş, kaybolup gidiş.

zihayat: canlı, hayat sahibi.

zikretmek: söylemek, anmak.

zira: çünkü, şundan dolayı.

zulmet: karanlık.

zulûmat: karanlıklar.

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

2. Kötülüklerden uzaklaşmak ve iyiliğe yönelmek ancak Allah'ın yardımıyladır.

acz-i beşer: insanın zayıflığı, güçsüzlüğü.

ahval: hâller, durumlar.

Arabî: Arapça.

bab: kısım, bölüm, konu.

cümle-i mübareke: hayırlı, feyizli, bereketli cümle; sevaplı söz.

dehşetli: korku veya ürküntü

veren, çok fazla şaşırtıcı.

deva: ilaç, çare, tedbir.

elem: acı, sıkıntı.

envar: nurlar, ışıklar.

fakr-ı insan: insanın muhtaç-

lığı, fakirliği.

fenâ: geçicilik.

fıkra: paragraf, kısım, bölüm.

firak: ayrılık.

gayet: pek çok.

haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.

haşiye: dipnot, ifadenar.

kelâm: söz, ifade.

lem'a: parıltı.

mağrip: güneşin batma vakti,

akşam.

mahbup: sevilen.

makamat: makamlar, basa-

اِذْ هُوَ الْمَوْجِدُ الْمَوْجُودُ الْبَاقِي فَلَا بَاسَ بِزَوَالِ الْمَوْجُودَاتِ
لِدَوَامِ الْمَوْجُودِ الْمَحْبُوبِ بِبَقَاءِ مُوجِدِهِ الْوَاجِبِ الْمَوْجُودِ ❁

وَهُوَ الصَّانِعُ الْفَاطِرُ الْبَاقِي فَلَا حُزْنَ عَلَى زَوَالِ الْمَصْنُوعِ
لِبَقَاءِ مَدَارِ الْمَحَبَّةِ فِي صَانِعِهِ ❁

وَهُوَ الْمَلِكُ الْمَالِكُ الْبَاقِي فَلَا تَأْسَفَ عَلَى زَوَالِ الْمَلِكِ الْمُتَجَدِّدِ
فِي زَوَالِ وَذِهَابِ ❁

وَهُوَ الشَّاهِدُ الْعَالِمُ الْبَاقِي فَلَا تَحْسَرَ عَلَى غَيْبِيَّةِ الْمَحْبُوبَاتِ
مِنَ الدُّنْيَا لِبَقَائِهَا فِي دَائِرَةِ عِلْمِ شَاهِدِهَا وَفِي نَظَرِهِ ❁

وَهُوَ الصَّاحِبُ الْفَاطِرُ الْبَاقِي فَلَا كَدَرَ عَلَى زَوَالِ الْمُسْتَحْسَنَاتِ
لِدَوَامِ مَنْشَأِ مُحَاسِنِهَا فِي أَسْمَاءِ فَاطِرِهَا ❁

چوق آلیم و درین درد لریمه مرهم اولارق « حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ » ی بولدم.
باشده کی جمله لر بو سره کوره کیدیور.

O *Mûcid* ki, *Mevcud-i Bâkî*'dir; öyle ise mevcudatın bâkî meyveler vermek için bu beka-i dünyeviye'nin kabuğunu bırakarak zeval bulmalarından müteessir olmamak gerektir. Çünkü *Vacibü'l-Vücud* olan *Mûcid*'in bekasıyla ve varlığıyla o sevimli mahlûkatın vücutları mahv ve ademden kurtulup devam eder.

O *Sâni* ki, *Fâtır-ı Bâkî*'dir; öyle ise masnuatın zevalinden mahzun olmamak gerektir. Çünkü medar-ı muhabbet olan bâkî isim ve sıfatların sahibi *Sâni-i Zülcelâl*'in varlığı ve bekasıyla masnuatın devam-ı vücutları tahakkuk eder.

O *Melik* ki, *Malik-i Bâkî*'dir; öyle ise mülkün teceddüdündeki zeval ve firaklardan teessüf etmemek gerektir. Çünkü *Bâkî-i Sermedî*'ye intisapla hadsiz bir mülke malikiyet gibi, manen istifade edilir.

O *Şâhid* ki, *Âlim-i Bâkî*'dir; öyle ise mahubbatın dünyadan kaybolup gitmelerinden tahassür etmemek gerektir. Çünkü o mahubbat, *Şâhid-i Ezeli*'nin bekası ve varlığıyla daire-i ilminde ve nazarında daimî bir vücut bulur.

O *Sahib* ki, *Fâtır-ı Bâkî*'dir; öyle ise güzel şeylerin zevalinden kederlenmemek gerektir. Çünkü onların hüsunlerinin menşei olan bâkî esmanın sahibi *Fâtır-ı Mutlak*'ın bekası ve varlığıyla eşya-i müstahsene beka bulur.

çok elim ve derin dertlerime merhem olarak ¹ *حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ* 'i buldum. Baştaki cümleler bu sırta göre gidiyor.

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

adem: yokluk.

Âlim-i Bâkî: sonsuz hayat sahibi ve sonsuz ilim sahibi olan Allah.

bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan.

Bâkî-i Sermedî: ezel ve ebedî kuşatan sonsuzluk sahibi Allah.

beke: ebedilik, sonsuzluk, de-

vamlılık.

beke-i dünyeviye: dünyaya ait ve dünya ile alâkalı şeylerin devamlılığı.

daire-i ilim: ilim daire, bilim alanı.

devam-ı vücut: varlığın devamı.

elim: acı ve sıkıntı veren.

esma: adlar, isimler.

eşya-i müstahsen: beğenilen, güzel ve herkesin beğendiği eşya.

Fâtır-ı Bâkî: bâkî olan yaratıcı, Allah.

Fâtır-ı Mutlak: benzeri bulunmayan şeylerin mutlak yaratıcısı.

firak: ayrılık, ayrılma, hicran.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hüsün: güzellikler.

intisap: mensup olma, bağlanma.

istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak.

keder: tasa, kaygı, gam, acı, hüzn.

mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.

mahv: silme, yok etme, ortadan kaldırma.

Malik-i Bâkî: varlığı daimî olan Malik, Allah.

malikiyet: malik ve sahib olma.

manen: iç varlık bakımından, duygucu, gönülce, ruhça.

masnuat: sanatla yapılmış şeyler.

medar-ı muhabbet: muhabbete sebep olan.

Melik: saltanat sahibi, Allah'ın isimlerinden.

menşe: esas, kök, bir şeyin çıktığı ettiği yer.

mevcudat: var olan her şey.

Mevcud-i Bâkî: sonsuza dek var olan. Bâkî olan Allah.

Mucid: yaratan, yoktan var eden Allah.

mucit: yeni bir şey icat eden.

mülk: varlık, saltanat.

müteessir: duygulanmış, etkilenmiş, üzülmüş.

nazar: göz atma, bakma, bakış.

Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.

sıfât: hâl, keyfiyet, nitelik, özellik.

Şâhid-i Ezeli: ezelden ebede her şeyi gören ve her şeye şahit olan Cenab-ı Hak.

tahakkuk etmek: gerçekleşmek, meydana gelmek, olmak.

tahassür etmek: hasret çekmek, özlemek.

teceddüt: tazelenme, yenilenme.

teessüf etmek: üzülmek, acı duymak.

Vacibü'l-Vücud: varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.

vücut bulmak: varlık sahibi olmak.

vücut: varlık.

zeval: sona erme, yok olma.

وَهُوَ الْوَارِثُ الْبَاعِثُ الْبَاقِي فَلَا تَلْهُفَ عَلَى فِرَاقِ الْأَحْبَابِ
لِبَقَاءِ مَنْ يَرِثُهُمْ وَيَبْعَثُهُمْ ❀

وَهُوَ الْجَمِيلُ الْجَلِيلُ الْبَاقِي فَلَا تَحْزَنْ عَلَى زَوَالِ الْجَمِيلَاتِ
الَّتِي هُنَّ مَرَايَا لِلْأَسْمَاءِ الْجَمِيلَاتِ لِبَقَاءِ الْأَسْمَاءِ بِجَمَالِهَا بَعْدَ
زَوَالِ الْمَرَايَا ❀

وَهُوَ الْمَعْبُودُ الْمَحْبُوبُ الْبَاقِي فَلَا تَأْلَمِ مِنْ زَوَالِ الْمَحْبُوبَاتِ
الْمَجَازِيَّةِ لِبَقَاءِ الْمَحْبُوبِ الْحَقِيقِيِّ ❀

وَهُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْوَدُودُ الرَّؤُوفُ الْبَاقِي فَلَا غَمَّ وَلَا
مَأْيُوسِيَّةَ وَلَا أَهْمِيَّةَ مِنْ زَوَالِ الْمُنْعِمِينَ الْمُشْفِقِينَ الظَّاهِرِينَ لِبَقَاءِ
مَنْ وَسَّعَتْ رَحْمَتُهُ وَشَفَقَتُهُ كُلَّ شَيْءٍ ❀

وَهُوَ الْجَمِيلُ اللَّطِيفُ الْعُطُوفُ الْبَاقِي فَلَا حَرِقَةَ وَلَا عِبْرَةَ
بِزَوَالِ اللَّطِيفَاتِ الْمُشْفِقَاتِ لِبَقَاءِ مَنْ يَقُومُ مَقَامَ كُلِّهَا، وَلَا يَقُومُ
الْكُلُّ مَقَامَ تَجَلٍّ وَاحِدٍ مِنْ تَجَلِّيَّاتِهِ،

O *Vâris* ki, *Bâis-i Bâkî*'dir; öyle ise ahababın firakından ahufizar etmemek gerektir. Çünkü her şeyi tekrar diriltcek olan ve bütün onlar kendisine dönen *Bâkî-i Zülkema*'in bekası ve varlığıyla, umum ahabap idam-ı ebedîden kurtulup bir saadet-i sermediyeye mazhar olur.

O *Cemil* ki, *Celil-i Bâkî*'dir; öyle ise güzel şeylerin zevaliyle mahzun olmamak gerektir. Çünkü onlar öyle bir *Zat-ı Zülcemal*'in esmasının âyineleridir ki, kendilerinin zevalinden sonra da o güzel esmanın bekaları devam eder.

O Ma'bud ki, *Mahbub-i Bâkî*'dir; öyle ise mecazî mahbupların zevalinden elem çekmemek gerektir. Çünkü *Mahbub-i Hakikî*'nin bekası ve varlığıyla bütün o dostların vücutları beka bulur.

O *Rahmanü'r-Rahîm* ki, *Vedûd* ve *Rauf-i Bâkî*'dir; öyle ise zahirî mün'im ve müşfiklerin zevaline ehemmiyet vermemek, onlar için gam çekmemek ve me'yus olmak gerektir. Çünkü rahmet ve şefkati her şeyi ihata eden *Zat-ı Zülcelâl* bâkîdir.

O *Cemil* ki, *Lâtif* ve *Atûf-i Bâkî*'dir; öyle ise zahirî lütuf ve şefkat sahiplerinin zevalinden muazzep olmamak ve ehemmiyet vermemek gerektir. Çünkü onlara mukabil, hepsi Onun tecelliyatından bir tek tecellinin dahi yerini tutamayan *Fâtır-ı Zülcelâl* bâkîdir.

ahbab: dostlar, sevilen dostlar.
ahufizar: ah edip ağlama.
Atûf-i Bâkî: mahlûkatına çok acıyan, pek merhametli ve ebedî, sonu olmayan Allah.
âyine: ayna.
Bais-i Bâkî: yeniden yaratan, ölüleri tekrar diriltlen Allah.
bâkî: ebedî, daimî, sonu gelmez, sonsuz. olmayan şeyleri yaratan Allah.
Bâkî-i Zülkema: bâkî ve ke-

mal sahibi olan Allah.
beka: sonsuzluk, kalıcılık, devamlılık.
Celil-i Bâkî: her şey yok olurken zatıyla yok olmayan devamlılık ve sonsuz büyüklük sahibi, mertebesi çok yüksek olan Allah.
Cemil: güzel, Cenab-ı Hakkın isimlerinden biri.
ehemmiyet: kıymet, değer, önem.
esma: isimler.

Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri
firak: ayrılık, ayrılma.
gam: keder, üzüntü.
idam-ı ebedî: sonsuza kadar yok olma, sonsuz yokluk.
ihata: kuşatma, sarılma.
Lâtif: Allah'ın güzel isimlerinden; yumuşak, hoş, güzel, nazik, narin.
lütuf: iyilik, ikram ve yardım.
Ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan, kulluk edi-

len Allah.

Mahbub-i Bâkî: ölümsüz ve sonsuz sevgili olan Allah.

Mahbub-i Hakikî: gerçek sevgili olan Allah.

mahbup: sevilmiş, sevilen, sevgili.

mahzun: üzülmeye, üzüntü.

mazhar: görünme yeri, kavuşma, erişme.

mecazî: kelimenin kendisi için bulunduğu gerçek anlamının dışında.

me'yus: ümitsiz, ümidi kesilmiş, kederli.

muazzep: azap içinde bulunma, acı duyma.

mukabil: karşılık.

mün'im: nimet veren, ikram eden, yedirip içiren, nimetlendiren.

müşfik: şefkatli, merhametli, acıyan; seven, sevgi ve ilgi gösteren.

Rahmanü'r-Rahîm: hem bütün varlıklara ayırım yapmaksızın merhamet eden Rahman, hem de acizlere eli ermez gücü yetmezlere, yavrulara ve Cenneti kazanan mü'minlere özel olarak merhamet eden Rahîm olan Allah.

rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.

Rauf-i Bâkî: sonu olmayan, bâkî olan ve çok esirgeyen, merhamet sahibi Allah.

saadet-i sermediye: sonsuz mutluluk.

şefkat: acımak, karşılıksız merhamet etme, sevgi.

tecelli: görünme, belirme.

tecelliyat: tecelliler, yansımalar.

umum: bütün, herkes.

Vâris: bâkî olan, her şeyin kendisine döneceği, vârislerin en hayırlısı Allah.

Vedûd: çok muhabbetli, çok şefkatli Allah.

vücut: varlık.

zahirî: açık, görünen, görünürdeki.

Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan Allah.

Zat-ı Zülcemal: cemal, lütuf, rahmet ve güzellik sahibi olan Allah.

zeval: sona erme, yok olma.

فَبَقَاءُهُ بِهَذِهِ الْأَوْصَافِ يَقُومُ مَقَامَ كُلِّ مَا فَنِي وَزَوَالَ مِنْ أَنْوَاعِ
مَحَبُّوَاتِ كُلِّ أَحَدٍ مِنَ الدُّنْيَا «حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ»
نَعَمْ، حَسْبِي مِنَ بَقَاءِ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا بَقَاءُ مَالِكِهَا وَصَانِعِهَا
وَفَاطِرِهَا ❁

النُّكْتَةُ الثَّانِيَّةُ:

حَسْبِي ❁ حَاشِيَه ١ ﴿ مِنْ الْبَقَاءِ أَنَّ اللَّهَ هُوَ إِلَهِي الْبَاقِي، وَخَالِقِي
﴿ حَاشِيَه ١ ﴾ الْبَاقِي، وَمَوْجِدِي الْبَاقِي، وَفَاطِرِي الْبَاقِي، وَمَالِكِي
الْبَاقِي، وَشَاهِدِي الْبَاقِي، وَمَعْبُودِي الْبَاقِي، وَبَاعِثِي الْبَاقِي ❁

حاشیه ١: ناصلکه آفاقث و دنیانک فنا و زوالنک آرقه سنده باقی ذوالجلالک باقی
اسمانسک جلوه لرینی کوردم، تام تسلی بولدیم؛ او یله ده شخصمه بقدم،
شخصمه کی متعدد مختلف طبق موجودات نفسیه و مفتون اولدیغم صفات
و حقائق شخصیه غایت سرعتله زوال و فنایه قوشدقلرندن انسانک فطرتنده کی
عشق بقا سربله او فانیلرده بر بقا آردم خالقکم باقی جلوه اسماسنی کوردم.
هر بر صفتکم زوالنده اوکا تمثیل ایدن بر اسمک جلوه سنی باقی کوردم و قطعاً
آکلامکه فطرت انسانیه ده کی عشق بقا محبت إلهیه دن تشعب ایدن بر محبتلر.
محبوبنی یا کلیش بر صورتده آرایور. آیینده تمثیل ایده نی سومک آرامق لازم ایکن
آیینه بی ویا آیینه نک زینتی حکمنه کیچن تمثیل کیفیتی سومکه باشلایور.
«هُوَ» یرینه «أَنَا» یه پرستش ایدر. زوالندن صوکنره یا کنلیشنی آکلایور. قلب
و ماهیت انسانیه ذی شعور بر آیینه در. اونده تمثیل ایده نی شعور ايله حس ایدر.
عشق بقا ايله سور.

حاشیه ٢: شو کله جک آلتی کلمه ده کی «ی» حرفلری متکلم ضمیری اولوب
کندینی کوستریور.

Keza, Onun bütün bu evsafıyla ve esmasıyla beraber bekası ve varlığı, dünyadaki her bir ferdin fenâ ve zeval bulan bütün enva-ı mahbubâtına bedeldir. Öyle ise

¹ حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ demeliyiz.

Evet, dünyanın ve içindekilerin devam ve bekası için, onun Malik'inin ve Sâniinin ve Fâtır'ının varlığı ve bekası yeter.

İkinci Nükte:

Bekam için Allah bana yeter. ^(HAŞİYE 1) Çünkü benim İlâh'ım bâkî, Hâlık'ım ^(HAŞİYE 2) bâkî, Mûcid'im bâkî, Fâtır'ım bâkî, Malik'im bâkî, Şâhid'im bâkî, Ma'bud'um bâkî ve Bâis'im bâkîdir. Öyle ise, benim vücudumun zevalinde beis yok, hüznün yok, teessüf yok, tahassür yoktur.

HAŞİYE 1: Nasıl ki afakın ve dünyanın fenâ ve zevalinin arkasında Bâkî-i Zülcelâl'in bâkî esmasının cilvelerini gördüm, tam teselli buldum; öyle de şahsıma baktım, şahsımdaki müteaddit, muhtelif tabaka-i mevcudatı nefsiye ve meftun olduğum sıfât ve hakaik-ı şahsiye gayet sür'atle zeval ve fenâya koştuklarından, insanın fitratındaki aşk-ı beka sırrıyla, o fânilerde bir beka aradım. Hâlık'ımın bâkî cilve-i esmasını gördüm. Her bir sıfatımın zevalinde ona temessül eden bir ismin cilvesini bâkî gördüm. Ve kat'iyen anladım ki, fitrat-ı insaniyedeki aşk-ı beka, muhabbet-i İlâhiyeden teşaub eden bir muhabbetir. Mahbubunu yanlış bir surette arıyor. Âyine-i temessül edeni sevmek, aramak lâzımken, âyineyi veya âyinenin ziynet-i hükmüne geçen temessülün keyfiyetini sevmeye başlıyor. Hüve yerine ene'ye perestîş eder. Zevalinden sonra yanlışını anlıyor. Kalp ve mahiyet-i insaniye zışuur bir âyinedir. Onda temessül edeni şuur ile hisseder, aşk-ı beka ile sever.

HAŞİYE 2: Şu gelecek altı kelimedeki ی harfleri mütekellim zamiri olup, kendini gösteriyor.

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Â-i İmran Suresi: 173.)

afak: insanın kendisinin dışındaki varlıklar; insanın dış âlemi.

Bâis: yaratan, yeniden dirilten Allah.

bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, ebedî, daimî; yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, tek varlık olan Allah.

Bâkî-i Zülcelâl: büyüklük ve

hâşmet sahibi sonsuz varlık olan Allah.

bedel: karşılık, bir şeyin yerine verilen ve yerini tutan.

beis: sakınca, mahzur.

beka: ebedîlik, sonsuzluk.

cilve: görünme, yansıma.

cilve-i esma: Cenab-ı Hakkın isimlerinin yansımaları, görülmeleri.

ene: ben, benlik, şahsiyet.

enva-ı mahbubat: sevilenlerin, sevgililerin çeşitleri, türleri.

esma: isimler.

evsaf: sıfatlar, vasıflar, nitelikler, özellikler.

Fâtır: benzersiz ve harika şeyleri yaratan, her şeyi farklı fitratlarda yaratan Allah.

fenâ: fânîlik, ölümlülük.

fert: şahıs, kişi.

fitrat-ı insaniye: insanın yaratılışı.

hakaik-ı şahsiye: her varlığın kendine ait g

Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.

haşiye: dipnot, açıklayıcı.

hükmüne geçmek: yerine geçmek.

Hüve: Hü; Arapça O, yani Allah.

hüzün: keder, tasa, gam.

İlâh: tanrı, ibadet edilmeye lâyık yegâne varlık, ma'bud, Allah.

keza: böylece, bunun gibi.

Ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan, kulluk edilen Allah.

Malik: sahip, mülkün sahibi.

meftun: tutkun, hayran, gönül vermiş.

Mucit: icat eden, yaratan, yoktan var eden Allah.

muhtelif: farklı, çeşitli.

müteaddit: çok, birçok.

mütekellim: konuşan, söyleyen.

nefis: insandaki her türlü kötülüğü emreden ve fenalıkların kaynağı olan duygu; şahsiyet, kişilik.

nükte: ince ve derin manalı söz.

Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.

sıfât: sıfatlar; özellikler, nitelikler.

sıfât ve hakaik-ı şahsiye: kişiliğe, benliğe ait gerçekler ve sıfatlar.

şahit: şahitlik yapan, şahit, tanık.

şuur: anlama, kavrama gücü, bilinç.

tabaka-i mevcudat-ı nefsiye: nefse dair varlıkların tabakaları, dereceleri.

tahassür: hasret çekme, özlem.

teessüf: üzülmeye, bir şeyin tesirini hissetmeye, acı duyma.

temessül: yansıma, görünme.

vücut: varlık, beden.

zahir: ismin yerini tutan kelime.

zeval: sona erme, yok olma.

فَلَا بَأْسَ وَلَا حُزْنَ وَلَا تَأْسَفَ وَلَا تَحْسَرَ عَلَى زَوَالٍ وَجُودِي
لِبَقَاءِ مُوجِدِي وَإِجَادِهِ بِأَسْمَائِهِ وَمَا فِي شَخْصِي مِنْ صِفَةٍ إِلَّا
وَهِيَ مِنْ شُعَاعِ اسْمٍ مِنْ أَسْمَائِهِ الْبَاقِيَةِ فَرَوَالُ تِلْكَ الصِّفَةِ
وَفَنَائُهَا لَيْسَ اِعْدَامًا لَهَا لِأَنَّهَا مَوْجُودَةٌ فِي دَائِرَةِ الْعِلْمِ وَبَاقِيَةٌ
وَمَشْهُودَةٌ ﴿حَاشِيَةٌ ١﴾ لَخَالِقِهَا ❀

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْبَقَاءِ وَلَدَّتْهُ عِلْمِي وَادْعَانِي وَشُعُورِي
وَأَيْمَانِي بَأَنَّهُ إِلَهِي الْبَاقِي أَلْتَمَثَّلُ شُعَاعُ اسْمِهِ الْبَاقِي فِي مَرَاتٍ
مَاهِيَّتِي وَمَا حَقِيقَةُ مَاهِيَّتِي إِلَّا ظِلٌّ لَذَلِكَ الْأَسْمِ فَبَسِيرٍ تَمَثُّلُهُ فِي
مَرَاتٍ حَقِيقَتِي صَارَتْ نَفْسُ حَقِيقَتِي مَحْبُوبَةً لَا لِذَاتِهَا بَلْ بِسِرِّ
مَا فِيهَا وَبَقَاءُ مَا تَمَثَّلَ فِيهَا أَنْوَاعُ بَقَاءٍ لَهَا ❀

﴿الْثَلَاثَةُ﴾ (الْثَالِثَةُ): ﴿حَاشِيَةٌ ٢﴾

«حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» اِذْ هُوَ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي
مَا هَذِهِ الْمَوْجُودَاتُ السِّيَالَاتُ إِلَّا مَظَاهِرُ لِتَجَدُّدِ تَجَلِّيَّاتِ إِيجَادِهِ

حَاشِيَةٌ ١: نَسَخُهُ: وَبَاقٍ وَمَشْهُودٌ

حَاشِيَةٌ ٢: كَانَتْ أَكْثَرُ مَهْمٍ مَعْمَاسِي مَتَمَادِيًا مَوْتَ وَحَيَاتٍ، زَوَالٍ وَفَنَاءٍ اِيْجَنْدِه كِي
فَعَالِيَّتِ دَائِمُهُ نَكْ طَلْسَمَنِي كَشَفَ اِيْدَن يَكْرَمِي دَرْدَنجِي مَكْتُوبَدِه بِش رَمَز وَ بِش
اِشَارَتَلِه اِيضَاح اِيْدِيْلَان مَهْم بَر حَقِيقَتَكْ مَرَاتِبْنِه غَايَتِ اِجْمَالِي اِشَارَتَلَر نَوْعَنْدَن
اِسْكِيْدَن بَرِي تَخَطَّرْلِه تَفَكَّر اِيْدِيُورْدَم. وَ فَنَاء وَ زَوَال وَ عَدَم اِيْسِه، بَاشَقِه بَاشَقِه
وَجُودَلَرَكْ عُنُوَانَلَرِي اُولْدِيْغَنِي وَكَثَرْتَلِي وَجُودَلَرِي ثَمْرِه وِيْرْدِيْكَنِي وَزَوَالِه كِيْدَن
بَر شِي كَنْدِيْنِه بَدَل چُوق وَجُودَلَرِي بَر قَدْ يَغْنِي كُوسْتَرَر بَر نَكْتِه دَر. بَر ذِي حَيَاتَكْ

Zira *Mûcid*'imin bâkiliğiyle beraber, Onun esmasıyla icadı dahi bâkîdir. Benim şahsımdaki sıfatlar ise, Onun esma-i bâkîsinden bir ismin bir şuaıdır. O sıfatlar, *Hâlık*'ının daire-i ilminde mevcut ve nazar-ı şuhudunda bâkî olduğundan, onlar zeval ve fenâyâ gitmekle idam olmuyorlar.

Keza, bâkî olan İlâhımın *Bâkî* isminin benim mahiyetimin aynasındaki şuanın bâkî olduğuna; benim mahiyetimin hakikatının dahi o ismin bir gölgesinden başka bir şey olmadığına; ve o ismin, benim mahiyetimin aynasında temessülü sırrıyla, benim hakikatım dahi bizzat mahbup değil, onda olan ve onda bâkî kalan şeylerin çeşit çeşit bekalar olması hasebiyle mahbup olduğuna dair ilmin ve iz'anım ve şuurum ve imanım, beka ve lezzet-i beka itibarıyla bana yeter.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE (HAŞİYE)

¹ حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ile intisap peyda edilen Zat öy-

le bir *Vacibü'l-Vücut*'dur ki, bu mevcudat-ı seyyale Onun icat ve vücudunun daima teceddüt eden tecelliyatının ancak birer mazharıdır. Onunla ve Ona intisapla ve Onun

HAŞİYE: Kâinatın en mühim muamması mütemadiyen mevt ve hayat, zeval ve fenâ içindeki faaliyet-i daimenin tilsimini keşfeden Yirmi Dördüncü Mektupta beş remiz ve beş işaretle izah edilen mühim bir hakikatin meratibine gayet icmalli işaretler nev'inden eskiden beri tahatturla tefekkür ediyordum. Ve fenâ ve zeval ve adem ise, başka başka vücutların ünvanları olduğunu ve kesretli vücutları semere verdiğini ve zevale giden bir şey kendine bedel çok vücutları bıraktığını gösterir bir nüktedir. ➡

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Â-i İmran Suresi: 173.)

adem: yokluk.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, ölümsüz.
beka: ebedilik, sonsuzluk.
bizzat: zatıyla yani kendisi ile.
daima: her vakit, sürekli, her zaman.
daire-i ilim: ilim dairesi.
esma: isimler.

esma-i bâkî: ebedî, daimî isimler.
faaliyet-i daime: devam eden, devamlı olan faaliyet, devamlı gayret etme.
fenâ: fânîlik, yok olma, yokluk, ölümlülük.
gayet: pek çok.
hakikat: gerçek, doğru, bir şeyin aslı ve esası.

Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hasebiyle: dolayısıyla, gereğince.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
icat: yoktan var etme.
icmalli: işin özetini verecek biçimde.
idam: yok etme, yok olma.
İlâh: tanrı, ibadet edilmeye

layık yegâne varlık, ma'bud, islâm geleneğinde hakikî ma'bud olan Allah.

ilim: bilim, biliş, bilgi.

iman: inanç, itikat.

intisap: bağlanma, bir kimseye aitlik, girme, imanla Allah'a bağlanma.

itibarıyla: sayılmak üzere, bakımından.

iz'an: anlayış, kavrayış, akıl.

kesret: çokluk, çoğunluk.

keza: böyle, böylece, bunun gibi.

lezzet-i beka: beka ve ebedî arzunun içindeki lezzet.

mahbup: sevilmiş, sevilen, sevgili.

mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati, iç yüzü, bir şeyi tayin eden aslı unsur, neden ibaret olduğu, nitelik.

mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, görüldüğü yer.

meratip: mertebeler, dereceler.

mevcudat-ı seyyale: akıp giden varlıklar, aynı yerde ve hâlde kalmayıp devamlı değişen varlıklar.

mevcut: var olan, bulunan, olan.

mevt: ölüm.

Mucid: icat eden, yaratan, yoktan var eden Allah.

nazar-ı şuhut: şahitlerin görüş ve düşünceleri.

nevi: tür, çeşit.

nükte: ince ve derin manalı söz.

peyda etmek: edinmek, kazanmak.
semere

remiz: sembol, işaret.

semere: meyve, sonuç.

sıfât: keyfiyetler, nitelikler, vasıflar.

sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince en zor yanı.

tilsim: herkesin bilip çözemediği gizli sır.

şua: ışın, ışık.

şuur: kavrama gücü; anlayış, idrak, bilinç.

teceddüt: tazelenme, yenilenme.

tecelliyat: tecelliler, görüntüler.

temessül: benzeşme, bir şekil ve surete girme, cisimlenme.

ünvan: ad, isim.

Vacibü'l-Vücut: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.

vücut: var olma, varlık.

zat: kişi, şahıs.

zeval: sona erme, yok olma.

zihayat: canlı, hayat sahibi.

وَوُجُودِهِ بِهِ وَبِالْإِنْتِسَابِ إِلَيْهِ وَبِمَعْرِفَتِهِ أَنْوَارُ الْوُجُودِ بِلَا حَدٍّ
وَبِدُونِهِ ظُلُمَاتُ الْعَدَمَاتِ وَالْأَمُ الْفِرَاقَاتِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَاتِ ❀
وَمَا هَذِهِ الْمَوْجُودَاتُ السَّيَّالَةُ إِلَّا وَهِيَ مَرَايَا وَهِيَ مُتَجَدِّدَةٌ
بِتَبَدُّلِ التَّعْيِينَاتِ الْأَعْتِبَارِيَّةِ فِي فَنَائِهَا وَزَوَالِهَا وَبَقَائِهَا بِسِتَّةِ وَجُوهٍ:

الْأَوَّلُ: بَقَاءُ مَعَانِيهَا الْجَمِيلَةِ وَهُيَّاتِهَا الْمَثَالِيَّةِ ❀

وَالثَّانِي: بَقَاءُ صُورِهَا فِي الْأَلْوَانِ الْمَثَالِيَّةِ ❀

وَالثَّالِثُ: بَقَاءُ ثَمَرَاتِهَا الْأَخْرَوِيَّةِ ❀

وَالرَّابِعُ: بَقَاءُ تَسْبِيحَاتِهَا الرَّبَّانِيَّةِ الْمُتَمَثِّلَةِ لَهَا الَّتِي هِيَ نَوْعُ

وُجُودِهَا ❀

وَالْخَامِسُ: بَقَاؤُهَا فِي الْمَشَاهِدِ الْعِلْمِيَّةِ وَالْمَنَاظِرِ السَّرْمَدِيَّةِ ❀

وَالسَّادِسُ: بَقَاءُ أَرْوَاحِهَا إِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوِي الْأَرْوَاحِ ❀ حاشية

موتى و زوالى بر چوق وجودلى ميوه ويروب آرقه سنده بيراقير صوكره كيدر.
أوت، بر فاني چوق جهتلرله باقى قالر. بر دانه، چورومكله ئولور؛ يوز دانه يى
جامع بر سنبل ييرنده بيراقير. ايشته بو سره بناء موت و عدمدن ئوركملك
و زوالدن تاسف ايتمك ييرنده دكلدر.

حاشية: كَمَا بُرِّهِنَ عَلَى بَقَائِهَا بِالْقَطْعِ بِالضَّرُورَةِ بِبَرَاهِينٍ بَاهِرَةٍ فِي الرِّسَالَةِ التَّاسِعَةِ
وَالْعَشْرِينَ: وَإِنْ لَمْ يَكُنْ مِنْ ذَوِي الْأَرْوَاحِ فَبَقَاءُ قَوَانِينِ حَقِيقَتِهَا وَتَوَاقُصِ مَاهِيَّتِهَا
وَدَسَاتِيرِ تَشَكُّلِهَا فَإِنَّ ذَلِكَ الْقَانُونُ وَالنَّامُوسَ وَالْدُسْتُورَ رُوحٌ أَمْرٌ لِذَلِكَ الْفَرْدِ

marifetiyle, hadsiz envar-ı vücut hâsıl olur. Ona iman ve intisap olmazsa, had ve hesaba gelmez zulûmat-ı adem ve âlâm-ı firak ortaya çıkar.

Bu mevcudat-ı seyyale, *Bâkî-i Sermedî*'nin birer âyinesi olduğundan, zeval ve fenâ ve bekalarında taayyünat-ı itibariyelerinin tebeddülüyle teceddütleriyle beraber, altı cihetle bekaya mazhar olur:

Birincisi: Güzel manaları ve misalî hüviyetleri beka bulur.

İkincisi: Suretleri elvah-ı misaliyede bâkî kalır.

Üçüncüsü: Uhrevî semereleri beka kazanır.

Dördüncüsü: Onun için bir nevi vücut demek olan, elvah-ı mahfuzada temessül eden Rabbanî tesbihatı bâkî kalır.

Beşincisi: Meşahid-i ilmiye ve menazır-ı sermediyede bâkî kalır.

Altıncısı: Eğer zîruhlardan ise, ruhu beka bulur. (HAŞİYE)

Bir zihayâtın mevî ve zevali birçok vücutları meyve verip arkasında bırakır, sonra gider.

Evet, bir fânî, çok cihetlerle bâkî kalır. Bir dâne çürümekle ölür, yüz dâneyi cami bir sümbulü yerinde bırakır. İşte bu sırâ binaen mevî ve ademden ürkmek ve zevalden teessüf etmek yerinde değildir.

HAŞİYE: Ruhun bekasına dair Yirmi Dokuzuncu Sözde kat'î ve zarurî bir şekilde ve bâhir bürhanlar ile ispat edildiği gibi, eğer zîruh değil ise, kavanin-i hakaikî, nevamis-i mahiyatı ve desatir-i teşekkülâtı daimî, bâkî, müstemir ve sabittir. Zira kavanin, nevamis ve desatir, o fert ve nevi için bir ruh-i emrî hükmündedir. Nasıl ki bir incir ağacı ölse, dağılsa yok olur; onun ruhu hükmünde olan kanun-ı teşekkülâtı zerre gibi bir çekirdeğinde ölmeyerek bâkî kalır. İşte o ruh-i emrî ölmemiş; belki suretler onun üzerinde yenileniyor, belki mahiyet-i hayatı devam ediyor. Zira onun

adem: yokluk.

âlâm-ı firak: ayrılık elemeleri, ayrılık acıları, ayrılık sıkıntıları.

âyine: ayna.

bâhir: apaçık, aşikâr.

bâkî: ölümsüz, sonsuz, sürekli ve kalıcı olan.

Bâkî-i Sermedî: ezel ve ebedî kuşatan sonsuzluk sahibi Allah.

beka: ebedîlik, sonsuzluk.

binaen: -den dolayı, dayanarak.

bürhan: delil, kanıt.

camî: toplayan, içine alan, kaplayan.

cihet: yön, taraf.

daimî: devamlı, sürekli, kesintisiz.

dâne: tane; çekirdek, tohum.

desatir: düsturlar, prensipler, ilkeler.

desatir-i teşekkülât: meydana geliş, ortaya çıkış esasları, ilkeleri.

elvah-ı mahfuza: muhafaza

edilmiş, korunmuş levhalar.

elvah-ı misaliye: örnek tablolar, misalî manzaralar.

envar-ı vücut: varlık nurları.

fenâ: fânîlik, son bulma, ölümlülük.

fânî: geçici.

had ve hesap: sayı ve sınır.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hâsıl olmak: meydana gelmek, belirlemek.

haşîye: dipnot, açıklayıcı yazı.

hüviyet: şahsiyet, kimlik.

iman: inanma, itikat.

intisap: bağlanma, girme, kapılanma.

kanun-ı teşekkülât: meydana geliş, ortaya çıkış kanunları, kuralları.

kat'î: kesin.

kavanin: kanunlar, kurallar.

kavanin-i hakaik: bir şeyin hakikatine, gerçeğe ve asıl yönlerine mahiyetine ait kanunlar.

mahiyet-i hayat: hayatın esası, asıl maksadı, gayesi.

marifet: bilgi, tanıma.

mazhar olmak: iyi bir şeye erişmek, kavuşmak.

menazır-ı sermediyeye: daimî, sürekli manzaralar.

meşahid-i ilmiye: ilmi toplantılar.

mevcudat-ı seyyale: akıp giden varlıklar, aynı yerde ve hâlde kalmayıp devamlı değişen varlıklar.

mevî: ölüm.

misalî: misallik, örneklik.

nevamis-i mahiyat: bir şeyin mahiyetleri, esas maksatları ve gayeleri ile ilgili ilkeler, kurallar.

nevi: çeşit, tür.

Rabbânî: Rabbe mensup, Rab olan Allah'a ait.

ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, can.

ruh-i emrî: faaliyet ve iş ruhu; bir şeyin var olduğu süreçte yapacakları ile ilgili kural ve programlar.

semere: meyve, fayda, verim, kâr, sonuç.

suret: biçim, görünüş, kılık, kıyafet.

sümbul: başak.

taayyünat-ı itibariye: indî ilâhî ve ilim-i ilâhîde bir şeyin var olup henüz şeklen ortaya çıkmamış olması.

tebeddül: başkalaşma, değişme, başka hâle getirme.

teceddüt: tazelenme, yenilenme.

teessüf: eseflenme, üzülmeye, üzüntü duyma.

temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.

tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.

uhrevî: ahirete ait, ahiret âlemiyeliği.

ürkmek: korkmak, irkmek.

vücut: var olma, varlık.

zeval: sona erme, yok olma.

zira: çünkü, bu sebepten.

zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

zulûmat-ı adem: yokluk ve hiçlik karanlıkları.

وَمَا وَظِفْتُهَا فِي كَيْفَيَاتِهَا الْمُتَخَالِفَةِ فِي مَوْتِهَا وَفَنَائِهَا وَزَوَالِهَا
وَعَدَمِهَا وَظُهُورِهَا وَأَنْطِفَائِهَا إِلَّا أَظْهَارَ الْمُقْتَضِيَّاتِ لِأَسْمَاءِ الْهَيْئَةِ ❀
فَمِنْ سِرِّ هَذِهِ الْوُظُفَةِ صَارَتْ الْمَوْجُودَاتُ كَسِيلٍ فِي غَايَةِ السَّرْعَةِ
تَتَمَوَّجُ مَوْتًا وَحَيَاةً وَوُجُودًا وَعَدَمًا ❀ وَمِنْ هَذِهِ الْوُظُفَةِ تَتَظَاهَرُ
الْفَعَالِيَةُ الدَّائِمَةُ وَالْخَلَاقِيَةُ الْمُسْتَمِرَّةُ فَلَا بَدَّ لِي وَلِكُلِّ أَحَدٍ أَنْ
يَقُولَ: «حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» ❀

يَعْنِي حَسْبِي مِنَ الْوُجُودِ أَنْيَّ أَثَرٌ مِنْ أَثَارِ وَاجِبِ الْوُجُودِ
كَفَانِي أَنْ سَيَّالٌ مِنْ هَذَا الْوُجُودِ الْمُنَوَّرِ الْمُظْهِرِ مِنْ مَلَائِينَ السَّنَةِ
مِنَ الْوُجُودِ الْمُرَوَّرِ الْأَبْتَرِ ❀

نَعَمْ، بِسِرِّ الْأَنْتِسَابِ الْإِيمَانِيِّ يَقُومُ دَقِيقَةٌ مِنَ الْوُجُودِ مَقَامَ
أَلُوفِ سَنَةٍ بِلَا أَنْتِسَابِ إِيمَانِي بَلْ تِلْكَ الدَّقِيقَةُ أَتَمُّ وَأَوْسَعُ
بِمَرَاتِبٍ مِنْ تِلْكَ الْأَلُوفِ سَنَةٍ ❀

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْوُجُودِ وَقِيَمَتِهِ أَنْيَّ صَنَعَةٍ مِنْ هُوَ فِي السَّمَاءِ
عَظَمَتُهُ وَفِي الْأَرْضِ آيَاتُهُ وَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ❀

وَلِنَوْعِهِ، كَمَا أَنَّ شَجَرَةَ النَّبْتَةِ تَمُوتُ وَتَعْدُمُ وَتَبْقَى رُوحُهَا الْأَمْرِيُّ الَّذِي هُوَ قَوَانِينُ
تَشَكُّلِهِ وَيَدُومُ شُؤْنَاتِهِ الَّتِي كَدَّرَهُ فَذَلِكَ الرُّوحُ الْأَمْرِيُّ لَا يَمُوتُ بَلْ تَتَجَدَّدُ عَلَيْهِ
الصُّورُ بَلْ تَدُومُ مَا هَيْئَتُهُ لِلْحَيَاةِ، إِذْ مَا هَيْئَتُهَا ظِلٌّ لِاسْمٍ مِنَ الْأَسْمَاءِ الْحُسْنَى الْبَاقِيَةِ،
فَتَبْقَى تِلْكَ الْمَاهِيَةُ تَحْتَ شُعَاعِ الْإِسْمِ الْبَاقِي وَتَبْقَى هُوِيَّتُهُ أَيْضًا فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَلْوَانِ
الْمَثَالِيَةِ فَلَا يَكُونُ الْعَدَمُ إِلَّا عُنْوَانًا لَانْتِقَالِ وَجُودٍ زَائِلٍ إِلَى وَجُودَاتٍ دَائِمَةٍ.

Zira onun mevtinde, fenâsında, zevalinde, ademinde, zuhurunda ve sönüp gitmesindeki muhtelif keyfiyet ve vazifeleri, esma-i İlâhiyenin mukteziyatını izhar etmekten ibarettir. Bu vazife sırrıyladır ki, mevcudat, gayet sür'atli bir tarzda mevt ve hayat, vücut ve adem dalgaları arasında gayet sür'atle cereyan eden bir sel hâline getirmiştir. Kâinattaki faaliyet-i daimenin ve hallâkiyet-i müstemirrenin tezahürü, işte bu vazife sırrından neş'et eder. Öyle ise, hep birlikte, ¹ **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** demeliyiz.

Yani, Vacibü'l-Vücut'un âsârından bir eser olmak, vücut olarak bana yeter. Sûrî ve akim bir vücutta milyonlar sene geçirmektense, böyle mazhar ve münevver bir vücutta bir an-ı seyyale bana kâfidir.

Evet, intisab-ı imanî sırrıyla bir dakikalık vücut, intisab-ı imanîden mahrum binlerce seneye mukabil gelir. Hatta o bir dakika, meratib-i vücut itibarıyla diğer binler seneden daha etem ve daha genişdir.

Keza, semada azameti ve arzda ayetleri görünen ve gökleri ve yeri altı günde yaratan Zatın sanatı olmam, bana vücut ve kıymet-i vücut itibarıyla yeter.

mahiyeti, bâkî olan Esma-i Hüsnadan bir ismin gölgesidir ki, o mahiyet, o bâkî ismin şuaı altında beka bulur ve onun hüviyeti dahi pek çok elvâh-ı misaliyede devam eder. Öyle ise adem, zail bir vücuttan daimî vücutlara geçiş için bir ünvandan başka bir şey değildir.

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

adem: yokluk.	yücelik.	durmayan faaliyet.
akim: neticesiz, sonu yok, başarısız.	cereyan eden: bir tarafa doğru akıp giden, akım.	fenâ: yokluk, geçip gitme, son bulma, ölümlülük.
an-ı seyyale: bir anda akıp giden zaman dilimi.	eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ürün.	gayet: çok, son derece.
arz: yer, dünya.	esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.	hâl: durum, vaziyet.
âsâr: eserler, izler, nişanlar.	etem: tam, mükemmel, kusursuz.	hallâkiyet-i müstemirre: kesintisiz devam eden, sürekli yaratıcılık.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.	faaliyet-i daime: sürekli, hiç	ibaret: oluşturan, müteşekkil.
azamet: büyüklük, ululuk,		intisab-ı imani: iman ederek

bir şeye dahil olmak, bağlanmak; iman ile Allah'a bağlanmak.

izhar etmek: açığa vurmak, meydana çıkarmak.

kâfi: yeter, yeten, kâfi gelen.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

keyfiyet: hâl, durum, özellik, nitelik, kalite, iç yüz.

keza: böyle, böylece.

kıymet-i vücut: varlığın, vücudun değeri, kıymeti.

mahrum: nasipsiz, yoksun.

mazhar: kavuşma; edinme, erişme.

meratib-i vücut: vücut mertebeleri, varlık dereceleri.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

mevt: ölüm, vefat.

muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit, farklı.

mukabil: karşılık, karşılığında.

mukteziyat: iktiza edenler, gerektirenler.

münevver: nurlandırılmış, parlattırılmış, aydınlatılmış.

neş'et etme: meydana gelme, oluşma.

sema: gökyüzü, gök.

sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince en zor yanı.

sırrıyla: gizli hakikat, gerçeğin anlaşılıp kavranmasıyla.

sûrî: gösterişte, şekli, içten ve hakikî olmayan.

sûr'at: çabukluk, hız, acele.

tezahür: ortaya çıkma, meydana çıkma, belirme, görünme.

Vacibü'l -Vücut: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.

vazife: ödev, görev.

vücut: var olma, varlık.

Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.

zeval: sona erme, yok olma.

zuhur: meydana çıkma, görünme.

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْوُجُودِ وَكَمَالِهِ أَنِّي مَصْنُوعٌ مِنْ زَيْنٍ وَنُورِ
السَّمَاءِ بِمَصَابِيحٍ وَزَيْنٍ وَبَهْرِ الْأَرْضِ بِأَزَاهِيرٍ ❀

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْفَخْرِ وَالشَّرَفِ أَنِّي مَخْلُوقٌ وَمَمْلُوكٌ، وَعَبْدٌ
لِمَنْ هَذِهِ الْكَائِنَاتُ بِجَمِيعِ كَمَالَاتِهَا وَمَحَاسِنِهَا ظِلٌّ ضَعِيفٌ
بِالنِّسْبَةِ إِلَى كَمَالِهِ وَجَمَالِهِ، وَمِنْ آيَاتِ كَمَالِهِ وَأَشَارَاتِ جَمَالِهِ ❀

وَكَذَا حَسْبِي مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَنْ يَدَّخِرُ مَا لَا يُعَدُّ وَلَا يُحْصَى مِنْ
نِعَمِهِ فِي صُنْدِيقَاتٍ لَطِيفَةٍ هِيَ بَيْنَ «الْكَافِ وَالنُّونِ» فَيَدَّخِرُ
بِقُدْرَتِهِ مَلَائِينَ قُنَاطَرٍ فِي قُبْضَةٍ وَاحِدَةٍ فِيهَا صُنْدِيقَاتٌ لَطِيفَةٌ
تُسَمَّى بُدُورًا وَنَوَاتًا ❀

وَكَذَا حَسْبِي مِنْ كُلِّ ذِي جَمَالٍ وَذِي إِحْسَانٍ الْجَمِيلُ
الرَّحِيمُ الَّذِي مَا هَذِهِ الْمَصْنُوعَاتُ الْجَمِيلَاتُ إِلَّا مَرَايَا مُتَفَانِيَةٌ
لِتَجَدُّدِ أَنْوَارِ جَمَالِهِ بِمَرِّ الْفُصُولِ وَالْعُصُورِ وَالْدُّهُورِ، وَهَذِهِ
النِّعَمُ الْمُتَوَاتِرَةُ وَالْأَثْمَارُ الْمُتَعاقِبَةُ فِي الرَّبِّيعِ وَالصَّيْفِ مَظَاهِرُ لِتَجَدُّدِ
مَرَاتِبِ أَنْعَامِهِ الدَّائِمِ عَلَى مَرِّ الْأَنَامِ وَالْأَيَّامِ وَالْأَعْوَامِ ❀

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحَيَاةِ وَمَاهِيَّتِهَا أَنِّي خَرِيطَةٌ وَفَهْرِسْتَةٌ
وَفَذْلُكَةٌ وَمِيزَانٌ وَمَقْيَاسٌ لِحُلُوتِ أَسْمَاءِ خَالِقِ الْمَوْتِ وَالْحَيَاةِ ❀

Keza, semayı kandillerle süsleyip nurlandıran ve zemi-
ni çiçeklerle göz kamaştırıcı bir şekilde tezyin eden Zatın
masnuu olmam, bana vücut ve kemali vücut itibarıyla ye-
ter.

Keza, kâinat bütün kemalât ve mehasiniyle Onun ke-
mal ve cemaline nispetle bir zayıf gölgeden ve Onun
âyât-ı kemalinden ve işaret-ı cemalinden ibaret olan Za-
tın mahlûku ve memlûkü ve abdi olmam, bana fahir ve
şeref için yeter.

Keza, had ve hesaba gelmeyen nimetlerini kaf ve nun
arasındaki lâtif sandukçalarda iddihar eden ve milyonlar-
la kantarı tohum ve çekirdek denilen bir avuç dolusu lâ-
tif sandukçalarda kudretiyle toplayan Zat, her şey için
bana yeter.

Keza, bütün cemal ve ihsan sahipleri yerine, bana o
Cemil ve Rahîm olan Zat yeter ki, bu güzel masnuat,
mevsimlerin ve asırların ve dehirlerin müruruyla Onun
envar-ı cemalini tazelandirmek için fenâya mazhar olan
âyinelerden başka bir şey değildir; ve bu bahar ve yaz
mevsimlerinde tekrarlanan nimetler ve birbirini takip
eden meyveler, mahlûkatın ve günlerin ve senelerin ge-
lip geçmesiyle Onun daimî nimetlerinin teceddüdü için
mazharlardan ibarettir.

Keza, *Hâlık-ı Mevt ve Hayat*'ın esmasının cilvelerine
bir harita ve fihriste ve fezleke ve mizan ve mikyas ol-
mam, bana hayat ve mahiyet-i hayat itibarıyla yeter.

abd: kul, köle.

asır: yüzyıl.

ayat-ı kemal: mükemmelli-
ğin delilleri.

âyine: ayna.

cemal: güzelli, iç ve dış gü-
zelliği.

Cemil: güzel. Allah'ın isimle-
rinden biri.

cilve: esma-i ilâhînin tecellisi;
eşya ve insanda, ilâhî kudret
eserlerinin belirip görünmesi.
daimî: sürekli, devamlı.

dehr: zaman, çok uzun za-
man, çağ, devir.

envar-ı cemal: güzellik nurla-
rı, ışıkları.

esma: isimler.

fâhr: övünme, kıvanç.

fenâ: son bulma, ölümlülük.

fezleke: netice, kısaltılmış,
özet.

fihriste: özet, liste.

had ve hesaba gelmeyen:
pek çok, sınırı, ölçüsü olma-
yan.

Hâlık-ı Mevt: ölümün yaratı-
cısı, Allah.

hayat: dirilik, canlılık.

iddihar etme: biriktirme, de-
polama.

ihsan: iyilik etme, bağışlama,
ikram etme, lütuf, yardım.

işarat-ı cemal: güzellik işa-
retleri.

itibarıyla: sayılmak üzere,
bakımından.

kâf ve nun: Allah'ın Kün em-
riyle her işin olması. Kün em-

ri "Ol" emri olan bu kelime "Kâf"
ve "Nun" harfleriyle yazıldığından
böyle denilmiştir.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin
tamamı, evren.

kandil: yakılan aydınlatma kabı,
lâmba.

kemal: olgunluk, mükemmellik.

kemalât: kemaller, olgunluklar,
mükemmellikler.

keza: böylece, bunun gibi.

kudret: güç, kuvvet, iktidar.

lâtif: yumuşak, hoş, güzel, nazik.

mahiyet-i hayat: hayatın aslı,
esası.

mahlûk: yaratılmış, yaratık.

mahlûkat: yaratılmışlar, yaratık-
lar.

masnu: sanat değeri yüksek sa-
nat eseri.

masnuat: sanatla yapılmış şeyler.

mazhar olmak: iyi bir şeye er-
mek, ulaşmak.

mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zu-
hur ettiği, görüldüğü yer.

mehasin: güzellikler, hüsünler,
iyilikler.

memlûk: köle, kul.

mikyas: derece, ölçü.

mizan: ölçü, ölçme, ayar.

mürur: geçip gitme, sona erme.

nimet: lütuf, ihsan, bağış.

nispet: oran, ölçü.

nur: aydınlık.

Rahîm: sonsuz şefkat ve merha-
met sahibi, çok bağışlayıcı olan
Allah.

sandukça: küçük sandık, kutu.

sema: gökyüzü, gök.

şeref: manevî büyüklük, yücelik.

teceddüt: tazelenme, yenilenme.

tezyin: süsleme, ziynetlendirme.

vücut: var olma, varlık.

Zat: azamet ve ululuk sahibi Al-
lah.

zemin: yeryüzü.

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحَيَاةِ وَوُظِّفَتْهَا كَوْنِي كَكَلِمَةٍ مَكْتُوبَةٍ بِقَلَمِ
الْقُدْرَةِ، وَمُفْهِمَةٍ دَالَّةٍ عَلَى أَسْمَاءِ الْقَدِيرِ الْمُطْلَقِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ
بِمَظْهَرِيَّةٍ حَيَاتِي لِلشُّؤْنِ الذَّاتِيَّةِ لِفَاطِرِي الَّذِي لَهُ الْأَسْمَاءُ
الْحُسْنَى ❁

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحَيَاةِ وَحُقُوقِهَا اِعْلَانِي وَتَشْهِيرِي بَيْنَ
اِخْوَانِي الْمَخْلُوقَاتِ وَاِعْلَانِي وَاِظْهَارِي لِنَظَرِ شُهُودِ خَالِقِ
الْكَائِنَاتِ بِتَزْيِينِي بِجَلَوَاتِ أَسْمَاءِ خَالِقِي الَّذِي زَيَّنَنِي بِمُرْصَعَاتِ
حُلَّةٍ وَجُودِي وَخَلَعْتَ فِطْرَتِي وَقِلَادَةَ حَيَاتِي الْمُتَنْظِمَةِ الَّتِي فِيهَا
مُرَيِّنَاتٌ هَدَايَا رَحْمَتِهِ ❁

وَكَذَا حَسْبِي مِنْ حُقُوقِ حَيَاتِي فَهَمِي لِتَحِيَّاتِ ذَوِي الْحَيَاةِ
لِوَاهِبِ الْحَيَاةِ وَشُهُودِي لَهَا وَشَهَادَاتِي عَلَيْهَا ❁
وَكَذَا حَسْبِي مِنْ حُقُوقِ حَيَاتِي تَبَرُّجِي وَتَزْيِينِي بِمُرْصَعَاتِ
جَوَاهِرِ احْسَانِهِ بِشُعُورِ اِيْمَانِي لِلْعَرَضِ لِنَظَرِ شُهُودِ سُلْطَانِي الْاَزَلِيِّ ❁
وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحَيَاةِ وَلَذَاتِهَا عِلْمِي وَاذْعَانِي وَشُعُورِي
وَإِيْمَانِي بَانِي عَبْدُهُ وَمَصْنُوعُهُ وَمَخْلُوقُهُ وَفَقِيرُهُ وَمُحْتَاجُ إِلَيْهِ،
وَهُوَ خَالِقِي رَحِيمٌ رَبِّي كَرِيمٌ لَطِيفٌ مُنْعِمٌ عَلَيَّ يَرْيِينِي كَمَا يَلِيقُ
بِحِكْمَتِهِ وَرَحْمَتِهِ ❁

Keza, bütün Esmâ-i Hüsnanın müsemması olan *Fâtır*'ımın şuunat-ı zatiyesine hayatımın mazhariyeti sırrıyla, kalem-i kudretle yazılan ve o *Kadîr-i Mutlak* ve *Hayy-ı Kayyum*'un esmasını gösterip anlatan bir kelime olmam, hayat ve vazife-i hayat itibarıyla bana yeter.

Keza, beni, hedâyâ-i rahmetinin müzeyyenatını muhtevi vücut hullemin ve fitrat kaftanımın ve muntazam hayat gerdanlığımın murassaatiyla tezyin eden Hâlık'ımın esmasının cilveleriyle süslenerek kardeşlerim olan mahlûkata ilân ve teşhirim ve Hâlık-ı Kâinat'ın nazar-ı şuhuduna ilân ve izharım, hayat ve hukuk-ı hayat itibarıyla bana yeter.

Keza, hukuk-ı hayatım itibarıyla, zîhayatların *Vahib-i Hayat*'a olan tahiyatlarını fehmetmem ve onlara şahit olup şahitlik etmem bana yeter.

Keza, *Sultan-ı Ezeli*'nin nazar-ı şuhuduna arz olunmanın şuur ve imanında olarak Onun cevahir-i ihsanatının murassaatiyla süslenip güzelleşmem, hayatımın hukuku olarak bana yeter.

Keza, Onun abdi ve masnuu ve mahlûku olduğuma ve Ona muhtaç bulunduğuma ve Onun, hikmetine ve rahmetine lââyık bir surette beni terbiye eden ve bana lütufta bulunup nimetlerini ihsan eden *Hâlık-ı Rahîm*'im ve *Rabb-i Kerîm*'im olduğuna dair iz'anım ve şuurum ve imanım, hayat ve lezzet-i hayat itibarıyla bana yeter.

abd: kul, köle.
arz: sunma, gösterme.
cevahir-i ihsanat: lütuf, iyilik cevherleri.
cilve: esma-i ilâhînin tecellisi; eşya ve insanda, ilâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi.
dair: ilgili.
esma: isimler.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
Fâtır: benzersiz ve harika şeyleri yaratan, her şeyi farklı fitratlarda yaratan Allah.

fehîm: anlama, anlayış, kavrayış, idrak.
fitrat: yaratılış, tabiat.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
hayat gerdanlığı: hayatın güzelliği, süsleri.
hayat: dirilik, canlılık.

Hayy-ı Kayyum: her hususta iktidarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan, Allah.
hedaya-i rahmet: rahmet hediyelediği.
hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.
hukuk: haklar.
hukuk-ı hayat itibarıyla: yaşama hakkı bakımından.
hulle: elbise, Cennet elbisesi.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf, bağış, yardım.

ilân: açıklamak, ilân etmek, her-kese duyurmak.
ilân: herkese duyurmak.
iman: inanma, inanç, itikat.
iz'an: anlayış, kavrayış, akıl.
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kaftan: çoğu ipek bir çeşit uzun, süslü elbise.
kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması.
keza: böylece; aynı şekilde.
lâyık: yakışır, münasip.
lezzet-i hayat: hayatın zatındaki lezzet.
lütuf: iyilik, ikram ve yardımda bulunma.
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
masnu: sanatla yapılmış, sanat değeri yüksek olan şey.
mazhariyet sırrıyla: ayna olma, görünme yeri olma esasınca, bir şeyi edinme, sahip olma bakımından.
muhtevi: içine alan, içinde bulunduran, kapsayan.
muntazam: derli-toplu, düzenli.
murassaat: cevher ve inci gibi değerli taşlarla süslenmiş şeyler.
müsemma: isimlendirilmiş, adlı, adlanmış.
müzeyyenat: süslenmiş şeyler, süslü şeyler.
nazar-ı şuhut: şahitlerin görüş ve düşünceleri.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
Rabb-i Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan ve her şeyi terbiye eden Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama.
Sultan-ı Ezeli: ezeli sultan; kudret, kuvvet ve hükümlerinin başlangıcı olmayan Allah.
suret: biçim, şekil.
şahit: tanık.
şuunat-ı zatiye: Allah'ın zatına has işleri ve emir dairesine ait kanunları.
şuur: kavrama gücü; anlayış, bilinc.
tahiyat: tahiyeler, selâmlar.
terbiye: besleme, yetiştirme, büyüme, eğitime.
teşhir: gösterme, sergileme.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
Vahib-i Hayat: hayat veren, hayat bağışlayan.
vazife-i hayat: hayat vazifesi.
vücut: var olma, varlık.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحَيَاةِ وَقِيمَتِهَا مَقْيَاسِيَّتِي بِأَمْثَالِ عَجْزِي
الْمُطْلَقِ وَفَقْرِي الْمَطْلُوقِ وَضَعْفِي الْمُطْلَقِ، لِمَرَاتِبِ قُدْرَةِ الْقَدِيرِ
الْمُطْلَقِ وَدَرَجَاتِ رَحْمَةِ الرَّحِيمِ الْمَطْلُوقِ وَطَبَقَاتِ قُوَّةِ الْقَوِيِّ
الْمُطْلَقِ ❀

وَكَذَا حَسْبِي بِمَعَكْسِيَّتِي بِجُزْئِيَّاتِ صِفَاتِي مِنَ الْعِلْمِ وَالْإِرَادَةِ
وَالْقُدْرَةِ الْجُزْئِيَّةِ لِفَهْمِ الصِّفَاتِ الْمُحِيطَةِ لِخَالِقِي ❀ فَافْهَمُ عِلْمَهُ
الْمُحِيطَ بِمِيزَانِ عِلْمِي الْجُزْئِيِّ ❀

وَهَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْكَمَالِ عِلْمِي بَأَنَّ إِلَهِي هُوَ الْكَامِلُ الْمَطْلُوقُ
فَكُلُّ مَا فِي الْكُونِ مِنَ الْكَمَالِ مِنْ آيَاتِ كَمَالِهِ إِشَارَاتٌ إِلَى كَمَالِهِ ❀
وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْكَمَالِ فِي نَفْسِي الْإِيمَانُ بِاللَّهِ، إِذِ الْإِيمَانُ
لِلْبَشَرِ مَنَبْعُ لِكُلِّ كَمَالَاتِهِ ❀

وَكَذَا حَسْبِي مِنْ كُلِّ شَيْءٍ لِأَنْوَاعِ حَاجَاتِي الْمَطْلُوبَةِ بِأَنْوَاعِ
الْأَسْنَةِ جِهَازَاتِي الْمُخْتَلِفَةِ، إِلَهِي وَرَبِّي وَخَالِقِي وَمُصَوِّرِي الَّذِي
لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى الَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِيْنِي وَيُرَبِّينِي وَيُدَبِّرُنِي
وَيَكْمِلُنِي ❀ **حاشية:** جَلَّ جَلَالُهُ وَعَمَّ نَوَالُهُ ❀

حاشية: نسخه: وَيَكْمِلُنِي

Keza, acz-i mutlak ve fakr-ı mutlak ve zaaf-ı mutlakımın misaliyle o Kadîr-i Mutlak'ın meratib-i kudretine ve o Rahîm-i Mutlak'ın derecat-ı rahmetine ve o Kavi-i Mutlak'ın tabakat-ı kuvvetine mikyas teşkil etmem, hayat ve kıymet-i hayat itibarıyla bana yeter.

Keza, cüz'î ilim, irade ve kudret gibi sıfatlarımın cüz'îliğinin ma'kesiyetiyle Hâlık'ımın muhit sıfatlarını fehmetmem bana yeter. Nitekim benim cüz'î ilmimin mizanıyla Onun muhit ilmini fehmederim.

Hakeza, benim İlâhımın Kâmil-i Mutlak olduğuna ve kâinatta kemalât olarak ne varsa Onun kemalinin ayetlerinden bir ayet ve Onun kemalinin işaretlerinden bir işaret olduğuna dair ilmim, kemal olarak bana yeter.

Keza, nefsimde kemalât olarak iman-ı billâh bana yeter; çünkü beşer için iman bütün kemalâtın menbaıdır.

Keza, muhtelif cihazatımın lisanıyla istenilen enva-ı hacatımın hepsi için, bütün Esmâ-i Hüsnanın müsemması olan, beni yediren ve içiren ve terbiye ve tedbir eden ve benimle konuşan, celâli her şeyden nihayetsiz derecede yüce olan ve lütuf ve ihsanı her şeyi kuşatan İlâhım ve Rabbim ve Hâlık'ım ve Musavvir'im bana yeter.

acz-i mutlak: sonsuz ve sınırsız güçsüzlük, âcizlik.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beşer: insan.
celâli: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
cihazat: azalar, organlar.
cüz'i: az, parçaya ait.
dair: ilgili, ait.
derecat-ı rahmet: rahmet dereceleri.
derece: mertebe, kademe,

değer, miktar.
enva-ı hacat: türlü türlü ihtiyaçlar.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
fakr-ı mutlak: mutlak fakirlik, yoksulluk, çaresizlik.
fehmi: anlama, anlayış, kavrayış.
hakeza: böylece, bunun gibi.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
ihsan: iyilik etme, bağışlama,

ikram etme, lütuf, yardım.
ilâh: kendine ibadet edilen, islâm geleneğinde hakiki ma'bud olan Allah.
ilim: bilis, bilgi.
iman: inanma, inanç, itikat.
iman-ı billâh: Allah'a inanma, Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
irade: dileme, isteme.
işaret: nişan, âlâmet, iz.

Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
Kâmil-i Mutlak: her şeyi ile tam mükemmel olan Allah.
Kavi-i Mutlak: sınırsız güçlü, dayanıklı.
kemal: olgunluk, tam ve eksiksiz olma, mükemmellik.
kemalât: iyilikler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
keza: böylece; aynı şekilde, öylece.
kıymet-i hayat: hayatın değeri, kıymeti.
kudret: güç, kuvvet.
lisan: dil.
lütuf: iyilik, ikram ve yardımda bulunma.
ma'kesiyet: aynalık.
menba: kaynak.
meratib-i kudret: kuvvet kudret mertebeleri, dereceleri.
mikyas: kıyas, derece, ölçü.
misal: benzer, örnek, numune.
mizan: ölçü, tartı.
muhit: ihata eden, etrafını çeviren, kuşatan.
muhtelif: çeşitli, türlü, farklı.
Musavvir: yarattıklarını istediği sıfat ve seçtiği şekillerde yaratan; Allah.
müsemma: ad verilmiş, isimlendirilmiş.
nefs (nefis): kendi, hayat, ruh, can.
nihayetsiz: sonsuz.
Rab: yaratan, besleyen, varlıkları terbiye ve idare eden her şeyin sahibi olan Allah.
Rahîm-i Mutlak: sonsuz ve rahîmiyeti olan, kayda, şarta bağlı olmayan merhamet sahibi olan Allah.
sıfat: özellik, nitelik, vasıf.
tabakat-ı kuvvet: kuvvet tabakaları, dereceleri.
tedbir: idare etme, çekip çevirme, yönetme.
terbiye: besleme, yetiştirme, eğitime; besleyip büyütmeye.
teşkil: şekil verme, vücut verme.
zaaf-ı mutlak: sınırsız ve kuvvetsizlik, zayıflık.

الثَلَاثَةُ الرَّابِعَةُ:

حَسْبِيَ لِكُلِّ مَطَالِبِي مَنْ فَتَحَ صُورَتِي وَصُورَةَ امْتَالِي مِنْ ذَوِي
الْحَيَاةِ فِي الْمَاءِ بِلَطِيفِ صُنْعِهِ وَلَطِيفِ قُدْرَتِهِ وَلَطِيفِ وَحِكْمَتِهِ
وَلَطِيفِ رُبُوبِيَّتِهِ ❁

وَكَذَا حَسْبِيَ لِكُلِّ مَقَاصِدِي مَنْ أَنْشَأَنِي وَشَقَّ سَمْعِي
وَبَصَرِي، وَأَدْرَجَ فِي جِسْمِي لِسَانًا وَجَنَانًا، وَأَوْدَعَ فِيهَا وَفِي
جِهَازَاتِي مَوَازِينَ حَسَّاسَةً لَا تُعَدُّ لَوْزَنَ مُدَّخَرَاتِ أَنْوَاعِ خَزَائِنِ
رَحْمَتِهِ ❁ وَكَذَا أَدْمَجَ فِي لِسَانِي وَجَنَانِي وَفِطْرَتِي آلَاتِ حَسَّاسَةٍ
لَا تُحْصَى لِفَهْمِ أَنْوَاعِ كُنُوزِ أَسْمَائِهِ ❁

وَكَذَا حَسْبِيَ مَنْ أَدْرَجَ فِي شَخْصِي الصَّغِيرِ الْحَقِيرِ، وَأَدْمَجَ
فِي وَجُودِي الضَّعِيفِ الْفَقِيرِ، هَذِهِ الْأَعْضَاءَ وَالْآلَاتِ وَهَذِهِ
الْجَوَارِحَ وَالْجِهَازَاتِ وَهَذِهِ الْخَوَاسَّ وَالْحَسِّيَّاتِ وَهَذِهِ اللَّطَائِفَ
وَالْمَعْنَوِيَّاتِ، لِاحْسَاسِ جَمِيعِ أَنْوَاعِ نِعَمِهِ وَلَذِاقَةِ أَكْثَرِ تَجَلِّيَّاتِ
أَسْمَائِهِ بِجَلِيلِ أُلُوهِيَّتِهِ وَجَمِيلِ رَحْمَتِهِ وَبِكَبِيرِ رُبُوبِيَّتِهِ وَكَرِيمِ
رَأْفَتِهِ وَبِعَظِيمِ قُدْرَتِهِ وَلَطِيفِ حِكْمَتِهِ ❁

الثَلَاثَةُ الْخَامِسَةُ:

لَا بُدَّ لِي وَلِكُلِّ أَحَدٍ أَنْ يَقُولَ حَالًا وَقَالَ وَمُتَشَكِّرًا وَمُفْتَخِرًا:

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Benim suretimi ve emsalim olan zîhayatların suretlerini basit bir sudan lâtif sanatıyla ve her şeye nüfuz eden kudreti ve hikmetiyle ve her şeyi her şe'niyle ihata eden rububiyetiyle açan Zat, bütün metalibim için bana yeter.

Keza, beni inşa eden, kulağımı ve gözümü açan, cismime lisanımı ve kalbimi derç eden, vücuduma ve cihazatıma, rahmet hazinelerinin çeşit çeşit müddeharatını tartacak hesapsız mizanlar yerleştiren ve keza lisanıma ve kalbime ve fitratıma, esmasının çeşit çeşit definelerini anlamaya yarayacak hesapsız hassas aletler yerleştiren Zat, benim bütün makasıdımaya yeter.

Keza, bana bütün enva-ı nimetini ihsas etmek ve ekser tecelliyat-ı esmasını tattırmak için, celîl ulûhiyetiyle ve cemîl rahmetiyle ve kebir rububiyetiyle ve kerîm re'fetiyle ve azîm kudreti ve lâtif hikmetiyle benim küçük ve hakir şahsımda ve zayıf ve fakir vücudumda bu aza ve alâti ve bu cevarih ve cihazatı ve bu havas ve hissiyatı ve bu letaif ve maneviyatı derç eden Zat bana yeter.

BEŞİNCİ NÜKTE

Ben ve her bir fert, hâlen ve kâlen, müteşekkîr ve müftehîr olarak, şöyle demeliyiz:

âlât: aletler.
alet: organ.
aza: organlar.
azîm: büyük.
celîl: büyük, ulu.
cemîl: güzel.
cevarih: el, ayak gibi organlar.
cihazat: azalar, organlar.
cisim: beden, vücut.
define: değerli eşyanın bulunduğu yer, hazine.
derç etmek: arasına yerleş-

tirmek.
ekser: en çok, daha ziyade.
emsal: numuneler, örnekler, eş, benzer.
enva-ı nimet: nimet çeşitleri, türleri.
esma: isimler.
fert: şahıs, kişi.
fitrat: yaratılış.
hakir: itibarsız, değersiz.
hâlen: durumca, hâl bakımından.
hassas: incelikli, en ufak ölçü-

leri sağlıklı ve kesin olarak veren.
havas: hasseler, hisler, duygular.
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer.
hesapsız: sayısız.
hikmet: kâinatı ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, ilim.
hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.
hissiyat: hisler, duygular.
ihata: sarma, kuşatma.

ihsas etmek: hissettirmek, sezdirmek, duyurulmak.
inşa etmek: kurmak, yapmak, yaratmak.
kâlen: sözle, söyleyerek.
kebir: büyük.
kerîm: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah'ın bir ismi.
keza: böylece; aynı şekilde.
kudret: güç, kuvvet.
lâtif: yumuşak, hoş, güzel, nazik, narin.
letaif: kalp, ruh, sır gibi duygular, incelikler, güzelliğler.
lisan: dil.
makasid: maksatlar, gayeler.
maneviyat: mana âleminde ait olanlar, dinden, imandan ve mukaddesattan gelen kuvvet, manevî hâller.
metalip: istenen şeyler, istekler, arzular.
mizan: ölçü, tartı.
müddeharat: depolanmalar.
müftehîr: iftihar eden, övünen.
müteşekkîr: teşekkür eden, iyilik bilen.
nüfuz etme: bir şeyin içine işlemek, geçmek; hükümlerinin işlemesi, geçerli olması.
nükte: ince ve derin manalı söz.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama.
re'fet: esirgeme, koruma, acıma, merhamet, şefkat etme.
rububiyet: Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve sahipliği ve besleyiciliği özelliği.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, hüner, bilgi.
suret: biçim, görünüş, kılık, kıyafet.
şe'n: şan, durum, özellik, tavır, olay.
tecelliyat-ı esma: Allah'a ait isimlerin kâinat ve mahlûkat üzerinde görülen yansımaları.
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinatı her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
vücut: var olma, varlık.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

حَسْبِيَ مَنْ خَلَقَنِي، وَآخَرَ جَنِي مِنْ ظُلْمَةِ الْعَدَمِ وَأَنْعَمَ عَلَيَّ
بِنُورِ الْوُجُودِ ❁

وَكَذَا حَسْبِيَ مَنْ جَعَلَنِي حَيًّا فَأَنْعَمَ عَلَيَّ نِعْمَةَ الْحَيَاةِ الَّتِي
تُعْطَى لِصَاحِبِهَا كُلِّ شَيْءٍ ❁ ^{حاشيه} وَتُمَدُّ يَدُ صَاحِبِهَا إِلَى كُلِّ شَيْءٍ ❁
وَكَذَا حَسْبِيَ مَنْ جَعَلَنِي إِنْسَانًا فَأَنْعَمَ عَلَيَّ بِنِعْمَةِ الْإِنْسَانِيَّةِ
الَّتِي صَيَّرَتْ الْإِنْسَانَ عَالَمًا صَغِيرًا أَكْبَرَ مَعْنًا مِنَ الْعَالَمِ الْكَبِيرِ ❁
وَكَذَا حَسْبِيَ مَنْ جَعَلَنِي مُؤْمِنًا فَأَنْعَمَ عَلَيَّ نِعْمَةَ الْإِيمَانِ الَّتِي
يُصِيرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ كَسَفَرَتَيْنِ مَمْلُوءَتَيْنِ مِنَ النِّعَمِ يَقْدُمُهُمَا
إِلَى الْمُؤْمِنِ بِيَدِ الْإِيمَانِ ❁

وَكَذَا حَسْبِيَ مَنْ جَعَلَنِي مِنْ أُمَّةٍ حَبِيبَةٍ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ، فَأَنْعَمَ عَلَيَّ بِمَا فِي الْإِيمَانِ مِنَ الْمَحَبَّةِ وَالْمَحَبُوبِيَّةِ الْإِلَهِيَّةِ،
الَّتِي هِيَ مِنْ أَعْلَى مَرَاتِبِ الْكَمَالَاتِ الْبَشَرِيَّةِ، وَتَبْلُكُ الْمَحَبَّةَ
الْإِيمَانِيَّةَ تَمْتَدُّ أَيْدِي اسْتِفَادَةِ الْمُؤْمِنِ إِلَى مَا لَا يَتَنَاهَى مِنْ
مُشْتَمَلَاتِ دَائِرَةِ الْأَمْكَانِ وَالْوُجُوبِ ❁

وَكَذَا حَسْبِيَ مَنْ فَضَّلَنِي جَنْسًا وَنَوْعًا وَدِينًا وَإِيمَانًا عَلَى كَثِيرٍ
مِنْ مَخْلُوقَاتِهِ، فَلَمْ يَجْعَلْنِي جَامِدًا وَلَا حَيَوَانًا وَلَا ضَالًّا، فَلَهُ
الْحَمْدُ وَلَهُ الشُّكْرُ ❁

حاشيه : نسخه: حَيَّ

Beni halk eden ve adem zulmetinden çıkararak bana vücut nurunu in'am eden Zat bana yeter.

Keza, sahibine her şeyi veren ve onun elini her şeye uzatan hayat nimetini bana bağışlayarak beni hayat sahibi yapan Zat bana yeter.

Keza, insanı, âlem-i kebirden manen daha büyük bir küçük âlem yapan insaniyet nimetini bana bağışlayarak beni insan yapan Zat bana yeter.

Keza, dünya ve ahireti nimetlerle dolu iki sofrâ hâline getirerek iman eliyle mü'mine takdim eden iman nimetini bana bağışlayarak beni mü'min yapan Zat bana yeter.

Keza, beni habibi olan Muhammed Aleyhissalâtu Ves-selâmın ümmeti yaparak, imanda bulunan ve bütün kemalât-ı beşeriye meratibinin fevkinde olan muhabbet ve mahbubiyet-i İlâhiye nimetini bana bağışlayan ve bu muhabbet-i imaniye ile, mü'minin istifadesini imkân ve vücup dairelerinin nihayetsiz müştemilâtına kadar genişleten Zat bana yeter.

Keza, beni camit kılmayıp, hayvan yapmayıp, dalâlette bırakmayarak, cins ve nevi ve din ve iman itibarıyla mahlûkatının pek çoğundan üstün kılan Zat bana yeter; hamd da Ona, şükür de Ona mahsustur.

adem: yokluk.
ahiret: öbür dünya, sonsuz hayat yurdu.
âlem: dünya, kâinat.
âlem-i kebir: büyük âlem, kâinat.
camit: cansız, katı, sert.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
fevkinde: fevk; üst; fevkinde; üstünde.

habip: sevilen, sevgili.
hâl: durum, vaziyet, özellik.
halk etmek: yaratmak, yaratış.
hamd: methetme, övme, yüceltme.
iman: inanma, inanç, itikat.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme, iyilik yapma.
insaniyet: insanlık, insanlık

mahiyeti, insan olma hâli.
kemalât-ı beşeriye: insanlara ait kemalât, insanların keşif, buluş ve hünerleri.
keza: böylece; aynı şekilde.
mahbubiyet-i İlâhiye: İlâhî sevgi.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar.
mahsus: özel.
manen: mana itibarıyla, manâca, manevî yönden.
meratip: mertebeler, kade-

meler, dereceler.
muhabbet: sevgi, sevmeye, dostluk.
muhabbet-i imaniye: iman sevgisi.
mü'min: iman eden, inanan.
müştemilât: bir şeyin içine aldığı şeyler; eklentiler.
nev': tür, çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
nur: aydınlık.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnurluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür.
takdim: arz etme, sunma.
ümme: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk. Müslümanların tamamı; bütün Müslümanlar.
vücup daireleri: varlığı sabit olan alanlar, yokluğu mümkün olmayan sahalar.
vücut: var olma, varlık.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zulmet: karanlık.

وَكَذَا حَسْبِي مَنْ جَعَلَنِي مَظْهَرًا جَامِعًا لِتَجَلِّيَاتِ أَسْمَائِهِ
وَأَنْعَمَ عَلَيَّ بِنِعْمَةٍ لَا تَسْغُهَا الْكَائِنَاتُ بِسِرِّ حَدِيثٍ: «لَا يَسْعُنِي
أَرْضِي وَلَا سَمَائِي وَيَسْعُنِي قَلْبُ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ.» يَعْنِي أَنَّ الْمَاهِيَةَ
الْإِنْسَانِيَّةَ مَظْهَرٌ جَامِعٌ لِجَمِيعِ تَجَلِّيَاتِ الْأَسْمَاءِ الْمُتَجَلِّيَةِ فِي
جَمِيعِ الْكَائِنَاتِ ❖

وَكَذَا حَسْبِي مَنْ اشْتَرَى مُلْكَهُ الَّذِي عِنْدِي مِنِّي، لِيَحْفَظَهُ لِي
ثُمَّ يُعِيدَهُ إِلَيَّ، وَأَعْطَانَا ثَمَنَهُ الْجَنَّةَ، فَلَهُ الشُّكْرُ وَلَهُ الْحَمْدُ بَعْدَ
ضَرْبِ ذَرَّاتٍ وَجُودِي فِي ذَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ ❖

حَسْبِي رَبِّي جَلَّ اللَّهُ ❖ نُورُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ ❖ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ❖

حَسْبِي رَبِّي جَلَّ اللَّهُ ❖ سِرِّ قَلْبِي ذِكْرُ اللَّهِ ❖ ذِكْرُ أَحْمَدَ صَلَّى
اللَّهُ ❖ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ❖

Keza, ¹ لَا يَسْغُنِي أَرْضِي وَلَا سَمَائِي وَيَسْغُنِي قَلْبُ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ

hadis-i kudûsinin sırrıyla, arz ve semanın istiap edemediği Zat-ı Zülcelâl, bir mü'min kulunun kalbine yerleşir. Yani, bütün kâinatla tecelli eden esma-i İlâhiyenin bütün tecelliyatına insanın cami bir mazhar olması sırrıyla, kâinata sığmayan bir nimeti bana başıslayarak beni esmasının tecelliyatına cami bir mazhar yapan Zat bana yeter.

Keza, bende bulunan mülkünü muhafaza etmek üzere benden satın alarak sonra bana iade eden ve karşılığında bize Cenneti veren Zat bana yeter. Vücudumun zerrelere zerrati kâinatla darbı adedince Ona şükür ve hamd olsun.

Hasbî Rabbi cellâllah.

Nur Muhammed sallâllah.

Lâ ilâhe illâllah.

Hasbî Rabbi cellâllah.

Sırru kalbî zikrullah.

Zikrû Ahmed sallâllah.

Lâ ilâhe illâllah.

keza: böylece; aynı şekilde.

kul: insan, abd.

lâ ilâhe illâllah: Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.

mazhar: bir şeyin zuhur ettiği, görüldüğü yer.

muhafaza: koruma, saklama.

mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.

mü'min: iman eden, inanan.

nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.

nur: aydınlık, parlaklık

Rabbî: benim Rabbim, Allah'ım.

Sallallah: Allah'ın salât u selâmı üzerine olsun.

sema: gökyüzü, gök.

sırru kalbî zikrullah: kalbin sırrı, işleticisi Allah'ı zikretme.

şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnuniyet ve minnettarlık ifade etme, teşekkür.

tecelli: belirme, görünme.

tecelliyat: tecelliler, görünmeler, yansımalar.

vücut: var olma, varlık.

Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

zerrat-ı kâinat: kâinat zerrelere, kâinattaki atomlar.

Zikrû Ahmed: Ahmed'in zikri, peygamber efendimizin zikri.

1. Ben ne arz, ne de semaya sığmam; fakat mü'min bir kulunun kalbine sığarım. (Hadis-i Kudsi: Sözler, Yeni Asya Neşriyat, 2004, s. 212; Müsnedü'l-Firdevs, 3:174; Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 2:165.)

arz: yer, dünya.
camî: cem eden, toplayan, içine alan.
Cellallah: ulu ve şeref sahibi Allah.
darp: çarpma.
esma: isimler.
esma-i ilâhiye: Allah'ın isim-

leri.

hadis-i kudsi: manası Hz. Allah'a, sözü Hz. Muhammed'e ait olan hadislerdir.

hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme, Allah'ın yüceliğini övme.

hasbî: karşılıksız, Allah rızası için, gönülden, isteyerek.

iade: geri gönderme, geri çevirme

istiap: içine alma, kaplama, yutma, taşıma.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

أَلْبَابُ السَّادِسُ

فِي «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» ﴿حَاشِيهٖ﴾

وَهَذِهِ الْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ الْمُبَارَكَةُ خَامِسَةٌ مِنَ الْخَمْسَةِ الْبَاقِيَّاتِ الصَّالِحَاتِ الْمَشْهُورَاتِ الَّتِي هِيَ: «سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ».

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِلَهِي وَسَيِّدِي وَمَالِكِي!

لِي فَقْرٌ بِلَا نِهَآيَةٍ، مَعَ أَنَّ حَاجَاتِي وَمَطَالِبِي لَا تُعَدُّ وَلَا تُحْصَى،
وَتَقْصُرُ يَدِي عَنْ أَدْنَى مَطَالِبِي. فَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ يَا رَبِّي

حاشيه: چوق رساله لرده بيان ايتميشنر كه: انسانك فطرتنده حدسز بر عجز و نهايتسز بر فقر بولوغتقله برابر حدسز اعداسي و نهايتسز مطالبى واردر. انسان بو عجز بو فقر دن فطره بر قدیر بر رحيمه التجايه محتاجدر. ناصلكه «حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» برنجى جمله سنى عجزينه مرهم و بوتون اعداسنه قارشى بر ملجأ كوسترر. «وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» جمله سى ده فقرينه دواء و بوتون مطالبينه بر وسيله يى كوسترديگي كى «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» دخی باشقه بر صورتده عیناً «حَسْبُنَا اللَّهُ» كى عجز و فقر بشرينك علاجى «وَلَا حَوْلَ» كلمه سى اعداسنه قارشى نقطه استنادى كندى قوتندن تبرى ايتمكله قوّه الهیه يه التجا «وَلَا قُوَّةَ» كلمه سيله مطالبينه حجاتنه وسيل مطلق توكل ايله قدرت الهیه يه اعتماددر. بو «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ» جمله سنك پك چوق مراتبى كندمده تجربه ايله حس ايتمشدم. او مرتبه لرى برر برر قيصه كلمه ايله اشارتلىر قويميشم. او اشارتلىر واسطه سيله او مراتبلىر ملاحظه ايدىيورم. بو بابده قسماً او مرتبه لرى رمز ايدن كلمه لر عیناً ذكر ايديله جكلر.

Altıncı Bab

¹ **لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ** hakkındadır. (HAŞİYE)

Bu kelime-i mübareke-i tayyibe, meşhur “Beş Bâkiyat-ı Salihat” olarak tabir edilen Sübhanallah, elhamdülillâh, lâ ilâhe illâllah, Allahü ekber, lâ havle velâ kuvvete illâ billâhi’l-aliyyi’l-azîm kelimelerinin beşincisidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Yâ İlâhî ve yâ Seyyidi ve yâ Malikî!

Fakrım nihayetsiz, hacatım ve metalibim had ve hesaba gelmez derecede çok olduğu hâlde, iktidar ve ihtiyarımın eli o metalibimin en ednasına yetişmeyecek kadar

HAŞİYE: Çok risalelerde beyan etmişiz ki, insanın fıtratında hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir fakr bulunmakla beraber, hadsiz a’dâsı ve nihayetsiz metalibi vardır. İnsan, bu acz, bu fakrdan fıtraten bir Kadîr, bir Rahîm’e ilticaya muhtaçtır. Nasıl ki, ² **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** birinci cümlesini aczine

merhem ve bütün a’dâsına karşı bir melce gösterir. ³ **وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** cümlesi

de fakrına deva ve bütün metalibine bir vesileyi gösterdiği gibi, *lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi’l-aliyyi’l-azîm* dahi başka bir surette, aynen *hasbünallah* gibi, acz ve fakr-ı beşerinin ilacı, ve *lâ havle* kelimesi a’dâsına karşı nokta-i istinadı kendi kuvvetinden teberri etmekle kuvve-i İlâhiyeye iltica, ve lâ kuvvete kelimesiyle metalibine, hacatına vesile-i mutlak tevekkül ile kudret-i İlâhiyeye itimattır. Bu *lâ havle ve lâ kuvvete* cümlesinin pek çok meratibini kendimde tecrübeyle hissetmişim. O mertebeleri, birer birer, kısa kelime ile işaretler koymuşum. O işaretler vasıtasıyla o meratip-leri mülâhaza ediyorum. Bu babda kısmen o mertebeleri remzeden kelimeler aynen zikredilecektir.

1. Kötülüklerden uzaklaşmak ve iyiliğe yönelmek ancak Allah’ın yardım ve kuvvetiyedir.

2. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

3. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

acz: güçsüzlük, zayıflık.

a’dâ: düşman.

Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir.

bab: kısım, bölüm, bahis.

bâkiyat-ı salihat: sevabı sürüp giden şeyler.

derece: mertebe, kademe.

edna: sıradan, en bayağı, az.

elhamdülillâh: ne kadar hamd ve medih varsa, kimden gelse ve kime karşı olsa ezelden ebede kadar her türlü şükür medih ve minnet Allah’a aittir hastır ve lâyıktır.

fakr: fakirlik, muhtaçlık.

fakr-ı beşeri: insanon yoksulluğu, fakirliği.

fıtrat: yaratılışı.

fıtraten: yaratılıştan; doğuştan.

hacat: ihtiyaçlar, gerekli neler.

had ve hesap: sayı ve sınır.

hâl: durum, vaziyet.

haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.

ihtiyar: seçme, tercih, irade.

iltica: sığınma.

Kadîr: sonsuz kuvvet, kudret sahibi olan Allah.

kelime-i mübareke-i tayyibe: güzellik ve bereket dolu hayırlı söz.

kuvve-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın sonsuz güç ve kudreti.

lâ havle velâ kuvvete illâ billâhi’l-aliyyi’l-azîm: kuvvet ve kudret, ancak büyük ve yüce olan Allah’a mahsustur.

lâ ilâhe illallah: Allah’tan başka ilâh yoktur.

melce: sığınak.

meşhur: tanınmış, herkesin bildiği.

metalip: istenen şeyler, istekler, arzular.

mülâhaza etmek: dikkatle bakmak. inceden inceye düşünmek.

nihayetsiz: sonsuz.

nokta-i istinad: dayanak noktası.

Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, acıyan, esirgeyen, koruyan Allah.

remzetmek: bir şeyi belirleyen sembol hâline getirmek.

sübhanallah: Allah’ı her türlü eksiklikten, ayıp ve kusurlardan, her çeşit noksan sıfatlardan tenzih eder, bütün mükemmel sıfatlarla muttasıf olduğunu kabul ederim manasına gelen zikir ve tesbih sözü.

tabir: ifade, söz.

vesile-i mutlak: tam ve kesin vasıta, fırsat, sebep.

teberri etmek: uzak durmak, yüz çevirmek; sıynılmak.

tevekkül: Allah’a sığınma, Ona güvenip dayanma. Gücün yetmediği yerde Allah’tan bekleme.

yâ İlâhî: ey Allah’ım!

yâ Malikî: ey Malikim!

yâ Seyyidi: ey Efendim!

zikretmek: söz etmek, anmak.

الرَّحِيمِ! وَيَا خَالِقِي الْكَرِيمِ! يَا حَسِيبُ يَا وَكِيلُ يَا كَافِي ❁

إِلَهِي اخْتِيَارِي كَشَعْرَةَ ضَعِيفَةٍ، وَأَمَالِي لَا تُحْصَى، فَأَعْجِزْ
دَائِمًا، عَمَّا لَا أَسْتَغْنِي عَنْهَا أَبَدًا؛ فَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ يَا غَنِيُّ
يَا كَرِيمُ يَا كَفِيلُ يَا وَكِيلُ يَا حَسِيبُ يَا كَافِي ❁

إِلَهِي وَسَيِّدِي وَمَالِكِي!

افْتَدَارِي كَذَرَّةَ ضَعِيفَةٍ، مَعَ أَنَّ الْأَعْدَاءَ وَالْعِلَالَ وَالْأَوْهَامَ
وَالْأَهْوَالَ وَالْأَلَامَ وَالْأَسْقَامَ وَالْظُّلُمَاتِ وَالضَّلَالَ وَالْأَسْفَارَ الطُّوَالَ
مَا لَا تُحْصَى. فَلَا حَوْلَ عَنْهَا، وَلَا قُوَّةَ عَلَى مُقَابَلَتِهَا إِلَّا بِكَ يَا قَوِيُّ
يَا قَدِيرُ يَا قَرِيبُ يَا مُجِيبُ يَا حَفِيطُ يَا وَكِيلُ ❁

إِلَهِي حَيَاتِي كَشُعْلَةٍ تَنْطَفِئُ كَأَمْثَالِي وَأَمَانِي وَأَمَالِي لَا تُحْصَى.
فَلَا حَوْلَ عَنْ طَلَبِ تِلْكَ الْأَمَالِ، وَلَا قُوَّةَ عَلَى تَحْصِيلِهَا إِلَّا بِكَ
يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا حَسِيبُ يَا كَافِي يَا وَكِيلُ يَا وَافِي ❁

إِلَهِي عُمْرِي كَدَقِيقَةٍ تَنْقَضِي كَأَقْرَانِي؛ مَعَ أَنَّ مَقَاصِدِي
وَمَطَالِبِي لَا تُعَدُّ وَلَا تُحْصَى. فَلَا حَوْلَ عَنْهَا وَلَا قُوَّةَ عَلَيْهَا إِلَّا بِكَ
يَا أَزَلِيُّ يَا أَبَدِيُّ يَا حَسِيبُ يَا كَافِي يَا وَكِيلُ يَا وَافِي ❁

kısadır. Havl ve kuvvet ancak Senindir ey Rabb-i Ra-
hîm'im ve ey Hâlık-ı Kerîm'im, yâ Hasîb, yâ Vekîl, yâ
Kâfi!

İlâhî! İhtiyarım bir kıl kadar zayıf olduğu hâlde, emel-
lerim hesaba gelmez derecede çoktur. Ben ise hiçbir za-
man onlardan müstağni kalamayacağım şeylere ulaş-
maktan her zaman âcizim. Havl ve kuvvet ancak Senin-
dir yâ Ganî, yâ Kerîm, yâ Kefîl, yâ Hasîb, yâ Kâfi!

Yâ İlâhî ve yâ Seyyidî ve yâ Malikî!

İktidarım zayıf bir zerre kadar olduğu hâlde, düşman-
lar, illetler, evhamlar, korkular, elemeler, hastalıklar, zul-
metler, dalâletler ve uzun seferler ise hesaba gelmez de-
recede çoktur. Bütün bunlardan beni kurtaracak havl ve
onlara mukabele edecek kuvvet ancak Senindir, yâ Ka-
vî, yâ Kadîr, yâ Karîb, yâ Mucîb, yâ Hafîz, yâ Vekîl!

İlâhî! Tıpkı emsalim gibi, benim de hayatım çabuk sö-
ner bir şuleciktir. Emellerim ise hesaba gelmez derecede
çoktur. Bütün bunlara talebimi karşılayan havl ve onların
tahsiline kâfi kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir yâ
Hayy, yâ Kayyum, yâ Hasîb, yâ Kâfi, yâ Vekîl, yâ Vâfi!

İlâhî! Tıpkı akranım gibi, benim ömrüm de tükenip gi-
decek bir dakikadan ibarettir. Makasidim ve metalibim
ise had ve hesaba gelmeyecek kadar ziyadedir. Onlara
ulaştıracak havl ve onlara yetecek kuvvet, ancak Senin
havl ve kuvvetindir yâ Ezeli, yâ Ebedî, yâ Hasîb, yâ Kâ-
fi, yâ Vekîl, yâ Vâfi!

âciz: eli yetmez, gücü yet-
mez, güçsüz.
akran: eşitler, benzerler.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten
ayrılmak.
elem: dert, üzüntü, kaygı, ta-
sa.
emel: ümit, arzu.
emsal: eş, benzer.
ey Malikî: ey Malikim! Sahi-
bim.
had ve hesap: sayı ve sınır.
Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ik-

ram ile yaratan, cömert ve ih-
sanı bol olan yaratıcı, Allah.
havl: güç, kuvvet.
ihhtiyar: seçme, tercih, irade.
iktidar: kuvvet, güç yetme,
yapabilime.
ilâhî: ey Allah'ım!
illet: hastalık, sakatlık.
kâfi: yeterli.
makasid: maksatlar, gayeler.
metalip: istekler, arzular.
mukabele: karşılık verme,
karşılama.

müstağni: minnetsiz, ihtiyacı
olmayan, muhtaç bulunma-
yan.
Rabb-i Rahim: şefkat ve
merhamet sahibi olan Cenab-
ı Hak.
sefer: yolculuk.
şule: alev, ateş alevi.
tahsil: ele geçirme, elde et-
me, kazanma.
talep: istek, arzu.
yâ Ebedî: ey sonu olmayan
Allah'ım!

yâ Ezeli: ey öncesiz, başlangıcsız
olan Allah'ım!
yâ Ganî: ey zengin, varlıklı, hiç bir
şeye ihtiyacı olmayan, Allah'ım!
yâ Hafiz: ey koruyan, saklayan,
koruyucu Allah.
yâ Hasib: ey cömert, itibarlı, de-
ğerli olan Allah'ım!
yâ Hayy: ey gerçek hayat sahibi
olan, Allah.
yâ Kadir: ey kudret sahibi olan
ve her şeye gücü yeten Allah!
yâ Kâfi: ey kullannın her türlü ih-
tiyacını karşılayan Allah.
yâ Karib: ey yaratıklarına ilmiy-
le, kendisine dua edenlere cevap
vermekle, dualarını kabul etmek-
le yakın olan, kulunun duasını işi-
tip her hâlini bilen Allah.
yâ Kavi: ey kuvvetli, güçlü olan
Allah'ım!
yâ Kayyum: ey her şeyin varlığı
onunla ayakta duran ve devam
eden Allah'ım!
yâ Kefil: ey kefil olan Allah'ım!
yâ Kerim: ey "ikramı ve ihsanı
bol olan" Allah'ım!
yâ Mucib: ey cevap veren; icabet
eden, kendisinden istenileni yeri-
ne getiren Allah.
yâ Seyyidi: ey efendim!
yâ Vâfi: ey sözünde duran, ahde
vefa eden Allah'ım!
yâ Vekil: ey kullannın işlerine ve
rızkına kefil olan, her şeyi idaresi
altında bulunduran, kendisine da-
yanılan, gözetlen, şahit ve koru-
yucu Allah'ım.
zerre: en küçük parça.
ziyade: fazla.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, iş-
kence.

الهِى شُعُورِى كَلَمْعَةً تَرْوُلُ؛ مَعَ أَنَّ مَا يَلْزَمُ مُحَافَظَتَهُ مِنْ
أَنْوَارِ مَعْرِفَتِكَ، وَمَا يَلْزَمُ التَّحْفُظُ مِنْهُ مِنَ الظُّلُمَاتِ وَالضَّلَالَاتِ
لَا تُعَدُّ وَلَا تُحْصَى. فَلَا حَوْلَ عَنْ تِلْكَ الظُّلُمَاتِ وَالضَّلَالَاتِ
وَلَا قُوَّةَ عَلَى هَاتِيكَ الْأَنْوَارِ وَالْهَدَايَاتِ إِلَّا بِكَ يَا عَلِيمُ يَا خَيْرُ
يَا حَسِيبُ يَا كَافِي يَا حَفِيزُ يَا وَكِيلُ ❁

الهِى لِي نَفْسٌ هُلُوعٌ وَقَلْبٌ جَزُوعٌ وَصَبْرٌ ضَعِيفٌ وَجِسْمٌ
نَحِيفٌ وَبَدَنٌ عَلِيلٌ ذَلِيلٌ، مَعَ أَنَّ الْمَحْمُولَ عَلَى مِنَ الْأَحْمَالِ
الْمَادِيَّةِ وَالْمَعْنَوِيَّةِ ثَقِيلٌ ثَقِيلٌ. فَلَا حَوْلَ عَنْ تِلْكَ الْأَحْمَالِ وَلَا قُوَّةَ
عَلَى حَمْلِهَا إِلَّا بِكَ يَا رَبِّى الرَّحِيمُ يَا خَالِقِى الْكَرِيمُ يَا حَسِيبُ
يَا كَافِي يَا وَكِيلُ يَا وَافِي ❁

الهِى لِي مِنَ الزَّمَانِ أَنْ يَسِيلَ فِى سَبِيلِ وَاسِعٍ سَرِيعِ الْجَرَيَانِ؛
وَلِى مِنَ الْمَكَانِ مِقْدَارُ الْقَبْرِ مَعَ عِلَاقَتِى بِسَائِرِ الْأَمَكِنَةِ وَالْأَزْمَنَةِ.
فَلَا حَوْلَ عَنِ الْعِلَاقَةِ عَنْهَا، وَلَا قُوَّةَ عَلَى الْوُصُولِ إِلَى مَا فِيهَا إِلَّا بِكَ
يَا رَبَّ الْأَمَكِنَةِ وَالْأَكْوَانِ، وَيَا رَبَّ الدُّهُورِ وَالْأَزْمَانِ يَا حَسِيبُ
يَا كَافِي يَا وَكِيلُ يَا وَافِي ❁

İlâhî! Şuurum, geçip giden bir lem'acıktır. Hâlbuki, envar-ı marifetini muhafaza etmek, zulûmat ve dalâletlerden mahfuz kalmak için gerekli levazımat ise, had ve hesaba gelmeyecek kadar çoktur. O zulûmat ve dalâletlerden muhafaza edecek havl ve o hidayet ve envara beni eristirecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Alîm, yâ Habîr, yâ Hasîb, yâ Kâfî, yâ Hafîz, yâ Vekîl!*

İlâhî! Nefsim sabırsızdır; kalbim ise feryat eder durur. Üstelik sabrım çok zayıf, cismim gayet nahif, bedenim nihayet derecede alil ve zelildir. Hâlbuki, belime yüklenen maddî ve manevî yükler ise çok ağır, hem pek çok ağırdır. Bütün bu yüklerin ağırlığından beni halâs edecek havl ve onların hemline beni muktedir kılacak kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir ey Rabb-i Rahîm'im ve ey Hâlık-ı Kerîm'im, *yâ Hasîb, yâ Kâfî, yâ Vekîl, yâ Vâfî!*

İlâhî! Sür'atle akan zaman-ı vâsia selinden nasibim ancak bir ân-ı seyyaleciktir. Mekândan ise hissem, ancak kabir kadar bir yerdir. Üstelik sair mekânlarla ve zamanlarla da alâkadarım. İşte bütün o alâkalardan gelen sıkıntıyı giderecek havl ve bütün o zamanlardaki ve mekânlardakilere beni isal edecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir ey bütün kevn ve mekânların Rabbi, ey bütün asırların ve zamanların Rabbi *yâ Hasîb, yâ Kâfî, yâ Kefîl, yâ Vâfî!*

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli.
alil: hasta, hastalıklı.
ân-ı seyyale: bir anda akıp giden zaman dilimi, su gibi geçen an.
asır: yüzyıl.
beden: vücut, beden, cisim, ten.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
envar: nurlar, ışıklar.
envar-ı marifet: marifet nur-

ları, bilgi ışıkları.
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, çağırma.
gayet: çok, son derece.
had ve hesaba gelmemek: ölçüsü, sınırı ve miktarı olmamak.
halâs: kurtulma, kurtuluş, selâmete erme.
Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihtisarı bol olan yaratıcı, Allah.

haml: yükleme, yüklenme, yükletme.
havl: güç, kuvvet.
hidayet: doğru olan, hak olan, İslâmiyet.
hisse: pay, nasip, kismet.
ilâhî: ey Allah'ım!
isal: ulaştırma, eristirme.
kevn: varlık, vücut, âlem.
lem'a: parıltı, parlamış.
levazımat: ihtiyaç maddeleri, lâzım olan şeyler.
mahfuz: korunmuş.

mekân: yer, oturulan yer, mesken, ikametgâh.
muhafaza: koruma, saklama.
muktedir: gücü yeten, güçlü, kuvvetli.
nahif: yaratılıştan ince, cılız, zayıf.
nasip: pay, hisse, kismet.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehvî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nihayet: son derece.
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
sabr: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
sair: diğer, başka, gayri, öteki.
sür'at: çabukluk, hız, acele.
şuur: kavrama gücü; anlayış, bilinç.
yâ Alîm: ey her şeyi hakkıyla bilen Allah.
yâ Habîr: ey her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan Allah.
yâ Hafîz: ey koruyucu olan Allah.
yâ Hasîb: ey cömert, itibarlı, değerli olan Allah'ım!
yâ Kâfî: ey ihtiyacı karşılayan Allah.
yâ Kefîl: ey kefil olan Allah.
yâ Vâfî: ey sözünde duran, ahde vefa eden Allah.
yâ Vekîl: ey kullanının işlerine ve rızıkına kefil olan, her şeyi idaresi altında bulunduran, kendisine dayanılan, gözetken, şahit ve koruyucu Allah.
zaman-ı vâsia: geniş zaman.
zelil: zillete uğramış, hakir, aşağılanmış.
zulûmat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür.

الهي لي عَجْزٌ بَلَا نِهَآيَةَ وَضَعْفٌ بَلَا غَايَةَ، مَعَ أَنَّ اَعْدَائِي
وَمَا يُؤْلَمْنِي وَمَا أَخَافُ مِنْهُ وَمَا يُهْدِدُنِي مِنَ الْبَلَاءِ وَالْآفَاتِ مَا لَا
تُحْصِي. فَلَا حَوْلَ عَنْ هَجَمَاتِهَا وَلَا قُوَّةَ عَلَى دَفْعِهَا إِلَّا بِكَ يَا قَوِيَّ
يَا قَدِيرُ يَا قَرِيبُ يَا رَقِيبُ يَا كَفِيلُ يَا وَكِيلُ يَا حَفِيزُ يَا كَافِي ❁

الهي لي فَقْرٌ بَلَا غَايَةَ وَفَاقَةٌ بَلَا نِهَآيَةَ؛ مَعَ أَنَّ حَاجَاتِي وَمَطَالِبِي
وَوُظَائِفِي مَا لَا تُحْصِي. فَلَا حَوْلَ عَنْهَا وَلَا قُوَّةَ عَلَيْهَا إِلَّا بِكَ
يَا غَنِيُّ يَا كَرِيمُ يَا مُغْنِيَّ يَا رَحِيمُ ❁

الهي تَبَرَّاتُ إِلَيْكَ مِنْ حَوْلِي وَقُوَّتِي، وَالتَّجَّاتُ إِلَى حَوْلِكَ
وَقُوَّتِكَ فَلَا تَكَلَّنِي إِلَى حَوْلِي وَقُوَّتِي. وَارْحَمْ عَجْزِي وَضَعْفِي
وَفَقْرِي وَفَاقَتِي. فَقَدْ ضَاقَ صَدْرِي، وَضَاعَ عُمْرِي، وَفَنِيَ
صَبْرِي، وَتَاهَ فِكْرِي، وَأَنْتَ الْعَالَمُ بِسِرِّي وَجَهْرِي، وَأَنْتَ
الْمَالِكُ لِنَفْعِي وَضَرِّي، وَأَنْتَ الْقَادِرُ عَلَى تَفْرِيجِ كَرْبِي وَتَيْسِيرِ
عُسْرِي. فَفَرِّجْ كُلَّ كَرْبَتِي وَيَسِّرْ عَلَيَّ وَعَلَى إِخْوَانِي كُلِّ عَسِيرٍ ❁

الهي لَا حَوْلَ عَنِ الزَّمَانِ الْآتِي، وَعَنْ أَهْوَالِهِ مَعَ سَوْقِ إِلَيْهِ؛
وَلَا قُوَّةَ عَلَى الْمَاضِي وَلِذَلِكَ مَعَ عِلَاقَةٍ بِهِ إِلَّا بِكَ يَا أَزَلِيَّ يَا أَبَدِيَّ ❁
الهي لَا حَوْلَ عَنِ الزَّوَالِ الَّذِي أَخَافُ وَلَا أَخْلَصُ مِنْهُ؛
وَلَا قُوَّةَ عَلَى إِعَادَةِ مَا فَاتَ مِنْ حَيَاتِي الَّتِي اتَّحَسَّرْتُهَا، وَلَا أَصِلُ
إِلَيْهَا إِلَّا بِكَ يَا سَرْمَدِيَّ يَا بَاقِي ❁

İlâhî! Aczim nihayetsiz, zaafım hadsiz olmakla beraber, bana elem veren düşmanlarım ve beni korkutan ve tehdit eden belâlar ve afetler de hadsizdir. Onların hücumlarına karşı nokta-i istinat olacak havl ve onları def edecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Kavî, yâ Kadîr, yâ Karîb, yâ Rakîb, yâ Kefîl, yâ Vekîl, yâ Hafîz, yâ Kâfî!*

İlâhî! Fakrım hadsiz, ihtiyacım nihayetsiz olmakla beraber, hacatım ve metalibim ve vezaifim de hesaba gelmez derecede çoktur. Onlara karşı koyacak havl ve onları kaza edecek kuvvet ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Ganî, yâ Kerîm, yâ Muğnî, yâ Rahîm!*

İlâhî! Kendi havl ve kuvvetimden teberri edip Sana sığınıyor, Senin havl ve kuvvetine iltica ediyorum. Beni kendi havl ve kuvvetime terk etme; benim aczime, zaafıma, fakrıma ve ihtiyacıma merhamet et. Göğsüm daraldı, ömrüm gitti, sabrım bitti ve fikrim uçup gitti. Sen ise benim gizli ve açık her şeyimi çok iyi bilirsin. Bana fayda ve zarar verecek şeylerin maliki Sensin. Üzüntümü sürura, güçlüklerimi kolaylığa çevirmeye de ancak Sen kâdirsin. Bütün sıkıntılarımla gider, benim ve kardeşlerimin bütün güçlüklerini kolaylaştır.

İlâhî! Sevk edildiğim istikbal yolculuğumda ve ondan gelen endişelerimde nokta-i istinadım olacak havl ve alâ-kadar olduğum geçmiş zamanın elemelerinden kurtaracak ve onları benim için lezzete kalbedecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir, *yâ Ezeliyyü'l-Ebedî!*

acz: zayıflık, güçsüzlük.
afet: belâ, musibet, büyük felâket.
belâ: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı.
def: yok etmek, gidermek, savmak, uzaklaştırmak.
elem: dert, üzüntü, kaygı, tassa.
endîşe: vesvese, kuşku, kaygı, şüphe, korku.
ey Ganî: ey zengin, varlıklı, ihtiyacı olmayan, bütün var-

lıklara sahip olan Allah.
ey Kerîm: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah.
ey Muğnî: ey zengin eden; doyuran gözü gönü tok eden Allah.
Ezeliyyü'l-Ebedî: başlangıcı ve sonu olmayan Cenab-ı Allah.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
hacat: ihtiyaçlar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.

havl: güç, kuvvet.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
ilâhî: ey Allah'ım!
iltica etmek: sığınmak, barınmak.
istikbal: gelecek, gelecek zaman.
kadir: gücü yeten, kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye kudreti yeten.
kaza etmek: bir işin emirle yerine gelmesi.
malik: sahip.

merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak.
metalip: istekler, arzular.
nihayetsiz: sonsuz.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
sabr: sabır, dayanma, katlanma.
sevk: gönderme, yollama, ulaştırma.
sürur: sevinç.
teberri etmek: yüz çevirmek, uzaklaşmak.
tehdit: hiddet etme, korkutma.
terk etmek: bırakmak, salıvermek, vazgeçmek.
vezaif: vazifeler, işler, görevler.
yâ Hafîz: ey koruyan, saklayan Allah.
yâ Kadîr: ey kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
yâ Kâfî: ey ihtiyacı karşılayan Allah.
yâ Karîp: ey yarattıklarına ilmiyle, kendisine dua edenlere cevap vermekle, dualarını kabul etmekle yakın olan, kulunun duasını işitip her hâlini bilen Allah.
yâ Kavî: ey kuvvetli, güçlü olan Allah.
yâ Kefîl: ey kefalet eden, kefil olan Allah.
yâ Rahîm: ey sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah.
yâ Rakîb: ey gözeten, bekleyen Allah.
yâ Vekîl: ey kullarının işlerine ve rızıkına kefil olan, her şeyi idaresi altında bulunduran, kendisine dayanılan, gözeten, şahit ve koruyucu Allah.
zaaf: zayıflık, iktidarsızlık, kudretsizlik.

إِلَهِي لَا حَوْلَ عَنْ ظُلْمَةِ الْعَدَمِ؛ وَلَا قُوَّةَ عَلَى نُورِ الْوُجُودِ
الْأَبِكِ يَا مُوجِدُ يَا مُوجِدُ يَا قَدِيمُ ❁

إِلَهِي لَا حَوْلَ عَنْ الْمَضَارِّ اللَّاحِقَةِ بِالْحَيَاةِ؛ وَلَا قُوَّةَ عَلَى
الْمَسَارِّ اللَّازِمَةِ لِلْحَيَاةِ الْآبِكِ يَا مُدَبِّرُ يَا حَكِيمُ ❁

إِلَهِي لَا حَوْلَ عَنْ الْأَلَامِ الْهَاجِمَةِ عَلَى ذِي الشُّعُورِ؛ وَلَا قُوَّةَ
عَلَى اللَّذَائِدِ الْمَطْلُوبَةِ لِذِي الْحَسِّ الْآبِكِ يَا مُرَبِّي يَا كَرِيمُ ❁

إِلَهِي لَا حَوْلَ عَنْ الْمَسَاوِي الْعَارِضَةِ لِذَوِي الْعُقُولِ؛ وَلَا قُوَّةَ
عَلَى الْمُحَاسِنِ الْمُزَيَّنَةِ لِذَوِي الْهَمَمِ الْآبِكِ يَا مُحْسِنُ يَا كَرِيمُ ❁

إِلَهِي لَا حَوْلَ عَنْ النِّقَمِ لِأَهْلِ الْعِصْيَانِ؛ وَلَا قُوَّةَ عَلَى النِّعَمِ
لَأَهْلِ الطَّاعَاتِ الْآبِكِ يَا غَفُورُ يَا مُنْعَمُ ❁

إِلَهِي لَا حَوْلَ عَنْ الْأَحْزَانِ؛ وَلَا قُوَّةَ عَلَى الْأَفْرَاحِ الْآبِكِ.
فَإِنَّكَ أَنْتَ الَّذِي أَضْحَكَ وَأَبْكَى يَا جَمِيلُ يَا جَلِيلُ ❁

İlâhî! Korku duyduğum ve kurtulamadığım zevale karşı nokta-i istinadım olacak havl ve hayatımdan kaybolup giden ve beni tahassüre sevk eden şeyleri bana tekrar verecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Bâkî-i Sermedî!*

İlâhî! Zulûmat-ı ademden kurtaracak havl ve nur-i vücudu kazandıracak kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Mucîd, yâ Mevcûd, yâ Kadîm!*

İlâhî! Hayatla beraber gelen zararlardan beni kurtaracak havl ve hayatın lâzımı olan süruru celp edecek kuvvet ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Müdebbir, yâ Hakîm!*

İlâhî! Zîşuurları âlâmın hücumundan kurtaracak havl ve his sahiplerini metalibinin lezzetlerine erİştirecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Mürebbî, yâ Kerîm!*

İlâhî! Zevî'l-ukule arız olan fenalıklardan koruyacak havl ve sahib-i himmeti tezyin eden mehasine erİştirecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Muhsîn, yâ Kerîm!*

İlâhî! Ehl-i isyana verdiğin nikmetlerden beni muhafaza edecek olan havl ve ehl-i taate erişen nimetlere kavuşturacak olan kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Gafûr, yâ Mün'im!*

İlâhî! Hüzünlerden kurtaracak havl ve feraha erİştirecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir. Zira güldüren de Sensin, ağlatan da ancak Sen *yâ Cemîl, yâ Celîl!*

âlâm: elemeler, acılar, sızılar.
arız: gelen, sonradan ortaya çıkan.
Bâkî-i Sermedî: ezel ve ebedî kuşatan sonsuzluk sahibi Allah.
celp: çekme, çekiş.
ehl-i isyan: isyan edenler.
ehl-i taat: Allah'ın emirlerini yerine getirenler.
ey Kerîm: ey ikram ve ihsanı bol olan Allah.
ey Mürebbî: ey terbiye eden

ve yetİştiren Allah.
fenalık: kötülük.
ferah: iç, gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
havl: güç, kuvvet.
hüzün: keder, hüzn.
ilâhî: ey Allah'ım!
mehasin: güzellikler, iyilikler.
metali: istekler, arzular.
muhafaza: koruma, saklama.
nikmet: şiddetli ceza, eza vererek cezalandırma.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan.

nokta-i istinat: dayanak noktası.
nur-i vücud: varlık nuru, nurun kendi vücudu.
sahib-i himmet: himmet ve gayret sahibi. Allah rızasına yönelik kalp isteğesi ile ciddî çalışan kimse.
sevk: gönderme, yollama, ulaştırma.
sûrur: sevinç.
tahassür: hasret çekme, özlem.

tezyin etmek: süslemek, ziynetlendirmek.

yâ Celîl: ey sonsuz büyüklük ve heybet sahibi olan Allah.

yâ Cemîl: ey çok güzel olan Allah.

yâ Gafûr: ey suç bağışlayan, merhamet eden, günahları bağışlayan Allah.

yâ Hakîm: ey her şeyi bir mak-satla uygun ve faydalı yaratan, hikmet sahibi Allah.

yâ Kadîm: ey başlangıcı, evveli ve sonu olmayan Allah.

yâ Mevcûd: ey var olan Allah.

yâ Mucîd: ey yaratan, yoktan var eden Allah.

yâ Muhsin: ey iyilik yapan, bağışta bulunan Allah.

yâ Müdebbir: ey tedbirli olan ve her şeyin sonunu gözeterek iş yapan Allah.

yâ Mün'im: ey nimet veren, ikram eden, yedirip içiren Allah.

zeval: sona erme, yok olma, ölme, ölüm.

zevî'l-ukul: akıl sahibi.

zîşuur: şuurlu, şuur ve bilinci sahibi.

zulûmat-ı adem: yokluk ve hiçlik karanlıkları.

الهِى لَا حَوْلَ عَنِ الْعِلَلِ، وَلَا قُوَّةَ عَلَى الْعَافِيَةِ إِلَّا بِكَ
يَا شَافِي يَا مُعَافِي ❁

الهِى لَا حَوْلَ عَنِ الْأَلَامِ؛ وَلَا قُوَّةَ عَلَى الْأَمَالِ إِلَّا بِكَ يَا
مُنْجِي يَا مُغِيثُ ❁

الهِى لَا حَوْلَ عَنِ الظُّلُمَاتِ؛ وَلَا قُوَّةَ عَلَى الْأَنْوَارِ إِلَّا بِكَ
يَا نُورُ يَا هَادِي ❁

الهِى لَا حَوْلَ عَنِ الشَّرِّ مُطْلَقًا؛ وَلَا قُوَّةَ عَلَى الْخَيْرَاتِ
أَصْلًا إِلَّا بِكَ يَا مَنْ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَبِعِبَادِهِ
بَصِيرٌ، وَبِحَوَائِجِ مَخْلُوقَاتِهِ خَبِيرٌ ❁

الهِى لَا حَوْلَ عَنِ الْمَعَاصِي إِلَّا بِعِصْمَتِكَ؛ وَلَا قُوَّةَ عَلَى الطَّاعَةِ
إِلَّا بِتَوْفِيقِكَ يَا مُوَفِّقُ يَا مُعِينُ ❁

الهِى لِي عِلَاقَاتٌ شَدِيدَةٌ مَعَ نَوْعِي الْإِنْسَانِيَّ، وَجِنْسِي
الْحَيَوَانِيَّ مَعَ أَنَّ آيَةَ «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ» تُهَدِّدُنِي وَتُطْفِئُ أَمَلِي
الْمُتَعَلِّقَةَ بِنَوْعِي وَجِنْسِي، وَتَنْعِي عَلَى بِمَوْتِهِمَا. فَلَا حَوْلَ عَنِ ذَلِكَ
الْحُزْنَ الْأَلِيمِ النَّاشِئِ مِنْ ذَلِكَ الْمَوْتِ وَالنَّعْيِ، وَلَا قُوَّةَ عَلَى تَسْلٍ
يَمَلَأُ مَحَلَّ مَا زَالَ عَنْ قَلْبِي وَرُوحِي إِلَّا بِكَ. فَأَنْتَ الَّذِي تَكْفِي
عَنْ كُلِّ شَيْءٍ، وَلَا يَكْفِي عَنْكَ كُلُّ شَيْءٍ ❁

İlâhî! Hastalıklardan kurtaracak havl ve afiyet verecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Şâfi, yâ Muafî!*

İlâhî! Elemlerden kurtaracak havl ve emellere kavuşturacak kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Müncî, yâ Muğîs!*

İlâhî! Zulûmattan kurtaracak havl ve envara kavuşturacak kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Nur, yâ Hâdî!*

İlâhî! Şerlerden mutlak kurtaracak havl ve hayırların aslına kavuşturacak kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir ey bütün hayırlar elinde bulunan ve her şeye gücü yeten Kadîr, ey ibadını her hâliyle gören *Basîr*, ey mahlûkatının bütün ihtiyaçlarından haberdar olan *Habîr!*

İlâhî! Maasiden koruyacak Senin ismetinden başka havl ve taate muvaffak kılacak Senin tevfikinden başka kuvvet yoktur *yâ Muvaffîk, yâ Muîn!*

İlâhî! Nev'im olan insanlara ve cinsim olan hayvanata duyduğum şiddetli alâka münasebetiyle,

¹ **كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ** ayetinin tehditkârâne ikazları nev'ime ve cinsime müteallik bütün emellerimi söndürüyor. Ve onların ölümünü bana haykırıyor. İşte bu mevt ve firaktan neş'et eden hüzn-i elimden kurtaracak ancak Senin havlin, zeval bulanların kalp ve ruhumdaki yerini teselli ile dolduracak ancak Senin kuvvetindir. Çünkü Sen her şeye kâfisin ve hiçbir şey Senin yerini tutamaz.

1. Her nefis ölümü tadıcıdır. (Âl-i İmran Suresi: 185.)

afiyet: sağlık, esenlik.

alâka: ilgi, ilişki.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

Basîr: gören, görücü manasında İlâhî isimlerden.

elem: dert, üzüntü, kaygı, acı.

emel: ümit, umma, arzu.

envar: nurlar, ışıklar.

fırak: ayrılık, ayrılma, hicran.

haberdar: haberi olan, bilen.

Habîr: her şeyi bilen, her şeyden haberi, bilgisi olan Allah.

havl: güç, kuvvet.

hayır: iyilik.

hayvanat: hayvanlar.

hüzn-ü elim: acı veren üzüntü.

ibad: kullar, ibadet edenler.

ikaz: dikkat çekme, uyarma,

uyandırma.

İlâhî: ey Allah'ım!

ismet: günahtan, masumluk.

Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.

kâfi: yeter, yetecek.

mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar.

measi: günah.

mevt: ölüm, vefat.

mutlak: kayıtsız, şartsız, kesin.

muvaffak: neticeye varan, sonuç alan.

münasebet: uygunluk.

müteallik: ilgili, ilişkili olan, alâka.

neş'et: meydana gelme, hasıl olma.

nevi: tür, çeşit.

ruh: can, insandaki canlılığın ve diriliğin, iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis.

şer: kötülük.

taat: itaat etme, boyun eğme, emre uyma.

tehditkârâne: tehdit savurarak, korkutarak.

teselli: avutma.

tevfik: yardım.

yâ Hâdî: ey mazluma yardım eden Allah.

yâ Muafî: ey afiyet verici, belâ ve musibeti def eden Allah.

yâ Muğîs: ey yardım eden Allah.

yâ Muîn: ey yardım eden Allah.

yâ Muvaffîk: ey başanya ulaştıran; Allah.

yâ Müncî: ey necat veren, sıkıntıdan kurtaran Allah.

yâ Nur: ey nur sahibi Allah.

yâ Şâfi: ey şifa veren Allah.

zeval: sona erme, yok olma.

zulûmat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür.

الهِى لى عَلاَقَاتٌ شَدِيدَةٌ مَعَ دُنْيَاىَ الَّتِى كَبَيْتِى وَمَنْزِلِى؛ مَعَ
 أَنَّ آيَةَ «كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ» وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»
 تُعَلِّنُ خَرَابِيَةَ بَيْتِى هَذَا، وَزَوَالَ مَحْبُوبَاتِى الَّتِى سَاكَنْتُهُمْ فِى ذَلِكَ
 الْبَيْتِ الْمُنْهَدِمِ؛ وَلَا حَوْلَ عَنْ هَذِهِ الْمُصِيبَةِ الْهَائِلَةِ، وَعَنِ الْفَرَاقَاتِ
 مِنَ الْأَحْبَابِ الْآفَلَةِ؛ وَلَا قُوَّةَ عَلَى مَا يُسَلِّبْنِى عَنْهَا، وَيَقُومُ مَقَامَهُمَا
 إِلَّا بِكَ يَا مَنْ يَقُومُ جِلْوَةً مِنْ تَجَلِّيَاتِ رَحْمَتِهِ مَقَامَ كُلِّ مَا فَارَقْنِى ❀

الهِى لى عَلاَقَاتٌ ❀ حَاشِيَةٌ بِجَامِعِيَّةِ مَا هِيَتِى، وَغَايَةِ كَثْرَةِ
 جِهَازَاتِى الَّتِى أَنْعَمَتْهَا عَلَيَّ، وَاحْتِيَاجَاتِ شَدِيدَةٍ إِلَى الْكَائِنَاتِ
 وَأَنْوَاعِهَا؛ مَعَ أَنَّ آيَةَ «كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ
 تُرْجَعُونَ» تُهَدِّدُنِى وَتَقْطَعُ عَلاَقَاتِى الْكَثِيرَةَ مِنَ الْأَشْيَاءِ. وَبِإِنْقِطَاعِ
 كُلِّ عَلاَقَةٍ يَتَوَلَّدُ جَرَحٌ وَالْمُ مَعْنَوِيٌّ فِى رُوحِى. وَلَا حَوْلَ عَنْ تِلْكَ
 الْجُرُوحَاتِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ؛ وَلَا قُوَّةَ عَلَى ادْوِيَّتِهَا إِلَّا بِكَ يَا مَنْ

حَاشِيَةٌ: بو «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ» يه دائر مرتبه لرده حقيقتلرينه يالگزار اشارتلى ايدلى
 برهانلر دليللى ذكر ايدلى. چونكه چمش بابلرده ذكر ايدلان يوزر بلكه بيگلر
 وحدانيت برهانلرى و ربوبييت دليللى عموميتله «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ» نلث
 حقيقتلرينه دليللى در. اونلث ايچون آيرى دليللى ذكر ايديلملى.

İlâhî! Evim ve menzirim olan dünyaya şiddetli alâkadarlığım cihetiyle,

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ وَيَقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُوالْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ¹

âyâtının, bu evimin harap olacağını ve yıkılmaya mahkûm o evin sakinleri olan mahbuplarımin zeval bulacağını ilân edişi ruhumda yaralar açıyor. İşte bu dehşet verici musibete ve göçüp giden ahababımın firaklarına ancak Senin havlin ile karşı konulur; ve bu musibet ve firaklara karşı beni teselli edecek ve bütün onların yerini tutacak olan, ancak Senin kuvvetindir ey tecelliyat-ı rahmetinden bir tek cilde, benden ayrılan her şeyin yerini tutan Zat!

İlâhî! Mahiyetimin camiiyeti ve bana in'am ettiğin cihazatımın kesreti itibarıyla pek çok alâkalarım **(HAŞİYE)** ve kâinata ve bütün envaina uzanan şiddetli ihtiyaçlarım var. Hâlbuki, **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ**²

ayeti beni tehdit eder ve mevcudatın pek çoğuyla olan alâkamı keser. Ve her bir alâkanın kesilmesiyle, ruhumda bir yara ve manevî bir elem tevellût eder. İşte bu nihayetsiz yaralara karşı nokta-i istinat ancak Senin havlin; onları tedavi edecek ise, ancak Senin kuvvetindir ey her şeye kâfi gelen ve bütün eşya bir tek şey için Onun

HAŞİYE: Bu *lâ havle ve lâ kuvvete*'ye dair mertebelerde, hakikatlerine yalnız işaretler edildi. Bûrhanlar, deliller zikredilmedi. Çünkü geçmiş bablarda zikredilen yüzer, belki binler vahdaniyet bûrhanları ve rububiyet delilleri, umumiyetle *lâ havle ve lâ kuvvete*'nin hakikatlerine delillerdir. Onun için ayrı ayrı deliller zikredilmedi.

1. Yeryüzündeki her şey fânîdir. • Bâkî olan, yalnız, celâi ve ikram sahibi olan Rabbinin zatıdır. (Rahman Suresi: 26-27.)

2. Her şey helâk olup gidiçidir -Ona bakan yüzü müstesna. Hüküm ve hükümlerlik Onundur; siz de Ona döndürüleceksiniz. (Kasas Suresi: 88.)

ahbap: dostlar, sevilen dostlar.
alâka: ilgi, ilişkili.
alâkadar: ilgili, ilişkili.
ayat: Kur'an ayetleri; deliller.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

bab: kısım, bölüm.
Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan; bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olan tek varlık, Allah.
bûrhan: delil, şahit, ispat.
camiiyet: toplayıcı, kuşatıcı-

lık, kapsayıcılık.
celâl: heybet, haşmet, büyüklük.
cihazat: azalar, organlar.
cihet: yön, taraf.
cilve: eşya ve insanda, İlâhî kudret eserlerinin belirip gör-

rünmesi.

dair: alâkalı, ait.

dehşet: korkma, ürkme, olağanüstü heyecan verici.

elem: dert, üzüntü, acı.

enva: çeşitler, türler, nevirler.

fânî: geçici, ölümlü olan.

firak: ayrılık.

hakikat: gerçek, doğru.

harap: eskime, yıpranma, bozulma.

haşiye: dipnot, açıklayıcı not.

havl: güç, kuvvet.

helâk olmak: yıkılmak, bitmek, ölmek.

ihtiyaç: gereklilik, lüzumluluk hâli.

ilâhî: ey Allah'ım!

ilân: açıklamak, ilân etmek, herkese duyurmak.

in'am: nimetlendirme, ihsan etme, iyilik yapma.

kâfi: yeter, yetecek.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.

kesret: çokluk, bolluk, fazlalık.

lâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azim: kuvvet ve kudret, ancak büyük ve yüce olan Allah'a mahsustur.

mahbup: sevilmiş, sevilen,

mahiyet: aslı, iç yüz, esas, içerik.

mahkûm: kendisine hükmolunan, hükümlü.

menzil: yer, dünya, ev.

mertebe: derece, basamak.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar, yaratılmış şeylerin tamamı.

musibet: büyük belâ, dert, sıkıntı.

müstesna: istisna olan, benzeri olmayan, seçkin, ayrı tutulan, hariç.

nihayetsiz: sonsuz.

nokta-i istinat: dayanak noktası.

Rab: yaratan, besleyen, büyütüp eğiten Allah.

rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her zaman her yerde yaratılmış varlıklara muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları eğitip idare etmesi.

sakin: oturan, ikamet eden.

tecelliyat-ı rahmet: şefkat, merhamet, muhabbet gibi manaları içeren Allah'ın Rahmet sıfatının tecellileri, görüntüleri.

tedavi: hastalığı iyileştirme için yapılan bakım.

tehdit: hiddet etme, korkutma.

teselli: avunma, avutma.

tevellût: doğma, doğum.

vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı; Allah'ın bir oluşu.

zat: kişi, şahıs.

zeval: sona erme, yok olma.

zikretmek: sözünü söylemek, anmak.

يَكْفِي لِكُلِّ شَيْءٍ، وَلَا تَكْفِي عَنْ شَيْءٍ وَاحِدٍ مِنْ تَوَجُّهِ رَحْمَتِهِ كُلِّ
الْأَشْيَاءِ، وَيَا مَنْ إِذَا كَانَ لَشَيْءٍ كَانَ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَمَنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ
لَا يَكُونُ لَهُ شَيْءٌ مِنَ الْأَشْيَاءِ ❁

الهِى لِي عِلَاقَاتٌ شَدِيدَةٌ وَابْتِلَاءٌ وَمَفْتُونِيَّةٌ مَعَ شَخْصِيَّتِي
الْجِسْمَانِيَّةِ، حَتَّى كَانَ جِسْمِي عَمُودٌ فِي نَظَرِي الظَّاهِرِي لِسَقْفِ
جَمِيعِ أَمَالِي وَمَطَالِبِي؛ وَفِي عَشْقٍ شَدِيدٍ لِلْبَقَاءِ؛ مَعَ أَنَّ جِسْمِي
لَيْسَ مِنْ حَدِيدٍ وَلَا حَجَرٍ لِيَدُومَ فِي الْجُمْلَةِ، بَلْ مِنْ لَحْمٍ وَدَمٍ
وَعَظْمٍ عَلَى جَنَاحِ التَّفَرُّقِ فِي كُلِّ أَنْ؛ وَمَعَ أَنَّ حَيَاتِي كَجِسْمِي
مَحْدُودَةٌ الطَّرْفَيْنِ، سَتَخْتَمُ بِخَاتَمِ الْمَوْتِ عَنْ قَرِيبٍ؛ مَعَ أَنِّي قَدْ
اشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا مِنِّي، وَقَدْ ضَرَبَ السَّقَمُ ظَهْرِي وَصَدْرِي،
فَأَنَا فِي قَلْقٍ وَضَجَرٍ وَاضْطِرَابٍ وَتَأَلَّمٍ وَتَحْزَنٍ شَدِيدٍ مِنْ هَذِهِ
الْكَيْفِيَّةِ. فَلَا حَوْلَ عَنْ هَذِهِ الْحَالَةِ الْهَائِلَةِ؛ وَلَا قُوَّةَ عَلَى مَا يُسَلِّبُنِي
عَمَّا يَحْزَنُنِي، وَعَلَى مَا يُعْضِضُنِي مَا يَضِيعُ مِنِّي، وَعَلَى مَا يَقُومُ
مَقَامَ مَا يَفُوتُ مِنِّي إِلَّا بِكَ يَا رَبِّي الْبَاقِي، وَالْبَاقِي بَقَائِهِ وَابْقَائِهِ
مَنْ تَمَسَّكَ بِاسْمٍ مِنْ أَسْمَائِهِ الْبَاقِيَةِ ❁

الهِى لِي وَلِكُلِّ ذِي حَيَاةٍ خَوْفٌ شَدِيدٌ مِنَ الْمَوْتِ وَالزَّوَالِ
اللَّذِينَ لَا مَفَرَّ مِنْهُمَا؛ وَلِي مَحَبَّةٌ شَدِيدَةٌ لِلْحَيَاةِ وَالْعُمْرِ اللَّذِينَ
لَا دَوَامَ لَهُمَا؛ مَعَ أَنَّ تَسَارُعَ الْمَوْتِ إِلَى أَجْسَامِنَا بِهِجُومِ الْأَجَالِ

teveccüh-i rahmetinin yerini tutamayan Zat, ey bir kimse için var olduğunda o kimse için her şey var olan ve bir kimse için var olmayışının yerini bütün eşya tutamayan Zat!

İlâhî! Cismanî şahsiyetime benim çok şiddetli alâkam ve iptilâ ve meftuniyetim var. Öyle ki, zahirî nazarımda, cismim güya bütün âmâl ve metalibimin tavanına uzanan ve onları ayakta tutan bir direktir. Bende şiddetli bir aşk-ı beka var. Hâlbuki cismim demirden veya taştan değil ki filcümle devam edebilsin. Belki cismim her an dağılmak üzere bulunan et, kan ve kemikten yapılmıştır. Hayatım dahi cismim gibi her iki taraftan tahdit edilmiştir ve yakın bir zamanda mevtin hatemiyle mühürlenecektir.

Bana gelince, ihtiyarlıktan saçım tutuşmuş, hastalıktan sırtım ve göğsüm darbelenmiştir. Bu hâl bana meşakkat, sıkıntı, ızdırıp, elem ve hüznün veriyor. Bu feci vaziyet karşısında nokta-i istinat ancak Senin havlindir; bana hüznün veren şeylere karşı beni teselli edecek ve kaybettiklerimi telâfi edecek ve elimden gidenlerin yerini tutacak ancak Senin kuvvetindir ey bâkî olan Rabbim, ey Onun bâkî esmasından bir isme yapışan herkes Onun beka ve ibkasıyla beka bulan Bâkî!

İlâhî! Ben ve bütün zihayatlar, kendisinden kaçış olmayan mevt ve zevalden şiddetli bir havf ile korkuyoruz. Ve benim, devamı olmayan hayat ve ömre karşı şiddetli bir muhabbetim var. Hâlbuki ecellerle bizim cisimlerimize

âmâl: arzular, istekler, ummalar, ümitler.

aşk-ı beka: sonsuzluk aşkı, sonsuz yaşamaya karşı duyulan aşırı arzu.

Bâkî: sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatiyle var olacak tek varlık; Allah.

beka: ebedilik, sonsuzluk.

cisim: beden, gövde.

cismanî: bedene mensup, vücutla alâkalı.

ecel: her mahlûkun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti, insan ömrünün belli vakti.

elem: dert, üzüntü, acı.

esma: isimler.

feci: elem, keder ve ızdırıp veren, acıklı.

güya: sanki, sözde.

hatem: mühür, damga.

havf: korku, korkma.

havf: güç, kuvvet.

hüzün: üzüntü, tasa, gam.

ibka: devamlı kılma, süreklilik.

ilâhî: ey Allah'ım!

iptilâ: iyi veya kötü bir şeye olan aşırı düşkünlük.

ızdırıp: kuvvetli acı, aşırı elem, azap, sıkıntı.

meftuniyet: tutkunluk, düşkünlük.

meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.

metalip: istenen şeyler, istekler, arzular.

mevt: ölüm.

muhabbet: sevgi, sevmek, dostluk.

nazar: bakma, bakış. düşünme, fikir, mülâhaza, niyet.

nokta-i istinat: dayanak noktası.

Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.

şahsiyet: kişilik, kimlik özelliği.

şiddet: fazlalık, çokluk, ziyadeliik.

tahdit: sınırlandırma.

telâfi: yerini doldurma, zararı karşılama.

teselli: avutma, acısını dindirme.

teveccüh-ü rahmet: ilâhî rahmetin yönelmesi, gelmesi.

vaziyet: durum.

zahirî: görünen, görünürdeki, görünüşteki.

Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.

zeval: sona erme, yok olma.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

لَا يُقْبَلُ لِي وَلَا لِأَحَدٍ أَمَلٌ مِنَ الْأَمَالِ الدُّنْيَوِيَّةِ إِلَّا وَيَقْطَعُهَا، وَلَا لَذَّةٌ
إِلَّا وَيَهْدُمُهَا. فَلَا حَوْلَ عَنْ تِلْكَ الْبَلِيَّةِ الْهَائِلَةِ وَلَا قُوَّةَ عَلَى مَا
يُسَلِّبُنَا عَنْهَا إِلَّا بِكَ يَا خَالِقَ الْمَوْتِ وَالْحَيَاةِ لِلَّهِ وَيَا مَنْ لَهُ الْحَيَاةُ
السَّرْمَدِيَّةُ، الَّذِي مَنْ تَمَسَّكَ بِهِ وَتَوَجَّهَ إِلَيْهِ وَعَرَفَهُ وَبِحَبِّهِ؛ يَدُومُ
حَيَاتُهُ وَيَكُونُ الْمَوْتُ لَهُ تَجَدُّدَ حَيَاةٍ وَتَبْدِيلَ مَكَانٍ. فَإِذَا فَلَا حُزْنَ
لَهُ وَلَا أَلَمَ عَلَيْهِ بَسِيرٌ «إِلَّا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ» ❀

الهِمِّي لِي لِأَجْلِ نَوْعِي وَجِنْسِي عِلَاقَاتٍ بِتَالُمَاتٍ وَتَمَنِّيَاتٍ
بِالسَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَبِأَحْوَالِهَا. فَلَا قُوَّةَ لِي بِوَجْهِهِ مِنَ الْوُجُوهِ
عَلَى إِسْمَاعِ أَمْرِي لَهُمَا، وَتَبْلِيغِ أَمَلِي لِتِلْكَ الْأَجْرَامِ، وَلَا حَوْلَ عَنْ
هَذَا الْإِبْتِلَاءِ وَالْعِلَاقَةِ إِلَّا بِكَ يَا رَبَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لِلَّهِ وَيَا مَنْ
سَخَّرَهُمَا لِعِبَادِهِ الصَّالِحِينَ ❀

الهِمِّي لِي وَلِكُلِّ ذِي عَقْلٍ عِلَاقَاتٍ مَعَ الْأَزْمَنَةِ الْمَاضِيَةِ
وَالْأَوْقَاتِ الْأَسْتِقْبَالِيَّةِ؛ مَعَ أَنَّ قَدْ انْحَبَسْنَا فِي زَمَانٍ حَاضِرٍ ضَيِّقٍ
لَا يَصِلُ أَيْدِينَا إِلَى أَدْنَى زَمَانٍ مَاضٍ وَمُسْتَقْبَلٍ لَجَلْبٍ مِنْ ذَلِكَ مَا
يُفْرِحُنَا، أَوْ لِدَفْعٍ مِنْ هَذَا مَا يُحْزِنُنَا. فَلَا حَوْلَ عَنْ هَذِهِ

hücum eden mevtin sür'ati, ne bende, ne de bir başkasında dünyevî emellerden hiçbir emel bırakmaksızın hepsini kesip atıyor ve hiçbir lezzet bırakmaksızın hepsini tahrip ediyor. Bu feci belâya karşı nokta-i istinat ancak Senin havlin ve buna karşı bizi teselli edecek ancak Senin kuvvetindir, ey Hâlık-ı Mevt ve Hayat! Ey hayat-ı sermediye sahibi olan Zat! Ey kendisine temessük ve teveccüh edenlerin ve kendisini tanıyan ve sevenlerin hayatını idame eden ve ölümü onlar için teceddüd-i hayat ve tebdil-i mekân hükmüne getiren Zat! İşte o zaman ¹ **أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ** sırrıyla, ölüm ne bir hüznün, ne de elem sebebi olur.

İlâhî! Nev'im ve cinsim itibarıyla alâkalarım ve gökleri ve yeri kuşatan teellümat ve temenniyatım var. Fakat hiçbir surette emrimi ne göklere, ne de yere dinletecek ve emellerimi o cirimlere bildirecek bir kuvvetim olmadığı gibi, bu iptilâ ve alâkaya karşı bir nokta-i istinatım da yok. Bütün bunlara yetecek ancak Senin havl ve kuvvetin var, ey Göklerin ve Yerin Rabbi, ve ey gökleri ve yeri salih kullarına teshir eden Zat-ı Zülcelâl!

İlâhî! Benim ve bütün akıl sahiplerinin, geçmiş ve gelecek zamanlarla alâkalarımız var. Hâlbuki biz daracık bir zaman-ı hazırda mahpusuz; mazi ve müstakbelden en yakınına bile elimiz yetişmez ki bizi sevindirecek bir şeyi celp edelim yahut bizi üzen bir şeyi kendimizden uzaklaştıralım. Bu hâl karşısında nokta-i istinat ancak Senin havlin ve bu hâlin en güzel bir hale tahviline yetecek

mahpus: hapsedilmiş.
mazi: geçmiş zaman.
mevt: ölüm, vefat.
müstakbel: gelecek zaman, istikbal.
nev: tür, çeşit.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.
salih kul: hayırlı, faydalı iş yapan, dini emirlere uyan insan.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince en zor yanı.
suret: biçim, şekil.
sür'at: çabukluk.
tahrip: yıkma, kırıp dökme, bozma.
tahvil: değiştirme, döndürme, çevirme.
tebdil-i mekân: yer değişikliği.
teceddüd-ü hayat: hayatın yenilenmesi.
teellümat: acılar, elem, keder, acı duymalar.
temenniyat: temenniler, dilekler, istekler.
temessük: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma.
teselli: avutma, avunma, acısını dindirme.
teshir etme: emrine itaat ettirme, boyun eğdirmeye.
teveccüh: yönelme, yöneliş.
zaman-ı hazır: şimdiki zaman.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

1. Bilin ki, Allah'ın dostları için ne bir korku vardır, ne de onlar mahzun olurlar. (Yunus Suresi: 62.)

alâka: ilgi, ilişki.	elem: dert, üzüntü, acı.	hükmüne getirmek: yerine getirmek.
belâ: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı.	emel: ümit, arzu.	hüzün: keder, tasa, gam, hüznün.
celp etme: çekme, çekiş, kendine çekmek.	emr (emir): buyruk.	idame etme: devam ettirme, sürdürme.
cins: nevi', boy, soy, kavim, kabile.	hâl: durum, vaziyet.	ilâhî: ey Allah'ım!
cirim: vücut, kütle.	Hâlık-ı Mevt: ölümün yaratıcısı, Allah.	iptilâ: bağlılık, bırakmayacak derecede bağlanmak.
dünyevi: dünya ile ilgili.	havl: güç, kuvvet.	
	hayat-ı sermediye: sonsuz tükenmeyen hayat.	

الْحَالَةَ، وَلَا قُوَّةَ عَلَى تَحْوِيلِهَا إِلَى أَحْسَنِ الْحَالِ إِلَّا بِكَ يَا رَبَّ
الدُّهُورِ وَالْأَزْمَانِ ❁

الْهَى لِي فِي فِطْرَتِي وَلِكُلِّ أَحَدٍ فِي فِطْرَتِهِمْ أَمَلٌ أَبَدِيٌّ وَمَطَالِبُ
سَرْمَدِيَّةٍ تَمْتَدُّ إِلَى أَبَدِ الْأَبَادِ. إِذْ قَدْ أَوْدَعْتَ فِي فِطْرَتِنَا اسْتِعْدَادًا
عَجِيبًا جَامِعًا، فِيهِ احْتِيَاجٌ وَمَحَبَّةٌ لَا يُشْبِعُهُمَا الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا،
وَلَا يَرْضَى ذَلِكَ الْأَحْتِيَاجُ وَتِلْكَ الْمَحَبَّةُ إِلَّا بِالْجَنَّةِ الْبَاقِيَةِ؛ وَلَا
يَطْمَئِنُّ ذَلِكَ الْاسْتِعْدَادُ إِلَّا بِدَارِ السَّعَادَةِ الْأَبَدِيَّةِ. يَا رَبَّ الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَيَا رَبَّ الْجَنَّةِ وَدَارِ الْقَرَارِ ❁ (حاشية)

حاشية: «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ» نلث مراتبده کی یگر می مرتبه باشده یازیلاجقدی.
آخرده یازه جغم دییه تأخیر ایتدم. آخره کلدیگمز وقت شیمدیلک تأخر ایتدی.
چونکه ایضاح ایدلسه چوق اوزون اولردی. کندیمه مخصوص یالکڑ اشارت لرله
یازیلسه ایدی، آز استفاده ایدیلیردی. باشقه وقته تعلیق ایتدی

kuvvet ancak Senin kuvvetindir, ey asırların ve zamanların Rabbi!

İlâhî! Benim fıtratımda ve her bir ferdin fıtratında, ebedülâbâda uzanan ebedî emeller ve sermedî matlâplar var. Çünkü fıtratımıza acip ve cami bir istidat tevdi olunmuş; ve öyle bir ihtiyaç ve muhabbet verilmiş ki, dünya ve içindekiler onu doyurmaz; o ihtiyaç ve o muhabbet, bâkî Cennetten başka hiçbir şeye razı olmaz ve o istidat saadet-i ebediyeden başka hiçbir şeyle tatmin olmaz, ey dünya ve ahiretin Rabbi ve ey Cennetin ve dâr-ı kararın Rabbi! **(HAŞİYE)**

HAŞİYE: *Lâ havle ve lâ kuvvete*'nin meratibindeki yirmi mertebe başta yazılacaktı. Ahirde yazacağım diye tehir ettim. Ahire geldiğimiz vakit, şimdilik teahhur etti. Çünkü izah edilse çok uzun olurdu. Kendime mahsus, yalnız işaretlerle yazılsaydı, az istifade edilirdi. Başka vakte talik etti.

acip: hayrette bırakan, şaşılacak şey.
ahir: son, sonuç.
ahiret: öbür dünya, öteki dünya.
asır: yüzyıl.
bâkî: sürekli ve kalıcı olan, ölümsüz.
camî: cem eden, toplayan, içine alan.
dâr-ı karar: karar kılınacak, durulacak yer, Cennet.

ebedî: sonsuz, sürekli.
ebedülâbâd: sonsuzlar sonsuzu, ahiret.
emel: ümit, arzu.
fert: şahıs, kişi.
fıtrat: yaratılış, tabiat.
haşiye: dipnot, açıklayıcı not.
ilâhî: ey Allah'ım!
istidat: yaratılıştan olan ve zamanla geliştirilen yetenek, kabiliyet.
istidat: ünsiyet etme, yete-

nek, kabiliyet.
lâ havle velâ kuvvete illâ billâhî'l-aliyyî'l-azîm: kuvvet ve kudret, ancak büyük ve yüce olan Allah'a mahsustur.
mahsus: özel; has kılınmış.
matlap: istenilen şey, istek.
meratip: mertebeler, basamaklar, dereceler.
muhabbet: sevgi, sevmek, dostluk.
Rab: yaratan, besleyen, yeti-

tiren, terbiye eden Allah.
saadet-i ebediye: sonu olmayan mutluluk.
sermedî: sürekli, daimî, ölümsüz.
talik etme: belli bir zamana bırakma, askıya alma.
tatmin: doyma, doyunluk.
teahhur etme: geriye kalma, gecikme.
tevdi etme: emanet etme.
tehir etme: erteleme, geciktirme.

* Otuzuncu Lem'a, Eskişehir hapsinde 1935-36'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

Otuzuncu Lem'a

OTUZ BİRİNCİ MEKTUBUN OTUZUNCU LEM'ASI VE ESKİŞEHİR HAPİSHANESİNİN BİR MEYVESİ.

Altı Nüktedir.

Denizli Medrese-i Yusufiyesinin bir ders-i azamı *Meyve Risalesi* olduğu ve Afyon Medrese-i Yusufiyesinin kıymettar bir ders-i ekmeli Elhüccetüzzehra olması gibi, Eskişehir Medrese-i Yusufiyesinin gayet kuvvetli bir ders-i azamı da, İsm-i Azamı taşıyan altı ismin altı nüktesini beyan eden bu Otuzuncu Lem'adır.

İsm-i Azamdan Hayy-ı Kayyum'a dair parçada pek derin ve geniş meseleleri herkes birden bilemez ve zevk etmez, fakat hissesiz de kalmaz.

Birinci Nükte

İSM-İ KUDDÜS'ÜN BİR NÜKTESİNE DAİRDİR.

Bu Kuddüs nüktesi, Otuzuncu Sözün Zeylinin Zeyli olması münasiptir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

¹ وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ ayetinin bir nüktesi ve bir İsm-i Azam veyahut İsm-i Azamın altı nurundan bir

1. Yeri de döşeyip düzenledik. Biz ne güzel donatıcınız! (Zariyat Suresi: 48.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

beyan: anlatma, izah.

ders-i azam: büyük ders.

ders-i ekmel: mükemmel bir ders.

Elhüccetüzzehra: Risale-i Nur külliyyatından olan On Beşinci Şuain adı.

gayet: son derece, çok, oldukça.

Hayy-ı Kayyum: her hususta iktidarı olan, her canlıya hayat ve

ren ve onları ayakta tutan, Allah.

hisse: nasip, pay.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkin bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

İsm-i Kuddüs: Cenab-ı Hakkin kâinata her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve

noksanlıklardan uzak olan ismi.

Kıymettar: değerli, kıymetli.

Kuddüs: kâinattaki her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan Cenab-ı Hak.

lem'a: parıltı.

lem'a: parıltı; Risale-i Nur'dan parça.

Medrese-i Yusufiye: iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapisane.

mesele: problem, önemli konu.

münasip: uygun.

nur: ışık, şule.

nükte: ince söz ve mana.

zeyil: ek.

nuru olan *KUDDÜS* isminin bir cilvesi, Şaban-ı Şerif'in ahirinde, Eskişehir Hapishanesinde bana göründü. Hem mevcudiyet-i İlâhiyeyi kemal-i zuhurla, hem vahdet-i Rabbaniyeyi kemal-i vuzuhla gösterdi. Şöyle ki, gördüm:

Bu kâinat ve bu küre-i arz, daim işler bir büyük fabrika ve her vakit dolar boşalır bir han, bir misafirhanedir. Hâlbuki böyle işlek fabrikalar, hanlar ve misafirhaneler müzahrefatla, enkazlarla, süprüntülerle çok kirleniyorlar, bulaşık oluyorlar ve ufunetli maddeler her tarafında teraküm ediyorlar. Eğer pek çok dikkatle bakılmazsa ve tanzif edilmezse ve süpürülüp temizlenmezse, içinde durulmaz; insan onda boğulur.

Hâlbuki bu fabrika-i kâinat ve misafirhane-i arz o derece pak, temiz ve naziftir ve o kadar kirsiz ve bulaşıksızdır ve ufunetsizdir ki, bir lüzumsuz şey ve bir menfaatsiz madde ve tesadüfî bir kir bulunmaz. Zahirî bulunsa da, çabuk bir istihale makinesine atılır, temizlenir.

Demek bu fabrikaya bakan Zat, çok iyi bakıyor. Ve bu fabrikanın öyle tanzifçi bir Sahibi var ki, o koca fabrikayı ve o büyük sarayı küçük bir oda gibi süpürtür, temizler, tanzim ve tanzif eder. Ve o pek büyük fabrikanın büyüklüğü nispetinde müzahrefatı ve enkazından kalma kirli maddeleri, süprüntüleri bulunmuyor. Belki büyüklüğü nispetinde temizliğine ve nezafetine dikkat ediliyor.

Bir insan, bir ayda yıkanmazsa ve küçük odasını süpürmezse çok kirlenir, pislenir. Demek bu sarayı âlemdeki paklık, saflık, nuranîlik, temizlik, mütemadiyen hikmetli bir tanziften, bir dikkatli tathirden ileri geliyor.

ahir: son.

cilve: görünme, tecelli.

enkaz: yıkıntı, moloz, çöküntü.

fabrika-i kâinat: kâinat fabrikası.

hâlbuki: oysa ki.

han: yolcuların misafir olduğu yer.

hikmet: ilâhî gaye, fayda, yüksek bilgi, ilim.

istihale: başkalaşım, dönüşüm.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kemal-i vuzuh: tam bir açıklık.

kemal-i zuhur: mükemmel ve berrak görünüm.

Kuddüs: kâinattaki her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan Cenab-ı Hak.

küre-i arz: dünya, yer küre.

lüzumsuz: gereksiz.

menfaat: fayda.

mevcudiyet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın mutlak varlığının bilinmesi.

misafirhane: geçici bekleme yeri.

misafirhane-i arz: yeryüzü, dünya misafirhanesi.

mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.

müzahrefat: süprüntüler, pislikler, sahte şeyler.

nazif: temiz.

nezafet: temizlik.

nispet: ölçü, oran; ilgi, bağ.

nurani: nurlu, parlak.

paklık: temizlik, saflık.

saflık: saf oluş, temizlik.

saray-ı âlem: kâinat sarayı.

süprüntü: pislik, artıklar.

Şaban-ı Şerif: şerefli Şaban ayı.

tanzif: temizleme.

tanzim: düzenleme, iyileştirme.

tathir: temizlenme, paklama.

teraküm: birikme, yığılma.

tesadüfî: rastgele, tesadüf olarak.

ufunet: kötü ve pis koku.

vahdet-i Rabbaniye: terbiye ve idare edici Allah'ın mutlak birliği.

zahirî: görünürde, dış görünüşle ilgili.

zat: kişi, şahıs.

Ve eğer o daimî tathir ve süpürmek ve dikkatle bakmak olmasaydı, bir senede bütün hayvanların yüz bin milletleri arzın yüzünde boğulacaklardı. Ve semavatın fezasında tahribe ve mevte mazhar olan kürelerin ve peyklerin, belki yıldızların enkazları, başımızı ve diğer hayvanatın başlarını, belki küre-i arzın başını, belki dünyamızın başını kıracaklardı, dağlar büyüklüğündeki taşları başımıza yağdıracaklardı. Ve bizi bu vatan-ı dünyevîmizden kaçıracaklardı. Hâlbuki, eskiden beri o yukarı âlemlerdeki tathir ve tamirden, medar-ı ibret olarak, yalnız birkaç semavî taşlar düşmüşse de, hiç kimsenin başını kırmamış.

Hem zeminin yüzünde her sene mevt ve hayatın değişimleri ve dövüşmeleri yüzünden, yüz binler hayvanat milletlerinin cenazeleri ve iki yüz bin nebatatın taifelerinin enkazları, ber ve bahrin yüzlerini fevkalâde öyle kireteceklerdi ki, zîşuur, o yüzleri değil sevmek, âşık olmak, belki öyle çirkinlikten nefret edip mevt ve ademe kaçacaklardı.

Bir kuş kolayca kanatlarını ve bir kâtip rahatça sahifelerini temizlediği gibi, bu tayyare-i arzın ve bu tuyur-i semaviyenin kanatları ve bu kitab-ı kâinatın sayfaları de öylece temizleniyor, güzelleşiyor ki, ahiretin hadsiz güzelliğini görmeyen ve imanla düşünmeyen insanlar, dünyanın bu temizliğine, bu güzelliğine âşık olurlar, perestîş ederler.

Demek bu saray-ı âlem ve bu fabrika-i kâinat, ism-i *Kuddüs*'ün bir cilve-i azamına mazhardır ki, o tanzif-i kudâsîden gelen emirleri, değil yalnız denizlerin âkilüllâhm

adem: yokluk.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

âkilüllâhm: etle beslenen, et obur.

âlem: gökyüzünde görünen veya görünmeyen gök cisimleri, yıldızlar.

arz: yer, dünya.

bahir: deniz.

ber: kara, yer.

cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.

enkaz: yıkıntı, moloz, çöküntü.

fabrika-i kâinat: kâinat fabrikası.

fevkalâde: olağanüstü.

feza: kâinatta boşluk, uzay.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hâlbuki: oysa ki.

hayvanat: hayvanlar.

iman: inanma, itikat.

ism-i Kuddüs: Cenab-ı Hakkın kâinatta her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan ismi.

kâtip: yazıcı.

kitab-ı kâinat: kâinat kitabı; bir kitap gibi yazılan, sayısız

anlamlar ifade eden ve her

kitap gibi yazarını gösteren

kâinat; evren.

küre: dünya, yeryüzü.

küre-i arz: dünya, yer küre.

mazhar: görünme yeri.

medar-ı ibret: ibret sebebi.

mevt: ölüm.

nebatat: bitkiler.

perestîş: aşırı derecede sevmek.

peyk: uydu.

saray-ı âlem: kâinat sarayı.

semavat: semalar, gökler.

semavî: gökten gelen.

tahrip: harap etme, yıkmak.

taife: bölük, familya, grup.

tanzif-i kudâsî: kusursuz ve eksiksiz temizlik.

tayyare-i arz: uzayda uçak gibi uçan dünya.

tuyur-i semaviye: uçuşan gök cisimleri.

vatan-ı dünyevi: bu dünyadaki vatan tutulan yer.

zemin: yeryüzü.

zîşuur: şuurlu, bilinç sahibi.

tanzifatçıları ve karaların kartalları, belki kurtlar ve karıncalar gibi, cenazeleri toplayan sıhhiye memurları dahi dinliyorlar.

Belki o kudsi evamir-i tanzifiyeyi, bedende cereyan eden kandaki küreyvat-ı hamra ve beyza dahi dinleyip bedeninin hüceyratında tanzifat yaptıkları gibi, nefes dahi o kanı tasfiye eder, temizler.

Ve o emri, göz kapakları gözleri temizlemek ve sinekler kanatlarını süpürmek için dinledikleri gibi, koca hava ve bulut dahi dinler. Hava, zeminin sathına, yüzüne konan toz toprak süprüntülere üfler, tanzif eder. Bulut sünger, zemin bahçesine su serper, toz toprağı yatıştırır. Sonra, gökyüzünü çok zaman kirletmemek için, çabuk süprüntülerini toplayıp kemal-i intizamla çekilir, gizlenir. Göğün güzel yüzünü ve gözünü, silinmiş ve süpürülmüş, parıl parıl parlar gösteriyor.

Ve o evamir-i tanzifiyeyi, yıldızlar, unsurlar, madenler, nebatlar dinledikleri gibi, bütün zerreler dahi dinliyorlar ki, hayretengiz tahavvülât fırtınaları içinde o zerreler nezafete dikkat ediyorlar. Bir yerde lüzumsuz toplanmıyorlar, kalabalık etmiyorlar. Mülevves olsalar çabuk temizliyorlar. En temiz ve en nazif ve en parlak ve en pak vaziyetleri, en güzel, en saf, en lâtif suretleri almak için, bir dest-i hikmet tarafından sevk olunuyorlar.

İşte bu tek fiil, yani, bir tek hakikat olan tanzif, ism-i Kuddüs gibi bir İsm-i Azamdan, kâinatın daire-i azamında görünen bir cilve-i azamdır ki, doğrudan doğruya

cereyan: bir tarafa doğru akma, hareketlenme.

cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.

daire-i azam: en büyük daire.

dest-i hikmet: hikmet eli; her şeyi bir gaye ve faydaya yönelik olarak yapan el.

evamir-i tanzifiye: temizleme emir ve kanunları.

fiil: iş.

hakikat: gerçek, esas.

hayretengiz: hayret içinde

bırakan.

hüceyrat: hücreler.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

İsm-i Kuddüs: Cenab-ı Hakkın kâinatta her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan ismi.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kemal-i intizam: tam ve ek-

siksiz düzen.

kudsi: mukaddes, yüce, temiz.

küreyvat-ı beyza: akyuvarlar.

küreyvat-ı hamra: alyuvarlar.

lâtif: hoş, güzel.

lüzumsuz: gereksiz.

mülevves: kirli, pis.

nazif: temiz.

nebat: bitki.

nezafet: temizlik.

pak: temiz.

safi: saf, temiz.

sath: yüzey.

sevk: sürme, gönderme.

sıhhiye: sağlık memuru.

suret: biçim, görünüş.

süprüntü: pislik, artık şeyler.

tahavvülât: tahavvüller, değiş-

meler.

tanzif: temizleme.

tanzifat: temizlik işleri.

tanzifatçı: temizlik işçileri.

tasfiye: arıtma, temizleme.

unsur: kök, esas madde.

vaziyet: durum.

zemin: yeryüzü.

zerre: maddenin en küçük parçası, atom.

azamî: en fazla, en çok.
bürhan: delil, hüccet.
cilve: görünme, tecelli.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
cüz: kısım, parça.
daire-i azam: en büyük daire.
daire-i azam-ı âlem: âlemin büyük dairesi.
ef'al-i hakîmâne: hikmetli işler, maksatlı hareketler.
ekser: en çok, daha ziyade.
esma: isimler.
Esma-i Hüсна: Allah'ın güzel isimleri.
fiil: iş.
fiil-i tanzif ve tathir: temizleme ve temiz tutma işleri.
fiil-i tanzim ve nizam: düzenleme işi ve düzen.
fiil-i terbiye: terbiye etme işlemi.
fiil-i tevzin ve mizan: ölçüye ve tartıya uygun olma fiili.
fiil-i tezyin ve ihsan: süsleme ve ihsanda bulunma fiili.
hakikat: gerçek, esas.
hikmet-i amme: kâinattaki umumî ve lâhî gaye.
in'am: nimetlendirme.
inayet-i şamil: geniş dairedeki lâhî yardım ve koruma.
ism-i Âdil: yaptığı her iş ve her şeyde mutlak adaleti gözeten Allah'ın adı.
ism-i Âdl: her şeyin kendine en uygununu en lâyük şekilde veren adalet sahibi Allah'ın adı.
ism-i Cemil: her işi en güzel şekilde yapan ve güzellik sahibi anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakkın haklı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre olan anlamında bir ismi.
ism-i Hakim: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi.
ism-i Kerim: ikram ve ihsanı bol olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
ism-i Kuddüs: Cenab-ı Hakkın kâinatda her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan ismi.
ism-i Rab: besleyen, yetiştiren ve terbiye eden anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
ism-i Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
ispat: kanıtlama.
itaat: boyun eğme, uyma.
kat'i: kesin.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
mazhar: bir şeyin görünme yeri.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.

mevcudiyet-i Rabbaniyeyi ve vahdaniyet-i İlâhiyeyi, Esma-i Hüsnasıyla beraber, güneş gibi, geniş ve dürbün gibi olan gözlere gösterir.

Evet, nasıl ki Risale-i Nur'un çok cüzlerinde kat'î bürhanlarla ispat edilmiş ki, ism-i *Hakem* ve ism-i *Hakîm*'in bir cilvesi olan fiil-i tanzim ve nizam; ve ism-i *Adl ve Âdil*'in bir cilvesi olan fiil-i tevzin ve mizan; ve ism-i *Cemil ve Kerîm*'in bir cilvesi olan fiil-i tezyin ve ihsan; ve ism-i *Rab ve Rahîm*'in bir cilvesi olan fiil-i terbiye ve in'am, bu daire-i azam-ı âlemde, her biri bir tek hakikat ve bir tek fiil olduklarından, bir tek Zâtın vücub-i vücudunu ve vahdetini gösteriyorlar. Aynen öyle de, ism-i *Kuddüs*'ün bir mazharı ve bir cilvesi olan fiil-i tanzif ve tathir dahi, o *Zat-ı Vacibü'l-Vücud*'un hem güneş gibi mevcudiyetini, hem gündüz gibi vahdaniyetini gösteriyorlar.

Ve mezkûr tanzim, tevzin, tezyin, tanzif misillü o ef'al-i hakîmâne, azamî dairede vahdet-i nev'iyeleri noktasında bir tek *Sâni-i Vahid*'i gösterdikleri gibi; Esma-i Hüsnanın ekserisinin, belki bin bir esmanın her birinin böyle birer cilve-i azamı, bu daire-i azamda vardır. Ve o cilteden gelen fiil, büyüklüğü nispetinde vuzuh ve kat'iyetle *Vahid-i Ehad*'i gösterir.

Evet, her şeyi kanun ve nizamına itaat ettiren hikmet-i amme; ve her şeyi süslendirip yüzünü güldüren inayet-i şamil; ve her şeyi sevindirip memnun eden rahmet-i vâsia; ve zîhayat her şeyi beslendirip lezzetlendiren rızık-ı umumî-i iâşe; ve her şeyi umum eşyaya münasebettar ve

mevcudiyet-i Rabbaniye: besleyen, büyüten, terbiye eden Cenab-ı Hakkın mutlak varlığının bilinmesi.
mezkûr: zikredilen, söylenen.
misillü: gibi, benzeri.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
nispet: ölçü, oran.
nizam: düzen.
rahmet-i vâsia: bütün mah-lûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet.
rızık-ı umumî-i iâşe: herkesin yaşaması için verilmiş olan rızık.

Sâni-i Vahid: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
tanzif: temizleme.
tanzim: düzenleme.
tevzin: tartma, ölçülü hâle koyma.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
umum: bütün.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vahdaniyet-i İlâhiye: Allah'ın bir, tek olması.

vahdet-i nev'iyeye: tür birliği, aynı türden olma durumu.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vuzuh: açıklık.
vücub-i vücud ve vahdet: varlığının ve birliğinin gerekli ve zorunlu olması.
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.
zîhayat: hayat sahibi.

müstefit ve bir derece malik eden hayat ve ihya gibi, kâinatın yüzünü güldüren, ışıklandıran bedihî hakikatler ve vahdanî fiiller, ziya güneşi gösterdiği gibi, bir tek *Zat-ı Hakîm, Kerîm, Rahîm, Rezzak, Hayy* ve *Muhyî*'yi bilbedahe gösteriyorlar. Eğer her biri birer bürhan-ı bâhir-i vahdaniyet olan o yüzer geniş fiillerden tek birisi *Vahid-i Ehad*'e verilmezse, yüzer vecihte muhaller lâzım gelir.

Meselâ, onlardan değil hikmet, inayet, rahmet, iâşe, ihya gibi bedihî hakikatler ve vahdanî deliller, belki yalnız tanzif fiili Kâinat Hâlık'ına verilmezse, o vakit ehl-i dalâletin o meslek-i küfrîsinde lâzım gelir ki, ya tanzifle alâkadar zerreden, sinekten tut, tâ unsurlara, yıldızlara kadar bütün mahlûkatın her biri, koca kâinatın tezyin ve tevzin ve tanzim ve tanzifini bilecek, düşünecek ve ona göre davranacak bir kabiliyette olacak; veyahut Hâlık-ı Âlem'in sıfât-ı kudsiyesi kendisinde bulunacak; veyahut bu kâinatın tezyinat ve tanzifatı ve varidat ve masarifinin muvazenelerini tanzim etmek için, kâinat büyüklüğünde bir meclis-i meşveret bulundurulacak ve hadsiz zerreler, sinekler, yıldızlar o meclisin azaları olacak. Ve hakeza, bunlar gibi hurafeli, safsatalı yüzer muhaller bulunacak, tâ ki her tarafta görünen ve müşahede olunan umumî ve ihatalı ulvî tezyin ve tathir ve tanzif vücut bulabilsin. Bu ise, bir muhal değil, belki yüz bin muhal ortaya girer.

Evet, eğer gündüzün ziyası ve zemindeki umum parlak şeylerde temessül eden hayalî güneşçikler güneşe verilmezse ve bir tek güneşin cilve-i in'ikâsıdır denilmezse, o vakit zemin yüzünde parlayan bütün cam parçalarında

alâkadar: ilgili, münasebetli.
aza: üye, organ.
bedihî: açık, aşikâr.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bürhan-ı bâhir-i vahdaniyet: Allah'ın birliğini gösteren açık ve kesin delil.
cilve-i in'ikâs: yansımanın görüntüsü.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan, kanıt.
ehl-i dalâlet: azgın ve sapkın kimseler.

fiil: iş.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakikat: gerçek.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
Hâlık-ı Âlem: bütün âlemi yaratan, Allah.
hikmet: ilâhî gaye, fayda, yüksek bilgi, ilim.
hurafe: batıl, uydurma.
iâşe: yaşatma, besleme, yediriip içirme.
ihatalı: kusatıcı.

ihya: diriltme, hayat verme.
inayet: yardım, ihsan.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
lâzım: gerekli.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
malik: sahip.
masarif: masraflar, giderler.
meclis-i meşveret: meşveret, danışma meclisi.
meslek-i küfrî: küfür yolu ve mesleği.

muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muvazene: iki şeyin eşit olma hâli, denge.
müstefit: istifade eden.
müşahede: görme, seyretme.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
safsata: boş, asılsız söz.
sıfât-ı kudsiye: Allah'ın mukaddes sıfatları.
tanzif: temizleme.
tanzifat: temizlemeler.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tathir: temizlenme, paklama.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
tevzin: tartma, ölçülü hâle koyma.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
tezyinat: süslemeler.
ulvî: yüksek, yüce.
umum: bütün.
umumî: genele ait, herkese ait.
unsur: element, esas madde.
vahdani: Allah'ın birliği ile alâkalı.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (C.C.).
varidat: gelirler.
vecih: yön.
vücut bulmak: var olmak, meydana gelmek.
Zat-ı Muhyî: diriltken, hayat veren Zat, Allah.
Zat-ı Hakîm: her işi hikmet ve ilâhî gaye ile yapan Zat.
Zat-ı Hayy: gerçek hayat sahibi olan Zat, Allah.
Zat-ı Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Zat.
Zat-ı Rezzak: bütün yaratılmışların rızasını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Zat..
zemin: yeryüzü.
zerre: en küçük parça, atom.
ziya: ışık.

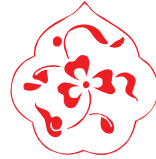
ve su katrelerinde ve karın şişeciklerinde, belki havanın zerrelerinde birer hakikî güneş bulunmak lâzım gelir; tâ ki o umumî ziya vücut bulabilsin.

İşte, hikmet dahi bir ziyadır. Rahmet-i muhita bir ziyadır. *Tezyin*, *tevzin*, *tanzim*, *tanzif*, muhit birer ziyadırlar ki, o Şems-i Ezeli'nin şualarıdır. İşte gel, bak, dalâlet ve küfür nasıl hiç çıkılmaz bataklığa girer. Ve dalâletteki cehalet, ne derece ahmakane olduğunu gör,

¹ **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى دِيْنِ الْاِسْلَامِ وَكَمَالِ الْاِيْمَانِ** de.

Evet, kâinat sarayını tertemiz tutan bu ulvî, umumî tanzif, elbette ism-i *Kuddüs*'ün cilvesi ve muktezasıdır. Evet, nasıl ki bütün mahlûkatın tesbihatları ism-i *Kuddüs*'e bakar; öyle de, bütün nezafetlerini de *Kuddüs* ismi ister. (**HÂŞİYE**) Nezafetin bu kudsî intisabındandır ki,

² **اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِيْنَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِيْنَ** hadisi, nezafeti imanın nurundan saymış ve ³ **اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِيْنَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِيْنَ** ayeti dahi, tahareti muhabbet-i İlâhiyenin bir medarı göstermiş.

HÂŞİYE: Kötü hasletler, batıl itikatlar, günahlar, bid'alar manevî kirlerden olduklarını unutmamalıyız.

1. İslâm dini ve kâmil iman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.
2. Temizlik imandandır. (Pek çok rivayetten bazıları: *Tirmizî*, Daavat: 86; *Müslim*, Taharet: 1; *Darimî*, Vudû: 2; *Müsned*, 5:342, 344; *Keşfü'l-Hafa*, 291.)
3. Muhakkak ki Allah çok tevbe edenleri ve temiz olanları sever. (Bakara Suresi: 222.)

ahmakane: ahmakçasına, budalaca, kıt akıllı biri gibi.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

batıl: hak olmayan, geçersiz.

bid'a: dinde olmayıp sonradan dine giren şeyler.

cehalet: bilmezlik, cahillik.

cilve: görünme, tecelli.

dalâlet: doğru yoldan ayrılma, azma.

dalâlet: doğru yoldan ayrılma, azma, iman ve İslâmiyetten ayrılma.

hadis: Hz. Peygamberin sözü.

hakikî: gerçek.

haslet: huy, karakter.

hâşiye: dipnot.

hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.

iman: inanma, itikat.

intisap: mensup olma, bağlanma.

ism-i Kuddüs: Cenab-ı Hakkin kâinatı her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan ismi.

itikad: inanç, inanma.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

katre: damla.

Kuddüs: kâinattaki her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan Cenab-ı Hak.

kudsî: mukaddes, yüce.

küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, dinsizlik.

lâzım: gerekli.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

manevî: manaya ait.

medar: sebep, vesile.

muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgisi.

muhit: ihata eden, kuşatan.

mukteza: gereken, lâzım gelen.

nezafet: temizlik, paklık.

nur: parıltı, ışıık.

rahmet-i muhita: her şeyi kuşatan rahmet.

Şems-i Ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.

şua: ışıık.

taharet: temizlik, paklık.

tanzif: temizleme.

tanzim: düzenleme, tertipleme.

tesbihat: Cenab-ı Hakkin bü-

tün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.

tevzin: tartma, ölçülü hâle koyma.

tezyin: süsleme.

ulvî: yüksek, yüce.

umumî: genel.

vücut: varlık.

zerre: en küçük parça, atom.

ziya: ışıık.

Ötuzuncu Lem'anın İkinci Nüktesi

وَأِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنْزِلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ¹

ayetinin bir nüktesi ve bir İsm-i Azam veyahut İsm-i Azamın altı nurundan bir nuru olan ADL isminin bir cilvesi, Birinci Nükte gibi, Eskişehir Hapishanesinde uzaktan uzağa göründü. Onu yakınlaştırmak için yine temsil yoluyla deriz:

Şu kâinat öyle bir saraydır ki, o sarayda mütemadiyen tahrip ve tamir içinde çalkanan bir şehir var. Ve o şehirde her vakit harp ve hicret içinde kaynayan bir memleket var. Ve o memlekette her zaman mevt ve hayat içinde yuvarlanan bir âlem var.

Hâlbuki, o sarayda, o şehirde, o memlekette, o âlemede o derece hayretengiz bir muvazene, bir mizan, bir tevzin hükmediyor; bilbedahe ispat eder ki, bu hadsiz mevcudatta olan hadsiz tahavvülât ve varidat ve masarîf, her bir anda umum kâinatı görür, nazar-ı teftişinden geçirir bir tek Zatın mizanıyla ölçülür, tartılır. Yoksa, balıklardan bir balık, bin yumurtacıyla ve nebatattan haşhaş gibi bir çiçek, yirmi bin tohumla ve sel gibi akan unsurların, inkılâpların hücumuyla, şiddetle muvazeneyi bozmaya çalışan ve istilâ etmek isteyen esbap başıboş olsalardı veyahut maksatsız, serseri tesadüf ve mizansız, kör kuvvete ve şuursuz, zulmetli tabiata havale edilseydi, o muvazene-i eşya ve muvazene-i kâinat öyle bozulacaktı ki, bir senede, belki bir günde hercümerç olurdu. Yani, deniz karma karışık şeylerle dolacaktı, taaffün edecekti.

manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

istilâ: kaplama, sarma, kuşatma.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

lem'a: parıltı.

maksat: gaye, hedef.

masarîf: masraflar, giderler.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

mevt: ölüm.

mizan: terazi, ölçü.

muvazene: denge, iki şeyin eşit olma hâli; ölçülü.

muvazene-i eşya: eşyadaki ölçü ve denge.

muvazene-i kâinat: kâinattaki denge ve ölçü.

mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.

nazar-ı teftiş: kontrol, denetleme bakışı.

nebatat: bitkiler.

nur: parıltı, ışık.

nükte: ince söz ve mana.

serseri: gayesiz, hedefsiz.

şuur: idrak, bilinc, anlayış.

taaffün: kokuşma.

tabiat: tüm varlıkların var oluş, yaratılış kanunları.

tahavvülât: tahavvüller, değişimler.

tahrip: harap etme, yıkma, bozma.

temsîl: misal getirme.

tesadüf: rastlantı.

tevzin: ölçülü hâle koyma.

umum: bütün.

unsur: esas madde, kök.

varidat: gelirler.

zat: şahıs, kişi.

zulmet: karanlık.

1. Hiçbir şey yoktur ki, hazineleri Bizim yanımızda olmasın. Her şeyi Biz belirli bir miktar ile indiririz. (Hicr Suresi: 21.)

Adl: adaletli olan Allah'ın bir ismi.

âlem: dünya, cihan.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.

cilve: görünme, tecelli.

esbap: sebepler.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hâlbuki: oysa ki.

harp: savaş, cenk.

haşhaş: Afyon çıkarılan bitki.

havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme.

hayretengiz: hayret içinde bırakan.

hercümerç: darmadağın, karışık.

hicret: göç.

hücum: saldırma, saldırı.

hükmetmek: hâkim olma, emri altında tutma.

inkılâp: değişim, dönüşüm.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve

Hava gazat-ı muzırğa ile zehirlenecekti. Zemin ise bir mezbele, bir mezbaha, bir bataklığa dönecekti. Dünya boğulacaktı.

İşte, cesed-i hayvanînin hüceyratından ve kandaki küreyvat-ı hamra ve beyzadan ve zerratin tahavvülâtından ve cihazat-ı bedeniye'nin tenasübünden tut, tâ denizlerin varidat ve masarifine, tâ zemin altındaki çeşmelerin gelir ve sarfiyatlarına, tâ hayvanat ve nebatatın tevellüdat ve vefiyatlarına, tâ güz ve baharın tahribat ve tamiratlarına, tâ unsurların ve yıldızların hidemat ve harekâtlarına, tâ mevt ve hayatın, ziya ve zulmetin ve hararet ve bürudetin değişmelerine ve dövüşmelerine ve çarpışmalarına kadar, o derece hassas bir mizanla ve o kadar ince bir ölçüyle tanzim edilir ve tartılır ki, akl-ı beşer hiçbir yerde hakikî olarak hiçbir israf, hiçbir abes görmediği gibi, hikmet-i insaniye dahi her şeyde en mükemmel bir intizam, en güzel bir mevzuniyet görüyor ve gösteriyor. Belki, hikmet-i insaniye, o intizam ve mevzuniyetin bir tezahürüdür, bir tercümanıdır.

İşte, gel, güneş ile muhtelif on iki seyyarenin muvazelerine bak. Acaba bu muvazene, güneş gibi, *Adl* ve *Kadîr* olan *Zat-ı Zülcelâl*'i göstermiyor mu? Ve bilhassa, seyyarattan olan gemimiz, yani küre-i arz, bir senede yirmi dört bin senelik bir dairede gezer, seyahat eder. Ve o harika sür'atıyla beraber, zeminin yüzünde dizilmiş, istif edilmiş eşyayı dağıtmıyor, sarsmıyor, fezaya fırlatmıyor. Eğer sür'atı bir parça tezyit veya tenkis edilseydi, seknesini havaya fırlatıp fezada dağıtacaktı. Ve bir dakika,

abes: lüzumsuz ve gayesiz iş.
Adl: adalet sahib olan Allah.
akl-ı beşer: insan aklı.
bilhassa: özellikle.
bürudet: soğukluk.
cesed-i hayvanî: hayvana ait ceset.
cihazat-ı bedeniye: vücudun organları, uzuvları.
feza: uzay.
gazat-ı muzırğa: zararlı gazlar.
güz: sonbahar.
hakiki: gerçek.
hararet: sıcaklık.
harekât: hareketler.
hassas: incelikli, en ufak ölçülerini sağlıklı ve kesin olarak veren.
hayvanat: hayvanlar.
hidemat: hizmetler.
hikmet-i insaniye: insana ait keşifler.
hüceyrat: hücreler.
intizam: düzen.
israf: savurganlık.
istif: düzgün yığma, depolama.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
küre-i arz: dünya, yer küre.
küreyvat-ı beyza: ak yuvarlar.
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar.
masarif: masraflar, giderler.

mevt: ölüm.
mevzuniyet: mevzunluk, ölçülü olma.
mezbaha: hayvan kesilen yer.
mezbele: çöplük.
mizan: ölçü.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
muvazene: dengeli, ölçülü olma.
nebatat: bitkiler.
sarfiyat: harcamalar, giderler.
sekene: sakin olanlar, otu-

ranlar.
seyyarat: gezegenler.
seyyare: gezegen.
tahavvülât: tahavvüller, değişimler.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tanzim: düzenleme.
tenasüp: uygunluk.
tenkis: noksanlaştırma, ek-siltme.
tercüman: çeviren.
tevellüdat: tevellütler, do-

ğumlar.
tezahür: görünme.
tezyit: arttırma, çoğaltma.
unsur: esas madde, kök.
varidat: gelirler.
vefiyat: ölümler, vefatlar.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi olan Allah.
zemin: yeryüzü.
zerrat: zerreler, atomlar.
ziya: ışık.
zulmet: karanlık.

belki bir saniye muvazenesini bozsa, dünyamızı bozacak, belki başkasıyla çarpışacak, bir kıyameti koparacak.

Ve bilhassa zeminin yüzünde, nebatî ve hayvanî dört yüz bin taifenin tevellüdat ve vefiyatça ve iâşe ve yaşayış-ça rahîmâne muvazeneleri, ziya güneşi gösterdiği gibi, bir tek *Zat-ı Adl ve Rahîm*'i gösteriyor.

Ve bilhassa o hadsiz milletlerin hadsiz efradından bir tek ferdin azası, cihazatı, duyguları o derece hassas bir mizanla birbiriyle münasebettar ve muvazenettedir ki, o tenasüp, o muvazene, bedahet derecesinde bir *Sâni-i Adl ve Hakîm*'i gösteriyor.

Ve bilhassa her ferd-i hayvanînin bedenindeki hüceyratın ve kan mecralarının ve kandaki küreyvatın ve o küreyvattaki zerrelerin o derece ince ve hassas ve harika muvazeneleri var; bilbedahe ispat eder ki, her şeyin dizgini elinde ve her şeyin anahtarı yanında ve bir şey bir şeye mâni olmuyor, umum eşyayı bir tek şey gibi kolayca idare eden bir tek *Hâlık-ı Adl ve Hakîm*'in mizanıyla, kanunuyla, nizamıyla terbiye ve idare oluyor.

Haşrin mahkeme-i kübrasında, mizan-ı azam-ı adaletinde cin ve insin muvazene-i a'mallerini istib'at edip inanmayan, bu dünyada gözüyle gördüğü bu muvazene-i ekbere dikkat etse, elbette istib'adı kalmaz.

Ey israflı, iktisatsız, ey zulümlü, adaletsiz, ey kirli, nezafetsiz, bedbaht insan! Bütün kâinatın ve bütün mevcudatın düstur-i hareketi olan iktisat ve nezafet ve adaleti

adalet: hakkaniyet, âdillik.
aza: uzuvlar, parçalar.
bedahet: açıklık.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilhassa: özellikle.
cihazat: cihazlar, organlar.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dizgin: yönetim, idare, çekip çevirme.
düstur-i hareket: hareket

prensibi.
efrat: fertler, bireyler.
ferd-i hayvanî: her bir hayvan
fert: birey, kişi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Adl ve Hakîm: her şeyi hikmet ve adaletle yaratan Allah.
hassas: incelikli, en ufak ölçülerini sağlıklı ve kesin olarak veren.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın, ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hayvanî: hayvana ait.
hüceyrat: hücreler.
iâşe: yaşatma, besleme.
idare: döndürme, çekip çevirme.
iktisat: tutum, tasarruf.
ins: insan.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
israf: savurganlık.

istib'at: uzak görme, olmayacak sanma, akıldan uzak görme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kıyamet: dünyanın sonu, bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanması.
küreyvat: yuvarlar.
mahkeme-i kübra: öldükten sonra bütün insanların diriltilerek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme.
mâni: engel olan.
mecra: akma yeri, kanal.
mevcudat: mahlûklar, yaratılmış şeylerin tamamı.
mizan: terazi, ölçü.
mizan-ı azam-ı adalet: adaletin en büyük terazisi.
muvazene: denklik, denge.
muvazene-i a'mal: amellerin tartılıp hesaplanması, ölçümü.
muvazene-i ekber: en büyük ölçüm, tartı; ahiret.
muvazenet: denk gelme.
münasebettar: ilgili, alakalı.
nebatî: bitkisel.
nezafet: temizlik, paklık.
nizam: düzen, kanun.
rahîmâne: şefkat ve merhametli bir şekilde.
Sâni-i Adl ve Hakîm: her şeyi sanat ve hikmetle yaratan adalet sahibi Allah.
taife: guruh, familya.
tenasüp: uygunluk.
terbiye: büyütme, besleyip büyütme, eğitime.
tevellüdat: tevellütler, doğumlar.
umum: bütün, genel.
vefiyat: ölümler, vefatlar.
Zat-ı Adl ve Rahîm: adalet ve rahmetle hükmeden Allah.
zemin: yeryüzü.
ziya: ışıık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

yapmadığından, umum mevcudata muhalefetinle, manen onların nefretlerine ve hiddetlerine mazhar oluyorsun. Neye dayanıyorsun ki, umum mevcudatı zulmünle, mizansızlığıyla, israfıyla, nezafetsizliğiyle kızdırıyorsun?

Evet, ism-i *Hakîm*'in cilde-i azamından olan hikmet-i amme-i kâinat, iktisat ve israfsızlık üzerinde hareket ediyor, iktisadı emrediyor.

Ve ism-i *Adl*'in cilde-i azamından gelen kâinattaki adalet-i tamme, umum eşyanın muvazenelerini idare ediyor. Ve beşere de adaleti emrediyor. Sure-i Rahman'da,

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ﴿١﴾ أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ﴿٢﴾
وَاقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ﴿٣﴾

ayetindeki, dört mertebe, dört nevi mizana işaret eden, dört defa *mizan* zikretmesi, kâinatta mizanın derece-i azametini ve fevkalâde, pek büyük ehemmiyetini gösteriyor. *Evet, hiçbir şeyde israf olmadığı gibi, hiçbir şeyde de hakikî zulüm ve mizansızlık yoktur.*

Ve ism-i *Kuddüs*'ün cilde-i azamından gelen tanzif ve nezafet, bütün kâinatın mevcudatını temizliyor, güzelleştiriyor. Beşerin bulaşık eli karışmamak şartıyla, hiçbir şeyde hakikî nezafetsizlik ve çirkinlik görünmüyor.

İşte, hakaik-ı Kur'âniyeden ve desatir-i İslâmiyeden olan adalet, iktisat, nezafet hayat-ı beşeriyede ne derece esaslı birer düstur olduğunu anla. Ve ahkâm-ı Kur'âniye ne derece kâinatla alâkadar ve kâinat içine kök salmış ve sarmış bulunduğunu ve o hakaikî bozmak, kâinatı bozmak ve suretini değiştirmek gibi, mümkün olmadığını bil.

adalet: hakkaniyet, âdillik.
adalet-i tamme: tam ve eksiksiz olan adalet.
ahkâm-ı Kur'âniye: Kur'an'ın hükümleri.
alâkadar: ilgili, ilişkili.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beşer: insanlık.
cilde-i azam: en büyük tecelli, görünü.
derece-i azamet: büyüklüğün derecesi.
desatir-i İslâmiye: İslâmın kaide-leri, prensipleri.
düstur: kanun, prensip.
ehemmiyet: önem.
esas: asıl, temel.
eşya: şeyler, varlıkların hepsi.
fevkalâde: olağanüstü.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'an'a ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hakikî: gerçek.
hayat-ı beşeriye: insan hayatı.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hikmet-i amme-i kâinat: kâinatın tamamını kuşatan hikmet.
idare: döndürme, çekip çevirme.
iktisat: tutum, tasarruf, bir nime-ti yaratılış maksadına uygun biçimde kullanma, gereğinden ne eksik ne de fazla harcamama.
ism-i Adl: Cenab-ı Hakkın adaletle hükmetme manasındaki Adl ismi.
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi.
ism-i Kuddüs: Cenab-ı Hakkın kâinatındaki her şeyin temiz olmasını

1. Göğü yükseltip âleme nizam ve ölçü verdi. • Tâ ki adaletten ve dinin emirlerinden ayrılarak ölçüde sınırı aşmayın. • Ölçüyü ve tartıyı adaletle yerine getirin ve tartıyı eksik tutmayın ki, ahiretteki mizanınızı ziyanla düşürmeyin. (Rahman Suresi: 7-9.)

sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan anlamında Kuddüs ismi.
israf: savurganlık.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
mazhar: erişme, kavuşma.
mertebe: derece, basamak.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mizan: terazi, ölçü.
muhalefet: aykırılık, muhaliflik.
muvazene: denklik, denge.
nefret: tiksime, ikrah.
nevi: çeşit, tür.

nezafet: temizlik, paklık.
Sure-i Rahman: Rahman suresi.
suret: biçim, görünüş.
tanzif: temizleme.
umum: bütün.
zikir: anma.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Ve bu üç ziya-i azam gibi, rahmet, inayet, hafiziyet misillü yüzer ihatalı hakikatler haşri, ahireti iktiza ve istilzam ettikleri hâlde, hiç mümkün müdür ki, kâinatta ve umum mevcudatta hükümferma olan rahmet, inayet, adalet, hikmet, iktisat ve nezafet gibi pek kuvvetli, ihatalı hakikatler, haşrin ademiyle ve ahiretin gelmemesiyle merhametsizliğe, zulme, hikmetsizliğe, israfa, nezafetsizliğe, abesiyete inkılâp etsinler?

Hâşâ, yüz bin defa hâşâ! Bir sineğin hakk-ı hayatını rahîmâne muhafaza eden bir rahmet, bir hikmet, acaba haşri getirmemekle, umum zîşuurların hadsiz hukuk-ı hayatlarını ve nihayetsiz mevcudatın nihayetsiz hukuklarını zayi eder mi? Ve, tabiri caizse, rahmet ve şefkatte ve adalet ve hikmette hadsiz hassasiyet ve dikkat gösteren bir haşmet-i rububiyet ve kemalâtını göstermek ve kendini tanıttırmak ve sevdirmek için bu kâinatı hadsiz harika sanatlarıyla, nimetleriyle süslendiren bir saltanat-ı ulûhiyet, böyle, hem umum kemalâtını, hem bütün mahlûkatını hiçe indiren ve inkâr ettiren haşirsizliğe müsaade eder mi? Hâşâ! Böyle bir cema-i mutlak, böyle bir kubh-i mutlaka, bilbedahe, müsaade etmez.

Evet, ahireti inkâr etmek isteyen adam, evvelce bütün dünyayı bütün hakaikiyle inkâr etmeli. Yoksa, dünya bütün hakaikiyle, yüz bin lisanla onu tekzip ederek bu yalanında yüz bin derece yalancılığını ispat edecek. Onuncu Söz kat'î delillerle ispat etmiştir ki, ahiretin vücudu, dünyanın vücudu kadar kat'î ve şüphesizdir.

abesiyet: lüzumsuz ve gayesiz oluş.
adalet: hakkaniyet, âdillik.
adem: yokluk.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cema-i mutlak: sonsuz ve kusursuz güzellik.
delil: bir meseleyi ispata yaran şey, bürhan.

evvelce: daha önce.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafiziyet: Allah'ın her şeyi muhafaza ve kaydedici sıfâtı.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
hakikat: gerçek, asıl.
hakk-ı hayat: yaşama hakkı.
hassasiyet: hassaslık, dikkatlilik.
hâşâ: asla, kat'iyen.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları.

haşmet-i rububiyet: rablîğin, idare ve terbiye ediciliğinin haşmeti, iştisamı, heybet ve büyüklüğü.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hukuk-ı hayat: yaşama hakkı.
hükümferma: hüküm süren, hükmeden.
ihata: kuşatma.
iktisat: tutum, tasarruf.
iktiza: gerekme.

inayet: yardım, ihsan.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
israf: savurganlık.
istilzam: gerektirme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'i: kesin.
kemalât: faziletler, kemaller, mükemmellikler.
kubh-i mutlak: mutlak çirkinlik.
lisan: dil.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
misillü: gibi, benzeri.
muhafaza: koruma.
müsaade: izin.
nezafet: temizlik, paklık.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: lütuf, ihsan.
rahîmâne: şefkat ve merhametli bir şekilde.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
saltanat-ı ulûhiyet: kâinatta şerik, ortak kabul etmeyen İlâhî saltanat.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek.
tabiri caizse: böyle ifadesi uygunsu, böyle demek sakıncalı değilse.
tekzip: yalanlama.
umum: bütün.
vücüt: var olma.
zayi: ziyan.
zîşuur: şuur sahibi.
ziya-i azam: büyük aydınlatici.
zulüm: haksızlık, eziyet.

İSM-İ AZAMIN ALTI NURUNDAN
ÜÇÜNCÜ NURUNA İŞARET EDEN

Üçüncü Nükte

¹ اَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ ayetinin bir nüktesi ve bir

İsm-i Azam veya İsm-i Azamın altı nurundan bir nuru olan ism-i HAKEM'in bir cilvesi, Ramazan-ı Şerif'te görüldü. Ona yalnız bir işaret olarak, Beş Noktadan ibaret Üçüncü Nükte acele olarak yazıldı, müsvedde hâlinde kaldı.

ÜÇÜNCÜ NÜKTENİN BİRİNCİ NOKTASI

Onuncu Sözde işaret edildiği gibi, ism-i Hakem'in tecelli-i azamı şu kâinatı öyle bir kitap hükmüne getirmiş ki, her sahifesinde yüzer kitap yazılmış; ve her satırında yüzer sahife derç edilmiş; ve her kelimesinde yüzer satır mevcuttur; ve her harfinde yüzer kelime var; ve her noktasında kitabın muhtasar bir fihristeciği bulunur bir tarza getirmiştir. O kitabın sayfaları, satırları, tâ noktalarına kadar yüzer cihette Nakkaş'ını, Kâtib'ini öyle vuzuhla gösteriyor ki, o kitab-ı kâinatın müşahedesi, kendi vücudundan yüz derece daha ziyade Kâtib'inin vücudunu ve vahdetini ispat eder. Çünkü bir harf kendi vücudunu bir harf kadar ifade ettiği hâlde, kâtibini bir satır kadar ifade ediyor.

Evet, bu kitab-ı kebirin bir sayfası, zemin yüzüdür. O sayfada nebatat, hayvanat taifeleri adedince kitaplar

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet: yön.
cilve: görünme, tecelli.
derç etmek: almak, toplamak, kaydetmek.
fihriste: özet; liste, içindekiler.
hayvanat: hayvanlar.
hükmüne: değerine.
ibaret: oluşan, müteşekkil.
ifade: anlatma.
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakkın haklı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre olan anlamında Hakem ismi.
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kâtip: yazıcı.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı; bir

1. Rabbinin yoluna hikmetle çağır. (Nahl Suresi: 125.)

kitap gibi yazılan, sayısız anlamlar ifade eden ve her kitap gibi yazarnı gösteren kâinat; evren.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
mevcut: var olan.
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısaltılmış.
müsvedde: sonradan temize çekilmek üzere yazılan ilk ya-

zı, karalama.
müşahede: görme, seyretme.
nakkaş: nakış yapan, sanat-kâr.
nebatat: bitkiler.
nur: ziya, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
Ramazan-ı Şerif: şerefli Ramazan ayı.
sahife: sayfa.

taife: bölük, familya, grup.
tarz: biçim, suret.
tecelli-i azam: en büyük görünü.
vahdet: birlik.
vuzuh: vazih olma hâli, açıklık.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yeryüzü.
ziyade: fazla.

birbiri içinde, beraber, bir vakitte, yanlışsız, gayet mükemmel bir surette, bahar mevsiminde yazıldığı gözle görünüyor.

Bu sayfanın bir satırı, bir bahçedir. O bahçede bulunan çiçekler, ağaçlar, nebatlar adedince manzum kasideler beraber, birbiri içinde, yanlışsız yazıldığını gözümüzle görüyoruz.

O satırın bir kelimesi, çiçek açmış, meyve vermek üzere yaprağını vermiş bir ağaçtır. İşte bu kelime, muntazam, mevzun, süslü yaprak, çiçek ve meyveleri adedincede, *Hakem-i Zülcelâl*'in methüsenasına dair manidar fıkralardır.

Güya çiçek açmış her ağaç gibi, o ağaç dahi, *Nakkaş*'ının medihelerini teganni eden manzum bir kasidedir.

Hem güya *Hakem-i Zülcelâl*, zeminin meşherinde teşhir ettiği antika ve acip eserlerine binler gözle bakmak istiyor.

Hem güya o *Sultan-ı Ezeli*'nin o ağaca verdiği murası hediye ve nişanları ve formları, hususî bayramı ve resm-i küşadlı olan baharda, padişahın nazarına arz etmek için, öyle müzeyyen, mevzun, muntazam, manidar bir şekil almış ve öyle hikmetli bir şekil verilmiştir ki, her bir çiçeğinde, her bir meyvesinde, birbiri içinde çok vecihler ve delillerle *Nakkaş*'ının vücuduna ve esmasına şahadet ederler.

Meselâ, her bir çiçekte, her bir meyvede bir mizan var. Ve o mizan, bir intizam içinde; ve o intizam, tazelenen

acip: şaşılın ve hayret uyandıran şey.
antika: kıymetli, değerli.
arz: sunma, takdim.
dair: alâkalı, ilgili.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
esma: isimler.
forma: şekil, biçim.
gayet: son derece, çok, oldukça.
güya: sanki.
Hakem-i Zülcelâl: büyüklüğü

ile haklı ve haksız ayıran her işi bir hikmete göre yapan Cenab-ı Hak.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.
hususî: özel.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
kaside: övgü için yazılan şiir.
manidar: ince manalı.
manzum: vezinli, kafiye.
medih: övgü.
meşher: sergi, gösterme yeri.

methüsenâ: güzel vasıflarıyla övmek.
mevzun: ölçülü, vezinli.
mizan: terazi, ölçü.
muntazam: nizamlı, düzgün.
murassa: kıymetli taşlarla, mücevherlerle süslenmiş.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş.
nakkaş: nakış yapan, süsleyen.
nazar: bakış, dikkat.
nebat: bitki.

nişan: iz, eser.
resm-i küşat: açılış töreni, merasimi.
Sultan-ı Ezeli: kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olan Allah.
suret: biçim, tarz.
şahadet: şahitlik.
teganni: hoş, güzel bir ses ve mükâmla okuma, anlatma, söyleme.
teşhir: gösterme, sergileme.
vecih: yön.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yeryüzü.

bir tanzim ve tevzin içinde; ve o tevzin ve tanzim, bir ziyet ve sanat içinde; ve o ziyet ve sanat, manidar kokular ve hikmetli tatlar içinde bulunduğundan; her bir çiçek, o ağacın çiçekleri adedince, *Hakem-i Zülcelâl'e* işaretler ediyor.

Ve bu bir kelime olan bu ağaçta, bir harf hükmünde olan bir meyvede bulunan bir çekirdek noktası, bütün ağacın fihristesini, programını taşıyan küçük bir sandukçadır. Ve hakeza, buna kıyasen, kâinat kitabının bütün satırları, sayfaları, böyle, ism-i *Hakem ve Hakîm*'in cilvesiyle, yalnız her bir sayfası değil, belki her bir satırı ve her bir kelimesi ve her bir harfi ve her bir noktası, birer mu'cize hükmüne getirilmiştir ki, bütün esbap toplansa, bir noktasının nazirini getiremezler, muaraza edemezler.

Evet, bu Kur'ân-ı azîm-i kâinatın her bir ayet-i tekvinîyesi, o ayetin noktaları ve hurufu adedince mu'cizeler gösterdiklerinden, elbette serseri tesadüf, kör kuvvet, gayesiz, mizansız, şuursuz tabiat, hiçbir cihetle o hakîmâne, basîrâne olan has mizana ve gayet ince intizama karışamazlar. Eğer karışsaydılar, elbette karışık eseri görünecekti. Hâlbuki hiçbir cihette intizamsızlık müşahade olunmuyor.

ÜÇÜNCÜ NÜKTENİN İKİNCİ NOKTASI

İki Meselidir.

Birinci Meselesi: Onuncu Sözde beyan edildiği gibi, nihayet kemalde bir cimal ve nihayet cemalde bir kemal, elbette kendini görmek ve göstermek, teşhir etmek

ayet: Allah'ın varlığına delâlet eden şey.

ayet-i tekvinîye: Cenab-ı Hakkı bütün isim ve sıfatlarıyla bildiren, tanıttıran kâinatı varlıkların her biri.

basîrâne: görerek.

beyan: anlatma, izah, açıklama, açıklama.

cemal: güzellik.

cihet: yön.

cilve: görünme, tecelli.

esbap: sebepler.

fihriste: özet, liste, içindekiler.

gaye: maksat, hedef.

gayet: son derece, çok, oldukça.

Hakem-i Zülcelâl: büyüklüğü ile haklı ve haksızı ayıran her işi bir hikmete göre yapan Cenab-ı Hak.

hakeza: böylece, bunun gibi.

hakîmâne: hikmetli bir şekilde.

hâlbuki: oysa ki.

has: özel.

hikmet: ilâhî gaye, fayda, ilim,

yüksek bilgi.

huruf: harfler.

hükmünde: değerinde.

hükmüne: değerine, yerine.

intizam: düzgünlük, tertipli olma.

ism-i Hakem: Cenab-ı Hakkın haklı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre olan anlamında Hakem ismi.

ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.

kıyasen: kıyas ederek.

Kur'ân-ı azîm-i kâinat: büyük bir Kur'ân gibi derin manalar ifade eden kâinat.

manidar: ince manalı.

mesale: önemli konu.

mizan: terazi, ölçü.

muaraza: karşı gelme.

mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.

müşahede: görme, seyretme.

nazir: benzer olan.

nihayet: son derece.

nükte: ince söz ve mana.

sandukça: küçük sandık, kutu.

serseri: gayesiz, hedefsiz.

şuur: idrak, bilinç, anlayış.

tabiat: maddî âlem.

tanzim: düzenleme.

tesadüf: rastgelme.

teşhir: gösterme, sergileme.

tevzin: vezinli ve ölçülü olma.

zîynet: süs.

istemesi, en esaslı bir kaidedir. İşte bu esaslı düstur-i umumîye binaendir ki, bu kitab-ı kebir-i kâinatın *Nakkaş-ı Ezeli'si*, bu kâinatla ve bu kâinatın her bir sahifesiyle ve her bir satırıyla, hatta harfleri ve noktalarıyla kendini tanıttırmak ve kemalâtını bildirmek ve cemalini göstermek ve kendisini sevdirmek için, en cüz'iden en küllîye kadar her bir mevcudun müteaddit lisanlarıyla cemal-i kemalîni ve kemal-i cemalini tanıttırıyor ve sevdiriyor.

İşte, ey gafil insan! Bu *Hâkim-i Hakem-i Hakîm-i Zülcelâl-i Velcema*, sana karşı kendisini her bir mahlûkuyla böyle hadsiz ve parlak tarzlarda tanıttırmak ve sevdirmek istediği hâlde, sen Onun tanıttırmasına karşı imanla tanımazsan ve Onun sevdirmesine mukabil ubudiyetle kendini Ona sevdirmezsen, ne derece hadsiz muzaaf bir cehalet, bir hasaret olduğunu bil, ayl.

İkinci Noktanın İkinci Meselesi: Bu kâinatın *Sâni-i Kadîr ve Hakîm*'inin mülkünde iştirak yeri yoktur. Çünkü her şeyde nihayet derecede intizam bulunduğundan, şirki kabul edemez. Çünkü müteaddit eller bir işe karışırsa, o iş karışır. Bir memlekette iki padişah, bir şehirde iki vali, bir köyde iki müdür bulunsa, o memleket, o şehir, o köyün her işinde bir karışıklık başlayacağı gibi, en edna bir vazifedar adam, o vazifesine başkasının müdahalesini kabul etmemesi gösteriyor ki, hâkimiyetin en esaslı hassası, elbette istiklâl ve infirattır. Demek intizam vahdeti ve hâkimiyet infiradı iktiza eder.

binaen: -den dolayı.
cehalet: bilmezlik, cahillik.
cemal: güzellik.
cemal-i kemal: mükemmellikteki güzellik.
cüz'i: küçük.
düstur-i umumîye: her tarafa geçerli olan kanunlar.
edna: en bayağı.
esas: asıl, temel.
gafil: gaflette bulunan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâkim-i Hakem-i Hakîm-i

Zülcelâli ve'l-Cemal: her şeyin tasarrufu elinde olan ve her şeyi belli gaye ve faydalarla yaratan, sonsuz büyüklük sahibi olan Cenab-ı Hak.
hâkimiyet: hâkim olma hâli, hükmetme.
hasaret: hasar, ziyan.
hassa: bir şeye mahsus özellik.
iktiza: gerektirme.
iman: inanma, itikat.
infirat: teklik, bir oluş.

intizam: düzgünlük, nizam.
istiklâl: kimseye bağlı olmayış, bağımsızlık.
iştirak: ortak olma, ortaklık.
kaide: kural, prensip.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemalât: faziletler, kemaller, mükemmellikler.
kemal-i cemal: tam bir manevî güzellik ve olgunluk.
kitab-ı kebir-i kâinat: büyük bir kitap gibi manalar ve hik-

metler ifade eden kâinat.
küllî: genel, umumî olan, bütüne ait.
lisan: dil.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mesele: önemli konu.
mevcut: var olan.
mukabil: karşılık.
muzaaf: kat kat.
müdahale: karışma.
mülk: sahip olunan, üzerinde kulanim hakkı bulunan şey, varlık, saltanat.
müteaddit: çeşitli, birden fazla.
Nakkaş-ı Ezeli: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah.
nihayet: son derece.
Sâni-i Kadîr ve Hakîm: her şeyi hikmet ve sanatla yaratan nihayetsiz kudret sahibi olan Allah.
şirk: ortak koşma.
tarz: biçim, suret.
ubudiyet: kulluk.
vahdet: birlik.
vali: bir vilâyeti idare eden en büyük memur.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli.

âciz: güçsüz, zavallı.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahval: hâller, durumlar.
âlem: dünya, cihan.
batıl: boş ve manasız olan.
derç etmek: sokma, almak, toplamak, kaydetmek.
derece-i rububiyet: Cenab-ı Hak-
 kın her zaman, her yerde mahlû-
 katın muhtaç olduğu her şeyi
 vermesi, onları eğitmesi ve evirip
 çevirmesinin derecesi, düzeyi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hâkimiyet: hâkim olma hâli, hük-
 metme.
hâkimiyet-i mutlak: mutlak,
 kesin hâkimiyet.
hâlbuki: oysa ki.
halk: yaratma.
hayalât: hayaller.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.
hilâf: zıt, ters, karşıt, aykırı.
hissedar: hisse sahibi.
hükmünde: değerinde.
iktiza: gerekme.
intizam: düzgünlük, nizam.
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakkın
 haklı ile haksızı ayıran ve her işi
 bir hikmete göre yapan anlamın-
 da Hakem ismi.
ism-i Hakim: her şeyi belli bir ga-
 ye ve faydaya göre yapan Al-
 lah'ın bir ismi.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve
 şarta tâbi olmaksızın her şeye
 gücü yeten sonsuz kudret sahibi,
 Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar,
 evren.
keyfiyat: nitelikler.
kudret: kuvvet, iktidar.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine
 inanmama, müşriklik.
lâzım: gerekli.
mana: anlam.
mazhar: görüldüğü yer.
medar: sebep, vesile.
mizan-ı adl: adalet terazisi.
muavenet: yardım.

Madem hâkimiyetin bir muvakkat gölgesi, muavenete
 muhtaç ve âciz insanlarda böyle müdahaleyi reddederse,
 elbette, derece-i rububiyette hakikî bir hâkimiyet-i mutla-
 ka, bir *Kadîr-i Mutlak*'ta, bütün şiddetiyle müdahaleyi
 reddetmek gerektir. Eğer zerre kadar müdahale olsaydı,
 intizam bozulacaktı.

Hâlbuki bu kâinat öyle bir tarzda yaratılmış ki, bir çe-
 kirdeği halk etmek için, bir ağacı halk edebilir bir kudret
 lâzımdır. Ve bir ağacı halk etmek için de, kâinatı halk
 edebilir bir kudret gerektir. Ve kâinat içinde parmak ka-
 rıştıran bir şerik bulunsa, en küçük bir çekirdekte de his-
 sedar olmak lâzım gelir. Çünkü o, onun numunesidir. O
 hâlde, koca kâinatta yerleşmeyen iki rububiyet bir çekir-
 dekte, belki bir zerrede yerleşmek lâzım gelir. Bu ise,
 muhalâtın ve batıl hayalâtın en manasız ve en uzak bir
 muhalidir. Koca kâinatın umum ahval ve keyfiyatını mi-
 zan-ı adlinde ve nizam-ı hikmetinde tutan bir *Kadîr-i
 Mutlak*'ın aczini —hatta bir çekirdekte dahi— iktiza eden
 şirk ve küfür, ne kadar hadsiz derecede muzaaf bir hilâf,
 bir hata, bir yalan olduğunu; ve tevhid ne derece hadsiz
 muzaaf bir derecede hak ve hakikat ve doğru olduğunu
 bil, ¹ **الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْإِيمَانِ** de.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Sâni-i Kadîr, ism-i Hakem ve Hakîm'i ile, bu âlem
 içinde binler muntazam âlemleri derç etmiştir. O âlemler
 içinde en ziyade kâinattaki hikmetlere medar ve mazhar
 olan insanı bir merkez, bir medar hükmünde yaratmış.

1. İman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.

muhal: imkânsız.
muhalât: muhaller, imkânsız-
 lar.
muhtaç: ihtiyacı olan.
muntazam: intizamlı, düz-
 gün.
muvakkat: geçici.
muzaaf: kat kat.
müdahale: karışma.
nizam-ı hikmet: Cenab-ı

Hakkın koyduğu, tanzim etti-
 ği, her şeyin bir sebebe da-
 yandığı hikmetli düzen.
numune: örnek.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın
 her zaman, her yerde mahlû-
 katın muhtaç olduğu her şeyi
 vermesi, onları eğitmesi ve
 evirip çevirmesi.
Sâni-i Kadîr: her şeye gücü

yeten ve her şeyi sanatlı ya-
 ratan Allah.
şerik: ortak.
şirk: Allah'a ortak koşma.
tarz: biçim, şekil.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna
 inanma.
umum: bütün.
zerre: en küçük parça.
ziyade: fazla.

Ve o kâinat dairesinin en mühim hikmetleri ve faydaları insana bakıyor. Ve insan dairesi içinde dahi, rızkı bir merkez hükmüne getirmiş; âlem-i insanîde ekser hikmetler, maslahatlar, o rızka bakar ve onunla tezahür eder. Ve insanda, şuur ve rızıkta zevk vasıtasıyla, ism-i *Hakîm*'in cilvesi parlak bir surette görünüyor. Ve şuur-i insanî vasıtasıyla keşfolunan yüzer fenlerden her bir fen, *Hakem* isminin bir nevide bir cilvesini tarif ediyor.

Meselâ, tıp fenninden sual olsa, “Bu kâinat nedir?” Elbette diyecek ki: “Gayet muntazam ve mükemmel bir eczahane-i kübradır. İçinde her bir ilâç güzelce ihzar ve istif edilmiştir.”

Fenn-i kimyadan sorulsa, “Bu küre-i arz nedir?” Diyecek: “Gayet muntazam ve mükemmel bir kimyahane-dir.”

Fenn-i makine diyecek: “Hiçbir kusuru olmayan, gayet mükemmel bir fabrikadır.”

Fenn-i ziraat diyecek: “Nihayet derecede mahsuldar, her nevi hububu vaktinde yetiştiren muntazam bir tarladır ve mükemmel bir bahçedir.”

Fenn-i ticaret diyecek: “Gayet muntazam bir sergi ve çok intizamlı bir pazar ve malları çok sanatlı bir dükkân-dır.”

Fenn-i iâşe diyecek: “Gayet muntazam, bütün erzakın envainı cami bir ambardır.”

Fenn-i rızık diyecek: “Yüz binler leziz taamlar beraber, kemal-i intizamla içinde pişirilen bir matbah-ı Rabbanî ve bir kazan-ı Rahmanîdir.”

âlem-i insanî: insana ait âlem.
ambar: eşya saklanan yer, depo.
cilve: görünme, tecelli.
eczahane-i kübra: en büyük eczahane.
ekser: daha ziyade.
enva: çeşitler, türler.
erzak: yenilecek, içilecek şeyler.
fen: ilim.
fenn-i iâşe: insan ve hayvan-

ların besleniş ve yaşayışları hakkında bilgi veren ilim dalı.
fenn-i kimya: kimya ilmi.
fenn-i makine: makine ilmi, bilgisi.
fenn-i rızık: gıda bilimleri.
fenn-i ticaret: ticaret ilmi.
fenn-i ziraat: ziraat ilmi.
gayet: son derece, çok, oldukça.
Hakem: haklıyı haksızdan ayıran, haklıyı haksızı ayırt eden Allah.

hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hubub: tohumlar, taneler.
hükmüne: değerine, yerine.
ihzar: hazırlama.
intizam: düzgünlük, nizam.
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydalanıp takip ederek iş gören manasındaki ismi.
istif: düzgün yığma, depolama.
kâinat: bütün âlemler, varlık-

lar, evren.

kazan-ı Rahmânî: nimetlerin yenecek hâle getirildiği Rahmânî kazan.

kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.

kimyahane: kimya laboratuvarı.

kusur: eksiklik, noksan.

küre-i arz: dünya, yer küre.

leziz: lezzetli.

mahsuldar: verimli, mahsul veren.

maslahat: fayda, yarar.

matbah-ı Rabbanî: her şeyi terbiye eden ve rızıklandıran Allah'ın nimetlerle dolu mutfağı.

muntazam: intizamlı, düzgün.

mühim: önemli.

mükemmel: kâmil, tam.

nevi: çeşit, tür.

nevi: tür.

nihayet: son derece.

rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.

sual: soru.

suret: biçim, görünüş.

şuur: idrak, bilinç, anlama ve kavrama gücü.

şuur-i insanî: insana ait şuur.

taam: yemek.

tarif: tanıtırma.

tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma.

vasıta: aracılık.

Fenn-i askeriye diyecek ki: “Arz bir ordugâhtır. Her bahar mevsiminde yeni taht-ı silâha alınmış ve zemin yüzünde çadırları kurulmuş dört yüz bin muhtelif milletler o orduda bulunduğu hâlde, ayrı ayrı erzakları, ayrı ayrı libasları, silâhları, ayrı ayrı talimatları, terhisatları, kemal-i intizamla, hiçbirini unutmuyarak ve şaşkırmayarak, bir tek Kumandan-ı Azam’ın emriyle, kuvvetiyle, merhametiyle, hazinesiyle, gayet muntazam yapıp idare ediliyor.”

Ve fenn-i elektrikten sorulsa, “Bu âlem nedir?” Elbette diyecek:

Bu muhteşem saray-ı kâinatın damı, gayet intizamlı, mizanlı, hadsiz elektrik lâmbalarıyla tezyin edilmiştir. Fakat o kadar harika bir intizam ve mizan iledir ki, başta güneş olarak, küre-i arzdan bin defa büyük o semavî lâmbalar, mütemadiyen yandıkları hâlde muvazenelerini bozmuyorlar, patlak vermiyorlar, yangın çıkarmıyorlar. Sarfiyatları hadsiz olduğu hâlde, varidatları ve gaz yağları ve madde-i ihtisalleri nereden geliyor? Neden tükenmiyor? Neden yanmak muvazenesi bozulmuyor? Küçük bir lâmba dahi muntazam bakılmazsa söner. Kozmoğrafyaca, küre-i arzdan bir milyondan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan güneşi **(HAŞİYE)** kömürsüz, yağsız

âlem: dünya, cihan.

arz: yer, dünya.

bârekâllah: Allah hayırlı ve bereketli kılmsı.

daimi: sürekli.

erzak: yenilecek, içilecek şeyler.

fenn-i askeriye: Askeriye ilmi.

fenn-i elektrik: elektrik ilmi.

gayet: son derece, çok, oldukça.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

haşiye: dipnot.

haşmet: görkem, büyüklük, gösterişlilik.

hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.

intizam: düzgünlük, nizam.

Kadir-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi olan Allah.

kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.

kozmoğrafya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim, astronomi.

kudret: güç, iktidar.

Kumandan-ı Azam: yere ve her şeye hükmeden en büyük ku-

mandan, Allah.

küre-i arz: dünya, yer küre.

libas: elbise.

madde-i ihtial: ılık veren, parlatan.

maşaallah: “Allah’ın dilediği olur” anlamında hayret ve memnurluk ifade etmek için kullanılır.

merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.

mizan: ölçü.

muhtelif: türlü türlü, çeşitli.

muntazam: intizamlı, düzgün.

muvazene: denge.

mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.

ordugâh: ordunun konakladığı yer.

saray-ı kâinat: kâinat sarayı.

sarfiyat: sarflar, giderler, harcamalar.

semavi: semaya ait.

Sühbanallah: “Allah her türlü eksiklikten sonsuz derece yü-

cedir”.

taht-ı silâh: silâh altı.

talimat: talimler, eğitimler.

terhisat: terhisler, izin vermeler.

tezyin: süsleme, ziynetlendirme.

varidat: gelirler.

zemin: yeryüzü.

zerre: maddenin en küçük parçası, atom.

ziyade: fazla.

yandıran, söndürmeyen Hakîm-i Zülcelâl'in hikmetine, kudretine bak, ¹ **سُبْحَانَ اللَّهِ** de. Güneşin müddet-i ömrün-
de geçen dakikaların aşıratı adedince ² **مَا شَاءَ اللَّهُ** ³ **بَارَكَ اللَّهُ** ⁴ **لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ** söyle.

Demek bu semavî lâmbalarda gayet harika bir intizam var. Ve onlara çok dikkatle bakılıyor. Güya o pek büyük ve pek çok kütle-i nâriyelerin ve gayet çok kanadil-i nuriyelerin buhar kazanı ise, harareti tükenmez bir Cehen-nemdir ki, onlara nursuz hararet veriyor. Ve o elektrik lâmbalarının makinesi ve merkezî fabrikası daimî bir Cennettir ki, onlara nur ve ışık veriyor; ism-i *Hakem ve Hakîm*'in cilve-i azamıyla, intizamla yanmakları devam ediyor.

Ve hakeza, bunlara kıyasen, yüzer fennin her birisinin kat'î şahadetiyle, noksansız bir intizam-ı ekmel içinde, hadsiz hikmetler, maslahatlarla bu kâinat tezyin edilmiştir. Ve o harika ve ihatalı hikmetle mecmu-i kâinata verdiği intizam ve hikmetleri, en küçük bir zîhayat ve bir çekirdekte, küçük bir mikyasta derç etmiştir. Ve malûm ve bedihîdir ki, intizamla gayeleri ve hikmetleri ve faydaları takip etmek, ihtiyar ile, irade ile, kasıt ile, meşiet ile olabilir, başka olamaz. İhtiyarsız, iradesiz, kasıtsız, şuursuz esbap ve tabiatın işi olmadığı gibi, müdahaleleri dahi olamaz.

Demek bu kâinatın bütün mevcudatındaki hadsiz intizam ve hikmetleriyle iktiza ettikleri ve gösterdikleri bir

harika: olağanüstü.

hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.

ihata: kuşatma.

ihtiyar: tercih, irade.

iktiza: gerektirme.

intizam: düzgünlük, nizam.

intizamât: düzenler.

intizam-i ekmel: mükemmel düzen.

irade: dileme, isteme.

ism-i Hakem: haklı ile haksız ayıran ve her işi bir hikmete göre olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.

ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kanadil-i nuriye: ışıklı, nurlu kanadiller.

kasıt: bir işi bile bile yapmak, niyet.

kat'i: kesin.

kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırılırsa.

kudret: kuvvet, iktidar.

kütle-i nâriye: ateş kütesi.

malûm: bilinen.

maslahat: ehemmiyetli iş.

mecmu-i kâinat: kâinatın tamamı.

meşiet: dileme, irade.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

mikyas: ölçü.

müdahale: karışma.

müddet-i ömür: ömür süresi.

noksansız: eksiksiz.

nur: parıltı, ışık.

semavi: semaya ait.

şahadet: şahitlik.

şuur: idrak, bilinç.

tabiat: maddî âlem.

tezyin: süsleme, ziynetlendirme.

zîhayat: hayat sahibi.

1. Allah her türlü kusurdan ve noksan sıfatlardan münezzehtir.

2. Allah dilemiş ne güzel yapmış

3. Allah dilemiş ne mübarek yapmış..

4. Ondan başka ilâh yoktur. (Haşır Suresi: 22, 23; Bakara Suresi: 255; v.d.)

aşirat: dakikanın saniye, saniye gibi on birim küçüğü olan zaman dilimleri.

bedihi: açık olan, aşikâr.

cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.

derç etmek: sokma, almak, toplamak, kaydetmek.

esbap: sebepler.

fen: tecrübi, ispatla meydana gelmiş ilimler.

gaye: maksat, hedef.

güya: sanki.

hakeza: böylece, bunun gibi.

Hakîm-i Zülcelâl: tasarruf ve iradesi her şeyi kuşatan sonsuz büyüklük sahibi olan Cenab-ı Hak.

Fail-i Muhtar'ı, bir *Sâni-i Hakîm*'i bilmemek veya inkâr etmek, ne kadar acip bir cehalet ve divanelik olduğu tarîf edilmez.

Evet, dünyada en ziyade hayret edilecek bir şey varsa, o da bu inkârdır. Çünkü kâinatın mevcudatındaki hadsiz intizamat ve hikmetleriyle vücut ve vahdetine şahitler bulunduğu hâlde Onu görmemek, bilmemek, ne derece körlük ve cehalet olduğunu, en kör cahil de anlar.

Hatta, diyebilirim ki, ehl-i küfrün içinde, kâinatın vücudunu inkâr ettiklerinden ahmak zannedilen Sofestaîler, en akıllılardır. Çünkü, kâinatın vücudunu kabul etmekle Allah'a ve Hâlık'ına inanmamak kabil ve mümkün olmadığından, kâinatı inkâra başladılar, kendilerini de inkâr ettiler. "Hiçbir şey yok" diyerek, akıldan istifa ederek, akıl perdesi altında sair münkirlerin hadsiz akılsızlıklarından kurtulup bir derece akla yanaştılar.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Onuncu Sözde işaret edildiği gibi, bir *Sâni-i Hakîm* ve gayet hikmetli bir usta, bir sarayın her bir taşında yüzer hikmeti hassasiyetle takip etse, sonra o saraya dam yapmayıp, boşu boşuna harap olmasıyla, takip ettiği hadsiz hikmetleri zayi etmesini hiçbir zîşuur kabul etmediği ve bir *Hakîm-i Mutlak*, kemal-i hikmetinden, bir dirhem kadar bir çekirdekten yüzer batman faydaları, gayeleri, hikmetleri dikkatle takip ettiği hâlde, dağ gibi koca ağaca bir dirhem kadar bir tek fayda, bir tek küçük gaye, bir tek meyve vermek için o koca ağacın pek çok masarifini

acip: şaşılacak şey.

ahmak: pek akılsız, budala.

batman: iki kilo ile sekiz kilo arasında değişen ağırlık ölçüsü.

cahil: bilgisiz.

cehalet: bilmezlik, cahillik.

dirhem: yaklaşık 3 gram.

divane: deli.

ehl-i küfür: inkârcılar, küfre gidenler.

Fail-i Muhtar: istediğini yapan, kendi iradesiyle faaliyette bulunan, hakikî müessir.

gaye: maksat, hedef.

gayet: son derece, oldukça, çok.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hakim-i Mutlak: sonsuz hikmet

sahibi ve her şeyi her hangi

bir kayda ve şarta bağlı ol-

maksızın gayeli ve faydalı ya-

ratan Allah.

Hâlık: her şeyi yoktan var

eden, Allah.

harap: yıkık, viran olma.

hassasiyet: hassaslık, dikkat-

lilik.

hikmet: fayda, gaye; her şe-

yin belirli gayelere yönelik

olarak, manalı, faydalı ve tam

yerli yerinde yaratılması.

inkâr: reddetme, inanmama.

intizamat: düzenler.

istifa etmek: terk etmek, bı-

rakmak.

kabil: mümkün, ihtimal da-

iresinde..

kâinat: bütün âlemler, varlık-

lar, evren.

kemal-i hikmet: mükemmel

hikmet ve gaye.

masarif: masraflar, giderler.

mevcudat: var olan her şey,

mahlûklar.

münkir: inkâr eden, inanma-

yan.

sair: diğer, başka.

Sâni-i Hakîm: her şeyi sanat-

la ve hikmetle yaratan Allah.

Sofestaî: Allah'ı kabul etme-

mek için kâinatı ve kendi var-

lığını da inkâr eden.

vahdet: birlik.

zan: sanma.

zayi: ziyan.

zîşuur: şuur sahibi.

ziyade: çok, fazla.

yapmakla, kendi hikmetine bütün bütün zıt ve muhalif olarak, müsrifâne bir sefahat irtikâp etmesi hiçbir cihetle imkânı olmadığı gibi; aynen öyle de, bu kâinat sarayının her bir mevcudatına yüzer hikmet takan ve yüzer vazife ile teçhiz eden, hatta her bir ağaca meyveleri adedince hikmetler ve çiçekleri adedince vazifeler veren bir Sâni-i Hakîm, kıyameti getirmemekle ve haşri yapmama, bütün had ve hesaba gelmeyen hikmetleri ve nihayetsiz vazifeleri manasız, abes, boş, faydasız zayi etmesi, o Kadîr-i Mutlak'ın kemal-i kudretine acz-i mutlak verdiği gibi, o Hakîm-i Mutlak'ın kemal-i hikmetine hadsiz abesiyet ve faydasızlığı ve o Rahîm-i Mutlak'ın cemal-i rahmetine nihayetsiz çirkinliği ve o Adil-i Mutlak'ın kemal-i adaletine nihayetsiz zulmü vermek demektir. Âdetâ, kâinatta herkese görünen hikmet, rahmet, adaleti inkâr etmektir. Bu ise en acip bir muhaldır ki, hadsiz batıl şeyler, içinde bulunur.

Ehl-i dalâlet gelsin, baksın: Gideceği ve düşündüğü kendi kabri gibi, kendi dalâletinde ne derece dehşetli bir zulmet, bir karanlık ve yılanların, akreplerin yuvası bir kuyu olduğunu görsün. Ve ahirete iman ise, Cennet gibi güzel ve nuranî bir yol olduğunu bilsin, imana girsin.

BEŞİNCİ NOKTA

İki Meseledir.

Birinci Mesele: Sâni-i Zülcelâl, ism-i Hakîm'in muktezasıyla, her şeyde en hafif sureti, en kısa yolu, en kolay tarzı, en faydalı şekli ehemmiyetle takip ettiği gösteriyor

abes: boş, lüzumsuz ve gayesiz iş.
abesiyet: faydasız ve boş olma.
acip: şaşılacak şey.
acz-i mutlak: mutlak güçsüzlük, âcizlik.
adalet: hakkaniyet, âdillik.
âdeta: sanki.
Âdil-i Mutlak: her şeye lâıyk olduğunu veren, zulûmden münezze olan mutlak adalet sahibi Allah.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
batıl: boş ve manasız olan.
cemal-i rahmet: Rahmetin güzelliği, lâhî rahmetteki güzelliği.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmîyetten ayrılmak, azmak.
ehemmiyet: önem.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.

had hesaba gelmez: sınırsız ve sonsuz bir şekilde.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağılı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik

olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.

iman: inanma, itikat.

imkân: mümkün olma, olabilirlik.

inkâr: reddetme, inanmama.

irtikâp: kötü iş.

ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi.

kabir: mezar.

Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kemal-i adalet: eksiksiz ve noksanz bir adalet.

kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye.

kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği.

kıyamet: kâinatın ölümü, varlığın bozulup dağılımı.

mana: anlam.

meşale: önemli konu.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

muhal: imkânsız, zıt, ters.

muhalif: karşıt.

mukteza: gereken.

müsrifâne: israf edercesine.

nihayetsiz: sonsuz.

nurani: nurlu, aydınlık.

Rahîm-i Mutlak: sonsuz ve rahîmiyeti kayda, şarta bağılı olmayan merhamet sahibi olan Allah.

rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme.

Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.

sefahat: zevk ve eğlenceye nefis istek ve arzulara aşırı derecede düşkünlük.

suret: biçim, görünüş.

tarz: biçim, suret.

teçhiz: cihazlandırma, donatma, hazırlama.

vazife: görev.

zayi: ziyan, kayıp.

zulmet: karanlık.

zulûm: haksızlık, eziyet.

ki, israf, abesiyet, faydasızlık, fıtratta yoktur. İsrâf ise, ism-i Hakîm'in zıddı olduğu gibi, iktisat onun lâzımıdır ve düstur-i esasıdır.

Ey iktisatsız, israfli insan! Bütün kâinatın en esaslı düsturu olan iktisadı yapmadığından, ne kadar hilâf-ı hakikat hareket ettiğini bil; ¹ **كُلُوا وَشَرِبُوا وَلَا تُسْرِفُوا** ayeti ne

kadar esaslı, geniş bir düsturu ders verdiğiğini anla.

İkinci Mesele: İsm-i Hakem ve Hakîm, bedahet derecesinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmin risaleti-ne delâlet ve istilzam ediyor denilebilir.

Evet, madem gayet manidar bir kitap, onu ders verecek bir muallim ister. Ve gayet güzel bir cemal, kendini gösterecek ve gösterecek bir âyine iktiza eder. Ve gayet kemalde bir sanat, teşhirci bir dellâl ister. Elbette, her bir harfinde yüzer manalar, hikmetler bulunan bu kitab-ı kebir-i kâinatın muhatabı olan nev-i insan içinde, elbette bir rehber-i ekmel, bir muallim-i ekber bulunacak. Tâ ki, o kıtapta bulunan kudsi ve hakiki hikmetleri ders verecek; belki kâinattaki hikmetlerin vücudunu bildirecek; belki kâinatın hilkatindeki makasid-ı Rabbaniyenin zuhuruna, belki husulüne vesile olacak; ve umum kâinatta Hâlık tarafından gayet ehemmiyetle izharını irade ettiği kemal-i sanatını, cemal-i esmasını bildirecek, âyinedarlık edecek. Ve o Hâlık, bütün mevcudatla Kendini sevdirmek ve zîşuur mahlûklarından mukabele istediğinden, o zîşuurların namına birisi o geniş tezahürat-ı rububiyete karşı

abesiyet: faydasız ve boş olma.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
âyinedar: ayna tutan.
bedahet: açıklık.
cemal: güzellik.
cemal-i esma: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin güzelliği ve güzelliğinin parıltıları.
delâlet: delil olma, gösterme.
dellâl: ilân edici.
düstur: kanun, kaide, kural.
düstur-ı esas: esas kanun.
ehemmiyet: önem.
esas: asıl, temel.
fıtrat: yaratılış, tabiat.
gayet: son derece, oldukça, çok.
hakiki: gerçek.
hâlık: her şeyi yoktan var eden, Allah.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hilâf-ı hakikat: gerçeğe zit.
hükat: yaratılış.
husul: hâsıl olma, meydana gelme.
iktisat: tutum, tasarruf.
iktiza: gerekme.
irade: dileme, isteme.
ism-i Hakem: haklı ile haksızı ayıran ve her işi bir hikmete göre olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi.
israf: savurganlık.
istilzam: gerektirme.
izhar: meydana çıkarma, gösterme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik.
kitab-ı kebir-i kâinat: büyük bir kitap gibi manalar ve hikmetler ifade eden kâinat.
kudsi: mukaddes, yüce.
lâzım: gerekli.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.

1. Yiğîn, için, fakat israf etmeyin. (A'raf Suresi: 31.)

makasid-ı Rabbanîye: terbiye edici olan Cenab-ı Hakkın maksatları.
mana: anlam.
manidar: ince manalı.
mesele: önemli konu.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muallim: hoca, öğretmen.
muallim-i ekber: en büyük muallim.

muhatap: kendisine söz söylenilen.
mukabele: karşılık verme.
namına: adına.
nev-i insan: insan türü.
rehber-i ekmel: en mükemmel rehber.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
risalet: nebîlik, peygamberlik.

teşhirci: sergileyici.
tezahürat-ı rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye ve idaresinin kâinattaki görüntüleri.
umum: bütün.
vesile: vasıta.
zîşuur: şuur sahibi, bilinç, anlayış sahibi.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

geniş bir ubudiyetle mukabele edip, ber ve bahri cezbe-ye getirecek, semavat ve arzı cınlatacak bir velvele-i teşhir ve takdis ile o zîşuurların nazarını o sanatların Sâni-ine çevirecek; ve kudsî dersler ve talimatla bütün ehl-i aklın kulaklarını kendine çevirecek bir Kur'ân-ı Azîmüş-şan'la, o Sâni-i Hakem-i Hakîm'in makasid-ı İlâhiyesini en güzel bir surette gösterecek; ve bütün hikmetlerinin tezahürüne ve tezahürat-ı cemaliye ve celâliyesine karşı en ekmel bir mukabele edecek bir zat, güneşin vücudu gibi bu kâinata lâzımdır, zarurîdir. Ve öyle eden ve en ekmel bir surette o vazifeleri yapan, bilmüşahede, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdır. Öyle ise, güneş ziyayı, ziya gündüzü istilzam ettiği derecede, kâinattaki hikmetler risalet-i Ahmediyeyi istilzam eder.

Evet, nasıl ki ism-i Hakem ve Hakîm'in cilve-i azamî ile, azamî derecede risalet-i Ahmediyeyi iktiza ediyor; öyle de, Esmâ-i Hüsnadan Allah, Rahman, Rahîm, Vedûd, Mün'im, Kerîm, Cemîl, Rab gibi çok isimlerin her biri, kâinatta görünen bir cilve-i azamla, azamî derecede ve mertebe-i kat'iyette risalet-i Ahmediyeyi istilzam ederler.

Meselâ, ism-i Rahman'ın cilvesi olan rahmet-i vâsia, o Rahmeten Lilâlemîn ile tezahür eder. Ve ism-i Vedûd'un cilvesi olan tahabbüb-i İlâhî ve tearrûf-i Rabbanî, o Habib-i Rabbülâlemîn ile netice verir, mukabele görür. Ve ism-i Cemîl'in bir cilvesi olan bütün cemaller, yani cemal-i zat, cemal-i esma, cemal-i sanat, cemal-i masnuat o âyine-i Ahmediyede görülür, gösterilir. Ve haşmet-i rububiyetin ve saltanat-ı ulûhiyetin cilveleri dahi, o

arz: yer, dünya.
âyine-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) hâl ve tavırlarında görülen güzellik.
azamî: nihayet derecede.
bahir: deniz.
ber: kara.
bilmüşahede: görerek.
cemal: güzellik.
cemal-i esma: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin güzelliği ve güzelliğinin parıltıları.
cemal-i masnuat: Cenab-ı Allah'ın mahlûkatındaki sanat-kârâne, mükemmel, kusursuz

güzellik.
cemal-i sanat: Cenab-ı Hakkın mahlûkatında bulunan ilâhî sanat güzelliği.
cemal-i zat: zatın, kendisinin güzelliği.
Cemil: güzellik sahibi olan Allah.
cezp: kendine doğru çekme.
cilve: görünüm tecelli.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
ehl-i akıl: akıl sahibi.
ekmel: en mükemmel.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel

isimleri.
Habîb-i Rabbülâlemîn: Âlemlerin Rabbinin sevgilisi olan Hz. Muhammed.
haşmet-i rububiyet: rablîğin, idare ve terbiye ediciliğinin haşmeti.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
iktiza: gerekme.
ism-i Cemil: bütün güzellik mertebelerinin en yükseğine ve mükemmel derecesine sa-

hip olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.

ism-i Hakem: haklı ile haksızı ayıran ve her işi hikmetle yapan Cenab-ı Hakkın ismi.

ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın ismi.

ism-i Rahman: her şeyin rızkını ummadığı yerden veren Cenab-ı Hakkın bir ismi.

ism-i Vedûd: Cenab-ı Hakkın seven sevilen manasındaki ismi.

istilzam: gerektirme.

Kerîm: ikram, ihsanı bol ve sonsuz olan Allah.

kudsî: mukaddes, yüce.

Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.

makasid-i İlâhiye: Allah'ın maksatları.

mertebe-i kat'iyet: kesinlik derecesi.

mukabele: karşılık verme.

Mün'im: nimet veren, nimetlendiren Allah.

nazar: bakış, dikkat.

Rab: besleyen, büyüten, terbiye eden ve her şeyin sahibi olan Allah.

Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.

Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

Rahmeten Lilâlemîn: âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed.

rahmet-i vâsia: bütün mahlûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) peygamberliği.

Sâni-i Hakem-i Hakîm: her varlığa hakkını veren, her şeyi hikmetle ve sanatla yaratan Allah.

Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.

suret: biçim, tarz.

tahabbüb-i İlâhî: Allah sevgisi.

talimat: talimler, eğitimler.

tearrûf-i Rabbanî: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın kendini hünerleriyle tanıtması.

tezahür: zuhur etme, görünme.

tezahürat-ı cemaliye ve celâliye: Allah'ın büyüklük ve güzelliğinin kâinattaki görüntüleri..

ubudiyet: kulluk.

Vedûd: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah (C.C.).

velvele-i teşhir ve takdis: kusursuzluğu ve noksansızlığı ilân eden sesler, gürültüler.

zarurî: mecburî, zorunlu.

zîşuur: şuur sahibi.

Adl: adalet sahibi olan Allah.
âlem-i hakikat: hakikat âlemi.
âyine-i Samedanî: en geniş bir kulluk vazifesiyle ilâhî rızaya âyi-nedarlık eden Hz. Muhammed.
bürhan: delil, hüccet.
cemal: güzellik.
Cemil: sonsuz güzellik sahibi olan Allah.
cihet: yön.
ciive: görünme, tecelli.
dellâl-ı azam: en büyük ilâncı.
dellâl-ı saltanat-ı rububiyet: Al-lah'ın kâinatı terbiye ve idare eden saltanatının ilâncısı.
ekser: çoğunluk, çoğu.
elhâsî: netice itibarıyla.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
fail: işi yapan.
fiil: iş, hareket.
habib-i Rahmanî: Rahman olan Allah'ın sevgili peygamberi.
Hakem: haklıyı haksızdan ayıran, haklıyı haksızı ayırt eden Allah.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakikat: gerçek.
hakikat-i kâinat: kâinatın haki-katı, gerçek mahiyeti.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uy-gun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerin-de yaratılması.
hükümünde: değerinde.
inayet: yardım, ihsan.
inkâr: reddetme, inanmama.
kabil: mümkün, ihtimal dairesin-de.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah.
keşşaf: keşfeden.
medar-ı kemal: mükemmellik sebebi.
medar-ı tahakkuk: ortaya çık-maya sebep olan.
medar-ı zuhur: görünme sebebi.
meşhut: görünen, şahit olunan.
mevcut: var olan.
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş.
misal: örnek.
mizan: ölçü.
muallim-i ekmel: en mükemmel öğretmen.
mümkün: ihtimal dahilinde.
nizam: düzen.
rabta: bağ, ilgi.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme.
rehber-i ekber: en büyük rehber.
risalet: nebîlik, peygamberlik.

dellâl-ı saltanat-ı rububiyet olan zat-ı Ahmediyenin risale-tiyle bilinir, görünür, anlaşılır, tasdik edilir. Ve hakeza, bu misaller gibi, ekser Esmâ-i Hüsnanın her biri, risalet-i Ahmediyeye birer parlak bürhandır.

Elhâsıl: Madem kâinat mevcuttur ve inkâr edilmiyor; elbette kâinatın renkleri, ziynetleri, ışıkları, ziyaları, sa-natları, hayatları, rabitaları hükmünde olan hikmet, ina-yet, rahmet, cemal, nizam, mizan, ziynet gibi meşhut hakikatler, hiçbir cihetle inkâr edilmez. Madem bu sıfat-ların, fiillerin inkârı mümkün değildir; elbette o sıfatların mevsufu ve o fiillerin faili ve o ziyaların güneşi olan *Zat-ı Vacibü'l-Vücut, Hakîm, Kerîm, Rahîm, Cemîl, Hakem, Adl* dahi hiçbir cihetle inkâr edilmez ve inkârı kabil ol-maz. Ve elbette o sıfatların ve o fiillerin medar-ı zuhurları, belki medar-ı kemalleri, belki medar-ı tahakkukları olan rehber-i ekber, muallim-i ekmel ve dellâl-ı azam ve tılsım-ı kâinatın keşşafı ve âyine-i Samedanî ve habib-i Rahmanî olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmin risaleti hiçbir cihetle inkâr edilmez. Âlem-i hakikatin ve hakikat-i kâ-inatın ziyaları gibi, bunun risaleti dahi, kâinatın en par-lak bir ziyasıdır.

عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ الْأَيَّامِ
 وَذَرَّاتِ الْأَنَامِ

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

• • •

1. Günlerin asireleri ve mahlûkatın zerrelere adedince, ona ve Âl ve Ashabına salât ve selâm olsun.
2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bil-gimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

risalet-i Ahmediye: Peygam-ber Efendimizin (a.s.m.) pey-gamberliği.
saltanat-ı ulûhiyet: kâinatta şerik, ortak kabul etmeyen ilâhî saltanat.

sıfât: nitelikler, vasıflar.
tasdik: doğrulama, gerçekliği-ni kabul etme.
tılsım-ı kâinat: kâinatın tılsı-mı.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygam-

berin zatı, kişiliği.
Zat-ı Vacibü'l-Vücut: varlığı mutlakla gerekli olan zat, Ce-nab-ı Allah.
ziya: ışık, nur.
zinyet: süs, bezek.

Otuzuncu Lem'anın Dördüncü Nüktesi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

¹ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ayetinin bir nüktesini ve Vahid ve Ehad

isimlerini tazammun eden bir İsm-i Azam veya İsm-i Azamın altı nurundan bir nuru olan *FERD* isminin bir cilvesi, Şevval-i Şerif'te Eskişehir Hapishanesinde bana göründü. O cilve-i azamın tafsilâtını Risale-i Nur'a havale edip, burada muhtasar yedi işaretle, ism-i *Ferd*'in tecelli-i azamıyla gösterdiği tevhid-i hakikîyi gayet muhtasar beyan edeceğiz.

BİRİNCİ İŞARET

Ferd İsm-i Azamı, azamî bir tecelli ile kâinatın heyet-i mecmuasına ve her bir nev'ine ve her bir ferdine birer sikke-i tevhid, birer hatem-i vahdaniyet koyduğunu, Yirmi İkinci Söz ile Otuz Üçüncü Mektup tafsilen göstermişlerdir. Burada, yalnız üç sikkeye işaret edeceğiz.

Birinci Sikke: *Ferdiyet* cilvesi, kâinat yüzünde öyle bir sikke-i vahdet koymuştur ki, kâinatı tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne getirmiştir. Bütün kâinata tasarruf edemeyen bir zat, hiçbir cüz'üne hakikî malik olamaz. O sikke de şudur:

Kâinatın mevcudatı, envaları en muntazam bir fabrika çarkları gibi birbirine muavenet eder, birbirinin vazifesini

miş olanı.

ism-i Ferd: Allah'ın tek ve benzersiz olduğunu ifade eden ismi.

İşaret: nişan, alâmet.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

küll: bütün.

malik: sahip.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

muavenet: yardım.

muhtasar: kısa, özet.

muntazam: intizamlı, düzgün.

nevi: çeşit, tür.

nur: parıltı, ışık.

nükte: ince söz ve mana.

sikke: Allah'ın, mahlûkları üzerindeki, kendini tanıtan ve gösteren, taklit edilmez alâmeti, işareti.

sikke: işaret, nişan.

sikke-i tevhid: tevhid mührü, birlik işareti.

sikke-i vahdet: Allah'ın birliğini gösteren kendi zatına has alâmet ve işaret.

Şevval-i Şerif: şerefli Şevval ayı.

tafsilât: tafsiller, açıklamalar.

tafsilen: tafsilli bir şekilde, ayrıntılı olarak.

tasarruf etme: bir şeye sahip olup idare etme, yönetme.

tazammun: içine alma, içermek.

tecelli: görünme, belirme.

tecelli-i azam: en büyük görünü.

tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme.

tevhid-i hakikî: her bir şeyde Rabbin bulabilmek ve her şeyde Hâlik'ına giden yolu görür gibi kabul ve tasdik etmek.

Vahid ve Ehad: bir olan ve her bir varlıkta birliği görülen Allah.

vazife: görev.

zat: kişi, şahıs.

1. De ki: O Allah birdir. (İhlâs Suresi: 1.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamî: en fazla, nihayet derecede.
beyan: anlatma, izah.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
cüz: parça.
enva: türler, neviler.

Ferd: tek, yalnız olan, eşi bulunmayan Allah.
ferdiyet: teklik, birlik, Allah'ın bir oluşu.
fert: tek olan, kişi.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hakikî: gerçek.
hatem-i vahdaniyet: Cenab-ı Hakkın birliğini gösteren mü-

hür.
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme.
hey'et-i mecmua: bütünü gösterdiği hâl ve manzara.
hükmüne: değerine.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşat-

tekmile çalışır. Öyle bir tesanüt, öyle birbirine muavenet, öyle birbirinin sualine cevap vermek ve birbirinin imdadına koşmak ve birbirine sarılmak, birbiri içine girmek suretiyle öyle bir vahdet-i vücut teşkil ediyorlar ki, bir insanın cesedindeki unsurlar gibi, birbirinden kabil-i tefrik olmaz. Bir unsurun dizginini tutan, umurun dizginlerini tutamazsa, o tek unsurun dizginini zaptedemez.

İşte, kâinatın simasındaki bu teavün, tesanüt, tecavüp, teanuk, pek parlak bir sikke-i kübra-i vahdettir.

İkinci sikke: Zeminin yüzünde ve bahar simasında öyle bir parlak *hatem-i ehadiyet ve sikke-i vahdaniyet* ism-i Ferd'in cilvesiyle görünüyor ki, küre-i arzın yüzünde bütün zîhayatı bütün efradiyla ve ahval ve şunatıyla idare etmeyen ve umumunu birden görmeyen ve bilmeyen ve icat etmeyen bir zat icat cihetinde hiçbir şeye karışmadığını ispat ediyor. O sikke de şudur:

Zeminin yüzünde madenî maddelerin, unsurların ve camidat mahlûkatın gayet muntazam, fakat gizli sikkelere kat-ı nazar, yalnız iki yüz bin hayvanat taifelerinin ve iki yüz bin nebatat envanının atkı ipleriyle dokunan nakışlı şu sikkeye bak ki: Birden, bahar mevsiminde, zeminin yüzünde, birbiri içinde, beraber, ayrı ayrı şekilleri, ayrı ayrı hizmetleri, ayrı ayrı rızıkları, ayrı ayrı cihazatları, hiçbirini şaşırmayarak, yanlış etmeyerek, nihayet karışıklık içinde nihayet derecede temyiz ve tefrikle, gayet hassas bir mizanla, her bir şeye lâzım olan her şeyleri külfetsiz, tam vaktinde, umulmadığı yerden verildiğini gözümle gördüğümüzden, zeminin simasında o keyfiyet,

ahval: hâller, durumlar.
camidat: cansızlar, sert ve katı maddeler.
ceset: beden.
cihazat: cihazlar.
cihet: yön.
cilve: görüntü, tecelli.
efrat: fertler, bireyler.
enva: türler, neviler.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hassas: incelikli, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
hatem-i ehadiyet: Allah'ın birliği-ni her bir şeye gösteren mühür.
hayvanat: hayvanlar.
icat: vücuda getirme, yaratma.
idare: yürütme, çekip çevirme, yönetme.
imdat: yardım.
ism-i Ferd: Allah'ın tek ve benzersiz olduğunu ifade eden ismi.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kabil-i tefrik: ayrılması mümkün.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat-ı nazar: dikkate almamak.
keyfiyet: vaziyet, nitelik, iç yüz.
külfet: zahmet, sıkıntı.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lâzım: gerekli.
madeni: madenle ilgili maddeler.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mizan: ölçü.
muavenet: yardım.
muntazam: intizamlı, düzgün.
nakış: süs.
nebatat: bitkiler.

nihayet: son derece.

rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve olan nimet, yiyecek içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.

sikke: işaret, nişan, mühür.

sikke-i kübra-i vahdet: Cenab-ı Hakkın büyük birlik mührü.

sikke-i vahdaniyet: Cenab-ı Allah'ın birliğini ve varlığını gösteren hususî âlâmet, nişan.

sima: yüz.

sual: soru.

suret: biçim, tarz.

şunat: işler, olaylar, özellikler; bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar.

taife: gruh, familya.

teanuk: birbirine sarılma.

teavün: yardımlaşma.

tecavüp: cevaplaşma.

tefrik: birbirinden ayırma.

tekmil: tamamlama.

temyiz: ayırma, seçme.

tesanüt: dayanışma.

teşkil: şekillendirme, vücut verme.

umum: bütün, hepsi.

unsur: parça.

vahdet-i vücut: varlığının bir oluşu.

vakit: zaman.

zaptetmek: kontrolde tutmak.

zat: kişi, şahıs.

zemin: yeryüzü.

zihayat: hayat sahibi.

o tedbir, o idare öyle bir hatem-i vahdaniyet ve öyle bir sikke-i ehadiyettir ki, bütün o mevcudatı birden hiçten icat edip beraber idare etmeyen bir zat, rububiyet ve icat cihetiyle hiçbir şeye karışamaz. Çünkü karışmış olsa, o hadsiz geniş muvazene-i idare bozulacak. Fakat insanların o kavanin-i rububiyetin hüsn-i cereyanlarına, yine emr-i İlâhî ile, sûrî bir hizmeti var.

Üçüncü sikke: İnsanın yüzünde; belki insanın yüzü öyle bir sikke-i ehadiyettir ki, Âdem zamanından tâ kıyamete kadar gelmiş ve gelecek bütün efrad-ı insaniye birden nazar-ı mütâlâasında bulunmayan; ve her birine karşı o tek yüzde birer alâmet-i farika koymayan ve o küçük yüzde hadsiz alâmet-i farika bırakmayan bir sebep, bir tek insanın yüzündeki hatem-i vahdaniyete icat cihetiyle el uzatamaz.

Evet, insanın yüzüne o sikkeyi koyan Zat, elbette bütün efrad-ı insaniye nazar-ı şuhudunda ve daire-i ilminde dir ki, her bir insanın siması göz, kulak, ağız gibi aza-i esasîde birbirine benzediği hâlde, birer alâmet-i farika ile hiçbirisine tamam benzemez. Nasıl ki o simada göz, kulak gibi azaların umum efradında birbirine benzemesi, o nev-i insanın Sâni bir ve vahit olduğuna şahadet eden bir sikke-i tevhiddir; öyle de, hukuk-ı insaniyenin muhafazası için sair envain fevkinde olarak o simalarda birbirine iltibas olmamak ve birbirinden tefrika için, hikmetli pek çok alâmet-i farika ile iftirakları, o Sâni-i Vahid'in iradesini, ihtiyarını ve meşietini göstermekle beraber, ayrı ve çok dakik bir sikke-i ehadiyet oluyor ki, bütün

Âdem: Cenab-ı Allah'ın yarat-
tığı ilk insan ve insanlığın ilk
atası.
alâmet-i farika: farklılık belir-
tisi.
aza: organlar, uzuvlar.
âza-i esasî: esas, temel or-
ganlar.
cihet: yön.
daire-i ilim: ilim dairesi, saha-
sı.
dakik: ince, dikkatli.
efrat: fertler, bireyler.

efrad-ı insaniye: insan birey-
leri, her bir insan.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
enva: nevilere, türler.
fevkinde: üstünde.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hatem-i vahdaniyet: Cenab-ı
Allah'ın birliğini gösteren mü-
hür.
hikmet: fayda, gaye; her şe-
yin belirli gayelere yönelik
olarak, manalı, faydalı ve tam
yerli yerinde yaratılması.

hizmet: çalışma, gayret gös-
terme.
hukuk-ı insaniye: insan hak-
ları.
hüsn-i cereyan: iyi işlemek.
icat: vücuda getirme, yarat-
ma.
idare: bir işi yürütmek, çekip
çevirme, yönetme.
iftirak: ayrılma.
ihtiyar: tercih, irade, istek.
iltibas: karışma.
irade: dileme, isteme.

kavanin-i rububiyet: Allah'ın
idare ve terbiye edici kanunları.
kiyamet: dünyanın sonu, bütün
ölülerin dirilerek mahşerde top-
lanması.
meşiet: dileme, irade.
mevcudat: var olan her şey,
mahlûklar.
muhafaza: koruma.
muvazene-i idare: idaredaki
denge ve ölçü.
nazar-ı mütâlâa: bilgi ve düşün-
ce dahilinde.
nazar-ı şuhut: şahitlerin görüş ve
düşünceleri.
nev-i insan: insan türü.
rububiyet: rablık, efendilik.
sair: diğer, başka.
Sâni-i Vahid: bir olan ve her şeyi
sanatla yaratan Allah.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak ya-
ratan Allah.
sikke: işaret, nişan, mühür.
sikke-i ehadiyet: Allah'ın her bir
şeyde birliğinin tecelli etmesini
gösteren mühür.
sikke-i tevhid: tevhid mührü.
sima: yüz.
sûri: basit, önemsiz, dış görünü-
şü.
şahadet: şahitlik.
tedbir: idare etme, çekip çevir-
me, önlem alma.
tefrik: birbirinden ayırma.
umum: bütün.
vahit: tek; eşî, benzeri olmayan.
zat: kişi, şahıs.

insanları, hayvanları, belki kâinatı halk etmeyen bir zat, bir sebep, o sikkeyi koyamaz.

İKİNCİ İŞARET

Kâinatın âlemleri, envaları ve unsurları öyle birbiri içine girift olarak girmiştir ki, kâinatın heyet-i mecmuasına malik olmayan bir sebep, hiçbir nev'ine, hiçbir unsuruna hakikî tasarruf edemez. Âdeta ism-i Ferd'in cilve-i vahdeti, bütün kâinatı bir vahdet içine almış, her şey o vahdeti ilân ediyor.

Meselâ: Bu kâinatın lâmbası olan güneşin bir olması, umum kâinat birinin olmasına işaret ettiği gibi; zihayatların çevik ve çalâk hizmetçileri olan hava unsuru bir olması; ve aşçıları olan ateş bir olması; ve zemin bahçesini sulayan bulut süngeri bir olması; ve umum zihayâtın imdadına yetişen yağmur bir olması ve her yere yetişmesi; ve ekser hayvanat ve nebatat taifelerinin her birisi umum zemin yüzünde serbest yayılmaları, vahdet-i nev'iyeleri ve meskenleri bir bulunması gayet kat'î bir surette işaretler, şahadetleridir ki, meskenleriyle beraber umum o mevcudat, bir tek Zatın malı olduğuna delâlet ederler.

İşte buna kıyasen, bütün kâinatın böyle birbirine girift olan envaları mecmu kâinatı öyle bir küll hükmüne getirmiştir ki, icat cihetiyle tecezzi kabul etmez. Umum kâinata hükmü geçmeyen bir sebep, rububiyet cihetiyle ve icat keyfiyetiyle hiçbir şeye hükmedemez ve bir tek zerreye rububiyetini dinlettiremez.

âdeta: sanki.

âlem: varlık sınıflarından her biri.

cihet: yön.

cilve-i vahdet: Allah'ın birliğinin kâinattaki tecellileri.

çalak: her bir hareketi çabuk olan.

çevik: hızlı ve hareketli.

delâlet: delil olma, gösterme.

ekser: pek çok.

enva: türler, neviler.

gayet: son derece, çok, oldukça.

girift: birbiri içine girmiş, karışık.

hakiki: gerçek.

halk: yaratma.

hayvanat: hayvanlar.

heyet-i mecmua: bütünün gösterdiği hâl ve manzara.

hükmetme: hâkim olma, emri altında bulundurma.

hükmüne: yerine.

hüküm: karar, emir.

icat: vücuda getirme, yaratma.

imdat: yardım.

ism-i Ferd: Allah'ın tek ve ben-

zersiz olduğunu ifade eden ismi.

işaret: gösterme, bildirme, nişan, alâmet.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kat'î: kesin.

keyfiyet: vaziyet, nitelik, iç yüz, özellik.

kıyasen: kıyas ederek.

küll: bütün.

malik: sahip.

mecmu: bütün.

meselâ: örneğin.

mesken: oturulacak yer.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

nebatat: bitkiler.

nevi: çeşit, tür.

rububiyet: rablık, ilâhlık.

sikke: işaret, nişan, mühür.

suret: biçim, tarz.

şahadet: şahitlik.

taife: guruh, familya.

tasarruf: bir şeyin sahibi olup güzel idare etme.

tecezzi: parçalara ayrılma.

umum: bütün.

unsur: parça.

vahdet: birlik, yalnızlık, teklik.

vahdet-i nev'iyeye: tür birliği.

Zat: azamet ve ululuk sahibi kişi.

zat: kişi, şahıs.

zemin: yeryüzü.

zerre: maddenin en küçük parçası.

zihayat: hayat sahibi.

ÜÇÜNCÜ İŞARET

İsm-i Ferd'in tecelli-i azamıyla kâinatı birbiri içinde hadsiz mektubat-ı Samedâniye hükmüne getirip, her mektupta hadsiz hatem-i vahdaniyet ve pek çok mühr-i ehadiyet basılmış gibi, her bir mektubun kelimatı adedin-ce ehadiyet mühürlerini taşıyor ve o mühürlerin adedin-ce kâtibini gösteriyor.

Evet, her bir çiçek, her bir meyve, her bir ot, hatta her bir hayvan, her bir ağaç, birer mühr-i ehadiyet ve birer sikke-i Samediyet olduklarını; ve bulundukları mekân ise, bir mektup suretini alması cihetiyle, her biri bir imza şekli alır, o mekânın kâtibini gösteriyor. Meselâ, bir bahçe-de bir sarı çiçek, o bahçe nakkaşının bir mühürü hükmündedir. O çiçek mühürü kimin ise, bütün zemin yüzündeki o nevi çiçekler, o Zatın kelimeleri hükmünde olduğuna ve o bahçe dahi Onun yazısı olduğuna, açık bir surette delâlet ediyor.

Demek oluyor ki, her bir şey, umum eşyayı Hâlık'ına isnat edip azamî bir tevhide işaret ediyor.

DÖRDÜNCÜ İŞARET

İsm-i Ferd'in cilve-i azamı güneş gibi zahir olmakla beraber, vücup derecesinde bir makuliyet ve hadsiz bir kolaylıkla kabul edilir. Ve o cilvenin muhalifi ve zıddı olan şirk, nihayet derecede müşkül ve akıldan gayet derecede uzak, belki muhal ve mümteni derecesinde olduğunu ispat eden çok bürhanlar, Risale-i Nur'un eczalarında

azamî: en büyük, nihayet derecede.
bürhan: delil, hüccet.
cihet: yön.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i azam: en büyük görüntü, tecelli.
delâlet: delil olma, gösterme.
derece: ölçü.
ecza: cüzler, parçalar.
ehadiyet: Allah'ın yarattığı her bir şeyin zatıyla, sıfatlarıyla ve isimleriyle bulunarak

birliğini göstermesi.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, Allah.
hatem-i vahdaniyet: Cenab-ı Allah'ın birliğini gösteren mühür.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükmüne: yerine, değerine.
ism-i Ferd: Allah'ın tek ve

benzersiz olduğunu ifade eden ismi.
isnat: dayandırma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
işaret: gösterme, bildirme, nişan, alâmet.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kâtip: yazıcı.
kelimat: kelimeler.
makuliyet: akla uygunluk.
mekân: yer.

mektubat-ı Samedâniye: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar.

meselâ: örneğin.

muhal: imkânsız.

muhalif: zıt.

mümr-i ehadiyet: Allah'ın birliğini her bir şeyde gösteren mühür.

mühür: damga, alâmet, işaret.

mümteni: mümkün olmayan, imkânsız.

müşkül: zor, güç.

nakkaş: nakış işi yapan.

nevi: çeşit, tür.

nihayet: son derece.

sikke-i Samediyet: her şeyin Ona muhtaç olup, hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah'ın mahlûklar üzerindeki alâmeti.

suret: biçim, tarz.

şirk: Allah'a ortak koşma.

tecelli-i azam: en büyük görüntü.

tevhid: Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmaması.

umum: bütün.

vücup: zorunlu ve vacip olma.

zahir: açık.

zat: şahıs, kişi.

zemin: yeryüzü.

beyan edilmiş. Şimdilik o delillerdeki o noktaların tafsilâ-
tını o risalelere havale edip, yalnız üç noktasını burada
beyan edeceğiz.

BİRİNCİSİ: Onuncu ve Yirmi Dokuzuncu Sözlerin ahir-
lerinde icmalen ve Yirminci Mektubun ahirinde tafsilen,
gayet kat'î bürhanlar ile ispat etmişiz ki, *Zat-ı Ferd ve*
Ehad'in kudretine nispeten en büyük şeyin icadı, en kü-
çük bir şey gibi kolaydır. Bir baharı, bir çiçek gibi sühu-
letle halk eder. Binler haşrin numunelerini, her baharda
gözümüz önünde kolaylıkla icat eder. Büyük bir ağacı,
küçük bir meyve gibi rahatça idare eder. Eğer müteaddit
esbaba havale edilse, her bir meyve, bir ağaç kadar mas-
raflı ve müşkülâtlı ve bir çiçek, bir bahar kadar zahmetli
ve suubetli olur.

Evet, nasıl ki bir ordunun teçhizat-ı askeriyesi bir ku-
mandanın emriyle bir fabrikada yapılsa, o ordunun teç-
hizatı, âdeta bir tek neferin teçhizatı gibi kolaylaşır; eğer
her neferin cihazatı ayrı ayrı fabrikada yapılsa ve idare-i
askeriyesi vahdetten kesrete girse, o vakit her bir nefer,
ordu kadar fabrikalar ister. Aynen öyle de, eğer her şey
Zat-ı Ferd ve Ehad'e verilse, bütün bir nev'in hadsiz ef-
radı, bir tek fert gibi kolay olur. Eğer esbaba verilse, her
bir fert, o nevi kadar müşkülâtlı olur.

Evet, vahdet de, ferdiyet de, her şeyin o *Zat-ı Vahid*'e
intisabıyla olur ve Ona istinat eder. Ve bu istinat ve inti-
sap ise, o şey için hadsiz bir kuvvet, bir kudret hükmüne
geçebilir. O vakit küçük bir şey, o intisap ve istinat kuv-
vetiyle, binler derece kuvvet-i şahsiyesinin fevkinde işler

ahir: son.
beyan: anlatma, izah.
bürhan: delil, hüccet.
cihazat: cihazlar, lüzumlu aletler.
delil: bir meseleyi ispata yarayan
şey, bürhan.
derece: ölçü.
efrat: fertler, bireyler.
emir: buyruk.
esbap: sebepler.
ferdiyet: birlik, teklik, fertlik.
fert: birey.
fevk: üst.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halk: yaratma.
haşir: Allah'ın, ölüleri diriltip
mahşere çıkarması.
havale etme: bir işi veya bir şe-
yin yetkisini başkasına bırakma,
devretme.
hükmüne: değerine, yerine.
icat: yoktan var etme, yaratma.
icmalen: kısaca, özetle.
idare: bir işi yürütmek, çekip çevir-
me.
idare-i askeriye: askere ait yö-
netim.
intisap: bağlanma.
ispat: doğruyu delillerle göster-

me.
istinat: dayanma, güvenme.
kat'î: kesin.
kesret: çokluk, birden fazla
olma hâli.
kudret: kuvvet, iktidar.
kumandan: komutan.
kuvvet-i şahsiye: şahsa ait
kuvvet.
müşkülât: güçlükler, zorluk-
lar.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.
nefer: tek kişi.
nevi: çeşit, tür.
nispeten: göre, kıyaslanarak.
nokta: konu ile ilgili önemli
bölüm.
numune: örnek.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
tafsilât: tafsiller, etraflı olarak
bildirmeler.
tafsilen: uzun uzadıya, ayrı-
nı olarak.

teçhizat: donatılar.
teçhizat-ı askeriye: askeri
donatım.
vahdet: birlik.
vakit: zaman.
zahmet: meşakkat, zor.
Zat-ı Ferd ve Ehad: benzeri
olmayan ve her bir varlıkta
birliği tecelli eden Zat, Allah.
Zat-ı Vahid: bir ve tek olan
Zat, Allah.

görebilir, neticeler verebilir. Ve çok kuvvetli olan, Ferd ve Ehad'e istinat ve intisap etmeyen bir şey, kendi şahsî kuvvetine göre küçük işler görebilir ve neticesi ona göre küçülür.

Meselâ, nasıl ki başıbozuk, gayet cesur, kuvvetli bir adam, kendi cephanesini ve zahiresini beraberinde ve belinde taşımaya mecbur olduğundan, ancak on adam düşmanına karşı muvakkat dayanabilir. Çünkü şahsî kuvveti o kadar eser gösterebilir. Fakat askerlik tezkeresiyle bir kumandan-ı azama intisap ve istinat eden bir adam, kendi menabi-i kuvvetini ve erzak deposunu kendisi çekmediği ve taşımaya mecbur olmadığı için, o intisap ve istinat, onun için tükenmez bir kuvvet, bir hazine hükmüne geçtiğinden, mağlûp düşen düşman ordusunun bir müşirini, belki binler adamla beraber, o intisap kuvvetiyle esir edebilir.

Demek vahdette, ferdiyette, bir karınca bir Firavun'u, bir sinek bir Nemrut'u, bir mikrop bir cebbarı o intisap kuvvetiyle mağlûp edebildiği gibi, nohut tanesi küçüklüğünde bir çekirdek dahi, dağ gibi heybetli bir çam ağacını omzunda taşıyabilir.

Evet, nasıl ki bir kumandan-ı azam, bir neferin imdadına bir orduyu gönderebilir haysiyetiyle o neferin arkasında bir orduyu tahşit edebildiği cihetiyle, o nefer, bir ordu kendisinin arkasında manen bulunuyor gibi bir kuvvet-i maneviye ile, pek büyük işlere, kumandanı namına mazhar olur.

cebbar: zorba.
cephane: her türlü mermi.
cesur: cesaretli, yiğit.
cihet: yön.
ehad: zatı tek olan Allah.
erzak: yenilecek, içilecek şeyler, azıklar.
eser: tesir, etki.
esir: tutsak.
ferdiyet: teklîk, birlik.
fert: tek ve yekta olan.
gayet: son derece, çok, ol-

dukça.
haysiyet: şeref, itibar.
heybetli: büyük olma, ihtisamlı.
hükümne: değerine, yerine.
imdat: yardım.
intisap: bağlanma, bir kimseye mensupluk.
istinat: dayanma.
kumandan: komutan.
kumandan-ı azam: en büyük kumandan.

kuvvet-i maneviye: manevî kuvvet.
mağlûp: yenilmiş.
manen: mana itibarıyla, manaca.
mazhar: nail olma.
mecbur olma: zorunda kalma.
menabi-i kuvvet: kuvvet kaynağı.
meselâ: örneğin.
mikrop: hastalığa sebep olan

küçük canlı.
muvakkat: geçici.
müşir: maresal.
namına: adına, şöhretine.
nefer: tek kişi, fert.
netice: sonuç.
şahsi: kendine ait.
tahtış: biriktirme, toplama.
tezkere: belge, pusula.
vahdet: birlik, bir ve tek olma.
zahire: azık.

Öyle de, Sultan-ı Ezelî *Ferd* ve *Ehad* olduğundan, hiç bir cihetle ihtiyaç yok. Eğer, faraza ihtiyaç olsa, her şeyin imdadına bütün eşyayı gönderir; ve her bir şeyin arkasına kâinat ordusunu tahşit eder; ve her bir şey, kâinat kadar bir kuvvete dayanır; ve her bir şeye karşı, bütün eşya —faraza, eğer ihtiyaç olsa— o *Kumandan-ı Ferd*'in kuvveti hükmüne geçebilir. Eğer ferdiyet olmazsa, her bir şey bütün bu kuvveti kaybeder, hiç hükmüne sukut eder, neticeleri dahi hiçe iner.

İşte, gözümüzle her vakit müşahade ettiğimiz bu çok harika eserlerin gayet küçük, ehemmiyetsiz şeylerden tezahürü, bilbedahe ferdiyet ve ehadiyeti gösteriyor. Yoksa her şeyin neticesi, meyvesi, eseri, o şeyin maddesi ve kuvveti gibi küçülerek hiçe inecekti. Ve gözümüz önündeki gayet kıymettar şeylerin gayet derecede ucuzluğu ve nihayet derecede mebzuliyeti, hiç kalmayacaktı. Şimdi kırk parayla alacağımız bir kavunu, bir narı, kırk bin lirayla da yiyemezdik.

Evet, dünyadaki bütün sühulet, bütün ucuzluk, bütün mebzuliyet vahdetten gelir ve ferdiyete şahadet eder.

İKİNCİ NOKTA: Mevcudat iki vecihle icat ediliyor: Biri, ibda ve ihtira tabir edilen hiçten icattır; diğeri, inşa ve terkip tabir edilen, mevcut olan anasır ve eşyadan toplamak suretiyle ona vücut vermektir. Eğer cilve-i ferdiyete ve sırr-ı ehadiyete göre olsa, hadsiz derece bir sühulet, belki vücup derecesinde bir kolaylık olur. Eğer ferdiyete verilmezse, hadsiz derece müşkül ve gayrimakul, belki

anasır: unsurlar, elemanlar, parçalar.

bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.

cihet: yön, sebep.

cilve-i ferdiyet: Allah'ın bir ve tek olduğunun cilvesi, tecellisi.

derece: miktar, ölçü.

Ehad: zatı tek olan Allah.

ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi.

ehemmiyet: önem.

eser: bir kimsenin meydana getirdiği mahsul.

faraza: kabul edelim ki, söz gelişi.

Ferd: tek, yalnız, eşi bulunmayan Allah.

ferdiyet: teklik, birlik.

gayet: son derece, çok, oldukça.

gayrimakul: akıl dışı, akla uygun olmayan.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

harika: olağanüstü.

hükümne: değerine, yerine.

ibda: örneksiz olarak, olmayan bir şey ortaya koyma.

icat: vücuda getirme, yoktan var etme.

ihтира: benzeri görülmemiş bir şey icat etme, vücuda getirme.

imdat: yardım.

inşa: yapma, vücuda getirme.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kıymettar: değerli, kıymetli.

kumandan-ı fert: tek kumandan.

kuvvet: güç, kudret.

müşahade: görme, seyretme.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

mevcut: var olan, bulunan.

müşahade: görme, seyretme.

müşkül: güç, zor.

netice: sonuç.

nihayet: son derece.

nokta: konu ile ilgili önemli

bölüm.

sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı.

sukut etmek: düşme, değer kaybetmek.

Sultan-ı Ezelî: kudret, kuvvet ve hükümlerinin başlangıcı olmayan Allah.

suret: tarz.

sühulet: kolaylık.

şahadet: şahitlik.

tabir: ifade, anlatım.

tahşit: biriktirme, toplama.

terk ip: birkaç şeyin birleşerek yeni bir şey meydana getirme.

tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma.

vahdet: birlik, bir ve tek olma.

vakit: zaman.

vecih: yön.

vücup: zarurî olma, olmaması imkânsız olma.

vücut: varlık.

imtina derecesinde bir suubet olacak. Hâlbuki, kâinatta-ki mevcudat, nihayet derecede külfetsiz olarak ve sühuletle ve kolaylıkla, gayet mükemmel bir surette vücuda gelmeleri, cilve-i ferdiyeti bilbedahe gösteriyor ve her şey doğrudan doğruya *Zat-ı Ferd-i Zülcelâl*'in sanatı olduğunu ispat ediyor.

Evet, eğer eşya Ferd-i Vahid'e verilse, bir kibrit çıkar gibi, eserleriyle azameti anlaşılan o nihayetsiz kudretiyle, hiçten icat eder. Ve ihatalı, nihayetsiz ilmiyle, her şeye manevî bir kalıp hükmünde bir miktar tayin eder. Ve o âyine-i ilmindeki her şeyin suretine ve plânına göre, kolayca, her bir şeyin zerreleri o kalıb-ı ilmî içine yerleşir, muntazaman vaziyetlerini muhafaza ederler.

Eğer etraftan zerreleri toplamak lâzım gelse de, ilmî kanunların ve kudretin ihatalı düsturları cihetiyle, o zerrelere, kanun-ı ilmî ve sevk-i kudreti ile bağlanmaları hayisiyetiyle, mutî bir ordunun neferatı gibi muntazaman, kanun-i ilmî ve sevk-i kudreti ile gelip o şeyin vücudunu ihata eden kalıb-ı ilmî ve miktar-ı kaderî içine girip, kolayca vücudunu teşkil ederler. Belki âyinedeki aksin fotoğraf vasıtasıyla kâğıt üstüne vücud-i haricî giymesi ve yahut görünmeyen bir yazıyla yazılan bir mektuba gösterici maddeyi sürmekle görünmesi gibi, *Ferd-i Vahid*'in ilm-i ezelisinin âyinesinde bulunan mahiyet-i eşya ve suver-i mevcudata, gayet sühuletle, kudret onlara vücud-i haricî giydirir. Ve âlem-i manadan âlem-i zuhura getirir, gözlere gösterir.

akis: yansıma.
âlem-i mana: gözle gördüğümüz âlemin dışındaki âlem.
âlem-i zuhur: görünen âlem.
âyine: ayna.
âyine-i ilim: ilmin görüntüsü, aynası.
azamet: büyüklük, yücelik.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cihet: yön.
cilve-i ferdiyet: Allah'ın bir ve tek olduğunun cilvesi, te-

cellisi.
düstur: kanun, kaide, kural.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği şey.
Ferd-i Vahid: benzersiz tek ve yalnız olan Allah.
gayet: son derece, çok oldukça.
haysiyet: şeref, itibar.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.

ihata: kuşatma.
ihatalı: kuşatıcı.
ilim: bilgi.
ilm-i ezeli: Cenab-ı Hakkın sonsuz ezeli ilmi.
ilmî: ilim ile ilgili.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kalıb-ı ilmî: ilmin manevî kalıbı, ölçüsü.

kanun: yasa.
kanun-i ilmi: ilmin özel kaideleri, prensipleri.
kudret: kuvvet, iktidar.
külfet: zahmet, meşakkat.
lâzım: gerekli.
mahiyet-i eşya: eşyanın mahiyeti, iç yüzü, aslı.
manevî: manaya ait.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
miktar: ölçü.
miktar-ı kaderî: kaderin tayin ettiği miktar, kaderce belirlenen ölçü.
muhafaza: koruma.
muntazaman: düzenli ve sürekli olarak.
mutî: itaat eden, uyan.
mükemmel: kemal bulmuş, noksanz, tam.
neferat: neferler, erler.
nihayet: son derece.
nihayetsiz: sınırsız, sonsuz.
plân: program.
sevk-i kudreti: Allah'ın kudretinin sevkî.
suret: biçim, görünüş.
suubet: güçlük, zorluk.
suver-i mevcudat: varlıkların suretleri, biçim ve şekilleri.
sühulet: kolaylık.
tayin: belirleme.
teşkil: şekillendirme, meydana getirme.
vasıta: aracılık.
vaziyet: durum, hâl.
vücud-i haricî: vücudu ve varlığı ortaya çıkan, bilinen.
vücut: var olma.
Zat-ı Ferd-i Zülcelâl: varlığı tek olan büyüklük ve heybet sahibi olan Cenab-ı Hak.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom.

Eğer *Ferd-i Vahid*'e verilmezse, bir sineğin vücudunu rûy-i zeminin etrafından ve anasırından, gayet hassas bir mizanla toplamak, âdeta yeryüzünü ve unsurları eleyip her taraftan o mahsus vücudun mahsus zerrelerini getirerek sanatlı vücudunda muntazam yerleştirmek için maddî kalıp, belki azaları adedince kalıplar bulunmak ve o vücuttaki duygular ve ruh gibi ince, dakik, manevî letaifi dahi mizan-ı mahsusla manevî âlemlerden celp etmek lâzım gelir. İşte bu surette bir sineğin icadı kâinat kadar müşkülâtlı olur. Yüz derece müşkül müşkül içinde, belki muhal muhal içinde olacak. Çünkü *Hâlık-ı Ferd*'den başka hiçbir şey, hiçten ve ademden icat edemediğine bütün ehl-i din ve ehl-i fen ittifak ediyorlar. Öyle ise, esbap ve tabiata havale edilse, her şeye, ekser eşyadan toplamak suretiyle vücut verilebilir.

ÜÇÜNCÜ NOKTA: Eğer bütün eşya bir *Zat-ı Ferd-i Vahid*'e verilse, bir tek şey gibi kolay olmasına; eğer esbaba ve tabiata havale edilse, bir tek şeyin vücudu, umum eşya kadar müşkülâtlı olduğuna işaret eden, başka risalelerde izah edilen iki üç temsili muhtasaran beyan edeceğiz.

Meselâ: Bir zabite, bin nefere ait vaziyet ve idare havale edilse ve bir nefer de on zabitin idaresine verilse, o bir neferin idaresi, bir taburun idaresinden on derece daha müşkülâtlı olur. Çünkü ona emredenler birbirine mâni olurlar; bir keşmekeşle, o nefer hiçbir istirahat yüzünü görmeyecek. Hem bir taburdan matlûp vaziyet ve netice bir tek zabite havale edilse, külfetsiz, kolayca o neticeyi

adem: yokluk.
âdeta: sanki.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
anasır: unsurlar, elemanlar.
aza: uzuvlar, organlar, parçalar.
beyan: anlatma, izah, açıklama.
celp: çekme.
dakik: ince, nazik.
ehl-i din: dindar olanlar.
ehl-i fen: fen ilimleri ile uğraşanlar.
ekser: pek çok.
esbap: sebepler.
Ferd-i Vahid: benzersiz tek ve yalnız olan Allah.
gayet: son derece, çok, oldukça.
Hâlık-ı Ferd: tek, eşi benzeri bulunmayan yaratıcı.
hassas: incelikli, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme, yönetme.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
işaret: gösterme.
ittifak: fikir birliği etme.
izah: bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
keşmekeş: karışıklık.
külfet: zahmet, meşakkat.

lâzım: gerekli, lüzumlu.
letaif: manevî duygular, hisler.
mahsus: bir şeye has olan.
manevî: manaya ait olan.
mâni: engel.
matlûp: istenilen.
meselâ: örneğin.
mizan: ölçü.
mizan-ı mahsus: özel bir ölçü.
muhal: imkânsız.
muhtasaran: özet olarak.

muntazam: intizamlı, düzenli.
müşkül: güç, zor.
müşkülât: güçlükler, zorluklar.
nefer: tek kişi, fert.
netice: sonuç.
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm.
ruh: hayatın temeli olan manevî varlık.
rûy-i zemin: yer yüzü.
suret: biçim, tarz.

tabiat: maddî âlem.
tabur: dört bölükten meydana gelen askerî birlik.
temsîl: benzetme, misal getirme.
umum: bütün.
unsur: bir şeyin esas parçası.
vaziyet: durum.
vücut: varlık.
zabit: subay.
Zat-ı Ferd-i Vahid: tek ve benzersiz olan Allah.
zerre: en küçük parça.

istihsal eder ve o vaziyeti verebilir. Eğer o vaziyeti almayı ve o neticeyi istihsal etmeyi, o taburdaki başsız, amirsiz, çavuşsuz neferata havale edilse, o matlûp vaziyeti ve neticeyi almak için, çok karışıklık içinde münakaşalarla, ancak nakıs bir sureti, müşkülâtla tahsil edebilir.

İkinci temsil: Meselâ, Ayasofya gibi kubbeli bir camiin kubbesindeki taşlarını durdurmak vaziyeti ve muallâkta durdurması bir ustaya verilse, o vaziyeti onlara kolayca verebilir. Eğer o vaziyete girmesi taşlara havale edilse, her bir taş, umum taşlara hem hâkim-i mutlak, hem mahkûm-i mutlak olmak lâzım gelir; tâ ki, birbirine baş başa verip muallâkta durabilsinler. O hâlde, o ustanın kolayca gördüğü işini görmek için, yüz usta kadar, yüz derece işinden daha ziyade işler görülecek, sonra o vaziyetler alınacak.

Üçüncü temsil: Meselâ küre-i arz, *Zat-ı Ferd-i Vahid*'in bir memuru, bir neferi olduğundan, yalnız o bir tek nefer, o tek Zâtın tek emrini dinlediği için, mevsimlerin husulü ve gece ve gündüz vakitlerinin vücudu ve semavat-taki ulvî ve haşmetli harekâtın zuhuru ve sinemavari semavî levhaların tebdili gibi neticeleri istihsal için, arz gibi bir tek nefer, bir tek Zâtın bir tek emrini almakla, o vazifenin neşesinden gelen bir cezbe ile, meczup Mevlevî gibi iki hareketiyle semaa kalkar, bütün o muhteşem neticelerin husulüne ve zuhuruna vesile olur. Güya o tek nefer, kâinat yüzündeki muhteşem manevraya bir kumandanlık eder.

amir: emreden.
arz: yer, dünya.
cezp: kendine doğru çekme.
çavuş: onbaşidan sonra gelen erbaş rütbesi.
emir: buyruk.
güya: sanki.
hâkim-i mutlak: tam anlamıyla hükmedici, sahip ve idare edici.
harekât: hareketler.
haşmetli: ihtişamlı, heybetli, görkemli, gösterişli.

havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme.
husul: meydana gelme.
istihsal: hâsil etme, elde etme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kubbe: yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı.
kumandanlık: komutanlık.
küre-i arz: dünya, yer küre.

lâzım: gerekli, lüzumlu.
levha: manzara, görünüş.
mahkûm-i mutlak: mutlak anlamda hükmedilen, hakim olunan.
manevra: gidip gelerek yapılan hareket.
matlûp: istenilen.
mezczup: cezp edilmiş.
meselâ: örneğin.
Mevlevî: Mevlevî tarikatine mensup olan.
muallâk: asılı, bir yere dayanan.

madan havada duran.
muhteşem: ihtişamlı, haşmetli, görkemli.
münakaşa: tartışma.
müşkülât: güçlükler, zorluklar.
nakıs: noksan, eksik.
nefer: fert.
neferat: neferler, rütbesiz askerler.
netice: sonuç.
sema: Mevlevî ayinlerinde tarikat mensuplarının musiki eşliğinde cezbe hâlinde ayakta dönme hareketi.
semavat: semalar, gökler.
semavi: semaya ait, gökten gelen.
sinemavari: sinema seridi gibi.
suret: biçim, görünüş.
tabur: dört bölükten meydana gelen askerî birlik.
tahsil: hâsil etme, elde etme.
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
temsil: benzetme, misal getirme.
ulvî: yüksek, yüce.
umum: bütün.
vakit: zaman.
vazife: görev.
vaziyet: durum.
vücut: var olma, varlık.
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Ferd-i Vahid: tek ve benzersiz olan Allah.
ziyade: fazla.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

Eğer hâkimiyet-i ulûhiyeti ve saltanat-ı rububiyeti umum kâinatı ihata eden ve hüküm ve emri umum mevcudata geçen bir *Zat-ı Ferd'e* verilmezse, o hâlde o neticeleri, o semavî manevrayı ve arzî mevsimleri tahsil etmek için, küre-i arzdan bin defa büyük milyonlar yıldızlar ve küreler, milyonlar sene uzun bir mesafeyi her yirmi dört saatte, her bir senede gezmekle o neticeler gösterilebilir.

İşte, küre-i arz gibi bir tek memur, meczup bir Mevlî gibi mihveri ve medarı üstünde iki hareketle hâsıl olan o haşmetli neticelerin husulü ise, vahdette ne derece hadsiz sühulet olduğuna bir misal olması gibi, aynı neticeleri kazanmak için milyonlar defa o hareketten daha müşkül ve hadsiz uzun yollarla o neticeleri kazanmak ne derece müşkülâtlı, belki muhal olduğuna, şirk ve küfrün yolunda ne derece muhaller, batıl şeyler bulunduğu misaldir.

Esbaba tapanların ve tabiatperestlerin cehaletlerine bu misalle bak. Meselâ: “Bir zat, harika bir fabrikanın veya acip bir saatin veya muhteşem bir sarayın veya mükemmel bir kitabın gayet muntazam bir surette eczalarını, çarklarını fevkalâde sanatıyla hazır ettikten sonra, kendisi kolayca o eczaları terkip edip işletmeyerek, belki çok uzun masraflarla o eczaları kendi kendine işlemek ve usta yerine fabrikayı, sarayı, saati yapmak, kitabı yazmak için her bir cüz'ü, her bir çarkı, hatta kâğıdı, kalemi birer harika makine hükmüne getiriyor ve teşhirini çok istediği bütün hünerlerini, kemalâtını izhara vesile olan o üstatlığını ve sanatını onlara havale ediyor” diye

acip: şaşılın ve hayret uyandıran şey.
arzi: dünyaya ait, dünya ile ilgili.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan.
cehalet: cahillik, ilimden yoksun olma.
cüz: kısım, parça.
çark: mekanizma, sistem.
ecza: cüzler, parçalar.
emir: buyruk.
esbap: sebepler.
fevkalâde: olağanüstü.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet-i ulûhiyet: Allah'ın her şeyin üstündeki lâhî tasarrufu.
harika: olağanüstü.
hâsıl: ortaya çıkan.
haşmet: görkem, büyüklük, gösterişlilik.
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme.
husul: meydana gelme.
hükmüne: değerine, yerine.
hüküm: karar, emir.
hüner: marifet, maharet, beceri.
ihata: kuşatma.
izhar: meydana çıkarma, gösterme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemalât: faziletler, olgunluklar, mükemmellikler.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama.
küre-i arz: dünya, yer küre.
manevra: gidip gelerek yapılan hareket.
mezcup: cezp edilmiş.
medar: yöre.
mesafe: uzunluk, ara.
meselâ: örneğin.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
Mevlevî: Mevlîvî tarikatine mensup kimse.

mihver: yöre, eksen.
misal: örnek.
muhal: imkânsız.
muhteşem: ihtişamlı, haşmetli, görkemli, gösterişli.
muntazam: intizamlı, düzgün.
mükemmel: kemal bulmuş, noksansız, tam.
müşkül: güç, zor.
müşkülât: güçlükler, zorluklar.
netice: sonuç.

saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
semavi: semaya ait, gökten gelen.
suret: biçim, tarz.
sühulet: kolaylık.
şirk: Allah'a ortak koşma, küfür.
tabiatperest: her şeyin kendi kendine olduğunu, sebeplerin meydana getirdiğini ve tabiatının gereği var olduğunu

kabul eden sapık insanlar.
tahsil: elde etme, kazanma.
terk ip: birkaç şeyi birleştirerek yeni bir şey meydana getirme.
teşhir: gösterme, sergileme.
umum: bütün.
üstat: öğretici, muallim.
vahdet: birlik.
vesile: aracı.
zat: kişi.
zat-ı fert: tek ve benzersiz olan Zat, Allah.

zannetmek, ne derece akıldan uzak ve cehalet olduğunu anlarsın. Aynen öyle de, esbaba ve tabiatlara icat isnat edenler, muzaaf bir cehalete düşerler. Çünkü tabiatların ve sebeplerin üstünde dahi gayet muntazam bir eser-i sanat var; onlar da sair mahlûkat gibi masnudurlar. Onları öyle yapan Zat, onların neticelerini dahi yapar, beraber gösteriyor. Çekirdeği yapan, onun üstünde ağacı o yapar. Ve ağacı yapan, onun üstünde meyveleri dahi o icat eder. Yoksa, ayrı ayrı tabiatların, sebeplerin vücuda gelmeleri için, yine muntazam başka tabiatları, sebepleri isteyecekler. Ve hakeza, git gide, nihayetsiz, manasız, imkânsız bir silsile-i mevhumatı mevcut kabul etmek lâzım gelir. Bu ise, cehaletlerin en antikasdır.

BEŞİNCİ İŞARET

Çok yerlerde kat'î delillerle ispat etmişiz ki, hâkimiye-
tin en esaslı hassası istiklâldir, infirattır. Hatta, hâkimiye-
tin zayıf bir gölgesi, âciz insanlarda dahi, istiklâliyetini
muhafaza etmek için, gayrin müdahalesini şiddetle red-
deder ve kendi vazifesine başkasının karışmasına müsa-
ade etmez. Çok padişahlar, bu redd-i müdahale haysiye-
tiyle masum evlâtlarını ve sevdiği kardeşlerini merhamet-
sizce kesmişler. Demek, hakikî hâkimiyetin en esaslı has-
sası ve infikâk kabul etmez bir lâzımı ve daimî bir muk-
tezası istiklâldir, infirattır, gayrin müdahalesini reddir.

İşte bu çok esaslı hassa içindir ki, rububiyet-i mutlaka
derecesindeki hâkimiyet-i İlâhiye, gayet şiddetle şirki ve
iştiraki ve müdahale-i gayri reddettiğinden, Kur'ân-ı
Mu'cizülbeyan dahi gayet hararetle ve şiddetle ve pek çok

âciz: zayıf, güçsüz.
antika: tuhaf, garip, anlaşıl-
maz, acayip.
cehalet: cahillik, ilimden yok-
sun olma.
daimi: sürekli, devamlı.
delil: bürhan, hüccet.
esas: asıl.
esbap: sebepler.
eser-i sanat: sanat eseri.
evlât: çocuklar.
gayet: son derece, çok, ol-
dukça.

gayr: başka.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakiki: gerçek.
hâkimiyet: hâkimlik, ege-
menlik.
hâkimiyet-i İlâhiye: Allah'ın
her şeyi idaresi ve tasarrufu.
hararet: ateşlilik, coşkunluk.
hassa: özellik.
haysiyet: şeref, itibar.
icat: vücuda getirme, yoktan
var etme.
imkân: mümkün olma, olabi-

lirlik.
infikâk: ayrılma.
infirat: teklik, bir oluş.
isnat: dayandırma.
ispat: doğruyu delillerle gös-
terme.
istiklâl: bağımsızlık.
istiklâliyet: bağımsızlık.
işaret: nişan, alâmet.
iştirak: ortak olma.
kat'i: kesin.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan:
açıklamalarıyla akılları benze-

rini yapmaktan âciz bırakan
Kur'ân.
lâzım: gerekli.
mahlûkat: Allah tarafından yara-
tılanlar.
mana: anlam.
masnu: sanatla yapılmış.
masum: günahsız.
merhamet: acımak, şefkat gös-
termek.
mevcut: var olan.
muhafaza: koruma.
mukteza: gereken.
muntazam: intizamlı, düzgün.
muzaaf: kat kat.
müdahale: karışma.
müdahale-i gayr: başkasının ka-
rışması.
müsaade: izin.
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz.
padişah: hükümdar.
redd-i müdahale: başkalarının
müdahalesini, karışmasını red-
detme.
rububiyet-i mutlaka: her şeyi
kuşatan ve emri altında bulundu-
ran, terbiye eden Allah'ın kayıt-
sız, şartsız terbiye ediciliği.
sair: diğer, başka.
silsile-i mevhumat: vücuda ve
hakikati olmayan, hayalî, farazi
silsile.
şiddet: sertlik.
şirk: Allah'a ortak koşma.
tabiat: maddî âlem.
vazife: görev.
vücut: var olma, varlık.
zan: sanma.
zat: şahıs, kişi.

arş: göğün en yüksek katı.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azim: büyük.
bürhan-ı bâhir: büyük ve geniş delil.
cihet: yön.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
cilve-i ehadiyet: Allah'ın bir çok sıfatıyla ve isimleriyle her bir varlıkta görünmesi.
cüz'iyat: ufak tefek şeyler.
dâi: çağırın.
efrat: fertile, bireyler.
eser: nişan, alâmet.
ferdiyet: teklik, birlik.
ferş: yeryüzü, dünya.
fesat: bozukluk; bozgunculuk.
fihriste: özet, liste, içindekiler.
gayet: son derece, çok, oldukça.
gayr: başka.
hâkimiyet-i ilâhiye: Allah'ın her şeyi idaresi ve tasarrufu.
hâlbuki: oysa ki.
harika: olağanüstü.
hassas: incelikli, en ufak ölçülerini sağlıklı ve kesin olarak veren.
hayvanat: hayvanlar.
hilkatçe: yaratılışça.
hükümünde: değerinde, yerinde.
iktiza: gerektirme.
insicam-ı ecmel: en güzel uyum, uygunluk.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
intizam-ı ekmel: mükemmel sistem, düzen.
intizam-ı mahlûkat: yaratılmışlardaki düzenlilik ve sistemlilik.
ism-i Ferd: Allah'ın tek ve benzersiz olduğunu ifade eden ismi.
iştirak: ortak olma.
kabza-i tasarruf: idare, yönetim eli.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
maadin: madenler.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.
mecmu-i kâinat: kâinatın bütünü, tamamı.
misal-i musağgar: küçültülmüş örnek.
muktazi: gerekçe, gerektirici sebep.
muavazene-i kâinat: kâinattaki denge ve ölçü.
muavazene-i mevcudat: kâinattaki ölçü ve denge.
müdahale: karışma.
mükemmel: kemal bulmuş, noksansız, tam.
müşevveşiyet: karışıklık, karma-karışık vaziyet.
nebatat: bitkiler.
nihayet: son derece.
nizam: düzen, intizam.
nizam-ı kâinat: kâinatın nizamı.

tekrarla tevhidi gösterip şirki, iştiraki azîm tehditlerle reddediyor.

İşte, rububiyetteki hâkimiyet-i ilâhiye, tevhid ve vahdeti kat'î bir surette iktiza ettiği ve gayet kuvvetli bir dâîyi ve gayet şiddetli bir muktaziyi gösterdiği gibi, kâinat yüzündeki nihayet derecede mükemmel ve mecmu-i kâinattan, yıldızlardan tut, tâ nebatat, hayvanat, maadin, tâ cüz'iyat ve efrada ve zerrelere kadar görünen intizam-ı ekmel ve insicam-ı ecmel, o ferdiyete, o vahdete hiçbir cihetle şüphe getirmez bir şahid-i âdil, bir bürhan-ı bâhirdir. Çünkü gayrin müdahalesi olsa, bu gayet hassas nizam ve intizam ve muavazene-i kâinat elbette bozulacaktı ve intizamsızlık eseri görünecekti. ¹ **لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَ اللَّهِ فَسَدَتْ**

ayetinin sırrıyla, bu harika, mükemmel nizam-ı kâinat karışacaktı ve fesada girecekti. Hâlbuki,

² **فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ** ayetiyle, zerrattan tâ seyyarata, ferşten tâ arşa kadar hiçbir cihetle kusur ve noksan ve müşevveşiyet eseri görülmediğinden, gayet parlak bir surette, bu nizam-ı kâinat ve şu intizam-ı mahlûkat ve şu muavazene-i mevcudat, ism-i Ferd'in cilve-i azamını gösterip vahdete şahadet eder.

Hem cilve-i ehadiyet sırrıyla, en küçük bir zîhayat mahlûk, kâinatın bir misal-i musağgarası ve küçük bir fihristesi hükümünde olduğundan, o tek zîhayata sahip çıkan, bütün kâinatı kabza-i tasarrufunda tutan Zat olabilir. Ve bir çekirdek, hilkatçe bir ağaçtan geri olmadığı ve

1. Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi. (Enbiya Suresi: 22.)

2. Haydi, çevir gözünü: En küçük bir kusur görüyor musun? (Mülk Suresi: 3.)

noksan: eksik, kusurlu.

rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve malikiyeti ve besleyiciliği.

seyyarat: gezegenler.

sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ile anlaşılabilir.

bilen en zor ve en ince yanı; ilâhî gaye; gizli hakikat.

suret: biçim, tarz.

şahadet: şahitlik.

şahid-i âdil: doğru sözlü şahit.

şiddet: sertlik.

şirk: Allah'a ortak koşma.

tehdit: korku verme.

tevhid: Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme.

vahdet: birlik, bir ve tek olma.

zat: şahıs, kişi.

zerrat: zerrelere, atomlar.

zerre: pek ufak parça.

zihayat: hayat sahibi.

bir ağaç küçük bir kâinat hükmünde olduğu, her bir zî-hayat dahi küçük bir kâinat ve küçük bir âlem hükmünde olduğundan, bu sırr-ı ehadiyet cilvesi, şirk ve iştiraki muhal derecesine getiriyor.

Bu kâinat, o sırta, değil yalnız tecezzi kabul etmez bir külldür; belki mahiyetçe, inkısam ve iştiraki ve tecezzisi imkânsız ve müteaddit elleri kabul etmez bir küllî hükmüne geçtiğinden, ondaki her bir cüz, bir cüz'î ve bir ferdi hükmünde ve o küll dahi bir küllî hükmünde olduğundan, hiçbir cihetle iştirakin imkânı olmuyor. Bu ism-i *Ferd*'in cilve-i azamı, hakikat-i tevhidi, bu sırr-ı ehadiyetle bedahet derecesinde ispat ediyor.

Evet, kâinatın envaları birbiri içine girift olması ve kenetleşmesi ve her birinin vazifesi umuma baktığı cihetle, kâinatı, rububiyet ve icat noktasında tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne getirdiği misillü, kâinatta faaliyet gösteren ef'al-i umumiye-i muhita dahi, birbirinin içinde tedahül cihetiyle, yani, meselâ hayat vermek fiili içinde, aynı anda iâşe ve terzık fiili görünüyor. Ve o iâşe, ihya fiilleri içinde, aynı zamanda o zîhayatın cesedini tanzim, teşhiz fiilleri müşahede olunuyor. Ve o iâşe, ihya, tanzim, teşhiz fiilleri içinde, aynı vakitte tasvir, terbiye ve tedbir fiilleri nazara çarpıyor. Ve hakeza, böyle muhit ve umumî ef'alın birbiri içine tedahülü ve girift olması ve ziyadaki yedi renk gibi imtizaç, belki ittihat etmesi haysiyetiyle ve o ef'alın her biri mahiyetçe bir birlik ve vahdet içinde ekser mevcudata ihatası ve şümulü ve vahdanî birer fiil olduğundan, her hâlde failinin bir tek Zat olması ve her

âlem: dünya, cihan.
bedahet: açıklık, aşikâr olma.
ceset: vücut, beden.
cihet: yön, sebep.
cilve: görünme, tecelli.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
cüz: parça, kısım.
cüz'î: az, parçaya ait olan.
ef'al: fiiller, işler.
ef'al-i umumiye-i muhita: bütün kâinatta geçerli olan fiil, hâller ve hareketler.
ekser: pek çok.

enva: türler, neviler.
fail: işi yapan.
fert: birey.
fiil: iş, hareket.
girift: birbiri içine girmiş, karışık.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakikat-i tevhid: tevhid gerçeği.
haysiyet: özellik.
hükmünde: değerinde, yerinde.
iâşe: geçindirme, besleme.
icat: vücuda getirme, yoktan

var etme.
ihata: kuşatma.
ihya: hayat verme.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
imtizaç: birbiriyle karışma, kaynaşma.
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.
ism-i Ferd: Allah'ın tek ve benzersiz olduğunu ifade eden ismi.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.

iştirak: ortak olma.
ittihat: birlik oluşturma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
küll: bütün.
küllî: umumî, genel.
mahiyet: bir şeyin iç yüzü, nitelik ve özelliği, aslı.
meselâ: örneğin.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
misillü: gibi, benzeri.
muhal: imkânsız.
muhit: ihata eden, kuşatan.
müşahede: görme, seyretme.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.
nazar: bakış, dikkat.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, malikiyeti ve besleyiciliği.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı; ilâhî gaye; gizli hakikat.
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı.
şirk: Allah'a ortak koşma.
şümul: içine alma.
tanzim: düzenleme.
tasvir: şekil ve görünüm verme.
tecezzi: parçalara ayrılma.
teşhiz: cihazlandırma, donatma.
tedahül: birbiri içine girme, dahil olma.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
terbiye: besleme, yetiştirme, büyüme, eğitime.
terzık: rızıklandırma.
umum: bütün, genel.
umumî: genele ait, hepsi.
vahdanî: Allah'ın birliği ve varlığı ile ilgili.
vahdet: birlik.
vakit: zaman.
vazife: görev.
zat: şahıs, kişi.
zîhayat: hayata sahibi.
ziya: ışık.

ait: ilgili.
 akl-ı beşer: insan aklı.
 arzu: aşırı istek, heves.
 beşer: insanlık.
 bürhan: delil, kanıt.
 cemel: güzellik.
 cemel-i ilâhî: Allah'ın güzelliği.
 cilve: akis, görünme.
 cüz: kısım, parça.
 çare-i yegâne: tek çare.
 delil: kanıt, yol gösterici.
 ef'al: fiiller, işler.
 ekser: pek çok.
 esas: asıl.
 esbap: sebepler.
 ferdiyet: teklik, birlik.
 ferdiyet-i Rabbaniye: tek terbiye edici olan Allah.
 fert: birey.
 fihriste: özet, liste, içindekiler.
 hadsiz: sınırsız.
 haric: bir şeyin dışı.
 haşiye: dipnot.
 hazine-i sermediye: sonsuza kadar bitmeyecek hazine.
 hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
 hilkat: yaratılış.
 hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılışı.
 husul: meydana gelme.
 hususan: özellikle.
 hükmünde: değerinde, yerinde.
 hükmüne: değerine, yerine.
 in'idam: yok olma.
 inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.
 istilâ: kaplama.
 işaret: nişan, alâmet.
 itibarıyla: değeriyle, cihetiyle, bakımından, sayılmak üzere.
 kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
 kemal: fazilet, olgunluk.
 kemalât: faziletler, olgunluklar, mükemmellikler.
 kemalât-i ilâhiye: ilâhî faziletler.
 kudsi: kutsal, temiz, arınmış, yüce.
 küll: bütün.
 külli: umumî, genel.
 mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.
 mahlûkat: var olan her şey, varlıklar.
 maksat: gaye, istenen.
 meçhul: bilinmeyen.
 medar: dayanak noktası, vesile, sebep.
 menba: kaynak.
 menşe: esas, kaynak.
 metalip: istekler, arzular.

biri umum kâinatı istilâ etmesi ve sair ef'al ile muavenet-tarâne birleşmesi itibarıyla, kâinatı tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne getirdiği gibi; zîhayat mahlûkların her birisi, kâinatın bir çekirdeği, bir fihristesi, bir numunesi hükmünde olduğundan, kâinatı rububiyet noktasında tecezzi ve inkısamı imkân haricinde bir küllî hükmüne getirmiştir.

Demek kâinat öyle bir külldür ki, bir cüz'e Rab olmak, umum o külle Rab olmakla olur. Ve öyle bir küllîdir ki, her bir cüz, bir fert hükmüne geçip, bir tek ferde rububiyetini dinlettirmek, umum o küllîyi musahhar etmekle olabilir.

ALTINCI İŞARET

Ferdiyet-i Rabbaniye ve vahdet-i ilâhiye, bütün kemalâtın **(HAŞİYE)** medarı, esası olduğu ve kâinatın hilkatindeki hikmetlerin ve maksatların menşei ve madeni olduğu gibi, zîşuur ve zîaklın, hususan insanların metalibinin ve arzularının husul bulmasının menbaı ve çare-i yegânesidir. Eğer ferdiyet olmazsa, beşerin bütün metalip ve arzuları sönecek. Hem hilkat-i kâinatın neticeleri hiçe inecek, hem mevcut ve muhakkak olan ekser kemalâtın in'ida-mına vesile olacak.

HAŞİYE: Hatta hadsiz kemal ve cemel-i ilâhînin tahakkukuna en zahir bürhan ve en kuvvetli bir delil, vahdettir. Çünkü, kâinatın Sâni, Vahid-i Ehad bilirse, bütün kâinattaki kemalât ve cemaller, o Sâni-i Vahid'de bulunan kudsi kemalâtın ve cemallerin gölgeleri ve cilveleri ve işaretleri ve tereşşuhatları olduğu bilinecek. Yoksa, kâinatın kemalâtı ve cemalleri, mahlûkata ve şuursuz bir kısım esbaba ait kalacaktı. O vakit, akl-ı beşer nazarında, kemalât-i ilâhiyenin hazine-i sermediyesi anahtarsız, meçhul kalırdı.

mevcut: var olan.
muavenettarâne: yardımlaşarak.
muhakkak: kesinlik kazanmış.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
nazar: bakış.
netice: sonuç.
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm.
numune: örnek.
rab: ilâh, yaratıcı.

rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, malikiyeti ve besleyiciliği.
sair: diğer, başka.
Sâni: her şeyi sanatlı bir şekilde yapan ve yaratan Allah.
Sâni-i Vahid: her şeyi sanatlı bir şekilde yaratan tek Allah.
şuursuz: akılsız, düşüncesiz.
tahakkuk: meydana çıkması, oluşması.
tecezzi: parçalara ayrılma,

bölünme.
tereşşuhat: sınıtlar, belirtiler.
umum: bütün.
vahdet-i ilâhiye: Allah'ın tek olması.
Vahid-i Ehad: tek ve bir olan Allah.
vesile: vasıta, sebep.
zahir: görünen, açık.
ziakıl: akıl sahibi.
zîhayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuurlu, anlayış sahibi.

Meselâ, insanda en şedit ve sarsılmaz ve aşk derecesinde bir arzu-yu beka var. Ve o matlâbı vermek için, bütün kâinatı sırr-ı ferdiyetle kabzasında tutan ve bir menzili kapayıp öbür menzili açmak gibi kolay bir surette dünyayı kapayıp ahireti açabilir bir Zat, o arzu-i bekayı yerine getirebilir. Ve bu arzu gibi, ebede uzanmış ve kâinatın etrafına yayılmış, beşerin binler arzuları, sırr-ı ferdiyete ve hakikat-i tevhide bağlıdırlar. Eğer o ferdiyet olmazsa, onlar olmaz, akim kalırlar. Ve vahdetle bütün kâinata birden tasarruf eden bir *Zat-ı Ferd* olmazsa, o matlâplar yerine gelmez. Faraza gelse de çok nakıs olur.

İşte bu sırr-ı azîm içindir ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, tevhid ve ferdiyeti pek çok tekrarlar, kuvvetli bir hararetle, yüksek bir halâvetle ders verdiği gibi, bütün enbiya ve asfiya ve evliya, en büyük zevklerini ve saadetlerini, keli-me-i tevhid olan ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ 'da buluyorlar.

YEDİNCİ İŞARET

İşte bu tevhid-i hakikîyi bütün meratibiyle en mükemmel bir surette ders veren, ispat eden, ilân eden Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmin risaleti, elbette o tevhidin kat'iyeti derecesinde sabit olmak lâzım gelir. Çünkü, maddem daire-i vücudun en büyük hakikati olan tevhidi bütün hakaikıyla o zat ders veriyor; elbette tevhidi ispat eden bütün bürhanlar, dolayısıyla, onun risaletini ve vazifesinin hakkaniyetini ve davasının doğruluğunu dahi kat'î ispat eder denilebilir. Evet, böyle binler hakaik-ı âliye-yi cem eden ferdiyet ve vahdaniyeti hakkıyla keşfedip

çeği, Allah'ın bir ve tek olduğu ve Ondandır başka ilâh olmadığı gerçeği.

hakkaniyet: doğruluk, hak ve adaletle uygunluk.

halâvet: tatlılık.

hararet: ateşlilik, coşkunluk..

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

işaret: nişan, âlâmet.

kabza: el, kavrama, tutma.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kat'i: kesin.

kat'iyet: kesinlik.

kelime-i tevhid: Allah'tan başka ilâh yoktur anlamında 'La ilâhe il-lâ Hü' ifadesi.

keşif: bir sırrı öğrenme.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.

kuvvet: güç, kudret.

lâzım: gerekli.

matlâp: istenilen şey.

menzil: yer.

meratip: mertebeler, dereceler.

meselâ: örneğin.

mükemmel: kâmil, noksansız, tam.

nakıs: noksan, eksik.

risalet: resulülük, peygamberlik.

saadet: mutluluk.

sabit: ispatlanmış.

sırr-ı azîm: büyük sır.

sırr-ı ferdiyet: bütün varlıkları yaratanın tek olmasının sırrı.

suret: biçim, tarz.

şedit: şiddetli, ileri derecede..

Tasarruf eden: her şeyi dilediği gibi idare edip kullanan.

tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma.

tevhid-i hakikî: Allah'a varlığını gösteren delillerle isim ve sıfatlarıyla inanmak.

vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.

vahdet: birlik, bir ve tek olma.

vazife: görev.

zat: şahıs, kişi.

Zat-ı Ferd: tek ve benzersiz olan Allah.

1. Ondandır başka ilâh yoktur. (Haşır Suresi: 22, 23; Bakara Suresi: 255; v.d.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akim: neticesiz, sonu yok.
arzu: aşırı istek, heves.
arzu-yu beka: sonsuzluk arzusu.
asfiya: safiyet, kemalât ve takva sahibi olan, Hz. Peygamberin (a.s.m.) vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbika çalışan âlim zatlar.
aşk: şiddetli sevgi.
beşer: insanlık.
bürhan: delil, hüccet.
cem: toplama.
daire-i vücüt: yaratılmış olan.
dava: iddia.
ebed: sonsuzluk, dâimilik.

enbiya: nebîler, peygamberler.
evliya: velîler, Allah dostları.
faraza: farz edelim ki.
ferdiyet: teklik, birlik.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
hakaik-ı âliye: yüce gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i tevhid: tevhid ger-

çekti, Allah'ın bir ve tek olduğu ve Ondandır başka ilâh olmadığı gerçeği.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi.
âlem-i İslâmiyet: İslâm âlemi.
asır: yüzyıl.
beyan: anlatma, izah, açıklama.
cihazat: cihazlar, maddî manevî donanımlar.
cihet: yön.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
derece-i ehemmiyet: önem derecesi.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvel: önce, ilk.
ferdiyet: teklik, birlik.
fevkalâde: olağanüstü.
gayet: son derece, çok, oldukça.
habibiyyet: sevgililik, sevgili oluş.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hasenat: iyi ameller, iyi işler.
ibadat: ibadetler.
iktiza: gerektirme.
istidat: kabiliyet, potansiyel yetenek.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
kelimat: kelimeler.
kudsî: mukaddes, yüce.
lâzım: gerek.
mahiyet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) mahiyeti, aslı.
makam: mevki.
makbuliyet: makbullük, geçerlilik.
mana: anlam.
maneviyat: dinden, imandan ve mukaddesattan gelen kuvvet.
medar: dayanak, sebep.
menşei: kaynak.
mertebe: derece, basamak.
misil: benzer, eş.
mukteza: gereken.
numune: örnek.
risalet: resullük, peygamberlik.
sahife-i hasenat: iyiliklerin melekler tarafından yazıldığı sayfa.
sair: diğer, başka.
salâvat: Hz. Peygambere memnuniyet ve bağlılık için yapılan dualar.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı; ilâhî gaye; gizli hakikat.
suret: biçim, tarz.

ders veren bir risalet, gayet kat'î bir surette o tevhid, o ferdiyetin muktezasıdır ve lâzımıdır. Onlar, onu her hâlde isterler.

İşte o vazifeyi tam tamına yerine getiren Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmin şahsiyet-i maneviyesinin derece-i ehemmiyetine ve ulviyetine ve bu kâinatın bir güneşi olduğuna şahadet eden pek çok delillerden, sebeplerden üç tanesini numune olarak beyan ediyoruz.

BİRİNCİSİ: Umum ümmet, umum asırlarda işledikleri umum hasenatın bir misli, ¹ **السَّبَبُ كَالْفَاعِلِ** sırrınca, Zat-ı

Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmin sahife-i hasenatına geçtiği gibi; umum ümmet, her günde ettikleri salâvat duasının kat'î makbuliyeti cihetiyle, o hadsiz duaların iktiza ettikleri makam ve mertebeyi düşünmekle, şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmin bu kâinat içinde nasıl bir güneş olduğu anlaşılır.

İKİNCİSİ: Âlem-i İslâmın şecere-i kübrasının menşei, çekirdeği, hayatı, medarı olan mahiyet-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmin, fevkalâde istidat ve cihazatıyla, âlem-i İslâmiyetin maneviyatını teşkil eden kudsî kelime-ti, tesbihatı, ibadatı, en evvel, bütün manalarıyla hissedip yapmaktan gelen terakkiyat-ı ruhiyesini düşün, habibiyyet derecesine çıkan ubudiyet-i Muhammediyenin (a.s.m.) velâyeti sair velâyetlerden ne kadar yüksek olduğunu anla.

1. Bir şeye sebep olan onu yapan gibidir.

şahadet: şahitlik.

şahsiyet-i maneviye: manevî kişilik.

şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in manevî şahsiyeti, varlığı.

şecere-i kübra: her tarafa dal budak salmış en büyük ağaç.

terakkiyat-ı ruhiye: ruhen

yükselmeler.

tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.

teşkil: şekillendirme.

tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma.

ubudiyet-i Muhammediye:

Hz. Muhammed'in (a.s.m.) mükemmel kulluk ve ibadeti.

ulviyyet: ulvîlik, yücelik.

umum: bütün.

ümmet: bütün Müslümanlar.

vazife: görev.

velâyet: velîlik, Allah dostluğu.

zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zâtı, kişiliği.

Bir zaman, bir tek tesbihin, bir tek namazda, Sahabelerin tarz-ı telâkkisine yakın bir surette bana inkişafı, bir ay kadar ibadet derecesinde ehemmiyetli göründü; Sahabelerin yüksek kıymetini onunla anladım. Demek, bidayet-i İslâmiyede kelimat-ı kudsiyenin verdiği feyiz ve nurun başka bir meziyeti var, tazeliği haysiyetiyle başka bir letafeti, bir taraveti, bir lezzeti var ki, gaflet perdesi altında mürur-i zamanla gizlenir, azalır, perdelenir. Zat-ı Muhammediye (a.s.m.) ise, onları menba-ı hakikîsinden (Zat-ı Akdes'ten) turfanda, taze olarak, fevkalâde istidadıyla almış, emmiş, massetmiş. Bu sırra binaen, o zat, bir tek tesbihten, başkasının bir sene ibadeti kadar feyiz alabilir.

İşte bu nokta-i nazardan, Zat-ı Muhammediye Aleyhis-salâtü Vesselâmın, haddi ve nihayeti olmayan meratib-i kemalâtta ne derece terakki ettiğini kıyas et.

ÜÇÜNCÜSÜ: Bu kâinatın Hâlık'ı, bu kâinattaki bütün makasidinin en ehemmiyetli medarı nev-i insan olduğundan ve bütün hitabat-ı Sübhaniyenin en anlayışlı bir muhatabı nev-i beşer olduğundan; o nev-i beşer içinde en meşhur, en namdar ve âsârıyla ve icraatıyla en mükemmel, en muhteşem fert olan Zat-ı Muhammediyeyi (a.s.m.) o nevi namına, belki umum kâinat hesabına Kendine muhatap ittihaz eden *Zat-ı Ferd-i Zülcelâl*, elbette onu hadsiz kemalâtta hadsiz feyzine mazhar etmiştir.

âsâr: eserler.
bidayet-i İslâmiye: İslâmiyetin başlangıcı.
binaen: -den dolayı.
ehemmiyet: önem.
fert: şahıs, kişi.
fevkalâde: olağanüstü.
feyiz: bolluk, bereket.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
haysiyetiyle: değeriyile, itibarıyla, dolayısıyla, sebebiyle.

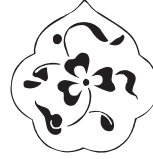
hesabına: namına, adına.
hitabat-ı Sübhaniye: Allah'ın kusursuz ve noksansız konuşması.
icraat: işler.
inkişaf: manevî bir sırrın veya hâlin görünmesi.
istidat: kabiliyet, potansiyel yetenek.
ittihaz: edinme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kelimat-ı kudsiye: mukad-

des sözler.
kemalât: faziletler, olgunluklar, mükemmellikler.
kıyas: karşılaştırma.
kıymet: değer.
letafet: hoşluk, incelik.
makasid: maksatlar, gayeler.
mass: emme, emerek çekme.
mazhar: nail olma, bir şeyin çıktığı, görüldüğü yer; şeref lenme.
medar: sebep, vesile, dayanak.

menba-ı hakikî: hakikî kaynak.
meratib-i kemalât: kemalâtta ilerleme.
meşhur: şöhretli, ünlü.
meziyet: değerlilik, fazilet.
muhatap: kendisine hitap edilen.
muhteşem: ihtişamlı, görkemli.
mükemmel: kâmil, noksansız, tam.
mürur-i zaman: zamanın geçmesi.
namaz: İslâmın beş şartından biri olan salât.
namdar: ünlü, şöhretli.
namına: adına.
nev-i beşer: insan cinsi, insanlık.
nev-i insan: insan cinsi, insanlık.
nevi: cins.
nihayet: son.
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm.
nokta-i nazar: bakış açısı.
nur: parıltı, ışık.
perde: örtü.
Sahabe: Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve Onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
suret: biçim, tarz.
taravet: tazelik.
tarz-ı telâkki: anlayış tarzı.
terakki: yükselme, ilerleme.
tesbih: her namazın sonunda otuz üçer defa Sübhanallah, el-hamdülillâh, Allahü ekber deme.
turfanda: yeni, ilk kez ortaya çıkan.
umum: bütün.
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah.
Zat-ı Ferd-i Zülcelâl: varlığı tek olan büyüklük ve heybet sahibi olan Cenab-ı Hak.
zat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in şahsiyeti, kişiliği.

İşte, bu üç nokta gibi çok noktalar var, kat'î bir surette ispat ederler ki, şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye (a.s.m.), kâinatın manevî bir güneşi olduğu gibi; bu kâinat denilen Kur'ân-ı kebirin ayet-i kübrası ve o Furkan-ı azamın ism-i azamı ve ism-i Ferd'in cilve-i azamının bir âyinesidir. Kâinatın umum zerratinin, umum zamanlarındaki umum dakikalarının bütün aşirelerine darp edilip, hâsıl-ı darp adedince o Zat-ı Ahmediyeye salâtüselâm, nihayetsiz hazine-i rahmetinden inmesini, *Zat-ı Ferd-i Ehad-i Samed*'den niyaz ediyoruz.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

aşire: onuncu, tasianın 60 da biri.
ayet-i kübra: en büyük ayet.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
darp: çarpma.
Furkan-ı azam: hakkı batıldan ayıran en büyük ve muazzam kitap olan Kur'ân-ı Kerim.
hâsıl-ı darp: çarpım miktarı.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hikmet: yaratılıştan gelen ilâhî gaye, fayda.
ism-i azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
ism-i Ferd: Allah'ın tek ve benzersiz olduğunu ifade eden ismi.

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
Kur'ân-ı Kebir: büyük Kur'ân.
nihayetsiz: sonsuz.
niyaz: yalvarma, dua.
salâtüselâm: salât ve selâm,

Peygamberimiz için yapılan dua.
suret: biçim, tarz.
şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in manevî şahsiyeti, varlığı.
tenzih etmek: bütün kusur ve noksanlardan uzak bil-

mek.
umum: bütün.
Zat-ı Ahmediye: Peygamberimizin zatı, şahsı, kendisi.
Zat-ı Ferd-i Ehad-i Samed: tek ve sonsuz hayat sahibi olan Allah.
zerrat: zerreler, atomlar.

Onuzuncu Lem'anın Beşinci Nüktesi

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتِ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ¹

ayet-i azîmenin ve

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ²

ayet-i azîmin birer nüktesi ile, İsm-i Azam veyahut İsm-i Azamın iki ziyasından bir ziyası veya altı nurundan bir nuru olan ism-i HAYY'ın bir cilvesi, Şevval-i Şerif'te, Es-kişehir Hapishanesinde uzaktan uzağa aklıma göründü. Vaktinde kaydedilmedi ve çabuk o kudsî kuşu avlayamadık. Tebaud ettikten sonra, hiç olmazsa bazı remizlerle o hakikat-i ekberin ve nur-i azamın bazı şualarını muhtasaran göstereceğiz.

BİRİNCİ REMİZ

İsm-i Hayy ve ism-i Muhyi'nin bir cilve-i azamından olan “Hayat nedir? Ve mahiyeti ve vazifesi nedir?” suali-ne karşı, fihristevari cevap şudur ki:

Hayat,

- şu kâinatın en ehemmiyetli gayesi,
- hem en büyük neticesi,
- hem en parlak nuru,
- hem en lâtif mâyesi,
- hem gayet süzölmüş bir hulâsası,

1. Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan, elbette ölüleri de öylece diriltecektir; O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi: 50.)
2. Allah Teâlâ ki, Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O Hayy'dır, ezeli ve ebedî hayat sahibidir; O Kayyum'dur, varlığı için hiçbir sebebe ihtiyacı olmadığı gibi, bütün eşya Onun yaratmasıyla ve tedbiriyle devam eder ve vücutta kalır, beka bulur. Onu ne uyuklama ve ne de uyku tutmaz, gafletin hiçbir çeşidi hiçbir zaman Ona arz olamaz. (Bakara Suresi: 255.)

ayet-i azim: büyük ve azametli ayet.
cilve: görünme, tecelli.
cilve-i azam: en büyük tecelli,

li, görüntü.
ehemmiyet: önem.
fihristevari: fihriste gibi, kısaca, içindekiler tarzında.

gaye: maksat, hedef.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hakikat-i ekber: en büyük

hakikat, gerçek.

Hayy: hayatı veren ve gerçek hayat sahibi olan Allah.

hulâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

ism-i Hayy: Cenab-ı Hakkın hayatı veren, diriltiren anlamında ismi.

ism-i Muhyi: diriltiren, hayat veren anlamında Cenab-ı Hakkın ismi.

kadir: gücü yeten, kudretli.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kudsî: mukaddes, yüce, temiz.

lâtif: hoş, nazik.

Lem'a: parıltı.

mahiyet: bir şeyin iç yüzü, nitelik.

mâye: esas, öz.

muhtasaran: kısa olarak, özet olarak.

netice: sonuç.

nur: aydınlık, ılık, parıltı.

nur-i azam: büyük nur, aydınlık.

nükte: ince söz ve mana.

rahmet: merhamet etme, şefkat etme, acıma, koruma, ikram etme.

remiz: işaret.

sual: soru.

Şevval-i Şerif: şerefli Şevval ayı.

şua: ışın.

tebaud: uzaklaşma.

vakit: zaman.

vazife: görev.

zya: ılık, nur.

- *hem en mükemmel meyvesi,*
- *hem en yüksek kemali,*
- *hem en güzel cemali,*
- *hem en güzel ziyneti,*
- *hem sırr-ı vahdeti,*
- *hem rabıta-i ittihadı,*
- *hem kemalâtının menşei,*
- *hem sanat ve mahiyetçe en harika bir zîruhu,*
- *hem en küçük bir mahlûku bir kâinat hükmüne getiren mu'cizekâr bir hakikati,*

• *hem güya kâinatın küçük bir zîhayatta yerleşmesine vesile oluyor gibi, koca kâinatın bir nevi fihristesini o zîhayatta göstermekle beraber, o zîhayatı ekser mevcudatla münasebettar ve küçük bir kâinat hükmüne getiren en harika bir mu'cize-i kudrettir.*

• *Hem en büyük bir küll kadar, hayat ile küçük bir cüz'ü büyülten ve bir ferdi dahi küllî gibi bir âlem hükmüne getiren ve rububiyet cihetinde kâinatı tecezzi ve iştiraki ve inkısamı kabul etmez bir küll, bir küllî hükmünde gösteren fevkalâde harika bir sanat-ı İlâhiyedir.*

• *Hem kâinatın mahiyetleri içinde Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un vücub-i vücuduna ve vahdetine ve ehadiyetine şahadet eden bürhanların en parlağı, en kat'îsi ve en mükemmeli,*

• *hem masnuat-ı İlâhiye içinde en hafisi ve en zahiri, en kıymettarı ve en ucuzu, en nezihi ve en parlak ve en manidar bir nakş-ı sanat-ı Rabbaniyedir.*

bürhan: delil, hüccet.
cemal: güzellik.
cihet: yön.
cüz: parça.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi.
ekser: pek çok.
fert: şahıs, tek olan.
fevkalâde: olağanüstü.
fihriste: özet, liste, içindekiler.
güya: sanki.
hafi: gizli.
hakikat: gerçek, esas.
harika: olağanüstü.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükümüne: yerine, değerine.
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.
istirak: ortak olma, birlik.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
kemal: olgunluk, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kemalât: faziletler, olgunluklar, mükemmellikler.
kıymettar: değerli, kıymetli.
küll: bütün.
küllî: umumî, genel.
mahiyet: bir şeyin hakikati, iç yüzü, nitelik.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.
manidar: ince manalı.
masnuat-ı İlâhiye: Allah tarafından sanatla yaratılanlar.
menşe: kaynak.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
mu'cizekâr: mu'cize sahibi.
mükemmel: kâmil, noksan-sız, tam.
münasebettar: münasebetli, alakalı, ilgili.
nakş-ı sanat-ı Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın idare ve terbiyesindeki sanatlı nakış.
nevi: çeşit, tür.
nezihi: temiz, pak.
rabıta-i ittihat: birlik bağı.

rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, idare besleyiciliği.
sanat-ı İlâhiye: Allah'ın sanatı.
sırr-ı vahdet: Cenab-ı Allah'ın umum eşyada birden tecelli eden birliğinin sırrı.
şahadet: şahitlik.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme.
vahdet: birlik, bir ve tek olma.

ma.
vesile: vasıta, sebep.
vücub-i vücud: varlığının zarurî ve vacip olması.
zahir: açık.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye iktidarı yeten zat, Allah.
zîhayat: hayat sahibi.
zîruh: ruh sahibi.
ziynet: süs.

• Hem sair mevcudatı kendine hadim ettiren, nazenin, nazdar, nazik bir cilve-i rahmet-i Rahmaniye'dir.

• Hem şuunat-ı İlâhiyenin gayet cami bir âyinesidir.

• Hem Rahman, Rezzak, Rahîm, Kerîm, Hakîm gibi çok Esmâ-i Hüsna'nın cilvelerini cami ve rızık, hikmet, inayet, rahmet gibi çok hakikatleri kendine tâbi eden ve görmek ve işitmek ve hissetmek gibi umum duyguların menşei, madeni bir acube-i hilkat-i Rabbaniyedir.

• Hem hayat, bu kâinatın tezgâh-ı azamında öyle bir istihale makinesidir ki, mütemadiyen, her tarafta tasfiye yapıyor, temizlendiriyor, terakki veriyor, nurlandırıyor. Ve zerrat kâfilelerine güya hayatın yuvası olan her ceset, o zerrelere vazife görmek, nurlanmak, talimat yapmak için bir misafirhane, bir mektep, bir kışladır. Âdeta Zat-ı Hayy ve Muhyî, bu makine-i hayat vasıtasıyla, bu karanlıklı ve fânî ve süflî olan âlem-i dünyayı lâtifleştiriyor, ışıklandırıyor, bir nevi beka veriyor, bâkî bir âleme gitmeye hazırlattırıyor.

• Hem hayatın iki yüzü, yani mülk, melekût vecihleri parlaktır, kirsizdir, noksansızdır, ulvîdir. Onun için, perdesiz, vasıtasız, doğrudan doğruya dest-i kudret-i Rabbaniyeden çıktığını aşikâre göstermek için, sair eşya gibi zahîrî esbabı, hayattaki tasarrufat-ı kudrete perde edilmiş bir müstesna mahlûktur.

• Hem hayatın hakikati, altı erkân-ı imaniyeye bakıp manen ve remzen ispat eder. Yani,

• hem Vacibü'l-Vücut'un vücub-i vücudunu ve hayat-ı sermediyesini,

acube-i hilkat-i Rabbaniyeye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın yaratmasının garipliği.
âlem-i dünya: dünya âlemi.
âşikâre: apaçık.
âyine: ayna.
bâkî: ebedî, daimî, kalıcı olan.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
camî: kapsayıcı, ihtiva eden.
ceset: beden.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i rahmet-i Rahmaniye: Rahman olan Allah'ın rahmet

cilveleri, tecellileri.
dest-i kudret-i Rabbaniyeye: Allah'ın kudret eli.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
esbab: sebepler.
Esmâ-i Hüsna: güzel isimler.
fânî: ölümlü, geçici.
güya: sanki.
hadim: hizmet eden.
hakikat: gerçek.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan,

hikmet sahibi Allah.
hayat-ı sermediye: sonsuz, tükenmeyen hayat.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
inayet: yardım, ihsan.
istihale: hâl değiştirme, dönüşüm.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol

olan Allah.

kışla: askerlerin topluca barındığı büyük yer, yapı.

lâtif: güzel, hoş.

mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.

makine-i hayat: hayatı döndüren ilâhî makine, sistem.

manen: mana itibarıyla, manaca.

mektep: eğitim ve öğretim yeri.

melekût: varlıkların görünmeyen iç yönü.

menşei: kaynak.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

misafirhane: geçici bekleme yeri.

mülk: varlıkların görünen dış yönü, sahip olunan, varlık, saltanat.

müstesna: seçkin, mümtaz.

mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.

nazdar: nazlı.

nazenin: ince, nazik.

nazik: ince davranışlı.

nevi: çeşit, tür.

nur: parıltı, ışık.

Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.

Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

rahmet: Allah'ın kullarına merhamet etmesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.

remzen: işaret ederek, gizli bir manayı şifreyle belirterek.

Rezzak: bütün yaratılmışların rızıkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.

rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış olan nimet, yiyecek içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.

süflî: bayağı, adı.

şuunat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın işleri, fiilleri.

tâbi: uyan, bağlanan.

talimat: talimle eğitimler.

tasarrufat-ı kudret: Cenab-ı Allah'ın kudretinin işleri, icraatları.

tasfiye: saf kılma, arıtma.

terakki: yükselme, gelişme.

tezgâh-ı azam: büyük tezgâh.

ulvî: yüksek, yüce.

umum: bütün.

Vacibü'l-Vücut: varlığı zarurî ve kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah (c.c.).

vasıta: aracılık.

vecih: yön.

vücub-i vücud: varlığı gerekli ve zarurî olan.

zahîrî: görünen.

Zat-ı Hay ve Muhyî: hayat veren ve hayat sahibi olan Cenab-ı Hak.

zerrat: zerrelere, atomlar.

zerre: en küçük parça, atom.

- *hem dâr-ı ahireti ve hayat-ı bâkiyesini,*
- *hem vücud-i melâike,*
- *hem sair erkân-ı imaniyeye pek kuvvetli bakıp iktiza eden bir hakikat-i nuraniyedir.*
- *Hem hayat, bütün kâinattan süzölmüş en saf bir hulasası olduğu gibi, kâinattaki en mühim bir maksad-ı İlâhî ve hilkat-i âlemin en mühim neticesi olan şükür ve ibadet ve hamd ve muhabbeti netice veren bir sırr-ı azamıdır.*

İşte, hayatın bu mezkûr yirmi dokuz ehemmiyetli ve kıymettar hassalarını ve ulvî ve umumî vazifelerini nazara al. Sonra bak, *Muhyî* isminin arkasında ism-i Hayy'ın azametini gör. Ve hayatın bu azametli hassaları ve meyveleri noktasından, ism-i Hayy nasıl bir İsm-i Azam olduğunu bil.

Hem anla ki, bu hayat madem kâinatın en büyük neticesi ve en azametli gayesi ve en kıymettar meyvesidir; elbette bu hayatın dahi kâinat kadar büyük bir gayesi, azametli bir neticesi bulunmak gerektir. Çünkü ağacın neticesi meyve olduğu gibi, meyvenin de çekirdeği vasıtasıyla neticesi, gelecek bir ağaçtır. Evet, bu hayatın gayesi ve neticesi hayat-ı ebediye olduğu gibi, bir meyvesi de, hayatı veren *Zat-ı Hayy ve Muhyî'*ye karşı şükür ve ibadet ve hamd ve muhabbettir ki, bu şükür ve muhabbet ve hamd ve ibadet ise, hayatın meyvesi olduğu gibi, kâinatın gayesidir.

azamet: büyüklük, yücelik.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
ehemmiyet: önem.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
gaye: maksat, hedef.
hakikat-i nuraniye: parlak, nurlu hakikat.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
hassa: özellik.
hayat-ı bâkiye: ebedî, sonsuz hayat.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hilkat-i âlem: âlemin yaratılışı.
hulâsa: bir şeyin özü, esası.

ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
iktiza: gerektirme.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hak bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
İsm-i Hayy: Cenab-ı Hak bin hayatı veren, diriltiren anlamında ismi.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kıymettar: değerli, kıymetli.

maksad-ı İlâhî: Cenab-ı Hak'ın insanlardan ve mahlûkattan emredip istedikleri.
mezkûr: zikredilen, anılan.
muhabbet: sevgi.
Muhyî: ölüleri diriltiren, hayat veren Allah.
mühim: önemli.
nazar: dikkat, bakış.
netice: sonuç.
safi: saf olan, halis.
sair: diğer, öteki.
sırr-ı azam: büyük sır.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
ulvî: yüksek, yüce.
umumî: herkesle alâkalı, genel.
vasıta: aracılık.
vazife: görev.
vücud-i melâike: meleklerin vücudu, varlığı.
Zat-ı Hay ve Muhyî: hayat veren ve hayat sahibi olan Cenab-ı Hak.

Ve bundan anla ki, bu hayatın gayesini “rahatça yaşamak ve gaffletli lezzetlenmek ve heveskârâne nimetlenmektir” diyenler, gayet çirkin bir cehaletle, münkirâne, belki de kâfirâne, bu pek çok kıymettar olan hayat nime-tini ve şuur hediyesini ve akıl ihsanını istihfaf ve tahkir edip dehşetli bir küfran-ı nimet ederler.

İKİNCİ REMİZ

İsm-i Hayy'ın bir cilve-i azamı ve ism-i Muhyî'nin bir tecelli-i eltafi olan bu hayatın Birinci Remizdeki fihristesi zikredilen bütün mertebeleri ve vasıfları ve vazifeleri beyan etmek, o vasıflar adedince risaleler yazmak lâzım geldiğinden, Risale-i Nur'un eczalarında o vasıfların, o mertebelerin, o vazifelerin bir kısmı izah edildiğinden, kısmen tafsilâtı Risale-i Nur'a havale edip, burada birkaç tanesine muhtasaran işaret edeceğiz.

İşte, hayatın yirmi dokuz hassalarından yirmi üçüncü hassasında şöyle denilmiştir ki: Hayatın iki yüzü de şeffaf, kirsiz olduğundan, esbab-ı zahiriye ondaki tasarru-fat-ı kudret-i Rabbaniyeye perde edilmemiştir.

Evet, bu hassanın sırrı şudur ki: Kâinatta gerçi her şeyde bir güzellik ve iyilik ve hayır vardır. Ve şer ve çirkinlik gayet cüz'îdir ve vahid-i kıyasîdirler ki, güzellik ve iyilik mertebelerini ve hakikatlerinin tekessürünü ve ta-addüdünü göstermek cihetiyle, o şer ise hayır ve o kubuh dahi hüsün olur. Fakat zîşuurların nazar-ı zahirîsinde görünen zahirî çirkinlik ve fenalık ve belâ ve musibetten gelen küsmekler ve şekvalar *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'a teveccüh etmemek için, hem aklın zahirî nazarında habıs,

belâ: musibet, sıkıntı.
beyan: anlatma, izah, açıklama.
cehalet: bilmezlik, cahillik.
cihet: yön, taraf.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
cüz'î: küçük.
dehşetli: korkunç.
ecza: cüzler, kısımlar.
esbab-ı zahiriye: görünüşe ait sebepler.
fihriste: özet, liste, içindeki-

ler.
gafflet: gafililik, Allah'tan uzaklaşip nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece, çok, oldukça.
habıs: pis, kötü.
hakikat: gerçek.
hassa: özellik, nitelik.
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme.
hayır: iyilik, faydalı iş.

heveskârâne: günahlı işlere hevesli olarak
hüsün: iyilikler, güzellikler.
ihsan: lütuf, ikram.
İsm-i Hayy: Cenab-ı Hakkın hayatı veren, diriltlen anlamında ismi.
İsm-i Muhyî: diriltlen, hayat veren anlamında Allah'ın ismi.
istihfaf: küçümseme, hafife alma.
işaret: gösterme, bildirme.

izah: anlatma, ayrıntılarıyla ortaya koyma, eksiksiz anlatma.
kâfirâne: kâfirce.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kısmen: kısmî olarak.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kubuh: çirkinlikler.
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme.
lâzım: gerekli.
mertebe: derece, basamak.
muhtasaran: özet olarak.
musibet: felâket, belâ, acı, sıkıntı.
münkirâne: inkâr edercesine.
nazar: bakış.
nazar-ı zahiri: zahiri nazar, bir şeyin sadece dış görünüşüne bakma.
nimet: lütuf, ihsan.
perde: örtü, engel.
remiz: işaret.
şeffaf: saydam.
şekva: şikâyet, yakınma.
şer: kötülük.
şuur: anlayış, idrak, bilinç.
taaddüt: birden çok olma, çoğalma.
tafsilât: tafsiller, açıklamalar.
tahkir: hor görme, küçük görme.
tasarrufat-ı kudret-i Rabbaniye: her şeyi özelliği ve kabiliyetine uygun bir tarzda terbiye eden Allah'ın kudretiyle istediği her işi gördürmesi.
tecelli-i eltaf: hoş ve lâtif tecelli, görüntü.
tekessür: çoğalma.
teveccüh: yönelme.
vahid-i kıyasî: ölçmeye esas olan şey, birim.
vasıf: özellik.
vazife: görev.
zahiri: görünürdeki, dış görünüşle alakalı.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
zîşuur: şuur sahibi, anlayışlı.

pis görünen şeylerde, kudsi, münezzeh olan kudretin bizzat ve perdesiz onlarla mübâşeret-i kudretin izzetine münafi gelmemek için, zahirî esbaplar o kudretin tasarrufatına perde edilmişler. O esbap ise icat edemiyorlar; belki haksız olan şekvalara ve itirazlara hedef olmak ve izzet ve kudsîyet ve münezzehiyet-i kudreti muhafaza içindirler.

Yirmi İkinci Sözün İkinci Makamının Mukaddemesinde beyan edildiği gibi, Hazret-i Azrail (a.s.) kabz-ı ervah vazifesi hususunda Cenab-ı Hakka münacat etmiş, demiş: “Senin kulların benden küsecekler.” Cevaben ona denilmiş: “Senin vazifen ile vefat edenlerin ortasında hastalıklar ve musibetler perdesini bırakacağım. Vefat edenler sana değil, belki itiraz ve şekva oklarını o perdelerle atacaklar.”

Bu münacatın sırrına göre, ölümün ve vefatın ehl-i iman hakkında hakikî güzel yüzünü görmeyen ve ondaki rahmetin cilvesini bilmeyenlerin küsmeleri ve itirazları *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*’a gitmemek için Hazret-i Azrail’in (a.s.) vazifesi de bir perde olduğu gibi, sair esbaplar dahi zahirî perdedirler. Evet, *izzet, azamet ister ki, esbap perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında. Fakat vahdet ve celâl ister ki, esbap ellerini çeksinler tesir-i hakikiden.*

Fakat hayatın hem zahirî, hem bâtinî, hem mülk, hem melekût vecihleri kirsiz, noksansız, kusursuz olduğundan, şekvaları ve itirazları davet edecek maddeler onda bulunmadığı gibi, izzet ve kudsîyet-i kudrete münafi olacak pislik ve çirkinlik olmadığından, doğrudan doğruya,

azamet: büyüklük, yücelik.
bâtini: görünmeyen, gizli.
beyan: anlatma, izah, açıklama.
celâl: sonsuz büyüklük, haşmet, yücelik sahibi olan Allah.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan sevap ve büyüklük sahibi yüce Allah.
cilve: görüntü, tecelli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler.
esbap: sebepler.
hakiki: gerçek.
Hazret-i Azrail: dört büyük melekten biri olan ruhların alınmasından sorumlu ölüm meleği.
icat etmek: yoktan var etmek, yaratmak.
izzet: şeref, yücelik.
kabz-ı ervah: ruhların alınması, Azrail Aleyhisselâm tarafından ruhun bedenden alınıp ruhlar âlemine götürülmesi.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudsi: mukaddes, yüce.
kudsîyet: mukaddeslik, yücelik.
kudsîyet-i kudret: kudret-i İlâhîdeki kudsîyet, yücelik.
kul: Allah’ın yarattığı mahlûk.
kusur: eksiklik, noksan.
makam: durak.
melekût: varlıkların görünmeyen iç yönü.
muhafaza: koruma.

mukaddime: ön söz.
musibet: felâket, belâ, acı, sıkıntı.
mübâşeret: doğrudan temas.
mülk: varlıkların görünen dış yönü.
münacat: Allah’a dua etme, yalvarma.
münafi: zıt.
münezzeh: arınmış, pak, uzak, temizlenmiş.
münezzehiyet-i kudret: Allah’ın kudretinin eksikliği, noksanı ve kusuru olmaması.
nazar: bakış.
noksan: eksiklik.
perde: örtü.
perdedar-ı dest-i kudret: kudret elinin perdecisi.
perdesiz: örtüsüz.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
sair: diğer, başka.
şekva: şikâyet.
tasarrufat: tasarruflar, icraatlar, işleyişler.

tesir-i hakiki: perde gerisindeki hakikî tesir.
nazar: bakış.
vahdet: birlik.
vazife: görev.
vecih: yön, taraf.
vefat: ölme.
zahiri: görünürdeki, dış görüş.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye iktidarı yeten zat, Allah.

perdesiz olarak, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un "ihya edici, hayat verici, diriltici" isminin eline teslim edilmişlerdir. Nur da öyledir, vücut ve icat da öyledir. Onun içindir ki, icat ve halk, doğrudan doğruya, perdesiz, *Zat-ı Zülcelâl*'in kudretine bakar. Hatta yağmur bir nevi hayat ve rahmet olduğundan, vakt-i nüzulü bir muttarat kanuna tâbi kılınmamış; tâ ki her vakt-i hacette eller dergâh-ı İlâhiyeye rahmet istemek için açılsın. Eğer yağmur, güneşin tulûu gibi, bir kanuna tâbi olsaydı, o nimet-i hayatiye, her vakt-i hacette rica ile istenilmeyecekti.

ÜÇÜNCÜ REMİZ

Yirmi dokuzuncu hassasında denilmiştir ki: *Kâinatın neticesi hayat olduğu gibi, hayatın neticesi olan şükür ve ibadet dahi, kâinatın sebab-i hilkatı ve ille-i gayesi ve maksut neticesidir.*

Evet, bu kâinatın *Sâni-i Hayy-ı Kayyum*'u, bu kadar hadsiz enva-ı nimetiyle kendini zihayatlarla bildirip sevdirdiğine mukabil, elbette zihayatlardan o nimetlere karşı teşekkür; ve sevdirmesine mukabil sevmelerini; ve kıymettar sanatlarına mukabil methüsena etmelerini; ve evamir-i Rabbanîsine karşı itaat ve ubudiyetle mukabele etmelerini ister.

İşte bu sırr-ı rububiyete göre teşekkür ve ubudiyet, bütün enva-ı hayatın ve dolayısıyla bütün kâinatın en ehemmiyetli gayesi olduğundandır ki, Kur'ân-ı Mu'cizül-beyan pek çok hararetle ve şiddetle ve halâvetle şükür ve ibadete sevk ediyor. Ve "İbadet Cenab-ı Hakka mahsus

verme.
mukabil: karşılık.
muttarat: düzgün, muntazam.
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür.
nimet: lütuf, ihsan, ikram.
nimet-i hayatiye: hayat veren, hayatla ilgili nimet.
nur: aydınlık, parlıt.
perde: örtü.
rahmet: faydalı yağmur, ilâhî şefkat, merhamet.
remiz: işaret.
rica: yalvarma, dileme.
Sâni-i Hayy-ı Kayyum: her canlıya hayat veren ve onların varlıklarını devam ettiren her şeyi sanatla yaratan Allah.
sebeb-i hilkat: yaratılış sebebi.
sevk: yönlendirme, gönderme.
sırr-ı rububiyet: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan egemenliğinin, yaratıcılığın, idaresinin ve terbiyesinin sırrı.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tâbi: uyan, itaat eden.
teslim: doğruluğunu kabul etme.
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet duyma; memnuniyet ve şükür ifade etme.
tulû: doğma.
ubudiyet: kulluk.
vakt-i hacet: ihtiyaç vakti.
vakt-i nüzul: yağma, inme vakti.
vücut: var olma.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi olan Cenab-ı Hak.
zihayat: hayat sahibi.

Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan sevak ve büyüklük sahibi yüce Allah.
dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın huzuru.
ehemmiyet: önem.
enva-ı hayat: hayat çeşitleri.
enva-ı nimet: nimet çeşitleri, türleri.
evamir-i Rabbanî: Allah'ın terbiye ve idare eden kanunları.
gaye: maksat, hedef.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halâvet: tatlılık.
halk: yaratma.
hararet: ateşlilik.
hassa: özellik, nitelik.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
icat: yoktan var etme, yaratma.
ihya: diriltme, hayat verme.
ille-i gaye: varılmak istenen gaye, maksat.
itaat: boyun eğme, uyma.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kanun: kaide, yasa.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kudret: kuvvet, iktidar.
Kur'ân-ı Mu'cizül-beyan: açıklamalarıyla insanları benzerlerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
mahsus: bir şeye has olan.
maksut: kastedilen, istenilen.
methüsena: övme, yüceltme.
mukabele etme: karşılık

alâmet-i hasr: özellik, hususîlik ifade eden belirtiler.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

beyan: anlatma, izah, açıklama.

delâlet: delil olma, gösterme.

dest-i kudret: kudret eli.

esbap: sebepler.

halk: yaratma.

hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.

has: özel.

hasiyet: bir şeye has vasıf, özellik.

Hayy-ı Kayyum: her hususta iktidarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan, Allah. **ibadet:** Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.

ifade: anlatma, söyleyiş.

kabza-i tasarruf: tasarrufu, yönetimi altında olma.

kaide-i nahviye: Arapça gramer kaidesi.

kudret: kuvvet, iktidar.

lâyık: yakışır, uygun.

lâzım: gerekli.

mahsus: özel kılınmış, has kılınmış.

Malik-i Hakikî: her şeyin hakikî sahibi ve maliki olan Allah.

minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olan.

muhabbet: sevgi.

münhasıran: özel olarak.

nefyetme: reddetme, kovma, uzaklaştırma.

perde: örtü, engel.

rızık: yiyecek, içecek, maddî ve manevî nimetler.

sarih: açık.

sena: övme.

suret: biçim, tarz.

Şâfi-i Hakikî: gerçek şifayı veren Allah.

şifa: iyileşme, sağlığına kavuşma.

suunat: işler, olaylar, özellikler; bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tahrik: harekete geçirme.

tahsis: biri için ya da bir iş için ayırma, özel tutma.

tesir: etki.

teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet duyma.

vasita: aracı.

vesait: vasıtalar.

vesile-i şükran: şükür vesilesi.

Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diri-

ve şükür Ona lââyık ve hamd Ona hastır" diye çok tekrarla beyan ediyor. Demek bu şükür ve ibadet doğrudan doğruya *Malik-i Hakikî*'sine gitmek lâzım olduğunu ifade için, hayatı bütün şuunatıyla perdesiz kabza-i tasarrufunda tutmasına delâlet eden

1 وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ﴿١﴾

2 هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٢﴾

3 فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ﴿٣﴾

gibi ayetler, pek sarıh bir surette vasıtaları nefyedip, doğrudan doğruya hayatı *Hayy-ı Kayyum*'un dest-i kudreti-ne münhasıran veriyor.

Evet, minnettarlık ve teşekkürü davet eden ve muhabbet ve sena hissini tahrik eden, hayattan sonra rızık ve şifa ve yağmur gibi vesile-i şükran şeyler dahi doğrudan doğruya *Zat-ı Rezzak-ı Şâfi*'ye ait olduğunu, esbap ve vesait bir perde olduğunu,

5 هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥﴾ وَإِذَا مَرَضْتَ فَهُوَ يَشْفِيكَ ﴿٦﴾

6 وَهُوَ الَّذِي يَنْزِلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَطَطُوا ﴿٦﴾

gibi ayetlerle, rızık, şifa ve yağmur münhasıran *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un kudretine hastır. Perdesiz, Ondan geldiğini ifade için, kaide-i nahviyece alâmet-i hasr ve tahsis olan ⁷ وَهُوَ الَّذِي ifade etmiştir. İlâçlara

hasiyetleri veren ve tesiri halk eden, ancak o *Şâfi-i Hakikî*'dir.

1. Hayatı veren de, ölümü veren de Odur. Geceyle gündüzü değiştirmek de Ona mahsustur. (Mü'minun Suresi: 80.)

2. Diriltlen de Odur, öldüren de. O bir şeyin olmasını dilediği zaman Onun işi sadece "Ol" demektir; o da olurur. (Mü'min Suresi: 68.)

3. Ölümünden sonra yeryüzünü onunla [yağmurla] diriltir. (Rum Suresi: 24.)

4. Rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zariyat Suresi: 58.)

5. Hastalandığımda bana şifa veren Odur. (Şuara Suresi: 80.)

6. İnsanlar ümitsizliğe düştüklerinde yağmuru indiren Odur. (Şûra Suresi: 28.)

7. Rızık veren odur ki... • Ve Odur ki...

liği her an için olup gökleri ve şeye, her hususta iktidan yerleri her an için tutan; her ten zat, Allah.

Zat-ı Rezzak-ı Şâfi: şifalı rızıklar veren Cenab-ı Hak.

DÖRDÜNCÜ REMİZ

Hayatın yirmi sekizinci hassasında beyan edilmiştir ki:
Hayat, imanın altı erkânına bakıp ispat ediyor, onların tahakkukuna işaretler ediyor.

Evet, madem bu kâinatın en mühim neticesi ve meyvesi ve hikmet-i hilkatî hayattır; elbette o hakikat-i âliye, bu fânî, kısacık, noksan, elemli hayat-ı dünyeviyeye münhasır değildir. Belki, hayatın yirmi dokuz hassasıyla mahiyetinin azameti anlaşılan şecere-i hayatın gayesi, neticesi ve o şecerenin azametina lâyük meyvesi, hayat-ı ebediyedir ve hayat-ı uhreviyedir, taşıyla ve ağacıyla, toprağıyla hayattar olan dâr-ı saadetteki hayattır. Yoksa, bu hadsiz cihazat-ı mühimme ile teşhiz edilen hayat şeceresi, zîşuur hakkında, hususan insan hakkında meyvesiz, faydasız, hikmetsiz, hakikatsiz olmak lâzım gelecek. Ve sermayece ve cihazatça serçe kuşundan meselâ yirmi derece ziyade ve bu kâinatın ve zîhayatın en mühim, yüksek ve ehemmiyetli mahlûku olan insan, serçe kuşundan, saadet-i hayat cihetinde yirmi derece aşağı düşüp en bedbaht, en zelil bir bîçare olacak. Hem en kıymettar bir nimet olan akıl dahi, geçmiş zamanın hüznlerini ve gelecek zamanın korkularını düşünmekle kalb-i insanı mütemadiyen incitip bir lezzete dokuz elemli karıştırdığından, en musibetli bir belâ olur. Bu ise yüz derece batıldır. Demek bu hayat-ı dünyeviye, ahirete iman rûknünü kat'î ispat ediyor ve her baharda haşrın üç yüz binden ziyade numunelerini gözümüze gösteriyor.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azamet: büyüklük, yücelik.
batıl: boş ve manasız olan.
bedbaht: tali'siz, zavallı.
belâ: musibet, gam, acı, sıkıntı.
beyan: anlatma, izah, açıklama.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî mane-

vî aletler.
cihazat-ı mühimme: mühim, önemli cihazlar.
cihet: yön.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet.
ehemmiyetli: önemli.
elem: üzüntü, kaygı, maddî manevî ızdırap.
erkân: rûkûnler, esaslar.
fânî: ölümlü, geçici.
gaye: maksat, hedef.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat: esas.
hakikat-i âliye: yüce, ulvî hakikat, gerçek.
hasa: özellik, nitelik.
haşir: Allah'ın, ölüleri diriltilip mahşere çıkarması.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hayat-ı uhreviye: ahirete ait olan hayat.
hayattar: hayatlı.

hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti.
hususan: özellikle.
hüzün: keder, tasa.
iman: inanma, itikat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kalb-i insan: insan kalbi.
kat'î: kesin.
kıymettar: değerli, kıymetli.
lâyık: yakışır, uygun.
mahiyet: bir şeyin hakikati, iç yüzü, nitelik.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
meselâ: örneğin.
musibet: felâket, belâ.
mühim: önemli.
münhasır: hasredilmiş, sınırlı.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
netice: sonuç.
nimet: lütuf, ihsan.
noksan: eksik, kusurlu.
numune: örnek.
remiz: işaret.
rûkûn: esas.
saadet-i hayat: hayatın mutluluğu.
sermaye: ana para.
şecere: ağaç.
şecere-i hayat: hayat ağacı.
tahakkuk: gerçekleşme, olma.
teçhiz: donatma, cihazlandırma.
zelil: hakir, adî, bayağı.
zîhayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuur sahibi.
ziyade: fazla.

âdeta: sanki.
arş: göğün en yüksek katı.
arzu: aşırı istek, heves.
bâki: ebedî, daimî, kalıcı olan.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler.
cisim: maddî, beden, vücut.
cüz'î: küçük.
derman: çare, ilâç.
dikkat: incelik, değer ve önem verme.
dua: niyaz, yalvarma, isteme.
ehemmiyet: önem.
ehemmiyetli: önemli.
esbap: sebepler.
ferş: yeryüzü, yer.
gaye: maksat, hedef.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâşâ: asla, kat'iyen.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hayat-ı uhreviye: ahirete ait olan hayat.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hizmetkâr: hizmetçi.
hususî: özel.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
idare: yönetme, çekip çevirme.
ihzar: hazırlama.
inayet: ihsan, lütuf, yardım.
inkâr: reddetme, kabul ve tasdik etmeme.
inşa: vücuda getirme, yaratma.
kabil: olabilir, mümkün.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye.
Kemal-i ihtimam: son derece dikkat ve özen gösterme.
kemal-i itina: son derece dikkat ve itina.
kıymettar: değerli kıymetli.
lâyik: uygun, yakışır.

Acaba senin cisminde, senin bahçende ve senin vatanında senin hayatına lâzım ve münasip bütün levazımatı ve cihazatı hikmet ve inayet ve rahmetle ihzar eden ve vaktinde yetiştiren, hatta senin midenin beka ve yaşamak arzusuyla ettiği hususî ve cüz'î olan rızık duasını bilen ve işiten ve hadsiz leziz taamlarla o duanın kabulünü gösteren ve mideyi memnun eden bir *Mutasarrıf-ı Kadîr*, hiç mümkün müdür ki, seni bilmesin ve görmesin? Ve nev-i insanın en büyük gayesi olan hayat-ı ebediyeğe lâzım esbabı ihzar etmesin? Ve nev-i insanın en büyük, en ehemmiyetli, en lâıyk ve umumî olan beka duasını, hayat-ı uhreviyenin inşasıyla ve Cennetin icadıyla kabul etmesin? Ve kâinatın en mühim mahlûku, belki zeminin sultanı ve neticesi olan nev-i insanın arşı ve ferşi cınlatan umumî ve gayet kuvvetli duasını işitmeyip, küçük bir midede kadar ehemmiyet vermesin, memnun etmesin, kemal-i hikmetini ve nihayet rahmetini inkâr ettirsin? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ!

Hem hiç kabil midir ki, hayatın en cüz'isinin pek gizli sesini işitsin, derdini dinlesin ve derman versin ve nazını çeksin ve kemal-i itina ve ihtimam ile beslesin ve ona dikkatle hizmet ettirsin ve büyük mahlûkatını ona hizmetkâr yapsın; ve sonra en büyük ve kıymettar ve bâki ve nazdar bir hayatın gök sedası gibi yüksek sesini işitmesin? Ve onun çok ehemmiyetli beka duasını ve nazını ve niyazını nazara almasın? Âdeta bir neferin kemal-i itina ile teçhizat ve idaresini yapsın ve mutî ve muhteşem orduya hiç bakmasın? Ve zerreyi görsün, güneşi görmesin?

lâzım: gerekli, lüzumlu.
levazımat: lüzumlu maddeler.
leziz: lezzetli.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
memnun: hoşnut.
muhteşem: ihtişamlı, görkemli.
Mutasarrıf-ı Kadîr: her şeyi sevk ve idare eden, tüken-

mez güç ve kudret sahibi olan Allah.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
mühim: önemli.
münasip: uygun.
naz: cıve, işve.
nazar: dikkat, bakış.
nazdar: nazlı.
nefer: rütbesiz asker, er.
netice: sonuç.
nev-i insan: insan türü.
nihayet: son derece.
niyaz: yalvarma, dua.

rahmet: esirgeme, bağışlama, maddî ve manevî nimetler verme.
rızık: yiyecek, içecek şey.
seda: ses.
sultan: hükümdar, padişah.
taam: yemek.
teçhizat: cihazlandırmalar, donatılar.
umumî: genel, bütüne ait.
vakit: zaman.
zemin: yeryüzü, yer.
zerre: pek ufak parça, atom.

Sivrisineğin sesini işitsin, gök gürültüsünü işitmesin? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ!

Hem hiçbir cihetle akıl kabul eder mi ki, hadsiz rahmetli, muhabbetli ve nihayet derecede şefkatli ve kendi sanatını çok sever ve kendini çok sevdiren ve kendini sevenleri ziyade sever bir *Zat-ı Kadîr-i Hakîm*, en ziyade kendini seven ve sevimli ve sevilen ve Sâniini fıtraten perestiş eden hayatı ve hayatın zatı ve cevheri olan ruhu, mevt-i ebedî ile idam edip, Kendinden o sevgili muhibbini ve habibini ebedî bir surette küstürsün, darılsın, dehşetli rencide ederek sırr-ı rahmetini ve nur-i muhabbetini inkâr etsin ve ettirsin? Yüz bin defa hâşâ ve kellâ! Bu kâinatı cilvesiyle süslendiren bir cemel-i mutlak ve umum mahlûkatı sevindiren bir rahmet-i mutlaka, böyle hadsiz bir çirkinlikten ve kubh-i mutlakdan ve böyle bir zulm-i mutlakdan, bir merhametsizlikten, elbette nihayetsiz derece münezzehdir ve mukaddestir.

Netice: Madem dünyada hayat var; elbette insanlardan hayatın sırrını anlayanlar ve hayatını suiistimal etmeyenler, dâr-ı bekada ve Cennet-i bâkiyede hayat-ı bâkiyeye mazhar olacaklardır. Amenna.

Ve hem nasıl ki yeryüzünde bulunan parlak şeylerin güneşin akisleriyle parlamaları ve denizlerin yüzlerinde kabarcıkları ziyanın lem'alarıyla parlayıp sönmeleri, arkalarından gelen kabarcıklar yine hayalî güneşçiklere âyineliği etmeleri bilbedahe gösteriyor ki, o lem'alar, yüksek bir tek güneşin cilve-i in'ikâsıdır ve güneşin

akis: yansıma.
amenna: inandık.
âyineliği: aynalık, görünme yeri.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cemel-i mutlak: sonsuz ve kusursuz güzellik.
Cennet-i bâkiye: bâkî, sonsuz Cennet.
cevher: esas, öz.
cihet: yön, taraf, görüş açısı.
cilve: görüntü, tecelli.

cilve-i in'ikâs: yansıyan görüntü.
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya.
dehşetli: korkunç.
ebedî: daimî, sonsuz.
fıtraten: yaratılış itibarıyla.
habib: sevgili.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâşâ: asla, kat'iyen.
hayali: hayale ait.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen, sonsuz hayat.

idam: yok olma.
inkâr: reddetme, kabul etmeme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kellâ: hiç bir zaman, asla.
kubh-i mutlak: mutlak çirkinlik.
lem'a: parıltı.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mazhar olmak: nail olmak, şereflenmek, kavuşmak.

merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.
mevt-i ebedî: sonsuz ölüm.
muhabbet: sevgi.
muhip: seven, muhabbet eden.
mukaddes: kutsal, yüce.
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
netice: sonuç.
nihayet: son derece.
nihayetsiz: sonsuz.
nur-i muhabbet: muhabbet, sevgi nuru, sevgi ışığı.
perestîş: aşın derecede sevmek.
rahmet: esirgeme, bağışlama, maddî ve manevî nimetler verme.
rahmet-i mutlaka: Allah'ın mutlak rahmeti.
rencide: incinmiş, kırılmış.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sırr-ı rahmet: rahmet sırrı.
suiistimal: bir şeyi kötüye kullanma.
suret: biçim, tarz.
şefkat: karşılıksız ve merhametle sevmek, koruma.
umum: bütün.
vücut: varlık.
zat: öz, asıl, esas.
Zat-ı Kadîr-i Hakîm: her şeyi hikmetli yaratan ve her şeye gücü yeten Allah.
ziya: ışık, parlaklık.
ziyade: fazlasıyla.
zulm-i mutlak: tam zulüm, sonsuz ve sınırsız zulüm, işkence.

alâmet: belirti, işaret.
âsâr: eserler.
bahir: deniz.
bedîhi: açık olan, aşîkâr.
ber: kara.
bilittifak: ittifakla, beraberce.
bürhan: delil, tanık, ispat, hüccet.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i azam: en büyük görüntü, tecelli.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
delâil: deliller, kanıtlar.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
eser: iz, alâmet.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hayat-ı sermediye: sonsuz tükenmeyen hayat.
hüccet: delil, bürhan, şahit.
hükümferma: hüküm süren, hükmeden.
idare-i kâinat: kâinatın idaresi, yönetimi.
ihtiyar: irade, kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
ilm-i ilâhî: Allah'ın ilmi.
ilm-i muhit: her tarafı kuşatıcı ilim.
iman: inanma, itikat.
irade: dileme, isteme.
irade-i şamile: Cenab-ı Hakkın bütün kâinat ve mahlûkatı kuşatan kudreti.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
işaret: çeşitli ifade şekilleriyle gösterme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kelâm-ı Rabbânî: Allah'ın kelâmı.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.
kudret-i ilâhiye: Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
kudret-i mutlak: sonsuz ve sınırsız kudret.
medar: sebep, vesile, dayanak noktası.
melâike: melekler.
meşiet: irade, arzu.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
muhakkak: kesinlik kazanmış.
muhtelif: çeşitli, farklı.

vücudunu muhtelif dillerle yâd ediyorlar ve ışık parmaklarıyla ona işaret ediyorlar. Aynen öyle de, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un *Muhyî* isminin cilve-i azamı ile berrin yüzünde ve bahrin içinde zîhayatların kudret-i İlâhiye ile parlayıp, arkalarından gelenlere yer vermek için “*Yâ Hayy!*” deyip perde-i gaypta gizlenmeleri, bir hayat-ı sermediye sahibi olan *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un hayatına ve vücub-i vücuduna şahadetler, işaretler ettikleri gibi; umum mevcudatın tanziminde eseri görünen ilm-i İlâhiye şahadet eden bütün deliller ve kâinata tasarruf eden kudreti ispat eden bütün bürhanlar ve tanzim ve idare-i kâinatta hükümferma olan irade ve meşieti ispat eden bütün hüccetler ve kelâm-ı Rabbanî ve vahy-i İlâhînin medarı olan risaletleri ispat eden bütün alâmetler, mu'cizeler ve hakeza yedi sıfat-ı İlâhiyeye şahadet eden bütün delâil, bilittifak *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un hayatına delâlet, şahadet, işaret ediyorlar. Çünkü, nasıl bir şeyde görmek varsa, hayatı da var; işitmek varsa, hayatın alâmetidir; söylemek varsa, hayatın vücuduna işaret eder; ihtiyar, irade varsa, hayatı gösterir. Aynen öyle de, bu kâinatta âsârıyla vücutları muhakkak ve bedîhi olan kudret-i mutlaka ve irade-i şamile ve ilm-i muhit gibi sıfatlar, bütün delâilleriyle, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un hayatına ve vücub-i vücuduna şahadet ederler ve bütün kâinatı bir gölgesiyle ışıktıran ve bir cilvesiyle bütün dâr-ı ahireti zerratıyla beraber hayatlandıran hayat-ı sermediyesine şahadet ederler.

Hem hayat, *melâikeye iman* rüknüne dahi bakar, remzen ispat eder. Çünkü, madem kâinatta en mühim netice

Muhyî: diriltlen, canlandıran, hayat veren Allah.
mühim: önemli.
netice: sonuç.
perde-i gayp: insanların bilmeyip sadece Allah'ın bildiği gayp âlemdeki manevî perde.
remzen: işaret ederek, gizli bir manayı şifreyle belirterek.
risalet: resulülük, peygamberlik.
rükün: esas, şart, bir şeyi meydana getiren esas unsur-

lardan her biri.
sıfât: nitelikler, vasıflar.
sıfât-ı ilâhiye: Allah'ın sıfatları.
şahadet: şahitlik.
tanzim: düzenleme.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği şekilde kullanma.
umum: bütün.
vahy-i ilâhî: bir emrin, bir hakikatin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.

vücub-i vücut: varlığının zorunlu ve vacip olması.
vücüt: varlık, var olma.
yâ Hayy: ey “ezelden beri hayat sahibi” olan Allah!
yâd: anma.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
zerrat: zerreler, atomlar.
zihayat: hayat sahibi.

hayattır ve en ziyade intişar eden ve kıymettarlığı için nüshaları teksir edilen ve zemin misafirhanesini gelip geçen kafilelerle şenlendiren zihayatlardır. Ve madem küre-i arz bu kadar zihayatın envayıyla dolmuş ve mütemadiyen zihayat envalarını tecdit ve teksir etmek hikmetiyle, her vakit dolar boşanır ve en hasis ve çürümüş maddelerinde dahi kesretle zihayatlar halk edilerek bir mahşer-i huveynat oluyor. Ve madem hayatın süzölmüş en safî hulâsasası olan şuur ve akıl ve en lâtif ve sabit cevheri olan ruh, bu küre-i arzda gayet kesretli bir surette halk olunuyorlar; âdeta küre-i arz, hayat ve akıl ve şuur ve ervah ile ihya olup öyle şenlendirilmiş. Elbette küre-i arzdan daha lâtif, daha nuranî, daha büyük, daha ehemmiyetli olan ecram-ı semaviye, ölü, camit, hayatsız, şuursuz kalması imkân haricindedir. Demek gökleri, güneşleri, yıldızları şenlendirecek ve hayattar vaziyetini verecek ve netice-i hilkat-i semavatı gösterecek ve hitabat-ı Sübhaniyeye mazhar olacak olan zîşuur, zihayat ve semavata münasip sekeneler, her hâlde sırr-ı hayatla bulunuyorlar ki, onlar da melâikelerdir.

Hem hayatın sırr-ı mahiyeti, *peygamberlere iman* rükününe bakıp remzen ispat eder. Evet, madem kâinat, hayat için yaratılmış ve hayat dahi *Hayy-ı Kayyum-i Ezelî*'nin bir cilve-i azamıdır, bir nakş-ı ekmelidir, bir sanat-ı ecmelidir. Madem hayat-ı sermediye, resullerin gönderilmesiyle ve kitapların indirilmesiyle kendini gösterir. (Evet, eğer kitaplar ve peygamberler olmazsa, o hayat-ı ezeliye bilinmez. Nasıl ki bir adamın söylemesiyle diri ve

âdeta: sanki.
camit: cansız.
cevher: öz.
cilve-i azam: en büyük görünü, tecelli.
ecram-ı semaviye: gök cisimleri.
ehemmiyetli: önemli, değerli.
enva: çeşitler, türler.
ervah: ruhlar.
gayet: son derece, çok, oldukça.

halk etmek: yaratmak.
halk olma: yaratılma.
hariç: dış.
hasis: bayağı, değersiz.
hayat-ı ezeliye: zaman ve mekânla kayıtlı olmayan ezeli hayat sahibi olan Allah.
hayat-ı sermediye: sonsuz tükenmeyen hayat.
hayattar: hayatlı, canlı.
Hayy-ı Kayyum-i Ezelî: zaman ve mekânla kayıtlı olmayan bir hayata sahip olan

ve her canlıya hayat veren, onların varlıklarını devam ettiren Allah.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hitabat-ı Sübhaniye: Allah'ın kusursuz ve noksansız konuşması.
hulâsa: öz.
ihya olma: diriltme, hayat verme.

iman: inanç, itikat, inanma.
imkân: olabilirlik.
intişar: yayılma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kafîle: birbirinin ardı sıra gönderilen şeylerin her parçası; grup, topluluk.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kesret: çokluk.
kıymettar: değerli, kıymetli.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lâtif: hoş, güzel, tatlı.
mahşer-i huveynat: mikroskobik canlılar topluluğu.
mazhar olmak: nail olmak, şeref lenmek, ermek, elde etmek.
melâike: melekler.
misafirhane: geçici bekleme yeri.
münasip: uygun.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nakş-ı ekmel: mükemmel nakış, süs.
netice-i hilkat-i semavat: gökleri yaratmanın neticesi.
nurani: nurlu, ışıklı, parlak.
nûsha: yazılmış şey, kopya.
peygamber: Allah'ın elçisi.
remzen: işaret ederek, gizli bir manayı şifreyle belirterek.
resul: Allah'ın elçisi, peygamber.
rükün: esas, şart.
safi: saf olan, katışıksız, temiz.
sanat-ı ecmel: en güzel sanat.
sekene: bir yerde sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
semavat: semalar, gökler.
sırr-ı hayat: hayatın sırrı, anlamı.
sırr-ı mahiyet: bir şeyin mahiyetinin, iç yüzünün sırrı.
suret: biçim, tarz.
şuur: anlayış, idrak.
tecdit: yenileme.
teksir: çoğaltma.
vaziyet: durum, hâl.
zemin: yeryüzü.
zihayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuur sahibi, anlayışlı.
ziyade: fazla.

hayattar olduğu anlaşılır; öyle de, bu kâinatın perdesi altında olan âlem-i gaybın arkasında söyleyen, konuşan, emir ve nehyedip hitap eden bir Zatın kelimatını, hitabatını gösterecek, peygamberler ve ellerinde nazil olan kitaplardır.) Elbette kâinattaki hayat, kat'î bir surette *Hayy-ı Ezelî*'nin vücub-i vücuduna kat'î şahadet ettiği gibi; o hayat-ı ezeliyenin şuaatı, celevatı, münasebatı olan “irsal-i rusûl” ve “inzal-i kütüp” rükünlerine bakar, remzen ispat eder. Ve bilhassa risalet-i Muhammediye (a.s.m.) ve vahy-i Kur'ânî hayatın ruhu ve akli hükmünde olduğundan, bu hayatın vücudu gibi hakkaniyetleri kat'îdir denilebilir.

Evet, nasıl ki hayat bu kâinattan süzölmüş bir hulâsadır. Ve şuur ve his dahi hayattan süzölmüş, hayatın bir hulâsasıdır. Akıl dahi şuurdan ve histen süzölmüş, şuurun bir hulâsasıdır. Ve ruh dahi, hayatın halis ve safî bir cevheri ve sabit ve müstakil zatıdır. Öyle de, maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (a.s.m.) dahi, hayat ve ruh-i kâinattan süzölmüş hulâsatü'l-hulâsadır ve risalet-i Muhammediye dahi (a.s.m.), kâinatın his ve şuur ve aklından süzölmüş en safî hulâsasıdır. Belki maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (a.s.m.), âsârının şahadetiyle, hayat-ı kâinatın hayatıdır. Ve risalet-i Muhammediye (a.s.m.), şuur-i kâinatın şuurudur ve nurudur. Ve vahy-i Kur'ân dahi, hayattar hakaikının şahadetiyle, hayat-ı kâinatın ruhudur ve şuur-i kâinatın aklıdır.

Evet, evet, evet! *Eğer kâinattan risalet-i Muhammediyenin (a.s.m.) nuru çıksa, gitse, kâinat vefat edecek.*

âlem-i gayp: görölmeyen fakat varlığı kesin olan, aslı Allah tarafından bilinen başka bir âlem.
âsâr: eserler.
bilhassa: özellikle.
celevat: cıvırlar, güzel görünüşler.
cevher: esas, öz.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
halis: saf.
hayat-ı Ezeliye: zaman ve mekânla kayıtlı olmayan ezeli hayat sahibi olan Allah.
hayat-ı kâinat: kâinatın hayatı.
hayat-ı Muhammediye: kâinatın hayatı olan Hz. Muhammed'in hayatı.
hayattar: hayatlı, canlı, yaşayan.
Hayy-ı Ezeli: ezeli hayat sahibi olan Allah.
hitabat: hitaplar, seslenişler.
hitap: birine söz söyleme.
hulâsa: öz, özet.
hulâsatü'l-hulâsa: özünün özü.
hükmünde: değerinde, yerinde.
inzal-i kütüp: kitapların indirilmesi.
irsal-i rusûl: peygamberlerin elçi olarak gönderilmesi.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
kelimat: kelimeler, sözler.
maddî: cismanî.
manevî: manaya ait olan.
münasebat: münasebetler, ilgililer.
müstakil: bağımsız, ayrıca, başlı başına.
nazil: nüzul eden, inen.
nehiy: yasaklama.
nur: parıltı, ışıık.

peygamber: Allah'ın elçisi.
remzen: işaret ederek, gizli bir manayı şifreyle belirterek.
risalet-i Muhammediye: kâinatın nuru ve şuur olan Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamberliği.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruh-i kâinat: kâinatın ruhu.
rükün: esas, şart.
safî: saf olan, katışıksız.
suret: biçim, tarz.

şahadet: şahitlik.
şuaat: sular, ışııklar.
şuur: idrak, bilinç.
şuur-i kâinat: kâinatın şuur, evrenin bilinci.
vahy-i Kur'ân: Kur'ân'ın vahiy yoluyla indirilmesi.
vefat: ölme.
vücub-i vücud: varlığının zorunlu ve vacip olması.
vücud: var olma, varlık, maddî beden.
zat: öz, cevher.

Eğer Kur'ân gitse, kâinat divane olacak ve küre-i arz ka-fasını, aklını kaybedecek, belki şuursuz kalmış olan başı-nı bir seyyareye çarpacak, bir kıyameti koparacak.

Hem hayat, *iman-ı bilkader* rûknüne bakıp, remzen is-pat eder. Çünkü madem hayat âlem-i şahadetin ziyasıdır ve istilâ ediyor; ve vücudun neticesi ve gayesidir; ve *Hâ-lık-ı Kâinat*'ın en cami âyinesidir; ve faaliyet-i Rabbani-yenin en mükemmel enmuzeci ve fihristesidir, temsilde hata olmasın, bir nevi programı hükmündedir. Elbette âlem-i gayp, yani mazi, müstakbel, yani geçmiş ve gele-cek mahlûkatın hayat-ı maneviyeleri hükmünde olan in-tizam ve nizam ve malûmiyet ve meşhudiyet ve taayyün ve evamir-i tekvinîyeyi imtisale müheyya bir vaziyette bu-lunmalarını sır-ı hayat iktiza ediyor.

Nasıl ki bir ağacın çekirdek-i aslîsi ve kökü ve munte-hasında ve meyvelerindeki çekirdekleri dahi, aynen ağaç gibi, bir nevi hayata mazhardırlar, belki ağacın ka-vanın-i hayatiyesinden daha ince kavanin-i hayatı taşı-yorlar; hem nasıl ki bu hazır bahardan evvel geçmiş gü-zün bıraktığı tohumlar ve kökler, bu bahar gittikten son-ra gelecek baharlara bırakacağı çekirdekler, kökler, bu bahar gibi cilve-i hayatı taşıyorlar ve kavanin-i hayatiye-ye tâbidirler. Aynen öyle de, şecere-i kâinatın bütün dal ve budaklarıyla her birinin bir mazisi ve müstakbeli var; geçmiş ve gelecek tavırlarından ve vaziyetlerinden mü-teşekkil bir silsilesi bulunur. Her nev'i ve her cüz'ünün ilm-i İlâhiyede muhtelif tavırlarla müteaddit vücutları bir silsile-i vücud-i ilmî teşkil eder. Ve vücud-i haricî gibi, o

âlem-i gayp: görülmeyen fa-kat varlığı kesin olan, aslı Al-lah tarafından bilinen başka bir âlem.
âlem-i şahadet: gözle gördü-gümüz âlem, kâinat.
âyine: ayna.
camî: içine alan, kapsayıcı.
cilve-i hayat: hayat cilveleri, güzelliikleri.
cüz': parça.
çekirdek-i aslî: kâinatın özü, aslî çekirdeği.

divane: deli.
enmuzec: model, örnek.
evamir-i tekvinîye: Allah'ın tabiatla geçerli olan emir ve kanunları.
faaliyet-i Rabbaniye: her şe-yi terbiye ve idare eden Al-lah'ın faaliyeti.
fihriste: özet.
gaye: maksat, hedef.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.

hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hükmünde: değerinde, yerin-de.
iktiza: gerektirme.
ilm-i İlâhiye: Allah'a ait ilim.
iman-ı bilkader: kadere iman.
imtisal: emre tamamen uy-ma, boyun eğme.
intizam: düzgünlük, nizam.
istilâ: kaplama.
kavanin-i hayat: hayat ka-

nunları, prensipleri.
kıyamet: dünyanın sonu, eceli.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mahlûkat: Allah tarafından yara-tılanlar.
malûmiyet: bilinen, belirlilik
mazhar: nail olma, kavuşma, er-me; bir şeyin çıktığı yer.
mazi: geçmiş zaman.
meşhudiyet: gözle görüş, şahit-lik.
muhtelif: çeşitli.
müheyya: hazır.
mükemmel: kâmil, noksansız, tam.
münteha: son.
müstakbel: gelecek.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.
müteşekkil: teşekkül etmiş, ku-rulmuş, şekillenmiş.
netice: sonuç.
nevi: çeşit.
nizam: düzen.
remzen: işaret ederek, gizli bir manayı şifreyle belirterek.
rûkûn: esas, şart.
seyyare: gezegen, yıldız.
sırr-ı hayat: hayatın sırrı, hayata ait gizli manalar.
silsile: zincir.
silsile-i vücud-i ilmî: ilim olarak var olma dizisi; ilimde varlık seri-si.
şecere-i kâinat: kâinat ağacı.
şuur: idrak, bilinç.
taayyün: belli olma, belirlenme.
tâbi: uyan, itaat eden.
temsil: benzetme.
teşkil: şekillendirme, meydana getirme.
vaziyet: durum, hâl.
vücud-i haricî: maddî varlık, gö-rünen bir bedenle var olma.
vücüt: varlık.
ziya: ılık, aydınlık.

âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
âlem-i gayp: görülmeyen fakat varlığı kesin olan, aslı Allah tarafından bilinen başka bir âlem.
âlem-i şahadet: gözle gördüğü-müz âlem, kâinat.
ayn-ı hayat: hayat pınarı.
cenaze: ölü.
cevher: esas, öz.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i hayat: hayat cilveleri, güzellikleri.
elvah-ı kaderiye: kader çizgileri-ni (yazılarını) içeren levhalar.
ervah: ruhlar.
hayat-ı ezeliye: zaman ve me-kânla kayıtlı olmayan ezeli hayat sahibi olan Allah.
hayat-ı maneviye: manevî ha-yat.
hayat-ı umumiye: toplum haya-tı; genel hayat.
hayattar: hayatlı, canlı, yaşayan.
iman: inanç, itikat.
intizam: düzgünlük.
intizam-ı ekmel: mükemmel sis-tem, düzen.
istilzam: gerektirme.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile, kâinatta olmuş ve olacak bü-tün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi, tak-dir ve tayin etmesi.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafın-dan bilinen ve takdir olunan şey-lerin zamanı gelince yaratılması, her konuda Allah'ın hükmünün yürümesi.
Levh-i Kaza ve Kader: keder ve kazanın yer aldığı levha, olmuş ve olacak şeylerin ilim-i ilâhideki var-lıkları.
madde-i hayat: hayat maddesi.
mahlukat: Allah tarafından yara-tılanlar.
manen: mana itibarıyla, manaca, manevî yönden.
manevi: manaya ait, ruhi.
manidar: ince manalı.
mazhar: bir şeyin görüldüğü yer.
mazhariyet: görünme ve tezahür yeri olma.
mazi: geçmiş zaman.
mevcut: var olan.
mukadderat: Allah tarafından

vücut-i ilmî dahi, hayat-ı umumiyenin manevî bir cilve-sine mazhardır ki, mukadderat-ı hayatiye, o manidar ve canlı elvah-ı kaderiyeden alınır.

Evet, âlem-i gaybın bir nev'i olan âlem-i ervah, ayn-ı hayat ve madde-i hayat ve hayatın cevherleri ve zatlari olan ervah ile dolu olması, elbette mazi ve müstakbel de-nilen âlem-i gaybın bir diğer nev'i de ve ikinci kısmı da-hi, cilve-i hayata mazhariyetini ister ve istilzam eder. Hem her bir şeyin vücut-i ilmîsindeki intizam-ı ekmeli ve mani-dar vaziyetleri ve canlı meyveleri, tavırları, bir nevi hayat-ı maneviye mazhariyetini gösterir. Evet, hayat-ı ezeliye güneşinin ziyası olan bu cilve-i hayat, elbette yalnız bu âlem-i şahadete ve bu zaman-ı hâzıra ve bu vücut-i haricî-ye münhasır olamaz. Belki her bir âlem, kabiliyetine göre, o ziyanın cilvesine mazhardır. Ve kâinat, bütün âlemleriy-le o cilve ile hayattar ve ziyadardır. Yoksa, nazar-ı dalâle-tin gördüğü gibi muvakkat ve zahirî bir hayat altında her bir âlem, büyük ve müthiş birer cenaze ve karanlıklı bi-rer virane âlem olacaktı.

İşte, kadere ve kazaya iman rüknü dahi, geniş bir ve-cihte sırr-ı hayatla anlaşılıyor ve sabit oluyor. Yani, nasıl ki âlem-i şahadet ve mevcut hazır eşya, intizamlarıyla ve neticeleriyle hayattarlıkları görünüyor; öyle de, âlem-i gayptan sayılan geçmiş ve gelecek mahlûkatın dahi ma-nen hayattar bir vücut-i manevîleri ve ruhlu birer sübut-i ilmîleri vardır ki, Levh-i Kaza ve Kader vasıtasıyla o ma-nevî hayatın eseri, mukadderat namıyla görünür, tezahür eder.

ezelde takdir olunmuş şeyler.
mukadderat-ı hayatiye: ka-der kalemîyle yazılmış haya-tın programı.
navvıyyat: geçici.
münhasır: hasredilmiş, sınırlı.
müstakbel: gelecek zaman.
müthiş: dehşet veren.
namıyya: adıyla.
nazar-ı dalâlet: dalâlet gö-züyle bakış, imandan yoksun olan görüş.
netice: sonuç.

nevi: çeşit, tür.
rükün: esas.
sırr-ı hayat: hayatın sırrı.
sübut-i ilim: varlığı ilmen sa-bit olan.
tezahür: zuhur etme, görün-me.
vasıta: aracılık.
vaziyet: durum, hâl.
vecih: yön.
virane: yıkılmaya yüz tut-muş, harabe.
vücut-i hariciye: vücudu ve

varlığı ortaya çıkan, bilinen.
vücut-i ilmî: bir şeyin var oluşu ile ilgili bilgilerin varlığı.
vücut-i manevî: mana ola-rak var olmak; maddî beden giymemiş varlık.
zahiri: görünürdeki.
zaman-ı hâzıra: şimdiki za-man.
zat: kişi.
ziya: ışıık, nur.
ziyadar: ışıık saçan, ışııklı.

BEŞİNCİ REMİZ

Hem hayatın on altıncı hassasında denilmiş ki: *Hayat bir şeye girdiği vakit, o cesedi bir âlem hükmüne getirir; cüz ise küll gibi, cüz'îye dahi küllî gibi bir camiiyet verir.*

Evet, hayatın öyle bir camiiyeti var; âdeta umum kâinata tecelli eden ekser Esmâ-i Hüsnâyı kendinde gösteren bir cami âyine-i ehadiyettir. Bir cisme hayat girdiği vakit küçük bir âlem hükmüne getirir; âdeta kâinat şecerinin bir nevi fihristesini taşıyan bir nevi çekirdeği hükmüne geçiyor. Nasıl ki bir çekirdek, onun ağacını yapabilen bir kudretin eseri olabilir; öyle de, en küçük bir zî-hayatı halk eden, elbette umum kâinatın Hâlık'ıdır.

İşte bu hayat, bu camiiyetiyle en gizli bir sır-ı ehadiyeti kendinde gösterir. Yani, nasıl ki azametli güneş, ziyasıyla ve yedi rengiyle ve aksiyle, güneşe mukabil olan her bir katre suda ve her bir cam zerresinde bulunuyor. Öyle de, her bir zîhayatta, kâinatı ihata eden esma ve sıfât-ı İlâhiyenin cilveleri beraber onda tecelli ediyor. Bu nokta-i nazardan hayat, kâinatı, rububiyet ve icat cihe-tinde inkısam ve tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne, belki iştiraki ve tecezzisi imkân haricinde bulunan bir küllî hükmüne getirir.

Evet, seni yaratan, bütün nev-i insanı yaratan Zat olduğunu, bilbedahe senin yüzündeki sikkesi gösteriyor. Çünkü mahiyet-i insaniye birdir, inkısamı gayrimümkündür. Hem hayat vasıtasıyla ecza-i kâinat onun efradı

âdeta: sanki.
akıs: yansıma.
âyine-i ehadiyet: ehadiyet aynası, birlik aynası.
azamet: büyüklük, yücelik.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
camî: kapsayan, içine alan.
camiiyet: kapsayıcılık, ihtiva ve ihata edicilik.
cihet: yön, görüş açısı.
cilve: görüntü, tecelli.
cüz: parça.

cüz'îye: parçaya ait olan.
ecza-i kâinat: kâinatın eczaları, kısımları.
efrat: fertler, bireyler.
ekser: pek çok.
esma: isimler.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
fihriste: özet, içindekiler.
gayrimümkün: mümkün olmayan, imkânsız.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.

halk: yaratma.
hassa: özellik, nitelik.
hükmüne: değerine, yerine.
icât: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihata: kuşatma.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.
iştirak: ortaklık etme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

katre: damla.
kudret: kuvvet, iktidar.
küll: bütün.
küllî: bütüne ait, umumî.
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü, hakikati.
mukabil: karşılık.
nev-i insan: insan türü.
nevi: çeşit, tür.
nokta-i nazar: bakış açısı.
remiz: işaret.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, idare ve malikiyeti.
sıfât-ı İlâhiye: Allah'ın hayat, ilim, irade, kudret, görme, işitme ve konuşma gibi sıfatları.
sikke: taklit edilemez alâmet, nişan.
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı.
secere: ağaç.
tecelli: belirme, görünme.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme.
umum: bütün.
vasıta: aracı, araç.
zat: şahıs, kişi.
zerre: en küçük parça, atom.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
zîya: ışık, nur.

hükmüne ve kâinat ise nev'i hükmüne geçer; sikke-i ehadîyeti mecmuunda gösterdiği gibi, her bir cüzde dahi o sikke-i ehadiyeti ve hatem-i Samediyeti göstererek, şirk ve iştiraki her cihetle tart eder.

Hem hayatta sanat-ı Rabbaniyenin öyle fevkalâde harika mu'cizeleri var ki, bütün kâinatı halk edemeyen bir zat, bir kudret, en küçük bir zîhayatı halk edemez. Evet, bir nohut tanesinde bütün Kur'ân'ı yazar gibi, çamın gayet küçük bir tohumunda koca çam ağacının fihristesini ve mukadderatını yazan kalem, elbette semavatı yıldızlarla yazan kalem olabilir. Evet, bir arının küçük kafasında, kâinat bahçesindeki çiçekleri tanıyacak ve ekser envaıyla münasebettar olacak ve bal gibi bir hediye-i rahmeti getirecek ve dünyaya geldiği günde şerait-i hayatı bilecek derecede bir istidadı, bir kabiliyeti, bir cihazı derç eden zat, elbette bütün kâinatın hâlıkı olabilir.

Elhâsıl: Hayat nasıl ki kâinatın yüzünde parlak bir sikke-i tevhiddir; ve her bir zîruh dahi hayat noktasında bir sikke-i ehadiyettir; ve hayatın her bir ferdinde bulunan nakş-ı sanat bir mühr-i samediyettir; ve zîhayatların adedince bu kâinat mektubunu *Zat-ı Hayy-ı Kayyum* ve *Vahid-i Ehad* namına hayatlarıyla imza ediyorlar; ve o mektupta tevhid mühürleri ve ehadiyet hatemleri ve samediyet sikkeleridirler. Öyle de, hayat gibi, her bir zîhayat dahi, bu kitab-ı kâinatta birer mühr-i vahdaniyet olduğu gibi, her birinin yüzünde ve simasında birer hatem-i ehadiyet konulmuştur.

cihaz: alet, organ, donanım.

cihet: yön, taraf.

cüz: parça.

derç: sokma, yerleştirme, içine alma.

ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi.

ekser: pek çok.

elhâsıl: netice itibarıyla.

enva: çeşitler, türler.

fert: kişi, aza, birey.

fevkalâde: olağanüstü.

fihriste: özet, içindekiler.

gayet: son derece, çok, oldukça.

Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.

halk: yaratma.

hatem: mühür, damga.

hatem-i ehadiyet: Allah'ın birliğini gösteren mühür.

hatem-i Samediyet: her şeyin Allah'a muhtaç olup, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmadığı gerçeğinin tescili.

hediye-i rahmet: rahmet hediyesi.

hükmüne: değerine, yerine.

istidat: yetenek, kabiliyet.

iştirak: ortak olma.

kabiliyet: istidat, yetenek, kapasite.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kitab-ı kâinat: kâinat kitabı; bir kitap gibi yazılan, sayısız anlamlar ifade eden ve her kitap gibi yazarını gösteren kâinat; evren.

kudret: kuvvet, iktidar.

Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.

mecmu: toplam.

mu'cize: benzerini yapmakta insanların âciz kaldığı şey.

mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ileride meydana gelecek hâller ve olaylar.

mühr-i Samediyet: Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmadığını, fakat her şeyin kendisine muhtaç olduğunu gösteren mühür.

mühr-i vahdaniyet: Allah'ın tek

ve benzersiz olduğunun mührü, tescili.

mühür: damga.

münasebettar: ilgili, alakalı.

nakş-ı sanat: sanat nakışı.

nevi: çeşit, tür.

samediyet: her şeyin Allah'a muhtaç olması, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması; Cenab-ı Hakkın Rab ve Kayyum olması.

sanat-ı Rabbaniye: her şeyin Rabbi olan Allah'ın sanatı.

semavat: semalar, gökler.

sikke: taklit edilmez alâmet, nişan.

sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfatını gösteren hususî işaret, mühür.

sikke-i tevhid: tevhid mührü.

sima: çehre, yüz.

şerait-i hayat: hayat şartları.

şirk: Allah'a ortak koşma.

tart: kovma, uzaklaştırma.

tevhid: Allah'ın birliği.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (C.c.).

zat: kişi, şahıs, kendi.

Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.

zîhayat: hayat sahibi.

zîruh: ruh sahibi.

Hem nasıl ki hayat, cüz'iyatı adedince ve zihayat efradı sayısınca, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un vahdetine şahadet eden imzalar ve mühürlerdir; öyle de, ihya ve diriltmek fiili dahi, efradı adedince tevhide imza basıyor. Meselâ, ihyanın bir ferdi olan ihya-i arz, güneş gibi parlak bir şahid-i tevhiddir. Çünkü, baharda zeminin dirilmesinde ve ihyasında üç yüz bin envan ve her nev'in hadsiz efradı beraber, birbiri içinde, noksansız, kusursuz, mükemmel, muntazam ihya edilir ve dirilirler. Evet, böyle bir tek fiille hadsiz muntazam fiilleri yapan, elbette bütün mahlûkatın hâlıkıdır ve bütün zihayatları ihya eden *Hayy-ı Kayyum*'dur ve rububiyetinde iştiraki mümkün olmayan bir *Vahid-i Ehad*'dir.

Şimdilik hayatın hassalarından bu kadar az ve muhtasar yazıldı. Başka hassaların beyanı ve tafsilâtını Risale-i Nur'a ve başka zamana havale ediyoruz.

Hatime

İsm-i Azam herkes için bir olmaz; belki ayrı ayrı oluyor. Meselâ, İmam-ı Ali Radiyallahü Anhın hakkında *Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl, Kuddüs*; altı isimdir. Ve İmam-ı Azamın İsm-i Azamı *Hakem, Adl*; iki isimdir. Ve Gavs-ı Azamın İsm-i Azamı *yâ Hayy*'dir. Ve İmam-ı Rabbanînin İsm-i Azamı *Kayyum*'dur; ve hakeza pek çok zatlar daha başka isimleri İsm-i Azam görmüşlerdir.

Adl: adalet sahibi ve her hak sahibine hakkını veren Allah.
beyan: anlatma, izah.
cüz'iyat: değersiz, ufak tefek şeyler.
efrat: fertler, bireyler.
enva: çeşitler, türler.
Ferd: tek, yalnız, eşi bulunmayan Allah.
fiil: iş, hareket.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin lâkabı.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hakem: haklı ile haksız ayıran ve her işi bir hikmete göre olan Cenab-ı Hak.
hakeza: böylece, bunun gibi.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hassâ: özellik, nitelik.
Hatime: son söz.
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme.
Hayy: gerçek hayat sahibi

olan, Allah.
Hayy-ı Kayyum: her hususta iktidarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan, Allah.
ihya: diriltme, hayat verme.
ihya-i arz: yeryüzünün dirilmesi.
İmam-ı Azam: Hanefî mezhebinin kurucusu Ebu Hanife Hazretleri.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkin bin bir isminden en büyük ve

manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

İştirak: ortak olma.

Kayyum: her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden Allah.

Kuddüs: kâinattaki her şeyin temiz olmasını sağlayan kusur ve noksanlıklardan uzak olan Cenab-ı Hak.

kusur: eksiklik, noksan.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

meselâ: örneğin.

muhtasar: kısaltılmış, özet.

muntazam: intizamlı, düzgün.

mühür: damga.

nevi: çeşit, tür.

noksan: eksik.

rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, idare ve malikiyeti.

şahadet: şahitlik.

şahid-i tevhid: Allah'ın birliğinin şahit ve delilleri.

tafsilât: izahlar, etraflı olarak bildirmeler.

tevhid: Allah'ın birliği.

vahdet: birlik.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (c.c.).

zat: kişi, şahıs.

Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.

zemin: yeryüzü.

zihayat: hayat sahibi.

Bu Beşinci Nükte ism-i *Hayy* hakkında olduğu müna-sebetiyle, hem teberrük, hem şahit, hem delil, hem kud-sî bir hüccet, hem kendimize bir dua, hem bu risaleye bir hüsn-i hatime olarak, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesse-lâm, *Cevşenü'l-Kebir* namındaki münacat-ı azamında, marifetullahta gayet yüksek ve gayet cami derece-i ma-rifetini göstererek böyle demiştir; biz de hayalen o zama-na gidip, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin dediği-ne âmin diyerek, aynı münacatı kendimiz de söylüyor gi-bi, seda-i Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâm ile deriz:

âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, ka-bul eyle!" anlamında duanın so-nunda söylenir.

camî: kapsayan, içine alan.

Cevşenü'l-Kebir: büyük zırh an-lamındaki Hz. Muhammed (a.s.m) Efendimize vahiyle gelen, Esma-i Hüsnayî içine alan emsalsiz bir münacat ve benzersiz bir dua.

delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.

derece-i marifet: irfan derecesi, bilme seviyesi.

emân: emin olma, güvende ol-ma, korkusuzluk.

gayet: son derece, çok, oldukça.

hayalen: hayal olarak.

hikmet: gaye, fayda, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerin-de yaratılması.

hüccet: delil, bürhan.

hüsn-i hatime: güzel netice, son.

ism-i Hayy: Cenab-ı Hakkın haya-tı veren, diriltlen anlamında ismi.

kudsi: mukaddes, yüce.

marifetullah: Allah'ı tanıma, an-lama, bilme.

mevt: ölüm.

münacat: Allah'a dua etme, yal-varma.

münacat-ı azam: büyük, muaz-zam dua.

münasebet: alâka, vesile, ilgi.

namında: adında.

nükte: ince söz ve mana.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-rim olan peygamber, Hz. Muham-med (a.s.m.).

seda-i Muhammedî: Hz. Muham-med'in sesi ve duası.

sifât: nitelikler, vasıflar.

şerik: ortak, hissedar.

teberrük: mübarek ya da uğurlu kabul etme, bir şeyi bereket veya mutluluk vesilesi sayma.

tenzih etmek: bütün kusur ve noksanlardan uzak bilmek.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

يَا حَيُّ قَبْلَ كُلِّ حَيٍّ ❀ يَا حَيُّ بَعْدَ كُلِّ حَيٍّ
يَا حَيُّ الَّذِي لَيْسَ كَمَثَلِهِ حَيٌّ ❀ يَا حَيُّ الَّذِي لَا يُشَبِّهُهُ شَيْءٌ
يَا حَيُّ الَّذِي لَا يَحْتَاجُ إِلَى حَيٍّ ❀ يَا حَيُّ الَّذِي لَا يُشَارِكُهُ حَيٌّ
يَا حَيُّ الَّذِي يُمِيتُ كُلَّ حَيٍّ ❀ يَا حَيُّ الَّذِي يَرْزُقُ كُلَّ حَيٍّ
يَا حَيُّ الَّذِي يُحْيِي الْمَوْتَى ❀ يَا حَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ

سُبْحَانَكَ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَمَانُ الْأَمَانُ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ ❀ آمِينَ 1

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ 2

1. Ey bütün hayat sahiplerinden önce var olan Hayy, • Ey bütün hayat sahiplerinden sonra bâkî kalacak olan Hayy, Ey hiçbir hayat sahibi kendisinin misli olmayan Hayy, • Ey hiçbir şey kendisine benze-meyen Hayy, Ey hiçbir hayat sahibine muhtaç olmayan Hayy, • Ey zihayat hiçbir şeriki bulunmayan Hayy, Ey bütün zihayata mevti veren Hayy, • Ey bütün zihayatu nızıklandiran Hayy, Ey bütün ölüleri diriltlen Hayy, • Ey kendisine asla ölüm anız olmayan Hayy, Seni bütün kusur ve noksan sıfatlardan tenzih ederiz yâ İlâhî! Senden başka ilâh yok ki bize imdat etsin. Emân ver bize, Senden emân diliyoruz. Bizi Cehennemden ve azap ateşin-den kurtar. Âmin. (*Cevşenü'l-Kebir*, 69. bend.)
2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bil-gimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

Ötüzüncü Lem'anın Altıncı Nüktesi

İsm-i Kayyum'a bakar.

İsm-i Hayy'ın bir hulâsası, Nur Çeşmesi'nin bir zeyli olmuş. Bu ism-i Kayyum dahi, Ötüzüncü Sözün zeyli olması münaşip görüldü.

İTİZAR: Bu çok ehemmiyetli meseleler ve çok derin ve geniş ism-i Kayyum'un cilve-i azamı, hem muntazaman değil, belki ayrı ayrı lem'alar tarzında kalbe hutur ettiğinden, hem gayet müşevveş ve acele ve tetkiksiz müşvedde hâlinde kaldığından, elbette tabirat ve ifadelerde çok noksanlar, intizamsızlıklar bulunacaktır. Meselelerin güzelliklerine benim kusurlarımı bağışlamalısınız.

İHTAR: *İsm-i Azama ait nükteler, azamî bir surette geniş, hem gayet derin olduğundan, hususan ism-i Kayyum'a ait meseleler ve bilhassa Birinci Şuâ, (HAŞİYE) maddiyyunlara baktığı için daha ziyade derin gittiğinden, elbette her adam her meseleyi her cihette anlamaz. Fakat herkes her meseleden bir derece hisse alabilir. "Bir şey bütün elde edilmezse, bütün bütün elden kaçırılmaz" kadesiyle, "Bu manevî bahçenin bütün meyvelerini koparamıyorum" diye vazgeçmek kâr-ı akıl değildir. İnsan ne kadar koparsa o kadar kârdır. İsm-i Azama ait meselelerin ihata edilmeyecek derecede genişleri olduğu gibi, akıl görmeyecek derecede inceleri de vardır. Hususan ism-i Hayy ve Kayyum'a ve bilhassa hayatın iman erkânına karşı remizlerine ve bilhassa*

HAŞİYE: Bu risaleyi okuyan eğer mütefennin değilse Birinci Şuâ okumasın, ikinciden başlasın; veya ahirde okusun.

ahir: son.
azamî: en çok, en fazla, maksimum.
bilhassa: özellikle.
cihet: yön.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
ehemmiyetli: önemli.
erkân: rükünler, esaslar.
gayet: son derece, çok, oldukça.
haşiye: dipnot.
hisse: pay, nasip.

hulâsa: bir şeyin özü.
hususan: özellikle.
hutur: hatıra gelme.
ifade: anlatım, söyleyiş.
ihata: kuşatma.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iman: inanma, itikat.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

ism-i Hayy: Cenab-ı Hakkın hayatı veren, diriltlen anlamında ismi.
ism-i Kayyum: her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden anlamında Allah'ın bir ismi.
itizar: özür dileme.
kaide: kural, esas, prensip.
kâr: kazanç.
kâr-ı akıl: akıllıca iş.
kusur: eksiklik, noksan.
lem'a: parıltı.

maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedi olduğuna, sonradan yaratılmış bulunduğu inananlar.
mesele: önemli konu.
muntazaman: düzenli olarak, sürekli.
münasip: uygun.
müşvedde: karalama, yazı taslağı, sonradan düzeltilmek üzere yazılan ilk yazı.
müşevves: düzensiz, karmakarışık.
mütefennin: fen tahsili gören, fen bilini, fen adamı.
noksan: eksiklik.
nükte: ince söz ve mana.
remiz: işaret.
risale: mektup.
suret: biçim, tarz.
şua: ışın.
tabirat: tabirler, deyimler.
tarz: biçim, suret.
tetkik: dikkatle araştırma.
zeyil: ek, ilâve.
ziyade: fazlasıyla.

kaza ve kader rûknüne hayatın işaretine ve ism-i Kayyum'un Birinci Şuana herkesin fikri yetişmez, fakat hissesiz de kalmaz. Belki her hâlde imanını kuvvetlendirir. Saadet-i ebediyenin anahtarı olan imanın kuvvetleşmesi ehemmiyeti çok azîmdir. İmanın bir zerre kadar kuvveti ziyade olması, bir hazinedir. İmam-ı Rabbanî Ahmed-i Farukî diyor ki: "Bir küçük mesele-i imaniyenin inkişafı, benim nazarımda yüzler ezvak ve kerametlere müreccaktır.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

azam: en büyük.

azim: büyük, yüce.

beyan: anlatma, izah, açıklama.

Celcelûtiye: Peygamberimizin derslerine dayanarak ebce ve cifir hesabıyla Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.

cihet: sebep.

cilve-i azam: en büyük görüntü, tecelli.

ehemmiyet: önem.

ehemmiyetli: önemli.

esma: isimler.

evvelki: önceki.

ezvak: zevkler.

iman: inanma, itikat.

inkışaf: açılma, keşf olunma.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

ism-i Kayyum: her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden anlamında Allah'ın bir ismi.

kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile, kâinata olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir ve tayin etmesi.

kaside-i Ercûze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalen haber veren meşhur kaside.

Kayyum: her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden Allah.

kayyumiyet-i İlâhiye: varlığı ve diriliği her an için olup, gökleri ve yerleri her an için tutan, daimi her şeye her hususta iktidarı olan Allah.

kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması, her konuda Allah'ın hükmünün yürümesi.

keramet: kerem, lütuf, ihsan.

kerametkârâne: kerametli bir şekilde.

mesele-i imaniye: imanî mesele. muhtasar: kısaltılmış, özet.

müreccah: tercih edilen, üstün.

müsaade: elverişli, uygun olma durumu.

nam-ı âli: bilinen meşhur isim.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۝ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۝

وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ ۝ مِمَّنْ دَابَّةٌ الْأُحْوَ أَخَذَ بِنَاصِيَتِهَا ۝

gibi, kayyumiyet-i İlâhiyeye işaret eden ayetlerin bir nüketesi ve İsm-i Azam veyahut İsm-i Azamın iki ziyasından ikinci ziyası veyahut İsm-i Azamın altı nurundan altıncı nuru olan KAYYUM isminin bir cilve-i azamı, Zilkade ayında aklıma göründü. Eskişehir Hapishanesindeki müsaadesizliğim cihetiyle, o nur-i azamı elbette tamamıyla beyan edemeyeceğim. Fakat Hazret-i İmam-ı Ali (r.a.) kaside-i Ercûze'sinde "Sekîne" nam-ı âlisiyle beyan ettiği İsm-i Azam ve Celcelûtiye'sinde yine pek muhteşem isimlerle İsm-i Azam içinde bulunan o altı ismi en azam, en ehemmiyetli tuttuğu için ve onların bahsi içinde kerametkârâne bize teselli verdiği için, bu ism-i Kayyum'a dahi, evvelki beş esma gibi, hiç olmazsa muhtasar bir surette, Beş Şua ile o nur-i azama işaret edeceğiz.

1. Her şeyin hüküm ve tasarrufu Onun elindedir. (Yâsin Suresi: 83.)

2. Göklerin ve yerin tedbir ve tasarrufu Ona aittir. (Zümer Suresi: 63.)

3. Hiçbir şey yoktur ki, hazineleri Bizim yanımızda olmasın. (Hicr Suresi: 21.)

4. Hiçbir canlı yoktur ki, Allah onu alından tutup kudretine boyun eğdirmiş olmasın. (Hûd Suresi: 56.)

nazar: bakış, itibar.

nur: parıltı, ışık.

nur-i azam: büyük nur, büyük ışık.

nükte: ince söz ve mana.

rükûn: esas, şart.

saadet-i ebediye: sonsuz

mutluluk.

sekîne: içerisinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok mühim, sükûnet ve emniyet veren bir dua.

suret: biçim, tarz.

sua: ışın.

teselli: avutma, acısını hafifletme.

zerre: en küçük parça, atom.

Zilkade: Arabî ayların on birincisi.

ziya: ışık, nur.

ziyade: fazla.

BİRİNCİ ŞUA

Bu kâinatın Hâlık-ı Zülcelâl'i *Kayyum*'dur, yani, bizatihi kaimdir, daimdir, bâkîdir. Bütün eşya Onunla kaimdir, devam eder ve vücutta kalır, beka bulur. Eğer kâinattan bir dakikacık olsun o nispet-i kayyumiyet kesilse, kâinat mahvolur.

Hem o *Zat-ı Zülcelâl*, kayyumiyetiyle beraber, Kur'an-ı Azîmüşşan'da ferman ettiği gibi, ¹ **لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ** 'dür.

Yani, ne zatında, ne sıfâtında, ne ef'alinde naziri yoktur, misli olmaz, şebihî yoktur, şeriki olmaz. Evet, bütün kâinatı bütün şuunatıyla ve keyfiyatıyla kabza-i rububiyetinde tutup bir hane ve bir saray hükmünde, kemal-i intizamla tedbir ve idare ve terbiye eden bir *Zat-ı Akdes*'e, misil ve mesil ve şerik ve şebih olmaz, muhaldır.

Evet, bir *Zat* ki, Ona yıldızların icadı zerreler kadar kolay gele; ve en büyük şey, en küçük şey gibi kudretine musahhar ola; ve hiçbir şey hiçbir şeye, hiçbir fiil hiçbir fiile mâni olmaya; ve hadsiz efrat, bir fert gibi nazarında hazır ola; ve bütün sesleri birden işite; ve umurun hadsiz hacatını birden yapabile; ve kâinatın mevcudatındaki bütün intizamat ve mizanların şahadetiyle, hiçbir şey, hiçbir hâl daire-i meşiet ve iradesinden hariç olmaya; ve hiçbir mekânda olmadığı hâlde, her bir yerde ve her bir mekânda kudretiyle, ilmiyle hazır ola; ve her şey Ondan nihayet derecede uzak olduğu hâlde, O ise her şeye nihayet derecede yakın olabilen bir *Zat-ı Hayy-ı Kayyum-i Zülcelâl*'in elbette hiçbir cihetle misli, naziri, şeriki, veziri, zıddı, niddi olmaz ve olması muhaldır. Yalnız, mesel ve

Kayyum: her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden Allah.

kayyumiyet: ezeli ve ebedî olarak kendi varlığı ile bütün yaratıklarının da varlığını sağlama hâli.

kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.

keyfiyat: nitelikler, özellikler.

kudret: kuvvet, iktidar.

Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an.

mahv: yok olma.

mâni: engel olan.

mekân: yer.

mesel: örnek, numune.

mesil: benzer, eş.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

misil: benzer.

mizan: terazî, ölçü.

muhâl: imkânsız.

musahhar: boyun eğen, uyan.

nazar: itibar, dikkat, bakış.

nazir: benzer.

nid: benzer, eş.

nihayet: son derece.

nispet-i kayyumiyet: bütün eşya ve mevcudatın Cenab-ı Hakkın kudretiyle mevcut hâlini koruyabilmesi.

sıfât: nitelikler, vasıflar.

şahadet: şahitlik.

şebih: benzeyen.

şerik: ortak.

şua: ışın.

şuunat: işler, olaylar, özellikler; bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar.

tedbir: idare etme, çekip çevirme.

terbiye: besleme, yetiştirme, büyütmeye.

umum: bütün.

vezir: vekil, yardımcı.

zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.

Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat; Allah.

Zat-ı Hayy-ı Kayyum-i Zülcelâl: sonsuz celâl sahibi varlığı ve birliği her an için olup, gökleri ve yerleri her an için tutan, daimî her şeye her hususta iktidarı yeten Cenab-ı Hak.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi olan Cenab-ı Hak.

zerre: en küçük parça, atom.

1. Onun hiçbir benzeri yoktur. (Şûra Suresi: 11.)

bâkî: ebedî, daimî.

beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.

bizatihi: kendiliğinden.

cihet: yön.

daim: devamlı, sürekli.

daire-i meşiet: Cenab-ı Hakkın mahsus arzu, dilek ve işler dairesi.

ef'al: fiiller, işler.

efrat: fertler, bireyler.

ferman: emir, buyruk.

fiil: iş.

hacat: hacetler, ihtiyaçlar.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmetiyle her şeyi yoktan yaratan Allah.

hariç: dış.

hükmünde: değerinde, yerinde.

icat: vücuda getirme, yoktan

var etme.

idare: yönetme, çekip çevirme.

intizamat: tertipler, düzenlemeler.

irade: dileme, isteme.

kabza-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye eli.

kaim: ayakta duran, var olan.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahkâm: hükümler, buyruklar.
aza: organlar, uzuvlar.
bürhan: delil, hüccet.
cehalet: bilmezlik, cahillik.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler.
cihet: yön, taraf.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i azam: en büyük görüntü, tecelli.
defterdar: defter tutan.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.
fail: işi yapan.
farzımuhal: var gibi kabul etmek.
fesühbanallah: "Allah'ı her türlü kusur, ayıp ve eksiklerden tenzih ederim" manasında olup hayret ve şaşkınlığı anlatmak için kullanılır.
hallâkiyet-i ilâhiye: Allah'ın kendi zatına yaraşan yaratıcılığı.
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.
isnat: dayandırma.
kabil: olan, olabilir, mümkün.
kat'i: kesin.
kâtip: yazar, yazıcı.
kitab-ı Rabbani: Cenab-ı Hakka ait her şey.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedi olduğuna, sonradan yaratılmış bulunduğuna inananlar, materyalistler.
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: yaratıklar, varlıklar.
mastar: kaynak, temel.
misil: benzer, eş.
mistar: çizgi cetveli.
muhal: imkânsız.
mücerret: soyutlanmış.
mümteni: imkânsız.
münezzeh: anılmış, uzak.
münfail: tesir ile harekete geçen.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.
nakış: süs.
nakkaş: nakış işleyen kimse.
nazım: nakışleyen, tanzim eden.
nevi: çeşit, tür.
nizam: düzen.
safahat: saffahalar, devreler.

temsil suretinde şununat-ı kudsiyesine bakılabilir. Risale-i Nur'daki bütün temsilât ve teşbihat, bu mesel ve temsil nev'indendirler.

İşte böyle misilsiz ve Vacibü'l-Vücut ve maddeden mücerret ve tecezzisi ve inkısamı her cihetle muhal ve tagayyür ve tebeddülü mümteni ve ihtiyaç ve aczi imkân haricinde olan bir Zat-ı Akdes'in kâinat safahatında ve tabakat-ı mevcudatında tecelli eden bir kısım cilvelerini ayn-ı Zat-ı Akdes tevehhüm ederek, bir kısım mahlûkatına ulûhiyetin ahkâmını veren ehl-i dalâlet insanların bir kısmı, o Zat-ı Zülcelâl'in bazı eserlerini tabiata isnat etmişler. Hâlbuki, Risale-i Nur'un müteaddit yerlerinde kat'î bürhanlarla ispat edilmiş ki: *Tabiat bir sanat-ı İlâhiyedir, sâni olmaz; bir kitab-ı Rabbaniyedir, kâtip olmaz; bir nakıştır, nakkaş olmaz; bir defterdir, defterdar olmaz; bir kanundur, kudret olmaz; bir mistardır, mastar olmaz; bir kabildir, münfail olur, fail olmaz; bir nizamdır, nazım olmaz; bir şeriat-ı fitriyedir, şari olmaz.*

Farzımuhal olarak, en küçük bir zihayat mahlûk tabiata havale edilse, "Bunu yap" denilse, Risale-i Nur'un çok yerlerinde kat'î bürhanlarla ispat edildiği gibi, o küçük zihayatın azaları ve cihazatları adedince kalıplar, belki makineler bulundurmamak gerektir; tâ ki tabiat o işi görebilsin.

Hem, maddiyyun denilen bir kısım ehl-i dalâlet, zerrat-taki tahavvülât-ı muntazama içinde hallâkiyet-i İlâhiyenin ve kudret-i Rabbaniyenin bir cilve-i azamını hissettiklerinden ve o cilvenin nereden geldiğini bilemediklerinden

sanat-ı ilâhiye: Allah'ın sanatı.
sâni: her şeyi sanatlı olarak yapan, sanatkâr.
şari: şeriat koyan, kanun koyucu.
şeriat-ı fitriye: Allah'ın yaratılışa koyduğu, bütün varlıkların tâbi olduğu kanunlar.
şununat-ı kudsiye: Cenab-ı Hakka mahsus mukaddes işler ve emirler.
tabakat-ı mevcudat: varlıkların tabakaları, grupları.

tagayyür: değişme, başkalaşma.
tahavvülât-ı muntazama: düzenli ve muntazam değişiklikler.
tebeddül: başkalaşma, başka şekil alma.
tecelli: görünme.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme.
temsîlât: temsiller, örnekler.
teşbihat: benzetmeler, teşbihler.
tevehhüm: zannetme.

ulûhiyet: ibadete ve itaate lâyık olma, ilâhlık.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zarurî olan ve kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah (cc.).
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi olan Cenab-ı Hak.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: en küçük parça, atom.
zihayat: hayat sahibi, canlı.

ve o kudret-i Samedâniyenin cilvesinden gelen umumî kuvvetin nereden idare edildiğini anlayamadıklarından, madde ve kuvveti ezeli tevehhüm ederek, zerrelere ve hareketlerine âsâr-ı İlâhiyeyi isnat etmeye başlamışlar. Fesühbanallah! İnsanlarda bu derece hadsiz cehalet olabilir mi ki, mekândan münezzeh olmakla beraber, her bir yerde, her bir şeyin icadında her şeyi görececek, bilecek, idare edecek bir tarzda bulunur bir vaziyetle yaptığı fiilleri ve eserleri camit, kör, şuursuz, iradesiz, mizansız ve tesadüf fırtınaları içinde çalkanan zerrata ve harekâtına vermek, ne kadar cahilâne ve hurafetkârâne bir fikir olduğunu, zerre kadar akli bulunanların bilmesi gerektir.

Evet, bu herifler vahdet-i mutlakadan vazgeçtikleri için, hadsiz ve nihayetsiz bir kesret-i mutlakaya düşmüşler. Yani, bir tek ilâhı kabul etmedikleri için, nihayetsiz ilâhları kabul etmeye mecbur oluyorlar. Yani, bir tek *Zat-ı Akdes*'in hassası ve lâzım-ı zatîsi olan ezeliyeti ve hâlîkiyeti, bozulmuş akıllarına sığdıramadıklarından, o hadsiz, nihayetsiz, camit zerrelere ezeliyetlerini, belki ulûhiyetlerini kabul etmeye, mesleklerince mecbur oluyorlar. İşte sen gel, echeliyetin nihayetsiz derecesine bak!

Evet, zerrelerdeki cilve ise, zerrelere taifesini *Vacibü'l-Vücut*'un havliyle, kudretiyle, emriyle, muntazam ve muhteşem bir ordu hükmüne getirmiştir. Eğer bir saniye o *Kumandan-ı Azam*'ın emri ve kuvveti geri alınsa, o çok kesretli, camit, şuursuz taife, başıbozuklar hükmüne gelecekler, belki bütün bütün mahvolacaklar.

âsâr-ı İlâhiye: İlâhî eserler.
cahilâne: cahille.
camit: ruhsuz, cansız.
cehalet: bilmezlik, cahillik.
cilve: görüntü, tecelli.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
echeliyet: çok bilgisizlik, çok cahil oluş.
ezeli: öncesiz, başlangıcsız.
ezeliyet: geçmiş ve geleceği birden içine alıp, zamanla sınırlı olmamak.
fesühbanallah: "Allah'ı her

türlü kusur, ayıp ve eksiklerden tenzih ederim" manasında olup hayret ve şaşkınlığı anlatmak için kullanılır.
fiil: iş.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlîkiyet: yaratıcılık.
harekât: hareketler.
hassa: özellik, nitelik.
havl: güç, kuvvet.
hurafetkârâne: saçmalayarak.

hükmüne: değerine, yerine.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
idare: yönetme, çekip çevirme.
ilâh: tanrı, ma'bud, kendisine tapılan ve ibadet edilen varlık.
irade: dileme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
isnat: dayandırma.
kesret-i mutlaka: mutlak

çokluk, sınırsız çokluk.
kesretli: çokluklu.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudret-i Samedâniye: her şeyin kendine muhtaç olup, kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakkın kudreti, kuvveti.
Kumandan-ı Azam: her yere ve her şeye hükmeden en büyük kumandan, Allah.
lâtif: hoş, güzel, tatlı.
lâzım-ı zatî: zatın gerektirdiği; kendisinden asla ayrı düşünül-meyen.
mahv: yok olma.
meccur olma: zorunda kalma.
mekân: yer.
mizan: ölçü.
muhteşem: ihtişamlı, haşmetli, görkemli, gösterişli, büyük ve göz alıcı.
muntazam: intizamlı, düzgün.
münezzeh: anımsız, uzak.
nihayetsiz: sonsuz.
şuur: idrak, bilinç.
taife: takım, gruh.
tarz: biçim, suret.
tesadüf: rastlantı.
tevehhüm: zannetme.
ulûhiyet: ilâhlık.
umumi: genel.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zarurî ve kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah (c.c.).
vahdet-i mutlaka: mutlak birlik, kesin ve tam bir teklik.
vaziyet: durum.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat; Allah.
zerrat: zerrelere, atomlar.
zerre: en küçük parça, atom.
ziyade: fazla.

acıp: şaşılan ve hayret uyandıran şey.

âyinedar: ayna tutan.

cahilâne: cahilce.

camit: ruhsuz, cansız.

cehalet: bilmezlik, cahillik.

cihet: yön.

cilve-i rububiyet: Allah'ın rablığına ait olan tecelli, görüntüler.

cüz'î: küçük.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, azmak.

delâlet: delil olma, gösterme.

ekser: pek çok.

esbap: sebepler.

esîr: bütün kâinata bulunan ve her tarafı kaplamış olan lâtif madde.

fail: işi yapan, tesir eden.

fihrîste: özet, içindekiler.

fiil: iş.

fiil-i icadî: yoktan yaratmaya dayalı fiil.

fiil-i icat: yoktan yaratma fiili.

güya: sanki.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hâlık: var eden, yaratan, yaratıcı.

hassa: özellik, nitelik.

heyulâ: bütün cisimlerin ilk maddesi var sayılan madde, korkunc hayal.

hulle-i icadat: icat edilmiş ve yaratılmışların fitri elbisesi.

hususan: özellikle.

hususî: özel.

hükema: filozoflar.

icat: vücuda getirme, yoktan var etme.

idare: yönetme, çekip çevirme.

ihata: kuşatma.

ihtiyar: tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme.

ihtiyarsız: tercihsiz, iradesiz.

iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.

infial: dış bir sebep ve tesirle ortaya çıkan hâl.

inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.

isnat: dayandırma.

istilzam: gerektirme.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kesif: şeffaf olmayan, yoğun.

keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, durum.

lâtif: hoş, güzel, tatlı.

maddî: maddeye ait, cismanî.

maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedi olduğuna, sonradan yaratılmış bulunduğuna inananlar, materyalistler.

mastar: kaynak.

maye-i masnuat: sanatlı biçimde yaratılmış varlıkların esası, özü, mayası.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

Hem insanların bir kısmı, güya daha ileri görüyor gibi, daha ziyade cahilâne bir dalâletle, *Sâni-i Zülcelâl*'in gayet lâtif, nazenin, mutî, musahhar bir sahife-i icraatı ve emirlerinin bir vasıta-i nakliyatı ve zayıf bir perde-i tasarrufatı ve lâtif bir midad-ı (mürekkep) kitabeti ve en nazenin bir hulle-i icadatı ve bir maye-i masnuatı ve bir mezraa-i hububatı olan esîr maddesini, cilve-i rububiyetine âyinedarlık ettiği için, mastar ve fail tevehhüm etmişler. Bu acip cehalet, hadsiz muhalleri istilzam ediyor.

Çünkü *esîr* maddesi, maddiyyunları boğduran zerrat maddesinden daha lâtif ve eski hükemanın saplandığı heyulâ fihristesinden daha kesif, ihtiyarsız, şuursuz, camit bir maddedir. Bu hadsiz bir surette tecezzi ve inkısam eden ve nâkillik ve infial hassasıyla ve vazifesiyle teşhiz edilen bu maddeye, belki o maddenin zerreden çok derece daha küçük olan zerrelere, her şeyde her şeyi görece, bilecek, idare edecek bir ihtiyar ve bir iktidar ile vücut bulan fiilleri, eserleri isnat etmek, esîrin zerreleri adedince yanlışlar.

Evet, mevcudatta görünen fiil-i icat öyle bir keyfiyettir ki, her şeyde, hususan zîhayat olsa, ekser eşyayı ve belki umum kâinatı görece, bilecek ve kâinata karşı o zîhayatın münasebetini tanıyacak, temin edecek bir iktidar ve ihtiyardan geldiğini gösteriyor ki, maddî ve ihatasız olan esbabın hiçbir cihetle fiili olmaz.

Evet, sır-ı kayyumiyetle, en cüz'î bir fiil-i icadî, doğru-
dan doğruya bütün kâinat hâlıkının fiili olduğuna delâlet eden bir sır-ı azamı taşıyor. Evet, meselâ bir arının

mezraa-i hububat: hububat tarlası.

midad-ı kitabet: yazı mürekkebi.

muhâl: imkânsız.

nâkil: nakleden, taşıyan, uyan.

mutî: itaat eden, boyun eğen.

münasebet: ilgi, yakınlık.

nâkil: nakleden, taşıyan.

nazenin: ince, nazik.

perde-i tasarrufat: hakimiyet ve saltanat faaliyetlerinin yansıdığı, görüldüğü perde.

rûy-i zemin: yeryüzü.

sahife-i icraat: icraat ve faaliyet sayfası.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.

sırr-ı azam: pek büyük sır.

sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.

suret: biçim, tarz.

suur: idrak, bilinç.

tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme.

teçhiz: cihazlandırma, donatma.

temin: sağlama.

tevehhüm: zannetme.

umum: bütün.

vasıta-i nakliyat: taşıma vasıtası.

vazife: görev.

vücut: var olma.

zerrat: zerreler, atomlar.

zerre: en küçük parça, atom.

zîhayat: hayat sahibi.

ziyade: fazla.

icadına teveccüh eden bir fiil, iki cihetle *Hâlık-ı Kâinat*'a hususiyetini gösteriyor:

Birincisi: O arının bütün emsalinin, bütün zeminde, aynı zamanda, aynı fiile mazhariyetleri gösteriyor ki, bu cüz'î ve hususî fiil ise, ihatalı, rûy-i zemini kaplamış bir fiilin bir ucudur. Öyle ise, o büyük fiilin faili ve o fiilin sahibi kim ise, o cüz'î fiil dahi onundur.

İkinci cihet: Bu hazır arının hilkatine teveccüh eden fiilin faili olmak için, o arının şerait-i hayatiyesini ve cihazatını ve kâinatla münasebetini temin edecek ve bilecek kadar pek büyük bir iktidar ve ihtiyar lâzım geldiğinden, o cüz'î fiili yapan zatın ekser kâinata hükmü geçmekle ancak o fiili öyle mükemmel yapabilir.

Demek, en cüz'î fiil, iki cihetle *Hâlık-ı Külli Şey'e* has olduğunu gösterir.

En ziyade cây-ı dikkat ve cây-ı hayret şudur ki:

Vücudun en kuvvetli mertebesi olan vücubun; ve vücudun en sebatlı derecesi olan maddeden tecerrüdün; ve vücudun zevalden en uzak tavrı olan mekândan münezzehiyetin; ve vücudun en sağlam ve tagayyürden ve ademden en mukaddes sıfâtı olan vahdetin sahibi olan *Zat-ı Vacibü'l-Vücut*'un en has hassası ve lâzım-ı zatîsi olan ezeliyeti ve sermediyeti, vücudun en zayıf mertebesi ve en incecik derecesi ve en mütegayyir, mütehavvil tavrı ve en ziyade mekâna yayılmış olan hadsiz, kesretli bir maddî madde olan esîr ve zerrat gibi şeylere vermek ve onlara ezeliyet isnat etmek ve onları ezeli tasavvur etmek ve kısmen âsâr-ı İlâhiyenin onlardan neş'et ettiğini

adem: yokluk.
asar-ı ilâhiye: ilâhî eserler.
batıl: boş ve manasız olan.
bürhan: delil, hüccet.
cây-ı dikkat: dikkat edilecek nokta.
cây-ı hayret: hayrete değer.
cihazat: cihazlar, ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler.
cihet: yön.
cüz: kısım, parça.
cüz'î: küçük, az, parçaya ait.
ekser: çoğu.
emsal: eşler, benzerler.

esîr: kâinatdaki boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher.
ezeli: öncesiz, başlangıçsız.
ezeliyet: geçmiş ve gelecek zamanı birden içine alıp, zamanla sınırlı olmamak.
fail: işi yapan.
fiil: iş.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
Hâlık-ı Külli Şey: kâinata var

olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
has: mahsus, özel.
hassa: özellik, nitelik.
hilâf-ı hakikat: gerçeğe zıt.
hiklat: yaratılış.
hususî: özel.
hususiyet: ayırıcı özellik.
hüküm: emir.
ihatalı: kapsamlı.
ihtiyar: tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken

kuvvet.
isnat: dayandırma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
kesretli: yaygın, çoğunluk, yoğun.
kusmen: kısmî olarak.
lâzım: gerekli.
lâzım-ı zatî: zatın gerektirdiği; kendisinden asla ayrı düşünülmeyen.
maddî: maddeye ait, cismanî.
mazhariyet: erişme, sahip olma.
mekân: yer.
mertebe: derece, basamak.
muhalif: zıt, karşıt.
mukaddes: kutsal, yüce.
münasebet: yakınlık, bağ, ilgi.
münezzehiyet: hiçbir şeye muhtaç olmama, eksiksiz, noksansız, kusursuz olma.
müteaddit: çeşitli.
mütegayyir: değişen, başkalaşan.
mütehavvil: değişen, başka bir hâle dönen.
neş'et: meydana gelme, çıkma.
rûy-i zemin: yeryüzü.
sebat: sabit durma.
sermediyet: daimilik, sonsuzluk.
sifât: nitelikler, vasıflar.
şerait-i hayatiye: hayat şartları.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
tasavvur: tasarlama, düşünme.
tecerrüt: soyutlanma.
temin: sağlama.
teveccüh: yönelme.
tevehhüm: zannetme.
vahdet: birlik.
vaki: olan.
vücub: vacip ve zorunlu olma.
vücut: var oluş.
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Vacibü'l-Vücut: varlığı gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.
zemin: yeryüzü.
zerrat: zerreler, atomlar.
zeval: sona erme, yok olma.
ziyade: fazla.

adem: yokluk.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azami: nihayet derecede.
azim: büyük, yüce.
batıl: boş ve manasız olan.
beka: bakielik, ebedilik, sonsuzluk.
bürhan: delil, hüccet.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i azam: en büyük görüntü, tecelli.
cilve-i kayyumiyet: bütün eşya ve kâinatı ayakta tutan İlâhî kudretin tecellisi.
cüz: kısım, parça.
ecram-ı semaviye: gök cisimleri.
ferman: emir, buyruk.
feza-i gayrimütenahi: sonu olmayan uzay boşluğu.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-i azam: büyük hakikat, gerçek.
hilâf-i hakikat: gerçeğe zıt.
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
intizam: düzgünlük, nizam.
ism-i Kayyum: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tuttuğunu ve varlıklarını devam ettirdiğini ifade eden ismi.
istinat: dayanma.
itaat: boyun eğme, uyma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kasır: saray.
kat'i: kesin.
kayyumiyet: ezeli ve ebedi olarak kendi varlığı ile bütün yaratıklarının da varlığını sağlama hâli.
kemal-i inkiyat: tam itaat ve boyun eğme.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kıyam: ayakta durma, varlığını devam ettirme.
küre: gezegen.
küre-i arz: dünya, yer küre.
madde-i esiriye: esir maddesi.
mesele: önemli konu.
mevcut: var olan.
mizan: ölçü.
müteaddit: çeşitli.
nihayet: son derece.
nizam: düzen.
sebat: sabit durma.
seyahat: yolculuk.

tevehhüm etmek ne kadar hilâf-ı hakikat ve vakıa muhalif ve akıldan uzak ve batıl bir fikir olduğu, Risale-i Nur'un müteaddit cüzlerinde kat'î bürhanlarla gösterilmiştir.

İKİNCİ ŞUA

İki meseledir.

BİRİNCİ MESELE:

İsm-i Kayyum'un bir cilve-i azamına işaret eden
لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ ¹ **مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا** ²
³ **لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** gibi ayetlerin işaret ettiği hakikat-i azamın bir vechi şudur ki:

Şu kâinattaki ecram-ı semaviyenin kıyıamları, devamları, bekaları, sırr-ı kayyumiyetle bağlıdır. Eğer o cilve-i kayyumiyet bir dakikada yüzünü çevirse, bir kısmı küre-i arzdan bin defa büyük milyonlarla küreler, feza-i gayrimütenahi boşluğunda dağılacak, birbirine çarpacak, ademe dökülecekler. Nasıl ki, meselâ havada, tayyareler yerinde binler muhteşem kasırları kemal-i intizamla durdurup seyahat ettiren bir zatın kayyumiyet iktidarı, o havadaki sarayların sebat ve nizam ve devamlarıyla ölçülür. Öyle de, o *Zat-ı Kayyum-i Zülcelâl*'in madde-i esiriye içinde hadsiz ecram-ı semaviyeye nihayet derecede intizam ve mizan içinde sırr-ı kayyumiyetle bir kıyam, bir beka, bir devam vererek, bazısı küre-i arzdan bin ve bir kısmı bir milyon defa büyük milyonlarla azîm küreleri direksiz, istinatsız, boşlukta durdurmakla beraber, her birini bir vazife ile tavzif edip gayet muhteşem bir ordu şeklinde,

1. Onu ne uyuklama ve ne de uyku tutmaz, gafletin hiçbir çeşidi hiçbir zaman Ona arz olamaz. (Bakara Suresi: 255.)
2. Hiçbir canlı yoktur ki, Allah onu alından tutup kudretine boyun eğdirmiş olmasın. (Hûd Suresi: 56.)
3. Göklerin ve yerin tedbir ve tasarrufu Ona aittir. (Zümer Suresi: 63.)

sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.
şua: ışın.
tavzif: görevlendirme.
tayyare: uçak.
tevehhüm etmek: zannet-

mek.
vakıa muhalif: olana zıt, meydana gelene aykırı.
vazife: görev.
vecih: yön.
zat: kişi, şahıs.
Zat-ı Kayyum-i Zülcelâl: var-

lığı ve diriliği her an için olup gökleri, yerleri her an için tutan, daimî her şeye her hussusta güç ve kuvveti olan sonsuz büyüklük sahibi olan Allah.
zerre: en küçük parça, atom.

emr-i ¹ كُنْ فَيَكُونُ 'dan gelen fermanlara kemal-i inkiyâatla

itaat ettirmesi, ism-i *Kayyum*'un azamî cilvesine bir ölçü olduğu gibi, her bir mevcudun zerreleri dahi, yıldızlar gibi, sırr-ı kayyumiyetle kaim ve o sırla beka ve devam ediyorlar.

Evet, bir zîhayatın cesedindeki zerrelerin her bir aza ya mahsus bir hey'et ile küme küme toplanıp dağılmadıkları ve sel gibi akan unsurların fırtınaları içinde vaziyetlerini muhafaza edip dağılmamaları ve muntazaman durmaları, bilbedahe, kendi kendilerinden olmayıp, belki sırr-ı kayyumiyetle olduğundan, her bir ceset muntazam bir tabur, her bir nevi muntazam bir ordu hükmünde olarak, bütün zîhayat ve mürekkebatın zemin yüzünde ve yıldızların feza âleminde durmaları ve gezmeleri gibi, bu zerrelere dahi hadsiz dilleriyle sırr-ı kayyumiyeti ilân ederler.

İKİNCİ MESELE:

Eşyanın sırr-ı kayyumiyetle münasebettar faydalarının ve hikmetlerinin bir kısmına işaret etmeyi bu makam ik-tiza ediyor.

Evet, her şeyin hikmet-i vücudu ve gaye-i fıtratı ve faide-i hilkatı ve netice-i hayatı üçer nev'idir:

• *Birinci nevi*, kendine ve insana ve insanın maslahatlarına bakar.

• *İkinci nevi*, daha mühimdir ki, her şey, umum zîşuur mütalâa edebilecek ve *Fâtır-ı Zülcelâl*'in cilve-i esmasınını bildirecek birer ayet, birer mektup, birer kitap, birer

ism-i Kayyum: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tuttuğunu ve varlıklarını devam ettirdiğini ifade eden ismi.

itaat: boyun eğme, uyma.

kaim: ayakta duran, var olan.

kaside: kafiye ve övgü dolu ifadeler içeren şiir.

kemal-i inkiyâat: tam itaat ve boyun eğme.

mahsus: bir şeye has olan.

makam: yer, konum.

mana: anlam.

maslahat: fayda, yarar.

mecele: önemli konu.

mevcut: var olan, varlık.

muhafaza: koruma.

muntazam: intizamlı, düzgün.

muntazaman: düzgün olarak, devamlı.

mühim: önemli.

münasebettar: bağlantılı, alâkalı.

mürekkebat: bileşikler, karışımlar.

mütalâa: tetkik, araştırma, inceleme.

netice-i hayat: hayatın neticesi, gayesi.

nevi: çeşit, tür.

sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.

umum: bütün.

unsur: bir şeyin parçası.

vaziyet: durum.

zemin: yer yüzü.

zerre: en küçük parça, atom.

zîhayat: hayat sahibi, canlı.

zîşuur: şuur sahibi, bilinçli.

1. "Ol" der; olur verir. (Yâsin Suresi: 82.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

aza: organlar, uzuvlar.

azamî: en fazla derecede; son derece.

beke: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.

bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.

cilve: görüntü, tecelli.

cilve-i esma: Allah'ın isimleri-

nin varlıklardaki eseri, görünüşü.

faide-i hilkat: yaratılıştan gelen fayda.

Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah.

ferman: emir, buyruk.

feza: uzay.

gaye-i fıtrat: yaratılışın gayesi, maksadı.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hey'et: şekil, biçim, yapı.

hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.

hikmet-i vücud: var oluş hikmeti.

hükmünde: yerinde.

ifade: anlatma.

iktiza: gerektirme.

kaside hükmünde olarak, manalarını hadsiz okuyucuları-na ifade etmesidir.

• *Üçüncü nevi* ise, Sâni-i Zülcelâl'e aittir, Ona bakar. Her şeyin faydası ve neticesi kendine bakan bir ise, Sâni-i Zülcelâl'e bakan yüzlerdir ki, Sâni-i Zülcelâl, kendi acaib-i sanatını kendisi temaşa eder, kendi cilve-i esma-sına kendi masnuatında bakar. Bu azamî üçüncü nevide hikmet-i hilkatini ifade için, bir saniye kadar yaşamak kâ-fidir.

Hem her şeyin vücudunu iktiza eden bir sırr-ı kayyumiyet var ki, Üçüncü Şuada izah edilecek.

Bir zaman, tılsım-ı kâinat ve muamma-i hilkat cilvesiyle mevcudatın hikmetlerine ve faydalarına baktım, dedim: “Acaba bu eşya neden böyle kendini gösteriyorlar, çabuk kaybolup gidiyorlar? Onların şahsına bakıyorum; muntazam, hikmetli giyinmiş, giydirilmiş, süslendirilmiş, sergiye, temaşağâha gönderilmiş. Hâlbuki bir iki günde, belki bir kısmı birkaç dakikada kaybolup faydasız, boşu boşuna gidiyorlar. Bu kısa zamanda bize görülmelerinden maksat nedir?” diye çok merak ediyordum. O zaman, mevcudatın, hususan zîhayatın dünya dershanesine gelmelerinin mühim bir hikmetini lûtf-i İlâhî ile buldum. O da şudur:

Her şey, hususan zîhayat, gayet manidar bir kelime, bir mektup, bir kaside-i Rabbanîdir, bir ilânname-i İlâhîdir. Umum zîşuurun mütalâasına mazhar olduktan ve hadsiz mütalâacılara manasını ifade ettikten sonra, lâfzı ve hurufu hükmündeki suret-i cismaniyesi kaybolur.

acaib-i sanat: Cenab-ı Hakkın sanatının harika ve hayret uyandırıcı durumları.

azamî: en büyük.

bilhassa: özellikle.

cilve: görüntü, tecelli.

cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki eseri.

gayet: son derece, çok, oldukça.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hâlbuki: oysa ki.

hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.

hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti.

huruf: harfler.

hususan: özellikle.

hükmünde: değerinde, yerinde.

ifade: anlatma, söz etme, açıklama.

iktiza: gerektirme.

ilânname-i İlâhî: Allah'ı ilân eden, Onu tanıtan.

izah: açıkça anlatma.

kâfi: yeter.

kaside: kafiye ve övgü dolu ifadeler içeren şiir.

kaside-i Rabbanî: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkı öven, metheden şiir.

lâfız: kelime.

lûtf-i İlâhî: Allah'ın lütfu, ikramı.

maksat: gaye.

mana: anlam.

manidar: ince manalı.

masnuat: sanatla yapılmış şeyler.

mazhar olmak: nail olmak, şereflenmek, kavuşmak.

mevcudat: var olan her şey,

mahlûklar.

muamma-i hilkat: yaratılıştaki sır ve gizlilikler.

muntazam: intizamlı, düzgün.

mühim: önemli.

mütalâa: tetkik, araştırma, inceleme.

netice: sonuç.

nevi: çeşit, tür.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz celâl sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.

sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın

her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.

suret-i cismaniye: cisimleşmiş şekil ve suret.

şua: ışın.

temaşa: bakıp seyretme.

temaşağâh: gezinti ve eğlenme yeri.

tılsım-ı kâinat: evrenin gizli sırrı.

umum: bütün.

vücut: varlık.

zîhayat: hayat sahibi, canlı.

zîşuur: şuurlu, bilinçli.

Bir sene kadar bu hikmet bana kâfi geldi. Bir sene sonra, masnuatta ve bilhassa zîhayatlarda bulunan çok harika ve pek ince sanatın mu'cizeleri inkişaf etti. Anladım ki, bu çok ince ve çok harika olan dekaik-ı sanat, yalnız zîşuurların nazarlarına ifade-i mana için değildir. Gerçi her bir mevcudu hadsiz zîşuurlar mütalâa edebilir. Fakat hem onların mütalâası mahduttur, hem de herkes o zîhayatın bütün dekaik-ı sanatına nüfuz edemezler.

Demek, zîhayatların en mühim netice-i hilkatı ve en büyük gaye-i fıtratı, Zat-ı Kayyum-i Ezelî'nin kendi nazarına kendi acaib-i sanatını ve verdiği rahîmâne hediyelerini ve ihsanlarını arz etmektir.

Bu gaye ise, çok zaman bana kanaat verdi. Ve ondan anladım ki, her mevcutta, hususan zîhayatlarda hadsiz dekaik-ı sanat bulunması, Zat-ı Kayyum-i Ezelî'nin nazarına arz etmek, yani, Zat-ı Kayyum-i Ezelî kendi sanatını kendisi temaşa etmek olan hikmet-i hilkat, o büyük masarife kâfi geliyordu.

Bir zaman sonra gördüm ki, mevcudatın şahıslarında ve suretlerindeki dekaik-ı sanat devam etmiyor; gayet sür'atle tazeleniyor, tebeddül ediyor, nihayetsiz bir faaliyet ve bir hallâkiyet içinde tahavvül ediyorlar. "Bu hallâkiyet ve bu faaliyetin hikmeti, elbette o faaliyet derecesinde büyük olmak lâzım geliyor" diye, tefekküre başladım. Bu defa mezkûr iki hikmet kâfi gelmemeye başladılar, noksan kaldılar. Gayet merakla ayrı bir hikmeti aramaya ve taharriye başladım.

acaib-i sanat: Cenab-ı Hakkın sanatının harika ve hayret uyandırıcı durumları.
arz: sunma.
azîm: büyük, yüce.
bilhassa: özellikle.
dekaik-ı sanat: sanatın ince-likleri.
faaliyet: icraat, işleyiş.
feyiz: bereket, verimlilik.
gaye: maksat.
gaye-i fıtrat: yaratılışın gayesi, maksadı.
gayet: son derece, çok, ol-

dukça.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hallâkiyet: yaratıcılık.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti.
hususan: özellikle.
ifade-i mana: bir mananın ifadesi.
ihsan: ikram etme, lütuf, bağış.

inkişaf: görölme, keşfolunma.
kâfi: yeter.
kanaat: inanma.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla insanları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
lâzım: gerek.
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun.
mahdut: sınırlı.
masarif: giderler.
masnuat: sanatla yapılmış

şeyler.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

mevcut: var olan, mahlûk.

mezkûr: zikredilen, anılan.

mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.

mühim: önemli.

mütalâa: tetkik, araştırma, inceleme.

nazar: bakış, dikkat.

netice-i hilkat: yaratılışın neticesi.

nihayetsiz: sonsuz.

noksan: eksiklik.

nüfuz: içe geçme, işleme.

rahîmâne: şefkatli ve merhametli bir şekilde.

sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.

suret: görünüş.

taharri: araştırma.

tahavvül: başka hâle geçme, değişme.

tebeddül: başkalaşma, değişme.

tefekkür: derin düşünme.

temaşa: bakıp seyretnme.

Zat-ı Kayyum-i Ezelî: zaman ve mekânla sınırlı olmayan ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hak.

zîhayat: hayat sahibi, canlı.

zîşuur: şuurlu, bilinçli.

Bir zaman sonra, lillâhilhamd, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın feyziyle, sırr-ı kayyumiyet noktasında azîm, hadsiz bir hikmet, bir gaye göründü. Ve onunla, tılsım-ı kâinat ve muamma-i hilkat tabir edilen bir sırr-ı İlâhî anlaşıldı. Yirmi Dördüncü Mektupta tafsilen beyan edildiğinden, burada yalnız icmalen iki üç noktasını Üçüncü Şuada zikredeceğiz.

Evet, sırr-ı kayyumiyetin cilvesine bu noktadan bakınız ki, bütün mevcudatı ademden çıkarıp, her birisini bu nihayetsiz fezada, ¹ **اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا**

sırrıyla durdurup, kıyam ve beka verip, umumunu böyle sırr-ı kayyumiyetin tecellisine mazhar eyliyor. Eğer bu nokta-i istinat olmazsa, hiçbir şey kendi başıyla durmaz; hadsiz bir boşlukta yuvarlanıp ademe sukut edecek.

Hem nasıl ki bütün mevcudat, vücutları ve kıyımları ve bekaları cihetinde Kayyum-i Zülcelâl'e dayanıyorlar, kıyımları Onunladır; öyle de, mevcudatın keyfiyat ve ahvalinde binler silsilelerin —temsilde hata olmasın— telefona, telgraf silsilelerinin merkezi ve santral direği hükmünde olan sırr-ı kayyumiyette ² **وَالَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ** sır-

rıyla uçları bağlıdır. Eğer o nuranî nokta-i istinada dayanmazlarsa, ehl-i akılca muhal ve batıl olan binler devirler ve teselsüller lâzım gelecek. Belki mevcudat adedince batıl olan devirler ve teselsüller lâzım gelir. Meselâ bu şey (hıfz veya nur veya vücut veya rızık gibi) bir cihette buna dayanır, bu da ötekine, o da ona... Git gide, her hâlde nihayetsiz olamaz, bir nihayeti bulunacak.

1. O Allah ki, gökleri, gördüğünüz gibi direksiz yükseltti. (Ra'd Suresi: 2.)

2. Bütün işler Ona döndürülür. (Hûd Suresi: 123.)

adem: yokluk.

ahval: hâller, durumlar.

azîm: büyük, yüce.

batıl: saçma, boş ve manasız olan.

beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.

beyan: anlatma, izah, açıklama.

cihet: yön.

cilve: görüntü, tecelli.

devir ve teselsül: varlıkları bir ve tek Yaratıcıya vermeyi her bir şeyin varlığını zincirleme olarak sebeplere verme.

ehl-i akıl: akıl sahipleri.

feyiz: bereket, verimlilik.

feza: uzay.

gaye: maksat, hedef.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hıfz: koruma, muhafaza.

hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.

hükmünde: yerinde.

icmalen: kısaltarak, özetle.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamaıyla insanları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.

Kayyum-i Zülcelâl: varlığı ve diriliği her an için olup, gökleri, yerleri her an için tutan, daimî her şeye her hususta iktidarı olan celâl sahibi Allah.

keyfiyat: nitelikler.

kıyam: ayakta durma, var olma.

lâzım: gerekli.

lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun.

mazhar: bir şeyin zuhur ettiği, görüldüğü yer.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

muamma-i hilkat: yaratılıştaki sır ve gizlilikler.

muhâl: imkânsız.

nihayet: son.

nihayetsiz: sonsuz.

nokta-i istinat: dayanak noktası.

nur: parıltı, ışıık.

nuranî: nurlu, ışııklı.

rızık: yiyecek içecek şey.

santral: merkez.

silsile: zincir.

sırr-ı ilâhî: Allah'a ait sır.

sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.

sukut: düşme, değer kaybetme.

sua: ışın.

tabir: ifade, söz.

tafsilen: ayrıntılı olarak anlatma.

tecelli: görüntü.

temsil: benzetme, misal getirme.

tılsım-ı kâinat: evrenin gizli sırrı.

umum: bütün.

vücut: varlık.

zikretmek: anmak, anlatmak

İşte, bütün böyle silsilelerin müntehaları, elbette sırr-ı kayyumiyettir. Sırr-ı kayyumiyet anlaşıldıktan sonra, o mevhum silsilelerde birbirine dayanmak rabıtası ve manası kalmaz, kalkar; her şey doğrudan doğruya sırr-ı kayyumiyete bakar.

ÜÇÜNCÜ ŞUA

كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ۖ فَاعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۖ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۖ فَاَنْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ

gibi ayetlerin işaret ettikleri hallâkıyet-i İlâhiye ve faaliyet-i Rabbaniye içindeki sırr-ı kayyumiyetin bir derece inkişafına bir iki mukaddime ile işaret edeceğiz.

Birincisi: Şu kâinata baktığımız vakit görüyoruz ki, zaman seylinde mütemadiyen çalkanın ve kafile kafile arkasından gelip geçen mahlûkatın bir kısmı bir saniyede gelir, derakap kaybolur. Bir taifesi bir dakikada gelir, geçer. Bir nev'i, bir saat âlem-i şahadete uğrar, âlem-i gayba girer. Bir kısmı bir günde, bir kısmı bir senede, bir kısmı bir asırda, bir kısmı da asırlarda bu âlem-i şahadete gelip, konup, vazife görüp gidiyorlar.

Bu hayret verici seyahat ve seyeran-ı mevcudat ve sefer ve seyelân-ı mahlûkat öyle bir intizam ve mizan ve hikmetle sevk ve idare edilir; ve onlara ve o kafilelere kumandanlık eden, öyle basîrâne, hakîmâne, müdebbirâne kumandanlık ediyor ki, bütün akıllar faraza ittihat edip

hallâkıyet-i İlâhiye: Allah'ın kendi zatına yaraşan yaratıcılığı.

hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.

idare: yönetme, çekip çevirme.

inkışaf: manevî bir sırrın veya hâlin görünmesi.

intizam: düzgünlük, tertipli olma.

işaret: gösterme, bildirme.

ittihat: birleşme, birlik olma.

kafile: birbirini takip eden gruplar.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.

kumandanlık: komutanlık.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

mana: anlam.

mevhum: hakikatte olmayan, vehmedilen, hayalde oluşturulan.

mizan: ölçü.

mukaddime: ön söz.

müdebbirâne: tedbirlice, her işi önceden ayarlayarak.

münteha: son, netice.

mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.

nevi: çeşit, tür.

rabıta: bağ.

sefer: yolculuk.

sevk: önüne katıp sürme.

seyahat: yolculuk.

seyelân-ı mahlûkat: yaratılmışların doğup ölmesi şeklinde cereyan eden hayat yolculuğu.

seyeran-ı mevcudat: varlıkların seyir ve hareketi.

seylinde: akışında.

silsile: zincir.

sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.

şua: ışın.

taife: takım, guruh.

vazife: görev.

1. O her an bir tasarruftadır. (Rahman Suresi: 29.)

2. O dilediğini dilediği şekilde yapar. (Bürc Suresi: 16.)

3. O dilediğini dilediği şekilde yaratır. (Rum Suresi: 54.)

4. Her şeyin hüküm ve tasarrufu Onun elindedir. (Yâsin Suresi: 83.)

5. Bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. (Rum Suresi: 50.)

âlem-i gayp: görünmeyen si.

âlem.

âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem, dünya.

asır: yüzyıl.

ayet: Kur'an'ın her bir cümle-

basîrâne: iç yüzünü görür gibisi.

derakap: hemen, derhal.

faaliyet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Al-

lah'ın faaliyeti, icraatı.

faraza: farz edelim ki, sayalım ki.

hakîmâne: her şeyi belli bir

gaye ve fayda gözeterek yapılarak.

bir tek akıl olsa, o hakîmâne idarenin kûnhüne yetişemez ve kusur bulup tenkit edemez.

İşte bu hallâkiyet-i Rabbaniyenin içinde, o sevimli ve sevdiği masnuatın, hususan zîhayatların hiç birine göz açtırmayarak âlem-i gayba gönderiyor. Hiç birine nefes aldırmayarak dünyadaki hayattan terhis ediyor. Mütemadiyen bu misafirhane-i âlemi doldurup misafirlerin rızası olmayarak boşaltıyor. Kalem-i kaza ve kader, küre-i arzı yazar bozar tahtası gibi yaparak, ¹ **يحيى ويميت** cilveleriy-le mütemadiyen küre-i arzda yazılarını yazar ve o yazıları tazelerdir, tebdil eder.

İşte bu faaliyet-i Rabbaniyenin ve bu hallâkiyet-i İlâhiyenin bir sırr-ı hikmeti ve esaslı bir muktazisi ve bir sebeb-i dâîsi, yine üç mühim şubeye ayrılan hadsiz, nihayetsiz bir hikmettir.

O hikmetin birinci şubesi şudur ki: Faaliyetin her nev'i, cüz'î olsun küllî olsun, bir lezzet verir. Belki her faaliyetinde bir lezzet var. Belki faaliyet ayn-ı lezzettir. Belki faaliyet, ayn-ı lezzet olan vücudun tezahürüdür ve ayn-ı elem olan ademden tebaud ile silkinmesidir.

Evet, her kabiliyet sahibi, bir faaliyetle kabiliyetinin inkişafını lezzetle takip eder. Her bir istidadın faaliyetle tezahür etmesi, bir lezzetten gelir ve bir lezzeti netice verir. Her bir kemal sahibi, faaliyetle kemalâtının tezahürünü lezzetle takip eder.

adem: yokluk.
âlem-i gayp: görünmeyen âlem.
ayn-ı elem: elemin, acı ve sıkıntının ta kendisi.
ayn-ı lezzet: lezzetin ta kendisi.
cilve: görüntü, tecelli.
cüz'î: küçük, pek az.
dâî: gerektiren sebep, illet.
esas: asıl, temel.
faaliyet: icraat, işleyiş.
faaliyet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın faaliyetini, icraatı.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîmâne: her şeyi belli bir gaye ve fayda gözeterek yaparak.
hallâkiyet-i İlâhiye: Allah'ın kendi zatına yaraşan yaratıcılığı.
hallâkiyet-i Rabbaniye: Allah'ın idare ve terbiyesiyle her şeyi yoktan yaratması.
hikmet: ilâhî gaye, fayda.
hususan: özellikle.
idare: yönetme, çekip çevirme.
inkişaf: ortaya çıkma, görölme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kalem-i kaza ve kader: kaza ve kader kâlemi.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kemalât: faziletler, olgunluklar, mükemmellikler.

1. Diriltmek ve ölüme mazhar etmek. (Mü'min Suresi: 68, 80.)

kusur: noksan, özür.
külli: bütüne ait, umumî.
kûnhü: bir şeyin temeli, aslı.
küre-i arz: dünya, yer küre.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
misafirhane-i âlem: dünya misafirhanesi.
muktazi: gerekçe, gereklilik.
mühim: önemli.
mütemadiyen: sürekli ola-

rak, devamlı.
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz.
rıza: razılık, hoşnutluk.
sebeb-i dâî: gerekçe olan sebep.
sırr-ı hikmet: hikmet sırrı; kâinattaki ve yaratılıştaki fayda ve gayelerin sırrı, esası, aslı.

şube: bölüm, bir merkezin kolu.
tebaud: uzaklaşma.
tebdil: değiştirme.
tenkit: eleştirme.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tezahür: zuhur etme, görölme.
vücut: varlık.
zîhayat: hayat sahibi.

Madem her bir faaliyette böyle sevilir, istenilir bir kemal, bir lezzet vardır; ve faaliyet dahi bir kemaldır. Ve madem zihayat âleminde daimî ve ezeli bir hayattan neş'et eden hadsiz bir muhabbetin, nihayetsiz bir merhametin cilveleri görünüyor. Ve o cilveler gösteriyor ki, kendini böyle sevdiren ve seven ve şefkat edip lütuflarda bulunan Zatın kudsiyetine lâıyk ve vücub-i vücuduna münasip o hayat-ı sermediyenin muktezası olarak, hadsiz derecede —tabirde hata olmasın— bir aşk-ı lâhutî, bir muhabbet-i kudsiye, bir lezzet-i mukaddese gibi şuunat-ı kudsiye o *Hayat-ı Akdes*'te var ki, o şuunat böyle hadsiz faaliyetle ve nihayetsiz bir hallâkiyetle kâinatı daima tazelandiriyor, çalkalandırıyor, değiştiriyor.

Sırr-ı kayyumiyete bakan hadsiz faaliyet-i İlâhiyedeki hikmetin ikinci şubesi: Esma-i İlâhiyeye bakar. Malûmdur ki, her bir cemel sahibi, kendi cemalini görmek ve göstermek ister. Her bir hüner sahibi, kendi hünerini teşhir ve ilân etmekle nazar-ı dikkati celp etmek ister ve sever. Ve hüneri gizli kalmış bir güzel hakikat ve güzel bir mana, meydana çıkmak ve müşterileri bulmak ister ve sever.

Madem bu esaslı kaideler, her şeyde derecesine göre cereyan ediyor; elbette *Cemil-i Mutlak* olan *Zat-ı Kayyum-i Zülcelâl*'in bin bir Esma-i Hüsnasından her bir ismin, kâinatın şahadetiyle ve cilvelerinin delâletiyle ve nakışlarının işaretiyle, her birisinin her bir mertebesinde hakikî bir hüsnün, hakikî bir kemal, hakikî bir cemel ve gayet güzel bir hakikat, belki her bir ismin her bir

kaide: kural, prensip.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kudsiyet: kutsallık, yücelik.
lâyık: yakışır, uygun.
lezzet-i mukaddese: mukaddes, kudsî zevk ve lezzet.
lütuf: ihsan, iyilik.
malûm: bilinen.
mana: anlam.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mertebe: derece, basamak.
muhabbet: sevgi.
muhabbet-i kudsiye: mukaddes sevgi.
mukteza: gereken, icap eden.
münasip: uygun.
nakış: süs.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
neş'et: meydana gelme, çıkma.
nihayetsiz: sonsuz.
sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.
şahadet: şahitlik.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek.
şuunat: işler, olaylar, özellikler; bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar.
şuunat-ı kudsiye: Cenab-ı Hakka mahsus mukaddes işler ve emirler.
tabir: ifade.
teşhir: sergileme.
vücub-i vücud: varlığının zorunlu ve vacip olmak.
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Kayyum-i Zülcelâl: varlığı ve diriliği her an için olup, gökleri, yerleri her an için tutan, daimî her şeye her hususta iktidarı olan celâl sahibi Zat olan Allah.
zihayat: hayat sahibi.

âlem: varlık sınıflarından her biri.
aşk-ı lâhutî: Cenab-ı Hakka olan sevgi ve muhabbet.
celp: kendine çekmek.
cemel: güzellik.
Cemil-i Mutlak: her şeyiyle güzel olan Cenab-ı Allah.
cereyan: bir tarafa doğru akış.
cilve: görüntü, tecelli.
daimî: sürekli, devamlı.
delâlet: delil olma, gösterme.
esas: asıl, temel.
Esma-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
Esma-i İlâhiye: Allah'ın güzel isimleri.
ezeli: geçmiş ve gelecek zamanı birden içine alıp, zamanla sınırlı olmamak.
faaliyet: icraat, işleyiş.
faaliyet-i İlâhiye: Allah'ın faaliyeti, icraatı.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakiki: gerçek.

hallâkiyet: yaratıcılık.
hata: yanlış.
hayat-ı akdes: Cenab-ı Hakkın zatına özel kusursuz ve noksansız hayatı.
hayat-ı sermediye: sonsuz, tükenmeyen hayat.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hüner: ustalık, maharet.
hüsün: güzellik.
ilân: duyurmak.

mertebesinde hadsiz enva-ı hüsnle hadsiz hakaik-ı cemile vardır.

Madem bu esmanın kudsi cemallerini irae eden âyine-leri ve güzel nakışlarını gösteren levhaları ve güzel hakikatlerini ifade eden sayfaları bu mevcudattır ve bu kâinatıdır. Elbette o daimî ve bâkî esma, hadsiz cilvelerini ve nihayetsiz manidar nakışlarını ve kitaplarını, hem müsemmaları olan *Zat-ı Kayyum-i Zülcelâl*'in nazar-ı müşahedesine, hem had ve hesaba gelmeyen zîruh ve zîşuur mahlûkatın nazar-ı mütalâasına göstermek ve nihayetli, mahdut bir şeyden nihayetsiz levhaları ve bir tek şahıstan pek çok şahısları ve bir hakikatten pek kesretli hakikatleri göstermek için, o aşk-ı mukaddes-i İlâhiye istinaden ve o sırr-ı kayyumiyete binaen, kâinatı umumen ve mütemadiyen cilveleriyle tazelandiriyorlar, değiştiriyorlar.

DÖRDÜNCÜ ŞUA

Kâinattaki hayretnüma faaliyet-i daimenin hikmetinin üçüncü şubesi şudur ki: Her bir merhamet sahibi, başkasını memnun etmekten mesrur olur. Her bir şefkat sahibi, başkasını mesrur etmekten memnun olur. Her bir muhabbet sahibi, sevindirmeye lâyık mahlûkları sevindirmekle sevinir. Her bir âlicenap zat, başkasını mes'ut etmekle lezzet alır. Her bir âdil zat, ihkak-ı hak etmek ve müstahaklara ceza vermekte hukuk sahiplerini minnettar etmekle keyiflenir. Hüner sahibi her bir sanatkâr, sanatını teşhir etmekle ve sanatının tasavvur ettiği tarzda işlemesiyle ve istediği neticeleri vermesiyle iftihar eder.

âdil: adaletli olan.
âlicenap: cömert.
aşk-ı mukaddes-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın zatına mahsus mukaddes sevgisi.
âyine: ayna.
bâkî: ebedî, daimî, sonsuz.
binaen: -den dolayı.
cemal: güzellik.
cilve: görüntü, tecelli.
enva-ı hüsn: güzellik çeşitleri.
esma: isimler.
faaliyet-i daim: sürekli, hiç durmayan faaliyet; kesintisiz işleyiş.
had hesaba gelmeyen: sınırsız ve sayısız şekilde.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-ı cemile: çok güzel hakikatler ve gerçekler.
hakikat: gerçek.
hayretnüma: hayret veren.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerinde yaratılması.
hüner: ustalık, maharet.
ifade: anlatma.
iftihar: övünme.
ihkak-ı hak: hakkın yerine getirilmesi, gerçekleştirilmesi.
irae: gösterme.
istinaden: dayanarak.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kesret: çokluk.
kudsi: mukaddes, yüce.
lâyık: yakışır uygun.
levha: görünen ibretli manzara.
mahdut: sınırlı.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
manidar: ince manalı.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.

mertebe: derece, basamak.
mesrur: sevinçli, memnun.
mes'ut: mutlu, saadetli.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olan.
müsemma: ismin gerçek sahibi.
müstahak: hak eden.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nakış: süs.

nazar-ı müşahade: göze görünecek şekilde.
nazar-ı mütalâa: tetkik eden, düşünen bakış.
netice: sonuç.
nihayetli: sonlu, sonu olan.
nihayetsiz: sonsuz.
sanatkâr: sanatçı, usta.
sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek.
sua: ışınl.

tarz: biçim, şekil.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama.
teşhir: sergileme.
umumen: genel olarak.
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Kayyum-i Zülcelâl: varlığı ve diriliği her an için olup, gökleri, yerleri her an için tutan, daimî her şeye her hususta iktidarı olan celâl sahibi Zat olan Allah.
zîruh: ruh sahibi.
zîşuur: şuur sahibi.

İşte bu mezkûr düsturların her biri birer kaide-i esasiyedir ki, kâinatta ve âlem-i insaniyette cereyan ediyorlar. Bu kaidelerin esma-i İlâhiyede cereyan ettiklerini gösteren üç misal, Otuz İkinci Sözün Üçüncü Mevkıfında izah edilmiştir. Bir hulâsası bu makamda yazılması münasip olduğundan, deriz:

Nasıl ki, meselâ gayet merhametli, sahavetli, gayet kerîm, âlicenap bir zat, fıtratındaki âli seciyelerin muktezasıyla, büyük bir seyahat gemisine, çok muhtaç ve fakir insanları bindirip, gayet mükemmel ziyafetlerle, ikramlarla o muhtaç fakirleri memnun ederek, denizlerde, arzın etrafında gezdirir. Ve kendisi de, onların üstünde, onları mesrurâne temaşa ederek, o muhtaçların minnettarlıklarından lezzet alır ve onların telezzüzlerinden mesrur olur ve onların keyiflerinden sevinir, iftihar eder.

Madem böyle bir tevziat memuru hükmünde olan bir insan, böyle cüz'î bir ziyafet vermekten bu derece memnun ve mesrur olursa, elbette bütün hayvanları ve insanları ve hadsiz melekleri ve cinleri ve ruhları, bir sefine-i Rahmanî olan küre-i arz gemisine bindirerek, rûy-i zemini, enva-ı mat'umatla ve bütün duyguların ezvak ve erzakıyla doldurulmuş bir sofrayı Rabbanîye şeklinde onlara açmak ve o muhtaç ve müteşekkik ve minnettar ve mesrur mahlûkatını aktâr-ı kâinatta seyahat ettirmekle ve bu dünyada bu kadar ikramlarla onları mesrur etmekle beraber, dâr-ı bekada, Cennetlerinden her birini ziyafet-i daime için birer sofrayı yapan *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'a ait olarak, o mahlûkatın teşekkürlerinden ve

aktâr-ı kâinat: kâinatın her tarafı.
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi, dünyası
âli: yüce, yüksek.
âlicenap: cömert.
arz: yeryüzü, dünya.
cereyan: olma, meydana gelme.
cin: bir cins ateşten yaratılan insanlar gibi imtihana tâbi tutulan varlık.
cüz'î: küçük.
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz

dünya.
düstur: kanun, kaide.
enva-ı mat'umat: yiyeceklerin çeşitleri.
erzak: yiyecek, içecek şeyler.
esma-i İlâhiye: Allah'ın güzel isimleri.
ezvak: zevkler, tatlar.
fıtrat: yaratılış, tabiat.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hulâsa: özet.
hükmünde: değerinde, yerinde.

de.
iftihar: övünme.
ikram: bağış, ihsan.
izah: açıkça ortaya koyma.
kaide: esas, kural.
kaide-i esasiye: temel kural.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kerim: ikram ve ihsanı bol olan.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
makam: durak, mertebe,

aşama.

merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.

mesrur: sevinçli, memnun.

mesrurâne: sevinçli bir şekilde.

mevkıf: durak, bir meselenin üzerinde durularak izah edildiği bölüm.

mezkûr: zikredilen, anılan.

minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olan.

misal: örnek.

mukteza: gereken.

münasip: uygun.

müteşekkik: iyiliğe karşı teşekkür eden.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

rûy-i zemin: yeryüzü.

sahavet: cömertlik.

seciye: huy, tabiat.

sefine-i Rahmani: Cenab-ı Hakkın rızık ve nimetlerle dolu gemisi.

seyahat: yolculuk.

sofra-i Rabbanîye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın sofrası, nimetlerle donanmış Rabbanî sofrası.

telezzüz: lezzet alma.

temaşa: bakıp seyretme.

tevziat: dağıtım.

zat: şahıs, kişi.

Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.

ziyafet: yemekli davet, şölen.

ziyafet-i daime: daimî ziyafet.

minnettarlıklarından ve mesruriyetlerinden ve sevinçlerinden gelen ve tabirinde âciz olduğumuz ve mezun olmadığımız şuunat-ı İlâhiyeyi “memnuniyet-i mukaddese,” “iftihar-ı kudsi” ve “lezzet-i mukaddese” gibi isimlerle işaretilen maani-i rububiyettir ki, bu daimî faaliyeti ve mütemadî hallâkiyeti iktiza eder.

Hem meselâ bir mahir sanatkâr, plâksız bir fonograf yapsa, o fonograf istediği gibi konuşsa, işlese, sanatkârı ne kadar müftehir olur, mütelezziz olur, kendi kendine ¹ مَا شَاءَ اللَّهُ der.

Madem icatsız ve sûrî bir küçük sanat, sanatkârının ruhunda bu derece bir iftihar, bir memnuniyet hissi uyanırsa, elbette bu mevcudatın Sâni-i Hakîm’i, kâinatın mecmuunu, hadsiz nağmelerin envayıyla seda veren ve ses verip tesbih eden ve zikredip konuşan bir musiki-i İlâhiye ve bir fabrika-i acibe yapmakla beraber; kâinatın her bir nev’ini, her bir âlemini ayrı bir sanatla ve ayrı sanat mucizeleriyle göstererek zihayatların kafalarında birer fonograf, birer fotoğraf, birer telgraf gibi çok makineleri, hatta en küçük bir kafada dahi, yapmakla beraber; her bir insan kafasına, değil yalnız plâksız fonograf, birer âyinesiz fotoğraf, bir telsiz telgraf, belki bunlardan yirmi defa daha harika, her insanın kafasında öyle bir makineyi yapmaktan ve istediği tarzda işleyip neticeleri vermekten gelen iftihar-ı kudsi ve memnuniyet-i mukaddese gibi manaları ve rububiyetin bu nev’inden olan ulvî şuunatı, elbette ve her hâlde bu faaliyet-i daimeyi istilzam eder.

âciz: zayıf, güçsüz.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
enva: çeşitler, türler.
faaliyet: icraat.
faaliyet-i daime: sürekli hiç durmayan faaliyet.
fabrika-i acibe: acip ve harika fabrika.
fonograf: sesi alıp geri veren cihaz.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hallâkiyet: yaratıcılık.
icatsız: yoktan yaratmasız.
iftihar: övünme.
iftihar-ı kudsi: her türlü eksik ve çirkinlikten yüce sevinç ve övünme.
iftihar-ı kudsi: pak, mukaddes övünme.
iktiza etme: gerektirme.
istilzam: gerektirme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
lezzet-i mukaddese: kudsi zevk ve lezzet.
maani-i rububiyet: Allah’ın bütün varlık âlemini kuşatan ege-menliği, yaratıcılığı, idaresi ve terbiyesinin manaları.
mahir: maharetli, hünerli, becerikli, usta.
mana: anlam.
maşaallah: Allah dilemiş, ne güzel yapmış.
mecmuu: toplam.
memnuniyet: memnunluk.
memnuniyet-i mukaddese: Cenab-ı Hakkın zatına ait kusursuz ve eksiksiz memnuniyeti.
mesruriyet: sevinme, sevinçlilik.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mu’cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
musiki-i ilâhiye: kâinattaki mahlûkatın fitrî olarak çıkardıkları

1. Allah dilemiş, ne güzel yaratmış.

sesler.
müftehir: iftihar eden, övünen.
mütelezziz: lezzet alan, haz duyan.
mütemadî: sürekli, devamlı.
nağme: güzel ses.
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür.
rububiyet: Cenab-ı Allah’ın her mahlûka muhtaç olduğu

seyleri vermesi, terbiye, idare malikiyeti.
sanatkâr: sanatçı.
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
seda: ses.
sûrî: görünüşte olan.
şuunat: işler, olaylar, özellikler; bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar.
şuunat-ı ilâhiye: Cenab-ı

Hakkın işleri, fiilleri.
tabir: ifade.
tarz: biçim, şekil.
tesbih: Allah’ın zatında, sıfatlarında ve fiillerinde bütün noksanlardan uzak olduğunu ifade etmek.
ulvî: yüksek, yüce.
zihayat: hayat sahibi.
zikir: Allah’ı anmak, hatırlamak.

Hem meselâ, bir hükümdar-ı âdil, ihkak-ı hak için mazlumların hakkını zalimlerden almakla ve fakirleri kavilerin şerrinden muhafaza etmekle ve herkese müstahak olduğu hakkı vermekle lezzet alması, iftihar etmesi, memnun olması, hükümdarlığın ve adaletin bir kaide-i esasiyesi olduğundan, elbette *Hâkim-i Hakîm, Adl-i Âdil* olan *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un bütün mahlûkatına, hususan zihayatlara "hukuk-ı hayat" tabir edilen şerait-i hayatıyı vermekle; ve hayatlarını muhafaza için onlara cihazat ihsan etmekle; ve zayıfları kavilerin şerrinden rahî mâne himaye etmekle; ve umum zihayatlarda, bu dünyada ihkak-ı hak etmek nev'i tamamen ve haksızlara ceza vermek nev'i ise kısmen sırr-ı adaletin icrasından olmakla; ve bilhassa mahkeme-i kübra-i haşirde adalet-i ekberin tecellisinden hâsıl olan ve tabirinde âciz olduğumuz şuunat-ı Rabbaniye ve maani-i kudsiyedir ki, kâinatda bu faaliyet-i daimeyi iktiza ediyor.

İşte bu üç misal gibi, Esmâ-i Hüsnanın umumunda, her birisi bu faaliyet-i daimeye böyle kudî bazı şuunat-ı İlâhiyeye medar olduklarından, hallâkiyet-i daimeyi iktiza ederler.

Hem madem her kabiliyet, her bir istidat, inbisat ve inkişaf edip semere vermekle bir ferahlık, bir genişlik, bir lezzet verir. Hem madem her vazifedar, vazifesini yapmak ve bitirmekle, vazifesinden terhisinde büyük bir rahatlık, bir memnuniyet hisseder. Ve madem bir tek tohumdan birçok meyveleri almak ve bir dirhemden yüz

me.
istidat: potansiyel kabiliyet, yetenek.
kabiliyet: beceri, yetenek.
kaide-i esasiye: asıl kaide, temel prensip.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kavi: güçlü.
kısmen: kısmî olarak.
kudsi: mukaddes, yüce.
maani-i kudsiye: mukaddes, yüce manalar.
mahkeme-i kübra-i haşir: yenisinden dirilişten sonraki büyük mahkeme.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mazlum: zulme uğramış.
medar: sebep, vesile.
memnuniyet: memnurluk, sevinçli oluş.
meselâ: örneğin.
misal: örnek.
muhafaza: koruma.
müstahak: hak eden.
nevi: çeşit, tür.
rahimâne: şefkatli ve merhametli bir şekilde.
semere: meyve.
sırr-ı adalet: adalet sırrı.
şer: kötülük.
şerait-i hayatiye: hayat şartları.
şuunat-ı ilâhiye: Cenab-ı Hakkın işleri, fiilleri.
şuunat-ı Rabbaniye: Allah'ın kâinatı kuşatmış olan zatına mahsus idare ve terbiye edicilik fiilleri.
tabir: ifade, söz.
tamamen: bütünü.
tecelli: görünme.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
umum: bütün.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli, görevli.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
zihayat: hayat sahibi.

âciz: zayıf, güçsüz.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, âdillik.
adalet-i ekber: en büyük ve şaşmaz adalet.
Adl-i Âdil: her zaman adaletle hükmeden adalet sahibi olan Allah.
bilhassa: özellikle.
cihazat: cihazlar, azalar.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
faaliyet-i daime: sürekli, hiç

durmamayan faaliyet.
Hâkim-i Hakîm: her şeyi hikmetle yapan hükmedici, Allah.
hallâkiyet-i daime: daimî olarak her şeyi yoktan yaratıcılık.
hâsıl: çıkan, meydana gelen.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hukuk-ı hayat: yaşama hakkı.
hususan: özellikle.
hükümdar: padişah.

hükümdar-ı âdil: adaletli hükümdar.
icra: yürütmeye, yerine getirme.
iftihar: övünme.
ihkak-ı hak: hakkın yerine getirilmesi, gerçekleştirilmesi.
ihkak-ı hak: hakkın yerine getirilmesi.
ihsan: ikram etme, lütuf.
iktiza etme: gerekme, gerektirme.
inbisat: genişleme, yayılma.
inkişaf: ortaya çıkma, görül-

dirhem kâr kazanmak, sahiplerine çok sevinçli bir hâlettir, bir ticarettir. Elbette, bütün mahlûkattaki hadsiz istidadları inkişaf ettiren ve bütün mahlûkatını kıymettar vazifelerde istihdam ettikten sonra terakkivari terhis ettiren, yani, unsurları madenler mertebesine, madenleri nebatlar hayatına, nebatları rızık vasıtasıyla hayvanların derece-i hayatına ve hayvanları insanların şuurkârâne olan yüksek hayatına çıkarıyor.

İşte, her bir zîhayatın zahirî bir vücudunun zevaliyle (Yirmi Dördüncü Mektupta izah edildiği gibi) ruhu, mahiyeti, hüviyeti, sureti ve misalî vücutları ve ilmî ve gaybî mevcudiyetleri ve cesed-i necmîsi ve gılaf-ı ruhu gibi kendinden alınmış pek çok vücutlarını arkasında bırakıp ve yerinde vazife başına geçiren faaliyet-i daime ve hallâkiyet-i Rabbaniyeden neş'et eden maani-i kudsiyenin ve rububiyet-i İlâhiyenin ne kadar ehemmiyetli oldukları anlaşılır.

Mühim bir suale kat'î bir cevap:

Ehl-i dalâletten bir kısmı diyorlar ki: “Kâinatı bir faaliyet-i daime ile tağyir ve tebdil eden zatın, elbette kendisinin de mütegayyir ve mütehavvil olması lâzım gelir.”

Elcevap: Hâşâ, yüz bin defa hâşâ! Yerdeki âyinelerin tagayyürü, gökteki güneşin tagayyürünü değil, bilâkis, cilvelerinin tazelandığını gösterir. Hem ezeli, ebedî, sermedî, her cihetçe kemal-i mutlakta ve istiğna-i mutlakta, maddeden mücerret, mekândan, kayıttan, imkândan münezzeh, müberra, muallâ olan bir *Zat-ı Akdes*'in

âyine: ayna.
bilâkis: aksine.
cesed-i necmî: parlayan bir yıldız gibi akıp giden; nuranî ceset.
cihetçe: yönden.
cilve: görünme, tecelli.
derece-i hayat: hayatın dereceleri.
ebedî: sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
ehemmiyet: önem.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.
ezeli: öncesiz, başlangıcsız.
faaliyet-i daime: sürekli, hiç durmayan faaliyet.
gaybî: görünmeyenlere ait.
gılaf-ı ruh: ruhun örtüsü, perdesi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlet: hâl, durum.
hallâkiyet-i Rabbaniye: Allah'ın idare ve terbiyesiyle her şeyi yoktan yaratması.
hâşâ: asla, kat'iyen.
hüviyet: asıl, mahiyet.
ilmî: ilim ile ilgili.
inkişaf: ortaya çıkma, görölme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istiğna-i mutlak: Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip olması, hiç bir şeye muhtaç olmaması.
istihdam: hizmet ettirme.
izah: açıkça anlatma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
kemal-i mutlak: her yönüyle mükemmel olan.
kıymettar: değerli, kıymetli
lâzım: gerekli.
maani-i kudsiye: mukaddes, yüce manalar.
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, nitelik.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mekân: yer.
mertebe: derece, basamak.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
misalî: yansıyan, görüntü hâlinde

olan.
muallâ: yüce, yüksek.
müberra: müstesna, azade.
mücerret: soyutlanmış.
mühim: önemli.
münezzeh: zengin edilmiş, uzak, berî.
mütegayyir: değişen, başkalaşan.
mütehavvil: değişen, başka bir hâle dönüşen.
nebat: bitki.
neş'et: meydana gelme, çıkma.

rızık: yiyecek, içecek şey.
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye ediciliği.
sermedî: ebedî, sürekli, daimi.
sual: soru.
suret: görünüş.
şuurkârâne: şuurluca, bilinçli olarak.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
tağyir: bozarak değiştirme, başkalaştırma.
tebdil: değiştirme.

terakkivari: ilerleyerek, yükselerek.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
unsur: bir şeyin esas parçası.
vasıta: aracılık.
vazife: görev.
zahiri: görünürdeki.
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat; Allah.
zeval: sona erme, yok olma.
zihayat: hayat sahibi.

tagayyürü ve tebeddülü muhaldir. Kâinatın tagayyürü Onun tagayyürüne değil, belki adem-i tagayyürüne ve gayrimütehavvil olduğuna delildir. Çünkü müteaddit şeyleri intizamla daimî tağyir ve tahrik eden bir zat, mütegayyir olmamak ve hareket etmemek lâzım gelir. Mese-lâ, sen çok iplerle bağlı çok gülleleri toplanı çevirdiğin ve daimî intizamla tahrik edip vaziyetler verdiğin vakit, se-nin, yerinde durup tagayyür ve hareket etmemekliğin gerektir. Yoksa o intizamı bozacaksın. Meşhurdur ki, in-tizamla tahrik eden hareket etmemek ve devamla tağyir eden mütegayyir olmamak gerektir —tâ ki o iş intizam-la devam etsin.

Saniyen: Tagayyür ve tebeddül, hudustan ve tekemmül etmek için tazelenmekten ve ihtiyaçtan ve maddilikten ve imkândan ileri geliyor. *Zat-ı Akdes* ise, hem kadim, hem her cihetçe kemal-i mutlakta, hem istiğna-i mutlakta, hem maddeden mücerret, hem *Vacibü'l-Vücud* olduğundan, elbette tagayyür ve tebeddülü muhaldir, mümkün değildir.

BEŞİNCİ ŞUA

İki Meseledir.

Birinci Meselesi: İsm-i Kayyum'un cilve-i azamını görmek istersek, hayalimizi bütün kâinatı temaşa edecek, biri en uzak şeyleri, diğeri en küçük zerrelere gösterecek iki dürbün yapıp, birinci dürbünle bakıyoruz, görüyoruz ki: İsm-i Kayyum'un cilvesiyle, küre-i arzdan bin defa bü-yük milyonlar küreler, yıldızlar, direksiz olarak, havadan

adem-i tagayyür: bozulma-ma.
cihetçe: yönden.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i azam: en büyük gö-rüntü, tecelli.
delil: bir meseleyi ispata ya-rayan şey, bürhan.
gayrimütehavvil: hareketsizlik.
hudus: sonradan meydana gelme.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.

İsm-i Kayyum: varlığı ve diri-liği her an için olup, kökleri ve yerleri her an için tutan, da-imî her şeye her hususta ikti-darı olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
istiğna-i mutlak: Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip ol-ması ve hiç bir şeye muhtaç olmaması.
kadim: varlığının öncesi ol-mayan.
kâinat: bütün âlemler, varlık-lar, evren.

kemal-i mutlak: her yönüyle mükemmel olan.
küre: gezegen.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lâzım: gerekli.
mecele: önemli konu.
meşhur: yaygınlık kazanmış, şöhrat bulmuş.
muhâl: imkânsız.
mücerret: soyutlanmış.
mümkün: imkân dahilinde, olabilir.
müteaddit: çeşitli, birçok.
mütegayyir: tagayyür eden,

değişen, başkalaşan.

saniyen: ikinci olarak.

şua: ışın.

tagayyür: değişme, başkalaşma.

tağyir: değiştirme, başkalaşma.

tahrik: harekete geçirme.

tebeddül: başkalaşma, değişme.

tekemmül: olgunlaşma, kemale erme.

temaşa: bakıp seyretme.

Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu olan ve kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.

vaziyet: durum.

zat: şahıs, kişi.

Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat; Allah.

zerre: en küçük parça, atom.

daha lâtif olan madde-i esîriye içinde kısmen durdurulmuş, kısmen vazife için seyahat ettiriliyor.

Sonra, o hayalin, hurdebinî olan ikinci dürbünüyle, küçük zerratı görecek bir suretle bakıyoruz. O sırr-ı kayyumiyetle, zîhayat mahlûkat-ı arziyenin her birinin zerrat-ı vücudiyeleri, yıldızlar gibi muntazam bir vaziyet alıp hareket ediyorlar ve vazifeler görüyorlar. Hususan zîhayatın kanındaki “küreyvat-ı hamra ve beyza” tabir ettikleri, zerrelere teşekkül eden küçücük kütleleri, seyyar yıldızlar gibi, Mevlevîvari iki hareket-i muntazama ile hareket ediyorlar görüyoruz.

Bir Hulâsatü'l-Hulâsa (HAŞİYE)

İsm-i Azamın altı ismi, ziyadaki yedi renk gibi imtizaç ederek teşkil ettikleri ziya-i kudsiyeye bakmak için, bir hulâsanın zikri münasıptır. Şöyle ki:

Bütün kâinatın mevcudatını böyle durduran, beka ve kıyam veren ism-i Kayyum'un bu cilve-i azamının arkasından bak: İsm-i Hayy'ın cilve-i azamı, o bütün mevcudat-ı zîhayatı cilvesiyle şulelendirmiş, kâinatı nurlandırmış, bütün zîhayat mevcudatı cilvesiyle yaldızlıyor.

Şimdi bak, ism-i Hayy'ın arkasında ism-i Ferd'in cilve-i azamı, bütün kâinatı envayıyla, eczasıyla bir vahdet içine alıyor, her şeyin alınına bir sikke-i vahdet koyuyor, her şeyin yüzüne bir hatem-i ehadiyet basıyor, nihayetsiz ve hadsiz dillerle cilvesini ilân ettiriyor.

HAŞİYE: Otuzuncu Lem'anın altı risaleciğinin esası ve mevzuu ve İsm-i Azamın sırrını taşıyan altı mukaddes isimlerin gayet kısa bir hulâsasıdır.

beka: bâkîlik, sonsuzluk.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i azam: en büyük görüntü, tecelli.
ecza: cüzler, parçalar.
enva: türler, nevilere.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hareket-i muntazama: düzenli hareket.
haşiye: dipnot.
hatem-i ehadiyet: Allah'ın birliği-ni gösteren mühür.
hulâsa: özet.
hulâsatü'l-hulâsa: sözün özü.
hurdebini: gözle görülmeyecek kadar küçük, mikroskobik.
hususan: özellikle.
imtizaç: kaynaşmak, mezc olmak.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
İsm-i Ferd: Allah'ın eşi benzerinin olmadığını, tek olduğunu ifade eden ismi.
İsm-i Hayy: Cenab-ı Hakkın hayatı veren, diriltiren ismi.
İsm-i Kayyum: İsm-i Kayyum: varlığı ve diriliği her an için olup, gökleri ve yerleri her an için tutan, daimî her şeye her hususta iktidarı olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kısmen: kısmî olarak, bazı yönünden.
kıyam: ayakta durmasını sağlama.
küreyvat-ı beyza: akyuvarlar.
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar.
kütle: büyük parça, kami, yığın.
lâtif: şirin, berrak.
lem'a: parıltı.
madde-i esîriye: esir maddesi.
mahlûkat-ı arziye: dünyaya ait varlıklar, yaratıklar.
mevcudat: var olan her şey,

mahlûklar.
mevcudat-ı zîhayat: hayat sahibi, canlı olan varlıklar.
Mevlevîvari: dönerek zikrederek.
mevzu: konu.
mukaddes: mübarek, aziz, temiz.
muntazam: intizamlı, düzenli.
münasip: uygun.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: parıltı, ışık.
risalecik: küçük risale, kitap-

çık.
seyahat: yolculuk.
seyyar: gezici, sabit olmayan.
sikke-i vahdet: Allah'ın birliğini gösteren kendi zatına has alâmet ve işaret.
sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.
suret: biçim, tarz.
sule: parıltı, ışıltı.
tabir: ifade.
teşekkül: meydana gelme, şekillenme.

teşkil: meydana getirme, ortaya koyma.
vahdet: birlik.
vazife: görev.
vaziyet: durum, hâl.
zerrat: zerrelere, atomlara.
zerrat-ı vücudiyeye: beden hücreleri.
zerre: en küçük parça, atom.
zîhayat: hayat sahibi.
zikir: anma.
ziya: ışık.
ziya-i kudsiye: kusursuz ve noksansız aydınlık.

Şimdi ism-i *Ferd*'in arkasından ism-i *Hakem*'in cilve-i azamına bak ki, yıldızlardan zerrelere kadar, hayalin iki dürbünüyle temaşa ettiğimiz mevcudatın her birisini, cüz'î olsun küllî olsun, en büyük daireden en küçük daireye kadar, her birine lâıyk ve münasip olarak, meyvedar bir nizam ve hikmetli bir intizam ve semeredar bir in-sicam içine almış, bütün mevcudatı süslendirmiş, yıldızlandırmış.

Sonra ism-i *Hakem*'in cilve-i azamı arkasından bak ki, ism-i *Adl*'in cilve-i azamıyla, İkinci Nüktede izah edildiği vecihle, bütün kâinatı, mevcudatıyla, faaliyet-i daime içinde öyle hayretengiz mizanlarla, ölçülerle, tartılarla idare eder ki, ecram-ı semaviyeden biri, bir saniyede muvazenesini kaybetse, yani ism-i *Adl*'in cilvesi altından çık-sa, yıldızlar içinde bir hercümerce, bir kıyamet kopması-na sebebiyet verecek.

İşte, bütün mevcudatın daire-i azamı, Kehkeşandan, yani Samanyolu tabir edilen mıntika-i kübradan tut, tâ kan içindeki küreyvat-ı hamra ve beyzanın daire-i hareketlerine kadar her bir dairesini, her bir mevcudunu has-sas bir mizan, bir ölçü ile biçilmiş bir şekil ve bir vaziyet-le, baştan başa, yıldızlar ordusundan tâ zerrelere ordusu-na kadar bütün mevcudatın emr-i ¹ **كُنْ فَيَكُونُ** 'dan gelen emirlere kemal-i musahhariyetle itaat ettiklerini gösteriyor.

1. "Ol!" der; oluverir. (Yâsin Suresi: 82.)

cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i azam: en büyük gö-rüntü, tecelli.
cüz'î: küçük, az.
daire-i azam: en büyük da-ire.
daire-i hareket: hareket ve faaliyet alanı.
ecram-ı semaviye: gök ci-simleri, yıldızlar.
faaliyet-i daime: sürekli, hiç

durmamayan faaliyet.
hassas: incelikli, en ufak ölçü-leri sağlıklı ve kesin olarak veren.
hayretengiz: hayret içinde bırakan, şaşırtan.
hercümerç: darmadağınık, karmakarışık.
hikmet: fayda, gaye; her şe-yin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam

yerli yerinde yaratılması.
idare: yönetme, çekip çevir-me.
insicam: düzgünlük.
intizam: düzgünlük, nizam.
ism-i Adl: Cenab-ı Hakkın adaletle hükmetme manasın-daki Adl ismi.
ism-i Ferd: Allah'ın eşi benze-rinin olmadığını, tek olduğ-u nu ifade eden ismi.

ism-i Hakem: haklı ile haksızı ayıran ve her işi bir hikmete göre olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
itaat: boyun eğme, uyma.
izah: açıkça ortaya koyma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
Kehkeşan: Samanyolu.
kemal-i musahhariyet: mükem-mel, tam itaat.
kıyamet: dünyanın sonu.
küllî: bütüne ait, umumî.
küreyvat-ı beyza: akyuvarlar.
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar.
lâyık: uygun.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
meyvedar: meyveli.
mintika-i kübra: geniş ve büyük alan, bölge.
mizan: ölçü.
muvazene: denge.
münasip: uygun.
nizam: düzen.
nükte: ince söz ve mana.
Samanyolu: açık gecelerde gök yüzünde boydan boya görülen uzun yıldız kümesi.
sebebiyet: sebep olma.
semeredar: meyveli.
tabir: ifade.
temaşe: bakıp seyretme.
vaziyet: durum, hâl.
vecih: yön.
zerre: en küçük parça, atom.

Şimdi, ism-i *Adl*'in cilve-i azamı arkasından, Birinci Nüktede izah edildiği gibi, ism-i *Kuddüs*'ün cilve-i azamına bak ki, kâinatın bütün mevcudatını öyle temiz, pak, safi, güzel, süslü, berrak yapar gösterir ki, bütün kâinata ve bütün mevcudata *Cemil-i Mutlak*'ın hadsiz derecede cemal-i zatısına lâayık ve nihayetsiz güzel olan Esmâ-i Hüsnâna münasip olacak güzel âyineler şeklini vermiştir.

Elhâsıl, İsm-i Azamın bu altı ismi ve altı nuru, kâinatı ve mevcudatı ayrı ayrı güzel renklerde, çeşit çeşit nakışlarda, başka başka ziynetlerde bulunan yaldızlı perdeler içinde mevcudatı sarmıştır.

Beşinci Şuân İkinci Meselesi: Kâinata tecelli eden kayyumiyyetin cilvesi vahidiyet ve celâl noktasında olduğu gibi, kâinatın merkezi ve medarı ve zîşuur meyvesi olan insanda dahi, kayyumiyyetin cilvesi, ehadiyet ve cemal noktasında tezahürü var. Yani, nasıl ki kâinat sırr-ı kayyumiyyetle kaimdir; öyle de, ism-i *Kayyum*'ün mazhar-ı ekmeli olan insan ile, bir cihette kâinat kıyam bulur. Yani, kâinatın ekser hikmetleri, maslahatları, gayeleri insana baktığı için, güya insandaki cilve-i kayyumiyyet, kâinata bir direktir.

Evet, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*, bu kâinatta insanı irade etmiş ve kâinatı onun için yaratmış denilebilir. Çünkü insan, camiiyet-i tamme ile bütün esmâ-i İlâhiyeyi anlar, zevk eder. Hususan rızıkta zevk cihetiyle pek çok Esmâ-i Hüsnâyı anlar. Hâlbuki melâikeler onları o zevkle bilemezler.

âyine: ayna.
berrak: pek parlak, duru.
camiiyet-i tamme: tam ve mükemmel bir bütünlük hâlinde.
celâl: sonsuz büyüklük haşmet, yücelik olma.
Cemal: güzellik.
cemal-i zatî: (Allah'ın) zatına mahsus güzellik.
Cemil-i Mutlak: her şeyiyle güzel olan Cenab-ı Allah.
cihet: yön.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i azam: en büyük görüntü, tecelli.
cilve-i kayyumiyyet: bütün esya ve kâinatı ayakta tutan İlâhî kudretin tecellisi, cilvesi.
ekser: pek çok.
elhâsıl: netice itibarıyla.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
gaye: maksat.
güya: sanki.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlbuki: oysa ki.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hususan: özellikle.
irade: dileme, isteme.
ism-i Adl: Cenab-ı Hakkın adaletle hükmetme manasındaki Adl ismi.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
İsm-i Kayyum: İsm-i Kayyum: varlığı ve diriliği her an için olup, gökleri ve yerleri her an için tutan, daimî her şeye her hususta iktidarı olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
İsm-i Kuddüs: Cenab-ı Hakkın kâinattaki her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan anlamında ismi.
izah: açıkça anlatma.

kaim: ayakta duran.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

kayyumiyyet: ezeli ve ebedî olarak kendi varlığı ile bütün yaratıklarının da varlığını sağlama hâli.

kıyam: ayakta durma, varlığı devam ettirme.

lâyık: yakışır, uygun.

maslahat: faydalı iş.

mazhar-ı ekmel: en mükemmel şekilde görünme yeri.

medar: yörünge, dayanak

noktası.

melâike: melekler.

mesele: önemli konu.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

münasip: uygun.

nakış: süs.

nihayetsiz: sonsuz.

nükte: ince söz ve mana.

perde: örtü.

rızık: yiyecek, içecek şey.

safi: saf olan, duru.

sırr-ı kayyumiyyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayak-

ta tutmasının sırrı.

tecelli: görünme, belirme.

tezahür: zuhur etme, görünme.

vahidiyet: Cenab-ı Hakkın her şeyde birden görülen birlik tecellisi.

Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.

zîşuur: şuurlu.

zîynet: süs.

İşte, insanın bu ehemmiyetli camiiyetidir ki, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*, insana, bütün esmasını ihsas etmek ve bütün enva-ı ihsanatını tattırmak için öyle iştihali bir mide vermiş ki, o midenin geniş sofrasını hadsiz enva-ı mat'umatıyla kerîmâne doldurmuş.

Hem bu maddî mide gibi hayatı da bir mide yapmış. O hayat midesine duygular, eller hükmünde gayet geniş bir sofr-a nimet açmış. O hayat ise, duyguları vasıtasıyla, o sofr-a nimetten her çeşit istifadelerle, teşekküratın her nev'ini yapar.

Ve bu hayat midesinden sonra, bir insaniyet midesini vermiş ki, o mide, hayattan daha geniş bir dairede rızık ve nimet ister. Akıl ve fikir ve hayal, o midenin elleri hükmünde, semavat ve zemin genişliğinde o sofr-a rahmetten istifade edip şükreder.

Ve insaniyet midesinden sonra, hadsiz geniş diğer bir sofr-a nimet açmak için, İslâmiyet ve iman akidelerini, çok rızık ister bir manevî mide hükmüne getirip, onun rızık sofrasının dairesini mümkünat dairesinin haricinde genişletip, esma-i İlâhiyeyi de içine alır kılmiştir ki, o mide ile ism-i *Rahman*'ı ve ism-i *Hakîm*'i en büyük bir zevk-i rızık ile hisseder, ¹ **الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى رَحْمَانِيَّتِهِ وَعَلَى حَكِيمِيَّتِهِ** der. Ve hakeza, bu manevî mide-i kübra ile hadsiz nimeti İlâhiyeden istifade edebilir. Ve bilhassa o midedeki muhabbet-i İlâhiye zevkinin daha başka bir dairesi var.

1. Rahmaniyyet ve hâkimiyetinden dolayı Allah'a hamd olsun.

akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas.
bilhassa: özellikle.
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik, evrensellik.
ehemmiyetli: önemli.
enva-ı ihsanat: iyiliklerin çeşitleri.
enva-ı mat'umat: yiyeceklerin çeşitleri.
esma: isimler.

esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hariç: bir şeyin dışı.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükmüne: değerine, yerine.
ihsas: hissettirme.

iman: inanç, itikat.
insaniyet: insanlık.
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydalanı takip ederek iş gören manasındaki ismi.
ism-i Rahman: bütün mahlûkatı rahmet ve merhametle kuşatan ve kendisine itaat eden-etmeyen diye ayırt etmeden herkese her türlü ih-

sanda bulunan manasında Cenab-ı Hakka ait isim.
istifade: faydalanma.
kerîmâne: kerem sahibine yakışır surette, cömertçe.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, gözle görülmeyen.
mide-i kübra: büyük ve geniş mide.
muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgisi.
mümkinat: var veya yok olması eşit olup, varlığı ve yokluğu için Allah'ın tercihiye muhtaç olan şeyler, Allah'ın dışındaki bütün varlıklar.
nevi: çeşit, tür.
nimet: lütuf, ihsan, ikram.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, bağışı.
rızık: yiyecek, içecek şey.
semavat: semalar, gökler.
sofra-i nimet: nimet sofrası.
sofra-i rahmet: Cenab-ı Hakkın bağış ve ikramının sofrası, rahmet sofrası.
şükretmek: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme.
teşekkürat: teşekkürler, memnuniyet ve şükür ifade etmeler.
vasıta: aracılık.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
zemin: yeryüzü.
zevk-i rızık: rızık ve nimetteki zevk, lezzet.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
acz-i mutlak: mutlak güçsüzlük, âcizlik.
âyine: ayna.
âyinedar: ayna tutan.
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve iha-ta edicilik, evrensellik.
cihet: yön, taraf.
dellâl: ilân edici.
derecat: dereceler, seviyeler, aşamalar.
enva: türler, neviler.
enva-ı nimet: nimet çeşitleri, tür-leri.
evsaf-ı kemal: olgunluğun vasıf-ları.
fakr-ı mutlak: mutlak fakirlik, ça-resizlik.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: böylece, bunun gibi.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
hamdüsena: övmek.
hayretkârâne: hayret ederek.
haysiyetiyle: itibarıyla.
hikmet: gizli sebep.
hitabat: hitaplar, seslenişler.
hükmüne: değerine, yerine.
idrak: anlama.
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, lütuf-lar.
kaim: ayakta durma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudret-i mutlaka: sonsuz ve sı-nırsız kudret.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medar: yörünge.
menfaat: fayda.
mertebe: derece, basamak.
mikyasvari: kıyaslama ile, ben-zetme ile.
muhatap: kendisine hitap edilen.
musahhar: boyun eğen, emir al-tına giren.

İşte, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*, insanı bütün kâinata bir merkez, bir medar yaparak, kâinat kadar geniş bir so-fra-i nimet insana açığının ve kâinatı insana musahhar ettiğinin ve kâinatın insan ile mazhar olduğu sırr-ı kayyu-miyetle bir cihette kaim olduğunun hikmeti ise, insanın mühim üç vazifesidir:

Birincisi: Kâinatta münteşir bütün enva-ı nimeti insan-la tanzim etmek. Ve insanın menfaati ipiyle tesbih tane-leri gibi tanzim eder, nimetlerinin iplerinin uçlarını insa-nın başına bağlar, rahmet hazinelerinin umum çeşitleri-ne insanı bir liste hükmüne getirir.

İkinci vazifesi: *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un hitabatına, in-san, camiiyeti haysiyetiyle en mükemmel muhatap ol-mak ve hayretkârâne sanatlarını takdir ve tahsin etmek-le en yüksek sesli bir dellâl olmak ve şuurdarâne teşek-küratın bütün envayıyla, bütün enva-ı nimetine ve çeşit çeşit hadsiz ihsanatına şükür ve hamdüsena etmektir.

Üçüncü vazifesi: Hayatı ile, üç cihetle *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'a ve şuuratına ve sıfât-ı muhitasına âyinedarlık etmektir.

Birinci vecih: İnsan, kendi acz-i mutlakıyla Hâlık'ının kudret-i mutlakasını ve derecatını ve aczin dereceleriyle kudretin mertebelerini hissetmektir. Ve fakr-ı mutlakıyla rahmetini ve rahmetinin derecelerini idrak etmek ve za-afıyla Onun kuvvetini anlamaktır. Ve hakeza, noksan sı-fatlarıyla *Hâlık*'ının evsaf-ı kemaline mikyasvari âyine ol-mak... Gecede nurun daha ziyade parlamasına nazaran,

mühim: önemli.
münteşir: yayılan.
nazaran: göre, kıyaslayarak.
nimet: lütuf, ihsan.
noksan: eksiklik.
nur: parlı, ışık.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
sıfât: nitelikler, vasıflar.
sıfât-ı muhita: her şeyi kuşa-tan sıfatlar.
sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayak-ta tutmasının sırrı.

sofra-i nimet: nimet sofrası.
suunat: işler, olaylar, özellik-ler; bir şeyin var oluşunun ge-reği olan sonuçlar.
şuurdarâne: bilerek, farkına vararak.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuluk gösterme.
tahsin: iyi ve güzel bulmak.
takdir: kıymet vermek.
tanzim: düzenleme.
tesbih: Allah'ın zatında, sıfat-larında ve fiillerinde bütün noksanlardan uzak olduğunu

ifade etmek.
teşekkürat: teşekkürler, memnuniyet ve şükür ifade etmeler.
umum: bütün.
vazife: görev.
vecih: yön.
zaaf: zayıflık, âcizlik.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökle-ri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
ziyade: fazla.

gece zulmetinin elektrik lâmbalarını göstermeye mükemmel bir âyine olduğu gibi, insan dahi böyle nakıs sıfatlarıyla kemalât-ı İlâhiyeye âyinedarlık eder.

İkinci vecih: İnsan, cüz'î iradesiyle ve azıcık ilmiyle ve küçücük kudretiyle ve zahirî malikiyetiyle ve hanesini bina etmesiyle, bu Kâinat Ustası'nın malikiyetini ve sanatını ve iradesini ve kudretini ve ilmini, kâinatın büyüklüğü nispetinde anlar, âyinedarlık eder.

Üçüncü Vecih'teki âyinedarlığın iki yüzü var:

• **Birisi:** Esmâ-i İlâhiyenin ayrı ayrı nakışlarını kendinde göstermektir. Âdeta insan, camiiyetiyle kâinatın küçük bir fihristesi ve bir misal-i musağgarası hükmünde olup, umum esmanın nakışlarını gösteriyor.

• **İkinci yüzü:** Şuunat-ı İlâhiyeye âyinedarlık eder. Yani, kendi hayatıyla *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un hayatına işaret ettiği gibi, kendi hayatında inkişaf eden sem' ve basar gibi duyguların vasıtasıyla, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un sem' ve basar gibi sıfatlarına âyinedarlık eder, bildirir.

Hem insan, hayatında bulunan ve inkişaf etmeyen ve his ve hassasiyet suretinde galeyan eden ve kesretli bir surette olan çok ince hayatî duygular, manalar ve hisler vasıtasıyla, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un şuunat-ı kudsiyesine âyinedarlık eder. Meselâ, o hassasiyet içinde, sevmek, iftihar etmek, memnun olmak, mesrur olmak, müferrah olmak gibi manalarla —*Zat-ı Akdes*'in kudsiyetine ve gınâ-i mutlakına münasip ve lâyük olmak şartıyla— o neviden olan şuunatına âyinedarlık eder.

âdeta: sanki.
âyine: ayna.
âyinedar: aynalı tutan.
âyinedarlık: aynalık yapma, gösterme.
basar: görme sıfatı, kabiliyeti.
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik, evrensellik.
cüz'î: küçük.
esma: isimler.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
fihriste: özet, içindekiler.
galeyan: coşma, çalkalanma.

gınâ-i mutlak: mutlak ve sonsuz zenginlik.
hane: ev.
hassasiyet: ihtimamlılık, dikkatlilik, duyarlık.
hükümünde: değerinde, yerinde.
iftihar: övünme.
ilim: bilme, bilgi.
inkışaf: açığa çıkma, keşfolunma.
irade: dileme, isteme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

kemalât-ı İlâhiye: lâhî güzel-lik ve mükemmellikler.
kesret: çokluk.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik.
lâyık: yakışır, uygun.
malikiyet: malik ve sahib olma.
mana: anlam.
mesrur: sevinçli, memnun.
misal-i musağgar: küçültülmüş örnek.
müferrah: feraha kavuşmuş,

gönül huzuruna kavuşmuş.

münasip: uygun.

nakıs: noksan, eksik.

nakıs: süs.

nevi: çeşit, tür.

nispet: ölçü.

sem': isitme.

sıfât: nitelikler, vasıflar.

suret: biçim, tarz..

şuunat: işler, olaylar, özellikler; bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar.

şuunat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın işleri, fiilleri.

şuunat-ı kudsiye: Cenab-ı Hakka mahsus mukaddes işler ve emirler.

umum: bütün.

vasıta: aracılık.

vecih: yön.

zahirî: görünürdeki, dış görünüşteki.

Zat-ı Akdes: her türlü noksandan uzak ve pak olan zat.

Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.

zulmet: karanlık.

âlem: dünya, cihan.
âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
âlem-i misal: görüntüler âlemi, ruhların bulunduğu âlem.
anasır: unsurlar, elementler.
arz: yer, dünya.
âyine: ayna.
âyinedar: ayna tutan.
âyine-i müştak: Allah'ı görmeye çok arzulu ayna.
bâki: ebedî, daimî, sonsuz.
cemal: güzellik.
Cemal-i bâki: sonsuz güzellik.
cihet: yön.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki eseri, görüntüsü.
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya; ahiret.
delâlet: delil, ispat.
delil: nişan, emare, kanıt.
delil-i vücut: vücudunun, varlığının delili.
dellâl-ı âşık: aşkını ilân edici.
dellâl-ı müzhir: izhar edici, gösterici dellâl.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ebedi: sonu olmayan, hiç son bulmayacak şekilde süren.
eşcar: ağaçlar
fihriste: özet, içindekiler.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hafıza: bellek.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hakeza: böylece.
haşiye: dipnot.
hayat-ı camia: hayata ait bütün özelliklere sahip.
işaret: gösterme.
kâinat: evren.
kat'î: kesin.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kemal-i sermediye: zaman ve mekânla kayıtlı olmayan bütün güzelliklerin sahibi olan Cenab-ı Hak.
kuvve: kuvvet, güç.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
kuvve-i hayaliye: hayal gücü.
lâtife: kalbe bağlı hassas bir duygu.

Hem insan, nasıl ki hayat-ı camiasıyla *Zat-ı Zülcelâl*'in sifât ve şuunatına bir mikyas-ı marifettir ve cilve-i esmasına bir fihristedir ve şuurlu bir âyinedir ve hakeza çok cihetlerle *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'a âyinedarlık eder. Öyle de, insan şu kâinatın hakaiklerine bir vahid-i kıyasıdır, bir fihristedir, bir mikyastır ve bir mizandır. Meselâ, kâinatta Levh-i Mahfuzun gayet kat'î bir delil-i vücudu ve bir numunesi, insandaki kuvve-i hafızadır. Ve âlem-i misalin vücuduna kat'î delil ve numune, kuvve-i hayaliyedir. **(HAŞİYE)** Ve kâinattaki ruhanîlerin bir delil-i vücudu ve numunesi, insandaki kuvvelerdir ve lâtifelerdir. Ve hakeza, insan, küçük bir mikyasta, kâinattaki hakaik-i imaniyeyi şuhut derecesinde gösterebilir.

İşte, insanın mezkûr vazifeler gibi çok mühim hizmetleri var. Cemal-i bâkîye âyinedir, kemal-i sermediyeye dellâl-ı muzhirdir ve rahmet-i ebediyeye muhtac-ı müteşekkirdir. Madem cemal, kemal, rahmet bâkîdirler ve sermedîdirler; elbette o cemal-i bâkînin âyine-i müştakı ve o kemal-i sermedînin dellâl-ı âşığı ve o rahmet-i ebediyenin muhtac-ı müteşekkiri olan insan, bâkî kalmak için bir dâr-ı bekaya girecek ve o bâkîlere refakat için ebede gidecek. Ve o ebedî cemal ve o sermedî kemal ve

HAŞİYE: Evet, nasıl ki insanın anasırları kâinatın unsurlarından; ve kemikleri taş ve kayalarından; ve saçları nebat ve eşcarından; ve bedeninde cereyan eden kan ve gözünden, kulağından, burnundan ve ağzından akan ayrı ayrı suları, arzın çeşmelerinden ve madenî sularından haber veriyorlar, delâlet edip onlara işaret ediyorlar. Aynen öyle de, insanın ruhu âlem-i ervahtan; ve hafızaları Levh-i Mahfuz'dan; ve kuvve-i hayaliyeleri âlem-i misalden; ve hakeza her bir cihazı bir âleminden haber veriyorlar ve onların vücutlarına kat'î şahadet ederler.

Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezeli ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeyleri takdir ettiği manevî levha.
madenî su: kaynak suyu.
mezkûr: zikredilen, anılan.
mikyas: ölçü.
mikyas-ı marifet: bilme, bilgi ölçüsü.
mizan: ölçü.
muhtac-ı müteşekkiri: tesekküre muhtaç ve mecbur.
mühim: önemli.
nebat: bitki.

numune: örnek.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
rahmet-i ebediye: Cenab-ı Hakkın sonsuz rahmeti.
refakat: refiklik, arkadaşlık.
ruhanî: gözle görülmeyen, elle tutulamayan varlıklar.
sermedi: ebedî, süreklî.
sıfât: nitelikler, vasıflar.
şahadet: şahitlik.
şuhut: şahit olma, görme.
suunat: işler, olaylar, özellikler; bir şeyin var oluşunun ge-

reği olan sonuçlar.
şuur: idrak, bilinç, anlama, kavrama gücü.
unsur: madde, esas, kök.
vahid-i kıyası: ölçü birimi.
vazife: görev.
vücut: varlık, var olma.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi Cenab-ı Hak.

daimî rahmete ebedülâbâdda refakat etmek gerektir, lâ-zımdır. Çünkü ebedî bir cemal, fânî bir müştaka ve zail bir dosta razı olmaz. Çünkü Cemal, kendini sevdiği için, sevmesine mukabil muhabbet ister. Zeval ve fenâ ise, o muhabbeti adavete kalbeder, çevirir. Eğer insan ebede gidip bâkî kalmazsa, fıtratındaki cemal-i sermediyeye karşı olan esaslı muhabbet yerine adavet bulunacaktır. Onuncu Sözün haşiyesinde beyan edildiği gibi, bir zaman bir dünya güzeli, bir âşığını huzurundan çıkarıyor. O adamdaki aşk birden adavete dönüyor ve diyor ki: “Tuh, ne kadar çirkindir!” diyerek, kendine teselli vermek için cemalinden küsüyor, cemalini inkâr ediyor.

Evet, insan bilmediği şeye düşman olduğu gibi, eli yetiştirmediği veyahut tutamadığı şeylerin adavetkârâne kusurlarını arar, âdeta düşmanlık etmek ister. Madem bütün kâinatın şahadetiyle, Mahbub-i Hakikî ve Cemîl-i Mutlak, bütün güzel Esmâ-i Hüsnasıyla kendini insana sevdireyor ve insanların kendini sevmelerini istiyor; elbette ve her hâlde, kendisinin hem mahbubu, hem habibi olan insana fıtrî bir adaveti verip derinden derine kendinden küstürmeyecek. Ve fıtraten en ziyade sevimli ve muhabbetli ve perestîş için yarattığı en müstesna mahlûku olan insanın fıtratına bütün bütün zıt olarak bir gizli adaveti, ruhuna vermeyecek. Çünkü insan, sevdiği ve kıymetini takdir ettiği bir cemal-i mutlaktan ebedî ayrılmaktan gelen derin yarasını, ancak ona adavetle, ondan küsmekle ve onu inkâr etmekle tedavi edebilir. İşte, kâfirlerin Allah'ın düşmanı olması bu noktadan ileri geliyor.

adavet: düşmanlık.
adavetkârâne: düşmancasına.
âdeta: sanki.
bâkî: ebedî, daimî, sonsuz.
beyan: anlatma, izah, açıklama.
cemal: güzellik.
cemal-i mutlak: sonsuz ve kusursuz güzellik.
cemal-i sermediyeye: ezeli ve ebedî olan, zaman ve mekân gibi bütün kayıtlardan bağımsız güzellik.

Cemîl-i Mutlak: her şeyiyle güzel olan Cenab-ı Allah.
daimî: sürekli, devamlı.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ebedî: sonu olmayan, hiç son bulmayacak şekilde süren.
ebedülâbâd: tükenmez, ebedî hayat, sonsuzluk.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
fânî: ölümlü, geçici.
fenâ: yok olma, son bulma.
fıtrat: yaratılış, tabiat.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan.
habip: sevilen, sevgili.
haşiye: dipnot.
inkâr: reddetme, kabul ve tasdik etmeme.
kalbetmek: dönüştürmek, çevirmek.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kıymet: değer.
kusur: noksan, özür.
lâzım: gerekli.
Mahbub-i Hakikî: gerçek

sevmeye lâyık olan Allah.
mahbup: sevilen, sevgili.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mukabil: karşılık.
müstesna: seçkin, mümtaz.
müştak: iştiyaklı, arzulu.
perestîş: tapma, aşırı derecede sevmek.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
razı: hoşnutluk, memnuniyet.
refakat: refiklik, arkadaşlık.
şahadet: şahit olma.
takdir: kıymet verme.
teselli: avunma.
zail: zeval bulan, sona eren.
zeval: sona erme, yok olma, kaybolup gitme.
ziyade: fazla.

Öyle ise, her hâlde o cemel-i ezeli, kendisinin âyine-i müştaki olan insan ile ebedülâbâd yolunda seyahatinde beraber bulunmak için, alâküllihâl, bir dâr-ı bekada bir hayat-ı bâkiyeye insanı mazhar edecek.

Evet, madem insan fitraten bir cemel-i bâkiye müştak ve muhip bir surette halk edilmiştir. Ve madem bâkî bir cemel, zail bir müştaka razı olamaz. Ve madem insan bilmediği veya yetişemediği veya tutamadığı bir maksuttan gelen hüzn ve elemden teselli bulmak için, o maksudun kusurunu bulmakla, belki gizli adavet etmekle kendini teskin eder. Ve madem bu kâinat insan için halk edilmiş ve insan ise marifet ve muhabbet-i İlâhiye için yaratılmış. Ve madem bu kâinatın Hâlık'ı, esmasıyla sermedidir. Ve madem esmalarının cilveleri daim ve bâkî ve ebedî olacaktır. Elbette ve her hâlde insan bir dâr-ı bekaya gidecek ve bir hayat-ı bâkiyeye mazhar olacaktır. Ve insanın kıymetini ve vazifelerini ve kemalâtını bildiren, rehber-i azam ve insan-ı ekmel olan Muhammed-i Arabî Aleyhis-salâtü Vesselâm, insana dair beyan ettiğimiz bütün kemalâtı ve vazifeleri en ekmel bir surette kendinde ve dininde göstermesiyle gösteriyor ki: Nasıl kâinat insan için yaratılmış ve kâinattan maksut ve müntehap insandır. Öyle de, insandan dahi en büyük maksut ve en kıymetli müntehap ve en parlak âyine-i Ehad ve Samed, elbette Ahmed-i Muhammed'dir.

adavet: düşmanlık.

alâküllihâl: ister istemez.

âyine-i Ehad ve Samed: tek ve hiç bir şeye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu Allah'ın aynası.

âyine-i müştak: Allah'ı görmeye çok arzulu ayna.

bâki: ebedî, daimî, kalıcı, sonsuz.

beyan: anlatma, izah, açıklama.

cemal: güzellik.

cemal-i bâkî: sonsuz güzellik.

cemal-i ezeli: başlangıcı ve sonu olmayan güzellik.

cilve: görüntü, tecelli.

dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya; ahiret.

ebedî: sonu olmayan, hiç son bulmayacak şekilde süren.

ebedülâbâd: tükenmez, ebedî hayat.

ekmel: daha (en, pek) kâmil, mükemmel ve kusursuz olan.

elem: üzüntü, maddî manevî ızdırap.

esma: isimler.

fitraten: fitrî olarak, yaratılıştan.

hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.

halk: yaratma.

hayat-ı bâkî: ebedî ve daimî hayat.

insan-ı ekmel: en mükemmel insan.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

kemalât: faziletler, olgunluklar, mükemmellikler.

kıymet: değer.

kıymettar: değerli, kıymetli.

kusur: noksan, özür.

maksut: kastedilen, istenen şey.

marifet: bilgi, öğrenme, tanıma.

mazhar: nail olma, şereflenme.

muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgisi.

Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (a.s.m.)

muhîp: seven.

müntehap: seçilmiş.

müştak: iştiyaklı, arzulu.

razi: hoşnutluk, memnuniyet.

rehber-i azam: en büyük rehber.

sermedi: ebedî, daimî, sürekli, kesintisiz.

seyahat: yolculuk.

suret: biçim, tarz.

teselli: avunma.

teskin: sakinleştirme.

vazife: görev.

zail: sona eren, yok olan, kaybolup giden.

عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بَعْدَ حَسَنَاتِ أُمَّتِهِ ۖ يَا اللَّهُ ۖ يَا رَحْمَنُ ۖ يَا رَحِيمُ ۖ يَا فَرْدُ ۖ يَا حَيُّ ۖ يَا قَيُّوْمُ ۖ يَا حَكَمُ

يَا عَدْلُ ❖ يَا قُدُّوسُ ❖ نَسْأَلُكَ بِحَقِّ فُرْقَانِكَ الْحَكِيمِ وَبِحُرْمَةِ
 حَبِيبِكَ الْأَكْرَمِ ❖ وَبِحَقِّ أَسْمَائِكَ الْحُسْنَى ❖ وَبِحُرْمَةِ اسْمِكَ
 الْأَعْظَمِ ❖ احْفَظْنَا مِنْ شَرِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ
 وَمِنْ شَرِّ الْجِنَّ وَالْإِنْسَانِ آمِينَ¹
 سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²

1. Ümmetinin hasenatı adedince ona ve Âline salât ve selâm olsun. Yâ Allah, yâ Rahman, yâ Rahîm, yâ Ferd, yâ Hayy, yâ Kayyum, yâ Hakem, yâ Adl, yâ Kuddüs! Furkan-ı Hakîm'inin hakkı için ve Habib-i Ekrem'inin hürmetine, Esmâ-i Hüsnanın hakkı ve İsm-i Azamının hürmetine Senden niyaz ediyoruz ki: Bizi nefis ve şeytanın, cin ve insanların şerrinden muhafaza eyle. Âmin.
2. Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz. Senin Bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

Adl: her hak sahibine hakkını veren Allah.

Âl: Peygamber Efendimizin aile fertleri, soyundan gelenler.

Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.

Ferd: eşi benzeri olmayan tek ve yektâ olan Allah.
Furkan-ı Hakîm: doğruyu

yanlıştan ayıran hikmetli Kur'ân.

Habib-i Ekrem: en cömert ve Allah'ın en çok sevdiği kul olan Hz. Muhammed.

hasenat: iyi işler, hayırlar, güzel-likler.

Hayy: gerçek ve sonsuz hayat sa-hibi olan, hayatı veren yaratan Allah.

hikmet: İlâhî gaye, fayda, ilim.

Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan ve yarattıklarını varlık âleminde tutan, dilediği gibi onla-rı yöneten ve her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden Allah.

Kuddüs: çok temiz, kusur ve ek-sikliklerden uzak ve temiz olan, fazilet ve güzelliklerle övülen, noksanlığı gerektirecek şeyler-den son derece münezzeh olan şeref ve büyüklük sahibi Allah.

muhafaza etmek: korumak.

nefis: kötü özellikleri kendisinde toplayan, kötülüğü sevk eden, şehvi istekleri kamçılıyıp, hayır-lı işlerden alıkoyan güç.

salât ve selâm: hayır ve esenlik.

Rahman: bütün yaratılmışları ku-şatan merhamet ve ihsan sahibi olan Allah.

şer: kötülük.

ümme: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan ce-maat, topluluk.

Münacat

Yâ İlâhî ve yâ Rabbî!

Ben imanın gözüyle ve Kur'ân'ın talimiyle ve nuruyla ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin dersiyle ve ism-i Hakîm'in göstermesiyle görüyorum ki:

Semavatta hiçbir deveran ve hareket yoktur ki, böyle intizamıyla Senin mevcudiyetine işaret ve delâlet etmesin.

Ve hiçbir ecrâm-ı semaviye yoktur ki, sükûtuyla, gürültüsüz vazife görerek direksiz durmalarıyla Senin rububiyetine ve vahdetine şahadeti ve işareti olmasın.

Ve hiçbir yıldız yoktur ki, mevzun hilkaıyla, muntazam vaziyetiyle ve nuranî tebessümüyle ve bütün yıldızlara mümaselet ve müşabehet sikkeleriyle, Senin haşmet-i ulûhiyetine ve vahdaniyetine işaret ve şahadette bulunmasın.

Ve on iki seyyareden hiçbir seyyare yıldız yoktur ki, hikmetli hareketiyle ve itaatli musahhariyetiyle ve intizamlı vazifesiyle ve ehemmiyetli peykleriyle Senin vücub-i vücuduna şahadet ve saltanat-ı ulûhiyetine işaret etmesin.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun; Peygamber Efendimizin adı duyulduğunda veya okununca, kendisine rahmet ve esenlik olarak ona özgü söylenen bir duadır.
delâlet etmek: delil olmak; belirtmek, göstermek.
deveran: dönüş, dolaşma, devretme.
ecrâm-ı semaviye: gök cisimleri.
ehemmiyet: önem.

haşmet-i ulûhiyet: Allah'ın ilâhlığının büyüklüğü, heybeti, haşmeti.
hikmetli: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde olan.
hilkat: yaratılış.
iman: inanç, itikat.
intizam: düzen, tertip.
ism-i Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde yapan Allah'ın Hakîm ismi.
işaret: gösterme, bildirme.

itaat: söz dinleme, emre göre hareket etme.
mevcudiyet: varlık, var olma.
mevzun: ölçülü, düzgün.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
musahhariyet: emre boyun eğme hâli.
mümaselet: benzerlik, ben-zeme.
münacat: dua, yakanış.
müşabehet: benzeme, ben-zeyiş.
nuranî: nurlu, aydınlık, par-

lak.

peyk: uydu.

Resul-i Ekrem: en cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m).

rububiyet: Cenab-ı Hak'ın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.

saltnat-ı ulûhiyet: ortaklık kabul etmeyen Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti.

semavat: gökler.

seyyare: gezegen.

sikke: damga, mühür.

sükût: suskunluk, sessizlik.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

talim: öğretme, ders verme.

tebessüm: gülümseme.

vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.

vahdet: birlik.

vazife: iş, görev.

vaziyet: durum, duruş.

vücub-i vücud: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.

yâ İlâhî: ey Allah'ım!

yâ Rabbî: ey Rabbim; ey beni besleyen, büyüten ve terbiye eden Allah'ım!

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici.
azamet: büyüklük.
bürhan: delil, ispat edici.
cihet: yön.
delâlet: delil olma, gösterme, belirtme.
delil: bilinmeyi keşfetmek veya bilinenin doğruluğunu göstermek için aracı olarak kullanılan şey; kanıt.
derece-i bedahet: ap açıklık derecesi.
donanma: bir devletin deniz kuvvetleri, savaş gemilerinin tamamı.
ecram: gök cisimleri, yıldızlar.
fevkalâde: olağanüstü.
feza: uzay.
güya: sanki.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
harika: çok güzel, olağanüstü, hayranlık uyandıran.
haşmet: büyüklük, heybet.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı yerli yerinde oluş.
icat eden: yoktan var eden, yaratıcı.
idare etmek: yönetmek.
ihata etmek: kuşatmak, sarmak.
ihata: kuşatma, sarma, içine alma.
ilim: bilis, bilgi.
işaret: gösterme, bildirme.
itaat ettirmek: emrine boyun eğdirmek.
keyfiyet: durum; nitelik, özellik.
kudret: güç, kuvvet.
mahlûkat-ı semaviye: gökyüzündeki yaratılmışlar.
manzum: düzenlenmiş, ölçülü.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
mutî: itaat eden, söz dinleyen, emre uyan.
mürekkebat: parçaların birleşmesiyle meydana gelmiş şeyler.
nefer: asker, er.
nuranî: nurlu, parlak, aydınlık.
peyk: uydu.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıyıp esirgeme.

Evet, gökler sekeneleriyle, her biri tek başıyla şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, derece-i bedahette —*ey zemin ve gökleri yaratan Yaratıcı!*— Senin vücub-i vücuduna öyle zahir şahadet —*ve ey zerratı muntazam mürekkebatıyla tedbirini gören ve idare eden ve bu sey-yare yıldızları manzum peykleriyle döndüren, emrine itaat ettiren!*— Senin vahdetine ve birliğine öyle kuvvetli şahadet ederler ki, göğün yüzünde bulunan yıldızlar sayısınca nuranî bürhanlar ve parlak deliller o şahadeti tasdik ederler.

Hem bu safi, temiz, güzel gökler, fevkalâde büyük ve fevkalâde sür'atli ecramıyla, muntazam bir ordu ve elektrik lâmbalarıyla süslenmiş bir saltanat donanması vaziyetini göstermek cihetiyle, Senin rububiyetinin haşmetine ve her şeyi icat eden kudretinin azametine zahir delâlet; ve hadsiz semavatı ihata eden hâkimiyetinin ve her bir zihayâtı kucağına alan rahmetinin hadsiz genişliklerine kuvvetli işaret; ve bütün mahlûkat-ı semaviyenin bütün işlerine ve keyfiyetlerine taallûk eden ve avucuna alan, tanzim eden ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her işe şümülüne şüphesiz şahadet ederler. Ve o şahadet ve delâlet o kadar zahirdir ki, güya yıldızlar, şahit olan göklerin şahadet kelimeleri ve tecessüm etmiş nuranî delilleridir.

Hem, semavat meydanında, denizinde, fezasındaki yıldızlar ise, mutî neferler, muntazam sefineler, harika tayyareler, acayip lâmbalar gibi vaziyetiyle, Senin saltanat-ı ulûhiyetinin şaşaasını gösteriyorlar.

rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
safi: temiz, duru.
saltanat: sultanlık, padişahlık; hâkimiyet.
saltanat-ı ulûhiyet: Cenab-ı Hakkın lâhlik saltanatı, hâkimiyeti.
sefine: gemi.
sekene: sakinler, bir yerde

oturanlar, kalanlar, yaşayanlar.
semavat: gökler.
seyyare: gezegen.
sür'at: hız.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şaşaa: parlaklık.
şümül: kaplama, kuşatma.
taallûk etmek: alâkâli olmak, ilgili bulunmak, ilgilendirmek.
tanzim etmek: düzenlemek.
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak.
tayyare: uçak.

tecassüm etmek: cisimleşmek, maddeleşmek.
tedbir: idare etme, çekip çevirme, yönetme.
vahdet: birlik.
vaziyet: durum, duruş.
vücub-i vücüt: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zahir: açık, görünür.
zemin: yer, yeryüzü.
zerrat: zerreler, atomlar, en küçük parçalar.
zihayat: hayat sahibi, canlı.

Ve o ordunun efradından bir yıldız olan güneşimizin seyyarelerinde ve zeminimizdeki vazifelerinin delâlet ve ihtarıyla, güneşin sair arkadaşları olan yıldızların bir kısmı ahiret âlemlerine bakarlar ve vazifesiz değiller; belki bâkî olan âlemlerin güneşleridirler.

Ey Vacibü'l-Vücut, ey Vahid-i Ehad!

Bu harika yıldızlar, bu acip güneşler, aylar, Senin mülkünde, Senin semavatında, Senin emrin ile ve kuvvetin ve kudretin ile ve Senin idare ve tedbirin ile teshir ve tanzim ve tavzif edilmişlerdir. Bütün o ecrâm-ı ulviye, kendilerini yaratan ve döndüren ve idare eden birtek Hâlik'a tesbih ederler, tekbir ederler, lisan-ı hâl ile "Sübhanallah, Allahü ekber" derler. Ben dahi onların bütün tesbihatıyla Seni takdis ederim.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından ihtifa etmiş olan Kadîr-i Zülcelâl, ey Kadîr-i Mutlak!

Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle anladım: Nasıl ki gökler, yıldızlar Senin mevcudiyetine ve vahdetine şahadet ederler; öyle de, cevvi sema, bulutlarıyla ve şimşekleri ve ra'dları ve rüzgârlarıyla ve yağmurlarıyla Senin vücub-i vücuduna ve vahdetine şahadet ederler.

Evet, camit, şuursuz bulut, âb-ı hayat olan yağmuru muhtaç olan zihayatların imdadına göndermesi, ancak Senin rahmetin ve hikmetin iledir. Karışık tesadüf karışamaz.

âb-ı hayat: hayat suyu; hayat için gerekli sıvı.
acip: hayret verici.
ahiret: dünya hayatından sonra sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan hayat.
âlem: dünya.
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
azamet-i kibriya: haşmetin,

azametinin, celâlin büyüklüğü.
bâkî: devamlı ve kalıcı, yok olmayan, sonsuz.
camit: ruhsuz, cansız.
cevvi sema: hava boşluğu, atmosfer, gökyüzü.
delâlet: delil olma.
ecrâm-ı ulviye: yüksekteki küteler, yıldızlar ve gezegenler.
efrat: fertler, bireyler.
Hâlik: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
harika: olağanüstü, hayranlık

uyandıran.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerinde olma.
idare: yönetme, yönetim.
ihtar: hatırlatma, dikkat çekme.
ihtifa etmek: gizlenmek.
imdat: yardım.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
Kadîr-i Zülcelâl: her şeye gü-

cü yeten, sonsuz haşmet, büyüklük ve yücelik sahibi olan Allah.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mevcudiyet: varlık, var olma.
muhtaç: ihtiyaç duyan.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.
ra'd: gök gürültüsü.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
sair: diğer.
semavat: gökler.
seyyare: gezegen.
Sübhanallah: Allah her türlü eksiklikten uzak ve bütün üstün sıfatlara sahiptir.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görüne.
şuur: anlayış, bilinç, idrak.
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
talim: öğretme, eğitime.
tanzim: düzene koyma, düzenleme.
tavzif: görevlendirme, vazifelen-dirme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tekbir etmek: Allah'ın büyüklüğünü dile getirmek
tesadüf: rastlantı.
tesbih etmek: Allah'ın şanını yüceltmek, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutmak.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teshir: itaat ettirme, boyun eğ-dirme.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünemeyen; varlığı Zatî, ezeli, ebedi olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslı ve en mükemmeli olan Allah.
vahdet: birlik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vazife: iş, görev.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zemin: yer, yeryüzü.
zihayat: hayat sahibi, canlı.

Hem, elektriğin en büyüğü bulunan ve fevaid-i tenviriyesine işaret ederek ondan istifadeye teşvik eden şimşek ise, Senin fezadaki kudretini güzelce tenvir eder.

Hem, yağmurun gelmesini müjdeleyen ve koca fezaı konuşuran ve tesbihatının gürültüsüyle gökleri çınlatan ra'dat dahi, lisan-ı kâl ile konuşarak Seni takdis edip rububiyetine şahadet eder.

Hem, zihayatların yaşamasına en lüzumlu rızkı ve istifadece en kolayı ve nefesleri vermek, nüfusları rahatlandırmak gibi çok vazifeler ile tavzif edilen rüzgârlar dahi, cevvi âdeti bir hikmete binaen Levh-i Mahv ve İspat ve “yazar, ifade eder, sonra bozar tahtası” suretine çevirmekle, Senin faaliyet-i kudretine işaret ve Senin vücuduna şahadet ettiği gibi, Senin merhametinle bulutlardan sağıp zihayatlara gönderilen rahmet dahi, mevzun, muntazam katreleri kelimeleriyle, Senin vüs'at-i rahmetine ve geniş şefkatine şahadet eder.

Ey Mutasarrıf-ı Fa'al ve ey Feyyaz-ı Müteâl!

Senin vücub-i vücuduna şahadet eden bulut, berk, ra'd, rüzgâr, yağmur, birer birer şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, keyfiyetçe birbirinden uzak, mahiyetçe birbirine muhalif olmakla beraber, birlik, beraberlik, birbiri içine girmek ve birbirinin vazifesine yardım etmek haysiyetiyle, Senin vahdetine ve birliğine gayet kuvvetli işaret ederler.

berk: şimşek.

cev: hava, yer ile gök arası.

faaliyet-i kudret: Allah'ın sonsuz kudretinin faaliyeti, iş görmesi.

fevaid-i tenviriye: nurlandırmanın, aydınlatmanın faydaları.

Feyyaz-ı Müteâl: çok feyz ve bereket veren, büyük ve yüce olan Allah.

feza: gökyüzü boşluğu.

gayet: son derece, çok.

haysiyet: itibar, özellik, şeref, derece.

hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.

hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep; gizli, bilinmeyen nokta, ilâhi gaye, fayda.

ifade etmek: anlatmak.

istifade: yararlanma, faydalanma.

işaret: gösterme, bildirme.

katre: damla, yağmur taneleri.

keyfiyet: nitelik, özellik; durum.

kudret: güç, kuvvet.

Levh-i Mahv ve İspat: Cenab-ı Allah'ın yazar, ifade eder, sonra bozar tahtası hükmünde olan işleri.

lisan-ı kâl: konuşma dili, söz ile anlatım.

lüzumlu: gerekli.

mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, esası; nitelik, özellik.

merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme.

mevzun: ölçülü, düzgün.

muhalif: uymayan, zıt olan.

muntazam: düzenli, düzenlenmiş.

Mutasarrıf-ı Fa'âl: her an zatına has ve lâyık iş yapan, devamlı işleyen, her an çekip çeviren, idare eden, yöneten Cenab-ı Hak.

nüfus: nefisler; canlar.

ra'd: gök gürültüsü.

ra'dat: gök gürültüleri.

rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.

rızık: Allah'ın herkese lütuf ve ihsan ettiği nimet.

rububiyet: Cenab-ı Hakkin her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.

suret: şekil, biçim.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şefkat: karşılıksız sevmeye, acıma, merhamet etme.

takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.

tavzif edilmek: görevlendirilmek, vazifelendirilmek.

tenvir: nurlandırma, aydınlatma.

tesbihat: Cenab-ı Hakkin bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden

sözler.

teşvik etmek: şevklendirmek, istek ve arzu uyandırmak.

vahdet: birlik.

vazife: görev.

vücub-i vücüt: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.

vücüt: varlık, var olma.

vüs'at-i rahmet: acımanın, şefkat ve merhametin genişliği.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

Hem koca fezayı mahşer-i acayip yapan ve bazı günlerde birkaç defa doldurup boşaltan rububiyetinin haşmetine ve o geniş cevvi, yazar değiştirir bir levha gibi ve sıkar ve onunla zemin bahçesini sulandırır bir sünger gibi tasarruf eden kudretinin azametine ve her bir şeye şümülüne şahadet ettikleri gibi, umum zemine ve bütün mahlûkata cev perdesi altında bakan ve idare eden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine ve her şeye yetişmelerine delâlet eder.

Hem fezadaki hava, o kadar hakîmâne vazifelerde istihdam ve bulut ve yağmur, o kadar alîmâne faydalarda istimal olunur ki, her şeye ihata eden bir ilim ve her şeye şamil bir hikmet olmazsa, o istimal, o istihdam olmaz.

Ey Fa'alün Lima Yürüd!

Cevv-i fezadaki faaliyetinle her vakit bir numune-i haşır ve kıyamet göstermek, bir saatte yazı kışa ve kışa yazı döndürmek, bir âlem getirmek, bir âlem gayba göndermek misillü şuunatta bulunan kudretin, dünyayı ahirete çevirecek ve ahirette şuunat-ı sermediyeyi gösterecek işaretini veriyor.

Ey Kadîr-i Zülcelâl!

Cevv-i fezadaki hava, bulut ve yağmur, berk ve ra'd, Senin mülkünde, Senin emrin ve havlinle, Senin kuvvet ve kudretinle musahhar ve vazifedardılar. Mahiyetçe birbirinden uzak olan bu feza mahlûkatı, gayet sür'atli ve

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, dünya hayatından sonra başlayıp sonuza kadar sürecek olan ikinci hayat.
âlem: dünya.
alîmâne: her şeyi bilircesine.
azamet: büyüklük.
berk: şimşek.
cev: hava, yer ile gök arası.
cevv-i feza: gökyüzündeki boşluk.
delâlet: delil olma, gösterme.
faaliyet: iş görme, iş yapma.

Fa'alün Lima Yürüd: dilediği işi kesintisiz ve mükemmel bir şekilde yapan, işleyen.
faide: fayda.
feza: gökyüzü.
gayb: gizli olan, görünmeyen.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde; belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olarak.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.

haşmet: heybet, büyüklük, görkem.
havl: güç, kuvvet.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş, ilâhî gaye.
idare etmek: yönetmek.
ihata etmek: kuşatmak, sarmak.
ilim: bilis, bilgi.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma, kullanma.
istimal: kullanılma, kullanma.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi, her şeye gücü yeten Allah.

kudret: güç, kuvvet.
levha: resim, tablo.
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, esası; nitelik, özellik.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
mahşer-i acayip: hayret verici şeylerin toplandığı yer.
misillü: gibi, benzeri.
musahhar: boyun eğen, emre itaat eden.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.
numune-i haşır ve kıyamet: kâinatın yıkılıp mahvolması, ölmesi ve sonra bütün insanların diriltilip bir yerde toplanmalarının örneği.
âlem: dünya.
ra'd: gök gürültüsü.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkin her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sür'at: hız.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şamil: kaplayan, kuşatan.
şuunat: şunlar, Allah'ın zatına has, zatından ayrılmayan, zatının gereği olan mukaddes özellikler.
şuunat-ı sermediye: Cenab-ı Hakkin, ebedi ve sonsuz olan ahirette görülecek olan işleri, fiilleri.
şümül: kaplama, kuşatma.
tasarruf etmek: bir şeyin sahibi olup, mülkünü istediği gibi kullanmak.
umum: bütün.
vakit: zaman.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli, görevli, iş gören.
zemin: yer, yeryüzü.

anî emirlere ve çabuk ve acele kumandalara itaat ettiren amir ve hâkimlerini takdis ederek, rahmetini methüsena ederler.

Ey arz ve semavatın Hâlık-ı Zülcelâl'i!

Senin Kur'ân-ı Hakîm'inin talimiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dersiyile iman ettim ve bildim ki: Nasıl semavat yıldızlarıyla ve cev-v-i feza müştemilâtıyla Senin vücub-i vücuduna ve Senin birliğine ve vahdetine şahadet ediyorlar; öyle de, arz bütün mahlûkatıyla ve ahvaliyle Senin mevcudiyetine ve vahdetine, mevcudatı adedince şahadetler ve işaretler ederler.

Evet, zeminde hiçbir tahavvül ve ağaç ve hayvanların da her senede urbasını değiştirmek gibi hiçbir tebeddül —cüz'î olsun, küllî olsun— yoktur ki, intizamıyla Senin vücuduna ve vahdetine işaret etmesin.

Hem, hiçbir hayvan yoktur ki, zaafiyet ve ihtiyacının derecesine göre verilen rahîmâne rızıkla ve yaşamasına lüzumu bulunan cihazatın hakîmâne verilmesiyle, Senin varlığına ve birliğine şahadeti olmasın.

Hem, her baharda gözümüz önünde icat edilen nebatat ve hayvanattan hiçbir tanesi yoktur ki, sanat-ı acibe-siyle ve lâtif ziynetiyle ve tam temeyyüziyle ve intizamıyla ve mevzuniyetiyle Seni bildirmesin. Ve zemin yüzünü dolduran ve nebatat ve hayvanat denilen kudretinin harikaları ve mu'cizeleri, mahdud ve maddeleri bir ve müteşabih olan yumurta ve yumurtacıklardan ve katrelerden

ahval: hâller, durumlar.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun; Peygamber Efendimizin adı duyulduğunda veya okununca, kendisine rahmet ve esenlik olarak ona özgü söylenen bir duadır.

âmîr: emreden, emir veren.

anî: birden bire.

arz: yer, yeryüzü.

cev-v-i feza: gökyüzündeki boşluk.

cihazat: cihazlar, organlar.

cüz'î: az, küçük, parçaya ait olan.

derece: miktar.

hâkim: hükmeden, kontrol ve emir altında bulunduran, itaat ettiren

hakîmâne: hikmetli bir şekilde, belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olarak.

Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve heybet sahibi olan bütün varlıkları yaratan Allah.

harikalar: olağanüstü olan, hayranlık uyandıran eserler.

hayvanat: hayvanlar.

icat edilen: vücuda getirilen, yoktan yaratılan.

iman etmek: inanmak, kabul etmek.

intizam: düzen, tertip.

işaret etmek: göstermek, bildirmek.

itaat ettirmek: boyun eğdirmek, emre uydurmak.

katre: damla.

kudret: güç, kuvvet.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve fayda bulunan Kur'ân.

küllî: çok, büyük, bütüne ait olan.

lâtif: güzel, hoş.

lüzumu bulunan: gerekli olan.

mahdud: sınırlandırılmış, sınırlı.

mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.

methüsena etmek: methetmek, övmek, yüceltmek.

mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar.

mevcudiyet: varlık, var olma.

mevzuniyet: ölçülü, düzgün, düzenli olma.

mu'cize: Allah'ın sonsuz kudretiyle meydana gelen ve benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.

müştemilât: içindekiler, içinden bulunanlar.

müşteşabih: birbirine benzer.

nebatat: bitkiler.

rahîmâne: şefkat ve merhametle, acıyarak, esirgeyerek.

rahmet: şefkat ve merhamet emre, acıyıp esirgeme.

Resul-i Ekrem: çok cömert,

kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

rızık: Allah'ın ihsan ettiği, verdiği nimetler, yiyecekler.

sanat-ı acibe: hayranlık uyandıran ve hayret veren sanatlı yapılar.

semavat: gökler.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

tahavvül: hâl değiştirme, başka hâle geçme.

takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul

etmek.

talim: öğretme, eğitime.

tebeddül: değişme, değişim.

temeyyüz: benzerlerinden farklı, üstün olma, seçilme.

urba: elbise.

vahdet: birlik.

vücub-i vücud: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.

vücud: varlık, var olma.

zaafiyet: zayıflık.

zemin: yer, yeryüzü.

ziynet: süs.

ve habbe ve habbeciklerden ve çekirdeklerden, yanlışsız, mükemmel, süslü, alâmet-i farikalı olarak yaratılışları, Sâni-i Hakîm'lerinin vücuduna ve vahdetine ve hikmetine ve hadsiz kudretine öyle bir şahadettir ki, ziyanın güneşe şahadetinden daha kuvvetli ve parlaktır.

Hem hava, su, nur, ateş, toprak gibi hiçbir unsur yoktur ki, şuursuzluklarıyla beraber, şuurkârâne mükemmel vazifeleri görmesiyle, basit ve istilâ edici, intizamsız, her yere dağılmakla beraber, gayet muntazam ve mütenevvi meyveleri ve mahsulleri hazine-i gaybdan getirmesiyle, Senin birliğine ve varlığına şahadeti bulunmasın.

Ey Fâtır-ı Kadir, ey Fettah-ı Allâm, ey Fa'al-i Hallâk!

Nasıl arz, bütün sekenesiyle Hâlık'ının Vacibü'l-Vücud olduğuna şahadet eder; öyle de, Senin —*ey Vahid-i Ehad, ey Hannan-ı Mennan, ey Vehhâb-ı Rezzak!*— vahdetine ve ehadiyetine, yüzündeki sikkesiyle ve sekenesinin yüzlerindeki sikkeleriyle ve birlik ve beraberlik ve birbiri içine girmek ve birbirine yardım etmek ve onlara bakan rububiyet isimlerinin ve fiillerinin bir olmak cihe-tinde, bedahet derecesinde Senin vahdetine ve ehadiyetine şahadet, belki mevcudat adedince şahadetler eder.

Hem nasıl zemin, bir ordugâh, bir meşher, bir talim-gâh vaziyetiyle ve nebatat ve hayvanat fırkalarında bulunan dört yüz bin muhtelif milletlerin ayrı ayrı cihazatları muntazaman verilmesiyle, Senin rububiyetinin haşmetine ve kudretinin her şeye yetişmesine delâlet eder. Öyle de, hadsiz bütün zihayatin ayrı ayrı rızıkları, vakti vaktine,

alâmet-i farika: bir şeyi diğerlerinden farklı kılan, ayıran özellik.
arz: yeryüzü, dünya.
bedahet: açıklık.
cihazat: cihazlar, organlar.
cihet: yön.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
Fa'al-i Hallâk: her şeyi yaratan, dilediğini dilediği gibi yapan Allah.

Fâtır-ı Kadir: varlıkları farklı fitratlarda, farklı yaratılış özellikleriyle, benzersiz ve harika şekilde yaratan, her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
Fettah-ı Allâm: her şeyi en ince ayrıntılarına varncaya kadar bilen ve her şeye aynı suretler veren Allah.
fiil: iş, oluş, hareket.
fırka: topluluk, grup.
gayet: son derece, çok.
habbe: tohum, tane.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
Hannan-ı Mennan: merhamet ve ihsanı bol olan Allah.
haşmet: heybet, büyüklük.
hayvanat: hayvanlar.
hazine-i gayb: gayb hazinesi.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş, ilâhî gaye.
intizamsız: düzensiz.
istilâ edici: yayılan, kaplayan, kuşatan.

kudret: güç, kuvvet.
mahsul: ürün.
meşher: sergi yeri.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar.
muhtelif: farklı, çeşitli.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
muntazaman: düzenli olarak.
mükemmel: kusursuz, eksiksiz.
mütenevvi: çeşit çeşit, çeşitli.
nebatat: bitkiler.
nur: ışık, aydınlık.
ordugâh: ordunun konakladığı yer.
rızık: Allah'ın verdiği, nimetler, yiyecekler.
rububiyet: Cenab-ı Hak'ın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
Sâni-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah.
sekene: bir yerde yaşayanlar, kâlanlar.
sikke: damga, mühür.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şuur: bilinç, olup bitenin farkında olma; anlama ve kavrama gücü.
şuurkârane: şuurlu ve bilinçli olarak, olup bitenin farkındaymış gibi.
talim-gâh: eğitim yeri.
unsur: madde, bir şeyi oluşturan parçalardan her biri.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşü-nülemeyen; varlığı zâtî, ezeli, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslı ve en mükemmeli olan Allah.
vahdet: birlik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vakit: zaman, an, saat.
vazife: görev.
vaziyet: durum, hâl.
Vehhab-ı Rezzak: bol bol rızık veren, çok çok ihsanda bulunan Allah.
vücut: varlık, var olma.
zemin: yer, yeryüzü.
zihayat: hayat sahibi, canlılar.
ziya: ışık.

âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
arz: dünya.
bâkî: devamlı, sonsuz.
belâ: musibet, sıkıntı.
cihet: yön.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
ebedî: sonsuz, bitmeyen.
efrat: fertler, bireyler.
ehemmiyet: önem.
evamir-i Rabbaniye: bütün varlıkları, besleyen, yetiştiren, büyüten, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın emirleri.
fânî: geçici, son bulan.
gayetsiz: sonsuz.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
Hâlık-ı Külli Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah.
havl: güç, kuvvet.
hayat: dirilik, canlılık.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: yüksek bilgi; belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerle yerinde iş görme.
hitabat-ı Sübhaniye: kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın kendine has hitap ve konuşmaları.
hüzün: üzüntü, gam.
idare olunmak: yönetilmek, çekip çevrilmek.
idare: yönetilme, yönetme.
ihata: kuşatma, sarma.
ihata-i ilim ve hikmet: ilim ve hikmetin her şeyi kuşatması, sarması.
ihsanat-ı İlâhiye: Allah'ın ihsanları, lütufları.
ihsanat-ı uhreviye: ahiretteki ihsanlar, ikramlar.
ilim: bilis, bilgi.
iradet: irade, istek, dileme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
işaret: gösterme, bildirme.
itaat: alınan emre göre hareket etme, uyma.
kafîle: topluluk, grup.
keder: üzüntü.
kemal-i musahhariyet: tam bir boyun eğmişlik.
kerîmâne: cömertçe, bol ihsan ile.
kudret: güç, kuvvet.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
manevî cihazat: maddî olmayan cihazlar, donanımlar, duygular.

kuru ve basit bir topraktan, rahîmâne, kerîmâne verilmesiyle ve hadsiz o efradın kemal-i musahhariyetle evamir-i Rabbaniyeye itaatleri, rahmetinin her şeye şümulünü ve hâkimiyetinin her şeye ihatasını gösteriyor.

Hem, zeminde değişmekte bulunan mahlûkat kabilelerinin sevk ve idareleri, mevt ve hayat münavebeleri ve hayvan ve nebatatın idare ve tedbirleri dahi, her şeye taallûk eden bir ilimle ve her şeyde hükmeden nihayetsiz bir hikmetle olabilmesi, Senin ihata-i ilmine ve hikmetine delâlet eder.

Hem, zeminde kısa bir zamanda hadsiz vazifeler gören ve hadsiz bir zaman yaşayacak gibi istidat ve mane-vî cihazat ile teçhiz edilen ve zemin mevcudatına tasarruf eden insan için, bu talimgâh-ı dünyada ve bu muvakkat ordugâhı zeminde ve bu muvakkat meşherde, bu kadar ehemmiyet, bu hadsiz masraf, bu nihayetsiz tecelliyat-ı rububiyet, bu hadsiz hitabat-ı Sübhaniye ve bu gayetsiz ihsanat-ı İlâhiye, elbette ve her hâlde, bu kısacık ve hüzünlü ömre ve bu karışık kederli hayata, bu belâli ve fânî dünyaya sığışmaz. Belki, ancak, başka ve ebedî bir ömür ve bâkî bir dar-ı saadet için olabildiği cihetinden, âlem-i bekada bulunan ihsanat-ı uhreviyeye işaret, belki şahadet eder.

Ey Hâlık-ı Külli Şey!

Zeminin bütün mahlûkatı, Senin mülkünde, Senin arzında, Senin havl ve kuvvetin ile ve Senin kudretin ve iradetin ile ve ilmin ve hikmetin ile idare olunuyorlar ve

masraf: harcama.
meşher: sergi yeri.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar.
mevt: ölüm.
muvakkat: geçici; vakitli.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.
münavebe: nöbetle iş görme.
nebatat: bitkiler.
nihayetsiz: sonsuz.
ordugâh-ı zemin: tüm yaratılanların oluşturduğu varlıklar ordusunun konaklama yeri

olan yeryüzü.
ömür: yaşama süresi, hayat müddeti.
rahîmâne: şefkat ve merhametle, acıyarak, esirgeyerek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
sevk: yönlendirilme; yönlendirme.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şümul: kaplama, kuşatma.
taallûk eden: ilgili ve alâkalı olan.
talimgâh-ı dünya: eğitim ve

öğrenim yeri olan dünya.
tasarruf etmek: idare etmek, kullanmak.
tecelliyat-ı Rububiyet: Cenab-ı Hakkın varlıkları, beslemesi, büyütmesi, yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesinin tecellileri, yansımaları.
teçhiz edilmek: cihazlandırılmak, donatılmak.
tedbir: idare edilme.
vazife: görev, iş.
zemin: yer, yeryüzü.

musahhardırlar. Ve zemin yüzünde faaliyeti müşahede edilen bir rububiyet, öyle ihata ve şümül gösteriyor ve onun idaresi ve tedbiri ve terbiyesi öyle mükemmel ve öyle hassastır ve her taraftaki icraatı öyle birlik ve beraberlik ve benzemeklik içindedir ki, tecezzi kabul etmeyen bir küll ve inkısamı imkânsız bulunan bir küllî hükmünde bir tasarruf, bir rububiyet olduğunu bildiriyor. Hem zemin, bütün sekenesiyle beraber, lisan-ı kalden daha zahir hadsiz lisanlarla Hâlık'ını takdis ve tesbih ve nihayetsiz nimetlerinin lisan-ı hâlleriyile Rezzak-ı Zülcelâl'inin hamd ve methüsenasını ediyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından istitar etmiş olan Zat-ı Akdes!

Zeminin bütün takdisat ve tesbihatıyla, Seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ve bütün tahmidat ve senalarıyla Sana hamd ve şükrederim.

Ey Rabbü'l-Berri ve'l-Bahr!

Kur'an'ın dersiyile ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Ves-selâmın talimiyile anladım ki: Nasıl gökler ve feza ve zemin Senin birliğine ve varlığına şahadet ederler; öyle de, bahirler, nehirler ve çeşmeler ve ırmaklar, Senin vücub-i vücuduna ve vahdetine bedahet derecesinde şahadet ederler.

Evet, bu dünyamızın menba-ı acayip buhar kazanları hükmünde olan denizlerde hiçbir mevcut, hatta hiçbir katre su yoktur ki, vücuduyla, intizamıyla, menfaatıyla ve vaziyetiyle Hâlık'ını bildirmesin.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
Aleyhissalâtu Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
azamet-i kibriya: azamet ve heybetin büyüklüğü.
bahr: deniz.
bedahet: apaçık.
faaliyet: işleyiş, çalışma.
feza: uzay, gökyüzü.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
hamd: Allah'ı övmek, Ona şük-

retmek.
hassas: duyarlı.
hükmünde: yerinde.
icraat: işler, faaliyetler.
idare: yönetme, çekip çevirmesi.
ihata: kuşatma, sarma.
inkısam: kısımlara ayrılma, bölünme.
intizam: düzen, tertip.
istitar etmek: gizlenmek.
katre: damla.
kusur: eksiklik, hata.
küll: bütün.

küllî: parçalardan oluşmuş bir bütüne ait.
lisan: dil, anlatma şekli.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kâl: söz ile anlatım, konuşarak anlatma.
menba-ı acayip: hayret verici şeylerin kaynağı.
menfaat: fayda.
meth ü sena: methedip övmek.
mevcut: varlık, var olan.

musahhar: boyun eğdirilmiş, emre verilmiş.
mükemmel: kusursuz, eksiksiz.
müşahede etmek: görmek, gözlemlemek.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: maddî ve manevî faydalı olan her şey, iyilik, bağış.
Rabbü'l-Berri ve'l-Bahr: karaların ve denizlerin Rabbi olan Allah.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
Rezzak-ı Zülcelâl: her bir yaratığın rızkını veren haşmet ve büyüklük sahibi Allah.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sekene: bir yerde yaşayanlar, kâlanlar.
sena: methetme, övme.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şerik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.
şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etme.
şümül: kaplama, kuşatma.
tahmidat: Allah'ı övüp ona şükür ve hamd etmeler.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.
takdisat: Allah'ı her türlü kusur ve noksanlardan uzak tutmalar, temiz ve yüce kabul etmeler.
talim: öğretme, eğitime.
tasarruf: dilediği gibi kullanma, idare etme, söz ve hak sahibi olma.
tecezzi: bölünme, parçalanma.
tedbir: idare etme, çekip çevirme, yönetme.
terbiye: beslemek, yetiştirmek, büyütmek.
tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
vahdet: birlik.
vaziyet: durum, duruş.
vücub-i vücüt: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücüt: varlık, var olma.
zahir: görünür, açık.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve yüce olan Zat, Allah.
zemin: yer, yeryüzü.

Ve basit bir kumda ve basit bir suda rızıkları mükemmel bir surette verilen garip mahlûklardan ve hilkatleri gayet muntazam hayvanat-ı bahriyeden, hususan bir tanesi bir milyon yumurtacıları ile denizleri şenlendiren balıklardan hiçbirisi yoktur ki, hilkatiyle ve vazifesiyle ve idare ve iaşesiyle ve tedbir ve terbiyesiyle Yaratanına işaret ve Rezzak'ına şahadet etmesin.

Hem denizde, kıymettar, hasiyetli, ziynetli cevherlerden hiçbirisi yoktur ki, güzel hilkatiyle ve cazibedar fitratıyla ve menfaatli hasiyetiyle Seni tanımasın, bildirmesin.

Evet, onlar birer birer şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, beraberlik ve birbiri içinde karışmak ve sikke-i hilkatte birlik ve ıcatça gayet kolay ve efratça gayet çokluk noktalarından Senin vahdetine şahadet ettikleri gibi; arzı, toprağıyla beraber bu küre-i arzı kuşatan muhit denizlerini muallâkta durdurmak ve dökmeden ve dağıtmadan güneşin etrafında gezdirmek ve toprağı istilâ ettirmemek; ve basit kumundan ve suyundan, mütenevvi ve muntazam hayvanatını ve cevherlerini halk etmek; ve erzak ve sair umurlarını küllî ve tam bir surette idare etmek ve tedbirlerini görmek; ve yüzünde bulunmak lâzım gelen hadsiz cenazelerinden hiçbirisi bulunmamak noktalarından, Senin varlığına ve Vacibü'l-Vücud olduğuna, mevcudatı adedince işaretler ederek şahadet eder.

Ve Senin saltanat-ı rububiyetinin haşmetine ve her şey muhit olan kudretinin azametine pek zahir delâlet

arz: yer, yeryüzü.
azamet: büyüklük.
cazibedar: çekici.
cenaze: ölü, ölü beden.
cevher: kıymetli taş.
delâlet: delil olmak, göstermek
efrat: fertler, bireyler.
erzak: rızıklar, yiyecekler.
fitrat: yaratılış.
garip: hayret veren, şaşırtıcı .
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halk etmek: yaratmak.
hasiyet: özellik.
haşmet: heybet, büyüklük.
hayvanat-ı bahriye: deniz hayvanları.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hilkat: yaratılış, yapı.
hususan: özellikle.
iaşe: beslenme, yedirilip içirilme.
ıcat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
idare: yönetilme, çekip çevirilme.
istilâ etmek: kaplamak, yayılmak.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudret: güç, kuvvet.
külli: umumî, bütün; hepsi, tamamı.
küre-i arz: yer küre; dünya.
lâzım: gerekli.

mahlûk: yaratık, yaratılmış.
menfaat: fayda.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar.
muallâk: boşlukta, asılı.
muhit: her tarafı kuşatan.
muntazam: düzenli, intizamlı.
mükemmel: eksiksiz, kusursuz.
mütenevvi: çeşit çeşit, farklı.
Rezzak: bütün yaratılmışların çeşit çeşit rızıklarını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.

rızık: Allah'ın verdiği ve ihsan ettiği nimetler, yiyecekler.
sair: diğer, başka.
saltanat-ı rububiyet: bütün varlıkları, besleyen, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın bütün varlıkları kuşatan saltanatı, hâkimiyeti.
sikke-i hilkat: yaratılış mühürü, damgası.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tedbir: idare etmek, çekip çevirmek, yönetmek.

terbiye: eğitme, beslenme, yetiştirilme, büyütülme.
umur: işler.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen; varlığı Zatî, ezeli, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah.
vahdet: birlik.
vazife: görev.
zahir: görünür, açık.
ziynet: süs.

ettikleri gibi, göklerin fevkindeki gayet büyük ve muntazam yıldızlardan, tâ denizlerin dibinde bulunan gayet küçük ve intizamla iâşe edilen balıklara kadar her şeye yetişen ve hükmeden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine delâlet; ve intizamıyla ve faydalarıyla ve hikmetleriyle ve mizan ve mevzuniyetleriyle, Senin her şeye muhit ilmine ve her şeye şamil hikmetine işaret ederler.

Ve Senin, bu misafirhane-i dünyada, yolcular için, böyle rahmet havuzları bulunması ve insanın seyrüseyahatine ve gemisine ve istifadesine musahhar olması işaret eder ki, yolda yapılmış bir handa, bir gece misafirlerine bu kadar deniz hediyeleriyle ikram eden Zat, elbette makarr-ı saltanat-ı ebediyesinde öyle ebedî rahmet denizleri bulundurmuş ki, bunlar onların fânî ve küçük numuneleridirler.

İşte, denizlerin böyle gayet harika bir tarzda arzın etrafında vaziyet-i acibesıyla bulunması ve denizlerin mahlûkatı dahi gayet muntazam idare ve terbiye edilmesi bilbedahe gösterir ki, yalnız Senin kuvvetin ve kudretin ile ve Senin irade ve tedbirin ile, Senin mülkünde, Senin emrine musahhardırlar, Ve lisan-ı hâllerile Hâlık'ını takdis edip "Allahü ekber" derler.

Ey dağları zemin sefinesine hazineli direkler yapan Kadîr-i Zülcelâl!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım ki: Nasıl denizler

Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
Allahü Ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
arz: dünya.
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
delâlet: delil olma, gösterme.
ebedi: sonsuz, sonu olmayan, bitmeyen.
faide: fayda.
fânî: geçici, son bulan.
fevkinde: üstünde.
gayet: son derece, çok.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
han: yolcuların misafir olduğu bina.
harika: olağanüstü, hayranlık ve hayret uyandıran.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş.
hikmet: yüksek bilgi.

iâşe edilmek: beslenmek, yedirilip içirilmek.
idare: yönetilme, çekip çevrilme.
ikram etme: bağışlama, ihسان etme.
ilim: bilis, bilgi.
intizam: düzen.
intizam: düzenli olmalar.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme, ve bu kararı yerine getirebilme gücü.

istifade: yararlanma, faydalanma.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve büyüklük sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
makarr-ı saltanat-ı ebediye: sonsuz saltanat merkezi; ahiret diyarı.
mevzuniyet: düzenli ve ölçülü olma.
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi.
mizan: ölçü, denge.
muhit: ihata eden, her şeyi kuşatan.
muntazam: düzenli, düzgün.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey; saltanat ve hâkimiyet.
numune: örnek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-rim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
sefine: gemi.
seyr ü seyahat: hareket etme ve gezme, gezip dolaşma.
şamil: kuşatan, kaplayan, çevreleyen.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.
talim: öğretme, eğitime.
tarz: şekil, biçim.
tedbir: idare etme, çekip çevirme, yönetme.
terbiye edilme: beslenme, yetiştirilme, büyütülme.
vaziyet-i acibe: hayret veren, şaşırtan hâl.
Zat: büyüklük ve yücelik sahibi, Allah.
zemin: yeryüzü.

acayıp: hayret veren ve şaşırtan şeyler.
aksam: kısımlar.
bedahetle: apaçık bir şekilde.
bilhassa: özellikle.
dahili: içindeki, içe ait.
ecnas: cinsler, çeşitler.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
enva: türler, çeşitler.
esnaf: sınıflar, cinsler.
faide: fayda.
gazat-ı muzır: zararlı gazlar.
hakim: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş gören; hikmet ve yüksek bilgi sahibi olan.
havale: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakma, devretme.
hazinedar: hazine bekçisi.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
hilkat: yaratılış.
hususan: özellikle.
hüsni-i hilkat: yaratılış güzelliği.
iddihar: biriktirilme, depolanma.
inkılâbat: değişimler, dönüşümler.
intizam: düzen, tertip.
istilâ: kaplama, yayılma.
kadir: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi.
kerim: ikramı, ihsanı ve bağışı bol olan.
lâzım: gerekli.
madeniyat: madenler.
masnu: sanatlı olarak yaratılmış varlık.
menşe: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
mesken: kalınan, yaşanılan yer.
muhafaza: korunma.
muhtelif: çeşitli, farklı.

acayıplarıyla Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar; öyle de, dağlar dahi, zelzele tesiratından zeminin sükûnetine ve içindeki dahili inkılâbat fırtınalarından sükûtuna ve denizlerin istilâsından kurtulmasına; ve havanın gazat-ı muzıradan tasfiyesine; ve suyun muhafaza ve iddiharlarına; ve zîhayatlara lâzım olan madenlerin hazinedarlığına ettiği hizmetleriyle ve hikmetleriyle Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.

Evet, dağlardaki taşların envaından ve muhtelif hastalıklara ilâç olan maddelerin aksamından ve zîhayata, hususan insanlara çok lâzım ve çok mütenevvi olan madeniyatın ecnasından ve dağları, sahraları çiçekleriyle süslemlendiren ve meyveleriyle şenlendiren nebatatın esnafından hiçbirisi yoktur ki, tesadüfe havalesi mümkün olmayan hikmetleriyle, intizamıyla, hüsn-i hilkatıyla, faydalarıyla, hususan madeniyatın tuz, limon tuzu, sülfato ve şap gibi, sureten birbirine benzemekle beraber, tatlarının şiddet-i muhalefetiyle ve bilhassa nebatatın basit bir topraktan, çeşit çeşit envalarıyla, ayrı ayrı çiçek ve meyveleriyle, nihayetsiz kadir, nihayetsiz hakim, nihayetsiz rahîm ve kerîm bir Sâniin vücub-i vücuduna bedahetle şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasındaki vahdet-i idare ve vahdet-i tedbir ve menşe ve mesken ve hilkat ve sanatça beraberlik ve birlik ve ucuzluk ve kolaylık ve çokluk ve yapılmakta çabukluk noktalarından Sâniin vahdetine ve ehadiyetine şahadet ederler.

Hem nasıl ki, dağların yüzünde ve karnındaki masnular, zeminin her tarafında, her bir nevi aynı zamanda,

mütenevvi: çeşitli, farklı.
nebatat: bitkiler.
nev: tür, cins.
nihayetsiz: sonsuz.
rahim: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan.
sahra: kır, ova.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık; ustaca ve güzel yapılaş.
Sâni: her şeyi sanata yaratan Allah.
sulfato: sülfirik asit, tuz veya

esteri.
sureten: görünüşte, şekil ve biçim olarak.
sükûnet: sakinlik, durgunluk, hareketsizlik.
sükût: suskunluk, sessizlik.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şap: alüminyum ve potasyum sülfatından meydana gelen renksiz madde.
şiddet-i muhalefet: çok çok farklı ve zıt olma.
tasfiye: safileştirme, temizleme, arındırma.

tesadüf: rastlantı.
tesirat: etkiler.
vahdet: birlik.
vahdet-i idare: idarenin tek elden yürütülmesi.
vahdet-i tedbir: neticelerini düşünerek idare etmenin tek elden olması.
vücub-i vücud: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zelzele: sarsıntı, deprem.
zemin: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar.

aynı tarzda, yanlışsız, gayet mükemmel ve çabuk yapılmaları ve bir iş bir işe mâni olmadan, sair neviler ile beraber karışık iken karıştırmaksızın icatları, Senin rububiyetinin haşmetine ve hiçbir şey ona ağır gelmeyen kudretinin azametine delâlet eder. Öyle de, zeminin yüzündeki bütün zihayat mahlûkların hadsiz hacetlerini, hatta mütenevvi hastalıklarını, hatta muhtelif zevklerini ve ayrı ayrı iştihalarını tatmin edecek bir surette, dağların yüzlerini ve içlerini muntazam eşcar ve nebatat ve madeniyatla doldurmak ve muhtaçlara teshir etmek cihetiyle, Senin rahmetinin hadsiz genişliğine ve hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atine delâlet; ve toprak tabakatı içinde gizli ve karanlık ve karışık bulunduğu hâlde, bilerek, görerek, şaşırmayarak, intizamla, hacetlere göre ihzar edilmeleleriyle, Senin her şeye taallûk eden ilminin ihatasına ve her bir şeyi tanzim eden hikmetinin bütün eşyaya şümü-lüne ve ilâçların ihzaratı ve madenî maddelerin iddiharatıyla, rububiyetinin rahîmâne ve kerîmâne olan tedabirinin mehasinine ve inayetinin ihtiyatlı letaifine pek zahir bir surette işaret ve delâlet ederler.

Hem, bu dünya hanında misafir yolcular için, koca dağları levazımatlarına ve istikbaldeki ihtiyaçlarına muntazam ihtiyat deposu ve cihazat ambarı ve hayata lüzumu olan çok definelerin mükemmel mahzeni olmak cihetinde işaret, belki delâlet, belki şahadet eder ki, bu kadar kerîm ve misafirperver ve bu kadar hakîm ve şefkatperver ve bu kadar kadir ve rububiyetperver bir Sâniin, elbette ve her hâlde, çok sevdiği o misafirleri için, ebedî

ambar: depo.
azamet: büyüklük.
cihazat: cihazlar, donanımlar; ihtiyaç duyulan maddeler.
cihet: yön.
define: hazine.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
delâlet: delil olma, yol gösterme.
eşcar: ağaçlar.
gayet: son derece, çok.
hacet: ihtiyaç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakîm: her şeyi bir maksatla, uygun, anlamlı, faydalı yaratan, yüksek bilgi sahibi.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
haşmet: heybet, büyüklük.
hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
iddiharat: depolanmalar, biriktirilmeler.

ihata: kuşatma, sarma.
ihtiyat: her hangi bir konuda ileriye düşünerek ölçülü davranma.
ihzar etmek: hazırlamak.
ihzarat: hazırlanmalar.
ilim: biliş, bilgi.
inayet: yardım.
intizam: düzen, tertip.
istikbal: gelecek zaman.
işaret: gösterme, bildirme.
iştiha: istek, arzu, açlık, yemeğe karşı duyulan istek.
kadir: her şeye gücü yeten

sonsuz kudret sahibi.
kerîm: ikram ve ihsanı bol olan.
kerîmâne: cömertçe, bol ihsan ile.
kudret: güç, kuvvet.
letaif: güzellikler, incelikler.
levazımat: lâzım olan şeyler.
madenî: madenle ilgili.
madeniyat: madenler.
mahlûk: yaratık, yaratılmış.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer altı deposu.
mâni: engel.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
misafirperver: misafir ağırlamayı seven.
muhtaç: ihtiyaç duyan.
muhtelif: farklı, birbirine uymayan.
muntazam: düzenli, düzene girmiş, tertipli.
mükemmel: kusursuz, eksiksiz.
mütenevvi: türlü türlü, çeşitli, farklı.
nebatat: bitkiler.
nev: tür, cins.
nihayetsiz: sonsuz.
rahîmâne: şefkat ve merhametle, acıyarak, esirgeyerek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
rububiyetperver: beslemeyi, yetiştirmeyi, büyütmeyi, sevk ve idare etmeyi seven.
sair: başka, diğer, öteki.
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şefkatperver: şefkat etmeyi seven.
şümül: kaplama, kuşatma.
taallûk etmek: alâkalı, ilgili olmak.
tabakat: tabakalar, katmanlar.
tanzim etmek: düzene koymak, düzenlemek, sıralamak.
tarz: şekil, biçim, yol.
tatmin etmek: doyurmak, ihtiyacı karşılamak.
tedabir: neticelerini düşünerek idare etmeler, iş görmeler.
teshir etmek: itaat ettirmek, boynun eğdirmek.
vüs'at: genişlik.
zahir: görünür, apaçık.
zemin: yer, yeryüzü.
zihayat: hayat sahibi, canlı.

âlem: dünya.

Aleyhissalâtu Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun

arz: yer, yeryüzü.

bedahet: apaçık olma, açıklık.

bedel: karşılık, yerine.

cezbedarâne: kendinden geçmiş bir şekilde.

cihet-i imkân: bir şeyin olabilirlik yönü.

cilve-i merhamet: şefkat etme, acıma, bağışlamanın cilvesi, görünüşi.

ebedî: sonsuz, hiç bitmeyen.

eşcar: ağaçlar.

feza: uzay, gökyüzü.

Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.

Hâlık-ı Rahman: bütün yaratılmışların rızıklarını veren ve ihtiyaçlarını gideren yaratıcı, Allah.

hareket-i zikriye: zikir hareketi.

harika: olağanüstü, hayret ve hayranlık uyandıran.

havale: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakma.

hazine: define, kıymetli şeylerin bulunduğu yer.

hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.

hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme.

ihsanat: ihsanlar, iyilikler, bağışlar.

ilim: bilis, bilgi.

Kadir-i Külli Şey: her şeye gücü yeten, sonsuz güç ve kuvvet sahibi Allah.

kerim: ikram ve ihsanı bol olan.

kudret: güç, kuvvet.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

letafet: güzellik, hoşluk.

mahlûk: yaratılmış, yaratık.

mizan: ölçü, denge.

muhtelif: çeşitli, farklı.

musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.

müdahhar: depolanmış, biriktirilmiş.

mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey; saltanat, hâkimiyet.

münasebet: uyum, uygunluk; ilgi, ilişki.

müşabehet: benzeme, benzeş.

müştemilât: içindekiler.

nakis: işleme, süsleme.

nebatat: bitki.

nihayetsiz: sonsuz.

nizam: düzen.

Rabb-i Rahîm: besleyen, büyüten, yetiştiren, sevk ve idare

bir âlemde, ebedî ihsanatının ebedî hazineleri vardır. Buradaki dağlara bedel, orada yıldızlar o vazifeyi görürler.

Ey Kadir-i Külli Şey!

Dağlar ve içindeki mahlûklar Senin mülkünde ve Senin kuvvet ve kudretinle ve ilim ve hikmetinle musahhar ve müdahhardırlar. Onları bu tarzda tavzif ve teshir eden Hâlık'ını takdis ve tesbih ederler.

Ey Hâlık-ı Rahman ve ey Rabb-i Rahîm!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım: Nasıl ki sema ve feza ve arz ve deniz ve dağ, müştemilât ve mahlûklarıyla beraber Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar; öyle de, zemindeki bütün ağaç ve nebatat, yaprakları ve çiçekleri ve meyveleriyle, Seni bedahet derecesinde tanıttırıyorlar ve tanıyorlar.

Ve umum eşcarın ve nebatatın cezbedarâne hareket-i zikriyede bulunan yapraklarından ve ziynetleriyle Sâniinin isimlerini tavsif ve tarif eden çiçeklerinden ve letafet ve cilve-i merhametinden tebessüm eden meyvelerinden her birisi, tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan harika sanat içindeki nizam ve nizam içindeki mizan ve mizan içindeki ziynet ve ziynet içindeki nakışlar ve nakışlar içindeki güzel ve ayrı ayrı kokular ve kokular içindeki meyvelerin muhtelif tadlarıyla, nihayetsiz rahîm ve kerîm bir Sâniin vücub-i vücuduna bedahet derecesinde şahadet ettikleri gibi; heyet-i mecmuasıyla, bütün zemin yüzünde birlik ve beraberlik, birbirine benzemeklik ve sikk-e-i hilkatte müşabehet ve tedbir ve idarede münasebet

eden, sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah.

rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

sanat: ustaca ve güzel yapılış.

Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah.

sikke-i hilkat: yaratılış mühürü, damgası.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.

talim: öğretme, eğitime.

tarif: bir şeyi belli noktalar ve işaretlerle inceden inceye anlatıp tanıtmak.

tarz: şekil, biçim.

tavsif: bir şeyin vasıflarını ve özelliklerini anlatma.

tavzif: vazifelendirme, görevlendirme.

tebessüm: gülümseme.

tedbir: neticelerini düşünme-

rek idare etme, çekip çevirme.

tesadüf: rastlantı.

tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.

teshir: emrine itaat ettirme, boyun eğdirmeye.

vazife: görev, iş.

vücub-i vücud: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.

zemin: yer, yeryüzü.

ziynet: süs.

ve onlara taallük eden icat fiilleri ve Rabbanî isimlerde muvafakat ve o yüz bin envaın hadsiz efratlarını birbiri içinde şaşırmayarak birden idareleri gibi noktalar, o Vacibü'l-Vücut Sâniin bilbedahe vahdetine ve ehadiyetine şahadet ederler.

Hem nasıl ki onlar Senin vücub-i vücuduna ve vahdetine şahadet ediyorlar; öyle de, rûy-i zeminde dört yüz bin milletlerden teşekkül eden zihayat ordusundaki hadsiz efradın yüz binler tarzda iâşe ve idareleri, şaşırmayarak, karıştırmayarak, mükemmel yapılmasıyla, Senin rububiyetinin vahdaniyetteki haşmetine ve bir baharı bir çiçek kadar kolay icat eden kudretinin azametine ve her şeye taallükuna delâlet ettikleri gibi; koca zeminin her tarafında, hadsiz hayvanatına ve insanlara, hadsiz taamların çeşit çeşit aksamını ihzar eden rahmetinin hadsiz genişliğine; ve o hadsiz işler ve in'amlar ve idareler ve iâşeler ve icraatlar, kemal-i intizamla cereyanları ve her şey, hatta zerreler o emirlere ve icraata itaat ve musahhariyetleriyle, hâkimiyetinin hadsiz vüs'atine kat'î delâlet etmekle beraber; o ağaçların ve nebatların ve her bir yaprak ve çiçek ve meyve ve kök ve dal ve budak gibi her birisinin her bir şeyini, her bir işini bilerek, görerek, faydalara, maslahatlara, hikmetlere göre yapılmakla, Senin ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her şeye şümülüne pek zahir bir surette delâlet ve hadsiz parmaklarıyla işaret ederler. Ve Senin gayet kemaldeki cema-i sanatına ve nihayet cemaaldeki kemal-i nimetine hadsiz dilleriyle sena ve methederler.

aksam: kısımlar, bölümler.
azamet: büyüklük.
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
cema: güzelliik
cema-i sanat: sanatın güzelliği, sanattaki güzelliik.
cereyan: akım, hareket.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
efrat: fertler, bireyler.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
enva: türler, neviler, çeşitler.
faide: fayda, yarar.

fiil: iş, oluş, hareket.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
haşmet: büyüklük, heybet.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme.
iâşe: beslemek, yedirip içirmek.
icad: vücuda getirmek, yok-

tan yaratmak.
icraat: iş, faaliyet.
idare: yönetme, çekip çevirme.
ihata: kuşatma, sarma.
ihzar etmek: hazırlamak.
ilim: bilis, bilgi.
in'am: nimet verme, nimetlendirme.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
itaat: uyma, emre göre hareket etme.
kat'i: kesin.

kemal: mükemmellik.
kemal-i intizam: mükemmel ve kusursuz düzen.
kemal-i nimet: nimetlerin mükemmelliği.
kudret: güç, kuvvet.
maslahat: fayda; maksat.
methetmek: övmek.
musahhariyet: emre boyun eğme hâli.
muvafakat: uygunluk.
münasebet: uyum, uygunluk; ilgi, ilişki.
nebat: bitki.
Rabbanî: varlıkları, besleyen, büyüten, yetiştiren, sevk ve idare eden Allah'a ait.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
rûy-i zemin: yeryüzü.
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah.
sena: methetme, övme, yüceltme.
suret: şekil, biçim, görünüş.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şumul: kaplama, kuşatma.
taallük: alâkalı, ilgili olma.
taam: yemek, yiyecek, gıda.
tarz: usul, şekil, biçim.
tedbir: neticelerini düşünerek idare etme, çekip çevirme.
teşekkül etmek: meydana gelmek, oluşmak.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünemeyen; varlığı Zâtî, ezeli, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslı ve en mükemmel olan Allah.
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.
vahdet: birlik.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vüs'at: genişlik.
zahir: görünür, açık.
zemin: yeryüzü.
zerre: atom, molekül; en küçük parça.
zihayat: hayat sahibi, canlı.

abd: kul.
acip: hayret uyandıran.
âlem: dünya.
bedi: hayret verici güzellikte olan, harika.
cemal: güzellik
cihet: yön.
ebedi: sonsuz, hiç bitmeyen.
eşcar: ağaçlar.
fevkalâde: olağanüstü.
hadsiz: sayısız, sınırsız.
han: yolcuların misafir olduğu yer; dünya.
harika: hayret ve hayranlık uyandıran, olağanüstü.
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer.
hususan: özellikle.
ıskat etmek: düşürmek, aşağı düşürmek.
ihsan: iyilik, bağış, ikram.
ihzar etmek: hazırlamak.
ikram: gerekli olanı verme, değer verip ağırlama.
inkâr etmek: inanmamak, reddetmek.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme, ve bu kararı yerine getirebilme gücü.
işaret: gösterme, bildirme.
kemal-i nimet: nimetlerin mükemmelliği.
keremkâr: ikram eden, cömert.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudret: güç, kuvvet.
lâyık: uygun, yakışır.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kâl: söz ile anlatım, konuşma dili.
mahlûkat: yaratılmış, yaratıklar.
mahrûmiyet: dilediğini, istediğini elde edememe, yoksun kalma.
masraf: harcama.
merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme.
methetmek: övmek.
meyvedar: meyveli.
misafirhane: misafirlerin kaldığı yer.
muhtelif: çeşitli, farklı.
muvakkat: geçici; vakitli, süreli.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.
müştak: çok isteyen, arzu eden.

Hem bu muvakkat handa ve fânî misafirhanede ve kısaca bir zamanda ve az bir ömürde, eşcar ve nebatatınleriyle, bu kadar kıymettar ihsanlar ve nimetler ve bu kadar fevkalâde masraflar ve ikramlar işaret, belki şahadet eder ki, misafirlerine burada böyle merhametler yapan kudretli, keremkâr Zat-ı Rahîm, bütün ettiği masrafı ve ihsanı, Kendini sevdirmek ve tanıttırmak neticesinin aksiyile, yani bütün mahlûkat tarafından “Bize tattırdı, fakat yedirmeden bizi idam etti” dememek ve dedirmemek ve saltanat-ı ulûhiyetini ıskat etmemek ve nihayetsiz rahmetini inkâr etmemek ve ettirmemek ve bütün müştak dostlarını mahrumiyet cihetinde düşmanlara çevirmemek noktalarından, elbette ve her hâlde, ebedî bir âlemde, ebedî bir memlekette, ebedî bırakacağı abdlerine, ebedî rahmet hazinelerinden, ebedî Cennetlerinde, ebedî ve Cennete lââyık bir surette meyvedar eşcar ve çiçekli nebatlar ihzar etmiştir. Buradakiler ise, müşterilere göstermek için numunelerdir.

Hem ağaçlar ve nebatlar, umumen yaprak ve çiçek ve meyvelerinin kelimeleriyle Seni takdis ve tesbih ve tahmid ettikleri gibi, o kelimelerden her birisi dahi ayrıca Seni takdis eder. Hususan meyvelerin bedî bir surette etleri çok muhtelif, sanatları çok acip, çekirdekleri çok harika olarak yapılarak, o yemek tablalarını ağaçların ellerine verip ve nebatların başlarına koyarak zihayat misafirlerine göndermek cihetinde, lisan-ı hâl olan tesbihatları, zuhurca lisan-ı kâl derecesine çıkar. Bütün onlar Senin mülkünde, Senin kuvvet ve kudretinle, Senin irade ve

nebat: bitki.

nebatat: bitkiler.

netice: sonuç.

nihayet: son.

nihayetsiz: sonsuz.

nîmet: faydalı olan maddî ve manevî şeyler; ihsan, bağış.

numune: örnek, misal.

ömür: hayat süresi.

rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.

saltanat-ı ulûhiyet: ilâhîlik saltanatı, hâkimiyeti; Allah'ın ortak kabul etmeyen saltana-

tı, hâkimiyeti.

sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık; güzel yapılaş.

sena: methetme, övme, yüceltme.

suret: şekil, biçim.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

tahmit: Allah'a hamd etme, Onu övme, şükretme.

takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.

tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan

sıfatlardan uzak tutma.

tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.

umumen: bütünüyle, genellikle.

Zat-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Allah.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

zuhur: ortaya çıkma, meydana çıkma.

ihsanatınla, Senin rahmet ve hikmetinle musahhardırlar ve Senin her bir emrine mutâfırlar.

*Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey kibriya-i aza-
metinden tesettür etmiş olan Sâni-i Hakîm ve Hâlık-ı Ra-
hîm!*

Bütün eşcar ve nebatatın, bütün yaprak ve çiçek ve meyvelerin dilleriyle ve adediyle, Seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ederek hamdüsena ederim.

*Ey Fâtır-ı Kadîr, ey Müdebbir-i Hakîm, ey Mürebbî-i
Rahîm!*

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki, nasıl nebatat ve eşcar Seni tanıyorlar, Senin sıfât-ı kudsiye-ni ve Esmâ-i Hüsnanı bildiriyorlar. Öyle de, zîhayatlar-dan ruhlu kısmı olan insan ve hayvanattan hiçbirisi yok-tur ki, cisminde gayet muntazam saatler gibi işleyen ve işlettirilen dahilî ve haricî azalarıyla ve bedeninde gayet ince bir nizam ve gayet hassas bir mizan ve gayet mü-him faydalar ile yerleştirilen alât ve duyguları ve cese-dinde gayet sanatlı bir yapılaş ve gayet hikmetli bir tefriş ve gayet dikkatli bir muvazene içinde konulan cihazat-ı bedeniyesiyle, Senin vücut-i vücuduna ve sıfatlarının ta-hakkukuna şahadet etmesin. Çünkü, bu kadar basîrâne nazik sanat ve şuûrkârâne ince hikmet ve müdebbirâne tam muvazeneye, elbette kör kuvvet ve şuursuz tabiat ve serseri tesadûf karışamazlar ve onların işi olamaz ve mümkün değildir. Ve kendi kendine teşekkül edip öyle olması ise, yüz derece muhal içinde muhaldır. Çünkü, o

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
alât: aletler; organlar.
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine ol-sun mealinde Peygamberimi-ze yapılan dua.
aza: organ, uzuv.
basîrâne: görerek.
ceset: beden, vücut.
cihazat-ı bedeniye: vücudun, cihazları, organları.
cisim: vücut, beden.
dahilî: içe ait.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel

isimleri.

eşcar: ağaçlar.

Fâtır-ı Kadîr: varlıkları farklı fıtratlarda, farklı yaratılış özel-likleriyle, benzersiz ve harika şekilde yaratan, her şeye gü-cü yeten sonsuz kudret sahi-bi Allah.

gayet: son derece, çok.

Hâlık-ı Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, yoktan yaratan Allah.

hamdüsena etmek: şükret-mek ve övmek.

haricî: dışa ait.

hassas: duyarlı, incelikli, yapı-mı özen isteyen iş.

hayvanat: hayvanlar.

hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerin-de iş görme.

hikmetli: gayeli ve faydalı, anlamlı ve yerli yerinde.

ihsanat: ikramlar, iyilikler, bağışlar.

iman etmek: inanmak.

kibriya-i azamet: Allah'a has ve ait olan son derece büyük-

lük ve kudret.

kudret: güç, kuvvet.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve su-resinde sayısız hikmet ve fayda-lar bulunan Kur'ân.

mizan: ölçü, denge.

muhal: imkânsız, olması müm-kün olmayan.

muntazam: düzenli, düzgün.

musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.

mutî: itaat eden, söz dinleyen, emre uyan.

muvazene: ölçü, denge.

müdebbirâne: her şeyi önceden düşünerek, tedbirli bir şekilde.

Müdebbir-i Hakîm: her şeyi be-lirli gayelere yönelik, faydalı, yer-li yerinde sevk ve idare eden, hik-met sahibi idareci, Allah.

Mürebbî-i Rahîm: çok çok mer-hametli, terbiye edici Allah.

nebatat: bitkiler.

nizam: düzen.

rahmet: şefkat ve merhamet et-me, acıma, esirgeme.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke-rim olan peygamber, Hz. Muham-med (a.s.m.).

sanat: ustalık, hüner; bir şeyi gü-zel yapmak.

Sâni-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah.

serseri: başıbozuk.

sıfât: nitelikler, vasıflar.

sıfât-ı kudsiye: Allah'ın her türlü kusur ve çirkinlikten uzak sıfatla-rı, özellikleri.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şerik: ortak.

şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.

şuur: bilinç, anlama gücü,

şuûrkârâne: şuurluca, bilerek ve farkında olarak.

tabiat: doğa, yaratılmış şeylerin tamamı.

tahakkuk: gerçekleşme, hakikat olma.

takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tut-mak, temiz ve yüce kabul etmek.

talim: öğretme, eğitime.

tefriş: döşeme, düzenleme.

tesadûf: rastlantı, rast gelme.

tesettür etmek: örtünmek, giz-lenmek.

teşekkül: meydana gelme, şekil-lenme.

vücut-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.

zîhayat: hayat sahibi, canlı.

alâkadar: alâkalı, ilgili.
cenup: güney.
cereyan: bir şeyin olması, yapılması.
ceset: beden, vücut.
cihet: yön.
cilve: görünme, akis, yansıma.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
derece-i azamet: büyüklüğün derecesi.
derece-i haşmet: ihtişamın ve görkemin derecesi.
efrat: fertler, bireyler.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
emir: iş, faaliyet; buyruk.
emirber: emre göre hareket eden.
enva: nev'ler, türler.
fert: birey, şahıs.
garp: batı.
gayet: son derece, pek çok.
hadsiz: sayısız, sınırsız.
havale: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakma, ısmarlama.
hayvanat: hayvanlar.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
iase: beslenilmek, yedirilip içirilmek.
icat: vücuda getirilmek, yoktan yaratılmak.
ihatalı: her şeyi kuşatan, saran.
ilâh: tanrı; tapılan, ibadet edilen varlık.
ilim: biliş, bilgi.
intizam: düzen, tertip.
işaret: gösterme, bildirme.
itaat: emre uyma, söz dinleme.
ittifak: birleşme, birlik.
ittihat: birleşme, birlik.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar, evren.
kat'i: kesin.
keyfiyet: durum, nitelik, özellik.
kıymet: değer.
kudret: güç, kuvvet.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muntazam: düzenli, düzene gir- miş.
musahhariyet: emre boyun eğ- me.
müşahede etmek: görmek, göz- lemlemek.
nefer: asker, er.
nevi: tür, cins.
rahmet: şefkat ve merhamet et- me, acıma, nimetlendirme.
rızık: Allah'ın verdiği nimetler, yi- yecek ve içecek şeyler.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde

hâlde her bir zerresi, her bir şeyini ve cesedinin teşekkü- lünü, belki dünyada alâkadar olduğu her şeyini bilecek, görecek, yapabilecek, âdeta ilâh gibi ihatalı bir ilmi ve kudreti bulunacak; sonra teşkil-i ceset ona havale edilir ve "Kendi kendine oluyor" denilebilir.

Ve heyet-i mecmuasındaki vahdet-i tedbir ve vahdet-i idare ve vahdet-i nev'îye ve vahdet-i cinsiye ve umumun yüzlerinde göz, kulak, ağız gibi noktalarda ittifak cihetinde müşahede edilen sikke-i fıtratta birlik ve her bir nev'in efradı simalarında görülen sikke-i hikmette ittihat ve ia- şede ve icatta beraberlik ve birbirinin içinde bulunmak gibi keyfiyetlerinden hiçbirisi yoktur ki, Senin vahdetine kat'î şahadette bulunmasın. Ve her bir ferdinde, kâinata bakan bütün isimlerin cilveleri bulunmakla, vahidiyet içinde Senin ehadiyetine işareti olmasın.

Hem, nasıl ki, insan ile beraber hayvanatın zeminin bütün yüzünde yayılan yüz bin envai, muntazam bir ordu gibi teçhiz ve talimat ve itaat ve musahhariyetle ve en kü- çükten tâ en büyüğe kadar, rububiyetin emirleri intizamla cereyanlarıyla o rububiyetinin derece-i haşmetine; ve ga- yet çoklukla beraber gayet kıymetli ve gayet mükemmel olmakla beraber gayet çabuk yapılmaları ve gayet sanat- lı olmakla beraber gayet kolay yapılarılarıyla kudretinin derece-i azametinde delâlet ettikleri gibi; şarktan garba, şimalden cenuba kadar yayılan, mikroptan tâ gergedana kadar, en küçücük sinekten tâ en büyük kuşa kadar bü- tün onların rızıklarını yetiştiren rahmetinin hadsiz vüs'a- tine; ve her biri emirber nefer gibi vazife-i fitriyesini

sevk ve idare etmesi.

sanatlı: ustalıkla ve güzel ya- pılmış.

sikke-i fıtrat: yaratılış mührü, damgası.

sikke-i hikmet: hikmet mührü; faydalı, gayeli ve yerli ye- rinde oluşu gösteren mühür.

sima: yüz, cehre.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şark: doğu.

şimal: kuzey.

talimat: eğitimler, öğretimler, yetiştirmeler.

teçhiz: cihazlandırma, donat- ma.

teşekkül etmek: meydana gelmek, şekillenmek.

teşekkül: meydana gelme, şekillenme.

teşkil-i ceset: insan ve hay- van bedenlerinin meydana gelmesi, şekillenmesi.

umum: bütün, hep.

vahdet: birlik.

vahdet-i cinsiye: cinsteki bir- lik, aynı cinsten oluş.

vahdet-i idare: idarenin tek

elden yürütülmesi.

vahdet-i nev'îye: türdeki bir- lik, aynı türden oluş.

vahdet-i tedbir: neticelerini düşünerek idare etmenin tek elden olması.

vahidiyet: birlik.

vazife-i fitriye: yaratılıştan gelen görev.

vüs'at: genişlik.

zemin: yer.

zerre: maddenin en küçük parçası, atom.

yapmak ve zemin yüzü her baharda, güz mevsiminde terhis edilenler yerinde yeniden taht-ı silâha alınmış bir orduya ordugâh olmak cihetiyle hâkimiyetinin nihayetsiz genişliğine kat'î delâlet ederler.

Hem, nasıl ki hayvanattan her birisi, kâinatın bir küçük nüshası ve bir misal-i musağğarı hükmünde, gayet derin bir ilim ve gayet dakik bir hikmetle, karışık eczaları karıştırmayarak ve bütün hayvanların ayrı ayrı suretlerini şaşırmayarak, hatasız, sehivsiz, noksansız yapılmalarıyla, ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her şeye şümülüne, adetlerince işaretler ederler. Öyle de, her biri birer mu'cize-i sanat ve birer harika-i hikmet olacak kadar sanatlı ve güzel yapılmasıyla, çok sevdiğin ve teşhiri ni istediğin sanat-ı Rabbaniyenin kemal-i hüsnüne ve gayet derecede güzelliğine işaret ve her birisi, hususan yavru- lar, gayet nazdar, nazenin bir surette beslenmeleriyle ve heveslerinin ve arzularının tatmini cihetiyle, Senin inayetinin gayet şirin cemaline hadsiz işaretler ederler.

Ey Rahmanirrahîm, ey Sadıku'l-Va'di'l-Emin, ey Malik-i Yevmiddin!

Senin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâminin talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin irşadıyla anladım ki: Madem kâinatın en müntehap neticesi hayattır; ve hayatın en müntehap hulâsası ruhtur; ve zîruhun en müntehap kısmı zîşuurdur; ve zîşuurun en camii insandır. Ve bütün kâinat ise, hayata musahhardır ve onun için çalışıyor; ve zîhayatlar zîruhlara musahhardır, onlar için dünyaya gönderiliyorlar; ve zîruhlar insanlara musahhardır,

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun; Peygamber Efendimizin adı duyulduğunda veya okununca, kendisine rahmet ve esenlik olarak ona övgü söylenen bir duadır.
arzu: istek.
camî: pek çok manaları ve hakikatleri kendinde toplayan, bir çok şeyle alakalı olan.
cemal: güzellik.
cihet: yön.
dakik: ince ve derin.

delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
ecza: cüzler, parçalar.
emirber: emre göre hareket eden.
gayet: son.
güz: sonbahar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
harika-i hikmet: hikmetin olağanüstü, hayret ve hayranlık uyandıran eseri

hayvanat: hayvanlar.
heves: istek, arzu; zevk.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
hulâsa: öz, özet.
hususan: özellikle.
hükmünde: gibi, yerinde.
ihata: kuşatma, sarma.
ilim: biliş, bilgi.
inayet: yardım, lütuf.
irşat: doğru yolu gösterme.
işaret etmek: göstermek, bildirme.

işaret: gösterme, bildirme.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar.

kat'i: kesin.

kemal-i hüsn: güzelliğin mükemmelliği.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

Malik-i Yevmiddin: din gününün sahibi, herkesin dünyada yaptıklarının karşılığını göreceği yer olan ahiretin sahibi olan Allah.

misal-i musağğar: küçültülmüş örnek.

mu'cize-i sanat: sanat mu'cizesi.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.

müntehap: seçilmiş.

nazdar: nazlı.

nazenin: ince, nazik.

nefer: asker, er.

netice: sonuç.

nihayetsiz: sonsuz.

noksan: eksiklik.

nüsha: birbirinin aynısı olan yazılı şeylerden her biri, yazılı bir şeyden çıkarılan suret, kopya.

ordugâh: ordunun konakladığı yer.

Rahmanü'r-Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan ve şefkatle bütün varlıkların rızıklarını veren Allah.

rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, nimetlendirme.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke- rîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

rızık: Allah'ın verdiği nimetler, yiyecek ve içecek şeyler.

Sadıku'l-Va'di'l-Emin: vaat ve sözünde mutlaka duran; va'dinin doğruluğundan emin olunan Allah.

sanat: ustalık, hüner, marifet.

sanat-ı Rabbaniye: her şeyi kendi ölçülerinde terbiye eden Allah'ın sanatı.

sehiv: hata, yanlış.

suret: şekil, biçim.

şümül: kaplama, kuşatma.

taht-ı silâh: silâh altı.

talim: öğretme, eğitime.

tatmin: doyurma, ihtiyacı karşılama.

terhis edilme: vazifelerine son verilme.

teşhir: sergileme, gösterme.

vazife-i fıtriye: yaratılıştan gelen görev.

vüs'at: genişlik.

zemin: yer.

zîruh: ruh sahibi, canlı.

zîşuur: şuur sahibi, şuurlu; anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip.

adavet: düşmanlık.
âlem-i **beka:** sonsuzluk âlemi; ahiret.
âyine: ayna.
âyine-i zîşuur: şuur sahibi ayna, bilinçli ayna.
bâkî: sonsuz, sonu olmayan
beka: sonsuzluk, devamlılık, varlığı devam ettirme.
ceset: beden, vücut.
ciddî: gerçek, hakikat.
cihazat-ı maneviye: manevî cihazlar; hisler ve duygular.
cilve: yansıma, görünme.
dua: Allah'a yalvarma, isteme.
ebedî: sonsuz, hiç bitmeyen.
efrad-ı mahsusa: özel fertler.
fânî: geçici, ölümlü.
fitraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
Hâlik: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş.
hikmet: gaye, maksat, sebep.
Hüdhüd-i Süleymanî: Hz. Süleyman'ın haberleşme vasıtası olarak kullandığı kuş.
iktiza etmek: gerektirmek.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istimal: kullanma.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme, ve bu kararı yerine getirebilme gücü.
kabil: mümkün.
Kadir-i Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan, yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutan, her şeye gücü yeten sonsuz güç ve kuvvet sahibi Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

onlara yardım ediyorlar. Ve insanlar fitraten Hâlik'ını pek ciddî severler; ve Hâlik'ları onları hem sever, hem Kendini onlara her vesile ile sevdirebilir; ve insanın istidadı ve cihazat-ı maneviyesi, başka bir bâkî âleme ve ebedî bir hayata bakıyor; ve insanın kalbi ve şuuru, bütün kuvvetiyle beka istiyor ve lisânı, hadsiz dualarıyla beka için Hâlik'ına yalvarıyor. Elbette ve her hâlde, o çok seven ve sevilen ve mahbup ve muhip olan insanları dirilmemek üzere öldürmekle, ebedî bir muhabbet için yaratılmış iken, ebedî bir adavetle gücendirmek olamaz ve kabil değildir. Belki başka bir ebedî âlemde mes'udâne yaşaması hikmetiyle, bu dünyada çalışmak ve onu kazanmak için gönderilmiştir. Ve insana tecelli eden isimlerin bu fânî ve kısa hayattaki cilveleriyle, âlem-i bekada onların âyinesi olan insanların, ebedî cilvelerine mazhar olacaklarına işaret ederler.

Evet, ebedînin sadık dostu ebedî olacak. Ve bâkînin âyine-i zîşuuru, bâkî olmak lâzım gelir.

Hayvanların ruhları bâkî kalacağını ve Hüdhüd-i Süleymanî (a.s.) ve nemli ve Naka-i Salih (a.s.) ve kelb-i Ashab-ı Kehf gibi bazı efrad-ı mahsusa, hem ruhu, hem cesediyle bâkî âleme gideceği ve her bir nev'in, ara sıra istimal için bir tek cesedi bulunacağı rivayat-ı sahihadan anlaşılacakla beraber, hikmet ve hakikat, hem rahmet ve rububiyet öyle iktiza ederler.

Ey Kadîr-i Kayyum!

Bütün zîhayat, zîruh, zîşuur, Senin mülkünde, yalnız Senin kuvvet ve kudretinle ve ancak Senin irade ve

kelb-i Ashab-ı Kehf: Ashab-ı Kehf'in Kitmîr isimli köpeği.
kudret: güç, kuvvet.
lisan: dil.
mahbup: sevilen.
mazhar olmak: kavuşmak, erişmek.
mes'udâne: mutlu bir şekilde.
muhabbet: sevgi, sevmek.
muhip: seven.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
mülk: sahip olunan üzerinde

tasarruf hakkı bulunulan şey.
naka-i Salih: Hz. Salih'in deve.
nemli: karınca.
nevi: tür, cins.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rivayat-ı sahiha: Peygamberimizden doğru olarak nakledilmiş rivayetler, sözler.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi,

uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan.
şuur: bilinç, anlayış.
tecelli etmek: görünmek, belirmek.
vesile: sebep, vasıta, yol.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
zîruh: ruh sahibi.
zîşuur: şuur sahibi, şuurlu; anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip.

tedbirinle ve rahmet ve hikmetinle, rububiyetinin emirlerine teshir ve fitrî vazifelerle tavzif edilmişler. Ve bir kısmı, insanın kuvveti ve galebesi için değil, belki fitraten insanın zaafî ve aczi için rahmet tarafından ona musahhar olmuşlar. Ve lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ile Sâni'lerini ve Ma'budlarını kusurdan, şerikten takdis ve nimetlerine şükür ve hamd ederek, herbiri ibadet-i mahsusasını yapıyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından perdelenmiş olan Zat-ı Akdes!

Bütün zîruhların tesbihatıyla Seni takdis edip, niyet edip, ¹ *سُبْحَانَكَ يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَاءِ كُلِّ شَيْءٍ حَيٍّ* diyorum.

Yâ Rabbe'l-Âlemîn, yâ İlâhe'l-Evvelîne ve'l-Ahîrîn, yâ Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki, nasıl sema, feza, arz, berr ve bahr, şecer, nebat, hayvan, efradıyla, eczasıyla, zerratıyla Seni biliyorlar, tanıyorlar ve varlığına ve birliğine şahadet ve delâlet ve işaret ediyorlar. Öyle de, kâinatın hulâsası olan zihayat ve zihayatın hulâsası olan insan ve insanın hulâsası olan enbiya, evliya, asfiyanın hulâsası olan kalplerinin ve akıllarının müşahadat ve keşfiyat ve ilhamat ve istihracatıyla, yüzer icma ve yüzer tevatür kuvvetinde bir kat'iyetle, Senin vücub-i vücuduna ve Senin vahdaniyet ve ehadiyetine şahadet edip ihbar ediyorlar, mu'izat ve keramat ve yakînî bürhanlarıyla haberlerini ispat ediyorlar.

1. Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederim ey su ile her şeyi canlandıran Zat-ı Akdes. (Enbiya Suresi 30. ayetten iktibasla yapılan dua.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
aeÿhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
arz: yer, dünya.
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden, kemalât ve takva sahibi âlim zatlar.
azamet-i kibriya: Allah'ın kendine has heybet ve haşmetinin büyüklüğü.
bahir: deniz.
ber: kara, yer, toprak.

bürhan: delil, ispat vasıtası.
delâlet: delil olma, gösterme.
ecza: cüzler, parçalar.
efrat: fertler, bireyler.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
enbiya: peygamberler.
fitraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından.
fitri: yaratılıştan gelen, doğa.
galebe: üstün gelme.
hamd etme: övme, şükür.

hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme.
ibadet-i mahsusa: her bir varlığın kendisine has ibadeti, kulluğu.
icma: fikir birliği.
ilâhe'l-Evvelîne ve'l-Ahîrîn: öncekilerin ve sonrakilerin, önce gelip gidenlerin ve sonra gelecek olanların ilâhi olan Allah.

ilhamat: ilhamlar, Allah'tan kalbe ve zihne indirilen manalar.
istihracat: bir şeyden bir şey, bir sonuç, bir mana çıkarma.
keramat: kerametler.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilhamıyla gizli bir şeyi bulma, bir sırı öğrenme.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kâl: söz ile anlatım, konuşma dili.
Ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah.
mu'izat: mu'izeler, peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketler.
musahhar olmak: boyun eğmek, emrine girmek.
müşahadat: gözlemler, görülen şeyler.
nebat: bitki.
nîmet: Allah'ın verdiği, faydalı olan maddî ve manevî şeyler.
Rabbe'l-Âlemîn: âlemlerin Rabbi; bütün âlemleri uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn: yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şecer: ağaç.
serik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.
tavzif edilmek: görevlendirilmek.
tedbir: neticelerini düşünerek idare etme, çekip çevirme.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teshir: boyun eğdirmeye, itaat ettirmeye.
tevatür: bir haberin yalan söylemeleri mümkün olmayan bir topluluk tarafından aktarılması.
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.
vücub-i vücud: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
yakîni: şüphe edilmeyecek derecede kesin bir şekilde.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Zat, Allah.
zerrat: zerreler, atomlar.
zihayat: hayat sahibi, canlı.
ziruh: ruh sahibi.

Evet, kalplerde, perde-i gaybda ihtar edici bir Zata bakan hiçbir hatırat-ı gaybiye ve ilham edici bir Zata baktıran hiçbir ilhamat-ı sadıka ve hakkalyakîn suretinde sıfât-ı kudsiye ve Esma-i Hüsnanı keşfeden hiçbir itikad-ı yakîne ve enbiya ve evliyada bir *Vacibü'l-Vücud*'un envârını aynelyakîn ile müşahede eden hiçbir nuranî kalp ve asfiya ve sıddıkînde bir *Hâlık-ı Külli Şey*'in âyât-ı vücubunu ve berahin-i vahdetini ilmelyakîn ile tasdik eden, ispat eden hiçbir münevver akıl yoktur ki, Senin vücub-i vücuduna ve sıfât-ı kudsiyene ve Senin vahdetine ve ehadiyetine ve Esma-i Hüsnana şahadet etmesin, delâleti bulunmasın ve işareti olmasın.

Ve bilhassa, bütün enbiya ve evliya ve asfiya ve sıddıkînin imamı ve reisi ve hulâsası olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin ihbarını tasdik eden hiçbir mu'cizat-ı bâhiresi ve hakkaniyetini gösteren hiçbir hakikat-î âliyesi ve bütün mukaddes ve hakikatli kitapların hulâsâtü'l-hulâsası olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hiçbir ayet-i tevhidiye-i katıası ve mesail-i imaniyeden hiçbir mesele-i kudsiyesi yoktur ki, Senin vücub-i vücuduna ve kudsî sıfatlarına ve Senin vahdetine ve ehadiyetine ve esma ve sıfâtına şahadet etmesin ve delâleti olmasın ve işareti bulunmasın.

Hem, nasıl ki, bütün o yüz binler muhbir-i sadıklar, mu'cizatlarına ve keramatlarına ve hüccetlerine istinat ederek Senin varlığına ve birliğine şahadet ederler; öyle de, her şeye muhit olan Arş-ı Azamın külliyyat-ı umurunu idareden, tâ kalbin gayet gizli ve cüz'î hatıratını ve

Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın büyüklüğünün tecelli ettiği yüceler yücesi ilâhî makam.

asfiya: Peygamberimizin yolundan giden, onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan, kemalât ve takva sahibi âlim Zatlar.

ayat-ı vücup: varlığı vacip ve mutlaka gerekli olan Allah'ın ayetleri, delilleri.

aynelyakîn: görür derecede kesin olarak bilme, inanma.

berahin-i vahdet: birlik delilleri.

cüz'î: küçük.

delâlet: delil olma, gösterme.

ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.

enbiya: peygamberler.

envâr: nurlar.

Esma-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.

evliya: velîler, Allah dostları.

gayet: son derece, çok, oldukça.

hakkalyakîn: yaşayarak bilme, bilginin en kesin hâli.

Hâlık-ı Külli Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah.

hatırat: hatırlamalar, anılar.

hatırat-ı gaybiye: görülemeyen, bilinmeyen âlemden kalbe gelen fikirler, bilgiler.

hüccet: delil.

icma: fikir birliği.

ihbar etmek: haber vermek.

ilham: Allah'tan kalbe ve zihne indirilen mana.

ilhamat-ı sadıka: Allah tarafından kalbe ve zihne indirilen doğru manalar.

ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek ortaya koymak.

istinat etmek: dayanmak.

işaret: gösterme, bildirme.

itikad-ı yakîn: şüphesiz ve kesin olarak bilme.

kat'iyet: kesinlik.

keramat: kerametler, Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâl ve hareketler.

külliyyat-ı umur: işlerin tamamı, bütünü.

mu'cizat: mu'cizeler, peygamberler tarafından ortaya konmuş

olağanüstü hâl ve hareketler.

muhbir-i sadık: doğru sözlü haber verici.

muhit: her şeyi kuşatan ve saran.

münevver: nurlanmış, aydınlanmış.

müşahade etmek: görmek, şahit olmak.

nurani: nurlu, aydınlık, parlak.

perde-i gayb: gayıp perdesi, görünmeyen âlemlerin görülmesini engelleyen perde.

sıddıkîn: samimiyetle iman edip bunun gereğini tam olarak yerine getirenler.

sıfât-ı kudsiye: Allah'ın kutsalsuz olan kutsal sıfatları.

suret: şekil, biçim.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek, onaylamak.

tevatür: bir haberin yalan söylemeleri mümkün olmayan bir topluluk tarafından aktarılması.

Vacibü'l-Vücud: varlığı zorun-

lu ve gerekli olan ve yokluğu düşünilemeyen; varlığı Zâtî, ezeli, ebedî olup vücud tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah.

vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.

vahdet: birlik.

vücub-i vücud: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.

Zat: büyüklük ve yücelik sahibi olan Allah.

arzularını ve dualarını bilmek ve işitmek ve idare etmeye kadar cereyan eden rububiyetinin derece-i haşmetini ve gözümüz önünde hadsiz muhtelif eşyayı birden icat eden, hiçbir fiil bir fiile, bir iş bir işe mâni olmadan, en büyük bir şeyi en küçük bir sinek gibi kolayca yapan kudretinin derece-i azametini icma ile, ittifak ile ilân ve ihbar ve ispat ediyorlar.

Hem nasıl ki, bu kâinatı, zîruha, hususan insana mukemmel bir saray hükmüne getiren ve Cenneti ve sadet-i ebediyeyi cin ve inse ihzar eden ve en küçük bir zihhayatı unutmayan ve en âciz bir kalbin tatminine ve taltifine çalışan rahmetinin hadsiz genişliğini ve zerrattan tâ seyyarata kadar bütün enva-ı mahlûkatı emirlerine itaat ettiren ve teshir ve tavzif eden hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atini haber vererek, mu'cizat ve hüccetleriyle ispat ederler. Öyle de, kâinatı, eczaları adedince risaleler içinde bulunan bir kitab-ı kebir hükmüne getiren ve Levh-i Mahfuzun defterleri olan İmam-ı Mübin ve Kitab-ı Mübinde, bütün mevcudatın bütün sergüzeştlerini kaydedip yazan ve umum çekirdeklerde umum ağaçlarının fihristelerini ve programlarını ve zîşuurun başlarında, bütün kuvve-i hafızalarda, sahiplerinin tarihçe-i hayatlarını yanlışsız muntazaman yazdıran ilminin her şeye ihtasına ve her bir mevcuda çok hikmetleri takan, hatta her bir ağaçta meyveleri sayısınca neticeleri verdiren ve her bir zihhayatta azaları, belki eczaları ve hüceyratları adedince maslahatları takip eden, hatta insanın lisanını çok vazifelerde tavzif etmekle beraber, taamların tatları adedince,

âciz: güçsüz.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden, onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan, kemalât ve takva sahibi âlim zatlar.
ayet-i tevhidiye-i kâta: Allah'ın birliğini gösteren kesin ayeti, delili.
aza: organ.
delâlet: delil olma, gösterme.
derece-i azamet: büyüklüğün derecesi.
derece-i haşmet: büyüklük ve ihtişamın derecesi.

ecza: cüzler, parçalar.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
enbiya: peygamberler.
enva-ı mahlûkat: yaratıkların türleri, çeşitleri; çeşit çeşit yaratıklar.
esma: isimler, adlar.
fihriste: bir şeyin içinde nele-
rin bulunduğunu sırayla gösteren liste.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-i âliye: yüce ve yüksek hakikat.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
hakkaniyet: haktan ve doğ-

rukuktan ayrılmamak.
hikmet: yüksek bilgi, gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görme.
hulâsatü'l-hulâsa: özünün özü.
hüceyrat: hücreler.
icat: vücuda getirme, yoktan yaratma.
icma: fikir birliği.
ihata: kuşatma, sarma.
ihzar etmek: hazırlamak.
imam: önder, rehber.
İmam-ı Mübin: gayp âleminde; yani geçmiş ve geleceğe bakan, görünen vücuda değil; asla, nesle ve köke ve tohumu bakan İlâhi emrin bir nevi

ünvanı; her hangi bir şeyin bütün özelliklerinin yaratıcının ilmindeki plan ve programının kaydı.
ins: insanlar.
ispat etmek: kanıtlamak.
itaat ettirmek: emre uydurmak.
ittifak: birleşme, uyuma.
keramat: kerametler, Allah'ın ve-
lî kullarında görülen olağanüstü hâl ve hareketler.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
Kitab-ı Mübin: her hangi bir şeyin yaratıcının ilmindeki plan ve programa göre gerçekleşme, vücut bulması kaydı; kâinattaki olayları nizam ve intizam içinde cereyan ettiren kudret kitabı.
Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an.
kuvve-i hafıza: ezberleme kabiliyeti; hafıza duygusu.
Levh-i Mahfuz: olmuş ve olacak her şeyin bütün ayrıntılarıyla yazıldığı kader levhası.
lisan: dil.
maslahat: fayda, yarar, iyilik.
mesail-i imaniye: imani meseleler.
mesele-i kudsiye: kutsal mesele.
mevcut: vücut sahibi, varlık.
mu'cizat: mu'cizeler, Peygamberler tarafından ortaya konulan olağanüstü hâl ve hareketler.
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler.
muntazaman: düzenli olarak.
netice: sonuç, ürün.
rahmet: sefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
risale: küçük kitap, kitapçık.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk; Cennet hayatı.
sergüzeşt: başa gelen hâller, maceralar.
seyyarat: gezegenler.
siddikin: samimiyetle iman edip bunun gereğini tam olarak yerine getirenler.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
taam: yiyecek, gıda maddesi.
takip etmek: gütmek, izlemek.
taltif: iyilikle gönül alma, gönül oksama.
tarihçe-i hayat: bir şeyin veya bir insanın doğumundan ölümüne kadar başından geçen şeyler, biyografi.
tasdik eden: kabul eden, onaylayan.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme.
teshir: boyun eğdirmeye, itaat ettirme.
vahdet: birlik.
vahub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vüs'at: genişlik.
zerrat: zerreler, atomlar.
zihhayat: hayat sahibi, canlı.
ziruh: ruh sahibi.
zîşuur: şuur sahibi, şuurlu.

aktap: kutuplar, büyük zatlar.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden, onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan, kemalât ve takva sahibi âlim zatlar.
ashap: sahipler.
ayat-ı kâta: kesin ayetler, deliller.
azamet: büyüklük.
beka: devamlılık, sonsuzluk.
bilicma: toplu hâlde, bütünüyle.
bilittifak: ittifakla, beraberce, birlikte.
celâl: büyüklük, yücelik, haşmet.
celâlî isimler: Allah'ın celâl, büyüklük, haşmet, ululuk gösteren isimleri.
cemal: güzellik; lütf, ihsan.
cemalî isimler: Allah'ın güzellik, lütf, ihsan gösteren isimleri.
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri; Cennet.
delâlet: delil olma, gösterme.
ebed: sonsuzluk.
ebedül'abad: sonsuzluklar sonsuzluğu; ahiret, ebedî hayat.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâm'dan çıkmış olanlar.
enbiya: peygamberler.
erbap: sahipler.
ervah-ı neyyire: nur saçan ruhlar.
fânî: geçici, ölümlü.
hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görme.
hikmet-i kudsiye: kutsal, kusursuz ve eksiksiz hikmet.
ihsanat: iyilikler, bağışlar, lütuflar.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman etme: inanma, itikat etme.
inayet: yardım.
ins: insanlar.
istimrar: devam ediş, devamlılık.
istinaden: dayanarak.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
itimaden: güvenerek.
izzet-i celâl: büyüklüğün izzeti ve şerefi.
Kadîr-i Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah.
Kahhar-ı Zülcelâl: kayıtsız şartsız galip ve her an kahretmeye gücü yeten büyüklük sahibi Allah.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilhamıyla gizli bir şeyi bulma, bir sır öğrenme.
kulüb-i nuraniye: nurlu, aydınlık kalpler.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kütüb-i mukaddese: kutsal kitaplar.
mizancı: ölçücü.
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler.
mukteziyat: gereklilikler, gerek-tiren şeyler.
müşahadat: gözlemler, görülen şeyler.

zevkî olan mizancıklar ile teşhiz ettiren hikmet-i kudsiye-nin her bir şeye şümülüne; hem bu dünyada numuneleri görülen celâlî ve cemalî isimlerinin tecellileri, daha parlak bir surette ebedülâbâdda devam edeceğine ve bu fânî âlemde numuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşıla bir surette dar-ı saadette istimrarına ve beka-sına ve bu dünyada onları gören müştakların ebedde dahi refakatlerine ve beraber bulunmalarına bilicma, bilittifak şahadet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem yüzer mu'cizat-ı bâhiresine ve âyât-ı katiasına istinaden, başta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve Kur'ân-ı Hakîm'in olarak, bütün ervah-ı neyyire ashâbı olan enbiyalar ve kulüb-i nuraniye aktabı olan evliyalar ve ukul-i münevvere erbabı olan asfiyalar, bütün suhuf ve kütüb-i mukaddesede, Senin çok tekrar ile ettiğin vaatlerine ve tehditlerine istinaden ve Senin kudret ve rahmet ve inayet ve hikmet ve celâl ve cemalin gibi kudsî sıfatlarına ve şe'nlerine ve izzet-i celâline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden ve keşfiyat ve müşahadat ve ilmelyakîn itikatlarıyla, saadet-i ebediye cin ve inse müjdeliyorlar ve ehl-i dalâlet için Cehennem bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar ve iman edip şahadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm, ey Rahman-ı Rahîm, ey Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm, ey izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahhar-ı Zülcelâl!

Bu kadar sadık dostlarını ve bu kadar vaatlerini ve bu kadar sıfat ve şunatını tekzip edip, saltanat-ı rububiyetinin kat'î mukteziyatını ve sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve

müşahade edilmek: görül-mek, seyredilmek.
müştak: çok isteyen, arzu eden.
Rahman-ı Rahîm: dünya ve ahirette yarattığı varlıklara sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle davranan Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
refakat: arkadaşlık, beraberlik.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk; Cennet hayatı.
Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm: vada-dinde ve sözünde mutlaka duran, cömertlik ve ikram sahibi olan Allah.
saltanat-ı rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti.
suhuf: sayfeler.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şâsaalî: parlak.
şe'n: Allah'ın zatına has, za-

tından ayrılmayan, zatının gereği olan mukaddes özellik.
suunat: suunlar, Allah'ın zatına has, zatından ayrılmayan, zatının gereği olan mukaddes özellikler.
şümül: kaplama, içine alma.
tasdik: doğruluğunu kabul etme.
tecelli: görünme, yansıma.
teşhiz ettirmek: donatmak.
tekzip etmek: yalanlamak.
ukul-i münevvere: nurlu, aydınlanmış akıllar.
zevkî: zevkle ilgili, zevke ait.
zihayat: hayat sahibi, canlılar.

itaatle kendilerini Sana sevdiren hadsiz makbul ibadının hadsiz dualarını ve davalarını reddederek, küfür ve isyan ile ve Seni vaadinde tekzip etmekle Senin azamet-i kibriyana dokunan ve izzet-i celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini müteessir eden ehl-i dalâlet ve ehl-i küfrü, haşrin inkârında tasdik etmekten yüz bin derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin. Böyle nihayetsiz bir zulümden, bir çirkinlikten Senin nihayetsiz adaletini ve cemalini ve rahmetini takdis ediyorum,

¹ **سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُقُولُونَ عَلَوًّا كَبِيرًا** ayetini vücudumun bütün zerratı adedince söylemek istiyorum.

Belki, Senin o sadık elçilerin ve o doğru dellâl-ı saltanatının hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn suretinde Senin uhrevî rahmet hazinelerine ve âlem-i bekada ihسانatının definelerine ve dar-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şahadet, işaret, beşaret ederler. Ve bütün hakikatlerin mercii ve güneşi ve hamîsi olan Hak isminin en büyük bir şuaı, bu hakikat-i ekber-i haşriye olduğunu, iman ederek Senin ibadına ders veriyorlar.

Ey Rabbü'l-Enbiya ve's-Siddikîn!

Bütün onlar Senin mülkünde, Senin emrin ve kudretin ile, Senin irade ve tedbirin ile, Senin ilmin ve hikmetin ile musahhar ve muvazzaftırlar. Takdis, tekbir, tahmit, tehlil ile küre-i arzı bir zikirhane-i azam, bu kâinatı bir mescid-i ekber hükmünde göstermişler.

1. Allah, onların söyledikleri şeylerden pek münezzeh ve pek büyük bir yücelikle yücedir. (İsra Suresi: 43.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam olarak verilmesi.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi; ahiret.
âli: yüce, yüksek.
ayet: Kur'an cümlesi.
aynelyakîn: görür derecede kesin olarak bilme, inanma.
azamet-i kibriya: haşmetin büyüklüğü.
beşaret etmek: müjdelemek, sevindirici haber vermek.

celâl: büyüklük, yücelik, haşmet.
cemal: güzellik.
cilve: görünme, yansıma.
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri; Cennet.
dava: takip edilen fikir, iddia.
dellâl-i saltanat: saltanatın, hâkimiyetinin ilâncısı.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâm'dan çıkmış olanlar.

ehl-i küfür: Kâfirler, inkârcılar, inançsızlar.
Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan anlamında Allah'ın ismi.
hakikat-i ekber-i haşriye: en büyük diriliş hakikati.
hakkalyakîn: yaşayarak bilme, bilginin en kesin hâli.
hamî: koruyan, sahip çıkan, gözeten.
haşir: kıyametten sonra, ölen

bütün varlıkların diriltilip Allah'ın huzurunda toplanmaları.

haysiyet: itibar, şeref, değer.

ibad: kullar.

ihsanat: iyilikler, bağışlar, lütuflar.

ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.

iman etme: inanma, itikat etme.

inkâr: inanmama, reddetme, kabul etmeme.

irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme, ve bu kararı yerine getirebilme gücü.

isyan: baş kaldırma.

izzet: şeref, üstünlük.

izzet-i celâl: büyüklüğün izzeti ve şerefi.

kat'i: kesin.

küfür: Allah'ı inkâr, inançsızlık.

makbul: kabul edilen, geçerli.

mescid-i ekber: en büyük mescit.

merci: kaynak, baş vuru yeri.

mukaddes: kutsal, ayıp ve noksanlardan uzak.

muvaazaf: vazifeli, görevli.

mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.

münezzeh: kusur ve noksanlıktan uzak ve temiz olan.

müteessir: etkilenmiş.

Rabbü'l-Enbiya ve's-Siddikîn: peygamberlerin ve doğruluk sahibi büyük zatların Rabbi olan Allah.

rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.

sadık: doğru.

salanat-i rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti.

suret: şekil, biçim.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şefkat-i rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın şefkati.

şua: ışıık kaynağından uzanan ışıık demeti.

tahmit: Allah'a hamd etme, Onu övme, şükretme.

takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.

tedbir: neticelerini düşünerek idare etme, çekip çevirme.

uhrevi: ahirete dair, öteki dünyaya ait.

ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.

vaat: söz verme.

vücüt: beden; varlık.

zerrat: zerreler, en küçük parçalar, atomlar.

zikirhane-i azam: en büyük zikir yeri.

zuhur etmek: ortaya çıkmak, görünmek.

zulüm: haksızlık, kötülük, eziyet.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun mealinde Peygamberimize yapılan dua.

aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun.

âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" manasında duadan sonra söylenir.

Cennetü'l-Firdevs: altıncı Cennet tabakası.

hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.

hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görme.

hükümünde: yerinde, değerinde.

hüsni hatime: güzel son; imanla ölme.

ihvan: kardeşler.

iman: inanç, itikat.

iman-ı kâmil: mükemmel iman.

ins: insanlar.

iradet: irade, istek, dileme.

kabir: mezar.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kamer: ay.

keyfiyat: durumlar, hâller.

kudret: güç, kuvvet.

küre-i arz: dünya, yeryüzü.

mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.

matlûp: istenen, arzu edilen.

mesut: mutlu, saadetli.

musahhar: boyun eğmiş, emre verilmiş.

müştemilât: içindekiler, bir şeyin içinde bulunanlar.

nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, iyilikten alıkoyan, kötülüğe sevk eden güç.

rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.

sems: güneş.

ser: kötülük.

talebe: öğrenci.

tehlil: "Lâ ilâhe illallah" sözünün tekrar edilmesi.

tekbir: "Allah en büyüktür" manasına gelen "Allahü Ekber" sözünü söyleme.

teshir etmek: itaat ettirmek, boyun eğdirmek.

teshir: itaat ettirmek, boyun eğdirmek.

yâ Hâlık-ı Külli Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah!

yâ Hâlık: ey yaratıcıml!

yâ Rabbe's-Semavati ve'l-Aradin: ey yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah!

yâ Rabbi: ey bütün varlıkları terbiye ve idare eden Rabbim!

zemin: yeryüzü.

âlem: dünya, cihan, evren.

arz etmek: sunmak.

Cevşenü'l-Kebir: Peygamberimize gelen büyük ve önemli bir dua.

dergâh: makam; büyük bir huzu-

Yâ Rabbi ve yâ Rabbe's-Semavati ve'l-Aradin! Yâ Hâlık ve yâ Hâlık-ı Külli Şey!

Gökleri yıldızlarıyla, zemini müştemilâtıyla ve bütün mahlûkatı bütün keyfiyatıyla teshir eden kudretinin ve iradetinin ve hikmetinin ve hâkimiyetinin ve rahmetinin hakkı için, nefsimi bana musahhar eyle ve matlûbumu bana musahhar kıl. Kur'ân'a ve imana hizmet için, insanların kalplerini Risale-i Nur'a musahhar yap. Ve bana ve ihvanıma iman-ı kâmil ve hüsni hatime ver. Hazret-i Mûsa Aleyhisselâma denizi ve Hazret-i İbrahim Aleyhisselâma ateşi ve Hazret-i Davud Aleyhisselâma dağı, demiri ve Hazret-i Süleyman Aleyhisselâma cinni ve insi ve Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma şems ve kameri teshir ettiğin gibi, Risale-i Nur'a kalpleri ve akılları musahhar kıl. Ve beni ve Risale-i Nur Talebelerini nefis ve şeytanın şerrinden ve kabir azabından ve Cehennem ateşinden muhafaza eyle ve Cennetü'l-Firdevste mes'ut kıl. Âmin, âmin, âmin.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
وَأَخِرَ دَعْوَاهُمْ أَنْبِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Kur'ân'dan ve münacat-ı Nebeviye olan *Cevşenü'l-Kebir*'den aldığım bu dersimi, bir ibadet-i tefekkürîye olarak, Rabb-i Rahîm'immin dergâhına arz etmekte kusur etmişsem, kusurumun affı için, Kur'ân'ı ve *Cevşenü'l-Kebir*'i şefaatchi ederek, rahmetinden, affımı niyaz ediyorum.

• • •

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)
2. Duaları ise şu sözlerle sona erer: "Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur." (Yunus Suresi: 10.)

ra girilecek kapı.

ebed: sonu olmayan, sonsuz, daimî.

ezel: başlangıcı olmayan, başlangıcsız.

kusur: hata; eksiklik.

mahsus: özel, birine veya bir şeye has olan.

münacat-ı Nebeviye: Pey-

gamberimize ait dua.

niyaz etmek: yalvarmak, yarmak, dua etmek.

Rab: yaratan, besleyen, büyüten, eğiten Allah.

Rabb-i Rahim: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi, her şeyi terbiye ve idare eden Allah.

rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.

sefaat: af ve bağışlanma için sebep ve vesile olan.

tenzih etmek: Allah'ın bütün kusurlardan ve noksanlıklardan uzak olduğuna inanma, temiz tutma.

Fihristi

Birinci Lem'a

15

Hazret-i Yunus Aleyhisselâmin münacat-ı meşhuresi olan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَن لَّا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ
مِنَ الظَّالِمِينَ¹

ayetinin bir sırr-ı mühimmini ve bir hakikat-i azîmesini beyan ederek, her bir insan bu dünyada Hazret-i Yunus Aleyhisselâmin bulunduğu vaziyette —fakat büyük mikyasta— olduğunu beyan eder. Hazret-i Yunus Aleyhisselâma “hut, deniz, gece” ne ise, her insan için nefsi, dünyası, istikbali de odur.

İkinci Lem'a

20

Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmin münacat-ı meşhuresini beyan eder.

1. Sonra karanlıklar içinde kaldığında niyaz etti: “Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum.” (Enbiya Suresi: 87.)

aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun.

ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi.

beyan etmek: açıklamak; izah etmek.

fihris: bir şeyin içindekileri özet olarak sırayla gösteren

liste.

hakikat-i azîme: büyük hakikat.

hut: balık.

istikbal: gelecek zaman.

lem'a: parıltı.

mikyas: ölçü.

münacat-ı meshure: meşhur dua, yakarış.

nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, iyilikten alıkoyan, kötülüğe sevk eden güç.

sırr-ı mühim: önemli sır, hakikat.

vaziyet: durum, hâl.

hükümünde olduğunu beyan edip ispat eden kıymet-
tar bir risaledir. Fenâyı fenâ gören ve bekayı merak
edenler, bu risaleyi merakla okumalı.

Dördüncü Lem'a

40

Minhacü's-Sünne namında gayet mühim bir risa-
ledir. Ehl-i Şia ve Ehl-i Sünnet mabeyninde en mü-
him bir mesele-i ihtilâfiye olan mesele-i imameti ga-
yet vazih ve kat'i bir surette hal ve fasleler.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ
عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ * فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ *
قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ

âyât-ı azîmenin çok hakaik-ı azîmesinden iki büyük
hakikatini “Dört Nükte” ile tefsir ediyor. Bu risale,
Ehl-i Sünnet ve Cemaate, hem Alevîlere gayet kıy-
mettar ve menfaattardır. Hakikaten minhacü's-sün-
nedir; sünnet-i seniye'nin yolunu, o meselede tam
beyan eder.

1. Ey insanlar, size kendi içinizden bir peygamber geldi ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona pek ağır gelir. O size çok düşkün, mü'minlere çok şefkatli, çok merhametlidir. • Ey Peygamber, eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: “Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâ-
yık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur. (Tevbe Suresi: 128-129.)
2. De ki: “Vazifem karşılığında sizden bir ücret istemiyorum; sizden istediğim ancak akraba-
ya sevgi ve Ehl-i Beytime muhabbetidir. (Şûra Suresi: 23.)

Alevî: Hz. Ali taraftarı olan.
Arş: İlâhî kudret ve saltanatın
belirip görüldüğü yer.
âyât-ı azîme: büyük ve çok

manalar içeren ayetler.
ayet: Kur'an'ın her bir cümle-
si.
beka: sonsuzluk, devamlılık.

beyan etmek: açıklamak,
izah etmek.
Ehl-i Beyt: Peygamber Efen-
dimizin (a.s.m.) soyundan ge-

lenler.

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâmı
ilk günkü hâliyle Kabul ederek,
dinde olmayan şeyleri karıştırma-
yıp, Hz. Peygamberin (a.s.m.) sün-
netinden ve yolundan ayrılmay-
anlar

Ehl-i Sünnet: İslâmı ilk günkü hâ-
liyle kabul edip Peygamberimizin
yolundan ayrılmayanlar

Ehl-i Şia: Hz. Ali'nin taraftarlığını
esas alanlar topluluğu, Şiî.

fenâ: yokluk, yok olma.

gayet: son derece, çok.

hakaik-ı azîme: büyük hakikat-
ler.

hakikat: gerçek.

hakikaten: gerçekten.

hal ve fasletme: çözme ve ayır-
ma, açıklayarak bitirme, olumlu
bir neticeye bağlama.

hükümünde: yerinde, değerinde.

ibadet: kulluk.

ispat etmek: doğruyu delillerle
ortaya koymak.

kat'i: kesin.

kıymettar: kıymetli, değerli.

lem'a: parlıtı.

mabeyn: ara.

menfaattar: menfaatli, faydalı.

merak: bir şeyi öğrenmek iste-
mek.

mesele: önemli konu.

mesele-i ihtilâfiye: üzerinde fikir
ayrılığı ve anlaşmazlık olan
önemli konu.

mesele-i imamet: halifelik ve
ümmete imamlık meselesi.

minhacü's-sünne: sünnet yolu.

mühim: önemli.

namında: adında, isminde.

nükte: ince manalı söz; ancak
dikkatle anlaşılabilen mana.

risale: belirli bir konuda yazılmış
küçük kitap.

surette: şekil, biçim.

sünnet-i seniye: Peygamber
Efendimizin (a.s.m.) yüce sünneti,
hâlleri, sözleri ve davranışları.

tefsir etmek: Kur'an'ın ayetlerini
mana bakımından açıklamak, yo-
rumlamak.

tevekkül etmek: Allah'a güvenip
dayanmak.

vazih: açık.

① 1 حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetinin gayet mühim bir

hakikatini on beş mertebe ile beyan edecek bir risale olacaktı. Fakat hakikat ve ilimden ziyade zikir ve tefekkür ile münasebettar olduğundan şimdilik tehir edildi. Çendan On Birinci Lem'a olan *Mirkatü's-Sünne* ve *Tiryakı Marazı'l-Bid'a* namındaki gayet mühim bir risale Beşinci Lem'a namıyla bidayeten yazılmıştı. Fakat o risale on bir nükte-i mühimmeye inkısam ettiğinden On Birinci Lem'aya girdi. Beşinci Lem'a açıktaki kaldı.

ahir: son.

Ars: Allah'ın kudret ve saltanatının tecelli ettiği yer.

âyât: Kur'an'ın cümleleri.

bab: bölüm, kısım.

Bâki: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah.

beyan etmek: açıklamak, izah etmek.

bidayeten: başlangıçta, ilk olarak.

cihet: yön.

çendan: gerçi, her ne kadar.

Ehl-i Beyt: Peygamberimizin ev halkı ve onun neslinden olanlar

gayet: son derece, çok.

hakikat: gerçek.

harekât-ı ruhiye: ruhen yapılan hareket ve faaliyet.

haşiye: dipnot, ek.

ibadet: kulluk.

ifade etmek: anlatmak.

ilâh: tanrı, kendisine ibadet edilen, tapınılan.

ilim: bilis, bilgi.

inkısam etmek: kısımlara ayırmak.

lem'a: panlı.

medar: kaynak, sebep.

meratip: mertebeler, seviyeler.

merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme.

mertebe: derece.

mertebe-i fikriye: fikir ve düşünce dereceleri, mertebeleri.

muhabbet: sevgi.

mübarek: hayırlı, sevaplı, uğurlu.

mühim: önemli.

mü'min: iman eden, Allah'a inanan

münasebettar: ilgili, alakalı.

münasip: uygun, lâyk.

müşahede etmek: görmek, gözlemlemek.

nam: ad, isim.

nefis: bir şeyin kendisi, şahsı.

nükte-i mühimme: ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince manalı önemli söz; önemli konu, bölüm.

Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah.

risale: belirli bir konuda yazılmış

Altıncı Lem'a

② 2 لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ cümlesinin

ifade ettiği çok âyâtın mühim hakikatini yine on beş yirmi mertebe-i fikriye ile beyan edecek bir risale olacaktı. Bu lem'a da Beşinci Lem'a gibi nefsimde hissettiğim ve harekât-ı ruhiyemde zikir ve tefekkürle müşahede ettiğim mertebeler olduğundan, ilim

①② Hazret-i Üstadımız Yirmi Dokuzuncu Arabî Lem'anın Beşinci Babının haşiyesinde bu iki cümle hakkında, "Bu iki mübarek kelâmın meratibi, ilimden ziyade fikir ve zikir olduğundan Arabî zikredildi..." diye beyanda bulunmaktadır. حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetinin hakikatine dair Dördüncü

Şua olarak *Hasbiye Risalesi* namıyla sonradan Türkçe telif edilmiştir.

Hız. Üstadın Hizmetkârları

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

2. Kötülüklerden uzaklaşmak ve iyiliğe yönelmek ancak Allah'ın yardımıyla.

küçük kitap.

şefkat: karşılıksız sevmeye, acıma, merhamet etme.

tefekür: düşünme, derinlemesine, inceden inceye düşünme.

tehir edilmek: ertelenmek.

telif etmek: eser yazmak.

tevekkül: bir işin gerçekleş-

mesi için gerekenleri yaptıktan sonra işi Allah'a bırakmak, neticeyi ondan beklemek.

üstâd: ilimde ve sanattan üstün olan kimse, büyük hoca.

vazife: görev.

Vekil: kendisine güvenen

kullarının işlerini yoluna ko-

yan, her şeyi idaresi altında bulunduran, kendisine dayatılan, güvenilen Allah.

zevk: lezzet, haz, hoş giden hâl.

zikir: Allah'ı çok anıp, büyüklüğünü düşünme.

zikretmek: anmak.

ziyade: fazla, çok.

ve hakikatten ziyade zevk ve hâle medar olmak ci-
hetiyle hakikat lem'aları içinde değil, belki ahirlerin-
de yazılması münasip görüldü.

Yedinci Lem'a

55

Sure-i Fethin ahirinde,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ
إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ
فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ۝ هُوَ الَّذِي
أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ
وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ۝ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ
عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْعًا سَجِدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا
مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ
مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمِثْلُهُمْ فِي الْأَنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْئَهُ
فَازْرَهُ فَاسْتَعْلَظَ فَاكْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيُغَيِّظَ
بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ

1 مَغْفِرَةً وَاجْرًا عَظِيمًا ۝

1. And olsun ki Allah, Resulünün gördüğü rüyanın hak olduğunu tasdik etti. İnşaallah hepiniz emniyet içinde ve saçlarınızı tıraş etmiş veya kısaltmış olarak Mescid-i Harama gireceksi-
niz. Allah sizin bilmediğinizi bilir; onun için, Mekke'nin fethinden önce size yakın bir fethin
daha ihvan etti. • Bütün dinlere üstün kılmak üzere Resulünü hidayet ve hak din ile gön-
deren Odur. Buna şahit olarak Allah yeter. • Muhammed Allah'ın resulüdür. Onunla ber-
aber olanlar da kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında ise pek merhametlidirler. Sen onlar-
ın rükû ve secde ettiklerini görürsün. Onlar Allah'ın lütfunu ve rızasını ararlar. Yüzlerinde
ise secde izi vardır. Onların Tevrat'taki vasıfları budur. İncil'deki vasıfları ise şöyledir: Onlar
filizini çıkarmış, sonra git gide kuvvet bulmuş, kalınlaşmış ve gövdesi üzerinde yükselmiş
bir ekine benzer ki, ekincilerin pek hoşuna gider. Allah'ın onları böylece çoğaltıp kuvvet-
lendirmesi, kâfirleri öfkeye boğmak içindir. Onlardan iman eden ve güzel işler yapanlara
Allah mağfret ve büyük bir mükâfat vaad etmiştir. (Feth Suresi: 27-29.)

ahir: son.

Arabî: Arapça.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet.

beyan etmek: açıklamak, izah
etmek.

beyanda bulunmak: söylemek,
bildirmek,

emniyet: güvenlik.

fetih: bir yeri ele geçirmek.

fikir: düşünce.

hak: doğru, gerçek.

hakikat: gerçek.

haşiye: açıklayıcı yazı, dip not.

hidayet: doğru ve hak olan.

hizmetkâr: hizmet eden.

ihsan etmek: vermek, ikram et-
mek.

iman etmek: Allah'a ve diğer
iman esaslarına inanmak.

İncil: Hz. İsa'yı indirilen kutsal ki-
tap.

ispat etmek: doğruyu delil göste-
yerek ortaya koymak.

kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr
eden, dinsiz.

kelâm: söz, cümle.

lem'a: parıltı.

lütuf: ikram ve yardımda bulun-
ma.

mağfret: bağışlanma, günahların
affedilmesi, örtülmesi.

meratip: mertebeler, dereceler.

merhamet: acıma, şefkat göster-
me, koruma, iyilik etme.

mu'cize-i bâhire: apaçık mu'cize.

mübarek: bereketli, hayırlı.

mükâfat: ödül.

namıyla: adıyla, ismiyle.

Resul: elçi, peygamber; Hz. Mu-
hammed (a.s.m.)

rıza: memnunluk, hoşnutluk, ka-
bul etme.

rükû: namazda eğilme.

secde: namazda alınla beraber
bunu yere koyma.

Sure-i fethi: Feth Suresi

şahit: tanık.

telif edilmek: yazılmak.

Tevrat: Hz. Musa'ya indirilen kut-
sal kitap.

vaat etmek: söz vermek, verece-
ğini söylemek.

vasıf: özellik, nitelik, sıfat.

zikir: Allah'ı çok anıp, büyüklüğü-
nü düşünme.

zikretmek: söylemek

ziyade: fazla, çok.

ahir: son.

âyât: Kur'an'ın cümleleri

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

ayet-i azime: büyük ve azametli

Besmele: "Bismillâhırrahmanırrahîm" demek.

beyan etmek: açıklamak, izah etmek.

cihet: yön.

derç edilmek: içine konulmak, yerleştirilmek.

derkenar: sayfanın kenarına çıkarılan yazı.

Elif Lâim Mim: Kur'an'da "huruf-i mukattaa" diye ifade edilen harflerdir.

gaybî: gayba, bilinmeyen ve görünmeyene ait ve onunla ilgili.

hat: yazı.

hatime: son, bitiş bölümü.

i'cazi: taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme, âciz bırakmaya ait.

ihbar: haber verme.

ihbarat-ı gaybiye: bilinmeyen, görünmeyene dair haber vermeler.

ihbar-ı bilgayb: bilinmeyen, görünmeyene dair haber verme.

ihbar-ı gaybî: bilinmeyen, görünmeyen, gayp âleminde verilen haberler.

işaret etmek: göstermek, bildirmek.

itaat etmek: emre uymak.

Kur'an-ı Azîmüşşan: şanı yüce olan Kur'an.

Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.

lâfza-i celâl: Allah lâfzı, kelimesi.

lâfzullah: "Allah" lâfzı, kelimesi.

Mushaf: Kur'an'ın ciltlenmiş hâli.

muvaafakat: uygunluk.

mühim: önemli.

münteshir: basılmış ve yayılmış.

mütedavil: elden ele geçen, kulanılan.

nakış: işleme, süsleme.

nevi: tür, çeşit.

nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütf ve ikramlar.

nükte: dikkat edildiğinde anlaşılabilen ince manalı söz.

nükte-i i'caziye: şaşırtan, âciz bırakan, ancak dikkat edildiğinde anlaşılabilcek ince mana.

sahife: sayfa.

olan üç ayet-i azîmeden on vücuh-i i'caziyeden yalnız ihbar-ı bilgayb vechinden sekiz ihbarat-ı gaybiyeyi beyan ediyor, şu üç ayet tek başıyla bir mu'cize-i bâhire olduğunu ispat ediyor.

Tetimmesinde,

فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِّيقِينَ
وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا¹

ayetinin mühim bir nükte-i i'caziyesini, Sure-i Fethin ahirindeki ayetin aynı ihbar-ı gaybîsi nev'inden, gaybî ihbarlarına işaret eder.

Hatimesinde, Kur'an-ı Hakîm'in tevafukat cihe-tinde i'cazi nükte-lerinden gayet parlak bir nükte-i i'caziyesini beyan edip; Kur'an Fatiha'da, Fatiha Besmelede, Besmele Elif, Lâim, Mim'de bir cihette derç edildiğini beyan ediyor.

Hem en münteşir ve mütedavil derkenar Mushaf-larda lâfzullahın tevafukat-ı lâtife-i i'caziyesinden birisi şudur ki: Sahifenin ahirki satırının yukarı kısmında, bütün Kur'an'da seksen ve aşağı kısmında yine lâfza-i celâl birbiri üstünde seksen olup, tevafuk ederek gelmesi ve sahifeler arkasında tam muva-fakatla birbirini göstermesi, âdeta seksen adetten bir tek lâfza-i celâl tezahür etmesi, hem ahirki satırın tam ortasında elli beş ve başında yirmi beş, beraber yine seksen ederek, bu seksen, o iki seksene, sek-senlikte tevafuk ettikleri gibi, iki yüz kırk tevafukat-ı lâtife, yalnız sahifenin ahirki satırlarında bulunması gösteriyor ki, Kur'an-ı Azîmüşşan'ın hem âyatı,

1. Her kim Allah'a ve Peygambere itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine pek büyük ni-metler bağışladığı peygamberler, sıddıklar, şehitler ve salih kimselerle beraberdirler. Onlar ise ne güzel arkadaşlardır! (Nisâ Suresi: 69.)

salih: dinin emir ve yasakları-na uygun hareket eden.

sıddık: gerçekleri ve doğrula-rı tereddütsüz kabul eden; çok doğru, dürüst.

şehit: Allah yolunda ve din uğrunda hayatını feda eden Müslüman

tetimme: ek, bir konuyu ya

da eseri tamamlamak için ek-lenen kısım.

tevafuk etmek: uygun düş-mek, denk gelmek.

tevafuk: uygun düşme, denk gelme.

tevafukat: uygun düşmeler, denk gelmeler.

tevafukat-ı lâtife: hoş, güzel

uygunluklar, denk gelmeler.

tevafukat-ı lâtife-i i'caziye: mu'cizeli oluşu gösteren gü-zel ve hoş uygunluklar.

tezahür etmek: görünmek, ortaya çıkmak.

vecih: yüz, yön.

vücuh-i i'caziye: mu'cizelik yönleri.

hem kelimatı, hem hurufatı, her biri ayrı ayrı medar-ı i'caz oldukları gibi, kelimatın nakışları ve hatları dahi ayrı bir şule-i i'caza mazhar olduğunu beyan eder.

Sekizinci Lem'a ¹

72

² فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ ³ ve ⁴ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ayetleri-

nin bir nükte-i gaybiyesini, Gavs-ı Azam Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin (r.a.) bir keramet-i gaybiyesiyle tefsir ediyor. Mütevatir keramat-ı harikaya mazhar olan o sultanü'l-evliya, mematında, aynı hayatında olduğu gibi, müritleriyle alâkadar olduğu, ehl-i keşf ve ehl-i velâyetçe kabul edilmiş. İşte o zat, sekiz yüz sene mukaddem, izn-i İlâhî ile kerametkârâne bu zamanımızı görmüş; yani ona gösterilmiş. Bu dağdağalı ve fitneli zamanda, ona mensup bir kısım Kur'ân hizmetkârlarına teselli verip, teşci ve teşvik etmek suretinde bir meşhur kasidesinin ahirinde beş satır içinde on beş cihetle aynı haberi veriyor. Hem ilm-i cifrın üç dört vechiyle o beş satırın manası, hem kelimatı, hem hurufun adedi birbirini teyit ederek aynı hâdiseyi haber verdiğinden, kat'iyet derecesinde, dikkat edenlere kanaat vermiş.

Malûmdur ki, istikbalden haber veren enbiya ve evliya, ⁴ لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ yasağına karşı hürmet ve teeddüp için, işaretler ve rumuzlarla iktifa etmişler. Bazı bir işaret, bazı iki işaret, en kuvvetlisi beş

lerinin namı.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân hizmeti.

hizmetkâr: hizmet eden.

huruf: harfler.

hürmet: saygı.

iktifa etmek: yeterli bulmak, yetinmek.

ilm-i cifir: harflere sayı değerleri vererek sözlerden mana çıkarma ilmi.

istikbal: gelecek zaman.

işaret etmek: göstermek, bildirmek.

izn-i İlâhî: Allah'ın izni.

kanaat: görüş, düşünce.

kaside: içinde övgü ifadeleri bulunan, düzenlenmiş, kafiyeli eser.

kat'iyet: kesinlik.

kelimat: kelimeler, sözler.

keramat-ı harika: hayran bırakan olağanüstü hâller.

keramet-i gaybiye: gelecekle ilgili, görünmeyen ve bilinmeyenlere ait keramet.

kerametkârâne: olağanüstü ve harika bir şekilde.

lem'a: parıltı.

malûm: bilinen.

mana: anlam.

mazhar olmak: bir şeyin çıktığı, görüldüğü yer olmak; erişmek, kavuşmak.

medar-ı i'caz: mu'cizelik sebebi, kaynağı.

memat: ölüm.

mensup: bağlı.

meşhur: ünlü, bilinen.

mukaddem: zaman ve mekân yönünden daha önce olan.

mürit: tarikat öğrencisi, bir şeyhe bağlı kişi.

mütevatir: yalan üzerinde birleşmeleri aklın mümkün olmayan bir topluluğun naklettiği haber.

nükte-i gaybiye: görünmeyene, bilinmeyene ait, herkesin anlayamayacağı haber, söz, işaret.

rumuz: işaretler, semboller.

Sultanü'l-Evliya: bütün Allah dostlarının sultanı.

suret: şekil, biçim.

şule-i i'caz: mu'cizelik parıltısı, ışıltısı.

teeddüp: edepli olma, utanma, çekinme.

tefsir etmek: açıklamak, yorumlamak.

teselli vermek: üzüntülü bir kimseyi güzel sözler söyleyerek rahatlatmak.

teşci: cesaret verme.

teşvik: istek ve arzu uyandırmak.

teyit etmek: kuvvetlendirmek; doğrulamak.

vecih: yön, yüz.

zat: şahıs, kişi.

1. Daha önce Fihristin sonuna konulan bu bölüm oradan alınıp buraya derç edilmiştir. (Naşirler)

2. O gün insanlardan şakiler ve saidler vardır. (Hüd Suresi: 105.)

3. Emrolunduğun gibi dos doğru ol. (Hüd Suresi: 112.)

4. Gaybı Allah'tan başka hiç kimse bilemez. (Neml Suresi, 65'ten muktebes.)

ahir: son.

alâkadar: alâkalı, ilgili.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

cihet: yön.

dağdağa: gürültü, ızdırıp; te-lâş ve zorluklar.

ehl-i keşif: perdeli olan ve zahir hislerle bilinmeyen hakikatleri Allah'ın lütuf ve ihsanıyla bilen veliler.

ehl-i velâyet: velîlik makamında olan Allah dostları, evliyalardan.

enbiya: nebîler, peygamberler.

evliya: velîler, Allah dostları.

fitne: azgınlık ve bozgunculuk.

Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazret-

altı işaretle aynı hâdiseyi göstermişler. Hâlbuki, Gavs-ı Azam, bu zamandaki hizmet-i Kur'âniyenin heyetini işaret edip, içinde bir hadimini sarahat derecesinde gösteriyor. Şu risale içindeki imzalar ile gösterildiği gibi, hizmet-i Kur'âniyedeki arkadaşlarına iştirakim var. Bir kısmı benim imzam iledir. Bir kısmı onların tasvip ve istihraçlarıyla ve tasdikleriyle olduğundan, bana ait haddimden fazla hisseyi, onların hatırları için kabul ettim. Yoksa, o risalenin başında söylediğim gibi, bunda, öyle bir hisse-i şerefe hakkım yoktur.

On sene mukaddem o kaside-i gaybiyeyi görmüş-tüm; ve bana manevî bir ihtar gibi, "Dikkat et!" diye kalbime geliyordu. O hatırayı iki cihetle dinlemiyordum.

Birincisi: Benim ehemmiyetli bir kısım ömrüm, şanüşeref perdesi altında hubb-i câh zehriyle zehirlenip öldüğü için, yeniden bu suretle nefis-i emmareye diğer bir şeref kapısı açmak istememekti...

İkinci cihet: Bu muannit zamanda bedihî davaları ve zahir hüccetleri kabul etmeyenlere karşı böyle işaret-i gaybiye nev'inden hodefüruşâne bir tarzda izhar etmek hoşuma gitmiyordu.

En nihayet esaretimin sekizinci senesinde ve en işkenceli ve en sıkıntılı bir zamanda gayet kuvvetli bir teşvike muhtaç olduğumuzdan, bana ihtar edildi ki: "Bunu, tahdis-i nimet ve bir şükri manevî nev'inden

bedihi: apaçık, belli.

cihet: yön.

dava: takip edilen fikir, iddia

ehemmiyet: önem.

esaret: esirlik.

esrar-ı Kur'âniye: Kur'an'ın sırları, gizli hakikatleri.

Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.

gayet: son derece, çok.

had: sınır.

hadim: hizmet eden, hizmetkâr.

hâdis: olay.

heyet: topluluk, cemiyet, cemaat.

hisse: pay.

hisse-i şeref: şeref hissesi, payı.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.

hodefüruşâne: övünerek, kendini beğendirmeye çalışarak.

hubb-i câh: makam, mevki sevgisi.

hüccet: delil.

ihtar: hatırlatma, dikkat çekme.

istihraç: bir şeyden bir şey, bir sonuç, bir mana çıkarma.

işaret-i gaybiye: bilinmeyen veya gelecekte olacak bir hâdiseye yapılan işaret.

işkence: bir kimseye verilen

maddî manevî sıkıntı, zulüm.

ıştirak: ortaklık, katılım.

izhar etmek: ortaya koymak, açığa çıkarmak, göstermek.

izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.

kaside-i gaybiye: içinde gelecek zamanda gelecek kişilere övgü ifadeleri bulunan düzenlenmiş, kafiyeyle eser.

maksat: amaç, istenilen şey, varılmak istenen nokta.

manevi: manaya ait, maddî olmayan.

muannit: inatçı.

muhtaç: ihtiyaç duyan.

mukaddem: önce, önceki.

mühim: önemli.

nefs-i emmare: insanı kötülüğe yönlendiren, iyi işlerden alıkoyan nefis, güç.

nevi: tür, çeşit.

nihayet: son.

ömür: hayat süresi.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

sarahat: açıklık.

suret: şekil, biçim, tarz.

şanüşeref: şan ve şeref.

şükri manevi: manevî şükür.

tahdis-i nimet: Allah'ın verdiği nimeti şükrederek anlatma

tarz: şekil, biçim; hareket şekli.

tasdik: onaylama, kabul etme.

tasvip: uygun ve doğru bulma.

teşvik: istek ve arzu uyandırma, cesaret verme.

zahir: görünür, açık.

izhar et. Hem korkma, kanaat verecek derecede kuvvetlidir...”

O risalenin başında dediğim gibi, *bunu izharda en mühim maksadım*, esrar-ı Kur’âniyeye ait olan risalelerin makbuliyetine Gavs-ı Azam imza basması nev’inden olduğudur.

İkinci maksadım, o kudsî Üstadımın kerametini izhar etmekle, keramat-ı evliyai inkâr eden mülhitleri iskât edip, hizmet-i Kur’âniyeye füturlar verecek çok esbaba maruz ve çok avaike hedef olan arkadaşlarımın kuvvet-i maneviyesini takviye ve şevklelerini tezyit ve füturlarını izale etmek idi.

Benim için bir nevi hodfuruşluk nev’inden olduğu için, ehemmiyetli zarardır. Fakat o zararımı, Üstadımın ve arkadaşlarımın hatırı için kabul ettim.

Bu *Keramet-i Gavsîye* risalesi tedricen istihraç edildiği için, birkaç parça oldu ve tetimmelere inkısam etti. Gittikçe birbirini tenvir ve teyit ettikçe vuzuh peyda ediyor. İşaratın bazısında zaafiyet varsa da, sair arkadaşlarının ittifakından aldığı kuvvet o zaafı izale eder. Hatta cây-ı hayrettir ki, o beş satırın ahirinde, her birinin mertebesini ve has bir sıfatını ima etmek suretinde on beşten fazla hizmet-i Kur’âniyedeki mühim kardeşlerimi gösteriyor.

Bu risalede, keramet-i Gavsîye münasebetiyle birkaç ehemmiyetli meseleler ve birkaç mühim hakikatler beyan edilmiştir.

ahir: son.
avaike: engeller, zorluklar.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
cây-ı hayret: hayret edilecek şey.
derece: seviye, düzey.
ehemmiyet: önem.
esbap: sebepler.
fütur: usanç, gevşeklik.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretleri.
hakikat: gerçek.

has: özel, sadece bir kimseye ait olan.
hatır: gönül, saygı, ilgi.
hizmet-i Kur’âniye: Kur’ân hizmeti.
hodfurus: sadece nefsinı beğenen, kendini beğendirmeye çalışan, övünen.
ima etmek: üstü kapalı anlatmak, işaret etmek.
inkâr etmek: inanmamak, kabul etmemek.
inkısam etmek: kısımlara, bölümlere ayırmak.

iskât etmek: susturmak.
istihraç: bir şeyden bir şey, bir sonuç, bir mana çıkarma.
işarat: işaretler.
ittifak: birleşme.
izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek, gidermek.
izhar etmek: ortaya koymak, açığa çıkarmak, göstermek.
kanaat: görüş, fikir, inanç.
keramat-ı evliya: Allah velî kullarında görülen olağanüstü hâller.
keramet: lütuf, bağış, ikram

edilen ve Allah’ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller.
keramet-i Gavsîye: Abdülkadir Geylânî Hazretlerinin kerameti.
kudsi: mukaddes, yüce.
kuvvet-i manevîye: manevî kuvvet, moral gücü.
makbuliyet: beğenilmeye, kabul olunmaya lâyık olma.
maksat: amaç, istenilen şey, varılmak istenen nokta.
maruz: bir şeyin karşısında ve etkisi altında bulunan.
mertebe: derece.
mülhit: dinsiz.
münasebet: ilgi, alâka, vesile.
nevi: tür, çeşit.
peyda etmek: meydana gelmek, kazanmak.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sair: diğer, öteki.
sıfat: nitelik, vasıf, özellik.
suret: şekil; tarz, yol.
şevk: aşırı istek ve heves.
takviye: destekleme, kuvvetlendirme.
tedricen: derece derece, azar azar.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
tetimme: ek, bir konuyu ya da eseri tamamlamak için eklenen kısım.
teyit etmek: kuvvetlendirmek, desteklemek.
tezyit: arttırma, çoğaltma.
üstat: bilgi ve tecrübe sahibi öğretici, öğretmen, büyük hoca.
vaziyet: durum.
vuzuh: açılma, açığa çıkma.
zaaf: zayıflık.
zaafiyet: zayıflık.
zuhur: görünme, belirme, belli olma.

aleyhisselâm: selâm onun üzeri-
ne olsun.

âsâr: eserler; kitaplar.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

bedbaht: kötü, fenâ.

beyan etmek: açıklamak, anlat-
mak.

cevaz: izin.

cihet: yön.

dair: ait, ilgili.

dalâlet: hak ve hakikatten, doğru
yoldan sapma, iman ve İslâmi-
yetten ayrılma.

evliya: Allah dostu.

gayet: son derece, çok.

gayp: gizli olan, bilinmeyen, gö-
rünmeyen.

hinzır: domuz.

hikmet: herkesin bilmediği gizli
sebepler, gizli nokta.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân hiz-
meti.

hususiyet: özellik.

ibaret: meydana gelmiş, oluş-
muş.

ihlâs: bir işi başka bir karşılık
beklemeksizin sadece Allah rızası
için yapmak.

iksir-i azam: çok etkili büyük
ilâç.

iktifa etmek: yeterli bulmak, ye-
tinmek.

ilm-i cifir: harflere sayı değerleri
vererek sözlerden mana çıkarma
ilmi.

inkışaf: açılma, gelişme.

insaf: adaleti ve hakkı düşünerek
davranma.

kat'î: kesin.

keramet: lütuf, bağış, ikram edi-
len ve Allah'ın velî kullarında gö-
rülen olağanüstü hâller.

kerametfürus: keramet gösteren
biri olduğuna insanları inandırma-
ya çalışan.

mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü,
özellikleri.

mahlûkiyet: yaratılmışlık, yaratıl-
mış olmak.

maksat: amaç, istenilen şey, va-
rılmak istenen nokta.

mesale: önemli konu.

meşrep: feyiz alınan manevî bir
yoldaki hareket tarzı.

metin: kuvvetli, sağlam, güçlü.

mühim: önemli.

müsaade etmek: izin vermek.

peder: baba.

risale: belirli bir konuda yazılmış
küçük kitap.

saffet: saflık, temizlik.

Bu risaleyi herkese tavsiye etmiyorum ve izin ver-
miyorum. Belki saffet ve insaf ve ihlâs ve hususiyeti
bulunan kardeşlerime müsaade ediyorum. Hem, ba-
şında olan maksatlarımı düşünerek öyle baksın, be-
ni bir kerametfüruşluk vaziyetinde tasavvur etmesin.

Dokuzuncu Lem'a ¹

141

قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي ³ ve إِنَّ مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ ²

ayetlerinin birkaç sırlarına dair hizmet-i Kur'âniye
içinde gayet mühim bir kardeşimiz olan Hulûsî Be-
yin suallerine cevaptır.

Birinci sual: Muhyiddin-i Arab, "Ruhun mahlûkı-
yeti inkışafından ibarettir" demesine karşı gayet
mühim bir tahkik ile ruha ait bir meseleyi hallediyor.

Diğer bir suali: İlm-i cifre ait olarak gaybdan ha-
ber veren evliyaların yalnız işaretle iktifa ettiklerinin
hikmetini beyan ediyor.

Diğer bir sualinde: Hazret-i İsa Aleyhisselâma bir
peder tahayyül eden ve hınzırın etini bir cihette ce-
vazına hükmeden bedbaht bir doktorun dalâletlerini
başına vurup susturuyor.

Bu risalenin zeyli, ikinci sualin cevabına gayet
mühim bir zeyildir ki, *vahdetülvücut* meşrebinin ma-
hiyetini gösterdiği gibi, bu meşrebin en mühim ve
en yüksek meşrep olmadığını ve Muhyiddin-i Arabî
gibi zatların o meşrebe gitmelerinin sebeplerini ga-
yet metin ve kat'î bir surette beyan ediyor.

1. Bu lem'anın asıl metni Lem'alar'daki yerinde derç edildiğinden *Fihrist Risalesi*'ndeki fihrist-
tesi de buraya konulmuştur. (Naşirler)

2. Allah katında İsa'nın hâli Âdem'in yaratılışı gibidir. (Âl-i İmran Suresi: 59.)

3. De ki: "Ruh, Rabbimin emrindendir." (İsra Suresi: 85.)

sır: gizli hakikat; bir şeyin dik-
kat, tecrübe, yetenek ve sez-
gi yardımıyla kavranabilen en
zor ve ince yönü.

sual: soru.

suret: şekil, biçim.

tahayyül etmek: hayal et-
mek.

tahkik: doğru olup olmadığını
araştırmak.

tasavvur etmek: düşünmek.

tavsiye etmek: önermek.

ülfet: alışkanlık.

vahdetülvücut: varlığın bir
ve tek olduğu düşüncesi, var-
lıkları bir bilme düşüncesi;

varlığın tek olduğunu, her şe-
yin bir olan Allah'ın değişik
görünüşleri olduğuna inanma
temeline dayanan tasavvufi
görüş (Her şey Odur).

vaziyet: durum.

zat: kişi, şahıs.

zeyil: ek, ilâve.

Bu risale, *vahdetülvücut* ile ve Muhyiddin-i Arab'ın âsârıyla ülfet edenlere bir iksir-i azam hük-mündedir.

Onuncu Lem'a

157

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ
مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيَحْذَرُكُمُ اللَّهُ
نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ¹

ayetin bir sırrını, hizmet-i Kur'âniyede arkadaşla-rımın beşeriyet muktezası olarak sehiv ve hataları-nın neticesinde yedikleri şefkat tokatlarını beyan et-mekle tefsir ediyor.

Evet, bu risale *İki Kısım* olarak yazılmış: *Birinci Kısımda*, has ve sadık Kur'an hizmetkârlarının sehiv ve hataları neticesinde yedikleri tenbihkârane şefkat tokatları; *İkinci Kısımda* zahiri dost ve kalbi muarız olanların bilerek verdikleri zarara mukabil zecirkârâ-ne yedikleri tokatlarından bahsedilecekti. Fakat, lü-zumsuz, bazılarının hatırlarını rencide etmemek için, yüzer hâdisattan birinci kısmın yalnız on beş ade-dinden bahsedildi; ikinci kısım şimdilik yazılmadı. Tokat yiyen, kendi imza ve tasdiki tahtında, kabul ederek yazmıştır. Ben beş tokat yedim, yazdım.

1. Herkes hayır olarak ne işlemiş, kötülük olarak ne işlemişse, kıyamet gününde hepsini önünde hazır bulur. O zaman ister ki, işlediği kötülüklerle kendisi arasında büyük bir me-safe bulunsun ve onu görmesin. Allah sizi Kendisinden gelecek bir azaptan sakındırıyor. Çünkü Allah kullarına çok şefkatlidir. (Âl-i İmran Suresi: 30.)

âsâr: eserler; kitaplar.

ayet: Kur'an'ın her bir cümle-si.

azap: günahlara karşı ahiret-te çekilecek olan ceza, büyük acı.

bahsetmek: bir şey hakkında söz söylemek, anlatmak.

beşeriyet: insanlık.

beyan etmek: açıklamak, an-latmak.

hâdisat: hâdiseler, meydana gelen olaylar.

has: seçkin, ileri gelen.

hâtır: gönül, kalp, his.

hayır: iyilik, sevap.

hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.

hükümünde: yerinde, değerinde.

iksir-i azam: çok etkili büyük ilâç.

kıyamet: kâinatın ve dünya-nın ölümü; kâinatın ve dün-

yanın ölümünden sonra bütün ölümlerin diriltilip Allah'ın huzurunda toplanmaları.

lem'a: parıldı.

muarız: karşı çıkan; zıt, ters olan.

mukabil: karşı, karşılık olarak.

muktezası: gereği.

netice: sonuç.

rencide etmek: incitmek, kır-mak.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan.

sehiv: yanılma, kusur, yanlışlık.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardı-mıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

şefkat: karşılıksız sevmek, acıma, merhamet etme.

taht: alt.

tasdik: onaylama, doğrulama.

tefsir etmek: Kur'an'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.

tenbihkârâne: uyarırcasına.

ülfet: alışkanlık.

vahdetülvücut: varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, varlıkların bir bilme düşüncesi; varlığın tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görüşleri olduğunu inanma temeline dayanan ta-savvufî görüş (Her şey Odur).

zahiri: görünüşte.

zecirkârâne: eziyet ve sıkıntı gö-rerek.

Nefsim gibi telâkki ettiğim Abdülmecid ile Hulûsî'ye vekâleten yazdım. Ötekilerin bir kısmı kendileri yazdılar; bir kısmı, hakkında yazılanı gördüler, kabul ettiler. Numune nev'inden olarak onlarla iktifa ettik. Yoksa hâdisat çoktur. Bununla kat'iyen kanaatimiz gelmiştir ki, bu hizmetimizde başıboş değiliz. Mühim bir nazar altındayız ve dikkatli bir inayet nazarındayız ve kuvvetli hıfz ve himayet tahtındayız. O risalenin ahirinde, **الظُّلْمُ لَا يَدُومُ وَالْكَفْرُ يَدُومُ**¹ sırrına

dair mühim bir hakikat beyan edilerek, hizmetimize zulüm nev'inden ilişen mülhitler, bu dünyada tokadını yiyecekler ve kısmen yediklerini; ve zındıka ve dalâlet hesabına ilişenler çabuk tokat yemeyip tehir edildiğinin sebep ve hikmetini beyan ediyor.

On Birinci Lem'a

173

Mirkatü's-Sünne ve Tiryaku Marazı'l-Bid'a namıyla gayet mühim bir risaledir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ² فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ³ قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ⁴

ahir: son.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

dair: ilgili, alâkalı, ait.

dalâlet: hak ve hakikatten, doğru yoldan sapma.

gayet: son derece, çok.

hâdisat: hâdiseler, meydana gelen olaylar.

hakikat: gerçek.

hıfz: koruma.

hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli nokta.

himayet: koruma, esirgeme.

iktifa etmek: yeterli bulmak, yetinmek.

inayet: yardım.

kanaat: inanç.

kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle.

küfür: dinsizlik, inançsızlık; Allah'ın varlığına, birliğine inanmama.

lem'a: parıltı.

mühim: önemli.

mülhit: dinsiz.

nam: ad, isim.

nazar: bakma, bakış.

nefis: bir şeyin kendisi.

nevi: tür, çeşit.

numune: örnek, misal.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

1. Zulüm devam etmez, fakat küfür devam eder. (Münavi, Feyzü'l-Kadîr, 2:107.)

2. Ey insanlar, size kendi içinizden öyle bir peygamber geldi ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona pek ağır gelir. O size çok düşkün, mü'minlere çok sefkatli, çok merhametlidir. (Tevbe Suresi: 128.)

3. Ey Peygamber, eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur. (Tevbe Suresi: 129.)

4. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi: 31.)

taht: alt

tefsir etmek: Kur'an'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.

tehir edilmek: ertelenmek, kasının yerine.

sonraya bırakılmak.

telâkki etmek: kabul etmek.

vekâleten: vekil olarak, baş-

zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

zulüm: haksızlık, eziyet, kötülük.

ayetlerinin gayet mühim iki hakikatini On Bir Nükte ile tefsir ediyor.

BİRİNCİ NÜKTE 173

¹ مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِي فَلَهُ أَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ

hadis-i şerifinin sırrını beyan ediyor.

İKİNCİ NÜKTE 174

İmam-ı Rabbanî (r.a.) “Sünnet-i seniyenin ittibai en haşmetli, en letafetli, en emniyetli tarikattir” demesine dairdir.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE 175

Sünnet-i seniyenin ehemmiyeti hakkında İmam-ı Rabbanî'nin hükmünü tasdik ettiğini beyan ediyor.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE 176

² الْحَقُّ hakikatinin kapısıyla, gayet acip bir

âlem-i manevîye ait bir seyahat-i ruhiyeyi beyan ediyor.

BEŞİNCİ NÜKTE 178

³ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ ayetinin

sarahatiyle, muhabbetullah, kat'î bir kıyas-ı mantıkî ile, Sünnet-i seniyenin ittibaini intaç ettiğine dairdir.

ALTINCI NÜKTE 180

⁴ كُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ hadisinin mü-

him bir sırrını ve ⁵ الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ ayetinin bir

hakikatini tefsir ediyor.

edep: iyi ahlâk, güzel terbiye; nezaket, zerafet.

ehemmiyet: önem.

emniyet: güven.

gayet: son derece, çok.

hadis: Peygamberimize ait söz, emir, fiil veya Peygamberimizin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.

hadis-i şerif: Peygamberimizin şerefli sözleri.

hakikat: gerçek.

haşmet: heybet, büyüklük.

intaç etmek: netice vermek.

ittiba: uyma, tâbi olma, arkasından gitme.

kat'î: kesin.

kıyas-ı mantıkî: mantıklı ölçü.

letafet: güzellik, hoşluk, tatlılık.

mecele: önemli iş, konu; önemli prensip.

muhabbetullah: Allah sevgisi.

mühim: önemli.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

sarahat: açıklık, açık anlatım.

seyahat-i ruhiye: ruhen seyahat, ruh ile yapılan yolculuk.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

sünnet-i seniye: Peygamber Efendimizin yüce sünneti, hâlleri, sözleri ve davranışları.

tarikât: yol, manevî yol.

tasdik etmek: onaylamak, doğrulamak, kabul etmek.

tefsir etmek: Kur'an'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.

acip: hayret veren, hayret

uyandırان. **âlem-i manevîye:** maddî ol-

mayan, mana âlemi.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

dair: ilgili, alâkalı.

1. Fesad-ı ümmetim zamanında kim benim sünnetime temessük etse, yüz şehitin ecini, sevabını kazanabilir. (Müsnedü'l-Firdevs, 4:198; Cem'ül-Fevâid, 1:29; Feyzü'l-Kadir, hadis no: 9:171; Fethu'l-Kebir, 3:353.)

2. Ölüm kesin bir gerçektir.

3. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizin sevsin. (Âl-i İmran Suresi: 31.)

4. Her bid'at dalâlettir ve her dalâlet Cehennem ateşindedir. (Müslim, Cuma: 43; Ebu Davud, Sünnet: 5; Nesei, l'deyn: 22; İbni Mâce, Mukaddime: 6, 7; Darimi, Mukaddime: 16, 23; Müsned, 3:310, 371, 4:126, 127; Beyhakî, Sünen: 3:213, 214.)

5. Bugün sizin dininizi ikmal ettim. (Mâide Suresi: 3.)

âdât: âdetler, her zaman yapılan şeyler, usuller.

ahval: hâller.

aksam: kısımlar, bölümler.

akval: konuşmalar.

Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.

Allâmü'l-Guyûb: görünmeyen, bilinmeyen en gizli şeyleri en iyi şekilde bilen Allah.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

beyanat: beyanlar, açıklamalar.

bid'a-i hasene: güzel bid'a, Hz. Peygamberimizden sonra ortaya çıkan fakat Kur'an ve sünnete aykırı olmayan şeyler.

bid'at: dinin aslından olmayıp sonradan uydurulan âdetler.

bilfiil: fiilen, başkası karışmadan, kendi çalışması ile.

dahil: içinde.

dair: ilgili, alakalı, ait.

edep: iyi ahlâk, güzel terbiye; nezaket, zerafet.

ef'al: fiiller, hareketler.

ehass-ı havas: en seçkin, seçkinlerin en seçkini.

ehl-i tarikat: kalbi dünyanın fânî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan, Allah'ın zikri ve ibadetle meşgul olanlar.

esasat-ı sünnet: sünnetin esasları, temelleri.

evrat: Kur'an'ı Kerim'den veya başka şeylerden sık sık ve devamlı okunan dualar, virtüler.

ezkâr: zikirler, Allah'ı anmalar.

farz: dinen yapılması zorunlu olan işler, emirler.

gayet: son derece, çok.

hicap: perde, örtü; utanma, utanma duygusu.

hissedar: hisse sahibi, pay sahibi.

iltizamkârâne: gerekli bularak, taraftar olarak.

ittiba: uyma, tâbi olma.

ittiba-ı tamme: tam bir tâbi olma hâli.

kasıt: bir şeyi isteyerek, bilerek yapma.

maden-i şefkat: karşılık beklemeden gösterilen sevgi, acıma ve merhamet etme.

mahsus: başkasında bulunmayan bir kişiye has olan.

menba: kaynak.

merakaver: merak verici, düşündürücü.

meşrep: âdet, usul, yol; feyiz alınan manevî bir yoldaki hareket tarzı.

muhabbet: sevgi.

muhabbet-i ilâhiye: Allah sevgisi.

Sünnet-i seniye'nin her bir meselesi altında bir edep bulunduğunu beyan eder. "Allâmü'l-Guyûb'a karşı edep ve hicap nasıl olabilir ve ne demektir?" sualine karşı güzel bir cevaptır.

SEKİZİNCİ NÜKTE 183

Sünnet-i seniye'nin bir kısmı şefkat-i Ahmediye'nin (a.s.m.) tereşşuhatı olduğu gibi, Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın nasıl bir maden-i şefkat olduğunu gösteriyor.

DOKUZUNCU NÜKTE 185

Sünnet-i seniye'nin her bir nev'ine tamamen bilfiil ittiba etmek ehass-ı havassa mahsus olduğu hâlde, herkes niyeti ile ve kast ile ve taraftarâne ve iltizamkârâne ve takdîrkârâne talip olmakla, o ittiba-ı tammeden tam hissedar olabilir. Ehl-i tarikatın ezkâr ve evrat ve meşrepleri, esasat-ı sünnete muhalefet etmemek şartıyla bid'ata dahil olmadığını, olsa olsa bid'a-i hasene olduğunu beyan eder.

ONUNCU NÜKTE 186

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

Muhabbet-i İlâhiyeye ve o muhabbetin neticesinde sünnet-i seniye'nin ittibana dair, üç nokta ile, gayet merakaver ve mühim ve güzel beyanat var. Hatta kitabın nakşında şu Onuncu Nüktenin bir şua-ı kerametini, tevafukla nazara gösteriyor.

1. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi: 31.)

muhalefet: karşı gelme.

mühim: önemli.

nakış: işleme; yazı.

nazar: bakış, göz.

netice: sonuç.

nevafile: nafileler, farz ve vacip olan ibadetlerin dışında kalan ibadetler.

nevi: tür, çeşit.

niyet: kalbin bir şeye karar vermesi.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana. **sual:** soru.

sünnet-i seniye: Peygamber Efendimizin yüce sünneti, hâlleri, sözleri ve davranışları. **şefkat-i Ahmediye:** Peygamber Efendimizin ümmetine olan karşılıksız sevgisi, acıması.

sua-ı keramet: olağanüstü-

lük parıltısı, ışığı.

takdîrkârâne: kıymet vererek, beğenerek.

talip: isteyen.

taraftarâne: taraf olarak, taraftar olarak.

tereşşuhat: sıztıntılar.

tevafuk: uygunluk, rastlama.

Zat-ı Ahmediye: Peygamberimizin zatı, kendisi.

Zat-ı Ahmediyenin sünnet-i seniyesinin menbaı, hem akvali, hem ahvali, hem ef'ali olduğunu ve her birisi hem farz, hem nevafile, hem âdât aksamına in-kısam ettiğini ve Kur'an'da ¹ وَأَنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

sırrıyla, nev-i beşer içinde manen ve ruhen olduğu gibi, mizac-ı cismanîsinin cihetiyle dahi en mutedil noktasında ve kuva-i cismaniye ve nefsiyede nokta-i itidalin vasatında ve kemalinde bulunan ferd-i ferit, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm olduğunu ispat ediyor. Bu risale dahi, başta denildiği gibi, bir tiryak-ı enfa ve bir iksir-i azamdır.

On İkinci Lem'a

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ² اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ³

ayetlerinin, ehl-i fennin ve şimdiki coğrafyacı ve kozmoğrafyacıların medar-ı tenkitleri olmuş iki hakikatini “İki Nükte” ile tefsir ediyor.

Birinci Nükte: Umum rızık doğrudan doğruya Kadîr-i Zülcelâl'in elinde olduğunu ve hazine-i rahmetinden çıktığını beyan ederek, rıziksızlıktan ölmek olmadığını ispat eder.

İkinci Nükte: Küre-i arzın, münkir coğrafyacı feylesofların rağmına olarak, yedi vecihle yedi tabaka

yan fert, kişi; seçilmiş Zat.

feylesof: filozof, felsefe bilgini, felsefe ile uğraşan.

hakikat: gerçek.

hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.

iksir-i azam: etkisi büyük ilâç.

inkısam etmek: kısımlara, bölümlere ayırmak.

ispat: kanıt, kanıtlama.

Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.

kemal: olgunluk, mükemmellik.

kuva-i cismaniye ve nefsiye:

cismanî ve nefse ait kuvvetler

küre-i arz: yer küre; dünya.

lem'a: parıltı.

licam: hayvanın ağzına vurulan gem.

manen: manevî olarak; kalp, his, fikir bakımından.

medar-ı tenkit: eleştiri sebebi.

menba: kaynak.

mizac-ı cismani: bedensel özellikler, maddî özelliklerin tamamı.

mutedil: orta dereceli.

münkir: inkârcı, kabul etmeyen.

nefis: yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabii istek; şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı.

nevafile: nafileler, farz ve vacip olan ibadetlerin dışında kalan ibadetler.

nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar.

nokta-i itidal: ölçülü, dengeli ve orta hâlli olma noktası.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

rağmına: zıddına hareket.

Resul-i Ekrem: çok cömert, ke- rîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

rızık: yiyecek, içecek şey, gıda.

ruhen: ruh bakımından.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

sünnet-i seniye: Peygamber Efendimizin yüce sünneti, hâlleri, sözleri ve davranışları.

tabaka: kat.

tefsir etmek: Kur'an'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.

tiryak-ı enfa: en faydalı ilâç.

umum: bütün.

vasat: orta.

vecih: yön, taraf, tarz, şekil.

Zat-ı Ahmediye: Peygamberimiz-zin zatı, kendisi.

1. Ve hiç şüphesiz sen pek büyük bir ahlâk üzerindesin. (Kalem Suresi: 4.)

2. Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zariyat Suresi: 58.)

3. O Allah ki, yedi göğü yarattı ve yeryüzünü de onlar gibi yaratarak mahlûklarına mesken yaptı. Bunlar arasında Allah'ın emri cereyan edip durur –tâ ki Allah'ın her şeye kadir olduğunu ve ilminin her şeyi kuşattığını bilirsiniz. (Talâk Suresi: 12.)

âdât: âdetler, her zaman ya-pılan şeyler, usuller.

Aleyhissalâtü Vesselâm: sa-lât ve selâm onun üzerine ol-sun.

ahval: hâller.

akşam: kısımlar, bölümler.

akval: konuşmalar.

ayet: Kur'an'ın her bir cümle-si.

beyan etmek: açıklamak, an-latmak.

cihet: yön.

coğrafyacı: coğrafya ilmi ile

uğraşanlar.

ehl-i fen: fen bilimleri ile uğ-raşanlar.

ef'al: fiiller, hareketler.

farz: dinen yapılması zorunlu olan işler, emirler.

ferd-i ferit: eşi benzeri olma-

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-
 kın tâ kendisi olan, şeref ve aza-
 met sahibi yüce Allah.
cereyan etmek: olmak, meydana
 gelmek.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten,
 hak ve hakikatten, doğru yoldan
 sapma.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yol-
 dan sapanlar, iman ve İslâm'dan
 çıkmış olanlar..
gayet: son derece, çok.
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek.
hikmet: herkesin bilmediği gizli
 sebep, gizli nokta, İlâhî gaye ve
 fayda.
hikmetü'l-isti'aze: Allah'a sığın-
 manın sebep, maksat ve faydala-
 rı.
icat: vücuda getirme, yoktan ya-
 ratma.
ilâh: kendisine ibadet edilen, ta-
 pınılan; Allah.
Kadir: her şeye gücü yeten, son-
 suz kudret sahibi Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin
 tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kal'a-i hasin: sağlam kale.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kozmoğrafyac: astronomi, ma-
 tematik ve fizik ilmi ile uğraşan.
kudret: güç, kuvvet
lem'a: parlıt.
mahlûk: yaratık, yaratılmış.
maruf: bilinen.
medhal: karışma, katkı, etki.
Melik: hükümdar, saltanat sahibi;
 her şeyin sahibi olan, her şeye
 hükmeden Allah
mesken: kalınan, yaşanan yer.
mutlak: her hangi bir kayda bağ-
 lı olmayan, sınırlanılmamış;
 sonsuz, sınırsız.
mühim: önemli.
mülhit: dinsiz.
müstekreh: tiksnilen, nefret edi-
 len, iğrenç.
müşevvik: teşvik edici, istek
 uyandırıcı.
Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren
 bütün varlıkları uyum içinde
 sevk ve idare eden Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet et-
 me, acıma, esirgeme.
risale: belirli bir konuda yazılmış
 küçük kitap.
semavat: gökler.
sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat,
 tecrübe, yetenek ve sezgi yardı-
 mıyla kavranabilen en zor ve ince
 yönü.

olduğunu; ve semavat dahi, kozmoğrafyac feylesof-
 ların rağmına olarak, yedi vecihle yedi tabaka oldu-
 ğunu ispat eder. Bu risale, öyle geveze mülhitlere
 bir licamdır, yani gemdir.

On Üçüncü Lem'a

208

Hikmetü'l-İsti'aze namıyla maruf gayet kıymettar
 ve kuvvetli ve hakikatli bir risaledir.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ * مَلِكِ النَّاسِ * إِلَهِ النَّاسِ * مِنْ شَرِّ
 الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ * الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ *
 مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ

suresinin en mühim bir hakikatini

وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ * وَأَعُوذُ بِكَ
 رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ

ayetinin mühim bir hikmetini ve

³ 'Aَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ'
 nı On Üç İşaret ile tefsir ederek, on üç anahtarla,
⁴ 'قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ' ın kal'a-i hasinine girmek için
 kapı açar, tahassungâhı gösterir.

BİRİNCİ İŞARET

208

“Şeytanların kâinatta icat cihetinde hiç medhalle-
 ri olmadığı ve dalâletin müstekreh çirkinlikleri ehl-i
 dalâleti tenfir ettikleri hâlde ve Cenab-ı Hak rahmet

1. De ki: Sığınırım insanların Rabbine • İnsanların Melikine • İnsanların İlâhına • İnsanların kalbine sinsi vesvese verenlerin şerrinden • Cinden ve insanlardan olan şeytanların şer-
 rinden. (Nâs Suresi: 1-6.)
2. De ki: Ey Rabbim, şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım. • Onların yanımda bulunma-
 larından da, yâ Rabbi, Sana sığınırım. (Mü'minin Suresi: 97-98.)
3. Allah'ın rahmetinden kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım.
4. De ki: Sığınırım insanların Rabbine. (Nâs Suresi: 1.)

sure: Kur'ân-ı Kerim'in 114
 bölümünden her biri.
şer: kötülük, fenalık.
tahassungâh: sığınak, sığın-

ma yeri.
tefsir etmek: açıklamak, yo-
 rumlamak.
tenfir: nefret ettirme, tiksini-

dirme, iğrendirme.
vecih: yön, taraf, tarz, şekil.
vesvese: kalbe gelen asılsız,
 kötü ve sinsi düşünce.

ve inayetiyle ehl-i hakka taraftar olduğu ve hak ve hakikatin cazibedar güzellikleri ehl-i hakkı müeyyit ve müşevvik bulunduğu hâlde, hizbüşşeytanın çok defa hizbullaha galebe etmesinin hikmeti nedir?” diye suale karşı gayet kat’î ve vazîh bir cevaptır.

İKİNCİ İŞARET 210

“Şerr-i mahz olan şeytanların icadı ve ehl-i imana taslitleri ve onların yüzünden çok insanların küfre girip Cehenneme girmelerine, Cemîl-i Alelîtlak ve Rahîm-i Mutlak ve Rahman-ı Bilhakkın rahmet ve cemali bu hadsiz çirkinliğin ve bu dehşetli musibetin husulüne nasıl müsaade ediyor ve ne için cevaz gösteriyor?” diye sualine karşı gayet kuvvetli ve mukni bir cevaptır.

ÜÇÜNCÜ İŞARET 211

“Kur’ân-ı Hakîm’de, ehl-i dalâlete karşı azîm şekvalar ve kesretli tahşîdat ve çok şiddetli tehdit, aklın zahirine göre, adaletli ve münasebetli belâgatına ve üslûbundaki itidaline ve istikametine münasip düşmüyor. Âdeta, âciz bir adama karşı orduları tahşîd ediyor; ve müflis ve mülkte hissesiz, âciz bir adama kuvvetli bir şerik mevkii verir gibi, ondan şekvalar etmenin sırrı ve hikmeti nedir?” diye sualine karşı gayet kat’î ve ehemmiyetli bir cevaptır.

DÖRDÜNCÜ İŞARET 213

Adem şerr-i mahz ve vücut hayr-ı mahz olduğundan, mehasin ve kemalât vücuda ve şerler ve musibetler ademe istinat ettiğini ve ondan neş’et ettiğini beyan ediyor.

âciz: güçsüz, beceriksiz; zavallı.
adaletli: dengeli, her hak sahibine hakkını tam ve eksiksiz veren.
adem: yokluk.
azîm: büyük.
belâgat: hitap ettiği kimselere uygun, tam yerinde, düzgün ve hakikatlı söz söyleme.
beşer: insan, insanlık.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
cazibedar: çekici.

cemal: güzellik.
Cemîl-i Alelîtlak: sonsuz ve kusursuz güzellik sahibi olan Allah.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cevaz göstermek: izin vermek.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
ehemmiyet: önem.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâmdan çıkmış olanlar.

ehl-i hak: hak ve doğru yolda olanlar.
ehl-i iman: iman edenler, Allah’a inananlar.
galebe etme: galip gelme.
gayet: son derece, çok.
hayr-ı mahz: hayrın tâ kendisi; tamamen hayır, iyilik.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli nokta, fayda, gaye.
hisse: pay, ortaklık.
hizbullah: Allah’a bağlı olan topluluk.

hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları.
husul: olma, meydana gelme.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
inayet: yardım.
istikamet: doğruluk.
istinat etmek: dayanmak.
itidal: aşırı olmama, ölçülülük.
kat’î: kesin.
kemalât: mükemmellikler, olgunluklar.
kesretli: çokça, fazlaca, çoğunlukla.
Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur’ân.
küfür: imansızlık, inançsızlık, dinsizlik.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
mekî: yer.
mukni: ikna eden, inandıran.
musibet: belâ, felâket, sıkıntı.
müeyyit: destekleyici, yardım eden.
müflis: iflâs etmiş, hiçbir şeyi kalmamış kimse.
mükâfat: ödül.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.
münasebet: iki şey arasındaki uygunluk, bağ, ilgi.
münasip: uygun.
müsaade etmek: izin vermek.
neş’et etmek: çıkmak, meydana gelmek, kaynaklanmak.
Rahîm-i Mutlak: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman-ı Bilhak: hakkıyla çok çok merhametli; Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
sual: soru.
şekva: şikâyet.
şer: kötülük, fenalık.
şerik: ortak; rakip.
şerr-i mahz: her yönüyle şer olan, kötülük.
şiddetli: kuvvetli, aşırı, sertlik.
tahşîdat: toplamalar, yığmalar, bir şeyin üzerinde fazla durmalar.
tahşit etmek: yığmak, toplamak.
taslit: musallat olma, belâ olma.
tehdit: tehditler, gözdağı vermeler, korkutmalar.
üslûp: ifade tarzı, anlatış şekli.
vazîh: açık.
vücut: varlık, var olma.
zahir: görünen, açık, dış yüz.

BEŞİNCİ İŞARET 214

“Cenab-ı Hak, kütüb-i semaviyede beşere karşı Cennet gibi azîm bir mükâfatı ve Cehennem gibi dehşetli bir mücazâtı göstermekle beraber, çok irşat ve mükerrer ikaz ve defaatle ihtar ve müteaddit tehdit ve teşvik ettiği hâlde; hizbüşşeytanın çirkin ve mükâfatsız ve zayıf desiselerine karşı ehl-i imanın mağlûp olmalarının sırrı nedir?” diye müthiş suale karşı mukni bir cevaptır.

ALTINCI İŞARET 216

Şeytanların en tehlikeli ve kesretli bir desisesi olan tasavvur-ı küfrîyi tasdik-ı küfür suretinde, tasavvur-ı dalâleti tasdik-ı dalâlet tarzında göstermesiyle, hassas ve safî kalp insanları tehlikelere atmasına mukabil, ilmî ve mantıkî ve hakikatli bir cevaptır.

YEDİNCİ İŞARET 218

Mutezile imamları, şerrin icadını şer telâkki ettikleri için, küfür ve dalâletin icadını Allah’a vermeyip, güya onunla Allah’ı takdis ediyorlar. Mutezilenin bu mühim meselelerine ve Mecusîlerin hâlık-ı şerri ayrı telâkki etmelerine karşı gayet kuvvetli ve mantıkî bir cevap-ı müskit; hem, “Günah-ı kebireyi işleyen mü’min kalamaz” diyen Mutezile ve bir kısım Haricîlere karşı gayet makbul ve mukni bir cevaptır.

SEKİZİNCİ İŞARET 222

“Bazı risalelerde kat’î delillerle ispat edilmiş ki, küfür ve dalâlet yolu o kadar müşkülâtli ve suubetlidir ki, hiç kimse ona girmemek gerekti ve kabil-i sü-lûk değildir. İman ve hidayet yolu o kadar zahir ve

cevab-ı müskit: susturucu cevap.
dalâlet: hak ve hakikatten, doğru yoldan sapma.
defaatle: defalarca, birçok kere.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü.
desise: gizli hile, aldatmaca.
ehl-i iman: iman edenler, Allah’a inananlar.
gayet: son derece, çok.
günah-ı kebiye: büyük günah.
güya: sanki.
hakikat: gerçek.
hâlık-ı şer: şerrin, kötülüğün yaratıcısı.
hassas: duyarlı.
hidayet: hak ve doğru yol üzere olmak; İslâmiyet.
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
ikaz: uyarı, dikkat çekme.
imam: mezheple ilgili konularda kendisine uyulan ve önder olan kimse.
iman: inanmak, inanç, itikat.
irşat: hak ve doğru yolu gösterme.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
kabil-i sülûk: yürünebilir, gidilebilir.
kat’î: kesin.
kesretli: fazla, çok.
küfür: inkârcılık, inançsızlık, dinsizlik.
kütüb-i semaviye: semavî kitaplar; Allah’ın gönderdiği kutsal kitaplar.
mağlûp olmak: yenilmek.
makbul: kabul edilen, geçerli.
mantıkî: akla ve mantığa uygun.
Mecusi: ateşe tapan, ateşperest.
mesele: önemli konu.
mukabil: karşı, karşılık olarak.
mukni: ikna eden, inandıran.
mücazat: cezalar.
mühim: önemli.
mükâfat: ödül.
mükerrer: birçok kere tekrarlanmış.

mü’min: iman eden, Allah’a inanan
müşkülât: zorluklar.
müteaddit: ayrı ayrı, birkaç, çeşit çeşit.
müthiş: dehşet veren, korkutan; hayret veren, etkileyici.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
safî: saf, temiz.
sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

sual: soru.
suret: şekil, biçim, tarz.
suubet: güçlük, zorluk.
şer: kötülük, fenalık.
takdis etmek: Allah’ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
tarz: şekil, biçim.
tasavvur-ı dalâlet: doğru ve hak yoldan sapmayı düşünme, zihninden geçirme.
tasavvur-ı küfrî: küfrü düşünme, inkârı zihninden ge-

çirme.
tasdik-ı dalâlet: doğru ve hak yoldan sapmayı kabul etme, onaylama.
tasdik-ı küfür: küfür ve inkârcılığı doğrulamak, onaylamak, kabul etmek.
tehdit: gözdağı verme, korkutma.
telâkki etmek: anlamak, kabul etmek.
teşvik: sevklendirmek, istek uyandırmak.
zahir: görünürlüğü, açık.

kolaydır ki, herkes ona girmeli idi, dediğiniz hâlde; bu *Hikmetü'l-İstiaze*'de dalâletli yolun kolay ve tahrip ve tecavüz olduğu için çoklar o yola sülûk ettiğini beyanın, birbirine muhalif oluyor; vech-i tevfiği nedir?" sualine karşı gayet merakaver ve mantikî ve kat'î bir cevap olmakla beraber; "Dalâlette o kadar dehşetli bir elem ve korku var ki, kâfir, değil hayatından lezzet alması, belki hiç yaşamaması lâzım gelirken, ehl-i imandan ziyade kendini hayatta mes'ut görmesinin sırrı nedir?" diye sualine karşı gayet güzel bir temsil ile tam kanaat getirir bir cevaptır.

DOKUZUNCU İŞARET 226

"Hizbullah olan ehl-i hidayet, başta enbiya ve onların başında Fahr-i Âlem Sallâllâhü Teâlâ Aleyhi ve Sellem, o kadar inayat-ı İlâhiyeye ve imdadat-ı Sübhaniyeye oldukları hâlde, neden hizbüşşeytana karşı bazen mağlûp olmuşlar? Hem Hatemü'l-Enbiyanın güneş gibi parlak nübüvveti ve risaletinin komşuluğunda bulunan Medine münafıklarının dalâlette ısrarları ve hidayete girmemeleri ne içindir ve hikmeti nedir?" diye suale karşı, herkesi alâkadar edecek güzel ve kuvvetli bir cevaptır.

ONUNCU İŞARET 229

İblisin, kendini, kendine tâbi olanlara inkâr ettirmek suretindeki desise maskesini yırtarak, İblisin pis ve mülevves yüzünü gösterip, vücudunu ispat eder.

anasır-ı külliye: her tarafa yayılan unsurlar, maddeler.
beyan: açıklama, anlatma.
dalâlet: hak ve hakikatten, doğru yoldan sapma.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
desise: gizli hile, aldatmaca.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâmdan çıkmış olanlar.
ehl-i hidayet: hak ve doğru yolda olanlar, iman edenler.
ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inanılanlar.

elem: acı, sıkıntı, keder.
enbiya: nebîler, peygamberler.
Fahr-i Âlem: âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz.
gayet: son derece, çok.
Hatemü'l-Enbiya: Peygamberlerin en sonuncusu. Hz. Muhammed (a.s.m.).
hidayet: hak ve doğru yol üzere olmak; İslâmiyet.
hiddet etmek: öfkelenmek, kızmak.

hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli nokta.
hikmetü'l-istiaze: Allah'a sığınmanın sebep, maksat ve faydaları.
hizbullah: Allah'a bağlı olan topluluk.
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları.
iblis: şeytan.
imdadat-ı Sübhaniye: her kusur ve eksiklikten uzak olan Allah'ın yardımları.
inayat-ı İlâhiye: Allah'ın yar-

dımları.

inkâr etmek: inanmamak, kabul etmemek, reddetmek.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.

kâinat: yaratılmış olan her şey, bütün âlemler, varlıklar.

kanaat getirmek: inanmak.

kat'i: kesin.

mağlûp olmak: yenilmek.

mantıkî: akla ve mantığa uygun.

mazhar olmak: erişmek, kavuşmak.

merakaver: merak verici, düşündürücü.

mes'ut: mutlu.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

muhalif: uymayan, aykırılık gösteren.

mülevves: pis, kirli, bulasık.

münafık: inanmadığı hâlde inanır görünen.

nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.

sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem: yüce Allah ona salât ve selâm eylesin.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

sual: soru.

suret: şekil, biçim, tarz.

sülûk etmek: bir yola girmek.

şer: kötülük, fenalık.

tâbi olmak: uymak, arkasından gitmek.

tahrip: yıkmak, bozma.

tecavüz: söz veya hareketle ileri gitme, saldırma.

temsil: örnek, benzetme.

umum: bütün.

vech-i tevfiğ: bağdaşma yönü.

vücüt: varlık, var olma.

ziyade: fazla, çok.

ON BİRİNCİ İŞARET 231

Ehl-i dalâletin şerrinden kâinat kızdıklarını ve anasır-ı külliye hiddet ettiklerini ve umum mevcudat manen galeyana geldiklerini Kur'ân-ı Hakîm mu'ci-zâne ifade ettiğine dair merakaver bir beyandır.

ON İKİNCİ İŞARET 233

Dört sual ve cevaptır. “Mahdud bir hayatta mahdud günahlara mukabil hadsiz bir azap ve nihayetsiz bir Cehennem nasıl adalet olur?”; hem, “Şeriatla denilmiştir ki: ‘Cehennem ceza-i ameldir; fakat, Cennet fazl-ı İlâhî ile dir.’ Bunun hikmeti nedir?”; hem, “Seyyiat intişar ve tecavüz ettiğinden, bir seyyie bin yazılmak, hasene bir yazılmak lâzım gelirken; seyyienin bir, hasenenin on yazılmasının sırrı nedir?”; hem, “Ehl-i dalâletin kazandıkları muvaffakiyet ve gösterdikleri kuvvet, ehl-i hidayette bir zaaf ve hakikatsizlik olduğundan mıdır?” diye dört suale gayet kısa ve kuvvetli dört cevaptır.

ON ÜÇÜNCÜ İŞARET 238

“Üç Nokta”dır.

Birincisi: Şeytanın en büyük bir desisesi, hakaik-ı imaniyenin azameti cihetinde, dar kalpli ve kısa akıllı ve kasır fikirli insanları aldatmasına mukabil, tamamıyla şeytan-ı cinnî ve insîyi de susturacak bir cevaptır.

İkinci Nokta: Şeytan, kusurlu insana kusurunu itiraf etmemek ile istiğfar ve istiaze yolunu kapayıp, enaniyeti tahrik ederek, avukat gibi nefsinin müdafaa ettirir. Âdeti nefsinin taksirattan takdis ettirmesine

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi.

azamet: büyüklük.

azap: günahlara karşılık olarak ahirette verilecek ceza.

beyan: açıklama, anlatma, izah etme.

ceza-i amel: yapılan işin karşılığı.

cihet: yön.

dair: ait, ilgili, alakalı.

desise: gizli hile, aldatmaca.

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâm'dan çıkmış olanlar.

ehl-i hidayet: hak ve doğru yolda olanlar, iman edenler.

enaniyet: benlik, gurur.

fazl-ı İlâhî: Allah'ın lütfu, ihsanı.

galeyana gelmek: hiddetlenmek, öfkelenmek.

gayet: son derece, çok.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.

hakikat: gerçek, doğru.

hasene: iyilik, güzellik, hayırlı iş.

hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli nokta.

ifade etmek: anlatmak.

ikna etmek: bir fikri, bir düşüncüyü kabul ettirmek, inandırmak.

intişar etmek: yayılmak, dağılmak.

istiaze: şeytandan Allah'a ve korumasına sığınma.

istiğfar: Allah'tan günahlarının

bağışlanmasını isteme, tevbe etme.

itiraf etmek: kabahatini gizlemeyip söylemek, hatasını kabul etmek.

kasır: kısa, kusurlu.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

kusur: suç, kabahat, hata.

mahdud: sınırlı.

manen: mana itibarıyla ve manevî olarak.

merakaver: merak verici, dü-

şündürücü.

mu'cizâne: mu'cize gibi, olağanüstü bir şekilde.

mukabil: karşı, karşılık olarak.

muvaffakiyet: başarı.

müdafaa etmek: savunmak.

nihayetsiz: sonsuz.

seyyiat: kötülükler, günahlar, suçlar.

seyyie: kötülük, günah, suç.

sual: soru.

seriat: İslâm dininin bütün hükümleri, kuralları.

şeytan-ı cinnî ve insî: insanlardan ve cinlerden olan şeytanlar.

tahrik etmek: harekete geçirmek; kıskırtmak.

takdis etmek: ayıplardan ve kusurlardan uzak tutmak, temiz kabul etmek.

taksirat: kusurlar, suçlar, günahlar.

tecavüz: söz veya hareketle ileri gitme, saldıрма.

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

mukabil, herkesi ikna edecek bir cevaptır. Kusurunu görmemek, o kusurdan daha büyük bir kusur bulunduğunu ve kusurunu görmek, kusurunu kusurluktan çıkarmak olduğunu beyan eder.

Üçüncü Nokta: İnsanın hayat-ı içtimaiyesini ifsat eden en mühim bir desise-i şeytaniye, “mü’minin bir tek seyyiesiyle hasenatını örtmek” ile o mü’mine karşı adavet ettirmeye mukabil, mizan-ı ekberde adalet-i mutlaka-i İlâhiyenin tecellisindeki düstur ile, herkese lüzumlu, hususan hadîdü’l-mizaç ve müşkülpesent insanlara kıymettar ve haklı ve kuvvetli bir cevaptır.

İşte, şu risale, On Üç İşaret ile, şeytan-ı insî ve cinnînin on üç hücum yollarını kapadığı gibi, ¹ **قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ** suresinin kal’a-i metninde tahassun etmek için on üç anahtar olup, on üç kapıyı ehl-i imana açar.

Şu *Hikmetü’l-İstiaze Risalesi*’nin iki mühim kardeşi var. Birisi, Yirmi Dokuzuncu Mektubun altıncı risalesi olan *Hücumat-ı Sitte* mühim bir kale olduğu gibi; ikinci bir kardeşi olan Yirmi Altıncı Mektubun *Hüccetü’l-Kur’ân Aleşşeytan ve Hizbihi* namındaki risalesi dahi bir hısn-ı hasindir. Bu üç risale birbirleriyle münasebettardır ve ehl-i imana bu zamanda çok lüzumlu olduğunu ihtar ediyorum. Fakat, şu risaleler tamamıyla Kur’ân’a sadık olanların ellerine verilebilir. Bid’a ve dalâlete taraftar veya siyasetçiliğe müptelâ olanların ellerine vermemek gerekir.

mizan-ı ekber: mahşer günü amellerin ölçüleceği en büyük terazî.

mukabil: karşı, karşılık olarak.

mühim: önemli.

mü’min: iman eden, Allah’a inanan.

münasebettar: ilgili, alakalı.

müptelâ: bir şeye tutulmuş ve düşkün olan.

müşkülpesent: zor beğenen

namında: adında, isminde.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan.

seyyie: kötülük, günah, suç.

sure: Kur’ân-ı Kerim’in 114 bölümünden her biri.

şeytan-ı insî ve cinnî: cinlerden ve insanlardan olan şeytanlar.

tahassun etmek: sığınmak.

tecelli: görünme, ortaya çıkma.

1. De ki: Sığınırım insanların Rabbine. (Nâs Suresi: 1.)

adalet-i mutlaka-i İlâhiye: yoldan sapma. Allah’ın tam ve sınırsız adaleti.

adavet: düşmanlık.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

bid’a: dinin aslında olmayıp sonradan çıkarılan şey.

bilhassa: özellikle.

dalâlet: iman ve Islâmiyetten, hak ve hakikatten, doğru

desise-i şeytaniye: şeytanın hilesi.

düstur: kanun, prensip, kural.

ehl-i iman: iman edenler, Allah’a inananlar.

hadîdü’l-mizaç: öfkeli, çabuk kızan.

hasenat: iyi işler, hayırlar, güzellikler.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.

hısn-ı hasin: çok sağlam kale.

hususan: özellikle.

ifsat etmek: bozmak, düzensizlik meydana getirmek.

ihtar: hatırlatma, dikkat çekme.

istiaze: şeytandan Allah’a ve korumasına sığınma.

kal’a-i metin: sağlam kale.

kıymettar: kıymetli, değerli.

Bilhassa *Hücumat-ı Sitte*, içerisinde Eski Said'in şiddetli lisanı karıştığı için, en has ve en sadık kardeşlerime mahsustur. Şimdilik hakkı dinlemek ve kabul etmek istidadında olmayanlara gösterilmemesini tavsiye ediyorum. Hem de, *İşarat-ı Seb'a, Hücumat-ı Sitte* gibi şimdilik havassa mahsustur.

On Dördüncü Lem'a

244

İki Makamdır.

BİRİNCİ MAKAM

244

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan sorulmuş ki: "Arz ne üstünde duruyor?" Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

¹ عَلَى الثَّوْرِ وَالْحُوتِ yani, "Öküz ve balık üstünde

duruyor." Şu hâdise dair çok münakaşat vardır. Coğrafyacılara, hâşâ, bu hadisi inkâr ediyorlar.

İşte, bu hadisin hakikî manasını, üç vecihle, bu risalenin Birinci Makamı öyle bir tarzda beyan ediyor ki, münkirlerin zerre miktar insafı varsa, coğrafyacıların hakka karşı zerre miktar iz'anları bulunsa, bu hadisi, bâhir bir mu'cize-i Ahmediye (a.s.m.) sayacaklardır. Çünkü o üç cevap hem hakikî ve kat'î, hem manidardırlar.

İKİNCİ MAKAM

254

² بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ 'in en mühim beş altı sırla-

rını tefsir ediyor ve بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ Kur'an'ın

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Peygamber Efendimize rahmet ve esenlik duası olup, ona özgüdür.

arz: yer, dünya.

bâhir: apaçık.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

dair: ait, ilgili, alâkalı.

ferman: emir, buyruk.

fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste.

hadis: Peygamberimizin ait söz.

hak: gerçek, doğru.

hakiki: gerçek.

has: seçkin, ileri gelen.

hâşâ: asla, kesinlikle hayır.

havas: ileri gelenler, seçkinler, bilgi ve yaşayışa üstün olanlar.

hulâsa: öz, özet.

inkâr etmek: reddetmek, kabul etmemek.

insaf: doğruları ve gerçekleri kabul etme esasına dayanan ılımlı davranış.

istidat: kabiliyet, yetenek.

iz'an: anlayış, akıl, zekâ.

kat'î: kesin.

lem'a: parlıt.

lisan: dil.

mahsus: özel.

mana: anlam.

manidar: manalı, anlamlı.

muftah: anahtar.

mu'cize-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) mu'cizesi.

1. Dünya öküz ve balık üzerindedir. (Hâkim, *Müstedrek*, 4:636; Münzirî, *Tergip ve Terhip*, 4:257; Heysemî, *Mecma'u'z-Zevaid*, 8:131; İbni Hacer, *Metelibü'l-Âliye*, 3:391; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, 1:172).

2. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

mühim: önemli.

münakaşat: münakaşalar, tartışmalar.

münkir: inkârcı, kabul etmeyen.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz.

Muhammed (a.s.m.).

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sez-

gi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

tarz: şekil, biçim, usul.

tefsir etmek: açıklamak, yorumlamak.

vecih: yön.

zerre miktar: çok çok az.

bir hulâsası ve bir fihristesi ve miftahı olduğunu gösterdiği gibi; Arştan ferşe kadar uzanmış bir hatt-ı kudî-i nuranî olmakla beraber, saadet-i ebediye kapısını açan bir anahtar ve her mübarek şeye feyiz ve bereket veren bir menba-ı envar olduğunu beyan eder. Bu İkinci Makam, en birinci risale olan Birinci Söz'e bakar. Âdetâ, Risale-i Nur eczaları bir daire hükmünde olup, müntehası iptidasına

¹ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ hatt-ı mübarekiyle ittihat ediyor. Ve bu makamda Altı Sır yerine otuz yazılacaktı, şimdilik altı kaldı. Kısadır, fakat gayet büyük hakaiki tazammun ediyor. Bunu dikkatle okuyan, بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ne kadar kıymettar bir hazine-i kudsiye olduğunu anlar.

On Beşinci Lem'a 266

Risale-i Nur Külliyyatının Sözler, Mektubat ve On Dördüncü Lem'aya kadar olan kısmının fihristesidir.

On Altıncı Lem'a 267

Mesail-i mühimmeden bazı mesail hakkında sorulan suallerin cevaplarını muhtevidir. Şöyle ki:

En başta, merakaver dört suale cevaptır.

Birincisi: “Ehl-i Sünnet ve Cemaat hakkında bir ferec ve bir fütuhât olacağı hakkında ehl-i keşfin verdiği haberlerin zuhur etmemesi nedendir?” diye sorulmasına mukabil, gayet güzel bir cevaptır.

ittihat etmek: birleşmek.
kıymettar: kıymetli, değerli.
lem'a: parıldı.
menba-ı envar: nurların kaynağı.
merakaver: merak verici, düşündürücü.
mesail: meseleler, konular.
mesail-i mühimme: önemli mesele, konu.
muhtevi: içinde bulunduran.
mukabil: karşı, karşılık olarak.
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.
münteha: son, en son.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
sual: soru.
tazammun etmek: içinde bulundurmamak.
zuhr etmek: meydana çıkmak, görünmek.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

arş: dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası, göğün en yüksek tabakası.
bereket: bolluk.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
ecza: cüzler, parçalar.
ehl-i keşif: bazı sırları, bilinmeyen hakikatleri Allah'ın lütuf ve ihsanıyla bilen velîler.
ehl-i sünnet ve cemaat: İslâm

mı ilk günkü saf hâliyle kabul ederek dinde olmayan şeyleri kanstırmayıp Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
ferec: ferahlık, sıkıntıdan kurtuluş.
fers: yer.
feyiz: bolluk, bereket.
fihriste: bir şeyin içinde nele-
 rin bulunduğunu sırayla gös-

teren liste.
fütuhât: fetihler, zaferler.
gayet: son derece, çok.
hakaik: gerçekler, hakikatler.
hatt-ı kudî-i nuranî: nurlu kutsal çizgi.
hatt-ı mübarek: bereketli, hayırlı getiren yazı.
hazine-i kudsiye: kutsal hazine.
iptida: başlangıç.

İkincisi: “Risale-i Nur’un müellifi, kendisini şiddetli tazyikat altında tutan ehl-i dünyanın aleyhinde bulunması lâzım gelirken, onlara maddeten ilişmemesinin sebebi nedir?” sualine gayet lâtif bir cevaptır.

Üçüncüsü: “İngiliz ve İtalyan gibi hükûmetlerin bu hükûmetle muharebe etmek istemelerine karşı, neden şiddetli bir surette harp aleyhinde bulunuyorsunuz? Hâlbuki, bu gibi hâdiseler milletin kuvve-i maneviyesinin menbaı olan hamiyet-i İslâmiyeyi tehviç etmekle, şair-i İslâmiyenin ihyasına ve bid’aların ref’ine bir derece medar olur” diye vaki sualine verilen pek letafetli bir cevaptır.

Dördüncüsü: “Neden elinizdeki nurlu risaleleri herkese göstermemek için arkadaşlarınıza ihtiyatı tavsiye ediyorsunuz? Ve neden halkları bu nurların feyizlerinden mahrum ediyorsunuz?” sualine verilen pek hoş, pek güzel bir cevaptır.

Hatime’inde Lihye-i Saadet hakkında sorulan bir suale karşı şüpheleri izale eden gayet mukni bir cevaptır.

Daha sonra, eskiden beri mülhitlerin iliştikleri üç meseleye dair sorulan suallere verilen üç cevaptır.

Birinci Sual: حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا

¹ **تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ** ayet-i kerîmesinin mealı olan “Zülkarneyn, güneşi, hararetili ve çamurlu bir çeşme suyunda gurup ettiğini görmüş?”

aleyhinde: karşısında.

ayet-i kerîme: kıymetli ve şerefli ayet.

bid’a: dinin aslında olmayıp sonradan çıkarılan şey.

ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayıp ahireti düşünmeyenler.

feyiz: bolluk, bereket.

gayet: son derece, çok.

gurup etmek: batmak.

hâdis: olay.

halklar: insanlar.

hamiyet-i İslâmiye: İslâmı koruma, İslâm için çalışma, Müslümanlara sahip çıkma gayreti.

hararet: sıcaklık.

harp: savaş.

ihtiyat: tedbiri hareket etme, sakınma.

ihya: diriltme, hayat verilme.

izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek.

kuvve-i maneviye: manevî kuvvet, maneviyattan gelen dayanma gücü.

lâtif: güzel, hoş.

letafetli: güzel, hoş.

Lihye-i Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed’in (a.s.m.) sakalı

1. Nihayet gün batısına vardı ve güneşin hararetili ve çamurlu bir çeşme suyunda gurup ettiğini gördü. (Kehf Suresi: 86.)

ya da sakalından alınan mübarek kılı.

maddeten: maddî olarak, söz ile değil fiille.

mahrum etmek: yoksun bırakmak.

meal: mana, anlam.

medar: sebep, vasıta, vesile.

menba: kaynak.

mesele: önemli konu.

muharebe etmek: savaşmak.

mukni: ikna eden, inandıran.

müellif: telif eden, yazar.

mülhit: dinsiz.

nur: ilim.

ref: kaldırılma, hükümsüz bırakılma.

sual: soru.

suret: biçim, şekil.

şair-i İslâmiye: İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler.

şiddet: fazlalık, çokluk.

tazyikat: baskılar, sıkıntı vermeler.

tehiç etmek: heyecanlandırmak, coşturmak, ayağa kaldırmak.

vaki: olan, olmuş.

İkinci Sual: Sedd-i Zülkarneyn nerededir? Ve Ye'cüc ve Me'cüc kimlerdir?

Üçüncü Sual: Hazret-i İsa Aleyhisselâm, ahir zamanda gelip Deccalı öldüreceğine dair suallere o kadar ulvî cevaplar verilmiş ki, hem ehl-i imanın imanlarını takviye eder, hem belâgatiyle edipleri susturur, hem de mülhitleri ilzam ederek tokatlar.

Nihayetinde, mugayyebat-ı hamse'den yalnız iki-si hakkında sorulan mühim bir suale ehemmiyetli bir cevaptır.

Rüştü

On Üçüncü Lem'a

287

Zühre'den gelmiş "On Beş Nota"dan ibarettir.

BİRİNCİ NOTA 288

Nefs-i insaniyetin müptelâ olduğu âfil ve nafil şeylerin, etvar-ı âlem üzerinde hakikatlerini gösterip, kalbin rabıtasını kesip, yüzünü beka ve ahirete çevirir.

İKİNCİ NOTA 289

Bir düstur-i Kur'ânî olan tevazuu emir ve tekeb-bürden men eder.

ÜÇÜNCÜ NOTA 289

¹ **كُلُّ أَتٍ قَرِيبٌ** sırrıyla, mevtin hakikatini güzel ve

ayn-ı hakikat bir temsil ile açıp, uzun emelleri ve elemeleri keser. *Hayy ü Kayyum* ve *Bâkî-i Daim* ve *Biyedihi'l-Hayr*'a her umuru teslim eder.

1. Gelmesi muhakkak olan her şey uzak da olsa yakındır. (Hadis: *İbni Mâce*, Mukaddime: 7/46; *Feyzû'l-Kadir*, 2:178).

âfil: batan, yok olan, kaybolan.
Ahir zaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat.
aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun.

ayn-ı hakikat: hakikatin tâ kendisi.
Bâkî-i Daim: varlığının sonu olmayan, kalıcı ve sürekli olan Allah.
beka: sonsuzluk, devamlılık.
belâgat: hitap ettiği kimsele-re uygun, tam yerinde, düzgün ve hakikatli söz söyleme.
biyedihi'l-hayr: her hayır

onun elindedir.
dair: ait, ilgili, alâkalı.
düstur-i Kur'ânî: Kur'an'ın prensibi, kuralı.
edip: edebiyatçı, güzel ve sanatlı söz söyleyen veya yazar.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.

elem: acı, keder, sıkıntı.
emel: şiddetli arzu, hırs.
etvar-ı âlem: âlemdе görülen hâller ve hareketler.
hakikat: gerçek, doğru.
Hayy ü Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan, yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutan ve gerçek hayat sahibi olan Allah.
ibaret: meydana gelmiş.
ilzam etmek: tartışmada kuvvetli deliller öne sürerek karşısındakini cevap veremez hâle getirmek.
iman: inanç, itikat.
lem'a: parıltı.
menetmek: yasaklamak.
mevt: ölüm.
mugayyebat-ı hamse: beş bilinmeyen şey.
mühim: önemli.
mülhit: dinsiz.
müptelâ: tutkun, tutulmuş, düşün.
nafile: boş, faydasız.
nefs-i insaniyet: insanın nefsi, insanın arzu ve isteklerinin merkezi.
nihayet: son.
rabıta: bağ, ilgi.
Sedd-i Zülkarneyn: Kur'an'da adı geçen büyük hükümdar olan Zülkarneyn'in yaptırdığı büyük duvar.
sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
sual: soru.
takviye etmek: desteklemek, kuvvetlendirmek.
tekeb-bür: kibirlenme, kendini büyük sayma.
temsil: örnek, benzetme.
tevazu: alçak gönüllülük, kibirsizlik.
ulvî: yüce, yüksek.
umur: işler.

Muttarıt bir kanun-ı âdetullah olan mevsimlerin, asırların değişmesinde, ekser eşyanın aynen iade ve tazelenmesiyle, şecere-i kâinatın en mükemmel meyvesi olan insanın mevsim-i haşr-i ekberde aynen iade edileceğini kat'iyen ispat eder.

Şu asr-ı felâket ve helâketin en büyük musibeti olan ve dinsizliğe giden medeniyet-i sakimenin iç yüzünü ve yüzündeki peçeyi ve Cehennemnünün mahiyetini, hüda-i Kur'ânî ile muvazene suretiyle açar, gösterir. Ehl-i imanı ona temayülden şiddetli tenfir ettirip, sari bir vebayı teşhis ile, eczahane-i Kur'âniyeden zemzem-i tiryaki içirir.

Nefis ve şeytanın en büyük hile ve desiselerinden olan, kâfirlerin çokluklarını ve onların bazı hakaik-ı imaniyenin inkârındaki ittifaklarını vesvese suretiyle göstererek, şüpheleri ve dine karşı lâkaytlığı, ayn-ı hak ve hakikat bir temsil ile kökünden kesen ve Tuba-i Cennet olan iman ağacını yetiştiren mücerrep bir iksir-i nuranîdir.

Hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyenin muzır bir mikrobu olan ve terakkiyat-ı ecnebiyede saadet zannedilen zulümlü ve zulmetli ihtirasat-ı dünyevîye ehl-i imanı sevk eden sahtekâr hamiyetfuruşları, Kur'ân'ın elmas kılıcı ile öldürerek, irtidada yüz tutan veyahut

asır: yüzyıl.

asr-ı felâket ve helâket: belâ, sıkıntı ve mahvoluş yüz yılı.

aynen: değişmeden, olduğu gibi.
ayn-ı hak ve hakikat: doğru ve gerçek.

Cehennemnünün: Cehennem gibi, Cehennem gibi çok azap verici.

desise: gizli hile, aldatmaca.

eczahane-i Kur'âniye: Kur'an eczahanesi.

ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.

ekser: pek çok.

hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.

hamiyetfuruş: vatan, millet, bayrak gibi değerleri korumak için çalıştığını iddia eden.

hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye: İslâmın getirdiği kurallar çerçevesinde oluşan toplum hayatı.

hüda-i Kur'ânî: Kur'an'ın gösterdiği doğru yol.

iade: geri verme.

ihtirasat-ı dünyevîye: şiddetli arzu ve hirs ile dünyaya bağlılık.

iksir-i nuranî: nurlu, çok etkili ilâç.

iman: inanç, itikat, Allah'a ve diğer iman esaslarına inanma.

inkâr: reddetme, inanmama.

irtidat: dinden çıkma.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

ittifak: birleşme.

kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.

kanun-ı âdetullah: âdetullah kanunu; Allah'ın tabiatı koyduğu yaratılışa ait kanun.

kat'iyen: kesin olarak.

lâkayt: ilgisiz.

mahiyet: nitelik, özellik.

medeniyet-i sakime: hasta medeniyet, ahlâksız ve günahlarla sakatlanan medeniyet.

mevsim-i haşr-i ekber: en büyük dirilip toplanmanın mevsimi, kıyametten sonraki dirilip toplanma devresi.

musibet: belâ, felâket, sıkıntı.

muttarıt: düzenli; devamlı, kesin-

tisiz.

muvazene: karşılaştırma.

muzır: zararlı, zarar veren.

mücerrep: denenmiş, tecrübe edilmiş.

nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, iyilikten alıkoyan, kötülüğe sevk eden güç.

peçe: örtü.

saadet: mutluluk.

sahtekâr: insanları aldatmaya yönelik işler yapan.

sari: bulaşıcı.

sevk etmek: önüne katıp sürmek, yönlendirmek.

suret: metot, yol, tarz.

şecere-i kâinat: kâinat ağacı.

temayül: meyletme, yönelme, eğilme.

temsil: örnek, benzetme.

tenfir ettirmek: nefret ettirmek.

terakkiyat-ı ecnebiye: yabancıların sağladığı gelişmeler.

teşhis: hastalığın ne olduğunu anlama, tanıma.

Tubâ-i Cennet: kökü yukarıda, dalları aşağıda olan Cennet ağacı.

veba: bir çeşit salgın hastalık.
vesvese: şüphe, tereddüt; kalbe gelen asılsız, kötü ve sinsi düşünce.

zannetmek: sanmak.

zemzem-i tiryak: çok etkili, lezzetli ve içilmesi kolay olan ilâç.

zulmet: karanlık.

zulüm: haksızlık, kötülük, eziyet.

mertebe-i fıskâ inen ehl-i imanı Kur'ân-ı Hakîmin hastahanesine alır, tedavi eder.

SEKİZİNCİ NOTA 306

¹ رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ 'in bir sırrını,

² وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ 'nin bir hakikatini,

³ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ 'un bir düş-

turunu, ⁴ فَسُبْحَانَ الَّذِي يَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

'un bir nüktesini tefsir edip, kâinatı zerreden şemse kadar her şey bir vazife ile mükellef olup, bütün sa'y ve hareketleri kanun-ı kader ile cereyan ettiğini ve Cenab-ı Hak kemal-i kereminden hizmet içinde mükâfat olarak bir lezzet derç ettiğini ispat ve izah ile; mevcudatın en mükemmeli ve zihayâtın reisi ve arzın halifesi olan insan, tembellik edip gaflete düşerse, cemadattan daha camit, sinekten, çekirgeden daha kansız olacağını ikaz ve inzar ile, insanları vazife-i fitriyelerine sevk edip, ulûhiyet-i mutlaka'yı ispat eder.

DOKUZUNCU NOTA 312

Cenab-ı Hak kemal-i keremiyle, en büyük şeyi en küçük şeyde derç ettiği cihetle, kâinatı hayır ve kemalâtı, şecere-i kâinatın meyvesi ve çekirdeği olan, nev-i insanın hakikatini taşıyan nebîlerde gösterdiğini; ve nebîlere intisap eden, hayır ve kemalâta, nura ve sürura çıkacağı gibi, ubudiyet cihetiyle de,

halife: idareci, vekil, başkan.

ikaz: dikkat çekme, uyarma.

intisap etmek: bağlanmak.

inzar: korkutarak uyarma, sakındırma.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.

izah: açıklama.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kanun-ı kader: kader kanunu.

kemalât: mükemmellikler.

kemal-i kerem: mükemmel insan, kusursuz ikram edicilik.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

lezzet: zevk, haz, keyif.

mertebe-i fıskâ: Allah'a karşı isyan etme derecesi.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

mükâfat: ödül.

mükellef: vazifeli, görevli.

nebi: peygamber; haberci.

nev-i insan: insan türü.

nur: aydınlık.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

reis: başkan.

sa'y: çalışma.

sevk etmek: ulaştırmak; yönlendirmek.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

sürur: mutluluk, neşe, sevinç.

şecere-i kâinat: kâinat ağacı.

şems: güneş.

tedavi etmek: iyileştirmek.

tefsir etmek: Kur'ân'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.

ubudiyet: kulluk, Allah'a ibadet etmek.

ulûhiyet-i mutlaka: hiçbir kayda ve şarta bağlı olmaksızın ilâh olma.

vazife: görev, iş.

vazife-i fıtriye: yaratılıştan gelen görev.

zerre: en küçük parça, atom.

zihayât: hayat sahibi, canlılar.

1. Rahmetim her şeyi kuşatmıştır. (A'raf Suresi: 156.)

2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)

3. Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi "Ol!" demektir; o da olur. (Yâsin Suresi: 82.)

4. Şanı ne yucedir Onun ki, her şeyin hüküm ve tasarrufu elindedir. Siz de Ona döneceksiniz. (Yâsin Suresi: 83.)

arz: yer, yeryüzü, dünya.

camit: cansız.

cemadat: cansızlar.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

cereyan etmek: meydana gelmek, olmak, geçmek.

cihet: yön.

derç etmek: yerleştirmek, içine koymak, kaydetmek.

düstur: prensip, ilke, esas.

ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.

gaflet: ihmal, vurdumduymazlık, dikkatsizlik.

hakikat: gerçek; bir şeyin aslı ve esası.

acip: acayip, hayret verici.

Allahü Ekber: Allah en büyük ve en yücedir.

amel: fiil, iş.

âyât: ayetler, deliller.

âyine: ayna.

berahin: bürhanlar, güçlü deliller

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

beyan: açıklama, izah etme.

bilbedahe: apaçık bir şekilde.

bu'diyet: uzaklık.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-
kın tâ kendisi olan, şeref ve aza-
met sahibi yüce Allah.

cezalet: güzel ifade; söylenişi sert
ve yumuşak olan kelimeleri ko-
nuya ve yerine uygun olarak söy-
leme hâli.

cihet: yön.

dalâlet: hak ve hakikatten, doğru
yoldan sapma.

dizgin çekmek: aşırı davranışla-
ra engel olmak.

emare: işaret, belirti, iz.

fihristiyet: bir şeyin içinde bulu-
nanları sırayla gösteriş listeleniş.

fitri: fıtrata, yaratılışa uygun.

hakkalyakin: yaşayarak bilme,
bilginin en kesin hâli.

hasaret: zarar, kayıp.

hikmet: fayda, gaye, gizli sebep.

hükmüne: yerine, değerine.

hüsni kemal: kusursuz, üstün
güzellik; mükemmelliğin güzelliği.

ifade: anlatım, anlatış şekli.

iman: inanma, inanç, itikat.

imtisalen: uyarak, uygun hareket
ederek.

intisap: bağlanma.

ispat etmek: doğruyu delil göste-
rerek meydana koymak.

izhar etmek: ortaya koymak,
göstermek.

kabir: mezar.

kat'i: kesin.

kavl-i şerif: şerefli söz.

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıkla-
malarıyla akılları benzerini yap-
maktan âciz bırakan Kur'an

küre-i arz: yer küre, dünya.

mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü;
nitelik, özellik.

mahlûk: yaratılmış, yaratık.

makbul: kabul edilmiş, geçerli.

medar: sebep, vasıta, vesile.

merhamet: acıma, şefkat göster-
me, koruma, iyilik etme.

mevt: ölüm.

muvaakkat: geçici, vakitli.

nefs-i emmare: insanı kötülüğe
sürükleyen nefis.

nur: aydınlık, ışık.

nur-i marifet: Allah'ı tanıtan, isim
ve sıfatları hakkında bilgi veren
ilimden doğan nur.

saadet: mutluluk.

saadet-i ebediye: sonsuz mutlu-

bir zerre gibi küçük bir mahlûk olan insanın, fihris-
tiyet ve o intisap cihetiyle, ağzından çıkan "Allahü
Ekber" sedası, küre-i arzın büyük bir "Allahü Ek-
ber"i hükmüne geçtiğini, hakkalyakîn bir beyan ile,
hakkın saadetini, imanın hüsn-i kemalini bilbedahe
izhar edip; dalâlet, şer, hasaret, dinin muhalifinde
olduğunu kat'î ispat eder.

ONUNCU NOTA 314

Cenab-ı Hakkın nur-i marifetine yetişmek ve bak-
mak ve âyât ve şahitlerin âyinelerinde berahin ve
delillerin emarelerini görmek üç çeşit olup, bir kıs-
mı su gibi, ikinci kısmı hava gibi, üçüncü kısmı nur
gibi olup; takarrübün tarifini ve bu'diyetin vartaları-
nı beyan eder.

ON BİRİNCİ NOTA 315

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan'ın ifadesindeki şefkat ve
merhametin hikmetini, hem üslûb-i Kur'âniyedeki
cezalet ve selâsetteki fitriliği gösterir.

ON İKİNCİ NOTA 316

¹ **مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا** kavl-i şerifine imtisalen,

² **كُلُّ اتِّقَرِيبٍ** sırrıyla mevtin ve kabrin mahiyetini
gösterip, serkeş nefis-i emmarenin dizginini çeker.
Hem, kısa bir ömür ve muvakkat bir hayatta, bu
acip asırdaki, saadet-i ebediye en yarayışlı amel ve
en makbul hizmet ve en devamlı sevap "imanın tak-
viyesine medar, Risale-i Nur Talebelerinin tarzında,
ulûm-i imaniyeye çalışmak" olduğunu beyan eden

1. Gerçek ölümü tatmadan önce, nefsin arzularını terk etmek suretiyle kendinizi ölmüş bili-
niz. (Kesf'ül-Hafa, 2:291.)

2. Gelmesi muhakkak olan her şey, uzak da olsa yakındır. (İbni Mâce, Mukaddime: 7:46; Fey-
zü'l-Kadir, 2:178.)

luk:

seda: ses.

selâset: sözün acıkı olma hâ-
li, ifadedeki açıklık, kolaylık
ve acıklık.

serkeş: asi, itaat etmeyen,
dik kafalı.

sevap: hayır. İlâhî mükâfata
kazandıran işler.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dik-
kat, tecrübe, yetenek ve sez-
gi yardımıyla kavranabilen en
zor ve ince yönü.

şefkat: karşılıksız sevmeye, acı-
ma, merhamet etme.

şer: kötülük.

takarrüb: yakınlaşma; Allah'a
yakınlık.

takviye: destekleme, kuvvet-
lendirme.

tarz: metot, usul, şekil.

ulûm-i imaniye: iman ilimle-
ri.

üslûb-i Kur'âniye: Kur'an'ın
anlatım şekli.

varta: tehlike, ucurum.

zerre: en küçük parça; atom.

ve ehl-i ilim ve ehl-i kalemi ikaz eden bir düstur-i hakikattir.

ON ÜÇÜNCÜ NOTA 319

Medar-ı iltibas olmuş “Beş Mesele” dir.

Birincisi:

أَنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ¹

sırrıyla tarik-ı hakta çalışan ve mücahede edenler, yalnız kendi vazifesini düşünüp, Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmamaları lâzım geldiğini; ve şiddet-i hırs yüzünden, vazife-i ubudiyet ve memuriyeti, amiriyet ve ma'budiyetle iltibas edenlere karşı tefrik edip, haddini tecavüz eden insana makamını gösteren, herkese lüzumlu bir meseledir.

İkinci Mesele: Ubudiyetin menşei emr-i İlâhî ve neticesi rıza-i İlâhî ve semeratı ve fevaidi, uhreviye olduğunu; ve dünyaya ait faydalar ve semereler ve menfaatler, ubudiyyete, virt ve zikre illet veya illetin bir cüz'ü olsa, ubudiyeti kısmen iptal ettiğini beyan ile, sırr-ı ubudiyetin hikmetini ders veren çok mühim ve lüzumlu bir meseledir.

طُوبَى لِمَنْ عَرَفَ حَدَّهُ وَلَمْ يَتَجَاوَزْ طَوْرَهُ²

hadis-i kudûsinin mukaddes düsturunu güzel bir temsil ile izah edip, ubudiyetin esas olan acz, fakr ve kusur ve naksını bilmek ve niyaz ile dergâh-ı İlâhînin rahmet kapısını çalmak lâzım geldiğini; hem her amelde bir ihlâs ciheti olduğundan, insan,

hikmet: gizli bilinmeyen nokta.
ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemezsizin sadece Allah rızası için yapmak.
ikaz etmek: uyarmak.
illet: bir şeye yol açan ve gerektiren durum, sebep, gaye, hedef.
iltibas etmek: karıştırmak.
izah etmek: açıklamak.
ma'budiyet: ibadet edilmeye lâ-yık oluş.
makam: bulunulan yer, durak, bölüm.
medar-ı iltibas: karıştırma sebebi.
menfaat: fayda, yarar.
menşe: kaynak.
mesele: önemli konu.
mukaddes: kutsal.
mücahede eden: cihad eden, ça-ba ve gayret gösteren.
mühim: önemli.
naks: noksanlık, eksiklik.
netice: sonuç.
niyaz: Allah'a yalvarmak, yakarmak, dua etmek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası.
semerat: meyveler, neticeler.
semere: meyve, netice.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
sırr-ı ubudiyet: kulluğun sırrı.
şiddet-i hırs: arzu ve isteklerin şiddeti, aşırılığı.
tarik-ı hak: hak ve hakikat yolu; Allah yolu.
tecavüz eden: söz veya hareketle ileri giden; aşan.
tefrik etmek: birbirinden ayırmak, ayırt etmek.
temsil: örnek, benzetme.
ubudiyet: kulluk, Allah'a ibadet etme.
uhrevi: ahirete dair, öteki dünyaya ait.
vazife: görev.
vazife-i ubudiyet ve memuriyet: kulluk ve emre itaat etme vazifesi.
virt: belli zamanlarda, sürekli ve düzenli okunan dua.
zikir: Allah'ın adını anarak dua etme.

1. Sen sevdiğin kimseyi hidayete erdiremezsin. Ancak Allah dilediğine hidayet verir. (Kasas Suresi: 56.)

2. Ne mutlu o adama ki, kendini bilip haddinden tecavüz etmez.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
amel: fiil, iş.
amiriyet: amirlik, emredicilik.
beyan: açıklama, anlatma.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek.
Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihet: yön.
cüz: kısım, parça.

dergâh-ı İlâhî: Allah katı.
düstur: prensip, kural.
düstur-ı hakikat: gerçek, doğru prensip.
ehl-i ilim: ilim sahipleri.
ehl-i kalem: eli kalem tutanlar, yazarlar.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
esas: temel, öz.

fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fevaid: faydalar, yararlar.
had: sınır.
hadis-i kudsi: manası Peygamberimize vahiy veya ilham edilen, sözü Peygamberimize ait olan hadis.
hidayet: iman yoluna girme

hareketinde rıza-i İlâhîyi düşünüp, vazife-i İlâhiyeye karışmamasıyla âlâ-i illiyyine çıkacağını yol gösteren mühim bir meseledir.

Dördüncü Mesele: ¹ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ

ayetin mana-i işarısiyle, Mün'im-i Hakikî'yi hatıra getirmeyen ve Onun namıyla verilmeyen nimeti yemek ve almak caiz olmadığını; eğer muhtaç ise, esbab-ı zahiriye'nin başı üzerinde Mün'im-i Hakikî'nin rahmet elini görüp, Bismillâh deyip alınacağını; hem esbab-ı zahiriye'yi perestiş edenleri aldatan, iki şeyin beraber gelmesi veya bulunması olan iktiran'ı illet zannetmelerini güzel ve mukavemetsûz izahla, yüzleri Mün'im-i Hakikî'ye çevirir.

Beşinci Mesele: Bir cemaatin sa'yleriyle hâsıl olan bir netice veya şerefi, o cemaatin reisine veya üstadına vermek, hem cemaate, hem de o üstat ve reise zulüm olduğu gibi; Cenab-ı Hakkın nur ve feyzine ma'kes ve vesile ve vasıta olan üstadın, master ve muktedir ve menba telâkki edilmemek lâzım geldiğini güzel bir temsil ile ispat edip, hakikat-i hale pencere açıp gösterir.

ON DÖDÜNCÜ NOTA 328

Tevhide dair dört küçük remizdir.

Birinci Remiz: Dar nazarlı, kasır fikirli ve muhakemesiz akıllı, esbapperest insanın nazarını vahdaniyet-i İlâhiyenin delillerine çevirip, güzel bir temsil

âlâ-i illiyyin: yüceler yücesi.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
Bismillâh: Allah'ın adı ve izni ile.
caiz: yapılmasında sakınca olmayan.
cemaat: topluluk.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
esbap-ı zahiri: görünen sebepler.
esbapperest: sebeplere haddinden fazla değer veren, onları yaratıcı sanan kimse.
feyiz: ilim, irfan; Allah'ın kuluna bağışladığı marifet ve dini heyecan.
hakikat-i hâl: işin aslı, işin hakikati.
hâsıl olmak: meydana gelmek.
iktiran: birbirine yakın ve beraber olma.
illet: bir şeye yol açan ve gerektiren durum, sebep.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
izah: açıklama.
kasır: kısa.
ma'kes: yansıma yeri, ayna.
mana-i işari: işaretlerle ifade edilen mana.
master: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
menba: kaynak.
mesele: önemli konu.
muhakeme: düşünme, değerlendirme, akıl yürütüp doğru bir netice elde edebilme.
mukavemetsûz: karşı konulamayan, direnilemeyen.
muktedir: güçlü, kuvvetli.
mühim: önemli.
Mün'im-i Hakikî: gerçek nimet

1. Allah'ın adı anılmadan kesilen hayvanın etini yemeyin. (En'am Suresi: 121.)

verici olan Allah.

namıyla: ismiyle, adıyla.

nazar: bakış; düşünce.

netice: sonuç.

nimet: yiyecek, içecek şeyler.

nur: ilim.

perestiş etmek: tapar derecesinde sevmek.

rahmet: Allah'ın şefkat ve merhamet etmesi, acıması, maddî ve manevî nimetler

vermesi.

reis: başkan.

remiz: işaret.

rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası.

sa'y: çalışma, emek.

telâkki etmek: kabul etmek, anlamak.

temsil: örnek, benzetme.

tevhid: Allah'ın varlığına ve birliğine inanma.

üstat: bilgi ve tecrübe sahibi

öğretici, öğretmen.

vahdaniyet-i İlâhiye: Allah'ın bir, tek olması.

vasıta: araç.

vazife-i İlâhiye: Allah'a ait olan iş ve vazife.

vesile: bir şeye ulaşmayı mümkün kılan yol, sebep.

zannetmek: sanmak.

zulüm: haksızlık, eziyet.

üzerinde, ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ der, tevhidi ispat eder.

İkinci Remiz: ² يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِي 'nin bir sırrını tefsir edip, aşk-ı mecaziye müptelâ olan insana aşk-ı hakikîyi ve Ma'bud-ı Bilhakki gösterir.

Üçüncü Remiz: Hayat-ı bâkiyeye ve sermedî manzaralara namzet, yüksek makamda halk olunan istidadat ve letaif-i insaniye, bazen hiç ender hiç olan heva-i nefse esir bulunduğundan, ikaz ve inzar ile insanı teyakkuza sevk eden büyük bir hakikatin küçük bir ucudur.

Dördüncü Remiz: Uzun emellerden ve geçmiş ve gelecek elemelerden ruh ve kalbi güzel bir temsil ile kurtarıp, ³ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ kelime-i kudsiyesinin şifayab ve rahmetbahş hazinesine teslim eder.

ON BEŞİNCİ NOTA 332

Üç Meseledir.

Birincisi: İsm-i Hafız'ın tecelli-i etemmine işaret eden **فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ** وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ⁴ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ayetiyle, Hafız-i Zülcelâl'in küre-i arz tarlasında ezel ilmiyle halk edip zer' ettiği tohumları, kesif toprak içinde ve şiddet-i bürudet karşısında mukavemetsiz, nihayetsiz zayıf ve küçük oldukları hâlde, muhafaza edip haşr-i baharîde, başka bir

halk olunmak: yaratılmak.
haşr-i baharî: bahar mevsiminde bitkilerin ve hayvanların dirilişi.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen, sonsuz hayat; ahiret hayatı.
heva-i nefis: nefsin zararlı ve gühnah olan istekleri.
hiç ender hiç: hiç içinde hiç.
ikaz: uyarma, dikkat çekme.
ilim: biliş, bilgi.
inzar: korkutarak uyarma, sakındırma.
ism-i Hafiz: Allah'ın muhafaza eden, koruyan manasına gelen ismi.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
istidadat: kabiliyetler, yetenekler.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
kelime-i kudsiye: kutsal söz.
kesif: kalın, koyu, yoğun.
küre-i arz: yer küre, dünya.
letaif-i insaniye: insanın manevî duyguları.
Ma'bud-ı Bilhak: asıl ibadet edilecek, hakıyla ibadete lâyık olan Allah.
makam: manevî mevki, yer.
mesele: önemli konu.
muhafaza etmek: korumak.
mukavemetsiz: dayanıksız, dirençsiz.
müptelâ: tutkun, tutulmuş, düşkün.
namzet: aday.
nihayetsiz: sonsuz.
rahmetbahş: rahmet bağışlayan, veren.
remiz: işaret.
sermedî: ebedî, sürekli.
sevk etmek: ulaştırmak; yönlendirmek.
sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
şiddet-i bürudet: soğuşun şiddeti.
şifayab: şifa veren, iyileştiren.
tecavüz eden: söz veya hareketle ileri giden; aşan.
tecelli-i etem: eksiksiz, kusursuz ve tam olarak görünme, bilinme.
tefsir etmek: açıklamak, yorumlamak.
temsil: örnek, benzetme.
tevhid: Allah'ın varlığı ve birliğine inanma.
teyakkuz: uyanıklık.
zer etmek: tohum ekmek.

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir. Allah bir olur, ortağı yoktur. (Buharî, Ezan: 155, Tehcüd: 21; Müslim, Zikir: 28, 30; Ebu Davud, Vitr: 24.)
2. Ey Bâkî olan Allah! Ancak Sensin Bâkî!
3. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi: 19.)
4. Kim zerre kadar iyilik yaparsa, onun mükâfatını görür. • Kim zerre kadar kötülük yaparsa, onun cezasını görür. (Zilzal Suresi: 7-8.)

aşk-ı hakiki: gerçek aşk, Allah'a karşı duyulan şiddetli sevgi.
aşk-ı mecazi: mecazî aşk, dünyaya ve varlıklara karşı gösterilen aşın sevgi.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
elem: acı, keder.
emel: şiddetli arzu, hırs.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.

Had: sınır.
Hafiz-i Zülcelâl: esirgeyen, koruyan, muhafaza eden, büyüklük sahibi Allah.
hakikat: gerçek.
halk etmek: yaratmak.

akval: sözler, konuşmalar.

âlem: dünya.

arz: yer, dünya.

âsâr: eserler.

ayet-i kerîme: kıymetli ve şerefli ayet.

baid: uzak.

Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatiyla var olacak tek varlık, Allah.

beyan etmek: açıklamak, izah etmek.

bilmüşahede: gözlemleyerek, gözlem ile, görme derecesinde.

bürhan: delil.

derç edilmek: konulmak, yerleştirilmek.

ef'al: fiiller.

emanet-i kübra: büyük emanet.

evamir-i tekviniye: Allah'ın tabiatıta geçerli olan emir ve kanunları.

fihrîste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste.

gaybî: bilinmeyen, görünmeyen.

hak: pay.

halife: idareci.

hamele: taşıyıcı; yüklenen, üzerine alan.

hasenat: iyi ve güzel işler, hayırlar.

hey'et: topluluk; birlik oluşturan şahısların tamamı.

hisse: ortaklık, pay.

iktisat: tutumlu olma, tasarruf; bir şeyi yaratılış amacına uygun kullanma.

ilâh: kendisine ibadet edilen, tapınılan.

imtisal: uyma, uygun hareket etme.

irşatkârâne: doğru yolu gösterecek.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

israf: boş yere harcaması.

işaret etmek: göstermek, bildirmek.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kat'î: kesin.

keramet-i evliya: Allah dostlarının olağanüstü halleri.

keramet-i gaybî: gelecek zamanla ilgili keramet, olağanüstü hâl.

lem'a: panlı.

meydan-ı muhasebe: hesapların görüleceği meydan; haşır meydanı.

âlemden gelmişler gibi, evamir-i tekviniyeye imtisal ile gelmeleriyle, emanet-i kübra hamelesi ve arzın halifesi ve kâinatın meyvesi olan insanların ef'al ve âsâr ve akvalleri ve hasenat ve seyyiatları muhafaza edilip, haşrin sabahında meydan-ı muhasebeye getirileceğini kat'î ispat edip, haşri bazı sebepler neticesi baid gören insanlara, bilmüşahede numunesini gösterir.

Hafız Ali

On Sekizinci Lem'a ¹ 336

Unutulmuş, yazılmamış; mübarekler heyetinin çalışkan kahramanı Küçük Ali'nin hissesidir ve hakkıdır ki yazsın. Onun için unutulmuş.

Gizli kalmış gaybî mühim bir mu'cize-i Ahmediyeyi (a.s.m.) beyan eden ve keramet-i evliyanın hak olduğuna kat'î bir bürhan teşkil eden Hazret-i Ali'nin (r.a.) hem bir keramet-i gaybîsini gösteren, hem de Risale-i Nur Şakirtleri ile naşirlerine karşı irşatkârâne ve teveccühkârâne bakmasına işaret eden bir risaledir.

On Dokuzuncu Lem'a 353

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

² كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا ayet-i kerîmesini Yedi

Nükte ile tefsir eden iktisadî emredip, israf ve

1. Bu Lem'a'nın asıl metni Lem'alar'daki yerinde derç edildiğinden Fihrist Risalesi'ndeki fihristesi de buraya konulmuştur. (Naşirler)

2. Yiğir, için, fakat israf etmeyin. (A'raf Suresi: 31.)

mu'cize-i Ahmediye: Pey-

gamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.) mu'cizesi.

muhafaza edilmek: korunmak.

mübarek: hayırlı; beğenilen kimse hakkında söylenir.

mühim: önemli.

mükâfat: ödül.

naşir: neşreden, yayan; eser

yayınlayan.

netice: sonuç.

numune: örnek.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

seyyiat: kötülükler, günahlar,

suçlar.

tefsir etmek: Kur'an'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.

teşkil eden: oluşturan, meydana getiren.

teveccühkârâne: yönelerek, iltifat ederek.

zerre: en küçük parça.

tebzirden nehyeden ve bilhassa bu asırdaki beşere gayet mühim bir ders-i hikmet veren kıymettar ve çok mübarek bir risaledir.

Birinci Nükte: Cenab-ı Hak, beşere ihsan ettiği bircümle nimetlerin mukabilinde beşerden ancak bir “şükür” istediğini; iktisat hem nimetlere karşı bir ihtiram, hem Cenab-ı Hakka karşı bir şükr-i manevî, hem nimetin bereketlenmesine bir vesile olduğunu; israf ise, Mün'im-i Hakikînin nimetlerine bir hürmetsizlik ve bir tahkir olmakla, vahim neticeleri bulduğunu beyan eder.

İkinci Nükte: Vücut-i beşer bir saray, mide bir efendi, ağızdaki kuvve-i zaika bir kapıcı, et'imenin verdiği lezzetler birer bahşış olduğunu göstererek; vücudun idaresi iktisat ile temin edildiğini, israf ise muvazenesizliği ve hastalıkları tevhit ettiğini beyan eder.

Üçüncü Nükte: Kuvve-i zaika, maddî cesede inhisar etmekten ziyade, akla, ruha ve kalbe baktığından; israf etmemek, zillet ve sefaletle düşmemek ve o kuvve-i zaikayı taşıyan lisanı şükürde istimal etmek şartıyla leziz taamların tercih ve takip edilebileceğini; ve bu hakikat, harika kuvve-i kudsiye sahibi Şah-ı Geylânî (k.s.) Hazretlerinin ihya-i emvat keramet-i azîmesiyle izah edilerek, ruh cesede, kalp nefse, akıl mideye hâkim olduktan sonra, şükrün mün-teha derecelerine vasıl olmakla mümkün olduğunu beyan eder.

asır: yüzyıl.

bahşış: bir hizmet görene hakkından ayrı olarak verilen şey.

bereket: bolluk.

beşer: insan, insanlık.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

bircümle: bütün, tüm.

bilhassa: özellikle.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

ceset: vücut, beden.

ders-i hikmet: hikmet dersi.

et'ime: yemekler.

hakikat: gerçek.

hâkim olmak: emir ve kontrolü altına almak.

harika: olağanüstü, hayranlık uyandıran.

hürmet: saygı.

idare: yönetme, çekip çevirmesi.

ihsan: iyilik, bağış, ikram.

ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme.

ihya-i emvat: ölümlerin dirilti-

mesi.

iktisat: tutumlu olma, tasarruf; bir şeyi yaratılış amacına uygun kullanma.

inhisar etmek: yalnız bir şeye ait kılmak.

israf: boş yere harcamak.

istimal etmek: kullanmak.

izah etmek: açıklamak.

keramet-i azime: büyük keramet, Allah dostunun gösterdiği büyük olağanüstü hâl.

kıymettar: kıymetli, değerli.

kuvve-i kudsiye: kutsal kuv-

vet, Allah'ın yardımıyla gelen kuvvet.

kuvve-i zaika: tat alma duyusu.

leziz: çok lezzetli.

lisan: dil.

maddî ceset: maddeden yapılmış vücut, beden.

mukabil: karşı, karşılık olarak.

muvazene: ölçü, denge.

mübarek: bolluk getiren, uğurlu, hayırlı.

mühim: önemli.

Mün'im-i Hakikî: gerçek nimet verici olan Allah.

münteha: son, en son; bir şeyin en uç noktası.

nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, iyilikten alıkoyan, kötülüğe sevk eden güç.

nehyetmek: yasaklamak.

netice: sonuç.

nimet: yiyecek içecek şeyler; insana faydalı olan maddî ve manevî her şey.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

sefalet: perişanlık, yoksulluk.

şükr-i manevî: şükür manası taşıyan işler yapmakla edilen şükür.

şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etmek, minnet duymak, elhamdülillâh demek.

taam: yemek, yiyecek, gıda.

tahkir: hakaret etme, aşağılama.

tebzir: boş yere malını harcamak, dağıtmak, israf.

temin edilmek: sağlanmak, karşılanmak.

tercih: seçme.

tevhit etmek: doğurmak, netice vermek.

vahim: ağır, tehlikeli.

vasıl olmak: ulaşmak, erişmek.

vesile: sebep, vasıta.

vücut-i beşer: insan vücudu.

zillet: aşağılık, alçalma.

ziyade: fazla, çok.

Dördüncü Nükte: İktisat sebab-i bereket olduğundan, muktesitlerin hayatları izzetle geçtiğini; israf edenlerin her vakit sefalet, hatta dilencililiğe kadar düştüklerini, hatta haysiyet ve namuslarını ve hatta mukaddesat-ı diniyelerini bile feda ettiklerini; ve iktisadın menafi-i azîmesini ve israfın dehşetli zararlarını ve sahavetin güzelliği içinde bir oduncu ihtiyarın istiğnasını zikrederek, iktisadın kıymet ve izzetini, sahavetin fevkine çıkarır.

Beşinci Nükte: Gayet merakaver bir bal vakıasıyla, iktisattaki izzet ve bereketin ve israftaki sefalet ve mahrumiyetin bir sırrını, pek hakikatlı bir surette izah eder.

Altıncı Nükte: Hisset ile, hissetten ayrı olan iktisat haslet-i memduhasını, Hazret-i Ömer'in oğlu Hazret-i Abdullah'ın (r.a.) bir vakıasıyla öyle izah eder ki, iktisadın hisset olmadığını ve israftan ayrı olan sahavetin derece-i kemalini gösterir.

Yedinci Nükte: İsraf hırsı, hırs kanaatsizliği, kanaatsizlik haybet ve hasareti ve hem ihlâsı kaçırmakla a'mal-i uhreviyeyi zedelemek gibi üç mühim neticeyi tevhit ettiğini; ve zekâvetleri yüzünden maruf ediplerin dilencililiğe kadar tenezzül ettiklerini; ve bir kısım âlimlerin hırs yüzünden diyk-ı maişete giriftar olduklarını temsillerle o kadar güzel izah eder ki, fevkinde beyan ve izah tasavvur edilemez.

Hüsrev

âlim: bilgin.
a'mal-i uhrevî: ahiretle ilgili hayırlı ve iyi işler.
bereket: bolluk.
beyan: açıklama, anlatma.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü.
derece-i kemal: mükemmellik derecesi.
diy-kı maişet: geçim darlığı.
edip: edebiyatçı, yazar.
feda etmek: uğrunda harcamak.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
fevkine: üstüne, üzerine.
gayet: son derece, çok.
giriftar olmak: tutulmak, yakalanmak.
hakikat: gerçek.
hasaret: zarar etme, kayıp.
haslet-i memduha: övülmüş huy.
haybet: istediğini elde edemeyiş.
haysiyet: itibar, değer, şeref.
hırs: açgözlülük; aşırı istek.
hisset: cimrilik.
ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak.
iktisat: tutumlu olma, tasarruf; bir şeyi yaratılış amacına uygun kullanma.
israf: boş yere harcamak.
istiğna: Allah'tan başka kimsenin minneti altına girmemek, gönül tokluğu.
izah etmek: açıklamak, anlat-

mak.
izzet: şeref, üstünlük.
kanaat: kismete razı olma, elindekiyle yetinme.
kıymet: değer.
mahrumiyet: yoksun kalma.
maruf: bilinen, tanınmış.
menafi-i azîme: büyük menfaatler, faydalar, yararlar.
merakaver: merak verici, düşündürücü.
mukaddesat-ı diniye: dinen kutsal sayılan şeyler.
muktesit: iktisatlı, tutumlu,

boş yer harcamayan.
mühim: önemli.
netice: sonuç.
nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
sahavet: el açıklığı, cömertlik.
sebeb-i bereket: bolluk sebebi.
sefalet: perişanlık, yoksulluk.
sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
suret: şekil, biçim.

tasavvur etmek: düşünmek, hayal etmek.
temsil: örnek, benzetme.
tenezzül etmek: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme.
tevit etmek: doğurmak, netice vermek.
vakia: yaşanmış, meydana gelmiş olay.
vakit: zaman, an.
zedemek: zarar vermek.
zekâvet: zeki oluş, kurnazlık.
zikretmek: sözünü etmek.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

¹ (ilâahir) ayet-i kerime

mesiyle,

هَلَكَ النَّاسُ إِلَّا الْعَامِلُونَ وَهَلَكَ الْعَامِلُونَ إِلَّا الْعَامِلُونَ
وَهَلَكَ الْعَامِلُونَ إِلَّا الْمُخْلِصُونَ وَالْمُخْلِصُونَ عَلَى
² خَطَرٍ عَظِيمٍ

hadis-i şerifi mucibince, İslâmiyette ihlâs en mühim bir esas olduğunun sırrını, hadsiz nüktelerinden Beş Nokta ile tefsir ve izah eder.

Birinci Nokta: “Ehl-i dünya ve ehl-i gaflet ve ehl-i dalâlet ve ehl-i nifak rekabetsiz bir surette ittifak ettikleri hâlde, neden ehl-i hak ve ehl-i hidayet rekabetli ihtilâf ediyorlar?” diye vaki pek mühim ve pek müthiş ve ehl-i hak ve ehl-i hamiyeti hakikaten kan ağılattıran bu suale, çok esbaptan yedi sebep ile cevap verilmiştir. Şöyledir:

Ehl-i hak ve ehl-i hidayet in ihtilâfatı, hakikatsiz, zelil olduklarından ve himmetsiz, aşağı ve akıbeti düşünmeyerek kasirü'n-nazar olduklarından ve kıskanç ve dünyaya haris olduklarından olmadığı gibi, ehl-i gaflet ve ehl-i dalâletin de kuvvetli ittifakları hakikatli ve akıbeti düşündüklerinden ve yüksek

yüzlülük yapanlar, ara bozucular.
esas: temel prensip, kural.

esbap: sebepler.

hadis-i şerif: Peygamberimizin şerefli sözü.

hadsiz: sınırsız.

hakikat: gerçek, doğru.

hakikaten: gerçekten.

haris: çok hırslı, açgözlü.

himmet: kutsal değerleri koruma ve yüceltmede gösterilen ciddi gayret.

ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemezsizin sadece Allah rızası için yapmak.

ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık.

ihtilâfat: anlaşmazlıklar, uyuşmazlıklar.

ilâ ahir: sona kadar.

ittifak: birleşme.

ittifak etmek: birleşmek.

izah: açıklama, anlatma.

kasirü'n-nazar: dar görüşlü.

lem'a: parıltı.

mucibince: gereğince.

mühim: önemli.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

rekabet: aynı amacı güdenler arasındaki çekişme, birbirini çekememe.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

sual: soru.

suret: şekil, biçim.

tefsir: Kur'an'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak;

vaki: meydana gelen, olan.

zelil: aşağılık, alçak.

1. Muhakkak ki Biz sana kitabı hak ile indirdik... (Zümer Suresi: 2.)

2. İnsanlar helâk olur; ancak bilenler kurtulur. Bilenler de helâk olur; ancak bildiklerini yaşayanlar kurtulur. Bildiklerini yaşayanlar da helâk olur; ancak ihlâslı olanlar kurtulur. İhlâslı olanlar da her an onu kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. (Kesfü'l-Hafa, 2:312.)

akıbet: sonuç, netice, bir işin sonu.

ayet-i kerime: kıymetli ve şerefli ayet.

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâmdan çıkmış olanlar.

ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayıp ahireti düşünmeyenler.

ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı Allah'ın emirlerini ve ahireti unutanlar.

ehl-i hak: hak ehli, Allah yo-

lunda olanlar.

ehl-i hamiyet: din, millet, vatan gibi yüce değerleri koruma duygusu taşıyanlar.

ehl-i hidayet: hak ve doğru yolda olanlar, iman edenler.

ehl-i nifak: münafıklar, iki

âli: yüce, yüksek.
bedel: karşılık, yerine.
beyan: açıklama, anlatma.
beyn: ara.
bîçare: çaresiz, zavallı.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü.
dehşetli: olağanüstü; korkutucu.
ehl-i hamiyet: din, millet, vatan gibi yüce değerleri koruma duygusu taşıyanlar.
ehl-i İslâm: Müslümanlar.
engizisyon: orta çağda Hristiyanlıktan uzaklaşan veya dinin esaslarına aykırı davranışları cezalandırmak için kurulan Katolik Kilisesi mahkemeleri.
esaret: esirlik.
fedakâr: değer verdiği bir şey uğrunda kendi menfaatini hiçe sayan, gözden çıkaran.
Fesühbanallah: hayret ile şaşkınlık anlamında söylenen, "Allah'ım kusur ve noksan sıfatlardan uzaksın" deme.
firenk: Avrupalı.
gaddar: acımasız, zalim.
hak: gerçek, doğru.
hakikat: gerçek.
hamiyetperver: din, millet, vatan gibi yüce değerleri korumak için çalışmayı seven.
hatime: son.
hayat-ı dünyevî: dünya hayatı.
hayat-ı uhrevîye: ahiret hayatı.
helâk olmak: mahvolmak
ifade: söz, anlatım.
ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemezsizin sadece Allah rızası

nazarlı olduklarından olmadığını o kadar âlî bir üslûpla ve hakikatli bir ifade ile beyan ve izah eder ki, "Fesühbanallah, sebepleri bilinmediğinden, her an için üç yüz elli milyon fedakâr tebaası bulunan bu âlî İslâmiyet, nasıl olmuş da hepsi yüz elli milyonu tecavüz etmeyen ve ölümden dehşetli korkan üç dört firenk hükûmetin elinde esir olmuşlar? Hem öyle bir esaretle mahkûm edilmişler ki —Allah, Allah!— her fırsatta öyle dehşetli şenâetler yapılmış ki, engizisyon mezalimine rahmet okutacak işkenceler, bîçare ehl-i İslâma tatbik edilmiş. Göz yaşlarına bedel, damarlarından mütemadiyen kanlar akıttırılmış. Bir değnek cezaya mukabil, ehl-i hamiyetin boyunları gaddar zalimlerin elleriyle koparılmış, atılmış. O bîçare Müslüman hamiyetperverlerinin bir kısmı darağaçlarına asılmış, hayatlarına hatime verilmiş, dünyanın ufuklarında merhametsizce teşhir edilmiş; hem hayat-ı dünyevîleri parça parça edilmiş, hem hayat-ı uhrevîyeleri zedelenmiş. Bir kısmının ise her iki hayatları ve saadetleri birden imha edilmiş. Neddendir?" diye vaki olacak soruların cevapları, elmas hazinesine değer kıymetindeki bu risalenin Birinci Noktasının verdiği izahatın neticesinden anlaşılacaktır.

İşte bu zavallı Müslümanlar hak ve hakikat meseleğinde giderlerken, hataya ve yanlışla düşmeleri yüzünden ihlâsları zedelenmiş, aralarına rekabet girmiş, beyinlerindeki ittifak ve ittihat yerine tefrika ve

çin yapmak.
imha edilmek: yok edilmek.
ittifak: birleşme.
ittihat: birlik.
izah etmek: açıklamak.
izahat: açıklamalar.
kıymet: değer.
mahkûm olmak: birisinin hükmü altına girmek.
merhametsizce: acımasızca.
mezalim: zulümler, işkenceler, haksızlıklar ve kötülükler.
mukabil: karşılık, karşı.
mütemadiyen: hiç durma-

dan, devamlı bir şekilde.
nazar: bakış, düşünce.
netice: sonuç.
rahmet: şefkat ve merhamet etmek, acımak, esirgemek.
rekabet: aynı amacı güdenler arasındaki çekişme, birbirini çekememe.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
saadet: mutluluk.
sual: soru.
senaat: kötülük.
tatbik etmek: uygulamak,

yapmak.
tebaa: tâbi olanlar, uyanlar; halk.
tecavüz etmeyen: sınırı aşmayan; belli bir sayıyı geçmeyen.
tefrika: ayrılık, bölünme.
teşhir etmek: sergilemek, göstermek.
üslûp: ifade tarzı, söyleme şekli.
vaki: olan, olmuş.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

ihtilâf girmiş; binnetice, bu hâller tedavi edilmemiş, bu marazlar tevessü etmiş; bu hâlleri gören ehl-i dalâlet, ehl-i İslâmın bu ihtilâfat ve tefrikasını ganimet bilmiş, desiselerle âlem-i İslâma hücum etmişler, zavallı ehl-i İslâmı pek müthiş bir esaret altına almışlar, mahvetmek için çalışmışlar. İşte, asırlardan beri, üç yüz elli milyon ehl-i İslâmı zincirler altında her gün, her saat, her an inim inim inleyen hâletlerin sebepleri, bu risalenin Birinci Noktasıyla pek hakikatli bir surette izah edilmiş. Fakat, heyhat! Zaman ve zemin müsait değilmiş ki, Beş Noktadan yalnız bir Noktası yazılmış; diğerleri tehir edilerek yazılmamış.

Hüsrev

Yirmi Birinci Lem'a

389

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1 وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ 2 وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ 3 قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا 4 وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا

ayetlerini tefsir eder. Her amel-i hayırda, hususan uhrevî hizmetlerde ihlâsın en mühim bir esas olduğunu bildiren çok kıymetli bir risaledir. Bu risale, evvelâ, bu müthiş zamandaki Kur'ân hadimleriyle konuşarak der ki: "Dehşetli düşmanlar karşısında,

1. İhtilâfa düşmeyin; sonra cesaretiniz kırılır, kuvvetiniz de elden gider. (Enfal Suresi: 46.)
2. Ve Allah için namaza durup kıyamda bulunun. (Bakara Suresi: 238.)
3. Nefsini günahlardan arındıran kurtuluşa ermiştir. • Nefsini günaha daldıran da hüsrana düşmüştür. (Şems Suresi: 9-10.)
4. Benim ayetlerimi az bir dünya menfaatıyla değiştirmeyin. (Bakara Suresi: 41.)

âlem-i İslâm: İslâm âlemi.
amel-i hayır: hayırlı iş, hayırlı çalışma.
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

binnetice: netice itibarıyla, sonuç olarak.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü.
desise: gizli hile, oyun, aldatmaca.

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâmdan çıkmış olanlar.
ehl-i İslâm: Müslümanlar.
esaret: esirlik.
evvelâ: ilk önce.

ganimet: çalışmaksızın elde edilen şey, emeksiz kazanç; savaşta düşmandan ele geçirilen mallar.
hakikat: gerçek.
hâlet: hâl, durum.
heyhat: yazık, ne yazık.
hususan: özellikle.
ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemezsizin sadece Allah rızası için yapmak.
ihtilâf: anlaşmazlık, uyumsuzluk.
ihtilâfat: anlaşmazlıklar, uyumsuzluklar.
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
kıymetli: kıymetli, değerli.
Kur'ân hadimleri: Kur'ân'a hizmet edenler.
lem'a: parlıt.
mahvetmek: yok etmek.
maraz: hastalık, dert.
mühim: önemli.
müsait: uygun.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
suret: şekil, biçim.
tefrika: ayrılık, bölünme.
tefsir etmek: Kur'ân'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.
tehir edilmek: ertelenmek.
tevessü etmek: genişlemek, yayılmak.
uhrevî: ahiretle ilgili, öteki dünyaya ait.
zemin: yer; içinde bulunulan şartlar.

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, öte dünya.
atalet: tembellik, çalışmama, boş durma.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
bid'a: dinin aslında olmayıp sonradan çıkarılan şey.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
çark: bir eksenin döndürdüğü tekerlek biçimindeki makine parçası; mekanizma, sistem.
dalâlet: hak ve hakikatten, doğru yoldan sapma.
düstur: prensip, temel kural.
emir: emir, buyruk.
esbap: sebepler.
faaliyet: çalışma.
gayet: son derece, çok.
gıpta: başkasında olan bir şeyi şiddetle isteme, imrenme.
hakiki: gerçek.
harika: olağanüstü, son derece büyük ve değerli.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemeक्सızın sadece Allah rızası için yapmak.
ihsan-ı İlâhî: Allah'ın ihsanı, lütfu.
ittifak: birleşme.
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
kudsî: kutsal.
maksat: gaye, amaç, hedef.
mecbur: zorunlu.
misal: örnek.
mükellef: yükümlü, vazifeli.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
netice: sonuç.

şiddetli tazyikat altında, müthiş dalâletler ve savletli bid'alar içinde, sizler gayet az ve gayet zayıf ve fakir ve kuvvetsiz olduğunuz hâlde, gayet ağır ve gayet büyük ve umumî ve kudsî bir vazife-i imaniye ve hizmet-i Kur'âniye, sırf bir ihsan-ı İlâhî olarak, Cenab-ı Hak tarafından omuzlarınıza konulmuştur. Öyle ise, herkesten ziyade ihlâsı kazanmaya ve onun sırlarını kendinizde yerleştirmeye mecbur ve mükellef olduğunuzu bilmelisiniz. Ve ihlâsı zayi eden esbaptan şiddetle kaçınmalısınız" der ve ihlâsı kazanmak için Dört Düsturu beyan eder.

Birinci Düstur: "Doğrudan doğruya rıza-i İlâhîyi maksat yapmalısınız" der.

İkinci Düstur: "Rekabetsiz, tahakkümsüz, gıptasız, ataletsiz, hakikî bir tesanüt ile, faaliyetlerini umumî maksada tevcih ederek çalışan bir fabrikanın çarkları gibi olmalısınız" der. Ve "Saadet-i ebediyyeyi netice veren ve ümmet-i Muhammediyeyi (a.s.m.) dünya ve ahirette sahil-i selâmete çıkaran bir sefine-i Rabbaniyede hizmet ettirildiğiniz için, ihlâsa, ittifaka, tesanüde samimiyetle sarılmalısınız" diye emreder.

Üçüncü Düstur: Hem birkaç misal ile ihlâsın bir sırr-ı mühimmini izah eder; hem İmam-ı Ali (r.a.) ve Şah-ı Geylânî (r.a.) gibi kudsî, harika kahramanların, Nur Talebelerinin başlarında üstat ve arkalarında yardımcı olarak, her vakit hazır olduklarının vechini beyan eder.

rekabet: aynı amacı güdenler arasındaki çekişme, birbirini çekememe, kıskanma.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası.
saadet-i ebediye: sonsuz sadet; Cennet hayatı, ebedî mutluluk.
sahil-i selâmet: kurtuluş sahil, güvenli yer.
samimiyet: samimilik, içtenlik.
savlet: şiddetli hücum, saldırı.
sefine-i Rabbaniye: bütün varlıkları sevk ve idare eden

Allah'ın gemisi; dünyamız.
sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
sırr-ı mühim: önemli gizli hakikat.
şiddetli: kuvvetli, güçlü; fazla.
tahakküm: zorla hükmetme.
tazyikat: baskılar, zorlamalar, sıkıştırmalar.
tesanüt: dayanışma, birbirini destekleme.
tevcih etmek: yönlendirmek,

çevirmek.
umumî: genel, herkesi ilgilendiren.
ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) bağlı olanlar ve yolunda gidenler.
üstat: bilgi ve tecrübe sahibi öğretici, öğretmen.
vakit: zaman.
vazife-i imaniye: imanla ilgili vazife.
vecih: yön.
zayi etme: kaybetme.
ziyade: fazla, çok.

Dördüncü Düstur: Kardeşler arasında *tefânî* sırrını, yani, “*kardeş kardeşte fânî olmak*” esasını ikame eder.

Ve ihlâsı kuvvetlendiren bir vasitanın *rabita-i mevt* olduğunu ve zedeleyen sebeplerin *riya* ve *tûl-i emel* gibi merdut hasletler olduğunu bildirir.

İhlâsı kazanmanın ikinci sebebi, daima huzur-i İlâhîde olduğunu düşünmektir. Bu suretle, hem riya-dan kurtulma çaresini, hem kazanılan ihlâsta çok meratip olduğunu beyan eder.

Daha sonra, ihlâsı kıran sebeplerden, *üç mâni-den birincisinin* “*maddî menfaatler*” olduğunu ve a'mal-i uhreviyedeki teşrik-i mesaide muazzam menfaat olduğunu; hem bu uhrevî kazanç, dünyevî şeriklerin kazançları gibi olmayıp, tecezzi ve inkısam etmeden, noksansız olarak, fazl-ı İlâhî ile, teraküm eden sevap yekûnlarının bir misli, iştirak eden fertlerin her birinin defter-i a'maline aynen gireceğini beyan ederek, rekabet ve ihlâssızlıkla bu ticaretin kaçınılmamasını tavsiye eder.

Mâniin ikincisi, ihlâsı kıran ve en mühim bir maraz-ı ruhî olup şirk-i hafiye yol açan “*teveccüh-i amme*”den şiddetle kaçmayı ve bu gibi marazlara ehemmiyet verilmemesini ehemmiyetle emreder.

Üçüncü mânide de, “*korku ve tama*” yüzünden gelecek zararlar ile ihlâsın kırılacağını bahsederek, bu hususta *Hücumat-ı Sitte*'de izahat-ı kafiye verildiğinden, o kıymettar risaleye havale edilmekle

hastalık.

menfaat: fayda, çıkar.

meratip: mertebeler, dereceler.

merdut: reddedilmiş, kabul edilmeyen.

misil: benzer, tıpkısı, aynısı.

muazzam: çok büyük.

mühim: önemli.

noksansız: eksiksiz.

rabita-i mevt: ölüm bağı; nefsin hilelerinden ve tehlikelerinden kurtulmak için kişinin kendi ölümünü düşünmesi, hayal etmesi.

rekabet: aynı amacı güdenler arasındaki çekişme, birbirini çekememe, kıskanma.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

riya: kişinin kendisinde bulunan bazı iyi özellikleri insanlara göstermeye ve beğenilerini kazanmaya çalışması.

sevap: hayırlı bir işe karşılık Allah'ın verdiği mükâfat, ödül.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

suret: şekil, biçim.

şerik: ortak.

şirk-i hafi: gizli şirk.

tamâ: açgözlülük, hırs.

tecezzi: bölünme, parçalanma.

tefânî: kişinin bir başkasına ait duyguları ya da iyi özellikleri sanki kendisine aitmiş gibi düşünmesi ve memnun olması.

teraküm etmek: birikmek.

teşrik-i mesai: birlikte çalışma, iş birliği etme.

teveccüh-i amme: herkesin ilgisi ve sevgisi.

tûl-i emel: bitmeyen arzu.

uhrevî: ahirete ait.

vasita: aracı.

yekûn: toplam.

a'mal-i uhreviye: ahiretle ilgili işler.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

daima: sürekli, her zaman.

defter-i a'mal: insanların yaptıkları, işledikleri şeylerin kaydedildiği defter; ameller defteri.

dünyevî: dünyaya ait, dünyadaki.

düstur: prensip, temel kural.

ehemmiyet: önem.

emir: emir, buyruk.

esas: hakikat; prensip.

fânî olma: yok olma; kişinin kendi şahsiyetini düşünmeyip kendisini bir başkasının yerine koyarak yaşaması.

fazl-ı İlâhî: Allah'ın lütfu, ih-sanı.

fert: şahıs, kişi.

haslet: huy, karakter; özellik.

havale etmek: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakmak, göndermek.

husus: konu.

huzur-ı İlâhî: Allah'ın huzuru.

ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak.

ikame etmek: yerleştirmek.

inkısam etme: kısımları ayırma.

iştirak etmek: ortak olmak, katılmak.

izahat-ı kafiye: yeterli derecede açıklamalar.

kıymettar: kıymetli, değerli.

mâni: engel.

maraz: hastalık.

maraz-ı ruhi: ruhî, psikolojik

hatime verilen, şirin ve lâtif ve çok âlî ve misilsiz ve herkesin muhtaç olduğu bir risale-i mübarektir.

Hüsrev

Bir kısım kardeşlerime hususî bir mektuptur.

Bid'aların istilâsı zamanında sünnet-i seniyeye itibain ehemmiyetini ve Risale-i Nur'u yazmanın beş nevi ibadet olduğunu bildiren kıymettar bir mektuptur.

Yirmi İkinci Lem'a

405

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ
لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا¹

gibi ayetlerle, Üç İşaret ile, Risale-i Nur müellifine ve Risale-i Nur'a ait çoklar tarafından deniliyor ki: “Sen ehl-i dünyanın dünyasına karışmadığın hâlde, nedendir ki, her bir fırsatta senin ahiretine karışıyorlar? Hatta, hiçbir hükûmet tarîkû'd-dünya ve münzevilere karışmıyor” mealinde bir suale karşı gayet güzel cevap veriyor.

Birinci İşaret: Risale-i Nur müellifi ve Risale-i Nur, bütün ehl-i imanın, hususan Isparta vilâyetinin manevî terakkiyatlarına ve imanlarının inbisatına mühim bir medar olduğundan, bu سوالin cevabını, din ve şariat namına haklarını müdafaaya mecbur

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat.

âlî: yüce, yüksek.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

bid'a: dinin aslında olmayıp sonradan çıkarılan şey.

ehemmiyet: önem.

ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayıp ahireti düşünmeyenler.

ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.

gayet: son derece, çok.

hatime: son, nihayet.

hususan: özellikle.

hususî: özel.

hükûmet: devlet, devleti idare edenler, yönetim.

ibadet: kulluk.

iman: inanç, itikat.

inbisat: genişleme, yayılma.

istilâ: kaplama, yayılma.

ittiba: uyma, tâbi olma.

kâfi: yeterli, yeter.

kıymettar: kıymetli, değerli.

lâtif: güzel, hoş.

lem'a: parıltı.

manevî: kalbî, ruhî, hissî.

meal: mana, anlamı.

mecbur: zorunlu.

medar: sebep, vasıta, vesile.

1. Allah'a tevekkül edene Allah kâfidir. Allah emrini mutlaka gerçekleştirir. Allah her şeye bir ölçü takdir etmiştir. (Talâk Suresi: 3.)

misilsiz: benzersiz, eşsiz.

müdafa: savunma.

müellif: yazar.

mühim: önemli.

münzevi: herkesten uzaklaşıp yalnız yaşayan, vaktini ibadetle geçiren.

namına: adına.

nevi: çeşit, tür.

ölçü takdir etmek: ölçü be-

lirlemek, ölçü koymak.

risale-i mübarek: belirli bir konuda yazılmış hayırlı, faydalı küçük kitap.

sual: soru.

sual: soru.

Sünnet-i Seniye: Peygamber Efendimizin yüce sünneti, hâlleri, sözleri ve davranışları.

seriat: İslâm dininin bütün

hükümleri, kuralları.

tarîkû'd-dünya: dünya işleri- ni terk eden, bırakan.

terakkiyat: gelişmeler, ilerlemeler, yükselişler.

tevekkül: bir işte gerekenleri yaptıktan sonra sonucu Allah'a bırakma.

vilâyet: il.

olduklarından, dinsizlere karşı müdafaa vazifesi, insanların, hususan Isparta vilâyetinin insanlarının hakları olduğunu kat'î gösterir.

İkinci İşaret: Tenkit ve istifsarkârane, mimsiz medeniyet tarafından denilen, “Sen neden bizden küstün ve bize müracaat etmiyorsun? Hâlbuki, bizim prensibimiz var, bu asrın muktezası olarak hususî düsturlarımız var. Bunların tatbikini, sen kendine ve ehl-i imana kabul etmiyorsun. Hâlbuki, bu cumhuriyetler devrinde tahakküm ve tegallübü kaldırmak düsturu var. Hâlbuki sen hocalık ve inziva perdesi altında nazar-ı dikkati celp etmeğliğin ve hükûmetin rejimi hilâfına çalıştığını, macera-i hayatın gösteriyor. Bu senin hâlin burjuvalara mahsustur. Bizim, avam tabakasının intibahı ile sosyalizm ve bolşevizm düsturlarını tatbik etmek işimize yarıyor. Prensiplerimize muhalif ve burjuva denilen tabaka-i havassın istibdat ve tahakkümleri altında adalet-i mahzayı kabul etmek ağır geliyor” gibi suallerine karşı,

Ne mümkün zulüm ile, bîdâd ile imha-i hakikat,

Çalış, kalbi kaldır, muktedirsen âdemiyetten!

düsturuyla, Cenab-ı Hakkın fazl ü keremiyle ulûm-i imaniye ve Kur'âniyeyi fehmetmek faziletini ihsan ettiğini; ve bu ihsanı kaldırmaya uğraşan, insan suretinde şeytanlar olduğunu; birkaç mühim misal ile, ehl-i ilhad ve kısmen münafıklar bu fevka'l-kanun muameleyi hiçbir hükûmet ve hiçbir ferdin tasvibine mazhar olmayan bu muameleye cumhuriyet hükûmeti müsaade etmediğini; değil yalnız Risale-i Nur

adalet-i mahza: tam adalet; kişinin rızası dışında toplum selâmeti için şahsın hukukunun feda edilememesini esas alan adalet anlayışı.

âdemiyet: insanlık.

asır: yüzyıl

avam: halk.

bid'at: adaletsizlik; zulüm, işkence.

bolşevizm: Rusya da Komünizm ihtilâlini yapan, hürriyet adına bütün insanî değerleri tahribe yönelererek, hiçbir ka-

nun, ölçü, değer tanımaksızın sosyalist hedeflere varmayı benimseyen görüş.

burjuva: servet ve mal birikimi yapanlar; zenginler sınıfı.

celp etmek: kendine çekmek

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

cumhuriyet: halk yönetimi.

devir: devre, dönem.

düstur: prensip, temel kural.

ehl-i ilhad: dinsizler.

ehl-i iman: iman edenler, Al-

lah'a inananlar.

fazilet: üstün nitelik; ilim, iman ve ırfan itibarıyla yüksek derecede olma.

fazl ü kerem: ihsan ve iyilik, lütuf ve nimet.

fehmetme: anlama, kavrama.

fert: şahıs, kişi, birey.

fevkalkanun: kanun üstü, kanun dışı.

hilâf: ters, karşı zıt, aykırı.

hususan: özellikle.

hususî: özel.

hükûmet: devlet, devleti idare edenler, yönetim.

ihsan: iyilik etme, bağışta bulunma.

imha-i hakikat: gerçeği ortadan kaldırmak.

intibah: uyanış.

inziva: dünya işlerini bırakma, bir köşeye çekilme, vaktini ibadetle geçirme.

istibdat: kanuna ve düzene tâbi olmayan keyfî, baskıcı yönetim; zulüm ve tahakküm.

istifsarkârane: soru sorarcasına. kat'i: kesin.

kısmen: bir bölüm olarak.

macera-i hayat: hayat macerası, hayat seyri.

mahsus: özel, hususî; ait.

mazhar olmak: göstermek.

mim'siz medeniyet: yani deniyet, alçaklık, “medeniyet” kelimesinin başındaki mim harfi atılırsa “deniyet” olur ki, bu da “alçaklık” demektir.

muamele: davranış.

muhalif: zıt olan, karşı duran.

muktedir: kuvvetli, güçlü.

muktezasi: gereği.

müdafaa: savunma

mümkün: olabilir.

münafık: iki yüzlü, ara bozucu, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.

müracaat etmek: başvurmak.

müsaade: izin.

nazar-ı dikkat: dikkat bakışı, dikkatli bakma.

prensip: temel kural, esas, ilke.

rejim: yönetim tarzı; idare şekli, usulü.

sosyalizm: “mutlak eşitlik” sağlama adına bütün mal ve üretim araçlarını devlet elinde toplayan, özel mülkiyeti kaldıran yönetim şekli.

tabaka-i havas: yaşayıpça üstün ve zengin olan sosyal sınıf, üst tabaka.

tagallüp: zorla hüküm sürme, zorbalık.

tahakküm: zorbalık etme; zorla hükmetme, manevî baskı.

tasvip: uygun görme, doğru bulma.

tatbik: uygulama, yerine getirme.

tenkit: elestiri.

ulûm-i imaniye ve Kur'âniye: Kur'an ve iman esasları ile ilgili ilimler.

vazife: görev.

vilâyet: il.

zulüm: zulüm; haksızlık, kötülük.

müellifi, eğer fehmetse nev-i beşer küseceğini ve anasının hiddetlendiğini göstermekle, gayet güzel bir cevap veriyor.

Üçüncü İşaret: İki سوالin cevabıdır.

Birincisi: Ehl-i felsefe, zındıka hesabına diyorlar ki: “Bizim memleketimizde bulunan bir adam, mecburî cumhuriyetin kanunlarına inkıyat edecektir. Hâlbuki, sen, vazifesiz olduğun hâlde, halkların teveccühünü kazanmak istiyorsun” demelerine karşı bir müskit cevap veriyor ki, onların foyalarını ortaya çıkarıp ne olduklarını gösteriyor.

İkinci Sual: “Teveccüh-i nâsı ve mevki-i ammeyi kazanmak, bizim vazifedarlarımıza mahsus olup, sen vazifesiz bir adam olduğundan, teveccüh-i nâsı ve mevki-i ammeyi size hoş görmüyoruz” demelerine karşı, eğer insan bir cesetten ibaret olsaydı, lâ-yemutâne dünyada kalsa ve kabir kapısı kapansa ve ölüm öldürülse, o vakit vazifeler yalnız maddî askerlik ve idare memurlarına mahsus kalırdı. Hâlbuki, böyle manevî ve gayet mühim ve bütün beşeri alâkadar eden bir vazifenin inkârı, ¹ **الْمَوْتُ حَقٌّ** davası-

nı her gün cenazelerinin mührüyle imza edip tasdik eden otuz bin şahidin şahadetini tekzip ve inkâr etmekle olur. Madem inkâr ve tekzip etmek muhaldir; öyle ise, manevî hacat-ı zaruriyeye istinat eden manevî çok vazifeler var olduğunu, güzel ve mühim bir iki temsil ile izah ve ispat eder.

alâkadar etmek: ilgilendirmek.
anasır: unsurlar, temel maddeler, elementler.
beşer: insanlık.
cenaze: insan ölüsü.
ceset: beden, vücut.
cumhuriyet: halk yönetimi.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehl-i felsefe: felsefeye taraftar olanlar, felsefenin görüşlerini kabul edenler.
el-mevtû hakkun: ölüm hak, gerçektir.
fehmetmek: anlamak.
foya: sahtekârlık, gizli hile.
gayet: son derece, çok.
hacat-ı zaruriye: zorunlu ve gerekli ihtiyaçlar.
halklar: insanlar.
hiddetlenmek: öfkelenmek, kızmak.
ibaret olmak: meydana gelmek.
inkâr: kabul etmeme, reddetme.
inkıyat etmek: boyun eğmek, itaat etmek.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
istinat etmek: dayanmak.
izah: açıklama, anlatma.
kabir: mezar.

1. Ölüm kesin bir gerçektir.

lâyemutâne: ölümsüz olarak, ölmeyecekmişçesine.
mahsus: özel, hususî.
manevî: kalbe, ruha, hisse ait; maddî olmayan.
mecburî: uyulması zorunlu olan.
memleket: ülke, yurt, vatan.
mevki-i amme: insanlar arasında elde edilen yer, makam.

muhâl: imkânsız, olması mümkün olmayan.
müellif: yazar.
mühim: önemli.
müskit: susturucu.
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar.
sual: soru.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şahit: tanık.
tasdik etmek: onaylamak,

doğrulamak.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
temsil: örnek, benzetme.
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi.
teveccüh-i nâs: insanların ilgisi, yönelmesi.
vakit: zaman.
vazife: görev.
zındıka: dinsizlik.

Şu risalenin hatimesinde, “Enaniyetli ehl-i dünya-
nın her işinde o kadar hassasiyet var ki, eğer şuurla-
rı olsaydı, deha derecesinde bir muamele olurdu”
diye, ehl-i imana, onların o hassasiyet ve desiseleri-
ne aldanmamalarını tavsiye ile, onların bu hâli bir
istidraç olduğunu haber verir.

Küçük Ali

Yirmi Üçüncü Lem'a

420

Otuz Birinci Mektubun Yirmi Üçüncü Lem'ası
olan *Tabiat Risalesi*'dir. Tabiattan gelen fikr-i küfrîyi
dirilmeyecek bir surette öldüren; ve küfrün temel ta-
şını zir ü zeber eden; ve çok çirkin ve müstekreh ve
gayr-i makul mudill efkârı, insaflı kabilelerden tard
edip çıkaran; ve saadet-i ebediyenin o hakikatli yol-
larını pek ehemmiyetli, çok şirin ve gayet zevkli bir
surette açarak delilleriyle, bürhanlarıyla ispat eden;
ve müellifine ebedî rahmet okunmasına vesile olan,
âlî, gayet kıymetli bir risaledir.

Bu risale

¹ **قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِى اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ**
ayet-i kerîmesinin bir tefsir-i vazihı olup, “Cenab-ı
Hak hakkında şek olamaz ve olmamalı” demekle,
vücut ve vahdaniyet-i İlâhiyeyi bedahet derecesinde
gösterir. Şu sırrı izahtan evvel, bir ihtar ile, bin üç
yüz otuz sekiz senesinde ordu-yı İslâmın Yunana
galebesinden neşe alan ehl-i imanın kuvvetli efkârı
içine gayet müthiş bir zındıka fikri girmek

hassasiyet: duyarlılık, hassaslık.
hatime: son, bitiş.
ihtar: hatırlatma, dikkat çekme.
insaflı: doğruları ve gerçekleri ka-
bul eden.
ispat etmek: doğruyu delil göste-
rerek meydana koymak.
istidraç: derece derece Allah'ın
rahmetinden uzaklaşıp azabına
yaklaşması için azgın ve günah-
kâr kişilere verilen bir takım dün-
yevî üstün makam ve hâller.
izah: açıklama.
kafîle: topluluk; insan sınıfı.
kıymetli: kıymetli, değerli.
küfür: dinsizlik, imansızlık.
lem'a: parıltı.
muamele: davranış.
mudil: dalâlete düşüren, doğru
yoldan ayıran, sapıran.
müellif: yazar.
müstekreh: tiksiniilen.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
ordu-yu İslâm: islâm ordusu.
rahmet okumak: Allah'ın merha-
met ve bağışlaması için dua et-
mek.
risale: belirli bir konuda yazılmış
küçük kitap.
saadet-i ebediye: sonsuz mutlu-
luk.
sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat,
tecrübe, yetenek ve sezgi yardı-
mıyla kavranabilen en zor ve ince
yönü.
suret: şekil, biçim.
şek: şüphe, tereddüt.
şuur: anlayış, idrak, bilinç.
tabiat: Allah'a inananların
yaratıcı bir güç olarak kabul et-
tikleri doğa; canlı cansız varlıklar,
doğa.
tart etmek: kovmak.
tefsir-i vazih: Kur'an ayetinin ko-
lay anlaşılabilir yorumu, açıklaması.
vahdaniyet-i İlâhiye: Allah'ın bir,
tek olması.
vesile: sebep, vasıta.
vücut: varlık, var olma.
zındıka: dinsizlik.
zirüzeber: alt üst, yerle bir.

1. Peygamberleri onlara, “Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah hakkında şüphe olur mu?” dedi. (İbrahim Suresi: 10.)

âlî: yüce, yüksek.
ayet-i kerime: kıymetli ve
şerefli ayet.
bedahet: açıklık; ispata ihti-
yaç olmayacak derece açık-
lık.
bürhan: delil.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek,
Hakkın tâ kendisi olan, şeref
ve azamet sahibi yüce Allah.

deha: çok akıllılık, olağanüstü
zekiilik.
desise: gizli hile, aldatmaca.
ebedî: sonsuz.
efkâr: fikirler, düşünceler.
ehemmiyet: önem.
ehl-i dünya: sadece dünya
hayatı için yaşayıp ahireti dü-
şünmeyenler.
ehl-i iman: iman edenler, Al-

lah'a inananlar.
enaniyet: benlik, gurur.
evvel: önce.
fikr-i küfrî: Allah'ı inkâr fikri.
galebe: üstün gelmek, yen-
mek.
gayet: son derece, çok.
gayr-i makul: akıl dışı, akla
uymayan.
hakikat: gerçek, doğru.

üzere iken, o zındıka mefkûresinin başını dağıtmak gayesiyle Ankara'da Arapça olarak tab edilmiş olan bu risalenin, sonra aynen Türkçeye tercüme edildiğini hatırlatır.

MUKADDİME

İnsanların ağzından çıkan ve dinsizliği işmam eden ve ehl-i imanın bilmeyerek istimal ettikleri kelimelerin en mühimlerinden üç tanesini beyan eder.

Birinci Kelime: “Evcedethü'l-esbab,” yani, “Esbab-ı âlem icat ediyor.”

İkinci Kelime: “Teşekkele binefsihî,” yani, “Kendi kendine oluyor.”

Üçüncü Kelime: “İktezathü't-tabiat,” yani, “Tabiat iktiza edip yapıyor.”

Bu üç dehşetli kelimelerin, lâakal doksan muhâlâtı tazammun eden üçer muhalden dokuz muhal ile, açtıkları üç yolu tamamen kapayarak, dördüncü yol olan “tarik-ı vahdaniyet” ile, bilcümle mevcudat bir Kadîr-i Zülcelâl'in kudretiyle vücut bulduğunu, hakikî ve letafetli temsilleriyle ispat eder.

BİRİNCİ KELİME 423

“Evcedethü'l-esbab.” Teşkil-i eşya, esbab-ı âlemin içtimayla vücut bulmasının pek çok muhâlâtından üç tanesini zikreder.

Birincisi: “Herhangi bir zihayâtın icadı Vahid-i Ehade verilmeyip esbaptan talep edilse, bir eczahane-i kübrada mevcut kavanozların içindeki maddelerin garip bir tesadûf eseri veya esen rüzgârların kavanozları çarpıp devirerek içindeki maddelerin

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

bilcümle: bütün, tamamen.

dehşetli: korkunç, korkutucu.

eczahane-i kübra: en büyük eczahane.

ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.

esbap: sebepler.

esbap-ı âlem: âlemdeki sebepler.

evcedethü'l-esbap: onu sebepler meydana getirdi, yarattı.

garip: tuhaf, hayret verici, şaşırtıcı.

gaye: amaç, maksat.

hakikî: gerçek.

icat: vücuda getirme, yoktan yaratma.

icat etmek: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.

ictima: toplanma.

iktezathü't-tabiat: tabiatın iktiza etmesi, meydana getirmesi.

iktiza etmek: gerektirmek

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

istimal etmek: kullanmak.

işmam etmek: hissettirmek, duyurmak.

Kadîr-i Zülcelâl: her şeye gücü yeten, sonsuz kudret ve büyüklük sahibi Allah.

kudret: güç, kuvvet.

lâakal: en az, hiç değilse.

letafetli: güzel, hoş.

mekfûre: düşünce, fikir.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

mevcut: var olan, bulunan.

muhâl: imkânsız, olması mümkün olmayan.

muhâlât: muhaller, imkânsızlıklar.

mukaddime: ön söz, başlangıç.

mühim: önemli.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

tab edilmiş: basılmış.

tabiat: Allah'a inananlarla

rın yaratıcı bir güç olarak kabul ettikleri doğa; canlı cansız varlıklar, doğa.

talep etmek: istemek.

tarik-ı vahdaniyet: bir, benzersiz ve tek olan Allah'a götüren yol.

tazammun etmek: içinde bulundurmak, içine almak.

temsîl: örnek, benzetme.

tercüme: bir sözü veya yazıyı bir dilden başka bir dile çevirme.

tesadûf: rastlantı.

teşekkele binefsihî: kendi kendine teşekkül etme, meydana gelme.

teşkil-i eşya: eşyanın meydana gelmesi.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.

vücut bulmak: var olmak, meydana gelmek.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

zikretmek: sözünü etmek, söylemek.

zındıka: dinsizlik.

akması ve bir yere toplanması” temsiliyle gösterilen, vücut-i eşyayı esbaba vermek itikadının hadsiz muhaliyetini beyan eder.

İkinci Muhal: Mevcudattan bir sineğin inşası Vacibü'l-Vücut'a verilmeyip, “Esbab-ı âlem yapıyor” denilse, kâinatın ekserisiyle alâkadar olan bu sineğin her bir zerresini gözüne, kulağına, kalbine ve cesedine yerleştirmek için, erkân-ı âlemi ve anasır ve tabâyî, usta gibi, o sineğin hem zahirinde, hem bâtınında çalıştırmak lâzım geliyor. Bu muhal, Sofestâileri dahi eblehâne meslekleri içinde utandırıyor.

Üçüncü Muhal: “Bir vahidin vahdeti varsa, her hâlde bir elden sudûr ettiği” kaidesiyle, şu mükemmel intizam ve şu hassas mizan ve şu cami hayata mazhar olan bir mevcut, eğer Vahid-i Ehad'ın bir masnuu kabul edilmezse, camit, cahil, kör, sağır, şursuz, karma karışık hadsiz esbabın karıştırıcı elleri arasında inşa edildiği ve nihayetsiz imkânât yolları içinde gayet mükemmel ve nihayet hassas ve cami bir hayata malik olarak vücudu kabul edilse, yüzler muhali birden kabul etmek imkânsızlığını ve eşekleri dahi eşeklikleri içinde güldürecek derecede akıldan uzaklığını gösterir.

İKİNCİ KELİME 426

“Teşekkele binefsihî.” Yani, “Kendi kendine teşekkül ediyor.” Şu muhalin batıl olduğunu gösteren çok muhalâtlardan üç muhali, numune olarak zikrediyor.

alâkadar: alâkalı, ilgili.
anasır: unsurlar, elementler, maddeler.
batıl: gerçek olmayan, gerçeğe uymayan şey.
bâtın: iç, iç yüz.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
cahil: bilgisiz.
camî: birçok farklı özelliği kendisinde toplayan.
camit: cansız.
ceset: vücut, beden.
eblehâne: aptalcasına.

ekserisiyle: genellikle, çoğunluğuyla.
erkân-ı âlem: kâinatı oluşturan esas unsurlar, maddî âlemin temel elemanları.
esbap: sebepler.
Esbap-ı âlem: âlemdeki sebepler.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hassas: duyarlı; ince.
imkânât: imkânlar, olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar.

inşa: yapılma, yaratılma, vücuda getirilme.
intizam: düzen, düzenlilik.
itikât: inanç, bir fikre bağlanma, inanma.
kaide: kural, prensip.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar.
malik: sahip.
masnu: sanatlı olarak yaratılmış varlık.
mazhar: erişen; gösteren, ayınan olan.
meslek: kişinin kendi yapısı-

na uygun bulup yürüdüğü manevî yol, kabul ettiği usul, metot, düşünce sistemi.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

mevcut: varlık.

mizan: ölçü, denge.

muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.

muhâlât: muhaller, imkânsızlıklar.

muhaliyet: imkânsızlık, imkânsız oluş.

mükemmel: kusursuz, eksiksiz, tam.

nihayet: son derece.

nihayetsiz: sonsuz.

numune: örnek.

Sofestâi: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını inkâr eden.

sudûr etmek: çıkmak, meydana gelmek.

şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, bilinç.

tabâyî: tabiattaki unsurlar, doğadaki maddeler.

temsîl: örnek, benzetme.

teşekkele binefsihî: kendi kendine teşekkül etme, meydana gelme.

teşekkül etmek: meydana gelmek, şekillenmek.

Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünilemeyen; varlığı Zâtî, ezeli, ebedi olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslı ve en mükemmeli olan Allah.

vahdet: birlik.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.

vahit: bir.

vücut-i eşya: eşyanın varlığı, meydana gelmesi.

vücut: varlık, var olma.

zahir: görünen, açık, dış yüz.

zerre: en küçük parça; atom.

zikretmek: sözünü etmek, söylemek.

acip: şaşırtıcı, hayret veren.
adedince: sayısınca.
alâka: ilgi, bağ.
bâtını: görünmeyen; içe ait.
bedel: karşılık, yerine.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
bilhassa: özellikle.
camit: cansız.
cehil: cahillik, bilgisizlik.
divane: deli.
echeliyet: çok cahillik, çok bilgisizlik.
esbab-ı âlem: âlemdeki sebepler.
esbap: sebepler.
eser-i sanat: sanat eseri.
ferd-i insan: insan ferdi, bireyi.
garip: tuhaf, hayret verici, şaşırtıcı.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Külli Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah.
harika: olağanüstü, hayranlık uyandıran.
hudut: sınırlar.
hurafe: dine, bilime, akla uymayan yanlış söz ve iş.
icat: vücuda getirme, yoktan yaratma.
icat etmek: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
ilim: bilgi, biliş.
isnat edilmek: dayandırılmak, mal edilmek.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar.
kalem-i kader-i ezeli: ezeli kader kalemi.
kubbe: yarım küre şeklinde yapılan bina damı.
masnu: sanatlı olarak yaratılmış varlık.

Birincisi: Her mevcut, basit bir madde olmadığı gibi, camit ve tagayyürsüz dahi olmadığından; ve hem de zerrelere teşekkül ettirilmiş gayet acip bir makine ve gayet harika bir saray olmakla beraber, zahirî ve bâtinî duygularla mücehhez bulunduğu, kâinatla alâkası vardır. İşte, her bir mevcut, Hâlık-ı Külli Şey'e isnat edilmeyip, "Kendi kendine teşekkül ediyor" denilse, o vakit her bir mevcudun her bir zerresine bir Eflâtun'a bedel binler Eflâtun kadar ilim ve şuur vermek gibi hurafecilik ve divaneliğin en büyüklerinin ortasına düştüğünü beyan edip ispat eder.

İkincisi: Her bir mevcut, bilhassa ferd-i insan, bir-biri içinde yerleştirilmiş binler kubbeli bir saray ve her bir kubbesi binler zerratin baş başa vermesiyle teşekkül etmiş acip nakışlı garip bir sanat-ı harika olduğu hâlde, "Bu masnuat bir Sâni-i Vahid'in eser-i sanatı değildir, kendi kendine teşekkül ediyor" denilse, hadsiz ve hudut altına alınmayan zerrat-ı vücudiye adedince muhaller ortaya çıkar ki, bu mefkûre sahiplerini cehlin en müntehasında oturarak, echeliyetle techil eder.

Üçüncü Muhal: Sâni-i Zülcelâl'in icadı olan her bir masnu', kalem-i kader-i ezelinin bir mektubu olmazsa, "Esbab-ı âlem icat ediyor" denilse, o vakit, o esbap, evvelâ o masnuun bedenindeki hücrelerden tut, binler mürekkebat adedince tabiat kalıpları, demir kalemleri ve harfleri; ve hatta bu demir

masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler.
mefkûre: fikir, düşünce.
mevcut: varlık, vücut sahibi.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
mücehhez: cihazlandırılmış, donatılmış.
münteha: son, en son yer, zirve.
mürekkebat: farklı maddelerin birleşmesiyle meydana gelmiş varlıklar.
nakış: işleme.

sanat-ı harika: hayranlık uyandıran olağanüstü sanat.
Sâni-i Vahit: her şeyi sanatlı bir şekilde yaratan ve bir olan sanatkâr, Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
saray: büyük konak, kasır.
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, bilinç.
tagayyür: bozulma, değişme, başkalaşma.
techil etmek: bir kimsenin

cahilliğini ve bilgisizliğini yüzüne vurmak.
teşekkül etmek: meydana gelmek, şekillenmek.
teşekkül ettirmek: meydana getirilmek, şekillendirilmek.
zahiri: görünen; dışa ait.
zerrat: zerrelere, atomlara, küçük parçalara.
zerrat-ı vücudiye: vücudun zerrelere, parçacıklara, atomlarına.
zerre: en küçük parça; atom.

harfleri ve kelimeleri ve kalıpları dökmek için birçok fabrikalar; ve bu fabrikaların inşası için, keza fabrikaların vücudu lâzım gelir. Ve hakeza, bu teselsül gittikçe gidecek. Bu namütenahi muhalâtı intaç eden bu fikri kabul edenler, bu hakikatten yedikleri silleden ayrılıp, bu fikirlerinden vazgeçmelidirler, der.

ÜÇÜNCÜ KELİME 430

“İktezathü't-tabiât.” Yani, “Tabiat iktiza ediyor.” Bu idlâl edici mudill fikrin pek çok muhalâtından üç muhalinin;

Birincisi: Şudur ki: Şems-i Ezelî'nin kalem-i kader ve kudreti olan alimâne, basîrâne, hakîmâne sanat-ı icat o Zat-ı Zülcelâl'e verilmezse, hem kör, hem sağır, hem akılsız, hem düşüncesiz bir tabiata verilse, o tabiat, bu masnuatı yapmak için ya her şeyde hadsiz manevî makine ve matbaaları bulunduracak, veyahut her şeyde kâinatı halk edip idare edecek bir kudret ve hikmeti derç edecektir. Bu ise, her bir mevcutta hadsiz bir kudret ve irade ve nihayetsiz bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı veya bir kuvveti ve âdeta bir ilâhı, içinde kabul etmek lâzım gelir ki; bu ise, kâinattaki muhalâtın en batılı ve hurafenin en yalan bir şekli olduğunu; ve Hâlık-ı Kâinatın sıfât-ı kudsiyesinin tecelliyatına “tabiat” namı verenler, hayvanlardan yüz derece aşağı olduğunu gösterir.

İkincisi: Gayet intizamlı ve mizanlı ve hikmetli olan şu mevcudat, nihayetsiz kadîr ve hakîm bir

irade: bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karar yerine getirme gücü.

kadîr: her şeye gücü yeten sonsuz güç ve kudret sahibi.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar.

kalem-i kader ve kudret: kader ve kudret kalemî.

keza: aynı şekilde.

kudret: güç, kuvvet.

manevî: maddî olmayan.

masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

mevcut: varlık, vücut sahibi.

mizan: ölçü, denge.

mudil: yoldan çıkaran, doğru yoldan saptıran.

muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.

muhalât: muhaller, imkânsızlıklar.

nam: isim.

namütenahi: sonsuz, sonu olmayan.

nihayetsiz: sonsuz.

sanat-ı icat: yaratma sanatı.

sıfât-ı kudsiye: Allah'ın kutsal sıfatları.

sille: tokat.

Şems-i Ezelî: varlığının başlangıcı bulunmayan, sonsuz nur sahibi ve her şeyi nurlandıran Allah hakkında kullanılan bir tabirdir.

tabiat: Allah'a inananların yaratıcı bir güç olarak kabul ettikleri doğa.

tecelliyat: tecelliler, belirmeler, görünmeler, ortaya çıkmalar.

teselsül: zincirleme bağlantı, silsile.

vücut: varlık, var olma.

Zat-ı Zülcelâl: büyüklük, haşmet, heybet sahibi yüce Zat, Allah.

alimâne: her şeyi bilircesine.

basîrâne: görerek, görür gibi.

batıl: gerçek olmayan, gerçeğe uymayan şey.

derç etmek: yerleştirmek, koymak.

gayet: son derece, çok.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakeza: bunun gibi, benzeri.

hakikat: gerçek, doğru.

hakîm: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş yapan, yüksek bilgi sahibi.

hakîmâne: hikmetli bir şekil-

de; belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olarak.

Hâlık-ı Kâinat: kâinatın yaratıcısı; bütün varlıkların yaratıcısı olan Allah.

halk etmek: yaratmak.

hikmet: gaye, fayda; yüksek bilgi.

hikmetli: gayeli ve faydalı, anlamlı ve yerli yerinde.

hurafe: dine, bilime, akla uymayan yanlış söz ve iş.

idlâl edici: gerçeklerden ve

doğrulardan uzaklaştıran, saptıran.

iktezathü't-tabiât: tabiatın iktiza etmesi, meydana getirmesi.

iktiza etmek: gerektirmek.

ilâh: sonsuz ve sınırsız sıfatlara sahip varlık, tanrı.

ilim: biliş, bilgi.

inşa: yapılma, vücuda getirilme.

intaç etmek: netice vermek, sonuç vermek.

intizam: düzen, tertip.

Zatın icadıdır denilmezse, tabiata verilse, o vakit tabiat, nebatatın menşei ve meskeni olan ve nebata saksılık vazifesini gören bir parça toprakta, milyarlar adedince ayrı ayrı makineleri ve matbaaları yerleştirmeli ki, o toprak her türlü nebatatın menşei ve meskeni olabilsin ve hayatlarına lâzım her türlü ihtiyaçlarını muayyen miktarları dahilinde verebilsin. İşte bu hurafeyi ve hadsiz muhalâtı netice veren bu mefkûreyi taşıyanların eşekliklerine bakarak, yüzlerine tükürerek, der: Bu suubetli ve müşkülâtlı acip muhalâtın, nasıl sühuletli vücuda inkılâp ettiği hakkındaki suale hakikatli ve gayet makul bir cevap verilmiştir.

Üçüncüsü: İki misali var.

Birincisi: Hâlî bir sahrada kurulmuş gayet mükemmel ve müzeyyen bir saraya giren vahşî bir adamın misaliyle izah edilen bir hakikattir. Şöyle ki: O saraydan daha muntazam, daha mükemmel ve her tarafı mu'cizat-ı hikmetle doldurulmuş olan şu âlem sarayının içine, ulûhiyeti inkâr eden vahşî tabiiyyunlar girer. Gördükleri mevcudatın, daire-i mümkinat haricinde olan Zat-ı Vacibü'l-Vücut'un eser-i sanatı olduğunu düşünmeyerek, daire-i mümkinat içinde bulunan ve kudret-i İlâhiyenin tebeddül ve tagayyür eden icraat kanunlarının bir defteri hükmündeki mecmua-i kavanin-i âdetullaha ve bir fihriste-i sanat-ı Rabbaniye olan İlâhî kanunlara yanlışlıkla *tabiat* namını verip, eşyanın icadını ona tahmil ederek,

acip: hayret verici, şaşırtıcı.
daire-i mümkinat: kâinat, imkân âlemi, varlığı ve yokluğu eşit olup, var veya yok olmak için Allah'ın tercihi muhtaç olan yaratıklar dairesi.
eser-i sanat: sanat eseri.
fihriste-i sanat-ı Rabbaniye: bütün varlıklar, besleyen, büyüten, yetiştiren, sevk ve idare eden Allah'ın sanatının fihristesi, listesi.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hâlî: boş, تنها.
hurafe: dine, bilime, akla uymayan yanlış sözler ve işler.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
icraat: yapılan işler, faaliyetler.
İlâhî: Allah'a ait olan.
inkâr etmek: kabul etmemek, reddetmek, inanmamak.
inkılâp etmek: dönmek, değişmek.
izah edilmek: açıklanmak, anlatılmak.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, sonsuz güç ve kuvveti.
makul: akla uygun, mantıklı.
mecmua-i kavanin-i âdetullah: Allah'ın âdetlerini yani evrende neyi nasıl yaptığını ifade eden kanunların toplamı, tamamı.
mekûre: fikir, düşünce.
menşe: bir şeyin çıktığı yer, kaynak.
mesken: kalınan, yaşanılan yer.
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.
misal: örnek.

muayyen: belirli, belirlenmiş.
mu'cizat-ı hikmet: faydalı, gayeli, anlamlı, yerli yerinde yapılmış olağanüstü eserler.
muhalât: muhaller, imkânsızlıklar.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş, intizamlı.
mükemmel: kusursuz, eksiksiz, tam.
müşkülât: zorluklar.
müzeyyen: süslü.
nam: isim.
nebatat: bitkiler.

netice: sonuç.
sahra: büyük çöl.
sual: soru.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
tabiat: Allah'a inananların yaratıcı bir güç olarak kabul ettikleri doğa.
tabiiyyun: tabiatçılar, Allah'a inanmayıp yaratıcı güç olarak doğayı kabul edenler.
tagayyür: değişme, başkalaşma, bozulma.
tahmil etmek: yüklemek.

tebeddül: başkalaşma, değişme, değişim.
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın zatı ve sıfatları.
vahşî: medenileşmemiş, eğitimsiz, yabani.
vazife: görev.
vücut: varlık, var olma.
Zat: büyüklük ve yücelik sahibi, Allah.
Zat-ı Vacibü'l-Vücut: varlığı ve vücudu zorunlu olan, yokluğu düşünilemeyen Zat, Allah.

öylece ahmakane bir batıl yola girerler ki, ahmaklığın müntehasında en büyük ahmaklık nişanını göğüslerine kendi elleriyle takarlar.

Üçüncü Muhalin İkinci Misali: Gayet muhteşem bir kışlaya ve gayet muazzam bir camie giren vahşi bir adamın misaliyle temsil edilen ikinci bir hakikattir. Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz cünudunun muhteşem bir kışlası ve muazzam bir mescidi olan şu kâinata, tabiat fikirli münkirler girerler, bakarlar ki, bütün mevcudat iş başında, vazifededirler. Sâni-i Zülcelâl'in zat-ı akdesinden i'raz ettiklerinden, Hâlik-ı Zülcelâl'in bir cilve-i Rabbaniyesi olan kuvvetini müstakil bir kadîr telâkki ederek, manevî kanunlarını birer maddî madde tasavvur etmekle beraber, o kanunların ellerine icat vererek "tabiat" namını takatıklarından, bütün gördükleri şu harikulâde mevcudatı tabiata isnat edip, vahşîlerin en vahşîsi olduklarını ilân ederler.

İşte, taksim-i aklî ile, mevcudun vücut bulması için dört yoldan başka yol olmadığından, bu yollar hadsiz ve hesapsız muhalleri icap eden dokuz muhal ile kapatılarak, bilbedahe ve bizzarure dördüncü yol olan vahdet yolu kat'î bir surette sabit olur. Ve her bir mevcudun vücudu, doğrudan doğruya Zat-ı Vacibü'l-Vücut'un dest-i kudretinden çıktığını ve semavat ve arz kabza-i kudretinde olduğunu gösterir.

Esbapperest ve tabiata sapanların gittikleri ve göremedikleri yollarının iç yüzünü gösterdikten

ahmak: aklını gerektiği gibi kullanmayan, aptal.

ahmakane: ahmakçasına, aklını gerektiği gibi kullanmayarak, aptalca.

arz: yer, dünya.

batıl: gerçek olmayan, gerçeğe uymayan.

bilbedahe: apaçık bir şekilde.

bizzarure: zorunlu olarak.

cilve-i Rabbaniye: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetistiren, sevk ve idare eden Allah'ın kudret ve iradesinin

cilvesi, görünmesi, yansıması.

cünud: askerler.

dest-i kudret: kudret eli, Allah'ın kudreti, güç ve kuvveti.

esbapperest: Allah'ı unutup sebepleri gereğinden fazla değer veren; her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden.

gayet: son derece, çok.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hâlik-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve heybet sa-

hibi olan bütün varlıkları yaratan Allah.

harikulâde: olağanüstü, çok güzel, mükemmel.

icap eden: gerektiren.

isnat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.

i'raz etmek: yüz çevirmek, başka tarafa dönmek.

isnat etmek: dayandırmak, mal etmek.

kabza-i kudret: kudret eli, Allah'ın kudreti, güç ve kuvveti.

kadîr: her şeyi gücü yeten, sonsuz kudret sahibi.

kat'î: kesin.

kışla: askerlerin topluca barındığı büyük yapı; askerî birliklere ait bina.

maddî: maddeden meydana gelmiş, maddeye ait.

manevî: maddî olmayan.

mescit: Allah'a secde ve ibadet edilen yer, cami.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

mevcut: var olan, varlık.

muazzam: çok büyük.

muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.

muhteşem: ihtişamlı, gösterişli, büyük, göz alıcı.

münkir: inkârcı, Allah'a inanmayan.

münteha: son yer, en uç nokta, zirve.

müstakil: bağımsız, başlı başına.

nişan: bir şeyi belli etmek için konulan işaret.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.

semavat: gökler.

Sultan-ı Ezel Ebed: ezel ve ebed sultanı Allah; varlığının başlangıcı ve sonu olmayan kudret ve hâkimiyet sahibi olan Allah.

suret: şekil, biçim.

taksim-i aklî: akıl ve fikir yürütülebilecek yollar, bölümler, kısımlar.

tasavvur etmek: düşünmek.

telâkki etmek: kabul etmek.

temsil: örnek, benzetme.

vahdet: birlik.

vücut bulmak: var olmak, meydana gelmek.

vücut: varlık, var olma.

Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak olan büyüklük ve yücelik sahibi Zat, Allah.

Zat-ı Vacibü'l-Vücut: varlığı ve vücudu zorunlu olan, yokluğu düşünülmemeyen Zat, Allah.

abesiyet: faydasız ve boş olma, lüzumsuz ve gayesiz oluş.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

azap: dünyada günah işlemiş olanlara ahirette verilecek ceza.

beyan: açıklama, anlatma, izah etme.

bilhassa: özellikle.

fıkr-i küfrî: küfür ve inkâr fikri.

gayet: son derece, çok.

Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve heybet sahibi olan bütün varlıkları yaratan Allah.

hatime: son, bitiş bölümü.

hikmet: gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görme.

hikmet-i rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren sevk ve idare eden Allah'ın gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görmesi.

ıcat-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi, yaratılması.

iman: Allah'a inanma, inanç, itikat.

inkâr etmek: inanmamak, reddetmek, kabul etmemek.

insaf: doğrulan ve gerçekleri kabul etme.

intizam: düzen, tertip.

izah: açıklama.

izah etmek: açıklamak, anlatmak.

lâtif: güzel, hoş.

mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.

mebzuliyet: ucuzluk, bolluk.

men-i iştirak: ortak olmayı engelleme.

merakaver: merak verici, düşündürücü.

meslek: tutulan yol; takip edilen fikir ve düşünce sistemi.

mukabele edilmek: karşılık verilme.

mukteza: gereken, lâzım gelen.

müsaade etmek: izin vermek.

nass-ı Kur'ân: Kur'an'ın kesin hükmü.

netice: sonuç.

netice-i hilkat: yaratılışın neticesi.

nihayet: son.

redd-i müdahale: başkasının müdahalesini, karışmasını reddetme, kabul etmemek.

rıza: razı oluş.

semere-i kâinat: kâinatın meyvesi, neticesi.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

sonra, onları insafa davet eden ve mesleklerini terk ettiren gayet izahlı ve çok şirin ve gayet lâtif bir beyandan sonra, sorulan iki şüpheli sorunun birincisinde “redd-i müdahale ve men-i iştirak” kanunlarının muktezasıyla, ikincisinde de Hâlık-ı Zülcelâl bütün hikmetine zıt olan netice-i hilkatı ve semere-i kâinatı abesiyete çeviren ve hikmet-i rububiyetini inkâr ettirecek bir tarz olan mahlûkatın ibadetlerini ve bilhassa insanın şükür ve ubudiyetini başkalara vermeye rıza göstermediği gibi, müsaade dahi etmediğini izah eden gayet güzel cevaplarla mukabele edilmiştir.

Hatime'sinde, tabiat fıkr-i küfrîsini terk eden ve imana gelen zatın merakaver üç sorulardan

Birincisi: “Tembelliklerinden dolayı namazı terk edenlerin Cehennem gibi bir azap ile tehdit edilmelerinin sebebi nedir?”

İkincisi: “Gözle görülen bu nihayet derecede mebzuliyet ve ıcad-ı eşyadaki intizamlı suret, hem vahdet yolundaki nihayet derecede kolaylık ve sühulet, hem nass-ı Kur'an'la,

1 مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةً
2 وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ

gibi ayetlerin nihayet derecede gösterdikleri kolaylığın sırrı ve hikmeti nedir?”

Üçüncüsü: “Kâinat fabrikasının işlettilirilmesi bir terkip ve tahlil neticesi olduğunu ve ‘Hiçten bir şey

1. Sizin yaratılmanız da, diriltilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir. (Lokman Suresi: 28.)

2. Kıyametin gerçekleşmesi göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Suresi: 77.)

sual: soru.

suret: şekil, biçim, görünüş.

sühulet: kolaylık.

şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnuniyetini ifa etmek, minnet duymak, elhamdülillah demek.

tabiat: Allah'a inanmayanların yaratıcı bir güç olarak kabul ettikleri doğa.

tahlil: çeşitli maddelerden oluşan bir şeyi parçalarına ayırma, analiz, çözümleme.

tarz: yol, usul, şekil.

terkip: bir kaç şeyi birleştirerek yeni bir şey meydana getirme.

ubudiyet: kulluk, Allah'a ibadet etme.

vahdet: birlik.

Zat: kişi, şahıs.

idam edilmediği gibi, hiçten bir şey de icat edilmez’ diyen feylesofların bu sözleri nasıldır?” demesine karşı pek dakik ve çok derin ve gayet yüksek ve çok geniş ve nihayet derecede mukni ve müskit olarak serd ettiği delâil-i akliye ile, esbaba tapan ve tabiat bataklığında boğulanları kurtaran ve hâlen o mesleklerinde bulunanları utandıran gayet hakikatli ve musib cevaplar vardır.

Hüseyin

Yirmi Dördüncü Lem'a

453

“Dört Hikmet”i havidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ
عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ¹

(ilh.) gibi ayetlerle Kur’ân-ı Hakîm tesettürü emrediyor. Sefih ve mimsiz medeniyetin ise, Kur’ân’ın bu hükmüne karşı muhalif gittiğini ve tesettürü fitrî görmediğinden, “bir esarettir” deyip, dinsizcesine bir sualine karşı, Kur’ân-ı Hakîmin bu hükmü tam yerinde olup, belki esaret olmayıp, tesettürün fitrî olduğunu çok tecrübe ve misallerle izah ve ispat edip, onları iskât ve tesettüre kat’î emrediyor.

1. Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü’minlerin hanımlarına söyle, evlerinden çıktıklarında dış örtülerini üzerlerine alsınlar. (Ahzâb Suresi: 59.)

ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi.
dakik: ince ve derin.
delâil-i akliye: akla uygun deliller.
esaret: esirlik.
esbap: sebepler.
feylesof: filozof, felsefe ile uğraşan.
fitri: yaratılışa uygun.

gayet: son derece, çok.
hakikat: gerçek, doğru.
hâlen: şu an, şimdi.
havi: içinde bulunduran, içeren.
hikmet: lâhî gaye, fayda, yüksek, bilgi.
hüküm: karar, emir.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.

idam edilmek: yok edilmek, yokluğa gönderilmek.
iskât: susturma.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
izah: açıklama, anlatma.
kat’î: kesin.
Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve

faydalar bulunan Kur’ân.

lem’a: parılı.

meslek: tutulan yol; takip edilen fikir ve düşünce sistemi.

mim’siz medeniyet: yani deniyet, alçaklık, “medeniyet” kelimesinin başındaki mim harfi atılırsa “deniyet” olur ki, bu da “alçaklık” demektir.

misal: örnek.

muhalif: zıt, karşı, aykırı.

mukni: ikna eden, inandıran, yeterli derecede izah ve ispat eden.

musib: isabetli, doğru.

müskit: susturucu.

nihayet: son.

sefih: helâl olmayan zevk ve eğ-

lenceye aşırı düşkün, aşağılık.

serd etmek: sözü düzgün, güzel

ve anlaşılır bir şekilde söylemek .

sual: soru.

tabiat: Allah’a inanmayanların yaratıcı bir güç olarak kabul ettikleri doğa.

tecrübe: deneyim, yaşayarak elde edilen kazanımlar.

tesettür: örtünme.

Kadınların fıtratı tesettürü iktiza ediyor. Çünkü, hilkaten zaife ve nazik olduğundan, kendi hayatından ziyade çocuklarını himayeye fıtraten bir meyli bulunduğu, onu himaye edene karşı kendini güzel göstermek ve nefret ettirmemeye ve ittihama maruz kalmamak için fitrî bir meyli bulunduğunu; hem, kadınların ondan altısı yâ ihtiyar, yâ çirkin olmak cihetiyle çirkinliğini herkese göstermek istemediğini, hem güzellerden kendini göstermekten sıkılmayanlar ancak ondan bir-iki olup, diğerleri ise pis ve şehevanî ve sakil insanların nazarlarından istiskal ettiğinden kendini göstermek istemediğini; ve Kur'ân-ı Hakîm'in tesettüre emri fitrî olmakla beraber, o nazik ve zaifeyi, bir refika-i ebediye olabilmesi için, tesettürle zahirî ve bâtinî zilletten ve manevî bir esaretten kurtarıyor diye gayet güzel bir cevapla gaddar medeniyeti iskât ediyor.

İKİNCİ HİKMET

456

Erkek ve kadın arasında şiddetli bir muhabbet, yalnız bu hayat-ı dünyeviye'nin ihtiyacından ileri gelmediğini, belki ebedî bir hayatta ciddî bir arkadaş olmak için, o muhabbeti ahir ömre kadar devam ettiği ve etmesi lâzım geldiği cihetle, o kadının, ebedî arkadaşı olan kocasının ebedî arkadaşlığından mahrum kalmamak için tesettürü kat'iyen ve fıtraten iktiza ettiğini; ve sefih, gaddar medeniyetin "gayr-i fitrî ve esarettir" demelerini iskât etmekle beraber, tesettüre kat'î emrediyor.

ahir ömür: ömrün sonu.
bâtını: görünmeyen; içe ait.
cihet: yön; sebep.

ebedi: sonsuz.

esaret: esirlik.

fıtrat: yaratılış, huy, tabiat.

fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından.

fitrî: yaratılıştan gelen.

gaddar: çok zalim, acımasız.

gayet: son derece, çok.

gayr-i fitrî: fıtrata uymayan, yaratılış gayesine aykırı.

hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.

hikmet: ilâhî gaye, fayda, yüksek, bilgi.

hilkaten: yaratılıştan.

himaye: koruma, gözetme, yar-

dım etme.

iktiza etmek: gerektirmek.

iskât etmek: susturmak.

iskât: susturma.

istiskal etmek: ağır bulmak,

hoşlanmamak.

ittihâm: suçlama; suçlu duruma düşürme.

kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

mahrum: yoksun.

manevî: kalbe, ruha, hisse ait; maddî olmayan.

maruz kalmak: bir şeyin karşısında ve etkisi altında kalmak, uğramak.

medeniyet: uygarlık; sosyal meselelerde, ilim, fen ve sanatta gelişmiş toplum.

meyil: yönelme, eğilim, arzu.

muhabbet: sevgi.

nazar: bakış.

nazik: dayanıksız; zarif.

nefret etmek: tiksinmek, hoşlanmamak.

refika-i ebediye: sonsuza kadar eş ve arkadaş.

sakil: sıkıntı veren, can sıkıcı.

sefih: helâl olmayan zevk ve eğlencelere aşırı düşkün, aşağılık.

shehevânî: şehvetle, nefsanî arzularla alâkalı.

tesettür: örtünme.

zahiri: görünen; dışı ait.

zaif: zayıf, güçsüz.

zillet: aşağılık, horluk, alçaklık.

ziyade: fazla, çok.

Aile saadeti, kadın ve koca mabeyninde bir emniyet-i mütekabile ve samimî bir muhabbetle devam ettiğini ve tesettürsüzlük o emniyet ve muhabbeti bozduğunu ve kırdığını; ve açık saçık kadının ondan bir tanesi, kocasından daha iyisini görmediğinden, kendini başkalara göstermek istemediğinden ve yirmi adamdan ancak bir tanesi karısından daha güzelini görmediğinden, açık saçıklık ve hayvanî nazarlar o emniyet ve muhabbeti kırdığını; hatta o hayvanî, süflî ve pis görünmek, akrabalık misillü olanda dahi o emniyeti kırdığını ve o çıplak bacakla görünüş akraba misillü olanda dahi o emniyeti kırdığını ve o çıplak bacakla görünmesi, akrabanın mahremiyeti dahi gayr-i mahrem olduğunu gayet kat'î bir surette ispat eder.

DÖRDÜNCÜ HİKMET

458

Kesret-i nesil her cihetle matlûp olup, her millet ve her hükûmet buna taraftar olduğu, hatta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm,

¹ **تَنَاقَحُوا تَكَاثَرُوا فَإِنِّي أَبَاهِي بِكُمْ الْأُمَمُ** yani, “İzdivaç

ediniz; ben sizin çokluğunuzla iftihar ederim” buyurmasını; tesettürsüzlük izdivacı çoğaltmayıp pek azalttığını, çünkü serseri asrî bir genç dahi refikası- nın gayet namuslu olmasını istediğini; ve kadın ise, erkeğin çoluk ve çocuk ve malına ve her şeyine dahilî muhafız olduğundan kadında sadakat ve emniyet lâzım olduğunu, tesettürsüzlük ve açık saçıklık ve hayâsızlık ise o sadakati ve emniyeti kırdığından,

1. Keşfü'l-Hafa, 1:318.

Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun mealinde Peygamberimize yapılan dua.
asrî: batı tarzı; zamane.
cihet: yön.
dahili: içe ait.
emniyet: güven, güvenilirlik.
emniyet-i mütekabile: karşılıklı güven.
gayet: son derece, çok.

gayr-i mahrem: mahrem olmayan; şeriatça evlenilmesine izin verilen.
hayâ: utanma duygusu.
hayvanî: hayvanca.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, bilinmeyen nokta, ilâhî gaye, fayda, yüksek, bilgî.
iftihar etmek: övünmek.
ispat: doğruyu delil göstere-

rek meydana koyma.
izdivaç: evlenme.
kat'i: kesin.
kesret-i nesil: neslin çokluğu, neslin çoğalması.
lâzım: gerek, gerekli, lüzumlu.
mabeyn: ara; iki şey arası.
mahremiyet: mahremlik; şeriatça evlenilmesi yasak edilmiş olma durumu.

matlûp: talep edilen, istenilen.

misillü: benzeri, gibi.

muhabbet: sevgi.

muhafız: koruyucu.

nazar: bakış, bakma.

refika: kadın eş, kar.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

saadet: mutluluk.

sadâkat: bağlılık, doğruluk.

suret: biçim.

süflî: alçak, adi.

tesettür: örtünme.

erkeğe vicdan azabı çektirdiğini ve kadınlarda şecat ve sehavet o sadakat ve emniyeti ihlâl ettiğini ve memleketimizin Avrupa'ya kıyas edilemeyeceğini, eğer kıyas edilse neslin zaafına ve kuvvetin sukutuna sebep olacağını ve şehirli köylülere kıyas edilemeyeceğini, çünkü köylüler maişet meşgalesiyle uğraştığından, sanat ile iştigal eden şehirli onlara kıyas edilemeyeceğini ve daha çok hikmetlerini gayet kat'î ispat eder.

Rüşti

ahiret: öte dünya, ikinci hayat.
alâka: ilgi, bağ.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cereyan: fikir akımı, fikir hareketi.
cihet: yön.
çare-i yegâne: tek çare.
daire-i İslâmiye: İslâm dairesi, İslâm dinin koyduğu kurallar, prensipler.
deva: ilâç, çare.
ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.
emniyet: güven, güvenilirlik.
esas: temel prensip.
fena: kötü.
fitraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından.
gayet: son derece, çok.
havi: içinde bulunduran, içeren.
hemşire: kız kardeş.
hikmet: gizli sebep, bilinmeyen nokta.
ihlâl etmek: bozmak, zarar vermek.
ihtar-ı Sübhani: her türlü kusur ve noksanlardan uzak olan Allah'ın hatırlatması, uyarması.
iltifat-ı Rahmani: sonsuz ve sınırsız merhamet sahibi olan Allah'ın iltifatı, lütfu.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
iştigal etmek: uğraşmak, çalışmak.
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
kat'î: kesin.
kıyas etmek: karşılaştırmak, bir şeyi başka bir şeye benzeterek karar vermek.
kıymet: değer.
kıymetli: değerli.
lem'a: parıltı.
maişet: geçinme, yaşama.
meşgale: iş, meşguliyet.
muhavere: konuşma.
musibet: belâ, felâket, dert, sıkıntı, başa gelen acı durumlar.
mühim: önemli.

EHL-İ İMAN AHİRET HEMŞİRELERİM OLAN KADINLAR TAİFESİ İLE BİR MUHAVEREDİR..... 460

Risale-i Nur'un mühim bir esası şefkat olması ve kadınlar taifesinin şefkat kahramanları bulunmaları cihetiyle fitraten Risale-i Nur'la alâkaları bulunduğu, fakat bazı fenâ cereyanlarla o kıymetli seciyenin su-i istimal edildiğini ve kadınların saadet-i uhreviyesi gibi saadet-i dünyeviyelerinin de çare-i yegânesi daire-i İslâmiyedeki terbiye-i diniye olduğunu izah eden kıymetli bir mektuptur.

Yirmi Beşinci Lem'a 470

“Yirmi Beş Deva”yı havidir. Bu Risale,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ¹

gibi ayetler, ehl-i imanın musibetleri musibet olmadığını, belki bir ihtar-ı Sübhani ve iltifat-ı Rahmani

1. O sabredenler ki, başlarına bir musibet geldiğinde, “Biz Allah'ın kullanıyız; sonunda yine Ona döneceğiz” derler. (Bakara Suresi: 156.)

nesil: soy, kuşak.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
saadet-i dünyeviye: dünya hayatının mutluluğu.
saadet-i uhreviye: öldükten sonra başlayacak olan ikinci hayatın mutluluğu, huzuru.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sahavet: el açıklığı, cömertlik.

sanat: el yatkınlığına ve alışkanlığına dayalı olarak yapılan iş, meslek.
seciye: huy, karakter, güzel ahlâk.
suiistimal edilmek: kötüye kullanılmak.
sukut: düşme, düşüş.
secaat: cesaret.
sefkat: acıyarak ve esirgeye-

rek sevmek, içten ve karşılıksız merhamet etme.
taife: topluluk, gurup.
terbiye-i diniye: dinî terbiye, dinin verdiği eğitim.
vicdan: iyiyi kötünden, hayrı şerden ayırtmaya yardımcı olan ahlâkî duygu.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

olduğunu gösterir gayet mukni bir tefsir ve o ehl-i imanın on kısmından bir kısmını teşkil eden musi-betzedelere karşı manevî bir tiryak ve gayet nafi bir eczahane gibi olduğunu, hatta her bir Deva ayrı ayrı binler çeşit ilâçlar gibi hasiyetlerini gösteren bir eczahane hükmünde ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın eczahane-i kübrası olan **وَالَّذِي هُوَ يُطْعَمُنِي وَيَسْقِينِ** 1

وَأِذَا مَرَضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ gibi şifa hakkındaki yüzer âyâtın sırr-ı tesirine şifalı, devalı bir mübarek ma'kes ve bir mâ-i zemzeme-i Kur'ân hükmünde olduğunu gösterir.

BİRİNCİ DEVA 471

İnsanın hastalığı zahiren bir nevi dert gibi ise de, dert değil, belki bir nevi derman olduğunu ve ömür sermayesi sıhhat ve afiyet ve istiğnadan gelen bir gafletle zayı olduğundan, hastalık o zayıatı meyvedar bir ömre çevirdiğini haber verir gayet güzel bir devadır.

İKİNCİ DEVA 471

İbadet iki kısım olup, bir kısmı müspet ibadettir ki, namaz ve niyaz gibi malûm ibadetler olup, diğeri menfi ibadettir ki, hastalıklar insana aczini, zaafını hissettirdiğinden, halis, riyasız manevî bir ibadet olduğunu ve bu hastalıkların, Allah'tan şekva etmemek şartıyla, mü'min için, bir dakikası bir saat hükmüne geçtiğini; ve bazı kâmillerin hastalıklarının bir

mâ-i zemzeme-i Kur'ân: Kur'ân'ın zemzem suyu gibi dinleyene hayat veren hoş sesi.

ma'kes: yansıtıcı, yansıma yeri, ayna.

malûm: bilinen.

manevî: kalbe, ruha, hisse ait; maddî olmayan.

menfi: olumsuz, negatif.

meyvedar: meyveli.

mukni: ikna eden, inandıran, yerli derecede izah ve ispat eden.

musibetzede: belâya uğrayan, hastalık veya başka dertlere tutulan.

mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.

mü'min: iman eden, Allah'a inanan.

müspet: olumlu, pozitif.

nafi: faydalı.

nevi: tür, çeşit.

niyaz: Allah'a yalvarmak, yakarmak, dua etmek.

ömür sermayesi: sonsuz bir ömür kazandıran insan ömrü, insan hayatı.

ömür: hayat.

riya: kişinin kendisinde bulunan bazı iyi özellikleri insanlara göstermeye ve beğenilerini kazanmaya çalışması.

sıhhat: sağlık.

sırr-ı tesir: tesirli, etkili olma sırrı.

şekva: şikâyet.

şifa: hastalıktan iyi olma, iyileşme.

tefsir: Kur'ân'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.

teşkil etmek: meydana getirmek, oluşturmak.

tiryak: panzehir; etkili, tesirli ilâç.

zaaf: zayıflık.

zahiren: görünüşte.

zayı olmak: kaybolmak, elden çıkmak.

zayıat: kayıplar, zararlar.

1. Beni yediren ve içiren Odur. • Hastalandığımda bana şifa veren de Odur. (Şuara Suresi: 79-80.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
afiyet: sağlık, hasta olmama hâli.
âyât: ayetler, Kur'ân cümleleri.
derman: ilâç.
deva: ilâç, çare.
eczahane-i kübra: en büyük eczahane.
ehl-i iman: iman edenler, Al-

lah'a inananlar.
gaflet: Allah'ı ve ahireti unutmak, nefsin arzularına dalmak.
gayet: son derece, çok.
halis: sadece Allah rızası için olan; saf, temiz, gerçek.
hasiyet: özellik.
hükmünde: gibi; yerinde, de-
ğerinde.

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yerine getirme.
istiğna: ihtiyaçsızlık, gerek duymama.
kâmiller: olgun, güzel ahlâklı insanlar.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.

dakikası bir gün ibadet hükmüne geçtiğini rivayet-i sahiha ve keşfiyat-ı sadıka ile sabit olduğunu bildirir gayet mühim bir devadır.

ÜÇÜNCÜ DEVA 472

İnsan bu dünyaya keyif sürmek ve lezzet için gelmediğine, mütemadiyen gelenlerin gitmesi ve gençlerin ihtiyarlanması ve mütemadiyen zeval ve firakta yuvarlanması şahit olduğunu; hem, insan zî-hayatin en mükemmeli ve cihazatça en zengini olduğundan, geçen lezzetleri ve gelecek belâları düşündüğünden, kederli ve sıkıntılı bir hayat geçirdiğini; hastalık ise, sağlık ve afiyet gibi gaflet vermediğinden, dünyayı hoş göstermeyip o tahatturların elemelerinden vazgeçtiğinden, hiç aldatmaz bir vaz ve bir mürşit hükmünde olduğunu gösterir bir mübarek devadır.

DÖRDÜNCÜ DEVA 473

İnsan, hastalıktan şekva değil, hastalığa sabretmesi lâzım olduğunu gösterir. Çünkü o, cihazatını kendi yapmayıp ve başka bir yerden de satın almadığından ve mülk sahibi, bahçesini çapalamak, bellemek ve budamak gibi ezalarla o sayede güzel bir mahsul aldığından, o eza, o bağın hakkında eza değil, belki mahsulünü yetişmesine medar olduğundan, şikâyetle hiç hakkı olmadığını gösterdiği gibi; insanın da hastalıkla yapılan tasarruftan şikâyet değil, tahammüle mecbur olduğunu, şiddetli olduğu zaman “Yâ Sabûr” deyip, sabır ile mukavemet edileceğini haber veriyor.

afiyet: sağlık, hasta olmama hâli.

belâ: içinden çıkılması zor, sıkıntılı durum, afet, musibet.

cihazat: cihazlar, maddî manevî organlar.

deva: ilâç, çare.

elem: acı, üzüntü.

eza: eziyet, incitip üzme.

firak: ayrılık, ayrılma.

gaflet: Allah'ı ve ahireti unutmak, nefsin arzularına dalmak.

gayet: son derece, çok.

hükmünde: gibi; yerinde.

hükmüne: yerine.

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yerine getirme.

keder: üzüntü, acı.

keşfiyat-ı sadıka: doğru keşifler,

velî kulların bazı gizli gerçeklerden Allah'ın izniyle haberdar olması.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

mahsul: ürün.

mecbur: zorunlu.

medar: sebep, vasıta, vesile.

mukavemet etmek: dayanmak, karşı koymak.

mübarek: hayırlı, uğurlu.

mühim: önemli.

mülk: sahip olunan, üzerinde kullanım hakkı olunan şey,

mal.

mürşit: doğru yolu gösteren.

mütemadiyen: devamlı şekilde, sürekli olarak

rivayet-i sahiha: sahih olan rivayet, Peygamberimizden doğru ve sağlam olarak aktarılan hadis.

sabır: zorluklara dayanma, katlanma gücü.

sabit: doğruluğu ispatlanmış.

şahit: tanık.

şekva: şikâyet etmek, yakınmak.

şiddetli: fazla, çok.

şikâyet: dert yanma, yakınma, sızlanma.

tahammül: sabretme, katlanma, dayanma.

tahattur: akla gelme, hatırlama.

tasarruf: idare etme, faaliyet, kullanım.

vaiiz: öğüt veren, dinin emir ve yasaklarını hatırlatan.

Yâ Sabûr: ey sabır sahibi, kullarına sabır veren Allah.

zeval: sona erme, yok olma.

zihayat: hayat sahibi, canlılar.

BEŞİNCİ DEVA 474

Bu zamanda, hususan gençler hakkında, hastalık o gençleri gençlik sarhoşluğundan men ettiği için, onların hakkında o hastalık manevî bir sıhhat ve afiyet olduğunu haber verir gayet şirin bir devadır.

ALTINCI DEVA 475

Musibetin gitmesiyle manevî bir lezzet geleceğini gösterir. Çünkü, “Elemin zevali lezzettir” diye, o elemli musibetler, zeval ile ruhta bir lezzeti irsiyet bıraktığını gayet güzel haber verir mühim bir devadır. Hatta bu devanın ehemmiyetindendir ki, telifatında iki kere aynı numara tekerrür etmesi ve öylece kaydedilmesi, ehemmiyetini ispat eder.

YEDİNCİ DEVA 477

Hastalık, insanın sıhhatindeki nimet-i İlâhiyenin lezzetini kaçırmıyor, bilâkis tattırıyor. Çünkü, bir şey devam etse, tesirini kaybeder, usanç verir. Hatta ehl-i hakikat demişler: **يَا أَيُّهَا الْأَشْيَاءُ تُعَرِّفُ بِأُضْدَادِهَا** Ya-ni “Her şey zıddıyla bilinir.” “Soğuk olmazsa hararet anlaşılır” diye makul ve şirin bir devadır.

SEKİZİNCİ DEVA 478

Hastalık, imanlı bir insanın ahiretini geri bırakmıyor, belki daha ziyade terakki ettiriyor. Çünkü, hastalık, sabun gibi, günahları siler, temizler güzel bir kefaretü’z-zünup olduğu hadis-i şerifle sabit olduğunu; hem, imanlı olan bir insanın maddî hastalığı, manevî hastalıklardan kurtardığını; şahs-ı zahirîsinin hatasıyla şahs-ı manevîsi hasta olduğundan, zahir

afiyet: sağlık, hasta olmama hâli.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat.

bilâkis: aksine, tersine.

deva: ilâç, çare.

ehemmiyet: çok önemli olma.

ehl-i hakikat: gerçekleri ve doğruları bulan, farkında olan kimseler.

elem: acı, üzüntü.

gayet: son derece, çok.

günah: Allah’ın emirlerine aykırı davranış, dini suç.

hadis-i şerif: Peygamberimizin şerefli sözü.

hararet: sıcaklık.

hususan: özellikle.

iman: Allah’a inanma, inanç, itikat.

irsiyet: kalıtım, soydan geçen özellik.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

kefaretü’z-zünup: günahları bağışlatan, temizleyen hastalık, musibet gibi şeyler.

maddi: bedene ait, bedensel.

makul: akla uygun.

manevî: kalbe, ruha, hisse ait; manaya ait, maddî olmayan.

men etmek: engellemek, engellemek.

musibet: belâ, felâket, dert, sıkıntı, başa gelen acı durumlar.

mühim: önemli.

nimet-i İlâhî: Allah’ın verdiği nimet, faydalı, hayırlı şey.

sabit: doğruluğu ispatlanmış.

sıhhat: sağlık.

şahs-ı manevî: görünmeyen, manevî şahıs.

şahs-ı zahiri: görünen şahıs.

tekerrür: tekrarlanma.

telifat: telif edilmeler, yazılmalar.

terakki ettirmek: yükseltmek, ilerletmek, geliştirmek.

tesir: etki.

zahir: görünen, görünürdeki.

zeval: sona erme, yok olma.

ziyade: fazla, çok.

hastalığı o hatalardan geri koyup manevî istiğfara sebep olduğundan, o maddî hastalık çok büyük bir hazine olduğunu bildirir.

DOKUZUNCU DEVA 479

Cenab-ı Hakkı tanıyan bir insan için, ölüme sebep olan hastalıktan korkmak olmadığını ve ölüm, insanın tanıdığı ve bildiği bütün ehl-i iman olan ahbablarına kavuşmak olduğunu; hem ölüm mukadder olup, bazen hastalıklıların yanındaki sağ insanların ölmesi ve hastaların sağ kalması; hem ölüm, vazife-i hayattan bir paydos ve bir rahat olduğunu ve ehl-i dalâlet için gayet korkunç bir zulûmat-ı ebediye olduğunu bildiren gayet mülâyimane güzel bir devadır.

ONUNCU DEVA 480

İnsanın hastalığı, merak ettikçe gayet ağırlaşacağı, hususan evhamlı bir hastanın bir dirhem zahir hastalığı, merak vasıtasıyla on dirhem olacağını; hem merak da ayrıca bir hastalık olduğunu haber veren mühim bir devadır.

ON BİRİNCİ DEVA 481

Hastalık insana hazır bir elem verdiğinden, evvelce geçirmiş olduğu hastalıktan sonra hiçbir elem kalmayıp, hemen lezzeti bu ana kadar devam ettiğini hatırlayıp, o andaki hastalığın hazır eleminden kurtulmakla, bulunduğu dakikadan sonra zamanın nasıl geleceğini bilmediğinden, ondan korkmamak lâzım olduğunu; hem yok bir zamanda, yok bir eleme, yok bir hastalığa vücut rengi vermek manasız

ahbab: dost, sevilenler.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

deva: ilaç, çare.

dirhem: yaklaşık şimdiki 3 grama denk olan eski bir ağırlık ölçüsü.

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve Islâmdan çıkmış olanlar.

ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.

elem: acı, üzüntü.

evham: olmayan bir şeyi olur zannederek meraklanma, gereksiz yere korkma.

evvel: önce.

gayet: son derece, çok.

hata: yanlışlık.

hususan: özellikle.

istiğfar: Allah'tan kusurların affedilmesini, günahların bağışlanmasını isteme.

maddi: bedene ait, bedensel.

manevi: manaya ait, maddî olmayan.

mukadder: belirlenmiş, takdir edilmiş olan.

mühim: önemli.

mülâyimâne: uygunca, yumuşak bir şekilde.

paydos: işi bırakma, ara verme, dinlenme, tatil.

vasıta: araç; sebep.

vazife-i hayat: hayat vazifesi, görevi.

vücut: varlık, var olma.

zahir: görünen, görünür.

zulûmat-ı ebediye: sonsuz karanlıklar.

olduğunu ve sabır kuvvetini sağa ve sola dağıtmak fayda vermediğinden, bütün kuvvetiyle hazır zamana dayanmak lâzım olduğunu haber veren en âlâ bir devadır.

ON İKİNCİ DEVA 482

Hem, insan hastalık sebebiyle ibadet ve evradından mahrum kaldığına teessüf etmemesine; sabır ve tevekkül ve namazını kılmak şartıyla, o hastalıkta, ibadet ve evradının sevabı aynen ve daha halis bir surette verileceği hadisçe sabit olduğu ve insan o sayede aczini ve zaafını bildiğinden, bütün cihazının lisan-ı hâl ve lisan-ı kâliyle dergâh-ı İlâhiyeye iltica etmesine sebep olduğundan,

¹ **قُلْ مَا يَعْزُبُكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ** sırrını anlattığından, şikâyet değil, şükretmek lâzım olduğunu gösterir.

ON ÜÇÜNCÜ DEVA 483

Hastalıktan şikâyet edilmeyeceğini ve hastalık bazılarına bir define olduğunu; ve ecel muayyen olmadığından, her vakit havf ve reca ortasında bulunmak lâzım olduğunu; ve ölüm insanı gaflet içinde yakalamak ihtimali bulunduğundan, hastalık onun ahiretini düşündürmek cihetiyle gayet güzel bir nasih olduğunu gösterir mühim bir devadır.

ON DÖRDÜNCÜ DEVA 484

Hem, ehl-i imanın göz hastalığı perdesi altında, yani kör olmasında pek mühim bir nur ve manevî büyük bir göz olup, birkaç sene dünyanın hazinâne fânî bir güzelliğini fânî bir surette seyredecek fânî

sımlar, vîrtler.

fânî: geçici.

gaflet: Allah'ı ve ahireti unutmak, nefsin arzularına dalmak, dikkatsizlik, vurdumduymazlık.

gayet: son derece, çok.

hadis: Peygamberimizin sözü.

halis: gerçek, saf, temiz.

havf: korku, korkma.

hazinâne: hüzünlü, acı uyandıran, keder veren.

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yerine getirme.

iltica etmek: sığınmak.

lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi, hâl dili.

lisan-ı kâl: konuşma dili, söz ile anlatım.

mahrum: yoksun, uzak kalma.

mana: anlam.

manevî: maddî olmayan, manaya ait.

muayyen: belli, belirli.

mühim: önemli.

nasih: nasihat veren, öğüt veren.

nur: aydınlık, ışık.

reca: ümit.

sabır: zorluklara dayanma, katlanma gücü.

sevap: hayırlı bir işe karşılık Allah'ın verdiği mükâfat, ödül.

sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

suret: şekil, biçim.

şükretmek: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür.

teessüf etmek: üzülmek.

tevekkül: bir işin gerçekleşmesi için gerekenleri yaptıktan sonra işi Allah'a bırakmak, neticeyi ondan beklemek.

zaaf: zayıflık.

1. De ki: "Eğer duanız olmasa Rabbim katında ne ehemmiyetiniz var?" (Furkan Suresi: 77.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat.

âlâ: çok iyi, çok güzel.

cihazat: cihazlar, maddî ma-

nevî organlar.

cihet: yön.

define: hazine.

dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkin dergâhi, kapısı.

deva: ilaç, çare.

ecel: her canlının Allah tara-

findan belirlenen ölüm zamanı.

ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.

evrat: Kur'an'ı Kerim'den veya başka şeylerden sık sık ve devamlı okunan dualar, kı-

bir göze bedel, kırk göz kuvvetinde ebedî gözlerle, ebedî bir surette, Cennette Cennet levhalarını seyretmesi daha evlâ olacağını beyan eder. (HAŞİYE)

ON BEŞİNİ DEVA 486

Hastalığın suretine bakıp “ah” eylemek caiz olmadığını, belki manasına bakılsa “oh” diye manevî lezzetler akıtacağını; çünkü, “Manevî sevap lezzeti olmasaydı, Cenab-ı Hak en sevdiği kullarına hastalığı vermezdi” diye hadis-i şerifte,

أَشَدُّ النَّاسِ بَلَاءً الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْأَوَّلِيَاءُ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ¹

(ev kemâ kâl) hadis-i şerifinin sırrını ve bazı hastalıklar şehit makamını kazandıracağını, bahusus kadınların loğusa zamanında kırk gün zarfında vefat ederlerse şehit olacaklarını en güzel bir surette haber verir.

ON ALTINCI DEVA 487

Hastalık, hayat-ı içtimaiye-i insaniyede en mühim olan hürmet ve merhameti telkin ettiğini; çünkü, sıhhat ve afiyet, nefis-i emmareye her cihetçe istîğna gösterdiğinden, hastalık, o istîğna yerine hürmet ve merhameti hissettirdiğinden, rikkat-i cinsiyesine

HAŞİYE: Bu devanın tesirindendir ki, misafireten bir köye gittiğimde, orada gözsüz Mehmet Ağa isminde bir zat gözünün hastalığından şikâyeti üzerine, yanımda bulunan Hastalar Risalesinin On Dördüncü Devasını okuyunca, onun manevî tesiriyle o zat dedi: “Keşki ben bu sevabı ve manevî bu kazancı bana açan bu hastalığımдан şikâyet etmeseydim” diye nedametkârâne bir şükür kapısına döndü. Onun için o hastalık, onun hakkında bir rahmet-i İlâhiye olduğunu kat’î anladı.

1. İnsanların en çok belâ ve musibete maruz kalanları, peygamberlerdir. Sonra evliyalar, sonra da derecelerine göre diğer salih insanlar gelir. (Kenzü'l-Ummal, 3:326/6780; Feyzû'l-Kadîr, 1:519.)

afiyet: sağlık, hasta olmama hâli.
bahusus: özellikle.

bedel: karşılık, yerine.

belâ: içinden çıkılması zor, sıkıntılı durum, afet, musibet.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

caiz: izin verilmiş, yapılmasında sakınca olmayan.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

cihet: yön.

deva: ilâç, çare.

ebedî: sonsuz, sonsuza kadar devam eden.

ev kemâ kâl: söylediği gibi, söylendiği gibi, manasındadır; hadis-i şerifi lâfzıyla aynen nakletmekte bir hata olmuşsa, mes’uliyetten kurtulmak için bu söz söylenir.

evlâ: daha iyi, çok daha iyi.

evliya: velîler, Allah dostları.

hadis-i şerif: Peygamberimizin şerefli sözü.

haşîye: aklılayıcı yazı, dipnot.

hayat-ı içtimaiye-i insaniye: insanların sosyal hayatı.

hiss: duygu.

hürmet: saygı.

istîğna: ihtiyaçsızlık, gerek duymama.

kat’î: kesin.

levha: manzara, görüntü.

loğusa: yeni doğum yapan kadın.

makam: manevî mevki, yer; rütbe.

mana: anlam.

manevî: kalbe, ruha, hisse ait; maddî olmayan.

maruz kalmak: uğramak.

merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme.

misafireten: misafir olarak

musibet: felâket, belâ.

mühim: önemli.

nedametkârâne: pişmanlıkla.

nefs-i emmare: insanı kötü-lüğe sevk eden nefis.

rahmet-i İlâhiye: Allah’ın rahmeti, acıması, şefkat ve merhamet etmesi.

rikkat-i cinsiye: insanın kendi cinsinden olana acıması.

salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden.

sıhhat: sağlık.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dik-kat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

suret: şekil, biçim.

sehit: Allah yolunda canını

feda eden Müslüman.

telkin etmek: zihinde yer etmesi için bir fikri tekrar ederek aşlamak, öğüt vermek.

tesir: etki.

vefat: ölüm.

zarfında: içinde.

zat: şahıs, kişi.

karşı bir şefkat celp etmeye vesile olacağını gösteren gayet güzel ve en şirin ve lezzetli bir devadır.

ON YEDİNCİ DEVA 487

İnsan, hastalık vasıtasıyla hayrat yapamadığından müteessir olmak caiz olmadığını, çünkü en mühim hayrat hastalıkta dahi bulunduğunu, hatta hastalara bakmak bile en mühim hayır ve sadaka hükmüne geçeceğini, çünkü imanı olan bir hastanın hatırını sormak ve güzel teselli etmek, hususan ana ve baba olsa, onların dualarını kazanmak en âlâ bir hayrat ve sadaka olduğunu pek mühim bir tarzda gösterir.

ON SEKİZİNCİ DEVA 489

İnsan şükürü bırakıp şekvaya gitmeye ve bir hakkının zayi olmasından şikâyetle hiç hakkı olmadığını; çünkü senin üstünde Cenab-ı Hakkın çok nimetleri olmak cihetiyle, onların şükür hakkını ifa etmediğinden dolayı Cenab-ı Hakka karşı bir haksızlık ettiğini; hem, sen sıhhat noktasında kendinden aşığıdaki bîçarelere bakmak lâzım olduğunu, yani, bir parmağın, bir elin, bir gözün yoksa, iki parmağı, iki eli, iki gözü olmayanlara bakmak lâzım olduğunu; çünkü, sen hiçlikten vücuda gelip, taş, ağaç ve hayvan olmayıp, insan olup, İslâm nimetini ve sıhhat ve afiyet görüp yüksek bir dereceye nail olduğun hâlde, bazı arızalarla ve kendi su-i ihtiyarınla ve su-i istimalinle elinden kaçırdığın ve elin yetişmediği nimetlerden şekva etmek, sabırsızlık göstermek bir küfran-ı nimet olduğunu gösterir bir devadır.

afiyet: sağlık, hasta olmama hâli.

âlâ: çok iyi, çok güzel.

bîçare: çaresiz, zavallı.

caiz: izin verilmiş, yapılmasında sakınca olmayan.

celp etmek: çekmek.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

cihet: yön.

deva: ilâç, çare.

dua: Allah'a yalvarma, Allah'tan istemek.

gayet: son derece, çok

hak: pay; hisse.

hayır: iyilik, sevap.

hayrat: sevap kazanmak için Allah yolunda yapılan hayırlı işler ve iyilikler.

hiçlik: yokluk.

hususan: özellikle.

hüküm: gibi; yerine, değeri-ne.

ifa etmek: yerine getirmek, yapmak.

iman: Allah'a inanma, inanç, itikat.

küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etmek.

mühim: önemli.

müteessir olmak: üzölmek.

nail olmak: kavuşmak, erişmek, ulaşmak.

nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, iyilik, lütf, ih-san.

sabır: zorluklara dayanma, katlanma gücü.

sadaka: kişinin kendi isteğiyle Allah rızası için yaptığı iyilik.

sıhhat: sağlık.

sü-i ihtiyar: iradenin kötüye kullanılması, yanlış tercih, yanlış seçim.

suiistimal: bir şeyi kötüye kullanma.

şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek, içten ve karşılıksız merhamet etmek.

şekva: şikâyet.

şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnuniyetini ifade etmek, minnet duymak, elhamdülillâh demek.

tarz: şekil, biçim.

teselli etmek: güzel sözler söyleyerek rahatlatmak.

vasıta: aracı.

vesile: sebep, vasıta, aracı.

vücut: varlık, var olma.

zayi: kayıp.

Cemil-i Zülcelâl'in bütün isimleri, "Esmâ-i Hüsna" tabir-i Samedanîsiyle güzel olduklarını; ve mevcudat içinde en lâtif, en cami âyine-i samediyet de hayat olduğunu; ve güzelin âyinesi güzel olduğunu ve güzelliklerini gösteren güzelleşeceğini ve o âyineye de o güzelden ne gelse güzel olduğunu; ve hayat daima sıhhat ve afiyet ve yeknesak gitse, nakıs bir âyine olacağını; ve hastalıklı bir uzvun etrafında, Sâni-i Hakîm sair azaları o uzva muavenettarâne teveccüh ettirip, nakışlarını ve vazifelerini göstermek için o hastalığı misafireten gönderip, vazifesi bittikten sonra yerini yine afiyete bırakıp gittiğini ispat eder.

YİRMİNCİ DEVA 493

Hastalık iki kısım olup, bir kısmı hakikî, bir kısmı vehmî olduğunu; hakikî kısmına Şafiî-i Zülcelâl küre-i arz eczahane-i kübrasında her derde bir deva istif ettiğini; ve o devalar ise, dertleri istediğinden, onları istimal etmek meşru olduğunu, fakat devanın tesirinin Cenab-ı Hak'tan bilmek lâzım olduğunu; vehmî hastalığa ehemmiyet verilmeyeceği, ehemmiyet verildikçe fazlalaşacağını, ehemmiyet verilmezse hafif geçeceğini güzel bir temsil ile ispat eder.

YİRMİ BİRİNCİ DEVA 494

Hastalıkta maddî bir elem olup, o elemi izale edecek manevî bir lezzet ihata ettiğini; ve zahiren peder ve valide ve akrabaların şefkatleri, onun etrafında hastalık cazibesıyla, ona karşı muhabbettarâne

afiyet: sağlık, hasta olmama hâli.
âyine: ayna.

âyine-i Samediyet: Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmadığını her şeyin Allah'a muhtaç olduğunu gösteren ayna.

aza: organ.

camî: bir çok farklı özelliği kendisinde toplayan.

cazibe: çekim, çekicilik.

Cemil-i Zülcelâl: büyüklük ve sonsuz güzellik sahibi olan Allah.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak'ın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

deva: ilâç, çare.

eczahane-i kübra: en büyük eczahane.

ehemmiyet vermek: çok önemli görmek.

elem: acı, üzüntü.

Esmâ-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.

hakikî: gerçek.

ihata etmek: sarmak, kuşatmak.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

istif etmek: düzgün bir şekilde yığmak, yerleştirmek.

istimal etmek: kullanmak.

izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek.

küre-i arz: yer küre, dünya.

lâtif: güzel, hoş.

meşru: dine uygun, dinin izin verdiği, helâl.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

misafireten: misafir olarak.

muavenettarâne: yardımla-şarak.

muhabbettarâne: sevgi besleyerek, muhabbetle.

nakış: işleme, süsleme.

nakıs: öteki, diğer.

peder: baba.

sair: öteki, diğer.

Sâni-i Hakîm: her şeyi gayeli,

faydalı, anlamlı, yerli yerinde

ve sanatlı olarak yaratan Allah.

sıhhat: sağlık.

Şâfi-i Zülcelâl: büyüklük ve haşmet sahibi olan her derde şifa veren Allah.

şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek, içten ve karşılıksız merhamet etmek.

tabir-i Samedanî: her şey Kendisine muhtaç olduğu hâlde Kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah'ın ifa

de tarzı.

temsîl: örnek, benzetme.

tesir: etki.

teveccüh ettirmek: yönel-dirmek, yöneltmek.

uzuv: organ.

valide: anne.

vazife: iş, görev.

vehmî: vehimden kaynakla-nan, aslında olmadığı hâlde varmış sanılan.

yeknesak: devamlı aynı hâl-de, değişmeden, monoton.

zahiren: görünüşte.

baktığından, o elem çok ucuz düştüğünü; maddî ve manevî çok yardımcıları bulunduğundan, şikâyet değil, şükretmek lâzım olduğunu ispat eder.

YİRMİ İKİNCİ DEVA 495

Nüzul gibi ağır hastalıklar mü'min için pek mübarek sayıldığını ve ehl-i velâyetçe mübarekiyeti meşhut olduğunu ve Cenab-ı Hakka vasil olmak için iki esasla gidildiğini; nüzul gibi hastalıklar ise, o iki esasın hassasını verdiğini; o iki esasın birisi rabîta-i mevt, yani dünyanın fânî olduğunu bildiği gibi, kendinin de fânî ve vazifedar bir misafir olduğunu gösterir. İkincisi: Nefs-i emmarenin ve kör hissiyatın tehlikelerinden kurtulmak için, bir kısım ehl-i iman çilelerle nefis-i emmareyi öldürdüklerinden, hayat-ı ebediyelerini bu suretle kazandıklarını ve nüzul gibi hastalıklarda aynı o hassa bulunduğundan, o hastalık onun için gayet ucuz düştüğünü ispat edip gösterir.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ DEVA 496

Hastalık, gurbette ve kimsesizlikte bulunduğu zaman, o kimsesizliği cihetiyle, kendine en canî kalplerin dahi rikkatini celp ettiğini; ve Kur'ân'ın bütün surelerinin başlarında "Errahmanirrahîm" sıfâtıyla kendini bize takdim eden Allah, bir lem'a-i şefkatiyle umum yavruların yardımına validelerini koşturduğunu ve her baharda bir cilve-i rahmeti ile nimetlerini bize gönderdiğini ve o nimetlere nail olmak iman ve intisapla ve Onu tanımakla olduğunu; ve o gurbet ve kimsesizlikteki hastalık ise, Cenab-ı Hakkın

canî: acımasız, gaddar.
celp etmek: çekmek.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihet: yön.
cilve-i rahmet: acımanın, şefkat ve merhamet etmenin cilvesi, tecellisi.
çile: eziyet, sıkıntı.
deva: ilâç, çare.
ehl-i iman: iman eden, Allah'a inanan.
ehl-i velâyet: evliyalar, Allah

dostları.
elem: acı, üzüntü.
Errahmanirrahîm: merhametlilerin en merhametlisi.
esas: ana öge, temel prensip.
fânî: geçici.
gayet: son derece, çok.
gurbet: yabancı yerde kalmak, yabancılık.
hasa: bir şeye ait özellik.
hayat-ı ebediye: öldükten sonra başlayan sonsuz hayat.
hissiyat: duygular, hisler.
iman: Allah'a inanma, itikat.

intisap: bağlanmak.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
lem'a-i şefkat: şefkat parıltısı.
maddî: cismanî; vücutla ilgili, bedensel.
manevî: kalbe, ruha, hisse ait; maddî olmayan.
meşhut: görülen, gözlemlenen, müşahade edilen.
mübarek: bereketli, hayırlı.
mübarekiyet: mübareklik.

mü'min: iman eden, Allah'a inanan.

nefs-i emmare: insanı kötülüğe sevk eden nefis.

nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, iyilik, lütuf, ihsan.

nüzul: inme, felç, vücudun tamamının ya da bir kısmının tutulması.

rabîta-i mevt: ölüm bağı; nefsin hilelerinden ve tehlikelerinden kurtulmak için kişinin kendi ölümünü düşünmesi, hayal etmesi.

rikkat: acıma, yufka yüreklilik, yumuşak kalplilik.

sure: Kur'ân-ı Kerîm'in 114 bölümünden her biri.

suret: şekil, biçim.

şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etmek, elhamdülillâh demek.

takdim eden: tanıtan.

umum: bütün.

valide: anne.

vasıl olmak: ulaşmak, kavuşmak.

vazifedar: vazifeli, görevli.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat.

azab-ı uhrevî: dünyada işlenen suçlara karşılık ahirette çekilecek ceza.

bilhassa: özellikle.

celp etmek: çekmek.

cihet: yön.

dağdağa: gürültü, sıkıntı, ızdırıp; boş yere telâş ve zorluklar.

defter-i a'mal: insanların yaptıkları, işledikleri şeylerin kaydedildiği defter; ameller defteri.

deva: ilâç, çare.

dua almak: yapılan iyi bir işle birinin hoşnutluğunu ve Allah'tan kendisi hakkında iyi dileklerde bulunulmasını kazanmak.

ehemmiyetli: çok önemli.

ehl-i gaflet: Allah'ı ve ahireti unutanlar, nefsin arzularına dalanlar.

ehl-i hakikat: gerçekleri ve doğruları bulan, farkında olan kişiler.

evlâtlar: çocuklar.

felâket: çok zarar ve sıkıntı doğuran durum; büyük dert, belâ.

firak: ayrılık.

hakikat: gerçek.

hakiki: gerçek.

hayat-ı dünya: dünya hayatı.

iktiza: gerekme, gerektirme.

iman: Allah'a inanmak, inanç, itikat.

inkîşaf: gelişme, açılma.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

istiğfar: Allah'tan kusurların affedilmesini, günahların bağışlanmasını isteme.

istimal etmek: kullanmak.

kat'î: kesin.

kudsî: kutsal; yüce.

manevî: kalbe, ruha, hisse ait; manaya ait, maddî olmayan.

maruz kalmak: bir şeyin karşısında ve etkisi altında kalmak, uğramak.

nazar-ı merhametini celp ettireceğini, ehemmiyetli haber verir.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ DEVA 497

Masum çocuklara ve masum gibi ihtiyar hastalara bakan ve hizmet edenlerin hakkında uhrevî büyük bir ticaret olduğunu; ve o nazik çocukların hastalıkları, ileride hayat-ı dünyanın dağdağalarına tahammül için birer şırınga-i Rabbaniye olduğunu ve o şırıngalardan gelen sevap ve ücret, onlara bakanların ve bilhassa validelerinin defter-i a'maline yazıldığını ve bu hakikatin ehl-i hakikatçe meşhut olduğunu; ve bilhassa ihtiyar peder ve valide ve akraba gibi ihtiyarların dualarını almak, ahiretin saadetine medar olduğunu; ve onlara bakanların da, ileride kendi evlâtlarından aynı vaziyeti göreceğini ve bakmadıkları cihetle, neticede azab-ı uhrevî olduğu gibi, dünyaca da çok felâketlere maruz kaldıkları ve kalacakları vukuat ile sabit olduğunu ve akrabası olmazsa bile, yine onlara bakmak İslâmiyetin iktizasından olduğunu gayet kat'î ispat eder.

YİRMİ BEŞİNCİ DEVA 498

Bütün hastalıkların gayet nafi ve manevî bir devası ve hakikî ve kudsî bir tiryakı ise, imanın inkîşafı olduğunu; tevbe ve istiğfar ve namaz ve ubudiyet ile, o tiryak-ı kudsî olan iman ve imandan gelen ilâcın istimal edilmesi lâzım olduğunu; ehl-i gafletin zeval ve firak darbeleriyle yaralanan manevî büyük dünyalarının tedavisi, kudsî bir tiryak olan imanın şifa vermesiyle yaralardan kurtulacaklarını ve o iman

masum: günahı, kötülüğü olmayan, suçsuz.

medar: sebep, vasıta, vesile.

meşhut: görülen, gözlemlenen, müşahade edilen.

nafi: faydalı.

nazar-ı merhamet: merhamet bakışı.

nazik: dayanıksız.

netice: sonuç.

peder: baba.

saadet: mutluluk.

şırınga: vücuda ilâç vermek için kullanılan ucu iğneli kü-

çük pompa.

şırınga-i Rabbaniye: Rabbimizin asısı, dünyada başa gelecek zorluklara katlanması için Allah'ın insanlara, özellikle çocuklara tattırdığı bazı acılar, hastalıklar, musibetler.

tahammül: sabretme, katlanma, dayanma.

tedavi: hastalığı iyileştirme için yapılan bakım.

tevbe: günah işlemekten ve kötülük yapmaktan vazgeçme.

tiryak: çok tesirli bir ilâç; panzehir.

tiryak-ı kudsî: çok tesirli kutsal manevî ilâç.

ubudiyet: kulluk, Allah'a ibadet etme.

uhrevî: ahirete dair, öldükten sonra başlayacak olan ikinci hayatı ilgilendiren.

valide: anne.

vaziyet: durum, hâl.

vukuat: meydana gelmiş olaylar, hâdiseler.

zeval: sona erme, yok olma.

ilâcının tesiri ise feraizi yapmakla olduğunu ve sefa-
hat ve hevesat-ı nefسانيye ve lehviyat-ı gayr-i meş-
rua, o tiryakin tesirini men ettiğini göze gösterip,
gayet kat'î bir surette izah ve ispat eder.

Hafız Mustafa (r.h.)

Yirmi Altıncı Lem'a

501

كَهَيْعَصَ ۞ ذَكَرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ۞ اِذْ نَادَى رَبَّهُ
نِدَاءً خَفِيًّا ۞ قَالَ رَبِّ اِنِّى وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّى وَاسْتَعَلَ الرَّأْسُ
شَيْبًا وَلَمْ اَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا ۱

Yirmi Altıncı Lem'a, "Yirmi Altı Rica" dır.

BİRİNCİ RICA 502

Her şeyin aslı, nuru, ziyası, menbaı, madeni, çeş-
mesi iman olduğunu; her şeyden evvel o kudsi, mü-
nezzeh, muallâ nuru kazanmaya çalışmak lâzım gel-
diğini beyan eden kıymetli, ıcazlı bir ricadır.

İKİNCİ RICA 502

Hakikatte sabî hükmünde olan ihtiyarlar, ihtiyar-
lıkta Hâlık-ı Rahîm'e iman ve intisap ve itaatle, sa-
biler gibi, Rahmanirrahîm isimlerinin mazharı ola-
cağını tebşir eden nurefşan bir hakikattir.

ÜÇÜNCÜ RICA 503

Nev-i beşerin ister istemez müptelâ olduğu sevk-
yat-ı berzahiye ve inkılâbat-ı uhreviyede, iki cihanın
serveri ve enbiyanın seyyidi ve rahmet ve merha-
met-i İlâhiyenin timsali olan Peygamber-i Zîşanımız

intisap: bağlanmak.

ispat etmek: doğruyu delil göste-
rerek meydana koymak.

izah: açıklama, anlatma.

kat'î: kesin.

kıymetli: değerli.

kudsi: kutsal; yüce.

lehviyat-ı gayr-i meşrua: nefsin
arzu ettiği kötülükler.

lem'a: parlıtı.

mazhar olmak: erişmek, kavuş-
mak; bir şeyin görüldüğü yer ol-
mak.

men etmek: engellemek.

menba: kaynak.

merhamet-i İlâhiye: Allah'ın
merhameti, acıması.

muallâ: yüce, yüksek.

münezzeh: kusursuz, temiz, saf.

müptelâ: bağımlı.

nev-i beşer: insanlık, insanoğlu,
insan nev'i.

niyaz etmek: yalvarmak, yakar-
mak, Allah'a dua etmek.

nur: aydınlık.

nurefşan: nur saçan.

Peygamber-i Zîşan: şanlı Pey-
gamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren
bütün varlıkları uyum içinde
sevk ve idare eden Allah.

Rahmanirrahim: dünya ve ahi-
rette yarattığı varlıklara sonsuz
rahmet, şefkat ve merhametiyle
davranan Allah.

rahmet: acıma, şefkat ve merha-
met etme.

rica: istek, ümit.

sabi: çocuk; günahsız, masum.

sabi: çocuk; günahsız, masum.

sefahat: zevk, eğlence ve yasak
şeylere düşkünlük.

server: reis, baş, başkan.

sevkiyat-ı berzahiye: insanların
ölüm yoluyla berzah yani kabir
âlemine gönderilmeleri.

seyyid: efendi, ileri gelen.

tebşir etmek: müjdelemek, iyi
haber vermek.

tesir: etki.

timsal: sembol, örnek; görüntü.

tiryak: çok tesirli bir ilâç; panze-
hir.

zya: ılık.

1. Kâf hâ yâ ayn sad. • Bu ayetler, kulu Zekeriya'ya Rabbinin rahmetini hatırlatmadır. • Ha-
ni o Rabbine gizlice niyaz etmişti. • Ve demişti ki: "Ey Rabbim, artık benim kemiklerim yı-
randı, başım beyaz kılların aleviyle tutuştu. Sana ettiğim dualarımda da, ey Rabbim, ben
hiç mahrum kalmadım." (Meryem Suresi: 1-4.)

beyan etmek: açıklamak, an-
latmak.

cihan: dünya, âlem.

dua: Allah'a yalvarmak, Al-
lah'tan istemek

enbiya: nebiler, peygamber-
ler.

evvel: önce.

feraiz: farzlar; Allah'ın kesin
emirleri.

hakikat: gerçek.

Hâlık-ı Rahîm: sonsuz şefkat
ve merhamet sahibi yaratıcı,
Allah.

hevesat-ı nefسانيye: nefsin
gelip geçici arzuları, istekleri.

hükmünde: gibi; yerinde, de-
ğerinde.

ıcaz: az sözle çok mana ifade
etmek.

iman: Allah'a inanmak, inanç,
itikat.

inkılâbat-ı uhreviye: ahiretle
ilgili değişimler, dönüşümler.

alâka: ilgi, bağ.
âlem: dünya.
âlem-i ebedî: sonsuza kadar süren âlem.
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun mealinde Peygamberimize yapılan dua.
arz: yer, dünya.
azîm: büyük.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-ın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihazat: cihazlar, maddî manevî organlar.
cüz'i: az.
emniyet: güven.
evamir: emirler.
fert: şahıs, kişi, birey.
gurbet: yabancı yerde kalma, yabancılık.
Habibullah: Allah'ın en sevgili kulu Peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s.m.).
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yoktan yaratan Allah.
hamd etmek: Allah'ın yüceliğini övmek, yüceltmek.
hayır: iyilik.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hoşnut: memnun.
içtinap etmek: çekinmek, kaçınmak, uzak durmak.
ihtiyar: yaşlı erkek.
ihtiyare: yaşlı kadın.
inayet: yardım.
itaat: uyma.
ittiba: uyma, tâbi olma, arkasından gitme.
izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek, gidermek.
kitab-ı âlem: âlem kitabı, bir kitap gibi manalar ifade eden kâinat.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân.
küllî: çok.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
mat'umat: yemekler, yiyecekler.
medar-ı şefkat ve rahmet: şefkat ve rahmet sebebi, vesilesi.
miftah: anahtar.
munis: insana yakın, sevimli, dost.

Habibullah Aleyhissalâtü Vesselâmın sünnet-i seniyesine ittiba ile selâmet ve necat bulunacağını beyan eder.

DÖRDÜNCÜ RİCA 505

Dünyadan alâkaları kesilmeye başlayan ihtiyar ve ihtiyarelerin, yakınlaştıkları kabir kapısını düşündükleri ve o zahiren karanlıklı görünen âlemleri, nuruyla tenvir eden ve aydınlaştıran ve insana bir harfi on sevap ve hayır ve bazen yüz ve bazen bin sevap ve hayır kazandıran ve hazine-i rahmetin miftahı olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı nur-i iman ile dinleyip, evamirine itaat ve nevahisinden içtinap edenlerin âlem-i ebedîde müferrah olacaklarını müjdelemekle, çok kuvvetli bir rica kapısını gösterir.

BEŞİNCİ RİCA 507

Her fertte ve her şahısta cüz'î küllî tesirini gösteren teselli-i iman-ı bilahiret, ihtiyarlara daha azîm ve kuvvetli bir rica ve teselli verdiği için, ihtiyarlığı emniyetli bir sefine-i Rabbaniye bilip sevmek ve hoşnut olmak ve Cenab-ı Hakka şükür ve hamd edilmesini tavsiye eder.

ALTINCI RİCA 510

Nur-i iman ile kâinatın tabakaları ve arzın mevcudatı ve mahlûkatı, munis birer arkadaş gibi Hâlık-ı Rahîm'e şehadet edip, gurbet ve vahşeti ve zulmeti izale ettiği gibi; ihtiyarlıkla, hayatıyla refakat eden şeylerin müfarakat zamanında kitab-ı âlemin harfleri sayısınca şahitleri ve zîruhların medar-ı şefkat ve rahmet ve inayet olan cihazatı ve mat'umatı ve

müfarakat: ayrılımlar, ayrılıklar.
müferrah: rahat, sevinçli.
necat bulmak: kurtulmak, kurtuluş etmek.
nevahi: yasaklar.
nur: aydınlık, ışık.
nur-i iman: imandan gelen nur, aydınlık, ışık.
refakat: arkadaşlık, yoldaşlık, eşlik.
rica: istek, ümit.
sefine-i Rabbaniye: bütün varlıkları sevk ve idare eden

Allah'ın gemisi; dünyamız.
selâmet: tehlikeden, korktuklarından ve kötülüklerden kurtulma.
sevap: hayırlı bir işe karşılık Allah'ın verdiği mükâfat, ödül.
Sünnet-i Seniye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) yüce sünneti, hâlleri, sözleri ve davranışları.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnurluğunu ifade etmek, minnet duymak,

elhamdülillâh demek.
tenvir etmek: nurlandırmak, aydınlatmak.
teselli vermek: acısını dindirmek, rahatlatmak.
teselli-i iman-ı bilahiret: ahirete inanmaktan gelen teselli, rahatlık.
tesir: etki.
vahşet: korku ve ürküntü; yalnızlık.
zahiren: görünüşte.
zîruh: ruh sahibi, canlı.
zulmet: karanlık.

nimetleri adedince rahmetin delilleri bulunan ve en makbul bir şefaataçı olan acz ve zaafın dürbünüyle ve ihtiyarlık gözüyle görüleceğinden, ihtiyarlıktan küsmek değil, ihtiyarlığı sevmekle, rica yolunu gösterir.

YEDİNCİ RİCA 512

Fânî dünyaya eblehâne bâkî süsü veren ve payitaht-ı hükûmette görülen bina-i evhamı altı cihetten çürütüp, dalâletten gelen müthiş zulmeti, nur-i Kur'ân ve sırr-ı iman ile dağıtıp, biçare musibettede ihtiyarları evham ve şübehat vadilerinden çıkarıp sahil-i selâmete ve Rahmet-i Rahman'a yetiştiren mücahit bir ricadır.

SEKİZİNCİ RİCA 517

Cenab-ı Hak, kemal-i keremiyle ve nihayetsiz re'fet ve şefkatiyle, ebed ve ebedî bir hayat için halk ettiği nev-i insanı nisyan-ı mutlakdan kurtarmak için, Kur'ân-ı Azîmüşşan'da **كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ** ¹

ferman-ı kudsiyesiyle her nefsin ölümünü haber verdiği gibi, o ölümün bir emaresi ve bir müjdecisi ve insanın daimî arkadaşı ve hocası olan saçlarının ağarmasıyla, başı aşağı olmaya hazırlanmış olan ve gaflete daimî meyyal ve fânîye müptelâ olan insanı, sırr-ı iman ve nur-i Kur'ân ile gaflet uykusundan ikaz edip, kuvvetli bir rica düsturunu eline verir.

DOKUZUNCU RİCA 522

Acz ve zaafı bilfiil tadan ve hissiyat cihetinde çocuklar ve yavrular hükmüne geçen ihtiyarlık rahmet ve inayet-i İlâhiyenin celbine vesile olduğu gibi,

dırmak, dikkat çekmek.

inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.

kemal-i kerem: kusursuz, mükemmel ikram edicilik.

Kur'ân-ı Azîmüşşan: şanı yüce Kur'ân.

makbul: kabul edilmiş, geçerli.

meyyal: meyilli, eğilimli; istekli.

musibettede: belâya uğrayan, hastalık veya başka dertlere tutulan.

mücahit: cihad eden, din için çalışan; çaba ve gayret gösteren, çalışan.

müjde: sevindirici haber.

müptelâ: tutkun, düşkün, bağımlı.

müthiş: korkutan, ürküten.

nefis: can, kişi.

nev-i insan: insan türü.

nihayetsiz: sonsuz.

nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, lütuf, ihsan; yiyecek içecek şey.

nisyan-ı mutlak: tam bir unutmama, tam bir unutkanlık.

nur-i Kur'ân: Kur'ân nuru, ışığı, aydınlığı.

payitaht-ı hükûmet: hükûmetin merkezi, devletin başkenti.

rahmet ve inayet-i İlâhiye: Allah'ın acıması, şefkati ve yardımı.

rahmet: Allah'ın acıması, maddî ve manevî nimetler vermesi.

rahmet-i Rahman: yarattığı varlıklara sonsuz şefkat ve merhametle davranan Allah'ın acıması, şefkat merhamet etmesi.

re'fet: acıma, esirgeme, koruma, şefkat ve merhamet etme.

rica: istek, ümit.

sahil-i selâmet: kurtuluş sahil, güvenli yer.

sırr-ı iman: imanın sırrı, imanın hakikati.

şefaataçı: ihtiyaçların giderilmesi için aracı.

şefkat: karşılık beklemeden sevmeye, acıma, merhamet etme.

şübehat: şüpheler.

vadi: dere.

vesile: sebep, vasıta.

zaaf: zayıflık.

zulmet: karanlık.

1. Her nefis ölümü tadıcıdır. (Âl-i İmran Suresi: 185.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı, sonsuz.

biçare: çaresiz, zavallı.

bilfiil: fiilen, fiillerle.

binâ-i evham: şüpheler, yanlış ve gerçek olmayan düşüncelerden oluşan bina.
celp etmek: çekmek.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

cihet: yön, taraf.

daimî: devamlı.

dalâlet: hak ve hakikatten, doğru yoldan sapma.

düstur: prensip, temel kural.

ebed: sonsuzluk.

ebedî: sonsuz, sonsuza kadar devam eden.

eblehâne: aptalcasına.

emare: işaret, belirti, iz.

evham: olmayan bir şeyi olur zannederek meraklanma, ge-

reksiz yere korkma.

fânî: geçici, son bulan.

ferman-ı kudsiye: kutsal hüküm; Kur'ân'ın lisanındaki mukaddes ferman, hatırlatma.

gaflet: Allah'ı ve ahireti unutmak, nefsin arzularına dalmak,

halk etmek: yaratmak.

hissiyat: hisler, duygular.

ikaz etmek: uyarmak, uyan-

alâkadar: alâkalı, ilgili.
alâka-i kalp: kalbin alâkası, ilgisi.
âlem: dünya, kâinat.
âlem-i berzah: ölenlerin ruhlarının kıyamete kadar bulundukları âlem; kabir âlemi.
asır: yüzyıl; dünya.
ayn-ı hakikat: gerçeğin tâ kendisi.
dellâl: ilân edici; bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırان.
derecat-ı evliya: evliyanın dereceleri.
ebedi: sonsuz, sonsuza kadar devam eden.
emirber: emir alan, emre göre hareket eden.
emr-i Kur'ân: Kur'ân'ın emri.
emvat: ölümler.
esbap: sebepler.
evham-ı küfrî: Allah'ı inkâr fikrinden kaynaklanan vehimler, kuruntular, şüpheler.
fânî: geçici, sonu olan.
ferman-ı kudsîye: kutsal hüküm; Kur'ân'ın lisanındaki mukaddes ferman, hatırlatma.
Hâlik-ı Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah.
hiçlik: yokluk.
hürmet: saygı.
ikaz: uyarma, uyandırma, dikkat çekme.
iman: Allah'a inanma, inanç, itikat.
istinatgâh: dayanak, dayanma yeri.
îşaret-i Nebeviye: Peygamberimizin îşareti, açıklaması, haber vermesi.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lisan: dil.
makam: yer, manevî mevki.
mazhar: kavuşmuş, erişmiş, ulaşmış.
medar: sebep, vesile.
melce: sığınak, sığınma yeri.
merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme.
mevât: ölüm.
muvaqqat: geçici.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
müşahede etmek: görmek, gözlemlemek.

emr-i Kur'ân ve îşaret-i Nebeviye (a.s.m.) ile, küçükleri hürmet ve merhamet ve şefkatle emirber neferler gibi etrafında toplayan ve bu suretle hem Hâlik-ı Kerîm'in teveccühüne mazhar, hem insanların hizmet ve yardımına medar olan ihtiyarlıktan razı olmakla rica kapısını açar.

ONUNCU RİCA 526

Kur'ân-ı Hakîm'in nuruyla, hakikat ve vâkiü'l-hâl olan mevt, hayata tercih edilip sevildiği gibi; âlem-i berzahta olan emvatın, elbette dünyada muvaqqat misafirler olup, onlar da oraya gidecek olan insanlardan ziyade ünsiyet ve ülfete lâıyk olduğu, imanlı ihtiyarlık gözüyle yakînen müşahede edildiğinden, imanlı ihtiyarlığın büyük bir nimet-i İlâhiye olduğunu ve bazen seyr ü sülûk ile derecat-ı evliya gibi yüksek makam ile tebşir ve müjde ve sürur veren kuvvetli bir ricadır.

ON BİRİNCİ RİCA 530

İhtiyarlığın susmaz bir dellâl olan beyaz kılların ikazıyla, ebedî tevehhüm edilen vücudun, başka bir âleme namzet olup fâniliği ve bazı vefadar zannedilen vefasızların darbesiyle, bütün alâkadarların alâka-i kalbe değmediği görülerek, bir melce', bir istinatgâh, taharriler neticesinde, Kur'ân-ı Hakîm'in lisanından çıkan ¹لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ferman-ı kudsîyesi imdada yetişip, kâinatta esbap ve bu asrın yolunu şaşırtan tabiat bataklığının hiçliğini ve asılsız bir evham-ı küfrî olduğunu gösteren ayn-ı hakikat bir

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.

namzet: aday.	sevme, acıma, merhamet etme.	ünsiyet: alışkanlık, dostluk.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, lütfu, ihsanı.	taharri: araştırma.	vakiü'l-hâl: hâlin hakikati, o için hakikati.
nur: aydınlık, ışıık.	tebşir: müjdeleme, iyi ve güzel haber verme.	vafa: dostluk ve sevginin gerektirdiği davranışlarda devamlı olma.
rica: istek, ümit.	tercih etmek: üstün tutmak, seçmek.	vefadar: vefalı dost, sözünde ve dostluğunda devamlı olan.
seyrüsülûk: kalp ve ruhun manevî makamlardaki seyr ve seyahati.	teveccüh: yönelme, ilgi.	yakinen: şüphesiz olarak bilme.
suret: hâl, durum.	tevehhüm edilen: zannedilen, sanılan.	ziyade: fazla, çok.
sürur: neş'e, sevinç.	ülfet: alışma, alışkanlık.	
sefkat: karşılık beklemeden		

iki temsil ile, zerreden şemse kadar, felekten meleşe kadar, sinekten semeşe, hayalden hayata kadar kabza-i tasarrufunda ve ihata-i ilminde olan bir Kadîr-i Ezeli'nin vücub-i vücudunu ispat edip, nur-i imana vesile olan kuvvetli bir rica kapısını ih-san eder.

ON İKİNCİ RİCA 539

Rahmetullâhi aleyh, Abdurrahman'ın vefatı üzere, ¹ **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ** ayet-i kudsiyesinin sırrıyla,

² **يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي** ❀ hakikatiyle, **فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ** ³ ayetinin tesellisiyle bir tek cilve-i in-

yeti bütün dünya yerini tutan ve bir tek cilve-i nuru bütün zulmeti izale eden Bâkî-i Zülcelâl ve Sermedi-i Zülkema ve Rahîm-i Zülcemal'in teveccühü bâkî ise, yeter. Gidenler Onun bâkî mülküne gittiğini ve yerlerine aynını gönderdiğini ve göndereceğini vaki bir hakikatle gösterip, ekseriyetle iftirak ve hasrete müptelâ olan ihtiyarların yüzlerini bir Bâkî-i Zülcelâl'e çeviren, zulmeti nura tebdil eden, kalple-re iman nuru bahşeden elektrik-misal bir ricadır.

ON ÜÇÜNCÜ RİCA 545

Harb-i Umumîde Van şehrinin, Rusun istilâ etmesi ve ihrak etmesiyle harabazar olması ve ekser

elektriğe benzeyen.
felek: gökyüzü, dünya.
hakikat: gerçek.
harabazar: viranelik, yıkıntı yeri.
Harb-i Umumi: Dünya Savaşı.
hasret: özleyiş.
iftirak: ayrılık.
ihata-i ilim: ilmin kuşatması.
ihrak etmek: yakmak.
ihsan etmek: iyilik etme, bağışta bulunma.
iman: Allah'a inanma, inanç, itikat.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
istilâ etmek: ele geçirmek.
izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek.
kabza-i tasarruf: idare eli.
Kadîr-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının öncesi ve başlangıcı olmayan Allah.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.
müptelâ: tutkun, tutulmuş.
nur: aydınlık.
nur-i iman: imandan gelen nur, ışık, aydınlık.
Rahîm-i Zülcemal: sonsuz güzel-likler sahibi, şefkatli, merhametli acıyan esirgeyen Allah.
rahmetullâhi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
rica: istek, ümit.
semek: balık.
Sermedi-i Zülkema: sonsuz mükemmellikler sahibi ve ebedî, daimî, sürekli, ölümsüz olan Allah.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
şems: güneş.
tebdil etmek: değiştirmek.
temsil: örnek, benzetme.
teselli: üzüntülü bir kimseyi güzel sözler söyleyerek rahatlatma.
teveccüh: yönelme, ilgi.
vakî: olmuş, olan.
vefat: ölüm.
vesile: sebep, vasıta.
vücub-i vücud: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olma, olmaması imkânsız olma.
zerre: en küçük parça, atom.
zulmet: karanlık.

1. Her şey helâk olup gidiçidir—Ona bakan yüzü müstesna. Hüküm ve hükümlerlik Onundur; siz de Ona döndürüleceksiniz. (Kasas Suresi: 88.)

2. Ey Bâkî olan Allah! Sensin ancak bâkî! • Ey Bâkî olan Allah! Sensin ancak bâkî!

3. Ey Peygamber, eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi: 129.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

ayet-i kudsiye: kutsal ayet; Kur'an'ın kutsal cümlesi.

bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, sonsuz.

Bâkî-i Zülcelâl: bütün varlıklar yok olurken yok olmayan, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatiyla var olacak olan büyüklük sahibi Allah.

cilve-i inayet: Allah'ın yardı-

mının görünmesi.

cilve-i nur: Allah'ın nurunun görünmesi.

ekser: pek çok.

ekseriyet: çoğunluk.

elektrik-misal: elektrik gibi,

abd: kul.
afak: ufuklar, dünya, âlem, kâinat.
ars: Allah'ın kudret ve saltanatının tecelli ettiği yer.
âyât-ı kâinat: kâinatın ayetleri.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
Bâki: bütün varlıklar yok olurken yok olmayan, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatiyla var olacak olan Allah.
bilâhere: daha sonra.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü.
dergâh: makam; büyük bir huzura girilecek kapı.
ehval-i muhavvifâne: dehşetli korkular.
hâlât: hâller, durumlar.
hamd: Allah'ın yüceliğini övmek, Onu yüceltmek.
helâk olmak: yok olmak.
hırkat: yangın, ateş.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
hüküm: karar, emir.
hükümrânlık: hâkimiyet, hükmetme
ihsan etmek: iyilik etmek, bağışta bulunmak.
iman: Allah'a inanma, inanç, itikat.
izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek.
kadir: gücü yeten.
kal'a: kale.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an
lisan: dil.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
matem: büyük acı ve üzüntü, keder, yas.
medrese: İslâm dünyasında düzenli eğitim veren kuruluş, yüksek okul, üniversite.
me'yus: ümitsiz.
muhaceret: göç etmeler, hicretler.
Muhsin-i Kerim: cömertlik sahibi, ikram etmeyi seven ve kullarına nimetler ihsan eden Allah.
müfarakat: ayrılıklar.
mükedder: kederli, üzüntülü.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı olunan şey.
müsellem: doğruluğu, gerçekliği herkes tarafından kabul edilmiş olan.
müstesna: hariç.
Nakkaş-ı Ezeli: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, varlıklara şekil ve suret veren, varlığının öncesi olmayan Allah.
nazar: bakış; düşünce, fikir; dikkat.
nihayetsiz: sonsuz.
Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
Rabb-i Rahim: acıyı esirgeyen, besleyen, büyüten, yetiştiren bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah
rahmet: şefkat ve merhamet et-

ahalisinin şehadet ve muhaceretle kaybolması ve Medrese-i Horhor'un harap olup vefatı içinde, bu memlekette kapanan ve vefat eden bütün medreselerin, "Horhor'un başında duran ve yekpare bir taş olan Van Kal'ası" kabir taşı olarak görünmesi üzerine, Van Kal'asının başında, şiddet-i me'yusiyet ve matem içinde iken, Kur'an-ı Mu'cizülbeyan'ın,

سَبِّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
 لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ
 وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ¹

ayetinin hakikati tecelli edip, o rikkatli, hirkatli, dehşetli hâlâtta kurtarıp, nazarı afaka, âyât-ı kâinata baktırıp, misafir insanların eliyle yazılan sun'î bir mektubun silinmesi yerine, Nakkaş-ı Ezeli'nin, her bir harfinde bir kitap yazılı, silinmez ve solmaz koca kâinat kitabını hediye etmesi ve okutturmasıyla izale edip, bilâhere de Medrese-i Horhor yerine İsparta'yı medrese ve müfarakat eden talebe ve dostlara bedel daha çok talebe ve dostlar vermesiyle sırr-ı hikmetini ve rahmetini ve şefkatini gösteren bir Rabb-i Rahim'in dergâhına yakınlaşan ve o dergâhta makbul birer abd olan imanlı ihtiyarların, dünyanın ehval-i muhavvifanesinden mükedder ve me'yus olmamalarını, o kudsî imanı ve müsellemlâmiyeti ihsan eden bir Muhsin-i Kerîme nihayetsiz hamd ve şükürle lisanımızın zevkini ve ubudiyet ve

1. Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih eder. Onun kudreti her şeye galiptir ve hikmeti her şeyi kuşatır. • Göklerin ve yerin mülkü Onundur. Diriltlen de Odur, öldüren de. O her şeye hakkıyla kadirdir. (Hadid Suresi: 1-2.)

me, acıma, esirgeme.
rikkat: başkalarının düştüğü durumdan dolayı etkilenme, acıma, üzülmeye hâli.
sırr-ı hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluşun sırrı, gizli gerçeği, sebebi.
şahadet: şehitlik, Allah, din, vatan gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman.

sefkat: karşılık beklemeden sevmeye, acıma, merhamet etme.
şiddet-i me'yusiyet: şiddetli ümitsizlik.
şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnuniyetini ifade etmek, minnet duymak, elhamdülillâh demek.
tecelli etmek: görünmek, belirmek.

tesbih etmek: Allah'ı bütün kusur ve noksanlardan uzak tutmak, Onu şanına lâyık ifadelerle anmak.
tevekkül etmek: bir işte gerekenleri yaptıktan sonra sonucu Allah'a bırakma.
ubudiyet: kulluk, Allah'a ibadet etme.
yekpare: tek parça.

itaatle ruhumuzun şevkini tavsiye eden kıymettar bir ricadır.

Hafız Mustafa (Rahmetullâhi aleyhi, rahmeten vâsiaten)

ON DÖRDÜNCÜ RICA 556

Ehl-i dünya, Üstadımızı her şeyden tecrit edip, beş çeşit gurbet içinde bulunduğu bir vakitte, gayet kuvvetli bir aşk-ı beka ve şiddetli bir muhabbet-i vücüt ve büyük bir iştihak-ı hayat ve hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir fakrın kendisinde hükmettiğini görüp, me'yusâne olarak başını eğdiği zaman,

¹ **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** ayet-i hasbiyesi imdadına yetişerek, “Beni dikkatle oku” demesi üzerine günde beş yüz defa okuduğunu ve okudukça bu ayetin çok kıymetli nurlarından dokuz Mertebe-i Hasbiyenin yalnız ilmelyakîn ile değil, aynelyakîn inkişaf ettiği ni...

Birinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Ondaki aşk-ı beka, mutlak kemal sahibi Zat-ı Zülcelâl ve Zülcemal'in bir isminin, bir cilvesinin mahiyetindeki bir gölgesine yapıştığı anda, **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** ayeti gelerek perdeyi kaldırdığını ve kendisindeki beka lezzetinin ve saadetinin daha mükemmel bir tarzda Bâkî-i Zülkemal'in bekasında ve Ona olan tasdik ve imanda bulunduğunu hissetmiş ve hakkalyakîn zevk aldığını ifade etmiştir.

ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.

iman: Allah'a inanma, inanç, itikat.

imdat: yardım.

inkişaf etmek: gelişmek, açılmak, meydana çıkmak.

iştihak-ı hayat: hayatı, yaşamayı aşın istemek.

itaat: söz dinleme, emre uyma.

kemal: mükemmellik.

kıymettar: kıymetli, değerli.

mahiyet: bir şeyin aslı, esası, yapısı.

mertebe-i hasbiye: “hasbünallahü ve ni'me'l-vekil” ayetinin mertebeleri dereceleri.

mertebe-i nuriye-i hasbiye: “hasbünallahü ve ni'me'l-vekil” ayetinin nurunun mertebeleri, dereceleri.

me'yusâne: ümitsizce.

muhabbet-i vücüt: var olma sevgisi, varlığı sevmek; vücudun, bedeninin sevilmesi.

mutlak: sonsuz, sınırsız

nihayetsiz: sonsuz.

nur: aydınlık, ışık.

rahmeten vâsiaten: geniş rahmet.

rahmetullâhi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.

rica: istek, ümit.

saadet: mutluluk.

şevk: şiddetli arzu, istek; neş'e, sevinç.

tarz: şekil, biçim.

tasdik: doğruluğunu kabul etmek, doğrulamak.

tecrit etmek: yalnız başına bırakmak.

üstat: bilgi ve tecrübe sahibi öğretici, öğretmen.

vakit: zaman.

Zat-ı Zülcelâl: büyüklük, haşmet, heybet sahibi yüce Zat, Allah.

Zülcemal: sonuz güzellikler sahibi olan Allah.

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.

aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, şiddetli sonsuzluk sevgisi.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

ayet-i hasbiye: “hasbünallahü ve ni'me'l-vekil” ayeti, “Allah bize yeter o ne güzel vekildir” mealindeki ayet.

aynelyakîn: görür derecede kesin olarak bilme veya bu

derecede inanma.

Bâkî-i Zülkemal: mükemmellikler sahibi olup, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak olan Allah

beka: varlığı devam ettirme; devamlılık, sonsuzluk.

cilve: görünme, yansıma.

ehl-i dünya: sadece dünya

hayatı için yaşayıp ahireti düşünmeyenler.

fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.

gayet: son derece, çok.

gurbet: yabancı yerde kalma, yabancılik.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakkalyakîn: bir şeyi yaşayarak, kesin olarak bilme.

ifade etmek: anlatmak.

İkinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Üstadımız, ihtiyarlık, gurbet ve kimsesizlik ve tecrit içinde bulunduğu ve ehl-i dünya desiseleriyle ve casuslarıyla ona hücum ettikleri zaman, “Eli bağlı, zayıf ve hasta bir tek adama ordular taarruz ediyor. Benim için bir nokta-i istinat yok mu?” diye kalbine hitap edip ¹ **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** ayetine müracaat ettiği zaman, bu ayet ona, “İntisab-ı imanî vesikasıyla Kadîr-i Mutlak olan öyle bir Sultana intisap edersin ki, dört yüz bin milletten mürekkep nebatat ve hayvanat orduları onun emri altında ve kabza-i tasarrufunda bulunan hadsiz bir kudret ve kuvvet sahibine dayanabilirsin” diye manevî bir ders verdiğini ve o dersle değil şimdiki düşmanlara, belki bütün dünyaya meydan okuyabilir bir iktidar-ı imanî hissettiğini ve bütün ruhuyla beraber **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** dediğini ifade etmiştir.

Üçüncü Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Ebedî bir dünyada ve bâkî bir memlekette, daimî bir saadete namzet olduğunu, fakat bu gaye-i hayal ve hedef-i ruh ve netice-i fıtratın tahakkuku, ancak mahlûkatın bütün harekâtlarını ve her şeylerini bilen ve kaydeden bir Kadîr-i Mutlak’ın hadsiz kudretiyle olabildiğini düşünürken, kalbine itminan veren bir izah istediğini ve yine o ayete müracaat ettiğinde, o ayet ona, ² **حَسْبُنَا** ’daki **بَا** ’ya dikkat edip, “Senin ile beraber

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

2. Allah bize yeter. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi.

desise: gizli hile, oyun, aldatmaca.

ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayıp ahireti düşünmeyenler.

gurbet: yabancı yerde kalma, yabancılık.

hitap etmek: konuşmak, söz

söylemek.

Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: “Hasbünallahü ve ni’mel-vekil” ayetinin nurunun mertebeleri, dereceleri.

müracaat etmek: başvurmak.

nokta-i istinat: dayanak noktası, dayanma yeri.

ordu: bir devletin silâhlı kuv-

vetlerinin tamamı.

taarruz etmek: saldırmak.

tecrit: yalnız başına bırakılma.

üstâd: bilgi ve tecrübe sahibi öğretici, öğretmen.

lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ile ¹ حَسْبُنَا 'yı kimler söylüyor?" diye emredince, bütün nebatat ve hayvanatın lisan-ı hâl ile ² حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ 'in manasını yâd ettiklerini gördüğünü ve kudretin azamet ve haşmetini mevcudatta nasıl temaşa ettiğini ifade etmiştir.

Dördüncü Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Kendi vücudu, belki bütün mahlûkatın vücutları ademe gidiyor diye elîm bir endişede iken, yine bu ayet-i hasbiyeye müracaat ettiğini ve iman dürbünü ile baktığında, ölümün firak değil, visal olduğunu, bir tebdil-i mekân ve bâkî bir meyvenin sümbüllemesi olduğunu beyan etmiştir.

Beşinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Hayatın çabuk sönmesi teellümüne karşı, ayet-i hasbiyeden aldığı imdat ile der: "Hayat, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'a baktıkça ve iman dahi hayata hayat ve ruh oldukça beka bulur." Hem bâkî meyveler verdiği için, ömrün kısalığına ve uzunluğuna bakılmayacağını izah etmiştir.

Ölü olmayanlar veya diri olmak isteyenler, hayatın mahiyetini ve hakikatini anlamayı arzu edenler, Dördüncü Şuadaki bu mertebelerin dört meselesine baksınlar, dirilsinler.

Altıncı Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Daimî tahribatçı olan zeval ve fenâ ve mütemadiyen ayırıcı olan ölüm ve adem, dehşetli bir surette bu güzel dünyayı ve bu güzel mahlûkatı hırpaladığını, parça

iman: Allah'a inanma, inanç, itikat.

intisab-ı imani: iman ederek bağlanmak.

intisap etmek: bağlanmak.

itminan: emin olma, kesin olarak bilme; tatmin olmuşluk.

izah etmek: açıklamak, anlatmak.

kabza-i tasarruf: idare eli.

Kadir-i Mutlak: sonsuz kudret sahibi, her şeye gücü yeten Allah.

kudret: güç, kuvvet.

lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi, hâl dili.

mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, esası; nitelik, özellik.

mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.

manevî: manaya ait, maddî olmayan.

Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: "hasbünallahü ve ni'me'l-vekîl" ayetinin nurunun mertebeleri, dereceleri.

mesale: önemli konu.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

müracaat etmek: başvurmak.

mürekkap: meydana gelmiş, oluşmuş.

mütemadiyen: devamlı şekilde, sürekli olarak

namzet: aday.

nebatat: bitkiler.

netice-i fitrat: yaratılışın neticesi ve gayesi.

saadet: mutluluk.

Sultan: her şeyi hâkimiyeti altında bulunduran, tüm kâinatı idare eden, kudret ve saltanat sahibi olan Allah.

suret: şekil, biçim, tarz.

şua: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti.

tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme.

tahribat: yıkıp bozmalar.

tebdil-i mekân: yer değiştirme, yer değişikliği.

teellüm: üzüme, üzüntü duyma, kederlenme.

temaşa: hoşlanarak bakmak, seyretmek.

vesika: dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, belge.

visal: kavuşma.

vücut: beden; varlık.

yâd etmek: anmak, hatırlamak.

Zat-ı Hayy-ı Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan, yaratıklarını ayakta, varlık âleminde tutan ve gerçek hayat sahibi olan Zat, Allah.

zeval: sona erme, yok olma.

1. Allah bize yeter. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

2. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

adem: yokluk, hiçlik.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

ayet-i hasbiye: "hasbünallahü ve ni'me'l-vekîl" ayeti, "Allah bize yeter o ne güzel vekildir" mealindeki ayet.

azamet: büyüklük.

bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, sonsuz.

beka: varlığını devam ettir-

me, devamlılık, sonsuzluk.

beyan etme: açıklama, anlatma.

daimî: devamlı.

ebedî: sonsuz, sonsuza kadar devam eden.

elîm: acı veren, üzücü.

fenâ: yokluk, yok olma, son bulma, ölümlülük.

firak: ayrılık.

gaye-i hayal: hayal edilen

gaye; varılması hayal edilen nokta.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

harekât: hareketler.

haşmet: büyüklük, heybet.

hayvanat: hayvanlar.

hedef-i ruh: ruhun ulaşmak istediği hedef.

ifade etmek: anlatmak.

iktidar-ı imani: imandan gelen güç, kuvvet.

parça edip güzelliklerini bozduğunu görmesi üzerine, fitratındaki aşk-ı mecazî, bu hale karşı şiddetli galeyan ve isyan ettiği zamanda, bir medar-ı teselli bulmak için, bu ayet-i hasbiyeye müracaat ettiğinde, “Beni oku ve dikkatle manama bak” demesi üzerine, Sure-i Nur’daki ¹ **اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ**

ayetinin rasathanesine girip, imanın dürbünüyle bu ayet-i hasbiyenin en uzak tabakalarına baktığını beyan etmekte ve dürbünüyle gördüğü esrarı zikretmektedir.

Bu güzel masnular, bu tatlı mahlûklar, bu cemalli mevcudat, Cemil-i Zülcelâl’in cemal-i kudsîsine ve nihayetsiz güzel Esma-i Hüsnasının sermedi güzel-liklerine âyinedarlık ettiklerini ve Risale-i Nur’un eczalarında çok kuvvetli delillerle bunların izah edildiğini beyan etmektedir.

ON BEŞİNCİ RİCA 565

Bu Rica, Denizli Hapsinden sonra, Nurların tek-sirle basılarak intişarı üzerine, fütuhât-ı Nuriyeyi çe-kemeyen gizli düşman münafıkları, türlü desise ve iftiralarla hükûmeti aleyhe çevirerek Nur Risaleleri-ni müsadere ettirip, tetkik edilmesi neticesinde, değil tenkit edip düşmanlık göstermek, belki tetkik eden memurların kalplerini de fethederek, tenkit yerine takdir ettirdiğini ve bu hâdisе Nur dershane-lerinin genişlemesine sebep olduğunu ve bir müddet sonra gizli din düşmanları, pek adî bahanelerle, zemheririn en şiddetli günlerinde Üstadımızı tevkif

adi: basit.

aleyh: ona karşı, onun üzerine.

aşk-ı mecazî: mecazî aşk, dünyaya ve varlıklara karşı gösterilen aşırı sevgi.

ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi.

ayet-i hasbiye: “hasbünallahü ve ni’mel-vekil” ayeti, “Allah bize yeter o ne güzel vekildir” mealindeki ayet.

âyinedar: ayna olan, bir şeyin özelliklerini, sıfatlarını gösteren.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

cemal: güzellik.

cemal-i kudsi: kutsal güzellik, kusur ve noksanlardan uzak güzellik.

Cemil-i Zülcelâl: büyüklük, heybet ve sonsuz güzellik sahibi Allah.

desise: gizli hile, oyun, aldatma-ca.

Esma-i Hüсна: Allah’ın güzel isimleri.

esrar: sırlar, gizli hikmetler ve manalar.

fethetmek: açmak, ele geçirmek.

fitrat: yaratılış.

fütuhât-ı Nuriye: Nur Risaleleriyle gerçekleştirilen fetihler.

galeyan: kaynayıp coşma, yerinde durmama.

hâdisе: olay.

iftira: birisini yapmadığı bir şeyle haksız yere suçlamak.

intişar: yayılma, dağılma; üreme.

isyan: karşı gelme, kabul etme-me.

izah etmek: açıklamak.

mahlûk: yaratılmış, yaratık.

mana: anlam.

masnu: sanarla yapılmış varlık.

medar-ı teselli: teselli kaynağı, rahatlama sebebi.

mevcudat: yaratılmış olan şeyle-

1. Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi: 33.)

rin tamamı, varlıklar.

müddet: zaman, süre.

münafık: iki yüzlü, inanmadığı hâlde inanır görünen.

müracaat etmek: başvurmak.

müsadere etmek: toplatmak.

netice: sonuç.

nihayetsiz: sonsuz.

rasathane: gözlem evi.

rica: istek, ümit.

sermedi: ebedî, süreklî.

şiddetli: sert.

tabaka: kat.

takdir etmek: beğenmek, beğendiğini belirtmek.

teksir: çoğaltma, arttırma; teksir makinesi.

tenkit: eleştiri; eleştirme.

tenkit etmek: eleştirmek.

tetkik etmek: dikkatle ince-

lemek, araştırmak.

tevkif ettirmek: tutuklatmak, mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedtirmek.

zemherir: karakış dönümünden (12 Aralık’tan) 31 Ocak’a kadar olan şiddetli soğuk devresi.

zikretmek: söylemek, ifade etmek.

ettirerek, büyük, gayet soğuk, sobasız bir koğuşta hapsedtiklerini ve bu hapiste inayet-i İlâhiye ile bir hakikat inkişaf ederek, Nurların hapishane dahilinde ve haricinde intişar ve fütuhatından dolayı binlerce şükrettiğini ve ruhuna, “Sen onların zulmü yüzünden hem sevap, hem fânî saatlerini bâkileştirmeyi, hem manevî lezzetleri, hem vazife-i ilmiye ve diniyeyi ihlâs ile yapmasını kazanıyorsun” diye ihtar edilmesi üzerine, bütün kuvvetiyle “Elhamdülillâh” diye dua ettiğini gayet güzel beyan etmektedir.

Bu ricanın sonunda, Risale-i Nur Talebeleri, iman-ı tahkikî kuvvetiyle, bu vatanın her tarafında anarşistliği durdurduğunu, umumî emniyeti ve asayiş muhafaza ettiklerini ve yirmi senedir memleketin her tarafındaki Nur Talebelerinin hiç birisinin emniyeti ihlâlê dair bir vukuatlarının bulunmadığını ve hatta insafî bir kısım zabıta memurlarının, “Nur Talebeleri manevî bir zabıta memurudur, asayiş muhafazada bize yardım ediyorlar, iman-ı tahkikî ile Nuru okuyan her adamın kafasında bir yasakçı bırakıyorlar, emniyeti temine çalışıyorlar” diye olan itiraflarını ve türlü isnat ve iftiralarla, Kur’ân ve iman nuruna sed çekmek isteyenlere karşı, Üstadımızın, “Yüz milyon başların feda oldukları bir kudsi hakikate, başımız dahi feda olsun. Dünyayı başımıza ateş yapsanız, hakikat-i Kur’âniyeye feda olan başlar, zındıkaya teslim-i silâh etmeyecek ve vazife-i kudsiyeden

anarşist: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak, karışıklık tercih eden kimse.
asayiş: güvenlik.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, sonsuz.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
dahil: iç kısım, iç.
dair: ait, ilgili.
Elhamdülillâh: her ne kadar hamd ve şükür varsa hepsi Allah’a mahsustur.
emniyet: güvenlik.

fânî: geçici.
feda: uğruna verme, gözden çıkarma, fakir.
fütuhât: fetihler, zaferler.
gayet: son derece, çok.
hakikat: gerçek.
hakikat-i Kur’âniye: Kur’ân’ın hakikati; Kur’ân’ın ifade ettiği hakikat.
haric: dış kısım, dış.
iftira: birisini yapmadığı bir şeyle haksız yere suçlamak.
ihlâl: bozma.
ihlâs: bir işi başka bir karşılık

beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak.
ihtar: hatırlatma, uyarma, dikkat çekme.
iman: Allah’a ve diğer iman esaslarına inanma, inanç.
inayet-i İlâhiye: imana dair meseleleri inceleyip, araştırıp delillerle inanmak.
inakişaf etmek: açılmak, meydana çıkmak.
insafî: doğrulan ve gerçekleştirilen.

ri kabul eden; hakkı ve adaleti düşünerek davranan.
intişar: yayılma, dağılma.
isnat: dayandırma, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
itiraf: bir şeyi gizlemeyip söylemek.
koğuş: hapishane odası.
kudsi: mukaddes, yüce, temiz.
manevi: kalple, ruhla, hisle ilgili; maddî olmayan.
muhafaza: koruma.
muhafaza etmek: korumak.
nur: aydınlık, ışıık.
rica: istek, ümit.
set çekmek: engel olmak.
sevap: hayırlı bir işe karşılık Allah’ın verdiği mükâfat, ödül.
şükür: Allah’ın verdiği nimetlere karşı memnuniyetini ifade etmek, minnet duymak, elhamdülillâh demek.
temin: sağlama; emniyet hissi verme.
teslim-i silâh: silâhı teslim etmek; mücadeleden vazgeçmek.
umumi: genel.
Üstat: bilgi ve tecrübe sahibi öğretici, öğretmen; Said Nursî Hazretleri.
vazife-i ilmiye: ilimle uğraşma, hizmet etme görevi.
vazife-i kudsiye: kutsal, yüce vazife.
vukuat: vak’alar, hâdiseler, olaylar.
zabıta: şehir güvenliğini sağlayan görevli.
zındık: dinsizlik, inançsızlık.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

vazgeçmeyecekler inşaallah!” dediğini beyan etmektedir.

ON ALTINCI RİCA 575

Mahrem ve mühim mecmualar, hususan Süfyan’a ve Nurun kerametlerine dair olan risaleler, zamanı gelince neşredilsin diye saklandığı hâlde, bir aramada, o risaleler bulunduğu yerden çıkarılmış ve Üstadımız hasta bir hâlde tevkif edilerek hapisshaneye götürüldüğünü ve Üstadımız müteallim ve Nurlara gelen zarardan müteessir iken, birden inayet-i İlâhiye imdada yetişerek, mahrem risaleleri okuyan resmî dairelerin, bir derslane-i Nuriye hükmüne geçip risaleleri takdirle karşıladıklarını ve yine Denizli Hapsinde, ihtiyarlık, hastalık ve masum arkadaşlara gelen zahmetlerden elem ve teessür içinde iken, birden inayet-i Rabbaniye yetişerek, hapisshaneyi bir derslane-i Nuriyeye çevirip, bir Medrese-i Yusufiye (a.s.) olduğunu ispat ederek, Medresetü’z-Zehra kahramanlarının elmas kalemleri ile Nurların intişara başlamasını ve gizli düşmanların Üstadımızı nasıl zehirlediklerini ve onun yerine merhum Hafız Ali’nin şehit olarak berzah âlemine seyahat etmesi üzerine, hepsi müteallim ve müteessir bir halde iken, yine birden inayet-i İlâhiye imdada yetişerek, Üstadımızdan zehir tehlikesinin geçmesi ve merhum şehidin, kabirde, Nurlarla meşgul olarak, sual meleklerine Nurlarla cevap vermesi ve onun bedeline Denizli kahramanı Hasan Feyzi Rahmetullahi Aleyh ve arkadaşlarının hizmete girmesi ve mahpusların

berzah âlemi: ölenlerin ruhlarının kıyamete kadar bulundukları âlem; kabir âlemi.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

dair: ait, ilgili.

daire: devlet işlerini gören kuruşlardan her biri.

derslane-i Nuriye: Nur dershanesi, Risale-i Nurların okunduğu yer.

elem: acı, üzüntü.

emare: işaret, belirti.

hususan: bilhassa, özellikle.

islah olmak: iyi bir hâlde gelmek, kötülüklerden kurtulmak.

imdat: yardım.

inayet-i İlâhiye: Allah’ın yardımı.

inayet-i Rabbaniye: besleyen,

büyüten, yetiştiren bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah’ın yardımı.

inşaallah: Allah’ın izniyle.

intişar: yayılma, dağılma.

kabir: mezar.

keramet: olağanüstü hâller.

mahpus: hapsedilmiş.

mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.

masum: suçsuz, kötülüğü olmayan.

mecmua: çeşitli konularla ilgili yazıların toplandığı kitap.

Medrese-i Yusufiye: Hz. Yusuf medresesi; Hz. Yusuf hapisshanede bulunduğu için Allah yolunda mahkûm olanların kaldığı hapisshanelere bu isim verilir.

merhum: ölmüş, Allah’ın rahmetine kavuşmuş.

mühim: önemli.

müteallim: acılı, üzüntülü, kederli.

müteessir: tesir altında kalmış, etkilenmiş, üzülmüş.

neşredilmek: yayılmak, yayınlanmak.

resmî: devlete ait.

rica: istek, ümit.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

seyahat: yolculuk.

sual: soru; sorgulama.

sehit: Allah yolunda canını

feda eden Müslüman.

takdir: beğenme, değerli bulma.

teessür: keder, üzüntü, acı, etkilenmişlik.

tevkif edilmek: tutuklanmak, mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmek.

Üstat: bilgi ve tecrübe sahibi öğretici, öğretmen; Said Nursi Hazretleri.

zahmet: sıkıntı, eziyet, zorluk.

Nurlarla ıslah olmaları gibi çok emarelerle, inayet-i Rabbaniyenin yetiştigiğini ifade ettikten sonra, gençliğinde ahir ömrünü mağarada geçirmek arzusuna mukabil, bu mağaraların hapishanelere, inzivalara, çilehanelere, mutlak tecrit hücrelerine çevrilip, Yusufiye medreseleri olarak Kur'ân ve iman hakikatlerine mücahidâne bir surette hizmet ettirdiğini ve o çileli hapislerde üç hikmet ve Hizmet-i Nuriyeye ve üç ehemmiyetli fayda bulunduğunu beyan eden ehemmiyetli bir Ricadır.

Yirmi Altıncı Lem'anın Zeyli

Yirmi Birinci Mektup (İhtiyar peder ve validelere hürmet hakkında) olup Mektubat'ta derç edilmiştir.

Yirmi Üçüncü Lem'a 582

Eskişehir Mahkeme Müdafaası olup Tarihçe-i Hayat'ta ve tamamı teksir Lem'alar mecmuasında neşredilmiştir.

Yirmi Sekizinci Lem'a¹ 583

Eskişehir Hapishanesinin hatırası olup Yirmi Sekiz Nüktedir.

BİRİNCİ NÜKTE 583

Hazret-i İmam-ı Ali Radiyallahü Anhü, kaside-i Ercuze'sinde, ² **أَحْرَفُ عَجْمٍ سَطَّرَتْ تَسْطِيرًا** deyip, bu zamanda tamim edilen ecnebi harflerine bakıp, bu cümledeki harflerin cifrî ve ebcedî rakamlarının bu

bep.

hizmet-i nuriye: nur hizmeti, Risale-i Nur'a çalışmak.

hücre: küçük oda.

hürmet: saygı.

ifade etmek: anlatmak.

iman: Allah'a ve diğer iman esaslarına inanma, inanç.

inayet-i Rabbaniye: besleyen, büyüten, yetiştiren bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın yardımı.

inziva: dünya işlerini bırakma, bir köşeye çekilme, vaktini ibadetle geçirme.

işaret: gösterme, bildirme.

lem'a: parlıtı.

mukabil: karşı, karşılık olarak.

mutlak: yalnız, tek.

mücahidâne: Allah rızası için, din uğruna cihad edercesine, savaşcasına.

müdafa: savunma.

neşredilmek: yayınlanmak.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

peder: baba.

radiyallahü Anh: Allah Ondan razı olsun.

rica: istek, ümit.

suret: şekil, biçim, tarz.

tamim edilen: genelleştirilen, herkese yayılan.

Tarihçe-i Hayat: Bediüzzaman Hazretlerinin hayatını anlatan kitap.

tecrit: yalnız başına bırakılma.

vaki': geçmiş, olmuş; rastlanan, karşılaşılan.

valide: anne.

Yusufiye medresesi: Hz. Yusuf medresesi; Hz. Yusuf hapishane-

de bulunduğu için Allah yolunda mahkûm olanların kaldığı hapishanelere bu isim verilir

zeyil: ek, ilâve.

1. Fihristin sonunda bir kısmı derç edilen bu Lem'anın fihristi tam olarak buraya konuldu. (Nasırlar)

2. Satır satır yazılan, birtakım yabancı (Arapça olmayan) harflerdir.

ahir: son.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

cifrî: cifir hesabına ait; harflere verilen sayı değerleri ile ibarelerden geleceğe veya geçen hâdiselere, tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmine ait.

çilehane: dervişlerin vakitlerini ibadetle geçirdikleri, sıkıntı çektikleri kapalı yer.

çileli: sıkıntılı, zahmetli; zorluklarla dolu.

derç edilmek: içine konulmak, yerleştirilmek.

ebcedî: Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı

sayı değerlerine dayanan hesap sistemine ait.

ecnebi: yabancı.

ehemmiyet: önem.

Ercûze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside.

hakikat: gerçek.

hikmet: ilâhî gaye, gizli se-

ahir zaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.

aleyh: karşı, onun hakkında, onun üzerine.

azamet: büyüklük.

bedi: eşi benzeri olmayan, hayret verici güzellikte olan, harika.

bidayet-i İslâm: İslâmın başlangıcı, İslâmın ilk zamanları.

cereyan: akım, fikir hareketi.

cereyan-ı küfriyâne: inançsızlık fikrini yayan cereyanlar, fikir akımları.

cerh edilmek: çürütülmek.

dehşet: bir tehlike veya korkunç bir şey karşısında duyulan ürküntü.

dua: Allah'a yalvarma, Allah'tan isteme.

Ercüze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside.

esas-ı İslâmiyet: İslâmiyetin esasları, şartları.

fıkra: bölüm, kısım; paragraf.

hakaik-ı şariat: şariatın hakikatleri.

hatem-i mu'cize: mu'cizelik mührü.

i'caz: mu'cizelik; taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme.

iltifat: ilgi gösterme, samimî olarak güzel sözler söyleme.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri.

İsm-i Rahman ve Rahim: Allah'ın Rahman ve Rahim isimleri.

ittihaz etmek: kabul etmek, edinmek.

kahramanâne: kahramancasına, yiğitçesine.

Kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamberin derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebce hesabı ile alâkalı olarak telif edilen Süryanice kasidesi.

kibriya: büyüklük, ululuk.

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an lisan: dil.

melce: sığınılacak yer, sığınak.

merdane: mertçesine, erkekçesine, er kişiye yakışır şekilde.

muhafaza: korumak.

muhalefet etmek: karşı gelmek.

mukabele etmek: karşılık vermek.

mukavemet etmek: dayanmak,

zamana parmak basmalarıyla, vaki cereyan-ı küfriyaneye işaret ettiği gibi, hem Ercuze'sinde, hem Ercuze'yi teyit ve takviye eden kaside-i Celcelûtiye'sinde sarahate yakın

تَقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً ۞

¹ تَقَادُ سِرَاجُ الشَّرْجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ ۱ fıkрасıyla, o cereyanın

karşısında, vücudu ziyasıyla anlaşılan ve zulmetin pek şiddetli ve sisli, yakıcı dehşetine karşı sönmeyen ve gittikçe zulmeti yararak dünyayı ziyalandırmaya çalışan Risale-i Nur'a ve müellifine hususî iltifatını

أَقْدَ كَوَكْبِي بِالْأَسْمِ نُورًا وَبَهْجَةً ۞ مَدَى الدَّهْرِ وَالْأَيَّامِ ۲

2 قَدَ كَوَكْبِي بِالْأَسْمِ نُورًا وَبَهْجَةً ۞ deyip, ahir zamana kadar Risale-i

Nur'un bedî bir surette ışık vermesini ve yanmasını dua ve niyaz eden ve Kur'an-ı Mu'cizülbeyan'ın en mühim bir şakirdi ve ulûmunun birinci naşiri olan Hazret-i İmam-ı Ali Radiyallahü Anhü, bidayet-i İslâm'da, Kur'an'ın aleyhine açılan çok kapılara karşı mübarek İsm-i Azamı şefî tutup kahramanâne ve merdane hakaik-ı şeriâtı ve esas-ı İslâmiyeti muhafazaya çalıştığı gibi, ahir zamanda bütün bütün Kur'an'a muhalefet eden zındıka cereyanına karşı, İsm-i Azamı şefî ve melce ve tahassungâh ittihaz edip, cerh edilmez Kur'an'ın i'cazından gelen ve hatem-i mu'cizeyi gösteren Risale-i Nur'un sönmez nuruyla ve susmaz lisanıyla şecaatkârâne mukabele ve mukavemet edip, yerin yüzünü yakıp çok çiçekleri

1. Nur'un kandili gizli olarak yakılıp, aydınlatılır. Kandiller kandili gizli olarak tutuşturulur. O da tenevvür eder.

2. Ey Celcelet Nur'u! İsm-i Azamın hürmetine benim yıldızımı çağlar ve devirler boyu parlat.

direnmek.

mübarek: ilâhî hayrın bulunduğu şey, uğurlu, hayırlı.

müellif: telif eden, yazar.

mühim: önemli.

naşir: nesreden, yayan.

niyaz: yalvarma, yakarma.

radiyallahü Anh: Allah ondan razı olsun.

sarahat: açıklık.

suret: şekil, biçim, tarz.

şakirt: talebe, öğrenci.

şecaatkârâne: yiğitçe, korkusuzca, mertçe, kahramanca.

şefî: şefaathçi; bir ihtiyaç sahibinin ihtiyacının giderilmesi için aracılık eden.

tahassungâh: sığınma yeri,

sığınak.

takviye: kuvvetlendirme, destekleme.

teyit: kuvvetlendirme, destekleme, doğrulama.

ulûm: ilimler.

vücut: varlık, var olma.

ziya: ışık, aydınlık.

zulmet: karanlık.

kurutan zındıka nârını, İsm-i Azamın kibriyalı, azametli nuruyla ve ism-i *Rahman ve Rahîm*'in şefkatli ve re'fetli tecellisinden nebean eden âb-ı hayat ile söndüren ve yanan yerlerde kuruyan nehir ve bağ çiçeklerine mukabil, dağlarda ve kırlarda sema yağmuru ve rahmetiyle hararete mütehammil ve şiddet-i bürudete dayanıklı çiçekleri yetiştiren Risale-i Nur'u görmesi ve şefkatkârâne ve tesellidarane ve kerametkârâne bakması, Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü anının makam-ı velâyetinin iktiza ettiğini hakkalyakîn gösterir.

Hem kaside-i *Celcelûtiye*'nin bir kerameti olan ¹ **فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ** 'dan başlayan üç dört satırda kuvvetli emare ve delilden,

Birinci emare: **فَيَا حَامِلَ الْأِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ** cifir ve ebcedî hesabıyla bin üç yüz elli üç senesi ki, Risale-i Nur Şakirtlerinin en sıkıntılı bir zamanına ve o zamanda “Sekîne” tabir edilen İsm-i Azamı yetmiş bir ayet ile yüz yetmiş bir defa daimî virt eden Risale-i Nur Müellifinin isimlerine tevafuk sırrıyla parmak basması, o zamanda İsm-i Azamı hamil Risale-i Nur Müellifinin hususiyetini ve selâmetle kurtulacaklarını tebşir etmekle işaret ettiğini, lillâhilhamd, selâmetle kurtulmaları, keramet-i Aleviyeyi tasdik ettiğini...

1. Ey ismiyle müsemma kadri yüce zat!

âb-ı hayat: hayat suyu; ebedî hayatı kazanmayı temin eden manevî değerler.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük.
cifir: harflere verilen sayı değerleri ile ibarelerden geleceğe veya geçen hâdiselere, tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi.

daimî: devamlı.
delil: kanıt.
derç edilmek: içine konulmak, yerleştirilmek.
ebcedî: Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemine ait.
emare: işaret, belirti, delil.
fıkra: bölüm, kısım; paragraf.
fihrist: bir şeyin içindekileri

özet olarak sırayla gösteren liste.
hakkalyakîn: bir şeyi yaşayarak, kesin olarak bilmek.
hamil: taşıyan.
hararet: sıcaklık.
hususiyet: ayırıcı özellik.
iktiza etmek: gerektirmek.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini ku-

şatmış olan isimleri.

kandil: lâmba.

kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamberin derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebced hesabı ile alâkalı olarak telif edilen Süryanice kaside.

keramet: Allah'ın ihsanıyla velîlerin gösterdikleri olağanüstü hâl.

keramet-i Aleviye: Hz. Ali'nin kerameti, gösterdiği olağanüstü hâl.

kerametkârâne: kerametli bir şekilde.

lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...

makam-ı velâyet: evliyalık makamı.

mukabil: karşılık olarak, karşılık.

müellif: telif eden, yazar.

mütehammil: dayanıklı.

nâr: ateş.

nebean etmek: kaynayıp çıkmak, fışkırmak.

nihayet: en sonunda.

radıyallahü anı: Allah ondan razı olsun.

rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.

re'fet: acıma, esirgeme, koruma, şefkat ve merhamet etme.

sekîne: içerisinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok mühim; sükûnet ve emniyet veren bir duadır.

selâmet: hayırlı son, iyi ve güzel sonuç.

sema: gök.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

şefkat: karşılık beklemeden sevmek, acıma, merhamet etme.

şefkatkârâne: şefkatli bir şekilde, acıyarak, merhamet ederek.

şiddet-i bürudet: soğukluk şiddeti, soğuşun şiddeti.

tabir: ifade, terim, deyim, yorum, yorumlama.

tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak.

tebşir etmek: müjdelemek, iyi ve güzel haber vermek.

tecelli: görünme, belirme.

tenevvür etmek: nurlanmak, parıldamak, ışıdamak.

tesellidarâne: teselli ederek.

tevafuk: uygunluk, denk gelme.

virt etmek: bazı duaları ve ayetleri belli zamanlarda sık sık ve devamlı okumak.

zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

İkinci emare: ¹ فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ وَحَارِبْ وَلَا تَخَفْ

fıkrasıyla, eski Harb-i Umumîye iştirak ile; yara, bereye ve nihayetsiz korkulara maruz kalıp, nihayet Rusya'ya esir giden, hem dehşetli bir harb-i ahir zamanda mühim bir vazife ile mükellef edilip, yılan-dan daha zehirli akreplerin bulunduğu bir memleket-te düşen ve gece gündüz yılanlarla harp eden Risale-i Nur Müellifine ² فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ وَحَارِبْ وَلَا تَخَفْ ile iltifatını ve manevî sıyanet ve muhafaza ve imdadını haber veriyor.

Üçüncü emare: Üç güz mevsiminde medar-ı teselli üç keramettir.

• Birincisi, Gavs-ı Azam Radiyallahü Anhü, ² يَا مُرِيدِي كُنْ قَادِرِي الْوَقْتِ لِلَّهِ مُخْلِصًا نَعِيشُ سَعِيدًا tabiriyle on beş emare-i kaviye ile;

• İkinci güzde, aynı mevsimde, Hazret-i Ali Radiyallahü Anhü, ³ يَا مُدْرِكًا لِدَلِّكَ الزَّمَانِ tabiriyle kuvvetli delillerle;

• Üçüncü güzde, ⁴ يَا حَامِلَ الْأِسْمِ الَّذِي (ilâ ahir) diye, yine Hazret-i Ali Radiyallahü Anhü, kerametkârâne Risale-i Nur Müellifine bakıp, Sekiz, On Sekiz, Yirmi Sekizinci Lem'alar olan risalelerin kuvvetli ve i'cazlı telifleriyle, havfa düşen ve teselliye muhtaç Risale-i Nur Şakirtlerinin altı yedi defa ⁵ لَا تَخْشَ ,

dehşetli: korkutucu, ürkütücü.

emare: işaret, belirti, delil.

emare-i kaviye: kuvvetli delil, işaret, belirti.

eski Harb-i Umumi: Birinci Dünya Savaşı.

Gavs-ı Azam: en büyük gavs; Abdülkadir-i Geylânî Hazretleri.

güz: sonbahar.

harb-i ahir zaman: ahir zaman savaşı, dünyanın kıyamete yakın son devresinde meydana gelen savaş.

harp etmek: savaşmak.

havf: korku.

i'cazlı: şaşırtıcı, olağanüstü.

ilâ ahir: sonuna kadar.

iltifat: ilgi gösterme, samimî olarak güzel sözler söyleme.

imdat: yardım.

izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek.

keramet: Allah'ın ihsanıyla velîlerin gösterdikleri olağanüstü hâller.

kerametkârâne: kerametli olarak, olağanüstü bir şekilde.

lem'a: panlı.

manevi: manaya ait, maddî olmayan.

maruz kalmak: bir şeyin karşı-

1. Çekinme, söyle; korkma harp et.

2. Ey müridim! Hâlisâne Allah için vaktin Kadirîsi ol ki, mesut olarak yaşayasın.

3. Ey o zamana erişen zat!

4. Ey ismiyle müsemma zat!

5. Korkma!

sında ve tesiri altında kalmak, uğramak.

medar-ı teselli: teselli kaynağı, ferahlık sebebi.

muhafaza: koruma.

müellif: telif eden, yazar.

mühim: önemli.

mükellef: yükümlü, vazifeli, görevli.

nihayetsiz: son derece fazla.

radiyallahü anh: Allah ondan razı olsun.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

sıyanet: koruma, himaye.

tabir: ifade, söz, deyim.

telif: bir kitabın yazılması, ortaya konulması.

teşci etmek: cesaretlendirmek, cesaret vermek.

vazife: görev.

لَا تَخْشَ kelimeleriyle korkularını izale edip teşci etmeleri, Kur'ân hizmetkârlarına bir ikram-ı İlâhî olduğunu gösterir.

Hem ¹ وَأَقْبِلْ وَلَا تَهْرَبْ fıkрасının yine evvelki fıkralar gibi muhatabı Saidü'n-Nursî olduğundan, “Yâ Saidü'n-Nursî! Karşıla, kaçma!” deyip teşci ediyor gibi, aynı ² وَلَا عَقْرَبُ تَرَى fıkрасının hususî muhatabı o Nursî olduğuna kuvvetli delil, Barla'da küçük mescidinde otururken emsali görülmemiş bir akrebin bulunması ve ekseriya insan akreplerinin aynı yılan ve akrep şeklinde maddî ve manevî ona görölerek ziyade meşgul olmasıdır.

Ve ³ يَا كُرْدِي وَلَا أَسَدٌ يَأْتِي إِلَيْكَ بِمَهْمَتٍ fıkрасı, diye nida ettiği bir keramettir. İnsan şeklindeki canavarların o Nursî'nin ismini كُرْدِي diye çağıracaklarına bir işaret olduğu gibi, bir canavar dağ başında bir arkadaş gibi gelip musahabe şeklini göstermesiyle de bu fıkranın hususî muhatabı o Nursî'dir.

⁴ وَلَا تَخْشَ مِنْ سَيْفٍ وَلَا طَعْنٍ خَنْجَرٍ cümlesi bedahet derecesinde Risale-i Nur Müellifini göstermesi, son zamana kadar üzerinde taşıdığı hançerinin kavim ve kabilesinin millî silâhı olan seyf ve hançeri olduğu emmaresiyle de bu fıkrada muhatap o olduğunu ispat edip başında parmağını gösterir.

keramet: Allah'ın ihsanıyla velîlerin gösterdikleri olağanüstü hâller.

maddi: cismanî.

manevî: maddî olmayan.

mescit: Allah'a secde edilen yer, namaz kılınan yer, cami.

meşgul olmak: uğraşmak.

muhatap: kendisine hitap edilen, söz söylenilen.

muhatap: kendisine hitap edilen, söz söylenilen.

musahabe: karşılıklı konuşma, sohbet.

müellif: telif eden, yazar.

nida etmek: seslenmek.

seyf: kılıç.

teşci etmek: cesaretlendirmek, cesaret vermek.

ziyade: fazla, çok.

1. Karşıla, kaçma!

2. Ve ne de bir akrep görürsün.

3. Ve arslan da gürlüyerek sana gelmez.

4. Ne kılıçtan ne de bir hançerin yaralamasından korkma!

bedahet: açıklık.

ekseriya: çoğunlukla, çoğu kez; pek çok zaman, çok defa.

emare: delil, işaret, belirti.

emsal: benzer, eş.

evvelki: önceki.

fıkra: bölüm, kısım; paragraf.

hizmetkâr: hizmetçi.

hususî: özel.

ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikramı, ihsanı.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koy-

mak.

kabile: birlikte yaşayan, konup göçen, aynı sülâleden gelen insanlar.

kavim: aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.

Netice: Dokuz “hem hem”lerin gösterdiği dokuz hakikatin Risale-i Nur’da ve müellifinde bilfiil icrası ve bilmüşahede görünmesi hatta düşmanlarının tasdikiyle de sabittir ki, Hazret-i Ali Radiyallahü Anhın Kaside-i Ercüze ve *Celcelûtiyesinde* şiddetli alâkadarlığını murat ettiği bir vâris-i Nebî ve mukavvî-i din ve hamil-i İsm-i Azam olan Risale-i Nur ve müellifi olduğu; çünkü bütün dünya meydandadır ve bütün nidaları işitiyoruz; ekseriya hareketleri görüyoruz ki, hak ve hakikatte yanılmayan ve Kur’ân’ın hukukunu, emrolunduğu gibi tevelsiz muhafaza çalışan Risale-i Nur’dur diye şek ve şüphesiz olarak Hazret-i Ali Radiyallahü Anhın muhatabı o olduğunu kat’î ispat eder.

Hafız Ali Rahmetullahi Aleyh

İKİNCİ NÜKTE 606

Risale-i Nur Şakirtlerinin mukadderat-ı İlâhiye ile tanzim edilen hapishanede toplanmaları, yakından birbiriyle tesis-i uhuvvet ve yekdiğerlerinin yüksek ahlâk-ı şecaatkârânelerinden ders almak ve düşmanlarının fikirlerinde kuvveden fiile çıkaramadıkları en şe’ni niyetlerini yüzlerinde görüp onlara karşı ne derece ihtiyatlı davranmak ve her şeyde bir vech-i rahmeti ve bir cihet-i nimeti görmekle şükür etmek ve her me’yusiyet zamanında ye’s’e düşmemek lâzım geldiğini tavsiye eden, zahiren küçük, manen çok büyük bir fıkradır.

ahlâk-ı şecaatkârâne: cesurca, kahramanca ahlâk.
alâkadar: alâkalı, ilgili.
bilfiil: fiilen, gerçek olarak.
bilmüşahede: görür şekilde, görerek, görme derecesinde.
Celcelûtiye: Peygamberimizin derslerine dayanarak ebce ve cifir hesabıyla alâkalı, Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.
cihet-i nimet: nimet yönü, iyilik ve faydalılık yönü.
ekseriya: çoğunlukla, çoğu kez, pek çok zaman, çok defa.
fıkra: bölüm, kısım; paragraf.
fiil: iş, oluş, hareket.
hak: doğru, doğruluk; adalet.
hakikat: gerçek.
hamil-i İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimlerini taşıyan.
icra: gerçekleşme.
ihtiyat: ilerisini düşünerek tedbirli davranma, sakınma.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
Kaside-i Ercüze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside.
kat’î: kesin.
kuvve: niyet, fikir, düşünce.
manen: mana olarak, manevî olarak.
me’yusiyet: ümitsizlik.
muhafaza: koruma.
muhatap: kendisine hitap edilen, söz söylenilen.
mukadderat-ı İlâhiye: Allah’ın belirlemiş olduğu kader, İlâhî takdir.

mukavvî-i din: dini kuvvetlendiren, dine kuvvet veren.
murat: istenen, talep edilen; isteme, arzu etme; maksat.
müellif: telif eden, yazar.
netice: sonuç.
nida: seslenme, bağırma.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
radiyallahü Anh: Allah ondan razı olsun.
sakirt: talebe, öğrenci.

sek: şüphe, tereddüt.
seni: fena, kötü, çirkin.
şiddetli: çok, fazla.
şükür: Allah’ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etmek, minnet duymak, elhamdülillâh demek.
şüphe: tereddüt, kuşku.
tanzim edilme: düzenlenme, düzene konulma.
tasdik: onaylama, doğrulama.
tavsiye etmek: öğütlemek
tesis-i uhuvvet: kardeşlik

bağının oluşturulması, geliştirilmesi.
tevil: sözün ilk bakışta beliren anlamını değil de ihtimal dahilinde bulunan diğer anlamlarını alarak yorumlama.
vâris-i Nebî: Peygamberimizin mirasına sahip çıkan mirasçı.
vech-i rahmet: rahmet yönü.
yeis: ümitsizlik.
yekdiğerlerinin: birbirlerinin, bir taraf diğer tarafın.
zahiren: görünüşte.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبٌ مِثْلُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ جَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ
الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ ¹

ayet-i kerimesiyle Cenab-ı Hak ve Hakîm-i Mutlak eğer mahlûkatının yüzlerini insanın menfaatine yarayışlı bir tarzda halk buyurduğu gibi, sineğin hilka-tinde dahi o menfaatten mühimmini derç ettiğini beyan ile, sineğe husumet değil, bilâkis muhabbet edilmesi lâzım geldiğini, her sene hilka-tiyle nisyan ve gaflete düşen insanlara haşr-i ekberi, sağ ve sağlam insandan ziyade, hasta ve mikroplu insanlarla meşguliyetleriyle tabipliğini (HAŞİYE) ve yalnızlıkta ünsiyeti ve tembellikte taharet ve nezafetiyle muallimliğini ders veren sineğin insana ne kadar menfaat-tar olduğunu göstermekle mücerrep, insana sineği sevdiren, herkese lüzumlu bir nüktedir.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE 614

² وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ
³ أَنْزَلْنَا kelimesine gelen bir itiraza gayet müskit bir

HAŞİYE: Şu Nüktenin bir hakikatini ispat eden bir vakıa: Yakınımızda bir köyden bir kişi dağa gider. Dağda hayvanını yılan sokmasıyla hayvan şişer. Hayvanın köye gelmesinin imkânsız olduğunu gören sahibi, naûmit olarak hayvanı bırakır, köye gelir. Ertesi gün derisini almak için gider. Hayvan iyi olmuş bulur. Dikkat eder, görür ki, hayvanın yattığı yerde sineğin bir nev'i olan yeşil başlı sineklerden binler sinek cenazesi var. Ondan anlar ki, sinekler hayvanın kanını emmekle kandaki semmi sormuşlar, hayvanı kurtarmışlar; fakat, kendileri ölmüşler.

1. Ey insanlar, size bir misal getirildi. Şimdi onu dinleyin: Sizin Allah'ı bırakıp da taptıklarınızın hepsi bir araya gelse, bir sinek bile yaratamazlar. Sinek onlardan birşey kapacak olsa, onu da geri alamazlar. İsteyen de âciz, istenen de... (Hac Suresi: 73.)
2. Biz demiri de indirdik ki, onda hem kuvvet ve şiddet, hem de insanlar için faydalar vardır. (Hadid Suresi: 25.)
3. İndirdik.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

ayet-i kerime: kıymetli ve şerefli ayet.

beyan: açıklama, anlatma.

bilâkis: aksine, tersine.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkin tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

derç etmek: içine koymak,

yerleştirmek.

gaflet: dikkatsizlik, Allah'ı ve ahireti unutmak.

gayet: son derece, çok.

hakikat: gerçek.

Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi gayeli ve faydalı, yerli yerinde yaratan Allah.
halk buyurmak: yaratmak, var etmek.

haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.

haşr-i ekber: kıyametten sonra ölümlerin diriltiip Allah'ın huzurunda toplanmaları, büyük diriliş ve toplanma.

hilka-t: yaratılış; yaratılma.

husumet: düşmanlık.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.

mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.

menfaat: fayda, yarar.

menfaattar: menfaatli, faydalı, yararlı.

meşguliyet: iş yapma, uğraşma.

muallim: öğretmen, öğretici.

muhabbet: sevgi, sevmek.

mücerrep: denenmiş, tecrübe edilmiş.

mühim: önemli.

müskit: susturucu.

naûmit: ümitsiz.

nevi: tür, çeşit.

nezafet: temizlik.

nisyan: unutmama, unutkanlık.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

sem: zehir.

sormak: emmek.

tabip: doktor.

taharet: temizlenme, temizlik.

tarz: şekil, biçim.

ünsiyet: dostluk, arkadaşlık, yakınlık.

vakıa: olay.

ziyade: fazla, çok.

cevap ve gayet lüzumlu bir ilim ve Kur'an'ın hikmetli dersini gösteren kıymetli bir nüktedir.

BEŞİNCİ NÜKTE 617

¹ **يُخْرِجُ الْحَبَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** ayet-i kerîme-

sindeki evsaf-ı İlâhiyeyi, sanatının mikyasçıyla tarîf eden Hüdhd-i Süleymanî hakkındadır.

ALTINCI NÜKTE 619

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ

² **أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا**

“Beş Kelime” ile, iki harf ile şu ayet-i kerîmedeki nihayetsiz kelimat-ı İlâhiyeye işaret edip, kelâmdan, kelimeden Mütেকellim-i Ezeli'ye yüzleri çeviren bahr-i hakaikın bir fihristesi ve âb-ı hayatın menba ve mehazı ve ilm-i hakikate mürşit bir nüktedir.

YEDİNCİ NÜKTE 622

Vahdetülvücüt meşrebinin, bu zamanın esbab-ı maddiye içinde boğulan insanlarına üç mühim büyük zarar vereceğini izah ile, ahirinde bir sual ve cevapla Hz. Muhyiddin'in hâdî ve makbulünden olduğunu ve her kitabında muhdî ve mürşit olmadığını ve kavaid-i ehl-i sünnete muhalif sözleriyle muahaze edilmemesini iş'ar edip, Muhyiddin ve Muhyiddin makamında bazı evliya-i azîmeye taş atanları iskât eden, adaletperver bir mikyas-ı hakikattir.

SEKİZİNCİ NÜKTE 326

³ **أَلْفُ صَلَاةٍ وَأَلْفُ أَلْفِ سَلَامٍ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ**

âb-ı hayat: hayat suyu; ebedî hayatı kazanmayı temin eden manevî değerler.

âciz: güçsüz, kuvvetsiz.

adaletperver: hak üzerine hükmeden, hak sahibine hakkını veren, adaletsever.

ahir: son.

ayet-i kerîme: kıymetli ve şerefli ayet.

bahr-i hakaik: hakikat denizi.

esbab-ı maddiye: maddî sebepler.

evliya-i azîme: büyük velîler.

evsaf-ı İlâhiye: Allah'ın vasıfları, sıfatları.

fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu liste.

gayet: son derece, çok.

hâdî: hidayete ermiş, hak ve doğru yolu bulmuş.

Hüdhd-i Süleymanî: Hz. Süleyman'ın gizli olan su kaynaklarını bulma, haberleşmeyi sağlama gibi işlerde görevlendirdiği kuş.

ilm-i hakikat: hakikat ilmi.

iskât etmek: susturmak.

iş'ar etmek: anlatma, bildirme.

işaret etmek: göstermek, bildirmek.

izah: açıklama.

kavaid-i ehl-i sünnet: ehl-i sünnet olanların kaideleri ve prensipleri.

kelâm: söz, konuşma.

kelimat-ı İlâhiye: Allah'ın sözleri.

makam: manevî mevki, manevî derece.

makbulin: kabul edilmiş olan, geçerli.

mehaz: bir şeyin aslının alındığı yer, kaynak.

menba: kaynak.

meşrep: usul; manevî haz ve feyiz alınan yol.

mikyas: ölçü.

mikyas-ı hakikat: hakikat ölçüsü.

misal: örnek.

muaheze: eleştirme, ayıplama, itiraz.

muhalif: aykırılık gösteren, uymayan, zıt olan.

muhdî: hidayete getiren, iman yolunu bulmakta birine vesile

olan.

mühim: önemli.

mürşit: doğru yolu gösteren, irşat eden.

Mütেকellim-i Ezeli: ezelden beri konuşma sıfatına sahip olan Allah.

nihayetsiz: sonsuz.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

sanat: ustalık, hüner, marifet.

sual: soru.

tarif etmek: ayrıntılı olarak anlatmak, tanıtmak, bildir-

mek.

Vahdetülvücüt: varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi; her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş.

cümlesinin namaz tesbihatında inkişaf eden bir hakikate dairdir. Şöyle ki:

Her şeyin ve kâinatın çekirdek-i aslîsi zat-ı Ahmediye (a.s.m.) olduğu gibi, her şeyin ruhu ve her menzilin nuru ve her makamın süruru yine bilmüşahede o zat (a.s.m.) olduğundan her ruh ona (a.s.m.) intisapla canlanacağına ve onunla (a.s.m.) biat yerinde de salâtü selâm etmekle, rahmet ve selâmet bulacağına işaret edip der: “Madem bütün cin ve ins ve melek ve nücumun parlaması onun nuruyla ve onun getirdiği hediye ile dir; onların lisan-ı kâl ve lisan-ı hâllerinden çıkan intisabın bir manasını niyet edip onların namına ve onların âdetlerini zikretmekle nihayetsiz rahmete lâayık olan zat-ı Ahmediyeye (a.s.m.)

¹ **أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَأَلْفُ أَلْفِ سَلَامٍ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ**

demeye teşvik ve tergip etmekle, salâtü selâmın kıymet ve ehemmiyetini ve zat-ı Risaletin (a.s.m.) mahiyet ve kudsiyetini beyan eden, çok mühim ve herkesin muhtaç olduğu bir nüktedir.

DOKUZUNCU NÜKTE 628

² **قَائِلُونَ** ayet-i celîlesinin **أَوْهُمْ قَائِلُونَ** kelimesinin

manası olarak uykunun üç nev’ini ve menfaatli ve zararlı vakitlerini ve sünnet-i seniye dairesindeki gösterdiği gibi, insanın en mühim bir sermayesi olan ömrünün tezyidine ve mühim bir gayesi olan rızkının bereketine yardım eden vakitlerini ders

mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü, nitelik.
makam: yer, manevî mevki.
mana: anlam.
menfaat: fayda, yarar.
menzil: yer, mekân.
mühim: önemli.
namına: adına.
nevi: tür, çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi, bir işin ne için yapılacağını bilmesi.
nur: aydınlık, parlaklık, ışık.
nücum: yıldızlar.
nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren bütün varlıkların uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul: elçi, peygamber; Hz. Muhammed (a.s.m.).
rızık: Allah’ın ihsan ettiği, verdiği nimetler, yiyecekler.
salât: Peygamberimize, Sahabelerine, ailesine, Allah’ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü’minlerin dualarını dileme.
salâtüselâm: salât ve selâm, Peygamberimize rahmet duası.
selâm: rahatlık, esenlik; kurtuluş, maddî ve manevî zararlardan uzak kalış; dünyadaki belâlar ile ahiretteki azaptan kurtulma.
selâmet: korktuklarından ve kötülüklerden kurtulma; hayırlı son, iyi ve güzel sonuç.
sermaye: varlık, servet.
Sünnet-i Seniye: Peygamber Efendimizin yüce sünneti, hâlleri, sözleri ve davranışları.
sürur: sevinç, mutluluk, ne’s’e.
tergip etmek: isteklendirmek, istek uyandırmak.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teşvik: şevklendirmek, istek ve arzu uyandırmak.
tezyit: arttırma, çoğaltma.
vakit: zaman.
Zat: şahıs, kişi; Hz. Muhammed (a.s.m.).
Zat-ı Ahmediye: Peygamberimizin zatı, şahsı, kendisi.
Zat-ı Risalet: kendisine kitap gönderilen, peygamberlik makamında bulunan Hz. Muhammed’in (a.s.m.) zatı.
zikretmek: söylemek, ifade etmek.

1. Milyonlar salât ve milyonlar selâm olsun sana, ey Allah’ın Resulü!

2. Veya gündüz uykusunda iken... (A’raf Suresi: 4.)

adet: sayı.

ayet-i celile: büyük ve yüce manalar içeren ayet.

bereket: bolluk.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

biat: kabul etme, uyma, bağlanma.

bilmüşahede: görme derecesinde, görenek, görür şekilde.

çekirdek-i aslî: asıl çekirdek, hepsinin başlangıcı olan çekirdek.

dair: ait, ilgili.

ehemmiyet: önem.

gaye: maksat, amaç, hedef.

hakikat: gerçek.

ilâve etmek: eklemek.

inkişaf: açılma, meydana çıkma, gelişme.

ins: insanlar.

intisap: bağlanma.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kiymet: değer.

kudsiyet: kutsallık, yücelik.

lisan-ı hâl: bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi, hâl dili.

vermekle ahsen-i takvimde yaratılan insanı yüksek ahlâk-ı haseneye çıkarıp ataletten, betaletten kurtarır.

ONUNCU NÜKTE 630

Nev-i beşerin ağlanacak gülmelerine ait endişe-i istikbal ve akıbetbinlik adesesıyla ve **كُلُّ اتِّ قَرِيبٍ**¹

sırrıyla, hak ve hakikat muvazenesiyle görülen bir vaziyet-i me'yusâne ile şaşaalı bir bayram gecesinde hapishane penceresinden bakarken, o günlerin hâli ağlanacak bir hâl olduğunu; ve ebedperest ve bekaya âşık insanların kalp ve ruhunu güldürecek ve sevindirecek meşru dairesinde müteşekkîrâne, huzurkârâne, gafletsiz eğlenceler ve sevap cihetiyle bâkî kalan sevinçler olduğunu ihtar eden ibretnüma bir fıkradır.

ON BİRİNCİ NÜKTE 631

Risale-i Nur Talebelerine mühim bir düsturdur ki, işarat-ı Kur'âniye ve sena-i Nebeviye ile beklenen **(HAŞİYE)** ve bu asrın karanlıklı peçesini kaldırıp dünyayı tenvir eden ve Sahabenin sırr-ı veraset-i Nübüvvet meşrebini meslek tutan ve bütün âlem-i İslâm namına dinsizlikle mücahede eden Risale-i Nur'un haricinde, onun talebeleri, onu bırakıp başka yerde nur aramamalı. Eğer ararsa, nur yerine zulmet ve

HAŞİYE: Şehit merhum Hafız Ali'nin bu gibi makamlarda beyanatı, gerçi Risale-i Nur'a hizmetleriyle sair kardeşlerime ve bana da haddinden çok fazla hisse veriyor. Fakat onun hatırı için sükût ederim.

1. Gelmesi muhakkak olan her şey yakındır. (İbni Mâce, Mukaddime: 7/46; Feyzü'l-Kadîr, 2:178.)

adese: mercek.
ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk.
akıbetbin: ileri görüşlü; sonunu önceden gören.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi.
asır: yüz yıl.
âşık: çok aşırı seven.
atalet: tembellik, hareketsizlik, boş durma, işsizlik.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, sonsuz.
beka: sonsuzluk.
betalet: serserilik, boş gezme, işsizlik.
cihet: yön.
düstur: prensip, temel kural.
ebedperest: sonsuz hayatı çok isteyen, tapar derecede seven.
endişe-i istikbal: geleceğe ait endişe.
fıkra: bölüm, kısım; paragraf.
gaflet: Allah'ı ve ahireti unutmak.
hak: doğru, gerçek; adalet.
hakikat: gerçek.
haricinde: dışında.
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.
huzurkârâne: huzurlu bir şekilde.
ibretnüma: ibretli, ibret alınan; ders verici.
ihtar etmek: hatırlatmak, uyarlamak, dikkat çekmek.
işarat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın işareti.
meslek: yol, usul, tarz.
meşrep: usul, yol.
meşru: şeriatın izin verdiği, dinin onayladığı.
muvazene: ölçü; denge.
mücahede: din düşmanlarına karşı savaşıma, çarpışma, mücadele.
mühim: önemli.

müteşekkîrâne: şükrederek.
namına: adına.
nev-i beşer: insanlık.
nur: aydınlık, ışık; ilim.
nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
peçe: örtü.
Sahabe: Peygamberimizi görüp onun sohbetlerine katılan

mü'min kimse.
sena-i Nebeviye: Peygamber Efendimizin övmesi.
sevap: hayırlı bir işe karşılık Allah'ın verdiği mükâfat, ödül.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ve tecrübe ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı, gizli hakikat.

sırr-ı veraset-i Nübüvvet: Peygamber vârisliğinin sırrı.
şaşaalı: parlak, gösterişli.
talebe: öğrenciler.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
vaziyet-i me'yusâne: ümitsizcesine durum.
zulmet: karanlık.

ticaret yerine hasarete uğrayacağını ihtar eden mücerrep ve muhakkaku'l-vuku hâdisatı görülen bir fıkradır.

ON İKİNCİ NÜKTE 633

Bir tenkit olmasından yazılmadı.

ON ÜÇÜNCÜ NÜKTE 635

Risale-i Nur Talebelerinden beş kardeşimizden üçünün ihtiyatsızlığı ve ikisinin şahıslarına başkalarının garaz etmeleriyle Risale-i Nur'a düşmanlarının hücum ettiklerinden, herkes müdafaadan çekilseler, bu beş kardeşin çekilmemeleri lâzım geldiğini beyan eden küçük bir fıkradır.

ON DÖRDÜNCÜ NÜKTE 635

Nasıl ki *Mesnevî-i Şerif* şems-i Kur'ân'dan teza-hür eden yedi hakikatten bir hakikatının âyinesi olmuş, kudsî bir şeref almış, Mevlevîlerden başka, daha çok ehl-i kalbin lâyemut bir mürşidi olmuş; öyle de, Risale-i Nur şems-i Kur'ân'ın ziyasındaki elvan-ı seb'a ve o güneşteki renk renk ve çeşit çeşit yedi nuru birden âyinesinde temessül ettirdiğinden, inşaallah yedi cihetle şerif ve kudsî, yedi *Mesnevî* kadar ehl-i hakikate bâkî bir rehber ve mürşit olacağını müjde eder. İnşallah, Nur'un *Arabî Mesnevî'si* bu davayı tam tasdik edecek.

ON BEŞİNCİ NÜKTE 636

Hafız-i Zülcelâl'in hıfz ve himayetiyle Risale-i Nur'un risalelerine muvafık olarak mevkufl bulunan yüz yirmi küsur Nur Talebelerinin mahrem evraklarında, dahilî ve ecnebi muhalif komitelere intisap ile

âyine: ayna.

bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, sonsuz.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

beyanat: beyanlar, açıklamalar.

cihet: yön.

dahilî: içe ait.

dava: takip edilen fikir, iddia.

ecnebi: yabancı.

ehl-i hakikat: gerçekleri ve doğruları bulan, peşinden giden kimseler.

ehl-i kalp: kalp ehli olanlar, kalbiyle manevî terakkide bulunanlar.

elvan-ı seb'a: yedi renk.

evrak: kitap sayfaları, kâğıt yapıtları.

fıkra: bölüm, kısım; paragraf.

garaz: düşmanca niyet, kin.

hâdisat: hâdiseler, olaylar.

Hafız-i Zülcelâl: yaratıklarını belâlardan, tehlikelerden korusan büyüklük sahibi Allah.

hakikat: gerçek.

hasaret: zarar, kayıp.

hıfz: koruma.

himayet: koruma, esirgeme.

ihtar etmek: hatırlatmak, uyarmak, dikkat çekmek.

ihtiyat: ilerisini düşünerek tedbirli davranma, sakınma.

İnşallah: Allah'ın izniyle.

intisap: bağlanmak.

komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli topluluk, kuruluş.

kudsî: kutsal, mukaddes, yüce.

küsür: artan parçalar.

lâyemut: devamlı, ölmez.

mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.

makam: yer.

merhum: ölmüş, Allah'ın rahmetine kavuşmuş.

Mesnevî: Mevlâna'nın her beyti kendi aralarında kafiyeli olan, dinî ve ahlâkî nasihatler bulunan Farsça eseri.

Mesnevî-i Şerif: Mevlâna'nın her beyti kendi aralarında kafiyeli olan, dinî ve ahlâkî nasihatler bulunan Farsça eseri.

mevkuf: mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmiş, tutuklu.

Mevlevî: Mevlevî tarikatine mensup kimse.

muhakkak: kesin.

muhakkaku'l-vuku: gerçekleşmesi muhakkak olan.

muhalif: uymayan, karşı olan, zıt düşüncede olan.

muvafık: uygun.

mücerrep: denenmiş, tecrübe edilmiş.

müdafa: savunma.

müjde: sevindirici haber, iyi haber.

mürşit: doğru yolu gösteren.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

rehber: yol gösterici.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

sair: diğer, öteki.

sükût etmek: susmak.

sehit: Allah yolunda canını feda eden Müslüman.

şems-i Kur'ân: Kur'ân güneşi.

şeref: manevî büyüklük, ululuk, seçkinlik.

şerif: şerefli.

tasdik etmek: onaylamak, doğrulamak.

temessül: bir şeyin bir yerde suret ve mahiyetini aksettirmesi.

tenkit: eleştiri.

tezahür etmek: ortaya çıkmak, görünmek.

ziya: ışık.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beliğ: söz söylenilen kişinin durumuna uygun ve güzel söz söyleyen.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

cidden: ciddî olarak, gerçekten.

cifri: cifir hesabına ait; harflere verilen sayı değerleri ile ibarelerden geleceğe veya geçen hâdisele, tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmine ait.

ders-i ihlâs: ihlâs dersi, bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmayı öğreten ders.

ehl-i isyan: Allah'ın emirlerine karşı çıkanlar, isyan edenler.

elem: acı, üzüntü, keder.

feda etmek: uğruna vermek, gözden çıkarmak.

galiz: kaba, çirkin, incitici.

gayet: son derece, çok.

hakikat: gerçek.

harika: olağanüstü, hayret uyan-dıran.

himaye-i Rabbaniye: besleyen, büyüten, yetiştiren, bütün varlıkları sevk ve idare eden Allah'ın koruması.

işaret etmek: göstermek, bildirmek.

işaret: gösterme, bildirme.

iştirak etmek: ortak olmak, katılmak.

kaza-i ilâhî: olacağı Allah tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması, meydana gelmesi.

keramet-i gaybiye: Allah'ın velî kullarında görülen ileriye dönük, gelecek zamanla ilgili olağanüstü hâller.

kudsi: kutsal, mukaddes, yüce.

maddî: fiili.

manevî: fikrî, manaya ait.

medar-ı ittiham: suçlama sebebi.

mevcut: var olan, vücut sahibi, varlık.

muhafaza-i ilâhiye: Allah'ın koruması.

mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme, direnç.

müdafa: savunma.

müessir: tesirli, etkili.

müteaddit: birçok, çeşitli, türlü türlü.

nazil olan: inen.

nimet: iyilik, iyi ve hayırlı hâl.

nisyan etmek: unutmak.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

radiyallahü Anhüma: Allah her ikisinden de razı olsun.

medar-ı ittiham olacak mevcut bir evrak bulunması, gayet zahir bir himaye-i Rabbaniye ve bir muhafaza-i İlâhiye ve İmam-ı Ali ve Gavs-ı Azam Radiyallahü Anhüma gibi zatların Risale-i Nur'a ait keramet-i gaybiyelerini cidden teyit eden bir sıyanet-i Rahmaniye olduğunu ve bu büyük nimete karşı tahdis-i nimet yerinde hakikat yoluna hayatımızı feda ve vakfetmemiz lâzım geldiğini beyan eden ve her şeyde rahmetin izini, yüzünü, özünü görmeye çalışmaya teşvik eden belîğ bir nüktedir.

ON ALTINCI NÜKTE 637

Risale-i Nur Talebelerinin hapislane sıkıntısından dolayı birbirlerinin galiz sözlerine tahammülü tavsiye eder.

ON YEDİNCİ NÜKTE 638

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ ... أَخَذْنَاهُمْ¹

ayeti, ihl-i isyan hakkında nazil olduğu hâlde, bir işaretle Risale-i Nur Şakirtlerine müteaddit ve müessir ve mukavemetli verilen ders-i ihlâsta nisyan edip, ayrı ayrı hatalarda bulunmalarından, أَخَذْنَاهُمْ

'ün cifri tarihiyle gösterdiği bin üç yüz elli ikide tutturulmaları, velillâhilhamd, umumun elemine iştirak edip maddî ve manevî müdafaa ve yardım eden Risale-i Nur'un kudsi şahs-ı manevîsiyle ve sarsılmaz dehası ile bu kaza-i İlâhîden harika bir surette kurtulmalarına işaret eder.

1. Onlara ihtar ettiğimiz ders ve nasihatı unuttukları vakit, tutup musibet altına aldık. (En'am Suresi: 44.)

rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.

sıyanet-i Rahmaniye: sonsuz rahmet sahibi olan Allah'ın yardımı.

suret: şekil, biçim.

şahs-ı manevî: tek bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muamele edilen topluluk.

tahammül: sabretmek, katlanmak, dayanamak.

tahdis-i nimet: Allah'ın verdiği nimeti şükrederek anlatma, Cenab-ı Hakka karşı şükrunü yerine getirmek ve teşekkür etmek maksadıyla kavuştuğu nimeti anma.

tavsiye etmek: öğütlemek.

teşvik: sevkletmek, istek

ve arzu uyandırmak.

teyit etmek: doğrulamak; kuvvetlendirmek.

vakfetmek: sahip olunan bir şeyi Allah yolunda hayırlı bir işe bağışlamak.

ve lillâhilhamd: hamd Allah'a mahsustur.

zahir: görünür, açık.

zat: şahıs, kişi.

ON SEKİZİNCİ NÜKTE 643

Her başa gelen şeyin iki yüzü olup, biri kader-i İlâhîye, diğeri insanın kisbine zahir baktığını; ve insanın kisbi bir perde olup, kader-i İlâhî, hikmet ve adalet ile, mazi ve müstakbel vukuatıyla perde arkasında hükmettiğinden, her şeyde dahi kader-i İlâhîye rıza lâzım olduğunu tavsiye eden hikmetnûma bir nüktedir.

ON DOKUZUNCU NÜKTE 645

“Kısa bir zamandaki küfre mukabil, hadsiz bir Cehennem nasıl adalet olur?” sualine kanun-ı beşerin muvazenesiyle adalet-i İlâhiye ispat edilip, kâfiri esfel-i safilîne atan ve ¹ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا 'de hapseden bir tahkiktir. Biaynelhakikat, tam bir muvazene-i adalet ve müskit bir cevaptır.

YIRMİNCİ NÜKTE 646

² اِنَّمَا اَمْرُهُ اِذَا ارَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ayet-i kerîmesindeki yalnız emr ile icadının ve surelerin başlarındaki mukattaat harufların hasiyetlerine ve fezaillerine ve tesirat-ı maddiyelerine dair vürut eden hadislerin fehme takribî için, dört unsurdan hava unsurunun insanda emir ve irade ile mübaşeret, fiil ve icat cihetiyle insanın ağızından çıkan bir tek kelime, zamansız ve mekânsız, bir fırka asker kadar sümbül verip, o fırkayı hareket ettirdiği gibi; aynı havanın her bir zerresi, emr-i ³ كُنْ فَيَكُونُ 'e

hasiyet: özellik.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde oluş.
hikmetnûma: hikmetli, hikmet gösteren.
huruf: harfler.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu, Allah'ın takdir ve tayin etmesi.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz, inançsız.
kanun-ı beşer: insanlığın kanunu, insanların hazırladığı kanunlar.
kisb: çalışarak elde etme, çalışıp kazanma.
küfür: inkârcılık, inançsızlık, dinsizlik, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmamak.
mazi: geçmiş zaman.
mekân: yer.
mukabil: karşılık olarak.
mukattaat: Kur'an-ı Kerim'de bazı surelerin başlarında bulunan kesik kesik ikisi üçü birleşik veya tek tek yazılı harfler: Elif Lâmi Mim, Yâ Sin, Tâ Hâ gibi bunlar İlâhî bir şifre olup manasını Peygamberimiz (a.s.m.) ve onun vârisleri bilir.
muvazene: karşılaştırma.
muvazene-i adalet: adalet ölçüsü, adalet karşılaştırması.
mübaşeret: temas etme; meşgul olma.
müskit: susturucu.
müstakbel: gelecek zaman.
nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
rıza: razı oluş.
sual: soru.
sure: Kur'an-ı Kerim'in 114 bölümünden her biri.
sümbül vermek: netice vermek, meydana getirmek.
tahkik: bir konuda hakikati bulmak için araştırma ve inceleme yapmak, meseleyi delillerle ispat etmek.
takrip: yaklaştırmak.
tesirat-ı maddiye: maddî etkiler.
unsur: madde.
vukuat: vak'alar, hadiseler, meydana gelen olaylar.
vürut eden : gelen, ulaşan.
zahir: açık.
zerre: en küçük parça, atom.

1. Orada ebedî olarak kalacaklardır. (Nisâ Suresi: 169.)

2. Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi sadece "Ol" demektir; o da olur. (Yâsin Suresi: 82.)

3. "Ol!" der; o da olur. (Yâsin Suresi: 82.)

adalet: hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi; düzensiz ve dengeli davranma.

adalet-i İlâhîye: Allah'ın adaleti, Allah'ın her hak sahibine hakkını tam ve eksiksiz vermesi.

ayet-i kerime: kıymetli ve

şerefli ayet.

biaynelhakikat: hakikatin ta kendisi, gerçeğin ta kendisi.

cihet: yön.

dair: ait, ilgili.

emir: emir, buyruk, komut.

esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı; Cehennem'in en aşağı

tabakası.

fehîm: anlayış, anlama.

fezail: faziletler, değerler; üstün nitelikler, özellikler.

fırka: tümen.

fiil: iş, oluş, hareket.

hadis: Peygamberimizin sözü.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

karşı, muntazam bir ordunun neferleri gibi, kâinat-ta cereyan eden kudret-i İlâhiye ve hikmet-i Sübhaniye ile o emir ayn-ı kudret gibi civelere olduğunu müşahade ile tarif ve ispat edip; asrın akılsız, yularsız, gemsiz mahlûklarını gemleyip, kendi fenleriyle kendilerini iskât eden ve insaf ve imana davet eden kıymettar bir nükte.

YİRMİ BİRİNCİ NÜKTE 650

Risale-i Nur Müellifinin ve şakirtlerinin başına gelen musibet, bir dest-i inayetle tanzim edildiğini (beş manidar tevafukat-ı lâtife ile) ispat eder, gösterir.

YİRMİ İKİNCİ NÜKTE 652

İki mühim ve herkese lüzumlu ve fıtratı bozulmamış her bir kalb-i selim ve vicdan sahibi, daima kendi âyine-i hayatında hissedip görebileceği nükte.

Birincisi: Ahlâka dair olup, insanı

¹ **تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللَّهِ** mealindeki hadis-i şerife mazhar eder.

İkincisi: **وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ**

مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا **إِنَّ اللَّهَ**

² **هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ** ayet-i kerîmesinin i'cazından

süzülen bir mana ile beşerin en büyük ve

ahlâk: huylar, seciyeler, insanın yaratılışından gelen özellikler.

asır: yüzyıl, çağ.

ayet-i kerîme: kıymetli ve şerefli ayet.

âyine-i hayat: hayat aynası; hayatın birçok gerçeği göstermesi.

ayn-ı kudret: Allah'ın kudretin, sonsuz güç ve kuvvetinin tâ kendisi.

beşer: insan, insanlık.

cilve: görünme, yansıma,

daima: sürekli, her zaman.

dair: ait, ilgili.

dest-i inayet: yardım eli.

emir: buyruk, komut.

fen: ilim.

fıtrat: yaratılış.

hadis-i şerif: Peygamberimizin şerefli sözleri, emirleri.

hikmet-i Sübhaniye: bütün kusur ve noksanlardan uzak olan Allah'ın hikmeti, her şeyi gayeli, faydalı ve yerli yerinde yaratması.

i'caz: mu'cizelik; taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme.

iman: Allah'a ve diğer iman esaslarına inanma.

insaf: doğruları ve gerçekleri kabul etme.

iskât etmek: susturmak.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kalb-i selim: sağlam ve temiz gönül.

kıymettar: kıymetli, değerli.

kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, sonsuz güç ve kuvveti.

mahlûk: yaratık.

mana: anlam.

manidar: manalı, anlamlı.

mazhar etmek: kavuşturmak,

eriştirmek.

meal: mana, anlam.

muntazam: düzene girmiş,

düzenli, intizamli.

musibet: belâ, sıkıntı.

müellif: telif eden, yazar.

mühim: önemli.

müşahade: görme, seyretme,

şahit olma.

nefer: asker.

nükte: ince manalı söz; ancak

dikkatle anlaşılabilen mana.

şakirt: talebe, öğrenci.

tanzim edilmek: düzene ko-

nulmak, düzenlenmek.

tarif: anlatma, tanıtmak.

tevafukat-ı lâtife: hoş ve güzel

denk gelmeler.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı

şerden ayırtmaya yardımcı

olan ahlâki duygu.

hemen hemen umumî şeklini alan tahsil-i rızıkta şiddet-i hırs yüzünden şirk-i hafiye düşmekle beraber, ibadeti terk ettiklerinden rahmet-i İlâhiye ve hikmet-i Sübhaniye ve ilham-ı Rahmanî ile beşeri tevekkül ve rızaya, teslim ve ricaya sevk eden ve darü's-selâma davet eden ve çoklar üzerinde hayırhahlığını ve tesirini gösteren bir iksir-i nuranîdir.

YIRMI ÜÇÜNCÜ NÜKTE 657

Risale-i Nur'un mühim erkânından bir şakirdinin tarafgirâne ve Risale-i Nur'a rakibâne söylenen sözlerle karşı tatlı ve şirin bir mukabele ve hakikatbin bir tahkikî fıkradır.

YIRMI DÖRDÜNCÜ NÜKTE 658

Risale-i Nur'un Müellifine şümül ve rumuzlu bulunan bir kardeşin rüyasıdır.

YIRMI BEŞİNCİ NÜKTE 658

Risale-i Nur'dan iman-ı tahkikî dersini alan ve ebede namzet ruhunun neşe ve sevinmesinden gelen zevk ile ona söylettirilen elmas ve cevahir ile müzeyyen bir kardeşin fıkrasıdır.

YIRMI ALTINCI NÜKTE 661

وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقْكُمْ فِي بُطُونِ
أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِّنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ¹

ayet-i kerimesiyle koyun, keçi, manda ve deve gibi hayvanların maddî hilkatlerinden ziyade manevî her cihetle nimet olup semadan rahmet hazinesinden inzal edildiğini göstermekle; her cihet-i istifadede,

1. Sizin için erkekli dişili sekiz çift ehlî hayvan indirdi. Annelerinizin karnında sizi üç karanlık içinde, bir yaratılıştan diğerine çevirerek yaratıyor. (Zümer Suresi: 6.)

ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk, güzel hâl, hareket ve davranışlar.
ahlâk-ı İlâhiye: Allah'ın razı olduğu, sevdiği ve yapılmasını istediği hâl, hareket ve davranışlar.
ayet-i kerime: kıymetli ve şerefli ayet.
beşer: insan, insanlık.
cevahir: cevherler.

cihet: yön.
cihet-i istifade: istifade ciheti, faydalanma yönü.
dârüsselâm: selâmet ve huzur yeri, Cennet.
ebed: sonsuzluk.
erkân: rükünler, ileri gelenler.
fıkra: kısım, bölüm; paragraf.
hadis: Peygamberimizin sözü.
hakikatbin: hakikati gören, hakikati anlayan.

hayırhah: herkesin iyiliğini isteyen, iyilik sever.
hikmet-i Sübhaniye: bütün kusur ve noksanlardan uzak olan Allah'ın hikmeti, her şeyi gayeli, faydalı ve yerli yerinde yaratması.
hilkat: yaratılış.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yerine getirme.
iksir-i nurani: nurlu, çok etki-

li ilâç.

ilham-ı Rahmanî: rahmeti her şeyi kuşatan, bütün yaratılmışların rızıklarını veren Allah'ın kalbe ve zihne indirdiği mana.

iman-ı tahkiki: tahkikî iman, imana dair bütün meseleleri inceleyip delilleriyle inanma.

inzal edilmek: indirilmek.

kudret: güç, kuvvet.

maddi: cismanî; bedenî.

manevî: manaya ait, maddî olmayan.

mukabele: karşılık.

muktebes: alıntı yapılmış, aktarılmış.

murat etmek: istemek, arzu etmek.

mutlak: sonsuz, sınırsız.

muttasıf olmak: sıfatlanmak, bir hâli, davranışı, özelliği kazanmak.

müellif: telif eden, yazar.

mühim: önemli.

müzeyyen: süslü, süslenmiş.

namzet: aday.

neşe: sevinç.

nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, lütf, ihsan.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

rahmet: şefkat ve merhamet etmesi, maddî ve manevî nimetler vermesi.

rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmeti, acıması, şefkat ve merhamet etmesi.

rakibâne: rakip olarak, üstünlük sağlamaya çalışırcasına.

rıza: razı olma.

rica: yalvarma, niyaz etme; ümit etme; isteme.

rumuz: işaretler.

sema: gök.

sevk etmek: ulaştırmak.

şakirt: talebe, öğrenci.

şekil: biçim.

şiddet-i hırs: hırsın aşırı olması, arzu ve isteklerin aşırılığı.

şirk-i hafi: gizli şirk, örtülü bir biçimde Allah'a ortak koşmak.

şümül: içine alma; ait olma, işaret etme.

tahkiki: araştırmaya dayalı.

tahsil-i rızık: rızık elde etmek, kazanmak.

tarafgirâne: taraftarlık gösterek.

tesir: etki.

teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma.

tevekkül: bir işin gerçekleşmesi için gerekenleri yaptıktan sonra işi Allah'a bırakmak, neticeyi ondan beklemek.

umumî: herkesle alakalı, herkesle ilgili, genel.

ziyade: fazla, çok.

nimeti nimet bilip şükür kapısını açan, herkese lüzumlu bir i'caz-ı Kur'ânîdir.

YİRMİ YEDİNCİ NÜKTE 665

¹ **اِنَّ النَّفْسَ لَامَّارَةٌ بِالسُّوءِ** ayet-i kerîmesinin ve
² **اَعْدَىٰ عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ** hadis-i şerifinin

meal-i kudsilere ile, insanın en zararlı düşmanı nefsi olduğunu; ve düşmanı sevmek ve okşamak ve malına ve bahçesine koymak ne kadar zararlı olduğunu ve bedahet derecesinde bir divanelik olduğu gibi, nefsini sevmek ve mal ve bahçesi olan a'mal-i uhreviyede tembellik etmek ve neticesi soğuk hodfürlük ve tasannu ve tezellüle kapı açan riya gibi silâhlarıyla nefsini korumak ve karıştırmak kendi hanesini ihrak eden bir divane yerinde olduğunu ihtar ve inzar ile, ihlâs ve rıza-i İlâhîyi tavsiye eden ve esfel-i safiline giden insanın yüzünü âlâ-i illiyyine çeviren çok mühim bir ders-i hakikattir.

YİRMİ SEKİZİNCİ NÜKTE 666

لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَىٰ وَيُقَذِّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ
دُخُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ¹ **الْأَمِنْ خُطْفَ الْخُطْفَةِ فَاتَّبَعَهُ**
شِهَابٌ ثَاقِبٌ ² **وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ**
وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ ³

gibi ayetlere gelen şübehat ve itirazatı bir sual ve cevap ve mühim bir temsil ile tefsir ve izah ile beraber,

âlâyilliyin: yücelerin en yücesi, Allah katında en iyilerin derecesi.
a'mal-i uhreviye: ahirete ait ameller, işler, fiiller.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

ayet-i kerîme: kıymetli ve şerefli ayet.

bedahet: açıklık.

ders-i hakikat: hakikat dersi.

divane: deli, akli başında olmayan.

ehli: kendisinden yararlanılabilen, evcil.

esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı, Allah katında en kötülerin derecesi.

hadis-i şerif: Peygamberimizin şerefli sözü.

hane: ev.

hodfürlük: sadece kendisini beğenen, kendini beğendirmeye çalışan, övünen.

i'caz-ı Kur'ânî: Kur'an'ın mu'cizeliği.

ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak.

ihrak etmek: yakmak.

ihtar: hatırlatma, uyarma, dikkat çekme.

inzar: tehlikeyi haber verip korkutarak uyarma, sakındırma.

itirazat: itirazlar, kabul etmediğini bildirmeler.

izah: açıklama, anlatma.

meal-i kudsi: kutsal mana, yüce, yüce anlam.

mühim: önemli.

nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıkoyma güç.

netice: sonuç.

nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, lütuf, ihsan.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası.

riya: kişinin kendisinde bulunan bazı iyi özellikleri insanlara gös-

1. Nefis daima kötü şeylere sevk eder. (Yusuf Suresi: 53.)

2. Senin en zararlı düşmanın, nefsidir. (Keşfü'l-Hafla, 1:143; lhyâ-i Ulûmî'd-Din, 3:4.)

3. Onlar yüce âlemlerdeki melekleri dinleyemezler; her taraftan taşlanıp kovulurlar. Ahirette ise onlar için daimi bir azap vardır. • Kulak hırsızlığı yapıp bir şeyler dinleyenleri ise, delip geçen yakıcı bir yıldız takip eder. (Saffat Suresi: 8-10.)

4. And olsun ki, dünya semasını Biz kandillerle süsledik ve onları şeytanlar için birer taş yaptık. (Mülk Suresi: 5.)

termeye ve beğenilerini kazanmaya çalışması.

sual: soru.

şübehat: şüpheler.

şükür: Allah'ın verdiği nimet-

lere karşı memnunluğunu ifade etmek, minnet duymak, elhamdülillâh demek.

tasannu: yapmacık hareket, zorlayarak bir şeyi olduğun-

dan daha iyi, daha değerli göstermeye çalışma.

temsil: örnek, benzetme.

tezellül: alçalma, hor ve hakir olma, zillete düşme.

mukadderat-ı kâinattan olan Cennet, bir ağacın mukadderat-ı hayatını taşıyan çekirdeğinde dürbün gözlerin ağacı görmesi ve az bir fikirle meyveye vusulü nispetinde mukadderat-ı kâinatın fihristesi ve menbainın mahzeni ve mehazı olan küre-i arzda şecere-i kâinatın bir dalı olan Cennetin her yerde bulunması ve meyvesinin yemesinin istib'adını izale edip hakkalyakîn gösterir.

Hem en büyük bir hâdisе olan hadisat-ı Kur'âniye ve Risalet-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmla meşgul ve kâinatın ecrâm ve âlemlerinde kulak hırsızlığı yapan şeytanların hiçbir cihetle müdahale edemediklerini ve Nübüvvet-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmin bütün cin ve inse şümülünü, şeytanların melâikelerle o yüzden mübarezelerini mu'cizâne ilân etmekle bütün kâinata mebus olduğunu gösterir, ispat eder.

*Hafız Ali (Rahmetullâhi aleyhi biadedi
hurufi mâ ketebehu. Âmin.)*

Yirmi Dokuzuncu Lem'a ¹ 673

Risaletü'n-Nur'un içinde lisan-ı Cennet ve üslûb-i Hz. Muhammed (a.s.m.) ve tarz-ı Kur'ân bahşayış-i rahmet ile meydan-ı zuhura gelerek *Tefekkürname* ismiyle müsemma olan Yirmi Dokuzuncu Lem'a-i mübareke "Altı Bab" olup, Birinci Bab dahi Üç Fasıldır.

1. Tam metni derç edilen bu lem'anın Fihrist Risalesi'ndeki fihristi de konulmuştur. (Naşirler)

âlem: dünya.
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" manasında duadan sonra söylenir.
bab: kapı; bölüm, kısım.
bahşayış-i rahmet: Allah'ın rahmetinin ihsanı, bağışı, veriş.

biadedi: sayısı kadar.
cihet: yön.
ecrâm: yıldızlar, cansız cisimler, kütleler.
fasıl: ayrılma; bölüm.
fihriste: bir şeyin içinde nele-
rin bulunduğunu sırayla gösteren liste.
fikir: düşünme, düşünce.
hadisat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın vahiy-
le indirilmesi, insanlara

öğretilmesi ile ilgili hâdiseler, olaylar.
hâdisе: olay.
hakkalyakîn: bir şeyi yaşayarak, kesin olarak bilmek.
huruf: harfler.
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
ins: insan.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana ko-

mak.

istib'at: akıldan uzak görme, ihtimal vermeme, olmayacak sanma.

izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek, gidermek.

kâinat: evren; yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

küre-i arz: yer küre; dünya.

lem'a: parlıtı.

lem'a-i mübarek: hayırlı, uğurlu, mübarek parlıtı.

lisan-ı Cennet: Cennet dili.

mâ ketebehu: yazdığı şeyler kadar

mahzen: içinde bir şeylerin saklandığı, korunduğu depo.

mebus: gönderilen, Allah tarafından peygamber olarak gönderilmiş olan.

mehaz: bir şeyin aslının alındığı yer, kaynak.

melâike: melekler.

menba: kaynak.

meşgul: ilgilenen, uğraşan.

meydan-ı zuhur: ortaya çıkma yeri.

mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde, olağanüstü olarak.

mukadderat-ı hayat: hayat süresi içinde Allah tarafından takdir olunan ileride başına gelecek hâller ve olaylar.

mukadderat-ı kâinat: kâinatta meydana gelecek hâdiseler, olaylar.

mübareze: çarpışma, çatışma, vuruşma; savaş.

müdahale etmek: karışmak.

müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş.

nispet: oran, ölçü.

nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) nebî olması, peygamberliği.

rahmetullâhi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.

Risalet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) risaleti, peygamberliği.

şecere-i kâinat: kâinat ağacı.

şümül: kaplama, içine alma; ait olma.

tarz-ı Kur'ân: Kur'ân tarzı.

üslûb-i Hz Muhammed: Hz Muhammed'in (a.s.m.) üslûbu, ifade tarzı.

vusul: kavuşma, ulaşma, erişme.

abd: kul.

bab: bölüm, kısım.

Bâri-i Teâlâ: varlıkları, onların aza ve organlarını birbirine uygun, düzgün, tertipli yaratan Allah.

berahin-i muhkeme ve mersu-ne: kuvvetli, sağlam ve değiştirilmesi mümkün olmayan deliller.

bürhan-ı bâhir: açık delil.

bürhan-ı vahdaniyet: Allah'ın bir oluşunun delili.

cemî-i evrak-ı mühtezze-i zakire: zikrederek sevincinden oynayan, titreyen yaprakların tamamı.

cemî-i mahlûkat: yaratılmışların tamamı.

cemî-i zihayat: canlıların tamamı.

Cenab-ı Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden şeref ve yücelik sahibi Allah.

def: uzaklaştırma, kovma.

define-i hikmet: hikmet defnesi.

delâlet: delil olma.

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâm'dan çıkmış olanlar.

enva-i şirk: Allah'a ortak koşmanın çeşitleri, türleri.

esma: isimler.

Fâtır-ı Zülkemat: sonsuz mükemmellik sahibi olan, varlıkları farklı fitratlarda, farklı özellikleriyle benzersiz ve harika şekilde yaratan Allah.

Firavunâne: Firavunca, Firavun gibi, dinsizce.

Haccacâne: Haccac gibi, zalimlik yaparak.

hammal-ı belâhat: ahmaklık ve düşüncesizliği yüklenenler, taşıyanlar.

hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.

ictisar: cesaret göstermek.

ihtiyar: tercih, seçme, isteme.

iltizam: sarılma, gerekli görme.

izzet-i zikir: Allah'ın anmanın değeri, şerefi, yüceliği.

kafîle-i hamakat: aklını gerektirdiği gibi kullanmayan, anlayışsızlar topluluğu.

kemal-i intibah: tam bir uyanış, mükemmel uyanış.

kervan-ı tabiat: tabiat kervanı.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamaıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân

lemaat: lem'alar, parıltılar.

masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler.

müstahak: hak etmiş, hak eden.

mütevvî: çeşitli, türlü.

nağamat: nağmeler, güzel sesler.

Nakkaş-ı Ezeli ve Ebedî: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, varlıklara şekil ve suret veren, varlığının öncesi ve sonu olmayan Allah.

nazir: benzer, eş.

Nemrudâne: Nemrutça, Nemrut gibi, inat ederek.

Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan

Üç Fasıldır.

Birinci Fasil: On iki perde perde üstünde ve on beş delil delil içinde bir bürhan-ı bâhirdir. Bir çiçekten tâ şecere-i Tuba'ya kadar muhtelif nağamat ve münevvi lemaat ile Nakkaş-ı Ezeli ve Ebedî'yi akıl ve kalbe gösterir, aklın gözünü açtırır, kemal-i intibahla Sâni-i Zülcelâl ve Fâtır-ı Zülkemâl'e baktırır.

İkinci Fasil: Bütün masnuatın ve cemî-i mahlûkatın ve umum mevcudatın tarifat ve tavsifat ve tesbih ve senasıyla, cemî-i zihayatın tahiyat ve cemî-i evrak-ı mühtezze-i zakirînin tahmidatıyla, Cenab-ı Rab, izzet-i zikir ve bu delâlet vecihle ibadete, zikir ve şükre abdin ne kadar muhtaç, ne kadar müstahak olduğunu, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan ve tarz-ı üslûb-i Nebî-i Zîşan (a.s.m.) ile telkin ve tavsiye eden bir define-i hikmet ve hazine-i rahmettir.

Üçüncü Fasil: Şeriksiz, vezirsiz, şebihisiz ve nazirsiz Sultan-ı Ezeli ve Ebedî olan Bâri-i Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerinin, her biri ayrı birer bürhan-ı vahdaniyet olan esma ve sıfât-ı İlâhiyesinin tecelliyat-ı mesrudesiyle ve berahin-i mahkeme ve mersunesiyle, ehl-i dalâlet ve kervan-ı tabiat ve hammal-ı belâhat ve kafîle-i hamakatle, Firavunâne ihtiyar ve Nemrudâne iltizam, Haccacâne ictisar etmekte oldukları enva-i şirki def ve reddederek Allah-ı Zülcelâl'in takdis ve tenzih ve müstahak olduğu tesbih ve tazim ve temcidin vücubunu talim ve tarif eder.

Allah.

sena: methetme, övme.

sıfât-ı İlâhiye: Allah'ın sıfatları.

Sultan-ı Ezeli ve Ebedî: kudret, kuvvet ve hükümlerinin başlangıcı ve sonu olmayan Allah,

sebih: benzer, benzeyen; aynı.

şecere-i Tuba: Tuba ağacı, Cennette bulunan bir ağaç.

şerik: ortak, pay sahibi.

tahiyat: selâmlar, dualar.

tahmidat: Allah'ı övüp ona şükür ve hamd etmeler.

takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.

tarifat: tarifler, tanıtımlar.

tarz-ı üslûb-i Nebî-i Zîşan: şan sahibi Peygamberimizin üslûb ve ifade tarzı.

tavsifat: vasıflandırmalar.

tazim: büyük sayma, saygı gösterme, yüce olduğunu belirtme.

tecelliyat-ı mesrude: söylenmiş, bildirilmiş tecelliler.

tekaddes: mukaddes olan.

telkin: zihinde yer etmesi için bir fikri tekrar ederek asıla-

mak, öğüt vermek.

temcid: Cenab-ı Hakkın büyüklüğünü ilân etmek, Onu yüceltmek.

tenzih: Allah'ın her çeşit kusur, noksan ve ortaktan uzak bilip söyleme.

tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.

vechile: yönüyle, tarafıyla.

vücub: vacip ve lâzım olma, sabit olma, olmaması imkânsız olma, vazgeçilmesi mümkün olmama.

zikir: Allah'ı çok çok anıma.

Dokuz Noktadır.

Birinci Nokta: Cihat-ı sitteye arız olan zulmet, ye's ve füturu izale eder. Söyle ki:

Sağ cihet mazidir. Dalâlet gözüyle bakılsa mezar-ı ekber görünür. Hâlbuki sırr-ı iman ile zulmet zayı olur, münevver bir meclise inkılâp eder.

Sol taraf ki, müstakbeldir; sureten muzlim ve muvahhiştir, kabre nazırdır. Nur-i iman ile ziyafet-i Rahmaniye'nin güzergâhı olan cinan-ı müzeyyeneye intikal eder.

Üst taraf ki; âlem-i semavattır. Felsefe nazarında tevahhuş ve tedehhüşü mucip iken; nur-i iman ile insana karşı gülyüzlü, taravetli, halâvetli nevvaz lem'alarla şefaathahş ruhanîler ve nuranîler makamı, dest-i teavünü uzatan ferîşteher makarrıdır.

Alt taraf ki, zemindir; bu dahi, felsefe-i dâlle içinde vahşet verir. Zira bütün mahlûkat ve bilhassa insan, hemcinslerinin zahiren zeminde çürümekte olduğunu hisseder. Nur-i iman ile bakılırsa, enva-ı lezaiz ve mat'umatla memlû ve mücehhez zîruha musahhar çok mühim bir sefine-i İlâhiye olduğunu; hem beray-ı seyahat o gemiye gelen nev-i beşeri ve cins-i hayvanı alıp gezdirip bâkî bir menzile garimet için teshir edilmiş bir konak mahalli olduğu fehm edilir. Karşı tarafına cepherdir. Ehl-i gaflet nazarında umum zîhayatın sür'atle gidip kaybolduğu idam-ı ebedî kuyusudur. Fakat nimet-i iman yâr olursa, o

mak, yok etmek.

konak: yerleşme yeri; dinlenme yeri.

lem'a: parlıtı.

mahal: yer.

mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.

makam: yer, mevki.

makarrı: karar kılınan, durulan yer; merkez.

mat'umat: yemekler, yiyecekler.

mazi: geçmiş, geçmiş zaman.

memlû: dolu, doldurulmuş.

menzil: yer, mekân.

mezar-ı ekber: çok büyük mezar.

mucip: gerektiren, lâzım gelen.

musahhar: emre verilmiş, boyun eğmiş.

muvaahhiş: dehşet veren, korkutan, korkutucu.

muzlim: karanlık; bilinmez, belirsiz.

mücehhez: cihazlandırılmış, donatılmış.

münevver: nurlanmış, aydınlanmış.

müstakbel: gelecek, gelecek zaman.

nazar: bakış; düşünce; göz.

nazır: bakan; bir yüzü bir tarafa bakan, yönelik.

nev-i beşer: insan nev'i, insanlık, bütün insanlar.

nevvaz: nurlu, parlayan.

nimet-i iman: iman nimeti, inanç nimeti.

nuranî: nurlu, ışıklı, parlak.

nur-i iman: imandan gelen nur, aydınlık, ışık.

ruhanî: gözle görülmeyen, cisim olmayan, elle tutulmayan varlık; ruhlar âlemine ait.

sefine-i İlâhiye: İlâhî gemi.

sırr-ı iman: imanının sırrı, imanının hakikati.

sureten: görünüşte.

sefaathahş: şefaatheden.

taravet: tazelik.

tedehhüş: dehşetlenme.

teshir etmek: itaat ettirmek, boyun eğdirmek.

tevahhuş: korkma, ürkme, vahşete düşme.

vahşet: korku, ürküntü; yalnızlık.

yâr: dost, yardımcı.

yeis: ümitsizlik.

zahiren: görünüşte.

zayı olmak: kaybolmak.

zemin: yer, yeryüzü.

zîhayat: hayat sahibi, canlılar.

zîruh: ruh sahibi.

ziyafet-i Rahmaniye: çok çok merhametli olan Allah'ın mü'min kulları için hazırladığı ziyafet.

zulmet: karanlık.

âlem-i semavat: gökler âlemi.

arız olmak: sonradan ortaya çıkma.

bab: bölüm, kısım.

bâkî: yok olmayan, süreli ve kalıcı olan, sonsuz.

beray-ı seyahat: yolculuk için.

bilhassa: özellikle.

cephe: bir şeyin ön tarafı.

cihat-ı sitte: altı yön, altı taraf.

cihet: yön, taraf.

cinan-ı müzeyyene: süslen-

miş Cennetler.

cins-i hayvan: hayvan cinsi, hayvan türü.

dalâlet: hak ve hakikatten, doğru yoldan sapma.

dest-i teavün: yardım eli

ehl-i gaflet: Allah'ı ve ahireti unutanlar, nefsin arzularına dalanlar.

enva-ı lezaiz: lezzetlerin çeşitleri, türleri.

fehîm etmek: anlamak.

felsefe-i dâlle: doğru yoldan sapan, dalâlette olan felsefe.

ferîşteh: melek.

fütur: zayıflık, gevşeklik, usanc, bıkmak.

garimet: alacak; borç ödeme.

güzergâh: geçip gidilen yol, geçit yeri.

halâvet: tatlılık, şirinlik.

hemcins: aynı cinsten olan.

idam-ı ebedî: sonsuza kadar yok oluş.

indeinde: yanında.

inkılâp etmek: değişmek, dönüşmek.

intikal etmek: geçmek, yer değiştirmek.

izale etmek: ortadan kaldırmak.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
a'dâ: düşmanlar.
ahz-ı ücret: ücret alma.
alâmet-i farika: bir şeyi diğerle-
rinden farklı kılan özellik.
aram: durmak, ara vermek.
beşer: insan, insanlık.
beyanat: beyanlar, açıklamalar.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak-
kın ta kendisi olan, şeref ve aza-
met sahibi yüce Allah.
cihet: yön, taraf.
dâr: yer.
dâr-ı beka: devamlı, kalıcı, yok
olmayan yer; ahiret.
dâr-ı fenâ: gelip geçici yer, ölüm-
lülâ yer; dünya.
dâr-ı imtihan: imtihan yeri; de-
neme, sinama yeri.
derk etmek: iyice anlamak.
ebedî: sonsuza kadar, sürekli.
efkâr-ı batıla: boş ve asılsız fikir-
ler.
ehl-i gaflet ve dalâlet: doğru
yoldan sapanlar ve Allah'ı, ahireti
unutup nefsin arzularına dalanlar.
ehl-i gaflet: Allah'ı ve ahireti
unutanlar, nefsin arzularına da-
lanlar.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaç-
lık.
fitrî: doğuştan, yaratılıştan.
galebe: üstün gelme, yenme.
gaye: amaç, maksat.
hacat: ihtiyaçlar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâl: şimdi, şu an.
hamd: Allah'a karşı olan şükür ve
memnuniyetini onu överek bil-
dirme, Onu yüceltme.
içtima: toplantı, toplanma.
idam-ı ebedî: sonsuza kadar yok
oluş.
iktiza etmek: gerektirmek.
illâ: ancak.
iman: Allah'a inanma, inanç, iti-
kat.
inkışaf etmek: gelişmek, açıl-
mak, meydana çıkmak.
inkışaf ettirmek: geliştirmek, aç-
mak, meydana çıkarmak.
insani: insana yakışır şekilde, in-
sanca.
intikal: geçme, yer değiştirme.
istimdat: yardım isteme; medet
umma.
kanaatbahş: inandırıcı.
kesretli: çok.
lâkin: fakat.
mahall-i rahmet: rahmet yeri.
mahall-i zahmet: sıkıntı ve zah-
met yeri.
makam: yer, mevki.
makam-ı ahz-ı ücret: ücret alma
yeri.
makarr-ı ebedî: sonsuza kadar
durulacak yer.
malik: sahip.
mazi: geçmiş, geçmiş zaman.
mekân-ı hâzıra: hazır olarak bu-

makam idam-ı ebedî değil, dâr-ı fenâdan dâr-ı beka-
ya intikal ve mahall-i zahmet ve meşakkatten ma-
hall-i rahmet ve rahata terfi ve mekân-ı hizmetten
makam-ı ahz-ı ücrete terakki mahalli olduğu zahir
olur.

Arka taraf ki, ehl-i gafleti şaşırtır. Nereden gelip
nereye gideceğini düşündükçe tahayyürde kalır. Lâ-
kin nur-i iman inkışaf ettikçe Sultan-ı Ezeli'nin me-
mur muvazzafları, alâmet-i farika ile, dâr-ı imtihan-
dan ahz-ı ücret dârına gitmek için hazır olma ma-
halli, içtima yeri, bekleme salonu olduğunu derk
ederek ehl-i gaflet ve dalâletin efkâr-ı batılasını altı
cihetle red ve nur-i imanı tecelli ve inkışaf ettirir.

İkinci Nokta: Nur-i iman, Cenab-ı Hakka aramsız
hamd ve senayı iktiza eder. Beşer, nur-i iman sırrı-
yla zaman ve mekân-ı hâzıranın tazyikatından tahlis-i
giriban edip vâsi bir âleme malik olur. Bütün âlem
mü'min için, o mü'minin müstakil bir hanesi ve bir
me'vasıdır. Hem mazi, hâl, müstakbel, mü'minin
kalp ve ruhu için bir makarr-ı ebedî bulunduğunu,
en selis beyanatla izah eder.

Üçüncü Nokta: Beşer acz ve zaafıyla kesretli
a'dâsına galebe ve gayet fakıyla hadsiz hacatını te-
min gayesiyle, nokta-i istinat ve istimdat arar. Buna
yegâne çare, imanla münevver ve mücehhez olma-
sının fitrî ve insanî olduğunu; ve illâ kalp ve ruh ve
vicdanın ebedî muazzep olacaklarını kanaatbahş bir
surette tefhim eder.

lunulan yer.
mekân-ı hizmet: hizmet yeri.
meşakkat: sıkıntı, güçlüğ,
zorluk.
me'vâ: varılacak yer; yurt; si-
ğinilacak yer.
muazzep: azap çeken.
muvazzaf: vazifeli, görevli.
mücehhez: cihazlandırılmış,
donatılmış.
mü'min: iman eden, Allah'a
inanın.
münevver: nurlanmış, aydın-
lanmış.
müstakbel: gelecek, gelecek
zaman.

müstakil: başlı başına, kendi
başına, bağımsız.
nokta-i istinat ve istimdat:
yardım alınacak ve dayanıla-
cak nokta.
nur-i iman: imandan gelen
nur, aydınlık, ışıık.
selis: düzgün ve akıcı ifade.
sena: methetme, övme.
Sultan-ı Ezeli: kudret, kuvvet
ve hükümrânlığının başlangı-
cı olmayan Allah.
suret: şekil, biçim, tarz.
tahayyürde kalmak: hayret-
te kalmak.
tahlis-i giriban: yakayı kur-

tarma.
tazyikat: baskılar, zorlamalar,
sıkıştırmalar.
tecelli: görünme, belirme.
tefhim etmek: anlatmak,
açıklamak, bildirmek.
terakki: yükselme, ilerleme.
vâsi: geniş.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı
şerden ayırt etmeye yardımcı
olan duygu.
yegâne: tek.
zaaf: zayıflık.
zahir: görünen.

Dördüncü Nokta: Zîşuurda imanın meyvedar bir ağaç gibi olduğunu; nasıl ki; semeredar bir ağacın bâkî maliki olan Zat, ağacın meyvesinin zevaliyle müteessir olmayıp daimî meyvedar ağacına istinat ve itimat ile müteselli olduğu gibi, iman-ı kâmil dahi, fânî vücudu, iman ile bâkî ve her türlü mahuf şeylerden siperi ve umum arzu ve ümitlerine muvafak eder olduğunu telkin eder.

Beşinci Nokta: Nimet-i imanın ebeden hamd ve senayı iltizam ettiğini ve ehl-i gaflet ise, bütün mevcudatı her an menfaat-i maddiyesini göremediği takdirde düşman ve muzır tanıdığı kat'î ve hakikattir. Çünkü, ehl-i gaflette ve ehl-i dalâlette cemî-i evkatta rabita-i iman olmadığından alâka-i uhuvvet yoktur. Onların münasebetleri muvakkat olup hazır zamana münhasırdır. Tûl-i müddet alâkaları hiç hükmünde olup cüz'î bir infial ve hafif bir iğbirar, o imansız alâka ve münasebeti silip zirûzeber eder.

Ehl-i imanın ise, ¹ **أَنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ** sırrıyla, uhuvvet ve vefaları daimîdir. Mebde-i maziden münteha-i istikbale kadar imtidat ettiğinden nur-i imanın saadet-i dâreyne vesile olması hasebiyle, mucib-i hamd ve sena olduğunu muvazzahan ispat eder.

Altıncı Nokta: Nimet-i iman ile, dünya ve ahiret, mütenevvi nimetlerle donanmış bir sofraya gibi olduğunu; ve mü'min, imanla, zahirî ve bâtinî hasseleleriyle o sofralardan istifade eder. Çünkü, iman sahibine nispeten güneş, bu dünya hanesinde bir elektrik

infial: gücenme, darılma, kınılma; tepki.

ispat etmek: kanıtlamak.

istifade: yarar, yararlanma; fayda, faydalanma.

istinat: dayanma.

mahuf: korkulan.

malik: sahip.

mebde-i mazi: geçmişin başlangıcı.

menfaat-i maddiye: maddî fayda.

meyvedar: meyveli.

mucib-i hamd ve sena: Allah'a şükretmeyi ve Onu övüp yüceltmeyi gerektiren.

muvaflak: başarılı.

muvaflak: geçici.

muvazzahan: açık olarak; açıklanarak, ayrıntılı bir şekilde anlatılarak.

muzır: zararlı.

mü'min: iman eden, Allah'a inanan.

münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.

münhasır: sadece bir şeye has kılınmış, sınırlandırılmış.

münteha-i istikbal: geleceğin sonu.

müteessir olmak: tesir altında kalmak, etkilenmek, üzülmek.

mütenevvi: çeşit çeşit, türlü türlü, çeşitli.

müteselli: teselli bulan, üzüntüsü dağılan.

nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, lütuf, ihsan; yiyecek ve içecek.

nimet-i iman: iman nimeti, inanç nimeti.

nispeten: göre.

nur-i iman: imandan gelen nur, aydınlık, ışık.

rabita-i iman: iman bağı.

saadet-i dâreyn: iki dünya mutluluğu, dünya ve ahiret saadeti.

semeredar: meyveli.

sena: methetmek, övmek.

sır: gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.

takdirde: ... durumda.

telkin: zihinde yer etmesi için bir fikri tekrar ederek aşlamak, öğüt vermek.

tûl-i müddet: uzun süre, uzun zaman.

uhuvvet: kardeşlik.

vefa: dostluk ve sevginin gerektirdiği davranışlarda devamlı olma.

vesile: sebep, vasıta.

zahiri: görünen, görünürdeki.

zeval: sona erme, yok olma.

zirûzeber: alt üst, darmadağın.

zîşuur: şuur sahibi, şuurlu; anlayışlı, bilinçli.

1. Ancak mü'minler kardeşlerdir. (Hucurat Suresi: 10.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat.

alâka: ilgi.

alâka-i uhuvvet: kardeşlik alâkası, ilgisi.

bâkî: ebedî, sonsuz.

bâtınî: görünmeyen, içte olan.

cemî-i evkat: bütün vakitler, bütün zamanlar.

cüz'î: pek az.

daimî: devamlı.

ebeden: sonsuza kadar.

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar.

ehl-i gaflet: Allah'ı ve ahireti unutanlar, nefsin arzularına dalanlar.

ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.

fânî: geçici, son bulan, ölümlü.

hamd: şükür, övme.

hasebiyle: dolayı, gereğince.

hasse: duygu, duyu.

iğbirar: gücenme, kınılma, darılma.

iltizam etmek: gerektirmek, gerekli görmek.

iman: inanma, inanç, itikat.

iman-ı kâmil: mükemmel iman.

imtidat etme: uzayıp gitme, sürme.

aşirat: aşireler, onda birler.

ayet-i celile: büyük ve yüce maları içeren ayet.

Cenab-ı Feyyaz-ı Mutlak: sonsuz bolluk ve bereket verici olan Cenab-ı Allah.

daire-i istifade: yararlanma alanı.

darp: çarpım, çarpma.

ebed: sonsuzluk.

ebedi: sonsuz, sonsuza kadar.

ebvap: kapılar.

Esmâ-i Hüсна: Allah'ın güzel isimleri.

esma-i ilâhiye-i celile: sonsuz azamet ve büyüklük sahibi olan Yüce Allah'ın isimleri.

ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.

feyz-i bereket etmek: bereketle, bollukla taşıyıp akıtmak.

fikren: fikir bakımından, düşünce bakımından.

fusûl: fasıllar, kısımlar, bölümler.

Hâlik: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.

hamd: Allah'a karşı olan şükür ve memnuniyetini onu överek bildirme, Onu yüceltme.

hâsıl: meydana gelen.

irae etmek: göstermek.

istidlâl etmek: delil getirmek, bir delile dayanarak netice çıkarmak.

Kâdiü'l-Hacat: bütün varlıkların ihtiyaçlarını veren Allah.

kâmil-i iman: imanın olgunluğu, imanın mükemmelliği.

kitab-ı kebir: büyük kitap.

lemaan etmek: parlamak, parıldamak.

maksut: gaye; arzu edilen, istenilen şey.

malikiyet: sahiplik, sahip olma.

matlûp: talep edilen, istenen.

mazhariyet: bir şeyin çıktığı, görüldüğü yer olma.

mebde: başlangıç.

medyun: borçlu.

mev'iza-i belâgat-kârâne: güzel, düzgün ve kusursuz şekilde yapılan nasihat, verilen öğüt.

mukabil: karşılık, karşılık olarak.

munis: alışılmış, cana yakın.

mülâhazat: dikkatle bakmalar, ince düşünceler.

münteha: en son, son.

müstağrak-ı nimet: nimete boğmak, nimetle doldurmak.

müsevvik: teşvik edici, istek ve arzu uyandırıcı.

Nakkaş-ı Ezeli: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, varlıklara şekil ve suret veren, varlığının öncesi olmayan Allah.

nev-i beşer: insan nev'i, insanlık, bütün insanlar.

raptetmek: bağlamak.

sahâif: sayfalar.

sebatkâr: sözünde ve kararında duran.

sena: methetme, övme.

sutur: satırlar.

şükran: teşekkür etmek, iyiliğe karşı gösterilen iyi tavır, gönül borcu.

tahmîr: Allah'a hamd etme, Onu övme, Ona şükretme.

vazifesini gören ciddî ve sebatkâr bir arkadaşı ve yolculuğunda munis bir yoldaş hükmünde olduğundan, daire-i istifadesi semavattan geniş olduğunu

¹ **وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ** (ilh.) ayet-i celilesiyle is-

tidlâl ederek kâmil-i imana malikiyete teşvik ve tergip eder.

Yedinci ve Sekizinci Nokta: Zat-ı Ecell-i Akdes'e, değil nev-i beşer, belki kitab-ı kebir tesmiye edilen kâinat, bütün ebvap ve fusûl, sahaif ve sutur ve umum kelime ve harfleriyle, her biri takdir-i nisbîsiyle Nakkaş-ı Ezeli'nin kendi üzerlerinde lemaan eden Esmâ-i Hüsnâsının mazhariyetleri mukabilinde nihayetsiz hamd ve sena ve tesbihatını talim ve tarif eder.

Dokuzuncu Nokta: Bin bir esma-i ilâhiye-i celile-nin tecelliyat-ı külliyesiyle âlemleri müstağrak-ı nimet ve feyz-i bereket eden Cenab-ı Feyyaz-ı Mutlak Hazretlerine ebedî ve daimî tesbih ve tahmide, tazim ve şükranı zîşuurun medyun bulunduğum (ezelden ebede kadar umum zamanların dakikalarının aşırıyla, dünyanın mebdinden müntehasına kadar zerrat-ı kâinatın hâsıl darbı adedince tesbih ve tahmid ve senayı irae eden) bir tarik-ı âliye-i vasiyayı açarak; mahlûku hâlıkına rapteden bir mev'iza-i belâgat-kârâne ile nev-i beşeri, fikren ve ruhen terakki ve tealîye müsevvik ve çok vâsi bir mülâhazat safhası açarak matlûp ve maksudun Kâdiü'l-Hacat

1. Güneşi ve ayı da sizin hizmetinize verdi. (İbrahim Suresi: 33.)

takdir-i nisbî: varlıktan varlığa değişen belirli ölçü.

talim: öğretme, eğitime.

tarif etmek: anlatmak, tanıtmak.

tarik-ı âliye-i vâsia: geniş yüce yol.

tazim: büyük sayma, saygı gösterme, yüce olduğunu belirtme.

teâlî: yükselme, yücelme.

tecelliyat-ı külliye: bütün tecellileri, yansıma ve görün-

melerinin tamamı.

terakki: ilerleme, gelişme.

tergip: isteklendirme, rağbet verdirme.

tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.

tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.

tesmiye edilen: isimlendirilen.

len.

umum: bütün.

vâsî: geniş.

vazife: görev.

yoldaş: yol arkadaşı.

Zat-ı Ecell-i Akdes: en mu-

kaddes ve kutsal sıfatlara sahip, her türlü eksiklik ve kusurdan uzak, celâl ve haşmet sahibi olan Allah.

zerrat-ı kâinat: kâinat zerrelere, en küçük parçaları.

zîşuur: şuur sahibi, şuurlu.

tarafından kabule mazhariyeti için şümüllü ve makbul şerait içinde mühim bir dua ile nihayet bulur.

ÜÇÜNCÜ BAB

729

¹ **اللَّهُ أَكْبَرُ** cümlesinin meratibinden bahseder ki;

ezan, kamet, namazların tekbiratı olan kelime-i tek-birin otuz üç mertebesinden alelihtisar yedi mertebesini havidir.

Birinci Mertebe: ² **وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ...**

ayet-i celilesiyle ibtidar edip zerrattan seyyarata, ferşten arşa, semavattan teşahhusata kadar, bu mertebede icmalen, meratib-i sairede tafsilen, bilumum mevcudat ile vücub-i vücut ve vahdet-i Bâri'yi güneş gibi celî bir surette ispat; ve şirkin bin derece mümteni ve muhaliyetini delâil-i aklîye ve nakliye, berahin-i şuhudiye ve sübutiye ile gösterip, muannitleri bile iskât ile insaf ve imana getirecek bir mahiyettedir.

İkinci Mertebe: Cenab-ı Hak Celle ve A'lâ Hazretlerinin azamet ve kibriyasını **اللَّهُ أَكْبَرُ** Lâfza-i Celâl'inin cami bulunduğu kudret-i kâmilenin tezahüratı *Hallâk, Âlîm, Sâni, Hakîm, Rahman, Rahîm* gibi esma-i celîle-i muhitanın tecelliyat-ı şamilesiyle hayvanat ve nebatat üzerindeki ihsanat-ı marufe-i Rabbaniye ve Rezzakiye ve onlardaki hayretbahş hilkat-i acibe ve sanat-ı garibe ve gözleri kamaştıran ve akılları hayran eden müzeyyenat ve münakkaşat

hayretbahş: hayret veren.

hayvanat: hayvanlar.

hilkat-i acibe: hayret verici yaratılış.

icmalen: kısaca, özet olarak.

ihsanat-ı marufe-i Rabbaniye ve Rezzakiye: bütün yaratılmışların rızıklarını veren ve onları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Cenab-ı Hakkın bilinen iyilikleri, ihsanları.

iman: Allah'a inanma, inanç.

iptidar etmek: bir işe hızlı bir şekilde başlamak.

iskât: susturma.

ispat: kanıtlama, sabit kılma.

kamet: farz olan bir namaza durmadan önce okunan ezan.

kelime-i tekbir: tekbir kelimesi, "Allahü ekber" kelimesi.

kibriya: büyüklük.

kudret-i kâmile: Allah'ın mükemmel, kusursuz güç ve kuvveti.

lâfza-i celâl: "Allah" lâfzı, kelimesi.

mahiyet: nitelik, özellik.

mazhariyet: erişme, kavuşma.

meratib-i saire: diğer mertebeler.

meratip: mertebeler, dereceler.

muannit: inatçı.

muhaliyet: imkânsızlık, imkânsız oluş.

mümteni: mümkün olmayan, imkânsız.

münakkaşat: nakışlı, işlemeli şeyler.

müzeyyenat: süslenmiş şeyler, süslü şeyler.

nebatat: bitkiler.

Rahim: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, esirgeyen, koruyan bağışlayan Allah.

Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatıyla bütün varlıkları rızıklandıran Allah.

sanat-ı garibe: önceden görülmemiş, eşsiz sanat.

Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.

seyyarat: gezegenler.

suret: şekil, biçim, görünüş.

şerait: şartlar.

şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka ilâh olduğuna inanma.

şümüllü: kuşatıcı, kaplayıcı.

tafsilen: ayrıntılı olarak.

tecelliyat-ı şamile: kaplayıcı, kuşatıcı tecelliler, görünümüler.

tekbirat: tekbirler; "Allahü ekber" demeler.

teşahhusat: şekillenmeler, cisimlenmeler, tarif edilebilir hâle girmeler.

tezahürat: görünmeler, ortaya çıkmalar.

vahdet-i Bâri: varlıkları düzgün, tertipli ve güzel şekilde yaratan Allah'ın birliği.

vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.

zerrat: zerreler, en küçük parçalar, atomlar.

1. Allah en büyüktür, en yücedir.

2. De ki: "Hamd olsun o Allah'a ki, ... münezzehtir. (İsra Suresi: 111.)

âlâ: en yüksek ve en yüce
alelihtisar: kısaltmak üzere.
Âlîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
arş: göğün en yüksek tabakası.
ayet-i celile: büyük ve yüce manalar içeren ayet.
azamet: büyüklük.
bab: bölüm, kısım.
berahin-i şuhudiye ve sübutiye: kesin olarak meydana

çıkan ve görülebilen deliller.
bilumum: tamamı, genel olarak.
camî: toplayan, toplayıcı.
celî: parlak.
Celle: yüce ve aziz.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
delâil-i aklîye ve nakliye: ayet, hadis gibi kaynaklardan gelen ve akla uygun deliller.

esma-i celîle-i muhita: Allah'ın her şeyi kuşatan büyük ve yüce isimleri.
ferş: yer
Hakîm: belirli gayeleri gözeterek, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş gören, sonsuz hikmet sahibi olan Allah.
Hallâk: yaratıcı, her şeyi yaratan Allah.
havi: içinde bulunduran, içine alan.

Adlû'l-Âdilû'l-Hakemû'l-Hâkimû'l-Hakimû'l-Ezelî: ezeli olan, her şeyi hikmetle yapan, her şeyi hükmeden, haklıyla haksızı ayıran, adaletle hükmeden sonsuz adalet sahibi Allah.

aşk-ı sadık: doğru ve gerçek olan aşk, şiddetli sevgi.

Cenab-ı Hallâk-ı Azam: bütün varlıkları yaratan sonsuz büyüklük ve yücelik sahibi Allah.

Cenab-ı Vacibû'l-Vücut: varlığı ve vücudu zorunlu olan, yokluğu düşünülmemeyen yüce Allah.

cilve-i esma ve sıfat: Allah'ın sıfatlarının ve isimlerinin cilvesi, görünmesi.

cüz'î: küçük, az.

delâil-i kat'îye: kesin deliller.

enva: türler, çeşitler.

esma-i celile: Allah'ın heybet, haşmet ve büyüklüğünü gösteren isimleri.

esma-i celile-i muhita: Allah'ın her şeyi kuşatan büyük ve yüce isimleri.

esma-i mütecellîye: tecelli eden, meydana çıkan isimler.

fevaid-i menfiye: olumsuzluklardan gelen faydalar.

Feyyazû'l-Hayrû ve'l-Cûd Hazretleri: cömertlik ve hayır sahibi bolluk ve bereketle kavuşturan Allah.

hacet: ihtiyaç.

hayt u salât: namaz veya dua ipi.

hüsna: en güzel, pek güzel.

iaşe: gecindirmek, beslemek, ya-

inayat-ı tamme: tam yardım etmeler, mükemmel biçimde yardım etmeler.

inayet: yardım.

incizab-ı zahir: açıkça görünen çekilme.

intizam-ı meriye ve meşhude: göze görülen ve şahit olunan düzenlemeler.

intizam-ı mükemmel: mükemmel düzen.

irae etmek: göstermek, göz önüne koymak.

ism-i celî: Allah'ın haşmet ve büyüklüğünü gösteren isim.

ispat: kanıtlama, doğrulama.

izhar: ortaya koyma, gösterme.

kavanin-i âdet ve sünnet: Allah'ın kâinatı idare ederken takip ettiği ve âdet edindiği kanunlar; kâinatta işleyen ilâhî kanunlar, yaratılış kanunları.

kaza: Allah'ın takdir ettiği bir şeyin zamanında meydana gelmesi.

lâfza-i celâl: "Allah" kelimesi.

lâyüad: sayısız.

lâyühsa: hesapsız.

misil: benzer, eş.

muhtac-ı erzak: niska ihtiyacı olan.

Mukaddirû'l-Alimû'l-Hakim: her şeyi bin bir hikmetle, bilerek, ölçü ve plâna yapan Allah.

muktezîyat-ı saire: diğer gerek-tirenler.

Musavvirû'l-Kerimû'l-Lâtif: güzel, hoş, lütuf, ihsan ve ikramlar sahibi ve her şeyi mükemmel şekil ve suretler veren Allah.

müstemilât: bir şeyin içinde bulunduğduğu, içine aldığı şeyler.

Müzeyyinû'l-Mün'imû'l-Vedûd: çok şefkatli, yaratıklarını seven ve yaratıkları tarafından sevilen,

ve daha lâyüad ve lâyühsa sanayi-i Rabbaniye, delâil-i kat'îye ile serd edilip *Cenab-ı Hallâk-ı Azam* Hazretlerinin vücub-i vücut ve vahdetini ilân ve ispat eder.

Üçüncü Mertebe: **اللَّهُ أَكْبَرُ** lâfza-i celâlinin mukte-

ziyat-ı sairesinden *Mukaddirû'l-Alimû'l-Hakim, Musavvirû'l-Kerimû'l-Lâtif, Müzeyyinû'l-Mün'imû'l-Vedûd* gibi esma-i celile-i muhitasının âlem üzerindeki tecelliyat-ı hayretefzasını, misilsiz bir izah, nazirsiz bir ispat ile tasvir ve tefhim edip, cüz'î bir çiçeği hüsna bir nazara havale eder. Bu mertebenin irae etmekte olduğu esma-i celile; ve fevaid-i menfiyeyi muntazaman safahatıyla nazargâh-ı ammeye açar, **فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ** der.

Dördüncü Mertebe: *Cenab-ı Vacibû'l-Vücut ve Feyyazû'l-Hayrû ve'l-Cûd* Hazretlerinin **اللَّهُ أَكْبَرُ**

ism-i celîlinin *Adlû'l-Âdilû'l-Hakemû'l-Hâkimû'l-Hakimû'l-Ezelî* esma-i mütecellîyesiyle müştemilâtını izhar ve şecere-i kâinatı inayet ve rahmetiyle kavanin-i âdet ve sünnetinin tanzimini, intizamat-ı meriye ve meşhudenin şahadetiyle ve cilve-i esma ve sıfatının iaşe ve terzıkadaki taltifatını, inayat-ı tamme ve rahmet-i vasianın şahadetiyle aşk-ı sadık, incizab-ı zahir, terbiye-i kerîm, intizam-ı mükemmel ve münasip vakitlerde, muhtac-ı erzak olanlara envainın tekessürü ile umum hacetlerinin kazası ve hayt u salât

1. Allah en büyüktür, en yücedir.

2. İbret alın ey basiret sahipleri! (Haşır Suresi: 2.)

nimetler veren, varlıkları süsleyen, ziynetlendiren Allah.

nazargâh-ı amme: herkesin baktığı yer.

nazir: benzer, eş.

rahmet: şefkat ve merhamet etmek, acımak, esirgemek.

rahmet-i vâsia: geniş rahmet, Allah'ın bütün varlıkları kuşatan rahmeti.

sanayi-i Rabbaniye: besleyen, büyüten, yetiştiren varlıkları uyum içinde sevk ve

idare eden Allah'ın sanatları.

serd: güzel söz ile ifade etmek.

secere-i kâinat: kâinat ağacı.

taltifat: iltifat etmeler, iyiliklerle gönül almalar.

tanzim: düzenleme.

tasvir: bir şeyin özelliklerini anlatarak, göz önünde canlandırma.

tecelliyat-ı hayretefza: hayret veren tecelliler, görünmeler, belirmeler.

teffhim etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.

tekeşsür: çoğaltma.

terbiye-i kerim: cömertçe yapılan, besleme, yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme.

terzik: nızaklandırma.

vahdet: birlik.

vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.

olan ibadetlerindeki münacat ve füyuzatın ve vahdetle kalbin itminanı gibi pek çok lem'alar ile bir Hakîm'in vücub-i vücud, vahidiyet ve kudret-i kâmilisine şahadet ve delâlet ettiğini ifhâm ve ispat; ve nakş-ı hacrî gibi silinmez bir kanaat ve emniyet bahşeder.

Beşinci Mertebe: Cenab-ı Fâtır-ı Akdes Hazretlerinin ¹ **اللَّهُ أَكْبَرُ** ism-i celâlınden *Hallâku'l-Kadîrû'l-*

Musavvirû'l-Basîr Esmâ-i Hüsnâsının tecellisi; hem ² **أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ...** ayet-i celîlesinin delâ-

let ettiği ecrâm-ı ulviye ve kevâkib-i dürriye, ulûhiyet ve azametinin yekta bir bürhanı ve rububiyet ve izzetinin muhkem şahitleri bulunan semada, sükûnet içinde sükût, hikmet içinde asla inhıraf etmez bir hareket; hem şemsin müstekarrından, müstekarrane cereyanı ve kemal-i musahhariyet ve mutavaatla âlemlere serptiği nur ve ziya ve füyuzatı; hem kâmerin tebdil-i mevasim için burçtan burca şuurdarâne hareket-i intikaliyesi; elhâsıl, cemî-i mevcudatta ki mevzun intizamlar, muntazam mizanlar, hikmet-i hassa-i zahire, inayet-i tamme-i bâhire, takdirat-ı muntazama, mekadîr-i müsmirre; âcal-i muayyene, erzak-ı mukannene; nutfeden vücut bulan insan, ci-hazatıyla; yumurtadan husule gelen kuşlar, cevârihiyle; tohumdan neşv ü nema bulan ağaçlar, müte-nevvi azalarıyla; ve hakeza umum eşyanın icadının gayet sühuletlî tezahüratı *Vücub-i Vücut, Vahid-i Ehad ve Samed'e* şahadet ettiğini, ukul-i beşerin

kil ve suret veren, sonsuz güç ve kudret sahibi olan, varlıkları yoktan yaratan Allah.

hareket-i intikaliye: bir yerden bir yere geçiş hareketi.

hikmet-i hassa-i zahire: görünen özellik ve niteliklerin faydaları, gayeleri, yerli yerinde oluşları.

ifham: anlatma, bildirme.

inayet-i tamme-i bâhire: apaçık olan kusursuz, mükemmel yar-dım.

inhıraf: sapma, çıkma.

ism-i celâl: Allah'ın heybetini, haşmetini, büyüklüğünü ifade eden ismi.

itminan: tatmin olma, kesin ola-rak bilme, inanma.

kemal-i musahhariyet: tam bir boyun eğmişlik, mükemmel bir şekilde emre uyma.

kevâkib-i dürriye: inci gibi yıldız-lar.

kudret-i kâmile: Allah'ın mü-kemmel, kusursuz güç ve kuvve-ti.

lem'a: parıltı.

mekadîr-i müsmirre: verimli, meyveli miktarlar.

mevzun: ölçülü, düzgün.

muntazam: düzenli.

mutavaat: itaat etme, baş eğme.

münacat: dua, yazarış.

müstakar: karar kılınan, sabit du-rulan yer.

müstakarâne: karar kılıp sabit ve sakin dururcasına.

mütelevvi: çeşit çeşit, çeşitli, türlü.

nakş-ı hacrî: taşta kazınmış işle-me.

neşvünema: büyüme ve yetiş-me, gelişme.

nutf: erkek ve dişi üreme hü-celerinin birleşmiş şekli; zigot.

rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.

Samed: her şey Kendisine muh-taç olduğu hâlde Kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah.

sühulet: kolaylık.

şems: güneş.

şuurdarâne: şuurlu olarak, şuurlu bir şekilde.

takdirat-ı muntazam: düzenli öl-çüler.

tebdil-i mevasim: mevsimlerin değişmesi.

tezahürat: ortaya çıkmalar, mey-dana gelmeler.

ukul-i beşer: insanların akılları.

ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimi-yeti, kâinatı her şeyi Kendisi-ne ibadet ve itaat ettirmesi.

vahdet: birlik.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.

vahidiyet: birlik, Allah'ın birliği.

vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.

yekta: tek, eşsiz.

ziya: ışık, aydınlık.

1. Allah en büyüktür, en yücedir.

2. Üstlerindeki semaya bakmazlar mı?.. (Kaf Suresi: 6.)

âcâl-i muayyen: belirli ecel-ler.

azamet: büyüklük.

bürhan: delil.

cemî-i mevcudat: varlıkların tamamı.

Cenab-ı Fâtır-ı Akdes: her bakımdan pak ve temiz olan, eksiklik, kusur ve noksan kendisinde bulunmayan, var-lıkları farklı fitratlarda, farklı

yaratılış özellikleriyle, benzer-siz ve harika şekilde yaratan Allah.

cevarih: el, ayak gibi vücut organları.

ecrâm-ı ulviye: büyük gök cisimleri, yıldızlar.

elhâsıl: sonuç olarak, özetle, kısacası.

erzak-ı mukannen: belirlen-miş, düzenli rızıklar.

Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.

füyuzat: feyizler, bolluk ve bereketler.

hakeza: bunun gibi, böylece.

Hakîm: belirli gayeleri göze-terek, faydalı, anlamlı ve yer-li yerinde iş gören, sonsuz hikmet sahibi olan Allah.

Hallâku'l-Kadîrû'l-Müsavvi-rû'l-Basîr: her şeyi gören, şe-

Âdilü'l-Hakem: her hak sahibine hakkını veren, haklıyla haksızı ayıran Allah.

âsâr: eserler.

bab: kapı; bölüm, kısım.

beyan: açıklama, anlatma.

Cenab-ı Hâlik-ı Azam: en büyük, en yüce yaratıcı olan Allah.

Cenab-ı Rabb-i Yezdan: şerhleri yarattığı gibi bütün hayırları da yaratan, besleyen, büyüten, yetiştiren varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden şeref ve büyüklük sahibi Allah.

ef'al: fiiller.

ef'al-i İlâhiye: Allah'ın fiilleri.

enva-i mevcudat: varlıkların çeşitleri.

esma: adlar, isimler.

esma-i mübareke: mübarek isimler, hayırlı isimler.

esma-i şerife: şerefli, değerli isimler.

Fa'alü'l-Allâm: sonsuz ilim sahibi olan ve her an faaliyette bulunan Allah.

fâturiyet: Allah'ın varlıkları farklı fitratlarda, farklı yaratılış özellikleriyle benzersiz ve harika şekilde yaratması.

fevaid-i kesire: çok faydalar.

günagün: renk renk, çeşit çeşit.

Hâlik-ı Azam: sonsuz yücelikte ve büyüklükte olan, her şeyi yoktan yaratan yaratıcı, Allah.

hallâkiyet: Allah'ın varlıkları yoktan yaratması.

Hallâku'l-Fettah: her şeye lââyık bir şekil açan ve görünüş kazandıran yaratıcı, Allah.

icmalen: kısaca, özet olarak.

İmam-ı Mübin: gayp âlemine, yani geçmiş ve geleceğe bakan, görünen vücuda değil; asla, nesle ve köke ve tohuma bakan İlâhi emrin bir nevi ünvanı; her hangi bir şeyin bütün özelliklerinin yaratıcının ilmindeki plan ve programının kaydı.

inkışafat: açılmalar, gelişmeler.

ism-i celil: Allah'ın haşmet ve büyüklüğünü gösteren isim.

ism-i Evvel ve Ahir: başlangıcı olmayan, her şeyden önce var olan ve varlığı sonsuza kadar devam edecek olan Allah'ın Evvel ve Ahir isimleri.

ism-i Zahir ve Bâtın: varlıkların içini yaratan, her şeyin iç yüzünü bilen ve varlığı her şeyde apaçık görünen, bütün varlıkların dış yüzünü yaratan Allah'ın Zahir ve Bâtın isimleri.

izhar: gösterme.

kabza-i tasarrufunda: idaresinin elinde, idaresi altında.

Kadîrü'l-Alim: sonsuz güç ve kudret sahibi, her şeyi hakkıyla bilen Allah.

kanaat-i tamme: kesin kanaat.

kesb-i ıttıl etmek: tanımak, bilmek, bilgi sahibi olmak.

Kitab-ı Mübin: her hangi bir şeyin yaratıcının ilmindeki plan ve programa göre gerçekleşme, vücut bulması kaydı; kâinata olayları nizam ve intizam içinde

derecatına münasip çok zerafet ve nezaketle ve kanaat-i tamme verir bir surette beyan eder.

Altıncı Mertebe: Cenab-ı Hâlik-ı Azam Hazretlerinin ism-i celîli olan ¹ **الله أكبر** lâfza-i celâlinin muk-

teziyatından **Âdilü'l-Hakem, Kadîrü'l-Alim, Vahidü'l-Ehad, Sultanü'l-Ezeli** esma-i şerifesinin mevsufu ve bütün eşya kabza-i tasarrufunda olduğunu; bunlardaki nizam ve mizanın **Kitab-ı Mübin** ve **İmam-ı Mübin** ünvanıyla iki bab olduğunu; ve ism-i **Evvel** ve **Ahir**'in tecellisi mebdde ve müntehaya bakarak, asıl ve nesil, mazi ve müstakbel, emir ve ilim **İmam-ı Mübin**'e; ve ism-i **Zahir** ve **Bâtın**'ın tecellisi ise, eşya üzerinde fâturiyetin ve hallâkiyetin zımnında, **Kitab-ı Mübin**'e işaret ettiklerini ve bu mertebede gösterilecek fevaid-i kesirenin bir kısmı da Otuz İkinci Sözde izah edilmiş olup burada da icmalen zikrolunduğu mukayyedir.

Yedinci Mertebe: Cenab-ı Rabb-i Yezdan Hazretlerinin her şeyden ilmen ve kudreten ve rahmeten azamet ve uluvv-i şanını, **Hallâku'l-Fettah, Fa'alü'l-Allâm, Vehhâbü'l-Feyyâz** esma ve sıfât-ı İlâhisiyle, kâinat enva-ı mevcudatıyla, Hâlik-ı Azam'ın nur-i cemalinin tecelliyatını ve ef'al ve kemalinin inkişafatını izhar; ve bu esma-i mübarekenin dürbünleriyle mevcudattaki günagün cilveleri altında ef'al-i İlâhiyeye ve âsârına nazar-ı ibretle bakılmakla müsemma-i Zülcelâl'e intikal ve kesb-i ıttılâ edilir diye gayet güzel beyan eder.

1. Allah en büyüktür, en yücedir.

cereyan ettiren kudret kitabı.

lâfza-i celâl: "Allah" kelimesi.

mebdde: başlangıç.

mevsuf: vasıflanan, sıfat sahibi.

mukayyet: kayıtlı; yazılmış.

muktezıyat: gerekler, gerek-tiren şeyler.

münteha: son, en son.

müsemma-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve büyüklük sahibi olan, en güzel isimlerle isimlendirilen, en güzel isimlerin sahibi olan Allah.

nazar-ı ibret: ibretli bakış, ders alınacak bakış.

nur-i cemal: güzelliğin nuru, aydınlığı, parıltısı.

rahmeten: sefkat, merhamet, acıma, esirgeme bakımından.

sıfât-ı İlâhi: Allah'ın sıfatları.

Sultanü'l-Ezeli: kudret, kuvvet ve hükümranlılığının başlangıcı olmayan Allah.

tecelli: görünme, belirme, bilinme.

tecelliyat: tecelliler, görüntü-

ler.

uluvv-i şan: şanın yüceliği.

ünvan: ad, isim.

Vahidü'l-Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.

Vehhabü'l-Feyyaz: iyi ve güzel şeyleri bolca akıtan, nimetlerini karşılıksız olarak ih-

san ve ikram eden Allah.

zerafet: zariflik, incelik.

zımnında: içinde.

zikrolunmak: sözü edilmek, bahsedilmek.

Birinci Fasıl: Hazret-i Hızır Aleyhisselâmın mühim ve meşhur bir virdini havidir ki, marifet-i İlâhiye ve tevhidin meratibinden altmış üç mertebeye işaret ederek, o mertebelerin her birisi vahdaniyeti ve vahdetin iktiza ettiği Esmâ-i Hüsnadan tecelli eden âsâr ile ef'alini ve ef'aliyle esmasını ve esmasıyla vücub-i vücut ve vahdetini ispat eder.

İkinci Fasıl: Ekser eazım-ı evliya ve bilhassa Gavs-ı Azam'ın (r.a.) her sabah okudukları

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْبَاقِي الدَّيْمُومُ ❀ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ¹
maba'diyle beraber virtlerinin mebdei olup, tazim ve temcidin intaç ettiği amik tefekküratın çekirdeği hükmünde olan doksan dokuz merite-i tevhide bir süm-bül-i manevî veren meratipten yetmiş dokuz mertebesini münderiç bulunan bu fasıl, iki vecihle Zat-ı Akdes'e bakıp; biri hâzır ve meşhur vaziyetle şahadet eder manasında² **لِلَّهِ شَهِيدٌ** ile neticelenir, kalbe neşe verir. Diğer cümle de, bir diğerinin ardından gelip geçmesinden tezahür eden silsilesinin işareti delâlet eder manasıyla³ **عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ** kaziye-siyle tamam olur; ruhu müstağrak, sürur ve hubur eder. Velhâsıl, bunlara mümasil birçok Esmâ-i Hüsnâ ve kelâmların delâlet ettikleri maani-i hayretefzanın lâtif haşiyelerle donanmış münferit ve müstakil bir rehber-i hayat-ı bâkiyedir.

intaç etmek: netice vermek, sonuç vermek.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

işaret etmek: göstermek, bildirmek.

işaret: gösterme, bildirme.

kaziye: hüküm, karar.

kelâm: söz.

lâtif: güzel, hoş.

maani-i hayretefzan: hayret arttıran manalar.

mâba'd: sonrası.

mana: anlam.

marifet-i ilâhiye: Allah'ı isim ve sıfatlarıyla tanıtan ilim.

mebde: başlangıç.

meratip: mertebeler, dereceler.

merite: derece.

merite-i tevhid: Allah'ın bir olduğunu kabul etmenin, Onun bir olduğunu kabul etmenin derecesi.

meşhur: ünlü, bilinen.

mühim: önemli.

mümasil: benzer, aynı.

münderiç: içine konulmuş, içinde bulunan.

münferit: tek, yalnız, tek başına.

müstağrak: sevince dalan.

müstakil: bağımsız, başlı başına.

netice: sonuç.

rehber-i hayat-ı bâkiye: sonsuza kadar sürecek olan hayatın rehberi, yol göstericisi.

silsile: zincirleme, sıralama.

süm-bül-i manevî: manevî süm-bül, manevî netice.

sürur: neşe, sevinç.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

tazim: Allah'ın büyüklüğünü ifade etmek.

tecelli etmek: görünmek, belir-mek.

tefekürat: tefekkürler, zihni faaliyet göstermeler, düşünceler.

temcit: Cenab-ı Hakkın büyüklüğünü ve yüceliğini ilân etmek.

tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, varlığını, birliğini ve ortadığı olmadığını kabul etme.

tezahür etmek: görünmek, ortaya çıkmak.

vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.

vahdet: birlik.

vaziyet: durum, hâl.

vecih: yön, şekil, tarz.

velhâsıl: sözün kıyası, özü, kısacası.

virt: belli zamanlarda, sürekli ve düzenli okunan dua.

virt: belli zamanlarda, sürekli ve düzenli okunan dua.

vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.

Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan Zat, Allah.

1. Allah'tan başka ilâh yok; Odur Bâki ve Deymûm. Allah'tan başka ilâh yok; Odur Hayyül-Kayyum.

2. Allah'a şahittir; Ona bakar.

3. Allah'a delildir; Onu gösterir.

aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun.

amik: derin.

âsâr: eserler.

bab: kapı; bölüm, kısım.

bilhassa: özellikle.

delâlet etmek: delil olmak, göstermek.

eazım-ı evliya: Allah dostlarının büyükleri.

ef'al: fiiller.

ekser: pek çok.

Esmâ: isimler.

Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.

fasıl: ayrılma; bölüm.

haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.

havi: içine alan, içinde bulunan.

hâzır: huzurda olan, göz önünde olan.

hubur: sevinç, sürur, gönül ferahlığı, çok sevinme.

iktiza etmek: gerektirmek.

1 نَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ CÜMLESİNİN

ŞAHADETİNE DAİR 805

âfil: batan, kaybolan, görünmez olan.

Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.

Allahü Azimüşşan: şanı yüce ve büyük olan Allah.

âyât-ı mükevvenat: kâinatın ayetleri, kâinatın Allah'ın varlığını gösteren delilleri.

bab: kapı; bölüm, kısım.

bahr-i umman-ı hakikat: hakikat okyanusunun denizi.

bürhan: delil.

bürhan-ı elmas-misal: birer elmas gibi deliller.

camî: toplayan, içinde bulundu-ran.

cemî-i asfiya-i ulya: Peygamberimizin vârisi hükmünde olup onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan yüce asfiyaların tamamı.

cemî-i enbiya-i uzma: büyüklük sahibi peygamberlerin tamamı.

cemî-i evliya-i kübra: büyük velîlerin tamamı.

cemî-i masnuat-ı müzeyyenat: süslenmiş sanatların bütünü.

cemî-i zerrat-ı kâinat: kâinattaki zerrelere tamamı.

dair: ait, ilgili.

delâil-i kat'îye: kesin deliller.

ehemmiyyettar: önemli.

ekseriyet: çoğunluk.

Esmâ-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.

fânî: geçici, ölümlü.

Habîb-i Zîşan: Allah'ın şanlı ve sevgili kulu olan Peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s.m.).

hakkanîyet: gerçeklik, doğruluk.

haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hak'ın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

işaret etmek: göstermek, bildirmek.

kelâm: söz.

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an

Kur'an-ı Mübin: hak ve hakikati açıklayan Kur'an.

lâakal: en az, hiç değilse, en azından.

mahlûkat-ı şetta: değişik, çeşitli yaratıklar.

mef-tun: âşık, aşırı bir sevgiyle bağlanmış, tutkun.

melâike-i ulya: yüce melekler.

Allahü Azimüşşan'ın vücub-i vücud ve vahdaniyetini ve Resul-i Zîşan Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâmın nübüvvet ve risaletinin hakkaniyetini, İsm-i Azam ve Esmâ-i Hüsna; melâike-i ulya ve mahlûkat-ı şetta, cemî-i enbiya-i uzma ve cemî-i evliya-i kübra ve cemî-i asfiya-i ulya, hesapsız âyât-ı mükevvenat ve cemî-i masnuat-ı müzeyyenat ve cemî-i zerrat-ı kâinat gibi lâakal on ehemmiyyettar bürhan-ı elmas-misal ile ispat edildiği gibi, daha birçok delâil-i kat'îyeyi camî bir bahr-i umman-ı hakikattir.

Hem, her bir kelâm ve kelimesi risalet-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletinin ayrı ayrı birer deliline işaret ettiği gibi, Kur'an-ı Mübin de en büyük mu'cize-i Nübüvvet olduğuna dair sâdır olan bürhanlara; ve Habîb-i Zîşan (a.s.m.), hem Kur'an-ı Mu'cizülbeyan, her ikisi de vahdaniyet-i İlâhiyeye gayet parlak delil olarak bu makamda gösterilmiştir.

BEŞİNCİ BAB 823

Beş Nüktedir.

Birinci Nükte: ^(HAŞİYE) 2 حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ 'in

mertebelerine dair olup, zîşuurun ekseriyetle meftun ve merbut oldukları fânî dünyanın fânî, zail, âfil

HAŞİYE: Risale-i Hasbiye olan Dördüncü Şua, hem bu Nüktenin, hem yazılmayan Beşinci Lem'a'nın hakikatini bir derece beyan etmesiyle o lem'a yerine geçmiştir

1. Şahadet ederiz ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Muhammed Allah'ın elçisidir.
2. Allah bana yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

merbut: bağlı.

mertebe: derece.

mu'cize-i Nübüvvet: peygamberlik mu'cizesi.

nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

Resul-i Zîşan: şan sahibi Peygamber; Hz. Muhammed

(a.s.m.)

risalet: elçilik, peygamberlik.

risalet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamberliği, elçiliği.

sâdır olan: çıkan, ortaya çıkan.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.

vahdaniyet-i İlâhiye: Allah'ın bir oluşu.

vücub-i vücud: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.

zail: yok olan, son bulan.

zîşuur: şuur sahibi, şuurlu; anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip.

mahbuplarını, hem vefasız, kararsız, rüya-misal olduğunu delâil-i mukni ve berahin-i kat'îye serdiyle o kararsız mahbupları hakikî zannederek yanılanları ikaz ile der: Mevcudatın zevalinde beis yoktur. Hem masnuatın zevalinde mahzun olma. Hem zeval-i mülkten müteessif olma. Hem mahbubun gaybubetinden mütehassir olma. Hem zahirî müşfik ve mün'imlerin zevaline ehemmiyet verme. Hem zahiren şefik ve lâtiflerin zevaline acıyıp yanma. Zira onların *Sânii*, *Fâtır*'ı, *Malik*'i, *Bâkî*'si, *Şahid-i Âlim*'i bâkîdir. Ve onlar o *Şahit ve Nazır-ı Hakikî*'nin daire-i ilmindedirler. O *Şahit ve Nazır-ı Hakikî* ise ebedîdir, bâkîdir tarzında sâdır olan belîğ hitaba icazkâr senetler ve hakikatlerle parlak bir cadde-i kübra, salâh ve felâhı fetheden ebvab-ı cinandan nevvar ve ziyadar bir babdır.

İkinci ve Üçüncü Nükte: Şahs-ı insan, bütün eşyadan alâkalarını kat' ile, mukabilinde istinatgâh olarak *Bâkî-i Hakikî*'yi bularak, teessüf, teessürden ve teellümden feragat ettikten sonra, kendi vücudunun zevalini birrıza imza etmeye arzu ve temayül gösterip bâkî bir Zata mal ve saadet-i ebediyeye namzet olmak, hem ister istemez er geç başa gelecek bir vakıadan ürkmek ve müteessir olmak faydasız olduğunu ve insaniyete lââyık olmadığını ihtar; hem zihayâtın mevt ve zevali birçok vücutları meyve verip arkaya bırakır, sonra menziline gider, binaenaleyh zahiren fânî iken çok cihetlerle bâkî kalacağını

bab: bölüm, kısım.

Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatiyla var olacak tek varlık, Allah.

Bâkî-i Hakikî: gerçek bâkî yani sonsuza dek yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan Allah.

beis: zarar, sakınca.

belîğ: maksadı tam olarak, noksansız ve güzel bir üslupla ifade eden.

berahin-i kat'îye: kesin deliller.

binaenaleyh: bundan dolayı.

birrıza: razı olarak, rızasıyla.

cadde-i kübra: büyük cadde.

cihet: yön.

daire-i ilmi: ilim dairesi.

delâil-i mukni: inandırıcı deliller.

ebedî: varlığı devamlı, sonsuz.

ebvab-ı cinan: Cennet kapıları.

ehemmiyet: önem.

fânî: geçici, ölümlü, son bulan.

Fâtır: bütün varlıkları farklı

fıtratlarla, farklı yaratılış özellikleriyle, benzersiz ve harika

şekilde yaratan Allah.

felâh: kurtuluş, mutluluk.

feragat: vazgeçmek; istirahat, rahatlık.

fethetmek: açmak.

gaybubet: kaybolma, yok olma.

hitap: konuşma, söz söyleme

icazkâr: az sözle çok mana ifade eden.

ihtar: hatırlatma, uyarma, dikkat çekme.

ikaz etmek: uyarmak, uyan- dırmak, dikkat çekmek

insaniyet: insanlık.

istinatgâh: dayanma yeri, da- yanak.

şekilde yaratan Allah.

felâh: kurtuluş, mutluluk.

feragat: vazgeçmek; istirahat, rahatlık.

fethetmek: açmak.

gaybubet: kaybolma, yok olma.

hitap: konuşma, söz söyleme

icazkâr: az sözle çok mana ifade eden.

ihtar: hatırlatma, uyarma, dikkat çekme.

ikaz etmek: uyarmak, uyan- dırmak, dikkat çekmek

insaniyet: insanlık.

istinatgâh: dayanma yeri, da- yanak.

kat: kesme, ayırma.

lâtif: güzel, hoş.

lâyık: yakışan, yarasır, yakışır.

mahbup: sevgili, sevilen.

mahzun: hüznü, üzüntü, ke- derli.

Malik: her şeyin gerçek sahibi olan Allah.

masnuat: sanatlı olarak yaratıl- mış şeyler.

menzil: yer, mekân, varılan yer.

mevcudat: yaratılmış olan şeyle- rin tamamı, varlıklar.

mevt: ölüm.

mukabil: karşı, karşılık olarak, bedel.

mün'im: nimet veren.

müşfik: şefkat gösteren, acıyan esirgeyen.

müteessif: eseflenen, üzülen, ke- derlenen.

müteessir olmak: üzülmek, tesir altında kalmak, etkilenmek.

mütehassir: hasret çeken, özle- yen.

namzet: aday.

Nazır-ı Hakikî: kâinattaki her şe- yi gerçek manada gören, gözetten Allah.

nevvar: nurlu, parlayan, aydınla- tan.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

rüya-misal: rüya gibi.

saadet-i ebediye: sonsuz mutlu- luk, Cennet hayatı, ebedî saadet.

sâdır: ortaya çıkan.

salâh: bir şeyin en iyi hâli, rahat- lık.

Sânî: sanatkâr, her şeyi sanatlâ yaratan Allah.

senet: kuvvetli delil olabilecek söz.

serd: güzel söz ile ifade etmek.

Şahid: hiçbir şey kendisinden giz- lenemeyen ve her şeyi gören Al- lah.

Şahid-i Âlim: her şeyi bilen, hi- çbir şey kendisinden gizleneme- yen ve her şeyi gören Allah.

şahs-ı insan: insanın şahsı.

şefik: şefkatli, merhametli, acıyıp esirgeyen

tarzında: şeklinde, biçiminde.

teellüm: acı duymak, üzülmek, tasalanmak.

teessüf: üzülmek, beğenmeme ve razı olmadığını ifade etme.

teessür: tesir altında kalmak, üzülmek.

temayül: meyletme, yönelme.

vakıa: olay.

vefa: dostluk ve sevginin gerek- tirdiği davranışlarda devamlı ol- ma.

zahiren: görünüşte.

zahiri: görünüşteki, görünüşteki.

zannetmek: sanmak.

Zat: büyüklük ve yücelik sahibi, Allah.

zeval: sona erme, yok olma.

zeval-i mülk: sahip olunan şeyle- rin yok olması.

zihayat: hayat sahibi, canlılar.

zira: çünkü.

ziyadar: ışıık saçan.

adem: yokluk, hiçlik.
ahkâm: hükümler, emirler.
amel etmek: uygulamak, yerine getirmek.
azim: büyük, yüce.
binaenaleyh: bundan dolayı.
cemil: güzel.
Cenab-ı Hannan-ı Mennan: kullarına bol bol nimetler veren, ihsanlarda bulunan ve çok çok acıyan, merhamet eden Cenab-ı Allah.
cenan: canlar, gönüller.
cihazat: cihazlar, organlar.
derç etme: koyma, yerleştirme.
efdal: en faziletli, en üstün.
enva-ı hayvanat: hayvanların türleri, çeşitleri.
fânî: geçici, ölümlü, son bulan.
habl-ı ilâhiye: Allah'ın ipi.
hâlen: hâl ile, hareket ve davranışlarla.
Hâlik: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
hasse: duyu; organ.
hikmetli: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olan.
ihsan etme: verme, bağışta bulunma.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilmek.
iman: Allah'a ve diğer iman esaslarına inanma, inanç.
kabza-i ebvab-ı rahmet: rahmet kapılarının kolu, tutacak yeri.
kâlen: söyleyerek, sözle.
kat-ı nazar: dikkate almamak; bakışı kesmek, bakmamak.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan, kullarına maddî ve manevî nimetler veren, sonsuz cömertlik sahibi Allah.
lâhutî: manevî âleme ait, ilâhî âleme ait.
lâtîf: güzel, hoş.
letaif: manevî duygular, güzel, hoş ve ruhla ilgili hisler.
lisan: dil.
mecburiyet: zorunluluk, mecbur olma.
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana.
mevt: ölüm.
mutî: itaat eden, söz dinleyen.
muvafık: uygun.
münkad olmak: boyun eğmek, itaat etmek.
müşerref kılma: şereflendirme.
mütene'im etmek: nimetlendirmek, nimet vermek.
müteşekkiren: şükrederek, teşekkür ederek.
müyesser etmek: kolaylaştırmak; nasip etmek.
nazirsiz: benzersiz.
nev-i beşer: insan türü, insanlık.
nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, lütf, ihsan.
nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
nükte-i mühimme: çok önemli bölüm, konu, parça.
Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren bütün varlıkların uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
Rahmanürrahim: Rahman ve Rahim olan Allah; yarattığı varlıklara dünya ve ahirette sonsuz rahmet, şefkat, ve merhametiyle

temin ile, nev-i beşeri hem mevte razı eder, hem habl-ı ilâhiye ilmelyakîn ile rapt eder.

Dördüncü Nükte: Zîşuura, Allah kâfidir. Fânî şeylere lüzum yoktur. Zira insana yoktan vücut şeklini giydiren, insan suretini takan, göz, kulak gibi kıymettar hasseleri ihsan eden, cisimde iki mühim uzuv olan lisan ve cenanı derç eden, bütün cihazat, hayat ve maneviyat ve letaifi; tecelliyat-ı esma-i ilâhiyesiyle cemil rahmetiyle, kerîm re'fetiyle, azîm kudretiyle, lâtîf hikmetiyle ihsan eden o *Hâlık, Kerîm ve Rahmanürrahîm*'dir. Binaenaleyh, her şeyden kat-ı nazarla, "Ancak Rabbim bana kâfidir" demeye saik ve mefhumu her şeye lâıyk ve her an ahkâmıyla amel etmeye muvafık lâhutî bir nükte-i mühimmedir.

Beşinci Nükte: Zîşuur, hâlen ve kâlen ve müteşekkiren ¹ حَسْبِيَ اللَّهُ demek mecburiyetindedir.

Çünkü, ademden vücuda getirip hayat nimetiyle mütene'im ettiği gibi, enva-ı hayvanat meydanında, efdal olarak insan yaratan ve insanlar içinde iman sıfâtıyla müşerref kılan ve Resul-i Zîşanına (a.s.m.) ümmet olmayı müyesser eden ve kendi mahlûku olan bahtiyar vücudu iman ve Kur'ân yolunda çalıştıran, hem mutî ve münkad olanlara Cennet gibi nazirsiz bir mükâfat veren *Cenab-ı Hannan-ı Mennan*'ın kabza-i ebvab-ı rahmetine sarılmanın lüzumu vücubunu hakkiyla gösterir kıymettar bir nüktedir.

1. Allah bana yeter. (Tevbe Suresi: 129.)

muamele eden Allah.

rahmet: Allah'ın kullarına şefkat ve merhamet etmesi, acıması, esirgemesi, maddî ve manevî nimetler vermesi.

raptetmek: bağlamak.

re'fet: acıma, esirgeme, koruma, şefkat ve merhamet etme.

Resul-i Zîşan: şan sahibi Elçi; Peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s.m.).

saik: sevk eden; sebep olan.

sıfât: özellikler, nitelikler, vasıflar.

suret: şekil, biçim.

tecelliyat-ı Esmâ-i ilâhiye: Allah'ın isimlerinin tecellileri, görünmeleri, varlıklarda mahnaların göstermeleri.

temin: şüphe ve korkuyu giderme, güvenlik hissi verme.

ümmet: bir peygambere inanıp onun yolunda gidenlerin tamamı.

Vekil: kendisine güvenen

kullarının işlerini yoluna koyan, kendisine dayanan, güvenilen Allah.

vücub: zorunlu olma, vazgeçilmesi mümkün olmama.

vücut: varlık, var olma.

zîşuur: şuur sahibi, şuurlu; anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip.

zîşuur: şuur sahibi, şuurlu; anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip.

¹ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ kelime-i kudsi-

yesinin füyuzatına, otuz bir vecihten, ilcaat-ı zaruri-yeden, muhtasar bir vechinin fehmedebildiğim cümleleri, “Yâ İlâhî! Nihayetsiz fakrım, aczim, zereden zayıf ihtiyarım ve iktidarım, dakika gibi ömrüm, kısa şuurum, kasır hayatım, gayet haris ve âfil kalbimi, istinatsız fırtına-i seyelânım seri bir surette, acz ve zaafımla iktidar ve ihtiyarımdan feragat ve teberri ediyorum. Ve senin havl ve kuvvetine sığınıp iltica ediyorum. Beni gaflet ve dalâlette bırakma. Acz ve fakrıma rahmet eyle. Kalbim müteellim, ömrüm zayı oldu. Sabrım yok, fikrim madum. Sen, Âlîmü's-Sırru ve'l-Hafıyyât'sın, Allâmü'l-Guyûb'sun, Gaffarü'z-Zünub'sun. İhvanımla ma'an gumûm ve hümûmumu sürur ve hubura tebdil eyle. Ustrumu yüsra tahvil eyle” gibi beşerin fıtraten Hâlık-ı Kerîm ve Rabb-i Rahîm'ine ne derece muhtaç olduğuna bir numune olup, sair otuz vecihle tazarruat ve niyazatın bilkiyas anlaşılacağı aşikâr olup, şu bab-ı sadisin ihsanı vâsi bir hazine-i rahmet olduğu muhtac-ı izah değildir.

² وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَحْدَهُ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ لَا نَبِيَّ بَعْدَهُ.
أَمَّا بَعْدُ فَقَدْ قَسِمَ بَعْضُ رِسَالَةِ النُّورِ بِتَقْسِيمِ الْأَعْمَالِ

1. Kötülüklerden uzaklaşmak ve iyiliğe yönelmek, ancak Allah'ın yardım ve kuvvetiyledir.
2. İstikamet ve doğru yolda gidenlere selâm olsun.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
âfil: sönüp giden, batan.
Âlîmü's-Sırru ve'l-Hafıyyat: Âlîmü's-Sırru ve'l-Hafıyyat: bilinmeyenleri ve görünmeyenleri hakıyla bilen ve gören Allah.
Allâmü'l-Guyûb: bilinmeyenleri ve görünmeyenleri hakıyla bilen ve gören Allah.
aşikâr: açık, belli, ortada.
bab: kapı; bölüm, kısım.
bab-ı sadis: altı kapı.

beşer: insan, insanlık.
bilkiyas: kıyaslamakla, karşılaştırmak.
dalâlet: hak ve hakikatten, doğru yoldan sapma.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fahmetmek: anlamak.
feragat: vazgeçmek.
fırtına-i seyelân: akıp giden fırtına.

fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından.
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler.
Gaffarü'z-Zünub: günahları bağışlayan Allah.
gaflet: Allah'ı, emirlerini ve ahireti unutmak.
gayet: son derece, çok.
gumûm: gamlar, üzüntüler hüznler.

Hâlık-ı Kerîm: yarattığı varlıklara ihsan ve ikramlarda bulunan, maddî ve manevî nimetler veren yaratıcı, Allah.
haris: çok hırslı, açgözlü, çok isteyen.
havl: güç, kuvvet.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hubur: sevinç, gönül ferahlığı.
hümûm: tasalar, kaygılar, kederler.
ihsan: lütuf, bağış, yardım, iyilik etme.
ihtiyar: irade, bir şeyi isteme ve yapabilme gücü; seçme, tercih etme.
ihtiyar: irade, bir şeyi isteme ve yapabilme gücü; seçme, tercih etme.
ihvan: kardeşler.
iktidar: güç, kuvvet.
ilcaat-ı zaruriye: gerekli zorlamalar.
iltica etmek: sığınmak.
istinat: dayanak.
kasır: kısa.
kelime-i kudsiye: kudsi kelime, kutsal söz.
ma'an: beraber.
madum: yok.
muhtac-ı izah: açıklamaya muhtaç, açıklanması gerekli.
muhtasar: kısaltılmış, özet, hülasa.
müteellim: acı çeken, üzüntülü, kederli.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
niyazat: yalvarmalar, dualar.
numune: örnek.
ömür: hayat.
Rabb-i Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan, besleyen, büyüten, yetistiren varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, bağışlama.
sair: diğer, öteki.
seri: çabuk, sür'atlı, hızlı.
suret: şekil, biçim.
sürur: neşe, sevinç.
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, bilinç.
tahvil etmek: değiştirmek, bir hâlden başka bir hâle getirmek.
tazarruat: yalvarışlar, yakarışlar.
tebdil eylemek: değiştirmek, dönüştürmek.
teberri etmek: uzaklaşmak.
usr: zorluk.
vâsi: geniş.
vecih: yön, taraf.
yâ İlâhî: ey Allah'ım!
yüsri: kolaylık.
zaaf: zayıflık.
zayı olmak: kaybolmak.
zerre: en küçük parça.

Adl: her hak sahibine hakkını veren Allah.

a'mak: derinlikler.

azametli: büyük.

bariz: açık, besbelli.

ehl-i mağfiret: affedilmiş.

ehl-i takva: günahlardan sakınan.

Esma-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.

faaliyet: iş görme, çok çalışma, hareket.

fazlûkerem: bağış ve ikram.

fehmetme: anlama.

Ferd: tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan Allah.

fihriste: özet, içindekiler.

fıkr-i acizâne: zayıf düşünce.

Hakem: haklıyı haksızı ayıran, her şeyi hikmetle, bir gaye için ve faydalı bir şekilde yaratan Allah.

hakikat: gerçek.

hamd: övgü, methiye, şükür.

Hayy: gerçek hayat sahibi olan ve bütün hayat sahiplerine hayat veren Allah.

hayretengiz: hayret verici.

ifade: anlatım şekli, söyleyiş tarzı.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri.

ism-i şerif: şerefli isim.

işaret etme: gösterme, bildirme.

izah etme: açıklama, anlatma.

Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan ve yaratıklarını ayakta, varlık âleminde tutan Allah.

kıymettar: kıymetli, değerli.

Kuddüs: bütün çirkinliklerden, kusur ve noksanlardan uzak olan, her şeyi kirlerden arındıran Allah.

lem'a: parıltı.

mesail-i vahdaniyet: Allah'ın bir olduğunu anlatan ve ispat eden konular.

müellif: yazar, telif eden.

mevculiyet-i İlâhiye: Allah'ın var olması.

müdebbiriyet-i Rabbaniye: besleyen, büyüten, yetiştiren Allah'ın her şeyi önceden düşünerek varlıklarını idare etmesi.

nam-ı âli: yüce nam, yüce isim.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

salâtüselâm: dua ve selâm.

Sekine: içerisinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok önemli, sükûnet ve emniyet veren bir duadır.

Seyyidü'l-Mürselin: Peygamberlerin Efendisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.).

suret: şekil, biçim.

şaheser: çok üstün değere ve güzelliğe sahip eser.

وَوَدَّعَ لِي كِتَابَ «تَفَكُّرِنَامَه» لِتَحْرِيرِ فَهْرِسْتِهِ فَطَالَعْتُ
عَلَى قَدْرِ الْأَسْتَطَاعَةِ فَإِذَا فِيهِ حَقَائِقُ مُنِيفَةٌ وَحَكَمٌ وَفِيرَةٌ
وَفَوَائِدُ كَثِيرَةٌ وَأَنَا عَاجِزٌ لَفَهْمِهَا حَقًّا وَأَعِيدَ لِي مُؤَلَّفَهَا
الْإِفْتِتَاحَ حَقَائِقُهَا فَأَقُولُ جَزَى اللَّهُ تَعَالَى الْمُؤَلِّفَ خَيْرًا
كَثِيرًا وَأَسْكَنَهُ مَعَ طَلَبَةِ رَسَائِلِ النُّورِ وَرُقَفَائِهِمْ بِفَضْلِهِ
جَنَّةَ النَّعِيمِ بِالدَّارِ الْآخِرَةِ أَنَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ
أَمِينَ أَمِينَ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ¹

M. Sabri

² رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ يَعْدَدُ حُرُوفَ رَسَائِلِ النُّورِ

Onuzuncu Lem'a

868

Sekîne nam-ı âlisiyle tabir edilen ve her biri bir İsm-i Azam olan veyahut altısı birden İsm-i Azam bulunan Esma-i Hüsnadan *Ferd*, *Hayy*, *Kayyum*, *Hakem*, *Adl*, *Kuddüs* ism-i şeriflerine ait pek çok kıymettar ve Risale-i Nur'un şaheserlerinden biri olan bu lem'a, yüksek bir ifade ve çok ince hakikatlerle kaleme alınmış; hem çok derin mesail-i vahdaniyet, azametli genişlikleriyle tefhim edilmiş; hem pek bariz bir surette mevcudiyet-i İlâhiyeye işaret eden şu hayretengiz faaliyette, müdebbiriyet-i Rabbaniye o kadar güzel izah edilmiş ki, ah ne olurdu, bu risalenin hakikatlerinin a'makına ulaşmak şöyle

1. Bir olan Allah'a hamd, kendisinden sonra peygamber gönderilmeyecek olan Efendimize de salâtüselâm olsun. Fihristesini yazmak maksadıyla, Taksimü'l-a'mal sırrınca paylaşırlan Risale-i Nur eserlerinden *Tefekkürname* isimli bu risale bana tevdi edildi. Gücüm elverdiği ölçüde onda pek yüksek hakikatlere, pek âli hikmetlere ve pek çok faydalara muttali oldum. fıkr-i âcizânem hakkıyla fehmetmeye muktedir olmadığından, bu hakikatlerin açıklaması ve zaptedilmesi için müellifine gönderiyorum. Cenab-ı Hak, Seyyidü'l-Mürselin hümetine, bu hakikatlerin ehl-i takva ve ehl-i mağfiret olan müellifine çok büyük hayırlar versin, fazlûkeremiyle Risale-i Nur Talebeleri ve arkadaşlarıyla birlikte Cennet-i Naimine koy-sun.

M. Sabri (rahmetullahi aleyh)

2. Allah ona *Risale-i Nur*'un harfleri adedince rahmet eylesin.

tabir edilen: ifade edilen.

taksimü'l-a'mal: iş bölümü.

tefhim etme: anlatma, bildir-

me, açıklama.

tevdi

edilme: emaneten verilme.

dursun, sathını olsun bari görebilseydim. Heyhat! Kasır fehmime bakılmayarak, bu risale, hissesine isabet eden bir kardeşimizin seferber hâlinde bulunması mazeretinden dolayı bana gönderilmişti. Liyakatsizliğimle beraber perişan hâlim böyle bir şaheseri fihristeye idhal edebilecek surette hulâsa etmeye kâfi gelmediğinden, mahcubiyetle emre itaat ediyorum.

Bu kıymettar Lem'a, Altı Nükte-i mühimmeye in kısım etmiştir.

BİRİNCİ NÜKTE 868

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ¹

ayetin bir nüktesi ve Kuddüs İsm-i Azam'ının bir cilvesi olup, hem mevcudiyet-i İlâhiyeyi kemal-i zuhur ile, hem vahdaniyet-i İlâhiyeyi kemal-i vuzuh ile göstermektedir.

Evet, şu muntazam kâinat ve şu azametli gayet büyük fabrika, bütün mevcudatıyla hummalı bir faaliyet içinde mütemadiyen çalışmasıyla beraber, kâinatın her tarafını ter temiz tutan, kirli ve bulaşık maddelerden, lüzumsuz olarak hiçbir tarafta hiçbir şey bulundurmayan, şu azametli seyyarattan tut, tâ zerrata kadar her mevcut, *Kuddüs-i Azam*'dan gelen emirlere müheyya ve münkad olarak gayet fa'al ve gayet harika bir istihale makinesi hâline getirilmekle, şu azametli kâinat ve bütün unsurları baştan

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kasır: kısa.

kemal-i vuzuh: tam bir açıklık.

kemal-i zuhur: mükemmel bir şekilde görünme, meydana çıkma.

kıymettar: kıymetli, değerli.

Kuddüs: bütün çirkinliklerden, kusur ve noksanlardan uzak olan, her şeyi kirlerden arındıran Allah.

Kuddüs-i Azam: bütün çirkinliklerden, kusur ve noksanlardan uzak, her şeyi kirlerden arındıran, en büyük ve en yüce olan Allah.

lem'a: parılı.

liyakat: lâyetik olma, uygunluk.

lüzumsuz: gereksiz.

mahcubiyet: utançalık.

mazeret: elde olmayarak meydana gelmiş kabul edilebilir sebep, özür.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

mevcudiyet-i İlâhiye: Allah'ın var olması.

mevcut: varlık, var olan.

muntazam: düzenli, düzene girilmiş.

müheyya: hazır.

münkad olmak: boyun eğmek, itaat etmek.

mütemadiyen: devamlı şekilde, sürekli olarak

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

nükte-i mühimme: çok önemli bölüm, konu, parça.

risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.

sath: dış taraf, dış yüz.

seferber: savaşa yollanmış veya yollanmak üzere olan asker; yolcu

seyyarat: gezegenler.

suret: şekil, biçim.

şaheser: çok üstün değere ve güzelliğe sahip eser.

unsur: madde, element, bir şeyi meydana getiren parçalardan her biri.

vahdaniyet-i İlâhiye: Allah'ın bir oluşu.

zerrat: zerreler, atomlar, en küçük parçalar.

1. Yeri de döşeyip düzenledik. Biz ne güzel döşeyiciyiz. (Zariyat Suresi: 48.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

azametli: büyük.

cilve: görünme, yansıma.

fa'al: çok işleyen, çalışan, devamlı harekette bulunan.

faaliyet: çalışma, iş görme, hareket.

fehîm: anlayış.

fihriste: bir şeyin içinde nele-
rin bulunduğunu sırayla gös-

teren liste.

harika: olağanüstü, hayret uyandıran.

heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık.

hissesine isabet eden: payına düşen.

hulâsa: bir şeyin özü, temel kısmı.

hummalı: sürekli, sıkı, yoğun, hararetili.

idhal etmek: dahil etmek, içine almak.

inkısam etmek: kısımlara ayrıl-
mak, bölünmek.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri.

istihale: hâl değiştirme, dönüşüm, başkalaşım.

kâfi: yeterli.

arz etmek: sunmak.
bârekâllah: Allah ne mübarek yaratmış; Allah hayırlı ve bereketli kilsin.
bârid: soğuk.
bedahet: açıklık.
camit: cansız; sert, katı.
Cennetnümün: Cennet gösteren.
cephe: yüz, ön taraf.
cezp etmek: çekmek.
cilve: görünme, yansıma.
çehre: yüz, surat.
dilruba: gönül alan.
ef'al-i İlâhiye: Allah'ın filleri, işleri.
enzar: nazarlar, bakışlar.
enzar-ı âlem: âlemin bakışları, bütün yaratılmışların bakışları.
fiil-i tanzif: temizleme işi.
gayet: son derece, çok.
haşin: kırıcı, sert, katı, kaba.
hey'et: topluluk.
huri-misal: huri gibi, Cennetteki güzel kadınlar gibi.
ins: insanlar.
ism-i şerif: şerefli isim.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
istihale görmüş: hâl değiştirmiş, dönüşüme uğramış, başkalaşmış.
istihsan: beğenme, güzel bulma.
kasr-ı âlem: âlem sarayı, bir sara ya benzeyen kâinat.
Kuddüs-i Azam: bütün çirkinliklerden, kusur ve noksanlardan uzak, her şeyi kirliden arındıran, en büyük ve en yüce olan Allah.
libas: elbise.
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler.
Maşaallah: Allah korusun, ne güzel (hayret ve memnunluk anıdır).
melâike: melekler.
methüsenâ: methedip övme.
mevcudiyet-i İlâhiye: Allah'ın var olması.
müstahsen: güzel bulunan, beğenilen; güzel.
müşahede etmek: görmek, seyretmek, şahit olmak.
nazarına: bakışına; huzuruna.
nur-i hayat: hayatın nurlu yüzü.
nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
râki: rûkû eden.
ruhani: gözle görülmeyen, cisim olmayan, elle tutulmayan varlıklar.
sacit: secde eden.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.

başta Cennetnümün güzellikleriyle, kendilerini enzar-ı âleme arz ediyorlar. Ve şu kasr-ı âlemdeki masnuatın cephelerinde müşahede edilen şu dilruba güzellik ve gayet müstahsen temizlik; bütün enzarı istihsanla kendilerine cezbediyorlar ve Sâni'lerini takdir ve tahsinlerle methüsenâ ettiriyorlar. Bu *Kuddüs-i Azam* ism-i şerifinin tecelli-i azamından küçük bir cilvesini şaşaalı bir surette gösteren ve şu kışın bârid ve haşin çehresi altından çıkan bahar mevsimine bak: Nasıl çiçekler açmış, huri-misal libaslar giymiş, güzelleşmiş, ter temiz olmuş bütün ağaçlar ve zümrüt gibi yeşillenmiş zemin yüzü, bütün hey'etleriyle, kendilerini bütün enzara arz ediyorlar. Camit ve şuursuz maddeler, az bir zaman içinde; istihale görmüş, zeminden yükselmiş, nur-i hayatla süslenmiş, sündüs-misal güzelliklerle kendilerini Sâni'lerinin nazarına takdim ediyorlar. Bu vaziyet karşısında, değil yalnız ins ve cin, ruhanîler ve melâikeler de hayran oluyorlar. "Maşaallah, bârekâllah, bu ne hayret verici güzellik ve temizlik!" deyip, Sâni-i Zülcelâl'lerini takdis, tahmit ve temcit edip, râki ve sacit oluyorlar. İşte bu fiil-i tanzif, diğer ef'al-i İlâhiye gibi vahdaniyet ve mevcudiyet-i İlâhiyeyi bedahet derecesinde ispat edip göstermektedir.

İKİNCİ NÜKTE 875

1 **وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ**

1. Hiçbir şey yoktur ki, hazineleri Bizim yanımızda olmasın. Her şeyi Biz belirli bir miktar ile indiririz. (Hicr Suresi: 21.)

suret: şekil, biçim.
sündüs-misal: ipekli kumaş gibi.
şaşaalı: gösterişli, parlak.
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, bilinç.
tahmit: Allah'a hamd etme, Onu övme, Ona şükretme.
tahsin: beğenme, iyi ve güzel

bulma.
takdim etmek: sunmak.
takdir: beğenme, değerli bulma.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.
tecelli-i azam: en büyük görünme, belirme.

temcit: Cenab-ı Hak'ın büyüklüğünü ilân etmek, Onu yüceltmek.
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.
vaziyet: durum, hâl.
zemin: yer, yeryüzü.
zümrüt: yeşil renkli değerli süs taşı.

ayetin bir nüktesi ve *Adl* İsm-i Azamının bir cilve-sidir. Şöyle ki:

Şu kâinat mütemadiyen tahrip ve tamir içinde çalkalanmakta, her vakit harp ve hicret içinde kaynamakta, her zaman mevt ve hayat içinde yuvarlanmaktadır. Bu hayretengiz tebeddülât ve tahavvülât ise, dehşetli cirimlerin intizamlı hareketlerinden ve küre-i zeminin yüzündeki dört yüz bin nebatî ve hayvanî zîhayatın muntazaman iâşe ve terbiyelerinden ve sel gibi akan karıştırıcı ve istilâcı unsurların gayet muntazam vazifelerinden ziya ve zulmetin, sıcak ve soğuşun, hayat ve mematın dönüşmelerine varıncaya kadar bütün eşya öyle bir mizan-ı adalet içinde istikbalden gelip, hale uğrayarak, maziye akıp gidiyor ki, fesühbanallah, insafî ve dikkatli bir nazarla bu âlem sarayına bakan her ferd-i insan, muhakkak olarak diyecek: “Bu saray-ı âlemin Sâniî; bu saray-ı âlemi, *Adl* isminin azamî tecellisine mazhar etmekle beraber, hem *Vahid*’dir, hem de öyle mizan-ı adaletle işler görüyor ki, en ehemmiyetsiz ve en küçük, kıymetsiz telâkki edilen şeylerde dahi şirke yer bırakmıyor ve şirkin bu mizan-ı adaletle sokulmasına zerre kadar müsaade etmiyor. Hem bu pek harika intizam-ı ekmel içindeki gayet hassas mizan-ı adaletle, elbette bu kâinatın Sâni-i Zülcelâl’inden başkası müdahale edemeyecek.” Hem bütün esbap o Sâni-i Zülcelâl’in dest-i kudretinin bir perdesi olduğunu anlayacak... Ve o Sâni-i Zülcelâl’in hem *Vahid* olduğuna, hem mevcudiyetine

mükemmel düzen.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri.

istikbal: gelecek, gelecek zaman.
istilâ: kaplama, yayılma, ele geçirme.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar. Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.

küre-i zemin: yer küresi.

mazhar: kavuşma, erişme; bir şeyin görüldüğü yer.

mazi: geçmiş, geçmiş zaman.

memat: ölüm.

mevcudiyet: varlık, var olma.

mevt: ölüm

mizan-ı adalet: adalet terazisi.

muhakkak: kesin; doğru.

muntazam: düzenli, düzene girmiş.

muntazaman: düzenli olarak.

müdahale etmek: karışmak.

müsaade: izin.

mütemadiyen: devamlı şekilde, sürekli olarak.

nazar: bakma, bakış.

nebatî: bitki cinsinden.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.

saray-ı âlem: âlem sarayı, bir saraya benzeyen kâinat.

şirk: Allah’a ortak koşma, Allah’tan başka ilâh olduğuna inanma.

tahavvülât: bir hâlden diğer hâle geçmeler, değişiklikler.

tahrip: yıkılma, bozulma.

tebeddülât: değişiklikler.

tecelli: görünme, belirme, bilinme.

telâkki etmek: kabul etmek.

terbiye: besleme, yetiştirme, büyüme.

unsur: madde, element.

Vahid: bir olan Allah.

vazife: görev.

zerre: en küçük parça.

zîhayat: hayat sahibi, canlılar.

ziya: ışık.

zulmet: karanlık.

Adl: her hak sahibine hakkını veren Allah.

âlem: dünya, kâinat.

ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi.

azamî: en fazla, en çok.

cilve: görünme, yansıma.

cirim: kütile; gök cismi, yıldız.

dehşetli: korkutucu, ürktücü.

dest-i kudret: kudret eli; Cenab-ı Hakkın güç ve kuvveti.

ehemmiyet: önem.

esbap: sebepler.

ferd-i insan: insan ferdi, insanlardan tek bir şahıs.

Fesühbanallah: hayret ile şaşkınlık anlamında söylenen, “Allah’ım kusur ve noksan sıfatlardan uzaksın” deme.

hâl: şimdi, içinde bulunulan an.

harika: olağanüstü, hayret uyandıran.

harp: savaş; şiddetli mücadele.

le.

hassas: duyarlı.

hayretengiz: hayrette bira-

kan, hayret veren.

hayvanî: hayvan cinsinden.

hicret: bir yerden bir yere

göç etme.

iâşe: geçindirme, besleme,

yaşatma.

insaf: gerçekleri ve doğruları

kabul etme.

intizam: düzen, tertip.

intizam-ı ekmel: kusursuz,

hayranlık içinde, güneşin vücuduna inandığı gibi iman edecek.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE 880

¹ **أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ** ayetinin bir nüktesi ve

Hakem İsm-i Azam'ının bir cilvesi olup, Beş Nokta ile izah edilmiştir.

Birinci Nokta: İsm-i *Hakem*'in tecelli-i azamı şu kâinatı öyle bir kitab-ı kebir hükmüne getirmiştir ki, o kitab-ı kebirin zemin yüzü bir sayfası ve her müzeyyen bahçe bir satırı ve her süslü çiçeği ve yapraklı ağacı bir kelimesi suretinde halk etmiştir. O hâlde, şu kâinat baştan başa *Hakim-i Zülcelâl*'in eserleriyle süslenmiş. Hem kendi sanatını kendisi müşahede ediyor, hem de namütenahi gözlerle birbirine baktıran ve birbiri içinde çok deliller ve vecihlerle nakkaşının vücuduna şahadet eden ve daima mizan ve intizam içinde tazelenen ve her küçük bir çekirdekte koca bir ağacı derç eden ve her bir ağaçta koca kâinatın fihristesini yerleştiren ve her bahar sayfasını murassa nişan ve münakkaş hediyelerle süsleyip, huzurunda resmigeçit ettiren ve her an bu masnuatının lisaniyla methüsenâ teganni ettiren bu azametli ve hikmetli kudrete, hangi tesadüfün had-di var ki, parmak uzatabilsin?

İkinci Nokta: “İki Mesele” dir.

Birinci Mesele: Nihayet kemalde bir cemalet ve nihayet cemalet bir kemal, kendini görmek ve göstermek istemesine ve tanıttırıp sevdirmesine

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

azametli: büyük.

cemal: güzellik.

cilve: görünme, yansıma.

daima: her zaman, sürekli.

derç etmek: içine yerleştirmek, koymak.

fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste.

Hakem: haklıyı haksızı ayıran Allah.

Hakim-i Zülcelâl: sonsuz heybet, haşmet, büyüklük sahibi olan ve her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde yaratan Allah.

halk etmek: yaratmak.

hikmetli: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olan.

iman etmek: Allah'a inanmak.

intizam: düzen, tertip.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri.

İsm-i Hakem: haklıyı haksızı ayıran, her şeyi hikmetle, bir gaye için ve faydalı bir şekilde yaratan Cenab-ı Hakkın Hakem ismi.

izah etmek: açıklamak, anlatmak.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kemal: mükemmellik, kusursuzluk.

kitab-ı kebir: büyük kitap; kâinat kitabı.

kudret: güç, kuvvet.

lisan: dil.

1. İnsanları Rabbinin yoluna hikmetle çağır. (Nahl Suresi: 125.)

masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler.

mesele: önemli konu.

methüsenâ: methedip övmek.

mizan: ölçü, denge.

murassa: kıymetli taşlarla, sırmalarla süslenmiş.

münakkaş: nakışlı, işlemeli.

müşahede etmek: görmek, seyretmek.

müzeyyen: süslü, süslenmiş.

nakkaş: nakış yapan, işlemeyi yapan.

namütenahi: sonsuz.

nihayet: son derece.

nişan: bir hizmetten dolayı verilen madalya; işaret.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

resmigeçit: geçit töreni.

sanat: ustalık, hüner, marifet;

güzel eser.

suret: şekil, biçim.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

tecelli-i azam: en büyük görünme, belirme.

teganni ettirmek: makamına uygun olarak okutmak.

tesadüf: rastlantı.

vecih: yön, taraf.

vücut: varlık, var olma.

zemin: yer.

mukabil, iman ile Onu tanımayı ve ubudiyetle kendini Ona sevdirmeyi ders veriyor.

İkinci Meselesi: Bütün kuvvetiyle şirki reddedip kabul etmeyen bu hikmetli intizam-ı mükemmel, hem vahdeti, hem istiklâl ve infiradı iktiza ettiğini izah etmekle beraber, koca kâinatı umum ahval ve keyfiyatıyla mizan-ı adl ve nizam-ı hikmetinde tutan bir Kadîr-i Mutlak'a şirk ve küfür ile acz isnat etmek ne kadar büyük bir hata ve tevhid ile iman etmek ne kadar doğru, hak ve hakikatli bir mukabele olduğunu bildiriyor.

Üçüncü Nokta: Sâni-i Kadîr, *ism-i Hakem ve Hakîm*'iyle, kâinatta en ziyade hikmetlere medar ve mazhar kıldığı insanı bir merkez, bir medar hükmünde yaratmış. Ve insan dairesi içinde de, rızkı bir merkez hükmüne getirmiş. İnsanda şuur ve rızıkta zevk vasıtasıyla *ism-i Hakem*'in parlak bir surette cilvesinin görüldüğünü ve yüzer fenlerden her bir fennin bir cihette *ism-i Hakem*'in cilvesini tarif ettiğini (meselâ fenn-i tıp, fenn-i kimya, fenn-i ziraat, fenn-i ticaret ve hakeza) bu fenlerin her birisinin kat'î şahadetleriyle, ihtiyar ve irade, kast ve meşiet gösteren bu hadsiz intizam ve hikmetleri o *Sâni-i Hakîm* umum kâinata verdiği gibi, en küçük bir zî-hayatta ve en küçük bir çekirdekte dahi derç etmesiyle, Zat-ı Akdes'inin *Fail-i Muhtar* olduğunu ve her şey Onun emriyle vücut bulduğunu ve Onu bilmemek ve

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
ahval: hâller.
cihet: yön, taraf.
cilve: yansıma, görünme.
derç etmek: içine koymak, yerleştirmek.
Fail-i Muhtar: kendi istek ve iradesiyle iş gören, kendi arzusuyla faaliyette bulunan Allah.
fenn: ilim, bilim dalı.
fenn-i kimya: kimya ilmi.
fenn-i tıp: tıp ilmi.
fenn-i ticaret: ticaret ilmi.

fenn-i ziraat: ziraat ilmi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: bunun gibi, benzeri.
hakikat: gerçek.
Hakim: belirli gayeleri gözeterek, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş gören, sonsuz hikmet sahibi olan Allah.
hikmet: ilâhî gaye, gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş.
hikmetli: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olan.
ihtiyar: tercih, seçme, iste-

me.
iktiza etmek: gerektirmek.
iman etmek: Allah'a inanmak.
iman: Allah'a inanma.
infirad: teklik, bir oluş.
intizam: intizamlar, düzenler.
intizam-ı mükemmel: mükemmel, kusursuz düzen.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.

İsm-i Hakem: haklıyı haksızı ayıran, her şeyi hikmetle, bir gaye için ve faydalı bir şekilde yaratan Cenab-ı Hakkın Hakem ismi.

isnat etmek: dayandırmak.

istiklâl: kendi başına olma, kimseye bağlı olmayış, bağımsızlık.

izah etmek: açıklamak, anlatmak.

Kadîr-i Mutlak: her hangi bir kayda bağlı olmayan, sonsuz ve sınırsız kudret sahibi, her şeye gücü yeten, Allah.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kasıt: bir işi bile bile yapmak.

kat'î: kesin.

keyfiyat: nitelikler, vaziyetler, durumlar, hâller.

küfür: Allah'ı inkâr etme, inançsızlık.

mazhar: ortaya çıkma ve görüme yeri; erişme, kavuşma.

medar: sebep, vasıta; kaynak

medar: sebep, vasıta; kaynak.

meselâ: misal olarak, söz gelişi, faraza.

meşiet: dilemek, irade, arzu, istek.

mizan-ı adl: adalet terazisi.

mukabele: karşılık verme, karşılama.

mukabil: karşılık olarak.

nizam-ı hikmet: hikmetli ve düzenlice.

rızık: Allah'ın verdiği nimetler, yiyecek ve içecek şeyler.

Sâni-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde ve sanâtlı olarak yaratan Allah.

Sâni-i Kadîr: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanâtlı yaratan Allah.

suret: şekil, biçim.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka ilâh olduğuna inanma.

şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, bilinç.

tarif etmek: anlatmak, tanıtmak.

tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, varlığını, birliğini ve ortağı olmadığını kabul etme.

ubudiyet: kulluk, Allah'a ibadet etme.

umum: bütün.

vahdet: birlik.

vasıta: aracı.

vücut: varlık, var olma.

Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan Zat, Allah.

zevk: tat, lezzet, haz.

zihayat: hayat sahibi, canlılar.

ziyade: fazla, çok.

abesiyet: faydasız ve boş olma, lüzumsuz ve gayesiz oluş.

acıp: şaşırtıcı, hayret verici.

adalet: doğruluk, hakkaniyet.

Aleyhissalâtu Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

ayet-i kerime: kıymetli ve şerefli ayet.

azamî: en fazla, en çok.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

cehalet: cahillik, bilgisizlik.

cemal-i rahmet: rahmetin güzelliği, ilâhî rahmetteki güzelliği.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

cihet: yön.

cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme.

dair: ait, ilgili.

delâlet: delil olma, gösterme.

divanelik: delilik

Ehad: bir, tek; zatı tek olan anlamında Allah'ın ismi.

Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.

Ferd: tek, bir, bütün yaratılmışlardan farklı, eşsiz ve benzersiz olan Allah.

fitrat: yaratılış; tabiat.

gaye: maksat, amaç; netice, sonuç.

Hakem: haklıyı haksızı ayıran, her şeyi hikmetle, bir gaye için ve faydalı bir şekilde yaratan Allah.

Hakim: belirli gayeleri gözeterek, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş gören, sonsuz hikmet sahibi olan Allah.

hassasiyet: hassaslık, duyarlılık.

haşır: insanların öldükten sonra tekrar diriltiip bir yerde toplanmaları.

hikmet: ilâhî gaye, gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş.

iktisat: bir şeyi yaratılış amacına uygun kullanma, tutumlu olma, tasarruf

inkâr: reddetme, inanmama, kabul etmeme.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri.

israf: boş yere harcamak.

istilzam etmek: gerektirmek.

işaret: gösterme, bildirme.

izah etmek: açıklamak, anlatmak.

kemal-i adalet: tam ve kusursuz adalet.

mertebe-i kat'iyet: kesinlik derecesi.

mesale: önemli konu.

nihayet: son.

nükte: ince manalı söz; ancak

tanımamak ne kadar acip bir cehalet ve divanelik olduğunu izah ediyor.

Dördüncü Nokta: Sâni-i Hakîm, her bir mevcuduna taktığı yüzler hikmeti, o mevcutların nihayet hassasiyetiyle tavzif ettiği yüzler vazifelerinden pek çok fayda ve gayeleri nihayet dikkat ile takip ettiği hâlde, Onun cemal-i rahmet ve kemal-i adaletine ve nihayet derecede hikmetine zıt olan ve rahmet ve adaletini inkâr ettiren haşirsizliğe hiçbir cihetle müsaade etmediğini beyan ediyor.

Beşinci Nokta: “İki Mesele”dir.

Birinci Mesele: Fıtratta israf ve abesiyet ve faydasızlık bulunmadığından, ¹ **كُلُوا وَشَرِبُوا وَلَا تُسْرِفُوا** ayet-i kerimesiyle, iktisatsız hareket edenleri tehdit eder.

İkinci Mesele: Cenab-ı Hakkın Hakem ve Hakîm isimleri, bir cihette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın risaletine delâlet ve istilzam ettiklerini ve Esmâ-i Hüsnadan çok isimlerin dahi, her biri bir cihette, cilve-i azamıyla, azamî derecede ve mertebe-i kat'iyette risalet-i Ahmediyeyi (a.s.m.) istilzam ettiklerini, pek parlak bir surette izah ediyor.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE 893

² **قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ** ayetinin bir nüktesi, *Vahid* ve *Ehad*

isimlerini tazammun eden Ferd İsm-i Azam'ının tecelli-i azamına dair tevhid-i hakikîyi gösteren “Yedi İşaret”tir.

1. Yiğit için, fakat israf etmeyin. (A'raf Suresi: 31.)

2. De ki: O Allah birdir. (İhlâs Suresi 1.)

dikkatle anlaşılabilen mana.

rahmet: Allah'ın kullarına şefkat ve merhamet etmesi, acıması, esirgemesi, maddî ve manevî nimetler vermesi.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

risalet: elçilik, peygamberlik.

risalet-i Ahmediye: Hz. Mu-

hammed'in (a.s.m.) elçiliği, peygamberliği.

Sâni-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah.

suret: şekil, biçim, tarz.

tavzif etmek: vazifelendir-

mek, görevlendirmek.

tazammun etmek: içinde

bulundurmak, içine almak.

tecelli-i azam: en büyük görünme, belirme.

tehdit etmek: hiddet etmek, korkutmak.

tevhid-i hakikî: Allah'a, varlığını gösteren delillerle, isim ve sıfatlarıyla inanmak.

Vahid: bir olan Allah.

vazife: görev.

Birinci İşaret: İsm-i Ferd'in kâinat heyet-i mecmuasında koyduğu hadsiz hatemlerden üç sikkeye işaret eder.

Birinci Sikke: Kâinatın mevcudatında ve envalarında görünen ve bir sikke-i kübra-i ehadiyet olan teavün, tesanüt, tecavüp, teanuk sikkesidir.

İkinci Sikke: Zeminin yüzünde her bahar mevsiminde müşahede edilen dört yüz bin nebati ve hayvanî envain atkı ipleriyle dokunan hatem-i vahdaniyettir.

Üçüncü Sikke: Hazret-i Âdem'den tâ kıyamete kadar gelmiş ve gelecek bütün insanların aza-i esâsîde bir olan simalarındaki sikke-i vahdaniyettir.

İkinci İşaret: İsm-i Ferd'in cilve-i vahdeti, kâinatın bütün envalarını ve unsurlarını öyle bir surette birbirine girift etmekle birbirinin içine almıştır ki, mecmu-i kâinatı tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne getirdiği ve çok birliklerle vahdaniyeti ilân ettiğini gösteriyor.

Üçüncü İşaret: Yine ism-i Ferd'in cilve-i azamı, kâinatı öyle birbiri içine girmiş hadsiz mektubat-ı Samedâniye hükmüne getirmiştir ki, her bir mektupta hadsiz hatem-i vahdaniyet basılmış ve her bir mektup, kelimatı adedince, kâtibini bildiren ehadiyet mühürlerini taşıdığını gösteriyor.

Dördüncü İşaret: İsm-i Ferd'in güneş gibi zahir cilve-i azamını gayet makul ve hadsiz kolaylıkla

âzâ-i esâsî: temel organlar.
cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme.
cilve-i vahdet: birlik görüntüsü, birlik yansıması.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
enva: türler, çeşitler.
gayet: son derece, çok.
girift: iç içe girmiş, karmaşık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hatem: mühür, damga.
hatem-i vahdaniyet: Allah'ın birliğini gösteren mühür.

hayvanî: hayvan cinsinden olan, hayvana ait.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hükmüne: yerine.
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
ism-i Ferd: tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan Allah'ın Ferd ismi.
işaret: gösterme, bildirme.
kâinat: yaratılmış olan şeyle-

rin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kâtip: yazar, yazıcı.
kelimat: kelimeler.
kıyamet: kâinatın ve dünyanın sonu; bütün kâinatın Allah tarafından belirlenen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
küll: bütün.
makul: akla uygun.
mecmu-ı kâinat: kâinatın bütünü, tamamı.
mektubat-ı Samedâniye: hiçbir şey ihtiyacı bulunma-

yan, bütün yaratıkların tüm ihtiyaçlarını veren Allah'ın kendini tanıttırmak ve sevdirmek amacıyla yarattığı, her biri birer mektup gibi manalar ifade eden eserleri.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

müşahede etmek: görmek, seyretmek, şahit olmak.

nebati: bitki cinsinden olan, bitkiye ait.

sikke: damga, mühür.

sikke-i kübra-i ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli ettiğini gösteren en büyük mühür.

sikke-i vahdaniyet: Allah'ın birliğini gösteren mühür.

sima: yüz, çehre.

suret: şekil, biçim.

teanuk: birbirine sarılma.

teavün: yardım etme, yardımlaşma.

tecavüp: cevaplaşma, birbirinin ihtiyaçlarına cevap verme.

tecezzi: bölünme, parçalanma.

tesanüt: dayanışma, birbirini destekleme.

unsur: madde, bir şeyin parçası.

vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.

zahir: görünür, görünen, açık.

zemin: yer.

kabul ettiren ve şirkin muhaliyetini ve nihayet derecede akıldan uzak olduğunu gösteren bürhanlardan üç tanesini beyan ediyor.

Birincisi: Zat-ı Ferd'in hadsiz kudretine nispeten en büyük şeyin icadı, en küçük bir şeyin icadı gibi kolay ve sühuletli olduğunu, bir baharı, bir çiçek kadar, bir ağacı bir meyve kadar rahatça icat edip idare ettiğini ve bu keyfiyet-i icat eğer müteaddit esbaba verilse, vahdetten kesrete girildiği için, en küçük bir şeyin icadı, en büyük bir şeyin icadı gibi pek çok masraflı, pek çok müşkülâtlı, pek çok zahmetli olduğunu temsilleriyle ispat eder.

İkincisi: Mevcudatın icadı yâ ibda ve ihtira suretiyle hiçten ve yoktan olacak, veyahut inşa ve terkip suretiyle anasır ve eşyadan toplamakla olacak. Bu iki surette icad-ı eşya *Zat-ı Ferd-i Vahid'e* verilmez de esbaptan istenilse, hadsiz derece müşkülâtlı ve suubetli ve gayr-i makul, belki de pek çok muhalâtı intaç edecek. Eğer cilve-i ferdiyete ve sırr-ı ehadiyete verilse, bir kibrit çakar gibi, eserleriyle azameti anlaşılan nihayetsiz kudretiyle, hiçten ve ademden veyahut anasır ve eşyadan toplamak suretiyle âyine-i ilmindeki muayyen ilmi kalıplarla, hadsiz derece kolaylıkla ve sühuletle eşyanın icat edildiği görülecek.”

Üçüncüsü: Eğer bütün eşyanın icadı bir *Zat-ı Ferd-i Vahid'e* verilse, bir tek şey gibi kolay olduğunu; ve eğer esbaba ve tabiata havale edilse, bir tek

adem: yokluk, hiçlik.

anasır: unsurlar, maddeler, elementler.

âyine-i ilim: ilmin aynası.

azamet: büyüklük.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

bürhan: delil.

cilve-i ferdiyet: Allah'ın tek, bir, eşsiz ve benzersiz oluşunu gösteren yansıma.

esbap: sebepler.

gayr-i makul: akıl dışı, akla uymayan.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

havale etmek: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakmak.

ibda: benzeri olmayan şeyleri, örneksiz olarak yoktan yaratmak.

icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.

icat-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi, yaratılması.

idare etmek: yönetmek, çekip çevirmek.

ihтира: yepyeni bir şey ortaya çıkarma, hiçten yaratma.

inşa: yapma, bina etme, kurma.

intaç etmek: netice vermek.

kesret: çokluk.

keyfiyet-i icat: yoktan var etmek durumu, hâli.

kudret: güç, kuvvet.

masraf: bir işi görmek için yapı-

lan harcama.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

muayyen: belli, belirli.

muhâlât: muhaller, imkânsızlıklar.

muhaliyet: imkânsızlık, imkânsız oluş.

müşkülât: zorluklar.

müteaddit: bir çok, birden fazla; ayrı ayrı, çeşit çeşit.

nihayet: son.

nihayetsiz: sonsuz.

nispeten: göre, kıyasla, oran-

la.

sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesinin gizli hakikati; Allah'ın her şeydeki kendine ait birlik tecellisindeki sır, mana.

suret: şekil, biçim.

suubet: güçlük, zorluk.

sühulet: kolaylık.

şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka ilâh olduğuna inanma.

tabiat: Allah'a inananların yaratıcı bir güç olarak ka-

bul ettikleri doğa, canlı cansız varlıklar.

temsil: örnek, benzetme.

terkip: birden fazla şeyin bir araya getirilerek birleştirilmiş hâli.

vahdet: birlik.

zahmet: sıkıntı, eziyet, zorluk.

Zat-ı Ferd: tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan yüce zat, Allah

Zat-ı Ferd-i Vahid: tek ve benzersiz olan yüce zat, Allah.

şeyin vücudu umum eşya kadar müşkülâtlı olduğunu, üç şirin temsil ile izah eder.

Birinci temsil: Bin nefere ait bir vaziyet ve idare, o bin neferi idare eden bir zabite havale edilse ve bir nefer de on zabitin idaresine verilse, bin neferin idaresinin ne kadar kolay olduğunu ve bir neferin idaresinin ne kadar müşkülâtlı olduğunu...

İkinci temsil: Ayasofya gibi kubbeli bir camiin kubbesindeki taşların muallâkta durmaları ve o vaziyeti teşkil etmeleri taşlardan istenilse, nihayet derecede suubetli olduğunu ve bir ustadan o vaziyet istenilse, nihayet derecede kolay olduğunu...

Üçüncü temsil: Küre-i arz, *Zat-ı Ferd-i Vahid*'in bir memuru olarak hareket etse, o hareketten hâsıl olan haşmetli ve azametli neticelerin gayet sühuletle husulü, vahdetteki kolaylığı gösterdiği gibi; şirk ve küfür yolunda aynı neticeleri istihsal etmek için, küre-i arzdan milyonlar defa büyük hadsiz, hesapsız cirimleri hudutsuz bir mesafede küre-i arzın etrafında, hem küre-i arzın mihver-i yevmîsi üzerindeki devri gibi yirmi dört saatte bir defa, hem mihver-i senevîsi üzerindeki devri gibi her senede bir defa dolaştırmak gibi suubet ve müşkülâtın en dehşetlisi olan bir vaziyetini kabul etmek lâzım geldiğini; ve esbap ve tabiata icat verenler, "kitap, saat, fabrika ve saray misalleriyle" echeliyetlerin en antikasını irtikâp ettiklerini izah eder.

antika: acayip, tuhaf.
azamet: büyüklük.
cirim: kütle, gök cismi.
dehşetli: olağanüstü.
devir: dönüş, dönme.
echeliyet: çok cahillik, çok cahil oluş.
esbap: sebepler.
hadsiz: sınırsız.
hâsıl olan: meydana gelen, oluşan.
haşmet: heybet, büyüklük.
havale etmek: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakmak.

hudut: sınır.
husul: meydana gelme, oluşma.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
idare: yönetme, çekip çevirme.
irtikâp etmek: işlemek, kötü bir iş yapmak.
istihsal etmek: elde etmek, meydana getirmek, üretmek.
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
kubbe: yarım küre biçiminde

yapılan bina damları.
küfür: Allah'ı inkâr etme, inançsızlık.
küre-i arz: yer küre, dünya.
memur: emir ile hareket eden, emir altında olan.
mesafe: uzaklık.
mihver-i senevî: dünyanın güneş etrafında bir yıllık dönüşünü yaptığı eksen.
mihver-i yevmî: dünyanın kendi etrafında bir günlük dönüşünü yaptığı eksen.
misal: örnek.

muallâk durmak: bir yere dayanmadan, havada, boşta, boşlukta durmak.
müşkülât: zorluklar.
nefer: asker, er.
netice: sonuç.
nihayet: son.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka ilâh olduğuna inanma.
tabiat: Allah'a inananların yaratıcı bir güç olarak kabul ettikleri doğa, canlı cansız varlıklar.
temsil: örnek, benzetme.
teşkil etmek: meydana getirmek.
umum: bütün.
vahdet: birlik.
vaziyet: duruş, durum.
vücut: beden; varlık, var olma.
zabit: subay.
Zat-ı Ferd-i Vahid: tek ve benzersiz olan yüce zat, Allah.

Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.

arş: dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası, göğün en yüksek tabakası.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

cihet: yön.

cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme.

çare-i yegâne: tek çare, tek çıkar yol.

defter-i hasenat: insanların iyiliklerinin, hayırlı ve güzel işlerinin yazıldığı manevî defter.

derece-i ehemmiyet: önemlilik derecesi.

ekmel: en mükemmel, en kusursuz.

essebebüke'l-fail: bir şeye sebep olan onu işlemiş gibidir.

ferdiyet: fert oluş, Allah'ın tek, bir, eşsiz ve benzersiz oluşu.

ferdiyet-i Rabbaniye: besleyen, büyüten, yetiştiren, varlıkların uyum içinde sevk ve idare eden, tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan Allah.

ferş: yer, yeryüzü.

fütur: kusur.

hâkimiyet-i ilâhiye: Allah'ın hâkimiyeti.

hasenat: iyilikler, hayırlı ve güzel işler.

hikmet: ilâhî gaye, gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş.

hilkat: yaratılış.

husul bulmak: meydana gelmek, oluşmak.

hususan: özellikle.

iktiza etmek: gerektirmek.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

işaret: gösterme, bildirme.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kat'iyet: kesinlik.

kemalât: mükemmellikler, kusursuzluklar.

kusur: eksiklik; hata.

makbuliyet: beğenilmeye, kabul olunmaya lâyık olma.

medar: sebep, vasıta, vesile, kaynak.

menba: kaynak.

menşei: bir şeyin çıktığı yer, kaynağı.

meratip: mertebeler, dereceler.

metalip: talep edilen, istenen şeyler, istekler, arzular.

misli: benzeri, tıpkısı.

müdahale-i gayr: başkasının karışması.

müşevveşiyet: karışıklık.

risalet: elçilik, peygamberlik.

salâvat duası: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e, memnuniyet ve bağlılık için yapılan rahmet duası.

Beşinci İşaret: Müdahale-i gayrı şiddetle reddeden hâkimiyet-i ilâhiyedir.

¹ **لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلَ اللَّهِ فَسَدَتَا** ayetinin sırrıyla ve ²

فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ ayetinin işaretiyle, zer-

rattan seyyarata kadar, ferşten Arşa kadar hiçbir cihette kusur ve fütur, noksanîyet ve müşevveşiyet eseri görülmemesi, ferdiyetin cilve-i azamını gösterip, vahdete şahadet eder.

Altıncı İşaret: Bütün kemalâtın medarı ve esası; ve kâinatın hilkatindeki hikmetlerin ve maksatlarının menşei ve madeni ve zîşuur ve zîaklın, hususan insanın metalip ve arzularının husul bulmasının menbaı ve çare-i yegânesi, ferdiyet-i Rabbaniye ve vahdet-i ilâhiye olmasıdır.

Yedinci İşaret: Tevhid-i hakikîyi bütün meratibiyle en ekmel bir surette ders verip ispat eden ve ilân eden Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın risaleti, o tevhidin kat'iyeti derecesinde sabit olduğunu izahla beraber; şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmın derece-i ehemmiyet ve ulviyetine şahadet eden pek çok delillerden üç tanesini zikreder.

Birincisi: "Essebebüke'l-fail" sırrıyla, umum ümmetinin bütün zamanlarda işledikleri hasenatın bir misli defter-i hasenatına geçmekle ve hususan her günde umum ümmetin ettikleri salâvat duasının kat'î makbuliyeti cihetiyle; o hadsiz duaların iktiza

1. Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi. (Enbiya Suresi: 22.)

2. Haydi, çevir gözünü: En küçük bir kusur görüyor musun? (Mülk Suresi: 3.)

seyyarat: gezegenler.

sır: gizli hakikat.

suret: şekil, biçim, tarz.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) manevî şahsiyeti.

tevhid: birleme, Allah'ın bir olduğuna ve Ondan başka

ilâh olmadığına inanma.

tevhid-i hakikî: Allah'a, varlığını gösteren delillerle, isim ve sıfatlarıyla inanmak.

ulviyet: yücelik, yükseklik.

ümmet: Müslümanların tamamı; bir peygambere inanıp onun yolunda gidenlerin tamamı.

vahdet: birlik.

vahdet-i ilâhiye: Allah'ın birliği.

zerrat: zerreler, en küçük parçalar, atomlar.

ziakıl: akıl sahibi.

zikretmek: söylemek, sözünü etmek.

zîşuur: şuur sahibi, şuurlu.

ettikleri makam ve mertebeyi düşündürmekle şahsiyet-i maneviye-i Muhammediyenin (a.s.m.) kâinat içinde nasıl bir güneş olduğu anlaşıldığını...

İkincisi: Mahiyet-i Muhammediye (a.s.m.) âlem-i İslâmiyetin şecere-i kübrasının menşei, çekirdeği, hayatı, medarı olduğundan, fevkalhad istidat ve cihazatıyla âlem-i İslâmiyetin maneviyatını teşkil eden kudsi kelimatı, tesbihatı, ibadatı en evvel bütün manalarıyla hissedip yapmasından gelen terakkiyatı ruhiyesini düşündürüp, habibiyet derecesine çıkan ubudiyet-i Muhammediyenin (a.s.m.) velâyeti, sair velâyetlerden ne kadar yüksek olduğunu anlatır. O Zatın (a.s.m.) had ve nihayeti olmayan meratib-i kemalâtta ne derece terakki ettiğini bildirir.

Üçüncüsü: *Zat-ı Ferd-i Zülcemal* bütün nev-i beşer namına, belki umum kâinat hesabına *Zat-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmı* kendine muhatap ittihaz etmekle; elbette onu hadsiz kemalâtta hadsiz feyzine mazhar ettiğini ve şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm, kâinatın manevî bir güneşi ve bu kâinat denilen Kur'ân-ı kebirin ayet-i kübrası ve o *Furkan-ı Azam*'ın ve İsm-i Azamın ve ism-i *Ferd*'in cilve-i azamının bir âyinesi olduğunu ders verir.

BEŞİNCİ NÜKTE

913

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَةِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ

âlem-i İslâmiyet: İslâm dünyası.

Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.

ayet-i azim: büyük ayet.

ayet-i kübra: en büyük ayet.

âyine: ayna.

cihazat: cihazlar, maddî ve manevî organlar.

cilve-i azam: en büyük yanı sıra, görünme.

fevkalhad: haddinden fazla, pek çok.

feyz: Allah'ın kuluna verdiği ilim, ırfan, marifet; maddî ve manevî bolluk, bereket.

Furkan-ı Azam: en büyük hakkı batıldan ayırıcı, en büyük Kur'an.

habibiyet: en sevgili oluş, en sevgili kul olma.

had: sınır.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hesabına: adına, yerine.

ibadat: ibadetler.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve

manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri.

İsm-i Ferd: tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan Allah'ın Ferd ismi.

istidat: kabiliyet, yetenek.

ittihaz etmek: kabul etmek.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kelimat: kelimeler.

kemalât: mükemmellikler; ahlâk ve huy güzelliği.

kudsi: kutsal, mukaddes, yü-

ce.

Kur'ân-ı kebir: büyük Kur'an.

mahiyet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'e ait özellikler.

makam: manevî mevki, manevî yer.

mana: anlam.

manevî: maddî olmayan, manaya ait.

maneviyat: ruha, hisse, inanca ait olan şeyler.

mazhar: kavuşma, erişme; ortaya çıkma ve görünme yeri.

medar: dayanak noktası, sebep, vesile; yöre.

menşe: bir şeyin çıktığı yer, kaynak.

meratib-i kemalât: mükemmelliklerin, ahlâk ve huy güzelliğinin dereceleri.

mertebe: derece, mevki.

muhatap: kendisine hitap edilen, söz söylenilen.

nam: ad, isim.

nev-i beşer: insan türü, insanlık.

nihayet: son.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

sair: diğer, öteki.

şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) manevî şahsiyeti, varlığı.

şecere-i kübra: her tarafa dalbudak salmış büyük ağaç.

terakki etmek: yükselmek, ilerlemek.

terakkiyat-ı ruhiye: ruhen yükselmeler.

tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.

teşkil etmek: meydana getirmek, oluşturmak.

ubudiyet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in mükemmel kulluk ve ibadeti.

umum: bütün.

velâyet: vefâlık, Allah dostluğu.

Zat: şahıs, kişi; Hz. Muhammed (a.s.m.)

Zat-ı Ferd-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi, tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan yüce zat Allah.

Zat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) zatı, şahsı

acip: şaşırtıcı, hayret verici.
cilve: görünme, yansıma.
cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme.
esbab-ı zahiri: görünürdeki sebepler, görünüşteki sebepler.
fesahat: doğru ve düzgün söyleyiş, açık ve güzel ifade.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
fihristevari: bir şeyin içinde nelelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste gibi.
garip: tuhaf, hayret verici, şaşırtıcı.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hassa: bir şeye has özellikli.
Hay: gerçek hayat sahibi olan ve bütün hayat sahiplerine hayat veren Allah.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yerine getirme.
ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri.
ism-i Hay: gerçek hayat sahibi olan ve bütün hayat sahiplerine hayat veren Allah'ın Hay ismi.
ism-i Muhyi: bütün canlılara hayat veren, diriltiren Allah'ın Muhyi ismi.
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
izah: açıklama, anlatma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kıymettar: kıymetli, değerli.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü, sahip olduğu özellikler.
maksut: istenen, arzu edilen.
meftun: âşık, tutkun, aşırı sevgiyle bağlanmış.
mertebe: derece, mevki.
misil: benzer, eş, tıpkısı.
muhtasaran: kısaca, özet olarak.
mukabil: karşı, karşılık olarak.
netice: sonuç.
nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, lütuf, ihsan.
nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
remiz: işaret.
sanat: ustalık, hüner, marifet; güzel eser.
Sâni-i Hayy-ı Kayyum: bütün varlıkları ayakta, varlık âleminde tutan, gerçek hayat sahibi olan, her şeyi sanatlı şekilde yaratan Allah.
sebeb-i hilkat: yaratılış sebebi.
sır: gizli hakikat.
sual: soru.
suret: şekil, biçim, tarz.
şeffaf: saydam, parlak.
şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etmek, minnet duymak, elhamdül-

1 **مَوْتَهَا إِنَّ ذَلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ**
 ayet-i azîmesiyle,

2 **اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ**
 ayet-i azîminin bir nüktesi ve Hayy İsm-i Azamının bir cilvesi olup, muhtasaran Beş Remiz içinde gösterilmiştir.

Birinci Remiz: İsm-i Hayy ve ism-i Muhyi'nin cilve-i azamından olan "Hayat nedir? Mahiyeti ve vazifesi nedir?" sualine karşı fihristevârî, yirmi dokuz mertebede, iki sayfa içerisinde, öyle güzel bir surette cevap verilerek tarif edilmiştir ki, bu nasıl acip bir izah, bu nasıl fesahatli bir tarz-ı beyan, bu nasıl garip bir tabirattır ki, misli görülmemiş. İnsan, bu hakikatlerin güzelliğine meftun oluyor, hayretinden parmaklarını ısıyor; daha fevkinde tarif tasavvur edilemiyor; takdir ve tahsinler içinde tefekküre dalıyor.

İkinci Remiz: Hayatın yirmi dokuz hassasından yirmi üçüncü hassasında, hayatın iki yüzünün de şeffaf ve parlak olduğunun ve ondaki tasarrufat-ı kudret-i Rabbaniyeye esbab-ı zahiriye perde edilmesinin sırrını izah ediyor.

Üçüncü Remiz: Kâinatın neticesi hayat olduğu gibi; hayatın neticesi olan şükür ve ibadet de, kâinatın sebeb-i hilkatı ve maksut neticesi olduğundan, kâinatın Sâni-i Hayy-ı Kayyum'u, hadsiz nimetleriyle kendini zihayatlarla bildirip sevdirmesine mukabil, zihayatlardan teşekkür istemesi ve sevmesine

1. Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan, elbette ölüleri de dirilecektir. O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi: 50.)
2. Allah Teâlâ ki, Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O Hayydir, ezeli ve ebedî hayat sahibidir; O Kayyumdur, varlığı için hiçbir sebebe ihtiyacı olmadığı gibi, bütün eşya Onun yaratmasıyla ve tedbirleriyle devam eder ve vücutta kalır, beka bulur. (Bakara Suresi: 255.)

lillâh demek.

tabirat: tabirler, deyimler, sözler.

tahsin: beğenme, iyi ve güzel bulma.

takdir: beğenme, değerli bulma.

tarif: anlatma, tanıtmak.

tarif etmek: anlatmak, tanıtmak.

tarz-ı beyan: anlatım tarzı, açıklama şekli.

tasarrufat-ı kudret-i Rabba-niye: Cenab-ı Hakkın kudreti-

nin tasarrufu, icraatı, işleri.

tasavvur etmek: düşünmek
tefekkür: derin düşünme, inceden inceye düşünme, zihni faaliyet gösterme.

vazife: görev.

zihayat: hayat sahibi, canlılar.

mukabil sevmelerini ve kıymetli sanatlarına karşı methüsenâ etmelerini istediğini ve her bir zihayâtın hayatı doğrudan doğruya, vasıtasız olarak *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un dest-i kudretinde olduğunu bildiriyor.

Dördüncü Remiz: Hayat, imanın altı erkânı olan

1 **أَمِنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَيْكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ**

rükünlerine bakıp ispat ettiğini o kadar lâtif bir tarzda ders veriyor, izah ediyor ki; o belâgat-i ifade, insanı hayran ediyor.

Beşinci Remiz: Birinci Remzin on altıncı hassasında zikredilen, hayat bir şeye girdiği vakit, o cese di bir âlem hükmüne getirdiğini; cüz ise, küll gibi; cüz'î ise, küllî gibi bir camiiyet verdiğini çok güzelliklerle gayet şirin bir tarzda izah ediyor. Hem hatimesinde, İsm-i Azam bazı evliya için ayrı ayrı olduğunu beyan ediyor.

ALTINCI NÜKTE 933

Kayyumiyet-i İlâhiyeye bakan ayetlerin bir nüktesine ve *Kayyum* İsm-i Azamının bir cilve-i azamına, muhtasar olarak Beş Şua ile işaret eder.

Birinci Şua: Bu kâinatın *Hâlık-ı Zülcelâl*'i bizatihi *Kayyum*'dur, daimdir, bâkîdir. Bütün eşya onun kayyumiyetiyle kaimdir, devam eder, vücutta kalır, beka bulur. O nispet-i kayyumiyet bir an kesilse, bütün eşya birden mahvolur. Şeriki ve naziri yoktur. Maddeden mücerret, mekândan münezzeh, tecezzi ve inkısamı muhal, tagayyür ve tebeddülü mümteni; ihtiyaç ve aczi imkân haricinde bir *Zat-ı Akdes*'in bir

hükmüne: yerine, değerine.

iman: Allah'a ve diğer iman esaslarına inanma.

inkısam: kısımlara ayrılma, bölünme.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri.

izah etmek: açıklamak, anlatmak.

kaim: ayakta duran.

Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan ve yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutan Allah.

kayyumiyet: başlangıcı olmaksızın var olan Allah'ın yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutması.

Kayyumiyet-i İlâhiye: başlangıcı olmaksızın var olan Allah'ın yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutması.

küll: bütün.

küllî: çok miktarda; bütüne mensup parçalardan ve fertlerden meydana gelen; bütün.

lâtif: güzel, hoş.

mekân: yer; kalınan, oturulan yer.

methüsenâ: methedip övmek.

muhal: imkânsız; olması mümkün olmayan.

muhtasar: kısaltılmış, kısa, özet.

mücerret: her şeyden uzak.

mümteni: mümkün olmayan, imkânsız.

münezzeh: uzak, bir şeye ihtiyacı olmayan, muhtaç olmayan

nazir: benzer, eş.

nispet-i kayyumiyet: kayyumiyet bağı, bütün varlıkların Cenab-ı Hakkın kudretiyle mevcut hâllerini koruyabilmeleri, varlıklarını devam ettirebilmeleri.

nükte: ince manalı söz; ancak dikkatle anlaşılabilen mana.

remiz: işaret.

rükün: temel, esas.

şerik: ortak.

şua: bir ısı kaynağından uzanan ısı demeti.

tagayyür: değişme, başkalaşma, bozulma.

tarz: usul, şekil.

tebeddül: değişme, başkalaşma.

tecezzi: bölünme, parçalanma.

Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan Zat, Allah.

Zat-ı Hayy-ı Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan, yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutan ve gerçek hayat sahibi olan Zat, Allah.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

zikretmek: söylemek, sözünü etmek.

1. Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe ve kadere iman ettim.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik. **âlem:** dünya.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, sonsuz.

beka: varlığını devam ettirme, devamlılık, sonsuzluk.

belâgat-i ifade: anlatımdaki güzellik, düzgünlük.

beyan etme: açıklama, anlatma.

bizatihi: kendisi, kendi zatında, kendinden.

camiiyet: çok şeylerle alâkâlılık; birçok manayı ve hakikatî üzerinde toplayıcı olmak.

cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme.

cüz: parça.

cüz'î: tek maddeden meydana gelmiş; parçaya ait olan; pek az; .

daim: devam eden, devamlı.

dest-i kudret: kudret eli; Cenab-ı Hakkın güç ve kuvveti.

erkân: rükünler, esaslar.

evliya: velîler, Allah dostları.

gayet: son derece, çok.

Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve heybet sahibi olan bütün varlıkları yaratan Allah.

hasa: bir şeye has özellik.

hatime: son, bitiş, sonuç kısmı.

âli: yüce, yüksek.
amik: derin.
aza: organ.
azamî: en büyük; en fazla, en çok.
beka: varlığını devam ettirme, devamlılık, sonsuzluk.
beyan: açıklama, anlatma.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
ceset: beden, vücut.
cilve: görünme, yansıma.
cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme.
dakik: ince ve derin.
ecram-ı semaviye: gök cisimleri, yıldızlar, gezegenler.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâm'dan çıkmış olanlar
emr-i ilâhiye: Allah'ın emri.
ezeli: varlığının başlangıcı olmayan.
gayet: son derece, çok.
had: sınır.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek, doğru.
hallâkiyet-i ilâhiye: Allah'ın yaratıcılığı.
hayretengiz: hayret veren, şaşırtan.
hesap: sayı.
ifade: anlatım, anlatım şekli, söyleyiş tarzı.
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
inkâr-ı ulûhiyet: Allah'ın varlığını inkâr etmek, reddetmek, kabul etmemek.
inkıyat: boyun eğme, itaat etme.
ism-i Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan ve yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutan Allah'ın Kayyum ismi.
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
kemal-i inkıyat: tam bir itaat ve boyun eğme.
kıyam: ayakta durma.
kudret-i Rabbaniye: besleyen, büyüten, yetiştiren varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın sonsuz güç ve kuvveti.
kudret-i samedaniyet: hiçbir şeye ihtiyacı bulunmayan, bütün yaratıkların tüm ihtiyaçlarını veren Allah'ın sonsuz güç ve kuvveti.
letafet: güzellik, hoşluk.
maddiyyun: maddenin hep var olduğunu, sonradan yaratılmadığını, bundan sonra da yok olmayacağını söyleyen maddeciler, maneviyata inanmayan dinsiz felsefeciler.
mesele: önemli konu.
meslek: takip edilen manevî yol.

kısım cilvelerini, bir kısım ehl-i dalâlet kimseler, zerrattaki tahavvülât-ı muntazama içinde hissettikleri hayretengiz hallâkiyet-i İlâhiyenin ve kudret-i Rabbaniyenin cilve-i azamının nereden geldiğini bilemediklerinden ve kudret-i samedaniyetin cilvesinden gelen umumî kuvvetin nereden idare edildiğini anlayamadıklarından, madde ve kuvveti ezeli tevehhüm etmeleriyle açtıkları inkâr-ı ulûhiyet mesleklerindeki yollarının iç yüzünü gösteren ve hak ve hakikat mesleğinin letafetli yüzünü sırr-ı kayyumiyetin tecelli-i azamıyla izah edip, bütün güzelliğiyle meydana çıkaran gayet dakik ve çok amik ve pek geniş bir ifade ile, tabiiyyun ve maddiyyun mesleklerini iptal edip, onları techil eden ve utandıran âlî bir beyandır.

İkinci Şua: “İki Mesele” dir.

Birincisi: Had ve hesapsız ecram-ı semaviyenin, nihayetsiz derecede intizam ve mizan içinde, sırr-ı kayyumiyetle kıyam ve beka ve devamları; ve emr-i ¹ **كُنْ فَيَكُونُ** 'dan gelen emirlere kemal-i inkıyatları, ism-i Kayyum'un azamî cilvesine bir ölçü olduğu gibi; her bir zîhayatın cesedini teşkil eden zerrelerin, o cesedin her azasında o azaya göre toplanmaları ve sel gibi akan ve fırtınalar içinde çalkalanan unsurların, dağılmayarak o cesette muntazaman durmaları ve o emr-i İlâhiyeye inkıyatları, sırr-ı kayyumiyeti ilân eden hadsiz diller olduğunu beyan eder.

1. “Ol” der; oluverir. (Yâsin Suresi: 82.)

mizan: ölçü, denge.
muntazaman: düzenli olarak.
nihayetsiz: sonsuz.
sırr-ı kayyumiyet: Kayyum olan Allah'ın bütün varlıkları ayakta, varlık âleminde tutmasındaki sır, hakikat.
şua: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti.
tabiiyyun: tabiatçılar, Allah'a inanmayıp doğayı, canlı can-

sız varlıkları yaratıcı bir güç olarak kabul edenler.
tahavvülât-ı muntazama: düzenli hâl değişiklikleri.
tecelli-i azam: en büyük görünme, belirme.
techil etmek: cahillikle, bilgisizlikle suçlama.
teşkil etmek: meydana getirmek, oluşturmamak; şekillendirmek.

tevehhüm etmek: zannetmek, gerçekte olmayana var kabul etmek.
umumi: genel, herkesle alâkalı, herkese ait.
unsur: madde, element.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: en küçük parça, atom, molekül.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

İkinci Meselesi: Eşyanın sırr-ı kayyumiyetle münasebettar fayda ve hikmetlerine işaret eden pek çok envaından üç nev'ine işaret eder.

Birinci Nev'i: Eşyanın kendisine ve insan ve insanın maslahatlarına bakar.

İkinci Nev'i: Hem umum zîşuurun mütalâasına bakar, hem Fâtır'ının esmasını bildiren birer ayet ve birer kaside olduğunu hadsiz okuyucularına ifade etmesine bakar.

Üçüncü Nev'i: Doğrudan doğruya Sâni-i Zülcelâl'e bakar. İşte bu üçüncü nevide bir saniye kadar yaşamak kâfi olmakla beraber,

¹ **اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا** ayetinin işaretiyle, kayyumiyet-i İlâhiye, hadsiz ecrama ve nihayetsiz zerrata nokta-i istinat olduğunu ve bilcümle mevcudatın keyfiyat ve ahvalinde binler silsilelerin uçları ² **وَالِيهِ يَرْجِعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ** işaretiyle sırr-ı kayyumi-yete bağlı bulunduğunu iş'ar eder.

Üçüncü Şua: Hallâkiyet-i İlâhiye ve faaliyet-i Rab-baniye içindeki sırr-ı kayyumiyetin bir derece inkişafına işaret eden mukaddemelerin birincisi, zaman seylinde mütemadiyen çalkanan ve göz açtırmadan, nefes aldırmadan âlem-i şahadetten âlem-i gayba gönderilen bu mahlûkatın bu hayret verici seyahat ve seyranı, üç mühim şubeye ayrılan hadsiz ve nihayetsiz bir hikmetten ileri geliyor.

oluş.

ifade etmek: anlatmak.

inkişaf: açılma, meydana çıkma.

iş'ar etmek: anlatmak, bildirmek.

işaret etmek: göstermek, bildir-mek.

işaret: gösterme, bildirme.

kâfi: yeterli, yeter.

kaside: içinde övgü ifadeleri bu-lunan, düzenlenmiş, kafiyele eser.

Kayyumiyet-i İlâhiye: başlangıcı olmaksızın var olan Allah'ın ya-rattıklarını ayakta, varlık âlemin-de tutması.

keyfiyat: durumlar, hâller; nite-likler.

mahlûkat: yaratıklar, yaratılmış-lar.

maslahat: fayda.

mesele: önemli konu.

mevcudat: yaratılmış olan şeyle-rin tamamı, varlıklar.

mukaddeme: giriş, ilk söz, baş-langıç.

mühim: önemli.

münasebettar: ilgili, alakalı.

mütalâa: dikkatli okuma, bir şeyi iyice düşünme.

mütemadiyen: devamlı şekilde, sürekli olarak.

nevi: tür, çeşit.

nihayetsiz: sonsuz.

nokta-i istinat: dayanak noktası.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, heybet, haşmet, sahibi olan, her şeyi sanatla yaratan Allah.

seyahat: gezme, dolaşma, yolcu-luk.

seyl: sel.

seyran: gezinme.

sırr-ı kayyumiyet: Kayyum olan Allah'ın bütün varlıkları ayakta, varlık âleminde tutmasındaki sır, hakikat.

silsile: zincirleme, sıralama; zincir, sıra.

şua: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti.

şube: bölüm, kısım.

umum: bütün, tüm.

zerrat: zerreler, en küçük parça-lar, atomlar.

zîşuur: şuur sahibi, şuurlu; anla-ma, tanıma ve kavrama gücüne sahip.

1. O Allah ki, gökleri, gördüğünüz gibi direksiz yükseltti. (Ra'd Suresi: 2.)

2. Bütün işler Ona döndürülür. (Hüd Suresi: 123.)

ahval: hâller.

âlem-i gayp: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tara-fından bilinen, görünmeyen başka dünyalar.

âlem-i şahadet: şahadet âle-mi, gözle gördüğümüz, duyularımızla algılayabildiğimiz âlem.

ayet: Kur'an'ın her bir cümle-

si.

bilcümle: bütün.

ecram: cansız cisimler, kütle-ler; gezegenler, yıldızlar.

enva: neviler, türler, çeşitler.

Esma: isimler.

faaliyet-i Rabbanîye: besle-yen, büyüten, yetiştiren var-lıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın faaliyeti, iş

görmesi.

Fâtır: bütün varlıkları farklı fitratlarda, farklı yaratılış özel-likleriyle, benzersiz ve harika şekilde yaratan Allah.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hallâkiyet-i İlâhiye: Allah'ın yaratıcılığı.

hikmet: ilâhî gaye; gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde

Birinci Şubesi: Faaliyetin her bir nev'i, cüz'î olsun küllî olsun, bir lezzeti netice vermesi sırrıyla —tabirde hata olmasın— Zat-ı Hayy-ı Kayyum'da bulunan bir aşk-ı lâhutînin ve bir muhabbet-i kudsiyenin ve bir lezzet-i mukaddesenin şuuratı, hadsiz faaliyetle ve nihayetsiz hallâkiyetle kâinatı mütemadiyen tazelandirip çalkalandırdığını...

İkinci Şubesi: Her bir cemal ve hüner sahibi, kendi cemalini ve hünerini sevmesi ve teşhir edip ilân etmesi kaidesiyle Cemîl-i Zülkema'l'in bin bir Esma-i Hüsnasından her bir isminin her bir mertebesinde hadsiz enva-ı hüsn ile hadsiz hakaik-ı cemile bulunmasındandır ki, o aşk-ı mukaddese-i İlâhiye, o sırr-ı kayyumiyete binaen kâinatı mütemadiyen değiştirip tazelandirdiğini...

Üçüncü Şubesi, hem Dördüncü Şua: Her merhamet ve şefkat sahibi ve her âlicenap olan zat, başkalarını memnun ve mesrur etmekten, sevindirip mes'ut etmekten lezzet alması ve her âdil zat, *ihkak-ı hak* etmekten keyiflenmesi ve her hüner sahibi sanatkâr, yaptığı sanatını teşhir etmekten ve sanatının istediği tarzda işleyerek arzu ettiği neticeleleri vermesiyle iftihar etmesi kaidelerine binaen, bu kâinatın Sâni-i Hakîm'i, bin bir Esma-i Hüsnasının had ve nihayeti olmayan güzelliklerine bu mevcudatı mazhar etmek için bu kâinatı böyle acip bir hallâkiyet-i daime ve hayretengiz bir faaliyet-i sermediye içinde sırr-ı kayyumiyet ile mütemadiyen tazelandirip

acip: hayret verici.
âdil: adaletli, her hak sahibine hakkını veren.
âlicenap: cömert, yüksek ahlâk sahibi, yüce.
aşk-ı lâhuti: Cenab-ı Hakta bulunan zatına has aşk, şiddetli sevgi.
aşk-ı mukaddese-i İlâhiye: Cenab-ı Hakta bulunan zatına has, kutsal aşk, şiddetli kutsal sevgi.
binaen: -den dolayı, bağlı olarak.
cemal: güzellik.
Cemil-i Zülkema'l: sonsuz mükemmellik ve güzellik sahibi olan Allah.
cüz'î: az, küçük, parçaya ait olan.
enva-ı hüsn: güzellik çeşitleri.
Esma-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
faaliyet: çalışma, iş görme, hareket.
faaliyet-i sermediye: sürekli çalışma ve iş görme, sürekli hareket.
had: sınır.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-ı cemile: güzel hakikatler.
hallâkiyet: yaratıcılık.
hallâkiyet-i daime: sürekli, devamlı yaratıcılık.
hayretengiz: hayret veren.
hüner: beceri, ustalık.
iftihar etmek: övmek, kendisine ait iyi bir hâle sevinmek.
ihkak-ı hak etmek: haklıya hakkını vermek.
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
kaide: kural, prensip.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
keyiflenmek: kendini iyi hissetmek, hoşlanmak, memnun olmak, sevinmek.
küllî: çok, büyük, bütüne ait olan.
lezzet-i mukaddese: Cenab-ı Hakka ait ve zatına has mukaddes lezzet.
mazhar: erişme, kavuşma; bir şeyin görüldüğü yer.
merhamet: acıma, şefkat göster-

me, koruma, iyilik etme.
mertebe: derece.
mesrur: sürurlu, sevinçli.
mes'ut: saadetli, mutlu.
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.
muhabbet-i kudsiye: Cenab-ı Hakta bulunan ve zatına has olan kutsal sevgi.
mütemadiyen: hiç durmadan, devamlı şekilde, aralıksız.
netice: sonuç.
nevi: tür, çeşit.

nihayet: son.
nihayetsiz: sonsuz.
sanat: ustalıklı yapılmış güzel eser; ustalık, hüner.
sanatkâr: sanatla uğraşan, sanat eseri ortaya koyan.
Sâni-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah.
sır: gizli hakikat; İlâhî hikmet.
sırr-ı kayyumiyet: Kayyum olan Allah'ın bütün varlıkları ayakta, varlık âleminde tut-

masındaki sır, hakikat.
şua: bir ısı kaynağından uzanan ısı demeti.
şube: bölüm, kısım.
şuunat: hâller, işler, fiiller.
tabir: ifade, söz, deyim.
tarz: usul, şekil, biçim.
teşhir etmek: sergilemek.
Zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan, yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutan ve gerçek hayat sahibi olan Zat, Allah.

tecdit ettiğini pek garip, pek şirin, pek lâtif, gayet hoş bir ifade ile izah ediyor. Ve bir kısım ehl-i dalâletin, “Kâinatı böyle tağyir ve tebdil eden Zatın, kendisinin de mütegayyir ve mütehavvil olması lâzım gelmez mi?” diye sordukları suale; bilâkis Zat-ı Zülcelâl’in mütegayyir ve mütehavvil olmaması lâzım geldiğini gayet kat’î bir surette beyan eden bir cevapla mukabele edilmiştir.

Beşinci Şua: “İki Mesele”dir.

Birinci Mesele: İsm-i Kayyum’un cilve-i azamına baktırmak için, hayalî iki dürbünden biriyle, en uzaklarda esîr maddesi içinde sırr-ı kayyumiyetle durdurulmuş kısmen tahrik, kısmen tespit edilmiş milyonlar azametli cirimleri ve diğer dürbünle zîhayat mahlûkat-ı arziden zerrat-ı vücudiyelerinin vaziyet ve hareketlerini temaşa ettirir.

Hulâsası: Bu altı İsm-i Azam birbiriyle imtizaç ettiklerinden, bütün kâinatın bütün mevcudatını böyle durduran, beka ve kıyam veren ism-i Kayyum cilve-i azamı arkasında tecelli eden ism-i Hayy’ın, bütün o mevcudatı hayat ile ışıkladırdığını; ve ism-i Hayy’ın arkasında tecelli eden ism-i Ferd’in, o mevcudatı bir vahdet içine alıp yüzlerine birer hatem-i ehadiyet bastığını; ve ism-i Ferd’in arkasında tecelli eden ism-i Hakem’in, o mevcudatı meyvedar bir nizam ve hikmetli bir intizam ve semeredar bir insicam içine alıp süslendirdiğini; ve ism-i Hakem’in cilvesi arkasında tecelli eden ism-i Adl’in, o mevcudatı

ismi.

ism-i Hakem: haklıyı haksızı ayıran, her şeyi hikmetle, bir gaye için ve faydalı bir şekilde yaratan Cenab-ı Hakkın Hakem ismi.

ism-i Hay: gerçek hayat sahibi olan ve bütün hayat sahiplerine hayat veren Allah’ın Hay ismi.

ism-i Kayyum: başlangıcı olmayan var olan ve yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutan Allah’ın Kayyum ismi.

izah etmek: açıklamak, anlatmak.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kat’î: kesin.

kısmen: bir kısım, bir bölüm olarak.

kıyam vermek: ayakta durdurmak.

lâtif: güzel, hoş.

mahlûkat-ı arziye: dünyadaki yaratıklar.

mesale: önemli konu.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

meyvedar: meyveli.

mukabele etmek: karşılık vermek.

mütegayyir: değişen, başkalaşan.

mütehavvil: bir hâlde durmayıp başka bir hâlde giren, değişen.

nizam: düzen.

semeredar: meyveli.

sırr-ı kayyumiyet: Kayyum olan Allah’ın bütün varlıkları ayakta, varlık âleminde tutmasındaki sır, hakikat.

sual: soru.

suret: şekil, biçim.

şua: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti.

tağyir: başkalaştırma, değiştirme.

tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.

tebdil etmek: değiştirmek.

tecdit etmek: yenilemek, tazelemek.

tecilli etmek: görünmek, belir-mek.

temaşa etmek: hoşlanarak bak-mak, seyretmek.

tespit edilmiş: sabit hâlde getirilmiş, yerleştirilmiş.

vahdet: birlik.

Zat: büyüklük ve yücelik sahibi, Allah.

Zat-ı Zülcelâl: büyüklük, haşmet, heybet sahibi yüce Zat, Allah.

zerrat-ı vücudiye: vücudun zerreleri, parçacıkları, hücreleri, atomları.

zîhayat: hayat sahibi, canlı.

azametli: büyük.

beke: varlığını devam ettirme, devamlılık.

beyan etmek: açıklamak, anlatmak.

bilâkis: aksine, tersine.

cilve: görünme, yansıma.

cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme.

cirim: kütle, cansız cisimler, gök cismi, yıldız.

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâm’dan çıkmış olanlar.

esîr: kâinata bulunan, her tarafı kaplamış olan ısı ve ışığı nakleden madde.

garip: tuhaf, hayret verici, şaşırtıcı.

gayet: son derece, çok.

hatem-i ehadiyet: Allah’ın birliğini her bir şeyde gösteren mühür.

hikmetli: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olan.

hulâsa: kısaca, sözün kısası.

ifade: anlatım, anlatım şekli, söyleyiş tarzı.

imtizaç etmek: bir araya gelip kaynaşmak, uyusmak.

insicam: düzgün işleme, düzgünlük, uyumluluk, uyuşma.

intizam: düzen, tertip.

ism-i Adl: her hak sahibine hakkını veren Allah’ın Adl ismi.

İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri.

ism-i Ferd: tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan Allah’ın Ferd

âyine: ayna.

âyinedarlık: aynalık.

beşer: insan, insanlık.

camiiyet: çok şeylerle alâkalılık, birçok manayı ve hakikati üzerinde toplayıcı olmak.

celâl: büyüklük, haşmet, heybet.

cemal: güzellik.

cemal-i Zat: Allah'ın yüce zatına has lâhî güzellik.

Cemil-i Mutlak: sınırsız ve sonsuz güzellik sahibi olan Allah.

cihet: yön.

cilve: görünme, yansıma.

dâhi: son derece zeki, anlayışlı.

ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.

emsal: örnekler, benzerler.

Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.

Esmâ-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.

fevkinde: üstünde, üzerinde.

gayet: son derece, çok.

hakikat: gerçek, doğru.

hassas: duyarlı.

hikmet: lâhî gaye, sebep.

ifade etmek: anlatmak.

ihsanat: iyilikler, bağışlar, lütuflar.

ism-i Adl: her hak sahibine hakkını veren Allah'ın Adl ismi.

ism-i Kuddüs: bütün çirkinliklerden, kusur ve noksanlardan uzak olan, her şeyi kirlerden arındıran Allah'ın Kuddüs ismi

itaat etmek: emre uymak.

izah etmek: açıklamak, anlatmak.

kaim olmak: ayakta durmak.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

Kayyumiyet: başlangıcı olmaksızın var olan Allah'ın yaratıklarını ayakta, varlık âleminde tutması.

kemal-i inkıyat: tam bir itaat ve boyun eğme.

Kuddüs: bütün çirkinliklerden, kusur ve noksanlardan uzak olan, her şeyi kirlerden arındıran Allah.

mazhar olmak: erişmek, kavuşmak; bir şeyin görüldüğü, ortaya çıktığı yer olmak.

meftun: âşık, aşın bir sevgiyle bağlanmış, tutkun.

melâike: melekler.

mesale: önemli konu.

mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.

yıldızlar ordusundan tâ zerreler ordusuna kadar gayet hassas bir mizan-ı adl içinde tutarak emri ¹ كُنْ فَيَكُونُ 'den gelen emirleri kemal-i inkıyat ile ita-

at ettirdiğini; ve ism-i Adl'in cilvesi arkasında tecelli eden ism-i Kuddüs'ün, o mevcudatı Cemil-i Mutlak'ın cemal-i zatına ve nihayetsiz güzel olan Esmâ-i Hüsnâna lâyük ve münasip olacak gayet güzel âyinelere şekline getirdiğini gösteriyor.

İkinci Mesele: Kayyumiyetin, vahidiyet ve celâl noktasında kâinatın tecellisi olduğu gibi, ehadiyet ve cemal noktasında insanda dahi cilvesinin tezahüratı olduğunu; ve bu tecelli ile Zat-ı Zülcemal'in, beşere, melâikelerin fevkinde ettiği ihsanatını; ve o ihsanatın camiiyetini ve yüksekliğini ve genişliğini izah eder. Ve kâinatı bir sofrâ-i nimet edip, insana teshir etmesinin ve kâinatın, insanla mazhar olduğu sırr-ı kayyumiyetle bir cihette kaim olduğunun hikmeti, insanın üç mühim vazifesinden ileri geldiğini tatad eder. Ve insanın o üç mühim vazifesinden üçüncü vazifesiyle, üç vecihle Zat-ı Hayy-ı Kayyum'a âyinedarlık ettiğini anlatır. Ve bu âyinedarlık ettiği vecihlerden üçüncü vecihteki âyinedarlığının da iki yüzü olduğunu, birinci yüzüyle esmâ-i İlâhiyeye, ikinci yüzüyle de şuunat-ı İlâhiyeye âyinedarlık ettiğini emsali namesbuk bir talâkat-i lisan ile ifade ediyor ki, beşerin dâhîlerini dahi bu hakikatlere meftun edip hayran eder.

Hüsrev

1. "Ol" der; oluverir. (Yâsin Suresi: 82.)

mizan-ı adl: adalet ölçüsü, adalet terazisi.

mühim: önemli.

münasip: uygun.

nâmesbuk: benzeri olmaması.

nihayetsiz: sonsuz.

sırr-ı kayyumiyet: Kayyum olan Allah'ın bütün varlıkları

ayakta, varlık âleminde tut-

masındaki sır, hakikat.

sofrâ-i nimet: nimet sofrası.

suunat-ı İlâhiye: Allah'ın işleri, fiilleri.

tadat etmek: saymak.

talâkat-i lisan: dilin açık ol-

ması, düzgün ve güzel konu-

şabilmesi.

tecelli: görünme, belirme.

teshir etmek: boyun eğdir-

mek, emrine itaat ettirmek.

tezahürat: görümler, orta-

ya çıkmalar.

vahidiyet: birlik.

vazife: görev.

vecih: yön.

Zat-ı Hayy-ı Kayyum: baş-

langıcı olmaksızın var olan,

yarattıklarını ayakta, varlık

âleminde tutan ve gerçek ha-

yat sahibi olan Zat, Allah.

Zat-ı Zülcemal: güzellik sahi-

bi olan zat, Allah.

zerre: en küçük parça, atom.

Ötüz Birinci Lem'a 964

Şualara inkısam etmiş olup, On Dördüncü Şua Afyon Mahkemesi müdafaası ve mektupları ve On Beşinci Şua ise *Elhüccetüzzehra* olarak tesmiye edilmiş ve neşredilmiştir.

Ötüz İkinci Lem'a 964

Eski Said'in en son telifi ve yirmi gün Ramazan'da telif edilen, kendi kendine manzum gelen *Lemaat* risalesidir. Sözler mecmuasında neşredilmiştir.

Ötüz Üçüncü Lem'a 964

Yeni Said'in en evvel hakikatten şuhut derecesinde kalbine zahir olan ve Arabî ibaresinde *Katre*, *Habbe*, *Şemme*, *Zerre*, *Hubab*, *Zühre*, *Şule* ve onların zeyillerinden ibarettir. Türkçe tercümesi Risale-i Nur Külliyyatından *Mesnevî-i Nuriye* ismi altında intişar etmiştir.

Münacat 965

Cenab-ı Hakka, ilmelyakîn ve hatta aynelyakîn derecesinde iktisab-ı marifet ederek, ubudiyetin (kemaliye hakkına) iktiza ettiği acz ve fakr-ı tamımı izhar ederek dergâh-ı İlâhiyeye iltica ve huzur-i Rahman'a takarrüp gibi mezaya-i insaniyeyi bihakkın

Arabi: Arapça.

aynelyakin: görür derecede kesin olarak bilme veya bu derecede inanma.

bihakkın: hakkıyla, gereği gibi; tamamıyla.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dergâhı, kapısı.

evvel: önce.

fakr-ı tam: tam fakirlik, tam yoksulluk.

hakikat: gerçek, doğru.

huzur-ı Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatiyle bütün varlıkları rızıklandıran Allah'ın huzuru.

ibare: cümle, paragraf; söz.

ibaret: meydana gelmiş, oluşan.

iktisab-ı marifet etmek: Allah'ı isim ve sıfatlarıyla tanıtan bilgileri kazanmak.

iktiza etmek: gerektirmek.

ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.

iltica: sığınma.

inkısam etmek: kısımlara ayrılma, bölünme.

intişar etmek: yayılmak, dağılmak.

izhar etmek: ortaya koymak, göstermek.

kemahiye hakkıha: gereği gibi, lâıykıyla.

lem'a: parıltı.

manzum: düzenlenmiş, dizilmiş, sıralanmış.

mezaya-i insaniye: insanlara has üstün özellikler, insanlık

meziyetleri.

müdafaa: savunma.

münacat: dua, yazarış.

neşredilmek: yayınlanmak.

şuhut: görme, şahit olma.

takarrüp: yaklaşmak, yakınlaşmak.

telif: yazılan eser, kitap.

tercüme: bir sözü ya da yazıyı bir dilden başka bir dile çevirme.

tesmiye edilmek: isimlendirilmek.

ubudiyet: kulluk.

zahir olmak: görünmek

zeyil: ek, ilâve.

aleyhi ekmeli't-tahiyyat: en mükemmel selâmlar ve dualar onun üzerine olsun.

âyât: Kur'ân'ın cümleleri.

âyât-ı adide: çok sayıda ayetler.

ayet-i celîle: büyük ve yüce mânalar içeren ayet.

bihakkın: hakkıyla.

Cevşenü'l-Kebir: büyük zırh; Peygamberimize gelen, içinde Allah'ın isimlerini bulunduran büyük ve önemli bir dua.

delâlet etme: delil olma, gösterme.

deveran: dönüp dolaşma, dönüş, dolaşma.

ecram-ı semaviye: gök cisimleri; yıldızlar, gezegenler.

Ekrem-i Enbiya: peygamberlerin en kerîmi, en cömerdi.

esma: isimler.

evvelâ: birinci olarak, ilk önce.

fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste.

gaye-i maksat: asıl gaye ve maksat.

hakaik: hakikatler, gerçekler.

hilkat-i âlem: âlemin yaratılması, kâinatın yaratılışı.

hilkat-i mevcudat: varlıkların yaratılışı.

ittihâ etme: kabul etme, edinme.

kemal-i faaliyet: tam bir faaliyet, mükemmel bir hareket ve işleyiş.

kenz-i mahfiye: gizli hazine.

kerremallahü vechehu: Allah onun yüzünü ak etsin.

kesret: çokluk, bolluk; kalabalık.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akıllan benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân

lisan: dil.

Ma'bud-ı Bilhak: asıl ibadet edilecek, hakkıyla ibadete layık olan Allah.

mafiha: içindekiler, o şeyin içinde olanlar.

malik: sahip.

mazhar: erişmiş, kavuşmuş; bir şeyin görüldüğü, ortaya çıktığı şahıs.

me'huz: alınmış, çıkarılmış.

menba-ı manevi: manevî kaynak.

menût: bağlı, asılı.

mevcudat-ı arzîye: dünyadaki varlıklar.

muhteşem: ihtişamlı, görkemli, büyük.

muktedabih: kendisine uyulan.

mutasarraf: kendisinde kullanma hakkı ve yetkisi bulunan.

mutavaat: itaat etme, baş eğme.

müellif: telif eden, yazar.

mükerreren: defalarca, tekrarlararak.

talim; ve dünya ve mafihaya malik ve kenz-i mahfiye mutasarraf olan Ekrem-i Enbiya Aleyhi Ekmeli't-Tahiyyat Efendimizin münacatından ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın tesbih ve tahmit ve sena ve duaya münhasır yedi yüz adet âyâtından me'huz nazirsiz şu *Münacat*'ın menba-ı manevîsi,

Evvelâ: Başta hilkat-i âlem hakkında âyât-ı adideden ve ayet-i celîleden...

Saniyen: *Cevşenü'l-Kebir*'in bin bir esmasından hilkat-i mevcudatla münasebettar birkaç ukdelerinden...

Salisen: “İlim şehrinin kapısı” tabir-i senaiye-i Nebeviyesine bihakkın mazhar İmam-ı Ali Kerremallahü Vechehü Radıyallahü Anhın ecram-ı semaviye ve mevcudat-ı arziye ile *Vücub-i Vücut, Vahid-i Ehad*'i ispat ettiği muhteşem bir hitabeyi muktedabih ittihâz ederek mevzu ve gaye-i maksadı o kadar ta'mik ve tevsî eder ki, bu hakaika ait takdirat ancak müellifinin lisan ve kalemine menut ve mütevakkıf olup, yalnız mükerreren sâdır olan emre mutavaat niyet ve kastıyla şurû edilen şu *Fihriste*'de deriz.

*Birinci Fıkra*da, semavattaki deveran ve bu kesret içindeki acip sükûnetle kemal-i faaliyet, *Ma'bud-ı Bilhak* olan *Vacibü'l-Vücut, Vahid-i Ehad*'e delâlet ettiğini...

münacat: dua, yakanış.

münasebettar: ilgili, alakalı.

münhasır: sadece bir şeye ait olan, özel olan.

mütevakkıf: bir şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen.

nazirsiz: benzersiz, essiz.

radıyallahü Anh: Allah ondan razı olsun.

sâdır olmak: çıkmak, meydana gelmek.

salisen: üçüncü olarak.

saniyen: ikinci olarak.

sena: methetme, övme.

sükûnet: sakinlik, sessizlik;

durgunluk.

şurû: başlanıp yazılan.

tabir-i senaiye-i Nebeviye: Peygamber Efendimizin övücü tabiri, sözü.

tahmit: Allah'a hamd etme, Onu övme, Ona şükretme.

takdirat: takdirler, övgüler.

ta'mik: derinleştirmek.

tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.

tevsi etmek: genişletmek.

ukde: düğüm ; halledilmesi zor mesele, karışık ve zor iş.

Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen; varlığı Zâtî, ezeli, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslı ve en mükemmeli olan Allah.

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.

vücub-i vücut: Allah'ın varlığının zorunlu, gerekli ve şart olması, olmamasının imkânsız olması.

*İkinci Fıkra*da, fezanın bulut, şimşek, yıldırım, rüzgâr, yağmurlarla faaliyet ve icraat-ı hayretefzası, yine mezkûr-i biküll-i lisan olan *Vacibü'l-Vücud*, *Vahid-i Ehad*'e dâil bulunduğunu...

*Üçüncü Fıkra*da, unsurlar sair müstemilâtiyla ve küre-i arz umum mahlûkatıyla ve teferruatıyla...

*Dördüncü Fıkra*da, edille-i sabıka gibi, denizler, nehirler, pınarlar, maruf-i biküll-i ihsan olan *Vacibü'l-Vücud*, *Vahid-i Ehad*'e delâlet ettiğini...

*Beşinci Fıkra*da, geçen şahadet gibi, dağlar, zelele tesiratından zeminin muhafaza ve sükûnetine ve içindeki inkılâbat fırtınalarından selâmetine ve denizlerin istilâsından halâsına, hem havanın muzır gazlardan tasfiyesine ve suların iddiharına ve zîhayatlara lâzım maddelerin hazinedarlığına ettiği hizmetler ve hikmetler ile *Vacibü'l-Vücud*'un vücuduna ve vahdetine şahadet ettiğini...

*Altıncı Fıkra*da, geçen deliller gibi, zemindeki ağaçların ve nebatatın, yapraklar, çiçekler ve meyvelerin cezbedarâne hareket-i zikriyeleri ve kemal-i sühuletle giydirilen cihazat ve ziynetleri bilbedahe vücub-i vücut ve vahdet-i *Bâri*'e delâlet ettiğini...

*Yedinci Fıkra*da, keza zîruhun ve hususan nev-i beşerin cisimlerinde mevcut ve muntazam saatler ve makineler gibi işleyen ve işlettirilen dahilî ve

dillerle anılan.
muhafaza: koruma.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
muzır: zararlı, zarar veren.
müstemilât: bir şeyin içinde bulundurduğu, içine aldığı şeyler.
nebatat: bitkiler.
nev-i beşer: insan türü, insanlık.
sair: diğer, öteki.
selâmet: kurtulma, kurtuluş.
sükûnet: sakinlik, durgunluk, hareketsizlik.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tasfiye: safileştirme, temizleme, antma.
teferruat: ayrıntılar, detaylar; bölümler.
tesirat: etkiler.
umum: bütün.
unsur: madde, element; bir şeyi oluşturan elemanlardan her biri.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünemeyen; varlığı Zatî, ezeli, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslı ve en mükemmeli olan Allah.
vahdet: birlik.
vahdet-i Bâri: varlıkları yaratan, onlara şekil ve biçim veren Allah'ın birliği.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vücub-i vücut: Allah'ın varlığının zorunlu, gerekli ve şart olması, olmamasının imkânsız olması.
zelzele: sarsıntı, deprem.
zemin: yer, yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
zîruh: ruh sahibi, canlı.
ziynet: süs.

bilbedahe: apaçık bir şekilde.
cezbedarâne: heyecanlı, coşkuyla, kendinden geçerek; Allah sevgisi ile kendinden geçerek.
cihazat: cihazlar, maddî manevî aletler, lüzumlu edevat.
cisim: beden, vücut.
dahilî: içe ait.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
edille-i sabıka: geçen deliller.
feza: gökyüzü.
fıkra: kısım, bölüm; paragraf.

halâs: kurtulma, kurtuluş.
hareket-i zikriye: zikir hareketi.
hazinedar: hazine bekçisi, değerli şeyleri korumakla görevli olan.
hikmet: gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş.
hususan: bilhassa, özellikle.
icraat-ı hayretefza: hayret uyandıran işler.
iddihar: depolanma, biriktirme.
inkılâbat: inkılâplar, değişik-

likler.
istilâ: kaplama, yayılma, ele geçirme.
kemal-i sühulet: tam bir kolaylık.
keza: aynı şekilde.
küre-i arz: yer küre, dünya.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
maruf-i biküll-i ihsan: bütün iyilikleri ve güzellikleriyle bilinen.
mevcut: var olan.
mezkûr-i biküll-i lisan: bütün

Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
Aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun.

asfiya: Peygamberimizin yolundan giden, onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan, kemalât ve takva sahibi âlim zatlar.

aza: organ.

beyan: açıklama, anlatma.

bilhassa: özellikle.

Cenab-ı Kibriya: sonsuz büyüklük ve kudret sahibi yüce Allah.

cevarih: el, ayak gibi vücut organları.

enbiya: nebîler, peygamberler.

evliya: velîler, Allah dostları.

fıkra: kısım, bölüm; paragraf.

hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.

haricî: dışa ait.

hatime-i tazarru: Allah'a samiyetle yalvarıp yakarmanın sonu, son bölümü.

havass-ı hamse-i zahire: görünen beş duygu:

hikmet: ilâhî gaye; gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş.

hulâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı.

hüsn-i hatime: güzel son; imanla ölme, imanla kabre girme.

ıslah: iyileştirme, düzeltme.

icma: fikir ve görüş birliği.

ihvan: kardeşler.

ilhamat: ilhamlar, Allah'tan kalbe ve zihne gelen manalar.

iman: Allah'ın inanılmasını emrettiği hakikatler; iman esasları.

iman-ı kâmil: mükemmel iman.

ins: insanlar.

iradet: irade, istek, dileme.

ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.

istihracat: bir şeyin içinden başka bir şey, başka bir mana çıkarmak

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kamer: ay.

kat'iyet: kesinlik.

kemal-i faaliyet: tam bir faaliyet, mükemmel bir hareket ve işleyiş.

kemal-i vuzuh: tam bir açıklık.

keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilhamıyla gizli bir şeyi bulma, bir sırın öğrenme.

keyfiyat: durumlar, hâller; nitelikler.

kudret: güç, kuvvet.

mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.

matlûp: istenen, arzu edilen.

musahhar: emre verilmiş, itaatkâr.

münacat: dua, yakanış.

müşahadat: gözlemler, görülen

haricî aza ve cevarih ve bilhassa havass-ı hamse-i zahire gibi kemal-i faaliyetle iş gören duygularıyla vahdaniyeti ispat ettiğini...

*Sekizinci Fıkra*da, kâinatın hulâsası olan insan ve insanın zübdesi olan enbiya ve evliya ve asfiyanın hulâsaları olan kalplerinin ve akıllarının müşahadat ve keşfiyat ve ilhamat ve istihracatıyla, yüzler icma ve tevatür kuvvetinde ve kat'iyetinde vücut ve vahdet-i İlâhiyeye şahadet ettiklerini kemal-i vuzuh ile beyan ve tahaccür etmiş kalpleri ıslah, hem Cenab-ı Kibriyaya münacat olan şu yekta ravza-i hakikat, hatime-i tazarru ve niyazını şöyle bağlar ki: “Yâ Rabbi ve yâ Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn! Yâ Hâlikî ve yâ Hâlık-ı Külli Şey! Gökleri yıldızlarıyla, zemini müstemilâtıyla ve bütün mahlûkatı bütün keyfiyatıyla teshir eden kudretinin ve iradeti-nin ve hikmetinin ve hâkimiyetinin ve rahmetinin hakkı için nefsimi bana musahhar eyle ve matlûbunu bana musahhar kıl. Kur'ân'a ve imana hizmet için, insanların kalplerini Risale-i Nur'a musahhar yap. Ve bana ve ihvanıma iman-ı kâmil ve hüsn-i hatime ver. Hazret-i Mûsa Aleyhisselâma denizi ve Hazret-i İbrahim Aleyhisselâma ateşi ve Hazret-i Davud Aleyhisselâma dağı, demiri ve Hazret-i Süleyman Aleyhisselâma cinni ve insi ve Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma şems ve kameri teshir ettiğin gibi, Risale-i Nur'a kalpleri ve akılları musahhar kıl. Ve beni ve Risale-i Nur Talebelerini,

şeyler.

müstemilât: bir şeyin içinde bulunduğduğu, içine aldığı şeyler.

niyaz: yalvarma, dua.

rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, bağışlama, maddî ve manevî nimetler verme.

ravza-i hakikat: hakikat bahçesi.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şems: güneş.

tahaccür etmek: taşlaşmak,

taş gibi katlaşmak.

teshir etmek: itaat ettirmek, boyun eğdirmek.

tevatür: yalan söylemeleri mümkün olmayan bir topluluk tarafından aktarılan haber.

vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.

vahdet-i İlâhiye: Allah'ın birliği.

vücut-i vücut: Allah'ın varlığının zorunlu, gerekli ve şart olması, olmamasının imkân-

sız olması.

Yâ Hâlik-ı Külli Şey: ey her şeyi yaratan Allah.

Yâ Hâlikî: ey beni yaratan Allah'ım!

Yâ Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn: ey yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah.

Yâ Rabbi: ey Rabbim!

yekta: tek, eşsiz.

zemin: yer, yeryüzü.

zübde: netice, sonuç, öz.

nefis ve şeytanın şerrinden ve kabir azabından ve Cehennem ateşinden muhafaza eyle ve Cennetü'l-Firdevste mes'ut kıl. Âmin, âmin” kelimat-ı niyazi-yeleriyle ihtitam eden şu Münacat, ehl-i imanın lâzı-me-i gayr-i müfarık olmaya çok lâayık olduğu aşikâr olmasından, ziyade izaha lüzum görülmedi...

M. Sabri
(*Rahmetullâhi Aleyh*)

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!

aşikâr: açık, belli.

Cennetü'l-Firdevs: altıncı Cennet tabakası.

ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.

ihitam etmek: sona ermek, bitmek.

izah: açıklama, anlatma.

kelimat-ı niyaziye: dua kelimeleri.

lâzıme-i gayr-i müfarık: ayrılmaması mümkün olmayacak

kadar gerekli olan.

mes'ut: mutlu, saadetli.

muhafaza eylemek: korumak.

münacat: dua, yakanış.

ziyade: fazla, çok, meydana.

âciz: gücü yetmez, güçsüz.
aleyhissalâtü vesselâm: "salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında dua.
âmin: "yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bîçare: zavallı, çaresiz.
Cennetü'l-Firdevs: Cennetin tabakalarından Firdevs Cenneti.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
cinnî: cin taifesinden olan.
defter-i hasenat: iyilikler, güzellikler defteri.
Erhamerrâhimin: merhametlilerin en merhametlisi.
hasene: güzellik, iyilik.
hizmet-i imaniye: iman hizmeti.
hürmet: riayet, ihtiram, saygı.
ihlâs: içtenlik, samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, lütuf.
insî: insanla ilgili.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Ey Rahman, rahîm, Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem Adl ve Kuddûs olan Allah'ım!

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
kusurat: noksanlıklar, eksiklikler.
mazhar: kavuşma; nail olma, erişme.
mecmua: kitap.
mes'ut: saadetli, bahtlı, bah-

tiyar, mutlu.
muhafaza: koruma, saklama.
mukabil: karşılık, karşılığında.
muvaflak: başarmış, başanlı.
mübarek: feyizli, bereketli, hayırlı.
neşir: yayma.
nur: aydınlık, parıltı, ziya, ışıık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz.

Muhammed.
saadet-i ebediye: sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.
sebat: sözünde durma, ahde vefa etme, sabit durma.
şakirt: talebe, öğrenci.
şer: kötülük, fenalık.
umum: bütün.

EKLER

LEM'ALAR TELİF TARİHÇESİ

ŞAHIS BİLGİLERİ

YER BİLGİLERİ

AYET VE ARAPÇA METİN İNDEKSİ

HADİS İNDEKSİ

ŞAHIS İNDEKSİ

YER İNDEKSİ

GENEL İNDEKS

TARİHSEL GELİŞİM VE OLAYLAR İÇİNDE BEDİÜZZAMAN SAİD NURSİ

1943	Bir Suale Verilen Mühim Bir Cevap	Türkçe
1932	Birinci Lem'a	Türkçe
1926	Birinci Söz	Türkçe
1926	İkinci Söz	Türkçe
1926	Üçüncü Söz	Türkçe
1926	Dördüncü Söz	Türkçe
1926	Beşinci Söz	Türkçe
1926	Altıncı Söz	Türkçe
1926	Yedinci Söz	Türkçe
1926	Sekizinci Söz	Türkçe
	On İkinci Söz	Türkçe
	On Üçüncü Söz	Türkçe
	On Yedinci Söz	Türkçe
1929	Yirmi Üçüncü Söz	Türkçe
	Yirmi Dördüncü Söz	Türkçe
1927	Yirmi Beşinci Söz	Türkçe
	Yirmi Altıncı Söz	Türkçe
1928-30	Otuzuncu Söz	Türkçe
1928-30	Otuz İkinci Söz	Türkçe
1932	Birinci Lem'a	Türkçe
1933	On Yedinci Lem'a	Türkçe
1934	Yirmi Dördüncü Lem'a	Türkçe
1929	Birinci Mektup	Türkçe
1930	Dokuzuncu Mektup	Türkçe
1934	Yirmi Dokuzuncu Mektup (Birinci Kısım)	Türkçe
1943-44	Meyve Risalesinden Alınan Parçalar	Türkçe
1949	Elhüccetüzzehra'nın İkinci Makamı	Türkçe
1921	Lemaat'tan Alınan Parçalar	Türkçe

- A -

ABDULLAH ÇAVUŞ: Asıl ismi Abdullah Yavaş'er'dir. İsparta'nın Eğirdir ilçesine bağlı Barla beldesinden olan bu zat, askerliğini çavuş rütbesi ile yaptığından "Abdullah Çavuş" olarak tanınmaktadır. Bediüzzaman Hazretlerinin sadık talebelerinden ve hizmetkârlarından olan Abdullah Çavuş, Denizli Hapishanesinde Üstad Hazretleriyle birlikte bulunmuştu. Bu mahkeme beraatle neticelenmiş ve diğer arkadaşlarıyla birlikte tahliye olmuşlardı. Abdullah Yavaş'er, 1960 senesinde Hakkın rahmetine kavuşmuştur.

ABDULLAH İBN ÖMER (613-692): Kısaca Ebu Abdurrahman olarak bilinmekle beraber künyesi, Ebu Abdurrahman Abdullah bin Ömer bin Hattab el-Kureşi el-Adevi'dir. Hazreti Ömer'in (r.a.) büyük oğlu ve Peygamber Efendimizin (a.s.m.) hanımı Hz. Hafsa'nın kardeşi olan Abdullah, 613 yılında Mekke'de doğdu. Babasıyla birlikte Müslüman oldu. Çok küçük olmasına rağmen Bedir ve Uhud savaşlarına katılmak istedi fakat Peygamberimiz tarafından izin verilmedi. Hendek Savaşına on beş yaşında katıldı. Bilâhare, Hayber seferi, Mekke'nin fethi, Hunein seferi, Suriye ve Irak'ın fethi, Yermük Savaşı, Nihavend Savaşı, Mısır'ın fethi ve Hz. Eyyüb el-Ensari'nin de aralarında bulunduğu İstanbul seferine katıldı. İslâm tarihinde müstesna bir yeri olan Hz. Abdullah, her hal ve hareketinde Peygamber Efendimizi (a.s.m.) örnek almıştır. Servet bakımından sahabilerin ileri gelenlerinden olup yoksullara daima yardım etmiştir. Yöneticilerin kendisine gönderdiği armağanları kabul etmekle beraber aynı gününde fakirlere vermiştir. Büyük bir tevazu sahibi olup israfa asla yönelmediği gibi iktisat konusuna titizlik göstermiştir. Çoğu zaman sırtındaki kaftanını çıkararak gördüğü fakire vermiştir.

ABDURRAHMAN: Yirmi altı yaşında vefat eden Abdurrahman, Bediüzzaman Hazretlerinin ağabeyi Molla Abdullah'ın oğludur. Onun bu kadar genç yaşta vefatı Bediüzzaman'ı çok üzümüştür. O kadar ki, Bediüzzaman onu unutamadığını risalelerde ifade etmiştir. Sonraki bazı talebelerini (Zübeyir Gündüzalp, Hulûsi Yahyagil gibi) onun ismi ile de yad ederek anmıştır: ikinci Abdurrahman gibi... Bediüzzaman Hazretleri onu, "manevî evlât" sıfatı ile yad etmiş, cesaret ve zekâvetini övmüştür. Ayrıca Risale-i Nur'da ondan, diğer üstün vasıflarını da sayarak bahsetmiştir. Bu bahisler, özellikle Yirmi Altıncı Lem'a'nın On İkinci Ricasında yer almaktadır. Bediüzzaman Hazretleri ile yeğeni Abdurrahman arasındaki ilişki bu bölümde ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Abdurrahman, Bediüzzaman Hazretlerinin Eski Said dönemindeki en yakın talebesi olmakla birlikte, şahsî hizmetlerini de yapmıştır.

ABDÜLKADİR GEYLÂNİ: Kadiriye tarikatının kurucusu. 470'te (1077) Gilân eyalet merkezine bağlı Neyf köyünde doğan Geylânî'nin babası, Ebu Salih Mûsa'nın dindar bir kimse olduğu bilinmekle birlikte, devrin tanınmış sufilerinden Ebu Abdullah Savmaî'nin kızı olan annesi Ümmü'l-Hayr Emetü'l-Cebbar Fatıma'nın da kadın velilerden olduğu kabul edilir. Küçük yaşta annesini kaybeden Abdülkadir, dedesi Savmaî'nin himayesinde büyür ve tahsiline devrin ilim ve kültür merkezi olan Bağdat'ta devam eder. Orada, Ebu Galib bin Bakıllânî, Cafer es-Serrâc, Ebu Talib bin Yusuf gibi âlimlerden hadis; Ebu Said Muharrimi, Ebu Hattab gibi hukukçulardan fıkıh, Zekeriya-i Tebrizî gibi dilcilerden de dil ve edebiyat öğrenimi görür. Kısa zamanda usul ve fûrû ve mezhepler konusunda geniş bilgi sahibi olur ve Ebu'l-Hayr Muhammed bin Müslim Debbas vasıtasıyla tasavvufa intisap eder. Bağdat'a gittiği zaman mensup olduğu Şafî mezhebini bırakarak mizacına daha uygun gelen Hanbeli mezhebine giren Abdülkadir-i Geylânî, hayatının sonuna kadar her iki mezhebe göre fetva vermiş, ancak yaşadığı dönemde

Hanbelilerin imamı olmuş ve bundan dolayı kendisine "Muhyiddin" (dini ihya eden) ünvanı verilmiştir. Eserleri: *El-Gunye li Tâlibî Tariki'l-Hak*, *Fethu'r-Rabbânî ve'l-Feyzû'r-Rahmanî*, *Fütûhû'l-Gayb*, *Füyûzât-ı Rabbaniye* ve *Evrâdi'l-Kâdiriye*, *Mektûbat*, *Sırrû'l-Esrar* ve *Mazharü'l Envar*, *Delâil*, *Sirâcü'l-Vehhâc fî Leyletil Mirac*, *Usûli'd-Din*, *Esmâü'l-Hüsnâ*, *Kitab-ı Hamse-i Geylânî*.

ABDÜLMECİD NURSİ: Abdülmecid Ünlükul (Nursî) 1884-1967. Bediüzzaman'ın kardeşi, *İşaratü'l-İ'caz* ve *Mesnevi-i Nuriye*'yi Arapçadan Türkçeye çeviren mütercim. Abdülmecid, 1884 yılında Bitlis'in Hizan kazasının İsparit nahiyesine bağlı Nurs köyünde doğdu. İlk eğitimini burada aldı. Nurs köyünden sonra Arvas'ta eğitimine devam etti. Buradan ayrıldıktan sonra (1900) Van'a gitti. Abdülmecid, Birinci Dünya Savaşının başlaması üzerine Bediüzzaman'ın idaresinde savaşa katıldı. Abdülmecid, Rusların hücumundan ve istilâsından kurtulan bazı akrabaları ile birlikte Van'dan ayrılarak Diyarbakır üzerinden Şam'a gitti. Üç yıl burada kaldıktan sonra 1917 yılında Diyarbakır'a geri döndü. Abdülmecid Diyarbakır'da bulunan Askeri Rüştiyede Arapça öğretmenliğini yaptı ve tekrar (1920) Van'a döndü. Bediüzzaman'ın kendisine tevdi ettiği eserlerinden *İşaratü'l-İ'caz* ile *Mesnevi-i Nuriye*'yi Arapçadan Türkçeye tercüme etti. Bu eserlerden talebelerine dersler okuttu. Diğer taraftan hayatında çok büyük iz bırakan evlât acısını burada tattı. Üniversitede okuyan ve gelmesini dört gözle beklediği oğlu Fuat'ın vefat haberini burada aldı. Abdülmecid'i en çok sarsan olayların başında kuşkusuz, Bediüzzaman'ın ebedî istirahatgâhında bile rahat bırakılmaması gelir. Vefatından birkaç ay geçtikten sonra, kendisine zorla imzalatırılan bir yazıya dayanılarak Bediüzzaman'ın kabri açıldı ve naaşı bir gece Urfa'daki mezarından alındı. Abdülmecid'in, gözleri bağlı bir şekilde içinde bulunduğu bir uçakla taşınan naaş, bilinmeyen bir yere götürülerek defnedildi. Bediüzzaman'ı hayatta iken rahat bırakmayanlar, vefatından sonra da rahat bırakmamışlardı. Bediüzzaman son buluşmalarında kardeşine, kendisinden yedi yıl sonra öleceğini söylemişti. Nitekim de öyle oldu. 11 Haziran 1967 Cuma günü vefat etti.

ÂDEM (A.S.): Cenab-ı Allah'ın yarattığı ilk insan ve insanlığın atasıdır. Allah, Hz. Âdem (a.s.) ve eşi Hz. Havva'yı ilk önce Cennete koymuştur. Fakat, daha sonra onun ve neslinin fitratlarına yerleştirilmiş olan bütün istidat ve kabiliyetlerinin açığa çıkabilmesi, Esmâ-i Hüsnâ'sının tamamını gösteren parlak birer ayna olabilmelerini temin etmek için vazifelendirerek imtihan dünyasına indirmiştir. Hz. Âdem (a.s.) ilk peygamber olarak görevlendirilmiş ve kendisine on sahifeden oluşan kitapçık verilmiştir. Allah'ın seçkin kıldığı kişiler arasında sayılmış olduğundan "safiyullah" ve insanlığın ilk atası olması sebebiyle de "ebû'l-beşer" ünvanıyla anılmaktadır. İlk insan ve ilk peygamber Hz. Adem (a.s.) bin yıl gibi uzun bir süre yaşamıştır.

AHMET NAZİF (AHMET NAZİF ÇELEBİ): 1891-1964. Maruf ismi, "Risale-i Nur'un İnebolu kahramanı Nazif Çelebi"dir. İnebolu'da dünyaya geldi. Bediüzzaman'la ilk defa, 1908'de İnebolu'da tanıştı. Buna belki tanışma bile denemezdi. Çünkü sadece göz göze gelmişlerdi. Ama ona olan sevgisinin derinleşmesine, bu bakış, yetmişti. Bediüzzaman'a karşı ilk sevgi tomurcukları, henüz 17 yaşında iken belirmişti. Çünkü Bediüzzaman Hazretleri ünü dolayısıyla, gazetelerde sık sık yer alıyordu. Otuz sene sonra, 1938'de Bediüzzaman'ın Kastamonu'ya sürgüne gönderildiğini duyunca, hemen ziyaretine gitti. Denizli ve Afyon hapislerinde Üstadı ile birlikte bulundu. Nur'un hizmetine, sadece kendini değil oğlu Selâhattin Çelebiyi de adadı. Hatta Selâhattin Çelebi, Nurların ilk defa teksir makinesi ile çoğaltılmasında büyük pay sahibi olmuştu. Risale-i Nur'da "hanedan" olarak bahsedilen iki aileden biri "Çelebi Hanedanı"dır. Bediüzzaman Hazretleri onun hakkında, Emirdağ Lâhikasının 300. sayfasında şöyle bahseder: "Kardeşimiz İnebolu Hüsrev'i Nazif Çelebi bana yazıyor ki: 'Hizb-i Nuriye ve Salâvatın neşrini bitirdikten sonra ne münasip ise neşredeceğim' diye soruyor. Hakikaten, o kardeşimizin

Cevşenü'l-Kebîr'i ve Hizb-i Nuriye'yi salâvat ile beraber neşri, Nurlulara ve ehl-i imana büyük bir hizmettir. Cenab-ı Hak her bir harfine mukabil ona ve yardımcılarına bin sevap ihsan etsin. Âmin." Mektupları, özellikle Kastamonu Lâhikasında yer almıştır.

AHMED-İ FARUKİ: Bakınız İmam-ı Rabbanî.

AİŞE-İ SİDDİKA (614-678): Hakkında ayet nazil olacak kadar fazilet sahibi, mü'minlerin annesi, Siddık-ı Ekber'in ölüm döşeğinde, "Senden daha sevimli servet bırakmıyorum. Seni kaybetmekten daha büyük bir fakirlik ise bilmiyorum" dediği, Habibullahın sevgilisi, Müslüman hanımlara en büyük örnek, çok kısa süren evlilik hayatına çok büyük kazanımlar sığdıran mübarek bir insan. Peygamber Efendimizin (a.s.m.) hanımı olduğu için "ümmü'l-mü'minin" ve Hz. Ebubekir'in (r.a.) kızı olduğundan "es-Siddika" ünvanlarıyla anılan Hz. Aişe, 614 yılında Mekke'de doğdu. Annesi Ümmü Ruman bint Amir b. Uveymir, Kinane kabilesindendir. Kendi ismiyle tanınmakta olup künyesi, Ümmü'l-Mü'minin Aişe Ebi Bekr es-Siddik el-Kureysi şeklin-dedir. Babası, Hz. Muhammed (a.s.m.) ile beraber hicret ettiği için kendisi daha sonra Medine'ye hicret etti. Hicretten önce nikâhları kıyılmakla birlikte düğünleri daha sonra 624 yılında iki bayram arasında yapılarak Peygamber Efendimiz ile evlendi. Bu evlilik hayatında çok büyük değişikliklere vesile oldu. Peygamber hanımları mü'minlerin anneleri ve başkasıyla evlenemeyecekleri hakkındaki Kur'ânî hükümden (Ahzab Suresi, 33.) dolayı ümmü'l-mü'minin ünvanıyla anılmaya başlandı. Bunun yanında en önemli husus, Peygamber terbiyesi ile büyümesi ve en çok hadis rivayet eden Sahabeler arasında yer almasıdır. Peygamber Efendimiz son nefesini onun yanında verdi ve burada defnedildi. Bunun üzerine on sekiz yaşında dul kaldı. Kur'ân'ın hükmüne uyarak bir daha evlenmedi ve kırk yedi yıl bu şekilde yaşadı. Vefatı büyük üzüntüye sebep oldu (678). Kıskaç olarak bilinmesine rağmen; Peygamber Efendimizin diğer hanımları, kızı Hz. Fatıma, Hz. Ali ve diğerlerinin faziletlerini naklettiği hadislerle tanınmalarını sağlayacak şekilde alicenap bir kişiliğe sahipti.

ALİ (R.A.): Hz. Ali (r.a.). Hz. Peygamberin damadı, Hulefa-i Raşidîn'in dördüncüsüdür. Hicretten yaklaşık yirmi iki yıl önce (m. 600) doğduğu rivayet edilen Hz. Ali'nin babası Hz. Peygamberin amcası Ebu Talib, annesi de Fatıma bint Esed b. Haşim'dir. Hz. Muhammed'in peygamberliğine ilk iman eden çocuk olan Hz. Ali, Hicret sırasında Mekke'de kalmış, geceyi Hz. Peygamberin yatağında geçirerek onun evde olduğu kanaatini uyandırmıştır. Hicretin ikinci yılında Hz. Peygamberin (a.s.m.) kızı Fatıma ile evlenen Hz. Ali'nin bu evlilikten Hasan, Hüseyin ile Zeynep ve Ümmü Gülsüm adlı çocukları olmuştur. (Muhsin adlı çocukları ise henüz bebekken ölmüştür.) Esedullah (Allah'ın aslanı) ünvanıyla anılmıştır. Hz. Peygambere kâtiplik de yapan Hz. Ali, Hudeybiye Anlaşmasını yazmıştır. Mekke'nin fethinden sonra Kâbe'deki putları imha etme görevi ona verilmiştir. İlk üç halife döneminde de idarî görevlerde bulunan Hz. Ali, Hz. Osman'ın şehit edilmesiyle birlikte seçimle halife olmuştur. Hz. Ali'nin hilâfeti döneminde İslâm tarihinin en üzücü olaylarından Cemel Vakası (Hz. Aişe önderliğindeki ordu ile yapılan savaş) ile Hz. Muaviye ile yapılan Siffin savaşları meydana geldi. Hicrî 19 veya 21 Ramazan'da (26 veya 28 Ocak 661'de) Kûfe'de, Haricî Abdurrahman b. Mülcem tarafından zehirli bir hançerle şehit edildi. Hz. Ali Kufe'ye (Necf) defnedilmiştir. Hz. Ali'nin, kendisine Hz. Peygamber (a.s.m.) tarafından verilen "Ebu Turab" lakabından başka "el-Murtaza" ve "Esedullâhî'l-Gâlib" gibi lakapları da vardır. Çocukluğunda puta tapmadığı için daha sonraları "Kerremallahu Vec-heh" dua cümlesiyle de anılmıştır.

AMR İBNÜ'L-AS (?-664): İslâmiyeti kabul etmesiyle Mekkeli müşriklerin daha da zayıflamasına sebep olan, İslâm tarihinde büyük başarılarla imza atan, Risalei Nur'da "dâhiye-i siyaset" olarak vasıflandırılan Amr İbnü'l As, Mısır'ın fatihi ve büyük bir devlet adamıdır. Kureys

Kabilesinin Sehm koluna mensup olup Mekke'de doğdu. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Vefat ettiği zaman doksan yaşını aşmış olduğu rivayeti dikkate alınırsa 570'li yıllarda doğduğu söylenebilir. Künyesi; Ebu Abdullah Amr bin As bin Vail es Sehmî el Kureyşî şeklindedir. Peygamber Efendimiz, Amr bin As'ın cesaret ve bilgisini yakinen bildiğinden, aralarında Hazreti Ebubekir (r.a.) ve Hazreti Ömer (r.a.) gibi büyük sahabelerin de bulunduğu bir akıncı birliğine kumandan tayin etti. Umman'a, İslâmiyeti tebliğ etmek ve vergi toplamak üzere gönderdi. Bu görevini Peygamber Efendimizin (a.s.m.) vefatına kadar sürdürdü. Vefat haberi üzerine Medine'ye geri döndü. Uzun bir ömür yaşadı ve Mısır'da vefat etti (664).

ARİSTO (M.Ö. 384-322): Müslüman filozoflar üzerinde önemli etkileri olan İlk Çağ Yunan filozofudur. Trakya'daki Stageira'da doğdu. 367 yılında Atina'ya tahsile giderek Eflâtun'un akademisine girdi. Önceleri Eflâtun'un başarılı bir talebesi olan Aristo, daha sonra onun felsefi sistemini eleştiren başarılı bir rakibi oldu. 347'de hocasının ölümü üzerine Assos'a giderek buradaki akademide ders verirken siyaset ve ahlâk alanındaki düşüncelerini kaleme aldı. 8 yıl Makedonya kralı Filip'in oğlu İskender'i eğiten Aristo, bununla "cihan imparatorunu yetiştiren üstat" ünvanını aldı. Babasının ölümünden sonra tahta çıkan Kral İskender, 335'de Asya seferine çıkınca Aristo Atina'ya gidip kendi okulunu kurdu. (Lykeion-Lise) Burada ders verdi. 12 yıl süren bu dönemde felsefi düşüncelerini temellendirerek çağının bütün ilimlerini sistematize etti ve yüze yakın sistematik ve didaktik eser meydana getirdi. Aristo'nun mantık, fizik, metafizik ve ahlâk alanlarında olmak üzere dört yüze yakın eseri vardır.

AZRAİL (A.S.): Dört büyük melekten biri olup Cenab-ı Hak tarafından insanların ruhlarını almakla görevlendirilmiştir. Ölüm meleği de denilmektedir.

- B -

BEKİR (BARLALI HACI BEKİR): Risalelerde pek çok yerde kendisinden Bekir Bey, Bekir Efendi olarak bahsedilen Barlalı Hacı Bekir'in asıl ismi Bekir Dikmen'dir. Barlalı bir tüccar olan Bekir Dikmen 1898 senesinde Barla'da doğmuş, 1954 senesinde İstanbul'da vefat etmiştir. Mezarı Edirnekapi Şehitliğindedir. Bekir Bey Bediüzzaman Hazretlerinin talimatı üzerine Haşır Risalesini (Onuncu Söz) matbaada bastırarak risalelerin ilk defa matbaada bastırılmasına vesile olmuştur.

BÜZÜRCMEHR (BÜZÜRG-MİHR): Sasani devletinin hükümdarı olan Nuşirevan-ı Âdil'in meşhur veziridir. Peygamberimiz (a.s.m.) peygamberlikle şereflendiği dönemde yaşamıştır. Darbimesel olmuş birçok hikmetli sözü vardır. Döneminde Hindistan'dan bir takım ilim eserleri getirip onları Pehlevî diline tercüme ettirdi. Uzun bir ömür yaşamış olan Büzürcmeh'r bir rivayete göre 580, diğer bir rivayete göre 590 yılında vefat etti.

- C -

CAFER-İ SADIK (669-765): Risale-i Nur'da, "manevî Mehdî", "eimme-i âlişan" ifadeleriyle kendisinden söz edilen, Hazreti Ali ve Hazreti Ebubekir gibi mübarek bir nesepten gelen Cafer-i Sadık, "on iki imam" olarak kabul edilen silsilenin altıncısıdır. Babası Muhammed Bakır olup, Hazreti Ali'nin torunu olan Zeynelabidin'in oğludur. Annesi Ümmü Ferve de Hazreti Ebubekir'in (r.a.) torunu Kasım bin Muhammed'in kızıdır. Oğlu İsmail'den ötürü Ebu İsmail Künyesi ile anılmakla beraber, İsmail'in kendisinden evvel vefat etmesinden dolayı daha çok Ebu Abdullah ve Ebu Musa lakaplarıyla anıldı. Künyesi; Ebu Abdullah Cafer bin Muhammed Bakır bin Ali Zeynelabidin şeklindedir. 669 yılında Medine'de doğan Cafer, ilk eğitimini dedesi Zeynelabidin ile babası Muhammed Bakır'dan aldı. Büyük bir alim olan Muhammed Bakır 19 yıl gibi uzun süre imamet görevinde bulundu. İmamet; namaz kıldırmadaki imamlık anlamına

geldiği gibi, müminlerin emiri, halife anlamına da gelmektedir. Muhammed Bakır ve kendisinden sonra aynı vazifeyi sürdüren Cafer-i Sadık geniş bir kesim tarafından, müminlerin halifesi olarak kabul görmüşlerdir. Ancak, buradaki mana idari mekanizmadan farklı ve sadece dini manadaki emirlik mahiyetindedir. Cafer-i Sadık 765 yılında Medine'de Hakkın rahmetine kavuştu. Şiilerin iddialarına göre Abbasi halifesi Ebu Cafer el-Mansur tarafından zehirleterek vefatına sebebiyet verildi. Naaşı Cennetül Baki'de babası ve dedesinin yanına defnedildi. Vehhabiler tarafından mezarı tahrip edilene kadar ziyaretgah olarak kullanıldı. Vefatından sonra Şia iki büyük kola ayrıldı. Oğullarından İsmail adına müsteniden "İsmailiye" ve Musa Kazım'ı imam olarak kabul eden "İsnaaşeriyye". Ayrıca Caferiler de kendilerini ona dayandırılar.

CELÂLEDDİN HARZEMŞAH (?-1231): Harzemşahlar devletinin son hükümdarıdır (1220-1231). Asıl adı Megübirtî'dir. Celâleddin, devrin geleneklerine uyularak ona verilen lakaptır. Moğolların 1220 de Harizm'i işgal etmelerinden ve Sultan Alâaddin Muhammed'in ölümünden sonra tahta geçen Celâleddin, Türk devletlerinin devamlılık ve bütünlük arz ettiğine inanıyor ve kendisini Büyük Selçukluların mirasçısı olarak kabul ediyordu. Türk-İslâm tarihinin en cecur hükümdarlarından biri olan Celâleddin Harzemşah Moğollara karşı mücadelesiyle büyük şöhrete kavuştu ve İslâmiyeti savunan bir kahraman olarak tarihe geçti. Moğolları bir çok kez mağlûp eden Celâleddin Harzemşah vefat ettiğinde halk, onun ölümüne inanamamış, hakkında efsaneler yayılmıştı. Bu yüzden, ölümünden yıllarca sonra bile Moğallar endişe duymuşlardı.

CENGİZ (1155-1227): Moğol İmparatorluğunun kurucusu ve ilk hükümdarıdır. Asıl adı Timuçin'dir. Tarihin kaydettiği en zalim hükümdar ve kan dökücülerden biridir. Ünlü tarihçi İbnü'l-Esir, onun yaptıkları için, "Keşke annem beni doğurmasaydı da tüyler ürpertici zulüm ve katliamları görmeseydim" ifadelerine yer verir. Risale-i Nur'da kendisinden, ayet ve hadislerin işaretleriyle "deccal" olarak söz edilip, Müslümanlar arasında hükmedecek üç deccalden biri olarak tarif edilmektedir. Kan üzerine kurduğu büyük imparatorluğu, ölümünden hemen sonra parçalandı. Timuçin, 1155 yılında Sibirya bölgesindeki Onon Nehri kıyısında bulunan De-liün Boldok'da doğdu. Babası Yesügay Bahadır, annesi Houlen Ece'dir. Henüz on iki yaşında iken babasını kaybetti. Bundan sonra uzun süren sıkıntılı olayları arka arkaya yaşadı. Önce babasına tabi olan kabileler tarafından terk edildiler. Diğer taraftan baskılara maruz kaldılar. Nişanlısı esir alınarak Ong Han'a hediye edildi. Aile balıkcılık ve avcılık yaparak geçimini sağladı. On üçüncü asrın başından itibaren toparlanan ve etrafına önemli kuvvetler toplayan Timuçin, düşmanları ile yaptığı savaşları kazanmaya ve giderek güçlenmeye başladı. Karakum'da ilk Moğol devletini kurdu (1205). Cahil ve vahşi Moğol ve Tatarlardan, işi gücü yağmacılık olan büyük bir ordu meydana getirdi. Moğolistan'ın etrafındaki ülkelere saldırmaya başladı. 1206 yılında; cihan hükümdarı, güçlü, mükemmel savaşçı anlamına gelen "Cengiz" unvanını aldı ve kağan ilan edildi. Tüm bozkır kavimlerini egemenliği altında topladı. Topraklarını genişleterek Müslümanların yaşadığı alanlara saldırmaya başladı.

Cengiz, çok geniş bir alanı işgal ve yağmaladıktan sonra 1225 yılında Moğolistan'daki kargâhına döndü. Hastalanınca oğullarını toplayarak vasiyette bulundu. Bu vasiyete göre; kendisinden sonra Ögedey kağan olacak, Çağatay yasa işlerinden sorumlu olacak, Tuluy'da ordu kumandanlığını yapacaktı. 1227 yılında öldü ve Moğolistan'ın kuzeydoğusundaki Burhan Hal-dun denilen yere gömüldü.

- Ç -

ÇAPRAZZADE ABDULLAH EFENDİ: Bediüzzaman Hazretlerinin Barlalı talebelerinden olan Abdullah Efendi, 1884'de doğdu, 1947'de Hicaz'da Hakkın rahmetine kavuştu. 1943 yılında

Bediüzzaman Hazretleri Kastamonu'dan Ankara'ya, oradan da Isparta'ya getirilirken, aynı trende Abdullah Efendi de bulunuyordu. Trende sırf Bediüzzaman Hazretleri ile görüştüğü için Isparta'da iki gün nezarete kaldı. Ankara'ya kendi işi için gittiğini ve Bediüzzaman'ı Barla'da aynı mahallede oldukları için tanıdığını söyleyince serbest bırakıldı.

- D -

DAVUD (A.S.): Kur'ân-ı Kerim'de adı geçen, İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine kutsal kitapların ikincisi olan Zebur verilen peygamberdir. Zebur Hz. Davud'a (a.s.) İbrani diliyle, Ramazan ayında indirilmiştir. 150 sureden ibaret olup, içinde haram ve helâl gibi ahkâma dair meseleler yoktur. Daha çok tesbih, tehlil, zikir, nasihat ve öğütlerden ibarettir. Hz. Davut (a.s.) aynı zamanda İsrailoğullarının devlet başkanıydı. Kendi zamanında Kudüs'ü başşehir yapmış ve iktidarı merkezileştirmiştir. Hz. Davud (a.s.) nübüvvet ve saltanatı şahsında birleştiren ilk peygamber olmuştur. Hz. Davud (a.s.) zamanında İsrailoğullarının hükümranlığı Fırat Nehrin-den Kızıldeniz kıyılarına kadar yayılmıştır. Devleti yönetirken adaleti öncelikle kendisi icra etmiştir ve davalara bizzat bakarak neticelendirmiştir. Hz. Davud (a.s.) Hz. Süleyman'ın (a.s.) babasıdır. Hz. Davud'a (a.s.) mu'cize olarak eliyle demiri hamur gibi yumuşatıp şekillendirmek özelliğı verilmiştir. Bununla birlikte Hz. Davud, (a.s.) kendisine ihsan edilen güzel ve etkili sesiyle de bilinmektedir. O, Zebur-ı Şerif'i okurken bütün mahlûkâtın onunla birlikte Cenab-ı Hakki tesbihe başlayacak derecede kendinden geçtiğı rivayetler arasındadır. Hz. Davud'un (a.s.) m.ö.1010 tarihinde vefat ettiğı nakledilir. Kendisinden sonra maddî ve manevî saltanatını, oğlu olan Hz. Süleyman (a.s.) devam ettirmiştir.

DECCAL: Hadis-i şeriflerde ahir zamanda meydana çıkıp insanlık âleminde fitne ve fesada sebep olacağı belirtilen din düşmanı şahıstır. Kıyametin büyük âlâmetlerinden olan Deccal, kendisine tâbi olanlarla birlikte bütün semavî dinlere karşı mücadele ederek onları ortadan kaldırmaya çalışacaktır. Sahip olduğı tüm güç ve imkânlarla rağmen bu amacına ulaşamayacak olan Deccal ve onun yaymaya çalıştığı dinsizlik fikri, Hazret-i İsa tarafından öldürülecektir.

- E -

EBU BEKİR (R.A.): İlk Müslümanlardan olup, Hulefa-i Raşidîn'in birincisidir. Adı, Ebu Bekir Abdullah bin Ebî Kuhafe Osman b.amir el-Kureysi et-Teymî'dir. Fil Vakasından üç yıl kadar sonra Mekke'de doğdu. Annesi Ümmü'l Hayr Selma bint Sahr, Mekke döneminde; babası Ebu Kuhafe, Mekke fethinden hemen sonra Müslüman olmuştur. Cahiliye döneminde Abdü'l-Kâbe olan adının Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber tarafından Abdullah olarak değiştirildiğı rivayet edilir. Birçok lakabı vardır, ancak onun en meşhur lakabı Sıddık'tır. Bu lakap kendisine Miraç olayını hiç tereddüt etmeden kabul ettiğı için bizzat Resul-i Ekrem tarafından verilmiş ve onunla şöhret bulmuştur. Mekke'de ilk dönemde onun vasıtasıyla birçok kimse Müslüman olmuştur. Ticaretle uğraşan Ebu Bekir Mekke döneminde Kureysli müşriklerin işkencelerine maruz kalan birçok Müslümanı büyük bedeller ödeyerek hürriyetine kavuşturmuştur. Hicrette Hz. Peygambere arkadaşlık etmiş, birlikte Medine'ye hicret etmişlerdir. Hz. Peygamberin kumandanlığını yaptığı bütün savaşlara katılmış, Hudeybiye ve Veda Haccında bulunmuştur. Resulullahın vefatından sonra Müslümanlarca halifelığe seçilerek İslâm tarihinin ilk halifesi olmuştur. İki yıl kadar bu makamda Müslümanların başında kalmış ve Hicrî 13 yılında Medine'de vefat etmiştir. Hz. Ebu Bekir, Resul-i Ekrem'in yanına defnedilmiştir.

EBU'L-ALÂ-I MAARRİ: Meşhur Arap filozofu ve şairidir. Kör olmasına rağmen fevkalâde hafızasıyla tanınmış, ümitsizlik ve kötümserlikle ilgili kasideleriyle meşhur olmuştur. Lügat, edebiyat, gramer, fıkıh ve tarih tahsili aldı. Müslüman olmadığı hâlde, İslâm toplumu içinde yaşamış ve hürriyet içinde kitaplarını yazmıştır (M. 973-1057).

EFLÂTUN (ÖL. M.Ö. 347): İslâm felsefesi üzerinde önemli etkileri olan İlk Çağ Yunan filozoflarından biridir. Kendisine omuzunun veya alnının genişliğinden dolayı Platon denmiş ve tarih boyunca hep bu adla anılmıştır. Arapçada "p" sessizinin bulunmaması ve yan yana iki sessiz harfin telâffuzundaki güçlük sebebiyle adı, İslâmî literatürde Felâtun veya daha yaygın olan Eflâtun şeklini almıştır. Hocası Sokrat'ın demokrasi adına idam edilmesinin ızdırabını yaşayan Eflâtun'un felsefesini, bu sebeple sosyal düzen ve insanın saadeti meseleleri teşkil eder. Eflâtun'un en önemli hocası Sokrat olmakla beraber, Kritilos, Timaios, Arkitas, şair Homeros ve Hesiodos gibi şahsiyetler onun fikir ve ilham kaynaklarından bazılarıdır. Tarihe "Akademi" olarak geçen okulun da kurucusu olan Eflâtun'un en ünlü talebesi Aristo'dur. Eflâtun m.ö. 347 yılında, seksen yaşlarında iken ölmüş ve Akademi'nin bahçesine defnedilmiştir. Eserleri: Devlet, Devlet Adamı ve Kanunlar.

EMİN: Aslen Vanlı olan Çaycı Emin'in ismi Yemen Beydir; fakat Bediüzzaman Hazretleri bu ismi Emin Bey olarak değiştirmiştir. Soyadı kanunundan sonra ise Çayırılı soyadını almıştır. Çaycı Emin olarak bilinmesi ise çay ocağı işletmesinden dolayıdır. Kendisi 1925'den sonra Şeyh Said İsyanı bahane edilerek batıya sürülen doğudaki aşiret beylerinden bir tanesidir. Kastamonu'ya sürgün edildikten sonra Nasrullah Camiinin şadırvanında bir çay ocağı işletmeye başladı. Emin Bey 1936 yılında çay ocağını işletmeye devam ettiği günlerde, yeni sürgün edilmiş olan ve şadırvana su almaya gelen Bediüzzaman Hazretleriyle görüştü. İlk görüşmesinde Bediüzzaman'ın, "Beni takip ediyorlar, bana yaklaşma, sana zararım dokunur" ikazıyla fazla konuşmayan Emin Bey daha sonra Bediüzzaman'ın Çarşı Polis Karakolunda kaldığını öğrendi ve çeşitli vesilelerle görüşmeye muvaffak oldu. Emin Bey Kastamonu'da kaldığı müddetçe uzun süre Bediüzzaman Hazretlerine hizmet etmiştir. 1943 senesinde Bediüzzaman ve diğer Nur Talebeleriyle beraber sevk edildikleri Denizli Mahkemesinde yargılandı ve 9 ay hapis yattı. Emin Bey 1967 senesinde Van'da geçirdiği bir trafik kazası sırasında yanarak şehit oldu.

EYYUB (A.S.): Kur'ân-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerdendir. Hz. Eyup, rivayetlere göre baba tarafından Hz. İshak'ın, anne tarafından Hz. Lut'un soyundandır. Cenab-ı Hak, onu musibet ve belâlara karşı, sabır ve teslimiyette insanlara örnek göstermek için, büyük bir imtihana tâbi tutmuştur. O ise çektiği sıkıntı ve hastalığa halis bir kulluk ve Allah'ın hediyesi nazarıyla bakmış, sabır içinde şükretmiş ve bir sabır timsali olarak insanlık tarihine geçmiştir. Hz. Eyup'a kavminden üç veya yedi kişinin iman ettiği ve kendisinin 93 veya 140 yaşlarında vefat ettiği rivayet edilmiştir.

- F -

FARUK-I AZAM: Bakınız Ömer (r.a.).

FATİMA (R.A.): Bi'setten yaklaşık bir yıl önce 609 yılında Mekke'de doğdu. Hz. Peygamberin soyunu devam ettiren kızı, Hz. Ali'nin (r.a.) de hanımıdır. Hz. Peygamberin en küçük kızı olan Hz. Fatıma'nın, Hz. Ali'den üçü erkek ikisi kız olmak üzere beş çocuğu olmuştur. Resulullahın ölümünden beş buçuk ay sonra 632'de Medine'de vefat etti ve Cennetü'l-Bâkiye defnedildi. Hz. Fatıma'dan 18 hadis rivayet edilmiş olup hepsi Kütüb-i sittede yer almaktadır.

FATİH SULTAN MEHMET: Yedinci Osmanlı padişahıdır. II. Murat'ın oğludur. Devrin meşhur âlimleri Molla Gürani ve Molla Hüsrev'den dersler aldı. Bursa'da sıkı bir eğitim gördü. İslâm ilimlerinin yanı sıra Rumca ve Latince'yi de öğrendi. Babası II. Murat'ın vefatı üzerine 1451'de 19 yaşında iken tahta çıktı. 29 Mayıs 1453 tarihinde İstanbul'u fethederek Fatih ünvanını aldı. Fatih Sultan Mehmet, güçlü bir asker ve devlet adamı olmasının yanında, felsefe, güzel sanatlar, tarih, edebiyat, matematik ve astronomiye önem vermesiyle de tanınır. Avni mahlasıyla

yazdığı şiirlerini bir divanda toplamıştır. Çok sayıda cami, medrese, saray, hastahane ve imaret yaptırmış, İstanbul'u bir Osmanlı şehri haline getirmiştir. Fatih Sultan Mehmet döneminde Osmanlı Devleti güçlü bir imparatorluk haline gelmiştir. Fatih, 1481 baharında doğuya yapacağı bir sefer hazırlığı içerisindeyken rahatsızlanarak vefat etmiş ve Fatih Külliyesindeki türbesine defnedildi.

FEVZİ ÇAKMAK (1876-1950): Asıl adı Mustafa olan Fevzi Paşa, müşir Fevzi, Mareşal Fevzi Çakmak olarak bilinir. Tasavvufî ilgilenmesini sağlayan dedesi tarafından kendisine Fevzi lakabı verilen Fevzi Çakmak, Harbiyedeki üstün zekasıyla hocalarının dikkatini çekti ve bu şekilde erkan-ı harp sınıfına alındı. 1898'de kurmay yüzbaşı, 1901'de kolağası, 1902'de binbaşı, 1907'de 37 yaşında miralay oldu. Balkan savaşları sırasında çeşitli görevlerde bulunan Fevzi Çakmak, savaştan sonra 1913'te Ankara'da bulunan Beşinci Kolordu Kumandanlığına tayin edildi. 1915'te mirliva rütbesine terfi ederek kolordusuyla birlikte Çanakkale savaşlarına katıldı. Çanakkale savaşlarından sonra doğu cephesinde Kafkas Kolordusu Kumandanlığı ve İkinci Kolordu Kumandanlığı yapan Fevzi Çakmak, Halep'teki Yedinci Ordu Kumandanlığı sırasında, Filistin ve Şeria'da İngilizlere karşı girdiği savaşlardaki başarılarından dolayı ferik rütbesine yükseltildi. Mondros Mütarekesinden sonra 1918'de Erkan-ı Harbiye-i Umumiye reisliğine getirilen Fevzi Çakmak, Anadolu'daki millî mücadele hareketine destek verdi. Erkân-ı Harbiye-i Umumiye reisliği görevinden azledildikten sonra çeşitli görevlerde bulundu ve İstanbul'un da işgal edilmesi üzerine 1920'de Ankara'ya geçti. Fevzi Çakmak Kozan milletvekili olarak katıldığı TBMM tarafından kurulan icra vekilleri hey'etine müdafa-i milliye vekili (millî savunma bakanı) seçildi. Bu görevi esnasında düzenli ordunun kurulmasında büyük hizmetleri oldu. Millî mücadelenin kazanılmasında önemli rol oynayan Fevzi Paşaya TBMM tarafından 1922'de mareşallik rütbesi verildi. Atatürk'le uyumlu bir şekilde çalışan Fevzi Çakmak, Atatürk'ün ölümünden sonra İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanı seçilmesinde büyük rol oynadı. 1946'da Demokrat Partisi milletvekili olarak meclise giren Fevzi Çakmak 10 Nisan 1950'de öldü ve Eyüp Sultan Mezarlığına defnedildi.

FEYZİ: Bakınız Mehmed Feyzi Pamukçu.

FİRAVUN: Eski Mısır'da krallara verilen üvandır. Fakat bu unvan İslâmî kaynaklarda Hz. Mûsa ile mücadele eden Mısır kralı için kullanılmaktadır. Eski Mısır'da mülkü ve yönetimi elinde bulunduran firavunlar aynı zamanda ilâhların yeryüzündeki temsilcileri sayılıyor ve ibadetler onlar adına yapılıyordu. Hazret-i Mûsa ile mücadele eden Firavun da aynı şekilde ilâhlık iddia eden, zalim, kibirli, ve inatçı bir kişiydi. Kendi halkını eziyor özellikle İsrailoğullarına büyük zulümler yapıyordu. Cenab-ı Hak ilâhlık davasından ve yaptığı zulümlerden vazgeçmesi ve İsrailoğullarını serbest bırakması için ona Hz. Mûsa'yı ve kardeşi Hz. Harun'u gönderdi. Kendisinden istenilenleri kabul etmeyen Firavun, kendi zulmünden kurtulmak için Mısır'dan çıkan Hz. Mûsa ve İsrailoğullarını kovalarken ordusu ve taraftarlarıyla birlikte Kızıldeniz'de boğuldu.

FUZULİ (?-1556): On altıncı asırda yaşamış büyük şairlerimizdendir. Asıl adı Mehmet'tir. Babasının adı Süleyman'dır. Fuzulî'yi eserlerinde mahlas olarak kullanmıştır. Arapça, Farsça ve Türkçe dillerine hakim olup bu üç dilde de eser veren nadir şairlerden biridir. "Leyla ve Mecnun" eserinin yazarıdır. Ömrü boyunca maddî sıkıntılar yaşamış ve çok istediği halde Irak topraklarının dışına çıkamamıştır. Bağdat'ta görülen veba salgını sonrasında vefat etmiştir. Risale-i Nur'da ayrılık ve hüzn duygularına tercüman olan bir beytiyle zikredilmektedir.

- G -

GALİP BEY: Asıl adı Ahmet Galip Keskin'dir. 1900 yılında Yalvaç'ta doğdu, 1940'ta Konya'da vefat etti. Mesleği öğretmenlik olan Galip Bey aynı zamanda hattat ve şairdi. Güzel hattıyla

risaleleri yazarak hizmet eden Galip Bey, Risale-i Nur ve Bediüzzaman Hazretleri hakkında yazdığı manzumelerle bilinmektedir. Eskişehir Hapsinde Bediüzzaman Hazretleriyle beraber bulunan talebelerindendir.

GAVS-I AZAM: Bakınız Abdülkadir Geylânî.

- H -

HAFIZ ALİ: 1898'de İslâmköy'de dünyaya geldi 17 Mart 1944'de Denizli'de vefat etti. Tam ismi Hafız Ali Ergün'dür. Hafız Ali hayatını vakfettiği Risale-i Nur'ları el yazısıyla yazarak çoğaltan ve bu konuda büyük gayretler gösteren kahramanlardan biridir. Bediüzzaman Hazretleri Nurların en çok yazılıp çoğaltıldığı yerlerden bir tanesi olan İslâmköy'ü Nur Fabrikası olarak vasıflandırmış, Hafız Ali'nin de ihlâs ve hizmetlerinden dolayı o fabrikanın sahibi olduğunu belirtmiştir. Bediüzzaman Hazretlerinin "Benim bedelime şehit oldu" dediği Hafız Ali'nin vafatı ise şu şekildedir. 1943'de Bediüzzaman Hazretlerinin bulunduğu Denizli Hapsine sevk edilen talebeler arasında Hafız Ali de vardır. Bediüzzaman Hazretleri hapiste gizli düşmanları tarafından zehirlendiği sırada Hafız Ali de aniden rahatsızlanıp hastahaneye kaldırılır ve orada vefat eder. Bunun üzerine Bediüzzaman Hazretleri, "Hafız Ali benim bedelime berzah âlemine seyahat eyledi" demiştir. Risale-i Nur'da birçok yerde ismi geçen Hafız Ali'nin Emirdağ, Kastamonu ve Barla Lâhikalarında pek çok mektubu bulunmaktadır

HAFIZ HALİD: 1891'de Barla'da doğdu. Risale-i Nur'un ilk talebelerindendir. 1946 senesinde İstanbul'da vefat etti. Karacaahmet Mezarlığında medfundur.

HAFIZ MUSTAFA: Asıl adı Hacı Hafız Mustafa Üstün'dür. "Hacı Aziz, Hafız Mustafa, Şeyh Mustafa, Aziz'in Mustafa" olarak da bahsedilmektedir. 1890 yılında Eğirdir'de dünyaya geldi ve yine aynı yerde 1959 yılında vefat etti. Hafız Mustafa altı yaşında hafız oldu. İstiklâl Harbinde vatan savunmasına katıldı. Gazi olan Hafız Mustafa savaştan sonra kendisine bağlanmak istenen gazi maaşını almayı kabul etmedi. Risale-i Nur'da bir çok yerde kendisinden ve hizmetlerinden bahsedilir. Hafız Mustafa vefat ettiğinde Bediüzzaman Hazretleri onun 20 sene boyunca ikinci bir Hafız Ali olarak vazifesini tam yaptığını, âlem-i nura ve berzaha, Hafız Ali ve Hasan Feyzi gibi kardeşlerinin yanına gittiğini belirtir.

HAFIZ ZÜHTÜ: İsmi Risale-i Nur'un bir çok yerinde Büyük Hafız Zühtü olarak geçmektedir. Bediüzzaman Hazretleri bu talebesinin ismini Hakkı, Hulûsi, Sabri, Süleyman, Rüştü, Bekir, Mustafa, Ali, Lütfi, Hüsrev, Refet gibi yakın talebelerinin isimleriyle birlikte anar ve onları "Sözlerin Hameleleri" yani taşıyıcıları olarak nitelendirir.

HAKKI EFENDİ: Asıl ismi Hakkı Tıgılı olan Hakkı Efendi 1875'te doğdu. Bediüzzaman Hazretlerinin ilk talebelerindendir. Eğirdir müftüsü Hüsnü Efendinin kardeşi ve Bediüzzaman'a karşı olan ve sıkıntı veren öğretmen Tevfik Tıgılı'nın amcasıdır. 1935 senesinde sevk edildikleri Eskişehir Hapishanesinde Bediüzzaman'la birlikte kaldı. Hakkı Efendi ömrünün en mesut anlarının Üstadıyla birlikte Eskişehir Hapishanesinde geçirdiği anlar olduğunu söylerdi.

HALİD BİN VELİD: Müslüman olduktan sonra, Peygamber Efendimiz (a.s.m.) tarafından "Seyfullah" (Allah'ın kılıcı) unvanı verilen Halid, Hicretten yaklaşık 35-40 yıl önce Mekke'de doğdu. Peygamber Efendimiz ile aynı soydan gelir. Babası Velid bin Muğire, annesi Lübabe es-Suğra Asma bint Haris'tir. Künyesi; Ebu Süleyman Seyfullah, Farisü'l-İslam Halid b. El-Velid b. El-Muğire el-Mahzumi el-Kureysi şeklindedir. Halid b. Velid, yaklaşık üç yıl Peygamber Efendimizin (a.s.m.) yanında ve sohbetinde bulunma şerefine nail oldu. İslam Ordusunda katıldığı ilk savaş Mute Savaşıdır. Hazreti Ömer'in (r.a.) halifelliği sırasında da yapılan savaş ve seferlere katıldı. Ömrünün son yıllarını geçirdiği Humus'ta 642 yılında Hakkın rahmetine kavuştu.

HALİL İBRAHİM: 1897 senesinde dünyaya gelen Halil İbrahim Çöllüoğlu, 1956'da vefat etti. Milâs'ta dedelerinden miras kalan tarihî Çöllüoğlu Hanında hancılık ve otelcilik yaparak geçimini temin ederdi. Âlim ve şair bir zat olan Halil İbrahim'in Sikke-i Tasdik-i Gaybî, Lem'alar, Kastamonu Lâhikası ve Emirdağ Lâhikalarında şiirleri bulunmaktadır. Bediüzzaman Hazretleri onun şiirlerindeki Risale-i Nur'a dair güzel tabirlerin ihlâsından kaynaklandığını belirtmektedir. 1943 senesinde Denizli Hapishanesine sevk edildikten sonra Bediüzzaman Hazretleriyle birlikte dokuz ay kaldı. Denizli hapsinin o zor şartlarında sarsılmayan bu talebesi hakkında Bediüzzaman, "Milâslı Halil İbrahim hakikaten Risale-i Nur'un demir gibi metin ve sarsılmaz bir şakirdidir. O kasaba onunla iftihar etmeli" şeklinde takdîrkâr ifadeler kullanmaktadır.

HASAN (R.A.): Hz. Peygamberin torunu, Hz. Fatıma ile Hz. Ali'nin büyük oğludur. Hicrî 3. yılda Medine'de dünyaya geldi. İsmi bizzat Hz. Peygamber vermiştir ve kulağına ezan okumuştur. Hz. Hasan babasının hilâfetinde yanında bulunmuş, babası şehit edilince Kûfelilerin biatıyla halife seçilmiştir. Resul-i Ekrem'in torunu Hz. Hasan, Muaviye'nin davasında ısrarlı davranması karşısında Müslüman kanının dökülmesini istemeyerek hilâfetten feragat etmiştir. Resullullah, o ve kardeşi için "Cennetin Efendileri" diye haber vermiştir. Hz. Hasan'ın soyundan gelenlere "Şerif" unvanı verilmiştir. Hicrî 49/669'da Medine'de vefat eden Hz. Hasan Hz. Peygamberden 13 hadis rivayet etmiştir. Hz. Hasan kardeşi Hz. Hüseyin'le birlikte Hz. Peygamberin neslini günümüze kadar devam ettiren iki kişiden biridir.

HASAN FEYZİ: Tam adı Hasan Feyzi Yüreğil'dir. Şair, edip, mutasavvıf ve muallim bir zat olan Hasan Feyzi 1895 yılında Denizli'de doğdu. 13 Kasım 1946 yılında vefat etti. Melâmi tarikatı şeyhlerinden olan Hasan Feyzi Yüreğil aynı zamanda Denizli'nin Çivril kazasının Güveçli köyünde muallim olarak imana ve Kur'ân'a hizmet eden bir hakikat adamı idi. Bediüzzaman Hazretleriyle 1943 yılında Denizli'de tanışmıştır. Tanıştıktan sonra vefatına kadar yaklaşık 2,5 yıla yakın bir süre Risale-i Nur hizmetinde bulunmuştur. Bediüzzaman Hazretlerinin "Benim bedelime şehit oldu" dediği talebelerinden biridir. Evet, "Bab-ı feyzinden ırak olmayı asla çekmem/ Dahi nezrim bu ki canım sana kurban olacak," diyen Hasan Feyzi, Üstadının bedeline şehit olmayı istemiş ve olmuştur. Bediüzzaman Hazretleri bir mektubunda Hasan Feyzi'nin kısa süreli, fakat değerli hizmetinden ve kendi bedeline şehit oluşundan şu şekilde bahseder: "Merhum Hasan Feyzi kardeşimiz, aynen şehit merhum Hafız Ali misillü, bir mektubunda dediği gibi 'Dahi nezrim bu ki, canım sana kurban olacak!' dediğini tasdiklen Üstad'ına bedel, şehit kardeşi büyük Hafız Ali'nin yanına gitmiş. Bu zat-ı zülcenaheyn, ehl-i kalp ve gayet yüksek bir ehl-i ilim ve hakikat, otuz sene muallimlik perdesi altında imana hizmet etmiş ve on seneden beri Risale-i Nur'u elde edip, gizli perde altında çalışmış. Sonra da iki sene zarfında doğrudan doğruya Risale-i Nur'un yüksek hikmetlerini ve kemâlatını çekinmeyerek ruh-u canıyla herkese ilân etmiştir."

HATEM-İ TAİ: Arabistan'da Tay kabilesinin reisi ve cahiliye devrinin ünlü şairlerinden olan Hatem-i Tai'nin künyesi Ebu Seffane Hatem bin Abdullah bin Sa'd et-Ta i el-Kahtani şeklindedir. Ne zaman doğduğu bilinmeyen Hatem-i Tai'nin ölüm tarihi de kesin değildir. Ancak, tahminlere göre Peygamber Efendimizin (a.s.m.) doğumundan yedi yıl sonra (578) öldüğü sanılmaktadır. Dolayısıyla "Cahiliye Devri" olarak adlandırılan dönemde yaşamış ve İslâm güneşinin doğuşunu görmek kendisine nasip olmamıştır. Ünlü bir şair olmakla beraber, mert kişiliğiyle ön plana çıkmış ve bu özelliğiyle daha çok tanınmıştır. Hatem, cömertlikleriyle övünen Arapların menkıbelerinde önemli bir yer teşkil etmektedir.

Tay aşiretinin reisi olan Hatem'in cömertliği halk arasında çok yayılmış ve biri övüleceği zaman, "Hatem'den daha cömert" ifadeleri darbimesel haline gelmiştir. Arap, Fars ve Türk

edebiyatında cömertlik konuları işlendiğinde, Hatem-i Ta i bir timsal olarak verilip hayat hi-kâyesi de çok sevilmektedir. Hatem'in hayatı ve eserlerini konu alan Hüseyin Vaiz-i Kaşifi'nin Kısas u Aşar-ı Hatem-i Ta i adlı eseri bir çok muhtelif tercümesinin yanında, Hatem-i Ta i Hi-kâyesi ismiyle Türkçeye de tercüme edilerek birçok baskısı yapılmıştır.

HAZRET-İ SİDDİK: Bakınız Ebu Bekir (r.a.).

HIZIR: Hz. Hızır, Hz. Mûsa döneminde yaşayan, Kur'ân-ı Kerim'in Kehf Suresinde bahsi edilen, kendisine İlâhî bilgi ve hikmet öğretilen kişidir. Peygamber olup olmadığı konusunda değişik görüşler bulunmasına rağmen velâyeti konusunda ittifak edilmektedir. Otsuz ve çorak bir mekâna oturduğunda ansızın o otsuz yerin yeşillenmesi sebebiyle, yeşillik manasına gelen Hızır namıyla yad edilmiştir. Hz. Hızır'ın halen hayatta olduğunu ve hayatın beş tabakasından ikincisinde yaşadığını Bediüzzaman Hazretleri Mektubat adlı eserinde ifade etmektedir. Bu hayat tabakasının kendine özel şartları, bizim yaşadığımız hayattan çok daha farklıdır. Meselâ, mecbur kalmadan istedikleri zaman yemek içmek, bir vakitte birçok yerlerde bulunabilmek gibi bir derece serbest hayat mertebesidir. Hz. Hızır, başta Buharî ve Müslim olmak üzere pek çok hadis kitaplarında çeşitli bölümlerde geçmektedir.

HİLMİ: 1891 senesinde Kastamonu'ya bağlı Tepelice köyünde dünyaya geldi 27 Ocak 1960'ta vefat etti. Nur Risalelerinde kendisinden Hilmi Sema Erkal, Küçük Şeyh, Kastamonulu Küçük Şeyhlerin Hilmi, gibi isimlerle de bahsedilmektedir. Bediüzzaman Hazretlerinin Kastamonu'da kaldığı 1936-1941 yılları arasında onun hizmetinde bulundu. O yıllarda, bahar ve yaz mevsimlerinde Bediüzzaman Hazretleri Karadağ'a ve Hacı İbrahim dağlarına çıkarken Hilmi Bey de yanlarında bulunur talebelik ve hizmet ederdi.

1943 yılında sevk edildikleri Denizli Hapsinde de yine Bediüzzaman Hazretleriyle beraber kalmış ve ona hizmet etmiştir. Hilmi Bey Bediüzzaman Hazretlerinin ifadesiyle hanımı ve evlâdıyla sekiz sene Risale-i Nur'un hizmetinde bulunmuş ve birçok insanın Risale-i Nur'u tanımasına vesile olmuştur.

HULÛSÎ BEY: Asıl adı Hulûsî Yahyagil'dir. 1896 yılında Elazığ Harput'ta doğdu; 26 Temmuz 1986 yılında Elazığ'da vefat etti. İlk eğitimini hususî olarak Elazığ Camii İmamı Sarı Hafız'dan aldı. Hulûsî Beyin Babası Yahyazâdelerden Mehmet Efendi, alaylı bir zabıt idi. Kendisi ise askerî eğitimine Elazığ ve Erzincan'da başladı, Kuleli Askeri Okulunda devam etti. Ardından Harbiye Mektebine geçti. Burada okurken Birinci Dünya Savaşı çıkınca, kısa bir talim ve terbiyeden sonra, 1915'de Çanakkale'deki 3. Kolorduya göreve gönderildi. Hulûsî Bey yarım kalan eğitimini tamamlamak üzere 1925 yılında Harbiye Mektebine tekrar dönmüş ve buradan mezun olmuştur. Bediüzzaman Hazretleriyle tanışması ise 1929 yılının bir bahar ayındadır. Bediüzzaman Hazretlerini ilk duyduğunda şeyh zanneden Hulûsî Bey ona intisap etmek niyetiyle birkaç arkadaşıyla beraber ziyaretine gitti. Bediüzzaman Hazretlerinin "Uzaklığın alâmeti olan mektuplaşmak âdetim değildir. Fakat sen yaz" demesi üzerine kendisine mektuplar yazmaya başladı. Bu mektupların çoğu Mektubat isimli eserde yer almaktadır. Hulûsî Bey 1944 yılında albaylığa terfi etti ve 1950'de Denizli Askerlik Şubesinden albay rütbesiyle emekli oldu. Hulûsî Bey, 1929'daki görüşmenin üstünden yaklaşık yirmi yıl geçtikten sonra, 1950'de Bediüzzaman Hazretlerini Emirdağ'da ziyaret etti. Bu görüşmeleri yirmi dakika sürdü. Bediüzzaman Hazretleriyle en son görüşmesi ise 1957'de, yine Emirdağ'da olmuştur. Hizmetle dolu bir ömür geçiren Hulûsî Bey bir ders sonrası rahatsızlanarak vefat etti. Kabri Harput'taki aile mezarlığındadır. Bediüzzaman Hazretleri Risale-i Nur'un birinci talebesi olan Hulûsî Bey hakkınca, "Nurun eskiden beri hiç sarsılmayan muhlis bir kahramanı, elbette dünyanın geçici, kıymetsiz, fâni vaziyetleri karşısında telâş etmez, mağlûp olmaz inşaallah" buyurmaktadır.

HÜSEYİN (R.A.): Hz. Hüseyin b. Ali, Hz. Peygamberin (a.s.m.) torunu, Hz. Fatıma ile Hz. Ali'nin küçük oğludur. Hicretin 4. yılında Medine'de doğdu. Adını Hz. Peygamber kulağına ezan okuyarak, Araplarca pek bilinmeyen Hüseyin olarak koydu. Sekiz adet hadis rivayet eden Hz. Hüseyin, ağabeyi Hasan gibi ilk iki halife döneminde cereyan eden önemli olaylarda fiilen yer almadı. Hz. Osman'ın evinin isyankârlar tarafından kuşatılması üzerine ağabeyi ile birlikte halifeyi korumak ve evine su taşımak üzere babaları Hz. Ali tarafından görevlendirildi. Babası halife seçilince onun bütün seferlerine katıldı. Babasından sonra ağabeyine biat etti. Hz. Hasan, Hz. Muaviye ile anlaştığında Medine'ye geldi. Hz. Hüseyin, Muaviye'den sonra oğlu Yezit'e biat etmeyip Mekke'ye gitti. Kûfelilerin ısrarlı davetleri üzerine Kûfe'ye hareket etmek üzere Mekke'den ayrıldı (680). Kerbelâ'ya geldiğinde Yezit'in orduları tarafından feci bir şekilde şehit edildi. Hz. Hüseyin "Şehit" lâkabıyla meşhurdur. Hz. Hüseyin'in soyundan gelenler "Seyyid" ünvanıyla tanınmışlardır.

HÜSEYİN USTA: Antalyalı, aşçı Hüseyin Zevki Usta, Bediüzzaman Hazretleri ile birlikte Eskişehir hapsinde bulunmuş fedakâr Nur Talebelerindendir. Cesaretinden ve mertliğinden dolayı birçok defa Bediüzzaman Hazretlerinin iltifatına mazhar olmuştur. Risale-i Nur'de sadâkat ve cesaretinden dolayı ismi önde gelen Nur Talebeleri ile birlikte zikredilir. Yemen'de askerlik yapmış olan Aşçı Hüseyin Zevki Usta 1967 senesinde doksan dört yaşında iken Hakkın rahmetine kavuşmuştur. Antalya'da Hüseyin Usta'nın evlâtlarına "Zevkililer" denmektedir.

HÜSREV (ALTINBAŞAK): 1899'de Isparta'da doğdu. 1977'de İstanbul'da vefat etti. Bediüzzaman'la birlikte, Eskişehir, Denizli ve Afyon hapislerinde beraber bulundu. Isparta kahramanlarından, Risale-i Nur'un hizmetkârlarından idi. En müşkül ve karanlık günlerde Nur Risalelerine hizmet etmişti. Yüzlerce Risaleyi bir matbaa gibi çoğaltmıştı. Güzel bir hatta sahipti. Tevafuklu Kur'ân-ı Kerim'i ilk defa yazanlardandır.

- i -

İBNİ ABBAS (Ö. 68)/M. 687-688): Hz. Peygamberin amcası Abbas bin Abdülmuttalip'in oğludur. Annesinin adı ilk Müslüman kadınlardan Ümmü'l-Fazl Lübaba'dır. Mekke'de doğmuştur. Tefsir ve fıkıh ilimlerinde otorite kabul edilen ve çok hadis rivayet edenler arasında yer alan Sahabîdir. 1160 tane hadis rivayet etmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'in inceliklerini anlayıp yorumlaması için Hz. Peygamberin özel olarak dua ettiği Abdullah bin Abbas'ın tefsir ilmindeki üstünlüğü daha ilk devirlerde, hemen herkes tarafından kabul edilmiştir. Ayetlerin nüzul sebeplerini, nasih ve mensuhunu çok iyi bildiği gibi Arap edebiyatına olan vukufu da mükemmeldi. Bu sebeple Ashap devrinden itibaren Rû'l-Ümme, Tercümânü'l-Kur'ân" ünvanıyla anılagelmıştır. Eserleri: Tefsiru ibn Abbas, Garîbu'l-Kur'ân, Mesâilü'n-Nâfi b. el-Ezrak, el-Lugât fi'l-Kur'ân, Kasîdetü'l-Medh.

İBNİ SİNA: Ebu Ali el Hüseyin bin Abdullah (980-1037). Garp Ortaçağında Avicenna diye tanınan İbni Sina, ilk tahsilini Buhara'da gördü ve on yaşında iken Kur'ân'ı ezberledi. Değişik hocalardan hesap, fıkıh ve kelâm tahsil ettikten sonra Nâtîli adlı bir âlimden mantık ve felsefe öğrendi. Felsefî bilgilerinin temellerini Farabî'ye borçlu olan İbni Sina, metafiziği Farabî'nin el-İbâna adlı eserinden öğrenir. Aristo'yu ancak Farabî'yi okuduktan sonra anlayabildiğini ifade eden İbni Sina'nın fikir inkişafında müdürlüğünü yaptığı Şivan el-Hikma adındaki Samanoğulları Saray Kütüphanesinin büyük rolü olmuştur. Samanî hükümdarının vefatından sonra, memlekette meydana gelen siyasî karışıklıklar yüzünden Buhara'dan çıkmaya mecbur olan İbni Sina, sırasıyla Harizm, Irak-ı Acem, Cürcan ve Rey'e gitmeye mecbur oldu. Büyük bir filozof olduğu kadar ünlü bir hekim de olan İbni Sina, tıp alanındaki eserleriyle İslâm dünyasının

yanı sıra, Avrupa'daki tıp ilmini de derinden etkiledi. Eserleri Avrupa üniversitelerinde 600 sene temel kitap olarak okutulan İbni Sina'nın tıp, mantık, felsefe, fizik, tabiiyat, psikoloji ve birçok ilme dair 270 kadar eseri vardır. 1037 yılında vefat etmiştir ve kabri İran'ın Hemedan şehrinde dir.

İBRAHİM (A.S.): Kur'ân-ı Kerîm'de adı çokça geçen bir peygamberdir. Onun dini, Kur'ân-ı Kerîm'de Hanif olarak adlandırılmıştır. Hz. İbrahim'e (a.s.) 10 sayfalık kitap nazil olmuştur. Peygamber Efendimizin de atasıdır. Urfa'da doğduğu rivayet edilmektedir. Hz İbrahim, zamanının kralı Nemrut'u tevhit inancına davet etmiştir. Kabul etmeyen Nemrut, Hz. İbrahim'i ateşe at-tırmış, fakat mu'cize olarak ateş onu yakmamıştır. Her zaman Allah'ın dostluğunu istemesi ve sadece ondan medet beklemesi sebebiyle kendisine Habibullah veya Halilürrahman denil-miştir. Hz. İbrahim, yaşı bir hayli ilerlemiş olmasına rağmen çocuğu olmamıştı ve Allah'tan bir evlât istedi ve bu duası kabul edildi. İlk önce Hz. İsmail, daha sonra diğer eşinden Hz. İshak doğdu. Bu sırada Hz. İbrahim, oğlu İsmail'i kurban etme olayıyla imtihan edildi. Oğlu İsmail (a.s.) ile Kâbe'yi yeniden inşa eden Hz. İbrahim, Kudüs'ün el-Halil bölgesinde medfundur.

İLÂMALI SABRİ: Asıl adı Sabri Gönenç'tir. 1900 yılında Isparta'nın İlâma köyünde dünyaya geldi, iki sene süren bir hastalık sonucu 1934 yılında vefat etti. Kabri, İlâma kabristanındadır. Bediüzzaman Hazretleri, Hastalar Risalesi'nin 13. devasında, gençlerin çoğu gafilken ve farzları terk ederken İlâmalı Sabri'nin hastalığının tesiriyle hizmetin en ön saflarda bulunduğunu ve iki senelik hastalığının onun milyonlarca senelik ahiret saadetine vesile olacağına ifade etmiştir.

İMAM-I AHMET İBNİ HANBEL: (ö.241/m.855) Hanbeli mezhebinin imamı, muhaddis, fakih. 164 (m.780) yılında Bağdat'ta doğan Ahmet b. Hanbel'in soyu Hz.Peygamberin dedelerinden Nizar'la birleşerek Hz. İsmail'e kadar uzanır. Ahmet bin Hanbel Kur'ân-ı Kerim'i ezberledikten sonra Bağdatlı alimlerden gramer, fıkıh ve hadis öğrendi. İmam-ı Şafii'den Fıkıh ve usul-i fıkıh öğrenen Ahmet bin Hanbel'in hocaları arasında tanınmış muhaddis Hüseyin bin Beşir, Süfyan bin Uyeyne, Yahya bin Said el-Kattan, Abdurrahman bin Mehdi, Abdurrezzak bin Hammam gibi âlimler de bulunur. 280 kadar hocası bulunan Hanbel'in tanınmış talebeleri arasında Bu-hari, Müslim, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai gibi muhaddisler de bulunur. Kırk yaşına kadar devam eden talebelik hayatından sonra hadis okutmaya başlayan Hanbel, Abbasi halifelerinden Me'mun'un, hilâfetine son yıllarında, Mutezile mezhebi ileri gelenlerinin tesiriyle, devrin ta-nınmış alimlerini Kur'an'ın mahluk olduğu görüşünü kabul etmeye çağırmasına, birçok âlimin zulüm ve işkence korkusuyla kabul etmesine rağmen karşı çıktı ve iki yıl dört ay süren iş-kence ve hapis hayatına maruz kaldı. Tekrar hadis okutup fetva vermeye başlayan Ahmet bin Hanbel, Halife Mu'tasım'ın ölümünden sonra onun yerine geçen oğlu Vasik döneminde de baskıya maruz kaldı ve ölümüne kadar göz hapsinde tutuldu. Ahmet bin Hanbel 12 Rebiül-levvel 241 Cuma günü (31 Temmuz 855) Bağdat'ta vefat etti.

İMAM-I AZAM (EBU HANİFE): Ebu Hanife Numan bin Sabit. (m. 699/767) Haneî mezhebi-nin imamı, büyük müctehit Ebu Hanife İslâm'da hukukî düşüncelerin ve içtihat anlayışının ge-lişmesinde önemli pay sahibidir. Daha çok Ebu Hanife veya İmam-ı Azam diye anılır. Milâdî 699 yılında Kûfe'de doğan Ebu Hanife'nin nesebi Numan bin Sabit bin Züta bin Mâh'tır. Küçük yaşlarda Kur'ân'ı ezberleyen Ebu Hanife kıraat ilmini kıraat-ı seb'a âlimlerinden Asım bin Beh-dele'den öğrenmiştir. Devrin seçkin âlimleriyle görüşüp onlardan faydalanma imkânı bulan Ebu Hanife'nin asıl hocası, döneminde Kûfe Re'y ekolünün üstadı kabul edilen Hammad bin Ebu Süleyman'dır. Hammad'ın ölümü üzerine onun yerine ders okutmaya başlamış ve ömrünün sonuna kadar buna devam etmiştir. Halkın fikhî meselelerine çözümler aradı ve içtihatlar yaptı. Fıkıh alanındaki derin bilgisinin yanı sıra, hakikati söylemekten ve onun

mücadelesini vermekten çekinmeyen bir kişiydi. Ebu Hanife ilmî uğraşması sebebiyle, daima hayatın ve fikhî problemlerin içinde olmuş ve pek çok içtihatlarla bulunmuştu. En meşhur eserleri: *Müsned*, *Fıkhü'l-Ekber*, *Fıkhü'l-Ebsat*, *Âlim ve'l-Müteallim* ve *Risale*'dir.

İMAM-I GAZALİ: Asıl adı Hücetü'l-İslâm Ebu Hamid Muhammed b. Ahmet el Gazzali'dir. Eş'ari kelâmcısı, Şafii fakihi, mutasavvıf ve filozoflara yönelttiği eleştirilerle tanınan İslâm düşünürüdür. Hicrî 450'de (1058) Horasan'da, Meşhed'de (Tus) dünyaya geldi. Babasının mesleğinin yün tacirliği olmasından dolayı kendisine "Gazzali" ve zamanında İslâma yöneltilen itirazlara cevap vererek itiraz edenleri susturduğu için de "Hücetü'l-İslâm" denilmiştir. Kelâm, fıkıh, hadis, felsefe, tasavvuf, mantık gibi ilimlerde yüksek bir mevkiye sahiptir. Bu sahalarda birçok önemli eserleri bulunmaktadır. Hicrî 505'te (1111) Tus'da vefat eden ve oraya defnedilen Gazali'nin eserlerinden bazıları şunlardır: *El-Münkız*; *İhya-ü Ulumi'd-Din*; *Kimya-yı Saadet*; *Tehafütü'l-Felasife*; *Kıtasü'l-Müstakim*.

İMAM-I RABBANİ: Hindistanlı büyük bir âlim olup, Hicrî ikinci bin yılının başında gelen (müceddid-i elf-i sani) ünvanına sahiptir. İnanç ve fikir açısından büyük karışıklıkların olduğu bir dönemde Hicrî 971'de (1563) Hindistan'ın Serhend kasabasında doğmuştur. Asıl adı Ahmet olan İmam-ı Rabbanî Hazretlerinin soyu Hz. Ömer'e (r.a.) dayandığından Farukî, memleketinden dolayı Sirhindî lakaplarıyla tanınmaktadır. İlk eğitimini din âlimi olan babası Abdülhad'den almıştır. Daha sonra Silyaküt şehrine giderek kadı Badehşani'den fıkıh, kelâm ve tefsir dersleri alarak eğitimini tamamlamış ve icazet almıştır. Daha sonra Delhi'ye giderek Nakşî şeyhi Bakibillah'ın yanında tasavvuf ilmini iki ay gibi kısa bir sürede tamamlayarak irşat izni almıştır. İmam-ı Rabbanî döneminde zararlı düşünce ve fikirler tarikat yoluyla verildiğinden onun mücadelesi de bu yolla olmuştur. Hayatı boyunca tekke ve medrese ehlini birleştirmek için büyük gayret sarf etmiştir. Tarikatları ve özellikle de Nakşî tarikatını, iman hakikatlerinin anlaşılmasına vasıta yapmak suretiyle gerçek kimliğine büründürmüştür. Eski zamanda büyük zatlar tarafından rivayet edilen, "Mütekelliminden ve ilm-i kelâm ulemasından birisi gelecek, bütün iman ve İslâm hakikatlerini aklı ikna edecek bir tarzda ayan beyan ispat edecek" sırrını kendisiyle gerçekleşmesini istediğini ifade etmiştir. Bu sır içindir ki, özellikle hayatının son zamanlarında bütün gayretini doğrudan doğruya iman hakikatlerinin neşri üzerine yoğunlaştırmıştır. Hayat tarzı ve hizmet şekliyle herkesin takdirini kazanması itibarıyla İmam-ı Rabbanî lakabıyla anılmıştır. Cihangir Şah döneminde hapse atılmış; fakat, orada da hizmet ve irşadına devam etmiştir. İmam-ı Rabbanî döneminin hastalıklarını üç sebebe bağlamaktadır. Bunlar; idarecilerin dinden uzaklaşmaları, âlimlerin menfaat ve korku sebebiyle Kur'ân ve sünnetten ayrılmaları ve tasavvuf ehlinin tarikatı şeriattan uzaklaştırmaları olarak sıralanmıştır. İmam-ı Rabbanî 1624 yılında 63 yaşında iken memleketi Serhend'de vefat etmiştir.

İMAM-I ŞAFİ: (ö.820) Şafii mezhebinin kurucusudur. h. 150 (767) yılında Gazze'de doğan Şafii, Mekke'de Müslim el-Zinci ve Sufyan bin Uyeyne'den hadis ve fıkıh tahsil etti. 20 yaşlarında Medine'ye Malik bin Enes'in yanına giderek onun ölümüne kadar orada kaldı. Malik bin Enes'in Muvatta adlı eserini ezbere bilen Şafii, 195'ten itibaren Bağdat'ta hocasına başladı. İmam-ı Şafii h. 204'te (820) Fustat'te vefat etti. İmam-ı Şafii sadece mevcut bütün fıkıh malzemesini elden geçirmekle kalmamış, fıkıh ilminin usullerini ve temellerini araştırarak usul-i fıkıhın kurucusu addolunmuştur. İmam-ı Şafii'nin talebeleri arasında Zafaranî, Ebu Savr, Ahmed bin Hanbel, Karabisi gibi tanınmış âlimler de vardır. Şafii mezhebi bugün Güney Arabistan'da, Bahreyn'de, Malaya Adalarında, Dağıstan'da, Tangonyika'da ve bazı Orta Asya bölgelerinde hakimdir. Eserleri: *Kitabü'l-Umm*; *Kitap-ı Fıkhü'l-Ekber*; *Kitabü Vasiyyetü's-Şafii*.

İSA (A.S.): Hz. İsa ulu'l-azm olan peygamberlerdendir. Hakikî Hristiyanlık dininin peygamberi olan Hz. İsa'ya dört büyük kitabın üçüncüsü olan İncil-i Şerif nazil edilmiştir. Hz. Meryem'in oğlu olan Hz. İsa, Allah'ın yaratıcı kudretinin bir nişanesi olarak doğmuştur. Hz. İsa'nın bir ünvanı ve sıfatı Mesih'tir. Kur'ân-ı Kerim'de onun meziyetlerinden bahsedilmekte ve gösterdiği mucizelerden haber verilmektedir. Dört büyük semavî kitaptan biri olan İncil, kendisini den sonra havariler tarafından yazılmıştır. Ancak sonraları tahrif edilmiş, asliyetini koruyamamıştır. Hz. İsa, Peygamber Efendimizden "ümî peygamber" şeklinde bahsetmiştir. İncil'in çeşitli bölümlerinde Peygamberimizin geleceğinden haber verilmektedir. Düşmanları ve kendisine inanmayanlar tarafından öldürölmek istenen Hz. İsa Cenab-ı Hak tarafından göğeye yükseltilmiş, kendisini öldürmek isteyenler ise yanlışlıkla Hz. İsa'ya çok benzeyen Yuda isminde birini çarmıha germiştirlerdir.

İSKENDER-İ KEBİR: Bakınız ZÜLKARNEYN.

İSKENDER: Makedonya kralıdır. İsmi Aleksandros'tur. Büyük İskender ünvanıyla meşhur olmuştur. Milâttan önce 356. 323 yılları arasında yaşadı. Aristo'dan ders almış ve keskin zekası, bitmek bilmeyen azmiyle tanınmıştır. Babası Filip'in yerine tahta geçerek Yunanistan'da hakimiyetini kurduktan sonra 37 bin kişilik ordusuyla Asya seferine çıkarak İran ordusunu yenerek Anadolu'ya hâkim oldu. Daha sonra Akdeniz'e yönelerek İran hükümdarı III. Dara'yı yenilgiye uğrattı. 332'de uzun süren kuşatma sonunda Kudüs'ü aldı ve Mısır seferine başladı. Mısır'da din adamlarına ve tapınaklara saygılı davranması halkın sevgisini kazanmasını sağladı. Mısır'da Helenistik Çağın ünlü şehri İskenderiye'yi kurdu. Tekrar İran üzerine giderek hakimiyetini sağlamlaştırdı ve İndus Vadisine girdi. Hint Okyanusuna ulaşarak buralarda liman ve tersaneler kurdurdu. İskender, İran'a dönerek bundan sonra ırkları kaynaştırma siyasetine hız verdi. Makedonları İranlı kadınlarla evlendirdi. İmparatorluğunu teşkilatlandırmaya ve belirli bir medeniyete ulaştırmaya çalıştı. Arabistan'ı alma düşüncesi içinde iken 33 yaşında büyük bir cihan imparatoru olarak öldü.

- K -

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN: (Trabzon 1495, Zigetvar 1566.) Yavuz Sultan Selim ile Hafsa Sultan'ın tek oğludur. Babasının sancakbeyliği sırasında doğduğu Trabzon'da iyi bir temel öğretim gördü. 25 yaşında iken halife ünvanını da taşıyan ikinci Osmanlı padişahı olarak tahta çıktı. (1520) Zamanında birçok fetihler, önemli muharebeler oldu. Mohaç Meydan muharebesi, (29 Ağustos 1526), 1. Viyana Kuşatması (27 Eylül 1529) ve Preveze Deniz Savaşı (1538) gibi önemli savaşlar onun döneminde meydana geldi. Kanuni döneminin parlaklığı yalnız büyük fetihlerle, sınırlı kalmaz. Edebiyatta, Fuzuli ve Baki; bilimde, Zembilli Ali Efendi, İbni Kemal ve Ebussuut Efendi; mimarlıkta Koca Sinan; tarih dalında Selanikli Mustafa, Celalzade Mustafa, Nişancı Mehmet Efendi; coğrafyada, Piri Reis; denizcilikte Barbaros ve Turgut Reis; devlet yönetiminde Piri Mehmet Paşa ve Sokullu Mehmet Paşa hep bu dönemde yaşamışlardır. Kanuni Sultan Süleyman Zigetvar kuşatması sürerken 1566 da öldü.

KARUN: Hz. Mûsa (a.s.) döneminde mevki hırsı, cimriliği ve kıskançlığı ile tanınmış çok zengin bir Yahudidir. Simya alanındaki geniş bilgisinden dolayı çok kibirlenir ve Hz. Mûsa'nın (a.s.) kavmini küçük görerek horlar. Hazineleleri altın ile dolu olduğu halde vergi ödemeyi kabul etmez. Karun, Hz. Mûsa'yı (a.s.) zina işlemekle suçlar. Bunun bir iftira olduğu ortaya çıkınca Mûsa (a.s.) da ona beddua eder ve büyük bir deprem olur. Bu depremle birlikte Karun hazineleri ile birlikte yok olur.

KULEÖNÜLÜ MUSTAFA: Bakınız Mustafa Ertürk (Sarbiçak Mustafa).

KÜÇÜK ALİ: 1907 doğumlu olan Küçük Ali, 1974 yılında Isparta'nın Atabey ilçesinin Kuleö-nü köyünde vefat etmiştir. Risale-i Nur'un muhtelif yerlerinde mektupları yer almakta ve adından söz edilmektedir. Ağabeyi de kendisi gibi Nur Talebesi idi. Üstad'ın duasına mazhar olmuştur.

- L -

LOKMAN: Kur'ân'da adı geçen, peygamber olup olmadığı kesin olmayan, öğütleri, ahlâki ve tıbbî sözleri ile tanınan büyük bir zattır. Uzun bir ömre sahip olan Hz. Lokman, Hz. Davud'a yetişmiş ve ondan ilim öğrenmiştir. Halk arasında daha çok, bir hekim (doktor) olarak tanındığı için Hekim-i Lokman olarak yad edilmiştir. Hekim olduğu hususunda âlimlerin ittifak ettiği Hz. Lokman'ın Allah'ın izniyle ölüm hariç her türlü hastalığı iyileştirdiği rivayet edilmektedir. Lokman Suresinin 12-19. ayetlerinde Lokman Hekim'in oğluna yaptığı tavsiyeler bulunmaktadır.

LÜTFİ (ABDULLAH LÜTFİ ÖZERDEM): Esnaf şeyhi Âsım Efendinin torunu olup Mehmet Akif Efendinin oğludur. 1881 yılında dünyaya geldi. Barla Lâhikasının mektupları arasında çeşitli yerlerde kendisinin mektupları bulunmaktadır. 1935 tarihinde Said Nursî ile birlikte Eskişehir cezaevinde yaklaşık bir yıl tutuklu kalmışlardır. 1974 tarihinde İzmir'de Hakkın rahmetine kavuşmuştur.

- M -

MEHDÎ: Kelime anlamı olarak "Hidayete eren, doğru yolu tutan, hidayete vesile olan" anlamında kullanılır. Hadislere göre ahir zamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zattır. Yine bazı hadislerle göre kıyamet yaklaşınca zulmü ve şirki ortadan kaldırarak inanarlara saadet ve adaleti getirecek. Ehl-i Beytin neslinden gelen imamdır.

M. SABRİ: Bakınız Sabri Arseven.

MEHMET FEYZİ: 1912'de Kastamonu'ya bağlı Müderris Atabey köyünde doğdu. Bediüzzaman Said Nursî'nin 1936 yılında Kastamonu'ya sürgün edilmesinden iki yıl sonra kendisiyle tanıştı. Altı yıl boyunca Üstada hizmette bulundu. Nur Risalelerinde ve özellikle de Kastamonu Lâhikası'nda Bediüzzaman, Mehmet Feyzi'yi Risale-i Nur'un faal bir kâtibi olan Hüsrev Altınbaşak adındaki talebesine benzeterek, "Küçük Hüsrev" lakabıyla bahseder. Arapça tahsili de olan Mehmet Feyzi Pamukçu, Üstatla birlikte Risale-i Nur'ları baştan sona kadar okudu. Denizli (1943) ve Afyon (1948) hapisanelerinde Üstatla beraber tutuklu kaldı. Nur Talebeleri arasında ehl-i ilim bir zat olan Mehmet Feyzi, 1990 yılında Kastamonu'da vefat etti.

MEHMET KESKİN: 1915 yılında Isparta'nın Barla nahiyesinde dünyaya geldi. Bediüzzaman Hazretlerinin yakın talebelerinden Muhacir Hafız Ahmed Karaca'nın damadıdır. Bediüzzaman Hazretlerinin Barla'da sürgünde bulunduğu yıllarda zaman zaman görüşmüştür. İlk dönem Nur Talebelerinden sayılan Mehmed Keskin, 1972 yılında memleketi Barla'da vefat etti. Kabri Barla Kabristanlığındadır.

MERYEM: İsa Aleyhisselâmın annesidir. Peygamber Efendimiz (a.s.m.) onun için, "Zamanındaki dünya kadınlarının en hayırlısı İmran kızı Meryem'dir" diye buyurmuştur. Yine, âlemdeki en hayırlı dört kadından biri olarak onu tavsif etmiştir. Risale-i Nur'da, erkek evlât isteyen ve bunun için dua eden, buna mukabil "Hz. Meryem gibi bir kız" evlât kendilerine ihsan edilen ebeveynlerin dualarının "Daha evlâ bir surette kabul edildi"ği ifade edilmektedir. Hz. Meryem, Davud Aleyhisselâmın soyundan gelen ve İsrailoğullarının ileri gelenlerinden olan

İmran'ın kızıdır. Annesinin adı Hunne'dir. Önceleri çocukları yoktu. Hz. Meryem'in annesi, "Ey Rabbim, ben karnımdaki çocuğu dünya meşguliyetlerinden uzak bir kul olarak Senin ibadetine adadım. Bunu benden kabul buyur. Muhakkak ki, Sen her şeyi işiten, her şeyi bilensin" (Âl-i İmran, 35) şeklinde duada bulundu. Böylece doğacak evlâdının erkek olacağı düşünce-siyle onu Beytülmu-kaddes'e hizmetçi olarak adayacaktı. Bir süre sonra hamile kaldı. Bu ara-da henüz Meryem doğmadan babası İmran vefat etti. Kur'ân-ı Kerim'in 3. suresi, İmran'ın adı-na izafeten, İmran Ailesi anlamına gelen Âl-i İmran adını almıştır. Hunne erkek evlât bekler-ken Hz. Meryem dünyaya geldi. O sıralarda Mescid-i Aksa'nın hizmetine kız çocukları kabul edilmediğinden ve anne de adağını yerine getiremeyeceğinden dolayı üzüldü. "Rabbim, ben kız doğurdum. Benim istediğim erkek çocuk kız gibi değildir. Ben ona Meryem adını verdim. Onun ve neslinin, kovulmuş şeytanın şerrinden korunması için Sana sığındım" (Âl-i İmran, 36) dedi. Çocuğunu alıp Mescid-i Aksa'ya götürdü. "Alınız, bu çocuk buraya adaktır" deyip, hiz-metçilere bıraktı. Getirilen evlât İmran gibi tanınmış ve ileri gelenin çocuğu olduğundan dola-yı bir çok kişi onu yetiştirip büyütmek istedi. Ayet-i kerimde (Âl-i İmran, 37), adağın güzel bir surette kabul edildiği ve Meryem'in güzel bir çiçek gibi yetiştirildiği, Zekeriya Aleyhisselâ-mın himayesine verildiği belirtilmektedir.

Hız. Meryem, on beş yaş civarında iken Yusuf-i Neccar isminde bir gençle nişanlandı. An-cak, bu nişan evlilikle neticelenmedi. Hız. Meryem yalnız başına yaşamaya ve kimseyle görüş-memeye devam ederken yanına melekler geldi. Ona, "Muhakkak ki, Allah seni seçkin kıldı, ter temiz yaptı ve dünya kadınlarına üstün tuttu. Ey Meryem! Rabbine ibadete devam et, sec-deye kapan ve Allah huzurunda eğilenlerle beraber sen de rukûa var." (Âl-i İmran, 42-43) de-diler. Melekler, Cenab-ı Hakkın kendisine "Ol" emriyle bir evlât ihsan edeceğini müjdediler. Adının da Meryem oğlu Mesih İsa olduğunu bildirdiler. "O dünyada ve ahirette büyük bir şe-refe ve Allah katında yüksek bir dereceye sahiptir." "O hem beşikte iken, hem de yetişkin iken, insanlarla aynı şekilde konuşur ve Allah'ın salih kullarındandır" (Âl-i İmran, 45-46). Hız. Meryem, nasıl çocuk sahibi olabileceğini sordu ve hiçbir insanın kendisine el sürmediğini söy-ledi. Melekler de onu tasdik ettiler. "Lâkin Allah dilediğini yaratır. Bir şeyi murad ettiği zaman Onun işi sadece 'Ol' demektir; o da olurur." (Âl-i İmran, 47) Hız. Meryem, bir süre sonra ha-mile kaldı. Bir müddet sonra da normal hamilelik emarelerini görmeye başladı. Yahudiler du-rumu öğrenince iftira etmeye başladılar. Bu iftiralara çok üzülen ve doğum zamanı yaklaşan Hız. Meryem, insanlardan uzak bir bölgeye, Beytül-Lahm'e çekildi. "Nihayet doğum sancısı-yla bir hurma dalına yapıştı. 'Ne olurdu', dedi, 'bundan evvel ölüp de unutulup gitseydim!" "Aşağıdan ona 'Sakin üzülmeye' diye bir nida geldi. 'Rabbim senin aşağı tarafında bir dere yarat-tı." "Hurma ağacını kendine doğru silkele; üzerine taze hurma dökülsün." "Hurmadan ye, de-reden iç. Gözün aydın olsun. İnsanların birini gördüğünde, 'Ben Rahman için oruç adadım; bu-gün hiçbir insanla konuşmayacağım' de." (Meryem, 23-26) Hız. Meryem'in tedirginliği, insanla-rın Ona karşı gösterecekleri tepkiden ve asla gayr-i meşru bir şey yapmadığı halde, çok çir-kin bir iftira ile karşı karşıya kalacağından kaynaklanıyordu. Çocuğunu alıp kavminin yanına gitti. İnsanlar ona, "Ey Meryem, dediler, and olsun ki, sen çirkin bir şeyle geldin." (Meryem, 27). Hız. Meryem de çocuğunu işaret edince, beşikteki çocukla nasıl konuşacaklarını sordular. Bu esnada küçücük İsa konuşmaya başladı; "Ben Allah'ın kuluyum. O bana kitap verdi ve be-ni peygamber yaptı. Bulduğum her yerde beni mübarek kıldı. Yaşadığım müddetçe bana namaz ve zekatı emretti. Ve beni anneme itaatkar kıldı. Beni bedbaht bir zorba yapmadı. Doğduğum gün de, öldüğüm gün de, diri olarak haşredileceğim gün de selâmet üzerimedir." (Meryem, 30-33) dedi. Hız. İsa'nın konuşması İsrailoğullarını şaşkına çevirdi. Şaşkınlığı üzerle-rinden atamamakla birlikte dedikodu yapmaktan ve iftira etmekten de vazgeçemediler.

Aralarında ihtilâflar çıktı. Bu sıralarda Filistin'de bulunan Yahudi kral çocukları öldürtüyordu. Çocuğunun da tehlikede olduğunu düşünen Hz. Meryem, İsa Aleyhisselâmı yanına alıp Mısır'a göç etti. On iki yıl boyunca Mısır'da kaldılar. Daha sonra Kudüs'e giderek Nâsıra kasabasına yerleştiler. Hz. Meryem, oğlunun peygamber oluşunu görme bahtıyarlığına ulaştı. İsa Aleyhisselâmın göğsü kaldırılışından altı yıl sonra Hakkın rahmetine kavuştu.

MEVLÂNA CELÂLEDDİN-İ RUMÎ: Celâleddin Muhammed Rumî. Hicrî 604, Milâdî 1207'de Horasan'ın Belh şehrinde doğdu. Ünvanı Mevlâna'dır. Babası "Sultanü'l-Ulema" olarak bilinen Muhammed Bahaeddin-i Veled'dir. Anadolu'ya hicret ettiğinde "Rumî" diye anıldı. Konya'ya ailesiyle birlikte yerleşti. Hicrî 672 yılında Konya'da vefat etti. Eserlerinden bazıları: Mesnevi, Divan-ı Kebir; Fihi Mafih; Mecalis-i Seb'a; Mektubat'dır.

MUHACİR HAFİZ AHMET: Rumeli'den göç ettiği için muhacir lakabıyla anılan Hâfız Ahmet Barla eşrafındandır. 1948 yılında vefat etmiştir. Kabri Barla mezaristanındadır. Bediüzzaman'ın medresesinin yanındaki Yokuşbaşı Mescidinde imam olarak görev yaptı. Hafız Ahmet Bediüzzaman Hazretlerine çoluk çocuğuyla beraber sadakat içinde sekiz sene hizmet etmiştir. Vazalarında Nurlardan anlatırdı. Nurlara ciddiyetle ve sadakatla çalışırdı. Hattâ vefatından on dakika önce, kendi yazdığı ve tamamlayamadığı bazı risaleleri tamamlaması için Şamlı Hafız Tevfik'e vasiyet etmişti.

MUHAMMED (A.S.M.): Fahr-ı Âlem, Hatemü'l-Enbiya, İmamü's-Sakaleyn, Muhammedü'l-Emin, Rahmeten-il' âlemin, Seyyidü'l-Kevneyn gibi ünvanlarla anılan son peygamber Hz. Muhammed (a.s.m.). Milâdî 571 yılında, Nisan ayının yirmisinde, Kameri aylardan Rebiülevvel ayının on ikinci gecesinde Mekke'de dünyaya geldi. Hz. Muhammed daha doğmadan babasını, 6 yaşında iken de annesini kaybetmiştir. Annesi ölünce dedesi Abdülmuttalib onu himayesi altına aldı. Dedesi de ölünce, bu sefer amcası Ebu Talip onun bakımını üstlendi. Hz. Muhammed 25 yaşında iken kendisinden 15 yaş büyük olan Hz. Hatice ile evlendi. Evlilikleri Milâdî 595 yılına rastlamaktadır. Daha sonra Hz. Peygamberin Hz. Hatice'den sırayla Kasım, Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm, Fatıma ve Abdullah adında altı çocuğu oldu. Hz. Muhammed, Hatice-i Kübra dediği zevcesi hayatta olduğu müddetçe bir başka kadınla evlenmedi. Daha gençliğinde dürüstlük ve doğruluğu ile kendisine El-Emin (güvenilir kimse) dedirten Hz. Muhammed her yönüyle örnek bir insan kişiliğini sergiliyordu. Hz. Muhammed kırk yaşında iken, Milâdî 610 yılında Hira Dağında kendisine peygamberlik vazifesi verildi. Kendisine ilk inananlar ise eşi Hz. Hatice, çocuklardan Hz. Ali, hür erkeklerden Hz. Ebu Bekir, azatlı kölelerden Hz. Zeyd, kölelerden Hz. Bilâl-i Habeşi (r.a.) oldu. Daha sonraları Hz. Osman, Talha bin Ubeydullah, Halid bin Sa'id, Sa'd bin Ebi Vakkas Müslüman oldular. Bunlara en son Hz. Ömer eklendi. Hicretten bir buçuk sene önce, Recep ayının 27. gecesinde İsrâ ve Miraç mu'cizesi meydana geldi. 621 yılında Akabe mevkiinde Medinelilerle I. Akabe Biatı yapıldı. 622 yılında ise II. Akabe Biatı yapıldı. Mekke'li müşriklerin zulümlerinin artması üzerine 622 yılında Mekke'den Medine'ye hicret edildi. Hicretin 2. senesi, Milâdî 13 Mart 624'te müşriklere karşı Bedir Savaşını kazandı. 625 yılında ise Uhud Savaşı meydana geldi. 627 yılında Hendek Savaşı kazanıldı. 630 yılında Mekke fethedildi. Mekke'nin çevresi ve Kâbe putlardan temizlendi. Peygamberimiz ömrünün son yılında Arafat'ta 120.000 Sahabiye Veda Hutbesini verdi. Bu hutbe ilk insan hakları bildirisi olarak kabul edilir. Hz. Muhammed (a.s.m.) Hicretin 11. senesi Rebiülevvel ayının on ikisi, Pazar-tesi günü (Milâdî 8 Haziran 632) ruhunu Rahman'a teslim etti.

MUHAMMED SABRÎ: Bakınız Sabri Arseven.

MUHYİDDİN-İ ARABÎ: Adı, Ebu Bekir Muhammed b. Ali'dir. 1165'te Endülüs'ün Mürsiyye kasabasında dünyaya geldi. İbni Arabî ve Şeyh-i Ekber diye meşhur oldu. Küçük yaştan

itibaren tahsile başlayarak pek çok âlimin derslerinde bulunup naklî ve aklî ilimleri öğrendi. Tefsir, fıkıh, hadis ve kıraat ilimlerinde büyük bir âlim oldu. Daha sonraları tasavvufa yönelecek zamanının âlimlerinden ve Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin ruhaniyetinden feyz aldı. Zamanının ilminden ve feyzinden istifade edilen belli başlı büyük âlimlerinden oldu. 1194 Endülüs'ten ayrılarak Tunus'a ve oradan Fas'a gidip çeşitli ilim meclislerinde bulundu. Tekrar Endülüs'e dönüp Kurtuba'ya geldi. Sonra 1201'de tekrar Endülüs'ten Tunus'a geçti. Hac için yola çıkarak Mısır ve Kudüs'e uğradı. Hacdan sonra çeşitli yerleri dolaşarak Konya'ya gitti ve 1230 da Şam'a giderek oraya yerleşti. Tasavvuftaki yüksek derecesi sebebiyle sekr halinde iken tevhit (vahdet-i vücud) konusundaki sözleri yanlış anlaşılıp iftiraya uğradıysa da zamanının devlet adamları tarafından himaye edildi. 1240 senesinde 78 yaşında Şam'da vefat etti. Yavuz Sultan Selim Mısır Seferi sırasında Şamlılarca çöplük haline getirilen kabrinin yanında cami ve dergâh yapılmasını emrederek onun kabrinin değerini bulmasını sağladı. Muhyiddin-i Arabî'nin pek çok kıymetli eseri vardır. Fütuhât-i Mekkiyye, Füsûsu'l Hikem, Muhtasar en meşhurlarıdır.

MÛSA (A.S.): İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine büyük kitapların ilki olan Tevrat indirilen büyük peygamberlerdendir. Tevrat Hz. Mûsa'ya levhalar halinde indirilmiştir. Hz. Mûsa Mısır'da dünyaya gelmiştir. Soyu Hz. İbrahim'e dayanır. Kardeşi Hz. Harun kendisine yardımcı olarak peygamber olarak görevlendirilerek Firavuna gönderilmiş ve Firavunu tevhide davet etmiş, fakat kabul edilmeyince kendine iman eden İsrailoğulları ile birlikte Mısır'dan mukaddes topraklara gelmiş ve orada kendisine Tevrat levhaları indirilmiştir. Hz. Mûsa'nın zamanında kendinde zahir olan mu'cizelerinin en meşhurları âsâsı ve yed-i beyzasıdır (beyaz el). Âsâsı ile vurduğu taşın on iki gözünden su çıkarmasıyla meşhurdur. Hz. Şuayb'ın kızıyla evlenen Hz. Mûsa mukaddes topraklara varamadan vefat etmiştir.

MÛSA BEKUF (1875-1949): Mûsa, 1875 yılında Don Irmağı kıyılarında Rostov-Na Don şehrinde doğdu. Babası Yarullah Efendi ve annesi de Fatıma Hanımdır. İlk derslerini annesinden aldı. On bir yaşında iken teknik liseye girdi. Yüksek öğrenimini ise Buhara'da yaptı. Burada Arapça, Farsça dillerini ve İslâm ilimlerini öğrendi. Bunların dışında felsefe, matematik, astromi derslerini de okudu. Öğrenciliği sırasında bazı eserleri Rusçadan Türkçeye çevirdi.

Mûsa, Buhara'daki eğitiminden sonra İstanbul'a geldi. İlk önce Mühendislik Mektebine kaydını yaptırdıysa da, yakınlarının ve hocalarının tavsiyesiyle yeniden İslâm ilimlerine yöneldi. İstanbul'dan sonra Mısır'a gitti. Kahire'ye gittikten sonra El-Ezher Üniversitesine kaydını yaptırdı. Bir süre burada okuduktan sonra ayrıldı. Akabinde özel araştırma ve çalışmalara başladı. Mısır'da bulunduğu sıralarda Muhammed Abduh'un derslerine de devam etti. Mısır'dan sonra Hicaz'a giden Mûsa, burada da iki yıl kaldı. Mekke ve Medine'de dini konularda bazı araştırmalarda bulundu. Buradaki çalışmasından sonra Hindistan'a geçti. Hintli âlimlerle görüş alış verişinde bulundu. Hindistan'dan sonra bir kez daha Kahire'ye gitti. Bu gidişinde de üç yıl kaldı. Daha sonra Beyrut üzerinden Şam'a gitti. İslâm beldelerini içine alan bu seyahati on bir yıl sürdü. 1904 yılında Memleketi Kazan'a geri döndü. Musa Carullah, Rusya'daki son gelişmelerden sonra, dünyanın değişik ülkelerini dolaşmaya başladı. Japonya, Hindistan, Mısır ve Almanya'ya çok sayıda seyahat gerçekleştirdi. Bu arada araştırmalarını da devam ettirdi. Tüm çalışmaları sonucunda yüz yirmiyi aşan sayıda eser yazdı. 1949 yılında Kahire'de vefat etti. Musa Carullah, diğer bazı son dönem İslâm âlimleri ile birlikte yenilikçi kabul edilmekle birlikte, yöntem bakımından bunlardan farklı hareket etmiştir. Fikirlerini büyük ekseriyetle içtihadı dayandırmış, tarihin her döneminde ortaya çıkmış bulunan problemlerin, İslâmın evrensel mesajlarıyla çözümlenebileceğini savunmuştur. Ancak, içtihadı, nasslardan hüküm çıkarmak yerine, İslâmın hayatla bağlantısının kurulması gerektiğini savunmuştur. İslâmın, dinî

islahata ihtiyacı olmadığını; sosyal, dinî ve siyasî hastalıkların İslâm'da değil, özümüzde olduğunu ileri sürmüştür.

MUSTAFA ÇAVUŞ (1882-1939): Ömrünün 18 yılını askerlik görevini yapmakla geçirdi. Barlalı olup Risale-i Nur'un çeşitli yerlerinde ismi geçmektedir. Said Nursî Hazretlerinin Barla'da mecburî ikamete tâbi tutulduğu yıllarda aile fertleri ile birlikte iman hizmetinde ciddî çalışmalar yapmıştır. Özellikle 21. Mektupta kendisinin anne-babasına çok iyi örnek davranışlarından dolayı ismiyle bahsedilmektedir.

MUSTAFA ERTÜRK: 1905 yılında Isparta'nın Kuleönü kasabasında doğdu. Önceleri Sallabacak olan lakabını Bediüzzaman Hazretleri Sarıbıçak olarak değiştirdi. Bu yüzden Risale-i Nur'un bazı yerlerinde ismi "Sarıbıçak Mustafa" olarak geçmektedir. Büyük Ruhlu Küçük Ali'nin ağabeyidir. Risale-i Nur'da bahsedilen mübarekler heyetinin ilk temsilcisidir. Güzel hatıyla Nur risalelerinin yazarak çoğaltan Sarıbıçak Mustafa Denizli hapsinde yatan Nur Talebelerindendir. İsmi, Onuncu Lem'a, On Üçüncü Şua ve Lâhikalarda geçmektedir. 1955'te Hakkın rahmetine kavuştu.

MUSTAFA SABRİ EFENDİ (1869-1954): Son dönem İslâm âlimlerindendir. Osmanlı şeyhü'l-İslâmlarının yüz yirmi yedincisidir. İttihat ve Terakki Cemiyetine muhalif olup, Beyanü'l-Hak dergisinde baş yazarlık yaptı. Çok zor bir dönemde Şeyhü'l-İslâmlık yaptı. 1922 yılından sonra Kahire'ye giderek yerleşti ve Camiü'l-Ezher'de müderrislik yaptı. Bediüzzaman ile samimî dostlukları olup, Risale-i Nur'un Ezher'de okunup yayılmasına yardımcı oldu. Mustafa Sabri Efendi, 1869 yılında Tokat'ta doğdu. İlk eğitimini memleketinde yaptıktan sonra Kayseri'ye giderek medrese eğitimi aldı. Buradan İstanbul'a geçti. Padişahın ders hocalarından olan Asım Efendi'den ilim tahsil ederek medrese eğitimini tamamladı. Yirmi iki yaşında Fatih Camiinde ders vermeye başladı. Çok sayıda talebe yetiştirdi. Bir ara Sultan Abdülhamid'in kitapçılığı görevinde de bulundu. Bu dönemlerde çeşitli nişan ve rütbelere aldı. 1908 yılında Tokat mebusu olarak meclise girdi. Cemiyet-i İlmîye-i İslâmiye'nin yayın organı olan "Beyanü'l-Hak" adlı derginin başyazarlığını yaptı. İkinci Meşrutiyetin ilânındaki katkı ve çabalarından dolayı İttihat ve Terakki Cemiyeti ile orduya teşekkür yazılarını kaleme aldı. Ancak, istibdada karşı yola çıkan yeni idarenin eski dönemi aratması ve muhalefete hayat hakkı tanımaması üzerine muhalifler safında yer aldı. Önce Ahali Fırkası ve daha sonra Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın kurucuları arasında yer aldı. 1913 Bab-ı Âli baskını, giderek sertleşen iktidarın tutumu ve aldığı tehditler üzerine önce Mısır'a, oradan da Romanya'ya gitti. Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı ordusunun Romanya'ya girmesi üzerine Bursa'ya gönderilerek mecburî ikamete tâbi tutuldu. 1918 yılında tekrar siyasî hayatın içine girdi. Aynı yıl Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye azalığına seçildi. Bir yıl sonra Şeyhü'l-İslâm oldu. Kısa bir süre sonra bu görevden ayrıldıysa da 1920 yılında tekrar bu göreve atandı. Ancak, kabine üyeleriyle anlaşamadığından bu görevi de kısa süreli oldu ve istifa etti. Aynı yıl teşkil edilen "Mutedil Hürriyet ve İtilâf Fırkası" kurucuları arasında yer aldı. Damat Ferit Paşa kabinesinde yer alması, Kuva-yı Milliyecilere karşı tutumu gibi sebeplerden dolayı tekrar yurttan ayrılmak zorunda kaldı (1922). Önce Romanya'ya giderek Şehzade Nizamettin Efendinin yanında bulundu. 150'likler listesinde yer aldığı için artık dönmesi mümkün değildi. Bir süre oğlu ile birlikte Yunanistan'da "Yarın" gazetesini çıkardı. Bazı eserlerini tefrika olarak gazetesinde neşretti. Daha sonra Hicaz'a ve oradan da Mısır'a giderek Kahire'ye yerleşti. Ezher Üniversitesinde müderrislik yaptı. 1954 yılında burada vefat etti.

- N -

NAZİF: Bakınız Ahmed Nazif Çelebi.

NEMRUT: Hz. İbrahim'in peygamber olarak gönderildiği bölgede saltanat sürdüğü rivayet edilen Babil'in kurucusu ve hükümdarı; Cenab-ı Hakka karşı kibir taslayarak isyan eden ve Hz. İbrahim'i ateşe attıran kâfir hükümdar.

NİYAZİ-İ MISRÎ: (1618-1694) Türk sûfî ve şairlerinden olup, Halveti tarikatının Niyaziye veya Mısıriye şubesini kurmuştur. Bu şube mensuplarınca pir olarak tanınır. 8 Şubat 1618'de Malatya'da doğan Niyazi, Mısır'da Camiü'l-Ezher'de tahsil gördü. 1646'da İstanbul'a gelen Niyazi, Sokullu Mehmet Paşa Medresesinde bir hücrede irşada başladı. Niyazi-i Mısırî, 1105'te (16 Mart 1694) vefat etti. Hemen hemen bütün manzumeleri tasavvufi mahiyette olan Niyazi, Niyazi ve Mısırî mahlaslarını da kullanmıştır.

NUŞİREVAN-İ ÂDİL: Sasanî devletinin 20. hükümdarıdır. Kaynaklarda ismi Nuşirevan yada Nuşinrevan olarak geçmektedir. Peygamber Efendimiz (a.s.m.) doğduğunda İran'da Kisra olarak bulunan zattır. Peygamberimizin doğduğu gece meydana gelen ve irhasat olarak adlandırılan olağanüstü hadiselerden bazıları Nuşirevan-ı Adil zamanında İranda meydana gelmiştir. Bunlar Kisranın sarayının 14 burcu yıkılması, Sava gölünün suyunun bir anda kuruması, ateşperestlerin bin seneden beri yanmakta olan ateşi sönmesidir. Nuşirevan bu hadiseler karşısında dehşete kapılmış ve konunun araştırılması için elçilerini zamanın meşhur kahinlerinden olan Satihe göndermiştir. Milâdî 531 yılında babası Kabad'ın yerine Sasanî devletinin başına geçen Nuşirevan-ı Adil, adaletli devlet yönetimini esas aldı. Adaletin tesisinde yardımcı olması için alimlerden oluşan büyük bir danışma kurulu kurdu. İlim ve hikmet sahibi alimlerden Büzürcmehri kendisine vezir olarak atadı. Hükümdarlığı döneminde adalet ve hakkaniyetten ayrılmadı. Peygamberimizin (a.s.m.) "Ben Sultan-ı Adil zamanında doğdum" demesi onun adaletini tescil etmektedir. Nuşirevan, hükümdarlığı döneminde alimlere büyük değer vermiş ve onları değişik vesilelerle taltif etmiştir. Bu yaklaşımıyla ülkesine birçok yabancı alimi çekmeyi başarmıştır. Onun döneminde ülkesinin sınırları yaklaşık bin kat genişlemiştir. Nuşirevan, yaklaşık 48 sene hüküm sürdükten sonra M. 579 yılında vefat etti ve yerine oğlu IV. Hürmüz geçti.

- O -

OSMAN (R.A.): İlk İslâma girenlerden olan Hz. Osman, Peygamberimizin damadı ve üçüncü halifedir. 577 yılında Mekke'de doğdu. Dünyada iken Cennetle müjdelenen on Sahabeden biridir. Mekke'nin zenginlerinden olan Hz. Osman, malını din uğrunda harcamıştır. Bedir Savaşı hariç bütün savaşlarda bulunan Hz. Osman, Hz. Peygamberin vahiy katiplerindendir. Hz. Ömer'in ölümünden sonra halifelîğe seçildi ve on iki yıl bu makamda kaldı. Hz. Peygamberin kızları Rukiye ve o vefat edince diğer kızı Ümmü Gülsüm ile evlenen Hz. Osman bu yüzden Zinnureyn diye de anılır. Hz. Osman, halifeliğinin son yıllarında çıkan olaylar sonunda, 656 yılında Medine'de evinde şehit edildi.

- Ö -

ÖMER (R.A.): Müslümanların ikinci halifesidir. Sahabenin en büyüklerinden olan Hz. Ömer, Aşere-i Mübeşşere'dendir. Hz. Muhammed, kırkıncı kişi olarak İslâma giren Hz. Ömer'e, hak ile batılı birbirinden ayırt eden manasına gelen "Faruk" ünvanını verdi. Hz. Ömer, Allah ve Resullullah sevgisinde, cömertlikte, tevazuda, idarecilikte, ilimde, ibadette, hülâsa bütün güzel hasletlerde zirvede olan bir Sahabedir. İslâmın ikinci halifesi olan Hz. Ömer devrinde İslâm toprakları bir hayli genişlemiştir. Irak, Suriye, Mısır ve İran toprakları bir baştan bir başa fethedildi. Medine'de temeli atılan küçük İslâm devleti onun devrinde büyük bir devlet oldu. Hz. Ömer idaresinin temelinde adalet vardı. O devletin temeline adaleti yerleştirdi. Memurlarını

ve valilerini halktan soruştururdu. Halkın içinde dolaşarak ihtiyaç sahiplerini araştırırdı. Gayrimüslimlerin hakkını korurdu. Devletin malına karşı hassastı. Yaklaşık on bir sene halifelik yapan Hz. Ömer, altmış üç yaşında iken şehit edildi.

- R -

REFET BEY (REFET BARUTÇU, YÜZBAŞI REFET BEY): 1886 yılında İstanbul'da doğdu. Yüzbaşı rutbesiyle orduda görev yaptı. Said Nursî Hazretlerini Barla'da ziyaret edip onun hizmetçisi oldu. Üstatla beraber Eskişehir, Denizli ve Afyon hapishanelerinde tutuklu kaldı. Sormuş olduğu ilme ait sorularla Üstadının iltifatına mazhar oldu. Ve bu sorular neticesinde Risale-i Nur'un çeşitli bahisleri cevabî mektup olarak yazıldı. Ve daha sonra Risale-i Nur'un içine konuldu. Yüzbaşı Refet Bey 1975 yılında doksan yaşında iken Hakkın rahmetine kavuştu.

RUFÂİ: (ö. 578/m. 1182). Rifaiyye tarikatının kurucusudur. H. 512'de doğan Ahmet er-Rıfai, atalarından Rifaa el-Hasanü'l-Mekkî'den dolayı Rifai nisbesini aldı. Rufai'nin babası ölünce, devrin büyük Şafiî âlimlerinden olan dayısı Mansur Bataihi onu himayesine aldı ve eğitimiyle ilgilendi. Rufai, devrin önemli alimlerinden ve mutasavvıflarından Vasiti ve diğer bazı alimlerden İslâmî ilimleri öğrendi ve yine Vasiti tarafından icazet aldı. Âlim, muhaddis, Şafiî fakih ve müfessir bir sûfi olarak Ahmet Rufai'nin menkıbe ve eserlerinde görülen tasavvuf ve tarikat anlayışı kitap ve sünnete tamamen uygundur. Dört büyük kutuptan biri olarak kabul edilen Ahmet Rufai'nin kutbiyet makamına Abdülkadir-ı Geylânî'den sonra yükseldiğini kaynaklar yazar. Eserleri: Hikemü'l-Rifaiyye; Bürhanü'l-Müeyyed; Mecalisü's-Seniyye Erbaune Hadisen; Haletü'l-Ehli'l-Hakika Maallah; Nizamü'l-has li Ehli'l İhtisas; Eş'ar; Ahzab ve'l-Evrad.

- S -

SABRİ ARSEVEN (SANTRAL SABRİ): 1893 yılında dünyaya gelmiştir. Eğirdir'e bağlı Bedre köyünün imamıdır. 1943 yılında Üstatla birlikte Denizli'de dokuz ay hapis yatmıştır. Sabri Efendi için Risale-i Nur'daki mektuplarda çeşitli iltifatlar ve takdîrîkâr ifadeler bulunmaktadır. Santral Sabri, Nurların ilk neşir senelerinde Nurları civar bölgelerdeki insanlara ulaştırma görevini hakkıyla yapmış, çevre köylere Nurları yaymıştır. Barla'da bulunan Üstatla bir santral gibi irtibat kurmuştur. Sabri Efendi Said Nursî'ye talebe olmuş, onun mukaddes davasına hizmetkâr olan kişilerdendir. 20 Şubat 1954 yılında Eğirdir'in Pazar köyünden Bedre'ye dönerken kamyonun devrilmesiyle, beyin kanaması geçirmiş ve vefat etmiştir.

SADIK: Taşköprülü Sadık Bey 1902 yılında Kastamonu'nun Taşköprü ilçesine bağlı Kadıköy'de doğdu 1971 yılında vefat etti. Plevne kahramanlarından Sadık Paşa'nın torunudur.

Harbiyede tahsil gören Sadık Bey aynı zamanda Sinop, Tosya, Kastamonu, Çankırı, Düzce ve Adapazarı çevresinin ünlü efelerindendi. Bediüzzaman Hazretleri Eskişehir Hapsinden tahliye edilip Kastamonu'ya getirildikten sonra onunla tanışan Sadık Bey efeliği bıraktı ve onun talebesi oldu. Aynı zamanda Bediüzzaman Hazretleriyle Denizli Hapsine sevk edilen talebeler arasında bulunan Sadık Bey Üstadıyla birlikte bulunduğu 9 ay boyunca ona hizmet etti. Sadık ve vefakâr Nur Talebelerinden olan Sadık Bey taşköprüye döndükten sonrada boş durmadı ve güzel yazısıyla risaleleri yazarak neşretti.

SADI-İ ŞİRAZİ: (1213. 1292) Ebu Abdullah Meşerrefüddin. İranlı mutasavvıf ve mütefekkir şairdir. Bağdat'ta Nizamiye Medresesi'nde okudu. Devrin ünlü İslâm filozofu Sühreverdi ile tanıştı. Eserleri manzum ve mensur olmak üzere ikiye ayrılır. Bostan ve Gülistan adlarını taşıyan eserlerde manzum ve mensur bölümleri iç içedir. Sadi, İran edebiyatında Arifname denen ve daha çok felsefe-tasavvuf konularını işleyen şiir türünün kurucusudur. Manzum ve

mensur eserlerinde, ahlâk, erdem, iyilik, cömertlik, eğitim, bilginin yararlılığı, alçak, gönüllülük, insan sevgisi gibi konuları işler.

SADREDDİN-İ KONEVÎ: Konya'nın meşhur, büyük velîlerindendir. Tam adı Sadreddin Ebu'l-Meâlî Muhammed bin İshak bin Muhammed bin Yusuf bin Ali el-Konevî'dir. 1209 yılında Malatya'da dünyaya geldi. Babası İshak efendi, büyük bir âlim ve Anadolu Selçukluları nezdinde itibar ve mevki sahibi bir zattı. Babası vefat ettikten sonra annesi Muhyiddin-i Arabî ile evlendi. Konevî'nin terbiyesi ve yetişmesiyle üvey babası meşgul oldu. Konevî 10-11 yaşlarında tanıdığı hocası ve üvey babası Muhyiddin-i Arabî'nin vefatına kadar yanından ayrılmadı. Çok iyi bir eğitim aldı. Kelâm ve tasavvuf ilimlerine ait birçok kıymetli eser yazdı. Hocasıyla Şam, Halep gibi çeşitli şehirleri dolaşan Konevî daha sonra Konya'ya yerleşti ve vefatına kadar orada kaldı. Konya'daki hayatı sırasında hadis okuttu, vaaz ve irşat meclisleri kurdu. Konya'da binlerce talebe yanında pek çok hikmet ve tasavvuf ehli kimseler yetiştirdi. Mevlâna Celâleddin Rumî'nin Sadreddin Konevî'den ders aldığı rivayet edilmektedir. Ahmet Eflâkî, Menakıb'ül-Arifin isimli eserinde Mevlâna ile aralarındaki münasebet ve dostluğa ait pek çok menkıbe nakleder. Ayrıca Mevlâna, cenaze namazının Sadreddin-i Konevi tarafından kılınmasını vasiyet etmiştir. Sadreddin-i Konevi, hocası Muhyiddin-i Arabî'nin kendisinin yüksek makamlara kavuşması için çok uğraştığını, vefatından sonra da üzerinde tasarruflarının devam ettiğini uzun uzun anlatır. Ayrıca dinî meselelerde Hoca Nasîrü'd-Din Tûsî ile de görüş alış verişinde bulunduğu, aralarında devamlı yazışmaların olduğu kaydedilmektedir. Sadreddin-i Konevi, 673 Hicri, 1274 Milâdî yılı Muharrem ayının 16. Pazar günü vefat etti. Türbesi II. Abdülhamid Han zamanında ve onun direktifleri ile Konya Valisi Ferid Paşa tarafından, 1899 yılında yeniden imar ve ihya edilmiştir. İ'caz'el-Beyan, Miftah'ül-Gayb, Nusus, Mir'at ül- Arifin, Nefahat gibi yirmiyeye yakın değerli eseri vardır. Eserlerinden Fatiha Tefsiri 1310'da Haydarabad'da basılmıştır.

SALİH (A.S.): Şam ile Hicaz bölgesi arasında Hicr bölgesinde yaşayan Semud Kavmine peygamber olarak gönderilmiştir. Semud Kavmi, hak dine inanırken zamanla ondan uzaklaşarak putlara tapmaya başlamışlar ve türlü azgınlıklarda bulunmuşlardır. Hz. Salih (a.s.), Semud Kavmini hak dine davet etmiş, fakat çoğu inanmamıştır. İnanmayanlar Hz. Salih'e ve ona inananlara çeşitli eziyet ve işkencelerde bulunmuşlardır. Hz. Salih (a.s.), mu'cize olarak onların istediği şekilde kayalardan dişi bir deve çıkarmış fakat ona inanmayanlar Hz. Salih'in (a.s.) uyarmasına rağmen deveyi öldürmüşlerdir. Semud Kavminin iyice yoldan çıkması üzerine Allah bu kavim üzerine gazabını indirmiştir. Semud Kavmi, büyük bir ses ile yerle bir olan şehirlerinin içinde helak olmuşlardır. Rivayetlere göre Hz. Salih (a.s.) kendisine inananlarla birlikte Şam tarafına giderek Remle'ye yerleşmiştir. Kavmiyle 20 sene daha yaşayan Hz. Salih (a.s.) 158 yaşında vefat etmiştir.

SELÂHADDİN: 1913'te Kastamonu'nun İnebolu ilçesinde doğdu. 1938'de Babası Ahmet Nazif vasıtasıyla Üstat Bediüzzaman'la tanışan Selâhaddin Çelebi, Risale-i Nur'u ilk kez teksir makinesiyle çoğaltan kişilerdendir. Denizli ve Afyon hapislerinde Üstatla birlikte bulunmuştur. 1977'de Hakkın rahmetine kavuştu.

SEYRANÎ: Asıl ismi Mehmet Gezgîç'tir. 1896 yılında Isparta'da doğdu. Seyranî ismindeki camide iki yıl kadar imamlık yaptı. Mehmet Gezgîç'in Seyranî lâkabı imamlık yaptığı camiden dolayı verildi. Isparta'nın Gülcü Mahallesinde oturdu ve terzilik yaptı.

SEYYİD AHMED-İ BEDEVÎ (1200-1276): On üçüncü asırda yaşamış büyük bir âlim ve evliyadır. Mısır'ın ve Kuzey Afrika'nın en büyük velîlerinden biri olarak kabul görmektedir. Uzun süre yemek yemeden yaşayabilen bir veli olarak şöhret bulmuştur. Risale-i Nur'da ismi, ak-taplar ve imamlar arasında zikredilmektedir. Aynı zamanda cesurluğu ve atılganlığı ile de

tanınmıştır. İlginç özelliklerinden birisi de dama çıkıp saatlerce ve gözleri kor haline gelinceye kadar güneşi seyretmesidir. Künyesi, Ebü'l-Fityan Ahmed bin Ahmed bin İbrahim el-Fasî el-Bedeî şeklinde.

Arabistan kökenli bir aileye mensup olan Ahmed, ailesinin Fas'a göç etmesinden sonra 1200 yılında Fas'ta doğdu. Henüz küçük yaşta iken ailesi ile birlikte hacca gitti. Bu arada babası Mekke'de vefat etti. Gençliğinden itibaren ilimle uğraşmaya başladı. Bazı davranışlarından ötürü çeşitli lakaplarla anılmaya başlandı. Cesur ve atılgan bir genç olmasından ötürü El-Attab, El-Fityan ve bedeviler gibi yüzünü örttüğünden dolayı da El-Bedeî lakaplarıyla anıldı. Ahmed, önce Kur'an-ı Kerim'i ezberledi, ardından kıraat ilmine ilgi duydu. Kur'an-ı Kerim'in yedi türlü okunuş tarzı olan "kıraat-ı seb'a"yı öğrendi. Akabinde fıkıh ilmiyle uğraşarak özellikle Şafîî fıkhında önemli bir aşamaya ulaştı. Bir ara insanlardan uzaklaşarak münzevi bir hayat yaşadı. Ardından kardeşi ile birlikte Irak'a gitti. Abdülkadir-i Gaylani (ks) ve Ahmed Rıfâî Hazretlerinin kabirlerini ziyaret etti. Daha sonra buradan ayrılarak Mısır'a gitti. 1237 yılından itibaren Tanta'ya yerleşti. Kırk yıl gibi uzun bir süre burada yaşadıkdan sonra 1276 yılında vefat etti.

-Ş-

ŞAZELÎ (1196-1258): On üçüncü asırda yaşamış büyük İslâm âlimlerindendir. Önce fen bilimlerine merak salmış ve bu alanda önemli bir birikime sahip olmuş, daha sonra tasavvufa yönelmiştir. Kuzey Afrika'da yaşamıştır, müntesipleri çok geniş bir alana yayılmıştır. Şazili tarikatının kurucusu olarak kabul edilmektedir. Soyu, Peygamber Efendimizin (a.s.m.) torunu Hazreti Hasan'a (r.a.) dayandırılmaktadır. Asıl adı Ali'dir. Kendisine Nureddin lakabı da verilmiştir. Künyesi Ebü'l-Hasan Ali bin Abdullah bin Abdülcebbar Şazili şeklindedir. Risale-i Nur'un muhtelif yerlerinde ismi, imamlar ve aktaplar arasında zikredilmekte, insanlık âlemini nurlandıran mümtaz şahsiyetlerden biri olarak telâkki edilmektedir. Ali, 1196 yılında Tunus'un Şazile kasabasında doğdu. Doğduğu şehre nispeten Şazeli ünvanıyla meşhur oldu. Eğitimine küçük yaştan itibaren memleketinde başladı. Fen ilimlerine ilgi duyarak bu alanda eğitim gördü. Ebü'l-Hasan, talebelerine ders verirken; gizli veya açıktan fiillerinde her zaman Allah'tan korkmalarını, her hal ve hareketlerinde, ibadetlerinde Peygamber Efendimizin (a.s.m.) Sahabelerine gösterdiği istikamete uyup, bida ve sapıklıklardan sakınmalarını, bollukta ve darlıkta insanlardan bir şey beklememelerini, kanaatkâr olmalarını, hem sevinçli hem de kederli günlerinde Cenab-ı Hakka sığınmalarını tembihledi. Şazili tarikatının kurucusu olarak kabul edilen Ebü'l-Hasan Ali'nin tarikat kurmak amacıyla hareket ettiğine dair kesin bilgiler mevcut değildir. Kendisi, tâbi olanlarına ve ilminden istifade etmek isteyenlere, dünyevî işleriyle dinî ibadetlerini mezc edecek ve birlikte sürdürecektarızda telkinlerde bulundu. Dünyevî işlerini tamamen bırakıp hizmetinde olmak ve sürekli yanında bulunmak isteyenlere, eskisi gibi dünyevî işlerini sürdürme telkininde bulundu. Maddî yardımlardan mümkün mertebe sakındığı gibi, idarecilerin dergâhlarına yardım etme tekliflerini de kabul etmeyerek geri çevirdi. Ebü'l-Hasan Ali, müntesiplerine sünnete sıkı sıkıya bağlanmaları konusunda telkinlerde bulundu. Hal ve hareketlerine sünnete zitlık teşkil etmeyecek şekilde yön vermelerini ve aykırı düşmemelerini tembihledi. Kendilerine ilham olursa bile, bu duruma aykırı düşecek her türlü faaliyetin sünnete uygun hale getirilmesini istedi. Ebü'l-Hasan Ali tarafından kurulduğu kabul edilen Şazili tarikatı Mısır ve Tunus'ta yayıldı. Bu tarikatın müntesiplerinin Suriye'de de önemli bir sayı teşkil ettikleri aktarılmaktadır. Daha sonra Cezayir'in batı bölgesinin tamamına yayıldığı belirtilmektedir. Ebü'l-Hasan Ali defalarca Hacca gitti. Yine bu gaye ile çıktığı 1258 yılındaki yolculuğu sırasında Mısır'da bulunan Hamisre'de (Homaysira) vefat etti.

SÜLEYMAN: Sıddık Süleyman Kervancı 1898 yılında Barla'da doğdu. 1965 yılında Barla'da vefat etti. Kabri de Barla'dadır. Üstat 1926 yılında Barla'ya sürgün edildiğinde onunla tanıştı. Üstat Barla'da kaldığı sekiz yıl boyunca ona sadakatle hizmet ettiği için "sıddık" ünvanını aldı. Uzun yıllar Nurlar için çalıştı. Güzel hattıyla Nurları yazdı. Risale-i Nur'dan 28. Söz olan "Cennet Bahsi" onun bahçesinde yazıldı. Bu bahçe Risale-i Nur'da Cennet Bahçesi diye geçer. Sıddık Süleyman'ın Risale-i Nur'da fikir ve hislerine ait birçok mektubu bulunmaktadır.

SULTAN FATİH: Bakınız FATİH SULTAN MEHMET.

SÜFYAN: Ahir zamanda geleceği ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve münafık şahıs.

SÜLEYMAN (A.S.): Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen peygamberlerden olan Hz. Süleyman, İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilmiştir. Hz. Davut'un oğlu olup onun saltanat ve peygamberliğine vâris kılınmıştır. Hz. Süleyman kırk sene hem peygamberlik yapmış, hem de devleti idare etmiştir. Beytül-Makdis'i (Mescid-i Aksa) yaptıran Hz. Süleyman'ın cinleri ve hayvanları emrinde çalıştırdığı ve insan, hayvan ve cinlerden oluşan muhteşem bir ordusunun bulunduğu bilinenler arasındadır. Hz. Süleyman'ın Saba Melikesi Belkıs'ı dinine davet etmesi üzerine Belkıs, kavmiyle birlikte iman etmiştir.

SÜLEYMAN RÜŞTÜ (SÜLEYMAN RÜŞTÜ ÇAKIN 1899-1974): Said Nursî Hazretlerinin sadık hizmetkârlarındandı. Üstadı tanıdıktan ve Risale-i Nur hizmetine çalışması sebebiyle 1935 tarihinde Eskişehir, 1943'te Denizli, 1958'de Ankara'da tutuklanıp hapsedildi. Hayatı boyunca Risale-i Nur'ların yazılmasında, yayılmasında büyük gayretleri oldu. Risalelerin lâhika mektupları içinde mektupları bulunmaktadır.

- Ş -

ŞAH-I GEYLÂNÎ: Bakınız Abdülkadir Geylânî.

ŞAH-I NAKŞİBEND: Asıl adı Bahaeddin Muhammed B. Muhammed'ül Buharî'dir. Şah-ı Nakşibend olarak meşhur olan Bahaeddin'e bu ünvanın ne zaman verildiği bilinmemekle beraber, devamlı olarak yapılan gizli zikrin kalplerde vücuda getirdiği "nakş" a izafeten verildiği genel kabul görmüştür. Muharrem 718'de (1318) Buhara yakınlarındaki Kasrıarifan (Kasrinhüvan) köyünde doğdu. Üç günlük bebek iken dedesinin mürsidi Baba Muhammed Semması tarafından manevî evlât olarak kabul edildi. Daha sonra Semması, onu müridi Emir Külal'a teslim ederek tasavvuf terbiyesiyle yetiştirilmesini istedi. Evvelâ tasavvufu öğrenip bilhare ilmî eğitimini tamamlamış olduğundan, "Üveysî" lakabıyla anılmaya başlanır. Bahaeddin eğitimini tamamladıktan sonra köyüne döndü. Burada talebe yetiştirmeye başladı. İki kez hacca gitti. 3 Rebiülevvel 791'de (2 Mart 1389) 73 yaşında iken, doğduğu köyde Hakkın rahmetine kavuştu. Şah-ı Nakşibend ile büyük kuvvet bulan tarikatı, Orta Asya, Horasan ve çevresinin Sünnileşmesinde çok etkili olmuştur. Kerametlerin açıklanmasına karşı olup, özellikle bu konuda talebelerini ikaz etmiştir. Bu sebeptendir ki, Nakşî tarikatında "kerameti gizlemek, göstermekten daha büyük keramettir" düsturu esas alınmıştır. Kendisinde kerametın görülmesinin sebebini soran birine, Şah-ı Nakşibend, "Sırtımızda bunca günah kamburu varken, halâ ayakta kalmamızdan daha büyük keramet olur mu?" şeklinde karşılık vermiştir. Tarihatın önemli bir özelliğini teşkil eden gizli zikir ile kalbin fethi, benlik ve enaniyet mikrobutunun öldürülmesi, kötülüğün emreden nefsin öldürülmesi amaçlanmıştır. (Mesnevî-i Nuriye, s. 89.)

ŞAMLI HAFİZ TEVFİK (TEVFİK, ŞAMLI TEVFİK): Asıl ismi Tefvîk Göksü olan Şamlı Hafız Tefvîk 1887 yılında Barla'da doğdu. 1965 yılında Barla'da vefat etti. Kabri de Barla'dadır. Subay olan babası Veli Bey ile beraber yirmi yıl Şam'da kalmasından dolayı "Şamlı" lakabıyla

anılmıştır. Üstadın, Şam'da Emeviye Camiinde verdiği vaazı babasıyla birlikte dinlemiştir. Babası ona Üstadı göstererek, "Bu zat meşhur bir zattır. Ona iyi bak, ileride bu zata hizmet edeceksin" demiştir. Babasını bu sözü seneler sonra gerçekleştiren Üstat Barla'ya sürgün edildiği yıllarda ona talebe, Nurlara kâtip olur.

ŞEFİK SARIOĞLU: Eskişehir maznunlarından olan Milâslı Şefik Sarioğlu 1905 yılında doğdu. Milâs'ta Şefik Bey olarak bilinirdi. 49 yaşındayken, 1954'te Yatağan'ın Bözük Ilıcasında vefat etti. Kabri Milâs'ta bulunmaktadır. Bediüzzaman Hazretleri, Yirmi Sekizinci Lem'ada bir yazısı bulunan Milâslı Şefik Sarioğlu'nu Eskişehir Mahkemesinde şöyle müdafaa etmişti: "İsparta Hapishanesinde iken, bir münasebetle bir selâm almıştım. Ben de selâm gönderdim. Sonra o zat memleketinin hapishanesinde nakledilmiş, benim has kardaşlarımdan Halil İbrahim'e hemşerilik münasebetiyle gıyabî sırf bir uhrevî dostluk tesis etmiştir. Bu zat hapishanede bulunduğu cihetle, mahpusların lüzumsuz, faydasız zamanlar veya gazeteler veya oyunlarla meşgul olmalarına mukabil, Şefik, faydalı ve menfaatli ve zararsız okunacak ve mahpusları da namaz ve hüsn-i ahlâka sevk edecek risaleleri diyaneti, hüsn-i ahlâkı noktasında almış, okumuş. Belki o zararsız, faydalı risaleler içinde benim de bir risalem eline geçmiş olabilir..."

ŞEYH SAİD: Nakşibendî Şeyhi Mehmed Said Palevî. 1865'de Palu'da doğdu. Medrese eğitimi gördü ve babası Şeyh Mahmud'un ölümü üzerine şeyh oldu. Palu'dan ayrılarak Erzurum'un Hınıs kasabasına yerleşen Şeyh Said, doğuda ününü ve saygınlığını artırarak Zaza Kürtlerinin lideri durumuna geldi. 1925'te kendi adıyla anılan ayaklanma başladı.

Bediüzzaman, kendisinden destek isteyen Şeyh Said'e, böyle bir hareketten vazgeçmesini öğütlemiş, Müslümanı Müslümana kırdırma gibi vahim bir neticeyi doğuracak bu hareketin Allah indinde mesuliyeti mucip olduğunu hatırlatmıştı. Şeyh Said, Şark İstiklâl Mahkemesi tarafından idama mahkûm edildi. 29 Haziran 1925'de Diyarbakır'da asılarak idam edildi.

ŞEYH-İ GEYLÂNÎ: Bakınız Abdülkadir Geylânî.

- T -

TÂUS-İ YEMANÎ: Tavus bin Keysan veya Ebu Abdurrahmani'l-Yemanî olarak da bilinen Tâus-i Yemanî, Tabînin büyük imamlarındandır. Aslen Yemenlidir. Sahabeden yetmiş kişiyle görüştüğü rivayet edilmektedir. Kırk sene sabah namazını yatsı abdesti ile kıldığı rivayet edilir. Hicrî 106 yılında vefat etmiştir.

- Ü -

ÜZEYR (A.S.): Kur'ân-ı Kerim'de adı geçmekle birlikte peygamber olup olmadığı hakkında tartışma olan bir zattır. Yine Kur'ân-ı Kerim'de, Yahudilerin ona Allah'ın oğlu iftirasında bulunduklarından bahsedilmektedir.

- Y -

YE'CÜC-ME'CÜC: Kur'ân ve hadislerde kıyamete yakın zamanda çıkacağı belirtilen, ortalığı fitne, fesat ve anarşiye boğacak olan kısa boylu çapulcu iki kavmin adıdır.

YUNUS (A.S.): Kur'ân-ı Kerim'de adı geçen Hz. Yunus (a.s.) İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerdendir. Musul yakınlarında bulunan Ninova halkına peygamber olarak gönderilmiştir. Yunus İbnî Metta adıyla meşhur olan Yunus (a.s.), kendisini balık yuttuğundan dolayı Kur'ân-ı Kerim'de Zennun ve Sahib-i Hut ünvanlarıyla zikredilir. Otuz yaşlarında peygamber olarak görevlendirilen Hz. Yunus (a.s.), halkını otuz üç sene hakka davet etmiş, ancak kendisine sadece iki kişi iman etmiştir. O da şehri terk edince, halkı gelecek bir azaptan korkup kendisine iman etmişlerdir. Hz. Yunus da tekrar geri dönerek ırşada devam etmiştir.

YUNUS EMRE: (1250-1320) Yunus Emre, XIII. Yüzyılın ikinci yarısında ile XIV. yüzyılın başlarında yaşamış ünlü bir sufi, bir halk şairi ve tasavvuf halk edebiyatının en önemli şahıslarından biridir. Ne zaman, nerede doğduğu; nasıl yaşadığı ve nerede öldüğü kesin olarak bilinmemektedir. 1240 yıllarında Sivrihisar'ın Sarıköy'ünde doğduğu tahmin edilmektedir. Devrinin tekke, tarikat, medrese gibi bütün irşat ve fikir yuvalarını dolaşmış ve onlardan faydalanma fırsatı bulmuştur. Anadolu'nun birçok yerini dolaşarak, halkı şiirleriyle, nasihatlarıyla irşat ve tenvir etmiştir. Risaleti'n-Nasuhiye isminde 573 beyitlik mesnevi tarzında bir eseri ve şiirlerini topladığı Divan adlı bir kitabı bulunmaktadır. 1320 yılında vefat etmiştir. Anadolu'nun pek çok yerinde kabir veya makamı bulunmaktadır.

YUSUF (A.S.): Hz. Yusuf, Hz. Yakup'un en küçük oğludur. Hz. Yakup'un (a.s.) on iki oğlu vardı. En küçükleri ve en güzelleri Hz. Yusuf olması nedeniyle, babasının ona karşı daha fazla bir şefkati ve sevgisi vardı. Kardeşleri babalarının ona karşı aşırı şefkati ve sevgisini kıskanarak, bir yolunu bulup onu Kenan bölgesinde bir kuyuya attılar. O civardan geçen bir kervan tarafından kuyudan çıkartılan Hz. Yusuf (a.s.) Mısır'a götürüldü ve Mısır Azizine satıldı. Yaşının ilerlemesiyle güzelliği artan ve bütün dikkatleri üzerine toplayan Hz. Yusuf (a.s.), Mısır Azizinin eşi Züleyha'nın iftirasına uğrayarak hapse atıldı. Bir müddet hapiste kaldı ve orada iken kendisine peygamberlik verildi. Hapiste kaldığı esnada gece gündüzün birbirinden fark edilememesi nedeniyle namaz vakitlerinin tayininde güçlük çekiyordu. İlk saat onun tarafından Mısır zindanlarında icat edilmişti. Mısır hükümdarının bir rüyasını güzel bir şekilde tabir ettiği için zindandan çıkarılmasına emir verildi. Hz. Yusuf ise suçsuzluğunun ispat edilmesinden sonra bu davete icabet edeceğini bildirdi. Suçsuz olduğu 12 sene zindan hayatı sonunda böylece anlaşılmış oldu. Mısır Azizinin ölümü sebebiyle iyice çıkmaza giren maliye işlerine, hükümdar tarafından görevlendirildi ve Züleyha ile nikâhı yapıldı. Mısır Azizliği sırasında Kenan'da bulunan babası Hz. Yakup ve kardeşlerini Mısır'a getirtti ve oraya yerleşmelerini sağladı. Hz. Yusuf (a.s.) 120 yaşında iken vefat etti. Hz. Yusuf (a.s.) dünya saltanatına erişmiş; anne, baba ve kardeşlerine tekrar kavuşmuş olduğu saadetli bir durumda iken ölümünü istemesi sebebiyle, Kur'an-ı Kerim'de övgüyle ve sıddıkiyet ünvanıyla yad edilmiştir.

- Z -

ZELİHA: Bakınız Züleyha.

ZEYNELABİDİN (658-713): Hazreti Hüseyin'in (r.a.) oğlu ve Hazreti Ali'nin (r.a.) torunudur. On iki imamın dördüncüsüdür. Tabi'inin büyüklerinden olup, büyük Sahabelerin çoğunu görmüştür. Risale-i Nur'da, Hazreti Hüseyin'in soyundan gelen manevî Mehdi hükmünde olduğu belirtilmektedir. O da şehit edilenlerdendir. Hazreti Hüseyin'in neslini devam ettirmesinden ötürü Seyyidü'l-Sacidin olarak anılmıştır. Büyük takva sahibi ve ibadete düşkünlüğünden ötürü, ibadet edenlerin süsü manasına gelen "Zeynelabidin" lakabıyla meşhur olmuştur. Künyesi Ebu Muhammed (veya Ebü'l-Hasan) Ali bin Hüseyin bin Ali bin Ebi Talib şeklindedir. Asıl adı Ali olan Zeynelabidin, 658 yılında (bazı kaynaklara göre 655 veya 666) Medine'de doğdu. Babası Hazreti Hüseyin (r.a.) ve annesi de Acem sultanının kızı olan Şehr-i Banu Gazele'dir. Peygamber Efendimizin (a.s.m.), torunları Hazreti Hasan ve Hüseyin'e gösterdikleri sevgi ve ilgi, bu mübareklerin soyundan gelecek olanları da kapsamaktadır. Zeynelabidin, Medine'de ömrünü iman hizmetine ve ibadete adadı. Özellikle ibadetteki hassasiyetiyle meşhur oldu. İbadete olan düşkünlüğünden dolayı; kulların ziyneti, süsü anlamına gelen "Zeynelabidin" lakabıyla anıldı. Zeynelabidin'in en büyük hizmetlerinden bir tanesi de Cevşenü'l-Kebir'in nakil vasıtalarından biri olmasıdır. Bu hususla ilgili olarak Bediüzzaman, "Yeni Said'in hususî üstadı olan İmam-ı Rabbani, Gavs-ı Azam ve İmam-ı Gazali, Zeynelabidin (r.a.) hususan Cevşenü'l-Kebir

münacatını bu iki imamdan ders almışım. Ve Hazret-i Hüseyin ve İmam-ı Ali Kerremallahü Vecheden aldığım ders, otuz seneden beri, hususan Cevşenü'l-Kebir'le daima onlara manevî irtibatımda, geçmiş hakikati ve şimdiki Risale-i Nur'dan bize gelen meşrebi almışım." (Emirdağ Lahikası, s. 183), ifadeleriyle hem Cevşenü'l-Kebir'in nakil vasıtalarını hem de Hz. Ali'ye dayanan meşrebinin kökenini ortaya koymaktadır. "Hayret edilir o kimseye ki, hayatında zarar dokunacak yemeklerden kaçınır da, vefatında zararı dokunacak günahlardan kaçınmaz," sözünün sahibi olan Zeynelabidin, 713 yılında "vefatında zararı dokunacak günahlardan kaçınan" salih kullardan olarak Hakkın rahmetine kavuştu. Naası, amcası Hazreti Abbas'ın (r.a.) yanına, Baki Mezarlığına defnedildi.

ZÜLEYHA: Farsça bir isim olan Züleyhanın Arapça şekli Zeliha'dır. Milâttan önce 1700 ile 1600 yılları arasında hüküm süren Hiksoslar dönemindeki maliye bakanının hanımıdır. Güzelliği ve Yusuf Aleyhisselam'a olan aşkı ile bilinen Züleyha ile ilgili bilgiler, önemli ölçüde Kur'an-ı Kerim'in Yûsuf Sûresi'nde geçen kıssaya dayanmaktadır. Sözü edilen sûrede ismi zikredilmemekle birlikte kendisinden söz edilmektedir. Yusuf Aleyhisselam'ı çocuk yaşta yanlarına alıp büyütmele, daha sonra kendisine aşık olması, yakınlaşma teklifinin Yusuf Aleyhisselam tarafından zindana atılma pahasına da olsa reddedilmesi, nihayetinde evlenmelerine kadar geçen hadiseler ibret verecek şekilde tafsil edilmektedir.

ZÜLKARNEYN: Kur'an-ı Kerim'de adı geçmekle birlikte, peygamberliği konusunda ihtilâf bulunan büyük bir hükümdar ve salih bir kimsedir. Yemenli bir hükümdar olduğu ve doğu ile batı arasında birçok ülkeye hakim olduğu rivayet edilmiştir. Hz. İbrahim (a.s.) zamanında yaşamış ve ondan feyz almış; Hz. Hızır (a.s.) ile de görüşüp ondan ders almıştır. İsminin başındaki "zü" takısı Yemen padişahlarından olduğunu göstermektedir. Asıl ismi İskender'dir. Fakat M.Ö. 300 yılında yaşamış olan ve Aristo'dan ders alan İskender-i Rumi ile karıştırıldığı için tarihlerde İskender-i Kebir veya Eski İskender diye geçmektedir. Zamanındaki peygamberce irşadıyla ve zalim kavimlerden mazlum milletleri korumak için Çin Seddinin yapılmasına ön ayak olmasıyla meşhurdur. Bediüzzaman Said Nursî, "Lem'alar" adlı eserinde, Kur'an'da geçen Zülkarneyn'in batı tarafına seyahatinden, onun bütün Afrika'yı tamamıyla istilâ etmesi ve Atlas Okyanusuna kadar ilerlemesi gibi ibretli meselelerin işaretlerinin çıkarılabileceğini ifade etmiştir.

ZÜLYEZEN: Yemen'de hüküm sürmüş Himyerî devleti meliklerindendir. Kaynaklarda ismi Zîyezen olarak da geçmektedir. Tam ismi Seyf bin Zîyezen'dir. Habesistan'dan gelen Ebrehe'nin Yemen topraklarına girmesiyle Zülyezen'in babası Bizans'tan yardım istemek üzere İstanbul'a geldi, ancak istediği yardımı alamadı. Bunun üzerine İran Kisrası Nuşirevan'a başvurdu ve Kisradan gerekli yardımı aldı. Fakat ömrü vefa etmedi ve İran'da vefat etti. Bunun üzerine Zülyezen bizzat kendisi Kisraya gitti ve verilen yardımı alarak, Ebrehe'nin oğlu Mesruk'u mağlûp etti. Peygamber Efendimizin (a.s.m.) dedesi Abdülmuttalib, Ebrehe'nin ordusunu bölgeden uzaklaştırdığı için Zülyezen'e memnuniyetlerini bildirmek için elçiler gönderdi. Allah'ın birliği ve Hz. İbrahim'in dininin doğruluğunun yayılmasına hizmet eden Zülyezen, gelen heyete Peygamber Efendimizin (a.s.m.) peygamberliğini haber vermişti.

- A -

AFRİKA: Yüzölçümü itibarıyla dünyanın üçüncü büyüklükte kıt'asıdır. Nüfusunun çoğunluğunun siyah ırk olması nedeniyle "Siyah Kıt'a" olarak da anılır. Ülkede büyük dinlerin yanı sıra pek çok din ve inanış bulunmaktadır. İrk bakımından da kavim yaşayışı hakim olan kıt'ada İslâmiyet önemli bir yer tutmaktadır. Habeşistan hicretleriyle İslâmiyetin girdiği Afrika kıt'ası, özellikle Batılı ülkelerin sömürge çalışmalarında birinci sırayı alır. İslâmiyetle gelişen ve ilerleyen fikrî ve ilmî yapı, Batı sömürgeciliği nedeniyle gerilemiş bulunmaktadır.

AFYON: Ayfon'un nüfusu 900 bine yakındır. Yüzölçümü olarak 14.555 km² 'dir. Afyon adını 2300 yıldan beri ekilen haşhaş bitkisinden almıştır. M.Ö. 7000 yılından başlayarak günümüze kadar yerleşim yeri olan ilin sınırları içinde Hitit, Frig, Grek, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı gibi uygarlıklar egemen olmuştur. Selçuklu Türklerinin 1071 yılında Anadolu'yu fethetmeleri sonucunda Afyon Türklerin hakimiyetine girmiştir.

AMERİKA KİT'ASI: Kara parçası büyüklüğü cihetiyle dünyanın ikinci büyük kıt'asıdır. Kuzey, Orta ve Güney Amerika bölümlerinde onlarca devlet bulunmaktadır. Kıt'anın çevresi Büyük ve Atlas okyanusları ile çevrilidir. Kuzey Amerika kıt'asının en büyük devletleri Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'dır. Orta ve Güney Amerika kıt'alarında, çoğunluğunu İspanyolların oluşturduğu Latin Amerika ülkeleri yer almaktadır. Kuzey Amerika ülkeleri refah ve teknoloji bakımından Orta ve Güney Amerika ülkelerinden hayli ileridedir. Yaklaşık 43 milyon kilometrekare büyüklüğünde ve üzerinde 700 milyon insanın yaşadığı kıt'ada Hristiyanlık (özellikle Katolik) ve Müslümanlık en büyük dinlerdir.

AMERİKA: Kuzey Amerika kıt'asında yerleşik, 50 eyaletten oluşan teknoloji bakımından dünyanın en önde gelen ülkesi. Yaklaşık 200 yıllık tarihine rağmen, bütün dünyaya hükmetme gayreti içerisinde. 250 milyonluk nüfusu dünyanın bütün ırklarını barındırıyor. Bütün dinlerin mensuplarının bulunduğu Amerika Birleşik Devletleri (ve Avrupa) hakkında Bediüzzaman Hazretleri İslâmiyete hamile olduğundan ve yakında bir İslâm devleti doğuracağından bahseder. Başşehri Washington DC olan ABD ile Türkiye'nin dostluğu 1950 Kore Savaşından sonra daha da artarak devam etmektedir.

ANKARA: Orta Anadolu'nun merkezinde eski bir yerleşim yeridir. Eski ismiyle Engürü, şimdiki adıyla Ankara, 1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyetinin de başşehridir. Yakın tarihimizde çok önemli bir yere sahiptir. Kurtuluş Savaşı esnasında bütün vatanperverlerin toplandığı ve millet meclisinin kurularak yeni devletin temellerinin atıldığı bu Anadolu kenti yapılan imar hareketleri ile son derece modern bir başkent hüviyetini kazanmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında Bediüzzaman Said Nursî'nin de davet edildiği Ankara, sonraki yıllarda da Nurculuk hareketinin içinde yer almıştır.

ARAFAT (ARAFAT DAĞI): Mekke şehrinin 21 km doğusunda, Taif dağ yolu üstünde bulunan ova görünümündeki düz alana Arafat Meydanı denilmektedir. Arafat meydanı yaklaşık 13 km² lik büyüklükte geniş bir alandır. Uzunluğu doğudan batıya yaklaşık 6,5 km, kuzeyden güneye 12 km'dir. Meydan, doğu, kuzey ve güney istikametinde bulunan dağlar tarafından bir yay şeklinde kuşatılmıştır.

Meydanın doğusunda Arafat Dağı, kuzeyinde ise Cebel-i Rahme bulunmaktadır. Arafat kelimesi, manası "tanıma, bilme, anlama, güzel koku" olan Arapça bir kelimeden türemiştir. Ayrıca kaynaklarda Hz. Adem ile Havva'nın Cennetten çıkarılıp dünyaya gönderildikten sonra Arafat'ta buluştukları; Hz. Cebrail'in Hz. İbrahim'e Hac ibadetini nerelerde ve nasıl yapılacağını öğretirken Arafat'a geldiklerinde ona "Anladın mı?" manasına gelen "Arefte?" diyerek sorması, Hz. İbrahim'in de ona "Areftü," "Anladım" şeklinde cevap vermesinden dolayı buraya Arafat ya da Arefe denildiği belirtilmektedir. Arafat, dünyanın dört bir yanından gelen hacıların, Kurban Bayramı arefesinde hac gereği olarak toplanıp vakfeye durdukları, birbirleriyle tanıştıkları ve günahları için Cenab-ı Haktan af ve mağfiret diledikleri mübarek bir mekândır. Hac ibadetinde Arafat'ın yeri ve önemi hakkında Peygamberimiz, "Hac Arafat'tır" buyurmaktadır.

ARABİSTAN: Ceziretülarap, El-Cezire, Arap Yarımadası gibi isimlerle de anılan Arabistan, coğrafi konum itibarıyla Asya ve Afrika kıtalarının kesiştiği noktada yer almaktadır. Doğusunda Basra Körfezi, batısında Kızıldeniz, güneyinde ise Arap Denizi bulunmaktadır. Günümüz Arap Yarımadasında yer alan ülkeler ise şunlardır: Suudi Arabistan, Yemen Cumhuriyeti, Bahreyn, Kuveyt, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar. Arap Yarımadası 3.000.000 km2 den büyük topraklarıyla dünyanın en büyük yarımadalarından biri olarak kabul edilmektedir. Yarımadanın nüfusu ise, 1989 yılı rakamlarına göre, yaklaşık 33 milyonu bulmaktadır. Arabistan Yarımadası'nın bir bölümü geniş çöl alanlarından ibarettir. Kuzeydeki yeşil alanlar, batıda kalan Hicaz ve güneybatıdaki Yemen toprakları ise sulak ve verimli alanlardır. Bölgede yaşayanların en önemli gıda ve geçim maddesi hurma olup kahve, muz, narenciye ve hububat gibi ürünler de yetişmektedir. Arabistan ekonomisinin en önemli gelir kaynaklarından birisi petroldür. Yarımada zengin petrol rezervleri vardır. İlk defa 1930'lu yıllarda Bahreyn'de bulunan petrol daha sonra yarımada'daki diğer ülkelerde de bulunmuş ve en önemli gelir kaynakları arasına girmiştir. Arap Yarımadası insanlık tarihi açısından da önemli bir yerdir. Hz. Adem, Hz. Hud, Hz. Salih, Hz. Şuayb, Hz. İbrahim ve Hz. İsmail gibi peygamberler Arap Yarımadasında yaşamıştır. Kur'an'da bahsedilen kıssaların ve hadiselerin çoğu Arap Yarımadasında geçmiştir. Ayrıca son din olan İslamiyet de bu topraklarda zuhur etmiş, son peygamber olan Hazret-i Muhammed (a.s.m.), bu topraklarda yaşamıştır. İslam âlemi için çok önemli olan Mekte, Medine, Kâbe, Mescid-i Nebvî, Arafat Dağı, Uhud Dağı, Müzdelife, Mina gibi mekânlar yine Arabistan topraklarında bulunmaktadır.

ASYA: Dünyayı teşkil eden beş kıtânın en büyüğü olan Asya kıt'ası, aynı zamanda insanlık tarihinin de başladığı yerdir. Bu eski kıt'ada medeniyetler kurulmuş, medeniyetler yıkılmıştır. En önemli yönü ise bütün dinlerin bu kıt'ada ortaya çıkmasıdır. Mukaddes mekânların ve şehirlerin yer aldığı ülkelerin hemen hemen hepsi Asya'da bulunmaktadır.

ATABEY: 5000 yıllık tarihî bir geçmişe sahip olan Atabey, Hitit, İyon, Selefkos, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinin önemli bir yerleşim merkezi olma özelliğini korumuş ve o dönemlere ait izleri günümüze kadar taşıyabilmiştir. Atabey'in Nurlarla ilgisi Üstad Bediüzzaman'ın takdir ve iltifatını kazanan ve Nur Kahramanları dediğimiz vefakâr, fedakâr Nur Talebelerinin bir çoğunun bu beldeden olmasıdır. Bir kısmının isimleri şöyle: Sabri Arseven (iskele memuru, Hulûsi-i Sâni veya Santral Sabri lâkaplarıyla da anılır.), Tahiri Mutlu Ağabey, Hafız Ali, İslâmköylü Abdullah, Küçük Ali, Lütfü, Abdullah Çavuş, Mesut, Zühtü ve daha inceleri. Allah hepsine rahmet eylesin.

AVRUPA: Beş kıt'anın yüzölçümü bakımından en küçüğü. Ancak fikir, kültür, siyaset ve medeniyet mefhumları açısından en önde gelenidir. Özellikle yeni Türkiye Cumhuriyetinin fikir, kültür, siyaset ve ekonomisi bakımından çok önemlidir. 1900'ların ortalarından itibaren Türk insanı Avrupa'ya adım atmış ve giderek varlığını gösterir hale gelmiştir. Şu anda Müslümanlık, Avrupa'nın pek çok ülkesinde resmî din olarak tanınmakta; pek çok Avrupa kuruluşu ve önemli kişileri de İslâmiyetle yakından ilgilenmektedir. Bediüzzaman'ın, "Avrupa İslâma hamiledir" ifadesi de yerini bulmaktadır.

AVUSTURYA: Denize kıyısı olmayan bir Avrupa ülkesidir. Federal cumhuriyet rejimi ile yönetilen ülkenin başşehri Viyana'dır. 2. Dünya Savaşında Hitler tarafından Almanya'ya katılan Avusturya, ABD, Rusya, İngiltere ve Fransa güçleriyle işgal edilmiş, 1955 yılında hiç bir devletle birlik yapmama şartıyla bağımsızlığı tanınmıştır. Son sayımlara göre 8.150.835 kişi olan ülke nüfusunun çoğu Almanca konuşmaktadır. Dini Katolik olan Avusturya'da 1979 resmî din olarak kabul edilen İslâmiyet hızla yayılmaktadır. Avusturya'da yıllık sıcaklık farkının fazla olduğu karasal bir iklimi vardır. Ülkenin % 40'nın ormanlarla kaplıdır. Alp Dağları batıdan doğuya üç sıra halinde uzanmaktadır.

AYASOFYA CAMİİ: Mimarisi, ihtişamı, büyüklüğü ve işlevselliği yönünden ilk ve son ünik uygulama olarak görülen Ayasofya; Osmanlı camilerine fikir bazında da olsa esin kaynağı olan, doğu-batı sentezinin bir ürünüdür. Bu eser dünya mimarlık tarihinin günümüze kadar ayakta kalmış en önemli anıtları arasında yer almaktadır. Bu nedenle, Ayasofya, tarihî geçmişinin yanı sıra, mimarisi, mozaikleri ve Türk çağı yapıları ile yüzyıllar boyunca tüm insanlığın ilgisini çekmiştir. Ayasofya 916 yıl kilise, 481 yıl cami olmuştur; 1935'den bu yana müze olarak tarihî işlevini sürdürmektedir.

- B -

BABİL: Babylon Kenti etrafında kurulmuş çok eski bir imparatorluktur. Babil, Nuh Tufanından sonra Nemrut'un kral olarak hüküm sürdüğü Sümer ülkesinin dört şehriden birisidir. Babil ayrıca ünlü kulesi ile meşhurlaşmıştır. Kule ile ilgili bilgileri Tevrat'ın ikinci bölümünde rastlanmaktadır. Babil Kulesinin yedi kat olduğu bildirilmektedir. Babil Kulesi Tevrat'ta anlatıldığı üzere Nemrut'un Allah'a karşı gelme ve Allah'a saldırmak için bu kuleyi yaptığı bildirilmektedir. Dolayısıyla bu kule Allah karşı gelmeyi sembolize etmektedir.

BAHR-İ MUHİT-İ ATLASİ: Atlantik Okyanusu ya da Atlas Okyanusu olarak da bilinir. Adını Yunan mitolojisindeki Atlas'tan alır. Büyük Okyanustan sonra dünyanın ikinci büyük okyanusudur. Yan denizleri ile birlikte (Akdeniz, Kuzey Denizi ve Baltık Denizi) yeryüzünün yaklaşık beşte birini (82.440.000 km² lik bir alanı) kaplayan okyanus, kuzeyden güneye "S" biçiminde uzanır ve Avrupa ile Afrika kıtalarını Amerika Kıtasından ayırır. Kuzey Atlas Okyanusunun yüzey suları dünyanın en tuzlu okyanus sularıdır.

Batıda Antil Denizi, Meksika, St. Lawrence, Hudson ve Baffin körfezleri; doğuda Akdeniz, Karadeniz, Kuzey Denizi ve Baltık Denizi Kuzey Atlas Okyanusunu oluşturur. Antartika'ya Horn Burnu ile Güney Afrika arasında 6.680 km'lik geniş bir cepheyle Güney Atlas Okyanusu bulunur.

BAHR-İ MUHİT-İ ŞARKİ: Bakınız HİNT OKYANUSU.

BARLA: Isparta ili,Eğirdir ilçesine bağlı olan Barla, Eğirdir'in 25 km kuzeybatı uzantısı, 18 km kıyı şeridi olan 3052 nüfuslu 104 km yüzölçümlü güzel bir yerleşim yeridir. Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri 1926 ile 1934 yılları arasında burada sürgün yaşamıştır. Risale-i Nur Külliyyatının büyük bir bölümünün telif edildiği Barla, şu anda Nur Talebelerinin olduğu kadar halkımızın da rağbet ettiği güzel vatan köşelerinden birisidir. Huzur ve sükûnet arayanların kolayca gidebilecekleri bir mekân olan Barla'da temiz konaklama tesisleri bulunmaktadır.

BAYEZİT CAMİİ: II. Bayezit tarafından 1501-1506 yılları arasında, İstanbul'un Bayezit semtinde külliyesiyle birlikte yaptırıldı. Osmanlı mimarlığının klâsik döneminin özelliklerini taşıyan caminin mimarı kesin olarak bilinmemekle beraber, Yakup Şah ya da Hayreddin'den biri olduğu tahmin edilmektedir. Caminin ana mekânı, dört ayağa oturan bir kubbe ile örtüldür ve birer şerefeli iki minaresi vardır.

BURDUR: İlin tarihi M.Ö.7000 yıllarına inmektedir 1071 Malazgirt Meydan Muharebesinden sonra bölge; sırasıyla Selçuklular, Hamitoğulları ve Osmanlıların hakimiyeti altına girmiştir. Batı Akdeniz, Ege ve Orta Anadolu Bölgeleri arasında iklim, jeolojik yapı bakımından bir geçit alanı olan Burdur ili; tarihî hadiselerde de, bilhassa Pisidia, Roma ve Selçuklular devrinde de bir geçit alanı olmuştur. Mevcut antik şehirler ve hanlar, daha çok yerleşimden ziyade, Ege kıyılarında bulunan Efes ve Bergama gibi büyük tarihî yerleşim yerleri ile, Side, Aspendos gibi Batı Akdeniz sahilinde bulunan büyük ve tarihî yerleşim yerleri arasında gerek savaşlar, gerek idarî yönden ve gerekse o zamanın sportif temasları yönünden de bir geçit alanıdır. Selçuklular devrinde de ilin, bilhassa Bucak İlçesi civarı, Akdeniz'de bulunan Alanya ve Antalya'nın, Konya ile bağlantısı bakımından bir geçit alanı olmuştur. Bundan dolayıdır ki, Burdur ili; folklorunda, kültüründe, sosyal yaşantısında, hatta ekonomisinde olduğu gibi, bugün de önemli bir transit merkezidir. Batıdan, Orta Anadolu'dan, Akdeniz'e, hatta Fethiye gibi güney Ege sahillerine giden bütün yollar Burdur ilinden geçer. Doğal ve tarihi zenginlikler, iklim, folklor, tarım, tabiat gibi turizm unsurları, Burdur'a bir çok bölgemizden daha fazla avantaj sağlamaktadır. Türkiye turizmde önemli bir yeri olan Akdeniz, Ege ve Orta Anadolu bölgeleri arasında tabiat güzellikleri, tarihi zenginlikleri ve folklor olmak üzere üç önemli turizm unsuru burayı bir turistik cazibe merkezi haline getirmektedir. Burdur, Göller bölgesinin karakteristiğini en güzel şekilde aksettiren ilimizdir.

- C -

CAMİÜ'L-EZHER: El Ezher Cami ve Üniversitesi 10.yy'da Fatımiler tarafından kurulmuştur. Mısır'ın en önemli eğitim ve kültür merkezlerinin arasında yer alan Ezher üniversitesi İslâm Dünyasının en etkin kurumlarından biridir.

CEBEL-İ AREFE: Bakınız Arafat Dağı.

CEZİRETÜ'L-ARAP: Bakınız Arap Yarımadası.

- Ç -

ÇAM DAĞI: Isparta'nın Barla ilçesinde yer almaktadır. Said Nursî Hazretlerinin Barla'da kaldığı zamanda sık sık çıktığı bir dağdır.

ÇAMLICA TEPEŚİ: İstanbul Anadolu Yakası Üsküdar ilçesi sınırlarında yer alan tepelik ve yeşil bir semttir. İstanbul'un ve Boğaziçi'nin en güzel manzaralarının görülebileceğı çam kollarını içeren Büyük Çamlıca Tepesi (Sefa Tepesi) (268), Küçük Çamlıca Tepesi (229) bu semte bulunur. Kısıklı, Emniyet, Küplüce, Ferah, Bulgurlu, Acıbadem mahallelerinden oluşur.

ÇİN: Dünyanın en kalabalık nüfuslu ülkesi Çin'in yaklaşık dört bin yıl geriye uzanan bir kültürel geçmişı var. Günümüz medeniyetinin temel taşlarını oluşturan kağıt, barut, pusula ve matbaacılık gibi pek çok buluşun kökenleri Çin'e dayanıyor. Komünist yönetimin etkisiyle bir süre ekonomik açıdan duraklama yaşayan ülke son yıllarda dünyanın en önemli ekonomik güçlerinden biri haline gelmeye başladı. Çin'in nüfusu 1,5 milyarın üzerindeki nüfusu ve dünyanın en geniş topraklı ülkesi olan Çin Halk Cumhuriyetinin bölgede nüfuzu da askerî alandan çok ekonomi üzerinde kendisini hissettiriyor. Binlerce yıl süren hanedanlar ardından 20. yüzyılın başında cumhuriyet yönetimine geçen Çin'de 1949'da Komünist Parti ve Mao Zedong öncülüğünde Çin Halk Cumhuriyeti ilân edildi. Uzun yıllar kapalı bir ekonomi yapısı gösteren Çin, 1980'lerin başlarında, kollektif tarım uygulamasını durdurdu ve özel teşebbüse yeniden izin verdi. Şu anda Çin dünyanın en büyük ihracatçılarından ve rekor düzeylerde dış yatırım çekiyor.

- D -

DENİZLİ: Denizli sanayisi ve ticareti çok gelişmiş olup, Türkiye'nin en hızlı kalkınan merkezlerinden biridir. Said Nursî Hazretleri 1944 senesinde Denizli Hapishanesinde tutuklu olarak bulunmuştur. "Meyve Risalesi" adlı eserini burada telif etmiştir. Bediüzzaman Said Nursî 1944 tarihinde yanındaki beraber hüküm giydiğı talebeleri ile birlikte beraat etmiştir.

DERBENT (DERBEND): Rusya Federasyonuna bağılı Dağıstan Özerk Cumhuriyetinin stratejik konuma sahip bir şehridir. Hazar Denizi ile Kafkas Dağlarının birbirine en çok yaklaştığı dar bir geçitte yer alır.

Kafkasya'nın her zaman açık olan iki önemli geçidi vardır. Bunlar Daryal ve Derbent geçitleridir. Derbent geçidi Hazar Denizi kıyısı boyunca uzanır ve genişliğı 1.5 ile 30 km arasında değişir. Bölgedeki ilk yerleşim yeri 5. ve 6. yüzyıllarda Sasanîler tarafından kurulmuştur. Kaleşehir mahiyetinde olan yerleşim yerinin, Avrupa'yı güneybatı Asya'ya bağlayan kervan yolunun güvenliğini sağlamak maksadıyla kurulduğı sanılmaktadır. Daha sonraları şehirde ve bölgede Hazarlar, Araplar, Türk boyları, Moğollar, Safeviler, Osmanlılar ve Ruslar hakimiyet kurmuştur.

-E -

EĞİRDİR: Eğirdir ilçesi Isparta ilinin, hatta Göller Bölgesinin turizm merkezidir. Gerek tarihî zenginlikleri, gerekse doğa zenginlikleri açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Eğirdir Gölünün ve bölgenin doğal güzellikleri her yıl artan sayıda yerli ve yabancı turisti ilçeye çekmektedir. Sürekli gelişme kaydeden turistik tesisler ve ev pansiyonculuğı ilçeye gelen turistleri ağırlayacak kapasitededir.

EMİRDAĞ: Emirdağ Afyon iline bağılı 100.000 nüfuslu bir ilçedir. Antik dönemde Aura, Roma ve Bizans dönemlerinde Amorium olarak anılan tarihî kentin kalıntıları Emirdağ'a 13 km2 mesafede yer almaktadır.

Bediüzzaman Hazretleri 1944 yılında Denizli Hapsinden tahliye edildikten sonra 1947 yılının sonlarına kadar burada kalmaya mecbur bırakılmıştır. 1948-1949 yılları arasında Afyon Hapsinde 20 ay tutuklu kalan Bediüzzaman Hazretleri tahliyesinden sonra tekrar Emirdağ'ına gelmiş ve burada yaklaşık 4 yıl daha kadar kalmıştır.

ENDÜLÜS: 711-1492 yılları arasında İspanya'da, İber Yarımadası'nda Müslümanların hakimiyeti altına giren bölgelere verilen isimdir. Müslümanların İber Yarımadasındaki hakimiyetleri en son Morisko'ların 1609 yılında İspanya'dan çıkarılmalarıyla son bulmuştur. Başkenti Şam'da bulunan Emevi Devleti daha İslamiyet'in ilk yüzyılı olan 7. yüzyılda Kuzey Afrika'nın tamamını hakimiyeti altına almıştı. 8. yüzyılın başında Emevi Devleti'nin Kuzey Afrika'daki valisi Musa Bin Nusayr, Emevi Halifesi Velid Bin Abdülmelik'in desteğiyle ünlü komutan Tarık Bin Ziyad'ı İber Yarımadası'na gönderdi. O zamanlar İber Yarımadası Germen asıllı Vizigotların elindeydi ve başkentleri Toledo kentinde bulunuyordu. Tarık Bin Ziyad Vizigot kralı Rodrigo'yu ağır bir yenilgiye uğrattı. Vizigot krallığı parçalandı ve bütün İber yarımadası kısa bir süre için de Müslümanların eline geçti.

Endülüs, 750 yılına kadar Emevilerin gönderdiği valiler tarafından yönetildi. 750 yılında Abbasiler Bağdat'ta halifeliklerini ilan edince, Emevi hanedanından Abdurrahman bin Muaviye Endülüs'e geldi ve Kurtuba (Cordoba) kentini kendine başkent yaptı. Endülüs Emevileri dönemi olarak bilinen bu dönem, Endülüs'ün en parlak dönemi olarak bilinir. Başkent Kurtuba Bağdat ve Kahire'den sonra İslam dünyasının üçüncü önemli bilim merkezi haline geldi. 10. yüzyıl başlarında Abbasilerin gücü azalmaya başladı. Mısır'daki Fatımiler kendilerini halife ilân edince Endülüs Emiri III. Abdurrahman da 16 Ocak 929 yılında kendisini halife ilân etti. Endülüs Emevileri dönemi 11. yüzyıl başlarına kadar devam etti. 1031 yılında parçalanarak Tavai-fü'l-Mülk denilen küçük beyliklere bölündü.

EREK DAĞI: Doğu Anadolu Bölgesinde Van ilinin 9 km güneydoğusunda 3200 m yüksekliğinde dağdır. Van Ovasının doğusunu yarım ay şeklinde çevreleyen Varak ve Erek Dağları, doğudan esen soğuk ve şiddetli rüzgârları önleyerek, iklimin daha ılıman olmasına yardımcı olmuşlardır. Bu dağlar aynı zamanda bölgenin en zengin su kaynaklarına sahiptirler ve bu kaynakların hemen hemen hepsi ortalama 1750 m yüksekliğindeki Van Ovasına doğru akmaktadır. Erek Dağı çevresindeki zengin su kaynakları ve bitki örtüsü hem on binlerce küçük baş hayvanın su ve ot gereksinimini karşılamış, hem de geniş ve bereketli topraklara sahip olmasına karşın, su yönünden fakir olan Van Ovası'nda yapılan tarıma hayat vermiştir. Urartu Kralları tarafından büyük bir öneme sahip su kaynaklarını değerlendirmek için Varak ve Erek dağlarının yakın çevresi 12'dan fazla baraj ve gölet yaptırılmıştır. Bugün dağ alanında kazılar yapılmaktadır.

ERGANİ: Diyarbakır iline bağlı bir ilçedir. Ergani, geçmişte Akranya, Erkenin, Ekanina gibi isimlerle de anılmıştır İlçeye 6 km uzaklıkta bulunan Hilar şehri harabelerinde yapılan kazılarda M.Ö. 7000 yılına varan kalıntılar bulunması, Ergani'nin çok eski bir tarihe sahip olduğunu göstermektedir.. Osmaniye Kalesi ve Meryem Ana Kilisesi Ergani'nin başlıca tarihî eserleridir.

ERZURUM: Erzurum, Doğu Anadolu bölgesinde bir ilimizdir. İl, kuzeyden Artvin-Rize, batıdan Gümüşhane-Erzincan, güneyden Bingöl-Muş, doğudan Ağrı-Kars illeri ile çevrilmiştir. Kent, Anadolu-Kafkasya-İran demiryolu bağlantısında olup Ortaçağ'dan beri, İran-Hind ve Ortaasya ticaretinin Akdeniz ülkelerine giden yol boyu üzerinde çok önemli bir konaklama ve canlı bir alış veriş "ticaret" merkezi oluşmuştur. Tiflis-Kars üzerinden gelen Kafkas yolu ve

Tebriz-Doğubayezıt'tan geçen Kuzey İran yolu; diğer taraftan Sivas üzerinden Diyarbakır-Irak-Suriye-Basra Körfezine ve Akdeniz kıyılarına giden yollar ile, yine Sivas üzerinden Ankara-İstanbul, Ankara-İzmir'e giden yollar burada birleşir. Kuzey Anadolu dağlarını Kop ve Zigana geçitleri üzerinden aşarak Trabzon'da Karadeniz'e ulaşan transit yolu da Erzurum'dan geçmektedir. Bu tarihî yollara ilâveten Erzurum "İspir" üzerinden Rize'ye, "Bingöl" üzerinden Diyarbakır iline bağlanmış durumdadır.

ESKİŞEHİR: İç Anadolu bölgesinin kuzeybatısında yer almaktadır. Kuzeyde Karadeniz, kuzeybatıda Marmara, batı ve güneybatıda Ege Bölgesi ile komşudur. Eskişehir'in ilçelerinden Seyitgazi'nin küçük bir bölümü Egenin, Sarıcakaya ilçesinin tümü ile Merkez ve Mihallıçık ilçelerinin bir bölümü Karadeniz Bölgesinin etkisindedir. Ancak Eskişehir, coğrafi karakterini genellikle İç Anadolu bölgesinden alır. Eskişehir ili, güneyden Afyonkarahisar'ın Emirdağ ve İnsaniye; güneydoğudan Konya'nın Yunak; doğudan Ankara'nın Polatlı, Nallıhan ve Beypazarı; kuzeybatıdan Bolu'nun Göyök; batıdan Bilecik'in Gölpazarı, Söğüt, Bozüyük ilçeleri ve Kütahya ile çevrelenmiş durumdadır. Risale-i Nur tarihinde Eskişehir önemli bir yer tutar. Eskişehir Mahkemesi ve Bediüzzaman'ın şereflendirdiği mekânlar olarak Eskişehir hakkında Külliyyatın pek çok yerinde bahisler bulunmaktadır.

EYÜP: İstanbul'un Avrupa yakasında, İstanbul surlarının hemen dışındadır. Doğusunda Kağıthane ve Beyoğlu, güneyinde Fatih ve Zeytinburnu, batısında Bayrampaşa ve Gaziosmanpaşa ilçeleri vardır. Eyüp ilçe sınırları mücavir alanı kuzeyde Karadeniz'e kadar uzanmaktadır. Yüzölçümü 242 kilometrekare olan Eyüp, Kemerburgaz bucağını da içine almaktadır. Eyüp'ün, Haliç'e 2,6 kilometre kıyısı vardır. Daha önce Eyüp ilçesi sınırları içinde olan Bayrampaşa, 1990'da ilçe yapılarak Eyüp'ten ayrılmıştır. Eyüp semti, Fetih'ten sonra Fatih Sultan Mehmet'in, Eyüp Sultan Türbesini yaptırmasıyla gelişmeye başlamıştır. Aynı yıllarda bu yapılara eklenen medrese, aşhane, kütüphane, imaret, hamam ve diğer yapılar çevresinde, Eyüp'teki doku oluşmaya, ilçe şekillenmeye başlamıştır. Eyüp'te, Osmanlının tipik karakterini yansıtan tarihi yapılaşmanın içine 19. yüzyılda batı tarzı yapılar da katılmaya başlamıştır. Eyüp merkez yerleşmesi sit alanı ve koruma alanı ile Haliç sahilinde ve koruma alanının batısında anıt eserleri ve sivil mimarlık ürünü tescilli yapıları içermektedir. Semte adını veren Ebu Eyyup el-Ensari'nin kabrine yakınlık arzusu ile devlet büyüklerinin ve alimlerinin yanı sıra Bediüzzaman'ın talebelerinden Zübeyir Gündüzalp, Tahiri Mutlu, Bekir Berk, Sadullah Nutku ve Yeni Asya gazetesi müessisi Mustafa Polat'ta Eyüp Kabristanında medfun bulunmaktadır.

- F -

FARS: Fars kelimesi Pars kelimesinin Arapçalaşmış şeklidir. Coğrafi olarak, bugünkü İran'da, güneyde İran Körfezi, doğuda Kirman, kuzeyde İsfahan, batıda Huzistan'la çevrili bölgeye verilen isimdir. Aynı zamanda bu bölgede yaşayan millete de Fars denilmektedir.

FRANSA: Fransa Cumhuriyeti Batı Avrupa'da, kuzeyde Lüksemburg, Belçika ve Mars Denizi; batıda Atlas Okyanusu ve Biskay Körfezi; güneyde İspanya ve Akdeniz; doğuda da İtalya, İsviçre ve Almanya ile çevrili bir ülkedir. Başkenti Paris, Yüzölçümü 547,030 km, nüfusu 59,551,227 (Temmuz 2001 verisi). Sahil şeridi 3,427 km olan ülkede ılıman bir iklim görülür. Ülkenin kuzeyinde kışları soğuk, yazları yağmurlu geçer. Güneyde ise Akdeniz iklimi hakimdir. Plato görünümü masifleri oluşturan yaşlı dağ kalıntıları; kuzey ve batıdaki tortul ovalar; güney ve güneydoğudaki genç dağlar ile bunların arasında uzanan dar ovalar hakimdir. En alçak noktası Rhone Nehri Deltası (2 m) en yüksek noktası Blanc Tepesi 4,807 m olan ülkenin

% 33 toprakları tarıma uygundur. Kömür, demir, boksit, çinko, potas, kereste, balık doğal kaynakları arasındadır. Ülke nüfusunun hemen hemen tamamı Fransızca konuşmaktadır. Fransa nüfusunun % 3'ü Müslümandır.

- H -

HAREMEYN-İ ŞERİFEYN: Arabistan'ın Mekke ve Medine şehirlerinin; Peygamberimiz (a.s.m.) tarafından belirlenen hayvanlarına, bitki örtüsüne zarar vermenin yasak olduğu sınırların içinde kalan bölge. Mekke'ye el-Beledü'l-Haram, Kâbe'ye el-Beytü'l-Haram, çevresindeki mescide de el-Mescidü'l-Haram denilir.

HAYBER: Medine-Suriye yolu üzerinde, Medine'ye yaklaşık 180 uzaklıkta bir vadi olan Hayber, eski bir yerleşim, ticaret ve ziraat merkezidir. Müslümanlar tarafından fethedilmeden önce Yahudilerin yaşadığı bir yer olan Hayber, müstahkem kaleleri, bereketli toprakları, ve sahip olduğu servetle ünlüydü.

Burada yaşayan Yahudilerin İslâm devleti için tehlikeli bir hale gelmesi üzerine Peygamber Efendimiz 1500 kişilik bir orduyla Hayber üzerine yürümüş ve hicretin 7. senesinde Hayber Müslümanlar tarafından fethedilmiştir. Savaş gücü açısından ve stratejik olarak önemli bir yer olan Hayberin fethedilmesi Arap kabileleri üzerinde büyük bir etki yapmıştır.

HİMALAYA: Himalaya Dağları, dünyanın en büyük ve en yüksek sıradağlarıdır. Asya'nın orta güney kısmında, doğu batı doğrultusunda uzanır. Dünyanın en yüksek zirvesi Everest'i (8850 m.) içine alır. Everest Tepesi, Nepal ile Tibet sınırında yer alır.

HİNT OKYANUSU: Asya kıtasının güneyinde, Afrika ve Avustralya kıt'aları arasında kalan ve güneyde Antarktika'ya kadar uzanan bir denizdir. Bu deniz büyüklük açısından okyanuslar içinde en küçük olanıdır. Yüzölçümü kollarıyla beraber 74.900.000 km²'yi bulur. Babel Mendeb Boğazı ile Kızıldeniz'e, Hürmüz Boğazı ile Basra Körfezine uzanır. Hint Okyanusunun büyük bir kısmı güney yarım kürededir. Hint Okyanusunda ortalama derinlik 3500 metredir. En derin yeri ise 7455 m ile Sunda Çukurudur.

HİNDİSTAN: Asya'nın güney yarımadası ve kıtanın Hint Okyanusuna doğru uzanmış ucu olan Hindistan, Yakındoğu ile Uzakdoğu'yu ayırır. Geri kalmış ve ayrıca çok kalabalık, tarih boyunca göç ve istilâlara uğramış bir ülkedir. İlkçağda burada millî bir devlet, siyasî bir otorite kurulmamıştı. Kast sistemi ile yönetiliyordu. Baharatı bol bulunduğu, bu yüzden de baharat yolunun başladığı yerdir. Çin'den sonra dünyanın en kalabalık ikinci ülkesidir.

HORHOR MEDRESESİ: Bediüzzaman Hazretleri Urartulardan kalma tarihî Van Kalesi üzerinde bulunan ve Horhor olarak ifade edilen yeri 1897-1907 ve 1912-1914 yılları arasında medrese olarak kullandı ve talebe yetiştirdi.

HUDEYBİYE: Mekke'de bulunanların ihrama girdikleri yerlerden biri olan Hudeybiye, Mekke şehrinin 17 km batısında, eski Cidde yolu üzerindedir. 628 yılında Peygamber Efendimiz (a.s.m.) Sahabeleriyle umre yapmak için Medine'den Mekke'ye giderken burada konaklamış ve Kureş müşrikleri ile bir barış antlaşması yapılmıştır.

HUNEYN: Huneyn, Mekke'den 10 mil uzaklıkta, su kaynakları bulunmayan, çöl halinde bir vadidir. Hicretin 8. yılında, Müslümanlarla Hevazinliler arasında yapılan bir savaş bu vadi-de meydana gelmiş ve bu savaşa Huneyn Gazvesi denilmiştir. Müslümanların ilk başta bozguna uğrayarak mağlup olarak başladıkları fakat sonunda galip geldikleri bu savaştan Kur'ân-ı Kerim'de de bahsedilmektedir. Tevbe Suresinde bahsedildiğine göre Müslümanların ordunun (12.000 kişi) büyüklüğünden dolayı kendilerine çok güvenmeleri ve övünmeleri buna sebep olmuştur. Savaşta 200 Müslüman şehit olurken müşriklerden ise 300 kişi öldürülmüştür.

- I -

ISPARTA: 8.933 km karelik bir alana yayılan Isparta ilinin nüfusu, 1990 sayımına göre 434.771'dir. Ege, Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerinin kesiştiği Göller Bölgesi denilen noktada yer alan Isparta ili, Eğirdir, Kovada ve Gölcük gölleri, Kovada ve Kızıldağı Milli Parkları ile zengin bir fauna ve flora sahiptir. İnanç turizminin merkezi Yalvaç ilçesi Anadolu'nun kültür zenginliğini tüm ihtişamı ile yansıtmaktadır. Kayak Merkezinin yer aldığı Davraz Dağı, doğa yürüyüşü ve nehir sporlarına elverişli kanyonlar, mağaralar ve dağları ile pek çok doğa sporlarının yapıldığı merkezdir. Isparta'nın turizm kapısı Eğirdir, alternatif turizm bölgesidir. Dağcılık, trekking, rüzgarsörfü, yamaç paraşütü, kampçılık turizm çeşitlerinden birkaçıdır. Isparta ilinin ilçeleri; Aksu, Atabey, Eğirdir, Gelendost, Gönen, Keçiborlu, Senirkent, Sütçüler, Şarkikaraağaç, Uluborlu, Yalvaç ve Yenişarbademli'dir. Nur risalelerinin telif ve çoğaltılmasında Isparta ve Ispartalı Nurcuların emeği unutulamaz.

- İ -

İNGİLTERE: Avrupa'nın kuzeybatı kıyısında yer alan Britanya Adalar Topluluğu üzerinde, dört ülkeden oluşan bir devlettir. Bu adalar topluluğu, Büyük Britanya ve İrlanda Adalarıyla birlikte, 5000 küçük adadan meydana gelmiştir. Batısında İrlanda Denizi, doğusunda Kuzey Denizi, kuzeyi, güneybatısı ve kuzeybatısı Atlas Okyanusu ile çevrilidir. Bu Birleşik Krallığa Büyük Britanya, Kuzey İrlanda, İskoçya Krallığı ve Gall Prenslığı dahildir. Başkenti Londra olan İngilterenin toplam yüzölçümü 244,101 km² ve nüfusu 60,094,648 dir. Dini Hristiyanlık olup mezhebi devlet klisesine bağlı Anglikan mezhebidir. İngiltere tarihi, V. yüzyılda Britanya Adasına Anglosaksonların ayak basmasıyla başlar. Büyük Britanya 19. yüzyıla damgasını vuran bir devlettir. Gerek sanayi inkılabı gerekse sömürgeleşme hareketlerindeki etkinliği onu tarihin son imparatorluğu yapmıştır. Tabii ki sömürgeleşme hareketlerindeki genişlemesinden ötürü üstünde "güneşin batmadığı imparatorluk" deyişini de hak etmiştir. 20. yüzyılda dünya savaşlarında oynadığı aktif rol nedeniyle ve de hemen sonrasında dünyayı saran ekonomik krizin de etkisiyle 19. yüzyıldaki gücünden ve de sömürgelerinden çok şey kaybetmiştir. Yine de Avrupa Ekonomik Topluluğunun kurulmasında oynadığı aktif politika nedeniyle halen daha Avrupa ve dünya arenasında etkili bir ülkedir.

İRAN: Asya'nın batısında yer alan bir devlettir. Kuzeyinde Ermenistan, Azerbeycan, Türkmenistan ve Hazar Denizi, doğusunda Afganistan ve Pakistan, batısında Türkiye ve Irak, güneyinde Basra ve Umman körfezleri bulunur. Yüzölçümü 1.648 milyon km², nüfusu ise Temmuz 2001 verilerine göre 66,128,965'dir. Başkenti Tahran'dır. Resmi adı İran İslâm Cumhuriyeti olan İran, teokratik bir cumhuriyettir.

İSLÂMKÖY: İslâmköy, Isparta'nın Atabey ilçesine bağlı bir beldedir. 2000 yılı rakamlarına göre nüfusu 2000'dir. İslâmköy iklim açısından Akdeniz ve karasal iklim arasında kalan bir iklim yaşamaktadır. Nahiyenin ve Atabey ilçesinin önemli yükseltisi Barla dağlarıdır. İslâmköy Bediüzzaman tarafından iltifatlara mazhar olmuş bir nahiyedir. Birçok Nur tabelesi burada hizmetlere yardımda bulunmuştur. İslâmköy geçiminin büyük bölümünü tarımdan sağlamaktadır.

İSTANBUL: İstanbul Türkiye'nin en çok nüfuslu ve sanayisi en çok gelişmiş kentidir. Büyük metropoller arasında gösterilen İstanbul'un tarihi ve coğrafi özellikleri dolayısıyla dünyanın en gözde şehirlerinden birisidir. İstanbul'da genel olarak Akdeniz iklimi koşulları görülür. Bu iklim, kıyı bölgelerle iç kesimlerde biraz ayrılıklar gösterir. İstanbul sırasıyla Roma imparatorluğu (324-395), Bizans imparatorluğu (395-1453), Osmanlı imparatorluğu (1453-1923) gibi büyük imparatorluklara sahiplik yapmıştır. Üstadın İstanbulla ilk buluşması 1907 yılında olmuştur. Doğuda Rus harbinde Ruslara esir düşen Said Nursî daha sonra Kosturma, Varşova-Almanya üzerinden İstanbul'a tekrar gelir. Bir süre Çamlıca Tepesinde ikamet buyurur. 1918'de Osmanlı İmparatorluğu döneminin ilim akademisi sayılan Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye üyeliğini yapar. Bundan sonra kısa aralıklarla Yûsâ Tepesinde, Sarıyer'in Fıstıklıbağlar'da ikamet eder. 1952 yılında Gençlik Rehberi mahkemesi dolayısıyla İstanbul'a tekrar gelmiştir.

İTALYA: İtalya, Akdeniz'e en uzun sahil şeridi olan Avrupa ülkesidir. İtalya'da endüstri devrimi birçok şeyi değiştirdi. İtalya, endüstri devrimine 1880 yılından sonra tam olarak tanıklık etmeye başlamıştır. Kuzey İtalya, her ne kadar gelişmiş ise, Güney İtalya o kadar gelişmemiştir. Devrimden sonra, özellikle kuzeyde büyük ölçüde devrimin bir getirisi olan işçi sınıfları doğmaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı, 1940 yılında Müttefik Kuvvetleri karşısına alarak Almanya ile birlikte savaşan İtalya, 1943 yılında Almanlar tarafından tamamen işgal edilir. Bağımsızlık, 1945 yılında Mussolini'nin İtalyan anti-faşist güçler tarafından öldürülmesi sonucunda elde edilir. 1946 yılında bir halk referandumu yapılarak İtalya Cumhuriyeti ilân edilir. Bugün İtalya, Avrupa'nın gelişmiş ülkeleri arasında ve AB içinde yer almaktadır.

- K -

KÂBE: Hicaz'da Mekke-i Mükerrreme'de, Harem-i Şerif'in ortasında bulunan kutsal bina; yeryüzünde Allah'a adanmış ilk mabed, beytullah. Müslümanların namaza başlarken yöneldikleri cihet, kible. Müslümanların hacı olmak için Kurban Bayramında ziyaret ettikleri mekân.

KAFKAS DAĞLARI: Eski Sovyetler Birliği, şimdiki Rusya Federasyonunun Avrupa kesiminin güneybatısı ile Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan topraklarını içine alan dağ silsilesidir. Bu coğrafi bölgeye Kafkaslar denir. Bölgede yer alan bu dağlara Kafkas Dağları denir. Tamamına yakın kuzey-güney doğrultusundan meydana gelen Büyük Kafkasların uzunluğu yaklaşık 1200 km, genişliği 110-180 km'dir.

KASTAMONU: Eski bir yerleşim merkezi olan Kastamonu il merkezi ve ilçelerinde bir çok eski eser ziyarete açıktır. Belli başlıları Araç, Taşköprü, Küre, Abana ilçeleri sit alanı kapsamındadır. Taşköprü'de Zimbılı Tepe (Pompeipolis), İnebolu'da Abeş Kalesi, Geriş Tepesi, Çatalzeytin'de Ginolu Koyu, Cide ilçesinde Gideros Koyu arkeolojik sit alanıdır. Türkiye'nin en meşhur ve kaliteli sarımsağı Kastamonu'da üretilir ve sunta ve baklalı zincir (zintas) üretimi yapılır.

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri 1936 ilkbaharında Eskişehir hapsinden tahliye olduktan sonra Kastamonu'ya mecburi ikamet için sevk edilir. Burada Araba Pazarı semtinde polis karakolu karşısında bir eve yerleştirilir. Kastamonu Lâhikası Üstadın burada ikameti esnasında yazdığı ve gelen mektuplardan oluşturulmuştur. Ayrıca Ayetü'l-Kübra olan yedinci Şua da burada yazılmıştır. 1943'e kadar burada kaldıktan sonra tekrar tutuklanarak talebeleriyle beraber Denizli hapsine sevk edildi.

Kastamonu ilinin ilçeleri; Abana, Ağlı, Araç, Azdavay, Bozkurt, Cide, Çatalzeytin, Daday, Devrekani, Doğanıyurt, Hanönü, İhsangazi, İnebolu, Küre, Pınarbaşı, Seydiler, Şenpazar, Taşköprü ve Tosya'dır.

KOSTURMA: Rusya Federasyonunun kuzeybatısında, Volga Nehrinin kıyısında, Moskova'nın yaklaşık 320 kilometre kuzeydoğusunda bulunan bir şehirdir. Bediüzzaman Hazretleri, Birinci Dünya Savaşında milis kuvvetleri gönüllü komutanı olarak savaşa katıldı ve Ruslara esir düştü. Önce Kosturma eyaletinin Kilogrif kasabasına, daha sonra da Kosturma ilçesindeki büyük bir esir kampına götürüldü. Orada yaklaşık iki buçuk sene esir hayatı yaşadıkten sonra firar ederek Varşova, Berlin, Viyana ve Sofya yoluyla İstanbul'a döndü.

KULEÖNÜ: Isparta'nın bir ilçesidir. Said Nursî Hazretleri Kuleönü talebeleri için mektuplarında kullandığı tabir "Mübarekler Heyeti"dir. Said Nursî "Mübarekler Heyeti"nin ilk temsilcisi Sarıbaşak namında Mustafa Ertürk'den "Mübarek Mustafa" olarak söz eder. Hattâ Üstat, Sav ve Kuleönü kasabaları için Nur medreseleri değerinde olduğunu ifade etmiştir. Said Nursî mübarek Üç Aylar girdiğinde Isparta'daki talebelerine hatim için Kur'ân-ı Kerim'i aralarında bölüştürdü. Kuleönü'nde ise herkese bir cüz verilir, böylece Ramazan ayında her gün Kur'ân-ı Kerim hatmedilirdi.

- M -

MEDİNE: Kur'ân'da Yesrip diye anılır. Ahzap Suresi, 13. ayetinde Müslümanlarca Medine-tü'n-Nebi (Peygamber Ülkesi) ya da Medinetü'l-Münevvere (Aydınlanmış Ülke) olarak bahsedilir. Hz. Muhammed'in 622 yılında Mekke'den göç etmek zorunda kaldığı, 300 km kuzeydeki kent. Peygamber Efendimizin mübarek kabri şerifi, Mescid-i Nebvî diye bilinen Peygamber Mescidi Medine'de ve binlerce Sahabenin defnedildiği Cennetü'l-Baki Mezarlığı da bu şehirdedir.

MEDRESEÜZZEHRA: Said Nursî İslâm dünyasındaki fakirliğin ve çeşitli ayrılıkların en önemli sebepleri arasında cehaletin olduğunu tespit ederek istikbalde toplumlara hakim olmanın kılıçla değil, ilimle irfanla olacağını anlatmıştır. Özellikle doğudaki her türlü geri kalmışlığın ortadan kaldırılması için bu illerde ilim ve irfan yuvalarının kurulmasını ön görür. Bölgede yüksek okul mahiyetinde bir kurumun inşa edilmesi düşüncesini devamlı dile getirmiştir.

Bu üniversitenin kurulmasının sebebini "Vicdanın ziyası, ulûm-u diniyedir, aklın nuru, fûnun-u medeniyedir. İksinin imtızacıyla hakikat tecelli eder. O iki cenah ile talebenin himmeti pervaz eder. İftirak ettikleri vakit, birincisinde taassup, ikincisinde hile ve şüphe tevellüt eder" biçiminde esas almıştır. Böylece üniversitede pozitif bilimlerle birlikte din ilimlerinin beraber okutulması gerektiğini, bu okulun eğitim şartlarını ayrıntılarına kadar açıklar. Said Nursî, doğu illerindeki kurulmasını düşündüğü bu eğitim kurumunu gerçekleştirmek için o günkü iktidardan destek almak için 1907 tarihinde İstanbul'a gelir. 1908'de II. Meşrutîyet'in ilânı ve bir takım dengesizlikler ve kararsızlıklar nedeniyle bu girişimleri sonuçsuz kalır.

Said Nursî Hazretleri daha sonra, Sultan Reşad'ın Rumeli seyahatine katılarak Kosova'ya gider. Kosova da bir İslâmî yüksek eğitim kurumunun yapılmasına niyet edilmiştir. Bu hareketten dolayı Said Nursî, Sultan Reşad'a şöyle der: "Şark öyle bir darülfünuna daha ziyade muhtaç ve Şark, âlem-i İslâmın merkezi hükmündedir." Bunun üzerine Sultan Reşad, Bediüzzaman'a doğuda bu eğitim kurumunun yapılması sözünü verir. Kosova'da yapılması düşünülen üniversite, Balkan Savaşının çıkmasıyla geri kalır. Bundan sonra Sultan Reşad, Bediüzzaman'ın Medresetüzzehra teklifini kabul eder ve üniversite için 20.000 altın ödenek ayırttırır. Said Nursî bunun üzerine Van'a gider. Van Gölü kıyısında olan Armetit'te Medresetüzzehra'nın temeli atılır. I. Dünya Savaşının çıkmasıyla bu üniversitenin yapılması da ertelenmiş olur. Bu konuyla ilgili Risale-i Nur'un çeşitli yerlerinde bilgiler mevcuttur.

MEKKE: Mekke şehri, Suudi Arabistan sınırları içinde olup Kızıldeniz sahillerine yakın bir yerde yer almaktadır. Eski adı Bekkedir. Müslümanların kutsal şehridir. Müslümanların kible-i olan Kâbe buradadır. Önceleri dağlar arasında, ıssız ve susuz bir vadi olan Mekke, Hazret-i İbrahim'in İlâhî bir emirle hanımı Hacer ile oğlu Hazret-i İsmail'i bırakması ve burada Zemzem suyunun çıkmasıyla yerleşim merkezi haline gelmiştir. Daha sonra Hazret-i İbrahim ve Hazret-i İsmail'in Kâbe'yi inşa etmeleri ve insanları tavafa çağırmalarıyla Mekke'nin önemi daha da artmıştır.

İslam tarihindeki pek çok önemli hadisenin meydana geldiği bir yerdir Mekke. Peygamber Efendimiz, burada doğmuş, kendisine peygamberlik burada verilmiş ve Kur'ân Mekke'de indirilmeye başlanmıştır. Peygamberliğin ilk 13 yılı Mekke'de geçmiş, 622 yılında Medine'ye hicret etmiş, ve daha sonra 630 yılında da Mekke'yi Sahabeleriyle birlikte fethetmiştir. Yine 630 yılında meşhur Veda Hutbesini burada irad etmiştir. Ayrıca, Müslümanların kutsal ve mübarek kabul ettiği mekânların en çok bulunduğu yer de Mekke'dir. Kâbe, Safa ile Merve, Zemzem Kuyusu, Hacerü'l-Esved, Arafat, Müzdelife, Mina, Cebel-i Rahme, Nur Dağı, Hira Dağı gibi yerlerin hepsi Mekke'dedir. Mekke'ye idarî olarak sırasıyla Emeviler, Abbasiler, Memluk sultanları ve Osmanlı sultanları hizmet etmişlerdir. 1925 yılından itibaren bu vazifeyi Suudi Arabistan üstlenmiştir.

MISIR: Mısır Arap Cumhuriyeti Kuzey Afrika'nın en kalabalık ülkesidir. Nüfusun büyük bir bölümü Nil Nehri boyunca yerleşmiştir. Asya kıtasında yer alan bölümü Sina Yarımadası ile birlikte 1.020.000 km'lik bir yüzölçüme sahiptir. Batıda Libya, güneyde Sudan ve kuzeydoğuda Filistin ve İsrail'le kara sınırı bulunmaktadır. Mısır'ın kuzeyde Akdeniz'e, doğuda Kızıldeniz'e kıyısı bulunmaktadır. Mısır antik medeniyetiyle ünlü bir ülkedir ve dünyanın en çok ilgi çeken tarihsel anıtları yine buradadır. Gize Piramitleri, Karnak Tapınağı ve Krallar Vadisi en önemli tarihsel anıtlardır. Özellikle Şeyhülislâm merhum Mustafa Sabri Efendi, Mısır'da Risale-i Nur'a sahip çıkmış ve el-Ezher Üniversitesi'ne tanıtmıştır.

- N -

NURS KÖYÜ: Bitlis iline bağlı Hizan ilçesinin İsparit nahiyesine bağlıdır. Nurs köyünün şimdiki resmî adı Kepirli'dir. Üstat Bediüzzaman Said Nursî bu köyde dünyaya gelmiştir. Bu köyle ilgili Risale-i Nur'da çeşitli yerlerde bilgiler mevcuttur.

- O -

OKYANUSYA: Büyük Okyanusun büyük bir bölümüne yayılmış adaların hepsine birden Okyanusya denilmektedir. Asya kıt'ası ile Kuzey ve Güney Amerika arasında kalan bütün adaları içine alır. 10 binden fazla adanın bulunduğu Okyanusya, dört bölümden meydana gelmektedir. Bunlar Avustralya, Malenezya, Mikronezya, ve Polinezya bölümleridir. Karaların toplam yüzölçümü ise yaklaşık 821.000 km² dir

-P-

PETROGRAD (PETERSBURG): Rusya Federasyonunun ikinci büyük şehri olan St. Petersburg 1703 yılında Rus Çarı Deli Petro tarafından kurulmuştur. Şehir ilk kurulduğu zaman Deli Petro'nun ismine izafeten Petrograd ismi verilmiştir. Bolşevik ihtilâlinden sonra şehrin ismi Stalin tarafından Leningrad olarak değiştirilmiştir. SSCB'nin parçalanmasıyla ismi tekrar değiştirilerek St. Petersburg yapılmıştır. Şehir Moskova'nın 715 kilometre kuzeybatısındadır. Daha çok bir doğu şehri özelliği taşıyan Moskova'nın aksine, St Petersburg Avrupa-î özellik taşıy ve Batıya açılan bir pencere olarak kabul edilir. Neva Nehri üzerindeki 42 ada üzerine yayılan şehir, kültürel merkez oluşunun yanı sıra zarif binalarıyla meşhurdur. Bediüzzaman Hazretlerinin Rusya esaretinden firar ettikten sonra uğradığı şehirlerden biridir.

- R -

RUSYA: Rusya Federasyonu, ya da Rusya, doğu Avrupa ile kuzey Asya'ya yayılmış ve 17,075,400 km²'lik yüzölçümü ile dünyanın en geniş ülkesidir. Nüfus olarak ise sıralamada sekizincidir. Said Nursî Hazretleri, I. Dünya Savaşı esnasında gönüllü milis albayı olarak savaşırken üç talebesiyle birlikte Ruslara esir düşmüş, daha sonra Sibirya'da bulunan esir kampına götürülmüştür. Bu dönemdeki hayatıyla ilgili bilgiler Risale-i Nur'da mevcuttur.

- S -

SARIYER: İstanbul'un ilçelerinde biridir. Beşiktaş ve Eyüp'le komşudur. İlçe sınırları dahilinde Büyükdere, Sarıyer ve İstinye dereleri vardır. İlçenin kuzey bölümünde kırsal yerleşim alanları, batı bölümünde ise Belgrat ve Fatih ormanları bulunmaktadır. Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri İstanbul'da bulunduğu 1918-1922 yılları arasında Sarıyer'e bağlı Fıstıkbağlar semtindeki ahşap bir evde kalmış, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin Fütûhu'l-Gayb isimli eserini okuyarak, kendi tabiriyle Eski Said'den Yeni Said dönemine geçmiştir. Risale-i Nur Külliyyatından Mesnevî-i Nuriye isimli eserini bu dönemde telif etmiştir.

SEDD-İ ÇİN: Çin'in kuzeybatısı boyunca uzanan dünyanın en uzun savunma duvardır. Kallıntıları Po Hay Körfezinde deniz kıyısında başlar. Pekin'in kuzeyinden geçerek batıya yönelir ve Huang-Ho Nehrini ikiye bölerek güneybatıya uzanır. Gobi Çölünün güneyinden batıya yönelerek devam eder.

İlk set, M.Ö. 7. yüzyılda Chu Krallığı tarafından, günümüzdeki Henan eyaletinde yapılmış olup fazla uzun değildir. M.Ö. 3. yüzyılda Hun, Tunguz ve Moğolların saldırılarını durdurmak ve ülkenin kuzey sınırlarını korumak için İmparator Qin Shin Huang (Çe-Huang-Ti), burayı boydan boya aşılmaz bir savunma duvarıyla kapatmaya karar verdi. M.Ö.221 yılında daha önceki krallıkların yaptırdığı duvarları birleştirek uzattı. M.Ö.3. yüzyıldan M.S.17. yüzyıla kadar Çinliler seddi uzatmaya devam etmişlerdir. Seddi onaran ve savunma amaçlı kullanan son hanedan Ming Hanedanı (1368-1644) olmuştur.

Seddin yıkılmış olan kısımlarıyla birlikte uzunluğu 10.000 kilometreyi bulur. Bugün ayakta duran kısım Ming Hanedanı devrinden kalan 3.000 kilometrelik settir. Ancak asıl inşaat, M.Ö.221 ile M.S.608 yılları arasında yapılmıştır. Çin Seddi, en uzun sürede yapılan ve en çok insan çalıştırılan yapıdır. M.S.555'te Beijing ile Datong arasındaki 500 km.lik duvarın yapımında 1.800.000 kişi çalıştırılmıştır. Badaling dağının üzerinden geçen seddin sadece 200 metrelik kısmını yapmak için bile binlerce kişi çalıştırılmış ve bu kişilerin isimleri bir taşa yazılmıştır.

SENİRKENT: Isparta ilimize bağlı Senirkent ilçemiz Eğirdir Gölünün Hoyran Gölü adı verilen kuzey kısmının batısında bir vadide yer alır. İlçenin güney doğusunda Eğirdir, güneyinde Atabey, batısında Uluborlu, kuzeybatısında Afyon iline bağlı Dinar, Şuhut, kuzeydoğusunda Afyon ili vardır. İlçe iklim özellikleri bakımından yazları sıcak ve kurak, kışları ise sert ve yağışlıdır. İlçenin yüzölçümü 600 km2, denizden yüksekliği 1010 metre olan ilçede üzümün yanı sıra elma, kiraz, vişne ve pancar yetiştirilmekte ve bölgeye gelir sağlamaktadır. Türkler, Malazgirt Muharebesinden sonra Batı Anadolu'nun birçok kısmını ele geçirdiler. Senirkent ve civarı 1074 yılında Selçuklu Sultanı Melikşah tarafından Anadolu'nun fethinde görevlendirilen Süleyman Şah ve Bizans İmparatoru VII. Mihail arasında yapılan anlaşma ile Selçuklu egemenliğine girmiştir. Ancak bu yörelerdeki Selçuklu egemenliği uzun süreli olmamıştır. Bizansın güçlü savunması ve Haçlı seferleri sebebiyle Türk egemenliği sağlanamamıştır. Ele geçirilen yerler Bizanslılarla Selçuklular arasında el değiştirmiştir. II. Kılıç Arslan zamanında 1176 yılında yapılan Miryakefalon Savaşı ardından, Uluborlu ve Senirkent civarı 1182 yıllarında kesin olarak Selçuklu egemenliğine girmiştir. 1301 yılında kurulan Hamitoğulları Beyliği hakimiyetine giren Uluborlu ve Senirkent civarı bu beyliğin egemenliğinde kalmıştır. Senirkent ve civarı 1361 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır.

SİBİRYA: Büyük çoğunluğu Rusya Federasyonu içinde yer almaktadır. Batıdan doğuya doğru üç ana kesimden oluşur. Birinci kesimde, Batı Sibirya ovası; ikinci kesimde, Orta Sibirya Platosu; üçüncü kesimde ise Rusya Uzakdoğu'su yer alır. Bölge uzun ve sert geçen kışlarıyla tanınır. Bediüzzaman Hazretleri I. Dünya Savaşı yıllarında Ruslara esir düştüğünde Sibirya'nın Kosturma bölgesine götürülmüş ve orada yaklaşık 2.5 yıl esaret hayatı yaşamıştır.

- Ş -

ŞAM: Suriye'nin başşehri olan Şam'ın eski adı Dımeşk'tir. Müslümanların fethetmesiyle birlikte uzun yıllar İslâm dini ve devletin merkezi konumuna yükselmiş; Emevîler devrinde hilâfetin merkezi olmuştur. Üstat Bediüzzaman Said Nursî otuz beş yaşında iken buraya gelmiş ve Şam ulemasının da hazır bulunduğu on bin kişiye Emeviye Camiinde bir hutbe vermiştir. Bu hutbe büyük yankı uyandırmış, daha sonra tercüme edilerek Hutbe-i Şamiye adı altında Türkçe olarak yayınlanmıştır.

- T -

TOPHANE: İstanbul'un en eski semtlerinden birisidir. Karaköy ile Fındıklı arasında kalan semt Beyoğlu ilçesine bağlıdır.

- U -

UHUD: Uhud Dağı, Medine'nin beş km kuzeyinde, büyük, kırmızı kayalık bir dağdır. Yüksekliği 200 m. olan dağın uzunluğu doğudan batıya yaklaşık 6 km. dir. Hicretin 3. senesinde, Uhud Dağı civarında, Müslümanlarla Kureysli müşrikler arasında büyük bir savaş gerçekleşmiş ve bu savaşa dağın ismine izafeten "Uhud Savaşı" denilmiştir.

- V -

VAN: Türkiye'nin Doğu Anadolu bölgesinin Yukarı Murat-Van bölümündeki Van Gölü kapalı havzasındadır. Kuzeyden Ağrı'nın Doğubeyazıt, Diyadin ve Hamur ilçeleri; güneyden Siirt'in Pervari; Şırnak'ın Beytüşşebap, Hakkari'nin merkez ve Yüksekova ilçeleri ile çevrilidir. Doğusunda ise İran devlet sınırı yer alır. Yüzölçümü 19.069 km²'dir. Van merkez ilçesinin yüzölçümü 2.289 km², ilin gerçek alanı toplam 21.823 m²'dir. Van, Doğu Anadolu bölgesinin volkanik dağlarla kaplı çukur kesiminde bulunan Van Gölünün doğu kıyısına 5 km uzaklıkta hafif eğimli bir alan üzerine kuruludur. Ortalama yüksekliği 1725 metredir. Türkiye'nin en büyük gölü olan ve bir bölümü Van ilinde kalan Van Gölü, bu dağlık bölümün ortasında yüksek dağlarla çevrelenmiş bir çöküntü durumundadır.

VAN KALESİ: Şehir merkezine 5 km uzaklıktadır. Van Gölü kıyısında, ovaya hakim bir kayalık üzerinde kurulmuştur. Doğu-batı istikametinde uzanan kale, 1800 m uzunluğunda, 120 m genişliğinde ve yaklaşık 80 m yüksekliğindedir. M.Ö. 855 yılında Urartu Kralı I. Sardur tarafından yaptırılan Van Kalesi, İç kale ve Dış Kale olmak üzere iki kısımdan meydana gelmektedir. İç kaledeki, Urartu döneminden kalma en önemli yapılar, Sardur (Madır) Burcu, sur duvarları, Urartu kralları Menua ve I. Argişti'ye ait mezarlar, su sarnıcına ulaşan Binbir Merdiven, açık hava tapınağı ve Analıkız olarak adlandırılan iki adet tapınak nişidir. Kalenin kuzeybatı tarafında bulunan Sardur Burcu, üzerinde Kral I. Sardur'a ait çivi yazılı bir yazıt bulunmasından dolayı önem taşımaktadır. Asur çivi yazısı ile yazılmış bu yazıt, bilinen en eski Urartu yazıtıdır. Kalenin önemli diğer bir yapısı da, I. Argişti'ye ait kaya mezarıdır. Hemen bunun dışındaki kaya üzerinde, Urartular'ın günümüze ulaşan en uzun yazıtı olan Horhor Yazıtları bulunur. Kalenin kuzeydoğu tarafında II. Sarduri döneminde yapılmış olan, iki anıtsal nişan oluşan ve bugün halk arasında Analıkız olarak adlandırılan bir açık hava tapınağı yer almaktadır. Urartulardan Osmanlılara kadar yerleşime sahne olan Van Kalesi'ne Osmanlı döneminde, iç kale sur duvarları, iki giriş kapısı, cephanelik, ambar, kuleler ve Van'daki ilk İslâm eseri olma özelliğini taşıyan Süleyman Han Camii eklenmiştir.

VARŞOVA: Polonya'nın başkenti olan Varşova, yüzölçümü olarak ülkenin en büyük şehridir. Nüfusu 2004 yılı itibarıyla 1.692.000 olarak tahmin edilmiştir. Nüfusun çoğunluğu Polonyalıdır ve Katoliktir. Kent serin bir iklime sahiptir. I. Dünya Savaşı sırasında Ruslara esir düşen Bediüzzaman Hazretleri, 1918 yılında firar ettikten sonra Varşova üzerinden geçerek İstanbul'a gelmiştir.

VOLGA NEHRİ: Rusya'nın batı kesimindedir. Yaklaşık 3500 km olan volga Avrupa'nın en uzun akarsuyudur. Moskova'nın kuzeybatısındaki Valday tepelerinden çıkan nehir, güneydoğu yönünde akarak sularını Hazar Denizine boşaltır. I. Dünya Savaşı yıllarında esir düşen ve Rusyada esaret hayatı yaşayan Bediüzzaman Hazretleri, bir müddet Volga Nehrinin yakınında bulunan Tatarlara ait küçük bir camide kalmıştır.

YEMEN: Orta Doğu, Arap Denizi, Aden Körfezi ve Kızıldeniz kıyısında, Umman ile Suudi Arabistan arasında yer alır. Yemen fiziksel coğrafya bakımından kıyılardan iç kesime doğru sıralanan üç ana bölgeye ayrılır. Dar kıyı ovası, Yemen platosu ve geniş çöllük alanlar. Kesin sınırlarla birbirinden ayrılmayan bu bölgeler arasında bazı geçiş kuşakları da yer alır.

Eski çağlardan beri çeşitli kültür ve uygarlıkların buluşma noktası olan Yemen'de Akdeniz'den Hindistan'a kadar uzanan bir kuşağın izleri görülür.

YENİ GÜN MATBAASI: Bediüzzaman Hazretlerinin Ankara'da bulunduğu yıllarda, Cenab-ı Hakkın vücud ve vahdetine dair bir eserini tab ettirdiğini ifade ettiği bu matbaa, kuvvetle muhtemel olarak Yunus Nadi'nin 1920'li yıllarda Ankara'da kurduğu matbaadır. İstanbul'daki Yeni Gün Matbaasının makinalarının Ankara'ya getirilmesiyle kurulan matbaa hakkında Yunus Nadi hatıralarında şunları söyler: "İstanbul'daki Yeni Gün matbaasının baskı makineleri sökülüp, gizlice ve yavaş yavaş, parça parça, Anadolu'ya kaçırılmıştı. Ankara'da kurulan Yeni Gün Matbaası, Karacaoğlan Meydanı'ndan Hacı Bayram'a giderken, ilk kavşağın kestiği yerdeydi. İki katlı, sıvaları yer yer dökülmüş bir Ankara eviydi. Binanın içine, ahırdan boşaltılmış bir kısma, bir makine dairesi yerleştirilmişti; yukarıda bir sofa ve sağlam soluk iki oda vardı: İşte bütün matbaa ve gazete idaresi buydu!"

YUNANİSTAN: Bir yarımada üzerine kurulu olan Yunanistan, doğuda Türkiye, kuzeyde Bulgaristan, kuzeybatıda ise Arnavutluk ile komşudur. Batısında İyon Denizi, güneyinde Akdeniz, doğusunda ise Ege Denizi ile çevrili olan Yunanistan, Ege Denizindeki adaların çoğuna sahiptir. Yunanistan idarî bakımdan 13 vilâyete ayrılmıştır. Yunanistan'ın etnik yapısında Türkler, Arnavutlar ve Pomaklar yaşamaktadırlar. Yunanistan'ın başkenti Atina'dır.

YÛŞA DAĞI (TEPESİ): İstanbul'un Beykoz yöresinde olan Yuşa Tepesi 201 metre yüksekliğindedir. Tepe, adını bu mekâna adını veren Hz. Yûşa'dan almıştır. Şehrin manevî merkezlerinden biridir.

LEM'ALAR AYET ve ARAPÇA METİN İNDEKSİ

Açıklama: Arapça metin indeksi, Arapça bilmeyenlerin de kolay bulmalarını temin bakımından, okunuş metinleri alfabetik sıraya konularak hazırlanmıştır.

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
- A -			
Acep ger bemîrad cünîn bülbülî. • Ki ez üstühvâ neş nerû yed gülî.		97	عَجَبٌ كَرَّ بِمِيرَدٍ جُنَيْنٍ بُلْبُلِي ۝ كَهْ أَرَزُ اسْتُخْوَا نَشَ نَرُو يَدُ غُلِي
A'dâ adüvvike nefsikelletî beyne cenbeyke.		665, 1084	أَعْدَى عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ
Ağışhü izâ mâ sâre fî eyyi beldetin.		75, 91, 94	أَغْثُهُ إِذَا مَا سَارَ فِي أَيْ بَلَدَةٍ
Ağışüke fî'l-eşyai dehren bihimmetî.		110	أَغِيثُكَ فِي الْأَشْيَاءِ دَهْرًا بِهِمَّتِي
Ahrufü ucmin süttirat testîrân.		339, 340, 583, 1067	أَحْرَفُ عَجْمٍ سَطَرَتْ تَسْطِيرًا
Akbil ve lâ tehrab.		599, 1071	أَقْبِلْ وَلَا تَهْرَبْ
Akîmu's-salât.	Bakara Suresi: 43, 83, 110 ...	313	أَقِيمُوا الصَّلَاةَ
Akîd kevkebî bilismi nûran.		586, 587, 588, 598	أَقْدَ كَوَكَبِي بِالْإِسْمِ نُورًا
Ale's-sevri ve'l-hût.		245, 248, 249, 250, 1012	عَلَى الثَّوْرِ وَالْحَوْتِ
Ale's-seyfi ve'l-kalem.		248	عَلَى السَّيْفِ وَالْقَلَمِ
Alellâhi delîlün.		1095	عَلَى اللَّهِ دَلِيلٌ
Aleyhi ve alâ âlîhi ve sahbi- hi's-salâtü vesselâmü biadedi âşîrâtî'l-eyyâmi ve zerrâtî'l-enâm.		892	عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بَعْدَ عَاشِرَاتِ الْأَيَّامِ وَذَرَّاتِ الْأَنَامِ
Aleyhi ve alâ âlihissalâtü vesselâmü biadedi hasenâ- ti ümmetihî. Yâ Allah, yâ Rahman...		962-963	عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بَعْدَ حَسَنَاتِ أُمَّتِهِ ۞ يَا اللَّهُ ۞ يَا رَحْمَنُ ۞

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Âlimi'l-gaybi felâ yüzhiru alâ gaybihi ehaden. Allahü ekber.	Cin Suresi: 26.	104 238, 313, 314, 1091, 1092, 1093, 1094	عَالَمِ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهَرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا اللَّهُ أَكْبَرُ
Allahü lâ ilâhe illâ hüve'l- hayyü'l-kayyum lâ te'huzühü sinetün ve lâ nevm.	Bakara Suresi: 255.	913, 940, 1112	اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ
Allahü nuru's-semavati ve'l-ardı.	Nur Suresi: 35.	563, 1064	اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
Allahüllezî halâka seb'a semavatin ve mine'l-ardı mislehünne.	Talâk Suresi: 12.	198, 1005	اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ
Allahüllezî refeassemavati bigayri amedin teravnehâ.	Ra'd Suresi: 2.	944, 1115	اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا
Allahümmağfir lilmü'minîne ve'l-mü'minât.		298	اللَّهُمَّ اغْفِرِ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
Allahümmahfaznâ min şer- ri'n-nefsi ve's-şeytani ve min şerri'l-cinni ve'l-insan.		666	اللَّهُمَّ احْفَظْنَا مِنْ شَرِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ وَمِنْ شَرِّ الْجِنَّ وَالْإِنْسَانِ
Allahümme bihakkı esrarı bismillâhırrahmânırrahım. Salli ve sellim alâ men er- seltehü...		266	اللَّهُمَّ بِحَقِّ أَسْرَارِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ أَرْسَلْتَهُ
Allahümme bihakkı sureti'l- ihlâsi ic'alnâ min ibadike'l- muhlisîne'l-muhlesîne...		402	اللَّهُمَّ بِحَقِّ سُورَةِ الْإِخْلَاصِ اجْعَلْنَا مِنْ عِبَادِكَ الْمُخْلِصِينَ الْمُخْلِصِينَ
Allahümme erine'l-hakka hakkı ve'r-zuknâ ittibâhâhü.		156	اللَّهُمَّ أَرِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَارْزُقْنَا اتِّبَاعَهُ
Allahümme eskinâ gaysen muğîsen.		138, 140	اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا
Allahümme salli alâ şemsi semai'r-risaleti ve kameri feleki'n-nübüvveti ve alâ...		207	اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى شَمْسِ سَمَاءِ الرِّسَالَةِ وَقَمَرِ فَلَكِ النَّبُوَّةِ وَعَلَى

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Allahümme salli alâ seyid- inâ Muhammedin biadedi hasenati ümmetihî ve alâ âlihî ve sahbihî...		727	اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بَعْدَ حَسَنَاتِ اُمَّتِهِ وَعَلَى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ ...
Allahümme salli alâ seyyi- dinâ Muhammedin tıbbi'l- kulûbi ve devâihâ ve afiye- ti'l-ebdâni...		499	اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ طِبِّ الْقُلُوْبِ وَدَوَائِهَا وَعَافِيَتِ الْاَبْدَانِ ...
Allahümme salli alâ seyyi- dinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidînâ Muhammed. Kemâ salleyte alâ...		43	اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى ...
Allahümme salli alâ seyyi- dinâ Muhammedin ve alâ âlihî't-tayyibîne't-tahirîne'l- ebrar ve alâ...		253	اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى اٰلِهِ الطَّيِّبِيْنَ الطَّاهِرِيْنَ الْاَبْرَارِ وَعَلَى
Allahümme salli ve sellim alâ men kâle: "Ene medîne- tû'l-ilmî ve Aliyyûn bâbü- hâ." Ve alâ âlihî ve sahbihî...		606	اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ قَالَ «اَنَا مَدِيْنَةُ الْعِلْمِ وَعَلَى بَابِهَا» وَعَلَى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ
Allahümme yâ Hâfizü, yâ Hafizü, yâ Hayra'l-Hâfızin! İhfaznî, vahfez rufekâi...		419	اَللّٰهُمَّ يَا حَافِظُ يَا حَافِظُ يَا خَيْرَ حَافِظِيْ اَلْحَافِظِيْنَ ۞ وَاحْفَظْ رُفْقَائِيْ
Allahümme yâ rabbesse- mavati velardı zeyyin kulû- be kâtibi hâzihî'r-risaleti ve rufekâihî...		207	اَللّٰهُمَّ يَا رَبَّ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ زَيِّنْ قُلُوْبَ كَاتِبِ هَذِهِ الرِّسَالَةِ وَرُفْقَائِهِ
Allahümme yâ Rahmânü, yâ Rahîmü, bihakkı bismil- lâhirrahmânirrahîm irham- nâ kemâ yelîku...		264	اَللّٰهُمَّ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيْمُ بِحَقِّ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ اِرْحَمْنَا كَمَا يَلِيْقُ
Allahümme'r-zuknâ ittibâa's-sünneti's-seniyye.		186	اَللّٰهُمَّ الرَّزُقْنَا اَتِّبَاعَ السُّنَّةِ السَّيِّئَةِ
Âmentü billâhi ve melâike- tihî ve kütübihî ve rusûlihî ve bilyevmi'l-ahiri.		640	اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ
Ardü'l-felâti maa'l-a'dâi fin- canün, semmü'l-hiyati maa'l-ahbabî meydanün.		37	اَرْضُ الْفَلَاتِ مَعَ الْاَعْدَاءِ فَنَجَانُ سَمُّ الْخِيَاطِ مَعَ الْاَحْبَابِ مَيِّدَانُ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Azze men kanaa, zelle men tamaa.		366	عَزَّ مَنْ قَنَعَ ذَلَّ مَنْ طَمَعَ
- B -			
Bârekâllah.		887	بَارَكَ اللَّهُ
Bede'tü bibismillâhi rûhî bihihtedet.		598	بَدَأْتُ بِبِسْمِ اللَّهِ رُوحِي بِهِ اهْتَدَيْتُ
Bediüzzaman.		342	بَدِيعُ الزَّمَانِ
Bel râne alâ kulûbihim.	Mutaffîfîn Suresi: 14.	22	بَلِّ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ
Berû hîc bülbül çünîn hoş negüft.		97	بَرُّوْ هَيْجُ بُلْبُلٍ جُنَيْنٍ خَوْشٍ نَغُفْتُ
Niger tâ gülistan ma'nâ şügüft.			نِغَرُ تَا غُلِسْتَانِ مَعْنَا شُغُفْتُ
Bîdeb mahrûm bâsed ez lûtfi rab.		181	بِيْ اَدَبٍ مَحْرُومٍ بَاشِدْ اَزْ لُطْفِ رَبِّ
Bien yakîke şerren tilke'l-fitneti.		341	بِإِنْ يَقِيكَ شَرِّ تِلْكَ الْفِتْنَةِ
Bihâlîn ehîlîn şel'in şelûbin şâliin.		588	بِهَالِ أَهْلِ شَلْعٍ شَلْعُوبٍ شَالِعٍ
Bihî külle'l-umûri tesellemet.		597	بِهَ كُلِّ الْأُمُورِ تَسَلَّمَتْ
Bikuddûsi berkûtin bihin-nâru uhmidet.		587	بِقُدُوسِ بَرَكُوتٍ بِهِ النَّارُ أُحْمِدَتْ
Bilvuhûşi teammerat.		595	بِالْوَحُوشِ تَعَمَّرَتْ
Binûri celâlin bâzihîn ve şerantahin.		587	بِنُورِ جَلَالٍ بَاذِخٍ وَشَرَنْطَخٍ
Bismihi sübhânehü.		116, 194, 141, 244, 267, 274, 280, 284, 405, 460, 673	بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ
Bismillâhirrahmanirrahîm.	Neml Suresi: 30.	70, 71, 215, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 262, 265, 406, 1012, 1013	بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
Bitte bihe'l-emîru ve'l-fakîrâ.		339	بِتَّ بِهَا الْأَمِيرُ وَالْفَقِيرَا
Biyedihi melekûtü külli şey'in.	Yâsin Suresi: 83.	312, 934, 1017	بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
- C -			
Celîyen tecellâ lilkulûbi fecennet.		75	جَلِيًّا تَجَلَّى لِلْقُلُوبِ فَجَنَّتْ
Cema'tü't-tıbbe fi'l-beytey- ni cem'an.		368	جَمَعْتُ الطَّبَّ فِي الْبَيْتِ جَمْعًا
- D -			
Daânî bigarbin.		99	دَعَانِي بِغَرْبٍ
Dâd-ı hak râ kabiliyyet şart nîst.		142	دَادِ حَقَّ رَا قَابِلِيَّتْ شَرْطُ نَيْسَتْ
Delle alâ ma'nen fi gayrihî.		286	دَلَّ عَلَى مَعْنَى فِي غَيْرِهِ
Delle alâ ma'nen fi nefsihî.		286	دَلَّ عَلَى مَعْنَى فِي نَفْسِهِ
Dühûran ve lehüm azâbün vâsibün.	Saffat Suresi: 9.	666, 1084	دُخُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ
Düs külle ardın bilvuhûşi teammerat.		595	دُسْ كُلِّ أَرْضٍ بِالْوُحُوشِ تَعَمَّرَتْ
- E -			
Ed-dünya sicnü'l-mü'mini ve cennetü'l-kâfiri.		171	الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ
Eddebenî rabbî feahsene te'dîbî.		181	أَدَبَنِي رَبِّي فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِي
Efelem yenzüru ilessemâi fevkahüm...	Kaf Suresi: 6.	757, 1093	أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ...
Efelet şümûsü'l-evvelîne ve şemsünâ ebeden alâ felek- i'l-ulâ lâ tağrübü.		79	أَفَلَتْ شُمُوسُ الْأَوَّلِينَ وَشَمْسُنَا أَبَدًا عَلَى فَلَكِ الْعُلَى لَا تَغْرُبُ
Efillâhü şekkûn fatırissema- vati ve'l-ardı.	İbrahim Suresi: 10.	438, 421, 1033	أَفَى اللَّهِ شَكُّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
Ehaznâhüm.		638, 1080	أَخَذْنَاهُمْ
Ekıd kevkebî bilismi nûran ve behceten • Mede'd- dehri ve'l-eyyâmî yâ nûru celcelet.		1068	أَقْدَ كَوْكَبِي بِالْأَسْمِ نُورًا وَبِهَجَّةٍ
Eksirû zikre hâdimi'l-lezzât.		396	أَكْثَرُوا ذِكْرَ هَادِمِ اللَّذَاتِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
El-ademü lâ yüsbetü.		223	الْعَدَمُ لَا يُثْبِتُ
El-âläü lillâhi şehîdetün.		793	الْأَلَاءُ لِلَّهِ شَهِيدَةٌ
El-ardu ale's-sevri ve'l-hût.		245, 248, 249	الْأَرْضُ عَلَى الثَّوْرِ وَالْحَوْتَ
El-ârifü tekfîhi'l-işaretü.		193	الْعَارِفُ تَكْفِيهِ الْإِشَارَةُ
El-hakku ya'lû ve lâ yu'lâ aleyh.		235, 236	الْحَقُّ يَعْلُو وَلَا يُعْلَى عَلَيْهِ
El-harîsu hâibün hasirun.		304, 364	الْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ
El-hayrû fimahtârahullah.		580	الْخَيْرُ فِيمَا اخْتَارَهُ اللَّهُ
El-hubbu fillâh.		379	الْحُبُّ فِي اللَّهِ
El-ilmü indallah.		84, 248, 622	الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ
El-insanü abîdü'l-ihsan.		188	الْإِنْسَانُ عِبْدُ الْإِحْسَانِ
El-ismi'l-muazzami kadrühüllezi celle kadrühü.		592	الْإِسْمُ الْمُعْظَمُ قَدْرُهُ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ
El-kanaatü kenzün lâ yefnâ.		366	الْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنَى
El-kılâdeti.		344	الْقِلَادَةُ
El-Kürdî.		342	الْكُرْدِي
El-mevtü hakkun.		176, 414, 1003, 1032	الْمَوْتُ حَقٌّ
El-mukarrebü.		99	الْمُقَرَّبُ
El-müsterîhu'l-âtilu şâkin min umrihi ve's-sâi'l-âmilü şâkirün.		309	الْمُسْتَرِيحُ الْعَاطِلُ شَاكٍ مِنْ عُمْرِهِ وَالسَّاعِي الْعَامِلُ شَاكِرٌ
El-vahidü lâ yesdürü illâ ani'l-vahid.		425	الْوَاحِدُ لَا يَصْدُرُ إِلَّا عَنِ الْوَاحِدِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
El-yevme ekmeltü leküm dîneküm.	Mâide Suresi: 3.	180, 185, 1003	الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ
Elâ inne evliyaellahü lâ havfun aleyhim ve lâ hüm yahzenûn.	Yunus, Suresi: 62.	865	أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
Elâ lillâhi'd-dînü'l-halisu.	Zümer Suresi: 3.	370	أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ
Elâ ya'lemü men halâka ve hüve'l-lâtîfü'l-habîr.	Mülk Suresi: 14.	761	أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ
Elbakî hüvelbakî.		284, 286, 469	الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي
Elfü elfi salâtin ve elfü elfi selâmin aleyke yâ resûlal- lah...		626, 628, 1074, 1075	أَلْفُ أَلْفٍ صَلَاةٌ وَأَلْفُ أَلْفٍ سَلَامٌ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ...
Elhamdülillâhi alâ dîni'l-İslâ- mi ve kemali'l-îman.		452, 874	الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى دِينِ الْإِسْلَامِ وَكَمَالِ الْإِيمَانِ
Elhamdülillâhi alâ kemali'l- iman.		510	الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كَمَالِ الْإِيمَانِ
Elhamdülillâhi alâ külli hâl.		24, 481, 538	الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ
Elhamdülillâhi alâ nuri'l- iman.		554	الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ
Elhamdülillâhi alâ nuri'l- imani'l-musavviri mâ yetevehhemü ecânibü a'dâen emvâten...		553	الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ الْمُصَوِّرِ مَا يَتَوَهَّمُ أَجَانِبُ أَعْدَاءِ أَمْوَاتًا ...
Elhamdülillâhi alâ rahmâniy- yetihi ve alâ hakîmiyyetihi.		957	الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى رَحْمَانِيَّتِهِ وَعَلَى حَكِيمِيَّتِهِ
Elhamdülillâhi ale'l-îman.		441, 884	الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْإِيمَانِ
Elhamdülillâhi hâzâ min fadli rabbî.	Fatiha: 2 ve Neml: 40 (muktebes)	100, 116	الْحَمْدُ لِلَّهِ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي
Elhamdülillâhi rabbilâlemî- ne vessalâtü vesselâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ...		673	الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Elhamdü lillâhi vahdehü ves- salâtü vesselâmü alâ men lâ nebiyye ba'dehü. Emmâ ba'dü fekad kasemün...		1099-1100	الْحَمْدُ لِلَّهِ وَحْدَهُ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ لَا نَبِيَّ بَعْدَهُ. أَمَّا بَعْدُ فَقَدْ قَسَمُ
Elhamdü lillâhillezî hedânâ lihâzâ ve ma künnâ lineh- tediye lev lâ en hedânalla- hü lekad ...	A'raf Suresi: 43.	725	الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهُ لَقَدْ
Elif, lâ, mim.	Bakara Suresi: 1.	70, 649	الْم
Ellâ tetkav fi'l-mîzân.	Rahman Sure- si: 8.	878	أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ
Ellezî celle.		592	الَّذِي جَلَّ
Ellezî izâ asabethüm musî- betün kâlû innâ lillâhi ve innâ ileyhi raciün.	Bakara Suresi: 156.	471, 491, 1044	الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
Ellezî yüvesvisü.	Nâs Suresi: 4.	242, 1006	الَّذِي يُوسُوسُ
Eminnî mine'l-fecet.		418	أَمْنِي مِنَ الْفَجْتِ
En raâhü'stağnâ.		487	أَنْ رَأَاهُ اسْتَغْنَى
En-Nursî.		600	النُّورِ سِي
Ene Abdülkadiri dâme ızzi ve nî'atî.		75	أَنَا عَبْدُ الْقَادِرِ دَامَ عِزِّي وَرَفِعَتِي
Ene limürîdî hâfızan mâ yehafühü.		75, 80, 91, 93, 94	أَنَا لِمُرِيدِي حَافِظًا مَا يَخَافُهُ
Ene medînetü'l-ilmi ve aliyyün bâbühâ.		346, 603, 606	أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا
Enne guvâdete ahiri'z- zaman.		340	أَنَّ غَوَادَةَ آخِرِ الزَّمَانِ
Ennezafetü mine'l-îman.		874	النِّظَافَةُ مِنَ الْإِيمَانِ
Ente fi dârilhikmeti fatlûb tabîben yûdavî kalbeke.		78	أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِي قَلْبَكَ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Enzelînâ.		614, 615, 662, 664, 1073	أَنْزَلْنَاهَا
Errahîm.		255	الرَّحِيمِ
Errahmanirrahîm.		71	الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
Es-saâdetü.		344	السَّعَادَةُ
Es-sekîneti.		344	السَّكِينَةِ
Es-semaü mevcun mek- fûfün.		202	السَّمَاءِ مَوْجٍ مَّكَفُوفٍ
Eşeddü'n-nâsi belâen, lien- biyâü sümme'l-evliyâü'l- emselü fe'l-emselü.		486, 1050	أَشَدُّ النَّاسِ بَلَاءَ الْأَنْبِيَاءِ ثُمَّ الْأَوَّلِيَاءِ الْأَمْثَلُ فَلَا مِثْلَ
Eshemet lâ şerrün.		602	أَسْهَمْتُ لَا شَرَّ
Eşiddâü ale'l-küffâri.	Fetih Suresi: 29.	59	أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ
Essalâtü vesselâmü aleyke yâ resulallah.		628	الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ
Essebebü ke'l-fail.		505, 910	السَّبَبُ كَالْفَاعِلِ
Esselâmü aleyküm ve alâ ihvâniküm ve rahmetullahi ve berekâtühü.		194	السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلَىٰ إِخْوَانِكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ
Esselâmü aleyküm ve rah- metullahi ve berekâtühü.		141, 244, 267, 274, 280, 284	السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ
Estaizü billâhi bismillâhir- rahmânirrahîm		242	أَسْتَعِيزُ بِاللَّهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
Et-tahrîbü eshel.		209	التَّخْرِيبُ أَسهلُ
Ethafehü bihâzihi's- sekîneti.		340, 344	أَتَحَفُّهُ بِهَذِهِ السَّكِينَةِ
Eûzü billâh.		214	أَعُوذُ بِاللَّهِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Eûzü billâhi mineşşeytani'r-racîm.		216, 237, 242, 1006	أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
Ev hüm kâilûn.	A'raf Suresi: 4.	628, 1075	أَوْهُمْ قَائِلُونَ
Evcedethü'l-esbap.		422, 1034	
Evelem yetefekkerû fî en-füsihim mâ halâkallahü's-semavati ve'l-arda.	Rum Suresi: 8.	674	أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
Ez-zulmü lâ yedûmü ve'l-küfrü yedûmü.		171, 1002	الظُّلْمُ لَا يَدُومُ وَالْكَفْرُ يَدُومُ
- F -			
Fa'âlün limâ yürîd.	Büruc Suresi: 16.	945	فَاعَالُ لِمَا يُرِيدُ
Fa'lem ennehü lâ ilâhe illâlah.	Muhammed Suresi: 19.	817, 821	فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
Fa'tebirû yâ uli'l-ebşâr.		1092	فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ
Fe'l-vâsilü.		99	فَالْوَاصِلُ
Feceale min dûni zâlike fethan karîbâ.	Fetih Suresi: 27.	56	فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا
Feeynemâ tüvellû fesemme vechüllah.	Bakara Suresi: 115.	709	فَإَيْنَمَا تَوَلَّوْا فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ
Fein tevellev.		176, 183	فَإِنْ تَوَلَّوْا
Fein tevellev fekul hasbiyallâhü.	Tevbe Suresi: 129.	183	فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ
Fein tevellev fekul hasbiyellâhü lâ ilâhe illâ hüve aleyhi tevekkeltü ve hüve rabbü...	Tevbe Suresi: 129.	15, 40, 53, 173, 177, 542, 993, 1002, 1059	فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ ...
Feinneke mahrûsün biayni'l-inayeti.		75, 92, 112	فَإِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ
Feinneke yâ saîd, mahrûsün biayni'l-inayeti.		113	فَإِنَّكَ يَا سَعِيدٌ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Feinnemâ nahnü ale't-tahkîk.		341	فَإِنَّمَا نَحْنُ عَلَى التَّحْقِيقِ
Fekallil in ekelte ve ba'de eklin tecenneb.		368	فَقَلِّلْ إِنْ أَكَلْتَ وَبَعْدَ أَكْلِ تَجَنَّبْ
Fekâtil ve lâ tahşa ve hârib ve lâ tehaf.		593, 595, 1070	فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ وَحَارِبْ وَلَا تَخَفْ
Fekâtil ve lâ tahşa.		593	فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ
Fekul ve lâ tehaf.		595	فَقُلْ وَلَا تَخَفْ
Fekulhü ve lâ tehaf.		84, 92	فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ
Feküllü ma'nen min ulûmin fâhîratın.		338	فَكُلْ مَعْنًا مِنْ عُلُومٍ فَاخِرَةٍ
Feküllü men lâhat lehû's-sââdetü.		340, 344	فَكُلْ مِنْ لَاحَتِ لَهُ السَّعَادَةِ
Feküllü zî şekkin gaden mûhânen.		338	فَكُلْ ذِي شَكٍّ غَدًا مُهَانًا
Felâ hayyetün tahşâ.		594, 595	فَلَا حَيَّةٌ تَخْشَى
Felehüm yevmün.		350	فَلَهُمْ يَوْمٌ
Felemmâ nesû mâ zükkirû ... ehaznâhüm.	En'am Suresi: 44.	638, 639, 1080	فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا... أَخَذْنَاَهُمْ
Felvâsîlû ilâ sâhili's-selâmeti hüve's-saîdü'l-mukarrebü ve zülhelâki hüveşşakiyyü'l-mübe'adü ve'l-muazzebü.		99	فَالْوَاصِلُ إِلَى سَاحِلِ السَّلَامَةِ هُوَ السَّعِيدُ الْمُقَرَّبُ وَذُو الْهَلَاكِ هُوَ الشَّقِيُّ الْمُبْعَدُ وَالْمُعَذَّبُ
Felvâsîlû ilâ sâhili's-selâmeti.		101	فَالْوَاصِلُ إِلَى سَاحِلِ السَّلَامَةِ
Femâ beket aleyhimü's-semâü ve'l-ardü.	Duhan Suresi: 29.	237	فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ
Femen erâdellahü en yü-înehü.		340, 344	فَمَنْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يُعِينَهُ
Femen ya'mel miskale zer-ratin hayran yerah.	Zilzal Suresi: 7.	332, 1021	فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ
Feminhüm şakiyyün ve sa-îdün.	Hûd Suresi: 105.	99, 100, 105, 997	فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Femürîdî izâ deânî bişarkın ev bigarbin ev gârin fi bahri tâmî ağıshü.		98, 99	فَمُرِيدِي إِذَا دَعَانِي بِشَرْقٍ أَوْ بَغْرٍ أَوْ غَارٍ فِي بَحْرِ طَامِي أَغْثُهُ
Fenâdâ fi'z-zulümâtî en lâ ilâhe illâ ente sübhaneke innî küntü mine'z-zalimîn.	Enbiya Suresi: 87.	15, 991	فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ
Fenzur ilâ âsâri rahmetillâhi keyfe yuhyî'l-arda ba'de mevthâ.	Rum Suresi: 50.	913, 945, 1111	فَانْظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
Fercî'l-basara hel terâ min fütûr.	Mülk Suresi: 3.	333, 906, 1110	فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ
Fes'el limevlâke'l-azîmî's- şân.		341	فَاسْأَلْ لِمَوْلَاكَ الْعَظِيمِ الشَّانَ
Fesevvâhünne seb'a sema- vat.	Bakara Suresi: 29.	204, 205	فَسَوِّيهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ
Festakîm kemâ ümirt.	Hûd Suresi: 112.	105, 106, 192, 997	فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ
Festeiz.	Fussilet Suresi: 36.	216	فَاسْتَعِذْ
Fesübhanellezî biyedihî melekûtü külli şey'in ve ileyhi türceûn.	Yâsin Suresi: 83.	312, 1017	فَسُبْحَانَ الَّذِي يَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ
Fetebârekâllahü ahsenü'l- halikîn.	Mü'minun Suresi: 14.	286	فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ
Feülâike maallezîne en'a- mellâhü aleyhim mine'n- nebiyyîne ve's-siddîkîne ve's-şühedâi ve's-sâlihîne.	Nisâ Suresi: 69.	67	فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ
Feya hâmile'l-ismillezî celle kadrühü.		589, 590, 591, 596, 598, 599, 605, 1069	فَيَا حَامِلَ الْإِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ
Feyâ hâmile'l-ismillezî.		593, 594, 1070	فَيَا حَامِلَ الْإِسْمِ الَّذِي
Feyâ münşiden nazmî fekulhü ve lâ tehaf.		75, 83, 84, 92	فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ
Feyuhyî bihi'l-arda ba'de mevthâ.	Rum Suresi: 24.	920	فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Fî aynin hamietin.		276	فِي عَيْنِ حَمِيَّةٍ
Fî ilmi tis'ine hisabi'l-farisî.		337	فِي عِلْمِ تِسْعِينَ حِسَابِ الْفَارِسِيِّ
Fî sudûri'n-nâs.	Nâs Suresi: 5.	242, 1006	فِي صُدُورِ النَّاسِ
Fîhi ba'sün şedîdün.		617	فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ
- G -			
Garibem, bîkesem, zaîfem, nâtûvânem, el-aman gû- yem, afvü cûyem, medet- hâhem, zidergâhet ilâhî!		523	غَرِيبٍ بَيْكَتِهِمْ ضَعِيفَةٍ نَاتُواْنَمِ الْاِمَانِ كُوَيْمِ عَفْوُ جُوَيْمِ مَدَدُ خَوَاهِمِ زِدْرَكَاهْتِ الْهَيْ
Gavsün liküllî kürbetin ve diykin.		341	غَوْثٌ لِّكُلِّ كُرْبَةٍ وَضِيقٍ
- H -			
Hâ mim.	Gafir 1; Fussilet 1; Şûrâ 1; Zuhruf 1; Duhan 1, Casiye 1, Ahkâf 1.	649	حَمْ
Hakaiku'l-eşyai sabitetün.		145, 146	حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ
Hâlidîne fihâ ebedâ.	Nisâ Suresi: 169.	645, 1081	خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
Hâmile'l-ismi.		591, 597	حَامِلِ الْأِسْمِ
Hâmile'l-ismillezî celle kadrühü.		592, 597	حَامِلِ الْأِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ
Hasbiyellah	Tevbe Suresi: 129.	1098	حَسْبِيَ اللَّهُ
Hasbünallâhü ve ni'me'l- vekîl.	Âl-i mran Suresi: 173.	15, 54, 523, 557, 558, 559, 560, 562, 823, 825, 829, 831, 835, 994, 1061, 1062, 1063, 1096	حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ
Hattâ izâ belâğa mağribe's- şemsi vecedehâ tağrübü fî aynin hamietin.	Kehf Suresi: 86.	274, 1014	حَتَّى إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ
Hattâ yaktessu'l-cemmâü mine'l-karnâi.		610	حَتَّى يَقْتَصُّ الْجَمَاءُ مِنَ الْقَرْنَائِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Hayrû şebâbiküm men teşebbehe bikühûliküm ve şerrü kühûliküm men teşebbehe bişebâbiküm.		556	خَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُھُولِكُمْ وَشَرُّ كُھُولِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكُمْ
Hedênallahü ve iyyaküm ile's-sıratı'l-müstakîm.		301	ھَدَيْنَا اللّٰهَ وَاَيَّاكُمْ اِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ
Heleke'n-nâsü ille'l-alimûn; ve heleke'l-alimûne ille'l- amîlûn; ve heleke'l-amîlû- ne ...		323, 370, 1025	هَلَكَ النَّاسُ اِلَّا الْعَالَمُونَ وَهَلَكَ الْعَالَمُونَ اِلَّا الْعَامِلُونَ وَهَلَكَ الْعَامِلُونَ
Hubbû'd-dünya re'sü külli hatîetin.		522	حُبُّ الدُّنْيَا رَاسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ
Hulûkuhü'l-Kur'ân.		192	خُلِقَهُ الْقُرْآنُ
Hüm ulemâu zevveku efvâhehüm.		340	هُمُ عُلَمَاءُ زَوْفُوا أَفْوَاهُهُمْ
Hüve.		70	هُوَ
Hüve'd-dâimü.		39	هُوَ الدَّائِمُ
Hüve'l-bâkî		39	هُوَ الْبَاقِي
Hüve'l-ezeliyyü'l-ebediyyü.		39	هُوَ الْأَزَلِيُّ الْأَبَدِيُّ
Hüve'l-ma'bûd.		39	هُوَ الْمَعْبُودُ
Hüve'l-mahbûb.		39	هُوَ الْمَحْبُوبُ
Hüve'l-maksûd.		39	هُوَ الْمَقْصُودُ
Hüve'l-matlûb.		39	هُوَ الْمَطْلُوبُ
Hüve'r-rezzaku zü'l- kuvveti'l-metîn.	Zariyat Suresi: 194, 358, 654, 58. 920, 1005, 1082		هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ
Hüve's-sermediyyü.		39	هُوَ السَّرْمَدِيُّ
Hüvellezî ersele resûlehu bi'l-hüdâ ve dîni'l-hakkı liyüzahirahü aleddîni küllihî.		55, 58, 995	هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Hüvellezi yuhyî ve yümîtü feizâ kadâ emran feinnemâ yekulü lehü kün feyekün.	Mü'min Suresi: 68.	920	هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ
- İ -			
İbnî Hasenün hâza seyyi- dün seyuslihullahü bihi beyne fieteyni azîmeteyni.		69	إِنِّى حَسَنٌ هَذَا سَيِّدٌ سَيُصْلِحُ اللهُ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ
İktezathü't-tabiat.		422, 1034, 1037	
İlâ keşfi esrarin bibâtînihi'n- tavit.		598	إِلَى كَشْفِ أَسْرَارٍ بَيَّاطِنِهِ انْطَوَتْ
İlâhi'n-nâs.	Nâs Suresi: 3.	242, 1006	إِلَهَ النَّاسِ
İllâ men hatife'l-hatfete fe- etbeahü şihâbün sâkîbün.	Saffat Suresi: 10.	666, 1084	إِلَّا مَنْ خَطَفَ الْخَطْفَةَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ
İllâ menirtedâ min rasûlin.	Cin Suresi: 27.	104	إِلَّا مَنْ الرِّضَىٰ مِنْ رَسُولٍ
İlle'l-meveddete fi'l-kurbâ.	Şûra Suresi: 23.	43	إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ
İmmâ yeblûganne indeke'l- kibera ehadühümâ ev kilâ- hümâ felâ tekul lehümâ üf- fin ve lâ ...	İsra Suresi: 23.	526	إِنَّمَا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا
İn ecriye illâ alellah.	Yunus Suresi: 72; Hûd Suresi: 29; Sebe' Suresi: 47.	372	إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ
İnistekâmet ümmetî fele- hüm yevmün ve illâ fenîsfü yevmin.		349	إِنْ اسْتَقَامَتْ أُمَّتِي فَلَهُمْ يَوْمٌ وَإِلَّا فَنِصْفُ يَوْمٍ
İnnâ enzelânâ ileyke'l-kitabe bilhakki fa'büdilâhe muh- lisan lehü'd-dîn.	Zümer Suresi: 2.	370	إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ
İnnâ enzelânâ ileyke'l-kitabe bilhakki.		1025	إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ
İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi raciün.	Bakara Suresi: 156.	300, 471, 491, 1044	إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
İnnallahe en yahtebira abdehü ve leyse ililabdi en yahtebira rabbehü.		320	إِنَّ اللَّهَ أَنْ يَخْتِيرَ عَبْدَهُ وَلَيْسَ لِلْعَبْدِ أَنْ يَخْتِيرَ رَبَّهُ
İnnallahe halâka'l-insane alâ sureti'r-rahmân.		262	إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ عَلَى صُورَةِ الرَّحْمَنِ
İnnallahe hüve'r-rezzaku zü'l-kuvveti'l-metin.	Zariyat Suresi: 58.	194, 358, 654, 920, 1005, 1082	إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ
İnne ekrameküm indallâhi etkâküm.	Hucurat Suresi: 13.	43	إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ
İnne hizbellâhi hümu'l-galibün.	Mâide Suresi: 56.	107	إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ
İnne keyde's-şeytane kâne zaîfen.	Nisâ Suresi: 76.	214	إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا
İnne mesele İsa indallahi kemeseli Âdeme.	Âl-i mran Suresi: 59.	148, 150, 1000	إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ
İnne rahmetellâhü karîbün mine'l-muhsinîn.	A'raf suresi: 56.	793	إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ
İnne yevmen inde rabbike keelfi senetin mimma te-uddûne.	Hac Suresi: 47.	38, 349	إِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ
İnne'l-hilâfete ba'dî selâsüne seneten.		66, 69	إِنَّ الْخِلَافَةَ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً
İnne'l-imkâne'z-zâtiyyi lâ yünâfi'l-yakîne'l-ilmiiye.		217	إِنَّ الْأَمْكَانَ الذَّاتِيَّ لَا يُنَافِي الْيَقِينَ الْعِلْمِيَّ
İlne'l-insane leyetga.		487	إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيْطَغِي
İnne'n-nefse leemmâratün bissüi.	Yusuf Suresi: 53.	240, 391, 665, 1084	إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ
İnne'z-zarûrate tükadderu bikadrihâ.		359	إِنَّ الضَّرُورَةَ تُقَدَّرُ بِقَدْرِهَا
İnnehü min Süleymane ve innehü bismillâhirrahmânir-rahîm.	Neml Suresi: 30.	254	إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
İnneke lâ tehdî men ah- bebe ve lâkinnallahe yeh- dî men yeşâü.	Kasas Suresi: 56.	321, 1019	أَنْكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ
İnneke meyyitün ve innehum meyyitün.	Zümer Suresi: 30.	396	أَنْكَ مَيِّتٌ وَانَّهُمْ مَيِّتُونَ
İnnellâhe yeb'asü lihâzi- hilümme'ti asâ re'si külli miâti senetin min yüced- didü lehâ dînehâ.		117	إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى رَأْسِ كُلِّ مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لَهَا دِينَهَا
İnnellahe yuhibbü't- tevvâbine ve yuhibbü'l- mütetahhirîn.		874	إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ
İnnellezîne ted'üne min dûnillâhi len yahlüku zübâben ve levictemeû leh.	Hac Suresi: 73.	535	إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ
İnnemâ emruhû izâ erâde şe'en en yekule lehü kün feyekün.	Yâsin Suresi: 82.	312, 646, 1017, 1081	أَمَّا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ
İnnema'l-a'mâlü binniyyât.		82	إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ
İnnema'l-eşyaü tü'rafü bi- ezdâdiha.		477, 1047	إِنَّمَا الْأَشْيَاءُ تُعْرَفُ بِإِضْدَادِهَا
İnnema'l-mü'minûne ihve- tün.		1089	إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ
İnnî küntü mine'z-zalimîn .	Enbiya Suresi: 87.	18	إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ
İstakim kemâ ümirt.	Hûd Suresi: 112.	105, 106	اسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ
İyyâke na'büdü.	Fatiha Suresi: 5.	260	إِيَّاكَ نَعْبُدُ
İyyâke na'büdü ve İyyâke nestaîn.	Fatiha Suresi: 5.	260, 261, 262	إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ
İz nâdâ rabbehü ennî mes- seniye'd-dürrü ve ente er- hamü'r-râhimîn.	Enbiya Suresi: 83.	15, 20, 992	إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسْنِي الضُّرِّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ
İz nâdâ rabbehü nidâen hafiyen.	Meryem Sure- si: 3.	502, 1055	إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
İzâ mâ kâne mürîdî esîran fî şarkin.		94	إِذَا مَا كَانَ مُرِيدٍ آسِرًا فِي شَرْقٍ
- K -			
Kad eflaha men zekkâhâ.		389, 1027	قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا
Kad sâre keşfen indenâ ayânen.		338	قَدْ صَارَ كَشْفًا عِنْدَنَا عَيَانًا
Kadirîyye'l-vakti.		82	قَادِرِیُّ الْوَقْتِ
Kâf, hâ, yâ, ayn, sâd.	Meryem Sure- si: 1.	502, 1055	كَهَيَّعَصَ
Kâilûn.	A'raf Suresi: 4.	628, 1075	قَائِلُونَ
Kâle kâilûn minhûm kem lebistûm kâlû lebîsnâ yev- men ev ba'de yevmin.	Kehf Suresi: 19.	38	قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ
Kâle Muhyiddîn: Tahrûmü mütâleatü kütübînâ alâ men leyse minnâ.		625	قَالَ مُحْيِ الدِّينِ: تَحْرُمُ مُطَالَعَةُ كُتُبِنَا عَلَى مَنْ لَيْسَ مِنَّا
Kâle rabbi innî ve hene'l- azmü minnî ve's-teale'r- re'sü şeyben ve lem ekûn biduaïke rabbi şakiyyen.	Meryem Sure- si: 4.	502, 1055	قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا
Kâlet rusûlühüm efillâhü şekkûn fatirissemavati ve'l- ardı.	İbrahim Suresi: 438, 421, 1033 10.		قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِى اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
Kâlet yâ eyyühe'l-meleû innî ülkiye illeyye kitâbûn kerîm.	Neml Suresi: 29.	254	قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِنِّي أَتَقِيَّ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ
Kâleti'l-a'rab.	Hucurat Sure- si: 30.	380	قَالَتِ الْأَعْرَابُ
Kâne lehü fi'l-cîdi ke'l-kılâ- deti.		340, 344	كَانَ لَهُ فِي الْجِدِّ كَالْقِلَادَةِ
Kelimâtü Saîdi'l-Kürdî.		92	كَلِمَاتُ سَعِيدِ الْكُرْدِيِّ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Kul eûzü birabbî'n-nâs.	Nâs Suresi: 1.	242, 1006, 1011	قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ
Kul hüvallahü ehad.	İhlâs Suresi: 1.	893, 1106	قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ
Kul in küntüm tuhibbûnel- lâhe fettebiûnî yuhbib kü- mullâh.	Âl-i İmran Suresi: 31.	68, 173, 178, 186, 1002, 1004	قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحِبِّكُمْ اللَّهُ
Kul lâ es'elüküm aleyhi ec- ran ille'l-meveddete fi'l- kurbâ.	Şûra Suresi: 23.	40, 44, 993	قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمُودَّةَ فِي الْقُرْبَى
Kul lev kâne'l-bahrü midâ- den likelimati rabbî lene- fide'l-bahrü kable en ken- fedele kelimatü rabbî ...	Kehf Suresi: 109.	619, 1074	قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لَكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ
Kul mâ ya'beübiküm rabbî lev lâ duaüküm.	Furkan Suresi: 77.	482, 1049	قُلْ مَا يَعْبُؤُابِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ
Kul ve lâ tehaf.		77	قُلْ وَلَا تَخَفْ
Kulî'r-rûhu min emri rabbî.		1000	قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي
Kulillahümme malike'l-mül- ki.	Âl-i İmran Suresi: 26.	316	قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكِ الْمُلْكِ
Kulillahümme sümme zer- hüm fi havzihim yel'abûn.	En'am Suresi: 91.	624	قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ
Külle yevmin hüve fi şe'nin.	Rahman Sure- si: 29.	945	كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ
Küllü âtin karîb.		317, 1018, 1076	كُلُّ اتِّقَرِيبٌ
Küllü bid'atin dalâletün ve küllü dalâletin fi'n-nâr.		180, 1003	كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ
Küllü men aleyhâ fânin.		861	كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ
Küllü nefsin zâikatü'l-mevt.	Âl-i İmran 185; Enbiya 35.	396, 517, 518, 859, 1057	كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ
Küllü şey'in hâlikün illâ vechehu lehü'l-hükmü ve ileyhi türceün.	Kasas Suresi: 88.	32, 541, 542, 861, 992, 1059	كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَالِيهِ تُرْجَعُونَ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Külû veşrebû ve lâ tüsrifû.	A'raf Suresi: 31.	353, 368, 890, 1022, 1106	كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا
Kün feyekûn.	Yâsin Suresi: 82.	508, 533, 534, 536, 647, 648, 650, 940, 955, 1081, 1114, 1118	كُنْ فَيَكُونُ
Kün Kadiryye'l-vakti.		76, 80	كُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ
Kün!		114, 115, 647	كُنْ
Kürdî.		1071	كُرْدِي
- L -			
Lâ akrabû terâ.		600	لَا عَقْرَبَ تَرَى
Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm.		15, 54, 823, 849, 994, 1099	لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ
Lâ ibrate lilihtimali gayrin-nâsi an delîlin.		217	لَا عِبْرَةَ لِّإِحْتِمَالِ غَيْرِ النَّاسِي عَنْ دَلِيلٍ
Lâ ilâhe illâ ente sübhane-ke innî küntü mine'z-zalîmîn.	Enbiya Suresi: 87.	16, 17, 18, 19	لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ
Lâ ilâhe illâ ente vahdeke lâ şerîke lek. Ahirü'l-kelâmi fi'd-dünya ve evveli'l-kelâmi...		319	لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ آخِرُ الْكَلَامِ فِي الدُّنْيَا أَوَّلُ الْكَلَامِ
Lâ ilâhe illâ ente.	Enbiya Suresi: 87.	18	لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ
Lâ ilâhe illâ hû.	Haşir 22, 23; Bakara 255; v.d.	532, 537, 538, 747, 755, 821, 887, 909, 1058	لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
Lâ ilâhe illâ hüve'l-bâki'd-deymûm.		1095	لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْبَاقِي الدَّيْمُومُ
Lâ ilâhe illâ hüve'l-hayyü'l-kayyum.		1095	لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ
Lâ ilâhe illallah.	Muhammed Suresi: 19.	331, 817, 821, 1021	لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
Lâ ilâhe illallahü vahdehü lâ şerîke leh.		1021	لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ
Lâ ilâhe illallahüillezi delle alâ vücûbi vücudihî fi vah-detihî ve alâ gayeti vüs'ati...		138	لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الَّذِي دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ وَعَلَى غَايَةِ وَسْعَةِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Lâ israf fi'l-hayri kemâ lâ hayre fi'l-israf.		363	لَا إِسْرَافَ فِي الْخَيْرِ كَمَا لَا خَيْرَ فِي الْإِسْرَافِ
Lâ lihubbi aliyyin bel libuğzi umere.		48	لَا لِحُبِّ عَلِيٍّ بَلْ لِبُغْضِ عُمَرَ
Lâ mevcude illâ hû.		145, 153, 264	لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ
Lâ müşâhhate fi't-temsîli.		154	لَا مُشَاحَّةَ فِي التَّمْثِيلِ
Lâ tahşa.		418, 591, 593, 596, 601, 602, 605, 1070, 1071	لَا تَخْشَ
Lâ te'huzühü sinetün ve lâ nevm.	Bakara Suresi: 255.	913, 940, 1112	لَا تَأْخُذْهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ
Lâ tehaf lâ tehrab, ve hâsım men teşâü.		596	لَا تَخَفْ لَا تَخْرَبْ، وَخَاصِمٌ مِنْ تَشَاءُ
Lâ tehâfûne.		57	لَا تَخَافُونَ
Lâ tezâlû tâifetün min üm-metü zahirîne ale'l-hakkı ilâ kıyami's-saati.		111	لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ
Lâ ya'lemü'l-gaybe illâllâh.	Neml Suresi: 65.	83, 84, 104, 111, 147, 622, 997	لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ
Lâ yeseunî ardı ve lâ semâi ve yeseunî kalbü abdiye'l-mü'mini.		847	لَا يَسْعُنِي أَرْضِي وَلَا سَمَائِي وَيَسْعُنِي قَلْبُ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ
Lâ yessemmeûne ile'l-me-lei'l-a'lâ ve yukzefüne min külli cânibin.	Saffat Suresi: 8.	666, 1084	لَا أَعْلَى وَيُقْذَفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ
Lâ yeülü meniktesade.		357	لَا يَعُولُ مَنْ اقْتَصَدَ
Lâhat lehü's-saâdetü.		346	لَا حَتَّ لَهُ السَّعَادَةُ
Leallehüm yetefekkerûn.	A'raf 176; Nahl 44; Haşır 21.	674	لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ
Lealleküm tetefekkerûn.	Bakara Suresi: 219, 266	674	لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ
Leâyatin likavmin yetefekkerûn.	Yunus 24; Ra'd 3; v.d.	674	لَايَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Lehü mekalîdû's-semavati ve'l-ardı.	Zümer Suresi: 63.	934	لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
Lehü mülkü's-semavati ve'l-ardı yuhi ve yümîtü ve hüve alâ külli şey'in kadîr.	Hadid Suresi: 2.	550, 1060	لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
Lehü'l-meseli'l-a'lâ fi's-semavati ve'l-ardı ve hüve'l-azîzü'l-hakîm.	Rum Suresi: 27.	697	لَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
Lekad câeküm rasûlün min enfüsiküm azîzün, aleyhi mâ anittüm harîsun aleyküm bilmü'minîne raûfün rahîm.	Tevbe Suresi: 128.	40, 173, 183, 993	لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ
Lekad sadakallâhü resûle-hü'r-rü'yâ bilhakki leted hulünne'l-mescide'l-harâ-me inşâallahü âminîne...	Fetih Suresi: 27.	55, 56, 995	لَقَدْ صَدَّقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّوْبَا بِالْحَقِّ لَنَتَدَخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ
Lem yelid ve lem yûled.	İhlâs Suresi: 3.	656	لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ
Lev kâne fihimâ âlihethün illallahü lefesedetâ.	Enbiya Suresi: 22.	906, 1110	لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا
Lev lâ müfarakatü'l-ahbabî mâ vecedet lehâ'l-menâyâ ilâ ervâhinâ sübülen.		547	لَوْ لَا مُفَارَقَةُ الْأَحْبَابِ مَا وَجَدَتْ لَهَا الْمُنَايَا إِلَىٰ أَرْوَاحِنَا سُبُلًا
Leyse kemislihî şey'ün.	şûra Suresi: 11.	263, 695	لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ
Leyse kemislihî şey'un ve hüve's-semîu'l-basîr.	Şûra Suresi: 11.	935	لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ
Leyte's-şebâbe yeûdü yev-men mâ feuhbirahü bima feale'l-meşîbü.		520	لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا فَأَخْبِرَهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ
Lidû lilmevti vebnû lilharabi.		549	لِدُوا لِلْمَوْتِ وَابْنُوا لِلْخَرَابِ
Lillâhi muhlisan.		80	لِلَّهِ مُخْلِصًا
Lillâhi muhlisen taişü saî-den.		595	لِلَّهِ مُخْلِصًا تَعِيشُ سَعِيدًا
Lillâhi şehîdün.		793, 1095	لِلَّهِ شَهِيدٌ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Lillezîne âmenû hüden ve şifâün.	Fussilet Suresi: 15 44.		لِّلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ
Limürîdî.		80, 83	لِّمُرِيدٍ
Liyağfıra lekellâhü mâ tekaddeme min zenbike ve mâ teahhara.	Fetih Suresi: 2.	62	لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ
Liyüzhibe ankümü'r-ricse ehle'l-beyti ve yütahhi-raküm tathîrâ.	Ahzab Suresi: 33.	251	لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا
- M -			
Mâ halkuküm ve lâ ba'sü-küm illâ kenefsin vahidetin.	Lokman Sure- si: 28.	446, 535, 1040	مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَعْثُبُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ
Mâ kâne mağriben.		95	مَا كَانَ مَغْرِبًا
Mâ kâne mürîdî esîran fî şarkın.		94	مَا كَانَ مُرِيدٍ أَسِيرًا فِي شَرْقٍ
Mâ min dâbbetin illâ hüve âhizün binâsiyetihâ.	Hûd Suresi: 56.	934, 940	مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا
Mâ üridü minhüm min rız-kın ve mâ üridü en yut'i-mûn.	Zariyat Suresi: 57.	654, 1082	مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا
Mağfıraten.	Fetih Suresi: 29.	62	مَغْفِرَةً
Mahrûsün biayni'l-inayeti.		77, 113	مَحْرُوسٍ بِعَيْنِ الْإِنْيَاةِ
Malikü'l-mülki yetesarrefü fî mülkihi keyfe yeşâü.		23	مَالِكِ الْمُلْكِ يَتَصَرَّفُ فِي مُلْكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ
Maşaallah.		887, 950	مَا شَاءَ اللَّهُ
Meahü kadîbün min hadî-din ve ümmetühü kezâlîke.		61	مَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ حَدِيدٍ وَأَمَّتْهُ كَذَلِكَ
Mede'd-dehri ve'l-eyyâmi yâ nûrû celcelet.		586	مَدَى الدَّهْرِ وَالْأَيَّامِ يَا نُورُ جَلَجَلَتْ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Meliki'n-nâs.	Nâs Suresi: 2.	242, 1006	مَلِكِ النَّاسِ
Men eshabü's-sıratı's-seviyyi ve menihtedâ.	Taha Suresi: 135.	657	مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى
Men küntü mevlâhü fealiyyün mevlâhü.		47	مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيَ مَوْلَاهُ
Men talebe vecedde vecede.		374	مَنْ طَلَبَ وَجَدَ وَجَدَ
Men temesseke bisünneti inde fesadi ümmeti felehü ecrü mieti şehîdin.		173, 193, 403, 1003	مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِي فَلَهُ أَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ
Meni't-tehaze ilâhehü he-vâhü.	Casiye Suresi: 23.	665	مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ
Min ba'di karnin tasii'l-meâsi.		337	مِنْ بَعْدِ قَرْنٍ تَاسِعٍ أَلْمَعَ
Min idhali't-taami alettaam.		368	مِنْ ادْخَالِ الطَّعَامِ عَلَى الطَّعَامِ
Min mebdei'd-dünya biyevmi'l-ahireti.		338	مِنْ مَبْدَأِ الدُّنْيَا يَوْمَ الْآخِرَةِ
Min şerri'l-vesvâsi'l-hannâs.		242, 1006	مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ
Min seyfin ve lâ ta'ne hancerin.		602	مِنْ سَيْفٍ وَلَا طَعْنٍ خَنْجَرٍ
Mine'l-cinneti ve'n-nâs.	Nâs Suresi: 6.	242, 1006	مِنْ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ
Mine'n-nebiyyîne ve's-sıd-dîkîne ve's-şühedâi ve's-sâlihîne ve hasüne üläike rafika.	Nisâ Suresi: 69.	65	مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا
Mine'n-nebiyyîne.	Nisâ Suresi: 69.	65	مِنَ النَّبِيِّينَ
Molla Saîd.		342	مُلَّا سَعِيدٍ
Muhammedün resulullâhi vellezîne maahü eşiddâü ale'l-küffâri ruhemâu bey-nehüm terâhüm rukkean...	Fetih Suresi: 29.	55, 58 995	مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا
Mürîdî izâ mâ kâne şarkan ve mağriben.		75, 91, 94	مُرِيدِي إِذَا مَا كَانَ شَرْقًا وَمَغْرِبًا

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Mûtü kable en temûtü.		1018	مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا
Muzlimeten kezulmeti'l-ha-nârisi.		337	مُظْلِمَةٌ كَظُومَةِ الْخَنَارِسِ
- N -			
Nahnü ale't-tahkiki gavsün likülli kürbetin ve diykın.		343	نَحْنُ عَلَى التَّحْقِيقِ غَوْتُ لِكُلِّ كُرْبَةٍ وَضِيقٍ
Nazartü biayni'l-fikri fi hâni hazretî.		75	نَظَرْتُ بَعَيْنِ الْفِكْرِ فِي حَانَ حَضْرَتِي
Neşhedü en lâ ilâhe illal-lahü ve enne Muhammeden resulullah.		805, 1096	نَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ
- R -			
Rabbenâ âmennâ bimâ enzelte vetteba'na'r-resûle fektübânâ maaşşâhidîn.	Âl-i mran Suresi: 53.	186	رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ
Rabbenâ lâtüâhiznâ in nesînâ ev ahta'nâ.	Bakara Suresi: 39, 66, 69, 71, 286.	112, 251	رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا
Rabbî innî messeniye'd-dürri ve ente erhamü'r-râhimîn.	Enbiya Suresi: 20 87.		رَبِّیْ اِنِّیْ مَسْنِیَ الضُّرِّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِیْنَ
Rahmetî vesiat külle şey'in.	A'raf Suresi: 156.	312, 1017	رَحْمَتِیْ وَسِعَتْ كُلَّ شَیْءٍ
Rahmetullahi aleyhi biade-di hurûfi resâili'n-nûr.		1100	رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ بَعْدَ حُرُوفِ رَسَائِلِ النُّورِ
Resaili kitabi'n-nur.		84	رَسَائِلِ كِتَابِ النُّورِ
Risaletü'n-nur.		84	رِسَالَةُ النُّورِ
Ruhemâü beynehüm.	Fetih Suresi: 29.	59	رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ
Rumhin ve lâ şerrin eshemet.		603	رُمْحٌ وَلَا شَرٌّ أَسْهَمَتْ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
- S -			
Sâdikan bimehabbeti		82, 97	صَادِقًا بِمَحَبَّتِي
Saîd.		108, 109, 110, 111, 112, 113, 344	سَعِيدٌ
Saîden.		84, 344	سَعِيدًا
Sebbeha lillâhi mâ fi's-se- mavati ve'l-ardı ve hüve'l- azîzü'l-hakîm.	Hadid Suresi: 1.	550, 1060	سَبِّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
Setezherü'l-fürsü ale'l- a'râbi.		337	سَتَظْهَرُ الْفُرْسُ عَلَى الْأَعْرَابِ
Sinetü'l-fırakı senetün ve sinetü'l-visali sinetün.		36	سِنَةُ الْفِرَاقِ سِنَةٌ وَسِنَةُ الْوِصَالِ سِنَةٌ
Siracü's-sürj.		585	سِرَاجُ السُّرْجِ
Sıratallezîne en'amte aley- him.	Fatiha Suresi: 7.	67	صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ
Sübhanallah.		887	سُبْحَانَ اللَّهِ
Sübhâne men tehayyera fi sun'ihî'l-ukul.		612	سُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِي صُنْعِهِ الْعُقُولُ
Sübhone men tekaddese anı'l-eşbâhi zâtühü ve te- nezzehet an müşâbeheti'l- emsâli...		624	سُبْحَانَ مَنْ تَقَدَّسَ عَنِ الْأَشْبَاهِ ذَاتُهُ وَتَنَزَّهَتْ عَنِ مُشَابَهَتِ الْأَمْثَالِ...
Sübhanehü ve teâlâ ammâ yekulûne ulüvven kebîrâ.		989	سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا
Sübhanেকে.	Enbiya Suresi: 87.	18	سُبْحَانَكَ
Sübhâneke lâ ilme lenâ illâ mâ allemtenâ inneke ente'l-alîmü'l-hakîm.	Bakara Su- resi: 32.	19, 39, 63, 66, 69, 71, 156, 172, 193, 207, 243, 251, 266, 335, 368, 388, 402, 419, 452, 499, 550, 672, 725, 892, 912, 932, 963, 990	سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا أَنْتَ الْغَلِيمُ الْحَكِيمُ
Sübhâneke yâ men ceale mine'l-mâi külle şey'in hayyin.		985	سُبْحَانَكَ يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَاءِ كُلِّ شَيْءٍ حَيٍّ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Sümma'lemû meâşiri'l-ah- vâni.		340	ثُمَّ اَعْلَمُوا مَعَاشِرَ الْاَخْوَانِ
Sümmensenû vettebeû eh- vâehüm.		340	ثُمَّ اَنْتَوُا وَاتَّبِعُوا اَهْوَاءَهُمْ
Sümmestevâ ilessemâi fe- sevvâhünne seb'a semava- tin ve hüve biküllî şey'in alîm.	Bakara Suresi: 29.	201	ثُمَّ اَسْتَوَىٰ اِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّيْنَهُنَّ سَبْعَ سَمَواتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ
Süttirat testîrâ.		339	سُطِّرَتْ تُسَطِّرًا
- Ş -			
Şehîdetün.		793	شَهِيدَةٌ
Şehîdün.		791, 793	شَهِيدٌ
Şerantahin bikudûsi berkûtin.		587	شَرَنْطَخٍ بِقُدُوسٍ بَرَكُوتٍ
Şeyyebtenî suretû hûdin.		105	شَيْبَتَنِي سُورَةُ حُودٍ
Şiddetin.		110	شِدَّةٌ
Şühedâi.	Nisâ Suresi: 69.	68	شُهِدَاءُ
- T -			
Tâ, sin.		649	طَسْ
Tağrübü fî aynin hamietin.	Kehf Suresi: 86.	274, 1014	تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ
Tahdîsen linnî'meti.		94	تَحْدِيثًا لِلنَّعْمَةِ
Tahiyyin tahûbin taytahû- bin tayettahet.		588	طَهْيٍ طَهُوبٍ طَيْطَهُوبٍ طَيْطَهَتْ
Tâişü saîden sâdikan bime- habbeti		75, 80, 82, 90	تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا بِمَحَبَّتِي
Tâişü saîden.		75, 97, 100, 344	تَعِيشُ سَعِيدًا
Taktülühüm kekatleti'd-de- vâb.		337	تَقْتُلُهُمْ كَقَتْلَةِ الدَّوَابِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Tefekkürü sâatin hayrûn min ibadeti senetin.		674	تَفَكَّرْ سَاعَةً خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ
Tehalleku biahlâkılâh.		1082	تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللَّهِ
Tekâdü temeyyezü mine'l-gayz.	Mülk Suresi: 8.	232	تَكَادُ تَمَيِّزُ مِنَ الْغَيْظِ
Tekûnü mebdeü fiteni avâbisi.		337	تَكُونُ مَبْدَأُ فِتْنٍ عَوَاسِيسٍ
Tenâkehü tekâserü feinnî übâhî bikümü'l-ümeme.		458, 1043	تَنَكَثَرُوا فَاِنِّي اَبَاهِي بِكُمْ الْاُمَمَ تَنَاقَحُوا
Terâhüm rükkean sücce-dan yepteğüne fadlen minellâhi ve rıdvânâ.	Fetih Suresi: 29.	59	تَرِيَهُمْ رُكْعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ اللَّهِ وَرِضْوَانًا
Terkü'l-âdat mine'l-mühlikât		196	
Teşekkele binefsihî.		422, 1034, 1035	
Tevekkâ bihî külle'l-umûri tesellemet.		592, 597	تَوَكَّلْ بِهٖ كُلِّ الْأُمُورِ تَسَلَّمْتَ
Tevessel binâ fî külli havlin ve şiddetin.		75, 107, 108, 109, 110, 112	تَوَسَّلْ بِنَا فِي كُلِّ هَوْلٍ وَشِدَّةٍ
Tûbâ limen arefe haddehü ve lem yetecâvez tavrahü.		322, 1019	طُوبَى لِمَنْ عَرَفَ حَدَّهُ وَلَمْ يَتَجَاوَزْ طَوْرَهُ
Tükâdü sirâcü'n-nuri sırran beyâneten.		584, 588, 1068, 1070	تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً
Tükâdü sirâcü's-sürçi sırran tenevveret.		584, 587, 588, 1068, 1070	تُقَادُ سِرَاجُ الشُّرْجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ
Tükâdü sirâcü's-sürçi sırran.		585	تُقَادُ سِرَاجُ الشُّرْجِ سِرًّا
Tükâdü siracünnur.		586	تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ
Tüsebbihu lehüssemavatü's-seb'u ve'l-ardü ve men fihinne.		201	تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Tüsebbihu lehüssemava- tü's-seb'u ve'l-ardu ve men fihinne ve in min şey'in illâ yüsebbihu bihamdihi.	İsra Suresi: 44.	689	تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
- Ü -			
Üd'u ilâ sebîli rabbike bil- hikmeti.	Nahl Suresi: 125.	880, 1104	أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ
- V -			
Vahfid lehümâ cenâhe'z- zülli minerrahmeti ve kul rabbi'rhamhümâ kemâ rabbeyânî sağıra.	İsra Suresi: 24.	526	وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا
Vallâhü a'lemü bissavab.		84, 250, 606	وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ
Ve âhiru da'vâhüm eni'l- hamdüillâhi rabbi'l-âlemîn.	Yunus Suresi: 10.	990	وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
Ve ahrusühü fî külli fit- netin.		94	وَأَحْرُسُهُ فِي كُلِّ فِتْنَةٍ
Ve ahrusühü fî külli şerrin ve fitnetin.		75, 91, 94	وَأَحْرُسُهُ فِي كُلِّ شَرٍّ وَفِتْنَةٍ
Ve akbil ve lâ tehrab.		1071	وَأَقْبِلْ وَلَا تَهْرَبْ
Ve akîmü'l-vezne bilkisti ve lâ tuhsirü'l-mîzân.	Rahman Sure- si: 9.	878	وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ
Ve asâ en tekrehû şey'en ve hüve hayrûn leküm.	Bakara Suresi: 216.	577, 580	وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ
Ve aynü'r-ırdâ külli aybin keliletün.		240	وَعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ
Ve beşşirillezîne âmenû.	Bakara Suresi: 25.	519	وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا
Ve bilkaderi hayrihi ve şer- rihi.		219	وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرَّهُ
Ve ceddî resulullah, a'nî Muhammeden.		75	وَجَدَّيْ رَسُولُ اللَّهِ أَعْنِي مُحَمَّدًا
Ve elennâ lehü'l-hadîd.	Sebe Suresi: 10.	615	وَالْتَأَى لَهُ الْحَدِيدَ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Ve emmâ bini'meti rabbike fehaddis.	Duha Suresi: 11.	106	وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ
Ve enzele leküm mine'l-en'âmi semâniyete ezvâcin.	Zümer Suresi: 6.	661, 662, 664, 1083	وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ
Ve enzele.		663, 664	وَأَنْزَلَ
Ve enzelnâ		664	وَأَنْزَلْنَا
Ve enzelne'l-hadîd.	Hadid Suresi: 25.	661, 663	وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ
Ve enzelne'l-hadîde fihi be'sün şedîdün ve menâfiu linnâs.	Hadid Suresi: 25.	614, 615, 1073	وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ
Ve eûzü bike rabbi en yah-durûn.		208, 243, 419, 1006	وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ
Ve evhâ rabbüke ile'n-nahli.	Nahl Suresi: 68.	312	وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ
Ve fi's-semâi rızkuküm.	Zariyat Suresi: 22.	664.	وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ
Ve halâka leküm mine'l-en'âmi semâniyete ezvâcin.		662	وَخَلَقَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ
Ve harib ve lâ tehaf.		593, 595	وَحَارِبٌ وَلَا تَخَفْ
Ve hâsım men teşâü.		595	وَخَاصِمٌ مِنْ نَّشَاءٍ
Ve hasüne üläike refika.	Nisâ Suresi: 69.	66, 68, 69	وَحَسَنُ أَوْلَٰئِكَ رَفِيقًا
Ve helümme cerren.		709	وَهَلُمَّ جَرًّا
Ve hüsnü'l-kavli fi kasri'l-keîâm.		368	وَحُسْنُ الْقَوْلِ فِي قَصْرِ الْكَوَاكِبِ
Ve hüve alâ külli şey'in kadîr.	Mülk Suresi: 1.	447	وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
Ve hüve liküllü dâin devâ-ün.		499, 500	وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ
Ve hüvellezî yuhyî ve yümîtü ve lehü'h-tilâfû'l-leyli ve'n-nehâr.	Mü'min Suresi: 80.	920	وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Ve hüvellezi yünezzi'l- gayse min ba'di mâ kanetû.	Şûra Suresi: 28.	920	وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا
Ve ileyhi yürceu'l-emru küllühü.	Hûd Suresi: 123.	944, 1115	وَالَيْهِ يَرْجِعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ
Ve in min şey'in illâ indenâ hazâinühü.	Hicr Suresi: 21.	875, 934, 1102	وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ
Ve in min şey'in illâ yüseb- bihi bihamdihi.	İsra Suresi: 44.	116, 141, 194, 244, 267, 274, 280, 284, 312, 689, 1017	وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
Ve in yeslühühümüzzübâ- bü şey'en lâ yestengizühü.	Hac Suresi: 73.	608, 613, 1073	وَأَنْ يَسْلُبَهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ
Ve inne yevmen inde rab- bike keelfi senetin mimma teuddüne.	Hac Suresi: 47.	38	وَأَنْ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ
Ve inneke lealâ hulûkın azîm.	Kalem Suresi: 4.	191, 1005	وَأَنْكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ
Ve innî uğızühâ bike ve züriyyetehâ mineşseyta- nirracîm.	Âl-i mran Suresi: 36.	253	وَأَنْ أُعِيدَهَا بَكْ وَزَيَّرْتَهَا مِنْ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
Ve izâ merıdtü fehüve yeşkini.	şuara Suresi: 80.	471, 920, 1045	وَإِذَا مَرَضْتُ فَبُهِشْفِينِ
Ve izâ merrû billâğvi merrû kirâmen.	Furkan Sures: 72.	382	وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا
Ve kad hâbe men dessâhâ.		389, 1027	وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيَهَا
Ve kâle nisvetün fi'l- medîneti.	Yusuf Suresi: 30.	380	وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ
Ve kâle nisvetün.	Yusuf Suresi: 30.	380	وَقَالَ نِسْوَةٌ
Ve kâlû'l-hamdüllâhillezi hedânâ lihâzâ ve ma kün- nâ linehtediye lev lâ en hedânallahü...	A'raf Suresi: 43.	193, 499, 725	وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ
Ve keeyyin min dâbbetin lâ tahmilü rızkahallahü yerzûkuha ve iyyâküm.	Ankebut Suresi: 60.	194	وَكَايْنِ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Ve kul rabbi eûzü bike min hemezâtî's-şeyâtîn.	Mü'minun Suresi: 97.	208, 243, 419, 1006	وَقُلْ رَبِّ اعُوْذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ
Ve kulilhamdülillahillezî lem yettahiz veleden ve lem yekün lehü şerîkûn fi'l- mülki ve lem yekün lehü.	İsra Suresi: 111.	729, 1091	وَقُلْ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيْكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ
Ve kumû lillâhi kanitîn.		389, 1027	وَقُوْمُوا لِلّٰهِ قَانِتِيْنَ
Ve kün Kadirîyye'l-vakti lil- lâh!		114	وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ
Ve kün Kadirîyye'l-vakti lil- lâhi muhlisan.		75, 82, 90	وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ مُخْلِصًا
Ve kün Kadirîyye'l-vakti.		76, 114, 115	وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ
Ve kün yâ müridî.		114	وَكُنْ يَا مُرِيْدِيْ
Ve kün yâ müridî, Kadirîyye'l-vakti lillâh!		114	وَكُنْ يَا مُرِيْدِيْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ
Ve kün yâ Nursî, Kadirîyye'l-vakti lillâh!		115	وَكُنْ يَا نُرْسِيْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ
Ve kün yâ Nursî!		114	وَكُنْ يَا نُرْسِيْ
Ve kün yâ Saîd Kürdî.		114	وَكُنْ يَا سَعِيْدُ كُرْدِيْ
Ve kün yâ Saîd Kürdî, Kadirîyye'l-vakti.		115	وَكُنْ يَا سَعِيْدُ كُرْدِيْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ
Ve lâ akrab terâ.		1071	وَلَا عَقْرَبَ تَرَى
Ve lâ esedün ye'tî ileyke bihemhemet.		600, 1071	وَلَا اَسَدٌ يَّاتِيْ اِلَيْكَ بِهَمِّهَمَتٍ
Ve lâ ratbin ve lâ yâbisin illâ fi kitâbin mübîn.	En'am Suresi: 59.	105	وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ اِلَّا فِيْ كِتَابٍ مُّبِيْنٍ
Ve lâ tahşa be'sen lilmülûki ve lev havet.		597	وَلَا تَخْشَ بَاسًا لِلْمُلُوْكِ وَلَوْ حَوَتْ
Ve lâ tahşa min be'si'l- mülûki ve lev tağet.		597	وَلَا تَخْشَ مِنْ بَاسِ الْمُلُوْكِ وَلَوْ طَغَتْ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Ve lâ tahşa min rumhin ve lâ şerrin eshemet.		593, 602, 603	وَلَا تَخْشَ مِنْ رُوحٍ وَلَا شَرٍّ أَهَمَّتْ
Ve lâ tahşe min seyfin ve lâ ta'ne hancerin.		602, 1071	وَلَا تَخْشَ مِنْ سَيْفٍ وَلَا طَعْنٍ خَنْجَرٍ
Ve lâ te'külû mimmâ lem yüzkeri's-müllahi aleyhi.	En'am Suresi: 121.	324, 1020	وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذَكِّرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ
Ve lâ tehaf ve hârib.		594	وَلَا تَخَفْ وَحَارِبٍ
Ve lâ tenâzeû fetefşelû ve tezhebe rihuküm.	Enfal Suresi: 46.	381, 389, 1027	وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ
Ve lâ teşterû biâyâtî seme- nen kalîlen.	Bakara Suresi: 41.	389, 390, 398, 1027	وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا
Ve lebisû fi kehfihim selâse mietin sinîne ve'zdâdü tis'an.	Kehf Suresi: 25.	38	وَلَكِبُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَأَزْدَادُوا تِسْعًا
Ve lehedeynâhüm sırâten müstekîmen.	Nisâ Suresi: 68.	64	وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا
Ve lehü'l-meselû'l-a'lâ fi's- semavati ve'l-ardı ve hü- ve'l-azîzü'l-hakîm.	Rum Suresi: 27.	263, 697	وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
Ve lekad zeyyenne's-se- mâe'd-dünya bimesâbiha ve cealnâhâ rucûmen lişşe- yatîn.	Mülk Suresi: 5.	666, 667, 1084	وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ
Ve lev lâ's-şüyûhu'r-rükkeu lesubbe aleykümü'l-belâü sabben.		525	وَلَوْ لَا الشُّيُخُ الرُّكَّعُ لَصَبَّ عَلَيْكُمْ الْبَلَاءُ صَبًّا
Ve lev lelbehâimü'r-rütteu ve's-sıbyânü'r-rüddau.		525	وَلَوْ لَا الْبَهَائِمُ الرُّتَعُ وَالصَّبِيَّانُ الرُّضَعُ
Ve leyse ale'n-nüfûsi eşed- dü halen.		368	وَلَيْسَ عَلَى النَّفُوسِ أَشَدُّ حَالًا
Ve lillâhi meselü'l-a'lâ.	Nahl Suresi: 60.	256	وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ
Ve mâ ale'r-resuli ille'l-be- lâğu.	Mâide 99; Nur 54; Ankebut 18.	321, 373	وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ
Ve mâ duâü'l-kâfirîne illâ fi dalâl.	Ra'd Suresi: 14.	296	وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Ve mâ emrû's-sâati illâ kelemhi'l-basari ev hüve akrab.	Nahl Suresi: 77.	446, 449, 1040	وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ
Ve mâ ene bilbâğî ale'l- hubbi rüşveten • zaîfün heven yübgâ aleyhi sev- abün.		324	وَمَا أَنَا بِالْبَاقِي عَلَى الْحُبِّ رِشْوَةً ضَعِيفٌ هَوَىٰ يُبْغِي عَلَيْهِ ثَوَابٌ
Ve mâ halaktü'l-cinne ve'l- inse illâ liya'büdün.	Zariyat Suresi: 56.	654, 1082	وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ
Ve mâ min dâbbedin fi'l- ardı illâ alellahi rızkuhâ.	Hûd Suresi: 6.	358	وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا
Ve men ya'mel miskale zerratin şerran yerah.	Zilzal Suresi: 8.	332, 1021	وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ
Ve men yetevekkel alellahi fehüve hasbühü innallahe bâliğü emrihi kad cealel- lahü liküllü şey'in kadren.	Talâk Suresi: 3.	406, 1030	وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا
Ve men yutiillahe ve'r-re- sûle feülâike maallezîne en'amellâhü aleyhim mi- ne'n-nebiyyîne .	Nisâ Suresi: 69.	64, 996	وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ
Ve meselühüm fi'l-incîli kezer'in ahrace şet'ahü feâzerahü festağleza fes- tevâ alâ sûkihi...	Fetih Suresi: 29.	61	وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَرَرَعٍ أُخْرِجَ شَطِئُهُ فَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ
Ve min âyâtihî halku's-se- mavati ve'l-ardı vahtilâfû elsinetiküm ve elvânüküm.	Rum Suresi: 22.	261	وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَالْوَأْنِكُمْ
Ve salli ilâhî.		589	وَصَلِّ إِلَهِیْ
Ve sehbara leküm mâ fi'l- berri ve'l-bahri.		717	وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ
Ve sehbara lekümü's- şemse ve'l-kamer.	İbrahim Suresi: 33.	717, 1090	وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
Ve şerre külli kürbetin ve mihnetin.		341	وَشَرَّ كُلِّ كُرْبَةٍ وَمِحْنَةٍ
Ve teâvenû ale'l-birri ve't- takvâ.	Mâide Suresi: 2.	381	وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ
Ve yâ müdriken lizâlike'z- zaman.		596	وَيَا مُدْرِكَا لِذَلِكَ الزَّمَانِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Ve ya'lemü mâ fi'l-erham.	Lokman Sure- si: 34.	282	وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ
Ve yebkâ vechü rabbike zülcelâli ve'l-ikram.		861	وَيَقْنِي وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ
Ve yü'sirûne alâ enfüsihim, ve lev kâne bihim hasâsa- tün.	Haşir Suresi: 9.	373	وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ
Ve yü'sirûne alâ enfüsihim.	Haşir Suresi: 9.	373, 394	وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ
Ve yüsebbihu'r-ra'dü bihamdihi.	Ra'd Suresi: 13.	138	وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ
Ve'l-ademü'l-mutlaku lâ yüsbitü illâ bimüşkilâtin azîmetin.		303	وَالْعَدَمُ الْمُطْلَقُ لَا يَثْبُتُ إِلَّا بِمُشْكِلَاتٍ عَظِيمَةٍ
Ve'l-akîbetü lilmüttakîn.	A'raf Suresi: 128.	84, 209, 236	وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ
Ve'l-arda feraşnâhâ feni'me'l-mâhidûn.		868, 1101	وَالْأَرْضُ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ
Ve'l-ilmü indellâh.		84, 248, 622	وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ
Ve'l-kâzîmîne'l-gayze ve'l- âfine ani'n-nâs.	Âl-i İmran Suresi: 134.	569	وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ
Ve'r-rububiyyetü lillâhi şehîdün.		793	وَالرُّبُوبِيَّةَ لِلَّهِ شَهِيدٌ
Ve's-salîhîne.	Nisâ Suresi: 69.	66, 68	وَالصَّالِحِينَ
Ve's-semâe rafeahâ ve vedaa'l-mîzân.	Rahman Sure- si: 7.	878	وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ
Ve's-şifâü fi'l-inhidam.		368	وَالشِّقَاءَ فِي الْإِنْهِيضَامِ
Ve's-sıddîkîne.	Nisâ Suresi: 69.	65, 68	وَالصِّدِّيقِينَ
Ve's-şühedâi.	Nisâ Suresi: 69.	65, 68	وَالشُّهَدَاءَ
Vellezî hüve yüt'imünî ve yeskîni.	şuara Suresi: 79.	471, 1045	وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Vellezîne âmenû ve amilu's-sâlihâtî.		68	وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
Vellezîne meahû.	Fetih Suresi: 29.	59	وَالَّذِينَ مَعَهُ
Vemâ überriü nefsi inne'n- nefse leemmâratün bissüi illâ mâ rahime rabbi.	Yusuf Suresi: 53.	240, 391, 665, 1084	وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّ
Vesselâmü alâ menitte- bea'l-hüdâ.		1099	وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى

- Y -

Yâ Bâkî, ente'l-bâkî!		15, 32, 33, 34, 35, 39, 329, 542, 543, 992, 1021, 1059	يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِي
Yâ eyyühe'l-ihvan.		347, 348	يَا أَيُّهَا الْإِخْوَانُ
Yâ eyyühe'n-nebiyyü kul li- ezvacike ve benâtike ve ni- sâi'l-mü'minîne yüdnîne aleyhinne min celâbîbihinne.	Ahzab Suresi: 59.	453, 1041	يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزُوجَكُمْ وَنِسَاءَكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ
Yâ eyyühennâsü duribe meselün festemiü leh. in- nellezîne ted'üne min dünü'l- lâhi ...	Hac Suresi: 73.	608, 613, 1073	يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبٌ مِثْلُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ...
Yâ hayyü kable külli hayyin • Yâ hayyü ba'de külli hayyin. / Yâ hayyüllezî leyse kemislihi hayyün • Yâ hayyüllezî lâ yüş- bihühü şey'ün. / Yâ hayyüllezî lâ yehtâ- cü ilâ hayyin • Yâ hayyüllezî lâ yüşâri- kühü hayyün. / Yâ hayyüllezî yümîtü külle hayyin • Yâ hayyüllezî yerzüku külle hayyin. / Yâ hayyüllezî yuhyi'l- mevtâ • Yâ hayyüllezî lâ yemûtü. Sübhâneke yâ lâ ilâhe illâ ente'l-emâ- nü'l-emânü, neccinâ mine'n-nâr, âmin.		932	يَا حَيُّ قَبْلَ كُلِّ حَيٍّ * يَا حَيُّ بَعْدَ كُلِّ حَيٍّ يَا حَيُّ الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِهِ حَيٌّ * يَا حَيُّ الَّذِي لَا يُشَبِّهُهُ شَيْءٌ ۝ يَا حَيُّ الَّذِي لَا يَحْتَاجُ إِلَى حَيٍّ * يَا حَيُّ الَّذِي لَا يُشَارِكُهُ حَيٌّ ۝ يَا حَيُّ الَّذِي يُمِيتُ كُلَّ حَيٍّ * يَا حَيُّ الَّذِي يَرْزُقُ كُلَّ حَيٍّ ۝ يَا حَيُّ الَّذِي يُحْيِي الْمَوْتَى * يَا حَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ سُبْحَانَكَ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَمَانُ الْأَمَانُ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ * آمِينَ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Yâ Kürdî.		600, 601, 1071	يَا كُرْدِي
Yâ müdriken lizâlike'z- zaman.		341, 342, 346, 601, 1070	يَا مُدْرِكَاً لِّذَلِكَ الزَّمَانِ
Yâ müellife risaletü'n-nûri câhid bihâ fekul ve lâ tehaf.		84	يَا مُؤَلِّفَ رِسَالَةِ النُّورِ جَاهِدْ بِهَا فَقُلْ وَلَا تَخَفْ
Yâ münşiden nazmî fekul- hü ve lâ tehaf.		84	يَا مُنْشِداً نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ
Yâ mürîdî, kün Kadirîyye'l- vakti.		595	يَا مُرِيدِي كُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ
Yâ Saîd.		109, 110, 111, 112, 113	يَا سَعِيدْ
Yâ Saîde'n-Nursî.		599	يَا سَعِيدَ النُّورِ
Yahlûku mâ yeşâü.	Rum Suresi: 54.	945	يَخْلُقْ مَا يَشَاءُ
Ye'tillahü bikavmin yuhib- bühüm ve yuhibbûnehü.	Mâide Suresi: 54.	349	يَا تِلَاوَةَ الْقُرْآنِ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ
Yevme tecidü küllü nefsin mâ amilet min hayrin muh- daran vemâ amilet min sû- in teveddü lev enne...	Âl-i İmran Suresi: 30.	157, 1001	يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ
Yevme yec'alü'l-viltâne şîy- bâ.	Müzzemmil Suresi: 17.	523	يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا
Yuhricü'l-hab'e fi's-sema- vati ve'l-ardi.	Neml Suresi: 25.	617, 1074	يُخْرِجُ الْخَبَاءَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
Yuhyî ve yümît.	Mü'min Suresi: 68, 80.	946	يُحْيِي وَيُمِيتُ
Yûzenü midâdü'l-ulemâi bidimâi's-şühedâi.		403	يُوزَنُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ بِدِمَاءِ الشُّهَدَاءِ
Zâlike meselühüm fit'tevrâti.	Fetih Suresi: 29.	60, 61	ذَلِكَ مِثْلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ
Zikrû rahmeti rabbike abdehü zekeriyyâ.	Meryem Suresi: 2.	502, 1055	ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا
Zülhelâki hüveşsakiyyü'l- mübe'adü ve'l-muazzebü.		101	ذُو الْهَلَاكِ هُوَ الشَّقِيُّ الْمُبْعَدُ وَالْمُعَذَّبُ

A

- Abbas Mehmed 125.
 Abdullah 84, 116.
 Abdullah Çavuş 116, 170.
 Abdullah ibni Abdülmuttalip 815.
 Abdullah ibni Ömer 362; *Bakınız: Hazret-i Abdullah, Hazret-i Abdullah ibni Ömer.*
 Abdullahlar (İslâmköylü ve Atabeyli) 84.
 Abdurrahman 530, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 547, 1059.
 Abdülbâki 352.
 Abdülkadir (Geylânî) 76, 90, 418.
 Abdülkadirî 82.
 Abdülkadir-i Geylânî 88, 418; *Bakınız: Hazret-i Gavs-ı Geylânî, Kutb-u Azam Şeyh-i Geylânî, Şeyh-i Geylânî, Şah-ı Geylânî, Şeyh Geylânî, Sultanü'l-Evliya, Hazret-i Şeyh-i Geylânî, Hazret-i Şeyh, Gavs, Cenab-ı Gavs, Cenab-ı Abdülkadir.*
 Abdülmecid (Nursî) 141, 160, 163, 1002.
 Abdülmecid Nursî 725.
 Âdem 149, 895.
 Ahmed 79, 102.
 Ahmed (a.s.m.) 847; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
 Ahmed Cami 101, 102.
 Ahmed Çavuş 125.
 Ahmed Galip 79.
 Ahmed Hüsrev 97.
 Ahmed ibni Hanbel *Bakınız: İmam-ı Ahmed ibni Hanbel.*
 Ahmed-i Bedevî *Bakınız: Seyyid Ahmed-i Bedevî.*
 Ahmed-i Farukî 101, 174, 934; *Bakınız: İmam-ı Rabbanî.*
 Ahmed-i Muhammed 962; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
 Âişe (r.anha) *Bakınız: Hazret-i Âişe-i Sıddıka.*
 Âlemin Reisi 61; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
 Ali 79, 99, 138.
 Ali (Hafız) 74, 82, 85, 267, 280, 352, 578.
 Ali (Hafîz) 1066.
 Ali (Kuleönlü) 634.
 Ali (Küçük) 352, 418, 543, 1022.
 Ali (r.a.) 47; *Bakınız: Hazret-i Ali.*
 Âl-i Aba 251.
 Ali Rıza 79.
 Alil Osman Çavuş 134.
 Aliyyü'l-Murteza 657; *Bakınız: Hazret-i Ali.*
 Amr ibnü'l-Âs 48, 56.
 Aristo 277.
 Ashab-ı Kehf 579.
 Asım 74, 96, 97, 352.
 Âsım 79.
 Azrail (a.s.) *Bakınız: Hazret-i Azrail.*

B

- Babacan 352.
 Barlalı Süleyman 126, 484.
 Bediüzzaman 76, 84, 964; *Bakınız: Said Nursî.*
 Bediüzzaman Molla Said 83, 92; *Bakınız: Said Nursî.*
 Bediüzzaman Nursî 99; *Bakınız: Said Nursî.*
 Bediüzzaman Said 80; *Bakınız: Said Nursî.*
 Bediüzzaman Said Nursî 73; *Bakınız: Said Nursî.*
 Bekir 74, 83, 90, 96, 134, 135.
 Bekir Ağa 83; *Bakınız: Bekir Bey.*
 Bekir Bey 79, 83, 123, 124, 126, 267; *Bakınız: Bekir Ağa.*
 Bekir Efendi 163.
 Beyhakî 116.
 Büyük Hafız Zühtü 166.
 Büzürcmehr 365.
 Büzürg-Mihr 365.

C

- Cafer-i Sadık 42.
Cebraîl (a.s.) 338, 671; *Bakınız: Hazret-i Cibrîl, Hazret-i Cebraîl.*
Celâleddin 624; *Bakınız: Celâleddin-i Rumî, Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumî.*
Celâleddin-i Harzemşah 320.
Celâleddin-i Rumî ... 101, 624; *Bakınız: Celâleddin, Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumî.*
Cenab-ı Abdülkadir 90; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*
Cenab-ı Gavs 108; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*
Cengiz 320, 338.
Ceylan 138, 139, 140.

Ç

- Çaprazzâde Abdullah Efendi 267
Çoban Ahmed 125.

D

- Davud (a.s.) .. *Bakınız: Hazret-i Davud.*
Deccal 274, 279, 293, 1015.

E

- Ebu Ali ibni Sina 368.
Ebu Bekir (r.a.) *Bakınız: Sıddık-ı Ekber, Sıddık, Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Sıddık-ı Ekber, Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık, Ebu Bekri's-Sıddık, Hazret-i Sıddık.*
Ebu Bekri's-Sıddık 65, 127; *Bakınız: Hazret-i Ebu Bekir.*
Ebu Davud 116.
Ebu Hanife *Bakınız: İmam-ı Azam.*
Ebu Müslim-i Horasanî 349.
Ebu'l-Âlâ-i Maarîfî 625.
Eflâtun 368, 428, 1036.
Ehriman 214.
Ekrem-i Enbiya 1118; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
el-Kürdî 84, 91; *Bakınız: Said Nursî.*
Emin 575, 660.

- Esedullah 51, 346; *Bakınız: Hazret-i Ali.*
Esedullahü'l-Galip ... 341; *Bakınız: Hazret-i Ali.*
Eski İskender 277.
Eski Said 78, 85, 175, 291, 317, 406, 416, 512, 526, 964, 1011, 1117; *Bakınız: Said Nursî.*
es-Seyyid Muhammed 141.
Eyyub (a.s.) ... *Bakınız: Hazret-i Eyyub.*

F

- Fahr-i Âlem 226, 1009; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
Fahrü'l-Âlemîn 57, 89; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
Faruk (r.a.) 49; *Bakınız: Hazret-i Ömer.*
Faruk-u Azam 49; *Bakınız: Hazret-i Ömer.*
Faruk-u Âzam 362.
Fatih Sultan Mehmet *Bakınız: Sultan Fatih.*
Fatıma (r.anha) *Bakınız: Hazret-i Fatma.*
Fazıl Bey 135.
Fevzi Paşa 159.
Feyzi 575, 580.
Firavun 434, 536, 899.
Fuzulî-i Bağdadî 507.

G

- Galip 74, 97, 98, 352.
Gavs 90, 91, 92, 95, 98, 99, 113, 115, 344; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*
Gavs-ı Azam 42, 72, 73, 74, 90, 101, 102, 103, 104, 157, 346, 351, 528, 529, 546, 595, 636, 657, 931, 998, 999, 1070, 1078, 1093; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*
Gavs-ı Azam Seyyid Abdülkadir Geylânî 997.
Gavs-ı Geylânî 77, 86, 131, 339, 341, 343, 347, 418, 524, 791; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*
Gavs-ı Hizan 77.
Gazalî *Bakınız: İmam-ı Gazalî.*

H

Habib .. 181, 318, 687, 809; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
Habib-i Ekrem .. 691, 807; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
Habib-i Rabbülâlemîn .. 57, 227, 891; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
Habib-i Rahman 237; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
Habîb-i Zîşan ... 1094; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
Habibullah 175, 179, 185, 187, 189, 337, 504, 1056; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
Haccaî Zalim 349.
Hacı Hafız 79.
Hacı Osman 544.
Hafız 169.
Hafız Ahmed 79, 166, 267.
Hafız Ali .. 74, 82, 85, 267, 280, 352, 578.
Hafız Ali 1022, 1066, 1083.
Hafız Bekir 274.
Hafız Halid 97, 98, 112, 168.
Hafız Hüseyin 274.
Hafız Mustafa 170.
Hafız Mustafa 1055, 1061.
Hafız Recep 274.
Hafız Tevfik 274, 595, 599.
Hafız Zühtü (Büyük) 166.
Hafız Zühtü (Küçük) 166.
Hakkı Efendi 141, 162, 163, 635.
Halid bin Velid 56; *Bakınız: Hazret-i Halid.*
Halid-i Zülcenaheyn 117; *Bakınız: Hazret-i Mevlâna Halid.*
Halife-i Resulullah ... 362; *Bakınız: Hazret-i Ömer.*
Halil İbrahim 635, 657.
Halil Ruhi 134.
Hasan (r.a.) *Bakınız: Hazret-i Hasan.*
Hasan Feyzi 579, 1066.
Hatem 360.
Hatem-i Tai 359, 360.
Hâtemü'l-Enbiya ... 226, 1009; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
Hazret-i Abdullah .. 362, 1024; *Bakınız: Hazret-i Abdullah ibni Ömer, Abdullah ibni Ömer, Hazret-i Abdullah ib-*

ni Ömer, Abdullah ibni Ömer.

Hazret-i Abdullah ibni Ömer .. 363; *Bakınız: Abdullah ibni Ömer, Hazret-i Abdullah, Abdullah ibni Ömer, Hazret-i Abdullah.*

Hazret-i Âdem 1105.

Hazret-i Âişe-i Sıddıka 191.

Hazret-i Ali 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 59, 65, 68, 251, 252, 336, 338, 339, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 394, 585, 589, 590, 592, 595, 601, 603, 604, 606, 1022, 1070, 1072; *Bakınız: Aliyyü'l-Murteza, İmam-ı Ali, İbni Ebu Talip, Hazret-i İmam, Hazret-i Esedullahü'l-Galip Ali İbni Ebu Talip, Hazret-i İmam-ı Ali, İbni Ebu Talip, Ali (r.a.), İmam-ı Ali, Halid bin Velid, Esedullah, Esedullahü'l-Galip, Ali (r.a.), Seyyid-i Arap, Hazret-i Esedullahü'l-Galip Ali İbni Ebu Talip.*

Hazret-i Azrail 230, 918.

Hazret-i Cebrail 338, 340; *Bakınız: Hazret-i Cibril, Cebrail (a.s.).*

Hazret-i Cibril .. 348, 821; *Bakınız: Hazret-i Cebrail, Cebrail (a.s.).*

Hazret-i Davud 615, 989, 1120.

Hazret-i Ebu Bekir 47; *Bakınız: Hazret-i Sıddık-ı Ekber, Hazret-i Sıddık, Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık, Ebu Bekri's-Sıddık, Sıddık, Sıddık-ı Ekber.*

Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık 68, 127; *Bakınız: Hazret-i Ebu Bekir.*

Hazret-i Esedullahü'l-Galip Ali İbni Ebu Talip 337; *Bakınız: Hazret-i Ali.*

Hazret-i Eyyub 20, 21, 28, 991.

Hazret-i Fatıma 251, 252, 253.

Hazret-i Gavs .. 77, 84, 85, 86, 87, 88, 91, 93, 95, 96, 98, 99, 100, 102, 105, 107, 109, 341, 356, 357; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*

Hazret-i Gavs-ı Azam .. 337, 356, 394; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*

Hazret-i Gavs-ı Geylânî 79, 85, 343, 346; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*

Hazret-i Halid ... 57; *Bakınız: Halid bin Velid.*

- Hazret-i Hasan 41, 42, 43, 66, 67, 69, 251, 252.
- Hazret-i Hızır 277, 675, 779, 1093.
- Hazret-i Hüseyin 41, 42, 43, 48, 251, 252.
- Hazret-i İbrahim 277, 989, 1120.
- Hazret-i İmam ... 337; *Bakınız: Hazret-i Ali.*
- Hazret-i İmam-ı Ali 583, 588, 589, 596, 600, 601, 603, 934, 1067, 1068, 1069; *Bakınız: Hazret-i Ali.*
- Hazret-i İsa ... 48, 61, 148, 149, 274, 279, 319, 320, 656, 1000, 1015.
- Hazret-i Meryem 253.
- Hazret-i Mevlâna Halid ... *Bakınız: Halid-i Zülcenaheyn.*
- Hazret-i Mevlâna (Halid) . 116, 117, 118, 119, 120; *Bakınız: Mevlâna Halid, Hazret-i Mevlâna Halid, Ziyaeddin Hazret-i Mevlâna Halid.*
- Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumî . 102; *Bakınız: Celâleddin-i Rumî, Celâleddin.*
- Hazret-i Mevlâna Halid . 116, 120; *Bakınız: Hazret-i Mevlâna (Halid), Ziyaeddin Hazret-i Mevlâna Halid, Mevlâna Halid, Mevlâna eş-şehîr.*
- Hazret-i Muhammed 721, 989, 1083, 1120; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
- Hazret-i Muhyiddin 142, 143, 144, 145, 146, 622, 1074; *Bakınız: Muhyiddin-i Arab, Muhyiddin (Arabî), Muhyiddin-i Arabî.*
- Hazret-i Mûsa 609, 989, 1120.
- Hazret-i Osman 59, 65, 68; *Bakınız: Zinnureyn, Hazret-i Osman-ı Zinnureyn.*
- Hazret-i Osman bin Affan 117.
- Hazret-i Osman-ı Zinnureyn 118; *Bakınız: Zinnureyn, Hazret-i Osman.*
- Hazret-i Ömer 47, 48, 51, 59, 65, 68, 362, 1024; *Bakınız: Faruk (r.a.), Faruk-u Azam, Halife-i Resulullah.*
- Hazret-i Peygamber 46, 60, 65, 127, 128, 129, 130, 191, 217, 348; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
- Hazret-i Resul-i Ekrem 57; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.), Muhammed (a.s.m.).*
- Hazret-i Risalet . 272; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
- Hazret-i Sıddık 45, 49, 51, 59; *Bakınız: Hazret-i Ebu Bekir.*
- Hazret-i Sıddık-ı Ekber 49; *Bakınız: Hazret-i Ebu Bekir.*
- Hazret-i Süleyman 618, 989, 1120.
- Hazret-i Şeyh . 77, 78, 79, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*
- Hazret-i Şeyh-i Geylânî 81; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*
- Hazret-i Üstat 54, 657; *Bakınız: Said Nursî.*
- Hazret-i Üzeyr 656.
- Hazret-i Yunus 15, 17, 18, 991; *Bakınız: Hazret-i Yunus ibni Metta.*
- Hazret-i Yunus ibni Metta 15; *Bakınız: Hazret-i Yunus.*
- Hazret-i Yusuf ... 240, 391, 707; *Bakınız: Yusuf (a.s.).*
- Hekim-i Lokman 506; *Bakınız: Lokman (Hekim).*
- Hilmi 575.
- Hızır (a.s.) *Bakınız: Hazret-i Hızır.*
- Hoca 76, 79, 163, 343, 345, 594, 595; *Bakınız: Said Nursî.*
- Hoca Hasan Efendi 116.
- Hoca Sabri 267, 280.
- Hulefa-i Erbaa 45, 66, 67, 69.
- Hulefa-i Raşidîn 68.
- Hulûsî 82.
- Hulûsî (Bey) . 83, 90, 141, 142, 161, 162, 352, 1002.
- Hulûsî Bey 80, 82, 160, 163, 1000.
- Hulûsî-i Sani 82.
- Hüccetü'l-İslâm . 588; *Bakınız: İmam-ı Gazalî.*
- Hülâgû 85, 100, 101, 338, 339, 349.
- Hüseyin 352, 1041.
- Hüseyin (r.a.) ... *Bakınız: Hazret-i Hüseyin.*
- Hüseyin Usta 635.
- Hüsrev 74, 79, 81, 85, 112, 116, 121, 124, 131, 135, 138, 164, 165, 267, 324, 326, 344, 352, 365, 403, 470, 499, 500, 544, 580, 599, 635, 1024, 1027, 1030, 1116.

İ

Ispartalı Süleyman Rüştü	126.
İbni Abbas	245.
İbni Ebu Talip ... 341; <i>Bakınız: Hazret-i Ali.</i>	
İbni Sina ... <i>Bakınız: Ebu Ali ibni Sina.</i>	
İbrahim	274.
İbrahim (a.s.) <i>Bakınız: Hazret-i İbrahim.</i>	
İlâmalı Sabri	483.
İmam Ömer Efendi	148; <i>Bakınız: Ömer Efendi.</i>
İmam-ı Ahmed ibni Hanbel	579.
İmam-ı Ali 338, 418, 587, 588, 636, 658, 673, 931, 1028, 1078, 1118; <i>Bakınız: Hazret-i Ali.</i>	
İmam-ı Azam	363, 579, 931.
İmam-ı Gazalî .. 345, 588, 589; <i>Bakınız: Hüccetü'l-İslâm.</i>	
İmam-ı Hâkim	116.
İmam-ı Rabbanî 101, 102, 116, 119, 175, 176, 185, 285, 530, 931, 934, 1003; <i>Bakınız: İmam-ı Rabbanî Ahmed-i Farukî, Ahmed-i Farukî.</i>	
İmam-ı Rabbanî Ahmed-i Farukî .. 174; <i>Bakınız: İmam-ı Rabbanî.</i>	
İmam-ı Şafîî	260.
İsa (a.s.)	<i>Bakınız: Hazret-i İsa.</i>
İskender	277.
Eski Said	277.
İskender-i Kebir	277.
İskender-i Rumî	277, 278.
İsmail	138.

K

Kanunî Sultan Süleyman <i>Bakınız: Sultan Süleyman Kanunî.</i>	
Karun	231.
Keçeci Mustafa	352.
Keçeci Mustafa Efendi	134.
Kudsî Üstat 604; <i>Bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>	
Kuleönlü Ali	634.
Kuleönlü Mustafa 74, 82, 170, 543, 544.	
Kutb-u Azam Şeyh-i Geylânî ... 75; <i>Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.</i>	

Küçük Ali	352, 418, 543, 1022, 1033.
Küçük Hafız Zühtü	166.
Küçük Lütfü	82, 352.
Küçük Zühtü	352.
Kürt Bekir	352.

L

Lokman (Hekim)	504, 557; <i>Bakınız: Hekim-i Lokman.</i>
Lütfi	634.
Lütfü	79, 124, 135, 267.

M

M. Sabri	1098, 1121.
Meûc	276, 278, 279, 1015.
Mehmed	135, 138, 139, 140, 271.
Mehmed Efendi	79.
Mehmed Niyazî	134.
Mehmed Tevfik	98.
Mehmed Zühtü	134.
Meliha	128, 129.
Mesut	79, 84, 112, 267, 352.
Mevlâna .. 725; <i>Bakınız: Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumî, Celâleddin, Mevlâna Celâleddin-i Rumî, Celâleddin-i Rumî.</i>	
Mevlâna Celâleddin-i Rumî ... <i>Bakınız: Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumî, Celâleddin, Celâleddin-i Rumî, Hazret-i Mevlâna.</i>	
Mevlâna eş-şehîr 117; <i>Bakınız: Hazret-i Mevlâna Halid.</i>	
Mevlâna Halid .. 117, 119, 120; <i>Bakınız: Hazret-i Mevlâna (Halid), Hazret-i Mevlâna Halid.</i>	
Molla Habib	82.
Molla Kürt ... 591; <i>Bakınız: Said Nursî.</i>	
Molla Said 80, 84, 91, 92, 591; <i>Bakınız: Said Nursî.</i>	
Molla Said Bedi	591; <i>Bakınız: Said Nursî.</i>
Muallim Galip	167.
Muhacir Hafız Ahmed	24, 124, 126, 161.
Muhacir Hafız Ahmed Efendi	125.

Muhammed (a.s.m.) 192, 691, 693, 789, 801, 805, 807, 815, 845, 847, 892, 909, 1108; *Bakınız: Resulullah, Resul-i Azam, Rahmeten li'l-Âlemîn, Hazret-i Muhammed, Habibullah, Habib-i Rahman, Habib-i Rabbülâlemîn, Habib-i Ekrem, Ahmed (a.s.m.), Zat-ı Risalet, Hazret-i Resul-i Ekrem, Resul-i Ekrem, Resulallah, Resul (a.s.m.), Reis-i Âlem, Peygamber-i Zîşan, Peygamber (a.s.m.). Bakınız: Nebiyy-i Ümmî, Nebi-i Ahir zaman, Nebî, Muhammed-i Arabî, Muhbir-i Sadık, Kudsî Üstat, Hazret-i Risalet, Hazret-i Resul-i Ekrem, Hazret-i Peygamber, Habib, Fahrü'l-Âlemîn, Fahr-i Âlem, Âlemin Reisi, Ahmed-i Muhammed, Resul-i Zîşan, Habîb-i Zîşan, Ekrem-i Enbiya, Sadıku'l-Vâlî'l-Emin, Üstad-ı Kudsî, Hâtemü'l-Enbiya, zat-ı Muhammediye, zat-ı Ahmediye.*

Muhammed Sabri 82.

Muhammed-i Arabî . 58, 815, 962; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*

Muhbir-i Sadık . 204; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*

Muhyiddin (Arabî) 625, 1074; *Bakınız: Muhyiddin-i Arabî.*

Muhyiddin-i Arab 151, 156, 1000, 1001; *Bakınız: Muhyiddin-i Arabî.*

Muhyiddin-i Arabî ... 142, 151, 1000; *Bakınız: Muhyiddin-i Arab, Muhyiddin (Arabî), Hazret-i Muhyiddin, Hazret-i Muhyiddin.*

Mukavkıs 130.

Mûsa (a.s.) *Bakınız: Hazret-i Mûsa.*

Mûsa Bekûf 624, 625.

Mustafa 79, 112, 116, 124, 168, 170, 267, 352.

Mustafa (İslâmköylü Vezirzâde) ... 483.

Mustafa (Kuleönlü) 74, 82, 170, 543, 544.

Mustafa Çavuş .. 79, 116, 124, 125, 126, 168, 169, 170.

Mustafa Efendi 79.

Mustafa Sabri 624, 625.

Müceddid-i Elf-i Sani 175, 185.

N

Nakşibendî ... 102; *Bakınız: Şah-ı Nakşibend.*

Nazif 575.

Nazmi 128.

Nebî ... 183, 312; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*

Nebi-i Ahir zaman 67; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*

Nebiyy-i Ümmî ... 61; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*

Nemrut 609, 613, 899.

Niyazi-i Mısırî 503, 504, 505, 523.

Nuri Efendi 130.

Nursî 76, 80, 84, 600, 1071; *Bakınız: Sa'id Nursî.*

Nuşirevan-ı Âdil 365.

O

Osman (Hacı) 544.

Osman (r.a.) *Bakınız: Zinnureyn, Hazret-i Osman, Hazret-i Osman-ı Zinnureyn.*

Osman Nuri 127.

Ö

Ömer (r.a.) *Bakınız: Hazret-i Ömer.*

Ömer Efendi 150; *Bakınız: İmam Ömer Efendi.*

Ömer ibni Sa'd 48.

P

Peygamber (a.s.m.) ... 50, 60, 61, 62, 65, 127, 811; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*

Peygamber-i Zîşan . 337, 504, 620, 1055; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*

R

Rahmeten li'l-Âlemîn ... 265, 318; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*

Re'fet 74, 79, 85, 112, 116, 124, 135, 267, 286, 326, 352, 403, 470, 500, 599, 618, 628.

Re'fet Bey 97, 121, 124, 194, 244, 272, 273, 284, 499, 635.
 Reis-i Âlem ... 61; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
 Resul (a.s.m.) ... 183, 654, 789, 809; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
 Resulallah ... 626; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
 Resul-i Azam 691; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
 Resul-i Ekrem 40, 41, 42, 43, 46, 47, 58, 68, 87, 105, 142, 173, 174, 177, 180, 181, 183, 185, 190, 192, 211, 227, 228, 233, 245, 247, 249, 250, 251, 252, 265, 272, 314, 321, 349, 418, 458, 601, 655, 819, 890, 891, 932, 965, 967, 970, 973, 975, 978, 980, 982, 984, 985, 987, 1005, 1012, 1043, 1104, 1122; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
 Resul-i Zîşan ... 1094, 1096; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
 Resulullah 74; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
 Risale-i Nur müellifi 121, 122, 418, 585, 592, 594, 599, 602, 605, 651, 1014, 1030, 1031, 1069, 1070, 1071, 1080, 1081; *Bakınız: Said Nursî.*
 Rıza 127.
 Rufaî 299.
 Rüştü 79, 81, 112, 116, 121, 124, 135, 138, 267, 403, 470, 599, 1015, 1044.
 Rüştü (Isparta Süleymanı) 134.

S

Sabri 74, 79, 82, 83, 85, 90, 141, 352.
 Sabri (Hulûsî-i Sani) 82.
 Sabri (Îlâmî) 483.
 Sabri (M.) 1098, 1121.
 Sadi-i Şirazî ... *Bakınız: Şeyh Sadi-i Şirazî, Şeyh Sadi, Şeyh Sadi-i Şirazî.*
 Sadık 575.
 Sadıku'l-Va'dî'l-Emin ... 789; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*
 Sadreddin-i Konevî 143.
 Said 470.
 Said (Nursî) 76, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 90, 93, 98, 102, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 158, 175, 288, 289, 311, 314,

318, 344, 346, 500, 541, 567, 660, 1122.
 Said el-Kürdî ... 91; *Bakınız: Said Nursî.*
 Said Kürdî 601; *Bakınız: Said Nursî.*
 Said Nursî 71, 82, 90, 97, 112, 284, 286, 404, 405, 418, 469, 544, 599, 607, 624, 625, 628, 629, 631, 633, 634, 635, 637, 640, 642, 643, 644, 650, 651, 656, 664, 673, 675, 1122; *Bakınız: Risale-i Nur müellifi, Hoca, Eski Said, Bediüzzaman Said Nursî, Bediüzzaman Said, Bediüzzaman Nursî, Bediüzzaman Molla Said, Bediüzzaman, Üstat, Molla Said, Molla Kürt, Hazret-i Üstat, Said Kürdî, Molla Said Bedi, Saidü'l-Kürdî, Said el-Kürdî, el-Kürdî, Nursî.*
 Saidü'l-Kürdî ... 98; *Bakınız: Said Nursî.*
 Saidü'n-Nursî 1071.
 Salâhaddin 575.
 Seyranî 165.
 Seyyid Ahmed-i Bedevî 197.
 Seyyid-i Arap 603; *Bakınız: Hazret-i Ali.*
 Sıddık 65, 68; *Bakınız: Hazret-i Ebu Bekir.*
 Sıddık-ı Ekber 68; *Bakınız: Hazret-i Ebu Bekir.*
 Sinan-ı Ümmî 74.
 Sultan Fatih 350.
 Sultan Süleyman Kanunî 104.
 Sultanü'l-Evliya ... 88; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*
 Süfyan 576, 1066.
 Süleyman ... 74, 79, 83, 84, 90, 96, 97, 98, 99, 112, 116, 124, 125, 126, 134, 170, 352.
 Süleyman (a.s.) ... *Bakınız: Hazret-i Süleyman.*
 Süleyman (Barlalı) 126, 484.
 Süleyman Efendi 163, 170.
 Süleyman Rüştü 133, 344, 352, 365, 500, 607, 608.
 Süleyman Rüştü (Ispartalı) 126.
 Süleyman Rüştü (Yıldırım) 137.

Ş

Şafi *Bakınız: İmam-ı Şafî.*
 Şah-ı Geylânî 42, 43, 119, 168, 299,

1023, 1028; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*

Şah-ı Nakşibend 119; *Bakınız: Nakşibendî.*

Şamlı Hafız 163.

Şamlı Hafız Tevfik .. 116, 121, 163, 165.

Şamlı Tevfik 79, 99, 352.

Şazeli 119, 299.

Şefik 661.

Şemî 124, 125, 126.

Şeyh Geylânî 356, 528; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*

Şeyh Mustafa 267.

Şeyh Sadi 640; *Bakınız: Şeyh Sadi-i Shirazî.*

Şeyh Sadi-i Shirazî 97, 639; *Bakınız: Şeyh Sadi.*

Şeyh Said 118, 158.

Şeyh Sinusî 343.

Şeyheyn 50, 252.

Şeyheyn-i Mükerrremeyn 50.

Şeyh-i Geylânî 74, 75, 76, 78, 80, 82, 101, 103, 337, 349; *Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.*

Şeyhülislâm Ahmed Camî 101.

Şeyhülislâm Zenbilli Ali Efendi 104.

Şükrü 274.

Şükrü Efendi 128, 130, 131, 134.

T

Tâûs-u Yemenî 61.

Tevfik 74.

Topal Şükrü Efendi 132.

Ü

Ümmî Sinan 74.

Üstad-ı Kudsi 603; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*

Üstat 73, 74, 75, 76, 77, 99, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 135, 138, 139, 140, 161, 162, 164, 165, 168, 326, 342, 343, 403, 418, 544, 578, 658, 964, 1061, 1066; *Bakınız: Said Nursî.*

Üzeyr (a.s.) 656.

V

Velid 349.

Y

Yakup Cemal 352.

Yecûc 276, 278, 279, 1015.

Yemenî Zülkarneyn 277.

Yeni Said 78, 85, 287, 291, 317, 406, 416, 512, 526, 964, 1117.

Yezdan 214.

Yezit 349.

Yıldırım 137.

Yunus (a.s.) *Bakınız: Hazret-i Yunus ibni Metta, Hazret-i Yunus.*

Yunus Emre 611.

Yusuf (a.s.) 657; *Bakınız: Hazret-i Yusuf.*

Z

zat-ı Ahmediye 42, 86, 189, 191, 265, 505, 626, 627, 892, 910, 912, 1004, 1005, 1075; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*

zat-ı Muhammediye 189, 911, 1109; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*

Zat-ı Risalet 626; *Bakınız: Muhammed (a.s.m.).*

Zekâi 79, 82, 270, 352, 658.

Zeliha 707.

Zenbilli Ali Efendi 104.

Zeynelabidin 42, 60.

Zinnureyn 49; *Bakınız: Hazret-i Osman-ı Zinnureyn, Hazret-i Osman.*

Ziyaeddin Hazret-i Mevlâna Halid 116, Hazret-i Mevlâna (Halid), Hazret-i Mevlâna Halid, Mevlâna Halid, Hazret-i Mevlâna Halid.

Zühtü 79.

Zühtü (Küçük) 352.

Zülkarneyn 275, 276, 277, 278, 1014.

Yemenî ~ 277.

Zülyezen 277.

YER İNDEKSİ

A

Afrika	199, 275, 305
Afyon	118, 868, 964, 1117
Ağrus	166
Ahmed (a.s.m.)	847
Amerika	199, 380, 616
Ankara	118, 139, 343, 421, 512, 514, 577, 1034
Asya	77, 91, 199, 305, 459
Atabey	83
Avrupa	104, 113, 199, 291, 293, 295, 301, 305, 380, 416, 431, 455, 459, 462, 1044; <i>Bakınız: Frengistan.</i>
Avusturya	95, 524
Ayasofya	437, 903, 1107

B

Bağdat	119
Bahr-i Muhit	275
Bahr-i Muhit-i Atlas-ı Garbî	276
Bahr-i Muhit-i Garbî	58, 274, 275, 276
Bahr-i Muhit-i Şarkî	58
Barla	121, 122, 123, 124, 125, 131, 139, 159, 405, 485, 539, 541, 543, 600, 1071
Barla Denizi	217
Barla Yaylası	510
Başıit Dağı	601
Bayezid Camii	517, 519
Bitlis	93
Boğaz	507, 529
Burdur	118, 159, 357, 485
Bursa	116

C

Camiü'l-Ezher	407
Cebel-i Arefe	314
Cenup	199
Ceziretü'l-Arap	57, 629
Cihanabad	117

Ç

Çam Dağı	510
Çamlıca	530
Çamlıca Tepesi	530
Çin	58, 278, 305, 328

D

Denizli	418, 565, 566, 572, 573, 575, 576, 579, 868, 1064, 1066
Derbent	278
Dicle	100
Diyar-ı Şam	117, 118

E

Eğirdir	160
Emirdağ	138, 565
Endülüs	328
Erek Dağı	159
Ergani	160
Erzurum	26
Eskişehir	418, 501, 575, 582, 583, 588, 606, 643, 652, 673, 675, 868, 869, 875, 880, 893, 913, 934, 1067
Eyüp Sultan kabristanı	526

F

Fırat nehri	100; <i>Bakınız: Nehr-i Fırat.</i>
Fransa	365
Frengistan	151; <i>Bakınız: Avrupa.</i>

G

Garb	98, 199

H

Haremeyn-i Şerifeyn	346
Hayber	337, 418
Himalaya Dağları	278
Hindistan	118, 119

Hint	278, 305
Horhor	546, 554, 1060
Huneyn	57, 63, 228

Iİ

Isparta	118, 121, 122, 123, 124, 126, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 139, 159, 165, 271, 361, 371, 405, 406, 407, 460, 539, 552, 576, 634, 1030, 1031, 1060.
İlâma	483
İran	48, 58, 278, 365
İslâmköy	83, 483
İstanbul	95, 99, 103, 104, 130, 302, 343, 350, 393, 394, 416, 507, 517, 518, 524, 526, 527, 528, 529, 530, 538, 546, 600, 658
İtalya	269
İzmir	137
İzmit	600

K

Kâbe	57, 58
Kâbe-i Mükerrreme	314
Kafkas dağları	278
Karaca Ahmed Sultan (Barla civarı)	124, 125
Kastamonu	118, 575, 578
Kosturma	522, 528, 531
Kûfe	338
Kuleönü	74, 82, 170, 543, 544, 634

L

Londra	195

M

Medine	226, 1009
Medine-i Münnevver	57, 227
Mekke	56, 57, 314
Milas	129
Mısır	130, 407, 707
Muhammed (a.s.m.)	845, 847

N

Nehr-i Fırat	338; <i>Bakınız: Fırat Nehri</i>
Nurs	99

O

Okyanusya	199

P

Petroğra	94

R

Roma	58
Rusya	91, 465, 522, 593, 1070

S

Sahra-i Ceziretü'l-Arap	618
Sarıyer	529
Sedd-i Çin	277, 278
Sedd-i Çinî	279
Senirkent	274
Sibirya	91, 328
Siirt	602
Sultan Eyüp Camii	527

Ş

Şam-ı Şerif	407
Şark	199
Şimal	199

T

Tophane	658

U

Uhud	57, 63, 228

V

Van	113, 118, 158, 160, 343, 546, 550, 552, 547
Van Kalesi	1060
Van Kalesi	95, 546, 549
Varşova	95, 524
vilâyat-ı şarkiye	343, 582
Volga Nehri	522, 523, 524

Y

Yemen	277, 328
Yokuşbaşı Çeşmesi	125
Yûşa Tepesi	507, 823.

LEM'ALAR GENEL İNDEKSİ

A

aba	251, 252.
Abadile-i Seb'a-i meşhure	362.
Abbas Mehmed	125.
Abbasiler	349, 350.
abd	264, 297, 298,
313, 318, 837, 839, 1084; <i>bakınız: ibad, kul.</i>	
~ Cenab-ı Hakkı tecrübe edemez	320.
~in hasenesi ve seyyiesi	234.
~in şerre fail olması	234.
~lere hazırlanan ebedî ihsanlar	980.
abdest	
sinelerin ~ ihtarı	611.
abd-i aziz	297.
abd-i sacit	731.
Abdullah	83, 116.
Abdullah Çavuş	116, 170.
Abdullah ibni Abdülmuttalip	815.
Abdullah ibni Ömer	362;
<i>bakınız: Hazret-i Abdullah, Hazret-i Abdullah ibni Ömer.</i>	
Abdullahlar (İslâmköylü ve Atabeyli)	83.
Abdurrahman	530, 539, 540, 541, 542,
543, 544, 545, 547, 1059.	
Abdülbâki	352.
Abdülkadir	
vaktin ~i	76.
zamanın ~i	90, 418.
Abdülkadirî	82.
Abdülkadir-i Geylânî	418;
<i>bakınız: Kutb-i Azam Şeyh-i Geylânî, Gavs, Cenab-ı Gavs, Cenab-ı Abdülkadir, Şeyh-i Geylânî, Şeyh Geylânî, Şah-ı Geylânî, Hazret-i Şeyh-i Geylânî, Hazret-i Gavs-ı Geylânî, Hazret-i Gavs-ı Azam, Gavs-ı Geylânî, Gavs-ı Azam, Hazret-i Gavs, Hazret-i Şeyh.</i>	
~nin daimî tasarrufu	88.
~nin kademi	87.
kâfirlerin ~'yi inkâr edememesi	88.
Abdülmecid (Nursî)	141, 160, 163, 725, 1002.
abes	200, 260, 876, 889.
abesiyet	200, 879, 889, 890, 1040, 1104.
âb-ı hayat	664, 967, 1074.
âbid	
~in ibadetleri	797.
~ Ma'bud'un vücudunu gösterir	787.
âbidîn	787.
acaib-i hikmet	685.
acaib-i hilkat	681.
acaib-i mu'cizat	647.
acaib-i sanat	677, 683, 942, 943.
âcal-i muayyene	1091.
Acemî	
~ hurufa başlanması	339.
~ hurufun intişarı	340.
acımak	463, 555.
âciz	175, 318.
~yavrular ve rahmet	525.
âciz-i mutlak	257, 258.
acube-i hilkat-i Rabbaniye	915.
acz	23, 30, 31, 264,
308, 323, 365, 376, 379, 381, 411, 472, 477,	
479, 482, 487, 489, 503, 511, 523, 524, 525,	
526, 557, 753, 855, 985, 1019, 1049, 1057,	
1061, 1086, 1097, 1117.	
~ diliyle dua	482.
~ ve hastalık	1045.
~in dereceleriyle kudretin mertebelerini his-	
setmek	958.
~ni bilmek	415.
beşerî ~ ve musibetler	27.
insanın ~i	849.
yavrunun ~i	525.
acz-i beşer	
~e deva	823.
acz-i beşerî	
~nin ilâcı	849.
acz-i insanî	238.
acz-i mutlak	310, 841, 889, 958.
aç	
~ların huzurunda yemek	359.
açgözlülük	<i>Bakınız: tamâ.</i>
açık	
~ bacak	455, 458.
~ saçık kadın	1043.
~ saçıklık	454, 455, 457, 458, 459, 466,
1043	
işçi kadınların ~lığı	460.
açık saçık	458.
açlık	23, 360, 474, 477.
~tan ölenler	196.
~tan ölmek	195, 196.
İkinci Harb-i Umumîdeki ~	369.
a'dâ	296, 514, 849, 1086;
<i>bakınız: düşman.</i>	
~ya karşı melce	849.
adab-ı İslâmiyet	466.
adab-ı Nebeviye	180.
adalet	171, 210, 291, 409, 444,
453, 879, 951, 1079.	
~ düsturu ve hayat-ı beşeriye	878.
~i yapmamak	877.
~siz insan	877.

ayn-ı zulümde, ayn-ı ~	569.	âdat	180;
beşere ~ emri	878.	<i>bakınız: âdet.</i>	
kaderin ~i	643.	~ ta sünnete ittiba	185.
kâinattaki ~ ve haşir	889.	~i ibadete çevirmek	174, 181, 185.
mahdut günahlara hadsiz azap		âdat-ı hasene	190.
nasıl ~ olur?	233, 1010.	âdat-ı seniyye	191.
memurun ~i	248.	adavet	52, 386, 961;
zulüm içinde ~	418.	<i>bakınız: husumet, düşmanlık.</i>	
adalet-i ekber	951.	~in küçülüp musalâhaya dönmesi	29.
adalet-i ilâhî	645;	~teki azab-ı vicdanî	652.
<i>bakınız: Allah'ın adaleti.</i>		Avrupa'nın ~i	301.
adalet-i ilâhiye	1079;	başka mesleklerle ~	374.
<i>bakınız: Allah'ın adaleti.</i>		cemal-i mutlaka ~	961.
~ ile muamele	241.	ebedî ~	984.
~nin şeytanın vücuduna müsaadesinin		evliyaullah'a karşı bir nevi ~	386.
hikmeti	211.	insanın ~i	962.
adalet-i kaderiye	580.	kâfirin ~i	189.
adalet-i mahza	1031.	muhabbetin ~e dönüşmesi	961.
adalet-i mutlaka	240.	mü'mine ~	240, 241, 652, 1011.
adalet-i mutlaka-i ilâhiye	1011.	adavet-i ilâhiye	22.
adalet-i tamme	409, 878.	adem	18, 23, 177, 178, 188, 213,
adam		222, 302, 330, 491, 492, 543, 561, 563, 705,	
aç ~ların huzurunda yemek	359.	831, 835, 939, 940, 946, 1007, 1063, 1096;	
ahir zamanın fena ~ları	340.	<i>bakınız: yokluk.</i>	
ahireti inkâr etmek isteyen ~	879.	~ âlemi	705, 707.
Allah'a ve ahirete inanan ~	711.	~ şerdir, karanlıktır	492.
bahtiyar ~	465.	~ şerr-i mahzıdır	213.
bedbaht ~	465.	~den icat	902, 1106.
büyük günah işleyen ~	22.	~den ürkmek	833.
dünya güzeline aşık ~	961.	~e vücut rengi vermek	26.
fakir ve izzetli bir ~	360.	~in ispatı	223.
farz namazını kılmayan ~	22.	~in istinadı	213.
felsefeci ~ nazarıyla canlı mahlûkat	705.	dalâlet ve küfürdeki ~	227.
günah-ı gizli işleyen ~	22.	mevcudatın ~den çıkması	944.
haklı ~	641.	mevcudatın ~e sukut etmemesi	944.
haksız ~	641.	Âdem	149.
hassas ~ ve imanî vesvese	216.	ademî	209, 213, 234.
hocaları ilzam eden mütefennin ~	614.	adem-i ittifak	379.
ibadet ve tesbih eden ~	445.	adem-i kabul	222, 223.
ibadeti terk eden ~	445.	adem-i mutlak	737.
imanlı ~ ve semavat	705.	~ yoktur	737.
kanaatkâr ~	366.	adem-i sırf	737.
küfürle ölen bir ~	645.	adem-i tagayyür	953.
mağrur ~	653.	adem-i tahayyüz	765.
mevcudata gafletle bakan ~	715.	adem-i takayyüt	765.
musibete giriftar olan ~	28.	adem-i tecezzi	765.
muztar ~	359.	adem-i zahirî	737.
müsrif ~	366.	ademistan	515.
nefsini beğenen ve seven ~	665.	âdemiyet	411.
neşeli ~	445.	~ten kalbi kaldırmak	1031.
Risal-i Nur'u okuyan ~	572.	âdet	195, 197;
ruhu azaptaki ~in saadeti	292.	<i>bakınız: âdât.</i>	
serseri ve işsiz ~lar	460.	~i ibadete çevirmek	174, 191.
şükretmeyen ~	490.	Allah'ın ~i ve sünneti	751.
tek ~a orduların taarruzu	558.	sû-i ihtiyardan gelen ~in terkiyle ölüm	196.
üç dört ~i öldüren bir ~in islâhı	572.		
yetmiş gün yemeyen ~	195.		
adap	180, 181, 183, 191.		

âdetullah	149.	~ların fitrî kanaatleri	364.
~ kavaninine mûraat ve itaat	228.	~ların telkihi ve sinekler	613.
Âdil	178, 872, 948, 1114.	çam ~ı	536.
Âdil-i Hakîm	769.	çekirdek ve ~	771.
Adil-i Mutlak	889.	kaderî ve cismanî ~	434.
Âdilü'l-Hakem	1092.	kâinat ~ı	771.
Adl	872, 875, 876, 877,	ağız	354, 385, 895.
892, 931, 955, 956, 1098, 1101, 1115, 1116;		~da hurufatın teşekkülü	650.
<i>bakınız: ism-i Adl.</i>		~daki kuvve-i zaika kapıcıdır	354, 1023.
~ ismi ve saray-ı âlem	1101.	~dan akan sular	960.
Adl-i Âdil	751, 951.	~dan çıkan kelimatın sümbüllemesi	647.
Adliye	405, 453.	ağlamak	857.
~ dairesindeki yangın	104.	ağleb-i ömür	338.
~nin evhamlandırılması	566.	ağraz-ı siyaset	48.
Adliye Vekâleti	577.	ağraz-ı şahsiye	236.
Adlû'l-Âdilû'l-Hakemû'l-Hakimû'l-Hakimû'l-		Ağrus	166.
Ezelî	1090.	ah	103.
Adlû'l-Hakem	785, 807.	ahali	<i>Bakınız: halk.</i>
af	62, 241, 318, 990.	~nin Nurlara alâkası	571.
~fa müstahak olmak	240.	ahbab	551, 552;
afak	526.	<i>bakınız: dost.</i>	
~in fenâ ve zevali	829.	~in firakı	827, 861.
afet		~in idam-ı ebediden kurtulması	827.
~lere nokta-i istinat	855.	~in saadetinden mütelevviz olmak	188.
afetmek	569.	~tan müfarakat	547.
âfil	1015.	ahiretteki ~lara kavuşmak	529, 1048.
afiyet	30, 473, 477, 483, 490, 491, 493,	ahbapsızlık	553.
859, 1045, 1046, 1047, 1050, 1051, 1052;		ahfa	285.
<i>bakınız: sıhhat, sağlık.</i>		Âhir (Esmâ-i Hüsna)	769, 771, 781.
~le giden hayat	1052.	ahir zaman	345, 587, 604, 1015, 1068.
~ten gelen istiğna	487.	~ fitnesi	<i>Bakınız: fitne-i ahir zaman.</i>
Afrika	199, 275.	~ ve Said Nursî	112.
~daki zencilerin fakirlikleri	305.	~nden mahfuz kalmak	345.
Afyon	118.	~ hâdisatı	563.
~ Mahkemesi		~ ve Risale-i Nur	1068.
~ müdafaası ve mektupları	964, 1117.	~da Allah denilmeyecek	111.
~ Medrese-i Yusufiyesi	868.	~da gelecek Peygamber	61.
ağaç	308, 324, 332, 434, 448, 534,	~da gelecek Peygamberin Sahabeleri	60.
560, 649, 681, 683, 761, 771, 801, 881, 882,		~da Hazret-i İsa'nın gelmesi ve Deccali	
905, 906, 929, 979, 980, 1083, 1091, 1102;		öldürmesi	274.
<i>bakınız: eşcar, şecer.</i>		~da hizmet-i Kur'âniye ve Şeyh-i	
~ ve ism-i Bâtın	773.	Geylânî	81.
~ ve kâinat	771.	~da dindar İsevîlerle ittîfak	375.
~cın bâtını	773.	~daki dalâlet ve Risale-i Nur	587.
~cın çekirdek-i aslîsi ve meyveleri	773.	~ın büyük şakileri	100.
~cın evvel ve ahirinin İmam-ı Mübine		~in fena adamları	340.
işareti	773.	ahiret	29, 231, 304, 328, 329, 376,
~cın hikmet-i hilkatî	683.	378, 382, 385, 462, 473, 478, 483, 508, 509,	
~cın hilkatî	434.	518, 521, 522, 623, 845, 870, 969, 1015,	
~cın İmam-ı Mübine işareti	773.	1047, 1049; <i>bakınız: uhrevî, dâr-ı beka,</i>	
~cın kavanin-i hayatîyesi	927.	<i>dâr-ı ahiret.</i>	
~cın Kitab-ı Mübine işareti	773.	~ âlemleri ve yıldızlar	967.
~cın mebde ve çekirdek-i aslîsi	771.	~ azabından kurtulmak	225.
~cın teşekkülât düsturları ve çekirdek	771.	~ makamâtı hadsizdir	386.
~cın zahîr ve bâtınının Kitab-ı Mübine		~ saadeti	1054; <i>bakınız: saadet-i ebediye,</i>
işareti	773.	<i>saadet-i uhreviye.</i>	
~cın zahîri	771, 773.	~nin bir medarı	497.
~lar Allah'ı tanıır ve tanıttırır	978.		

~ sofrası	554.	Ahmed Cami	101, 102.
~e iman	508, 711, 889, 921;	Ahmed Çavuş	125.
bakınız: iman-ı ahiret, iman-ı bilahiret.		Ahmed Galip	79.
~i bilmemek	478.	Ahmed Hüsrev	97.
~i iktiza eden hakikatler	879.	Ahmed-i Farukî	101, 174, 934;
~i inkâr etmek isteyen adam	879.	bakınız: İmam-ı Rabbanî.	
~i çin çalışanlara milletin hürmet ve muave-		Ahmed-i Muhammed	Bakınız: Muhammed
neti	398.	(a.s.m.).	
~in fidanlığı	521.	~ âyine-i Ehad ve Samed'dir	962.
~in gelmemesi	879.	ahsen-i takvim	1076.
~in icadı	17.	ahval	559, 755.
~in vücudu		ahz-ı ücret	480, 1086.
~ kat'î ve şüphesizdir	879.	aile	357.
~ na aşk-ı bekanın delâleti	509.	~ hayatı	464.
~ na enbiyanın icma ve tevatürü	508.	~ ve kadın	467.
~ na esmanın delâleti	508.	~nda kadının emniyet ve sadâkati	466.
~ na evliyanın şahadeti	508.	~nda sadâkat	466.
~te beş yüz senelik Cennet	384, 385.	~nda en mühim nokta	466.
~te rekabet yoktur	385.	~nda kadının vazifesi	458.
~teki ahbaplara kavuşmak	529, 1048.	~nı bozmaya çalışan komiteler	464.
kâfirlerin ~i	171.	~nın bozulması	465.
küre-i arz ~in mezraasıdır	248.	~nın inkişafı	466.
mü'minin ~i	171.	~nın maişeti ve iktisat	357.
nur-i imanla ~	1087.	~nın saadet-i hayatiyesi	457.
nur-i imanla ~ âlemleri	717.	~ saadeti	1043.
ahir-i Fetih	63, 67.	Aişe (r.anha)	Bakınız: Hazret-i Aişe-i Sıddıka.
ahir-i ömür	675.	akaid-i imaniye	45, 262.
ahkâm	183, 437, 438, 817.	akarib	Bakınız: akraba.
esmanın ~i ve musibetler	474.	~in saadetinden mütelezziz olmak	188.
Kur'ân-ı Hakîm'in ~ı	819.	akdar-ı muntazama	759.
Resul-i Ekrem'in ~ı	184.	akıbet	397.
ulûhiyetin ~ı	936.	akıbetbinlik	630, 1076.
ahkâm-ı Kur'âniye		akıbetendişlik	378.
~ ve kâinat	878.	akide	235.
~nin hakaikı	878.	akıl	39, 88, 154, 155, 175, 220, 227,
ahkâm-ı rububiyet	153.	254, 285, 292, 293, 314, 356, 357, 378, 401,	
ahkâm-ı şer'iye	150, 193.	414, 417, 432, 474, 532, 674, 731, 817, 917,	
ahkâm-ı ubudiyet		921, 925, 926, 957, 985, 986, 1020, 1084,	
~te yeni icatlar bid'attır	185.	1120.	
ahlâk	305, 652, 1080.	~ duygusu	Bakınız: kuvve-i akliye.
habîs ~larla telezzüz edenler	229.	~ hakimiyetin letaifiyle zevk alır	721.
muhitin ~taki tesiri	459.	~ ve fazilet	410.
taife-i nisaiyedeki yüksek ~	467.	~ ve iman	153.
ahlâk-ı âliye	813.	~ ve kuvve-i zaika	1023.
ahlâk-ı âliye-i Peygamberiye	362.	~ ve mide	1023.
ahlâk-ı hasene	654, 1076.	~ ve ruhun harekâtı	88.
ahlâk-ı seyyie	362, 459, 654.	~dan istifa edenler	888.
ahlâk-ı şecaatkârâne	1072.	~lın bazı hakaik-ı imaniyeye	
ahlâksız		yetişmemesi	153.
~ kocanın tahakkümüne girmemek	467.	~lın dekaik-ı tasavvuratı	88.
ahmak	733, 888.	~lın düsturları	32.
ahmaklık	25, 435, 451.	~lın nazarında esbap	918.
ahmaku'l-humaka	436.	~lın zahiri	211.
Ahmed	79, 102.	~lın zahiri nazarı ve çirkinlikler	917.
Ahmed (a.s.m.)	847;	hissiyat ve ~	220.
bakınız: Muhammed (a.s.m.).		kalp ile ~lın imtizacı	674.
Ahmed (elfin müceddidi)	102.	âkıl	491.

âkilüllâhm	610, 870.
~ hayvanın helâl rızkı	610.
akis	145.
akl-ı beşer	908.
akl-ı dünyevî	385.
akraba	545;
<i>bakınız: akarib.</i>	
~nın mahremiyeti	1043.
~ya hizmet	498.
hasta ~ya hizmet	488.
hastalıkta ~ların şefkatleri	1052.
akrebiyet-i ilâhiye	152.
akrep	663, 1070, 1071.
Said Nursî ve ~ler	600.
akşam	805.
aktab-ı Âl-i Beyt-i Muhammediye	44.
aktap	43, 278, 322, 791.
aktâr-ı âlem	
~de münteşir zerrelerin vazifeleri	649.
akval	334, 1022.
akval-i müfessirîn	279.
akvam-ı mazlume	278.
akvam-ı Şarkîye	338.
akvam-ı Tatarîye	278.
akvam-ı vahşiye	278.
akvam-ı zalime	277.
Âl	142, 691.
~ ve Said Nursî	418.
nesebî ~	142.
risalet noktasındaki ~	142.
âla	
~ bir şeyin bozulması	229.
alâimü's-sema	338.
alâka	
imansız ~	1087.
alâka-i kalp	33, 34, 1058.
alâka-i uhuvvet	1087.
âlâm	25, 30, 225, 857;
<i>bakınız: elem.</i>	
muvakkat ~ın zevali	24.
alâmet-i farika	283, 440, 763, 895, 1086.
alâmet-i hasr ve tahsis	920.
âlâm-ı ebediye	225.
âlâm-ı firak	833.
alât	981.
âlâ-yı illiyyin	293, 1020, 1082.
alçaklık	236.
âlem	199, 200, 299, 437, 711, 747, 765,
771, 809, 896, 928, 969, 1090.	
~ büyük bir insandır	231.
~ mescidi	801.
~ ve esma-i ilâhiye	30.
~ ve insan	445, 884.
~ ve ism-i Kudûs	870.
~ ve rahmet	257.
~deki hüsün ve feyiz	312.
~deki muvazene ve mizan	875.

~deki temizlik	869.
~in fenâsı	176, 288.
~in mevcudatına gafletle bakmak	715.
~in ustası	428.
~in zevali	176.
~ler Allah'ın kabza-i tasarrufundadır	769.
~lere rahmet	809.
adem ~i	705, 707.
ahbabın gittiği ~	552.
arz ve ~in icmaı	775.
asfiya ve evliya ile ışıklanan ~	505.
bâkî ~	188, 915.
bâkî ~in halk edilmesi	34.
beka ~i	38, 238.
berzah ~i	314, 504, 519, 1066;
<i>bakınız: âlem-i berzah.</i>	
ebedî ~	188, 984.
ebedî ~de ihsanat	978.
fânî ~	237.
felsefe nazarıyla arz ~i	705.
fenn-i elektriğe göre ~	886.
feza ~i ve kuyyumiyet	941.
gece ~i	626.
geniş ve rahat bir ~	711.
insan ve ~	231.
insanın hususî ~i	445.
kâinatın ~leri	669.
kâinatın ~leri hayattardır	928.
manevî ~ler ve manevî letaif	902.
mevt ve hayat içinde yuvarlanan ~	875.
nebatat ve hayvanatın yedi kat ~leri	199.
nuranî ~	703.
nuranî ~ ve kabir	703, 707.
nur-i imanla ~	1086.
nur-i imanla dünya ve ahiret ~leri	717.
on dokuz bin ~in miftahı	71.
semavat ~i	669, 705.
ulvî ~lerin tabakatı	203.
vâsî ~	1086.
yakaza ~i	39.
yukarı ~lerdeki tahrip ve tamir	870.
âlem-i ahiret	721.
âlem-i asgar	30, 731, 733.
âlem-i bâkî	509, 669.
âlem-i beka	171, 237, 508, 551, 671, 984;
<i>bakınız: beka âlemi.</i>	
~da gösterilecek levhalar	521.
~da ihsanat	989.
~da ihsanat-ı uhreviye	972.
~nın bir sebeb-i vücudu	34.
~nın nuru	220.
âlem-i berzah	529;
<i>bakınız: berzah âlemi.</i>	
~taki emvat	1058.
âlem-i berzahiye	201.
âlem-i beşeriyet	
~i zirûzeber eden akvam-ı vahşiye	278.

âlem-i cismanî	669.	~e girmeyen umur	282.
âlem-i dünya		~in intizamı	928.
hayat ~ya beka verir	915.	a'lem-i ulema-i asır	117.
âlem-i ebedî		a'lem-i ulema-i zaman	118.
~de müferrah olmak	1056.	âlem-i zuhur	901.
âlem-i ekber	731.	Âlemin Reisi	61;
~deki sikke-i vahdet	733.	<i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>	
âlem-i emir	146.	âlet-i vesvese	231.
âlem-i ervah	328, 669, 928.	alev	204.
~ ve ruh	960.	Alevîler	52, 993.
âlem-i fânî	509.	~ Ehl-i Sünnete cephe almalıdır	52.
~ âlem-i gayba perdedir	671.	~in Ehl-i Sünnete küsmeleri	52.
âlem-i gayp	283, 313, 620, 671, 813, 815, 926, 927, 928, 945, 946, 1113.	~in sünneti terk etmeleri	52.
~ ve Kur'ân-ı Azîmüştân	821.	alış veriş	362, 363.
~bın lisanı	821.	Ali	79, 99, 138.
âlem-i hakikat	892.	Ali (Hafız) 74, 82, 85, 267, 280, 352, 578, 1022, 1083.	
âlem-i insanî		Ali (Kuleönlü)	634.
~deki hikmetler ve maslahatlar rızka bakar	885.	Ali (Küçük)	352, 418, 543, 1022, 1033.
âlem-i insaniyet		Ali (r.a.)	<i>Bakınız: Hazret-i Ali.</i>
~teki düsturlar	949.	~ sevgisi	<i>Bakınız: hubb-i Ali.</i>
manevî ~in padişahları	278.	~nin nesli	47.
âlem-i îslâm	67, 252, 350, 351, 555, 633, 1027, 1076; <i>bakınız: İslâm âlemi.</i>	Âi-i Aba	251.
~ kıt'ası memalik-i harredir	459.	Âi-i Beyt	44, 46, 341, 346, 604.
~ ve Âi-i Beyt	43.	~ sünnetin muhafızı ve menbadır	44.
~ ve Doksan Üç Rus Harbi	602.	~ ve âlem-i İslâm	43.
~ ve mahiyet-i Muhammediye	910.	~ ve Said Nursî	418.
~daki mürşitler	43.	~e hakikî dost olamayanlar	44.
~in başına gelen hâdisat-ı elime	108.	~e meveddet	43, 44.
~in en müthiş musibet zamanı	593.	~in efradındaki İslamiyet taraftarlığı	45.
~in medrese-i umumîsi	407.	~in şahs-ı manevîsi	
~in terakkiyat-ı maneviyesi	44.	~ ve Hazret-i Ali	46.
bayram namazlarında ~in zikir ve tesbihi	313.	~nin makamı ve Gavs-ı Geylânî	86.
Rus Harbi ve ~	595.	~ten çıkan rehberler ve mürşitler	43.
âlem-i İslâmiyet	65, 191.	~ten gelen muhakkikler	418.
~ ve mahiyet-i Muhammediye	1109.	Cevşenü'l-Kebir ~in mirasıdır	605.
~in kudsî kelimatı	910, 1109.	hakikî ~ten olmayanlar	44.
âlem-i kesret		Ali Rıza	79.
~teki vahdet âyineleri	745.	âlicenap	652, 653, 948, 949, 1114.
âlem-i mana	583, 901.	âlihe	608.
âlem-i manevîye	1003.	âlihimm	639, 653.
âlem-i melekût	248, 669, 813.	alil	318.
âlem-i misal	248, 327, 328, 671, 960.	Alil Osman Çavuş	134.
âlem-i misalî	201.	Âlîm	723, 743, 745, 749, 759, 853, 1089.
âlem-i misaliye	201.	âlim	341, 365, 404;
âlem-i nur	331, 485, 515.	<i>bakınız: ulema, allâme.</i>	
âlem-i rahmet	508.	~lerin hırsı	365, 1024.
âlem-i semavat	705.	kötü ~ler	<i>Bakınız: ulemaüssû.</i>
felsefe nazarında ~	1085.	Müslüman olan Benîsrail ~leri ve yanlış malûmatları	245.
âlem-i şahadet	201, 206, 282, 283, 313, 620, 815, 821, 928, 945, 1113.	zamanın ~i	404.
~ âlem-i gayba perdedir	671.	alîmâne	
~ ve hayat	927.	~ faydalar	969.
~ ve semavat âlemi	669.	~ sanat-ı icat	1037.
		Âlim-i Bâkî	825.
		Âlîm-i Hakîm	
		~in ilim ve emrinin ünvanı	769.

Alîm-i Kadîr	310.	~ tagayyür ve tebeddûlden	697.
Alîm-i Külli Şey	534, 763.	~ munezzehtir	697.
Alîm-i Mutlak	733.	~ Vacibü'l-Vücut'dur	974.
Alîm-i Zülcelâl	647.	~ yolunda harcanan zaman	36.
Alîmü'l-Hakîm	807.	~'a acz isnat etmek	1103.
Âlimü's-Sır ve'l-Hafîyyat	1097.	~'a dost ve muhatap olmak	264.
Aliyyü'l-Kavî	783.	~'a düşmanlık	<i>Bakınız: adavet-i ilâhiye.</i>
Aliyyü'l-Murtaza	657;	~'a hamd	725.
<i>bakınız: Hazret-i Ali.</i>		~'a hiçbir şey ağır gelmez	745.
Allah	70, 74, 91, 111,	~'a hitap	261.
112, 132, 218, 280, 320, 467, 483, 485, 530,		~'a iltica	28, 31, 214, 242, 319,
547, 568, 693, 695, 699, 705, 725, 755, 779,		472, 482, 489, 849, 855, 1049, 1117.	
781, 783, 785, 787, 789, 791, 793, 795, 797,		~ kârâne teveccüh	24.
799, 801, 805, 811, 888, 891, 961, 1008;		~'a iman	179, 543, 711, 1053, 1061;
<i>bakınız: Cenab-ı Hak, Hâlık, Zat-ı Akdes.</i>		<i>bakınız: iman-ı billâh.</i>	
~ acz ve ihtiyaçtan munezzehtir	697.	~ ve envâr-ı vücut	833.
~ bâkîdir	33, 34, 330, 542, 543, 827, 829.	~ ve Resul-i Ekrem'e ittiba	186.
~ batıl tavsifatdan munezzehtir	697.	~la intisap	496.
~ bizatîhî Kayyum'dur	1111.	~'a intisap	543, 551, 1053, 1062.
~ bütün sesleri birden işitir	935.	~ etmemek	497.
~ doğurmak ve doğurulmaktan		~ ve envâr-ı vücut	833.
munezzehtir	699.	~ ve istinattaki kuvvet	898.
~ dostu	<i>Bakınız: evliyaullah, velî, evliya.</i>	~'a isyan	214.
~ en kısa yolu ve en faydalı şekli takip eder	889.	~'a itaat	179, 189, 264, 503, 989.
~ hasr ve tahditten munezzehtir	699.	~in en makbulü	179.
~ her şeyden yücedir	757.	~'a karşı edep	
~ her şeye bedeldir	34, 178, 542.	~ ve hicap	1004.
~ her şeye kadirdir	807.	~ ve tesettür	182.
~ her şeye yakındır	935.	~'a karşı tecrübe vaziyeti almamak	321.
~ her şeyi hakkıyla bilir	807.	~'a kulluk	689.
~ her şeyi her şe'niyle bilir	759.	~'a mensubiyetle bir an yaşamak	561.
~ hesabına almak	324.	~'a muhabbet ve Habibullah'a ittiba	179.
~ hesabına amel etmek	300.	~'a muhatap ve dost olmak	257.
~ hesabına kâinatı inkâr	623.	~'a şükretmek	689.
~ hiçbir mekânda değildir	935.	~'a temessük ve teveccüh etmek	865.
~ hudus ve zevalden munezzehtir	699.	~'a ubudiyetle kendini sevdirmek	1103.
~ hulûl ve ittihattan munezzehtir	699.	~'i bilmek ve bildiğini bildirmek	258.
~ için çalışmak	38.	~'i görmemek ve bilmemek	888.
~ için görüşmek	38.	~'i hamd ile tesbih	691.
~ için işlemek	38.	~'i inkâr etmek	888.
~ ilmiyle her bir mekânda hazırdır	935.	~'i mülâhaza	261.
~ kâfidir	542, 543, 859, 1096.	~'i sena	687.
~ katında emanet	789.	~'i seven	865.
~ kudretiyle her bir mekânda hazırdır	935.	~'i sevmek	186, 189, 919, 961, 1110.
~ kusur ve noksandan munezzehtir	697.	~'i takdis	691.
~ maddeden mücerrettir	936, 1111.	~'i tanımak	496, 687, 865, 1053, 1103.
~ mekândan munezzehtir	936, 1111.	~'i tanımamak	883, 1104.
~ muin ve vezirlerden munezzehtir	695.	~'i dehşetli bir hastalıktır	478.
~ müşâbehetten munezzehtir	695.	~'i tanımayanın dünyası	479.
~ mütegayyir ve mütehavvil değildir	1115.	~'i tanıyanın dünyası	479.
~ namına verilmeyen nimeti yemek	1020.	~'i tarif	687.
~ rahmetini inkâr ettirmek istemez	980.	~'i tasdik	989.
~ rızası dairesinde hareket	38.	~'i temcit	1084.
~ rızık istemez	656.	~'i tesbih	691.
~ sanatını sever	923.	~ ve tahmîr	691.
~ sevgisi	<i>Bakınız: muhabbetullah.</i>	~ ve tazim	1084.
~ şeriklerden munezzehtir	695.	~ ve tenzih	689.

~'i unutmak	475.	~'in esması	182, 226, 256, 439, 747, 829, 837, 881, 934, 941, 948, 986, 1093; <i>bakınız: esma, Esma-i Hüсна, esma-i ilâhiye, lsm-i Azam, Allah'ın isimleri.</i>
~'i vaadinde tekzip	989.	~ mevcudatın güzelliğini iktiza	183.
~'i zikretmek	687.	eder	962.
~'in adaleti	989;	~ sermedidir	681.
<i>bakınız: adalet-i ilâhiye, adalet-i ilâhi.</i>		~ ve ağaçlar	39, 839.
~ ve beşerin beka duası	35.	~ ve insan	146.
~ ve haşır	889, 1104.	~ ve sıfâtı	815.
~'in âdâtını değiştirmesi	149.	~na âyinedarlık	1116.
~'in âdeti ve sünneti	751.	~na mazhariyet	300.
~'in affı	318.	~na mesel ve temsille bakmak	263.
~'in altı ismi	345, 931, 934, 954, 956.	~na yapışmak	863.
~'in arzı harap etmesi	249.	~nın aynaları	777.
~'in âsârına nazar-ı ibretle bakmak	1092.	~nın bekası	827.
~'in aşk-ı lâhutisi	1114.	~nın hudutları içinde edep	182.
~'in âyine-i ilmi	901, 1106.	~nın icadı bâkidir	831.
~'in azameti	1091.	~nın tecelliyatı	775.
~nin berahin-i neyyiresi	757.	~'in evamirinin muallimi	809.
~'in bâkî mülkü	1059.	~'in evsafı	829.
~'in bekası	829, 1061.	~'in ezeliyeti	699, 937, 939.
~ ve ahabın saadeti	827.	~'in ezeliyeti ve sermediyeti	939.
~ yla eşya beka bulur	825.	~'in faaliyet-i kudreti	968.
~'in beşere ihsanatının camiiyeti	1116.	~'in hafiziyeti	721.
~'in bin bir ismi	222, 258, 259, 263, 605, 645, 872, 947, 1088, 1114, 1118.	~'in hâkimiyeti	884, 972, 990, 1120.
~'in birliği	970.	~nin genişliği	966, 969, 975, 983.
~'in celâli	777.	~nin vüs'atı	757, 977, 979, 987.
~ ve esbap	918.	~'in hakkı olan şükûrlar	489.
~'in cemali	210, 697, 749, 989, 1007.	~'in hâlikiyeti	937.
~ ve kâinattaki mehasin	837.	~'in halk ve tedbiri	745.
~ni göstermek istemesi	883.	~'in hallâkiyeti	<i>Bakınız: hallâkiyet-i ilâhiye</i>
~'in cemel-i sanatı	979.	~ne müdahale ve iştirak mümkün	
~'in cünudunun ilhamları	622.	değildir	560.
~'in daire-i ilmi	831, 1095.	~'in haşmet-i ulûhiyeti	965.
~'in dergâhı	<i>Bakınız: dergâh-ı ilâhî, dergâh-ı ilâhiye.</i>	~'in haşmeti ve güneş	886.
~na avdet	319.	~'in havl ve kuvveti	805, 851, 853, 855, 857, 859, 861, 865, 867.
~nda acz ve zaaf	511.	~ne iltica	855, 1097.
~nda bir şefaathçi	258.	~'in havli	969, 972.
~'in ebediyeti	699.	~'in hayat-ı sermediyesi	924.
~'in ef'ali	1092, 1093.	~'in hazır ve nazır olduğunu	
~ münezzeh ve mukaddestir	697.	düşünmek	397.
~nde naziri ve şeriki yoktur	935.	~'in hidayeti	
~nin eserleri	775.	~nin güneşi	809.
~yle kendisini sevdirmesi ve		~'in hikmeti	260, 410, 669, 683, 743, 767, 839, 843, 967, 971, 972, 978, 981, 985, 990, 1040, 1060, 1096, 1120; <i>bakınız: hikmet-i ilâhiye.</i>
tanıttırması	443.	~ her şeye şamildir	975.
~'in ehadiyeti	283, 560, 971, 976, 982, 986.	~ ve beşerin beka duası	35.
~'in emirleri	<i>Bakınız: evamir-i ilâhiye.</i>	~ ve güneş	886.
~'nin vasıta-i nakliyatı	937.	~ ve haşır	879, 889, 1104.
~'in emri	558, 805, 886, 904, 967, 969, 975, 981, 987, 990, 1062, 1103.	~ ve insan	843.
~ ve kudreti	648.	~ ve nev-i insanın beka duası	922.
~ ve zerreler	937.	~ni tenkit etmemek	230.
~ne itaat	189.	~nin ihatası	972.
~nin ünvanı	769.		
~'in envâr-ı kemalinin gölgesi	697.		
~'in envârının gölgeleri	775.		
~'in eserleri	145.		

~nin şeytanın vücuduna müsaadesinin hikmeti	211.
~nin şümülü	966, 977, 979, 983.
~nin vüs'atı	757.
~'in hikmetlerinin tezahürü ve risalet-i Ahmediye	891.
~'in hükmü	904.
~'in ibkası	33.
~'in icadı	146, 533, 536, 898, 1036.
~'inde vesaitin teşriki yoktur	438.
~'inde şeriki yoktur	741.
~'indeki kolaylık	535, 558.
~'ni tabiata vermek	1037.
~'nin iki tarzı	451, 452.
~'in idaresi	898, 967, 1106.
~'in ihsan ettiği şahadetler	811.
~'in ihsanâtı	187, 981, 988.
~'in ihsanı	1096.
~'in ihsanları	980.
~'in ihtiyaç ve aczi imkân haricindedir	936, 1111.
~'in ihtiyarı	284, 763.
~ tam ve ekmeldir	763.
~'in ilmi	449, 533, 536, 727, 737, 741, 743, 745, 749, 769, 775, 935, 972, 978, 990.
~ her şeyi kuşatmıştır	743.
~ muhittir	759, 761, 763, 975.
~ ve eşyanın vücuda gelişi	761.
~ ve icat	451, 534, 536.
~ ve kâinatın insana muaveneti	257.
~'indeki daimî vücutlar	825.
~ni anlamak	959.
~ni fehmetmek	841.
~nin desatiri	767.
~nin ihatası	759, 966, 972, 977, 979, 983, 987.
~nin kaderî kelimeleri	622.
~nin nuraniyeti	759.
~nin nüfuzu	759.
~nin ünvanı	769.
~'in ilm-i ezeli	901.
~'in inayeti	559, 751, 977, 983, 988, 1007, 1059.
~nin pınarı	809.
~'in iradesi	17, 146, 152, 239, 281, 284, 648, 759, 763, 895, 924, 935, 975, 981, 985, 990.
~ muhittir	761.
~ şamildir	763.
~ ve eşyanın vücuda gelişi	761.
~ ve icat	440, 534.
~ ve ihtiyarı	150, 761.
~ ve tabiat-ı eşya	441.
~ni anlamak	959.
~nin ünvanı	769.
~'in iradeti	972, 990, 1120.

~'in isimleri	809, 989, 1114;
bakınız: <i>esma, esma-i İlâhiye, Esmâ-i Hüsna, İsm-i Azam, Allah'ın esması, esma-i İlâhiye, Esmâ-i Hüsna, Allah'ın esması.</i>	
~ güzeldir	491, 1052.
~ mevcudatın güzelliğini iktiza eder	183.
~'indeki sonsuz nimetlere hamd	721.
~ne karşı hilâf-ı edep	182.
~nin mazharları hayalî değildir	146.
~'in ismeti	859.
~'in istiğna-i mutlakı	264.
~'in istiğna-i zatîsi	264.
~'in izni	17, 805.
~'in izzeti	757, 918, 1091.
~ ve esbap	439, 918.
~'in kabza-i rububiyeti	935.
~'in kabza-i tasarrufu	19, 767, 769, 920, 1092.
~'in kader kanunu	<i>Bakınız: kanun-ı kader-i İlâhî.</i>
~'in kaderinin mektubâtı	777.
~'in kâinata ihtiyacı yoktur	264.
~'in kâinatı tesis ve tanzimi	751.
~'in kanunlarına tabiat namını vermek	1038.
~'in kavanin-i meşietine itaat	228.
~'in kayyumiyeti	
~ ve eşya	1111.
~'in kaza ve kader kalemi	775.
~'in kelâmı	621;
bakınız: <i>kelâmullah, kelâm-ı İlâhî.</i>	
~ gayr-i mütenahidir	619.
~nin adedi	619, 621.
~'in kemalâtı	
~ ve haşır	879.
~nı bildirmek istemesi	883.
~'in kemali	697, 749, 1092.
~ ve kâinattaki kemalât	837, 841.
~'in kemal-i kudreti ve hikmeti	410.
~'in kemal-i nimeti	980.
~'in kendini	
~ bildirmesi	919.
~ sevdirmek istemesi	883, 890.
~ sevdirmesi	443, 681, 745, 879, 919, 923, 961.
~tanıtması	443, 681, 745.
~tanıttırmak istemesi	883.
~tanıttırması	879.
~'in keremi	652, 681.
~'in kıymetli şeyleri aynıyla iadesi	290.
~'in kibriyası	
~nin azameti	<i>Bakınız: azamet-i kibriya.</i>

~'in kudreti	146, 152, 239, 439, 560, 727, 741, 743, 749, 755, 767, 769, 775, 837, 901, 924, 935, 967, 969, 971, 972, 975, 978, 981, 985, 988, 990, 1034, 1096, 1102, 1120; bakınız: kudret-i ilâhi- ye, kudret-i Rabbaniye, dest-i kudret, dest-i kudret-i Rabbaniye, dest-i kudret-i ilâhi.
~ her şeye nüfuz eder	843.
~ her şeye yetişir	971.
~ kâmindir	763.
~ ve beşerin beka duası	35.
~ ve esbap	281, 533, 741.
~ ve eşyanın vücuda gelişi	761.
~ ve feza	968.
~ ve güneş	886.
~ ve haşır	889.
~ ve hayat	915, 920, 1111.
~ ve icat	440, 451, 452, 533, 534, 536, 898, 918, 919, 979, 1106.
~ ve insan	559, 669, 727, 731, 843.
~ ve kâinat	727.
~ ve maddiyyun	936.
~ ve zerreler	937.
~ zarurîdir	763.
~ zatîdir	759, 763.
~ zatından neş'et eder	763.
~ zatının lazımıdır	763.
~inde meratip bulunmaz	763.
~ne acz tedahül edemez	763.
~ne dayanmak	559, 1062.
~ne intisaptaki kuvvet	536.
~ne istinat	298, 515.
~ne itimat	849.
~ne küçük büyük müsaavidir	765.
~ni anlamak	959.
~ni tanımak	479.
~nin âsârı	777.
~nin azameti	966, 969, 974, 977, 979, 982, 987, 1063.
~nin düsturları	901.
~nin harikaları ve mu'cizeleri	970.
~nin haşmeti	757.
~nin hazineleri ve kâf nun	646.
~nin izzeti ve zahiri esbap	918.
~nin kalem-i kaderi	727.
~nin mertebelerini hissetmek	958.
~nin mu'cizelerini mûtaala	707.
~nin mücesssem kelimeleri	621.
~nin şununatı	969.
~nin şumulü	969.
~nin ünvanı	769.
~yle icat	422, 441, 449, 536, 901.
~'in kudsiyeti	947.
~'in kuvveti	886, 967, 969, 972, 975, 978, 981, 985, 1039.
~ ve icat	534.
~ni anlamak	958.

~'in lezzet-i mukaddesesi	1114.
~'in maksadı-ı ilâhiyesi ve risalet-i Ahmediye	891.
~'in malikiyetini anlamak	959.
~'in marziyatı	189, 809.
~'in masivasının ma'budiyeti ve mahlûkiyeti	289.
~'in merhameti	190, 222, 652, 886, 968.
~ ve insan	257.
~ni celp	18, 1054.
~'in meşiet-i	281, 284, 763, 895, 924, 935.
~ ve eşyanın vücuda gelmesi	761.
~'in mevcudiyeti	872, 965, 967, 970, 1101.
~'in misli ve naziri yoktur	935.
~'in mizanı	875.
~'in mizan-ı adli ve kâinat	884.
~'in mu'cizat-ı sanatı	731.
~'in muaveneti	222.
~'in muhabbeti	190.
~ ve Habibullaha ittiba	186.
~ne mazhar olmak	190.
~ni celp	190.
~nin lisanı	809.
~nin mir'atı	809.
~ yle sevmek	33.
~'in muhabbet-i kudsiyesi	1114.
~'in muini ve veziri yoktur	741.
~'in mukaddes	
~ cemali	Bakınız: cemal-i mukaddes.
~ cemalinin işaretleri ve delilleri	564.
~ isimleri	954.
~ sevgisi	Bakınız: aşk-ı mukaddese-i ilâhiye.
~sıfatı	939.
~sıfatları	805.
~'in mülkü	967, 972, 975, 978.
~nde iştirak yoktur	883.
~nün cemali	809.
~'in namının değiştirilmesi	112.
~'in nazarı	943.
~'in nazarı küllîdir	747.
~'in nazar-ı şuhudu	831.
~'in naziri mümtendir	695.
~'in naziri yoktur	1111.
~'in nimetleri	Bakınız: nimet-i ilâhiye.
~ne hürmetsizlik ve tahkir	1023.
~ni süslendirmesi	182.
~'in nizam-ı hikmeti ve kâinat	884.
~'in nuru	511, 1059.
~'in rahîmiyeti	258;
~ bakınız: sikke-i ulya-i rahîmiyet.	
~ni ithham	28.
~'in rahmaniyeti	Bakınız: sikke-i kübra-i rahmaniyet.

~'in rahmeti	210, 256, 257, 258, 259, 260, 262, 265, 318, 319, 496, 503, 509, 681, 743, 745, 751, 839, 843, 923, 967, 972, 981, 985, 988, 989, 990, 1006, 1007, 1053, 1060, 1096, 1120; bakınız: <i>rahmet-i lâhiye</i> .
~ her şeyi kuşatmıştır	743.
~ ve beşerin beka duası	35.
~ ve haşır	879, 889, 1104.
~ ve insan	258, 259, 264.
~ ve nev-i insanın beka duası	922.
~ ve rüy-i zemin	259.
~ ve zîhayat	259.
~ne ebedülâbâdda refakat	961.
~ne iltica	319.
~ne iman ile istinat	552.
~ne intisap	516.
~ne şükür ve hürmet	258.
~ne yapışmak	257.
~ni bulmanın çaresi	265.
~ni itham etmemek	230.
~ni tanımak	479.
~nin arşına yetişmek	260.
~nin delilleri	1057.
~nin delilleri ve şahitleri	511.
~nin derecelerini idrak	958.
~nin genişliği	966, 968, 969, 975, 977, 979, 987.
~nin hazineleri	989.
~nin misali	809.
~nin misali ve mümessili	265.
~nin şeytanın vücuduna	
müsaadesinin hikmeti	211.
~nin vücudu ve tahakkuku	258.
~nin vüs'atı	983.
~nin vusulüne vesile	258.
~'in rahmet-i hassası	284.
~'in re'feti	1096.
~'in rızasını kazanmaya çalışmak	391.
~'in rububiyeti	238, 757, 843, 965, 968, 973, 985, 1091; bakınız: <i>rububiyet-i lâhiye</i> , <i>rububiyet-i mutlaka-i lâhiye</i> , <i>sikke-i rububiyet</i> .
~tedabiri	977.
~ ve esir	938.
~nde vesaitin teşriki yoktur	438.
~nde şeriki yoktur	741.
~ne müdahale ve iştirak mümkün değildir	560.
~ne razı olmak	28.
~ni imtihan tarzı	320.
~nin haşmeti	966, 969, 971, 974, 977, 982, 987.
~nin terbiye ve tedbirleri	793.
~nin ulvî şuanatı	950.
~nin vahdaniyetteki haşmeti	979.
~'in saltanatı	442.
~'in saltanat-ı ulûhiyeti	965, 966, 980.
~'in samediyeti	283.

~'in sanatı	843, 901.
~ ve insan	23, 731.
~ ve kâinat	731.
~nı anlamak	959.
~nı güzel göstermek istemesi	182.
~nı tabiata vermek	431.
~nı temaşası	942, 943.
~nın meliki	809.
~nın meşheri	743.
~'in sermediyeti	939.
~'in sevdiği	
~ tarzı yapmak	186.
~ zata benzemek	186.
~'in sevgisini kazanmak	186.
~'in sıfâtı	751; bakınız: <i>sıfât-ı lâhiye</i> .
~ münezzeh ve mukaddestir	697.
~nda naziri ve şeriki yoktur	935.
~nı ağaçların tavsifi	681.
~nın tecelliyatının âyineleri	775.
~'in sıfât-ı cemaliye ve kemaliyesi	723.
~'in sıfât-ı kudsiyesi ve Esmâ-i Hüsnası	981.
~'in sıfât-ı kudsiyesinin tecelliyatı	1037.
~'in sıfâtına mesel ve temsille bakmak	263.
~'in sıfatları	986, 988.
~ ve zîhayatın bedeni	981.
~na âyinedarlık	959.
~nı fehmetmek	841.
~'in sun' ve tasviri	745.
~'in şahitleri	791, 793, 795, 797, 799, 801.
~'in şe'nlere	988.
~'in şefkati	259, 496, 923, 1053, 1060.
~nin genişliği	968.
~'in şeriki yoktur	263, 741, 807, 935, 1111.
~'in şuanatı	
~na âyinedarlık	1116.
~na mazhariyet	300.
~na mesel ve temsille bakmak	263.
~'in şuanat-ı kudsiyesi	947.
~ne insanın âyinedarlığı	959.
~ne mesel ve temsille bakmak	936.
~'in şuanat-ı zatiyesi	
~ne insanın hayatının mazhariyeti	839.
~'in tagayyür ve tebeddülü muhaldir	953.
~'in tagayyür ve tebeddülü mümkün değildir	936, 1111.
~'in tasarrufu	154.
~'in tecelli-i zatîsine mazhariyet	87.
~'in tecezzi ve inkısamı muhaldir	936, 1111.
~'in tedbiri	967, 975, 985.
~'in teveccühü	178, 1059.
~'in teveccüh-i rahmeti	863.
~'in tevfiği	859.
~'in ulûhiyeti	843, 1091.

~nin berahin-i neyyiresi	757.
~'in vahdaniyeti	675, 791, 872, 965, 986, 1093, 1120.
~'in vahdeti	283, 560, 872, 880, 888, 939, 965, 966, 967, 968, 970, 971, 973, 974, 976, 979, 982, 986, 1093, 1119.
~ ve esbap	918.
~'in vahdeti	971.
~'in vahidiyet ve ehadiyeti	769.
~'in varlığı	974.
~ bütün nimetlerin fevkindedir	719.
~ enva-ı mahbubata bedeldir	829.
~ ve birliği	970, 971, 973, 985, 987.
~ ve saadet-i sermediye	827.
~'in varlığı ve bekası	825.
~'in vazifesine karışmamak	377.
~'in vücub-i vücudu	623, 872, 965, 966, 967, 968, 970, 973, 976, 978, 979, 981, 986.
~'in vücub-i vücuduna iki cihetle şahadet	310
~'in vücudu	880, 881, 968, 970, 971, 1119.
~ ve hamd	725.
~'in vücut ve vahdaniyeti	791.
~'in vücut ve vahdeti	888.
~'in yaratıcılığı	<i>Bakınız: hallâkiyet-i lâhiye.</i>
~'in zâtı	
~ münezzeh ve mukaddestir	697.
~'nda naziri ve şeriki yoktur	935.
~'in Zat-ı Muhammediyeyi kendine muhatap ittihaz etmesi	1109.
~'in zıddı ve naziri yoktur	936.
~'tan af dilemek	<i>Bakınız: tevbe, istiğfar.</i>
~'tan başka	
~ ilâh yoktur	781, 783, 789, 807.
~ melce ve mence yoktur	318.
~yaratıcı yoktur	535.
~sının teveccühünü aramamak	397.
~'tan şekva etmemek	1045.
ahir zamanda ~ denilmeyecek	111.
en küçük şeyi ~'tan istemek	533.
güldüren ve ağlatan ~'tır	857.
güzel isimler ~'ndir	807.
hamd ~'tan gelir ~ ile kaimdir	725.
hastalıkta ~'a şükretmek	483, 490.
her şey ~'tan uzaktır	935.
her şeyin dizgini ~'in elindedir	551.
hiçbir şey ~'in yerini tutamaz	859.
madem ~ var her şey var	497, 511.
Mutezilenin ~'ı takdisi	218, 1008.
Rezzak ~ tır	655.
Allah Allah	111.
Allah-ı Zülcelâl	
~'i takdis ve tenzih	1084.
Allahü Azîmüşşan	
~'in vücub-i vücut ve vahdaniyeti	1094.
Allahü ekber	675, 849, 1018.
~'in kesretle tekrarı	238.
~'in mertebeleri	727.

Allahü Teâlâ	
~'nın ilim ve kudreti	749.
Allâm	775.
allâme	<i>Bakınız: ulema; âlim.</i>
~lerin dini meselelerdeki sebatları	579.
allâme-i ümmet	601.
allâme-i vakit	117.
allâme-i zaman	118.
Allâmü'l-Guyûb	182, 759, 1097.
~'a karşı edep	
~ ve hicap	1004.
~ ve tesettür	182.
altı	
~ cihet	549;
~ <i>bakınız: cihat-ı sitte.</i>	
~ isim	345, 931, 934, 954, 956.
~'in ışıklanması	514.
~ten gelen dehşet	513, 514.
kâinatın ~ günde tesisi	751.
âmâ	490.
a'mal	<i>Bakınız: amel.</i>
~ defteri	<i>Bakınız: defter-i a'mal.</i>
âmâl	863.
a'mal	242, 559.
a'mal-i mükellefin	240.
a'mal-i salihâ	385, 386.
~da rekabet ve kıskançlık olmamalıdır	385.
~daki manevî lezzet	468.
~nın ruhu ihlâstır	386.
âmâl-i sermediyet	509.
a'mal-i uhreviye	463, 1024.
~de iştirak-i a'mal	399.
~de kanaatsizlik	377.
~de tembellik	1082.
~de teşrik-i mesai	1029.
amel	69, 232, 398, 638;
~ <i>bakınız: a'mal.</i>	
~ defteri	<i>Bakınız: defter-i a'mal.</i>
~de ihlâs	1019.
~de rıza-i ilâhî olmalı	391.
~deki lezzet ve saadet	306.
~in muhasebesi	334.
~in ücreti ~in içindedir	306.
Allah'ın hesabıyla ~ etmek	300.
az ~le çok şer	222.
az ~le çok zarar	227.
en yarayışlı ~	1018.
fitrî ~in ibadet olması	174.
has lezzet ve mahsus ihtiyaçla ~	311.
ihlâslı ~	323, 379.
ihlâssız ~	379.
amelî	
~ küfür	222.
amel-i hayır	
~da ihlâs	1027.

amel-i salih	386.	Arapça	<i>Bakınız: Arabî.</i>
~in hayatı ihlâstır	372.	~ bir teşbih	275.
amel-i uhrevî	665.	arazî	
~de hirs	366.	~ vücut-i haricî	146.
ameliyat-ı cerrahiye	32, 78, 79, 486, 543.	arı	306, 310, 311, 312, 612, 613, 930.
ameliyat-ı cerrahiye-i nafia	166.	~nın hilkatı	939.
Amerika		~nın icat edilmesi	938.
~ kıt'ası	616.	yabanî ~ların dizginlenmesi	613.
~'daki Hukuk ve Hürriyet-i Nisvan		arif	
Komitesi	380.	~ler ve Maruf	787.
iki ~	199.	bedevî ~leri	618.
Âmir-i Müstakil	443.	nev-i hayvan ve tuyurun ~i	618.
amiriyet	442, 1019.	ariffin	787.
amiriyet-i mutlaka	442.	Aristo	277.
Amme Cüzû	666.	arkadaş	
Amr İbnü'l-Âs	56.	ebedî hayatta ~	1042.
~'ın Hazret-i Ali'ye hurucu	48.	kötü ~lar	304.
ana	<i>Bakınız: valide, anne.</i>	şeytana ~ olmak	305.
hasta ~nın duasını kazanmak	1051.	arkadaşlık	<i>Bakınız: refakat.</i>
anarşist		dağlarını, taşların ~ı	511.
~lerin tahrikâtı	566.	günahların ~ları	318.
anarşistlik	572, 1065.	Arş	201, 255, 298, 306, 323, 624, 672, 799.
~ hesabına hükümeti iğfal	573.	~ ve semavat	247.
anasır	258, 424, 425, 427, 452, 534,	emir ve irade ~ı	646.
737, 900, 1032, 1035, 1106; <i>bakınız: unsur.</i>		fazl ve rahmet ~ı	646.
~ âlemi	328.	ferşten ~a muhaberat-ı kudsiye	649.
~in ibadetleri	689.	fikren ~a çıkmak	624.
~in icat etmesi	424.	hıfz ve hayat ~ı	646.
~in zerrelerindeki intizam	535.	ilim ve hikmet ~ı	646.
anasır-ı erbaa	285.	insanî ~a çıkan yol	255.
anasır-ı külliye		Arş-ı Âlâ	624.
~nin ehl-i dalâlete hiddeti	231, 1010.	Arş-ı Azam	276, 670, 672, 987.
Ankara	118, 139, 343, 421, 512, 1034.	Arş-ı Azîm Sahibi	178.
~ ehl-i vukufunun takdîrkârâne		Arş-ı Azîm-i Muhit	184.
raporları	577.	arş-ı ilâhî	
~ kalesi	512.	mahlûkatın tedbirine medar dört ~	646.
~ rüesası	343.	arz	201, 231, 245, 316, 329,
~'daki ehl-i dünya	512.	717, 903, 970, 971, 972, 985, 1039, 1056;	
anlaşmazlık	<i>Bakınız: ihtilâfat, ihtilâf.</i>	<i>bakınız: dünya, semavat ve arz, yer.</i>	
anlayış	707.	~ Allah'a delildir	799.
anne	<i>Bakınız: valide, ana.</i>	~ Allah'ı tanıır ve tanıtırır	978.
~ ve yavru	525.	~ iki kısımdır	248.
aptal		~ memleketi	669, 671.
~ların zenginleşmeleri	365.	~ mescidi	314.
Arabî	591, 593, 823, 1117;	~ ordugâhı	886.
<i>bakınız: Arapça.</i>		~ Rahmanî bir sefinedir	705.
~ harufun terki	339.	~ simasındaki sikke-i rububiyet	254.
~ ibareler	674.	~ ve âlemin icmaı	775.
~ risaleler	287.	~ ve sema	691.
Arabî Mesnevî	1077.	~ ve semavat	621, 795.
Arap	337, 338, 340, 603.	~a dair fenlerle hakaik-i Kur'âniyeye	
~ Devlet-i Abbasiyesi	338.	itiraz	198.
~ ve Doksan Üç Harbi	603.	~in cünudu ve Resul-i Ekrem	184.
bedevî ~ların cemiyeti	380.	~in çeşmeleri ve madenî suları	960.
mızraklı, oklu ~lar ve Doksan Üç		~in halifesi	313, 334, 410, 1017, 1022.
Harbi	603.	~in halk edilmesi	198.
		~in harap edilmesi	249.

~ın medar-ı senevîsi	249, 250.	Ashab-ı Suffe	63, 66.
~nde burçların temessülü	250.	ashab-ı şevk	152.
~ın öküz ve balık üstünde		ashab-ı şuhut	199.
durması	245, 1012.	ashab-ı şuur	67.
~ın temizlenmesi	869, 870.	Ashab-ı Uhud	63.
~ın yedi katı	198.	asi	177, 212, 318.
~ın yedi tabakası	198, 200.	asıl	769, 771, 1092.
felsefe nazarıyla ~ âlemi	705.	Asım	74, 79, 96, 97, 352.
iman nazarıyla ~	705.	asır	290, 1016.
sema ve ~	691.	~rın istibdadı	410.
semavat ve ~	237, 261, 316, 438,	~rın nazar-ı maddîsi	646.
451, 618.		altıncı ~	100.
yedi kat ~	198.	fitne ve belâ ~ı	91.
yedi kat ~ın âlemleri	199.	on dördüncü ~	100.
arz ve semavat	970.	asker	
arzî		~in şecaati	248.
~ mevsimler	904.	askerî	
arz-ı hacet	358.	~ vazifeler	414.
arz-ı ihtiyaç	380.	askeriye	466.
arzu	234, 1087;	askerlik	270, 413, 1032.
<i>bakınız: emel.</i>		aslan	379, 601, 663.
~lara nokta-i istimdat	550, 551.	asrî	458.
~ların husulü ve ferdiyet	908, 1108.	~ genç	1043.
beşerin ~ları ve tevhid	909.	asr-ı acip	114.
fitrî beka ~su	34, 35.	asr-ı bedeviyet	603.
inkâr ~su	22.	asr-ı felâket	1016.
sevap kazanma ~su	395.	asr-ı helâket	1016.
şan ve şeref ~su	372.	asr-ı hürriyet	408.
arzu-yi beka	34, 35, 909.	asr-ı Muhammedî	
asabî	494.	on dördüncü ~	339.
asab-ı vechiye	310.	Asr-ı Saadet	42.
asap	285, 354.	asrîlik	625.
âsâr	334, 1022, 1093.	astronomi	<i>Bakınız: kozmografya.</i>
~ ile ef'ali ispat	781.	Asya	77, 91, 459.
Hâlik'in ~ı	187.	~ münafıkları	305.
âsâr-ı ilâhiye	936, 939.	~nın şark-ı şimalî	91.
âsâr-ı merhamet	779.	iki ~	199.
âsâr-ı nuraniye	683.	aşağı	616.
âsâr-ı sanat	733.	âşık	156.
âsâr-ı şefkat	675, 779.	aşk	154, 155, 187.
âsâr-ı şeriat	693.	~ sıfatı	152.
âsâr-ı tahripkârâne	213.	~ ve kalp	153.
asayiş	270, 305, 568, 572.	~ın adavete dönüşmesi	961.
~i muhafaza	1065.	~ın envai	156.
asfiya	52, 153, 505, 775, 811, 909,	~ın sekri	153.
985, 986, 988, 1120.		beka ~ı	34.
ashab-ı aşk	152.	ezelî ve ebedî ~	33.
Ashab-ı Bedir	63, 66.	aşk-ı beka	34, 509, 557, 630, 829,
ashab-ı diyanet	371.	863, 1061.	
ashab-ı hakikat	384.	aşk-ı dünya	156.
Ashab-ı Huneyn	63.	aşk-ı hakikî	156, 1021.
ashab-ı ilim		aşk-ı lâhutî	947, 1114.
~ın maddî ve manevî ücretleri	372.	aşk-ı mecazî	563, 1021, 1064.
Ashab-ı Kehf	579.	aşk-ı mukaddes-i ilâhiye	948.
ashab-ı keşif	213.	aşk-ı mukaddese-i ilâhiye	1114.
ashab-ı Kütüb-i Sitte	116.	aşk-ı sadık	1090.
Ashab-ı Rıdvan	63, 66.		

atâ ender belâ	29.	âyât	143, 207, 316, 809, 996;
Atabey	83.	<i>bakınız: ayet.</i>	
atalet	213, 236, 392, 628, 1028, 1076;	~ ve itikatsız maddî fikirler	207.
<i>bakınız: tembellik.</i>		~in manalarını keşfetmek	198.
atâyâ-i lâhiye	741.	~in sarahatını incitmek	143.
ateş	204, 553, 971, 990, 1120;	~in usandırmaması	674.
<i>bakınız: nâr.</i>		~in zahiri	202.
~le temizlik	104.	şifa hakkındaki ~	1045.
zeminin merkezindeki ~	200.	âyât-ı adî	1118.
ati	773.	âyât-ı kâinat	1060.
atiyye	719.	âyât-ı kâtia	988.
Atûf-i Bâkî	827.	âyât-ı kemal	837.
avaik	765.	âyât-ı kibriya	731.
avalim-i dünyeviye	206.	âyât-ı Kur'âniye	66, 199, 201, 274, 592, 674.
avalim-i gaybiye	206.	~nin hadsiz hakaikı	64.
avalim-i misaliye	206.	~nin hurufatı	64.
avalim-i uhreviye	206.	~nin işaretleri	64.
avam	205, 235, 245, 246, 247, 285, 409.	~nin mana-i sarihî	64.
~ ve vahdetülvücut	623.	~nin müteaddit manaları	204.
~da teşbihat ve temsiller	622.	~nin zikrettiği hâdisat-ı cüz'iyeler	277.
~in intibahı	1031.	âyât-ı mühimme	105.
avn-ı şeriat	133.	âyât-ı mükevvenat	1094.
Avrupa	113, 199, 291, 431, 459, 462, 1044;	âyât-ı vücup	986.
<i>bakınız: Frengistan.</i>		ayet	66, 69, 148, 198, 316, 941;
~ feylesofları	416.	<i>bakınız: âyât.</i>	
~ fûnunu ve medeniyeti	291.	~e taarruz	206.
~ ikidir	291.	~i tenkit ve inkâr	198.
~ kâfir zalimleri	305.	~in külliyyeti	206.
~ komitelerinin en kuvvetlisi	380.	~in mana-i küllîsi	206.
~'da nazarlardan sıkılan kadınlar	455.	~in manası, manalarının efradı ve mäsadaqları	198.
~'daki insanların tabiatları	459.	~in sarahatı	198.
~'dan gelen kanunlar	104.	~in tabaka-i manaları	64.
~'nin beşere verdiği saadet	293.	ehl-i fennin tenkit ettiği ~ler	1005.
~'nin dehası	293, 296, 299.	ehl-i isyan hakkında nazil olan ~	1078.
~'nin felsefe ve medeniyeti	291.	her bir ~in her bir tabakaya bakması	205.
~'nin felsefesi	<i>Bakınız: felsefe-i sakime-i Avrupaîye.</i>	kayyumiyet-i lâhiyeye bakan ~ler	1111.
~'nin sefahat ve batıl efkârlarına ittiba etmemek	301.	küllî ~	100.
~'nin şahs-ı manevîsiyle muhavere	291.	tekvinî ve Kur'ânî ~ler	775, 777.
~'nin tasallutuna giren milletlerin fakirlikleri	305.	Ayete'l-Kürsî	
~'nin zulüm ve adaveti	301.	~nin himayeti	594.
beşeri sefahat ve dalâlete sevk eden ~	291.	ayet-i celîl	1118.
birinci ~	291.	ayet-i hasbiye	561, 563, 1061, 1063.
ikinci ~	291, 295.	âyet-i kübra	912.
ikinci ~'nin şakirdi	297.	âyet-i Rabbaniye	609.
İsevîlik din-i hakikîsinden feyiz alan ~	291.	âyet-i tekviniye	608, 882.
İsevîlikten uzaklaşmış ~	293.	âyet-i tevhidiye-i kâtia	986.
Avusturya	95, 524.	Ayetü'l-Kübra	576, 673.
ay	799;	âyine	
<i>bakınız: kamer.</i>		~lerin fânîliği	749.
~ tutulması	246;	~lerin tagayyürü	952.
<i>bakınız: haylûlet-i arz.</i>		âyine-i Ahmediye	891.
~ların hareketi	685.	âyine-i cemal	156.
~ların teshir ve tanzimi	967.	âyine-i Ehad ve Samed	962.
Ayasofya	437, 903.	âyine-i ehadiyet	
		hayat ~tir	929.
		âyine-i esma-i Rabbaniye	445.

âyine-i fikir	145.
âyine-i ilim	901, 1106.
âyine-i mevcudat	145.
âyine-i müştak	960, 962.
âyine-i Samedanî	892.
âyine-i samediyet	491, 1052.
âyine-i zîşuur	984.
ayıp	382.
aynalık	145.
aynelyakîn	16, 17, 553, 557, 673, 986, 989, 1061, 1117.
ayn-ı belâgat	212.
ayn-ı elem	946.
ayn-ı emir	648.
ayn-ı hakikat	657.
ayn-ı hayat	928.
ayn-ı hikmet	221.
ayn-ı irade	648.
ayn-ı kudret	648, 649, 1080.
ayn-ı mün'akis	145.
ayn-ı nimet	662.
ayn-ı rahmet	139, 281.
ayn-ı zulüm	
~de ayn-ı adalet	569.
ayrılık	152, 553;
<i>bakınız: müfarakat, firak.</i>	
~ elemini izale	713.
cema-i mutlakten ebedî ~	961.
aza	134, 135, 334, 428, 434, 473, 877, 895, 1052, 1120.
~lar ve kayyumiyet	941.
~ların hizmet ve lezzetleri	307.
~ların lisaniyla iltica	31.
ceninin ~sı	283.
azab-ı Cehennem	219.
azab-ı kabir	372.
azab-ı müeccele	220.
azab-ı uhrevî	498, 1054.
azab-ı viddanî	652.
aza-i esası	283, 440, 895, 1105.
aza-i esasiye	209.
efradın ~de tevafuku	763.
azamet	239, 791, 795, 989, 1089.
~ li kudret	1102.
Allah'ın ~i ve esbap	918.
azamet-i ilâhiye	276.
azamet-i kibriya	967, 973, 985, 989.
azamet-i kudret	533, 693, 757.
azamet-i ulûhiyet	507.
azamût	795.
azap	190, 220, 1010, 1040.
ahiret ~bından kurtulmak	225.
Cehennemî bir ~	292.
firak ~ı	33.
kabir ~ı	1121.
mahdut günahlara hadsiz ~	233.

mü'mine adavetteki ~	652.
nihayetsiz bir ~	234.
azat	300.
azimet	273.
aziz	360.
Aziz-i Hakîm	697, 743.
Aziz-i Rahîm	
~in kudret ve iradesinin ünvanı	769.
Azizü'l-Cebbar	781.
Azizü'l-Hakîm	783.
azot	431.
Azrail (a.s.)	<i>Bakınız: Hazret-i Azrail.</i>

B

ba'sü ba'delmevt	508.
baba	<i>Bakınız: peder.</i>
hasta ~nın duasını kazanmak	1051.
Babacan	352.
bacak	458.
açık ~	455, 458.
çıplak ~	1043.
badem	613.
Bağdat	119.
bahar	149, 153, 332, 447, 451, 503, 509, 521, 613, 683, 747, 881, 894, 927, 1053, 1100, 1102, 1105.
~ sofrası	552.
~da Ferd isminin cilvesi	894.
~da mevcudat	
~in halkı	560.
~in icat edilmesi	536.
~da zeminin dirilmesi	931.
~daki haşır ve neşir	508.
güz ve ~	876.
bahçe	881.
bahillik	362.
bahir	924, 973, 985;
<i>bakınız: deniz.</i>	
~in temizlenmesi	870.
bahr-i hakaik	1074.
bahr-i hakikat	657.
Bahr-i Muhit	275.
Bahr-i Muhit-i Atlas-ı Garbî	276.
Bahr-i Muhit-i Garbî	58, 274, 275, 276.
bahr-i muhit-i havaî	248.
Bahr-i Muhit-i Şarkî	58.
bahr-i umman-ı hakikattir	1094.
bahşayış-ı rahmet	1083.
bahtiyar	29, 191, 401.
~ adam	465.
~ evlât	488.
~ kadın	457, 465.
~ velet	498.
Bâis	829.
Bâis-i Bâkî	827.

bâkî	34, 37, 508, 863, 1087, 1095, 1111;	balık	245, 247, 248, 249, 365, 623, 875,
<i>bakınız: sermedî, ebedî, sonsuz.</i>		974, 975; <i>bakınız: semek.</i>	
~ âlem	188, 984.	~ların tevellüdât ve vefiyâtındaki	
~ ve kâfir	225.	muavazene	609.
~e hazırlık	915.	valide ~lar ve yavruları	609.
~in halk edilmesi	34.	yavru ~ların kumandanları	609.
~in lezzeti	220.	Bâri	727.
~ler ve yıldızlar	967.	Bâri-i Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri	1084.
~ bir ömür	574.	bârid	459.
~ cemal ve âyine-i müştak	960.	~ memleket	459.
~ cemal zail müştaka razı olmaz	962.	barika-i hakikat	57.
~ cilveler	962.	barika-i İslâmiyet	88.
~ dâr-ı saadet	972.	Bâriü'l-Musavvir	785.
~ elemeler	573.	Barla	121, 122, 123, 124, 125, 126,
~ esma	825, 829, 948.	131, 139, 159, 405, 484, 485, 539, 541, 543,	
~ ve insan	39.	600, 1071.	
~ya yapışmak	863.	~ Denizi	217.
~ hayatın beka duası	922.	~yaylası	510.
~ isim ve sıfatlar	825.	Barlalı Süleyman	126, 484.
~ ismi ve insan	831.	basar	959.
~ memleket		Basîr	757, 781, 859.
~te daimi saadet	559, 1062.	basîrâne	945.
~ten insanını istifadesi	385.	~ işler	441.
~ menzil	1085.	~ mizan	882.
~ meyveler	1063.	~ sanat	430, 981.
~ ömür	36, 37.	~ sanat-ı icat	1037.
~ sevinçler	1076.	basiret	315, 333.
~ yoluna sarf olunan	35.	bast-ı zaman	38, 39.
~ zatın âyinesi	39.	baş	
~'nin âyinelerinin bekası	35.	~ların feda olduğu kudsî hakikat	1065.
~'nin esması ve âyineleri bâkiyedir	35.	Başit dağı	601.
~lere refakat	960.	Başkumandan	517.
~na yapışmak	35.	Başvekil	577.
~nin âyine-i zîşuuru	984.	batıl	218, 375, 424, 426, 431, 889,
~ye alâka peyda etmek	35.	904, 921, 939, 944.	
ebed yolunda ~ye müteveccih olmak	39.	~ hayalât	884.
fânî menzilden ~ menzile göç	705.	~ itikatlar manevî kirlerdir	874.
sevabı ~ kalan sevinçler	631.	~ ma'budlar	296.
Bâkî'l-Bais	785.	~ mezhepliler	420.
Bâkî'l-Emced	785.	~ yolunda ihlâs	382.
Bâkî-i Daim	1015.	~i kabul	223.
Bâkî-i Hakikî	33, 37, 789, 1095.	Frenklerin ~ efkârlarına ittiba	
~'nin kemalâtı ve mevcudat	34.	etmemek	301.
~'nin muhabbet, marifet ve rızası	36.	Bâtın	771, 773, 781, 1035.
Bâkî-i Sermedî	39, 531, 697, 833, 857.	ağacın ~ı ve Kitab-ı Mübin	773.
~ye intisap	825.	bâtınî	
Bâkî-i Vedûd	751.	~ duygular	188, 385, 427, 1036.
Bâkî-i Zülcelâl	34, 35, 329, 992, 1059.	~la dünya ve ahiretten istifade	717.
~i tanımayan ruh-i insan	992.	~ hasseler	1087.
~in bâkî esması	829.	~ hastalık	21.
~in rızası dairesinde visal	36.	hayatın ~ vechi	918.
Bâkî-i Zülkemal	557.	bâtın-ı kalp	21.
~in bekası	1061.	Bayezid Camii	519.
~ ve varlığı	827.	Bayezid Cami-i mübareki	517.
Bâkiyat-ı Salihat	849.		
bâkiye	35.		
baklava	354.		
bal	612, 930, 1024.		

bayram		fitrî ve umumî ~ duası	34.
~ namazları	313.	insanın ~ aşkı	34, 35, 37.
~da gayrimeşru daireye sapmamak	631.	insanın ~sının lezzeti ve saadeti	557.
~larda zikrullah ve şükür	631.	lezzetin ~sı	721.
bâzü'l-eşheb	90.	mevcudatın ~sı	33, 833, 944.
bedbaht	22, 149, 192, 293, 424, 451, 537, 877, 921.	~ ve ism-i Kayyum	954.
~ adam	465.	midenin ~ duası	35.
~ fasık	304.	mü'minin ~sına muhabbeti	188.
~ hamiyetfuruş	303.	nev-i beşerin ~ duası	35.
~ kadın	457, 466.	beka-i nev'î	307, 427.
~ ruh	292.	beka-i şahsî	307.
~ velet	498.	beka-i vücut	146.
~ zevç ve zevce	457.	bekâr	458.
beddua	484, 485.	Bekir	74, 83, 90, 96, 134, 135.
beden	310, 354, 853, 960.	Bekir Ağa	83;
~ hücrelerinin gıdalandırılması	295.	<i>bakınız: Bekir Bey.</i>	
~de iddihar edilen rızık-ı fitrî	195.	Bekir Bey	79, 83, 123, 124, 126, 267.
~deki hüceyratın tanzifatı	871.	Bekir Efendi	163.
~deki muvazene	877.	belâ	213, 921.
~i icat	1036.	~ ender belâ	29.
~in sıhhati ve iktisat	353.	~ vereni bulmak	29.
zihayatın ~indeki nizam ve mizan	981.	~da tevekkül	29.
bedevî	365, 460, 603, 662.	~lara nokta-i istinat	550, 855.
~ akvam	57.	~lı dünya	972.
~ Arapların cemiyeti	380.	aile ~sı	357.
~ arifleri	618.	bazı ~lar lütf-i ilâhîdir	29.
bedî	586.	bazı eşhasta ~, ~ değildir	29.
Bediüzzaman	76, 84;	cefa ender ~	29.
<i>bakınız: Said Nursî.</i>		geçmiş ~lı vakitleri tahattur	475.
~in hizmetkârları	964.	gelecek ~lar	1046.
Bediüzzaman Molla Said	83, 92;	gelecek ~ları düşünmek	472.
<i>bakınız: Said Nursî.</i>		görenek ~sı	359.
Bediüzzaman Nursî	99;	harp ~sı	270.
<i>bakınız: Said Nursî.</i>		sadaka ~yı geri çevirir	267.
Bediüzzaman Said	80;	sadaka ~yı ref' eder	268.
<i>bakınız: Said Nursî.</i>		safa ender ~	29.
Bediüzzaman Said Nursî	72;	tevekkülle ~ küçülür	29.
<i>bakınız: Said Nursî.</i>		zahiri ~	917.
beka	34, 35, 36, 37, 156, 329, 531, 557, 749, 829, 831, 833, 863, 915, 922, 935, 984, 988, 993, 1015, 1063, 1076, 1111, 1112, 1115.	belâgat	211, 663, 1015.
~ âlemi	38, 238; <i>bakınız: âlem-i beka.</i>	~in tarifi ve esası	212.
~ arzusu	<i>Bakınız: arzu-yi beka.</i>	i'caz-ı Kur'ân'ın ~i	655.
~ aşkı	<i>Bakınız: aşk-ı beka.</i>	belâhat	26.
~ Bâkî-i Zülcelâl'e mahsustur	35.	beliğ	
~ duası	922, 984.	~ hitap	1095.
~ lezzeti ve saadeti	1061.	~ kelâm	618.
~ ve ruh-i insanî	992.	benlik	<i>Bakınız: enaniyet, ene.</i>
~ ve sırr-ı kayyumiyet	941.	Benîsrail	
~nın cilvesine mazhar olmak	37.	Müslüman olan ~ âlimleri ve yanlış malûmatları	245.
~ya mazhar olmak	35.	Berahime	305.
~yı temin	295.	berahin-i iz'an	819.
cismin ~sı	36.	berahin-i kat'iye	147.
dünyanın ~sı	829.	berahin-i ma'budiyyet	618.
ecram-ı semaviyenin ~sı	940.	berahin-i mahkeme ve mersune	1084.
eşyanın ~sı	825.	berahin-i mescudiyyet	618.
		berahin-i neyyire	757.
		berahin-i sübutiye	1089.

berahin-i şuhudiye	1089.	~in nefis-i emmaresi	292.
berahin-i vahdaniyet	809.	~in nokta-i istinadı	1086.
berahin-i vahdet	745, 986.	~in saadeti	291.
beray-ı seyahat	1085.	~in tahsil-i rızıktaki hırsı	1080.
berekât	797.	Allah'ın ~e ihsanatının camiiyeti	1116.
bereket	130, 353, 1013, 1023, 1024.	bütün ~i alâkadâr eden vazife	1032.
ihtiyarların ~i	525.	Kur'ân'ın ~e hediye ettiği yol	293.
iktisat ve ~	357, 358, 361, 369.	Mutezileye göre ~in ef'ali	218.
iktisatsızlık ve israfla ~in kalkması	367.	Peygamber-i Zîşanın ~e hediye-i	
İktisat Risalesinin ~i	132.	hidayeti	504.
Kur'ân'ın ~i	124.	beşerî.	
Risale-i Nur'un ~i	121, 122, 124, 130, 131.	~ acz, zaaf ve musibetler	27.
rızkın ~i	1075.	Beşinci Lem'a	54, 823, 994.
bereketsizlik.		betalet	1076.
~ge sebep olan uyku	628, 629.	beyan	683.
berk	968, 969;	beyan-ı Kur'ânî	670.
bakınız: şimşek.		beyaz.	
berk-i süyuf	57.	~ kıllar	1058.
ber	924, 985.	Beyhakî	116.
~rin temizlenmesi	870.	biat	1075.
berriye		biçare.	
~sıhhiyeleri	610.	~ hasta	471.
berzah	414, 519.	bid'a	174, 180, 185, 190, 270, 273,
~ ahbapların mecmâdır	504.	340, 402, 403, 414, 1011, 1028.	
~ âlemi	314, 1066;	~lar manevî kirlerdir	874.
bakınız: âlem-i berzah.		~lar ve duanın kabulü	268.
~ seferi	288.	~lar ve ulemaüssû	342, 345, 348.
gafllet nazarıyla ~	504.	~lara yardım ve fetva verenler	340.
berzahî		~lardan içtinap	166.
~ etvar	288.	~ları icat etmek	180.
besatet-i efkâr	315.	~ların istilâsı zamanında sünnete	
beslenme	151.	ittiba	1030.
cesedin ~ si	354.	~ların ref'i	268, 1014.
Besmele	254, 260, 996.	~nın muallimliği	166.
~nin azamet-i kadri	260.	camilere ~lar girmesi	268.
Kur'ân'da ~	260.	savletli ~lara karşı ihlâsı kazanmak	390.
Beş Bâkiyat-ı Salihat	849.	Şiaların ~ları	252.
beşer	187, 196, 214, 291, 292, 293,	bid'a-i hasene	185, 273, 1004.
294, 296, 297, 358, 609, 615, 1008, 1023,		bid'akâr.	
1081, 1097. Bakınız: nev-i beşer.		~ulemalar	345.
~ binler nev'in vazifelerini görür	410.	bid'at	161, 180, 185, 530, 1004.
~ için iki saadet	299.	~lar merduttur	185.
~ kâinatın meyvesidir	747.	bîdâd	410, 411, 1031.
~ ve demir	663.	bidayet-i İslâm	1068.
~ ve mübarek hayvanlar	662.	bidayet-i İslâmiye.	
~ ve nimet	615.	~de kelimat-ı kudsiyenin feyiz ve	
~ ve nur-i iman	1086.	nuru	911.
~deki kemalât ve nübüvvet	312.	bina	549.
~e adalet emri	878.	bina-i evham	1057.
~in arzuları.		binâ-i ömür	503.
~ ve ferdiyet	908.	birlik	971, 973.
~ ve tevhid	909.	Bismillâh	324.
~in bulaşık eli	878.	~ ile almak	324, 1020.
~in fıtratındaki muhabbet	187.	~ ile vermek	324.
~in haşirde aynıyla iadesi	290.	bitki	Bakınız: nebatat, nebat.
~in kanun-ı adaleti	645.	~lerin aşılınması	Bakınız: telkih.
~in kelâmı	621.	bitkisel	Bakınız: nebatî.
~in kemalâtının menbaı	841.		

Bitlis	
~'in sukutu	93.
Biyedihi'l-Hayr	1015.
Boğaz	507, 529.
bolşevizm	409.
~ düsturları	1031.
Bostan	97.
bostan-ı cinan	480.
böcek.	
yıldız ~ği	613.
bu'diyet	152.
bu'd-i mutlaka	733.
buhar	203, 204.
bulut	677, 871, 896, 967, 968, 969, 1119.
~ların tekellümvârî sadaları	621.
burç	249, 250, 1091.
~ların isimlendirilmesi	249.
semavî ~lar	250.
Burdur	118, 159, 357, 485.
burjuva	409, 1031.
Bursa	116.
burudet	309.
burun.	
~dan akan sular	960.
buz	203, 204.
bülbül	311.
bürhan	683.
bürhan-ı bâhir	906, 1084.
bürhan-ı bâhir-i vahdaniyet	873.
bürhan-ı kat'î	197.
bürhan-ı münevver	685.
bürhan-ı müzeyyen	689.
bürhan-ı natık-ı sadık	811.
bürhan-ı vahdaniyet	1084.
büruc-i semaviye	250.
bürudet.	
~ ve hararet değişiminin tanzimi	876.
Büyük Hafız Zühtü	166.
Büzürcmeh	365.
Büzürg-Mihr	365.

C

cadde-i kübra-i Kur'âniye	396.
cadde-i müstakime-i Kur'âniye	143.
Cafer-i Sadık	42.
cahil	318.
sadık ~	386.
camî	522.
~lere bid'alar girmesi	268.
camidat	894;
bakınız: cemadat, camit.	
~in evamir-i Rabbaniyeye imtisali	306.
camiiyet	1111.
camiiyet-i istidat	813.

camiiyet-i tamme	956.
camit	309, 310, 427, 459;
bakınız: cemadat, camidat.	
~ maddelerin istihalesi	1100.
~ unsurlardan zihayatın halk edilmesi	761.
~ ve umumî hayat	309.
~ zerrat ve harekâtı	937.
~ zerreler	807, 937.
~ zerrelerin ezeliyeti ve ulûhiyeti	937.
Camiü'l-Ezher	407.
canavar	364, 1071.
~a canlı eti haramdır	610.
canlı	Bakınız: zihayat, zevilhayat.
~ elvah-ı kaderiye	928.
felsefe nazarıyla ~ mahlûkat	705.
iman nazarıyla ~ mahlûkat	717.
cansız	Bakınız: cemadat, camidat, camit.
cazibe	202.
cazibe-i umumiye-i kâinat	226.
cebbar	297, 899.
cebbar-ı hodfuruş	297.
Cebel-i Arefe	314.
ceberut	773, 795.
Cebrail (a.s.)	338, 671;
bakınız: Hazret-i Cibril, Hazret-i Cebrail.	
cefa	
~ ender belâ	29.
cehalet	242.
dalâletteki ~	874.
Cehennem	22, 152, 171, 214, 218, 225, 236, 302, 444, 462, 988, 990, 1007, 1010, 1040, 1079, 1121.
~ ceza-i ameldir	233, 1010.
~ ve semavî lambalar	887.
~i inkâr	22.
~in dibine düşen taş	247.
~in gayzı ve öfkesi	232.
dalâlet ve sefahetteki ~ çekirdeği	468.
dünyevî ve uhrevî ~lerden kurtulmak	225.
insanların ~e girmeleri	210.
kısa zamandaki küfre hadsiz ~	645.
manevî bir ~	172.
nihayetsiz bir ~	233.
Cehennemî.	
~ bir azap	292.
~ bir hâlet	293.
cehil	245, 302.
~ elinde teşbihat ve temsiller	622.
ümeranın ~i	365.
cehl-i mutlak	450.
Celâl	70, 264, 699, 727, 741, 775, 795, 811, 841, 918, 956, 988, 989, 1116.
~in nuru ve Risale-i Nur	587.
Celâleddin	624;
bakınız: Celâleddin-i Rumî, Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumî.	

Celâleddin-i Harzemşah	320.	mukaddes ~	564.
Celâleddin-i Rumî	101, 624;	mücerret ~in cilveleri	751.
bakınız: Celâleddin, Hazret-i Mevlâna Celâ-		nihayet kemalde bir ~	882.
leddin-i Rumî.		sermedî ~	564, 749.
celâlî		sermedî ~ ve âyine-i müştak	960.
~ esma	226.	cemalî	
~ isimler	226, 988.	~ esma	226.
celb-i menafi	617.	~ isimler	226, 988.
celbü'l-menafi	709.	cemal-i bâkî	33, 960, 962.
Celcelûtiye	584, 585, 586,	cemal-i esma	890, 891.
588, 590, 591, 598, 601, 604, 606, 657, 934;		cemal-i ezeli	962.
bakınız: kaside-i Celcelûtiye.		cemal-i ilâhî	
~ ve Risale-i Nur	584, 585, 588, 598.	~nin tahakkuku ve vahdet	908.
Celîl	857.	cemal-i kemal	883.
Celîl-i Bâkî	827.	cemal-i kudsî	564, 1064.
cem	68.	cemal-i masnuat	891.
cemaat	181, 371, 793.	cemal-i mukaddes	187.
~in malının bir adama verilmesi		cemal-i mutlak	306, 879, 923.
zulûmdür	327.	~a adavet	961.
~in sa'yinin neticesini reise vermek		~tan ebedî ayrılık	961.
zulûmdür	327, 1020.	cemal-i rahimiyet	235.
~ namazları	312.	cemal-i rahmet	276, 889, 1104.
müennes ve müzekkerlerin ~i	380.	cemal-i sanat	891, 979.
veraset-i Nebiyyenin ~i	42.	cemal-i sermedî	795.
cemaat-i azîme-i İslâmiye		cemal-i sermediye	961.
iki ~nin musâlâhası	69.	cemal-i zat	891.
cemaat-i İslâmiye	384.	cemal-i zatî	956.
cemaat-i Müslimîn	437.	cemal-i zatına	1116.
cemaat-i mütesanide	44.	cemalperestlik	563.
cemaat-i salihîn	68.	cem-i kutbiyet	90.
cemaat-i şüheda	65, 67.	cem-i zıddeyn	763.
cemadat	309;	cemi-i asfiya-i ulya	1094.
bakınız: camidat, camit.		cemi-i enbiya-i uzma	1094.
~ kendine malik değildir	296.	cemi-i evliya-i kübra	1094.
~ şerik olamaz	741.	cemi-i evrak-i mühtezze-i zakirîn	1084.
~ ve esma-i ilâhiye	306.	cemi-i mahlûkat	1084.
~in tenevvürü ve terakkisi	306.	cemi-i masnuat-ı müzeyyenat	1094.
~in vazifelerindeki şevk ve lezzet	309.	cemi-i mevcudat	1091.
~ta lezzet	307.	cemi-i zerrat-ı kâinat	1094.
~ta şevk ve lezzet	306.	cemi-i zihayat	1084.
cemal	33, 179, 187, 188, 189,	Cemîl	182, 827, 837, 857, 872, 891, 892.
210, 697, 749, 775, 809, 811, 837, 883, 892,		~ rahmet	1096.
948, 956, 961, 988, 989, 1102, 1114, 1116;		Cemîl-i Alelittlak	210, 1007.
bakınız: güzellik, hûsûn.		Cemîl-i Mutlak	947, 956, 961, 1116.
~ kendini görmek ve göstermek ister	882,	Cemîl-i Zülcelâl	564, 749, 1064.
890.		~in isimleri güzeldir	491, 1052.
~ sahibi	947, 1114.	cemiyet	181, 371, 636.
~e muhabbet	187.	~e ait bir ubudiyet	181.
~i inkâr ve ~den küsmek	961.	erkeklerin ~leri	380.
~in devamı	697.	kadınların ~i	380.
~ler ve âyine-i Ahmediye	891.	kavilerin ~i	380.
~lerinin tazelenmesi	564.	zayıfların ~i	380.
~lerin kaynağı	908.	cemm-i gafir	302.
~li mevcudatın gelip gitmeleri	564.	Cenab-ı Abdülkadir	90;
bâkî ~ zail müştaka razı olmaz	962.	bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.	
ebedî ~ zail dosta razı olmaz	961.	Cenab-ı Erhamürrahimîn	402.
ebedî ~e refakat	960.		
mevcudattaki ~	564, 749.		

Cenab-ı Fâtır-ı Akdes	1091.	~kın adaleti	652.
Cenab-ı Feyyaz-ı Mutlak	1088.	~kın âdâtını değiştirmesi	149.
Cenab-ı Gavs <i>Bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.</i>		~kın âyine-i ilmindeki suretler ve plânlr	901.
~ın fitne-i ahir zamanın başlangıcına işareti	108.	~kın bir cilde-i rahmeti	551.
Cenab-ı Hak	20, 25, 82, 86, 87, 93, 121, 122, 123, 126, 133, 141, 164, 165, 174, 181, 189, 191, 208, 214, 215, 217, 218, 219, 230, 247, 283, 284, 299, 320, 324, 326, 327, 334, 335, 340, 341, 373, 377, 410, 419, 441, 444, 445, 446, 452, 482, 483, 499, 516, 519, 538, 544, 587, 590, 606, 608, 609, 617, 624, 642, 655, 656, 703, 747, 918, 1008, 1023, 1028, 1031, 1051, 1073, 1086, 1104; <i>bakınız: Allah.</i>	~kın bütün isimleri güzeldir	491.
~ abdini tecrübe eder	320.	~kın cemali	210.
~ bâkîdir	542, 543.	~kın cilde-i inayeti ve nuru	542.
~ hakkında şek olamaz ve olmamalı ..	1033.	~kın cünudunun ilhamları	622.
~ hakkında şek olmaz	421.	~kın ehadiyeti	283.
~ her şeye bedeldir	178, 542.	~kın ehadiyet-i zatiyesi	153.
~ hesabına kâinatı inkâr	623.	~kın ehl-i imana muaveneti	222.
~ ibadete muhtaç değildir	444.	~kın emri	558.
~ kâfidir	178, 542, 543, 859.	~ ve idaresi	264.
~ kimleri sever?	190.	~ne itaat	189.
~ rızık istemez	656.	~kın esması	23, 30, 35, 146, 153, 179, 182, 183, 226, 232, 256, 452, 474, 508, 605, 747, 751, 781, 809, 825, 829, 831, 837, 839, 843, 847, 929, 941, 942, 948; <i>bakınız: Esma-i Hüsnâ, esma-i lâhiye.</i>
~ şükür ister	1023.	~ sermedidir	962.
~ka ait netaici düşünmemek	320.	~ ve ağaçlar	681.
~ka iktisab-ı marifet	1117.	~ ve insan	39.
~ka iltica	214, 242.	~na mazhariyet	300.
~ka iman	179, 543.	~na yapışmak	863.
~la intisap	496.	~nın aynaları	777.
~ka intisap	496, 543.	~kın fazl ve keremi	411.
~ ve istinattaki kuvvet	898.	~kın hafiziyeti	721.
~ka itaat		~kın hâkimiyeti	884.
~in en makbulü	179.	~kın hakkı olan şükürler	489.
~ka karşı		~kın halk ve tedbiri	745.
~ edep ve tesettür	182.	~kın havl ve kuvveti	805, 851, 853, 855, 857, 859, 861, 865, 867.
~tecrübe vaziyeti almamak	321.	~kın hayvanatından bir nevi habisleri ..	301.
~ka kulluk	689.	~kın hazır ve nazır olduğunu düşünmek	397.
~ka mensubiyetle bir an yaşamak	561.	~kın heybet ve azameti	264.
~ka şükretmek	689.	~kın hıfz ve himayeti	636.
~ka şükür ve hamd	1056.	~kın hikmeti	683; <i>bakınız: hikmet-i lâhiye.</i>
~ka tevekkül	177.	~kın icadı	536.
~ka vasil olmak	495, 1053.	~nda vesaitin teşriki yoktur	438.
~kı bilmek ve bildiğini bildirmek	258.	~ndaki kolaylık	535, 558.
~kı hamd ile tesbih	691.	~nın iki tarzı	451, 452.
~kı insanlara şekva	25.	~kın ilmi	153, 154, 449, 533, 534, 536, 741, 743, 745, 749, 759, 935.
~kı sena	687.	~ muhittir	761, 763.
~kı sevmek	189.	~ ve icat	536.
~kı takdis	691.	~ndeki daimi vücutlar	825.
~kı tanımak	687.	~ni anlamak	959.
~kı tanıyan için hastalık ve ölüm	1048.	~ni fehmetmek	841.
~kı tarif	687.	~nin desatiri	767.
~kı tesbih	691.	~nin ihatası	759.
~ ve tahmit	691.	~nin kaderî kelimeleri	622.
~ ve tenzih	689.	~nin nuraniyeti	759.
~kı zikir ve tesbih	299.	~yle herşeye miktar tayin etmesi ..	901.
~kı zikretmek	687.	~kın inayeti	1007.
~kın a'mal-i mükellefini tartması	240.		

~kın iradesi	153, 239, 281.
~ ve ihtiyarı	150, 761.
~ni anlamak	959.
~kın irşat ve ihtarı, tehdit ve teşviki	214.
~kın izzeti ve esbap	439.
~kın kabza-i tasarrufu	19.
~kın kavanin-i meşietine itaat	228.
~kın kelâmı	621.
~ gayr-i mütenahidir	619.
~nın adedi	619, 621.
~kın kemalâtını bildirmek istemesi	883.
~kın kemal-i keremi	306, 360, 652, 1017, 1057.
~kın kemal-i rahmeti	122.
~kın kemal-i rahmeti ve cemal-i rahimiyeti	235.
~kın kemali ve kâinattaki kemalât	837, 841.
~kın kendini	
~ sevdirmesi	190, 443.
~ tanıttırmak ve sevdirmek istemesi	883.
~ tanıttırması	443.
~kın kudreti	153, 154, 239, 741, 743, 749, 763, 898, 901; <i>bakınız: kudret-i lâhiye, kudret-i lâhiye.</i>
~ ve beşerin beka duası	35.
~ ve esbap	281.
~ ve icat	536.
~ ve insan	30.
~inde meratip bulunmaz	763.
~ne dayanmak	559.
~ne intisaptaki kuvvet	536.
~ni anlamak	959.
~ni tanımak	479.
~nin kalem-i kaderi	727.
~nin mücessem kelimeleri	621.
~yle hiçten icadı	901.
~yle icat	422.
~kın lütuf ve keremi	121.
~kın ma'budiyyet ve mescudiyeti	618.
~kın malikiyetini anlamak	959.
~kın marziyatı dairesinde hareket	189.
~kın masivasının ma'budiyyeti ve mahlûkiyeti	289.
~kın mekândan münezzehiyeti	153.
~kın merhameti	190, 539, 652.
~ni celp	1053.
~kın meşietini	281.
~kın muhabbeti	190.
~ ve Habibullah'a ittiba	186.
~kın muîni ve veziri yoktur	741.
~kın müceddit göndermesi	117.
~kın nimetleri	
~ne şükûr	1051.
~kın nur ve feyzi	1020.
~kın nur-i marifetine yetişmek ve bakmak	314, 1018.
~kın rahmeti	258, 259, 265, 503, 743,

745, 1007; <i>bakınız: rahmet-i lâhiye.</i>	
~ hikmet ve adaleti	211.
~ ve beşerin beka duası	35.
~ ve insan	30.
~ ve keremi	532.
~ ve muhsinler	793.
~ ve insanların Cehenneme girmesi	210.
~ne şükûr ve hürmet	258.
~ni bulmanın çaresi	265.
~ni tanımak	479.
~nin delilleri ve şahitleri	511.
~nin vücudu ve tahakkuku	258.
~nin vüsulüne vesile	258.
~kın re'feti	1057.
~kın Resulüne ait olabilecek hâlleri kendisine isnadı	654.
~kın rızası ihlâs ile kazanılır	376.
~kın rububiyeti	238, 239; <i>bakınız: rububiyet-i lâhiye.</i>
~inde vesaitin teşriki yoktur	438.
~ni imtihan tarzı	320.
~nin terbiye ve tedbirleri	793.
~kın samediyeti	283.
~kın sanatı	
~ ve insan	23.
~ni temaşası	942, 943.
~kın semavat ve arzdaki mahfiyatı	618.
~kın sevdiği kullarına hastalık vermesi	1050.
~kın sıfâtı	
~ni ağaçların tavsifi	681.
~kın sıfatları	
~ni fehmetmek	841.
~kın şefkati	1057.
~kın şeriki yoktur	741.
~kın şerri halk etmesi	234.
~kın taht-ı saltanatı	177.
~kın tasarrufu	154.
~kın tecelli-i zatîsine mazhariyet	87.
~kın tehdidatına ehemmiyet vermemek	214.
~kın teveccühü	154, 178.
~kın vahdaniyeti	791.
~kın vahdeti	283, 791.
~ ve ehadiyeti	560.
~kın vahidiyet ve ehadiyeti	769.
~kın vazifesine karışmamak	320, 321, 377, 1019.
~kın vücub-i vücuduna iki cihetle şahadet	310.
~kın vücudu	791.
~ ve vahdeti	791.
~nun şahitleri	239.
~kın zîşuur ibadı	511.
~tan başkasının teveccühünü aramamak	397.
devanın tesirini ~tan bilmek	1052.
hidayet vermek ~kın vazifesidir	321.

hizmette ~kın rızasını maksat	391.	hususî ~	385.
yapmak	391.	imandaki ~ çekirdeği	468.
ibadet ve şükür ~ka mahsustur	919.	manevî ~in hayvanları	664.
mu'cize ve keramet ~kın fiilidir	87.	sekiz daimî ~	552.
Rezzak ~tır	655.	umumî ve hususî ~	385.
şeytanın şerrinden ~ka sığınmanın		yalancı bir ~	292.
sırrı	209.	Cennet-i bâkiye	923.
tarik-ı hakta ~kın vazifesine		Cennet-i ebediye	298.
karışmamak	319.	Cennet-i maneviye	172.
Cenab-ı Hak Celle ve A'lâ	1089.	Cennetü'l-Firdevs	990, 1121, 1122.
Cenab-ı Hakîm-i Rahîm	489.	cenup	199.
Cenab-ı Hâlık-ı Azam	1092.	cerbeze	192.
Cenab-ı Hallâk-ı Azam	1090.	cereyan-ı küfriyâne	1067.
Cenab-ı Hannan-ı Mennan	1096.	cesaret	386;
Cenab-ı Kibriya		bakınız: şecaat.	
~'ya münacat	1120.	kadında ~	459.
Cenab-ı Rab	1084.	cesed-i hayvanî	
Cenab-ı Rabb-i Yezdan	1092.	~nin hüceyratının mizanla tanzimi	876.
Cenab-ı Vacibü'l-Vücut	1090.	cesed-i necmî	952.
cenan	789.	ceset	356, 357, 414, 1023.
cenaze	18, 318, 414, 1032.	~ ve hayat	1111.
~lerin toplanması	871.	~din beslenmesi	356.
hayvanat ve nebatat ~lerinin		~nde israf etmemek	354.
temizlenmesi	870.	~din harabiyeti	506.
hayvanat-ı bahriye ~lerinin		~din idaresi	354.
toplanması	609.	~din teşekkülü	982.
hayvanların ~lerinin toplanması	610.	~din hayatla nurlanmaları	915.
müteharrik ~ler	630.	~din intizamları	428.
üç büyük ~ ve Said Nursî	541.	~leriyle bâkî hayvanlar	984.
üç büyük ~nin manen hayatlanması	542.	~li ve ~ siz ervah-ı habise	229.
üç mühim büyük ~	176.	~teki unsurlar	894.
cenaze-i maneviye	176.	~teki zerreler.	
Cengiz	320, 338.	~ ve kayyumiyet	941.
cenin	280, 283, 284.	~ ve vahdet	428.
Cennet	19, 33, 42, 152, 214, 236, 297, 299, 385, 447, 485, 496, 515, 537, 662, 667, 747, 847, 867, 922, 949, 980, 987, 1008, 1050, 1083, 1096.	hayat ~i âlem hükmüne getirir	929.
~ fazl-ı ilâhî iledir	233, 1010.	hayvanların ~leri	610.
~ fazl-ı Rahmânî ile verilir	234.	ruh ve ~	1023.
~ ve semavî lambalar	887.	cev	968.
~i ihbar	509.	Cevad-ı Mutlak	311.
~i inkâr	509.	Cevâdü'l-Kerîm	783.
~in âlem-i fânîdeki daireleri	671.	cevahir-i fert	767.
~in bir sebep-i vücudu	34.	cevamiül-kelim	336.
~in daire-i tasarrufatı	669.	cevarih	1120.
~in her yerde bulunması	1083.	cevher	974.
~in letaif ve mehasini	190.	Cevşenü'l-Kebir	322, 605, 932, 990, 1118.
~in lezaizi ve niamatı	190.	~ Âl-i Beytin mirasıdır	605.
~in merkez-i kübrası	671.	~ ve Said Nursî	605.
~in tarlası	743.	cevv-i feza	969, 970.
~in yakın yerlerde görülmesi	671.	cevv-i hava	537, 671.
~te devam ~in fevkindedir	721.	cevv-i sema	677, 799, 967.
~ten indirilen hayvanlar	664.	~nın tekellümvârî sedaları	621.
~ten istifade	385.	Ceylan	138, 139, 140.
beş yüz senelik ~	385, 516.	ceza	948.
ehl-i kerâmetin ~ten meyve		suizandaki muaccel ~	654.
koparması	667.	ceza-i amel	233, 1010.
		cezalet	316, 1018.
		cezalet-i beyaniye	316.

Ceziretülarap	57, 58, 629;	~ ve ins	627, 745, 813, 815, 987, 988, 990, 1075, 1083.
bakınız: Sahra-i Ceziretülarap.		~in muvazene-i a'mali	877.
cibillî.		~lerin semavat haberlerini	666.
~ taraftarlık	45.	ins ve ~	204, 813.
cidal	295.	cinan-ı müzeyyene	1085.
cifir	147, 585, 593, 594, 601.	cinayet.	
cihan.		küfür ve dalâlet ~i	232, 233.
~ dolu belâ	29.	cinayet-i azîme	191.
iki ~ saadeti	295; bakınız: saadet-i dâreyn.	cinnî	670.
Cihanabad	117.	~ iblisler	229.
cihad	61, 320;	~ şeytanın vücudunun delili	230.
bakınız: mücahede.		~ şeytanlar	1122.
maddî ~	269, 270.	~den cesetsiz ervah-ı habise	229.
manevî ~	383.	cins	845.
cihat-ı sitte	549, 709, 1085;	cins-i hayvan	1085.
bakınız: altı cihat.		cins-i hayvanî	249.
~yi aydınlatan nur	552.	cins-i lâtif	380.
iman ~yi tenvir eder	709, 711.	cinsiyet.	
imanla ~den istifade	709.	rahm-ı maderdeki çocuğun ~ini	
cihazat	434, 441, 473, 511, 877, 894, 1056, 1091, 1119.	bilmek	282.
~in lisaniyle dergah-ı ilâhiyeye iltica	1049.	cirim	715, 1115.
cihazat-ı bedeniye	981.	cisim	36, 334, 474, 504.
~nin tenasübü	876.	~in bekası ve hayatı	36.
cihazat-ı insaniye	283, 493, 554.	~in daire-i hayatı	516.
cihazat-ı maneviye	984.	toprak altındaki ~in çıkışı	618.
cihazat-ı mühimme	921.	cismanî.	
cihazat-ı tamiriye	214.	~ ağaç	434.
cihet		~ maddeler	662.
altı ~	701;	~ şahsiyet	863.
bakınız: cihat-ı sitte.		~ yaşayış	331.
cihet-i nimet	607, 1072.	cismaniyet	331.
cihet-i rahmet	225.	civanmert	360.
cilve	155, 432.	civanmertlik	361, 362, 383.
cilve-i ehadiyet	906.	coğrafya	194, 206, 245.
cilve-i esma	430, 439, 521, 679, 941, 942, 960, 1090.	~nin kanunları ve âyât	198.
cilve-i Esmâ-i Hüsna.		coğrafyacı	1005, 1012.
~nin gölgelerinin gölgeleri	34.	cömertlik	360;
cilve-i ferdiyet	1106;	bakınız: sehavet.	
bakınız: ferdiyet.		cûd	743, 797.
~ ve icat	900.	Cuma	437.
~ ve mevcudatın vücuda gelmesi	901.	~ namazları	312.
cilve-i inayet	1059.	cumhuriyet	408, 1031.
cilve-i inayet-i Rabbaniye	579, 606.	~ hükûmeti	1031.
cilve-i kayyumiyet	940, 956.	mecburî ~in kanunları	1032.
cilve-i kudret-i Rabbaniye	437.	cumhuriyetperverlik	416.
cilve-i nur	1059.	cumhur-i avam	315.
cilve-i Rabbaniye	1039.	cumhur-i muhakikîn	143.
cilve-i rahmet	190, 496, 543, 1053.	cümle-i mübareke	823.
cilve-i rahmet-i Rahmaniye	915.	cünud.	
cilve-i rububiyet	938.	semavat ve arzın ~du ve	
cilve-i sıfât	1090.	Resul-i Ekrem	184.
cilve-i vahdet	1105.	cüz	765, 907, 927.
cimrilik	Bakınız: hisset, bahillik.	~'e Rab olmak	908.
cin	183, 199, 620, 670, 801, 819, 1120;	cüz'î	765, 907.
bakınız: ifrit.		~ bir emirden me'yus olmak	292.

~ bir emr-i ademî	215.
~ bir fiil-i icadî	938.
~ elemenden şekva etmemek	495.
~ esbabın icada müdahalesi	441.
~ hapis korkusu	219.
~ hastalıkların elemiminin erimesi	479.
~ hataya nihayet şiddet	444.
~ irade	959.
~ kesb	515.
~ kesble müthiş tahribat	233.
~ kuvvet	516.
~ mevcutlara küllî nazar	747.
~ sevap	399.
~ sıfatlarla muhit sıfatları fehmetmek	841.
~ şeref	401.
~ şerler	210.
~ şeyleri muhafaza	529.
~ unsurlar	199.
~ ücrete kanaat	366.
büyük eşyayı yutan ~ şeyler	330.
ehl-i dalâletin ~ hatiatları ve isyanları	212.
ehl-i delâletin ~ hareketi	211.
en ~ şeyi Allah'tan istemek	533.
cüz-i ihtiyar	214.
cüz-i ihtiyarî 63, 233, 234, 320, 451, 513, 516.	
~nin Cenab-ı Hak yoluna sarf edilmesi	516.
~nin kesbi	514.
~nin külliyyet kesb etmesi	516.
iman nazariyya ~	515.
cüz'iyat	260, 795, 906.
~ın mahsus ve muntazam miktarları	795.
cüz'iyet	749.

Ç

çalışan	309.
çalışmak	364, 366, 492;
bakınız: sa'y.	
~ şevki	366.
Allah için ~	38.
Allah'ın namıyla ~	300.
ferdî ~	400.
rızık için ~	629.
çam	434.
~ ağacı	536.
~ tohumu	536.
Çam Dağı	510.
Çamlıca	530.
~ Tepesi	530.
Çaprazzade Abdullah Efendi	267.
çarh	132.
çarşaf	455, 467.
çekirdek	332, 434, 448, 534, 558, 560, 618, 677, 771, 882, 884, 887, 899, 905, 906, 927, 929, 971, 980, 987, 1083, 1102, 1103.
~ ve ağaç	771.

~ ve ism-i Âhir	771.
~ ve kalem-i kader	771.
~teki kader	434.
~teki kaderî ağacın tezahürü	434.
çekirdek-i aslî	771, 773, 927, 1075.
çekirge	1017.
çeşme	973.
çeşme-i Rabbanî	276.
çiçek	332, 431, 649, 677, 685, 689, 745, 882, 897.
~lerin telkihi ve sinekler	613.
sarı ~	897.
çile	495.
çilehane	1067.
Çin	328.
~ hükümeti	58.
~'deki akvam-ı mazlume	278.
~'deki Mecusi ve Berahime	305.
Çin Seddi	Bakınız: Sedd-i Çin.
çirkin	454.
Mutezileye göre ~in icadı	219.
çirkinlik	182, 210, 213, 456, 878, 923.
~ler vahid-i kıyasidir	917.
zahiri ~	917.
çoban	27.
Çoban Ahmed	125.
çocuk	282, 283, 497, 505;
bakınız: velet, evlât, velet.	
~ları ihtiyarlandıran günler	523.
~ların aczleri ve rızıklar	525.
~ların hastalıkları	497, 1054.
~ğün ahiretini düşünmek	462, 463.
~ğün hayat-ı dünyeviyesi	462.
~ğün hayat-ı ebediyesi	462.
~ğün helâketi	462.
~ğün iktidarı ve rızık	196, 366.
~ğün imanını takviye etmek	462.
~ğün rızkı	196.
hasta ~lara bakmak	497, 1054.
rahm-ı maderdeki ~ğün cinsiyeti	282.
rahm-ı maderdeki ~ğün mukadderat-ı hayatiyesi	282.
rahm-ı maderdeki ~ğün sima-i maddî ve manevîsi	283.
rahm-ı maderden dünyaya gelen ~	707.

D

dâd ü sitend	132.
dad-ı Hak	142.
dafia	202.
dağ	279, 511, 621, 975, 976, 977, 978, 990, 1120.
~ Allah'ı tanıır ve tanıttırır	978.
~lar ve zîhayat	977.
~lardaki masnuların icadı	976.

~ların hizmetleri	976.	~daki keyfe iktifa	468.
~ların vazifeleri	1119.	daire-i mülkiye	668.
~ların ve içindeki mahlûkatın tanzif ve teshiri	978.	daire-i mümkinat	435, 695, 1038.
dağdağa	16, 1054.	daire-i semavat	672.
dağlar	755.	daire-i şeriat.	
Dahiliye Vekâleti	137, 567.	~taki adab-ı İslâmiyet	466.
~nin evhamlandırılması	566.	daire-i şuur	335.
dâhiye-i ilm-i esrar	142.	daire-i terbiye-i İslâmiye	467.
daim	1111.	daire-i vücup.	
daimî		~a taallûk eden hamd	725.
~ aşk-ı beka	509.	daire-i vücut	36, 909.
~ azap	567.	dalâlet	17, 107, 171, 178, 180, 190, 209, 211, 213, 216, 217, 222, 223, 226, 227, 229, 232, 233, 291, 292, 293, 300, 312, 317, 330, 373, 403, 430, 450, 451, 452, 462, 529, 530, 532, 874, 937, 992, 1000, 1002, 1006, 1008, 1009, 1011, 1018, 1028, 1057, 1097.
~ bir vücut	825.	~ ehli	<i>Bakınız: ehl-i dalâlet.</i>
~ elem	24.	~nin ehl-i hakka galibiyeti	227.
~ esma	948.	~ firakı	37.
~ ezvak-ı imaniye	538.	~ gözûyle mazi	1085.
~ faaliyet	950.	~ iki kısımdır	222.
~ hastalıklar	478.	~ mesleği	450.
~ hayat		~ nazarı	
~ın saadetine çalışmak	472.	~nda eşya arasında uhuvvet yoktur	715.
~tan neş'et eden muhabbet	947.	~nda insan	715.
~ iltica	482.	~nda zevilhayatın daire-i istifadesi	717.
~ mu'cize	821.	~ ve kâfir	223.
~ pencere-i visal	37.	~ yolları	106.
~ rahmete refakat	961.	~ yolu	222, 1009.
~ saadet	559, 1062.	~in elemeleri	223.
~ virt	482.	~in icat edilmesi	1008.
~ visal	561.	~in mahiyeti	302.
~ zannedilen dünyanın zevali	518.	~in müstekreh çirkinlikleri	209.
~ zeval ve fenâ darbesi	289.	~lerden kurtulmak	851.
~ zeval ve firak kamçıları	156.	~lerden mahfuz kalmak	853.
bakaya dair ~ dua	35.	~li Avrupa felsefesi	291.
dünyayı ~ görmek	289.	~li zaman	132.
sekiz ~ Cennet	552.	~te ihlâs	374.
daire-i adliye	668.	~te iktidarsızların muktedir görünmeleri	236.
daire-i Arş	672.	~te insanların dereceleri mütefavittir	300.
daire-i askerîye	668.	~teki adem ve terk	227.
daire-i azam-ı âlem	872.	~teki cehalet	874.
daire-i hâkimiyet	442.	~teki Cehennem çekirdeği	468.
daire-i hayat	36, 331, 516.	~teki elem ve korku	223, 1009.
daire-i ihtiyar	335.	~teki elemeler	468.
daire-i iktidar	295.	~teki müşkülât	449.
daire-i ilim	825, 831, 895, 1095.	~teki zulmet	889.
daire-i ilmiye	668.	ahir zamandaki ~ ve Risale-i Nur	587.
daire-i irade	935.		
daire-i İslâmiye	465.		
~de validelik şefkatinin inkişafı	464.		
~deki terbiye-i diniye	1044.		
daire-i İslâmiyet	374.		
daire-i istifade	717.		
daire-i kudsiye	233, 396.		
daire-i külliye	671.		
daire-i maarif	668.		
daire-i meşîet	935.		
daire-i meşrua			
~ haricindeki zevklerin elemeleri	468.		

fen ve felsefeden gelen ~	269.	~li vaziyetle nefsin yumuşaması	551.
insanların şeytan yüzünden ~e		mağşerin ~i	41.
gitmeleri	210.	dekaik-ı hikmet	261.
küfür ve ~ cinayeti	233.	dekaik-ı nimet	261.
Mutezilenin ~e gitmesi	218, 219.	dekaik-ı sanat	943.
Mutezileye göre ~in hilkatı	218.	dekaik-ı şefkat	255.
savletli ~lere karşı ihlâsı kazanmak	390.	dekaik-ı tasavvurat	88.
zahirî ~ ifade eden kelâm	625.	delâil-i akliye	1089.
dalâlet-i azîme	191.	delâil-i ispatîye	241.
dalkavukluk	382.	delâil-i nakliye	1089.
damar	310, 354, 401.	delâil-i vahdaniyet	645.
damla	745.	delâlet	101, 109, 148.
dane	330.	delil	89, 254.
dâr		ispat edici ~ler ve şeytan	242.
ahz-ı ücret ~i	1086.	delil-i vahdaniyet	284.
dâr-ı ahiret	509, 554, 745, 924;	dellâl-ı âşık	960.
<i>bakınız: ahiret.</i>		dellâl-ı azam	892.
hayat ~i iktiza eder	916.	dellâl-ı Kur'ân	80.
dâr-ı beka	555, 669, 671, 923, 949, 960, 962;	dellâl-ı müzhir	960.
<i>bakınız: ahiret.</i>		dellâl-ı saltanat	989.
~da hayvanatın mücazat ve mükâfatı	610.	dellâl-ı saltanat-ı rububiyet	892.
~ya intikal	1086.	demir	614, 615, 616, 617, 663, 685, 990, 1120.
dâr-ı ceza	171.	~ nimeti	616.
dâr-ı dünya	23, 317, 554.	~ ve menafi-i beşeriye	617.
dâr-ı fânî	317.	~deki mevâlûd kuvvet	617.
dâr-ı fenâ.		~in güneşten indirilmesi	616.
~dan dâr-ı bekaya intikal	1086.	~in indirilmesi	614.
dâr-ı hizmet	23.	~in küre-i arzı musahhar etmesi	617.
dâr-ı imtihan	1086.	~in menafî ve fevaidi	616.
dâr-ı saadet	509, 972, 988, 989.	Hazret-i Davud ve ~	615.
~teki hayat	921.	ihtiyac-ı beşer ve ~	617.
dârülfünun	343.	küre-i arz sekenesi ve ~	616.
Dârülhikmet	343, 530, 546.	küre-i arz ve ~	616.
Dârülhikmet-i'l-İslâmiye	78, 85, 103.	nev-i beşer ve ~	614, 615.
dârülhizmet	632.	denge	<i>Bakınız: muvazene.</i>
dârülmükâfat	632.	deniz	199, 231, 801, 975, 990, 1119, 1120;
dârüsselâm	392, 1081.	<i>bakınız: bahir.</i>	
dâüssıla	546.	~ Allah'ı tanım ve tanıttırır	978.
dava	731.	~ altının kâtibi	755.
bedihî ~lar	998.	~deki cevherler	974.
dayanışma	<i>Bakınız: tesanüt.</i>	~lerdeki balıkların iâşesi	975.
Deccal	293.	~lerdeki denge	<i>Bakınız: muvazene-i bahriye.</i>
~in öldürülmesi	274, 279, 1015.	~lerdeki mahlûkatın idare ve terbiyesi	975.
def-i a'dâ	617.	~lerdeki mevcutların intizamları ve rızıkları	973.
def-i belâ	709.	~lerdeki muvazene ve mizan	875.
define-i hüsn-i maişet	366.	~lerin âkilullahm tanzifatçıları	870.
defter-i a'mal	399, 462, 497, 1029, 1054.	~lerin idare ve tedbiri	974.
defter-i hasenat	1122.	~lerin sıhhiye memurları	609.
deha	417.	~lerin temizlenmesi	609, 875.
Avrupa'nın ~sı	293, 296, 299.	~lerin varidat ve masarifi	876.
deha-i felsefî		ebedî rahmet ~leri ve numuneleri	975.
~nin verdiği ders	300.	Denizli	566, 576, 579.
dehşet	16, 18, 512, 519, 553.	~ Hapishanesinde mahpusların ıslahı	572.
~in ünsiyete inkılâp etmesi	18.	~ hapsi	565, 575, 576, 1064, 1066.
~li hâlât	1060.		
~li ölüme karşı teselli	518.		
~li tehdidat	212.		

~ mahkeme-i adilesi	573.	dest-i hikmet	871.
~ Mahkemesi	418.	dest-i ihtiyar	295.
~ Medrese-i Yusufiyesi	868.	dest-i inayet	651, 1080.
denklik		dest-i kudret	62, 438, 920, 1039.
koca-karı arasında diyanette ~	456.	~ ve esbap	1101.
Derbent	278.	~ ve hayat	1111.
derd-i maişet	162, 460.	~in perdesi; . . . bakınız: perdedar-ı dest-i kudret.	
derecat-ı evliya	1058.	dest-i kudret-i İlâhî	310.
derecat-ı fehîm	205.	dest-i kudret-i Rabbaniye	915.
derecat-ı rahmet	841.	dest-i teavünü	1085.
derecat-ı şemsiye	246.	deva	493.
derece-i hayat	331.	~lar ve dertler	1052.
dergâh-ı İlâhî	799, 1019;	~ları istimal meşrudur	1052.
bakınız: Allah'ın dergâhı.		~nın tesirini Cenab-ı Hak'tan bilmek	1052.
~de zaaf ve acz	523.	her derdin ~sı vardır	493.
dergâh-ı İlâhiye	103, 919;	deva-i maneviye	130.
bakınız: Allah'ın dergâhı.		devam	1112.
~de ihtiyarların duası	502, 556.	devam-ı vücut	825.
~ye açılan masum ve mazlum eller	636.	deve	662, 664, 1081.
~ye iltica	27, 281, 482, 489, 1049, 1117.	devekuşu	224.
dergâh-ı rahmet	318.	devir	338, 944.
dergâh-ı ulûhiyet	323.	~ ve teselsül	725.
derman	493, 1045.	devlet	668.
~sız bir dert	506.	~in kılıç ve kalem üstünde durması	248, 249.
hastalık bir nevi ~dır	471.	cihangir ~lerin edyan-ı resmîleri ve İslâmiyet	58.
dershane-i Nuriye	1066.	Devlet-i Abbasiye	338.
hapishanelerin ~ olması	577.	devlet-i azîme-i İslâmiye	336.
resmî dairelerin ~ hükmüne geçmesi	576.	devlet-i İslâmiye	603.
ders-i hakaik	632.	Deyyan	318, 769.
ders-i hakaik-ı Kur'âniye	158.	Dicle nehri	100.
ders-i hakikat	215.	dikkat-i nazar	328, 455, 757.
ders-i hikmet	1023.	dikkatsizlik	493.
ders-i ihlâs.		dil	20, 313, 335, 414, 428.
~ ta nisyan	1078.	dilencilik	356, 362, 366.
ders-i iman	530.	ediplerin ~i	365, 1024.
ders-i Kur'ânî	326.	israf ve ~	1024.
dert	471, 477, 493, 1045, 1052.	manen ~	358, 359.
dermansız bir ~	506.	manevî ~	353.
her ~din devası vardır	493.	dimağ	414.
desais-i şeytaniye	215.	din	132, 133, 305, 358, 845, 1030.
desatir	833;	~ ile dünyayı kazanmak ittihamı	387.
bakınız: düstur.		~ muhalifleri	158, 1018.
desatir-i hikmet	228.	~den çıkan	Bakınız: mürtet.
desatir-i İslâmiye	878.	~den rabitaların kopması	303.
desatir-i sünnet-i seniye	180.	~e dokunmayan musibet	29.
desatir-i teşekkülât	833.	~e gelen musibet	27.
desise	Bakınız: hile.	~e karşı lâkaytlık	1016.
İblis'in ~ si	229.	~in aslına uymayan uygulamalar	Bakınız: bid'at, bid'a.
nefsin ~leri	417.	~in evamir-i kudsiyesi	305.
nefsin ~lerinden kurtulmak	396.	~in şeairi	133.
şeytanî ~ler	236.	~nin tecdidi	120.
şeytanın ~ si	215, 216, 218, 238, 240, 241.	İslâm ~i	815.
desise-i şeytaniye	217, 1011;	gizli ~ düşmanları	1064.
bakınız: şeytanın desisesi.			
hayat-ı içtimaiyeyi ifsat eden bir ~	240.		

millet ve ~	303.	berzah âlemindeki ~lara kavuşmak	504.
Resul-i Ekrem'in ~i	58.	zail ~	961.
dindar	<i>Bakınız: mütedeyyin.</i>	dostluk	415.
~ hasta ve dua	489.	mahlûkatın ~ yüzünü göstermesi	16.
dindaş		Dördüncü Şua	54.
~la ittifak	383.	dua	79, 81, 82, 98,
dini		103, 112, 281, 326, 469, 474, 475, 482, 484,	
~ hayat	<i>Bakınız: hayat-ı diniye.</i>	485, 489, 499, 567, 598, 675, 989, 1089;	
~ hizmet	<i>Bakınız: hizmet-i diniye.</i>	<i>bakınız: niyaz, münacat.</i>	
~ musibet	<i>Bakınız: musibet-i diniye.</i>	~ duayı kaldırmaz	488.
~ olmayan musibet	23, 27.	~ ibadettir	489.
Din-i Hak	312, 815.	~ için verilen hastalık	488.
din-i İslâm	42;	~nın istenen tarzda kabul olmaması	489.
<i>bakınız: İslâm.</i>		~nın neticesi uhrevîdir	489.
~ ve Âl-i Beytin efradı	45.	~nız olmasa ne ehemmiyetiniz var?	482.
~ın zararına çalışan komiteler	464.	~ya münhasır Münacat	1118.
dinsiz	303, 1031;	~yı terk etmemek	489.
<i>bakınız: kâfir, zındık, münkir, mülhit.</i>		bazı hastalıklar ~nın sebeb-i	
ahir zamanda ~lere karşı ittifak	375.	vücududur	489.
dinsizlik	133, 374, 396, 420;	beka ~sı	984.
<i>bakınız: zındıka.</i>		bid'alar ve ~nın kabulü	268.
~ düsturları ve kanunları	133.	dünyaya ait ~ların ahirete çevrilmesi	489.
~ fikri	421.	Ehl-i Sünnet ve Cemaatin halis ~sı	268.
~e giden medeniyet-i sakime	1016.	ekseriyetin halis ~sı	268.
~i işmam eden kelimeler	422, 1034.	fitri ve umumî beka ~sı	34.
~le mücahede eden Risale-i Nur	1076.	halis ~	579.
~le mücahede ve Risale-i Nur		hasta ana ve babanın ~larını	
mesleği	633.	kazanmak	1051.
dirayet		hastalık ~nın makbuliyetine vesiledir	488.
memurun ~i	248.	hastalık ~nın vaktidir	489.
diriltmek	931;	hastalıkla açılan ~ musluğu	483.
<i>bakınız: ihya.</i>		hastalıkta acz ve zaaf diliyle ~	482.
diritnavt	278.	hastalıkta hâlen ve kalen ~	482.
dişi	282.	hastanın ~sı	488.
Divan-ı Harb-i Örfî	136.	hastanın ~sı makbuldür	488.
Divan-ı Harp	597.	hayatın beka ~sı	922.
diyanet	456, 457.	hususî ~	138.
~teki izzetin bir medarı	375.	ıyd, Cuma ve cemaat	
Diyanet Riyaseti	343.	namazlarındaki ~lar	313.
diyar-ı Şam	117, 118.	ihtiyar mü'min ~sı	556.
diyk-ı maişet	1024.	ihtiyarların ~larını almak	497, 1054.
Doksan Üç Harbi	592, 602, 603.	ihtiyarların ~sı	502.
Doksan Üç Rus Harbi	108.	İsmi Âzam ile ~	341.
doktor	150, 1000;	midenin rızık ~sı	922.
<i>bakınız: tabip.</i>		musibetzedelere ~	487.
bedbaht bir ~	148.	nev-i beşerin beka ~sı	35.
insafsız ~lar	494.	nev-i insanın beka ~sı	922.
küfür ve iman ortasını bulmaya		peder ve validenin ~sını almak	497.
çalışan ~	150.	peder ve validenin hayır ~sı	488.
doktorluk	182.	salâvat ~sı	910, 1108.
Dokuzuncu Lem'a	141.	salih ibada ~	298.
domuz	<i>Bakınız: hınzır.</i>	samimî ~	482.
dost	523, 528;	sıhhat için yapılan ~	484.
<i>bakınız: ahbap.</i>		şifa için ~	488.
~lardan firak	555.	teşehhütte ümmetin Âl hakkındaki ~sı	43.
~lardan müfarakat	504, 507, 527, 547.	üç nevi ~	753.
~ların vücutlarının bekası	827.	ümmetin salavat ~ları	910.
		yağmur ~sı	123, 125, 126, 138.

zaaf ve aczden gelen ~	489.	~ni mülâhaza	396.
zahîrî vasıtalarla ~	325.	~nın fenâ ve zevali	829.
dua-i Gavsıye	109.	~nın gafletkârâne gülmeleri	630.
dua-i manevî	390.	~nın harabı	288.
duha	629.	~nın imareti ve kâfirler	302.
duman	204.	~nın lezzetleri	317.
duygu	304, 385, 410, 877, 902,	~nın mahiyeti	515.
957, 981, 1120; <i>bakınız: hissiyat, his.</i>		~nın manevî tehlikelerinden	
~ların Cennetten istifadesi	385.	kurtulmak	495.
~ların hizmet ve lezzetleri	307.	~nın muvazenesi	877.
~ların inbisat ve inkişafı	385.	~nın sabit ve müstemir görünmesi	289.
~ların merkezleri ve tasarrufları	669.	~nın semavî taşlardan korunması	870.
~ların sultanı	288.	~nın sûrî tatlılığı	304.
~larla şuunat-ı kudsiyeye âyinedarlık	959.	~nın tanzim ve tezyini	506.
hayat ~ların menşeidir	915.	~nın tehlikelerinden kurtulmak	17.
nuranî ~lar ve Esma-i Hüsna	474.	~nın temizliği ve güzelliği	870.
zahîrî ve bâtinî ~lar	188, 385, 427,	~nın zararlarını defetmek	17.
717, 1036.		~nın zevale gitmesi	518.
düello	459.	~nın zevali	496.
dünya	17, 18, 156, 160,	~ya ait dualar	489.
205, 329, 389, 476, 483, 511, 521, 522, 529,		~ya muhabbet	33, 498.
551, 552, 845, 876, 969, 991, 1032, 1118;		~yı kalben terk etmek	476.
<i>bakınız: küre-i arz, arz.</i>		~yı yutan letaif	330.
~ ahiretin fidanlığıdır	521.	birbiri içinde üç küllî ~	521.
~ bir nefistir, oda ölecek	518.	ebedî ~da daimî saadet	559.
~ dârülhizmettir	632.	fânî ~	972, 1057, 1094.
~ fânidir	317.	fânî ~nın lezzetini bâkî lezzetlere	
~ gaddardır mekkârdır	317, 548.	tercih etmemek	220.
~ güzeline âşık adam	961.	fânî ~yı gaye-i maksat yapmamak	298.
~ harap olacaktır	279.	gaflet nazarıyla fânî ~	513.
~ hayatı	331;	ikinci Avrupa'nın nazarında ~	297.
<i>bakınız: hayat-ı dünyeviye.</i>		iman nazarıyla ~	515.
~ hayvanları	664.	insanın ~sı	331.
~ misafirhanedir	518, 573.	insanın hususî ~sı	289, 521.
~ lâyetmut değildir	289.	insanlar adedince ~lar	521.
~ ne üstündedir?	245.	kâfirlerin ~sı	171.
~ saadeti	707;	madum bir ~yı mevcut zannetmek	331.
<i>bakınız: saadet-i dünyeviye.</i>		muvakkat ~	384, 385.
~nin bir medarı	497.	muvakkat ~yı daimî zannetmek	289.
~ savaşı	<i>Bakınız: Harb-i Umumî.</i>	mü'minin ~sı	171.
~ sofrası	554.	mü'minin ~sına muhabbeti	188.
~ şekavetinden kurtulmak	225.	nur-i imanla ~	1087.
~ ve insan	867.	nur-i imanla ~ âlemleri	717.
~da adalet-i ilâhiye ile muamele	241.	yeni ~ yüzündeki yedi kıt'a	199.
~daki güzelliklerin bozulması	563.	dünyaperest	331, 531.
~daki muvazene-i ekber	877.	dünyevî	
~dan firak	503.	~ ahabplar	551.
~dan müfarakat	511.	~ Cehennemlerden kurtulmak	225.
~nın bâkî âleme hazırlanması	915.	~ emeller ve mevt	865.
~nın buhar kazanları	973.	~ hayat ve hastalık	30.
~nın ehval-i muhavvifânesi	1060.	~ inkılâbat	288.
~nın vefatı	542.	~ kuvvet	386.
~nın zevki ve lezzeti	477.	~ saadetin inkişafı	466.
~nın bekası	829.	~ şeriklerin kazançları	1029.
~ndaki makasid-i Sübhaniye ve		~ zevkler	632.
ehl-i dalâlet	233.	düstur	<i>Bakınız: desatir.</i>
~nın ezvakı	539.	adalet, iktisat ve nezafet ~ları	878.
~nın fâniliği	548, 1053.	adalet-i mutlaka-i ilâhiyenin ~u	1011.
		affetmeye dair bir ~	569.

ağacın teşekkülât ~ları	771.
aklın ~ları	32.
bast-ı zaman ~u	38.
batıl ve hata bir ~	451.
cumhuriyetin müsavat ~u	412.
dinsizlik ~ları	133.
ecnebi ve hükema ~ları	416.
ehl-i dünyanın ~ları	408, 1031.
esma-i ilâhiyedeki ~lar	949.
fenâfilihvan ~u	395.
fenlerin ~ları	198.
fenn-i adap ve ilm-i münazaranın bir ~u	387.
hakperestlik ve insaf ~u	387.
hayat-ı içtimaiye ve şahsiyedeki ~lar	228.
hırs ve kanaat ~ları	364.
ibahe ~u	335.
ihlâs ~ları	391, 1028.
iktisat ~u	361, 890.
iktisat ~u ve ism-i Hakîm	890.
iktisat ve kanaat ~u	164.
ilm-i ezelinin ~u	536.
insaf ~u	375.
iştirak-i emval ~u	399.
kâinattaki ve âlem-i insaniyetdeki ~lar	949.
kalp ve aklın yüksek ~ları	378.
kaza ve kader ~ları	751.
kendini görmek ve göstermek istemek ~u	882.
kerem ~ları	295.
Kitab-ı Mübinin ~ları	311, 312.
kudretin ~ları	901.
mesail-i şeriat ~ları	184.
mevcudatta müşahede edilen ~ların sağlamlığı	759.
mevcudattaki iktisat ve nezafet ~ları	877.
muhakkikin-i asfıyanın ~ları	218.
müsavat ~u	408, 412.
nastan istiğna ~u	358.
nizam-ı âlemi teşkil eden ~lar	310.
Resul-i Ekrem'in ~ları	817.
Risale-i Nur'a sadakatla ilgili bir ~	631.
sosyalizm ve bolşevizm ~ları	409, 1031.
sünnet-i ilâhiye ~u	309.
sünnet-i seniye ~ları	180, 181, 184.
sünnet-i seniyedeki adab ~ları	183.
sünnetin ~ları	191.
sünnetullah ~u	309.
Şeriat Sahibinin emirlerinden gelen manevî ~lar	437.
şeriat-ı fıtriye-i kübranın ~ları	437.
taksimü'l-a'mal ~u	400.
teavün ~u	305.
tefânî ~	395.
teşrikü'l-mesai ~u	400.
tevafukla ilgili bir ~	101.
düstur-i hakikat	1019.
düstur-i ilâhî	453.
düstur-i kudsi	638.

düstur-i teavün	295.
düstur-i tekâmül	226.
düstur-i terakki	226.
düstur-i uhuvvet	638.
düşmalık	<i>Bakınız: husumet.</i>
düşman	375, 382, 386, 515, 550, 551, 553, 715, 855, 1062, 1087; <i>bakınız: a'dâ.</i>
~ hükümetin profesörüne hürmet	415.
~dan korunmak	228.
~lara karşı nokta-i istinat	558, 559.
~lardan kurtulmak	851.
ehl-i hakkın ~ları	209.
ehl-i imanın ~ları	211, 212.
insan bilmediği şeye ~dır	961.
kâfirin Allah'a ~ olmasının sebebi	961.
düşmanlık	961;
<i>bakınız: husumet, adavet.</i>	
düşünmek	295, 741.

E

eazım-ı beşer	697.
eazım-ı evliya	1093.
eazım-ı müctehidîn	579.
ebcet	63, 70, 585.
ebed	177, 288, 329, 1057.
~ için yaratılan kalp	33.
~ yolculuğu	414.
~ yolu	39.
~nda dört kafilenin refakati	69.
~nda seyahat	414.
~e giden cadde	515.
ebedî	656, 851;
<i>bakınız: sonsuz, bâkî, sermedî.</i>	
~ adavet	984.
~ âlem	188, 984.
~ âlemde ~ ihsanlar	980.
~ âlemde ihsanat	978.
~ aşk	33.
~ azab-ı Cehennem	219.
~ cemal	
~e refakat	960.
~ cemal, zail dosta razı olmaz	961.
~ Cennete muhabbet	33.
~ Cennetler	980.
~ cilveler	962.
~ dünyada daimî saadet	559, 1062.
~ emeller	867.
~ emellere medet	552.
~ eşcar	980.
~ göz	1050.
~ hayat	515, 984, 1057;
<i>bakınız: hayat-ı ebediye.</i>	
~ ve gaflet	483.
~ ve hastalık	30.
~ın saadetine çalışmak	472.

~ta arkadaş	1042.	~ hurufun intişarı	340.
~ta mübarek bir evlât	462.	~lerin düsturları	416.
~taki Cennet ve rahmet	496.	~lerin entrikaları	636.
~ hazineler	978.	~lerin tağutları ve fûnun-i tabiiyeleri	300.
~ hazinenin anahtarı imandır	507.	zındıkları yetiştiren ~ler	270.
~ ihsanata muhabbet	189.	ecram	715, 966.
~ makam-ı saadet	480.	~ ve kayyumiyet	1113.
~ mu'cize	821.	iman nazarıyla ~	715.
~ muhabbet	984.	ecram-ı semaviye	276, 965, 1118.
~ müfarakat	465.	~ hayatsız değildir	925.
~ nebatlar	980.	~ ve ism-i Adl	955.
~ ömür	36, 972.	~ ve kayyumiyet	1112.
~ rahmet.		~deki intizam ve kayyumiyet	940.
~ denizleri ve numuneleri	975.	~nin kıyımı	
~ hazineleri	980.	~ ve bekası	940.
~ refika-i hayat	465.	~ ve devamı	940.
~ saadet	515;	ecram-ı süfliye	777.
~ bakınız: saadet-i ebediye.		ecram-ı ulviye	19, 202, 203, 741, 757, 777, 1091.
~ sefer	288.	~nin tesbih ve tekbiri	967.
~ sevap ve menfaat	209.	ecsam-ı sakile	618.
~nin sadık dostu ~ olacaktır	984.	eczahane-i kudsiye	545.
kadının ~ arkadaşını kurtarması	466.	eczahane-i Kur'âniye	1016.
Ebedî Zat	288, 952.	eczahane-i kübra	493, 885, 1045, 1052.
ebediyet		eczahane-i kübra-i âlem	424.
Allah'ın ~i	699.	ecza-i kâinat	929.
ebedperest	1076.	edeb-i Furkanî	382.
~ kalbin meşru eğlenceleri	630.	edeb-i tıp	182.
ebedülâbâd	317, 551, 961, 962, 988.	Edebü'd-Din ve'd-Dünya risalesi	319.
~ yolundaki kafiye-i rûfeka	67.	edep	174, 181, 182.
~a uzanan ebedî emeller	867.	~ ve sünnet	181.
ebeveyn	498.	~bin envai Resul-i Ekrem'de cem	
ebna-i cins	188.	edilmıştır	181.
Ebu Ali ibni Sina	368.	Allah'a karşı ~	1004.
Ebu Bekir (r.a.)	Bakınız: Hazret-i Sıddık,	Allâmül-Guyûba karşı ~	182.
Ebu Bekri's-Sıddık.		esmanın hudutları içinde ~	182.
Ebu Bekri's-Sıddık	65, 127;	hakikî ~	180.
~ bakınız: Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Ebu		Resul-i Ekrem'in ~i	181.
Bekri's-Sıddık, Hazret-i Sıddık, Hazret-i Sıd-		sünnet-i seniye ve ~	1004.
dık-ı Ekber.		edeplenmek	382.
Ebu Davud	116.	edip	1015.
Ebu Müslim-i Horasanî	349.	~lerin dilencilîği	365, 1024.
Ebu'l-Âlâ-i Maarri	625.	~lerin hırsı	365.
ecdat	773.	edna	
ecel	188, 230, 319, 540, 863, 1049.	~ şeyin bozulması	229.
~ mukadderdir, tagayyür etmez	479.	edyan-ı resmî	58.
~ vakti muayyen değildir	483.	ef'al	320, 908, 1022, 1093;
~in gaflet içinde yakalaması	483.	~ bakınız: fiil.	
~in gizlenmesinin hikmeti	483.	~ ile esmayı ispat	781.
kâfir ve ~	224.	~in hâlıkı	218.
ecel-i muallâk	268.	~in muhafaza ve muhasebesi	334.
ecel-i muayyene	759.	âsâr ile ~i ispat	781.
ecir	174, 654.	muhit ve umumî ~	907.
ecnebi	350.	ef'al-i hakîmâne	872.
~ fûnunu	537.	ef'al-i ihtiyariye	295, 741.
~ harfleri	1067.	ef'al-i İlâhiye	561, 781, 1092, 1100.
~ hurufa başlanması	339.	~den Müsemma-i Zülcelâl'e intikal	775.
~ hurufatı	347.		
~ hurufu	345, 348.		

ef'al-i umumiye-i muhita	907.	~in desiseleri ve silâhları	236.
efkâr	<i>Bakınız: fikir.</i>	~in ehl-i hakka galibiyeti	209, 227, 381.
~da ifrat ve tefrit	624.	~in ehl-i hidayete galibiyeti	235.
Frenklerin batıl ~larına ittiba		~in galebesi	235.
etmemek	301.	~in hatiat ve isyanları	212.
efkâr-ı batıla	113, 1086.	~in ihtiyarlıkları	538, 556.
Eflâtun	368, 428, 1036.	~in inkâr ve nefiyleri	302.
efrad-ı beşeriye	282.	~in ittifakı	373, 376, 378, 379, 381, 384, 1025.
efrad-ı insaniye	895.	~in kabri	889.
efrat	898, 906.	~in kâinata tahkir ve adaveti	237.
~ın aza-i esasiyede tevafuku	763.	~in küfre girmesi	211.
~in simalarındaki sikke-i hikmet	982.	~in küfür ve dalâlette ittifakı	302.
Eğirdir	160.	~in meslek-i küfrisine göre kâinatın tanzifi	873.
eğlence	491.	~in muvaffakiyeti	235, 1010.
gafletsiz ~ler	1076.	~in münasebetleri	1087.
meşru dairede masumâne ~	631.	~in ölümüne semavat ve arz ağlamaz	237.
Ehad	763, 893, 900, 1104.	~in sahs-ı manevînin dehasıyla hücumu	375.
Ferd ve ~e intisap	899.	~in uhuvvetleri	715.
Ehad-i Samed	755.	~in zaaf ve aczleri	379.
ehadis	<i>Bakınız: hadis.</i>	~ten gelen zulûmat evhamları	504.
~e gelen evham	244.	mevcudatın ~e hiddeti	232.
ehadis-i Nebeviye		ehl-i dikkat	308, 683.
~ye dair tevilât	244.	ehl-i din	902.
ehadiyet	152, 255, 256, 259, 260, 261, 262, 283, 442, 560, 769, 894, 895, 897, 900, 906, 907, 930, 954, 971, 976, 979, 986, 1105, 1106, 1115; <i>bakınız: sırr-ı ehadiyet.</i>	~e insaf ve hakperestlik düsturu	388.
~ ve insan	1116.	~in maddî ve manevî ücretleri	372.
harika eserler ~i gösterir	900.	ehl-i diyanet	
hayat ve ~	914.	~ ittifaka muhtaçtır	375.
vahdet arkasında ~	261.	~in ihtilâf ve rekabeti	374.
vahidiyet içinde ~	255, 982.	ehl-i dünya	121, 135, 159, 166, 168, 170, 268, 371, 373, 382, 383, 398, 400, 407, 411, 415, 418, 487, 548, 558, 1014, 1061.
ehadiyet-i ilâhiye	733.	~nın desiselerine aldanmamak	1033.
ehadiyet-i zâtî	154.	~nın dünyası	521.
ehadiyet-i zatiye	153.	~nın düsturları	408, 1031.
Ehadü's-Samed	785.	~nın ehl-i hakka galebesi	382.
ehass-ı havas	185, 1004.	~nın enaniyetteki hassasiyeti	417.
ehemmiyet	301.	~nın evhamını tahrik etmemek	271.
ehl-i akıl	449, 534, 737, 819, 891, 944.	~nın hassasiyeti	418, 1033.
ehl-i aşk	151, 262.	~nın ittifakı	381, 1025.
Ehl-i Beyt	252.	~nın ittifakları	381, 383.
~ ünvan-ı âlîsi	252.	~nın maddî ve manevî ücretleri	371.
~'in şiddet-i iltizamı ve fitrî İslâmiyeti	45.	~nın muvaffak olmasının sebebi	382.
ehl-i bid'a		~nın Said Nursî'nin ahiretine karışması	406, 1030.
~nın Said Nursî'yi nefyetmesi	91.	~nın Said Nursî'ye hücumu	1062.
ehl-i Cennet	385.	~nın telsiz ve telefonları	89.
ehl-i dalâlet	177, 209, 211, 226, 232, 235, 371, 373, 387, 415, 522, 532, 537, 608, 639, 666, 767, 936, 952, 988, 989, 1006, 1007, 1027, 1084, 1086, 1115; <i>bakınız: dalâlet ehli.</i>	~nın zaaf ve aczi	381.
~ için ölüm	480, 1048.	~ya tasannu ve riya	165.
~ ve kudret-i Rabbaniye	1112.	Ankara'daki ~	512.
~e kâinatın hiddeti	231, 233, 1010.	ehl-i esbap.	
~e karşı manen mücadele	403.	~ ve vahdetülvücut	623.
~in aczleri	381.	ehl-i fazilet	411.
~in cinayetleri	171.	ehl-i felsefe	532, 1032.

ehl-i fen	902.	ehl-i hâl	48.
~nin tenkit ettiği ayetler	1005.	ehl-i hamiyet	371, 1025, 1026.
ehl-i fesat		ehl-i hidayet	212, 222, 226, 235, 378, 1010.
~in ehl-i hakka galebesi	236.	~ neden ehl-i dalâlete mağlûp oluyor?	226.
~in ehl-i salâhi mağlûp etmesi	236.	~in hizbüşşeytana mağlûbiyeti	1009.
ehl-i fikir	759.	~in ihtilâfatı	1025.
ehl-i gaflet	177, 355, 371, 373, 411, 522, 538, 1025, 1054, 1086, 1087.	~in ihtilâfı	376, 378, 379, 1025.
~ nazarında zîhayat	1085.	~ ve rekabeti	374, 376.
~ ve vahdetülvücut	623.	~in ihtilâfları	373.
~in çukurları	486.	~in ittifakı	378.
~in dünyası	521.	~in ittifaksızlığı	379.
~in hasta, manevî vücudu	498.	~in meslek-i kudîsî	227.
~in ittifakı	371, 379, 383, 384.	~in ölümüne semavat ve arz ağlar	237.
~in münasebetleri	1087.	ehl-i dalâletin ~e galibiyeti	235.
~in yüz senesi	36.	ehl-i huzur	520.
ehl-i hak	38, 47, 48, 50, 51, 52, 208, 222, 235, 236, 302, 371, 382, 383, 767, 1007, 1025.	ehl-i hüküm	412.
~ ittifak etmelidir	383.	ehl-i hükümet	576.
~ mezhebi	222.	ehl-i ibadet	60, 68.
~kı sukuttan ve zilletten kurtarmak	382, 383.	ehl-i ilhad	280, 1031.
~kın mağlûbiyeti	235.	ehl-i ilim	185, 371, 620, 644, 1019.
~kın şeytanın şerrinden Cenab-ı Hakka sığınmasının sırrı	209.	~ entrikalara kapılmamalıdır	644.
~kın ehl-i dalâlete mağlûbiyeti	227.	~e insaf ve hakperestlik düsturu	388.
~kın hamiyet ve himmetinin inkısamı	382.	~in ihtilâf ve rekabeti	374.
~kın ihtilâfı	236, 371, 376, 381, 384, 1025.	ehl-i iman	67, 72, 190, 215, 225, 488, 498, 516, 1009, 1011, 1030, 1031, 1044, 1045, 1048, 1053, 1121; Bkz. mü'min.
~ ve rekabetleri	383.	~ ehl-i dünyanın desiselerine aldanmamalı	1033.
~nın çaresi	382.	~ hakkında ölüm	573.
~nın ilâcı	381.	~ için ölüm	479, 480, 918.
~kın ittifakı	375.	~ ile kâinat âlâkadardır	237.
~nın muhkemleşmemesi	382.	~ mabeyninde muhabbet	652.
~kın kafilesine iltihak	381.	~ ve hizbüşşeytanın desiseleri	214.
~kın muhkem kalesi	209.	~ ve medeniyet-i sakime	1016.
~kın yeterince yardımlaşmaması	380.	~ ve musibet	992.
~kın zilleti.		~ ve şeytanların taslîtleri	1007.
~ ve mağlûbiyeti	384.	~a gelen musibet	1044.
~ ve mahkûmiyeti	382.	~i ihtirasat-ı dünyevîye sevk	1016.
~la ittifak	375.	~in desais-i şeytaniyeye kapılmaları	215.
ehl-i dalâletin ~ka galibiyeti	209, 381.	~in dinsizliği işmam eden kelimeleri	422, 1034.
ehl-i dünyanın ~ka galebesi	382.	~in düşmanları.	
ehl-i fesadın ~ka galebesi	236.	~na karşı kalesi	212.
ehl-i hakikat	38, 47, 120, 145, 387, 396, 398, 399, 477, 497, 548, 572, 632, 767, 1047, 1054.	~na karşı zırh ve siperi	211.
~ ittifaka muhtaçtır	375.	~in efkârı içindeki zındıkâ fikrî	421, 1033.
~çe müttetekunaleyh bir esas	86.	~in göz hastalığı	1049.
~e insaf ve hakperestlik düsturu	388.	~in gözüne gelen perde	484.
~e rehber ve mürşit	1077.	~in hizbüşşeytanın desiselerine mağlûp olması	1008.
~in ihtilâfı	383.	~in imanlarını takviye	1015.
~ ve rekabetleri	383.	~in irtidat ve fırktan kurtarılması	1017.
~nın çaresi	382.	~in kâinata hürmet ve muhabbeti	237.
~in kuvve-i zaikası	355.	~in küçük hataları	171.
~in manevî telefonları	89.	~in mim'siz medeniyete sevk edilmesi	305.
~in rehber ve mürşidi	636.	~in şeytanlara karşı silâhı ve kalesi	214.
ehl-i haksızlık	375.	~in uhuvvet ve vefası	1087.
		Cenab-ı Hakkın ~a muaveneti	222.

münafıkları ~a musallat edenler	270.
şeytanların ~a taslitleri	210.
ehl-i insaf	415.
ehl-i islâm	78, 252, 347, 1027.
~da teavünün teshili	305.
~ı dünyaya ve hırsa sevk	305.
~ın en mühim tehlikesi	269.
~ın esareti	1026, 1027.
~ın terakkiyatı	305.
ehl-i israf	360.
ehl-i istiğrak	152.
ehl-i isyan	232, 638, 857.
~ hakkında nazil olan ayet	1078.
~a kâinatın hiddeti	233.
ehl-i kalem	1019.
ehl-i kalp	132, 520, 635, 819.
~ ve medrese	639.
~bin kuvve-i zaikası	355.
~bin mürşidi	1077.
ehl-i kemal	191.
ehl-i keramet	667.
ehl-i keşif	41, 120, 199, 201, 267, 997.
~fin hilâfı vaki haber vermeleri	267.
~fin muttali olduğu mukadderat	268.
~fin verdiği haberlerin zuhur etmemesi	1013.
ehl-i kitap	
~in Peygamber-i Zîşanın ümmiliğine taarruzu	620.
ehl-i kubur	485.
ehl-i Kur'ân.	
~'ın İsevî dindarlarıyla ittifakı	375.
ehl-i küfür	231, 232, 888, 989.
~ün bir hakikati nefyetmesi	303.
mevcudatın ~e hiddeti	232.
ehl-i maarif	415.
ehl-i marifet	414, 416, 787.
ehl-i medeniyet	300.
ehl-i mektep	371.
ehl-i nifak	371, 1025.
ehl-i nübüvvet	227.
ehl-i risalet	667.
ehl-i riyazat	579.
ehl-i riyazet	580.
ehl-i sabır	992.
ehl-i sahv	153, 156.
ehl-i salâh.	
~ın mağlûp olmasının sebebi	236.
ehl-i salâhat	60, 68, 486.
~in idaresi	305.
ehl-i sanat	400.
ehl-i sefahat.	
~in ihtiyarlıkları	556.
ehl-i sekir	152.
ehl-i sevahil	249.
ehl-i sıdk	38.
ehl-i sırat-ı müstakim	67.

ehl-i siyaset	117, 118, 398.
~in maddî ve manevî ücretleri	371.
Ehl-i Suffe	68.
Ehl-i Sünnet	48, 49, 50, 52, 625, 993.
~ Alevîlerden ziyade Hazret-i Ali taraftardır	52.
~in Hazret-i Ali sevgisi	48.
~in hutbe ve dualarda Hazret-i Ali'yi senası	52.
Alevîlerin ~e küsmeleri	52.
Şîa-i Velâyetin ~i tenkidi	48.
Ehl-i Sünnet ve Cemaat	45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 222, 993.
~ için ferec ve fûtuhat	267, 1013.
~ mezhebindeki evliya ve asfiya	52.
~ perdesi altına Vehhabilik ve Haricilik fikri girmesi	51.
~in halis duası	268.
~in mesele-i imametteki ihtiyarı	51.
Şîalarla ~in medar-ı nizamı	45.
ehl-i şeriat	382.
Ehl-i Şîa	993.
ehl-i şuhut	775.
ehl-i şükür	992.
~rûn kuvve-i zaikası	355.
ehl-i taat	60, 857.
ehl-i tahkik	59, 213, 277, 733, 811.
~in meşrebi	143.
ehl-i takva	68, 273, 371, 644.
~ entrikalara kapılmamalıdır	644.
ehl-i tarik.	
~in letaif-i aşeresi	285.
ehl-i tarikat	88, 262, 371, 387, 396, 397, 399, 519, 1004.
~e insaf ve hakperestlik düsturu	388.
~in ihtilâf ve rekabeti	402.
~in ihtilâfı.	
~nın çaresi	382.
~ ve rekabeti	374.
~te fenâfişşeyh, fenâfirresul ve fenâfillâh esasları	86.
ehl-i tasavvuf	395.
ehl-i tebzir	360.
ehl-i tefsir	64, 202.
ehl-i tevhid	52.
ehl-i turuk	46.
ehl-i vahdetülvücüt.	
~un mutedil kısmı ve suret-i Rahman	264.
ehl-i velâyet	38, 60, 79, 120, 495, 496, 997.
~ muhabbetle mürşidine bakar	48.
~e göre nüzul	1053.
~in hilâfı vaki haber vermeleri	267.
ehl-i vicdan	359.
ehl-i vîfak	371.
ehl-i vukuf	469, 577.
Ankara ~unun takdîrkârâne raporları	577.
ehl-i zahir	66.

ehl-i zimme	304.	elhamdüillâh	24, 27, 377, 475, 543, 675, 701, 703, 719, 721, 725, 849.
ehlullah		~ı dedirten imanın fayda ve nurları	701.
~in iki esası	495.	iman nimetine ~	705, 709.
~in ölümden korkmalarının sebebi	480.	Elhüccetüzzehra	868, 964, 1117.
Ehriman	214.	elif	80, 392, 996.
ehval-i muhavvifâne	1060.	elif-lam	76.
eimme-i âlişan	42.	elîm	543.
eimme-i verese	43.	el-itkan	797.
ekâbir-i Sahabe	57.	el-Kürdî	80, 84, 91.
ekl	193.	el-letaifü	797.
ekmek	360.	elmas	203.
Ekrem-i Enbiya	1118;	~ kalemler	1066.
bakınız: Muhammed (a.s.m.).		Elmas, Cevher, Nur	658, 660, 661;
el-akziyetü	795.	bakınız: Risale-i Nur.	
el-azamût	795.	el-mevtû hakkun	1032.
el-Bakara	70.	elsine-i enâm	205.
el-ceberut	795.	elraf-ı ilâhî	745.
elektrik	200, 202, 649, 887, 968.	elvah-ı kaderiye	
elem	30, 292, 297, 300, 317, 476, 481, 495, 555, 653, 713, 719, 921, 1015;	canlı ~	928.
bakınız: âlâm.		elvah-ı mahfuza	833.
~ ve sabır	482.	elvah-ı misaliye	833, 835.
~den teşekki	475.	elvan-ı seb'a	256.
~in zevâli lezzettir	475, 1047.	emanet	299, 300, 612.
~ler ve esmanın ahkâmı	474.	~i muhafaza	294.
~lerden kurtulmak	851, 859.	emanet-i kübra	334.
~lere nokta-i istinat	863.	~ hamelesi	1022.
geçmiş günlerin ~i	25.	emanetullah	612.
ayrılık ~ini izale	713.	emare	89.
daimî ~	24.	zayıf ~lerin içtimâı	89.
dalâlet ve sefahatteki ~ler	468.	emaret	
dalâletteki ~	223, 1009.	ilim ve ~	365.
fânî zevklerin ~lere dönüşmesi	573.	emel	292, 328, 396, 504, 554, 851, 865.
fırak ~ini izale	713.	~ler ve mevt	865.
gayr-i meşru lezzetin manevî ~i	476.	~ler ve ölüm	859.
gayrin ~i	293.	~lere kavuşturacak kuvvet	859.
geçmiş ~lerdeki manevî lezzet	475.	ebedî ~ler	867.
geçmiş ~li vakitleri tahattur	475.	ebedî ~lere medet	552.
geçmiş safalı hâllerin ~i	476.	geçmiş ve gelecek ~ler	514.
geçmiş ve gelecek ~ler	514, 1021.	uzun ~ler	1015, 1021.
geçmiş zamanın ~leri	855.	Emevîler	47, 252, 349.
hadsiz bir ~	293.	Emin	575, 660.
haram zevklerdeki ~ler	468.	emir	150, 310, 428, 646, 647, 648, 771, 797, 1079, 1080, 1092.
hastalık ~i	1048, 1052.	~ arşı	646, 647.
ihtiyacatın ~lerinden kurtulmak	257.	nafî ~ler	30.
kâfirin küfürdeki ~den kurtulması	225.	sübutî ~rin ihbarı ve inkârı	509.
küfür ve dalâletin ~leri	223.	Emirdağ	138, 565.
lezaiz-i meşruanın zevalinden		emniyet	305, 363, 459, 572, 1043.
gelen ~ler	713.	aile hayatında kadının ~i	466.
maddî ~	494.	kadın ve koca arasında ~	1043.
madum ~den müteallim olmamak	482.	kadında ~	459, 1043.
manevî ~	861.	umumî ~	1065.
mevcudatın fenâ ve zevalinden		emniyet müdürü	568.
gelen ~	823.	emniyet-i müteakabile	457, 1043.
muvakkat hastalıkla gelen ~	476.	emniyet-i umumiye	572.
mûfarakat ve fırakların ~leri	561.	Said Nursî'nin ~ye hizmeti	568.
tahatturların ~leri	1046.		
zeval-i lezzet ~ dir	24.		

emir	1079.	enva-ı dalâlet	233.
emraz-ı akliye	184.	enva-ı hacat	841.
emraz-ı içtimaiye	184.	enva-ı hayat	
emraz-ı kalbiye	184, 291.	~in gayesi teşekkür ve ibadettir	919.
emraz-ı ruhaniye	184.	enva-ı hayvanat	149, 301, 1096.
emr-i ademî	214, 215, 233.	~in en evvelki peder ve valideleri	149.
emr-i has	105.	enva-ı hüsün	948, 1114.
emr-i ilâhî	149, 150, 248, 308, 321, 323, 1019.	enva-ı i'câz	66.
emr-i ilâhiye		enva-ı ihsan	187.
~nin kelamâtı	622.	enva-ı ihsanat	957.
emr-i istihbabî	190.	enva-ı ihsanat-ı ilâhiye	188.
emr-i itibarî	233.	enva-ı küfür	213.
emr-i Kur'ân	1058.	enva-ı lezaiz	188, 1085.
emr-i kün	647.	enva-ı lütuf	529.
emr-i kün feyekün	533, 534, 648, 940, 955.	enva-ı mahbubat	829.
unsur-i havaiyenin ~'e itaati	647.	enva-ı mahlûkat	987.
emr-i Rabbanî	309.	~in insana muaveneti	257.
emr-i tekvin		enva-ı mat'umat	957.
~den gelen hurufat	648.	enva-ı mat'umat-ı leziziye	35.
emr-i tekvinî	310, 648, 649.	enva-ı merhamet	20.
emval-i uhreviye	399.	enva-ı mevcudat	1092.
emvat	85, 1058.	enva-ı niam-ı ilâhiye	356.
en-Nursî	99.	enva-ı nimet	477, 552, 843, 919, 958.
en'am	662, 664.	enva-ı salihîn	67.
enâm	789.	enva-ı sanat	473.
enaniyet	86, 327, 372, 374, 375, 376, 377, 379, 391, 401, 415, 416, 417, 418, 623, 666, 1033.	enva-ı şirk	1084.
~ li ehl-i dünyanın ~teki hassasiyeti	417.	enva-ı Tabiînin	65.
~ li hocalar	575.	enva-ı zihayat	176, 452.
~ li şeyhler	575.	envar	853;
~ten tecerrüt	87.	bakınız: nur.	
hak yolunda ~ten vazgeçmek	379.	~a kavuşturacak kuvvet	859.
münkirin ~i	427.	keşif ve kerametteki ~a ehemmiyet vermemek	632.
şeytanın ~i tahrik etmesi	239, 1010.	envar-ı cemal	837.
enbiya	41, 44, 58, 65, 67, 226, 278, 486, 775, 811, 909, 985, 986, 988, 997, 1055, 1120; bakınız: resul, peygamber, nebî.	envar-ı imaniye	819.
~nın ahiretin vücudunda icma ve tevatürü	508.	envar-ı kemal	697.
~nın ehl-i dalâlete mağlûbiyeti	227.	envar-ı Kur'âniye	56, 85.
~nın hizbüşşeytana mağlûbiyeti	1009.	envar-ı marifet.	
~nın kitapları ve Kur'ân	819.	~i muhafaza	853.
enbiya-i benîsrail	44.	envar-ı rahîmiyet	262.
endişe	175.	envar-ı şefkat	262.
endişe-i istikbal	414, 630, 1076.	envar-ı şeriat	103.
Endülüs	328.	envar-ı vücut	833.
ene	560.	enar-ı halk	683.
Hüve yerine ~ye perestiş	829.	erbab-ı tarikat	Bakınız: ehl-i tarik, ehl-i tarikat.
engizisyon	1026.	~in maddî ve manevî ücretleri	372.
Enis	511.	Ercûze	337, 338, 583, 585, 606, 1067, 1068;
enva	149, 896, 907, 1105;	bakınız: kaside-i Ercûze, kaside-i Ercûze-i meşhure.	
bakınız: nevî.		Erek Dağı	159.
~in icat edilmesi	451.	Ergani	160.
~ların muavenet ve tesanüdü	893.	Erhamerrâhimîn	1122.
nebatî ve hayvanî ~	1105.	Erhamürrâhimîn	319.
		erkân-ı âlem	425, 1035.
		erkân-ı imaniye	620.
		hayat ~yi ispat eder	915.

erkân-ı kâinat	295.	~ dest-i kudrete perdedir	439.
erkân-ı seb'a	206.	~ eliyle gelen nimetler	324.
erkek 282, 456, 457, 464, 466, 467, 1043, 1044.		~ eşyaya sahip çıkamaz	535.
~ inhisar altına alınmaz	459.	~ icat edemez	918.
~ ve kadın arasındaki muhabbet	1042.	~ icat ve idare edemez	898.
~in sefahatteki zararı	467.	~ perdedir	533, 741, 918, 920.
~lerin cemiyeti	380.	~ şerik olamaz	741.
~lerin kahramanlıkları	464.	~ ve icat	898, 1106.
Ermeni	546, 601.	~ba tapanların cehaletleri	904.
~lerin komitesi	380.	~bin en eşrefi	295.
Van'daki ~ mahallesi	547.	~bin en geniş iradelişi	295.
Errahmanirrahîm	1053.	~bin icat etmesi	422, 424, 441, 905, 1034, 1106.
er-Rahmanü'r-Rahîm	503.	~bin içtimâ	422.
ervah	925, 928;	~bin inşası	1035.
bakınız: ruh.		~bin sukutu	16.
~ âlemi	<i>Bakınız: âlem-i ervah.</i>	~bin tasarruf-i hakikisi yoktur	741.
~ları bâkî hayvanat	610.	~bin tesiri yoktur	16.
ervah-ı bâkiye	529.	~ta boğulmak	156.
ervah-ı habise	229, 230.	~tan yüz çevirmek	17.
~ ve şeytan	229.	aklın nazarında ~	918.
ervah-ı neyyire	775, 988.	cüz'î ~bın icada müdahalesi yoktur	441.
ervah-ı şeytaniye	230.	medar-ı saadet-i dünyeviye	
erzak	558, 886, 949, 974;	zannedilen ~	531.
bakınız: rızık.		müsebbebatın ~ba bağlanması	440.
zihayâtın mukannen ~ı	733.	vücut-i eşyayı ~ba vermek	1035.
erzak-ı mukannene	759, 1091.	zahiri ~	281.
Erzurum	26.	zahiri ~ kudrete perdedir	918.
esaret	1027.	zahiri ~ ve hayat	915.
Müslümanların ~i	1026.	esbapperest	325, 328, 438, 1020.
esaret-i şarkiye	95.	~lerin yolu	1039.
esas	389.	Esedullah	51, 346;
esasat-ı aza	283.	bakınız: Hazret-i Ali.	
esasat-ı imaniye	45.	Esedullahü'l-Galip	341;
esasat-ı İslâmiye	148.	bakınız: Hazret-i Ali.	
esasat-ı mühimme	227.	esef	476.
esasat-ı sünnet	1004.	eser	751.
esas-ı akâit	262.	harika ~ler ferdiyeti gösterir	900.
esas-ı İslâmiyet	1068.	eser-i rahmet	131.
esbab-ı âlem	422, 1034.	eser-i rahmet-i ilâhiye	606.
~in icat etmesi	1034, 1036.	eser-i sanat	1036.
~in içtimâyıyla teşkil-i eşya	423.	esfel-i safilîn	293, 645, 1079, 1082.
~in inşası	1035.	esir	202, 203, 204, 938;
esbab-ı hidayet	214.	bakınız: madde-i esîriye.	
esbab-ı istikamet	214.	~e ezeliyet ve sermediyet vermek	939.
esbab-ı maddiye	425, 426, 448, 449,	~in zerreleri	938.
533, 534, 1074.		~ ve kayyumiyet	1115.
~ vücut veremez	535.	~ zerratiyla yazılacak Kur'ân-ı hikmet	767.
esbab-ı tabiiye	426, 534, 536.	eski	
esbab-ı zahiriye	1020.	~ kozmoğrafya nazarında güneş	249.
~ eliyle gelen nimetler	324.	Eski İskender	277.
~ ve hayat	917, 1110.	Eski Said 78, 85, 175, 291, 317, 406, 416, 512,	
~yi perestîş edenleri aldatan	325, 1020.	526, 964, 1117.	
esbap	296, 424, 425, 426, 429, 433,	~in şiddetli lisanı	1011.
440, 442, 443, 450, 451, 609, 624, 737, 875,		Eskişehir	
882, 887, 902, 908, 918, 938, 1036, 1041,		~ Hapishanesi	583, 643, 652, 868, 869,
1101, 1106, 1107; <i>bakınız: sebep.</i>		875, 880, 893, 913, 934.	
~ bir sineği halk edemez	608.	~ hapsi	501, 575, 588, 673, 675.

~ Mahkemesi	418.	~ ve insan	959.
~ Medrese-i Yusufiyesi	868.	~ ve insanın hayatı	31.
~ tevkifhanesi	606.	~ yi anlamak ve zevk etmek	956.
Eskişehir Mahkeme Müdafaası	582.	~de cereyan eden düsturlar	949.
esma	179, 256, 286, 439,	~nin cilvelerini inkâr	232.
508, 747, 751, 809, 831, 837, 839, 843, 881,		~nin cilvesinin tenevvüü	323.
934, 941, 942, 986, 1084, 1092, 1093, 1113;		~ye âyinedarlık	1116.
<i>bakınız: Allah'ın esması, Allah'ın isimleri,</i>		bin bir ~	605.
<i>Esmâ-i Hüsnâ.</i>		Süryanî ve İbranî ~	598.
~ hakikatidir	146.	esma-i ilâhiye-i celile	1088.
~ ile Vücut-i Vacib'i ispat	781.	esma-i kemaliye	182, 183.
~ sermedidir	962.	esma-i kudsiye.	
~ ve güzel şeyler	825, 827.	~ yi tezyif	232.
~ ve insan	23, 39, 839, 847, 957.	esma-i kudsiye-i ilâhiye	146.
~ ve kâinat	948.	esma-i meşhure	70.
~ ve zihayat	929.	esma-i mübareke	1092.
~nın ahkâmı ve musibetler	474.	~den Müsemma-i Zülcelâl'e intikal	775.
~nın bekası	827.	esma-i mütecelliyeye	1090.
~nın cilveleri	182, 452.	Esma-i Sitte	348, 592.
~ bâkîdir	962.	esma-i sitte-i meşhure	592, 605;
~ ve insan	30, 39.	<i>bakınız: İsm-i Azam.</i>	
~nın hudutları içinde edep	182.	esma-i şerife	1092.
~nın mazharları hayalî değildir	146.	Esmâ'ül-Hüsnâ	491.
~nın tecelliyatı	775.	esnaf-ı salihîn	65.
~ya mazhariyet	300.	esnaf-ı Tâbiîn	68.
~ya mesel ve temsille bakmak	263.	esrar-ı belâgat	276.
bâkî ~	825, 829, 948.	esrar-ı gaybiye	598, 604.
bâkî ~ya yapışmak	863.	esrar-ı gayp	133.
Bâkî'nin ~sı ve âyineleri	35.	esrar-ı huruf	585.
Bâkî'nin ~sına yapışmak	35.	esrar-ı Kur'âniye	73, 106, 147, 165, 346, 999.
bin bir ~	605, 872, 1118.	esrar-ı rahmet	262.
celâlî ~	226.	esrar-ı şeriat	403.
cemalî ~	226.	essebebü ke'l-fail	1108.
ef'al ile ~yı ispat	781.	es-Seyyid Muhammed	141.
esma-i bâkî	831.	eş	<i>Bakınız: zevç, refika, zevce.</i>
esma-i celile-i muhita	1089, 1090.	eşcar	308, 677, 687, 689, 960, 977,
esma-i cemaliye	182, 183.	980, 981; <i>bakınız: şecer, ağaç.</i>	
Esma-i Hüsnâ	402, 564,	~ın emr-i ilâhiye imtisaldeki lezzetleri	308.
586, 721, 723, 805, 835, 839, 841, 872, 892,		~ın hamd ve tesbihi	681.
947, 951, 956, 981, 986, 1052, 1064, 1088,		~ın Sâniin vücub-i vücuduna şahadeti	978.
1091, 1093, 1094, 1098, 1114, 1116;		dünyadaki ~ numunedir	980.
<i>bakınız: Allah'ın esması, esma-i ilâhiye, Al-</i>		ebedî ~	980.
<i>lah'ın isimleri.</i>		eşkâl	535.
~ musibetler ve insan	474.	eşya	143, 178, 433, 435, 436, 441, 737,
~ risalet-i Ahmediyeyi istilzam eder	891.	761, 900, 941, 1092, 1101, 1106, 1113.	
~ ve hayat	929.	~ Kayyum'la kaimdir	935.
~ ve insan	961.	~ ve kayyumiyet	1111, 1113.
~ ve risalet-i Ahmediye	1104.	~ zikrederek çalışır	747.
~daki sonsuz nimetlere hamd	721.	~daki muvazene ve ism-i Adl	878.
altı ~	339.	~daki nur-i vücut	761.
hayat ve ~	915.	~daki teşahhuslar ve hususî	
rızıktaki zevkle ~yı anlamak	956.	simaların farklılığı	439.
esma-i ilâhî	645.	~daki zahirî kusurlar	439.
esma-i ilâhiye	30, 146, 153,	~nın fenâya gitmemesi	146.
299, 323, 521, 522, 561, 835, 847, 957;		~nın fezaya fırlamaması	876.
<i>bakınız: Esmâ-i Hüsnâ, Allah'ın isimleri.</i>		~nın hikmetleri ve faydaları	942.
~ ve cematat	306.	~nın hilkati	771.
~ ve faaliyet-i ilâhiye	947.		

~nın icadını tabiata tahmil	1038.
~nın icat edilmesi	433, 735, 737, 902, 1091, 1106; <i>bakınız: icad-ı eşya.</i>
~nın intizamı	928.
~nın mevcudata müdahalesi	532.
~nın misliyle tazelenmesi	290.
~nın Sahib-i Hakikîsi	535.
~nın tevafuku	763.
~nın vücuda gelişi	534, 761.
~nın vücudu	<i>Bakınız: vücud-i eşya.</i>
~ bir derece sabittir	145.
~nın vücud-i hariciye çıkması	737.
~ya taallük eden nur-i ilim	761.
~yı ecnebi görmek	715.
~yı hiçten icat	901.
dalâlet nazarında mazi ve istikbaldeki ~	715.
rızıklandırılan ~ ilâh olamaz	656.
eşya-i kesire	735.
eşya-i müstahsene	
~nin bekası	825.
et	558, 610.
canlı ~i canavarlara haramdır	610.
hınzır ~i	151, 1000.
kırk gün ~yemek	151.
murdar ~ten yemek	359.
et'ime	
~nin lezzetleri	1023.
et-tahiyatü	799.
et-takdir	795.
etvar-ı âlem	1015.
ev	<i>Bakınız: hane.</i>
evamir-i ilâhiye	
~ye itaat	228.
evamir-i kudsiye	305, 649.
evamir-i Rabbanî	919.
evamir-i Rabbaniye	306.
~ye itaatler	972.
evamir-i tanzifiye	871.
evamir-i tekviniye	306, 311, 332, 927, 1022.
evcedethü'l-esbap	422, 1034.
evham	25, 319, 452, 494, 561, 1057; <i>bakınız: vehim.</i>
~lardan kurtulmak	851.
~lı hasta	1048.
ehadise gelen ~	244.
hastalıkta ~	480.
zulûmat ~ları	504.
evham-ı küfrî	1058.
evlât	395, 458, 545, 1054; <i>bakınız: velet, çocuk.</i>
bahtiyar ~	488.
ebedî hayatta mübarek bir ~	462.
hanede ~larla sohbet	468.
iyi ~	488.
katli	442.
validenin ~ına muhabbeti	324.

evlilik	<i>Bakınız: izdivaç.</i>
evliya	46, 52, 87, 88, 102, 175, 197, 418, 486, 505, 775, 811, 909, 985, 986, 988, 997, 1120; <i>bakınız: evliyaullah, velî.</i>
~ ve bast-ı zaman	38.
~ ve İsm-i Azam	1111.
~nın ahiretin vücuduna şahadetleri	508.
~nın gaybdan haber vermesi	1000.
~nın istikbalden haber vermesi	101.
~nın kitapları ve Kur'ân	819.
~nın makamâtı	323.
evliya-i azîme	151, 153, 1074.
tasarrufu devam eden ~nın âzamı	79.
evliyâlık	<i>Bakınız: velâyet.</i>
evliyaullah	<i>Bakınız: velî.</i>
~a karşı bir nevi adavet	386.
Evrâd-ı Kudsiye-i Şah-ı Nakşibendî	322.
evrat	185, 403, 482, 1004, 1049; <i>bakınız: virt.</i>
~dî rıza-i ilâhî için okumak	322.
~dîn illeti	322.
~ta müşevvik ve müreccih	322.
evride	612.
evsaf-ı celâl	811.
evsaf-ı celâliye	723.
evsaf-ı cemal	723.
evsaf-ı ilâhiye	617, 1074.
evsaf-ı kemal	958.
evsaf-ı Sahabe	60.
Evvel	769, 771, 773, 781.
Eyüp Sultan Camii <i>Bakınız: Sultan Eyüp Camii.</i>	
Eyüp Sultan kabristanı	526.
Eyyub (a.s.)	<i>Bakınız: Hazret-i Eyyub.</i>
eza	1046.
ezan	169.
~ın tekbirâtı	1089.
Türkçe ~	161.
ezdat	
kâinattaki ~dın mezc edilmesi	226.
ezel	329.
~ ilmi	1021.
ezelî	656, 851, 939, 1112.
~ aşk	33.
~ hayattan neş'et eden muhabbet	947.
~ ilim	449.
maddeyi ~ tasavvur etmek	939.
Ezelî Zat	952.
ezeliyet	937, 939.
Allah'ın ~i	699.
zerrelerin ~ini kabul edenler	937.
Ezeliyyü'l-Ebedî	855.
ezkâr	78, 185, 1004; <i>bakınız: zikir.</i>
ezvak	530, 654, 934, 949; <i>bakınız: zevk.</i>
dünyanın ~ı	539.
gençlik ~ı	517.
hayat-ı dünyeviyesinin ~ı	538.

keşif ve kerametteki ~a ehemmiyet vermemek	632.
makam-ı içtimâin ~ı	518.
manevî ~	538.
ezvak-ı dünyeviye	538.
ezvak-ı hayat	554.
ezvak-ı imaniye	538.
ezvak-ı ruhaniye	526.
ez-zaman	76.

F

Fa'al	775.
Fa'al-i Hallâk	971.
Fa'âlû'l-Allâm	1092.
Fa'alün Lima Yürüd	785, 969.
faaliyet	943, 946, 947, 950, 1119.
~ ayn-ı lezzettir.	946.
~ kemaldir	947.
~ ve lezzet	1114.
~leri umumî maksada tevcih	1028.
~teki lezzet	946, 947.
hadsiz ~	1114.
hayretengiz ~	1098.
faaliyet-i daime	831, 835, 950, 951, 952, 955.
faaliyet-i ilâhiye	
~deki hikmet	947.
faaliyet-i kudret	968.
faaliyet-i Rabbanîye	1113.
~ içindeki sırr-ı kayyumiyet	945.
~ ve hayat	927.
~nin sırrı ve dâisi	946.
faaliyet-i sermediye	1114.
fabrika-i acibe	950.
fabrika-i kâinat.	
~in temizlenmesi	869.
~ ve ism-i Kuddüs	870.
fahir	323, 411, 837.
Fahr-i Âlem	226, 1009;
~bakiniz: Muhammed (a.s.m.).	
Fahrü'l-Âlemin	57, 89;
~bakiniz: Muhammed (a.s.m.).	
faide-i hilkat	941.
fail	155, 234, 438, 751, 936.
Fail-i Muhtar	763, 888, 1103.
fakir	360, 492.
izzetli ~ ihtiyar bir adam	360.
milletin ~ düşmesi	364.
fakir-i mutlak	258.
fakir-i müstağni	298.
fakirlik	
Avrupa'nın tasallutuna giren milletlerin ~leri	305.
fakr	30, 31, 90, 264, 323, 411, 487, 557, 855, 1019, 1061, 1097.

~in belâ ve elemi izale	653.
insanın ~ı	849.
ulemanın ~ı	365.
fakr-ı beşerî	
~nin ilâcı	849.
fakr-ı hâl	164, 304, 305, 365.
fakr-ı insan.	
~a deva	823.
fakr-ı mutlak	841, 958.
fakr-ı tam	1117.
fakruzaruret	359.
fânî	37, 531, 829, 1057, 1095, 1096;
~Bakiniz: muvakkat.	
~ âlem	237.
~ dünya	317, 513, 548, 972, 1057, 1094.
~ dünya hayatla beka bulur	915.
~ dünyayı gaye-i maksat yapmamak	298.
~ göz	1049.
~ hayat ve hastalık	30.
~ hayatı bâkî tevehhüm etmek	25.
~ insana bâkî âlem	34.
~ insanın ebede namzet edilmesi	257.
~ lezzetleri bâkî lezzetlere tercih etmemek	220.
~ mahbubâtı bırakmak	33.
~ mahbuplar	1094.
~ memleketten insanın istifadesi	385.
~ menzilden bâkî menzile göç	705.
~ mevcudata muhabbet	33.
~ mevcudatın visali	37.
~ müştak	961.
~ nefsin sabit telâkki edilmesi	289.
~ ömrü bâkî ömre tebdil	992.
~ ömrün bâkileşmesi	25, 27, 37.
~ ömür	36.
~ saatleri bâkileştirmek	1065.
~ saatlerin bâkileşmesi	566, 567.
~ şeylerin fâniliği	531.
~ şeylerle kalbi bağlamamak	288.
~ tavırlarda kusursuz hafiziyet	334.
~ vücut ve iman	1087.
~ zevkler	573.
~lere muhabbet	33.
~nin bâkî kalması	833.
âyinelerin ~liği	749.
dünyanın ~liği	1053.
dünyanın ~liğini mülâhaza	396.
gaflet nazarıyla ~ dünya	513.
kardeşin kardeşle ~ olması	1029.
fânîlik	33, 1058.
fanteziye	293.
Farisî	512.
Faruk (r.a.)	49; bakınız: Hazret-i Ömer.
Faruk-ı Azam	49, 362;
~bakiniz: Hazret-i Ömer.	
~ın kemalâtı	49.
farz	185, 1005;
~bakiniz: feraiz.	

~ namazını kılmayan	22.	felâket	1054.
~da tembellik	22.	büyük ~lerdeki büyük saadetler	707.
hapiste ~ namazını kılmak	574.	Hülâgû ~i	85.
hapiste ~ı kılmak	574.	felç	<i>Bakınız: nüzul.</i>
hastalıkta ~ları yerine getirmek	482.	felekiyat fennî	246.
sünnetin ~ kısmı	190.	felekiyyun	246.
şahsî ~lar ve şeair	181.	~uleması	246.
fasık	304, 414.	felsefe	207, 286, 291, 707.
~ merdudü's-şahadettir	304.	~ her şeyi çirkin gösterir	701.
~ın idaresi	305.	~ nazarı	
~ların kesreti	304.	~yla arz âlemi	705.
Fatiha	78, 996.	~yla geçmiş zaman	701.
~nın fihristesi	262.	~yla gelecek zaman	703.
Kur'ân ve ~	996.	~yla semavat	703, 1085.
Fatiha-i Şerife	592.	~ şakirdi	298, 299.
~deki sırat-ı müstakim ehli	67.	~den gelen dalâlet	269.
Fatıma (r.anha)	<i>Bakınız: Hazret-i Fatıma.</i>	Avrupa'nın dalâletli ~ si	291.
Fâtır	438, 753, 755, 829, 839, 1095, 1113.	eski ~ye göre semavat	202.
~'in sun' ve tedbirdeki vahdet	745.	maddiyyunların ~leri	229.
Fâtır-ı Bâkî	825.	malâyani ve muzır ~	291.
Fâtır-ı Hakîm	289, 302, 311, 330, 332, 333, 354, 477, 608.	yeni ~ye göre semavat	202.
~'in kemal-i kudreti ve hikmeti	410.	felsefeci	<i>Bakınız: filozof, feylesof.</i>
~'in kıymetli şeyleri aynıyla iadesi	290.	~ nazarıyla canlı mahlûkat	705.
~'in vücudu.		felsefe-i dâlile	1085.
~na delâlet ve şahadet	795.	felsefe-i sakime	
Fâtır-ı Kadîr	971, 981.	~ şakirdinin hamiyetkârlığı ve fedakârlığı	298.
Fâtır-ı Kerîm	34.	felsefe-i sakime-i Avrupaiye	299.
Fâtır-ı Mutlak.		felsefe-i tabiiye	291.
~'in bekası ve varlığı	825.	felsefî	
Fâtır-ı Zülcelâl	297, 308, 681, 941.	~ fûnunu	537.
~ bâkîdir	827.	~ meseleler	184, 531, 532.
Fâtır-ı Zülkema	1084.	fen	432, 759, 887, 1080;
fâtiriyet	1092.	<i>bakınız: fûnun.</i>	
ayda	855, 975.	~den gelen dalâlet	269.
mevcudatın ~ları	942.	~ler ve ism-i Hakem	1103.
aydasızlık	890, 1104.	~lere göre kâinat	885.
Fazıl Bey	135.	~lere göre küre-i arz	885.
fazilet	81, 327, 395, 411, 412, 413, 640, 1031.	~lerin kanunları ve ayat	198.
~i kaldırmak	410.	~lerle hakaik-i Kur'âniyeye itiraz	198.
imanlı ~	410, 411.	~ne göre feza-i âlem	202.
okunması ~ li kelimat	15.	felekiyat ~ ni	246.
faziletfüruşluk	391.	iki ~nin semavatla ilgili hatası	206.
fazilet-i imaniye	414.	şuur-i insanî, ~ler ve Hakem ismi	885.
fazilet-i şehadet	65.	tıp ~ nine göre kâinat	885.
faziletsizlik	411.	fena	563;
fazl	234, 411.	<i>bakınız: kötû.</i>	
~ arşı	646.	~ cereyanlar.	
fazl-ı ilâhî	233, 400, 1010, 1029.	~ ve kadınlar	461, 1044.
fazl-ı Rahmânî	234.	~ istidatlar	236.
fazlûkerem	1031.	~ mesleklerde gidenlerin ittifakları	372.
fecir		fenâ	35, 146, 156, 176, 177, 289, 329, 330, 543, 557, 823, 829, 831, 833, 835, 961, 993, 1063.
~den sonraki uyku	628.	~ bulan	<i>Bakınız: fânî.</i>
fedakârlık	298, 461.	~ mahubut	829.
validenin ~ğı	463.	~ ender belâ	29.
fehîm	206.	fenâfilihvan	395.

fenâfillâh	86.	harika eserler ~i gösterir	900.
fenâfirresul	86, 395.	kâinattaki intizam-ı ekmel ve ~	906.
fenâfişşeyh	86, 395.	metâlip ve arzuların husulü ve ~	908.
fenâ-i mutlak	87.	ferdiyet-i Rabbaniye	908, 1108.
fenalık	213, 230, 241;	Ferdü's-Samed	785, 807.
bakınız: şer, seyyiat, seyyie.		fereç	267, 268, 270, 1013.
~taki muaccel mücazat	652.	ferec-i umumî	268.
şeytanların ~a sevk etmesi	220.	ferid-i devran	143.
zahirî ~	917.	ferişteh	1085.
fenn-i adap	387.	ferman-ı ilâhî	321.
fenn-i askeriye	886.	ferş	624.
fenn-i elektrik	886.	~ten Arşa muhaberat-ı kudsiye	649.
fenn-i harp	311.	fert	793, 833, 907.
fenn-i iaşe	885.	feryat	27.
fenn-i kimya	885, 1103.	belâdan ~ etmemek	29.
fenn-i makine	885.	fıraklardan gelen ~lar	34.
fenn-i rızık	885.	fesad-ı ümmet	174.
fenn-i ticaret	885, 1103.	fesat	236, 241.
fenn-i tıp	1103.	~ ehli	Bakınız: ehl-i fesat.
fenn-i ziraat	885, 1103.	Feth-i Hayber	337.
ferî		Feth-i Mekke	56.
~ küfür	222.	fetret.	
ferah	270, 857.	~ zamanı	350.
ferahlık	703.	Fettah	775.
feraiz	190, 483, 503, 1055;	Fettah-ı Allâm	971.
bakınız: farz.		Fettahü'l-Alîm	783.
iman ve ~	498.	fetva	182.
Ferd	811, 894, 896, 900, 906,	bid'alara ~ verenler	340.
907, 912, 931, 954, 955, 1098, 1105, 1115;		fevait	677.
bakınız: ism-i Ferd.		fevka'l-kanun	1031.
~ ismi Vahid ve Ehad isimlerini		Fevzi Paşa	159.
tazammun eder	893.	feyiz	291, 312, 327, 519, 632, 633,
~ ismi ve kâinat	893.	911, 1013, 1020.	
~ ve Ehad'e intisap	899.	kelimat-ı kudsiyenin ~i	911.
ferdî		Kur'an'ın ~i	124.
~ çalışma	400.	sünnetin adabından alınan ~	181.
~ yaşamak	380.	feylesof	207, 416, 420, 450, 640,
ehl-i dalâlete karşı ~ mukavemet	375.	1005, 1006, 1041; bakınız: filozof, felsefeci.	
ferd-i ferid-i deveran	90.	akılsız ~ların ayete taarruzu	206.
ferd-i ferit	1005.	yeni zamanın ~ları	198.
ferd-i hayvanî		feylüle	629.
~nin bedenindeki muvazene	877.	Feyyaz	775.
ferd-i insan	1036, 1101.	Feyyaz-ı Müteal	968.
Ferd-i Samed	819.	Feyyazü'l-Hayrû ve'l-Cûd	1090.
Ferd-i Vahid	902.	Feyzi	575, 580.
~in hiçten icadı	901.	feyz-i bereket	1088.
~in ilm-i ezelişi	901.	feza	256, 966, 968, 969, 973, 985, 1119.
ferd-i zîhayat	311.	~ âlemi ve kuyyumiyet	941.
~in lezzet ve ihtiyaçla amel etmesi	311.	~ Allah'ı tanım ve tanıttırır	978.
ferdiyet	90, 898, 900, 909, 910, 1106, 1108;	~yı dolduran madde	203.
bakınız: sırr-ı ferdiyet, cilve-i ferdiyet.		mevcudatın ~da durdurulması	944.
~ ve beşerin arzuları	909.	feza-i âlem	202.
~ ve icat	900.	feza-i gayrimütenahi.	
~ ve kâinat	893.	~ ve sırr-ı kuyyumiyet	940.
~ ve Muhammed'in (a.s.m.) risaleti	909.	Fihriste	286.
~ ve sühulet	900.	fihriste-i sanat-ı Rabbaniye	436, 1038.
~e intisaptaki kuvvet	899.		

fihristiyet	1018.	~lardan gelen feryatlar	34.
fiil	213, 751, 892, 938, 939, 1079;	~lardan gelen zulmet	823.
bakınız: ef'al.		~tan gelen teessürata teselli	555.
hayat vermek ~i	907.	ahbabın ~ı	827.
icat ~i	938.	dalâlet ~ı	37.
ihya ~i	931.	dostlardan ~	555.
müzekker ve müennes ~i	380.	dünyadan ~	503.
vahdanî ~ler	873, 907.	ehl-i dalâlet ve sefahatin ~ı	556.
fiil-i icadî	938.	en elîm ve müthiş ~	556.
fiil-i icat	938.	gaflet ~ı	37.
fiil-i ihsan	872.	ihtiyarlığın ihtar ettiği ~	507.
fiil-i in'am	872.	lezaizin ~ı	24.
fiil-i mizan	872.	muvakkat ~ daimî visal	561.
fiil-i nizam	872.	nev-i beşerdeki ~	552.
fiil-i rububiyet	560.	fırak-ı ebedî	317.
fiil-i tanzif	872, 1100.	fırak-ı lâyezalî	223.
fiil-i tanzim	872.	Fırat nehri	100;
fiil-i tathir	872.	bakınız: nehr-i Fırat.	
fiil-i terbiye	872.	Firavun	434, 536, 899.
fiil-i tevzin	872.	~âne ihtiyar	1084.
fiil-i tezyin	872.	~laşmış nefisler	451.
fikir	64, 216, 260, 261, 330, 374, 383,	küçük bir ~	623.
823, 957, 1020; bakınız: efkâr.		fıravuniyet	227.
~ selâmeti	Bakınız: selâmet-i fikir.	nefsin ~i	236.
~rin mizanları	32.	fıravunluk	415.
dinsizlik ~i	421.	fıravun-i zelil	297.
insanın dar ~ri ve imanın büyük		firenk	
hakikatleri	238.	~lerin Müslümanları esaret altına	
itikatsız maddî ~ler ve âyât	207.	almaları	1026.
kasır ~ liler ve hakaik-ı imaniyenin		fırkat	543, 549.
azameti	238.	fırtına	18, 553.
maddiyyunla âlûde ~ler ve		~lı altı meşhur gün	131.
vahdetülvücut	623.	fısk	304, 457, 467.
Risale-i Nur'un ~ esası	701.	zevcin ~ını taklit	466.
tabiat ~ri	1039, 1040.	fitne	81, 340.
tabiat ~rinin muhalâtı	1037.	~ ve belâ asrı	91.
tabiyyun ~i	435.	ahir zaman ~ si	341, 345.
zındıka ~i	421, 1033.	beşinci ve on dördüncü asrın ~leri	348, 349.
fıkra-i Gavsîye	100.	Hülâgû ~si	85.
fikren		Sahabeler içindeki ~ler	62.
~ terakki	1088.	Sahabeler ve Tâbiînler içindeki ~ler	251.
fikrî		fitne-i ahir zaman	100, 108, 109, 111, 346.
~ küfür	223.	~in başlangıç tarihi	109, 111.
fikr-i beşerî	282.	~ın en karanlık zamanı	111.
fikr-i istibdat	412.	~in müddeti	111.
fikr-i küfrî	420, 432, 444, 1033, 1040.	~in üç ehemmiyetli tarihi	114.
fikr-i tabiat	437, 623.	fitne-i azîme	345.
fikr-i tahakküm	412.	fitne-i diniye	587.
filozof	151;	fıtrat	438, 463, 555, 839.
bakınız: felsefeci, feylesof.		~ta israf ve abesiyet yoktur	1104.
fırak	36, 37, 122, 152, 153, 156, 288, 472,	~ta israf ve faydasızlık yoktur	890.
478, 498, 503, 507, 519, 528, 529, 545, 550,		insan ~ındaki beka aşkı	34.
555, 561, 562, 823, 825, 859, 861, 1046,		insan nev'inin ~ı	410.
1054, 1063; bakınız: müfarakat, ayrılık.		insanın ~ı	731, 849, 867, 961, 962.
~ azabı	33.	insaniyet ~ı	570.
~ elemiini izale	713.	fıtrat-ı beşeriye	187, 409.
~ın kalpte yaptığı tahribat	37.	~deki istidad-ı muhabbet	187.

fitrat-ı insaniye	324.
~deki aşk-ı beka	829.
fitrat-ı selime	821.
fitrî	
~ adavet	961.
~ amelin ibadet olması	174.
~ beka duası	34.
~ fonograflar	624.
~ haccamlar	612.
~ ihtiyaç	288.
~ İslâmiyet	45.
~ kanaatkârâne vaziyet	365.
~ nimetler	663.
~ setler	279.
~ şefkatin sû-i istimali	462.
~ taraftarlık	45.
~ vazifeler	985.
insanın ~ medeniyeti	709.
tesettür ~ dir	455.
fonograf	621, 797, 950.
fitrî ~lar	624.
Fransa.	
~daki ediplerin dilenciliği	365.
Frengî.	
~ huruf	340.
Frengistan	151;
bakınız: Avrupa.	
Frenk	301.
~leri taklit ve ittiba etmemek	301.
Frenkmeşrep	301.
~ kocanın tahakkümüne girmemek	467.
fuhşiyat	460.
fuhûl-i ulema	118.
fuhuş	458.
Furkan	687.
Furkan-ı azam	912, 1109.
Furkan-ı Hakîm	807, 817.
enbiya ve evliyanın kitapları ve ~	819.
Furs	338.
Fuzulî-i Bağdadî	507.
fûcur	193.
fünun	291;
bakınız: fen.	
~a göre insan	290.
Avrupa ~u	291.
felsefi ve ecnebi ~u	537.
fünun-i hikmet.	
~ten gelen zulûmat-ı ruhiye	532.
fünun-i medeniye	532.
fünun-i nafia	291.
fünun-i tabiiye	300.
fütuhât	267, 268, 270, 1013.
fütuhât-ı İslâmiye	46, 57.
fütuhât-ı Nuriye	565, 1064.
Fütuhu'l-Gayb	78, 98, 524, 529.
~ ve Said Nursî	78.
fütür	73, 158, 159, 161, 163, 165, 167, 168, 170,

999, 1085.	
hizmet-i Kur'âniyede ~	160.
füyuzat	327, 755, 775, 1091, 1097.
âbidin ~ı Ma'bud'u gösterir	787.

G

gabavet	192.
gaddar	1026.
Gaffar	182.
Gaffarü'z-Zünûb	1097.
gafil	314, 318, 503, 518.
~ avam ve vahdetülvücut	623.
~ nefsin nazarıyla mevcudat	553.
gaflet	17, 25, 27, 242, 330, 331, 445, 471, 473, 474, 478, 479, 484, 496, 498, 505, 513, 514, 515, 517, 518, 519, 526, 554, 556, 557, 561, 574, 609, 911, 1017, 1045, 1046, 1049, 1057, 1073, 1097.
~ ehli	<i>Bakınız: ehl-i gaflet.</i>
~ esbabından tecerrüt	314.
~ firakı	37.
~ hissi iptal eder	300.
~ nazarı	
~yla berzah	504.
~yla mevcudat	553, 715.
~ nimeti kaçırmak	631.
~ perdesinin mevtle parçalanması	300.
~ uykusu	523.
~ zamanı ve musibet	29.
~in dereceleri	326.
~in mertebeleri muhtelifdir	300.
~li lezzetlenmek	917.
~siz eğlence	631.
~siz eğlenceler	1076.
bayramlarda ~e düşmemek	631.
gençlikteki ~uykusu	317.
hastalık ~i dağıtır	483.
hastalık ~i kaldırır	498.
ihtiyarlıkta ~	556.
ihtiyarlıktan gelen ~	556.
kâfirin ~i	224.
Malik-i Hakikî'den ~	550.
sıhhat belâsıyla ~e düşmek	475.
sinekler ~i dağıtır	611.
şiddet-i teessürden gelen ~	549.
gaflet-i mutlak	483.
gafletkârâne	
dünyanın ~ gülmeleri	630.
Gafur	215, 857.
Gafurü's-Şekûr	783.
gaip	281, 282.
~ lezzet	220.
~i bilmek	282.
~ten haber vermenin engellenmesi	666.
galâ	108.
galat-ı his	276, 289.

galebe		gaye-i himmet	295.
ehl-i fesadın ehl-i hakka ~si	236.	gaye-i ubudiyet	297.
Galip (Muallim)	74, 97, 98, 167, 352.	gaylûle	628.
galiz		gayp	60, 61, 503, 969.
~ sözlere tahammül	1078.	~ âlemi	<i>Bakınız: âlem-i gayp.</i>
gam	299, 545, 547, 550;	~bı bilmek	282.
<i>bakınız: üzüntü, keder.</i>		~tan haber vermede işaretle iktifa	1000.
Ganî	851, 855.	~tan haber vermeye dair kudsî	
Ganî-i Alelittlak	264.	~ yasak	104.
garaz	241, 271.	~tan şahadete tahavvül	648.
garb	199.	gayret	83.
gark	486.	gayr-i hak.	
Gavs	90, 91, 92, 95, 98, 99, 113, 115,	~ ma'budların ulûhiyetlerinin nefyi	656.
341, 344; <i>bakınız: Abdülkadir-i Geylânî,</i>		gayr-i mahrem	1043.
<i>Gavs-ı Azam, Gavs-ı Geylânî.</i>		gayr-i mütenahi	725.
~ ve Said Nursî	91.	gayr-i mütehavvil	953.
Gavs-ı Azam	42, 74, 90, 104, 346, 351,	gayrimeşru	<i>Bakınız: meşru olmayan.</i>
528, 529, 546, 595, 636, 657, 1070, 1093;		~ lezzetin verdiği elem	476.
<i>bakınız: Abdülkadir-i Geylânî, Gavs-ı Geylânî.</i>		~ mal	364.
~ ve hizmet-i Kur'âniye	998.	~ parayla alınan lezzet	359.
~ ve Risale-i Nur	73, 999, 1078.	~ rızık	365.
~ ve Said Nursî	90.	~ zevkin belâsı	455.
~'ın himmet ve duası	157.	bayramlarda ~daireye sapmamak	631.
~'ın hizbül'l-Kur'an'dan haber vermesi	102.	hastalık ~ keyiflere mâni olur	499.
~'ın İsm-i Azamı	931.	gaz	
~'ın istikbalde haber vermesi	101.	havanın muzır ~lardan tasfiyesi	1119.
~'ın keramet-i gaybiyesi	72.	zararlı ~lar	<i>Bakınız: gazat-ı muzır.</i>
~'ın Said Nursî'ye dua ve himmeti	103.	Gazalî	<i>Bakınız: İmam-ı Gazalî.</i>
Gavs-ı Azam Seyyid Abdülkadir		gazap	219.
Geylânî	997.	gazat-ı muzır	876, 976.
Gavs-ı Geylânî	77, 131, 339, 341,	gazi	573.
343, 347, 524, 791; <i>bakınız: Abdülkadir-i</i>		gece	757.
<i>Geylânî, Gavs-ı Azam.</i>		~ âlemi	626.
~ ve Âl-i Beytin şahs-ı manevîsi	86.	~ kıyamına sebebiyet veren uyku	629.
~ ve Resul-i Ekrem'in kademi	418.	~ uykusu ve kaylûle	629.
~'nin Allah'ın tecelli-i zatîsine		geçici	<i>Bakınız: muvakkat.</i>
mazhariyeti	87.	geçmiş	<i>Bakınız: mazi.</i>
~'nin kasidesi	86.	~ elemeler	1021.
~'nin kerameti	86.	~ elemli vakitleri tahattur	475.
Gavs-ı Hizan	77.	~ günlerin elem ve zahmeti	25.
gavsiyet	90.	~ hayatın elemeleri ve lezzetleri	24.
gavsülvasılın	117.	~ lezzetleri düşünmek	472.
gaybî		~ lezzetli	
~ ihbarlar	996.	~ günleri tahattur	475.
~ işaretler ve Said Nursî	72.	~ ve safalı hâllerin elemi	476.
~ kerametler ve Said Nursî	72.	~ mahlûkat	
~ mevcudiyet	952.	~'ın hayat-ı manevîyeleri	927.
~ mu'cize-i Ahmediye	1022.	~'ın vücud-i manevîleri	928.
~ umur	67.	~ olsun	470.
şeytanların ~ haberleri dinlemeleri	666, 671.	~ ömrü tahattur	475.
gaybiyat.		~ sıkıntılı günlerden şekva	26.
istikbalî olan ~	104.	~ şeyden mahzun olmamak	295.
gaybül'l-gayp	284.	~ tavırlar ve vaziyetler	927.
gaye-i fitrat	443, 446, 941, 943.	~ zaman	331, 512.
gaye-i hayal	559, 1062.	~'ın elemeleri	855.
gaye-i hilkat	392.	~ zaman ve insan	865.
		~ zamandan gelen hüznler	514.
		~e ait emeller ve elemeler	514.

elem ve musibetlerdeki manevî	
lezzet	475.
felsefe nazarıyla ~ zaman	701.
iman nazarıyla ~ zaman	514, 703.
geda	360.
gelecek	<i>Bakınız: istikbal, müstakbel.</i>
~ belâlar	1046.
~ belâları düşünmek	472.
~ elemeler	1021.
~ günlerdeki hastalıkları düşünmemek	481.
~ günlerdeki musibetleri düşünmek	25.
~ mahlûkat.	
~ın hayat-ı maneviyeleri	927.
~ın vücud-i manevîleri	928.
~ şeyden havf	295.
~ şeylerin gelmiş gibi görülmesi	630.
~ tavırlar ve vaziyetler	927.
~ zaman	331.
~ zaman ve insan	865.
~ğe ait emeller ve elemeler	514.
felsefe nazarıyla ~ zaman	703.
iman nazarıyla ~ zaman	514, 703.
gemi	175.
genç	474, 483, 1046.
~ hastalar	29.
~ler frenleri taklit etmemelidir	301.
~ler hakkında hastalık	1047.
~lerin en iyisi	556.
~lerin Risale-i Nurdan istifadeleri	121.
~lerin zararına çalışan komiteler	464.
asrî ~	458, 1043.
hapisteki ~ler ve Nurcular	572.
hastalıklı ~	474.
gençlik	317, 456, 505, 518,
520, 522, 526, 532.	
~ ezvakı	517, 518.
~ gecesinde uykusu	503.
~ hevesatı	464.
~ lezzetleri	520.
~ nimet-i ilâhiyedir	520.
~ sarhoşluğu	517, 1047.
~ taşkınlıkları	520.
~ tehlikeleri	520.
~ zevki	520.
~ği ibadete ve hayra sarf etmek	520.
~ği suiistimal etmemek	520.
~ğin gaflet uykusu	317.
~ğin mahiyeti	520.
~ğin uykusu	517.
~te sihat	30.
günah ve gafletle geçen ~	519.
hayat-ı ebediyede bir ~ kazanmak	520.
mü'minde ~	520.
Gençlik Rehberi	461, 469.
gezegen	<i>Bakınız: seyyarat, seyyare.</i>
gılaf-ı ruh	952.
gınâ-i mutlak	775, 959.
gipta	384, 391, 1028.

giptakârâne	
~ hodgâmlık	402.
gıybet	215.
gizli	
~ adavet	961.
~ din düşmanları	1064.
~ düşman münafıklar	566.
~ düşmanlar	569, 571, 575, 578, 1066.
~ ezan	169.
~ hatırat-ı kalp	17.
~ kalmış güzel hakikat ve mana	947.
~ münafık düşmanlar	573.
~ münafıklar	578.
~ şîrk	<i>Bakınız: şîrk-i hafî.</i>
günahı ~ işleyen	22.
Risale-i Nur'un ~ düşmanları	565.
gök	205, 616, 925, 966, 967, 968, 973, 1120;
<i>bakınız: sema.</i>	
~ gürültüsü	677;
<i>bakınız: ra'd.</i>	
~gün temizlenmesi	871.
gökyüzü	<i>Bakınız: sema.</i>
~nün temizlenmesi	871.
gölge	34.
görenek	359.
görmek	924.
göz	310, 335, 385, 428, 474, 554, 843, 895.
~ hapsi	455.
~ kapaklarının ~leri temizlemesi	871.
~deki zerrinin vazifeleri	310.
~den akan sular	960.
~e perde gelmesi	484.
~ü harama sarf etmemek	335.
~ü kapanan salihî kadın	484.
~ü kör olarak kabre girmek	485.
ehl-i imanın ~ hastalığı	1049.
manen ~ü kör etmek	335.
semavî ~ler	276.
gulâm	78.
gumum	1097.
gurbet	496, 510, 511, 523, 541, 547,
558, 559, 561, 1053, 1061, 1062.	
~i izale	1056.
~te hasret ve Kur'ân'ın tesellisi	506.
~te ihtiyarlık	510.
~te sineklerin ünsiyeti	611.
~teki hastalık	1053.
~teki kimsesizlik hastalığı	496.
Allah'ı tanıyana ~ yoktur	511.
asıl ~	497.
beş çeşit ~	556.
gurur	297, 327, 387, 473, 477,
612, 623, 665; <i>Bakınız: enaniyet.</i>	
~daki daimî azap	653.
gübre	662.
güçsüzlük	<i>Bakınız: acz.</i>

Gülistan	640.
gölme	857.
dünyanın gafletkârâne ~leri	630.
gün	
~lük hayatın neticesinin tezahürü ve uyku	629.
fırtınalı altı meşhur ~	131.
gaflet nazarıyla hazır ~	513.
geçmiş her bir ~	25.
geçmiş sıkıntılı ~lerden şekva	26.
gelecek ~ler	26.
iman nazarıyla hazır ~	515.
günah	21, 215, 221, 241, 288, 316, 317, 318, 319, 395, 478, 484, 505, 519, 530, 574.
~ cihetinde ölmek	393.
~ı gizli işleyen	22.
~ı istigfarla imha etmek	21.
~ın kalbe işlemesi	21.
~ın nur-i imanı kalpten çıkarması	21.
~lar imanı zedeler ve zikirden uzaklaştırır	21.
~lar manevî hastalıklardır	478.
~lar manevî kirlerdir	874.
~lardan gelen yaralar	28.
~ların arkadaşlıkları	318.
~ların aslı ve mayası	492.
~ların dökülmesi	27.
~ların hacaleti	318.
~ların vücudu ve esma	182.
~tan küfre giden yol	21.
büyük ~	<i>Bakınız: günah-ı kebir, günah-ı kebir.</i>
büyük ~ işlemek	218, 219.
büyük ~ işleyen	22.
hastalık ~ları temizler	478, 1047.
mahdut ~lara hadsiz azap	233, 1010.
şahsî ~lara kâinatın hiddeti	232.
günah-ı kebir	215.
~ işleyen küfre girmez	215.
günah-ı kebir	218.
~yi işleyen mü'min kalmaması	220, 1008.
ganahkâr	<i>bakınız: fasık.</i>
güneş	200, 249, 250, 255, 274, 275, 276, 677, 757, 799, 886, 896, 925; <i>bakınız: şems.</i>
~ ile on iki seyyarenin muvazenesi	876.
~ ve seyyareleri	967.
~in çamurlu çeşme suyunda gurubu	274.
~in sarfiyat ve varidatındaki muvazene	886.
~in tulûu	281, 919.
~in ziya ve harareti	256.
~lerin teshir ve tanzimi	967.
eski kozmoğrafyanın nazırında ~	249.
küre-i arz ve demirin ~ten indirilmesi	616.
güz	607.
~ ve bahar	876.
güz el	
~ kadınlar	1042.

~ şeyler ve esma	825, 827.
~ şeylerin zevali	
~nden kederlenmemek	825.
~nden mahzun olmamak	827.
~den gelen ~ dir	1052.
~in âyinesi ~ dir	1052.
güzellik	456, 917, 1100, 1114; <i>bakınız: cemal, hüsün.</i>
~ sevdası	563.
~lerin tazelenmesi	564.
mevcuddaki ~	564.
sermedî ~lere âyinedarlık	564.

H

habbe	560, 677, 971.
<i>Habbe Risalesi</i>	287, 964, 1117.
habbecik	971.
haber-i gaybî	58, 68, 102.
Habib	318, 687, 809, 923; <i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>
Habib-i Ekrem	691, 807; <i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>
Habib-i Rabbülâlemîn	57, 227, 228, 891; <i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>
Habib-i Rahman	<i>Bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>
~'a tâbi olmak	237.
habib-i Rahmanî	892.
Habib-i Zîşan	1094; <i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>
habibiyet	1109.
~ derecesine çıkan ubudiyet-i Muhammediyenin velâyeti	910.
Habibullah	179, 337, 504; <i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>
~'a ittiba	179.
~'a ittiba Allah'ın muhabbetini kazandırır	187.
~'ın adab-ı hayatîyesinden istifade	185.
~'ın gösterdiği ve takip ettiği yol	179.
~'ın sünnetine ittiba	189, 1056.
~'ın zillî altında makam-ı mahbubiyet	175.
Habîr	853, 859.
habis	917.
~ ahlâk	229.
habl-i lâhî	1096.
hacat	296, 328, 653, 849, 935, 1086; <i>bakınız: ihtiyaç, hacet.</i>
hacat-ı gayr-i zaruriye	359.
hacat-ı hayvaniye	646.
hacat-ı insaniye	646.
hacat-ı maddiye	398.
hacat-ı zaruriye	358, 359.
manevî ~	414, 1032.
Haccac-ı Zalim	349.
haccam	612.

hacet	977;
<i>bakınız: ihtiyaç, hacat.</i>	
~lerin kazası	1090.
Hacı Hafız	79.
Hacı Osman	544.
hadd-i istikamet	193.
hadd-i vasat	51, 192, 202.
hâdî	142, 859, 1074.
her ~ muhdî olamaz	625.
hadidü'l-mizaç	1011.
hadim-i Furkan	80.
hadis	245;
<i>bakınız: ehadis.</i>	
~ âlimi	<i>Bakınız: muhaddis.</i>
~ çe tehlikeli sayılan muhabbet	48.
~i inkâr	1012.
~in hakikî manası	1012.
~in hurafevari hikâyelere tatbik edilmesi	245.
~in müteşabihâtı	247.
Hazret-i Ali hakkındaki ~ler	47.
muhaddislerin tevilâtının ~ zannedilmesi	251.
hâdis.	
~ mevcudatın teceddüt ve tekemmülü	697.
~ vücut	146.
hâdisat-ı cüz'îye	277.
hadisat-ı elime	108.
hadisat-ı Kur'âniye	1083.
hâdisat-ı Muhammediye	672.
hâdise-i cüz'îye	279.
hâdise-i gaybiye	667.
hâdise-i Kur'âniye	74.
hâdise-i Muhammediye	669.
hâdise-i rahmet	123.
hâdise-i ruhaniye	120.
hâdise-i siyasiye	568.
hâdise-i şahsiye	671.
hads	203, 231, 290.
hads-i imanî	312.
hads-i kat'î	649.
hads-i sadık	697.
hadsiz.	
~ faaliyet	1114.
hafî	285.
hafız	96, 169, 378, 519, 811.
ihlâslı ~lar	517.
Hafız	332, 333, 646, 811, 851, 853, 855, 1021.
Hafız Ahmed	79, 166, 267.
Hafız Ali	74, 82, 85, 267, 280, 352, 578, 1022, 1083.
Hafız Ali	1022.
~nin şehit olması	1066.
Hafız Bekir	274.
Hafız Halid	97, 98, 112, 168.
Hafız Hüseyin	274.

Hafız Mustafa	170, 1055, 1061.
Hafız Recep	274.
Hafız Tefvik	274, 595, 599.
Hafız Zühtü (Büyük)	166.
Hafız Zühtü (Küçük)	166.
hafıza.	
~ ve Levh-i Mahfuz	960.
Hafız-i Zülcelâl	636, 1021.
~in hıfz ve himayeti	1077.
hafiziyet	334, 721.
kâinattaki ~ ahireti iktiza eder	879.
hâin	
~lerin ittifakı	384.
hak	175, 208, 222, 228, 234, 235, 312, 372, 373, 374, 378, 387, 388, 504, 627, 657, 747, 789, 884, 989, 1007, 1103.
~ ve hakikati dinleyenler	377.
~ yalnız benim mesleğimdir dememek	375.
~ yolu	<i>Bakınız: tarik-ı hak.</i>
~ yolunda enaniyetten vazgeçmek	379.
~ka hizmette yardımlaşmak	387.
~kı batılın savletinden kurtarmak	375.
~kın aksini ispat	223.
~kın saadeti	1018.
~mesleği	1026, 1112.
ittifaktaki ~ kuvveti	381.
kuvvet ~ tadır	235, 393.
Hak Sübhanehü	763.
Hak Sübhanehü ve Teâlâ	761.
hakaik	64, 175, 191;
<i>bakınız: hakikat.</i>	
~in mecmâi	819.
ahkâm-ı Kur'âniyenin ~ı	878.
hakaik-ı âliye	909.
hakaik-ı cemîle	948, 1114.
hakaik-ı esasiye-i imaniye	147.
hakaik-ı esasiye-i Kur'âniye	147.
hakaik-ı gaybiye	671.
hakaik-ı iman	819.
hakaik-ı iman	105.
hakaik-ı imaniye	120, 217, 218, 420, 551, 573, 580, 672.
~ dersinde vakar-ı ilmiyeyi muhafaza	415.
~ ve Risale-i Nur	604.
~nin azameti	1010.
~nin istikametli ve kuvvetli delilleri	105.
~nin kudsiyetine hürmetsizlik	390.
~ye hizmet eden kalemlerin mürekkebi	403.
~ye karşı sıhhat-i muhakemenin bozulması	241.
~yi inkârdaki ittifaklar	1016.
~yi ispat eden deliller ve şeytan	242.
aklın bazı ~ye yetişmemesi	153.
insan kâinattaki ~ yi gösterir	960.
kâfirlerin ~ yi inkârı	301.

şeytanın ~nin azameti cihetinde aldatması	238.
hakaik-ı İslâmiye	625, 667.
hakaik-ı kudsiye-i imaniye	640.
hakaik-ı Kur'âniye	165, 226, 580, 672, 878.
~ ve Risale-i Nur	604.
fenlerle ~ye itiraz	198.
hakaik-ı seb'a	206.
hakaik-ı şahsiye	829.
hakaik-ı şeriat	270, 1068.
hakaik-ı ulviye	623.
Hakem	872, 880, 882, 887, 890, 891, 892, 931, 955, 1098, 1102, 1103; <i>bakınız: ism-i Hakem.</i>
~ ve Resul-i Ekrem'in risaleti	1104.
şuur-i insanî, fenler ve ~ ismi	885.
Hakem-i Hâkim-i Hakîm-i Ezeli	751.
Hakem-i Zülcelâl	881, 882.
~ eserlerine binler gözlerle bakmak ister	881.
hakikat	54, 142, 155, 186, 208, 214, 228, 230, 235, 245, 246, 247, 312, 373, 374, 378, 382, 383, 397, 452, 630, 789, 884, 947, 984, 994, 995, 1007, 1077, 1103; <i>bakınız: hakaik.</i>
~ ehli	<i>Bakınız: ehl-i hakikat.</i>
~ için çalışanlara milletin hürmet ve muaveneti	398.
~ ilmi	287.
~ mesleği	397, 401, 1026, 1112; <i>bakınız: meslek-i hakikat.</i>
~lere hizmet	147.
~leri naehillerin eline vermemek	271.
~lerin mercii ve güneşi	989.
~li kitaplar ve Kur'ân	986.
başların feda olduğu kudsi ~	574.
bedihî ~ler	873.
büyük ~ler ve insan	238.
hak ve ~i dinleyenler	377.
haşir ve ahireti iktiza eden ~ler	879.
iman ~ları	<i>Bakınız: hakaik-ı imaniye.</i>
kâinatı ışıklandıran ~ler	873.
kâinatın ve mevcudatın ~ı	749.
kâinattaki en mühim ~ler	283.
kâinattaki meşhut ~ler ve risalet-i Ahmediye	892.
kudsi ~ler	675.
teşbihat ve temsillerin ~ telâkki edilmesi	623.
hakikat lem'aları	54.
hakikat-i akrebiyet-i lâhiye	50.
hakikat-i âliye	986.
hakikat-i belâgat	446.
hakikat-i ekber-i haşriye	989.
hakikat-i hariciye	146, 438.
hakikat-i hayatiye	283.
hakikat-i ihlâs	398.

hakikat-i imaniye	241, 394.
küffarın ~yi inkârı ve nefyi	302.
hakikat-i İslâmiye(t)	18.
~e tarikat namı verip ilişmek	573.
akıldan uzak görülen üç ~	668.
hakikat-i kâinat	892.
hakikat-i kemalât	445.
hakikat-i Kur'âniye	76, 202, 573, 1065.
~ye feda olan başlar	574.
bid'alâr ve dalâletlerin istilâsında ~ye temessük	403.
hakikat-i mahbube	257.
hakikat-i Muhammediye	47, 50, 86.
hakikat-i rahmet	258.
hakikat-i tevhid	907, 909.
hakikî	
~ edep	180.
~ ezvak-ı imaniye	538.
~ hâkimiyet	905.
~ hâkimiyet-i mutlaka	884.
~ hastalık	493, 1052.
~ hikmetler ve risalet-i Ahmediye	890.
~ hitap	262.
~ ilim ve marifet	416.
~ imanın kudsi ilâçları	499.
~ imanlı fazilet	410.
~ mü'min için dünya ve ahiret sofraları	554.
~ niam-ı lâhiyeye mazhar olanlar	65.
~ rızık	358.
~ saadet	39.
~ tesanüt	392.
~ vatan	480.
hastalara ~ bir teselli	471.
hayat-ı dünyeviyede ~lezzet	468.
ölümün ~ siması	519.
Hakîm	150, 182, 426, 431, 508, 609, 749, 857, 872, 878, 882, 884, 885, 887, 889, 890, 891, 892, 915, 957, 976, 977, 1089, 1091, 1103; <i>bakınız: ism-i Hakîm.</i>
~ ve Resul-i Ekrem'in risaleti	1104.
Hâkim	178, 438, 442, 570.
hakîmâne	
~ sanat	430.
hakîmâne	945, 970.
~ idare	946.
~ mizan	882.
~ sanat-ı icat	1037.
~ tedbir	753.
~ teşahhusat	753, 763.
~ vazîfeler	969.
Hakîm-i Ezeli	424.
Hâkim-i Hakem-i Hakîm-i Zülcelâli Velcema	883.
Hâkim-i Hakîm	951.
Hâkim-i Kadîr	527.
hâkim-i mu'cizekâr	328.

Hakim-i Mutlak	200, 230, 888, 889, 1073.
hâkim-i mutlak	428, 443, 903.
Hakim-i Zülcelâl	195, 312, 687, 1102.
~in hikmeti ve kudreti	887.
Hakim-i Zülkernal	200.
~in kavanin-i meşietine itaat	228.
hakimiyet	721.
hâkimiyet	428, 442, 883, 884, 905.
~te istiklâl ve infirât	905.
Allah'ın ~i nin genişliği	966.
Allah'ın ~inin vüs'ati	757.
insanlarda ~	905.
hâkimiyet-i İlâhiye	905, 1108.
~tevhid ve vahdeti iktiza eder	906.
hâkimiyet-i mutlaka	442.
derece-i rububiyette ~	884.
hâkimiyet-i ulûhiyet	904.
Hakimü'l-Gaffar	781.
hakkalyakîn	508, 557, 751, 986, 989, 1018, 1061, 1083.
~imanlar ve Cennet	671.
hakkaniyet	291.
~i muhafaza	375.
Hakkı Efendi	141, 162, 163, 635.
hakk-ı hayat	295.
haklı	641.
hakperest	382, 387.
hakperestlik	51, 372, 373, 377, 387.
haksız	641.
~ların samimiyet ve ihlâsı	393.
haksızlık	
~ta hakperestlik	373.
~ta samimiyet ve ihlâs	393.
hâl (lezzet alma)	54.
hâl (şu an)	1086.
halâs	323, 853.
halâskâr	17, 19, 137, 329.
hâlât	
dehşetli ~	1060.
hâlet-i istiğrakiye	197.
hâlet-i ruhiye	176.
hâl-i hazır	
~in muntazam miktarları	795.
Halid bin Velid	56;
bakınız: Hazret-i Halid.	
Halid-i Zülcehaeyn	117.
halife	517.
arzın ~si	313, 334, 410.
beşinci ~	67, 69.
dört büyük ~	Bakınız: Hulefa-i Raşidîn,
Hulefa-i Erbaa.	
üç şehit ~	68.
Halife-i Resulullah	362.
Hâlık	155, 188, 219, 296, 438, 441, 479, 508, 511, 537, 551, 555, 627, 703, 715, 727, 759, 767, 773, 817, 829, 831, 841, 873, 888, 890, 897, 911, 929, 931, 938, 958, 967,

973, 975, 978, 984, 1096.	
~ esmasıyla sermedidir	962.
~ Resul-i Ekrem ve kâinat	813.
~ Vacibü'l-Vücut'dur	971.
~ ve insan	984.
~ ve insanın hayatı	562.
~'a karşı tecrübe vaziyeti almamak	321.
~'a muhabbet	187.
~'ı unutmak	623.
~'ın akılsız filozofları	151.
~'ın bâkî cilve-i esması	829.
~'ın cemel ve kemali	188.
~'ın emri	558.
~'ın esması ve insan	839.
~'ın ibkası	146.
~'ın ilmi, iradesi ve kudreti	761.
~'ın kabza-i tasarrufu	767.
~'ın kudreti ve esbap	533.
~'ın kudretinin mertebelerini hissetmek	958.
~'ın kuvvetini anlamak	958.
~'ın mahbubiyeti	188.
~'ın rahmetinin derecelerini idrak	958.
~'ın sıfatlarını fehmetmek	841.
~'ın vahdeti	283.
~'ının evsaf-ı kemaline âyinedarlık	958.
ef'alın ~ı	218.
kâinatın ~ı	930.
hâlık	317.
Hâlıkî	990, 1120.
Hâlık-ı Adl	877.
Hâlık-ı Âlem	873.
Hâlık-ı Arz ve Semavat	313, 741.
Hâlık-ı Azam	1092.
Hâlık-ı Ferd	902.
Hâlık-ı Hakîm	443, 489, 877.
~'ın arzı harap etmesi	249.
hâlık-ı hayır	214.
Hâlık-ı Kâinat	237, 509, 616, 747, 767, 815, 839, 927, 938.
~'ın sanatını tabiata vermek	431.
~'ın sıfât-ı kudsiyesinin tecelliyatı	1037.
Hâlık-ı Kerîm	230, 295, 317, 318, 851, 853, 1058, 1097.
Hâlık-ı Kevn ve Mekân	699.
Hâlık-ı Külli Şey	939, 986, 990, 1036, 1120.
~'ın cüz'î mevcutlara küllî nazarı	747.
Hâlık-ı Mevt ve Hayat	837, 865.
Hâlık-ı Rahîm.	
~'ın hazır ve nazır olduğunu düşünmek	397.
Hâlık-ı Rahîm	34, 353, 472, 475, 480, 481, 486, 529, 662, 839, 981, 1056.
~'e imanla intisap	496.
~'ın rahmeti	503.
Hâlık-ı Rahman	978.

~'in sinekleri dizginlemesi	613.	985, 1056, 1060, 1086, 1088.	
Hâlık-ı Semavat ve Arz	17.	~ Allah'tan gelir, Allah ile kaimdir	725.
hâlık-ı şer	214, 1008.	~in mertebeleri	701.
Hâlık-ı Zülcelâl	230, 507, 522, 553,	~ nimetine hamd	709.
616, 677, 970.		daire-i vücuba taallûk eden ~	725.
~ bizatihi Kayyum'dur	1111.	hamd-i vahidden doğan ~ler	709.
~'e karşı muhabbet	188.	nebatatın ~ı	679.
~'in cemalî ve celâlî esması	226.	hamd-i vahid	
~'in ezdadı mezc etmesi	226.	~den doğan hamdler	709.
~'in hikmeti	1040.	hamdüsena	719, 958, 981.
~'in kudreti ve hayat-ı insan	209.	Hamele-i Arş ve Semavat	247.
~'in kuvveti	1039.	hamele-i şeriat-i Ahmediye	42.
~'in rahmetini itham, hikmetini tenkit		Hamî	511.
etmemek	230.	hâmidîn	787.
kâinatın ~i Kayyum'dur	935.	hamil-i İsm-i Azam	1072.
hâlıkîyet	937.	hamiyet	305, 381, 382.
Halil İbrahim	635, 657.	~ davasında yalancılık	301.
Halil Ruhi	134.	hamiyetfûrûş	303, 1016.
haliliye	395.	hamiyet-i İslâmiye	88, 269, 555, 1014.
halim	297.	hamiyetkârlık	298.
halim-i âlihimmet	297.	hamiyetperver	1026.
halis.		hamiyetsizlik	381, 384.
~ manevî ibadet	1045.	hammal-ı belâhat	1084.
~ münacat	20.	Hamse-i Âl-i Aba	252.
halk	219, 415, 745, 918;	hançer	602, 1071.
<i>bakınız: ahali.</i>		hane	
~lara arz-ı hacet etmemek	358.	~de evlâtlarla sohbet	468.
~ların teveccühü	1032.	~nin bereket direği	525.
halk (yaratma)	153, 430, 438, 448, 537,	hanım	467.
608, 755, 761, 765, 797, 884, 929, 974.		~lar taifesi	461.
bir sineği ~	535.	~lardaki kahramanlık	461.
esbap ve müsebbebatı ~	440.	nazdar ve ihtiyare ~	356.
kolaylıkla ~	153.	Hannan	318, 769, 785.
semavatın ~ı	204.	~in terahhumu	745.
zîhayat mevcudatın ~ edilmesi	761.	Hannan-ı Mennan	971.
halk-ı şer	219.	Hannanü'l-Mennan	785.
Hallâk	146, 743, 745, 757, 775, 1089.	hapis	566, 576, 580, 665, 1067.
Hallâk-ı Alîm	741, 743.	~ korkusu	219.
Hallâk-ı Alîm-i Mürît	763.	~ Nurlara nazar-ı dikkati celbeder	581.
Hallâk-ı Kadîr	759.	~ Nurun dershanesini genişletir	581.
hallâkiyet	152, 560, 943, 947, 950, 1092.	~ zahmetinin rahmete çevrilmesi	570.
nihayetsiz ~	1114.	~te azap çeken eazım-ı müçtehidîn	579.
hallâkiyet-i daima	951, 1114.	~te farz namazını kılmak ve tevbe	
hallâkiyet-i İlâhiye	153, 1112, 1113.	etmek	574.
~ içindeki sırr-ı kayyumiyet	945.	~teki gençler ve Nurcular	572.
~ ve maddiyyun	936.	Nur Talebeleri ve ~	581.
~nin sırrı ve dâisi	946.	Said Nursî'nin ~e razı olması	570.
hallâkiyet-i külliye	154.	hapishane	1066, 1067, 1078.
hallâkiyet-i müstemirre	835.	~lerin hizmet-i Nuriyeye faydaları	
hallâkiyet-i Rabbaniye	946, 952.	ve hikmetleri	581.
Hallâku'l-Fettah	1092.	~nin derslane-i Nuriyeye çevrilmesi	577.
Hallâku'l-Hakîm	785.	Nur Şakirtleri ve ~	606.
Hallâku'l-Kadîr	783.	haps-i ebedî	462.
Hallâku'l-Kadîrü'l-Müsavvirü'l-Basîr	1091.	haps-i münferit	567.
halvet	529.	harab-ı dünya	563.
hamd	553, 681, 701, 709, 719, 721,	harabiyet	213.
725, 797, 801, 803, 811, 845, 916, 920, 973,		haram	340.

~ maldan zaruret derecesinde almak	359.	Hasbünallahü ve ni'me'l-Vekil	849.
~ zevklerdeki elemeler	468.	hasenat	171, 234, 240, 241, 334, 462, 666, 1022; <i>bakınız: iyilik, hasene.</i>
âkilüllâhma canlı eti ~dır	610.	~ ve iman	234.
cihazatı ~a sarf etmemek	335.	~ vücudidir	234.
hararet	202, 256, 431, 477, 616, 1047.	~ta sebep ve illet Hak'tandır	234.
~ ve bürudet değişiminin tanzimi	876.	~taki manevî lezzetler	652.
nursuz ~	887.	tek seyyieyle ~ı örtmek	240, 1011.
hararet-i garize	650.	ümmetin ~ı	1108.
harb-i ahir zaman	594, 1070.	hasene	234, 240, 241, 1010, 1122; <i>bakınız: iyilik, hasenat.</i>
Harb-i Umumî	26, 93, 132, 133, 517, 522, 523, 546, 592, 593, 594, 601, 605.	~ler nispetinde Cennetten istifade	385.
~de Van'ın istilâsı	1059.	~nin on ve bin yazılması	235.
eski ~	201, 580.	cemaatin ~leri	327.
İkinci ~yedeki açlık, tahribat ve israfat	369.	haset	384, 653.
diğer ~ (İkinci Dünya Şavaşı)	593.	~teki muaccel ceza	653.
Harb-i Umumiye	1069.	Hasib	851, 853.
harekât-ı fikriye	291.	hasım	29.
harekât-ı müstahsene	191.	haslet	
harekât-ı ruhiye	994.	ihlâs ~i	390.
harekât-ı zerrat	450;	kötü ~	459.
<i>bakınız: zerratin harekâtı.</i>		kötü ~ler manevî kirlerdir	874.
hareket	310, 492, 1017.	haslet-i İslâmiye	487.
iktisatsız ~	1104.	haslet-i memduha	362, 376.
semadaki ~	1091.	hasret	476, 506, 1059.
Hareket Ordusu	600.	hasr-ı kelâmî	620.
hareket-i fikriye	287.	hasr-ı nazar	86.
hareket-i muntazam	954.	hassasiyet-i ilmiye	300.
hareket-i şems	275.	hasse	554.
hareket-i zikriye	1119.	zahirî ve bâtınî ~ler	188, 1087.
Haremeyn-i Şerifeyn	346.	hasta	444, 470, 474, 483, 486, 487, 493, 494, 1073.
harf	880;	~ akrabaya hizmet	488.
<i>bakınız: hurufat, huruf.</i>		~ ana ve babanın dualarını	
ecnebi ~leri	1067.	kazanmak	1051.
Kur'an'ın bir ~indeki sevap	506.	~ bakıcılar	497.
Lâtin ~i	336.	~ çocuklara bakmak	1054.
haric-i daire-i aklıye	434.	~ peder ve valideye şefkat	488.
Hariçiler	47, 52, 252, 346, 1008.	~lara bakmak	497, 1051.
Hariçilik	51.	~lara bakmak sevaptır	488.
Hariçiyeye mezhebi	215.	~lara hakikî bir teselli	471.
harika		~lara hizmet	498.
~ eserler ferdiyeti gösterir	900.	~lara hizmet etmek	1054.
harika-i hakikat	142.	~lara manevî bir reçete	470.
harika-i hikmet	983.	~lara merhamet	487.
hark	486.	~lara merhem ve teselli	470.
hark-ı âdât	150.	~lara teselli vermek sadakadır	488.
harp	270, 1014.	~ları hoşnut etmek sadakadır	488.
Doksan Üç ~bi	592, 602.	~nın duası	488.
hasail-i galiye	813.	~nın duası makbuldür	488.
Hasan (r.a.)	<i>Bakınız: Hazret-i Hasan.</i>	~nın keyfini sormak	488.
Hasan Feyzi	579, 1066.	~ya bakan mü'minler ve dua	489.
hasaret	304, 312, 353, 364, 1018, 1024, 1077;	~ya bakmaktan gelen sevap	497.
<i>bakınız: zarar.</i>		~yı ziyaret	488.
kârlı işlerde ~	666.	ağır hastalıklara müptelâ ~	495.
şeytan ve taraftarlarının verdiği ~	212.	ahiretini düşünen ~	478.
hasaret-i azîme	191.	bîçare ~	471.
Hasbiye Risalesi	54.	derdine derman arayan ~	493.
Hasbünallah	849.		

dindar ~ ve dua	489.	~ istirahatate vesiledir	495.
elemden teşekki eden ~	475.	~ nasihtir	1049.
evhamlı ~	1048.	~ ölümü hatırlatır	483.
genç ~lar	29.	~ ömrü meyyedar eder	471.
gözüne perde gelen ~	484.	~ sıhhatteki lezzeti tattırır	477, 1047.
hastalığını merak eden ~	480.	~ sünnetlerin yerini tutar	482.
hastalık imanlı ~nın günahlarını temizler	478.	~ takvayı kazandırır	483.
hayrat yapamayan ~	487.	~ uzun bir ömrü kazandırır	472.
ibadetten mahrum kalan ~	482.	~ vazifeleri ihtar eder	476.
imanlı ~nın hatırını sormak	1051.	~ vazifeli bir misafirdir	493.
israf ile gelen ~lık	355.	~ ve hayat-ı içtimaiye-i insaniye	1050.
kimsesiz, garip, biçare ~	496.	~ ve ibadet	1045, 1049.
nüzule müptela ~	495.	~ vefat ile dünyadan müfarakat acısını tahfif eder	487.
ölümden korkan ~	479.	~ yapan mikroplar ve sinekler	611.
sabir ve şakir ~ların hastalığı	472.	~ğın açtığı dua musluğu	483.
sabırsız ~	471, 481.	~ğın ebedî hayata faydası	30.
sıhhatinin lezzetini kaybeden ~	477.	~ğın eleminin erimesi	479.
şekvacı ~	473.	~ğın faydalarını ve sevabını düşünmek	480.
şükürü bırakıp şekvaya giren ~	489.	~ğın hazır eleminden kurtulmak	1048.
tahammülsüz ~	472.	~ğın hikmetini düşünmek	480.
hastalık	23, 27, 29, 30, 444, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 481, 486, 493, 495, 496, 499, 530, 561, 863, 977, 1045, 1046, 1049, 1050, 1051, 1052, 1053, 1054; bakınız: <i>illet (hastalık), maraz.</i>	~ğın hikmetini ve faydasını bilmek	481.
~ acz ve fakrı hissettirir	487.	~ğın insanın ahiretine faydası	1047.
~ acz ve zaafı ihsas eder	482.	~ğın irşadı	483.
~ ahreti düşündürür	483.	~ğın kökünü kesmek	480.
~ aldatmaz bir nasihtir	473.	~ğın lisan-ı acziyle niyaz	496.
~ Allah'ın nazar-ı rahmetini celp eder	496.	~ğın manası	486, 1050.
~ bazılarına bir ihsan-ı ilâhîdir	474.	~ğın mükâfatını düşünmek ve sabretmek	20.
~ bazılarına bir sıhhattir	475.	~ğın sevabını düşünmek	476.
~ bir definedir	483.	~ğın sureti	486, 1050.
~ bir hediye-i ilâhiyedir	483.	~ğın vazifeleri	493.
~ bir nevi dermandır	471.	~ğın zevali	
~ bir nevi ibadettir	30.	~ndeki lezzet ve sevap	481.
~ daimî virdin sevabını kazandırır	482.	~nden gelen manevî lezzet	476.
~ dua ve niyaz sebebidir	482.	~la dergâh-ı ilâhiyeye iltica	489.
~ duanın makbuliyetine vesiledir	488.	~la geçen ömür ibadettir	472.
~ duanın vaktidir	489.	~lar ecele perdedir	230.
~ dünya aşkını hafifleştirir	486.	~lar kefaretü'z-zünüptur	478.
~ esmanın ahkâmını gösterir	474.	~lar perdedir	918.
~ gaffeti dağıtır	483.	~lardan korkmak ve telâş etmek	479.
~ gaffeti kaldırır	479, 498.	~lardan kurtulmak	851, 859.
~ gayrimeşru keyiflere mâni olur	499.	~ların ikazatıyla dünya aşkından vazgeçmek	476.
~ günahları temizler	478, 1047.	~ların menfaati	484.
~ halis duanın medarıdır	489.	~lı genç	474.
~ hastaya ve bakıcılara sevap kazandırır	488.	~lı uzuv	1052.
~ hatalardan geri koyar	1048.	~ta akrabaların şefkat ve muhabbeti	494.
~ hayatı terakki ettirir	493.	~ta akrabaların şefkatleri	1052.
~ hayrat kapısını açar	487.	~ta Allah'tan şekva etmemek	1045.
~ hayvanî hevesattan kurtarır	474.	~ta evham	480.
~ hürmet ve merhameti telkin eder	487, 1050.	~ta farzları yerine getirmek	482.
~ ikaz edici bir mürşittir	473.	~ta ibadetten	482.
~ iki kısımır	493, 1052.	~ta namazını kılmak	1049.
~ insana aczini, zaafını hissettirir	1045.	~ta rahmet-i ilâhiyeye itimat	484.
		~ta sabır	473, 1049.
		~ içinde şükretmek	486.
		~ istemek	473.

~ kuvvetini dağıtmamak	482.
~ ve tevekkül	482.
~ra çalışmak	475.
~ta sabırsızlık	481.
~ta sabretmek	23, 478, 491, 1046.
~ta şefkat ve merhametlerden gelen lezzet	488.
~ta şekva	23, 478, 481, 483, 484, 486, 487, 489, 490, 495, 1046.
~ta şikâyet	1049, 1053.
~ta şükretmek	483, 484, 1049, 1053.
~ta teslimiyet ve rıza	480.
~ta tevehhüm	481.
~ta tevekkül	1049.
~ta tevekkül ve sabır	484.
~ta yapılan dua kabule yakındır	489.
~taki hayrat	1051.
~taki manevî	
~ ibadeti ve sevabı düşünmek	477.
~ lezzet	494.
~ lezzet-i sevap	476.
~taki sevap	574.
~ lezzeti	1050.
~ ve zevalindeki lezzet	481.
~tan şekva değil teşekkür etmek	473.
~tan teşekki değil, teşekkür etmek	472.
bâtını, ruhi ve kalbi ~lar	21.
bazı ~lar duanın sebab-i vücududur	489.
Cenab-ı Hakki tanıyan için ~	1048.
çocuk doğurmaktan gelen ~larla vefat	486.
çocukların ~ları	497, 1054.
dua için verilen ~	488.
ehl-i imanın göz ~ğı	1049.
gelecek günlerdeki ~ları düşünmek	25.
gelecek günlerdeki ~ları düşünmemek	26, 481.
gençler hakkında ~	1047.
gurbet ve kimsesizlikteki ~	1053.
gurbetteki kimsesizlik ~ı	496.
günahlar manevî ~lardır	478.
hakikî ~	493, 1052.
hayat ~larla tasaffi eder	23.
ibadet hükmündeki ~lar	24.
ihtiyarlıkta ~ğı hoş görmek	530.
israf ve ~	1023.
kâmillerin ~ğı	472, 1045.
maddî ~	1047, 1048.
maddî ~ta iltica	28.
maddî ~tan kötü manevî bir hastalık	491.
madum ~tan müteallim olmamak	482.
manevî ~	480, 491, 1047.
manevî şehadeti kazandıran ~lar	486.
merak ~ğı	481, 1048.
merak, ~ğı ağırlaştırır	480, 481, 1048.
muvakkat ~la gelen elem	476.
mü'min için ~	1045.
mü'min için nüzul ~ı	1053.
olmayan ~ğa vücut rengi vermek	1048.

ömrün ~la uzun olması	471.
sabir ve şakir hastaların ~ı	472.
sari ~lar	611.
şehit makamını kazandıran ~lar	1050.
şikâyet ~ğı ziyadeleştirir	491.
tahammül dahilindeki ~ ihsan-ı ilâhidir	474.
vehmî ~	1052.
~ğın hakikate inkılâbı	494.
~ğın ilâcı	494.
velâyet derecesini kazandıran ~lar	486.
haşarat	229.
haşhaş	875.
haşır	747, 879.
~de a'mal-i mükellefinin tartılması	240.
~de hafiziyetin tecelli-i ekberi	334.
~de insanın aynıyla iadesi	290.
~de muhasebe	1022.
~deki muvazene-i a'mal	877.
~i iktiza eden hakikatler	879.
~in ademi	879.
~in gerçekleşmemesi	889.
~in inkârı	989.
~in numuneleri	898, 1022.
~ ve neşrin bahardaki numunesi	509.
kâinattaki hikmetler ve ~	889.
senevî ~	332.
yevmî, senevî ve asrî ~ler	290.
haşirsizlik	879, 1104.
haşmet-i rububiyet	731, 733, 879, 892.
haşmet-i ulûhiyet	965.
haşr-i baharî	1021.
haşr-i ekber	1016, 1073.
hata	
~ ender belâ	29.
Hatem	360.
hatem-i beyyine	755.
hatem-i ehadiyet	259, 260, 261, 894, 930, 954, 1115.
hatem-i inayet	258.
hatem-i mu'cize	1068.
hatem-i rahîmiyet	258.
hatem-i rahmaniyet.	
~ içinde sikke-i ehadiyetin gösterilmesi	261.
hatem-i rahmet	259.
hatem-i samediyet	930.
Hatem-i Tai	359, 360.
hatem-i vahdaniyet	733, 893, 895, 897, 1105.
insanın yüzündeki ~	895.
hatem-i velâyet	60.
Hatem-ül-Enbiya	1009;
~ bakınız: Muhammed (a.s.m.).	
~nın irşadı	226.
~nın nübüvvet ve risaleti	226.
hatiat	212, 319, 493, 505.

hatime-i tazarru	1120.
hatır	217.
hatırat	242, 470.
hatırat-ı gaybiye	986.
hatırat-ı kalp	17, 537.
hatme-i Kur'âniye	38.
hatme-i mahsus	32.
hatme-i Nakşiye	32.
hatt-ı kudsî-i nuranî	1013.
hatt-ı Kur'ân	345.
hatt-ı Kur'âniye.	
~ yi muhafaza	347.
hava	199, 200, 231, 431, 647, 648, 650, 871, 969, 971, 1079.
~ âlemi	328.
~ emir ve irade arşıdır	646, 647.
~ unsuru	896.
~ zerrati	649;
~ <i>bakınız: zerrat-ı havaîye.</i>	
~ zerrelerinin vazifeleri	649.
~ zerresi	1079.
~ zerresinin emr-i kün feyekûn'a itaati	647.
~da kelimelerin sümbülenmesi	647.
~daki hurufat	648.
~nın tasfiyesi	1119.
~nın tasfiyesi ve dağlar	976.
~nın temizlenmesi	876.
~nın vazifeleri	649.
~nın zerrati Rahman'ın emirlerini tebliğ eder	649.
kelimelerin ~da sümbülenmesi	1079.
mübarek kelimelerin ~da çoğaltılması	377.
hava-i nesim	205.
hava-i nesimî	649.
havarik-i mazi	799.
havarik-ı sanat	741, 743, 745.
havas	205, 245, 285, 304, 622.
~sa mahsus risaleler	1012.
havâs	731, 843.
havâss-ı hamse-i bâtına	285.
havâss-ı hamse-i zahire	285, 1120.
havf	271, 863;
~ <i>bakınız: korku.</i>	
~ ve reca	483, 1049.
gelecek şeyden ~	295.
havl	851, 853, 855, 857, 937.
havyar	609.
hayal	144, 216, 327, 331, 957.
~e gelen çirkin hatıralar	216.
~in inbisatı	626.
hayalât	315.
hayâsızlık	182, 1043.
hayat	18, 122, 209, 258, 281, 283, 290, 295, 296, 331, 335, 426, 510, 561, 562, 687, 795, 831, 835, 837, 839, 845, 863,

865, 870, 873, 915, 916, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 928, 929, 930, 931, 957, 983, 1018, 1035, 1046, 1058, 1063, 1096, 1097, 1101, 1115.	
~ âlem-i dünyaya beka verir	915.
~ arşı	646.
~ âyine-i ehadiyettir	929.
~ âyine-i samediyettir	1052.
~ camiiyet verir	929.
~ cılve-i rahmet-i Rahmaniye'dir	915.
~ dâr-ı ahireti iktiza eder	916.
~ duyguların menş'idir	915.
~ ehadiyete şahadet eder	914.
~ erkân-ı imaniye'yi ispat eder	915.
~ ferdi âlem hükümüne getirir	914.
~ hayat-ı dünyeviyeye münhasır değildir	921.
~ kâinatı nurlandırır ve terakki ettirir	915.
~ kâinatın gayesi ve neticesidir	916.
~ kâinatın gayesidir	916.
~ kâinatın hulâsasıdır	916, 926.
~ kâinatın neticesidir	921.
~ kâinatın rabita-i ittihadıdır	914.
~ kâinatın sırr-ı vahdetidir	914.
~ kâinattaki en mühim maksad-ı ilâhîdir	916.
~ kudret-i Rabbaniyeden çıkar	915.
~ maddeleri	807.
~ mevcudatı kendine hadim eder	915.
~ midesi	957.
~ mu'cize-i kudrettir	914.
~ musibetlerle tekemmül eder	23.
~ nakş-ı sanat-ı Rabbaniye'dir	914.
~ nedir?	913, 1110.
~ nimetine küfran-ı nimet	917.
~ rububiyet ve kâinat	914.
~ sahibi	<i>Bakınız: zevî'l-hayat, zîhayat.</i>
~ sanat-ı ilâhiyedir	914.
~ sırr-ı ehadiyeti gösterir	929.
~ şuunat-ı ilâhiyenin âyinesidir	915.
~ vazifesini selâmetle bitirmek	18.
~ ve âlem-i şahadet	927.
~ ve ceset	1111.
~ ve dest-i kudret	1111.
~ ve esbab-ı zahiriye	917, 1110.
~ ve Esma-i Hüsnâ	915, 929.
~ ve faaliyet-i Rabbaniye	927.
~ ve Hâlık	562.
~ ve hayat-ı ezeliye	928.
~ ve hayat-ı Muhammediye	926.
~ ve heva-i nefis	17.
~ ve iman-ı bilkader	927.
~ ve imanın erkânı	921, 933, 1111.
~ ve ism-i Hayy	916, 917.
~ ve kadere iman	928, 934.
~ ve kâinat	913, 929, 1110.
~ ve kıymet-i hayat	841.
~ ve levazımatı ibahedir	335.
~ ve lezzet-i hayat	839.

~ ve peygamberlere iman	925.
~ ve risalet-i Muhammediye	926.
~ ve ruh	926.
~ ve şuur	926.
~ ve tasarrufat-ı kudret-i Rabbaniye	917, 1110.
~ ve vücut	927.
~ vermek	Bakınız: <i>ihya</i> .
~ fiili	907.
~ vücut-i melâikeyi iktiza eder	916.
~i intihar ile hatime çekmek	335.
~i verene ~a göre bakmak	562.
~ın bâkî meyveler vermesi	563.
~ın başına ne gelse güzeldir	491.
~ın beka	
~ bulması	563.
~ duası	922.
~ın camiiyeti	929.
~ın gayesi	916, 917.
~ Malik'in esmasına mazhariyettir	300.
~ın gayesi ve neticesi hayat-ı ebediyedir	916.
~ın gidişine karşı teselli	518.
~ın hassaları	917, 931, 1110.
~ın hukuku	839.
~ın iki yüzü	915.
~ şeffaftır	917, 1110.
~ın kıymeti	492.
~ni tenzil	491.
~ın mahiyeti	
~ ve hakikati	562, 1063.
~ ve vazifesi	913, 1110.
~ın meyveleri	916.
~ın mülk ve melekûtu	915, 918.
~ın neticesi	916.
~ hayat-ı ebediyedir	921.
~ Malikin esmasına mazhariyettir	300.
~ şükür ve ibadettir	919, 1110.
~ın sırrını anlayanlar	923.
~ın tekâlifinden azat edilmek	300.
~ın vasıfları ve vazifeleri	917.
~ın vazifeleri	916.
~ ve faydaları	562.
~ın yirmi dokuz hassası	916.
~ın zahirî ve bâtinî vecihleri	918.
~ın Zat-ı Hayy-ı Kayyum'a âyinedarlığı	958.
~ını suîistimal etmeyenler	923.
~la gelen zararlardan kurtulmak	857.
~ta sanat-ı Rabbaniyenin mu'cizeleri	930.
~taki intizamât-ı kazaî	795.
~tan terhisin hikmeti	946.
aile ~ı	
~nı bozmaya çalışan komiteler	464.
~nın bozulması	465.
~nın inkişafı	466.
~âyine-i samediyettir	491.
cismîn ~ı	36.
daimî ve ezeli bir ~	947.

dâr-ı saadetteki ~	921.
dünya ~ı	331.
ebedî ~	483, 984, 1057.
ebedî ~ ve hastalık	30.
ebedî ~ın saadetine çalışmak	472.
ebedî ~ ta arkadaş	1042.
ecramın bir nevi ~ı	715.
fânî ~i bâkî tevehhüm etmek	25.
geçmiş ~in elemeleri ve lezzetleri	24.
günlük ~in neticesinin tezahürü ve uykusu	629.
hayvanî ~	331.
iman ve ~	563, 1063.
kâinat ve ~	984.
kâinatın âlemleri ~ tardır	928.
kederli ~	972.
küre-i arzda ~ın sukut etmesi	249.
manevî ~	928.
melâikeye iman ve ~	924.
mevt ve ~	875.
mevt ve ~ münavebesi	972.
mevt ve ~in değişmelerinin tanzimi	876.
muktesitlerin ~ları	1024.
mü'minin ~ına muhabbeti	188.
nebatatın hayvanî ~ mertebesine terakkisi	333.
nebatî ~	333.
sıhhatle yeknesak ~	491.
sikke-i tevhiiddir	930.
tahavvülde ve harekette geçen ~	491.
umumî ~ ve camit	309.
vahy-i Kur'ânî ve ~	926.
yeknesak ~	1052.
yeknesak istirahatte ~	23.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un ~ı	924.
zerratin ~la nurlanması	915.
zîhayat, ~ ve kâinat	914.
hayat-ı akdes	947.
hayat-ı amme	307.
hayat-ı bâkiye	916, 923, 962, 1021.
~ye davet edenlere yardım	305.
hayat-ı beşeriye	
~de adalet, iktisat ve nezafet düsturları	878.
hayat-ı diniye	
~nin selâmeti	242.
hayat-ı dünya	1054.
hayat-ı dünyeviye	171, 184, 225, 381, 382, 414, 456, 461, 475, 478, 518, 520, 524, 531, 921, 1042; bakınız: <i>dünya hayatı</i> .
~ ahirete imanı ispat eder	921.
~de günahlar ve şüpheler	21.
~deki hakikî lezzet	468.
~nin ezvakı	538.
~ çocuğun ~ si	462.
hayat-ı ebedî	495.
hayat-ı ebediye	17, 184, 304, 359,

386, 392, 407, 456, 461, 475, 478, 484, 916, 921, 922, 1053; <i>bakınız: ebedî hayat.</i>	hayrat	1051.
~de bir gençlik kazanmak	~ vücudîdir	234.
~de refika-i hayat	gençlikte ~	520.
~yi kazanmak	hastalık ~ kapısını açar	487.
~yi tehdit eden manevî yaralar	hastalıktaki ~	1051.
çocuğun ~ si	hayr-ı mahz	23, 213, 1007.
ölüm ~nin mukaddimesidir	Hayrül'-Hafızın	811.
hayat-ı ezeliye	haysiyet	358, 364, 637.
~ ve hayat	israf ve ~	1024.
hayat-ı içtimaiye	haysiyet-i İslâmiye	468.
191, 228, 303, 381, 411, 453, 488, 530, 641.	haytusalât	1090.
~de bir fesat aleti	hayvan	310, 324, 328, 560, 664, 705, 747, 896, 985, 1081; <i>bakınız: hayvanat.</i>
~de maddî ve manevî ücretleri	~casına muvakkat refakat	465.
~de sanat, ticaret ve ziraatin tenakusu	~ın cesedini icat	449.
~nin selâmeti	~ın icat edilmesi	422.
~nin zararına çalışan komiteler	~lara gelen ilhamlar	622.
~yi ifsat eden bir desise-i şeytaniye	~ların cenazelerinin toplanması	610.
1011.	~ların idare ve tedbirleri	972.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye	~ların rızıkları ve cihazatları	970.
291, 399, 409.	~ların ruhları bâkîdir	984.
hayat-ı içtimaiye-i insaniye	~ların suretleri	983.
487.	âkilüllâhm ~in helâl rızkı	610.
~ ve hastalık	boynuzsuz ~ın kıyası	610.
1050.	Cennetten indirilen ~lar	664.
hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye	cesetleriyle bâkî ~lar	984.
345, 1016.	dünya ~ları	664.
hayat-ı insan	eti yenilmeyen ~ın lüzumsuz katli	335.
209.	iktidarsız ~ların beslenmeleri	197.
hayat-ı insaniye	kesretli küçük ~ların teksiri	608.
259.	küçük ~ cenazelerinin toplanması	610.
hayat-ı kâinat	küçük ~ları esbaba isnat	426.
926.	manevî Cennetin ~ları	664.
~ ve hayat-ı Muhammediye	mübarek ~lar	662, 663, 664.
926.	vahşî ~lar	610.
hayat-ı kalbî	hayvanat	200, 258, 290, 295, 301, 311, 334, 509, 649, 677, 741, 743, 745, 801, 880, 894, 896, 970, 974, 979, 982, 983, 1063, 1089; <i>bakınız: hayvan.</i>
36.	~ kendine malik değildir	296.
hayat-ı maneviye	~ şerik olamaz	741.
928.	~ın bedenindeki nizam ve mizan	981.
hayat-ı Muhammediye	~ın cenazelerinin temizlenmesi	870.
~ ve hayat	~ın cenazelerinin toplanması	611.
~ ve hayat-ı kâinat	~ın cihazatının verilmesi	971.
926.	~ın dâr-ı bekada mücazat ve mükâfatı	610.
maddî ve manevî ~	~ın hırsla rızka koşmaları	364.
926.	~ın idaresi ve rahmaniyet	255.
hayat-ı nev'îye	~ın idaresi ve rahmet	259.
191.	~ın insana itaati	663.
hayat-ı ruhiye	~ın insanların yardımına koşması	295.
36.	~ın kuvaları ve duyguları	410.
hayat-ı sermediye	~ın nutfeleri	647.
865, 915, 924, 947.	~ın reisi	313.
~ kendini kitaplar ve peygamberlerle gösterir	~ın rızkı	655.
925.	~ın tevellûdat ve vefiyatlarının tanzimi	876.
hayat-ı şahsiye		
191, 228.		
~nin selâmeti		
242.		
hayat-ı uhreviye		
520, 921, 922.		
hayat-ı umumiye		
928.		
Hayber Kalesi		
~nin fethi		
418.		
haybet		
364, 1024.		
hayır		
209, 210, 213, 219, 221, 363, 409, 917, 1051, 1056.		
~da israf yoktur		
363.		
~lara kavuşmak		
859.		
~lı amel	<i>Bakınız: amel-i hayır.</i>	
~ ve nebîler		
1017.		
~ ve nübüvvet		
312.		
şerrin icadındaki ~lı neticeler		
219.		
hayız		
459.		
haylûlet-i arz		
246;		
<i>bakınız: ay tutulması.</i>		

~ın vazifelerinden aldıkları lezzet	307, 308.
~ın yedi kat tabakaları ve âlemleri	199.
~taki terbiye	753.
âkilü'lâhm ~	610.
denizlerin ~ının halk edilmesi	974.
en'am denilen ~	664.
ilhama mazhar ~	311.
insan nev'i ve ~	410.
hayvanat-ı bahriye	974.
~ cenazelerinin toplanması	609.
hayvanat-ı ehliye	151.
hayvanat-ı mübareke	662.
hayvanî	
~ enva	1105.
~ hayat	331.
~ hevesattan kurtulmak	474.
~ nazar-ı heves	458.
~ nazarlar	1043.
~ taifelerdeki muvazene Zat-ı Adl ve Rahîmi gösterir	877.
~ valideler.	
~ ve yavruları	307.
~in şefkatleri	259.
~ zihayatın işe ve terbiyesi	1101.
insandaki ~ kuvveler	223, 227.
nebatatın ~ hayat mertebesine terakkisi	333.
hayvaniyet	301, 331.
Hayy	562, 747, 851, 873, 913, 916, 917, 924, 931, 933, 954, 1098, 1110, 1115;
~ bakınız: <i>ism-i Hayy</i> .	
Hayy ü Kayyum	1015.
Hayy-ı Ezeli	926.
Hayy-ı Kayyum	562, 839, 868, 920, 931.
Hayy-ı Kayyum-i Ezeli	925.
Hayyü'l-Kayyum	781, 807.
hazım	368.
hazımsızlık	355.
hazin	503, 543.
hazine-i ezeliye-i kelâm-ı ilâhî	620.
hazine-i gayp	971.
hazine-i kudsiye	1013.
hazine-i kübra	616.
hazine-i maneviye	664.
hazine-i nur	265.
hazine-i rahmet	195, 280, 281, 308, 615, 616, 627, 662, 747, 912, 1005, 1097;
~ bakınız: <i>rahmet hazinesi</i> .	
~ ve zat-ı Ahmediye	265.
~in hediyesi olan hayvanlar	662.
~in miftahı	1056.
~ten gelen nimet	615.
hazine-i sermediye	908.
hazır	88, 397.
~ lezzet	220, 378.
~ zaman	331.
~ zamana münhasır münasebet	1087.

Hazret-i Abdullah	362, 1024;
~ bakınız: <i>Abdullah ibni Ömer, Hazret-i Abdullah ibni Ömer</i> .	
Hazret-i Abdullah ibni Ömer	363;
~ bakınız: <i>Hazret-i Abdullah, Abdullah ibni Ömer</i> .	
Hazret-i Âdem	1105.
Hazret-i Aişe-i Siddıka	191.
Hazret-i Ali	45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 68, 251, 252, 336, 338, 339, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 394, 585, 589, 590, 592, 595, 601, 603, 604, 1022, 1070;
~ bakınız: <i>Esedullah, Esedullahü'l-Galip, İmam-ı Ali, İbni Ebu Talip, Hazret-i İmam-ı Ali, Ali (r.a, Aliyyü'l-Murteza, Hazret-i Esedullahi'l-Galip Ali İbni Ebu Talip</i> .	
~ hakkındaki ehadis-i Nebeviye	47.
~ hakkındaki ehadis-in kesretle intişarı	47.
~ hakkındaki hadisler	47.
~ hakkındaki ifrat-ı muhabbet	49.
~ ve Âl-i Beytin şahs-ı manevîsi	46.
~ ve dahilî fitneler	47.
~ ve Risale-i Nur	604, 1072.
~ ve Risale-i Nur Müellifi	1070.
~ ve Şia	45.
~ ve ümmet	47.
~nin ahir zamandaki dostları	345.
~nin fitneler içindeki harpleri	59.
~nin gayret ve şecaati	51.
~nin gerçek Şiası	48.
~nin hilâfet konusunda tenkit edilmesi	51.
~nin Hulefa-i Raşidîne itaati	51.
~nin hulefa-i selâseye ittibai	46.
~nin iki ciheti	46.
~nin kemalât-ı şahsiyesi	49.
~nin keramat-ı gaybiyesi	348.
~nin keramet-i bâhiresi	338.
~nin keramet-i gaybiyesi	601.
~nin Risale-i Nur Şakirtlerine işareti	336.
~nin Risale-i Nuru haber vermesi	606.
~nin rükû ve sücutta devamı	59.
~nin şahsî kemalâtı.	
~ ve hilâfet mücahedeleri	49.
~ ve mertebesi	46.
~nin şiası hakkındaki sena-i Nebevî	48.
~nin ümmet nazarında tebriresi ve beraati	252.
~nin vakıat-ı istikbaliyeden haber vermesi	604.
~nin hilâfeti ve şehadeti	65.
~nin Şeyheyin Mükerreremeyne şeyhülislâmlığı	49, 50.
Amr ibnü'l-Âs'ın ~'ye hurucu	48.
Emevîler ile Haricîlerin ~'ye hücumu	47.
Şia-i Velâyetin ~'ye muhabbeti	48.
ulûm-i evvelin ve ahirini bilen ~	347.
Hazret-i Azrail	230, 918.

~ ve kabz-ı ervah	918.	~'nin Risale-i Nur'u tasrihi	588.
~'in münacatı	918.	Hazret-i İsa	61, 148, 656, 1000.
Hazret-i Cebrail	338, 340;	~ hakkındaki ifrat-ı muhabbet	48.
bakınız: Hazret-i Cibril, Cebrail (a.s.).		~ ve kanun-ı tenasül	148.
Hazret-i Cibril	348, 821;	~ ve şeytan	320.
bakınız: Hazret-i Cebrail, Cebrail (a.s.).		~'nin Deccali öldürmesi	274, 279, 1015.
Hazret-i Davud	990, 1120.	~'nin pedersiz oluşu	149.
~ ve demir	615.	şeytanın ~'ya itirazı	319.
Hazret-i Ebu Bekir	47;	Hazret-i Meryem	
bakınız: Sıddık-ı Ekber, Sıddık, Ebu Bekri's-Sıddık, Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık.		~'in validesi	253.
Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık	68, 127;	Hazret-i Mevlâna (Halid)	116, 117, 118, 119, 120.
bakınız: Ebu Bekri's-Sıddık, Hazret-i Ebu Bekir.		Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumî	102;
Hazret-i Esedullahi'l-Galip Ali İbni Ebu Talip	337;	bakınız: Celâleddin, Celâleddin-i Rumî, Mevlâna.	
bakınız: Hazret-i Ali.		Hazret-i Mevlâna Halid	116, 120;
Hazret-i Eyyub	21, 486, 991.	bakınız: Mevlâna Halid.	
~'un kıssası	20.	Hazret-i Muhammed	990, 1120;
~'un münacatı	20, 28.	bakınız: Muhammed (a.s.m, Resul-i Ekrem, Muhammed (a.s.m.).	
Hazret-i Fatıma	251, 253.	~ nimettir	721.
~'nin zürriyeti	252.	Hazret-i Muhyiddin	142, 143, 144, 146, 622;
Hazret-i Gavs	77, 84, 85, 87, 91, 93, 95, 96, 99, 100, 102, 107, 109, 356, 357;	bakınız: Muhyiddin-i Arabî.	
bakınız: Gavs-ı Azam, Abdülkadir-i Geylânî.		~ hâdîdir	1074.
~ harika bir keramete mazhurdur	88.	~'in meşrebi	143.
~ ve Risale-i Nur	86.	~nde olanlar	145.
~'in duası	95.	Hazret-i Mûsa	609, 990, 1120.
~'in kaside-i meşhuresi	341.	~'nin sineklere itirazı	609.
~'in kasidesi	85.	Hazret-i Osman	68;
~'in keramet-i gaybiyesi	105.	bakınız: Zinnureyn, Hazret-i Osman-ı Zinnureyn.	
~'in mertebe ve derecesi	88.	~'in hilâfeti ve şهادeti	65.
~'in Said Nursî'ye dua ve himmeti	98.	~'in kemal-i merhamet ve şefkati	59.
~'in tavuğa "kum biiznillah" demesi	356.	~'in şehit oluşu	59.
~'in kasidesi ve Said Nursî'nin sergüzeşt-i hayatı	96.	Hazret-i Osman bin Affan	117.
Hazret-i Gavs-ı Azam	337, 356, 394;	Hazret-i Osman-ı Zinnureyn	118;
bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.		bakınız: Hazret-i Osman.	
Hazret-i Gavs-ı Geylânî	85, 343, 346;	Hazret-i Ömer	47, 48, 51, 68, 362, 1024;
bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.		bakınız: Faruk (r.a.), Faruk (r.a.), Faruk-ı Azam.	
~ tasarrufu devam eden evliya-ı azimedendir	79.	~'in fütuhâtı ve adaleti	59.
Hazret-i Halid	57;	~'in hilâfeti ve şهادeti	65.
bakınız: Halid bin Velid.		Hazret-i Peygamber	46, 65, 127, 128, 129, 130, 348; bakınız: Resul-i Ekrem, Muhammed (a.s.m.).
Hazret-i Hasan	41, 42, 43, 67, 251, 252.	~ hakkında hatıra gelen imkân-ı zatiye	217.
~'in müddet-i hilâfeti	66, 69.	~in Mısır azizi Mukavkis'a yazdığı mektup	130.
~'in nesl-i mübareği ve Resul-i Ekrem	42.	~in Tevrat'taki evsaf-ı Sahabeyi haber vermesi	60.
Hazret-i Hızır	277.	~in ümmiliği	60.
~'in virdi	675, 779, 1093.	Hazret-i Âişe'nin ~'i tarifi	191.
Hazret-i Hüseyin	41, 42, 43, 251, 252.	Hazret-i Resul-i Ekrem	57;
Ömer ibni Sa'd'ın ~'e karşı muharebesi	48.	bakınız: Resul-i Ekrem, Muhammed (a.s.m.).	
Hazret-i İbrahim	44, 277, 990, 1120.	Hazret-i Risale	Bakınız: Muhammed (a.s.m.).
Hazret-i İmam	337;	~in saçı	272.
bakınız: Hazret-i Ali.			
Hazret-i İmam-ı Ali	583, 589, 596, 600, 601, 603, 934, 1067, 1068, 1069;		
bakınız: Hazret-i Ali.			

Hazret-i Sıddık	45, 49, 51, 59;	~in vücub-i vücuda iki cihetle	310.
bakınız: Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık, Hazret-i Ebu Bekir.		şahadeti	310.
Hazret-i Sıddık-ı Ekber	49;	~in zerrelerinin muntazam vaziyetleri	901.
bakınız: Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık, Hazret-i Ebu Bekir.		her şey	152, 153, 230, 536, 889.
~in kemalâtı	49.	~ Allah'ın emriyle vücut bulur	1103.
Hazret-i Süleyman	618, 990, 1120.	~ Allah'tan uzaktır	935.
Hazret-i Şeyh	77, 78, 79, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89; bakınız: Abdülkadir-i Gaylânî.	~ bir kaside-i Rabbanîdir	942.
~ ve Said Nursî	77.	~ bir sebebe bakar	532.
~in kasidesi	86.	~ dest-i kudretten çıkar	438.
~in Said Nursî'ye himmet ve duası	78, 81.	~ esmayı bildirir	941.
~in tevveccüh ve duası	89.	~ Hâlık'ının ibkasına muhtaçtır	146.
Hazret-i Şeyh-i Geylânî	81;	~ hayaldir diyenler	152.
bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.		~de dahi kader-i lâhîye rıza	1079.
Hazret-i Üstat	657;	~de hükmeden hikmet	972.
bakınız: Said Nursî.		~de irade ve ihtiyar hükmeder	150.
Hazret-i Yunus	17, 991;	~de rahmetin izini görmek	637, 1078.
bakınız: Hazret-i Yunus ibni Metta.		~de vech-i rahmeti görmek	607, 1072.
~'un kıssası ve münacatı	15.	~deki intizam şirki kabul etmez	883.
~'un münacatı	18.	~deki intizam ve mevzuniyet	876.
Hazret-i Yunus ibni Mettâ	15;	~deki itkan-ı sanat	751.
bakınız: Hazret-i Yunus.		~deki sikke-i vahdet	954.
Hazret-i Yusuf	240, 391, 707;	~e bütün eşyanın yardımı	900.
bakınız: Yusuf (a.s.).		~e ihata eden ilim	969.
hedâyâ-i rahmet	743, 745, 839.	~e muhit ilim	975.
hedef-i maksat	295.	~e şamil hikmet	969, 975.
hedef-i ruh	559, 1062.	~e taallük eden ilim	972.
hediye	373, 398.	~i bilen ve görene karşı edep	182.
Resul-i Ekrem'in getirdiği ~	627.	~i icat eden kudretinin azameti	966.
hediye-i hidayet	504.	~i ihata eden küllî şuur	753.
hediye-i İlâhiye	265.	~i ihata eden rububiyet	843.
hediye-i Rahmanî	474.	~i kendine rab telâkki eden	297.
hediye-i Rahmaniye	486.	~i tabiata isnat eden menhus zekâ	296.
hediye-i rahmet	930.	~in aslı ve nuru imandır	1055.
hekim		~in çekirdek-i aslısı ve ruhu	1075.
hazık ~in tavsiyesini tutmak	493.	~in dizgini Allah'ın elindedir	551.
merhametsiz ~ler	494.	~in hikmet-i vücudu ve netice-i hayatı	941.
mütedeyyin ~in tavsiyesini tutmak	493.	~in hilkatindeki sühulet-i mutlaka	759.
Hekim-i Lokman	506;	~in kendine ve Sâni-i Zülcelâl'e bakan neticeleri	942.
bakınız: Lokman (Hekim).		~in Kitab-ı Mübinin düsturlarına imtisali	311.
helâket	22, 218, 462.	~in kolayca icat edilmesi	898.
helâl		~in kolaylıkla icat edilmesi	536.
kanaatsizlik yüzünden ~ malî terk etmek	364.	~in lezzet ve ihtiyaçla amel etmesi	311.
heme ez ost	145.	~in miktarının tayini	449, 533.
heme ost	145.	~in plânı ve modeli	536.
her bir şey		~in suret-i mahsusası	534.
~ tevhide işaret eder	897.	~in sureti ve plânı	901.
~ ve ferdiyet	900.	~in şekli ve hey'eti	535.
~de ehadiyet ve samediyet-i İlâhiye	256.	~in tahsis ve tayini	761.
~in hayat-ı maneviyeye mazhariyeti	928.	~in tebeddül ve teceddüdü	791.
~in icadı	937.	~in vücuda gelmesi	152, 536, 761.
~in ihtiyacının hassas mizanla verilmesi	894.	~in vücudu	438, 791.
~in kemalinin görünmesi	627.	~in yerini tutan Zat	861.
		~ kader-i İlâhî ile dir	319.
		~ Kadîr-i Ezelinin eseridir	536.
		~ kendi nefsine malik midir?	295.
		~ O değildir	145.

~ Odur diyenler	152.	hayvanatın ~la rızka koşmaları	364.
~ Ondandır, O icat eder	145.	mü'minde ~	304.
~ vahdeti ilân eder	896.	sevapta ~	377.
~ ve kayyumiyet	942, 945.	ulemanın ~ı	365.
~ yoktur diyenler	152.	ulemaüssûun ~ı	340, 342.
~ Zat-ı Ferd-i Zülcelâl'in sanatıdır	901.	Yahudî milletinin ~ı	365.
~ zıddıyla bilinir	477, 1047.	zeki hayvanların ~ları	365.
felsefe ~i çirkin gösterir	701.	hırs-ı dünya	383.
iman ~i güzel gösterir	701.	hırs-ı sevap	376, 402.
madem Allah var ~ var	497, 511.	hısn-ı hasin	209.
madem O var ~ var	178.	hisset	360, 361, 362, 363;
her-çibad-âbâd	216.	<i>bakınız: bahillik.</i>	
hesab-ı ebcet	70.	~ ve iktisat	1024.
heva	234, 285, 304, 378, 401, 666, 731.	hiç	
heva-i nefis	17, 665, 1021.	~ten icat	449, 450, 451, 452, 533, 534,
~in zararlarını defetmek	17.	536, 895, 900, 901, 902, 1041, 1106.	
heves	220, 666.	~ten korkmamak	26.
~in hükmetmesi	220.	~ten yaratmak	448.
~kârâne nimetlenmek	917.	hiçlik	492, 513.
hevesat	293.	hidayet 209, 214, 226, 293, 321, 504, 657, 815,	
hayvanî ~tan kurtulmak	474.	853, 1009.	
şeytanların ~a sevk etmesi	220.	~ ehli	<i>Bakınız: ehl-i hidayet.</i>
hevesat-ı hayvaniye.		~ yolu	222, 1008.
~yi tahrik	459.	~te insanların dereceleri mütefavittir	300.
hevesat-ı nefsanîye	297, 459, 460, 498, 1055.	hikâye	250.
hevesat-ı rezile	496.	hadisin hurafevari ~lere tatbik	
hevesî		edilmesi	245.
~ zevkler	632.	hikmet	150, 151, 155, 178, 192,
heybet	791.	210, 211, 221, 230, 257, 258, 259, 260, 261,	
heyulâ	938.	333, 422, 424, 430, 431, 433, 435, 437, 439,	
hıfz	944.	440, 443, 452, 521, 552, 569, 677, 683, 743,	
~ arşı	646.	749, 751, 771, 779, 809, 839, 843, 873, 874,	
hıfz-ı gaybî	77, 91.	879, 885, 887, 888, 890, 892, 922, 945, 975,	
hıfz-ı ilâhî	93, 96.	979, 981, 983, 984, 988, 1037, 1074, 1079,	
hıfz-ı ilâhiye	211.	1103, 1104, 1113.	
hillet	395.	~ arşı	646.
hinzır		~e göre feza-i âlem	202.
~ eti	151, 1000.	~li intizam	955, 1115.
~ yiye hınzırlaşır	150.	~li intizam-ı mükemmel	1103.
~nin zararı	150.	~li kudret	1102.
~in haram olması	151.	~li meseleler	184.
hırkât	543.	~li tanzif	869.
hırs	297, 304, 305,	~li tatlar	882.
362, 364, 366, 387, 653, 731, 1024, 1081;		~li tefriş	981.
<i>bakınız: tama.</i>		~li usta	888.
~ amel-i uhreviyeyi zedeler	366.	Allah'ın ~ini tenkit etmemek	230.
~ hasaret ve muvaffakiyetsizlik		Allah'ın ~nin vüs'atı	757.
sebebidir	364.	eski ~e göre semavat	201.
~ ihlâsı kırar	366.	faaliyet-i ilâhiyedeki ~	947.
~ sebeb-i meşakkattir	365.	hayat ve ~	915.
~ ve kanaatin tesirâtı	364.	her şeyde hükmeden ~	972.
~in üç neticesi	364.	her şeye şamil ~	969.
~in zararı	364.	hükemanın ve ulema-i	
âlimlerin ~ı	365, 1024.	zahiriye'nin ~leri	285.
canavarların ~ları	364.	kâinatın hilkatindeki ~lerin menşei	1108.
ediplerin ~ı	365.	kâinatın hilkatindeki ~lerin menşei	
ehl-i takvanın ~ı	366.	ferdiyettir	908.
		kâinattaki ~ler	887.

kâinattaki ~ler ve haşır	889.
kâinattaki ~ler ve insan	884.
kâinattaki faaliyet-i Rabbaniyenin ~i	946.
kâinattaki faaliyetin ~i	948.
kudsî ~ler ve risalet-i Ahmediye	890.
masnuattaki sanatın ~i	942.
mecudattaki ~ler	887.
mevcudatın ~leri	942.
mevcudattaki ~ler	888.
musibetlerdeki ~ler	474.
semada ~ içinde hareket	1091.
hikmet-i âlem	813.
hikmet-i amme	753, 759, 872.
hikmet-i amme-i kâinat	878.
hikmet-i bâhire	801.
hikmet-i beşeriye.	
~nin nazarı kasırdır	609.
hikmet-i cedide	202.
hikmet-i ebediye	509.
hikmet-i ecnebiye	532.
hikmet-i esasiye	409.
hikmet-i hakikiye	207.
hikmet-i hassa-i zahire	1091.
hikmet-i hilkat	482, 609, 921, 942, 943.
hikmet-i ilâhiye	57, 355, 446, 481, 643.
~ kanununa mûraat ve itaat	229.
hikmet-i insaniye	876.
hikmet-i kudsîye	202, 532, 988.
hikmet-i Rabbaniye	228, 231, 233, 613, 747.
hikmet-i rububiyet	1040.
hikmet-i Sübhaniye	1080, 1081.
hikmet-i vücut	941.
hikmetsizlik	879.
Hikmetü'l-İstiaze	208.
Hikmetü'l-İstiaze Risalesi	1011.
hilâf	371.
hilâfet	51, 59, 65, 346.
Hilâfet Saltanatı	512.
hilâfet-i Arabiye	350.
hilâfet-i İslâmiye	46, 346, 349, 350.
hilâf-ı edep	182.
hilâf-ı fitrat	455.
hilâf-ı sünnet.	
~ olan uyku	628.
hilâl	302.
hilâl-i Ramazan	302.
hile	365;
~ bakınız: desise.	
hilkat	446, 533, 725, 767, 805, 906, 974, 976.
~ şeceresi	260.
~ ve insan	290.
~teki sühulet-i mutlaka	759.
arının ~i	939.
çekirdek ve ağacın ~i	434.
eşyanın ~i	771.
kadının ~i	467.

kadının ~i ve tesettür	454, 455.
kâinatın ~i	739, 771, 890, 908.
küçük hayvanların ~i	426.
küfür ve dalâletin ~i	218.
mevcudatın ~i	769.
nev-i beşerin ~i	409.
Resul-i Ekrem'in ~i	192.
semavat ve arzın ~i	261, 316.
şeytanın ~i	219.
şeytanların ~e müdahaleleri yoktur	213.
zihayâtın ~i	799.
hilkat-i acibe	1089.
hilkat-i âlem	916, 1118.
hilkat-i arz	261.
hilkat-ı insan	261.
hilkat-i insan	761.
hilkat-i kâinat	313.
~in bir netice-i azamı	232.
~in neticeleri ve ferdiyet	908.
hilkat-i mevcudat	1118.
hilkat-i semavat	261.
Hilmi	575.
Himalaya.	
~ dağları	278.
~ silsileleri	278.
himaye	951.
himaye-i Rabbaniye	636, 1078.
himayet	459.
himayet-i gaybî	94.
himmet	78, 79, 81, 82, 98, 103, 109, 112, 382, 546, 640.
~ Kur'ân ve felsefe şakirtlerinin ~leri	298.
himmetsizlik	376, 381.
Hindistan	118, 119.
~ cevizi	308.
Hint	
~teki akvam-ı mazlume	278.
~teki Mecusî ve Berahime	305.
his	32, 203, 220, 285, 300, 329, 401, 926;
~ bakınız: duygu, hissiyat.	
~ hayatın hülâsasıdır	926.
~lerle şuunat-ı kudsiyeye âyinedarlık	959.
~sin çokşunlukları	32.
kemalâta meftuniyet ~si	563.
lezzet-i hâzıraya müptelâ olan ~	665.
muhabbet ve sena ~si	920.
şehevanî ~	457.
hiss-i inkârî	238.
hiss-i kablelvuku	135, 282, 285, 543.
hissiyat	330, 382, 383, 395, 731, 843;
~ bakınız: duygu, his.	
~in Cennetten istifadesi	385.
hazır lezzeti tercih eden ~	378.
insanda ~in galip olması	220.
kör ~	378, 495, 1053.
rekabetkârâne ~ı terk etmek	375.
hissiyat-ı nefsanîye	236, 291, 395.

hissiyat-ı nefsiye	401.	~ ve muvaffakiyet	394.
hissiyat-ı süfliye	390.	~ ve uhuvvet	638.
hissiyat-ı şedide	188.	~a münafi hareket etmemek	639.
hitabat-ı Kur'âniye.		~ı kazanmak ve muhafaza etmek	391.
~nin maani ve işaretindeki genişlik	205.	~ı kıracak esbaptan çekinmek	390.
~nin vüs'ati	205.	~ı kırmanın neticesi	394.
hitabat-ı Sübhaniye	911, 925, 972.	~te ihlâssızlık	1029.
hitab-ı Abdülkadir	90.	~te ihmal	158.
hitab-ı âmm	105.	~te ihtar edilen ders ve nasihatleri	
hitab-ı Kur'ânî	276.	unutmamak	638.
hitap		~te ihtiyat 271, 401, 607, 635, 1014, 1077.	
~ çiçeği	731.	~te iktisat ve kanaat	164.
hakikî ~	262.	~te isar hasleti	373.
Hizb-i Nuriye	139.	~te ittifak	1028.
hizbullah	226.	~te ittihat	392.
~ın hizbüşşeytana mağlubiyeti	1009.	~te kardeş kardeşe peder olamaz	402.
hizbüşşeytanın ~a galebesinin		~te kardeşler	
hikmeti	1007.	~ içinde şahsiyetini fânî etmek	401.
hizbü'l-Kur'ân	98, 101, 102, 107.	~ mabeyninde muhabbet ve	
Gavs-ı Azamın ~a dair keramet-i gaybiyesi		samimiyet	637.
72.		~i tenkit etmemek	391.
Hizbü'n-Nuriye	138.	~in hukukuna tecavüz	390.
hizbüşşeytan	226, 227, 1008.	~in meziyat ve hissisiyatıyla fikren	
~a karşı mağlûbiyet	1009.	yaşamak	395.
~ın desiseleri	214.	~in meziyetlerini kendinde tasavvur	
~ın galebe etmesinin hikmeti	209, 1007.	etmek	395.
~ın hatiat ve isyanları	212.	~in nefislerini tercih etmek	394, 401.
Hızır (a.s.)	Bakınız: Hazret-i Hızır.	~in şahs-ı manevîsi	633.
hizmet	83, 158, 159, 373, 393, 705.	~in şerefi her ferde ait olabilir	401.
~ içindeki lezzet	1017.	~inden nefret etmemek	643.
~ ve derd-i maişet	162.	~te külfet ve meşakkat	632.
~ ve hastalıklar	483.	~te mânileri bertaraf etmek	158.
~i ihzar etmek	157.	~te menfaat-i maddiyede rekabet etmemek	398.
~in kudsiyeti	168.	~te menfaat-i uhreviye noktasında	
~in mükâfâtı ~ içindedir	306.	aldanmamak	399.
~lerde sebat	157.	~te mesleğimiz hakikat ve uhuvvetir	401.
~te ağabeylerin şefkatleri	631.	~te minnettarlığa bedel, dua ve tebrik etmek	
~te birbirine kusur bulmamak	643.		326.
~te birbirine küsmemek	637, 641.	~te muvaffakiyet ve ihlâs	394.
~te birbirini tenkit etmemek	642.	~te muzır mâniler	390.
~te büyük kardeşlerin şefkatleri	631.	~te muzırların şerrini def etmek	158.
~te Cenab-ı Hakka ait netaici		~te münakaşa etmemek	273.
düşünmemek	320.	~te nefis ve şeytanın desiselerine	
~te Cenab-ı Hakkın rızasını esas		kapılmamak	637.
maksat yapmak	391.	~te rekabet	1029.
~te dostların hataları	171.	~te samimiyet	1028.
~te dünyevî menfaatleri aramamak	581.	~te sebat	1122.
~te ehl-i dünyanın evhamını tahrik		~te sebkat	83.
etmemek	271.	~te sevap kazanma arzusu	395.
~te ehl-i dünya tasannu ve riyada		~te şakirtlere peder değil, kardeş	
bulunmamak	165.	olmak	632.
~te fütür	158, 160, 161, 165, 167, 168.	~te şefkat tokadı	638, 639, 640.
~te gelen musibetler	638.	~te şevk	
~e karşı tedbir almak	642.	~ ve gayret	82.
~te hıfz ve himayet	636, 1002.	~i kaybetmemek	321.
~te ihlâs 161, 164, 165, 390, 393, 394, 398,		~te şeytanlara karşı ihlâs kuvvetine	
638, 1027, 1028, 1122.		dayanmak	390.
~ düsturları	391.	~te tebliğ	321.

~te tefânî	1029.	~ye talebelik	162.
~te tenafür-i kulûba düşmemek	639.	hizmet-i Kur'âniye-i Nuriye ve askerlik	270.
~te tesanüt	392, 639, 1028.	hizmet-i Nuriye	
~te teşettüt-i efkâra düşmemek	639.	~ ve hapishaneler	1067.
~te ücret	632.	~yi terk etmenin neticesi	162.
~te üstadından darılmamak	643.	hapishanenin ~ye faydası ve hikmeti	581.
~te vahdeti muhafaza etmek	639.	hizmet-i sadıkane	83.
en makbul ~	1018.	Hoca	163, 182, 343, 345, 578;
hadimleri ~e sevk etmek	157.	<i>bakınız: Said Nursî.</i>	
hakka ~te yardımlaşmak	387.	~nın yilandan kurtulması	594.
hayvanatın ~lerindeki lezzet	307.	Hoca Hasan Efendi	116.
iman ~ine ahalinin alâkası	571.	Hoca Sabri	267, 280.
Kur'ân ~inde çalışanlar ve Abdülkadir-i		hocalar	245.
Geylânî	89.	~i ilzam eden bir sual	614.
mevcudatın ~lerindeki lezzet	306.	enaniyetli ~	575.
Müslümanlara iman cihetinde ~	403.	resmî ~	416.
saadet-i ebediyeyi netice veren ~	1028.	hocalık	408, 1031.
uhrevî ~lerde ihlâs	389.	hodbin	164.
hizmet-i diniye	393.	hodfüruş	236.
~ mukabilinde gelen menfaat-i		~âne şeref	401.
maddiye	373.	hodfüruşluk	73, 323, 401,
~de ihlâs	373.	518, 580, 999, 1082.	
hizmet-i esasiye	40.	hodgâm	607, 611.
hizmet-i ilmiye	393.	hodgâmlık	374, 395, 398, 402.
hizmet-i imaniye	570, 580, 1122;	Horhor	546, 1060.
<i>bakınız: iman hizmeti.</i>		~ bahçesi	554.
~nin ilânâtı	581.	horoz	307, 308.
hizmet-i İslâmiyet	47.	hoş	530.
hizmet-i kudsiye	42, 157, 390.	Hristiyan	<i>Bakınız: Nasarâ, İsevî.</i>
~de sebat	157.	~ dindar ruhanîleriyle ittifak	375.
~nin üç nevi kerameti	157.	Hristiyanlık	<i>Bakınız: İsevîlik.</i>
hizmet-i kudsiye-i Kur'âniye	639.	Hubab	964, 1117.
hizmet-i Kur'ân	124.	hubb-i câh	998.
yağmur ~'la münasebettardır	125.	hubb-i Ali	48.
hizmet-i Kur'âniye	72, 75, 77, 79,	hubb-i câh	72, 372, 376, 400, 401.
80, 81, 83, 87, 94, 96, 103, 114, 159, 160,		hububat	308, 309.
161, 163, 168, 169, 389, 390, 396, 998, 999,		hubur	1097.
1000, 1028, 1122.		hudus	699, 953.
~ ve Gavs-ı Azam	998.	hukuk	212.
~ ve harp	270.	hadsiz ~a tecavüz	233.
~ ve siyaset	160.	kâinatın ~una tecavüz	645.
~ ve Şeyh-i Geylânî	81.	mahlûkâtın ~una hasaret	212.
~de bulunan dünyaya küsmeli	160.	mahlûkâtın ~unu tahkir	232.
~de fütür	159, 160, 161, 163, 167, 170.	mahlûkâtın ~una tecavüz	232.
~de ihlâs	164.	mevcudatın ~una tecavüz	445.
~ ve ciddiyet	161.	Hukuk ve Hürriyet-i Nisvan Komitesi	380.
~de kardeşleri tenkit etmemek	391.	hukuk-ı hayat	747, 839, 879, 951.
~de şefkat tokatları	157, 1001.	hukuk-ı insaniye	895.
~de sevkleri tezyit ve füturları izale	73.	hukuk-ı umumiye	181.
~nin bir silsile-i kerameti	157.	hulâsa	
~nin hürmetine taarruz	390.	medenî ~lar	558.
~nin kerameti	158.	Rahmanî ~lar	558.
~nin kudsiyeti	159.	hulefa	47.
~ye düşman olanların çabuk tokat		Hulefa-i Erbaa	45, 66, 67, 69.
yememeleri	171.	~nın beşincisi	66.
~ye düşmanlık edenlerin selâmette		Hulefa-i Raşidîn	47, 51, 68.
kalmaları	170.	~den üçünün şهادeti	68.
~ye fütür vermemek	170.		

~e zem ve adavet	48.	Hut Burcu	250.
~in hilâfet tertibi	59.	hutbe-i ezeliye	204.
hulefa-i selâse	46, 68.	huzur	27, 174, 397.
hulle-i icadat	937.	huzur-i İlâhî	174, 1029.
hulûl	699.	huzur-i Muhammediye	670.
Hulûsî (Bey, Yahyagil)	80, 82, 160, 163, 1000, 1002, 83, 90, 141, 142, 161, 162, 352.	huzur-i Nebevî	338.
Hulûsî-i Sani	82.	~de işitilen gürültü	247.
humud	193.	huzur-i Rahman.	
Huneyn	57, 228.	~'a takarrüp	1117.
hurafe	420.	hüccet	273.
hurafevari.		zahir ~lar	998.
~ hikâyeler	245.	Hüccetü'l-İslâm	588.
~ tarih	277.	Hüccetü'l-Kur'ân Aleşşeytan ve Hizbîhî	
huri	385, 747.	risalesi	1011.
huruf	<i>Bakınız: harf, hurufat.</i>	Hüccetullahü'l-Baliğa	139.
Acemî ve ecnebi ~una başlanması	339.	hüceyrat	<i>Bakınız: hücre.</i>
Acemî ve ecnebi ~unun intişarı	340.	~ın mizanla tanzimi	876.
Arabî ~un terki	339.	~ın tanzifatı	871.
ecnebi ~u	345, 348.	~taki muvazene	877.
havadaki ~	648.	hüceyre-i beden	429.
Lâtin ~unun İslâmlar içinde kabulü	341.	hücre	425;
Lâtince ve Frengî ~	340.	<i>bakınız: hüceyrat.</i>	
Lâtînî ~	583.	~lerin gıdalandırılması	295.
mukattaat ~ların hasiyetleri	1079.	bedenin ~sine gönderilen rızık	195.
hurufat	<i>Bakınız: harf, huruf.</i>	rızkın ~de iddiharı	195.
~ın havada sümbüllenmesi	647.	Hücumat-ı Sitte	402, 1011, 1012.
ağızda ~ın teşekkülü	650.	hüda-i Kur'ânî	299, 1016.
ecnebi ~ı	347.	~nin verdiği ders	300.
emr-i tekvinden gelen ~	648.	Hüdhüd	617, 618.
havadaki ~	648.	~ün arifliği	618.
havadaki ~ın kudsiyet kesb etmesi	650.	Hüdhüd-i Süleyman	617.
İrade-i Ezeliye'nin tecellisine		Hüdhüd-i Süleymanî	618, 984, 1074.
mazhar ~	648.	hükema	285.
Kur'ân-ı Hakîmin ~ı	621.	~nin düsturları	416.
Kur'ân'ın ~ı	997.	eski ~	938.
surelerin başlarındaki ~	650.	eski hikmetin ~sına göre semavat	202.
şifre-i İlâhiyenin ~ı	648.	hük-m-i Kur'ân	225.
hurufat-ı İslâmiye	148.	hükûmet	158, 159, 269, 271, 364, 405, 406, 407, 409, 412, 458, 565, 644, 668, 1030, 1031, 1043, 1064.
hurufat-ı Kur'âniye	621.	~in evhamlandırılması	566.
huruf-i ecnebiye	339, 345.	~in memurlarının Nurcuların aleyhine	
huruf-i hecâ	70.	sevk edilmeleri	573.
huruf-i kudsiye		cumhuriyet ~i	1031.
havadaki ~	648.	müptedilerin ~i ve Said Nursî	270.
huruf-i kudsiye-i şifre-i İlâhiye	649.	şer-i şerîf üzerinde giden ~	350.
huruf-i Kur'ân	646.	hükûmet-i Arabiye	349.
huruf-i Kur'âniye	348.	Hükûmet-i Cumhuriye	651.
havadaki ~	648.	hüküm	151, 797.
huruf-i mukattaa	148.	hükümdar-ı âdil	951.
husumet	<i>Bakınız: düşmanlık.</i>	hükümdarlık	951.
~in şakaya dönmesi	29.	hükûmet	269.
~teki azab-ı vicdanı	652.	anarşistlik hesabına ~i iğfal	573.
mü'minler mabeyninde ~	652.	Hülâgû	100, 101, 338, 339, 349.
hususî		~ felâketi	85.
~ dünya	385.	hümûm	1097.
hususiyet	89.	hüner	377, 1114.
hut	244, 245, 247, 248, 249, 250, 623.		

~ sahibi	947, 948, 1114.
hürmet	241, 398, 413, 415, 417, 418, 456, 459, 487, 526, 653, 1050.
~teki muaccel mükâfat	653.
~teki zevk ve lezzet	653.
hastalık ~i telkin eder	487.
ihtiyarlara ~	526, 1058.
koca ve karı mabeynindeki ~	457.
milletin ~ini kabul etmek	413.
peder ve valideye ~	1067.
refikaya ~	465.
rikkat-i cinsiyeden gelen ~	526.
hürmet-i müteakbile	457.
Hürriyet	76, 85, 91, 346, 410, 416.
Hüseyin	352, 1041.
Hüseyin (r.a.)	<i>Bakınız: Hazret-i Hüseyin.</i>
Hüseyin Usta	635.
hüsn-i cemal	465.
hüsn-i edep	104.
hüsn-i hakikî	230.
hüsn-i hatime	990, 1120.
hüsn-i istikbal	238.
hüsn-i kabul	372, 373.
hüsn-i kabul-i halk	411.
hüsn-i kemal	1018.
hüsn-i mücerret	312.
hüsn-i münezzeh	312.
hüsn-i sanat	733, 753.
hüsn-i sanat-ı mutlak	733.
hüsn-i tesir	373.
hüsn-i zan	215, 418.
Hüsrev	74, 79, 81, 85, 112, 116, 121, 124, 131, 135, 138, 164, 165, 267, 324, 326, 344, 352, 365, 403, 470, 499, 500, 544, 580, 599, 635, 1024, 1027, 1030, 1116.
hüsün	33, 34, 312, 795, 917;
~ <i>bakınız: güzellik, cemal.</i>	
~lerin menşei	825.
mücerret ve münezzeh ~	564.
hüve	781.
~ ile başlayan isimler	675, 779.
~in Vahidin vücudunu ispatı	781.
~yerine "ene"ye perestîş	829.
Hüve'l-Bâkî	284, 469.
Hüve'l-Ma'rufu liküllî'l-arifin	787.
Hüve's-Semî'u'l-Basîr	781.
Hüve'r-rahmanü'r-rahîm	675, 779.
hüviyet	952.
hüviyet-i şahsiye	560.
hüzn-i elîm	859.
hüzün	122, 503, 514, 550, 715.
~lerden kurtulmak	857.
~lere nokta-i istinat	863.
~lerin defi	516.
elîmâne bir ~	553.
lezizâne bir ~	553.

ırmak	973.
ıslah	
~ kocanın ~ı	468.
~ mahpusların ~ı	1066.
Isparta	118, 121, 122, 123, 124, 126, 130, 132, 133, 134, 137, 139, 159, 165, 271, 361, 371, 405, 406, 407, 460, 539, 634, 1030, 1031, 1060.
~ Hapishanesi	576.
~ medresesi	552.
~nın bağları	131.
Ispartalı Süleyman Rüştü	126.
ıyal	
~in rızkı	655.
ıyd	
~ namazları	312.
ızzar	236.
ıztırap	
~lara nokta-i istinat	863.
ıztırar	
~ lisanı	753.

i'caz	186, 201, 202, 819, 1068.
~ lisanı	616.
i'cazî	
~ nükteler	996.
i'caz-ı Kur'ân	163.
~'in belâgati	655.
i'caz-ı Kur'ânî	226, 654, 1082.
iaşe	873, 877, 907, 974, 975, 979, 982, 1090.
~ zîhayatın ~ si	979, 1101.
iaşe-i şamile	753.
ibad	179, 182, 230, 302, 314, 486, 552, 989;
~ <i>bakınız: kul, abd.</i>	
~ın rızkı	655.
semavat ve arzdaki ~in kardeşliği	298.
zakir ve tesbihhan ~	717.
zîşuur ~	511.
ibadet	797, 801, 910, 1109;
~ <i>bakınız: ibadet.</i>	
ibadet	68, 162, 174, 383, 403, 408, 443, 444, 445, 471, 482, 508, 545, 566, 574, 654, 787, 789, 797, 801, 911, 916, 919, 920, 992, 1030, 1084, 1091, 1110;
~ <i>bakınız: ibadet.</i>	
~ ayları	403.
~ eden	<i>Bakınız: âbid.</i>
~ mevcudatın ~ini keşfeder	445.
~ hükümündeki hastalıklar	24.
~ iki kısımdır	23, 471, 1045.
~ kâinatın sebep-i hilkatidir	919.

~ manevî yaralara tiryaktır	444.	icat	153, 155, 208, 213, 219,
~i terk eden	445.	422, 430, 433, 434, 436, 438, 439, 440, 441,	
~ mevcudatın hukukuna tecavüz		447, 449, 450, 451, 452, 533, 535, 646, 741,	
eder	444.	831, 894, 895, 896, 898, 902, 907, 918, 929,	
~ mevcudatın ibadetini göremez	445.	935, 937, 966, 974, 977, 979, 982, 987,	
~ nefesine zulmeder	446.	1006, 1036, 1038, 1079, 1106, 1107.	
~i terk etmek		~ fiili	938;
~ hikmet-i ilâhiyeye tecavüzdür	446.	<i>bakınız: fill-i icat.</i>	
~ kâinatın hukuk-ı kemalâtına		~ fiillerinde muvafakat	979.
tecavüzdür	446.	~ ve esbap	1106.
~le kemalât zuhur eder	755.	~dı inkâr	451.
âdâtı ~e çevirmek	174, 181, 185.	~dı tabiata tahmil	1038.
âdeti ~e çevirmek	191.	~dı tabiata vermek	1037.
dua ~tir	489.	ademden ~	902.
gençlikte ~	520.	esbab-ı âlemin ~ etmesi	1034, 1036.
hasta akrabaya hizmet ~tir	488.	esbab-ı maddiye hiçten ~ edemez	534.
hastalık bir nevi ~tir	30.	esbabın ~ etmesi	422, 424, 441, 905.
hastalık ve ~	1045, 1049.	esbabın ~da müdahalesi	441.
hastalık ve musibetlerde ~	24.	eşyanın ~ edilmesi	735, 737, 1091, 1106.
hastalıkla geçen ömür ~tir	472.	eşyanın hiçten ~ edilmesi	737, 901.
hastalıkta ~	23.	hasenatın ~dı	234.
hastalıktaki manevî ~	472, 477.	hiçten ~	449, 450, 451, 452, 533, 534, 536,
Kur'ân'ın ~i terk edenî zecretmesi	444.	895, 900, 902, 1041.	
mahlûkatın ~leri	443, 689, 1040.	hüsn-i sanatla def'aten ~	753.
menfi ~	23, 471, 1045.	iki tarzda ~	451.
mevcudat ve ~	755.	insanın ~ edilmesi	731.
mevcudatın ~ini inkâr	445.	Kadîr-i Zülcelâl'in kudretiyle ~	422.
mevcudatın ~leri	753.	kâinatın ~dı	813.
müspet ~	23, 471, 1045.	kanunlara ~ vermek	437, 1039.
rızka çalışmak bir nevi ~tir	656.	kolaylıkla ~	536, 898.
tahsil-i rızık için ~i terk	1081.	Kudret'in ~dı	449.
tefekkür ~i	674.	mevcudatın ~ edilmesi	1106.
tefekkürî ~	403.	mevcudatın iki vecihle ~ edilmesi ve ferdiyet	900.
ibadet-i halise	486.	sebepler ~	896.
ibadet-i mahsusa	985.	şeytanların ~da müdahaleleri yoktur	213.
ibadet-i tefekkürîye	990.	şeytanların ~dı	210, 219.
ibahe	334, 335.	tabiatın ~ etmesi	422, 441, 905.
ibda	451, 452, 737, 900, 1106.	vahdetle ~	737.
ibka	33, 146, 863.	zîhayatın ~ edilmesi	1034.
iblis	<i>Bakınız: şeytan.</i>	icaz	186, 201.
~in desisesi	229.	icazet	118.
~in kendini, kendine tâbi olanlara inkâr		icma	1120.
ettirmesi	229, 1009.	eazım-ı beşerin ~ı	697.
cinnî ~ler	229.	icraat	979.
İbni Abbas	245.	icraat-ı hayretefza	1119.
İbni Ebu Talip	341;	ichmek	174, 741.
<i>bakınız: Hazret-i Ali.</i>		içtihat	161.
İbni Sina	<i>Bakınız: Ebu Ali ibni Sina.</i>	içtima	89, 109.
İbrahim	274.	içtimaî vazifeler	414.
İbrahim (a.s.)	<i>Bakınız: Hazret-i İbrahim.</i>	iç yağî	195.
İbrânî.		idam	224, 450, 451, 519, 529, 923.
~ esma-i ilâhiye	598.	idam-ı ebedî	188, 223, 224, 225, 462,
icad-ı daimî	797.	478, 567, 573, 827, 1085, 1086.	
icad-ı eşya	433, 446, 767, 1106.	idare	238, 334, 335, 430, 877,
~daki intizamı suret	1040.	935, 945, 967, 969, 972, 974, 979, 1107.	
~daki kolaylık	446.	~ memurları	413, 1032.
icad-ı ilâhiye	145.	cesedin ~si	354.
icad-ı şer	219.		

denizlerin ~si	974.
ehl-i salâhatin ~si	305.
fasıkın ~si	305.
hakîmâne ~	946.
memleketi ~	305.
nebatat ve eşcarın ~leri	979.
nebatat ve hayvanatın ~ edilmesi	255, 259.
zeminin ~si	973.
zihayâtın ~si	979.
idare-i kâinat	924.
idrak	410.
ifade-i hakaik	64.
ifade-i i'caz-ı Kur'ânî	654.
ifade-i Kur'âniye	444.
iffet	193, 520.
ifrat	51, 192, 193, 202, 379, 625.
fikirde ~	624.
ifrat-ı muhabbet	48, 49.
ifrit	199;
bakınız: cin.	
küre-i arzın ~lere mahsus tabakası	201.
ifsat	572, 1011.
selâmet-i fikrin ~ı	241.
iftihar	395, 612, 949, 959.
ihkak-ı haktaki ~	951.
iftihar-ı kudsi	950.
iftikar	365.
iftirak	52, 273, 503, 528, 550, 1059.
dostlardan ~	527.
ihtiyarlığın ihtar ettiği ~	507.
ihafe	227, 236.
ihata	153.
ihata-i ilim	1059.
ihata-i ilmiye	533.
ihata-i rahmet	507.
ihbarat-ı Gavsîye	337.
ihbarat-ı gaybiye	341, 996.
ihbarat-ı gaybiye-i Ahmediye	336.
ihbarat-ı gaybiye-i Kur'âniye	69.
ihbar-ı bilgayb	56, 996.
ihbar-ı gaybî	55, 60, 62, 63, 64, 66, 68, 69, 74, 86, 102, 339, 606, 617, 996.
ihbar-ı gaybî-i Nebevî	69.
ihbar-ı gaybiye-i Nebeviye	69.
ihbar-ı gayp	65, 66.
ihkak-ı hak	948, 951, 1114.
ihlâs	82, 83, 90, 323, 367, 370, 373, 374, 375, 377, 378, 379, 381, 382, 383, 384, 387, 388, 389, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 417, 418, 461, 463, 543, 582, 639, 665, 1024, 1025, 1026, 1027, 1028, 1029, 1065, 1082, 1122;
bakınız: sır-ı ihlâs.	
~ dersinde nisyan	1078.
~ düsturları	391.
~ ile kim ne isterse Allah verir	374.
~ İslâmîyette mühim bir esastır	370.
~ meratibi	1029.

~ suresi	Bakınız: Sure-i İhlâs.
~ şerde dahi olsa neticesiz kalmaz	374.
~ ve rabita-i mevt	1029.
~ı kazandırın ve kuvvetlendiren sebepler	1029.
~ı kazanmak	323.
~ için dört düstur	1028.
~ ve muhafaza etmek	391, 396.
~ı kazanmanın önemi	390.
~ı kıracak esbaptan çekinmek	390.
~ı kırın esbap	397.
~ı kırın sebepler	1029.
~ı kırmanın neticeleri	390.
~ı kuvvetleştirecek iki misal	398.
~ı zedeleyen sebepler	1029.
~lı amel	323, 379.
~lı hafızlar	517.
~lı muhabbet	323.
~sız amel	379.
~taki hassalar ve kuvvetler	390.
a'mal-i salihanın ruhu ~tır	386.
amelde ~	1019.
amel-i salihin hayatı ~tır	372.
batıl yolunda ~	382.
Cenab-ı Hakkın rızası ~ ile kazanılır	376.
dalâlette ~	374.
dünyada ve uhrevî hizmetlerde ~	390.
ehl-i dinde ~ın önemi	372.
haksızların ~ı	393.
hırs ~ı kırar	366.
hizmet-i diniyede ~	373.
hizmet-i Kur'âniyede ~	164.
hizmette ~	161, 165, 390, 393, 394.
hizmette ~ ve muvaffakiyet	394.
hizmette ~ı kırmanın neticesi	394, 395.
hubb-i câh ~ı kırar	376, 401.
israf ~ı kırar	366.
kadınların ~ı	467.
kuvvet ~tadır	393.
medar-ı necat ve halâs ~tır	323.
menfaat-i maddiyede rekabet ~ı kırar	398.
mübarek kelimelerin ~la hayatlanması	377, 378.
şeytanlara karşı ~ kuvvetine dayanmak	390.
teveccüh-i nâs ve ~	372.
ubudiyette ~	322.
validelik şefkatindeki ~	463.
vazife-i ilmiye ve diniyede ~	567.
İhlâs Risalesi	578.
ihlâs-ı etem	397.
ihlâs-ı tam	90, 366, 394, 402.
ihlâssızlık	372, 400.
ihraç	
demirin ~cı	615.

ihşan	34, 87, 187, 188, 363, 373, 385, 477, 529, 552, 615, 683, 689, 719, 793, 839, 841, 951, 980, 1031; <i>bakınız: ihşanat.</i>		~ lisanı	753.
~ müzekkerdir	793.		ihşiyac-ı mutlak	259.
~ niyeti	325.		ihşiyac-ı ruh	537.
~a karşı muhabbet	189.		ihşiyac-ı ruhî	674.
~a karşı perestîş	189.		ihşiyâç	304, 311, 731, 861, 867; <i>bakınız: ihtiyacat, hacet, hacat.</i>
ebedî âlemde ebedî ~lar	980.		fitrî ~	288.
hususî ~lar	793.		her şeyin ~la amel etmesi	311.
imandan neş'et eden ~lar	717.		in'am ve ~	615.
mağfîret ~ı	215.		ihşiyar	88, 150, 155, 284, 520, 526, 532, 924, 939, 1055, 1057, 1059, 1103; <i>bakınız: yaşlı.</i>
Sahabelere mağfîret ~ı	62.		~ hastalara hizmet etmek	1054.
ihşanat	751, 839, 958, 988; <i>bakınız: ihşan.</i>		~ kadın	1042.
âlem-i bekada ~	989.		~ kadınlar ve tesettür	454.
Allah'ın beşere ~ının camiiyeti	1116.		~ mü'min duası	556.
ebedî ~	978.		~ peder ve valideye hürmet	526, 1067.
ebedî ~a muhabbet	189.		~ peder ve valideye itaat	497.
Hâlıkın ~ı	187.		~ ve kabir	1056.
ihşanat-ı ilâhiye	972.		~lar belâlara engeldir	525.
~nin en mühim bir vesilesi	189.		~lar ve dünyanın ehval-i muhavvifânesi	1060.
ihşanat-ı marufe-i Rabbaniye ve Rezzakiye	1089.		~lar ve iman-ı bilahiret	510.
ihşanat-ı uhreviye	972.		~lara hizmet	497, 498.
ihşan-ı ilâhî	373, 390, 411, 474, 1028.		~lara hürmet ve merhamet	526.
ihtar	27, 214.		~lara iman-ı bilahiretten gelen teselli	508.
ihtar-ı Kur'ânî	529.		~lara merhamet	570.
ihtar-ı manevî	638.		~ların acz ve zaafı	525.
ihtar-ı Rahmanî	27.		~ların bereketi	525.
ihtar-ı Sübhanî	1044.		~ların dualarını almak	497, 1054.
ihtilâf	236, 371, 372, 373, 374, 376, 378, 379, 381, 383, 384, 1027; <i>bakınız: ihtilâfat.</i>		~ların duası	502.
~ın İslâmiyete zararı	381.		~ların en fenası	556.
~ın merhemi ve ilacı	381.		gençliğin mahiyetini bilmeyen ~lar	520.
ehl-i hakkın ~ı	1025.		ihtiyarluk zahmetini çeken ~lar	516.
ihtilâfat	226, 402, 1027; <i>bakınız: ihtilâf.</i>		imanlı ~lar	538, 1060.
ihtilât-ı mutlaka	733.		~ın rızıkları	525.
ihtimal	424.		izzetli ve muktesit ~	360.
ihtimal-i adem	225.		oduncu ~ın istîğnası	1024.
ihtimal-i beka	225.		ömrünü felsefî fûnuna sarf eden ~lar	537.
ihtimal-i imanî	225.		rahmetin ~lara hürmeti	556.
ihtimal-i küfrî	225.		ihşiyar (irade)	146, 147, 152, 155, 196, 284, 295, 296, 324, 506, 887, 895, 938, 1097.
ihtimal-i zatî	217.		~ ve rızık	366.
ihtimamat	759.		~ ve rızık-ı helâl	365.
ihtira	451, 737, 900, 1106.		~i dinlemeyen letaif	218.
ihtiram	487.		~sız hayvanların beslenmeleri	197.
ihtirasat-ı dünyeviye	1016.		çocuğun ~ı ve rızıkı	196.
ihtirasat-ı hayvaniye	301.		rızık ve ~	196, 197.
ihtiyacat	256, 855; <i>bakınız: ihtiyâç</i>		ihşiyare	
~ın elemelerinden kurtulmak	257.		~ ve kabir	1056.
ihtiyac-ı beşer			ihşiyar-ı beşer	96.
~ ve demir	617.		İhtiyarlar Lem'ası	565.
ihtiyac-ı fitrî	35, 459.		ihşiyarluk	317, 454, 456, 485, 503, 504, 505, 510, 516, 518, 520, 522, 526, 530, 538, 541, 545, 558, 561, 563, 863, 1057, 1062.
			~ dünyadan müfarakatı haber verir	511.
			~ karanlıkları	512.
			~ makbul bir şefaathîdir	511.

~ sabahı	503.	iktidarsız	
~ ve beyaz kıllar	1058.	~ların zenginleşmeleri	365.
~ ve firaktan gelen gamlar	545.	dalâlette ~ların muktedir görünmeleri	236.
~ ve iman-ı bilahiret	510.	iktiran	325, 326, 1020.
~ zahmeti	516.	iktisab-ı marifet	1117.
~ğı gençliğe değişmemek	526.	iktisat	130, 131, 353, 357, 358, 359,
~ğı sevmek	511, 1056, 1057.	360, 361, 362, 363, 366, 367, 467, 878, 879,	
~ğın alâmeti beyaz kıllar	517.	890, 1022, 1023.	
~ğın ihtar ettiği zeval ve firak	507.	~ ahlâk-ı âliye-i Peygamberiyedendir	362.
~ğın verdiği intibah	531.	~ düsturu ve hayat-ı beşeriye	878.
~la ebedî gençliği kazanmak	538.	~ etmeyen zillete düşmeye namzettir	358.
~ta alınan evzak-ı ruhaniye	526.	~ hikmet-i ilâhiyeye tevfik-i harekettir	355.
~ta çekilen gam ve keder	520.	~ izzet ve cömertliktir	360.
~ta dostlardan firak	555.	~ sebep-i berekettir	357, 1024.
~ta dünya	502.	~ ve bereket	357, 358, 369.
~ta evlâdını veya akrabasını		~ ve hisset	1024.
kaybetmek	545.	~ ve hissetin farkı	362.
~ta evzak-ı imaniye	538.	~ ve ism-i Hakîm	890.
~ta gençlere benzemeye çalışmamak	556.	~ ve kanaat düsturu	164.
~ta gurbet	510.	~ ve maişet	357.
~ta Hâlîk-ı Rahîm'e iman ve intisap	1055.	~ ve sahavet	1024.
~ta iman ve namaz	538.	~dî yapmamak	877.
~ta ubudiyetkârâne tavır takınmak	556.	~dın kıymet ve izzeti	1024.
~ta vefat ve hastalığı hoş görmek	530.	~dın menafi-i azîmesi	1024.
~taki zaaf ve acz	524, 526.	~dın neticeleri	353.
~tan gelen.		~sız hareket	1104.
~ me'yusiyete kudsi teselli	574.	~sız insan	877, 890.
~ teessürat ve teellûmata teselli	556.	~taki izzet ve bereket	1024.
~tan memnun olmak	508.	~tan gelen kanaat	367.
~tan razı olmak	526, 1058.	Harb-i Umumîdeki mecburî ~	369.
~tan şekva ve teessûf	508.	<i>İktisat Risalesi</i>	131, 132, 369.
ehl-i dalâletin ~ları	538, 556.	iktisatsızlık	358, 364, 367.
imanlı ~	516, 1058.	~ğın zararı	367.
nursuz ve teselsiz ~	556.	ilâç	885, 920.
ihtiyat	271, 273, 607.	iman ~cı	498.
ihya	508, 535, 795, 873, 907, 918, 925, 931;	imandan gelen ~	1054.
<i>bakınız: hayat vermek, diriltmek.</i>		tedavi için ~ almak meşrudur	493.
~ fiili	907.	ilâh	430, 558, 759, 829, 831, 841,
ihya-i arz	931.	937, 982, 1037.	
ihya-i emvat	1023.	Allah'tan başka ~ yoktur	781, 783, 789.
ikap	190.	rızka muhtaç olanlar ~ olamaz	656.
ikaz	214, 401, 1017.	valide ve velâdi bulunan ~ olamaz	656.
ikindi	125, 502, 629.	ilâhe'l-Evvelfîne ve'l-Ahîrîn	985.
~ vaktinde uyku	629.	ilâh-ı şer	214.
iklim		ilâh-ı Vahid	787.
zeminin yedi ~i	199.	~i nasıl tanıyacağız?	781.
ikna	620.	~i tanımak	787.
ikram	87, 103, 335, 685.	ilâhî	965, 1097.
ikram-ı ilâhî	87, 88.	~ ihtar olan musibetler	27.
iksir-i âzam	226.	~ kanunlara tabiat namını vermek	1038.
iktezahtü't-tabiat	422, 430, 1034, 1037.	~ setler	279.
iktidar	196, 213, 236, 296, 938, 939, 1097.	ilâma	483.
~ ve rızık	366.	ilâm-ı malûm	655.
~ ve rızık-ı helâl	365.	ilâm-ı Rabbanî	87.
~sız hayvanların beslenmeleri	197.	ilân-ı tekvinîye	670.
çocuğun ~ı ve rızık	196.	ilânname-i ilâhî	942.
rızık ve ~	196, 197.	ilhad	
iktidar-ı imanî	559, 1062.	ahir zamandaki ~ ve Risale-i Nur	587.

ilham	986.	ilm-i Ezeli	284, 451, 536, 901.
~a mazhar hayvanat	311.	ilm-i hakikat	120, 285, 588, 632, 1074.
Allah'ın cünudunun ~ları	622.	~le maişeti kazanmak ittihamı	387.
umum ~lar kelâm-ı ilâhîdir	622.	ilm-i Hâlık	761.
ilhamat	985, 1120.	ilm-i ilâhî	448, 924.
ilhamat-ı sadıka	986.	ilm-i ilâhiye	927.
ilhamî.		ilm-i kelâm	40.
~ bir tefsir	134.	ilm-i muhit	64, 239, 534, 759, 924.
ilham-ı Hûda	90.	ilm-i muhit-i ilâhî	737.
ilham-ı Rahmanî	1081.	ilm-i münazara	387.
ilim	54, 69, 145, 245, 258, 310, 333, 374, 415, 416, 417, 424, 428, 429, 430, 437, 449, 531, 533, 619, 739, 741, 743, 749, 761, 771, 982, 983, 994, 1036, 1037, 1074, 1092; <i>bakınız: ulûm.</i>	ilm-i nahiv	
~ arşı	646.	~in kitapları	285.
~ ehli	<i>Bakınız: ehl-i ilim.</i>	ilm-i tarikat	120.
~ elinde teşbihât ve temsiller	622.	ilm-i tıbbî	368.
~ şehrinin kapısı	1118.	ilm-i usul	304.
~ ve emaret	365.	ilm-i usul-i din	217.
Allah'ın ~minin kaderî kelimeleri	622.	iltibas	262.
ezel ~mî	1021.	iltica	17, 27, 31, 211, 212, 214, 242, 281, 319, 472, 482, 489, 711, 849, 855, 1049, 1117.
ezeli ~	449.	hastalıkta ~	28.
her şeye taallûk eden ~	972.	kuvve-i ilâhiyeye ~	849.
her şeyi ihata eden ~	969.	muterizâne ve müştekiyâne ~	28.
insanın cüz'î ~mî	841.	mütezellilâne ve istimdatkârâne ~	28.
kalemle ~i tahsil	403.	iltifat	215, 518.
ulemanın ~i	365.	riyakârâne ~	215.
vücut ve ~	761.	iltifat-ı Rabbanî	27.
ille-i gaye	232.	iltifat-ı Rahmanî	1044.
illet	150, 151, 213, 321, 325, 326, 1019, 1020.	iltihak	381.
evradın ~i	322.	iltimas	119.
hasenatta ~	234.	iltizam	45.
hikmetin tebeddülü ile ~ değişmez	151.	ima	101, 593.
mehalik ve şerrin ~leri	213.	ima-i gaybî	106, 107.
nimetin ~i	325, 326.	imam	579.
illet (hastalık)	319, 477; <i>bakınız: maraz.</i>	Mutezile ~larına göre şerrin icadı	218.
Avrupa'nın beşere hediye ettiği ~	293.	İmam Ömer Efendi	148.
terk-i âdetten neş'et eden ~	196.	İmam-ı Ahmed ibni Hanbel	579.
illet-i hakikî	325.	İmam-ı Ali	338, 418, 587, 588, 636, 673, 1028, 1118; <i>bakınız: Hazret-i Ali.</i>
illet-i mucide	234.	~nin Risale-i Nur'a işaretleri	658.
ilmelyakîn 508, 557, 561, 986, 989, 1061, 1096, 1117.		~nin İsm-i Azamı	931.
ilmî		~nin Risale-i Nur ile kabul olan duası	587.
~ kalıplar	737, 739, 1106.	~ ve Risale-i Nur	1078.
<i>bakınız: kalıb-ı ilmi.</i>		İmam-ı Azam	363, 579.
~ kanunlar	901.	~in İsm-i Azamı	931.
~ mevcudiyet	952.	İmam-ı Gazalî	345, 588, 589.
hükemanın ~ tahakkümü	202.	İmam-ı Hâkim	116.
ilm-i Allâmü'l-Guyûb	282.	imam-ı mutlak	228.
ilm-i belâgat	67, 69.	İmam-ı Mübin	769, 771, 987, 1092.
~te bir kaide-i mukarrere	655.	~ ve ağaç	773.
ilm-i beşer	282.	İmam-ı Rabbanî	101, 102, 116, 119, 174, 175, 176, 185, 285, 530, 1003; <i>bakınız: Müceddid-i Elf-i Sani, Ahmed-i Farukî.</i>
ilm-i beşerî	281.	~nin İsm-i Azamı	931.
ilm-i cifir	63, 84, 101, 107, 147, 165, 997, 1000.	~ ve sünnet-i seniye	1003.
ilm-i esrar	601.	İmam-ı Rabbanî Ahmed-i Farukî	934.
		İmam-ı Şafîi	260.

imamlık	379.	~yle cihat-ı sitteden istifade	709.
iman	40, 45, 156, 174, 179,	~ nuru	713, 508; <i>Bakınız: nur-i iman.</i>
207, 214, 217, 218, 223, 232, 234, 237, 271,		~nun verdiği teselli	514.
396, 408, 414, 421, 479, 485, 497, 502, 507,		~yla ihtiyarlığı hoş görmek	530.
508, 515, 516, 522, 529, 530, 538, 540, 545,		~ sahibinin daire-i istifadesi	1087.
547, 552, 558, 561, 705, 717, 759, 815, 831,		~ sahipleri	<i>Bakınız: ehl-i iman.</i>
833, 839, 845, 889, 934, 970, 990, 1016,		~ ünsiyet ve muhabbet verir	715.
1040, 1054, 1059, 1060, 1061, 1064, 1065,		~ varken Cenab-ı Hakkın tehdidatına	
1086, 1087, 1089, 1096, 1103; <i>bakınız: sırr-ı</i>		ehemmiyet vermemek	214.
<i>iman, rabita-i iman.</i>		~ ve akıl	153.
~ ayrılık elemini izale eder	713.	~ ve feraiz	498.
~ cihat-ı sitteyi tenvir eder	711.	~ ve hasenat	234.
~ dürbünüyle mevcudattaki güzellikler	563.	~ ve hayat	563, 1063.
~ gözüyle insanın vücudu	561.	~ ve küfür ortasında kalınır mı?	215.
~ hadsiz nimetlerin menbaidir	553.	~ ve saadet	559.
~ hadsiz vücutları kazandırır	561, 562.	~ yolu	222, 1008.
~ hakikatleri	<i>Bakınız: hakaik-i imaniye.</i>	~a hizmet	1120.
~ne hizmet ve hapishaneler	1067.	~a medar bir tefekkürname	673.
~ni ümmete ders vermek hizmeti	147.	~daki Cennet çekirdeği	468.
~ her şeyi güzel gösterir	701.	~daki intisap	562.
~ hizmeti	403;	~daki şek	217.
<i>bakınız: hizmet-i imaniye.</i>		~daki yakinde şek	216.
~nde Risale-i Nur	604.	~dan gelen	
~ne ahalinin alâkası	571.	~ ilâç	1054.
~ ve hastalık	483.	~ medet	177.
~ ve Medrese-i Yusufiyedeki		~ nokta-i istinat	551.
sıkıntılar	582.	~ sürur ve şifa	479.
~ hükümlerini nefiy ve inkâr	222.	~ şifa	498.
~ hüsn-i münezzehtir	312.	~ teselliler	574.
~ ilâcı	478, 498, 499.	~ teselliyi zevk etmek	556.
~ ile Rahman'a intisap	503.	~dan neş'et eden ihsanlar ve in'amlar	717.
~ ile rahmete istinat	552.	~i inkişaf ettirmek	498.
~ istinat ve istimdat noktalarını havidir	711.	~in cezim ve yakini	217.
~ kemalâtın menbaidir	841.	~in ders ve takviyesi	414.
~ lezzetin zevalindeki elemi izale eder	713.	~in dünya ve ahiretteki tesirâtı	555.
~ midesi	957.	~in erkânı ve hayat	921, 1111.
~ nazarı		~in fayda ve nurları	701.
~ıyla canlı mahlûkat	717.	~in gözüyle semavat	965.
~nda ecrâm	715.	~in günahlarla zedelenmesi	21.
~nda zevilhayatın daire-i istifadesi	717.	~in hüsn-i kemali	1018.
~yla arz	705.	~in inkişafı	559, 1054.
~yla cüz-i ihtiyarî	515.	~in kuvvetlenmesi	934.
~yla dünya	515.	~in nefiy ve nakzı	223.
~yla geçmiş zaman	514, 703.	~in şifası	1054.
~yla gelecek zaman	514, 703.	~in takviyesi ve Risale-i Nur	1018.
~yla hazır zaman	515.	~in teessürata verdiği teselli	556.
~yla insan ve dünya	707.	~in tercümanı olan lisanın susması	21.
~yla kabir	515, 705.	~in tesiri	1054.
~ ve sakinleri	703.	~in verdiği sürur ve ferahlık	703.
~yla ölüm	705, 1063.	~in zayıflığı	215.
~yla ömür	515.	~in zedelenmesi	269.
~yla semavat	705.	~in zıddı	223.
~yla toprak	515.	~na yol açmak	223.
~ nimeti	701, 719, 725;	~la Allah'ı tanımak	883, 1103.
<i>bakınız: nimet-i iman.</i>		~la intisap	496.
~ cihat-ı sitteyi tenvir eder	709.	~ları takviye	1015.
~ zulmetleri izale eder	709.	~ların inbisatı	1030.
~ne Elhamdülillâh	705, 707, 709.	~ların kurtulması	269.
~nin mertebeleri	701.	~lı fazilet	410, 411.

~lı hastanın hatırını sormak	1051.	imkânât	426, 743, 753, 761.
~lı ihtiyarlar	1060.	imkân-ı adî	197.
~lı ihtiyarların rızıkları	525.	imkân-ı aklî	197, 216.
~lı ihtiyarlık	516, 1058.	imkân-ı örfî	197.
~lı insan ve hastalık	1047.	imkân-ı zafî	216, 217.
~sız alâka ve münasebeti	1087.	imkân-ı zatiye	217.
~ün bilahiret ve kâfir	224.	imkân-ı zihnî	217.
ahirete ~	508, 510, 711, 889, 921;	imtina	239, 432, 434, 536.
bakınız: iman-ı bilahiret, iman-ı ahiret.		imtisal	763.
Allah'a ~	711.	imtiyaz	239, 759.
çocuğun ~ını takviye etmek	462.	imtiyaz-ı mutlak	733, 765.
günah-ı kebireyi işleyen mü'minin ~ı	218.	in'am	188, 325, 334, 685, 689, 793, 845, 979.
hakikî lezzet ~dadır	468.	~ ve ihtiyaç	615.
hakkalyakîn ~lar ve Cennet	671.	imandan neş'et eden ~lar	717.
hastalık ~lı hastanın günahlarını		in'amat	179, 187, 749.
temizler	478.	in'idam	213.
hayat ve ~in erkânı	933.	inançsızlık	Bakınız: zındıka.
ihtiyarlıkta Hâlık-ı Rahîm'e ~	1055.	inat	56.
kuvvetli bir ~	571.	şedit bir ~	195.
küfür ve ~ ortasını bulmaya çalışmak	150.	inayat	122.
melâikeye ~ ve hayat	924.	inayat-ı ilâhiye	1009.
mü'minin ~ı	172.	inayat-ı tamme	1090.
müteredditlerin ~larının kurtarılması	578.	inayet	113, 208, 226, 257, 258, 259,
nezafet ~ın nurundandır	874.	345, 511, 751, 771, 779, 873, 879, 892, 922,	
zişuurda ~	1087.	977, 983, 988, 1002, 1007, 1090.	
iman-ı ahiret	Bakınız: ahirete iman, iman-ı	hayat ve ~	915.
bilahiret.		kâinatteki ~ ahireti iktiza eder	879.
~in kuvveti	509.	inayet-i daime	509.
iman-ı bilahiret	540, 551;	inayet-i ilâhiye	92, 340, 524,
bakınız: ahirete iman, iman-ı ahiret.		526, 565, 566, 575, 576, 578, 581, 1057.	
~in ihtiyarlara verdiği teselli	510.	inayet-i Rabbaniye	287, 565, 577, 579, 580.
iman-ı bilkader	Bakınız: kadere iman.	inayet-i Rahmaniye	636.
~ ve hayat	927.	inayet-i şamile	872.
iman-ı billâh	511, 551, 719, 841;	inayet-i tamme	753, 759.
bakınız: Allah'a iman.		inayet-i tamme-i bâhire	1091.
~tan gelen tevekkül ve teslim	380.	inbisat-ı ruh	
iman-ı kâmil	379, 990, 1087, 1120.	Kur'ân ve felsefe şakirtlerinin ~ları	298.
iman-ı tahkikî	397, 561, 572, 1065.	İncil	61.
~ dersi	1081.	~'de Peygamber'in (a.s.m.) ve Sahabelerin	
~ ve asayiş	1065.	vasıfları	61.
imansızlık	215, 219, 220.	~'in Sahabeler hakkındaki ihbarı	61.
imar	209.	incimat	309.
imate	795.	incir	308, 333, 613.
imdadat-ı Sübhaniye	1009.	incizab-ı zahir	1090.
imdad-ı gaybî	96.	incizap	753.
imdad-ı ruhaniye	347.	infirat	883, 905, 1103.
imdad-ı Sübhaniye	226.	İngiliz	269, 343, 416, 1014.
imdad-ı vahidiyet	765.	~ meclis-i ilmiyesinin sorduğu altı sual	416.
imdat	17, 295.	inkâr	22, 232, 242, 302, 445, 446,
imha-i fazilet	411.	509, 645, 888, 892, 922.	
imha-i hakikat	411, 1031.	~ arzusu	22.
imha-i hürriyet	410.	~ eden	Bakınız: münkir.
imkân	424, 536, 737, 845, 953.	~daki ittifaqlar	1016.
~dan münezzeh olma	952.	~daki sıkıntılar	22.
~ın envai	197.	~ın ispatı	509.
zafî ~lar	217.	~lı fikr-i tabiat	437.
zihni ~	217.		

cemal-i mutlakı ~	961.	~ fânî lezzetleri bâkî lezzetlere tercih etmemelidir	220.
haşrin ~ı	989.	~ fânîdir	39, 1053.
İblis'in kendini ~ ettirmesi	229.	~ fıtraten Kadîr ve Rahîm'e ilticaya muhtaçtır	849.
icadı ~	451.	~ geçmiş elemeleri ve lezzetleri	24.
iman hükümlerini ~	222.	~ hasenatta hakikî fail olamaz	234.
kâfirlerin ~daki ittifakları	301.	~ haşır	
kâinat hesabına ulûhiyeti ~	623.	~ ve neşre medardır	747.
kâinatı ve kendilerini ~ edenler	888.	~de aynıyla iade edilecektir	290.
kâinatın vücudunu ~	450.	~ hayat-ı bâkiyeye mazhardır	962.
mevcudatın ibadetini ~	445.	~ her vakit şefkate muhtaçtır	308.
ulûhiyeti ~	1038.	~ ibadet için yaratılmıştır	654.
inkâr-ı semavat	206.	~ ibadete muhtaçtır	444.
inkâr-ı ulûhiyet	435, 1112.	~ için en âlî maksat	186, 190.
inkılâbat-ı uhreviye	1055.	~ ihtiyaçlarına ve elemelerine nokta-i istinat	861.
inkılâbat-ı zaman	279.	~ kâinat ve sırr-ı kayyumiyet	1116.
inkisar-ı hayal	292.	~ kâinata merkezdir	958.
inkışafat-ı ruhiye	287.	~ kâinata mikyas suretinde yaratılmıştır	445.
inkiyad-ı eşya	648.	~ kâinatı kendi âyinesiyle görür	445.
ins	183, 620, 819, 1120;	~ kâinatın hakaikına fihriste ve vahid-i kıyasidir	960.
bakınız: nâs, insan, cin ve ins.		~ kâinatın misal-i musağğarasıdır	959.
~ ve cin	204, 813, 1100.	~ kâinattaki hakaik-ı imaniyeyi gösterir	960.
insaf	375, 387.	~ küçük bir âlemdir	231, 845.
insafî	387.	~ küfürle nasıl yaşar?	224.
insafsız		~ lâyemut değildir	413, 473.
~ doktorlar	494.	~ marifet ve muhabbet-i lâhiye için yaratılmıştır	962.
insan	19, 23, 30, 32, 37, 156, 177, 189, 209, 210, 215, 222, 231, 234, 237, 248, 249, 254, 257, 260, 289, 290, 292, 295, 299, 301, 313, 320, 328, 329, 331, 334, 413, 414, 443, 454, 457, 472, 559, 701, 705, 707, 715, 719, 727, 731, 747, 765, 801, 896, 921, 949, 950, 957, 958, 961, 962, 972, 976, 979, 982, 983, 984, 985, 987, 1021, 1032, 1046, 1048, 1051, 1057, 1076, 1082, 1085, 1091, 1096, 1103, 1113, 1120;	~ nefsi, dünyası, istikbali	991.
bakınız: ins, nâs, beşer, nev-i beşer.		~ nev'i	
~ âciz ve fânîdir	531.	~ ve hayvanat	410.
~ ahirete sevk edilecektir	508.	~ndeki kanun-ı mübareze	226.
~ alâküllihâl ölecektir	237.	~ndeki sınıflar	210.
~ âlemi itikad-ı kalbîsine göre görür	445.	~nin fıtratı	410.
~ âlemin fihristesi ve hulâsasıdır	231.	~nin şeref ve kıymeti	211.
~ amelinden muhasebe görecek	334.	~ rızık ve ubudiyet	655.
~ arzın halifesidir	313, 334, 410.	~ sevdiklerinin saadetiyle alâkadardır	188.
~ bâkî bir Zatın âyinesidir	39.	~ seyyiatından mes'uldür	234.
~ beka için halk edilmiştir	39.	~ suretindeki ervah-ı habise ve şeytan	229.
~ bekaya âşıktır	35, 37.	~ suretindeki insî şeytanlar	229.
~ bilmediği şeye düşmandır	961.	~ şükürü bırakıp şekvaya gitmemelidir	1051.
~ bir kasr-ı ilâhîdir	328.	~ toprak altına muvakkaten girecektir	529.
~ camiiyeti	959.	~ ubudiyet için halk olunmuştur	655.
~ cemal-i bâkiye müşaktır	962.	~ uzun bir ömür ister	37.
~ Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmamalıdır	320.	~ vazife-i ilâhiyeye karışmamalıdır	1020.
~ cihazları âlemlerden haber verir	960.	~ ve ahlâk	1080.
~ dünyada misafirdir	527.	~ ve âlem	231, 884.
~ dünyaya geliş sebebi	472.	~ ve Allah'a iman	711.
~ ebede mebustur	334.	~ ve ebed	960.
~ en birinci muallimi validesidir	462.	~ ve ebedî hayat	984.
~ esma-i ilâhiyeyi anlar ve zevk eder	956.	~ ve ehadiyet	255, 1116.
		~ ve esma	23, 30, 39, 839.
		~ ve esma-i ilâhiye	959.
		~ ve Hâlık	984.
		~ ve hastalık	477, 1045.

~ ve hayat-ı bâkiye	962.	~in a'dâsı	
~ ve hususî dünyasının zevale maruzdur	289.	~ na karşı melce	849.
~ ve ism-i Hakem ve Hakîm	884.	~ na karşı nokta-i istinad	849.
~ ve ism-i Hakîm	885.	~ ve metalibi	849.
~ ve ism-i Rahman	263.	~in âciz kuvveti ve imanın büyük hakikatler	238.
~ ve kabir	318.	~in âcizliği	851.
~ ve kâinat	313, 956, 1116.	~in aczi	985, 1097.
~ ve kayyumiyet	956.	~in acz-i mutlakı	958.
~ ve mevcudat	861.	~in aczi ve zaafı	855.
~ ve rahmet	256, 257, 259, 264.	~ dua için verilmiştir	482.
~ ve rızık	885.	~nı hastalıkla hissetmesi	482.
~ ve şükür	477, 490.	~in aczinin merhemi	849.
~ ve zemin mevcudatı	972.	~in adaveti	962.
~ yetişemediği şeyin kusurlarını arar	961.	~in ahabından müfarakatı	547.
~ zaman ve mekân	853.	~in aile hayatı	464.
~ zihayâtın kumandanıdır	248.	~in aklı ve hakimiyet	721.
~ zihayatla alâkadardır	719.	~in Allah'a dost ve muhatap olması	264.
~a ait enva-ı ihsanat-ı ilâhiye	188.	~in Allah'ın sanatına mazhar olması	23.
~a tecelli eden isimler	984.	~in altı ciheti	701.
~da anasır-ı erbaa	285.	~in âmâl ve metalibi	863.
~da hissiyatın aklı dinlememesi	220.	~in anasının kâinatın unsurlarına işareti	960.
~da nimetlerin tanzimi	731.	~in arzuları	
~da suret-i Rahman	264.	~nın husulü ve ferdiyet	1108.
~da tevazu ve terk-i enaniyet	653.	~in asıl vazifesi ubudiyettir	656.
~daki acz	30, 557.	~in atalet ve betaletten kurtulması	1076.
~daki arzu-yı beka ve ferdiyet	909.	~in âyine-i fikrindeki malûmatın iki vechi	145.
~daki aşk-ı beka	557, 863.	~in bâkî kalmaması	961.
~ ve şevk-i ebediyet	509.	~in bâtnî, ruhi ve kalbî hastalıkları	21.
~daki cismin hayatı ve vücudu	36.	~in bedeni	853, 960.
~daki duyguların merkezleri ve tasarrufları	669.	~ndeki nizam ve mizan	981.
~daki fakr	30, 557.	~in beka duası	984.
~daki gurur ve kibir	653.	~in bekası	829.
~daki hevesat-ı hayvaniyeyi tahrik	459.	~nın lezzeti ve saadeti	557.
~daki hitap çiçeği	731.	~in belâlara karşı nokta-i istinad	855.
~daki ihtiyaç ve muhabbet	867.	~in beslenmesinin mizacına tesiri	151.
~daki istidadatın inkişafatı ve şeytanlar	210.	~in bozulması	229.
~daki iştîyak-ı hayat	557.	~in bütün esma-i ilâhiyeye mazhariyeti	847.
~daki kuvve-i hafıza	231, 960.	~in camiiyeti	
~ ve Levh-i Mahfuz	773.	~ ve Allah'a muhatap oluşu	958.
~daki kuvve-i hayaliye	960.	~ ve esma	957.
~daki kuvveler ve lâtifeler	960.	~in cernal ve kemale muhabbeti	189.
~daki letaif	285.	~in cesedindeki unsurlar	894.
~daki letaif-i insaniye	223.	~in cihazatıyla rahmet hazineleri tartması	843.
~daki muhabbet-i beka	329.	~in cihazatları	477.
~daki muhabbet-i fitriye	557.	~in cismanî şahsiyetine alâkası	863.
~daki muhabbet-i vücut	557.	~in cismi	853.
~daki mühr-i vahdet	733.	~ hayatı ve mevt	863.
~daki nebatî ve hayvanî kuvveler	223, 227.	~in cüz'î iradesi	959.
~daki nefis şeytanı dinler	215.	~in cüz'î ihtiyarîsinin kesbi	514.
~dan maksut Ahmed-i Muhammed'dir	962.	~in daimî saadeti ve iman	559.
~ı aldatan işler	518.	~in daire-i iktidarı	295.
~ı dünyaya sevk eden esbap	304.	~in dar zamanının genişlemesi	711.
~ı esfel-i safiline atan bir illet	293.	~in duyguları	
~ı yapan Zat	329.	~na had konulmamıştır	410.
~ı yazan kalem-i kader	727.	~yla Allah'ın sıfatlarına âyinedarlığı	959.
~in hayatı	922.		
~in noksan sıfatları	958.		

~yla şuunat-ı kudsiyeye	
âyinedarlığı	959.
~ın dünyadaki vaziyeti	991.
~ın dünyası	331.
~ dar bir kabir hükmündedir	331.
~ ömrü ve ölüm	290.
~ın dünyaya şiddetli alâkadarlığı	861.
~ın ebede gitmemesi	961.
~ın ecdadı ve nesli	773.
~ın ef'al-i ihtiyarısında tasarruf-i hakikîsi	
yoktur	741.
~ın ef'al-i ihtiyariyesi	295.
~ın ef'alinin muhafaza ve	
muhasabesi	1022.
~ın ehemmiyeti	259.
~ın ehl-i sevahil kısmı	249.
~ın ehl-i sevahil olmayan kısmı	249.
~ın elemeleri	30.
~ın emelleri	851, 865.
~ ve mevt	865.
~ ve ölüm	859.
~ın en zararlı düşmanı nefsidir	1082.
~ın enva-ı hacatı ve Esma-i Hüsnâ	841.
~ın fahri ve şerefi	837.
~ın fakrı	1097.
~nın devası	849.
~ ve hacatı	849, 855.
~ın fakr-ı mutlakı	958.
~ın fâniliği	496.
~ın ferdi hayvanatın nev'i hükmündedir	290.
~ın fikri	330.
~ ve imanın büyük hakikatleri	238.
~ın fıtratı	731, 961, 962.
~ndaki cernalperestlik	563.
~ndaki acz ve fakr	849.
~ndaki arzu-yi bekanın tatmini	35.
~ndaki aşk-ı beka	829.
~ndaki aşk-ı mecazî	563, 1064.
~ndaki beka aşkı	34.
~ndaki cami istidat	867.
~ndaki emeller ve matlaplar	867.
~ndaki hadsiz muhabbet	187.
~ndaki muhabbet-i beka	329.
~ndaki muhabbetin adavete	
dönüşmesi	961.
~ndaki zulüm damarı ve adaveti	241.
~ın fıtrî medeniyeti	709.
~ın gafleti	25.
~ın galat-ı hissi	289.
~ın garaz damarı	241.
~ın gayrın elemiyle müteallim olması	293.
~ın geçmiş ve gelecekle alâkası	865.
~ın hacatı	257.
~ın hacatı ve emelleri	328.
~ın hacetleri	258.
~ın hafızası ve Levh-i Mahfuz	960.
~ın hakikî saadeti	39.
~ın hakikî vazifesi	39.
~ın Hâlık-ı Zülcelâl'e karşı muhabbeti	188.

~ın halk edilmesi	761.
~ın hasenata sahip olması	234.
~ın hastalığı	1045.
~ın haşrı	1016.
~ın havl ve kuvveti	855.
~ın hayatı	562, 863, 921, 959, 1097.
~ ile Hayy-ı Kayyum'a âyinedarlığı	958.
~ ömrü ve ölüm	290.
~ ve dünyası	290.
~ ve emelleri	851.
~ ve esma-i ilâhiye	31.
~ ve Hâlık	562.
~ ve hususî dünyası	521.
~ ve kıymet-i hayatı	841.
~ ve lezzet-i hayatı	839.
~ ve musibetler	23.
~nın gayesi ve neticesi	300.
~nın hukuku	839.
~ın hayat-ı camiası	960.
~ın hayvanata halife ve hâkim olması	301.
~ın hevası şerlere meyyaldir	234.
~ın hikmet-i hilkati ve sebep-i kıymeti	482.
~ın hırsı ve israfı	653.
~ın hisleri	
~yle şuunat-ı kudsiyeye	
âyinedarlığı	959.
~ın hissiyatı	330.
~ın hukuk-ı hayatı	839.
~ın hususî âlemi ve itikad-ı kalbîsi	445.
~ın hususî dünyası ve hayatı	521.
~ın hususî dünyası ve ömrü	521.
~ın hususî dünyasından istifadesi	385.
~ın hüsn-i istikbali	238.
~ın hüsn-i sanatı	761.
~ın hüzünleri ve korkuları	514, 516.
~ın ibadeti terk etmesi	446.
~ın ihtirasat-ı hayvaniyede terakkisi	301.
~ın ihtiyarı	849, 851, 1097.
~ın iktidarı	849, 851, 1097.
~ın ilâhî ve Rabbi	841.
~ın ilmi	959.
~ın imanla cihat-ı sitteden istifadesi	709.
~ın iradesi	295.
~ni dinlemeyen letaifi	218.
~ın israfı ve nezafetsizliği	877.
~ın istidad-ı muhabbeti	32.
~ın istidatları	410.
~ın istiğnası	487.
~ın istikbal yolculuğu	855.
~ın istikbali	17, 18.
~ın istinatgâhı	1095.
~ın kalbî	330, 1097.
~ beka ister	984.
~ndeki aşk ve muhabbet	187.
~ndeki lümme-i şeytaniye	231.
~ndeki muhabbet-i beka	329.
~ın kelâmı	64.
~ın kemalâtı	841.
~ bekaya tâbidir	35.

~in kemalât-ı İlâhiyeye âyinedarlığı	959.	~in mukadderat-ı hayatı	31.
~in kemali	841.	~in mütenevvi hissiyat-ı şedidesi	188.
~in kesbi	233.	~in nakis sıfatları	959.
~yle şerlere sebebiyet vermesi 233, 234.		~in nefsi	215, 991, 1082.
~yle tahribata sebebiyet vermesi	233.	~ emanettir	299.
~in kisbi	1079.	~ şerlere meyyaldır	234.
~in kıyameti	290, 521.	~ ve kalbi	853.
~in kıymeti ve vazifeleri	962.	~in netice-i hilkatı ve gaye-i fıtratı	446.
~in korkuları ve melcei	19.	~in nokta-i istimdadı	711.
~in kudreti	959.	~in nokta-i istinadı	711, 855, 857, 861, 863, 865.
~in kuvaları		~in ömrü	331, 1097.
~na had konulmamıştır	410.	~ makasıdı ve metalibi	851.
~in kuvve-i hayaliyesi	960.	~in Rabbi	537.
~in lâtifeleri	288.	~in rahmeti bulma çaresi	265.
~ne had konulmamıştır	410.	~in rızka çalışması bir nevi ibadettir	655.
~in letaifi	218.	~in ruhu ve âlem-i ervah	960.
~nin büyüklüğü	330.	~in sabrı	853.
~nin inbisatı	299.	~in saçlarının ağarması	1057.
~in letaif-i aşeresi	285.	~in sesi ve siması	261.
~in lezzetleri	30.	~in sıfatları	
~ bekaya tâbidir	35.	~ ve esma-i bâkî	831.
~ ve mevt	865.	~nin zevali	829.
~in lisanı	988.	~yla Hâlık'ın sıfatlarını fehmemesi	841.
~in Ma'bud'u ve Rabbi	19.	~in sıhhatte aşağıdakilere bakmalıdır	490.
~in Ma'bud'u ve melcei	329.	~in sıkıntıları	853.
~in mahiyeti	288, 329;	~in sima-i manevisine suret-i Rahman nazarıyla bakanlar	262.
~ bakınız: mahiyet-i insaniye.		~in siması	260, 440.
~ ve hüviyeti âyinedir	329.	~ndaki sikke-i rububiyet	254.
~ndeki cihazat ve lâtifeler	330.	~ndaki sikke-i vahdaniyet	1105.
~ndeki garip bir halet	330.	~in sureti	843.
~nin camiiyeti	18, 861.	~in suret-i camiasındaki ism-i Rahman	263.
~nin hakikati ve Bâkî ismi	831.	~in şahsı	Bakınız: şahs-ı insan.
~in mahiyet-i âyinesi	256.	~in şerri	237.
~in mahiyet-i camiası		~in şeytan bir hayvana inkılâp etmesi	301.
~ndaki istidad-ı muhabbet	32.	~in şuunat-ı İlâhiyeye âyinedarlığı	959.
~ndaki letaif	285.	~in şuunat-ı kudsiyeye âyinedarlığı	959.
~ndaki sikke-i Rahîmiyet	255.	~in şuuru	1097;
~in mahiyet-i maneviyesindeki sikke-i rahmet	259.	~ bakınız: şuur-i insani.	
~in mahlûkatla alâkadarlığı	701.	~ beka ister	984.
~in mahlûkattan üstün kılınması	845.	~ ve envâr-ı marifeti muhafaza	853.
~in makamı	1019.	~in şükür ve ibadeti	443.
~in makasıdı	843.	~in şükür ve ubudiyeti	1040.
~in malı		~in teâlî etmesi	299.
~ emanettir	299.	~in teellûmat ve temenniyatı	865.
~ ibahedir	334.	~in tembelliği ve gafleti	1017.
~in malikiyeti		~in tevekkül ve kanaati	653.
~ ve mahlûkat	385.	~in ubudiyeti	1018.
~yle Allah'ın malikiyetini anlaması	959.	~nin azameti	313.
~in manevî		~in üç vazifesi	958, 1116.
~ cihazat ve lâtifeleri	330.	~in vazife-i fıtratı	31.
~ yaralarının tedavisi	35.	~in vazife-i hayatı	839.
~in melcei ve halâskârı	19.	~in vazifeleri ve hizmetleri	960.
~in metalibine bir vesile	849.	~in vazifesi	35.
~in mevcudata		~in vücudu	843.
~ muhabbeti	32.	~ ibahedir	334.
~ muhalefeti	878.	~ ve azaları mülkü değildir	473.
~in mevt ve zeval korkusu	863.	~ ve vücudunun kemali	837.
~in muhabbeti suiistimal etmesi	33, 522.		

~ ve vücudunun kıymeti	835.
~ndaki intizam	354.
~ndaki zerrelere ihtiyatla hareketleri	427.
~nun zevali	829, 1095.
~ın vücudu ve adem	1063.
~ın yüzü	
~ndeki hatem-i vahdaniyet	895.
~ndeki sikke-i ehadiyet	895.
~ın zaafı	958, 985.
~ın zamanı	331.
~ın Zat-ı Hayy-ı Kayyum'a âyinedarlığı	1116.
~ın Zat-ı Vacibü'l-Vücut'da delâleti	263.
~ın zayıf kudreti ve imanın büyük hakikatleri	238.
~ın zeval korkusu	857.
~ın zihni ve hayali	144.
~lar dünyada misafirdir	548.
~lara gelen ilhamlar	622.
~lara hidayet vermek	321.
~larda hâkimiyet	884, 905.
~lardaki âlâmet-i farika	895.
~lardaki cesetli ervah-ı habise	229.
~lardaki zaaf ve acz	307.
~lardan hayatını suiistimal etmeyenler	923.
~ları vazife-i fitriyelerine sevk	1017.
~ların arzularının husulü ve ferdiyet	908.
~ların aza-i esaside benzemeleri	895.
~ların dinsizliği işmam eden kelimeleri	1034.
~ların ef'allerinin muhafaza ve muhasebesi	334.
~ların ehemmiyet ve kıymeti	210.
~ların günahlarına kâinatın hiddeti	232.
~ların kalplerine uzanan manevî telefonlar	669.
~ların kavanin-i rububiyete hizmetleri	895.
~ların küfre girip Cehenneme girmeleri	1007.
~ların mahrukâtı	662.
~ların meşru eğlenceleri	630.
~ların sâniî	283.
~ların simalarındaki âlâmet-i farika	895.
~ların sinek düşmanlığı haksızlıktır	612.
~ların şeytan yüzünden dalâlete gitmeleri	210.
âlem-i beka için yaratılan ~	237.
âlihimmî ve âlicenap ~lar	653.
Allah'a intisap eden ~	543.
Allah'ın sanatı ve ~	731.
cismi küçük, zulmü büyük ~	233.
dalâlet nazarıyla ~	715.
esbapperest ~	1020.
Esma-i Hüsna ve ~	961.
ey tembel ~	306.
fânî ~a bâkî âlem	34.
fânî ~ın ebade namzet edilmesi	257.
fânî âleme müptela ~	237.

fünun ve ulûma göre ~	290.
hassas ve safi-kalp ~lar	216.
hayvana nispeten ~	472.
hayvanata nispeten ~	301.
hayvanatın ~ların yardımına koşması	295.
hilkat seçeresi ve ~	290.
hodgâm ~	607, 611.
ikinci Avrupa'nın nazarında ~	296.
iktisatsız, israfli ~	890.
imanın ~lara verdiği sürur ve ferahlık	703.
ism-i Kayyum, ~ ve kâinat	956.
kâinat ~ için yaratılmıştır	962.
kâinat ve ~	962.
kâinatın ~a muaveneti	257.
kâinatın ~a musahhar edilmesi	258.
kâinatın envânın ~a hizmeti	257.
kâinattaki hikmetler ve ~	884.
mahlûkatı ~a muavenet ettiren zat hürmî	257.
mevcudatın zevaliyle ~da açılan yarılar	478.
muhitin ~ ahlâkına tesiri	459.
mü'min ~ın manevî ömrü	709.
müşkülpesent ~lar	1011.
nimetlerin tanzimi ve ~	958.
rahmet hazineleri ve ~	958.
sineğin ~a menfaati	1073.
sineklerin ~a ünsiyeti	611.
şeytanın ~ları aldatması	238.
şeytanlar yüzünden ~ların küfre ve Cehenneme girmeleri	210.
tarik-i hakta sülûk eden ~	86.
insanî arş	
~a çıkan yol	255.
insan-ı ekber	30, 231, 669.
insan-ı ekmeî	962.
insan-ı kâmil	211, 392.
insan-ı mü'min.	
~in muhabbetleri	188.
insaniyet	37, 223, 293, 488, 541, 561, 567, 570, 845, 957, 1095.
~ ihtiyarlara hürmeti iktiza eder	526.
~ midesi	957.
~ ve gayrin elemi	293.
~ ve küfür	223.
~perverâne ulûm	151.
insî	
~ şeytan	230.
~ şeytanlar	1122.
insan suretindeki ~ şeytanlar	229.
insicam	255, 955, 1115.
insicam-ı ecmeî	906.
inşa	451, 452, 900, 1035, 1037, 1106.
inşikak	273.
inşirah	703.
inşirah-ı kalp	652.
intak	88.
intak-ı bilhak	88, 96, 606.

intibah	158.	iradet	972.
ihtiyarlığın verdiği ~	531.	irsal-i rûsul	926.
intibah-ı ruhî	531.	irsiyet	333.
intihar	335.	irşadat	277.
intikam	665.	Kur'ân-ı Hakîmin tekrar ile şiddetli ~ı	221.
intisab-ı imanî	558, 559, 835, 1062.	irşad-ı Nebevî	349.
intisap	432, 433, 434, 735, 898, 899, 1018.	irşat	78, 214, 278, 328, 376, 632.
~taki kuvvet	536, 899.	~ eden	Bakınız: mürşit.
ihtiyarlıkta Hâlık-ı Rahîm'e ~	1055.	hastalığın ~dî	483.
imandaki ~	562.	Resul-i Ekrem'in ~dî	183, 811, 813.
Kadîr-i Mutlak'a ~	1062.	ûmmeti ~	47.
kudrete ~teki kuvvet	536.	irtidat	304, 1016.
rahmete ~	516.	irzak	655.
vahdete ~taki kudret	735.	irade-i Ezeliye.	
vahdete ~taki kuvvet	737, 899.	~nin tecellisine mazhar hurufat	648.
zat-ı Vahid'e ~taki kuvvet	898.	İran	365.
intizam	239, 255, 257, 259, 264,	~ hükûmeti	58.
426, 428, 431, 440, 560, 753, 759, 763, 773,		~ milliyeti ve Hazret-i Ömer	48.
876, 881, 882, 883, 884, 886, 887, 906, 927,		~ padişahları	278.
940, 945, 953, 955, 965, 970, 973, 1035,		İsa (a.s.)	Bakınız: Hazret-i İsa.
1037, 1040, 1091, 1102, 1112, 1115.		isar	373.
~ şirki kabul etmez	883.	İsevî	Bakınız: Nasarâ.
~in devamı	953.	~ dindarlarıyla ittifak	375.
~la tahrik eden	953.	~likten uzaklaşmış Avrupa	293.
cemadâtın ~ı	306.	İsevîlik	291.
semavî lambalardaki ~	887.	isim	751, 947.
zerratin ~ı	535.	~min Vahid'in vücudunu ispatı	781.
zerrelerin ~ı	428.	altı ~	337, 344, 345, 868, 931, 934, 954,
intizamât	533, 677, 887, 888, 935, 975, 1103.	956; bakınız: Esma-i Sitte.	
intizamât-ı kazaîye	795.	bin bir ~	258, 259, 263.
intizamât-ı meriye ve meşhude	1090.	celâlî ~ler	226, 988.
intizamât-ı mevzune	759.	cemalî ~ler	226, 988.
intizam-ı ekmel	887, 906, 928, 1101.	Hak ~i	989.
intizam-ı mahlûkat		hüve ile başlayan ~ler	675, 779.
~ ve ism-i Ferd	906.	İskender	277.
intizam-ı mutlak	733, 765.	Eski ~	277.
intizam-ı mükemmel	753, 1090, 1103.	İskender-i Kebir	277.
intizamsızlık	882, 906.	İskender-i Rumî	277, 278.
inzal-i kütûp	926.	İslâm	56, 58, 421.
inzar	1017.	~ âlemi	Bakınız: âlem-i İslâm.
inziva	412, 414, 1031, 1067.	~ dairesi	Bakınız: daire-i İslâmiye.
iptal-i his	293, 300.	~ dini	Bakınız: din-i İslâm.
irade	64, 88, 146, 150, 152, 155,	~ dinini bırakan	Bakınız: mürtet.
239, 280, 281, 284, 310, 333, 424, 430, 441,		~ kahramanı	320.
506, 534, 647, 648, 761, 769, 887, 895, 924,		~ nimeti	1051.
1037, 1079, 1103.		~ topluluğu	Bakınız: ehl-i İslâm.
~ arşı	646, 647.	huruf-i ecnebiyenin ~ içinde cehren	
~yi dinlemeyen letaif	218.	kabulü	339.
cüz'î ~	959.	İslâmiyet	44, 57, 88, 207, 245, 346, 409,
insanın ~si	295.	498, 543, 554, 556, 561, 815, 1054, 1060.	
insanın cüz'î ~si	841.	~ âlâmetleri olan sünnetler	181.
irade-i hassa	283.	~ âlemi	Bakınız: âlem-i İslâmiyet.
irade-i ilâhiye	145, 284.	~ dairesi	Bakınız: daire-i İslâmiyet.
irade-i mutlaka	739.	~ ihtiyarlara hürmet ve merhameti	
irade-i Rabbaniye	149, 325.	emreder	526.
irade-i şâmile	924.	~ midesi	957.
irade-i şeyh	88.	~ nimettir	723.
		~ şefkati	570.

~ ve diğer dinler	58.	~ ve kâinat	907, 1105.
~ ve kâinat	815.	~taki vahdet	896.
~e taraftarlık	45.	~ ve Muhammed (a.s.m.)	912.
~e tarikat namı verip ilişmek	573.	~ ve muvazene-i mevcudat	906.
~in esareti	1026.	~ ve vahdet	954.
~in hayat-ı içtimaiyesi zararına çalışan komiteler	464.	~'in zemin yüzündeki cilvesi	894.
~te ihlâs	1025.	ism-i Hafız	332, 333, 646, 1021.
~te ihlâsın önemi	370.	ism-i Hakem	872, 880, 882, 1103;
~ti terk eden	<i>Bakınız: mürtet.</i>	<i>bakınız: Hakem.</i>	
fitrî ~	45.	~ risalet-i Ahmediyeyi iktiza eder	891.
ihtilâfın ~e zararı	381.	~ ve âlem	884.
kâinatın ve ~in tanzimi	815.	~ ve fenler	1103.
yanlış malûmatların ~e mal olması	245.	~ ve insan	884.
İslâmköy	83, 483.	~ ve ism-i Adl	955.
İslâmlar	59.	~ ve ism-i Ferd	955.
~ içinde ecnebi hurufa başlanması	339.	~ ve kâinat	1102.
huruf-i ecnebinin ~ içinde kabulü	345.	~ kitabı	880.
Latin hurufunun ~ içinde kabulü	341.	~ ve semavî lâmbalar	887.
İsmail	138.	~'in cilve-i azamı	955.
ismet	62.	~'in Resul-i Ekrem'in risaletine delâleti	890.
ism-i Âdil	872.	ism-i Hakîm	150, 586, 872, 878,
ism-i Adl	872, 878, 955, 1115, 1116;	882, 884, 889, 957, 1103; <i>bakınız: Hakîm.</i>	
<i>bakınız: Adl.</i>		~ risalet-i Ahmediyeyi iktiza eder	891.
~'in cilve-i azamı	955, 956.	~ ve iktisat	890.
~ ve ism-i Hakem	955.	~ ve insan	885.
~ ve ism-i Kuddûs	956.	~ ve semavat	965.
~ ve kâinatın idaresi	955.	~ ve semavî lâmbalar	887.
ism-i Ahir	769, 771, 1092.	~'in Resul-i Ekrem'in risaletine delâleti	890.
ism-i Allah	70.	ism-i Hayy	913, 916, 932, 933, 1110, 1115;
İsm-i Azam	338, 339, 340, 344,	<i>bakınız: Hayy.</i>	
345, 348, 587, 591, 592, 598, 604, 605, 868,		~ ve hayat	916, 917.
871, 875, 880, 893, 912, 913, 916, 931, 933,		~ ve ism-i Ferd	954.
934, 954, 1068, 1069, 1094, 1098, 1099,		~ ve ism-i Kayyum	954.
1101, 1102, 1104, 1109, 1110, 1111, 1122;		~ ve mevcudat	1115.
<i>bakınız: esma-i sitte-i meşhure.</i>		~ ve zihayat mevcudat	954.
~ herkes için ayırdır	931.	ism-i İlâhî	
~ ile dua	341.	bin bir ~nin cilvesi	258.
~ ile meşgul olanlar	604.	ism-i Kayyum	933, 934, 953, 956, 1112, 1115;
~ ve evliya	1111.	<i>bakınız: Kayyum.</i>	
~ ve Risale-i Nur	587.	~ ve ism-i Hayy	954.
~ ve Said Nursî	591, 592, 605.	~ ve feza-ı gayrimütenahi	940.
~ ve zındık ateşi	1068.	~ ve maddiyyun	933.
~ı tazammun eden altı isim	337, 344.	~ ve zerreler	940, 953.
~ın altı ismi	954, 956.	~'un cilve-i azamı	953.
~ın bereketi	592.	ism-i Kerîm	872.
~ın Nur Talebelerini tahaffuz etmesi	596.	ism-i Kuddûs	868, 870, 871, 872, 878;
altı ~ ve kâinat	1115.	<i>bakınız: Kuddûs.</i>	
ism-i Bâtın	771, 773, 1092.	~ ve ism-i Adl	956.
ism-i Bedî	147, 586.	~ ve mahlûkatın nezafetleri	874.
ism-i Celâl	70, 1091.	~ ve tanzif	874.
ism-i Celîl	1090, 1092.	~'ün cilve-i azamı	956.
ism-i Cemîl	872, 891.	kâinatın daire-i azamında ~	871.
ism-i Evvel	769, 771, 1092.	mahlûkatın tesbihatları ~e bakar	874.
ism-i Ferd	893, 897, 1105, 1109, 1115;	ism-i Muhyî	646, 913, 1110.
<i>bakınız: Ferd.</i>		~ ve hayat	917.
~ ve ism-i Hakem	955.	ism-i Nur	586.
~ ve ism-i Hayy	954.	ism-i Rab	70, 872.
		ism-i Rahîm	70, 1068.

~ ve Risale-i Nur	587.	~dın tezahürü	946.
ism-i Rahman	70, 263, 891, 957, 1068.	fena ~lar	236.
~ ve insan	263.	mahiyet-i insaniyedeki ~ların dereceleri 210.	
ism-i şerif	1098, 1100.	istifham-ı inkârî	421.
ism-i Vedûd	891.	istiğfar	21, 22, 169, 211, 214, 215, 239, 240, 415, 498, 499, 569, 1010, 1054; <i>bakınız: tevbe.</i>
ism-i Zahir	771, 1092.	manevî ~	1048.
ispat	153, 302, 303, 509.	istiğna	358, 367, 373, 487, 817, 1024, 1045, 1050.
~ edici	241.	sıhhat ve afiyetten gelen ~	487.
~ deliller ve şeytan	242.	istiğna-i mutlak	259, 264, 442, 952, 953.
nefyn ~ı	509.	istiğna-i zatî	264.
ispat-ı vücut	159.	istiğrak	197, 262.
ispiritizmacı	666.	istiğrakî	624.
israf	193, 335, 353, 355, 356, 360, 362, 363, 366, 367, 459, 493, 653, 876, 879, 890, 1022, 1023, 1104; <i>bakınız: israfat.</i>	istiğrak-ı ruhanî	195.
~ ehli	<i>Bakınız: ehl-i israf.</i>	istihale	869, 1100.
~ hırsı intaç eder	364.	~ makinesi sinekler	611, 613.
~ ihlâsı kırar	366.	istihracat	985, 1120.
~ izzeti kırar	366.	istihrac-ı esrar-ı Kur'âniye	285.
~ riya kapısını açar	366.	istihraç	73, 268.
~ şükre zıttır	353.	istihsan	82.
~ ve hastalık	1023.	istikamet	51, 192, 193, 214, 378, 444, 520.
~ ve sefalet	1024.	istikamet-i fikriye	241.
~ın neticeleri	354, 1024.	istikamet-i nazar	242.
~ın zararı	367, 1024.	istikamet-i tamme	105.
~lı insan	877, 890.	istikbal	17, 104, 176, 177, 397, 476, 516, 991; <i>bakınız: müstakbel, gelecek.</i>
~ta hayır yoktur	363.	~ endişesi	<i>Bakınız: endişe-i istikbal.</i>
~taki sefalet ve mahrumiyet	1024.	~ yolculuğunda nokta-i istinat	855.
cesetin beslenmesinde ~ etmemek	355.	~deki mezaristan ehli	630.
Hakîm-i Mutlak ~ etmez	200.	~den gelen korkular	514.
hiçbir şeyde ~ yoktur	878.	~den haber vermeye dair yasak	997.
insanın ~ı	878.	~e bakan kasideler	604.
israfat	355, 358, 459, 493; <i>bakınız: israf.</i>	~in ahiretle ışıklanması	17.
ikinci Harb-i Umûmîdeki ~	369.	~in imkânât ve acabi	743.
israf-ı kelâm	212.	~in tenevvürü	18.
israfsızlık	878.	~in zararlarını defetmek	17.
İsrailiyat	245, 250.	dalâlet nazarında ~deki eşya	715.
İstanbul	95, 99, 103, 104, 130, 302, 343, 393, 394, 416, 507, 517, 518, 524, 526, 527, 528, 529, 530, 538, 546, 600.	gaflet nazarıyla ~	512.
~un fethi	350.	insanın ~i	17, 18.
~un Tophane sahili	658.	istiklâl	883, 905, 1103.
istek	<i>Bakınız: emel.</i>	istiklâliyet	442.
istiaze	208, 211, 218, 239, 240, 1010.	istiklâliyet-i mutlaka	442.
~ eden şeytanın şerrinden kurtulur	240.	istikra	203.
istibdat	409, 411, 1031.	istimdat	31, 177, 711.
asrın ~ı	410.	~ noktası	711; <i>bakınız: nokta-i istimdat.</i>
istidadat	1021.	istimdatkârâne.	
~ın inkişafatı ve şeytanlar	210.	~ hasret	506.
istidad-ı fitrî	117.	~ iltica	28.
istidad-ı hayatiye	285.	istinat	711, 898, 899.
istidad-ı muhabbet	32, 33, 187, 188.	~ noktası	<i>Bakınız: nokta-i istinat.</i>
istidad-ı muhabbet-i İlâhiye	188.	~taki kuvvet	899.
istidat	283, 309, 392, 410, 951.	kudrete ~	515.
~ lisanı	753.	zat-ı Vahid'e ~taki kuvvet	898.
		istinatgâh	1058.

istirahat	309, 492.	ihtiyarlıkta Hâlık-ı Rahîm'e ~	1055.
yeknesak ~	492.	kâinatın insana ~i	257.
~ te hayat	23.	zerrenin ~i	647.
istirahat-i nefis	28.	İtalya	269.
istirahat-i umumî	641.	İtalyan	1014.
istiskal	364, 653, 665.	itap	124, 185, 372.
isyan	408, 989.	itidal	192, 444.
~ ehli	<i>Bakınız: ehl-i isyan.</i>	itikadî.	
Allah'a ~	214.	~ küfür	223.
ehl-i dalâletin ~ları	212.	itikad-ı kalp	445.
işâ		itikad-ı yakîne	986.
mağrip ve ~ ortasında okunan kelimat	15.	itikat	45, 216, 301, 305, 478.
ışarat-ı cemal	837.	~sız maddî fikirler ve âyât	207.
ışarat-ı Gavsiye	82, 113.	batıl ~lar manevî kirlerdir	874.
ışarat-ı gaybiye	73.	itiraz	391.
ışarat-ı harfiye	101.	itkan	733, 759, 797.
ışarat-ı harika-i Aleviye	348.	itkanat	759.
ışarat-ı Kur'ânîye	1076.	itkan-ı mutlak	733.
İşarat-ı Seb'a	1012.	itkan-ı sanat	751.
İşarat-ı Selâse	405.	itminan	703.
İşaratü'l-İ'caz	82, 85, 92, 201, 593, 594.	ittiba.	
ışaret	89, 101, 104, 109, 148, 330, 593, 823, 849, 997.	Frenklere ~	301.
ışaret-i Aleviye	586.	ittiba-ı sünnet	178, 191;
ışaret-i gaybiye	67, 108, 109, 115, 351, 998.	<i>bakınız: sünnete ittiba.</i>	
ışaret-i harfiye	101.	ittiba-ı sünnet-i Ahmediye	190.
ışaret-i Nebeviye	1058.	ittiba-ı sünnet-i Muhammediye	189.
ışaret-i Rabbaniye	670.	ittifak	371, 372, 373, 374, 375, 376, 378, 379, 381, 382, 383, 384, 392, 398, 400, 1028.
ışaret-i semaviye	670.	~ı zayıflaştırmamak	383.
ışarî		~taki kuvvet	381.
~ ihbarlar	69.	ahir zamanda dinsizlere karşı ~	375.
~ ve remzî manalar	67.	ehl-i dalâletin ~ı	1025.
ışçı	492.	fena mesleklerde gidenlerin ~ları	372.
ışık	477, 887;	hakikî samimî bir ~	393.
<i>bakınız: ziya.</i>		İsevî dindarlarıyla ~	375.
ışitmek	924.	meslektaş ve dindaşla ~	383.
ışsız	309, 460, 492.	ittifak-ı edyan	230.
ışsızlık	<i>Bakınız: atalet.</i>	ittifak-ı mutlak	733.
ıştıha	333, 459, 731, 977.	ittifak-ı vazife	392.
ıştıha-i hakikî	355.	ittifaksızlık	379.
ıştıha-i kâzibe	355.	ittihad-ı hakikî	392.
ıştirak 385, 399, 905, 906, 907, 930, 931, 1029.		ittihad-ı maksat	392.
Allah'ın mülkünde ~ yoktur	883.	ittihat	52, 378, 384, 392, 393, 400, 699.
fiil-i rububiyete ~ mümkün değildir	560.	eliflerin ~dı	392.
ıştirak-i a'mal	399.	ittizan	733, 759.
~den tezahür eden sevap	399.	ittizanat-ı manzume	759.
ıştirak-i emval	399.	ittizan-ı mutlak	733, 765.
ıştirak-i sanat	400.	iyadetü'l-mariz	470.
ıştiyak	152, 408.	iyilik	241, 917;
ıştiyak-ı hayat	557, 1061.	<i>bakınız: hasenat, hasene.</i>	
ıştiyak-ı vatan	546.	~teki muaccel mükâfat	652.
it'am	654, 655, 656.	~teki zevk ve lezzet	653.
~ edilenler ilâh olamaz	656.	iz'an	558, 789, 831, 839.
itaat	179, 232, 264, 466, 627, 872, 919, 940, 955, 1061.	izdivaç	458, 1043.
		izhar-ı haşmet	669.
		İzmir	
		~ zelzelesi	137.

İzmit	600.
izn-i ilâhî	87.
izzet	299, 358, 359, 360, 361, 364, 365, 366, 373, 374, 375, 415, 989, 1024.
Allah'ın ~i	918.
Allah'ın ~i ve esbap	918.
diyanetteki ~	375.
iktisat ve ~	360, 1024.
izzet-i celâl	988, 989.
izzet-i nefis	459.
izzet-i zikir	1084.

K

kabahat	171.
Kâbe	57, 58.
Kâbe-i Mükerrema	314.
kabil	936.
kabiliyet	309, 951.
~ sahibi	946.
~in inkişafı	946.
kabiliyet-i harika	117.
kabir	238, 288, 317, 318, 372, 413, 414, 473, 475, 484, 485, 518, 573, 703, 889, 1032, 1056.
~ azabı	990, 1121;
~ bakınız: azab-ı kabir.	
~ ve ihtiyarlar	1056.
~ ve insan	318.
~ ve şehit	1066.
~re gidiş	318.
~re imanla giren körler	485.
~rin darlığı	318.
~rin haps-i münferidi	567.
~rin mahiyeti	1018.
âlem-ı nurun kapısıdır	515.
ehl-i dalâletin ~ri	889.
gaflet nazarıyla ~	513.
iman nazarıyla ~ ve ötesi	515.
iman nazarıyla ~ ve sakinleri	703.
kâfir ve ~	224.
mazi ~ri	176, 541.
mü'mine göre ~	707.
kabr-i ekber	514.
kabristan	527, 528, 529.
kabul-i adem	223.
kabul-i ümmet	273.
kabza-i ebvab-ı rahmeti	1096.
kabza-i kudret	1039.
kabza-i rububiyet	152, 935.
kabza-i tasarruf	19, 438, 767, 769, 906, 920, 1059, 1062, 1092.
kabz-ı ervah	230, 918.
kadem	87, 418.
kadem-i mübarek	87.
kader	63, 218, 424, 427, 430, 749, 751, 771.

~ âdildir, adalet eder	643.
~ ilmin bir nev'idir	449.
~e iman	Bakınız: iman-ı bilkader.
~ ve hayat	928.
~i tenkit	28.
~in işaretleri	745.
~in manevî kalıbı	449.
çekirdekteki ~	434.
kaza ve ~ kalemi	775.
kaza ve ~e hayatın işareti	934.
kaza ve ~e itiraz	28.
kaderî	
~ ağaç	434.
~ kelimeler	622.
~ mektuplar	608.
~ miktar	449;
~ bakınız: miktar-ı kaderî, miktar-ı kaderî.	
~ tarifeler	558.
çekirdekteki ~ ağacın tezahürü	434.
kader-i ilâhî	319, 406, 416, 417, 418, 434, 435, 448, 569, 580, 643.
~ye rıza	1079.
kader-i ilâhîye	1079.
kadim	857, 953.
~ mevcudat ~ değildir	422.
Kadim-i Bâkî	699.
Kadim-i Ezeli	695.
kadın	456, 457, 460, 466, 1043, 1044;
~ bakınız: nisâ, taife-i nisâiye.	
~ fitraten tesettürü ister	454.
~ kocasını inhisar altına alamaz	458.
~ kocasını ıslaha çalışmalıdır	466.
~ mehasin ve muhabbetini kocasına tahsis etmelidir	456.
~ sefahatte erkeğe yetişemez	467.
~ tesettürle sefaletten kurtulur	455.
~ ve kocanın saadeti	1043.
~ ve sadâkat	466.
~ ve tesettür	1042.
~da açık saçıklık	459.
~da cesaret ve sahavet	459.
~da sadâkat ve emniyet	1043.
~da şecaat ve sahavet	1044.
~in aile hayatındaki vazifesi	458.
~in fitratı	466.
~ ve tesettür	467, 1042.
~ndaki tahavvûf ve tesettür	455.
~in hilkatı ve tesettür	454.
~in hüsn-i cemalinin en güzeli	465.
~in ihlâs ve şefkati	467.
~in kısmetine razı olması	468.
~in maişeti	467.
~in saadet-i dünyeviyesi ve saadet-i uhreviyesi	464, 465, 1044.
~in sadakat ve emniyeti	459, 466.
~in sefahetteki cezası	467.
~in şefkati	463, 1044.
~ne muhabbet	465.

~ın vazife-i ailevîsi	466.	kadiriyet-i mutlaka	442.
~larda ulvî seciyelerin inkişafı	466.	Kadîrû'l-Alîm	1092.
~ları ifsat eden komiteler	467.	Kadîrû'l-Mürîd	807.
~ların Amerika'daki Hukuk ve Hürriyet-i Nisvan Komitesi	380.	Kâdiü'l-Hacat	1088.
~ların cemiyeti	380.	kâf nun	558, 646.
~ların kahramanlığı	467.	kâf ve nun	837.
~ların loğusa zamanında vefatı	1050.	Kâfi	851, 853, 855.
~ların mahkemelere boşanmak için müracaatı	468.	kafîle-i ahabap	
açık saçık ~	454, 457, 1043.	berzah âlemindeki ~a kavuşmak	519.
Avrupa'da nazarlardan sıkılan ~lar	455.	kafîle-i enbiya	67.
bahtiyar ~	457, 465.	kafîle-i hamakat	1084.
bedbaht ~	457, 466.	kafîle-i rûfeka	
erkek ve ~ arasındaki muhabbet	1042.	ebedü'l âbâd yolundaki ~	67.
fenâ cereyanlar ve ~lar	461, 1044.	kafîle-i sıddîkîn	65, 68.
gözü kapanan salih ~	484.	kafîle-i şüheda	68.
ihtiyar ~	1042.	kâfir	88, 172, 215, 269, 270, 645, 1009, 1079; <i>bakınız: dinsiz, zındık.</i>
işçi ~ların açıklığı	460.	~ ve Kur'ân'ın semavî ilânâtı	224.
köylü ~ların nafakaları	467.	~ ve mevt	223.
Rusya'daki ~ taifesi	465.	~in Allah'a düşman olmasının sebebi	961.
tefahhuş ve tefessüh etmeyen ~	454.	~in gafleti	224.
tesettür ve ~	454.	~in hadsiz adaveti	189.
kadınlık	380.	~in küfüründeki manevî Cehennem	172.
~ğın hüsn-i siretine muhabbet	465.	~in mağlata-i şeytaniye ile kendini aldatması	224.
Kadir	310, 976, 977.	~in meşkûk küfrü	224, 225.
Kadîr	178, 426, 431, 437, 438, 723, 743, 745, 749, 757, 759, 849, 851, 855, 859, 876, 1039.	~in münafık derecesine inmesi	269.
Kadîrî	119.	~in tecavüzatına set çekmek	269.
~ meşrebi	119.	~ler Cehennemden çıkmayacaklar	171.
Said Nursî ve ~ meşrebi	78.	~ler ve dünyanın imareti	302.
Kadîr-i Alîm	533, 769.	~lerin ahireti	171.
Kadîr-i Ezeli 425, 427, 429, 448, 531, 533, 534, 536, 695, 1059.		~lerin birbirine musallat olması	132.
~nin icadı, iradesi ve kudreti	146.	~lerin büyük seyyiatlarının tehir edilmesi	171.
~nin ilm-i muhiti	534.	~lerin çoklukları ve inkârdaki ittifakları	301, 1016.
~nin vücub-i vücuduna iki cihetle şahadet	310.	~lerin dünyası	171.
Kadîr-i Hakîm	989.	~lerin hakaik-i imaniyeyi inkârı	301.
Kadîr-i Kayyum	985.	~lerin hasenatlarının mükâfatları	171.
Kadîr-i Külli Şey	270, 440, 978.	~lerin kılıncılarıyla gelecek ferec ve fûtuhat	270.
Kadîr-i Mutlak	438, 451, 534, 558, 697, 839, 841, 884, 889, 967, 1062, 1103.	~lerin manevî Cehennem azabından kurtulmaları	225.
~in iki tarzda icadı	452.	~lerin şek ile yaşamaları	225.
~in ilmi ve kâinatın insana muaveneti	257.	Avrupa ~ zalimleri	305.
~in kudreti	1062.	dalâlet ve ~	223.
~in kudreti ve insan	559.	ehl-i zimmeden olan ~in şahadeti	304.
~in kudreti ve iradesi	440.	imanûn bilahiret ve ~	225.
~in rububiyeti	438.	muzır ~lerin yaratılma sebepleri	301.
Kadîr-i Zülcelâl	194, 200, 204, 425, 431, 967, 969, 975, 1005.	sahibini ~ yapmayan kelâmlar	625.
~in iki tarzda icadı	451.	zimmî ~	304.
~in ilmi	449.	Kafkas Dağları	278.
~in kudreti	1034.	Kahhar-ı Zülcelâl	989.
~ ve güneş	886.	kâhin	666, 671.
~ni ve rahmetini tanımak	479.	kahraman-ı İslâm	51.
~yle icat	422.	kahraman-ı velâyet	88.
		kaht	108.

kaide	281.	~ ve ism-i Ferd	907, 1105.
muttarıt ~	281.	~ ve ism-i Hakem	1102.
kaide-i âdetullah	290.	~ ve ism-i Hayy	954.
kaide-i külliye	149.	~ ve ism-i Kayyum	953.
kaide-i mukarrereler	241.	~ ve ism-i Kuddüs	870.
kaide-i nahviye	920.	~ ve kayyumiyet	935, 956, 1114, 1116.
kaide-i sarfiye	80.	~ ve Kur'ân	815, 821, 927.
kaide-i şer'iye	150.	~ ve Muhammed'in (a.s.m.) risaleti	892.
kaide-i usul	303.	~ ve nev-i insan	911.
kaidelik	283.	~ ve rahmet	256.
kâinat	19, 155, 156, 176, 178, 179,	~ ve risalet-i Ahmediye	891.
187, 226, 233, 237, 239, 255, 256, 258, 260,		~ ve risalet-i Muhammediye	926.
261, 263, 264, 281, 286, 309, 316, 332, 362,		~ ve şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye	1109.
409, 410, 425, 427, 430, 443, 447, 450, 477,		~ ve zat-ı Ahmediye	505, 910.
616, 727, 731, 733, 753, 759, 775, 811, 815,		~ ve zihayat	906.
873, 877, 879, 883, 884, 885, 889, 890, 893,		~ı dolduran âsâr-ı şefkat ve merhamet	779.
896, 906, 907, 909, 912, 925, 926, 929, 930,		~ı idare ve terbiye eden Zat	935.
938, 939, 948, 950, 961, 983, 985, 987, 990,		~ı ihata eden rahmet-i vâsia	216.
1036, 1056, 1058, 1088, 1092, 1101, 1103,		~ı ihata eden vahdanî filler	908.
1109, 1111, 1114, 1120.		~ı inkâr edenler	450, 888.
~ ağacı	Bakınız: şecere-i kâinat.	~ı ışıklandıran hakikatler	873.
~ Allah'ın kabza-ı tasarrufundadır	769.	~ı tebdil eden Zatın tebeddülü muhaldır	952, 1115.
~ bir aynadır	145.	~ı yazan kalem-i kader	727.
~ esmanın cilveleri	146.	~ı cat cihetiyle tecezzi kabul etmez	896.
~ hakikati	749.	~ı hata eden saltanat-ı rububiyet	904.
~ Hâlık, Resul-i Ekrem ve ~	813.	~ın âlemleri	669.
~ hamdüsenahandır	723.	~ hayattardır	928.
~ hesabına ulûhiyeti inkâr	623.	~ın çekirdek-i aslîsi	1075.
~ insan için yaratılmıştır	962.	~ın daire-i azamında ism-i Kuddüs	871.
~ insan ve sır-ı kayyumiyet	1116.	~ın ehl-i dalâlete hiddeti	233, 1010.
~ insanla sır-ı kayyumiyyete mazhardır	958.	~ın en mühim muamması	831.
~ kitabı	1060;	~ın envai	907.
bakınız: kitab-ı kâinat, kitab-ı kebir-i		~nın insana hizmeti	257.
kâinat.		~ın gayesi hayattır	916.
~ ve esbap	882.	~ın hakaiki ve vezaifi	815.
~ ve ism-i Hakem ve Hakîm	882.	~ın Hâlık'ı	930.
~ ve Kâtibi	880.	~ın halka-i zikri	747.
~nin kıraati	316.	~ın harekâtının tanzimi	440.
~ mescidi	731, 801.	~ın hilkatı	739, 771.
~ ve fikr-i tabiatı taşıyan münkir	437.	~ndeki hikmetlerin menşei	908, 1108.
~ sarayı	Bakınız: saray-ı kâinat.	~ndeki makasid-ı Rabbaniyenin	
~ siması		zuhuru ve risalet-i Ahmediye	890.
~ndaki ism-i Rahman	263.	~ın hukuk-ı kemalâtına tecavüz	446.
~ndaki sikke-i rububiyet	254.	~ın hukukuna tecavüz	645.
~ndaki sikke-i uzma-i rahmet	259.	~ın icat ve tedbiri	153.
~ sır-ı kayyumiyyetle kaimdir	956.	~ın idaresi ve ism-i Adl	955.
~ tecezzi kabul etmez bir küldür	908.	~ın illet-i gaiyesi	813.
~ ve ağaç	771.	~ın insana muaveneti	257.
~ ve esma	948, 1114.	~ın insana musahhar edilmesi	258.
~ ve Ferd ismi	893.	~ın inşa edilmesi	451.
~ ve ferdiyet	893.	~ın işleyişi	1040.
~ ve hayat	929, 984, 1110.	~ın kalbindeki aşk	753.
~ ve her bir âlemi ağaca benzer	771.	~ın kemalâtı	697, 841;
~ ve iktisat	890.	bakınız: kemalât-ı kâinat.	
~ ve insan	313, 445, 956,	~ ve mehasini	837.
959, 960, 962, 1116.		~nı inkâr	446.
~ ve İslâmiyet	815.	~nın menşei	914.
~ ve İsm-i Azam	956, 1115.		

~ın mahvolması	935.
~ın maksut neticesi	1110.
~ın manevî bir güneşi	912.
~ın mevcudatı	511, 553.
~ ve sikke-i ehadiyet	1105.
~ndaki hikmetler ve haşır	889.
~ndaki intizam ve hikmetler	887, 888.
~ndaki intizam ve mizanlar	935.
~ndan şeriklerin varlığına emare yoktur	739.
~nın bekası ve ism-i Kayyum	954.
~nın birbirine muaveneti ve tesanüdü	893.
~nın temizlenmesi ve ism-i Kuddüs	878.
~nın temizliği ve güzelliği	956.
~ın neticesi hayattır	919, 921, 924.
~ın Sâni-i Hakîm'i	1114.
~ın sebeb-i hilkatı	919, 1110.
~ın siması	
~ndaki teavün ve tesanüt	894.
~ın şununatı, ahvalı ve keyfiyatı	755.
~ın tagayyürü	953.
~ın tahmit ile tesbihi	691.
~ın tahrir ve tebdilinin medarı	747.
~ın tedbir	
~ ve tedviri	239.
~ ve terbiyesi	755.
~ın temizlenmesi	869, 870.
~ın temizlenmesi ve ism-i Kuddüs	874.
~ın tesbihatı	691.
~ın tesis ve tanzimi	751.
~ın tezyinat ve tanzifatı	873.
~ın varidat ve masarifinin tanzimi	873.
~ın ve İslâmiyetin tanzimi	815.
~ın vefatı	926.
~ın vücudunu inkâr edenler	450.
~ın yaratılış tarzı	884.
~ın yaratılmasındaki hikmet-i Rabbaniye	233.
~ta bin bir ism-i İlâhînin cilvesi	258.
~ta ezdadın mezc edilmesi	226.
~ta ism-i Hakem'in tecelli-i azamı	880.
~ta şirke ve şerike yer yoktur	884.
~taki adalet-i tamme	878.
~taki âsâr-ı şefkat ve merhamet	675.
~taki cilveleri Zat-ı Akdes zannetmek	936.
~taki düsturlar	949.
~taki düzen	Bakınız: nizam-ı kâinat.
~taki ecrâm-ı semaviyenin kıyâmı ve devamı	940.
~taki ef'al-i umumiye-i muhita	907.
~taki en mühim hakikatlar	283.
~taki eşyanın mevcudata müdahalesi	532.
~taki faaliyet ve hallâkiyet	947.
~taki faaliyet ve temizlik	1099.
~taki faaliyet-i daim	951.
~ ve hallâkiyet-i müstemirre	835.
~nin hikmeti	948.
~taki faaliyet-i Rabbaniyenin hikmeti	946.

~taki hakaik-ı imaniye ve insan	960.
~taki hassas mizan	876.
~taki hayır ve kemalât	1017.
~taki hayırlar ve şerler	917.
~taki hikmetler	
~ risalet-i Ahmediyeyi istilzam eder	891.
~ ve insan	884.
~ ve maslahatlar	887.
~ ve haşır	889.
~taki intizam	
~ ferdiyeti gösterir	906.
~ ve hikmetler	887.
~ ve mizan	886.
~taki kanun-ı tagayyür ve düstur-i tekâmül	226.
~taki kemalâtın ve cemallerin kaynağı	908.
~taki mahlûkat	
~ın âlem-i şahadete gelip gitmelerinin hikmeti	945.
~taki masnuatın mehasini	190.
~taki meşhut hakikatlar ve risalet-i Ahmediye	892.
~taki mizanın azameti ve ehemmiyeti	878.
~taki muvazene ve mizan	875.
~taki nimetlerin tanzimi ve insan	958.
~taki rububiyet	908.
~taki ruhanîler.	
~ ve melâikeler	377.
~taki ruhanîler	960.
~taki sa'y ve hareket	310.
~taki sikke-i vahdet	893.
~taki şeriat-ı fitriyeye mûraat ve itaat	229.
~taki tahrir ve tamir	875.
~taki tanzif ve nezafet	878.
~taki umur-i hayriyedeki kanunların mümessilleri	230.
~taki vahdanî fiiller	873.
~taki vahdet ve ism-i Ferd	896, 954.
ahkâm-ı Kur'âniye ve ~	878.
Allah ~ı ne için halk etmiştir?	443.
Allah'ın sanatı ve ~	731.
beşer ve ~	747.
ehl-i dalâlete ~ın hiddeti	231.
ehl-i imanla ~ alâkadardır	237.
hayat ~ı nurlandırır ve terakki ettirir	915.
hayat ~ın hulâsasıdır	916.
hayat ve ~	913.
insan ve ~	956, 958.
insanın anasının ~ın unsurlarına işareti	960.
ism-i Ferd'in ~taki tecelli-i azamı	897.
ism-i Kayyum, insan ve ~	956.
nispet-i kayyumiyet ve ~	935.
şahsî günahlara ~ın hiddeti	232.
tıp fennine göre ~	885.
zihayat ve ~	908.
Kâinat Hâlıkı	873.
Kâinat Ustası	959.
kal'a-i metin	209.

kalbî		~lerin bozulması	269.
~ hastalık	21.	~lerin cemaat namazlarında ittihadı	312.
hırs ve israftaki ~ ceza	653.	~lerin fazla saffetı	634.
kalb-i insan	921.	~lerin ıslahı	269, 1120.
~daki muhabbet	187.	~teki lümme-i şeytaniye	231.
kalb-i insanî	37.	~teki muhabbet-i beka	329.
~de melek ile şeytanın mübarezesi	671.	~ten gelen fena sözler	217.
kalb-i Muhammedî	670, 672.	fırakın ~te yaptığı tahribat	37.
~ye gelen vahiy müstakimdir	670.	günahın ~be işlemesi	21.
kalb-i selim	1080.	günahlar ~bi zedeler	21.
kalem	248, 249.	hakaik-ı imaniyenin azameti ve dar	
~le ilmi tahsil	403.	~liler	238.
kalem-i ilim	647.	manevî bir ~	646.
kalem-i kader	427, 430, 727, 946, 1037.	musibetin ~te kökleşmesi	28.
~ ve çekirdek	771.	mü'minin ~bi	847.
kalem-i kader-i ezeli	1036.	semavattan ~lere uzanan manevî telefonlar	669.
kalem-i kaza	946.	şeytanın ~teki lümmesi	217.
kalem-i kudret	427, 430, 839, 1037.	vahdetle ~bin itminanı	1091.
kalıb-ı ilmi	901.	kamer	246, 258, 306, 990, 1091, 1120;
kalp	20, 21, 22, 33, 36, 39,	bakınız: ay.	
154, 174, 175, 181, 187, 218, 220, 227, 254,		~ tutulması	246.
256, 260, 261, 262, 285, 292, 293, 314, 315,		kamet	
317, 323, 329, 330, 331, 356, 357, 378, 382,		~in tekbiratı	1089.
391, 401, 411, 414, 428, 470, 474, 478, 516,		kâmil	486.
532, 554, 557, 632, 652, 674, 711, 789, 817,		~lerin hastalığı	472, 1045.
843, 985, 986, 987, 992, 1021, 1059, 1084,		~lerin vahdete dair ittifakları	753.
1086, 1097, 1117, 1120.		kâmil-i iman	1088.
~ beka ister	506, 984.	Kâmil-i Mutlak	557, 697, 749, 841.
~ bir arştır	323.	kâmilü't-tarîkatî'l-âliye ve'l-müceddidiye	117.
~ dairesinin nur-i imanla genişlemesi	554.	kan	612, 650, 871, 960.
~ ehli	Bakınız: ehl-i kalp.	~ mecralarındaki muvazene	877.
~ ile aklın imtizacı	674.	~daki küreyvat-ı hamra ve beyza	954.
~ rahîmiyetin tecelliyatıyla nimetlenir	721.	~daki küreyvatın muvazeneleri	877.
~ Sâni-i Mahlûkat'ın âyinesidir	747.	mülevves ~in haccamları	612.
~ ve fazilet	410.	kanaat	353, 358, 366, 467, 468.
~ ve iman	711.	~ hikmet-i ilâhiyeye tevfik-i harekettir	355.
~ ve kuvve-i zaika	1023.	~ ihlâs kapısını açar	367.
~ ve mütefelsif nefis	533.	~ medar-ı rahattır	365.
~ ve nefis	1023.	~in menfaati	364.
~ zîşuur bir âyinedir	829.	~kârâne vaziyet	365.
~be nokta-i istinat	551.	~teki muaccel sevap	653.
~ben ubudiyete hâlel gelmesi	20.	ağaçların fitrî ~leri	364.
~bi âdemiyetten kaldırmak	1031.	hırs ve ~in tesirâtı	364.
~bi fânî şeylerle bağlamamak	288.	hizmette iktisat ve ~ düsturu	164.
~bi masivadan tecrit	32.	iktisattan gelen ~	367.
~bi sevindiren eğlenceler	1076.	kadınların kismetlerine ~ etmeleri	468.
~bin aşk noktasında inkişafı	153.	ücrete ~	366.
~bin beka ve ahirete çevrilmesi	1015.	yavruların lisan-ı hâlleriyle ~leri	364.
~bin daire-i hayatı	36, 516.	kanaatkâr	366.
~bin daire-i vücudu ve hayatı	36.	kanaatsizlik	364, 366, 1024.
~bin derece-i hayatı	331.	~ çalışmaya şevki kırar	364.
~bin hakaik-i imaniyenin azameti cihetinde		a'mal-i uhreviyede ~	377.
vesveseye düşmesi	238.	vazife-i uhreviyede ~	376.
~bin itminanı	559.	kanadil-i nuriye	887.
~bin mahbubattan vazgeçmesi	33.	kanun	149, 406, 408, 412, 438, 936.
~bin meşru eğlenceleri	630.	~ namına kanunsuzluk eden zalimler	567.
~bin sandukçası olan kuvve-i hafıza	187.	~lara icat vermek	1039.
~le yüksek ruhlarla muhabere	671.		

~lara tabiat namını takmak	437.	~lı deha	296.
~un şüzuzları ve nadirleri	149.	~lı görünen âlemler	1056.
~un tatbiki	412.	~lı gurbet	523.
~un yüz altmış üçüncü maddesi	651.	~lı ölüme karşı teselli	518.
âdetullah ~ları	149.	~lı yeis	504.
cazibe ve dafia gibi ~ların rabıtası	202.	~lı yol	486.
cumhurî ~lar	412.	küfürdeki ~lar	223.
fenlerin ~ları	198.	karbon	431.
hilâf-ı şeriat ~lar	104.	kardeş.	
ilmî ~lar	901.	~ kardeşe peder olamaz	402.
Kadir-i Ezelinin ~u	427.	kardeşlik	395;
kudret-i ilâhiyenin ~ları	1038.	<i>bakınız: uhuvvet.</i>	
manevî ~ları madde tasavvur etmek	1039.	kari	457.
manevî ve semavî ~lar	437.	~nın rızası ve kanaati	468.
mecburî cumhuriyetin ~ları	1032.	koca ~ya küfüv olmalıdır	456.
men-i iştirak ~u	442.	Karib	851, 855.
mevcudatın idare ~ları	435.	Karibü'l-Mucib	783.
mutlak müsavat ~u	409.	karınca	434, 536, 608, 611, 871.
muttarit ~	281, 919.	karine-i hâl	347, 348.
müsavat ~u	413.	karn	338.
müsavat-ı mutlaka ~u	410, 413.	kartal	610, 871.
nizam-ı kâinatın manevî ~ları	437.	Karun	231.
nizam-ı âlem-i teşkil eden ~	310.	kasaid-i Aleviye	584.
redd-i müdahale ~u	442.	kasavet-i kalbiye	151.
redd-i müdahale ve men-i iştirak ~u	1040.	kasıt	155, 333, 887, 1103.
rezzâkiyet ~u	452.	kaside.	
sünnetin muhkem ~ları	191.	Abdülkadir Geylânî'nin ~ si	997.
umur-i hayriyedeki ~ların mümessilleri	230.	Hazret-i Gavsın ~ si	85, 86.
varı yok, yoğun var etme ~u	452.	istikbale bakan ~ler	604.
yardımlaşma ~u	295.	kaside-i Celcelûtiye	589, 598, 601, 604,
kanun-ı adalet	645.	1068, 1069, 1072; <i>bakınız: Celcelûtiye.</i>	
kanun-ı âdetullah	1016.	kaside-i Ercûze	601, 604, 934, 1067, 1072;
kanun-ı beşer	1079.	<i>bakınız: Ercûze.</i>	
kanun-ı cinsiyet-i melek	148.	kaside-i Ercûze-i meşhure	337;
kanun-ı emrî	143.	<i>bakınız: Ercûze.</i>	
kanun-ı esasî	408.	kaside-i Ercûziye	588, 591.
kanun-ı fitrat	409.	kaside-i Gavsîye	342.
kanun-ı ilmî	901.	kaside-i gaybiye	72, 605, 998.
kanun-ı kader	1017.	kaside-i kader	727.
kanun-ı kader-i ilâhî	310.	kaside-i manzume-i Sübhaniye	31.
kanun-ı mübareze	226.	kaside-i meşhure	341.
kanun-ı müsavat	415.	kaside-i Rabbanî	942.
kanun-ı sarahat-i Kur'âniye	148.	kasır	385.
kanun-ı tabiî	149.	kasır-ı'n-nazar	235.
kanun-ı tagayyür	226.	kasr-ı âlem	
kanun-ı tahavvül	226.	~deki masnuatın güzelliği ve temizliği	1100.
kanun-ı tenasül	148, 149.	kasr-ı garip	328.
~ ve Hazret-i İsa	148.	kasr-ı ilâhî	328.
kanun-ı teşekkülât	833.	kasr-ı namaz	150.
Kanunî Sultan Süleyman	<i>Bakınız: Sultan</i>	kasr-ı nazar	378.
<i>Süleyman Kanunî.</i>		Kastamonu	118, 575, 578.
kâr	400.	~ medrese-i Nuriyesi	575.
karabet	457.	Kâtip	155, 723, 880.
karabet-i nesliye	43.	~bin vücudu ve vahdeti	880.
Karaca Ahmed Sultan (Barla civarı)	124, 125.	kâtip	404, 880.
karanlık	16, 17, 215, 332, 477, 492,	katl	645.
503, 506, 514, 543, 555, 556, 626.		evlât ~	442.

Katre	287, 560, 964, 1117.	~i işlemek imansızlıktan değildir	220.
kavaid-i Ehl-i Sünnet	625, 1074.	Kebir	747, 773.
kavaid-i mukarrere	217.	Keçeci Mustafa	352.
kavaid-i Şeriat-ı Garra	180.	Keçeci Mustafa Efendi	134.
kavanin	751, 833.	keçi	380, 662, 1081.
kavanin-i âdet ve sünnet	1090.	keder	288, 299, 547, 715, 1046;
kavanin-i âdetullah	440.	<i>bakınız: gam, üzüntü.</i>	
kavanin-i hakaik	833.	~li hayat	972.
kavanin-i hayat	927.	kefaref	316, 574.
kavanin-i hayatiye	927.	kefarefû'z-zünup	27, 478, 488,
kavanin-i icraat	435.	497, 499, 639, 1047.	
kavanin-i ilmiye	435.	Kefil	851, 853, 855.
kavanin-i itibariye	437.	Kehkeşan	203, 955.
kavanin-i meşiet	228.	kelâm	437, 619, 621, 1074;
kavanin-i rububiyet	895.	<i>bakınız: söz.</i>	
kavanin-i şeriat	335.	~in ehemmiyeti	621.
kavi	851, 855.	~in mütekellime delâleti	620.
~lerin cemiyeti ve şahs-ı manevisi	380.	~in zahiri dalâlet ifade etmesi	625.
~lerin ittifakı zayıftır	379.	beliğ ~	618.
Kavi-i Mutlak	841.	beşerin ~ı	621.
kavl-i leyyin	420.	iki mübarek ~	823.
kavm-i Âd	231.	insanın ~ı	64.
kavm-i Firavun	231.	küfür görünen ~lar	625.
kavm-i Nuh	231.	manası malûm ve bedihî ~	655.
kavm-i Semud	231.	kelâm	622.
kavuşmak	<i>Bakınız: visal.</i>	kelâm-ı ezeli	619.
ahiretteki ahbablara ~	529, 1048.	~nin kelimatı nihayetsizdir	620.
berzah âlemindeki dostlara ~	504.	kelâm-ı ilâhî	619.
berzah âlemindeki kabile-i ahbaba ~	519.	umum ilhamlar ~ dir	622.
hayırlara ~	859.	kelâm-ı Rabbanî	924.
kaya	960.	kelâmullah	664, 811.
kaylûle	629.	~ı dinleyenlerin adedi	621.
~ ve gece uykusu	629.	herkesten ~ı işitmek	624.
Kayyum	851, 931, 933, 934,	kelb-i Ashab-ı Kehf	984.
940, 953, 956, 1098, 1111, 1112, 1115;		kelimat	92, 677, 683;
<i>bakınız: ism-i Kayyum.</i>		<i>bakınız: kelime, kelime.</i>	
~ ve kâinat	935.	~in havada sümbüllenmesi	647.
kayyumiyet	935, 938, 940, 944;	emr-i ilâhiyenin ~ı	622.
<i>bakınız: cilve-i kayyumiyet, sırr-ı kayyumiyet,</i>		kudsî ~	910, 1109.
<i>nispet-i kayyumiyet.</i>		Kur'ânın ~ı	997.
~ ve eşya	1111.	kelimat-ı ilâhiye	1074.
~ ve insan	956.	kelimat-ı kudsiye	
~ ve kâinat	956, 1116.	~ ve Sahabeler	911.
zihayatın vücudundaki zerrat ve ~	1115.	bidayet-ı İslâmiyede ~nin feyiz ve nuru	911.
kayyumiyet-i ilâhiye	934, 1113.	kelimat-ı mübareke	15.
~ye bakan ayetler	1111.	kelimat-ı niyaziye	1121.
Kayyum-i Zülcelâl	944.	kelime	330, 677, 1074.
kaza	424, 749, 751, 795.	~lerin havada sümbüllenmesi	647, 1079.
~ ve kader		dinsizliği işmam eden ~ler	422, 1034.
~ kalemî	775.	kaderî ~ler	622.
~e hayatın işareti	934.	kudret ~leri	608.
~e itiraz	28.	kudretin mücessem ~leri	621.
~ya iman ve hayat	928.	kudsî ~ler	675.
~ya rıza ve tevekkül	28.	kudsî ~lerin sayısı	621.
kaza-i müsmirre	759.	mübarek ~lerin ihlâsla hayatlanması	377.
kazan-ı Rahmânî	885.	sıfat-ı Kelâmın ~leri	621.
kebar		kelime-i kudsiye	1021.

kelime-i mübareke-i tayyibe	849.	kemal-i inayet	257.
kelime-i Rabbaniye	622.	kemal-i inkıyat	940.
kelime-i tekbir	1089.	kemal-i intibah	1084.
kelime-i tevhid.		kemal-i intizam	257, 259, 264, 425, 428, 558, 647, 731, 771, 773, 871, 885, 886, 935, 940, 979.
~teki zevk ve saadet	909.	kemal-i itaat	295, 689.
kemal	23, 34, 179, 187, 188, 189, 312, 333, 697, 749, 775, 795, 811, 837, 841, 960, 1102.	kemal-i kerem	306, 360, 1017, 1057.
~ kendini görmek ve göstermek ister ..	882.	kemal-i kudret	155, 410, 889.
~ sahibi	946.	kemal-i kudsi	187.
~e muhabbet	187.	kemal-i lezzet	306, 359.
~in devamı	697.	kemal-i merhamet	539.
ebedî ~e refakat	960.	kemal-i musahhariyet	955, 972, 1091.
faaliyet ~dir	947.	kemal-i mutlak	306, 557, 952, 953.
faaliyetteki ~	947.	kemal-i muvazene	428.
her bir şeyin ~inin görünmesi	627.	kemal-i neşe	445.
nihayet cemalde bir ~	882.	kemal-i nimeti	980.
kemalât 34, 151, 179, 213, 402, 797, 837, 879, 883, 904, 962, 1007.		kemal-i rahmet	122, 235, 319.
~ ve nebîler	1017.	kemal-i rıza	385.
~ ve nübüvvet	312.	kemal-i rububiyet	155.
~a meftuniyet hissi	563.	kemal-i sabır	20, 579.
~ın en mükemmel enmuzeci	813.	kemal-i sanat	534, 890.
~ın in'îdamı	908.	kemal-i sermedî	960.
~ın kaynağı	908.	kemal-i sermediye	960.
~ın madeni ve menbâi	186.	kemal-i sühulet	432, 767, 1119.
~ın medarı ve esası ferdiyettir ..	908, 1108.	kemal-i şefkat	40, 41, 42, 183, 509.
~ın menbâi imandır	841.	kemal-i şevk	295, 306.
~ın menşei	914.	kemal-i zaaf	88, 381.
~ın tezahürü	946.	kemerbest-i ubudiyet	731.
ibadetle ~ zuhur eder	755.	kemik	960.
kâinatın ~ı	697, 841.	kemiyet	210, 301, 376.
kâinatın ~ını inkâr	446.	kendi	
kemalât-ı fenniye	151.	~ cemalini görmek ve göstermek	
kemalât-ı ilâhiye	908, 959.	~ istemek	947.
kemalât-ı insaniye	43, 210.	~ dünyasını dâimi zannetmek	521.
kemalât-ı kâinat	697.	~ hissiyat-ı nefsanîyesini unutmak	395.
kemalât-ı kurbîyet	50.	~ kendine işlemek	904.
kemalât-ı sanat	799.	~ kendine malikiyet	445.
kemalât-ı velâyet	50.	~ kendine olmak	424, 429, 441, 618, 941, 1034.
kemal-i acz	381.	~ kendine teşekkül	422, 426, 982, 1035, 1036.
~ ve zaaf	88.	~ kendine zulmetmek	26.
kemal-i adalet	889, 1104.	~ kendini aldatmak	518.
kemal-i afiyet	20.	~ kesbiyle şer	234.
kemal-i akıl	363.	~ kusurunu ve aczini bilmek	415.
kemal-i cemal	883.	~ kuvvetinden teberri etmek	849, 855.
kemal-i emniyet	177.	~ lezzeti için çabalamak	295.
kemal-i faaliyet	1118, 1120.	~ menfaat-i nefsinî arayan hareket	297.
kemal-i hikmet	155, 410, 452, 771, 888, 889, 922.	~ mesleğinin muhabbetiyle hareket	
kemal-i hürmet	488.	~ etmek	374.
kemal-i hüsn	983.	~ nefsi için kardeşinden kaçan	298.
kemal-i ihlâs	164.	~ nefsinî malikiyet	295.
kemal-i ihtiyar	155.	~ nefsinî zulmetmek	327, 445, 446.
kemal-i ilâhî		~ nefsinî beğenen ve seven	665.
~ın tahakkuku ve vahdet	908.	~ vazifesini düşünmek	319.
kemal-i iman	452.	~ vazifesini yapmak	373.

~ yaratılışını Allah'a vermek	448.	keramet-i gaybiye-i Gavsîye	93, 107.
~lerini aldatanlar	548.	keramet-i hizmet-i Kur'ânîye	590.
~lerini inkâr edenler	450, 888.	keramet-i iktisadiye	369.
~nde fazilet olduğunu dava etmemek	411.	kerem	411, 532, 681, 749.
~ndeki nimet-i ilâhiyeyi kendi malı tevehhüm etmemek	612.	~ düsturları	295.
~nden sıhhatli olanlara bakıp şekva etmemek	489.	kerem-i ilâhî	124, 399.
~ni bilip haddinden tecavüz etmemek	322.	Kerîm	182, 295, 511, 749, 851, 855, 857, 872, 873, 891, 892, 915, 949, 976, 977, 978, 1096.
~ni görmek ve göstermek istemek	882, 890, 1102.	~ re'fet	1096.
~ni ölmüş tasavvur etmek	396.	kerîmâne	295.
Allah'ın ~ni sevdirmesi ve tanıttırması	443.	~ rızık	972.
başkalarını ~ nefisine tercih etmek	361, 373, 394, 401.	~ tedabir	977.
her şeyi ~ ne rab telâkki eden	297.	~ terbiye	753.
herkes kâinatı ~ âyinesiyle görür	445.	kervan-ı tabiat	1084.
ihlâs sırrını ~nde yerleştirmek	390.	kesb-i insanî	234.
kardeşlerin faziletlerini ~de tasavvur etmek	395.	kesb-i şer	219.
musibette ~ yukarı olanlara bakmak	490.	kesif	315.
münazarada ~ haklı çıktığına sevinmek	387.	kesb	219, 233, 234.
nazar-ı dikkati ~ ne celp etmek	401.	cüz-i ihtiyarının ~i	514, 515.
ubudiyetle ~ni Allah'a sevdirmek	883.	icatsız bir ~	214.
kenz-i mahfiye	1118.	kesret	261, 448, 647, 737, 1106.
kerahet		~ içinde vahdet	261.
~ vakti	<i>Bakınız: vakt-i kerahet.</i>	~ içinde vahidiyet	260.
keramat	986, 987.	~ içindeki sükûnet	1118.
keramat-ı Alevîye	588.	~in icat etmesindeki zorluk	735.
keramat-ı evliya	73.	~te vahdet	261.
~yı inkâr eden mülhitleri iskât	999.	~te yoktan var etmek imkân haricidir	737.
keramat-ı gaybiye	348.	~teki müşkülât	448.
keramat-ı harika	346, 357, 997.	~teki suubet	735, 737.
keramet	73, 87, 88, 96, 103, 128, 157, 197, 347, 357, 585, 934.	vahdet ve ~	898.
~ beşerin fiili değildir	87.	kesret-i efrat	447.
~ Cenab-ı Hakkın fiilidir	87, 96.	kesret-i etba'	376, 377.
~ iki kısımdır	606.	kesret-i hacat	711.
~e ehemmiyet vermemek	632.	kesret-i mahlûkat	255.
~e mazhar olan zat	87.	kesret-i mutlaka	937.
~e mazhariyetini kable'l-vuku bilen	87.	kesret-i nesil	458, 1043.
Gavs-ı Geylânî'nin ~i	86.	kesret-i sücud	60.
gaybî ~ler ve Said Nursî	72.	kesret-i sühulet	447.
kerametfuruşluk	1000.	kesret-i tenasül	458.
keramet-i acibe	79.	kesret-i tenevvü	681.
keramet-i Alevîye	337, 500, 603, 606, 1069.	keşfiyat	143, 268, 697, 775, 985, 988, 1120.
keramet-i azîme	1023.	mizansız ~	143.
keramet-i bâhire	85, 338.	keşfiyat-ı sadıka	472, 1046.
keramet-i evliya	336, 1022.	keşif	145, 268, 351, 508.
keramet-i Gavsîye 85, 107, 115, 147, 348, 356, 500, 999.		~fe ehemmiyet vermemek	632.
~nin ilân ve izharı	81.	âyâtın manalarını ~ etmek	198.
Keramet-i Gavsîye Risalesi	73, 999.	hakikî ~	351.
keramet-i gaybî	1022.	kevakib-i düriye	1091.
keramet-i gaybiye	105, 336, 337, 339, 394, 599, 636, 997.	kevn	853.
Gavs-ı Azamın ~ si	72.	kevsar-i Kur'ânî	401.
		keyfiyat	755.
		keyfiyet	210.
		keyfiyet-i icat	1106.
		keyif	1046.
		daire-i meşruadaki ~fe iktifa	468.
		hastaların ~fini sormak	487.

keyiflenmek	18.	~in temizlenmesi	870.
kible	314.	kitab-ı kebir	723, 731, 880, 987, 1088, 1102.
kible-i kâinat.		kitab-ı kebir-i kâinat	883, 890;
manevî bir ~	646.	<i>bakınız: kâinat kitabı.</i>	
kıl	1058.	Kitab-ı Mübin	310, 311, 312, 332, 769, 771, 987, 1092.
kılıç	61, 248;	~ ve ağaç	773.
<i>bakınız: seyf.</i>		kitab-ı Rabbanî	440, 936.
maddî ~	56.	Kitab-ı Sünen	116.
killet-i ilim	620.	kitabullah	44, 74.
kıraat-ı seb'a	206.	kitap	316, 507, 608.
kırk çeşme suları	104.	~ ve sünnet	
kıskanç	454.	~e ittiba	44.
kıskançlık	383, 384, 386.	~ten ahzedilen evrat ve meşrepler	185.
~taki muaccel ceza	653.	ilm-i nahvin ~ları	285.
a'mal-i salihada ~ olmamalıdır	385.	kâinat ~bı	731, 880, 882.
kismet	468.	kutsal ~lar ve hayat-ı sermediye	925.
kıssa-i meşhure	15.	manidar ~ muallim ister	890.
kiş	131, 969, 1100.	mübarek ~ların iptidaları	260.
kıt'a		koca	456, 457, 458, 459, 466, 1042.
Amerika ~sı	616.	~ inhisar altına alınmaz	458.
yedi ~	199.	~ kariya küfûv olmalıdır	456.
kiyam	1112, 1115.	~ ve karı arasındaki muhabbet	457.
ecram-ı semaviyenin ~ı	940.	~nın fenalık ve sadâkatsizliği	466.
mevcudatın ~ı	944.	~nın kariya karşı vazifesi	459.
mevcudatın ~ı ve ism-i Kayyum	954.	~nın kusurunu ıslah	466.
kiyamet	19, 112, 176, 279, 289, 349, 877, 927, 955.	~nın muhabbeti	465.
~in gelmemesi	889.	ahlâksız ~nın tahakkümüne girmemek	467.
~in kopması	111.	kadın ve ~nin saadeti	1043.
~te hafiziyetin tecelli-i ekberi	334.	mütedeyyin ~yı taklit	465.
insanın ~i	290, 521.	koku	333, 681, 882, 978.
kiyamet-i kübra	112.	nebatat ve eşcarın ~ları	308.
kiyas	178.	kolaylık	
kiyasat-ı mantıkiye	178.	vahdetteki ~	446, 448.
kiyas-ı istisnâî	178.	komite	399, 464.
kiyas-ı mantikî	1003.	Avrupa ~lerinin en kuvvetlisi	380.
kiymet	211, 301.	Ermenilerin ~ si	380.
kiymet-i hayat	841.	kadınları ifsat eden ~ler	467.
kiymettar		komiteciler	636.
~ sanatları methüsena	1110.	komünist	566, 572.
~ şeylerin ucuzluğu ve bolluğu	900.	kor	204.
kibir		korkaklık	192.
~deki daimî azap	653.	korkmak	
kibriya	239, 791, 1089.	hastalıktan ve ölümden ~	1048.
~nin nuru ve Risale-i Nur	587.	korku	402, 514, 1029;
kibriya-i azamet	981.	<i>bakınız: havf</i>	
kimsesizlik	496, 497, 1053, 1062.	~lardan kurtulmak	851.
~teki hastalık	1053.	~ların izalesi	516.
kir		dalâletteki ~	223, 1009.
~li insan	877.	insanın ~ları ve melcei	19.
manevî ~ler	874.	mevt ve zeval ~su	863.
kisb	1079.	zeval ~suna nokta-i istinat	857.
kisve-i ilmiye	168.	Kosturma	522, 528, 531.
kitab-ı Abdülkadir	90.	koyun	27, 612, 662, 1081.
kitab-ı âlem	511, 809, 1056.		
kitab-ı kâinat	687, 809, 880, 930;		
<i>bakınız: kâinat kitabı.</i>			

kozmoğrafya	194, 205, 206, 886.	insanın cüz'î ~i	841.
~nın kanunları ve ayat	198.	insanın zayıf ~i ve imanın büyük	
eski ~ya nazarında güneş	249.	hakikatleri	238.
şu asrın ~sı nazarında güneş	249.	kâinatı yaratacak ~	884.
kozmoğrafyacı	1005, 1006.	tabiat ~ olamaz	936.
kök	927.	vahdetteki gayr-ı mahdud ~	735.
kömür	203.	Vahid'in ~i	755.
kör	1049.	zahirî esbap ~e perdedir	918.
~ hissiyat	378, 495, 1053.	zat-ı Vahid'e intisaptaki ~	898.
~ kuvvet	875, 882.	kudret-i beşer	88.
~ olan mü'minler	485.	Kudret-i Ezeliye	145, 146, 451, 509, 536, 741.
kabre imanla giren ~ler	485.	kudret-i fâtıra	204.
kötü	<i>Bakınız: fena.</i>	kudret-i harika	618.
~ haslet	459.	kudret-i ilâhiye	145, 281, 435,
~ hasletler manevî kirlerdir	874.	437, 731, 924, 1080; <i>bakınız: Cenab-ı Hak-</i>	
kötülük	<i>Bakınız: şer, seyyiat, seyyie, fenalık.</i>	<i>kın kudreti, Allah'ın kudreti.</i>	
köy	460.	~nin kanunlarına tabiat namını vermek	1038.
köylü	460, 1044.	~ye itimat	849.
~ kadınlar	467.	kudret-i kâmile	739, 1089, 1091.
kubbe-i sema	757.	kudret-i mutlaka	733, 753, 759, 924, 958.
~daki saltanat-ı rububiyet	757.	zatî ~	759.
kubh-i mutlak	879, 923.	kudret-i Rabbanîye	234, 325, 446, 448;
kubuh	917.	<i>bakınız: Cenab-ı Hakkın kudreti, Allah'ın</i>	
kubur	85.	<i>kudreti.</i>	
Kuddüs	868, 869, 871, 931, 1098, 1099;	~ ve ehl-i dalâlet	1112.
<i>bakınız: ism-i Kuddüs.</i>		~ ve maddiyyun	936.
Kuddüs-i Azam	1099, 1100.	kudret-i Samedâniye	936.
kudret	146, 152, 153, 154, 155,	kudret-i Samedâniyet	1112.
236, 239, 258, 316, 422, 427, 430, 433, 434,		kudret-i zahire	801.
436, 438, 439, 440, 441, 448, 452, 533, 534,		kudsî	
537, 559, 560, 619, 648, 649, 731, 739, 741,		~ bir mücadele-i maneviye	639.
743, 745, 761, 767, 769, 793, 843, 901, 920,		~ cemaller	948.
924, 929, 930, 935, 959, 968, 969, 971, 972,		~ defter	506.
975, 982, 1037, 1063, 1106.		~ evamir-i tanzifiye	871.
~ eli	<i>Bakınız: dest-i kudret.</i>	~ fermanlarla müjdeler	519.
~ hazineleri ve kâf nun	646.	~ hakikatler	675.
~ kelimeleri	608.	~ hikmetler ve risalet-i Ahmediye	890.
~ mu'cizelerini mûtaala	707.	~ hizmet	168.
~ ve esbap	281.	~ hizmet-i Kur'âniye	163.
~e intisaptaki kuvvet	536.	~ hurufat-ı Kur'âniye	621.
~e istinat	515.	~ iman	1060.
~i tanımak	479.	~ iman nuru kazanmak	1055.
~in azameti	966, 969, 974, 977, 979, 982,	~ kelimat	910, 1109.
987.		~ kelimeler	675.
~in de mücsem kelimeleri	621.	~in sayısı	621.
~in düsturları	901.	~ kemalâtın ve cemallerin gölgeleri	908.
~in harikaları ve mu'cizeleri	970.	~ kudret	918.
~in icadı	449.	~ lisan-ı Nübüvvet	247.
~in izzeti ve zahirî esbap	918.	~ sıfatlar	988.
~in mübaşeret	918.	~ şahs-ı manevî	1078.
~in şümülü	969.	~ şuunat-ı ilâhiye	951.
aczin dereceleriyle ~in mertebelerini		~ tiryak	1054.
hissetmek	958.		
Allah'ın ~i	763, 765.		
hadsiz ~e dayanmak	559.		
hikmetli ~	1102.		

~ vazife-i imaniye	390.	~ ve Risale-i Nur	107, 1072.
~ vazife-i imaniye ve hizmet-i Kur'âniye	1028.	~'a hizmet	1120.
başların feda olduğu ~ hakikat ...	574, 1065.	~'a hücum edilmesi	420.
ehl-i tarihin ~ kuvvetleri	402.	~'a tâbi olmak	237.
gayptan haber vermeye dair ~ yasak ..	104.	~'da Besmele	260.
imandan ve Kur'ân'dan ~ teselliler	574.	~'da Lâfza-i Celâlin tevafukâtı	71.
imanın ~ ilâçları	499.	~'daki mehasin-i ahlâkın misali	192.
nezafetin ~ intisabı	874.	~'daki tekrarların hikmeti	620.
Kudsî Üstat	604.	~'dan alınan kuvvet-i marifet ve ilim	416.
Kudsîler	60.	~'dan gelen	
kudsiyet	398, 959.	~ medet	177.
~ kesb etmek	87.	~ teselliler	574.
Allah'ın ~i ve esbab	918.	~'ı dinleyenlerin adedi	621.
kudsiyet-i kudret	918.	~'ın altı ciheti münevverdir	819.
kuduz	132.	~'ın ayetleri	<i>Bakınız: âyât-ı Kur'âniye.</i>
Kûfe	338.	~'ın azamet-i ulviyeti	276.
kul	<i>Bakınız: ibad, abd.</i>	~'ın beşere gösterdiği iki saadet	299.
~lar ve Hazret-i Azrail	918.	~'ın bir harfi	664.
Cenab-ı Hakkın sevdiği ~larına hastalık	1050.	~'ndeki sevap	506.
vermesi		~'ın cezalet-i beyaniyesi	316.
kulak	335, 474, 554, 843, 895.	~'ın çelik bir suru	587.
Kuleönlü Ali	634.	~'ın dersiyle bahirler ve nehirler	973.
Kuleönlü Mustafa	74, 82, 170, 543, 544.	~'ın desatiri	289.
Kuleönü	74, 82, 170, 543.	~'ın enva-ı i'cazından olan ihbar-ı gayp ..	66.
kulluk	689, 789.	~'ın evamirine itaat	1056.
kulûb-i nuraniye	988.	~'ın feyzi ve bereketi	124.
kulûb-i münevver	775.	~'ın gösterdiği tevhid	152.
kum	974.	~'ın hadimleri ve Abdülkadir-i Geylânî ..	89.
Kumandan-ı Azam	886, 937.	~'ın harfleri	
Kumandan-ı Ferd	900.	~'nden şifa	650.
kumandan-ı Rabbanî	228.	~'nin okunması ve yazılması	650.
Kur'ân	18, 40, 59, 70, 98, 105,	~'ın hikmetli dersi	1074.
106, 107, 119, 125, 134, 145, 147, 162, 164,		~'ın himayeti	225.
166, 177, 207, 211, 212, 242, 265, 278, 316,		~'ın hizmeti	
415, 418, 436, 496, 528, 529, 530, 537, 541,		~'nde çalışanlar ve Abdülkadir-i	
547, 558, 579, 596, 604, 605, 654, 801, 811,		Geylânî	89.
813, 819, 821, 930, 990, 996, 1005, 1011,		~'nde Risale-i Nur	604.
1012, 1016, 1053, 1065, 1067, 1068, 1096;		~'ne set çekilmesi	124.
<i>bakınız: Kur'ân-ı Azîmüşşan, Kur'ân-ı Ha-</i>		~'ın hizmetkârları	392.
<i>kîm, Kur'ân-ı Kerîm, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan.</i>		~'nın şevki	81.
~ hakaikın mecmaidir	819.	~'ın hurufatı	650.
~ harfleri	<i>Bakınız: huruf-i Kur'âniye,</i>	~'ın i'cazı	813, 819.
<i>huruf-i Kur'ân.</i>		~'ın i'cazından gelen Risale-i Nur	1068.
~ hizmeti	<i>Bakınız: hizmet-i Kur'âniye.</i>	~'ın ibadeti terk edeni zecretmesi	444.
~ hizmetkârları	115, 997, 1071.	~'ın imanün bilahirete dair ihbaratı ve	
~ ilm-i muhitten gelmiştir	64.	kâfir	224.
~ kâinat kitabının kıraatidir	316.	~'ın itabı	124.
~ kâinatı kemal-i vuzuhla görür	821.	~'ın kıyametin kopmasını haber	
~ menbâ olan kelâm-ı ezelinin		vermesi	279.
kelimatı	620.	~'ın mertebe-i dersindeki genişlik	821.
~ nimettir	723, 725.	~'ın mübelliğine ittiba	233.
~ nurları	<i>Bakınız: envar-ı Kur'âniye.</i>	~'ın mücmel bir hulûsası	262.
~ nuru	<i>Bakınız: nur-i Kur'ân.</i>	~'ın müteşabihâtı	247.
~ vahiyydir	819, 821.	~'ın nazarı	
~ ve Fatiha	996.	~ her şeye yakındır	276.
~ ve kâinat	815, 927.	~'nda semavat ve küre-i arz	276.
		~'ın semavatı ve kozmoğrafya	198.
		~'ın semavî dersinin verdiği teselli	519.
		~'ın semavî ilânâtı ve kâfir	224.

~'in semavî ve ilhamî bir tefsiri	134.	~ne zıt vaziyetlerde bulunmamak ...	164.
~'in şakirdi	297, 298.	~'in hizmetkârları	599.
~'in şakirtleri		~'in hurufatı	621.
~nin ruhundaki inbisat ve ulviyet	298.	~'in i'cazına perde çekilmesi	202.
~nin şevki	81.	~'in küffar hakkındaki cihet-i rahmeti ...	225.
~'in talebeleri ve Abdülkadir-i Geylânî ...	89.	~'in mu'cizâne	
~'in talimi ve nuruyla semavat	965.	~ belâgat-i ifadesi	275.
~'in terk-i ibadet hakkındaki tehdidatı ..	444.	~ üslûbu	276.
~'in tesettür emri fitrîdir	455.	~'in mü'minleri tekrarla tehdit ve teşviki	221.
~'in tesettür hükmü	453.	~'in mükerrer emirleri	221.
~'in teşbihatla avama ders vermesi	247.	~'in nuruyla mevt	1058.
~'in tevazu emri	1015.	~'in şakirtleri ve Gavs-ı Azam	90.
~'in tilmizlerinin virtlerini okumaları ..	299.	~'in talimiyle semavat	970.
~'in umumî vech-i rahmeti ve kâfir	224.	~'in tekrar ile şiddetli irşadatı	221.
~'in verdiği feyiz	519.	~'in tekrarâtı	221.
~'in yeni tarzda yazılması	162.	~'in terğibat ve teşvikatı	215.
~'in harfleri	Bakınız: <i>huruf-i Kur'âniye</i> .	~'in tesettür emri	
fitrat-ı selime ~'ı tasdik eder	821.	~ fitrîdir	1042.
her derde deva ~'da vardır	507.	~ ve mim'siz medeniyet	1041.
Kur'ânî		~'in teşbih ve temsillerle beyanı	274.
~ ayetler	775, 777.	~'in tilmizlerinin hamiyetkârlığı ve	
Kur'ân-ı azîm	767.	fedakârlığı	298.
Kur'ân-ı azîm-i kâinat	882.	Kur'ân-ı hikmet	767.
Kur'ân-ı Azîmüştan	616, 723, 891, 935, 1057.	Kur'ân-ı kebir	912, 1109.
~'in âyâtı, kelimatı ve hurufatı	997.	Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan	204, 242, 260,
~'in vahdaniyeti ilânı	821.	396, 446, 506, 507, 517, 518, 550, 551, 587,	
~ ve âlem-i gayp	821.	612, 614, 649, 662, 670, 671, 943, 986,	
Kur'ân-ı Hakîm	18, 70, 105, 118, 121,	1056, 1060, 1068, 1084, 1094, 1118, 1122.	
191, 215, 231, 261, 294, 332, 396, 401, 421,		~ hutbe-i ezeliyedir	204.
454, 479, 485, 501, 503, 510, 522, 523, 526,		~ umum tabakat-ı beşere ders verir	620.
528, 532, 539, 545, 546, 608, 617, 618, 811,		~'da Lâfza-i Celâlin tevafukatı	71.
978, 983, 985, 988, 996, 1010, 1017, 1058.		~'daki tekrarların hikmeti	620.
~ umum nev-i beşerle konuşur	278.	~'in eczahane-i kübrası	1045.
~'de, ehl-i dalâletten şekva edilmesinin		~'in emrettiği tefekkür mesleği	674.
hikmeti	1007.	~'in hey'atı	64.
~'in ahkâmı	819.	~'in hizmetindeki kudsiyet	74.
~'in altı ciheti	819.	~'in i'caz lisanı	616.
~'in âyâtı	69.	~'in ifadesindeki şefkat ve merhamet ..	315.
~'in azameti ve ulviyeti	276.	~'in ifadesindeki şefkat ve merhametin	
~'in belâgatı ve üslûbu	211, 1007.	hikmeti	1018.
~'in beşere hediye ettiği yol	293.	~'in ihbar-ı bilgayb vechi	56.
~'in bir harfi	664.	~'in iman nurları	514.
~'in daire-i kudsiyesine girmek	233.	~'in işaret ettiği ihsanlar ve in'amlar ...	717.
~'in dersi		~'in mefahimi ve mana-i sarîhî	64.
~yle cevî-i sema	967.	~'in muhkemat kalesi	222.
~yle dağlar	975.	~'in şiddetle şirki reddetmesi	905.
~yle nebatat ve eşcar	981.	~'in şükür ve ibadete sevkî	919.
~'in eczahane-i kudsiyesi	545.	~'in tabirâtı	648.
~'in ehl-i dalâletten şekvası	211.	~'in terbiyesi	299.
~'in elmas kılıcı	56.	~'in tevhit ve ferdiyet dersi	909.
~'in feyzi	152.	~'in üslûpları	64.
~'in hâdiseden hâdiseye intikali	279.	~'in vahidiyet içinde ehadiyeti	
~'in hâdis-e cüz'iyeleri zikretmesi	279.	göstermesi	255.
~'in hakaikı	191.	~'in vücuh-i külliye-i i'caziyesi	56.
~'in hikmet-i kudsiyesi	202, 532.	Kur'ân-ı Mübin	1094.
~'in hilkat-i semavat ve arzdan bahsi ...	261.	kuraklık	
~'in hizmeti		~ ve Risale-i Nur	124, 139.
~inde vakar-ı ilmiyeyi muhafaza	415.	Kurban Bayramı	268.

kurbiyet	152.
kurbiyet-i ilâhiye	43, 47, 50.
kurbiyet-i zaman	279.
Kureyş	
~ kabilesi	57.
~in İslâmiyete girmesi	58.
Kureyşiler	56.
kurt	380, 601, 612, 663, 871.
~dun Said Nursî'ye ilişmemesi	601.
kusur	62, 323, 382, 392, 439, 1019.
~u örtmek	391.
~unu bilmek	415.
~unu görmek	240.
~unu görmemek	1011.
~unu görmemek ~dan büyük ~dur	240.
~unu itiraf etmek	240.
~unu itiraf etmemek	239, 240.
kusurat	182.
kusur-i zihnî	620.
kuş	560, 761, 1091; <i>bakınız: tuyur.</i>
~ların cenazelerinin toplanması	610.
~ların ötüşmeleri	685.
~ların sec'aları	745.
âkilüllâhm ~lar	610.
Kutb-ı Azam Şeyh-i Geylânî	75;
<i>bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.</i>	
kutbü'l-arifin	116, 117.
kutbü'l-irşat	120.
kutup	143.
kuva	410.
kuva-i cismaniye	1005.
kuvve	960.
insandaki nebatî ve hayvanî ~ler	223, 227.
kuvve-i aklıye	192.
kuvve-i bâsıra	385.
kuvve-i cazibe	268.
kuvve-i dafia	
şeytanî bir ~	227.
kuvve-i gadabiye	192, 215, 285.
kuvve-i hafıza	187, 231, 330, 960, 987.
~ ve Levh-i Mahfuz	773.
kuvve-i hayaliye	960.
kuvve-i ilâhiye	849.
kuvve-i imaniye	408.
kuvve-i kudsiye	88, 1023.
kuvve-i maneviye	73, 321, 347, 494, 559.
milletin ~si	1014.
kuvve-i samia	385.
kuvve-i şamme	385.
kuvve-i şehevîye	193, 215, 285.
kuvve-i vahime	34, 231.
kuvve-i zaika	354, 355, 356, 385, 1023.
~ bir kapıcıdır	354, 355, 1023.
~daki mizancıklar	356.
kuvvet	89, 109, 236, 386, 389, 398, 399, 430, 437, 739, 793, 851, 853, 855, 1037, 1039, 1162.

~ hakta ve ihlâstadır	393.
~ haktadır	235.
~i ezeli tevehhüm etmek	936.
~li bir iman	571.
demirdeki mevtâlûd ~	617.
dünyevî ~	386.
hadsiz ~e dayanmak	559.
insanın âciz ~i ve imanın büyük hakikatleri	238.
intisap ve istinat ~i	898, 899.
intisaptaki ~	536.
kör ~	875, 882, 981.
kudretin bir cilvesi olan ~	534.
memlekette ~in sukutu	1044.
musibetlere karşı ~	551.
şahsî ~	899.
umumî ~	936, 1112.
vahdete intisaptaki ~	735, 737, 899.
zat-ı Vahid'e intisaptaki ~	898.
zayıf bir ~le galibiyet	209.
kuvvet-i iman	516, 624.
kuvvet-i imaniye	407, 551.
kuvvet-i maneviye	392, 393, 899, 999.
kuvvet-i marifet	416.
kuvvet-i mutlaka	753.
kuvvet-i Rabbanî	91.
kuvvet-i şahsiye	433, 898.
kuvvetsizlik	<i>Bakınız: acz.</i>
Küçük Ali	352, 418, 543, 1022, 1033.
Küçük Hafız Zühtü	166.
Küçük Lütfü	82, 352.
Küçük Sözler	469.
Küçük Zühtü	352.
küffar	61, 228.
~ın inkâr ve nefiyleri	302.
~ın küfür ve dalâlette ittifakı	302.
~ın şek ile yaşamaları	225.
küfr ü dalâl	132.
küfran	292.
küfran-ı nimet	414, 490, 917, 1051.
küfriyat	216.
küfr-i mutlak	224.
küfür	171, 189, 213, 216, 217, 223, 224, 225, 232, 239, 292, 420, 424, 446, 645, 874, 884, 989, 1007, 1033, 1079, 1103.
~ ehli	<i>Bakınız: ehl-i küfür.</i>
~ fikri	<i>Bakınız: fikr-i küfrî.</i>
~ görünen kelâmlar	625.
~ iki kısımdır	222.
~ ve dalâlet cinayeti	233.
~ ve dalâlete düşüp çıkamayanlar	223.
~ ve dalâletin icat edilmesi	1008.
~ ve iman ortasını bulmaya çalışmak	150.
~ yolu	222, 1008.
~deki adem ve terk	227.
~deki inkâr	232.
~deki manevî Cehennem	172.

~deki muhaller	904.
~deki müşkülât	1107.
~deki suubet	1107.
~le ölen bir adam	645.
~rûn elemeleri	223.
~rûn kalbe girip saklanması	269.
~rûn mahiyeti	302.
~rûn nifaka inkılâbı	269.
amelî ve fer'î ~	222.
bir dakika ~	645.
ehl-i dalâletin ~re girmesi	211.
günah-ı kebairi işleyen ~re girmez	215.
günahdan ~re giden yol	21.
iman ve ~ ortasında kalınır mı?	215.
itikadî ve fikrî ~	223.
kâfirin meşkuk ~rû	224.
kısa zamandaki ~re hadsiz Cehennem	645.
meşkûk ~	224, 225.
Mutezileye göre ~rûn hilkatı	218.
şeytan yüzünden insanların ~e girmesi	210.
küfûv	456.
küll	765, 907.
küllî	765, 795, 907.
~ şuur	753.
~e Rab olmak	908.
Allah'ın ~ nazarı	747.
bekaya dair ~ dua	35.
külliyet	749.
kün	558.
kün feyekün	648.
unsur-ı havaîyenin ~e itaati	647.
künuz-i esma	809.
kürd	342.
Kürdî	601.
küre	870.
küre-i arz	194, 199, 201, 212, 246, 248, 249, 250, 259, 276, 313, 328, 621, 647, 677, 885, 886, 904, 925, 940, 946, 953, 990, 1005, 1018, 1021, 1083, 1119; <i>bakınız: dünya.</i>
~ ahiretin mezraasıdır	248.
~ âlem-i şâhadette bir çekirdektir	201.
~ bir nefistir, oda ölecek	518.
~ bir sefine-i Rabbaniyedir	248.
~ eczahane-i kübrası	493, 1052.
~ gemisi	949.
~ hareketi ve vahdet	904.
~ masnuat-ı ilâhiyenin meşheridir	199.
~ mezaristanı	176.
~ sekenesi ve demir	616.
~ simasındaki sikke-i merhamet	259.
~ simasındaki sikke-i rahmaniyet	255.
~ ve demir	616.
~ ve hayat	925.
~ ve semavat	199.
~ ve zihayat	925.
~a benzeyen yedi küre-i uhra	199.
~a hamele ve nazır iki melek	247.

~a kaptanlık eden melâike	248.
~a müekkel iki melek	248.
~da Ferd isminin cilvesi	894.
~daki mahlûkatın tedbiri	646.
~ın güneşten ayrılması	616.
~ın hareketi ve vahdet	1107.
~ın haşmetli semavî hareketi	903.
~ın ifritlere mahsus tabakası	201.
~ın kıyameti	927.
~ın mahfî hareketi	275.
~ın medar-ı senevîsindeki burçlar	250.
~ın meydan ve mağaralarındaki zîşuur mahlûklar	200.
~ın muvazenesini bozmaması	876.
~ın namazı	313.
~ın öküz ve balık üstünde durması	249.
~ın semavî taşlardan korunması	870.
~ın tahmit ile tesbihi	693.
~ın tebdili	946.
~ın temizlenmesi	869.
~ın yedi küllî tabakası	200.
~ın yukarısı ve aşağısı	616.
demirin ~da yerleştirilmesi	616.
demirin ~ı musahhar etmesi	617.
felsefe nazarıyla ~	705.
yedi kat ~	201.
küre-i arzîye	
yedi ~	199.
yedi tabaka ~	199.
küre-i zemin	17, 1101.
küreyvat-ı beyza	871, 876, 954, 955.
küreyvat-ı hamra	871, 876, 954, 955.
Kürs	201.
Kürt Bekir	352.
Kürtler	142.
küsmek.	
hizmette birbirine ~	641.
kütle-i nariye	887.
kütüb-i İslâmiye	250, 338.
kütüb-i mukaddese	988.
kütüb-i sabıka	245.
kütüb-i semaviye	1008.
kütüb-i semaviye	214, 777.
kütüp	775.
kütüphane	100.

L

lâ havle	849.
lâ havle ve lâ kuvvete	849, 861, 867.
lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil-Aliyyi'l-Azîm	849.
lâ ilâhe illâllah	675, 779, 781, 849.
lâ kuvvete	849.
lâ mevcûde illâ Hû	145.

lâdinî		Leyle-i Kadir	38, 507, 725.
~ zaman	583.	lezaiz	30, 188, 1085.
Lâfza-i Celâlî	71, 147, 996, 1089, 1090, 1092.	~in zeval ve firakı	24.
lâfz-ı umumî	347.	lezaiz-i meşrua	
lâfzullah		~nın zevalinden gelen elemi izale	713.
~in tevafukâtı	996.	leziz	
lâkaydlık	408.	~ bir sofrâ-i Rahmânî	703.
Lâm	996.	~ şeyleri yemek	357.
lâm-ı istiğrak	719.	~ taamlar	662, 885, 922.
Lâtîf	182, 749, 827, 960.	~ı tercih etmek	356, 1023.
~lerin zevali	1095.	~âne hüznün	553.
lâtife	218, 285, 288, 330, 410.	lezzetin bekası lezzetten ~ dir	721.
~lerin sultanı	289.	lezzet	23, 30, 223, 307, 311, 543, 554,
hassas bir ~	330.	557, 666, 713, 855, 921, 1023, 1046, 1114;	
mes'uliyet altına girmeyen ~ler	218.	<i>bakınız: tat.</i>	
lâtife-i insaniye	285.	~ almak	<i>Bakınız: telezzüz.</i>
Lâtîfû'l-Habîr	783.	~ türleri	<i>Bakınız: enva-ı lezaiz.</i>
Lâtîfû'l-Müdebber	785.	~i şükûr için istemek	357.
Lâtîn.		~in bekası ~ten lezizdir	721.
~ harfî	336.	~in zevali elemdir	574.
~ hurufunun İslâmlar içinde kabulü	341.	~ini takip etmek	356.
Lâtince.		~ler ve mevt	865.
~ huruf	340.	~leri tahrip eden ölüm	396.
Lâtînî		~lerin teceddüdündeki lezzetler	713.
~ huruf	583.	a'mal-i salihadaki manevî ~	468.
lâyemut		açlık ve iktisatla alınan ~	360.
~ bir mürşit	635.	âlâmın zevalinden gelen ~	24.
~ ömür	36.	arıya has bir ~	312.
~ zaman	36.	bâkî âlemin ~leri	220.
~âne dünyaya yapışmak	517.	beka ~i	1061.
dünya ~ değildir	289.	cemadâtın vazife-i fitriyelerindeki ~	309.
insan ~ değildir	413, 473.	cemadatta ~	306, 307.
lâyîha-i kanuniye	343.	daimî ~	24.
lâyık-ı hürmet	487.	dünyanın ~leri	317.
lehviyat-ı gayrimeşrua	498, 1055.	dünyevî ve hazır ~	378.
lem'a	330.	elemın zevali ~tir	475.
lem'a-i i'caz	63, 65.	faaliyet ~	1114.
lem'a-i şefkat	496, 1053.	faaliyetteki ~	946, 947.
Lem'alar	266, 287, 1122.	fânî ~i bâkî ~e tercih etmemek	220.
Lemaat	405, 964, 1117.	gafletli ~lenmek	917.
lemaat-ı i'caziye	66.	gayr-i meşru ~in verdiği elem	476.
lemaat-ı tevhidiye	287.	gayr-i meşru parayla alınan ~	359.
letaif	39, 285, 330, 428, 683, 797, 1096.	geçen ~ler	1046.
~in inbisatı	299.	geçmiş ~leri düşünmek	472.
iradeyi dinlemeyen ~	218.	geçmiş ~li hallerin elemi	476.
manevî ~ ve manevî âlemler	902.	geçmiş elemelerdeki manevî ~	475.
manevî ve ruhî ~	717.	haram ~lerdeki elemeler	468.
Letaif-i Aşere	284, 285.	hasenattaki ~	652.
letaif-i insaniye	223, 227, 1021.	hastalığın zevalindeki manevî ~	476.
letaif-i re'fet	255.	hastalığıdaki ~	1052.
Levh-i Ezeli	268.	hastalığıdaki sevap ~i	1050.
Levh-i Kaza ve Kader	928.	hayat-ı dünyeviyedeki hakikî ~	468.
Levh-i Mahfuz	231, 328, 960, 987.	hayvanatın vazifelerindeki ~	307, 308.
kuvve-i hafıza ve ~	773.	hazır ~	378.
Levh-i Mahv ve İspat	968.	her şeyin ~le amel etmesi	311.
Levh-i Mahv-İspat	268.	hizmet içindeki ~	1017.
levh-i misalî	31.	hürmet ve merhametteki ~	653.
		ihkak-ı haktaki ~	951.

iktisat ve nimetteki ~	353.
imandaki ~	711.
imandan gelen manevî ~	479.
israf ve işahsızlıkla alınan ~	360.
iyilikteki ~	653.
kabiliyetin inkişafındaki ~	946.
kâfirin hayattan aldığı ~	224.
kendi ~i için çabalamak	295.
maddî ~ler	717.
meşru olmayan ~ler	477.
mevcudat ve camidatın	
vazifelerindeki ~	306.
musibetin zevalindeki ~	1047.
muvakkat ~	24.
nefsin hazır ~i tercih etmesi	220.
sa'y ve ameldeki ~	306.
sıhhatin ~i ve hastalık	1047.
vazifedeki ~	307.
zeval-i elem manevî ~tir	574.
lezzet-i beka	831.
lezzet-i cüz'îye	372.
lezzet-i hayat	839.
lezzet-i hâzıra	220, 665.
lezzet-i maneviye	481.
lezzet-i mukaddese	947, 950, 1114.
lezzet-i nimet	360.
lezzet-i ruhiye	481.
lezzet-i sevap	476.
lieclillâh	38.
Lihye-i Saadet	272, 1014.
Lihye-i Şerif	272.
lika	153.
lillâh	38.
limon tuzu	976.
lisan	20, 21, 39, 88, 316, 799, 843, 988.
~en zikre hâlel gelmesi	20.
~ı şükürde istimal	356, 1023.
~in zevki	1060.
~in zikirden uzaklaşması	21.
acz-i mutlak ~ı	310.
ıztırar ~ı	753.
i'caz ~ı	616.
ihtiyac-ı fitrî ~ı	753.
istidat ~ı	753.
lisan-ı acz.	
~le niyaz	496.
lisan-ı Cennet	1083.
lisan-ı hâl	35, 169, 308, 318, 324, 398, 511, 544, 560, 614, 627, 681, 715, 799, 809, 967, 973, 980, 985, 1049, 1063, 1075.
lisan-ı istidat	747.
lisan-ı kâl	318, 560, 627, 809, 968, 981, 985, 1049, 1063, 1075.
lisan-ı mana	162.
lisan-ı mu'cizü'l-beyan-ı Nebvî	248.
lisan-ı Nübüvvet	247, 250.
lisan-ı şer'î	201.

livechillâh	38, 383.
~ visal	36.
loğusa	486.
~ zamanında vefat	1050.
lokma	330.
Lokman Suresi	Bakınız: Sure-i Lokman.
Lokman (Hekim)	504, 557;
bakınız: Hekim-i Lokman.	
Londra	
~ mahpushanesinde yetmiş gün yemeyen adam	195.
lümme	217.
lümme-i şeytaniye	218, 231.
Lütfi	634.
lütf-i ilâhî	29.
lütf-i Rabbanî	16.
Lütfü	79, 124, 135, 267.
lütuf	255, 681, 743, 749, 841.

M

Ma'bud	19, 156, 261, 319, 329, 656, 689, 753, 787, 789, 827, 829, 985.
âbidin ibadeti ~un vücudunu gösterir	787.
batıl ~lar	296.
gayr-i hak ~ların ulûhiyetlerinin nefyi	656.
rızkı muhtaç olanlar ~ olamaz	656.
Ma'bud-ı Bilhak	1021, 1118.
ma'budiyyet	797, 1019.
~i istilzam eden kemalât	797.
mahlûkatın ~i	289.
mevcudat ~e lâıyk değildir	656.
Ma'bud-i Bilhak	443.
Ma'bud-i Cemîl-i Zülcelâl	689.
Ma'bud-i Ezelî	313, 437.
Ma'bud-i Mutlak	442.
maadin	199, 258, 646, 677.
maani-i hayretefza	1093.
maani-i kudsiye	951, 952.
maani-i rububiyet	950.
maarif	416.
~ Vekili	577.
maarif dairesi	
~nin evhamlandırılması	566.
maarifperverlik	416.
maarizü'l-keîâm	67.
madde	203, 427, 452, 1112.
~ ve sanat	662.
~den mücerret olma	936, 952, 953, 1111.
~den tecerrüt	939.
~yi ezeli tevhehüm etmek	936.
camit ve şuursuz ~lerin istihalesi	1100.
çürümüş ~lerden zîhayatı halk	925.
esîr ~ si	938, 939, 1115.
fezayı dolduran bir ~	203.
hayat ~leri	807.

kesif ~ler	200.	maden-i siddikiyet	68.
madenî ~ler	894.	maden-i şefkat	455, 1004.
müteaffin ~ler	229, 613.	maden-i tekemmül	531.
sineklerin muzır ~leri istihalesi	613.	madeniyat	976, 977.
sineklerin müteaffin ~leri istihalesi	613.	madum	213.
taaffün etmiş ~ler	149.	~ hastalık ve elemden müteallim	
ufunetli ~lerin temizlenmesi	869.	olmamak	482.
madde-i esîriye	203, 204, 205, 940, 954;	madumat-ı hariciye	451.
<i>bakınız: esîr.</i>		mafiha	1118.
~nin yedi nevi tabakatı	203.	mağara	200, 580, 1067.
madde-i hayat	928.	mağfiret	62, 63, 215, 319.
madde-i iştiâl	886.	mağlata-ı şeytaniye	224, 225.
madde-i kanuniye.		mağlûp	320.
yüz altmış üçüncü ~	651.	mağrip	629, 823.
madde-i semmiye	611.	~ ve işâ ortasında okunan kelimat	15.
madde-i unsuriye	536.	mağrur	164, 653.
madde-i vahit	204.	~ nefis	612.
maddî		mahall-i hitab-ı Gavsî	83.
~ ceset	1023.	mahall-i iman	21, 220.
~din beslenmesi ve israf	356.	mahall-i meşakkat	1086.
~ cihad	269, 270.	mahall-i rahat	1086.
~ elem	494.	mahall-i rahmet	1086.
~ hastalık	480, 491, 1047, 1048.	mahall-i ubudiyet	23.
~ğın devamı	480.	mahall-i zahmet	1086.
~ğın eleminin erimesi	479.	Mahbub	789, 829.
~lar gafleti yırtar	479.	mahbubat	33, 176, 825.
~ta iltica	28.	~in cemallerinin faniliğini görmek	33.
~ kılıç	56.	fânî ~ı bırakmak	33.
~ lezzetler	717.	mahbubiyet	87.
~ menfaat	398.	Hâlîk'in ~i	188.
~ler ihlâsı kırar	1029.	mahbubiyet-i lâhiye	845.
~te rekabet	398.	Mahbub-i Bâkî	33, 827.
~ mizanlar	315.	Mahbub-i Hakikî	156, 827, 961.
~ muhabbetler	37.	mahbup	34, 48, 154, 156.
~ musibetler	28, 992.	~ların zevali	861.
~in büyümesi ve küçülmesi	28.	fânî ~lar	1095.
~in hafifleşmesi	28.	fânî ~ları terk etmek	33.
~ sebep	425;	mecazî ~ların zevali	827.
<i>bakınız: esbab-ı maddiye.</i>		mahiyat-ı eşya	
~ ücret	372.	~da esmanın cilveleri	146.
~ten istiğna	373.	mahiyet	145, 155, 952.
~ yüklerden halas	853.	ruh sahibi olmayanın ~inin bekası	835.
itikatsız ~ fikirler ve ayat	207.	mahiyet-i beşeriye	410.
maddiyat	649.	mahiyet-i camia	255, 285.
~ hesabına ulûhiyeti inkâr	623.	mahiyet-i eşya	901.
maneviyattan ~a inkılâp	648.	mahiyet-i hayat	837.
mümkün ~in hasiyeti	699.	mahiyet-i ilmiye	534.
maddiyyun	666, 668, 938, 1112.	mahiyet-i insaniye	31, 560, 626, 929;
~ ve ism-i Kayyum	933.	<i>bakınız: insanın mahiyeti.</i>	
~ ve kudret-i Rabbeniye	936.	~ Zîşuur bir âyinedir	829.
~la âlûde fikirler ve vahdetülvücut	623.	~deki aşk-ı beka	34.
~ların felsefeleri	229.	~deki istidatların dereceleri	210.
maddiyyunluk	151.	mahiyet-i maneviye	259.
maden	618, 685, 871, 976.	mahiyet-i Muhammediye	
madenî		~ ve âlem-i İslâm	910.
~ maddeler	894.	~ ve âlem-i İslâmiyet	1109.
maden-i hasaret	366.	~nin terakkiyat-ı ruhiyesi	910.
maden-i rahmet	507.		

mahkeme	171, 418, 468, 469.	~ın yüzleri	1073.
mahkeme-i kübra	171, 877.	~ın hususî lisanları	687.
mahkeme-i kübra-i haşır	951.	~nın tavsifatı	687.
mahkûmiyet	382.	~ta istidatların inkişafı	952.
mahkûm-i mutlak	428, 903.	~taki güzelliklerin bozulması	563.
mahlûk	199, 232, 298, 311, 314, 438, 839, 883, 936, 1064.	felsefe nazarıyla canlı ~	705.
~lar kelime-i Rabbaniyedir	622.	geçmiş ve gelecek ~ın hayat-ı manevîyeleri	927.
~lardaki sanat	533.	geçmiş ve gelecek ~ın vücud-i manevîleri	928.
~ların gelip gitmeleri	564.	iman nazarıyla canlı ~	717.
~u icat etmek	447.	insanın ~la âlâkadarlığı	701.
dağlardaki ~lar	978.	zeminin ~ı	972.
denizlerdeki ~ların rızıkları	974.	mahlûkat-ı arziye	954, 1115.
her bir ~un vazife-i Rabbanîyesini müşahade	627.	mahlûkat-ı semaviye	
zîşuur ~lar	200.	~nin tanzimi	966.
mahlûkat	176, 182, 190, 198, 701, 733, 743, 789, 799, 809, 839, 873, 879, 894, 931, 949, 951, 1056, 1085, 1119.	mahlûkat-ı şetta	1094.
~ türleri	<i>Bakınız: enva-ı mahlûkat.</i>	mahlûkiyet	198, 289.
~ ve insan	385.	Mahmud	787.
~ ve rahmet	256.	mahpus	
~ ve vahdet	261.	~lar farzı kılıp, sabır içinde şükretmelidir	574.
~a ulûhiyetin ahkâmını vermek	936.	~ların ıslahı	572, 579, 1066.
~ın en ehemmiyetlisi insandır	290.	~ların Nurlardan istifadeleri	566.
~ın âlem-i gayba gönderilmesi	1113.	mahrem	457, 458.
~ın âlem-i şahadete gelip gitmelerinin hikmeti	945.	~ mecmualar	1066.
~ın dostluk yüzünü göstermesi	16.	~in siması	457, 458.
~ın düzeni	<i>Bakınız: intizam-ı mahlûkat.</i>	~risaleleri okuyan resmî daireler	1066.
~ın ehl-i dalâlete öfkelenmesi	233.	süflî ~ler	458.
~ın en mükerrerminin bozulması	229.	mahremiyet	457, 458.
~ın harekâtının kaydedilmesi	559.	akrabanın ~ı	1043.
~ın hukuku		mahrumiyet	1024.
~ na hasaret	212.	mahşer	403.
~ na tahkir	232.	~in dehşeti	41.
~ na tecavüz	212, 232.	mahşer-i acayip	969.
~ın ibadetleri	443, 689, 1040.	mahşer-i huveynat	925.
~ın insana itaati	664.	mahv	188.
~ın kemalini bulması	200.	mahz-ı belâgat	221.
~ın ma'budiyeti ve mahlûkiyeti	289.	mahz-ı edep	182.
~ın mahşeri	743.	mahz-ı hidayet	657.
~ın nefretinden kurtulmak	233.	mahz-ı hikmet	212.
~ın nezafetleri ve Kuddüs ismi	874.	mahz-ı vahy-i Rabbanî	819.
~ın nuru	809.	mahzun	
~ın rızkı	655, 656.	geçmiş şeyden ~ olmak	295.
~ın sevk ve idareleri	972.	mâ-i zemzeme-i Kur'ân	1045.
~ın şekillerinin ve sıfatlarının icadı	452.	maide-i semaviye	206.
~ın şükür ve minnettarlıkları	443.	mail-i kamer dairesi	246.
~ın tahmidatı	691.	maişet	90, 131, 167, 372, 387, 1044.
~ın tedbirine medar dört arş	646.	hizmet-i diniyede çalışanların ~ı	373.
~ın tesbihatları ism-i Kuddüs'e bakar	874.	iktisat ve ~	357.
~ın ubudiyetleri	443.	kadınların ~ı	467.
~ın vazifelerde istihdamı ve terhisleri	952.	Said Nursî'nin ~ı	76.
~ın vücutları		makam	394, 402, 413.
~ ve adem	1063.	mahbubiyet ~ı	87.
~ zîşuur içindir	200.	merciyet ~ı	632.
~nın devamı	825.		

muhibbiyet ~ı	87.	~nin emrine her şey musahhardır	551.
nazdarlık ~ı	87.	Malik-i Kerîm	298.
makamat		Malik-i Rahîm-i Kerîm	626.
evliyanın ~ı	323.	Malik-i Yevmiddin	983.
makamat-ı evliya		malikiyet	385, 825, 959.
~daki meratip	323.	malûm	145.
makamat-ı Muhammediye	809.	~u ilâm	655.
makam-ı ahz-ı ücret	1086.	malûmat	145.
makam-ı ebce	84.	Benî İsrail ulemasının yanlış ~ları	245.
makam-ı içtimai	372, 409, 518.	malûmiyet	927.
makam-ı içtimaiye	413.	mana	947.
makam-ı ihtiram	415.	~larla şuunat-ı kudsiyeye âyinedarlık	959.
makam-ı imtinan	615.	mana-i harfî	285, 286.
makam-ı in'am	615.	mana-i ismî	285, 286.
makam-ı mahbubiyet	175.	mana-i işarî	59, 64, 66, 68, 69, 177, 178, 324, 542, 613, 619, 621, 638, 639, 1020.
makam-ı niyazdan	87.	mana-i işariye	64.
makam-ı Nübüvvet	62.	mana-i kelimat	101.
makam-ı saadet	480.	mana-i küllî	198, 205, 206.
makar	199.	mana-i maddî	615.
makarr-ı ebedî	1086.	mana-i maksut	67, 615.
makarr-ı saltanat-ı ebediye	975.	manâ-i sarîh	59, 66.
makasid-ı âliye	443.	mana-i sarîhî	64, 67, 177, 324.
makasid-ı âliye-i lâhiye	505.	Mançur	278.
makasid-ı hayriye-i külliye	210.	manda	662, 664, 1081.
makasid-ı lâhiye	627.	manevî	
~ ve risalet-i Ahmediye	891.	~ adavet-i lâhiye	22.
makasid-ı Rabbaniye		~ âlem-i insaniyetin padişahları	278.
~nin zuhuru ve risalet-i Ahmediye	890.	~ âlemler	
makasid-ı Sübhaniye	233.	~ ve manevî letaif	902.
makbul	625.	~ bir cehennem	172.
makbulin	143, 1074.	~ bir merkez-i âlem	646.
makes	327.	~ Cennetin hayvanları	664.
makine-i hayat	915.	~ Cennetten indirilen hayvanlar	662.
makine-i insaniye	30.	~ cihad	383.
makine-i zîhayat	731.	~ cihazat ve lâtifeler	330.
maksad-ı insanî	190.	~ dilencilik	353.
maksut	19, 789, 962, 1088.	~ elem	861.
mal	358, 458, 494, 505, 612.	~ ezvak	538.
bereketsiz ve menhus ~	359.	~ hacat-ı zaruriye	414, 1032.
cemaat ~ının bir adama verilmesi		~ hastalık	480, 491, 1047.
zulümdür	327.	~ hayat	928.
iktisat ve ~da bereket	367.	~ istiğfar	1048.
insanın ~ı emanettir	299.	~ kalıp	535.
insanın ~ı ibahadır	334.	~ kanunlar	437.
meşru ve gayr-i meşru ~	364.	~ kanunları madde tasavvur etmek	1039.
şüpheli ~larda zaruret derecesinde		~ kirler	874.
iktifa	359.	~ letaif	717.
malâyani		~ ve manevî âlemler	902.
~ felsefe	291.	~ lezzet	24.
malâyaniyat	532.	~ marazlar	1029.
malik	295, 296, 300, 445, 446, 473, 477, 829, 1095.	~ mide	957.
~in emaneti	294.	~ mide-i kübra	957.
~in esma ve şuunatına mazhariyet	300.	~ musibet	28.
Malik-i Bâkî	825.	~ mücadele	383.
Malik-i Hakikî	550, 552, 920.	~ nimet	615.
~den gaflet	550.	~ sıhhat ve afiyet	1047.

~ şehadet	486.	maraz-ı ruhanî	376.
~i kazandıran hastalıklar	486.	maraz-ı ruhî	401, 1029.
~ şehit	546.	marifet	36, 365, 415, 416, 791, 962.
~ tehlikelerinden kurtulmak	495.	marifet-i ilâhiye	36, 287, 1093.
~ telefon	578.	~nin mahallerine hâlel gelmesi	20.
~ telefonlar	89, 669.	marifet-i Sâni	397.
~ teleskoplar	89.	marifetname	673.
~ terakkiyat	1030.	marifetullah	331, 561, 675, 932.
~ tiryak	992.	~ mertebeleri	779.
~ ücret	372.	~in şahitleri ve bürhanları	315.
~ten istiğna	373.	Mart	131.
~ vazifeler	414, 1032.	Maruf	679, 687, 787.
~ yaralar	21, 28.	~ ve arifler	787.
~ ve ibadet	444.	maruf-i bikûl-i ihsan	1119.
~ ve sünnet-i seniye	183, 218.	marzî-i ilâhî	562.
~ın tedavisi	35, 540, 545.	marziyat	189, 809.
~ yüklerden halâs	853.	marziyat-ı Rahmaniye	36.
~ zulüm	445.	masarif	
a'mal-i salihadaki ~ lezzet	468.	varidat ve ~	875, 876.
ahbabın zevalinden gelen ~		masdar	327, 438.
yaralar	543, 545.	masiva	288, 289.
çekirdekteki ~ ağacın tezahürü	434.	~ fânîdir	33.
ehl-i gaffetin hasta ~ vücudu	498.	kalbi ~dan tecrit	32.
eşyadaki ~ kalıplar	901.	vahdetülvücudun ~yı inkârı	623.
felsefî fûnundan gelen ~ yaralar	538.	masiva-i ilâhî	623.
ferşten Arşa ~ telsiz telefon	649.	masiyet	213, 318.
gayr-i meşru lezzetin ~ elemi	476.	maslahat	150, 175, 412, 885, 988.
geçmiş elemelerdeki ~ lezzet	475.	kâinattaki ~lar	887.
günahlar ~ hastalıklardır	478.	masnu	438, 533, 839, 1035, 1036, 1064.
hasenattaki ~ lezzetler	652.	~ların gelip gitmeleri	564.
hastalara ~ bir reçete	470.	~un bedenini icat	1036.
hastalığın zevalindeki ~ lezzet	476.	her bir ~daki makasid-i ilâhiyenin	
hastalıktaki ~ ibadet	472, 477.	tecellisi	627.
hastalıktaki ~ lezzet	494.	masnuat	190, 203, 232, 281, 397, 529, 681,
hastalıktaki ~ lezzet-i sevap	476.	687, 743, 805, 809, 837, 942, 1036, 1084,	
hırs ve israftaki ~ ceza	653.	1102.	
imandan gelen ~ sürur	479.	~a karşı tahkir-i azîm	232.
inkârdaki ~ sıkıntılar	22.	~in âlem-i gayba gönderiliş hikmeti	946.
kaderin ~ kalıbı	449.	~ın devam-ı vücudu	825.
lezaizin zevalindeki ~ elemeler	24.	~ın icat edilmesi	1037.
mü'minlerin muhabbetindeki ~ lezzet	652.	~ın kıymetini tenzil	232.
müfarakatın ~ yarası	504.	~in mehasini	190.
nizamât-ı kâinatın ~ kanunları	437.	~in tesbihatı	691.
riyasız ~ ibadet	1045.	~in zevali	1095.
seyyiatındaki ~ cezalar	652.	~nden mahzun olmamak	825.
validenin ~ dersleri	463.	~in mu'cizatı	687.
zeval-i elemdeki ~ lezzet	574.	~taki dekaik-ı sanatın hikmeti	942.
maneviyat	649, 1096.	~taki güzellik ve temizlik	1100.
~tan maddiyata inkılâp	648.	masnuat-ı ilâhiye	914.
mantık	178, 179.	~nin meşheri ve merkezi	199.
manyetizma	327.	masnu-i vahit	428.
manzumât-ı şûmûsiye	205.	mastar	327, 936.
manzume-i şemsiye	203, 205.	masum	
maraz	195, 477;	~lara hizmet	498.
bakınız: illet (hastalık), hastalık.		mat'umat	511, 1056, 1085.
manevî ~lar	1029.	matbah-ı Rabbanî	885.
terk-i âdetten neşet eden ~	196.	matem	1060.
maraz-ı ihtilâf	382.		

matemhane-i umumiye	297.	medar-ı istikamet	192, 193.
matemli	445.	medar-ı muhabbet	374, 825.
matlâb-ı âlâ	186.	medar-ı münakaşa	375.
matlâp		medar-ı nazar-ı Şeyh	83.
sermedî ~lar	867.	medar-ı necat	323.
matlûp	296, 990, 1088, 1120.	medar-ı rahat	365.
mâye-i masnuat	937.	medar-ı rahmet	281, 1056.
maymun	365.	medar-ı rekabet	385.
mazhar	155, 327.	medar-ı rıza	376.
mazi	36, 88, 89, 104, 427, 769, 773, 797, 927, 928, 1086, 1092;	medar-ı saadet	294.
bakınız: geçmiş.		medar-ı saadet-i dünyeviye	531.
~ kabri	176, 541.	medar-ı senevî	249, 250.
~ mahlukatının hayat-ı maneviyeleri	927.	medar-ı sıhhat	353.
~ mezarı	176.	medar-ı sürur	294.
~ ve insan	865.	medar-ı şefkat	511, 1056.
~ vukuatı	1079.	medar-ı taayyüş	249.
~nin vukuat ve garaibi	743.	medar-ı tahakküm	411.
dalâlet gözüyle ~	1085.	medar-ı tenevvür	531.
dalâlet nazarında ~deki eşya	715.	medar-ı ticaret	249.
felsefe nazarıyla ~	701.	medenî	
gafllet nazarıyla ~	512.	~ hulâsalar	558.
mü'min için ~	711.	medeniyet	416, 1042.
mazlumiyet		~ fantaziyelerini teşvik	466.
~teki sevap	574.	~in evzâkıdan çekilmek	530.
meani-i elfaz	101.	~in ref-i tesettürü hilâf-ı fıtratıdır	455.
measi		~in seyyiatı	291.
~den korunmak	859.	Avrupa ~i	291.
mebde	769, 771.	insanın fıtrî ~i	709.
mebde-i hilkat	513, 515.	mimsiz ~	305, 1031.
mebus	407.	mimsiz ~ ve tesettür	1041.
163 ~	651.	muzır ve sefih ~	291.
mebzuliyet	446, 447, 900, 1040.	sefih ~	291.
mebzuliyet-i mutlak	733.	sefih ~ ve tesettür	1042.
mecazî.		medeniyet-i sakime	
~ aşk-ı dünya	156.	~nin mahiyeti	1016.
~ mahbupların zevali	827.	medeniyet-i sefihe	Bakınız: sefih medeniyet.
meclis-i meşveret	873.	~nin tesettüre muhalefeti	453.
meclis-i münevver	514.	medet	177, 397.
mecma-ı ahbap	514.	medih	803.
mecmua		Medine	
mahrem ~lar	1066.	~ münafıklarının dalâlette ısrarları	226, 1009.
mecmua-i kavanin-i adat-ı ilâhiye	436.	Medine-i Münevvere	57.
mecmua-i kavanin-i âdetullah	1038.	~ münafıklarının dalâlette kalmaları	227.
Mecmuatü'l-Ahzâb	75, 98, 99, 337.	medrese	549, 552, 639, 1060.
mecmu-i kâinat	1105.	~ talebelerinin tayinatları	582.
Mecusî	214, 305, 1008.	~ usulünce okunan ulûm	114.
~ dinleri ve İslâmiyet	58.	Said Nursî'nin ~ sine mebusların onayı	651.
Me'cûc	276, 278, 279, 1015.	Yusufiye ~leri	580, 1067.
medaih	797.	Medrese-i Horhor	1060.
medar	155.	medrese-i Nuriye	575.
medar-ı bereket	130.	medrese-i umumî	407.
medar-ı evzak	518.	Medrese-i Yusufiye	566, 570, 577, 643, 1066;
medar-ı hayat	199, 248.	bakınız Yusufiye Medresesi.	
medar-ı hüsn-i maişet	357.	~deki sıkıntıların güzel neticeleri	582.
medar-ı i'caz	997.	~dekilerin Nurlardan istifadeleri	567.
medar-ı inayet	1056.	Afyon ~ si	868.

Denizli ~ si	575, 868.	1100, 1116; <i>bakınız: melek.</i>	
Eskişehir ~ si	868.	~ insan ve Esmâ-i Hüsnâ	956.
Nur Talebelerinin ~de toplanmalarının		~lere gelen ilhamlar	622.
hikmetleri ve faydaları	581.	~nin ibadâtı ve tesbihâtı	801.
üçüncü ~	581.	~nin ibadetleri	689.
Medresetü'z-Zehra	343.	~nin nezareti	248.
~ kahramanları	577, 1066.	~nin ulûhiyetinin nefyi	656.
~ şakirtleri	565.	~ye iman ve hayat	924.
manevî ~	460.	Arş ve Semavata nazır dört ~	247.
mefasid	460.	küre-i arza kaptanlık eden ~	248.
mefkûre		şeytanların ~lerle mübarezesi	670, 1083.
zındıkâ ~ si	1034.	melâike-i mukarrebîn	821.
mehalik	213.	melâike-i ulya	1094.
mehamid	797.	melce	16, 19, 216, 318, 329, 849, 1058, 1068.
mehasin	188, 213, 797, 837, 857, 1007.	mele-i âlâ	667, 821.
masnuatın ~i	190.	melek	230, 295, 620, 691, 819, 1075;
mehasin-i ahlâk	191, 192.	<i>bakınız: melâike.</i>	
mehasin-i İslâmiyet	56.	~lerin vücudu	230.
mehasin-i kastiye	753.	küre-i arza hamele ve nazır iki ~	247.
mehasin-i medeniyet	291.	küre-i arza müekkel iki ~	248.
mehasin-i sanat-ı Rabbanîye	813.	Sevr ve Hut namındaki iki ~	247.
mehasin-i ubudiyet	312.	sual ~lerine Nurlarla cevap	579, 1066.
mehaz	143, 144.	meleke	400.
mehdî	43, 418.	melek-i ilham	672.
mehdîmisal		melek-i ra'd	139, 332.
~ verese-i Nübüvvet	42.	melekût	
~ zevat-ı nuraniye	42.	hayatın ~ vechi	915, 918.
Mehmed	135, 138, 139, 140, 271.	Meliha	128, 129.
Mehmed Efendi	79.	Melik	825.
Mehmed Niyazi	134.	Melikü'l-Hakku'l-Mübîn	789.
Mehmed Tefîk	98.	Melikü'l-Vâris	785.
Mehmed Zühâtü	134.	memalik-i bâride	459, 603.
mekadir-i müsmirre	1091.	memalik-i harre	459.
mekân	853, 897.	memat	1101.
~ ve insan	853.	memme	525.
~dan münezzeh olma	936, 952, 1111.	~den rızıklar akması	195.
~dan münezzeh Zat	936.	~ler musluğu	196.
~dan münezzehiyet	153, 939.	memleket	412, 459, 668.
~in kâtibi	755.	~in emniyet ve asayişî	305, 572, 1065.
mekân-ı hâzıra	1086.	~te neslin zaafı	1044.
mekân-ı hizmet	1086.	~teki mecburî cumhuriyetin kanunları	1032.
mekarim-i ahlâk	41.	arz ~i	669, 671.
Mekke	57, 314.	bârid ~	459.
~nin Fethi	<i>Bakınız: Feth-i Mekke.</i>	bir ~te bir nevi kıyamet kopması	112.
Mektubat	92, 116, 167, 266.	semavat ~i	667, 669, 670, 671.
Mektubat (İmam-ı Rabbanî'nin)	530.	memnun olmak	959.
mektubat-ı Samedâniye	515, 897, 1105.	memnuniyet-i mukaddese	950.
mektub-i Nebeviye	130.	memur	428, 442.
mektub-ı Rabbanî	727.	~ların Nur Risalelerine taraftar olmaları	565.
mektub-ı Samedânî	440, 445.	~ların Nur Risalelerini takdir etmeleri	1064.
mektup		~ların Nurcuları takdirleri	572.
Hazret-i Peygamber'in Mısır azizi		~ların Nurcularının aleyhine sevk	
Mukavvîs'a ~bu	130.	edilmeleri	573.
mel'abegân	521.	~ların Nurlardan istifadeleri	569.
melâike	22, 42, 183, 200, 210, 228,	~ların Said Nursî'ye iftiraları	566, 567.
247, 377, 488, 511, 548, 623, 670, 745, 925,		~un adalet ve dirayeti	248.

cenazeleri toplayan ~ları	871.
denizlerin sıhhiye ~ları	610.
idare ~ları	413, 1032.
nezafet ~ları	611.
nezafet ve sıhhiye ~ları	610.
sıhhiye ~ları	611.
tanzifat ~ları	611.
vehham ~ların iğfal edilmesi	569.
memurat	150.
memuriyet	432, 434.
memur-i Rabbanî	232.
men dakka dukka	654.
menafi	677.
menafi-i beşeriye.	
~ ve demir	617.
menafi-i cüz'îye	390.
menazil-i kameriye	246.
menazır-ı sermediye	833.
menba	327.
menba-ı envar	1013.
menba-ı manevî	1118.
mence	318.
menfaat	398, 399.
dünyevî ve hazır ~	378.
kanaatin ~i	364.
maddî ~ler ihlâsı kırar	1029.
menfaat-i hayatiye	191.
menfaat-i maddiye	373, 394, 398, 399, 1087.
menfaat-i nefis	297.
menfaat-i uhreviye	399.
menfaat-i umumîye	641.
menfi	159, 209, 213.
~ ibadet	23, 471, 1045.
menhiyat-ı şer'îye	150.
menhus	
~ mal	359.
~ para	358.
~ zekâ	296.
men-i iştirak	442, 1040.
Mennan	318, 745, 769, 785.
mensubiyet	
Allah'a ~le bir an yaşamak	561.
menşe-i ahzan	518.
menzil	626.
bâkî ~	1085.
merak	
~ hastalığı	481, 1048.
~ hastalığı ağırlaştırır	480, 481, 1048.
musibeti ~ etmek	28.
meratib-i kemalât	911, 1109.
~ ta terakki	191.
meratib-i kudret	841.
mercii'l-has ve'l-âmm	120.
merciyet	632.
merdudü's-şehadet	304.
Mergub	789.
merhamet	26, 155, 255, 257, 259, 315, 459,

463, 503, 675, 886, 947, 1050.	
~ etme	Bakınız: re'fet.
~ sahibi	948, 1114.
~siz tevehhüm edilen hâletlerden şekvalar	230.
~teki muaccel mükafat	653.
~teki zevk ve lezzet	653.
Cenab-ı Hakkın ~i	190.
hasta ve musibetzedelere ~	487.
hastalık ~i telkin eder	487.
ihtiyarlara ~	526, 570, 1058.
musibetzedelere ~	487.
peder ve validenin ~i	196.
refikaya ~	465.
Resul-i Ekrem'in ~i	40.
merhamet-i lâhiye	504.
~nin timsali	1055.
merhametsiz	
~ hekimler	494.
merhametsizlik	439, 474, 487, 879, 923.
merkez-i hükümet	137.
merkez-i vücut	354.
mertebe-i fîsk	1017.
mertebe-i marifet	791.
mertebe-i rahmet	662.
mertebe-i Rububiyet	152.
mertebe-i tevhit	1093.
mertebe-i uzma-i tevhit	153.
mertlik	381, 382.
mes'ut	90, 172, 188, 292, 298.
~ ömür	25.
mesai	305.
mesail-i imaniye	40, 986.
~de iki mü'minin hükmü	302.
mesail-i şeriat	
~ düsturları devadır	184.
mesail-i vahdaniyet	1098.
mesalik	44.
mescid-i ekber	990.
mescid-i kebir	731.
mescit	124.
âlem ~i	801.
arz ~i	314.
kâinat ~i	731, 801.
kâinat ~i ne giren münkir	437.
mesel	263, 936.
mesele-i imamet	40, 993.
mesele-i imaniye	
~nin inkişafı	934.
mesele-i kudsiye	986.
mesele-i vahdetülvücut	622.
mesil	935.
mesken	198, 199.
mesken-i ebedî	552.
meskeniyet	198.

meslek	415, 819.	meşiet-i hasa-i lâhiye	280, 281.
~gim hakır	375.	meşiet-i lâhiye	446.
~gimiz hakikattir	397, 401.	meşiet-i Rabbaniye	446.
~gimiz haliliyedir	395.	meşiet-i Sübhaniye	228.
~gimiz şeyhlik değildir	402.	Meşihat	103.
~gimiz tarikat değildir	397.	Meşihat-ı İslâmiye	103, 416.
~gimiz uhuvvettir	395, 401, 402.	meşuk	
~gimiz ve tevafuk	590.	~ küfür	224, 225.
~gimizde bid'alarından içtinap etmek	166.	Meşkûr	689, 787, 789.
~gimizde fenâfilihvan düsturu	395.	meşreb-i aşk	87.
~gimizde sünnet-i seniye ittiba	166.	meşreb-i hâl	153.
~gimizden ayrılmanın zararı	396.	meşreb-i hillet	631.
başka ~lere adavet	374.	meşreb-i istiğrak	87.
başkasının ~i ne ilişmemek	375.	meşreb-i nurânî-i Peygamberî	633.
dalâlet ~i	373, 450.	meşreb-i uhuvvetkârâne	631.
ehl-i diyanetin ~i	374.	meşrep	143, 819, 1004.
ehl-i velâyetin ~i	48.	~ler arası ittifak	374.
hak ve hakikat ~i	1026, 1112.	~lerin ihtilâfı	374.
hak yalnız benim ~i mdir dememek	375.	acz, fakr ve tevazu ~i	411.
Hazret-i Muhyiddin'in ~i	143.	ehl-i faziletin ~i	411.
işaret ~i	104.	frenk ~	301, 467.
kendi ~i nin muhabbetiyle hareket	374.	güzel benim ~i mdir	375.
müsavat-ı hukuk ~i	409.	sırr-ı veraset-i Nübüvvet ~i	1076.
nastan istiğna ~i	358.	sofî ~	403.
pederâne, mürşidâne ~ler	402.	tarikatlardaki ~ler	185.
rekabet ~i mize münafidir	401.	vahdetülvücut ~i	143, 152, 1000, 1074.
Risale-i Nur ~i kavli leyyindir	420.	meşru	
Risale-i Nur ~i nin ehemmiyeti	633.	~ dairede eğlence	630, 1076.
Şazeli ~i	119.	~ lezzet	356.
şükûr ~i	355, 607.	~ olmayan	Bakınız: gayr-i meşru.
tabiiyunun ~i	420, 432.	~ lezzetler	477.
tefekür ~i	674.	devaları istimal ~ dur	1052.
meslek-i hakikat	397;	kanaatsizlik yüzünden ~ malı terk	
~ bakınız: hakikat mesleği.		etmek	364.
meslek-i kudsi	227.	mütadeeyin hekimin ~ nasihati	493.
meslek-i küfrî		tedavi için ilaç almak ~ dur	493.
~ye göre kâinatın tanzifi	873.	metalip	843, 849, 851, 863.
meslek-i tefekkür	674.	~in husulü ve ferdiyet	908, 1108.
meslek-i uhuvvet	631.	metbuiyet	379.
meslektaş		methüsenâ	881, 919, 973, 1102, 1111.
~la ittifak	375, 382, 383.	mevadd-ı hayatiye	424.
nefsine değil ~ına taraftar olmak	387.	mevadd-ı muzırâ	612.
Mesnevî	636, 1077.	mevalid-i selâse	199.
Mesnevî-i Şerif	635, 1077.	mevani	765.
mesrur olmak	959.	Mevcud	787, 857.
mesruriyet	950.	~un vücut bulması	1039.
Mesut	79, 83, 112, 267, 352, 467, 530.	mevcudat	32, 34, 176, 177, 182, 187, 232, 237, 238, 239, 256, 259, 264, 286, 306, 430, 436, 445, 450, 478, 511, 532, 561, 624, 687, 739, 743, 747, 777, 779, 781, 799, 807, 835, 879, 890, 904, 987, 1017, 1038, 1039, 1052, 1056, 1064, 1084, 1087.
meşahid-i ilmiye	833.	~ Allah'ı tenzih eder	683.
meşakkat	150, 492, 863.	~ Allah'ın ilminin kaderi kelimeleridir	622.
meşher.		~ bir tek Zatın malıdır	896.
~ muvakkat ~	972.	~ fânîdir	317.
zeminin ~i	881.	~ hukukları ve haşır	879.
meşher-i sanat-ı lâhiye	683.		
meşhudat	143.		
meşhudiye	927.		
meşiet	155, 281, 284, 751, 761, 763, 887, 895, 924, 1103.		
meşiet-i hasa	282, 283.		

~ ma'budiye lâıyk değildir	656.	~ın inşası	1035.
~ şirki reddeder	739.	~ın intizam ve hikmetleri	533.
~ ve ehadiyet	1115.	~ın kayyumiyete mazhariyeti	944.
~ ve esma	948, 1114.	~ın kemallerinin tezahürü	445.
~ ve Esmâ-i Hüsnâ	956.	~ın kıyamı	944.
~ ve hayat	1115.	~ın kıyamı ve bekası	944.
~ ve ibadet	755.	~ın kıyamı ve ism-i Kayyum	954.
~ ve insan	861.	~ın kolayca vücuda gelmesi	447.
~ ve ism-i Adl	1115.	~ın mahiyeti bir aynadır	145.
~ ve ism-i Azam	956, 1115.	~ın mizan ve itaati	955.
~ ve ism-i Ferd	955, 1115.	~ın muavenet ve tesanüdü	893.
~ ve ism-i Hakem	1115.	~ın münacatları ve ibadetleri	753.
~ ve ism-i Hayy	1115.	~ın nizam ve intizamı	955.
~ ve ism-i Kayyum	1115.	~ın öfkesinden kurtulmak	233.
~ ve ism-i Kuddüs	956, 1116.	~ın süslendirilmesi	955.
~ ve kayyumiyet	1113.	~ın şerefi	809.
~ ve rahmet	256.	~ın tabiata isnat edilmesi	431.
~ ve sikke-i ehadiyet	1105.	~ın tanzimi	924.
~ ve zat-ı Ahmediye	505.	~ın tebeddül ve tahavvülünün hikmeti	943.
~ ve zeval	35.	~ın teceddüt ve tekemmülü	697.
~a gaffletle bakmak	715.	~ın temizlenmesi ve ism-i Kuddüs	878.
~a karşı tahkir	446.	~ın temizliği ve güzelliği	956.
~a muhabbet	32.	~ın teşekkülât ve vücutları	450.
~ı hiçten icat ve idare	895.	~ın vahdeti	1115.
~ı icat etmek	447.	~ın vezaif-i âliyelerinin neticelerinin	
~ı ihata eden vahdanî filler	907.	iptali	212.
~ı tabiata isnat etmek	1039.	~ın vücuda gelmesi	422.
~ı tahkir	445.	~ ve ferdiyet	901.
~ı tesbihat-ı ilâhiyede istimal	553.	~ın vücudu	438.
~ın ademden çıkarılması	944.	~ın vücut bulması	1034.
~ın ademe sukut etmemesi	944.	~ın Zat-ı Ehad ve Samede verilmesi	432.
~ın âlem-i manadan âlem-i zuhura		~ın zeval	1095.
gelişi	901.	~ın zevalinden müteesir olmamak	825.
~ın bekası	33, 833, 944.	~ta görünen fiil-i icat	938.
~ın bekası ve ism-i Kayyum	954.	~ta müşahede edilen düsturların	
~ın dünyaya geliş hikmeti	942.	sağlamlığı	759.
~ın ehl-i dalâlete galeyanı	231, 1010.	~taki cema	749.
~ın ehl-i dalâlete kızmaları	233.	~taki faaliyet ve temizlik	1099.
~ın ehl-i küfre hiddeti	232.	~taki hikmetler	887, 888.
~ın emr-i kün feyeküne itaati	955.	~taki hikmetler ve haşır	889.
~ın en kıymetleri insandır	290.	~taki hüsün ve kemal	34.
~ın evamir-i Rabbaniyeye imtisali	306.	~taki iktisat, nezafet ve adalete	
~ın fena ve zevalinden gelen zulmet	823.	muhafelet	877.
~ın feza da durdurulması	944.	~taki intizam	887, 888, 935.
~ın gelip gitmeleri	564.	~taki intizamlar ve mizanlar	1091.
~ın güzel vaziyetleri ve hüsn-i edepleri	183.	~taki kemalâtın en mükemmel	
~ın hakikatı	749.	enmuzeci	813.
~ın hakîmâne teşahhusatı	753.	~taki mizan ve imtiyaz	239.
~ın Hâlıkı	765.	~taki mizanlar	935.
~ın hikmetleri ve faydaları	942.	~taki nizam ve intizam	239.
~ın hilkatinde ism-i Evvel ve Ahir	769.	~taki sanat ve icat	430.
~ın hukukuna tecavüz	445.	~taki tahavvülât	875.
~ın ibadet ve tesbihatlarını keşfetmek	445.	~taki varidat ve masarif	875.
~ın ibadetini inkâr	445.	~tan firak azabı	33.
~ın icat edilmesi	1037, 1106.	~tan Müsemma-i Zülcelâle intikal	775.
~ ve ferdiyet	900.	~tan şeriklerin varlığına emare yoktur	739.
~ın idare kanunları	435.	anasırdan ~ı inşa	452.
~ın iki vecihle icat edilmesi	900.	fânî ~a muhabbet	33.
~ın ille-i gayeleri ve sebep-i bekaları	232.	fânî ~ın visalı	37.

gaflet nazarıyla ~	553.	~ ve hayat	875.
hassas mizanla ~ın tanzimi	761.	~ ve hayat münavebesi	972.
hayat ve ~	915.	~ ve hayatın değişmelerinin tanzimi	876.
insanın ~a muhalefeti	878.	~e karşı nokta-i istinat ve teselli	865.
maneviyat ile maddiyat mabeynindeki berzahî ~	649.	~i hayata tercih	1058.
mü'minin ~a muhabbeti	188.	~in cenazelerle ikazatı	300.
nimmanevî ve nimmaddî ~	648.	~in hakikati	1015.
nur-i imanla ~	715.	~in mahiyeti	1018.
zîhayat ~in halk edilmesi	761.	~te müştakane bakmak	519.
zîhayat, hayat ve ~	914.	~ten ürkmek	833.
mevcudat-ı arzîye	741, 1118.	bazen ~ hayata racihtir	549.
mevcudat-ı bahariye		kâfir ve ~	223, 224.
~nin icat edilmesi	536.	mevt-i ebedî	923.
mevcudat-ı havaiye	648, 650.	mevzun	426.
mevcudat-ı ilmiye	451.	~ intizamlar	1091.
mevcudat-ı seyyale	831.	mevzuniyet	876, 975.
~nin fenâ ve bekası	833.	meydan-ı haşır	42.
mevcudat-ı zîhayat.		meydan-ı imtihan	23.
~ ve ism-i Hayy	954.	meydan-ı muhasebe	1022.
mevcudiyet		meyl-i ihsan	326.
ilmî ve gaybî ~	952.	me'yus	292, 445, 1060.
mevcudiyet-i lâhiye	869, 1098, 1099, 1100.	me'yusiyet	514, 519, 523, 1072.
mevcudiyet-i Rabbaniye	872.	ihtiyarlıktaki ~e kudsi teselli	574.
Mevcud-i Bâkî	825.	meyve	308, 431, 677, 681,
mevcud-i haricî	437.	685, 689, 745, 747, 773, 905, 980.	
mevcud-i zihnî	145.	~ler ve vahdet	745.
mevcut	145, 239, 282, 310,	Meyve Risalesi	572, 577, 868.
422, 425, 426, 430, 432, 446, 448, 755, 789,		meyve-i Cennet	507.
883, 955, 1035, 1036, 1104.		mezar	
~lardaki sanatın hikmeti	943.	mazi ~ı	176.
~un icadı	434.	mezar-ı ekber	512, 514, 1085.
~un teşekkülü	1036.	mezaristan	178, 630.
~un vahdeti	425.	~da yatanlar	630.
~un vücudu	438, 1039.	istikbaldeki ~ ehli	630.
~un vücut bulması	422.	mazi ~ı	703.
~un zerrelerinin bekası ve sırr-ı		mezaya-i galiye	58.
kayyumiyet	940.	mezaya-i insaniye	1117.
bir ~u vahdetle icat	737.	mezheb-i batıl	229.
bir ~un halkedilmesi	448.	mezheb-i Hanefiye	304.
her bir ~un kıymetinin tezahürü	627.	mezhep	
mevki-i amme	1032.	Hariciye ~bi	215.
Mevlâna	725;	Mutezile ~bi	215.
<i>bakınız: Celâleddin-i Rumî, Celâleddin, Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumî.</i>		meziyat	395.
Mevlâna Celâleddin-i Rumî ... <i>Bakınız: Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumî, Celâleddin-i Rumî, Celâleddin.</i>		meziyet	395, 412, 607.
Mevlâna eş-Şehîr	117.	meziyet-i dindarâne	408.
Mevlâna Halid	117, 119, 120;	Mezkûr	687, 787, 789.
<i>bakınız: Hazret-i Mevlâna Halid.</i>		mezkûr-i bikûll-i lisan	1119.
Mevlevî	310, 635, 903, 904, 954, 1077.	mezraa-i hububat	938.
mevsim	290, 904, 1016.	mezruat	662.
~lerin tebdilî	757.	mıntika-i harre	603.
mevsuf	144, 145, 787.	mıntika-i kübra	955.
mevt	18, 209, 397, 543, 563, 795, 831,	mıntikatü'l-büruc	246.
835, 859, 863, 865, 870, 1095, 1096, 1101;		Mısır	130, 407, 707.
<i>bakınız: vefat, ölüm.</i>		mızrak	603.
~ korkusu	863.	~lı Araplar ve Doksan Üç Harbi	603.
		~lı sineklerin dizginlenmesi	613.
		mide	335, 354, 355, 356, 357, 957, 1023.
		~ hararetî	477.

~nin beka duası	34.	Mirkatü's-Sünnet	54, 173.
~nin rızık duası	922.	misafirhane-i âlem	946.
~ye en ağır ve yorucu hâl	368.	misafirhane-i arz	
akıl ve ~	1023.	~in temizlenmesi	869.
mide-i kübra	957.	misafirhane-i dünya	335, 975.
mihmandar	335.	misafirhane-i Rahmanî	515.
Mihmandar-ı Kerîm-i Zülcelâl	335.	misafirhane-i Rahmaniye	276.
mihver-i yevmî	1107.	misal	
mikrop	611, 613, 1073.	ruhanî ~lerle görüşmek	351.
~ların imhası ve sinekler	611.	misalî	
sineklerin ~ları temizlemesi	611.	~ vücut	952.
miktar	535.	misal-i musağğar	983.
miktar-ı ilmî	449.	misal-i musağğara	906, 959.
miktar-ı kaderî	449, 901.	misil	935.
miktar-ı muayyen	534, 535.	misli defter-i hasenat	1108.
mikyas-ı marifet	960.	misliyet	198.
Milâdî	593.	mistar	438, 936.
~ tarih	586.	mizaç	151.
Milas	129.	mizan . 155, 239, 310, 425, 426, 431, 560, 679,	
milel-i mazlume	277.	681, 761, 769, 875, 877, 881, 882, 886, 892,	
millet	305, 406, 407, 414, 416,	894, 935, 940, 945, 955, 975, 978, 981,	
458, 644, 1043.		1035, 1037, 1092, 1102, 1112.	
~ ve din	303.	~lı nizam	769.
~e istihza	301.	Allah'ın ~ı	875.
~in fakr-ı hâli	305.	dört nevi ~	878.
~in hakikat için çalışanlara hürmet ve		kâinattaki hassas ~	876.
muaveneti	398.	maddî ~lar	315.
~in hürmeti	413.	zevkî ~ cıklar	988.
~ ve teveccühü	413.	mizan-ı adalet	1101.
~in itaat ve hürmetine istinat eden		mizan-ı adl	884, 1103, 1116.
vazifeler	414.	mizan-ı azam-ı adalet	877.
~in kuvve-i maneviyesi	1014.	mizan-ı ekber	240, 1011.
~in tedennisi ve fakir düşmesi	364.	mizan-ı kaza	424.
~in veli makamındaki şehit ve gazileri	573.	mizan-ı mahsus	440, 535.
Avrupa'nın tasallutuna giren ~lerin		mizanlar	1091.
fakirlikleri	305.	mizansızlık	878.
garetkâr ~ler	278.	Moğol	278.
millet-i İbrahimiye	44.	Molla	80.
millet-i İslâm		Molla Habib	82.
~a gelen dehşetli bir darbe	464.	Molla Kürt	591.
millet-i İslâmiye	411.	Molla Said	80, 84, 91, 92, 591.
milliyet		Molla Said Bedi	591.
~i istihfaf	301.	monoton	Bakınız: yeknesak.
milliyetperverlik	416.	mu'cizat	228, 986, 987.
mim'siz medeniyet	996.	masnuatın ~ı	687.
~ ve tesettür	1041.	mu'cizat-ı Ahmediye	128, 129, 336, 811, 819.
minhac-ı kavim-i Ehl-i Sünnet	143.	Mu'cizat-ı Ahmediye Risalesi	128.
Minhacü's-Sünne	40, 993.	mu'cizat-ı bâhire	986, 988.
Minhacü's-Sünnet	173.	mu'cizat-ı hikmet	745, 1038.
minnet	90, 360, 373, 568, 642.	mu'cizat-ı istikbal	799.
minnettar	948.	mu'cizat-ı kudret	741, 743.
minnettarlık	325, 490, 920, 949, 950.	mu'cizat-ı sanat	179, 536, 647, 731, 743.
hizmette ~ğa bedel dua ve tebrik	326.	mu'cizat-ı seb'a	206.
Miraç	38.	mu'cize	197, 228, 924.
rahmetin arşına yetiştiren ~	260.	~ Cenab-ı Hakkın fiilidir	87, 96.
Miraç Risalesi	128.		
Mirkatü's-Sünne	994.		

kudret ~lerini görmek ve mütalâa etmek	707.
Resul-i Ekrem'in ~leri gösterme sebebi	228.
mu'cize-i Ahmediye	336, 1012, 1022.
mu'cize-i bâhire	996.
mu'cize-i gaybiye-i Nebeviye	349.
mu'cize-i kudret	428, 914.
mu'cize-i Muhammediye	88.
mu'cize-i Nebeviye	337, 349, 350.
mu'cize-i Nübüvvet	1094.
mu'cize-i Peygamberiye	348.
mu'cize-i Rabbaniye	608.
mu'cize-i sanat	983.
mu'cizü'l-beyan	250.
muaccel	
~ lezzet	220.
~ menfaat	378.
~ mücazat	652.
~ mükâfat	652.
~ ücret	372.
hasetteki ~ ceza	653.
merhametteki ~ mükâfat	653.
seyyieye ~ ceza	653.
sû-i zandaki ~ ceza	654.
Muafi	859.
muallâ	623.
Muallim Galip	167.
muallim-i ekber	890.
muallim-i ekmel	892.
muamelât.	
~ta sünnete ittiba	185.
muamelât-ı fitriye	180.
muamele-i kimyeviye	210.
muamma-i hilkat	813, 942, 944.
muannit.	
~ maddiyyun	668.
~ münkir	427.
~ zaman	998.
muaşeret	181.
muattıl	430.
muavenet	256, 257, 364, 373, 374, 376, 381, 391, 398, 1052.
~ mevcudatın birbirine ~i	893.
~ musibetzedelere ~	487.
muâvin	402.
Mucib	851.
mucib-istikrah	182.
Mucid	789, 825, 829, 831, 857.
mucit	155, 432, 450.
mufarakat-i ebediye	224.
Mugayyebat-ı Hamse	280, 281, 284, 1015.
Mugis	859.
Muğnî	855.
Muğnî'l-Kerim	783.
muhabbet	33, 34, 36, 48, 188, 189, 241, 329, 371, 374, 376, 383, 387, 413, 456,

457, 465, 561, 637, 829, 845, 863, 867, 916, 920, 923, 961, 1073; <i>bakınız: sevmek, sevgi.</i>	
~ sahibi	948.
~ ve firak	33.
~in adavete dönüşmesi	961.
~in sû-i istimali	522.
~in şe'ni ifrattır	48.
~in tezayüdü	187.
Allah'ın ~i	809.
Allah'ın ~i yle sevmek	33.
Allah'ın ~ ne mazhar olmak	190.
bilistidat, biliman ve binniyet ~	189.
cemale ve kemale ~	187.
Cenab-ı Hakkın ~i	190.
Cenab-ı Hakkın ~i ne mazhar olmak	186.
daimî ve ezeli hayattan neş'et eden ~	947.
dünyaya ~	498.
ebedî ~	984.
erkek ve kadın arasındaki ~	1042.
fânîlere ~	33.
Hâlık'a ~	187.
halis ~	324.
ihlâslı ~	323.
ihsana karşı ~	189.
imandan gelen ~	715.
insan-ı mü'minin ~leri	188.
kadın ve erkek arasındaki ~	456.
kadın ve koca arasında ~	1043.
kalb-i insandaki ~	187.
karı ve koca arasında ~	1043.
kendi mesleğinin ~iyle hareket etmek	374.
koca ve karı mabeynindeki ~	457.
kocanın ~i	465.
maddî ve süflî ~ler	37.
mevcudata ~	32, 823.
mukabilinde ücret istenen ~	324.
mü'minler mabeyninde ~	652.
mü'minlerin ~indeki lezzet	652.
mürşide ifratkârane ~	48.
nev-i insanın ~i	522.
refikaya ~	465.
resmî ve ücretli ~	323.
validenin halis ~i	324.
zayıf ~	324.
muhabbet-i acibe	156.
muhabbet-i beka	329.
muhabbet-i fitriye	557.
muhabbet-i hakiki	156.
muhabbet-i ilâhiye	829, 957, 962, 1004.
~ taharet ~nin bir medarıdır	874.
muhabbet-i imaniye	845.
muhabbet-i kudsiye	947, 1114.
muhabbet-i mecazî	156.
muhabbet-i meşrua	457.
muhabbet-i Rabbaniye	36, 813.
muhabbet-i vücut	557, 1061.
muhabbetullah	179, 180, 1003.
~ ve sünnet	189.

muhaberat	685.	muhib	923.
muhâberât-ı kudsiye	649.	muhibbîn	789.
Muhacir Hafız Ahmed	24, 124, 126, 161.	muhibbiyet	87.
Muhacir Hafız Ahmed Efendi	125.	muhit	459.
muhaddis	245.	~ ef'al	907.
~lerin tevilâtının hadis zannedilmesi	250.	~ sıfatları fehmetmek	841.
muhafaza	121, 333, 334, 1021, 1022.	muhkemat	180, 222.
rahîmâne ~	879.	muhkemat-ı Kur'âniye	218, 242.
muhafaza-i gaybiye	95.	muhlis	96.
muhafaza-i ilâhiye	636, 1078.	muhsin	793, 857.
muhakkik	284.	Muhsin-i Kerîm	1060.
Âl-i Beytten gelen ~ler	418.	muhsinîn	67.
muhakkikîn	625.	muhtac-ı erzak	1090.
muhakkikîn-i asfiya	143, 218.	muhtac-ı müteşekkîr	960.
muhal	239, 424, 426, 427, 428, 432, 433, 536.	Muhyî	646, 873, 916, 917, 924, 1110.
muhalât	426, 430, 431.	muhyî'd-din	133.
namütenahi ~	1037.	Muhyî'l-Alîm	783.
muhalefet	371.	Muhyiddin (Arabî)	625, 1074.
şöhretperest ve riyakârların ehl-i		~ hâdîdir	625.
hakka ~i	236.	~'in kitaplarını okumak zararlıdır	625.
Muhammed (a.s.m.)	693, 789, 801, 805, 807, 815, 845, 847; <i>bakınız: Resul-i Zîşan, Resulullah, Resulallah, Âlemin Reisi, Ahmed-i Muhammed, Hâtemü'l-Enbiya, Fahrü'l-Âlemîn, Fahr-i Âlem, Resul-i Ekrem, Resul (a.s.m.), Rahmeten li'l-Âlemîn, Peygamber-i Zîşan, Peygamber (a.s.m.), Nebiyy-i Ümmî, Nebî-i Ahîr zaman, Nebî, Ahmed (a.s.m.), Muhbîr-i Sadık, Hazret-i Muhammed, Habib-i Rahman, Habib-i Ekrem, Habib, Hazret-i Risalet, Hazret-i Resul-i Ekrem, Hazret-i Peygamber, Ekrem-i Enbiya, Habîb-i Zîşan, Muhammed-i Arabî, şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye, zat-ı Muhammediye, zat-ı Ahmediye, Habib-i Rabbülâlemîn, Zat-ı Risalet, Peygamber-i Zîşan, Habibullah.</i>	Muhyiddin-i Arab	151, 156, 1000, 1001.
~'in güzel ahlâkı	192.	Muhyiddin-i Arabî	142, 151, 1000; <i>bakınız: Hazret-i Muhyiddin.</i>
~'in risaleti		~'nin tarikati ve âsârı	143.
~ inkâr edilmez	892.	muin	741, 859.
~ ve tevhid	909, 1108.	mukabele	763.
~'in tahmid ve tesbihi	693.	mukadder	112, 268, 479.
~'in tesbihatı	691, 693.	ölüm ~dir	1048.
~'in tesbihi	691.	mukadderat	267, 268, 928.
~'in mahiyeti	<i>Bakınız: mahiyet-i Muhammediye.</i>	~in geri kalması	268.
Muhammed Sabri	82, 1121.	mukadderat-ı hayat	31, 1083.
Muhammed-i Arabî	<i>Bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>	mukadderat-ı hayatiye	282, 928.
~ rehber-ı azam ve insan-ı ekmeldir	962.	mukadderat-ı ilâhiye	1072.
~ ve dini	962.	mukadderat-ı kâinat	1083.
~'nin getirdiği dinin umum dinlere galebesi	58.	~in fihristesi	1083.
~'nin ilânı ve hitabı	815.	~in manevî cerideleri	672.
~'nin sıfatları	815.	mukaddes	60, 623.
muhasebe	334.	~ cemal	564.
Muhibir-i Sadık	204, 987; <i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>	~ kitaplar	<i>Bakınız: kütüb-i mukaddese.</i>
muhdî	1074.	~ ve Kur'an	986.
		~ sıfât	939.
		~ zatlar hakkında hayale gelen çirkin hatıralar	216.
		mukaddesat-ı diniye	358, 359.
		israf ve ~	1024.
		Mukaddir	749.
		Mukaddirü'l-Alîmü'l-Hakîm	1090.
		mukarenet	326, 439.
		mukarin	325.
		mukarrebü'l-vücut	282.
		mukattaat	
		~ hurufların hasiyetleri	1079.
		mukattaat-ı huruf	646.
		mukavemet	1046.
		Mukavkıs	130.
		mukavvî-i din	1072.

mukayyet	428.	maddî ~lerin büyümesi ve küçülmesi	28.
mukteda-i küll	321.	maddî ~lerin hafifleşmesi	28.
Muktedirü'l-Mütakellim	807.	manevî ~	28.
muktesit	1024.	muzır ~	27.
mukteza-i adalet	171.	zahiri ~	27, 917.
mukteza-i hâl	101, 347.	musibet-i amme	138.
mukteza-i insaniyet	456.	musibet-i diniye	27.
muntazam	426.	musibetzedede	23, 29, 137, 292, 384,
murad-ı ilâhî	797.	472, 492, 1045, 1057.	
murassaat-ı rahmet	683.	~lere hakikî bir tesellî	471.
murdar		~lere manevî tiryak	992.
~ etten yemek	359.	~lere merhamet ve şefkat	487.
Mûsa (a.s.)	<i>Bakınız: Hazret-i Mûsa.</i>	~lerin keyfini sormak	487.
Mûsa Bekûf	624, 625.	~lerin ömür dakikaları	992.
musahharîyet-i mevcudat	648.	musiki-i ilâhiye	950.
musahhih	129.	Mustafa	79, 112, 116, 124, 168, 170, 267, 352.
musalâha		Mustafa (İslâmköylü Vezirzâde)	483.
adavetin ~ya dönmesi	29.	Mustafa (Kuleönlü)	74, 82, 170, 543, 544.
Musavvir	727, 743, 749, 757, 841.	~nın istikbale liyakati	544.
Musavvirü'l-Basîr	783.	Mustafa Çavuş	79, 116, 124, 125, 126, 168,
Musavvirü'l-Kerîmü'l-Latîf	1090.	169, 170.	
musibet	23, 27, 29, 30, 162, 210, 213, 292, 296,	Mustafa Efendi	79.
300, 331, 384, 472, 476, 861, 1007, 1047.		Mustafa Sabri	624, 625.
~ zamanı uzundur	25, 471.	mutabık-ı mukteza-i hâl	212, 221, 446.
~i şekva ve merakla karşılamak	28.	mutasarıf	155, 755.
~in kalpte kökleşmesi	28.	Mutasarrıf-ı Fa'al	968.
~in mükâfatını düşünmek	24.	Mutasarrıf-ı Kadîr	922.
~in zevali lezzettir	475.	Mutezile	215, 218, 1008.
~in zevalindeki lezzet	1047.	~i mamlarına göre şerrin icadı	218, 1008.
~le ömrün bâkileşmesi	25.	~i mamlarının Allah'ı takdisi	1008.
~ler perdedir	918.	~ye göre halk-ı şer	219.
~ler ve esmanın ahkâmı	474.	mutî	1096.
~lere karşı kuvvet	551.	mutlak	428.
~lerin aslı ve mayası	492.	~ müsavat kanunu	409.
~lerin sevabını düşünmek	24.	~ tabir	102.
~li belâ	921.	~ tecrit hücreleri	1067.
~te kendinden yukarıdakilere bakmak	490.	mutluluk	<i>Bakınız: saadet.</i>
~te sabır		muttarit	
~ kuvvetini dağıtmamak	25.	~ kanun	919.
~te sabretmek	23, 24.	muvaaffakiyet	376.
~te şekva	23, 25, 26, 481, 917.	muvaaffakiyetsizlik	364.
~ ve merak	28.	Muvaffık	859.
~te şükretmek	24.	muvaahhidîn	312, 313, 787.
~te tavekkül	29.	~in kitapları ve Kur'ân	819.
asıl ~	27, 992.	muvaqqat	<i>Bakınız: fânî.</i>
dalâlet ~i	992.	~ âlâmın zevali	24.
dine gelen ~	27.	~ dünya	384, 385.
dini olmayan ~	27, 29.	~yı daimî zannetmek	289.
dinsizlik ~i	1016.	~ firakta daimî visal	561.
ehl-i iman ve ~	992.	~ fütur	159, 161, 168.
ehl-i imana gelen ~	1044.	~ lezzet	24, 223.
en ziyade ~e giriftar olanlar	486.	~ meşher	972.
geçmiş ~lerdeki manevî lezzet	475.	~ misafirler	1058.
gelecek günlerdeki ~leri düşünmek	25, 26.	~ muhabbet	456.
hayat ~lerle tasaffi eder	23.	~ refakat	465.
ihtar ve ikaz olan ~ler	27.	muvazene	428, 763, 875, 877, 981.
maddî ~ler	992.		
maddî ~leri merak etmek	28.		

~lerin tanzimi	873.
dünyanın ~ si	877.
eşyadaki ~ ve ism-i Adl	878.
ferd-i hayvanın bedenindeki	
muvazene	877.
güneş ile on iki seyyarenin ~ si	876.
nebatî ve hayvanî taifelerdeki ~	877.
semavî lambalardaki ~	886.
muvazene-i a'mal	877.
muvazene-i adalet	1079.
muvazene-i bahriye	609.
muvazene-i ekber	877.
muvazene-i eşya	875.
muvazene-i kâinat	875, 906.
muvazene-i mevcudat	310.
~ ve ism-i Fert	906.
muvazenet	877.
muvazzaf	
~ zakir ve tesbihhan	717.
muzaffer	320.
muzafün ileyh	76.
muzır	17, 411, 715, 1087;
bakınız: zararlı.	
~ felsefe	291.
~ ihtilâf	381.
~ kâfirler	301.
~ maddeler ve sinekler	613.
~ medeniyet	291.
~ mikroplar ve sinekler	611, 613.
~ musibet	27.
~ şeyler ve cüz-i ihtiyarî	514.
~ şeylerle mücahede ve terakki	210.
~in zararını def	612.
~ların ittifakı	384.
havanın ~ gazlardan tasfiyesi	1119.
hinzır eti ~ dir	151.
hizmette ~ mâniler	390.
hizmette ~ların şerrini def	158.
vücuda en ~ hal	368.
muztar	359.
mü'min	171, 225, 240, 302, 314,
394, 472, 482, 487, 496, 554, 560, 562, 693,	
717, 845, 1087; Bakınız: ehl-i iman.	
~ gözüne perde çekilmesi	485.
~ için âlem	1086.
~ için dünya	
~ ve ahiret âlemleri	717.
~ ve ahiret sofraları	554.
~ için hastalık	1045.
~ için nüzul	495, 1053.
~ için ölüm	519.
~de gençlik	520.
~de hırs	304.
~e adavet	240, 241, 652, 1011.
~e göre ölüm ve kabir	705.
~in ahireti	171.
~in beş yüz senelik Cenneti	385.
~in Cennetten istifadesi	385.

~in daire-i istifadesi	717.
~in harekâtını sû-i tevîl	654.
~in imanı	172.
~in istifade dairesi	845.
~in kalbi	847.
~in manevî ömrü	709.
~in manevî yaraları ve sünnet-i seniye	218.
~in muhabbetleri	188.
~in şeytanın desiselerine karşı	
tahassungâhı	218.
~in tek seyyiesiyle hasenatını örtmek	1011.
~in vücudu	561.
~ler mabeyninde husumet	652.
~ler mabeyninde muhabbet	652.
~lerin tahmit ve tesbihleri	693.
~nin dünyası	171.
~nin kusurâtının cezası	171.
günah-ı kebireyi işleyen ~in imanı	218.
günah-ı kebireyi işleyen ~in kalması	220,
1008.	
ihtiyar ~nin duası	556.
iki ~in hükmü	302.
iman gözüyle ~in vücudu	561.
kör olan ~ler	485.
Kur'ân-ı Hakîm'in ~lere ihtar ve ikazları	221.
Kur'ân-ı Hakîm'in ~leri tehdit ve teşviki	221.
mü'minat	693.
~in tahmit ve tesbihleri	693.
mübahase.	
nizasız ~	273.
mübalâğa	212.
mübarek	
~ evlât	462.
~ hastalık	1053.
~ hayvanlar	662, 663, 664.
~ işlerin mebde'leri	260.
~ kelimelerin ihlâsla hayatlanması	377.
~ kitapların iptidaları	260.
iki ~ kelâm	823.
sekiz ~ hayvan	662.
mübareze	29, 226.
mübaşeret	426.
kudretin ~i	918.
mübaşeret-i cüz'îye	219.
mübayenet-i mahiyet	765.
müberra	623.
mübezzir	360.
mübtedi.	
~lerin hükûmeti ve Said Nursî	270.
mücahede	319, 403, 1019;
bakınız: cihat.	
dinsizlikle ~	1076.
hizbüşşeytanla ~	226.
manevî ~	383.
nefis ve şeytanlara karşı ~	211.
şeytanlarla ve muzır şeylerle ~	210.
mücahede-i a'dâ	46.

mücadele-i maneviye	76, 85, 118, 600, 639, 643.
mücazat	62, 214, 234, 372.
fenaliktaki muaccel ~	652.
hayvanatın ~ı	610.
müceddid-i din	117.
Müceddid-i Elf-i Sani	175, 185;
<i>bakınız: İmam-ı Rabbanî.</i>	
müceddidiyet	117.
müceddit	119, 120, 418.
elfin ~ı	102.
mücerret.	
~ cemalin cilveleri	751.
~ hüsün	564.
müçtehit	260.
Müdafaâ Risalesi	576.
Müdafaaname Risalesi	577.
Müdafaat Risalesi	577.
müdahale-i gayr	905.
müdavele-i efkâr	273.
müddei	406.
müdde-i umum	568.
müdde-i umumî	568.
müddet-i hilâfet	66.
müddet-i ömür	220.
Müdebbir	857.
müdebbirâne	945.
~ muvazene	981.
Müdebbir-i Hakîm	755, 981.
müdebbiriyet-i Rabbaniye	1098.
Müdebbirü'l-Hakîm	783.
müdir-i dahilî	458.
müeccel	
~ lezzet	220.
müennes	280, 380, 594.
~ fiili	380.
~ fiili ve ~lerin cemaati	380.
müessir	741.
müfarakat	177, 288, 504, 561, 1056;
<i>bakınız: firak, ayrılık.</i>	
dostlardan ~	507, 527, 547.
dünyadan ~	511.
ebedî ~	465.
müfarakat-i hususî	563.
müfarakat-i umumîye	563.
müferrah olmak	959.
müfessirîn	64.
müfsit	637, 642.
mühdî	142.
her hâdî ~ olamaz	625.
mühr-i ehadiyet	897.
mühr-i samediyet	930.
mühr-i vahdaniyet	930.
mühr-i vahdet	733.
müjde-i mağîret	63.
müjdeli	445.

mükabere	443.
mükâfat	214, 234.
en büyük ~	62.
hayvanatın ~ı	610.
hürmet ve merhametteki muaccel ~	653.
iyilikteki muaccel ~	652.
tevekkül ve kanaatteki ~	653.
mükâfat-ı uhreviye	24, 27.
mükedder	1060.
mükevvenat	
~ taki mizam ve nizam	769.
mülhit	52, 73, 277, 420, 422, 1006, 1014, 1015; <i>bakınız: zındık, münkir, dinsiz.</i>
~lerin cezalarının tehiri	1002.
~lerin Hazret-i Ali'yi tenkitleri	51.
~lerin ilişkileri üç mesele	274.
keramat-ı evliyayı inkâr eden ~leri	
iskât	999.
mülk	334, 473, 731, 825.
~ emanettir	299, 612.
~i bahadır	334.
Allah'ın ~ ünde iştirak yoktur	883.
hayatın ~ vechi	915, 918.
sabahın ~ ü	791.
mülk-i ilâhî	213.
mülk-i ten	504.
mümkin	
~ maddiyatın hasiyeti	699.
mümkinat	217, 957.
~ dairesi	
~ mütenahidir	725.
~nde devir ve teselsül	725.
mümkün	536.
mümteni	432, 433, 537.
mümteniâtü'n-bizzat	739.
Mün'im	749, 789, 857, 891.
zahirî ~lerin zevali	827, 1095.
Mün'im-i Hakikî	324, 325, 1020.
~ namına verilmeyen nimeti	
yememek	1020.
~nin nimetlerine hürmetsizlik ve tahkir	1023.
Mün'im-i Kerîm	308.
münacat	16, 20, 316, 598, 775, 932, 965, 1091, 1118, 1121; <i>bakınız: niyaz, dua.</i>
abidin ~ı Ma'budu gösterir	787.
Cenab-ı Kibriyaya ~	1120.
halis ve safî ~	20.
Hazret-i Azrailin ~ı	918.
Hazret-i Yunus'un ~ı	15, 18.
mevcudatın ~ları	753.
mücerrep ve tesirli bir~	20.
münacat-ı azam	932.
münacat-ı Eyyubiye	21.
münacat-ı meşhure	991.
münacat-ı Nebeviye	990.
münafık	269, 271, 350, 566, 578, 733, 1031, 1064.
~ müdür	271.

~ları ehl-i imana musallat edenler	270.	her hâdî ~ olamaz	625.
Asya ~ları	305.	mürtet	303, 304.
Medine ~larının dalâlette ısrarları	226, 1009.	~in tecavüzatına set çekmek	269.
Medine ~larının dalâlette kalmaları	227.	mürur-i zaman	245, 246, 279.
yetmiş yaşındaki ~in ölümü	247.	müşabaka	384, 410.
münakaşa	273, 372, 384.	müşavat	408, 412, 413.
~nin önlenmesi	640.	mutlak ~ kanunu	409.
münakaşat	382.	müşavat-ı hukuk	409.
münakaşat	1089.	müşavat-ı mutlaka	410, 413.
münasebât-ı dakika-i hafiye	649.	müşbit	
münasebat-ı kelâmiye	279.	~ şahidin hükmü	241.
münasebet		müsebbebat	440.
ehl-i dalâletin ~leri	1087.	~in esbaba bağlanması	440.
münazara	387, 416.	müsebbep	425, 438, 439.
münazarat-ı nefsiye	532.	Müsebbibü'l-Esbap	16, 17.
Müncî	859.	Müsemma-i Zülcelâl	
münezzeh	623.	~'e intikal	1092.
~ hüsün	564.	esmadan ~'e intikal	775.
~ kudret	918.	müsevid	168.
~ şeyler hakkında hayale gelen çirkin		müsi	318.
hatıralar	216.	müsin	318.
münezzehiyet.		Müslüman	183, 377, 415, 490, 547, 570;
mekândan ~	939.	<i>bakınız: ehl-i İslâm.</i>	
münezzehiyet-i kudret	918.	~ hamiyetperverlerin frenkler tarafından	
münfail	155, 438, 936.	asılmaları	1026.
münibîn	789.	~in aile hayatı	464.
münip	789.	~lara iman cihetinde hizmet	403.
münkad	1096.	~ları dünyaya teşvik etmek	303.
münkir	228, 420, 441, 1005, 1012;	~ların esareti	1026.
<i>bakınız: mülhit, dinsiz.</i>		~ların fakir bırakılmaları	305.
~in enaniyeti	427.	~ların fakr-ı hâle düşmeleri	304.
~lerin akılsızlıkları	888.	~ların ihtilafları	1026.
tabiat fikirli ~ler	1039.	~ olan Benîisrail âlimleri ve yanlış	
kâinat mescidine giren ~	437.	malûmatları	245.
münteha	769, 771.	müşpet	209, 213.
münzevi	406, 580, 1030.	~ hareket	374.
müptedi	269.	~ ibadet	23, 471, 1045.
Mürebbi	857.	müşrif	360, 366.
Mürebbi'r-Rahîm	783.	Müstağni-i Aleliltlak	264.
Mürebbi-i Kerîm	755.	müstağniyetü'n-anha	739.
Mürebbi-i Rahîm	981.	müstağrak-ı nimet	1088.
müreccih	150.	müstahsil	364.
mürekebat	807, 966.	müstakbel	36, 88, 89, 104, 397, 427, 771, 773, 797, 927, 928, 1085, 1086, 1092;
~ ve kayyumiyet	941.	<i>bakınız: istikbal, gelecek.</i>	
Mürîd	759.	~ mahlukatının hayat-ı maneviyeleri	927.
Mürîd-i Küllî Şey	763.	~ ve insan	865.
mürîdîn	789.	~ vukuatı	1079.
mürît	327, 395, 763.	mü'min için ~	711.
nakıs şeyhin halis ~i	328.	Müstedrek	116.
mürşid-i ekmel	191.	müstehep	185.
mürşit	43, 327, 402, 631, 632, 635, 636, 1074, 1077.	~ olan sünnetin terki	185.
~e ifratkârane muhabbet	48.	müstehtlik	364.
~in ruhu ve kalbi âyinedir	327.	müstetbeatü't-terakip	67, 69.
~ler Risale-i Nur şakirtleriyle meşgul		müşabehet	695.
olmamalı	632.	müşahadat	143, 590, 985, 988, 1120.
		müşahede	104, 120.

müşfik	
zahirî ~lerin zevali	827, 1095.
müşiriyet-i maneviye	121.
müşkülât	432, 433.
şirk ve küfürdeki ~	1107.
müşkülpesent	1011.
müşrikin	57.
müşrikler	57.
müştak	
fânî ~	961.
zail ~	962.
müştehiyat	496.
mütalâa	707.
müteaffin	
~ maddeler	229.
~ maddeler ve sinekler	613.
Mütearrif	749.
mütedeyyin	456;
bakınız: dindar.	
~ hekim	
~in nasihati	493.
~in tavsiyesini tutmak	493.
~ kocayı taklit	465.
müteallim	293.
mütefelsif	
~ nefis	533.
mütefennin	432, 933.
hocaları ilzam eden ~	614.
mütegayyir	952, 1115.
Mütehannin	749.
müteharrik.	
~ cenazeler	630.
mütehavvil	952, 1115.
mütekebbir	
~lere karşı tevazu etmemek	415.
Mütekellim-i Ezeli	622, 1074.
mütelezziz	188.
mütemerrit.	
~ ecnebiler	270.
mütenahi	725.
müteşabihat	247.
hadisin ~ı	247.
Kur'ân'ın ~ı	247.
mütezillilâne	
~i Itica	28.
müvellidülhumuza	204, 431.
müvellidülmâ	204, 431.
müzahame	372, 384, 402.
müzekker	280, 594.
~ fiili	380.
~ fiili ve ~lerin cemaati	380.
müzeyyenat	1089.
Müzeyyin	182, 749.
Müzeyyinü'l-Mün'imü'l-Vedûd	1090.

N

naehil	384.
nafaka	467.
nafi	241.
~ emirler	30.
~ sanatlar	291.
nafil	1015.
nafile	181;
bakınız: nevafil.	
nahiv	640.
nahiye	171.
nahoş	530.
Naka-i Salih	984.
Nakkaş	723, 755, 880, 881.
~'in vücudu ve esması	881.
Nakkaş-ı Ezeli	316, 436, 439, 521, 550, 647, 679, 749, 755, 883, 1060, 1088.
Nakkaş-ı Ezeli ve Ebedi	1084.
Nakkaş-ı Hakim.	
~ abes ve israf yapmaz	377.
naks	323, 1019.
Nakşî	77, 102, 119.
~ rüesasının hatme-i mahsusu	32.
nakş-ı ekmel	925.
nakş-ı hikmet	731.
nakş-ı sanat	154, 930.
nakş-ı sanat-ı Rabbaniye	914.
nakş-ı şefkat	258.
Nakşibendî	101, 102.
Nakşilik	119.
namahrem	182, 455, 458, 467.
~in nazarı ve kadın	466.
namaz	150, 313, 471, 475, 498, 538, 801, 911, 1045, 1054.
~ tesbihatı	619, 673, 675.
~ı terk eden	1040;
bakınız: tarikü's-salât.	
~ı terk etmek mevcudatın hukukuna tecavüzdür	444.
~in tekbirâtı	1089.
~nda inkişaf eden bir nükte	626.
bayram ~ları	313.
farz ~ını kılmayan	22.
hapiste farz ~ını kılmak	574.
hastalıkta ~ını kılmak	1049.
ikindi ~ından sonraki uyku	629.
ıyd, cemaat ve Cuma ~ları	312.
küre-i arzın ~ı	313.
sabah ~ından sonra yatmak	628.
seferde ~ın kasrı	150.
sineklerin ~ ihtarı	611.
namazsız	632.
namertlik	381, 384.
namus	358, 458, 459, 1043.
israf ve ~	1024.

namus-i zîhayat	143.	nazar-ı millet	644.
namûtenahi.		nazar-ı muhabbet	190.
~ muhalât	1037.	nazar-ı Muhammedî	671.
nar	308.	nazar-ı mütalâa	948.
nâr	199, 200;	nazar-ı nuranî	42.
bakınız: ateş.		nazar-ı nübüvvet	42, 47, 251.
nâr-ı hayatî	650.	nazar-ı rahmet	496.
nâs	90;	nazar-ı şefkat	496.
bakınız: ins, insan.		nazar-ı şuhut	831, 839, 895.
~tan istiğna	372, 373.	nazar-ı zahirî	66, 917.
~ mesleği	358.	nazdar	
~tan minnet almamak	373.	~ ve ihtiyare hanım	356.
Nasarâ	Bakınız: İsevi.	nazdarlık	
~ dini ve İslâmiyet	58.	~ makamı	87.
~nın Hazret-i İsa'ya ifrat-ı muhabbeti	49.	nazım	936.
nasayih-i kudsiye	116.	Nazım (Allah'ın ismi)	723.
nasihat		nazır	397.
mütedeyyin hekimin ~ı	493.	Nazır-ı Hakikî	1095.
nass-ı Kur'ân	38, 446, 1040.	Nazif	575.
naz	323.	nazir	263, 433, 695, 935.
nazar	256, 302, 1020, 1060.	Nazmi	128.
aklın ~ı ve esbap	918.	nazm-ı ecmel	815.
Allah'ın küllî ~ı	747.	nebat	560, 801, 871, 960, 979, 980, 985;
dalâlet ~ı		bakınız: nebatî, nebatat.	
~nda insan	715.	~ın terkip edilmesi	424.
~nda zevilhayatın daire-i istifadesi	717.	dünyadaki ~lar numunedir	980.
~yla eşya	715.	ebedî ~lar	980.
felsefe ~ı		nebatat	122, 258, 308, 311, 509, 560, 646,
~yla geçmiş zaman	701.	649, 677, 679, 687, 689, 741, 743, 801, 875,	
~yla gelecek zaman	703.	880, 894, 896, 970, 976, 977, 980, 981,	
~yla insan ve dünya	707.	1038, 1063, 1089; bakınız: nebatî, nebat.	
~yla küre-i arz	705.	~ Allah'ı tanıır ve tanıttırır	978.
~yla semavat	703.	~ın cihazatının verilmesi	971.
hayvanî ~lar	1043.	~ın emr-i ilâhiye imtisaldeki lezzetleri	308.
iman ~ı		~ın enkazlarının temizlenmesi	870.
~nda mahlûkat	717.	~ın hamdı	679.
~nda zevilhayatın daire-i istifadesi	717.	~ın hayvanatın imdadına koşması	295.
~yla arz	705.	~ın hikmet ve intizamları	976.
~yla ecrâm	715.	~ın idare ve tedbirleri	972.
~yla geçmiş zaman	703.	~ın idaresi ve rahmaniyet	255.
~yla gelecek zaman	703.	~ın idaresi ve rahmet	259.
~yla insan ve dünya	707.	~ın Sâniin vücub-i vücuduna şهادeti	978.
~yla ölüm ve kabir	705.	~ın telkihi ve sinekler	613.
~yla semavat	705.	~ın tevellûdat ve vefiyatlarının tanzimi	876.
Kur'ân'ın ve insanın ~ı	276.	~ın yedi kat tabakaları ve alemleri	199.
pis ~	459.	~taki tedbir	753.
pis ~lar	455.	nebatî	
nazar-ı af	241.	~ enva	1105.
nazar-ı dalâlet		~ hayat	333.
~le âlem	928.	~ taifelerdeki muvazene Zat-ı Adl ve	
nazar-ı dikkat	755.	Rahîmî gösterir	877.
nazar-ı gaflet	17, 479, 514, 515, 615.	~ validelerin şefkatleri	259.
nazar-ı heves	458.	~ zîhayatın iâşe ve terbiyesi	1101.
nazar-ı ibret	18, 1092.	insandaki ~ kuvveler	223, 227.
nazar-ı Kur'ânî	286.	nebî	183, 312;
nazar-ı maddî	646.	bakınız: resul, peygamber, enbiya, Muham-	
nazar-ı merhamet	18, 1054.	med (a.s.m.).	

~ler ve kemalât	1017.	hiçbir şey ~i ne malik değildir	295.
~lere intisap	1017.	ibadeti terkederek ~i ne zulmetmek	446.
~lerin nesli	47.	kalp ve ~	1023.
Nebî-i Ahir Zaman	67;	kardeşlerin ~i ni kendi ~i ne tercih 394, 401.	
bakınız: Muhammed (a.s.m.).		mü'minin ~i ne muhabbeti	188.
Nebîyy-i Ümmî	61;	mütefelsif ~	533.
bakınız: Muhammed (a.s.m.).		seyyiatla sebep ~tir	234.
necat	16, 1056.	sineğin ~e verdiği ders	612.
nedamet	169, 316, 319.	süflî ~ler	458.
nefer.		şeytanı dinleyen bir ~	240.
~in mühim şeraitte nöbeti	383.	tarikü's-salâtın ~i ne zulmü	445.
nefes	649, 650, 871, 968.	yalanlarla ~i medih ve tenzih	665.
nefh-i ruh	332.	nefisperest	632.
nefh-i Sur	332.	~lerin ittifak ve ittiadı	378.
nefis	17, 18, 36, 86, 159,	nefisperestlik	372.
220, 234, 237, 254, 288, 294, 304, 318, 334,		nefiy	145, 213, 241, 302, 303.
357, 372, 375, 377, 378, 388, 394, 395, 401,		~in ispatı	303, 509.
417, 418, 460, 478, 496, 526, 532, 537, 538,		ehl-i küfrün bir hakikati ~i	303.
551, 560, 569, 612, 623, 639, 731, 817, 990,		iman hükümlerini ~	222.
991, 994, 1120, 1121.		nefsanî	
~ Cenab-ı Hakkın abdi ve memlûküdür 446.		~ müstehiyat	496.
~ daima kötü şeylere sevk eder	665.	nefsî	
~ emanettir	299.	~temayülât	457.
~ rahmaniyetin cilveleriyle nimetlenir 721.		nefs-i amel	306.
~ şeytanı dinler	215.	nefs-i emmare	72, 175, 227,
~ ve ölüm	1057.	317, 391, 398, 401, 446, 487, 495, 496, 623,	
~ ve şeytanlara karşı mücadele	211.	665, 998, 1018, 1050, 1053.	
~e en ağır ve yorucu hâl	368.	~ hasenata taraftar değildir	234.
~e itimat edilmez	240.	~nin enaniyetini ve serkeşliğini kırmak	86.
~e malikiyet	295.	~ye makam vermek	401.
~e zulmetmek	327.	~yi uzun emellerinden vazgeçirmek	396.
~ en zararlı düşmandır	665, 1082.	beşerin ~si	292.
~i için kardeşinden kaçan	298.	nefs-i hizmet	307, 308.
~i müdaafa ve tebrie	665.	nefs-i insaniye	239.
~i taksirattan takdis	1010.	~nin hazır lezzeti tercih etmesi	220.
~in ayıbını görmemek	240.	nefs-i insaniyet	
~in desiseleri		~in müptelâ olduğu âfil ve nafil şeyler 1015.	
~nden kurtulmak	396.	nefsî nefsi	41, 505.
~ne kapılmamak	637.	nefs-i rububiyet	793.
~in desisesi	1016.	nefsü'l-emir	302, 303.
~in firavuniyeti	236.	nefyedici	241, 302.
~in gurur ve iftihar	612.	nehir	683, 973, 1119.
~in kemalâtı	841.	nehiy	150.
~in kendini takdis etmesi	240.	nehr-i Fırat	338;
~in şeytana maskara olması	240.	bakınız: Fırat nehri.	
~in zararlı ve günah olan istekleri	Bakınız:	Nehrüssema	203.
heva-i nefis.		nehy-i ilâhî	150, 151.
~ine değil meslektaşına taraftar olmak 387.		neml	984.
~ine nazar-ı rıza ile bakmak	240.	Nemrut	434, 536, 609, 613, 899.
~ini beğenen ve seven	665.	~dâne iltizam	1084.
~ini ithham etmek	240.	nesil	427, 769, 773, 1092.
~ini korumak	1082.	~in zaafiyeti	459.
~ini sevmek	1082.	memlekette ~in zaafı	1044.
~lerin rızık	655.	Nesir	247.
başkasının ~i ni kendi ~i ne tercih	373.	nesl-i atı	572.
fânî ~in sabit telâkki edilmesi	289.	nesl-i mübarek	42, 252.
firavunlaşmış ~ler	451.	neşe	543.
gafil ~ nazarıyla mevcudat	553.		

neşeli	445.	~nin hayatı	249.
neşir	747.	nev-i melâike	148.
neşr-i ekber	290.	nevmâlûd	629.
neşr-i esrar-ı Kur'âniye	540.	Nevruz Günü	131.
neşr-i hakikat	403.	nezafet	871, 878, 879, 1073;
neşr-i ilim	530.	<i>bakınız: paklık, temizlik.</i>	
neşvünema	1091.	~ düsturu ve hayat-ı beşeriye	878.
netice	1020.	~ imanın nurundandır	874.
netice-i amel	212.	~ memurları	610, 611.
netice-i fitrat	559, 1062.	~i yapmamak	877.
netice-i hayat	941.	~in kudsi intisabı	874.
netice-i hilkat	443, 446, 655, 943, 1040.	~siz insan	877.
netice-i hilkat-i semavat	925.	mahlûkatın ~leri ve ism-i Kuddûs	874.
netice-i hizmet	398.	sineklerin ~i htarı	611.
nevi	261, 765, 763, 833, 845, 898, 927;	zerrelerin ~i	871.
<i>bakınız: enva.</i>		nezafetsizlik	878, 879.
~ler ve beşer	410.	nezaret	309.
~lerin efradının simalarındaki		melâikenin ~i	247, 248.
sikke-i hikmet	982.	niam-ı alîye-i ilâhiye	67.
nüşhaları çoğalan ~ler	608.	niam-ı azîme-i ilâhiye	87.
nevafil	180, 190, 1005;	niam-ı ilâhiye	234.
<i>bakınız: nafîle.</i>		hakikî ~ye mazhar olanlar	65.
sünnetin ~ kısmı	190.	nid	263, 695, 936.
nevahî	<i>Bakınız: yasak.</i>	nida-i umumî-i Alevî	591.
~den içtinap	1056.	nifak	269, 372.
nevamis	751, 833.	~ta vifak	374.
nevamis-i mahiyat	833.	nihayet-i acz	531.
nev-i beşer	58, 61, 62, 65, 93,	nihayetsiz	
148, 176, 192, 202, 204, 228, 278, 353, 369,		~ hallâkiyet	1114.
409, 630, 705, 911, 1005, 1032, 1055, 1085,		nikâh	459.
1088, 1096, 1109, 1119.		nikmet	857.
~ ve demir	614, 615.	nimet	179, 220, 234, 324, 325, 326, 335, 353,
~deki âbidlerin ibadetleri	787.	354, 477, 496, 511, 552, 554, 615, 662, 663,	
~deki arifler ve Maruf	787.	689, 705, 713, 717, 719, 749, 779, 785, 793,	
~deki musibetzedeye ve hastalar	471.	803, 839, 847, 857, 879, 957, 980, 985,	
~deki nübüvvet ve kemalât	312.	1051, 1053, 1057, 1081, 1082, 1087, 1110.	
~deki taifeler	67.	~ türleri	<i>Bakınız: enva-ı nimet.</i>
~deki zeval ve firak teceddüttür	552.	~ ve beşer	615.
~in ağlanacak gülmeleri	1076.	~ verme	<i>Bakınız: in'am.</i>
~in beka duası	35.	~ yukarıdan aşağıyadır	615.
~in en meşhur ve mümtaz şahsiyeti	191.	~e hürmet	353.
~in fitratı ve sırr-ı hikmeti	410.	~e şükür	26, 353, 481, 554.
~in gündüzünün geceye kalbolması	296.	~i istihfaf ve ihtiram	353.
~in nokta-i istimdadı	711.	~in ademi	325.
~in nokta-i istinadı	711.	~in bereketlenmesi	1023.
~in terakkiyatı	615.	~in devamı ~in zatından kıymetlidir	721.
nev-i hayvan		~in idamesi ve ziyadeleşmesi	631.
~in arifi	618.	~in illeti	325, 326.
nev-i insan	211, 559, 613, 890,	~in küçük parçalarının toplanması	610.
911, 922, 929, 1017, 1057.		~in mukaddematı ve şeraiti	325.
~ ve hayat-ı ebediye	922.	~in tecessümü	662.
~in beka duası	922.	~in vücudu	325.
~in muhabbeti suiistimal etmesi	522.	~lere hürmetsizlik ve tahkir	1023.
~in Sâniî vahittir	895.	~lere ihtiram	1023.
~in tenevvüü	410.	~lere mazhar iki sofrâ	717.
nev-i insanî	228.	~lere nail olmak	1053.
~ bir nefistir, oda ölecek	518.	~lere şükür	1023, 1051.

~lere teşekkür	919.	nimmaddî	
~lerin dereceleri	302.	~ mevcudat	648.
~lerin süslendirilmesi	182.	nimmanevî	
~lerin tanzimi ve insan	958.	~ mevcudat	648.
~te israf ve iktisat	1023.	nisâ	<i>Bakınız: taife-i nisaiye, kadın.</i>
~te şekva etmemek	490.	~ taifesi	
~ten in'ama bakmak	325.	~ ve Risale-i Nur	461.
akıl ~i	921.	~nin zararına çalışan komiteler	464.
Allah namına verilmeyen ~i yememek	1020.	nispet-i kayyumiyet	1111.
Allah'ın varlığı en büyük ~tir	719.	~ ve kâinat	935.
anlayış ~i	707.	nisyan	1073.
demir ~i	616.	ders-i ihlâsta ~	1078.
Elhamdülillâh ~i	725.	nisyan-ı mutlak	1057.
esbab-ı zahirîye ile gelen ~ler	324.	niyaz	316, 319, 323, 471, 482, 499, 538, 1019, 1045, 1120; <i>bakınız: münacat, dua.</i>
esma-i hüsnadaki sonsuz ~ler	721.	lisan-ı aczle ~	496.
fitrî ve semavî ~ler	663.	samimî ~	482.
gafflet ~i kaçırır	631.	Niyazi-i Mısırî	503, 504, 505, 523.
hadsiz ~lerin menbâı	553.	niyet	553, 1004.
hafiziyet ~i	721.	~ ve hasenat	234.
hamd ~i	709.	ihsan ~i	325.
hayat ~i	845, 1096.	şifa ~i	28.
hayat ~i ne küfran-ı nimet	917.	ubudiyette ~	322.
hazine-i rahmetten gelen ~	615.	niyet-i sadıka	377, 378.
Hazret-i Muhammed ~tir	721.	niza	52.
iktisat ve ~teki lezzet	353.	~sız mübahase	273.
iman ~i	530, 701, 703, 705, 707, 709, 719, 845.	nizam	155, 204, 239, 310, 761, 769, 872, 877, 892, 906, 927, 936, 940, 955, 978, 981, 1092, 1115.
insanda ~lerin tanzimi	731.	nizamat	316, 679.
insaniyet ~i	845.	nizamat-ı kâinat	437.
İslâm ~i	1051.	nizam-ı âlem	310.
İslâmiyet ve Kur'ân ~i	723.	nizam-ı ekmel	815.
Kur'ân ve iman ~i	725.	nizam-ı hikmet	884, 1103.
manevî ~	615.	nizam-ı hikmet-i lâhiye	362.
mübarek hayvanlardaki ~	663.	nizam-ı kâinat	906.
Mün'im-i Hakikî namına verilmeyen ~i		~ ve ism-i Ferd	906.
almamak	324.	nohut	930.
nur-i iman ~i	554.	noksaniyet	230, 439.
rahmaniyet ~i	719.	nokta-i istimdat	1086.
rahmaniyet ve rahîmiyet ~i	721.	arzulara ~	550, 551.
sevinç ve sürur ~lerini şükre çevirmek	631.	nev-i beşerin ~dî	711.
sonsuz ~lerin envainı havi kaynak	719.	rahmete istinattan gelen ~	552.
validenin şefkati ~tir	719.	ruhun ve vicdanın ~dî	711.
validenin şekafkati ~tir	719.	nokta-i istinat	235, 379, 380, 381, 433, 865, 1062, 1086.
nimet-i hassa	281.	belâlara ~	550.
nimet-i hayatiye	919.	dehşetlere karşı ~	513.
nimet-i ifade	326.	düşmanlara karşı ~	558, 559.
nimet-i lâhiye	30, 356, 411, 414, 520, 611, 612, 615, 639, 957, 1047, 1058; <i>bakınız: Allah'ın nimetleri.</i>	ihlâs en metin bir ~ tir	390.
~ yi hissetmek	478.	imandan gelen ~	551.
sıhhatteki ~	477.	kalbe ve ruha ~	551.
nimet-i iman	721, 1085, 1087; <i>bakınız: iman nimeti.</i>	mevcudatın ~ı	944.
~la dünya ve ahiret	1087.	nev-i beşerin ~i	711.
nimet-i istifade	326.	ölüme karşı bir ~	393.
nimet-i mütenevvia	801.	nokta-i itidal	1005.
nimet-i Rabbanîye	733.	Notalar	287.
nimetiyet	662, 663.		

nöbet	383.	~ ve İmam-ı Ali	1028.
nukuş-i esma	30.	~ ve Şah-ı Geylânî	1028.
nukuş-i masnuat	146.	~ne siyasî cemiyetçilik ithamı	573.
nukuş-i sanat	187.	~ne tarikatçılık ithamı	573.
~in vücut bulması	239.	~ni emniyeti ihlâl ile itham	573.
numune-i haşır	969.	~nin Denizli hapsi	575, 576.
numune-i kıyamet	969.	~nin emniyet ve asayişe çalışmaları	572.
nur	181, 186, 200, 224, 269, 271, 281, 314, 315, 396, 399, 400, 484, 543, 565, 571, 572, 647, 859, 887, 918, 944, 971, 1017, 1020, 1065, 1066, 1076, 1091; <i>bakınız: envar.</i>	~nin gizli düşmanları	
~ âlemi	328.	~nin memurları aldatmaları	573.
~ dershanesinin genişlemesi	565, 1064.	~nin memurları ve hocaları	
~ nüshaları	570.	evhamlandırmaları	575.
~ risalelerinin tokatları	577.	~nin halis duaları	579.
~ların intişarı	1066.	~nin hapiste birbirinin seciyelerinden ders	
~lu isim	587.	almaları	581.
~lu rica	504.	~nin ihlâs ve fedakârlıkları	581.
~suz hararet	887.	~nin mahrem evrakları	1077.
~u okuyan	1065.	~nin Medrese-i Yusufiyede toplanmalarının	
~un Arabî Mesnevî'si	1077.	hikmetleri ve faydaları	581.
~un kahraman şakirtleri	575.	İsm-i Azamın ~ni tahaffuz etmesi	596.
~un kerametlerine dair risaleler	576, 1066.	nuranî	400, 1085.
~unsuru ilim ve hikmet arşıdır	646.	~ âlem	703.
~dûst-ı bekanın ~u	220.	~ ve kabir	703, 707.
Allah'ın ~u	511.	~ atkılar	258.
basiret ~u	315.	~ Cennet	669.
Besmelenin ~u	254.	~ duygular ve Esma-i Hüsnâ	474.
ebed yolcularına ~	414.	~ düstur-i uhuvvet	638.
hapis ~un dershanesini genişletir	581.	~ ecram-ı semaviye	925.
kelimat-ı kudsiyenin ~u	911.	~ hayatın gidişine karşı teselli	518.
kudsi iman ~unu kazanmak	1055.	~ kafiye	486.
Peygamber-i Zîşanın ~u	504.	~ kafiye-i rûfeka	67.
Resul-i Ekrem'in getirdiği ~	627.	~ makam	307.
Risale-i Nur haricinde ~ aramamak	631.	~ nesl-i mübarek	42.
zulmeti ~a tebdil	1059.	~ nokta-i istinat	944.
Nur Risaleleri	<i>Bakınız: risaleler, Nurlar, Risale-i Nur.</i>	~ olmayan	697.
~ hakkında verilen raporlar	577.	~ rehberler	44.
~ndeki kuvvetli iman ve doğru müjde	571.	~ yol	889.
~nin müsaderesi	565, 1064.	millet-i İbrahimiyedeki ~rehberler	44.
~nin tetkiki	1064.	ölümün asıl siması ~ dir	519.
memurların ~ni mûtaalâa ve takdirleri	565.	nuranîlik	869.
memurların ~ni takdir etmeleri	1064.	nuraniyet	763.
Nur Şakirtleri	579, 1122; <i>bakınız: Nur Talebeleri.</i>	Nurcular	
~nin manevî kazanç ve dualarına		hapisteki gençler ve ~	572.
hissedarlık	469.	nur-i berzah	507.
~nin Said Nursî'nin manevî kazançlarına		nur-i cemal	1092.
hissedarlıkları	469.	Nuri Efendi	130.
~nin tazyik ve tevkifi	566.	nur-i hayat	1100.
Nur Talebeleri	158, 166; <i>bakınız: Risale-i Nur Talebeleri, Risale-i Nur Şakirtleri, Nur Şakirtleri.</i>	nur-i hidayet	817.
~ hizmette dünyevî menfaat aramazlar	581.	nur-i ilim	761.
~ için hapis rahmettir	581.	nur-i iman	18, 21, 516, 553, 554, 719, 1056, 1059, 1085, 1086, 1087; <i>bakınız: iman nuru.</i>
~ manevî bir zabıttır	572.	~ ayrılık elemi ni izale eder	713.
		~ nazarıyla mevcudat	553.
		~ ve beşer	1086.
		~ın inkişafı	1086.
		~ın teessürata verdiği teselli	555.
		~la âlem	1086.
		~la dünya ve ahiret âlemleri	717.

~la insan ve dünya	707.
~la kalp dairesinin genişlemesi	554.
~la mevcudat	715.
nur-i Kur'ân	450, 515, 519, 521, 533, 1057.
nur-i marifet	314.
~e yetişmek ve bakmak	1018.
nur-i muhabbet	923.
nur-i şeriat	811.
nur-i tevhid	16, 538.
nur-i vücut	761, 857.
nuristan	515.
Nurlar	565, 572, 576, 579, 1066;
bakınız: risaleler, Risale-i Nur, Nur Risaleleri.	
~ hizmetinde dünyevî menfaatleri	
aramamak	581.
~dan istifade edememek	165.
~in fütuhâtı	566.
~ın gizli düşmanları	
~nın resmi memurları kandırmaları	571.
~in hakikatlerinin mealinin	
uzaklaşması	165.
~in intişarı	577.
~in neşri	579, 1122.
~ ve teksiri	575.
~in telifi	575.
~la hizmet-i imaniyenin ilânâtı	581.
ahalinin ~in iman hizmetine alâkası	571.
hapis ~a nazar-ı dikkati celbeder	581.
mahpusların ~dan istifadeleri	566.
mahpusların ~la ıslahı	579, 1066.
memurların ~a taraftar olmaları	565.
resmî memurların ~dan istifadeleri	569.
sual meleklerine ~la cevap	579, 1066.
Nurs	99.
Nursî	76, 80, 84, 600, 1071;
bakınız: Said Nursî.	
Nurun Arabî risalesi	421.
Nurü'l-Envar	306.
Nurü'l-Hâdî	787.
nusus	146.
nusus-i kat'îye	148.
nusus-i Kur'ân	142.
nusus-i Kur'âniye	149.
Nuşirevan-ı Âdil	365.
nutfе	431, 647, 761, 1091.
nutk-ı beşerî	647.
nübüvvet	49, 312;
bakınız: risalet, peygamberlik.	
~in hilâfeti	65.
~in velâyete nispeten derecesi	49.
Hâtemü'l-Enbiyanın ~i	226.
nev-i beşerdeki kemalât ve ~	312.
nübüvvet-i Ahmediye	672, 809, 1083.

nücüm	238, 1075;
bakınız: yıldız.	
~un ulûhuyetini nefiy	656.
nûfus	649, 968.
nûfus-i emmare	623.
nûfuz	412.
nûkte-i gaybiye	997.
nûkte-i i'caziye	996.
nûkte-i Kur'âniye	194.
nûsha-i musağğara	255.
nüzul (felç)	495, 496.
mü'min için ~	495, 1053.
nüzul-i Kur'ân	617.
nüzul-i vahiy	666, 819.

O

odun	
~dan rızık akması	195.
oğul	462.
ok	603.
Okyanusya	199.
On Beşinci Lem'a	266.
On Beşinci Rica	565.
On Beşinci Şua	964.
On Birinci Lem'a	54, 994.
On Dokuzuncu Lem'a	130.
On Dokuzuncu Mektup	128, 129.
On Dördüncü Lem'a	266.
On Dördüncü Şua	964, 1117.
On Sekizinci Lem'a	596.
On Yedinci Lem'a	389, 405, 420.
Onuncu Lem'a	394.
Onuncu Söz	163, 540, 585, 660.
ordugâh-ı zemin	972.
ordu-yı İslâm	1033.
organ	Bakınız: uzuv, aza.
oruç	725.
Osman (Hacı)	544.
Osman (r.a.)	Bakınız: Hazret-i Osman-ı Zinnureyi, Hazret-i Osman.
Osman Nuri	127.
Osmanî	118.
Osmanlı	
~ âdil padişahları	350.
~ Devleti	350, 512.
~ndeki medreseler	549.
~ Saltanatının payitahtı	118.
ot	332, 664.
Otuz Birinci Mektup	405, 1033.
~un Lemaatı	823.
Otuzbir Mart Hâdisesi	600.
Otuzuncu Lem'a	868.
ova	755.

Ö

öfke

~ duygusu	<i>Bakınız: kuvve-i gadabiye.</i>
Cehennemin ~ si	232.
mahlûkâtın ehl-i isyana ~ si	233.
mevcudatın ~ si	233.
öküz	245, 247, 248, 249, 623, 662, 664; <i>bakınız: sevr.</i>

ölmek

açlıktan ~	195, 196.
rıziksızlıktan ~	195, 1005.

ölüm

	177, 195, 290, 297, 393, 397, 413, 473, 476, 478, 479, 519, 547, 573, 629, 865, 918, 1032, 1048, 1049, 1063; <i>bakınız: vefat, mevt.</i>
~ firak değil, visaldir	562.
~ hayat-ı ebediyenin mukaddemesidir	519.
~ idam ve firak değildir	519.
~ mukadderdir	1048.
~ rahmet ve saadetin mukaddemesidir	480.
~ tebdil-i mekândır	562.
~ ve emeller	859.
~e karşı bir nokta-i istinat	393.
~e karşı teselli	518.
~ü çok zikretmek	396.
~ü düşünmek	396;
<i>bakınız: rabita-i mevt.</i>	
~ün asil siması	519.
~ün günahlar içinde yakalaması	484.
~ün idam-ı ebedisi	567.
~ün mahiyeti	479, 480.
açlıkla ~	196.
Cenab-ı Hakkı tanıyan için ~	1048.
ehl-i dalâlet için ~	480, 1048.
ehl-i iman için ~	479, 480, 573.
ehlullahın ~den korkmalarının sebebi	480.
iman nazarıyla ~	1063.
kendi ~ ünü tasavvur ve tahayyül etmek	396.
mü'min için ~	519, 707.
nefis ve ~	1057.

Ömer

Şiaların ~ ismine adaveti	48.
Ömer (r.a.)	<i>Bakınız: Hazret-i Ömer.</i>
Ömer Efendi	150.
Ömer ibni Sa'd	

~'ın Hazret-i Hüseyin'e karşı muharebesi	48.

ömür

	25, 27, 38, 290, 296, 317, 331, 397, 472, 491, 492, 503, 505, 506, 510, 521, 562, 563, 863, 998, 1018, 1097.
~ kıymettardır	492.
~ sermayesi	
~nin verilış sebebi	472.
~ ve hastalık	471, 1045.
~ ve musibet	24.

~ ve uyku	629.
~ü tezyit eden uyku	629.
~ün hapis ve zahmetle gitmesi	574.
~ün hastalıkla uzun olması	471.
~ün lezzeti	492.
~ün lezzetle gitmesi	574.
~ün musibetle bakileşmesi	25.
~ün musibetle uzun ~ hükmüne geçmesi	24.
~ün noksanıyetine sebep olan uyku	629.
~ünden şikâyet edenler	309.
~ünü felsefî fûnuna sarf edenler	537.
bâkî bir ~	36, 574.
bütûn ~ ün sevaptar yapılması	174.
ebedî ~	36, 972.
fânî ~	36.
fânî ~ ü bâkî ~e tebdil	992.
fânî ~ ün bâkileşmesi	37.
gaflet nazarıyla ~	513.
geçmiş ~ ü tahattur	475.
hastalık ~ ü meyvedar eder	471.
hastalık uzun bir ~ kazandırır	472.
hastalıkla geçen ~i badettir	472.
hastalıkta ~dakikaları	471.
iman nazarıyla ~	515.
iman ve ~	1063.
kıymettar ~e adavet	491.
mes'ut ~	25.
meşakkatte ve musibette geçen ~	491.
musibetzedelerin ~dakikaları	992.
mü'min manevî ~ ü	709.
sıhhatle geçen yeknesak ~	491.
öpmek	330.
örf	180.
örtünme	<i>Bakınız: tesettür.</i>
örümcek	311.

P

padişah	360, 905.
~ların evlatlarını katletmeleri	442.
İran ~ları	278.
manevî âlem-i insaniyetin ~ları	278.
Osmanlı âdil ~ları	350.
Yemen ~ları	277.
Padişah-ı Bîmisal	621.
paklık	869;
<i>bakınız: nezafet, temizlik.</i>	
para	
gayr-i meşru ~	359.
menhus ~	358.
partiler	566.
payitaht	668.
payitaht-ı hükûmet	1057.
peder	149, 196, 395, 497; <i>Bakınız: baba.</i>

~e hizmet	1054.
~e hürmet	1067.
~e itaat	497.
~in duasını almak	488, 497, 1054.
hasta ~e hizmet sevaptır	488.
hasta ~e hürmet ve şefkat	488.
hastalıkta ~in şefkati	1052.
ihtiyar ~e şefkat ve hürmet	526.
kardeş kardeşe ~ olamaz	402.
peder (mürşit)	631.
pencere-i visal	37.
perde	
esbap ~ si	741, 917, 918, 920.
gaflet ~ si	911.
hastalık ve musibet ~ dir	918.
perdedar-ı dest-i kudret	918.
perde-i gayp	924.
perde-i izzet	438.
perde-i şehadet	669.
perde-i tasarrufat	937.
perestîş	154, 187, 189, 384, 521, 870, 923, 961, 1020.
esbab-ı zahiriye ~ edenleri aldatan	325.
Hüve yerine eneye ~	829.
perhizsizlik	493.
peşin	Bakınız: muaccel.
Petroğra	94.
peygamber	691, 925, 926;
bakınız: <i>resul, enbiya, nebî.</i>	
~lere mağfiret ihsan edilmesi	215.
bir kaç kişi ittiba eden ~ler	377.
hayat ve ~lere iman	925.
Peygamber (a.s.m.)	50, 65, 127, 811;
bakınız: <i>Muhammed (a.s.m.).</i>	
~ âlemin reisidir	61.
~e müjde-i mağfiret	63.
~in Sahabeleri	60, 61.
İncil'de ~in vasfı	61.
sahibü's-seyf bir ~	61.
peygamber-i âlişan	240.
Peygamber-i Zîşan	337, 1055;
bakınız: <i>Muhammed (a.s.m.).</i>	
~in beşere getirdiği hediye-i hidayet	504.
~in nuru ve şefaati	504.
~in ümmiliğine haksız taarruz	620.
peygamberlik	Bakınız: <i>risalet, nübüvvet.</i>
~ ücreti	377.
peyk	677, 870, 965, 966.
peynir	354.
pınar	1119.
pire	612, 613.
pis	918.
~ nazar	459.
profesör	415.

R

ra'd	967, 968, 969.
ra'dat	968.
Rab	19, 20, 26, 70, 181, 295, 296, 316, 319, 374, 484, 492, 537, 550, 557, 567, 574, 587, 609, 803, 805, 811, 841, 847, 853, 863, 865, 867, 872, 891, 965, 1096, 1120.
~ be iltica	17.
cüz'e ve külle ~ olmak	908.
insanın ~ bi	537.
Rabbânî	
~ isimlerde muvafakat	979.
~ tesbihat	833.
Rabbe'l-Âlemîn	985.
Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn	985, 990, 1120.
Rabbi	990.
Rabb-i Kerîm	839.
Rabb-i Rahîm	317, 318, 484, 851, 853, 978, 990, 1060, 1097.
~e ilticakârâne teveccüh	24.
Rabb-i Zülcelâl	619, 687.
Rabbü'l-Berri ve'l-Bahr	973.
Rabbü'l-Enbiya ve's-Sıddıkîn	990.
Rabbü's-Semavati ve'l-Arz	616, 689, 809.
rabîta	396, 397.
rabîta-i iman	1087.
rabîta-i ittihat	914.
rabîta-i kudsiye	52.
rabîta-i mevt	176, 396, 495, 519, 1029, 1053.
rabîta-i vahdet	374.
rado	621, 647.
rahat	471, 472.
~ zahmettedir	309.
rahat-ı hayat	366.
Rahîm	70, 178, 182, 215, 508, 511, 609, 703, 723, 749, 837, 855, 872, 873, 877, 891, 892, 915, 976, 978, 1068, 1089.
~e iltica	849.
Raûf ve ~	587.
Rahîmâne	295.
~ himaye	951.
~ ihsanlar	943.
~ muhafaza	879.
~ muvazeneler	877.
~ rızık	970, 972.
~ tedabir	977.
Rahîm-i Kerîm	299.
Rahîm-i Mutlak	210, 841, 889, 1007.
Rahîm-i Zülcelâl	689.
Rahîm-i Zülcemal	1059.
rahîmiyet	258, 262, 721.
~i ittihat	28.
validenin şefkati ve ~	719.
rahîmiyet-i İlâhiye	609.

Rahman	70, 258, 263, 318, 503, 703, 723, 749, 769, 779, 891, 915, 957, 1068, 1089.
~'ı tanıtan âsâr	675.
~'in kendisini sevdirmesi	745.
~'in mertebe-i ulviyeti	615.
havanın zerratı ~'in emirlerini tebliğ eder	649.
Rahmanî	
~ hulâsalar	558.
Rahman-ı Bilhak	210, 1007.
Rahman-ı Rahîm	649, 989.
Rahman-ı Zülcemal	259.
Rahmanirrahîm	983.
~ isimlerinin mazharı olmak	1055.
rahmaniyet	261, 719, 721;
<i>bakınız: sikke-i kübra-i rahmaniyet.</i>	
~ ve zevilhayat	719.
Rahmanü'r-Rahîm	263, 496, 741, 743, 807, 827.
~'in rahmetine itimat	26.
~'in rahmetine iman ile istinat	552.
Rahmanürrahîm	1096.
rahmet	121, 122, 123, 126, 131, 139, 178, 208, 210, 211, 225, 254, 256, 257, 258, 259, 260, 262, 264, 265, 270, 281, 283, 308, 315, 318, 319, 399, 486, 496, 503, 511, 524, 525, 526, 529, 532, 543, 554, 614, 616, 627, 662, 663, 664, 681, 689, 719, 743, 745, 749, 779, 785, 803, 827, 839, 843, 873, 879, 892, 918, 919, 922, 923, 960, 967, 968, 969, 970, 972, 975, 977, 981, 984, 985, 988, 989, 990, 1006, 1020, 1033, 1053, 1075, 1078, 1090, 1096, 1097, 1104.
~ arşı	646.
~ hazineleri	843, 989.
~ ve insan	958.
~'inden gelen demir	614, 616.
~'inden indirilen mübarek hayvanlar	664.
~ hazinesi	1081;
<i>bakınız: hazine-i rahmet.</i>	
~ insanı Allah'a dost ve muhatap eder	264.
~ kapısı	515.
~ memleketine göç	707.
~ müennestir	793.
~ ve âlem	257.
~ ve haşir	1104.
~ ve insan	256, 257, 258, 259.
~ ve salavat	265.
~ ve zat-ı Ahmediye	265.
~e iltica	319.
~e iman ile istinat	552.
~e intisap	516.
~e itimat	26.
~e ubudiyetle ihtiram	556.
~ ve insan	958.
~i bulmanın çaresi	265.
~i ittiham	28.
~i tanımak	479.

~in arşına yetiştiren miraç	260.
~in delilleri	1057.
~in delilleri ve şahitleri	511.
~in derecelerini idrak	958.
~in genişliği	966, 979, 987.
~in ihtiyarlara hürmeti	556.
~in kuvveti	262.
~in lisanı ve dellâlı	265.
~in misali ve mümessili	265.
~in nevamisi	751.
~in şefkati	257.
~in tabakatında gezmek	262.
~in tecessümü	662.
~in vücudu ve tahakkuku	258.
~in vüs'atı	983.
~in vüslüne vesile	258.
~ten mahrum kalmak	28.
âciz yavrular ve ~	525.
aciz ve fakr ile ~ kapısını çalmak	1019.
âlemlere ~	809.
âlî, küllî ~in şuaları	793.
Allah'ın ~ine şükür ve hürmet	258.
Allah'ın ~ini itham etmemek	230.
daimî ~e refakat	961.
ebedî ~ denizleri ve numuneleri	975.
ebedî ~ hazineleri	980.
hayat ve ~	915.
her şeyde ~in izini görmek	637.
insan ve ~	264.
kâinattaki ~ ahireti iktiza eder	879.
kâinattaki ~ ve haşir	889.
musibetler ve ~	474.
nebatat ve hayvanatı terbiye eden ~	259.
Resul-i Ekrem'e ~ niyazı	627.
rikkat-i cinsiyeden gelen ~	526.
yeryüzündeki ~ cilveleri	745.
zat-ı Ahmediyeye gelen ~	626.
zihayat ve ~	259.
Rahmeten li'l-Âlemîn	265, 318;
<i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>	
rahmet-i vâsia ~ ile tezahür eder	891.
rahmet-i amme	125.
rahmet-i bâkî	509.
rahmet-i ebediye	960.
rahmet-i hassa	282, 283, 284.
rahmet-i ilâhiye	27, 113, 131, 135,
162, 226, 234, 316, 325, 326, 353, 388, 481,	
484, 502, 503, 521, 526, 813, 1057, 1081;	
<i>bakınız: Cenab-ı Hakkın rahmeti, Allah'ın rahmeti.</i>	
~nin ihtiyarlara hürmeti	556.
~nin matbahlarının bir müfettişi	355.
~nin timsali	1055.
rahmet-i muhita	874.
rahmet-i mutlaka	923.
rahmet-i mücesseme	265.
rahmet-i Rabbaniye	569, 731.
rahmet-i Rahman	265, 1057.
rahmet-i vâsia	216, 753, 801, 872, 891, 1090.

rahmetiyet	662.	cemaatin sa'yinin neticesini ~e vermek	
rahm-ı mader	284.	zulümdür	1020.
~deki cenin	280, 283.	Reis-i Âlem	61.
~in keyfiyetine itiraz	280.	rejim	1031.
~deki çocuk		rekabet	371, 372, 374, 376, 383, 384, 385, 386, 387, 391, 392, 398, 399, 400, 1028.
~gün cinsiyeti	282.	~kârane hissiyatı terk etmek	375.
~gün sima-i maddî ve manevîsi	283.	~kârane ihtilâf	371, 378, 384.
~deki yavrunun rızkının verilmesi	196.	~kârane şeref	401.
~den dünyaya gelen çocuk	707.	~li ihtilâf	1025.
raiyyet	212.	~siz ittifak	1025.
râkî	1100.	a'mal-i salihada ~ olmamalıdır	385.
Rakib	855.	ehl-i tarikatın ~i	402.
Ramazân	1117.	hubb-i câhtan gelen ~	401.
Ramazân (ay)	132, 267, 302, 339, 361, 418, 964; <i>bakınız: Ramazân-ı Şerif.</i>	Müslümanlar arasında ~	1026.
~ hilâli	<i>Bakınız: hilâl-i Ramazân.</i>	remad	203.
Ramazân-ı Şerif	268, 517, 880; <i>bakınız: Ramazân (ay).</i>	remiz	101, 104, 622.
rasathane	280, 282.	remzî	
Raûf		işarî ve ~ manalar	67.
~ ve Rahîm	587.	renk	681.
Rauf-i Bâkî	827.	resail-i şerife	116.
ravza-i hakikat	1120.	resmî daireler	
râyet-i ulviyet-i şeyh-i hakkanî	90.	~in Dershane haline gelmesi	578.
re'fet	74, 79, 85, 112, 116, 124, 135, 267, 286, 326, 352, 403, 470, 500, 599, 617, 628, 843, 1057, 1096; <i>bakınız: acımak.</i>	~in Dershane-i Nuriye hükmüne geçmesi	576, 1066.
~ li Nebî	183.	resmî ehl-i vukûflar	469.
Resul-i Ekrem'in ~i	41, 183.	resmî hocalar	416.
Re'fet Bey	97, 121, 124, 194, 244, 272, 273, 284, 499, 635.	resmî memurlar	571.
re's	246.	~ın Nurcuları takdirleri	572.
reca	483.	~ın Nurlardan istifadeleri	569.
havf ve ~	1049.	~ın Said Nursiye iftiraları	566.
recim		resul	<i>Bakınız: peygamber, enbiya, nebî.</i>
şeytanların ~ edilmeleri	667, 670.	~ler gönderilmesi ve hayat-ı sermediye	925.
recûliyyet	182, 380.	Resul (a.s.m.)	183, 789, 809; <i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>
reçete.		~ vazife-i risalete mukabil ücret istemez	654.
hastalara manevî bir ~	470.	Cenab-ı Hakkin ~ ünü tekrim ve teşrifi	654.
redd-i müdahale	442, 905, 1040.	Resulallah	<i>Bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>
refakat	<i>Bakınız: arkadaşlık.</i>	~'a selamın manası	626.
bâkilere ~	960.	binler selam sana, yâ ~	626.
hayvancasına muvakkat ~	465.	Resul-i Azam	691.
ref-i tesettür	455.	Resul-i Ekrem	47, 68, 173, 174, 177, 180, 181, 190, 211, 233, 245, 249, 250, 251, 252, 349, 601, 655, 932, 978, 983, 985, 986, 988, 1005, 1012, 1122; <i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>
refika	456, 465, 1043; <i>bakınız: zevce.</i>	~ Âl-i Beytine meveddet ister	43, 44.
~ya muhabbet	465.	~ Cenab-ı Hakkin vazifesine karışmazdı	321.
refika-i ebediye	455, 465, 1042.	~ daima mu'cizelere istinat etmemesi	228.
refika-i hayat	456, 458, 465.	~ ef'al ve akval ve ahvalı	
rehber	43, 636.	~ndeki istikamet	192.
rehber-i azam	962.	~ enbiyanın reisidir	811.
rehber-i ekber	228, 892.	~ getirdiği dinin umum dinlere galebesi	58.
rehber-i ekmel	321, 890.	~ Habîb-i Rabbü'l-Âlemîndir	228.
rehber-i hayat-ı bâkiye	1093.	~ insan-ı kâmil ve mürşid-i ekmeldir	191.
rehber-i mutlak	321.	~ kendi kendine söylemez	813.
reis	327, 357.		

~ nev-i beşere imam ve rehberdir	228.
~ ümmetinin saadetiyle alâkadardır	41.
~ vahy-i Rabbanînin mazharıdır	813.
~ vazife-i risalete mukabil ücret istemez	43, 654.
~ ve Âl-i Beyt	46.
~den mervi	
~ olan kelimat	185.
~ olmayan virtler	185.
~'e benzemeye çalışmak	189.
~'e edebin güzel bir surette ihsan edilmesi	181.
~'e intisap	1075.
~'e ittiba	174.
~'e ittiba edeni Allah sever	186.
~'e muhabbet	189.
~'e salât	627.
~'e salâvat	
~in manası rahmettir	265, 627.
~'e selâm	627.
~'e selâmın manası	626, 627.
~'e tecdid-i biat	627.
~ihtiyarlatan ayet	105.
~in abası ve duası	251, 252.
~in adab-ı hayatiyesinden istifade	185.
~in âdât-ı seniyyesi ve harekât-ı müstahsenesi	191.
~in âdetullah kavaninine mûraat ve itaati	228.
~in ahkâmı	184.
~in ahval-i fitriyesi ve ahkâm-ı şer'iyesi 193.	
~in akvali, ef'ali ve ahvali	190.
~in âlem-i gaybı temaşası	813.
~in belîğ temsili	247.
~in bıraktığı iki şey	44.
~ni bidayet-i vahiydeki telâsı	819.
~in daveti, terbiyesi ve düsturları	817.
~in ders verdiği ubudiyet	314.
~in dersi	
~yle semavat	965, 970.
~in dine itaati	817.
~in dini ve şeriâtı	815.
~in ef'al, ahval, akval ve harekâtı	192.
~in evamir-i ilâhiyeye itaati	228.
~in evsafı ve şahsiyet-i maneviyesi	813.
~in gaybaşına nazarı	43.
~in getirdiği ahkâm ve sünnet-i seniyesi	183.
~in getirdiği nur	627.
~in Haktan halka elçiliği	627.
~in halktan Hakka teveccühü	627.
~in harekât ve sekenatı	192.
~in harekâtına ittiba	180.
~in hareketlerindeki istikamet ve itidal	192.
~in hayat-ı içtimaiye ve şahsiyesi	228.
~in Hazret-i Hasan ve Hüseyin'e şefkat ve muhabbeti	41.
~in Hazret-i Hasan'a şefkati ve başını	

öpmesi	42.
~in Hazret-i Hüseyin'e şefkati	42.
~in hilkatı	192.
~in hususî ve cüz'î maddelere azîm şefkati	41.
~in huzurunda işitilen gürültü	247.
~in ifrat ve tefritten içtinabı	192, 193.
~in iki âli	142.
~in iktisadî ve israftan içtinabı	193.
~in irşadı	811, 813.
~in israf ve tebzirden içtinabı	193.
~in izdivaç tavsiyesi	458, 1043.
~in kademi	418.
~in kadem-i mübareki	87.
~in kemalâtı	191.
~in kemal-i şefkati	41.
~in kuvve-i aklıyesi	192.
~in kuvve-i gadabiyesi	193.
~in kuvve-i şehevîyesindeki iffeti	193.
~in lihye-i saadeti	272.
~in mahiyet ve kudsiyeti	1075.
~in marifetullahtaki derece-ı marifeti	932.
~in mehasin-i ahlâkı	191.
~in mekarim-i ahlâkı	41.
~in meratib-i kemalâtı	1109.
~in meslek-i kudsîsi	227.
~in mu'cizatı	191.
~in mu'cizeleri gösterme sebebi	228.
~in nesli Ali'nin (r.a.) neslidir	47.
~in nur-i hidayeti ve sıbga-i semavîsi	817.
~in nuru	1075.
~in re'feti	41.
~in risaleti	627, 891, 892.
<i>bakınız: risalet-i Ahmedîye.</i>	
~ ve Hakem ve Hakim isimleri	1104.
~ne ism-i Hakem ve Hakîmin delâleti	890.
~nin delileri	1094.
~in saçlarını ziyaret	272.
~in saltanat-ı maneviyesi	817.
~in siyer-i seniyesi	192.
~in sünneti	
~ ve tebaiyeti	265.
~ne ittiba	233.
~in sünnet-i seniyesinin kısımları	190.
~in sünneti ve harekâtı	191.
~in şefaati	505.
~ ve fedakârlığı	505.
~in şefkati	41.
~ ve irşadı	183.
~ni inkâr etmek	183.
~in şefkati ve re'feti	
~ni tanımamak	183.
~in şeriati ve dinî	813.
~in talimi	
~yle bahirler ve nehirler	973.
~yle cev-v-i sema	967.
~yle dağlar	975.
~yle nebatat ve eşcar	981.

~'in tarih-i hayatı	41.	~ka çalışmak	629.
~'in tarih-i hayatı ve siyer-i seniyesi	817.	~ bir nevi ibadettir	655, 656.
~'in tebliğdeki sa'y ve gayreti	321.	~ka muhtaç olanlar ilâh olamaz	656.
~'in tekellümü, ekl ve şûrbü	193.	~kı kazanmak	<i>Bakınız: tahsil-i rızık.</i>
~'in temsili	247.	~kı tezyit eden uyku	629.
~'in terakkiyat-ı ruhiyesi	910, 1109.	~kın bedende iddiharı	195.
~'in terbiyesi	811.	~kın bereketi	1075.
~'in ubudiyet ciheti	627.	~kın bereketsizliğine sebep olan uyku	628.
~'in ubudiyeti ve takvası	817.	~ta hırs ve kanaat	364.
~'in Uhud'da ve Huneyn'de mağlûp olması	228.	~ta zevk	1103.
~'in ümmeti		~taki zevk ve ism-i Hakîm	885.
~'nden olan gafiller ve sünnet	192.	~taki zevkle Esma-ı Hüsnayı anlamak	956.
~ne merhameti	40.	âlem-i insanîdeki hikmetler ve maslahatlar ~a bakar	885.
~ne şefkat ve re'feti	183.	basit kumdan ve sudan ~ vermek	974.
~ne şefkati	40.	çocuğun ~ı	196, 366.
~ni Âl-i Beytin etrafında toplamak arzusu	44.	çocukların ~ları ve aczleri	525.
~'in ümmet-i ümmet-i demesi	41.	gayr-i meşru ~	365.
~'in ümmiliğine taarruz	620.	hakikî ~	358.
~'in vazife-i risaleti	813.	hayat ve ~	915.
~'in velâyeti	1109.	hırsla ~ peşinde koşmak	365.
~'in velâyeti ve sair velâyetler	910.	iddihar edilmiş ihtiyat ~	195.
~'in zat-ı mübareki	813.	imanlı ihtiyarların ~ları	525.
~'in zühûd ve istiğnası	817.	insan ve ~	885.
Hâlık ~ ve kâinat	813.	mahlûkatın ~ı	655, 656.
ümmetinin ~'e hadsiz salâvatı	41.	memeden ve odundan ~lar akması	195.
Resul-i Zîşan	1096;	midenin ~ duası	922.
<i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>		müddehar ~	197.
~'in nübüvvet ve risaletinin hakkaniyeti	1094.	rahm-ı maderdeki yavrunun ~nın verilmesi	196.
Resulullah	74;	Rezzak-ı Zülcelâl ~ istemez	656.
<i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>		taahhüd-i Rabbanî'de olmayan ~	359.
Rezzak	23, 146, 195, 474, 873, 915, 974.	yavrunun ~ı	525.
~ Cenab-ı Haktır	655.	zarurî ~	358.
Rezzak-ı Kerîm	196.	zîhayatın ~ı	195.
Rezzak-ı Zülcelâl	973.	zîhayatın ~larının verilmesi	971.
~ rızık istemez	656.	zîhayatın bedenine gönderilen ~	195.
rezzâkiyet	452.	rıziksızlık	
Rezzaku Zülkuvveti'l-Metin	785.	~tan ölmek	1005.
rıza	28, 36, 127, 468, 569, 1081.	~tan ölmek yoktur	195, 196.
hastalıkta ~	480.	rızık-ı fitrî	195, 196.
kader-i ilâhiye ~	1079.	rızık-ı helâl	365, 366.
rıza-i Hak	321.	rızık-ı mecazî	359.
rıza-i ilâhî	321, 322, 323, 376, 377, 378, 379, 383, 384, 391, 393, 1019, 1020, 1028, 1082.	rızık-ı umumî-i iâşe	872.
rızık	194, 197, 206, 300, 365, 427, 569, 654, 655, 664, 894, 920, 944, 957, 968, 970, 983, 1005, 1103; <i>bakınız: erzak.</i>	ribâ	365.
~ için sa'yin en münasip zamanı	628.	rica	281, 504, 1081.
~ için ubudiyeti terketmemek	655.	rikkat	555, 1053.
~ ikidir	358.	rikkat-i cinsiye	359, 487, 495, 526, 555, 1050.
~ iktidar ve ihtiyar ile makûsen mütenasiptir	197.	rikkatli	503.
~ Kadîr-i Zülcelâlin elindedir	194.	risale	416, 1034.
~ semavattan gelir	664.	havassa mahsus ~ler	1012.
~ ve iktidar	196, 366.	her ~ yi herkese vermeme	578.
~ verme	<i>Bakınız: terzık.</i>	Risale-i Nur	119, 120, 121, 122, 124, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 137, 139, 266, 342, 343, 344, 346, 396, 397, 401, 406, 408, 411, 418, 461, 463, 468, 469, 543, 557, 584, 585, 587, 589, 591, 593, 636, 641, 654, 657, 658, 659, 990, 1030, 1044, 1064, 1068, 1069,

1078, 1120; bakınız: risaleler, Nurlar, Nur Risaleleri, Nurlar, Elmas, Cevher, Nur.	
~ âlemde parlayacaktır	657.
~ ata et, aslana ot atmaz	578.
~ cüzleri	719.
~ dairesi	
~ dışında mürşit aramamak	631.
~ harice kaçanları aramaz	632.
~ hariçteki tarikatlere ihtiyaç bırakmaz	632.
~nde şakirtlere peder değil, kardeş olmak	632.
~nde tarikata heves etmemek	633, 634, 639, 640.
~ndeki feyze kanaat	633.
~ndeki meslek-i uhuvvet	631.
~ndeki meşreb-i hillet	631.
~ dersi	
~ni bırakmamak	640.
~ eczaları	121, 184, 348, 701, 1013.
~ ve sünnetin ihyası	118.
~ ve takviye-i din	119.
~ ve tecdid-i din	120.
~nın hakkaniyeti ve Gavs-ı Geylânî	86.
~nın istikameti	106.
~nın kerameti	128.
~nın tecdit ve takviye-i din vazifesi	119.
~nın tesiri	674.
~nın toplatılması	137.
~ ehl-i hakikate rehber ve mürşittir	636, 1077.
~ Elmas, Cevher, Nur	658.
~ fitne-i diniye nârını söndürür	587.
~ gizlenir, fakat sönmez	583.
~ hakaik-i imaniyeyi ders verir	640.
~ hakikatleri	
~nin menbaları ve hatıra geliş vakitleri	675.
~ hakkındaki inayat-ı Rabbaniye	122.
~ halâşkârdır	137.
~ hamil-i İsm-i Azamdır	1072.
~ hizmeti	544.
~nde ihtiyatlı olmak	635, 1077.
~ kimlere verilmeli?	1011.
~ Kur'ân'a âittir	119.
~ Kur'ân'a çelik bir surdur	587.
~ Kur'ân'dan muktebestir	107.
~ Kur'ân'ın tefsiridir	134.
~ mesleği	
~ nezihâne, nazikane ve kavli-leyyindir	420.
~ ve tevafuk	590.
~yle dinsizliğe karşı mücadele	633.
~ meziyet-i dindarâneği kazandırır	408.
~ müceddit hükmündedir	120.
~ Müellifi	591, 1030, 1031, 1068.
~ Âldendir	418.
~ hamil-i İsm-i Azamdır	1072.
~ ve Cevşenü'l-Kebir	605.

~ ve ehl-i dünya	1030.
~ ve Hazret-i Ali	1072.
~ ve Isparta	121, 122.
~ ve yağmur	122.
~ne Celcelûtiye'nin işareti	594, 599.
~ni iki kasidenin haber vermesi	605.
~nin daimî virdi	592.
~nin dünyaya geldiği tarih	592.
~nin ehl-i dünyaya maddeten ilişmemesi	1014.
~nin medresesine mebusların onayı	651.
~nin seyf ve hançer taşıması	602.
~nin tarih-i velâdeti	585, 602.
~ naşiri	131, 134, 137, 344.
~ne Hazret-i Ali'nin iltifatı	342.
~nin mebbe-i mücahedeşi	344.
~nin mücahedeatı	344.
~ naşirleri	134, 136.
~ne ilişenler tokat yer	136.
~ne tazyik	136.
~nin polishaneye çağırılması	135.
~nin rüya-i sadıkları	127.
~ rahmettir	134, 139.
~ sahabenin sırr-ı meşrebine mazhardır	639.
~ sönmez	657.
~ şakirtleri	121, 135, 326, 348, 597, 598, 651.
~ irşada muhtaç değildir	632.
~ ve Celcelûtiye	599.
~ne gelen musibet tanzim ediliyor	651, 1080.
~ne peder değil, kardeş olmak	632.
~nin diğer cemiyetlerle alakaları yoktur	636.
~nin himaye edilmeleri	636.
~nin imha için hapishaneye atılması	592.
~nin kıymeti	643.
~nin rüya-i sadıkları	127.
~nin şahs-ı manevîsi zamanın âlimidir	404.
~ talebeliğini hakkıyla ifa etmek	141.
~ ve ahir zaman	1068.
~ ve ahir zamandaki dalâlet	587.
~ ve Celcelûtiye	584, 598.
~ ve Hazret-i Ali	1072.
~ ve İsm-i Azam	587.
~ ve İsm-i Rahîm	587.
~ ve kış	139.
~ ve Kur'ân	1072.
~ ve kuraklık	124, 139.
~ ve nisa taifesi	461.
~ ve şakirtleri	
~ne ilişenler maskara olurlar	568.
~ne kanun cihetinde ilişmek	567.
~nin asayışı temine çalışmaları	572.
~nin en korkulu bir zamanı	591.

~ ve takviye-i din	119, 132.
~ ve yağmur	123, 124.
~ velâyet-i kübra feyzine mezhardır	639.
~ yağmur ve rahmete sebeptir	131.
~ zındıka ateşini söndürür	587.
~'a bir ikram-ı ilâhî	606.
~'a Celcelütiye'nin işareti	594.
~'a gelen musibet	135.
~'a hücum edenler	137.
~'a ilişmek	139.
~'a intisabın ehemmiyeti	632.
~'a kanaat etmek	639.
~'a sadakatla ilgili bir düstur	631.
~'a tatyip rahmete vesiledir	140.
~'a tazyik kuraklığa vesiledir	140.
~'ait keramet-i gaybiyelerin teyidi	636.
~'da acımak ve merhamet etmek	
hakikati	463.
~'da ism-i Bedî'in cilvesi	586.
~'daki temsilât ve teşbihat	936.
~'dan istifade edememek	165.
~'dan küsmemek	643.
~'la ilgili bir keramet	660.
~'la ilgili bir tevafuk	651.
~'la yağmur alâkadardır	139.
~'u müdafaa	408.
~ ve muhafazadan çekilmemek	635.
~dan kaçmamak	633.
~'u okumak	660.
~ ve dinlemek	469.
~'u yazmak ibadettir	1030.
~'un ahir zamanda gizlice tenevvürü	587.
~'un bereketi	121, 122, 130, 131.
~ ve kış	131.
~ ve yağmur	124, 126.
~'un dersi	131, 1081.
~nin bereketi	130.
~'un fikir ve şükür esasları	701.
~'un galibâne intişar ve tekemmülü	344.
~'un gizli düşmanları	
~nin hükûmeti evhamlandırması	566.
~nin hükûmeti Nurların aleyhinde	
sevketmeleri	565.
~nin memurları aldatmaları	573.
~nin vehham memurları iğfali	569.
~'un hakikatleri	
~nin imanları kurtarması	578.
~nin resmî dairelerde kendini	
okutturması	578.
~'un hakkaniyeti	
~ne dair istihracî bir fıkra	116.
~'un haricinde nur aramamak	631.
~'un iman hizmeti	
~ ve Hazret-i Ali	604.
~'un intişarı	122, 597, 635.
~ rahmettir	139.
~'un istikameti	
~ ne Kur'ân'ın işareti	105.
~'un kerameti	126, 131.

~'un kıymeti	643.
~'un makbuliyeti	127, 341.
~'un mazhar olduğu inayat	121.
~'un mazhar olduğu üç isim	586.
~'un mebde-i intişarı	584.
~ ve telifi	596.
~'un menbaı	587.
~'un münafıklara manevî tokatları	569.
~'un müsaderesi	134.
~'un nail olduğu inayat ve bereket	122.
~'un neşri	123.
~'un okunması	139.
~ musibet-i ammenin define	
vesiledir	138.
~ rahmete vesiledir	139.
~nin men edilmesi	139.
~'un perde altında tenviri	586.
~'un sebep-i tesmiyesi ve nur	586.
~'un şahs-ı manevîsi	633, 1078.
~'un şakirtleri	122, 326.
~'un tashihi	128.
~'un tatili	137, 139.
~'un telifi	
~nin bereketi	130, 131.
~'un tesvid ve tebyizi	116.
~'un verdiği ilm-i hakikat	632.
~'un yazılması	
~ ibadettir	403.
~ rahmete vesiledir	139.
~u müdafaa	
~dan çekilmemek	1077.
Celcelütiye'den ~'a imalar	588.
Celcelütiye'nin ~'a işareti	585.
çocukların ~a ilgileri	660.
dinsizlikle muâcahede eden ~	1076.
Esmâ-i Sittenin lemaatı olan ~	348.
halkların ~a iltihakları	321.
hariçteki mürşitler ~ şakirtleriyle meşgul	
olmamalı	632.
Hazret-i Ali ve ~	604.
Hazret-i Ali'nin ~'a iltifatı	348.
Hazret-i Ali'nin ~'u tasrihi	588.
Hazret-i Ali'nin ~'u haber vermesi	606.
İmam-ı Ali'nin ~ ile kabul olan duası	587.
İmam-ı Ali'nin ~'a işareti	658.
semavî ve ilhamî bir tefsirdir	134.
urvetü'l-vüskadır	657.
Risale-i Nur Külliyyatı	<i>Bakınız: Risale-i Nur.</i>
Risale-i Nur Müellifi	1069, 1070, 1071;
bakınız: Said Nursî.	
~ ne gelen musibet tanzim ediliyor	651,
1080.	
~ ve Hazret-i Ali	1070.
Risale-i Nur Şakirtleri	134, 135, 341,
347, 348, 392, 401, 606, 1022, 1070, 1122;	
bakınız: Nur Talebeleri, Risale-i Nur.	
~ bir cesedin âzâları gibidir	134, 135.
~ hizmette ihtiyatlı olmalıdır	635.
~ imansız ölmezler	128.

~ ve hapishane	607, 1072.	Risaletü'n-Nur	84, 92, 585, 1083.
~ ve Hazret-i Ali	336.	riş	133.
~ ve yüz altmış üçüncü madde	650.	riya 164, 165, 181, 367, 376, 381, 382, 394,	
~nin Âl-i Beyt'in meveddetine		396, 397, 417, 518, 665, 1029, 1082.	
çalışmaları	347.	~dan kurtulmanın çaresi	1029.
~nin ders-i ihlâstaki nisyanları	1078.	~kârâne iltifat	215.
~nin ecnebi hurufuna mahalefetleri	345.	~sız manevî ibadet	1045.
~nin en sıkıntılı zamanı	1069.	~sız ubudiyet	24.
~nin hatt-ı Kur'âniyeyi muhafazası	347.	~ya sevk eden esbap	397.
~nin rüya-i sadıkaları	127, 128.	hastalıkla ~sız ibadet	472.
~nin sünneti muhafazası	346.	israf ~ kapısını açar	366.
~nin tevkifleri	651.	teveccüh-i nâs ve ~	372.
Hazret-i Ali'nin ~nin imdadına		riyakâr	385.
yetişmesi	347.	~ların ehl-i hakka muhalefeti	236.
Risale-i Nur Talebeleri	634, 990, 1076,	riyakârlık	401.
1077, 1078, 1120, 1122; <i>bakınız: Nur Talebe-</i>		riyaset-i İslâmiyet	68.
<i>leri, Risale-i Nur, Risale-i Nur Şakirtleri.</i>		riyazat	356.
~ irşada muhtaç değildir	632.	riyazet	495.
~ risale-i Nur'un haricinde nur aramaz	631.	Roma	
~nin asayışı muhafaza etmeleri	1065.	~ hükûmeti	58.
~nin Medrese-i Yusufiyye girmesinde		röntgen	200, 280, 282.
kaderin adaleti	643.	rububiyet 153, 155, 178, 239, 433, 438, 442,	
~nin tarzında, ulûm-i imaniyeye		443, 529, 560, 731, 733, 741, 757, 793, 795,	
çalışmak	1018.	843, 884, 895, 896, 907, 908, 919, 929, 931,	
Said Nursî'ye göre ~	634.	938, 965, 968, 973, 977, 984, 985;	
Risale-i Nuriye	184.	<i>bakınız: saltanat-ı rububiyet.</i>	
risaleler	92, 105, 166, 167, 287,	~ delilleri	861.
407, 576, 673; <i>bakınız: Nurlar, Risale-i Nur,</i>		~ isimleri ve fiilleri	971.
<i>Nur Risaleleri.</i>		~e rıza	28.
~ kimlere verilmeli?	1011.	~i imtihan tarzı sû-i edeptir	320.
~i anlayarak ve kabul ederek okumak	404.	~in haşmeti .. 966, 969, 971, 977, 982, 987.	
~i herkese göstermemek	1014.	~in idare ve tedbiri	973.
~i naehillere vermemek	271.	~in terbiye ve tedbirleri	793.
~i okuyan resmî daireler	1066.	~in ulvî şuanatı	950.
~in makbuliyeti	999.	~in vahdaniyetteki haşmeti	979.
~in makbuliyeti ve Gavs-ı Azam	73.	~teki hâkimiyet-i İlâhiye, tevhit ve	
~in müsaderesi	566.	vahdeti iktiza eder	906.
~in neşri	167.	hayat ~ ve kâinat	914.
~in taharrisi	576.	masiva-i İlâhînin ~ini red	623.
~in tebyiz ve tesvidi	164.	rububiyet-i İlâhiye	153, 232, 259, 952.
Süfyan'a ve Nurun kerametlerine		~yi tenkit	491.
dair ~	576, 1066.	rububiyet-i mutlaka	154, 436, 507, 905.
risalet	910, 924;	rububiyet-i mutlaka-i İlâhiye	263.
<i>bakınız: nübüvvet, peygamberlik.</i>		rububiyetpervar	977.
Hâtemü'l-Enbiyanın ~i	226.	Rufâî	299.
Muhammed'in (a.s.m.) ~i	892, 1108.	ruh 21, 36, 39, 88, 142, 146, 155, 177, 261,	
Muhammed'in (a.s.m.) ~i ve tevhid	909.	285, 292, 315, 318, 331, 356, 357, 382, 391,	
Resul-i Ekrem'in ~i	890.	401, 428, 475, 478, 516, 531, 532, 550, 557,	
zat-ı Ahmediyenin ~i	892.	620, 637, 652, 711, 817, 833, 902, 923, 925,	
risalet-i Ahmediye	811, 891, 892, 1094;	952, 961, 983, 992, 1000, 1021, 1081, 1086;	
<i>bakınız: Resul-i Ekrem'in risaleti.</i>		<i>bakınız: ervah.</i>	
~ ve Esmâ-i Hüсна	1104.		
Esm-i Hüсна ~ yi istilzam eder	891.		
ism-i Hakem ve Hakîm ~ yi iktiza eder	891.		
kâinattaki hikmetler ve ~	891.		
risalet-i Muhammediye	926, 1083.		
~ ve hayat	926.		
~ ve kâinat	926.		

~ ebedî hayata mazhardır	515.
~ kanun-ı emrîdir	143.
~ sahibi	<i>Bakınız: zîruh, zîşuur.</i>
~ ve ahirete iman	711.
~ ve âlem-i ervah	960.
~ ve ceset	1023.
~ ve fazilet	410.
~ ve hayat	926.
~ ve iman	711.
~ ve kuvve-i zaika	1023.
~a nokta-i istinat	551.
~lar âlemi	<i>Bakınız: âlem-i ervah.</i>
~u sevindiren eğlenceler	1076.
~un bekası	833.
~un canlanması	1075.
~un daire-i hayatı	516.
~ ve vücudu	36.
~un dalâlet ve malâyaniyat kirlerinden temizlenmesi	532.
~un derece-i hayatı	331.
~un elemeleri ve nokta-i istinadı	861.
~un harekâtı	88.
~un mahiyeti	143.
~un mahlûkiyeti	142, 1000.
~un meşru dairedeki eğlenceleri	630.
~un şevki	1061.
bedbaht ~	292.
ecramın bir nevi ~u	715.
hayvanların ~ları bâkîdir	984.
yüksek ~larla muhâbere	671.
ruhanî	183, 200, 230, 377, 378, 747, 960, 1085, 1100.
~ misallerle görüşmek	351.
~ temessül	351.
Hristiyan dindar ~leriyle ittifak	375.
zîşuur ~ler	200.
ruhaniyat	22, 745.
~in ibadat ve tesbihatı	801.
ruhaniyet	119.
ruhen	
~terakki	1088.
ruhî	
~ hastalık	21.
~ letaif	717.
~ yaralar	28.
ruh-i insanî	
~ ve beka	992.
ruh-i beşer	293.
~in ayrılık elemi izale	713.
ruh-i emrî	833.
ruh-i insan	992.
ruh-i kâinat	
~in hülâsası hayat-ı Muhammediyedir	926.
ruh-i kudsi	88.
ruhsat-ı mutlaka	733.
Rumî	593.
Rus	93, 94, 546, 601.
~ Harb-i müthiş	595.

~ Harbi ve âlem-i İslâm	595.
~ istilâsı	108, 546, 550.
~un Van'ı istilâsı	1059.
Doksan Üç ~ Harbi	108, 602.
Rusya	91, 593, 640, 1070.
~daki kadın taifesi	465.
~nın şark-ı şimalisi ve Said Nursî	522.
rutubet	282.
rûy-i zemin	195, 276, 508, 534, 649, 949, 979;
<i>bakınız: zemin, yeryüzü.</i>	
~de nebatat ve hayvanatın idare edilmesi	259.
~deki sun'î setler	279.
~in en meşhur seddi	278.
~in taaffûnattan temizlenmesi	610.
rûyet	42.
rûkn-i imaniye	219.
Rüştü	79, 81, 112, 116, 121, 124, 134, 135, 138, 267, 403, 470, 599, 608, 1015, 1044.
rüşvet	358.
rûya	39, 120, 127.
~da bast-ı zaman	39.
rûya-i sadıka	126, 127, 351.
rûzgâr	683, 967, 968, 1119.

S

sa'y	309, 310, 364, 366, 392, 1017;
<i>bakınız: çalışmak.</i>	
~daki lezzet ve saadet	306.
cemaatin ~i nin neticesini reise vermek	
zulümdür	327, 1020.
saadet	184, 188, 292, 340, 345, 557, 1016.
~ ve iman	559.
ahiret ~i	1054.
aile ~i	1043.
akarıp ve ahababın ~i	188.
Avrupa'nın beşere verdiği ~	293.
beka ~i	1061.
beşer için iki ~	299.
beşerin ~i	291.
büyük ~ler büyük felâketlerin neticesidir	707.
daimî ~	1062.
Din-i Hak ~in fihristesidir	312.
dünya ~i	707.
dünya ve ahiret ~nin bir medarı	497.
dünyevî ve uhrevî ~in inkişafı	466.
hakkın ~i	1018.
iki cihan ~i	295, 815;
<i>bakınız: saadet-i dâreyn.</i>	
sa'y ve ameldeki ~	306.
saadet-i bâkiye	571.
saadet-i dâreyn	186, 191, 819, 1087.
saadet-i dünyeviye	160, 464, 465.
kadının ~ si	1044.

saadet-i ebediye	334, 390, 392, 414, 495, 520, 537, 551, 867, 934, 987, 988, 1013, 1018, 1033, 1095, 1122.
~ye giden yol	515.
~yi netice veren hizmet	1028.
saadet-i hayat	921.
saadet-i hayatiye	407, 457.
saadet-i sermediye	827.
saadet-i uhreviye	464, 465.
kadının ~ si	1044.
sabah	805.
~ namazından sonra yatmak	628.
~in mülkü Allah'a şahittir	791.
sabır	20, 25, 482, 569.
~ kuvveti	
~ni dağıtmak	25.
~ni dağıtmamak	25, 26, 482, 1049.
hapiste ~i içinde şükretmek	574.
hastalıkta ~	24, 473, 475, 482, 484, 485, 486, 1046, 1049.
musibette ~	24.
sabırsız	
~ hasta	471.
sabırsızlık	25, 26, 490, 1051.
gelecek musibetlerden ~	25.
hastalıkta ~	481, 482.
sabretmek	
hastalıkta ~	23, 24, 471, 478, 491, 1046.
musibette ~	23, 24.
sabır	
~lerin hastalığı	472.
Sabri	74, 79, 82, 83, 85, 90, 141, 352.
Sabri (Hulûsî-i Sani)	82.
Sabri (İlâmî)	483.
Sabûr	1046.
sacit	314, 1100.
saç	960.
~ların ağarması	1057.
Resul-i Ekrem'in ~ları	272.
sadaka	163, 335, 373, 398, 1051.
~ belayı geri çevirir	267.
~ belâyı ref' eder	268.
hastaları hoşnut etmek ~dır	488.
sadâkat	83, 96, 126, 363, 459, 1043.
aile hayatında kadının ~i	466.
kadında ~	459, 1043.
kadının ~i bırakması	466.
sadakatsizlik	466.
Sadi-i Şirazî	<i>Bakınız: Şeyh Sadi-i Şirazî.</i>
sadık	90, 96, 575.
~ cahil	386.
Sadıkul'-Va'dil'-Emin	789, 983.
Sadıkul'-Va'dil'-Kerîm	989.
Sadreddin-i Konevîye	143.
safa	472.
~ ender belâ	29.
~ zamanı kısadır	471.
geçmiş ~lı hallerin elemi	476.
saff-ı Sahabe	57.
safilik	869.
safvet-i ihlâs	327.
safvet-i kalp	168.
sağlık	1046;
bakınız: sıhhat, afiyet.	
Sahabe	62, 63, 68, 362, 639.
~nin ahval ve evsafına bakan ayet	63.
~nin meşrebi	1076.
~nin meşreb-i uhuvvetkâranesi	631.
Sahabe-i Güzin	191.
Sahabeler	57, 58, 60, 61, 62, 68.
~ hakkında Tevrat'taki fıkra	60.
~ içindeki fitneler	251.
~ ve mağfîret-i ihsanı	62.
~ ve kelimat-ı kudsiye	911.
~e mağfîret müjdesi	63.
~in ibadetdeki dereceleri	60.
~in îsâr hasleti	373.
~in müşrikine mağlûbiyetinin hikmeti	57.
~in Resul-i Ekrem'in saçlarını muhafaza etmeleri	272.
~in ruhlarındaki nuraniyet	60.
~in Sulh-i Hudeybiyeden sonraki inkişafı	62.
~in yüksek kıymeti	911.
İncil'in ~ hakkındaki ihbarı	61.
mazideki ~in müstakbeldeki ~e mağlûbiyeti	57.
sahaif-i nukuş-i Sübhaniye	515.
sahaif-i ömür	330.
sahavet	1024.
iktisat ve~	1024.
Sahib-i Arş-ı Azam	646.
Sahib-i Hakikî	535.
~nin icadı	535.
sahib-i himmet	857.
sahibü's-seyf	61.
sahife-i a'mal	330.
sahife-i âlem	255.
sahife-i hasenat	497, 910.
sahife-i hayat	31.
sahife-i icraat	937.
sahil-i selâmet	16, 18, 392, 1028, 1057.
Sahip	550, 825.
sahra	511, 755.
sahra-i Ceziretülarap	618.
sahranışın	365.
Said (Nursî)	76, 81, 82, 83, 84, 85, 90, 91, 93, 98, 100, 102, 109, 110, 113, 114, 115, 158, 175, 288, 289, 311, 314, 318, 340, 344, 346, 470, 500, 541, 660, 719, 1122;
<i>bakınız: Said Nursî.</i>	
~in mebde-i mücahadesinin tarihi	115.
~in münteha-i mücahadesinin tarihi	115.
~nin tahsili	114.

~ ve ahir zaman fitneleri	112.	~'nin ehl-i dünyanın lehinde olarak bir fikirde bulunması	268.
~ ve şefkat tokatı	158.	~'nin emniyeti ihlâlle suçlanması	568.
Şeyh-i Geylânî'nin ~'ye duası ve himmeti	81.	~'nin emniyet-i umumiye hizmeti	568.
Said el-Kürdî	91;	~'nin Ermeni ve Rus komitelerinden kurtulması	601.
bakınız: Said Nursî.		~'nin esaretle şarka ve garba gitmesi	77.
Said Kürdî	601;	~'nin eski siyasi hayatı	566.
bakınız: Said Nursî.		~'nin fakr-ı hâliyle istiğna-i tamımı	76.
Said Nursî	82, 284, 405, 544, 599, 1122;	~'nin fitnelerden mahfuz kalması	91.
bakınız: Saidü'n-Nursî, Saidü'l-Kürdî, Said Kürdî, Said el-Kürdî, Risale-i Nur Müellifi, Bediüzzaman Molla Said, Bediüzzaman Nursî, Bediüzzaman Said Nursî, Bediüzzaman Said, Bediüzzaman, Nursî, Üstat, Hoca, Hazret-i Üstat, Risale-i Nur Müellifi.		~'nin fitnelerden ve şerlerden kurtulması	77.
~ ile Mevlâna Halid'in hayatlarındaki tevafuklar	117.	~'nin geçirdiği buhran-ı ruhî ve teşevvüş-i fikrî	98.
~ ve akrepler	600.	~'nin gizli düşmanları	
~ ve Âl	418.	~'nin resmî memurları kandırmaları	571.
~ ve Âl-i Beyt	418.	~'nin Said Nursî'yi zehirlemeleri	578.
~ ve Bitlis'in sukutu	93.	~'nin hakikî vazifesi	540.
~ ve Celcelûtiye	589.	~'nin hamiyet-i İslâmiyesi	555.
~ ve Cevşenü'l-Kebir	605.	~'nin Harb-i Umumî'de tehlikelerden kurtulması	93.
~ ve Dârülhikmeti'l-İslâmiye	103.	~'nin harp aleyhinde bulunması	270, 1014.
~ ve Eskişehir hapsi	675.	~'nin hastalık ve musibet aleyhtarı olmaması	29.
~ ve Fütuhu'l-Gayp	78, 98, 524, 529.	~'nin hayatındaki mühim noktalar ve Hazret-i Gavs	96.
~ ve hapis	570.	~'nin haysiyeti	
~ ve İsm-i Azam	591, 592.	~'ni kardeşler mabeynindeki muhabbete feda etmesi	637.
~ ve Isparta Hapishanesi	576.	~'nin icazet alması	118.
~ ve Kadirî meşrebi	78, 119.	~'nin ihlâsa çalışması	90.
~ ve meslek, i tefekkür	674.	~'nin iki ismi	76, 80, 84.
~ ve Meşihat	103.	~'nin iki lâkabı	80, 84.
~ ve mübtedilerin hükûmeti	270.	~'nin iktisat ve kanaat düsturu	164.
~ ve Nakşî meşrebi	78.	~'nin ilme başladığı tarih	106.
~ ve Şazelî mesleği	119.	~'nin ilm-i hakikati ve hakaik-ı imaniyeyi iltizam etmesi	120.
~ ve şefkat tokatı	160.	~'nin İmam-ı Gazalî'den üveysî tarzda ders alması	588.
~ ve talebeleri inayete mazhardır	113.	~'nin inayete mazhar olması	113.
~ zamanın Abdülkadir'idir	418.	~'nin İsm-i Azamı virt edinmesi	605.
~'deki acıma ve şefkat hissi	555.	~'nin Isparta'ya getirilmesi	121.
~'nin aleyhinde olanlara yardıma çalışması	570.	~'nin Isparta'ya teşrifini müteakip yağın yağmur	122.
~'nin Ankara'ya gidişi	118, 343, 421, 512.	~'nin ispat-ı vücuda gitmemesi	159.
~'nin âsarı inayete mazhardır	113.	~'nin İstanbul hayatı	517, 526.
~'nin Asya'nın garbına nefyi	91.	~'nin Kastamonu'ya nefyi	575.
~'nin Avrupa'nın şahs-ı manevisiyle muhaveresi	291.	~'nin Kosturma hayatı	522.
~'nin ayağı kırık olarak su ve çamur içinde kalması	594.	~'nin Kur'ân okumaya başladığı tarih	106, 107.
~'nin Barla		~'nin maişeti	
~'da camisinin seddedilmesi	124.	~'nde mes'ut olması	90.
~'daki sıkıntılı esareti	121.	~'ndeki iktisadı	131.
~'ya nefyi	159.	~'ndeki izzet ve saadeti	75.
~'nin başına gelen müthiş musibet	135.	~'nin manevî kazanç ve dualarına hissedarlık	469.
~'nin daimi virdi	345.	~'nin mebde-i cihadı	92.
~'nin Denizli hapsi	576.	~'nin mebde-i tufuliyeti	109.
~'nden sonraki hayatı	565.	~'nin methüsenayı kabul etmemesi	119.
~'nin Divan-ı Harpten kurtulması	597.		
~'nin efkâr-ı batılayla mücahedeye başlaması	113.		

~'nin mesleği	409, 415.	~'nin zalim ehl-i dünyaya şetmi	136.
~nde şefkat	463.	~'nin zehirlenmesi	578.
~'nin meşrebi	118, 409, 411.	~'ye atılan iftira	567.
~nde şefkat	463.	~'ye göre Risale-i Nur Talebeleri	634.
~'nin minnet altına girmemesi	568.	~'ye yapılan bed muameleler	412.
~'nin muhlis talebeleri ve yardımcıları	90.	~'ye yapılan tarassut ve tazyik	412.
~'nin mücadele-i maneviyeye başlaması	76, 118.	~'ye yapılan teklifler	343.
~'nin mühim üç hâdise-i hayatiyesinin tarihleri	114.	Abdülkadir Geylânî'nin ~'ye dua ve himmeti	112.
~'nin namaz tesbihatı	619.	bir tek tesbihin ~'ye inkişafı	911.
~'nin nâstan minnet almaması	90.	ehl-i dünyanın ~'nin ahiretine karışması	406, 1030.
~'nin okuduğu yedi cümle-i mübareke	823.	ehl-i dünyanın ~'ye hücumu	1062.
~'nin payitahta girişi tarihi	118.	Gavs-ı Azam'ın ~'ye dua ve himmeti	103.
~'nin Rusya esareti		hâkimin ~'ye merhametsizliği	570.
~nde koğuştaki gürültüleri önlemesi	640.	Hazret-i Gavsın ~'ye dua ve himmeti	98.
~nden firarı	91, 95, 524, 593.	Hazret-i Şeyh ve ~	77.
~'nin sergüzeşt-i hayatı		Hazret-i Şeyh'in ~'ye himmet ve duası	78.
~ndaki harika vakıalar ve Gavs-ı Azam	103.	kurdun ~'ye ilişmemesi	601.
~ve Hazret-i Gavs'ın kasidesi	96.	sineğin ~ yi taciz etmemesi	418.
~'nin seyf ve hançer taşınması	602, 1071.	Şeyh-ı Geylânî ve ~	76.
~'nin siyasetle ilgilenmemesi	269.	Şeyh-i Geylânî'nin ~'ye gaybî işareti	75.
~'nin sobasız koğuştaki tecrit edilmesi	566.	üç güllenin ~'ye isabet etmesi	93.
~'nin Sözler ile mücadeleye başlaması	92.	Saidü'l-Kürdî	98;
~'nin sahsı		bakınız: Said Nursî.	
~na ahalinin iltifatı	571.	Saidü'n-Nursî	1071;
~na işaret eden gaybî kerametler	72.	bakınız: Said Nursî.	
~na resmî memurların iftiraları	566.	saika	285.
~nı değil şahsı manevîyi savunması	644.	salâbet-i diniye	305, 408.
~'nin şahsiyetini merciyyetten azletmesi	120.	Salâhaddin	575.
~'nin şeairi muhafazası	95.	salâhat	386, 484, 485.
~'nin şefkati	463.	salât	
~'nin şer ve mehalikten kurtulması	91.	~'in manası rahmettir	627.
~'nin tarihçe-i hayatı	117, 118.	Resul-i Ekrem'e ~	627.
~'nin tarihçe-i hayatı ve Gavs-ı Azam	90.	zat-ı Ahmediyeye gayr-i mütenahi ~	626.
~'nin tarih-i esareti	111.	salâtü selâm	1075.
~'nin tarih-i velâdeti	80, 111, 595.	~'in kıymet ve ehemmiyeti	1075.
~'nin tarikatle işgal etmemesi	78.	salâvat	265, 272, 799, 1108.
~'nin tazarru ve niyazlarını yazmasının sebebi	316.	~ rahmete vesiledir	265.
~'nin tefekkür mesleği	674.	~ ve rahmet	265.
~'nin teşhis edemediği lâtifeler	218.	~'in kıymeti ve lezzeti	626.
~'nin teveccüh-i nâstan kaçması	411.	~'in makbuliyeti	910.
~'nin tevkif edilmesi	566.	~'in manası rahmettir	265, 627.
~'nin validesi	246.	ümmetin hadsiz ~'i	41, 265.
~nden aldığı manevî dersler	463.	saliha	484.
~'nin Van'da tedrise başlaması	113.	salihîn	65, 67, 68.
~'nin Van'daki inzivası	118.	salkım	689.
~'nin Van'dan nefyedilmesi	159.	saltanat	59, 442, 795.
~'nin Van Kalesinde ayağının kayması	96.	~'in kılıç ve kalem üzerinde durması	248.
~'nin vazife-i Nuriyesi	570.	saltanat-ı aşikâr	685.
~'nin velâdet zamanı	109.	Saltanat-ı Hind	117.
~'nin vücuduna mermilerin isabet etmesi	594.	saltanat-ı ilâhiye	813.
~'nin yağmur duası etmesi	125.	saltanat-ı mutlaka	622.
~'nin yılından kurtulması	594.	saltanat-ı rububiyet	184, 247, 437, 442, 757, 759, 809, 904, 974, 988, 989.
		saltanat-ı ulûhiyet	879, 892, 965, 966, 980.
		Samanyolu	203, 955.
		Samed	432, 723, 811.

samediyet	282, 283, 491, 897, 930.	Sâni-i Kadim	436.
samediyet-i İlâhiye	256.	Sâni-i Kadîr	883, 884, 1103.
samimiyet	637, 1028.	Sâni-i Kerîm	529.
ehl-i dalâletin ~i	384.	Sâni-i Mahlûkat	747.
haksızların ~i	393.	Sâni-i Rahîm	529.
sanat	155, 179, 303, 364, 400, 422, 430, 431, 452, 533, 615, 681, 803, 879, 882, 948, 981, 1114.	Sâni-i Vahid	447, 872, 1036.
~lı yapılış	981.	~'deki kemalât, cemaller ve gölgeleri	908.
Avrupa'nın nafi ~ları	291.	~'in iradesi, ihtiyarı ve simalar	895.
ferdî ~	400.	Sâni-i Vahid-i Ehad	763.
gayet kemalde ~ dellâl ister	890.	Sâni-i Zülcelâl	436, 440, 474, 506, 521, 679, 681, 683, 733, 937, 942, 1039, 1084, 1100, 1101, 1113.
kıymettar ~ları methüsenâ	1110.	~ yedi kat semavatı halk etmiştir	202.
madde ve ~	662.	~'in en kısa yolu ve en faydalı şekli takip etmesi	889.
masnuattaki ~in hikmeti	943.	~'in esmasının cilveleri	182.
mevcudattaki ~	767.	~'in esmasının hudutları içinde edep	182.
sanat-ı acibe	970.	~'in icadı	1036.
sanat-ı ecmel	925.	~'in kemalât-ı sanatını zihayatın ilân etmesi	799.
sanat-ı garibe	1089.	~'in müstekreh şeyleri perdeler altına alması	182.
sanat-ı harika	1036.	~'in nimetlerini süslendirmesi	182.
sanat-ı icat	1037.	~'in sanatı	797.
sanat-ı İlâhiye	914, 936.	~nı güzel göstermek istemesi	182.
sanat-ı mükemmele	801.	~nı temaşası	942.
sanat-ı Rabbanîye	663, 930, 983.	~ ve kâinat	731.
sinekteki ~	611.	~'in sikke-i vahdeti	733.
sanatkâr	400, 948, 950.	~'in varlığı ve bekası	825.
hüner sahibi ~	1114.	Sâni-i Zülcemal	
sanayi-i Rabbanîye	1090.	~ vahiddir	1101.
Sâni	438, 445, 511, 743, 755, 825, 829, 891, 923, 977, 985, 1089, 1095, 1100, 1101.	sarahat	65, 90, 91, 101, 104, 109, 998.
~ bir ve vahittir	895.	sarahat-i Kur'âniye	153.
~ Vahid ve Ehad'dır	763.	~tevil kaldırmaz	148.
~'in bilinmesi	908.	saray-ı acip	328.
~'in halk ve tedbirindeki hikmet	745.	saray-ı âlem	435.
~'in ihtiyarı	284.	~ ve Adl ismi	1101.
~'in ilmi	737.	~ ve ism-i Kuddûs	870.
~'in iradesi	284.	~'deki temizlik	869.
~'in isimleri	978.	saray-ı kâinat	886.
~'in meşiet-i	284.	sarf	640.
~'in rahmet-i hassası	284.	sarf-ı himmet	120.
~'in vahdeti	283.	sarfıyat	886.
~ ve ehadiyeti	976, 979.	sarhoş	567.
~'in vücub-ı vücudu	976, 978.	sari	
Sâni-i Adl	877.	~ hastalıklar	611.
Sâni-i Bîzeval	200.	~ veba	1016.
Sâni-i Hakem-i Hakîm		sarık	169.
~'in makasid-i İlâhiyesi ve risalet-i Ahmediye	891.	Sariyer	529.
Sâni-i Hakikî	447.	sath-ı arz	616.
Sâni-i Hakîm	493, 508, 731, 741, 743, 877, 888, 889, 950, 981, 1052, 1103, 1104.	satır-ı nuranî	255.
~'i inkâr	888.	savaş	Bakınız: harp.
~'in hikmeti ve kudreti	971.	saygı	Bakınız: hürmet.
~'in mülkünde iştirak yoktur	883.	seb'a	199.
~'in vücudu ve vahdeti	971.	seb'a-i seyyare	205.
Sâni-i Hakîm-i Zülcelâl	669, 683.	sebat	157, 940, 1122.
Sâni-i Hayy-ı Kayyum	919, 1110.	sebeb-i beka	232.

sebeb-i bereket	353, 357, 367, 1024.	sehavet-i mutlaka	733.
sebeb-i hilkat	919, 1110.	sekenat	559.
sebeb-i istibdat	411.	Sekîne	338, 345, 348, 591, 605, 934, 1069, 1098.
sebeb-i izzet	353, 359.	Sekîne-i Kudsîye	340.
sebeb-i kemal	359.	sekir	262.
sebeb-i meşakkat	365.	selâm	
sebeb-i muhabbet	34.	Resul-i Ekrem'e ~	627.
sebeb-i necat	376.	selâmet	18, 176, 195, 1056, 1075.
sebeb-i ref-i bereket	367.	şeytanın desiselerinden ~	222.
sebebiyet	439.	selâmet-i fikir.	
sebeb	213, 324, 325, 436, 438, 439, 441, 735, 741, 895, 905;	~in ifsadı	241.
<i>bakınız: esbap.</i>		selâmet-i kalp	242.
~ler hakîkî tasarruf edemez	896.	selâset	316, 1018.
~ler masnudur	905.	Selef-i Salihîn	322.
~ler ve icat	896.	selim	297.
her şey bir ~e bakar	532.	sem	613, 959.
maddî ~	425.	~ li maddeleri sineklerin istihalesi	613.
sebkatiyet	81.	sema	202, 205, 276, 316, 329, 664, 677, 757, 985, 1081, 1091;
secaya-i âliye	58.	<i>bakınız: gökyüzü, gök.</i>	
secaya-i samîye	813.	~ Allah'ı tanıır ve tanıttırır	978.
secde	323.	~ ve arzın tesbihat ve tahmidatı	691.
secde-i hayret	731.	~daki saltanat-ı rububiyet	757.
Seciye-i âliye-i Sahabe	633.	arz ve ~	691.
seda		yedi ~	201.
tekellümvarî ~lar	621.	semavat	199, 201, 231, 276, 310, 314, 316, 621, 664, 667, 669, 670, 672, 717, 739, 755, 799, 870, 930, 966, 967, 970, 1006, 1039.
seda-i Muhammedî	932.	~ âlemi	705;
seda-i semavî-i Kur'ânî	621.	<i>bakınız: âlem-i semavat.</i>	
Sedd-i Çin	277, 278, 279.	~ ve âlem-i şahadet	669.
Sedd-i Çinî	279.	~ ve kalpler	669.
Sedd-i Zülkarneyn	274, 276, 279, 1015.	~ ehlinin şeytanlarla mübarezesi	670.
sefahat	30, 291, 293, 408, 414, 457, 464, 467, 478, 484, 491, 493, 498, 530, 1055.	~ haberlerine kulak hırsızlığı	666.
~lardan çekilmek	556.	~ memleketi	670, 671.
~teki Cehennem çekirdeği	468.	~ne casus şeytanların sokulmaları	667.
~teki elemeler	468.	~ndeki mele-i âlâ	667.
~teki zevceye ittiba	465.	~ ve arz	237, 261, 316, 328, 438, 451, 677.
erkeğin ~teki zararı	467.	~ ehl-i dalâletin cenazelerine	
frenklerin ~lerine ittiba etmemek	301.	ağlamaz	237.
kadının ~teki cezası	467.	~ ehl-i hidayetin cenazelerine ağlar	237.
sefalet	304, 357, 358, 365, 366, 1023, 1024.	~daki ibadın kardeşliği	298.
israf ve ~	1024.	~daki mahfiyat	618.
sefer	150.	~ın tesbihi	691.
~de namazın kasrı	150.	~ ve küre-i arz	199.
sefiş	301, 414.	~ yedidir	204.
~ medeniyet	291;	~a dair fenlerle hakaik-ı Kur'âniyeye	
<i>bakınız: medeniyet-i sefihe.</i>		itiraz	198.
~ ve tesettür	1041, 1042.	~a dair hakikat-ı Kur'âniyeyi ispat	202.
frenkleri ~âne taklit	301.	~a münasip sekeneler	925.
sefillik	362.	~ın cünüdu ve Resul-i Ekrem	183.
sefine-i ilâhiye	1085.	~ın Hâlıkı	759.
sefine-i maneviye	18.	~ın vücudu ve taaddüdü	204.
sefine-i Rabbaniye	248, 392, 1028, 1056.	~ın vücudunu inkâr edenler	202.
sefine-i Rahmanî	949.	~ın yedi tabakası	198, 201.
seha	743.	~taki deveran ve sükûnet	1118.
sehavet	359.	Arş ve ~	247.
kadında ~	459, 1044.		

eski hikmete göre ~	201.	serkeşlik	86.
eski ve yeni felsefeye göre ~	202.	sermaye-i ömür	473, 505.
felsefe nazarıyla ~	703.	sermedî	<i>Bakınız: sonsuz, ebedî, sonsuz.</i>
iman nazarıyla ~	705.	~ cema	564, 749.
imanın gözüyle ~	965.	~ cema ve âyine-i müştak	960.
Kur'ân'ın ~ı	198.	~ esma ve insan	962.
rızık ~tan gelir	664.	~ güzelliklere âyinedarlık	564, 1064.
seb'a ~	198.	~ hayat	<i>Bakınız: hayat-ı sermediye.</i>
şeytanların ~i dinlemeleri	671, 672.	~ kemale refakat	960.
şeytanların ~tan tardı	668.	~ manzaralar	1021.
yedi ~	201, 206.	~ matlaplar	867.
yedi ~ mana-i küllisindeki yedi kat		~ Zat	952.
mana	205.	Sermedi-i Zülkema	1059.
yedi kat ~	201, 202, 204.	sermediyet	563, 939.
yedi kat ~ın halk edilmesi	204.	serseri	458, 460.
yedi tabaka ~	194.	servet	398, 400.
semavat-ı Kur'âniye	207.	servet-i mutlaka	775.
semavat-ı seb'a	206.	ses	685.
semavî		set	278, 279.
~ bir tefsir	134.	fitrî ve lâhî ~ler	279.
~ burçlar	250.	sun'î ~ler	279.
~ gözler	276.	Settar	182.
~ hitab-ı Kur'ânî	276.	sevak-ı uhrevî	653.
~ kanunlar	437.	sevak	174, 185, 190, 209, 361, 376, 377, 378, 393, 400, 476, 482, 487, 567, 569, 579, 631, 1029, 1049, 1054, 1056, 1065, 1076.
~ kitaplar		~ kazanma arzusuzu	395.
~in imanün bi'l-ahiret'e dair ihbaratı ve		~lar nispetinde Cennetten istifade	385.
kâfir	224.	~ta hırs	377.
~ lâmbalar		en devamlı ~	1018.
~daki muvazene	886.	hasta akrabaya hizmet ~ tır	488.
~in hararet ve ışıının kaynağı	887.	hastalara bakmak ~ tır	488.
~ levhaların tebdili	903.	hastalık ve mazlumiyetteki ~	574.
~ manevra	904.	hastalıktaki ~lezzeti	1050.
~ nimetler	663.	hastalıktaki uhrevî ~	477.
~ yedi küre-i ahar	205.	hastaya bakmaktan gelen ~	497.
dünyanın ~ taşlardan korunması	870.	iştirak-i a'malden tezahür eden ~	399.
Kur'ân'ın ~ dersi	519.	musibetin ~ı	24, 25.
Kur'ân'ın ~i lânatı ve kâfir	224.	ölümden sonra ~ cihetinde yaşamak	393.
semek	295;	şahsî ve cüz'î ~	399.
<i>bakınız: balık.</i>		yüz şehit ~ı	403.
semere-i âlem	255.	sevgi	465;
semere-i hayat	443.	<i>bakınız: muhabbet.</i>	
semere-i kâinat	255, 443, 1040.	sevgili abd	264.
semere-i sa'y	212.	sevinç	950.
Semî	781.	~i şükre çevirmek	631.
Semî-i Basîr	695.	bâkî ~ler	1076.
Semîü'l-Basîr	783, 807.	sevakı bâkî kalan ~ler	631.
semm-i katil	303.	sevk	945.
sena	719, 797, 803, 920, 973, 1086, 1088.	sevk-i kudretî	901.
~ya münhasır Münacat	1118.	sevk-i Rabbanî	610.
sena-i Kur'âniye	373.	sevkiyat-ı berzahîye	1055.
senâ-i Nebevî	350.	sevmek	33, 187, 190, 329, 829, 959, 961, 1114; <i>bakınız: muhabbet.</i>
sena-i Nebeviye	1076.	Allah'ı ~	186, 189, 919, 961, 1110.
Sene-i İktisat	369.	Allah'ın muhabbetiyle ~	33.
Senirkent	274.	Hazret-i Ali'yi ~	48.
serâ	175.		
serinlik	628.		
seriü't-teessür	454, 459.		

ihhtیارlığı ~	511, 530, 1056, 1057.	muhit ~ları fehmetmek	841.
nefsini ~	665, 1082.	nakıs ~lar	959.
sevr	244, 245, 247, 248, 249, 250, 623;	sıfât	263, 286, 428, 751.
<i>bakınız: öküz, öküz.</i>		aşk ~ı	152.
Sevr Burcu	250.	sıfat-ı celâl	817.
seyahat		sıfat-ı cemal	817.
ebed yolunda ~	414.	sıfât-ı cemaliye	723.
seyahat-i kalbiye	287, 291.	sıfât-ı ilâhî	1092.
seyahat-i ruhiye	175, 291, 1003.	sıfât-ı ilâhiye	619, 1084.
seyelân-ı mahlûkat	945.	~ ve zihayat	929.
seyeran-ı mevcudat	945.	yedi ~	924.
seyf	249, 602, 1071;	sıfat-ı irade	146, 648.
<i>bakınız: kılıç.</i>		sıfat-ı kelâm	648.
seyf-i Kur'ânî	56.	~in kelimeleri	621.
seyfullah	57.	sıfât-ı kemal	817.
Seyranî	165.	sıfât-ı kemaliye	723.
seyr-i bilâd-ı kesîre	95.	sıfât-ı kudsiye	873, 981, 986, 1037.
seyr-i ruhanî	174.	sıfât-ı muhita	958.
seyr-i sülûk	285, 639.	sıhhat	30, 195, 473, 477, 478, 479, 484, 490,
seyr-i sülûk-i ruhanî	185.	492, 494, 496, 1045, 1047, 1050, 1051;	
seyrüsülûk	1058.	<i>bakınız: sağılık, afiyet.</i>	
seyyâlât-ı lâtime	649.	~ bazılarına bir hastalıktır	475.
seyyarat	238, 436, 536, 739, 906, 987;	~ belâsiyla gaflete düşmek	475.
<i>bakınız: seyyare.</i>		~ için yapılan dua	484.
seyyare	799;	~ noktasında kendinden aşağıdakilere	
<i>bakınız: seyyarat.</i>		bakmak	490, 1051.
güneş ile on iki ~nin muvazenesi	876.	~in lezzeti ve hastalık	1047.
on iki ~	965.	~le giden hayat	1052.
seyyiat	171, 234, 240, 241, 334, 1010, 1022;	~le yeknesak hayat	491.
<i>bakınız: şer, seyyie.</i>		~ten gelen istiğna	487.
~in taaddüdü	234.	hastalık ~teki lezzeti tattırır	477.
~ta sebep nefistir	234.	iktisat ve ~	353.
~taki manevî cezalar	652.	sıhhat-i beden	505.
medeniyetin ~ı	291.	sıhhat-i fikir	242.
Seyyid	298, 755, 817.	sıhhat-i muhakeme	241.
Seyyid Ahmed-i Bedevî	197.	sıhhat-i uhreviye	484.
Seyyid-i Arap	603.	sıhhiye	
Seyyidü'd-Deyyan	785.	~ memurları	610, 611, 871.
seyyie	234, 241, 652, 1010;	~ neferleri	611.
<i>bakınız: şer, seyyiat.</i>		berriye ~leri	610.
~nin bir yazılması	235.	sıkıntı	220, 309, 491, 492, 637, 853, 855, 1046.
~ye muaccel ceza	653.	~lara nokta-i istinat	863.
tek ~ ile hasenatı örtmek	240, 1011.	farzda yapılan tembellikten gelen ~	22.
sıbga-i semavî	817.	inkârdaki ~lar	22.
sıbgat	803.	Medrese-i Yusufiyedeki ~lar	582.
sıbgat-ı mütezeyyine	801.	sınıf-ı muhsinîn	67.
Sibirya	91, 328.	sınıf-ı Tâbiîn	67.
sıcak	1101.	sinn-i kemal	502.
Siddik	65, 68;	sır	285.
<i>bakınız: Hazret-i Ebu Bekir.</i>		Siracü'n-Nur	584.
Siddik-ı Ekber	68;	sırat-ı müstakim	106.
<i>bakınız: Hazret-i Ebu Bekir.</i>		~in ehli	65.
sıddikîn	65, 67, 68, 811, 986.	Fatiha-i Şerifedeki ~ ehli	67.
sıddikiyet	68.	sırr-ı adalet	409, 951.
sıdk	789.	sırr-ı adediyyet	392.
sıfat	145, 892.	sırr-ı azîm-i Ehl-i Beyt	86.

sırr-ı ehadiyet	16, 152, 907, 1106;	sikke-i kübra-i ehadiyet	1105.
bakınız: ehadiyet.		sikke-i kübra-i rahmaniyet	255.
~ ve hayat	929.	sikke-i kübra-i ulûhiyet	255.
~ ve icat	900.	sikke-i kübra-i vahdet	894.
sırr-ı ferdiyet	909;	sikke-i merhamet	259.
bakınız: ferdiyet, ferdiyet.		sikke-i rahmet	258, 259, 260.
~ ve insandaki arzu-yı beka	909.	sikke-i rububiyet	254.
sırr-ı hayat	925, 927, 928.	sikke-i samediyet	282, 897.
sırr-ı hikmet	946.	sikke-i tevhit	739, 893, 895, 930.
sırr-ı hilkat	534.	sikke-i ulya-i rahîmiyet	255.
sırr-ı ihlâs	392, 393, 394, 395, 398, 399, 638, 639.	sikke-i uzma-i rahmet	259.
sırr-ı ilâhî	944.	sikke-i vahdaniyet	894, 1105.
sırr-ı iman	496, 498, 516, 1057.	sikke-i vahdet	733, 893, 954.
~ ile mazi	1085.	silâh-ı insanî	514, 516.
sırr-ı imtisal	648.	silsile-i azîme	41.
sırr-ı îslâmiyet	543.	silsile-i hamdiye	709.
sırr-ı ittihat	313, 399.	silsile-i mevhumat	905.
sırr-ı kader	23.	silsile-i tefekkür	791.
sırr-ı kayyumiyet	938, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 947, 948, 956, 958, 1112, 1113, 1114;	silsile-i vücud-i ilmî	927.
bakınız: kayyumiyet.		sima	260, 284, 440;
~ ve ecrâm-ı semaviye	1112.	bakınız: yüz.	
~ ve esîr	1115.	~lardaki alâmet-i farika	895.
~ ve eşya	1113.	~lardaki sikke-i hikmet	982.
~ ve feza-i gayrimütenahi	940.	~lardaki sikke-i vahdaniyet	1105.
~ ve zerrat	954.	ceninin ~sı	283.
~ ve zerreler	941.	eşyadaki hususî ~lar	440.
~ ve zihayatın zerreleri	941, 1112.	güzel ~ların zıtlarına inkilâbı	630.
kâinat, insan ve ~	1116.	insanın ~sı	440.
sırr-ı keramet	811.	insanın ~sındaki sikke-i tevhit	895.
sırr-ı Kur'ân	18, 515.	mahrem-in ~sı	457, 458.
sırr-ı rahmet	923.	ölümün asıl ~sı	519.
sırr-ı rububiyet	919.	rahm-ı maderdeki çocuğun ~sı	282.
sırr-ı şefkat	324, 497, 555.	sima-i istidadi	284.
sırr-ı teslimiyet	320.	sima-i istidadiye-i hususiyesi	284.
sırr-ı tevhit	533.	sima-i maddî	283.
sırr-ı ubudiyet	1019.	sima-i manevî	262, 283.
sırr-ı uhuvvet	392, 399.	sima-i vechî	283.
sırr-ı uhuvvet-i hakikiye	393.	sima-i vechiye	283, 284.
sırr-ı vahdet	428, 448, 914.	sima-i vechiye-i şahsiye	284.
sırr-ı veraset-i nübüvvet	67, 152, 631, 632, 639, 1076.	Sinan-ı Ümmî	74.
sırtma	18, 27.	sinek	306, 311, 425, 434, 536, 560, 607, 608, 609, 611, 613, 662, 871, 873, 1017, 1073.
siyanet-i Rahmaniye	1078.	~ düşmanlığı	612.
Siirt	602.	~ gafleti dağıtır	611.
sikke-i ehadiyet	255, 256, 259, 260, 261, 262, 895, 930.	~ pislîği	613.
hatem-i rahmaniyet içinde ~ gösterilmesi	261.	~ taifeleri	613.
insanın yüzündeki ~	895.	~nden yıldız böceği	613.
sikke-i fitrat		~nin ehemmiyeti	613.
~ta birlik	982.	~in halkı	608.
sikke-i hikmet	982.	~in hikmet-i hilkati	609.
sikke-i hilkat	974.	~in hilkati	608, 1073.
~te müşâbehet	979.	~in icat edilmesi	902.
sikke-i i'caz	819.	~in insana menfaati	1073.
		~in inşası	1035.
		~in kanadı	611.
		~in nefse verdiği ders	612.
		~ler sarî hastalıkları önler	611.
		~lerin abdest ve nezafet ihtarı	611.

~lerin bedenlerini temizlemesi	612.
~lerin insana ünsiyeti	611.
~lerin kesretinin sebebi	611.
~lerin mikropları ve madde-i semmiyeyi temizlemeleri	611.
~lerin muzır maddeleri istihalesi	613.
~lerin mühim bir vazifesi	609.
~lerin müteaffin maddeleri istihalesi	613.
~lerin suali	609.
~lerin teksiri	608.
~teki sanat-ı Rabbaniye	611.
bir ~in halk edilmesi	535.
Hazret-i Musa'nın ~lere itirazı	609.
istihale makinesi ~ler	613.
nebatatın telkihi ve ~ler	613.
sinema	468, 527.
Sitte-i Sevr	131.
sivrisinek	311, 612, 663.
siyaset	269, 526.
~ kalbi ıslah etmez	269.
~ meftunlarının Hazret-i Ali'yi tenkitleri	51.
~ topuzuyla hareket kâfiri münafık derecesine indirir	269.
hizmet-i Kur'aniye ve ~	160.
siyasetçilik	1011.
siyasî	
~ vazifeler	414.
Nur Talebelerine ~ cemiyetçilik ittihamı	573.
siyer-i nebeviye	181.
siyer-i seniye	192.
~ kitapları	180.
Sofestaî	425, 450, 451, 888, 1035.
sofî	395.
sofimeşrep	403.
sofra-i nimet	554, 957, 958, 1116.
sofra-i Rabbaniye	949.
sofra-i Rahmani	554.
sofra-i Rahmânî	703.
sofra-i rahmet	957.
soğuk	309, 459, 477, 1047, 1101.
sohbet	
hanede evlâtlarla ~	468.
sonsuz	<i>Bakınız: sermedî, bâkî, ebedî.</i>
~ mutluluk	<i>Bakınız: saadet-i ebediye.</i>
~ nimetlerin envainı havi kaynak	719.
sonsuzluk	<i>Bakınız: ebedî, ebedülâbâd.</i>
sosyal	
~ hayat	<i>Bakınız: hayat-ı içtimaiye.</i>
sosyalizm	409.
~ düsturları	1031.
söylemek	295.
söz	<i>Bakınız: kelâm.</i>
~ün güzelliği	368.
fena ve çirkin ~ler	637.
galiz ~lere tahammül	1078.
şetimli çirkin ~ler	216.
Sözler	74, 77, 85, 92, 97, 105, 167, 266, 288.

~ sahibi ve Gavs-ı Geylânî	84.
~'den alınan iman	661.
~'e dâir tefe'ül	74.
~'i yazmak	661.
~'in hakkaniyeti	86.
su	199, 200, 203, 204, 231, 248, 309, 332, 431, 477, 647, 960, 971, 973, 974.
~ âlemi	200.
~ fazl ve rahmet arşıdır	646.
~yun iddiharı ve dağlar	976.
~yun incimadı	309.
basit ~dan zihayâtın yaratılması	843.
kırk çeşme ~ları	104.
sual	281.
~ meleklerine Nurlarla cevap	579, 1066.
suhuf	775, 777, 988.
sû-i ahlâk	652, 654.
sû-i edep	320.
sû-i ihtiyar	195, 196, 219, 317, 358, 490, 1051.
~dan gelen âdetin terkiyle ölüm	196.
sû-i istimal	147, 376, 384, 461, 490, 520, 1044, 1051.
sû-i istimalât	359, 399, 459, 493.
sû-i tevil	654.
~deki muaccel ceza	654.
sû-i zan	654.
~daki muaccel ceza	654.
sûk-ı asr	132.
sukut	175, 215, 383, 388.
sukut-i insaniyet	458.
sukut-i kuvvet	459.
Sulh-i Hudeybiye	56, 62.
Sultan	257, 558, 817, 1062.
Sultan Eyüp Camii	527.
Sultan Fatih	350.
Sultan Süleyman Kanunî	104.
Sultan-ı Ezel ve Ebed	22, 212, 257, 437, 444, 1039.
~in istiğna-i zatîsi	264.
Sultan-ı Ezelî	437, 707, 769, 839, 881, 900, 1086.
Sultan-ı Ezelî ve Ebedî	1084.
Sultan-ı Mutlak	257.
Sultan-ı Semavî	352.
Sultan-ı Sermedî	264.
Sultan-ı Zülcelâl	264, 683.
Sultanü'l-Evliya	88, 997.
Sultanü'l-Ezelî	1092.
sun'	745, 749.
sun'î	
~ insanların levhalarının değiştirilmesi	552.
~ iştiha-i kâzibe	355.
~ setler	279.
sure	260, 1053.
~ başlarındaki hurufat	650.
~ başlarındaki mukattaat hurufların hasiyetleri	1079.

Sure-i Amme	316.	Süleyman Rüştü (Ispartalı)	126.
Sure-i el-Bakara	70.	Süleyman Rüştü (Yıldırım)	137.
Sure-i Fetih	56, 60, 61, 66, 995, 996.	Süleymaniye	117.
~in ahirindeki ayetin ihbar-ı gaybîsi	55, 64.	sülfato	976.
Sure-i Hud	105.	sülûk	86, 396.
Sure-i İhlâs	586, 592, 656.	sümbüllenmek	308, 309.
Sure-i Lokman	280.	sünen-i seniye	193.
Sure-i Nur	563, 1064.	sünnet	52, 177;
Sure-i Rahman	878.	bakınız: sünnet-i Ahmediye, sünnet-i seniye.	
Sure-i Yâsin	125, 126;	~ en sağlam rehberdir	191.
bakınız: Yâsin Suresi.		~ nur isteyenlere kâfidir	186.
Sure-i Zümer	662.	~ tağyir etmek	192.
suret	843, 871, 901, 952, 983.	~ ve Allah'ın rahmeti	265.
eşyadaki intizamlı ~	1040.	~ ve muhabbetullah	189.
suret-i camia	263.	~e aykırı olan uyku	628.
suret-i cismaniye	942.	~e ehemmiyet vermemek	192.
suret-i mahsusa	534.	~e ittiba	174;
suret-i Rahman	262, 264.	bakınız: ittiba-ı sünnet.	
suret-i zahirî	213.	~e ittiba etmeyen	191.
suubet	432, 433, 447, 448, 901, 1038.	~e temessük	174.
kesretteki ~	737.	~e uygun olan uyku	629.
şirk ve kesretteki ~	735.	~e yapışmak	176.
şirk ve küfürdeki ~	1107.	~i ehemmiyetsiz görmek	191.
suud	175.	~i tenkit	191.
suver-i Kur'âniye	500, 598.	~in adap kısmı	181.
suver-i mevcudat	901.	~in nevafile kısmının tağyir ve tebdili	190.
Sübbuhü'l-Kuddûs	785.	~te tembellik etmek	191.
sübhanallah	675, 677, 849.	Allah'ın âdeti ve ~i	751.
sübut	233.	hastalık yapılamayan ~lerin yerini tutar	482.
sübutî	213.	ibadete tâbi ~in tağyiri	180.
~ emrin ihbarı ve inkârı	509.	Kitap ve ~e ittiba	44.
sübut-i ilmî	928.	Kitap ve ~ten ahzedilen evrad ve ezkâr	185.
süflî		şeaire taallûk eden ~ler	181.
~ âlem-i dünyanın hayatla lâtifleşmesi	915.	sünnet-i Ahmediye	184, 209;
~ mahremeler	458.	bakınız: sünnet-i seniye, sünnet.	
~ muhabbetler	37.	~nin meselelerindeki hikmetler	184.
~ nefisler	458.	sünnet-i İlâhiye	309.
Süfyan		sünnet-i seniye	44, 118, 120, 175,
~a dair risaleler	576, 1066.	180, 181, 183, 185, 211, 214, 218, 222, 225,	
sühulet	153, 432, 433, 434, 446, 447, 448, 449,	242, 343, 346, 348, 488, 505, 629, 993,	
533, 534, 536, 765, 900, 901, 1038, 1091.		1003, 1004, 1075; bakınız: sünnet-i Ahmedi-	
~ ve ferdiyet	900.	ye, sünnet.	
vahdetteki ~	446, 448, 735, 737, 904, 1107.	~ düsturları devadır	184.
sühulet-i mutlaka	733, 735, 759.	~ düsturlarını beğenmemek	180.
sükûnet	492.	~ edeptir	181.
semada ~ içinde sükût	1091.	~ ile a'mal ve hatıratı tartmak	242.
umumî ~i muhafaza	641.	~ kemalâtın madeni ve menbaidir	186.
sükûnet-i umumiye	641.	~ olan uyku	629.
sükût	492.	~ saadet-i dâire'nin temel taşıdır	186.
Süleyman	74, 79, 83, 90, 96, 97, 98, 99,	~ ve edep	1004.
112, 116, 124, 125, 126, 134, 170, 352.		~deki adap	183.
Süleyman (a.s.)	Bakınız: Hazret-i Süleyman.	~deki edep	182.
Süleyman (Barlalı)	126.	~nin adabına ittiba	181.
~in halası	484.	~nin adabına mûraat	174.
Süleyman Efendi	163, 170.	~nin adap kısmı	180.
Süleyman Rüştü	133, 344, 352, 365, 500, 607.	~nin aksamı	1005.
		~nin ehemmiyeti	1003.
		~nin farz ve vacip kısmı	190.

~nin farz ve vacip kısımlarına ittiba	185.
~nin küçük adabları	175.
~nin menbaı	1005.
~nin menbaı üçtür	190.
~nin menbaı ve muhafızı Âl-i Beyttir	44.
~nin meratibi	180.
~nin meselelerine ittiba vesveselerden	
kurtarır	175.
~nin nevafile kısmı	190.
~nin şuaı	185, 186.
~ye binniyet ve bilkast talip olmak	185.
~ye hizmet eden kalemlerin mürekkebi	403.
~ye iktida Allah'ın muhabbetini	
kazandırır	187.
~ye ittiba	166, 175, 179, 180, 184, 189, 191, 233, 1004, 1056.
~ edeni Allah sever	186.
~ı âdet eden	174.
~ı esas-ı tarikat ittihaz edenler	175.
~ı terk eden	44.
~ın kıymeti	174.
~ye muhalefet eden ulemaüssü	346.
~ye mûraat etmemek	41.
~yi esas tutan makam-ı mahbubiyete	
mazhardır	175.
~yi mûraat	174.
~yi takdir etmemek	180.
~yi terk eden, edebi terk eder	181.
âdât ve muamelâtta ~ye ittiba	185.
bid'alar ve dalâletlerin istilâsında ~ye	
temessük	403.
bid'aların istilâsı zamanında ~ye ittiba	1030.
ibadete tâbi ~	180.
muaşerete taallük eden ~	181.
müstehap olan ~nin terki	185.
Risale-i Nur Şakirtlerinin ~ yi	
muhafazası	347.
sünnetullah	309.
sünühat	244, 267.
sünühat-ı kalbiye	244.
sür'at-i icât	648.
sür'at-i mutlaka	733.
Süreyya	175.
sürur 177, 270, 479, 543, 703, 855, 1017, 1097.	
~u şükre çevirmek	631.
sürurlu	445.
Süryanî	591.
~ esma-i İlâhiye	598.
Süryanice	586.
süt	229, 364, 662.

Ş

Şaban	361.
Şaban-ı Şerif	361, 869.
Şâfi	23, 474, 859.
Şafîi	675.

~lerin namaz tesbihatı ve duası	675.
Şâfi-i Hakikî	920.
Şâfi-i Hakîm-i Zülcelâl	493.
Şafîi-i Zülcelâl	1052.
şahadet	509.
~ âlemi	<i>Bakınız: âlem-i şahadet.</i>
~e girmeyen umur	282.
ehl-i zimmeden olan kâfirin ~i	304.
gaybdan ~e tahavvül	648.
Şah-ı Geylânî	42, 43, 119, 168, 299, 1023, 1028; <i>bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.</i>
Şah-ı Nakşibend	119.
Şah-ı Velâyet	45, 52, 603.
Şahid	829.
şahid-i âdil	906.
Şahid-i Âlim	1095.
Şahid-i Ezeli	775.
~nin daire-i ilmi ve nazarı	825.
şahid-i sadık	509, 745.
şahid-i tevhit	931.
şahid-i vahdaniyet	815.
şahit	825, 1095.
Allah'ın ~leri	791, 793, 795, 797, 799, 801.
iki ~in ispatı	302.
müsbît ~in hükmü	241.
şahm	195.
şahsî	
~ farzlar ve şear	181.
~ günahlara kâinatın hiddeti	232.
~ hayat	<i>Bakınız: hayat-ı şahsiye.</i>
~ iradeyle olan kelâm	64.
~ kuvvet	899.
~ sevap	399.
~ şeref	401.
şahs-ı insan	1095.
şahs-ı manevî	375, 392, 404, 633, 634, 644, 1047, 1078.
~ yi savunmak	644.
Âl-i Beytin ~ si	46.
Avrupa'nın ~ siyle muhavere	291.
kavilerin ~ si	380.
zayıfların ~ si	380.
şahs-ı manevî-i Âl-i Beyt	47, 50.
şahs-ı manevî-i dalâlet	375.
şahs-ı şerîre	231.
şahs-ı zahîrî	1047.
şahsiyet	401.
hak yolunda ~ini unutmak	381.
şahsiyet-i maneviye	50.
şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye	626, 910, 912.
~ ve kâinat	1109.
~nin derece-i ehemmiyet ve ulviyeti	1108.
şaika	285.
şair	548.
şaki	100, 318, 340.
fitne-i ahir zamandaki ~ler	100.

şakir	367.	Şecere-i Yaktın	16.
~lerin hastalığı	472.	şefaat	126, 505.
şakirîn	787.	Peygamber-i Zîşanın ~i	504.
şakirt.		şefaatçi	74, 112, 124, 125, 258, 259, 264, 389, 402, 462, 484, 511, 523, 598, 1057.
felsefe ~i	298, 299.	evladın valideye ~ liği	462.
ikinci Avrupa'nın ~i	297.	şeffafiyet	763.
ikinci Avrupa'nın ~i nin nazarı	297.	şefî	1068.
Kur'ân'ın ~i	297, 298.	Şefik	661.
şakirtler	135.	~lerin zevalı	1095.
Şam-ı Şerif	407.	şefkat	
Şamlı Hafız	163.	hastalıkta akrabaların ~leri	1052.
Şamlı Hafız Tevfik	116, 121, 163, 165.	şefkat	26, 258, 262, 308, 315, 363, 457, 461, 462, 475, 496, 509, 555, 879, 1044, 1051.
Şamlı Tevfik	79, 99, 352.	~ etme	<i>Bakınız: re'fet.</i>
şan	236, 372, 394, 400, 464, 518, 524.	~ kahramanları	461, 1044.
~ ve şeref		~ sahibi	948, 1114.
~ arzusu	372.	~ tokadı	157, 158, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 168, 171, 394, 638, 639, 640.
~ peşinde koşanlar	372.	~ tokatları	1001.
şanüşeref	998.	~i sû-i istimal etmemek	462.
şap	976.	~li Resul	183.
şâri	438, 936.	~li valide	462.
Şari-i Hakikî	174.	ihtiyarlara ~	1058.
Şark	199.	İslâmiyet ~i	570.
şark-ı şimalî	91, 522, 580.	kadının ~i	463, 467.
şarlatan	147.	kadınların ~i ndeki fedakârlık	461.
şayan-ı merhamet	487.	musibetzedelere ~	487.
şayan-ı şefkat	487.	peder ve validenin ~i	196.
Şazeli	299.	rahmetin ~i	257.
~ mesleği	119.	Resul-i Ekrem'in ~i	40, 41, 183.
şe'n	751.	tavuğun ~i	463.
şear	95, 133, 181.	umum validelerin ~leri	259.
~ taallûk eden sünnetler	181.	validelerin ~leri	324.
~in terki	181.	validelerin ~leri ve rahîmiyet	719.
dinin ~i ne yetişen nur	133.	validelik ~i ndeki ihlâsın inkişafı	463.
şear-i İslâm.		validelik ~i nin sû-i istimali	463.
~daki mühim tahavvûlât ve Said Nursî	95.	validenin ~i	463, 497, 719.
şear-i İslâmiye	161, 269.	validenin ~ndeki zevk ve mükafat	653.
~de Allahû ekberin kesretle tekrarı	238.	şefkat-i Ahmediye	1004.
~nin ihyası	1014.	şefkat-i ferzendâne	488.
şebih	263, 935.	şefkat-i insaniye	487.
şecaat	<i>Bakınız: cesaret.</i>	şefkat-i nev'îye	495.
askerin ~i	248.	şefkat-i rububiyet	989.
kadında ~	1044.	şefkatperver	977.
şecaat-i kudsiye	193.	şehadet	68, 486, 795.
Şeceat-ı Haydarane	347.	manevî ~	486.
şecer	683, 985;	manevî ~i kazandıran hastalıklar	486.
bakınız: eşcar, ağaç.		şehamet-i fitriye	57.
~in hikmet-i hilkatı	683.	şehevânî	
şecere-i arz	773.	~ his	457.
şecere-i hayat	921.	~ temayülât	457.
şecere-i hilkat	226.	şehid-i manevî	486.
şecere-i insan	773.	Şehîdû'r-Rakîb	783.
şecere-i kâinat	773, 927, 1016, 1017, 1083, 1090.	şehir	460.
şecere-i nuraniye	43.	şehirli	460, 1044.
şecere-i ömür	507.	şehit	174, 403, 546, 573, 578, 579.
şecere-i Tuba	1084.		

~ makamını kazandıran hastalıklar	1050.	Mutezileye göre ~rin icadı	218, 219.
~ ve kabir	1066.	şeytanın ~rinden kurtulmak	240.
manevî ~	546.	şeytanların ~leri yapmaları	222.
üç ~ halife	68.	şer'î	
yüz ~ sevabı	403.	~ hareket	174.
şehitlik	<i>Bakınız: şehadet.</i>	şerai-i hayat	930.
şehvet		şerai-i hayatiye	209, 560, 939, 951.
~ duygusu	<i>Bakınız: kuvve-i şehevîye.</i>	şerayın	310.
şek	216, 217, 225, 421.	şeref	211, 236, 327, 372, 394,
imandaki ~	217.	400, 401, 464, 518, 524, 837, 1020.	
şekavet	218.	şahsî, hodfûrûşâne, cüz'î ~	401.
dünya ~i nden kurtulmak	225.	şan ve ~ arzusu	372.
şekavet-i daime	334.	şeref-i manevî	401.
şeker	558.	şeref-i millîye	468.
şekk-i küfrî	225.	şer-i şerif	350.
şekva	211, 230, 364, 366, 367, 409,	şeriat 133, 151, 174, 177, 186, 437, 815, 1010,	
462, 472, 473, 476, 489, 490, 516, 520, 566,		1030.	
579, 607, 609, 637, 653, 918, 992, 1051;		~ kitapları	180.
<i>bakınız: şikâyet.</i>		~ta Cehennem ve Cennet	233.
~cı hasta	473.	hilâf-ı ~ kanunlar	104.
Avrupa'daki kadınların ~sı	455.	Şeriat Sahibi	437.
Cenab-ı Hakkı insanlara ~	25.	şeriat-ı fitriye	438, 936.
geçmiş sıkıntılardan ~	26.	şeriat-ı fitriye-i kübra	437.
gelecek musibetlerden ~	25.	~ya müraat ve itaat	229.
hastalıkta ~	23, 473, 478, 481, 483, 484,	şeriat-ı fitriye-i kübra-i ilâhiye	441.
486, 487, 489, 490, 495, 1045, 1046.		Şeriat-ı Garra	180.
ihhtıyarlıktan ~	508.	şeriat-ı Muhammediye (a.s.m.)	184, 209.
merhametsiz tevehhüm edilen		~nin meselelerindeki hikmetler	184.
hâletlerdeki ~lar	230.	şerik	211, 263, 433, 695, 739, 741,
musibette ~	23, 25, 26, 27, 28, 917.	884, 935, 973, 1007.	
müsriflerin ~sı	366.	~ler mümtenedir	739.
nefsi ~	318.	~lerin vücutları muhaldır	739.
nimette ~ etmemek	490.	esbap ~ olamaz	741.
şükürü bırakıp ~ya gitmemek	1051.	şerik-i zatî	433.
Şem'î	124, 125, 126.	şerr-i cüz'î	210.
Şemail-i Şerife	127.	şerr-i mahz	23, 210, 213, 1007.
Şemme	287, 964, 1117.	şerriyet	230.
şems	246, 258, 298, 306, 990, 1091, 1120;	şetim	217.
<i>bakınız: güneş.</i>		~li çirkin sözler	216.
Şems-i Ezel ve Ebed	265, 564.	şevk	73, 154, 322, 523, 999, 1061.
Şems-i Ezelî	145, 430, 775, 874, 1037.	cemadatin vazife-i fitriyelerindeki ~	309.
şems-i Kur'ân	635, 1077.	cemadatta ~	306, 309.
şems-i Kur'âniye	636.	çalışma ~i	366.
şer	209, 210, 213, 214, 218, 219, 229,	hayvanatın vazifelerindeki ~	307.
230, 234, 312, 340, 409, 917, 1007, 1018.		sa'y ~i	392.
~ ademidir	234.	şevk-i beka	153.
~ler vahid-i kıyasîdır	917.	şevk-i ebediyet	509.
~lerden kurtulmak	859.	Şevval-i Şerif	893, 913.
~lerin aslı ve mayası	492.	Şeyh	77, 79, 81, 114, 328, 395, 632.
~lerin illetleri	213.	~e hasr-ı nazar	86.
~rin icadındaki hayırlı neticeler	219.	~i nin hissiyatıyla konuşmak	86.
~rin icat edilmesi	1008.	enaniyetli ~ler	575.
~rin vücudu	219.	Şeyh Geylânî	356, 528;
abdin ~re fail olması	234.	<i>bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.</i>	
Cenab-ı Hakkın şerri halk etmesi	234.	Şeyh Mustafa	267.
ehl-i dalâletin ~rine kâinatın hiddeti	231,	Şeyh Sadi	640.
1010.		Şeyh Sadi-i Şirazî	97, 639.
insan ~lerinden mes'uldür	234.		

Şeyh Said	158.	~nden Cenab-ı Hakka sığınmanın	
~ hadisesi	118.	sırrı	209.
Şeyh Sinusi	343.	~nden kurtulmak	240.
Şeyheyn	50, 252.	~ın taraftarları	Bakınız: <i>hizbüşşeytan</i> .
Şeyheyn-i Mükerreremeyn	50.	~ın tasallutuna müsaade edilmesinin	
Şeyh-i Geylânî	76, 78, 80, 349;	hikmeti	211.
<i>bakınız: Abdülkadir-i Geylânî.</i>		~ın tek seyyieyle hasenatı örtmesi	240.
~ ve Said Nursî	76.	~ın telkini	
~'nin haber verdiği hâdise-i Kur'âniye	74.	~yle mü'mine adavet	241.
~'nin himmet ve duası	82, 103.	~yle yeis ve helâket	218.
~'nin kasidesinde hizbü'l-Kur'an'dan		~ın vücudu	
bahsetmesi	101.	~na müsaade edilmesinin hikmeti	211.
~'nin keramet-i gaybiyesi	337.	~ndaki şerhler ve makasıd-ı hayriye-i	
~'nin Said Nursî'ye gaybî işareti	75.	küllîye	210.
şeyhlik	402, 634.	~nun hikmeti	231.
Şeyhülislâm	517.	~lar şerhleri nasıl yapıyorlar?	213.
Şeyhülislâm Ahmed Cami	101.	~lara karşı ihlâs kuvvetine dayanmak	390.
Şeyhülislâm Zenbilli Ali Efendi	104.	~ların hevesata ve fenalığa sevk	
şeytan	208, 215, 219, 220, 230, 237, 242,	etmesi	220.
304, 390, 532, 537, 670, 990, 1006, 1121;		~ların icada ve hilkate müdahaleleri yoktur	213.
<i>bakınız: iblis.</i>		~ların icat edilmeleri	
~ tarafından ihtar edilen fena sözler	218.	~ ve ehl-i imana taslitrleri	210, 1007.
~ vazifesini gören cesetli ervah-ı		~nin hikmetli neticeleri	219.
habise	229.	~ların melâikelerle mübarezesi	670, 1083.
~ ve ~lara uyanların tahribatları	211.	~ların recmedilmeleri	667, 670.
~ yüzünden insanların küfre ve Cenneme		~ların semavatı dinlemeleri	666, 667, 671,
girmeleri	210.	672.	
~a arkadaş olmak	305.	~ların semavattan tard edilmeleri	668, 670.
~a maskara olmak	240.	~ların tahribat cihetinde sevk etmeleri	222.
~dan istiaze	208.	~ların tahribatı	214.
~ı dinleyen bir nefis	240.	~ların vücudu ve istidatların inkişafı	210.
~ın acz-i insanîden hiss-i inkârî		~larla mücadele ve terakki	210.
uyandırması	238.	~nın selâmet-i fikri ifsat etmesi	241.
~ın desiseleri	637.	âlemdeki büyük ~lar	231.
~ ne kapılmak	214.	cinnî ~	230.
~ ne karşı tahassungâh	218.	cinnî ~lar	1122.
~ ne nâkile iki cihaz	215.	ervah-ı habise ve ~	229.
~ın desisesi	216, 229, 238, 239,	insan suretindeki ~lar	1031.
240, 241, 1008, 1010, 1016; <i>bakınız: de-</i>		insan suretindeki insî ~lar	229.
<i>sise-i şeytaniye.</i>		insî ~	230.
~ni susturan sır	238.	insî ~lar	1122.
~ın enaniyeti tahrik etmesi	239.	kalpte ki küçük ~	231.
~ın hakaik-i imaniyenin azameti cihetinde		kulak hırsızlığı yapan ~lar	1083.
insanları aldatması	238.	nefis ve ~lara karşı mücadele	211.
~ın hakaik-i imaniyeye karşı sıhhat-i		Peygamber'in (a.s.m.) görüldüğü	
muhakemeyi bozması	241.	rüyaya ~ karışamaz	127.
~ın Hazret-i İsa'ya itirazı	319.	şeytanî	
~ın hilkati	219.	~ bir kuvve-i dafia	227.
~ın insana kusurunu itiraf ettirmemesi	239.	~ desiseler	236.
~ın insanı tehlikelere atması	215.	kalpte ki ~ lisan	231.
~ın insanın yeisini işlettiirmesi	216.	şeytan-ı cinnî	
~ın ispat delillerini nazardan ıskatı	242.	~ ve insî	165, 1010.
~ın istiğfar ve istiaze yolunu kapaması	239,	şeytan-ı hususî	672.
1010.		şeytan-ı ins	
~ın kalpte ki lümmesi	217.	~ ve cinnin icada ve hilkate müdahaleleri	
~ın mahiyetine girenler	230.	yoktur	213.
~ın şerhler sebebiyet vermesi	214.		
~ın şerri	222.		

~ ve cinnînin hevesat yoluna sevketmesi	220.
şeytan-ı insî	1011.
~ ve cinnî	221.
~nin desîseleri	222.
~nin desiselerinden kurtulmak	51.
Şia	46.
~ ikidir	46, 48.
Şia-i Hilâfet	50.
~in Hazret-i Ali'yi tenkis etmeleri	48.
~in Hazret-i Ömer'e adaveti	46, 49.
Şia-i Velâyet	48.
~in Ehl-i Sünneti tenkide hakkı yoktur	48.
~in Hazret-i Ali'ye muhabbeti	46.
Şialar	45.
~in Hazret-i Ali'ye haksızlık edildiğini iddia etmeleri	252.
~in ifratları ve bid'aları	48.
~in Ömer ismine gayz ve adaveti	252.
~in Şeyheynden teberrileri	45.
~la Ehl-i Sünnet ve Cemaatin medar-ı nizam	1021.
şiddet-i bürudet	711.
şiddet-i fakr	1019, 1081.
şiddet-i hırs	45.
şiddet-i iltizam	1060.
şiddet-i me'yusiyet	309.
şiddet-i sevk	549.
şiddet-i teessür	967, 973, 981, 985.
şiddet-i zuhur	28, 475, 479, 489, 920.
şifa	~ Cenab-ı Hakîm-i Rahîm'in fazlındandır 489. ~ hakkındaki âyât 1045. ~ hazımdadır 368. ~ için dua 488. ~ niyeti 28. ~yı Cenab-ı Haktan bilmek 493. imandan gelen ~ 479, 498. imanın ~sı 1054.
şifre-i ilâhiye	~nin hurufatı 648.
şifre-i kudsiye-i ilâhiye	649.
şikâyet	26, 212;
~ bakınız: şekva.	
~ hastalığı ziyadeleştirir	491.
hastalıkta ~	1046, 1049, 1053.
insanın ~e hakkı yoktur	1051.
ömründen ~ edenler	309.
Şimal	199.
şimal kıt'ası	522.
şimal-i şark	95.
şimal-i şarkî	528.
şimşek	677, 967, 968, 1119;
~ bakınız: berk.	
şırınga-i Rabbaniye	1054.
şirk	216, 239, 448, 735, 884,

897, 905, 906, 907, 930, 1089, 1101, 1103;	
~ bakınız: enva-ı şirk.	
~te yoktan varetmek imkân haricidir	737.
~teki muhaller	904.
~teki müşkülât	449, 1107.
~teki suubet	735, 1107.
gizli ~	Bakınız: şirk-i hafî.
intizam ~i kabul etmez	883.
mevcudat ~i reddeeder	739.
şirk-i hafî	327, 401, 1029, 1081.
şöhret	236, 237, 401.
~ namazgâhı telvis eden ~ divanesi	237.
şöhretperest	236, 372, 518.
şöhretperestlik	237, 400.
şuaat-ı merhamet-i ilâhiye	255.
Şuab-ı İman	117.
Şubat	131.
şuhudat	755.
Şuhur-i Selâse	161, 403.
şuhut	197, 287, 302, 508, 619, 964, 1117.
Şule	287, 964, 1117.
şule-i i'caz	997.
şuunat	263, 316, 958, 969.
~ kâinatın ~ı	755.
~ kudsi ~a âyinedarlık	959.
~ Malik'in ~ına mazhariyet	300.
~ rububiyetin ulvî ~ı	950.
şuunat-ı ilâhiye	915, 950, 951, 959.
~ye âyinedarlık	1116.
şuunat-ı kudsiye	947.
~ye âyinedarlık	959.
~ye mesel ve temsille bakmak	936.
şuunat-ı Rabbaniye	951.
şuunat-ı sermediye	969.
şuunat-ı zatiye	753.
şuur	296, 332, 428, 436, 563, 761, 829, 831, 839, 917, 925, 926, 1036, 1097, 1103.
~ hayatın hulâsasıdır	926.
~ sahibi	Bakınız: zîşuur.
~ ve ism-i Hakîm	885.
~suz maddelerin istihalesi	1100.
~suz tabiat	875, 882, 981.
insanın ~u beka ister	984.
küllî ~	753.
şuurkârâne	
~ hikmet	981.
şuur-i iman	558, 561.
şuur-i imanî	563.
şuur-i insanî	
~ fenler ve Hakem ismi	885.
şuur-i kâinat	926.
şübehat	1057.
şüheda	65, 67, 68, 404.
şükretmek	26, 281, 478, 566, 569, 579, 637.
~ hâpiste sabır içinde ~	574.
hastalıkta ~	23, 24, 471, 476, 483, 484, 487, 490, 1049, 1053.

hastalıkta sabır içinde ~	486.
ihtiyarlıkta ~	520, 522, 538.
musibette ~	24, 25, 27, 490.
şükretmemek	490.
şükr-i manevî	1023.
Şükrü	274.
Şükrü Efendi	128, 130, 131, 134.
şükr-i manevî	73, 353, 356, 998.
şükür	30, 179, 234, 258, 281, 283, 325, 353, 355, 357, 364, 367, 411, 443, 475, 477, 478, 484, 492, 701, 719, 803, 845, 916, 919, 920, 958, 985, 992, 1023, 1040, 1056, 1060, 1072, 1082, 1084, 1110.
~ ehli	<i>Bakınız: ehl-i şükür.</i>
~ kâinatın sebep-i hilkatidir	919.
~ mesleği	607.
~ nimeti ziyadeleştirir	631.
~rû bırakıp şekvaya gitmemek	1051.
~rûn müntehasına vasıl olmak	1023.
Allah'a hakkıyla ~	689.
bayramlardaki ~e tergibat	631.
eda edilmeyen ~ler	489.
halis ~ün tercümanı ve ünvanı	258.
hastalıkta ~	473, 485.
kanaatkârların ~	366.
lisanı ~de istimal	356, 1023.
nimete ~	26, 481, 554, 1051.
Risale-i Nur'un ~ esası	701.
sevinç ve süruru ~e çevirmek	631.
şükürsüzlük	574.
şûphe	21, 22, 217, 1016.
~ li mallarda, zaruret derecesinde iktifa	359.
şûrb	193.

T

taabbüt	289.
taahhüd-i Rabbanî	195, 358, 359.
taahhüt	681.
taam	356, 662, 885, 922, 979.
~ taam üstüne yemek	368.
~ların tatları	988.
leziz ~ları tercih etmek	356, 1023.
taarruz	392.
taarrûf	679, 749.
taarrûf-i Rabbanî	891.
taassubat-ı kavmiye	56.
taassup	374, 625.
taat	68.
taayyün	89, 927.
taayyünat-ı itibariye	833.
tabaka-i avam	409.
tabaka-i havas	409, 1031.
tabaka-i insaniye	205.
tabaka-i mevcudat-ı nefsiye	829.
tabaka-i semavat	205.

tabaka-i sevabit	203.
tabakat-ı arz	201.
tabakat-ı beşer	620.
tabakat-ı evliya	174.
tabakat-ı kuvvet	841.
tabakat-ı meşhure-i Sahabe	63.
tabakat-ı mevcudat	936.
tabakat-ı Sahabe	59.
tabasbus	164.
tabâyi	424, 425, 1035.
tabiat	296, 420, 422, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 436, 438, 440, 441, 444, 446, 448, 450, 451, 452, 623, 875, 882, 887, 902, 905, 936, 981, 1034, 1037, 1038, 1041, 1058, 1107.
~ bataklığı	286, 624.
~ dest-i kudrete perdedir	439.
~ fikri	1039, 1040;
~ <i>bakınız: fikr-i tabiat, fikr-i tabiat.</i>	
~nin muhalâtı	1037.
~ sanat-ı ilâhiyedir, sâni olamaz	936.
~ sanattır sâni olamaz	438.
~ zihayatı yaratamaz	936.
~a sapanların yolu	1039.
~in icat etmesi	422, 441, 905, 1037, 1038, 1039, 1106.
~lar masnudur	905.
~tan gelen fikr-i küfrî	420, 1033.
kanunlara ~ namını takmak	437.
<i>Tabiat Risalesi</i>	1033.
~nin sebep-i telifi	420.
tabiatçı	<i>Bakınız: tabiiyyun.</i>
tabiat-ı eşya	441.
tabiatperest	441.
~lerin cehaletleri	904.
tabiatperestlik	443.
Tâbiîn	65, 67, 68.
~ler içindeki fitneler	251.
~lerin ibadetdeki dereceleri	60.
~lerin tebaiyeti	66, 69.
tabiiyet	379.
tabiiyyun	420, 435, 438, 1038, 1112.
~un fikr-i küfrîsi	432.
tabiiyyunluk	151.
tabip	182;
~ <i>bakınız: doktor.</i>	
tabirât.	
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın ~ı	648.
tabir-i Samedanî	491, 1052.
tabir-i senaiye-i Nebeviye	1118.
tabla-i rahmet	554.
tafdil	685.
tagallüp	408, 409, 411, 1031.
tagayyür	150, 427, 435, 623, 697, 939, 952, 953, 1036.
~den münezzeh tağyir edici	753.
ecelin ~ü	479.
Zat-ı Akdes'in ~ü muhaldir	953.

tagayyürat	753.
kâinattaki ~ kanunu	226.
tağut	296, 300.
tağyir	
~ eden zat	953.
eden	953.
kâinatı ~ eden Zat	952, 1115.
tahabbüb-i lâhî	891.
tahabbüp	443, 681.
tahakküm	392, 408, 409, 411, 412, 467, 1028, 1031.
burjuvaların müstebidâne ~leri	409.
hükemanın ilmi ~ü	202.
tahannün	749.
taharet	1073.
~ muhabbet-i lâhiyenin bir medarıdır	874.
taharri	
risalelerin ~si	576.
taharrük	564.
tahassungâh	216, 464, 1006, 1068.
tahattur	823.
~ların elemleri	1046.
tahavvüf	
kadınların ~ü	455.
tahavvül	154, 226, 427, 492, 943, 970.
tahavvülât	1101.
mevcudattaki ~	875.
zerratin ~ı	876.
tahavvülât-ı muntazama	936, 1112.
tahayyül	396.
tahayyül-i küfrî	216.
tahayyül-i küfür	217.
tahayyül-i şetîm	217.
tahayyüz	623, 699.
tahdis	411.
tahdis-i nimet	73, 87, 338, 998.
tahiyyat	687, 797, 799, 839, 1084.
tahiyye	799.
tahkik	620.
tahkikat	775.
tahlil	450, 1040.
tahlis-i giriban	1086.
tahmidat	691, 973, 1084.
tahmit	691, 693, 990, 1100.
~e münhasır Münacat	1118.
tahribat	213, 214, 220, 237, 369;
<i>bakınız: tahrip.</i>	
az hareketle çok ~	212.
insan ~ından mes'uldür	234.
şeytan ve taraftarlarının ~ı	212.
vicdansızca ~lar	236.
tahrik	953.
~ eden zat	953.
tahrip	209, 222, 236, 409, 645,
747, 875, 1009, 1101; <i>bakınız: tahribat.</i>	
~ kolaydır	209.
~ sehil ve asandır	227.

tahsil-i rızık.	
~ta şiddet-i hırs	1081.
tahsin	685, 958.
tahsis	153, 761.
tahşidat	212, 669.
tahşidat-ı semaviye	670.
tahte's-sıfır	309.
taht-ı saltanat	177.
tahvil	747.
taife.	
sinek ~leri	613.
taife-i enbiya	65.
taife-i nisâ	460.
taife-i nisâiye	464;
<i>bakınız: nisâ, kadın.</i>	
~ ve aile hayatı	467.
taife-i sıddıkın	67.
taife-i verese-i enbiya	67.
takaddüs	623.
takdir	82, 83, 685, 795, 958.
takdirat-ı muntazama	1091.
takdir-i nisbî	1088.
takdis	219, 891, 978, 981, 990, 1084, 1100.
nefsi ~	1010.
takdisat	973.
takiyye	51.
taklit	
Frenkleri ~	301.
taksim-i aklî	438, 1039.
taksimü'l-a'mal	400.
taksirat	240.
takva	174, 211, 273, 305,
418, 457, 483, 484, 520.	
~ dairesinde bulunan talebe ve Risale-i	
Nur	658.
~ dairesindeki Nur Talebeleri irşada	
muhtaç değildir	632.
takviye-i din	119.
talebe	118.
Kur'ân ~leri ve Abdülkadir-i Geylânî	89.
medrese ~lerinin tayinatları	582.
muhlis ~ler	90.
talebeler	165, 166.
talibîn	787.
talimğâh-ı dünya	972.
talim-i lâhî	104.
taltif	334.
tama	271, 402, 1029;
<i>bakınız: hırs.</i>	
ulemaüssûun ~sı	342.
tamah	387.
tamahkârlık	362.
tamir	209, 875, 1101.
tanzif	869, 871, 872, 873, 874, 878, 1100;
<i>bakınız: temizlik, tanzifat.</i>	
umumî ~ ve ism-i Kuddüs	874.

tanzifat	873;	târikü's-salât	444, 445;
bakınız: temizlik, tanzif.		bakınız: namazı terk eden.	
~ memurları	611.	tarz-ı Kur'ân	1083.
hüceyratın ~ı	871.	tarz-ı üslûb-i Nebî-i Zîşan	1084.
tanzif-i kudsî		tasaffi	23.
~den gelen emirler	870.	tasannu	165, 381, 382, 580, 1082.
tanzim	203, 204, 258, 435, 439, 440, 506, 679, 681, 761, 769, 795, 869, 872, 873, 874, 882, 907, 924, 967, 1090.	tasannuat	323.
kaînâtın ~ı	876.	tasarruf	79, 88, 119.
kâinatın ve İslâmiyetin ~ı	815.	tasarrufat	753.
mesailerin ~ı	305.	tasarrufat-ı kudret	915.
muvazenelerin ~ı	873.	tasarrufat-ı kudret-i Rabbaniye	
nimetlerin ~ı	958.	~ ve hayat	917, 1110.
semavatın ~ı	966.	tasarruf-i hakikî	741.
tarafatlık		tasarruf-i hallâkiyet	560.
fitrî ve cibillî ~	45.	tasavvur	256, 396, 553.
İslâmiyet'e ~	45.	tasavvurat-ı batıla	624.
tarassudat	394.	tasavvur-ı küfrî	1008.
tarassut	405, 412.	tasavvur-i dalâlet	216, 217, 1008.
tard-ı şerik	442.	tasdik-i dalâlet	1008.
tarih		tasdik-i küfür	216, 1008.
nakıs ve kısa ~ nazarı	277.	tashih	128, 129.
tarih-i beşerî	277.	tashihat	470, 501.
tarih-i kadim	279.	tashihçiler	129.
tarik	46.	tasrif	683.
tarikât	120, 284, 397, 632, 634.	tasrih	104.
~ ehli	<i>Bakınız: erbab-ı tarikât, ehl-i tarik, ehl-i tarikât.</i>	tasvir	431, 685, 745, 749, 795, 907.
~ erbabı	<i>Bakınız: ehl-i tarik, ehl-i tarikât, erbab-ı tarikât.</i>	taş	200, 685, 960.
~ hevesi	633, 634, 639, 640.	~ların arkadaş hükmüne geçmesi	511.
~ meşrebi	573.	tat	333, 681, 882, 988;
~i yanlış anlamak	632.	bakınız: lezzet	
~teki evrat, ezkâr ve meşrepler	185.	~ alma duygusu	<i>Bakınız: kuvve-i zaika.</i>
İslâmiyete ~ namı verip ilişmek	573.	~ almak	<i>Bakınız: telezzüz.</i>
tarikâtçı		Tatar	522.
Nur Talebelerine ~lık ittihamı	573.	tathir	27, 869, 870, 873.
tarik-ı acz	87.	taun	108, 486, 553.
tarik-ı âliye-i vasiayı	1088.	Tâûs-i Yemenî	61.
tarik-ı fakr	87.	tavuk	306, 307, 308, 324, 463, 653.
tarik-ı hak	178, 222, 374.	tavzif	178, 683, 967, 978, 1104.
~ta çalışanlar Allah'ın vazifesine		tayin	761.
karışmamalı	319.	tayyare-i arz	
~ta gidenlere refakat	379.	~in temizlenmesi	870.
~ta memduh olan müsabaka	383.	tayy-ı zaman	38.
~ta mücahedede kendi vazifesini		tayyibat	799.
düşünmek	1019.	tazaru	316, 319.
~ta sülûk	86.	tazelenme	<i>Bakınız: teceddüt.</i>
tarik-ı hakikat	390.	tazim	1093.
tarik-ı Halidiye-i Nakşiye	116.	tazyik	16, 412.
tarik-ı hidayet	222.	tazyikat	390, 394.
tarik-ı Nakşî	116, 117, 119.	teali	299.
~ muhakkikleri	284.	tealf	1088.
tarik-ı Nakşiye	119.	teanuk	255, 751, 894, 1105.
tarik-ı vahdaniyet	423, 1034.	teavün	255, 295, 383, 751, 894, 1105;
târikü'd-dünya	406, 580, 1030.	bakınız: yardımlaşma.	
		ehl-i İslâm'da ~ün teshili	305.
		tebdil	747.
		kâinatı ~ eden Zat	952, 1115.

tebdil-i mekân	519, 865.
tebdil-i mevasim	1091.
tebeddül	154, 435, 623, 697, 791, 943, 953, 970.
Zat-ı Akdes'in ~ü muhaldir	953.
tebeddülât	1101.
tebliğ	321, 373.
tebliğ-i ubudiyet	654.
tebrik	326.
tebyiz	116, 164, 167.
tebzir	193, 353, 1023.
tecavüp	255, 751, 894, 1105.
tecavüz	212, 222, 227, 234, 322, 445, 454, 455, 645, 1009.
küfür ve dalâlet ~dür	232.
tecavüzat	269.
tecdid-i biat	627.
tecdid-i din	118, 120.
tecdid-i uhuvvet	607.
tecdit	119, 120, 747, 1115.
teceddüd-i hayat	865.
teceddüt	427, 564, 625, 697, 791.
~lezzettir	713.
tecelli-i ehadiyet	765.
tecelli-i kader	795.
tecelli-i zatî	87.
tecelliyat-ı cemal	179.
tecelliyat-ı cemaliye	753.
tecelliyat-ı esma	843.
tecelliyat-ı esma-i lâhiye	1096.
tecelliyat-ı hayretefza	1090.
tecelliyat-ı kemalât	179.
tecelliyat-ı külliye	1088.
tecelliyat-ı mesrude	1084.
tecelliyat-ı rahmet	861.
tecelliyat-ı rububiyet	972.
tecelliyat-ı sıfât	679.
tecelliyat-ı şamile	1089.
tecerrüt	765.
maddeden ~	939.
tecessüm	662.
tecessüs	407.
tecezzi	623, 699.
tecrid-i mutlak	566, 576, 580.
tecrit	1062.
~ hücreleri	1067.
tecrithane	580.
teçhiz	907.
tedabir	
rahîmâne ve kerîmâne ~	977.
tedavi	
~ meşrudur	493.
tedbir	153, 178, 239, 255, 334, 685, 745, 753, 755, 773, 795, 841, 907, 935, 966, 967, 972, 974, 975, 985, 990.
~ ve idarede münasebet	979.

denizlerin ~i	974.
mahlûkatın ~i	646.
rububiyetin ~leri	793.
zeminin ~i	973.
tedbir-i rububiyet	238.
tedenni	
milletin ~si	364.
tedhir	683.
tedris	118.
tedris-i ulûm	117.
tedvir	239, 685.
tedvir-i kâinat	667.
teellüm	293, 359.
teellûmat	865.
ihtiyarlıktan gelen ~	556.
teessüf	24, 574.
ihtiyarlıktan ~	508.
teessür	481, 541, 563.
teessürat	507, 555.
ihtiyarlıktan gelen ~	556.
teessürat-ı hazine	541.
tefahhuş	454.
tefânî	395, 1029.
tefeül	78.
Fütuhu'l-Gayb'ın ~ü	78.
Sözler'e dair ~	74.
tefekkür	18, 54, 154, 674, 791, 994.
~ ibadeti	674.
~ mesleği	674.
~de teshil	674.
tefekkûrat	674, 1093.
tefekkürî	
~ ibadet	403.
Tefekkürname	673, 1083.
tefekkür-i imanî	397.
tefekkür-i kalbî	28.
tefessüh	454.
tefevvuk	164.
tefrik	894.
tefrika	1027.
tefrit	51, 192, 193, 202, 379.
fikirde ~	624.
tefsir	100, 134.
tehdidat	212.
tehdit	214, 1040.
tehevvür	192.
tehlil	801, 990.
tekâlif-i diniye	225.
tekâmül	226, 697.
tekbir	801, 967, 990.
bayram namazlarındaki ~ler	314.
tekbirat	1089.
tekebbür	289, 362, 1015.
tekellûfat	323.
tekellüm	193, 619.

tekemmül	23, 953.
tekke.	
~lerdeki virtler	640.
tekvinî	
~ ayetler	775, 777, 805.
tekye	639.
telâkkiyat-ı amme	273.
telefon	89.
ehl-i hakikatin manevî ~ları	89.
kalp ~u	671.
manevî ~	649, 669.
teleskop	
manevî ~lar	89.
telezzüz	229, 307, 355, 368.
aklın ~ü	721.
habis ahlâklarla ~ edenler	229.
telgraf	89.
telkih	
nebatatın ~i ve sinekler	613.
telkinat	
validenin ~ı	463.
telkinat-ı batıla	623.
telsiz	89.
manevî ~	649.
temas	426.
temaşagâh	942.
temayüz	333, 763.
tembel	306, 309, 444.
~ nefis	612.
tembellik	305, 364, 366, 612, 1017, 1073;
<i>bakınız: atalet.</i>	
~le namazı terk edenler	1040.
a'mal-i uhreviyede ~	1082.
farzda ~	22.
temcit	791, 1084, 1093, 1100.
temeddüh	612.
temellük	165.
temenniyat	865.
temessül	248, 314.
ruhanî ~	351.
temeyyüz	970.
temizleme	<i>Bakınız: tanzif.</i>
temizlik	869, 1100;
<i>bakınız: tanzifat, tanzif, paklık, nezafet.</i>	
temlik	334, 335.
temsil	245, 247, 263, 274, 936;
<i>bakınız: temsilât.</i>	
avamda ~ler	622.
temsilât	247, 250, 286;
<i>bakınız: temsil.</i>	
Risale-i Nur'daki ~	936.
temyiz	761, 894.
tenafür-i kulûp	639.
tenasül	149.
tenasüp	255, 751, 877.
tenevvü-i et'ime	355.
tenezzüh	18, 623.

tenkis	374.
tenkit	391, 392.
tenvin	342.
tenvir	683, 685.
tenzih	1084.
tenzil	685.
terahhum	745, 749.
terakki	23, 191, 210, 226, 409;
<i>bakınız: terakkiyat</i>	
fikren ve ruhen ~	1088.
kâinatın ~si	915.
terakkiyat	151, 305, 615;
<i>bakınız: terakki.</i>	
manevî ~	1030.
terakkiyat-ı ecnebiye	303, 1016.
terakkiyat-ı insaniye	219, 226.
terakkiyat-ı maneviye	497, 532.
âlem-i İslâmın ~si	44.
terakkiyat-ı medeniyet	151.
terakkiyat-ı ruhiye	910, 1109.
terbiye	462, 496, 753, 795,
839, 841, 877, 907, 935, 973, 974.	
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın verdiği ~	299.
mahlûkatın ~si	256.
nebatat ve hayvanatın ~ edilmesi	255, 259.
rububiyetin ~leri	793.
zîhayatın ~ edilmesi	1101.
terbiye-i diniye	465, 1044.
terbiye-i Furkaniye	18.
terbiye-i İslâmiye	462, 463.
terbiye-i kerîm	1090.
terbiye-i Kur'ân	299.
terbiye-i medeniye	465.
terbiye-i nüfus	639.
terbiye-i Rabbaniye	497.
tercih	153.
tereddüt	175.
tereşşuhat-ı siyasiye	407.
tergibat	215.
terhis	178, 300, 553.
~ tezkeresi	573.
hayattan ~	946.
vazife-i hayattan ~	479, 508, 519.
terhisat	886.
terk	213, 236.
terk-i âdet	196.
terk-i dünya	305.
terk-i enaniyet	653.
terk-i ibadet	444, 446.
terkip	450, 900, 1040, 1106.
zîhayatın ~ edilmesi	424.
terkü'l-adat mine'l-mühlikât	196.
tertip	439.
terzik	907, 1090.
tesadüf	424, 450, 875, 882, 937, 982, 1034.

tesanüt	255, 375, 392, 393, 399, 639, 894, 1028, 1105.
mevcudatın ~ü	894.
teşbih	283, 299, 445, 553, 681, 691, 693, 801, 911, 967, 978.
~ eden mevcudatın teşbihatlarını	
keşfeder	445.
~e münhasır Münacat	1118.
bayram namazlarında âlem-i İslâmın ~i	313.
bir tek ~in Said Nursî'ye inkışafı	911.
yıldızlar ~ ederler	202.
teşbihat	445, 689, 691, 693, 715, 753, 799, 801, 910, 967, 968, 973, 1109.
mahlûkatın ~ları ism-i Kuddüs'e bakar	874.
namaz ~ı	619, 673, 675.
namaz ~ında inkışaf eden bir nûkte	626.
Rabbanî ~	833.
Şafiîlerin namaz ~ı ve duası	675.
teşbihat-ı İlâhiye	553.
teşbihhan	717.
teselli	508, 518.
ihytırlıktaki me'yusiyete kudsî ~	574.
imandan ve Kur'ân'dan kudsî ~ler	574.
imanın verdiği ~	514.
imanlı hastayı ~ etmek	1051.
teselli-i iman-ı bilahiret	1056.
teselsül	944, 1037.
devir ve ~	725.
tesettür	182, 453, 454, 455, 460, 1042.
~ emri	
~ fîtrîdir	1042.
~ ve mimsiz medeniyet	1041.
~ fîtrîdir	454, 1041.
~ kadınlar için fîtrîdir	454.
~ ve sefiî medeniyet	1042.
~ün kaldırılması	Bakınız: ref-i tesettür.
~ün ref'i izdivacı azaltır	458.
Allah'a karşı ~	182.
Tesettür Risalesi	469.
tesettürsüzlük	457, 1043.
teshilât	364.
teshir	683, 967, 978.
tesir	493.
tesir-i hakikî	918.
tesir-i icadî	741.
tesis-i ahkâm-ı risalet	49, 50.
tesis-i İslâmiyet	337.
tesis-i uhuvvet	1072.
teslim	45, 380, 507, 569, 1081.
teslim-i silâh	1065.
teslimiyet	175, 496, 497.
hastalıkta ~	480.
tesvit	116, 164, 168.
teşabüh	255, 751.
teşahhus	439.
teşahhusat	753, 763.

teşahhusat-ı vechiye	739.
teşbih	245, 246, 274, 275, 623.
~in hakikat telâkki edilmesi	246.
~in hakikate inkılâbı	247.
Arapça bir ~	275.
teşbihat	247.
avamda ~	622.
Risale-i Nur'daki ~	936.
teşbih-i lâtif-i kudsî	247.
teşehhüt.	
~te âl hakkındaki dua	43.
teşekkele binefsihî	422, 426, 1034, 1035.
teşekki	475.
teşekkül	767, 1036.
cesedin ~ ü	982.
kendi kendine ~	422, 426, 982, 1036.
teşekkülât	203, 450, 771.
teşekkür	326, 490, 920.
~ kâinatın gayesidir	919.
nimetlere ~	919.
teşekkûrat	957, 958.
teşettüt-i efkâr	639.
teşhir	683.
teşhis	153.
teşkil	203, 233, 431, 435, 767.
teşkil-i ceset	982.
teşkil-i eşya	423, 1034.
teşrik-i mesai	400, 1029.
teşrikül-mesai	399, 400.
teşvik	214.
teşvikat	215.
tevacuk	63, 70, 71, 101, 147, 148, 162, 199, 586, 590, 996, 1004.
eşyanın ~u	763.
Risale-i Nur mesleği ve ~	590.
tevacukat	71, 165, 996.
tevacukat-ı acibe	121, 585.
tevacukat-ı lâtime	71, 996.
tevacukat-ı lâtime-i i'caziye	996.
tevacuk-ı lâtime	590.
tevahhuş	479, 630, 711.
tevakkuף	492.
tevatür	1120.
tevazu	299, 362, 411, 1015.
~daki mükafat	653.
mütekebbirlere karşı ~ etmemek	415.
tevbe	316, 498, 499, 569, 1054;
bakınız: istiğfar.	
hapiste ~	574.
teveccüh	394, 413, 518, 1032.
Allah'ın ~ü	154.
teveccüh-i amme	400, 408, 413, 571, 1029.
teveccüh-i nâs	366, 372, 373, 411, 1032.
teveccüh-i rahmet	863.
teveddüt	679, 749.
tevehhüm	216, 220, 325, 331, 374, 481, 553.

hastalıkta ~	481.	ticaret	362, 364, 1077.
tevehhüm-i beka	34.	uhrevî ~	1054.
tevehhüm-i ebediyet	396, 573.	ticaret-i uhreviye	497, 520.
tevekkül	28, 29, 177, 380, 496, 849, 1081.	tıfl-ı nevresîde	821.
~deki muaccel sevap	653.	tilki	365, 379.
~le belâ küçülür	29.	tılsım-ı kâinat	809, 813, 942, 944.
hastalıkta ~	482, 484, 1049.	~in keşşafı	892.
musibette ~	29.	tinnineyn	246.
tevellüdat	294.	tıp	885.
~ ve vefiyatların tanzimi	876.	tiryaki	359.
~ ve vefiyattaki muvazene	877.	tiryak-ı kudsi	498, 1054.
tevellüdat-ı semekiye	609.	<i>Tiryakî Marazî'l-Bid'a</i>	54, 173, 994.
tevellüt		tohum	332, 333, 431, 529, 558, 618, 677, 745, 747, 761, 927, 930, 1021, 1091.
ölme için ~	549.	~lar ve vahdet	745.
tevfik	74, 115, 374.	çam ~u	536.
tevfik-i ilâhî	375, 411.	tokat	164, 220, 334.
tevhid	153, 532, 533, 538, 675, 759, 791, 884, 893, 895, 897, 906, 907, 909, 910, 930, 1103, 1021, 1093.	hizmette ~	170.
~ mertebeleri	779.	mülhitlere vurulan şiddetli ~lar	420.
~ nuru	<i>Bakınız: nur-i tevhid.</i>	Nur risalelerinin ~ları	577.
~ ve beşerin arzuları	909.	Risale-i Nur'un münafıklara manevî ~ları	569.
~ ve ihya fiili	931.	şefkat ~ı	157, 158, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 168, 171, 638, 639, 640.
~ ve Muhammed'in (a.s.m.) risaleti	909, 1108.	zecir ~dı	158.
~deki ezvak-ı imaniye	538.	Topal Şükrü Efendi	132.
~deki kolaylık	449.	Tophane	658.
~e dair bir marifetname	673.	toplum	
~e dair dört remiz	328.	~ hayatı	<i>Bakınız: hayat-ı içtimaiye.</i>
~e dair remizler	1020.	toprak	199, 200, 231, 248, 332, 431, 529, 618, 646, 871, 971, 976, 977, 1021, 1038; <i>bakınız: türab.</i>
Kur'ân'ın gösterdiği ~	152.	~ altındaki cismin çıkışı	618.
tevhid-i hakikî	893, 909, 1104.	~ hıfz ve hayat arşdır	646.
~nin meratibi	1108.	gaflet nazarıyla ~	513.
tevil	148, 149.	iman nazarıyla ~	515.
tevilât	143, 149.	topuz	269, 271.
muahaddislerin ~ının hadis zannedilmesi	250.	toz	871.
Tevrat	60.	Tuba-i Cennet	1016.
~'in senasına mazhar olanlar	68.	tufan	231, 553.
~'in tercümelerle tahrifatı	60.	tûl-i emel	396, 492, 1029.
~'taki evsaf-ı Sahabe	60.	turuk	44.
tevzin	679, 681, 769, 797, 872, 873, 874, 875, 882.	tuyur	<i>Bakınız: kuş.</i>
tezahür	155.	~un arifi	618.
tezahürat-ı celâliye		tuyur-i semaviye	870.
~ ve risale-i Ahmediye	891.	tuz	976.
tezahürat-ı cemaliye		tür	<i>Bakınız: enva, nevi.</i>
~ ve risalet-i Ahmediye	891.	~lû illetler ve rahmet	319.
tezahürat-ı rububiyet	890.	~lû muhabbetler	188.
tezellül	165, 297, 362, 373, 415, 1082.	türab	199; <i>bakınız: toprak.</i>
tezyid-i derecat	639.	Türkçe	416.
tezyin	435, 506, 685, 769, 771, 797, 872, 873, 874.	~ ezan	161.
tezyinat	873.	Türkler	142.

U

ubudiyet	28, 227, 281, 283, 312, 313, 321, 390, 442, 443, 479, 498, 655, 656, 891, 919, 1017, 1040, 1054, 1060, 1117;
<i>bakınız: kulluk.</i>	
~ kâinatın gayesidir	919.
~ ve hastalıklar	28.
~ ve insan	655.
~in dâisi ve neticesi	321.
~in dünyaya ait faydaları	321, 1019.
~in esası	323, 1019.
~in kısmen iptali	322, 1019.
~in menşei ve neticesi	1019.
~in semeratı ve fevaidi	321.
~le kendini Allah'a sevdirmek	883.
~te ihlâs	322.
~te istenilmeden verilen neticeler	321.
~te müstehap olan sünnetin terki	185.
~te müşevvik ve müreccih	321, 322.
~te tasannuat ve hodfüruşluk	323.
cemiyete ait bir ~	181.
halis ve rıyasız ~	24.
hastalık ve musibette ~	23.
hastalıkla ~e halel gelmesi	20.
ihthiyarlıkta ~kârane tavır takınmak	556.
insanın ~inin azameti	313.
Kur'ân şakirdinin ~i	297.
rahmete ~le ihtiram	556.
Resul-i Ekrem'in ders verdiği ~	314.
rızka çalışmak bahanesiyle ~i terk etmek	655.
rızka çalışmak için ~i terketmemek	655.
rububiyeti imtihan tarzı ~e münafidir	320.
ubudiyet-i ilâhiye	20.
ubudiyet-i insaniye	232.
ubudiyet-i Muhammediye.	
~nin velâyeti	1109.
~nin velâyeti ve sair velâyetler	910.
ubudiyet-i Sübhaniye	36.
ucuzluk	900.
uhrevî	400;
<i>bakınız: ahiret.</i>	
~ azap	<i>Bakınız: azab-ı uhrevî.</i>
~ bir ticaretgâh	515.
~ cehennemlerden kurtulmak	225.
~ hayat	<i>Bakınız: hayat-ı uhreviye.</i>
~ hizmet-i Kur'âniyede fütur	160.
~ hizmetlerde ihlâs	389, 1027.
~ inkılâbat	288.
~ kazanç	1029.
~ menziller	475.
~ saadetin inkişafı	466.
~ ticaret	1054.
Uhud	57, 228.
uhuvvet	52, 374, 376, 383, 392, 395, 401, 402, 487, 561, 1087;

<i>bakınız: kardeşlik.</i>	
~ düsturu	<i>Bakınız: düstur-i uhuvvet.</i>
~ mesleği	401, 402.
dalâlet nazarında eşya arasında ~ yoktur	715.
ehl-i dalâletin ~leri	715.
ehl-i imanın ~i	1087.
uhuvvet-i hakikiye	498.
ukalâ-i kâmilin	821.
ukba	329.
ukul	255, 256.
ukul-i münevvere	988.
ukul-i nuraniye	775.
ulema	52, 343, 346, 365, 416;
<i>bakınız: âlim, allâme.</i>	
~ ve ümerâ	365.
~nın hırsı	365.
~nin ilmi	365.
~nın insaf ve hakperestlik düsturu	387.
bid'akâr ~lar	345.
felekiyun ~sı	246.
kötü ~	<i>Bakınız: ulemaüssü.</i>
Müslüman olan Benî İsrail ~sı	245.
ulema-i hakikat	403.
ulema-i Yehud	
~un Peygamber-i Zîşanın ümmiliğine taarruzu	620.
ulema-i zahiriye	285.
ulemaüssü	340, 341, 342, 343, 345, 346, 348.
ulûhiyet	313, 438, 442, 608, 656, 759, 843, 989, 1091.
~i inkâr	1038.
~in ahkâmını mahlûkata vermek	936.
~in berahin-i neyyiresi	757.
kâinat hesabına ~i inkâr	623.
zerrelerin ~ini kabul edenler	937.
ulûhiyet-i mutlaka	239, 795, 1017.
ulûm	151;
<i>bakınız: ilim.</i>	
~a göre insan	290.
insaniyetperverâne ~	151.
medrese ~	114.
ulûm-i imaniye	1031.
~ye çalışmak	1018.
ulûm-i Kur'âniye	1031.
ulûm-i ahirîn	347.
ulûm-i esrar-ı mühimme	339.
ulûm-i esrariye	346.
ulûm-i evvelîn	347.
ulûm-i felsefe	531.
ulûm-i felsefiye	532.
ulûm-i hafiye	147.
ulûm-i imaniye	411.
ulûm-i İslâmiye	100, 101, 531, 625.
~ye perde çeken şakiler	100.
ulûm-i Kur'âniye	411, 605.
ulûm-i mühimme	64.

ulüvv-i cenap	383, 640.
ulüvv-i himmet	305, 376, 383, 402, 640.
~in sû-i istimali	376.
ulüvvücenaplık	569.
ulvî	
~ âlemlerin tabakatı	203.
Umdetü'l-Vesail	116.
umumî.	
~ beka duası	34.
~ ef'al	907.
~ emniyet	1065.
~ hayat ve camit	309.
~ kuvvet	936, 1112.
~tanzif ve ism-i Kuddüs	874.
~tezyin ve tathir	873.
umur	
âlem-i şهادete girmeyen ~	282.
umur-i diniye	
~de rekabet ve kıskançlık olmamalıdır	384.
umur-i dünyeviye	400.
umur-i gaybiye	282, 337.
umur-i hayriye	390.
~deki kanunların mümessilleri	230.
umur-i şerriye.	
~deki zîşuur perde	230.
~nin mümessilleri ve mübaşirleri	230.
umur-i uhreviye.	
~de rekabet ve kıskançlık	384.
unsur	231, 285,
871, 873, 875, 894, 896, 1101, 1105, 1119;	
<i>bakınız: anasır.</i>	
~lar ve kayyumiyet	941.
~lardan zîhayatın halk edilmesi	761.
~ların hidemat ve harekâtlarının tanzimi	876.
dört ~	199.
hava ~u	200, 896, 1079.
meşhur yedi nevi külli ~	199.
yetmiş basit ve cüz'î ~	199.
unsur-i hava	
~ emir ve irade arşdır	646, 647.
unsur-i havaiye.	
~nin emr-i kün feyekûn'e itaati	647.
unsur-i nur.	
~ ilim ve hikmet arşdır	646.
urvetü'l-vüska	657.
usul-i İslâmiye	48.
usulüddin	40.
usûl-i şeriat	304.
uydu	<i>Bakınız: peyk.</i>
uyku	629.
~ üç nevidir	628.
~ ve ömür	629.
~nun üç nev'i	1075.
gaflet ~su	523.
gençliğin ~su	517.
gençliğin gaflet ~su	317.

gençlik gecesinin ~su	503.
ikinci vaktinde ~	629.
kaylûle ve gece ~su	629.
ömrü ve rızkı tezyit eden ~	629.
ömrün noksanıyetine sebep olan ~	629.
rızkın bereketsizliğine sebep olan ~	628.
sünnete aykırı olan ~	628.
sünnet-i seniye olan ~	629.
uzlet	529.
uzuv	307.
hastalıklı ~	1052.

Ü

ücret	373, 461, 463, 654, 705.
~e kanaat	366.
~li muhabbet	323.
amelin ~i amelin içindedir	306.
hizmette ~	632.
maddî ve manevî ~	372.
muaccel ~	372.
nefs-i hizmetteki ~	308.
ümerâ	365.
~ ve ülema	365.
~nın cehli	365.
ümit	16, 292, 504, 1087.
ümitsizlik	<i>Bakınız: yeis.</i>
ümmet 41, 44, 65, 68, 147, 252, 265, 314, 350,	
373, 505.	
~ olmak	1096.
~ ve Âl-i Beyt	44.
~ ve Hazret-i Ali	47.
~i irşat	47.
~in Âl-i Beyte meveddeti	44.
~in ebedî ihtiyacı ve zat-ı Ahmediyeye	
gelen rahmet	626.
~in gafilleri	192.
~in hadsiz salâvatı	41, 265.
~in hasenatı ve Muhammed (a.s.m.)	1108.
~in hasenatı ve zat-ı Ahmediye	910.
~in salavatları ve Muhammed (a.s.m.)	910,
1108.	
Resul-i Ekrem'in ~i ne şefkati	40, 183.
teşehütte ~in âl hakkındaki duası	43.
ümmet-i Muhammediye	44, 392.
~yi sahil-i selâmete çıkaran hizmet	1028.
ümmetî, ümmetî	41, 505.
Ümmî Sinan Divanı	74.
ünsiyet	18, 511, 512, 514, 543, 715, 1073.
gurbette sineklerin ~i	611.
imandaki ~	711.
ünûset	282.
üslûb-i Hazret-i Muhammed	1083.
üslûb-i Kur'âniye.	
~deki cezalet ve selâsetteki fitrîlik	1018.
üslûb-i Arabî	
~de yedi, yetmiş, yediyüz	204.

üslûb-i Arabiye	274.
üslûb-i Kur'ânî	
~deki cezalet, selâset ve fitrîlik	316.
Üstad-ı Kudsî	603.
üstad-ı mutlak	321.
Üstat	74, 75, 76, 77,
99, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123,	
124, 125, 126, 127, 128, 129, 135, 138, 139,	
140, 161, 162, 164, 165, 168, 326, 327, 343,	
544, 658, 1020, 1062, 1065, 1066;	
<i>bakınız: Said Nursî.</i>	
~'a neşr-i hakikat cihetinde yardım	403.
~'in başına gelen müthiş musibet	135.
~'in iktisat ve kanaat düsturu	164.
~'in ismi	342.
~'in işkenceli esareti	343.
~'in lâkâbı	76, 342.
~'in maişetindeki iktisadı	131.
~'in Ramazan'da yediği gıdanın miktarı	132.
~'in tecrit edilmesi	1061.
~'in yağmur duası etmesi	125, 138.
~'in zehirlenmesi	1066.
~ ve yağmur	123.
sineğin ~i taciz etmemesi	418.
üstatlık	395.
üveysî	
~ tarzda ders	588.
Üzeyr (a.s.)	656.
üzüntü	855;
<i>bakınız: gam, keder.</i>	

V

vâ esefa	475, 476, 481, 538.
vâ hasreta	475, 476, 538.
vaad-i lâhî	234.
Vacibü'l-Vücut	428, 434, 441, 561, 695, 699,
777, 807, 825, 831, 835, 915, 936, 937, 967,	
971, 974, 979, 986, 1035, 1118, 1119.	
~'un mücerret cemalinin cilveleri	751.
~'un tagayyür ve tebeddülü muhaldir	953.
~'un vücudu ve vahdeti	1119.
vacip	180, 185.
sünnetin ~ kısmı	190.
vadi	755.
Vâfi	851, 853.
vahdanî	
~ deliller	873.
~ fiiller	873, 907.
vahdaniyet	284, 331, 421, 675, 733, 779, 781,
791, 817, 821, 872, 893, 894, 895, 897, 930,	
965, 986, 1093, 1094, 1100, 1105, 1120.	
~ bürhanları	861.
~ ve Muhammed'in (a.s.m.) risaleti	909.
~teki haşmet	979.
vahdaniyet-i lâhiye	421, 443, 733, 811, 872,
1020, 1033, 1094, 1099.	

vahdet	256, 260, 261, 283, 425,
428, 438, 448, 560, 647, 733, 745, 755, 791,	
872, 880, 883, 893, 894, 898, 906, 907, 908,	
918, 939, 954, 965, 966, 967, 968, 970, 971,	
973, 974, 976, 979, 982, 1039, 1090, 1093,	
1103, 1106, 1108.	
~ arkasında ehadiyet	261.
~ ve beşerin arzuları	909.
~ ve ism-i Ferd	954.
~ ve kesret	898.
~ ve suhulet	900.
~e intisaptaki kuvvet	735, 899.
~in âyineleri	745.
~le icat	737.
~le kalbin itminanı	1091.
~teki gayr-ı mahdud kudret	735.
~teki kolaylık	446, 449, 1040, 1107.
~teki sühulet	446, 448, 737, 904.
~teki sühulet-i mutlaka	735.
hayat ve ~	914.
kâinattaki ~	954.
kâinattaki ~ ve ism-i Ferd	896.
kâinattaki intizam-ı ekmele ve ~	906.
kesret içinde ~	261.
mevcudatın ~i	1115.
vahidin ~i	1035.
vahdet-i Bâri	1089, 1119.
vahdet-i cinsiye	982.
vahdet-i hakikî	154.
vahdet-i idare	976, 982.
vahdet-i lâhiye	908, 1108, 1120.
vahdet-i mutlaka	937.
vahdet-i nev'iye	896, 982.
vahdet-i Rabbaniye	869.
vahdet-i tedbir	976, 982.
vahdet-i vücut	894.
vahdetülvücut	141, 151, 153, 156, 622, 1000.
~ ehli	<i>Bakınız: ehl-i vahdetülvücut.</i>
~ meşrebi	143, 152, 156, 623.
~ masıvanın rububiyetini reddeder	623.
~ masıvayı inkâr eder	623.
~nin avamdaki tesiri	623.
~nin zararları	1074.
~a dair meseleleri okumak	625.
~tan bahsetmenin şartı	624.
~telkinat-ı batılaya medar olur	623.
~u telkin etmek nefis-i emmareyi şımartır	623.
~u telkin etmek zarar verir	622.
~un üç mühim zararı	623.
vahdetüşşuhut	156.
Vahhabilik	51.
Vahib	743.
Vahib-i Hayat	839.
Vahid 675, 723, 733, 763, 811, 893, 1101, 1104.	
~'in bilinmesi	779.
~'in kudreti	755.
~'in vücudunu ispat	781.

Vahid-i Ehad	425, 428, 429, 433, 443, 447, 624, 695, 769, 819, 872, 873, 930, 931, 967, 971, 1034, 1035, 1118, 1119.	~ ve rahîmiyet	719.
~in bilinmesi	908.	~ndeki zevk ve mükafat	653.
Vahid-i Ehad ve Samed	1091.	~ni sû-i istimal etmesi	462.
vahid-i kıyasî	302, 917, 960.	~nin veledi için ruhunu feda etmesi	461.
vahidiyet	255, 256, 769, 956, 1091, 1116.	~ye hizmet	1054.
~i çinde ehadiyet	255, 982.	~ye hürmet	1067.
~teki sikke-i ehadiyet	256.	~ye itaat	497.
kesret içinde ~ tecellisi	260.	en birinci muallim ~ dir	462.
Vahidü'l-Ehad	807, 1092.	hasta ~ye hizmet sevaptır	488.
vahit	425, 426.	hasta ~ye hürmet ve şefkat	488.
~in vahdeti	1035.	hastalıkta ~nin şefkati	1052.
vahiy	667, 819.	hayvanî ~ler ve yavruları	307.
~ sağlam ve müstakimdir	670.	ihtiyar ~ye şefkat ve hürmet	526.
vahşet	18, 435, 487, 511, 512, 519, 715, 1085.	umum ~lerin şefkatleri	259.
~i izale	1056.	veledin ~ye şefaati	462.
~in ünsiyete inkılâp etmesi	18.	validelik	
vahşet-i mutlaka	257.	~ şefkati	
vahşî.		~nin inkişafı	464.
~ hayvanlar	610.	~nin sû-i istimali	463.
~ tabiiyyun	1038.	Van	113, 118, 158, 160, 343, 546, 547, 550.
vahy-i ilâhiye	924.	~ Kal'ası	1060.
vahy-i Kur'ân	926.	~ Kalesi	95, 546, 549.
~in hâdise-i kudsiyesi ve şeytanların		~ medresesi	549, 552.
tardedilmeleri	669.	Rus'un ~'i istilâsı	1059.
vahy-i Kur'ânî	670, 672.	varidat	886.
~ ve hayat	926.	~ ve masarîf	875, 876.
~nin derece-i haşmeti	670.	~ ve masarîfin muvazenelerinin tanzimi	873.
~nin haşmet-i saltanatı	670.	Vâris	721, 827.
vahy-i Rabbanî	612, 813.	vâris-i Muhammedî	117.
vahy-i semavî	134.	vâris-i Nebî	1072.
vaiz	182.	Varşova	95, 524.
vaiz-i umumîlik	343.	varta	823.
vakar	362.	vâsi.	
vakar-ı ilmiye	415.	~ âlem	1086.
vakıf	327.	vasıta	920.
vakit.		vasıta-i hayrat	520.
~ini kıymettar şeylere sarf etmek	383.	vasıta-i ihlâs	419.
vakt-i hacet	919.	vasıta-i necat	16.
vakt-i kerahet	628.	vasıta-i tahakküm	411.
vakt-i nüzul	919.	vasıta-i tegallüp	411.
vaktü'z-zuhr	629.	vatan	269, 407, 644.
vali	405, 407.	~in asayışı ve Risale-i Nur	572.
valide	149, 356, 462, 496, 497, 1053, 1054;	~in emniyet ve asayışı	1065.
bakınız: anne, ana.		~in gençleri firenkleri taklit etmemelidir	301.
~ balıklar ve yavruları	609.	vatan-ı dünyevî.	
~ ve veledi bulunan ilâh olamaz	656.	~nin semavî taşlardan korunması	870.
~lerin vazifeleri	307.	vatanperverlik	416.
~lerin yavrulara terahhumu	745.	vav-ı atıf	70.
~nin defter-i a'mali	462.	vazife	307, 413, 414, 883, 1017.
~nin duasını almak	488, 497, 1054.	~deki lezzet	307.
~nin fedakârlığı	462.	bütün beşeri alâkadar eden ~	1032.
~nin halis muhabbeti	324.	ebed yolcularına vesika verme ~ si	414.
~nin manevî ders ve telkinatı	463.	fitrî ~ler	985.
~nin şefkati	196, 324, 463, 497.	hakîmâne ~ler	969.
~ nimettir	719.	hayvanatın ~lerindeki lezzet	307, 308.
		manevî ~ler	414, 1032.

milletin itaat ve hürmetine istinat eden ~ler	414.
vazifedar	413, 951.
vazife-i ailevî	466.
vazife-i âliye	232.
vazife-i beşeriye	190.
vazife-i diniye	29, 520, 567, 1065.
vazife-i fitrat	31.
vazife-i fitriye	306, 309, 461, 1017.
vazife-i hakikiye	147.
vazife-i hayat	480.
~tan paydos	1048.
~tan terhis	479, 508, 519.
vazife-i hayatiye	23.
vazife-i ilâhiye	323, 376, 1020.
~ye karışmamak	377.
vazife-i ilmiye	567, 1065.
vazife-i imaniye	390, 1028.
vazife-i insaniyet	611.
vazife-i kudsiye	377, 1065.
~deki hüccet ve deliller	147.
~den vazgeçmemek	574.
vazife-i kudsiye-i Kur'âniye	270.
vazife-i maneviye	161.
vazife-i memuriyet	1019.
vazife-i nübüvvet	41, 42, 809.
vazife-i Rabbaniye	627.
vazife-i risalet	42, 43, 44, 251, 252, 654, 813.
vazife-i sadakat	126.
vazife-i şükraniye	356.
vazife-i ubudiyet	20, 22, 1019.
vazife-i uhreviye	379, 383, 388.
~de kanaatsizlik	376.
vaziyet-i bîhuş	819.
vaziyet-i kanaatkârane	365.
vaziyet-i me'yusâne	1076.
vaziyet-i siyasiye	268.
vaziyet-i ubudiyet	179.
ve ni'me'l-Vekil	849.
ve't-tahiyyâtü	797.
veba	108.
sari ~	1016.
vech-i rahmet	224, 607, 1072.
Vedûd	511, 679, 749, 827, 891.
~'un kendisini tanıttırması	745.
Vedûdü'l-Mecîd	785.
vefa	
ehl-i imanın ~sı	1087.
vefat	230, 530, 540, 550, 918;
~bakiniz: mevt, ölüm.	
~ edenlerin itirazları ve perdeler	918.
~ etmiş hayvanların etleri ve âkilüllâhm	610.
~ firak değil visaldir	529.
çocuk doğurmaktan gelen hastalıkla ~	486.
gark, hark ve taun ile ~	486.
ihtiyarlıkta ~i hoş görmek	530.

kâfir ve ~	223.
kâinatın ~ı	926.
loğusa zamanında ~	1050.
vefat-ı Nebevî	59.
vefiyat	294.
tevellûdat ve ~ların tanzimi	876.
tevellûdat ve ~ taki muvazene	877.
Vehhâb	775.
Vehhabî	88.
Vehhâb-ı Rezzak	971.
Vehhabîler	346.
Vehhâbü'l-Feyyaz	1092.
vehham	494.
vehim	25, 220, 331, 401, 695;
~bakiniz: evham.	
~in hükmetmesi	220.
~in tahakkümü	25.
vehmî.	
~ hastalık	493, 1052.
~in hakikate inkilâbı	494.
~in ilacı	494.
Vekil	851, 853, 855.
velâyet	49, 50, 386, 486.
~ derecesini kazandıran hastalıklar	486.
~ ehli	~Bakiniz: ehl-i velâyet.
nübüvvetin ~e nispeten derecesi	49.
ubudiyet-i Muhammediyenin ~i	1109.
ubudiyet-i Muhammediyenin ~i ve sair ~ler	910.
velâyet-i kübra	632, 639.
velet	462;
~bakiniz: çocuk, evlât.	
~in peder ve valideye itaati	498.
~in valideye şefaati	462.
bahtiyar ~	498.
bedbaht ~	498.
veli	175, 634, 691;
~bakiniz: evliyaullah, evliya.	
~ makamındaki şehit ve gaziler	573.
büyük ~lerin mazi ve müstakbeli müşahade-leri	104.
Velid	349.
velîlik	~Bakiniz: velâyet.
Veliyyü'l-Ganî	783.
velvele-i teşhir	891.
veraset-i mutlaka	50, 87.
veraset-i Nebeviye	88.
~nin cemaati	42.
veraset-i nübüvvet	49, 50, 145, 153, 351.
verese-i enbiya	418.
verese-i Nebeviye	42.
verese-i Nübüvvet	42.
vesait	281, 438.
~ perdedir	920.
vesait-i zahiriye	283.
vesâyâ	493.

vesika		Kur'ân hurufatının ~leri	650.
ebed yolcularına ~	414.	vücud-i ilâhiye	22, 1033.
vesile	112, 264, 272, 383.	vücud-i ilmî	437, 928.
vesile-i icabe-i dua	15.	vücud-i insan	391.
vesile-i makasıt	381, 390.	vücud-i maddî	648.
vesile-i salâvat	273.	vücud-i mahlûkat	423.
vesile-i şükran	920.	vücud-i manevî	928.
vesile-i ticaret	520.	vücud-i melâike.	
vesilelik	272, 327.	hayat ~ yi iktiza eder	916.
vesvese	21, 175, 235, 317.	vücud-i misalî	145, 146.
hakaik-ı imaniyenin azameti cihetinden		vücud-i nakşiye	650.
gelen ~	238.	Vücud-i Vacib	146, 675, 779.
vezaif-i âliye	212.	esma ile ~'i ispat	781.
vezaif-i azîme-i İslâmiyet	44.	vücud-i zihnî	
vezaif-i havaîye	649.	Kur'ân hurufatının ~leri	650.
vicdan	285, 292, 293, 359, 411, 478, 711, 821, 1080, 1086.	vücuh-i i'caz	56, 63.
~ sahibi	719.	vücuh-i i'caziye	996.
~ ve ahirete iman	711.	vücuh-i seb'a	206.
~ ve iman	711.	vücub	432, 434, 765, 845.
~sızca tahribatlar	236.	~un en sebatlı derecesi	939.
mürtedin ~ı	303.	vücut	23, 36, 144, 145, 146, 149, 154, 213, 234, 281, 283, 325, 334, 421, 422, 424, 425, 427, 428, 429, 431, 438, 448, 451, 473, 492, 503, 537, 561, 737, 749, 831, 833, 835, 837, 839, 845, 873, 874, 900, 901, 902, 905, 918, 927, 939, 944, 946, 952, 1007, 1034, 1058, 1095, 1063, 1096, 1111.
vifak	372.	~ hayr-ı mahzûr	213.
nifakta ~	374.	~ taki duygular	902.
vilâyat-ı şarkiye	343.	~ taki mülevves kanın haccamları	612.
~deki medreseler	582.	~ taki zerrat ve asbap	535.
vilâyet	407.	~ taki zerreler	
Virdü'l-İşâ	99, 101.	~in dikkat ve ihtiyatları	427.
virt	299, 321, 345, 482, 791, 1019, 1093;	~in gösterdikleri intizam ve sanat	428.
bakınız: evrat.		~in hareketleri	427.
~in akim kalması	322.	~ ve esma	23.
Hazret-i Hızır'ın ~i	675, 779, 1093.	~ ve hayat	927.
Kur'ân tilmizlerinin ~lerini okumaları	299.	~ ve ilim	761.
Resul-i Ekrem'den mervi olmayan ~ler	185.	~da en muzır hâl	368.
tekkelerdeki ~ler	640.	~da giden yol	515.
visal	36, 37, 152, 153, 529, 562, 1063;	~da Kudret-i Ezeliye ile sebat verilmesi	146.
bakınız: kavuşmak.		~du icat etmek	449.
livechillâh ~	36.	~du tabiat ve esbaba isnat etmek	429.
muvakkat firakta daimî ~	561.	~dun cihazatının mizan-ı mahsusla toplanması	535.
Volga Nehri	522, 523, 524.	~dun devamı	209.
vücub	432.	~dun en kuvvetli mertebesi	939.
vücub-i vahdet	1090.	~dun en sağlam sıfâtı	939.
Vücub-i Vücud	1091, 1118.	~dun en sebatlı derecesi	939.
vücub-i vücut	623, 699, 811, 817, 872, 915, 924, 926, 947, 965, 966, 967, 968, 970, 973, 976, 978, 979, 981, 986, 1059, 1090, 1091, 1093, 1094, 1119, 1120.	~dun en zayıf mertebesi	939.
~a iki cihetle şehadet	310.	~dun icat edilmesi	1107.
~u ispat	1089.	~dun idaresinde iktisat ve israf	1023.
hayat ve ~	914.	~dun teâlisi	564.
vücudî	213.	ademe ~rengi vermek	26.
vücud-i beşer	1023.	daimî bir ~	825.
vücud-i eşya	648.	eşyanın ~a gelişi	534, 761.
~yı esbaba vermek	1035.	eşyanın ~u ve Kayyum	935.
vücud-i haricî	143, 144, 145, 146, 441, 451, 534, 737, 901, 927, 928.	hâdis ~	146.
vücud-i havai			

hadsiz ~ların firaksız envarını kazanmak	562.
hâl-i hazır ~	791.
her şeyin ~a gelmesi	536.
iman gözüyle insanın ~u	561.
iman gözüyle mü'minin ~u	561.
iman hadsiz ~ları kazandırır	561.
insanın ~undaki intizam	354.
insanın ~undaki zerrelerin hareketleri	427.
mazhar ve münevver bir ~	835.
mevcudatın ~a gelmesi	422.
mevcudun ~ bulması	1039.
mevcudun ~u	1039.
misalî ~	952.
mü'minin ~u	561.
mü'minin ~una muhabbeti	188.
sühuletli ~	1038.
yoğa ~rengi vermek	482.
zail ~tan daimî ~lara geçiş	835.
zerrelerin ~ları teşkil etmeleri	901.
zihhayata ~ vermek	535.
vüs'at-i mutlaka	733.
vüs'at-i rahmet	399, 968.
vüs'at-i rahmet-i ilâhiye	386.

Y

Yâ Sabûr	1046.
Yâ Şeyh	77.
yabanî.	
~ arıların dizginlenmesi	613.
~ hayvanların cenazelerinin toplanması	610.
~ keçiler	380.
yağ	229.
yağmur	122, 123, 125, 126, 131, 140, 280, 281, 282, 316, 332, 662, 664, 677, 896, 920, 967, 968, 969, 1119.
~ âb-ı hayat ve rahmettir	664.
~ damlalarının ihtizazı	685.
~ duası	123, 125, 126, 138.
~ hizmet-i Kur'ân'la münasebettardır	125.
~ rahmettir	662.
~ ve Yâsin Suresi	124.
~un mukaddematı ve mebadileri	282.
~un muttarit kaideye tâbi olmaması	281.
~un muttarit kanuna tâbi kılınmaması	919.
~un vakt-i nüzulü	280, 281, 282, 919.
Risale-i Nur ve ~	124.
Üstadın ~ duası etmesi	125.
Yahudi	382.
~ dini ve İslâmiyet	58.
~ milletinin hırsı	365.
yâ-i nida	108.
yakaza	39.
yakîn	217.
imandaki ~de şek	216.

yakînî.	
~ bürhanlar	986.
Yakup Cemal	352.
yalan.	
~larla nefsi medih ve tenzih	665.
yalnızlık	1073.
yalvarmak.	
Allah'a ~	533.
yaprak	149.
Yaratan	473, 974.
Yaratıcı	966.
yardım	381;
~ <i>bakınız: muavenet.</i>	
yardımlaşma	<i>Bakınız: muavenet, teavûn.</i>
~ kanunu	295.
~ prensibi	<i>Bakınız: düstur-i teavûn.</i>
hakka hizmette ~	387.
yasak	<i>Bakınız: nevahi.</i>
gaybdan haber vermeye dair kudsî ~	104.
yasakçı	572, 1065.
Yâsin Suresi	<i>Bakınız: Sure-i Yâsin.</i>
~ ve yağmur	124.
Yâsin-i Şerif	125.
yaşamak	295, 1113.
yaşlı	630;
~ <i>bakınız: ihtiyar.</i>	
yatmak	174.
yatsı	823.
yaver-i ekrem	626.
yavru	307, 496, 525, 983, 1053.
~ balıkların kumandanları	609.
~ ve valide	525.
~ların lisan-ı hâllerile kanaatleri	364.
~nun aczi, zaafı ve rahmet	525.
~nun rahm-ı maderde rızkının verilmesi	196.
hayvanî validelerin ~ları himayeleri	307.
valide balıklar ve ~ları	609.
yaz	521, 969.
Ye'cüc	276, 278, 279, 1015.
ye's	1085.
ye'se	1072.
ye's-i mutlak	483.
yedi	199, 204.
~ kat	199.
~ arz	198.
~ arzın âlemleri	199.
~ semavatın halk edilmesi	204.
~ zemin	194.
~ kıt'a	199.
~ manzumat	203.
~ manzumat-ı şümusiye	205.
~ nevi küllî unsur	199.
~ semavat	206.
~ semavat mana-i küllisindeki yedi kat mana	205.
~ sıfat-ı ilâhiye	924.

~ tabaka semavat	194.
~ tabaka-i beşeriye ve ayetın yedi kat manası	205.
arzin ~ tabakası	200.
küre-i arza benzeyen ~ küre-i uhra	199.
küre-i arzin ~ külli tabakası	200.
madde-i esiriyenin ~ nevi tabakatı	203.
nebatat ve hayvanatın ~ tabakaları	199.
semavat ~ dir	204.
semavî ~ küre-i ahar	205.
yeis	216, 218, 504, 506, 507.
~le şeytana maskara olmak	216.
yeknesak.	
~ hayat	491, 1052.
~ istirahat	492.
~ istirahatta hayat	23.
yeknesaklık	281, 283.
yemek	295, 477, 741.
~te sünnete mûraat	174.
fasılasız ~yemek	368.
taam taam üstüne ~	368.
Yemen	328.
~ padişahları	277.
Yemenî Zülkarneyn	277.
yeni	
~ zamanın feylesofları	198.
Yeni Gün Matbaası	421.
Yeni Said	78, 85, 287, 291, 317, 406, 416, 512, 526, 964, 1117.
yenilenme	<i>Bakınız: teceddüt.</i>
yer	<i>Bakınız: zemin, arz.</i>
~ küre	<i>Bakınız: dünya, küre-i arz.</i>
yeryüzü	743, 745;
	<i>bakınız: zemin, rûy-i zemin.</i>
~ndeki rahmet cilveleri	745.
~nün kâtibi	755.
yetmiş	204.
~ basit ve cüz'î unsur	199.
~ gün hiçbir şey yemeyen adam	195.
~ yaşındaki münafıkın ölümü	247.
yevm-i mahşer	404.
Yezdan	214.
Yezit	349.
yılan	229, 663, 1070.
yıldırım	1119.
yıldız	202, 203, 204, 205, 263, 264, 668, 677, 757, 765, 799, 870, 871, 873, 904, 925, 953, 955, 965, 966, 967, 975;
	<i>bakınız: nûcum, semavî lâmbalar.</i>
~ böceği	613.
~lar ve ahiret âlemleri	967.
~lar ve ism-i Adl	955, 1116.
~lar ve kuyumiyet	941.
~larda gezen ervah-ı bâkiye	529.
~lardaki nizam ve intizam	955.
~ların bekası	940.
~ların hidemat ve harekâtlarının tanzimi	876.

~ların teshir ve tanzimi	967.
ebedî âlemde ~lar	978.
sevabit ~ların tabakası	203.
yoğurt	229.
yok	
~ğa vücut rengi vermek	1048.
~tan icat	1106.
~tan var etmek	737.
~tan var olmaz diyenler	450.
~tan yapmak	449.
~tan yaratmak	448.
yokluk	513, 515;
	<i>bakınız: adem.</i>
Yokuşbaşı Çeşmesi	125.
yukarı	616.
~ âlemlerdeki tahrip ve tamir	870.
yumurta	354, 431, 560, 761, 970, 1091.
Yunan	421, 1033.
Yunus (a.s.)	<i>Bakınız: Hazret-i Yunus, Hazret-i Yunus ibni Metta.</i>
Yunus Emre	611.
Yusuf (a.s.)	657;
	<i>bakınız: Hazret-i Yusuf.</i>
Yusufiye medresesi	580, 1067;
	<i>Bakınız: medrese-i Yusufiye.</i>
Yûşa Tepesi	507, 823.
yûs-i vahdet	765.
yüz	<i>Bakınız: sima.</i>
zihayatın ~leri	982.
yüz altmış üçüncü madde	650.

Z

zaaf	23, 31, 307, 374, 376, 379, 381, 472, 479, 482, 503, 511, 523, 524, 525, 526, 753, 855, 985, 1049, 1057, 1086, 1097.
~ diliyle dua	482.
~ ve hastalık	1045.
beşerî ~ ve musibetler	27.
zaaf-ı mutlak	841.
zabita	405, 1065.
~nın evhamlandırılması	566.
~nın Risale-i Nur'u takdiri	572.
zahir	402, 771, 781, 1035.
ağacın ~i ve Kitab-ı Mübin	773.
zahîrî	
~ çirkinlik ve fenalık	917.
~ dalâlet ifade eden kelâm	625.
~ duygular	188, 385, 427, 1036.
~la dünya ve ahiretten istifade	717.
~ esbap	281.
~ kudrete perdedir	918.
~ esbap ve hayat	915.
~ hasseler	1087.
~ hastalık	21.
~ hüccetleri kabul etmeyenler	73.

~ musibetler	27.
~ mün'im ve müşfiklerin zevali	827.
~ müşfik ve mün'imlerin zevali	1095.
~ perdeler	918.
~ şerriyet ve noksanîyet	230.
hayatın ~ vechi	918.
zihayatın ~ vücudunun zevali	952.
zahitlik	408.
zahmet	309.
~ memleketinden göç	707.
~ rahattadır	309.
zaif-i kavi	298.
zaif-i mutlak	258.
zaika	385.
zail.	
~ dost	961.
bâkî cemal ~ müştaka razı olmaz	962.
zakir	717.
zakirîn	787.
zalim	408, 1026.
~in zulmünde adalet	418.
Avrupa kâfir ~leri	305.
kanun nâmına kanunsuzluk eden ~ler	567.
zaman	945, 1113.
~ ve insan	853.
~in âlimi	404.
~in fenâ ve zeval-i eşyadaki tesirâtı	35.
dalâletli ~	132.
felsefe nazarıyla geçmiş ~	701.
felsefe nazarıyla gelecek ~	703.
fetret ~ı	350.
geçmiş ~	331, 512.
geçmiş ve gelecek ~	865.
gelecek ~	331.
hazır ~	331.
iman nazarıyla geçmiş ~	514, 703.
iman nazarıyla gelecek ~	514, 703.
iman nazarıyla hazır ~	515.
lâdinî ~	583.
muannit ~	998.
musibet ~i uzundur	25.
musibet ve safa ~ı	471.
zaman-ı Âdem	149.
zaman-ı fetret	349.
zaman-ı hâl	711.
zaman-ı hâzır	397, 865, 928.
zaman-ı mazi	516.
zaman-ı Miraç	38.
zaman-ı vâsia	853.
zarar	20, 211,
227, 234, 387, 390, 466, 467, 483, 622, 625,	
629, 641, 855, 857, 1029, 1074, 1075, 1082;	
<i>bakınız: hasaret.</i>	
ehl-i dalâletin verdiği muvakkat ~	209.
heva-i nefsin ~larını defetmek	17.
hinzır etinin ~ı	150.
hırsın ~ı	364.
ihtilâfın ~ı	384.

israfın ~ı	367, 1024.
zararlı	<i>Bakınız: muzır.</i>
~ israf	355.
~ muhalefet ve rekabet	371.
~ musibetlere karşı kuvvet	551.
~ niza	52.
~ yollar ve sünnet	175.
en ~ düşman	665.
zarf	144, 145.
zarfiyet	145.
zaruret	359.
şüpheli mallarda ~ derecesinde iktifa	359.
zat	751.
âlem-i İslâmdaki mürşit ~lar	43.
kerim ve âlicenap bir ~	949.
tağyir ve tahrik eden ~	953.
ulûm-i İslâmiyenin mu'cizesi bir ~	625.
Zat (Allah)	190, 329, 508,
743, 787, 835, 837, 843, 906, 930.	
~'a intisap	
~ ve envar-ı vücut	831, 833.
~'ın abdi olmak	837.
~'ın daimî nimetlerinin teceddüdü	837.
~'ın envar-ı cemali ve âyineleri	837.
~'ın icadı	
~nın mazharları	831.
~'ın kâinatı ve dünyayı temizlemesi	869.
~'ın kudreti	837.
~iradesi ve ilmi	935.
~'ın marifeti	
~ ve envar-ı vücut	831, 833.
~'ın şuunat-ı kudsiyesi	947.
~'ın vahdeti	872.
~'ın vücub-i vücudu	872.
arzu-yi bekayı yerine getirecek ~	909.
bâkî ~in esması ve insan	39.
esbaba hükmeden ~	16.
hayat-ı ebediye sahibi olan ~	865.
her şeyin yerini tutan ~	861.
insanı ve zihayâtı yaratan ~	843.
kâinatı tebdil eden ~'ın tebeddülü	
muhaldir	952, 1115.
mevcudat bir tek ~in malıdır	896.
umum kâinatı gören ~in mizanı	875.
vahdanî fillerin faili ~	907.
zâtî	
~ imkânlar	217.
~ kudret-i mutlaka	759.
Zat-ı Adl	877.
zat-ı Ahmediye	912, 1004;
<i>bakınız: Muhammed (a.s.m.).</i>	
~ her şeyin çekirdek-i aslısıdır	1075.
~ ihsanat-ı ilâhiyenin vesilesidir	189.
~ nihayetsiz rahmete layıktır	1075.
~ ve hazine-i rahmet	265.
~nin sünnet-i seniyesinin menbâı	1005.
~nin gayb aşına kalbi	42.
~nin halktan Hakka teveccühü	627.

~nin mehasin-i ahlâkı	191.	~'a âyinedarlık	1116.
~nin nazar-ı nuranisi	42.	~'daki aşk-ı lâhufî ve muhabbet-i kudsiye ...	1114.
~nin nuru	1075.	~'un hayatı	924.
~nin risaleti	627, 892.	~'un hitabatı ve insan	958.
~nin risaleti ve tevhit	910.	~'un kudreti	920.
~nin sahife-i hasenatı	505, 910.	~'un vahdeti ve hayat	931.
~nin şahsiyet-i maneviyesinin		hayat ve ~	914.
ehemmiyeti	910.	Zat-ı Hayy-ı Kayyum-i Zülcelâl	935.
~nin şefaati ve fedakârlığı	505.	Zat-ı Kadîr-i Hakîm	923.
~nin ubudiyet ciheti	627.	Zat-ı Kayyum-i Ezeli	943.
~nin ümmeti, ümmeti demesi	505.	~'nin sanatını temaşası	943.
~nin veraseti ve Gavs-ı Geylânî	86.	~'nin nazarı	943.
~ye gayr-i mütenahi salât	626.	Zat-ı Kayyum-i Zülcelâl	940, 947, 948.
~ye gelen rahmet	626.	Zat-ı Kerîm-i Zülcelmal	179.
~ye harekât ve ef'alde benzemenin iki		zat-ı kudsi	143.
ciheti	189.	zat-ı Muhammediye	189, 1109;
~ye intisap	1075.	bakınız: Muhammed (a.s.m.).	
~ye salât	627.	~nin kelimat-ı kudsiyeden aldığı feyiz ..	911.
Zat-ı Akdes	256, 261, 265, 687,	~nin kemalâtta mazhar olduğu feyiz ..	911.
723, 791, 911, 936, 959, 973, 985, 1039,		~nin meratib-i kemalâtta terakkisi ..	911.
1093, 1103, 1111; bakınız: Allah.		en mükemmel imam ~ dir	189.
~'e hitap	261.	Zat-ı Muhyî	916.
~'e misil ve şerik olmaz	935.	zat-ı mübarek	813.
~'in ezeliyeti ve hâlikiyeti	937.	zat-ı nuranî	88.
~'in ihtiyacı ve aczi imkân haricindedir ..	936.	Zat-ı Rahîm	877, 980.
~'in tagayyür ve tebeddülü mümtenidir ..	936.	Zat-ı Rahmanü'r-Rahîm	263.
~'in tagayyürü ve tebeddülü muhaldir ..	952,	Zat-ı Rezzak-ı Şâfi	920.
953.		Zat-ı Risalet	78;
~'in tecezzi ve inkısamı muhaldir	936.	bakınız: Muhammed (a.s.m.).	
Zat-ı Akdes-i İlâhî		~e salâvatın kıymeti ve lezzeti	626.
~nin şeriki, naziri, zıddı, niddi yoktur ..	263.	~in mahiyet ve kudsiyeti	1075.
Zat-ı Cemîl-i Zülkernal	179.	Zat-ı Vacibü'l-Vücud	17, 433, 435,
Zat-ı Eccl-i Akdes	1088.	438, 443, 817, 892, 1038, 1039.	
Zat-ı Ehad	898.	~'un mevcudiyeti ve vahdaniyeti	872.
~'i mülâhaza	261.	~'un ezeliyeti ve sermediyeti	939.
Zat-ı Ehad ve Samed	239, 432.	insanın ~a delâleti	263.
mevcudatın ~e verilmesi	432.	Zat-ı Vahid	737.
Zat-ı Ehad-i Samed	620.	~'e intisap ve istinattaki kuvvet	898.
Zat-ı Ehadiye	262.	zat-ı vahit	735.
Zat-ı Ehadiyet	260.	Zat-ı Zülcelâl	42, 178, 184, 258,
Zat-ı Ezeli ve Ebedî	697.	264, 311, 314, 442, 557, 623, 646, 687, 689,	
Zat-ı Ferd	904, 909.	691, 693, 695, 697, 699, 747, 751, 813, 819,	
~ ve Ehad	898.	827, 847, 865, 876, 936, 960, 1037, 1061.	
~in kudreti	1106.	~ mütegayyir ve mütehavvil değildir ..	1115.
Zat-ı Ferd-i Ehad-i Samed	912.	~ tagayyür ve tebeddülünden	
Zat-ı Ferd-i Vahid	902, 903, 1106, 1107.	münezzehdir	697.
Zat-ı Ferd-i Zülcelâl	901, 911.	~'in azameti ve ceberutu	773.
Zat-ı Ferd-i Zülcelmal	1109.	~'in isimlerine vazifeperverlik	306.
Zat-ı Hafiz	334.	~'in kudreti	919.
Zat-ı Hakîm	873.	~nin kalem-i kaderi	727.
Zat-ı Hakîm-i Zülcelâl	179.	~'in zatında, sıfatında ve ef'alinde naziri	
Zat-ı Hayy	916.	yoktur	935.
Zat-ı Hayy ve Muhyî	915.	Zat-ı Zülcelâli Velcemali Velikram	685.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum	562, 563,	Zat-ı Zülcelmal	1061.
917, 918, 924, 930, 949, 951, 956, 957, 958,			
959, 960, 1063, 1111.			
~ ve insanın hayatı	958.		

~'in esmasının bekası	827.
~'in ihsanatı	1116.
Zat-ı Zülkernal	557.
zayıf	373.
~lar ittifağa muhtaçtır	379.
~ların cemiyeti ve şahs-ı manevîsi	380.
~yavrular ve rahmet	525.
zayıflık	<i>Bakınız: zaaf.</i>
zecir	
~ tokadı	158.
zekâ	
menhus ~	296.
Zekâi	79, 82, 270, 352, 658.
zekât	357, 358, 367, 373.
zekâvet	365.
Zeliha	707.
zelil	318, 373.
zelzele	18, 112, 553, 976, 1119.
İzmir ~ si	137.
zelzele-i azîme	137.
zelzele-i kübra	19, 112, 314.
zemin	18, 276, 552, 683, 880, 886, 894, 896, 967, 970, 971, 973, 979, 1085, 1102, 1105, 1119; <i>bakınız: rûy-i zemin, yeryüzü.</i>
~ altındaki çeşmelerin gelir ve sarfiyatları	876.
~ mevcudatı ve insan	972.
~ ve ism-i Rahman	263.
~ ve sekenesinin Halık'ı takdis ve tesbihi	973.
~ yüzü	
~ndeki hatem-i rahmet	259.
~ndeki ism-i Rahman	263.
~ndeki rahmet	524.
~nün cenazelerden temizlenmesi	610, 870.
~de Ferd isminin cıvısı	894.
~deki eşyanın fezağa fırlamaması	876.
~deki hatem-i vahdaniyet ve sikk-i ehadiyet	895.
~deki mahlûkat	972.
~ın sevk ve idareleri	972.
~in cenazelerden temizlenmesi	870, 610.
~in dirilmesi	931.
~in merkezindeki ateş	200.
~in meşheri	881.
~in sükûneti	976.
~in takdisat ve tesbihatı	973.
~in tedbiri ve idaresi	894.
~in temizlenmesi	876.
~in yedi	
~ iklimi	199.
~ tabakası	199.
bayram namazlarında ~	313, 314.
rububiyetin ~deki idare ve tedbiri	973.
yedi kat ~	194.
Zenbilli Ali Efendi	104.
zenci	305.

zeneb	246.
zengin	360, 492.
zenginleşmek	365.
zerdali	613.
zerrat	238, 239, 263, 264, 299, 306, 428, 436, 452, 739, 906, 938, 966, 985, 987, 1036, 1112; <i>bakınız: zerre.</i>
~ ezeliyet ve sermediyet vermek	939.
~ ve harekâtı	937.
~ ve kayyumiyet	954, 1113.
~in harekâtı	<i>Bakınız: harekât-ı zerrat.</i>
~ ndaki intizam	536.
~in hayatla nurlanması	915.
~in intizamı	535.
~in tahavvülâtının mizanla tanzimi	876.
~taki tahavvûlat-ı muntazama	936.
dâr-ı ahiretin ~ı	924.
hava ~ı	649.
hava ~ının vazifeleri	649.
havanın ~ı Rahman'ın emirlerini tebliğ eder	649.
vücutta çalışan ~ ve esbap	535.
zerrat-ı havaiye	621, 648; <i>bakınız: hava zerratı.</i>
zerrat-ı kâinat	807.
zerrat-ı mevcudat	779.
zerrat-ı taamiye	295.
zerrat-ı vücudiye	1036.
~ ve kayyumiyet	954, 1115.
zerre	239, 263, 287, 310, 311, 351, 427, 428, 534, 737, 739, 765, 807, 871, 873, 884, 896, 902, 906, 936, 937, 938, 954, 955, 964, 979, 982, 1035, 1036, 1117; <i>bakınız: zerrat.</i>
~ler hayatla nurlanır	915.
~ler ve ism-i Adl	1116.
~ler ve ism-i Kayyum	953.
~ler ve kuyyumiyet	941.
~ler ve vahdet	737.
~lerdeki nizam ve intizam	955.
~lerin bekası ve sırr-ı kayyumiyet	940.
~lerin ezeleyeti ve ulûhiyeti	937.
~lerin hareketleri	<i>Bakınız: harekât-ı zerrat.</i>
~lerin muntazam vaziyetleri	901.
~lerin nezafeti	871.
~lerin vücutları teşkil etmeleri	901.
~nin vücub-i vücuda şehadeti	311.
anasırın ~lerindeki intizam	535.
cesetdeki ~ler ve vahdet	428.
esîrin ~leri	938.
gözdeki ~nin vazifeleri	310.
hava ~lerinin vazifeleri	649.
hava ~ si	649, 1079.
hava ~ sinin emr-i kün feyekûn'e itaatı	647.
kandaki küreyvâtın ~lerinin muvazeneleri	877.
vücuttaki ~ler	
~in dikkat ve ihtiyatları	427.
~in gösterdikleri intizam ve sanat	428.

~in hareketleri	427.	zıt	263, 695, 936.
zîhayatın cesedindeki ~ler ve kuyyumiyet	941.	her şey ~diyla bilinir	477, 1047.
zerre-i havaiye	648.	zıtlar	226.
zeval	34, 152, 154, 156, 176, 288, 289, 472, 478, 498, 507, 543, 563, 630, 699, 713, 823, 825, 829, 831, 833, 835, 961, 1046, 1054, 1063, 1087, 1095.	ziâkıl	
~ bulan	<i>Bakınız: zail.</i>	~in arzularının husulü ve ferdiyet	908, 1108.
~ mahubut	829.	zîhayat	176, 177, 187, 199, 200, 248, 256, 263, 265, 295, 296, 297, 310, 410, 423, 426, 430, 433, 440, 449, 534, 535, 561, 647, 719, 863, 872, 887, 896, 907, 919, 924, 925, 929, 930, 931, 938, 941, 942, 943, 950, 951, 966, 967, 968, 976, 980, 984, 985, 987, 988, 1017, 1046, 1085, 1103, 1110, 1119; <i>bakınız: zevilhayat.</i>
~ korkusu	857.	~ âleminde hırs ve kanaatin tesirâtı	364.
~den teessüf	833.	~ âlemindeki muhabbet ve merhamet	947.
güzel şeylerin ~i	827.	~ hayat ve kâinat	914.
insanın sıfatlarının ~i	829.	~ hayatı	1111.
kâfire göre ~	224.	~ kâinatın hülâsasıdır	534.
lezaizin ~i	24.	~ kelime-i Rabbaniyedir	622.
lezzetin ~i	574.	~ mevcudat	
mevcudat ve ~	35.	~ ve ism-i Hayy	954.
mevcudatın ~i	1095.	~in halk edilmesi	761.
nev-i beşerdeki ~	552.	~ mühr-i vahdaniyettir	930.
zeval-i elem	574.	~ türleri	<i>Bakınız: enva-ı zîhayat.</i>
zeval-i eşya	35, 224.	~ ve dağlar	977.
zeval-i lezzet	24.	~ ve esma	929.
zeval-i mevcudat	223.	~ ve kâinat	906, 908.
zeval-i mülk	1095.	~ ve rahmet	259.
zevat-ı kudsiye	351.	~a vücut verilmesi	535.
zevat-ı nuraniye	42.	~ı idare ve icat etmek	894.
zevc	457, 466.	~ı tecdit ve teksir	925.
~in fıskını taklit	466.	~ın âlem-i gayba gönderiliş hikmeti	946.
zevce	457, 466;	~ın basit sudan yaratılması	843.
<i>bakınız: refika.</i>		~ın bâtını	426.
salihâ ~ yi taklit	465.	~ın bedeni	
sefahetteki ~ye ittiba	465.	~nde iddihar edilen rızık-ı fıtrî	195.
zevi'l-ihsas	558.	~ndeki nizam ve mizan	981.
zevi'l-ervah	775.	~ne gönderilen rızık	195.
zevi'l-hayat	205, 259;	~ın cenazelerinin toplanması	610.
<i>bakınız: zîhayat.</i>		~ın cesedi	
~in hayatları ve tahiyatları	687.	~ndeki zerreler ve kayyumiyet	941, 1112.
~in ibadetleri	689.	~ın cismindeki zerrelerin muhafazası	739.
dalâlet nazarında ~ın daire-i istifadesi	717.	~ın dünyaya geliş hikmeti	942.
rahmaniyet ve ~	719.	~ın en mühim netice-i hilkatı	943.
zevi'l-ukul	857.	~ın evamir-i tekvinîyeye imtisali	311.
zevk	32, 54, 254, 385, 977;	~ın halkı	930.
<i>bakınız: ezvak.</i>		~ın işe ve idaresi	979.
~in coşkunlukları	32.	~ın işe ve terbiyesi	1101.
dünyevî ve hevesî ~ler	632.	~ın icat edilmesi	1034.
fânî ~ler	573.	~ın kanı	
gençlik ~i	520.	~ndaki küreyvat ve kayyumiyet	954.
haram ~lerdeki elemeler	468.	~ın kumandanı	248.
imandaki ~	711.	~ın lezzet ve ihtiyaçla amel etmesi	311.
rızıkta ~	1103.	~ın mevt ve zevali	1095.
rızıktaki ~ ve ism-i Hakîm	885.	~ın mevti ve zevâliyle bıraktığı vücutlar	831.
zevkî		~ın mukannen erzakı	733.
~ mizancıklar	988.	~ın rızıklarının verilmesi	971.
zevk-i rızkî	957.	~ın rızık taahhüd-i Rabbanî altındadır	195.
zevk-i ruhanî	21.		
Zeynelabidin	42, 60.		

~ın sahibi	906.	Zinnureyn	49;
~ın sâniî	283.	<i>bakınız: Hazret-i Osman.</i>	
~ın Sâni-i Zülcelâl'in kemalât-ı sanatını ilânı	799.	ziraat	248, 249, 364.
~ın terkip edilmesi	424.	zîruh	385, 511, 833, 914, 983, 984, 985, 987, 1056, 1085, 1119.
~ın vücudu	425.	~ sikke-i ehadiyettir	930.
~ndaki zerrat ve kayyumiyet	1115.	~ların iâşesi	509.
~nu icat	737.	~un nazar-ı mütalâası ve esma	948.
~nun zevali	952.	zîşuur	179, 182, 187, 190, 199, 200, 262, 377, 443, 627, 759, 809, 890, 891, 925, 943, 983, 985, 987, 1094, 1096.
~ın zahiri	426.	~ ibad	511.
~ın zerreleri ve kayyumiyet	954.	~ mahlûklar	200, 377.
~ların tahiiyatlarını fehmetmek	839.	~ ruhanîler	200.
~ların, âsâr-ı hayatları ve ve't-tahiiyâtü	797.	~a Allah kâfidir	1096.
~ta cilve-i ehadiyet	906.	~da iman	1087.
~ta lezzet	306.	~ların en mümtazı	179.
~taki dekaik-ı sanatın hikmeti	942, 943.	~ların hukuk-ı hayatları ve haşır	879.
~taki sanat ve icat	430.	~un âlâmdan kurtulması	857.
çürümüş maddelerden ~i halk	925.	~un arzularının husulü ve ferdiyet	908, 1108.
ikinci Avrupa'nın nazarında ~	296.	~un hayatı	921.
insan ve ~	719.	~un mütalâası	942, 943, 1113.
Rezzak isminin ~in imdadına yetişmesi	196.	~un nazar-ı mütalâası ve esma	948.
tabiat ~ı yaratamaz	936.	~un nazar-ı zahîrîsi ve çirkinlikler	917.
zihin	144, 145, 152.	ziya	202, 256, 431, 616, 683, 1091, 1101;
cumhur-i avamın ~leri	315.	<i>bakınız: ışık.</i>	
zihni.		~ ve zulmetin değişmelerinin tanzimi	876.
~ imkân	217.	~daki elvan-ı seb'a	256.
zikir	54, 299, 321, 383, 553, 687, 747, 823, 994, 1019, 1084;	Ziyaeddin Hazret-i Mevlâna Halid	116.
<i>bakınız: ezkâr.</i>		ziyafet	335.
~den nefretkârâne uzaklaşmak	21.	ziyafet-i daima	949.
~in mahallerine hâlel gelmesi	20.	ziyafet-i Rahmaniye	514, 1085.
bayram namazlarında âlem-i İslâmın ~i	313.	ziya-i kudsiye	954.
ıyd, Cuma ve cemaat namazlarındaki ~ler	313.	ziya-i rahmet	265.
zikirhane-i azam	990.	ziyaret	415.
zikretmek	687.	musibetzedeleri ~	487.
ölümü çok ~	396.	ziynet	882, 892, 978, 1119.
zîkr-i lisanî	28.	zulm	410, 411.
zikrullah.		zulmet	296, 515, 1057, 1059, 1076, 1085, 1101.
bayramlardaki ~a tergibat	631.	~i izale	1056.
Zilkade	934.	~i nura tebdil	1059.
zillet	356, 357, 358, 359, 360, 365, 373, 382, 383, 384, 1023, 1042.	~lerden kurtulmak	851.
ulemanın ~i	365.	~lerin defi ve iman	516.
zindan-ı dünya	480.	~li ihtirasat-ı dünyevîye	1016.
zındık	148, 640;	dalâletteki ~	889.
<i>bakınız: kâfir, mülhit, dinsiz.</i>		felsefe-i tabiiyenin ~i	291.
~ları yetiştirenler	270.	firaklardan gelen ~	823.
zındıka	107, 171, 375, 1002, 1032;	ziya ve ~in değişmelerinin tanzimi	876.
<i>bakınız: dinsizlik.</i>		zulm-i beşer.	
~ cereyanı	52, 1068.	~ içinde bir cilve-i inayet-i Rabbaniye	579.
~ fikri	1033.	zulm-i mutlak	923.
~ nârı	1068.	zulüm	193, 229, 327, 409, 419, 567, 878, 879, 1065.
~nin başını dağıtacak bir burhan	421.	~ içinde adalet	418.
~nın Risale-i Nur'la sönmesi	587.	~ ile imha-i hakikat	1031.
~ya teslim-i silâh etmemek	574, 1065.	~lû ihtirasat-ı dünyevîye	1016.
ehl-i imanın efkârı içindeki ~ fikri	421.	~lû insan	877.

Avrupa'nın ~ ü	301.	zulümat-ı ruhiye	532.
baş'a gelen ~lerin iki ciheti	643.	zü	277.
manevî ~	445.	Zübdetü'r-Resail	116.
zulümat	193, 229, 552, 823.	Zühre	287, 964, 1117.
~ evhamları	504.	züht	305, 817.
~ tarikleri	106.	Zühtü	79.
~lardan mahfuz kalmak	853.	zükûret	282.
~lı yollar ve sünnet	175.	zülcenaheyn	119, 120.
~tan kurtulmak	859.	Zülkarneyn	275, 276, 277, 278, 1014.
zulümat-ı adem	833, 857.	~ kimdir?	277.
zulümat-ı berzahiye	505.	Yemenî ~	277.
zulümat-ı ebediye	188, 480, 1048.	Zülyezen	277.

Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
1878	• Bitlis'in Hizan Kazasına bağlı Nurs köyünde doğdu.	• II. Abdülhamit Kanun-u Esasi'nin 113. madde'si gereğince meclisi tatil etti ve 1. Meşrutiyet dönemi sona erdi. (14 Şubat). • Ali Suavi Vak'ası (20 Mayıs). • Prizren'de Arnavut birliği kuruldu. (10 Haziran). • Osmanlı Devleti Halep Fermanını ilan etti. (23 Ekim)	• Arnavutların toprak bütünlüğü ve özerklikleri Osmanlı Devletince tanındı. • Kars, Ardahan ve Batum Rusya'ya bırakıldı. • Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsızlığına kavuştu. • Doğu Bayazıt tekrar Osmanlılara geçti. • Ruslar Sofya ve Edirne'yi işgal etti. (20 Ocak). • Osmanlı Devleti ile Rusya arasında Ayestafanos Antlaşması imzalandı. (3 Mart). • Kıbrıs'ın İngiltere tarafından yönetilmesini öngören Kıbrıs Antlaşması imzalandı. (4 Haziran). • Berlin Kongresi sona erdi ve Berlin Antlaşması imzalandı. (13 Temmuz). • Haleppa Fermanına bağlı olarak Girit adasında Rum çoğunluğu olan bir temsilciler meclisi kuruldu. (Ekim)
1879		• Osmanlı Devleti Bosna-Hersek bölgesinde Avusturya egemenliğini kabul etmek zorunda kaldı. (21 Nisan)	• Almanya Avusturya ile ittifak kurarak Rusya'yı yalnız bıraktı. • Matematikçi Albert Einstein doğdu. • Rusya'da Stalin ve Troçki doğdu.
1880		• Ünlü devlet adamı ve şair Ziya Paşa öldü. (18 Mayıs). • Ülgün şehri Karadağ'a terk edildi. (27 Kasım)	• İngiltere'de liberal parti seçimleri kazandı ve William Gladstone hükümeti kuruldu.
1881		• Yıldız Mahkemesi (27 Haziran). • Teselya Yunanistan'a terk edildi. (2 Temmuz). • Mısır'da Vataniler isyan çıkardı. (9 Eylül). • Düyun-u Umumiye İdaresi kuruldu. (20 Aralık)	• Rus Çarı 2. Aleksandr öldürüldü. • Almanya, Avusturya ve Rusya arasında Üç İmparatorlar Ligi Antlaşması imzalandı. • Fransızlar Tunus'u işgal etti. (12 Mayıs)
1882		• İskenderiye'de Müslüman ve Hristiyan mücadelesi başladı. (12 Haziran)	• Bismark'ın girişimleriyle Almanya, Avusturya ve İtalya arasında İngiltere'ye yönelik Üçlü İttifak imzalandı. (20 Mayıs). • İngiltere Mısır'ı işgal etti. (13 Eylül). • İlk hidroelektrik santral inşa edildi. (ABD)
1883			• Rusya'da Komünist Parti kuruldu.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
1884		• Mithat Paşa Taif zindanında öldürüldü. (7 Mayıs)	
1885			• Hindistan'da Ulusal Kongre kuruldu. • Almanya'da Benz motor üzerine çalışmalar yapıldı. • Bulgaristan özerk Osmanlı vilayeti olan Doğu Rumeliyi işgal etti (18 Eylül). • Bükreş antlaşması imzalandı. (19 Ekim)
1886	• Molla Muhammed Emin Efendinin medresesinde öğrenim hayatına başladı. • Nurs'a geri döndü.	• Doğu Rumeli buhranı yaşandı.	• Doğu Afrika İngiltere ve Almanya arasında paylaşıldı.
1887	• Öğrenim için Pirmis köyüne gitti. • Öğrenim için ağabeyi Molla Abdullah ile Nurşin köyüne ve Seyhan yaylasına gitti. • Tağ medresesinde öğrenime devam etti.	• Pozitivist ve materyalist Beşir Fuad'ın deneysel intiharı. (6 Şubat)	• İsviçre'de Ermeni Hınçak Örgütü kuruldu. • Bismarck Almanya ve Rusya'nın ortak politikalar üzerinde anlaşmasını sağlayan ittifak antlaşmasını Rusya'ya kabul ettirdi.
1888		• Deutsche Bank ile yapılan anlaşma sonucu Osmanlı Devleti üzerindeki İngiliz, Fransız ve Avusturya'nın mali baskısı azaltıldı. (27 Eylül). • Almanlar Anadolu Demiryolları Kumpanyasını kurdu. (6 Ekim). • Namık Kemal öldü. (2 Aralık)	• Brezilya'da kölelik kaldırıldı.
1889		• İbrahim Temo, Abdullah Cevdet ve İshak Sükuti önderliğinde İttihad-ı Osmani Cemiyeti kuruldu. (21 Mayıs). • Yemen'de Zeydiler isyan etti. • II. Abdülhamit tarafından Uzakdoğu'ya gönderilen Ertuğrul Fırkateyni Japonya sularında battı. 581 kişi öldü. (16 Eylül)	• Japon İmparatoru Meiji, Bismarck Almanya'sını örnek alan bir Anayasa çıkardı. • Alman İmparatoru II. Wilhelm İstanbul'u ziyaret etti.
1890	• Molla Muhammed'in refakatinde Doğubayezit'a hareket etti.	• Erzurum'da Ermenilerle Türkler arasında çatışma yaşandı. (Haziran)	• Almanya Başbakanı Bismarck görevinden ayrıldı.
1891	• Doğubeyazıt'ta Şeyh Mehmet Celali Medresesine geldi	• Ahmet Vefik Paşa öldü (1 Nisan). • Servet-i Fünun dergisi çıkmaya başladı.	
1892	• Öğrenimini Şeyh Mehmet Celali medresesinde tamamladı, icazet aldı ve Siirt'e gitti. • Molla Fethullah Efendi tarafından Bediüzzaman lakabı verildi		• Herbert J. Gladstone İngiltere'de müstemlekeler bakanı oldu.
1893	• Siirt'te alimlerle münazara etti. • Tillo'ya gitti. • Miran aşireti reisi Mustafa Paşayı zulümden men etti. • Cizre alimleriyle münazara etti.		

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
1894	• Mardin'e gitti.	• Büyük İstanbul depremi yaşandı. (10 Temmuz). • Sason kasabasında ilk Ermeni isyanı meydana geldi.	• Rusya'da tahta Çar II. Nikola geçti. • Rusya-Fransa ittifak yaptı.
1895	• Bitlis'e sürgün edildi. • Bitlis valisi Ömer Paşa'nın konağında kalmaya başladı.	• Yemen'de Zeydiler ikinci kez isyan etti. • Mehmed Murat Efendi Mizan gazetesini çıkarmaya başladı. • Ermeniler İstanbul'da bir protesto yürüyüşü düzenlediler (30 Eylül). • İttihad-ı Osmani Cemiyeti Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti adını aldı.	• Çin-Japon savaşı başladı. • Rusya'da Lenin İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği'ni kurdu. • Ahmet Rıza Paris'te Meşveret gazetesini çıkardı. • Röntgen X ışınlarını keşfetti. • Marconi telsiz telgrafı icat etti. • Sinema ilk kez halka gösterildi.
1896		• Ermeniler Osmanlı Bankasının İstanbul şubesine saldırdılar. • Bağdat demiryolu Konya'ya ulaştı.	• Theodor Herzl Yahudilerin ulusal yurt isteklerini dile getiren Yahudi Devleti (Judenstaat) eserini yazdı.
1897	• Van valisi Hasan Paşanın daveti üzerine Van'a gitti. • Tahir Paşanın konağında ikamet etmeye başladı. • Pozitif bilimlere ait eserleri incelemeye başladı. • Horhor Medresesini kurdu ve ders vermeye başladı.	• Servet-i Fünun dergisi kapatıldı. • Hasan Paşanın yerine Van Valiliğine Tahir Paşa atandı.	• Radyum keşfedildi. • Theodor Herzl Dünya Siyonist Teşkilatını kurdu. • Osmanlı-Yunan Savaşı başladı (18 Nisan). • Batılı Devletlerin Osmanlı-Yunan savaşına müdahalesiyle Girit Yunanlılara bırakıldı. • Girit'e iç işlerinde bağımsızlık verildi. (18 Aralık).
1898		• Alman İmparatoru II. Wilhelm İstanbul'u ikinci kez ziyaret etti. • Girit terk edildi. (5 Kasım). • Girit'teki Türkler Anadolu'ya göç etti. (21 Aralık).	• Girit'te isyan çıktı ve büyük devletler Osmanlılardan adadaki askerlerini çekmesini istedi. (4 Ekim). • Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi kuruldu.
1899	• Kızıl İ'caz isimli Arapça eserini telif etti.		• İngiltere'de Avam Kamarasında sömürgelerle ilgili görüşmeler yapıldı ve Müstemlekeler Bakanı Herbert J. Gladstone, "Kur'an'ı ortadan kaldırmalıyız" dedi.
1900		• Hicaz demiryolunun inşasına başlandı. • İstanbul'da Darülfünun açıldı. (15 Ağustos).	• Çin'de Boxer ayaklanması. (Haziran). • Batılı Devletlerin gönderdiği uluslararası birlik Pekin'i ele geçirdi.
1902		• Osmanlı Liberal Kongresi Prens Sabahaddin öncülüğünde toplandı. (4-9 Şubat). • Bağdat Demiryolları inşası yapılan ihale anlaşmasıyla Almanlara verildi. (18 Mart). • Prens Sabahaddin Teşebbüs-ü Şahsî ve Adem-i Merkeziyet Cemiyetini kurdu.	• II. Abdülhamit'in yönetimine karşı örgütlenen Jön Türkler, Paris'te I. Jön Türk Kongresini topladı, Terakki ve İttihat Cemiyeti kuruldu. (4 Şubat).

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
1903	Tahir Paşa ile münakaşa etti ve Hizan'a döndü.	- Makedonya'da 30 bin civarında Bulgar çeteci Osmanlı yönetimine karşı ayaklanma başladı. (2 Ağustos). - Makedonya'daki Osmanlı yönetimine karşı gelişen şiddet olayları nedeniyle Sadrazam Said Paşa azledildi, yerine Rumeli Islahat Komisyonu Başkanı Mehmet Ferit Paşa getirildi. (10 Ocak).	- Avrupa'da ekonomik kriz başladı. - Rus Sosyal Demokrat Partisi Belçika'da toplantı yaptı. - Wright Kardeşlerin yaptığı ilk motorlu uçak uçtu. (17 Aralık).
1904		V. Murat vefat etti. (29 Ağustos). - ABD ve İngiltere'deki tersanelerde yapılan Mecidiye ve Hamidiye kruvazörleri, İstanbul'a getirildi ve donanmaya dahil edildi. Kruvazörler, Abdülhamid döneminde donanmaya katılan ilk modern gemilerdi. (1 Eylül). - İkinci Sason isyanı başladı. - Yusuf Akçura'nın Üç Tarz-ı Siyaset yazısı yayınlandı.	Pasifik'te Rus-Japon Savaşı başladı. (10 Şubat).
1905		Ermeni Komitesi 2. Abdülhamit'e bombalı saldırı tertipledi. (21 Temmuz).	1. Rus Devrimi başladı. (21 Ocak). - Rus-Japon savaşı Japonya'nın sürpriz galibiyeti ile sonuçlandı. (1904-1905). - Japonya ve Rusya arasında yapılan Portsmouth Barışından sonra Mançurya bölgesi Japonların kontrolüne geçti, Rusya Kore'nin bağımsızlığını tanımak zorunda kaldı. - Rusya'da Meşrutiyet ilan edildi.
1906		Selanik'te Osmanlı Hürriyet Cemiyeti kuruldu.	İran'da Meşrutiyet ilan edildi.
1907	Bediüzzaman İstanbul'a gitti.	- Erzurum ayaklanması, Bitlis ayaklanması, Diyarbakır ayaklanması. - Osmanlı Hürriyet Cemiyeti ile Jön Türklerin Paris kolu İttihat ve Terakki Cemiyeti adı altında birleşti. (27 Eylül).	- Paris'te II. Jön Türk Kongresi yapıldı. (27-29 Aralık). - Einstein izafiyet teorisini geliştirdi.
1908	- Şekerci Hanı'nda "her suale cevap verilir; fakat sual sorulmaz" diye ilan etti. (Şubat-Mart). - Mısır El-Ezher Üniversitesi öğretim görevlilerinden Şeyh Bahid Efendi ile görüştü. - Hükümet tarafından Toptaşı Tımarhanesine gönderildi. - Tımarhane doktorunun "Bediüzzaman'da zerre kadar mecnunluk eseri varsa, dünyada akıllı adam yoktur" şeklindeki raporu üzerine alelacele tımarhaneden çıkarılıp tevkifhanede nezaret altına alındı.	- Kolağası Resneli Niyazi ve Binbaşı Enver Beyler isyan ederek dağa çıktılar. (3 Temmuz). II. Meşrutiyet ilan edildi. (23 Temmuz). - Osmanlı Ahrar Fırkası kuruldu. (14 Eylül). - Meclis-i Mebûsan açıldı (17 Aralık). - Sırat-ı Müstakim dergisi yayınlandı. - Avusturya mallarına karşı boykot başladı.	- Reval Mülakatı yapıldı. (9 Haziran). - Bulgaristan bağımsızlığına kavuştu. (5 Ekim). - Avusturya Bosna-Hersek'i ilhak etti. (5 Ekim). - Girit Yunanistan'a bağlandı.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
	• Meşrutiyetin ilanı ile serbest bırakıldı. • II. Meşrutiyet ilanının üçüncü gününde İstanbul'da, daha sonra Selanik'te meşrutiyete dair bir nutuk verdi. • Mizancı Murad'ın, Şehzadebaşı'nda Ferah Tiyatrosunda verdiği konferansta çıkan kargaşayı yatıştırdı. • Hamallarla konuşarak boykotun daha etkili hale getirilmesine çalıştı. • Nutuk 1 isimli eserini yazdı. (1908-1909).		
1909	• Bayezid Talebe İhtimainda talebeleri yatıştırdı. (27 Şubat). • Ayasofya Mevlidi'nde heyecanlı kalabalığı yatıştırdı. (3 Nisan). • 31 Mart olayında askerlere hitap ederek isyandan vazgeçmelerini sağladı. (16 Nisan). • 31 Mart Ayaklanmasında, herkesi sükunete ve soğukkanlılığa davet ettiği makalelerini neşretti (Serbesti gazetesinde) (17 Nisan). • 31 Mart Vak'asına karıştığı iddiasıyla tevki edildi, Divan-ı Harb-i Örfi'de yargılandı ve be- raat etti (30 Nisan - 25 Mayıs). • <i>İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi (Divan-ı Harb-i Örfi)</i> eserini telif etti.	• Osmanlı Demokrat Fırkası kuruldu (6 Şubat). • Bayezid Talebe İhtimai. (27 Şubat). • Serbesti gazetesi başyazarı Hasan Fehmi öldürüldü. (7 Nisan). • 31 Mart Vak'ası patlak verdi. (13 Nisan). • Adana'da Ermeni olayları vuku buldu. Yaklaşık 30.000 kişi öldü. (14 Nisan). • Hareket Ordusu Yeşilköy'e ulaştı; İstanbul'da sıkıyönetim ilan etti. (19 Nisan). • II. Abdülhamid tahttan indirildi. (27 Nisan). • V. Mehmed Reşad padişah oldu. (27 Nisan). • 31 Mart olayı ile ilgisi olanlar sıkıyönetim mahkemelerine çıkarıldılar. • 1876 Anayasasında (Kanun-ı Esasî) değişiklik yapıldı. (21 Ağustos).	• Lenin'in Materyalizm ve Ampirikritisizm eseri yayınlandı.
1910	• İstanbul'dan ayrılarak İnebolu, Batum ve Tiflis'e gitti. (Mart). • Van'a gitti. • Meşrutiyet ve anayasa ile ilgili olarak şark aşiretlerini ziyaret etti, sorularına cevap verdi. • Reçetetü'l Avam, Reçetetü'l-Ulema veya Saykalü'l-İslam isimli eserlerini yazdı.	• Çırağan Sarayı yandı. (19 Ocak). • Ahali Fırkası kuruldu. (21 Şubat). • İttihad ve Terakki Fırkası bölünmeye başladı. (Şubat). • Arnavutluk isyanı başladı. (1 Nisan). • Gazeteci Ahmed Samim öldürüldü. (fail-i meçhul) (9 Haziran). • Osmanlı Sosyalist Fırkası kuruldu. (Eylül).	• Japonya Kore'yi ilhak etti. • Meksika'da halk ayaklanması başladı.
1911	• Şam'a gitti. Şam Emeviye Camii'nde, kalabalık bir topluluğa hitap etti. • İstanbul'a gelerek Sultan Reşad'ın Rumeli seyahatine katıldı. (5 Haziran). • <i>Hutbe-i Şamiye, Münazarat, Muhakemat, Devaü'l-Ye's</i> isimli eserlerini yazdı.	• Rumeli seyahatine çıkan Sultan Reşad İstanbul'dan hareket etti. (5 Haziran). • Abdullah Cevdet İhtihat dergisini çıkardı. • Türk Yurdu dergisi çıktı. • Selanik'te Genç Kalemler dergisi çıktı.	• Panço Villa ve Emiliano Zapata'nın, bir yıl önce başlattığı ayaklanmanın ardından Meksika'da darbe oldu. (10 Nisan). • İtalya, Trablusgarp ve Bingazi'nin tahliyesi için Osmanlı Devletine ultimatom verdi. (28 Eylül). • İtalyanlar Trablusgarp ve Bingazi'ye saldırdı ve işgal etti. (29 Eylül).

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
			- Çin'de Sun Yat-San liderliğindeki devrimciler, Manchu hanedanını yıktı. (10 Ekim). - İtalya Trablusgarp ve Bingazi'yi topraklarına kattığını dünyaya duyurdu. (5 Kasım). - Marie Curie, radyoaktiflik konusunda kendi başına yaptığı çalışmalardan dolayı Nobel Ödülü aldı; böylece bu ödülü iki kez alan ilk kişi oldu. - Ernest Rutherford, atomun merkezinde bir çekirdek olduğunu gösterdi.
1912.	- Batum, Tiflis yoluyla Van'a gitti. <i>Teşhisü'l-İllet</i> isimli eserini yayınladı.	V. Mehmed Reşad meclisi dağıttı (18 Ocak). - Türk Ocakları kuruldu. (25 Mart). - Milli Meşrutiyet Fırkası kuruldu (15 Temmuz). - İttihat ve Terakki komitesi hükümetten düştü. (16 Temmuz).	- İlk seferinde buz dağına çarparak batan, dönemin en büyük transatlantik Titanik'te 1517 yolcu yaşamını yitirdi. (15 Nisan). - İtalyanlar Rodos, On iki Ada ve Çanakkale Boğazına saldırdı. (18 Nisan). 1. Balkan Savaşı başladı. (8 Ekim). - Osmanlı Devleti ile İtalya arasında Uşi Antlaşması imzalandı. (15 Ekim). - Arnavutluk bağımsızlığını ilan etti. (28 Kasım).
1913	- Van'da Medresetü'z-Zehra'nın temelini attı. - Şeyh Selim isyanına engel olmaya çalıştı. - Talikat isimli eserini yazdı.	- Babîâli baskını yapıldı (23 Ocak). - İttihat ve Terakki yeniden iktidar oldu. - Sadrazam Mahmud Şevket Paşa öldürüldü. (11 Haziran). - İttihat ve Terakki'nin siyasi terör devri başladı. - Said Halim Paşa sadrazamlığa atandı. (12 Haziran). - Edirne geri alınarak Garbi Trakya Türk Cumhuriyeti kuruldu. (21 Temmuz).	- Londra Barış Antlaşması imzalandı. (30 Mayıs). II. Balkan savaşı başladı. (29 Haziran). - Osmanlı-Bulgar barışı: İstanbul Antlaşması imzalandı. (29 Ağustos). - Osmanlı-Yunan barışı: Atina Antlaşması imzalandı. (14 Kasım).
1914	- Birinci Dünya savaşında talebeleriyle birlikte Gönüllü Milis Alayı kurarak Ermeniler ve Ruslarla mücadele etti. <i>İşaratü'l-İcaz</i> isimli eserini yazmaya başladı.	- Binbaşı Enver Bey Harbiye Nazırı oldu ve Paşa unvanını aldı. (3 Ocak). - Meclis-i Mebusan süresiz tatil edildi. (2 Ağustos). - Osmanlı Devleti, Almanya ve Üçlü İttifak ülkeleri ile birleşme kararı aldı (2 Ağustos). - Kapitülasyonlar kaldırıldı. (9 Eylül). - Cihad-ı Ekber ilan edildi. (14 Kasım). - Enver Paşa kumandasındaki Osmanlı kuvvetlerinin Sarıkamış harekatı başladı. (22 Aralık).	- Panama Kanalı açıldı. - Avusturya Macaristan veliahdı Fransios Ferdinand Saraybosna'da Sırp milliyetçisi Princip tarafından katledildi (28 Haziran). - Avusturya Sırbistan'a savaş açtı (28 Temmuz). 1. Dünya Savaşı başladı. (1 Ağustos). - Almanya Rusya'ya savaş ilan etti. (1 Ağustos). - Almanya Fransa'ya savaş ilan etti. (3 Ağustos). - İngiltere Almanya'ya savaş ilan etti. (4 Ağustos). - Avusturya Rusya'ya savaş ilan etti. (6 Ağustos).

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
			- Japonya Almanya'ya savaş ilan etti. (23 Ağustos). - Ruslar Doğu Bayazıt'da saldırı. (31 Ekim). - Rusya Osmanlı Devletine savaş ilan etti. (3 Kasım). - İngiliz ve Fransız savaş gemileri Çanakkale tabyalarını topa tutmaya başladı. (3 Kasım). - İngiltere ve Fransa Osmanlı Devletine savaş ilan etti. (5 Kasım). - Osmanlı Devleti İtilaf Devletlerine savaş ilan etti. (11 Kasım). - Rus donanması Trabzon'u bombaladı. (17 Kasım).
1915		- Cemal Paşa kumandasındaki Osmanlı kuvvetlerinin Mısır Seferi yapıldı: Kanal Hezimet. (Ocak-Şubat). - Van'da Ermeni isyanı başladı. (15 Nisan). - Doğu Anadolu'da Ruslarla işbirliği yapan Ermeni nüfus iç bölgelere taşındı: Tehcir uygulaması. (27 Mayıs).	- İngilizler Adana'yı işgal etti. (23 Ocak). - Müttefikler Çanakkale Boğazını geçmeye çalıştı: Çanakkale Savaşı (19 Şubat). - Bulgaristan, Türkiye ve Almanya'nın yanında savaşa katıldı. (6 Eylül).
1916	Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düştü ve Kostroma'ya götürüldü (2 Mart).	- İngilizler ve Fransızlar Gelibolu'yu terk etti. - Rus taarruzu başladı, Erzurum, Rize, Trabzon ve Erzincan işgal edildi. (11 Ocak). - Hicaz Emiri Şerif Hüseyin isyan başlattı. (27 Haziran). - Şerif Hüseyin krallığını ilan etti (6 Kasım). - Hicaz ve Mekke kaybedildi.	- Sykes-Picot Anlaşması imzalandı. (16 Mayıs). - Romanya İtilaf Devletlerine katıldı. (17 Ağustos). - Einstein'in izafiyet teorisi yayınlandı.
1917	Rusya'daki Çarlık Rejimini yıkan ayaklanma ve devrim sırasında esir kampından firar etti.	- Vehid Vahdetin Almanya'yı ziyaret etti. - Yıldırım Orduları Grubu kuruldu. - Irak ve Suriye Cepheleri çöktü. - Filistin Osmanlı hakimiyetinden çıktı. (9 Aralık).	- ABD İtilaf Devletlerine katıldı ve Almanya'ya savaş ilan etti (6 Nisan). - Rusya'da Bolşevik ihtilali yapıldı. - St. Jean de Maurienne Anlaşması imzalandı. (17 Nisan). - Rusya'da yeni bir ayaklanma çıktı. Sosyalistler Bolşevik Hükümetini devirerek, 1. Dünya Savaşından çekildiler. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği kuruldu. (9 Ekim). - Balfour Bildirgesi ile Filistin'de Yahudiler'e yurt vaat edildi. (2 Kasım).
1918	- Varşova, Berlin, Viyana üzerinden İstanbul'a geldi. - Darü'l-Hikmet-ül İslamiye üyeliğine atandı. (26 Ağustos).	II. Abdülhamid vefat etti. (10 Şubat). - Sultan Reşad vefat etti. (3 Temmuz). - İttihat ve Terakkinin ileri gelenleri ülkeyi terketti. (2/3 Kasım). - İtilaf Devletleri İstanbul'u işgal etti. (13 Kasım).	- Wilson Prensipleri yayınlandı. (8 Ocak). - İttifak Devletleri ile Rusya arasında Brest-Litovsk Anlaşması imzalandı. (3 Mart). - Mondros Mütarekesi imzalandı. (30 Ekim). I. Dünya Savaşı sona erdi. - Çekoslovakya Devleti kuruldu.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1919	• <i>Nokta</i> risalesini yazdı. • Abdurrahman Nursî tarafından Bediüzzaman Said Nursî'ye ait ilk Tarihçe-i Hayat yazıldı.	• Damat Ferit Paşa kabinesi kuruldu. Hürriyet ve İtilaf Fırkası iktidara geçti (4 Mart). • İzmir işgal edildi. (15 Mayıs). • Mustafa Kemal İstanbul Hükümeti tarafından Anadolu'ya gönderildi. (19 Mayıs). • Erzurum Kongresi yapıldı. (23 Temmuz-7 Ağustos). • Sivas Kongresi yapıldı. (4-12 Eylül). • Sivas Kongresi Heyeti Temsiliyesi ile Ali Rıza Paşa Hükümeti temsilcileri görüştü: Amasya Mülakatı(22 Ekim).	• Komünist Enternasyonal'in (İli. Enternasyonal) kuruluşu. (4 Mart). • İtilaf Devletleri Almanya ile Versailles Antlaşması imzalandı. (28 Haziran). • İtilaf Devletleri Avusturya ile St. Germain Antlaşması'nı imzaladı. (10 Eylül). • İtilaf Devletleri Bulgaristan ile Neuilly Antlaşması'nı imzaladı. (27 Kasım). • Mısır'da milliyetçi ayaklanma meydana geldi. • Rutherford alfa parçacıklarını kullanarak bir elementin başka bir elemente yapay dönüşümünü gerçekleştirdi. • Atlas Okyanusu uçakla aşıldı.
1920	• Bediüzzaman'ın da içinde bulunduğu birçok aydın tarafından Yeşilay Cemiyeti kuruldu. • İngilizlere karşı Hutuvat-ı Sitte isimli eserini neşretti. • Hakikat Çekirdekleri 1 ve Sühuhat isimli eserlerini yazdı.	• İstanbul'da son Meclis-ı Mebusan açıldı. (12 Ocak). • Son Osmanlı Mebusan Meclisince Misak-ı Milli kabul edildi. (28 Ocak). • İstanbul İtilaf Devletleri tarafından işgal edildi (16 Mart). • T.B.M.M. açıldı. (23 Nisan). • Türkiye Komünist Partisi kuruldu.	• San Remo Konferansı yapıldı. (24 Nisan). • İtilaf Devletlerinin Macaristan ile Trianon Antlaşması imzalandı. (4 Haziran). • Osmanlı ile İtilaf Devletleri arasında Sevr Antlaşması imzalandı. (10 Ağustos). • Bakü'de Doğu Milletleri Kongresi toplandı. (1-8 Eylül). • Milletler Cemiyeti kuruldu. • İtalya'da Benito Mussolini, Ulusal Faşist Partisini kurdu. • Dünyada ilk genel radyo yayınları yapıldı. • Ermenistan ile Osmanlı arasında Gümrü Antlaşması imzalandı. (2 Aralık).
1921	• Anglikan Kilisesinin suallerine cevap verdi. • Şeyhülislam Dürrizade Abdülâh Efendinin Kuvay-ı Milliye aleyhine verdiği fetvaya karşı Anadolu hareketini destekleyen bir fetva yayınladı. • <i>Hakikat Çekirdekleri 2, Lemaat, Şuaat, Rumuz ve Tuluat</i> isimli eserlerini yazdı. • 1921-1923 yılları arasında Mesnevi-i Arabi (33. Lem'a) isimli eserini yazdı.	• I. İnönü Muharebesi yapıldı. (6/10 Ocak). • Londra Konferansı yapıldı. (21 Şubat-11 Mart). • Türk-Rus Dostluk ve Kardeşlik antlaşması imzalandı. (16 Mart). • İstiklal marşı kabul edildi. (12 Mart). • II. İnönü Muharebesi yapıldı. (31 Mart/1 Nisan). • Sakarya Meydan Muharebesi yapıldı. (23 Ağustos/13 Eylül). • Fransa ile Barış (20 Eylül).	• Yunan kralı I. Aleksandros bir maymunun ısırması sonucu öldü, yerine Konstantin kral oldu. • İran'da Rıza Han iktidara geldi. • Çin Komünist Partisi kuruldu.
1922	• T.B.M.M. hükümeti ileri gelenlerinin daveti üzerine Ankara'ya gitti ve resmi merasimle karşılandı (19 Kasım). • Ankara'da Katre, Zeylül'l-Katre, Habbe, Zeylül'l-Habbe, Zerre, Şemme, Zeyl eserlerini yazdı.	• Büyük Taarruz başladı. (26 Ağustos). • Yunan Başkumandanı Trikopis esir edildi. (30 Ağustos). • İzmir işgalden kurtarıldı. (9 Eylül).	• İtalya'da Mussolini iktidara geldi. • İrlanda bağımsızlığını ilan etti. • Lenin yeni ekonomik politikasını ilan etti.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
		- Mudanya Mütarekesi. (11 Ekim). - Saltanat kaldırıldı. (1 Kasım). - Abdülmecit Efendi Halife oldu. (16 Kasım). - Sultan Vahdettin bir İngiliz zırhlısı ile İstanbul'dan ayrıldı. (17 Kasım). - Lozan Barış Konferansı başladı. (20 Kasım). - Çanakkale işgalden kurtuldu. (26 Kasım).	
1923	- Mecliste milletvekillerinin namazda gösterdikleri ihmal dolayısıyla 10 maddelik beyanname yayınladı. (1 Şubat). - Ankara'dan ayrılarak Van'a gitti. - Tedrisat Umum Müdürlüğüne Van'da vaizlik kadrosu verildi. - Zühre, Zührenin Zeyli, Habab, Zeylül Habab, isimli eserlerini yazdı.	- Büyük Millet Meclisinde Medresetü'z-Zehra hakkında kanun teklifi verildi. (2 Mart). - Lozan Barış Antlaşması imzalandı. (24 Temmuz). - Cumhuriyet ilan edildi. (29 Ekim). - Ziya Gökalp'in Türkçülüğün Esasları isimli kitabı yayınlandı. - Ankara başkent kabul edildi. (13 Kasım).	- Fransa, Almanya'nın Ruhr bölgesini işgal etti. - İran bağımsızlığına kavuştu.
1924	Şeyh Said'in isyana davetini reddetti.	- Hilafet ilga edildi ve Osmanlı hanedan mensupları yurt dışına çıkartıldı. (3 Mart). - Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edildi. (3 Mart). - Şer'îye ve Evkaf Bakanlığı kaldırıldı. (3 Mart). - Türkiye İş Bankası kuruldu. (26 Ağustos).	- Lenin öldü. - Hicaz Emiri Hüseyin kendisini halife ilan etti. (7 Mart).
1925	- Van'dan alınarak mecburi ikamete tabi tutulmak üzere Burdur'a gönderildi. - Nur'un İlk Kapısı'nı yazdı.	- Şeyh Said Ayaklanması meydana geldi. (13 Şubat). - Aşar vergisi kaldırıldı. (17 Şubat). - Takrir-ı Sükun Kanunu çıktı. (4 Mart). - İstiklal Mahkemeleri yeniden toplandı. - Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatıldı. (3 Haziran). - Şapka kanunu çıkarıldı. (25 Kasım). - Tekke ve zaviyeler kapatıldı. (30 Kasım). - Türkiye ve Sovyet Rusya arasında saldırmazlık paktı imzalandı. (17 Aralık).	- Almanya'da Hindenburg Cumhurbaşkanı oldu. - Avrupa'da Lokarno Dönemi başladı. (Almanya, Belçika, Fransa, İngiltere ve İtalya arasında akdedilen antlaşmalarla sınır tayinleri) (16 Ekim).
1926	- İsparta'ya sürgüne gönderildi. (25 Ocak). - İsparta'nın Barla köyünde mecburi ikamete tabi tutuldu. (20 Şubat). - Risale-i Nur'un telifine başladı. - Onuncu Sözü yazdı. - Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci, Sekizinci, Dokuzuncu, Yirminci, Yirmi Birinci ve Yirmi İkinci Sözleri yazdı.	- Medeni Kanun kabul edildi. (17 Şubat). - Yeni Ceza Kanunu kabul edildi. (1 Mart). M. Kemal'e karşı düzenlenecek suikast ortaya çıkarıldı. (İzmir Suikastı) (15 Haziran).	Almanya Milletler Cemiyetine kabul edildi.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1927	On Sekizinci ve Yirmi Beşinci Sözleri yazdı.	- İstiklal Mahkemeleri kaldırıldı. (7 Mart). M. Kemal 2. CHF kurultayında nutkunu okudu. (15-20 Ekim).	- İbni Suud kendisini Hicaz ve Necid kralı ilan etti. - İlk sesli film yapıldı.
1928	1928-1930 arasında Yirmi Dokuzuncu, Otuzuncu, Otuz Birinci, Otuz İkinci, Otuz Üçüncü Sözleri yazdı. - Yirminci ve Yirmi Dördüncü Mektupları yazdı.	- İstanbul'da Türkçe hutbe okunmaya başlandı. (3 Şubat). - Anayasanın dinle ilgili hükümleri kaldırıldı. (10 Nisan). - Uluslararası Sayıların Kabulü Hakkındaki Kanunun kabulü. (20 Mayıs). - Yeni Türk Harfleri kabul edildi. (1 Kasım).	- Kellog Paktı ile ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Polonya, Belçika ve Çek Cumhuriyeti diplomaside barış ve güvenlik siyaseti üzerinde anlaştı. - Yunanistan'da Elefterios Venizelos başbakan oldu. - İskoç bakteriyolojist Alexander Fleming, pek çok zararlı bakteriyi yok ettiği bilinen bir 'küf' buldu. Bu küfe 'Penicillium Notatum' adını verdi. (15 Eylül).
1929	- Birinci, On Üçüncü, On Dokuzuncu, Yirmi Yedinci ve Otuz Üçüncü Mektupları yazdı. - Yirmi Yedinci Sözü yazdı.	- Ticaret Kanunu kabul edildi. (13 Mayıs). - Türkiye gümrük bağımsızlığına kavuştu.	- New York Borsasının çökmesiyle ABD'nin hızlı yükselişi kesintiye uğradı. - Dünyada ekonomik bunalım başladı.
1930	İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Dokuzuncu, On Altıncı ve On Yedinci Mektupları yazdı.	- Serbest Cumhuriyet Fırkası kuruldu. (12 Ağustos). - İrtica iddiaları yüzünden Serbest Cumhuriyet Fırkası kendini feshetmek zorunda bırakıldı. (17 Kasım). - Menemen Olayı meydana geldi. (23 Aralık).	- Hint Ulusal Kongresi ilk defa tam bağımsızlık isteğiyle ortaya çıktı. - Gandhi ikinci sivil itaatsizlik girişimini başlattı. - Londra'da ABD, İngiltere ve Japonya silahsızlanma girişimlerine yönelik anlaşmalar yaptı. (Ocak).
1931	On Altıncı Mektubun Zeyli, Yirmi Altıncı Mektubun İkinci Kısım ve Yirmi Sekizinci Mektubun Birinci Parçasını yazdı.	- Türk Tarih Kurumu kuruldu. (12 Nisan). - T.B.M.M'nin 6. Dönemi fevkalade toplantısında Mustafa Kemal 3. kez cumhurbaşkanı seçildi. (4 Mayıs).	- Viyana'daki Kredit-Anstalt Bankasının iflası ile uluslararası ödemeler mekanizması çöktü. İflaslar dünya ekonomisini daha da fazla bunalıttı. - İspanya'da cumhuriyet ilan edildi.
1932	- Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Lem'aları yazdı. - Yirmi Altıncı Mektupları yazdı.	- İstanbul'da Yerebatan Camiinde Hafız Yaşar Okur tarafından ilk kez Türkçe Kur'an okundu. (22 Ocak). - Halkevleri kuruldu. (19 Şubat). - Türk Dil Kurumu kuruldu. (12 Temmuz). - Türkiye, Milletler Cemiyetine üye oldu. (18 Temmuz). - Ayasofya Camii kapatıldı. - Kadro dergisi çıkmaya başladı.	- Japonlar Manchurya'yı işgal etti. (Mart). - Japonya Rusya ile komşu oldu. - Irak bağımsız krallık oldu. - İbni Suud tarafından Suudi Arabistan Krallığı kuruldu.
1933	- Sekizinci, On Birinci ve On Yedinci Lem'aları yazdı. - On Dördüncü Sözün Zeyli, Yirmi Üçüncü Mektup ve Yirmi Sekizinci Mektubun İkinci Parçasını yazdı.	- İstanbul'da camilerde ezan ve kamet Türkçe okunmaya başlandı. (7 Şubat). - Yeni İstanbul Üniversitesi açıldı. (18 Kasım). 1. Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlandı.	- Almanya'da Nazi Partisi iktidara geçti. - Avrupa'da silahsızlanma politikaları gündeme gelmeye başladı. - Alman cumhurbaşkanı Von Hindenburg Hitler'i şansöyeliğe getirdi.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1934	- Barla'daki ikametine son verilerek Isparta'ya getirildi. - Yirmi Dokuzuncu Mektubun Birinci Kısmı, Onuncu, On İkinci, On Dördüncü, On Altıncı, On Sekizinci, Yirminci, Yirmi Birinci, Yirmi İkinci, Yirmi Dördüncü, Yirmi Beşinci ve Yirmi Altıncı Lem'aları yazdı. - İktisad Risalesi, Hastalar Risalesi ve İhtiyarlar Risalesini yazdı.	- Balkan Antantı kuruldu. (9 Şubat). - Soyadı Kanunu çıktı. (21 Haziran). - Ayasofya Camiinin müzeye çevrilmesi için kanun çıktı. (24 Kasım). - Kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı. (5 Aralık).	Almanya'da Hitler devlet başkanı oldu.
1935	- Talebeleri ile birlikte tutuklanarak Eskişehir hapisanesine getirildi. - Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'aları yazdı.	- Kapatılan Ayasofya Camii müze olarak açıldı. (1 Şubat). - Atatürk 4. kez cumhurbaşkanlığına seçildi.	- İngiltere ve Almanya Deniz Silahlarının Kısıtlanmasına Yönelik Antlaşma imzalandı. - İtalya Habeşistan'ı işgal etti. (5 Ekim).
1936	- Kastamonu'ya sürgün edildi. - Birinci ve İkinci Şu'at yazdı. - Kastamonu Lahikasını yazdı.	- Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi açıldı. (9 Ocak). - Ankara'da Devlet Konservatuarı kuruldu. (6 Mayıs). - Montreux Boğazlar Sözleşmesi imzalandı. (20 Temmuz). "İstiklal Marşı" şairi Mehmet Akif Ersoy vefat etti. (27 Aralık).	- Japonya ile Almanya Anti-Komintern Patkı imzalandı. (25 Kasım). - Filistin'de Yahudi göçüne karşı Araplar isyan etti. - İspanya'da General Franco önderliğinde iç savaş başladı.
1937	Üçüncü Şu'at yazdı.	- Altı Ok anayasaya girdi. (5 Şubat). - Karabük Demir ve Çelik Fabrikasının temel atma töreni yapıldı. (3 Nisan). - Hatay'ın Bağımsızlık Antlaşması TBMM tarafından onaylandı. (14 Haziran). - Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Tahran'da Sâ'dâbat Paktı imzalandı. (8 Temmuz). - İnönü Başbakanlıktan çekildi. Görevi Celal Bayar devraldı. (25 Ekim).	- Cenevre'de yapılan Milletler Cemiyeti toplantısında, Hatay'ın bağımsızlığı kabul edildi. (27 Ocak). - Türkiye-Mısır Dostluk, İkamet ve Tabiiyet Antlaşması yapıldı. (7 Nisan).
1938	Dördüncü, Beşinci ve Yedinci Şu'atları (Ayet'ül Kübra) yazdı.	- Sadabat Paktı TBMM tarafından onaylandı. (14 Ocak). - Hatay Millet Meclisi açıldı ve Tayfur Sökmen devlet başkanlığına seçildi. (2 Eylül). - Ankara Radyosu yayına başladı. (28 Ekim). M. Kemal öldü. (10 Kasım). - İsmet İnönü cumhurbaşkanı seçildi (11 Kasım).	- Almanya Avusturya'yı ilhak etti. (12 Mart). - Japonya Çin'i işgal etti. - Türkiye ve Fransa, Hatay'da eşit sayıda asker bulundurmaları konusunda anlaşma yaptı. Birlikler Hatay'a girdi. (3-4 Temmuz).
1939		- Hatay Türkiye'ye katıldı. (29 Haziran). - Türk-İngiliz ve Fransız İttifakı, Ankara'da imzalandı (Ankara Paktı). (19 Ekim). 33.000 kişinin öldüğü Erzincan Depremi yaşandı. (27 Aralık).	- Almanya Çekoslovakya'yı işgal etti. - Almanya, İtalya ile ittifak antlaşması imzalandı. (22 Mayıs). - Almanya-Sovyet Saldırmazlık Paktı imzalandı. (23 Ağustos). - Almanya, Polonya'ya saldırdı. (1 Eylül). 2. Dünya Savaşı başladı. (1 Eylül). - İngiltere ve Fransa Almanya'ya savaş ilan etti. (3 Eylül).

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1940	• Onuncu Şuâ yazdı.	• Köy Enstitüleri Kanunu TBMM'de kabul edildi. (17 Nisan).	• Almanya Paris'i işgal etti. (14 Haziran). • Alman-Fransız Silah Bırakma Antlaşması imzalandı. (22 Haziran). • Almanya, Londra'yı havadan bombaladı. (7 Eylül). • İtalya, Fransa ve İngiltere'ye savaş ilan etti.
1941		• Türkiye ve Rusya arasında Saldırmazlık Deklarasyonu imzalandı. (24 Mart). • Türkiye ve Almanya arasında Saldırmazlık Deklarasyonu imzalandı. (18 Haziran). • Refah gemisi Kıbrıs yakınlarında bir torpille batırıldı. (23 Haziran). • Varlık Vergisi Kanunu çıkarıldı. (11 Kasım).	• Japonya, ABD'nin Pearl Harbour üssüne saldırdı. (7 Aralık). • Almanya ABD'ye savaş ilan etti. (11 Aralık).
1942	• Sekizinci Şuâ yazdı.	• Almanya'nın Türkiye Büyükelçisi Von Papen'e suikast düzenlendi. • Varlık Vergisi uygulaması başladı.	• İngiltere ve ABD arasında Birleşmiş Milletler ittifakı kuruldu. Daha sonra bu ittifaka 22 devlet daha katıldı. (Ocak).
1943	• Kastamonu'dan Isparta'ya sevk edildi. • Isparta'da sorgulamadan sonra talebeleriyle Denizli Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. • On Birinci ve On Üçüncü Şuâları yazdı.	• Amerikan başkanı Roosevelt, İngiltere başbakanı Churchill ve Türkiye'yi temsilen İsmet İnönü Kahire'de buluştular. (7 Aralık).	• Afrika'da İtalyan ve Alman birlikleri teslim oldu. (Mayıs). • Müttefikler Sicilya'ya saldırdı. Mussolini iktidarı düştü. (Haziran). • Alman ordusu Stalingrad'da teslim oldu.
1944	• On İkinci Şuâ yazdı. • Denizli Ağır Ceza Mahkemesi, talebeleriyle birlikte beraatına karar verdi. (15 Haziran). • Denizli'den Emirdağ'a sürgün edildi. (1 Ağustos). • Temyiz mahkemesi beraat kararını onayladı. (30 Aralık).	• Irkçılık-Turancılık davası başladı. (7 Eylül).	• II. Dünya savaşında müttefikler Normandiya çıkartmasını yaptı. • Arjantin'de Peron iktidarı başladı.
1945		• Türkiye Almanya ile Japonya'ya kağıt üzerinde savaş ilan etti. (23 Şubat). • Dörtlülük kararları ilan edildi. (7 Haziran). • Tan Gazetesi öğrenciler tarafından basıldı. (4 Aralık). • Anayasanın dili sadeleştirildi.	• Yalta Konferansı başladı. (4 Şubat). • İtalya müttefiklere teslim oldu. (29 Nisan). • Almanya kayıtsız şartsız teslim oldu. (7 Mayıs). • A.B.D. Hiroşima'ya atom bombası attı. (6 Ağustos). • A.B.D. Nagasaki'ye atom bombası attı. (9 Ağustos). • Japonya silah bırakma antlaşmasını imzaladı. (2 Eylül). • ABD Başkanı Truman zafer ilan etti ve İkinci Dünya Savaşı sona erdi. (2 Eylül). • Birleşmiş Milletler Örgütü kuruldu. (24 Ekim).

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1946	Risale-i Nur'lar teksir ile çoğaltıldı.	- Demokrat Parti kuruldu. (7 Ocak). - Amerikan filosu İstanbul'u ziyaret etti. (5-9 Nisan). - Tek dereceli milletvekili seçim kanunu kabul edildi. (5 Haziran). - İlk çok partili seçim yapıldı. (21 Temmuz). - Demokrat Parti 63 milletvekili ile meclise girdi. (21 Temmuz).	İlk elektronik bilgisayar yapıldı.
1947	Risale-i Nur'lar ilk defa Avrupa ülkeleri ve ABD'ye gönderildi.	Türkiye IMF'ye katıldı. (11 Mart).	- Truman Doktrini ile ABD Avrupa devletlerini tekrar kalkındırma politikasını hayata geçirdi. (12 Mart). - Pakistan bağımsızlığına kavuştu. - Yunanistan'da iç savaş başladı.
1948	- Talebeleri ile Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. (28 Ocak). - On Dördüncü Şuayı yazdı.	Kurtuluş Savaşı komutanlarından Kazım Karabekir vefat etti. (25 Ocak).	- Gandhi öldürüldü. (30 Ocak). - İsrail devleti kuruldu. (14 Mayıs). - Çekoslovakya, Polonya ve Macaristan'da komünistler iktidara geldi.
1949	- Afyon'da talebeleriyle beraber tevkif edildi. - Afyon Hapishanesinden tahliye oldu. (20 Eylül). - Emirdağ'a gitti. (2 Aralık). - On Beşinci Şuayı yazdı.	- İlkokullara seçimli din dersi konuldu. (1 Şubat). - Ankara'da İlahiyat Fakültesi kuruldu. (4 Haziran). - Türkiye Avrupa Konseyine kabul edildi. (8 Ağustos).	- Çin'de komünist devrim başarıya ulaştı. - Endonezya bağımsızlığını kazandı. - NATO kuruldu. (4 Nisan). - Ürdün bağımsızlığına kavuştu.
1950	Seçim başarılarından dolayı Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ı tebrik etti.	- Demokrat Parti iktidara geldi. (14 Mayıs). - Celal Bayar cumhurbaşkanı oldu. - Adnan Menderes başbakan oldu. - Arapça ezan okuma yasağı kaldırıldı. (16 Haziran). - Radyoda Kur'an ve dini program yayın yasağı kaldırıldı. (5 Temmuz). - Genel af kanunu çıkarıldı. (14 Temmuz). - DP hükümeti komünistlere karşı savaşmak üzere 4500 kişilik bir tugayı Birleşmiş Milletler emrinde Kore'ye gönderdi. (25 Temmuz). - İlkokullara mecburi din dersi konuldu. (21 Ekim).	Kore savaşı başladı.
1951	- Hristiyan âleminin bir nevi ruhani lideri olan Papa'ya <i>Zülfikar</i> kitabı gönderildi. (22 Şubat). - Şapka Kanununa muhalefet gerekçesiyle Emirdağ'da mahkemeye verildi.	Türkiye, NATO'ya katılma protokolünü imzaladı. (17 Ekim).	- İlk nükleer santraller kuruldu. - Libya bağımsızlığına kavuştu.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1952	- Gençlik Rehberi Mahkemesinden dolayı İstanbul'a gitti. (22 Ocak). - Emirdağ'a döndü. - Afyon Mahkemesi duruşmasına katıldı. (30 Mayıs). - Samsun'da Büyük Cihad Gazetesinin yayını sebebiyle dava açıldı. - İngiliz asıllı müsteşrik bir yabancı Seb'a Semavat hakkında yedi günlük bir konferans vermeye başladı. Bediüzzaman'ın cevabı ve Nur Talebelerinin faaliyetleriyle konferansın ikinci günü Türkiye'yi terketti.	- Türkiye NATO'ya üye oldu. (18 Şubat). - Osmanlı hanedanının kadın üyelerine Türkiye'ye gelebilmeleri için izin verildi. (16 Haziran). - Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) kuruldu. (31 Temmuz). - Köy Enstitüleri kapatıldı. (10 Ağustos).	Mısır'da krallığa karşı askeri darbe yapıldı ve Cemal Abdünnasır başkan oldu. (23 Temmuz).
1953	- İstanbul'da Rum Ortodoks Patriği Althenagoras ile görüştü. - Isparta'da hakkında yeni bir dava açıldı ve Isparta'ya gitti. - Isparta'ya yerleşmek üzere geldi. (23 Ağustos).	- Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında dostluk işbirliğini öngören antlaşma imzalandı. (Şubat). - Dumlupınar denizaltısı, Çanakkale Boğazında Naboland isimli İsveç şilebiyle çarpıştı. (4 Nisan).	- Jeoseph Stalin öldü. (5 Mart). - Cemal Abdünnasır Mısır'da cumhuriyet rejimini hayata geçirdi. - Kore Savaşı ateşkesle sonuçlandı. - Francis Crick ile James Watson DNA molekülünün yapısını keşfetti.
1954		- Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzaladı. (20 Mart). - Genel seçimler DP'nin zaferi ile sonuçlandı. (2 Mayıs).	- Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında "İttifak, İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Antlaşması" (Balkan Paketi) imzalandı. (9 Ağustos). - Cenevre Konferansı yapıldı. - Cezayir'de bağımsızlık mücadelesi başladı. - Tunus ve Cezayir bağımsızlığına kavuştu.
1955	CENTO'nun kuruluşundan dolayı Cumhurbaşkanı ve Başbakanı tebrik etti.	- İstanbul'da gayrimüslimlere yönelik saldırılar başladı. (6-7 Eylül Olayları). - Hürriyet Partisi kuruldu. (20 Aralık).	- Türkiye ve Irak arasında ortak güvenlik ve savunmayı öngören Bağdat Paketi imzalandı. (24 Şubat). 4 Nisan'da İngiltere, 23 Eylül'de Pakistan, 3 Kasım'da İran bu pakta üye oldu. - Varşova Paketi imzalandı.
1956	- Afyon mahkemesi bütün Risale-i Nur'ların beraatine ve sahiplerine iadesine karar verdi. (Haziran). - Risale-i Nurlar'ın yayınlanması serbest bırakıldı.	Hükümet ortaokullarda din derisi okutulmasını kararlaştırdı. (13 Ağustos).	- Süveyş Kanalı bunalımı. - Polonya'da ayaklanma başladı. - İngiliz Hükümeti Başpiskopos Makarios'u sürgüne gönderdi. - Fas bağımsızlığına kavuştu.
1957	- Yapılan davet üzerine Isparta Askeri Tugay Camiinin temelini attı. (Nisan). - Genel seçimde DP'yi desteklediğini belirtti.	- Sanayi Bakanlığı kuruldu. (27 Mayıs). - Genel seçimleri DP kazandı. (27 Ekim).	- ABD'de Eisenhower doktrini kabul edildi. (5 Ocak). - Avrupa Ekonomik Topluluğu kuruldu. (25 Mart). - İlk uzay uydusu Sputnik fırlatıldı. (4 Ekim). - Vietnam'da iç savaş başladı. - Makarios serbest bırakıldı.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1958		• Erzurum'da Atatürk Üniversitesi açıldı. (17 Kasım).	• Suriye ve Mısır Birleşik Arap Cumhuriyetini oluşturdu. (1 Şubat). • Irak, Ürdün'le Arap esasına dayalı bir federasyon kurdu. (14 Şubat). • Irak'ta kraliyet devrildi ve yerine cumhuriyet rejimi ilan edildi. (14 Temmuz).
1959	• Nur talebelerinin davetleri üzerine Konya ve Ankara'ya ziyaretlerde bulundu.	• Menderes uçak kazası geçirdi. (17 Şubat).	• Kıbrıs'ı bağımsız bir devlete dönüştüren Londra Anlaşması imzalandı. (19 Şubat). • Türkiye-ABD ikili anlaşması imzalandı. (5 Mart). • Nijerya bağımsızlığına kavuştu.
1960	• İstanbul'daki Nur talebelerinin daveti üzerine İstanbul'a gitti. (1 Ocak). • Ankara'ya son ziyaretini gerçekleştirdi. (11 Ocak). • Ankara'ya gitmesini yasaklayan hükümet kararı üzerine Emirdağ'a gitti. • Emirdağ'dan Isparta'ya geçti. (20 Ocak). • Isparta'dan ayrılarak Urfa'ya gitti. • Urfa'da İpek Palas Otelinde vefat etti. (23 Mart). • Halilü'r-Rahman Camii avlusundaki mezarına defnedildi. (24 Mart). • Naaşı kabrinden alınarak bilinmeyen bir yere götürüldü. (12 Temmuz).	• Tahkikat komisyonu kuruldu. (18 Nisan). • Ankara ve İstanbul'da öğrenci yürüyüşleri oldu. (28 Nisan). • Milli Birlik Komitesi hükümete darbe yaptı. (27 Mayıs). • Devlet Planlama Teşkilatı kuruldu. (1 Ekim). • DP'li yöneticilerin yargılandığı Yassıada mahkemesi başladı. (14 Ekim). • Milli Birlik Komitesi 14 üyesini ihraç etti. (15 Kasım).	• Willard Frank Libby, arkeoloji, jeoloji, jeofizik ve bilimin diğer dallarında, yaş tayini için karbon 14 yönteminin kullanımının keşfettiği için Nobel Ödülü'nü kazandı. • Rusya'ya iltica eden iki NSA görevlisi ABD'nin 40 ülkenin haberleşmesini dinlediğini açıkladı.

